Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

BIEL

Supplementum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Philipe Arbeat Salba hirrat Lumbier
Juan Plangon

SAN FRANCISCO DE PAULA
TUDELA (Navarra)

GABRIELIS

Byel Supplemētū in octo & viginti Distinctiones vltimas Quarti Magistri Senten. per D. Vuendelinū Stambachum Butzbachensem, eiusdem dū viueret, auditorem multo studio magnoq; iudicio collectum, & in florentissimo Tubingensi Museo prelectū atq; disputatum.

Venundatur apud Conradum Resch Librariū sub scuto Basiliensi, cū gratia & priuilegio in

24341
Bibliotheca
Facult. Philosophiae
Cent. Univ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SACROSANCTAE THEOLOGIAE PROFESSORI CLARISSIMO.D. MARtino Plantsch,Christianæ Reip.apud Tubingam Exempli recti Parocho,Domino sibi modis omnibus venerando,Ioannes Alexander Brassicanus Poeta & Orator a Cæsare Laureatus

ὑγίαινεν.

VERVM est quod Aristoteles,Pliniano elogio summus in omni scientia vir,scribit,Similitudinē amoris esse matrē. Multis cal ulis id adprobat VVENDELINI nostri atq; tui mutua familiaritas Martine D. ornatissi. Ea em̄ cum vobis semp interesserit nō minima tū vel maxima apparuit, cū iam nō animo, at corpore nescio num a mortali vita,an vitali morte , secedendum esset.Quis est cui libros(liberos pene dixissem,similis em̄ condi tio est scribentiū libros, & tollentiū liberos.) a se cum ingenii, tum artis acumine elucubratos cōmiserit,quam tibi:Qui curasu lampada tradidisti. D. GALLO NOSTRO MILLERAristenbergeñ. Viro vt vita illibatiss.ita doctrina tali qualem ne Momus ipse(quem antissimi gelotopœum non effugiunt,)eleuare posset.Quam strenuam autē opemandis his nauarit ille,non est nostri instituti nunc dicere. Multis paginis opus aliorum iudicium quam plane Herculeum sit,quam frequentem ingerat nauseperi tā callosas manus adhibere,tam adamantina studia impendere. Verū quis bonibus quidpiam detrectaret:Quis non vigilaret,quis non peruigilaret,quo uo omnium integerrimi VVENDELINI fœturæ non modo non elephante mature & feliciter in lucem prodeant! Quicquid id est Martine Theolossime atq; facundissime,tuo nomini dicatum, iā cupit vt Homerice loquar πᾶσι βαλέσθϳ.Magnam tibi prouinciam cōmendamus, neq; enim qui vtcunq; poterunt summis viribus notā sint illis adscripturi,ra inepta,cum quod SCOTICI(non nisi Pantheram olentibus gra t, tum q; cōmentariorum illam molem,magnam ingenii pestem, indocti,dicant. Tuū erit hic Vlyssi Diomedē dare comitē. DEO ico,quas in suā imaginē Poeta factus pōt atq; debet, qđ me GER ne ERASMICO, hoc est omni bonarum literarum genere floren oluit. Alia tempora,alii scribendi modi. Nauem tibi committo:gu assideñon nisi Zephyro velum credas,clauo ne cedas, omnem lapi ni sunt inuidiæ fluctus, accumulatur vnda vndę, anteaq̄ adesse quis ur vberrime. Vale vir candidissime,atq; VVENDELINI nostri su odius dicam,cum in his ad vitæ supremum actum sudarit ille!)eo it,quo nos D.GALLO MILLERANO CONSVLTORE tiedibus nostris Philosophicis.Tubingę.Anno a nato redempto.M.D.XX.Mensis Ianuarii.XXX.Die.

Fo.II.

Christianę Theologię Cultoribus D.Gallus Muller Furstenbergeñ. inter sacrę Theologię professores minimus.

CONsueuerūt boni neq; pauci scriptores miris atq; summis laudibus efferre quos præcipua virtute,singulari integritate,admirabili vitę cōstantia,præstare acceperunt:Id volētes, vt arbitror,nō solū vbertimū esse virtutis preciū,laudem,sed & verū,cōsentaneū, & a deo constitutum salarium ijs qui recte,iuste,ac præclare in terris vixerint. Itaq; alij coronati sunt,alijs aurea,argentea,ærea,marmorea signa sunt posita. Multi eruditorū hoim voce,carminib9,historia celebrati. Plærisq; oēs gloriosis insignib9 exornati. Quę si hi suscipere meruerūt & assequi,in quibus nō vera,nō perfecta,nō absoluta,sed ficta quędā,atq; adumbrata virtus effulsit: quid nobis faciendū in eo,qui verā sapientiam, religionē,iustitiā,pietatē,& cuiusq; generis virtutē est assequutus,soli deq; laudis meritis claruit? Par esse statuo lectores beneuoli,vt ad eū efferendū,celebrandāq; tanti viri amplitudinē & claritatem,oēs vires ingenij,totam dicendi copiā,summis studijs adhibeamus. Cuiusmodi illū esse certum est,cuius scripta manibus tractamus,Vuēdelinum Stambach Butzbacheñ.sacrę Theologię doctorem celeberrimum:apud Tubingeñ. Academiā Doctorē ordinariū clarissimū. Nam cum se ad summū bonum adipiscendū,ad cognoscendū & diligendū cōditorē deum, ad imitandum redemptorē, ac saluatorē Christū Iesum natū esse intelligeret:spretis humanis ac fallacib9 bonis,ad ęterna cęlestis thesauri p̄mia oēm animi cogitationē conuertit:in lege domini dies meditatus ac noctes. Et puerilib9 studijs peractis,& diuina quadā eloquentia comparata dignus qui maiora contrectaret diuino spiritu duce Tubingam commigrauit: inq; ea vrbe in sacris literis Gabrieli Byel viro ea tempestate magna doctrina,& sanctimonia præcellenti, diligēter studioseq; operā dedit,nullamq; penitus temporis morā inutilem pertransijt:adeo vt non cōtentus dierum opere,furtiuis quoq; noctium temporibus frueretur. Legit(vt ipse qui vidit testimoniū perhibet)oēs doctores qui ante suam ętatem aliquid cōtulerunt. S.Greg.magnū. S.Ambro.Mediolanensem. S.Au.Aug.Episcopū Hipponensem ,quem præ cæteris in precio habuit ac maxime coluit. S.Hieronymū Stridonieñ. Sed & veteres ac p̄batiss. quosq; Cyprianū martyrē,Hilariū Ep̄m,venerabilē Bedā. S.Dionysiū Areopagitā. S. Ioannē Damascenū. S.Greg.Nissenū S.Athanasiū Alexādri. S.Io.Chrysostomū,Origenē Adamātiū,Cyrillum Alexandrinū,Boetiū Seuerinū,Petrum Longobardum. S.Bernardū Cistertiensem, cęteros q; complures atq; doctiss. Nec omisit recentiores quos Scholasticos vocitant, Alexand. de Ales, S.Thomā Aquinatē,Albertū Magnū Sueuū. S.Eustathiū Bona. Aegidiū Romanū, Richardū de media villa,Guilielmum Altissiodorēsem,Guilielmum Parisieñ.Durandū,Petrū de Palude Patriarchā Hierosolymitanū,Ioannem Duns Scotū,Guilielmū Occam,cuius sentētias manib9 pedibusq; sequitur,Franciscū Maronis,Greg.de Arimino, Thomā de Argentina, Robertum Holcot Cardinalē tit. S.Angeli,Adam Gottā, Petrū de Aliaco Episcopū Cameraceñ. qui & eius opera & diligentia in lucem prodijt,Ioannem Gerson Christianissimum, Richardū Armachanū, Petrū de Candia,qui postea dictus est Alexander quintus,Marsiliū de Inghen Germanū,Gabrielē Byel suū præceptorē,Oytam,reliquos p̄terea oēs,qui & nomine,& auctoritate digni sunt. Quantū vero in tanta doctorum vbertate,cum in rerum doctrina tū sacrarū literarū cognitiōe profecerit, & multa & præclara sui ingenij monumēta testātur,partim quę accurate scripsit ipse, partim quę aptissime falsata scripta exemplaria priori sensui restituit atq; Chalcographis exarāda tribuit:quę inuidi alieni profectus possessores, sibiq; solis pdesse cupientes instar p̄ciosissimi thesauri clā in suis scrinijs sub modio detinere & apud se occultare conabantur. Veluti testantur sniarum pfundissima scripta p̄stātiss. Petri de Aliaco Catdi.tit. S.Chrysogoni. Approbat hoc scriptū valētis & q̄ subtilissimi Doctoris Guilielmi Occam in primo Sniarum libro. Cōfirmant id sermones vtilissimi Guilielmi Parisiēsis,ac expositio Canonis missę Gab.præpositi:quā inscio p̄ceptore p cōmuni Christianoq; fructu p̄lo cōmisit. Nec nō & eiusdē sermones:quos magno labore collectos,suorum filioq; votis acquiescere studēs,de tenebris educēs a mendis innumerabilib9 & infinitis fere errorib9 tersas,ad oīm studioso rū profectū & oblectationē in lucē pdire fecit. Demū filijs notā veritatē facere cupiēs, nullum veritus laborē,paruulis tanq̄ bonus pater,panē vitæ spūalis petētib9 magistri sui viri pro meritis nunq̄ satis laudati Sniarum libros porrigere nō morat9 est. Deprompsit ipse ex sui ingenii officina op9 sup.xxxiij.dist.vltimas Quarti lib. Sniarū magistri Petri Longo.opus pfecto mirę vti-

24341
Bibliotheca Facult. Philosophiae Cast Orient.S.J.

Universidad de Deusto
Biblioteca

litatis:adeoq; absolutũ, vt liquido ostẽdat, q̃ fuerit in legẽdi munere p̃ cęteris diligẽs. Cuius libri laus tãta est, vt nullis oĩno indigeat p̃conijs. Cũ ipm de se sit apprime illustre. Q d & Supplemẽtũ vocari placuit, eo q; magistri sui Gab. vestigia sequutus, ea q̃ ipse morte (q̃ multa reddit infecta) p̃uent⁹ nõ cõgesserat, in hoc cõtinent ope. Ad huĩ⁹ itaq; mellifluĩ tãq; excellẽtis Theologi libros audiendos, ac edisc̃dos, vos voco, vos inuito, Christianos oẽs. Aeque paupib⁹ ꝓsunt, locupletibus æque. Aeque neglecti pueris senibusq; nocebũt. Hic est ꝓfundissima Sophię fodina, ad quã sapiẽs filiũ suũ mittit vt ide thesauros eruat: Hic sunt putei aquarũ viuentiũ quos pr̃ Abraã primũ fodit, Isaac extulit, quos nitunt obstruere Philistini. Sunt spicę gratissimę plenę granis solis aplicis manib⁹ cõfricãdę vt egre diat cibus gratissim⁹ famelicis aĩs. Hic sunt vrnę aureę q̃bus mãna recõdit, atq; petræ mellifluę: imo poti⁹ faui mellis: vbera vberrima lactis, vitę prõptuaria semp plena. Hic est lignũ vitę, atq; quadripti tus fluui⁹ padisi, q̃bus mens humana pascit, et aridus intellectus imbuitur & rigat. Hic est arca Noe, & scala Iacob, Canalesq; quib⁹ fœtus intuẽtiũ colorant. Hic sunt lapides testimonij & lagœnę seruãtes lampades Gedeonis. Ista est pera Dauid, de qua iucundissimi lapides extrahũtur, vt Goliat prosternat. Deniq; hęc sunt aurea vasa tẽpli, arma clericoꝝ militę, quibus tela nequissimi destruunt. Huc ergo veniãt qui esuriũt, vt cęlesti cibo satiati sempiternã famẽ ponãt. Veniãt qui sitiunt, vt aquã salutarẽ de perenni fonte plenissimis faucibus hauriãt. Hoc cibo ac potu dei & cęci videbũt & surdi audiẽt, & muti loquent, & claudi ambulabũt, & stulti intelligẽt, & ęgroti valebunt, & mortui reuiuiscent. Q̃ accurate, q̃ diligẽtissime, q̃ ingẽti studio, q̃ multijuga lectiõe, q̃ mira quadam ingenij acrimonia Paulũ sit interpretatus, in q; eius elucidatione doctoꝝ ꝓfunda sensa collegerit, repugnãtia coadunauerit, perfecerit hiantia, breuia dilatauerit, diffusiora iusto cõtraxerit, obscuris lucẽ dederit, opus ipm ostendat. De cui⁹ laudib⁹ melius est silere q̃ pauca dicere. Ad ipm nũc redeo, videmus plęrũq; qd de parẽtib⁹ & liberis cõtingit, discipulos quoq; a q̃bus instituti fuerũt, vel charitatẽ, vel humilitatem, & qd maius est, aut virtutes, aut vitia imitari. Sic Vuendelinus nr̃ quo meliorẽ habuit ꝓceptorẽ atq; ꝓstantiorẽ, eo ꝓclarior atq; illustrior factus est. Nã magistri vestigia sequutus virtutẽ cõplex⁹ est oẽm, vt sine macula mortalẽ vitã trãsigeret, aurum ideſt humanę vitę labẽ cõtemneret: nec sperneret in pectinę ludibrijs, ꝓ q̃bus plęriq; honestura oĩa & diuina & humana subuertunt: voluptatũ aspernaret̃ illecebras: quę aĩas hoĩm pernicioſa titillatione delinĩt. Ac ꝓinde teterrimã pestẽ exosus semetip̃m abnegauit, & accepta cruce sua sequutus est eũ cui qui seruit regnat, qui paret impat, qui placet bũs est. Quippe sanã doctrinã docuit, viã salutis ostẽdit, virtutẽ meditatũ est guttur ei⁹, & labia eius detestata sunt impiũ. Euangelicã vitã & vixit simul & docuit: vt testimonio saluatoris nõ sine causa magn⁹ vocãdus sit in regno cęlorꝝ. Erat eius domus officina bonarũ artiũ: vnde pręcepta vitę, salutares monitus, exhortationes virtutis, exẽpla laudatarũ rerũ oĩm proficiscebantur, vt merito inter eos annumerãdus sit qui sal terrę, & lux mũdi a saluatore vocãtur. Os eius annuebat sapientiã, & sacris lectiõibus assidue circũsonabãt aures eius. Demũ vero immortalibus multis confectis operibus, & q̃ nulla obliuione extingui poterũt, cum bonũ certamẽ certasset, & mortalis vitę huius cursum oẽm pegiss̃et, accepturus victorię insignia, nõ tam fortis miles, q̃ dux inuictissimus res humanas deseruit, solu to carnis ergastulo, ac corporis laxatis vinculis, expletis circiter septuaginta ętatis annis. Q ui res humanas cõtemp̃sit semp ac ꝓ nihilo habuit, in cęlũ ac beatorũ spirituũ domiciliũ vti non dubitamus translatus est: sepultus apud. S. Petrũ in sylua Schonbuch, ad pedes presbitissi. sui magistri Gabrielis. Mortuus aũt. xiiij. Ianuarij. Anno gratię. M. D. XIX. Q uis igit̃ nõ doleat, quis nõ defleat tãti viri amissionẽ, cuius presentia & vita in terris mirificos, vberrimos, ac sanctiss. fructus proferebat? Lugeat nõ modo nobilis patria Butzbach, quę talẽ ac tantũ virum genuit, sed etiam tota Tubingensis ciuitas. Lugeãt doctissimoꝝ hoĩm cœtus, lugeant toti⁹ Germanię gloriosa gymnasia, in q̃b⁹ lux fulgentissima subito extincta est. Q uis non deploret sublatum ex oculis tam pręclarum specimẽ, ac doctorem memorię nostrę clarissimum abreptũ nobis? Orbati tam splẽdido noĩe: q̃ q̃ moriendum sit omnibus lege naturę, indulgeamus tamẽ humanitati & lachrymis, passi ob eius cõmigrationem grauem iacturam: nec tamẽ minus credamus, quantũ fas est, virtũ doctrina & virtute probatissimũ, fide spe & charitate perfectũ, translatum in beatorum domiciliũ, vbi beatus quo sempiterno fruat̃. Amẽ. Vale Lector. Tubingę. Anno nato domino nostro Iesu Christo humanę salutis instauratore. M. D. XX. Mensis Martij die. XXIII.

Pręclarissimi Doctoris Gabrielis Byel quondam discipuli D. Vuẽdelini Stambach Butzbacheñ. Scriptum mirę vtilitatis super Viginti octo Dist. vltimas Quarti libri Sẽtentiarũ Magistri Petri Longobardi, per eũdẽ ordinarie in florentissimo Tubingẽsi Studio lectum, & q̃ subtilissime disputatum.

A Circa distinctionem. XXIII quęritur vtrũ vnctionis extremæ sacr̃m sit contra corpis & aĩę morbũ a Christo instituti. ¶ Trib⁹ articulis hęc terminabit̃ q̃stio. Prim⁹ notabilia ponet. Scdus cõclusiones subiunget. Tertius dubia absoluet.

¶ Quantum ad primum supponat̃ ex dictis differentia inter sacramentorũ institutionẽ & promulgationem. Et q̃ solus deus potest instituere sacramentũ. ¶ Dehinc notãdum q̃ multiplex reperitur vnctio in scriptura, quarũ duas ponit Inno. de sacra vnctione, capi. vnico. Vna est exterior & visibilis, qua inungitur corp⁹ vel pars corporis. Alia est interior, & inuisibilis, & spiritualis, qua inungitur aĩa. De prima. Iaco. ij. Infirmatur quis ex vobis, iducat presbyteros ecclesię & orent super eum vngentes eũ oleo in nomine dñi. De scda. i. Io. ii. Vnctionem quã accepistis ab eo maneat in vobis. Et nõ necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio ei⁹ vos docet m oĩb⁹ ita faciatis. ¶ Vnctio visibilis & exterior signum est vnctionis interioris & inuisibilis. Inuisibilis vero est sacramentũ: sacer effectus. Ad vnctionẽ exteriorẽ & visibilẽ: benedicitur oleũ: quod dicit̃ vel catechuminorũ vel infirmoꝝ. Et cõficit̃ Chrisma, qd ex oleo fit & balsamo mystica rõne, quã habet Inno. vbi supra. ¶ Chrismate caput & manus ep̃i cõsecranꝫ. Et licet in ve. test. etiam vngebantur sacerdos, rex, & ꝓpheta, nõ tamen videt̃ factũ Chrismate: nec oleo sanctificato scdm Palude. Nã olim nõ erat oleũ cõsecratũ nisi oleũ vnctionis: quo prohibebatur inungi oĩs hõ. Exo. xxx. Addit Lyra. Exceptis regibus & sacerdotibus: qui quantũ ad officiũ vngebanꝫ ex eo. Oleũ illud dictũ oleũ vnctionis sanctũ: erat vnguentũ cõpositũ ope vnguẽtarij. vt habet tex. ibidẽ. Vngebanꝫ ergo oleo simplici. ¶ Et licet vnctio tũc fieret i capite: nũc tñ postq̃ Christus Iesus vnctus est oleo lætitiæ p̃ participib⁹ suis, vnctio a capite ad brachiũ est trãslata. Hinc principes nũc nõ in capite inũgũtur: sed in humeris vel armo. In quibus principatus cõgrue designatur, iuxta illud. Fact⁹ est principatus sup̃ humerũ eius. Esaię. ix. Ad qd designandũ Samuel fecit poni armũ ante Saul: cui dedit in mensę capite locũ ante alios inuitatos. Caput ergo pontificis & man⁹ Chrismate cõsecrãtur: sed brachiũ principis oleo delinit̃: vt sic ostẽdatur differẽtia inter auctoritatẽ pontificis & principis. ¶ Chrismate etiã inũgit̃ baptizat⁹ a sacerdote baptizãte in vertice: & a pontifice cõfirmãte in fronte. Cum cõsecratur altare etiã vngitur alludenter ad mandatum domini de vnctione tabernaculi testimonij, Arca testamẽti: mẽsaq; cũ vasis: vt p̃cepit dñs Moysi. Exo. xxx. ¶ Oleo benedicto catechuminorũ inungitur baptizandus primũ in pectore, deinde inter scapulas. Et sacerdotũ man⁹. Sed baptizatus chrismate sc̃õ vt supra. ¶ Oleo bñdicto infirmorũ inũgũt̃ infirmi. ¶ Vnctio manus sacerdotũ & catechuminorum, quę fit oleo benedicto in pectore & inter scapulas, potest dici sacramentale. Disponit eñ ad sacramẽti susceptionẽ. Sic vnctio cum chrismate manus & capitis episcoporũ. Vnctio verticis pueri baptizati siue adulti. Altaris consecratio secũdũ Palude. Secus de chrismatiõe frontis quæ fit per episcopum: & est sacr̃m vt supra distin. vij. Duntaxat de vnctione infirmorũ hic dicendum: quę dicitur sacramentum excũtium.

B Distinctio

¶ Secũdo notandũ. Vnctio extrema est vnctio hominis, infirmi, pœnitẽtis, in determiatis partibus corporis: cũ oleo cõsecrato: facta a sacerdote: simul verba certa cum intentione debita proferente: ex institutione diuina: efficaciter curationẽ finalẽ venialiũ significãs. ¶ Q uidã sic notificãt: & quasi in idẽ redit. Vnctio extrema est vnctio hominis infirmi cũ oleo cõsecrato: in determinatis partibus corporis: facta a sacerdote: simul cum intentione debita certa verba ꝓferẽte: ex institutione diuina: efficaciter significans curationẽ finalem animę a peccatis. Hi nõ specificant curationem animę quantũ ad venialia solum, sed in genere loquuntur. Nec addũt pœnitentis: licet nõ excludãt pœnitentiam: quia non videtur illa clausula eẽ de necessitate sacramẽti: sed de necessitate dignę sumptionis huius sacramenti. Q uis eñ conferatur peccatori, nihilominus est vere sacramẽtũ cæteris paribus. Quidã

Universidad de Deusto
Biblioteca

omittunt ly ab epo,dicētes q̄ sufficiat oleū esse cōsecratū a sacerdote simplici de mādato papæ. ¶Dicit est vnctio: vbi tangit materia ꝓpinqua huius sacri. Sicut in baptismo dicit lotio. Et potest sumi cōgruentia ex eo: quia ista vnctio exterior significat vnctionem interiorem animę, scilicet curatiuam animæ a venialibus secundum Sco. & Richar. ¶Dicit hois infirmi. Nō em̄ debet dari sano: sed homini infirmo ꝓbabiliter ꝓpter istā infirmitatē morituro. Nec his qui sani se cōmittūt spōte mortis periculo: vt nauigantis, bellū ingressuris, q̄b⁹ mors imminet nō ex infirmitate, sed armorū violentia, aut aquarū inundantia. Sic nec plectendis vltimo supplicio: qa nō sunt infirmi. Dat ergo infirmis q̄b⁹ ꝓbabiliter & de ꝓximo nō vi armorū, nec scdm̄ fortunā, sed scdm̄ naturā iminet mors. Et cū defectus naturę ex senio est quędā infirmitas/ cui de ꝓximo & ꝓbabiliter iminet mors ex naturę defectu/ideo hoc sacrm̄ hmōi infirmis scdm̄ Richar. dari pōt. Sic de infectis peste inguinaria. hi em̄ licet appareāt corpe sani nōnunq̄, qa tñ teste Isido. non est eis spatiū tpis quo aut vita aut mors speret, ideo maxie sunt infirmi & quā tocy⁹ puidēdi. ¶Dicit pœnitētis. Nā scdm̄ Richar. in nō pœnitētibus est obstaculū cōtra effectū huius sacri/ideo nō debet eis dari. dist. xcv. ca. Illud supfluum. ¶Scdm̄ Scotū nullus est capax huius sacri/saltē ad digne suscipiendū rpm̄ nisi sit in gratia. Tantū em̄ baptismus & pœnitentia sunt sacra instituta ad susceptionē primę gratię. de hoc infra. q. ij. ¶Per hoc etiā excludūtur ꝓpetuo furiosi: & fatui carētes rōne. Itē paruuli rōnem nō habētes: qui sunt nō pœnitentes: qa nō peccarūt actualiter: licet sint in gratia. Secus si furiosi habēt lucida interualla. Vel si aliq per voluntatē prędictē prędictē voluisse ingi. ¶Presumunt aūt scdm̄ Sco. si nō elicuerunt voluntatē cōtrariā. Idē Palude. q. iij. arti. ij. Si em̄ quis bonę vitę fuit, nō presumit imemor salutis suæ in morte plus q̄ in vita. Hinc si quis subito & insperate graui afficit infirmitate & ꝓbabiliter mortali, de quo recte p̄ sumi pōt ex precedēte sua vita q̄ si preuidisset se obruendū tali morbo letali, voluisset tali tēpore sibi sacrm̄ vnctiōis dari: is licet nō habeat nūc vsum rōnis, dicitur pœnitēs secundum mentis præparationē habitu vel interpretatiue secūdū Palude & Sco.

C ¶Dicitur facta oleo consecrato: quod est materia remota huius sacramenti. Et potest dari congruentia scdm̄ Richar. qa cū hoc sacrm̄ datur ad perfectā venialiū curationē, quę hoiem facit euolare ad patriā: & oleū multū valet ad plagarū curationē. Esaiæ prio. Nec fota oleo. & ita significat ꝓfectā plagarum curationem & conscientię puritatē: & maxime oleū oliuę: ideo huius sacramēti materia ex institutione diuina est oleū oliuę. Primū dictū nō est certū: de quo infra. Nec oportet balsamū esse permixtū sicut in chrisma te cū quis cōfirmatur. In cōfirmato em̄ requirit nō tantū puritas cōscientię per oleū significata, sed etiā odor bonę famæ significat⁹ p balsamū. Ad ingressum vero regni nō requirit odor bonæ famę apud homines, sed sufficit puritas cōscientię verę & nō fictę. Ideo oleum oliuę cōsecratū, sine balsamo diuina institutiōe ponitur huius sacramēti materia. ¶Debet ergo oleū esse cōsecratū. Sed a quo nō est apud oēs certū. ¶Dicitur a sacerdote: vbi tangitur minister huius sacri. Solus em̄ sacerdos potest hoc sacrm̄ ministrare p̄sente clerico vel sine clerico. de verbo. signi. cap. quęsiuit. Ita q̄ si alius attentet nihil facit: sicut si laicus attentaret confecrare eucharistiā, nil facit. Declaratio ministri habet ex dicto bti Iacobi cū inquit. Inducat p̄s byteros ecclesiæ. Iaco. v. Nec oportet ministrū esse ep̄m. Nec impedit q̄ oratio boni laici est melior oratione mali sacerdotis Nam oratio sacerdotis quā facit in persona totius ecclesię semp deo grate: melior est oratione laici, vt pson̄e priuatę. Ideo cum hoc sacrm̄ habet formā deprecatoriā: habet ministrū qui ordinatiōe sit pson̄a publica ecclesię, & vt sic cōferat hoc sacrm̄ per modum orationis factæ in pson̄a ecclesię. ¶Dicit in determinatis partib⁹ corporis: scilicet in organis potentiarū sensitiuarum: quarum abusu plura cōmittuntur venialia vtputa organa quinq̄ sensuū, & potentię motiuę seu ꝓgressiuę. Hæc organa respectu eiusdem sensus q̄nq̄ geminant. Sic sunt organa potētię visiuę duo oculi, Auditiuę duę aures, Olfactiuę duę nares, Tactiuæ duę man⁹, Progressiuę duo pedes, & in his multiplicat vnctio. Lingua q̄ est organū gustus, nō inūgitur ad tollendam abominationē: sed labia oris tanq̄ pars vel locus ꝓpinquior linguæ. Vnctio oris respicit pcm̄ veniale locutionis & oris scdm̄ Sco. & Richar. Et similiter gustus quo ad linguā. Sic habent quinq̄ vnctiones quinq̄ sensuum. Et vna in organo principali potentię motiuę progressiuę. Septima in potētia generatiua: hoc est in lūbis, hodie non est in vsu. ¶Dicit, simul certa verba cū intentiōe debita ꝓferēte. vbi tangit forma: & est hęc vt cōiter dicit. Per istā vnctionē & suā pissimam miam ignoscat tibi dns quicquid deliquisti per illicitū visum. Hāc enim formā credit beatus Petrus Romanę ecclesię tradidisse, quæ est deprecatiua: & pōt sumi implicite ex verbis Iacobi apostoli: qui eam vocat orationē dicēs. Et orent super eū. Sic de aliis partibus inungēdis suo modo dicat. ¶Cętera quæ sequūtur de

simultate intentionis &c. de baptismo habētur. Clausula vltima de effectu huius sacramenti infra declarabitur: quia sunt de hoc diuersę doctorum opiniones.

D ¶Nunc respondendum est ad quę stionē pro articulo. ij. ¶Cōclusio prima. Vnctio extrema scdm̄ morē Romanę ecclesię rite facta: vere est no. legis sacrm̄ a Christo institutū. Probat: qa ei cōuenit definitio sacri: ergo & definitū. antecedēs ꝓbat ex dist. j. ¶Dicit in conclusione scdm̄ morē Romanę ecclię rite facta: quia extra Romanā ecclesiā q̄ ē ecclesia catholica, nō ē loc⁹ veri sacrificij. j. q. j. extra. &. c. Ex catholica. Sola em̄ ecclesia Romana q̄ hodie noiat ecclia apostolica, a btō Petro ap̄lorū principe de ecclesiasticis morib⁹ & institutionib⁹ instructa est. dist. xi. Quis nesciat. Institutiōes illę ptim apostolica traditiōe p successores i ministerio cōfirmatos: partim cōsuetudine vetusta traditę sunt: & ab ecclia acceptatę. dist. xj. Ecclesiarū. Q ui ergo i sacramē torū collatione morē illū nō obseruat: nihil facit, qa diuinę institutioni cōtrauenit, q̄ sola dare pōt sacris certitudinē & efficaciā, vt supra. ¶Nec ob est illud Dionysij parte. iij. septimi ca. in de ecclesiastica Hierar. cum de extrema vnctiōe loquēs ait. Defuncto ifundit oleū pōtifex. Memēto aūt vt in pria sancta regnatiōe ante sacrū baptisma: prima sancti Symboli pticipatio tradit initiādo Post priorē oēm abiectā vestē sancti Chrismatis oleū: & nūc in fine oim: defuncto itidē infundit oleū. Atqui tunc q dē olei vnctio baptizandum euocabat ad sacra certamina: nūc autē infusum oleū signat eū qui defunctus est eadē sacra exegisse certamina: sicq̄ fuisse cōsummatū. Hęc ille. ¶Sup quo refert orator Ambro. in cōmentario vnctionē extremā olim factā fuisse supra iā dormētes: eorū corporib⁹ pri⁹ diligēter ablutis: post ea vero sup infirmos nondū mortuos. Et dubiū nō est vtrāq̄ inunctionē tpe ap̄lorū fuisse solitā. Sed cū p salute ifirmorū suffragia p̄s byterorū petebant, nō p̄stolabat sūma rerū desperatio. Immo vt i libris mysteriorū adhuc legit, ecclię lōgissimus fuit mos p̄s byteros, orationes & inunctionē p septē dies (si opportunū videbat) cōtinuare, p salute infirmātiū ad deū votis & inuocationibus supplices. hęc ibi. Pōt scdm̄ cōem tropum dici iam mortuus, q̄ est verisimil & quasi sine dubio moritur⁹. Patet ex modo loquēdi cōi fere totius populi. Scdm̄ hoc pōt dicta Dionysij interpretari & Vercellēsis: qui dicit. Eps supfundit defuncto oleū &c. Nec oportet dicere q̄ ap̄li oia & singula ad salutē nō necessaria q̄ eis fuerit a Christo reuelata quātocyus ꝓmulgauerint: sed p loci & tpis opportunitate, ne gentiliū paterēt risui scdm Dionysi. vbi supra. ¶Pte ergo tenendū est beatū Iacobū apostolū huius sacri ꝓmulgatorē, nō institutorē, fundatis iā vtcūq; rudimētis fidei sacramēti illius vsum docuisse. Non em̄ est sacrm̄ necessitatis: qa sine eo pōt esse salus. Sic ap̄s de indebita sacri Eucharistię ꝓceptiōe loquēs ait. j. Cori. xi. Cętera cū venero disponā. Refert Dionys. ca. ij. eccl. Hierar. de baptizato & iā sacris initiato in fine oim. Pōtifex ita ꝓfectū ad sacratissimā eucharistiā vocat: atq; cōsummātū illi sacramentorū cōionem deificā tradit. Sup quo orator Ambro. ait primitiuę ecclesię morē fuisse, q̄ baptizati mox ꝓceperūt sacrā eucharistiā, qd & ad huc in antiqs mysteriorū voluminib⁹ etiā de infantib⁹ hoc mō legit. Si eps adest, stati cōfirmari oportet: postea cōicari. Eps si pris nō fuerit, aliq̄ lactet infans aut aliqd gustauerit, cōicet eū sacerdos de corpe & sanguine dni ante missam si necessitas ingruit. hęc ibi. Sic multa alia tēporū succesu ꝓmulgata sunt, q̄ ante eorūdē ꝓmulgationē nō erāt ad salutē necessaria ijs qui rerū illarū inuincibilē habebāt ignorātiā. Sec⁹ de sacris ad salutē simp̄r necessarijs ex institutione diuina: vt de baptismate: cuius mos statim fuit sufficiēter tradit⁹ etiā p Christū cū dixit. Ite docete oēs gentes, baptizātes eos in noīe p̄ris & filij & spūs scti. Matth. vltimo. Idē oīndi posset de ordinum collatiōe: siue initiādis ordinib⁹: de mysterio cōfectionis vnguenti ex apostolorū ritu: hoc est de chrismate: de cōfirmatio. sacro, de mysteriis monasticę cōsummatiōis, de sepulturis mortuorū, & simil⁹, de quib⁹ Diony. in eccle. Hierar. In quib⁹ ecclesia p̄ris suū seruat ritū loco & tpi congruū, diuinæ cōstitutioni nō cōtrariū. ¶Olim inunge bant infirmi in lūbis: sed idipsum ecclesia omittit pudicitię & castitatis amore. ¶Nec pōt ex his inferri q̄ Christ⁹ min⁹ sufficiēter primitiuā erudiuerit eccl̄iam. Plura em̄ tūc tali ꝓp̄o cōducebāt: q̄ mūdo in maligno posito nō expediūt. vt gratia exēpli, vita cōis q̄ tūc erat fere oim, & vita monastica, q̄ in primitiua ecclesia valde floruit in ęgypto & circa Alexandriā, vt refert Ambro. orator de Philone Iudęo, apostolorū cōtemporaneo qui fidele Christianis primitiuę ecclesię in de vita cōtēplatiua ꝓfert testimoniū, & maxime therapeutis cultoribus seu monachis. Hinc cū mutantur mores hoim: plęraq; mutantur. Sic tempore naturę integrę oia erāt cōmunia: sed nō tpe naturę corruptę. Nec fuit illa lex ꝓprie ꝓceptiua, sed port⁹ cōsultiua & dispositiua p statu illi⁹ populi. Cū aūt stat⁹ innocētię nūc trāsiit, nō est ꝓprie loquēdo lex naturę mutata: sed stat⁹ hois: quo mutato lex illa locū amplius nō habuit. Et ita ius naturale manet inuariabile pmanentib⁹ circūstātijs sub quib⁹ dictat: quibus sublatis desinit esse. Ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

multa alia,hoibus mutatis,mutata sunt in eccle-
sia dei. ¶Nec est incouenies dictu q; ignorantia
etiã iuris diuini cadat in facientẽ qđ in se est. Pa-
tet Gen.xxix. de Iacob & Lia. Itẽ de cessatiõe le
galiũ & similibus quę valde longinque videntur
esse cõtra legẽ diuinã. Sic de cõpulsione gentiliũ
cõuersorũ ad legis obseruantiã. Act.xv. Itẽ si gẽ
tiles essent vocãti ad gr̃am. Actu.x.&c. Verũ est
q; Christus ecclesiã suã nunq̃ reliq̃t in ignorãtia
necessariorũ ad salutẽ:tãetsi tẽporum successu ec
clesia multa determinauit q̃ pri⁹ latuerunt. Clarũ
est hoc de pcessione spũs sc̃ti:& alijs fidei articu
lis,circa quos ecclesia tã hoc tam illud determina
uit:prout hęresiarchę errores varios i ecclesia dei
suscitarũt:nõ vno:sed diuerso tẽpore. dist.xv.c.
E Canones.& ca. Sancta Romana. ¶Scđa cõclu-
sio.Vnctio extrema est vnũ sacr̃m nõ vnitate in
diuisibilitatis : sed aggregatiõis,vel sacr̃i tm̃.pt3
distin.viii.q.ij.de multiplici acceptione vnitatis.
Vbi dicit q; oĩa requisita ad vnũ sacr̃m: & sic q;
sine eis nõ esset sacr̃m,dicũtur vnũ vnitate sacr̃i
Sic & in pposito.hic cm̃ fiũt multę particulares
vnctiões & formę ad singulos sensus exteriores
inungendos.q̃ simul oẽs faciũt sacr̃m vnũ: licet
aliud sit oleũ quo mũgunt manus, aliud quo pe
des. Aliud inquã numero. Pręterea oĩa illa per se
ordinãtur ad vnũ principalẽ effectũ huius sacr̃i,
quę est curatio aię & corporis. Sicut & sacr̃m alta
ris scđm Palu. vnum dici põt:q; habet vnũ effe
ctũ principalem.s.refectionẽ aiæ spũalẽ. Et vna
dicit absolutio,qm̃ inferior p absolutiõe casuum
reseruatoq; remittit ad superiorẽ:vt absolu⁹ pri
us a nõ reseruatis,nũc a reseruatis casib⁹ absol-
uatur:licet deus vnũ mortale sine alio nõ dimit-
F tat. ¶Tertia cõclusio.Oleũ oliuę cõsecratũ est sa
cramenti vnctionis extremę determinata mate-
ria ex institutiõe diuina:& pmulgatione aposto-
lica. Christus em̃ hui⁹ sacr̃i institutor hanc mate
riã huic sacro determinauit, quã Iacobus huius
sacr̃i pmulgator ecclesię manifestauit dicẽs.Vn
gẽtes eũ oleo. Oleũ vero antonomatice de oliuis
dicit scđm Richar.art.j.q.iij.Et scđm Palude.q.
j.oleũ oliuæ ppriedicit oleũ. Ad hoc facit aucto
ritas & vsus ecclesię. Hãc materiã nec Papa nec
ecclesia mutare potest.Vnde oleũ nucũ non põt
esse materia huius sacr̃i ex cuiuscũq; institutiõe
nisi solius dei.Peccat ergo qui sciẽter huic mate
rię admiscet aliũ liquorẽ: puta balsamũ vel oleũ
nucũ,vl̃ cõsimilẽ alteri⁹ speciei . ¶S; q; debeat
esse cõsecratũ:vt habet glos. Iacobi.v.& ca.vni
co.de sacra vnctiõe.xxvj.q.vij.Ab infirmis.ita
q; cõsecratio sit de necessitate sacr̃i & ministri,est
ex diuina institutiõe quã ecclesia apostolica tradi
tione recepit:l; a diuersis diuersę tradant hui⁹ rei
sõnes. ¶Sc̃us Thomas ponit triplicẽ rationẽ.

Prima: qa oĩs efficacia sacramentorũ a Christo
descendit. Ideo sacra illa qbus ipse vsus est:ha
bẽt efficaciã ex suo vsu.vtputa aquis tactu suæ
carnis dedit vim regenerativã. Scđa causa pro-
pter plenitudinẽ gr̃ę quã cõfert: quia nõ solũ cul
pas:sed & corporis infirmitates tollit. Tertia cau
sa.qa effectus corporalis.s.corpo; sanatio,non
causat ex naturali pprietate materię :idco opor-
tet hanc efficaciã sibi p sc̃tificationẽ dari. Fere cõ
cordat.S.Bonauẽtu. ¶Hę tõnes nõ cogũt.Nõ
prima. Quis em̃ oĩa sacra suã efficaciã habẽt a
Christo & ex institutiõe diuina :nõ tñ ex hoc se-
quit q; in illis sacris quib⁹ Christus nõ est vsus
requirat materiæ sanctificatio:nõ sic i illis quo;
vsum Christ⁹ habuit. ¶Q uęrit quõ sacr̃m dicit
habere efficaciã ex vsu Christi. Si vsus dicit diui
nã voluntatẽ volentẽ hoc sacr̃m esse signũ cer-
tũ & efficax gratię,cõcedit. Si vero dicit solũ illã
actũ transeuntẽ:sic negat. Immo cũ dicit sacra q̃
dã habere suã efficaciã ex vsu Christi & cõtactu
suę mũdissimę carnis : per ly sacra videt intelli-
gere sacramẽtale aliquid ad sacr̃m ptinẽs:vtpu-
ta materiã quã Christus (hoc facto vtendo)vo-
luit esse illius sacr̃i materiã. Et sic vult dicere q;
horũ sacramẽto; quib⁹ Christus vsus est: mate
ria nõ sc̃tificat p ẽpm. Secus in his qb⁹ vsus nõ
est Christ⁹:sicut in pposito de sacro extremę vn-
ctionis quo Christus nõ est vsus:ideo ei⁹ mate-
ria venit pri⁹ cõsecrãda & sc̃tificanda. Sic cũ Be-
da inquit Christũ cõtactu suæ mũdissimę carnis
cõtulisse vim regenerativã aquis: vis illa i õ fuit
aliqua realis entitas aq̃ ipressa velei inhęres:sed
fuit ordinatio aquę vt esset materia baptismatis.
Q uã suã ordinationẽ & voluntatem diutinã no-
bis p hoc significauit,q; ipse aqua baptizari vo-
luit. Idem tenet Sco.cum dicit. Christus contactu suę carnis aquã cõsecrauit.s.in vsum illum dedicauit. Ratio diuersitatis sanctificationis ma
teriæ huius sacramenti,& non alterius,est diuina
voluntas ad nos deriuata per doctrinam aposto-
licam. ¶Secunda & tertia ratio similiter non p-
cedũt. Cũ em̃ materia sanctificata,& nõ sanctifi-
cata sint eiusdẽ spẽi:ideo habẽt eosdẽ effect⁹ na-
turales. Nec aliq̃d sc̃titatis ipriminit formaliter ma
terię sacr̃i cũ cõsecrat̃ vel sc̃tificat̃ : vel etiã eccle-
sijs cũ consecrãtur:cũ non sint capaces gratię.vt
idẽ.S.Tho.loq̃tur parte.iij.q.lxxxiij.ar.iij. Et li-
cet dicat ibidẽ: Ecclesię cũ cõsecrãtur adipiscunt
quandã spũalẽ virtutem:p quã reddũtur diuino
cultui aptę: vt hoies in eo loco sint deuotiores &
parationes ad diuina:q̃ tamẽ sit illa vis spiritua-
lis quæ datur rei corporali,non exprimit. Nec vi
detur vis illa esse aliud a singulari assistentia dei
rei illi sic consecratæ & ad diuina applicatæ, vel
forte angelorum præsidium : vtputa cum rei il-

lius sic consecratę vsus habet : de⁹ vult ei assiste
re,& illũ effectũ quẽ vel significat aut rẽpsentat:
aut ad quẽ diuinit⁹ ordinata est p õnes eccl'iæ
seu ministrorũ eius:diuina virtute potẽtẽ efficere.
Valẽt ad hoc rationes habitę dist.j.q.j. contra
opi.ponẽtẽ in sacramẽtis esse quandã virtutẽ su
pernaturalẽ,respectu effect⁹ sacramẽtalis. ¶Alij
vt refert Duran.& Palu.ponũt pro tõne cõsecra
tionis olei istã causam.vbi minister determinat⁹
est certo ordine,materia qua vtit minister debet
esse cõsecrata determinata benedictione. Sed in
pposito est determinat⁹ minister puta sacerdos:
ergo habebit materiã cõsecratã certa benedictio
ne.Hęc ratio nõ cogit.Nã sacramẽti pœnitentię
est certus minister puta sacerdos: & tñ nõ habet
materiã cõsecratã:quia pcã vel peccator dicunt
materia sacramẽti pœnitentię. Si dicitur euasiue
q; hoc dictũ,pcedat qm̃ sacramẽtũ habet aliam
materiã a susciptẽte:quã nõ habent matrimoniũ
& pœnitẽtia: Est instãtia de sacramẽto ordinis:
vbi tradunt ampullę,claues,cãdelabrũ,liber &c.
quę sunt res non consecratę. Si dicit q; solũ sa-
cerdotij ordo sit sacramẽtũ: cuius materia est ca
lix cõsecratus: Videt cũ missa possit de facto ce
lebrari calice nõ cõsecrato:q; non oporteat calicẽ
traditũ ordinãdo esse cõsecratũ:sed sufficiat de
facto tradere calicẽ non cõsecratũ cũ pane & vi-
no. Illa em̃ vident sufficere ad necessitatẽ sacra-
mẽti Eucharistię. Itaq; ratio p̃cisa cõsecrationis
olei tanq̃ materię sacramẽti extremę vnctiõis est
diuina institutio. Q đ etiã habere videt Dion.&
Vercell.fi.in sua extractione eccle. Hierar.cũ in-
quit. Dormientib⁹ in fine cõfert olei sancti inun
ctio:quasi victorib⁹ certaminũ. Sancti inq̃t:põt
tñ in necessitate aliquid olei nõ cõsecrati cõsecra
to admiscere : dũmõ totũ sit de oliua : & sic totũ
reputat cõsecratũ. sicut cũ aquę benedictę admi
scet aqua nõ benedicta:& pãnus non bñdict⁹ al
bę benedictę.de cõsecra.eccle.ca.Q đ in dubiis.
¶Q uęrit a quo debet esse oleũ cõsecratũ. Palu.
conclusio.iij.q.j.ar.j.dicit q; sit ex institutione ec
clesię,& nõ ex ordinatione diuina q; sit cõsecra-
tũ ab ẽpo.Et cũ cõstitutio humana subest ordi-
nationi papę:posset Papa committere sacerdoti
simplici,q; oẽm materiã cui⁹ sanctificatio requi
ritur ad vsum sacramẽti,consecraret & benedice
ret:sicut eccl'ię,altaris,& vasoq; &c. Ex quo seq̃t
q; olei cõsecratio ẽ de necessitate sacramẽti. Sed
q; sit cõsecratũ ab ẽpo,est ex institutione huma
G na:& de necessitate ministri. ¶Q uarta cõclusio.
Licet sacramẽti vnctionis extremę plures reperi
antur formę:Vna idicativa:alia dẽpcativa: Ter-
tia ex vtriscq; cõposita:attñ non prima: sed secũ
da:tãq̃ tutiore & cõgruẽtiore:ac qñq; tertia Ro
mana vtitur eccl'ia a beato Petro ea in re vt pie

creditur satis edocta. Prima ps patet: qa reperit
q̃dã forma indicativa,q̃ dicit obseruari in eccl'ia
Ambrosiana.s.Vngo hos oculos tuos oleo san
cto in nomine p̃ris, & fil̃ij,& spũs sancti. Hãc re
fert Palud.esse Ambrosianã,nõ reprobatã: sed
tacite approbatã. Alia est dẽpcatiua : de qua su-
pra in explanatione notificationis vnctionis ex
tremę. Tertia est ex vtriscq; cõposita.hęc.n.p̃mis
se indicatiuę dẽpcatiuã annectit. Secũdã ptẽ fa-
cti docet contingẽtia. Et q; illa sit tutior probat̃,
quia de prima multi dubitãt an sit forma determ-
inata. De scđa vero nullus dubitat:quã beat⁹
Petr⁹ nõ dedit sed docuit.ait Palu.& Richar.Be
atus Iacob⁹ eã tacite insinuauit cũ dixit,vt orẽt
sup eũ. De hęreticis.ca. Ad abolẽdũ,dr̃. Q ui de
ecclesiasticis sacramẽtis aliter sentire aut docere
nõ metuũt: q̃ sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ p̃-
cati& obseruat̃,vinculo ppetui anathematis ino
damus.sed ecclesia Romana vtit illa forma tan
q̃ necessaria de necessitate sacramẽti & ministri
ad hoc sacramẽtũ:ergo tutior. Q; sit cõgruẽtior
tenet sanct. Tho.& Palud.primo:qa suscipiens
hoc sacramẽtũ est ppriis virib⁹ destitut⁹, hinc in
diget alioq; suffragijs & auxilijs:eã ob rẽ beatus
Iacob⁹ illã formã vocat or̃onẽ dicẽs, Et orẽt sup
eũ. Secũdo qa dat exẽtib⁹ de hoc mũdo,q; iã
desinũt esse de foro eccl'ię,& in manu solĩ⁹ dei re
linquunt:ideo indigent intercessione apud deũ
& sunt deo p̃ones fidelitũ cõmẽdandi. Tertio
quia per istam formã exprimit actus sacerdotis
inungẽtis:intentio ministri: effect⁹ sacramẽti:in
firm⁹ instigẽdus: auctor effect⁹ sacramẽti, & ora
tio ecclesię dẽpcatoria. Ex illo patet differẽtia for
mę hui⁹ sacramẽti q̃ est dẽpcatiua,a forma alio-
rũ sacramẽtoq;,quę est idicativa. ¶Q; siq vtit
forma.iij.ex vtriscq; cõposita,verba idicativa nõ
sunt forma:neq; de essentia formę:sed q̃dã dis-
positio & exhortatio ad formã: inquantũ inten
tio ministri determinat p illa verba ad hui⁹ vel illi
us mẽbri vnctionẽ. Secũdũ Tho. Pal.dicit hoc
esse verũ:qm̃ vtraq; verba simul dicunt. Sec⁹ dũ
seorsum illa vel illa forma indicativa vel dẽpca
tiua profertur. Addit q; nulla illarum forma-
rum est ab ecclesia prohibita : ideo obseruanda
sit cõsuetudo eccl'ię hui⁹ vel illi⁹ hoc saluo q; sẽ
p fiat iuocatio trinitatis sub signo crucis. de cõ-
secra.dist.v. Nunquid. vbi dicitur q; oĩa sacra
mẽta crucis signaculo perficiuntur. Verum respi
ciendo textum videtur solum loqui de sacramẽ
tis quæ chrismatis vnctione perficiũt. ¶Q uita H
conclusio. Solus sacerdos vel episcopus est vn
ctionis extremę minister idoneus. Patet in expla
natione notificationis vnctionis extremę. Cum
enim sacramentum illud nõ est de necessitate sa-
lutis simpliciter & absolute:ideo non oportet ha

Universidad de Deusto
Biblioteca

bere ita generalem ministrum: puta laicū, sicut baptism⁹ ad salutē necessari⁹. Solus sacerdos ordinatiōe & institutione diuina est minister hui⁹ sacramēti de necessitate sacramēti nō excluso ꝯpo q & ipe est sacerdos. de sacra vnctiōe. ca. vnico & dist. xcv. cap. Presbyteros. §. sed istud. Nō sic diacon⁹ nō sacerdos. licet posset Christi sanguinē ministrare in necessitate: nō tñ pōt sacramētū vnctiōis dare. Nec oportet plures sacerdotes ad esse in vnctione infirmi. Si plures affuerint, vn⁹ solus faciet officiū, formā pferēdo, & materiā tētione debita applicādo. Nec obstat dictū Iacobi, cū dicit pluraliter. Inducāt pbyteros. Bonū. n. est habere plures intercessores ꝓ infirmo. Solus aūt sacerdos: cum vel sine clerico ministrabit vnctionis sacramētū. Si tñ vnus sacerdos q facit officiū deficeret, pōt alius cōtinuare vbi ille dimisit. Et cū singule pticulares vnctiōes singulas pticulares habēt formas: sicut in sacramēto panis & vini: si aures vnctæ sunt, pcedat ad alia membra. Si vero auris vna, vel oculus vn⁹ tm̄ vnct⁹ est: incipiet sacerdos in mēbro illo partim vncto non obstāte illo q pri⁹ facta est partialis vnctio mēbri geminati in pte vna tm̄, secūdum Palud.

¶ Qz si legit q̄nq; plures sanctos fecisse vnctiones: & ita nō ee de necessitate sacramēti. q; solus sacerdos sit minister: Dicēdū q; ille nō fuerūt sacramētales: sed medicinales ex gratia sanitatis & curationū. Sacramētalis solis sacerdotib⁹ determinata est. de vnctione sacra. cap. vnico. de verbo. signi. ca. Quesiuit. & Iaco. v. ¶ Sexta cōclusio erit de effectu hui⁹ sacramēti. Difficile est hic rndere: cū ad hoc non est clar⁹ text⁹ ex scriptura vel eccl'ie determinatiōe. & videt q; sic possit dici salua sentētia saniore. Effect⁹ vnctionis extreme est remissio peccati. pbat auctoritate Iacobi: Et si i pctis est dimittēt ei. & ex tenore formę cū dicit. Quicqd deliq̄sti &c. ¶ Preterea sacramenta efficiūt qd figurāt vel significāt: sed p formā hui⁹ sacramēti & materiā clare exprimit & significatur dimissio pcti: igit hoc efficiunt. Dimittit ergo hoc sacramētū pctm̄. Lucę. 7. Dimissa sūt ei peccata multa qm̄ dilexit multū. pœnę dimittunt ꝓpter feruorē deuotionis, & intēsionē dilectionis ad Christū. ita & hic multis orātibus pro ęgro, cōsequit eoꝝ oneremissionē pœnarū. In sup cōfert ei gratia ex opere operato si est vere pœnitens, & capax gratię: vt sic aucta gratia in eo deuoti⁹ petere possit remissionem peccatorū a deo. Cōfert gra ad robur contra dęmonē, cū tā exitur⁹ est: sicut pri⁹ in sacramēto cōfirmationis data est gra ad robur cōtra mūdū: vt intrepidus cōfiteatur nomē dñi corā principib⁹ & potestatibus &c. Itē orāte ministro eccl'ię orat ecclesia catholica ꝓ ęgro in cui⁹ noie sacerdos facit deꝑcationē & orationē. Hinc ꝓmittuntur septē psalmi cū letanijs & orationib⁹ ecclesię a sacerdote ministro: vt sancti interce dāt ꝓ eo: quatenꝰ salubri fine cōcludere possit: si dñs eū vult de medio tollere &c. Ita vult Durādus. q. j. cū dicit. Melius est q; dicatur q; ꝓprius effect⁹ hui⁹ sacramēti est remissio pctoꝝ. ¶ Sed tūc stat dubiū, quorū pctō rū, & an quo ad culpā, an ad pœnā. Est cōis sentētia q; solū duo sacramenta cōferūt primā gratiā, baptism⁹ & pœnitētia. ergo non pōt dici q; vnctio extrēa dimittat culpā mortalē: q; a cōtra hunc morbū est pœnitentia in baptizatis: q̄ etiā venialē culpā tollit, vt supra. Item q̄reret q; s quō tollit pctm̄ veniale: an quo ad culpā tm̄, an pœnam & culpā &c. de hoc supra dist. xvj. ¶ Sanctus Tho. vult q; hoc sacramētū non est institutū directe cōtra culpā originalē vel actualē, qua tollitur vita spūalis aię: sed cōtra illos defect⁹ quibus hō spūaliter infirmatur: vt nō habeat pfectū vigorē ad act⁹ vitę gręę vel glorię. Est ergo institutū ad sanandū infirmitatē peccati: vt sicut baptism⁹ est spūalis regeneratio, & pœnitētia q̄dā spūalis suscitatio: sic extrema vnctio est quędā spūalis sanatio vel medicatio. Concludit ille doctor q; pricipalis effect⁹ hui⁹ sacramēti est remissio pctoꝝ quo ad reliquas pcti. Ex cōsequēti vero etiā quo ad culpā, si eā fuerint. Q d videt sic i telligēdū vt dicet q. ij. Inungēdus si nō pōt cōfiteri pctm̄ sacerdoti ex causa, dolet tñ de cōmissis contra deū cū ꝓposito confitēdi singula si tēpus & locus affuerint: sicq; dolēdo cum ꝓposito pœnitētię q̄nq; cōsummāde sumit hoc sacramētū extremę vnctionis stāte pctoꝝ cōtritione: tūc illi infundit gra sacramētalis hui⁹ sacramēti: & ꝓpter bonā suā dispositionē stāte pœnitētia i voto & ꝓposito cessante fictiōe dat gra prima. Et sic duplicē cōsequit gratiā: vnā sacramētalē: aliā ꝓpter pœnitētiā in voto: sine qua vnctio ipsa p̄ cise nō cōferret grām, nec remitteret culpā stāte lege. Et sic vt dicet. q. ij. in rōnū solutione, ex cō sequēti tollit culpā si inuenit: qa sufficit pœnitentia in voto ad hoc vt subiectū disponat ꝓ susceptione gratię sacramētalis in casu necessitatis: cū nō stat ꝓ eū &c. ¶ Q d aūt dicit tollere pricipalit nō reatū culpę aut pœnę: sed reliquias pctōrū: q̄ secūdū Tho. sunt infirmitas spūalis manens in mēte, nō habitus aut dispositiones prauę relictę ex actib⁹, pōt cōcedi ad sanū intellectū confessę ad sacramentum confirmationis. Sicut enim in eo augetur gratia & datur gratia sacramētalis ad robur, ad confitendum fidem Christi &c. pseueranter & constāter in mūdo: ita hic dat gratia ad robur exituro contra diabolū, & oēs mētis deiectiones potētes venire ex peccatorū cōmissorū recordatiōe, ne desperet in dño: sed ei⁹ gratia sa

cramētali adiutus cōstās pmaneat in fide catholica cū spe certa futurę retributiōis & remissiōis pctoꝝ Christi merito. Itē orāte ꝓ eo eccl'ia cōsecrē auxiliū sctōrū & remissionē pœnarū &c. Videt esse magna similitudo huius sacramenti ad sacramentū cōfirmatiōis: qd est robustorū: illud
K infirmorū. ¶ Septima cōclusio. Vnctiōis sacramentū non solū spūaliter curat ægrū & roborat vt fortis in dño pugnare possit contra hostem malignū exiturus de hoc mundo: sed etiā affert quandā alleuiationē corporalē ꝓpter oēs fidei si ei expedit ad salutē. Probatur auctoritate bti Iacobi. Infirmat qs in vobis, inducat pbyteros ecclesię & orēt sup eū vngentes eū oleo in noie dñi. Et oio fidei saluabit infirmū: & alleuiabit eū dñs: & si in pctis est, dimittent ei. ca. ij. ait glos. Alleuiabit eū ab infirmitate corpis. Hinc Marc. vj. dicit de discipulis Christi, q; vngebāt oleo multos ęgros & sanabant. Dicit Beda ibidē. Vñ patet ab apīis hūc modū esse traditū: vt energumini & alij ęgroti vngant oleo consecrato a pōtifice. qd nō pōt intelligi nisi de sacramē to vnctionis. Refert hic Palu. de quodā inungēdo qui fuit curat⁹ successiue sicut particulariter inungebat: & cōpleta inūctione tot⁹ sanat⁹. Nouī ego mulierē honestā oculorū lumine priuatā quae dū vngeret oleo sancto, statim visum recepit, & i finē vitę vsq; retinuit. ¶ Si q̄ritur a quo causat illa sanatio corporalis: Rndet san. Tho. Non proprietate vel opatione naturali olei: siue cōsecrati siue nō cōsecrati: sed opatione diuina. Richar. tenet q; q̄nq; fiat illa curatio operatiōe nature: inquantū mētis alacritas interior quā cō sequitur inunct⁹ redūdat in corpus, meliorē dispositionē in eo causando, vel petorē mitigando Q q̄nq; pure supnaturaliter: effectū qui est supnaturalis alleuiatio corporis, semp consequitur infirmus si digne hoc sacramētū suscipit: & si de⁹ nouit ei expedire ad salutē. ij. Corin. xij. de Paulo cōtra stimulū. Non em̄ debet infirmus petere corpis sanitatē contra aię salutē. Et cū nesciat si sanitas corpis sibi cōducat vl' nō: dicat: Fiat voluntas tua dñe. Et cum beato Martino, Dñe si ad huc populo tuo sum necessari⁹ &c. Et cū leprosо, si vis potes me curare &c. Prima pars de alleuiatione spūali: patet ex cōclusiōe priore. ¶ Sed diceret aliqs: vnde habet hoc sacramētū ꝓducere effectū illū q est fortificatio inuncti ad pugnā habēdā cū diabolo: ad resistēdū quoq; inumeris ei⁹ machinationib⁹, & tētationib⁹ plurimis qb⁹ nititt vincere morituꝝ, & eū ducere in barathrū desperatiōis ex pctōrū cōmissorū reminiscentia &c. Ad hoc rndet Palu. dist. ij. q. iij. Vnūquodq; sacramētū institutū est a deo in speciale remedium cōtra specialē hois defectū: siue defect⁹ ille sit culpa, siue pœna ex culpa derelicta, seu culpę debita, siue qdcūq; aliud cōsil'e. itaq; in quolibet sacramēto dat aliqd speciale remediū cōtra aliquē specialē defectū: q nō tollit ꝓ gratiā gratū facientē ꝓ se & imediate: nec ꝓ augmētū gratię gratū facientis: sed stare pōt cū gra: & de facto in plerisq; stat cū gra. Vñ licet p gratiā gratū faciē tē tollat ois culpa, & pœna æterna: tñ adhuc cū gratia stare pōt pctm̄ veniale & pœna tpalis culpę debita. Itē cōcupiscētia prauа: defect⁹ quoq; multiplex in agēdis: inclinationes prauę ad peccatū: & sic ia q̄ stāt cū gra. Cū ergo qs sumit aliqd nouę legis sacramētū digne: sic q; nō ponit obicē gratiæ: illi ex ope opato cōfert gra gratū faciēs ex institutione diuina: & cū hoc gra sacramētalis, q̄ est gratia gratis data formata charitate: & nō est gra gratū faciēs, valēs in speciali cōtra singulares & speciales hoim defect⁹ quos cōpatit gratia gratū faciēs. Hoc patet i singulis sacramētis. Pœnitētia est cōtra oīe actuale pctm̄ Baptism⁹ cōtra originale. Matrimoniū in remediū cōtra cōcupiscētiā prauā. Cōfirmatio contra timiditatē & verecūdiā aduersus hoiem seu mūdū. Vnctio extrema dat in robur cōtra hostē maligntū tpe mortis. In ordine dat specialis gra ex equendi officiū ecclesiasticū. In matrimonio: vt sciat vas suū possidere in honore & sanctificatiōe. In Eucharistia, vt in fortitudine cibi illius ambulare possit hō ad mōtē dei Oreb. Illa ergo gra sacramētalis q̄ ē alia & alia in singulis sacramentis, est gra gratis data: supponēs tñ grām gratū faciētē: quā qs cōsequit ex ope opato si sumēdo sacramētū nō ponit obicē gręę. Nec sufficit dicere scdm cūdē q; effectū vnius sacramēti aliud sacramentū pleni⁹ opat: & mō speciali: vt puta p baptism̄ actualia pctā pleni⁹ remittūt: q̄ p sacramētū pœnitētię: iō sufficit ponere vnā grām: & nō oportet grām sacramētalē ita multiplicare: vt nūc dictū est. Rō est secūdū cūdē: qa illi effect⁹ speciales cōsequunt gratiā gratū faciētē p accidēs, & nō p se. Si. n. specialia remedia in alijs sacramētis eēnt p se ex gra gratū faciēte, & virtutib⁹ p se q̄ ifūdūt i sacramētorū susceptione: & nō p accidēs: Eucharistia plus remediaret ad oia q̄ cętera: & sic alia supfluerēt. Ita videt ille doctor velle. Q uib⁹ nūc dimissis i suo valore tenēt plurimi q; nulli habitus infusi sunt ponē di: nisi vbi cogit ratio experiētia vel auctoritas scripturę & sanctoꝝ. Hæ. n. sunt tōnes ponendi habitū, vt supra dist. xxiij. & xxxiij. tertij. Collec. Cū vero nulla rō vel expiētia seu auctoritas scripturę cogat ponere hmōi grās sacramētales a gra gratū faciēte distinctas: & pluralitas ē vitanda vbi ad eā necessitas nulla cogit: iō declinaret aliqs ab illo dicto. Pari. n. tōne dicēdū foret non

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse vnã & eãdẽ gratiã sacramẽtorũ. Itẽ nõ eẽ in vno hoie vnã & eãdẽ gratiam gratũ faciẽtẽ totalẽ. Itẽ nõ fuisse vnã gratiã in patrib⁹ & eorum successoribꝫ. Nisi sacramẽto aliquo munit⁹ velit qualẽcũq; experiẽtiã allegare ex doni alicui⁹ p ceptione, & ad bonũ inclinatione &c. ¶ Corollariũ. Pie teneri põt dñm deũ hoc sacramentũ vnctiõis istituisse p salute infirmorũ: vt vltra grãm gratũ faciẽtẽ quã pfert nõ ponẽti objicẽ: sicut & cętera nouę leg. sacramẽta, ex passionis Christi merito sit exituro medicamẽtũ salubre resistẽdi tẽtatori diabolo: q tũc plurimũ ei⁹ insidiaꝫ calcaneo. Cũ em̃ hõ naturaliꝫ diligat corp⁹ suũ, Eph. v. ideo tunc plus sibi timet cũ verisimiliꝫ cognoscit sibi de ꝓpinquo imminere multifariã pœnã ꝓpter pctã ꝓterita quę forte cogitat nõ esse sufficiẽter detestata. Occurrũt denicꝫ hoi morituro visiones horribiles. Ioã. vlt. Ideo necesse est ei: vt qua si pugil inungaꝫ cõtra dęmonẽ tunc plurimum infestũ: sicut cõfirmandus inungiꝫ cõtra mũdũ.

L ¶ Octaua cõclusio. Alleuiatio corporalis: est sacramenti vnctionis effectus, nõ primarius, sed secũdarius. Patet ex dictis. Hinc effectus ille nõ exprimiꝫ in forma huius sacramẽti. ¶ Corollarium responsiuum. Vnctionis extremę sacramẽtum est a Christo contra duplicem animę & corporis morbũ institutũ, salua limitatiõe ꝑmissa.

¶ Quantũ ad articulũ tertium mouẽda sunt dubia. Primũ dubium est. Cui hoc sacramentũ sit ex Christi institutione & eccl'iæ catholicę ritu dandũ: An sanis, an pueris ratione carentibus, an fatuis & furiosis, an oĩbus infirmis & morituris, an innocẽtib⁹ qui nunq̃ peccauerũt: & sic de silibus. ¶ Ad primũ. Solis infirmis dandũ est hoc sacramẽtũ vt supra. & ex verbis beati Iaco. ca. v. Et Marci. vj. legũt apli infirmos oleo vinxisse. Hui⁹ põt esse rõ post Christi institutionẽ, & laudabilẽ eccl'ię ritum. Nam illa q̃ in sacramentis geruntur interius: debent significari p ea q̃ fiũt in sacramẽtoꝝ vsu vel susceptione exteri⁹. sed effect⁹ interior & pricipalis hui⁹ sacramẽti est sanatio lãguẽtis aię iã sępandæ a corpore p mortẽ: vt dictũ est: ideo debet habere suã significationẽ in illo cui confertur. Hęc em̃ significatio videꝫ esse de essentia sacramenti. Talẽ autẽ habet in ifirmo iã morituro, & nõ in sano. Et licet qñq; sit maior necessitas spũalis curatiõis in sanis corporaliter: q̃ in infirmo corporaliter: tamẽ ꝓpter defectum repręsentationis huius curationis in sano corporaliter: non sanis sed infirmis dari debet. Sufficiẽter denicꝫ sanis ꝓsum est per alia sacramẽta: quorũ vsu ac personali deuotione possunt a peccato & peccati pœna expurgari. Sunt em̃ baptismus & pœnitentia directe & principaliter instituta cõtra pctm̃ originale & actuale: & si alia sacramenta culpam remittũt, hoc est, ꝓpter inclusionẽ sacramẽti pœnitẽtię in voto: vt supra. Nec impedit q; infirmi inuncti non semper curantur corporaliter: licet curentur spiritualiter si indigent, nisi ponant obicem. Sicut & in baptismo, stat corpus non lauari ꝓprie per sordium ablationẽ (pono q; nõ habeat sordes & immunditias) sufficit enim q; illa ablutio vel aspersio vel immersio sit de sui natura repsentatiua ablutionis corporalis: & quãtũ est de se nata sit abluere corpus. ¶ Si dicis: ergo siꝫ hoc oleũ erit de se natũ curare corpus: & ita oleũ infirmorum erit medicina gñalis oĩs morbi: qđ videtur absurdũ & contra experientiã: Dicẽdũ, sufficit illã materiã de sui natura esse lenitiuã vel curatiuã vulnerũ cõfuse tm̃. Hinc dicit: Vulnus, & liuor, & plaga tumẽs nõ est circũligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. Esaię. j. Nec obest glos. Iaco. iij. vt eam allegat San. Bonauẽ. Infirmatur quis mente & corpore. s. vel fide: quia distinctiue loquit, & infirmitatẽ supponit corporis. Sicut ergo baptism⁹ nõ est oĩm intrãtũ, sed illorum tm̃ qui sunt extra vterũ in parte vel in toto & ablutioni corporali possunt subesse, repręsentanti ablutionẽ internam aiæ in esse vel in fieri: ita vnctio est solum illoꝝ exeuntiũ q corporali sunt infirmitati subiecti, & alleuiatione indigẽt. Secus siqui sani ex instinctu spũs sancti vncti legunt, & statim mortui. Deꝰ em̃ suã potẽtiam sacramẽtis nõ alligauit. ¶ Ad secũdũ. An. s. sit M dandũ pueris rõne carẽtibus, fatuis, & semp furiosis: Respondetur: quia sacramẽtũ illud est institutũ dũtaxat contra peccata actualia, ideo his qui nõ potuerunt peccare peccato actuali. s. pueris & ꝑpetuo furiosis & fatuis siue baptizatis siue non baptizatis: & alijs q̃buscũq; rationis vsu carentibus sine interuallo lucido, non est danda sacramentalis infirmorum vnctio. Patet: qa eẽt mendaciũ in forma cum dicit: Quicquid deliq̃sti &c. Tales em̃ non peccarunt actualiter. Originale aũt pctm̃ in baptismo dimissum est. Itẽ secundũ Richar. & Thomã: hoc sacramẽtũ exigit deuotionẽ i suscipiẽte: & ideo sicut Eucharistia non datur pueris: ita nec hoc sacramẽtum. Hoc s. Bonauẽ. colligit ex serie verborũ beati Iacob. cũ inquit, Inducat p̃sbyteros &c. Et si in peccatis fuerit. Hoc aũt. s. inducere, pœnitere: & in peccatis actualib⁹ esse, est solum adultorum. Posset dici: sicut hoc sacramẽtũ est hoĩs pœnitentis: ita deuotionẽ habẽtis. Nec datur directe contra reliquias originalis peccati: nisi inquãtũ auctę sunt p peccatum actuale. Et ideo licet in pueris etiam reperiantur infirmitates: non tamen ex actuali: sed originali pctõ dũtaxat causatę. Palu. q. iij. te-

net q; actualis deuotio non requiritur in eo qui eam habere nõ potest. Sed si infirmus potest cõfiteri: debet hortari vt prius faciat confessionem sacramentalem si indiget ante vnctionem. De furiosis & amentibus ait. Si habent lucida interualla, & speratur eorum conualescentia: non debent inungi: sicut nec baptizari. Si autem non speratur conualescentia: nec etiam in sanitate constituti petierunt sibi hoc sacramentum dari: nõ tamẽ sunt excõmunicati: nec vitę prauę fuerũt ante lapsum: sed bonę: ꝓsumi debet q; nõ fuerunt immemores salutis proprię: sed si ꝓuidissent hunc statum futurum, petiissent, aut voluissent sibi tunc vnctionem dari: & ita ꝓsumi debet q; petierint, & voluerint inungi: saltem habitu & secũdum mẽtis ꝓparationẽ. Hinc non debet eis vnctio extrema subtrahi cęteris paribus, licet tũc nõ habent actualem deuotionẽ: nec habere possunt. Dictum est cęteris paribus: quia si facerẽt irreuerentiam sacramento, cum illud sacramentum nõ est necessitatis simpliciter: ęstimo eos non fore inungendos tunc. Attamen reputat probabile q; tales furiosi deberent ligari & inungi: quia de per accidens extrema vnctio potest esse de salutis necessitate: vt si quis est solum attritus: & non contritus, nec confessus: nec potest confiteri: tunc in hoc casu cæteris paribus furiosus debet inungi: licet nesciat quid sit: & sufficit deuotio precedens quo sic inuncto ex attrito fit contritus &c. Hoc N nõ quadrat. ideo infra latius examinatur. ¶ Ad tertium, An omnibus infirmis & probabiliter de proximo morituris: Dicendum q; non: quia nõ his qui nunq̃ peccauerunt actualiter. Hinc beata virgo, quæ tota pulchra est sine omni macula peccati, non venit inũ gẽda. Sic nec beatus Ioannes Baptista: qui in vtero sanctificatus, nunq̃ creditur actualiter peccasse. Non enim deliquerunt quocunq; sensu: sicut & pueri: qui licet baptizati sint, & contraxerint originale, cum non peccauerunt actualiter nõ inũgunt: vt supra. ¶ Sed esto q; aliquis adultus baptizatur in lecto mortis: vt refert Palud. de patre sancti Augu. quæst. iij. huius distin. nũquid talis vere baptizatus est: & ita immunis ab omni culpa, venit in mortis articulo inungẽdus? Respondetur q; sic: quia restat ei pugna contra hostem: & sicut peccauit, ita & facile potest peccare cũ habet rationis vsum: ideo necesse est vt spiritualiter contra eum armetur. Et licet sit sibi remissa pœna & culpa oĩus peccati in baptismo: manet tamẽ in eo debilitas quædã: & eget tũc munimine cõtra hostẽ maligniũ. Secus de paruulis in vtero sanctificatis & similibus qui non peccauerũt actualiter. ¶ Corollarie sequitur. Non solum illis qui indigent pœnitẽtia: sed etiã qui non indigent, peccarunt tamẽ actualiter, quãdoq; dãda est vnctio extrema. Itẽ vnctio extrema nõ debet dari vltio supplicio plectẽdis: & ad mortẽ damnatis: licet sint ex horrore pœnarũ infirmi, vt est casus possibilis. Nec propter rationẽ Petri q. iij. quia scilicet sunt infames in facie eccle siæ: vt etiam innuere videtur Sanctus Bonauẽ. quia pari ratione nõ deberet eis dari Eucharistia: immo longe minus. Q đ etiam cõcedere videtur Palu. cum tamẽ expresse teneat oppositum dist. ix. q. iiij. iuxta finem quęstionis, allegans ad hoc ca. Super eo. de hæreticis li. vj. vbi pœnitentia & eucharistia non negatur relapso cum paratus est incendio. Et dist. lxxxvj. Cum tãta. etiam excõmunicato, & cuicũq; in morte non negatur pœnitẽtia: nec per cõsequens viaticum: qđ in pœnitentia inclusum intelligitur. de pœni. & remis. ca. Q đ i te. ¶ Sed q; dictũ Palu. stare nõ possit, cũ dicit damnatis ad mortem forte non dandã esse Eucharistiam, ostẽdi potest multis canonib⁹ patrum. Cuius enim institutio sacramenti Eucharistię & eius cõmunicatio sit iuris euangelici. Luc. xxii. tamen determinatio temporum, & personarum, q̃ & quando illud sumere debeant, est ex ordinatione iuris canonici post legem euãgelicam ab apostolo promulgatã. j. Corinth. xj. Ea siquidem quę Christus circa hoc ꝓceptum nõ expresse docuit & disposuit: reliqt apostolis & ecclesiæ cõstituenda. de conse. dist. ij. ca. Liquido. Hac em̃ auctoritate emanauit cap. Ois vtriusq; de pœ. & re. cum multis alijs capitulis. Hinc ait Paulus de Eucharistię sacramẽto scribẽs. Cętera cũ venero disponã. j. Corit. xj. Et qa clara canonũ ispectione patet eucharistiã nõ eẽ negãdam vltio supplicio plectẽdis, aliquos adducere placuit. Primũ est clarus textus. xiij. q. ij. ca. Quęsitũ: vbi noiatim his qui in patibulis suspenduntur in fine cõmunio esse danda statuitur. Cõmunionem vero patres & doctores viaticum nominant. xxvj. q. vj. Qui recedũt. Itẽ in ca. ij. de furtis dicit text⁹: q; si fures & latrones cõprehensi fuerint confessi, cõmunio eis nõ negaꝫ. & in ca. pri⁹ allegato Super eo. de hęreticis li. vj. vbi hęreticis relapsis q iã sine audiẽtia relinquunt seculari potestati, si pœnituerint Eucharistia nõ negaꝫ. & tm̃ hęresis & in se & in pœna enormi⁹ est crimẽ. ca. Quid in oĩbus. xxxij. quæst. vij. facit ca. Vergentis. de hęreticis. & cap. Quid autem. xxiiij. que. iij. Insuper textus in Clementina prima. de pœni. & remis. disponit q; moneri & coerceri debent iustitiarij per loco-
rum ordinarios: & si necesse fuerit ecclesiastica censura compellere iustitiarios omnes & dominos temporales: vt vltimo supplicio deputatis non denegent pœnitentiæ sacramentum. Et dicit glos. Ioan. And. Idem de Eucharistia. & allegat textũ optime probantem in cap. Q đ in te. de

Universidad de Deusto
Biblio

pœni.& remiſ.vbi per generalem quãdam interpretationem, & declarationem diſponens Innocentius: In illo verbo inquit per qđ pœnitẽtiã morientibus nõ negamus, viaticum etiam qđ vere pœnitentibus exhibetur intelligi volum⁹: vt nec ipſum decedentibus negetur. Et in illo qđ ſequit in textu nunc allegato, Licet aũt ꝓ generale interdictum denegetur omnibus tam vnctio q̃ ſepultura eccleſiaſtica, concedimus tñ &c. In illo inquã textu quidã ſe fundãt volẽtes vnctionẽ eſſe dãdam ad mortẽ damnatis: cũ hic videatur eẽ ꝓhibitũ tẽpore interdicti: & non hic cũ plectẽdi ſunt vltimo ſupplicio. Ex quo eñ non eſt ꝓhibitũ, videtur eſſe conceſſum: & vbi lex nõ diſtinguit, nec nos diſtinguere debem⁹. Sed certe lex diſtinguit: quia lex diuina Marci. vj. & Iacobi. v. ſtatuit hoc ſacramẽtum infirmis. Sic habet ritus eccleſiæ & ius ſcriptum poſitiuũ. xxvj.q.vij. Ab infirmis: & in periculo mortis. Itẽ diſt. xcv. cap. Illud. vbi oſtendit epiſcopis nõ eſſe prohibitum inungere infirmos. Itẽ de verborũ ſigni. ca. Quæſiuit. Itẽ de ſacra vnctione cap. vnico. In his oibus text⁹ loquitur de infirmis: ſed damnati ad mortem, ni ſi gladio plecterẽtur nõ eſſent morituri: ergo nec infirmi. Prẽterea maxima rõne ſic interp̃tatũ eſſe videt: q̃ in pœnitẽtia viaticum includatur: quia ſecũdũ Scot. in. iiij. diſt. ix. non requiritur maior diligentia ad digne cõmunicandum, q̃ ad ſecure moriẽdum. Sed poteſt aliquis vltimo ſupplicio deputatus ſecure mori: poſita peccatoꝝ ſuorum ꝓpeti deteſtatione, ac ꝓpoſito ſatisfaciendi: & deinceps recte viuẽdi. Cum ergo quis ſic deteſtatur peccata ſua quę cõmiſit in gñe & in ſpecie: ſecure moritur: ergo & digne poteſt cõmunionem recipere. Ex conſequenti Euchariſtia nõ eſt ei deneganda, niſi aliud obſit impedimentum: qđ hic nõ apparet. Iniuſte ergo priuatur quis viatico ſibi tũc exituro ſaluberrimo & neceſſario. ca. Is q̃ de corpore. xxvj.q.vj. Quãobrẽ videtur eſſe cõtrariũ fraternę charitati & honori dei: priuare hominẽ morituru viatico ſine cauſa & demerito: & eſt abuſus damnabilis. vbi ſupra in Cle. Nulli eñ dubium quin pœnę temporales non in odiũ perſonę: ſed delicti fulminentur: ne ipunitas aliꝰ incentiuũ tribuat delinquendi. xxiij.q.iiij.ca. Eſt iniuſta. immo frequenter de⁹ flagella & infirmitates infligit: vt hoies cõuertantur ad deũ. Nec habet hic locũ replica quorundã dicentiũ q̃ impediretur executio iuſtitię: q̃q; tales immunitatem conſequerentur per cõmunionem corporis Chriſti: vt oſtenditur in gloſ. dicti cap. Quæſitũ. xiij. q.ij. Nam propter cõmunionẽ non cõſequuntur immunitatem eccleſiaſticã. & priuilegium eccleſię non debet trahi ad cõſequentiam. Et ideo cõmunicati Euchariſtiã non gaudẽt libertate eccleſiaſtica ſicut fugientes ad eccleſiam: licet Euchariſtia maior ſit oĩbus. Hoc eñ eſt priuilegium eccleſię tñ: & ita non debet trahi ad cõſequentiã

¶ Et poteſt hoc cõfirmari primo. Cũ habetur aliquis caſus clare expreſſus & extenſus: illa extenſio non poteſt nec debet fieri forte ex quadam ſimilitudine aut ſimultate qualicunq; cauſæ hic & alibi ad aliũ caſum non ſic extenſum & expreſſum: niſi ex preſumpta tacita mẽte legis: quę ceſſat quando ex diſpoſitione iuris apparet contrarium: quẽadmodum in ꝓpoſito fit: vt patet intuenti textum in dicto ca. Super eo de hęre. li. vj. vbi relapſis hęreticis cõmunio nõ negatur: & nihilominus ſine vlla audiẽtia relinquendi ſunt iudicio ſeculari. qđ vtiq; nõ fieret ſi immunitatem cõſequerẽtur ex illa cõmunione Euchariſtię. Igitur immunitas confugientium ad eccleſiã in cõmunicãdis vel communicatis vltimo ſupplicio plectendis non habet locum: quia hoc ex nulla lege tacite haberi poteſt. Item argumentum a ſimili in mere poſitiuis non quadrat. Nec ſequitur in mere poſitiuis: vbi eadem cauſa: ibi eadem lex: niſi ꝓ verbũ poteſt. Et ex illo caſu nunc allegato de hęretico relapſo etiam patet q̃ nõ impeditur ex hoc executio iuſtitię: quia ille cõmunicatus nihilominus traditus fuit iudicio ſeculari. ¶ Secũdo: quia licet illa extenſio priuilegij confugientium ad eccleſiam ad corporis Chriſti perceptionẽ eſſet fauorabilis damnato ad mortem: quia tamẽ eſſet cõtra alium fauorem, ſcilicet celerẽ iuſtitię executionem: in qua vtilitas reipublicę verſatur: ideo non poteſt fieri extẽſio caſus ſcripti ad non ſcriptum ex identitate rationis. ¶ Sed forte contra concluſionem quis inſtat per cap. Si quis epiſcopum. ij.q.iij. Et cap. Epiphanium. v.q.vj. vbi ſtatuitur q̃ qui falſis criminibus epiſcopum preſbyterum, aut diaconũ impetierit, etiam in fine cõmunione priuetur. Ad hoc dicitur q̃ ille textus interpretationem & limitationem recipit ab alia cõſtitutione: vt intelligatur niſi reſipuerit: vt dicit textus in cap. Eos qui. iij.q.x. Sicut enim in canone bibliæ frequentiſſime textum textus exponit & dilucidat: ita non eſt nouum vt lex ad legem trahatur: vt euitetur correctio. de Electio. li. vj. ca. Cum expediat concordare iura iuribus: & eorum correctiones ſi ſuſtineri valeãt euitari &c. Nec obſtat cap. Placuit. xxiij.q.v. quia expreſſe loquit de his qui impœnitentes in ſuis ſceleribꝰ moriuntur: vel qui actu facinoroſo ſeipſos ferro veneno: aut alias interimunt, vt faciũt homines deſperati ſeſe occidentes. Et ita nõ eſt ad propoſitũ. ¶ Nec poteſt adduci longeui tẽporis cõſuetudo, aut cõſuetudo huius vel illius loci, in quo damnati ad mortem non perceperunt cõmunionem: quia conſuetudo illa cum ſit legi & rationi

contraria: nullius eſt roboris vel momẽti. per Cle. j. de pœni. & remiſ. vbi nominat abuſus damnabilis, & iniũgitur locorum ordinarijs vt abuſum hunc damnabilem etiam per cẽſuram eccleſiaſticam extirpent. Et licet Cle. illa loquatur de pœnitentię ſacramẽto: tñ vt patuit ex legiſlatoris interpretatione in ca. Q̃ in te. eo. ti. includitur in pœnitentia viaticum: qđ eſt Euchariſtiæ ſacramẽtũ.

¶ Nec poteſt hic diuerſitatis rõ aſſignari: illa ſcilicet: Euchariſtia nõ eſt de ſalutis neceſſitate ſicut pœnitentia: quia vtrũq; in mortis articulo eſt de ſalutis neceſſitate ſi haberi poteſt: ita Euchariſtia ſicut pœnitẽtia. Q̃z ſi nõ poteſt haberi ſacerdos hoc vel id conferens, ſufficit bona voluntas abſq; ſacramentali manducatione: ſed non ſine mãducatione ſpirituali: Sicut ſufficit peccatoꝝ detestatio cum ꝓpoſito confitendi pro loco & tempore, cũ ſacerdos haberi non poteſt, ad bene moriendũ, cum non ſtat per peccatorem quo minus confiteatur vel cõmunicetur. ¶ Adducit hic ab aliquib⁹ & illa ratio. Ex inhabili ad ſuſceptionẽ ſacramenti alicuius, conſuetudo non poteſt facere habilẽ & idoneũ. patet in cap. Noua. de pœ. & remiſ. vbi nulla cõſuetudine poteſt induci fœminas ordinari in officia preſbyterotũ. Facit in ar. cap. Quãto. de cõſuetudine. vbi ꝓbatur q̃ ad collationem alicuius ſacramenti conſuetudo nulla inhabilẽ habilitare põt: vt loquitur ibi text⁹ de ſacramento confirmationis: qđ dabãt ſimplices ſacerdotes ſolam cõſuetudinem pro ſe habẽtes. ergo nec ad ſuſceptionem eius: quia correlatiuorum eadem eſt doctrina. Ex quo inferũt q̃ neq; habilis ad ſacramentorũ ſuſceptionẽ põt inhabilitari per cõſuetudinẽ. Cũ ergo damnati ad mortem ſiue ad vltimũ ſupplicium ſint habiles ad cõmunionẽ ex diſpoſitione iuris: vt ſupra patuit: ergo per conſuetudinẽ nõ poſſunt inhabilitari: maxime cum conſuetudo non dandi cõmunionẽ huiuſmodi plectendis ſit laicorum conſuetudo: quibus in ſpiritualibus nulla cõpetit facultas ſtatuendi: neq; iure ſcripto: neq; non ſcripto. ca. Laicis. xvj.q.vij. cũ ſimilibus. Nec per conſuetudinẽ poſſunt illam pręſcribere. ca. Meſſana eccleſia. de elect. ¶ Ad maiorẽ, cũ dicit. Ex ihabili ad ſuſceptionem ſacramenti alicuius cõſuetudo nõ poteſt facere habilẽ & idoneum: poſſet quis dicere q̃ non eſt ſimpliciter & indiſtincte vera. Nam cũ cõfeſſio peccatorũ ſit de lege diuina, eſt tamẽ quo ad tempus de lege poſitiua: vt in ca. Omnis vtriuſq; de pœni. & remiſ. Cum autem ſacerdos volens celebrare habet peccatum mortale nec cõfeſſum, nec cõtritum, eſt inhabilis ſimpliciter ad ſuſceptionem ſacramenti: vt patet ex doctrina Apoſtoli. j. Corinth. xj. tamẽ poſita peccati contritiõe, poteſt per cõſuetudinem habilitari, ſic q̃ non teneatur prius cõfiteri. Q̃z eñ nunc tenẽtur ad confeſſionem cum celebraturi ſunt extra tempus paſchale: puto eſſe ex ſola cõſuetudine. Sic deſumere volentibus alia ſacramenta: dicendũ q̃ tenenť prẽmittere confeſſionem ſacramentalẽ in loco vbi eſt illa conſuetudo q̃ confeſſio prætermittatur. alias videtur ſufficere peccati deteſtatio cum ꝓpoſito confitendi. Et ita conſuetudo ſtatuit inhabilẽ ſi prius non confiteatur: cũ alias ex parte illa (ſaltem poſita peccati contritione, & ꝓpoſito confitendi) eſſet habilis. ¶ Sed forte illa maior loquitur in alio caſu: vtputa de ordinatione perſonę inhabilis ex lege diuina ad actus clericales exercendos. ¶ Ad regulam de correlatiuis dicendum q̃ nõ eſt vniuerſaliter vera: vt alibi oſtẽditur. Nã iniuriã pati non eſt pctm̃, ſed facere: & ꝓcutitur quis iniuſte, & fert leſionẽ iuſte ꝓcuſſus iniuſte. ¶ Prẽterea illa conſuetudo non cõmunicandi damnatos vltimo ſupplicio: eſt actus de ſe malus & contrarius legi diuinæ, fraternæ dilectioni: & iuri communi: ergo non eſt conſuetudo: ſed corruptela & prorſus irrationabilis. Q̃z ſit de ſe malus actus, patet: quia eſt de genere malus: & contrarius legi diuinę. Eſt quoq; cõtrarius iuri cõmuni & inſtitutiõi eccleſię. in Cle. j. de pœ. & remiſ. Lex vero diuina vult vt homo nõ inhabilis ſuſcipiat hoc ſacramentũ & viaticũ. Ioã. 6. Illi autem poſſunt eſſe habiles ſi pœnituerunt, & ſunt de corpore Chriſti myſtico, & volunt mortẽ ſubire pro dictamine iuſtitię, tanq̃ pœnã peccati, & non ſunt prohibiti. nec lege Chriſti, nec eccleſię. Sed in Cle. j. de pœni. & re. habetur q̃ ſunt cõmunicandi: & q̃ oppoſitum facere eſt abuſus damnabilis, q̃q; per ordinarios debẽt cõpelli iuſtitiarii vt Euchariſtiã tribuãt &c. Nulla ergo conſuetudine rõnabili poteſt eis auferri in detrimentum ſalutis eorũdem qđ iure diuino eis debitum eſt. Priuãtur vtiq; gratia ſacramẽtali, quę ex opere operato debeť ſuſceptioni & manducationi ſacramẽtali. Nec poteſt dici q̃ ratio huiuſce cõſuetudinis, attentis circũſtantijs, loci, tẽporis, & pſonarum &c. vincat rationem legis diuinæ & eccl'iæ de cõmunicando morituros: vt. ſupra. Nec ceſſat ratio legis: quia pœnituerunt: & ſunt in articulo mortis & indigent viatico &c. Nec facit id qđ q̃n q; adducitur. ſ. q̃ fiat in terrorem cęteris: ga non ſunt facienda mala vt inde prouenient bona: & malorum correctio nihilominus habet executionem ſuam. Quis eñ dubitat illam manducationem ſacramentalem (cũ perſona illa ſecũdũ legẽ dei non eſt inhabilis) eſſe magne vtilitatis iãam i agone certaturo? ¶ Ideo videť finaliter dicẽdũ, ſi ꝓcepto de fraterna dilectione non poteſt per conſuetudinem derogari: vtputa q̃ non ſit iuris diuini: & nõ liget (Si pro quia) non poteſt iudex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille a graui pcō excusari quin delinquat in proximū suum, ipsum diuinissimo sacramento priuādo, qđ nihilo magis ad eius ptinet iudicium q̄ sacramētorū institutio & administratio. ¶ Hæc cū submissione adducere placuit: vt salua maneat sententia Petri de Palude, quę est vera. dist. ix. iuxta finem: & tam diuino q̄ humano iuri consona. ¶ Sed quid de recluso in carcere ꝑ perpetuo: vt inibi finē faciat vitę suę propter nefas qđ cōmisit: an sit in mortis articulo inungendus? Item rixantibus aliquibus si quis lęsus moritur ex illato vulnere, prius vtiq; inungitur si petit vere vel interpretatiue inungi. Et quare nō pari lege inungitur cruciatus ex tortura carceris q̄ morietur si alias non occideretur? Ad illa dicitur q̄ sic reclusus potest & debet inungi cum ex naturali infirmitate occasionata forte per carceres appropinquat ad exitū. ¶ Quid si aliquis detentus in carcere, inficeretur pestē? Vtiq; esset inungendus cæteris paribus: sicut & alij infirmi: & differenda eēt iustitiæ executio. Sic si ex carcere incideret letalē infirmitatem q̄ ꝓbabiliter putatur moriturus de proximo si carnifex vitā non auferret, existimo talem inungendū fore. Et laici in contrarium agētes vel statuentes cōtraueniūt fraternę dilectioni.

P ¶ Scām dubiū. An sicut licet ęgrum in ecclesia cōmunicare, ita liceat eundē adhuc ambulare potētem in ecclesia vel loco sacro inungere? ¶ Quia solum in valetudinis lecto inungēdi sint infirmi videt habere vetustissima ecclesiæ consuetudo. Pręterea hoc videt conducere significationi effectus huius sacri: qui est infirmi alleuatio secūdū beatū Iacobū. Ideō nō debet dari nisi probabiliter ex infirmitate morituris. sed tales nō sūt vt videt ambulare potētes: & nondū valetudinis lecto decūbentes. Hi enim cēsent sani: & ita inhabiles ad ꝓceptionem huius sacramenti. ¶ In oppositum vero q̄ pestilentici & vere infirmi possint nedū in valetudinis lecto: sed & in alio loco honesto, & maxime in eccl'ia consecrata in qua cōmunionē perceperunt, vel percipient, inūgi: sic potest ostēdi. Id qđ circa sacramenti alicuius perceptionem vel collationem nec Christus sacramenti institutor: nec apostolus aliquis sacramenti ꝓmulgator nec ecclesia: nec cōciliū gñale: nec papa: nec q̄cūq; alius supior, vere vel interꝓtatiue ꝓhibuit: videt eē cōcessum & licitū: maxie cū nō ē cōtra bonos mores: sed cōducit fideliū deuotioni & pietati. Sed inūgere pestilēticū inūgēdū in loco sacro aut alio loco honesto extra valetudinis lectū est huiusmodi. ergo. Maior nota, & est Augu. ad Ianuarium epistola. xiij. Q ę non sunt contra fidē neq; contra bonos mores, & habēt aliquid ad exhortationem melioris vitæ, vbicunq; institui vel instituta videmus, nō solū nō improbemus: sed etiam laudando sectemur: si aliquorū infirmitas non ita impetit, vt amplius detrimentum sit. Minor probatur: quia Christus sacramentorum institutor nullum locū determinauit vnctioni. Nec beatus Iacobus &c. Inungūtur enim aliqui in sella cum facere non possunt: vel cū id plus conducit vel infirmo vel sacerdoti. Tum in tabulina seu stufa: tum in cubili: tum in cāpo &c. Nec cōstat de quacūq; superioris ꝓhibitione. ¶ Q̄ nō sit cōtra bonos mores: sed cōducat fidelū pietati, deuotioni, & ad melioris vitæ ꝓfectū, ꝓbatur. Illud conducit fidelium pietati & deuotioni qđ plurimum remouet prohibens deuotionē & hominis pietatem, & affert conducens ad pietatem promouetq; ad vitę melioris profectum & latrię cultum. Inungere infirmum morituram in loco sacro, saltem pro loco & tempore cum ęgritudo id cōmode sustinere potest &c. est huius modi ergo cōsequētia bona. Maior nota. Minor probat. Nam ob hoc dedicatur ecclesia, & quasi primum baptizatur, vt in ea postmodum homines ad salutem regenerādi baptizentur. ait Hugo de sancto Victore. libro. ij. parte. v. capitu. j. loquens de dedicatione ecclesię. subiungēs. In qua cętera omnia sacramenta celebrātur. Hinc prędicuntur exorcismi ad fugandam & expellendam potestātem inimici, ne impediat inibi salutē quærentes. Cuius exemplum ponit beatus Grego. iij. dia. c. xxx. Propter quod & locus ille terribilis dęmonibus dicitur. Confertur quoq; intrātibus ecclesiam intrinsecus quędā deuotionis virtus, vt intensius secluso maligno suo famulentur creatori. Huic cōsonat illud Heliodori verbum. ij. Macha. iij. dicentis q̄ in templo vere sit virtus quædam dei. Nam ipse qui in cęlis habet habitationem, visitator & adiutor est loci illius. Būs Thomas parte. iij. q. lxxxiij. artic. iij. dicit ecclesiam ex consecratione consequi quandā virtutem spiritualem, per quam apta redditur diuino cultui vt homines deuotionem quandam ibi recipiant qua paratiores sint ad diuina, nisi hoc propter irreuerentiam impediant. Ex quo quidam sumūt q̄ per ingressum ecclesię cōsecratę remittant venialia. Hinc canit ecclesia in prosa. Hic nouam ꝑlem gratia parturit fœcūda spiritu sancto. Angeli ciues visitant hic suos: fugiūt vniuersa corporis nocua, pereunt peccatricis animę crimina. qđ & ad sacram pertinet vnctionem. Pręterea secundum doctrinam beati Iacobi ad infirmū inungēdum inducendi sunt sacerdotes vt orent sup eū vngentes eum in nomine domini, & oratio fidei saluabit eum. Sed ad orare volentes inquit dñs. ij. Paralip. vij. Elegi & sanctificaui locum istum vt sit nomen meum ibi in sempiternum: & permaneant oculi mei & cor meū ibi cunctis diebus

& aures meę erectę erunt in orationes eius qui in isto loco adorauerit. In isto notāter dicit quē elegit & sanctificauit: templum scilicet. & Deut. xij. Ad locū quē elegit dominꝰ venietis: & offeretis in illo holocausta & victimas. Et Prouerb. ix. Sapientia ędificauit sibi domū: excidit columnas septem: immolauit victimas, miscuit vinum & posuit mēsam. quę vtiq; non ad literam sed typice sunt intelligenda. Dicit Palu. in. iiij. dist. xv. q. v. ar. iij. q̄ oratio plus valet in templo consecrato, q̄ nō cōsecrato: iuxta illud. Adorabo ad templū sanctum tuum. Non enim sine causa tam solēniter consecratur. ergo &c. ¶ Præterea pro hominum custodia: ne orare volentes in templo molestentur a dęmone: posuit dominus angelorū custodiā. Esa. lxij. Super muros tuos Hierusalē cōstitui custodes, tota die, & tota nocte in perpetuū non tacebunt &c. Certum vero est Hierusalem cęlestem quæ libera est & mater nostra, nō opus habere custodia. de qua ꝓpheta. Posuit fines tuos pacem. Et iterum. Portæ eius nō claudentur per diem, nox non erit in ea. Nullas enim vicissitudines patitur Hierusalem mater nostra. Custodia ergo illa nobis deputata est in nostro tēplo: vt muros defenset, & eos qui murorum ambitu continentur. ait beatus Bernardus sermone. iiij. de dedicatione templi. Cum ergo locus sacer a deo electus sit, & sanctificatus ad dei cultum, angelorū deniq; custodia munitus, propulsatis dæmonibus per exorcismos: ibiq; singularis dei virtꝰ eluceat: multa deniq; daturum se promisit dominus orantibus in templo Salomonis. iij. Regum viij. Tutius ergo, vtilius, & salubrius suscipitur hoc sacramentum qđ oratione confertur in loco cōsecrato orationi & cultui diuino dedicato: q̄ in loco ꝓphano cæteris paribus. Attamē etiā extra ecclesiam tute suscipitur. Et sic dicitur de sancto Hieremia. ij. Macca. vltimo. Hic est qui multum orat pro populo, & pro sancta ciuitate Hierusalē in qua olim prophetię officio functus fuit. Ita dici vere potest de cæteris ecclesiarum patronis: vt patet ex sanctorū legēdis. Cum deniq; sit in templo dei scripturarum frequētatio, orationū inflātia, reliquię sanctorum, visitatio & dñi & angelorum &c. non est qui diffidere possit qn hęc omnia fideliū ꝓmoueāt pietatē & deuotionē. Sunt quoq; ibi picturę & imagines sanctorum: ac vtriusq; testamēti volumina: & quis nesciat picturas esse laicorū libros, qbus ad salutē & dei honorificentiā instruant & moueant &c. ¶ Item secundū doctrinā Hugo. vbi supra, Ecclesię dedicatio est veluti eius primaria baptizatio: vt in ea postmodū homines ad salutem regenerandi baptizent, in qua cętera omnia sacramēta celebrant. Illud non pōt intelligi de sola hois regeneratione ꝑ baptismum sed & de aliis sacramētis: vtputa cōfirmatione, eucharistia, ordine, matrimonio, pœnitentia, & vnctione extrema: dum saltem in ecclesia cōmode suscipi potest ab infirmo. Nec videt ratio diuersitatis de vno sacramentorum plus q̄ de alio: cum pōt extra ecclesiam recipi: immo vt videtur oia sacramenta solum in ecclesia recipi debent: dum id fieri pōt, & infirmitas vel necessitas aliud non suadet. Baptismus in ecclesia & non extra recipi debet. in Clemēt. de baptismo & eius effectu. nisi necessitas aliud suadeat: & dum filijs regum aut principum deferendum est. Eucharistię sacramētum infirmis dat in ędibus: sanis nō nisi in ecclesia cōsecrata. Conficit vero solū in altaribus cōsecratis. de consuetudine eccle. & alta. Confirmatio & pœnitētia in ecclesia recipiuntur, exceptis infirmis. Ordo similiter & matrimoniū ante fores ecclesię: vt cęteris pateat. Cum ergo sola infirmitas aut necessitas sit causa quare aliqua sacramenta extra ecclesiam recipiant: licet deferendū sit regibus & principibus quo ad filiorū suorū baptizationem: ergo & hic: quia nulla potest dari ratio diuersitatis. Itaq; cum morituri sunt in probabili periculo mortis constituti: vt pestilētici: tenentur (vt videt) sacramētū in ecclesia recipere & eucharistię & vnctionis, nisi impotentia ambulandi, & debilitas aliud suadeāt: aut mors icerta, & subita infirmi fragilitas, quæ de momento in momentum expectat &c. ¶ Ex quo videtur cōcludēdū salua sententia sanfore, q̄ omnia sacramenta debent in ecclesia recipi: dum id commode fieri potest, & necessitas aliud nō suadet: vt etiam docet Hug. vbi supra. cuius sunt hęc verba. In q̄ (eccl'ia .s.) oia sacramēta celebrāt. Nō solū ergo licet i ecclesia dū opportunitas patit vnctionē extremā recipere: sed etiā ita debet fieri: & vt ita fiat sūt ob hoc ecclię dedicatę. Ad qđ sonāt verba p̄dicta. Prouer. ix. Sapiētia ędificauit sibi domū: excidit colūnas septē. Glos. Septiformi spū ecclesias illustrauit. vel secundū Lyrā, septē sacramēta instituit, quibꝰ tota fulcit eccl'ia. Q uętāt ergo infirmi si fieri cōmode, pōt, medicū corpis & aiæ in ecclesia sācta dei quā elegit & sanctificauit dñs, & orationis domū esse & dici voluit: humiliēt sese corā deo dicētes: Dñe nō sum dignus vt intres subtectū meū: occurrāt sacerdoti dei ministro &c. in tēplo ipm cū leprosis q̄rendo si cōmode id facere possunt citra mortis accelerationē, aut infirmitatis aggrauationem: & sic de similibus periculis quę solēt quandoq; accidere infirmo. In loco orationis cōstituti petant sanctorum & sacerdotum orationes, orent & ipsi: vt virtute illiꝰ sacramenti eis a deo remittat & pœna & culpa pcti. Alt Gerson in floribꝰ de hoc sacramēto. Vnctio extrema rite fuscepta delet venialia. Immo videtur q̄ ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

soluat ab oīm culpa coniuncta petitione recipiē-
tis:ita q; digne recipiēs etiā ab omni pœna libere
tur:tum virtute sacramēti : tū quia petit pie & p-
seuerāter:& p se & iuste.Hęc ille.Cū aūt illę petiti
ones cęteris paribus deuotius fieri possunt i ec-
clesia q̄ extra.igit &c. ¶ Per hoc ad rōnes añ op
positum dicendum : q; illa consuetudo vetustis
sima q̄ in plerisq; locis inualuit:ex hoc forte ve-
nit:quia cū nō nisi pbabiliter morituris dādū est
sacramentū:& statim morituri rarissime possunt
ambulare : sed vt cōiter decūbāt.igitur &c. Et cū
pestilētiale tēpus raro accidat:ideo statur genera
li obseruantię,& nō aduertit q; melꝰ esset ęgrum
adhuc ambulare potentem in ecclesia q̄ extra in-
ungere cęteris paribus:tum ex negligentia sacer
dotū:tū ex incōsideratiōe infirmorū : cū nesciat
mometū vitę vel mortis quo ad sensto cōfectos
& pestilenticos: aut consimili morbo periculoso
laborantes. ¶ Pręterea cōformāt se sacerdotes il
li q̄d vt in plurib⁹ & cōiter accidit circa ęgros mo
rituros. Si ergo qs sine vitę periculo vellet ingre
di,& posset id cōmode facere,in ecclesiā: & ibi ex
deuotione sacramēta percipere:nō esset prohibē
dus aut culpandus citra scandalū pusillorū.Et si
forte aliq; pusilli & indocti qui scripturas nesciūt
aut non legerūt, ex hoc scandalizātur, debēt eru
diri de veritate. q; si nolūt eruditi,est scandalum
acceptū non curandū. Mutatis hoībus possunt
& mores immutari:immo de facto mutātur. Cū
olim etiā in lūbis facta fuit vnctio,decuit ꝓpter
pudicitię integritatem id fieri in lectulis tectis &c.
Nūc secus est:& ptes vngendę sine verecūdia ex
poni possunt in loco sacro ad hoc congruo.Nec
valet cęteris paribus hic allegare:vt dicāt subditi
habemus ius acq̄sitū q; curatꝰ vel sacerdos nos
īnūgat in ędib⁹ & lectulis.Intelligit em̄ ꝓ opportu-
nitate tēporis & loci cū infirmi de ꝓximo morti
turi ambulare nō possunt cōmode ad tēplū. Va-
lēt ad idē dicta Aug.in dubio sequēti. ¶ Ad se-
cundū dicēdū: vt obiq; significat infirmi alleuia
tio ex ęgri inunctione sacramētali siue fiat eo se-
dēte siue decūbente. ¶ Ad tertiū.Pestilētici vere
sunt infirmi:& vt patuit: nō habēt vllū tēpus in
quo vitā aut mortē vere sperare possint secūdū
Isido.Hęc cū submissione recitare volui disputa
tiue. ¶ Tertiū dubiū. An extremę vnctionis sa-
cramentū sit dandū ante vel post viaticū. Nomi
ne viaticū venit Eucharistia. xxvj.q.vj.ca. Qui
recedūt.Et ibidē.q.vij.cap. Ab infirmis . ¶ Ad
istud dubiū existimo nō esse dandā aliā respōsio
nem a generali regula Aug.in epła ad Ianuariū.
extij.& alibi, cū ait.Nulla disciplina in his melior
est graui prudētię Christiano, q̄ vt eo mō agat
quo agere viderit eccłiam ad quācūq; forte deue
nerit.Q̄d em̄ nō cōtra fidē nec bonos mores īnū
gitur, indifferenter est habendū:& ꝓ eorum inter
quos viuit̄ societate seruādū ē. Ad qđ allegat di
ctū beati Ambr.qđ rndit matri suę Monicę, & si
bi Aug.Cū Romā venio,ieiuno sabbato:cū hic
sum nō ieiuno. Sic etiā tu ad quā forte eccłiam
veneris eius morē serua:si cui q̄ nō vis esse scan-
dalo,nec quēq̄ tibi.Hęc ille. Sic in hoc sacramēto
quidam hoc attendūt:quia est sacramētū exeūtiū
ideo vltimo dant post omnia alia:vt post ipsum
non sit aliud:sicut baptismꝰ primū ante qđ non
aliud.Quidā vero attendunt:q; vnctio valet ad
remissionē venialiū:immo ad remissionē omnis
culpę cōiuncta petitione recipiētis:vt habet Ger
son in floribus.Ideo pręmittunt vnctionem Eu
charistię:tanq̄ pręuiā dispositionē ad sacrani cō-
munionē:ad quā vtiq; mator requirit mētis de-
uotio,q̄ ad sacrā vnctionē. Pro quo facit textus
xxvj.q.vij.ca. Ab īfirmis. vbi dr. Oronib⁹ & cō
solationib⁹ ecclīasticis sacra vnctione olei inūcti
secūdū statuta sanctoꝝ patrū cōtione viatici refi-
ciūt. ¶ Quartū dubiū. An vnctiōis extremę sa- R
cramētū sit iterabile:seu an imprimat characterē
Respōdetur q; nō imprimit characterē: & est ite-
rabile. Q; nō imprimat characterē, patet:qa solū
tria sunt sacramenta imprimentia characterē,ba-
ptismus.s.ordo,& cōfirmatio:q̄ etiā dicunt inite
rabilia:qa nullū talīū pōt licite eidē psonę pluries
exhiberi:seu quia nullū horū sacrām specię & no-
mē circa eādē psonā pluries iterat. ob hoc em̄ sa
cramentū aliqđ dicit̄ iterabile:vt supra dist.vj.
q.ij.Cū ergo sacramentū vnctionis nō imprimit
characterē: ideo potest vni & eidē psonę pluries
dari:nō solū in diuersis infirmitatib⁹:q̄n in singu
lis pbabiliter timet de morte : sed in vna & eadē
cū est diutina,vt ethica vel hydropisis:quotiēscū
q; homo ex tali infirmitate deducit ad periculū
mortis:secūdū Palu.q.4. Extrema.n.vnctio nō
pcise respicit ifirmitatē:sed statū infirmitatis: q
quotiēscūq; iterat siue in eadē infirmitate siue in
diuersis, potest vnctio fieri.Consonat Richard.
Sā.Bona. & Sā.Tho. Ex quo sequit q; infirmꝰ
nō debet inungi:nisi cū sęcm hūanā existimatio
nē est moriturꝰ. Si patit breuē & nō diuturnā ifir
mitatē:cū iā venerit articulus mortis, mūgēdus
est. Si vero patit recidiuā: iā est alia infirmitas:&
pōt suo tpe,cū moriturꝰ est sęcm humanā existi-
mationē,inungi. Si vero est diuturna,& māsiua,
quā dicūt infirmitatē chronicā:tunc q̄ncunq; ho
mo ex hac infirmitate venit ad articulū mortis,
potest & debet sęcm Richar. iterū inungi: quia
tā est quasi alius & alius infirmitatis status:q̄uis
non sit alia infirmitas simpliciter. Nō ergo valet
opinio illorum qui dicunt hoc sacramētum regu
lari secundum motū astrorum : sic q; cum in an-
ti spatio fit reuolutio corporum superiorum,tūc

primum iterandum est hoc sacramētū circa infir
mū. vt refert Palu.post Sanct.Bonauen.hāc opi
nionē impugnando. ¶ Si diceret aliquis:vnctio
altaris vel ecclesię non iteratur:similiter vnctio in
confirmatione & ordine:ergo nec illa vnctio ite-
rāda est. Item si iteraī, videtur q; suum effectum
non habeat integrum circa illum cui datur. Sicut
hostię consecratio circa eandem materiam cū ha
beat effectum suum integrum, non iteratur. Nō
enim bis consecratur idem panis. Si ergo nō ha-
bet effectū suū integrum,non videtur esse plenū
sacramentum. ¶ Ad primum dicit. vnctio alta
ris vel ecclesię non iteratur:quia illę consecratiōes
habent effectum suum integrum,qui est esse de-
dicatum deo,& ad cultum diuinum. Et simile est
de consecratione materię sacramētorum ordinis
& confirmationis. Neq; consecratio olei infirmo
rum iteratur:quia ponit totum effectum suū cir-
ca illam materiā consecratam. Sic de consecratio
ne panis. Q̄uis ergo sacramentum Eucharistiæ
pluries sumatur cum homo semper peccet: & eo
indigeat:tamē consecratio sacramenti siue sacra
mentum ipsum non pluries iteratur circa eandē
materiā. Nec susceptio huius sacramēti est essen-
tia sacramenti: sed species sacramentales dicunt
sacramētum. Sic in proposito:Oleum solum se-
mel cōsecratur. Vnctio vero cum oleo cæteris pa
ribus est sacramentū,& iteratur circa eandem per
sonam institutione diuina:cum morbus eiusdem
psonę vel alteratur,vel innouat, vel redit:sed nō
circa eūdem statū infirmitatis. Vnde circa eundē
infirmitatis statū habet plenū suū effectū: & non
iteratur. Secus cū status infirmi mutat.& sic non
semel:sed aliquotiēs potest habere totū suū effe-
ctum circa vnum hominem, pluries secundum
humanā coniecturā morituū ꝓpter aliā & variā
status sui mutationē. ¶ Si q̄rit: an ne sit certa &
determinata ętas habenda in adolescentibus: ita
q; ante illā nulli dandū sit hoc sacramētū: Dicen
dū q; nō:sed cui dari pōt matus sacramētū: puta
Eucharistię, qđ in hoie requirit matorē cōsciētiæ
discussionē sęcm doctrinā Pauli.j. Corint.xj.illi
etiā pōt dari minus:puta vnctio extrēa.Videt ad
hoc facere textus.xcv.dist.Illud.cū dicit.Nā qui
bus reliqua sacramēta negant:quō vnū gen⁹ pu
tat posse cōcedi? Ergo p locū a cōtrario sensu: q
bus maius nō negat nec minꝰ. Cōtrariū.n.nō ha
bet in scripturis:immo nō minꝰ tenent ad hmōi
sacramēti perceptionē adolescētes q̄ adulti cum
apti sunt suscipere viaticū. Si em̄ possunt pecca
S re, indigent medicatione sacramentali. ¶ Quin-
tum dubium.Cū illud sacramētū dicit vltimum,
& exeuntium:quare non vltimo loco ponit post
alia sacramēta in determinatione magistri & do-
ctorū? Rndet post Sanct.Bonauen.& Tho.q; q̄
dam sacramenta:puta quinq; numero,respicīūt
bonum vnius personę.s.baptismus, cōfirmatio
eucharistia,pœnitentia,vnctio. Alia duo respici
unt bonum cōmune,vel bonū totius speciei hūa
nę:sicut & in naturalibus quędā deseruiūt conser
uationi indiuidui:quędā vero speciei. Et cū mul-
titudo sequtur vnitatē,& bonū cōmune siue mul-
torū sequitur bonū vnius tm̄ . Bonum.n.cōmu-
ne ex bonis singularibus consurgit . Ideo illa sa-
cramenta quę sunt ad conseruandam,promouē
dam, vel consummandā gratiā vni⁹ personę:prę
cedūt illa q̄ respicīūt gratiam totius multitudinis
& quę ordinant ad bonū multitudinis: vt matri-
moniū & ordo. ¶ Sextū dubiū, quō inungendi T
sunt cęci,manci,qui nec manus habent, nec ocu
los:sic claudi &c. Si em̄ innocentes & immunes
a peccato actuali:secundum prędicta non debēt
inungi:quia fieret mēdacium in forma: ergo nec
cęci,nec claudi,nec manci &c.quia non peccauc-
runt visu,auditu,gressu,tactu,olfactu &c. qa de
ficiunt in membro tali vel tali:quo pōt homo ve
nialiter peccare. ¶ Pręterea videt q; totū corpus
debeat inungi,sicut & totū abluitur in baptismo
Et cū illa vnctio significat infirmitatē spūalē,&
eius curationem quę fit in anima: quæ est tota in
toto corpore,& tota in qualibet parte totiꝰ: ergo
totum corpus inungendum est. ¶ Itē eccłia ho-
die non vngit & renes & lumbos : q̄ritur cuiꝰ au-
ctoritate:cū circa sacramēta non cōpetit homini
facere mutationē. Alias sacramenta nulla essent
vt supra de baptismo:& de mutatiōe formę.dist.
iij.q.vnica. ¶ Ad hoc rndet a doct.Richa.Tho.
Bonauē.Sco.& Petro Palu.supposita institutio
ne diuina. Ex quo sacramētū vnctiōis institutū
est cōtra pctm̄:vt supra: & ista vnctio corporalis
est repsentatiua medicationis spūalis in hoie iam
exituro:ideo ad significandā hāc curationē suffi
cit aliquā partē corporis inungere:qa illa medica
tio corpalis pcise nō affert sanitatē spūalē:sed est
causa sine qua non:vt supra,de causalitate sacra
mētorū dist.j.q.j. Sic.n.fit in curatione corporali
q; licet totū corpus curādū sit:medicina tm̄ appli
cat determinatę parti corporis, & illi quæ princi-
paliter & plus est lęsa:vel quę est radix morbi: er-
go sit cū illa curatio corporalis significat medi-
cationē finalē & spūalē a pctis,sęcm aliā & aliam
opportunitatē debet fieri potissimū in illis ptib⁹
corporis,q̄ vt plurimū fuere principia seu instru
mēta pcti ꝓpinqua & immediata.Cū vero secū-
dū doctrinā beati Iacobi cap.j. vnusq̄sq; tentatur
a sua cōcupiscentia abstractus & illect⁹:cōcu-
piscēta vero cū cōcepit,parit pctm̄: pctm̄ cū cō
summatū fuerit gnat mortē: Ideo abusus quiq;
sensuū exteriorum est quasi radix & principium
multorum peccatorum venialiū & mortaliū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nihil em̄ est in intellectu quin pri⁹ aliquo modo fuerit in sensu:& necesse est itelligentē phātasma speculari, secūdū philosophū. Cū enim aliquod sensibile vel appetibile p̄sentat̄ appetitui sensitiuo:statim fertur in ipsum:& mox adest voluntas vt natura complacentiam in hoc habendo p̄ pter cōnexionē & colligantiā potentiarum &c. Et nisi ratio volūtatē auertat: subest p̄cām̄ in forib⁹ Hinc Hiere.ix. Intrauit mors p̄ fenestras &c. Cū ergo abusus sensuum p̄ę oīm̄bus alijs p̄stet primariā occasionē peccati:ideo vnctio illorū videt esse de necessitate sacramenti. Constat q⁹ ad incustodiā sensuū comitatur virtus ꝓgressiua ad habendum visum volitum. Sic de incentiuo pecca ti carnis, & inobedietia mēbrorū genitaliū dicendum q⁹ comitant̄ incautū visum, turpē auditū, tactū &c. vt patuit etiā in Adā, q se sensit nudū cum viso pomo pulchro & apto gustui comedit ipsum contra p̄ceptū. Inungēdi sunt ergo oculi: aures &c. vel partes ꝓpinquiores, aut loca eorūdē cum quis est cęcus natus. Videtur tn̄ aliquib⁹ ne fiat mendacīū in forma q⁹ istę partes non essent inungendę:quia nunq̄ peccauerūt visu cæci nati vel lingua naturaliter muti: sed earū vnctio esset prorsus omittenda. Verū cum p̄cām̄ sit essentialiter in volūtate,& nō in sensu: & forte quandoq; voluerint videre vel loqui contra rationem rectā & ita p̄ visum &c. peccauerunt, nō p̄ potentiam imperantē:sed p̄ voluntatē eliciētē: aut obiectiue solū:ideo debent inungi cęci, surdi, mutt, manci &c. Cum ergo omne p̄cām̄ a cognitiua sensitiua ortum habet primariū, ideo seruatur vnctio in organis sensuum visus, auditus, olfactus, gustus, & tactus, veluti de sacramenti necessitate. Et cū vis appetitiua cognitiuā sequat̄: & ita sit causa secundaria, sit̄ & progressiua seu etiā motiua: Ideo aliqui nō obseruāt vnctionē illorum membrorū. Aliqui inungunt pedes & omittunt renes ideo de vnctione ad pedes & renes dicit Palu. cē seruandā loci cuiusuis cōsuetudinē. Tact⁹ vero licet sit diffusus p̄ totū corpus, tn̄ principalius est in manib⁹: ideo illę inungunt̄. Sic etiā dicit de vnctione manuū episcopi & sacerdotis esse seruādā loci consuetudinē. Aliqui em̄ ne faciāt iniuriam vnctioni episcopali: dicunt manus episcopi non ad intra, sed ad extra vbi etiā est sensus tact⁹, esse inungendas. Par ratio est de sacerdote: cuius manus etiam sunt inunctę. ergo dicit in ea re cōsuetudinem esse seruandā. Nō est dubium illas vnctiones differre specie cum tam inūgunt̄ vt morituri, & prius vncti sunt in ordinis susceptione: ideo vna nō p̄iudicat alteri: sicut & puer baptizat⁹ in vertice vngitur chrismate: & tamē si post ea ordinatur in episcopum, iterū vngitur in vertice. Ideo & hic simile videt̄ posse fieri de vnctione manuum episcopi aut sacerdotis: cū morituri sunt, non obstante q⁹ prius vncte fuerunt. Ergo per istam vnctionem sacramentalem, quæ cōmunis est oīm̄bus christianis per naturam in periculo mortis constitutis, priori vnctioni non fit iniuria. Lumbi non inunguntur propter partium illarum fœditatem. hinc natura eas texit: & naturaliter horror est eas videre: vel alijs videndas cōmittere: nisi p̄ualeat peccati malitia, & ratio absorpta languescat. Et cū ecclesia eas non inungit, in hoc non mutatur sacramentum in essentialibus sacramēti, quæ sunt solum ex Christi institutione: nec Iacobus determinate expressit partes inungendas. ¶ Per hoc ad rationes. Ad primā patuit de cæcis & surdis. ¶ Ad secūdā: sicut in baptismo sufficit aspersio & partis corporis ablutio, continue tn̄: ita & hic sufficit facere partium inunctionem: vt habet ritus ecclesiæ: & hoc sufficit ad significationem effectus huius sacramenti. & licet anima sit tota in toto corpore &c. tamen videt oculo, & non manu. ¶ Ad vltimum dicitur q⁹ ecclesię ritus & auctoritas in hoc sufficit: q⁹ nihil qđ est de essentia huius sacramenti in hoc omittitur vel mutatur. in casu sufficeret membri vni⁹ inunctio. Si obijcitur: de corde procedūt cogitationes malę, Matt. xv. ergo sufficit locum cordis inungere: Negatur consequentia. Cor carneū attingi non potest, cor spirituale vngi non potest qđ est anima. Vnde licet de corde prodeant cogitationes malę, hoc tamen est ministerio sensuum quia mors intrauit per fenestras: & per imaginationem, quę est mot⁹ a sensu factus. iij. de anima. Anima ergo est principium remotum: sed potētia visiua vel auditiua (vt dicit) totum compositum est radix propinqua, & principium propinquum: seu organa sensuum, vt alij loquunt̄ &c. ¶ Septimum dubium: Vtrum de licentia sacerdotis curati suspensi vel excommunicati possit alius extraneus sacerdos infirmū excōmunicato subditum inungere vnctione extrema: & eius cōfessionem audire. Respondet Palu. q⁹ sic. q. ij. ar. ij. licet excommunicatus non possit delegare: quia delegatio fit principaliter ratione iurisdictionis. Ista autem licentia quæ datur alteri ad audiendum confessionem vel inungēdū infirmum, fit p̄ręcise ratiōe ordinis sacerdotalis. Non em̄ oportet illi sic substituto imprimere nouū characterē in quo fundetur potestas hoc faciēdi: sed sufficit ei illum subijcere: quē prius nō habuit materiam subiectam. Et addit q⁹ hoc possit fieri de licentia etiam suspensi a iurisdictione. Si enim non esset suspensus a iurisdictione, nō haberet dubiū. Nā alter habet potestatem clauium, & non est prohibitus ab executione seu vsu earundem cum habet subditū. Cum ergo curatus excōmunicatus

subijcit alteri suum parochianum, & ille parochianus similiter vult se illi subijcere, iam habet vsum clauium in eum: ita q⁹ potest eū a peccatis absoluere: & ei sacram̄ ministrare vnctionē cęteris paribus. In effectu idē doctor has cōclusiones approbare videt̄. ¶ Prima. Excōmunicatus vel suspēsus ab officio non debet hoc sacramentum ministrare, si vult irregularitatem nō incurrere: quia ingerit se diuinis in officio sacerdotalis ordinis cū sit excōmunicatus vel suspensus. ¶ Secunda cōclusio. Suspensus a beneficio tm̄, licite potest ecclesiam suam officiare. de electis. cap. Cū in cunctis. ¶ Tertia conclusio. Suspensus ab ingressu ecclesię tm̄, & nō a diuinis, p̄t mittere clericū ad ecclesiam: vt omnia necessaria pro extrema vnctione efferat: & sibi extra ecclesiæ suę locū p̄sentet: quibus sic habitis p̄t infirmū in domo inungere sine irregularitate & p̄cō. patet: quia non est prohibitus vel suspensus nisi ab ingressu eccl'ię. Hinc si ecclesiam ingrederet̄: & sicut moris est cū solennitate solita sacramētalia inde transportaret ad infirmi inunctionē, incurrit irregularitatē, ac si diuina in ecclesia celebraret. ¶ Quarta conclusio Suspensus & ab ingressu ecclesię & a diuinis: dato q⁹ nunq̄ suam ingrediatur ecclesiā: si tn̄ inungit infirmū: quia actū officij sacerdotalis suspensus a diuinis exercet, irregularitatē icurrit. ¶ Quinta cōclusio. Vbi propter excōmunicationem vel suspensionem nō licet proprio curato inungere: ibi nec licet inunctionem ab ipso recipere scienter: sed tunc licet extraneum aduocare. Hæc ille.

¶ Octauum dubium. An oportet sacramēti huius ministrū esse sacerdotē ꝓprīū. Rn̄sio. De iure cōmuni sacramēti hui⁹ minister debet esse sacerdos proprius & non alienus. Hoc dictum procedit de necessitate p̄cepti nō sacramēti: quia si non suus inungeret, cęteris paribus, infirmus vere est inūctus: sed cōtra prohibitionem iuris. Secus si quis p̄sumit absoluere peccatorē sibi non subiectum. Sentētia em̄ a nō suo iudice lata nulla est Est ergo p̄cepti gn̄alis, q⁹ sacramēta a suis sacerdotib⁹, & non ab extraneis nisi de licentia suorū recipiant̄. Vnde nisi subsit mortis periculum ex mora ꝓprij sacerdotis: nō suus nō debet infirmū cōmunicare vel inūgere. Cū aūt vere fuerit inūct⁹ siue a suo, siue ab alieno curato, vnctio nō debet repeti si oīa rite facta sunt. Hinc prohibet̄ religiosis sub pœna excōmunicationis latę sentētiæ: ne clericis, aut laicis sacramēta vnctionis vel eucharistię administrēt. de priuileg. & priuilegiat. Cle. j. Sed quid iuris in necessitate, cum necessitas non habeat legē? Rn̄det p̄fatus doct. q⁹ in casu necessitatis alienus p̄t licite inungere: sicut & absolue re alienū infirmū. Vnde sicut quis rogatus ab infirmo morituro vt eū absoluat, cū suum curatū habere non p̄t: tenetur & debet eū absoluere: ita etiā teneat̄ eū cōmunicare, si alias aptus est: & similiter inungere, nisi interdictū vel aliud obsit. Viatico em̄ magis ānexum est pœnitētię q̄ vnctio extrema: quę tēpore interdicti omnibus interdictis negatur: nō aūt pœnitētia & viaticū. de pœ. & re. ca. Q đ in te. ¶ Et videt̄ q⁹ sicut secūdū dictū beati Ambro. qui non vult pascere fame morientē cū p̄t & debet, occidit eū: ita rogatus in necessitate a curato exercitium nō habēte, aut ire nō potente: vt moriturū sacramētis ecclesiasticis ad salutē necessarijs muniat: cū alius nō habeat̄ ad manū: qui id facere velit aut debeat, vel possit: reus est animę illius per eū vtcūq; neglectę. ¶ Nonū dubium est contra dicta de ministro huius sacramēti. Si baptismus eo q⁹ est sacramētū necessitatis, p̄t dari a laico: ergo etiā pœnitētia: cū etiā sit de necessitate salutis: & sil'r vnctio. R n̄det. pœnitētia exterior nō habet merā & absolutā necessitatē salutis: quia sufficit q̄nq; in voto. Vnde in adultis pari passu necessitatis ambulāt pœnitētia exterior & baptismus fluminis. Q uicūq;. n. p̄t pœnitētiā exteriorē in facto suscipere, etiā p̄t eā in voto recipere. sed puer non potest baptismū recipere in voto: ergo si facto non suscipit, nō saluat̄ state lege. Itaq; ꝓpter necessitatē baptismi institūti principaliter contra cōmunē vnū morbū, talis est minister, q⁹ semp̄ p̄t haberi. ¶ Decimū dubium. An sacramētū vnctionis sit necessitatis & p̄cepti. Dicūt quidā q⁹ nō est necessitatis vel p̄cepti simpl'r: qa nō est cōtra aliqđ qđ nō possit tolli post hāc vitā. Per accidēs tn̄ scām Palu. potest esse necessarium illi qui est attritus de mortali: & non potest cōfiteri: qa pdidit loquelā, nec cōmunicare: qa patit̄ vomitū: vel qa nō potest alias recipere. Ponat̄ ergo nō potēs cōfiteri in extremis habēs p̄cām̄ mortale: de quo est tn̄ attrit⁹, inunctus saluabit̄: nō vnct⁹ damnabit̄. Ponat̄ eū esse cōfessum: stat q⁹ ꝓpter remissionē doloris fuit fictus respectu sacramēti pœnitētię, qui nō est vel erit fict⁹, respectu sacramēti vnctionis. Sicut aliqs nō est fict⁹ respectu baptismi q est fict⁹ respectu pœnitētię. Maior. n. deuotio regrit̄ in suscipiente sacramētū aliqđ ad quod p̄ se requrit̄ actus suscipiētis: q̄ in eo in quo nō nisi p̄ accidēs. Item ponat̄ q⁹ recepit cōmunionē. Forte adhuc est in p̄cō, delendo p̄ vnctionē. Maior em̄ deuotio requritur ad Eucharistię q̄ vnctiōis sumptionē. Hæc est sentētia Pe. de Palu. q. j. art. iij. ¶ Secūdū hoc respondet consequenter: cū q̄ritur quot sunt sacramēta necessitatis: q⁹ sunt duo. s. baptismus & pœnitētia. Illa. n. principal'r ordinant̄ cōtra ea q̄ i futuro seculo non remittunt̄. s. p̄cām̄ originale & actuale. Sed p̄ accidēs possūt eē qnq; sacramēta necessitatis: inquantum nō ficto remittunt mor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tale de quo tñ erat attritus.ſ.baptiſmus,pœnitẽ tia,cõfirmatio,euchariſtia,& vnctio. Alia duo,or do.ſ.& matrimoniũ nõ poſſunt eſſe per accidẽs de neceſſitate ſalutis.Nõ enim debet nec tenetur moriturus attritus ordinari, vel matrimonio co pulari : vt fiat contritus: licet concubinã ducendo moriẽs vt legitimet filios ex ea ſuſceptos,be ne faciat . Verum quia dictũ illud magnã habet dubitationẽ:ideo de hoc erit queſtio Secũda.

Queſtio Secunda.

A Veríť ſecũdo: Vtrũ vi ſacramẽti vnctiõis extre mę de attrito cõtritus: & de attritione cõtritio poſſit fie ri.¶ Q2 ſic,oſtendi põt au ctoritate multorum docto rũ. Richar.art.j.q.v.ait. Sicut per ſacramentum pœnitentię ex vi ſacramẽti formatur attritio prius informis : ſic ex vi hui⁹ ſacramenti confortať mens ad habendũ ſufficiẽ ttiam pœnitẽtię venialia delentẽ:quę quãdoq; an te huius ſuſceptionẽ ſacramenti tã debilis eſt,vt nõ ſufficiat ad plenã venialiũ remiſſionẽ. Hæc il le.Et de ſacramẽto ordinis idẽ habet diſt. xxiiij. ar.iiij.q.j.San. Tho.ar.ij.q.j.ad ſecundã rationẽ dicit. Extrema vnctio aliquo modo quo ad illa tria quę ſunt in pctõ.ſ.macula,reatus pœnę,& re liquię peccati,remittit pctm. Q2us.n.culpa quo ad maculã ſine contritione non remittať : tñ hoc ſacramẽtũ p gratiã quã infundit, facit q; ille mo tus lib.arb.in pctm fiat contritio.ſicut etiã in Eu chariſtia & cõfirmatione põt accidere.hęc ille.Idẽ diſt.xviij.q.j.ar.iij.q̃ſtiũcula.j.& diſt.xxij.q.ij.ar. j.q̃ſtiũcu.ij.dicit. Si q̃s nõ plene cõtritus accedit ad confeſſionem:is ſi fuerit attritus,& nõ ponat obijcẽ in ipſa confeſſione & abſolutione: conferetur ei gratia: & remiſſionẽ conſequetur peccatorum.ſecundũ illud gloſ.ſuper illo verbo. Cõfeſſio & pulchritudo in cõſpectu eius. Si amas pulchritudinẽ,confitere vt ſis pulcher,rectus. Et ſic innuit duplicem modum cõſecutionis remiſſionis peccati, ſcilicet quandoq; in ipſa ſacramenti perceptione:ita q; tunc aſſit diſpoſitio,& obijcis remotio:quandoq; ante ſacramenti perceptionẽ. Scot⁹ de pœnitẽtia diſt.xiiij.q.ij.dicit. Et ſic fit attritio contritio,ſine reali mutatiõe actus ipſius. Ad idem diſt.xvj.q.ij.& vbi ſupra. xiiij.q.iiij.loquens de ſacramento pœnitentiæ ſic ait.Virtute huius ſacramẽti culpa remittitur:quę ſine hoc ſacramento in actu nõ remitteretur. Et licet hoc dictum eius non ſit de extrema vnctione:ſed pœnitentia ſonet: conducit tamen ad propoſitum. Palu.idem tenet vt ſupra in fine queſtionis præcedẽtis.¶ In oppoſitum: Sicut peccatum actua le ſola voluntate cõmittitur:& ſine voluntate(ſtãte lege)cõmitti non poteſt:ita etiam non ſine voluntate dolente a peccato recedit̃r. ſecundũ Augu.ca.viij.de vera & falſa pœnitẽtia. ¶ Queſtio iſta tribus terminabitur articulis.

¶ Quantum ad articulum primum B

ſupponantur dicta diſt.xiiij. q.ij. & diſt.xvj.q.j. de contritione,& eam cõcernentibus. Quibus addendũ venit: Cõtritio ſecundũ Guilliel. Pariſien. in de ſacramentis cap.de pœnitẽtia,eſt cõfractio & cõminutio,& quaſi in puluerem redactio veteris hominis.iuxta illud Eſaię.xix.Et comminuetur quẽadmodũ cõteritur lagœna figuli cõtritione perualida,& non inuenietur de fracturis eius teſta in qua portetur igniculus de incendio : aut hauriatur parum aquę de fouea. Talis eñ eſſe debet contritio conſummata: vt non inueniat diabolus in corde peccatoris, vbi ponat igniculum prauí deſideríj,aut modicũ aquæ,hoc eſt noxiæ voluntatis: quia debet eſſe de peccatis omnibus & ſingulis cõtra deum cõmiſſis. Hinc venari poteſt ratio nominis:cur perfecta delictorum diſpliscentia veniat nomine contritionis,& non attritionis, alludenter ad corporalia : quę dicuntur attrita ſi aliquo modo ſunt cõminuta. Contrita vero ſi omnes partes quaſi in puluerẽ minutiſſimum ſunt cõminutæ: & non in partes magnas diuiſę. Hinc ab effectu contritionis multifario diuerſis nominatur nominibus. Quãdoq; pœnitẽtia interior.ſiceã ſępe noiat Aug.Q ñq; hũiliatio mentis ſcđm Greg.Q ñq; hũiliatio & cõpunctio ſecũdũ Iſido.& Guliel.Pariſien. qa tunc primũ ſentiunť ſpinę peccatorũ cũ ſpũs ſancti gra cor peccatoris illuſtrando tetigerit . Q ñq; ſciſſio cordis Iohel.ij. Scidite corda veſtra &c. Q ñq; reuerſio, q̃ſi de hoſtib⁹ ad pacẽ:ſiue de regione diſſimilitudinis ad terrã ꝓmiſſionis. Eſaię.xxx. Si reuertamini,& qeſcatis,ſalui eritis. Ponunť & alię noiationes,qb⁹ euidẽtius fruct⁹a⁹ & virtutes declarãtur. Dicit baptiſm⁹ flaminis ſiue in ſpũ ſan. Nominať & quatuor feſtiuitatũ nominib⁹. In ea eñ & p eã naſcit in nobis p gratiã adoptionis dei filius : facit homo in Chriſto genitus trãſitũ p mare rubrum,de Aegypto in terram promiſſionis: ſeu reſurgit homo peccator a morte peccati ad vitam gratię:ſicq; ei ſpiritus ſanctus illabitur ipſum ſanctificatiue inhabitando: vt aſcẽdere poſſit ad patrẽ luminum de profundo vitiorum &c. Hinc diuerſi diuerſas ponunt eius notificatiões. ¶ Gñaliter vero diffiniť a ſanctis & doct. vt ſupra diſt.xvj. Eſt dolor ꝓ peccato volũtarie aſſũptus cum propoſito confitendi & ſatiſfaciendi. Illa notificatio videť eẽ bona: qa datur per gen⁹ & differẽtias ſaltem large. Loco generis ponitur

per matris eccleſię fidẽ recipiat remiſſionẽ . Sed qui per ſe peccauit, per dolorem proprium & fidẽ eccleſiæ indulgentiã acquiſiuit.Hęc per baptiſmum reddunt hominẽ mundum & nouũ vt nil remaneat quod diſpliceat. Sine pœnitentia nulli profuit baptiſmus qui peccauit ſpontaneus. Ecce clare dicit nulli peccatori qui ſpontaneus peccauit baptiſmũ ſine pœnitentia prodeſſe. Actu. ij.habeť. Pœnitentiã agite & baptizetur vnuſq; q̃. Secus de paruulis ſolum originale habẽtibus De quibus dicit, Pœnitẽtia baptizandis non eſt neceſſaria.hoc de adultis intelligi nõ poteſt:alias ſibi ipſi contradiceret. Si ergo hoc habet veritatẽ de nõ baptizato adulto,q; tenetur habere peccatorum ſuorũ cõmiſſorum dolorem proprium & diſpliscentiam: longe amplius de peccatore adulto iam baptizato. Ad idẽ ca.ij. de pœnitẽtię medicina. & habet magiſter diſti.iiij.quarti. Omnis qui iam ſuę voluntatis arbiter conſtitutus eſt, cũ accedit ad ſacramentũ fideliũ, niſi pœniteat eũ veteris vitę nouã non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia cũ baptizãtur ſoli paruuli immunes ſunt. Et ſubiungit magiſter inferendo concluſionem. His aliiſq; teſtimonijs aperte oſtẽdit,adultis ſine fide & pœnitentia vera non conferri in baptiſmo remiſſiõis gratiam, quia nec paruulis ſine fide aliena,qui propriã habere nequeunt,datur in baptiſmo remiſſio. S. Bonauen.eadẽ diſt. dicit hoc intelligendũ de pœnitẽtia virtute,non de pœnitentia ſacramento,quod tranſit:quia vera virtus pœnitentię nunq̃ eſt ſine ſacramẽto ſaltem in voto. Secus de ſacramento ſolo. Cũ ſubiungit,ſufficere actum informẽ: vtputa attritionem: Atteri enim pœnitere eſt,inquit: Dicẽdum q; priuſq̃ ſacramentum gratiã conferat ex operato,requiriť ſaltem prius natura & concomitãter talis diſpoſitio quæ ſufficeret de congruo ad gratię infuſionem,ſi ſacramẽtũ non ſumeretur, cæteris paribus. Cum quo adhuc ſtat q; pœnitẽtia ſacramentũ primã gratiam conferat,qa prior diſplicentia peccati ſine propoſito ſuſcipiẽdi ſacramentũ baptiſmi aut pœnitentię non ſufficeret. Probať cõcluſio, quia voluntas peccati ſemper manet,niſi eliciatur actus formaliter vel virtualiter contrarius. Hinc dicitur Ezech.xviij. Cõſiderans & auertens ſe ab omnibus iniquitatib⁹ quas operatus eſt,vita viuet,& non moriet. Sed per nullam rem peccator ita auertitur a peccato ſicut deteſtatione peccati & nolitione rei pri⁹ cõtra deum volitę:quod vtiq; ſine actu volũtatis fieri non poteſt. Hinc ſicut peccatum quod cõmiſit voluntarium fuit:ita oportet e regione receſſum a peccato voluntarium eſſe. ¶ Nõ autẽ eſt actus proprie voluntarius qui non eſt ſufficiens coram deo ad deteſtationẽ peccati merito cõgrui. Debet eñ eſſe tot⁹ volũtarius cõtra peccatum:alias nullus eſt. Sicut ſecundũ Aug.non eſt vera virtus ſine charitate: quia nõ coniungit hominem deo:ita niſi actus ſit vere voluntarius & perfecte ſecundũ deum: non poteſt dici cõtrarius proprie. Sicut enim deus hominẽ quem ſanat perfecte ſanat,non dimittendo peccatũ vnũ ſine alio: ita nec acceptat hoís deteſtationem niſi ſit perfecta in eſſe nature ad gratię ifuſionem de congruo. Preterea idẽ eſt totum & perfectum ſecundũ Philoſophũ. ¶ Corollariũ. nullũ pctm actuale remittitur adulto ſine voluntatis proprię motu bono de congruo meritorio etiã cũ ſacramento baptiſmatis aut pœnitentię aut quouis alio. ¶ Si dicit,ſufficit attritio præuia, q̃ etiã eſt peccati diſpliscentia,cũ ſuſceptiõe ſacramenti baptiſmi vel pœnitentię:tunc queratur de illo actu qui eſt attritio,ad quid ponitur in ſacramẽti ſuſceptione, cum vtiq; eſt diſpoſitio imperfecta & inſufficiẽs,ſeu nõ vltimata ꝓ gratiæ ſuſceptiõe, inter quã & infuſionẽ formę ſiue in naturalib⁹ ſiue in gratuitis eſt mediũ. Sicut inter ſufficiẽtẽ & vltimatã diſpoſitionẽ ad formam,ſiue in naturalibus,ſiue in gratuitis,nullum eſt medium. Vel eñ dicitur requiri,quia virtute ſacrí fit contritio. Sed hoc impugnatum eſt diſtin.xvj. queſt.j.cũ actus illi differant ſpecie & ſint diuerſorum obiectorũ:ideo per nullam intenſionem attritio poteſt fieri contritio. Vel dicitur requiri tanq̃ qualiſcũq; diſpoſitio ſubiecti pro digna ſacramẽti ſuſceptiõe. Cõtra.nõ videť eſſe differẽtia inter inſufficientẽ ſubiecti diſpoſitionẽ & nõ diſpoſitionẽ negatiue pro gꝛæ ſuſceptiõe. Si ergo attritio nõ ſufficienter diſponit ſubiectum: igitur nõ diſponit ipm:ab eodẽ ad idem . Ideo eñ nominať attritio: quia nõ ſufficiẽs diſpoſitio. immo poteſt ſtare cũ peccato mortali vt ſupra,& ſicq; aliquis damnatur poſita attritione ſine ſumptiõe ſacramenti,ſecundũ Palu. Ratio vero inſufficientiæ non videtur eſſe alia niſi quia non eſt vere volũtaria,& cõtraria peccato etiam in eſſe nature:quę videtur eſſe immediata diſpoſitio de cõgruo ad gratiam ſecundũ Sco. Sed tũc ſtantibus dictis Aug. vt ſupra, illa deteſtatio nõ vere volũtaria etiam cum ſacramento ſuſcepto nõ ſufficit. Sic eñ aliquid culpę remitteretur ſine actuali deteſtatione peccatoris,contra prius dicta. Illud ſcilicet qđ ſumptione ſacramenti remittitur,& prius nõ poterat remitti ſtante imperfectiõe actus ante ſacramẽti ſumptionem. Sic Auguſt.in de vera & falſa pœnitentia.ca.ix. Quõ qui crimẽ reſeruat de alio recipit veniãm? Sine amore dei conſequeretur indulgentiam, ſine quo nemo vnq̃ inuenit gratiam. Quędam impietas infidelitatis eſt,ab illo qui iuſtus eſt diutiam ſperare veniam. ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

talis attritio non prodeſt peccatori. Sic ſi non eſt debite circunſtantionata in genere moris & maxime circūſtantia finis: vt puta ſecundū Auguſt. vbi ſupra, diſplicent latroni peccata quando agitur de pœna: deſit vindicta, reuertī ad crimina: Hunc cū peccaſſe pœnitet propter ſupplicia: Pœnitētia illa nō eſt ex fide & charitate pcedens: & ita ſterilis & ſine miſericordia: non purgat conſcientiam: nec lauat crimina. Huic cōcordant qui cōfitentē inuiti, non amore boni: ſed vt fugiant damnū vel incōmodum ſeculi. Si quis de illa ad veram pœnitentiam non conſcēdit, deceptus ꝑternaliter peribit. Requiritur ergo circūſtantia finis vltimi ſaltem cōcomitans ſacramenti ſuſceptionem, quæ eſt principaliſſima oim circunſtantiarū, cum ceteris adeſſe debitis in genere moris. ¶ Forte dicitur q̄ aſſiſtentibus omnibus circūſtantijs adeſſe debitis in genere moris cum non eſt cōtinuata vſq; ad terminum prefixum a deo pro peccati illi⁹ remiſſione: non ſufficit ad iuſtitiam ſcđm Sco. diſtin. xiij. queſt. ij. ſine ſacramento baptiſmi vel pœnitētię. ¶ Cōtra actus deteſtationis circunſtantia finis vltimi veſtitus nunq̄ ponitur in eſſe pfecto naturali quin ſimul tempore infundatur gratia. Ita q̄ nunq̄ ſtat aliquem peccatum deteſtari propter deū p̄ciſe & finaliter: quin poſito tali actu in eſſe ſuo pfecto naturali: etiā non curando quantę cōtinuatiōis gradualis ſit: ſimul tempore ponitur charitatis infuſio & actus illius forma. igitur nō oportet ponere illam actus continuationem. Antecedens probatur ex verbis Ezech. xxxiij. ca. Impietas impij non nocebit ei in quacūq; die conuerſus fuerit ab impietate ſua. ¶ Si dicit: deteſtatio peccati debet eſſe meritum de congruo remiſſionis peccati & infuſionis gratię. Meritum vero eſt latitudo gradualis, & nulla talis poteſt fieri a creatura in inſtanti: Alioquin creatura ęquaretur deo in modo agendi: cum tanta velocitate produceret ſuum effectum quanta deus producere poteſt, vt puta in inſtanti. ergo cū in hoc actu meritorio requirit latitudo quædā gradualis, ſemper erit ibi prius & poſterius, & ita cōtinuatio quędā. igit non poteſt dici q̄ illa deteſtatio poſſit fieri in inſtanti. Item quod eſt cum continuo & tēpore, non eſt in inſtanti. Sed vniuerſaliter humanū intelligere & agere eſt cum continuo & tempore: ergo nullum tale eſt in inſtanti. Maior patet. quia implicat ſucceſſionem eſſe in inſtanti. Minor eſt philoſophi de ſenſu & ſenſato. Præterea inſtans nihil eſt, quia nulla pars temporis eſt idiuiſibilis. inſtans vero ponitur minima pars temporis quę
F ſcilicet eſt indiuiſibilis. ¶ Reſpōdetur conceden do q̄ illa deteſtatio p̄cedens erit meritum de cōgruo remiſſionis peccati. Et q̄ meritum eſt latitudo gradualis. Negetur q̄ nulla talis poteſt fieri in inſtanti. Vnde illam latitudinem produci in inſtanti, non dicit aliud niſi q̄ poteſt produci tota ſimul & non pars poſt partē. Et ſi eſſet aliqđ tēpus indiuiſibile, id menſuraret huius productionem. Quod quia nō eſt: non habet mēſuram adęquatam, ſed maiorem. Oſtenſum eſt in. iij. diſti. xviij. q̄ ſucceſſio non eſt de ratione meriti, & q̄ meritum poteſt cauſari in inſtanti, eo q̄ oīa ad meritum requiſita poſſunt ſimul eſſe in inſtanti. non ſicut vinum in vaſe, ſecundū Ockam. Sed ſicut illa propoſitio, Generatio eſt in inſtanti, ponitur cauſa breuitatis loco illius orationis, Dum aliquid generatur, non generatur pars ante partē ſed totum ſimul: Ita in ꝓpoſito, meritū aliquod eſt vel poteſt eſſe in inſtanti: valet, Dum aliquis meretur, poſſunt oīes cauſę ad meritum requiſitę eſſe ſimul, & non pars poſt partē acquiri ſuceſſiue. Ex illo ſequitur: poſſibile eſt creaturā rationalem in primo inſtāti ſui eſſe mereri. de Chriſto negari non poteſt. quia tunc poteſt habere ſimul & ſemel oīa ad meritum requiſita: tā ex parte potentiæ quæ poteſt impediri, q̄ ex parte obiecti, quod poteſt eſſe preſens. q̄ ex parte gratiæ gratū faciētis. Nec oportet effectū coęuū ſuę cauſę eſſe a cauſa prima. quia ſecundū Augu. Splēdor genitus ab igne, igni eſſet cogeternus, ſi ignis eſſet ęternus. Nec oportet cē tempore præcedere mereri: ſufficit q̄ natura p̄cedat. Sicut act⁹ primus p̄cedit natura actum ſecundum. Non enī erat prius ſol q̄ eius lumen. Ita in propoſito. Sic tenent doct. plurimi, q̄ beata virgo in inſtāti cooperata eſt ſpūi ſcō ad materię preparationem, alterationē, condenſationē, figurationem, &c. vt ſupra in. iij. diſt. iij. ¶ Nec eſt vniuerſaliter verū q̄ virtus finita nō agat in inſtanti, quia dum effectus poteſt produci in inſtanti, totus ſimul: ita pōt ꝓducere in inſtanti: ſicut in tpe ceteris paribus. Sic ſcđm philo. x. Ethi. Delectatio & viſio fit in inſtanti, tota ſimul. Et ſi lux aliqua in inſtāti produceretur, in eodem inſtanti mox produceret lumē. Nec ex hoc ſequitur creaturam ęquari deo in modo agendi, quia deus ſemper de ſui natura agit indepēdenter & inimpedibiliter: creatura vero ſolum depēdenter, & facile poteſt impediri deo nō coagente. Nec oportet ſecundum omnem habitudinem eſſe differenttā inter actionem dei & creaturę. ¶ Ad ſecūdum dicitur poſt Marſilium. q. xij. tertij. Aliquid poteſt eſſe cū cōtinuo & tempore dupl'r: ſcilicet in fieri & in pmanentia. Aliqua enī inſtātanee fiunt & creant: quę tamen durant tēpore multo, vt anima hominis. Conceditur ergo q̄ id quod eſt cum cōtinuo & tempore, non eſt in inſtanti: eo modo quo eſt cū tempore. Quod enī per tempus permanet, non

dolor. Dolor inquā non paſſio appetitus ſenſitiui: ſed dolor diſplicentia vel nolitio voluntatis: ſeu diſſenſus voluntatis a peccato, & non paſſio reſultans in diſſentiente a peccato commiſſo. Cuius enim huiuſmodi dolor ſenſitiuus aut ſenſibilis vel etiam lachrymarum effuſio ſequantur cōtritionem: non tamē ſunt de eſſentia cōtritionis: immo nec triſtitia. Patet: quia contritio ſecūdum totum id qđ ad peccati deteſtationem (ſaltē quātum ad ſubſtantiam actus) requiritur: eſt in facultate noſtræ voluntatis. Alioquin quis inuitus teneret in pctō: contra illud Ezech. xviij. & xxxiij. de conuerſione peccatoris & vocatione eius ad pœnitentiam. Lachrymæ verō & mentis triſtitia aut etiam dolor non ſunt ſimpliciter in hominis poteſtate. Videre. n. eſt q̄ multi licet plurimū affligantur flere non poſſunt. Itē poſſunt impediri p cauſas ſecundas poſitiue vel priuatiue: q̄uis ipſa voluntas intenſam diſplicentiam habeat de peccato. Hinc lachrymę quibus peccata lauāda ſunt non de exterioribus: ſed de interioribus fletibus intelligendę ſunt: qui fletus ſunt nolitio peccati p pter deum, & non corporales lachrymę: quę propter complexionis varietatē, & varias cauſas cōcurrentes, ſepe haberi non poſſunt. Ex illis habetur q̄ genus ad contritionem eſt peccati diſplicētia: quę hic dolor nominat. ¶ Dicitur conſequēter, Pro peccatis volūtarie aſſumpt⁹. vbi primū tangitur materia contritionis, & excluditur dolor naturalis & violētus. Sunt ergo illę dictiones veluti differentię determinantes illam diſplicentiam ad genus moris. Diſplicētia de bono, mala eſt: & de malo, bona: ideo dicitur pro peccatis: q̄ mala ſunt. Item debet eſſe meritoria, debet eſſe volūtarie aſſumpta. Et cum illa notificatio datur de cōtritione: non vt eſt actus virtutis tm̄: ſed vt eſt pars ſacramēti: ideo ſubiungitur, Cū ꝓpoſito cōfitendi & ſatiſfaciēdi. Verum q̄a nō eſt opus ad ſalutem confiteri venialia: ideo illa notificatio ꝓprie dicitur de mortalibus, quę priuāt hominem gratia. Venalia deleri poſſunt per ſatiſpaſſionē in purgatorio, nō ſic mortalia. Et ſi placet, poteſt addi in notificatione illa: Eſt dolor charitate formatus: vt ſic habeatur propria eius notificatio. ¶ Diceres. qualem contritionē habuerūt veteris teſtamēti peccatores: cū nōdū erat inſtituta confeſſio? Reſpōdeт ſecundū Tho. Richar. & alios q̄ habuerunt cōtritionē vt eſt actus virtutis pœnitētię: ſed nō vt eſt pars pœnitētię: vt pœnitētia ſacramētū eſt. Eſt ergo contritio ex quid nois termini, pfecta & cōſummata peccati deteſtatio: tū ex parte libe. arb. pctm̄ rite deteſtātis: tū ex parte dei gratiā infundentis & peccatum remittentis. Non curādo quātūcūq; modicus & remiſſus in ſuo eſſe naturali ſit ille dolor peccati: dum ſaltem eſt gratia formatus. ¶ Attritio eſt informis & in C ſufficiens dolor pro peccato. ſumendo dolor vt ſupra. Illa imperfectio & inſufficientia prouenire dicitur quandoq; ex parte finis & intentionis: & primū ex hoc quia homo timet offendere qđ diligit. Nulla enī videtur eſſe ratio q̄ quis peccatū non odit, nec deteſtatur: niſi quia eſt contrariū & offenſiuum alicuius qđ homo diligit ſeu offendere timet. Ideo timor videtur eſſe proxima radix deteſtationis peccati. ſecundum illud Augu. ſermo. x. ad fratres in ere. Timor qui pœnitentiam concipit: compūctionem parit. Et Magiſter diſt. xiij. lib. iiij. Pœnitentiæ virtus timore cōcipitur. Hinc Eſa. xxvj. A timore tuo domine concepimus & peperimus ſpm̄ ſalutis. Sic e regiōe timor eſt proxima radix inſufficiētis deteſtationis peccati, ex eodē fundamēto. ¶ Et quia quadruplex diſtinguitur timor ſecundū magiſtrum, Mundanus, Seruilis, Initialis vel mercenari⁹, Filialis vel caſtus, de qb⁹ in. iij. diſt. xxxv. q. vnica: ideo etiā quadruplici fine contingit pctm̄ deteſtari: quorū aliqui ſunt vitioſi: aliqui indifferentes: vt ſupra diſt. xxxij. q. ij. Primū cōtingit ipſum deteſtari ex timore mundano: vtputa qa pctm̄ contrariatur honori mundano, quem diligit: aut priuat hominem dignitate, vel ſublimitate inordinate concupita. Sic quis vitat adulteriū ne priuetur officio de quo plurimū honoratur. hypocrita vult non peccare publice, vel deteſtat pctm̄ ſuum propter ſuperbiam: quia vult iuſtus reputari. Auarus ꝓpter auaritiam: qa ſpoliatur honoribus vel diuitiis inordinate volitis. hmōi deteſtatio vitioſa eſt propter finem malum in quem ordinat &c. Secūdo contingit ex timore ſeruili: quia demeritoriū gehēnę. Tertio ex timore mercenario ſeu initiali: qa ablatiuū gloriæ. Veliet enī ſaluus eē. Quarto ex timore caſto vel filiali: qa offenſiuū dei ſummi boni: & ſup oīa dilecti: cuius legi cōtrariatur: & a quo prorſus auertit formaliter vel virtualiter. Deteſtatio ex timore mundano principaliter non promouet, ſed prohibet peccati remiſſionē: immo eſt obiex gratiæ. Deteſtatio ſcđo modo: quandoq; impedit peccati remiſſionē: cum. ſ. accipitur vt includit deformitatē ſeruilitatis peccati: ita q̄ quis vellet actu peccare ſi pœna non ſequeretur. Secus cum non includit illam deformitatem: ſed dicit actum vel habitum declinādi peccatum: propter pœnā peccato debitam: & ſic per accidens facit fugere peccatum, amore ſui ipſius cui timet pœnam. Verum cum non procedit ex amore dei: ſed ſui ipſius: non eſt ſufficiens & perfecta deteſtatio. Deteſtatio tertio mō q̄ ſit ex timore initiali, qui eſt quaſi medius inter ſeruilem & caſtū p pticipationem extremoꝝ. Facit. n. partim ſeruire timore pœnæ, & ptim amore iuſtitiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oritur itaq; ex amore dei & sui ipsius. Dei quē timet offendere: & sui ipsius cui vult bonū & non pœnam. Talis detestatio promouet & disponit ad bonum: sed non sufficit: quia magis amore sui q̄ dei cauet peccatum: & ita non est perfecta: non enim est circunstantionata circunstantia finis vltimi. Detestatio quarto modo facta sufficit: quia illa procedit ex timore casto & filiali, quo homo reueretur deum: & quia deum diligit, vult cauere eius offensam. ¶ Secundo potest dolor pro peccatis assumptus esse imperfect⁹ & insufficiens ex negligentia pœnitentis, aut ex omissione voluntatis: seu defectu alicuius circunstantiæ adesse debitę: vtputa quia non præcessit diligens & debita vitæ discussio ad reducēdum in memoriam omnia & singula in deum commissa: cum omnibus circunstantijs mortaliter aggrauantibus. Contritio enim debet esse de quolibet peccato mortali in specie: si potest haberi eius reminiscentia vel memoria: qđ tamen nō oportet de venali peccato. Cum ergo quis ex negligentia vel ignorantia culpabili detestatur quidē peccata sua sed non vt debuit & potuit conscientiam suā examinauit: & in memoriā oīnia & singula delicta & cōmissa reducere studuit: detestatur tamen & nult quæ tunc occurrūt: illa detestatio est insufficiens. ¶ Tertio secundū multorum doctorū opinionē stat quē cōscientiā suam examinare: & vt sibi videtur, se non habere peccatum aliquod qđ non detestetur vel detestatus sit propter deū dilectum: & nihilominus suā pœnitentiā esse informē, quæ p susceptionē sacramenti formatur. Et sic attritio fit contritio. Oportet eīm secundū Richar. dist. xvij. ar. j. q. v. si attritio debet formari, & fieri contritio, q̄ magnitudo mot⁹ deliberatiōe voluntatis in detestando pcm̄, nideat magnitudinī adhæsionis q̄ fuit in peccando. alias attritio non fit cōtritio. Requirit ergo ad cōtritionē si fieri debet ex attritione cōtritio: aut si attritio debet formari, mora certa, & continuatio q̄dā, ac doloris intensio. Alias deus nō infundit gratiā. Talis pœnitentia nondū formata (si sane intelligo hāc opinionē) attritio nominatur donec formet. Idē videtur velle Sco. dist. xtiij. q. iiij. &. ij. Nam licet alias actus sit bene vestit⁹ circūstantijs adesse debitis, si tamē non est continuatus ad certum tempus a deo prefixum magnitudini peccati illi⁹: nō infunditur a deo gratia. ¶ Secundo notandum, q̄ sicut est duplex displicentia, formalis scilicet & virtualis, sic etiam est cōtritio formalis & quędam virtualis. Displicentia seu detestatio formalis quid sit satis claret. Virtualis vero est act⁹ aliquis includens in se eminēter vel causaliter displicentiā rei alicuius vt causa suum effectū. sic act⁹ dilectiōis & charitatis dei includit virtualiter peccatorum nolitionem propter deum dilectū: quia sine dilectione dei non potest esse vera contritio & vnum infert aliud necessario, stante lege. Non enim simul stant perfecta dei dilectio: & peccatorum complacentia: vel cuiuscunq; rei contra deū dilectio. Ponatur casus q̄ aliquis subito rapiatur ad martyrium nisi sacrificet idolis: est casus possibilis q̄ sit in peccatis: nec habet tempus se se recolligendi: & peccatorum contritionem eliciē di: quia non potest de eis cogitare. Ille sic prompte & hilariter sustinens martyrium pro Christo habet perfectum actum dilectionis dei non compatientem peccatum: sed virtualiter detestantem quia propter deum finaliter sustinet martyrium. Io. xv. Maiorē charitatem nemo habet vt animā suam ponat pro amicis suis. De hoc m. ij. distin. xxxv. Sic posset distingui de opere pœnali formaliter: vtputa qđ vere affert dolorem & pœnā agēti: vt ieiunū, corporis castigatio &c. & de ope pœnali virtualiter: qđ scilicet includit eminenter perfectionem operis pœnalis: & reddit hominē paratum & beniuolum ad subeundum pœnam pro loco & tempore: licet tunc homo non sentiat pœnam cum opus tale sustinet. Exemplum de sanctis martyribus, de quibus scribit beatus Augu. lib. xxtj. Soliloquiorum, q̄ dulcedo & feruor charitatis lapides torrētis & crucem dulces fecit. loquitur de sanctis Stephano & Andrea. Sic & alij in pœnis constituti super roseos flores seambulare dixerunt.

¶ Quantum ad articulum secundū E est conclusio prima. Peccatori baptizato peccati mortalis conscientiam habenti, vel habere debenti, peccatum non dimittitur, stāte lege, sine displicentia vel contritione formali vel virtuali. Probatur Luc. xiij. Nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis. Item Mar. j. Pœnitemini & credite euāgelio. Ad idē Act. ij. Et Apoc. ij. Memento vñ excideris & age pœnitētiā. Et Aug. sup illud Psal. lviij. Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatē. dicit: Oīnino nulla peccata de⁹ impunita relinqt. Inīqtas oīs magna paruave sit, puniatur necesse est: aut ab ipso homine pœnitēte: aut a deo vindicante. Nam & quem pœnitet punit seipsum. Puniamus ergo peccata nostra si quērimus misericordiam dei. Et in de vera & falsa pœnitētia. ca. ix. inquit. Recte pœnitens quicquid sordidum post purificationem contraxit: oportet vt abluat, saltē lachrymis mentis. Et ca. viij. Pœnitentia baptizandis non est necessaria: sed baptizatis. De maioribus & minoribus pctis pœnitēdū est. Per fidē eīm ecclesiæ sola remittuntur peccata quę contraxit homo in origine: vt sicut a patre peccante damnationem accepit: ita

mensuratur instāti: & quod successiue producit, nō producitur instātanee: totum simul. Sed negatur minor, q̄ vniuersaliter intelligere & agere sit cū cōtinuo & tēpore, quo ad fieri, licet quo ad factum eē vel permanētiam ita sit, quia durat tēpore multo, etsi possit produci & producatur quandoq; in instanti: totum simul. Philosophus autē loquitur de intelligere rerum quæ successione fiunt, vel successiue prefentātur: sicut mot⁹ & sonus. Vel loquitur de permanētia intellectionis iam productę. Non autem vniuersaliter vult q̄ omnis intellectio successiue producatur. Nam dicit visionem & intellectionem fieri in instāti. Ex quo sequitur q̄ aliquid potest in tempore & cū continuo instantanee produci, quia totū simul sine partium successione. ¶ Ad aliud, conceditur q̄ instans nihil est, ad hūc sensum. Nulla pars tēporis est indiuisibilis. instans vero est pars temporis. Sed intelligēdo illam propositionē, Meritū potest esse in instanti, Generatio est in instāti, quādo aliquid generatur, acquiritur tota forma simul & non pars post partem, sic: quando aliqs meretur, potest pro eodē instanti siue sine successione simul tempore habere omnia ad meritū requisita: Vel sic: p eodē tempore precise potest haberi causa sufficiēs actus meritorij vel demeritorij, & ita subito poni actus in instanti: Sic negandum est q̄ instans nihil sit. Et sic meritum, & similiter demeritum potest esse in instāti: vt supra dist. xtiij. q. ij. G ¶ Secunda ppositio. Tāetsi in vnctionis extremę, & cuiusuis legis nouę sacramenti perceptione sufficit ad consecutionem gratiæ sacramētalis opus operatum cum obicis remotione, nec per se requiritur bonus motus qui mereatur gratiam istam sacramentalem: attamen vt subiectum sit capax talis gratię sacramētalis, requiritur in peccatore op⁹ operās, & tale quod de congruo possit mereri prioritate tēporis vel naturę gratię infusionem. Hæc propositio est Sco. pro parte prima dist. j. q. v. Palu. dist. j. q. j. & Sco. dist. xvij. q. j. Si quērit quid est obicis remotio? nō videtur esse aliud nisi voluntatis peccātis correcto: Talis enim voluntas tam diu dicitur manere, quoucq; peccator contrarium eliciat voluntati priori. Quia sicut peccatum actuale sola libera voluntate cōmittitur, ita etiam non sine volū tate ipsum detestante remittitur: sed tam diu manet etiam quocūq; suscepto sacramento in adulto rationis vsum habente stante lege, donec contrariam priori eliciat voluntatem, formaliter vel virtualiter, vt supra notabili. ij. & conclusione prima. Nec videtur obicis remotio dicere dūtaxat actus peccati siue interioris siue exterioris cessationem. etiam cum intentione recipiendi qđ ecclesia intendit in sacramēto conferre: quia transeunte huiusmodi actu adhuc manet reat⁹ culpę & offensa dei, & ita adhuc vere dicēdus est peccator, donec corde p peccato pœniteat cum voluntate suscipiendi sacramentū pœnitentię. Requiritur ergo voluntatis quę peccauit vera correctio quę mereatur de congruo gratię infusionem. Et sicut velle habere contritionē secundū Palu. est contritionem habere, sic in ppōsito velle pœnitere, velle inquā efficax & nō fictū, est pœnitere. ¶ Si dicit: si nō ponere obicē est corrigere priorem voluntatem, & volūtatis correctio siue emēdatio non stat sine gratię infusione: ergo nullum sacramentum nisi baptismus paruulorum conferret primam gratiam. Et sic vt videtur, frustra essent sacramenta a Christo instituta: quia nō ad gratię acquisitionē. ¶ Secūdo sequitur q̄ omnes sumpturi eucharistiā cōmitterent sese discrimini peccati mortalis, per consequens peccarēt mortaliter. Sequela ꝓbāt: quia cū nō cōfert primā gratiam, presupponit gratiā. Et cū homo citra reuelationem scire nō potest, an viuat vita gratię, vel nō, igit. ¶ Tertio, plus requireret ad digne cōicare q̄ secure mori quo ad adultum. ꝓbāt, quia ad secure mori sufficit homini detestatio peccatorū ppter deum, cum proposito confitendi & abstinendi. &c. Secus hic, quia requiritur vita gratiæ preuia. ¶ Quarto sequitur deum esse personarū acceptorē, quia ita facile acceptaret magnū peccatorem sicut minimū, cum volūtatē veterē corrigeret: & ita in tempore breui posset cōsequi gratiam p multis, sicut alter p pauciorib⁹. ¶ Quinto. nō daretur modus quo sacramēta nouę legis conferrent gratiā ex ope opato. Immo videt q̄ suscipiens se haberet pure passiue respectu gratię sacramentalis: & q̄ nullum esset sacramentū nouę legis quo ad adultos, quin digne susceptū duplicem conferret gratiam. Vnā correspondentem voluntatis correctioni, & obicis remotioni. Aliam susceptioni sacramēti precise. ¶ Sexto si obicis remotio debet esse pręuia prioritate naturę dignę susceptioni sacramentorū: vel ergo illa volūtatis correctio erit formata charitate, vel nō. Primū (vt videt) dici nō potest: quia nō formatur nisi per charitatem coexistentem. Sed illa posita tam peccatum est remissum. ex consequēti non potest dici q̄ illa emēdatio volūtatis siue obicis remotio sit dispositio ad gr̄æ susceptionem. Dispositio eīm ad formam debet esse prior forma. hæc autem presupponit voluntatis correctionem, & ita gratię infusionem. Nec secundū dici potest, quia talis non est dispositio sufficiēs cum adhuc stat peccatum non remissum, & ita obiex nō est remotus. ¶ Septimo quæri potest: an obicis remotio aliquo modo se habeat p modum meriti ad gratiam infundendū suscepto sa

Universidad de Deusto
Biblioteca

cramento. Non meriti de condigno, vt notū est: cum ille actus non sit elicitus ex gratię inclinatione. Nec de congruo, quia ad hoc requiritur circūstantia finis vltimi, & ita q̄ ꝓpter deum dilectū quis detestetur peccatū, & voluntatē corrigat, qđ sine dilectione dei fieri non potest, per cōsequēs non stat sine charitate. Et ita iterum oportet præ
8 cedere charitatem. ¶ Octauo. Est commune dictum, gratiæ infusionem esse causam expulsiōis culpę. Et causa præcedit suum effectum. In nullo ergo priore, cū iā voluntas correcta est, actus ille esset formatus charitate, & prior remissiōe cul
I pę. ¶ Priusq̄ ad rationes illas respōdeatur, expedit pręmittere quid sit ponere obiscē, vel etiā remouere obiscē post iam dicta, salua semp sententia sanctorē. ¶ Ponere obiscē est habere voluntatem, propositum, aut complacentiam peccati p̄sentis, præteriti, aut futuri, actualiter vel virtualiter. Remouere obiscē est huiusmodi volūtatem ex dilectione dei naturali super omnia corrigere & oppositam elicere formaliter vel virtualiter. Et cum tripliciter aliquis dicitur eē in peccato vt supra, potest consequenter dici q̄ aliquis tripliciter ponat obiscem: & ex consequenti q̄ obiscis remotio tripliciter fiat, scilicet cessando præcise ab actu peccati: Detestando peccata in genere & in specie, & de eis cōtritionem eliciendo cum ꝓposito ea rite confitendi: Et absolutionē sacramēta lem reciplēdo tēpore & loco opportunis. Primū seorsum non sufficit, quia sic dormiens aut nūc non habens memoriā peccati cōmissi, aut ꝓpositum actuale deinceps peccandi, diceretur peccati obiscem remouere. Secundū videtur sufficere ad obiscis remotionem. Tertium sine scđo nō sufficit, salua cōmuni terminorum acceptione. Videt enim probabiliter dicendum q̄ tunc remouetur obiex peccati intransitiue, quando a suscipiente sacramentū elicitur ex dilectione dei naturali super omnia actus voluntatis contrarius actui peccati actualiter vel virtualiter, & talis q̄ eo qs meteri possit de congruo gratię infusionē. Non em aliud videtur intelligi per obiscē peccati nisi peccatum & culpę mortalis reat⁹. Hic obiex videtur remoueri cum peccatum per pœnitētiam & displicentiam voluntatis remouetur de congruo. Non enim dimittitur peccatū nec iustificat adultus stante lege qui est actualī peccato inuolut⁹, sine motu bono voluntatis, & nisi peccatum voluntate contraria explicite vel implicite, actualiter aut virtualiter detestetur propter deum, quod prius cōtra preceptum cōmisit vel omisit. Talismodi actum detestationis peccati oportet præcedere saltem natura, licet non tempore, dignam sacramenti perceptionē. Nec habetur ex scriptura vel ratione cogente q̄ oporteat ipsum esse tantę vel tantę intensionis, durationis, vel cōtinuationis. Sufficit eius perfectio naturalis recte circumstantionata circūstantia finis vltimi in esse quantūcūq; remisso. Chrysost. in de reparatiōe lapsi. & magister dist. xliij. Quantulācūq; & quantumlibet breui tempore gestā non respuit pœnitentiā suscipit etiam eam: nec patitur q̄is exigue conuersionis pertre mercedem. Et infra. Nō temporis lōgitudine, sed affect⁹ synceritate pœnitudo pensatur. Exēplificat de peccato grauissimo, qđ in deserto Leuitę diluerunt tempore breuissimo. Et de latronis conuersione, cui tantum spatium suffecit, quantū expendi potuit donec vnū posset profetre sermonē: ita vt intra momentū temporis, totius vitę sceleribus absolutus prędere ad paradisum etiam apostolos mereretur. Et iterum. Non quērit temporum longitudinem, nec crucis afflictiōem: ad hoc prędpue respicit: si vera sit & conuersio syncera. Hęc ille. Et sicut in naturalibus quandocūq; ponitur vltimata dispositio ad formā, simul tempore est cum inductione formę naturalis: ita pariformiter in gratuitis quādocunq; ponit vltimata hominis dispositio ad susceptionē gręgratū faciētis vt supra, simul tēpore infunditur charitas vel gratia. Ioan. xiiij. Si quis diligit me &c. Hæc est ꝓxima dispositio ad charitatis infusionem. Et id nō potest intelligi de dilectione gratuita: quia illa presupponit charitatem: ergo de dilectione dei ex puris naturalibus super omnia: quę vtiq; est in hominis potestate cōstituta. ¶ Ex illo sumi potest quō sacramentū dicitur conferre gratiam ex opere operato. quia posita bona dispositione sumentis: vltra eā gratiam quę debetur de congruo suę bonæ dispositiōi naturali, cōfert ex solo Christi merito & spōsione diuina alium gradum gratiæ, correspondentem præcise sacramentali sumptioni rite factę. Ex quo etiam colligi potest differentia sacramentorum legis nouę, a sacramentis le. vet. quia nouę legis sacramenta vltra priorem gratiam de congruo debitam bonę sumentis dispositioni, cōferunt & causant veluti certa & efficacia signa alium gradum gratiæ. Nec obest si prius infusa est gratia sumpturo sacramentum, nihilominus sacramētum est certum signum gratię iām existentis: & infusę. Si ergo quis in ipso accessu primum recte disponitur, in illo instanti duplex ei confertur gratia. Vna correspondens eius detestationi. Alia digne sacramentali susceptioni. Secus de sacramentis le. ve. quæ gratiam significabant & ꝓmittebāt, non causabant, vt supra, & duntaxat ex opere operante gratiam contulerūt dempta circūcisione. Nec dicuntur medicinę q̄a primo curant morbos: sed quia non fuissent institutta, si morbus non fuisset. secūdum Ockam

q. viij. & ix. quarti. q̄uis pœnitētia & baptismus etiā primo curare dicātur, quia contritio nō valet sine pœnitentia sacramento in voto: & pœnitentia virtus adulto non sufficit sine baptismate in
K voto. ¶ Per hoc ad rationes dici potest post dicta. q. ij. &. j. distin. xiiij. nulli opinioni prætudicando. ¶ Ad primū cum infertur. q̄ nullum sacramentum nisi baptismus paruulorum conferret gratiam primā: Respondet, sacramētū aliqđ conferre primā gratiā potest intelligi dupliciter. Primo sic. q̄ respectu talis gratię sacramentalis homo se habeat pure passiue: ita q̄ cessante eius merito de congruo actuali & fide confertur ei gratia ex solo Christi merito. sic solus baptism⁹ paruulorum confert primam gratiam. Alio modo sacramentū dicitur conferre primā gratiā qa eius virtute & non alias actus detestationis peccati meretur de cōgruo primam gratiam. Sic nō dum baptizatis adultis baptismus confert gratiā primā cū volunt ipm ex Christi institutiōe sumere, remedium peccatorum suorū Christi merito remittendorū, non tamen sine pœnitentia virtute. Et sic de pœnitentię sacramēto cum nō potest recipi in actu sed voto, pro loco & tempore, ex defectu alicuius ad confessionem requisiti. Sicut enim Christi passio curauit patres, volentes eius fide & merito (quandoq; exhibendo) saluari & curari: sic sacramentum pœnitentiæ & baptismus adultorum cum habentur quandoq; voto aut proposito, efficaciam habent in hoīe ex Christi benignitate & merito. Q̄z si & alia sacramenta quandoq; dicuntur remittere culpam, hoc tamē non fit sine sacramento pœnitentię in voto saltem, dūmodo in actu haberi protunc nō potest. Exemplum de sumpturo eucharistiam, cui nūc occurrit peccatum nōdum cōfessum/vel in specie detestatum. Pœnitentia ergo & baptismus sine proposito & voto sumendi cætera sacramenta, non ponenti obiscem gratiā primā cōferunt. Alia vero non sine pœnitētiæ sacramento, saltē in voto. Dicitur ergo pœnitentia primā conferre gratiam, & non alia sacramenta: quia eo excluso nullum sacramentum confert primam gratiā adulto baptizato. Sic de baptismo adultorū: secūdū. S. Tho. dist. xviij. q. j. ar. iij. quęstiū. j. Valet ad idem dictum eiusdem dist. xxij. quęst. ij. arti. j. quęstiū. ij. Sic intelligendi sunt doctores, loquentes etiam de aliis sacramētis, cum dicūt ea remittere culpam, si inueniant eam. Et beatus Iacob⁹ de sacramēto vnctionis loquens dicit. Si in peccatis est, dimittentur ei. Exponit. S. Tho. distin. presenti. Ex cōsequēti quo ad culpam. Non potest dictum beati Iacobi intelligi: Si quis est vere in peccato primo vel secundo modis, de quibus nullam habuit displicentiam vel contritionē: sed rieq; voluntatē peccandi correxit, eliciēdo actua liter vel virtualiter actum contrarium, q̄ ille precise propter hoc sacramentum recipiat remissionem culpę etiam cuiuscunq;. Sed vult beatus Iacobus in suo dicto includi & nō excludi, vel pœnitentię sacramentū in voto, vel pœnitētię virtutem, si pœnitentię sacramentum non fuit tūc institutū illo tempore. Hinc dicit. S. Thomas dist. presenti. q. j. ar. iij. quęstiū. j. q̄ si aliqđ aliud sacramentum culpam deleat ex consequenti, non excludit pœnitētiam, quę principaliter instituta est contra culpam actualem. Sic pariformiter dicendum cum eucharistię sumptio peccatum si inuenit remittere dicitur propter inclusionē sacramēti pœnitentię in voto: vt cū quis nunc cōmunicāndus meminit alicuius peccati prius obliti. ¶ Cū subiungitur: Sic frustra essent alia sacramenta instituta: Negetur. Ad probationē, quia nō ad gratię acquisitionem: Negandum est: quia sunt ad gręacquisitionem instituta saltem aliqua directe baptismus & pœnitentia ad sensum prœmissum. Omnia enim conferunt gratiam ex opere operato non ponenti obiscem, licet non omnia primā gratiam conferant directe. ¶ Ad secundum negetur q̄ omnes sumpturi eucharistiam committerent se discrimini peccati mortalis: quia sufficit homini ad euitationē nouī peccati, q̄ nesciat se esse in peccato, & q̄ sciat se velle facere facięda pro digna sacramenti eucharistię sumptione: & ad hoc efficaciter pro posse conetur. Non oportet q̄ euidenter sciat se viuere vita gratiæ, nec ad hoc obligatur a deo, sed q̄ non sit sibi conscius de peccato seu conscientia peccati, q̄ q̄; detestet peccatū cōmissum quod nouit in specie, aut in genere: si ei⁹ reminiscī nō potest, & ducitur ignorantia iuincibili: velit quoq; deinceps cauere oē peccatum, & satisfactionem pro cōmissis subire cum vitę efficaci emendatione. Sic accedēdo nō cōmittit se discrimini. ¶ Ad tertium, negetur. Ad 3
probationem, Esto q̄ eucharistia gratiā augeat, & nō cōferat primam gratiā vt habet Sco. dist. presenti: non tamen requiritur q̄ homo sciat se viuere vita gratię. Sufficit q̄ probabiliter credat se esse sine peccato, vt vitet nouum peccatum. ¶ Ad quartum, negetur: quia nullius est debitor 4
nisi sua gratuita voluntate. Ad probationem dicendum q̄ deus maiorem exigit satisfactionē & peccatorum displicentiam a magno peccatore pluribus & maioribus peccatis inuoluto extēsiue, q̄ ab eo qui paucis fuit inuolut⁹ peccatis, & minus peccauit. Non tamē oportet maioris peccatoris displicentiam & contritionem esse gradualiter intensiorem displicentia & cōtritione minoris peccatoris, vt dicetur. Sufficit q̄ singulis eorum omnia & singula mortalia quę commisit

Universidad de Deusto
Biblioteca

quorum reminiscentiam habere potest & debet detestetur propter deum super omnia diligendū. Consonat Richar. dist. xvij. articu. j. q. v. dicens in hoc esse necessariam maiorē attritionē sed nō contritionem: quia sufficit quātūcūq; parua cōtritio pro peccati dimissione, propter gratię infusionem. ¶ Ad quintum negetur, quia sic dicēdo magis habetur differentia inter sacramēta le. vet. & le. nouę. Siquidem sacramēta nouę legis vltra bonam susciptentis preparationem & obicis remotionem etiam conferunt vt sacramēti gratiā sacramentalem ex opere operato, ex solo Christi merito. Et ita digne susceptioni duplex correspondet gratia. Vna operanti: quę tempore vel natura gratię precedit infusionē. Alia operi operato precise. Sed q; prerequirit obicis remotio verum est propter dignam sacramenti susceptionē & subiecti dispositionem. Verū ad effectū sacramenti cōsequendum sufficit op⁹ operatum, priori tamen dispositione non exclusa, sed posita. ¶ Corollarie sequitur, pbabiliter teneri potest, omne sacramentū nouę legis, si digne suscipitur ab adulto, duplicem eidem cōferre gratiam. Vel sic. cuilibet adulto digne susciplenti sacramentū aliquod nouę legis duplex confertur gratia: vna correspondens operi operantitalia opi opato. Si dicitur: tunc sacramentū pœnitentię & baptism⁹ adultorum nō conferrent primam gratiam: Negetur vt statim deductū fuit. Nam illa duo sacramenta sunt directe & primū contra peccata instituta. Sed de modo quō conferant primā gratiā non idem sentiunt doctores. Positus est modus qui videtur probabilis & planus, qui si nō placet eligat alius. Alex. parte. iiij. q. lxxx. dicit. Sacramentum pœnitentię delet actuale peccatū, prout comprehendit contritionē interiorem, & exteriorem cōfessionem, & satisfactionem. S. Thomas dist. prę senti. q. j. art. iiij. quęstiūcula. ij. in corpore quęstionis, dicit contritionē esse de essentia sacrāti pœnitentiæ. ait em̄ in responsione ad corpus. ij. quæstiuncu. articu. iiij. q. j. Remissio peccati fit in pœnitētia existente contritiōe, quę est de essentia sacramenti pœnitentię. Hęc facit pro dictis. Richar. dist. xxij. art. ij. q. ij. loquens de effectu sacrāmēti pœnitētiæ dicit. Eius effect⁹ est remissio actualiū peccatorū. Et talis remissio actualiū peccatorum semper presupponit pœnitētiā interiorem: coniunctam exteriori in re vel in proposito explicite vel implicite. Subiungit. De lege cōi remissio peccatorū actualiū semp presupponit exteriorem pœnitentiam in re vel in ꝓposito explicite vel implicite. Et tūc ad propositum dicit q; per pœnitentiam exteriorem realiter habitā quā doq; causat actualis peccati remissio. Patet: qa interior pœnitentia informis si nō sit obstaculū ex parte pœnitentis, per pœnitentiam realiter habitam formatur. hęc ille. Palu. distin. xvij. q. iiij. arti. ij. dicit. Contritio est pars sacramenti pœnitentię essentialis. Et dist. presenti. q. iiij. Pœnitētia de mortali requirit contritionē in speciali & confessionem &c. Videntur hmōi doctores parū vel nihil a prædictis dissentire. ¶ Corollariū. Sacramētum pœnitentię tunc remittit actuale peccatū q̄n peccator habet in corde recte circūstantionatam peccatorum suorum displicentiam & pœnitentiam. Vult quoq; ex precepto Christi vel ecclesię sacramentum pœnitentię sumere m opere vel in voto. Itaq; si pro illo instanti quo sumpturus est sacramentū pœnitentię in re, non posset ipm habere in re, per illum suę voluntatis actum elicitū mereri possit, & de cōgruo mereatur in eodem instanti gratiæ infusionem. Sic em̄ preuentus mor te, si non posset habere sacramētum in re, nihilominus saluaretur. Illa interior pœnitentia nō habet efficactā operandi circa morbū peccati, vt ait San. Tho. dist. xxii. q. ii. ar. i. quęstiūcu. ii. nisi ex suppositiōe propositi exterioris pœnitētię, stāte lege Christi, & absolutionis desiderio. Cuius pœnitentia interior contra morbū peccati operans precedat quandoq; tempore pœnitentiā exteriorem & sacramentalē. Sicut iustificatio a peccato interdum precedit sacramētum baptismi, & liberat a peccato quocūq; propter sacramenti baptismi propositū. hęc ille. ¶ Corollarium secundū. Potest ꝓbabiliter teneri, q; si adultus in illo instāti in quo sumpturus est sacramentum pœnitentię vel baptismi, nō habet dispositionem preuiā vel comitantem, qua tunc mereatur de congruo gratiæ infusionem, non perficitur precise sacramenti susceptiōe hoc quod minus habet de voluntatis suæ motu bono. Et ratio potest esse. Nā potestas clauiū nō attingit peccati remissionē & gratiæ infusionem nisi sicut causa sine qua non aut forte dispositiue, vt loquitur San. Tho. vbi supra dist. xviii. q. i. arti. iii. quęstiū. i. Vnde secundum eundem, nunq̄ per sacramentum pœnitentię datur gratia, nisi preparatio adsit vel pri⁹ fuerit. Nec potest ex hoc inferri q; ergo idē esset iudicium de his duobus sacramētis contra peccatum directe institutis, & alius. Nam alta in virtute illorum duorum, cum habentur in re vel in voto conferunt gratiam. Non sic pœnitentia & baptismus: quę sine aliis iustificant peccatorem cęteris paribus. Alia vero sine illis vel altero eorum nō conferunt gratiam primā adulto. Ex hoc sumi potest quō illa duo sacramenta directe & principaliter dimittunt peccata. Alia vero solum ex cō sequenti: & in virtute eorundem habitorum in re vel in voto. Et ita potest cōtingere q; gratia correspondens bonę dispositioni suscipientis sacra

mentum precedit tempore gratiā correspondentem precise operi operato: vel q; solum prius natura cōfertur, & cōcomitanter se habet ad gratiæ sacramentalis infusionē. Secūdū hoc, dicta priora debent moderari & limitari. Alludit his dictis Thomas Argētinē. distin. xvij. quarti: & Ockā q. viij. & ix. quarti. ¶ Ex his etiā posset sumi intellectus huius dicti, Ex attrito prius, fit cōtritus cum sumit sacramētum, quia si prius nō fuit bene dispositus ante sacramenti sumptionē, & nūc in instāti sumptionis voluntatem vere corrigit: ita q; habet motum bonum qui sit meritum de congruo gratiæ, iam infundit sibi gratia. Cōtingit enim negligentem prius, voluntatē corrigere cum iam accedit ad sacramentū &c. Vel ex attrito sola virtute pœnitentię fit contritus, cum iam habet sacramentum pœnitentię vel baptismi in re, vel in voto dum re haberi non potest. Et⁹ em̄ virtute pœnitētia virtus formatur a deo. ¶ Ad sextum: tenēdo modum loquēdi Sco. dist. xiiij. q. ij. actum humanum requiri ad deletionem peccati potest dupliciter intelligi. Vel vt dispositionē preuiam, vel vt concomitantem. Primo modo sufficit actus informis. Secundo modo requiritur actus charitate formatus. Et ille actus informis erit preui⁹, quādoq; tempore: cum peccatū prius virtute contritionis dimissum est: quando q; natura: cum iam attritus sumit sacramentum aliquod digne, & detestatur propter deum suum peccatū &c. eliciendo actum, circūstantia finis vltimi recte circunstantionatū: qui precedet gratiæ infusionem saltem natura: quia quādoq; talis actus ponitur in esse perfecto, qui dicitur attritio & informis, in eodem instanti infunditur gratia: quia est vltima dispositio ad formam introducēdam. Ex illis patet q; nō est idem: ex attrito fieri contritum, & ex attritione fieri contritionem.

7 ¶ Ad septimū: satis patuit. ¶ Ad vltimū concedit, ad cōmunem intellectū, infusionem gratię esse causam expulsionis culpę. Cum subiūgitur, causa precedit suum effectum, verum est natura non opere: saltem non oportet: quia effect⁹ potest esse coęuus suę causę, vt supra. Nā solus deus est causa effectiua expulsionis peccati.

M ¶ Quantum ad articulum tertium est dubium primum: quomodo maioris peccati & plurimorum maior erit displicentia & pœnitentia, q̄ vnius & paucorum. De pœna multorum peccatorum respectu vnius: nō oportet dubitare. Respondetur: sicut ad diligendum deum super omnia, nō requiritur q; homo deum plus omnibus diligat intensiue gradualiter, sed secūdum appreciationē: ita q; deum rebus omnibus plus apprecietur & magnificiat, & poti⁹ velit dimittere & offendere omnem creaturam q̄ deum summum bonum, vt supra. dist. xxvij. tertij: ita pariformiter in proposito sufficit maioritas affectus quantum ad appreciationē: ita q; cognito peccato aliquo quo deū offendit, de hoc doleat: nolens deinceps pro vlla re mūdi deū offendere aut eius mandatis contraire: vt supra statim dictum fuit. artic. ij. Et sic habetur correspondentia magnitudinis detestationis peccati commissi ad magnitudinem adhęsionis seu dilectiōis creaturę ad quā se conuertit deum offendendo & sese a deo auertēdo. Hoc videt posse colligi ex dictis Richar. dist. xvij. cū dicit ꝓ quantocūq; magno peccato quantācūq; parua sufficere cōtritionem charitate formatā: et q; displicentia rei amatę cū peccator auertens se a deo conuertit ad creaturā, saluatur in quantacūq; contritione parua. Si illa duo dicta vera sunt, nō videtur quin etiā ꝓ quātocunq; magno peccato sufficiat quātacūq; parua peccati illius detestatio, vestita circūstantia finis vltimi: dum tamē sit maxima quantū ad appreciationem dei dilecti & affectus maioritatem quo ad deum plus q̄ ad quācūq; creaturam. Siquidem deus ex sua infinita bonitate non determinauit preceptum de dilectione quantū ad certam intensionem gradualem, sed quātum ad intensionem appreciationis & maioritatem affect⁹ vt supra in tertio. ¶ Ex eodem fundamēto etiā potest saluari q; maior debet esse displicentia de quocunq; mortali, q̄ de alio malo quocūq;, & ita de similibus dictis. Aug. xij. de Ciui. ca. xxvi. In amissione rerū necesse est vt tm̄ vrat dolor, quātum hęserat amor. Dolor vtiq; nō in sensu, sed in voluntate, & nō tantū secundū gradualē intensionem, sed secundū appreciationē, & lōge plus vt deus omnium rerum dilectioni pręponatur. ¶ Secundū dubium respicit omnia quę in fine precedentis quęstionis tacta sunt de dictis Palu. in dubio vltimo. ¶ Primū: an illud sacramētum sit quandoq; necessitatis & p̄cepti, illi scilicet qui est attritus: sed non potest confiteri vt percipiendo sacramentū pœnitentię in re fiat cōtritus. Ad hoc patuit q; illud dictum Palu. vt verba sonāt, nullum est, quia nullius sacramenti virtute fit p̄cise contritus ex attrito sine bono motu interiori quo peccator mereatur de cōgruo gratiā, vt supra declaratū fuit. ¶ Ad aliud, stat aliquem fictū esse respectu vnius sacramenti, & nō respectu alterius, quia maior deuotio requiritur in vno q̄ in alio: vt supra deducitur. Respondetur: si saltem mentem docto. recte capio, fictus dicitur in proposito respectu sacramenti alicuius, qui non habet peccatorum suorum contritionem: sed attritionem: & talem quæ etiam respectu illius sacramenti non sufficit vt ex attrito fiat contritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

vi sacramēti illius quod sumpturus est. Nam secundū eundē docto. maior deuotio requiritur in suscipiēte respectu sacri ad qđ p se requirit act⁹ suscipiētis, q̄ in eo i quo nō nisi p accidēs. Et ita stat quē esse fictū respectu vni⁹ sacri, & nō respectu alteri⁹. Dicit etiā fictus qui in suo accessu ponit obicē gr̄e. s. infidelitatē: vel mortale peccatū, qđ tūc actu volūtatis cōmittit, aut cuius nullam habuit displicentiā. Si esse fictū intelligitur secūdo mō, quicūq; est fictus respectu vni⁹ sacri non q̄ legis, etiā fictus est respectu cuiuscūq; alteri⁹: quia ponit obicē gr̄e, nec vt sic, est capax gratiæ sacralis cuiuscūq; sacri, & intelligitur de adultis. Si intelligit primo mō, dicēdū est vt supra: sacra conferunt gratiam sacramentalem ex opere operato subiecto rite dispōsito ad gratiæ susceptionem. & hoc verum est in quolibet sacramento, respectu gratiæ sacramentalis in adultis. Verum in ipso accedente alia & alia requiritur, vt sit nō indignus, vel vt ipsa susceptione non incurrat peccatum. Hāc autem dispositionē nullum sacramētum dare pōt cum suscipit sine actu bono interiore suscipientis sacramētum. Nec etiam potestas clauiū se ad hoc extēdit, nisi dispositiue in sacramento pœnitentię. Sic nullius sacramenti perceptio facit ex attrito contritum, sed bona dispositio hominis, qua non posita, nuda & absoluta perceptio sacramenti nō facit bene dispositum qui alias non fuit bene dispositus ad fructuosam sacramēti alicui⁹ in re perceptionem. Et ideo si nō potens loqui vt confiteatur actu peccata sua: habet actu mortale: de quo nō est contritus, sed tm̄ attritus: hic non fit contritus vnctionis sacramēto p̄cise: sed est indispositus ad gratiam sacramentalem eiusdem sacramēti: vt supra patuit ex S. Thoma in solutione rationis quintę. & ideo dānabitur etiā vnctus, si non fuerit cōtritus suo motu bono accedēte gr̄a dei. Sic de alijs suo mō dicaī. ¶ Ad replicas quæ possent in cōtrariū fieri, supra dictum est secundum hanc opinionem.

O ¶ Videtur, salua reuerentia doctorum, q̄ hoc dictum de insufficientia attritionis etiā positis oib⁹ circūstantijs moralib⁹ adesse debitis & circunstantia finis vltimi: ex hoc solum, quia nō est ita contınuata vsq; ad certū terminum quem deus p̄fixit huic attritioni, & tantę intensiōis, quātę esse deberet, non sit fulcitū aliqua auctoritate scripturę vel ratione fundata in scripturis, sed q̄ generet plures scrupulos, arctet viā ad regnū, & desperationi viam paret. Quō em̄ præsumere poterit peccator magnus q̄ tā breui tempore sese possit ad cōmunionē vel pœnitentiæ sacramentū recte prēparare? Vel quō cōsolari poterit peccator moriturus in aqua vel igne sine pœnitentię sacro cū etiā habet pctōr̄ suorū ꝓpter deū displicentiam?

Cessabūt deniq; vt videt, oīes cōsolationes dā de ingredientibus bellum qui nō prēmittūt confessionē. Immo videt stante illa opinione q; cōmittant se discrimini peccati mortalis, qui habentes peccatū nō statim confitentur: quia displicentia de cōgruo deletiua culpę erit multę cōtinuationis & laboris, & semper habet hō timere q; nō satis doluerit de peccatis. Et esto q; belligeri nō teneant eccleſię statuto ad cōfessionē, tamē periculum qđ imminet ex hoc, quia nō habēt tēpus in bello plangēdi peccatū cōmissum, & forte subito percutiunt ferro, & ita nō possunt cōtinuare pctō rū displicētiā vsq; ad terminū debitum sine sacri pnię realı pceptione, videt eos cōstringere ad cō cōfessionē, alias cōmittunt se discrimini peccati mortalis. Sic de infirmis & grauatis morbo periculoso. Sic de senibus: imo in gr̄e de q̄buscūq; alijs q̄ nesciūt horā vel diē mortis. Tenent ergo quātocyus cōfiteri vt videt, scđm illā opinionē cōtrariā: & nō sufficit velle cōtritionē solā elicere. Refert loqui de hominis dispositione vt digne & gratuite sacrm aliqđ recipere possit: et ad consequendū gr̄am sacralem ex ope operato. Cōcedi pōt q; ad gr̄ę sacralis cōsecutionē sufficit in oib⁹ sacramētis: nō ponere obicē. scđm Sco. dist. j. q. v. & dist. xvij. Sed ad dignā & inculpatā sacri huius vel illi⁹ sumptionē, alia & alia requrunt vel sufficiūt. De adulto baptizādo & pctōre absoluēdo qđ regrat dictū fuit. Ad eucharistię dignā pceptionē requrit iudiciū duplex puri⁹ discretionis. s. quo discernat cibū illū aię plena fide a cibo corporis: quo discernat seipsum, si sit in pctō, si ab eccl'ia ꝓhibitus, si ieiunus, si deniq; a pctis absolut⁹ &c. Ad alior̄ sacror̄ pceptionē forte sufficit cōtritio sine cōfessiōe sacrali, nisi consuetudo aliud habeat, q̄ est lex nō scripta. Requirit deniq; q; qs nō sit ꝓhibit⁹ ab alicui⁹ sacri pceptiōe. Sic bigami ab ordine sacro, & clerici a mr̄imonio, sani ab vnctiōe extrema ꝓhibiti sunt. &c. Cōfirmatio adultis & paruulis dat̄ &c. Cuius ergo ad consecutionē gr̄ę sacralis sufficiat op⁹ opatū & obicis remotio: ñ ad dignā hui⁹ vel illi⁹ sacri susceptionē requrit ex pte suscipiētis bona dispositio. Nec vna & eadē p̄cise sufficit, sed requirit alia & alia. Cū ergo Palu. dicit q; qs pōt esse fict⁹ respectu vni⁹, & nō respectu alteri⁹, intelligit de dispositiōe ex pte suscipientis sacrm: q̄ respectu diuersor̄ sacror̄ est alia & alia. Hinc pueri & fatui baptizant, sed nō cōicant. Cōfirmant pueri, sed nō ordinant, nec mr̄imonio copulant. Inūgunt nō sani, sed ęgri morituri. Sed q; attritio q̄ est pctōrū displicētia iformis, sumpto hoc sacro formal & nō sic formaretur sumpto alio & maiori sacro nō intelligo. Nam attritio non fit contritio: vt supra patuit dist. xvj. q. j.

Vnc ad consideratiōnē sacræ ordinationis accedamus &c. ¶ In prioribꝰ magister determinauit de q̄nq; sacris, respicientibus vtilitatē i speciali determinatę psonę, & quę data sunt in remedium vnius psonę, cōsequēter in dist. p̄nti. xxiiij. agit de sacramētis datis in remediū totius eccleſię: hoc est respiciēti bus totā multitudinē eccleſiasticam. Et primum de sacro ordinis dist. p̄nti, p quod gr̄antur fideles spūaliter, & in militiā eccleſiasticā ordinantur. Dehinc dist. xxvj. de sacro matrimonij: per qđ gr̄antur fideles naturaliter, & ad dei cultū deſtinātur. Determinat aūt de sacramēto ordinis in duabus dist. Dist. p̄senti, prout respicit suscipientē & dist. xxv. prout respicit ministrū ipsum conferentem. Sūmariū dist. p̄sentis trib⁹ cōplectit cōclusionibus. ¶ Prima, ꝓpter septiformē spūs sancti gr̄am ordinādis cōferēdā, Christus in dei eccleſia septem ordines constituit, quorū oim officia in semetipso exhibuit & ostendit. ¶ Secunda cōclusio. In sacramēto septiformis spūs septē sunt gradus eccleſiastici. In quorū gradibus constituti singuli, recte vocātur clerici. ¶ Tertia conclusio. Ordinibus septē, dignitates quædā super adduntur, & officia multifaria, vt sic rite cōsummetur & perficiatur religio Christiana. Harū cōclusionum ꝓbationem textus ostendit.

A Circa distinctionē illā q̄ritur, vtrū ordo sit eccl'iæ sacrm vnū vel plura characteris & gr̄ę septiformis impressiuū. Trib⁹ solito more quęsito hęc absoluet articulis.

¶ Quantum ad primum notandum. Nomē ordo multipliciter accipitur. Primo secundū beatum Augu. de ciui. dei lib. xix. cap. xiij. est partiū dispariūq; rerū sua cuiq; loca distribuens dispositio. Sic multitudo aliqua in qua contingit inuenire dispositionē congruā partium & imparium in suo loco, dicit habere ordinē primo mō. Et illa dispositio est rei pulchritudo. Et sic sine ordine nihil dicitur pulchrū. Sic ait ap'l's. Quę a deo sunt, ordinata sunt. Ro. xiij. Et phūs. xij. Metaphysicę ostendit omniū entiū quę sunt in vniuerso, esse ordinē, q; q; primū bonum post bonū duets, est bonū ordinis. Et commentator eiusdem. Et isto modo generali sumēdo ordinem, contingit ordinem inuenire nedum in rebus naturalibus, sed etiam in eccleſiasticis: nedum in politia ciuili: sed etiam in Hierarchia eccleſiastica, cum vtrobiq; contingat inuenire quādam multitudinem rectę ordinatam: multimoda deniq; diuersitate officiorū aut membrorum exornatam. Secundo modo accipitur ordo, vt est gradus præeminens in aliqua politia recte ordinata siue ciuili siue eccleſiastica. Sic persona in tali constituta gradu dicitur habere ordinem, sicut dicit habere quendam prēeminētiæ gradum antonomatice, quia hi qui sunt in gradu inferiori nō dicūtur sic habere ordinē. Sic dicim⁹ esse ordinē militū & pugilum. Itē ordinē ministrorū p cultu dei exequēdo. Et hoc mō etiam cōtingit ordinē reperiri in eccleſiastica politia, sicut secundū primā acceptionē. Scđm primā acceptionē tota eccl'ia & totū vniuersum pōt dici ordinatū. Sed secundū aliā, psona habens gradū eminentē seu quandā prēeminētiā v'ltra alios hoies, ordinē habere dicitur, & pōt dici ordinata. Vñ dist. lxxxix. ca. Ad hoc, dicit. Ad hoc dispensatiōis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos: vt dum reuerentiā minores potioribus exhiberēt, & potiores minoribus dilectionē impenderēt, vera concordia fieret, & ex diuersitate contextio, & recte officior̄ gereret administratio singulorū. Neq; ei vniuersitas alia poterat rōne subsistere nisi hmōi magnus eā differētię ordo seruaret. Ex hoc claret q; significata nominis ordo ꝓ prima & secunda acceptione non sunt eadem: licet vbi reperitur ordo primo modo, pōt inueniri gradus eminēs, & ita ordo secūdo mō. Isto secundo mō pōt adhuc multipliciter accipi. Primo ordo est gradus eminēs in eccleſia disponens ad aliquē actū eminentē eccleſiasticū: vel ad habendū ius aliquod seu priuilegiū spūale & eccleſiasticum, vtputa habere eccleſiasticū beneficiū, iurisdictionē eccleſiasticā exercere, gaudere imunitate clericali: vt infra Dubio. iij. de effectu tonsurę. Et sic accipitur large ordo clericalis. ca. Cum cōtingat. de ętate & qua'l. ordi. Et potest dici q; eccleſia instituerit ordinem clericalē: non latcalē. secundum Panor. cap. j. de vita & honesta. clericorū. Et clericus dicit qui non est laicus, seu qui est secundum formam eccleſię priuilegiatus, & cœtui clericorum adiunctus. dist. lxix. cap. Q̄m. Secundo modo ordo potest notificari sic. Est gradus in eccleſia dei disponens aliquē simpl'r vel de cōgruo ad exequēdum simpl'r vel debite actū aliquē sacrālē. Gradus ille non est potestas: sed disponit ad actum exercendum, secundum Sco. Sic definit ordinare vel etiā ordinari, Guilielmus Parisien. in de sacramentis. tracta. de or-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dine. Ordinari nihil aliud est q̄ ad diuini cultus ministerium pontificali benedictione & manuū impositione sanctificari. Et ordo est sanctificatio seu sanctitas huius modi pontificali ministetio collata. Hoc modo episcopat⁹ potest dici ordo: quia episcopatus addit vltra sacerdotium, confirmare & ordines conferre &c. quia eius est sanctificare alios & diuino cultui applicare. Tertio modo ordo accipitur vt est gradus eminens in ecclesia disponens hominem de congruo vel simpliciter ad actum aliquem ecclesiasticum circa eucharistiam. Sic episcopatus non est ordo distinctus aut superior a sacerdotio, sed est sacerdotium: cui conuenit actus nobilissimus, scilicet cōsecratio corporis domini. Isto tertio modo restrictius accipitur q̄ primo, vel secundo modis: quia sic principaliter respicit eucharistię cōsecrationem, & actus ad eucharistiæ consecrationem disponentes. Et hoc modo ordo nō est sacramētum proprie loquendo: cum non sit signum sensibile, sed gradus quidā eminens in ecclesia dei disponens ad actum pertinentem ad eucharistiam. Sacramentum vero signum est sensibile.

B ¶ Cum aūt ordo ponit sacramētum, sumit pro ordinatiōe. Et potest sic notificari secundū Sco. Ordinatio est institutio alicuius in gradu ecclesię præeminente: cui conuenit aliquod ministerium exhibēdum circa corpus Christi verum aut mysticum, facta a ministro idoneo certa verba proferente simul cum intentiōe debita, ministerium gradus vel ordinis illius aliquo signo visibili repręsentans ex institutione diuina, gratiam p̄eminentem qua ordinatus digne aliquod ministerū exequatur, significans. Et secūdū illam generalē notificationem ordinationis, possunt proportionabiliter formari particulares notificationes singularum ordinationum siue singulorū ordinū. Exemplum. Ordinatio sacerdotalis est hominis in gradu ecclesię præeminēte, disponēs ipsum ad conficiēdum eucharistiam, facta ab episcopo certa verba cū intētione debita p̄ferēte &c. Applicētur & alię clausulę premittę. Hoc modo etiam definit Alisiodoren. li. iiij. de ordine, dicens. Ordo est signaculum sacrum quo spiritualis potestas cōfertur alicui & officiū. Et intelligitur per signaculum signū aliquod sensibile &c. Sic ordinatio diaconatus est institutio hominis &c. ad eucharistiam dispensandā, saltē sanguinis. Subdiaconatus ad materię offerendū p̄parationē & oblationem. Ratio eīm inferiorum in ordine ad eorū primum sumi debet. Acolyti ad recte disponendū populum sumpturū eucharistiam per deuotionem & orationem. Lectoris per intellectus illuminationem. Exorcistæ ad remouēdum dęmones. Ostiarij ad propellendū malos homines ne impediant in actibus circa eucharistiam &c. Sic de episcopatu suo modo dicendū: qui vtiq; est ordo & præparat ministros ad illa officia quę & ipe pōt exercere. ¶ Corollarie sequitur, est differētia inter ordinem & sacramentum ordinis. Ordo large est gradus eminēs in ecclesia disponēs hominem vel simpliciter vel de congruo ad actum sacramentalem debite exercendum. Sacramētum vero ordinis nunc notificatum est. Magister in textu definit cum Altisiod. sacr̄m ordinem, dicens ipsum esse quoddā signaculū in quo spiritualis potestas tradit ordinato. ¶ Dicit primo est institutio alicuius in gradu ecclesię p̄eminēte. Institutio inquā a Christo: qui solus habet instituere sacramētum proprie dictum, licet ab eo institutū alius possit promulgare. ¶ Dicit in gradu ecclesię, quo innuit potestas tradita ordinato quę nō datur alicui, stante lege, gradum illum nō habenti. Nec conuenit illa notificatio baptismo: quia q̄uis in baptismo datur potentia ad suscipiendum alia sacramenta, sed non potestas. Potestas enim dicit potentiam actiuam cum quadā p̄eminētia. Nomē vero potentia secundū Sā. Tho. & Palu. est cōmune ad actiuā & passiuam. Hinc datur ordo pro vtilitate ecclesię. Ideo notāter dicitur in definitione potestas, scilicet actiua cum p̄eminētia quadam. Potissimū enim cōsistit in potestate collata hoc sacramētum ordinis ad exercendos actus aliquos, reliqua vero sacramenta ad effectus aliquos suscipiendos, secūdū S. Tho. quæst. ij. artic. j. Et Palu. ar. j. q. j. cum dicit characterem ordinis esse potentiam actiuam: addens q; nomen potestas determinate importat actiuam: licet ly potentia cōmune sit ad actiuam & passiuam. ¶ Dicitur cui cōuenit aliquod ministerium. Ministerium istud multiforme est. Subdiaconus sacramēti materiā a populo acceptā diacono tradit. Diacon⁹ p̄sbytero offert: p̄sbyter ipsum cōsecrat. Remouent p̄hibens ostiarius qui hoiem malū, & exorcista q angelū malū repellit. Cōferūt cōducēs lector itellectū illuminādo: Acolyt⁹ affectū inflāmādo. Portat eīm cereos accēsos ad deuotionē excitātes. Eps eminēter hz q cqd sacerdos. Habet eīm ministerū circa corp⁹ Christi verū & mysticū, vt dicet. Habet etiā oēs ordines cōferre & alia facere &c. ¶ Dicit facta a ministro idoneo. Minister idoneus huius sacri q ipm cōferre habet, est epus. Priuilegiati q̄nq; cōferūt minores ordines. ¶ Dicit certa verba p̄ferēte. Si quærit, quæ remittant ad pontificales libros eorundē. De forma ordinatiōis sacerdotū probabile est dicere q; sint ibi duæ formę partiales: in quarum vna datur potestas consecrādi eucharistiam. In alia potestas absoluendi. Sic & discipulis primū data fuit ptās sup corpus Christi

verum: potestas cōficiēdi eucharistiam in cœna domini: & post hoc potestas ligandi & soluendi super corpus Christi mysticum, cum insufflauit & dixit post resurrectionem. Accipite spiritū sanctum: quorum remiseritis peccata &c. Ioan. xx. Nec simul tempore collatę fuerunt hæ duę potestates ordinis sacerdotalis apostolis. Et videtur q; etiam modo in ordinatione sacerdotū, distinctis actibus/temporibus/& verborum formis cōferantur ordinandis. Primam confert episcop⁹ cum tradens ordinādo calicem cum vino & pane superposito patenę dicit. Accipe potestatem offerendi & conficiendi pro viuis & mortuis. Secundā confert paucis interpositis ponens manū super caput eius & dicēs. Accipe spiritū sanctū. vt sic episcopus cōformiter agat Christo q pri⁹ apostolis contulit potestatem conficiēdi corpus Christi verum, & deinde potestatem super corp⁹ Christi mysticum. Et secundum hoc nonnulli tenent duplicem characterem infundi in collatione ordinis sacerdotalis secundum duplicem potestatem eis collatam. Consecratio episcoporū aliam habet formam & characterem, & alia traditur potestas supra sacerdotiū ipsis episcopis cū ordinantur. ¶ Dicitur simul cū intentiōe debita vt supra in alijs sacramentis dictum est de simultate verborum & intentionis pariter & actus &c.

C ¶ Dicitur ministerium gradus vel ordinis illius aliquo signo sensibili repręsentās, in quo innuit materia sacramēti ordinis remota & propinqua. Quilibet enim ordo datur aliquo signo sensibili in cuius perceptione vel traditione etiam imprimitur character illius ordinis vel illius. Vnde dat regulam generalem Richar. artic. iij. quęst. iij. & Palu. q. ij. Ex quo in collatiōe cuiuslibet ordinis distinctus & alteri⁹ speciei imprimitur character, ideo in hoc instrumento siue in huius instrumenti traditione quæ fit singulis ordinandis hoc vel hoc ordine (quo principalis potestas quę confertur huius ordinis collatione expressius significatur & repręsentatur, accedente quorūdam verborum formalium prolatione a ministro ordināte) traditur ordinis illius character. Attamen secundum eundem certum non est in quo actu p̄cise characteres infundātur. Hinc quia principalis potestas ostiarij in clauium: lectoris in lectionarij: Exorcistę in exorcismorū libro: Acolyti in cā delabri seu cerei, vel secundum aliquos vrceoli vel ampullarum: Subdiaconi in patenę & calicis vacui: Diaconi in libri euāgeliorum: Sacerdotis in calicis cum vino ac patenæ cum pane traditione & assignatione clarius repræsentatur q̄ in aliquo alio quod circa ipsum fiat, ideo in huiusmodi traditione materia propinqua huius vel illius ordinis designatur, & character in quo fundatur ordinis illius potestas imprimitur. Ex quo consequenter sequitur, q; ordo sacramentum habet determinatam materiam, sed nō vnam, vnitate simpliciter dicta: sed aggregatiue. Vnde sicut ordines sunt vnum sacramentum vnitate finis & ordinis: seu vt Richar. loquitur, vnitate integra ex pluribus partibus ordinatis ad vnam sacerdotij potestatem: Ita distinctę materię ordinum singulorum vnam completam sacramenti ordinis constituunt materiam. Palu. quæstio. prima articu. primo, reputat probabile, cum illi ordines constituunt vnum sacramentum, non esse necessarium q; diuersas habeant materias, cum illa sit magis ad ponēdum quasi in possessionē. Sicut canonicus inuestitur per librum: Abbas p baculum: Episcopus per annulum indifferenter siue aureum siue cupreum. Tutius tamen esse dicit cum Richardo q; singulis ordinibus singula tradātur instrumenta, vt lectori lectionarius: Exorcistę exorcismi &c. Annectit rationē. Vbicunq; est distincta forma siue in eodem sacramento siue in diuersis, ibi est distincta materia etsi non specie saltem numero. Exemplum in eucharistia quo ad primum: panis siquidem differt specie a vino. Et in vnctione quo ad secundum. Ad singulas eīm vnctiōes aliud oleum recipitur numero non specie. Ita & in hoc sacramēto alia & alia porriguntur instrumēta, & libri alij: q̄uis in vno codice potest contineri textus euangeliorum, exorcismorum, & lectionum. Et calix idem vni potest conferri vacuus: alteri plenus vino. ¶ Dicitur consequenter ex institutione diuina efficaciter significans gratiam p̄eminentem. Solus eīm deus qui dat gratiam & gloriam, istituere potest huiusmodi signa certa & efficacia gratiæ: vt supra de baptismo. ¶ Dictum vero est gratiā p̄eminentem. Nam secundum sanctum Thomā & Palude, Ordo dispositio ad eius dignam susceptionem maiorem confert gratiam q̄ alia sacramēta: & maior ordo maiorem gratiam. Maior etiam gratia requiritur ad actus ordinum digne exercendos, q̄ ad alios actus communes, & ad maioris ordinis actum maior gratia. Confertur ergo in quolibet ordine gratia gratum faciens, nō tantum ad idoneam ordinis susceptionem, sed collatæ potestatis dignam executionē. Ideo subiungit. Qua ordinatus digne aliquod ministerium exequatur. Potest dari ratio illius dicti. Nam ordo non confertur pro vtilitate vnius personę dūtaxat: sed totius ecclesię. Et vt cōiter dicit, dat cōtra defectū ignorātię depellendę: nō personę vnius, sed totius ecclesię, quā ordinatus habet sua doctrina illuminare. Ideo ordinat⁹ tanta indiget gra quāta sibi necessaria est etiā p alio tū salutifera eruditiōe. Sicuti ergo apostolis etiā

qui S quis S ab est
p̄cepta

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro vtilitate eccleſię data fuit gratia ſpiritus ſancti ita ordinatis. Nō ergo ſufficit gr̃a gratis data ſine gratia gratū faciēte, ſed requirit etiam gratta gratum faciens: per quam ad matora reddantur idonei: qui ſunt ſacris ordinibus pręditi. ¶ Secundo notandum q̄ omnes ordines dicuntur ſacri, q̃uis nonnunq̄ aliqui dicantur reſpectiue maiores & ſacri, reliqui vero minores & nō ſacri Sacrum quādoq; ſumitur abſolute: & ſic oīes dicuntur ſacri: & conferunt poteſtatē ad actus ſacros. Alio modo antonomatice: & ſic ordines immediatius cęteris reſpiciētes eucharistiæ cōſecrationem dicuntur ſacri: ſcilicet ſubdiaconatus diaconatus, & ſacerdotium. Tum ratione materię, quia etiam habent actus ſuos circa vaſa & inſtrumenta ſacra. Subdiaconus enim calicem cōſecratum cum pane & vino diacono, & diacon⁹ ſacerdoti offert, qui ea conſecrat. Tum ratione continentię annexę clericis occidentalis eccleſiæ: quia votum continentię reddit eos deo deuotos diſtinctio. xxxij. capit. Erubeſcant. Epiſcopatus in ſacerdotio includitur. Sec⁹ in quatuor minoribus ordinibus, quia nec actus eorū ſunt immediate circa aliquod ſacrum ſiue conſecratū: nec eis eſt continentia annexa, ideo non dicuntur ſic ſacri vt alij tres ordines. ¶ Tertio ſupponat ex diſtin. viij. quæſtio. ij. q̄ vnum multipliciter accipitur & dicitur. Ibi quomodo ſacramentum aliquod dicitur eſſe vnum multiplici ratione.

D ¶ Quantum ad articulum ſecundū eſt cōcluſio prima. Ordo eſt noue legis ſacramētum a Chriſto pro eccleſiæ militantis vtilitate pariter & decore, alludenter ad priſcorum ritus & mores vetuſtiſſimos recte inſtitutum. Prima ps probatur. Cui cōuenit definitio, ei & definitum, ſed ordini conuenit definitio, ergo & definitum. Maior nota. Minor probatur: quia ordo eſt inuiſibilis gr̃æ viſibilis forma: cuius gratię gerit imaginem & cauſa exiſtit. Eſt enim actus quidam exterior repręſentās gratiam inuiſibilem: cuius etiam eſt cauſa & ſignum certum. Secunda pars q̄ ordo ſit inſtitutus a Chriſto: patet diſtinctio. j. quæſtio. ſecunda. de ſacramentorū inſtitutione. Pars tertia perſuadetur multipliciter ſuppoſita auctoritate pr⁹ allegata. lxxxix. diſt. Ad hoc. & Diony. capitu. quinto/eccleſia. Hierarch. Primo ſic. Quanto director & gubernator multitudinis alicuius eſt magis ſapiens, tāto minus in eam cadit aut cadere poteſt confuſio. Sed Chriſtus gubernator & director eccleſię fidelium eſt maxime ſapiens: quia dei patris ſapientia: in quo theſauri ſapientię & ſcientię dei recōditi manent. ad Coloſſ. ij. igitur nullā in ea ſinit confuſionē, ſed omnia ordinat & diſponit ſuauiter. Maior nota &

dech ſacerdoti dei altiſſimi: q̃uis ſacerdotium ad huc non erat inſtitutum. Ille Melchiſedech non erat ſacerdos, ſed fuit Sem primogenit⁹ Noe ſecundum Lyram capit. vt ſupra. Idem habetur de primogenitis Exodi. xix. q̄ faciebant officium ſacerdotum vſq; ad inſtitutionem ſacerdotij Aaron. De quo Exod. xxviij. & deinceps. De conſecratione Aaron & filiorū in ſacerdotes Exodi. xix. De leuitis: Numeri tertio, qui erant aſſociati Aaron vt miniſtrarent ei &c. Ecce ſacerdotes & leuitas. Cū vero tēporum ſucceſſu David miniſteria domus domini ampliare vellet, & arcam duci faceret per ſacerdotes & leuitas de domo Obededon ad ciuitatem David Sion. iij. Regum. viij. ad locum quē ei prępauerat, vbi & tabernaculum tetenderat pro ea, conſtituit iantores & portatios, cantores, ſuccentores, & prędētores ad prędicendum melodiam, & alios canentes in diuerſis inſtrumentis muſicalibus, pro dei cultu explendo. primi paralipo. xv. & xvj. Inter quos etiam erat princeps prophetię ad canendū qui alijs oſtenderet quæ dicta prophetica canere debebant. cap. xv. vt ſupra. Ecce oſtiarios, lectores, & cantores. Salomon vero conſtructo templo cum arcam de ciuitate David, de Sion deferri faceret per ſacerdotum miniſteria, oratione expleta oblationes fecit plurimas. iij. Reg. viij. Idē Salomon quēdam modum exorcizandi inuenit quo dæmones adiurati ab obſeſſis corporibus pellebantur. diſtin. xxj. ca. Decretis. Verum quādo Salomon hoc fecerit, an ſcilicet cum adhuc habuit ſpiritum dei, & ita oratione diuina, an iā factus idololatra, & ita arte magica dęmones expulerit, clarum nō eſt. Facit ad idem dictum Bedę in Actib. ca. xix. Vbi dicit Ioſepho referente. Excogitauit & docuit ſuos Salomon modos exorciſmi conturatiōis: quibus immūdi ſpiritus expulſi non audebant ad homines reuerti. Ad idē Hugo in de ſacramentis, vbi ſupra cap. vij. Sic habentur etiam exorciſtę. De ſacerdotibus, leuitis, nathineis, & ianitoribus &c. ac eorum officijs Paralipo. ix. & j. Eſdræ. ij. Item primi Eſdrę. viij. Nathineos dedit Dauid & principes ad miniſteria leuitarum ducentos viginti. De prędignatione radendi coronam infra dubio primo. Item ſecundum Rabanum Aaron ſummus ſacerdos formam epiſcoporū, & filij eius ſacerdotes p̄ſbyterorum gerebant. de inſtitutiōe clericorum. Ex quibus habetur q̄ in lege veteri fuit ſummum ſacerdotium Aaronicum. Fuerunt & minores ſacerdotes. Fuerunt leuitæ & Nathineī: qui nunc dicuntur diaconi, & ſubdiaconi. Fuerunt oſtiarij & ianitores, fuerunt cātores & principes ad canendum: ſimiliter & prędentores, qui nunc lectores dici poſſunt. Fuerūt exorciſtę. De acolytis q̄ tunc temporis fuerint alij a minoribus ſacerdotibus, & filijs Aaron, non ſatis claret ex ſcriptura. Tāetſi magiſter dicat de acolytis loquēs. Huius officij formam gerebant illi in veteri teſtamēto qui lucernas candelabri componebant & accēdebant igne cælelti ad illuminandas tenebras Aquilonares. Verum ſi illi qui huiuſmodi fecerunt miniſteria, fuerint alij a minoribus ſacerdotibus non claret ex textu ſcripturæ. Q̄ autē hmōi miniſteria olim habita fuerint, habeē Numeri. viij. Vbi Nicolaus de Lyra dicit q̄ Aarō poterat nedū p ſe: ſed & filios ſuos qui erāt ſacerdotes, facere officium compoſitionis lucernarum. Ad hoc Exodi. xxiij. De candelabro atq; lucernis Exodi. xxv. & xl. Et ſecundi Paralipome. quarto. Et iſtę lucernę incendebantur ab igne recepto de altari holocauſtorum, qui erat perpetu⁹. Leui. vi. Et de cęlo dat⁹. Leui. ix. ¶ Si ergo in lege veteri huiuſmodi ordinum officia in perſonas plures diſpertita fuerunt pro diuini cultus expletione: & apud gentiles ex parte ſaltē: Decet & cōgruit q̄ & in noua lege: cui⁹ lex vet⁹ figura fuit: hmōi reperiantur miniſteria & ordinum gradus. Cuius plures ponit rationes & congruentias Guilielmus Pariſienſis de ſacramētis tractatu de ordine. Item manuum impoſitio ſimiliter prefigurata eſt. Nam Iſaac manus impoſuit, & benedixit Iacob, & Iacob filius ſuis. Gene. vigeſimo octauo. Item Moyſes ſup caput Ieſu Naue manus imponens dedit ei ſpiritum virtutis & ducatum in populo Iſrael. Et hoc quo ad epiſcopos.

¶ Concluſio ſecunda: In primitiua eccleſia pauci fuerunt clerici ordinati, ſed tempotum ſucceſſu, aucta fidelium deuotione diſtincta ſunt ſingulorum ordinum miniſteria, & in ſingulis ordinibus certi conſtituti miniſtri. Prima pars patet: quia in Dionyſio de eccleſiaſtica Hierarchia ſolum leguntur pontifices preſbyteri & diaconi. Et alibi non leguntur fuiſſe niſi preſbyteri & diaconi: vt patet ex actibus apoſtolorum. Apud veteres itidē epiſcopi & preſbyteri fuerunt: vt videtur vigeſimaprima diſtinctio. capit. Cleros. Pauci enim tunc erant credentes: & ita pauci ſufficere poterant ad conficiendum & diſpenſandum euchariſtiam. Et idem plurimorum officia facere potuit. Quia diaconus omnium inferiorum ordinum miniſteria ſuppleuit, ſecūdum Dionyſium capit. tertio eccleſiaſticæ Hierarchię. Sicut & hodie ſępenumero factunt officium leuitarum & ſubdiaconorum ſacerdotes ad altare miniſtrādo, epiſtolam & euangelium legēdo. Cum vero creuit numerus fideliū, eccleſia multiplicauit miniſtros, non ordines aliquos inſtituendo: ſed ordines auctoritate a Chriſto recepta pluribus conferendo. Et in hoc numerum miniſtrorum E

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo ad singulos ordines auxit. Cum ergo minis
sterium ordinum aliquorum tunc non esset ne-
cessarium,non sunt instituti ministri in singulis
gradibus,quia propaucis pauci suffecerunt mi-
nistri. Sicut & hodie cū fidelium deuotio lāguet,
non sunt in singulis ordinibus determinati mini
stri:quia homines tam raro accipiūt eucharistiā,
tunc sępenumero receperūt,& sic opus erat mul
torum ministerio.¶Q2 ministeria ordinum sin-
gulorum octonario claudātur numero, claret ex
dictis plurimorū doctorum: & vt dicunt, ex fa-
cto Christi:qui singulorum actus ordinum in se
ipso exhibuit:& in le.vet.presignauit. Et potest
sic deduci.Quot sunt gradus eminentes in eccle
sia dei disponentes hominem de cōgruo vel sim
pliciter ad actū aliquē ecclesiasticū exercēdū qui
respicit eucharistię consecrationem vel dispensa
tionem,& populi dignā perceptionē, tot sunt or
dines ecclesiastici. Octo vero sunt gradus tales
eminētes,ergo tot sūt ordines. cōsequētia bona.
Maior nota ex qd nominis Ordinis. Minor cla
ret ex declaratione notificationis sacramenti or-
dinis. Potissimū ēn instituti sunt ordines a Chri
sto, & ecclesiæ ministris Hierarchicis vice det ad
hoc ordiatis vt ministrēt i eccl'ia/& faciāt vnionē
populi cum deo.Hęc vnio maxime fit in eucha-
ristię sacramento:in quo Christus a nobis sumi-
tur.Datę ergo sunt potestates plurimę ministris
ordinū, vt sic vi collati ordinis possint recte mi-
nistrare sacerdoti confitenti eucharistiā, vel ma-
teriam offerendam pręparando : vel prohibens
remouendo: aut conducens applicando.¶Nec
cogit replica si dicatur:Hierarchia ecclesiastica or
dinata est secundū exēplar Hierarchię angelicæ,
secundum Diony.capi.v.partis primæ ecclesia.
Hierarch. in qua reperiuntur nouē chori siue or-
dines. ergo a simili in ecclesiastica nouē erūt ordi
natorum ministeria & gradus. Ratio est,quia or
dines angelici distinguunt secundū exigentiam
Hierarchiarū trium:quarū quęlibet tres habet or
dines ad tria distincta officia ordinatos, vt supra
in secundo.Ordines vero ecclesiastici accipiūtur
non secundum tres Hierarchias,sed in ordine ad
effectum vnum principalem,scilicet ad conficiē-
dum corpus Christi:& ad pręparandum populū
ratione susceepti ordinis ad ipsum. Ad hoc suffi-
ciunt, vt dicitur(habito episcopo qui ordines cō
fert.)vij.ordines & septuplicia ministeria:quæ si-
mul iuncta ministerium illud diuinissimū com-
plent.¶Tertia conclusio. Tametsi secundū opi
nionem plurimorū septem sunt ordines proprie
dicti:scilicet ordo ostiariorū,lectorum,exorcista
rum, acolytorum,subdiaconorū , diaconorum,
& sacerdotum:attamen solum vnum est ordinis
sacramētum vnitate finis & ordinis. Prima pars
de ordinum septenario numero, patet ex conclu
sione secunda. Secunda pars ex dist. viij.quæst.
j. Sicut enim species panis & vini sunt vnū sa-
cramentum,quia ordinantur ad vnam hominis
spiritualem refectionem & nutritionem tanq̄ ad
finem propriumita & septem ordines: licet plu-
res habeant effectus re:vt loquitur Palu. quæst.
secunda:sunt tamē vnum ordine. Et ideo oēs
septem ordines dicuntur vnum sacramentum:
quia omnes ordinantur ad finem vnum propri-
um & immediatum,qui est vnire fideles Christo
per eucharistiam. Ad hoc autem requiruntur &
materię prępparatio,& eucharistię consecratio, vt
supra,qui sunt actus ordinum.¶Pręterea quan
docūq̄ habentur actiones multæ sacramentales
ad vnum finem & effectum principalem princi-
paliter ordinatę, quem nulla earum attingit aut
attingere habet ex Christi vel ecclesię ordinatio-
ne,sed ex omnibus illis simul adunatis rite & le-
gitime habetur ille effectus: omnes illę actiōes di
cuntur vnum sacramentum vnitate integra ex
pluribus partibus ordinatis ad vnam actionem.
Sed sic est de septem ordinibus.ergo.Maior est
doctorum plurimorum. Minor patet ex dictis.
¶Dictum est ex Christi vel ecclesię ordinatione
Cuius enim diaconus,subdiaconus,& infra,ni-
hil noui possunt nunc post ordinationem quod
prius de facto non potuerunt,possunt tamē nūc
multa de iure ex officio ordinatione Christi & ec-
clesię quæ prius nō potuerunt sic agere. Dicimur
autē posse,quod de iure licite aut ex officio pos-
sumus.¶Quarta conclusio. Licet septem ordi-
nes sic se habeant q̄ maior & superior presuppo
nat inferiorem in vno & eodem ordinando,non
tamen simpliciter necessarius & essentialis est hu
iusmodi presuppositionis ordo. Probatio.Nam
alias per saltum ordinatus in sacerdotem,non es
set ordinatus nisi prius denuo ordinaretur,& or-
dinem omissum prius,nunc susciperet. Cōsequē
tia patet,quia in his quæ essentialem ordinem ha
bent adinuicē,posterius esse non potest sine prio
re. Falsitas consequentis patet, quia clericus per
saltum promotus non est reordinandus, quan-
tum ad illum ordinem quem per saltum recepit:
sed solum supplendum est illud quod defecit in
ordinatione quo ad ordinem prius nō susceptū.
de clerico per saltū ordina. capi. Tuæ literę. Vbi
Papa quendam qui diaconatus ordine præter
misso presbyterij ordinem recepit,mādat in dia
conum ordinari:sed non ordinem sacerdotii rei-
terari:sed ipsum dei misericordia permittere in
ordine sacerdotij ministrare,quia de iure execu-
tionem illius ordinis non habet. Et distinctio.lij.
capite . Sollicitudo . vbi quidam dimisso sub-
diaconatu, diaconatum,& sacerdotium recepit:

& iussus fuit subdiaconatum recipere, & donec
reciperet, ab aliorum ordinum executione cessa-
re.¶Nec est simile de presbytero ordinato non
dum baptizato:qui prius debet baptizari, & ite-
rum ordinari. De presbytero nō baptizato,capi.
Si quis presbyter. Nā baptismus dicitur funda-
mentum & janua omnīū sacramentorū, & eo nō
suscepto nullū susciipi potest.secundū Sā. Tho.
q.j.ar.ij.Et Palu.q.iiij.distin.vij. Secus de ordine
Nam vnus ordo etsi alium presupponat,non ta
men absolute & necessario.¶Si dicitur de sacra
mentis non iterandis.cap.j.Caute debet supple-
ri quod omissum fuit:& nihil est iterādū:Respō-
det Palu.Verū est,quādo id quod fuit omissum
non fuit essentiale & principale in sacramento il-
lo. Sic enim quod omissum est suppleri pōt. Si-
cut cum puer in periculo constitutus baptizatur
ab obstetrice. Postea nihilominus a sacerdote le-
gitur exorcismus & catechismus cum sit purum
sacramentale. Quando vero omittitur quod est
de essentia illius sacramenti sic q̄ sine eo non est
H sacramentū:omnia reiterantur.¶Quinta cōclu-
sio. In singulorū ordinum collatione characteres
singulos conferri creditū est, qui sunt a se inuicē
specie distincti. Ita tenet Sco. Durañ.Palu. Ri-
char.S.Tho.& Bonauē. Probat cōclusio. Quia
quilibet ordo ad aliquem actum specialem ordi-
natur. Nec aliqs est iterabilis, ergo quilibet ordo
imprimit characterem indelebilem in quo funda
tur,vel habet characterē propriū sibi correspon-
dentem.¶Pręterea omne sacramentū non iterā
bile imprimit aliquem effectū indelebilē. Sed il-
le non potest esse gratia gratum faciens: quia si-
ne ea potest de facto ordo aliquis suscipi . opor-
tet ergo effectū illū eē characterē indelebilē.¶Si
dicitur:in solo sacerdotio & episcopatu cōfertur
noua potestas:in aliis aūt ordinati nihil noui pos
sunt:ergo frustra in eis datur character : Ad hoc
respondent aliqui. Ex quo character est pote-
stas per quā homo operatur actiones diuinas:si-
cut dicit aliquis habere potestatem simpliciter &
absolute:quia nūc potest in actum aliquē in quē
prius non potuit:vel secundū quid/quia nūc po
test in actum ex officio in quē etiā prius de facto
sed non ex officio, potuit : Sic & character vno
modo secundū illos dicitur potestas per quā qs
potest simpliciter & absolute in aliquid in quod
prius non poterat. Alio modo est potestas secū-
dum quid:per quā ex ordine potest quis nunc in
aliquid in quod etiam prius poterat: sed non ex
ordinatione aut officio. Accipiendo ergo chara-
terē pro potestate simpliciter dicta & primo mo
do:sic & habere characterem consequenter dicūt
q̄ solum in sacerdotio imprimatur character.
Cuius ratio hęc est,quia sacerdos nunc potest li
gare & soluere & eucharistiā conficere,& id prius
nō potuit, nec de facto nec ex officio. Diaconus
& subdiaconus & reliqui ordinati ita poterāt pri-
us in suos act⁹ de facto, & quo ad potestatem fa
cti sicut nunc, licet non potestate officij. Nā dia-
conus prius ante ordinationem suam etiam po-
tuit eucharistiā dispensare & euangelium legere:
Subdiaconus epistolam & materiam offerēdam
prępparare/& ita de reliquis minoribus ordinibus
sicut nūc. Nullā ergo ex ordinatione receperunt
ptātē simpliciter dictā, quā prius de facto & sim
pliciter non habuerūt, licet nūc possint licite post
ordinationem hoc ex ordine collato,& potestate
officij,quod prius non sic poterant. Exemplum
de milite:cui non datur potestas facti:sed officij.
¶Quicquid sit de hoc constat eē quæst.ij.dist.
vj.siue character ponat relatio siue qualitas ab-
soluta,non esse de ratione characteris pręcise/ q̄
est potestas per quā hō operatur actiōes diuinas.
Sic enim gratia gratū faciens esset character. Et
similiter gratiæ gratis datę in vtilitatem ecclesię.
¶Pręterea in confirmatione imprimit character
proprie dictus, & similiter in baptismo:& tamen
ratione illius characteris non possunt baptizati
& confirmati in aliquid in quod prius nō potue-
runt etiā licite.Nec illa est pręcise sufficiens ratio
ponēdi characterē in sacramentis: vt supra dist.
vj. q.ij. Aliqui vero tenent q̄ solum exorcista-
tus,sacerdotium, & episcopatus cōferunt chara
cteres. Aliqui tenēt probabiliter q̄ sicut in sacer-
dotio duplex cōfertur potestas: scilicet super cor-
pus christi verū,& mysticū,ita & alius & alius im
primit character in quo potestas illa gemina fun
datur.¶Sexta conclusio. Pro illorum quę ordi-
nis sunt digna executione cōfertur gratia gratū
faciens in singulorū ordinum digna susceptio-
ne.Patet ex dictis,secūdū Palu.& Richar. Tho-
mam,Durañ.&c.

¶Quantum ad articulum tertium I
est dubiū.Primū de ēpatu,de corona siue tōsura
de clericatu: itē de psalmistatu: An sint ordines
vel dispositio quędā necessario pręuia ordinum
susceptioni. Q̄ sic de tonsura.de ęta.& quali.or-
di.ca. Cū cōtingit. De aliis dist.xxj.c.Cleros.Et
dist.xxv.c.Perlectis. De ēpatu ē nō puū dubiū.
Et q̄ sic,habet.xxj.di.c.Cleros.Raban⁹ de isti-
tutione clericoꝝ lib.j.cap.iiij.ponit octo gradus
clericorū.Habet ēn lectoratū & psalmistatū pro
eodē, & supaddit ēpatum. Guilel. Altissiodo.
in quarta parte, de sacramēto ordinis,recitata cō
muni opinione de numero septenario : dicit sibi
plus placere q̄ sint nouem, correspondenter ad
ecclesiam triumphantem. superaddit episcopa-
tū & archiepiscopatū . Probat auctoritate apl'i,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad Hebrę.vij. Sine vlla cõtradictiõe minor a maiore benedicitur. sed archiepiscopus episcopũ, epũs sacerdotẽ consecrat: ergo inter se differunt. Item psalmo.xcviij. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. vel ergo fuerũt equales vel nõ. Qz Moyses fuerit maior: patz ex textu. Exo.iiij. Tu eris ei in his q̃ ad deũ pertinẽt &c. Ad hoc est prima ꝓpositio. ¶ Tõsura est ad ordinũ susceptionem congrua dispositio: & non ordo, proprie loquendo de ordinis sacramento a Christo instituto. Siquidem secundum Palu. est ex institutione & ordinatione ecclesię: & potest conuenire multi. Nec est prima tonsura nuda crinium amputatio vel rasio, sed est quædam benedictio data alicui ab eo cuia interest: ratiõe cuius disponitur ad ordines, & ecclesia priuilegium clericorũ ad ipm extẽdit. vt in cap. Contingat de ęta. & quali. ord. Nec est proprie loquendo sacramentũ: sed sacramentale secũdum Altisiod. & signum materiale ad præparandum & suscipiẽdum ordines. Idẽ tenet Rabanus lib.j. de institutione clericorũ. Et licet sit signum alicuius rei sacrę, nõ tamen est signum rei sacrantis quam efficit. hoc est: non est signum certum & efficax gratiæ, quæ formaliter sanctificat se habentem. Est tamen signum rei sacrę, quia per tonsuram deputatur quis ad actum spiritualem, quia ad militiam clericalem: quatenꝰ in collegio clericorum positus, cui per tonsuram ascribitur, dei laudes ex officio canere habeat. Sicut enim baptismus quem ascribit generali collegio Christianorum: ita prima tonsura aliquem ascribit collegio clericorum: illorum qui specialiter sunt de sorte domini. Et sicut baptismus non deputat ad speciale officiũ: ita clericatus siue tonsura prima in genere deputat quem ad chorum. Sicut & ordo religionũ, ordo dicitur: quia deputat ad cerimonias statꝰ illius vel illius. Nec obstat quod dicitur de æta. & quali. ordi. ca. Cum cõtingat. ꝙ clericalis ordo confertur per primam tonsuram. Ordo enim est. Priuilegium ordinis clericalis extensum est per ecclesiam ad habentẽ tonsuram primã siue coronam: quod etiam posset extendi ad purum laicum. Hinc qui percutit habentem primam tonsuram, incidit in excõmunicationem. quia percutit clericũ. Percutit enim habentem clericalem ordinẽ, vt ibidem dicitur. Ad hoc de sententia excõmunica. ca. Non dubium. Verum/Clericum ibi valet non laicum sed priuilegiatum. Et ly ordo sumitur large ꝓ ordine ecclesiastico a Christo vel ab ecclesia instituto: qui etiam nominatur clericalis ordo: priuilegiũ. Qz sit ad sacramentum ordinis dispositio congrua probatur. Quia per illam precisionem crinium & rasuram capitis in vertice ad modum coronæ aptantur ad statum clericalem: & veluti quodãmodo distinctiuo signo a laicis separantur. Crinium enim amputatio vitiorum significat abiectionẽ & noui hominis inductionem & innouationem secundum Raba. Nec verum est q̃ priuilegium clericorum non possit a legislatore extendi ad purũ laicum. Exemplum de conuersis laicis. ideo coro na fit clericalis in capite: qđ est signũ & decus regale. Debent enim ecclesiæ ministri esse reges, vt se & alios regant. secundum illud. j. Petri. ij. Vos estis genus electum, regale sacerdotiũ. Denudatur caput clericorum vt eoꝝ mens ad deum semper libera demonstrari possit. Capitis enim summitas mentis eminentiam indicat: & denudatio capitis mentis eleuationem. de hoc distin. xxtiij. cap. Prohibete. ¶ Preterea nedũ radi debent clerici in capite in modum sphęrę, sed etiam habere crines tonsos vsq; ad reuelationem sensuũ, oculorum scilicet & aurium: ne eorũ mens prepediatur ad audiendum & intelligendũ verbũ dei. Crinium precisio, vitiorũ per organa sensuum pullulantium amputationem representat. capi. Non liceat. Vsus tonsurę secundum Hugo. lib.ij. parte.iij. cap.ij. & Raba. capit.iiij. lib.j. de instit. cleric. & Magistrũ, a Nazareis exortꝰ esse putat: q prꝰ crine seruato, deinde ob vitæ continentiã caput radebant, & capillos in igne sacrificij ponebant. Hinc vsus ille ab apostolis introductꝰ est: vt qui diuinis cultibus mancipati deo consecrãtur, quasi Nazarei: sancti posito crine inueniãtur. Sicut ad Ezechielẽ prophetam ait dominꝰ. Fili hominis sume gladium acutum: & duc sup caput tuũ & barbam. Hoc enim in nouo testamẽto Priscillã & Aquilã Nazareos feciſſe legimꝰ. actu. xviij. Sed respiciendo diligenter textum, potius videtur intelligendum dictum Lucę de facto Pauli q̃ sibi totonderit caput in Cenchris, q̃ de Priscilla & Aquila, vt etiam volunt Augustꝰ & Hieronymus. referente glosſ. ibidem. Aliq tamẽ de Aquila & Priscilla & Paulo exponũt textũ. Ista consignatio clericorum ad sortem domini congrua est, ex eo. Sicut enim in naturalibus nunq̃ fit transmutatio materię de forma vna ad aliam nisi mediante certa materię dispositione: ita etiã decet assumendos a statu laicali ad statũ clericalem prius aptari per tonsuram, & certo modo disponi. Sicut & baptizandus, & ita militię Christianorum ascribẽdus, prius exorcizatur & catechizatur. ¶ Si dicis: ergo clerici nostri temporis debent radere totum caput exemplo Nazareorum Numeri sexto, & Iudicum decimotertio: Respõdetur negando consequentiam. Ea enim quę fiebant in lege vete. imperfecte & a remoto representant ea quę fiunt in leg. no. Et ideo ministeria leg. no. non solum per ministeria leuitarũ repsentantur: sed etiã Nazareorũ. Cũ non essent ordinati ad ministerium diuinũ: nõ profitebant quandam perfectionem in depositiõe comæ totalis: ꝓ hoc designantes contemptũ temporaliũ. sed nõ radebãtur in modũ coronę: immo totã comã radebant: quia non erat tẽpus regalis & perfecti sacerdotij. Sic hodie q̃q; conuersi renunciantes tẽporalibus omnino tondentur: sed non raduntur in modũ coronę: quia non sunt deputati proprie ad sortẽ domini. Sentẽtia est San. Thomæ. Fere consimilem responsionem dat Rabanus vbi supra. ¶ Nazarei fuerũt in duplici gradu: vt refert Hug. & Lyra sup ca. vj. lib. Numeroꝝ. & in glos. quę est Aug. Iudicũ. xiij. Aliqui enim fuerunt Nazarei ad totum tempus vitę suæ: sicut legitur de Samuele. j. Reg. j. & de Sampsone. Iudi. xiij. Et isti quantũ ad obligationis perpetuitatẽ possunt dici fuisse figura religiosorum no. test. quorũ votũ & obseruantia per totum tempus vitæ durare & obligare debet. Idem videtur esse de clericis sacris initiatis. Alij fuerunt Nazarei ad determinatũ tempus: sicut Paulus secundum Hugo. Act. xxj. Sicut hodie aliquis vouet ad certos dies vel le ieiunare aut peregrinari: seu velle ab hoc vel illo abstinere propter deum: quo expleto iã nõ tenetur deinceps ad id qđ pro certo tempore se facturum promiserat: Sic & in leg. vet. huiusmodi nazarei redierũt ad vitã cõmunem aliorũ peracto suo voto. de his Nume. 6. Et fuerũt figura nõ religiosorum: sed illorum qui ad opera superogationis pro certo tempore vel loco sese deo deuouerunt. Primi Nazarei nũq̃ radebant: nec vinũ, aut sicerã bibebãt: vt habet de Sampsone Iudi. xiij. Hinc secundũ Hugo. Numeri. vj. quidã pingunt Christum & apostolos crinitos nõ in re sed pro signo sanctitatis. Alij vero tẽpore suæ separationis & consecrationis non radebãt caput ad detestãdum cultum idololatrię, quorum sacerdotes capita radebant. Baruch. vj. Hinc phibiti erãt sacerdotes vet. leg. ne raderent caput aut barbã. Leui. xxj. Eadẽ ratione Nazareus nõ radebat caput tempore suę consecrationis: quia illo tempore erat deputatus diuino cultui. Hinc ait Augu. Vouentes votumq; reddentes non radebantur. q. lij. super Iudic. sed expletis diebus completionis sui voti radebantur, & vinum bibebãt: ac ad cõmunẽ vitiendi modum redierunt. Quid est q̃ Nazarei capillos nutriũt? nisi q̃ per vitã magnæ continentię ꝓsumptionũ cogitationes crescũt ait beatus Greg. ij. mora. §. xxxviij. Sed quid est q̃ deuotione completa, Nazareus caput radere & capillos in igne sacrificij ponere iubetur? nisi q̃ tunc ad perfectionis summam pertingimus, cum sic exteriora vitia vincimus: vt etiam cogitationes superfluas a mente resecemus. Caput enim tondere est cogitationes superfluas a mente resecare. Itaq; sicut Nazarei expleto suo voto caput tondebãt: & capillos in igne sacrificij ponebant ad ostendendũ se totos pro tũc diuini amoris igne inflãmatos, noxias quoq; cogitatiões & superfluas prorsus crematas esse in eis: sic clerici ad sortẽ domini non horarie, sed perpetue vocati semper prohibẽtur comã nutrire: hoc est defluẽtes animi cogitationes habere, ne remisse defluãt nec defluentes se per illicita spargant, & ne sparsę oculos cordis deprimant. Hinc Canti. iij. Sicut vitta coccinea labia tua spõsa. Vitta enim crines capitis constringit. Significatur per hoc q̃ mens clericorum semper ad rectam & syncerã intẽtionem ligata esse debet: vt. s. mũdo mortui, soli domino ad cuius sortẽ vocati sunt viuere studeãt. Semper quoq; clerici no. leg. caput tondere iubẽtur: & capillos in igne sacrificij ponere: quia semper studere debent perfectioni: & actus hierarchicos in dei ecclesia exercere, singulus in suo ordine. ¶ Preterea illa rasio crinium significate põt in clericis protectionem sollicitudinis tẽporaliũ & curam supfluam eorũdẽ, ac separationẽ a statu secularium. Hinc plus vel minus raduntur clerici religiosi, & seculares, & etiã laici religiosi, licet nõ clerici. Et cum per illam rasuram applicantur oẽs & singuli clerici ad ministerium diuinum: ideo in modũ coronę raduntur: qđ non fiebat Nazareis. Clerici vero & etiam laici non clerici profitentes regulam factitiam plus raduntur: quia vouerunt paupertatẽ: nec licet eis habere proprium. de statu Monach. ca. Cũ ad monasteriũ. Ad maiorem ergo tenentur perfectionem acquirendam. Cæteri vero qui non sunt professi vitam regularem, possunt habere proprium. j. quęst. tj. cap. Pastor. & cap. sequent. & xij. q. j. epiſcopi. Debẽt tamen huiusmodi clerici non regulares minus esse solliciti q̃ laici de temporalibus, & de suis facere largitores eleemosynas, secũdũ Richar. Ex quo inferri potest q̃ tẽporaliũ abrenũciatio nõ est annexa tonsurę, quia aliqui clerici possunt habere ꝓpria: vtputa non professi vitam regularem, nisi alias sponte sua reliquerint sese deo vouendo. Nec impedit q̃ clerici vet. test. non habebãt sortẽ ab aliis tribubus distinctam. Numeri. xviij. cum dicitur. In terra eorũ nihil possidebitis: nec habebitis partem inter eos. Ex quo enim accipiebant victum a populo secũdum dispositionem legis ibidem non debebant habere partem in hęreditate. Hinc ait dominus. Ego pars & hęreditas tua in medio filiorum Israel. Nam secũdũ Richar. q. iij. ar. j. debebant inter alios morari propter diuinum cultũ exercendum. ea propter ab eis receperunt prouisionem, & habebant cum illis proprias possessiones, & ius in hęreditate paterna secũdũ Tho. Dedit enim dominus filijs Leui decimas Israel in pos

Universidad de Deusto
Biblioteca

sessionem pro ministerio quo seruierunt in tabernaculo fœderis, quas in eorum vsum & necessaria conuertere poterant: vt habet lex Nume. 18. Tenebãtur autem Leuitę de decima sua summo sacerdoti decimã dare. Hodie vero clerici qdã habent decimas, quidã beneficia & pbẽdas &c. Nec facit contra dicta qđ habetur Deut. xxxij. de captiuitate nudati capitis inimicorũ. Et Hiere. xlix. Dispergam in oẽm vẽtum qui attonsi sunt. Nã secundũ dicit de Agarenis: qui in modum pugilum radebãtur propter honorem idoli. Et primũ dicitur de confusione captiuorum secũdum morẽ illius temporis &c. ¶ Secunda propositio. Licet tonsura sit ad ordinis susceptionẽ dispositio nõ necessitatis sed cõgruitatis: attamen respectu beneficij, & etiã iurisdictiõis ecclesiasticę est necessitatis. Prima pars probat. Quilibet enĩ ordo inferior proprie dictus essentialius se habet ad superiorem: & magis præsupponitur superiori q̃ tonsura respectu cuiuscunq; ordinis. sed inter ordines nõ ẽ essentialis præsuppositio: vt supra ar. j. conclusione. iiij. igitur nec tõsura necessario præsupponitur. Secunda pars ostendit: quia ius spirituale non cadit in latcũ. Non ergo tenet beneficij collatio, aut iurisdictionis cõmissio facta laico non tonsurato. Nam qui non est clericus, non est capax. de transactionibus. ca. Ex literis. Et resertptum impetratum tacito q̃ sit laicus nõ valet. de test. ca. Ex parte. Nec laicus admittit ad accusationem vel testimonium contra clericum. de test. ca.

De cętero. qđ hodie non seruatur de consuetudine, inquit Palu. ¶ Tertia propositio. Accipiẽdo nomen ordo in genere: vt dicit gradum dignitatis & præcellentiæ in ecclesia dei: ratione cuius sibi competit ex officio exercere actũ eminentem, seu etiã sacramẽtalẽ, episcopatus est ordo: sed accipiendo ꝓprie vt respicit Eucharistię consecrationẽ seu corpus Christi verum, ad qđ oim actus ordinum ordinantur: sic non est ordo distinctus a sacerdotio. Siquidẽ secundũ Gerso. in de potestate ecclesiastica: licet episcopatus sit potestas hierarchica supra sacerdotium: quia tamẽ nihil potestatis addit respectu consecrationis Eucharistiæ, vltra sacerdotium: igitur non est ordo: sed bene noua potestas. Est ordo: sed indistinctus a sacerdotio: immo est consummatio sacerdotij. Licet ergo episcopus vt talis, habeat ordinare, chrismare &c. illa tamen non respiciunt directe & immediate Eucharistiam. Nullum enĩ officiorum septẽ ordinum conuenit episcopo vt talt prędicse ratione episcopatus. Patet discurrẽdo oĩa. Hinc cũ oĩis episcopus sit sacerdos, & supra hoc specialem habet potestatẽ, dignitatẽ, & iurisdictionẽ, includit episcopatus eminẽter oẽs ordines ecclesiasticos ad eucharistiam consecrandam pertinẽtes, & superaddit nouam iurisdictionẽ & dignitatem sacerdotio aliquo modo vniuersaliorem & latiorem extensiue. Et licet ratione illius possit dici habere ordinem prędcellentiorem & eminentiorẽ: oẽs alios eminẽter ꝑcellentẽ: quia habet cõferre oĩm ordines: non tamen potest dici habere ordinẽ specialem pertinentẽ ad Eucharistiã consecrandam, dispensandã vel sumendã: & vt sic negat episcopatus esse ordo specialis secundũ cõmunem ordinis diuisionem: non sistendo citra nec transeundo vltra. Posset enĩ sic ordo diuidi. vel est ad exercendũ actus ordinũ, & non ad conferendũ eosdem, vel est ad vtrũq; simul, aut ad conferendũ dũtaxat aliis. ¶ Per hoc ad rõnes: & primũ ad auctoritatem decreti: vbi in genere omnes ordines, & dignitates ecclesiasticę ponuntur, non solum illi septem pertinentes ad Eucharistiam. Et sic logtur Raba. Hinc nominat octo gradus clericorũ: sed non octo ordines: nisi nomen ordo sumatur large, vt supra. ¶ Ad Guiliel. Alissio. dicẽdũ q̃ possunt secundum aliam & aliam consideratiõnem & rationẽ plures ordines poni: sed ordines ecclesiastici secundũ ea quæ pertinent ad eucharistiam vt supra, sunt septem. Item dist. xciij. ca. A subdiacono. ponunt solũ octo & eorundẽ ordo & ꝑsuppositio. s. tres maiores cum episcopatu, & quatuor minores. Et dist. lxxvij. c. Illud. ꝑfatorũ ordinum numerus: & præsuppositio eorũdẽ vni ad alterum ponunt. Et nihil habetur de tonsura vel psalmistatu: immo videtur q̃ ibi ponatur de terminatus numerus & ordo ordinũ ecclesiastico rũ. Sed loco prędicto dist. xxj. recitantur in genere secundũ Isido. gradus ecclesiastict: nõ solũ ex diuina: sed & humana institutione. Et ita possunt illi textus concordari cum cap. Cum contingat. de ęta. & quali. ordi. qđ loquitur in genere de clericatu. ¶ Ad apostolũ ad Hebrę. vij. Sine vlla cõtradictione qđ min⁹ est a meliore benedicitur. intelligitur secundũ Altissio. maior est sine vlla contradictione, qui ex officij dignitate benedicit aliquẽ q̃ qui benedicitur: secus cum hoc fit ex dispensatiua necessitate. Exemplum. Iure suo & ex officio Archiepiscopus episcopum, Episcopus sacerdotem benedicere habet. sic inferior papa, papam consecrat cum non habet se matorẽ. ¶ Ad dictum psalmi. xcviij. dicendum q̃ Moyses dictus fuit sacerdos more scripturę appellãtis quãdoq; vtros magnos sacerdotes. Non enĩ fuit vere sacerdos nisi secundum semiplenam significationem nominis sacerdos. Ita loquitur Altissio. Nam consecrauit in sacerdotem fratrem suum Aaron: & filios eius: & sic fuit vsus officio sacerdotali: sed non obtulit hostias: qđ vere erat officiũ sacerdotis. Aaron aũt fuit summ⁹ sacerdos, & ab eo incepit sacerdotium Aaronicũ. Filij aũt

eius fuere sacerdotes, & ab illis secũdũ Raba. ca. vj. Ordo sacerdotũ & presbyterorũ sumpsit exordiũ. ¶ Corollariũ. qua ratione ordines alij a sacerdotio possũt dici veri ordines ecclesiæ, eadem & fortiori episcopatus potest dici vere ordo etiã respectu corporis veri. Nõ potest ratio dari diuersitatis cogens: hi ministrãt panes & vinum & calices &c. hic ministrũ reparat & ordinat. de hoc latę in dubio. vj. ¶ Quarta propositio. Psalmistatus nomen est officij non ordinis proprie dicti secundum Richar. Est. n. officium annexum lectoris: cuius est distincta ꝓlatione intellectũ populi illuminare, q̃ non põt conuenire multitudini: Et de post vna cũ aliis canendo etiã inflãmare affectũ. Non est ergo ordo, sed neq; dignitas aliqua. nisi nomen dignitas impropriẽ sumatur & extẽse. In ea re nõ cogunt dicta doctorum: sed opus est habere determinationem ecclesię: si quis vellet asserM tiue aliquid dicere. ¶ Secundum dubium est de subiecto tonsurę: Quibus possit dari tõsura. Itẽ de ministro tonsuræ. Et tẽpore quando põt conferri. Ad primũ. Septẽ habẽs ętatis annos potest tõsurari, & beneficium ecclesiasticum habere. 28. dist. ca. De his. Attamen non habent vocẽ in electionibus cum non habẽt discretionis annos. de elect. lib. vj. ca. Ex eo. Nec potest eis animarũ cura cõmitti: nec possunt habere personatũ cuiuscũ q; ecclię añ annũ. xiiij. De hoc ad ius scriptũ Papa multa põt. Sed licet maiores septẽ annis possunt tonsurari & beneficium ecclesiasticũ habere sunt tamen secundũ illũ doct. sescuplices personę prohibitę. Cętere vero nõ ꝓhibitę tonsurã pertnittunt habere: cũ sit edictũ prohibitiuũ. ¶ Primo prohibentur mulieres a corona clericali. Possunt tamen Beguinę & monjales & forte debent radi caput: sed non in modum coronę clericalis. Ad hoc dist. xxx. cap. iij. ¶ Secundo Bigami & irregulares, & serui sine cõsensu domini. lib. 6. de Bigamis. cap. vnico. Vbi prohibẽtur sub anathemate deferre coronam, vel habitũ clericalẽ bigami. Sunt enim nudati omni priuilegio clericali. ¶ Tertio infantes qui nõ sunt septẽnes, vt supra Infans enĩ est qui nõ cõpleuit septẽnũ. lib. vj. de temporibus ordinã. cap. vltimo. nisi infans vellet religionẽ intrare. tunc enĩ potest tonsurari: vt ibidem. Ex quo sumi potest q̃ minor annis qui non habet septennium, potest religionem intrare. ¶ Quarto illiterati. ibidem. Nõ enĩ sufficit clerico ad chorũ & clericorũ collegiũ deputato scire Pater noster, Symbolũ, & similia: q̃ oĩm laicorũ sunt: sed debet scire psalmos canere & legere: ad hoc enĩ deputat ratione tõsurę clericalis. ¶ Quinto cõiugati nisi velint religionẽ intrare: aut sacris initiari de consensu vxoris vel sponsæ. Coniugati inquã, & per verba de præsenti & futuro cõtrahentes: vt in ca. prędicto. ¶ Sexto prohibetur quis coronari a non suo episcopo sine licẽtia sui diœcesani. ca. prędicto. lib. vj. ¶ Quęrit an clerici q̃ q̃nq; dicũt Tonsuristę, teneantur palã tonsurã portare. Dicẽdũ sub distinctione. Clerici bigami aut alias ex causa alia clericali priuilegio exuti, non tenentur portare coronam: sed debent eam non deferre. de bigamis cap. Altercationis. li. vj. Et hoc dictum Richar. dicit esse verum de secularibus & non de religiosis qui tonsuram ante bigamiam receperunt. qđ ostendit ex serie textus. Clerici vxorati non bigami volẽtes gaudere priuilegio clericali: & ad bigamiam nõ transire: tenẽtur portare coronã. Q̃ si quis clericorũ ideo recusat deferre coronã in fraudẽ: vt possit vitare forum ecclesiasticũ propter crimẽ qđ cõmisit, & nõ est bigam⁹: nec alias demeruit priuari priuilegio clericali: compelli potest vt deferat coronam. Si nõ facit in fraudẽ: sed quia vult esse de collegio laicorum dũtaxat: vtputa vult eẽ miles, negociator: bellator &c. nec peccat non portando, nec cõpelli potest vt deferat, secũdũ Richar. Ratio primi manifesta est: quia priuilegiũ meretur amittere qui concessa sibi abutitur potestate. Et frustra legis auxilium inuocat qui peccat in legẽ. de sen. excõmuni. Cõtigit, secũdũ. Ratio secũdi est: qa alias non possunt cognosci esse de collegio clericorum, & scandalizant proximũ si non deferũt. Ratio tertij: quia talis facit iniuriã toti ecclesiastico statui: cui datũ est priuilegiũ pro clericorũ tutela, & laicorum violentia coercẽda. de sent. excõl. ca. Contingit. j. Nec potest quis renunciare priuilegio concesso in fauorem totius clericalis status quale est huiusmodi indultum: quia facit iniuriã tertio. De foro cõpe. ca. Si diligenti. Secus dum priuilegium concessum est pręcise in fauorem psonę vnius: tunc enim potest quis sine iniuria & prędudicio tertij suo cedere priuilegio. Prætereafraus & dolus nulli prȩocinari debẽt. Ratio quarti est: quia nemo compellitur esse de collegio clericorum, & potest quis suo priuilegio renunciare. Secundum hoc possunt iura concordari, quorũ aliqua prohibent sub anathemate: ne aliqui clerici deferant tonsuram vel habitum clericalem: vt puta bigami. lib. vj. de biga. c. vnico. Aliqua constringũt ad delationem coronę. dist. xxtij. clerici. & de vita & honest. cleri. ca. Si quis. & ibidem ca. Clericus. ij. vbi habetur q̃ etiam inuiti tõderi debent qui sunt clerici &c. ¶ Ad aliud de tempore quando scilicet possit quis tonsurari, vel in clericum radi: Respondet Palu. quæst. iiij. omni die: quia iura non exprimunt certum diem. Nec constringunt tonsurationem ad tempus determinatum: sicuti fit de ordinum susceptione in quatuor temporibus. Igitur omni tempore licitum est

Universidad de Deusto
Biblioteca

tonsurari:& ita dicit generalem consuetudinem.

O ¶Queritur circa conclusionis quartę dicta: An ante baptismi perceptionem aliquod aliud sacramentum possit haberi & sumi. Quæstio illa magnam continet difficultatem:non nisi per ecclesiam, aut generale concilium, siue reuelationē diuinā sufficienter explanandā. de presbytero nō baptizato.ca. Veniens. vbi talis est casus. Quidam credens se baptizatū, ascendit ad sacerdotium:tā dē comperiēs se non rite baptizatū, secundū formā euangelij ex iussu Innocentij tertij baptizat⁹ est. Post hoc disputatum fuit super ordinib⁹ pri⁹ susceptis: An.s. vere fuerit ordinatus ante perceptionem baptismi. Visum fuit quibusdam q; nō quia cum baptismus sit fundamentū omniū sacramentorū:ideo ante ipsum nullum pōt suscipi sacramentū: qm̄ vbi fundamentū non est,super ædificari non potest. Et ita illi senserunt q; ante susceptionē sacramēti baptismatis,qđ omnium aliorum sacramentorū no.leg.ponitur ianua,nullum aliud suscipi potest sacramentum. Licet em̄ coniugiū infidelū sacramentum dicat:tñ impropte: & stat esse matrimoniū cui nō est annexum sacramentum.s.ante sacramentorum a Christo institutionem,& ante baptismi perceptionē. Ex ō tra alij dixerunt. Ex quo verū christianū & Christi membrum,non sacramētum fidei pręcise:sed fides vera per dilectionem operans facit:& in numerū filiorū dei ponit: saluat quoq; hominē huiusmodi fides vera sine sacramento fidei m re:& non econtra sacramētū fidei sine fide vera: vt patet de ficte baptizato,aut in mortali cōstituto. Est insuper verum christianorum fundamētum præter qđ aliud poni non pōt:super qđ ędificari possunt bona christianorū opera. Ergo ītāte hmōi fide vera & baptismo i spū sctō siue flaminis sine baptismo fluminis,potest quis & alia ītātē de facto sacramēta ecclesiastica recipere: etsi baptismi sacramentū in re nō susceperit: siue vet. siue no. legis. ¶Preterea vt arguunt illi,sacramentū pontificalis ordinis,& etiam sacerdotalis ac Leuitici generis ex institutione sua pręcessit baptismū: p qđ videtur q; etiam ante baptismum possint huiusmodi ordines rite conferri alicui:maxime his qui baptizati creduntur. ¶His argumētationib⁹ p̄missis dicit Papa Innocentius q; cum in concilio apud Cōpēdium legitur cōstitutum: q; si qs in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum,baptizetur:& iterum ordinetur: Ideo is de quo casus sonat,ex mādato Papę volentis partem tutiorem amplecti est in hoc dubitabili facto denuo ordinatus per singulos ordines vsq; ad sacerdotium, & permissus in sacerdotio ministrare:quia non intelligitur iteratū qđ ambigitur esse factum: nec male de sacramēto senti

tur,cum illud non religionis contēptus: sed articulus necessitatis excludit.hęc ibi. Et in ca.primo sic dicitur. Si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se non esse baptizatū, baptizetur: & iterum ordinetur. Existimo neminē dubitare:qn aliquis infidelis posset de facto sicut & peccator sacramentum Eucharistiæ siue sub specie panis siue vini sumere etiā vsq; ad saturitatem: immo etiam brutum animal,cum sub illis speciebus tā diu manet corpus Christi q̄diu species illę manēt tales q; si ibi esset substātia panis & vini, possent ipsum informare: alias semper dubitādum esset de absentia aut pręsentia corpis Christi sub speciebus:nec deus miracula multiplicat sine causa. De ministro qui pōt conferre tonsurā, & de effectu tonsurę,cōsule Pe.de Palu.q.iij.art.iij. ¶Tertium dubium est: An singulorum ordinum sint actus distincti:secūdum distinctionem characterum in ordinum collatione ipsis ordinatis infusorum. Et quę sint illa officia: vbi dem⁹ Christ⁹ illa efficta ordinum expleuit. Respondetur affirmatiue:singulo⁹ ordinum in ecclesia sunt actus proprij & principales seu primarij inter se distincti:tametsi reperiant̄ multi secūdarij & cōmunes seu indistincti:quos contingit nonnunq̄ ob paucitatem ministrorum in eadem persona demandari executioni. Prima pars ostēdit dist.xxj. Cleros.& sunt verba Isido.in.vij.Etymo.ca.xij. Hugo de sacra.lib.ij.par.iij.ca.v. Nam ostiarij est tēplum custodire,eccl'ę claues retinere.eam claudere & aperire tempore opportuno: oīa quoq; q̄ sunt ecclesiæ i debita habere custodia: Fideles ad ecclesiam colligere: Excōmunicatos propellere: sic dictus secundum Raba.ca.xxj.lib.j.de institutione cleri:quia pręest ostijs templi. Hoc officium Christus expleuit quando facto de funibus flagello vendentes eiecit & ementes. Ioan.x. Ego sum ostium:per me si quis introierit saluabit̄ &c. Et cū id, scilicet repellere malos & admittere bonos,conuenit ostiarijs ex ordinis officio: licet id ipsum & alij facere possint potestate facti:sed nō officij seu potestate ordinis,videtur q; tales non faciendo id qđ est sui officij, graiusq; peccent ijs qui scienter excōmunicatos non arcēt a Missæ auditione:sed quasi acceptāt nō ꝓhibendo, cum id ex officio ordinis ad eos non pertinet secundum Palu. Refert hic San.Tho.q.ij.ar.ij.esse quorundam opinionem q; ostiarijs qui olim in le.vet. tā nitores dicebantur:detur in ordinatione q̄dā vis diuina vt arcere possint malos & prohibere de tēplo. Sicut & in Christo fuit quando eiecit vendētes & ementes de illo. Verum Christus fuit deus & homo, & quę voluit volūtate humana,diuina vis potenter effecit ob assistētiā specialem. Aug. lib.ij.cap.iiij.de mirabilibus scripturę. Sic etiā in

telligitur illud dictum Palu.dist.j.q.j. dicētis non includere contradictionem:si qđ vni creaturæ cōuenit naturaliter,alteri creaturæ detur supernaturaliter. Sic dixit Christ⁹ Mar.vltimo. Data est mihi omnis potestas in cęlo & in terra. Nullum.n.inconueniens secundū eundē videt esse si oēm potentiam alteratiuā quā habet corpus quodcunq; etiam habuerit corpus Christi:vt sic suo tactu cutaret oēm morbū:quē herba vel gemma quęcunq; curaret suo tactu. Cōsilis virtus potuit cōmunicari etiam vmbręsancti Petri ac vestibus eiusdem. Vnde de Christo dicit. Virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Et sic secundum eundē verificatur verbum beati Greg.ij.dialo.dicentis q; sancti viri aliorum miracula ex potestate faciūt. Et similiter anima Christi oēm virtutem motiuā cæli & corporis supernaturaliter habuit,quā habet angelus quicunq; naturaliter secūdū Palu. Posset ad hoc allegari Sapien.xvj. Q đ mirabile erat in aqua quæ oīa extinguit,plus ignis valebat. & infra. Quodā tēpore in aqua supra virtutem ignis exardebat vndiq;:vt iniquā terrę nationem exterminaret. ¶Lectores qui secundum tenent ordinē ascendēdo ad sacerdotij consummationē formā & initium a prophetis acceperūt. Horum est verbum dei siue doctrinā pronunciare. Hi em̄ populis scripturas legunt,siue p̄dicant qđ sequātur:dicit Magister & Raba. sicut Psalmistæ sica canendis psalmis dicti,suo cātu ad cordis compunctionem audientium animos excitāt. Horū auctores fuerūt Dauid & Asaph:qui primi post Moysen composuere psalmos. Mortuo Asaph filij eius surrogati sunt a Dauid: fueruntq; per successionem generis cantores. Verum prędicare ibi non dicit scripturę interpretationē quā hodie facere solent diuini verbi cōcionatores: sed dicit nudā scripturę corā populis tēpore diuinorū lectionem. Vnde sic imaginādum videtur quo ad consummationē ministerij lectorū secūdū ritum primituę ecclesiæ: vt habet Diony.cap.iij.eccle. Hierar. Cū pōtifex sacrā Eucharistiā siue cōmunionē conficere voluit,& eam sumere ac aliis dare:primū fudit orationē suā super altare. Deinde factur⁹ thurificationem vadit de altari ac totum phanū circuit:quo facto iterum redit ad chorum & altare:& ibidem mox concinētibus secū omnibus ecclesiastici ordinis gradibus incipit canere psalmos. Deinde ministrorum officio sanctarū scripturarum lectio suo ordine recitatur,ait Vercellen. Ministri legunt lectiones de sacris scripturis. Hoc videtur fuisse lectorum officium tempore primituę ecclesię:legere.s. vetus test.& potissimū dicta prophetarum: vt ea quæ vetus prædixit ventura & futura, in nouo nūc ostendant̄ impleta. Hinc addit Vercellen. Postea recitant̄ lectiones agiographorum tractatuum: quorū plenior est intelligentia:instar declamationum quæ fiunt a sacerdotibus pro populi exhortatione in die festo. Sic & tūc lectione prophetica cōsummata p lectorem,& psalmis decantatis:quibus interesse poterant energumini, catechumini & pœnitētes facta fuit ad eos exhortatio: & in fide istructio, p fidei & baptismi susceptione per maiores,ac celeri ad vitā sanctā conuersione. Sic secundū Aug. in quinquagenis lector legit psalmū aliquē audiēte populo. Dehinc Aug.quas dictauit in mediū pronūctauit cōmētationes eiusdē pro populi eruditione,& scripturæ aptione. Attamen licet olim sic fierent exhortationes & eruditiones ad energuminos, catechuminos:& in pœnitētia cōstitutos non tamen proijciebant̄ margaritę ante porcos: hoc est sacra mysteria quę ab eis habebātur quasi pro nihilo,non aperiebantur eis per actus hierarchicos sacerdotū & pōtificū: quorū est secūdū Diony.purgare & illuminare & perficere idoctos & imperfectos:quia non erant ad inteligendū ea digni & capaces. Sed dicti energumini,arreptitij, catechumini,apostatę,& in pœnitentia adhuc posīti extra delubrū fiebant,& licet admittebant̄ ad lectiones & psalmos:sed nō ad celebrationem diuinorum,& sensibilium signorū itellectionem & interpretationem. Intus vero manebant hi soli q̄ diuina spectare merentur atq; percipere. Erant q; ibi positi custodes plurimi:quorum aliqui astabant foribus templi clausis: alij vero proprij aliquid mineris agebant. Dehinc pontifex ad officium processit:& completo symbolo a pontifice ac omni clero tanq̄ generali catholicę veritatis cōfessione,ac diuinarū perfectionū laudatione recitabant̄ quędam sacrę scripturę cōmemorationes sacrā conuersationem,& beatū finem sanctorum patrum ostendentes,inquit Vercellensis. Et vt habet alia trāslatio,Mystica piorum sanctorum fit recitatio. Sed quia catechumini nondū regenerati baptismi lauacro,& q;q; modo adhuc doctrinis obstetricantur,non erant perfecti ad istorum mysteriorum intelligentiā:ne contingeret eos ex immaturo partu periclitari:sicut paruuli immaturo tempore nati aborsum patiunt̄:ideo tales nōdū admittunt̄ ad fidei secretiora mysteria:sed adrudē in fide eruditionē. Sic etiā energumini a diabolo vexati,& peccatorum mole obruti:quia carni viuere studēt & non spū: & similiter apostatæ & a fide recedentes,& catholicam fidem ostentatui habentes: ac nōdū plene ecclesiæ reconciliati: sed pœnitentiæ condignæ adhuc subiecti, veluti porci sunt,ad quorū pedes margaritę non sunt proijciēde. Matth.vij. ideo tales exteriores fiebāt nec admittebantur ad eucharistię spectationem, peceptionem,seu celebrationem. Hæc ex Diony.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Horū officium Christus expleuit, cum in medio seniorum librum Esaię aperiēs distincte ad intelligendum legit dicēs. Spiritus dñi super me &c.

R ¶His succedunt exorcistę ex greco in latinū adiurantes dicti vel increpantes: quia p exorcismos dęmonē expellere habent ab energuminis: & alijs grauatis dęmonio. De exorcismis cuius virtutis sint supra. dist. vj. q. iij. Et sicut dictum est de potestate supernaturaliter data ianitoribus & ostiarijs ad propellendum malos homines de ecclesia: sic de exorcistis posset dici suo modo ad ꝓpellēdum dęmones. Refert Iosephus regē Salomonē excogitasse, suamq; gētē docuisse modos ad iurationis ad propellendū ab homine dęmones nunq̄ reuersuros. De hoc in actibus Apostolorū ca. xix. dicitur. Tētauerunt aūt quidam & de circūeuntibus iudęis exorcismis inuocare nomē domini &c. Inuenimus etiā, ait Raba. eos quos Esdras nominat actores templi, nūc esse exorcistas in ecclesia dei. ca. x. lib. j. de instit. clerico. Horū officium Christus tenuit: quādo salua sua tetigit aures surdi & muti, di. Effeta qđ est adaperire. Mar. vij. docens nos per hoc debere spiritualiter aperire aures pręcordiorum hominū ad audiendum & intelligendū voluntatē dei: & ora ad laudandum deū. Sic faciunt sacerdotes puerum baptizandū exorcizantes. Vsus est hoc officio Christus cum multos dęmones expulit ab hominibus: & multos dęmoniacos liberauit. Hinc dixit. Si ego in Beelzebub ęjcio dęmonia, filij vri (exorcistę. s.) in quo ejciūt? Matth. xij. Dictum magistri cū dicit: Hic ordo a Salomone videtur descēdisse: qui quēdā modū exorcizandi inuenit, quo dęmones adiurati ab obsessis corporibus pellebātur: sano indiget intellectu. Nam secundū prædicta solus Christus instituit sacramenta: & ita non Salomō Ordo autem sacramentū est: & in singulorum ordinum collatione ex Christi institutione infundi tur character, in quo potestas illa faciendi fundatur. Potest tamen dici q̄ ipse inuenit modū exorcizandi, pręfigurando & præsignando id qđ per Christum erat instituendū: sicut patuit de aliorū ordinū prefignatione. Q̄z si Salomon cū adhuc haberet spm̄ domini, exorcismos illos inuenit, dicendum est de eis sicut de exorcismis alijs ab ecclesia institutis: q̄ consimiliter habēt effectum suum: sicut exorcismi ecclesię. Si vero cum factus fuit idololatra: & ita inuentiōe hūana inuenit, dici potest q̄ arte magica expulit dæmonē: sed solum voluntarium. Attamen cum exorcista ordinatus ab ecclesia vtiq; maiorem habet virtutem ratione ordinis. q̄ non ordinat⁹: potest dici q̄ exorcismi exorcistarum maioris sint aut fuerint efficaciæ q̄ Salomonis. Vnde dicitur Mar. xij. Ecce plus q̄ Salomon hic. Et Luc. xj. Ita sentit Paulu. q. iiij. ¶Succedūt quarto loco Acolyti: q̄ latine dicūtur Ceroferarij: quorum officium sicut & priorum describitur. xxj. dist. Cleros. Horum est portare cereos dum legitur euangelium, vel dum fiunt thurificationes in Missę officio: non ad repellendū tenebras: sed in signum letitię secundū Rabanū: vt sub typo luminis corporalis, ostēdatur lux illa de qua in euangelio. Erat lux vera &c. Ioan. j. Quorū typū prę ferebant illi qui de domini mandato in tabernaculo lucernas quotidie accendebant supra candelabrum positas. Item acolyti habent portare vrceolos ad altare cum pane & aqua: licet non habent potestatem sup contentis in eis. Horū officio vsus est Christus cum dixit. Ego sum lux mundi: qui sequitur me, nō ambulat in tenebris &c. Ioan. viij. Q ui aūt illorū formā & typū gesserunt in vet. testa. habitum est cōclusione prima. Hi legere possunt epistolā. de vita & honest. cle. ca. iij. addit glos. In necessitate, & in ecclesijs in quibus nō sunt subdiaconi. Et qa secundū Palu. omnes actus horū minorum ordinum etiam possunt licite fieri de cōmuni consuetudine a non ordinato: ideo vt videtur, si quis in minoribus constitutus est excommunicatus, vel suspęsus, & ingerit se ad exercitiū illorum actuū, qui etiam sine ordine licite fieri possent de iure, vel consuetudine, nō efficitur ex hoc irregularis. Sic si quis inciperet, Deus in adiutorium meum in choro solēniter cantando: vbi id non est solitū fieri specialiter a constitutis in sacris, non incurrit cum & ibi laici psalmos cantēt. Secus si consuetū est id fieri a sacerdote duntaxat. Nam & moniales horas canunt & psalmos. Hæc ille. ¶Quint⁹ ordo & primus inter maiores est subdiaconorum qui apud grecos Hypodiacones dicebant: nunc vero subdiacones: vel subdiaconi dicūtur: ex eo q̄ subsunt prę ceptis & officijs diaconorum, & in eorum ministerū releuādū sunt instituti. j. Esdrę. viij. vbi Dauid & principes instituerunt in ministerū Leuitarū Nathineos. ccxx. Qui ergo nunc subdiaconi, olim nathinei dicebātur: in humilitate dño seruiētes. De illorū ordine fuit Nathanael secundum Hugo. & Raba. de quo in Ioan. euangelio. j. Ecce verus Israelita in quo dolus nō est. Proprium officium subdiaconorum est secundū Scotū, materiam consecrandam offerre & prępa officium subdiaconi
rare. Hic est act⁹ ꝓprius & immediat⁹: sed legere epistolam est actus remot⁹ & improprius. & ideo habent diaconis subseruire: & eis calicem cum patena ad altare deferre: & iterum peracto ministerio referre: vrceolū quoq; & aquā, manile & manutergium tenere, cum presbyter & leuitę altaris ministerium perficere volūt. Item oblationes ad altare ponere, prout sufficit populo dei, hoc est hostias consecrandas siue panem & vinum pro Eu

charistia conficiēda. Insup corporales & pallas & substratoria lauare. Nūc alius vsus multarū ecclesiarum. Pallę etem & substratoria a laicalib⁹ mulieribus: corporales vero vel corporalia quādoq; a virginibus & sacris monialibus lauantur secundum Palu. q. v. prę sertim dū prima ablutio facta est a subdiacono. Sed hāc obseruātiā Angelus in Summa dicit esse iuris cōstitutioni contrariā. de conse. dist. j. Nemo. Et dist. xxiij. ca. Sacratas. & cap. ꝓcedēti Sanctimonialis. §. Vasa. vbi omino prohibētur sanctimoniales fœminę sacra vasa vel sacratas pallas contingere. Et si hoc habet veritatem de Pallis, longe amplius de corporalibus. Et forte nomine Palla ibi venit etiā corporale: qđ etiam substernit sicut Palla eucharistiæ. In cap. Nemo. allegatur pro ratione: ne forte puluis dominici corporis male decidat. Et de sindone expresse addit vltra nunc dicta textus: q̄ etiā nō debet lauari extra sacrarium: q̄ si quis secus fecerit, peccat: & hoc in pelui noua: quę nihil aliud tāgat. Nec licitum est ibidem pallas & vela lauarū lauari in eadem pelui, hoc est cortinas altaris. Q̄z aūt nomine sindonis veniat corporale: q̄uis etiam veniat nomine pallę: vt videt posse sumi ex rigore textus: patet in cap. sequenti. Consulto. de conse. dist. j. & Matth. xxviij. Disponitur ergo in cap. Nemo. q̄ diaconi cum humilibus ministris hoc est subdiaconis pallas & vela quæ in sanctuario sunt si fuerint sordida lauent. Sindonē vero non foris abluāt: & erit hoc non operanti peccatum. Attamen si prævaluit consuetudo & obseruantia q̄ corporalia traduntur monialibus lauanda: vt supra: expediens videtur q̄ prima eorum ablutio fiat per constitutos in ordinibus sacris: & ablutio projciat, prę sertim prima, non ad locum prophanū: sed intra sanctuarium. Addit Palu. q̄ si qui ex deuotione volunt corporalia tāgere, deuotio illa indiscreta est & p̄sumptuosa: sicut Oza præsumpsit tangere arcam domini. ij. Regum. vj. cum boues calcitrabant: & morte percussus fuit a domino. De ministerio diaconorū & subdiaconorum & cæterorum ministrorum celebrante episcopo, habetur in epistola Anacleti iuxta medium. Item cum subdiaconus ordinatur: vt diacono imponitur ei manus ab episcopo: sed alia est manus impositio quæ fit subdiacono. de sacra. iterū cap. j. & vltimo. Habet etiam tangere vasa sacra: vt diaconus: qđ nulli inferiorum permittit. Computatur inter sacros ordines de æta. & quali. ordi. cap. A multis. Et de ser. non ordi. ca. Miramini. dicit: q̄ subdiaconus cū diacono pari gaudet priuilegio. Nam licet sacer ordo non reputetur in primitiua ecclesia: tamē a cōstitutione Greg. & Vrbani secūdum moderna tēpora sacer gradus minime esse dubitat. Hæc ibi.

Verum quia subdiaconus ordinē sacrum recipit: & primū inter maiores: ideo ex ecclesię statuto ad continentiam tenetur. dist. xxviij. cap. Nullū. vbi dicitur. Nullum facere subdiaconum presumant episcopi: nisi qui se castum victurum esse promiserit. vbi glos. Ecclesia neminē cogit cōtinere: sed in ordine quē dat: legē potest imponere quā vult Item dist. xxxj. Ante trienū. Item dist. lxxxiiij. cap. Cum in prę terito. ¶Hinc oritur dubium. Si T tenetur ad continentiam: quæritur: super quo cadit votum eorundem cum iam ordinantur? An super non nubere, vel super non fornicari aut nō luxuriari: seu non velle vti copula coniugali: qđ est non nubere? Ad hoc respōdere videtur Sco. distinct. xxxviij. quarti, q̄ clerici vouentes continentiam voto solenni, ponunt se in potestate ecclesiæ quantum ad oppositum eius ad quod est cōtract⁹ matrimonij. Q đ onus ecclesia ad sortem domini vocandis ex causa rationabili imponere potuit, & imposuit. Pro illo est text⁹ addita glos. statim allegatus. & ca. de his vbi supra cum dicitur. Coram totius cleri plebisq̄ cōspectu voluntas eorum. s. ordinandorum de expetendo cōiugio ab episcopo perscrutetur. Vbi concilū Toletanum disponit q̄ accessuri ad subdiaconatū profiteantur continentiā: ita q̄ non nubere sit illud super quo fertur subdiaconorū cōtinētię votum directe & immediate. Hinc dicitur infra. Cauendum tamen est his nequando fuę sponsionis immemores: aut ad terrenas nuptias. glos. quę terram implent: aut ad furtiuos cōcubitus, id est cōcubinatū: seu contractus occultos non solēnizatos: vbi tamen mutuus interuenit consensus, secundum Archid. vltro concurrant. Et dicitur notanter, Nuptias quæ terram implēt: per qđ notat vsus coniugalis copulę: quem ecclesia intēdit remouere. Et furtiuus concubitus concubinatus: vt in cap. Is qui. dist. xxxiiij. Et sequitur in ca. de his. Q uibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit: concessam ab apostolo nubendi licentiam auferre non possumus. Ex quo sequitur q̄ votum qđ faciunt subdiaconi in susceptione maioris ordinis, & religiosi cum profitentur secundū Gerso. in regulis moralibus de matrimonio: immediate fertur super non nubere, & non super non fornicari: saltem ex ecclesiæ institutiōe, quicquid sit de libera promittentis sponsione & ꝓmissione. Hoc etiam potest ostēdi ex quid nominis vouere: qđ vtiq; respicit dūtaxat opus supererogationis: vt dicunt doct. & Gerson in regulis de matrimonio vbi supra: & non cadit super ea quæ sunt præcepti: vt dicetur dist. xxxviij. Cum ergo non fornicari sit p̄cepti diuini, super eo proprie non cadit votum: ideo cum aliquis ordinandus aut profes

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus vouet castitatem, votum illud proprie cadit super non nubere. Hoc enim supererogationis est & libertatis. Hinc beatus Ambro. & habet. 32. q. 5. ca. Integritas. Integritas corporis expetenda est a nobis: quã ego pro cõsilio suadeo, non pro imperio præcipio. Sola enim est virginitas quę suaderi potest: imperari non potest, res magis voti q̃ præcepti est. Qđ vtiq; verum non esset: si vouere castitatem caderet super non fornicari: hoc enim præcepti est: non nubere vero, consilij. Quid est non nubere? est non velle vti coniugali copula, siue coniugali cõmixtione. Nã secundũ Scotũ clerici vouẽtes i ordinãdo ponũt se ad oppositũ illi⁹ ad qđ est contractus coniugalis cõi lege. Non dicit ad oppositũ illius qđ est cõtractus, sed ad qđ est contractus coniugalis: hoc est nõ velle vti copula coniugali. de quo infra dist. xxxviij. de voto. Quomodo enim alias virgo Maria seruasset votum continentię (de quo infra) contrahẽdo cũ Ioseph? Ad hoc Aug. sermo. xxxvij. ad fratres eremitas. Sacerdotib⁹ coniugũ prohibetur. Cõtugium inquit. Hinc Apls. j. ad Timoth. v. de iuuenibus viduis votum castitatis emittẽtibus & luxuriantibus: & deinde nubere volentibus, ait. Adolescẽtes viduas deuita. cum enim luxuriatę fuerint in Christo nubere volunt, habentes damnationẽ quia primã fidẽ irritã fecerũt. Ecce Apostolus in his verbis hmõi viduas luxuriantes dixit: nõ qa fornicatę fuerint: sed quia post emissum castitatis votum in virginali vel viduali statu degentes nubere voluerunt. Nam continentia talis cum cadit sub voto: non solũ capessere nuptias: sed etiã si non nubant, nubere velle. i. cum proposito experiendi libidinẽ in matrimonij cõsummatione (qđ nõ fuit in coniugio Ioseph & Marię) damnabile est. Hinc suã habẽt damnationẽ, qm̃ primã fidẽ irritã fecerunt: etsi non nubendo: tm̃ volẽdo. non qa nuptię dãnant: sed dãnat ꝓpositi fraus. Damnat voti fracti fides &c. quę late explicãtur xxvij. q. j. Nuptiarũ. Ex quo elici põt: sicut vouens non nubere est voti fractor si nubit aut nubere vult: ita obligans se obligatione specialicitra ecclesię & sanctorũ patrũ obligatoriã intentionẽ ex suo libero proposito ad non fornicandum potest dici talis ꝓmissionis violator: sed non voti fractor proprie sumpto vocabulo. Potest cm̃ secundũ Duran. quis vouere etiã id ad qđ tenet lege diuina. Dictum est obligatoriam ecclesiæ, & sanctorum patrum intentionẽ. Nam sicut decalogus datus est vt per eius obseruantiam homo mereatur vitam æternam: & hoc intendit legislator: non tamen obligauit hominem vltra actus substantiam & p̃cepti materiam ad eius meritoriam obseruantiam: quã tamẽ plus intendit q̃ obseruantiã simplicẽ ad literam: alias si obligaret ad eius meritoriã obseruantiã: quis seruando ad literam, & non ex gratię inclinatione peccaret: Ita in proposito intentio obligatoria ecclesiæ cadit super non nubere directe, & non sup non fornicari in voto cõmentię. Ad idem loquitur Palu. dist. xxxviij. q. ij. §. Septima diuisio. cum inquit. In ordine sacro essentia voti est ab ecclesia, quę ipsum annectit ordini. Essentiã voti dicit materiã voti: vt patet in expositione sua. ¶ Ex his põt inferri conclusio responsiua salua sententia sanctore & ecclesię determinatione. Votum continẽtię: qđ ex institutione ecclesię est sacris ordinibus annexum? qđq; subdiaconi & clerici ex statuto ecclesię faciunt ordines sacros susceperuri, cadit vi cõstitutionis, & ordinationis ecclesiæ obligatiue directe & immediate super non nubere, & nõ super nõ fornicari, nisi accedat alia ordinandi obligatio libera & singularis: qua se quis vult vltra legem pri⁹ data a deo modo speciali amplius obligare. Põt conclusio persuaderi. Nam a voto continentiæ qđ faciũt ordinandi, possunt accedẽte dispensatiõe papali liberari. Immo sicut ecclesia statuit q; sic fieri debeat: ita posset ipsum tollere & retractare. Hoc autem de fornicatione, aut debiti redditione post cõtractũ legitimũ potestate humana fieri non potest, cum sit ꝓcepti diuini. Non enim potest ecclesia dare licentiam ad fornicandum: sed ad vti contracto matrimonio, & ad nubere clericis. Hoc potest etiã ostendi auctoritate sanctoꝝ patrum & scholasticorũ doct. Sanct. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. ar. vn decimo dicit. Non est essentialiter annexum debitum continentię ordini sacro: sed ex statuto ecclesię. Vnde videtur q; per ecclesiam possit dispensari in voto continentię solẽnizato sacri ordinis susceptiõe. Addit idẽ doctor q; nõ sit annexum essentialiter statui & voto religionis Idem tenet Palu. dist. xxxviij. q. iij. ar. iij. conclusione. x. & xj. vbi refert papã dispensasse cum rege Aragonũ: quẽ ꝓpter defectum prolis compulit exire monasterium ad matrimonium contrahendum, qui vxoratus liberatus fuit a voto castitatis. Vnde nec post mortem vxoris tenebat continere, & paupertatem habere: vnde & filios heredes habuit. Sic etiam de voto obediętię dicẽdũ. Q; aũt defuncta vxore rediit ad monasteriũ, perfectionis fuit. Hęc ille. Sic secũdũ eundẽ licet papa non possit facere q; professus non fuerit professus: potest tamen facere q; non sit obligat⁹ religioni: nec ad vota religionis: quia in omni obligatione intelligitur auctoritas papę excepta. Ad idem est Richar. dist. xxxviij. ar. ix. q. j. vbi cũ dixit papã posse dispensare in omnibus votis quæ non sunt præcepti diuini: sed dũtaxat supererogationis: exemplificat de voto continentiæ: tanq̃ de voto respectu obiecti supererogationis, di-

nota & lege aragon

cens. Si persona quę continentiam voluerat, nubat per obedientiã domini Papæ, sua obedientia magis meritoria est sibi q̃ continentia, quantũ ad prẽmiũ substantiale. Sic vitatio cõis mali: vitatio ꝓbabilis trãsgressionis voti: si probabilitas sit vehemens, aut maior profectus: sic etiã vitatio maioris mali, secundũ Duran. q. ij. dist. xxxviij. possunt esse rationabiles causę dispẽsandi in quocũq; voto supererogationis. Alias enim qđ ꝓcharitate factum est, cõtra charitatẽ nonnunq; militaret. Hinc concludit idem doct. & Duran. Oẽne votũ qđ est de his quę sunt supererogationis, dispensabile est subsistẽte causa rationabili: qa in quolibet tali potest inueniri ꝓfectus maioris boni: vel euitatio mali, siue per comparationẽ ad rẽpublicam siue ad priuatã personã vouẽtem. Dictat enim ratio recta aliqũ esse in loco dei constitutum in ei⁹ ecclesia, qui periculis cõmunitatũ, & personarum pensatis infirmitatibus & vtilitatibus & damnis possit rationabiliter obuiare. Ex illo etiam posset sumi ratio defensionis multorum religiosorum qui petunt secum ex causa rationabili dispensari: vel cum de statu religiosorũ in aliquo loco fit collegium canonicorum secularium. Secũdo potest conclusio sic ostendi. Si votũ istud clericorũ non fertur directe & immediate sup non nubere: qđ est abdicare prorsus a se cõiugalẽ copulã carnalẽ: sed super non fornicari: ecclesia duriorẽ legẽ imposuisset ecclesiæ ministrorũ q̃ græcorum præter eorum demeritum. Sic enim in ecclesia latinoꝝ vltra legem dei prohibitiuã qua ligantur non fornicari, & ecclesię constitutionem de non nubẽdo haberent specialem obligationem vltra legem diuinam de non fornicando: qđ esset eis maximũ onus. Nã non licet eis contrahere: nec vti matrimonio ex statuto ecclesię. Et tenẽtur nõ fornicari ex propria & similiter diuina ꝓhibitione & obligatione. Ecclesia vero Græcorum solũ tenet nõ fornicari ex lege diuina: nec ꝓhibetur ab vsu matrimonij prius cõtracti. in ca. Quoniã. distin. xxxj. Immo in sacris constituti licite vtuntur copula coniugali. Ita tamẽ q; coniugium præcesserit ordinationem. Cum enim iam ordinati sunt, de inceps contrahere nõ possunt: vt est clarus text⁹ i⁹ tuncta glos. dist. xxxij. Si quis. Si qs eorum qui ad clerum accedũt voluerit nuptijs copulari: hoc ante subdiaconatus ordinationem faciat. Ad hoc cap. Nicena. distinct. xxxj. Errant itaq; dicẽtes græcos iam in sacris constitutos posse cõtrahere. Sicut ergo græci clerici iam ordinati nõ possunt nubere: ita & latini ordinati promittunt velle non nubere, poterant tamen prius nubere: iam vero sunt per ecclesiam illegitimati ad coniugiũ ordinis susceptione. ¶ Tertio idem potest probari ex serie textus statutorum ecclesię & patrum definitione. Nam in ca. Aliter. dist. xxxj. dicitur. Aliter se habet orientalium traditio ecclesiarum, aliter huius sanctæ Romanæ ecclesiæ. Nam eorũ sacerdotes diaconi atq; subdiaconi matrimonio copulantur: matrimonio contracto vtuntur: Istius autem ecclesiæ nullus sacerdotum a subdiacono vsq; ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi. Per solum autem castitatis votum Latini secernũtur a Græcis. Clare ergo habetur ex hoc textu, q; votum castitatis clericorum latinorum cadit super nõ nubere. Per nubere enim & non nubere hæ ecclesiæ distinguuntur a Papa Stephano in prædictis verbis. Idem habetur in cap. Quoniã. eadem dist. cum dicitur. Quoniam in Romani ordine canonis cognouimus eẽ traditum eos qui ordinati sunt (secundum glos. ordinantur presbyteri, vel diaconi profitẽtur) q; tam suis non copulentur vxoribus. Vbi expresse dicit eorundẽ professionem esse de non nubere: qđ est non vti vxore in re vxorta. Ad idem in cap. Si laici. eadem dist. Sacerdoti cui semper offerenda sunt sacrificia, semper orandum, semper matrimonio carendum est. Ecce iterum de nõ nubere fit sermo. Euidenter hoc dicit cap. Lex. ibidem. Lex continentię eadem est ministris: subdiaconis: & diaconis, secundum Archi. quæ presbyteris. Qui cum essent laici siue lectores: in minoribus constituti ordinibus secundum Archidia. licite & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cum ad prædictos peruenerunt gradus, cœpit eis non licere qđ licuit. Ad idẽ est August. & habetur. xxxv. q. j. cap. Cum igitur. vbi ait. Ecclesia post apostolica instituta, quędam cõsilia perfectionis addidit: vtputa de continentia ministrorum. Ecce cum vellet asserere ecclesiam quędã nunc instituisse ꝓ ꝓceptis q̃ apl'os tẽpore erãt de ꝓsilio & ꝓfectiõe, exẽplũ posuit de cõtinẽtia ministrorũ. Ex quo apte colligit, q; hęc continẽtia quã vouẽt subdiaconi ex statuto eccl'ię, nõ respicit vi cõstitutiõis nõ fornicari: qa hoc semp fuit ꝓcepti: sed nõ nubere: qđ fuit cõsiliꝝ tpe apostolorũ. Ex illo etiã patet solutio: si quęrit an clerici, aut etiã religiosi fornicarij sint dicendi voti fractores an nõ. Et rñdet Gerson vbi supra, q; nõ. ꝓbat ex quid nois vouere. Et nota q; dicitur vi cõstitutionis præcise. de hoc infra latius dist. 38. Et tm̃ de illo dubio, sententia maiorum & eccl'æ determinatione semper salua. ¶ Si q̃rit vbi vel qñ dñs vsus est subdiaconorũ officio: Rñdetur Ioan. xiij. secundũ Hugo. quando lintheo se p̃cinxit & mittẽs aquã in pelum pedes discipulorum lauit, & linthleo tersit. ¶ Diaconorum vero officium qui in lege veteri Leuitæ dicebantur a tribu Leui: vnde & nomen receperunt, est sacerdotibus assistere & ministrare in omnibus quæ

V

aguntur in altari: sanguinem dominicū sed non corpus domini dispensare: nisi in necessitate (ait Palu.) cum infirmus est moriturꝰ & presbyter nō pōt ad manū haberi: vel cū presbyter est impeditus: aut non sufficit per sese (vt in paschate) totū populum cōmunicare. dist. xciij. ca. Presente. An diaconus habeat predicare ex officio nouū testamentū, euāgeliū. l. & epl'am, sicut lector vetus testamentū: vt refert magister in litera: Videtur q; sic, accipiendo predicare hic sicut supra in officio lectorū, ponendo differentiā inter planā lectionē scripturę, & eius explanationē siue interpretationē pro populi illuminatione & pfectione: vt est actus hierarchicus. sic enim p̄dicare non conuenit diacono ex officio seu ordine. xvj. q. j. Adijcimus. vbi habetur q; nullus præter dñi sacerdotes predicet siue monachus siue laicus, etiā quomodocūq; de noīe scientię glorieť. Propriū officium & immediatū est circa Eucharistię materiā offerē dā vel dispensandā: & non legere euangeliū. hic est actus remotus & minus perfectus secundum Sco. & Rab. ca. vj. vbi supra. Potest tñ diacono cōmitti vel ex consuetudine vel auctoritate superioris officū predicandi: quia licet non habeat auctoritatē ex ordine, habet tñ habilitatē secundū Palu. Possunt etiā viri docti nonnunq; facere oīones pro pfectu vel cleri vel aliorū in gymnasijs, aut cōuētibus. Sic alię psonę deuotas exhortationes pro pfectu suorū subditorū: sed nō publicas cōciones. Et licet Palu. dicat q; archidiaconus habet ex officio p̄dicare: tñ ex serie textus de officio archidiaco. c. Officū vero. nō habeť aliud nisi q; pōt cū vult euangeliū legere, aut diaconis idipsum cōmittere. Sic etiā cū dist. xxv. ca. Perlectis. dicitur, q; sicut lectorib⁹ ve. test. ita diaconis nouū predicare p̄ceptū est: p̄dicare ibi sumiť p legere: vt dicit Glos. in ca. Adijcimus. supra allegato. Sed q; nec laicis, nec etiā alijs diaconis liceat sibi vsurpare officium p̄dicatiōis, habetur de hęreticis. ca. Cū ex iniuncto. §. Cū igiť. nisi mittanť ad hoc secundū doctrinā apl'i. Et in ca. Excōmunicamus. §. Quia vero. dicit. Quia vero nōnulli sub specie pietatis auctoritatem sibi vendicant p̄dicādi: cum Apl'us dicat: Quomodo p̄dicabūt nisi mittantur: oēs qui ꝓhibiti vel non missi præter auctoritatē ab apl'ica sede vel catholico ēpo loci susceptā, publice vel priuate p̄dicationis officium vsurpare p̄sumpserint, excōicationis vinculo innodenť. Non igiť licet laicis p̄dicare. ibidē ca. Sicut. ij. Nec mulieribus. xxiiij. dist. ca. Mulier. Cū aūt diaconi habent habilitatē vt Palu. loquiť ad p̄dicādū ex ordine, possunt vel de licētia dicę ecclesiani, aut curatoꝝ, vel aliorꝝ stāte pſuetudine ad populū cōcionē facere: qđ q̄dā p̄dicare dicūt. Plura alia q̄ de cōsuetudine min⁹ pricipaľ ad officiū diaconi ptinēt, habētur in Magistro & Hugone. Hoc officio Christus vsus est quando posť cœnā sacramentum corporis & sanguinis dispensauit, & q̄n eos dē dormiētes ad orationem excitauit dicens. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Hinc & hodie diaconus p̄monet habere aures ad dominū. Ipse donat pacē & annunciat: ad benedictionē populū hortať & sil'ia. Hic ordo ab apostolis celebratus legitur Act. vj. q̄n apl'i cōstituerunt septē diaconos plenos spiritu sancto: quos p̄fecerūt ministerio mēsę vel his q ministrabant: vt sic ipsi circa verbi dei seminationē sine impedimēto sese occupare possent. ¶ Sacerdotū siue presbyterorum officiū qđ a filijs Aarō inchoatū est secundū Rabanū: & nō ꝓprie ab Aaron principe sacerdotū nisi inquātū fuit sacerdos: hoc officium inquā respicit & corpus Christi verum & mysticū. His duplex datur in ordinatione potestas, non simul & semel: sed successiue. Quarum vna respicit consecrationem corporis & sanguinis domini. Et illa potestas cōmuniter dicitur potestas ordinis: quia est inseparabiliter annexa illi ordini & inimpedibiliter: quia non pōt impediri, vel auferri, quin sacerdos habens materiā aptā & intentionē debitā cū cæteris ad hoc requisitis, nō obstante quacūq; ꝓhibitione vel suspēsione, vel degradatione, possit de facto consecrare. Alia potestas respicit corpus Christi mysticū: & dicit q̄n q; potestas administrationis sacramentorum, & p̄sertim sacramenti pœnitentiæ: a quo etiā speciale sortitur vocabulum q; dicit potestas clauis, vel etiam iurisdictionis spiritualis in foro pœnitentię. Hęc potestas soluendi & ligandi a peccatis etiam potest dici potestas ordinis & officij: quia fundatur in charactere susceptо in ordinis susceptione: qui cum sit indelebilis, & potestas illa indelebilis est. Et cum sacerdos quēpiā absoluit in foro pœnitentię: hoc principalius facit ratione ordinis q̄ ratione iurisdictionis: quia illa p accidēs cōcurrit secundū Palu. Et licet oportet esse subditū quēpiam si sacerdos vult vt iudex alium absoluere: & hoc duplici subiectiōe. s. voluntaria ipsius peccatoris confitentis, & auctoritatiua superioris dantis fauorem confessuro vt possit se subijcere iudici, hoc est sacerdoti, & neutra sine alia sufficit: tamen illa ministri idoneitas & materię sic subiectæ congruitas non sunt ex institutione ecclesiæ: sed Christi, qui sacramenta instituit: & huiusmodi potestatem clauium suo ministro tribuit: vt supra distinct. xix. Et ideo si alterum illorum defuerit, nihil fit simpliciter. Potestas prima omnibus sacerdotibus confertur æqualiter, nec plus vni q̄ alteri: siue sit episcopus siue non episcopus. Nam ad omnes sacerdotandos dicit̄ equaliter. Hoc facite in meā cōmemorationē. Et iterū,

Accipite spm̄ sanctum: quoꝝ remiseritis &c. Nō sic potestas executionis, vel etiā iurisdictiōis. Vel de refert habere potestatem clauium, & habere executionem clauium. Nā habere potestatē clauiū: non dicit habere potentiā propinquā ad soluēdū vel ligandū: sed remotā: qa stat quē habere potestatē clauium siue ordinis: & tñ ipsum esse prohibitum a superiore: vtputa suspensum, irregularē excōicatū &c. Potestas ordinis fundatur in charactere indelebili & inseparabili quē vi ordinationis suscepit: sed potestas iurisdictionis aut executionis dicit potētiā propinquā, & exigit materiā subiectā, & non prohibitā iurisdictionis executionē: qua carent qui sunt ab ecclesia ꝓhibiti vel nō habent materiā subiectā. Materia subiecta est peccator subditus. Subditus duplici subiectione: vt dictum est secundū Gerson. cōsidera. ij. de potestate ecclesiastica. Ecclesia em̄ nō vult hominem peccatorē esse subiectū excōicato vel p̄ciso. Sic stat aliquē habere potestatē iurisdictionis, & non ordinis: vt curatus q nō est sacerdos. Ex quo seq̄tur primo q; oīs sacerdos rite ordinatꝰ habet potestatem siue clauē ordinis, siue habeat actu subditum siue non. Hāc potestatē oēs apl'i a Christo immediate receperunt: sed potestatē iurisdictiōis mediate: quia mediāte Petro. Hic enim subiectos sibi a Christo cæteris subiecit: & ita iurisdictionē dedit in eos. Si vero est sacerdos nō habēs subditū, tā habet potestatē ordinis, sed nō iurisdictiōis quia relatiue dicūtur ad se inuicē: sicut seruus ad dominū, habere iurisdictionē, & habere subditū. ¶ Corollariū secundū. Stat aliquē habere claues ordinis: & tñ nō habere executionē clauium: ex ecclesię prohibitione modo alio a predictis. vtputa aliquis ordinatur ab eo qui nō habet executionē iustā clauiū: is non potest eā dare alteri. Cū ergo qs ordinať ab ēpo degradato, excōicato, vel suspenso, aut qui renūciauit episcopatui: siue ab ēpo nō suo sine licētia sui ēpi, q̄uis illi sic prohibiti possint vere ordines cōferre: attamen cum ipsi sunt prohibiti ab executiōe ordinū, qui ab eis ordinanť etiā ꝓhibētur ab ordinis executione. Ratio ē: qa sic ordinātes carēt potestate executiōis: ideo in alios trāsfūdere nō possunt. Q d. n. nō habet qs, nō pt alijs dare. j. q. j. Qui pfectionē. & ca. sequē. Et idē esset si essent cōformia impedimēta ex pte ordinati. Potestas igiť executiōis dať & accipiť cū ordine cū tā dicta nō subsunt impedimēta. Et hęc potestas executiōis siue sit vna siue plures: dicit potestas remota: qa posito ordine pōt simpliciter impedīri. ¶ Corollariū tertiū. potestas clauis vel ordinis sup corpus Christi mysticū, est potestas ligādi vel soluendi nō propinqua: sed remota: quia nō semp pōt in actum & in executionem. Est em̄ potestas nō naturalis: sed voluntarie concessa: ideo nō pōt in opus contra voluntatem concedentis. Est ergo potentia remota, indigens alia potentia actiua: vt exire possit in actū. s. concessione & non prohibitione superioris: & subiectione peccatoris. Dictum est notanter Vel ordinis super corpus Christi mysticū. Nā potestas ecclesiastica primo diuidit in potestatem ordinis & iurisdictionis. Ordinis subdiuidit in corpus Christi verū in cōsecratione, & mysticū in sacramētorum administratione. Iurisdictiōis etiā diuiditur in foro exteriori & interiori. In interiori duplex ē. Vna clauis sciētię & potestatis in peccatorum absolutione. Alia in pœnarū cōmutatione p indulgentias secundū Gerso. ¶ Corollariū quartū. potestas executionis & iurisdictionis nihil dicūt superadditū primæ potestati clauiū vel ordinis ex parte ipsius sacerdotis habentis eandē: sed potestas executionis vltra potestatem ordinis dicit remotionē ꝓhibitionis ne quis hoc ordine vtatur, qua prohibitione sublata tā haberet executionē. Sed tertia, puta iurisdictiōis, dicit subiectionem materię: q̄ est peccator subditꝰ subiectione volūtaria & superioris. Prima ergo potestas ordinis est potestas remota ad executionē & iurisdictionem. Fit aūt ꝓpinqua si tolluť ꝓhibitio executionis: & si peccator se subijcit vel subijcere pōt potestatem habenti. ¶ Corollariū quintū. Si quis subiectus est alteri pōt se eo annuente & volente alicui subijcere: & ita eius iurisdictionem in foro ligandi & soluendi recipere. Nec tūc dat ei de nouo facultatem ligandi & soluēdi: sed illam prius habuit in potentia remota: qa caruit materia in quā eā exercere posset quā ille annuens nūc subijcit quā tum ad se spectat. ¶ Corollarium sextum. Si qs non habet potestatem ordinis: vtputa quia non est sacerdos: est tamen curatus habēs iurisdictionem in alium: potest aliquem alium aduocare: q de eius licentia subiectos absoluat: dato etiam q; is, qui dat licentiam alteri exercendi claues ordinis in suos sit excommunicatus præcisus vel suspensus ab officio vel iurisdictione: vt supra dist. xxiij. quæst. j. Nam sic non dat alteri potestatem clauium, & facultatē ordinis absoluendi & ligandi suos: sed prius eam habet ex ordine suscepto. duntaxat subijcit sibi prius non subiectos, & facit eum exire in opus materiam ei subijciendo, in quam prius non potuit potestatem ordinis exercere. Vnde dicitur de pœniten. & remiss. Omnis vtriusq;. q; sine licentia proprij sacerdotis alter non valet eum absoluere. Non dicit sine auctoritate eius: sed sine licentia: quia absoluendi potestatem remotam habet suo iure, quia sacerdos, sed non habet peccatorem subiectum. Ex hoc sumitur fundamentum illius communis dicti, q; in articulo mortis quilibet sacerdos est ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

luti summus pontifex,quo ad potestatem ordinis & iurisdictionis: sic q; potest absoluere tunc & a vinculo excõmunicationis maioris, & a peccatis sicut Papa: sed non põt sicut Papa indulgẽtias dare: secũdũ Palu.dist.xx.&.xxiiij. Etiam si duo sacerdotes essent in articulo mortis constituti maiori excõmunicationi subiecti,potest alter alterum absoluere:quia in iure participantur impedimentum ignorantię & necessitatis. Ignorantia cũ est inuincibilis excusat:& necessitas non habet legem.Nunc autem excõmunicatus cũ ignorat se talem:aut cũ ab alijs nescitur excõmunicatus eẽ: vtputa occulte excõmunicatus, põt absoluere & excõmunicare,& tenet factũ,ac si non esset ligat⁹ quia paria sunt,non esse:& non apparere.de sen. & re iudi.ca. Ad probandum. &.iij.q.vij.§. Verũ tamẽ. Vbi valet sententia lata a seruo qui putabatur liber. Ita etiã in casu necessitatis proposito alter alterũ soluere põt:ac si non esset ligatus. Hæc ille. Sic refert Panor.de consecra.eccle.ca. Si ecclesia.q; pollutio seminis cũ occulte fit,non polluit ecclesiam:ita q; indigeat reconciliatione. Et si cõtigeret quẽpiã ex his sanitati restitui priusquã,non videtur necessarium q; peccata semel confessa licet excõmunicato iã iterum cõfiteatur, q̃uis non obsit. Debet tamen sese presentare iudici,& absolutionem ab excõmunicatione recipere: vt sic ecclesię possit reconciliari. ¶Vt aũt de potestate ecclesiastica hic obiter tacta amplius clarescant:considerandũ q; Christ⁹ eã discipulis & Petro prius promisit,& postea cõtulit. Promisit Petro seorsum Matth.xvj.claues regni cęlorum: vbi secũdum plures etiã venit potestas ordinis super corpus Christi verum,cũ per verbum singularis numeri inquit: Tibi dabo claues regni cælorũ. Promisit omnibus apostolis & Petro, Matth.xviij. cum verbum pluralis numeri dixit.Q uęcũq; alligaueritis &c.Et Petrus subiunxit. Dñe quotiens in me peccabit &c. Dehinc Petro & omnibus alijs apl̃is potestas ordinis sup corpus Christi verum data fuit in cœna:cũ inquit ad omnes.Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Lu.xxij. Hanc equaliter omnibus tradidit apostolis,& Petro ac eorũ successoribus. Potestatẽ clauiũ dedit omnibus æqualiter cũ Petro post resurrectionem suã.Ioan. xx.dicẽs. Accipite spm̃ sanctum &c. Et sic potestatẽ ordinis & claues receperunt apostoli immediate a Christo & equaliter. ¶Cũ aũt potestas clauis partim est ordinis:vt supra: & partim iurisdictionis: & quo ad primũ partim est potentia propinqua respectu corporis Christi veri:partim potentia remota, quo ad absolutionem peccatoris: ideo quo ad iurisdictionẽ quę requirit subiectionẽ materię vt possit exire in actũ,& esse potentia propinqua,Petrum cęteris præfecit,& eum ouiũ suarum pastorem & iudicẽ cõstituit:& per ipsum in cęteros secundum sui dispensationem iurisdictionẽ deriuare voluit. Hoc designauit Lu.xxii. secundũ opinionẽ multorum cum inquit.Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Cõmisit ergo Petro agnos suos pascẽdos.Ioã.vltimo & secundũ Petri dispensationem alijs discipulis. Et si iura quandoq; dicere videnť,quasi prius dederit potestatem, Matth.xvj.&.xviij.hoc intelligitur ꝓmissiue:quia promisit se daturũ.Nec videtur probabile multis q; Petrus Christi vicar⁹ in terris vllam habuerit iurisdictionẽ Christo adhuc viuente in peccatores absoluẽdos:secus de baptizando quoscũq;. Sic itaq; a Petro qui oẽm potestatem recepit super omnes gentes immediate a Christo veluti ecclesię capite:omnis iurisdictio defluxit in quoscũq; cęteros:& solus Petrus ois potestatis plenitudinẽ continet eminẽter. ¶Ex illis colligi põt responsio:si quęritur An potestas ecclesiastica sit variabilis. Si quidem potestas ecclesiastica consideraꝛ formaliter,& in se,nuariabilis est a principio nascentis ecclesię vsq; in finem mundi. Si materialiter & quodãmodo respectiue:put applicatur ad hanc vel illam psonã: sic est variabilis & auferibilis in multis casib⁹. Sic fiunt relationes & casuũ limitationes. Sic vno mortuo alter eligit & cõsecraꝛ. Si quo ad vsum vel exercitiũ:sic iterũ est multipliciter variabilis. ¶Circa quod notãdũ q; vsus potestatis ecclesiasticę, qñq; est licitus & ratus:dũ sacerdos rite cõsecrat vel absoluit sine defectu alicui⁹ adesse debiti : vel de necessitate p̃cepti aut sacramẽti. ¶Scẽdo est vsus licit⁹ nõ rat⁹,dũ bona fide absoluit subditũ putatiue solũ,credẽs eũ esse subditũ aut pœnitentem. ¶Tertio est illicit⁹ & rat⁹, cũ de facto cõsecrat in mortali pctõ,aut cõtra ecclesię p̃ceptũ. Est.n.potestas facti:dum qđ attentaꝛ fit quidẽ,licet male: & iuris dũ iuste fit. Sic dr̃.Hoc possumus qđ iure possum⁹. ¶Quarto est vsus illicit⁹ & irrit⁹, cum scienter vult absoluere nõ subiectũ &c. ¶Quintũ dubium: An omnes apl̃i fuerint epi: & si sic,a quo ordinati immediate:an oẽs a Christo. Q uin Christus Petrũ ordinauerit epm̃ dubiũ nõ est:sic & de aliorũ epatu ꝓpter eccl'ię catholicę p eos istitutionẽ. An aũt Petr⁹ oẽs alios ordinauerit epos dubiũ est. Sunt qui tenẽ(vt deducit Ioã.de Turre cremata.li.ij.ca.xxix.in de eccl'ia Car. Alexã. in dist. Decreti.dist.xv.)q; solus Petrus fuit immediate a Christo ordinat⁹ in epm̃,vbi,nesciť. Forte cũ dixit. Pasce oues meas vel agnos meos : Ioã. vltio.post dñi resurrectionẽ. Non em̃ dubiũ qn formã ordinandi Petrus a Christo didicerit. Vnde scribit in epistola Clemens ad Iacobum archiepiscopum hierosolymitanum,Petrum dixisse: Sicut edoctus sum a domino meo qui misit me,

hunc (puta Clemẽtẽ) vobis episcopum ordino, cui & potestatem ligandi & soluendi a dño mihi traditam trado &c. Idem Petr⁹ (vt legitur in lib. iij. itinerarij Cle.)manib⁹ suppositis Zacheo orauit vt inculpabiliter episcopatus sui seruaret officium. Ad idem Aug.in quęstionibus vet. & no. test. Sacerdotes aũt quos antistites dicim⁹: regulã habent verbis solẽnibus ordinatam & traditã sibi:quã supponentes hominibus benedicunt.q. cix. Ad idem Palu.dist.xxvj.q.iij. Q ui vult q; in consecratione episcopi sit a Christo tradita certa forma: quę non põt mutari quo ad substantialia. Allegãt illi pro se ca. In nouo.dist.xxj.vbi dicitur Sacerdotalem ordinem incepisse a Petro. Cõsequenter volũt q; Petrus primũ ordinauerit Iacobũ Zebedei,& Ioannẽ modo & formis dispẽsatiue sibi a Christo traditis:& cõsequenter hi tres Petrus,Iacobus,& Ioannes Iacobum Alphei ordinarunt in cp̃m.& in hoc traditur ecclesię dispositio,q; in omni ordinatione ep̃i,tres & non min⁹ tribus adesse oportet. ca. Porro.dist.lxvj. Sec⁹ forte tempore primitiuę ecclesię: vbi vnus vnũ ordinauit ep̃m.Nam Petrus ordinauit solus Clementẽ & Zacheũ in epos. Adducunt etiã epistolã secundam Clementis hoc approbantẽ. ¶Preterea cũ episcopatus sacerdotiũ presupponat: nõ videtur rõnabile dictu q; Christ⁹ ordinauerit eos episcopos,cum tradidit potestatẽ clauiũ. Ioan.xx. dicens. Accipite spm̃ sanctum &c. Itẽ Thomas tũc abfuit,quæritur vbi fuit ordinat⁹ episcopus. Facit pro illa opinione Clemẽs in epistola ad Iacobũ cum inquit.Nec inter apostolos par fuit institutio:sed vnus omnibus pręfuit. Nec in ciuitate vna binos vel ternos episcopos : sed singulos institui p̃cepit Petr⁹. Nõ aũt in villis,castellis,aut minoribus ciuitatib⁹. ¶Verũ hoc dictum Clemẽtis parum facit ad propositum.Nam etsi Petrus fuerit caput aliorum:ex hoc non sequitť q; alij nõ fuerint epi a Christo ordinati. Prætrea apostolabant in oẽm terram. Adiungit Clemens Petrũ dixisse ex traditione, & informatione dñi, q; epi vicẽ apostolorum, Septuagintaduorũ discipulorum vicẽ tenẽt presbyteri. Varia dicta recitanť in glos.cap. Porro.vbi supra.sed videntur carere fundamento. Allegãt & dictũ apl̃i ad Hebrę.vij. Sine vlla contradictione qđ minus est a maiore benedicitur.de quo Aug.vbi supra late disputat Item de sancto Matthia per sortẽ electo quęritur vbi fuerit episcopus ordinatus:qui sicut & Thomas non fuit minor alijs apostolis.in cap. In nouo dr̃.xxj.vbi dicitur Petrum primum potestatẽ ligandi & soluendi a domino recepisse:cęteros vero cum eodem pari consortio honorem & potestatem accepisse:ipsumq; principem esse voluerunt. Verum est:claues eodẽ mõ receperũt a dño, secus de clauiũ exercitio,quę secundũ plenitudinẽ in solo Petro resedit, & ab ipso in apl̃os alios pro loco & tempore deriuata est. Secũdũ Gerso. in de potestate ecclesiastica.considerandum probabile videtur q; dñs dando apl̃is potestatem clauium concessit q̃tocyus & vsum siue exercitium. Hinc Marci vltimo dixit. Eũtes in mundũ vniuersum &c. In genere locut⁹ est, sine distinctiõe. ¶Sextũ dubiũ: vtrũ episcopus & sacerdos sint nomina synonyma,& habeãt vterq; administrationẽ cõmunẽ. Sũt qui dicũt(vt refert Palu.q.vj.)q; episcopus & sacerdos sunt noia synonyma:& habẽt administrationẽ cõmunem. Hic sacerdos inquãtum talis põt omnia sacramẽta administrare: & cõfirmationẽ,& oẽs ordines, benedictiones,& cõsecrationes facere,quãtũ est de potestate sacerdotali. Attamẽ ad cauendum schismatis periculũ ordinatum fuit in ecclesia q; sacerdotes vnum ex se eligerent qui alijs pręesset,& nomine speciali significaret: vtputa episcopus:& idem administrationem quorundã sacramentorũ & sacramẽtalium solus haberet:& sibi reseruaret de cõsuetudine,ac etiam ecclesię institutione. Dicitur ergo talis episcopus:qa sup alios habebat intendere,& facere ordinationes:& alia quę nunc sunt ep̃orum. Cui alludit interpretatio vocabuli. Secũdũ Aug.lib. xix.de ciui.dei.ca.xix. Eps nomẽ est operis non honoris.grecum cñ est:sic dictum q; ille qui pręficitur alijs,eis q̃bus p̃ficiť superintẽdere habet, & eorũ curã gerere. Hæc videť fuisse opinio beati Hieronymi ad Rusticũ Narbonẽn.cp̃m de vita & cõuersatione ep̃i, & septẽ gradib⁹ clericorũ: de sexto gradu ecclesiæ,qui est ordo sacerdotum & recitatur dist.xv. Ecce ego. cũ inquit. Et quia scriptum est, Presbyteri duplici honore honorẽtur,decet eos prędicare, vtile est benedicere, congruũ cõfirmare &c.atq; oia dei sacramẽta ꝓplere. Pręsertim cũ in oriẽte eã cõsuetudinẽ semp,& in Illyrico,& Italia,atq; Africa, oibus locis tẽporibus apl̃orũ fuisse manifestũ sit:ac ꝓpter solã auctoritatẽ summo sacerdoti clericorũ ordinatio & virginũ cõsecratio reseruata sit,cũ Basilicæ,altaris,& chrismę dedicatione vel sanctificatiõe:ne a multis disciplina ecclesię vendicata concordiam sacerdotum solueret, scandala generaret &c. Ad idem.xciij.distin.cap. Legimus. Itẽ.j. Timo.iij. in Glos. interlineari. & super epistolam ad Titũ. dist.xcv.cap. Olim. Olim idem p̃sbyter qui ep̃s & anteq̃ diaboli instinctu schismata in religione fierent,& diceretur in populis : Ego sum Pauli: ego sum Apollo:ego vero Cephę.j. Corinth.j. Gloriabantur enim sebaptizatos baptismo huius vel illius, credentes baptismum vnius melio rem esse baptismo alterius.sequitur. Communi p̃sbyterorum cõsilio ecclesiæ regebantur. Postq̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero vnusquisq; eos quos baptizabat suos esse dicebat:non Christi: decretū est in toto orbe: vt vnus de presbyteris ꝓponeret̄,& schismatū semina tollerent̄.& infra. Sicut ergo presbyteri sciūt se ex consuetudine ecclesię,ei qui sibi prepositus fuerit esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine,q̄ dispensationis dominicę veritate p̄s byteris eē maiores. Ostēdit etiā in epistola prefata ad Rusticum ex scripturis q; & presbyteri episcopi nuncupant̄ ad Titū primo:vbi quē nominat presbyterū statim dicit episcopum. Itē j.ad Timo.iiij.Paulus vocat presbyterū qui Timotheū in ep̄m ordinauit per manus impositionē. Item in eadē epl'a ca.iij.volens docere episcopū,statim transit ad institutionē diaconi. Nō aūt est verisimile q; omisso sacerdote diaconū instruat:nisi idem sit ep̄s & sacerdos: & vt in presbytero summā sacerdotij collocatā esse ostendat. Ad idem Aug.in quęstionibus vete.& no.testa.q.cj. Astipulare videtur Panor. cū inqt ca. quarto de cōsuetudie. Statim post Christi mortē oēs p̄sbyteri in cōmuni regebāt ecclesiam:nec sic inter eos erāt episcopi: sed idē presbyter qđ ep̄s: & pariter oia cōferebāt sacramēta. Et infra.Olim presbyteri in cōi regebāt ecclesiā, & ordinabāt sacerdotes. & ifra. Simplices sacerdotes habebāt olim potestatē sacramēta illa cōferēdi:puta i qb⁹ imprimit character:sed ex ritu & dispositione apostolorū, sublata potestate nihil iuris cōferunt. Et iterum. Licet Papa nō posset dare laico potestatem sup corpus Christi verum ad conficiendū ipsum:cū hoc sit diuinę ordinationis: attamē posset sacerdoti delegare indistincte collationē ordinū nedū minorū:sed & sacrorū,maxime ex eo: quia hoc olim poterant,& delegatus nihil facit auctoritate ꝓpria.ca. Sane.de offi.dele. Subiūgit.Q uinimo dico q; minorum ordinū collationē posset Papa sacerdotibus ꝓprio iure cōcedere.Nam sacerdos pōt hodie conferre primā tonsuram dūmodo habeat subditum,secundū Hostien. cap. Cū cōtingat.de æta.& quali.ordi.Et abbatib⁹ idipsum est concessum: vt supra de tonsuræ ministro.lib.vj. de priuile.ca. Abbates.& in ca.j.de sup.neg. præla.de ordi.ab episcopo qui renū.ca.j.Non aūt inferior Papa pōt talē delegationē facere. Q ui sūt de illa opinione hanc ponunt conclusionē. ¶ Sūma potestas ordinis erat potestas sacerdotalis:ita q; ois sacerdos quātū est de potestate sacerdotali pōt omnia sacramēta ministrare,cōfirmationem oēs ordines,oēs benedictiones & consecrationes facere : sed ꝓpter periculū schismatis aliqua vni ex eis electo sunt reseruata humana dispositione & hic dicebatur ep̄s. Ratio secundū eos est: Apostoli in quorū locū succedunt episcopi,non legūtur aliquā potestatē a Christo recepisse:nisi in cœna dum dedit eis potestatem sup corpus suū verum:& in die resurrectionis super corpus suum mysticū dicēs.Hæc quotiēscūq;.& Accipite spm̄ sanctū &c.Illa aūt fuit sacerdotalis,& datur i sua ordinatione omnibus sacerdotibus : nec legitur Christum nisi presbyteros ordinasse. ergo nec apli prius,nec episcopi posterius aliam habēt potestatem supra sacerdotium. ¶ Et si diceret quis ergo frustra fit episcopalis cōsecratio modo speciali,si non confertur potestas specialis:Respondent negando consequentiam.Nā sacerdotū manus inunguntur:& tamen per hoc non accipiunt specialem potestatem:sed aptantur:& quasi designantur esse aptatę ad tractādū sacra. Sic episcopi caput inungitur,non ad recipiendum nouam potestatem:sed ad ostendendū ipsum esse caput & superintēdētē cęterorum:& q; ab ipso veluti a capite & primicerio cęteri debēt ad militiā spūalē ordinari.Concludunt. Episcopus est maior sacerdote quantum ad potestatem iurisdictionis,non quo ad potestatem ordinis vel cōsecrationis: sic enim pares sunt:tametsi aliqua sint(vt supra)episcopis reseruata. ¶ Alia est opinio q̄ dicit q; potestas consecrationis & ordinis in ep̄o est maior q̄ in sacerdote nō solum ex ordinatione ecclesiæ sed etiam ex natura ordinis,& cōsecrationis per diuinam institutionē.Hęc opinio ꝓbabilior & cōmunior:sic episcopus super sacerdotes habet amplitudinem consecrationis,ordinationis,& non tm̄ iurisdictionis. Cuius ratio est.Nā lex vetus est figura eorū quæ fiunt in le.no.& q̄ fiunt in le.no. sunt signa ꝓteritorū.sed in leg.ve.ep̄s siue summus sacerdos consecratus fuit(diuina & non humana dispositione)consecratione spectali,& fuit ad actum specialē deputatus vltra alios sacerdotes simplices. Siquidem Leui.viij.solius summi sacerdotis caput vngebatur:q habebat alios ordinare suis officijs.Etq; soli licebat ingredi in sancta sanctorum semel.ad Hebrę.ix.Item vngebatur oleo vnctionis: quo prohibebatur inungi omnis homo:exceptis sacerdotibus & regibus secundum Lyrā.Exo.xxx.Illo enim oleo vnctionis vngebantur Aaron & filij eius:vt sacerdotio fungerentur coram domino: Aaron in capite & manibus:filij solum in manibus:& erat oleum illud vnguentum compositum opere pigmentarij ex diuersis quæ ibi recitantur: nec erat tunc aliud oleum consecratum,nisi oleum vnctionis.ergo vt videtur etiam in lege noua decuit summū ministrum esse:& qui supra sacerdotes habet alios consecrare & similia facere.cap. Quis. distinctione.lxviij. hunc quoq; speciali consecratione inungendum esse & consecrandū. ¶ Volunt aliqui q; sacerdotum minorū manus non fuerunt vnctæ:sed vestes eorum solum aspergebantur

quadam mixtione ex oleo vnctionis, & sanguine arietis.Nec valet dicere q; illud tūc fuerit iudiciale:esto q; sic: placuit tamen deo illud ecclesiæ suę nouo pręcepto in no.leg. per apostolos suos p̄cipere & intimare: licet non legāt vbi apostoli morē illū seruauerūt,vel Christus sacramētorū institutor:in cuius potestate fuit sola volūtate eos facere noui testamenti ministros. Nec alia cerimonialia nunc obseruari solita obseruauit in apostolorum cōsecratione:sed cum in cœna dixit, Hoc facite &c.dedit eis potestatem super corpus Christi verū:& post tēpus aliquod sup corpus Christi mysticū. Vnde primū poterant Eucharistiā confi cere:potestate sibi a Christo collata: & dehinc soluere & ligare.Et siue dicāt potestatē hanc duplicē fundari in vno vel duob⁹ characterib⁹: est tamē vnus ordo sacerdotalis,& vnum sacerdotiū vnitate cuiusdam ordinis & necessarię pręsuppositionis:vt infra.Et sicut placuit deo secundā quæ est potestas clauium, non dare sine prima: sic̄t potestas episcopalis pręcise priores duas præexigit & requirit. Claret aūt q; solum consecrare eucharistiam minus est q̄ cōsecrare,ligare,& alios benedicere.Cum ergo potestas episcopalis potestatē super corpus Christi verum & mysticū includit eminēter ex institutione Christi,& aliā supaddit, manifestū est ipsam esse maiorē sola sacerdotali auctoritate & voluntate diuina:ex consequēti nō habent cōmunē administrationē episcopus & sacerdos. ¶ Volens tenere illā secundā opinionē(si saltem potest dici opinio)diceret ad rationes primę opinionis.Ex quo ita est q; ois episcopus est sacerdos & non econtra : dicit Hiero.eundē fuisse ep̄m & sacerdotē. ¶ Præterea verisimile est q; in primitiua ecclesia ꝓpter paucitatē ministrorū oēs sacerdotes fuerint & ep̄i:vt haberent in omnibus plenā potestatem,& poterant in eadē ciuitate ante diœcesiū & ecclesiarū distinctionē esse plures episcopi. Sic in Iudea erāt oēs apostoli: qui tm̄ fuerunt ep̄i. Iudiciū aūt sumit de frequēter accidētibus. ¶ Si dr̄,Christ⁹ nō ꝓsecrauit nisi sacerdotes &c.Dicendū:vt supra in dubio.iiij.negādo q; nō ordinauerit eos episcopos:Petrū ꝓ seip̄m vel ministerio Petri a se ordinati in ep̄m iuxta aliquorū opinionē.Multa enim facta sunt quæ scripta non sunt,& sufficit in his auctoritas ecclesię, quæ ritū illū ex diuina institutione ab apl'is didicit non simul & semel:sed tēporū succesu : sicut & in alijs sacramētis. ¶ Ad dictū Hiero.q; subiectio sacerdotū respectu ep̄orū sit ex dispositione humana hoc sic intelligitur.potestas ordinis data a deo diuisa est humana institutione & ordinatione:ita q; tota potestas ep̄i aggregatiue, diuisa est in duas. Sic & Christ⁹ discipulis primo dedit potestatē cōsecrandi:deinde ligandi.Hoc modo voluit ecclesia q; illa partialis potestas sacerdotalis esset in vno hoie sicut hodie est sine episcopali potestate:ita q; non semper detur vni tota:sed diuidatur quandoq; in duas psonas. Est ergo character ille vel ille a deo & potestas: sed ministerialis traditio potestatis sic aut sic ab hoie. Si aliud voluit Hieronymus,dimittatur.Dictū beati Aug.de nomine episcopus non contradicit huic sententiæ: vt patet:vt sic conuenit vtriq;.Ad illud qđ adducitur de impositione manuū presbyteri: Dicēdum secundum Chryso. Homil.xiij.sup.j. ad Timo. iiij.Non de presbyteris hoc in loco loquitur: sed de episcopis.Neq; em̄ presbyteri ꝓfectoip̄m ordinarāt.Hęc ille. ¶ Ad illud dist.xciij.ca.Legim⁹ dicendum secundum Hugo.glossatorem decreti Semper in primitiua ecclesia,sicut & modo differentia fuit inter episcopos & presbyteros,quo ad consummationem sacerdotij,& plenitudinē potestatis ordinis. Item quo ad administrationem prelationem,officium,& sacramentorū aliquorū collationē: vt patet ex epistola ad Hebrę.in multis ca. Tametsi in plerisq; scripturę locis,& in actibus apostolorum ca.xx. nomine episcopus veniāt sacerdotes simplices: cum inquit Paulus:In quo posuit vos spūs sanctus episcopos. Ait Beda:& est in glo.ibidē.Vna ciuitas plures episcopos non habuit:sed quos supra sacerdotes dixit hic episcopos nominat. Cōiūctus est em̄ gradus & in multis pene simillim⁹. Et secūdū Lyrā intelligūtur illo nomine episcopus in genere ministri ecclesiæ qui habent supintendere & gerere curam populi:hoc aūt cōpetit episcopo & sacerdoti. Cū autem episcopus aderat, sacerdotes non celebrabant. xcv.dist.cap. Presbyteri.sed cum cęteris de populo de manu episcopi cōmunicabant:& calicem non manu propria:sed de manu diaconi pceperunt.Q đ attendentes diaconi cœperūt insolescere contra sacerdotes & superbire:dicentes se maiores sacerdotibus:quia scriptum est quia maior est q; ministrat q̄ cui ministrat.Hoc supercilium Hieronymus redarguit in diaconibus, ostendendo sacerdotes etiam dici episcopos nominis appellatione cōmuni.j.ad Timo.iiij.& ibi Chrysosto.& Glos.ordina.Pro illius dicti testimonio est Anacletus quartus a beato Petro: & Clemens Petri discipulus : cuius meminit & dicta refert Anacletus in epistola ad omnes episcopos & Christifideles:vbi Anacletus nomine episcopus intelligit oēs curam aliorum habētes. Hinc & legis doctores episcopos nominat: quos & pastores dicit:& ita sumit nomē episcopus generaliter pro aliorum curatore. Deinde ponens eorūdem distinctionem clare innuit q; distinctis nominibus & officijs veniāt episcopi p̄sbyteri & diaconi cum dicit. Nam vt ait beatus Clemens antecessi

Universidad de Deusto
Biblioteca

for noster in epistola ad beatum Iacobū episcopum Hierosolymorū(vbi Clemens ea refert verba quę ponit Anacletus) Simlis est omnis ecclesię statꝰ nauī magnę, quę per vndosum pelagus diuersis locis & regionibus vitos portat ad vnā potentis regis vrbē properare cupiētes. Sit ergo vrbis portus omnipotēs deus, nauis ecclesia, gubernator Christus. Tū deinde proreti officiū epūs impleat: pſbyter nautarū: diacones dispensatorū teneant locum: qui catechizant nautologis cōferantur. Nautologi sunt qui nauigationis rationē ponunt. Epibatis aūt (Epibatę dicuntur laici qui nauē cōscendunt) totius fraternitatis multitudo sit similis. In eadē epistola Clemētis beatus Petrꝰ loquens ad Clemētē, vt Clemēs scribit, ostendit lucidissime episcoporum officiū esse ligare & soluere. Et posita admonitiōe episcoporū, presbyterorum monita subiungit beatus Petrus: & de hinc diaconorum: quos episcoporum oculos nominat. Pro illo etiam facere videtur dictū Dionysy. cap. v. eccle. hierarch. vbi ponit tres tres ordines. pontificalem, sacerdotalem, & ministrorum. Item eiusdem in epistola ad Demophilū monachū: vbi ponit magnā distinctionē inter pontifices, sacerdotes, & cultores, monachos, & cōmunē populū, & ministros. Sic orator Ambro. in cōmētario primę epistolę Diony. colligit ex dictis Philonis contemporanei apostolorū, fuisse in primitiua ecclesia, pontifices, sacerdotes, ministros, cultores seu monachos, & plebē sanctam, distinguēdo eorum officia &c. Item beatus Hierony. in epistola ad Rusticum epm Narbonēsem nō dicit q epi sint sacerdotes aut econtra: sed expresse vsus q sępe nūcupant eodē nomine. Q d multis textibus canonicę scripturę probat. Et cōtra superbiā & inuidiam aliquorum episcoporū disputās ostēdit sacerdotem ita vere consecrare Eucharistiam & ab eo posse sumi & nō minorē, q̄ ab episcopo. Sed licet conueniant sępe in nomine, non potest ex hoc inferri idētitas ordinis in vtroq;. Siquidē sacerdotes etiam possunt dici episcopi, superintendentes alijs, & e regione episcopi sacra dantes. Hinc idē Hierony. vt supra, patēter inqt dimissis alijs &c. Episcopus habet ordinare sacerdotes & leuitas &c. Ad hunc pertinet chrisma. Huic sum ma ab omnibus clericis reuerentia exhibēda est &c. & ita non negat ordinem episcopalem prę cellere sacerdotalē, & episcopū posse qd non pōt sacerdos simplex. Si Iudas mortuus est ante resurrectionē Christi, pōt dici semisacerdos, respectu aliorum apostolorum. Item Paulus instituendo episcopum ad Timo. includit sacerdotē: qui pōt dici semiepiscopus si licet ita nomen fingere. Si quidem vt patet ex scripturis: sępenumero eodē gaudebant nomine presbyter & episcopus: sicut & hodie quis tacito nomine honestiori minꝰ gloriosum assumit: & sępe in eodem homine fuerūt illi duo ordines. s. sacerdotalis, & episcopatꝰ. Sic Augu. Hieronymū & ecōtra Papā nominat: qa pater venerandus & omni sanctitate plenus fuit vterq;: sic presbyteri epi dicti fuerunt: quia habēbāt aliorū saluti intēdere, scdm Chrys. vbi supra Cura eñ ecclesię vtriq; fuit commissa: & adiutores presbyterorū coepiscopi, cōpresbyteri, vel cō superintēdētes. dist. lxvj. ca. Presbyteri. ¶ Si quę ritur quō exorta est illa confusio administratiōis inter episcopos & sacerdotes simplices: Dicendū videtur ex eo. Cum olim stante paucitate ministrorum oīes sacerdotes essent episcopi: postea multiplicatis ministris & facta eorundē ordinata distinctione, existimabant simplices sacerdotes & minus docti: se totum illud posse qd poterant episcopi: non intelligentes inter eos & illos eē magnā potestatis distinctionē ex natura ordinis. Vt detur potissimā causam fuisse inuidiam, & superbiam: quia episcopi volebāt dominari: quo viso sacerdotes etiam se dicebant & nominabāt epos. Episcopi aūt nolebāt. cū illis cōmunicare in noīe. & hoc Hieron. dicit esse superbiæ. Sic intelligitur ca. Olim idē presbyter &c. xcv. dist. Et itē cōmuni cōsilio pſbyterorū regebāt eccl'iæ &c. Sed hoc nō arguit indistinctionē episcoporum & pſbyterorū. Sic pōt responderi ad dictū Panor. Nec valet arguere, qui potest principale cōsecrare, pōt & accessoriū cōsecrare. Intelligitur in his quæ sunt eius dē rationis: & cū id nō depēdet ex alterꝰ volūtate: ac cū principale includit minus principale. Nā etiā in artificialibꝰ & naturalibꝰ nō seq̄t. Qui pōt rōcinari, qd maiꝰ ē, pōt & volare, qd minꝰ est. Nec seq̄tur hic scit artē militarē, qd maius est: ergo scit artē frenofactoriā: qd minus est: & tā q̄ accessoriū ad militarē. ¶ De Chrismate videt dubitare Hier. vbi supra: & in hoc remittit ad ecclesiā hierosolymitanā. Si dicis naturalissimū opū i viuētibus est gñare sibi sile: ergo sicut ep̄s epm: ita sacerdos sacerdotē cōsecrare pōt: Rñdet negādo cōsequētiā. Hoc eñ nō habet veritatē nisi i actione naturali: secus de potestate alicui ab alio cōcessa & data determinate seu restricte. Et si forte diceret (qd tñ nō cōcedit) epi & sacerdotis characterē esse indistinctū specie: tñ in sacerdote simplici est diuina ordinatione restrictꝰ: donec supueniat eccl'ię alia ordinatio: quā auctoritate & institutiōe diuina Petrꝰ docuit. Et forte in illo se fundabant oppositū tenētes. Itē absolute cōpādo potestatē spūalē ad corpalē, spūalis mator est corporali: tñ nō optet q̄ in oīb⁹ ei equet formaliter, sufficit spūalē cōtinere eminenter oēm pfectionē corpalē. Sic deꝰ non est asinus: eiꝰ tñ perfectio perfectionem asini eminenter includit. Sic rex Romanorum

non generat filiū regem, cum hoc non dependet pręcise ex carnali generatione: sed hominū volūtate & electione. Ad hoc facit Luc. x. cum. lxxtj. designauit qui vicem presbyterorū tenent, sicut xij. apostoli episcoporꝫ, vt habet glos. Lu. x. vbi patet distinctio episcoporꝫ & presbyterorū. Hos enim. xij. apostolos qui confirmabant & manus imponebant, prefecit. lxxij. Nec Christianus generat Christianū. ¶ Septimū dubiū ē cōtra illud
B B q̄ ordo faciat p decore & vtilitate ecclesię. ¶ Cōtrariū videtur verū, eo q̄ status ecclesię est status libertatis. Nā secundū apostolum, vbi spiritꝰ domini ibi libertas. sed hanc tollit ordo: quia nō potest esse sine prelatione & dominio, ac subiectione. Item non magis debet admitti repugnans libertati in statu gratię q̄ innocentię. sed in innocētię statu omnimoda fuisset libertas & nulla prelatio, nec subiectio, ergo nec in statu gr̄ę: cum Christus dicat. Si filius vos liberauerit, vere liberi eritis. Ioan. viij. ¶ Item videtur esse contra naturā hominis subesse prelationi. teste Grego. super illud Gen. j. Dominamini piscibus maris &c. Nō dixit hominibus. Est enim cōtra naturam vt homo homini dominet. ¶ Ad primū negando cō sequentiam, cōceditur q̄ status ecclesię est status libertatis, vt libertas opponitur seruituti peccati. Qui enim facit peccatū seruus est peccati. Ioan. viij. Huic eñ seruituti libertas spiritus contraria tur. Non autem repugnat seruituti politicæ occasione p̄ti introductæ vel despoticæ siue regali. Sic ait Petrꝰ, Serui subditi estote dominis &c. j. Pe. ij. Est enim quędā subiectio promouēs libertatem, & propellens subiectorum ignorantiā, & illa habetur in ecclesia post peccatum. Est prelatio eruditionis ad docendum subditos, ad defendendum a concussoribus & iniustis oppressoribus: ad corrigendū & cohibendum pacis turbatiuos. Creditur primā fuisse in paradiso, tametsi non fuisset ibidem culpa vel ignorantia. Insuper parentes docuissent filios. Item vigentes & prę cellentes ingenio alios eruditissent. Secus de duabus alijs, cū ibi non fuisset peccatū. Sic de dominio suo modo dict potest. Despoticū dominū ibi nō fuisset, quod requirit seruitutē pœnosam inductā ꝓpter peccatū: secus quo ad cętera aialia. Gen. j. Dominamini piscibus &c. Vnde Gen. ix. Terror vester & tremor sit super cūcta animātia terrę, dixit dominus ad Noe. ¶ Alio mō dominium non excludit: sed includit, dilectionem: vel secūdū certas leges: vt in dominio politico, vel secundū liberam volūtatem vt in coniugio. & illud fuisset in paradiso quo ad coniugē & prolem. ¶ Si dicitur: iusto non est lex posita: hoc est iustꝰ nō iustificat litera legis: Verū est, correctiōis vel coercitionis. secus de lege eruditionis. Ex illo sequitur q̄ nūc post peccatū & hominis lapsum necessarium est habere ordines in ecclesia dei ad exercendū auctoritatiue & ex officio actus Hierarchicos per eosdē. Nec est contra naturam hominis subesse prelationi, non mercenarię, quęrenti vel honorem vel cōmodum ꝓpriū, sed pastorali, exemplo Christi, qui animā suam posuit p multis. Hinc Paulus. Qui epatum desiderat, bonum opus desiderat. j. ad Timo. iij. Loquitur de episcopatu nō vt est statꝰ honoris: Sic eñ appetere episcopatum turpe est, sed vt est nomē officij: ratiōe cuius alicui competit aliorum salutem curare, & alijs supintēdere, quod est geminę charitatis. ¶ Octauum dubium cōtra conclusionē C C v. Cur in hoc sacramēto plus q̄ in alijs totuplex gratia & character confertur. Non eñ septiformis spiritus sancti gratia designāda videtur esse in causa. Nec est maximū sacramentorū in ecclesia dei. Nec sacramentorū aliorū susceptio est in causa: cum baptismus secūdū prędicta est ianua omniū sacramentorū. ¶ Pręterea q̄ in minoribꝰ ordinibus non cōferatur character probat. Character est spiritualis potestas, vel in eo fundatur spiritualis potestas. sed habentes minores recipiunt potestatem corporalem, quia potestatem claudendi ostium & aperiendi, legere corporaliter prophetias, cōiurare dæmones, deferre cereos. &c. ¶ Cōfirmatur. cuius vsus est corporalis & ipsum est corporale, sed huiusmodi potestatis vsus corpalis est: ergo & ipsa corporalis. ¶ Pręterea sic ordinatꝰ potest manere in seculo & vxorem ducere: & sic non erit distinctus a clericis: cum tamen character sit signum distinctiuum: ergo frustra datur. ¶ Respōdetur, quia ex institutiōe diuina nullꝰ ordo est iterabilis: ergo imprimit characterem. Illa eñ est ratio nō iterandi istāte diuina ordinatione. Cum autem dicitur, Cū in hoc sacramento &c. dici potest salua maiorū sententia primū quo ad gratiā &c. In digna actuū ordinis ecclesiastici executiōe tota salus & deuotio fideliū pendet & subsistit, ad propellendū impediens, & habendum cōducens & necessarium ad salutem. Siquidem per ecclesię Hierarchas omnis ignorantię nebula propellitur, veritas aperitur, mysteria pandūtur, sacramenta conficiūtur & ministrant. Et ideo potissima causa est diuina voluntas, & ecclesiæ per Hierarchas purgandæ illuminandæ & perficiendæ necessitas. vt supra. Datur enim gratia in hoc sacramento nō solum p̄ suscipientis iustificatione, sed totius ecclesiæ vtilitate, vt ministri ea q̄ sunt ordinis digne exequi possint. Exemplum de apostolis, quibꝰ mittendis in mūdum plenitudo gr̄ę collata est. Conceditur etiam q̄ septiformis numerus ordinum septiformē gratiam spiritus sancti repręsentat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hinc & maiori ſolẽnitate datur ſacramẽtũ illud, & multiplici ſpiritus ſancti inuocatione. Nec eſt maximum dignitate, quo ad contentum: pręce dit euchariſtia: ſed eſt maximũ officij dignitate. Hinc dicitur ſacramẽtum dignitatis a multis: cũ omnes illi ordines reſpiciunt ſacramentũ eucha riſtię vt dicitur & ad ipſum ordinantur, tamen di uerſimode ſecũdum prędicta: ideo in cuiuslibet collatione datur nouus character. Et licet illi ope re ſint corporales, tamen eorum finis eſt ſpiritua lis in quẽ ordinãtur. ſ. vnio fidelium cũ Chriſto Cur em̃ oſtiarij claudit & aperit? cur indignos re pellit? Cur exorciſta dęmonium abigit, niſi vt di gni ſine impedimẽto quę ſancta ſunt exequi poſ ſint, & digne ſanctam recipere cõmunionẽ: & per gratiam vniri Chriſto? Hinc lector intellectũ illu minat: Acolytus affectũ inflãmat. ¶ Ad aliud vſus rei corporalis poteſt dici ſpiritualis quãdo ex officio ordinatur in finem ſpiritualem: ita in ꝓpoſito. Sic vſus exterior cuiuſlibet ſacramenti eſt corporalis: ſed finis eſt ſpiritualis. ¶ Ad aliud Clericus cõiugatus habet ſi vult adhuc ſignum exterius diſtinctiuũ a laicis puta coronam. Sed quo ad characterẽ manet diſtinctus in perpetuũ, licet id non videat. Si em̃ vxore mortua vult ſa cris initiari: vel etiam ea viuente & conſentiente: non reordinatur quo ad minores ordines quos ſuſcepit ante contractum, quod tamẽ neceſſariũ eſſet fieri ſi illud ſignum diſtinctiuum character ſcilicet ordinis, tolleretur per contractum matri-
D monialẽ. ¶ Nonũ dubium: an ordinatio in eꝑm
D vt talis pręciſe ſuper ſacerdotium ex opere ope rato etiam cõferat gratiam: & tantam, ſicut alius ordo etiam proprie dictus. Q2 ſic. quia nõ eſt ra tio diuerſitatis, immo propter maioritatẽ epiſco palis officij quod reſpicit omnes ordinandos, ma iori opus habet gratia epiſcopus, cum ſit gene ralis & ſuperintendẽs aliorum omnium. ¶ Item Auguſt. in queſtionibus ve. & noui teſta. quæſt. xciij. manifeſte docet ſpũm ſanctũ dari & gratiã in poteſtatis eccleſiaſticę collatione & ordinũ tra ditione vt cõmẽdatiores reddantur &c. Et loqui tur indiſtincte de ordinatione & traditione eccle ſiaſticę poteſtatis. ¶ Q2 nõ, quia non eſt ordo ꝓ prie dictus. Item pari ratione in ſacerdotij col latione, propter duplicis poteſtatis collationem duplex eſſet danda gratia. Sic & in alijs quibuſ dam ordinibus. ¶ Ad hoc dubium ſine aſſertio ne temeraria dicendum. Tenentes opinionem q̃ octo ad minus ſunt ordines eccleſiaſtici, & q̃ epi ſcopatus eſt vere ordo, habent concedere q̃ epi ſcopatus cõferat gratiam, ſicut & cęteri ordines, quia nõ videt ratio diuerſitatis. Immo eius actus nobiliores ſunt actibus minorum ordinum, qui poſſunt vere fieri ꝑ laicũ, licet nõ ex officio. Pro
vb
illo inquit Augu. vbi ſupra. Sicut enim in ſalua tore forma data eſt viſibiliter: datio ſpũs ſcti vel forma dationis ſpũs ſancti, vt poſt baptiſmum ſpũs ſanctꝰ credẽtibus de cætero inuiſibiliter da ri non ambigatur: ita & in eccleſiaſticę poteſtatis collatione forma data eſt in principio, hoc eſt in ſufflatio & ſpũs ſancti datio, vt ex eo traditioni eccleſiaſticæ ſpiritus ſanctus infuſus credat. Si aũt teneat opinio cõtraria, põt dici de epiſcopatu ſicut de ſacerdotio. confertur em̃ ſecundũ prædi cta ſacerdoti diuerſis tẽporibus & diſtinctis cõſe crationibus alia poteſtas ſup corpus Chriſti ve rũ quã ꝑſupponit poteſtas ſecũda ſuper corꝰ Chriſti myſticum: & poſſet dari prima ſine ſecũ da. Nũc ponat q̃ aliquis ſacerdos ordinet in epi ſcopum: videtur q̃ gratia prior augeatur: & licet ſint plures gradus gratiæ quæ ex diuina benigni tate & diſpenſatione dantur a deo in huiuſmodi completa ſuſceptiõe ſacerdotij ſucceſſiue & gra datim: poteſt tamẽ dici vna gẽa vnitate preſup poſitiõis, neceſſarię neceſſitate ſacramenti. Itẽ fi nis & ordinis ſacerdotalis in eius eſſe completo & cõſummato. Et ſi imponãtur tria nomina: illã trifariam ſingulatim ſignificantia ordinis & iu riſdictionis poteſtatem: facile eſt imaginari quõ triplex detur gratia. Et poteſt nihilominus dici vna propter ordinis ſacerdotalis vnitatem & ꝑ ſuppoſitionem poteſtatum illarum trium. Ita vt detur intelligendum dictum Palu. cum inquit di ſtinctio. xxiij. Nihil ſenſibile tantũ valet ad ma gnitudinem gratiæ impetrandam ex opere ope rato ſicut ordo ſacerdotij. Et ſubiungit. Niſi for te qs dicat illud de cõſecratiõe epiſcopi & de ſuſ ceptione digna euchariſtię. Vbi videtur loqui de ſacerdotio ſummo ſiue perfecto ad ſenſum pręmiſſum. Et ita ſacerdotij cõſummati poteſt po ni vna gratia: vel etiã plures gratię: eo q̃ diuerſis temporibus & vicibus conferuntur & ad diuer ſos actus: ſuntq; vniꝰ cõſummati ordinis. ¶ Cõ E
cluſiue dicendũ videtur omiſſa ſupuacanea ver E
borum præmiſſorũ multiplicatione. Epiſcopatꝰ vere eſt ordo, dicuntur autem eſſe tantum. vij. or dines, quia epiſcopatus neceſſario preſupponit ſacerdotiũ, ſicut poteſtas clauium poteſtatẽ ordi nis. Et ſic epiſcopatus eſt ſacerdotium conſum matum. Sicut forte dici poſſet apoſtolos fuiſſe integros ſacerdotes. & ſi tunc etiam fuere facti epiſcopi: ſacerdotes cõſummatos. Iudas tũc fu it ſemiſacerdos: quia ſolum ſuper corpus Chri ſti verum in cœna recepit poteſtatẽ, & non plus. potuit Chriſtus ſibi vnq̃ velle dare poteſtatẽ li gandi & clauium: atq; tamen præſupponit pote ſtatem ordinis. Nõne potuit eccleſia ſtatuere q̃ illa poteſtas cõſummata in eꝑo quo ad priores duas ſacerdotales, detur dũtaxat alteri: alteri ve-

ro deꝫ tota aggregatiue. Et ita forte dicit Hiero ny. illã poteſtatẽ fuiſſe olim ex humana inſtitutio ne quo ad eius miniſterialẽ traditionẽ: quam ſi ſolus deꝰ principaliter confert & inſtituit ad mini ſterium hominis. Secundum hoc facile poſſunt exponi dicta antiquorũ theologorũ dicentium epiſcopatum nõ eſſe ordinem. Quod meo iudi cio Paulus nõ admittit in epiſtola ad Hebręos, & Theſſal, ſed vult epiſcopatũ eſſe ordinẽ ſupra ſa cerdotium. Et Aug. & Diony. vbi ſupra, & mul ti ex veteribus. Forte concertatur plurimũ de no mine tantum, non de re.

Diſtin. XXV.

Olet etiã quę ri ſi hęretici ab ec cleſia &c. In diſt. pręcedenti magiſter egit de ſacra mento ordinis, ꝓ ut reſpicit ſuſcipi entem. In hac di ſtin. xxv. agit de ordine ꝓut reſpi cit miniſtrũ cõfe rentem. Et poteſt ſententia textꝰ tri bus complecti propoſitionibus. ¶ Prima. ſacra menta ab hęreticis & pręciſis celebrata & data ve ra ſunt ſi ab eis eccleſię catholicę forma fuerit ob ſeruata. ¶ Secũda propoſitio. licet ſacramẽta ab hęreticis ſumpta vera ſint, nec oportet ab eis or dinatum ſecundum formam eccleſię reordinari: dicuntur tñ inania & falſa quandoq; ac damnã da: quia nec ſuſcipienti nec danti propter obiectũ peccati conferunt gratiam. ¶ Tertia propoſitio. Simoniaci dicũtur hęretici: qui rem ſpiritualem non appreciabilẽ precio: pecunia vel precio com parare volunt. Pauca tangit magiſter de ętate or dinandorum. Harum concluſionũ declaratio pa tet in textu.

A Irca diſtinctionem hãc mo uetur quæſtio prima de mi niſtro & ſubiecto ſacramẽ ti ordinis. Vtrũ omnis epi ſcopus & ſolũ talis poteſt rite quocunq; tempore vel quibuſcũq; hominibus ſa cramentum ordinis ſeu or dines miniſtrare. Solito more tres erunt articuli.

¶ Primus recitabit aliquot opinio nes quas tangunt doctores circa hanc diſtin. Pri ma eſt. Hæretici q̃diu ab eccleſia tolerantur ha-

bent poteſtatem ordines conferendi: non autem cum ſunt ab eccleſia pręciſi. Et ſimiliter degrada ti & alij huiuſmodi. Et hęc eſt prima opinio: quã magiſter dicit non poſſe ſtare: quia omnis pote ſtas quæ datur cum aliqua conſecratione, manet manente re ſacrata. ſed poteſtas conferendi ordi nes datur epiſcopo cum quadã cõſecratione: igi tur ſemper manet nec amitti poteſt vllo caſu. Cõſecratio ſiquidem ſemel facta ſemper manet nec annullat. de conſe. diſt. j. in multis cap. Item de cõſecra. eccleſiæ vel altaris. ca. j. §. Propter hęc ¶ Alij dixerũt q̃ pciſi ab eccleſia: ſi ei eccłia olim poſiti receperũt poteſtatem ordinandi, adhuc re tinent eam, quod eſt cõtra primam opinionem. Addit, q̃ ꝓmoti ab huiuſmodi pręciſis & degra datis nihil recipiũt. Hæc opinio ſtare non poteſt, quia non priuantur executione facti, ſed iuris tã tum. Poſſunt em̃ de facto cõſecrare euchariſtiã, igitur & ordinare. Priuantur tamen executiõe iu ris qui ſunt ab hęreticis pręciſis & degradatis or dinati. Sicut enim cõferens cõfert contra prohi bitionem, ita reciptens accipit ad ſuam condẽna tionem. Attamen ſic ordinatus cõtra prohibitio nem, vere eſt ordinatus. j. quæſt. j. ca. Q d quidẽ. & ſunt verba Aug. ad Parmenianũ. ¶ Aliquis priuatur executiõe dupl'r, vel facti, vl' iuris. Exe cutione facti, quæ pręciſe conſiſtit in collata po teſtate, priuari non poteſt, a quo non poteſt pote ſtas data recipi. Executione iuris priuari dicitur qui poteſtate ſibi conceſſa illicite & contra prohi bitionem vtitur. Executio enim iuris vltra po teſtatem, exigit licitum & conceſſum vſum. Exe cutio vero facti ſolam exigit poteſtatem. Et iſtã opinionem nunc recitatam & improbatam Sã. Tho. dicit eſſe quartam. Annectit vero eã prio ri, quia ei contrarium tenet. ¶ Alij dixerũt q̃ ꝑ ciſi ab eccleſia & excõmunicati pariter & degra dati poſſunt ordines conferre, & alia ſacramenta miniſtrare, ſi debitam eccleſię formam ſeruant & intentionem: & quantũ ad effectum primum q̃ eſt characteris, & quantum ad ſecundum qui eſt gratiæ gratum facientis infuſio. Et hæc eſt opi nio. ij. ſecundum San. Tho. quã impugnat: quia cum quis cõmunicat cum hęretico excõmunica to & ab eccleſia ꝑciſo, ac ab omnibꝰ actibus legi timis ſuſpenſo in ſacramentoꝝ perceptione pec cat, & agit contra eccleſiæ prohibitionem: per cõ ſequens ficte, & ſine gratia ſumit ſacramentum. Secus forte de baptiſmo in neceſſitatis articulo dum non eſt alius qui baptizare velit, aut poſſit nunc moriturum in forma eccleſiæ. ¶ Alij dixe runt q̃ vera ſacramenta conferũt & vere, ſed cũ ſuſcipiens ſuſcipit contra eccleſię ꝓhibitionẽ, po nit obiicem gratiæ: & ita nõ conſequitur effectũ ſacramenti qui eſt gratiæ infuſio. Et hęc eſt tertia

Universidad de Deusto
Biblioteca

opinio & vera,& priori opinioni contraria,dum modo tamen ſacramenta cõferunt ſecundũ formã & intẽtionẽ eccleſię,quã ſi nõ ſeruãt nihil faciunt. Et ſi eam recte ſeruãt, tamẽ & ipſi conferẽtes & ſuſcipiẽtes peccant:quia ab executiõe officij ſunt perpetuo ſuſpenſi ipſo iure, ideo nõ licet ab eis ſacramenta recipere. Hinc eorum cõſecratio ſępe dicitur irrita, quod intelligitur quantum
B ad executionem iuris. ¶Secundo notandũ,ꝙ aliquis dicitur,ſecũdũ Sco.ab ordinũ ſuſceptione tripliciter excludi: vel eos nõ poſſe ſuſcipere. Aut quia nõ poteſt debite, & cũ reuerentia ac deuotione ſuſcipere. Aut quia non poteſt licite ſuſcipere. Obſtat eñ ſibi pręceptum vel prohibitio aliqua. Aut quia nullo modo poteſt etiam de facto ordinari ex prohibitione diuina. Sic pariformiter poſſet dici:aliquem nõ poſſe exequi actũ ordinis: Aut quia debite nõ poteſt. Aut quia nõ licite propter prohibitionem. Aut quia ſimpliciter nullã habet ordinis poteſtatem. ¶Poſſet hoc dictum ad binarium reduci. Nam cõtingit aliquẽ excludi ab ordinũ ſuſceptione aut de neceſſitate ſacri:quia nõ põt de facto ordines ſuſcipere:aut de neceſſitate pręcepti & nõ ſacri:quia nõ poteſt licite & honeſte ſuſcipere. ¶Primo modo excluditur ſexus muliebris,qui ſtante prohibitione legis diuinę ordinari nõ poteſt. Eſt ergo de neceſſitate ſacramẽti ordinandum eſſe ſexum virilem. Nec valet quorũdam opinio dicentium ſexũ virilem eſſe duntaxat de neceſſitate pręcepti:eo ꝙ reperiuntur diaconiſſæ: item preſbyterę. Sed illę ſic dicũtur quia ſeniores & viduę: aut quia ad legendum euangeliũ & Homiliam ſunt ſpeciali benedictione in religione ordinatæ. ¶Secũdo mõ excludũtur quicunq; ſunt vel de iure ſcripto,vel eccleſię prohibitione:aut alia cauſa rõnabili:quãdoq; propter culpam,quãdoq; ſine culpa,ſed nõ ſine cauſa,ab ordinum perceptione & executiõe prohibiti. Et illi poſſunt eſſe in duplici differẽtia. Quidã minores annis & ętate puſilli rõnis vſum nondum habentes:alij adulti. Cum enim quis ordinatur, ſuſcipit gradum per quem diſponit ad miniſtrandum in certo gradu eccleſiaſtico:quod quia facere non poſſunt pueri non habentes ad huc vſum rationis, ergo ordinandi nõ ſunt. Secundũ San. Tho. Richar. & Palu. honeſtatis eſt ꝙ ſuſceptur⁹ minores ordines habeat vſum rationis,& congruitatis ꝙ habeat voluntatẽ ſuſcipiendi hunc vel hũc ordinẽ minorem ſaltem interpretatiuã. Quo ad maiores vero pręcepti eſt. Hinc in Cle. vltima de ęta. & quali. or. decernitur, vt alio non obſtante canonico impedimẽto, poſſit quis tn. xvtij. ad ſubdiaconatus:in. xx. ad diaconatus:in. xxv. vero ętatis ſuę anno ad preſbyteratus ordines promoueri. Lib. vj. de tẽporibus ordinan. cap. Nullus, prohibetur infans tõſurari minor. vij. annorum. ſecundũ gloſſ. niſi velit religionem intrare. & annectitur pœna priuatio collationis tõſurę clericalis:ſi qs cõtra venerit. Adulti vero excluſi ab ordinum perceptione poſſunt eſſe in duplici differentia. Quidam eñ prohibẽtur propter culpam, quidam ſine culpa:ſed nõ ſine cauſa. Propter culpam, quandoq; propriam, qñq; alterius. Propter culpã propriã excludunt degradati excõicati ſiue depoſiti. de quo ſupra in recitatione ſecundę opinionis. Carent eñ executione iuris nõ facti. Degradatio enim nõ tollit a ſacerdote characterem ſacerdotalem: ſed licẽtiã actus executiõis cuiuſcũq; ordinis. Et inſtigitur ſolum a iudice: ſecundum formã quæ habetur ca. Degradatio. li. vj. tit. de pœnis. ꝓpter hęreſim, de hęreticis ca. Ad abolendã. Schiſma. de ſchiſmaticis. ca. Abſcindẽdos. lib. vj. Reuelationẽ cõfeſſionis. cap. Ois. de pœ. & re. Itẽ excludunt infames irregulares. Irregularitas autẽ multis modis incurri poteſt, prout idem Sco. recitat: vtputa ex quatuor criminibus cõmitti ſolitis circa ordines, vel actus eorundem. Quorũ vnum eſt Si monita, ſiue ex ordine, ſiue ex beneficio. Secundum, furtũ in ordine. de eo qui furtiue ordines ſuſcepit. ca. j. & ij. Tertiũ, miniſterũ in ordine nõ ſuſcepto. de clerico nõ ordiato miniſtrãte. p totũ Quartũ, contumacia in nõ ſeruãdo pœnas eccleſiaſticas. de clerico depoſito vel excõmunicato miniſtrãte. per totum. Item prohibetur quis ſuſcipere ordines nõ propter culpam propriam, aut alienam: vtputa ſerui nõ manumiſſi. diſt. lxij. per totum. Et de ſeruis nõ ordi. ca. De ſeruorũ. Prohibẽt corpore vitiati & notabiliter mutilati. De hoc late habetur diſt. lv. & de corpore vitiatis nõ ordinandis. per totũ. & de clerico debilitato vel ęgrotante. Quandoq; prohibetur quis ꝓpter homicidium cõmiſſum ab ordinum ſuſceptione & miniſtratione. De quo de homicidio voluntario vel caſuali. & eodem tit. lib. vj. cap. Is qui. vbi habetur. ꝙ ſi mãdatarius cui cõmiſſum fuit alium verberare, nõ tamen occidere, exceſſerit mandatum, & alter ex hoc mortuus fuerit, irregularis efficitur: & ita ordinari nõ poteſt. Ad idem diſt. lv. & diſt. l. & diſt. lviij. in multis capitu. Prohibẽtur bigami. de bigamis non ordinãdis. Item preſbyterorum filij & illegitime nati. De filijs preſbyterorum. & in ſexto eo. ti. quorum pręciſa determinatio hic locum non habet. Hos defectus omẽs Sco. irregularitates nominat, extẽſo vocabulo.

¶Quantum ad articulum ſecundũ C ponendę ſunt concluſiones. Quęrit autem quæſtio, An omnis epiſcopus poſſit ordinare. Secũdo an tantum epiſcopus, & ita de miniſtro huius ſacramenti. Tertio quando poſſunt ordines conferri. Quarto quibus, & ita de impedimẽto ordinum in generali. ¶Prima concluſio. Probabile eſt dictu, omnẽ epiſcopum rite conſecratũ & ſolum talem poſſe ordinaria poteſtate omnes ordines in dei eccleſia conferre: nõ obſtante quacũq; vel cuiuſcunq; degradatione vel humana prohibitione &c. Ita tenent San. Tho. Richar. Palu. Tho. Argen. Gerſon de ptãte eccl'iaſt. &c. Quilibet enim epiſcopus ratiõe epiſcopatus pręciſe equalis eſt Papę in poteſtate conſecratiõis: ſecus in poteſtate iuriſdictionis. Hinc electus in Papã nõ accipit nouã conſecrationẽ ſecũdũ Palu. q. j. Sed Papa põt oẽs ordines cõferre ex ptãte ordinis quã habet: ergo & epiſcopus rite conſecratus idẽ põt ex ordine. Hic & Papa vocat epiſcopos fratres. Si enim nõ omnis epiſcopus hoc poteſt, vel hoc eſt propter demeritum vitę: vel carentiã fidei, aut gratię gratũ faciẽtis: quia hęreticus: aut quia ab eccleſia prohibitus: aut ſuſpenſus vel excõmunicatus: aut degradat⁹ & pręciſus: aut pœnis canonicis innodatus. Sed nullũ horũ impedit. Non primũ: quia vitę demeritum non impedit characteris infuſionem, qui a ſolo deo infunditur, & non ab alio niſi a deo auferri põt. In quo libet autem ordine character infunditur ſecundũ predicta ex opere operato ſi ordinator debitam habet intẽtionem, & alia neceſſaria obſeruat: quę ex diuina inſtitutione obſeruari debẽt in ordinationibus. Secus de gratia gratũ faciente: quę nõ infunditur in maliuolam animam. Item carentia habitus fidei & gratię gratũ facientis ſimiliter nõ impedit quin epiſcop⁹ poſſet ordinate de facto cæteris paribus. Sic enim eccleſiæ miniſtri eſſent in maximo periculo cõſtituti: & eccleſia ipa, cum nõ poteſt homo citra reuelationẽ ſcire ſe vel aliũ eſſe in gratia dei. Et ita ſemper dubitandũ eſſet, ſi quis rite eſſet ordinatus vel nõ. ¶Pręterea nõ requiritur neceſſario & de facto fides in eo qui ſacramenta vult conferre, nec gratia gratũ faciens, dum tamen alias debitã ſeruat formam & intentionem. j. q. j. cap. Quod quidem. ¶Pręterea poteſtas quę datur epiſcopo in ſua cõſecratione, datur et indeleb'iliter. Datur enim et per conſecrationem: ergo ſemp manet manente re ſacrata. Et licet is qui eſt excõmunicatus, priuat⁹ ſit executione iuris, non tamẽ priuatur executione facti, quę directe correſpondet poteſtati acceptę. j. q. j. cap. Si quis. Poteſtas enim per quam quis poteſt, nõ requirit licitum vſum, ſicut executio iuris, quę vltra poteſtatem requirit etiam licitũ vſum. ¶Pręterea. cum clericus degradatur nõ priuatur charactere ordinis: ſed ſolũ exuitur priuilegio clericali & dignitate ac legitima ordinis vel gradus executione. Nec obſtat quod dicitur. j. q. j. ca. Quod

quidem. §. Opponitur autẽ. cum dicitur, Degradatus epiſcopus poteſtatem largiendi ſacros ordines non habet. quia hoc intelligitur de executione iuris. Illam enim amiſit in degradatiõe: ſed non executionẽ facti. Nã adhuc poteſt ordines conferre: ſed nõ licite. Hoc vult textus ſequẽs & gloſſ. Vbi inuitur differentia inter habere poteſtatem diſtribuẽdi ordines: & habere executionem illius poteſtatis. Nomẽ executio includit in hoc loco vſum licitum: & dicit executionẽ non phibitam. Item de ordi. ab epiſcopo qui renun. epiſcopatui. cap. j. & ij. habẽt. Si quis ordinatur a tali ad rogatum alterius epiſcopi, dũmodo ſolum renunciauit loco, non male agit: ſed ſi renũciauit loco ſimul & dignitati: poteſt quis ab eo ſuſcipere minores ordines, ſed non maiores. Qz ſi de facto recipit maiores ab eo, ſi habet ignorãtiam in uincibilem, poteſt auctoritate epiſcopi miniſtrare. Si nõ habet ignorantiã inuincibilem: ſed craſſam, licet recipiat ordines caret tamen executione officij. Et ita eſt vere ordinatus, ſed executionẽ iuris non habet. Et cap. ſequente dicit, ꝙ epiſcopus poteſt diſpenſare cum his qui ignorãter ſiue ex ignorãtia ordinati ſunt ab epiſcopo excõmunicato. ¶Ex illo ſequitur corollarie ꝙ poteſtas conferendi ordines poteſt alicui cõuenire dupliciter: ſcilicet ordinaria poteſtate, & epiſcopali conſecratione. Et ſic conuenit ſolũ epiſcopis ex inſtitutione diuina. Cuius cõgruentiam tangunt doctores pręfati. Cum enim epiſcopus eſt ſummus ſacerdos & eccleſiæ princeps, merito ad eũ pertinet duces eccleſiaſticę militię ordinare & cõſtituere exemplo principis ſecularis. Alio modo cõuenit alicui generali vel ſpeciali cõmiſſiõe ſeu de conſuetudine: vtputa preſbyteris cardinalib⁹ & abbatibus. Itaq; epiſcopi ſuo iure ordinãt: cæteri vero cõmiſſione ſibi facta. Hinc epiſcop⁹ vt iure ſuo & veluti habens plenitudinẽ adminiſtrationis omnium ſacramentorũ ordinat: non epiſcopus autem vt iure alieno. Epiſcopus propter epiſcopalem cõſecrationem: non epiſcopus ꝓpter papalem commiſſionem, ſtante ordinatiõe eiuſdem in ſacerdotem: aut ex conſuetudine &c. Et ideo Palude nominat conſecrationem epiſcopi ſacramentũ: non diſtinctum a ſacerdotio: ſed quia eſt pars ſacramenti ſacerdotij. ¶Secũda D concluſio. Sacerdoti non epiſcopo poteſt ex generali vel ſpeciali cõmiſſione papę dari poteſtas conferẽdi minores & forte maiores etiam dẽpto ſacerdotio. Patet ex dictis ſupra. & Panor. capi. quarto de conſuetudine. ¶Nec videtur hic militare dictum aliquorum, qui hanc cõcluſionem non admittunt de ordinibus maioribus. Nã nõ poteſt dari ratio diuerſitatis. Immo ratio eorum videtur eſſe contra eos. Dicit enim San. Tho. ꝙ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Papa potest cōmittere non ēpo ea quę ad episcopalem pertinent dignitatē: dūmodo illa non habeant immediatā relationē ad verū corp⁹ Christi. Sed quia maiores ordines habēt immediatā relationem ad corpus Christi: supra qđ cōficiendum Papa nō habet maiorem potestatem q̄ simplex sacerdos: ideo nō potest cōmittere sacerdoti simplici eorū ordinum collationē. Illa ratio nō videtur sufficere. Nam secundū eundem distin. precedenti. q. ij. art. ij. Diacono & subdiacono cōmittitur doctrinę noui testamenti ꝓnūciatio. vbi ponit officium maiorū ordinum: docens officiū diaconi esse annūciare doctrinam euangelicam: Subdiaconorū vero, apostolicā. sed illa remote respiciunt consecrationem eucharistię. Etsi act⁹ eorū propriꝫ & perfectissimi ponuntur circa materię offerēdæ oblationem, quod est subdiaconi, etiam secundū San. Tho. & eucharistię dispensationem, quod est diaconi: tamē constat q⁹ officiū subdiaconi non habet immediatā relationem ad corporis Christi cōsecrationē, sed remotam: qa nullā habet potestatē circa cōtenta in calice: q̄ potest diaconus in necessitate dispensare. Et si hoc officiū dicitur habere immediatā relationē ad eucharistiam: hoc tamen non est circa eius cōsecrationem: sed dispensationem. & vtrūq; potest alius nō habens maiores ordines, de facto: licet nō de iure. Potest enim de facto laicus calicem cum vino potrigere & pane, etiam non tangendo vasa cōsecrata nuda manu. Et ita omnes actus illorum ordinum possunt fieri ab aliquo nō ordinato: secus de consecratione eucharistię. ¶ Tertia conclusio. Licet episcopi possint sola voluntate & verbo his quæ merę iurisdictionis sunt, humana potestate priuari: attamen quo ad ea q̄ sunt ordinis seu consecrationis aut potestatis episcopalis precise, non possunt nisi a solo deo spoliari. Prima pars est in gloss. de consec. eccle. vel alta. cap. Aqua. Sicut enim cōferꝫ, ita auferri potest iurisdictio: sed cōfertur sola voluntate & verbo. igitur &c. Secūda pars ꝓbatur ex dictis ibidem. Ecclesia enim nō potest ministrum impedire in his quę sunt ordinis precise. sed posse cōferre ordines, est in episcopo cōsecrationis & ordinis, ergo &c. Ad idē est gloss. de ordi. ab episcopo qui renun. episcopatui. dicēs. Resignatio non abstulit illi ordinem, sed ordinis executionē. Facit ad idem. j. q. j. ca. Quod quidem. Sicut ergo dignitatem & officium apostolatus apostoli quorum episcopi sunt successores, immediate receperunt a Christo deo & homine: ita & episcopus nō nisi a deo solo: suo potest ordine priuari. capiēdo ordinem large: vt supra: vt scilicet est gradus eminens disponens aliquem ad actum determinatum ecclesiasticum exercendum in dei ecclesia.

¶ Quarta cōclusio. Quis episcopus hereticus, apostata, degradatus, precisus, vel publice excōmunicatus sit ipso iure omni iurisdictione priuatus: nec possit quenq̄ a peccatis absoluere: potest tamē de facto omnē hominem ordinis capacem nō nolētem etiam sibi nō subditum ordinare nō obstante ecclesię iusta ꝓhibitione. Prima pars videtur nota ex precedēnibus. Secunda probatur, quia cōsecratione & ordine episcopali priuari nō potest. Non ergo requiritur in ordinis collatione de facto q⁹ ordinandus sit subditus ordinatori: sicut ex natura absolutionis, quę partim est ordinis partim iurisdictionis, & hoc ex ordinatione Christi. Potest ergo talis episcopus alicui volenti potestatem recipere, dare ordinem ministeriali ter. Et cū character ordinis ꝺ delebiliter & ex opere operato a deo infunditur ad ministerium episcopi, ecclesia non potest illam characteris infusionem impedire: licet potest facere sua prohibitione ne qs sit illi vel illi iudicialiter subiectus: nedeniq; sese possit illi vel illi iudicialiter subijcere: & ita sententiā ab eo recipere. Sententia em̄ a nō suo iudice prolata nulla est. ¶ Corollarie sequit. Ad hoc q⁹ aliquis possit ordinari, sufficit ex parte subiecti (saltem de facto: licet nō de iure) subiecti capacitas, vtputa homo masculus, qui nō est cōtrarie inuitus & inuolūtarius ad ordinis susceptionem. Et ex parte ordinātis, q⁹ sit episcopus aut ad ordinandū delegatus a Papa & sacerdos. Patet ex dictis. ¶ Dicit ꝺ de facto. Nullus em̄ sacerdos rite & de iure habet ministrare quodcūq; sacramentum seclusō necessitatis articulo nisi in sibi subiecto. ¶ Corollariū. Sicut quis pōt cōsecrare alienum & furatum calicem, aut panē seu vinum: ita & hominem peregrinum in quē nec habet dominiū nec iurisdictionē. Et licet oē agēs requirat subiectionē materię, nō tamē subiectionem iurisdictiōis. ¶ Dictū est in cōclusione, Publice excōmunicatus: secus de occulte excōmunicato. vt supra. Si aliquis diceret: excōmunicati & heretici nō ordinant nisi ministerialiter: Instrumentū autem non agit nisi coniunctū principali motori, igitur cū nō sunt deo cōiuncti, nihil possunt: Ad hoc est conclusio sequens. ¶ Quinta conclusio. Episcopi heretici rite ordinati, precisi suspensi, degradati, excōmunicati &c. seu quōcūq; mali: licet non sint deo iuncti merito fidei spei & charitatis: possunt tamē dici secundū qđ deo iuncti & numero: dum sacris initiati cæteros ordinare recte intendunt ecclesię formam seruando. Sunt enim numero de ecclesia, licet nō merito, & agenti principali (cuius facitū: licet prohibiti ministerium) secūdum formam ecclesię ministerialiter coniuncti. ¶ Sexta conclusio. Suscipiens ordines precipue maiores scienter ab ordinum

ministro, q̄ executionē sui officij ob ecclesię ꝓhibitionem aut spontaneam resignationem nō habet, licet sit rite cæteris paribus ordinatus: tamen est ab ordinum quos suscepit executione iure ꝓhibitus & suspensus. Probatur conclusio. j. q. j. cap. Remissionē. dicit, Et precipue maiores, qa vt habetur de ordi. ab epi. qui renun. episcopatui si quis a tali, licet renunciauerit episcopatui, receperit minores ordines: potest in ipsis deseruire: & deinceps in maioribꝰ initiari & ordinari. Q̄ si receperit ab eo scienter maiores ordines, caret executione officij. Secus si ignoranter. tunc pōt episcopus cum eo dispensare. Q̄ nō liceat ordines recipere ab alieno episcopo cum nō sit sibi subiectus: nec habet executionem in alienū parochianum non habito dimissorio. ix. q. ij. per totū. Et in. vj. de temporib⁹ ordi. cap. Eos qui. prohibentur episcopi ne absq; licentia superiorum sciēter vel ignoranter ignorātia crassa vel affectata alie nę Diœcesis clericos ordinare pręsumāt, sub pœna suspensionis ab ordinum collatiōe per annū. Et ordinati sic executiōe carent. ¶ Dicitur superior hoc in loco: de cuius diœcesi est ordinādus, seu in cuius diœcesi obtinet beneficiū ecclesiasti cum: seu habet (licet alibi nat⁹ fuerit) domiciliū. cap. Nullus. eo. titu. lib. vj. De ordinatis simoniace dicetur sequen. Ratio conclusionis habetur. j. q. vij. ca. Daibertum. Qui nihil habuit, nihil dare potuit. saltem eo modo quo non habuit. Sed tales de quibus conclusio, nō habent ordinum exe cutionem: cum sunt ab ecclesia prohibiti. igitur. ¶ Pro tertia parte quęstiōis de tempore ordinationum: & ætate ordinandorū: supponantur hic dicta pręcedentis dist. de tempore: de subiecto, & ministro tonsurę. ¶ Quibus suppositis est hæc conclusio septima. Tametsi ecclesia seu ius scriptum, & tempus & ætatem congrua pro ordinū susceptione & collatiōe determinauerit: attamen huiusmodi determinatio & limitatio nō est de necessitate sacramenti, sed pręcepti & ministri. Probatur conclusio. cap. De eo. de tempor. ordinan. Licitum est episcopis dīticis & alijs festiuis diebꝰ vnum aut duos ad minores ordines ꝓmouere. Et sic habetur limitatio temporis pro collatione minorum ordinum: qui omnes possunt vno die recipi. dist. xix. ca. Si Romanorū. Et cum hoc tē pore collationis maiorum ordinum. de eo q furtiue ordi. recepit. De maioribus ordinibus habetur. cap. prefato: q⁹ nō possunt recipi nec cōferri ab episcopo nisi in. iiij. temporibus. In sabbato paschæ. Itē de passiōe domini. Sed illa limitatio quo ad tempus non restringit Romanū pōtificē Minister transgrediens illud ius ab ordinum executione, & ordinatꝰ suspēditur & puniturꝫ donec habeat Papalem dispensationem. eodem tit. ca. Quidam. Aut episcopi. cap. Consultationi. Nec possunt duo maiores vni eodem die cōferri. eo. ti. ca. Literas Episcopus in cōtrariū factēs suspēditur a potestate ordinandi. cap. Dilectus. ¶ De ętate ordinandorum statuitur in Clemē. Generalem. de ęta. & quali. ordi. Annus. xviij. ꝓ subdiaconatu, vicesimus pro diaconatu: vicesimus quintus ꝓ sacerdotio. Ita q⁹ sat est attigisse. xxv. Aetas minoꝝ ordinū est maior infantia, hoc est septēnio. xxix. dist. ca. De his. Item lib. vj. Nullus. de tempo. ordi. Et per hoc corriguntꝫ dicta in decre. di. lxxvij. Nūc em̄ mores cōtrarij cōtrarię innitūtur rationi. Tunc em̄ tardius, nunc citius eruditū tur Christiani in his quę pertinent ad diuinū cultum, nec absc̄dunt diuina mysteria vt olim &c. De minorēnibus adhuc infantibus: quo ad oēs ordines, ad hoc est sequens propositio post Sā. Tho. Bonauē. Richar. Palu. Tho. Argen. Sco. ¶ Octaua cōclusio. Ordinis sacramentum: licet datꝫ non debeat quo ad ordines maiores nō habenti vsum rationis & adulto: attamen non exigit in suscipiente de necessitate sacramenti rōnis vsum, sed de congruitate & necessitate pręcepti ecclesię. De pueris. j. q. j. ca. Pueri. Pueri ad sacros ordines nullatenus admittant. Includunt aliqui etiam ordinationem episcopi, secus de obligatione officij episcopalis. Cum enim debet esse spōsus ecclesię, requiritur ad eius obligationem & acceptationem ratiōis vsus. Sic nullus potest esse curatus, abbas, prior, beneficiatꝰ, nisi assentiat de iure canonico. Vnde lib. vj. de pręben. Si tibi absenti. dicitur, q⁹ dum beneficium absenti confertur, nullum ius ei acquiritur quousq; ratum habeat. Ita intelligendum est dictum San. Tho. & Bonauē. dicentium ad cōsecrationem episcopalem necessario requiri vsum rationis. Ratio primi est, voti cōtinętię ex statuto ecclesię annexio. Et nullus potest obligari voto nisi ꝓprio. Dicit Palu. dist. xxxvij. q. j. Puer si in cunis ordinaretur, cum iam adolescit tenetur ex statuto ecclesię ad cōtinentiam propter susceptum ordinē. Hic dicit q⁹ non tenetur cōtinere: sed verus sacerdos existens potest contrahere: quia non potuit nescius obligari. Hoc videtur esse verum de obligatione personali & de voto clericorum personali: vt cum parentes pro eo vouerunt. Sic enim potest resilire, & nō tenetur eorum voto. secus de statuto ecclesię. In dist. xxxvij. loquitur de statuto ecclesię: quod secundum eum potest ignorantem obligare dum habuit eius notitiā. Et ita poterūt eius dicta cōcordari, quia aliter & aliter loqtur de obligatiōe voti: vel ex statuto ecclesię vel obligatione propria. Ratio secundi est, quia congruit vt nulli detur gradus ecclesiasticus cuius actum exercere non potest. sed carens vsu ratio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis nō potest cōgrue actum ordinis exercere.ergo &c.Ratio cōclusionis potest esse.In collatione ordinum nihil aliud fit, nisi q̄ datur alicui potestas ad exercendum actum ordinis. Quid em̄ est ordo nisi gradus disponens ad ministrādum in determinato gradu ecclesiasticor̄ vt supra. Sed gradus respectu cuius competit actum illum exercere,potest duratiōe & tempore prēcedere actū illum vel potentiam propinquam. Non autē repugnat aliquem recipere potestatem, cuius non statim potest habere vsum. Et potestas ipsa pōt esse prior actu. Remoto vero posteriori nō tollitur prius. Itē sufficit quem posse quandoq; exire in actum dum sibi confertur potestas exercendi actum. Prēterea, potest aliquis baptizari nullo homine posito in mundo nisi baptizando & ministro cæteris paribus. Sic similiter cōfirmari,ergo & ordinari sine eius cōsensu: vt fit in minorib⁹ ordinibus.& tamen illa sacramēta imprimūt character̄.Nullibi em̄ reperitur diuina lege prohibitum. De clerico ordinando per saltum habeā de quodam qui ante annos discretionis recepit ordines minores,& tamen factus vir non fuit re ordinatus cum maiores susceperit ordines. ¶Ex parte ordinādi nō videā aliud requiri nisi nō repugnantia subiecti:sed puer nō habet voluntatem cōtrariam:etsi nō possit elicere positiuam voluntatem. Et licet in adulto suscepturo sacramētum nō indigne requiratur volūtas positiua vera vel interpretatiua:secus tamē est in paruulis non habentibus ꝓtunc vsum ratiōis. Sufficit em̄ q; nō habeant volūtatem positiue cōtrariam, ita q; velint nō suscipere. Stat ergo(vt videtur)cōclusio, q̄uis sic ordinans peccaret,& ecclesię cōstitutioni cōtraueniret. ¶Corollarie sequitur. Sicut baptizatus dissentiens cōtrarie simpliciter & absolute nihil recipit : ita similiter ordinādus volens nō ordinari simpliciter & absolute nihil recipit. Nemo em̄ cōpelli potest ꝓ inuitus & cōtrarie nolēs suscipiat baptismum vel ordinem.capit. Maiores. de baptis.& eius effectu. ¶Dictū est dissentiēs simpliciter,quoniam si dissentiret cōditionaliter,attamē vellet ordinari:nollet tamen nō posita illa vel illa conditione:hic vere ordinatur, sicut supra de baptismo. ¶Corollariū.ij. Quis aliquis nō possit absolute cogi vt ordines suscipiat, potest tamen cogi coactione conditionata,vtputa metu inferendę pœnæ,priuationis beneficij,aut ecclesię: vel prębendę:aut executionis &c.tempore nec̄sitatis in ecclesia dei:& tūc metu peccati aut lęsiōis reipublicę vel geminę charitatis. ¶Si dicit, ergo cum ex parte ordinandi non requiritur cęteris paribus nisi nō repugnātia subiecti,ergo mulier potest ordinari:Nā vbi est idem agens & passum eiusdem speciei:erit idem effectus,Respondetur: verum est de agente naturali necessitate:secus de agente voluntario & cōtingenter.Nec episcopus dat characterem,sed facit actū sacramētalem:ad quem Christus dat characterem. Est ergo agens ministeriale,nec necessario sequitur effectus sacramenti,nisi necessitate pactionis diuinę.Negatur ergo cōsequētia. ¶In quarta parte quęsiti habetur de impedimētis ordinis:quę possunt reduci ad tria.scilicet naturæ:fortunę: & maculę.De impedimēto naturæ est hæc cōclusio ad p̄cedētes. ¶Nona cōclusio. Sexus virilis est ex institutione Christi de necessitate sacramēti ordinis ecclesiastici:ita q; in hoc papa nō pōt dispensare. Probatur,per sacramētū ordinis aliquis ponitur in gradu eminenti ecclesię.Hoc autem non competit mulieri ex ordinatiōe apostolica:& dei dicentis Gen.iij. Sub viri potestate eris. Cum ergo nō est sexus Hierarchicę dñationis:sed subiectionis.ergo &c.Cur em̄ Christus non contulisset matri suę ordines si fuisset capax? Cur denique ecclesia spoliasset totum sexum illo priuilegio:si fuisset capax ordinis? Hic apostolus phibet mulierem docere in ecclesia.j. Timot.ij. Item debet orare velato capite.Et sicut ecclesia Christo : ita mulier viro subiecta erit. Ephe.v. Palu.q.iij.j.ar. vult q; papa posset mulieri dare coronam: cum hoc sit positiuum.Hermaphroditus cum est mō strum in natura,ordinari nō debet,& corpore vitiatus. Esset enim opprobrium cleticis. Prætera ępe nescitur cuius sexus: An vir vel mulier. Si mulier,ordinari non pōt. Si vir,non debet: alludenter ad legem vet.corpore vitiatos cohibentem a ministerio . De ætate habetur conclusione vij.& viij . ¶Decima conclusio. Defectus natalium pariter & seruitutis conditio ordinis impediunt susceptionem non de facto,sed de congruo & iure scripto.Primum patet dist.lvj. Presbyterorum filij ad sacra officia nō sunt admittendi. De filijs presbyte. nō ordinā. Filij presbyterorum & cęteri ex fornicatione nati ad sacros ordines nō promoueantur: nisi aut monachi fiāt aut in cōgregatione canonica regulariter viuant. Sic enim secundū Richar.iam professi,possunt sine dispensatione sacris initiari. Deutero.xxiij. Non ingredietur mancer hoc est de scorto natus in ecclesiam domini vsq; ad decimam generationē. Sunt enim ępe imitatores paternę incontinētię. Si florent virtute,possunt per dispensationem promoueri ad ordines. ¶Si dicitur: vnusquisq; suam portabit iniquitatem,conceditur.Et vnicuiq; plus obest demeritum proprium, q̄ alterius peccatū respectu dei:redundat tamē apud homines ępenumero in malum pœnę nō culpę alterius.Nec per hoc filius portat iniquitatem patris cum veluti illegitime natus arcetur ab ordinibus

& paterna successiōe in eadem ecclesia, quia sine culpa propria arcetur velut irregularis ab illis. Irregularitas em̄ contrahi potest sine peccato.Exemplum de iusto iudice iudicio sanguinis.De cōditione seruili. De filijs presbyterorū.cap.j.Item de seruis nō ordinādis.ca.j.q; ante manumissionem non debent ordinari: alias suo restituentur domino.dist.lviij.fere per totū. Impediuntur em̄ per hoc sacramentū ab onere seruitiorū suis dominis debitorum. ¶Nec obstat dictum apostolicum.In Christo Iesu nō est seruus,Gal.iij.Verū est,subiectione legali:quia lex cessat venięte euāgelio:nec acceptio personarum est apud deum. ¶Prēterea:licet seruitus peccati etiam impediat ordinis susceptionē de congruo: ita q; suscipiēs ordines in mortali,mortaliter peccat,secūdū Richar.illa tamē non enumerat inter impedimenta irregularitatē inducentia quę respiciunt forum ecclesię.Ideo dictū fuit in cōclusione. Nō de facto &c.Ratio generalis omnīū hmōi impedimentorum,secūdū Bona.& Tho.hęc est. Hoc sacramētum ordinis cętera prēcellit ratione signi & significationis.Nam nō solum sacramentum ipm̄ est signū:sed etiam suscipiens ipsum habet rationē signi.Ordinatus em̄ ordine sacerdotali Christū repręsentat vnicū ecclesiæ spōsum:& qui est vn⁹ vnius. Cū vero talis ratio secundū omes deficit in bigamo qui carnē suam diuisit in multas: igit̄ arcetur ab ordine. Insuper abundat hoc sacramentum in ratione remedij:quia secundū prędicta cōfert gratiam multiplicē ad curandū subiectū & habilitādum ipsum . Hinc nominari solet sacramentū dignitatis:quia ponit hoiem in eminentem statū & gradū ecclesię:& requirit de congruo ex constitutione humana alludenter ad diuinam,hoiem honestū apud seculum. ¶Ad honestatē secularē requirit claritudo multiplex. Originis,nois,famæ,corporis, actionis,cōditiōis,& conuersationis. Illegitime nati carent claritate originis. Habent enim obscuram & probrosam originē,etiā in leg.ve. Deutero.xxiij.Publice pœnitentes & infames carent nois claritudine propter maculam infamię quā contraxerunt. Obscuritatem corporis habēt dęmoniaci,epilētici,in corpore notabiliter vitiati, in mēbris truncati & imperfecti.Homicidę carent bonę actionis claritudine quia humanū sitierūt sanguinē veluti hūanæ sanitatis hostes sęui & truculenti.Conditio seruilis affert præiudicium dño susceptis ordinibus nisi emācipetur:& sic affert quandā obscuritatē personę seruili. Tēporalium sollicitudo ꝓfus auertit ab ordinū executione,& notabiliter est impedimento.distin.lj.cap.j. Sic de obligatis ad ratiocinia.Ideo tales prohibētur ordinari propter cuiusdam honestatis cārentiā quam vult ecclesia suis ministris nō abesse. ¶Nūc de impedimento fortunę,qđ est homicidiū. Circa qđ notādū est, vt habet glos.Cle.vni.de homicidio.Mutilatio cōparat homicidio quo ad irregularitatē. Homicidiū aūt inuenitur quadruplex, scilicet simpliciter voluntariū: & id semp requiritur ad incurrēdū irregularitatē rōne homicidij, siue hoc fiat consilio, ope,auxilio,defensiōe,p̄cepto,mandato,cooperatione,exhortatione &c. vt occidatur homo cū effectu.dist.l. Si quis viduam. Et de clericis pug. in duello. vbi dicit̄.ca. Hēricus.Homicidiū tam facto q̄ p̄cepto,q̄ consilio,q̄ defensione ꝓpetrat &c. Vnde in eo.cap. Sacerdos qui posuit pugilē qui reum ictib⁹ mactauit : irregularis est ac si per semetipsum occidisset. Ad idē ca. Sicut dignū. de homicidio. Oportet aūt mortē cū effectu sequi,quia lex promotionis factū requirit.xv.q.j. cap. Si quis non iratus. ¶Homicidium nō volūtarium contradictorie ad voluntariū, est per abnegationē liberę voluntatis & electionis,vt in furiosis &amentibus.Hinc dicitur Clemen.vnica. de homicidio . Si furiosus aut infans seu dormiens hominem occiderit:vel mutilauerit:nullā per hoc incurrit irregularitatem.Carēt enim vsu rationis. Dormiens videtur esse qui noctu dormiendo ambulat & hominem occidit : nesciens quid faciat. ¶Homicidium inuoluntarium cōtrarie ad volūtarium:noluntarium,cū quis vult actu elicito non occidere:& tamen sequitur occisio.Exemplum. Aliquis me nolente leuat brachium meum violenter & occidit manu mea hominem. Vel cum ego succido arborem, & alius me ꝓhibēte quātū possum opponit se lapsui arboris &c. Hic ego potius dicor patiens q̄ agens nec incurro irregularitatem propter defectum voluntarij.l.dist. Si qui arborem. ¶Homicidiū mixtum ex vtroq;:puta quod est partim voluntarium,& partim inuoluntarium seu conditionatum: vt cum volo non occidere hominem : sed quia mortem vitare non possum, nisi occidam meum inuasorem: volo eum occidere:alias non occisurus eum:si pateret alia via effugij: quia nō directe volo eius mortem,sed meam euasionem & defensionem:non incurro irregularitatem. Sic dicitur vbi supra Clementi.vnica. Ad idem censemus de illo qui mortem aliter vitare non valens suum occidit vel mutilat inuasorem . Notanter dicit suum inuasorem, & mortem propriam:secūdum glossam ibidem. Si enim quis vellet inuadere mihi coniunctum sanguine vel amicitia,& ego occido eius inuasorem, incurro irregularitatem:quia non occido meum inuasorem. Hinc non oportet ponere illam distinctionem quam facit Palude quæstione tertia : articulo secundo.conclusio.iij.post Gratianū. xv.quæst.j.

Universidad de Deusto
Biblioteca

q; sic occidens in casu ineuitabilis mortis potest in susceptis ordinibus ministrare: sed nō vlter⁹ ordinari: quia nouum ius videtur vetus hic corrigere. Cōsimilia exempla possunt poni de homicidio casuali. cap. Lator. De homicidio. cap. Dilectus, cum quis dedit operam rei licitę vel illicitę &c. ¶ Secundo notandū: quia mutilatio comparatur homicidio quādoq;. Mutilare multiplicit̃ accipitur. Angelus in sum. in ver. Corpore vitati. dicit. Debilitatio membri reddit ipsum ineficax: sed mutilatio dicit amputationē. Vnde. secundum eūdem habere mēbrum mutilatum est habere mēbrum abscissum. Idem vult auctor casuum in. vj. ca. Is qui. de homicidio. & allegat alios. Idem videt velle Richar. qui sępe vtitur mutilatio pro amputatio. Et Palu. similiter. Idē Panor. cap. De diaco. Qui cle. vel vo. Quid si non mutilat mēbrum, sed debilitat ipsum? Respōdet q; nō incurrit irregularitatē: quia adhuc facit ad decorem, & in pœnis mitior pœna est acceptanda. Et sic idem est apud eum detrūcare, amputare, mutilare. ¶ Quid autem venit nomie mēbri: non idē vidētur sentire doct. Secūdū Palu. mutilatio mēbrorum dicitur illarum partium corporis quę amputata deinceps nō crescunt. Nā abrasio crinium, vnguium, vel euulsio, lęsio pellis aut carnis, nō dicūtur mutilatio membrorum. Talia enī nō dicūtur mēbra. Sed amputatio manus, digiti, pedis, articuli digiti vel notabilis ptis pedis quæ redire nō possit, dicitur mutilatio membrorum ꝓprie dictorū. Panor. dicit membrū esse qđ habet officiū separatum & distinctū ab alijs mēbris, vt oculus. lv. dist. Si euangelica. Vel manus aut pes ad tangendū vel ambulandum. Addit. Digitus autem nō est proprie mēbrum: sed pars mēbri. Et ita secundum Angelū ver. Homicida. v. Pro hoc textus. lxxxix. dist. cap. Singula. iuncta glos. vbi appellatur membrum: quod habet officium distinctum. Ex quo potest inferri secūdum doctores, incidens alicui digitum nō est irregularis: secus si totam manum vel oculum aut pedem. Ex illis facile formari possunt conclusiones de impedimento fortunę. Ponitur pro ratione probibitionis homicidarum ab ordinum susceptione. ex cap. j. de homicidio. lib. vj. Nam sacramētum ordinis principaliter ordinatur ad eucharistię consecrationē: quæ est sacramentum pacis, & charitatis, & oīs benignitatis. Occisio vero volūtaria hominis est inimica pacis & charitatis, & opus crucifigētium: & cōtraria Christo: qui attulit vitā, & venit dispersos congregare in vnū &c. ¶ Cōsiderādum est q; ad incurrendū irregularitatem nō sufficit sanguinis effusio sola secundum Panor. vbi supra: sed oportet q; interueniat mors vel mēbri detruncatio. Aut secundum Angelū, omnimoda mēbri debilitatio & inhabilitatio. Et ita secundum eum non videtur sufficere q; mēbri pręsentia faciat ad decorem dum taliter debilitatum est. ¶ Consequēter notandū K circa primam homicidij acceptionem, q; homicidium quandoq; cōmittitur mādato seu p̄cepto, & tunc mandatarius & mandās peccant: & vterq; incurrit irregularitatem si mors subsequatur, vel mutilatio: quia vt dicitur de sententia excōi. cap. Mulieres. Is cōmittit, cuius mādato delictū cōmitti probatur. Ad hoc de cleric. pug. in duello. ca. ij. vbi dicitur q; homicidium fit tam facto q̄ præcepto. ¶ Cōmittit consilio cum nō solum consulitur directe alterius occisio vel mutilatio, sed etiam consulitur aliquid quod est causa propinqua occisiōis vel mutilatiōis: vt notat Panor. cap. Ad audientiam. & cap. De cętero. de homi. De huiusmodi consilio dicendum sicut supra de bello. Licet clerico exhortari alios ad fortiter pugnādum: ad quod sępe comitatur mors nō volita: sed non ad occidendum. ¶ Cōmittit defensione dum quis de facto paratus est alium defendere, & defendit: vt mors subsequatur siue per se ipsum, siue per alios quos ad hoc ordinat sua auctoritate. Sic de mutilatione. ca. Henricus. de cleric. pugnan. in duel. Et cap. Sicut dignum. de homi. Et non est curę quo ad irregularitatem: si mandatarius alias erat eum occisurus vel non, secus quo ad restitutionem. Non enim tenetur dans consilium ad restitutionem: si ille cui dedit consilium alias occisurus erat eundem. Sufficit ad irregularitatem incurrendum, q; eo defendere parato ex animo cum effectu occisus est. Sic Saulus nunc Paulus custodiuit vestes lapidantium Stephanum, sed in eius promotione dispēsauit Christus. Nec tunc erāt cōstitutiones ecclesię. Vterq; ergo & mittens & missus pro defensione homicidę animo & voluntate occidendi vt homicidiū in effectu consummari possit, irregularis est subsequēte morte: secus si mors aut mutilatio non sequatur cum effectu. ¶ Item permissione cōmittitur homicidium. Et licet quidam dicant hoc habere locum in prelatis: quorū est ex officio cohibere malignantes: attamen iura loquuntur vniuersaliter de omnibus qui ex dolo nolunt prohibere ne mors inferatur, cum id facere possent cum effectu. Quia enim sitiunt alterius mortem: ideo nolunt prohibere. ¶ Cooperatione. sicut in capit. Dignum. de homici. §. j. vbi dicitur. Illi qui venerunt seu accesserunt animo occidendi, feriendi, seu capiendi illum sanctum virum Thomam Cantuariensem, & tamen non iniecerunt manus in eum: si tamen ex illa captione mors secuta esset, pari vel fere pari pœna essent cum occisoribus puniendi. Ad

idem cap. Studeat. l. distin. Dederunt enim operam rei illicitę: & voluntate interpretatiua quantum in se fuit inuaserunt eum. Qui ergo vult irregularitatē ex homicidio vitare, necesse est nec voluntate, nec opere seu actu homicidium commiserit per se vel alium: & q; operam non dederit rei illicitę: fecerit q; diligentiam debitam & soli tam ad pręcauendū homicidiū. cap. Dilectus. de homici. Si vero dedit operam rei illicitę reus est omniū quę sequunt ex hoc. lib. vj. ca. Is qui. eo. tit. De eo qui cōcepto in alium odio fecit eū per alios verberari, expresse tamē prohibendo ne occidāt eum. Sed cum mors subsecuta fuit, mādatarius irregularitatem incurrit, & is qui mandatū dedit vt percuteretur. Dedit enī operam rei illicitę: & debuit hoc malum pręuidere. ¶ Animatione vel exhortatione. ca. Sicut dignum. de homi. Q̄d limitat Panor. quādo illa animatio specialiter directa est ad homicidium: quia tunc incurritur irregularitas. ¶ Auxiliatione, quantumcūq; paruū sit auxiliū. Et licet auxilium id quandoq; fiat in re licita ad quā tamen mors sequitur: licet careat peccato, sed nō irregularitatis pœna: propter mortem subsecutam. Si dicitur: Exo. xxiij. Leuitę in le. vet. potuerūt occidere, igitur & nūc: Respondetur negando consequentiam: quia iu dicialia habēt finem: & lex illa fuit lex timoris & infligens pœnam sanguinis. Noua vero lex pacis: ideo ecclesia illud prohibuit nūc: licet tūc fuerit ad iussum Moysi Leuitis pmissum. ¶ Oz autem Petrus auriculam amputauit Malcho & de hinc ordinatus fuit in episcopum, non impedit: quia tūc non fuit illa ecclesię prohibitio. Itē Phinees occidēdo sacerdotiū meruit. Numer. xxv. Macchabęi bellatores fuerunt sacerdotes. j. Macchabæo. v. Itē factū Dauid tūc fuit iudiciale. &c. L ¶ Demum de impedimento maculę videndum Dicitur autē aliq̄d maculari dupliciter. Vel ex diſ cōuenientiū pręsentia & appositiōe. Vel ex inesse debentium absentia & priuatione: vt cū quis priuatur eo quod pertinet ad eius formam: dispositionem, exercitium, statum, officium, &c. Sic peccator carens gratia gratum faciēte dicitur maculam habere. Itē carens mēbro debito ad hunc vel illū actū inesse debentem. Sic dicitur: infamibus non patent portę ecclesiarum, dignitatū. De reg. iuris lib. vj. De infamia & infamię macula supra habeť. Hic de corpore vitiatis dicēdum. ¶ Vitiatus ex iusta necessitate vel casu: & pręter suā culpam, si ex hoc non generatur notabilis deformitas corporis: recte potens vel horrorem vel scandalum populi, aut ordinis irreuerētiam vel indecentiam gignere, aut inhabilitas vel impotentia rite exercendi ordinis officium, non prohibetur cæteris paribus ab ordinum susceptione vel perceptorum administratione. Hæc conclusio habetur in diuersis canonibus. distin. lv. Et de corpore vitiatis non ordinādis. Et exemplate, figurati ue, & alludenter in vete. le. Leui. xxj. Sic non prohibetur ab ordinib⁹ qui ex iusta necessitate facti sibi amputari virilia. Exemplum de sacerdote q; ad cōsiliū medici ꝓpter vitare leprā hoc in se fieri pmisit. De corpe viti. cap. Ex parte. ij. Sic dicitur dist. lv. ca. Eunuchus si per insidias hominū factus est: vel si in psecutiōe eius amputata sunt virilia: vel si ita natus est, pōt cæteris paribus in ep̄m pmoueri. Ad idē ca. Si quis ꝓ ægritudine. cap. Si qs a medicis. Si quis a medicis sectus est aut a barbaris abscissus, in clero pmaneat. ¶ Corollarie sequit̃. Si quis sponte & nō ex necessitate debita facit sibi amputari virilia vel mēbrū aliud propter fugere venerea &c. homicida est, & ordinari nō debet. ca. Pœnitētes. ca. Si quis absciderit. cap. Si quis carnali. cap. Qui partē. de corpore viti. Nō enim habet iustam causam. Nec facit obsequium deo, quia irrationabile est & legi contrariū. ¶ Dicitur vel casu &c. Qui enī volēs operi rusticario intendere p̄scindit sibi digitum non incurrit irregularitatē. Item non dedit operā rei illicitę. Secus secūdū aliquos: si dedisset operā rei illicitę. ca. j. de cor. vit. de clerico qui in duello partem digiti amisit: sed tam paruam q; sine scādalo populi celebrare potuit. fuit ergo cū eo dispēsatum. Et ita dans operā rei illicitę, si ex hoc priuatur membro, incurrit irregularitatem. Cōcordat Palu. q. iij. art. iij. cōclusione. iij. dicēs. Si quis per factum & culpam suam &c. Sic si quis vitiať propter ęgritudinem corporis. Ab hostibus. In bello iusto. In persecutione infideliū. Si casu fortuito. cap. Lator pręsentium. dist. lv. Normani presbytero digitum absciderunt. Dicitur enī ibi. Si qui a medicis vel dominis siue paganis non sponte tale quid patiuntur: non prohibentur ab ordinibus. Sic in capit. Cum de tua. dicitur de habente in oculo maculam. Si non generat notabilem deformitatem, potest in episcopum promoueri. Et de cle. ægro. capi. Presbyterū. prohibetur presbyter a celebratiōe cui amputati fuerūt duo digiti a prędone cū medietate palme: tum ꝓpter infirmitatem, tum propter scandalū populi. Sic leprosus curatus prohibetur ab administratione propter horrorē populi. ca. Tua nos. & sequeñ. eo. titu. Item si careret ambobus oculis nō debet ad sacerdotium ordinari. dato etiam q; vnū oculum casu amiserit. capit. Præcepta canonica. & cap. Si euangelica. distin. lv. Vix enim poterit omnia videnda in altari vno oculo conspicere: & legēda rite legere. Sic abscissio pollicis vl' tāta debilitatio q; eucharistiā frāgere nō posset. c. Thomas. de cor. vit. Iō noiati disponit q; ille cui eruť

Universidad de Deusto
Biblioteca

est oculus,nō debet ordinari in ſacerdotem.capi. Si euangelica.& capi. Precepta canonica.diſt.lv. ¶Corollarie ſequit. Quodlibet corporis vitiū vndecūq; proueniat, ſi reddit hoiem impotentē & inhabilē ad ſacerdotiū & eius miniſterium rite peragēdum, impedit ordinis ſuſceptionem. Sic de vitio generāte ſcandalum & horrorem populi. vt āputatione naſi &c. Inducūt eñ quādā obſcuritatem perſonæ. Q; ſi alicui poſt ſuſceptum ordinem talia contingunt preter ſuam culpā:poteſt ea q̄ ſunt ſacerdotalis ordinis exequi: dēpta celebratiōe miſſarū, dicit Angelus in Sum. ver. Corpore vit. Allegat cap. preſbyterum. de cleri. egrotante. ¶Ad factū. S. Marci poſtea patriarchę alexādrini,amputantis ſibi pollicē:Dicendū Exempla & facta ſanctorum nō ſunt ſemper trahenda in ſequelam. Ordinatus eñ ex diſpenſatione Petri fuit:& ordinatione ſpūs ſancti,ſi ſaltem impedit⁹ fuit aliqua lege ꝓhibitiua. Et forte tā modica fuit amputatio: q; nihilomin⁹ potuit facere ſuū miniſterium. Si dicitur:afflictio nō eſt addenda afflicto: Negetur cum ſubeſt cauſa: licet nō precesſerit culpa. Nec illa prohibitio ab ordine eſt proprie dicēda afflictio in corpore vitiatis,ſed ſalubris prouiſio &c.

M ¶Quantum ad articulum tertium eſt dubium primum. Q; ſexus virilis non ſit de neceſſitate ordinis. Probāt poſt dicta pri⁹. xxvij q.j.cap. Diaconiſſam. Et ca. Si quis rapuerit. vbi habet,q; diaconiſſa non debet ordinari ante annos.xl. Et in alio cap.diſponitur de pœna rapiētis diaconiſſam. Itē di.xxiij.ſit mētio de p̄ſbytera.ergo ordines nō ſolū cōferunt in virile ſexū, ſed & in muliebrē. ¶Præterea:ſi ordo repugnat ſexui muliebri, hoc eſt quia mulier nō poteſt habere poteſtatē iudicandi aut doctrināndi. Sed hoc non prohibetur. Iudicum.iiij. Delbora iudicauit populum Iſrael, & ei prefuit multis annis. Item Maria Magdalena nominat apoſtola,& bene docuit populum,vt docet eius legenda. nō obſtāte dicto apoſtoli.j.ad Timo.ij. Vbi ꝓhibet mulierē docere i eccl'ia. ¶Preterea:mas & fœmia in ſpecie humana ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſimæ: ergo quod cōuenit vni rationi ſpeciei humanæ:& alteri.ſed viro hoc competit quia homo. ¶Præterea.ſubiectum characteris eſt anima rationalis: & illa eſt eiuſdē ſpeciei in muliere & viro. ¶Præterea:q̄ ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſimæ,habent rationē ſuę nature eandē actionem,& in eundem poſſunt effectum. Sed ſic eſt de viro & fœmina igitur. ¶Dicendū. Mulier nō eſt apta ad ordinū ſuſceptionem. cuius ratio eſt diuina voluntas:& ordinatio. Ad primum dicit gloſ. Diaconiſſa: abbatiſſa. Aut diaconiſſa nō ab ordine diaconatus:ſed quia ad legēdum euāgeliū publice in officio diuino ordinata,& inſtituta ad hoc orationibus & decretis eccleſiæ: vt Palu. videt ſentire de mulieribus q; poſſunt tonſurari:cum hoc ſit eccleſię. ¶Pref bytera vero dicitur matrona ſenior aut vidua vniuira aut matricuria.cap. Mulieres. diſtin.xxxij.quæ fuit vxor preſbyteri græcorū aut potentis habere vxorem. Dicitur ergo p̄ſbytera ex ętymologia nominis non ex ordine ſuſcepto. ¶Ad aliud: Character ordinis non videtur naturaliter repugnare mulieri de potentia dei abſoluta: ſecus de ordinata. Nec repugnat mulieri habere poteſtatem iudicandi in temporalibus, ſed poteſtatem clericorum quæ fundatur in charactere ordinis,ſeu ordine. Nec congruit mulierē publice docere in eccleſia. Nā ſecūdum Chryſo. ſuper cap.ij.epiſtolæ primę ad Timo. ſunt multum loquaces,præſtarent fomenta luxurię. Item debent eſſe ex inſtitutione diuina ſubiectę viro: ideo non permittitur eis auctoritatiue & ex ordine docere:ſec⁹ de pia & deuota exhortatiōe:quā dubium non eſt ſanctas quandoq; feciſſe. Sunt etiam alię ratiōes &c. ¶Ad aliud. Inter virum & mulierem non eſt diſtinctio quantum ad conſecutionem ſalutis ętern̄e. Et ſic locutus eſt apoſtolus.ad Gala.iij.& Auguſtinus.xxj.de ciuita.dei. Secus quo ad regimen eccleſiæ & actus Hierarchicos exercendos. Sic enim ſolos viros elegit Chriſtus. Et ideo viro non vt homini:ſed vt homini maſculo conuenit habere ordinem. ¶Ad aliud,negetur maior. Vir enim non poteſt concipere ſicut mulier. Vnde illa maior non habet veritatem de agente quodāmodo inſtrumētali & maxime reſpectu talis effectus:qui attingi non poteſt a tali cauſa: non poſita quadam extrinſeca & quaſi in alterius voluntate conſtituta diſpoſitione ſibi conueniente ex ordinatione principalis agentis liberi,& cōtingēter includentis huiuſmodi effectum, vt inquit Tho. Argen̄. Sic eñ non obſtante ſimilitudine in paſſis duobus:poteſt huiuſmodi inſtrumento cōpetere actio vni⁹ effectus quæ non competit alteri non habenti talem extrinſecam diſpoſitionem ex ordinatione libera & voluntaria principalis agentis. Determinat enim in hoc caſu agens principale paſſum id ad hunc effectum & non aliud. Determinat in quā dando ſibi potentiam propinquam pariter & remotam ad actum aliquem. Sic epiſcop⁹ qui eſt quaſi miniſter & inſtrumentum dei: ex diuina ordinatione precise determinat & ordinat maſculum ad ordinum exercitium & non muliebrem ſexū: cum ei vt tali ex diuino ſtatuto non competat habere exercitium ordinum.&c. ¶Secundum dubium. Eſto:aliquis de lege veteri ſacerdos ſuperuixit vſq; ad inſtitutionem nouę legis, An talis fuiſſet de nouo ordinandus. Et q; non, videtur. Nā dicit Paulus.j.Corin.x. Omnes eandem eſcam manducauerūt ſpiritalem: & oēs eundem potum ſpiritalem biberunt. & ita(vt videtur) eādem obligationem fecerūt nobiſcum, ergo & in ordine participarūt. ¶Item canticorū vj. Vna eſt columba mea: vna eſt pfecta mea.& ita vna eccleſia: ſicut & vna fides: ergo & vnū ſacerdotiū in le.ve.& noua. ¶Reſpondetur ſecundum apoſtolum ad Hebr̄. vij. Translato ſacerdotio neceſſe eſt vt fiat legis translatio: legalium ſacrificiorum. Q; autē ſacerdotium Aaroniticū & leuiticum ſit trāſlatum,probat ibidem apoſtolus. Nam Chriſtus noui ſacerdotij princeps non fuit de tribu Leui:ſed Iuda: in qua tribu nihil de ſacerdotio locut⁹ eſt Moyſes,iquit Paulus. ideo arguit, Trāſlato ſacerdotio neceſſe eſt vt & legis translatio fiat. Vnde deſinēte ſacerdotio leuitico (in quo plures facti ſunt ſacerdotes,& alter alteri ſucceſſit,vt Aaron Eleazar, Eleazaro Phinees: idcirco q; morte prohiberentur permanere) ſupuenit ſacerdotiū perpetuum Ieſu Chriſti,eo q; ipſe maneat in ęternū. Vnde & ſaluare poteſt per ſetipſum in perpetuū &c. Quicqd ergo in le.vet. factum eſt,figura fuit futurorum. ad Hebr.iij. & idem pot⁹ ac eadem eſca ſignificatiue, quia vnū ſacerdotem futurum generalem curatorem oīm hoſtię legis vete. repreſentabāt:& in vna fide omnes ſaluati ſunt qui preceſſerunt:& qui ſequebantur. Hi ex Chriſti merito preuiſo propter bonam fidem de redemptore futuro. Alij ex Chriſti merito iam cōſummato &c. Sic de aqua fluente petra. De pane cœleſti angelicis manibus p̄parato. Non autem fuerunt eadem quantum ad exiſtentiā,& quantū ad contentum,& quantum ad effectum. Nihil enim ad perfectum deduxit lex. Hebræ. vij. Hoc eſt legis litera ſiue lex factorum, vt talis,ſine gr̄a Chriſtianoꝝ ſcdm Augu. ¶Ad ſecūdum, eędem fuere perſonę tunc ſicut & nunc quo ad fidem & exercitium virtutum vt ſupra in.iij. ſed nō quo ad exercitium ſacrorum ordinum a Chriſto inſtitutorum,nec quo ad officium eis debitum actuum Hierarchicorum. Sacerdotium enim poteſtatem ſuper corpus Chriſti verum & myſticum reſpicit:qua caruerunt patres ve. teſtamenti. Habebant deniq; ſacerdotes tunc mactare & occidere hoſtias &c. Secus de lege noua &c. ¶Corollartū reſponſiuū. Sacerdos legis vete. non habuit ordines a Chriſto inſtitutos:nec ordinū eccleſiaſticorū officium:ideo fuiſſet tunc ordinādus. Sed pro ritu temporis illius ante ſacerdotij inſtitutionem primogeniti habebant officium ſacerdotum. Deinde Aaron & filij eius fuere conſecrati in ſacerdotes & vncti,ſaltem aliqui. Exo.xxix.

QVæſtio ſecunda. Vtrum ſacris ordinibus initiato vel initiando liceat citra ſimoniam ꝓ tali ſacramēto aut quouis alio aliquod tēporale libere vel exacte dare ordinatori vel cuiuſuis ſacramenti collatori. Cōſimilis queſtio poſſet moueri de recipiētibus temporale pro ſpirituali,ſicut nunc facta eſt de dāte ſpirituale pro tēporali. ¶Pro articulo primo q; terminos declarabit,ſuppono primū dicta in expoſitione canonis miſſę præceptoris mei, lectione xxviij.de ſimonia. Simonia.j.quæſt.j.eſt ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquod ſpirituale vel ſpirituali ānexū. Iſta definitio bona eſt & generalis,& definitur per actus & obiecta ſicut & nomina virtutū. Actus tāgitur cū dicitur ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi. fundatur eñ & habet ſedē in cōtractu emptiōis & vēditionis ſimonia. Obiectū,cum dicitur ſpūale vel ſpirituali annexum. ¶Dicit primū voluntas:quod hic eſt nomē actus ſiue interioris ſiue exterioris: vt definitio cōueniat omni cōtento ſub definito, & nō ſolū ſimonię exteriori ꝓdeunti in opus ad extra. Placet aliquib⁹ q; nomē volūtas hic dicit actū voluntatis interiorē:& ly emendi vel vēdendi ſignificat actū exteriorē & materiā circa quā. Clari⁹ eſt vt nomē voluntas vtrūq; actū,elicitū.ſ.& imperatum dicat:& ly emēdi vel vendendi actū illū ſpecificet. ¶Dicitur ſtudioſa: ſecundū aliquos ex deliberatione procedēs. Secundū Gerſon addit ſtudioſa:quia ſimonia ꝓprie dicta quā punit eccleſia fulminatione pœnarū eccleſiaſticarū nō ſtat in ſola voluntate. Cū ergo de ſimonia in genere, innuitur in hoc vtrūq;, ſcilicet volūtatis deliberatio,& voluntatis prauę ad extra declaratio ſiue oſtēſio in effectu,ſcilicet verbo,ſigno,nutu,operis exhibitione. Hāc enim ſolā punit eccleſia de patente iudicās,apud quā idem eſt nō eſſe & nō apparere. Hinc aliqui ſimoniam pure mentalem quæ nō prodit ad extra,nō nomināt ſimoniam,neq; dicunt eſſe peccatum. Verum eſt in foro eccleſiæ:per cenſuras mulctandū: ſecus apud deum qui intuetur cor. Hinc Palu.dicit. Eſt voluntas quo ad deum &c. ¶Dicitur emēdi vel vēdendi:per quod in gñe innuitur,oīs cōtractus nō gratuitus:quia omnis talis quo cōmutat vel datur ſpirituale pro tēporali &c. poteſt eſſe ſedes ſimonię,cū nō gratis datur. Dicit tñ gñaliter fundari in cōtractu nō gratuito emptionis & vēditionis large. Et accipit ly datur large,vt etiam extēdit ſe ad omiſſionem alicuius ſpūalis pro tēporali &c. vt cum quis negligit vel omittit punire delinquentes propter temporale vel conſequēdū

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel retinendum,vel nō amittendum,vel cum da
tur pecunia ad non præstandū testimonium, ad
non eligēdum quēpiam &c. vt in cap. Nemo. de
simonia. Nam sicut propositū in proposito: ita
oppositum in opposito. ¶ Dicitur autem vtrūq;
emendi scilicet & vēdendi. Simon em̄ magus
emere voluit gratiam conferendi spūs sancti vt
operationes suas vendere posset alijs. Actu. viij.
& ita voluntatē emendi & vendendi habuit. Gie
zi vero famulus Helisei p̄ sanitate ad preces He
lisei collata mūera accepit a Naamā Syro. iiij. Re
gū. v. Et sic possunt dici a Simone mago emēte
& vēdente simoniaci: a Giezi vendente Giezitę.
¶ Dicitur cōsequenter spirituale, nō physicum
quod est res indiuisibilis: sed theologicum. Dici
tur autem spirituale theologicum tripliciter. Pri
mo essentialiter, vt virtutes infusę. Character sa
cramentalis. dona sancti spūs. Secūdo causaliter
vel dispositiue, vt sacramenta causantia gratiam
ex opere operato, & sacramentalia ex opere ope
rante, Iuspatronatus, Inuestitura, Iurisdictio ec
clesiastica: potestas spiritualis &c. Et ad hęc ante
cedētia, comitantia, consequētia, inquit Durañ.
Tertio actualiter siue effectiue vt effectus proce
dens a causa spirituali. Item effectus qui fluunt
a potestate ecclesiastica siue ordinis. Vel ab offi
cio ecclesiastico: aut a dono spūs sancti: vt actus
baptizādi vel baptismus, cōfirmatio, vnctio, or
dinatio, absolutio, qui sunt ipsamet sacramenta,
prophetare, miracula facere, docere sciētiam pie
tatis, & sic de alijs procedentibus a dono prophe
tię vel doctrinę. j. Corint. xij. Hi enim sunt actus
spirituales a spiritu increato & a donis increatis
spiritus sancti procedentes mediate vel immedi
ate. Ideo emi vel vendi nō possunt. Causa em̄
& potestas vnde p̄cedūt, spūalis est: ergo & actꝰ
ipsi. Et cū pari passu ambulant ius ad actū, siue
potestas ad actū, & actus ipse: sicut vnū est spiri
tuale, & a spiritu increato saltē causaliter & origi
naliter: puta ius id fundatū in aliquo quod est a
spū sctō: vt puta in ordie ecclesiastico: ita & actꝰ.
His possunt adiungi benedictio nuptiarū: conse
cratio ecclesiarū, altariū, calicū, vestium sacerdo
talū, & similiū ad sacra pertinentiū. Item cœmite
riorū, virginū, & similiū ad diuinū cultū applican
dorū: benedictio abbatū: electio clericorū: abso
lutio a censuris: missio in possessionē bñficiorū:
renūciatio spūaliū, visitatio, correctio, oratio, prę
dicatio, bñficiorū officiatio, cura aiarū, ingressus
monasterij, p̄fessio, officiū sepulturę, p̄mutatio
beneficiorū: p̄bēda ecclesiastica &c. Et in gene
re om̄es actus & oia bñficia annexa clericali ordi
ni. Et sicut illa dicta p̄cedūt de spūali a spū icrea
to: ita potest esse triplex spirituale a spiritu crea
to. Primo p̄ essentiā: vt sciētię philosophicę quæ
per studiū acquirunt̄, & sunt veluti habitꝰ aut ef
fectus derelicti in aliquo ex doctrinatione p̄uia.
Et possunt sub illis includi oēs habitus humani
tus acquisiti & oēs virtutes morales acq̄sitę. Spi
ritualia per cām quia gignūt effectū spūalem: vt
docere, cōsulere, iudicare, testificari. Quid em̄ est
doctrinatio: nisi gignitio sciētię in altꝰ. In doctri
natione em̄ duo sunt attendēda: scilicet labor do
cendi, & opera docētis quo ad vnū. Et sciētia ge
nita in aliquo quo ad secundum. de quibꝰ infra. B
¶ Dicit cōsequēter in definitione. Vel annexum
spūali, correspōdēter ad prædicta de spūali in or
dine ad spūm increatum vel creatū. Pro cuius in
tellectu notat Alex. p. ij. q. clxxxvij. Aliq̄d dicit̄
annexū spūali dupliciter, Vno mō spūali q̄d p̄ce
dit ipm annexū, vt ius recipiēdi decimas annecti
tur ordini clericali. Alio mō spūali quod sequit̄.
Vt ius patronatus est annexū spūali: puta benefi
cio ecclesiastico: & p̄sentationi ad idē, q̄ sequun
tur tale ius, q̄d dicitur iuspatronatus. Idem fere
sentit btūs Tho. ij. ij. q. c. dicens. Dicitur annexū
spūali, quia in spūali fundat̄: aut quia ex spūali
dependet: & nō potest de iure competere nisi spi
rituali aut clericali statui. Hoc alij nomināt vt su
pra ratione fundamēti. Aut secūdo quia dirigit
vel ordinat ad spirituale. quod alij nomināt ratio
ne termini. Exempla patēt ex dictis. Richar. Du
rañ. Palu. idem volunt. Omnia em̄ annexa spiri
tualibus secundū eos, aut sunt annexa sacramē
tis quę sunt spūalia per causam sine qua non, in
quātum sunt causę effectiuę gratiæ sacramētalis
quę est spiritualis p̄ essentiā: aut sunt annexa spi
ritualibus officijs: vel iuribus aut potestatibus q̄
cōueniunt alicui ex dono spūs sancti gratis da
to: vel officio aut ordinatiōe eccl'ię: aut alias mo
do cōsimili: antecedēter, cōcomitanter, cōsequen
ter. Antecedenter ad sacramenta vt termino ad
quē dirigūtur, ordinātur, vel disponunt̄: vt vasa
sacra & cōsecrata: ornamenta ecclesiastica: Iuspa
tronatus: quod est ius p̄sentādi aliquē ad bene
ficium vel officium ecclesiasticū: & potest cade
re in laicum: nec potest de iure vendi ex prohibi
tione ecclesię. Vasa consecrata spiritualibus ante
cedenter annexa vendi non debēt nisi prius sint
in massam redacta, præsertim calix consecratus.
Potest enim in ecclesiæ necessitate vendi solū re
spiciendo materiale quod est in eo, & non conse
crationē: vt propter hoc carius vendatur. xij. q.
ij. Aurum. Et est Ambros. in de officijs. Sicut
patronatus vendi non potest ex prohibitione ec
clesię. Est enim annexum spirituali, ad quod diri
git & ordinat, puta officium ecclesiasticum, aut
beneficium. Nec in feudum dari, sed transit cum
re vendita & comitatur eam. de iurepatronatus
capite De iure. Nec propter ipsum licet

villam carius vendere: aut emere. Nam secundū
prędicta pari passu vadunt actus & ius agendi.
Ideo sicut officium ecclesiasticum vendi non po
test: ita nec ius ordinans ad ipsum. Item accesso
rium sequitur naturam principalis: sed id vendi
nō potest: ergo nec accessoriū. Posset tamen vē
ditor villę sibi per expressum ius patronatus re
seruare: & illud in venditione villę excipere. eo. ti.
cap. Ex literis. Cōcomitanter vt labor corporalis
annexus quasi inseparabiliter spiritualibus in sa
cramentorum administratione, consecratione al
tarium, ecclesiarum &c. Hic enim labor secundū
Richar. locari potest, si minister nō tenetur alias
ad executionem illorum officiorum: sicut patet
secundū Palu. in clerico legente psalterium p̄ de
functo &c. Secundū Palu. & Durañ. labor q̄ est
in administrādo sacramenta non potest vendi,
nec vnq̄ cadit sub emptione labor operantis: sed
opus ipsum operatum: etiam impure corporali
bus. Quis enim vnq̄ emeret laborem operantis
(inquit) nisi propter fructū operis? Nullꝰ. Hinc
secūdum eosdem, & Sco. in Quodli. ridiculum
est dicere q̄ ministri possint suum laborem ven
dere cum opus ipsum vendi nō potest. Dicit̄ q̄n
q̄ (licet improprie) sacerdos locare operas suas.
cuius sensus est: idest locat personam suam vel
corpus suum ad operas ipsas impēdendas. Hoc
modo locatio personæ dicitur locatio operarum
nō q̄ operę locentur: sed persona locat se. Sicut
locat quis alteri ius percipiēdi fructus beneficia
les: qui sunt intrinsece quid tēporale: & perceptio
nem decimarū. In locatione dominiū rei locatę
non transit in conductorem, sed manet apud lo
catorem. Ideo licet vendere ius decimarum sit
simoniacum: sed non locare ius decimarum. Pri
mum prohibet ecclesia, non secundū. Et ideo li
cet locatio sit cōtractus nō gratuitus: tamen in p̄
posito dicitur gratuitꝰ, quia excludit preciū: sed
non sustentationis stipendium. Recipit enim sa
cerdos sustentationis stipendium: sed nō preciū
pro operis. Hinc nec vendit laborem nec actus
suos sacerdotales. Spirituale enim gratis sine p̄
cio debet concedi: & non pro mercede locari. Cū
ergo minister sacramētorum aliquid recipit: rec
pit id titulo iustę sustentationis, non vt pretium
operis vel laboris. Ex illo sequitur. Sicut princi
pium illorum actuum est spirituale, & similiter fi
nis eorūdem: puta gratia: quorū. neutrum potest
vendi: ita nec labor nec opus laboris. Cōsequen
ter vt perceptio decimarum, hoc est ius ecclesiasti
cum leuandi decimas: item beneficiū ecclesiasti
cum. Dicitur notanter ius ecclesiasticum pro
pter ius laicale decimarum laicalium: seu ius vas
salicum potens cadere in laicum: vt prebendę lai
cales in hospitalibus, ecclesijs, monasterijs, po
tentes cadere in laicum, & precio cōparabiles. Ta
le enim ius nō habet se cōsequenter ad spirituale,
nec consequitur statum ecclesiasticum vel clerica
lem. Sic consequēter se habent ad spiritualia offi
cia consequentia ad sacramēta quę quis recepit.
Sic si in certo collegio sunt determinata officia
ministrandi & dispensandi temporalia: aut ca
thedrandi vel legendi: quę de iure aut consuetu
dine solis personis ecclesiasticis solent cōferri, di
cuntur se habere cōsequēter ad spiritualia, & esse
eis annexa. Sic recipere & ius recipiendi oblatio
nes & primitias, se habent consequenter ad spiri
tualia & dicūtur eis annexa: & possunt dici anne
xa spūali tanq̄ suo fundamento, & titulo in quo
ius id fundat̄: puta beneficiū & officiū ecclesiasti
cū. Iuspatronatus tanq̄ termino ad quē dirigit,
& p̄sentat: scilicet beneficium ecclesiasticū aut C
officium. ¶ Secūdo notandum. Licet illa simo
nię definitio multis nō placet ex eo q̄ non addit̄
ope subsecuto: Intelligunt em̄ ipsi de simonia q̄
corrigitur ab ecclesia: & vt p̄cedit in opus ad ex
tra: nō curādo de simonia occulta soli deo cogni
ta: attamen philosophice & theologice loquēdo
cū omnis definitio bona debet cōuenire omni cō
tento sub definito, & simonia mentalis est vere si
monia apud deū perpetuis igne & sulphure pu
nienda, nisi sequatur pœnitentia: potest dici defi
nitionem priorem non esse malam. Immo secun
dum Gerson in floribꝰ, simonia notificata vt su
pra, est de genere mortalis, plus vel minus, p̄prie
vel improprie, iuxta naturam eius quod dicitur
spirituale. Nā etsi quędam res dicatę deo sint ve
re temporales, attamē licet sint tēporales, quia de
dicatę sunt ecclesię dicunt̄ quędam spūalia. Hoc
aūt solū est de iure positiuo ecclesię: ex quo & nō
alias recipiunt nomen simonia. ¶ Vt clarior fiat
res ipsa, Simonia accipit̄ multipliciter. Q̄nq; lar
ge: vt dicit voluntatem liberā emēdi vel venden
di spūale vel spirituali annexū, siue voluntas illa
progrediatur in actum exteriorem siue non, siue
etiā interueniat pactum aut cōuentio, seu p̄mis
sio dandi, aut exactio rei temporalis pro spiritua
li siue nō. & hæc acceptio cōuenit omni simonię.
Stricte accipitur vt est collatio effectualis nō gra
tuita temporalium pro spirituali nō interueniēte
pacto. Exemplū. a, dat aliquod temporale non
exactus, & sine pactione præuia ipsi b. obi hoc
p̄cise vt ab eo recipiat ordines: & ne repellat̄ ab
eo, seu p̄ re cōsimili, finaliter & principaliter. Et b.
p̄cise eodē aio & intentione recipit vt p̄mium.
Vel forte b. noluit in animo suo ordinare a. nisi
leuaret aut speraret ab eo tēporalia p̄ suis operis.
hic est simonia. Et potest dici mētalis nō pactio
nalis. Simonia mētalis accipitur dupl'r. Quan
doq; mentalis distinguitur contra exteriorem &

Universidad de Deusto
Biblioteca

effectualem:quę pcedit in operis exterioris executione.& sic mentalis est quæ nō est effectualis, seu quę nō deducitur ad extra in actum exteriorē Quandoq; mentalis dicitur quę nō est pactionalis siue cōuentionalis:licet prodeat ad extra. Prima potest dici purementalis. Secūda mētalis nō pactionalis:eo q; nō interuenit pactio. ¶Notat quidam in tracta.suo de simonia prope finē par. iij.de pœna & pœnitētia simoniacorum:q; cōuētionalis dicitur nō solum si conuentio aut pactio temporalium interueniat ad sacramenta: sed etiā si interuenerit exactio. Puta sacerdos nō vult sacramentum dare nisi detur pecunia. Talis simonia(dicit)si est manifesta inducit irregularitatem: et si cōuincatur in iudicio,infamiam. Deponitur enim talis vel beneficio priuatur.cap. De hoc.capi. Insinuatum.cap. Ex diligēti.& ibi de infamia cap. Dilectus filius.cap. Sicut pro certo. cū multis alijs de simonia. Si vero est simonia occulta est grauissimum crimē:quod pro sui vera pœnitentia requirit restitutionē perceptorum temporalium:post quę,peracta pœnitentia potest in officio ministrare. Quod autem docto.tenent,simoniacum(in beneficio)occultum non esse suspensum,mutatum est per extrauagantem Martini quinti. Eugenij.iiij. Pij.ij.&c. Hi enim pontifices occulte simoniacū in ordine aut beneficio declarant suspensum & excōmunicatum. Sed illa declaratio nō extenditur ad alios simoniacos:circa quos nihil innouatū esse videtur.hęc ille. ¶Dicitur simonia occulta de qua nō constat per sentētiam vel confessionem in iure factam,aut per rei euidentiam quæ nulla posset tergiuersatione celari, vt habent Summistę. Et per cōtrarium simonia manifesta vel notoria dicitur de qua constat vel per sententiam vel cōfessionē in iure factam vel rei euidentiam. ¶Strictissime sumitur simonia,vt vltra illam effectualem non gratuitam cōmutationem tēporalis pro spirituali etiam interuenit pactio.,promissio, vel obligatio. Et illa dicit pactionalis vel conuentionalis:cū quis ex pacto vel exactus precise dat cum effectu temporale p spirituali. Videtur enim talis exactio rigida & absoluta pactionem includere.cap. Ex tuę.de simonia.de eo qui noluit sacerdotem presentare &c.nisi daret.vj.solid. ¶Addit Panor.aliam speciem simonię,quā dicit quasi cōuentionalem/vbi scilicet nescitur an id donū tēporale datum pro spirituali sit libere dono datum: & vt tale receptum p̄cise: vel an sit alias illicite datum & simoniace. ca. Et si questiones.de simonia. Pro cuius consideratione dicit oculum esse habēdum ad qualitatem personę dantis & recipientis. Nam facilius præsumitur de liberalitate & donodatione cum a diuite fit pauperi/q̄ econtra. Item ad quantitatem muneris. Nemo enim p̄sumitur suum iactare & libere conferre quæ sunt magnæ importantię. Item ad tēpus donationis: an in necessitate vel extra. Non enim p̄sumitur quis dare multa necessitate nō postulāte. vt supra.cap. Et si quęstiones. Et istam simoniā sic strictissime sumptam, quidā noiant simoniā scām modū & rem simul: quia interuenit pactum & effectualis datio. Si vero non interuenit pactum:exit tamen datio in opus extra,dicunt secundū rem,non secundū modum:eo q; non interuenit pactum. Si vero vtrū q; extremum alicuius commutationis spiritualis pro spirituali est spirituale: dicunt esse secundum modum tantū : vt cum duo cōmutant sua beneficia sine licentia superioris & auctoritate p̄pria. Et si placet idem tenere de exactione quod de pactione secundum hoc extendantur nūc dicta & interpretentur. ¶Tertio notandū est circa illam prepositionem pro,q; accipitur multis modis. Primo vt dicit appreciationem: vt scilicet sum casuale sit precium cōdignum alterius : & sit ibi adæquatio valoris vnius ad alterum. Exemplum,do tibi decē Florenos p̄ equo. Qui sic dat recipit vel expectat corde ore vel opere : aut etiā cum pactione exactione promissione &c. aut sine expressa pactione vel exactiōe spirituale pro temporali:quasi vnum sit rationabile & adequatum precium alterius : licet etiam hoc nō teneat: est simoniacus aut Gieziata. Et secundum Gerson in florib⁹ potest fieri corde ore aut opere. Et hæc tria oportet esse in simonia generaliter loquendo : scilicet temporale,et spirituale vel spirituali annexum, et commutationem non gratuitam vnius pro reliquo. Et hoc est vendere vel emere spirituale large:in talismodi non gratuita cōmutatione vnum p alio recipere vel expectare,vel in alium de iure aut facto transferre &c.

¶Secundo modo accipit:vt dicit causam principalem & finalem mouentē ad opus:& sine qua p̄cise opus non fieret. Sic dare aut facere spirituale pro temporali vltimate & finaliter propter comodum temporale datum aut dādum aut ex actum praua auaritię affectione &c.simoniacum est.quia non gratuito datur: sed in animo fit cōmutatio non gratuita huius pro illo. Sic dare rē pecunia æstimabilem pro spirituali p̄cise & finaliter turpe est. De hoc San.Thomas Quodlibeto.viij.quęst.xj.querit de ituro ad ecclesiam p̄ pter distributiones temporales. Si illæ distributiones temporales ponuntur principalis finis ingressus in ecclesiam,simonia est. Sic de celebrante propter pecuniam finaliter & principaliter. Si autem non sunt finis principalis : sed deus ipse finis est,cui vt seruire possit sustentationem recipit necessariam, sic non est simonia. Et hoc

modo accepto distributionum non est p̄cisse causa quare intrat ecclesiam:sed est causa quare protunc ingreditur, & non alia vice. ¶Tertio modo accipitur nō vt dicit causam finalē & principalē:sed solum vt dicit causam allicientem, trahentem,persuadentē ad donandum aliquid libere intuitu beneficij suscepti,vel suscipiēdi siue ante siue post fiat,sublato pusillorū scandalo,& specie mala, vnde sumi posset suspitio simoniaca. Sic relicta & permissa sunt & assignata nōnunq; temporalia paganis & infidelibus : vt cōuertant ad fidem:vt visa fidelium benīuolentia,& salutis eorundē cupiditate conuerti studeant. Sic cū Iudeis fieri posset q; ecclesia relinqueret eis (& eos de hoc certiores redderet) temporalia vage restituenda. Si ēm vaga restitutio pōt alijs applicari: quare non eis vt conuertantur dimittit? Sic secūdum Alexan.par.iij.q.clxxxvij.mem.j.ar.iiij.dātur eleemosynæ pauperibus & religiosis vt p̄uocentur in amicitiam spiritualem oraturi deum p benefactoribus. Lucę.xvj. Facite vobis amicos &c. Sic ca. Etsi q̄stiōes.§. Q d aūt.de simonia.ad mittitur aliquid modici precij ordinatori dari. sic p̄dicat aliquis secundum eundē: aut celebrat : vt moueat alios ad opera pietatis: non vt p̄cium leuet.exēplo Pauli ap'li.j.Corin.vltimo. ¶Quarto vt dicit stipendiationem siue iustam ministri sustentationem. sic prędicator non vendit opas suas sed gratis p̄dicat expectās sustentationem a subditis:dato q; nollet prędicare si non daret stipendium:quia ad hoc non tenetur. Sic dantur sacerdoti beneficia:vt officium suum gratis exolue re possit.Matth.x. Dignus est ēm operarius mercede sua. Lu.x.& secūdū apostolum Q ui altario seruit de altario vluet.Nec magnū est si seminās spiritualia,metat temporalia.j.Corint.ix. Hoc titulo q dicit iusta ministri sustentatio secūdū Gerson.lect.iiij.de vita spirituali animę:oīnis moderata receptio temporaliū pro spiritualibus saluari potest secundū Duran.q.iij.dist.p̄sentis. Idem in floribus. Sustētationem suam moderatam(in temporalibus aliunde non habens) siquis expectat ex opere spirituali, non incurrit ex hoc simoniam:quia iure diuino dignus est operari⁹ merce de sua. Ad idem in tract.de simonia propositione.viij.&.ix. ¶Quinto dicit punitionē. Sic dat quis temporalia pro absolutione:nō vt precium absolutionis:sed in pœnā correctionis. Tenēt tamen secundum Richar.recipiens vitare scandalum,ne magis videatur intendere auaritiam q̄ delinquentis correctionem. ¶Sexto vt dicit quandā p̄miationem gratuitā ad meritum p̄cedens. Sic temporale datur pro spirituali ratione pietatis: vt supra in tertio modo. Sic ait Daniel.ca.4. Peccata tua eleemosynis redime. Redimere ibi captē non pro emptione ciuili: sed metaphorica: nec eleemosyna sumitur pro re tēporali p̄cise sed dicit meritoriam actionē: quæ est quoddam spirituale consistēs in eleemosynę largitione. Sic dantur indulgentię pro pecunijs,quibus nōnunq; ecclesia opus habet:vt gratis perceptis indulgentijs animentur ad dandū temporalia pro spiritualibus: vel in proposito non vt pro precio sed ratione actus quē quis facit meretur hoc sibi dari gratis: tametsi indulgentias non fuisset consequutus non faciendo id propter qđ dantur pro tunc. Sic dicunt sancti apostolos mercatos fuisse regnum cælorum suorū expropriatione. Et dicitur regnum cęlorum emi, mereri,metaphorice. Et possent acceptiones includi in.iij. ¶Septimo dicit vexationis iniusię redemptionem:sed ille satis includitur in primo ratione apprectationis. Cū enim cessatio vexationis iniustæ est quid estimabile precio,potest habere rationem mercis appreciabilis:& sic reducitur ad primū modū. Exēplū Sacerdos meus nō vult mihi dare sacramentum vt tenetur:do sibi temporale:non vt emā spiritule:sed vt intustam vexationem redimā. Nō ergo emit actus sacerdotis. Si ēm liceret eū emere, liceret & vendere:& sic posset vendere actus & labores suos. Ad hoc est Gerson in flo.& in tract.de Simonia in responsis ad sextā rationē. Et Palu. q.v.ar.ij.cum inquit. Sicut licet iure ciuili sanguinem suū redimere, sic iure canonico vexationē qđ fit q̄n homo dat pecuniā nō vt ius aliquod sibi acquirat de nouo: sed ne ius sibi debitum & iā iure quęsitum iniuste impediatur. ¶Octauo secundum aliquos:vt dicat reuerentiam seu cōsuetudinem obseruari solitam. Sic dicit pecunia dari pro sacramento:propter reuerentiam sacramēti:& quia sic habet consuetudo gratitudinis vice vt detur temporale aliquod ministro spiritualiū. & hoc non prohibent iura cum dicunt q; nihil debeat recipi. Verum est in ratiōe precij: cessante pactione.cap. Ad apostolicā. de simonia.sed seruari iubent consuetudinem. ¶Nono inuenitur accipi vt dicit adminiculationē:vt gratia exempli, a.debēs legere missam primā dicit ad b.legas tu missam meam,ego legam tuam. Et secundū Richar.dist. p̄senti.art.iij.q.j.dicit quidā. Baptizo te vt baptizes me,est simoniacum. sic enim spirituale non datur gratis. Posset autem dici pactio gratuita non ciuilis: & pia intentio factum excusare potest. San. Tho. dicit primum casum esse vitiosum si interuenit pactum. Angelus vero dicit non esse illicitum,cum ly pro denotat admiculationem. Est enim retributio gratuita, & ly p non dicit appreciationem.sed sic forte accipiunt doct.casum inculpantes. ¶Quarto notādum. Valde refert dare spirituale pro temporali nonnā

Universidad de Deusto
Biblioteca

habito:sed quandoq; consequendo a dante spirituale:& dare spirituale pro temporali tam habito & p̄existente. Requiritur enim ad rationem simonię,cum fundat in ratione cōtractus emptionis aut venditionis secundū San. Tho.ij.ij.q.c. ar.v.q; cōmodū tēporale vel munus aliquod retributionis expectetur quasi quandoq; habendū pro concessione spiritualiū vel eis annexorum. Hinc episcopus cōcedens p̄bendā suo cōsanguineo precise propter consanguinitatem, nō expectato aliquo tēporali lucro,nō incurrit simoniam etiam capiēdo propter vt dicit causam principalem motiuā. Et ratio est:qa mouēs ad collationē p̄existit collatione:& ita non emitur vel vendit: quia in omni venditione res vendita transfertur de iure aut facto in alium:sed id tēporale ratione cuius spirituale cōcessit, prius habet & haberet si ne illa collatione p̄bendę. Ad hoc facit.j.q.iij.ca. Non solum. vbi ostendit q; non est simonia nisi vbi cōmodū tēporale vel mun⁹ retributiuum cōcessionis spiritualium vel eis annexorum intercedit. Ad idem cap. Peruenit.&.j.q.j.ca.Quibus dā.in glo.innuitur q; in simonia debet intervenire munus vel cōmodū applicādum re vel specie vendēti.Hinc cū nudæ p̄ces precise nihil dāt,nec sunt aliquod munus conferendū in cōmodū alterius,non inducunt simoniā. Ad idem Alex.par. ij.q.clxxxvij.mem.iiij.ar.ij.§.vj.dicēs: Gratis datur qđ pro nullo p̄cio habēdo datur. Et ifra. Gratis dedit:quia non intuitu p̄cij qđ recipiat dedit:q tm̄ ppter consanguinitatē dedit. Et iterū. Cū spirituale amore pecunię alicui confertur: intētio est q; aliquid transeat ad ipsum conferentē aliquo modo ab eo cui confertur. Hinc cōcludit Alex. q; conferre alicui spirituale amore carnis, non inducit simoniā:quia tunc nihil confertur danti spirituale:nec aliquid ab eo accipitur.Nisi hoc dictū ad sensum turpē retorqueatur : intelligendo per carnē non amicitiam & consanguinitatem carnalem:sed commixtionē turpē &c. vnde sequit. Affinitas.Nec obstat ca. Nemo presbyterorum. de simonia.quia vt habet textus, is qui respectu cōsanguinitatis peccatū manifestandum episcopo noluit manifestare sed celare : hoc fecit propter emolumētū & xenium qđ recepit:& ita fuit ibi cōmutatio spiritualis pro temporali precio.Pręterea(vt videtur)si ego olim multa bona feci prælato alicui:non propter velle consequi aliquod spirituale ab eo:sed ex mera liberalitate & amicitia, nihil protunc cogitando de refusione cuiuscūq; doni : nunc vero volēs habere beneficium ecclesiasticum allego corā eo id beneficium p̄teritum vt principale motiuū pręlati ad conferendū mihi spirituale propter temporale olim exhibitum:nō incurro simoniam ex hoc : quia nō possum ipm allegare vt p̄cium seu cōmodū nunc conferendū pro illo spirituali vel nunc consequendū a collatore. Hinc vbi supra,mē.iiij.ar.ij.§.vj. concludit Alexā. Licet detur spirituale vel annexū p re tēporali tanq; pro fine vel motiuo, nō est simonia si non datur tanq; pro precio consequēdo vel habēdo:sed est aliud genus peccati:scilicet acceptio psonarum, vel simile qd. Necesse est ergo q; tēporale aliquando habendū saltem aptitudine detur in ratione precij pro spirituali vel ecōtra,si debet eē vera simonia. ¶Quinto notādū secundū Gerson in tract. de directione cordis,cōsidera.xx. & de simonia prope finem,post Petrum de Aliaco, q; in administratione vel receptione temporalium pro spirituali vel econtra: valde vtilis & necessaria est cordis directio. Nam sæpenumero si quis recte suam formaret intentionem & cordis directionem in dando & recipiendo temporale p spūali vel econtra,euaderet simonię labē quā alias incurrit. Præterea tam multi videtur esse text⁹ contra multorum doctorum & deum timētium diutinā practicā:q; nisi inueniatur exitus aliquis per cordis rectificationē, vix inuenit q ab hac labe imunis euadat. ¶Cōtingit aūt in dādo tēporale pro spirituali, vel in expectādo temporale cōmodū pro spirituali, quadruplicē haberi intuitū vel respectum. ¶Primo p̄ intuitus ferri ad tēporale cōmodum tanq; ad precium rei spiritualis quasi sit adequatio valoris vni⁹ rei ad alteram : sicut est in emptione & vendicatione ciuili: vbi datur pecunia pro merce: quasi rationabile eius precium. Et hoc dupliciter. Vel ex deprauatione iudicij intellectus:ita q; intellectus credat assentiendo hoc temporale cōmodū vere posse esse precium rei spiritualis etiam adiecta pertinacia sic credētis ita q; sit vere error pertinax & in intellectu practico & speculatiuo simul. Vel secūdo: licet non credat spirituale posse vel debere licite pecunia cōparari: attamen vult simpliciter & finaliter habere tēporale cōmodū pro spirituali quasi mercedem quādā, alias nō daturus spirituale: ita q; sit error in intellectu practico tm̄,& receptio cōmodi temporalis sit p̄cisa & principalis causa dationis seu etiam expectationis rei spiritualis. ¶Secūdo cōtingit intuitum ferri ad cōmodū temporale tanq; ad motiuū p̄cipuum & principale dandi spirituale:ita q; cōmodum temporale sit finis principalis & vltimatus dandi spiritualia:in quo sistit intuit⁹ spiritualia conferentis. Et ille intuitus potest procedere ex sola deprauatione affectus per auaritiā remanēte iudicio recto intellectus speculatiui: vel potest vt supra,& intellectus & affectus esse vere & omnino deprauatus:vt ex intellectus deprauatione vere sequitur hęresis iuncta pertinacia,& error in fide. ¶Tertio contingit intuitū ferri tanq;

ad motiuum minus principale, vel ad finē subordinatum fini vltimo & principali. Et tunc secūdum doctrinam philosophi,hi duo fines habenē tanq; vnus: cum vnus est propter alterum,& minus principalis propter principalem. ¶Quarto contingit intuitū cōmodi tēporalis ferri tanq; ad rem debitam de iure naturali & diuino:vtputa vt habeatur iusta sustentatio ministri iuxta doctrinam Christi & apostoli,sumptā nunc ex lege naturę,nūc scripturę. Ait em̄. Dignus est operarius mercede sua. Luc.x.& Matthæi.x.Cibo suo. vbi Christ⁹ determinat quę sunt de iure bñficij respectu officij & multa similia.j. Corinth.ix. vbi dicit dominū ordinasse vt de euangelio viuat q euangelium annunciat. Et cū altario participent q altario deseruiunt &c. ¶Cōstat q; primus intuitus & secundus sunt vere simoniaci de iure diuino:& includuntur in prima & secūda acceptiōe lib.pręnota.tertio. Et si vtrobiq; concurrat error intellectus speculatiui,q; spiritualia sic possint de facto & de iure emi,quo ad primū,aut quo ad secundū q; liceat sic de iure pro spirituali recipere tēporale q;q; datio spiritualiū possit rectę recusari nisi detur temporalia:est error manifestus & hęresis proprie dicta accedente pertinacia:& sic agentes re se cuta habendi sunt tanq; hęretici pertinaces. Hinc frequenter simonia hęresis dicitur:quia omnis simoniacus est vere vel interpretatiue hęreticus. Vere,in casu nunc dicto. Interpretatiue,cum nō posito errore speculatiuo nihilominus non vult dare spirituale nisi habito cōmodo tēporali. Videtur em̄ quasi vendere spūale huiusmodi posita intētione praua & erronea practice : etsi non speculatiue. Hinc oīs simoniacus potest haberi suspect⁹ in fide p̄sumptione iuris vel operis. Tertius vero & quartus intuitus possunt fieri sine omni peccato laudabiliter & meritorie:dum tamen apostolica obseruetur doctrina qua dicit. Ab omni specie mala abstinete vos. vt si non exercentur spiritualia vel administrantur,nisi prius percepto cōmodo tēporali. Si turpiter & scādalose extorquentur vel exigantur temporalia. Si a paupere. Si tempore necessitatis. Si in excessiua quātitate: & cū auaritię nota. In his etem̄ & similibus casibus quorum aliqui habentur cap. Et si quęstiones.de simonia. ad min⁹ dubitari potest de intētione dātis vel recipientis,& rationabiliter haberi suspitio de simoniaca prauitate,tam præsumptione iuris q̄ facti.immo secundū Gers.sic agentes possent tanq; tales iudicialiter euocari. Ex illo sequitur q; simoniaca labes sępenumero vitari potest per rectificationem intentionis,desiderando.s. vel accipiendo temporalia:non vt precium spiritualium quo ad primum:nec vt cupiditatis & auaritię instrumentum quo ad secundū intuitum: sed vt necessarię,& debitę sustentationis corporalis adiumētum. vbi tñ concurrit quædam apparens pactio:vt do si des. vel do vt des, vt do beneficium vt des officium. Beneficium nāq; dari dicitur ppter officium.hoc est ius recipiendi sustentationē vitę corporali condecentē datur alicui ppter obligationem ad exercitium aliquod gratis impendēdum alteri pro consecutione felicitatis ęterne:seu etiam pro illo exercitio qđ fit gratis ad vtilitatem spiritualem alterius vt saluetur & non damnetur. Primū dicitur beneficium ecclesiasticum:sumendo nomen pro iure beneficij. Secundum officiū ecclesiasticum. Si quidem illę dationes conditionales & causales:vt si propter,pro,&c. nō dicunt necessario appreciationē vel causam principalē: sed etiam consecutiuā & minus principalem:seu motiuam vel adminiculatiuā vt supra. Sic diligitur deus ppter retributionē, vt retributio sit finis sub fine. Caueat aūt quilibet ne mentiatur iniquitas sibi.Nisi ita dicatur, vidētur fere omnes sacerdotes & religiosi esse in periculo constituti,ac etiā laici. Quomodo em̄ poterunt institui beneficia vel officia ecclesiastica:nisi intercedat largo noīe conuentio quędā & pactio? Quis assumitur ad p̄dicandum vel legendum,nisi prius audito valore stipendij,onerū qualitate &c. Quomodo conducuntur socij diuinorum, quomodo ordinant anniuersaria & similia multa,sine conuentiōe seu pactione? quis vt quidā loquunt, illę fiant sup tēporalibus & non spiritualibus:quę vtiq; omnino gratis dantur. Richar.in.iiij. vult saluare plebeos de illa re ita loquentes & tractantes: quasi vere liceat pacisci,& couentionem facere vt in temporalibus. Ad idem Gerson in tract.de simonia considerationē.iiij.vbi ponit multa quę licet possent fieri recta intentione:tamē modus agendi scandalizat.Nā videt fieri pactio de spiritualibus & temporalib⁹. Quātū ergo fieri potest vitanda est species mali per boni speciē oppositā:quia nō est nostrum scandalis oīnibus acceptis occurrere.Hæc ille.Nec est illa consequētia necessaria: hic recepit stipendium vel beneficium propter officium:ergo non gratis impendit spirituale exercitiū : sed ecōtra bene sequitur:quia hic gratis impēdit spirituale officium vel exercitium,ergo recipit beneficium,vel sustentationis stipendium. ¶Quātū ad articulum secundum collatiue & disputatiue solū sunt aliquot ꝓpositiones. ¶Prima. Deliberate & ex animo intendens dare aut recipere, exigere,aut exactus reddere seu remittere temporale pro spirituali & econtra:primo vel secundo intuitu:siue capiendo ly pro primo aut secūdo modo:siue ponat error in iudicio intellectus practici & speculatiui simul:siue practici tm̄: cum affect⁹ deprauatione:mentalem & execrandam cōmittit

Universidad de Deusto
Biblioteca

corā deo ſimoniā ab ipſo grauiter puniēdā. Hæc propoſitio claret ex primo notabili & ex tertio & quinto: & aliſs. Et Act. viij. cum Simon magus ait apoſtolis. Date & mihi hāc poteſtatem vt cui cunq; impoſuero manus accipiat ſpiritū ſanctū: ait Petrus ad eum. Pecunia tua tecum ſit in perditionem, cor tuum non eſt rectum coram deo: pœnitentiam itaq; age pro hac nequitia tua: & roga deum ſi forte remittatur tibi hęc cogitatio cordis tui. ¶ Secunda ꝓpoſitio. deliberate dans vel recipiens, exigens aut exactus reddens temporale ꝓ ſpirituali vel econtra primo vel ſecundo modo: vt ſupra: ſiue etiam interueniat pactum ſiue non, execrādā cōmittit ſimoniā diuino & humano iure vetitā. De iure diuino Matth. x. vbi Chriſtꝰ ordinauit ſpiritualia gratis accepta gratis dari debere, & prohibuit venditionem omnium actuū ſpiritualium. Et. iiij. Regū. v. percuſſit Giezi ſeruū Heliſei: q̄ a recepit munera a Naamā leproſo quē dominus eius curauit a lepra: hinc lepra Naamā ei adhæſit: & factus eſt leproſus ſicut nix. Item iij. Reg. xiij. Euertit deus domum Hieroboam, & deleuit de ſuperficie terrę. Nā ſecundū Nicolaum de Lyra ibidē, Hieroboā vendebat ſacerdotium: & ideo q̄ implebat manū ipſius, plus. ſ. dādo aut maius precium ſibi offerēdo, hic obtinebat ſacerdotium: & ita fuit ſimoniacus pactionalis ſaltem implicite. Item Micheæ. iij. dicitur. Principes eius in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebant: & prophetæ eius in pecunia diuinabant &c. & ſequitur. Propter hoc cauſa vestri Sion quaſi ager arabitur, & Hieruſalem quaſi aceruus lapidū erit, & mōs templi in excelſa ſyluarum. Ecce quātū malū pœnę minat dominus ſe facturū propter pctm̄ ſimonię. Q̄z etiā prohibita ſit iure humano, patet per totū ti. de ſimonia &. j. q. j. fere per totum. Item in extrauagāte Martini. v. & Eugenij. iiij. Et Paulus ſecundus exp̄ſſe dicit ſimoniā damnatā diuino & humano iure in extrauagañ. Q̄z autē in præcedenti concluſione dictum eſt de ſimonia mentali q̄ ſit execrāda coram deo, & ab eo puniēda: In præſenti vero cōcluſione id omittitur: ratio eſt. Nam ſecundū beatum Tho. ij. ij. q. c. ar. vj. licet quo ad deū ſola voluntas factat ſimoniacū: attamē quo ad pœnā eccleſiaſticā exteriorē non punitur vt ſimoniacus: vt renunciare teneatur: ſed debet de mala intētione pœnitere. Iſtud dictū indeterminate & indiſtincte ꝓcedit de mentali ſimonia: ſiue ſit diuino aut humano iure prohibita. Et idem videt eſſe quo ad rationem peccati prauitas voluntatis, ſiue ſit de ſimonia de lege diuina ſiue hūana prohibita. Antoninus par. ij. ti. j. ca. iiij. §. j. poſt enumerationem multorum ſpiritualium de quibus in definitiōis explanatione aliquid tactum fuit, tripertitum potnit dictum. Primum. exigere vel exactū ſoluere, aut promittere, aut paciſci pro aliquo prædictoꝝ ſpiritualium conſequendo pro pecunia ſeu re q̄ precio eſtimari poteſt, alias ipſum ſpirituale habere non poſſet, eſt expreſſa ſimonia per eccleſiam puniēda. j. q. ij. ca. Q uā pio. vbi dicit. Ceſſet oīs pactio: ceſſet omnis cōuentio. Secundū dictum. Et ſi ſine pactione vel exactione expreſſa q̄s cōfert ſpirituale propter hoc præciſe & principaliter vt recipiat temporale: vt cum quis audit cōfeſſionem quia ſperat firmiter ſe habiturum pecuniā: ſic ſi dat temporale precise propter ſpirituale etiā ſine pactione & conuentione: vterq; mentalē cōmittit ſimoniam: licet trāſierit in opus, re ſecuta: ſed nullam incurrit eccleſiaſticam cenſuram. cap. finali de ſimonia. ideo pœnitētia tolli poteſt licet ſit mortale & graue pctm̄. Tertium dictū. vbi vero nulla ſit pactio vel conuentio, nec principalis intentio dirigitur ad temporale conſequendū vel recipiendum, ſed ſpirituale datur gratis, & pecunia recipitur vt liberale donum pro ſuſtentatione neceſſaria miniſtri, pro honore & reuerentia ſacramēti aut obſeruantia laudabilis cōſuetudinis, nulla incurrit cęteris paribꝰ ſimonia. Hęc ille. Ex quo dicto etiam illa patet clauſula adiecta in poſitione, Siue interueniat ſiue nō interueniat pactum. vbi enim interuenit pactum, ibi inducitur obligatio, & ex conſequēte ſpirituale nō libere cōfertur: qđ libere conferēdum eſt ordinatione diuina & eccleſiæ. Ad hoc valent notabili. ij. de mēta li pactionali vel non pactionali. Et q̄n mētalis dicitur pactiōalis. ¶ Sed diceret aliquis. in canone allegato Q uā pio. ſolum fit mētio de conuentione & pactione. Q uid de exactione? An licet exigere pecunias, vel tēporale precio æſtimabile ab his quibus licitum eſt dare temporale pro ſpūali & eo modo ſiue intentione quibus licitum eſt aliquid pro ſpirituali dare, vel datum liberaliter recipere? Q đ non videtur ex notabili. ij. vbi ſecundū aliquos exactio ſufficit ad cōuētionalem: & ſi eſt manifeſta, inducit irregularitatem &c. ergo videt q̄ exactio faciat de mentali pactionalem ſiue cōuentionalem ab eccleſia puniendam. Ad hoc ca. Non ſatis. ca. Cū in eccleſię. cap. Ea quę. cap. Ad apoſtolicam. de ſimonia. Item. j. q. ij. in multis ca. ¶ In oppoſitū q̄ liceat exigere qđ licet recipere eſt beatus Tho. ij. ij. q. c. ar. ij. cum inquit. Si vero exigantur quaſi quędā ſtipendia per conſuetudinem approbatam, non eſt ſimoniacū ſi intentio fuerit recta. nā (vt videtur) nihil impedit de per ſe exigere temporale pro ſpirituali cæteris paribꝰ. Nam poſita exactione alicuius temporalis: ita libere poſt exactionē poteſt quis dare ipſum ſicut ante: & forte etiam non poſita exactione quacunq̄, nihilominus daturus fuit temporale vice gra-

titudinis, & amicabilis remunerationis prouocatus per dationem rei ſpiritualis. Præſertim capiendo ly exigere: vt nō dicit niſi ſimplicem, & planā rei temporalis poſtulationem, & non extorſionē quandam pecuniarū cū ſcandaloſa ſpiritualium ſubtractione & denegatione, etiā ab inuitis ac nolentibus, aut non valentibus ex penuria dare q̄cq̄ tempore adminiſtrationis ſpiritualium vel ſacramentorum. Siquidem poſita vetuſta conſuetudine dandi aliquid temporale, cum miniſtrant ſpiritualia, non videtur is eſſe ſimoniacus cęteris paribus, qui ſimplici verbo petit conſuetudinem laudabilem obſeruari, ſiue per ſeipſum, ſiue per alium monentē alios ad dandū ſtipendiū debitū vel alias munus conſuetudinarium & volūtariū miniſtro ſpiritualiū. Et quid faciunt ſpecioſa verba? Q uid refert ſi ſit monitio vt dęt, & ſi ſimpliciter dari rogatur & petitur, ſiue ꝓ ſe, ſiue per aliū? Hinc San. Tho. vbi ſupra. ar. iij. ait: q̄ licet dare & accipere temporale pro ſuſtētatione miniſtri ſecundum ordinationem eccleſiæ, & conſuetudinē approbatā, poſita ſynceritate intētionis: dum ab inuitis non exigant per ſpiritualium exhibendorum ſubtractionem. Iſtud cū habet ſpeciem mali. Gratis vero ſine precio ſpūalibus prius exhibitis licite poſſunt alij prouentus exigi a nolētibus & valentibus ſoluere auctoritate ſuperioris interueniente. Sic ſacerdos curatus redarguit populū & denūciat ei ſcelera ſua cōmiſſa, vel cōmittenda ſi non recte ſoluat decimas. Item exigit mortuaria, Canonicā portionē, oblationes altaris ordinarias, & ſimilia ſibi iure vel cōſuetudine debita. Sic beneficiatus exigit fructus ſui beneficij etiam co
H rā iudice ſeculari. ¶ Dictū eſt notanter q̄ de ꝓ ſe nihil videtur impedire, exigere temporale ſibi debitum vel conſuetudine debitum in ſpirituali adminiſtratione. Nam per accidens inducit malā ſpeciē emptionis vel venditionis ſpiritualium: quaſi non gratis conferant: quā forte tollere poſſet qui tēporale exigit vel recipit aut dat, proteſtando palam & expreſſe q̄ non det inuitus & nolēs ad alterius exactionē vel extorſionem: q̄q; nullatenus ſic dare vellet ſi conſtaret alium id vel non poſſe iure recipere vel petere. Is denicq; qui recipit hoc petit veluti conſuetudinarium aut ſtipēdium debitum. Sicut in ſimili omnis pactio & conuētio eſt prohibita in ſpiritualibus. Verum eſt, illicita & inhoneſta: vt habet gloſ. in allegato ca. Q uā pio. j. q. xij. cum multis allegationibus. Q̄z em̄ multę ſint permiſſę pactiones & conuentiones, nō eſt q̄ neſciat: in curatoribus, in adiutoribꝰ diuinorum, in concionatoribus, in doctoribus & legentibus in anniuerſarijs &c. Hinc in ca. Ad apoſtolicā. & ca. Suā nobis. de ſimonia. dicitur. Ne clerici exigant vel extorqueant aliquid pro exequijs mortuorum, vel benedictionibꝰ nubētium. Si tamē eſt laudabilis conſuetudo aliquid dandi, cum ſacramenta gratis conferantur: poſſunt ad hoc ſuperioris mandato cōpelli. Notanter dicit exigant vel extorqueant. Et in ca. Nō ſatis. prohibetur ne vlla precij exactio attentetur pro ſepultura, chriſmate, vel oleo. qđ clarū eſt: & alios textus exponit. Sed in cap. Cū in eccleſiæ. & ca. Ea quę. eo. ti. exactio ꝓhibetur. Hainricus Gorichū Colonięn. in tract. quodā de Simonia, cuius initiū. Sagittę potentis acutę. propoſitione. x. pro concordātia diuerſarum auctoritatum, & allegationum papalium dicit eſſe notandum: vt omnibus inſtantijs dari poſſit reſponſio: Q̄z oēs conſtitutiones patrum ad hoc tendunt q̄ ſpirituale non cōmutet cum temporali vt p̄cium adęquatū ſiue in ratione precij, aut pricipalis motiui: ſed ſolū ferat animus ad tēporale tanq̄ ad aliquod organice ſubſeruiens ad ſuſtentationis & ſtipendij ſolatiū: nō vt ad appretiationē ſpiritualis cū tēporali. Et q̄ nihil per ſubtractionem ſacramenti vel alterius actus ſpiritualis exigatur: & q̄ miniſtrātes ſacramenta ſe non exhibeant ſuſpectos exigendo immoderate iura ſua: vel vltra q̄ eis ſit ſtipendium debitum ſeu neceſſarium. In reſponſione ad dubium ſibi motum: An ſacerdos poſſet celebrare pro pecunia: Dicit ꝓpoſitiōe prima. Q uis obligatus aliquo modo ad actus ſpirituales: poteſt propter eos licite aliquid exigere quodāmodo. capiē do ly propter vt dicit mercedē vel ſtipēdiū ſuſtētationis, aut laboris, ſeu cauſam occaſionalem remotam: vt ſupra notabili. iij. declarat. Nā ſępe reperiunt̄ curę parum habentes in prouētibus pro ſuſtentatione miniſtri: vbi ſtatuitur vel ex cōmuni conſenſu parochianorum, vel aliorū deum timentium, ad ſuccurrendū multis defectibꝰ & prauis cupiditatibus, q̄ in miſſa defunctorū tātum detur curato: tātū in ſepultura: in vigilijs ſolemnibus tātū. In tali ergo caſu inquit exhibitis antea ſpiritualibus poteſt miniſter recipere cōſueta dari, & exigere a nolentibus & valentibus ſoluere, & hoc tanq̄ debitum ſtipendium, & mercedē laboris. Nec obeſt ſi miniſter habet alias ſumptus ſufficientes, poteſt nihilominus tēporale recipere ꝓ ſpirituali ad ſenſum premiſſum, ſi facit actus ad quos ex officio non tenetur: ſed ad aliorum inſtiām, & rogatū. Concludit. Licet gratis dari debeat ſpirituale: attamen recipiens ſpirituale ex debito rependit temporale. Ex debito inquā non pactionis & conuentionis: ſicut aliquis ſe obligat alteri: ſed ex debito moralis gratitudinis: quo quis ex gratitudine tenetur recognoſcere beneficium qđ gratis accepit. Sic ergo eſt ibi debitum conde centię & gratitudinis: ſed non pactionis & conuentionis prętię. Hæc ille. Item Hulricus q̄rens

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrum aliquid possit recipi cum recipitur monachus, aut canonicus, aut cōsecratur episcopus, ex consuetudine: Respondet. Si obtineat aliquid tale per exactionem iudicij: vel per vtolentiam, vel pactum antecedens, vel subsequens, simonia est nulla obstante consuetudine. cap. j. & ca. Sicut p certo. de simonia. Si vero sponte offeratur ratiōe consuetudinis, vel charitatis, etiam si fuerunt exitati per spirituale beneficium, nō est simonia. j. q. ij. Quā pio. Et licet illi qui solent hoc recipere, non possunt hoc exigere, ex consuetudine tamē possunt monere illos: vt bonā seruent consuetudinē: non aūt debēt eos arctare per subtractionē sacramentorū & huiusmodi. tm̄ per superiorē cōpelli possunt. cap. Ad apostolicā. de simonia. Itē Guiliel. Durā. super Rat. in ti. de simonia. Si qs episcopo qui dedit p̄bendā, dat rogatus vel non rogatus palefredū, vel aliud, non vt precium vel principale motiuum: sed ex dilectione exorta ex susceptо beneficio, vel deuotione, nō incurrit corā deo simoniam semota praua intentione. Sic si quis dat quippiā monasterio ꝓpter hoc ꝙ accepit suum fratrē vel nepotē rogatus vel non rogatus, dum indiget siue cum non indiget, non corrupta intentione, ex deuotione vel dilectione exorta ex beneficij impensione, non incurrit in foro pœnitentiali simoniā. Et si quid exigitur vt debitum, dans vero libere dat: & non vt debitum, prę uia protestatione ꝙ gratis & non ex debito confert, posita rectitudine intentionis: non inducit in dante corā deo simoniā. Nec vt videtur (inquit) requritur ad hoc ꝙ quis libere dare dicat spirituale cum exigitur tēporale: ꝙ etsi non dare spirituale adhuc dare vellet temporale siue exactus siue non exactus. Hoc em̄ valde durum esset, inqt super illo verbo Rai. Si quis alias esset datur⁹, ꝙ non obsit requisitio. Existimo em̄ ꝙ si volens recipere spirituale haberet ex consuetudine dare aliquod tēporale: vtputa prelatus aliquis inuestiendus vel confirmandus aut consecrandus ab episcopo: qui solent ex consuetudine aliquid dare: certe credo ꝙ nullus quippiam daret vel daturus esset: si crederet se non posse consequi spirituale illud: vel episcopum nolle dare. Hic tenēt plerīq; cum in talibus aliquid datur sine pacto: nō vt debitum: sed vt dari cōsuetum: nō est simonia. Cōsonat Panor. in ca. Suā nobis. de simonia: vt infra propositione. viij. allegatur. Satis concordat San. Tho. vbi supra. ar. ij. dicens. Cōsuetudo nō præiudicat iuri diuino aut naturali quo simonia prohibetur. Intelligitur simonia ex prohibitione diuina: & ideo si aliqua ex consuetudine exigant, quasi precium rei spiritualis cum intentione emēdi, vel vendendi, est manifeste simonia: & præcipue si ab inuito exigantur. Si vero exigant quasi quędā stipendia per consuetudinem approbatā, non est simonia: si tm̄ desit intentio emēdi vel vendendi: sed intentio referat ad solam consuetudinis obseruantiam, & præcipue quando aliquis voluntarie soluit. In his tamen omnibus ab oīni specie mala abstinendū est simoniæ vel cupiditatis. j. ad Thessalo. vlti. ¶ Per hoc ad replicam. Cō suetudo non valet cōtra legem diuinam. Sed aliquid recipere pro sacramentorum administratiōe est legi diuinę contrarium: igitur ad hoc vt liceat non potest induci consuetudo. Dicit pōt concedē do maiorem & minorem, capiēdo ly pro vt dicit precium adequatum, vel motiuū finale & principale: secus si dicit causam adminiculantem. Licitum enim est vt supra notabili. iij. recipere stipendium sustentationis: vt supra. Secundum hoc limitanda sunt iura quę dicunt nihil esse exigendū pro spiritualium collatione a laicis non obstante consuetudine. Verum est vt precium vel vt principale motiuum, aut stipendium non debitū. Nā secundū Pa. in cap. Iacobus. de simonia. valet cō suetudo vt laici dent aliquid clericis pro spiritualibus receptis: quicquid sit de clericis inter se. Et iura quæ videntur prohibere ne a laicis quid recipiat, intelligenda sunt ante spiritualium collationem. Hoc enim inducit malam speciem. Sed gratis datis spiritualibus possunt recipi temporalia, non vt precium spiritualiū vel vt principale motiuum pro cupiditatis satietate: sed vt iustū & debitum stipendium, dum ad operas ipsas ex officij debito non tenet secundum Duran. q. iij. Nec licet huiusmodi stipēdia scandalose exigere quæ ex cōsuetudine solita sunt dari, ab inuitis aut nolentibus seu non valētibus dare per spiritualium subtractionem: sed nolētes possunt compelli auctoritate superioris. Quicquid sit in foro contentioso, in foro conscientię videntur hæc dicta doctorum procedere posita synceritate rectę intentionis. ¶ Tertia propositio. Licet oīnis simoniacus non pure mentalis sed opere subsecuto possit suspitione iuris vel operis haberi in fide suspectus: attamen solus ille qui iudicium intellectus practici & speculatiui habet deprauatum vna cū affectu adiuncta pertinacia, est hereticus vere censendus. Patet ex notabili. v. Verū in foro conscię tię intentio attenditur, non presumptio, secundū doctores. ¶ Quarta ꝓpositio. obligatus ex officio seu beneficio ecclesiastico spiritualia & sacramenta ministrare non potest aliquid ex his quibus sic ex officij debito astrict⁹ est, cū pacto vel sine pacto vltra debitum & assignatum sibi propter hoc beneficium seu stipendium exigere etiā in ratione stipendij absq; simoniaca labe. Attamen gratis & liberaliter oblatum, & dono datum, aut ex laudabili consuetudine dari solitum, iuste

& licite potest stante recta intentione recipere, nō vt precium, vel vt principale motiuum: sed vt liberale aut consuetudinarium, vel gratitudinis donum. Prima pars conclusionis patet. Nam si sec⁹ ageret, diceretur vēdere suum officium, & nō operas suas locare: quas ex debito susceptі officij & beneficij teneat gratis impendere. Hinc recepit beneficium propter officium gratis exhibendū: vt ad hoc est textus. j. q. iij. ca. In templo. & cap. Nō solum. Item ca. Ad apostolicam. de simonia. ca. Non satis. ca. Cū in ecclesię. ca. Ea quę. ca. Ad nostram. eodem ti. Item. j. q. j. cap. Placuit vt nullus &c. Pro secunda parte conclusionis faciunt dicta & allegata in conclusione. ij. & ca. Sicut. j. q. ij. vbi dicit. Et⁹ oblatio nullam culpę maculā ingerit: q̄ non ex ambitus petitione processit. Et licet multa cap. videantur esse ad oppositum in titu. de simonia: videtur tamen ex equitate iustitia & ratione, & etiam rigore literę q̄ sint intelligenda cōsone ad dicta Sanct. Tho. & aliorum doctorum: de quibus conclusione secūda. Et videtur probabile dictu q̄ ita valeat consuetudo inter clericos: sicut inter laicos & clericū de recipiendo aliqd dari solitum, non vt debitum, post dationem spiritualiū. Hinc & San. Tho. indistincte loquitur, vt supra conclusione secūda. Nec impedit ca. Emēdari. j. q. j. qn secundū laudabilē cōsuetudinē quā ca. Ad aplicā. de simonia. seruādā dicit: liceat aliquid dare ad sensum premissum sacerdoti baptizanti, confirmanti, vel inungenti cessante scandalo, & specie mala, quæ nunc sublata videt p vetustissimā consuetudinem. secus de scandalosa extorsione, cum sacramentorum denegatione: aut in ratione precij &c. Nonne passim prælati & episcopi, ac superiores ministrates spiritualia recipiunt pecuniā a clericis & religiosis tuētes se sola cōsuetudine. Et si dicitur negando propter constitutiones extrauagan. quæ huiusmodi prhibēt, Martini Quinti, & Eugenij: potest dici q̄ solū loquūtur de ijs qui simoniace dant vel recipiunt ordines aut beneficia. Oportet deniq; concedere secūdum Gerson. in florib⁹, ꝙ in actibus qui sunt simoniaci ex solo iure positiue, cadit præscriptio. Sic ꝓhibentur archiepiscopi ne aliquid pro consecratione episcoporum recipiant. ca. Sicut tuis. de simonia. tenent em̄ ad hoc ex officio. Item ꝓhibentur episcopi ne quicq̄ pro ordinationibus recipiant, necnō ministri & notarij saltem episcopi. eo. ti. ca. j. Item pro cōfirmatione elector⁹, collatione beneficiorum, missione in possessionem, aut installatione, pro consecratione, confirmatione, vnctione, oleo sancto, consecratione ecclesiarum, & altariū, salua procuratiōe moderata, bene dictione virginū & abbatū, ꝓ absolutione, pro reconciliatione peccatorum, pro spiritualiū aut sacramentorū collatione. Sic prohibentur maiores ne celent peccatum alicuius ꝓpter fauorē, gratiā, aut pecunias, seu preciū &c. Prohibent monachi & religiosi, ac moniales, ne alias pro pecunia ad p fessionē recipiāt. ca. Veniēs. de simonia. ¶ Quinta propositio. Non obligatus ex officio seu beneficio ecclesiastico alicui spiritualia ministrare: si rogatus vel nō rogatus ministrat eidem spiritualia vel sacramenta, nō obstante q̄ alias sufficientes habeat sumptus: potest nihilominus sustentationis stipendium dari solitum & cōsuetum sine pacto petere & recipere: sed non vt quātulūcūq; administrationis illius p̄ciū, aut auarę cupidinis satiatiuum. Patet ex quotidiana obseruātia etiam maiorum deum timētium. Qui em̄ seruit altario de altario & viuet, & qui plātat vineam, ex fructu eius edet, secūdum apostolum vbi supra. Nec peior est ea in re conditio diuitum patrimoniū habētium, q̄ pauperum. Quis em̄ suis stipendijs militat vnq̄ Rat. j. q. j. ca. Iudices. Vnde sup illo. j. ad Timo. v. Qui bene p̄sunt p̄sbyteri. dicit glos. Aug. Accipiant sustentationem necessitatis a populo, & mercedem dispensationis a domino. Et San. Tho. in. iij. articulo secūdo, secūdi articuli principalis questiuncula. j. Si sacerdos habet sumptus & non tenetur missam cantare: pōt accipere denarios sicut faciunt sacerdotes conducti, non quasi precium missę: sed sustentationem vitę. Et notāter dictum est in ꝓpositione: Nō obligatus ex officio &c. vt supra propositione quarta &c. ¶ Sexta propositio. Non obligatus ex officio seu beneficio ecclesiastico alicui spiritualia aut sacramēta ministrare, si vult tempore multo operas suas alicui locare, potest (vt videtur) interuenīte conuentione super sustentationis stipendio non sup spiritualibus, iuste & licite quantū est de se sustentationis mercedē cōstituere, petere, & recipere, & se se assignato stipendio ante vel post ad spiritualiū administrationem obligare. Ita videmus fieri cū assumuntur socij diuinorum: Item cum quis auctoritate superioris ponit substitutum: cū se vult absentare ad tempus. Sic subeunt onera spiritualium, quo ad sacrificium celebrandum sic & sic, quo ad exercendū curā illius ecclesię, quo ad p̄dicandum, adiutores, & substituti: cum promissiōe & obligatione ad certum tempus sic famulandi, & officium suum fideliter exercendi. Sic conducuntur prędicatores Theologi vt prędicēt vel legant mercede ex pacto constituta. Cum autē dicitur sacerdos hoc officium facere pro stipēdio, ly pro dicit causam adminiculantē, nō appreciationem sacramenti vel officij vel auaritię saturamentum. Qz autē sacerdos possit sic operas suas ad quas non tenet locare, est cōmunis modus loquēdi, cōsone ad dictum Saluatoris. Dignus est ope

Universidad de Deusto
Biblioteca

rarius cibo suo. Lu.x. Nec obest si sacerdos indigeat sumptibus vel nō: dūmodo saltē assit recta intentio, nec mentiatur iniquitas sibi. Valent ad hoc.j. Corinth.ix. Et Gerson in tracta. de sollicitudine ecclesiarū. fere p totum. Hinc Hieronym⁹. Apostolicis viris, & euāgelizatorib⁹ Christi i necessarijs vsibus nō tribuere, seipsum damnare est xvj.q.j.ca. Apostolicis. &.j.q.ij.cap. Clerici. dicit. Clerici omnes qui ecclesię fideliter vigilāterq; deseruiunt, stipēdia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritū per ordinationē canonū a sacerdotibus consequant. Ecce q̄ patenter hic canon consilij Agathēn. disponit q⁹ iuxta meritū laboris ecclesiastici stipendia sacerdotes distribuant. Cum autem licitum sit, & iustum huiusmodi stipendia dare & recipere: cur super eo conuentio erit illicita, cum intentio dantis & recipientis est recta & syncera, nō velle appreciari spūalia: aut auaritię voraginē satiare: sed stipendiū accipere, & dare pro operis exhibitis, non in ratione precij, sed stipendij nomine, vt possint spiritualia gratis administrare? Pręterea cum pacisc̄itur, pacisc̄itur super temporali principaliter nō sup spirituali. Nec obest q⁹ sacerdos tunc non administraret spūalia si non haberet stipendium. Patet ex dictis. Pręter ea cum hic contrahit quędam obligatio partium non potest abesse conuentio. Omnis em̄ obligatio cōuentionē habet. Nōne pōt quis se obligare ad manendū tanto vel tanto tēpore cum aliquo curato vel beneficiato &c? Nonne expedit scire q̄ sint operę ad tollendum lites, & dissensiones innumeras: ne deniq; aliquid agēdorum omittatur: & ita de similib⁹? Cōstat ex glos. j.q.ij.ca. Quā pio. supra allegato: non oēm pactionem, aut conuentionē in spiritualibus esse prohibitā: sed illicitam, & inhonestam. Sic sępenumero dignitates aliquę non conferuntur: aut facultates alię, nisi iuramento tali vel tali. vt dist.c.ca. In ea synodo. &.xxtij. ca. Q̄ q̄. Alludit Panor. de simo. c. Suā. cū inqt. Si proprius sacerdos habet vñ viuat, tūc cessante consuetudine non pōt aliquid exigere. vt in ca. Suam. & ca. Cum in ecclesię. de simonia. sed gratis oblatū potest recipere. vt in ca. Proxtmo. & in ca. Tua. & cap. Etsi quęstiones. eo. ti. Si vero desunt ei sumptus necessarij, si potest victū aliunde habere ex opere manuali, vel puerorum doctrinatione, non potest aliquid vltra exigere: sed imputet sibi q⁹ tam exile beneficium acceptauit. Quę rat ergo victum manibus, sicut Paulus quęsierat Si vero non potest sibi altūde acquirere victum: tunc vel episcopus sibi prouidebit, vel populus poterit compelli ad prębendum sibi necessaria p victu. Ad quod remittit ad glos. de conse. dist.j. cap. Omnis christianus. quę dicit: sacerdotē indigentem posse subtrahere populo spiritualia, nisi faciat oblationem vnde possit viuere. Si vero est sacerdos alienus, q̄ forte inuitatus est ad exequias faciendas, vel alia spiritualia impendēda, licite potest suas operas spirituales locare: non vt dicte pro spūalibus recipiat temporale: sed in compensationem damnorum perpessorum in sustinendo ibi p̄sentiam suam, & trahendo moram in spiritualibus impendendā. Et dicit hoc esse extēdendum etiam ad alienū sacerdotē habentē sumptus. Talis enim potest exigere in compēsationē damnorum, cū ad hoc ex officio nō tenetur. Hęc ille. Concordat Rai.ti. de simonia. Et licet plerique videant dicere q⁹ si sacerdos habet sūpt⁹ necessarios, & vult facere, vel assumere noua onera ad q̄ ex officio non tenetur, debet vel gratis facere vel omittere. Attamen videtur q⁹ non incurrit cęteris paribus simoniam, si habens sumptus recipit stipendium ab his quibus militare nō tenetur. Licet forte hic posset esse nota auaritię p loco & tēpore dum satiari non potest &c. Nec placet dictū glos. de omissione spiritualium in pœnā nō subuētionis temporalium: melius est, & iuri conformius q⁹ interpellet potestatem superioris: & eius auctoritate petat populum compelli vt faciāt ad quod iure tenētur: vel cedat beneficio si prouisionem sufficientē habere non potest: secūdum prędicta ad hoc ca. Ad apostolicā. de simonia. ¶ Septima propositio. Sacramēto vel sacramētis initiando licet quantū est de se, semotis pactione & pusillorum scādalo, libere dare collatori amice requirenti vel non requirenti, & maxime post sacramenti collationem aliquod tēporale per modum liberalis doni: seu etiam stipendij p̄ operis debiti: aut doni consuetudinarij sic dari soliti. Non autē in rōne principalis prouocatiui: vel motiui ad sacramenti collationem. Neq; in ratione precij siue pro sacramento appreciando: siue etiam pro actua sacramenti collatione, cum vel sine pacto, siue libere, siue exacte id fiat. Potest tñ iniusta vexatio p̄cio redimi. Secus dicendū de matrimoniali onerosa obligatione. Dicitur in ꝓpositiōe, Licet quātum est de se. Nam oportet cauere scandalum pusillorum: qđ oritur quādoq; ex modo: si datur pecunia ante sacramenti susceptionem, forte ad p̄uocādum collatorē alias nō daturum. Item cum excessiua donaria dantur tempore & loco insolitis &c. Item cum dans est necessitate pressus, vel habundans, & collator nūc p̄mitur penuria. Posset tamen tolli data clara informatione cum sic facit vt supra ꝓpositiōe. ij. Dicit, Amice requirenti, vel etiam non requirenti. ar. ad hoc ca. Cum apostolus. de rēsibus. vbi dicit q⁹ prelati possunt subsistente causa cum charitate moderatū petere auxilium. q̄uis enim multi textus omnem videant prohibere exactionem: attamē intelligitur solum

prohibere temerariā, & scandalosam non fieri solitam & consuetam: vt supra propositione secunda, stante limitatione doctorū ibi posita. Dicitur Et maxie post sacramēti collationē. q̄uis enī etiam ante fieri posset quantū est de se: habet tamen ex illa circunstantia & mō tali aliquo modo speciem mali & scādali: ideo melius post fit. Dicit Seu stipendij pro operis debiti: vt supra propositione v. &. vj. Dicit, Non aūt in ratione principalis &c. quia si per hoc principaliter vellet flectere & mouere collatorem sacramēti, alias nō collaturū, esset vere simonia ex parte dantis. Vult enim principaliter ad habendū spūale dare tēporale citra iniustę vexationis redemptionem: vt cum ordinandus non est habilis. Dicitur neq; in ratione precij. Sacramentum enim precio comparari non potest. Sic etiam sacramenti collatio actiua præcise precio comparari non potest: q̄uis possit dari stipendium pro illis operis habitis. Et licet Scotus dicat in.iiij. dist. v.q.ij. iuxta finem: Si sacerdos nitatur vendere actum baptizationis: potest ille qui offert paruulum, emere: non intendēs actū illum in quantum est sacramentalis emere: sed sacerdotis laborem in actu: sicut conducūtur sacerdotes ad celebrandum missas: non vt ipsi vendant & alij emant actum celebrationis inquantum est sacramentale: quod absit: sed ipsi vendunt laborem, & alij emunt eum: Oportet enim quenq; de suo labore victitare: Tamen clarius loquitur in Quodlibet. quæst. xx. artic. iij. vbi dicit q⁹ sacerdos non commutat laborem suum corporalem pro aliquo temporali: quia non est verisimile q⁹ aliquis vellet ei tantum dare pro labore corporali in illo actu. Hæc ille. Itaq; actus ille non emitur vel appreciatur: sed datur operanti pro operis habitis quandoq; debitum, quandoq; non debitum stipendium: non aūt adequatum p̄cium. Hinc dicit San. Tho. in.iiij. dist. p̄senti. art. ij. principali. q. ij. quęstiūcula. ij. q⁹ actus qui sunt spirituales ex parte agentis: quia. s. competunt alicui ex aliquo spirituali dono vel officio, nullo mō locari possūt si ne simonia. Pōt tamen pro eis stipendium recipi in sustentationem vitę &c. Ad idem Duran. q. iij. & Palu. Sacerdotes conducitij excusantur: quia in sustentationē vitæ, non quasi pretium missæ, nec laboris, recipiunt. q. v. ar. ij. Et secundū prędicta notabili primo, pari passu ambulant potestas ad actum & actus ipe. Quid refert si dicatur: sicut quis locat equū suum alteri ad agriculturam: ita sacerdos locat seip̄m ad opas illas: vel q⁹ ille locutiones cōmunes Scoti & aliorū vbi supra tantundem valent? Cum enim locatur aliquid, dominium rei locatę non transfertur in conductorem, sed manet apud locatorem. Ideo locans ius decimarum, non est simoniacus: sed venditor iu

ris decimarum. Vnde non est sermo proprius: locaui operas meas: quia operę quę sunt fruct⁹ percipiendi, a conductore nō locantur: sed ius percipiendi illas operas potest dici locari: & illa locatio fructuum est equipualenter vēditio fructuum, vel vsus rei. Locat tertio sacerdos operas suas: quia locat personam suam ad illas operas exercēdas. Cum ergo dicitur locatio personę, locatio operarum: sensus est, persona locatur ad operas impēdendas. In simonia semper aliquid expectat pr⁹ non habitum, ergo. vt supra in notabili. iiij. j.q.ij. ca. Clerici. ¶ Dicitur pōt tamē iniusta vexatio re M dimi precio. Nam cum iniusta vexatio est res estimabilis precio, potest pecunia tolli & redimi: & tunc datur temporale pro temporali, & non pro spirituali, vel annexo spirituali. Deberet enim prelatus, vel curatus, aut alius habens conferre spūale talismodi iniquā vexationē omittere: & sinere hunc qui habet de facto ius ad rem spiritualem consequendam: vt iure suo sibi debito recte ad finem optatum vti possit, & eum in hoc nullatenus impedire. Cum autem id facere recusat nisi detur pecunia: licet non ius id iam habitum ad rem emere: sed pecuniam dare vt a vexatione, & impeditione iniusta liberetur: vt supra notabili tertio. Confonat Gerson in tractatu de Simonia dicens. Redemptio vexationis videtur habere locum: non quidem in acquirendo ius nouum ad officium vel beneficium huiusmodi spirituale præsertim apud conferentem temporale: sed inuenitur habere locum dum tolli quæritur impedimētum quod apponitur ne quis iure suo vel re sua pacifice vtatur vel potiatur. Sic fortassis etiam excusari possunt subditi respectu curatorum dum compelluntur exactione præuia pecunias prius dare ante spiritualium eis debitorum collationem. Vt gratia exempli, aliquis qui debet & tenetur puerum baptizare, vel confirmare ex officio, vel sepelire mortuum, aut absoluere vel ordinare, vel eucharistiam conferre, recusat illud facere nisi detur pecunia. Item aliquis legitime electus est ad officium requirēs ordinem infra certum tempus: habet ius ad ordines. Non sic beneficiatus beneficio non exigente ordinem nec religiosus. Cum ergo aliquis talium vel consimilium vexatur super iure suo quod tam habet actu ad rem: nec potest ipsum consequi nisi data pecunia: potest vexationem illam pecunia redimere: quia est res æstimabilis precio. Ex quo sequitur q⁹ redimere vexationem est super acquisitione iuris habiti, seu ad qđ habet ius ad rem vel in re. Si enim aliquod spirituale ius est adhuc acquirendum alicui: ita q⁹ ad id non habet ius ad rem nec in re: q̄uis ex gratia consequi posset: non licet ibi vexationem redimere. Sicem dādo

Universidad de Deusto
Biblioteca

pecuniã pararet sibi vtam ad rem spiritualem habendã sibi,nũc iure non debitã.Nã non volẽs dare alteri qđ habere vellet: sed recusans dare eo q; alter non habet ius ad ipsum,non vexat ipm iniuste:quia non teneť sibi illud dare.Et istud videť rationabilius q̃ dicere q; licet alicui vendere actũ suum nõ habito respectu ad spirituale: vel vt est quid sacramẽtale:sed vt est quidã labor human⁹. Si enim licet vendere,licet & emere : & sic pateret via vendendi omnes actus sacramentales. Nam in proposito cum vexatio redimitur,& spirituale ad quod quis habet ius ad rem vel ius in re,iniuste impeditur,non emitur id ius qđ spũale est:sed de facto habetur:sed vexatio iniusta p̃cio dato redimiť.Est em̃ res ęstimabilis precio:nec redimens vexationẽ cooperatur peccato alterius:vel cõsentit peccato simonię hmõi curati vel prelati iniuste vexantis & iniuriam inferẽtis: sicut in materia de vsuris licet quandoq; recipere ad vsuram in casibus certis:q̃ uis alteri nullo mõ licet dare ad vsuram. Sic iniustus a latrone iniuste coactus dat licite pecuniã, & sine pctõ, nec cooperať peccato alterius qui iniuste recipit. ¶Iste modus dicẽdi placet plus q̃ dicere,si non potest haberi baptismus sine pecunia, debet puer dimitti sine baptismo: vt cũ non est qui sciat formã,aut possit seu velit baptizare nisi data pecunia &c.Idem videtur esse de quocunq; sacramento siue necessitatis siue nõ necessitatis,cũ quis habet ius ad ipsum. Additũ fuit. Secus de mrimoniali onerosa obligatione. de quo infra ꝓpositione. vtij. ¶Corollarium primum. Licet baptizando,cõfirmando,cõmunicãdo,absoluendo,inungendo,vel ordinãdo, quantũ est de se libere citra iniustã & scandalosam exactionem aliquid dare collatori,per modũ liberalis doni dari soliti & cõsueti,maxime post susceptionẽ sacramẽti:ad qđ prouocatus est per gratiã gratis sibi factã in sacramẽti collatione. Et etiã p̃redimenda iniusta vexatione ante sacramẽti susceptionẽ,preuia protestatione fieri solita,si opus est pro tollendo scandalo:aut etiam in ratione stipendij debiti:cum ad operas illas alias ex officio non tenetur. ¶Corollarium secundũ.Non licet baptizando,confirmando &c. vel ordinando dare aliquod temporale per modum precij: propter actiuam baptizationem,confirmationem &c. aut ordinationem:aut per modum mercedis ꝓuocatiue principaliter vt collator conferat sacramentũ. Neq; pro illis operis spiritualibus,siue ante siue post,siue libere,siue exacte det: siue deniq; interueniat siue non interueniat pactio vel cõuentio. Ex his possunt consimilia corollaria multiplicari de multorum sacramentalium & spiritualium collatione. ¶Corollarium tertium.baptizando,confirmando,cõmunicando,absoluendo,ordinãdo, inungendo &c.non licet emere precio ius baptizandi,confirmandi,benedicẽdi &c.sed neq; actũ officiandi,baptizandi,confirmandi &c.quia vtrũq; est spirituale.Act⁹ enim illi sunt spũales ratione principij:quia non cõpetunt nisi habenti ordinem ecclesiasticũ:& etiam ratiõe finis vel obiecti: & vt frequenter rõne ipsiusmet obsequij: vt Gerson loquitur:sicut sunt baptizare, confirmare,ordinare,benedicere,& celebrare missam,a peccatis absoluere. ¶Corollarium quartũ.Non licet materialia sacramentorũ si consecrata sunt carⁱ emere propter consecrationem posito casu in quo alias liceret ea emere:forte cõsuetudine emẽdi aquã a sacerdote de proximo consecrandam. Oleũ vero & balsamum non sunt materialia sacramenti, nisi sint consecrata,quę episcopus gratis dare tenetur,& suis expensis.j.q.j.cap.Placuit.& ca.Statuimus. Pari em̃ passu ambulãt actus & ius agendi.Cum ergo actus est quid spirituale: ergo & ius agendi & econtra. ¶Octaua ꝓpositio. gratis dato & accepto hinc & hinc matrimonij sacramẽto, licitum est coniugibus(sese ad matrimonij onera supportanda,reciproce & vicissim obligantibus) a se inuicem temporalia,non pro sacramẽto, sed naturæ officio,seu onerosa matrimoniali obligatione,ac onerũ mrimonialiũ,iusta ac fieri solita pessione, exigere petere ac recipere etiam in cõpẽsationis & precij ratiõe. Nec valet hic sentẽtia dicentium: quia in sacramento matrimonij gratia non confertur:ideo licet pro eo pecuniam petere & exigere. Ex quo enim est sacramentum no. le. a Christo institutum, confert gratiã ex opere operato:sicut & cętera no.leg.sacramenta.Cum vero matrimonium non solum est sacramentũ: sed etiam naturæ officium:ideo vt sic, licet pecuniã exigere:sed non vt est sacramentũ, vel pro sacramẽto.Vnde nõ est ꝓpria locutio q; sacerdos cõferat hoc sacramentum sicut cætera:sed coniuges sibi mutuo cõferũt & accipiunt.Vnde cũ vnus coniugũ hoc sacramentum ab alio vt partiali ministro recipit:non licet recipienti dare conferenti aliqua temporalia pro matrimonij sacramento transitiue sumpto , nec in ratione precij, nec stipendij: sed ratione liberalis doni: vt supra de alijs sacramentis dictum est. Nam sacramenta non sunt precio comparanda.j. quæst. j. cap. Quicquid. Item stipendium datur pro labore & opera : sed cum sacramentum matrimonij trãsitiue conferẽ cõiugi a cõiuge,nõ est ibi labor aliqs:sed solũ exhibetur aliquod signum sensibile indicans cõsensum coniugum. Item conferenti sacramẽtũ ipm similiter non licet recipere a suscipiente temporalia vt precium,nec vt stipendium pro sacramento,seu etiam actiua sacramenti collatione. Nec licet pro eo quicq̃ exigere : quia nec vt precium

nec vt stipẽdium. Hoc dictum etiam procedit capiendo sacramentũ matrimonij intransitiue:hoc est, vt est ipsum matrimonium vnio seu vinculum personarum coniugalium.sic enim nõ est sacramentum proprie: sed signum sacrum.dicente Apostolo. Sacramentũ hoc magnũ est, magnę rei sacrum signum in Christo & in ecclesia. Sic nõ licet ipsum vendere,cum sit sacramẽtale,nec licet pro eo in ratione stipendij quicq̃ exigere vel recipere.Potest tamen talis vnio coniugalis habere rationem beneficij nati prouocare alium ad repẽdendum libere quippiã temporale. ¶Corollarie sequitur. Si quis suscipit matrimonij sacramentũ ab alio coniuge,siue transitiue,siue intransitiue sumatur:potest illi qui sibi hoc confert dare temporalia,non pro sacramento: sed pro obligatiõe illa qua conferens ipsum sese obligat ad multa onera supportanda,ex parte suscipientis ipsum per modum precij,& compensationis.vtputa cõferens hoc sacramentum alteri vult alere ipm recipientem, eius curam gerere, bona sua ei cõmunicare &c. Hæc aũt obligatio regulariter comitatur sacramentum,& non est sacramentum ipsum & est multũ onerosa,& precio ęstimabilis : nec est necessario annexa matrimonij sacramento. Possunt enim coniuges coniugaliter coniungi: & sibi illam libertatem reseruare de non cõmunicãdo bona sua in toto,vel in parte,&q̃ qulibet de suo alatur,posita educatione prolium si erunt proles. Hęc enim nõ sunt de essentia matrimonij:sed sufficiunt ad eius essentiam personę legitimę, cõsensus & signa,& mutua corporũ translatio ad act⁹ coniugales cum petũtur.Et esto q; onera illa sint annexa spirituali:quia tamen ecclesia non prohibuit vendi huiusmodi onus:licet ipsum vendere sicut & alia p̃dia annexa spũalibus non prohibita vendi. Nõ ergo tenetur quis illa gratis subijcere. ¶Cõsimiliter dicẽdũ est de suscipiente & conferente benedictionem matrimonialẽ:sicut supra de suscipiente vel conferente baptismum, vel cõfirmationem &c. reddendo singula singulis.

O ¶Quantum ad articulum tertium est dubiũ primum:Vtrũ simoniaca labes possit cadere in Papam.Hoc dubium videatur in Palu. qui aliquo modo impugnat Duran. ¶Cõclusio prima. Aliqua simonia ꝓprie dicta quo ad culpam : vtputa diuina lege ꝓhibita immediate: põt cadere in Papã,sicuti & in alium hominẽ diuinę legi subiectũ. Culpa non excludit pœnã coram deo pro peccato debitam:sed pœnam iuris. Probatur conclusio. Omnis homo faciẽs cõtra legem diuinã,cui subiectus est,peccat. Sed omnis homo vendens spũale pro tẽporali(saltẽ lege diuina ꝓhibitũ vendi,& de se:hoc est in lege & euangelio secundum Duran.)facit cõtra legẽ diuinã,cui subiectus est. ergo talis peccat,& nõ nisi peccato simonię ex definitione simonię p̃missa.ergo ꝓpositum.Maior nota ex notificatione peccati secũdũ beatũ Ambro.& Aug.Minor patet ex dictis. Lex cũ diuina & naturalis oẽm hoiem inuoluat,& neminẽ excipit.Cũ ergo Papa est homo,teneť vtuere obedienter legi diuinę si vult saluari:sicut & Christ⁹ secundũ naturã humanã voluntati diuinę seu ꝓ se se confirmare curauit.Ita habet Sanct. Tho. vbi supra ar.j.& Duran. immo vt videtur,grauⁱ⁹ peccat cæteris,quanto prę cæteris scandalizat amplius.Et licet res ecclesię sint Papę vt principalis dispensatoris:non tamen est dominus earundẽ secundũ San. Tho. ¶Secunda cõclusio. Quia suis positiuis legibus inquantum tales sunt, Papa non est subiectus:ideo simonia ex sola iuris positiui prohibitione non potest in Papã cadere.Probatur:quia princeps legibus solutus est: vt dicũt iuristæ:par in parem agere nõ põt.Cum ergo vt sic,sit supra legem pure positiuã pœnalem, nõ ligatur lege tali positiua pœnali.Hinc ait Palu.Papa nõ potest committere simoniam quo ad pœnam iuris positiui,cui nõ subest. Vnde nec excõmunicationẽ, nec suspẽsionem, aut alias pœnas vel censuras ecclesiæ incurrit etiam si clericũ percutiat suadente diabolo. Potest tamẽ si vult sese sponte,vt videtur, subijcere legi positiuę,sicut & alius homo opus supererogationis potest vouere. ¶Tertia cõclusio. Simoniaca labes sicut de p se non est hæresis,sic non aufert a Papa necessario suam potestatẽ vel ecclesiasticę potestatis plenitudinem,seu executionem. Prima pars patet ex dictis:qa põt aliquis esse simoniacus ex sola prauitate affectus per auaritiam sine errore intellectus:vt dictũ est.Hęresis vero non est sine errore intellectus circa ea quę fides tradit. Secũda pars patet ex ꝓpositione secũda. ¶Secũdũ dubium. P Vtrũ is q emit a Papa bñficiũ vel ordinẽ: seu ordinis executionẽ,vel aliud spũale, aut ei annexũ sit eo ipo a simonia liber,& a pœna canonica:qa emit hmõi spũalia a papa,etiã in casu quo papa ꝑsus eẽt imunis, & a culpa,& a simoniæ pœna. Qz sic,ostenditur ex dictis multorũ doct. quorũ aliq tenent,q; nec papa, nec alij existẽtes in curia cõmittant simoniã si papa scit: & ex certa sciẽtia tolerat. Dicũt em̃. Certa principis sciẽtia purgat hoc vitiũ. In oppositũ est Cle. Si summ⁹. de sen. excõmu. vbi dicit in effectu. Si Papa etiã scienter excõicato participat, per hoc nõ absoluit illũ,nisi exprimat se hoc velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet,vel honoret:per hoc illum in dignitate non approbat. Ad hanc Cle. respondent multi dicentes: Secus esse si Papa cõfert alicui ordinem vel beneficium propter pecuniam: et si communicat alicui excommunicato

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel nominet aliquem nomine dignitatis. Nam per hoc nulla dispositio inducitur vel traditur sic enunciato nomine dignitatis, seu illi cui communicat. Cum vero confertur ordo aut beneficium a papa alicui pro pecunia: censeť papa talis factis, ex cōmuni theorica cū eo dispensare: nisi id nominatim exprimat. Theorica hæc est. Papa exercens actum in psonā subditi sciēter qui citra dispensationem non valeret: vel saltē diceret illegitime factus: vt puta cū scit eū indigere dispensatione: in hoc casu censeť cū eo dispensare, & eū velle habilitare. vt gratia exempli, si sciens aliquē esse excōicatum nihilominus cōfert ei ordinem, aut irregularē, aut sil'i defectu grauatū. Nā dignitas collata p principē facit infamiā abolere: vt dicunt iuristę. &. xvij. q. iiij. Si quis suadente. §. Cōmittūt. vbi dicit. Instar sacrilegij est disputare an dignus sit quē princeps elegit. Item. xciij. dist. ca. j. Nō enī psumit papā aliquid frustra cōcedere, & imperfecte. Concedit ergo cū principali omnia ad hoc necessaria: vt psumi recte pōt. Censetur ergo velle dispensare cū eo quem nouit excōicatum vel irregularem, & nihilominus confert ei ordinem vel beneficium: vt possit executionem ordinis habere. Hic cum dat alicui priuilegium, vel rescriptum, primū absoluit eū ab excōmunicatione si quā incidisset, vt aptus reddatur &c. Et forte posset dici: hoc dictū procedit quando Papa sciēter confert beneficiū vel ordinē excōmunicato, seu simoniaco: & pro pecunia: secus de alijs a Papa. Et licet Papa sciat q; dñi cardinales & alij exigant pecunias pro spiritualibus, & toleret idipm, non tamen censetur ex hoc dispensare cum illo q in curia beneficium aliquod pro pecunia adept9 est: sed manifeste inuoluuntur tales vitio simonię sicut & cæteri: vt est videre in diuersis extrauagātibus. In Paulina de casib9 reseruatis: cuius initiū Etsi dominici gregis. reseruatur simonia in ordine & beneficio, siue in curia, siue extra contracta sit. Et iterum in alia Paulina: cuius initium, Cum detestabile. Itē in extrauagātib9 Martini. v. & Eugenij inuoluuntur etiā cardinales &c. Tenētes oppositum videnť loqui de ijs qui recipiūt tēporalia datis spiritualibus pro sustentatione curiæ & officialium secundū ordinationem Papę, non in ratione precij: sed pro sustentatione ministri. Sic enī perinde est ac si papa reciperet. Sic recipiūtur & soluuntur annatæ, seu primi fructus p collatis beneficijs in curia, pro bullis, pro dispēsationib9 pro gratijs, non vt p̄cium rei spiritualis, sed pro sustentatione curię in supplemētū sustentationis necessarię pregimine totius ecclesiæ. Sic non videtur esse simonia, si papa per viam reseruationis tēporalū collaturus alicui episcopatū, vel officiū diceret. Confero tibi. N. cum hoc onere q; singulis annis tātūdē dabis illi psonę, vel curię męę. iam cñ reseruat sibi collaturus aliquod beneficiū qđ ante collationem suum fuit. Facit ad hoc anti quissima curię consuetudo, quæ multos sanctos & doctos fouit viros. Pręterea cum talia tempora dantur pro bullarum expeditione, non emit spirituale tam gratis datum, & obtentū sine p̄cio rei spiritualis: sed salarium debitum datur curialibus aliam prouisionem non habentibus. Ita videtur sentire Baptista in summa. & cōcordat Angelus de Simonia. iij. §. vltimo. Ex illis patet solutio ad rationem ante oppositum. ¶ Tertium dubium. Vtrum liceat pro quocūq; accepto vel exhibito obsequio ecclesiastica largiri beneficia vel officia. Ad hoc dubium quidam respondent multiplicem ponunt obsequij distinctionem. Si honestum vel inhonestū fuerit: Si spirituale vel corporale: Ordinatum vel nō ordinatum ad spiritualia. Quorū primum (qđ nō respicit vt finem spiritualia) nominant prophanū obsequium. Aliud vero non prophanū, qđ est ad spiritualia ordinatum. Et videtur q; non sit opus huiusmodi distinctione in foro conscientię: secus de præsumptione. Hinc est responsiua conclusio: ex qua elici poterunt corollaria: q̄ omnia sicut & præcedentia collatiue & disputatiue solum recitātur. ¶ Cōclusio est hęc. Sicut contingit dantē vel recipientē pecunias pro spirituali, vel ei annexo: vel econtra: quandoq; incurrere vel nō incurrere simoniā mentalē vel pactionalem, a deo solū, vel etiam ab ecclesia puniendā, ita pariformiter suo modo cōtingit prestantem vel acceptantem temporale obsequium precio estimabile pro spirituali vel econtra, quodcūq; sit illud, quādoq; incurrere vel non incurrere simoniā mētalem vel pactionalem a solo deo vel etiam ab ecclesia puniēdā. Patet ex dictis. Nihil enim refert dare pecuniam seu preciū quodcūq; pecunia estimandum, & dare obsequium vice pecunię. Notum est obsequētes pecuniaria mercede constitui & cōduci. Idem ergo est dare spirituale vel annexum pro obsequio exhibito, vel exhibēdo: vt ly pro dicit causam finalem vel appreciatiuam: ac si daretur pro precio pecuniario &c. ¶ Corollarium primum. Faciēs obsequium vel seruitium siue temporale, siue spirituale alicui prælato vel monasterio, non gratis: sed vt in ratione precij vel principalis motiui spirituale remunerationem habeat sui laboris per collationē beneficij ecclesiastici, vel monastici, exectā dā cōmittit simoniam, a deo si sine pacto, vel etiam ab ecclesia si cum opere exteriori, & cum pacto fiat, grauiter feriendam. Patet ex dictis, quo ad eam partem, cum obsequium est temporale, & precio, vel pecunia cōparabile. Si. n. principaliter seruit sibi cum pacto: vt consequi possit beneficiū ab eo, est simonia pactionalis. Si sine pacto, principaliter tñ ꝓpter habere beneficiū, est simonia mentalis: vt quidam loquunť. Si vero est obsequium spirituale: & interuenit pactū inducens obligationē: iam spirituale non gratis datur: & est simonia saltē secundū modū: etli non secundum rem: cum non interuenit vt p̄cium aliquod tēporale pro spirituali: sed spūale datur non gratis & cum pacto pro spūali. immo illa obligatio ex pacto ꝓueniens videť esse res estimabilis p̄cio: & sic datur spūale etiā p tēporali saltem tacite. Si nō interuenit pactum, adhuc videtur esse simonia: saltem secundū p̄sumptionē iuris: ex eo quia spirituale qđ expectat, non pōt esse p̄cium alteri9 spiritualis: quia non est precio comparabile. Itē obsequium spūale non gratis impendit: sed expectat aliud spirituale reddendū, veluti p̄cium laboris illius, cum tñ hoc spūale obsequiū non possit p̄cio cōmutari secundū dicta: sed gratis dari debet. Secus dicendū cęteris paribus: si aliquod onus tēporale esset annexū auctoritate legitima illi officio spirituali: de quo infra. ¶ Secundū corollarū. faciens gratis & libere honestū obsequium vel seruitium tēporale vel spirituale alicui p̄lato vel monasterio cū spe & expectatione alicuius cōpensationis vel remunerationis spiritualis gratuite, & liberaliter pro meritis, & qualitate psonę obsequentis conferēdę, nō in ratione p̄cij, vel mercedis, pacto cessante non polluitur simoniaca labe: & dicit honestū. Nā si esset turpe & inhonestū, eēt simonia secundū p̄sumptionē iuris, secundū Palu. Patet corollariū auctoritate beati Gregorij in Registro cum inquit. Ecclesiasticis vtilitatibus deseruientes ecclesiastica dignū est remuneratione gaudere. Hoc cñ meretur deuotio gratis obsequentis. Sic diligimus deum propter se principaliter cum spe remunerationis æternę beatitudinis & tēporaliū. Ad idem Gerson. de simonia ꝓpositiōe vj. & San. Tho. vbi supra ar. v. Hinc ait Richar. Clericus seruiēs alicui p̄lato cum spe futurę remunerationis spiritualis ꝓ sua idoneitate simoniam nō incurrit: dūmō principaliter hac intētione non seruiat: nec p̄latus principaliter & directe propter seruitiū impēsum p̄bēdā assignet. de simonia ca. Cū esset. in glos. Sic secundū Palu. art. iij. q. v. cū curię p̄latorū ꝓbatiuæ sunt clericorū: si aliq̄s clericus famulat p̄lato ob hoc p̄cise vt eius idoneitas & bona qualitas innotescat p̄lato: quatin9 ea sic cognita inueniat dignus bñficio: & p̄latus cōperta idoneitate gratis cōfert sibi bñficiū: alias nō collaturus etiā posito quocūq; impēso vel impēdēdo obsequio: neuter incurrit simoniā: sed illud obsequium erat quasi ꝓbatio eiusdē. Sic forte abbas vel alius prelatus religionis alicuius dicet petenti pro religione: Non recipiam te, nisi sctas illā vel illam artem: nisi prius artiū magister, vel theologię baccalaureus &c. nisi emēdaueris vitā tuam nisi dimittas illa & illa &c. Nec illa pactio inducit simoniā: quia non tendit ad recipiendū aliq̄d tēporale pro spirituali: sed aperit qualificationē per sonę assumendę. Perinde enī est ac si diceret: recipiam te si inuentus fueris idoneus: & ita qualificatus, vt status ille petit vel necessitas psonarum exigit &c. Vnde potius est quædam monitio seu eruditio q̄ pactio vel conuentio. Sic si alicui bñficio annexū est hoc vel hoc onus. s. docere theologiā. p̄dicare &c. necesse est psonā assumēdā eē sic qualificatā. Et licet recipiat cū tali pacto &c. tamē proprie non est hic pactū: sed explicatio onerum annexorū beneficio. Ita dicit de conferente beneficiū ꝓpter obsequiū: sicut de p̄stante obsequium propter habere beneficiū dictum est suo modo. Posset tñ quis habere prauā intētionē, non petēdo illā psonę q̄lificationē ꝓpter officiū: sed ꝓpter questum inde ꝓfuturum quem q̄rit vel principaliter vel secundaria intentione &c. Notat hic Duran. Si mun9 a manu est tātū q; p̄sumit inclinare affectum ad collationē rei spiritualis, sic est simonia. Si tā paruum q; non p̄sumitur &c. non est simonia. Verū est in foro ecclesię p̄sumentis de exterioribus. Quo ad deum semp est simonia si ꝓpter munus magnū aut paruū in rone p̄cij cōferť spirituale. ¶ Corollariū tertiū. Sicuti mun9 a manu quātulūcūq; sit si dat in ratione p̄cij ꝓ spirituali inducit corā deo simoniā siue assit siue nō assit pactū: ita pariformiter dicendū est de munere ab obsequio quātūcūq; sit illud. Patet ex definitiōe Simonię. ¶ Corollariū quartū. Sicuti in foro ecclesię p̄sumit qficq; p̄sumptione iuris vel opis de simonia: cum munus a manu qđ datur in collatiōe spūaliū, & p̄sertim ante collationē, est tātum vel tale q; merito præsumi posset de inclinatione voluntatis & affect9 recipientis ipsum ad conferendū pro eo spūale, vt supra, seu non pōt sumi p̄sumptio de inclinatione affect9 ꝓpter doni extitatē & modicitatē, attētis circunstantijs variis loci, ac tēporis, ac psonę dantis & accipientis: sic suo modo dicendū est de munere ab obsequio. ¶ Corollariū quintū. Sicut in munere a manu attēdit in foro cōsciētię intētio dātis & recipientis cū dubitat alias de simonia nō obstātib9 q̄buscūq; iuris vel opis p̄sūptionib9 ecōtra militātib9: ita in munere ab obsequio, aliter in foro cōsciētię: q̄ respicit intētionē: aliter in foro ecclesię q̄ exterioribus innitit signis & factis p̄sumptionē inducentibus dicēdū venit. Vt cñ simonia est pctm̄ solū, sola volūtate cōmittitur: vt vero inducit pœnā iuris, committit per mun9 a manu, a lingua, ab obsequio. ¶ Quartum dubiū: Vtrum velle realiter, & cum effectu consequi per preces pro se vel alio R

Universidad de Deusto
Biblioteca

fusas aliquod spirituale vel et annexum : vtputa ordinē,aut officium,aut beneficiū ecclesiasticum sit simonia vere dicendū. Premittēda est terminorum declaratio. Notādum, sicut est munus a manu,& munus ab obsequio quo incurritur simonię vitium: ita est & munus a lingua. Et illud quā doq; dicitur adulatio,siue locutio eorū q̄ mulcent aures audiētis siue pruriētes. Q̄ñq; est preces fusę pro se vel pro alio cum spōsione & promissione tacita,vel expressa alicuius muneris a manu, vel ab obsequio,vel cuiusdam laudatiōis, cōmē dationis,aut cōsimilis obsequij præcise p̄cedētis a lingua. qđ beatus Grego. dicit fauorē aut gratiam. Et beatus Tho. vbi supra. ij. ij. ar. v. q. c. dicit laudē pertinentē ad fauorē humanū qui cadere potest sub precio, vel etiam preces, ex quibus fauor humanus procedit. vt euitetur contrarium quia etiam carere malo bonum quoddam est. sēcūdum philosophū. v. Ethico. Est ergo munus linguę qđ cōsistit in actu linguę sicut laus: vel qđ ex lingua initiū sumit: sicut cum quis ex hoc q̄ p̄cibus alicuius satisfacit, expectat fauorem aut gratiā: vt habet in. iiij. ar. iij. articuli. xxj. Ex quo dicto Thomę sumitur q̄ locutio beati Gregorij est causalis: ita q̄ fauor & gratia accipitur p̄ causa laudationis alicuius cui fauet: seu quē fauore prosequor: ita q̄ causa ponit̄ p̄ effectu. Vel oportet ponere. iiij. simonię species. Nam & ille ceteris paribus vere est simoniacus: qui propter habere fauorē & gratiā hominū: etiā intus manentē citra prorumptionem in laudē sui vel alterius, vel etiam citra alterius muneris temporalis collationē vult dare aut dat spiritualia finaliter & principaliter alias non daturus: & tñ ibi nec est munus a manu: nec ab obsequio: nec a lingua. Sic em̄ habere fauorem & gratiā hominū est pecunia & p̄cio estimabile. Ergo vel locutio beati Gregorij erit causalis,& ponitur causa p̄ effectu: vel oportebit aliam & quartam ponere speciem. ¶ Secundo notandū suppositis dictis Notabili quarto, q̄ p̄ces nudę, vt tales precise sine spōsione vel obligatione, pactione aut p̄missione muneris a manu: vel ab obsequio impenso vel impēdēdo,& maxime in ratione precij, aut principalis motiui pro spirituali consequendo, cessante pactione,& scandalo sa p̄catione, non inducunt cæteris paribus simonię labē. Nam p̄cari seu petere aliquē p̄cise, nō est de per se sibi munus aliquod tēporale dare. Alias rogatus pro spirituali dando, nunc esset ditior q̄ prius fuerit ante huiusmodi p̄cationē suā. Necesse em̄ est cū simonia fundat̄ in contractu emptionis & venditionis, q̄ dans spirituale pro temporali aliquod tēporale quandoq; accipiat vel cōsequatur: vt precium rei spiritualis vt supra notabili quarto: sicut fit in contractu emptionis & vēditionis. ¶ Tertio notandum. Precū alię sunt spūales: quę. s. faciūt dūtaxat & precise pro explicatione/ & manifestatione meritorū p̄sonę p̄ qua petitur: vt cognoscant̄ ei⁹ merita tāto officio & beneficio condigna. Alię sunt non spirituales sed carnales: vbi. s. allegat̄ affinitas vel consanguinitas: aut multiplex beneficentia: eius pro quo petitur. Et si talibus annectuntur minę nisi exaudiantur ad incutiēdū formidinē & metū illi q̄ rogat̄, dicūtur p̄ces armatæ. ¶ Q̄ uarto notādum q̄ ideo vidētur munus linguę inducere simoniam: quia aliquo modo tollit libertatem donationis rei p̄ qua petitur. Vnde Sene. lib. ij. de beneficijs. Nō(inq;) tulit gratis, qui cum rogasset accepit. Et iterum. Nulla res carius constat, q̄ quę p̄cibus empta est. ca. Sunt nonnulli. j. q. j. Hinc vt videtur canones diuersi tāta pœnarū exaggeratione p̄ces in ordine & bñficio tā rigidissime p̄hibēt: secus de alijs sacramētis & sacramētalib⁹ ac spūalib⁹: q̄ licet humiliter petere: qa ea petere humiliter nō inducit regulariter simoniā: sicut petere p̄ ordine vel beneficio: siue id fiat p̄ se siue p̄ alio. j. q. j. ordinatiōes. & cap. De ordinationibus eadem. q. vbi dicit̄. De ordinatiōibus aliquid accipere sub distincta inter dictione decernimus. Oportet ergo vt neq; p̄ donū neq; per gratiā neq; quorundā supplicationē aliquos ad sacros ordines consentias vel p̄mittas adduci. Verba sunt beati Gregorij. Silia multa ibidem & alibi ponuntur. Ex hoc forte motus fuit Hugo decreti glossator dicere post alios. ca. Tuam. de æta. & quali. ordi. Si quis ordinat̄ suis p̄cibus, quātūcūq; alias est idoneus, simoniā cōmittit. allegat ca. Ordinationes. j. q. j. Et quidam alij moti vident̄ ex verbis beati Grego. loco allegato cap. sequente ad dicendū q̄ petens p̄ se curā aiarū, simoniā incurrit. Palu. hoc exponit secūdū p̄sumptionē iuris in foro exteriori. Sā. Tho. dicit ar. v. vt supra: q̄ p̄ hoc simpliciter reddit̄ indignus: secus de non curato beneficio si sit indigēs. Idē habet ar. ij. principali ar. iij. ¶ Q̄ uinto notādū q̄ in hac materia doct. solēt distinguere de digno & indigno. Dignū dicūt q̄ nō habet canonicū impedimētū, quo minus possit ordinē vel bñficiū cōseq. Indignū p̄ oppositū. Et hoc p̄t contingere dupliciter, secūdū q̄ ly indignus cōtrarie vel priuatiue aut contradictorie sumit̄. Contrarie cēset̄ indign⁹, qui habet cōtrariū dignitati: vt hæretic⁹, notorie criminosus, infamis infamia iuris. Talib⁹ em̄ portę dignitatū nō patēt. Priuatiue, q priuat̄ his q̄ merito dignitati adessent: non tñ habet aliqd bñficio, vel ordini cōtrariū: vt corpe vitiosus, illegittim⁹ &c. Vtriusq; indignitatis exēpla habent̄. j. ad Timo. iij. Et. lj. dist. ca. Q ui in aliquo crimine. plura ponūt̄ impedimēta q̄ faciūt hoiem irregularē ad ordines vel beneficia. Nec oportet vt

videtur, distinguere de digno vel indigno: cū quæritur de munere a lingua, q̄ñ inducat simoniā, secundū veritatē & corā deo: secus in foro contētioso & ecclesię. Cum em̄ preces fiunt pro indigno, satis probabiliter p̄sumi p̄t secundū Durand. q. iiij. q̄ nihil aliud moueat collatorem, nisi timor ad vitandū malū aliquod: aut fauor petentis, vel laus quę expectatur: aut simile quid. Sic cum formantur p̄ces armatę. Caute ergo videndum quā do dicta doctorum sint intelligenda de simonia secundum veritatē: & quādo secundū p̄sumptionem tm̄ iuris vel operis. Cum autem fiunt p̄ digno secūdū humanū iudicium, q̄uis tales preces etiam possint esse simoniacę coram deo, vt notū est: p̄sumitur tamen q̄ dās magis moueat̄ idoneitate, & bona qualitate p̄sonę q̄ fauore, gratia laude, timore, metu, aut consimili causa indebita: immo tales preces acceptantur vt testimoniū bonæ cōditionis illius pro quo petitur. Potest tamē q̄ñq; oppositū fieri. ¶ Conclusio prima, responsiua ad dubium: an licet sibi ipsi petere p̄ beneficio curato. Si quis principaliter & finaliter amore dei & proximi vult associari militię clericali, & nescit se indignum ad hoc, sed morali certitudine & p̄babili coniectura p̄sumere potest de sua idoneitate, cuius iudicium & scrutinium secundū eccl̄ię ritum, maiorū quorum interest cōmittit examini & discussioni, paratus eorundē ea in re obtēperare mandatis, petit sibiipsi beneficium vel officiū curatum vel nō curatum: hic immunis esse videtur, & a simonię labe, & a p̄sumptionis, & ambitionis vitio, ac ab auaritiæ, & cupiditatis ardore, nec sibi sumit honores: sed a deo vocatus, ei⁹ p̄tet digne & laudabiliter vocationi. Tales enim p̄ces non sunt proprie petitiones: sed bonę conditionis explicationes, & ad officium oblatiōes: vt supra notabili. iij. Cum enim finaliter & principaliter mouetur amore dei & p̄ximi, nec sese offert, vel obligat ad quęcunq; donaria pro ordine vel beneficio, aut officio, quomodocūq; danda collatori, vel alteri eius nomine: & agit secundū formā ca. Q uādo. xxiiij. dist. fere p̄ totū, non videtur vt sic indignus esse. ¶ Secunda conclusio responsiua ad dubiū tale: An licet alicui petere ordines sacros, p̄pter habere beneficium. Si quis finaliter & principaliter propter cōsequi beneficiū petit ordines sacros, vel ecclesiasticū officium: aut si ab alio rogatus vt ordines suscipiat simpliciter recusat ordinari, nisi spondeat & p̄mittat cū obligatione se daturū sibi bñficiū, nō euadit auaritię, aut simonię labē: q̄uis possit de obtinendo bñficio bonā habere spem, & secūdariā seu minus principalē intentionē. Patet: talis em̄ principaliter intēdit deo seruire p̄pter beneficiū, & tēporaliū p̄ceptionē: nec impedit si nō interuenit pactū expressum corā deo stante volūtatis prauitate. ¶ Tertia conclusio respōsiua ad dubiū istud: An petere religionis ingressum p̄pter vitę sustētationē, sit simoniacū. Petēs recipi ad aliquā religionē approbatā p̄pter habere honestā vitę sustētationē, alias non petiturus, nō incurrit ex hoc simonię labem si citra pactionē finalē & principalē habet ad seruiendum deo intentionem ac vitę suę laudabilē emēdationē. Sic em̄ tēporalia sunt finis sub fine. & secundum prædicta: vbi vnum propter aliud, tam nō duo sed vnū sunt secundum philosophū &c. ¶ Q uarta conclusio respōdebit ad istud dubiū: quādo p̄ces fusę pro se vel alio p̄ beneficij aut ordinis adeptione inducūt simoniā. Si quispiam p̄ seipso vel alio fusurus preces alicui p̄ ordinis aut beneficij ecclesiastici consecutione prelatum ip̄m quem rogat, multiplici laude & gloria palā prosequitur, seu amicitiā vel beneficentiā plurimā eidē vel ei coniunctis a se vel alio pro quo petit p̄cuturā, & exhibendā allegat, tum in boni vtilis & cōmodi appositione, tū in mali quātum fieri possit p̄pulsione, forte cū timoris incussione, aut minarū intentatione, non curando de dignitate vel indignitate illius p̄ quo petit, ob hoc finaliter & principaliter vt p̄pter hmōi oblata vel allegata aut intentata ipsemet petens vel is pro quo petit consequi possit ordinē aut bñficiū ecclesiasticū siue interueniat siue nō interueniat pactū, posita hmōi volūtatis prauitate, & is q̄ rogat, & is cuius noīe cōsensu & voluntate sic rogat, & similiter rogatus, ac etiam mediator & collator simoniæ labē corā deo cōtrahunt: si saltem collator talismodi satisfacturus petitioni & oblationi concedit spirituale vt mercedē vel precium laudis seu amicitię vel beneficentię: seu etiam suę collationis principale & finale motiuum. Gerson de consolatione theologię lib. iij. Prosa. iij. inquit. Potest fieri vt idoneus aliquis seruire deo in regimine publico quęrat illud intendēs ex consequenti, & secundarie, sustētationem vitę propriæ sufficientē habere: quatenus absq; mendicitate vel iproportionato sibi labore seruiat in hoc statu liberiori q̄te deo. Nec est leuiter hoc imputādum simoniacæ prauitati. Sicut nec dum frequentantur horæ canonicę ad recipiendum distributiones solitas. Et q̄ vbi loquatur de cura animarū, patet ex verbis p̄cedētibus. Et infra inquit. Dicam amplius. Si profitetur aliquis vitam claustralem, rationabiliter intendens illic sufficienter sustentari, alioquin non intraturus: neq; tum simoniacus est, dum intentio principalis est seruire deo, & sustentatio vitæ est ad illum finem: & sub illo. Vbi autem vnum propter aliud, iam non duo: sed vnum sunt. Hęc ille. Et posq̄ doctor ille in tractatu de directione cordis quadruplicem posuit intuitum quem

Universidad de Deusto
Biblioteca

habere cõtingit cum datur temporale ꝓ spũali sic inquit Consideratione. xxxvj. Potest ex pmissis elici qualiter liceat homini se transferre ad statum eclicã aũt religiosum: immo ad curam animarũ, aut ad platurã, quatinus possit habere sustentationẽ vitę suę, sine sollicitudine tẽporalis exercitij: ita tamen ꝙ illã libertatẽ vel ociũ referat principaliter ad honorẽ dei & eius obsequium, suãq; & aliorum salutẽ. & infra. Si opponit, nullus põt appetere platurã, & minus illã licite q̃rere: ga ad officiandũ in tali statu platurę, necessaria est gratia dei, de qua non potest esse certus si habeat illã: videtur ergo psumptionis esse sese ingerere: Respondet. Fallit hæc ratio q̃is magnorum sit doctorum, qm̃ ex simili fieret argumentũ, ꝙ homo nõ posset appetere, aut quęrere celebrare missam vel eucharistiam recipere: ga regrit ꝙ homo sit in gratia: aliquin iudiciũ sibi manducat & bibit: quia indigne sine gratia sumit. Hæc ille. Et in hoc doctor ille soluit Achillẽ aliorum, cum non liceat officium curatum quęrere, aut petere: quia. s. exigit pfectionẽ in gratuitis, de qua nõ est facile præsumere. Idem in floribus ca. de auaritia, sic inqt. Raro licet alicui quęrere platurã: sicut raro contingit ꝙ aliquis possit sine presumptione iudicare se talem qualem describit Apostolus, dicẽs ad Timo. iij. Oportet episcopum irreprehẽsibilem esse. Tamẽ necessitas euidens ecclesię, & probabilis coniectura, fidẽ faciens de sufficientia sua possunt appetitũ talẽ aut excusabilem, aut laudabilẽ efficere. Ecce hic innuitur quẽ posse habere probabilem contecturam de sufficientia sua. ¶ Forte q̃rit aliquis: quid si petens pro beneficio, vel ordine sibi vel alteri, nõ allegat munus quodcunq; siue a manu, siue ab obsequio: nec etiã a lingua, dandũ quandoq; collatori vel sibi coniunctis ei⁹ nomine & gratia: sed allegat aliquã causam quandoq; debitam, quandoq; indebitã: quã vult quandoq; principaliter vel nõ principaliter respici a rogato: quandoq; p̃teritã, quã principaliter ob hoc forte allegat: vt nunc moueat rogatum ad dãdũ id qđ petit: vel solum in reminiscentiam reducit vt causam occasionalem & mottuam ad dãdum: Quãdoq; allegat obsequia licita, & honesta habita, vel habenda: Item genus, familiã, cõsanguinitatem, carnis propinquitatem, vel vt is qui dotãdus est beneficio illis temporalia donet & benefaciat, vel vt inde laudent vel ipsi aut ipse ab hominibus: & similia multa? Ad illa dicẽdum: in collatione beneficij præsertim non curati haberi licite potest respectus ad petentis obsequia licita & honesta: ad genus & amicitiam carnalem nõ turpẽ: ad spem proficiẽdi in futuro, & similia multa: dũ tamen intentio primaria & finalis & ad conferendum præcise prouocatiua sit deus ipse, & vtilitas ecclesię semotis pactiõe & scãdalosa specie, vt supra dubio tertio. Dicitur presertim non curati: qa curatum secundum cõmunem opinionem doct. exigit perfectionem in gratuitis in illo cui conferendum est: vt etiam habet Gerson in florib⁹. de qua non ita facile presumi potest in singulorum per eum agendorum executione propter diuersa occurrentia, sicut in simplici beneficiato: q̃is & illi scito esse in mortali non sit conferẽdum beneficium. Item plura alia ad hoc officium digne exercendum, q̃ in alio requirũtur &c. Sed cum reuerẽtia, tametsi multa habet facere curatus, ad quæ non tenetur sacerdos simplex: attamen pro digna officij executione in vno sicut in alio exigitur perfectio in gratuitis. Et potest quis petendo pro curato ad sensum in conclusione prima: ita esse liber a presumptione & ambitione, & ita intẽdere prodesse, non presse, ministrare, nõ ministrari &c. sicut petẽs pro simplici. Dicitur, Licite haberi potest oculus seu intẽtio. suppleaꝫ minus principalis & secundaria: vt finis sub fine principali & vltimo. Dicitur. Ad petentis obsequia licita & honesta. Sed caueat quisq; ne oculus suus nequã sit. Si enim sunt obsequia illicita, est simonia presumpta: vt in notabili. v. Dubij quarti. Et in dubio de munere a manu. Dicitur. Ad gen⁹ & amicitiam carnalem nõ turpẽ. Ad genus respici potest, & ad consanguinitatem: non vt ad principale motiuum conferendi: sed secũdario: saluis his quę dicta sunt quęst. vij. distinct. xv. de conferen tib⁹ beneficia. Et an peccent dum minus idoneũ preferunt meliori, consanguineum extraneo &c. Q; si petens illam cõditionem principaliter vellet attendi a collatore, & per eam ipsum principaliter ad dandum prouocare, & petitus eadem intẽtione confert: est acceptio personarum: sed non simonia: quia hic nullum est munus tẽporale estimabile precio dandũ collatori. Et secũdum Alexan. & Thomã spirituale gratis confertur: quia non ꝓ precio. Nõ em̃ vendit hoc spirituale: cum nihil temporalis precij consequatur. Est tamen illicita & carnalis collatio: sed non simoniaca: quia nihil ibi accipitur. Simonia enim fundatur in cõtractu emptionis & venditionis. Si tamen aliquis dat beneficium ecclesiasticum alicui: vt suis amicis, consanguineis, vel affinibus, aut familiæ benefaciat: & eos diuitijs accumulet, vel vt eum fauore, gratia, & laude prosequantur: vt honorẽ a populis habeat: vt familia sua nobilitetur: vt fortior euadat &c. est simonia vera mentalis vel pactiõalis: si pactum interuenit. Secũda secũdæ quæst. c. art. v. In quarto scripto idem videt velle cum ait. Nõ est simonia si cõfero beneficiũ alicui rõne cõsanguinitatis: ita ꝙ bonũ tẽporale ꝓueniens consanguineo ex hoc, non redundat in

me: sed manet prędise apud cõsanguineum sine redundantia in me. Vnde cum dicitur. Cõfero tibi beneficium ratione cõsanguinitatis &c. potest esse intellectus duplex. Vnus: quia es consanguineus meus: ideo principaliter & prędise cõfero tibi: tibi sistendo. Alius. quia es cõsanguineus &c. cõfero tibi Ioan. beneficiũ vt meis cõsanguineis hoc vel hoc facias: illa vel illa dones &c. Alius: quia es consanguineus &c. confero tibi, vt familia nostra gloriosior reddat̃: vt me fauore & gratia prosequaris &c. Dicitur ad spem proficiendi in futurum. Si enim prorsus esset insufficiẽs ad obsequium ecclesię, nec esset vlla spes de profectu in futurum: si peteret talis beneficiũ & collator hoc sciret, aut scire deberet, vterq; grauiter peccat: & rogans & rogatus & mediator: si adest. Dicitur & similia multa. Contingit enim sæpe allegari nõ munus temporale dandum vel cõsequendum, sed causam, vel debitam vel indebitã. Indebitam, quę merito neq; moueret collatorem principaliter ad dandum spirituale, nec etiam allegaretur vt causa: attamẽ vterq; & petens & cõferens respicit eam: & ei⁹ intuitu principaliter cõfertur, & recipitur spirituale sine acceptione cuiusq; cũq; muneris tẽporalis in se vel alio, vtputa consanguinitas, affinitas &c. Sic est acceptio psonarum & nõ simonia, secundũ p̃dicta. Si vero allegatur & acceptatur/vt minus principaliter motiua, tũc si est inhonesta preces sunt illicitę. et si cõfertur spirituale: cum hic nullũ est munus vel p̃cium, vel nõ est simonia, vel solum presumpta. Si est honesta, vel affert aliquod temporale precium collatori, vel nõ. Si secundum, nõ est simonia. Si primũ, potest esse simonia, ceteris paribus posita intentione praua secũdum prędicta. Si allegatur vt debita & spiritualis, sic acceptat̃ tanq̃ apertio & manifestatio bonę qualitatis & idoneitatis personę. Et sic nõ est simonia ceteris parib⁹. Potest tamẽ cõferens prędise respicere fauorem humanũ vel simile quid vt supra. & erit simonia eius. Ecõtrario etiam potest esse defectus in intẽtione petentis, sine defectu conferentis. Quãdoq; vero nihil allegatur: & tunc respicienda est intẽtio dantis & recipientis: & quid eum moueat ad petendum vel conferendũ: cõsone ad prædicta. Cętera patent ex dictis de munere a manu, & ob sequio. Secundũ hoc procedit dictum Palu. cũ inquit. Quicũq; intuitu precum concedit vel rogat beneficium, intendens ꝙ propter preces hoc fiat: est simoniacus in foro cõscięntię. Si autẽ prælatus ad preces alicuius cõcedit alias nõ concessurus: quia supponit de dignitate petentis: & habet preces vt testimonũ bonę conditionis, nõ incurrit simoniam. Qui autem scit vel credit conferẽtem sibi contulisse beneficium, vel ordinem principaliter propter obsequia siue preces carnales, si erat indignus debet resignare: quia tũc succedũt loco precij. Si dignus, non tenetur resignare, sed agat pœnitentiam de intentione corrupta: si ita ꝓcurauerit sibi dari. hęc ille. ¶ Quid de illo casu: Ego dico Ioan. si effeceris apud patronũ ꝙ habeam hãc prelaturam, vel hoc officium spirituale, dabo tibi. x. floren. aut beneficium tale vel tale? Respondetur est simonia in me & Ioanne sive pactum interueniat, siue nõ: dũmodo principaliter intuitu illius obligationis vel sponsionis mihi factę fundo preces pro Ioanne. Immo illa obligatio videtur includere pactũ, & tollit libertatem donationis: & potest collator rei illius nescius, recte conferre beneficium. Ego em̃ videor emere beneficiũ pro donario quod spopõdi me daturum, si res sortiatur effectum. Simonia aũt consistit in emptione & venditione spiritualis ꝓ temporali: vel etiam secundum aliquos spiritualis pro spirituali. ¶ Forte qs diceret. B. expectat spirituale quoddam ab A. pro beneficio seu officio ecclesiastico sibi obtinẽdo, et sic non est hic simonia. Dicitur. si pactum interuenit vel obligatio includens pactionem, iam est simonia. Talis enim tollit libertatem donationis. Si nõ interuenit pactum expressum: est tamen implicitũ: & spirituale datur vt precium spiritualis: & ita non gratis. igitur adhuc videt esse simonia, vel detur aliud vocabulũ. Huiusmodi prauã ac mercenariam cõmutationem significãs Palu. q. iiij. art. ij. dicit ꝙ permutatio spiritualis cum spirituali: si fiat cũ pacto: est simonia. Et infra. Mirũ est quomodo permutatio est minus de se simoniaca q̃ vẽditio &c. Ratio eum mouẽs videtur esse: quia est contractus non gratuitus, nec spirituale omnino gratis datur: licet nõ detur pro precio, eo ꝙ vendi non potest. ¶ Quintũ dubium. An Papa potest vendere simplex beneficiũ vel simplicem canonicatum citra simoniã. Ad illud diuersi diuersimode respondent. ¶ Quidam dicunt de bñficio simplici siue de canonicatu simplici secluso officio ecclesiastico ꝙ Papa potest licite ipsum vendere cum sit quiddam annexum spirituali: non tamen potest vẽdere officiũ ecclesiasticum, sed neq; beneficium propter officium, vel cum officio, vel respectiue ad annexũ officium. Hoc enim est lege diuina, Matth. x. vbi dicitur, Gratis accepistis, gratis date: ꝓhibitum, vbi prohibetur vẽditio omniũ actuum spiritualium. Et licet Papa sic posset simplex beneficiũ vendere & officium ipsum alicui gratis conferre, tamen male ageret sic faciendo: vtputa dicendo, officium confero tibi gratis siue canoniam, sed vendo tibi prębendam, quia iam semel datũ venderet. Dando enim canonicatum dat per cõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequens prębendam: secundū Palu. Vel loquendo de officio ecclesiastico. Obligando enī quēq; ad officium tale: nō potest ab eo recipere beneficium sibi debitum propter officium. q̄uis per viam reseruationis posset sibi aliquid de beneficio reseruare, & sic agēdo reseruaret sibi quod ante collationem suū erat. ¶ Alij tenent oppositū dicentes q; Papa nō potest simplicem canonicatum vel beneficium simplex vendere. Hui⁹ opi. videtur esse Durañ. q. v. Cum enī in primis ostēdit peccatum simonię posse cadere in Papam, sicut in alium hominē subiectum legi diuinæ: ostēdit pro secūdo: q; conferre pro pecunia simplicē canonicatum est simoniacū de se, & non solum iuris prohibitione. Quod probat: quia in canonicatu simplici sunt duo, scilicet officium & beneficium temporale: qđ datur ꝓpter officiū ad sustētationem ministri. Officiū vendi nō potest cum sit mere spirituale. Nec beneficiū, quod est annexum spirituali. Hūc imitatur Palu. & Gerson. de simonia. Suppositione. vij. di. Beneficium ecclesiasticum, hoc est ius percipiendi tēporalia, quātumcūq; videantur, est spirituale ratione finis & obiecti. Et ideo nō magis q̄ officium ecclesiasticum potest vendi. Ratio Palu. est. Quando aliquid est partim corporale & partim spūale, sicut est calix consecratus, cuius materiale est aurū vel argentum: sed consecratio & ad diuinū cultū deputatio est quid spirituale: & vendens potest directe illud temporale in alium transferre, non mediāte spirituali: pōt illud corporale vēdi sine relatione ad spirituale. Sic autem nō est in venditione officij vel beneficij ecclesiastici. Officium enī est mere spirituale, & ideo secundū se vendi non potest. Nec etiam potest vendi ratione temporalis annexi, hoc est ratione beneficij. Nam id non pōt transferri in alīū, nisi translato officio, ex quo datur propter officium. Si ergo venderetur beneficium, vēditio caderet super officiū: quod est spirituale prohibitum vendi lege diuina. modo accessorium sequitur principale: & cum principale puta officium vendi nō potest ex prohibitione legis diuinę: ideo nec accessorium vendi potest: & hoc ex prohibitiōe legis diuinę. In iurepatronatus accessorium est ius patronatus & villa cui annectitur principale. ideo comitatur ipsum: & posset citra prohibitionem legis diuinę vendi auctoritate Papę. Habet & aliam rationem. quando vēditur beneficium, nō venditur ipse prouētus: qui vtiq; vendi potest & locari: sicut & prouentus & fructus decimales vendi solent & locari: sed venditur ius pcipiendi prouentus illos. Ius vero percipiendi illos fructus temporales nō est aliud se cundum eundem a iure officiandi: quod quia vēdi nō potest ex prohibitione iuris diuini: nec vē di potest ius percipiendi fructus illos. Ponit exē plum. in sacerdote est vn⁹ & idem character quo ei competit potestas conficiendi & ligandi seu super corp⁹ Christi verum & mysticum. Sic (dicit) est vnus canonicatus, ius officiādi & ius pcipiendi officio debitū. Sicut ergo Papa nō potest licite vendere cōsecrationem calicis: ita nec canonicatū vel beneficium. ¶ Volens tenere illā opinionem secundā (a qua tamen multi declināt) diceret q; beneficium potest vēdi ꝓ nō ipso iure percipiendi fructus illos in sustentationem condecētem vitæ temporalis officiantis ratione sui spūalis officij: sed pręcise pro ipsis fructibus & ꝓuentibus, qui sunt quid mere corporale: qđ potest locari vel etiā vendi laico. Sicut enī officium ecclesiasticum quandoq; accipitur pro iure officiandi: quādoq; ꝓ obligatione ad officiādum: quādoq; pro actu officiandi, quorū quod libet est mere spirituale: sic similiter dici potest de beneficio. Cum autem beneficium accipitur pro iure vt supra, correspondet iuri officiandi. Cum accipitur pro obligatione ad prestandum beneficium, quæ consurgit ex obligatiōe ad officiādū, correspondet eidem. Sed actus beneficij actui officij vel exercitio correspondet: & hoc iure diuino & naturali. Neutro illorum trium modorū vēdi potest, sed solum cū sumitur pro ipsis prouētibus precise: non autem pro iure leuandi talia ratiōe officij ad quod tenetur propter beneficium. Sicut dicitur de iure ecclesiastico decimarū: qđ conuenit ratione ordinis soli clerico: ideo nō potest vendi, secus de fructibus & prouentibus decimalib⁹, qui possunt locari. Hinc ait Palu. vt supra. Fructus alicuius canonicatus vendere licet, nō autem ius percipiēdi. Hoc enim spirituale est & in laicum nō cadit. Item posset quis dicere: vt supra. Ius agendi & actus pari passu ambulant, sed actus beneficij qui est & actus officij, vēdi nō pōt: immo ei⁹ vēditio est de se simoniaca: igitur etiam ius agēdi ipsius beneficij, quod est ius percipiendi fructus &c. vendi nō potest, & est ei⁹ vēditio de se simoniaca. Similiter dicēdum de obligatione, igitur restat id solum, q; fructus beneficij vendi possunt. Et si nō beneficiū pro illo fructu accipitur & supponit, habetur intentum. Est ergo beneficium quolibet illorum triū modorū acceptum spirituale ratione principij: quia exigit personam clericalem seu ordinatam: licet prima tonsura nō sit ordo sacramētalis: sed benedictio ecclesię: & etiā ratiōe obiecti. Et ideo cum habet sibi annexum spirituale: vel verius ipsum annexum est spirituali: & necessario annexum diuina lege & naturali, ideo nō potest vendi: sicut nec officiū ecclesiasticū. Et licet causa primordialis beneficij vel canonicat⁹ sit a iure positiuo & huma

no vt quidam volunt: & ita sibi accidit esse spirituali annexum: attamen cum est ad diuinū cultum dedicatū per eos quibus competit potestate a deo accepta rem aliquam diuino cultui dedicare & assignare certis solēnitatibus & orationib⁹, ideo simoniacū est illā deputationem vendere. Immo de se simoniacum. Sufficit enī ad hoc q; vendere aliquod spirituale de se sit simoniacum q; sit ad diuinum cultū rite deputatū. Nec oportet q; habeat in se spiritualitatem aliam ab ea quę est per relationem rationis. Et quia illa deputatio est vere spiritualis sicut cultus diuinus: ideo vendi nō potest. Ad idem San. Tho. Secūda secundę. q. c. Et Richar. & Alex. parte. ij. q. clxxxvij. Concludit Palu. Vt aliquid sit spirituale sic q; et⁹ venditio sit de se simoniaca, non requiritur ipm esse a deo institutum: nec q; habeat in se aliquam entitatem supernaturalem quę sit spiritualis per essentiam, vel etiam a spiritu increato: sed sufficit q; ipm sit rite & legitime ad cultū dei dedicatum per ecclesię ministros & orationes siue benedictiones nūc in le. no. licet olim secus fuerit in lege ve. Non enim vendere sacerdotium erat tunc simoniacum, quia a deo institutum: sic enim cuiuscūq; rei venditio esset de se simonia, cum sit a deo instituta: sed quia erat ad dei cultum ordinatum & institutum. Sic etiā dedicatur ad dei cultum clericus tonsuratus dūtaxat: & nondum ordinatus ordine sacramentali. Opinionū illarum
V examē & discussionē maioribus cōmitto. ¶ Sextum dubium de ministro ordinatoris vel collatoris alicuius sacramenti. Et posset formari quęstio sicut de collatore sacramēti. Sunt autē ministri, Archidiaconus examinās ordinādos, Item idem vel alius euocās ex ordine ordinādos, Notarius &c. Respondetur: Sicut supra ar. ij. in propositionibus dictum est aliquid licere vel non licere ordinato respectu ordinatoris &c. Ita hic dicitur similiter de ministris, reddendo singula singulis. Ministerium siquidem ministri accessoriū est ad ordinationem & reductiue eiusdem generis cum eo, sequitur ergo principale. Item officiū ministri est, annexum spirituali, scilicet ordini vel clericaturę: ita q; oportet talem esse clericum. igit̄ de talibus iudicandum est vt supra de spirituali ratione principij seu fundamenti & termini. Nec est curādum an notarius habeat salarium vel nō notarius inquā qui intitulādos & ordinādos cōscribit, dūmodo saltem est notari⁹ episcopi & ad hoc per eum deputatus ratione sui officij. Hoc enim non facit sibi licitum, quod est alias illicitū. Debet si nō habet stipendium, ab episcopo petere cui principaliter seruit: & non ab ordinādo. Sicut dici pōt de substituto vel adiutore diuinorū quē pascere debet curatus: & non subditi. Est enī organum & instrumētū siue minister curati: qui tenetur ex officio ad illud ministerium. Petat ergo & recipiat ab eo stipendiū. Ad hoc quoq; habet episcop⁹ sicut & curat⁹ suā prouisionē, vt ea quę sunt officij gratis exequat̄. Possunt tñ donaria libere dari & accipi, vt supra. Potest iniusta vexatio redimi. Possunt etiam materialia formatę, puta cęra, pergamenum &c. solui secundū Durañ. q. iij. Nec licet emere formatam vt testimonium ordinationis. Nam hoc testimoniū gratis dandum est etiam in reprophana, quę non est spiritualis. Dare enī pecuniam ꝓ huiusmodi testimonio rei spiritualis: puta ordinatiōis in ratione pcij: simoniacū est: quia nō est aliud nisi emere testimonium: quod prohibet episcopus qui loquit̄ in formata. Nec obstat ca. j. de simonia, vbi prohibetur ne ordinatus aliquid det pro ordinatiōe siue pro chartis: quia hoc verum est in ratione precij: secus per modum doni aut redēptionis vexationis iniustę vel modo consimili: ita q; non detur in ratione precij. Et si vtiq; aliquis cōtendit dicēs, ius simpliciter prohibuisse ne aliqđ detur pro chartis, cōceditur hoc verum esse de iure positiuo, cōtra quod secundū Gerson in floribus potest cadere pscriptio. Dicit enī. In actib⁹ qui sunt simoniaci solo iure positiuo, cadit præscriptio, vt in receptione moderata ꝓ sigillo, aut literis, aut sustentatione ministrorum in collatione ordinum: in alijs nō ita. Palu. inquit artic. ij. & Durañ. q. iij. Cum sigillum iudicis non sit nisi testimonium iudicij sui, nō apparet quomodo possit aliquid pro sigillo petere, nisi forte expensas cęrę & sigillatoris & clericorum ad hoc deputatorum. Sunt qui dicunt: vbi nō est consuetudo dāri aliquid pro formata non precium, sed vt dari solitum: aut pro materialibus cęrę &c. non licet aliquid exigere seu petere. Nam si nō habet notari⁹ sufficiens stipendium, petat ab episcopo cui seruit. Secus de notario quē forte ordinatus rogat vt conficiat sibi instrumētum &c. Hic enī dign⁹ est mercede sua: cū ad operas illas ex officio non tenetur. Secus etiam de notarijs in curia recipientibus ab his tēporalia quibus Papa confert beneficia vel gratias expectatiuas. Nam illa recipiūt a beneficiante Papa: cuius est pars fructuū ex vacatione beneficij: qui potest id quod ad se ptinet notario assignare. Sic & episcopi primos fruct⁹ recipiunt. Et sacerdos dādo nihil dat de suo: sed dat id quod est episcopi ex vacatione beneficij.
¶ Septimū dubium. An habens officium asperX gendi aquam benedictam in loco certo: seu etiā ministrandi ad altare: vt puta ferre ampullas, portare cereos &c. possit ipsum officium vel etiā ius obuētionum pro huiusmodi officio alteri locare vel vendere. ¶ Hic primo videdum est, q; aliud

Biblioteca
Facultatis Philosophicae
Provinciae Cast. Orientalis

Universidad de Deusto
Biblioteca

est officium faciendi illa: ius exercendi illos actꝰ: Aliud ius leuandi temporales obuentiões ratione officii. Item quãdoq; hoc officium annexum est ordini, hoc est presupponit clericatum vel ordinem in illo cui competit, quandoq; non est annexũ ordini vel clericatui. Sic bigami & pueri nõ ordinati habent ministrare &c. Si est annexũ ordini vel clericatui, est simonia ipsum officiũ vendere vel locare alteri, seu contractu nõ gratuito in alium transferre. Sic enim est officiũ ecclesiasticũ & annexum spirituali. Si vero nõ est annexum ordini vel clericatui, adhuc videt esse simonia, si quis vendit vel locat aut contractu nõ gratuito in alium transfert hoc officium. Probatur. Est enim quoddã in se spirituale. Et cũ aqua est benedicta, illa aspersio est sacramentale: ideo nõ potest vendi, sicut nec aqua benedicta. A simili oratio pauperis & laici erui nõ potest: licet non sit annexa ordini, secundũ omnes docto. Hinc ait San. Tho. secũda secũdę. arti. iij. & post eum Richar. & Palu. Dãtes eleemosynas pauperibꝰ vt orationum impetrent suffragia, non dant quasi volentes orationem emere: sed volunt per gratuitã beneficentiã pauperũ animos ad orandũ ꝓuocare. Est enim oratio spũalis simpl'r: & quãtũ ad essentiã, & quantũ ad cãm, secundũ Richar. Sic de legentibus psalterium, & in ratione precij pecunias recipiẽtibus idem dicendum est. Ergo etiã nõ licet emere illã aspersionẽ seu officiũ aspergẽdi, licet sit laicale & non annexũ ordini. Sic & actus minorum ordinum in loco vbi nõ sunt annexi ordini, non sunt emendi vel vendendi ꝓ precio. q̃uis possit pro eis stipendium exigi, ad sensum premissum. Itaq; officium illud siue sit, siue non sit annexum ordini, non potest precio comparari. Ius vero obuẽtionum annexum tali ordini, secundum plures potest locari alteri ad tempus: retento sibi officio: & etiam dum alter ad officiũ substituitur. Probatur. Põt enim quis alteri ad tempus beneficiũ locare ecclesiasticũ retento sibi officio: & id nõ minus est spirituale vel annexũ spirituali q̃ sit illud ius leuandi temporales obuentiones. Et licet communis opinio habet: q; fructus illius officij possunt locari alteri retento sibi hoc iure leuandi temporalia, quod est spirituale: sicut & actus siue officium ratiõe cuius sibi hoc competit ex cõmuni dicto, Ius agẽdi & actꝰ pari passu ambulant: sicut etiam dicũt de iure decimandi quod non potest cadere in laicum, q; fructus possunt locari: quia tñ fructus illarũ obuẽtionũ possunt eẽ res vsu cõsumptibiles vt pecunia vel esculenta: & de ratione locationis est q; res quæ locatur nõ cõsumatur: sed eius dominiũ & ꝓprietas manet apud locantem: is vero cui locatur recipit fructus rei illius & cõmoditates quas nata est afferre: ergo cum substantia rei hic non manet salua, cum dicũtur obuentiones locari, sequitur q; obuentiones non locantur proprie: quia consumũtur, sed ius leuandi obuentiones, quod manet & in alium trãsfertur. Q; si locari dicitur, est sermo impropriꝰ. Et si dicitur: ius obuentionum est annexum spirituali: igitur non est locabile vel alterabile cõtractu nõ gratuito: Dicũt: ex quo est quid intrinsece temporale, non est illicitũ ipsum contractu nõ gratuito alteri cõcedere vel locare: nisi hoc sit iure prohibitum. Ius autẽ positiuum nõ prohibet temporalia annexa spiritualibus seu iura obuẽtionum temporaliũ locare ad tempus alicui, dũmodo ecclesiasticum officium nõ locetur. Et si dicitur: Illa locatio est virtualiter venditio: sed ius id vendi non potest: Respondetur concedendo: omnis locatio est virtualiter vẽditio fructuum, sed non rei locatę. Vnde cum loco alicui agrum meum, vendo ei ad tempus fructus agri inde prouenientes. Sed formaliter locatio non est venditio. Ideo locatio cadit super illo iure obuentionum temporaliũ, quod non trãsfertur quo ad dominium & proprietatem in alium sed manet saluum & apud locantem quo ad dominiũ & proprietatem. Vẽditio vero quã virtualiter includit: cadit super obuentionibus: non super iure leuandi illas obuentiones. Et si hoc dictum procedit, secundũ sic opinãtes, licet ius ecclesiasticum decimarum non potest cadere in laicum, potest tamẽ locari laico ex consimili fundamẽto. Ex illo sequitur, q; nec officium nec beneficium illud siue ius obuentionum potest vendi vel emi, potest tamẽ ius obuẽtionum locari alteri retẽto officio: & per illam locationem dominiũ non transfert nec amittitur: sed manet saluum & apud illũ cui competit hoc officium. ¶ Octauũ dubium est de doctoribus & doctrinãtibus siue magistris docentibus: An liceat eis ab auditoribus recipere & exigere pecuniam pro sua doctrinatione siue etiam pro scientia quã tradũt. Et an liceat auditoribus dare pecuniam pro doctrina. Et consimili modo posset queri de predicatoribus, de cõcionatoribus verbi dei. ¶ Notandum q; in doctrinatione duo sunt: scilicet actus docẽdi siue labor docentis, aut opera docentis. Item veritatis cognitio, & actualis intelligentia genita in illo qui docetur. Quid enim est docere, nisi in alio instrumentaliter scientiã gignere? capiendo scientiã large, vt nõ distinguitur cõtra sapientiã prudentiam, intellectum & artem. Et licet aliqui distinguant hic de scientia, an sit pietatis vel nõ pietatis: attamen videt q; lis sub iudice maneat, quę scientia precise dicatur pietatis, vel non pietatis. Pietatis scientiam quidã solam theologiã diuinitus reuelatã intelligũt, quæ est de fide, spe, Y,

& charitate. Et de illa per omnia sicut de oratiõe dicunt, q; est vere spiritualis quãtum ad principium, quantum ad obiectum, finem pariter & essentiam. Quidã nomine Theologia, vltra prędicta intelligunt omnẽ moralem scientiam humanitus adinuentã, vt ethicam, politicã, œconomicam, monasticam. Item metaphysicã: quę est de ente primo & eius passionibus. Ad quod videt facere dictum beati Augu. de doctr. Christiana. Scientiã non pietatis dicunt, secundũ Aug. vbi supra, Mathematicã & ei subalternatas, grãmaticam, logicam, rhetoricam, & artem mechanicã. Hinc difficile est solidam in ea re dare solutionẽ. Alex. iquit parte. ij. vbi supra, q; magistri artiũ liberalium possunt ꝓ labore suo pecuniam accipere: scientiam vero debent gratis dare, alias committerẽt simoniã. mẽ. iij. ar. iij. §. j. q. clxxxvij. Et infra. Cognitio veritatis non est emenda, sed eo modo quo docetur. S. Tho. art. iij. inquit. Habẽs scientiam si nõ obligatur ex officio ad docendũ licite potest precium suæ doctrinæ recipere: non quasi veritatem aut scientiã vendens: sed quasi operas suas locans. Si autẽ ex officio ad hoc tenetur, censetur velle veritatem vẽdere, si pecuniã reciperet. Et posset id distingui consone ad sua dicta, & ad ea quę habentur de magistris. capit. j. & alijs. Si habet publicum beneficiũ: vtputa de cõmuni grario, & non beneficium ecclesiasticum, cõmittit crimẽ concussionis aliquid exigẽdo vltra stipendium sibi debitum saltem ab eis quibꝰ prefectus est in magistrum. Si habet beneficium ecclesiasticum, cõmittit simoniam aliquid exigẽdo vel recipiendo etiam in ratione stipendij: quia tenetur gratis docere. Secus si aliqua libere & gratitudinis vice donantur & offeruntur. Richar. dicit. Doctrina scientiarũ philosophicarũ quæ humana inuestigatione & doctrina acquirũtur, vendi potest de iure & de facto, cũ doctor habet stipendium ab ecclesia, ratione cuius docere tenet. Si vero habet salarium, incurrit vitium simonię vel quasi simonię, si pro doctrina sua precium exigat a clericis eiusdem ecclesię: & pauperibus vndecũq; sint. de magistris. ca. j. & ca. Quia nõnullis. in textu, & in glo. Addit Richar. Scientię aũt predictę, nec de iure, nec facto vendi possunt. ꝓuerb. xvij. Quid ꝓdest homini stulto habere diuitias cum sapiẽtiam emere non possit? Palude dicit. Pro doctrina ipsa dicunt quidam, nõ est simonia, si pro labore pecunia recipiatur: quia nõ per relationẽ ad spũm sanctũ sed humanũ. Alii q; sic. Sed de theologia videtur simonia, de alijs scientijs non. Videtur ad hoc facere de magistris ca. Quia nõ nullis. vbi statuit Inno. iij. in cõcilio gñali, q; in ecclesijs metropolitanis debet haberi theologus. Et in cap. Super specula. ordinat q; quidã ad studium theologicum a prelatis & capitulis debent ordinari & mitti &c. Potest ergo ad dubium respõderi per cõclusiones. ¶ Prima: veritas doctrinę cuiuscũq; scientię: quę est veritatis actualis vel habitualis cognitio, vel adhęsio a quocũq; ministerialiter tradat vel gignatur, a spiritu sancto est Ambro. teste: & nec de iure, nec facto potest vẽdi aut precio cõparari. Est enim res spiritualis secundũ essentiam. Hęc cõclusio videtur esse de mẽte doctorũ supra allegatorũ. & etiã glo. Exo. xxiiij. & aliorum sanctorum: & habet prouerbio. xvij. ¶ Secũda conclusio. Sicut prędicatori verbi dei nõ licet laborem suum vendere, tametsi possit diuina & apostolica ordinatione operas suas ad quas non tenetur, alteri locare, vt est modus loquendi licet improprius, & sic stipẽdium debitum petere & recipere: Ita pariformiter doctori veritatis theologicę non licet laborem suũ vendere: tametsi possit. &c. vt supra. Patet cõclusio ex dictis: quia ille labor siue actꝰ ille docendi est spiritualis rõne obiecti & finis: immo per essentiam, siue de se vt actus sacramẽtales & orationes: immo vt videtur, rõne principij, quia est actus sapientię. Omnis autẽ sapientia a domino deo est. Eccleſi. j. Et secundũ apostolũ. j. Cori. ix. ordinauit dñs his qui euãgelium annũciãt de euangelio viuere. Dictũ est notanter doctori veritatis theologicę: hoc est, scitię pietatis. quia videtur in allegatis doct. q; doctores aliarum scientiarum possunt preciũ suarum operarũ exigere & recipere. Demptis duobus casibus de quibus supra in definitionis simonię explanatione: scilicet cũ ex officio ecclesiastico quis tenetur ad docendum. Sic enim est annexum spirituali, nõ curãdo qualis sit scientia. Et tũc nec in ratione precij nec stipendij, nisi liberaliter offeratur & detur stipendium illud non debitum cum habent beneficium: licitum est eis qui sic docent, pecunias accepere. Item si ex hoc peterẽt, peccarẽt: quia maxime ordinant ad scientiam pietatis. Sic enim vẽderent scientiam pietatis. ¶ Tertia conclusio. Doctor qui ex officij siue ecclesiastici siue prophani debito, tenetur alios docere siue pietatis siue nõ pietatis scientiam, habito beneficio siue ecclesiastico, siue ex grario publico, cõgruo, & honesto, nõ potest pro sua ad quã tenet doctrinatiõe, vel precium vel stipendium aliud stante priore obligatione & congrua ꝓuisione exigere, petere, vel recipere ab his quos docere tenetur, si saltẽ vult concussionis crimẽ vel simonię labẽ euadere. Patet ex dictis: reddendo singula singulis. Et pariformiter dicendũ de auditoribus doctoris illius. ¶ Quarta conclusio. Doctor qui ex officij debito non tenetur alijs vsum doctrinę impẽdere, potest operas suas locare alijs, & vel stipendium ꝓ

Universidad de Deusto
Biblioteca

operis sciētię pietatis, vel etiam precium & stipē dium pro operis scientię non pietatis exigere, pe tere, & recipere: & auditores ad dandū talia pacto obligare. Patet ex dictis. Et licet veritas doctrinę signatur in aliquo posita hmōi nunisle riali doctrinatione: quia tamē veritas ipsa nō est huiusmodi opera docētis: sed actus ipse & indu stria docendi, est opera docētis: ideo pro actu do cendi: non pro veritate genita: licet stipēdium cę teris paribus recipere. ¶ Sic suo modo respōde ri potest ad dubiū, si quæritur: Si doct. scholasti cus posset collectā imponere auditorib⁹. Itē cōce dere festū vel negare ipm &c. Nā capiēdo festiua re primo mō pcolere deū cultu latrię: & festū pro cultu latrię: Aut etiā secūdo p cessatiōe ab opib⁹ scholasticis siue ab actibus scholasticis, cū est festum scholasticū propter colere deum: Siue etiā tertio pro iure festiuandi primo vel secundo mo dis: Et capiendo ly concedere, pro consentire: si cut dictmus concedo tibi hanc rem, cōsentio vt vtaris ea: siue placet vt ea vtaris: Siue pro non impedire, quo modo ecclesia cōcedit Iudęis exer cere ritus suos: Clarum est: si doctor non vult cō cedere festum quocūq; dictorum modorū acci piatur festiuare, nisi data pecunia cum relatione tamē ad primū vt cultus dei perficiatur: quia ius agendi & actus pari passu ambulant: est simonia vera. Sic em festum (quod quolibet illorū modo rum est spirituale, siue accipiatur pro colere deū: siue pro cessare ab actib⁹ scholasticis ad colendū deum: siue pro iure festiuandi primo aut secun do modis, cum relatiōe tamē ad cultum diuinū) nō cōceditur nisi data pecunia. Et est simile sicut cum quis nō vult concedere seu permittere vt sa cerdos celebret diuina: nisi data pecunia: & hoc in loco & pro tempore cum habet ius celebrādi. Sic em festum semper est spirituale: aut ad spiri tuale ordinatū & ei annexū. Potest tamen iniusta vexatio redimi: quę est res estimabilis precio vt supra. Verum capiēdo festum precise & absolute pro cessatione ab actibus scholasticis: secūdum morē & ritum ecclesię vel vniuersitatis illius sine relatione ad cultum diuinum perficiendū: sic nō est simonia: sed illicitum non velle concedere fe stum nisi data pecunia: quia ad hoc teneť doctor & competit auditorio ius festiuandi: hoc est otiā di illo die: ex statuto vel ecclesię vel vniuersitatis Sic festum nō est spirituale, nec ei annexū. ¶ Se cus si docēs ex officio eccl'iastico, vt sic, nō vult dare festū nisi habita pecunia. sic est annexū spiri tuali: & cōmittitur simonia. Alᵗ⁹ em illi siue sint quid positiuū, siue priuatiuum: hoc est cessatio ab agendis: contrahunt quandā spiritualitatē ex eo quia competunt ei ratione officij ecclesiasti ci cui annectuntur. Sic dispensare est annexū of ficio ecclesiastico: & ita est spūale quoddam. Sic non velle corrigere vitia cū quis officio ecclesia stico ad hoc tenetur: licet illa omissio non sit pro prie quid spirituale: sed oppositū spirituali. Ex il lo etiā patet quando licet vel nō licet scholasticis dare aliquid doctori propter habere festum ordi narium. Et non est curę, qualis vel de quo sit lectio. Nā fundamentū in hoc stat: quia festum est quid spirituale: aut ad spirituale ordinatum. Aut quia officium ratione cuius ad hoc tenetur, est ec clesiasticū: ideo simoniacū. ¶ Secus vero si quis legeret die festo precise ad rogatum aliquotū & non ex conductione vel officij debito. Ille si non obseruat festum: hoc est: si legit non prohibitus alias, precise ad voluntatem & rogatum aliquo rum: potest recipere stipendium: sed nō precium pro illo actu si est scientia pietatis. Si vero nō est scientia pietatis, potest ceteris paribus vt supra p cium suarum operarum recipere. Ceteris paribus dixerim. Obstat em et preceptū dicens. Sabba tum sanctifica. maxime si est festum ecclesię &c. ¶ Nonū dubium est de licentię concessione. An liceat pro licentia docendi quicq; rei temporalis dare vel recipere. Licentia docendi quandoq; su mitur pro simplici concessione & consensu vt al ter legere possit, capiēdo cōcedere vt supra: p cōsensum dare ad hoc vt legere possit vel docere. Quādoq; sumitur nō pro simplici iure docendi: sed solenni quod præstatur solenniter auctorita te Papę vel cancellarij, & ad recipiēdum insignia magistralia, & ad doctrinandū publice & auctori tate scholastica quācūq; scientiā siue pietatis siue aliā &c. ¶ Prima cōclusio. Exigere tēporale p li centia: iure docendi simpl'r: siue p licentia primo mō capta, nō curādo quęcūq; sit illa scientia, est illicitum & iure prohibitum: & si fit ad docēdum scientiam pietatis, est cum hoc simoniacū. Patet de magistris parte. vij. cap. Nō solum in ratione p cij: sed & alias. Possunt tamē vniuersitates sic le gere volentes non admittere nisi sint immatricu lati: & fecerint quæ nouitij vniuersitatū facere te nētur. Hoc enim petit idoneitas personę. Ius em ad actum & actus pari passu ambulant. Sed pro actu docendi scientiam pietatis, non licet recipe re precium vt supra: igitur nec pro iure docendi: quod est licentia primo modo capta. Et cum illa licentia vel licentię cōcessio nō est opera vel indu stria vel labor: sed simplex concessio vel consen sus: non meretur stipēdium. Et hūc consensum quis dare tenetur ex officio cui incumbit, vel sal tem nō impedire. Posset tamē aliquis idoneᵘ⁹ ad legendū & auctoritate publica admissus redime re vexatiō m iniustam cum est ad legendū gra duatus & publice licentiatus. Et licet illa proba tio solum ostendat illud esse simoniacum cū reci

pitur precium pro licentia docendi scientiam pie tatis: posset tamē consone ad prędicta id ipsum ostēdi q; sit illicitum si fit pro alia scientia: & pctm cōcussionis. Verū ex p̄cedentib⁹ patet scdm eos qui tenēt vt supra, Dubio. viij. q; nulla veritatis cognitio possit vēdi. ¶ Secūda cōclusio. Quis illicitum sit dare licentiam secundo modo captā etiam ad scientiā quę non est pietatis: & simonia cum si fit ad pietatis scientiam pro precio seu pe cunia: attamē licitum est licentiam conferenti si ad hoc nō tenetur ex officio prophano vel eccle siastico, stipēdiū petere & exigere p opis habitis in licentię collatione ad actum illum necessario p uijs vel cōcomitantibus: aut adesse debitis. Pri ma pars patet vt prior conclusio. quia cū licentia hoc modo sit ius: est etiam officium in vna signi ficatione. sed officia nō debent esse venalia. Item ius illud nō minus est spirituale q̄ actus eius pro quo conceditur: sed cū ille sit spiritualis, etiam cō cessio iuris ad actum erit spiritualis. Ius enim ad actum & actus pari passu incedūt. Item stat quē piam hocius conferētem ad hoc cōstringi ex of ficio ecclesiastico: & ita est annexum spirituali: & cōmittit simoniā, vel peccatū concussionis si nō ex officio ecclesiastico ad hoc tenetur, sed ex pu blica stipendiatiōe, cū recipit temporalia in ratio ne precij vel stipendij sibi nō debiti, nisi mere libe raliter secluso scandalo donaria aliqua offerantur. Facit ad hoc. xxiij. quæst. prima capi. Milita re. & j. quæstio. prima capi. Vendentes. Secunda pars patet. Nā ille operę habitę in licentię collatio ne, non sunt maioris spiritualitatis q̄ actus qui bus licentiandus doctus est. sed pro illis licitum est stipendium recipere ab vniuersitate: vel alias &c. igitur & hic. Nec videť vniuersitas velle suos stipendiatos & legentes ad hos actus constringe re quasi accidentales & extraordinarios: vtputa examinare, tentare, promouere, commendatio nem facere &c. sine speciali stipendio. Pro quo fa cit vetustissima obseruantia. Immo vniuersitas cōducendo eosdē, voluit eis pro huiusmodi acti bus stipendium solitum dari a promouēdis. Cę tera patēt ex dictis. ¶ Decimū dubium. Vtrum dare vel recipere vel etiam exigere temporalia p sepulturis, pro exequijs, processionibus, stallo in ecclesia, & similibus, sit simoniacum & illicitū. ¶ De sepultura sit hæc propositio prima. Acci piendo sepulturā simpliciter pro terrę effossione seu tumuli preparatiōe: aut cadaueris impositio ne: q̄uis sic mortuum sepelire sit opus mię pmis siue & nō positiue: potest tamē pro ea pecunia da ri & recipi: & in ratione stipendij & precij. Proba tur: quia sic nō exigit potestatē ordinis vel eccle siasticę personę, & talia misericordię opera pmis siue dicta possunt vendi. Sicut panis quandoq; dandus pauperi, & eleemosyna quandoq; cū nō datur pauperi venditur: nec tunc proprie dicitur eleemosyna. sed cum datur pauperi, est opⁿ⁹ mię & non est spirituale prohibitum emi vel vendi. ¶ Secunda conclusio. Captendo sepulturā pro officio clericali quod fit circa sepelitionem, dicē dum est de ea per omnia: sicut de missarum celebratione & actiua sacramētorum administratio ne & similibus. ¶ Tertia cōclusio. Accipiēdo se pulturam pro terra vel loco sepelitionis cōsecra ta vel consecrato nō potest emi vel vendi ratiōe consecrationis. Sic em emeretur vel venderetur consecratio: quę non potest precio comparari cū sit mere spiritualis: immo esset de se simoniacū eam vendere. Item accipiēdo terram quo ad ma teriale, est cōmunis toti illi cōmunitati: & non ha bet eius dominiū prelatus ecclesię: ideo eam ven dere non potest. Nec etiam licet terram non cōse cratam emere ob eam causam precise: quia ibi se pultus est fidelis. Sic em emeretur Christianitas defuncti, vt quidam volunt. Secus si non habe tur respectus ad spiritualitatē illam: sed præcise materiale emitur secundum se. Sic fecit Abrahā emēdo speluncam duplicem ab Ephron. Gen. xxiij. Alias loca in quibus trucidati fuerunt mar tyres non liceret emere: aut in quib⁹ recōditę fue runt sanctorū reliquię. Talis enim terra nō est, cō secrata pontificali benedictiōe, quę facit eam ve re spiritualē, & nō precise mortui cuiuscūq; sepe litio. Licet tamē sepelitio faciat locū esse religio sum secūdū leges: sicut & per defunctorū trāsla tionem definit secūdum eas esse religiosus. xiij. q. ij. capi. In ecclesiastica. Item de religiosis domi bus. cap. Ad hęc. Sic em homo Christianus vēdi potest. Exemplum de sancto Paulino episco po Nolano qui se vendidit. Sic Abraham emit (vt dictū est) speluncam duplicē: ideo dictā du plicē: quia in mansione superiori Adam, in infe riori vero Eua cōdita fuit. Q: si opponiť Ephrō a quo emit peccasse, Dicēdum nō ideo peccauit precise quia terram vendidit. Nam voluit eā gra tis dare. Et Abrahā cooperādo peccato suo gra uius peccasset. sed peccauit, quia nimis magnū precium exegit: cum Abrahā eam ex deuotione olim ibi defunctorum habere voluit: ne postea infideles sibi vsurparēt ibi locum sepulturę. Aut forte peccauit quia precium ratione sepulturę fi delium augeri voluit. Abrahā vero non pecca uit: quia emit terram non consecratam. secundū Richar. licet locus fuerit religiosus. Cum em vi dit locū illū prophanari, potuit vt christicola ve xationem iniustam redimere: & vt honor debit⁹ mortuorum & loci illius precise obseruaretur, vl tra naturalem valorē precium augere ex pietate. Sic si hodie occuparentur loca ab infidelibus in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus reliquię sanctorum reconditę manent: liceret pro honore sanctorū locum illum præcise emere: & ab intrusis possessoribus vexationē redimere. Secūdum San. Tho. licet Ephron gratis dare vellet agrum, cognouit tamē Abraham q̄ sine offensa gratis eum habere nō posset: ideo certam rationē materialis precise emit. Alia solutio videatur in Postill. ¶ Quarta conclusio. Si rector ecclesię nollet annuere ad sepeliendū cadauera parochianorū in loco cōmuni ad hoc dedicato: in quo & habent ius acquisitum sepeliri: licet iniustam redimere vexationem citra loci illi⁹ cōsecrati in quo sepeliendum est, appreciationē. ¶ Dicitur In quo & habent ius acquisitū. Si em̄ esset locus non cōmunis parochianis oībus: sed forte solis clericis debitus, nō licet dare vel recipere precium pro illo loco habendo, vel pactum de dando quidpiā interuenire. xiij. q. ij. c. Precidē dū. cap. Questa est. ca. Post q̄. ca. In ecclesiastico. Posset tamē sepeliendus dare eleemosynā ecclesię alicui ante vel post sepelitionem secluso scandalo cum spe obtinendi ex deuotione pia locum illum gratis & libere, veluti pro bono opere meritorio. quēadmodū fit in indulgentiarū concessione: cum quis tantūdem largitur pro ecclesię alicuius reparatione. Sic habent multa facta sanctorum, vbi quis ex deuotione cum suis quiescere voluit. xiij. q. ij. Ebron. & ca. sequente Vnaquæq; muliер. de Adam & Eua. Item Isaac cum Rebeca. Iacob cū Lya, Abraham cum Sara. Sic Tobias senior vxorem suam secum sepeliri voluit Tobię. iiij. Sancta Scholastica cū sancto Benedicto. Ioseph in ęgypto mortuus reduci voluit ad sepulcra patrū. In lib. Reg. habetur de multis q̄ apposīti sunt ad patres suos. Quidā fuerūt priuati sepultura patrum suorum. Sanctus Seuer⁹ episcopus cum vxore sua & filia sepeliri voluit. Sanctus Philippus fecit sepulcrum parari pro se & filijs suis &c. Ad idem est Augusti. in de cura pro mortuis. capit. ij. & alij. xiij. quæst. ij. capi. Placuit. Vbi habetur q̄ vir & mulier simul sepeliri debent. ¶ De exequijs & processionibus vt dicitur, quid dicendum veniat facile sumi potest ex dictis. Beatus Tho. articu. iij. dicit. Dant aliqua temporalia deum laudantibus in celebratione ecclesiastici officij pro viuis siue pro mortuis, non quasi precium, sed vt sustentationis stipendium. Et eodem modo pro processionibus faciēdis in aliquo funere eleemosynę & stipendia recipiuntur. Si autem talia fiant cum pacto, aut cū intentione emptionis, aut venditionis, simonia esset. Patet ex dictis. Nam pactio in spiritualib⁹ est prohibita, & maxime in illis quę nō sunt operę. Prefert enim speciem mali quasi interueniat p̄cium inter spirituale & tēporale. Itē inducit obligationem: quæ est res cōparabilis precio. Magni em̄ precij est quem sic esse obligatum secundum prędicta. Si enim mutuo alicui quippiam gratis cum pacto q̄ emat domū meam: illa pactio obligationē inducit precio æstimabilē. Inducit ergo simoniā vel vsuram reddēdo singula singulis. Illicita (inquit Sā. Tho.) esset illa ordinatio seu statutum illud negatiuum quo disponeretur nullum debere ibi sepeliri vel cum processione ad sepulcrum deduci: nisi det tantūdem: quia per hoc precluderetur via gratis impendēdi pietatis officium. Magis autem licita esset si fieret affirmatiue, vtputa, volens sibi hoc fieri det tantūdem in sustentationis stipendium vel ecclesiæ reparationem. Notanter dicit, magis licita esset, nō simpliciter cōmendando: quia forte p̄ se fert speciē auaritię, & q̄ pecunia principaliter mītēdat. Sed vbi consuetum est sic fieri & dari, & maxime post factū, videt nō esse malum secundū prædicta. Plura de hoc Henricus Gorichū in tractatulo de simonia: vbi illam materiā funeralium obsequiorum determinat. ¶ De stallis in ecclesia dicendū p̄ ppositiōes. Prima. Licet p̄latus aliquis seu ecclesię p̄ses possit alicui benefactori ecclesię p̄uocatus per eius deuotionem & beneficentiam assignare, sed non vendere stallum proprium in ecclesia: sumendo stallum pro iure ibi standi pro se & suis dūtaxat: non tamē licet citra donaria libere & gratis data aut dari solita recipere vel exigere aut dare quicq̄ in rationē precij vel principalis motiui cum pacto vel sine pacto. Patet ex p̄dictis: quia hoc ius est spirituale: sicut & ecclesia in qua datur. Et pariformiter dicēdum est de iure sepeliēdi. Sic enim dantur pauperibus eleemosynę vt prouocent ad orationes repēdendū &c. ¶ Secunda ppositio. Est probabile dictu q̄ nō eo ipso q̄ quis ædificat stallum in ecclesia pro se & suis, ideo habeat ius standi propriū sibi & suis Nam fundus ecclesiæ non est sui dominij. Et sicut plantans arbores in campo cōmuni nō facit per hoc arbores esse suas, sed sunt cōmunitatis: ita in ppositō. ¶ Cogitandū est hic: anne aliquis qui multa beneficia attulit ecclesię: & similiter sui antecessores & familia tota, possit per longeuam stationem ibi vel ibi habitam, aut etiam vetustissimam sepelitionem suorum ibi vel ibi, prescribere & sic obtinere ius ex præscriptione standi ibi vel sepellendi. Et videtur quibusdā q̄ sic. ¶ De pānis & alijs funeralibus quę quādoq; apponūtur: An licet clericis cum relictis defuncti pacisci q̄ nisi talia relinquant ecclesię non velint eum sepelire: seu nisi redimant ea pecunia, non velint sepelire, aut loco eorūdem tantū pecuniæ dederint &c. Respondetur secundum prędicta. Pactio in spiritualibus prohibita est, p̄sertim cū nō sunt

opera: quia inducit obligationem precio estimabilem, & ita spirituale nō gratis cōfertur, sed pro precio. Cum autem hic pacta præcedūt, spirituale non gratis datur. Item sicut nō licet monasterio pacisci cum professuro super bonis suis, quę non sunt monasterij ante eius professionem: ita & hic cum illa funeralia forte apponenda nondū sunt eorum, posita consuetudine apponendi aliquid. Nec licet illa exigere ad sensum tactum supra de statuto, An licet prohibere ne quis ibi sepeliatur nisi data summa pecuniæ. Nec qualiter cūq; cum eis conuenire aut pacisci de redemptione vel appositione funeralium pānorum. Plura alia adduci possent: sed hęc breuiter de simonia ex dictis maiorum collegisse sufficiat, ecclesię auctoritate, & melius sentientium sentētia in omnibus, & per omnia semper salua.

Quæstio Tertia.

A Ertio quærit de pœna ac satisfactione simoniacorū. Verum quia circa hoc doctorū discors est sententia, ideo eorum & extrauagantiū dicta vtcūq; citra iuris peritiā scrutando pauca annotare placuit. ¶ Primo cōsiderandū est secūdum Angelū in summa, & alios, q̄ illud vulgatū dictū, Omnis simoniacus est excōmunicatus, intelligitur dūtaxat de simoniacis scienter in ordine & beneficio. in ver. simonia. vj. §. ix. nō sic de alijs simoniacis. Itē extrauagantes omnes de simonia loquētes sunt veteris iuris declaratoriq;, & sic nihil noui afferūt. Patet inspiciēdo text⁹ earūdem. Sed cū ius vetus nō excōmunicat nisi simoniacos p̄fatos, in ordine scilicet & bñficio & pœnę nō sunt extēdendę: igit solū illi sunt excōmunicati de iure, & nō sic alij. ¶ Pręterea secūdum Angelū, & alios, intelligitur hoc dictum de excōicatione simoniacorum de simonia pactionali vel cōuentionali nō de mentali vt distinguit cōtra pactionalē. Facit ad hoc ca. finale de simonia. Sunt ergo tales simoniaci in ordine vel beneficio pactionales, dūmodo scienter id faciāt, siue manifesta siue occulta sit eorū simonia, excōmunicati, & quo ad se & alios suspensi, nullā habentes ordinis cuiuscūq; executionē, nec ius quodcūq; in beneficio simoniace adepto. Nec fructus possunt facere suos, sed tenētur & beneficium simoniace adeptum & perceptos fructus restituere, si volunt vere pœnitere. restituere inquam nō danti, sed ecclesiæ in cuius ignominiā receperūt: vt infra. Et debēt puniri depositione & infamia si de crimine constiterit. cap. Inquisitioni. de accusa. Nec possunt recuperare pecuniā quā dederūt. xiiij. q. v. c. Non sane. Eorum absolutio & restitutio soli Papę reseruatur extra mortis articulum. Et dato q̄ Papa daret alicui cōmissionem absoluendi ab omni crimine, aut censura ecclesiastica, tamen adhuc est casus reseruatus Papę, nisi nominatim & clare concedatur & exprimatur. Nec solum illi sic sunt excōmunicati: sed etiā mediatores & procuratores: vt habent extrauagañ. Verum id quod habent de reuelando Papę simoniacos, si qui sciuntur, creditur hodie non obligare, nec seruandum esse de necessitate. Multi loquuntur indistincte, siue sint manifesti siue occulti: attamē pactionales sunt simpliciter suspēsi & quo ad se & alios. Aliqui vero distinguunt dicentes. Si est manifestus simoniacus pactionalis in beneficio susceptо, secundū Panor. in capit. tanta. & San. Tho. Secunda secundę. quæst. c. artic. vj. est suspensus simpliciter, quo ad se & alios: non curando an sit curatum vel non curatum beneficium. Si occultus, est suspensus quo ad se non quo ad alios. Vterq; tamen siue manifestus siue occultus simoniacus pactionalis tenetur resignare beneficium simoniace adeptum, & fructus inde perceptos quoscūq;. Immo secundum San. Tho. vbi supra, si quis scienter & propria sponte accipit simoniace ordinem vel beneficium ecclesiasticum (quo modo etiam dicta priora sunt limitanda) non solum priuatur eo quod accepit, vt scilicet careat ordinis executione quo ad se tātum, si est occultum, quo ad se & alios si est manifestum: & non solum tenetur resignare beneficiū cum fructibus inde receptis: sed etiā vlterius punitur, quia notatur infamia, & tenetur ad restituēdos fructus non solum inde perceptos, vt dictū est: sed etiam eos qui percipi potuerunt a diligenti possessore. Quod intelligendum est secūdum eum de fructibus qui supersunt deductis expensis factis causa fructuum, exceptis fructibus illis qui expensi sunt alias in vtilitatem ecclesię. Dictum est notanter, Si quis scienter & propria spōte &c. Nam si eo nesciente, & nolente vere vel interpretatiue per alios suos fautores procuratur illa promotio vel collatio simoniaca, caret quidē sic promotus vel beneficiatus ordinis executione in ordine vel bñficio sic adepto: secus in alijs non sic adeptis. Et tenetur secūdum San. Tho. resignare beneficiū qđ est sic simoniace adeptus cum fructibus existentibus. Non autem tenetur restituere fructus consumptos: quia bona fide consumpsit & possedit. Si vero inimicus eius fraudulēter & dolose eius nomine dedisset pecuniam pro eius promotione eo nesciēte, nec volēte: aut si ipse cōtradixit talismodi simoniacæ cōuentioni: non tenetur ad renunciandum, nisi forte postmodum pacto cōsenserit soluendo quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit promissum. Hinc Palu. arti. j. quęst. v. ponit iij. casus, in quibus simoniacus ignoranter nō tenetur resignare beneficium. Primus, si inimicus daret malitiose. Secundus, si amicus daret me cōtradicente: vbi non est quis excōmunicatus. cap. Nobis. de simonia. Tertius, quādo sine pacto tacito vel expresso. ¶ Sed quid de conferente ordinem vel beneficiū simoniace? Dicunt quidā de conferēte ordinē simoniace q; est suspēsus vt recipiens per triennīū. Alij pro perpetuo. Videt tamē cū illa distinctiōe quā innuit beatus Tho. Si est manifestum, est suspensus quo ad se & alios. Si occultū, quo ad se tātū, vt scilicet de executione sui ordinis se non intromittat, sed nō quo ad alios, vt scilicet nullus ei cōcet in ordinis executione. Sed licet quis sic simoniace receptat ordinē nihilominus vere recepit ordinem & characterē propter sacramenti efficaciam. Attamē quia fruitiue agit recipiendo ordinem contra ecclesię prohibitionem, punitur cōdigne: nedum in pœnam peccati: sed etiam quandoq; illa punitio est effectus acquisitionis iniustę. De conferente beneficium simoniace: dicūt docto. Si est manifestum peccatum, est suspensus quo ad se & alios. capit. Accusatum. de simonia. Cōmisit em̄ crimē enorme & manifestum: & omne tale impedit ordinis executionem etiam peracta pœnitentia, nisi assit dispensatio. Si occultum, est suspēsus quo ad se tātum: sicut quilibet criminosus occultus. Idem dicendum de mediatore & procuratore ita scienter & volenter practicante seu procurante vt illa simoniace fiant. ¶ Dubium est de restitutione perceptorum in simonia mentali vt distinguitur cōtra pactionalem, vbi scilicet nulla interuenit pactio vel exactio: & hoc ratione ordinis vel beneficij. Q; enim tales non incurrant censuras quas ecclesia infligit simoniaco pactionali, concors est omnīū sentētia, vt videtur. Sufficit em̄ tali satisfacere suo creatori. cap. finali de simonia. Si autē tenetur ad resignationem & restitutionem beneficij, vel fructuum sic perceptorum, volunt quidā q; non: quando est simonia de iure positiuo. Sectus de iure diuino. Quidam vero capit. finali de simonia indistincte intelligunt: dicentes q; in simonia mentali vbi non interuenit pactio, non oportet renunciare, sed sufficit de mala intentione pœnitere. Hinc Sāctus Thomas ar. vj. Quo ad deum sola voluntas facit simoniacū, sed quo ad pœnam ecclesiasticam exteriorem non punitur vt simoniacus, nec renunciare tenetur, sed de mala intentione debet pœnitere. Et Richar. in fine dist. xxv. ait. Si clericus seruiat principaliter intentione obtinendi beneficium ecclesiasticum aliquod, nullo tamē pacto interueniēte, q̄uis graiter peccet & simoniam incurrat mentalem, nō tamen illam simoniam quæ obligat ad resignationem beneficij simoniace adepti. capi. Mādato nostro. de simonia. Sic etiam tenet Antoninus, vt supra quęst. ij. conclusione. ij. allegatum fuit. & Ray. in summa. & Pe. de Palu. artic. primo. q. quinta. Et esto q; secus sit in simonia de iure diuino & positiuo: tamen quæ sunt simoniaca de iure diuino pręcise, & per se, nō est clarum in omnibus, & per omnia, vt supra. ¶ Cōsiderandū etiā venit qđ multi tenent, Papam posse dispēsare in simonia etiam de iure diuino, ne scilicet quis teneatur ad restitutionē perceptorum simoniace. glos. in ca. Ordinationes. j. quæst. j. Et dicit Guliel^m^ super Ray. titu. de vsuris: q; Papa possit dispensare q; non solum in simonia mentali: sed etiam in pactionali posset quis retinere quod est simoniace acquisitum. Nec est simile secundum illos de vsura & simonia: quia in vsura lędit̄ proximus: cui de iure diuino vt domino rei fieri debet restitutio, sed in simonia lędit̄ ecclesia: in cuius ignominiam datum & acceptum est aliquid simoniace. cap. Ad hoc. de simonia. Papa vero habet plenam & liberam dispensationē circa bona ecclesię, vt dicunt. Hoc dictum satis procederet: si sicut ecclesia annexuit huic peccato simonię censuras, de quarū numero, vt videtur, nō est restitutio iniuste perceptorum: ita similiter annexuisset restitutionem: sed cum restituere alienum & non suum est de lege diuina, Non furtū facies difficile est dicere q; non tenetur quis restituere iniuste acquisitum & contra legem diuinam, nisi dicatur q; sicut in vagis restitutionibus Papa habet ordinare & disponere: ita & hic. Nā dans non est hęres illius quod iniuste receptum est ab alio, & simoniace contra legem diuinam: sed ecclesia in cuius ignominiam datum est: vel forte pauperes ipsi, secundum Anto. in summa. Ecclesia (inquit Angelus) quandoq; secularis, quandoq; regularis. in ver. Simonia. vij. §. j. Nisi oēs de ecclesia sint in culpa. Tunc enim secundum Palu. dādum est pauperibus. quęst. v. Et ita habetur qua si vaga restitutio. Posset ergo Papa hic dispone re & eis remittere in casu, vel dare alteri. Vel forte diceret aliquis. simoniacus tenet restituere simoniace adeptum: tenetur inquam lege diuina: sed cum Papa factus est dominus illorū sic adeptorum in ecclesię cōtumeliam & simoniaco cōmercio, potest, si vult, illi remittere vel alteri donare. Cum aūt remittit ei vel nō exigit ab eo: iam censetur cū eo dispensare q; nō tenet ad restitutionē sic pceptorū. Et sicut simul stant illa duo: q; tenetur ad restitutionē lege diuina: & q; Papa rerū illarum dīs pōt ei remittere, vel potest eū nō compellere ad restituendū, & sic tacite annuere q; retineat eius permissione & concessiōe: Sic videtur

Papa facere cum dat facultatē componendi super receptis simoniace etiam interueniēte pacto & cōuentione. Iam em̄ remittit res sibi debitas, q̄ factę sunt sui domini ꝓpter cōtractum simoniacū prauum & prohibitū. Et tunc diceretur ad ca. finale de simonia, q; loquit restricte in omni simonia mentali, vbi nō interuenit pactum vel exactio quę facit pactionalē. Et q; in omni tali habet Papa disponere sicut in restitutiōe vaga aut in rebus ꝓprijs. Videtur multis q; in simonia mētali episcopus habet absoluere: & sic vigore confessionalium in reseruatis sedi apostolicę. Pœnitentia vero videtur arbitraria esse: quia nō reperitur de hoc textus expressus. Secus de pactionali, quę reseruat Papę nisi spetialis fiat de hoc mētio &c. Sed quid de pecunia data ꝓ ordine simoniace susceptor? Respondetur secundū Angelū, vbi supra. Dabitur ecclesię cathedrali in cuius iurisdictione videt data: si quis non ordinatur ad titulū ecclesię: vel ecclesię aut beneficio ad cuius titulum ordinatur. ¶ De pœna recipiētū & receptorum ad religionem simoniace, videtur dicēdum post extrauagantē Vrbani. v. q; sunt excōmunicati, & nō nisi a summo pontifice extra necessitatis articulū absoluēdi. Quod secūdū prędicta videtur verū de simonia pactionali. Si vero est mētalis tantū & nō pactionalis, possunt vt supra absolui ab episcopo si sibi reseruat casum illū. Nec per hoc incurrunt aliquā censuram. Nec tenetur egredi talis persona recipiens vel recepta monasterium, sed potest ibi manere & de praua intentione dolere, consone ad prędicta de simonia mētali in beneficio & ordine. Sed si est simonia pactionalis, tunc illa persona non potest inibi cum bona cōscientia manere sine dispensatione: nec habet quodcūq; ius in illo monasterio. Sicut de habente beneficiū simoniace: simonia pactionali Siue persona recepta sic fecerit pactum illud per se, siue per alios ea sciente & nō cōtradicēte. Tenetur itaq; nisi habeat dispēsationem, ire ad monasterū paris rigoris propter professionē in illa religione factam. Et potest in pœnā peccati in locū actioris regulę detrudi. Nō tn̄ op; q; cōfessor hoc sibi imponat, cum pœnitētię sunt arbitrarię. Pręterea bona illa debēt restitui, nec possunt retineri a monasterio quod sic temporalia simoniace recepit ꝓspirituali. Nam illa ecclesia male recepit. Debēt ergo alteri ecclesię, vel pauperib^9^ assignari & dari si ꝑsona quę attulit mortua est. Q; si ingredi vult monasteriū tenue & parum habens in redditibus, potest illi dari. Staret etiam q; bona illa deberēt dari & relinqui monasterio i cui^9^ ignominiā & iniuriam recepta sunt: vtputa si personę quę cōmiserunt simoniā sunt mortuę & decesserunt a vita vel loco: vel saltem maior pars nō est amplius in illo monasterio. Potest etiam persona illa accedente dispēsatione ibi manere: sicuti dicitur de habente beneficium simoniace. Nec oportet q; quātocyus cedat monasterio i effectu: sed secundū prępara tionē mentis parata sit cedere si nō obtineat dispensationē seclusis fraude & dolo. Et volunt aliqui q; in fauorē religionis potest episcopus cū ea dispēsare: & maxime si ea ignorante ius & factū contigit illa negligentia. ¶ De simonia cōmissa in alijs sacramētis breuiter dicē dū. Si est occulta, possunt sacerdotes curati suos absoluere nisi sit casus reseruat^9^ ab episcopo. Si est manifesta & pactionalis, tūc talis simoniacus suspensus est quo ad se & alios. Enormia enim crimina & mediocria, si sunt manifesta, inducūt irregularitatem: ita q; nō potest celebrare, seu cōmunionē recipere, nec ad alios ordines citra dispensationē ascendere. Insuper tenent plerię doctores q; sacerdos sic simoniace conferens sacramentū vel sacramenta, si est notorīū & pactionalis simonia, potest ab episcopo absolui a crimine si restituit qđ iniuste accepit, & cessat ab ordinum executione & fructuū beneficij perceptiōe, a quorum pceptiōe suspensus est. Per hoc tamē nō restituit dignitati. vt vult glo. in ca. Presbyter. xv. q. v. Laici vero simoniace recipientes sacramenta q̄is factum sit notorium, tamē pœna suspēsionis ab ordine nō habet in eis locum. Possunt ergo ab episcopo pro crimine emendari, nisi vel let ordinari in clericos. Sic em̄ videtur opus esse dispensatiōe, secundū plures. Hęc dicta procedūt secundū opinionem tenentium nullū simoniacū esse de iure vel secundū extrauagantē excōmunicatum, nisi sit simoniacus i ordine vel beneficio, prout tenent Angelus & Baptista in Summis suis. ¶ De simoniacis circa alia spiritualia: vtputa officia mortuorū, benedictiones nubentiū, cōsecrationes cœmiterij, vestiū, vasorum &c. Dicēdum q; cum eis potest ep̄us dispensare post per actam pœnitentiam, secundū Angelū in ver. Simonia. vi. §. v. Quod videtur procedere: si est simonia notoria & manifesta ac pactionalis siue exactionalis. Tales enim egent dispensatiōe etiā post peractā pœnitentiam per cōmunem theoricā: q; quilibet notorius peccator suspēsus est ab executione ordinum: donec cum eo fuerit dispēsatum. cap. fi. de tempo. ordinan. Dispensant ergo episcopi in talibus saltem de cōsuetudine. Si vero est simonia occulta, non videtur opus esse aliqua dispensatione. Non enim sunt tales suspēsi ab ordine vel officio: cum peccatum sit occultum. capit. fina. & cap. Ex tenore. de tempo. ordinan. secundum benigniorem opinionem multorum. Et tantum de illa materia breuiter collegisse sufficiat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dist.XXVI.

Vm alia sacramēta post peccatum & propter peccatū &c. In p̄cedenti magister egit de ordinis sacramento: per qđ multiplicantur & generātur filij spirituales. Cōsequēter agit de matrimonij sacramēto quo generant filij carnales. Spirituale eñ carnali p̄fert. Et hoc facit ab hac dist. xxvj. vsq; ad di. xliij. Agit aūt de matrimonio seu matrimonij sacro in ordine ad suas causas. Primo formalem: hoc est de matrimonio formaliter inquantū sacramētum, quærens eius institutionis tempus, locū, causam, eiꝰ deniq; significationem, bonitatem, indulgētiam vel cōcessionē. dist. p̄senti. Secūdo de eius causa efficiente, a dist. xxvij. vsq; ad dist. xxxj. Tertio de finali, a di. xxxj. vsq; ad. xxxiiij. Quarto de materiali, a dist. xxxiiij. vsq; ad. xlij. exclusiue Sentēta p̄sentis dist. his complectitur conclusionibus. ¶ Prima. Matrimoniū ante peccatū in officium legitur institutū in paradiso, pro naturę nō libidinosa aut dolorosa, sed immaculata multiplicatione. Post peccatum vero in remediū pro illecebrosa carnis cohibitione. ¶ Secunda conclusio. Tametsi matrimonij in officiū institutio & ante & post peccatū pro certo tēpore fuerit p̄cepti: & mandati: attamen posita iamiam hominum multiplicatione, est secundū indulgentiam & nō secundum imperium. ¶ Tertia conclusio. Bona res est coniugium seu matrimonium: quia diuinitꝰ istitutū: nec nisi fornicatiōis causa diuortiandū: miraculosa dignificatione cōmendatum: ab apostolo laudatum: rei sacratissimę signum: & sacramentū significatione maximū. Cōclusionum illarum explanatio ex textu sumi potest.

Quæstio Vnica.

A Veritur circa dist. illā. xxvj. Vtrū matrimoniū a diuina prouidētia p̄ humanę speciei conseruatione ac multiplicatiōe in paradiso & ante peccatū institutū sit nole. verū sacramentū, & oīm sacramentorū primū, ac significatione maximū.

¶ Quantum ad primum articulum notandū. Matrimoniū dicitur quasi matris officium: quia dat mulieribꝰ esse matres. Dicit enim a matre & munū, officiū: quod quia plus apparet in matre q̄ in patre: ideo non patrimoniū: sed matrimoniū solet dici. ¶ Dicit etiā qñq; connubiū, cōiugiū, nuptię, quorū nominū rōnes ponit Palu. q. j. ar. j. Sępe tñ pro synonymis habentur. Matrimonium solet sic notificari. Est vinculū indissolubile iter marē & fœminā ex mutua trāslatione potestatis corporū suorum in se inuicem sipetitur ad procreandā prolem debite & religiose educandā. Quidā sic notificant. Est vinculū seu vnio cōiugalis personarū legitimarū. Vel sic: est maris & fœminę cōiunctio indiuiduā vitę cōsuetudinem retinēs. Indiuiduā quātū ad virtutē animi, nō oportet quo ad actū semp. Vel sic. est consensus maris & fœminę habitus in p̄senti: quo sicut animi sunt vniti legitime: sic corpora p carnalē copulam quo ad propositū legitime vniuntur: nisi aliter a deo fuerit reuelatum. Contractus vero matrimonij, est actus interior, insensibilis, sensibilibꝰ signis expressus. Vel sic. est mutuꝰ cōsensus cōiugalis duarū personarū legitimarum in se inuicem vt cōiuges quibusdā signis cōsensum hūc exprimētibus palam exhibitus. Ita q̄ ille consensus cōiugalis mutuus q̄ manet in animo cuiuslibet, dicitur cōtractus matrimonij. Nā per illum consensum veluti per actum quēdam interiorem nascitur obligatio cōiugalis. Sed sacramentū matrimonij intransitiue est ipsum matrimoniū: & idem cū matrimonio. Transitiue vero potest dici signū cōsensus mutui cōiugalis, siue hoc signū sit verba de foris sonātia, quæ exprimunt in cōtractu matrimoniali, siue qd aliud quo significat & datur intelligi mutuus consensus cōiugalis. Scđm Sco. sic describitur. Est expressio vel exhibitio certorū verborū aut signorum maris & fœminę ad se inuicē: signantiū traditionē vel translationē mutuā & voluntariā potestatis corporū ad prolem debite procreandā & educandā ex institutione diuina efficaciter gratiā significans, legitime contrahentibus conferendam, ad coniunctionem mutuam animorū gratiosam. ¶ Dicitur est expressio vel exhibitio certorum verborum aut signorum: quia non semper verba certa sunt forma huius sacramēti: sed & alia signa. ¶ Dicitur maris & fœminę: loco cuius quidam ponunt legitimarum personarum non prohibitarum simul contrahere: sed hoc innuitur in clausulis sequentibus. Et in hoc etiam exprimitur materia huius sacramenti: puta mas & fœmina non prohibitę simul contrahere. Ex his siquidem veluti ex duobus ramis tota humana natura procedit & subsistit: secundum Guilielmum Parisiēn. in de sacramentis, quorū

neuter sine alio sufficere potest ad generandum. ¶ Dicitur ad se inuicem: quia reciprocam oportet esse illam consensus expressionem seu obligationem. ¶ Dicitur signantiū &c. Vbi tāgitur causa efficiēs matrimonij: quæ est mutuus cōsensus & voluntarius in huiusmodi contractum & obligationem. Quæ obligatio quia secundum Richar. verius dicitur matrimonium q̄ aliquid cæterorum: ideo ipse dicit matrimonium vt sumit pro eo quod est & res & signum, esse mutuā obligationem coniugalem &c. ¶ Dicitur ad prolem debite non fornicarie nec adulterino coitu, procreādam & religiose educandā: vbi innuitur finis matrimonij, scilicet cultus dei multiplicatio. ¶ Dicitur ex institutione diuina &c. vt supra de alijs sacramentis. Et licet effectus totalis illius sacramēti sit gratiosa animorū cōiunctio: secundū Sco. tamen etiam dici potest duę gratię in animabus contrahentium. Nec est verum hoc sacramētum nō conferre gratiam. est no. le. sacramentū, & sic a Christo institutum secundū p̄dicta vere causat gratiam. Cum eñ dominus dedit cōiugibus potestatem transferendi sua corpora in se mutuē ad actus coniugales, & pro restrictione ardoris libidinosi ne essent sicut equus & mulus quibꝰ nō est intellectus, sed sciat vnusquisq; vas suū possidere in honore & sanctificatione: gratiam dare voluit non ponentibus obicem in sacramenti illius collatione & acceptione mutua. Vel etiam ad alterius ministerū. Non autē exprimitur hic minister: quia regulariter hoc sacramentū sibi confe runt & a sese accipiunt personę contrahentes. Et vt videtur, omnis ille qui potest esse minister in cōtractu matrimonij, ille etiā potest esse minister sacramenti. Sic sępe contrahunt parentes pro filijs astantibus. Item p̄curatores aut amici inquirentes cōsensum cōtrahētium: quem & signo aliquo denotant & ostendunt. Sufficit etiam ad formę vnitatē vnitas integritatis: nec requiritur vnitas indiuisibilitatis, vt supra. Siue eñ forma potatur aliquod certum sensibile signum a deo institutum ad significandum efficaciter gratiam siue cōtractum initum: siue ponantur verba hinc inde sonantia & consensum cōiugalem exprimētia: sunt tamen vna forma & vnum signum integrum respectu cōtractus & respectu gratiæ. Nec est incōueniens plures partiales formas esse vnū sacramentum: secundum Scotum. vt supra.

B ¶ Secundo notandum q̄ aliquod sacramētum dicitur prius alio multipliciter, sumendo ly prius large, vt etiam dicit prioritatem excellentię aut significationis, suppositis dictis in distin. ij. quęst. j. scilicet institutionis tempore. & sic matrimoniū est omnibus alijs prius institutione. Cætera eñ sacramenta post peccatum & propter peccatum exordium sumpserunt. Matrimonium vero etiā ante peccatum, quia in principio creatiōis hominis, dum adhuc esset in statu naturę integrę, legitur a domino institutum: licet tunc non habuerit annexum sacramētum. Item est prius vel antecellit loco. Cum enim cętera in exilio quo homo propter peccatum relegatus est, sint instituta: matrimonium in loco quo in terris dignior non est: soli statui innocentię & puritatis debito, in paradiso scilicet, institutum legitur a domino. Testesi quidem scriptura Gene. j. & ij. formata mulierę de costa viri statim dixit dominus per os Adæ: relinquet hō patrem suum &c. & adhęrebit vxori suę. Præmisit vero dominus. Crescite & multiplicamini. Quorū verborū prolatione matrimonium institutum dicitur a multis. Quis quidam dicāt verba illa fuisse quādam benedictionē matrimonij: & dominū instituisse matrimonium cū protoplastꝰ noster ore ꝓphetico diceret: Hoc os ex ossibus meis & caro de carne mea. Antecellit quātum ad finis propinqui efficaciam. Cum eñ secundum magistrū cętera sacramenta post peccatum & propter peccatum remediandum instituta sunt: nec fuissent instituta si homo non peccasset: ratione cuius omnia sacramenta dicuntur esse medicinæ quædam secundum Ockam: attamen matrimonium simul & in officium & in remedium institutum legitur: & quantum ad vtrūq; excellentiam quandam habet & prioritatem. Nam in officium propagationis humanæ naturę institutum est: sine quo homo non nasceretur, nec alia suscipere posset sacramenta si prꝰ esse non haberet. Quantum vero ad remedium institutum est post peccatū, & indultum (vt quidam loquuntur) contra carnis incentiuum & cōcupiscentię ignem naturalem, gladiūq; sęuientis inimici acutissimum. In remedium non curatiuum peccati cōmissi sicut cętera sacramenta: sed quod longe nobilius est & melius, in remedium p̄seruatiuū a peccato ne cōmittatur. Quis eñ dubitat eligibilius esse p̄seruari a lapsu ne quis labatur q̄ facto lapsu releuari ab eodem? De hoc Augustꝰ. de bono coniugij. Infirmitas incontinētię quæ est in carne per peccatū mortua, ne cadat in ruinam vitiorum excipitur honestate nuptiarum. Antecellit omnia alia sacramenta significatione. Est enim matrimonium præsertim consummatum: signum summi beneficij generi humano a Christo exhibiti: scilicet coniunctionis Christi & ecclesię. Cōiunctus est autem Christus ecclesiæ dupliciter: scilicet naturæ conformitate, quia naturam nostram in vnitatem suppositi hypostatice assumpsit: vt sic ecclesia Christi sponsa suo sponso copularetur in naturæ identitate: quę coniunctio significatur per cōmixtio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem coniugū qua efficiuntur vna caro. Ephe. v. Relinquet homo patrem suum & matrē suam & adhęrebit vxori suę, & erunt duo in carne vna, & ad generandum carnem vnam. Sacramentum hoc magnū est: dico autem in Christo & in ecclesia tanq̄ in significato. Cōiungitur denicq̄ Christus cuilibet animę fideli per fidem formatā charitate, cum eam inhabitat illapsu sanctificatiuo. Hanc cōiunctionem significat spiritualis & amorosa coniunctio coniugum: & consensus siue cōcordia animorum. De hoc apostolus vbi supra. Viri diligite vxores vestras sicut Christus dilexit ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea. &c. Sic duplex vnio coniugum, spiritualis scilicet animorū, & carnalis corporum expressius cęteris sacramentis representat duplicem coniunctionem Christi cum ecclesia. Spiritualem, quę nunc est p fidem, & tunc per gloriam: & naturalem, qua carnem nostram assumpsit. Est ergo significatione maximum & primum sacramentū: sed non simpliciter maximū: immo vltimum inter alia sacramenta. Ex quo sequitur post p̄dicta, q̄ sacramēta se habent vt excedens & excessum. Siquidem baptismus necessitate: cōfirmatio ministro: pœnitentia parato medicinali auxilio: eucharistia cōtento: Extrema vnctio finali pręparatorio: ordo dignitatis officio: cōiugū signo p̄cellit. ¶ Quātum ad secundum articulum est cōclusio prima respondens suppositio quęstionis. Hominē velle procreare hominem seu prolem in specie sua, est actus rationi rectę & naturali consentaneus, recte & bene circūstantijs moralibus formandus: & ita non de se malus. Probatur conclusio. Nō magis contrariatur rationi & naturali inclinationi hominem saluare speciem suam, q̄ brutum quodcūq; in quacūq; specie animalis. sed bruta p multiplicationem & generationem species suas saluāt, cū in indiuiduo permanere non possint: igitur & id fieri ab homine: & sic alteri suam perfectionē vel le prout potest cōmunicare: non contrariatur rationi nec naturali inclinationi: immo magis videtur esse consonū rationi, posita perfectiōe speciei humanę vltra alia animalia generationi apta. Maior & minor videtur notę, & esse de mente philosopht. ij. de anima. cap. iiij. cum inquit. Naturalissimū operum viuentibus est quęcūq; perfecta & non orbata sunt, aut generationē spontaneā habent, facere alterū quale ipsum, animal quidē animal, plantam autē plantam, quatinus ipso semp & diuino & immortali participēt secundū q̄ possunt. Omnia em̄ id appetunt, & illius causa agūt omnia quęcūq; secundū naturā agunt. Q̄m vero cōmunicare non possunt ipso semper & diuino continuatione, eo q̄ nihil corruptibiliū cōtingit idem numero permanere, secūdum q̄ potest participare vnūquodq; cōmunicat sic, hoc quidem magis, hoc vero minus, numero quidē non vnum, sed specie vnum. Vbi philosophus dicit: hoc opus esse naturalissimū in viuētibus, magis a natura intentum: licet non perfectissimū. Natura enim vniuersalis gubernans hunc mundū magis intendit speciei q̄ indiuidui perpetuitatem. Hinc operibus vegetatiuis quandā delectationē inseruit, quia quasi stimulis allicerentur ad opus ipsum. Nō q̄ opus sit propter delectationē: sed delectatio propter opus. Vel si dicitur naturalissimū opus, perfectissimū inter opera vegetatiua: quia solū perfectis secundū qualitatem & quantitatē & non orbatis cōuenit: iterum facit ad propositum. Et dato q̄ hō esset immortalis, adhuc secundū inclinationem rectam naturę, secūdum Sco. cōpeteret et cōmunicare suā perfectionem eo modo quo potest. hoc aūt fit per propagationē. Sed forte quis diceret: ergo carnis cōmixtio non est peccatū. de hoc infra. Præterea: honestū est agere pro reparatione angelicę ruinę & restauratione ciuitatis supernę Hierusalē secundū prędestinationē diuinā. Prędestinati vero non nisi p propagationē recipiunt esse naturale: igitē sic vel le agere non est contrariū inclinationi naturę. Secundū: scilicet q̄ sit recte circūstātionabilis & circūstātia finis & obiecti. Finis est prolis pia & religiosa educatio. Sicut etenim quilibet debet sese diligere ad honestā cōuersationē & perfectā operationē humanā, quæ est finis hominis secundū Philosophū, j. & ij. Ethi. ita & proximū: & maxie prolē suā. Hinc secundū Aug. ix. super Gen̄. bonum prolis nō dicitur ipsa ꝓles: sed ꝓspes vel desiderium habendi prolem vt religiose instituatur. Et licet in coitu vago etiā cōtingat generari plē, cū tamē hoc cōtrariatur fini generationis humanę qui est bonū ꝓlis: ideo illa ꝓpagatio debet eē determinatarū psonarū nō vni⁹ sexus: sed maris & fœminæ. Hinc qui creauit hominē, masculum & fœminā creauit eos. Matt. xix. & Gene. j. Non maris & fœminę cuiuscūq;, sed determinatarū psonarum cōiugaliter sibi pro perpetuo copulatarū. Vaga enim maris & fœminę cōmixtio repugnat & cōtrariatur bono prolis, familię, & ciuitatis, obuiat quoq; rationi naturali & sacrę scripturæ: vt deducit Sco. Stante em̄ vaga cōmixtione quis diceretur parens? quis genitrici succurreret? quis eam aleret? quis releuaret in tanta miseria? quis prolem educaret aut suam esse diceret? quis eius curam gereret? Vnde oriretur bonum familię, quod consistit in firma adhęsione personarū principaliū familię alicuius? Vñ quoq; sumi posset bonū amicitię ciuilis: qđ cōsistit in determinata propinquitate & gradu certo, cum proles esset de coitu vago, & ita incognita cui⁹ vel vnde sit?

finis matr

bonum prolis

Q̄ sit contrarium legi diuinę & scripturę canonicę, patet Gen̄. secundo. Matthęi decimonono. & Marci decimo. & Lucę decimosexto. Et vnumquēq; suam habere vxorem docet Paulus. j. Corinth. septimo. Vt vnusquisq; suū vas sciat possidere in honore & sanctificatione. j. ad Thessaloni. iiij. An vero matrimonium sit de lege naturæ proprie vel large: infra dicetur. Hoc saltem cōstat: q̄ ad illam propagationem humanā certas determinari personas sibi cōmorantes & cohabitantes, est honestum, ac proli pie educandę summopere necessariū & opportunū. Ex eodē fundamento sicut determinatio ad cōmorandum & mutuo seruiendum conducit debitę prolis educationi: ita etiam indissolubilitas: q̄ scilicet personæ illę sint sibi obligatę vinculo indissolubili & pro perpetuo: vt sic sibi semper & pro semper adhęreant, & sese amore complectantur. Et si hoc non potest deduci ex per se notis & necessarijs, & ex lege naturæ euidentissima q̄ sic sit vinculum indissolubile inter coniuges, est tamen cōsonum rationi & his quæ sunt de lege naturę. ¶ Ex illis sequitur tertium: scilicet q̄ actus ille non est de se malus. Vnde autem illa indissolubilitas procedat an solum ex lege positiua dei: an etiam ex obligatione voluntaria, sequens conclusio ostendet.

D ¶ Secunda conclusio. Expedit (supposito & posito matrimonij contractu libero) personarum contrahentium indissolubilitatem procedere primo a lege dei positiua & præceptiua consone se habente ad legem naturæ, & secundario ex cōtrahentium spontanea obligatione & mutua voluntate. Q̄z deus sic præceperit, patet Matthæi xix. Marci decimo. Lucę decimosexto. Et primę Corinth. vij. ait apostolus His qui matrimonio coniuncti sunt pręcipio, non ego sed dominus vxorem a viro nō discedere, q̄ si discesserit manere innuptā, aut viro suo recōciliari. Et vir vxorem non dimittat. Et infra. Mulier alligata est viro q̄diu vixit vir eius &c. Q̄z autem sic fieri expediat. quia licet sit consonum legi naturali personas coniugales libere & voluntarie contrahentes indissolubili vinculo propter bonum prolis sic esse obligatas pro suo perpetuo: tamen cum id non est de lege naturæ euidentissima, non est omnibus manifestum: quia non per se notum: ergo expedit necessitatem illius pręcepti determinari a lege positiua & pręceptiua. Forte raro occurrentibus matrimonij oneribus seruaretur illa indissolubilitas: si non adesset pręceptum. Debuit autem lex illa præceptiua dei esse & non hominis. Siquidem homines vt communiter minus obediunt dictamini rationis & legi nature large q̄ deo pręcipienti. Verentur quoq; & timent auctoritatem diuinam & iudicium futurū ac pœnarū acerbitatem plus q̄ remorsum conscientiæ propriæ: ideo expediens fuit deum super ea re dare pręceptum: & ita factum est. Insuper cum illa indissolubilitas debuit esse vniformis apud omnes homines: leges vero humanæ variantur secūdū mores hominum varios & diuersos. li. vj. de sententia. ex cōmu. ca. Alma. ideo decuit & expediens fuit illam legem præceptiuam primo fieri a deo & non ab homine. Hoc factum est Gene. secundo. & Matthæi. xix. vt supra. Cum enim pharisæi quærerent a Christo: Si licet homini dimittere vxorem suam quacūq; ex causa: respondit eis Christus. Non legistis Gene. secūdo: quia qui fecit hominē ab initio masculum & fœminā fecit eos? Et dixit per os Adæ veluti ore pręconis diuinitus illustrati & edocti de matrimonij obligatione & indissolubilitate, ac de eius institutiōe. Propter hoc dimittet homo patrem & matrem: & adhęrebit vxori suæ: & erūt duo in carne vna. Itaq; iam nō sunt duo, sed vna caro. Quod ergo deus coniunxit homo non separet. Matth. xix.

¶ Hic tamen considerandum est q̄ aliud est pręcipere illum contractum matrimonialē in officiū & aliud pręcipere illam adhęsionem perpetuam. Primum factum est a deo per modum pręcepti affirmatiui obligātis semper: sed nō ad semper: quia solum pro tempore necessitatis: nedum p necessitate primi temporis cum pauci essent homines: sed etiam pro necessitate nostri temporis si opportunitas adesset. Secundū vero pręcepit per modum præcepti negatiui obligantis semp & pro semper, nisi per legislatorem fiat specialis specificatio vt dicetur. ¶ Tertia conclusio probat vltimam partem secundę cōclusionis. Sicut expediens fuit obligationem personarum cōiugalium nasci ac procedere nō solū a lege dei positiua: sed etiam ex coniugum mutua ac voluntaria obligatione: ita expediens fuit actus illos, scilicet cōtractus cōiugalis ac mutuę donationis potestatis corporum pro suo perpetuo pariter & obligationem indissolubilem certis & euidentib⁹ signis mutuo exprimi vel ostendi. Probat pars prima. nam si solo diuino mandato cogerentur sic p ꝓpetuo sibi matrimonialiter copulari citra liberam ac voluntariam personę coniugalis electionē, facile sequeretur cōtēptus: & esset occasio magnę dissensionis futurę. Quod enim quis nō eligit nec optat, non diligit. Et quod non diligit facile contemnit. xx. quæstio. iij. ca. Pręsens. Expediens ergo fuit obligationem istam nasci nedum ex diuino mandato: sed etiam ex coniugū libera voluntate. Hinc actus ille contractus dicitur quasi simul tractus duarū volūtatum: vt dosi des, vel do vt des. Et per consequens actus ille mutuę donationis & obligationis requirit

Universidad de Deusto
Biblioteca

necessario actus voluntatum concordantes in illa translatione mutua: sicut fieri solet in permutatione & cõtractu venditionis. Secunda pars ꝓbatur: quia alias neutri constaret de alterius voluntate: cum contractus ille & consensus maneat in tus in animo. Nullus enim coniugum vellet alteri dare potestatem sui corporis nisi certꝰ esset certitudine humana & probabili & aliũ reciproce dare. Dat enim si alter dat, vel dat vt alter det. Oportet ergo contractũ illum vel vocis emissione vel signi alicuius sensibilis exhibitiõe alterutrum innotescere & significare, cũ corda intueri non possunt ab homine. ¶ Quarta conclusio. contractꝰ matrimonij in officium institutus est a deo in statu innocentię in paradiso: sed post lapsum tempore legis naturę, mosaicę, & gratiæ euangelicę, etiam legitur institutus in remediũ. Patet ex notabil.ij. De prima parte Genẽ.ij. De secũda secundum Scotum & Richar. instituit ipsum in remedium, cum ait. In dolore paries filios tuos: & sub viri potestate eris &c. Item, Multiplicabo ęrũnas tuas & cõceptus tuos. Itẽ cum dixit Adæ: Quia audisti vocem vxoris tuæ. Item cum Adam diceret. Mulier quã dedisti mihi sociam &c. Per hęc verba instituit matrimonium in remedium saltẽ implicite. Vel si hoc non placet, insinuauit eis per hæc & alia verba Genẽ.iij. matrimoniũ etiam nũc esse institutum vel indultum in remedium & nõ tantum in officium. Expressius aũt hoc instituit in remedium: cum post diluuium dixit Noe & filijs suis. Crescite & multiplicamini & replete terram. Genẽ.ix. Sic & instituit vel institutum prius in officium insinuat esse indultum sine peccato in remedium, Matth.xix. Mar.x. Luc.xvj. cum inquit. Quos deus coniunxit, homo nõ separet. Q; si hoc nõ placet, dicatur q; per illa verba ostẽdit matrimonij contractum iandudum institutum esse, & separari per hominem non posse. De lege Mosaica Deut.xxiiij. ¶ Quinta conclusio. Tametsi matrimonij contractus in officium, fuerit quandoq; & ante & post peccatum stante hominum paucitate præcepti diuini, cum tamen est præceptum affirmatiuum, non obligabat, nec hodie obligat: nisi pro loco & tempore. Primũ probatur: secundum Richar. Nam quia ante peccatum dominus dedit homini præceptum discipline: pertinẽs ad profectum gratię: cum dixit Gene.ij. De ligno scientię boni & mali ne comedas. Et similiter præceptum pertinens ad conseruationem naturæ cum dixit. De omni ligno paradisi comede &c. Dedit etiã nõ ab re præceptũ de multiplicatione indiuiduorum speciei humanę propter impletionem numeri electorum & restaurationem ruinę angelicę: cum dixit Gene. primo. Crescite & multiplicamini & replete terram. Item secundum Scotum, post lapsum bis dedit præceptum de contrahendo. Gene. secundo. & Gene. nono. deletis iam hominibus per diluuium paucis demptis. Tũc enim necessitas exegit præceptũ. Sic etiam si homines difficiles essent pro aliquo tempore: aut fuissent ad contrahendum, stante necessitate vtile fuisset aut foret innouari, aut dari præceptum. Secunda pars patet. quia præcepta affirmatiua nõ obligant nisi pro loco & tempore. Hinc non fuerunt primi parentes trãsgressores huius præcepti cum non coierunt in paradiso. Cuius potest esse ratio multiplex. Nam (vt videtur) statim formata muliere demeruerunt ꝓ inobedięti am expelli de paradiso. Forte expectabant a deo temporis determinationem pro multiplicatione. Item secundum Richar. nondum erat in eis superfluitas cibi tertię digestionis: quę est materia seminis. Primæ duę ratiões sunt Augustinus libro nono super Gene. ¶ Circa hoc occurrit dubium: An id præceptum etiam hodie obligaret. Si non: vbi habetur de eius reuocatiõe. Item quomodo excusantur beata virgo Maria & cęteri castitatem vouentes: cum pauci tunc temporis, & in primitiua ecclesia erãt fideles: tametsi forte multi homines. Item Deute. septimo, dicitur Nõ erit apud te sterilis vtriusq; sexus: tam in hominibus q; in gregibus tuis. Item Exodo.xxiij. Non erit infœcunda nec sterilis apud te. quod intelligitur, stante lege de cõmixtione vaga: quam prohibuit dominus. ¶ Ad primũ diuersi diuersi mode respondent: potest tamen dici q; illud præceptum citra eius reuocationem hodie non obligat, quia cessat causa præcepti, quæ est hominũ multiplicatio. Et sic simul stant: & illud præceptũ citra eius reuocationem, & tamen q; non sit obligatorium hodie. Obligaret autem secundũ Scotum: si paucitas hominum ex clade, peste, vel alias accideret. Si genus humanum & numerus electorum non esset impletus &c. Non ergo oportet dicere q; sit reuocatum hoc præceptũ de matrimonio contrahẽdo vt est in officium: sed est ꝑceptum affirmatiuum, obligans non ad semper: sed pro semper. Nec valet dicere, cessante causa huius præcepti cessat præceptum. Quia hoc dictum, cessante causa cessat effectꝰ, intelligitur de causa efficiente vel conseruante tantum. Secus de causa præceptiua. Sicut excusatur Abel ante ætatem nubilem mortuus. Sic in simili dare eleemosynam, obligat pro loco & tempore: cũ habẽtur pauperes. ¶ Sed forte quærit aliquis: an causa præcisa institutionis præceptiuę in officiũ post peccatũ fuerit hoim multiplicatio, an hoim saluandorũ & ab ęterno electorũ ꝓpagatio ac angelicę ruinę restauratio. Videtur q; in genere & cõsesse tantũ hoim saluandorum propagatio & cultꝰ

diuini expletio. Bonum enim coniugij non est proles simpliciter: sed proles religiose educãda. Præterea: cum homines de se proni fuerunt ad coitum galem copulam, non opus erat tunc dare legem præceptiuam de cõtractu matrimoniali. Hinc (vt videtur) nõ obstante voto castitatis emisso p aliquem, si constaret ei sufficienter & vere numerũ saluandorũ non posse implerí nisi ꝑplem crescere faciat: tenetur in hoc casu cõtrahere. Ita tenet Duran.q.ij. Facit ad hoc dictum beati Thomę.par. iij.q.xxviij.ar.iiij. de virgine gloriosa, quę ante suam desponsationẽ nõ emisit absolute votum castitatis: sed post desponsationẽ voto cõmuni cũ Ioseph vouit castitatem. Ratio secũdũ eũ: qa tẽpore legis oportebat generationi insistere tam viros q; mulieres: quia secundũ carnis originẽ cultꝰ dei propagabatur, anteq; ex illo populo Christus nasceret. & ideo licet habuerit desiderium vouendi castitatem, non tamen absolute vouit ante suã desponsationem: sed sub conditione: si deo placuerit. Verũ cum illa cõditio necessario includat in omni voto, si scilicet deo placet, si ex hoc cõditionatum fuisset votum virginis Marię & nõ absolutum, omne votum christianorũ erit cõditionale & nullũ absolutũ. Sic de inclusione illius, si placet supiori &c. ¶ Sed diceret qs. Cur ergo in primitiua eccl'ia cum pauci erant credentes Act.j. & iij. plures caste vixerunt & non contraxerunt &c? Respondetur: numerus saluandorũ alias haberi poterat illis tẽporibꝰ ex ꝓdicatione apostolorum & aliorum sanctorũ doctrina: vnde plures cõuersi sunt ad fidem. ¶ Ad secũdũ & auctoritates allegatas respõdeť.q.ij.dist.xxx. Præterea satis fuit ab aliquibus seruari præceptum de contrahendo in officium cum effectu. q̃uis enim datum fuit multitudini: attamen secundũ Duran. non coniũctim, sed diuisim multitudinẽ obligabat. Hinc ait.q.ij. Cuilibet licitum fuit cõtinere: sed nõ omnibus simul. ligauit ergo diuisiue illũ vel illum, nõ copulatiue illum & illum. ¶ Sexta conclusio. Matrimonium vt est in remediũ, nec est nec vnq̃ fuit præcepti diuini etiã non posita sufficiente multiplicatiõe generis humani. Ita tenet Richar.art.iij. q.ij. quia ille morbus concupiscentię carnalis alio modo põt sedari & tẽperari q̃ p matrimoniale cõcubitũ: vtputa per meditationes cęlestium: per exercitiũ virtuosum: vñ surgit homini q̃dã prægustatio & dulcedo ęternorum. Itẽ per corporis macerationem. Hinc Grego. Gustato spiritu desipit omnis caro. Beatꝰ Aug. in lib. confe. v. statum. S. Ambro. beatũ ꝑdicabat, nisi q; cælibatus eiꝰ sibi videbatur onerosus. vbi ait. Nescieba quales quãtasq; suauitates sentiret ipse bene olentis castitatis. Deniq; Gerson in tract. de cęlibatu siue castitate ecclesiasticorum. in actu. iij. principali ostẽdit facilius esse apud hominem qui bona voluntate zelat castitatem, illam perpetuam, q̃ iterpolatam custodire. Dat exemplũ de vxorato & cęlibe: & dicit cęlibẽ facilius ab omni voluptatis illicitę sensu deliberato, vel experientia continere posse: q̃ vxoratũ voluptate illa moderate vti: sine quauis impudicitię maculãtis culpa. Hinc q̃dã ait. Octa si tollas pertere cupidinis arcꝰ. Assit sobrietas: absit familiaritas. Pręterea difficile est iuenire textũ scripturę de matrimonij institutione loquentem: quin semper legatur adiectum. Crescite & multiplicamini. qđ est in officiũ. De hoc enim solũ reperit mãdatũ diuinũ: qđ non fit nisi propagatione. Sequentes conclusiones ad quęsitum in q̃stione respondent. ¶ Septima conclusio. contractui matrimoniali maxime ꝑ statu naturę lapsę, sacramentum annecti causatiuum gratię congruũ fuit & opportunũ: & ita a Christo factum est tẽpore legis euangelicę. Probatur conclusio. Quia cõtractus ille etsi sit honestus, est tamen onerosus: cũ ex eo nascatur obligatio plurimum onerosa: pro cuius releuatione congruum fuit annectere sacramentum. Ita fecit Christꝰ Matth.xix. vbi etsi matrimoniũ prius institutũ approbauit, tamẽ annexuit sacramẽtũ, vel instituit sacramẽtũ matrimonij secũdũ Scotũ. Q đ põt colligi ex eo cũ dixit. Quos deus coniunxit, homo non separet. Vt nõ dicatur deus ꝓcise coniunxisse coniuges: quia instituit matrimonij contractum: sed coniunxisse tunc gratiose per institutionem sacramenti qđ comitatur illum actum contractus coniungentẽ personas coniugales. Præterea cum omnia sacramenta suam habent efficaciam ex merito passionis Christi ꝓuisę vel exhibitę: si status innocentię stetisset, Christus passus non fuisset. ideo non pro statu innocentię: sed culpę instituit Christus hoc sacramentum: non in lege Mosaica: quia nihil de hoc habetur: sed pro lege euãgelica: in qua Christus & alia instituit sacramenta. de hæreticis cap. Ad abolendum. ¶ Octaua cõclusio. Matrimoniũ est no. leg. verum & proprie dictum sacramentum, gratię gratũ facientis in aiabus contrahentium si non ponitur obiex ex opere operato collatiuum. Probat auctoritate quę ipsum cõnumerat inter septem sacramẽta ecclesiasticę [illegible] de hęreticis. cap. tam supra tacto. Et deniq; conuenit definitio sacramenti proprie dicti. Et si forte aliq negantes ipsum esse sacramentum: volunt q; nõ sit ita perfectum sacramentum sicut cętera, eo q; minorem cęteris sacramẽtis causat gratiam: forte tranſit eorum dictum. Est enim imperfectꝰ sacramentum inter cætera sacramenta: vt supra notabili.ij. licet sit vere & vniuoce sacramentũ. Q; si simpliciter negant ipsum esse sacramentum ꝑ statu legis euangelicę, videntur cõtradicere dicto

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecclesię: vt supra de hæreticis. Dat Palu. exẽplũ. q̃uis asinus sit homine imperfectius animal: tamen ita vere est animal & vniuoce sicut homo. & sicut Christus vere, vniuoce, & proprie est homo quia habet omnia essentialia homini: licet habeat aliquid qđ nullus alius habet: & caret aliquo quo nullus alius homo caruit: ita septem sacramenta sunt vere & proprie dicta sacramenta no. leg. licet quodlibet habet aliquod singulare qđ reliquũ nõ habet. Ob hoc enim sacramenta se habent vt excedens & excessum: eis tamẽ vniuoce cõuenit ratio sacramenti proprie dicti. Et licet forte singulatim singulis contrahentibus ex opere operato minorem confert gratiam, q̃ cætera sacramenta: potest tamen dici q̃ excedat alia sacramenta in hoc: quia eius effectus est duę gratię in animabus contrahentium: & hoc singulare est in hoc sacramento. In alijs vẽro vni dũtaxat ex opere operato confertur gratia. Nec oportet quodlibet sacramentum causare omne id qđ significat aut figurat. Non enim matrimonium est signum efficax coniunctionis Christi cum ecclesia &c. sed restringenda est illa propositio ad gratiam quam sacramenta significant & efficiunt: hoc est ad illam rem duntaxat quam primo figurãt: charitatem scilicet qua coniuges debent sese diligere dilectione sancta: sicut Christus dilexit ecclesiam. Ephe. quinto. ¶ Nona conclusio. Etsi matrimonium alia sacramenta significatiue pręcellat & possit vt sic dici significatione maximũ: attamen non præcellit gratię causatione: sed creditur vt sic inter cætera fore minimũ. Probatur primũ ex dicto apostoli vbi supra ad Ephe. v. ¶ Decima conclusio. Sicut matrimoniũ est vltimũ & infimũ inter no. leg. sacramenta: sic & status coniugalis alios ecclesię status non excedit: sed est cæterorum infimus & vltimus, licet bonus: & vt est in remedium, potius dicendus est a domino indultus q̃ institutus. Probatur ex p̃mio status illius: ex diuino cõsilio: & tertio similiter exemplo. Ex premio: nam perfectiori statui maius correspondet præmium: sed statui coniugali debetur fructus tricesimus in glos. Matthæi. xiij. continentiæ sexagesimus: virginali centesimus. Item dominus consulit continẽtiam: nõ aũt matrimoniũ. Matth. xix. laudãs eos qui se eunuchãt propter regnũ dei. & j. Corinth. vij. De virginibus p̃ceptũ domini nõ habeo, cõsilium aũt do. Et infra. Volo oẽs esse sicut meipsum. Itẽ. Bonum est illis si sic permaneant. Et concludendo ait. Qui matrimonio iũgit virginẽ, benefacit: & qui nõ iungit, melius facit. Et Magister in litera dicit cõiugium esse de minoribus bonis, & datum esse in remedium: nec habere palmã. Et q̃ coniugium indulgetur: concedit. Coitus vero qui fit incontinẽtię causa, toleratur:

ita q̃ non prohibetur. Idem ostenditur exemplo Christi: qui vtiq; habuit pfectissimũ statum: hic & in se, & in matre, & in putatiuo patre, ac matris custode virginitatẽ elegit: quẽ & de nuptijs vocauit vtiq; ad perfectiorem statum. Immo sicut damnare nuptias sapit hæresim Tatianã: ita nuptias æquare continentiæ, errori fauet Iouiniani & Heluidij. xxiij. q. iij. cap. vlt. Tertia pars conclusionis est Sco. cum ait dist. presenti. Institutio cõtractus ad vitandum fornicationem, nõ ita habetur per rationem naturalẽ sicut in officiũ. Immo vix tanq̃ licitum ex institutione diuina: nisi vt indulgente. Et ante hoc de matrimonij institutione loquẽs dicit. Nec habetur respectu eius institutio diuina: nisi propter hunc finem. s. procreare prolem. Et infra. Deus ex hominis infirmitate post peccatum & promptitatem ad actum istum indulsit non approbauit actum istum ad vitandum maius malum. Et ista indulgentia posita contractũ ordinatum ad ipsum instituit lege sua positiua tã quãtum ad contractum, q̃ etiam quo ad obligationẽ. Subiũgit. Sed difficile est inuenire vbi quo ad contractum: quia nusq̃ in leg. vet. legitur contractus laudatus, vel preceptus: nisi ad propagationem. de hoc infra dubio. ij. ¶ Quantum ad articulũ tertiũ est dubiũ primũ: An matrimoniũ sit de lege naturæ. Sic de indissolubilitate personarum cõiugaliũ: & de obligatione mutua. Supponuntur hic dicta in. iij. dist. xxxvij. q. aliqua dicuntur esse de lege naturę proprie & stricte: quia sunt principia practica ac necessaria per se nota: aut conclusiones ex eis sequentes: seu euidenter deducibiles. Secundo quia licet non sint necessaria, nec per se nota, vel euidẽter aut in cõsequẽtia necessaria ex talib9 deducibilia: sunt tamẽ eis multũ consona & alludentia. Idem habet Ockam prima parte dia. lib. vj. ca. xlvij. & clarius par. iij. lib. j. xxj. tra. ca. xv. Et Sco. in. iij. dist. xxxvij. & Rich. dist. presenti. dicũt aliquid esse de lege naturę: qa causatur ex naturali necessitate non cooperante voluntate cuiuscunq;: nisi illa9 qui naturam instituit. & sic dicimus q̃ sit de iure naturæ ignẽ ardere, & sursum petere. Alio modo: quia ad ipm natura inclinat siue generica, siue specifica: integra vel corrupta: q̃uis per libe. arbi. perficiatur. secundũ quẽ modũ virtutes dicuntur esse de iure naturę. Alexan. par. iij. q. xxvij. mem. iiij. arti. j. §. xxj. Aliqua dicuntur esse de lege naturæ: quia natura dictat ea vt debita, & necessitatis præcepti vel prohibitionis, vel quia vtilia, vel quia expediẽtia &c. Item aliqua sunt de lege naturæ præceptiue, ostẽsiue, consultiue, persuasiue, doctrinatiue, aut quia nõ includunt iniquitatem, aut qa nõ repugnãt turi naturali. Quibus præmissis est propositio prima. ¶ Cõtract9 mãimonij nullo tempore est vel

fuit de lege naturę proprie & stricte, vel etiam de naturali necessitate, non cooperãte voluntate particulariter agentis. Q đ est secundũ primam acceptionem Richar. Primũ patet. Alias enim obligaret omnes homines. Secunda pars: quia non est sine libero consensu contrahentiũ: vt dist. sequẽ. ¶ Secunda propositio. Personas cõiugales esse determinatas: ac sibi inuicẽ indissolubiliter, & pro suo ppetuo copulatas & obstrictas est de lege naturę non proprie & stricte: sed large: & quia ad illam indissolubilitatẽ inclinat natura generica vel specifica. Probatur post Richar. & Sco. saltem de natura specifica: quia licet nõ sit idem modus procreationis, & propagationis in omnibus animalibus: sed alius & alius, vagus. s. & quandoq; non vagus, secundũ q̃ ples pro sua educatione maiorem vel minorem exigunt curam & tempotis quantitatem, & quandoq; alter sexus sufficit ad hoc quandoq; nõ: sed requiritur vterq;: vt docet experientia: tamen cum homo educãdus maiorem petit curam & temporis ptractionem: non vagos: sed determinatos petit curatores. Præterea secũdum philosophum. viij. Ethic. filij habẽt a parentibus esse, & nutrimẽtum, & disciplinam: & sepe magno tempore indigent disciplina, & fere p totum tempus vitę. Dictat ergo ratio naturalis & specifica humana, q̃ habeat parentes mansiuos, determiatos, & certos. Alias facile negligerẽt & vilipenderẽt: vt est videre in genitis ex cotu fornicario. Item in rebus domesticis quædam soli mulieri, quædam soli viro cõueniunt. ¶ Corollarium primum. licet matrimonium & psonarum coniugalium indissolubilitas sit de lege naturæ: & quasi ex instinctu naturæ: perficitur tamẽ libera ac mutua cõtrahẽtium volũtate ac obligatione. ¶ Corollarium secundũ. Matrimoniũ quo ad cõtractum psonarum cõiugaliũ, earũdem determinationem, & ppetuam obligationem: est etiam de iure positiuo scripto. Patet Geñ. ij. & Mat. xix. Item. j. Corinth. vij. Ius eñ naturale cũ sit tñ multis hominibus obfuscatum, secũdũ Aug. q. iiij. in quęst. no. & ve. testa. indiget innouatione & quasi noua constitutione: vel prius instituti a natura dictati expressione vel approbatione, & ita a deo factum est. ¶ Corollariũ tertium. Matrimonij contractus & obligatio partim est a deo, & partim ab homine: a deo instituente, & ab homine cõsensum contractui p̃stante: vt supra conclusione
I secunda. ¶ Secundum dubiũ: Quomodo matrimoniũ dicit institutũ a deo, cum tamen nõ videt esse bonũ: eo q̃ actus eius propter quẽ institutũ est, hominẽ separat a deo, immo potius elongat ab eo, & facit ipsum totum carnalem. Hinc Exo. xix. præcipitur ijs qui debebant deum videre: vt non accederẽt vxores. Item in le. vet. sacerdotes

ministraturi vacabant ab vxoribus. Item priuat hominẽ vsu ratiõis. Indiget excusatione per tria matrimonij bona. Non aũt indigeret excusatione si esset bonum, & a deo institutũ. Præterea virginitas consulitur ab ap̃lo: & secũdũ eum, bonum est homini mulierẽ non tangere: igitur p cõtrarium (vt videt) malum est ipsam tangere. Deijcit hominẽ a perfectiori statu, & a vita angelica. Nam beatus Hieronymus angelicã nominat vitam, in carne p̃ter carnẽ viuere. Itẽ per nuptiarũ bonũ non extinguit̃ sed modificatur inobedientiũ mẽbrorũ malum, inquit Aug. ad Dardanum epl̃a. lvij. vt limitata quodãmodo cõcupiscentia carnalis fiat saltẽ pudicitia ꝓiugalis. Quomodo ergo dicitur esse in remediũ: si solũ modificat illã inobedientiã: sic q̃ actus ille nuptiarũ dicatur pudicitia cõiugalis: qui citra diuinũ indultum & licẽtiam diuinã esset concupiscentia carnalis? Præterea in epistola Hieronymi (vt credit̃) ad Demetriadem virginẽ dicit sic. Concedũtur quidẽ nuptiæ sed harũ abstinẽtia suadetur cõsilio pfectiori. Et infra. Ad virginitatis honorẽ pertinet licẽtia nuptiarum. Ergo si cõceduntur: & licẽtia ad hoc datur: videntur esse malę & minus bonę. Item dicit Magister. Prima institutio habuit p̃ceptum. Secunda indulgẽtiã. Insuper q̃ facta hominũ multiplicatione contractus matrimonij fuit secundũ indulgentiam. Itẽ Gerson in de celibatu ecclesiasticorũ nititur multipliciter ostendere q̃ vxorem continuo habere, ac ei frequenter cõmisceri, plus accendat, q̃ refrigeret concupiscentiã. ¶ Ad primũ: negetur matrimoniũ nõ esse bonũ: quia est a deo institutũ & p̃ceptum. Cuius eñ vsus bonus & ipsum bonum est. Sed actus matrimonij bonus est ex prima conclusione: & humanę propagationi ac religiosę educationi necessarius: & pro statu illo opportunus. Nec separat ac9 ille hominem a deo eum priuando gratia: licet faciat eum forte tunc non cogitare de deo. nec ad hoc semper tenetur. Alias eñ dormitio etiam separaret a deo. Cũ subiungit̃: Elõgat hominẽ a deo: Negetur loquendo de elongatione quæ fit per peccatũ & habitus gratię privatione. Potest tñ concedi q̃ elongat ipsum in hoc: quia occupatus circa carnalia minus cogitat de spiritualibus: sed mens ei9 quasi absorbetur: vt non possit libere intendere actui cõtemplationis (vt videtur) deditus illi cõmercio carnali. Cũ enim habet obiectum iugiter presens, qđ forte nonnunq̃ plus ęquo succendit inflãmat, inebriat, & abducere nititur: opus est ratione bona, quæ huius modi appetitum recte cohibeat. Ad hoc faciunt apostoli dicta: cum. j. Corint. vij. refert ea quibus coniugati habent intendere: ob quę quandoq; minus possunt diuina cogitare, cum non habeant facultatem sine impedi

Universidad de Deusto
Biblioteca

mento dominū obsecrādi. Et ob hoc continētia fuit indicta sacerdotib⁹ le. vet. in hebdomada vt cis suę, quando actu debebāt vacare diuinis. Ad aliud, q̄ priuat hominē vsu rationis: Esto q̄ ita sit: tñ illa priuatio est momentanea, & comitatur actum illum a deo in officium institutū: ordinat denīq; ex inclinatione naturali ad maius bonum cōsequēdū. s. ad ꝓpagationē & religiosam educationem hominis: qđ est actus religionis: vel ad redditionem debiti, qđ est act⁹ iustitię. Ad aliud indiget excusatione. Cōcedit ad bonū intellectū Nam matrimoniū a deo institutum excusatione non indiget: sed actus coniugalis: vt infra distin. xxxj. dicetur. Nec oportet ob hoc actum illū esse malū: quia excusatur per bona matrimonij. Hoc enim non est ideo: quasi actus ille coniugalis legitime prout debet celebratus sit malus: sed q̄a habet quandā similitudinē apparentē saltē cū actu fornicationis malo. Dicitur aūt excusari: quia est actus iustitię & actus religionis, propter trāslationem perpetuam potestatis corporum ad act⁹ cōiugales cum petuntur: vt proles bene pro dei cultu educetur. Excusatur: claret & patet esse excusatū si rite fit cum suis circunstantijs. Ad aliud, cōceditur q̄ virginitas consultur ab apostolo. Et licet virginitas sit consilij: non tamē ex hoc sequit̄ q̄ matrimoniū nō fuerit aliquando ꝓcepti. vnde simul stant ꝓceptum: vt ille & ille contrahat vbi alius non vult contrahere sed continere: & consiliū q̄ ille contineat: cū reperitur volens contrahere. compatiunt̄ se ergo, nec contrariant. Cū infertur, Bonū est mulierē nō tangere: ergo malū est ipsam tangere: negat̄ cōsequētia. Nā bonū ibi nō sumit̄ vt contrariat malo: vel absolute: sed cōparatiue ad suum cōtrarium: qđ est tangere &c. vnde sensus. Bonum est, perfectiōis est & consilij, mulierem non tangere, sed simpliciter continere, ꝓpter multa impedimēta q̄ actus carnalis cōmixtionis affert homini. in glos. j. Corinth. vij. Hinc beatus Hieronymus sup Matth. inquit. Tē pore quo cōiugales actus exercent̄, p̄sentia spūs sancti nō datur, etiā si propheta esse videat̄ q ge nerationis officio obsequitur. xxxij. q. ij. ca. Con nubia. Ad aliud, cōceditur q̄ est status imperfectionis saltem comparatiue. Et licet deficiat hominē a perfectiori statu: non tamen a statu gratię quia non priuat gratia: nec proijcit hominem in malum: sed in minus perfectū statū. Et licet apostolus consulat abstinendū esse ab eo: non tamē tanq̄ a malo: sed a minus perfecto. Sic vita actiua ꝓcellit̄ a vita contemplatiua, & vita cōtēplatiua optima est, secundū dictū Christi Luc. ix. cū dicitur Magdalenā optimā partem elegisse: respectu Marthæ quæ studuit vitæ actiuæ. Attamen ex hoc non sequitur vitam actiuam esse malam: sed supponit eam esse bonam: sed minus bonā q̄ sit contēplatiua. Consulit ergo apostolus abstinendū esse ab imperfectiori statu: nō a malo. Ad aliud, conceditur q̄ nō extinguit̄ ex toto: immo secundū apostolum tribulationē carnis habēt cō tuges. Attamen satisfaciens libidini cum sua vt tali, satiatur pro tunc ne aliam petat. Et licet non intendat prolificationem: vel debiti redditionem adhuc propter bonum coniugale, quia actus ille fit cum sua, cuadit mortalē culpā & habet veniā: vt supra. Ad aliud, Nuptię cōcedunt̄: vt dicit Hieronymus: Respondetur supposita multiplici acceptione nominis cōcedere. distin. xv. q. xj. Nuptię conceduntur non vt malum quoddam: sed bonū a deo institutū & ꝑceptum. Cōcedunt̄, non ꝑcipiuntur: alias studentes castitati & pudicitię peccarent. Cōceduntur: sunt bonum voluntarium secundū Magistrum: aut minus bonum: eo q̄ non sunt bona consilij nec ꝑcepti. Concedunt̄ secundum indulgentiam (vt infra) cōmixtiones cōiugales cum sua in remediū fornicationis. Nuptię conceduntur. i. actus ille conceditur qui fit ꝓ incontinentia cū sua non causa prolis. Non itaq; nuptias sed veniā concedit apostolus secūdum actum illum qui non fit causa prolis, aut redditionis debiti. c. x. de bono cōiuga. Quibus datur venia. i. non carent peccato. ibidem. Hinc dicitur in ca. Cum apud. de sponsa. & matrimonio. Cū prohibitorij sit id edictū de matrimonio contrahendo: ergo quicunq; non prohibetur hoc edicto prohibitorio, admittitur. Si dicitur, hæc oīa proce dunt de matrimonio vt est in officium; & vt habet circunstantiam finis, & obiecti debitam vt supra. Non aūt potest haberi talismodi honestas & iustitia: prout est in remedium vitandę incontinētię. Nō. n. pōt delectatio i actu tali poni finis act⁹: cū ecōtra delectatio sit annexa ꝓpter opus, & nō opus ꝓpter delectationē. Nec videt̄ ratio naturalis hic concludere quācūq; honestatē vel iustitiā. Rñdetur: hic est iustitia & sit̄ honestas. Cū enī deus hominē sibi ipsi dereliquit & sua in quibus nō obligauit ipsum sibi: pōt homo corpus transferre in alium: vt sic eo bene vti possit cum sua, cum id facere prohibitus sit a deo cum non sua. facta enim talismodi corporū translatione, tā corpus coniugis factum est suum & cōtra. ergo potest eo vti vbi non est prohibitus tanq̄ re sua, sicut posset vti re empta & nunc sua. Et tunc act⁹ ille honestus erit propter illam iustitiā & iustā corporū permutationem. ¶ Ad dictū Magistri conceditur q̄ prima institutio habuit ꝓceptum: secunda indulgentiā, & nō ꝓceptum: quia corporum translationem deus non instituit ꝓceptiue in remedium: sed indulsit, sumendo indulgentiā vt infra. Saltem certificauit nos in le. no. q̄ cōcu

bitus coniugalis potest & in alium finem fieri citra culpam mortalem. s. in fornicationis vitationem. j. Corinth. vij. Ait enī Apl's. Propter fornicationem vnusquisq; suam vxorem habeat: & vnaquęq; suum virū. Hoc aūt secūdū indulgentiam dico, non secūdū imperiū. Q̄d intelligit̄ ad literam proprie de commixtione in remediū. Indulgentia quid aliud est, nisi mollis & delicata p̄missio⁹ secūdū Quintilianū. vnde att. Mollis illa educatio quā indulgentiā vocam⁹, neruos oēs & mentis & corporis frangit. Nō ergo indulgere est proprie ignoscere, seu veniā dare pro culpa: sed est obsequi, & (vt ita dicatur) aliquid delicate cōcedere. Indulget ergo dominus posito contractu matrimonij ob hoīs fragilitatē q̄ corpore coniugis vt suo immo iā suo vtatur in remedium fornicatiōis. Hoc puto voluisse Simonē de Cassia lib. xv. de Christiana iustitia, cū inquit. Deo gratias q̄ spiritus sanctus fuit in lingua Apl'i, cum diceret, Vnusquisq; suam vxorem habeat. Nō dixit ducat. Habere suā. i. cognoscere eam carnaliter vt suam. Nam vxor ad deuitandū fornicationem non est ducenda sed habēda: ducendā vero de⁹ statuit tñ ꝓpter prolem. Et Hugo de sancto Victore lib. iij. par. xj. ca. iij. allegādo Aug. inquit. Officium coniugij, hoc est carnis cōmixtionē ante peccatū: non ad remedium infirmitatis: sed ad multiplicationē prolis institutum esse: post peccatum autē idipsum ad remedium infirmitatis cōcessum esse, inquit Aug. &c. & infra. Q̄z post peccatum copula carnis in coniugio admittit̄, indulgentiæ magis est & compassionis, ne vitiū cōcupiscētię, qđ in humana carne post peccatū radicault, turpius in oēm excessum ꝓflueret: si nū q̄ licite excipt potuisset. cap. x. de bo. coniug. De hoc dist. xxxj. Omnino igitur inquit glos. in genere suo nuptię bonę sunt: quia etiā id qđ ad se non pertinet, ignosci facīt propter se. Neq; enī iste concubitus quo seruitur cōcupiscentiæ, fit vt habeatur fœtus quē postulant nuptię. Secundū hoc possunt dicta doctorum saluari, qui dicunt matrimoniū nō esse institutum in remedium: Verum est, non est ꝓceptum: sed est indultum cū illa clausula, In fornicationis remedium, pro hoīs obsequio delicate concessum. Obligationem tamen subsequentē instituit & approbat. Est ergo secundum indulgentiā apostolicam cognoscere seu habere suam in remediū fornicationis non ꝓlis amore: sed ducere vxorem non est secundum indulgentiam dictum: quia contractus bonus est licet quandoq; fit indebite propter alicuius circūstātię defectum. Vel si placet admittere illam: Cōtractus matrimonij qui fit ꝓcise in remediū fornicationis, ita q̄ illa sit finis cōtractus, est secūdū indulgentiam. Ad aliud de Gerso. cui forte addi

in christo fundet̄

Nota

K

possēt illud philosophi. iij. Ethi. Insatiabilis est cupiscentię appetitus, & per operationem cōgruam augetur. potest dici q̄ vtiq; personę coniugales secundū rationem vtuere volentes non vtuntur actu illo sicut equus & mulus quibus non est intellectus: sed secundū dictamē & ex dictamine rationis, & ex castitate coniugali, q̄ virt⁹ est: imo acquirunt habitū tēperantię circa delectabilia: ex actib⁹ frequentatis. Dictū vero Philo. ꝓcedit de appetitu concupiscentię non regulato ratiōe. Nō ergo coniugiū datum est brutis: sed hominib⁹: q̄ bus subesse debet appetitus: vt dominent̄ illius Gen. iiij. ¶ Tertium dubiū est contra dicta de institutione mr̄imonij a deo principal'r. Illud qđ efficitur per cōsensum humanum, huius principalis institutor est homo & nō deus: matrimoniū est huiusmodi: vt dicetur sequē. dist. Nec pōt dici q̄ dicēdo: Crescite & multiplicamini &c. instituerit: videtur q̄ illa verba in genere ꝓtulerit, & ad alia animantia, volens eorūdē multiplicationē in terra. Dixit enim ea etiā die quinto ad reptilia aquę, & volatilia cęli: & deinc ad hominem die sexto. Ad primū patuit conclusione. ij. & in dubio. j. Si quidem a deo instituente originaliter & primo facta est cōiūctio legitima maris & fœminæ. Matt. xix. Q̄uos deus coniunxit homo non separet. instituit vero, cum sua voluntate rectissima voluit hominis naturalem multiplicationē: quā homini innotuit primū ipsum Adam spū sancto inspirante de hoc illustrādo & certiorē reddendo. Ad qđ prophetice & prænunciatiue sonuerunt eius verba cum inquit. Relinquet homo patrē & matrem, & adherebit vxori suę: & erunt duo in carne vna. Gen. ij. Deo vero instituente voluit Adā de suo consensu libero ducere Euam in vxorem. Et cum in matrimonio est mutua obligatio, quę oritur ex consensu libero contrahentium: tamen indissolubilitas illius mutuę obligatiōis est de lege positiua dei consone se habente ad legem naturę vt supra. Sic & alia sacramenta non obstante q̄ sunt a diuina institutione, consummant̄ & implēt̄ hominis intentione & voluntate, vel ex parte ministri vel suscipientis. Neganda ergo est maior quia secus est loqui de matrimonij institutione & de matrimoniali obligatione: seu etiam indissolubili & perpetua cōiunctione. Primū a solo deo instituente. Secūdū a deo & hoīe intēdēte & consentiente: sine cuius intentione & consensu matrimoniū nō est: sicut nec est baptism⁹: nec cōsecratio sine intentione ministri &c. Q̄z verba illa Crescite & multiplicamini, dicta sunt etiā ad animantia bruta, cōceditur: sed longe aliter ad hominem q̄uis voluerit vtriusq; multiplicationem. Et licet matrimonium sit primo & principaliter a diuina institutione, & circa ea quę deus instituit in matri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

monio,homo non possit facere mutationem:attamen quantū ad personarum cōtrahentium determinationem,ecclesia non sine causa fecit rationabilem cōstitutionem. Et quo ad illud, posset dici matrimonium partim esse ab humana institutione: Verum est quo ad materiā cōtractus,inquātum deus idipsum indeterminatum reliquit,& ecclesię suę pro loco & tempore determinandum & statuendum cōmisit. Insuper refert loqui de matrimonij,& sacramenti matrimonij institutione. Sacramentum a solo deo est.

L ¶Quartum dubium: An copula carnalis sit de integritate matrimonij. Qz sic,videtur esse beatꝰ Augustꝰ.vt refert Magister dist. præsenti dicens. Non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexus. Ad idem Leo Papa: quem similiter refert Magister. In oppositum est coniugium Marię virginis cum Ioseph:de quo distinct. xxx. Respondetur q; in matrimonio contingit inuenire gradus tres. Est enim matrimoniū initiatum:quando scilicet fit contractus per verba de futuro.& de huiusmodi integritate non est copula carnalis. Est ratum & verum matrimoniū : sed non consummatū:& hoc iterum potest esse sine commixtione,cum scilicet fit contractus per verba de præsenti. Est & consummatum, cum contractum priorem sequitur copula. Et de illo videtur locutus Augustꝰ.cum inquit. Non est perfectum cōiugium sine commixtione sexuum. Perfectum inquā significatione:quia matrimonium ratum non consummatū:licet sit perfectum perfectione essentiali,non tamē est perfectum significatione, secundum Magistrum: quia non ita significat vnionem Christi cum ecclesia quæ est p naturæ conformitatem,sicut consummatū qđ significat vnionem Christi cum anima fideli p gratiam,& eam quæ est per naturæ conformitatem: vel sic significat vnionem Christi cum anima fideli,vnionem Christi cum ecclesia,& verbi cum humana natura. Est ergo matrimonium ratum perfectum perfectione essentiali:sed non significatiōe. Perficitur matrimonium cōmixtione carnali,non quantum ad veritatem vel sanctitatem coniugij:sed quantum ad significationem : quia perfectius vnionem Christi & ecclesiæ tunc figurat & significat.Mens beati Aug.est: mulier quæ non habuit cōmixtionem &c. non pertinet ad illud matrimonium qđ expressam & plenam repręsentat figurā verbi cū humana natura, vel Christi cum ecclesia in naturę cōformitate. De hoc distinctione.xxviij.

Distinct.XXVII.

Post hoc aduertēdum est qđ sit cōiugium &c. In præcedenti dist. Magister egit de mātimonij causa formali. In hac dist.xxvij. & tribus sequentibus agit de matrimonij causa efficiente, quę est consensus contrahentiū Et primū de consensus effectu & perfectione. Secundo de defectu & imperfectiōe. dist.xxix. Primū ostendit dist.prędicti consensum esse matrimonij causam efficientem . In dist.xxvij. qualis debet esse consensus. In.xxix. de defectu consensus ex coactione. In.xxx. de defectu cōsensus p ueniente ex errore. Sētētia dist. huius tribus summatur conclusionibus. ¶Prima.Matrimoniū fidelium duntaxat & consummatū, est viri mulieris q; coniunctio maritalis,inter legitimas personas individuā vitę tenens consuetudinē. ¶Secūda cōclusio. Principium effectuū seu causa effectiua coniugij est consensus,nō quilibet : sed per verba de præsenti, non de futuro expressus vel designatus. ¶Tertia conclusio. Coniugium tūc incipit esse,cū interuenit maritalis cōsensus: licet nec p̄cesserit nec comitet carnalis amplexus. Harū conclusionum intellectum textus aperit.

Quæstio.I.

A Circa hanc dist. quæritur primo:dimissa notificatiōe matrimonij:de qua in dist.prędēti: Vtrum matrimonij effectiua causa sit personarum coniugalium consensus mutuus, certis verbis aut signis sensibilibus expressus vel exhibitus.

¶Quantum ad articulum primum

Notandum q; consensus coniugalis quandoq; dicit duntaxat actum interiorem volūtatis intus manentem absq; hoc q; declaret ad extra aliquorum verborum prolatione,vel signorum sensibilium exhibitione. Alio modo dicit actum illū intus formatum, & ostensionē ad extra verbis, nutibus, aut signis. Et sic idem est consensus coniugalis,& cōsensus cōiugalis verbis aut signis sufficienter expressus. Hinc Magister consensum illū nominat pactionem cōiugalem, qui dicitur facere matrimonium. Et talis cōsensus secūdū Sco.

non est aliud q̄ cōtractus matrimonij. Et est quasi nomen collectiuum: ideo dictum fuit quęstione precedenti q; cōtractus matrimonialis est mutuus consensus coniugalis duarum personarū legitimarū in se inuicē &c. Seu est actus interior in sensibilis sensibilibus signis expressus. Tale siquidem vinculum coniugale, & trāslatio potestatis corporū, sine consensu partium non fit, consensu inquā libero. Libera em̄ esse debent coniugia. cap. Requisiuit. de sponsalibus.& hoc institutiōe diuina,qui instituit coniugiū esse debere liberū:& similiter illā potestatis corporū trāslationē.Gen. ij. Dictat em̄ ratio naturalis nullū debere cōpelli ad aliquod arduū & magnū & vix tolerabile,ad qđ nec lege nature,nec lege diuina tenet, sine cōsensu vero vel interpretatiuo.& cap. Tua nos.de sponsa.dicit. Sine cōsensu cætera nequeunt coniugale fœdus perficere. Et eo.ti. Cū locū. Matrimoniū solo consensu cōtrahitur. Ad idē.xxvij. q.ij.c. Sufficiat. Et Gen.xxiiij.de Rebecca. Vocemus puellam & q̄ramus eius voluntatem. B ¶Secundo notandum: cū consensus dicitur esse causa efficiens matrimonij, non est sensus q; sit causa effectiua oim quæ sunt de ratione matrimonij seu quæ nomen matrimoniū dicit:sed vinculi cōiugalis,non q; effectiue faciat hoc vinculum: sicut causa suum effectum: sed est dispositio p̄uia ad matrimonij vinculū:sicut baptizari ad characterē,secundū Sco.Et forte posset dici causa effectiua, sicut p̄missę dicuntur causare conclusionem.Nam sine consensu non est matrimonium, nec verum sine vero, vt in foro conscientię, nec p̄sumptū sine p̄sumpto consensu: vt in foro ecclesię. Est em̄ consensus verus:est & interpretatiuus siue tacitus,aut præsumptus. Contingit em̄ nonnunq̄ psonas aliquas vel alterā ex eis nō vere consentire in alterius cōsensu coniugali,tametsi signo vel facto aliquo exteriori, vel vocis emissione ostendant se mutuum consensum habere,quē forte postea negant,dicētes se aīo ludendi,aut copulā carnalem non coniugalē exequendi hoc vel hoc fecisse. Et tunc cū non constat de consensu qui est substantiale in contractu, & essentiale sine quo reliqua non sufficiunt : ecclesia præsumit ex huiusmodi factis de cōsensu interiori vero & non ficto. Præsumit em̄ de meliori,& q; non sint aut fuerint immemores salutis proprię. Itē tenet eas esse veraces cum non constat sufficienter de oppositio. Dictat em̄ lex naturę q; quilibet p̄ veraci & fideli habeatur:quousq; sufficienter docetur aut constet de contrario. Sufficit aūt ecclesię & personis contrahētibus certitudo p̄babilis, vt in aliis actibus humanis,de consensu personarū coniugalium. Hinc philosophus.j.Ethico. Disciplinati est intātū certitudinem inquirere secundū vnūquodq; genus : inquantū natura rei sufficit. Definiunt quidā præsumptionē sic. Est firmatio conceptus mentis facta ex aliquibus coniecturis extrinsecus collectis. Ex illo dicto sumt potest q; est matrimoniū verum,cum.l.constat de consensu. Est & matrimoniū præsumptū, cū non cōstat de consensu interiori, sed præsumit de consensu ex coniecturis quibusdam. ¶Tertio notandum Cum dicitur matrimoniū cōtrahi solo consensu intelligitur de consensu secundo modo sumpto, hoc est aliquo signo extrinsecus declarato & manifestato. Nā si loqmur de matrimonio vt est sacramentū: patet q; de ratione sacramēti est q; sit signū sensibile &c.& ita non sufficit ad rationem sacramenti solus actus interior manens in volūtate, qui potest dici cōsensus:sed requiritur ex institutione diuina exhibitio signi alicuius sensibilis declaratiui consensus interni coniugalis. Qz siquis loquitur de cōtractu precise,non habendo respectum ad sacramentum: q̄uis quo ad deū sola voluntas sufficit ad sese obligandū ei:cū tamē contractus ille est ciuilis aut conditionalis: vt do si des vel vt des,& inter duos hoies &c. ideo necessario cōcurrit aliquid qđ voluntatē ipsorū ad extra ostendat:& consensum obligationis aperiat. Cū ergo dicit:nihil aliud ad mattimoniū requiri a consensu, vel q; solo consensu contrahat: Intelligendum est:nihil aliud determinate preter cōsensum requiritur:puta verba sola,vel solę literæ &c. sed aliquid indeterminate:qđ consensum exprimat. Ita tamen q; illud non sit proprie causa illius obligationis:sed cōsensus signo aliquo extrinsecus expressus. Idem tenet Duran.q.j.alias contractus non obligaret si intentio non pateret. Sic intelligendum est dictum Panor. de Spōsa. cap. Tuę fraternitati.cum inquit ad substantiam matrimonij non requiri verba:sed sufficere consensum legitimū. Et cū dicitur q; verba sunt necessaria quantum ad ecclesiam : quia impossibile est per naturā illum consensum clarescere sine locutiōe verbali, aut signo aliquo declaratiuo . Nō enim homo loquitur homini sicut angelus angelo.Non autem vult q; solus & nudus consensus sufficiat sine signo exteriori expressiuo cōsensus Ad substantiam em̄ matrimonij requiritur materiale qđ est cōsensus,& formale qđ est signū sensibile expressiuum cōsensus. Glos.in ca. Sufficiat.xxvij.q.ij.dicit quo ad ecclesiam: quo ad p̄bationem. Probatio vero consensus non restringit ad verba, vt notum est: immo sępenumero plus statur l̄is q̄ verbis. Nō est curę an literis aut verbis nutibus vel alias appareat. Potest enim mutꝰ contrahere & surdus:sed non sine signo exteriori consensus. ca. Cum apud.de sponsa.& qđ verbis nō valent,signis declarant. Sic pater sępe cō-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trahit pro filia vel pręsente vel absente: dūmodo tamen filia signo aliquo consensum suū aperit & ostendit. Sic fit contractus inter absentes qui se nunq̄ viderunt: sed non sine expressione consensus ad extra.

C ¶Quantum ad articulum secundū est conclusio prima. Per legitimū ac mutuum viri & mulieris consensum in veritate cōtrahit matrimoniū. Probaī de sponsa. ca. Tuę fraternitati. & ca. Tua nos. Ratione oītēditur ex dict. p̄cedenti: & ex diffinitione matrimonij, & contractus matrimonij. Nam secūdū Magistrum, matrimoniū est viri & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas individuā vitę consuetudinē retinens. In hac notificatione quadruplex gen⁹ causę exprimitur. Formalis, cū dicitur maritalis cōiunctio. Efficiens, viri & mulieris: qui inquātum consentiunt, se habent in ratione causę efficiētis. Materialis, iter legitimas p̄sonas. Finalis, individuā vitę consuetudinē retinens. Vbi tangit secūdū Sā. Bonauē. bonū sacramēti: qđ est principale bonum matrimonij. Pręterea cum matrimonium sit vinculum, seu vnio coniugalis personarū legitimarū: & ita contractus obligatorius: ad cōtractum aūt obligatoriū si debet esse ratus: necesse est interuenire consensum amborum & mutuū sese obligantium, & potestatem sui corporis in se cōmutantiū, & transferentium: nec quisq̄ potest habere potestatem in corpus alterius sine eius cōsensu libero: sed in matrimonio corpus mulieris viri est & ecōtra. j. Corint. vij. ergo necesse est mutuum interuenire consensum. Dicit notanter legitimū, quia consensu existente ficto, & ex cōsequēti nullo, non contrahitur corā deo matrimonium cum talis consensus fictus non sit consensus: sicut homo pictus non est homo. cap. Tua nos. de sponsa. vbi dicitur de quodam ficte consentiente. Dolus solūmodo affuit, & defuit omnino cōsensus: sine quo cętera nequeunt perficere fœdus cōiugale. Requiritur aūt consensus amborum, viri & mulieris, ad causandū matrimoniū, & non sufficit consensus vnius tm̄: quia matrimoniū claudicare nō potest: ideo dicitur mutuū. Et quia debet esse personarum non prohibitarum: ideo dicitur legitimarū. ¶Secunda conclusio. Consensus viri & mulieris expressus & declaratus verbo vel signo sensibili, causa est effectiua coniugalis vinculi. Probatur ex notabili. ij. & auctoritate patrum & doct. quos Magister refert. Ait enim Isidor⁹. Cōsensus facit matrimoniū. & Chrys. Matrimoniū nō facit coitus, sed voluntas. Et Ambro. Non defloratio virginitatis facit coniugium: sed pactio coniugalis. hoc est consensus, secūdum interpretationem Magistri. Dicitur in cōclusione Expressus & declaratus, pro quo sit hæc ¶Tertia cōclusio. Ad vere cōtrahendum matrimoniū oportet interuenire consensum coniugū verbis, nutibus, aut signis sensibilibus sufficiēter expressum & declaratum. Patet cōclusio ex notabili. iij. Tū inquātum est sacramentū. Sic em̄ est sacrę rei signū. Tū inquantum est contractus obligatorius: sic enim necesse est interuenire tantā voluntatis expressionem q̄ cōiugales personę mutuā cognoscāt voluntatem & corporum translationem. ¶Quarta cōclusio. Probabile est dictu: cum de contractus matrimonij essentia non sunt verba vocalia, sufficere etiam in non muto, sed loquī potēte, signa equipollentia consensum mētalem & maritalē satis indicantia. Prima pars patet cap. Cū apud. de sponsa. de surdo & muto: qui possunt contrahere: quia non sunt prohibiti, & qđ verbis nō possunt signis valent declarare. Non possent autem contrahere si verba essent de substātia & essentia matrimonij. Consonat Panor. in ca. Si inter virum. de sponsa. Secūda pars. quia de æquipollētia nō refert quid fiat: dum saltem consensus satis indicatur. Et licet nullum aliud sacramentū sine verbis perficiatur: tm̄ speciale est in hoc sacramento matrimonij: q̄ sine verbis vocalibus haberi p̄ōt. Causa est ordinatio diuina. Verum quomodocūq̄ parentes contrahant pro filijs, seu etiam extranei &c. necessarium est q̄ eorum insinuent cōsensum mutuum, & declarēt aliquo signo vel nutu. Alias non videt sufficere sola filiorum taciturnitas. Ita habet Angelus in verb. Matrimoniū. ij. §. iiij. &. v. Dicit in cōclusione secūda: causa est effectiua cōiugalis vinculi. Nam sicut de baptismo contingit dupliciter loqui: Vno modo vt nedum dicat illam ablutionem exteriorem: sed etiā characteris impressionē: Alio modo vt dicit solū characteris impressionē: ita pariformiter in matrimonio quandoq̄ attenditur solum vinculum coniugale, seu vnio coniugalis: quandoq̄ illud vinculum: & cum hoc signum extrinsecū sensibile declaratiuum consensus coniugalis. Primo modo sumendo nomen matrimoniū. s. p vinculo cōiugali solum, consensus efficit matrimoniū, & causat vinculum illud: non aūt secundo modo: sic enim matrimoniū est consensus &c. vt supra. Et idem non est causa efficiens suiipsius, qđ tm̄ esset si consensus poneretur causa effectiua matrimonij hoc modo accepti. Propter qđ in conclusione dicitur q̄ est causa effectiua cōiugalis vinculi, qđ nōnū q̄ nominatur matrimonium. ¶Quinta conclusio. D Ad contractum matrimonij requiritur cōsensus verbo de præsenti. de sponsa. & matrimonijs. cap. Si inter virum. Probatur. Nam in matrimonio fit translatio & datio potestatis corporum: qui autem promittit de futuro se daturum corpus suū

tam non dat nec trāsfert ipsum in alium, sed spō det se id facturum. ¶Sexta cōclusio. Sicuti sine consensu vero non potest esse verum matrimonium in foro conscientiæ: ita nec sine cōsensu p̄sumpto, potest esse p̄sumptū matrimoniū in foro ecclesiæ. Patet: quia nō datur ratio diuersitatis. Q̄z autem cōsensus præsumptus inducat matrimoniū in foro ecclesiæ, habetur in cap. Tua nos. de sponsa. & matri. Sic dicit Magister in litera. Si vir & mulier verbis explicant qđ corde non volunt, si nō sit ibi coactio vel dolus, obligatio illa verborū quibus consentiunt dicentes, Accipio te in virum, & ego te in vxorem, matrimoniū facit. Q đ veritatē habet secūdū præsumptionem, quantum ad iudiciū ecclesiæ, quæ de meliori præsumens p̄sumit consensum interiorem indicatum fuisse p illa verba: nata huiusmodi significare ad extra: & ita q̄ fuerit ibi verus consensus: ex cōsequenti verū matrimoniū. Iudicat enim ecclesia secundū allegata & deducta. In foro vero dei statur confessioni vnius pro se & contra se.

E ¶Quantum ad articulum tertium est primū dubium. Multiplicata causa multiplicatur & effectus: sed duorum coniugum sunt duo consensus. Si ergo consensus est causa vinculi illius, & ille est alius & alius in vtroq̄ coniuge: ergo aliud & aliud erit coniugale vinculum: & ita consensus vnus coniugū facit duo matrimonia. Maior patet: quia non est minor vnitas in principijs q̄ in principiatis: vt patet in lib. de causis. Pręterea si oppositum non est causa oppositi: nec propositū est causa propositi. vt patet in lib. Topicorū. Sed dissensus cōiugum non destruit matrimonium iam contractū: igitur nec consensus efficit ipsum nōdū factum. ¶Ad primū dicit: Maior nō est vniuersaliter vera. Plures em̄ possunt eandem nauem trahere: & eandē domū construere: qui dici possunt vna causa totalis vnitate integritatis: licet plures partiales. Sic & consensus in proposito vnus dicit effectiue & vnitate integritatis: quia vnam facit vnionem & vnum vinculum. Et esto q̄ in quolibet coniugum sit alius consensus numero: tamen ad idem tendunt: & idem efficiūt. s. vnionem coniugalem. dicūtur ergo vnus causatiue. Ad auctorem de causis dicendum. Non negat eundem effectū posse p̄duci a duabus causis partialibus: Nam secūdū Philosophū, Hō generat hoiem & sol: Sed vult dicere secūdū aliquos q̄ causa per se sufficiens ad causandum aliquem effectum, non est minus simplex nec magis variabilis suo effectu. Nec ex hoc potest inferri q̄ matrimoniū sit variabile, & p cōsequens nō indissolubile: cū cōsensus q est causa matrimonij est variabilis. Nā licet cōsensus dicat causa matrimonij tm̄ nō est causa totalis: nec sufficeret sine institutione diuina q̄ matrimoniū instituit: & illam obligationē eē p̄petuā p̄cepit. Cū ergo dicit causam nō esse magis variabilē suo effectu: intelligit de causa p se & sufficiēte ac totali. Ad aliud, maior nō est vera, nisi loquendo de tali p̄posito qđ est causa p̄positi nō solū effectiua: sed etiā cōseruatiua. Q̄uis em̄ separatio sigilli a cęra cui impressum fuit, non sit causa destructiua figurę impressæ & derelictę in cęra sublato iā sigillo siue cauterio aliquo: tamen ex hoc non potest inferri q̄ cōiunctio & appressio sigilli siue cauterij ad cęrā vel rē aliā nō sit causa effectiua formę illius. Et ratio illi⁹ est quia licet applicatio sigilli sit causa effectiua imaginis impressę, nō tm̄ est causa destructiua remota tam a sigillo: & ita non est causa conseruatiua. Nūc aūt secundū Durā. q. j. & Palu. ita est q̄ licet cōsensus sit causa effectiua posita diuina institutione: tm̄ non est causa conseruatiua: sed causa cōseruatiua est diuina institutio, & voluntas dei. Ista autē conseruatiua causa p nullā creaturā p̄ōt mutari. Nō ergo segt, dissensus coniugū non destruit matrimoniū: ergo cōsensus nō facit mātimoniū ex illa topica. Fallit em̄ vt tactū est nisi id p̄positū qđ est causa p̄positi, sit etiā causa cōseruatiua illius cuius est causa effectiua. ¶Secūdū dubium. F An in istis signis alijs a verbis, vel exhibitis ab alijs q̄ a contrahētib⁹ etiam saltē ratio sacramēti: ac si ipsi cōtrahētes hmōi verba p̄tulissent, aut signa exhibuissent. Possunt em̄ secūdū p̄dicta p filijs parētes contrahere: q̄nq̄ annuli porrectione vel subarratiōe secūdū cōsuetudinē loci & patrię. Et forte posset dubiū sic formari. Cū de⁹ sacramētū matrimonij instituit: & sacramētū est signū sensibile: an illud signū sit determinatū ex institutione diuina: ita q̄ sine eo nō fiat cōtract⁹ mātimonialis & sacramētalis ad quē gra cōferat. Si em̄ determinauit aliqua verba exprimētia cōsensum & cōtractū: vel illa sunt determinata & p̄cise: ita q̄ sine eis nō fit cōtract⁹: vel nō sunt determiata: sed sufficit q̄ cōsensum illū exprimāt. Si primū, quęrit quę sunt illa: & tūc segt mutos nō posse cōtrahere: cui⁹ oppositū habet in ca. Cū apud. de sponsa. & mātimonijs. Sequit etiā q̄ sępe fit cōtract⁹ sine sacramēto, cū illa verba nesciunt, & diuersi diuersis cōtrahūt verbis. Sed forte dicerēt ante legē euāgelicā fuisse mātimoniū sine sacramēto. Si secundū: vel ergo sunt tm̄ verba exprimētia cōsensum q̄cunq̄ sint illa, & adhuc stat argumentū de muto cōtra ca. allegatū. Si aūt determinatio illius signi nō tm̄ est ad verba cōsensum exprimētia: sed etiā ad alia q̄cūq̄ sint illa: videt posse dici q̄ illa determinatio signi sacramentalis pro loco & tempore dependet ex voluntate humana. Placet em̄ deo gratiam conferre ad huiusmodi contractum sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

celebratum q̄ coniuges signi alicuius exhibitione possunt inuicem consensum ac corporū trāslationem intelligere. & tunc signum id quo homines sic vtuntur pro eorum beneplacito ex approbatione & institutione dei est sacramentum. Nec est inconuenies plures formas partiales esse vnū sacramentum: exemplum de vnctione extrema. Itē de sacramēto eucharistię panis & vini. Et istā videtur esse probabilius: & ita habet cōmunis ecclesię ritus: & ex consequenti dicetur q̄ in quolibet contractu pro lege euāgelica comitatur sacramentum. Per hoc satis patet ad primam partem dubij. Sic etiā videtur sentire Scotus dist. xxvj. ¶ Sed in oppositū q̄ non requiratur aliquod signum extrinsecum posset argui. Ad peccatum sufficit consensus interior peccantis: ergo & hic. Præterea quid est aliud matrimoniū: nisi votum quoddam perpetue obligatorium duarum personarum adinuicem? Sed ad votum sufficit interior voluntas obligandi sine signo exteriori: ergo etiam ad mātimoniū sufficit interior cōsensus. Pro quo videtur facere ca. Tuę fraternitati. vbi dicit. Matrimonium in veritate contrahitur per legitimū viri & mulieris cōsensum: sed necessaria sunt quantum ad ecclesiam verba consensum exprimentia de p̄senti. ergo videtur q̄ de necessitate matrimonij sit & sufficiat legitimus consensus: & ita non requiritur signum extrinsecus. Præterea de sponsa. impuberū. li. vj. §. Porro. sic dicit. Porro ex sponsalibus quæ parentes pro filijs puberibus vel impuberibus plerūq; contrahūt, ipsi filij si expresse vel tacite cōsenserint: vt si p̄sentes fuerit, nec cōtradixerint, obligant. ergo videt sufficere cōsensus tacit⁹ sine signo exteriori ad cōtractū spōsalium, & similiter matrimonij. ¶ Ad primū dicēdum. Secus est de peccato personali & de cōtractu mātimoniali. Ratio diuersitatis est ex natura rei & volūtate diuina pariter & lege naturę. Peccatum enim ab vno solo homine plene potest cōmitti. Obligatio vero matrimonialis quę est reciproca & conditionalis datio corporum, & obligatio, nō nisi inter duos consentientes fieri potest. Et cum consensus intus maneat, nec possit videri, necesse est q̄ ad extra signo sensibili manifestetur. Alias enim non constat humanitus de alterius consensu. Item matrimoniū est sacramentum, & sacramentum est signū sensibile. ergo &c. Ad aliud de voto dicendum. Voto quis astringitur soli deo & sanctis suis. Deus autem intuetur cor: & sancti in verbo quæ videre volūt vident. igitur non est opus signo expressiuo consensus hominis. Loquitur enim deo hominis voluntas vt dicitur in coll. Item institutio diuina est ad hoc q̄ matrimonialis obligatio signo cognoscatur. Ad ca. Tuę fraternitati. supra patuit notabili. iij.

Legitimus enim consensus est qui declaratus est ad extra signo sensibili. Ad probandum vero eū dem consensum corā ecclesia: necesse est habere verba ad hoc instituta. Nam secundum philosophum, ea quę sunt in voce, sunt earū quę sunt in anima passionū notę. Sufficiunt tamen & alia signa equipollentia probantia consensum interuenire vel intertuenisse. Sic & muti licet cōtrahāt nutibus aut alijs signis: necesse tamen est q̄ consensum suum indicent & declarent. cap. Cum apud. de sponsa. & matri. Ad illud de li. vj. claret quid dicendum. Ex verbis enim sequentibus requiritur q̄ filij huiusmodi contractum postea ratificēt si absentes fuerunt vel ignorantes: alias non tenet. Sic simili modo dicendum esset de taciturnitate puellę, quæ non reclamans censetur cōsentire, saltem vbi tus disponit q̄ reclamare deberet. Vnde cum patienter fert tuxta se omnia fieri ad matrimoniū necessaria & fieri solita, & nō reclamat, p̄sumitur cōsentire. Palu. q. ij. ar. iij. Faciunt ad idē dicta in notabili tertio. ¶ Tertium dubium contra quintam conclusionem dicentem q̄ consensus de futuro non facit matrimoniū, sicut de p̄senti. Sicut se habet expressio de p̄senti ad p̄sens matrimonium, sic se habet expressio de futuro ad futurum matrimoniū. Sed expressio cōsensus per verba de p̄senti, est causa p̄sentis matrimonij. ergo etiam cōsensus per verba de futuro est causa futuri matrimonij. Et ita videt q̄ nedū consensus de p̄senti: sed & de futuro sit causa matrimonij, puta futuri: qđ videt eē cōtrarium conclusioni. Dicendum q̄ argumētū laborat in equiuocis. Et cū dicitur in maiore: Sicut se habet expressio de p̄senti: Expressio de futuro sumitur dupliciter: quandoq; vt dicit cōtractum stipulationis futurarum nuptiarū: siue expressionē futurā: quæ. s. in futuro fiet, & modo nō est in re. Et sic maior posset cōcedi cū cōclusione: quia sicut expressio p̄sens quę nūc est causat matrimoniū cuius est consensus: sic exp̄ssio futura. Exp̄sio cōsensus q̄ erit cras & modo nō est: tunc cum ponet in esse erit causa illius matrimonij: cui⁹ tūc erit cōsensus actualis, & de p̄senti: cū exprimet p certo tēpore p verba de p̄senti. Alio modo sumit ly expressio de futuro p expressione cōsensus p verbū futuri tēporis: vt accipiā te &c. cum. s. quis spōdet, aut dicit se sumpturū p tēpore futuro cōtugē: & sic maior est falsa: qa exp̄ssio q̄ sic est futura: futuri tēporis, & spōsio p verba de futuro: nunq̄ est cōiuncta p̄senti cōsensui. igit nunq̄ erit causa matrimonij. Talis em̄ dicit se qñq; consensum daturum ad futuras nuptias: sed non modo: & ita pro nunc nihil fit. Et sic accipitur expressio de futuro in proposito & in conclusione quinta: ideo secundum hoc venit maior neganda.

H ¶ Quartum dubium querit de verbis indicantibus vel significantibus consensum. Pro quo notandum secundum mētem doctorum, q̄ verborum quæ indicant consensum, quędam sic se habent q̄ de sui natura, & secundum significationē eorum cōmunem, ac cōmunem hominum intelligentiam, aut iuris dispositionem indicāt & significant consensum partium contrahentium. Et talia sunt vt in plurimū, Accipio te in meū, vel in meam: siue adiungatur virum: vel vxorem: siue nō. Talia enim quia significant totum effectum cōtractus, & potestatis corporum trāslationem, cum proferuntur a personis solutis aut contrahentibus non prohibitis hinc & hinc, videntur sufficere ad eliciendum consensum mutuū: & ad certificādum hinc & hinc contrahere volentes more humano de contractu mutuo: immo verba illa inferunt vt causa suum effectum, cum vere proferūtur: ergo tu es vxor mea, coniunx meus &c. Sequitur autem bene: Ioānes accepit Bertam in suam: ergo est vxor eius. Nec potest aut debet altera personarum contrahentium credere de alia q̄ non consenserit in se prolatis huiusmodi verbis licet forte dicat se non consensisse in animo. Et ratio est: quia mulier (gratia exempli) ex hoc dicto ita certior reddita est de consensu alterius, sicut certior reddi potest humano more in hac materia. Et qua ratione vellet dubitare de illo, eadem de quolibet alio, & ita nulla eēt certitudo de consensu dato citra diuinam reuelationem. Alia sunt verba prædictis equipollentia etiam temporis præsentis: vt si dicat: Teneo aut habeo te seu reputo te pro vxore, aut viro, & ita de similibus: aut cum dicitur, Teneo habeo aut reputo exnūc te coniugē virum aut vxorem meam. Et cum nihil refert quid ex equipollētib⁹ fiat: videtur secundum Palu. illa verba sufficere sicut ptiora: dum hinc & hinc a mare & fœmina proferūtur. Ratio: quia verba ista sunt talia, q̄ non possunt verificari de p̄senti: nisi sit matrimonium de p̄senti: igitur videntur sufficere. Siquidem de iure vel facto non stat antecedens esse verum sine cōsequēti: vt cum dico, Teneo te exnunc vel pronunc vxorem meam: illa nō est vera de facto vel de iure vel p̄sumptiue: nisi & illa sit vera, tu es vxor mea. Sic, habeo te pro vxore, vera esse non pōt de p̄senti, nisi & illa sit vera, tu es vxor mea. Facit ad hoc ca. Ex parte. de sponsalibus. Quomodo enim potest aliquis vere pro cōiuge aut tenere aut reputari: nisi sit talis aut reputet talis in animo alterius sic loquētis. Et ita verba illa includūt consensum de p̄senti, vel necessario inferunt de iure vel de facto, vere vel p̄sumptiue. Exēplum extra positum. Teneo hāc rem mēam: est mea. Sic similiter si dicatur: prouideo tibi ex nunc tanq̄ vxori meę, infert, vel includit consensum de p̄senti: ergo tu es mihi vxor. Vel ponatur ad personam tertiam: ille prouidet a. exnunc tanq̄ vxori, ergo est ei vxor, vel p̄sumitur ei esse vxor. Sic etiam secundum Palu. dicendum videtur de locutionibus futuri temporis includēt⁹ ex ꝓpria significatiōe siue manifesta restrictione p̄sens tempus: vt si dicitur: reputabo, habebo, tenebo te, nunc vel deinceps & de cætero, sicut vxorem: Prouidebo tibi exnūc sicut vxori. Cuius enim locutiones illę sint futuri tēporis, implicant tamen & includunt p̄sens tempus: immo totum tempus sequens, incipiēdo a nūc p̄senti. Præterea secundum prædicta sic haberi p vxore, includit, immo secūdum naturam p̄exigit esse vxorem. Nam vere nemo potest haberi pro vxore nisi sit vxor. Ergo secūdum doct. locutiones illę totales sic restrictæ indicant consensum p̄sentem: & ita faciunt matrimonium: nec possunt vere de aliquo dici de iure, vel de facto: quin inferri possit hunc de quo verificantur, esse coniugem. Nec est simile si diceret: Accipiam te; quia esse vxorem non precedit accipere in vxorem: sed sequitur sicut effectus causam. Hic autē esse vxorem præcedit haberi pro vxore. Et ergo in locutionibus prædictis includitur consensus p̄sens naturaliter prior ad sic haberi pro vxore: immo sicut causa illius habitionis. Si vero nude proferuntur illę locutiones sine cōtractione expressa ad tempus p̄sens: sic faciunt solum spōsalia: quia sic non includunt p̄sens nec consensum de p̄senti. Non enim sequitur, habebo, tenebo, reputabo te pro vxore: ergo es mihi vxor sed eris cum accepero te, aut consensum ad hoc p̄stitero. Alia sunt verba de quibus dubium est cum proferuntur an significent cōsensum de p̄senti, vel de futuro, vel neutrum. Exēpli gratia: Promitto tibi te habere vxorem. Non mutabo te pro meliore. Non habebo alteram pręter te in vxorem. non volo aliam nisi te. Promitto te tenere aut habere p vxore: donec terra operiat mihi oculos: seu donec terra ponetur super oculos meos. Et ita de similibus. Hoc potest ostendi de multis q̄ sint vere dubia: secundum doct. in cap. Ex literis. de sponsa. Possunt enim intelligi ab aliquo sic q̄ exprimant sensum coniugalem & de p̄senti. Nam mēs illius locutionis potest esse, donec terra ponatur mihi a quocunq; siue quomodocūq; id fiat etiam in vita super oculos. Cum ergo talis procurat sibi superponi terram, tam cōditio est purificata: & iam illa non est ei vxor: nec consentit in eam vt in vxorem: nec consensit tempore præterito in eam vt coniugem. Secundo potest sic intelligi: vt sit sensus: donec moriar & sepeliar, & tunc significatiua &

Universidad de Deusto
Biblioteca

indicatiua consensus matrimonialis in illam saltem præsumptiue quousq; viuat. Sic de similib⁹ figmētis pariformiter potest distingui. De illa vero: nō volo aliam nisi te, q̄ sit dubia patet. Potest enim ille sensus esse affirmatiu⁹. Ego volo te habere in vxorem: & nullam aliam nisi te. Et tūc cū totum qđ dicit est temporis præsentis, significat consensum p̄sentē, & facit matrimonium secundū plures doct. & Panor. in ca. Ex literis. de spōs. Potest & alius esse sensus. Non volo aliam nisi te non volo aliam ducere in vxorem nisi te. & sic in dicant tempus & consensum futurum. Sic (inqt Palu. q.j.ar.j.) differūt ille duę: ꝓmitto tibi q̄ nō ducam aliam a te: & q̄ non ducam aliam nisi te. Nam prima potest habere sensum mere negatiuum & non affirmatiuū. Potest enim habere mētem q̄ velit continere, & ita nullam ducere. Locutiones autem mere negatiuę non inducunt sponsalia nec matrimonium, quia nihil ponunt, & hoc in foro conscientię, & stat q̄ ille noluit se ad affirmatiuā obligare. ar.ij.q.j. Alia vero potest habere sensum affirmatiuum: ita q̄ ly nisi aliquid ponat: vt cum dicitur oīs homo dormit, nisi Sortes, qui scilicet vigilat: & sic inducit matrimoniū vel sponsalia, ad quod requiruntur verba affirmatiua, & non sufficiunt negatiua cæteris paribus. Sic secundum eundem cum dicitur: Volo te habere vxorem meam: quia totum est temporis p̄sentis: videtur facere matrimonium. Si vero dicat: Volo te accipere in vxorē, vel ducere in vxorem: non est vxor secundum aliquos, quousq; p alia verba ducatur. Si dicat imperatiue, Esto vir meus: sicut dicitur Esa. iiij. Esto princeps noster: videtur locutio esse temporis futuri in effectu: sicut solet dici Esto mihi hęres. Esto mihi soci⁹ in via illa. Hoc autē non verificatur nisi de futuro. Hoc totum in foro iudiciali procedit cum p̄sumptio est de consensu præuio. Insuper q̄ & illa sit dubia, promitto habere te in vxorem, patet. Potest enim esse sensus, id est ꝓmitto te ducere vxorem, vel promitto q̄ volo te mihi despōsare. Verbū em̄ promitto videtur includere actū futurum super quem cadit promissio. qđ enim quis de facto facit: non promittit se facturum. & sic sonant illa verba de consensu in futurum. Possent etiam sonare in præsens: vt sic: affero & cōfirmo te nūc habere & tenere in vxorem meam: secundum intellectum aliquorum. Verum Panor. in cap. Quē admodum. de iureiu. dicit q̄ per illam locutionē promitto q̄ habebo te pro legitima vxore, contrahitur matrimonium de præsenti. Allegat ca. j. de sponsa. Et facit q̄ in actibus pendentibus a mera dispositione disponentis, paria sunt: volo q̄ is sit talis: & q̄ habeatur pro tali. Sic idem est dicere. Volo q̄ sis vxor mea: & q̄ habeatis ꝓ tali. Sed videat quomodo per hoc illa: promitto tibi q̄ tenebo te pro vxore, sit illis synonyma. Sic de illa: nō mutabo te pro meliore: similiter dicendū. potest enim esse sensus de futuro: contrahamt tecum pręquacunq; alia: vel de præsenti: idest ex nunc te habeo vxorem præ omnibus alijs electā Sic de illa, Nō habebo aliam præter te: sicut de illa prædicta: Non volo aliam aut ducam aliam nisi te &c. Ita referunt doct. iuris propositiōes illas diuersos habere sensus. Hinc veniunt distinguendæ. Illa autem distinctio locum habet in foro iudiciali, non pœnitentiali. In pœnitentiali em̄ foro creditur parti pro se & contra se: & iudicat matrimonium secundum intentionem quā dicit se habuisse, si saltem adhuc habet ei⁹ reminiscētiā. sinautem, iudicatur secundum prædicta. Notat hic Palu. ex quo secūdum Hila. non sermoni res sed rei sermo subiectus est: & intelligentia dictoꝝ ex causis dicendi venit assumenda: si dubitatur in huiusmodi dubijs locutionibus: an faciāt spō salta tm̄ vel matrimoniū: videndū est de quo agebat: & si de spōsalibus cōtrahendis & non de matrimonio, statum p̄sumi potest q̄ per verba illa voluerunt contrahere sponsalia & non matrimonium. Si vero de matrimonio actū fuit: indicant consensum matrimonialem. Si autem dubitatur de quo actum sit: & nescitur an de sponsalib⁹ vel de matrimonio: tunc in generali facienda esse videtur interpretatio contra illum qui legem apertius potuit declarare. ff. de pac. l. ij. vt si dicat voluisse se tm̄ contrahere sponsalia: & alius oppositum loquatur & de matrimonio: tunc illi stādum est qui de matrimonio dixit: & econuerso hoc dēpto. Si ille qui primo respondet ad interrogata respondet per verba certa de quibus satis constare potest an faciant pro matrimonio vel sponsalibus: tunc verba sequēta secundum intellectum illorum debent intelligi. Hęc ille. Sic & illa posset esse dubia. Promitto tibi q̄ retinebo te perpetuo mecum. cum enim vtraq; partium sic loqtur: qđ etiam in prioribus locutionibus reciproce intelligendum est: non videtur esse matrimonium nisi exprimatur q̄ vult eam retinere in vxorem. Alii qui tamen volunt q̄ sit matrimonium de iure canonico. Cum enim constat de mente, non est curandum de verbis quæ sint in foro conscientiæ, & quo ad deū. Et præsumi potest q̄ ambo intenderint hunc sermonē de retētione coniugali. Sic vt refert Angelus in ver. Matrimoniū. ij. §. xij. cū dicitur: Promitto tibi q̄ habebo te pro legitima vxore: & alter sīr suo modo rīndet: est matrimonium propter inclusionē ly de cætero: vel hoc tēpore, secūdum Hostien. & Gof. Pręterea & illa locutio apud aliquos dicitur esse dubia: licet oppositū habere videat cōis obseruantia: cū dicit, vis

habere talem pro vxore vel vitro? & ille vel illa respōdet, placet. Vnde notant sicut refert Angelus vbi supra. §. viij. q̄ verbum placet & verbū volo denotant tempus præsens: verbum autem infiniti modi nullum tempus perfecte denotat, sed determinabitur secundum verba præcedentia, vel sequentia ad præsens aut futurū. Vnde si verbo volo vel placet addatur verbum infinitiuum denotans actum qui non dependet ex sola libera volūtate proferentis, nō inducitur dispositio de p̄senti: sed de futuro: vt cū dicit placet vel volo ascendere arborem: non sequitur, ergo ascendo: sed ascendā, futuritiue. Si vero verbū infinitiuū significat actum qui procedit a sola voluntate proferentis libere, distinguendum est. Si enim denotat principium actus, nō inducitur dispositio de præsenti. Exemplum: volo tecum cōtrahere: volo te despōsare. & sic non erit matrimoniū secūdum eundem. Si vero denotat executionem act⁹ sic inducitur dispositio de pręsenti. Exemplum: volo te habere in vxorem: placet mihi te recipere in vxorem, vel tenere pro vxore. & sic erit matrimonium. Hæc ille. Videtur alludere Præpos. super. tiij. Decretalium. de spons. & matri. cap. Ex literis. Nisi cōmunis interpretatio, vel vsus aliud haberet. His enim standum esset secundum eum.

¶ Circa nūc dicta breuiter notādū: q̄ anteq̄ altera pars mentē suā sufficienter declaret, nō licet alteri alibi contrahere. Nam si vna partium est certa de suo proprio consensu, & habet equilibre dubium de consensu alterius, contrahendo alibi exponit se adulterij periculo. Si altera pars mox alibi contraxit, ante declarationem istam nō licet ei exigere: tenetur reddere. Exigere em̄ est sui iuris: alteni reddere. Posita vero declaratiōe: potent & reddere fortassis. ¶ Quintum dubium est de signis alijs a locutionibus aut verbis, quomodo cognoscantur quando exprimant consensum. Dicendum. In foro animę semper recurrendum est ad intentionem. Si nescitur de intentione, videndum est quæ locutiones aut verba talismodi exhibita signa præcesserint ab vno vel altero eorum prolata: & sic determinabitur de signis secūdum verba. Exēplū. Si a, dicit accipio te in meū & si placet tibi da mihi osculum, aut sume a me potum, vel annue capite &c. & sic erit matrimonium, alio signum acceptante vel ei satisfaciente. Si vero locutionis verba præcedentia denotant solū consensum de futuro, sic & signa. Q̄z si nulla præcesserūt verba: sed solum exhibētur signa, iterum videndum vt supra: donec habeatur intētio. nam vt dicitur in cap. Cum apud. de sponsa. de muto & surdo: Q̄d verbis nō valēt, signis declarare possunt. Et sic limitari oportet dictū Angeli vbi supra. §. vij. cum dicit, de signis loquens.

Si nulla præcesserunt verba, scilicet declarantia consensum, sic nō iudicabo pro matrimonio &c.

Quęstio. II.

Secundo quæritur de sponsalibus, quæ cōmuniter matrimonio præmittunt: Vtrū spōsalia sint cōtractus matrimonij veluti ps ei⁹ aut dispositio p̄uia necessario præmittenda, ac a sponsis post contractum habitum indissolubiliter obseruanda. Solito more triplici quæstio absoluetur partitione.

¶ Quantum ad articulum primum est notandū. Sponsalia sic solent notificari. Promissio seu sponsio futurarū nuptiarū. Secūdum Hostien. sunt mentio & repromissio futurarū nuptiarū. Vnde. xxx. q. v. c. Nostrates. dicit. Fœdera sponsalia futurarū nuptiarū sunt ꝓmissio. Idē ergo est dicere sponsalia, & fœdera sponsalia. Dicuntur autem sponsalia, quia volentes primores matrimonio copulari inuicē sibi primo spōdebāt & ꝓmittebāt vtriusq; accedente cōsensu. Non. n. possunt vel matrimoniū vel sponsalia claudicare: sed requiritur cōsensus partium. Hinc dicitur vbi supra. q. v. Fœdera quoq; cōsensu eorum q̄ hoc contrahunt & horum in quorum potestate sunt, celebrant. Hinc spōsus quasi promissus, & spōsa quasi promissa dicitur. Sed post cōtractū matrimonij adimpleta est promissio: vnde dein ceps non dicuntur proprie sponsus & spōsa: sed maritus & vxor: etiam ante carnalem copulam. Hinc secundū Panor. quando agitur de odio, appellatione maritatę non venit spōsa: secus si ageretur de fauore. Sic Lu. ij. dicit de Ioseph q̄ ascēdit cum Maria desponsata sibi vxore pręgnante in Bethleem. Inuenitur tamen q̄ & matrimonio copulati ante carnalem copulam dicuntur sponsa & sponsus, ad debiti redditionem cum id exigitur obligata, vel obligatus: cum deinceps secūdum apostolum corporis sui potestatem non habeat. Sic possunt intelligi iura quæ huiusmodi matrimonia contracta de præsenti appellāt sponsalia: vt in ca. penult. de spon. & matri. Hinc secūdum subiectam materiam, quandoq; appellatione matrimonij veniunt solum sponsalia de futuro, siue matrimonium initiatum, quandoq; ratū & contractum de præsenti, quandoq; carnali copula cōsummatū. ¶ Secundo supponitur ex distinct. xxvj. quæst. j. multiplex acceptio nominis pars. Id enim quandoq; dicitur alterius pars qđ habet ordinem, vel adiunctionem ad ipsum, seu qđ facit aliquo mō ad alterius aggregatiuā vnita

Universidad de Deusto
Biblioteca

tē,licet non sit eius pars essentialis vel integralis.
¶Tertio supponitur q̄ sponsalium aliqua sunt nuda & simpliciter dicta, cum scilicet sponsus & sponsa nude & simpliciter sibi promittūt adinuicem q̄ velint matrimonio copulari. Aliqua sunt firmata per annuli subarrationē, aut per dationē arrarum, aut pignorum loco arrarum. Aliud etiā esse videtur desponsatio: aliud subarratio. Nam desponsatio fit pactione spōsalium. Subarratio vero fit sponsalitia datione. Sic legitur de sancta Agnete. Annulo suo subarrauit me &c. Fit ergo subarratio interueniētibus donis & muneribus secundum morē patriæ, & quādoq; cū fidei despōsatione seu iureiurando.

B ¶Quantum ad articulum secundū est hæc conclusio prima. Spōsalia nec sunt pars essentialis nec integralis contractus matrimonij: sed veluti spōsio aut dispositio p̄uia: non necessario, sed nōnunq̄ ex partium contrahere volentiū beneplacito, ipsi matrimonio rite & congrue p̄mittenda. Prima pars patet ex dist. precedenti no tabili.j. Nam contractus matrimonij est actus interior sensibilibus signis expressus: & ita est qualitas simplex in anima non potens habere partes alterius rationis siue essentiales siue integrales: vt supra dist. xvj.q.j. de partibus pœnitentiæ. Secūda pars, q̄ sit dispositio, aut p̄uia spōsio, patet ex notabili primo, & auctoritate Magistri i textu dicentis q̄ sunt quędā nuptialia pacta de futuro ex quibus sponsi & spōsę vocant: nec exinde cōiuges sunt. Tertia pars: quia cōtractus matrimonij potest fieri & sępe fit per verba de p̄senti sine omni pactione p̄uia. & ita non necessario p̄cedunt: sed de congruo: vt secundū Aug. iam pactę sponsę nō statim tradātur, ne vilē habeat maritus datā quā suspirauit sponsus dilatā. ¶Secūda conclusio. Pactio contugalis de futuro, despōsatio vel spōsalia rite nominata, potest dici alicuius contractus matrimonialis pars aggregatiua. Patet conclusio. nam accipiēdo contractum matrimonialē aggregatiue pro oībus illis quę possunt aut nōnunq̄ solent in ratione pactionis aut dispositionis p̄uię cōcurrere ad matrimonium perfectum, seu p̄emitti contractui matrimoniali: sic desponsatio potest dici pars aggregatiua. Est enim sępenumero quoddā p̄uiū ad cōtractum matrimonialē. Et cum omnia quæ sic sunt de integritate aggregatiua alicuius, possunt dici
C eius pars aggregatiua. igitur. ¶Tertia conclusio Peccant qui post sponsalia a promisso etiam non fulcito iuramento resiliunt & recedunt sine rationabili causa. Probat auctoritate beati Tho. q̄st. ij. ar. j. Hostien. de spons. Palu. quęst. j. art. ij. Panor. in cap. Ex literis. ij. Angeli in verbo sponsalia. §. xxj. Antoni. parte. iij. ti. j. ca. xviij. Qui omnes dicūt talem vel tales peccare mortaliter. Pro quo facit cap. Ex literis. qđ disponit q̄ talis monitus, & monitis non obtemperās, per censuram ecclesiasticam compellendus est vt satisfaciat promissioni. Excōmunicatio vero non nisi pro mortali infligenda est. xj.q.iij.ca. Nemo episcoporum. Et licet desponsata alteri nubere nō prohibeatur lege ciuili. C. despon. l.j. prohibetur tamen iure diuino & canonico. Si enī interpositū est iuramentū, cōpellit lex diuina ad iuramenti expletionem, cum sine salutis interitu seruari potest. Reddes domino iuramenta tua. Matth. v. Vouete & reddite altissimo vota vestra. Psal. xlix. Et ecclesia cōpellit hominem ad id ad quod sese libere astrixit: & ad qđ iam p̄uia promissione libere facta lege diuina tenetur. Si vero est nuda pactio siue promissio, est seruāda: nisi obsit legitimū impedimētū. Sunt. n. pacta seruāda. de pactis ca. j. ij. & iij. vbi docetur q̄ iudex studiose agere debet vt promissa adimpleantur. Potest tamen Papa dispensare cum illo qui sponsalia firmauit iuramento, & ei relaxare tale iuramentum. Si enim pro quia, potest aliquem absoluere a iuramento fidelitatis, pari ratione a iuramento sponsaliorum. Vnde etiam inuita sponsa potest sponsum in clericum ordinare, & ordinibus maioribus adornare: aut facere episcopum aut cardinalē, dum ecclesiæ necessitas id postulat: aut matrimonio alibi copulare propter pacem & bonum reipublicę. Nullus autem inferior Papa hoc potest secundū Palu. Sicut enim solus Papa dispensat in votis perpetuis & iuramētis licitis ac perpetuis: vt multi volūt, si nō est cōsuetudo in contrarium apud ordinarios: sic & in sponsalibus, quę sunt promissio ad aliquod perpetuum & licitum. Nec obstat q̄ sponsalia cōtra huntur sub hac conditione, Si deus & ecclesia cōcordent. Cōcordant autem si nō subest legitimū impedimētum, quo prohibetur ab ecclesia sponsalia contrahere. Cum enim secundum Panor. in ca. Præterea, de spons. conditiones generales tacite subintellectę non faciunt contractum cōditionalem: & illa conditio sit generalis & tacite subintelligitur in omni contractu sponsaliorū: non facit ipsum conditionalem: sed manet contractus purus & absolutus. vnde statim causatur cæteris parib⁹ publicę honestatis iustitia posita hususmodi promissione futurarum nuptiarū. Peccant igitur qui alibi contrahunt dimissis sponsalibus habitis cum prima. Et similiter pater filiam spōdēs alteri. Immo videtur tacite fidem frāgere cū post primam desponsationem eā alteri desponsat. Et similiter filia si consensum dedit ad priora spōsalia tacite vel expresse p̄sertim i pubertate, peccat secundū eūdē, consentiēdo in aliū, nisi subsit causa legitima. Similiter & alij cooperātes, & opem, consilium, vel auxilium efficaciter præstantes: vt habere possit ditiorem, nobiliorem, & magis potētem. Et licet illud qđ dictum est de compulsione per censuras ecclesiasticas ad contrahendū matrimoniū cum eo cum quo primo contraxit spōsalia, si alias fieri potest, pleriq; intelligant duntaxat de sponsalibus iuramento firmatis: tamē Panormi. in cap. Ex literis. ij. de sponsa. cum Hostien. hoc credit intelligendum esse indifferenter: etiam cum nuda fiunt pacta sine iuramento. Causa enim illius compulsionis non est iuramentum emissum præcise: sed vitatio peccati qđ incurrit cum pacta siue promissa non seruātur. Et apud deum pariformiter ligant iuramentum & deliberata ac nuda promissio: q̄uis in vno ob diuini nominis inuocationē, cui itreuerentia exhibetur in iuramenti transgressione, maius sit peccatum cæteris paribꝰ q̄ in alio. Et forte ob eam causam ecclesia magis studiose compellit ad iuramenti obseruātiam, q̄ promissionis nudæ. Verum quia vt dicitur in cap. Requisiuit. coactiones frequenter difficiles solent habere exitus, & ex ordinatione diuina contractus ille debet esse liber, & de libero partium consensu fieri: ideo ecclesia non simpliciter cogit & compellit manere cum eo cū quo primo sponsalia contraxit forte etiā iuramento fulcita: sed cēsuras cū nō sunt medicinales reuocat & retractat, & q̄ alibi cōtrahat tolerat. Nec ꝓprie ecclesia compellit quēpiā vt sponsalia prosequatur: & sic matrimonium contrahat: sed compellit eum ad satisfaciendum promissioni aut iuramento libere factis: ad quā satisfactionē sequitur cōtractus matrimonij secundum promissa. Esto q̄ cap. Præterea, de spons. intelligitur dispensatiue, & non de mero iure: vt aliqui volunt: tamen cap. Requisiuit. eo. titu. expresse dicit q̄ is qui iurauit cum aliqua cōtrahere, potius moneri debet q̄ cōpelli vt contrahat: annectens rationem: quia matrimonium debet esse liberum, & coactiones difficiles solent habere exitus. Hāc solutionem tenet glos. in. §. Sed cōcedatur. xxvij.q.ij. Et Hostien. in summa. de sponsa. & in cap. Requisiuit. Videt Panor. i ca. Ex literis eo. ti. q̄ hoc satis possit ostēdi ex textu ca. Requisi. de spon. inspecta ratione literę. Et ita finaliter ex oībus illis nihil aliud elici potest, nisi q̄ ecclesia compellit regulariter ad iuramenti & spōsionis obseruantiam: dum non præsumitur maius malum inde futurum q̄ sit iuramenti aut sponsionis non obseruantia. Cū deniq; fraterna correctio omittenda est, vel omitti potest cum vergere posset in deteriorem exitum, & cum nullus fructus inde sperari potest: ideo in hoc casu ecclesia manum subtrahit, excōmunicationem quæ debet esse medicinalis retractando.

¶Si dicit: Si ergo ecclesia sic cōpellit ad pactorum obseruantiam, & ex consequenti ad contractum matrimonij: ergo matrimonium non erit liberum, contra institutionem diuinam: Dicēdum negando consequentiam: quia matrimonium id adhuc est liberum, nec ecclesia astringit eū ad aliquid ad quod prius non erat astrictus. Ipse enī ex libera voluntate sponsalia contraxit, & tamen tenetur pacta illa quæ promisit vel iurauit, seruare. Et ad hoc ecclesia eum recte compellit. Debet enī gerere curam salutis filiorum suorum. Nec p hoc facit immutationem circa sacramenta: nec nouū onus culpiā imponit: sed malum futurum & iuramenti transgressionem vult præcauere. Q̄ autē fecit sibi matrimoniū eē necessitatis cum prima, imputet sibi, quia libere hoc fecit, tenetur ergo sum promissum seruare si vult peccatum vitare.
¶Præterea secundum Palu. q.ij. art. v. sicut ecclesia pro certo & determinato tempore statuit aliquid faciēdum esse qđ prius a Christo indeterminate præceptum est: vt puta recipere Eucharistiā & facere confessionem in paschate, absq; hoc q̄ faciat mutationem legis diuinæ: ita in proposito stante q̄ matrimonia debent esse libera ordinatione diuina: potest ecclesia certa subsistēte causa aliquem ad contrahēdum compellere, cum ad hoc sese libere volens astrinxit & obligauit: ita q̄ sine peccato resilire non potest. Nec sic materiam immutat: sed tunc & ex causa illa materiam contractus restringit. Habet enim materiam contractus restringere pro tempore: sed non ampliare contra restrictionem iuris diuini vel naturalis. Et sic materia illius sacramenti quo ad aliquid subest ecclesię: nec per hoc tollit libertatem ab hoie diuinitus sibi concessam. Et forte posset Papa in casu q̄ magna ecclesiæ vtilitate alicui contractum præcipere: vt idem doctor videtur velle. quæst. j. art. ij. ¶Quarta conclusio. Matrimonium contractū legitime per verba de præsenti cum secunda, dissoluit ipso facto spōsalia priora de futuro etiam iuramento firmata. ca. Sicut ex literis. de spons. Debet autem tali imponi pœnitētia: quia fidem primam irritam fecit: nisi forsitan in iuramento suo p̄fixisset certum terminum infra quem ducere vellet primam: nec stetit per eum vel eam: quod res illa nō recipit magnā dilationem propter periculum fornicationis. ¶Corollarium. Sponsalia D etiam iuramento firmata de futuro, non inducūt indissolubile vinculum de facto: sed de iure. Et licet stante promissione teneatur satisfacere, res tamen manet sua, & ideo si dat corpus suum alteri, datū est. Tenetur tamen pœnitere de fidei fractione. Nec debet corpus suum recipere a secundo: vt fidem seruando det primo vel primę. Et licet matrimoniū sit vinculū indissolubile de iure &

Universidad de Deusto
Biblioteca

de facto vbi est datio pro perpetuo,promissio tamē nuptiarum est indissolubilis de iure,sed non de facto. Sic enim dissolui potest per dationem corporis sequentem. Quis enim promissio sit de lege naturæ, non tamen est datio:sed sponsio dādi quippiā in futurū. ¶Expedit nunc videre qui &quot sunt casus seu modi solutionis spōsaliorū licite & sine peccato,vel auctoritate superioris,vel auctoritate propria,vel iuris. Diuersi alios & alios ponunt, & in alio numero. Richar. ponit x. Angelus.xvij. Antonin⁹ par.iij.ix. Prepositꝰ sup.iiij. Decretaliū.xxij. Duran. viij. Palu.& Andreas cum Hosti.ponit decē. ¶Primus casus est crimen fornicationis corporalis siue etiam spūalis:vt hæresis, quę dicit fornicatio spūalis.xxviij. q.j.ca.Non solum.& cap.Iam nūc. Siquidē reus potest esse suspectus innocenti,de non seruanda fide in futurum:ideo potest sibi recte pręcauere & ita non accipere eum in coniugē. Turpius ēn ejicitur q̄ nō admittitur hospes.Qui fornicatus est non potest resilire a sponsalibus: si innocēs vult cum eo matrimoniū cōtrahere.ca.ij.de translatione prælatorum. Qz si fuit violēter corrupta,non debet dimitti,secūdū Hostiēn.nec repelli: attamē vir non cogitur ducere. Pro quo facit.xxvij.q̄st. ij.ca.Raptor. vbi raptę datur licentia nubendi alteri si raptor eam recusauerit. Sic secundū Palu. si sponsus occidat quēpiam, vel rapiat alterius spōsam,aut sanctimonialē,vel aliquid huiusmodi faciat,potest innocens petere sponsaliū dissolutionē obijciēdo ei tale crimen. Si vero innocēs petat sponsalia consummari,non auditur reus si renuit allegando suā turpitudinē:quia pœnæ debent suos tenere auctores: nec reus reportare debet cōmodū de crimine suo.Non ergo potest facere prætudicium innocenti si vult sponsalia consummari, & sanctius est nocentem soluere,q̄ cōdemnare innocētē. De criminib⁹ p̄cedentibus, & probabiliter ignoratis si dissoluant sponsalia,vel nō,sunt opiniones. Intelligit semper illa cōditio inclusa:si contra legis dispositionē non venerit: ca.Quēadmodū. de iureiurā. ¶Secūdus casus est dissensus cōmunis:quando,s.per mutuum cōsensum sese absoluunt sponsus & spōsa a pactione coniugali.cap. Præterea. de sponsa. Sicut q̄ cōtrahūt societatē fide interposita,quam postea cōi dissensu dissoluūt. Nec sic sese absoluere a spōsaliū etiā iuramēto firmatorū cōtractu,est leuitatis: sed nōnunq̄ magnę prouidentiæ secundū Tho. & Richar.dum forte alter eum ducere formidat quem nō amore sed odio prosequitur, aut timet q̄ tempore futuro sit eam odio habiturus.Forte nūc occurrit nouus casus:ob quē,si tēpore priori eum contraxerunt sponsalia cognit⁹ fuisset, contractum omisissent. Præterea ecclesia licentiat eos & non solum dissimulat.cap. Præterea.de sponsa. Et vtiq; non licētiat ad malum. Vnde aliud est de vinculo matrimoniali,& sponsaliorum: quia primum est vinculum diuinum, secundum humanum.cap. Præterea. Hinc possunt idipsum sponsus & sponsa de consensu partium remittere. Secus de iuramēto intrandi religionem:quia hoc fit deo.nisi quis iuraret Petro, si sibi placeat velit intrare religionem.tunc enim Petrus potest sibi iuramentum conditionale relaxare. Ex quo sequitur: q̄ non est eis inūgenda pœnitentia cum nō sunt in culpa. Si autem alter fuisset recte in culpa non complendi promissum:hic luet pœnam.de sponsa.& matri.ca. Requisiuit. Loquitur de eo q̄ iurauit velle aliquam ducere:ostendens talem potius esse monendum q̄ compellendum vt cōtrahat cum ea secūdum promissa. ¶Tertius casus est fuga. Fuga scilicet sponsi,aut Hostiēn.si transtulit se vir ad aliam prouinciam : ita q̄ inueniri nō potest. Sed cum in talibus ad paria iudicētur sponsus & sponsa:idem videtur de sponsa. Exēplificat Palu.de quodam suspendendo in patibulis,quem virgo quædam vt eū liberaret petijt sibi dari in sponsum.Contractis spōsalibus ille aufugit:& sese absondit: virgo petiuit a iudice ecclesiastico licentiam cōtrahendi cum alio. Et licet nondum transierit tempus biennale,qđ secundū leges tenebatur expectare:tamen secundum Hostiēn.iudex inspecta qualitate personarum, tempus legale potuit abbreuiare vel ꝓgare. Illum casum alij notificant sic: quando alter eorum adlonginquā regionem se transfert, & conuenienti tempore expectatus, ac debito modo quæsitus & requisitus non reuertitur.de sponsa.cap. De illis.secundum Tho.quæst.ij.artic.iij. Licet in dubijs via tutior sit eligenda: & ita potius alter alterū expectare deberet q̄ ad alia vota transire: hoc tamen non oportet in proposito,dum non stetit per eum qui māsit:sed paratus fuit tempore quocunq; matrimonium consummare, & ita fuit sine culpa:secus si fuit in culpa,& per eum stetit q̄ matrimonium non est completum. Sic enim(vt videt)tenetur tempus debitum expectare. Qđ si non facit,agat pœnitentiam de peccato fractę p̄missionis aut iuramenti, si iuramentum interuenit,& cum alia contrahat si vult iudicio ecclesiæ. ¶Quartus casus est tempus:quādo scilicet spōsalibus est determinatum certum tempus:intra quod debet purificari matrimonium,siue hoc fiat a partibus siue a iudice ex causa rationabili. Nam elapso hoc tempore statuto ille per quem non stetit,liber est:& potest nubere sine periurio. Alteri vero p̄ quē stetit,ponī debet pœnitētia p̄ fide mentita. ca. Sicut ex literis.de sponsa.Et hoc verum est secūdū Angelum, in verbo Spōsalia

si tempus illud determinatum fuit ante cōtractū sponsalium. Qz si post factum & contractū spōsaliorum libere & nude contractorum conuenerunt inter se de die nuptiarum,per lapsum diei illius alter non liberatur,quia terminus ex post facto appositus,fuit appositus solum pro sollicitando implemēto promissionis spōsalium,& nō pro finienda promissione. Refert enim valde ad quid & pro quo termini illi ponūtur diei vel temporis illius. ¶Quint⁹ casus est ordinis sacri susceptio:hoc est si quis post prius contracta sponsalia de futuro siue in oriētali ecclesia suscipit ordinem sacrum. Hęc enim ordinis sacri susceptio superueniens dirimit omnino sponsalia. xxvij. quęst.ij.§.ecce. Qz si spōsus per verba de prętenti nescia & inuita vxore ordinatus est,non habet officij sui executionē nec debiti petitionem : sed redditionē. Dirimit ergo spōsalia sacer ordo de post susceptus,sed non dirimit matrimonium p verba de prętenti: cum iam post contractum de facto sumitur ab aliquo. Nec debet spōsa p verba de futuro licētiare sponsum vt ordines suscipiat,& ita habeat ordinatum. ¶Sextus casus est religionis ingressus etiam ante professionem.ca pi. Veniens. qui cle. vel vouentes,secūdum vnū intellectum illius cap. Palu.tenet,& Durādus q̄ ingressus religionis non dissoluit ipso iure ante professionē spōsalia de futuro, cum adhuc posset extre & alibi cum ludibrio primę contrahere. Nec obstat secundū Palu.illa similitudo: professio soluit matrimonium ipso iure, ergo nouitiatus soluit sponsalia: quia professio contrariatur matrimonio,non sic nouitiatus spōsalibus. Cū ergo fit sermo secūdum eum de ingressu religionis,q̄ faciat hoc vel illud,intelligitur de ingressu cum professione. Attamen ingressus solus sine professione dat alteri licentiam alibi contrahendi. Potest enim spōsa interpellare iudicem vt statuat illi terminū p̄fessiōis: quia habet timere periculum incontinentiæ:vel q̄ contrahat cum ea: aut si est ordo mēdicātium in quo infra annum profiteri non potest,statim eam licentiare: maxime si prius diu expectauit,& est periculum incōtinentię,secundum limitationem Hostiēn. Vnde secundum eum per professionem religionis approbatę soluūtur sponsalia de prętenti & futuro ipso iure.de conuersi.cōiuga.cap. Ex publico.& de sponsa.ca. Cōmissum. Nec est sic ingredienti religionem pœnitentia imponenda, cum non habet culpā,sed egit legis auctoritate. ¶Dicunt hic quidam:q̄ ille qui iurauit velle ducere aliquā in vxorem aut sponsam,debet priusq̄ religionē intret suo satiffacere iuramento, contrahendo de prætenti:sed nō cōsummare matrimoniū,si vult vitare peccatum. Sicut qui iurauit velle soluere vsuras,licet posset repetere: attamē ad satisfaciēdum iuramento debet prius soluere, & dehinc repetere.de iureiurando.cap. Debitores.Et qui voluit intrare religionem,si eligatur in episcopū,debet pri⁹ religionem intrare, & dehinc suę electioni parere.de voto.cap. Per tuas. ¶Alij tenent q̄ non oportet iuramento satisfacere:quia cōmutat ipsum in melius. Attamen quo ad forum hominum,ne videatur velle eam deludere:vel iuramēto cōtrauenire:tutius est explere iuramentū & de hinc ante copulę cōsummationē religionē intrare.Expedit ergo q̄ contrahat in loco turo satisfacturus iuramento,vbi non possit de facto ad copulam cōpelli suspectus de fuga. Illa opinio placet Richar.dist.xxix.artic.ij.q.iij.cuius verba refert Palu.dist.xxvtij.q.j.ar.ij.& di.xxvij.q.j.ar. iij.Verum q̄uis illa procedant, non tamē ad hoc tenetur in foro conscientię:quia raro(vt quidam dicunt)posthac religionem ingrediūtur,sed manēt in seculo:& ideo cum ille contractus de prætenti possit ei esse prętudiciū in suspitatione ad frugē vitę melioris:ideo ad hoc nō tenetur secūdum illos. In hoc casu & priori includunt aliqui votum continentię simplex emissum post sponsalium promissionē in dicto cap. Veniens. secundum alium intellectum. Ita refert Richar.& Anto.quosdam tenere. Sicut ꝓfessio matrimoniū: ita votum simplex continentiæ spōsalia dirimit Assentit Prepositus super.iiij. Decretaliū. ¶Palude tenet:si spōsus inscia vel inuita vxore emittit votum simplex cōtinētię,cum iam generetur ex hoc multeri quæ verecunda est prętudicium: quia sponsus non potest debitum petere & mulier verecundatur petere:ideo potest a iudice petere sponsalium dissolutionem,quia per hoc factū est multeri matrimoniū illud onerosum. Et econuerso dicendum videtur,licet non sit tāta ratio. Vir enim minus verecūdatur. Secundo dicit ille doctor. Nō potest ille qui vouit cōtinentiā post contractum alio reclamante & pro matrimonio agente, petere dissolutionē. Videretur enim matrimonium velle deludere,& in fraudē matrimonij hoc egisse. Hinc casus ille nō dirimit de facto contractum sponsaliorum nisi velit religionem intrare. Qz si dicit se velle religionem intrare vt voto continentię satisfacere possit: potest iudex ad hoc terminū statuere: vel ipsum ad satisfaciendum pactioni cōiugali compellere per excōmunicationem. ¶Septimus casus. Matrimonium contractū per verba de prętenti cū secunda,ipso facto dissoluit sponsalia prędecentia tametsi fuerint iuramēto fulcita. Immo & de iure.c.veniēs. cap. Is qui fidem.& ca. Si inter.de sponsa.& cap. j.de sponsa duo. Aget tamē pœnitentiam de fidei fractione. Item secunda sponsalia de futuro

Universidad de Deusto
Biblioteca

subsequente copula dissoluunt prima etiã iurata propter presumptionẽ matrimonialis consensus. ¶ Item secũda sponsalia de futuro & iurata non dissoluunt prima sponsalia non iurata: sed nuda promissione contracta: secundũ Richar. & alios. Iuramẽtum enim nõ debet esse iniquitatis vinculum. Et i ijs que sunt eiusdem rationis primum preiudicat secũdo. capi. Sicut ex literis. de spon. Et. xxij. q. iiij. cap. In malis. In malis promissis rescinde fidẽ. Et dicit Angelus hoc esse verũ si nõ intendit recedere a primo contractu sponsaliorum. Secus si vult recedere a primo: & habet ad hoc causam rationabilem. Tunc enim secũdus casus sponsaliorum tenet. Et ad cap. Sicut ex literis. respõdet, q̃ loquitur quãdo sine aliqua noua causa vult frangere promissionem quam fecit primę. Alias non. Cum dictum est Matrimoniũ de presenti cõtractũ: intelligitur de matrimonio valido, secus si est inualidum. Tale enim cũ sit nullum, sponsalia soluere non potest. Exẽplũ si contraxit de presenti cum consanguinea illius cum qua primum fecit sponsalia de futuro. Potest enim redire ad primam. Vnde qui contraxit cum propinqua sponsę de facto, tenetur contra here cum sponsa prima: quia matrimoniũ quod nullum est, & sponsalia quæ nulla sunt, nihil cau sant ad impediẽdum presens: licet causent ad impediendum sequens. de spon. ca. j. lib. vj. ¶ Sed quid si post sponsalia cum prima cognouit aliã & post coitum contraxit cum ea sponsalia? Respondetur q̃ prima sponsalia per hoc non soluuntur, sed oportet q̃ coitus sponsalia sequatur
F secus dum precedit cõtractũ sponsaliũ. ¶ Octauus casus est morbus, hoc est secũdum glos. ca. vlti. de cont. lepro. quelibet enormis deformitas prouenies post contractum sponsalium de futuro. Et similiter contagiosa horrenda ac grauis infirmitas, ita q̃ cum periculo sponsa versaretur cum sponso & econtra: secus si talis deformitas vel infirmitas infuit tempore contractus, spõsis hoc scientibus. Hoc ergo casu soluuntur sponsalia, nõ autem matrimonium. Ad hoc facit quod dicitur cap. Quẽadmodum. de iureiurando. quãdo alter lepram vel paralysim incurreret, vel oculos aut nasum amitteret, seu quidpiam et turpius eueniret. In alijs in quibus dubium est si turpiora sint, iudicis relinquitur arbitrio. Sic de epilentia, secũdum Thomã. Sic si tempore medio fuisset effectus frigidus vel malefictatus, furiosus, lunaticus. Sic sęuitia sponsi prius incognita nec comperta. Panor. in cap. Veniẽs. Nec obest si interuenit iuramentum, quia intelligitur si res in eodem statu permanet. Sic capitalis inimicitia cõtracta inter sponsum & sponsam post sponsalia de futuro, causa est q̃ alter põt petere spõsaliũ dissolu

tionẽ secundũ Hostiẽ. Possent enim ex hoc pluribus mala. ca. ij. & capi. Requisiuit. de spõ. & matri. vtputa homicidiũ, adulterium &c. Sic si alter posset docere q̃ alius eum veneno intoxicare voluerit, iusta causa est dissolutiõis sponsalium. Et istum casum quidam tripertiuntur, ponentes aliũ esse casum, ęquitiã sponsi: aliũ capitalem inimicitiam: alium infirmitatẽ vel deformitatem &c. Plerique ponunt pro causa dissolutiõis amissionem oculi, sed textus loquitur in plurali in cap. Quẽadmodum. de iureiurãdo. ¶ Nonus G
casus est affinitas superueniens: vt si spõsus cognouit consanguineã sponsę, vel ecõtra. xxvij. q. ij. cap. Si quis. cap. Ex literis. cap. Fraternitati. de eo qui cognouit consang. vxo. sue. Hoc casu dissoluuntur spõsalia de futuro. Hic casus dicit secundum quosdam affinitas ignorata & occulta: quę licet ante sponsalia subfuerit: tamẽ occulta fuit protunc, sed posterius post contractum sponsaliũ de futuro reuelata & manifestata. Nec in hoc aliquid detrahitur alteri, nec punitur sponsa pro peccato sponsi, aut ecõtra, sed potius confertur ei aliquid, quia liberatur ab eo qui per fornicationem se deo fecit odiosum. Vnde sicut affinitas si tempore contractus sponsalium infuisset, impedimento fuisset contractui, ita & nunc, si interuenit post sponsalia ante contractũ matrimonij, impedit nedum cõtractum sponsalium, sed & matrimonium. Est simile secundũ Palu. in affinitate superueniente matrimonio, & sponsalibus in impediẽdo mrimoniũ, qa spõsus cognoscens cõsanguineã sponsę impedit cũ vtraq; cõtrahere. Incestus enim matrimoniũ cõtrahẽdũ impedit. Nec obstat cap. penult. dist. xxv. vbi dicit Licita eis coniugia non negẽtur. subaudiatur, accedente dispensatione propter iuuentutem. Dissimile vero est in affinitate supueniẽte matrimonio & sponsalibus, quia ad probationem affinitatis dissoluentis sponsalia, sufficit fama sola, secũdum San. Tho. & Palu. testis vnus. & sic faciliꝰ probatur: q̃ affinitas post matrimonium contractum. Item affinitas superueniens sponsalibus totaliter dissoluit contractũ, ita q̃ libere possunt alibi contrahere. Nec etiã si velient possunt contrahere. Sed superueniens matrimonio vinculum non tollit, nec possunt ad alia vota transire. Et si nõ est cõsummatũ: debet is qui dedit operam rei illicitę religionem intrare: ne cognoscat affinem debitum reddendo. Non enim priuatus est iure reddendi: sed petẽdi debitum. Item est & in alio dissimile: secundũ Palu. quia in affinitate superueniẽte matrimonio, probabiliter ignorãs incestum, & non sciens ipsum, non perdit ius petendi. Sed in superueniẽte spõsalibus: nihil refert vtrum scienter vel ignoranter. Item concessum

est cuilibet personæ siue culpabili, siue non, agere ad dissolutionem spõsalium propter superuenientem affinitatem. In matrimonio vero solus culpabilis priuatur iure petendi. Nec potest agere ad diuortium qui culpam habet, sed qui innocentiam seruauit, & castitati cõiugali fideliter studuit. Huic casui adijci potest cognatio spiritualis de consang. & affini. ca. Super eo. Hinc Richar. eũ sic notificat: Si superuenit affinitas vel cognatio spiritualis. Alij vero impedimentum hoc nominant cognationem legalem superuenientem, puta adoptionem vel spiritualem cognationem aut compaternitatem. Nam tunc etiam dissoluũtur sponsalia. Hoc tamẽ adijciendũ est post Angelum in verbo Spõsalia. q̃ publicę honestatis iustitia superueniens, non dissoluit prima sponsalia: quia p ea fuit primo inducta talismodi publicę honestatis iustitia: & per secũdo inductam non põt tolli primo inducta. Sicut in simili. lvij. dist. Si quis. ¶ Decimꝰ casus ab Hostiẽ. nominatur vox publica, ab alijs vero fama: quę dissoluit sponsalia, cum scilicet fama est & doceri potest q̃ sit inter eos canonicum impedimentum. Magnum enim ex hoc oriretur scandalum in populo, si tales non obstante impedimẽto procederẽt ad matrimonium. de spon. capi. Cum in tua. de consang. & affinita. capit. ij. de testi. Super eo. secundum Hostiẽ. Et cum fama equipollet dicto vnius testis: ergo ad testimoniũ iuratũ vniꝰ fide digni puta matris dissoluuntur sponsalia. de testi. Super eo. Nec obstat capit. Cum in tua. de sponsi. dicens q̃ requiraẽ & fama & persona grauis: quia illud habet veritatem quando parentes ex opposito volebant iurare. ¶ Vndecimus. Cũ sponsalia fuerunt contracta ante pubertatis tempus, & post pubertatem petit absolui pubes ante aliquem actum seu consensum in pubertate habitum, etiam si nulla sit causa quare vult absolui post pubertatem: secundũ Panor. in cap. De illis el. j. & cap. A nobis. de sponsalibus impube. Secus si pubes cum impubere cõtraxit, tũc pubes nõ potest resilire. Similiter nec impubes ante pubertatem: quia sicut non habet sensum ad cõtrahendum: ita nec ad dissentiẽdum: & propter instabilitatem consilij mox posset pœnitere. Sufficiat illa hic breuiter recitasse: ĩ iure videanẽ lati⁹.

H ¶ Quantum ad articulum tertium est primum dubium: Quot modis contrahuntur sponsalia pure, sine modo & conditione scilicet extrinseca. De conditionibus appositis dist. sequeñ. dicetur. Et ponunt diuersi diuersos modos. Palu. ponit septem. Richar. quinq;. Durañ. iiij. ¶ In genere sponsalia primo cõtrahuntur sine appositione conditionis, nuda promissione: & hoc dupliciter. Nam per verba de presenti contractus in ipuberibus ambobus, vel altero eorũ iuris interpretatione facit sponsalia de futuro. ca. fina. de despon. impuberum. & cap. vnico. li. vj. eo. titu. Quãdoq; fit per verba de futuro ad hoc apta & cõgrua: vel etiam solita secundũ morem patrię, vtputa promitto vel iuro q̃ accipiam te in meam. Dicit Palu. q̃ hęc promissio debet esse affirmatiua & non negatiua, vt si dicam promitto tibi q̃ nunq̃ habebo aliam vxorem a te. Tũc enim si vult continere, non tenetur illam ducere in foro conscientiæ, si noluit se ad affirmatiuam obligare. Si tamen vult contrahere, non põt aliã ducere. Sed si dixisset: Promitto tibi q̃ nõ ducã aliam nisi te: videtur q̃ tenetur eam ducere. Vnde vt supra. q. j. differũt ille, cum dicitur a te, & ni si te. Ad illam enim non ducam aliam nisi te, sequitur: ergo ducam te: secundũ vsum loquentiũ. Secus de alia: quia ille sitam simul. Non ducam aliã a te, nec ducam te, quia nullã ducam. ¶ Secũdo modo contrahuntur annuli subarratione. xxvij. q. ij. Si quis. nisi ageretur de matrimonio tacite vel expresse. Hinc in signum amoris ponitur in quarto digito, in quo est vena procedẽs a corde. ¶ Tertio, arrarũ datiõe etiam sine verbis. Alias enim verba sufficerẽt. Ita tamẽ q̃ vere affit consensus in foro conscientiæ, & saltem sermo aliquis precesserit, vel simile quid quo sumi possit consensus de pactione futura sponsalium: ad quod alter alteri mittit forte iocalia in signũ huiusmodi pactiõis: & alter sic acceptat. Sed opus est circa illos duos modos vltimos caute videre quid significant, vt supra. q. j. Ita enim possunt significare matrimonij sicut sponsalium contractum: vtputa si verba aut tractatus precedẽs de matrimonio fuerunt. Sic enim significãt matrimonij & nõ sponsaliũ contractũ, nisi fuissent expresse verba de futuro. Si vero nulla precesserunt verba, stabit cõmuni interpretationi patrię. Si vero nulla de hoc habetur consuetudo, sic nihil probant: quia sunt signa incerta equiuoca. In dubio tamen presumendum est in fauorem matrimonij. ¶ Secundum dubium. An in contractu sponsalium licet apponere pœnam. Respondet San. Tho. dist. presenti: & Bona. dist. xxviij. ac Palu. consone ad id de spon. & matri. ca. Gẽma. q̃ in sponsalibus & matrimonijs ex quo oino ordinatione dei & ecclesiæ debent esse libera, nõ licet apponere cõditionem pœnę pecuniarię, & ideo ꝓmissio vel stipulatio pœnæ nõ obligat: si apponitur in huiusmodi cõtractu. Nec potest talis pœna exigi ab eo, qui recusat matrimoniũ contrahere cũ alio etiam presentis sponsalibus de futuro. Et ideo licet possint contrahi sub conditione promisse pecunię, nõ tamẽ in modum pœ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne, vt quidam volũt. Talis enim inducit metum & ita tollit libertatem: quę salua esse debet in matrimonij contractu. Doctores iuris varias circa hoc dubium ponunt opi. in cap. Gemma. allega to. ¶ Tertium dubium: Vtrum in prefatis casibus dissolutiõis sponsalium sufficiat voluntas ppria, seu dissensus mutuus: an requiratur cum hoc auctoritas iudicis & sentẽtia separatoria eiusdem. Hic videndum est qui dissoluant ipso iure, & qui sunt causa dissoluendi. Secundum Hostiensem, nullo casu soluuntur ipso iure sponsalia sine auctoritate ordinarij, nisi in religionis ingressu ante copulam, & cum de facto contrahit cum alia de presenti. Idem videtur de sacri ordinis susI ceptione. vt supra. ¶ Quartum dubium est de impedimentis precedentibus & ꝓbabiliter ignoratis, nunc vero post contractum sponsalium in notitiam deductis: an etiam dissoluant sponsalia. Tenent quidam ꝙ illa ignorantia dissoluat. Quidam partem negatiuam defendere nituntur. Primi tenent ꝙ ignorantia probabilis dissoluat, illo qui ignorauit reclamante & dissolutionem petente. Parta enim sunt in iure: aliquid supuenire & precedere ignoranter. & ex cõmuni tropo res fieri dicitur cum innotescit. Exẽplo Christi dicentis. Data est mihi omnis potestas. Marc. vlti. Cum ergo impedimentum quod nũc innotescit, si nunc primũ superueniret dissolueret spõsalia: ergo etiã dissoluit nunc cognitũ: licet prius precesserit. Alij dicunt: cum matrimonia sint fauorabilia, & in dubio non est a verbis legis recedendum: Iura vero loquuntur de morbo non pueniente sed superueniente. cap. Quẽadmodum de iureiurãdo. ideo morbus incognitus seu ignoratus ꝑcedens non dissoluit: sed imputet sibi qui talem elegit socium, ꝙ non fecit prius diligens scrutinium. Item dicunt. fornicatio precedẽs nõ dissoluit: igitur nec morbus alius ignoratus. Immo nõ distinguitur inter fornicationem scitam & ignoratam precedentem, quia neutra cum precessit dissoluit. cap. Quẽadmodũ. prefato. ¶ Tenentes opi. primam respondẽt ad illud de fornicatione, dicendo ꝙ superueniẽs fornicatio & nõ precedens dissoluit sponsalia, quia verisimile est ꝙ contrahens spõsalia velit deinceps caste viuere & fornicatiõis vitandę remedium habere. Nõ sic qui post contractum sponsalium fornicatur. Immo timendum est ꝙ nullam deinceps seruaturus sit fidem, qui in viridi suę contrauenit spõsioni. Itẽ non est talis presumptio de morbo seu infirmitate graui ꝙ cesset & hominem post contractum non grauet: sicut de fornicatione precedente. Et dato ꝙ radix alicuius infirmitatis pessimę latuerit in aliquo, nũc vero prodit in lucem & erumpit in homine, cuius talis posset dici ꝑces

sisse secũdum causam, est tamen noua secundũ actum, & ita dissoluit: quia secundum veritatem est noua infirmitas, licet eius causa diu precesserit. ¶ Præterea. si aliqua impedimenta sunt quæ ignorata dissoluunt: hoc videtur intelligendum esse de illis quę sunt propria sponsalibus: vt Palu. loquitur: hic scilicet ꝙ impedimentum præcedens & ignoratum quod iam scitum & cognitũ ac reclamatum impedit matrimonium cõtractũ & dissoluit ipsum, sicut error personę & conditionis &c. de quibus dist. xxx. illud etiam soluit spõsalia & impedit eodem modo. Item nullũ impedimentorum superuenientium dempta fornicatione impedit quo ad thorum. Vnde nõ est simile de fornicatiõe & alijs. ¶ Ad illud qđ dicũt, nõ esse recedẽdum a verbis legis, quę loquitur de si perueniente morbo & fornicatione. cap. Quẽad modum. de iureiurand. Conceditur. Nec hic recedit ab ea. Dicitur enim nunc quasi superueniens se cum iam primum innotescit factum & prius stetit eius ignorantia inuincibilis. Videtur facere pro illo dictum beati Tho. dist. xxxviij. q. j. arti. iij. quęstiũ. j. cum inquit. Illud quod votum fiendum impediret si presens esset, etiam voto facto obligationem aufert. Ita in proposito videtur dicendũ. Sed si alibi de facto contrahit cęteris paribus verbo de presenti, tenet cõtract⁹. ¶ Tenẽtes secundam opinionẽ, ꝙ ignorãtia non dissoluit, possunt dicere. Non obstat lex ciuilis, quę in hac parte non facit fidem, quia secundum canones qui contraxit spõsalia, compellitur ad matrimonij consummationem: sicut etiã scđm Canones ductus ignorantia probabili non perdidit arras. Attamen per hoc non liberatur a promissione. Nec obstat decretalis prius allegata. cap. Quẽad modum. de iureiurãd. quia nõ ita tenetur homo inquirere de moribus eligendi, sicut de moribus illius cũ quo vult nubere: ideo imputet sibi ipsi ꝙ desponsauit cuius conditionem ignorauit: nisi in errore ꝑsonę aut conditionis. de quibus dist. xxx. ¶ Quintum dubium: quis & in qua ætate potest sponsalia cõtrahere. Respõdet Palu. quia hoc edictum est prohibitorum: ergo qui non prohibetur admittitur. Omnis itaq; qui prohibitus est contrahere matrimoniũ, etiam prohibitus est a contractu sponsalium. Possunt autem contrahi inter præsentes & absentes indifferenter, dũ tamen habetur consensus partium cõtrahentium. ¶ Minor vero ętas sufficit ad sponsalia: vtputa septẽnium, q̃ ad matrimoniũ: quia. xij. in fœmina, &. xiiij. anni in masculo. Si autẽ fuerint cõtracta vno habente ętatẽ, alio vero nõ, nihil actũ est: quia clauditare nõ possunt. Attamen habẽs ętatem si iurauit: non potest resilire alio nolente, sed consentiente. Si autem dissentit qui ætatem

nõ habuit: nihil valet contractus ille. Secundum Hostiensem. & Sanct. Thom. possunt contrahi citra septẽnium si malitia supplet ætatem: sicut etiam matrimonium citra annos illos appropin quante pubertate cõtrahi potest. Licet alij teneãt oppositum. Facit ad hoc quod dicitur de temporibus ordinandorum. cap. vlti. Infanti religionẽ intrãti, potest dari corona. Quod dictum suppo nit licitũ esse ingressum tempore infantiæ. Ergo a simili hic tenent spõsalia si proximi sunt septẽnio, maxime de consensu parẽtum. Verũ in vno est dispositio legis non in alio. Dicitur autem infans anteq̃ habeat septem annos. ibidem in glo.
K ¶ Sextum dubium. An quis post alterius resuscitationem adhuc manet ligatus coniugi prĩori. Respondetur per. iij. propositiões. Prima. Mors naturalis coniugis vnius dissoluit totaliter omne matrimonium carnale, siue initiatum quod dicit sponsalia, siue ratum de presenti, siue cõsummatum carnali cõmixtione. Probat auctoritate apostoli ad Romanos. vij. Si mortu⁹ fuerit vir eius liberata est a lege viri. Et. j. Corin. vij. Si dormierit. vir eius, liberata est a lege. Cui vult nubat tãtũ in domino. ¶ Secunda propositio. Si resuscitatur coniunx mortuus, nõ est prĩori matrimonialis vinculo ligatus, ex tam dictis. Probatur: quia obligatio semel extincta non reuiuiscit. Nec obstat illud quod dicitur Hebr. xj. Acceperũt mulieres de resurrectione mortuos suos. Quẽ textũ aliqui male intelligentes dicebant viros recipere suas vxores resuscitatas & ecõtra. Vnde volebãt prius matrimonium nõ fuisse extinctũ: & ita ad huc eos manere obligatos, contra Apostolũ ad Roma. vij. &. j. Corin. vij. Sed intelligitur textus ille, mulieres matres acceperunt de resurrectione id est resuscitatiõe facta per deum ad preces Helię & Helisei mortuos suos: filios resuscitatos: sicut Sunamitis, quę filium suũ ab Helisẽo resuscitatum, & mulier Sarreptana quę filium suum ab Helia resuscitatum accepit. iiij. Regũ. iiij. quo ad primum. &. iij. Reg. xvij. quo ad secundum. Nec est simile de quibusdam sacramentis. characterẽ imprimẽtibus quę nunq̃ iterantur, cum character indelebiliter manet in anima. Vnde baptismat⁹, confirmatus, ordinatus, non rebaptizatur, nec reconfirmatur, etiam post mortem si resuscitatur. Secus de alijs sacramẽtis iterabilibus quę nõ imprimũt characterẽ. Vnde posset resuscitat⁹ priori cõiugi, si ad huc liber ẽ, nõ veteri sed nouo cõsensu copulari matrimonialiter. Per hoc secũdũ Palu. resuscitatus non fit bigamus: nisi tẽpore mortis alteri fuisset copulata, & ab eo cognita. Q̃z si sic: non potest tali viuente redire ad virum priorem qui olim fuit vir eius. ¶ Tertia propositio. Sicut coniunx resuscitatus liberatus est a seruitute personali per mortẽ naturalem: ita religiosus resuscitatus non tenetur iterato ingredi eam quã olim deuouit religionem. Probatur a simili: quia vtrobiq; est seruitus personalis, quę debetur a persona personę, tã in matrimonio q̃ religione. Vnde sicut seruitus quę debetur tantum personę: vt vsufructus extinguitur morte tam debentis q̃ habentis: seruo enim cui vsufructus legatus est mortuo, vel etiam mortuo fructuario, extinguit̃ vsufructus: Ita in proposito. Est enim seruitus personalis esse sic obligatum coniugi vel religioni: ideo extinguitur per mortem naturalem. Sic si curatus & episcopus resuscitãtur, manent qui dẽ sacerdotes, sed non manent sponsi huiusmodi ecclesię: sine noua electione. Illa enĩ matrimonia siue carnalia siue spiritualia non manent nisi ad vitam alterius. Ita ꝙ quocũq; illorũ mortuo, alter liberatus est. Sed contra: ergo cum religiosus profitetur in manus prelati sui: eo defuncto liberatus est a religione: sicut vxor a lege viri eo mortuo, secundũ Apostolum. Respondetur negando cõsequentiã. Nec est per oĩa simile in matrimonio spirituali & carnali. De carnali loquitur Apostolus ad Roma. vij. &. j. Corin. vij. Illa enĩ translatio corporalis nõ fit nisi ad vitam corporalem alterius: qua extincta, obligatio quę fuit cõditionalis, vt do si des, vel do vt des, similiter extincta est. In spirituali vero homo se ꝑpetuo deuouet deo, qui semper manet. Et esto ꝙ etiam sese deuoueat religioni determinatę, puta a prece se, & illa prorsus destructa iam nõ teneatur ad eã quia mortua est, & non nisi illi precise & determinate se deuouit deo: Attamẽ secus est si in genere vouit religionem, & in cõmuni: licet proposuerit & intenderit in animo: velle hanc ingredi. Tũc enim vna destructa tenetur petere aliam. Vel si refutatur in vna, tenetur adhuc quęrere aliam. Sicut qui promisit dare hominem: licet non intenderit emere alienum, sed dare suum precise: si su⁹ mortuus est, adhuc tenetur dare hominem alĩũ: quicũq; sit ille. Patet ergo ꝙ nõ est omnino simile. Sed quid de bonis alicuius mortui resuscitati, vel si intestatus mortuus est, cuius erunt? Respõdet Palu. Si Lazarus testatus decessit, resuscitatus recuperat sua, quia in donatione causa mortis plus se q̃ alium cui donat vult habere. Vnde intelligitur tacita conditio: Si moriatur cum effectu ad hanc vitam nõ resuscitandus. Item si intestatus decedit: adhuc ipsemet est sibi magis vnũ q̃ quicunq; alius. Vnde cum seruitus realis respiciens res & possessiones manet: videtur ꝙ resuscitat⁹ debet habere quicquid prius habuit rerũ & possessionũ. ¶ Septimum dubiũ. An matrimoL nij vinculum solui posset per religionis ingressũ nedum ratum: sed etiam consummatũ. Ad hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

est prima propositio. Matrimonium cōsummatum & fidelium, non potest solui quantū ad vinculum, nisi per mortem naturalem alterius coniugum, secus quo ad thorum. Probatur. quia iā facti sunt vna caro & veluti vnum corpus. Et. j. Corin. vij. Mulier alligata est legi q̄diu vtuit vir eius. & Roma. vij. Quo ad thorum solui potest. Primo quādo alter cōiugū post matrimonij consummationē fornicat. In hoc enim casu innocēs etiam inuito fornicante potest religionem ingredi, nisi postea eū sibi reconciliauerit, vt Theberga Lotharij, per debiti exactionē vel redditionem. xxvij. q. ij. Matt. v. & Mar. x. Qui dimiserit vxorem suam excepta fornicatiōe facit eam mœchari. Dicunt hic aliqui. cum constat coniugi de fornicatione alterius, potest ipsum dimittere quo ad thorum, & debitum negare auctoritate propria, secus de cohabitatione. Alij q̄ non licet quē spoliare iure suo auctoritate ppria. infra. q. iij. & distin. xxxv. Paul⁹ simplex (de quo i vitis patrū) videns vxorem suā cōcumbentē cum alio mœstus abiuit & in eremū se recepit. Et beatus Theonas post q̄ vxorem vt secum religionem dimisse coniugali cōmercio intraret hortat⁹ fuisset, ipsa non acquieuit sed contradicente ad eremiticā castimoniā se recepit: tametsi ipsa non fuerit fornicata. Et intātū profecit in vitę sanctitate, q̄ Ioanne & Helia decedētibus Theonā singuli prędecessorem priorem sanctorum patrum in diaconię dispēsatiōe. Ita refert Cassianus Collā. xxj. capit. viij. ix. & x. Verum hec sanctorum facta potius admiranda sunt q̄ imitanda. Non em̄ pmittitur stāte lege q̄ vn⁹ cōiugum post matrimonij cōsummationē alio inuito & extra fornicationis casum religionē ingrediatur. Nul⁹ em̄ potest de alieno facere oblationem deo. Vnde cū per matrimonij cōsummationē corp⁹ viri factū sit mulieris, exigit iustitia vt quod alterius est eo nolente nō alienetur cū sui prędicio. Nemo em̄ spoliandus est re sua. Ad hoc. j. Corin. vij. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex consensu vt vacetis orationi. Si non licet alteri se subtrahere ab alio nisi ex consensu ad vacandum orationi: ergo longe minus per religionis ingressum, qui oīno statui coniugali repugnat. Secūdo. de cōmuni consensu cōiugū potest matrimonio cōsummato alter religionem intrare, si & alter statum mutet. Q̄z si de licentia superioris ei concessum fuerit manere in seculo eo q̄ non est suspect⁹ de incōtinentia, quia senex: tenetur tamē continentiam promittere. cap. Cum sis. de cōuersi. coniuga. & cap. Vxoratus. Ratio in cap. Ad apostolicam. Cum em̄ per copulā carnalem effecti sunt vna caro, & vna pars nō potest cōuerti altera manente in seculo: non est vnus cōiugum recipiendus ad regularem obseruantiam nisi & reliquus perpetuam pmittat continentiam: aut sine suspitione incontinentię possit in seculo remanere. Et hic est casus tertius: secundū Palu. Nec si alter alterum visitat, debent exactū reddere debitum, vt fecit episcopus Lugdunensis Genebaldus visitās vxorē suā monialē, ex qua suscepit filiū quē vocauit Latronē. Hūc episcopum cum sanctus Remigi⁹ propter peccatū suspendisset posterius peracta pœnitentia pristinę restituit dignitati: secundum Anto. parte. iij. titu. j. capitu. xxj. Quartus casus est cum alter coniugum ante matrimonij cōsummationē vult cęlibem in claustro vitā ducere: etiā inuito alio. Hoc em̄ permittitur ei: qa cum nondum sunt vna caro effecti, potest vnus ad deum transire, & alter in seculo manere. ca. Verum. de conuersi. coniuga. Nec statim tenetur ad debiti redditionem post cōtractū de presenti: sed datur ei tempus duorum mēsium. Primo vt interim possit deliberare si velit religionem intrare. Secundo vt prępararētur necessaria ad solēnitatē nuptiarum. Tertio: ne vilem habeat maritus datam, quā nō suspirauit dilatam. Ita tenet Sanct. Tho. q. j. arti. iij. quęstiū. ij. Facit cap. Scripsit nobis. §. ecce. xxvij. q. ij. vbi ponuntur exempla sanctorū Macharij, & Alexij: qui ante matrimonij consummationē religionem petierunt. ¶ Secūda propositio. Omnibus casibus quibus post cōsummatū matrimonium licitum est coniugi religionem intrare, etiam licitum est ad sacros ordines & ad episcopatum promoueri. cap. Sane. de conuersi. coniuga. Exemplum de beato Hilario qui existens episcopus filiam habuit & vxorem Item de beato Seuero episcopo Rauēnēsi: qui & in specie columbæ per spūs sancti vocationem ad episcopatū assumptus fuit, cum prius esset laicus. Dicitur notanter matrimoniū cōsummatum: quia secus est de matrimonio rato non consummato, vt infra. ¶ Tertia ppositio. In casib⁹ in quibus non licet coniugi post matrimonij cōsummationē religionem intrare, etiā nō licet ordines sacros recipere: sed talis sic ordinat⁹, etsi character em̄ susciperet, esset tamē ab officio suspensus. ¶ Sed q̄d de matrimonio cōsummato violenter: puta cū vir vxorem anhelantē ad religionem ante copulam violenter opprimit & cognoscit? Respōdet Hostien. talis sic opprimēdo suā iniuite, peccat. Non enim potest debitum tūc extorquere sed petere: nec illa tunc tenetur reddere, sed habet spatium duorum mensium post contractum. capit. Ex publico. de conuersi. contug. Et in hoc casu secundum Palu. melior est conditio fatui q̄ periti. Vnde talis mulier tenetur cum viro manere, nec potest eo nolente religionem intrare, cum iam facti sunt vna caro, nisi & vir simi-

liter ingrediatur: aut nō susspectus de incontinentia in seculo manens cōtinētiā pmittat, vt supra.

M ¶ Octauum dubium: Vtrū quādocūq; alter coniugum ciusliter moritur per religionis ingressum licitum sit alteri alibi cōtrahere. Respōdetur post iā dicta q̄ nō. Fallit em̄ in quinq; casibus. ¶ Primus: cū matrimoniū prius fuit spōte cōsummatum. Sic em̄ vsq; in mortem naturalem manent vna caro: & manet vinculū q̄diu viuunt. Dato etiam q̄ fornicatio interuenerit causa diuortij.

¶ Secūdus: cū ante matrimonij consummationem manēs in seculo votū emittit castitatis suo coniuge iam profitente. Et hic est solus casus: secundū Palu. in quo votum simplex dirimit post contractum: non ratione sui, sed annexi. Cum enim vterq; coniugū iam vouit castitatem: vnus solenniter in religione, alter non solenniter in seculo, manet vinculum animorum inter eos ac si vterq; religionem intraret. Tunc ergo ratione ligaminis non ratione voti impeditur contrahere: sed illud ligamen non esset, si votum non esset. hęc ille. ¶ Corollarie sequit. Si alter profiteā pri⁹ q̄ alter continentiam vouerit, nō subest tale ligamen. Et sic non prohibetur alibi cōtrahere. cap. Ex parte tua. §. Nos autem. de conuersi. cōiuga.

¶ Tertius casus, quando coniunx qui se recepit ad religionem nondū professus est tacite vel expresse. Adhuc em̄ manet vinculum, cū sola professio non habitus facit monachū. ¶ Quartus: quādo fecit professionē, nō de iure, sed de facto tantum. ¶ Quintus, quādo alius intrauit matrimonio violenter consummato. Tunc enim manet ligamē propter carnis cōmixtionē: qua facti sunt vna caro: et quia professio non est de iure.

N ¶ Nonum dubium: quando & in quo casu tenetur cōiunx religionem ingressus exire ad petitionem vel requisitionē alterius coniugis. Quando denicq; potest inibi manere. Et similiter quando sic reuocatus potest vel non potest debitum reddere vel exigere. Dicendū: quandocūq; cōiunx illicite intrauit monasteriū, vt supra, tenetur egredi ad alterius requisitionem etiam professus. Exēplum de illicito ingressu cum innoxi⁹ prohibuit, non consensit, vel ingressum ignorauit, et sic nō approbauit: vel fragilis consensit: ita q̄ alter tūc in eius prędicium nec vouere, nec profiteri debuit. Vel si annos habuit, tñ re integra pœnituit: ante scilicet professionem. Tunc enim exire tenetur. Si autem licite ingressus est accedente cōsensu & auctoritate quorum interest, nō tenetur egredi, nisi in casu quando re integra cōiunx datam licētiam retractauit. Si illicite ingressus est, sed alter non repetit, nec requirit eum, iam eius ingressus ratificādo confirmatur: & egredi nō tenetur. Quādoq; vero libet est ad manendum vel exeū dum, quando scilicet nullo voto astrictus est religioni, nec tacite, nec expresse, nec vxor eū requirit. Aut si repetit eum, tamē prius fornicata fuit notorie, vel etiam post. Sed si ingressus emisit tā tum votum simplex non solenne: aut si emisit solēne, non tamen prout fieri deberet: puta infra tempus probationis, aut in manus illorum quorum non interest: & sic solū de facto: & vxor nō repetit eū: non potest exire quo ad deum. Secus quo ad ecclesiam: maxime si votum illud nō potest probari. In quo casu non solum sic retinētes clericum inuitum & exire volētem sunt excōmunicati: secundū Palu. sed etiam manum injicientes, qđ plus est, immo vestes seculares in quibus exire posset sibi cum effectu negātes. Possent tamen eum bonis suasionibus retinere citra vim & violentiam. ¶ Sed quid de debiti redditione vel exactione? Respondetur, quādo illicite egressus est post professionē in casibus dictis vxore sciente & consentiēte in eius professionem, nō potest reddere debitum nec exigere: quia tunc seruitutem remisit. sicut dominus qui scienter seruū permittit ordinari aut pfiteri, & nō prohibet nec reclamat. Videtur enim tacite consentire & interpretatiue. Dicit notāter Illicite, propter votum rite solennizatum, vt dictum est. Si vero liber egressus est nullo astrict⁹ voto, sicut nouitius tempore probationis priusq̄ profiteatur, liber exire potest in hoc casu & petere & reddere debitū potest. Si autē de consensu ipsius de cuius incōtinētia timor fuit votum simplex emisit, in hoc casu sibi ipsi & non alteri prędicauit: potest ergo tunc reddere, sed non exigere debitum. Et licet in cęteris casibus potest cōiunx secularis cōuersum licite petere siue ante siue post professionem: nō tamen licitum est ei eum manu violēta de claustro rapere. Nec obstat de raptoribus cap. Cum causa. quia narrat q̄ rapuit, sed nō dicit q̄ licuit: qa iam est in quasi possessione monasterij: ideo monasterium non est spoliandum. ¶ Decimum dubium. An sacri ordinis susceptio dirimat matrimonium ratum sicut mors ciuilis aut naturalis. Ad hoc respondet extrauagans Ioannis. xxij. alias Cle. vj. Antiquæ concertationi finem cupientes imponere ac animarū periculis exinde prouenientibus salubriter puidere, de fratrum nostrorum consilio presenti declaramus edicto: q̄ licet votum solennizatū per sacri ordinis susceptionem quantū ad iam cōtractum matrimonium impediendum, & ad dirimendū si post cōtractum fuerit, secundum statuta canonū sit efficax reputandum: ad dirimendum tamen matrimoniū pri⁹ contractum etiam si carnis copula non fuerit cō summatū: cum nec iure diuino nec per sacros reperiatur canones hoc statutum: inualidum est cē

Universidad de Deusto
Biblioteca

sendum:auctoritate Apostolica districtius inhibemus,ne quispiam durante matrimonio non dum etiã consummato aliquẽ de sacris ordinib⁹ presumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit cõuenire. Q; si secusa quoq; attentatum fuerit,ordinamus q; nec matrimonio dissoluto in sic suscepto ordine ministrare,nec ad superiores prouehi,nec ad aliquod beneficium vel officium ecclesiasticũ valeat promouere: nisi aliquã de religionibus approbatis, quarũ professio ad castitatis custodiam: temporaliũ abdicationem: & sui superioris obedientiã suos pfessores astringat,ipsum ante contigerit ingredi, & eius regulã tacite vel expresse pfiteri. Quo casu dicæcsanus super premissis & singulis p̃missoꝝ cũ eo dispẽsare valeat:nisi sit aliud canonicũ quod obsistat. Ad ingressum autem huiusmodi sic ordinatũ si matrimonium cõsummatum nõ fuerit, per dicæcesanum firmiter moneri precipimus & induci. Q̃d si forsan renuerit adimplere: si sponsa eius institerit,per censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimoniũ consummare. Hanc extrauagantem allegat Durañ. distin. xxvij. quæstio. ij.

Quæstio Tertia.

A Ertio quæritur: Vtrũ omnis contrahẽs cum duabus vel successiue vel simul tempore de iure vel de facto, & eas carnaliter cognoscens sit irregularis & bigamus.

¶Quantum ad articulum primum, Notandum secundũ Gofredũ in Summa,titul.de bigamis. Bigamia est defectus ex secundis nuptijs prouenies. Hãc impugnat Hostiẽs.& ponit aliam notificationem. Dicitur enim bigamus:quia bini cõtugij vir. Hinc nũ q̃ est bigamia vera,nisi ex binis veris,& interpretatiua, nisi ex interpretatiuis cõiugijs. Semper ergo requirũtur duo vera vel interpretatiua matrimonia consummata carnali copula,vt sit bigamia. Quod est contra Magistrũ in textu dicentẽ solum consensum de presenti sufficere ad irregularitatem.cap. Debitum.de bigamia. Vnde cõcubinarius seu fornicarius cum vna vel pluribus sit in sacris siue non,siue sit regularis siue secularis,ex hoc non efficitur bigamus.ca. Quia circa.eo.titu. Non vere:quia non est matrimonium verum. Nec interpretatiue: quia ibi non est matrimoniũ interpretatiuũ. ¶Corollarie sequitur. Accipiens virginẽ,quã non cognoscit,& ea mortua accipiens secundã & eam cognoscens vel econtra,non efficitur ex hoc bigamus. Sic ducẽs mulierem virginem alteri desponsatam,ab eo tamẽ non cognitam propter sponsi mortem, nõ est bigam⁹. Angel⁹ in sum. verbo Bigamia.§.iij. Nec obstat Canõ.xxvij.q.j. Quotquot virginitatem pollicitam violant,cũ bigamis computãtur. quia ille canõ loquitur de professis: qui post professionem contrahũt de facto,& cõtra iuris prohibitionem. Illi enim inter bigamos haberi debent, vt ibi dicitur. Hic enim duo interueniunt matrimonia consummata: vnum spirituale: aliud carnale. cõtra iuris dispositionem: & ita non verũ. Et dicitur ab aliquibus bigamia similitudinaria: ab alijs interpretatiua,sed nõ proprie dicta. ¶Secundo notandũ q; aliqui duplicẽ,aliqui tripliciẽ ponunt bigamiam: scilicet veram & interpretatiuam: seu veram,similitudinariã,& interpretatiuam. Bigamia vera & proprie dicta contrahitur cũ quis succesiue duas vxores legitimas in matrimonio cõsummato per copulã carnalem habet:ita q; vtrãq; carnaliter cognouit. cap. Debitũ. de bigamia. Item. xxvj. dist. cap. Deinde. & capit. Acutus. & xxviij.q.vlti. vbi est casus de quodã qui mulierem ab alio ductam nõ tamẽ cognitã duxit vxorem. Hic enim non repellitur ab ordine: quia nõ diuisit carnem suam in plures. Et ita non deest in hoc casu significatio sacramenti,propter cui⁹ defectũ bigamus(vt habet cõmunis opinio.j. Timo.iij.)repellitur ab ordine. ¶Bigamia interpretatiua cõtrahitur primo(vt multi dicũt) cũ quis cõtrahit & matrimoniũ cõsummat per copulam cum corrupta:ab alio cognita, secũdũ Gofre. siue fuerit corrupta in matrimonio siue vago coitu:siue seminauerit siue nõ:siue vir hoc sciat siue ignoret:siue etiam illa corrupta sit repudiata iuste,vt in adulterio: siue iniuste ex odio. Ita tamẽ q; sit cognita, & a primo, & ab illo secundo, de quo nunc sermo. Alias secus. Et nõ venit hic nomine corrupta omnis vidua: quia non vidua ad huc virgo,& ita incorrupta. Requirunt ergo tria ad casum istum: scilicet matrimoniũ verum vel presumptũ. Et secundũ hoc intelligitur istud cũ dicitur. Cum quis contrahit de iure vel de facto. Secundo, q; sit ab alio carnaliter cognita. Tertio q; sit cognita a marito scdo. ¶Corollariũ. Mariti⁹ viduę virginis nõ est bigamus. ¶Secũdo contrahitur cũ quis suam vxorem propter adulterium dimissam sibi reconciliat & carnaliter cognoscit debitum reddẽdo: Forte ad ecclesię præceptum,vt multi volunt:dato etiam q; ipse primum defloraverit eam & non alius. Esto deniq; q; nesciat eã esse adulterã. vt refert Angelus vbi supra. Secus si reconciliat sibi adulteram nõ quo ad thorum:sed solum quo ad domum: quia cũ sine carnali copula nunq̃ cõtrahitur bigamia, si non cõmiscetur adulterę siue scitę tali siue nõ scitæ, non fit bigamus ex illa recõciliatione quo ad

cohabitationem tantũ. Item si quis compellitur per ecclesiæ præceptũ reddere debitũ vxori quã ipse nouit adulteram:sed probare non potest:efficitur bigamus. Attamen si iudex hoc sciret(vt quidã volunt) nõ compelleret ad redditionẽ debiti. Immo videt q; si maritus accusat vxorẽ de adulterio,& pendente accusatione illa petat debitum,tenetur reddere debitum: quia vxor nõ debet priuari possessione sui corporis vsq; ad sententiam,& ita non euadet bigamiam. An autem tenetur obedire iudici de reddendo debitũ vxori adulterę quã scit talẽ,licet nõ possit probare: Respondet Palu.q; nõ. Gofre. tenet cõtrariũ,cũ nõ dum diuortiatus est ab ea per sententiã:licet ei p hoc paretur prejudicium bigamię, q; non potest ad ordines promoueri. Et in hoc casu secũdum eundem plus meretur luxuria castitate, fumẽdo nomẽ luxuria pro cõmixtione coniugali. ¶Bigamia similitudinaria,contrahitur quatuor modis. Primo cum aliquis professus post solenne votum vel ordinis sacri vel religionis contrahit de facto,cum de iure nõ possit, cum vnica & virgine, & eam deflorat. xxvij. quęstio.j.cap. Quot quot. de bigamis.cap. A nobis. Dicitur autẽ cõtractus ille de facto qui non est de iure:& in quo non sunt,sed solum apparent omnia illa q̃ sunt de substantia veri contractus. Secundo, cum quis diuersis temporibus plures habuit vxores, vnam de iure,aliam de facto tantũ:& ambas cognouit carnaliter.capit. Nuper. de bigamis. Tertio,si quis eodem tempore simul habet duas & eas cognoscit,vel ambas de facto,vel vnam de iure,& aliam de facto: ita tamen q; omnes carnaliter cognoscat.capi. Nuper. vbi supra. vt quando cum vtraq; est impedimentum dirimens. aut cum simul vtrãq; accipit. vt si dicat,accipio vos duas in meas vxores & quãlibet in solidũ. Tunc enim neutram accipit: quia qua ratione illam,& istam accipit:& sic nullam. Et secũdum Palu. nõ sufficit hic conatus, sed requiritur q; ambas cũ effectu cognoscat. Quarto,si existens in sacris ordinibus mortua vxore prima contrahit cum secunda,vel si contrahit cum corrupta de facto, cum de iure non possit:quia est in sactis constitutus.cap. A nobis.eodem titu. & eã cognoscit.capi. Nuper, vt supra,secundum Panormita. Sed ille modus includitur in primo bigamię similitudinarię. Et non est curę in predictis casibus: si habens duas cognoscit vnam ante baptismum,& aliam post,siue ambas ante baptismum:quia baptismus tale impedimentum quod sępe sine peccato prouenit,non tollit. xxvj.distinct.cap. Acutius. Et si dicit esse pœna,nõ iñ puenit ex culpa.

B ¶Quantum ad articulum secundũ est conclusio respõsalis. Omnis contrahens vel successiue vel simul tempore cum duabus, siue de iure,siue de facto,& eas carnaliter cognoscẽs, est bigamus vere dicendus. Patet conclusio ex notatis. ¶Et dicitur primum contrahens. Requiritur enim ad bigamiam matrimonialis contractus verus vel interpretatiuus aut similitudinarius, vt supra. Hinc cognoscens plures extra matrimonium non efficitur per hoc bigamus, vt sacerdos fornicari⁹, vt supra notabili primo. Tamẽsi Chrysosto. super epistolã.j. ad Timo. & alij dicunt tales esse irregulares: cum non fuerint adhuc illæ constitutiones ecclesiæ: & nomina equiuocantur. Est enim bigamia defectus ex secundis nuptijs prouenies. Et licet vterq; carnem suam in plures diuiserit: hic tamen extra nuptias:hic in nuptijs. Nec illa coniunctio corporũ quæ est in fornicatione, hoc habet sacramentum quod coniunctio corporum in coniugio. Illa enim repræsentat & significat coniunctionem Christi cum ecclesia: non illa fornicaria. Debet autem ordinandus esse vnius vxoris vir,sicut Christus vnius est ecclesię sponsus, negatiue exponendo non plurium.j. ad Timo. iij. Et cum in bigamo sit defectus illius significationis seu sacramenti,quia non est in eo sacramẽtum vnitatis,cum diuisit carnem suam in plures ideo repellitur ab ordine ex ecclesię institutione. ¶Dicitur successiue: vt supra in casu primo veręq; bigamię. Dicuntur autem aliqui bigami interpretatiue,qui tamen in veritate nõ sunt bigami, licet quo ad quid iudicentur bigami. Sicut quando sacerdos vel in sacris constitutus contrahit cũ corrupta vel secunda vxore:talis incurrit pœnam bigamię, licet non sit vere bigamus. Non enim perdit priuilegium clericale,sed priuatur ordinis executiõe. Q; nõ sit vere bigamus pt⁹: qa hic non sunt duo matrimonia. Secundum enim nullum est:quia inhabilis est ad contrahendum cum iam est in sacris cõstitutus. Sed quia quantum in ipso fuit duo contraxit matrimonia & eam quam duxit cognouit,ecclesia reputat eum vt bigamum: quia infligit ei pœnam bigami. Non enim potest talis deinceps ad ordines promoueri: si nondum est sacerdos. Inhabilitatus enim est per ecclesiæ prohibitionem. Et licet aliud sit esse bigamum vel ciuem & haberi pro tali,tamen quando in actibus iuris aliquem esse talem depẽdet precise ex iuris dispositiõe,idem est reputari pro tali & esse talem. Si vero non dependet precise a iure,sic non est idem. Immo stat aliquem reputari pro tali & solum ficte esse talem sine veritate facti. Ita habet Panormitanus. cap. Nuper. vbi supra. Et sic parificantur verus & interpretatiuus bigamus quo ad pœnas biga-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mis debitas. Quidam vero interpretãtur esse bigami, licet nõ sint simpliciter & proprie bigami, vt contrahens cum corrupta. Hic non est simpliciter bigamus: quia non sunt hic duo matrimonia vera: tamẽ ecclesia iudicat eum esse bigamũ: quia est hic caro vnius in plures diuisa. Dicit, vel simul tpe, vt supra patuit: quia est interpretatiue vl similitudinarie bigam⁹, & sustinet pœnã bigami. Ponatur casus: aliquis defloravit virginẽ & postea duxit eam in vxorem: An sit bigamus: & ab ordine prohibitus. Dicũt quidam q; sic, eo q; duxit corruptam. Cõmunior opinio est in oppositum, quia non diuisit carnem suam in plures Vel duxit virginem, nõ ab alio cognitam. & hoc sufficit. Nec enim mulier illa, nec vir carnem suã in plures diuisit, quod cõtingit cum sumitur corrupta ab alio. Dicit, de iure vl de facto, vt supra. Dicitur, & eas carnaliter cognouit post cõtractũ matrimonialem de iure vel de facto. Requiritur enim carnalis cõmixtio cum effectu, & non solũ conatus: si debet incurri bigamia. Hinc si quis cõtrahit cũ vna, & nõ cognoscit eam propter mortem superuenientem: dehinc ducit aliam & virginem, quã cognoscit, vel ecõtra: quia non diuisit carnem in plures: bigamus non est. Sic ducẽs mulierem ab alio ductam, sed non cognitam. Si autem quis cognoscit virginem, & contrahit cũ ea: dehinc alius nesciẽte marito etiam cognoscit eam, & dehinc in matrimonij consummatiõe maritus ille tractat eã vt suam: ille vere est bigamus. xxxtiij. distin. Si cuius vxorem. & cap. sequẽ.

C ¶Quantum ad articulum tertium mouenda sunt dubia. ¶Primũ est de pœnis bigamię vel bigamorum. Et est prima & generalis q; nudati sunt priuilegio clericali. lib. vj. de bigamis. Hoc tamen secũdum Dominicum sup. vj. & Angelum in sum. intelligitur de constitutis in minoribus ordinibus: qui scilicet sunt in statu tali q; possunt ad seculũ reuerti, & ibi viuere vt laici, vt sunt acolyti, & nouitij non professi: secus de professis & in maioribus constitutis ordinib⁹ Hi enim non possunt ad seculum reuerti, & ideo licet sint priuati habilitate ordinum, nõ tamẽ priuilegio clericali. Quicunq; potest dimittere clericatum vel statum quo habet priuilegium clericale, si incidat in modos bigamię saltẽ dempto vltimo vbi quis post votum solenne ordinis sacri vel religionis contrahit, perdit priuilegium clericale, vt Acolytus, & non professus nouitius religiosus. Si vero est talis conditionis q; non potest statum illum dimittere & proiscere quo meretur priuilegium clericale: vt constitutus in sacris & professus: statu illo manente manet priuilegiũ donec degradatus tradat curię seculari. Per nullam ergo bigamiam perdit hoc priuilegium canonis, siue clericale: non tamen admittitur ad ordines vel ordinis executionẽ. Quod ergo dicitur in textu, Adiciendus est coercioni seculari: non potest referri ad eos qui sunt in ordine regulari vel sacro constituti, seu religionem approbatam professi. ¶Secunda pœna est: q; priuant cõsura clericali, vt supra pt3 in eadẽ decretali: quã tamen secundum Palu. possunt portare bigami religionem intrantes. In hoc enim statu etiã non ordinati habent cõsuram. Secus de susceptis ordinibus, qui amitti non possunt. Intelligitur ergo vt supra non de bigamia quę post ordinẽ sacrum vel religiosum cõtrahitur. ¶Tertia pœna est: phibiti sunt ab habitu clericali precise & quo vtuntur clerici, actum sui ordinis, aut cõsecrationis, aut benedictionis facturi, vt superpellicio, corona, dalmatica. Hinc non possunt legere epistolam secundum Palu. etiam sine habitu clericali. Qui vero habet vnicam & virginem, tenetur deferre coronam & habitum clericalem: alias perdit priuilegium clericale. de cle. coniug. lib. vj. Nõ q; debeat deferre superpellicium: immo nec tenetur, & potest coronam capitis tegere ne sit scãdalum vxori: sed hoc intelligitur de clerico coniugato, secundum morem ecclesię orientalis. Hi enim habent cum sacerdotio coniugium ante sacros ordines assumptum secundum licẽtiam ab Apostolo datam. vt dicit tex. xxviij. distin. cap. De his. iuxta finem. Nõ possunt grecitam in sacris constituti matrimonio copulari: sed ante perceptionẽ sacrorum & maiorũ ordinum. Ita enim determinauit sexta Synodus. Si quis eorũ qui ad clerũ accedũt voluerit nuptiali iure mulieri copulari: hoc ante ordinationem subdiaconatus faciat. dist. xxxij. cap. Si quis. Ad idem, cap. Nicena. dist. xxxj. ¶Quarta pœna: q; sunt oino citra dispensationẽ ab ordinũ susceptiõe prohibiti & suspensi. Si enim nõ potest vti antiqua corona vel ordine prius habito, multo minus põt nouam accipere: quia frustra acciperet, cum prohibitus est deferre. Nisi in religione, vbi multi non clerici habẽt coronã. Et si de facto ordinatur, accipit quidẽ characterẽ, sed non ordinis executionem. ¶Quinta. Nõ est capax alicuius beneficij ecclesiastici etiã regularis, secũdũ Palu. Talia enim non debenẽ laico sed clerico. Cũ enim bigamus indignus est omni ordine & clericatu, etiam indignus est beneficio quod datur ordinatis. Itẽ cũ beneficiũ datur ꝓpter officiũ: & indigñ⁹ est officio & ordine: ex cõsequẽti & bñficio: nõ solũ durãte mrimonio, sed etiã deinceps, donec mereat dispensationem. Vnde nec clericus qui cõtraxit cum vnica & virgine, interim ꝓmouetur. de cleri. cõiug. ca. ij. Plura de hoc scribunt doct. iuris.

D ¶Secundũ dubium. Vtrum ad contrahendum bigamiã in foro conscientię sufficiat matrimoniũ pręsumptum vel interpretatiũ in foro ecclesię. Exempli gratia: Aliquis cõtrahit spõsalia de futuro cũ secũda aut corrupta, & statim cognoscit eam, non maritali sed fornicario affectu: vel ponatur q; hoc fiat post susceptum ordinem. Si enim contraxisset de presenti, & subsecuta fuisset copula, fieret bigamus. An ita etiam sit de futuro: ita q; ille fiat bigam⁹ saltẽ interpretatiue quo ad pœnas tam enumeratas, respectu quarũ participantur verus & interpretatiuus bigamus. Respondetur. ex quo bigamia habet ortum ex statuto ecclesię, quę iudicat de patẽtibus, ideo ad cõtrahendum bigamiam in foro conscientię sufficit matrimoniũ in foro ecclesię. Vnde sicut in foro ecclesię iudicatur in casu prefato ꝑ matrimonio, ita & in eodem casu iudicatur in foro cõsciẽtię ꝑ bigamia. Est enim in casu illo præsumptio iuris, & de iure pro matrimonio. Immo secundũ Palu. quod apparet esse matrimoniũ in foro ecclesię, licet sit nullum, etiã iudicio ecclesiæ causat bigamiam: ergo multo magis illud quod ecclesia iudicat eẽ matrimoniũ, & vbi est presumptio fortis de matrimonio. Vnde cõcludit dicẽs. Qui sponsam secũdam de futuro vel corruptam aliquã vel post ordinem cognoscit siue fornicario siue maritali affectu, fit bigam⁹ pari modo ac si per verba de presenti cum ea contraxisset, & non solum per verba de futuro. ¶Sed contra illud. Aliquis contraxit delusorie tantum cum aliqua per verba de presenti, quę fuit ab alio corrupta, & eam cognouit non affectu maritali, sed illusorie: hic non incurrit bigamiam. Probatur. Sponsalia quę sunt nulla propter defectum cõsensus non causant publicę honestatis iustitiam, igitur a simili matrimonium quod nullum est propter defectum consensus, nõ causat bigamiam, etiã in casu quo causaret si teneret. Respondetur negando cõsequentiam: quia ecclesia (vnde hęc impedimenta habent ortum) ita iudicat de apparẽtibus sicut de existentibus, & idem est apud eam apparere & existere. Vnde cum dicitur, Spõsalia quæ sunt nulla propter &c. intelligitur quæ sunt euidenter nulla. sicut cum infans, furiosus, insanus, aut ratione carens contrahit: aut alius rationem habens sub certa conditione: quia tali nõ exante nihil est. Secus vbi nõ contrahitur conditionaliter: nec est defectus patẽs aut euidens. Sic si monachus vel diaconus scięs se non posse de iure contrahere, nihilominus vel clandestine vel in facie ecclesię contrahit de facto illusorie vt eam per noctem habere possit exprimendo verba cõtractus & consensus, huc de facto contrahẽdo bigamiam incurrit interpretatiue. Vnde bigamia incurritur quo ad iuris interpretationem per matrimonium de facto in omni casu quo incurreretur per matrimoniũ de iure: non propter defectum sacramenti, sed propter affectum intentionis opere subsecuto. ca. finali de bigamis. Cum eñ aliquis publice contrahit in facie ecclesiæ cũ secũda aut corrupta, ab omnibus iudicatur esse bigamus: quia presumunt singuli q; non subsit impedimentũ contractus, & q; contrahens memor sit salutis proprię. Vnde cum ecclesia quę bigamiam instituit, iudicat de patẽtibus, & idẽ est apud eam palam apparere & vere esse, videl secũdum Palu. q; omne tale matrimonium, quod existẽs verum causaret bigamiam, etiam causet nunc sic publice cõtractũ, licet sit omnino nullũ. Et talis bigamia potest dici similitudinaria aut ficta, seu interpretatiua, propter similitudinem ad bigamiam veram, aut interpretatiuam primaria interpretatiõe. ¶Corollarie sequitur. Omne matrimoniũ quod iudicatur tale secundũ forum ecclesię, aut quod cõtrahitur in facie ecclesię, sufficit ad bigamiam, licet sit de iure & in foro cõsciẽtię nullum: in eo casu in quo si esset verũ matrimoniũ vere sufficeret ad bigamiã. Immo quãdo q; matrimoniũ de facto, & cõtra iuris dispositionem causat bigamiam, vt in contrahẽte post votum solenne ordinis aut professionis: vbi nõ potest esse verũ matrimoniũ copula secuta. ¶Tertium dubium quęrit rationẽ prohibitionis ecclesię & bigamię: quare ecclesia voluit tales eẽ bigamos & ab ordine suspẽsos qui carnem suã diuiserũt in plures, & vbi sponsus nõ est vnus vni⁹, nec sponsa vnica vnici. capi. Debitum. de biga. Si enim hęc ratio ꝓcederet, pottus videretur. j. ad Timo. iij. q; is qui nunq; fuit coniugatus, & ita nec vnus vnius, nõ veniat ordinandus. Nõ enim fuit vnius vxoris vir. ¶Preterea. cum dicitur q; non debet carnẽ suam diuisisse in plures: de quo hoc intelligitur: an de viro tantũ, an de muliere? Si de viro tantũ: ergo masculus virgo cõtrahẽs cũ corrupta cum nõ diuisit carnem in plures, nõ esset bigamus, quod est cõtra dicta. Si de muliere tantum: ergo ordinatus aut professus contrahens cum virgine non esset bigamus cõtra prędicta, & cap. A nobis. eo. ti. Si de vtroq;, iterum nõ procedit contra dicta. ¶Preterea. nulla videt ratio quare maior requiritur castitas in mulere q; in viro. Corrupta enim nõ cõsecrat, sed cõcubinarius & fornicar⁹ ordinat. Et quare pot⁹ mrimonij cõmixtio q; coit⁹ fornicari⁹ inducit bigamiã: cũ primũ sine pctõ possit stare: sed nõ secundũ? ¶Ad primũ dicendũ suppositis rõnib⁹ sancto rũ patrũ, & his q; tãgunt ca. Debitũ. eo. tit. Ratio fuit dispositio Apostolica Pauli: quã expressit dicẽs, Oportet episcopũ esse vnius vxoris virũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod negatiue exponendum est: non plurium sic q̄ sit vnius vnicę, sicut Christus vnius sponsus vniuersalis ecclesiæ. Ratio huius pōt esse illa quā attendit ecclesia: sic alludēter ad dictum Apostoli statuendo. Cū alia sacramēta instituta sunt ad effectus & influxus aliquos percipiendos in ecclesia dei, sacrm ordinis institutū est ad aliquos actus hierarchicos exercēdos. Et ideo Dion. de ordine loquēs, ita de eo loquitur & ipsum distinguit vt ordinat ad actus hierarchicos: attribuens omnes tres episcopo, duos sacerdoti: tertium scilicet purgare, diacono. Ad hierarcham pertinet q̄ sit idoneus no. testamē. minister. ij. Corin. iij. Ad idoneitatem pertinet inter cętera q̄ nō sit in eo alicuius sacramenti inexistentis defectus & falsa significatio. Non q̄ singuli singula habeāt sacramenta formaliter. Non em̄ omnes ministri noui testamenti sunt in coniugio constituti. sed requiritur q̄ nō insit defectus sacramenti alicui⁹, siquod acceperūt. Cum autem sacramentū matrimonij inter cętera est magnum sacramentū, secundum Apostolum, immo maximū significatione in Christo & in ecclesia. ad Ephe. v. ideo requiritur in clericis ad sortem domini vocatis: si est vel fuit in eis, q̄ sit aut fuerit sine defectu. Est aūt defectus sacramenti illius in eo: quando eius significatio non est integra. Quod tunc fit quando diuisio carnis reperit in plures, siue in viro, siue in muliere, siue ex parte vtriusq̄. Vna em̄ est Christi sponsa electa, & Christus vnicus est vnicę (Despondi vos vni viro virginē castam exhibere Christo) quia vna est ecclesia ab Abel iusto vsq; ad vltimū electum qui in fine mūdi nasceť. Cum ergo quis caret illa significatiōe in suo matrimonio, hic est ihabilis ad ordinū susceptionē quia bigamus, & nō monogamus. & tūc defect⁹ ille, hoc est defectus significatiōis illius sacramēti habiti, facit eum bigamum ex ordinatione ecclesię. ¶ Ad aliud similiter patet de eo qui nunq̄ fuit in matrimonio: ibi non est defectus sacramēti, quia nullum est ibi sacramentū. Vnde illa locutio negatiue exponēda est. Vnius vxoris vir: nō multarum vere vel interpretatiue. ¶ Ad aliud dicendum. Idem est, siue vir, siue mulier carnē suā diuiserit in plures ad sensum premissum. Vtrobiq; em̄ defectus significationis est in sacramēto. Sed tamē diuersimode. Quia ex parte viri si debet dici carnem non diuisisse in plures, requiritur q̄ non duxerit secūdā vxorem & eā cognouerit. Nō autē requiritť q̄ ipse vir sit virgo, seu q̄ fuerit nō corrupta cū eā matrimonialiter cognouit. cuius ratio supra tacta est. Q̄ aūt virgines cōsecrantur, & corrupti ordinantur, ratio est secundū eundem. Velum enim integritatem significat vt ginalē. Si autem corrupta velaretur, falsa esset significatio. Sed in corrupto si ordinatur pōt esse vera significatio si fuit vnius vxoris vir ad sensum tactum. ¶ Quartum dubium: Quomodo F
tollitur bigamia: An per baptismū. Et q̄ sic videtur esse in Glos. super illo. j. ad Tim̄o. iij. Vnius vxoris vir. Et ad Titū primo. & est Hierony. Dixit enim vnius vxoris virum monogamū post baptismū. Si enim & ante cōiugem habuit quæ obierit, non ei imputatur, cui prorsus nouo, nec stupra, nec alia quę ante fuerūt, nunc obsunt. In oppositum est beatus Ambro. lib. j. offi. ca. vlti. & beatus Augu. vt habeť distin. xxvj. cap. Actius. & in glo. ad Titū, j. & xxviij. q. vlt. cap. Actius. vbi dicit Aug. Acuttus intelligunt: qui nec eum ordinandū esse censuerunt, qui ante baptismum habuerit vnā, & post baptismum alteram. In baptismo enim crimina abolentur, non fœderatio cōiugij dissoluit. Et infra. Sicut catechumina vitiata inter dei virgines consecrari nō potest: sic qui ante baptismum habuit vnam & post alteram, non nisi bigamus est reputandus. Ami sit em̄ quiddam, non ad vitę meritum, sed ad signaculi sacramentū. Itē Inno. Rufo, & Eusebio episcopis Macedonię multis argumētis probat talem bigamum reputari. Cum ergo baptismus non tollit cōiugia, sed culpas, & ex ipso cōiugio sequitur bigamia: igitur. Nec tenetur in hoc casu dictum Hierony. sanctissimi. Nec sequitur: baptismus tollit malus, scilicet culpam: igitur & minus. quia nō est ad hoc a Christo ordinatus. Nec tollit omnem pœnā nisi peccato debitam: qualis nō est irregularitas bigamię. Et si dicitur: ecclesia nō iudicat de his quę foris sunt: Verum est q̄diu foris manēt, secus cum intrauerint ecclesiā: quia tunc etiam iudicat de his quę foris habuerūt. Et ita in proposito, vt patet in conuersione infidelium. ¶ Huic dubio annectitur aliud. An scilicet tollatur aut tolli possit per dispensationem. Respondet Palude per hanc propositionem. Papa potest cum omni bigamo vero & interpretatiuo ad omnia totaliter & vniuersaliter dispensare ad oīnes ordines beneficia & dignitates: vt Lucius Papa cum Panormitano episcopo. Ita tenet Richardus, Sanct. Thom̄. Durand. quæstio. iiij. Probatur. Irregularitas annexa bigamię non est de iure diuino: nec de iure naturali: sed est de dispositione & ordinatione apostolica. Apostolus ecclesiam ordinando non videtur maiorem potestatem habuisse q̄ successor Petri nunc habeat. Et cum par parem ligare non potest: nec inferior ligare superiorem: potest Papa de plenitudine potestatis dispensare contra ordinationem apostolorū. dūmodo tamē vim non habeat ex lege diuina vel naturali, vt est dispositio in his q̄ fidei sunt: & quæ respiciunt sacramēti essentialia G
Nota de bigamo

a Christo ordinata & instituta. Cū ergo bigamū non ordinari sit ex ordinatiōe Apostolica: & nō est essentiale ordinis susceptioni vel subiecto q̄ sit nō bigamus: imprimitur enim ipsi character si ordinatur de facto: ergo licet Papa non possit facere ex bigamo non bigamum, potest tamen cū ipso dispensare, præceptū illud quo ad ipsum relaxando tunc & tollendo. Non enim minor est nunc auctoritas statuēdi, vel destituendi, vel Papę, vel ecclesię, q̄ tūc fuerit. Et si aliqui textus dicunt q̄ non licet dispensare cum bigamo, ly licet, exponitur vt nota difficultatis. non debet fieri sine causa vrgente. ¶ Corollariū. Bigamia nō tollitur per baptismum, sed per dispensationem Papæ totaliter & vniuersaliter: & episcopi particulariter in certis casibus. Vltima pars ostēditur. quia episcopus potest dispensare ad suscipiēdū & exequēdum ordines minores. qui cle. vel vo. cap. j. In illegitime natis. de filijs presbyterorum cap. j. lib. vj. In subdiaconatu in necessitate cum pauci inueniūtur ministri. in decretis. ca. Lector. Quando intrat religionem. qui cle. vel. vo. capitij. Q̄uis enim cum tali bigamo episcopus posset dispensare ad subdiaconatum, & sacerdotiū, tamen consuetudo habet oppositū. In bigamia vera & ꝓprie dicta, vel de marito vero corruptę. Quando est bigamus de facto, quę non contraheretur per matrimonium de iure, vt cum professus contrahit cum virgine. Item quādo bigamia est occulta: vt cum cognoscit suam quę in occulto adulterata est. Sed licet episcop⁹ sic possit dispensare quo ad oīm ordinum suceptionem cum bigamis religionem intrātibus vt tollatur vagādi materia, nō tamen quo ad dignitates suscipiēdas. Sic licet ordo dispēsetur in illegitimis quo ad omnes ordines, non tamen quo ad prelationes.

Distin. XXVIII.

Hic quæri debet: Vtrum consensus de futuro addito iuramento coniugium efficiat &c. In distinctione præcedenti Magister ostendit consensum signo aut verbo de ꝓsenti expressum efficere cōiugium. Quærit in hac distin. An consensus de futuro, iuramēto firmatus & signo ad extra declaratus faciat coniugum. Sic de consensu occulto, qui testibus probari non potest. Et de qua re debet esse cōsensus matrimonij causatiuus. Secundū hoc potest hius distin. tenor tribus complecti conclusionib⁹. ¶ Prima. consensus de futuro firmatus iuramēto, nō efficit matrimoniū, sed promittit aliquādo futurum. ¶ Secunda. cōsensus occultus verbo de ꝓsenti clandestine in parentū, testium, & sacerdotis benedictis absentia expressus legitimū facit coniugium, quantum ad sacramenti substātiam & virtutem, secus quo ad eius decorē & honestatem. ¶ Tertia. consensus qui matrimoniū efficit, non est consensus carnalis copulę, nec corporalis cohabitationis, sed cuiusdam coniugalis societatis. Has conclusiones Magister in litera declarat.

Quæstio Prima.

A
Circa distinctionem. xxviij. queritur Vtrum consensus in matrimonium verbo de futuro, palam in testium p̄sentia seu etiam clādestine exhibitus ac iuramento firmatus, sit matrimonij & cōiugij effectiuus. Supponē ex distin. præcedenti, quid est consensus. Quomodo consensus dicitur efficere matrimonium. Quō matrimoniū cōtrahitur cōsensu &c. Iā quęritur qualis debet esse ille consensus. ¶ Notandū primo. Sicut se habet promissio rei alicuius, & p̄missi satisfactio seu solutio, sic se habēt sponsalia de futuro & matrimonium de præsenti: & similiter consensus de futuro per quē contrahunť spōsalia, & cōsensus de ꝓsenti qui efficit matrimonium. Sicut enim ꝓmissio parit obligationē de lege naturę seruādā: solutio vero ꝓmissi liberat ab illa sponsione & promissione, quia dat vel complet illud quod promissum est: Sic sponsalia inducūt obligationē de velle cōtrahere matrimoniū cum aliquo, matrimonio vero cōtracto p verba de p̄ti satisfactū est despōsationi de futuro. Matrimoniū em̄ satisfacit ꝓmissioni de velle contrahere de futuro. Verum licet ꝓmissio sit seruāda de le. naturę: attn̄ ꝓmissio nō attingit ad cōtractū dationis, hoc est, ꝓmissio nō ē datio. Quā tūcūq; em̄ quis ꝓmittit etiā medio iuramento se velle quippiā dare alteri, tn̄ propter iuramentū ꝓmissio illa nō exit nec excedit firmitatē & latitudinē spōsaliū de futuro. Nec est datio. Nullus em̄ ꝓmittendo dat illud quod promittit: quia ꝓmissio respicit dationem aliqn̄ fiendā. Cū ergo spōsalia nō sunt nisi ꝓmissio & cōsensus de futuro, exp̄ssus certis signis scđm morē loci indicātib⁹ illā promissionē & sponsionē: Contractus vero matrimonij & consensus de ꝓsenti certis signis

qui promittit non dat

Universidad de Deusto
Biblioteca

exhibitus & declarat⁹,est datio potestatis corporum, vt supra:ergo sponsalia de futuro nō dant corporis potestatem,sed promittunt dationem, & ita nō inducunt de facto matrimoniū. Debent tamē promissa seruari. Et si quis promissum illi dat alteri, vere datum est de facto,cæteris paribꝰ & tenet datio. Nec potest dehinc cum dominiū transtulit in illum: datum ab eo repetere vel recipere, vt det priori cui spopondit se daturum: sed debet de impossibilitate reddendi pœnitere:quia non satisfecit suę promissioni. Est enim promissio dissolubilis de facto per dationem sequentē, licet de iure solui non debeat,sed demandari executioni. ¶ Corollarie sequitur. Sponsalia de futuro etiam iuramento firmata non inducunt vinculum indissolubile,de facto,sed de iure. Potest enim sponsus corpus suum de facto dare alteri, B licet peccet promissum non seruando. ¶ Secundo notandum. Magna est diuersitas in foro pœnitētiali & iudiciali pro matrimonio. In foro ēm conscientię & pœnitētiali statur confessioni vnⁱ pro se & contra se, & sic pro matrimonio & contra. Si enim mentitur,plus sibi est nocumento q̄ alij:quia peccat mortaliter. Facit enim mendaciū perniciosum. Secus in foro exteriori:quia ibi requiruntur testes plures,secūdum iuris dispositionem. Et licet veritas semper prędeat p̄sumptioni,etiam simpliciter,& in quolibet iudicio:si contingit veritatem ipsam ita patescere & notā esse, sicut patescit & notum est illud vnde oritur prę sumptio de facto aliquo: tamen sępenumero ecclesia iudicat pro matrimonio:vbi in foro cōsciētię nullum est matrimonium. In foro enim conscientię,secundū confessa:In foro ecclesię,secundum allegata & deducta proceditur. Cum enim ecclesię non constat de veritate facti, remittitur prę sumptioni. Exempli causa. Sponsus cognoscit sponsam post contractum sponsalium: non affectu maritali,vt suam legitimā,sed affectu fornicario:quia forte intendit cum alia cōtrahere de presenti:& non vult per actum illum coniugale debitum reddidisse:sed solum explere libidinem cū ea. Talis cum nunq̄ habuit cōsensum de presenti in eam: sine quo non potest esse matrimonium verum:non est eius legitimus maritus,propter defectum consensus matrimonialis. Cū autem ecclesia nō possit videre animū eius & intentionē cum actū illum exercet cum sponsa de futuro,presumit q̄ non vult mortaliter peccare: & q̄ cōuenerint animo cōsummādi id qđ in sponsalibus de futuro promiserunt,nec credit oppositum dicenti contra matrimoniū. Sic enim multi possent colludere,& dolose spōsas de futuro cognoscere: vt sic ad secunda vota possent transire. Talis presumptio etsi mutet iudicium: nō tamen rei veritatem, sed solum iudicium quod fit de rebus sic apparentibus. ¶ Tertio notandum. C Matrimoniū clādestinum dicitur esse illud quod non contrahitur secūdum cōsuetudinem patrię illius,nec coram amicis,parentibus, vicinis, aut testibus sufficientibus qui possunt de re ipsa testimoniū perhibere. Ita habet Angelꝰ in summa in ver. Clandestinum matrimoniū. Quidā dicūt Si matrimoniū sit cōtractum in facie ecclesię,nō potest ex alijs appellari matrimonium clandestinū. Ecclesia vero in ꝓposito dicit collectionē fidelium. Cōtrahens ergo secundū consuetudinē patrię corā aliqua testiū multitudine,non dicitur cōtrahere clandestine,sed in facie ecclesię. Et hoc dictum procedit,vbi nō est de consuetudine prę mittere bāna vel proclamationes aut edicta per presbyteros,q̄ personę illę velint matrimonium contrahere:& si quis nosćat impedimētum, tempore certo dicat &c. Sed si esset consuetudo prę mittere huiusmodi bāna,videtur esse necessariū, si matrimoniū debet esse nō clandestinū,q̄ præmittant. Alias dicetur clandestinum, vt videtur cap. Cum inhibitio. de clandesti. despon. Hinc dicit glo. super verbo Clādestina. Nō premissa denunciatione. ibidem. Cōcordat Hostien. in sum. qui etiā ponit plures modos matrimonij clandestini. Richar. ponit. iij. Quādo sine testibus. Aut quando nō seruātur solennitates debitę. Quādo sine denunciatione prędicta. Palude ponit sex. Primus quando sine testibus. Secūdus, quādo clādestine cōueniunt ante benedictionē nuptialē cū eam habere possent pro tempore & loco. Tertius quādo alibi cōtrahitur matrimoniū ab eo q̄ prius spōsalia cōtraxit cum prima:& illa nōdum sunt soluta auctoritate superioris. Quartꝰ, quādo ante pubertatem cōtrahitur matrimoniū sine causa iusta & licentia superioris contra prohibitionem quę fit de spōsa. impuberū. ca. ij. Quintus, q̄n fit cōtra interdictū speciale sibi factū, vtputa ꝓpter impedimentū repertū, vel gn̄ale, quia sunt ferię: aut speciale, quia lis pendet cū alia. Sextus, quādo omissis bānis, vbi nō est cōsuetudo in contrarium. De his inquit Palu. Vnusquisq; consuetudinē ecclesię, leges Apostolicas arbitretur.

¶ Quantum ad artículum secundū D cōclusio 1
est cōclusio prima. Cōtractus spōsaliū de futuro iuramēto aut testibus vallatus non per hoc exit, vel transcēdit firmitatē & latitudinē spōsalium, nec facit indissolubile vinculū. Patet ex notabili primo. Licet ēm afferat quēdam gradum firmitatis & quādam efficaciam,nō tamē mutat naturam pmissionis vel obligatiōis. ¶ Scđa conclusio. Cōtrahēs mr̄imoniū legitime cū scđa verbo de p̄nti post sponsalia etiā iurata de futuro cum cōclus. 2

prima, vere dat corporis sui potestatem secundę: nec potest cum prima, sed cum secunda coniugale debitum exercere. cap. j. de sponsa duorum. Patet conclusio ex dictis. Nec tenetur reuerti ad primam mortua secunda: quia actio semel extincta non reuiuiscit. Licet si contraxit post votum emissum,debet mortua vxore voto satisfacere. ¶ Tertia conclusio. Si sponsus & sponsa verbo de futuro sese carnaliter cognoscunt,non fornicario,sed maritali affectu,verum fit ibi matrimonium & indissolubile,non propter copulam, sed cōsensum nouum in foro dei & ecclesiæ. Hic ēm est nouus consensus interior tacitus vel expressus signo sufficienti declaratus. Sola enim copula non faceret matrimonium in foro conscientię,si non accederet nouus consensus partium hincinde per copulam sufficienter expressus. Et nihil talē cōsensum ita expresse idicat scđm Sā. Thom. sicut copula carnalis,nisi ex regione appareant signa fraudis vel doli. Ideo enim conuenerunt:quia id quod in sponsalibus se facturos promiserunt,tā in opus deducere volunt. Hinc vno & eodem actu fit matrimonij contractus & consummatio: licet matrimonium natura precedat consummationem. Et licet sit matrimoniū præsumptum in foro ecclesię:est tamē verum matrimonium in foro dei propter consensum de presenti nouum:sine quo ecclesia non posset facere matrimonium,sicut nec sine aqua baptismū. Nō ergo facit copula matrimonium sine consensu, sed iudicat consensum precessisse tanq̄ causam illius copulæ sine qua nō. Secūdum Durā. q. j. iudicat arguitiue. Et si vnus coniugum mendacium dicit: tamen alter quia habet ignorantiā inuincibilem excusat a peccato. Dolosus vero peccat & fornicatur. Exēplum de Iacob & Lya. Secundum Palu. non est verisimile q̄ Iacob nocte prima cognouerit Lyam. Cū enim a multis credatur in vtero fuisse sanctificatus, nō minus de eo q̄ Tobia præsumendū est q̄ triduo abstinuerit. Et sic mane cognito q̄ fuit Lya, nouo cōsensu eam accepit. Hinc dicitur. xxix. q. j. q̄ consensus subsequens facit eos coniuges. ¶ Dicit autē hic affectus maritalis,quando per illum actū velut per signum expressiuū cōsensus mutui & noui de presenti volunt & matrimonium contrahere & consummare. ¶ Quarta conclusio. Si vir & mulier post cōtracta sponsalia de futuro, sese cognoscunt carnaliter animo fornicario,præsumitur de matrimonio in foro ecclesię,etsi nullū sit in foro conscientię. Probatur. Hic enim deest cōsensus,sine quo nō fit matrimonium. Et cum ecclesia presumat q̄ non velint peccare mortaliter, sed promissa reddere,iudicat presumptiue ꝓ matrimonio. ¶ Quinta conclusio. Virginis raptor, deflorator,oppressor, vel seductor, vbi nulla prę cesserunt sponsalia,tenetur raptam, defloratam, oppressam,vel simulatorie seductam, gratis ducere,si id alias fieri potest legitime, vel dotare,nō Mosaica,sed Apostolica constitutione. Probat. de adulte. & stupro. capi. j. & ij. Et hoc est verum si pater virginis consenserit ad hoc q̄ habeat eā vxorē,& similiter si vtriusq̄ maris scilicet & fœminę consensus accesserit, vt habet glo. ibidem. Non tamen finaliter compellitur eam ducere:sed quia eam decepit punietur ad tempus in monasterio. cap. ij. ibidem in tex. & glos. ¶ Dicitur aūt constitutione Apostolica: quia iudicialia leg. vehodie non obligant,nisi per nouam constitutionem. & ideo constitutio in Exo. cap. xxij. ad hoc non stringit. ¶ Sexta cōclusio. Tenet clandesti- E nus matrimonij aut sponsalium contractus a personis ad contrahendum aptis & idoneis celebratus: tametsi sit iure prohibitus. De prohibitione habetur de clandesti. despon. cap. vltimo. Clandestina matrimonia penitus inhibemus, prohibentes ne quispiam sacerdos talibus interesse presumat. Et q̄ non solū matrimonia clandestina: sed etiam sponsalia prohibeātur: ibidem habetur in rubrica. Ratio autē quare ecclesia prohibuit, est quia vt in plurimum contrahentes dolent de cōtractu. Item negant quandoq; formidine pœnę consensum datum & contractum habitum & similia. Sed q̄ teneat contractus cæteris paribus habetur eodem titu. capit. ij. ¶ Septima conclusio. Licet propter quarūdam personarum ab ecclesia factā illegitimationem earūdem matrimonium sit vere nullum,& de iure & de facto: secus tamen est de personarum non illegitimarū alias, contractu clandestino. Prima pars patet. Secunda probatur. quia nō est de essentia, sed dūtaxat solennitate & decentia matrimonij q̄ nō fiat clādestine. Nec ecclesia clandestinum matrimoniū prohibēdo personas illegitimat,sed quę sunt cōtra honestatem decentiam & solennitatem sacramenti vult vitari ad precauendum pericula plurima. Sicut ēm in alijs sacramentis,ita & in illo q̄dam sunt de essentia sacramenti,quędam solum de solennitate. ¶ Octaua conclusio. Tametsi clādestine contrahens non euadit culpam regulariter:tamen secus fieri potest in certis casibus per ordinarij a Papa scitā, & toleratam seu dissimulatam dispensationem. Casus illos enumerat Palu. & Anton. ¶ Primo,cum magnates & principes contrahunt,& quandoq; nobiles. Tunc ēm frequenter banna penitus omittuntur,cum talia mr̄imonia alias late diuulganť:& non est timor de impedimento sicut in plebeis. Et si sunt. atiñ regulariter priⁿ auctoritate quorū itereſt tollunť. ¶ Scđo,cum ignobilis nobilem & magnatē val

Universidad de Deusto
Biblioteca

de pręcipuum ducit. ¶Tertio,cum diues pauperē. ¶Quarto,cum senex iuuenem. ¶Quinto,cum subest timor parentum post cōtractum. ¶Sexto,cum diu sic fuerunt,& hoc propter verecundiam. Dispensat autem in his casibus ordinarius de consuetudine per Papam scita & tolerata, cum tamē sit statutum generalis concilij q; solus Papa dispensat. ¶Illos casus reducit Palu.ad tres: in quibus bāna possunt occulte fieri similiter & benedictio. ¶Primus,cum nō subest timor de periculo. Tunc enim cessat huiusmodi bānorū causa. ¶Secūdus,quādo timetur de maiori malo futuro si non admittantur,q̄ sit ille cōtractus clandestinus propter inęqualitatem & distantiam magnā contrahentium. Forte em̄ amici magnatis humilem conditione submergerent pro liberatione magnatis,aut occidi facerēt, vel in exilium retrudi,vel falsos testes subordinarēt ad impediendum contractū. Secus post contractus consummationē:quia tūc toleratur. ¶Tertius, propter verecūdiam senum, aut diu cohabitantium. Inquirendū tñ est occulte,si opus est, de impedimento.quod si nō fuerit compertum, vel presumptum,possunt auctoritate superioris licentiari. Et cū secundū Palu.talia non veniunt in generali cōcessione quę fit pœnitētiarijs ordinariorū, si nō fuerint eis specialiter data & cōcessa,non habent.sicut & casus episcopales non cōtinentur in generali concessione.de pœ.& re.cap. ij.lib.vj.

F ¶Quantum ad articulum tertium est dubium primum. An cōsensus qui facit matrimoniū,sit consensus in carnalē copulā:de quo cōclusio tertia literalis. Q̄ nō, Augusti.capit.iij. de bo.con.cōtra Faust.lib.xxiij.cap.viij. & Magister in text. Q̄ sic,videt esse beat⁹ Hiero.xvij. q.j. Sunt quidā. Respondet Richar. San.Tho. & Bonauē.&c.in effectu.Consensus de presenti qui facit matrimoniū,est cōsensus in copulā coniugalem.Nomen vero Copula coniugalis,secūdum Aug.dicit solūmodo copulationē animorum:secūdum alios significat obligationē personarū cōiugalium de reddendo alteri corporis sui in ipsum translati vsum cōiugalem dū id ipsum ab eo legitime fuerit petitū. Q̄ si nomē copula cōiugalis sic accipiē:potest stare tota matrimonij essentia sine carnali cōmixtione. Talis em̄ cōmixtio carnis nō est de eētia matrimonij,vt diceē dist.xxx. de matrimonio virginis Marię. Et cū nō est de essentia matrimonij:nō requiriē ad matrimonij cōtractum cōsensus explicitus in ipsam carnalē cōmixtionē,sed in copulā cōiugalē. Q̄d nomē:secundū Aug.contra Faust.lib. xxiij.ca. viij.nihil aliud dicit nisi copulationē animorum. Hinc ait.Ioseph habuit Mariā coniugē continētem.Non concubitu,sed affectu.Non cōmixtione corporū, sed copulatione(q̄d est charius)animorū.hęc ille.Hoc dictum necessario intelligitur de copulatiōe cōiugali animorū.Quō alias saluā tur cōiugia senū,steriliū &c? Possunt enim cōtrahentes de consensu mutuo perpetuo cōtinere in vl'extra religionē, & sese certiores reddere de nū q̄ petendo debitū,& tamen inter eos est verū matrimoniū.Patet de cōiugio Marię & Ioseph.Potest etiam quis in copulā cōiugalē consentire nū q̄ cogitando de actu carnali,siue cōsummādo si ue nō.Exemplū de vouente castitatē:qui satisfacturus iuramēto de cōtractu matrimoniali, vere contrahit: dehinc ad religionem se recipit nolens actu absoluto vnq̄ cōmisceri cum ea.Et si dicit: Qui vult antecedens vult & cōsequens:vsus vero corporis ad actū carnis,est consequēs ad cōiugalem copulā: ergo volens cōiugalem copulam vult etiā carnalē copulam:Respondetur cōcedēdo ad sanum intellectum.Qui enim vult antecedens,vult & consequens eo modo & conditione quibus vult antecedens.Sed volens copulā cōiugalem & corporis sui translationem in alium ad actus coniugales dum ad id legitime requisitus fuerit:vult & actum carnalem implicite dum ad id legitime requisitus fuerit.Et ita nō vult absolute & simpliciter actum carnalem, nec cōsentit explicite in eū. Prēterea aliquis potest certior reddi q; alter nunq̄ vult vti corporis sui potestate ad actus cōiugales : potest etiā scire de se ipso q; simpliciter vult cedere iuri suo. Dicit Richar. q; cōsensus talis in translationem potestatis corporis sit de essentia matrimonij. Prēterea secundum prędicta,distin.xxvj.matrimonium in officium vt olim fuit præcepti,non est reuocatum, sed manet adhuc prēceptū & affirmatiuum, igitur castitatem vouentes implicite intendunt corporum suorum coniugalem translationem nisi de obligentur: aut nisi deus oppositū reuelet vel statuat.Et tamen per id non violatur eorum castitas.Hæc humili cum submissione dixerim,pudicitia virginis gloriosissima salua semper & illęsa. ¶Secūdum dubium est de matrimonio clandestino,& similiter de sponsalibus clandestinis: An sic clandestine contrahentes peccent: & sese statim cognoscentes. An deniq; pari lege prohibita sunt sponsalia clandestina sicut matrimonia clandestina.Et tertio:An scientes impedimentū contractus,& illud tempore proclamationis quę fit in ecclesijs non reuelantes peccent mortaliter.An deniq; prēuio mandato sacerdotis, q; dicant qui nouerunt impedimenta, incurrant excommunicationem. ¶Ad primam partem respondent doctores diuersimode. Palude dicit:

Quocūq; illorum modorum de quibus dictum est matrimoniū clandestinum contrahatur,culpa mortalis est ꝓpter inobedientiam. Et allegando Guiliel.subiūgit q; cognoscere suā ante benedictionē est mortale.Et loquitur vt videt saltem regulariter:nisi aliud habeat consuetudo patrię vel nobilium:vt supra:& de benedictione solenni, q̄ solet fieri ante ecclesiā in solēnizatione matrimonij. Ex quo sequit q; nolētes cōtinere,totiēs quotiens peccant, ante benedictionē quā cum habere possent contemnūt, & non accipiūt, cōmercio carnali operam dando.Et ideo non tenetur cōiūx reddere debitum ante benedictionem: præsertim cum eā habere cōmode posset. Durū est hoc dictū,saltem ex parte.Angelus in sum.ver.Clādestinū. dicit.Cū solus cū sola cōtrahit mortale peccatum esse videt.ar.c.Cū inhibitio.Ratio est,qa transgreditur præceptum ecclesię.Et forte quandoq; interuenit mādatum ordinarij. Sic enim cōtrahentes videntur sese cōmittere magno discrimini. ¶Et licet text⁹ cōcilij generalis in cap.præfato: Cū inhibitio, loquat de matrimonio dicēs. Clandestina coniugia penitus inhibemus (Cōiugia, matrimonia de presenti exponit Hostiē. in Sum.sunt em̄ nōia synonyma) Tñ mens concilij est secundū Hostiē.& Panor. & alios,q; idem sit de contractu sponsalium,quæ sunt q̄dam prę ambula ad matrimoniū : & ꝓhibito matrimonio videntur prohibita sponsalia.Ideo ne oriatur difficultas circa ordinationē & puisionē ecclesiæ:ne deniq; minus sufficiēter dicatur esse prouisum saluti animarū:extēditur illa prohibitio etiam ad sponsalia. ¶Sed tunc adhuc res pendet.Ex quo enim non sufficiēter clarum est quid sit matrimonium clandestinum: An.s.illud q̄d fit sine testib⁹ & sine præmissione denūciationis vel bānorū copulatiue:vel sine altero illorum: non videtur esse certū quis pœnas illas incurrit:de q̄bus loq̄t concilium generale in cap.Cum inhibitio. de clande. desponsa. Nam secundum Panor.vbi nō est cōsuetudo præmittere bāna:is non contrahit clandestine,qui coram multitudine contrahit secūdū morē patrię.supra notabili tertio.Cui alludit Prę positus super.iiij.Decreta.dicēs.In facie ecclesiæ contrahit qui publice in conspectu fidelium secūdum morē patriæ cōtrahit.eo.ti.& ca.Et alij quos refert Panor.Et secundum eundem doct.vbi est cōsuetudinis prēmittere bāna: dubium est an nō prēmittens incurrat pœnā,cum tamen alias in facie ecclesiæ contrahit:hoc est publice:eo q; pœna est imposita contra contrahentes clandestine(q̄d vtiq; nō facit contrahens corā multitudine nemine contradicente)& non contra non præmittētes bāna:licet Glos.oppositum teneat. Rationē annectit:quia sic citare volentes opponere, & impedimētum allegare est secūdū Hostiē. episcopi. Palu.dicit hoc esse curati siue curatoris:nisi synodo vel statuto synodali aliud statuatur.& ita habet cōmunis obseruantia.Cum ergo est officium sacerdotum, nō respicit quo ad pœnam copulā dos matrimonio.Videtur q; in hoc potissimū stādum sit moribus loci.Hinc nec terminus talismodi editi statut⁹ est in iure : sed relinquitur iudicis arbitrio:& quandoq; non præmittūtur bāna quo ad certas personas, vt supra. Angelus tenet q; cōtrahere coram duobus dūtaxat testibus subsistente causa rationabili,dūmodo statim sequitur tempore debito contractus publicatio, potest fieri sine peccato. Attēdere oportet ad cōsuetudinē patriæ, & ad statuta synodalia,& mādata episcoporum,quid disponant vel prēcipiant.Vbi autē debet fieri huiusmodi denūciatio & citatio, sunt opiniones:recurrendum est ad consuetudinē patrię,& ad ordinariorū statuta synodalia.Insup videtur aliquibus,q; cū secundum dispositionē cōcilij generalis cōdigna pœnitentia debet iniungi ijs qui etiam in gradu concesso præsumpserunt tali matrimonio copulari:quia minus peccare videntur cæteris paribus contrahentes clandestine spōsalia q̄ matrimoniū: ideo mitiori veniūt pœna plectendi.Nec releuat q; sic contrahere clandestine est cōtrauenire nō essentialibus huius sacramenti: sed ijs q̄ sunt de solēnitate: vt supra. Cōc'. vij.Nā cōtractus clandestinus est prohibit⁹ a generali concilio. ca. Cum inhibitio.vbi supra.igitur non licet contrauenire. ¶Ad tertiū respōdet Palu.art.v.q.ij.affirmatiue q; sic. Mortale em̄ est occultare veritatem etiā occultam et q̄ potest in necessitate prodesse,& recusat:dūmodo tamē sciat aliter q̄ per confessionem,etiam si sub secreto accepisset. Est enim iniusta promissio, vt inquit. Videtur hoc dictum fore intelligendum dū sufficiēter nouit veritatē, & dūmō reuelatio licite fieri potest pro opportunitate loci & temporis &c. et posito mandato superioris de reuelando veritatem,post bānorum vel denūciationis fieri solitę proclamationem. Et extenditur hoc etiam ad eos qui sunt alienę parochię secundū eundē:quia delinquit alienus parochianus vbi veritatē dicere omittit:& sic ratione delicti fortitur forum.

¶Sed dubiū est:an sciens impedimentum p cōfessionem,tenetur dicere.Et q; sic,videt de adul. & stupro.cap.Significasti.vbi habetur de quodā sacerdote qui dixit episcopo ecclesiam forepolutam,celando nomen presbyteri, qui cum alteri⁹ coniuge in ecclesia dormiuit & eam polluit. & hoc vt videt non nisi per confessionem habuit. Respōdetur negando q; habuit ex confessione sed ex dicto mulieris,quæ publice detexit hoc factum cuidam sacerdoti: dicens & se & sacerdotē

occultare veritatez est pcm

mg fessiōe sacto no tenet revelare

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc facinus fuisse confessos. Non ergo reuelauit nisi alias scitum extra confessionem. Hæc reuelatio nulli nocuit: quia nomen adulteri tacuit, sed p fuit, & ecclesię reconciliationem meruit. Si aũt dũtaxat per confessionem sciuisset, non fuisset reuelandum directe: nisi forte sine oĩi nota personarum apud ecclesię rectorem vel antistitẽ, efficere posset ecclesię pollutę reconciliationẽ secluso scãdalo. Verum in proposito hoc nõ satisfaceret. Si enim sciens per confessionem impedimẽtum, reuelaret ipsum tacito nomine, nihil prodesset: sed suspitionis causam generare posset, & scãdala nutrire: hic vero ecclesia poterat sentire cõmodũ, nõ scito noĩe peccantis. Si eñ noiaret personã, reuelaret cõfessionẽ. Cũ tñ secũdũ Gerson in floribus de pœnitẽtia: oia ad cõfessionẽ ptinẽtia, vt emenda iniũcta, & iterrogatiões factę, & cętera nõ inducentia ad malũ, sunt de cõfessionis secreto: Hinc
Nota
dicit eos peccare nisi ignorantia excuset, qui suã pœnitentiam, & quæ sacerdos eis dixit, passim dicunt: aut qui de talibus inquirunt. Videtur tamen aliis q̃ nisi sufficienter sciat veritatem super impedimẽto: ita q̃ posset probare per testes: & extra confessionem: nõ tenetur dicere: quia exponeret seipsum derisioni: nec alter tenetur suo dicto simplici credere. Aliis videtur q̃ si id est secretum ex forma, & celare secretum cõmissum fidei alterius est de lege naturali: hoc eñ rationabiliter vellet q̃ libet sibi fieri: & nisi sic, socialis & humanus conuictus prorsus periret: ergo nõ tenetur ipsum sic inquisitus dicere. ¶ Ad quartum videtur q̃ nõ: saluis nunc dictis. Obediẽdum quidẽ est ecclesiæ & mandatis superiorũ legitime impositis, sub bãno, sub peccato, seu sub excõmunicatione ferẽdę sententię, non latę itẽ rebelles. Ad hoc facit qđ dicitur in allegato cap. Cũ inhibitio. vbi & ponũtur pœnę horum qui clandestine contrahunt: aut sic
H contrahentibus intersunt &c. ¶ Tertium dubitũ: contra illud, Cõtractus clandestinus cæteris paribus valet. Nam contra hoc dicit. xxx. q. v. c. Alter. q̃ non sunt coniugia: sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicatiões potius q̃ legitima coniugia. Dicẽdũ. illud dictum Euaristi papę, qđ scribit episcopis Africę, nõ est sic intelligẽdum q̃ non sint coniugia legitima: dũmodo saltem alias assunt ea quæ ad substantiam cõtract9 matrimonij requirunt: sed quia non habent decorem & honestatẽ quã ecclesia vult in coniugio seruari. Vel aliter. Papa ibi loqtur de foro ecclesiæ: sic q̃ clandestinus consensus ecclesiæ non patet dum contractus non est in facie ecclesię celebrat9. Et cum ille consensus clandestinus quem nescit ecclesia, non efficit præsumptum matrimonium nec ecclesia præsumere potest nisi de facto exteriori: ideo concubitus talium personarum iudicatur ab ecclesia quasi illegitim9 & nefarius, cum p̃sonę illę contraxerunt non habita benedictione: aut secundũ morẽ patrię proclamatione solita, q̃bus tamen suffragatur consensus interior de p̃senti verbis aut signis designatus. Nec valet si dicatur: consensus etiam de præsenti inter consanguineos non facit matrimoniũ legitimũ inter eos propter ecclesię prohibitionem: ergo pariformiter in proposito consensus de præsenti contrahẽtium clandestine nõ facit matrimonium ex eadẽ causa: quia ecclesia etiam prohibuit. Ratio diuersitatis est: quia refert personas illegitimate, & a cõtractu solum prohibere: siquidem prohibendo cõsanguineos copulari adinuicem, simpliciter inhabilitat & illegitimat tales personas: vnde est impedimentum impediens, & dirimẽs post cõtractũ: non sic illegitimat personas clandestine contrahẽtes: sed solum prohibet: ideo eorum contract9 cæteris paribus tenet. xxx. q. v. ca. Si quis. §. His autem. vbi dicitur. Coniugia quæ clam contrahunt non negantur quidẽ esse cõiugia: nec iubẽtur dissolui si vtriusq̃ confessione probari poterũt: verũtamen prohibentur: quia mutata voluntate alterius eorum, alterius confessione fides iudici fieri non potest &c.

Quæstio. II.

Secundo quæritur circa hãc dist. de consensu conditionato: An scilicet sponsalia vel matrimonium possunt contrahi sub cõditione: seu an sicut reperiuntur despon
A satiões puræ & absolutę: sic reperiantur conditionatę: & hoc tam in contractu de præsenti q̃ futuro.

¶ Quantum ad articulum primum notandum post Gofre. Hostien. in sum. & alios. Conditio accipitur tripliciter. Est enim conditio status personæ cum aliquis est seruilis conditionis. de quo dist. xxxvj & de seruis nõ ordinã. ca. vlti. & xxxij. q. iiij. c. Liberi. Est & cõditio in reb9 Res eñ aliquę dicuntur seruitutem habere, & e regione quædam dicuntur liberæ. ff. & C. de seruit. per totum. Sic dicuntur esse seruitutes prædiorũ rusticorum. Est conditio promissionis vel alteri9 contractus: & notificatur a Gof. suspensio per cõditionis euentum: seu promissionis suspensio p coniunctionem cõditionalem. Secũdũ Hostien. est suspensiua promissio, cuius effectus cõfirmatio pẽdet ex futuro. Secũdũ Angelũ in Sum. in verb. Conditio. est futurus euentus in quẽ actus suspẽditur. Et hoc potest esse dupliciter: Aut q̃ respicit euentum futurum incertum quo ad actũ & diem, vt si Ioãnes cras venerit lecturus suã ordinariã: aut cum actus est certus: sed non dies: vt mors hominis. ¶ Secundo notandũ. Conditio quandoq̃ sumitur late, quandoq̃ latissime, quãdoq̃ proprie. Latissime comprehendit sub se modum. ca. ij. & ca. Verum. de cõditionibus appositis. Late comprehendit sub se conditiones de præsenti, vel p̃terito, & ita demõstrationes: quæ sunt quædam liquidatio, vel certificatio rei, quæ gerit ex aliquo præsenti vel p̃terito accidẽte: seu ex rei qualitate præsenti vel p̃terita. Tales enim nõ sunt proprie conditiones: quia non suspendunt actũ: sed indicant & insinuãt iam p̃sentẽ vel p̃teritum esse vel fuisse. Proprie: & tũc solum respicit euentum futurum incertum non necessarium possibilem euenire, siue incertitudo sit respectu diei siue rei aut actus. Ita habet Angelus vbi supra. Secũ dũ Palu. dist. xxix. q. ij. Conditio est quadruplex scilicet dies, demonstratio, causa, modus. Alij vero dicunt q̃ dationes & promissiones recipiunt modum, conditionem, causam, & demonstrationẽ. Modum, vt cũ dicitur. Do tibi decẽ florenos vt factas mihi hoc. Et exprimit modus p ly vt. Conditio per ly si. Si dederis mihi pecuniam do tibi equũ. Causa, per quia. Do tibi pecuniam q̃a recepi equum tuum. Demonstratio per ly quem, aut qđ, cum adiectione qualificãte id vnde fit sermo: vt librum meum bene scriptũ quem emi decẽ solid. a Petro bibliopola, do tibi. ¶ Tertio notandum q̃ species conditionũ sunt multiplices: quædam est possibilis: quædã impossibilis. Possibilis est duplex. s. de iure: & de facto. De iure, q̃ scilicet secundum iuris dispositionẽ requiritur ad hoc q̃ actus vel euentus fortuitus recte fiat. De facto: quæ potest euenire, sed nõ secundum iuris dispositionem. De iure est duplex. s. generalis & specialis. Generalis duplex est: expressa vel tacita siue subintellecta: vt si de9 permiserit: aut si cõsenseris: vel si deus voluerit. Specialis est multiplex. quædam necessaria: quædam cõtingẽs. Necessaria duplex est: vel de p̃senti: vt si es christianus: si non es mihi consanguineus vel affinis, cõtraho tecum. Dicitur autem cõditio aliqua necessaria secundum iuristas dupliciter: vel simpliciter & absolute, seu de facto & natura: vel secundum legis dispositionem: vtputa lex statuit q̃ illa cõditio assit si actus debet recte fieri: ita q̃ sine ea nihil fit stante lege. Vel de futuro: vt si Sol cras oriatur &c. Quædam contingens & voluntaria: quę scilicet potest apponi vel non. Et talis quandoq̃ est honesta: quandoq̃ indifferens: quandoq̃ turpis & inhonesta. Honesta conditio, est quæ facit ad decentiã matrimonij, aut quæ non derogat honestati: vt si placet parenti, si remiseris mihi iniuriam. Inhonesta per oppositum, quæ contrariat

substantiæ & bonis matrimonij: seu quæ est contra naturam, & substantiam contractus: aut si nõ contrariatur eis dem, est tamen de se turpis, & lege prohibita. Exemplum primi. Contraho tecũ donec inueniam mihi plus placentem. Si generationẽ prolis deuitare volueris. Si te adulterandã pro quæstu donaueris. de cõditionibus appositis. ca. Si condi. Est enim bonũ fidei non negare vsum sui corporis ad reqsitionem licitã, nisi deobligẽ ab hoc: Nec dare ipsum alteri nisi cõiugi: q̃ sunt contra matrimonij inseparabilitatem, cõtra bonũ prolis & fidei: eo modo quo dicuntur esse de substantia matrimonij. Exemplum secundi. Si occideris hominẽ. si furtum feceris. Et concipiuntur illę conditiones quandoq̃ in personam alteri9 cõtrahentium: quandoq̃ in personam tertij. Itẽ qñq̃ apponuntur illę conditiones ab vtroq̃ contrahentium: quandoq̃ ab altero tñ: quandoq̃ contradicente altero expresse: quandoq̃ non expresse contradicente, sed tacente. Conditio impossibilis est triplex. De iure: quia contra ius. De facto: quia natura resistit: & propter difficultatẽ. qđ eñ valde difficile haberi potest, sæpe dicitur impossibile. Item conditio quandoq̃ apponitur in principio contractus cum iam cõtrahitur: aut post cõtractum: quandoq̃ conditio expressa remittitur: quandoq̃ nõ remittitur. Quibus hoc adiiciendũ venit: q̃ conditio quæ de se inest: hoc est cõditio intrinseca: siue sit generalis, siue specialis, expressa vel non expressa, non facit actum vel contractum conditionalem vt supra: sed solum conditio extrinseca. ¶ Quarto notãdum. Ad hoc vt B
conditio apposita contractum suspendat: ita q̃ sit nullus conditione non extante: septem requiruntur. ¶ Primo q̃ conditio sit apposita in principio cõtractus matrimonij. ca. Dixit. xxxij. q. j. Et notant doct. circa cap. j. de conditionibus appositis. Et ratio est: quia si iam celebrato contractu primum apponeretur conditio, non suspẽderet aut resolueret contractum, sed haberetur p̃ nõ adiecta. ¶ Secũdo. q̃ vterq̃ contrahentium expresse consentiat in illam conditionem. Si enim vnus poneret conditionem, & alter non consentiret in eam, etiam si taceat, ecclesia iudicat pro matrimonio puro non conditionato. cap. finali. de cõdi. appo. Et si talis conditio esset cõtra substãtialia bona matrimonij, nõ obstaret secundũ Angelum, sed eẽt matrimoniũ quo ad ecclesiam: vt notatur ibidẽ per doct. Facit ad hoc cap. Aliqñ. xxxij. q. iij. vbi dicitur. Si ambo nõ sunt tales, aut deo dicere (inquit Aug.) aut illa quodãmodo est mariti meretrix: aut ille adulter vxoris. Et potest esse ratio primi: quia ecclesia præsumit de meliori, & q̃ non voluerint agere contra substãtialia matrimonij cum alter tacet, & expresse non consen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit. Nec est præsumendum tacentem cõsentire in re tam turpi: aut forte contradicit, & tunc censet recessisse a conditione. Ratio secundi: quia nõ p̃sumit q̃ consentiant in cõtractũ matrimonij: cũ consentiunt ambo in conditionẽ cõtrariã substãtiæ matrimonij. ¶ Tertio requirit q̃ conditio nõ sit necessario sed contingenter futura. Si em̃ est necessario futura ex naturę dispositione, quæ nõ immutatur, habetur pro impleta. Exemplũ. Accipio te in meam si sol tẽpore æstiuo steterit in cãcro. Si Sol cras fuerit ortus &c. Cum enim talia futura iam sunt p̃sentia in suis causis, & ita necessario sunt futura, habẽtur pro impleto, ac si iam sint p̃sentia: & sic faciunt cõtractum absolutum & purum. Vnde nec proprie debet dici conditio: quia talis est futurorum & incertorum euẽtuum: & ita contingenter futurorum. Ita videtur tenere in foro conscientiæ San. Bonauẽ. dist. xxviij. & Duran. ac Palu. xxix. q̃ talis contractus non est conditionatus. Verum aliqui tenent oppositũ, dicentes: si ante conditionis euentum transeant ad secunda vota, tenet contractus cum secũda. Et illam opinionẽ secundã Angelus iudicat veriorẽ in foro contentioso. In foro enim animę iudicandum est secundum intentionem contrahentium. Si enim sic dicentes non intendunt cõtrahere nisi in tempus conditionis: cum scilicet euentus ille licet necessario futurus extiterit: sic vera erit secunda opinio: quia licet stipulatio sub conditiõe quæ omnino est futura, non sit conditionalis: est tamen in diem: ita q̃ non tenetur quis ad aliquid antẽq̃ dies veniat. Huic opinioni assentit Palu. ar. iiij. dicens. Sponsalia vel matrimonium cõtracta in diem, nullum effectum habent ante illũ diẽ tametsi certum sit illum diem futurum: non solũ vt agi non possit: immo vt nec obligatio contrahatur, nec affinitas, nec publicę honestatis iustitia ante illum diem. Verũ statim recedit ab ea: dicens q̃ dies quæ habet conditionem annexam, tacitã, & voluntariam, quæ libere potest apponi, vel nõ apponi, suspendit obligationẽ. Sicut testator potest vel in perpetuum, vel ad tempus legare hæredibus. Sed conditio si vixero, necessaria est: & necessario subintelligitur tacite: & talis conditio sic necessario & intrinsece inclusa non facit cõtractũ conditionalem, nec suspendit obligationem. Vnde si dico, Accipio te si vixero: vel accipiã te die dominico si vixero: nõ suspendit obligationem illa conditio adiecta Si vixero. Sicut dicẽdo, Faciã tibi multa in æstate futura si vixero: nõ suspẽdit obligationem: quia mortuus nihil potero facere. Et generaliter dies appos[i]t[a] promissioni nõ suspendit obligationem inter terminos: sed tenet obligatio. Et sic sponsalia in diẽ interim causant publicę honestatis iustitiam. Ita videtur in ꝓpo-

to dicendum q̃ illa cõditio quæ est necessario futura & euentura, nõ suspendit obligationem. Sic matrimonium contractum in diem certum, vel si Sol steterit in æstate in cancro, non videtur eẽ cõditionatum. ¶ Quarto q̃ non intercedat cõsensus absolutus de p̃senti post illam cõditionem, & ante eius euentum. Iam enim conditio censetur purificata, & videtur esse recessum ab ea. cap. De illis. ¶ Quinto q̃ non intercedat ante cõditionis euentum copula carnalis. talis em̃ cõditionem purificat & spõsalia de futuro iuris p̃sumptione transfundit in matrimonium. Est ergo in hoc casu statim matrimoniũ si p̃cessit cõtract[us] de p̃senti etiam conditionatus: etiam si p̃cesserat conditionis defectus: dum tñ id alter ignorat. Puta contraxit si patri placeret, & pater cõtradicit: tamen alter ignorat hoc, & cõsentit in copulam, erit matrimoniũ: & p̃sertim in foro eccleſig & si affectu maritali se habuerunt, etiã in foro cõscientię. ¶ Sexto q̃ sit proprie cõditio & nõ modus. Cuius contrarium vt refert Angelus, tenet Palu. ar. iij. q. ij. dist. xxix. vt infra. ¶ Septimo q̃ conditio non sit de p̃senti vel p̃terito: sed futuro. Has cõditiones etiã refert Angelus in ver. Impedimentum. iij. §. xiij. ¶ Quinto notãdum. Conditionũ alia est suspensiua contractus. Exẽplum: Equum tuum emo si vxori meę placet: si fuerit velox &c. Alia resolutiua. Exẽplũ. Emo equum tuum &c. & si non soluero pecuniam ad diem illum, contractus sit nullus. ¶ Istis præmissis ponentur aliquot conclusiones. Prima de demonstratione similiter & secunda. Demõstratio contractui apposita siue sit vera siue falsa, honesta, vel inhonesta, matrimonio contraria vel nõ, si est de p̃senti vel p̃terito, non de futuro, nũq̃ impedit vel suspendit per se cõtractum: sed habetur pro nõ adiecta. Exemplum. accipio vel accipiam filiam tuam quę procurat aut procurauit sterilitatis venenũ pro seipsa, seu quæ est sterilis, quæ nõ generat, quæ est virgo aut dives, quã audiui & cognoui esse pulchram &c. talis demõstratio nec impedit nec suspendit: sed habetur ꝓ nõ adiecta. Dicitur & non de futuro: sic em̃ esset conditio, & dicendum foret de ea sicut de conditione: vt accipio filiam tuam quę dabit mihi &c. Cõditio em̃ est de futuro, vt notabili secũdo: & sumpta proprie. Si dicis: Si demonstratio nec impedit nec suspendit &c. quare ergo apponitur? Respondet Palu. apponitur ad transferendũ onus probationis: quia cum dico, accipio te quia liberas: ex hoc p̃sumitur q̃ ego credebam te esse liberam nisi probes oppositum. Dicitur etiam per se: vt in conclusione secunda. ¶ Conclusio secũda. Demonstratio si fertur ad cõditionem vel substantiam siue personam, impedit: non ratione sui

sed ratione erroris personę vel conditionis, cõtractum matrimonialẽ. Vt si dicatur: Accipio vel accipiam filiam tuam liberam: quã nescit esse seruã non tenet contractus: quia est error cõditionis: de quo infra. dist. xxxvj. Sic de errore p̃sonæ. Hi. n. matrimonium impediunt & diruunt post cõtractum. ¶ Tertia propositio respicit causam: & est hæc. Causa contractui apposita siue sit vera siue falsa &c. vt in cõclusione prima, habetur pro nõ adiecta, & ea non obstante pure & absolute intelliguntur contracta matrimoniũ & sponsalia. Huic conclusioni videtur vt supra adijctendum: nisi illa causa apposita redundet præcise in errorem cõditionis vel personæ. Tunc em̃ videt esse dicendum sicut conclusione secũda. Exemplũ. accipio vel accipiam te: quia est voluntas patris tui, qui & consensit, dato q̃ sit falsum: habetur pro non adiecto vt supra. Si vero ponatur in futuro, Accipio vel accipiam te: q̃a pater tuus dabit mihi &c. ex quo causa debet esse prior suo effectu: iã non est causa proprie sed modus: vt in conclusione quinta. Et potest assignari ratio iam dictorũ ꝓ demonstratione & causa: quia demonstratio & causa respiciunt dũtaxat causam extrinsecam matrimonij, & non eius substantialia. respiciunt em̃ solum causam mottuã cõtrahendi. stat autẽ quẽ errare p̃cise circa matrimoniũ ad contrahendum, & non circa personam vel conditionem personæ cum qua contrahendũ est. Q̃ aũt tales sic cõtrahentes vere consentiant: probatur a simili. Si em̃ aliquis indebitum aliquod ad cuius solutionem non tenetur, soluit ex errore credẽs se vere esse debitorem, is vtiq; transfert dominiũ in aliũ, qđ nõ esset nisi consentiret in illã translationẽ: ergo est ibi purus & absolutus consensus, siue causa vel demonstratio sit vera siue falsa. ergo & in proposito similiter dicendũ. Verũ licet in indebito sic ꝓ errorem soluto alicui competat repetitio: non tamen in proposito: sicut nec restitutio: quia in matrimonio status personę penitus mutatur. per ca. & notata in glos. Ex pte. de restitu. spo. ¶ Quarta propositio erit de modo. Modus si est contrarius matrimonio, siue quo ad substantiam aut p̃sonas, siue matrimonij bonũ, vitiat ipm̃ sicut & conditio: vt accipio te vt ꝓcures venena sterilitatis. Et huius ratio est: quia modus respicit essentiam cõtractus cui additur: & est de etus essentia: vt vendo tibi equum meum decẽ Flore. cum pacto q̃ dabis mihi codicẽ tuũ. hic nõ sunt duo cõtractus distincti: sed est vnus cõtractus includẽs essentialiter modũ. ¶ Quinta propositio. Idẽ videtur esse dicendum de modo per oĩa sicut de conditione adiecta, hoc dempto vt refert Angelus: q̃ si est possibilis & honestus, non suspendit obligationem: tametsi idipsum cõcedendum sit de talismodi conditione. Annectit Palu. rationẽ quia de natura modi est q̃ posterius impleatur: & vbi appositus est fauore apponẽtis, tenet aliq̃ implere mãmonio celebrato: vt si dixit, Accipio te vt des. c. nomine dotis. Nõ aũt si gratia sui: vt Accipio te cum decẽ libris, vt habeas vñ emas tibi fundum: non tenetur nec ante nec post emere. Si modus non contrariatur matrimonio: & est impossibilis: vt accipio te vt celebres missam: vt cælum digito tangas: habetur pro nõ adiecto: sicut de conditione dicetur. & habetur tanq̃ contractus pur[us] & absolut[us] in foro ecclesiæ. Aut est necessarius: vt accipio te vt moriaris &c. & habetur ꝓ impleto. Aut est possibilis tñ: & hoc vel inhonestus: non tamen matrimonio cõtrarius: & habetur pro non adiecto: aut honestus & possibilis: & tunc non suspendit obligationem. Ista clarius ex primuntur in sequentibus conclusionibus. ¶ Sexta propositio. Conditio proprie capta de futuro quæ est contra bonum aut substantiam matrimonij concepta in alterius contrahentium persona, in principio contractus vel inter contrahendum de vtriusq; consensu apposita, nec remissa vere aut interpretatiue, impedit & dirimit contractum sic conditionatum. Probat per ca. finale de condi. appo. vbi dicitur talem contractum carere effectu. Dicitur primo conditio proprie capta de futuro. Est em̃ de ratione conditionis q̃ sit de futuro. Secus si esset de præsenti vel p̃terito: tunc enim conditio illa nõ vitiaret sed suspenderet. Vnde si verum est, verum erit matrimoniũ extante cõditione. Si nõ est verum, nullum est matrimonium, quia conditio suspendit. Si vero conditio de præsenti aut ꝓterito sic poneret q̃ includeret & respiceret futurum: vt accipio vel accipiam te si habes venena quo vtamur in cõiugio pro fœtus extinctione, idem esset dicendum vt de conditione de futuro secundũ tenorẽ propositionis. Dicitur Quæ est cõtra bonum aut substantiam matrimonij: quoniam licet alię conditiones quæ non sic se habent, etiam sint turpes: tamen habentur pro non adiectis: & ita non vitiant contractũ. Nam dũtaxat cõditio turpis aut impossibilis &c. de futuro, matrimonio non contraria, habetur ꝓ non adiecta cõditione. Cuius ratio est: quia nihil corrumpitur nisi a suo cõtrario. Cum ergo illæ cõditiones licet turpes siue impossibiles nõ sunt cõtra matrimoniũ: hoc est matrimonij bonũ & substantiam: non vitiant contractũ: sed vitiant & habentur pro non adiecto. Nomine substantia matrimonij etiam veniunt personę legitimę ad contrahendum quæ non sunt iure prohibitę & simpliciter illegitimę: quia ꝑsonę legitimę sunt de essentia contractus. Hinc aliquid dicit esse contra substantiam matrimonij: quia est contra prohibitio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem iuris circa matrimonij substantiam & essentiam. ¶ Dicit concepta in personam alterius contrahentium. Si enim concipitur in personam tertij & non alterius contrahētium: vtputa si procurabis venena pro extinctione fœtus alieni: seu cōiugis alterius: sic habetur pro non adicta. Si pro extinctione fœtus proprij: sic est contra bonum matrimonij: & dirimit vel impedit. ¶ Dicit apposita in principio contractus, vt supra in conditione prīa notabilis quarti. ¶ Dicit de consensu vtriusq; vt ibidem conditione secunda. ¶ Dicit nec remissa: quia si fuerit remissa expresse & vere, vtiatur conditio & non matrimonū. ca. De illis. de condi. appo. Et licet aliqui velint dicere q; copula secuta faciat matrimoniū præsumptum: vt in conditione quinta, per cap. Per tuas. vbi innuitur q; per copulam quis recedit a conditione: hoc videtur verum quando matrimonium vel sponsalia contracta sunt sub conditione suspēdente: secus si sub conditione vitiante. ¶ Dicit aūt remitti interpretatiue cū accedit copula, vel simile qd ante conditionis suspēsiuæ sed non vitiantis euētum: vnde sumi potest præsumptio de remissione. Et ratio illius conclusionis est: nihil corrumpitur nisi a suo contrario: cum ergo aliquid apponitur qd est essentię & substantię matrimonij cōtrarium, oīno vitiatur & annullat contractus ille: ita vt sit iure nullus ex defectu consensus. Et illa est conditio vnica impediens & dirimēs matrimonium de sui natura. De qua conditione loquunt ponentes eā inter matrimonij impedimenta. Aliquid enim impedit matrimoniū, vel de sui natura, vel ecclesię prohibitiōe. De sui natura, vt act⁹ qui est substantiæ & matrimonij essentiæ vel bonis directe & de sui natura contrarius: vt accipiā te si cū placuerit mihi possim te dimittere, Donec inueniam mihi plus placentem: Si generationem prolis euites veneno vel modo alio: hoc est si venenum sterilitatis procurabis: si pro quęstu adulterandam te exponere volueris. Angelus. xix. tenet de illo vltimo, q; cōditio reiicitur: quia nō est contra substantialia matrimonij: sed cōtra bonū accidentale vel accessorium. Est enim accidentale nō exhibere corpus suum alteri q̄ cōiugi. Sed tex. videtur esse in oppositum. de cōdi. appo. ca. finali. vbi pro exemplo sic adducitur. In illis enī actibus per positionē voluntatis contrariæ deest consensus coniugalis secundū Hostien. ergo nō est matrimoniū ibi ex prohibitione ecclesiæ: qa ecclesia personas illas inhabilitat vel simpliciter, vel prohibendo ne modo tali vel tali contrahāt.

D ¶ Septima propositio, quę est corollariū p̄cedētis. Conditio de futuro necessaria de facto & natura sive simpliciter & absolute, vel turpis & incitans ad peccatū, vel inhonesta, aut simpliciter & per se impossibilis matrimonio non contraria apposita inter contrahendum &c. vt supra, non dirimit nec impedit proprie cōtractum: sed habetur vel pro nō adiecta, vel pro impleta. Probat ca. finali. de cōdi. appo. ¶ Dicitur De futuro de facto & natura necessaria: vt contraho tecum si sol cras ortus fuerit. Sensus enim est secūdū Palu. Si verum est dicere, Cras sol orietur, contraho tecum. qđ vtiq; necessario verum est. Sic similiter: Si luna aut sol tali die aut nocte eclipsabitur: conditio habetur p impleta. Secus si dico: accipio te si cōuersus fueris ad fidem: vt infra dicetur. Addit. Si quis contrahit de presenti sub conditione q̄ oīno eueniet: vt accipio te si es de numero mortalū vel moritur⁹, habetur pro impleta ex eo: quia illa de præsenti dependet ex euentu conditionis futuræ: immo est implicite stante lege necessaria, & de futuro: tunc ergo non suspenditur conditio vel obligatio: sed habetur tā pro impleta. ¶ Dicitur Seu etiam turpis & incitās ad peccatum ac inhonesta. Talis enim habetur pro nō adiecta in fauorem matrimonij, cū non est contra substantiā matrimonij. ca. fi. de con. appo. Vitiatur enī illa cōditio: sed non vitiat contractum: hoc est pro non adiecta habetur. Non tñ seruanda est promissio: quia in malo promisso rescindenda est fides, & in turpi voto decretū mutandū, secundū Isid. Matrimonium enī sub conditione quātūcunq; turpi contractum, dūmodo non est contra matrimonij substātiam, valet secundū Palu. distin. xxix. Et sic idem est dicere, Accipio vel accipiā te &c. si furtis, rapinis, vel vsuris meis cooperat⁹ fueris: Et accipio vel accipiam te, sine adiectione cōditionis turpis de futuro. ca. fi. de con. appo. quo ad obligationem cōtractus præsertim in foro ecclesię, quæ in fauorē matrimonij sic statuit q; cōditio illa habetur pro non adiecta, ne derisiones & ludibria fiant circa sacramenta. Et si interuenit consensus verus: est matrimoniū verū vel sponsalia in foro conscientiæ. Secus si conditio illa est de præsenti vel pręterito: vt si occidisti Petrum: si habes venena: tenet enī si ita est. Sinautē, nō tenet contractus: nisi illa conditio de presenti aut p̄terito dependeat quo ad euentum ex vna de futuro: aut vt sic sit bonis matrimonij contraria: vt in cōclusione p̄cedēti. ¶ Dicit Aut impossibilis simp'r & per se. talis enī habetur pro nō adiecta: vt si cęlum digito pulsaueris: Si lapis cātauerit &c. de con. appo. ca. fi. quo ad hoc enim ęq; parantur cōditio turpis & impossibilis de futuro. Secus de conditione impossibili de præsenti aut præterito. Iura enim loquuntur de conditione de futuro secundum Palu. Si dicitur: stet opinio q; præteritum non potest non esse p̄teritum: an idē sit de p̄terito impossibili, & de futuro impossibili. Exemplum. Existimo Bertā esse alteri connubio copulatam: & illo nō obstante dico ad eam. Si non es alteri desponsata cōtraho tecū. Respōdet Palu. cōditio impossibilis de p̄terito, forte habetur etiam pro non adiecta: vt si dicatur, Si sol nō fuit heri ortus accipio te. Et sic in casu nostro forte dici posset. Nam licet possibile fuit Bertam non fuisse desponsatā ante eius desponsationē: supposito tamen q; factum sit, tā impossibile est non fuisse vel esse factum. Et sic dicetur impossibilis ex accidente siue per accidēs: vt infra dubio tertio. ¶ Dimissis illis subtilitatib⁹ oportet stare cū iure scripto, qđ loquit de futuro, & de cōditione impossibili simpliciter, & per se, non excluso sed incluso impossibili de iure. Q đ enī prohibitū est ne fiat, etiam dicit impossibile secundū aliquos & simp'r stante lege: vt supra notabili. iij. Exemplum. contraho tecū si es Iudęa, Samaritana, nō baptizata. Illa conditio vitiat contractum vt non teneat contractus: & est ipso iure nullus p̄pter personarum illegitimationē. Si dico: accipio te si conuersus, aut baptizatus fueris, & fact⁹ christianus: tenet contractus extāte conditione: alias non: immo non extet conditio, nihil est actū. Est enī honesta & necessaria. xxviij. q. j. cap. Nō oportet. Si dico: accipio te si vis sic permanere in Iudaismo & in infidelitate: est conditio turpis, & implicite de futuro, & sic habet p nō adiecta: alio volente conuerti. Sic si dico, si altaris sacrificiū consummaueris, habetur pro non adiecta. ¶ Dicitur etiā Nō impedit p̄prie: quia licet ecclesia p̄hibuerit hmōi contractus: nec voluerit prohibitiue huiusmodi cōditiones turpes aut impossibiles matrimonij aut sponsalium contractum intrare velut ludibriū quoddā, in reuerētiā sacramēti, & fauorē matrimonij: non tñ huiusmodi psonas simpliciter inhabilitat & illegitimat: sed prohibet ab hmōi cōtractu. Cęterę clausulę patēt. ¶ Sed qd si ante copulā dico alicui: promitto tibi seu p̄testor q; per copulā non consentiā in te, & hoc dicto cognosco eā: Rūdet Hostien. est matrimoniū præsumptū in foro ecclesię. Copula enī facit p̄sumere de consensu vero: secus in foro conscientiæ, si nullus affuit consensus. Hinc dicit Panor. de cond. appo. ca. De illis. q; duo sunt casus, in quibus conditio apposita in sponsalibus tollit. s. p carnalem copulam subsequentem, & qñ interuenit consensus de presenti. Verū idē doct. ca. Per tuas. videt velle q; hoc dictū de p̄testatione p̄cedit p̄missis spōsalibus. Est enī protestatio turpis: & sic habetur pro nō adiecta. Cū ergo spōsus spōsam cognoscit, spōsalia trāseunt in matrimoniū. Si aūt copula nō repperit spōsalia, nō inducit matrimo

E niū. Hęc ille. ¶ Octaua propositio. Cōditio possibilis & honesta, seu indifferēs & contingēs, apposita in principio cōtractus, vel inter contrahendum &c. vt supra: nō impedit neq; dirimit matrimonij contractū, seu sponsaliū. Et licet suspēdat ipsum, vel etiā ponat ipsum in alter⁹ cōtrahētiū aut alicuⁿ tertij arbitriū: nō tñ resoluit ipm, secūdū Hostien. in sum. vt si diceret: Cōtrahā vel cōtraho tecum: sed ne te decipiā, hoc dico: ante cōsummationē si mihi videbitur intrabo religionē: vel, cū adulterata fueris: q̄tocyus intrabo monasterium: vel, cū hoc pacto q; nunq̄ petes a me debitum. hoc enī & tibi polliceor me facturū: viuemus in virginitate: vt frater & soror: hoc enī deuoui deo &c. Et ratio est: quia hoc non est contra triū matrimonij substātiæ nec bonis: quia nec bono fidei, nec sacramēto seu indiuisibilitati: nec p̄lis, quod est habitę vel habendę pia educatio, seu spes prolis pie educādę: nec illud cadit formaliter sub obligatione: sed sub cōditione, & ne impedia tur voluntarie. Præterea ecclesia hoc non prohibuit: immo ante contractum, & post contractū ecclesia laudat: saltem non vituperat accedente consensu partium, & quorū interest. Nā ante cōsummationē pōt alter cōiugū religionē intrare. Et propter fornicationē pōt cōiugē dimittere. Ergo sic dicere, & cū tali cōditione cōtrahere, nō est p̄hibitum. Siquidē pactū de re licita nunq̄ p̄hibetur. Idē vult Palu. dist. xxx. q. ij. ar. j. ¶ Nona p̄positio. Licet ecclesia nō possit facere q; sine consensu vero sit verū matrimoniū: potest tñ psonas inhabilitādo ad contractū talē, facere cōsensum eorum prorsus esse nullum & inualidū. Prima pars patet ex dictis dist. xxvij. Secūda pars patet: qa pōt psonas simpliciter inhabilitare: & ita eorū cōsensus erit similiter nullus. Hinc sequitur q; contrahentes sub cōditione turpi de futuro contraria bono aut substātię matrimonij, vt supra, quātūcunq; cōsentiūt nihil faciunt p̄pter defectum materię. xxxij. q. ij. ca. Aliqñ. Et dicit Hostien. in Sūma: q; ibi nec est cōsensus nec matrimoniū. Non enī sunt psonę vt sic habiles ad cōtractū illū, habiles ad cōsensum. Attñ ecclesia quæ cū hoc statuit q; si cōditio turpis vel impossibilis aut simpliciter necessaria apponat cōtractui, q̄ nō est matrimonij bono aut substātię cōtraria, habeat p nō adiecta, siue pro impleta: p̄sumit de consensu: si tales cōditiones apponunt: & q; eas apponentes velint habere p impletis, aut nō adiectis. Vñ caueant sibi sic cōtrahētes: qa in foro ecclesiæ p̄sumit p mīmonio, & de cōsensu. Secus in foro cōsciētię. ¶ Decima p̄positio. Cōditio gñalis q̄ est ne- G cessaria simpliciter, contractum illum, si fuerit expressa, non facit conditionalem: vt si dicitur: Accipio te si consenseris in me, vel si deus permiserit. Secus dicunt aliqui de illa: si deo placuerit: qa illa non necessario inest. Hæc propositio ex iure

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostenditur. Valet aũt ad hoc, vt sciatur qñ contrahitur vel non contrahitur publicę honestatis iustitia. Si enim matrimoniũ contrahitur conditionaliter: tunc ante conditionis euentum non causatur publicę honestatis iustitia: quæ alias causaret ante consummationẽ ex cõtractu non conditionato in cap. vnico de sponsa. ¶ Vndecima ꝓpositio. Sicut contractus sponsaliũ aut mrimonij, qñq; fiunt pure & absolute: ita qñq; fieri possunt & fiũt de iure, & de facto, sub certa cõditione. ca. De illis. de condi. appo. vbi dicit q; spõsalia possunt cõtrahi sub cõditione. & sic̃ est de matrimonio. Attñ ex hmõi spõsalibus conditionatis non orit publicę honestatis iustitia añ cõditiõis euẽtũ.

H ¶ Quantum ad articulum tertium est dubiũ primũ: An standũ sit sentẽtię quorũdã dicentiũ oẽm cõsensum de ꝑsenti siue purum siue conditionatũ sufficere ad matrimoniũ: dũmõ nõ cõferatur in arbitrium alterius: vt si dico: Contraho tecũ si dotis noie donaueris mihi. c. an statim est ibi matrimoniũ. Ibi eñ verba de presenti sunt: nec conferẽ cõsensus in arbitriũ alterius: vt si diceretur: Cõtraho tecũ, si patri meo placuerit. In hoc casu non est matrimoniũ nisi pater cõsentiat: in cuius arbitrium cõsensus est relat⁹. Rñdẽt q; non. Et ratio est: qa ad matrimoniũ requirit consensus de ꝑsenti purus & absolutus. Cũ aũt additur conditio suspẽsiua cõsensus, nõ est cõsensus purus, sine quo nõ potest eẽ matrimoniũ nisi extet cõditio: qua extãte iã incipit esse matrimoniũ, & prius non fuit matrimoniũ cõditione nõ extãte. Cũ aũt dicit regri consensus purus & absolutus, nõ excludit contract⁹ cõditionatus & suspẽsiuus: sed innuit q; nõ est matrimoniũ nisi in cõsensu puro & absoluto: qui tũc incipit esse purus cũ extat cõditio. Licet ergo consensus sit de presenti: tñ qa interuenit cõditio suspẽsiua, mr̃imoniũ nõ tenet, nec est matrimoniũ quousq; existat cõditio. ¶ Secundũ dubiũ: Quomõ verũ est qđ cõster dicit: actus legitimi, vt est matrimoniũ, nõ capiũt diem, neq; cõditionẽ. ca. Actus. de regulis iuris lib. vj. Respondeꝝ. matrimoniũ non recipit diẽ simpliciter, neq; cõditionẽ sub qua nõ sit matrimoniũ quousq; existat cõditio: sed tñ põt contrahi sub cõditione: vt scilicet fiat matrimoniũ cõ
I ditione extãte. Sic de die similiter dici põt. ¶ Tertiũ dubiũ. Aliqs cõtrahit sponsalia cũ alia dicẽs: Accipiã te in meã, si te inuenero virginem: aut si me miseris ad copulã: An cõditio purificetur p copulã subsequẽtẽ. Rñdetur. Copula sequẽs spõsalia operatur duos effectus de iure, & in foro ecclesię. Primus purificat cõditionẽ: & sic cõsensus accedẽte copula habetur pro puro, q prius erat conditionalis. Secũdus, spõsalia de futuro iuris præsumptione resoluit, & trãsfundit in matrimoniũ de ꝑsenti: & hoc si ante copulã non interuenit impedimẽtũ irritans sponsalia. per cap. De illis. de condi. appo. In ꝓposito in casu primo, siue eam inuenerit virginẽ siue nõ, p carnis cũ ea habitam cõmixtionẽ cõditio purificat, & fit matrimoniũ ꝑsumptũ. Preterea est cõditio turpis, ideo habeꝝ pro non adiecta, & sic vitiatur: sed non vitiat contractũ siue eã inuenerit siue nõ inuenerit virginẽ. per ca. fi. de condi. appo. Si aũt intelligit de inuẽtione honesta, per aspectũ vel tactum, est contractus conditionalis. Et si sic, tenet. Si non, nõ. Nec obstat. xxix. q. j. §. ij. Qui ducit in vxorem meretricẽ vel corruptã quã putat esse castam vel virginẽ, nõ potest eam dimittere & aliam ducere. quia aliquando p modũ cõditionis appositum vitiat in sui defectũ qđ nõ vitiat p modũ erroris, vt loquitur Palu. Si eñ contrahã sub cõditione si placet parenti, ipso contradicente nihil est actum. Si aũt non posita quacunq; conditione in cõtractu contraho credens ipsis placere vel placiturũ: & tamen non placet eis: nihilominus valet contract⁹ ipsis cõtradicẽtib⁹. Sic eñ absolute cõtraho. Sic error virginitatis nõ impedit: sed conditionis defectus q̃ nec est inhonesta, nec impossibilis p naturam. infra dist. xxxvj. Ad secũdum casum: si me miseris ad copulã accipio te i meã: aliq; simpliciter volũt q; illa conditio sit inhonesta & turpis: & ita habetur pro nõ adiecta. Alij dicũt q; intelligitur de copula honesta accedente maritali affectu. Et tũc dicit vt supra. Sic similiter, accipio te &c. si te pregnantẽ fecero: turpis est conditio. Sic etiam vbi donatio est ꝓhibita: & matrimonium contrahitur sub conditione illius donationis ꝓhibitę aliquãdo fiendę, non causa dotis, neq; remunerationis &c. conditio vitiatur, & tenet matrimonium: saltem in foro ecclesię, quasi pure contractum. ca. fi. de condi. appo. Ad hoc facit ca. fina. de dona. inter virum & vxorem.

Distinct. XXIX.

Portet aũt cõsensum coniugalẽ liberũ esse a coactione &c. In dist. p̃cedẽti Magister egit de effectu cõsensus & eius pfectione, ostẽdẽs eẽ necessariũ ad matrimoniũ: nec sufficere consensum de futuro etiã iuramento firmatũ, sed necessario adesse consensum de præsenti. In

hac & sequenti dist. agit de consensus defectu, & imperfectione: tũ ex parte coactionis in dist. præsenti: tum ex parte erroris in dist. xxx. His eñ impeditur matrimoniũ ꝓpter consensus liberi defectum. ¶ Sũmariũ huius dist. ternario conclusionũ numero complecti potest. ¶ Prima. Coactus consensus non est matrimonij effectuus. ¶ Secunda: Matrimoniũ fieri nõ põt inter renitentes, & contrarie multos: sed inter libere consentientes & spontaneos. ¶ Tertia. videntur consentire in inuicem, qui inuiti & coacti contraxerunt: si tẽpore certo sine contradictione cohabitarunt, nec reclamarunt, vel abinuicẽ discesserunt cũ id facere potuerunt. Harum probationem Magister docet in textu.

Quæstio Vnica.

Quæritur: Vtrum matrimonij vel spõsaliũ contractus ex metu vel coactione præcise celebratus: aut vt sic etiã iureiurando firmatus sit coram deo validus & firmus.

A ¶ Quantum ad articulum primum notandum q; quidã ponunt differentiã inter vim & metum. Vim dicunt, maioris rei impetum, cui resisti non potest, vel qui repelli non potest: vt cum quis de facto capitur, ligatur, trahitur &c. Metus vero est quædam mentis trepidatio orta in homine ex timore periculi instantis vel futuri. Et si sane respiciuntur dicta: de his quę vi metus ve causa fiunt, videtur q; metus secundum iurisperitos, coactio conditionata secũdum theologos, & violentum mixtum secundũ philosophũ, idem sunt. Hinc cum secũdũ Philosophũ. iij. Ethi. duplex ponitur violentum. s. simpliciter, quando quis absolute cogitur: violẽtum mixtũ qđ licet in se non placet homini, tñ ꝓtunc in ipsum consentit vt maius malũ (qđ nõ leui estimatione: sed ꝓbabiliter venturũ est) euadere possit: vt cũ quis nõ leui existimatione: sed certitudine probabili, & quę in rebus humanis sufficit, scit sibi imminere magnũ & maius malum q̃ sit vele hoc vel hoc agere, vel pati, qđ tunc sibi proponitur: & cum sit dominus suæ voluntatis elicit & non refugit tunc, vel imperat aliquem actum secundum dictamen rationis rectę, quem simpliciter nollet si periculum nõ immineret: Exemplũ: proiecit merces vt naufragiũ euadat: Primũ violentum secundum philosophum theologi nominant coactionem simpliciter & absolute dictam: Secundum, coactionem conditionatam & secundũ quid. Non eñ cõsentiret homo in actũ illum, nisi posset per hoc euadere maius malum. Est ergo partim voluntarius & partim inuoluntarius: licet simpliciter protunc velit actum illum, rebus stantibus vt sic, & nõ alias. Sic & iurisperiti duplicẽ ponunt vim: ꝑsam. s. & cõditionalẽ. Panor. in ca. Sacris. de his quæ vi me. causa fiunt. ¶ Se B cundo notãdũ q; metus ponitur duplex. s. leuis, vanus, non probabilis & iniustus, qui non habet fortes causas trepidationis & timoris, vt cum timetur paruum malum futurum: aut cum causa statim est defectura: vel cum minas non põt qs deducere in effectum: quia nõ habet potentiã, industriam &c. aut cum quis vult peccare, & deum offendere, ne offendat hominem, aut facultatib⁹ suis priuetur &c. Hic enim iniuste agitur cum eligitur omnium malorum maius propter vitare minus malum. non enim est maius malum q̃ sit peccatum. Vel si diceret quis: si non gesseris mihi morem ea in re non habebo te pro amico, non diligam te, molestabo te in rebus tuis. Et hic metus non cadit in constantem & virtuosum virum. Alius est metus grauis & ꝓbabilis: & dicitur metus iustus & cadens in constantẽ & sapientem virum vel mulierem: sumendo mulier ꝓ sexu virilem habente animũ. vt cũ quis potens solit⁹ inferre clades & cędes minaꝝ alicui mortẽ, vel enormẽ corporis læsionẽ, seruitutẽ perpetuã, stupratione, vel aliorũ aliquorũ grauiũ & vere horrẽdorũ malorũ illationẽ: de qbus iura canunt. Intelligitur illud secundũ Angelũ, in verbo Metus, qñ talia vel aliquid eorũ minatur nedũ exercẽdũ in pasona ꝓpria: sed etiã libetorum vxoris aut similiũ personarum. Idẽ tenet San. Tho. q. ij. in solutione secundę rationis. Solent illa mala in genere cõplecti quaternario numero: vt habent hi versus: Tangitur interdũ cõstans formidine causa Stupri, siue status, verberis atq; necis. Ita q; ly causa in fine primi versus positum construatur cum illis quatuor genitiuis: Stupri, stat⁹, verberis, & necis. Ad sciẽdũ qñ metus cadat in constantẽ virũ & quando non, oportet considerare periculum ipsum in se & absolute, inquit Palu. arti. ij. q. j. Et similiter respectiue & in comparatiõe ad id qđ agẽdum vel omittendum est: aut a voluntate terroris metu territa volẽdum. Exempli causa. homo constans iustus ac prudens secũdũ dictamẽ rationis rectę potius vult matrimonio copulari q̃ moti: aut corporis enormẽ mutilationem vel cruciatum aut carcerationẽ aut verberationẽ sustinere. Item q̃ dehonestationem stupri, aut pudicitiæ perpetiaut in seruitutem redigi. Et illa etiam dicũtur de se terribilia secundum eundem. Propter quæ tamen & similia mala fugienda, nullo modo peccandum est. Exemplum de morte quo ad Christum, qui a patris obedientia recedere noluit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Susanna maluit lapidari q̄ turpi cōmercio carnis maculari. Item pro excutiēdo iugo seruitutis, aliqui exponunt se morti: quia est mors ciuilis: & cæteri maluerunt in exilium trudi q̄ tuitionem offendere. Melius em̄ est omne malū pœnę perpeti, q̄ minimo peccato deū offēdere. ¶ Corollariū. Metus mortis, vel cruciatus grauis corporis. ca. Dilectus. de his quę vi vel me. Metus verborū. l. Cōtinet. ff. eo. Carceris. l. Qui in carcerē. Vinculorū. l. Nec timore. Seruitutis. l. Ego puto. &. l. Isti qdē. eo. ti. Pudicitiæ perdēdę vel stupri. l. eadem. Mutilationis enormis: qa similis est prędictis. l. Ego puto. ff. eo. ti. dicitur met⁹ iustus respectu matrimonij dirimendi & impediendi. de quo latius infra. Hoc tñ adijcit: q̄ minor metus sufficit in muliere propter fragilitatē sexus q̄ in viro: vt tenēt doct. in ca. Locū. de sponſ. Hinc ponūt metū cadentem in constantē virū, & metū cadētem in cōstantē mulierē: vt habet Panor. vbi supra. ¶ Tertio notandum q̄ tunc dicit metus cadere in volūtatem: quando ipsa voluntas metu territa præcise fertur vel consentit in aliqd alias nullatenus cōsensura vel factura: non q̄ cogatur vel necessitet proprie: sed volens tendit in ipsum, nollet tñ si timor pœnę nō subesset. ¶ Quarto supponāt ex dist. vij. q. xxj. ar. ij. quomodo voluntas est libera a coactione: & quomodo volūtas cogat: & respectu cuius.

C ¶ Quātum ad articulum secundum est conclusio prima. Si quis præcise metu præfatorum & similiū malorū consentit matrimoniali ter in aliquā non consensur⁹ in eā si p̄fata & similia mala cōmode euadere posset: is nec corā deo, nec coram ecclesia transfert corporis sui potestatē matrimonialiter in eā citra mendacium: nec p hoc contrahit vinculum indissolubile coniugij. Probatur conclusio: qa consensus trāslatiu⁹ potestatis corporis ad actus cōiugales, debet esse liber ex institutiōe diuina: vt supra ar. iij. q. p̄cedē. præsens non est huiusmodi. igitur. Maior patet ex dictis. Est em̄ contractus ille contractus dationis. Et licet non sit liberalis datio secundū Scot. sed sic dat vt detur equale, est tñ libera datio. Est aūt contra rationē dationis q̄ non sit libera. Nec ecclesia illam libertatem de sponsa. & matri. instituit: sed diuinitus institutā promulgauit & innouauit secundū Scot. Nec p̄t eā immutare: cū sit de essentia contractus matrimonialis q̄ debet esse liber & purus. Immo in lege naturæ libertas illa fuit necessaria. Gen. ij. Adhærebit vxori suæ. Adhæsio vero libertatē dicit: & nō inuitā tētionē. Itē Gen. xxiiij. Abrahā dixit seruo suo: Si noluerit tecū ire mulier, liber eris a iuramēto. Et cū ille peteret Rebeccā, dixerūt. Vocemus puellā & quæramus eius volūtatē. Et statim parētes interrogatę runt, vis ire cū hoie isto? Respōdit: ibo. Nō ergo ratificat dñs deus institutor coniugij istam trāslationem coactione factā: quia vult eam mere esse liberā. Et licet liberā habet homo volūtatē: tñ stā te metu actum quem ex metu præcise elicit: nō libere sed metu pœnæ elicit vel imperat. loquitur enim illa verba cōtract⁹ ex metu p̄cise. Et ideo non transfert per hoc corpus suū: quia nullus cōsensus est translatiuus, vel datiuus potestatis corporis nisi sit liber: immo sic eliciens est contrarie virtualiter nolens, & secundū animi præparationē: quia metus est causa actus. Preterea citra mēdacium sic apparenter contrahit nec mentit: q̄uis signo aut verbo adextra, plato ostendat se transferre corporis sui potestatē. Est em̄ sensus ill⁹ locutionis, Accipio te in meā, stante hoc casu quo p̄mittur metu iusto cadente in cōstantē virū, & ecclesię inhabilitatione in fauorem illius qui metu præmittur: Accipio te in meam, quantum in me est, p̄suppositā violentia qua nunc premor. Et si deus ratificaret per talem cōsensum quē nunc habeo traditionem corporis fieri, traderē meū tibi: & tātū trado quātū tradi potest per talē cōsensum. Ita exponit Sco. De cōfirmatione vero huiusmodi mr̄imonij p nouū consensum ifra dicetur. Non est itaq; in tali locutione mendaciū: quia non falsa vocis significatio: neq; sic dicens mentitur. Nec aliud debet tenere in mēte & p̄ferre sermone. Debet ergo proferre illa sacramentalia verba quę ab eo exiguntur, & ita consentire interius, vt verba sonāt: qa nō p̄t hoc consensu fieri trāslatio, cū nō est liber. Deus em̄ non ratificat cōtractū: & ecclesia iudicat cōsensum esse nullū. ¶ Ex illo sequit: q̄ ille cōtract⁹ meticulosus nullus est, nō est p̄cise ex illegitimatione p̄sonę pro tpe isto quo durat met⁹ vel coactio: Sicut em̄ eccl'ia p̄t p̄sonā illegitimare simpl'r: ita & p loco & tpe: sed ex eo q̄ deus ordinauit & statuit cōtractū illū debere esse liberū: & ita natura illius cōtract⁹ exigit libertatē cōsensus. Quo stante ecclesia declarauit cōsensum talē, de quo cōclusio sonat, esse nullū: qa nō est liber tali libertate quā regrit ille contractus ex institutione diuina. Et cū dicunt aliq̄ q̄ tā legū q̄ canonum decreta annullent cōtractū illum. xxxj. q. ij. ca. Si verū. ca. De neptis. ca. Cum locū. ca. Veniēs. cap. Gēma. de sponſ. sensus est: promulgāt & exprimūt libertatē consensus, quæ adesse debet ordinatione diuina ex natura cōtractus. Et ita a causa formali, quia contractus ille est datio: & a causa efficiente quę deus est, qui cōtractū illū sic instituit: & ex p̄te finis, q̄ est p̄lis educatio, est q̄ ille contractus debet esse liber. Hinc dici posset. q̄ metus impedit, est ex diuina ordinatione & nō humano iure: nisi declaratiue: quia

D

declarat consensum sic qualificatum non sufficere ad matrimonij contractū a deo institutum. Q̄d sic potest ostendi non obstantibus opinionibus plurimorū, quia licet ecclesia nihil potest immutare circa ea quæ sunt essentialia sacramentis ex institutione diuina: tñ positis essentialib⁹ cum ipsa sunt subiecta ecclesię & pars ei⁹: potest vt sic ecclesia circa ea aliquid statuere non immutando materiam, nec ampliando: sed aliquo mō restringendo: vt supra. q. ij. dist. xxvij. circa cōtractum istum. hoc em̄ eis accidit. Hoc autem faciēdo nō immutat sed declarat diuinā constitutionem. Potest ergo declarare aliquem consensum esse sufficienter liberū: aliquē vero non. Vult aūt deus consensum qui est causa effectiua matrimonij, & sine quo nō est matrimoniū, lege diuina esse liberum Cū vero illi libertati derogat per metū, declarat ecclesia per quē, & per quē nō derogatur libertati cōsensus. Hoc em̄ ecclesię est cōcessum: q̄ sic potest materiā huius sacramēti sibi subiecti quo ad contractum illum quē deus instituit restringere p̄ loco & tempore: licet nō ampliare cōtra ius diuinū. Sic autem restringendo ex causa, & inhabilitādo in fauorem metū passi, & in odium metū inferentis, materiā non immutat essentialiter circa hoc sacramentū: sed contractum ordinat, & adiuuat diuinam legē interpretādo non immutādo. Nō ergo est par ratio de quibuscūq; in genere metum passis: siue iustum siue iniustum: licet vtrobiq; aliquo modo desit ratio libertatis. Hinc licet illa persona metū passa in fauorē sui, & in odium alteri⁹ protunc inhabilitetur, p̄pter nullitatē cōsensus libert: tamē si vult potest libere in eū consentire: & cum eo contrahere ex post cessante metu. Nō. n. simpliciter & p semp: sed durante illa iniusta coactione inhabilitatur ab ecclesia, & nō alias. Q̄z aūt necessario requiritur consensus, & cōsensus liber, est legis diuinę & non ecclesiæ. & sic loquitur Scotus. Q̄z vero talis vel talis coactio seu metus impediat & dirimat ex post contractum matrimonium, est cōstitutionis & declarationis ecclesię secūdum Palu. Et verius dicit ecclesia hoc declarare, q̄ instituere. Declarat em̄ consensum illū non esse talem qualē regrit natura cōtract⁹ illius. ¶ Secūda cōclusio quā ponūt aliqui circa hanc materiā. Coactus metu cadente in constantē virū ad contrahendum matrimoniū: etiam cogitur ad eliciendum vetum & non dissonū ad verba quæ p̄fert consensum. Probatur conclusio. Quicunq; cogitur metu viri cōstantis vt supra ad aliquid qđ sine peccato mortali facere non potest nisi ad illud mente consentiat sicut operat̄, vel saltem contrarie non dissentiat: etiam cogitur ad præstandū cōsensum. Sed aliquis coactus metu cadente in virum constantē vt verba contractū matrimonia-

E

lem indicantia, & significātia exprimat, cogit̄ ad aliquid faciendum qđ facere non p̄t sine peccato mortali nisi mente consentiat: igitur etiam cogitur ad illū cōsensum. Cōsequētia est bona. Maior nota: & nomē coactio vtrobiq; accipiatur eodē modo. Minor probatur: quicunq; pernicioſe mentitur peccat: sed is de quo minor, est hmōi. ergo. Maior nota. Minor p̄batur: quia nō potest cōtra mētē proferre verba exterius, & dissentire animo interius, nisi mentiatur. ergo si potest cogi ad verba, potest etiā cogi ad consensum: & sic ei⁹ cōsensus dicet coactus & non liber libertate tali quā requirit natura contractus matrimonialis. Preter ea metus cadens in virum constantē nō solū facit eum subire minus malum vt euadat mai⁹ malum pœnę: sed vt euadat maius malum in genere: & ita vt effugiat absq; peccato. Pati em̄ quācū q; pœnā minus est malum malo culpę, & ita principaliter cogit metus effugere p̄tm̄. hoc aūt non fit nisi mente verbis consentiat. Si dicitur: hominis arbitrium cogi nō potest cum sit liberū: ergo nec consensus: Respondetur, absolute cogi non potest: secus de coactione conditionata. Exemplum de proiciente merces tempore tempestatis propter redimere vitā. nec ex hoc sequitur ipsum non esse liberum: quia volens hoc agit: & magis reluceſcit eius libertas ad vtrūlibet. Alias probationes adducit Sco. ¶ Corollariū. Nullo metu viri cōstātis induci debet q̄ spiā: vt verbis tñ cōsentiat ad matrimoniū & aio dissentiat eliciēdo mentalē & cōtrariū dissensum. Patet: quia hoc eēt peccare. ¶ Tertia cōclusio. Falsa est opinio dicentiū Si quis coacte contrahit, & aio ac verbis vere ex metu tali cōsentit, licet sit verū matrimoniū in foro cōsciētiæ p̄pter adhibitū consensum: secus tñ i foro ecclesiæ. Mouent ex hoc: qa eccl'ia p̄sumit de tali coacto q̄ nō dederit cōsensum: sed solū p tulerit verba, quib⁹ cōsueto more contrahit matrimoniū. & ita cū nō affuit cōsensus vt p̄sumit ecclesia, nō p̄t ibi esse matrimoniū. Sed in casu posito sic coactus consentit vt dicit: ergo in foro cōsciētię est matrimoniū. Vtrūq; illorū falsum est falsitas patet ex dictis & allegatis in diuersis cap. xxxj. q. ij. quia eccl'ia semp p̄sumit de meliori. Hinc cū q̄s post spōsalia spōsam cognoscit carnaliter, p̄sumit id affectu maritali factū fuisse: & q̄ nō voluerit mortaliter peccare in hoc actu: ergo a siri & hic dicēdum venit. Q̄z aūt eccl'ia p̄sumat de meliori, habet de reg. iuris. Estote misericordes. Itē ca. vnico de scruti. i ordini. faciēn. Prę sumitur idoneus & dign⁹ nisi probet indign⁹. Si replicatur: Quādocūq; in aliquo contractu plus est de voluntario, q̄ inuoluntario: ibi est verum matrimonium: Sed coactus ad consentiendum plus habet de voluntario q̄ inuoluntario: igitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item consensus coactus non impedit alia sacramenta:igitur nec matrimoniū: Ad primum,maior vera est de voluntario absoluto:secus de conditionato.Hic aūt plus est de inuoluntario:qa volens trī sub conditione, nollet simpliciter conditione illa non stante:& sic est aliquo modo nolēs contrarie.Ad secundū respondetur. Secus est de hoc sacramento : in quo secundum Sco. homo redditur vilioris conditionis:quia subijcitur quo dāmodo seruituti , & multis periculis ac curis & quandoq; morti : ideo nullus debet ad hoc cogi, sed libere eligere. In alijs vero homo fit melioris conditionis. Item intentio baptizandi nō est causa baptismi effectiua,sicut consensus contrahentis est causa effectiua contractus matrimonij totaliter.¶Quarta conclusio.Coactio leuis impediens & tollēs consensum, impedit & dirimit matrimoniū in foro conscientię: sed non in foro ecclesiæ:quia ecclesia præsumit de meliori : & ita de consensu libero. Dicitur totaliter impediēs & tollens consensum:quia sine consensu non est contractus coram deo,qualiscunq; sit metus. Ecclesia vero cui constat de facto,pręsumit de consensu. ¶Quinta cōclusio. Si quis sua culpa incidit
F in metum cadentem in virū iustū,talis metus etiā impedit & dirimit matrimoniū. per ca. venies.de sponsa.& matri.ij.vbi quidam repertus fuit a patre puellę cū ea concumbere: & papa eam ipsi adiudicauit.nisi metu coactus qui posset in virū cōstantem cadere,eam desponsauerit. Sic si aliquis iuste meruit excōicari, & iudex minatur ei excōicationē nisi contrahat:si ob hoc præcise cōtrahit nullum est matrimoniū. Quis enī talis excōicatio sit iusta:non tamen est iusta in eum finē vt cōtrahat:ergo est metus sufficiens. ¶Sexta propositio. Sicut metus accidens in persona ꝓpria viti at & annullat matrimoniū: ita in persona patris, vel filij,vel matris,& similiū ascendentium.Ita tenet Inno.& San.Tho.ac Angelus in sum.vt supra notabili.ij.Hinc sequitur:si parentes timēt de lesione liberorum,metu non vano,sed graui & iusto vt supra:& vice eorum contrahunt: vitiat cōtractus propter defectū liberi consensus. Sic si filius vel filia timet de lesione patris vel matris vel aui,& huiusmodi ascēdentiū, & cōtrahit, nihil est & vitiat contractus propter metū sufficientē. Ita habet Prepositꝰ sup.iiij.Decre. Secus dicit eē de trā suersalibꝰ.¶Corollariū. Cōtrahēs ex metu excōicationis maioris sibi cōminatę in eū finē vt cōtrahat matrimoniū:aut metu ꝑditionis tēporaliū sine ꝙbus non pōt honeste viuere secundū status sui decentiam,seu qualitatem, contractus est nullus & inualidus. Primū intelligit in casu quo non potest iustitiā consequi commode cōtra excōicatorem sine magno damno & periculo . Secus dicendum si sic minaretur excōicator iuste vt cōtrahat sicut sese velle contrahere iurauit, & spopondit liber sine coactione. Iā enī tenetur contrahere & id fecit sibi spōte necessitatis,cum prius erat libertatis:ergo si contrahit tenet. Ira sentiūt aliqui. Sed videatur an coactio hic vt supra propositione.v.impediat causando defectū libertatis consensus sicut in alijs: secūdū ꝙ patet ꝑ glos. in ca. Abbas.de his quę vi.& Panor. Idem videtur dicendū de ꝑditione maioris partis substantię suæ ex pari ratione. ¶Corollariū secundū. malefaciunt magnates præcipiendo suis sub cōminatiōe spoliationis rerū suarum vt cōtrahāt cum aliquo quasi coacti.¶Corollariū tertiū.sicut metus quā doq; impedit vel non impedit aut dirimit matrimonij contractum:ita etiam impedit vel non impedit contractum sponsalium ex metu procedētium.cap. Ex literis.de sponsa.impub.

¶Quantum ad articulum tertium G est primū dubiū: An pater possit cogere filiū ad contrahendum matrimoniū. Respondeō vt iam dictum est: si non cōsentit filius libere, nō potest filius adultus absolute cogi a patre vt contrahat. de sponsa.impub. ca.j. Et licet ibi statim sequatur ꝙ potest filiū impuberē alteri copulare : & ille cū ad perfectā venerit ætatē,omnino debet hoc implere:tñ ly debet ibi sumitur pro debitione honestatis non ꝑcepti. Decens enī est vt filius facta patris exequatur:sed non præcepti:saltem in hoc casu. Et si pater iurat pro filio,includit tacite conditio nisi filius contradicat:aut si pōt ad hoc induci Nec est curæ si leges oppositum dicūt:quia standum est in hac parte canonibus. Dictū apli Pauli,Filij obedite &c.intelligitur quo ad gubernatio nē domus & familię,non quo ad indissolubilem mīmonij obligationē,quā deꝰ voluit esse liberā quia coacta coniugia difficiles solēt exitus habere.Est ergo in dicto apostoli distributio accōmoda cū dicit Per oīa,& est sensus,per oīa in quibus eis subiacetis,sicut & Paulus per oīa oībus placuit.Verū est, quibus placere debuit secūdū deū. Posset tñ filio ꝑcipere pater vt cōtrahat cū aliqua de hac vel hac familia:dum filius alias sine prece pto paterno contrahere tenetur:vt ingt Præpositus ca.Cū locum.de sponsa.aut dum ex ꝑcepto diuino stāte hoim paucitate ꝑceptū de contrahēdo obligaret ꝓ loco & tēpore. Sic ꝑcepit Isaac Iacob.Gen.xxviij. vt iret in Mesopotamiā, & ibi acciperet vxorē de gne suo.Verum hoc dictū de Iacob speciale est.tenebaī enī(vt videī) lege diuina ad hoc,vel satē reuelatiōe diuina, tū ꝓpter malitiā illarū mulierum : tum quia semen Chanaan erat disperdēdum.Erat enim terra Chanaā seminiprophetarū promissa:secundū Sanct. Tho.&

ideo Isaac bene poterat hoc ꝑcipere : sicut hodie non licet cōtrahere cum infideli. Et cū adducitur quandoq; de matrimonio spirituali: quia.s. papa potest alicui mandare vt suscipiat episcopatum, & ita contrahat matrimoniū spirituale:ergo & pater carnalis potest ꝓcipere matrimoniū carnale Nō concludit:quia non tantā superioritatem habet pater carnalis super filio ad matrimoniū carnale, quātā pater spiritualis ad filiū respectu matrimonij spūalis. Ratio potest esse:qa in vno cōditio coacti redditur melior : vtputa in coniugio spirituali:secus in carnali:& ideo ad vnum potest cogi non ad aliud.sc̄m San. Tho.q.vlti. ¶Secūdum dubium: An principum rogamēta, item superiorum reuerentia, vel metus reuerētialis, itē blanditię inducāt iustum metum cadentē in constantem virum, qui timet quādo & vbi oportet. Respondeī:rogamēta principū, supplicationes, aut imperia, non inducunt præcise ex se & regulariter metū fortem & iustum annullātē matrimonium ex metu contractum:nisi princeps consuetus sit sæuire tyrannice & inhumaniter in nō obtemperantes suis ꝑcibus vel imperio:dato etiam ꝙ nullum ius habeat imperādi vel mādandi, ad huc vult voluntatē suam exauditi,aut mala infligere.tunc.n.causat iustū metū cadentē in constātē virum secundū doct.qui annullat matrimoniū Et idem videī esse si horribilē vultū ostendit, minas congeminat,arma præparat, & similia. De se cūdo: Sola reuerentia superioris nō causat iustū metum:secus si coniungitur timori verborū aut minarum(vt supra)probabiliter sequentium vel ꝓcedentium. De tertio: blanditię non impediūt libertatem consensus:sed ꝓmouēt. Multum enim habent de voluntario & parum de inuoluntario Secus de voluntate ex metu iusto, vbi multū est de inuoluntario: parū de volūtario:ita ꝙ nō posita formidine mali voluntas resiliret & non vellet id qđ tunc vult posito metu iusto. De metu infamię sunt opi.doct. Et dicunt aliqui illa esse intelligenda in foro conscientię:cum quis nō habet remedium opportunū euadēdi,vel sibi prouidēdi: vtputa implorare officium iudicis vel superioris. Si enī cōmode posset eum adire:& per hoc a malo imminēte liberari:videī esse in culpa si hoc nō faciat:quia sine causa cōmittit se periculo . Cum hoc tñ stat,ꝙ si sua culpa incurrit metum, nihilominus impedit:vt supra cōclusione.v. ¶Tertiū
H dubium est de talismodi matrimonij cōfirmatione:ad quod propositio prima. Matrimonij cōtractus qui est vere & de iure nullus ꝓpter defectū liberi consensus, non potest in foro conscientię ratificari:nisi accedat contrahentium liber & mutuꝰ cōsensus. Patet ex dictis: qa consensus mutuus & liber aliquo signo sufficienter expressus est de essentia matrimonij lege diuina:ergo sine eo cætera quęcunq; non sufficiunt in foro conscientiæ. ¶Secunda ꝓpositio. Nō videtur esse propria & vera locutio cum dicitur.Contractus ex metu iusto,qui est de iure & in foro conscientię nullus & inualidus, cōfirmatur & ratificatur per consensum subsequētē elicitum & expressum de nouo. Probatur:quia ex tenore propositionis primo cōtractus fuit nullus:ergo non potest ratificari ex qđ vocabuli. Sed forte secūdum modū loquēdi Richar. diceretur perfici per consensum subsequentē, maxime personę coactæ,saluo cōsensu alterius personæ non coactę,qui adhuc manet habitu, & non est contrarius consensus elicitus. Sic enī ex accessu cōsensus personę coactę ad priorē etiam nunc expressum & foris declaratum dicetur perfici. Hinc Palu. Confirmaī per cōsensum sequētem durante primo consensu.ar.iiij.q.j. ¶Tertia ꝓpositio. Probabile est dictu:ꝙ quātūcunq; lōgę ua cohabitatio,ac personę coactę taciturnitas,munerū largitio, amplexus & oscula aduncta carnali copula, & siqua sunt similia:cōtractum ex metu iusto nec perficiunt,nec ratificāt, nec cōfirmāt sine actu positiuo nouo liberi & mutui cōsensus coniugalis sufficienter expressiuo, & hoc in foro conscientię. Patet ex dictis. Secus in foro ecclesię quæ præsumit de consensu. Si enī mulier allegās iustum & sufficientem metū qui cadere potest in mulierē fortem & constantem, stetit cum viro ꝑ tempus notabile,ꝙ secundū iudictū boni viri ex hoc sumi pōt ꝑsumptio ꝓ mīmonio:& cū abire potuisset aut reclamare, nec abijt nec reclamauit: amplius nō auditur sed cōpellitur manere cū viro. Et si non affuit consensus,est matrimoniū in foro ecclesię præsumptū tñ. Si accessit cōsensus maritalis, est verū & ꝑsumptū. Ad hoc facit de sponsa.impuber.lib.vj.vbi per cohabitationem mutuā textus vult sponsalia quę nulla erant, cōualescere in certo casu vt extunc, non vt extūc. qđ dictum alludit conclusioni priori. Sic si tēpore illo nominabat eum maritum suum,& ipse eā vxorem suam publice in aliorum audientia,præsumit ecclesia pro matrimonio. Sic de mueribꝰ &c. quia illa videntur metum purgare . Idem est de copula siue consenserit in eā siue non:sed violentata fuerit : si non cōsensit affectu maritali, nō est matrimoniū in foro animę. Si vero consensit in copulam metu leui:presumitur hoc esse factū affectu maritali. Si fuit simpliciter violentata,& nullum vel in virum, vel in copulam dedit consensum,nullum est matrimonium, nec etiam pręsumptum. Si consensit in virum & in copulam ex metu forti : sed non affectu vxorio : est matrimonium coram ecclesiæ iudicio : cum id factum confitetur: sed non in foro animæ : quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

deest consensus. Ecclesia em̃ pręsumit de affectu vxorio. Si ex metu forti cõsentit tm̃ in virum & non in copulã, nec corã deo, nec corã ecclesia est matrimoniũ. Deficit enim legitimus consensus: & ecclesia præsumit in odium vim inferẽtis & in fauorem oppressę, contra matrimoniũ. Et intelliguntur omnia illa de consensu in copulam: de copula sequẽte non precedente. Si vero sponte cõsensisset in copulã post violentam traductionem & non in matrimoniũ, non datur ei fides sed iudicatur p matrimonio in foro ecclesię. Ex hoc etiã patet responsio ad dubium, Si quæritur an p carnalem copulam matrimoniũ ex metu ratificetur. Et generaliter sicut coram deo requirit̃ verus cõsensus in animo, & eiusdẽ consensus significatio & expressio ad extra: alias non est matrimonium in foro animæ: ita in foro ecclesiæ nunq̃ erit matrimoniũ præsumptũ quęcunq; sint acta in secreto, nisi facta patescant ad extra: vel eorũ cõfessione vel modo alio: vt sic ex manifestis p̃sumptio accipi possit pro vel contra matrimonium. Sic si mulier coacta per metũ iustũ tacet, nec de nouo & libere consentit, per hoc non censetur consentire, nec est matrimoniũ in foro ecclesiæ. quia qui tacet in re tam ardua, non pręsumit̃ consentire. p ca. fi. de procu. lib. vj. vbi habetur argumentũ ad hoc. Nec tenetur agere contra cogentem, cum cõtractus fuit nullus: ideo tacendo iterum non consentit. Nec est matrimoniũ in foro animę: qa deficit consensus. Vnde inquit Panor. Agẽs aliquid per metũ non pręsumitur ex taciturnitate sequentis tẽporis cõsentire & purgare metũ nisi interueniat aliquis actus positiuus primi actus approbatiuus. Hæc ille. Regrit̃ ergo q̃ ille cõsensus nou⁹ aliquo signo manifesto alteri innotescat. Itẽ solet dici: Qđ nõ est, tpis tractu nõ firmat̃. ¶ Sed ponam⁹: aliquis homo simplex & iustus credẽs contractum ex metu forti & iusto esse validũ, cõsentit affectu vxorio in copulã propter illã credulitatẽ p̃cise: ita q̃ sit causa sine qua non illius consensus in copulã: Si tm̃ constaret et oppositũ, nõ vellet in eam consentire: quia solum ex metu iusto & graui contraxit: An cum edoctus fuerit de veritate & de nullitate cõtractus, teneat matrimonium in foro animę? Et videtur multis q̃ nõ: qa ecclesia & deus contractum illum irritãt: & tũc secundũ opinionẽ eorũdẽ p̃sona coacta inhabilitatur in sui fauorẽ & alteri⁹ odiũ. Cum ergo nunq̃ fuit consensus purus & absolutus, nõ tenet. Nec est simile de sponsalibus, vbi ecclesia iudicat pro matrimonio subsecuta copula. Et posset forte dari secũdũ vnã opinionẽ ratio. quia ecclesia primũ irritat, & personas inhabilitat propter metũ iustũ vt supra: saltẽ declarãdo q̃ sit nullũ: non sic secũdum: vbi plus videt fuisse de voluntario q̃ inuoluntario. Verum oppositũ facile posset defendi. non em̃ ex metu sed errore cõsensit in copulam post metum: nec fuit error p̃long, nec conditiõis. de quo dist. sequẽti. ¶ Quartum dubium: Quid I facíet persona ad copulã sic coacta & violentata, aut metu graui mortis iferẽdę illecta, petita, & vocata. Dicendũ. potius debet subire mortem, q̃ in fornicariã copulã cõsentire. Si vero opprimitur, potest esse sine culpa & peccato, si nõ adest volũtas & consensus. Et sicut dixit Sancta Lucia, Si me inuitam violari feceris castitas mihi duplicabitur ad coronam. Ad hoc est Augu. cap. xix. & xx. de ciui. dei. lib. j. Habet tamẽ effugium, ita q̃ non erit perplexa: quia potest libere in eum cõsentire, & nõ ex metu p̃cise: & sic sibi matrimonialiter copulari accedente affectu maritali. Immo videt q̃ plus tenetur redimere vitã ex pręcepto Nõ occides: q̃ horrere illam coniugalem obligationem & seruitutem, cũ id sine iactura salutis, ceteris paribus, alias facere potest. Alias videtur sese velle occidere, nisi forte obsit votum aut iuramentum aut impedimentũ aliqđ. Nec obstat ecclesię inhabilitatio, quæ est in fauorem patientis metum iustum iniuste: quia nõ est inhabilitatio simpliciter dicta: sed p̃tũc, & nõ nisi fauorosa facta in bonũ ei⁹ qui patitur metũ. Potest ergo cedere iuri suo & libere in eum consentire. Pręterea, ecclesia audita cõmixtione habita, iudicat p matrimonio: qa pręsumit de affectu vxorio: non obstante metu prætio. ¶ Quintum dubium: Vtrũ matrimoniũ K sufficienti metu extortum ratificetur si accedat iuramentum. Quidam tenent q̃ sic ꝓpter aduentũ iuramenti. Alij tenent oppositũ: dicentes q̃ non tenet nec in foro dei nec ecclesiæ propter defectũ liberi consensus. Probãt sic, q̃rẽdo. Quid em̃ affert illud iuramẽtũ & super quo cadit? Si em̃ iuratur aliquid p̃teritum: vt puta coactus iurat q̃ vere consenserit: iuramentũ istud non potest id qđ p̃teritum est, & de iure nullum, ratificare, vt supra dubio. iij. Adiũgunt q̃ illud iuramẽtũ est solum assertorium: & sic verum iurat: sed per hoc nõ validatur matrimoniũ vere nullum. Vel iurat aliqđ pręsens: puta q̃ nunc consentiat iterum: & iurat, & consentit ex metu iusto: vt ponitur: & sic verũ testificatur & asserit: si saltem vt debet corde consentit: alias falsum iuraret, & sic non ratificat matrimonium: sed solum perhibet testimonium de consensu præsenti ex metu iusto procedente. Vel iurat aliquid de futuro, & iterum claret q̃ cõsensus de futuro etiam vallatus iuramento non facit matrimoniũ, ex dictis distinct. xxvtij. ¶ Videtur cum reuerentia, q̃ ad istud dubium sufficienter responderi non potest, nisi separetur obligatio iuramẽti pręcisi ab illa obligatione quę videt eẽi illo cõtractu mr̃imoniali ex metu forti ex

torto. Matrimonium. n. illud est de iure nullũ: & in foro exteriori, & interiori: & nisi accedat liber consensus mutuus, nõ fit validũ ratione iuramẽti pręstiti, cum sit ex defectu consensus liberi nullũ: ne q̃ inducit vt sic obligationẽ aliquã: quia est de se nullum. Sed quia accessit iuramẽtum qđ seruari potest cæteris paribꝰ sine interitu salutis: ideo seruandum est id qđ iureiurando firmatũ est ꝓpter diuini nominis honorẽ & inuocationẽ. Cũ ergo quis ex metu iurat velle cõtrahere, iuramẽtũ illud coactum qđ ex metu iusto p̃cessit, obligatorium est in foro animę secundũ iuris diuini & humani dispositionem. cap. Ad audiẽtiam. de his quæ vi me. ve causa fiũt. ceteris paribꝰ. Præterea est recte circũstantionatũ, & habet tres comites, veritatem iudicium, & iustitiam. Non em̃ q̃ iurat de se iniustum est: licet iniuste eum cogat ad iurãdũ. Adest discretio rationis: quã iudicium dicimus. Adest veritas: quia ita intendit facere: sicut se facturũ iurat: ergo tale iuramẽtũ est obligatorium & tenet. Dicatur ergo & agat̃: vt supra, dist. xxvij. q. ij. petendo si res est alias integra, absolutionem a iuramẽto, vel ingrediatur religionẽ &c. vt supra. xxix. in tertio. Et sicut nunc formatę sunt cõclusiones de mr̃imonio, ita possunt formari suo modo de cõtractu sponsalitũ: hoc dempto: q̃ relinquat̃ in dubium secundũ diuersitatẽ opinionũ. Si em̃ mulier post sponsalia, iusto aut leui metu cõtracta cõmisceatur sponso non affectu vxorio: tenẽt quidam q̃ non transeũt hmõi sponsalia in matrimonium, nec in foro dei nec ecclesiæ, nec est mr̃imoniũ p̃sumptum. Alij tenent q̃ est matrimonium p̃sumptum in foro ecclesię. Secundũ illã opinionũ diuersitatẽ p̃dicta sunt moderanda de hac materia. ¶ Sextũ dubiũ: Vtrũ si duo simul cõtrahũt & apta verba ad contractũ proferunt: alter vero dicit se nõ consensisse: sed solum dolose contraxisse: liceat illi qui dixit se in alium cõsensisse, alibi cõtrahere ex hoc qa alter negat cõsensum. Fere consimile dubiũ mouet Richar. dist. presenti artic. j. q. iij. Et Sco. dist. xxx. q. j. Resp̃odet cũ submissione. Si (gratia exẽpli) mulier certa est de verbis hincinde prolatis ad cõtractum matrimonij aptis & solitis secundũ significationẽ eorũ cõmunẽ, & vir idẽ fatet̃ expresse, negat tm̃ cõsensum se dedisse, est matrimoniũ, non in foro conscientiæ sed ecclesię. Pręsumit em̃ ecclesia verbis illis subfuisse consensum. ca. Tuę. & ca. Tua. de sponsa. Sed quia non affuit consensus viri, non est verũ matrimoniũ in foro dei, cum matrimonium non claudicet. Et si ecclesia virum illum adiudicat mulieri, tenet̃ de nouo cõsentire in eam: alias nec exigere, nec reddere p̃t debitum: qa nõ est sua. Mulier vero tenetur in conscientia sua credere illum esse suum maritum: nec debet cum alio contrahe re, nec conscientiam illam deponere illo viuente: qa exponeret se ꝓbabili piculo adulterij: cũ sit ita certa de cõsensu viri sicut reddi p̃t certior certitudine morali: & sicut certa esse p̃t q̃libet alia de cõsensu cõiugis. Audiuit. n. verba cõtract⁹ a viro: & p̃t viro debitũ reddere & exigere etiã si vir ille cũ alia cõtraxisset de facto. Nec p̃t mulier illa viuẽte viro cũ alio contrahere propter certitudinẽ quã habet de eo vt coniuge, sicut & cęterę habẽt. Nisi em̃ sic dicatur, nulla erit certitudo inter cõiuges &c. de contractus cõsensu: sed statim post tẽpus alter dicet, dolose contraxi, cõsensum nõ dedi, & ita turbarent̃ oĩa coniugia. Nec excusat̃ mulier si dicet aut credet ioco quodam vel consimili causa virum verba illa ꝓtulisse. Non em̃ debet ei credere si talia dixerit: quia committeret se ꝓbabili periculo adulterij. Tenet̃ aũt ille dolosus vir si nondũ contraxit cũ alia, dolum deponere: & de nouo vere in eã consentire: aut pro posse efficere ne mulier alibi cõtrahat. dedit em̃ei occasionẽ lapsus, aut cuiusdã dubitatiõis: laborabit ergo pro eius salute. Et vt aliquibus placet, tenetur ei dotẽ dare: non tamen alium virũ procurare. Q̃ si vir ille alibi cõtraxit, cogi debet per censuras reuerti ad primam: cui tamen carnaliter cõmisceri nõ potest: nec reddendo, nec exigendo debitum: qa nõ est sua in foro conscientiæ, cum iam ille vir dolosus transijt ad alium contractum. Ipsa vero propter certitudinem quã habet moralẽ, & quã deponere nõ debet, potest reddere & exigere debitum: quia scit eum esse suum: sicut & alię mulieres hoc scire possunt de suis maritis. Cum ergo primam sic damnificauit, laborare debet vir ille p̃ mulieris damnificatę continentia: si ipse alibi contraxit cum alia, qđ tamẽ sine peccato facere nõ potuit. Si a muliere prima inpetitur corã iudice & mulier non poterit ꝓbare consensum: quia vir negat se cõsensum dedisse, vt supra: imo negat & verba prolata: nec est super quo ecclesia suam fundare possit pręsumptionẽ: absoluitur ab ea, & relinquitur secũdę, quæ vere est vxor eius. ¶ Corollarie sequitur. Mulier propter hoc qa audiuit verba quæ consensum exprimere & significare solent & debent: non potest oppositum credere, nec conscientiam mutare vel deponere: nec viro viuente cum alio contrahere: nec cuicũq; alteri debitum reddere, vel ab eo exigere. Cõmitteret em̃ se ꝓbabili periculo adulterij, & graui discrimini peccati mortalis. Hinc Richar. Si persona non consentiẽs corde quæ tm̃ significauit ad extra verbo aut signo se consentire: etiã post notabile tẽpus iuraret se nõ consensisse in corde: nihilominꝰ debet p̃sona q̃ cõtraxit verbo & signo, credere esse verum matrimonium. Quia sicut dicitur ca. Pertuas. de ꝓba. Nimis indignũ est iuxta legitimas

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctiones: vt qđ quisq; sua voce dilucide protestatus est, in eũ casum, pprio valeat testimonio infirmare. Sed quid? Esto: mulier rẽ vt contigit vere exponit cõfessori, & vir similiter constãter negando consensum coram eo: iã sacerdos credere debet cuilibet pro se & contra se, quale consilium dabit mulieri, cum non potest ei dictum viri reuelare? Respondetur: sacerdos nõ debet mulieri dicere dictum viri, nec vt alibi contrahat persuadere vel admittere: licet hoc posset de facto facere: nec dicere: tu non potes cũ alio contrahere: qa nõ debet secretũ confessionis reuelare nec mẽtiri: nec mulieri cooperari ad peccatũ, qđ faceret si pmitteret eam alibi contrahere. Sed debet ei dicere: q; si ne peccato nõ potest alibi cõtrahere. hoc enim verum est: & sic sacerdos nihil dicit contra conscientiã. Et licet vir dolosus sciat q; possit alibi contrahere, & cõfessor vt deus: attamẽ quilibet eorũ debet impedire ne fiat, ex eo quia sine peccato fieri nõ potest: licet factum teneret. Deus enĩ qui matrimoniũ instituit, nõ vult ipsum claudicare: & ita non tenere: nisi cum mutua obligatione p cõsensum mutuũ causata. Si autem vir qui prius non consensit corde: sed solũ signo adextra: in contineti reuocet suũ dictũ: psumi põt q; ille vir prioria verba dissensus ex loco protulerit & errore, & põt persona quę prius cõsensit re, stare verbis secũdo prolatis. Et i hoc (inqt Richar.) credo q; liceat psonę q̃ prius consensit alio dissentiente: alibi contrahere priore viuente. Caute loquitur Richar. Non dicit q; debeat, sed potest stare verbis secundo platis: quasi volẽs innuere, cũ ex ore pprio inuenit virũ in vno dolosum & mendacem non teneꝛ ei in alio credere: & ita põt alibi cõtrahere: eo dicente se non consensisse tũc. Si aũt persona quæ prius non consensit corde: sed tm̃ signo nũc vere consentiat in aliã psonã durãte alterius consensu, efficit verũ matrimonium. sic enĩ matrimoniũ nõ claudicat: & vbiq; est cõsensus ver⁹
L cõiugalis. ¶ Septimũ dubiũ: Masculus & fœmina cõtractis prius legitime spõsalibus de futuro cõmiscenꝛ carnaliter: Fœmina negat copulam & cõsensum de futuro: hinc contrahit de psenti cũ alio: An vir nõ potẽs vel copulam, vel spõsalia probare possit alibi cõtrahere, & mulieri fidẽ dare. Rñdeꝛ. In foro dei nõ est ibi mrimoniũ ppter defectũ consensus de psenti: sed in foro ecclesię est matrimonium pumptum, cum cõstat de copula & sponsalibus ante copulã non reuocatis: non obstante quacunq; protestatione in contrarium: vtputa si ante copulã vel in copula protestarẽtur se non vxorio affectu velle cõmiscere. & hoc propter fauorẽ mrimonij: & qa eccl'ia psumit q; nõ voluerint fornicari: sed maritaliter copulari. Sed ponaꝛ qa honestatis amatrix renuit cõmiscere cũ viro, vir persuadeat vt sinat actũ fieri: qa sit spõsa sua legitima &c. & cũ hoc de psenti cõsentit in eã, & in signũ huius mox cognoscit eã: An licet viro alibi contrahere, cum mulier dicit se affectu vxorio nõ cõsensisse, & vir pbare nõ põt? Rñdeꝛ q; nõ: qa ex verbis de psenti, psensu de psenti, & copula subsequẽte cõsummat mrimonij contractus in foro cõsciẽtię. ca. Is q fidẽ. de sponsa. Sed vir scit q; post sponsalia consensum de psenti in eã vt in suã habuit: & eã vt suã licet prius reniteꝛ tẽ cognouit. per consequẽs certꝰ est hũana certitudine se fecisse oĩa ad mattimonij contractũ necessaria, quantũ est ex psona sua. Insup certus est de legitimo sponsaliũ contractu, & mutuo cõsensu: & q; mulier prius renuit copulã: sed audito q; eiꝰ esset & psuasa q; sic sineret rẽ fieri: sit certus est. Habet ergo vir firmiter psumere & credere q; mulier nõ consenserit in actũ nisi vt cũ suo sponso: ex cõsequẽti cõsummata copula q; sit sua: & ita non põt alibi contrahere, vt in casu prioris dubij, nisi exponat se magno discrimini adulterij. Si vero vir consentiret in copula in mulierẽ non cõsensu de psenti, sed futuro: hoc est in sponsam solũ qñq; ducendã: ex quo copula sequens non supplet consensum de futuro vt sit de psenti: nõ est cotã deo ibi matrimoniũ: qa non adest cõsensus de psenti in viro: Secus in foro contentioso. Si tñ mulier negãdo consensum etiã negaret copulã: quę tñ in veritate interuenit: videtur q; vir reperiẽs eam mendacem in vno: vel põt ei in alio non credere, vel non debet ei in alio credere: puta in negatione consensus, cũ habeat pbabilẽ conjecturã in oppositũ. Et si talis vir in cõfessione ita recitat casum vt dictũ est: non debet cõfessor anmuere vt alibi cõtrahat, sicut in priori dubio: quia exponeret se periculo adulterij: nec debet credere de opposito cũ sufficiẽtia signa habeat de mulie-re: & conscius est sibiipsi qđ egerit, & qualiter cõsenserit. Qz si contraxit vir cũ alia: nec põt exigere, nec reddere debitũ illi: sed teneꝛ eã dimittere & ad primã reuerti. Si p parte mulieris nihil allegauit nisi spõsalia pura, & copulã non maritalem nõ videꝛ eẽ vir stringẽdus simpliciter ad hoc q; recedat a secũda, cũ qua contraxit in foro conscientiæ sed relinquẽdus sue conscientię, si verũ proposuit vel non: & hoc dũ de muliere põt psumi inspecta eius qualitate q; cõsensisset in copulã nõ positis spõsalibꝰ. Sed casus prio ponit eã fuisse honestã & nõ cõsensurã, nisi posita psuasione mariti &c. Videꝛ ergo consulendũ & agẽdũ in foro cõscientię cũ tali viro: sicut i dubio priori. Suo modo dicẽdũ de muliere: hoc posito q; flecti nõ potuit ad copulam: nisi prætuia multiplici psuasione q; faciat nunc id qđ in proximo factura sit: quia sit suus maritus &c.

Distin. XXX.

Nec solum coactio impedit vel excludit &c. In distin. pcedente magister egit de consensus defectu & imperfectione ex parte voluntatis: quia non est libera, sed coacta. In hac distin. agit de cõsensus defectu & imperfectione ex parte intentionis seu erroneę apprehensionis, hoc est de consensu sequẽte apprehensionem erroneã alicuius cõditionis adesse debitę. Textus summarium tribus complectitur conclusionibus. ¶ Prima. Error qualitatis & fortunę non impediunt mattimonium. Error vero personę & cõditionis, simpliciter tollunt & impediunt consensum. ¶ Secunda. Perfectũ sanctitate non significatione fuit inter Ioseph & Mariã coniugium, habens plene triplex coniugij bonũ, sed nõ carnalem cõcubitum. ¶ Tertia. Licet cau sę partiales contrahendi matrimoniũ sint prolis procreatio ante peccatum: & fornicationis remedium postdelictũ: attamẽ & aliæ ponuntur causæ, quædã honestę, quędam minus honestę: quę non impediunt de se matrimonium, nec cõtaminant sacramentũ. Harum conclusionum declarationem textus prosequitur.

Quæstio Prima.

A Circa hanc dist. quęritur primo: Vtrum matrimonij cõsensus procedens præcise ex apprehensione erronea alicuius per se & necessario ad matrimonium requisiti impediat voluntariũ, & sit omnino nullus de iure & in foro animæ. Solito more quęstio tractabitur trifaria partitione.

¶ Quãtum ad artículum primum supponitur ex dictis secundi collectorij distin. xxij. q. ij. q. error secũdum B. Augustin. in Enchi. cap. xvj. est idem quod ignorantia, sumendo nomẽ ignorantia p ositiue: vt contrarie opponitur scientię. Non enim secundum eundem continuo errat: qui aliquid nescit, sed qui existimat se scire quod nescit. Pro vero quippe approbat falsum, quod est erroris proprium. Nec nisi rerum ignorantia errari potest. Et infra. Errare nihil aliud est q̃ putare seu iudicare verum quod falsum est, falsumq; quod verum est. Vel certum habere p incerto, incertum pro certo, siue falsum sit, siue verum. xxij. q. ij. cap. In quibusdam. &. xxxviij. dist. c. Quis. ¶ Corollariũ. Error de quo ad pñs presupponit aliquã rei cognitionem: & ponit iudicium rationis peruersum propter circunstantię alicuius ignorantiam: vt cum quis contrectat rẽ alienam quã credit suã. Dicit ergo error actũ iudicatiuum siue assensiuum procedentem ex defectu cognitionis precise. Iudicium enim sequitur apprehensionem talem vel talem. Cum vero secundum predicta consensus ponitur causa effectiua matrimonij, & sine eo non potest esse matrimonium: Consensus vero est actus voluntatis, secundum Durañ. presupponens cognitionem & actum intellectus: Nihil enim amatur nisi cognitum, secundũ Aug. x. de trin. cap. j. Stat autem aliquem habere cognitionem actus alicuius, quantũ ad substantiam actus: & tamen eius circunstantias ignorare: Ergo impediens cognitionem vel causans erroneam rei apprehensionẽ impedit & cõsensum volitiõis circunstãtię ignoratę, & causat iudicium erroneũ. Hinc dicit. Qui errat, non cõsentit. Et consensus errantis nullus est. Maxime cum est circa eam cõditionem quę requiritur ad actum voluntatis, & cuius scientia necessaria est: respectu huius est nullus. Et qui sic errat, non consentit circa illud seu circũstantiam illam circa quã errat ex ignorantia. Cum enim dilgo Petrum mihi bene cognitum, & nunc corã ponitur mihi a. quẽ existimo esse Petrũ a me dilectum & cognitum: si do a. munera: do ei sub cõceptu Petri & non alias: non daturus ea si nõ iudicarem eũ esse Petrum. Erro itaq;, & sum inuoluntarius: non voluntarius respectu a: quem nõ diligo nec cognosco esse a. Erro propter defectũ scientię alicuius circunstantię. Sic dicitur: qđ minuit cognitionem, minuit rationem voluntarij. Verum est quantũ ad illam circunstantiam cuius non habetur cognitio: licet non quo ad actum in se. Et si tollit totam cognitionem alicuius circunstãtię, facit actum quo ad hoc simpliciter nõ voluntarium quantum ad illam circunstãtiã. Sic ignorantia inuincibilis alicuius circunstantię ppter quã actus esset malus, facit actũ simpliciter inuoluntarium: quantũ ad illam circunstantiam formaliter & interpretatiue. Et ideo ex toto excusat: vt in contrectante ex ignorantia rem alienã. Si est ignorantia vincibilis alicuius circunstantię, iam voluntas habet actum circa ipsam interpretatiue: & vult eam interpretatiue: licet non velit formaliter. Hinc excusat non a toto, sed a tanto, vt supra in secundo. dist. xxij. Non enim sufficit ad bonitatem vel malitiam actus q; sit volitus aut voluntarius quantum ad substantiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

actus:sed requiritur q̄ sit voluntarius quantum ad omnes circunstantias adesse debitas. Sic de libertate actus similter dicendum suo modo cum debet esse liber & volūtarius. Vt in proposito cō tractus matrimonialis:qui ex ordinatione diuina debet esse liber & volūtarius: non solum quo ad actus substantiā in se p̄cise, sed quo ad omnia essentialia matrimonio:vt sit libera trāslatio potestatis corporis in hūc quem cognosco & eligo determinate:& non in alium quem non elegi nec scio &c. Talis inquā excludit ignorantiam alicuius vel eorum quę per se & necessario requirūtur ad contractum. Cōsequēter ignorantia tollendo sciētiam adesse debitam circa actum voluntatis eliciendum,causat inuoluntarium, siue inuolūtarium sumatur negatiue ad voluntarium, per negationem & priuationem actus voluntatis: siue sumatur cōtrarie & positiue, vt dicit velle nō. Ergo vbi est apprehensio erronea vt dicit actū positiue contrarium sciētię, & nō solum absentiam seu carentiam scientię,ibi non est consensus, sed potius dissensus, vel contrarie, vel cōtradictorie, vere vel interpretatiue. Ex cōsequenti non est ibi matrimonū propter defectū consensus. ¶ Corollarium secundū. Error vel apprehensio erronea cuiuscūq; conditionis, vel circūstantię per se & necessario requisitę ad cōtractum matrimonialem, facit contractum esse nullum,secundū Sco. Durañ.dicit. Error circa ea q̄ sunt essentialia ad matrimonij contractum:scilicet personę contrahentes:& obligatio eorundem. Requiritur enim consensus cadens p̄cise inter contrahentes personas in se inuicem,& cōsensus super obligatione matrimoniali. Personę sunt vt materia:cōtractus vt forma:hoc est obligatio in cōtractu. Su
B per quę duo oportet cadere consensum:quē tollit & impedit error circa eadem. ¶ Secundo notādum.quia secundū prędicta idē est error & ignorantia ad intellectū datum:ideo sicut refert agere ex ignorātia seu per ignorantiam(quod idē esse videtur secundū Philosophū)& ignoranter siue ignorando:sic refert agere seu omittere ex errore vel per errorem & errando. Agere ex ignorantia vel errore,seu p ignorantiā & errorem,est ignorātiam vel errorem esse causam illius actionis vel omissionis:large sumendo nomē agere:ita q̄ posito errore hoc faciat:& non posito nō faceret,ex quid nominis causa. Sic ait S.Tho.i.ij.q.lxxvj. arti.j.Non quęlibet ignorantia peccantis est causa peccati,sed illa quę tollit scientiam prohibentē actum peccati.Vnde si posita scientia adhuc voluntas vellet peccare, tlla ignorantia non est causa peccati,nec p̄cedit vt causa peccatū : sed habet sese cōcomitanter ad ipsum. Sic de errore similiter dicendum. Agere ignoranter vel ignorā-

do seu errando,est ignorantiam vel errorem non esse causam actus illius,sed sese habere comitanter vel consequenter ad ipsum. Philosophus.iij. Ethi.cap.iij. volens ponere differentiam inter nō voluntarium & inuoluntarium. Nomen enī non voluntarium, secundum eum generalius est q̄ inuoluntarium. Omne enī inuoluntarium est nō voluntarium,sed non econtra,quia nomen non voluntarium dicit omnē negationem volūtarij, sed nomē inuoluntarii, videtur secūdū Philos. dicere actum positiuum cōtrarie oppositum voluntario, hoc est actum positiuum refutationis aut nolitionis contrarie ad voluntarium. Volens itaq; differentiam dare ait in textu. Quod autem propter ignorantiam,non inuoluntarii quidem omne est. Inuoluntarii autē quod triste & in pœnitudine. Quod enim propter ignorantiā operatur quicunq; nihil tristatus in operatione, volens quidem non, operatus est quod nō sciuit: nō volens operatus est quod nō sciuit. Neq; rursus volens,non tristatus de eo quod propter ignorātiā. Idest neq; operatur volens cum operatur propter ignorantiam, licet non tristetur neq; pœnitudinem habeat. Qui quidem in pœnitudine,scilicet operatur,nolens videtur. Qui aūt non pœnitet:quia alter:quia est alius a p̄cedēte:fit nō volens. Ex quo dicto Philo.pōt elici q̄ refert agere ex ignorantia siue per ignorantiam, & ignorantē esse cum aliquid fit. Exemplū secundi de ebrio qui ignorans agit quod agit. Exemplum primi cum ignorantia est causa illius actionis. Et hoc videtur fieri duplicter secundum eundem.ca.iij. tertij,& in cap.xiij. quinti ethi. Nam quādoq; sic agere per ignorantiā,causat pœnitudinem & tristitiam in agente circa ignorantiam alicuius circunstantię vel conditionis q̄ deberet inesse actui voluntatis. Et sic causat inuolūtarium respectu eiusdem circūstātię ignoratę. Causat interpretatiue,quia actus qui sic fit,est iplicite contrarie nolitus secundū p̄parationem mentis, & interpretatiue inuoluntarius contrarie. Posita enim scientia,homo ille horreret actū talem. Nec habet culpam de ignorantia. Habet enī ignorantiā inuincibilem,& horrorem seu nolūtatem implicite & interpretatiue,non respectu substantię actus quē vult,sed respectu circūstantię quā ignorat:cuius scientia requiritur ad actum illum voluntatis vt sit talis.& talis ignorantia causat inuoluntarium respectu illius cuius non habet scientiam. Et sic agens ex ignorātia p̄cise dicitur inuolūtarius respectu illius circunstantię ignoratę. Inuolūtartus nō formaliter,sed iterpretatiue. Si enī sciret se errare, eliceret actū cōtrariū cum pœnitudine & tristitia. Quandoq; sic agere per ignorantiam,non causat pœnitudinem & tristitiam in agente,& sic

dicit nō volens respectu actus vel circūstantię alicuius,quia non habet voluntatē ad ipm. Nō aūt inuoluntarius : quia non habet ignorantiā inuincibilem,& quia nō habet pœnitudinē & mētis tristitiam. Illa videtur esse mens Philosophi: quę si non est:cedo sententiæ sanctorum textum tā obscurum interpretari nescienti cum dictis Theologorum,Gerson in Floribus,& in tractatu de cognitione peccatorum venialium. San.Tho. vbi supra,arti.iij.&.j.Sco.distin.p̄senti. Saltē hoc videtur velle:cum quis agit per ignorantiam,quādoq; ignorantia est causa illius actionis,& maxime ignorātia alicuius circunstantię debitę inesse actui seu voluntati,& tūc causat inuoluntarium propter habitualem displicentiam,quæ est in sic agente ex ignorantia. Si enim haberet scientiam oppositam nō ageret. Q uādoq; non est causa, & sic non causat inuoluntarium:sed sic agens dicitur non volens negatiue:quia est ignorātia crassa vel supina. ¶ Tertio notandū: q̄ quadruplex
C reperitur error, vt dicunt communiter doct.scilicet personę,cōditionis,fortunę,& qualitatis:quibus potest addi quintus, scilicet dationis. Priores duo respiciunt essentialia matrimonij, secundum Durañ. Alij duo ea quę non essentialia:sed accidentalia. Et quintus dationē ipsam siue corporū translationē. ¶ Error personę respicit illud quod est de substātia matrimonij, puta materiā, hoc est personas contrahentes. Et est cum hic putatur esse homo ille, & est alius. Exemplū. Statut velle contrahere cū Berta,quā noui visu,auditu, aut fama. Corā ponitur mihi alia,quā errore dico esse Bertā a me electam & volitam. Consentio in eam vt Bertam præcise : alias non consensurus. Hic est error personę. Cōsensus ille in hanc personā quā existimo Bertam,procedit ex apprehensione erronea: vt causa illius consensus. Consentio enī in eam sub cōceptu Bertę p̄cise:alias nō consensurus. Si nullam haberem personę cognitionem potꝰ deciperer q̄ errarē. Error hic fit circa materiam matrimonij:& excludit consensum circa eandē,& actum voluntatis. Et in genere impedit omnē rerum emptionem & venditionē: vt puta cum quis vult emere aurum,& venditor offert aurichalcū. Sic in proposito. ¶ Error conditionis,quando quis putat esse liber cū sit seruus. ¶ Error fortunę, cum creditur esse dives qui est pauper. ¶ Qualitatis,cum creditur formosa,pulchra,virgo, honesta, cum est corrupta,mala &c. ¶ Error dationis, cū credens aliā personā mecū contrahere & in me vere consentire vt in cōiugē, consentio reciproce in eam vt in cōiugem:sed illa deludit me,& non intendit mecum contrahere sed solū me decipere. Forte ille error posset includi in errore personæ. ¶ Quarto notādum q̄ istę

locutiones de impedimento erroris vel conditionis veniunt intelligendę secundū cōmunē intellectum doct.quis proprie loquendo deberēt intelligi vt supra notabili secūdo: sicut locutiones eū quis dicitur agere ex ignorātia. Insuper suppono hic,q̄ quis i dist.xxxvj.Magister agit de impedimento coditionis & de coniugio seruorū:attamen in dist.p̄senti agit de defectu consensus quantū procedit ex errore conditionis.

¶ Quantum ad articulum secundū D
est conclusio Prima. Non omnis error, sed aliquis tantum impedit & dirimit matrimonij contractum. Patet ex prima conclusione literali & notabili primo & secundo. ¶ Secunda conclusio. Contractus procedens præcise ex errore personę,est vere nullus. nō solum ex determinatione & declaratione ecclesiæ : sed & de iure diuino: quia ille consensus est nullus de constitutione ecclesiæ & eius determinatione.capi. Tua.de sponsa.& matrimo.xxix.q.j. Nec Papa posset facere q̄ illa in quā nō cōsensi sit vxor mea. Hoc enī est de ratiōe contractus matrimonii & de eius essentia:q̄ cōtrahens consentiat in hanc determinatā personam. Hinc.xxix.q.j.ca.vnico. Iacob & Liā non fecit cōiuges consensus p̄cedens, sed subsequens. Nec tamen fornicati dicuntur ex primo concubitu:quia Iacob affectu maritali cognouit eam vt suā: Lia vero eodē affectu debitū pependit,putans lege primogenitarum & paternis imperijs se ei iure copulatā. Et ita excusanꝰ ignorantia inuincibili. Sco. dicit q̄ nō fuit cōfirmatus in gratia &c. Palu. vt supra vult:quia credit in vtero sanctificatus,abstinuit p tēpus. vt supra dist. xxviij.q.j.sicut & Tobias. Et sic cum mane vidit eam esse Liam quā putauit Rachelē, cōsensit in eam nouo cōsensu,& tunc primū fuit vxor eius forte propter illa verba Laban. Nō est consuetudinis,vt tunsores ante tradantur ad nuptias. Potuisset eam dimisisse propter errorē personę:quia sicut non est matrimoniū nisi per cōsensum : ita nec fuit matrimoniū cum Lia nisi p consensum in Liam: sed talem prius nō habuit: & fuit error personæ:& ex errore personę habuit eam Iacob. Q; spōsus & sponsa post benedictionē acceptā debeant eadem nocte pro benedictionis reuerentia in virginitate manere, habetur.xxx.q.v. cap. Sponsus. Ex quo sumi potest olim fuisse cōsuetudinis nō statim cōmisceri. ¶ Tertia propositio. E
Contractus procedens p̄cise ex errore conditionis vitioris,matrimoniū impedit & dirimit nō diuino iure sed ecclesiæ constitutione & determinatione.cap.finali.de consu.seruorū. Item. xxix.q.ij.ca. Si quis ingenuus. Probatur. In cōiugio est libera & mutua & quasi pro equiualenti ac ad pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia datio potestatis corporum ad actus coniugales, posita legitima requisitione. sed seruus cū sit domini sui, nō potest corpꝰ suū dare alteri nisi domini auctoritate & cōcessione, maxime vt alter eo vtatur cū placuerit cum prejudicio domini. Et licet seruus posset, vt infra dist. xxxvj. etiam contradicente domino matrimoniū cōtrahere: tñ ꝓpter hoc non liberatur a debitis & consuetis seruitijs domino impēdēdis. Nec sunt huiusmodi matrimonia seruorū, vel inter seruos contracta dirimenda: quia tenent. Et quos deus coniunxit homo separare non potest. cap. primo de coniu. seruorum. & xxix. q. ij. ca. Dictū. Non em̄ subsunt serui dominis quo ad oīa. Potest tamē ecclesia seruos in casu inhabilitare, vt supra dist. xxix. dū eorum contractus est matrimonio prejudicialis: immo principali bono matrimonij, scilicet bono prolis. Frequēter em̄ impeditur propter seruitū debiti redditio. Cum itaq; seruus non habet liberam corporis sui potestatē: potest liber si vult cū eo cōmutare in sui prejudiciū. ¶ Vt hæc cōclusio stet, requirit primo qꝺ volens dirimere contractū sit vere liber. Si enim seruilis cōditio debet impedire, oportet qꝺ sit peioris conditionis. Secūdo qꝺ vere ignorauerit seruitutē alteriꝰ: quia oportet cōtractum procedere precise ex errore conditionis, si debet esse inualidus. Si em̄ nouit eū esse seruū & consensit in eum, tenet. ca. vlti. de coniu. seruo. Tertio qꝺ nō sit nec fuerit mentis suę velle ducere seruam, sed solum liberā: & qꝺ sciēs eam esse seruam, nec verbo, nec de facto in eam vt talem cōsenserit. cap. vlti. de coniu. seruo. ¶ Dictū fuit in conclusione, Error conditionis vilioris. Nam error conditionis melioris nō impedit matrimonij contractum: nec seruitus de se: si nō effugiat cō
F trahentis cognitionem. ¶ Quarta conclusio. Error qualitatis & fortunę nō inualidant contractū sicut error personę seu conditionis. Non enim error huiusmodi respicit materiam sacramenti, puta personas ipsas, nec bona matrimonij, quia nō bonum prolis: vt error cōditionis: nec finē principalem matrimonij, qui est prolis educatio. Nō ergo impedit hmōi error nec iure diuino: quia cōcurrūt omnia essentialia: nec humano: quia nullū habetur de hoc ecclesiæ statutum, sicut de errore conditionis. Et intelligitur illa cōclusio, nisi qualitates illę redundarent in errorem personę vel cōditionis. Sic enim idem esset dicendum: sicut de contractu procedente ex errore personę vel conditionis vilioris. vt cum ponuntur ad notificandum substantiam personę cum qua volo contrahere, quā errans habeo in mente: & ꝑsona habens in se qualitates illas: dicit se esse illā quā noui & cū qua contrahere statui, cum non sit: iam contraho ex errore personę precise: & sub conceptu personę quā noui: quā ex errore iudico esse illā de qua sermo. Sic dicit Magister esse errorem personę: si quis petat fœminam nobilem & pro ea tradatur ignobilis. Vt exemplum Magistri procedat oportet illam nobilitatem esse cōtractam ad certam ꝑsonam ex nomine vel locutione, & tunc redūdat in errorē personę. ¶ Quinta conclusio. Posset ecclesia ex causa statuere qꝺ error qualitatis & fortunę ita habet matrimonium impedire & dirimere, sicut error conditionis, secūdū Palu. dist. xxxiij. q. j. De hoc supra. dist. xxvij. q. ij. ¶ Sexta cōclusio. Contractus precise procedens ex errore dationis, impedit mīmoniū ex natura cōtractꝰ iure diuino: & positiuo. Probat. qꝺ matrimoniū est cōtractꝰ cuiusdā dationis & reciprocę acceptiōis & non omnino liberalis. sed qdā corporis cōmunio esse exigit apprehensionem illius pro quo fit cōmunio, nec tenet nisi extante conditione do si des vel vt des: & matrimonium non potest claudicare. xxvij. q. ij. Sufficiat. ergo regrit mutuā & reciprocā dationē. ¶ Septima conclusio. Consensus matrimonij procedens precise ex apprehensione erronea alicuius circunstantię vel cōditionis necessario requisitę & per se iure diuino vl' ecclesię statuto ad matrimonij cōtractum, impedit & dirimit ac inuoluntarium facit in vtroq; foro. Patet ex dictis. Quid ecclesia possit circa materiam huius sacramenti, habetur distin. xxvj. & xxvij. q. ij. & distin. xxix. in propositiōe prima.

¶ Quantum ad articulum tertium G
est Dubiū. Ex quo dist. xxix. dubi. vj. motū fuit dubium cum duo cōtrahunt per verba de sui natura inducentia consensum: cum tñ alter contrahēnū admissis verbis vniuocis negat cōsensum: vidēdū breuiter quid faciēdū cū verba sint dubia ex se & sui natura, quę debēt inducere cōsensum. Respōdetur. Si vir & mulier ita contrahunt verbis de se dubijs, & vtraq; partium admittit & fatetur illam verborū prolationem: vir autem medio iuramēto cōstanter negat consensum: & mulier non habet probationem nisi verborū prolationem: iudicatur pro matrimonio: vt caueatur periculum animarum in illo dubio probabili: maxime si nōdum contraxit cum alia. Si vero iam cōtraxit cū secūda: est periculum pro vtraq; parte. ca. finali. de re iudi. capi. Videtur. qui matrimonium ac. possunt. In hoc casu contractus prioris per verba dubia de se, cum vir medio iuramento negat consensum mulier tenetur viro iuranti credere & cum iudicare verum dicere, & ex consequenti non esse suum maritū, nec cōmiscere cū eo nisi probabili ratione teneat in conscientia nō erronea quā habere nō pōt, qꝺ ille vir vsus sit verbis illis pro vniuocis & ad matrimonij contractū

aptis. Non enim habet causam credendi qꝺ vir peierauerit: & debet præsumi qꝺ verum dixit, qꝺ qꝺ veritatem iuramēto affirmauit cū nō constat de contrario. Itaq; sine nouo consensu non est eius vir. Verū licet non sit eius legitimus maritꝰ non tamen potest cum alio contrahere in illo loco vbi iudex dedit sententiā pro matrimonio ꝓpter scandalum, licet debet credere eum non esse suum maritū, vt supra. Si ille vir contraxit alibi, tenet i foro dei, & potest exigere & reddere debitum. Mulieri cōsulēdum est qꝺ cōtineat etiam cessante scandalo. Si cōtraxit alibi, potest redde re non exigere. Vir ille (de quo casus) qui prius ꝑ verba dubia visus est cōtrahere: licet iureiurādo neget consensum cum prima, tenetur in foro cōscientię cū ea legitime cōtrahere: & in eā vere cōsentire, propter amotionem scandali futuri ratione verborum dubiorum ab eo prolatorū. Immo cessante scandalo adhuc ad illud tenetur in foro animę: si vir vere & ꝓbabiliter credit qꝺ illa mulier in conscientia sua iudicat verba esse vniuoca, & ad matrimonium apta, & hoc maxime ex verbis viri, qui licet falso, sic informauit mulierem qꝺ sint verba apta ad contractum, & mulier non contraxisset cū eo nisi iudicasset illa verba esse apta, viro attestāte idipsum. Nollet siquidem iudibrio fieri multis &c. nec decipi, vel deludi. In hoc casu tenetur vir de nouo cum ea cōtrahere: quia dānificauit eā vel occasionem dāni dedit effectiue: quia mulier iam non potest contrahere in foro interiori alibi. Et cum refusio damni fieri non pōt nisi contrahat vere & de nouo cum ea: ergo tenetur eā ducere pro refusione damni. Secꝰ si mulier per se sciuit verba esse dubia de sui natura. Esto: mulier non a viro sed aliunde edocta iudicauit verba esse apta, & nō dubia: & hoc nouit vir qui negat consensum admissis verbis: qꝺ mulier non contraxisset cum eo cognito qꝺ verba essent dubia: quia nō vult fabula esse hominum, nec se exponere periculo: attamē vir cognouit eam. Dicitur qꝺ in hoc casu nō tenetur eā ducere: debuit ipsa volens contrahere scire quę verba sint apta matrimonio: & nō seduci verbis &c. Alij volūt qꝺ vir ille potuit sine notabili dāno eruere mulierem a dāno & periculo & nō fecit, eā admonēdo, hortādo, docēdo. &c. capi. Quāto. de sentētia excōmunica. &. xxiij. q. iij. fere per totum. Exodi. xxiij. de asino. igitur magis de homine. Peccauit itaq; permittēdo mulierem vagari in incerto: & interpretatiue voluit eā decipere, & tenetur ad restitutionem damni: quia ex ꝓposito noluit eam eripere, & ita voluit antecedēter dānificare. sicut cū video asinum ruiturū in foueā & possem eum eripere, & nolo cum possim cōmode, nec est alius qui id velit aut possit.

¶ Si quærit quare hic datur fides iuramēto viri negantis consensum: non sic in dubio priori. di stin. xxix. Respōdetur. ibi fuere verba vniuoca: hæc ęquiuoca de sui natura. Et licet mulier habet forte ęquilibre dubium de consensu viri: cum accedit iuramentū, nec constat de falsitate: non est ęquilibre: sed mulier debet credere qꝺ iurauit veritatem: quia non habet causam credendi contrariū. Formabit ergo cōscientiā qꝺ nō sit vir suus & cōtinebit. Et cum accedit iuramētum, non est ęquilibre dubium: sed pars illa per iuramentum roborat: ideo mulier hic nō stabit sententię iudicis iudicātis in dubio ꝓbabili pro matrimonio. Si vero vir cōtra sententiā iudicis pro matrimonio primo, contraxit alibi etiam cessante scandalo, peccat: maxime in casu vt supra: in quo casu tenet corā deo cū prima de nouo cōtrahere. Et si forte vir sciat sentētiā esse nullā: quia nouit suū dissensum cōtrariū: nihilominus tenet cum prima de nouo cōtrahere & est sentētia iusta quo ad eum: quia sentētia ecclesię cōpellit ipsum ad hoc ad quod tenetur iure diuino propter sua facta pręuia: quę si non pręcessissent ecclesia eum non cōpelleret. Hoc em̄ potest ecclesia pro salute animarū. Nec est simile de eo qui falso cōdemnatur pro illo. Si enim iudici cōstaret oppositum, non condēnaret eum in illo. Hic vero iudex videns facta eius pręuia, ne sacramētum illud habeatur ludibrio: & verba sumātur in vanum &c. in pœnam & pro salute animarū propter suum demeritum precedens, ita compellit eū contrahere legitime: & est ille contractus non coactus, sed liber in radice: vtputa cum quis iurauit velle aliquam ducere, ecclesia (vt supra) cōpellit ad iuramēti ob seruantiā nisi deobligef. Suo modo dicendū si vir negaret & verba & cōsensum medio iuramēto, vtiq; non sine graui peccato. Si dicitur: semel malus semp prę sumitur malus, ergo mulier nō tenetur viro credere: Respondetur. hoc intelligitur: iudex nō admittit aliquem in iudicio in pœnā prioris peccati cogniti: acsi adhuc eēt malus. ¶ Prēterea. Esto qꝺ mulier nō fuit sic informata a viro quasi illa verba sint mīmonio apta, & vniuoca, sed per alios: vir autem hoc cognito dolose contraxit cum ea, propter explere fornicationem: Non dubium quin vir peccauerit, non prę cauēdo dānum proximi vt potuit & debuit: immo volens eā dānificauit & decepit. xxiij. q. iij. quasi per totū. Tenetur ergo resarcire dānū datum & cum ea contrahere. Exemplum de nolente ex proposito eripere asinum alicuius casurū in foueam: talis vult interpretatiue eū perire: & ita proximū dānificare. Sic in proposito. Tenet ergo de damno: & si alibi contraxit, & sic dānum compensare non potest, doleat de facto: & sua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deat ei q̄ contineat. Si vero & ipsa contraxit cū secundo, tenet contractus cęteris paribus. ¶ Secundum dubium, contra illud dictū. Vbi debet esse cōmutatio, oportet esse apprehēsionem valoris cōmutati ad id p̄ quo cōmutatur. Aliquis potest rem cōmutare cum expectatione rei quandoq; habēdę pro qua fit cōmutatio, vbi nihil de facto recipitur: sed expectatur temp⁹ quo recipiatur aliquid: seu potest expectare magnū aliquid sibi reddi cui tamē nihil reddet: nec tamen ob hoc datio prima nulla est: ergo & hic in proposito, cum cōmittitur error dationis, nihilominus tenet. Respondetur secūdum Sco. Duplex est datio non liberalis. Quędam expectat redditionem in futuro: & hoc ex natura contractus illius. Alia est translatio quę exigit dationem p̄cedentem saltē natura: & cōcomitantem: quę est proprie cōmutatio. vt do si des de præsenti sine dilatione. Et illa nunq̄ fit nisi statim comitetur reciproca redditio. Est enim cōtractus conditionatus intrinsece, licet conditio nō exprimatur: quia de natura contractus subintelligitur. Et talis nō I tenet nisi extante conditione. ¶ Tertiū dubiū. Sacerdos credens se baptizare Petrum baptizat Ioannē: item masculum, & baptizat fœminam: hic error vt videtur non impedit sacramentum baptismi: ergo nec in p̄posito error personę sacramentū matrimonij. Respōdetur negando cō sequētiā. Et ratio est secundū Durā. quia baptismus habet efficaciam ex opere operato: & sufficit q̄ baptizandus non habet voluntatem contrariam, & baptizantis intentio: sed in matrimonij contractu requiritur (cum est voluntaria obligatio contrahentium) consensus qui cadat sup contrahentes in se inuicem: & non solum sup cōtractum ipsum. Sco. pro ratiōe dissimilitudinis ponit: quia in baptismo ignoranter collato, non est contractus mutuę dationis: sicut in matrimonio. Hinc error circa personam talem vel talē nō impedit baptismū: dum tamen personā quā manu tenet vult baptizare: non obstante q̄ iudicat eam esse a. cum sit b. Sic forte non est curę si apprehenditur baptizandus esse masculus cum sit fœmina. dūmodo tamen intentio vult hominē quem manu tenet baptizare. Richar. aliā ponit rationem. In coniugio hominis conditio reddit deteriorem: in baptismo reddit melior: ergo ibi error non obstat. ¶ Posset breuiter dici, q̄ rō sacramenti & institutio diuina est causa. Et si obijcit de benedictione Iacob Gen. xxvij. quem Isaac benedixit, credens esse Esau: Dicitur q̄ Isaac cū expauit & admiratus vltra q̄ dici potest q̄ benedixerat Iacob, positus fuit in ecstasi: & in illa diuina reuelatiōe edoctus fuit benedictionē ipsam esse debitam Iacob. Subiunxit itaq; firmando benedictionē primogenituręe. Et erit benedictus deo scilicet sic volente.

Quæstio Secunda.

Secundo quęritur circa conclusionem secundā textualem: Vtrū inter virginē Mariam castitatis voto seu proposito deo deuotam & Ioseph virum iustū fuerit verum & perfectum licet non consummatum coniugium. A

¶ Quantum ad articulum primum considerandū q̄ idē est totum & perfectum. v. Metaphy. Perfectum autem & totū dicitur, cui nihil deest. & sic solus deus perfect⁹ dicit. Quādoq; dicitur perfectum secundū quid, cui nihil deest eorum quæ sibi competere possunt vt debent iuxta hanc vel illam conditionem suę speciei vel naturę aut gratię superadditę. Sic matrimonium non consummatū, quia caret significatione quę sibi posset competere si esset consummatum, dicitur nō perfectum significatione: vt supra. dist. xxvj.

¶ Quantum ad articulum secundū B est conclusio prima. Ecclesię & scripturę auctoritate beatissima virgo Maria fuit Ioseph iusti vera sponsa coniunx & vxor. Patet Luc. ij. Vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore pręgnante. Et Mat. j. Noli timere accipere Mariā cōiugem tuam. Ibidem q̄ Ioseph fuerit eius vir & iustus. Ad idem. xxvij. q. ij. fere per totū. Et cū scripturę auctoritas hoc habet, etiā tenet auctoritas ecclesię. ¶ Secūda conclusio. Verum & perfectissimū sanctitate fuit iter Mariam & Ioseph coniugium, tametsi ab omni carnali concupiscētia euaserit liberrimū. Probatur. xxvij. quæst. ij. Ibi enim fuit verus cōsensus de præsenti: qui facit vere coniuges. Fides: quia nullū adulterium. Prolem cognouimus Christū dominū. Sacramentū: quia nullum diuortium. Solus nuptialis concubitus ibi non fuit. Nec impedit q̄ Ioseph cum esset iustus voluit eā occulte dimittere: quia hoc non intelligitur de vinculi dissolutione: sed de causa alia, vt exponunt sancti & doct. Nā desponsata fuit mater immaculata, mater intacta, mater incorrupta, Ioseph iusto, sed non in cōcupiscētia iuncta, secundū Origen. Vnde recte poterat dicere id Sarę filię Raguelis vxoris Tobię iunioris. Tu scis domine quia nunq̄ concupiui virum: & mundam seruauī animā meā ab omni concupiscentia. ¶ Tertia conclusio. Valde ratio nabiliter & congrue citra omnem falsam seu mē

dacem simulationē virgo Maria fuit Ioseph virgini desponsata: licet nunq̄ fuerit ab eo carnali cōmercio quōcunq; cognoscēda. Prima pars p̄batur. Deus & natura nihil faciunt frustra. Et q̄ a deo sunt, ordinata sunt. Roma. xiij. Id vero a solo deo factum est. ergo rationabiliter factum. Secunda pars. Spiritus sanctus disciplinę effugiet fictū, & auferet se a cogitationibus quę sunt sine intellectu. Sapiētiæ primo. & ca. iij. de bo. cōiu. Causę congruitatis post diuinam voluntatē sunt. Vna propter ministerium solatium & obsequiū p̄standū virgini & puero ab Ioseph euntibus in ægyptū, & illic manentibus vsq; ad perfectę ętatis crementum. Alia ad cōseruandā Marię famā apud perfidos Iudæos. Et ad incarnationis mysterium celandum dęmoni. Sunt & rationes quas ponunt doct. circa hāc dist. Sed q̄ ibi non fuerit falsa aut inanis simulatio probatur: quia cum nō semper expedit proijcere margaritas ante porcos. Matthęi. vij. potest aliquis verbū aliquod ex causa proferre verum: qđ tamē cęteri non intelligentes non iudicant verum licet possit esse de rigore verum. Exemplū. Christus dixit. Soluite templum hoc, loquens de corpore suo. & prēnūciatiue, Soluetis meū templū. quod Iudei intellexerūt de templo materiali. Potest enim locutio illa vere habere intellectū quē Christ⁹ voluit. Sic potest aliquis factū aliquod facere causa mysterij vt aliū fallat: quod alij non sic capiunt, nō tamen per hoc mentitur. Sic Christus finxit se longius ire post resurrectionē, secūdum Aug. contra mendacium ad Consentium cap. xiij. Ita q̄ ibi fuit vera correspōdētia & adęquatio signi ad signatū, quę proprie non dicitur fictio. Proprie cēm fictio est signum falsi, vt cum exhibetur quid ad significandū alteri aliquid de Iose, quod in veritate nō est: vel esse taliter qualiter non est: licet nō omnes capiant mysterium illud. Sic Angelus Tobię visus comedit vt ostēderet se aptum itineris socium: nō vt ostenderet se indigere cibo &c. Sic coniugium non est sem per signum cōmixtiōis carnalis: quia potest esse verum & ratum cōiugium & perfectū, licet nō significatiōe, sine cōmixtione carnali. Et tale fuit in proposito. Valet autem ad hoc: q̄ genitus ex coniugio non potest refutari vt illegitimus. Nō est ergo mēdacium cum fuit matrimonio copulata: licet nunq̄ copula subsecuta. Statim cēm refutassent Christum Iudęi, si non fuisset de coniugio natus, & matrē secundū legē lapidassent. ¶ Sed qđ dicitur in cōclusione, Ioseph fuisse virginem & quidem perpetuū, est Palude & dominī Cameracēn. in de laudibus Ioseph: ac Gerson post eum in sermone de natiuitate Marię, allegantis beatum Hieronymū cōtra Heluidium, & Hugonem in de coniugio beatę Marię. Si enim matri suę iam prouectę ętatis dare voluit custodem virginem in cruce, Ioan. xix. quāto magis pręsumēdum est q̄ & in adolescentiori ętate cōstitutę, virginem dedit ministrum & sponsum? Prēterea. sicut Christus nasci voluit ex sola virgine ita dūtaxat a virgie nutriri. De hoc Gersō vt supra. cōsideratione. iij. ¶ Quarta conclusio. C Si in lege veteri fuit generalis pręcepti ad omnes nubere & mātimonio copulari: necesse est aliquas sanctas personas ab hac generali lege vel fuisse exemptas diuina dispensatione: vel de salubtiori edoctas diuina inspiratione. Nec enim præsumendum est Hieremiā & Ioannem baptistā qui remanserunt virgines & extra coniugium, contraueniisse legi, cū fuerint in vtero sanctificati: & tamen scriptura nullibi videtur eos excipere. Itē Hieronymus contra Iouinianum ostendit Heliā fuisse virginem: & similiter Ambro. lib. j. de virginitate. Et q̄ Helias primo oīm a cōiugio abstinuit. Ideo si fuit generale præceptum, necesse est illas personas fuisse exemptas ab illa lege generali: sicut dixit Assuer⁹ rex reginę Hester. Nō enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. Hester. xv. Insuper necesse est virginem Mariam habuisse singularem spiritus sancti illustrationem de despōsatione cum Ioseph saluis pudicitia coniugis & honore parētis. ¶ Quinta conclusio. Etsi in le. ve. fœcunditas pro benedictione: sterilitas vero p̄ maledictiōe habita fuit: tamē illa maledictio non fuit culpę, sed pœnę, & cuiusdam infamię humanę, secundū Bonauen. in dist. xxxiij. in dubijs literalibus. Hinc illa maledictio vt habetur de Anna. j. Regū. j. poti⁹ quædam hominū exprobratio q̄ diuina maledictio dici pōt. Ad hoc facit dictū Helizabet concepto Ioan. Lu. j. Sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium meū inter homines. Inter homines inq̄t. Simile dixit Rachel nato Ioseph. Gene. xxx. Abstulit deus opprobrium meum. Ad hoc beatus Bernar. Homi. iij. super Missus est, cum inquit. Dura necessitas & graue iugum super filias Euę. Si pariunt cruciātur. Si non pariunt, maledicūtur. Et sequitur ex persona virginis. Hinc etsi video maledictū: sed non peccatum. Illinc vero & peccatum & cruciatum. Dicebatur ergo tūc sterilis maledicta: quia erat ignominię & hoim opprobrio obiecta quasi inutilis, eo q̄ concluſit dominus vuluā eius: & infructuosa in Israel tantum, non coram deo vt in sequētib⁹ ostēdit. Auctoritates vero Deutero. vij. & Exo. xxiij. impertinēter allegātur. Nō enim insinuatur per eas aliquod præceptum, sed quędam temporalis benedictionis p̄missio seruantibus suam legem. Tunc vero temporalia p̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

mittebantur populo illi rudi, vt sic eorum amore ad diuinorum præceptorum obseruantiam alliceretur. vt ostendit Augusti. contra Faust. in diuersis libris. Nec fuit peccatum se sponte subdere huiusmodi opprobrio propter deum & amore melioris boni, sed perfectionis magnę. Alioquin quō euasissent peccatū Helias Helisę & cęteri filij prophetarum, qui sua reliquerunt ꝑ Deo. iiij. Reg. ij. Ibi Nico. de Ly. Quēadmodū filij & discipuli ꝓphetarū vixerunt simul religio se vacantes orationi & cōtemplationi in Bethel & Hiericho &c. cū tamē tūc temporum paupertas pro maledictione, & diuitiarū abundātia pro benedictione erat: hoc innuit propheta dicens beatum dixerunt populum cui hęc sunt. de quibus locutus fuit in Psal. cxliij. Hugo de sancto Victore distinguit tria tēpora. Nam cum primū factus esset mūdus, benedicta est fœcūditas Gene. j. pro hominū multiplicatione. Dehinc cum ab vna tantū gente cognitus est deus, per legem maledicta est sterilitas vt multiplicarētur fideles. Hinc Psal. Not⁹ in Iudęa deus: in Israel magnū nomē eius. Postremo cum iam ab omni gēte coleretur deus: & multiplicati fuerunt fideles: benedicta est virginitas. Non ergo fœcūditas carnis meritum, nec sterilitas culpa proprie dici potest, sed quoddam opprobriū hominū & pœna naturę & ignominię, seu ifamię, cū iā succesio gētis in multitudine filiorū q̄rebat & dei cultus ſcđm carnis originē ꝓpagabatur, secundū San. Tho.

D ¶ Sexta conclusio. Probabiliter & pie tenēt sancti & doct. plurimi beatissimam virginem Mariam virginitatis proposito & voto tam mente q̄ ore fuisse deo deuotam. Probatur. quia debuit habere illam virginitatem quę esset laudata magis & deo plus grata. talis est virginitas mentis & corporis: & maxime ex voto & charitate ꝓcedens. Vnde Augusti. lib. de virginitate. cap. xj. Virginitas laudatur non quia talis: sed quia deo dedicata. Et Anſel. in lib. de similitudinib⁹. Op⁹ bonum factum ex voto, plus placet q̄ quod sit sine voto. Quod enim ex voto ꝓcedit, est opus religionis ratione voti. Religio vero maxima est virtutum moralium, secundū San. Tho. Secunda secundę. q. lxxxviij. art. vj. Ad idem Augu. vt supra. cap. iiij. Angelo annuncianti Maria respondit: quō fiet istud qm̄ virum nō cognosco? Quod profecto nō diceret, nisi prius se virginē deo deuouisset. Beatus Bernar. Homi. iiij. super Missus est, in eius persona loquens ait. Cū sciat dominus meus, testis conscientię meę, votū esse ancillę suę non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placet ei vt fiat istud? Si oportuerit me frangere votum vt pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito, &c. Et in sermone Signū magnū, post cętera dicitur. Legis Mosaicę decreta transcędens, illibatam deo corporis simul & spiritus sanctimoniā deuouit. Idē tenent doct. scholastici, Sco. Tho. Palu. Durañ. Bona. Gerson. in sermōe de natiuitate Marię coram cōcilio Constañ. declamato, Dominus Cameracēn. in de honoribus Ioseph. ¶ Verum qm̄ vouerit, an ante desponsationem an post, sunt opi. doct. Aug. c. iiij. vt supra, vult q; vouit ante annunciationē. Huius vero assertionis fundamētum ex illo sumunt virginis verbo quo dixit ad Angelum filiū ꝓmittentē. Quomodo fiet istud qm̄ virū non cog. Nō vtiq; quæsiuisset quomodo promissum sibi filium partitura esset, si quandoq; cōcubitura nupsisset: cum non erat sterilis: & potuit a viro pręgnās fieri. Sed quęstio est de supermirabili: quia inuiolabile & firmum propositum habuit nunq̄ virū cognoscēdi, & deo virginitatis propositum obseruandi. Et ideo quęsiuit quomodo fiet istud. &c. Cum enim nondum cognouerat virum cum Angelus filium promisit, si non habuisset firmū & inuiolabile virginitatis propositum nunq̄ cognoscendi virum, nulla fuisset prorsus quęstio. Dicit Sā. Tho. vbi supra. Non creditur mater dei virginitatem absolute vouisse anteq̄ desponsaretur Ioseph: sed cum eam habuit in desiderio, cōmisit voluntatē suam diuino arbitrio. Cum vero iam sponsum accepisset scđm morē regionis illius, cū eo virginitatis votū emisit. Cōsonat Lyra Lu. j. Verum licet ita vouerit sub illa conditione, si scilicet deo placeret, cum tamen illa est conditio generalis inclusa in omni voto, non facit eius votum cōditionatum, sed absolute vouit. Alias nullum votum esset absolutū, cum semper includatur illa generalis cōditio, Si dominus voluerit: aut nisi dominus oppositum reuelauerit: aut mandauerit. Dicendum ergo q; simpliciter & absolute vouit. Vnde absolute inquit virum non cognosco: & me non cognituā ꝓpono. Et licet illa cōditio generalis sic tacite includatur in omni voto, perfectionis tamē est si ore exprimatur quod mente concipitur: secundū Palu. Hinc cōmunt consensu & Ioseph & Maria continentiam vouerunt deo: secundū Hierony. contra Heluidium vt supra conclusione. iij. Hæ conclusiones docent facti contingentiam: quia ita est. Sequentes vero quomodo ita esse potuit. ¶ Septima conE clusio. Licet & Ioseph & Maria perpetuam deo deouuerint virginitatem, non tamē repugnabat eorundē voto vera matrimonialis coniunctio, seu despōsatio, nec læsit vllatenus vel obfuscauit cuiusuis mētalem puritatem. Prima pars est conclusio. vj. Secunda ostenditur post dicta distin. xxviij. q. j. de cōsensu qui facit matrimonū.

Nam licet in matrimonio sit mutua datio potestatis corporis ad carnalē copulam, nō tamē nisi sub cōditiōe implicita: si scilicet petatur. Dicit Richar. q; beata virgo consensit in copulā implicite, & sub conditione, scilicet si fuerit ad hoc requisita & diuinit⁹ nō deobligata a debito, seu si de⁹ debitum illud nō relaxauerit. Ad idem est Palu. cum Hugo. Postil. Roma. cap. j. dicentes virginem cōsensisse in copulā carnalē sub conditione si deus eā iuberet. Quod oportet cōcedere de omni virgine vouente castitatē & masculo & fœmina, potissimū si adhuc stat pręceptū affirmatiuum de matrimonio in officiū. Sic contrahentes cum proposito statim vouendi cęlibatū, vere contrahūt sine cōtagio puritatis mentalis. saltem hoc facere possunt. Cōditio sic inclusa voto non prędicat, nisi ponatur in effectu. Vbi ergo certitudo per diuinā reuelationē q; cōditio nunq̄ ponetur in effectu, constat q; ibi in nullo prędicat castitatis voto. In proposito talis fuit diuinitus reuelatio facta Marię de Ioseph virgine, & ecōtra, cum Angelus ait. Noli timere accipere Mariā coniugē tuam. Ex quo multo fortius concluditur q; ipsa audiuit vel ab Angelo vel per inspirationē diuinam. Noli timere accipere Ioseph virum iustum cōiugem tuū. Nam spūs sanctus qui in te descendet, & tibi obumbrabit, dabit tibi ipsum tuę virginitatis perpetuo custodem, & ministrū fidelissimum: qui & ipse tecum pari voto perpetuo continebit &c. & in multis ad custodiā virginitatis tuę congruentibus obsequetur. Huius potest esse ratio: quia totū quod factum & dictum est Ioseph per Angeli visionem, propter virginem factum & dictū est, quę fuit immediata & sola cum deo cooperatrix in illa mirabili & ineffabili cōceptione vnigeniti dei. Ponit ad hoc exemplum Sco. de quo. xxvij. distin. q. ij. dictū est. Si quis medio iuramento contraxisset sponsalia, & postea voueret castitatem: is debet prius satisfacere iuramēto, & vere cōtrahere de presenti, prout iurauit: & dehinc ante consummationē religionem intrare. Sic enim & voto & iuramento satisfaciet sine prędicio voti castitatis. Constat secundum prędicta distinctio. xxviij. q. ad matrimonium requiritur consensus in copulam coniugalem animorum. contra Faust. lib. xxiij. ca. viij. Hic em̄ est de essentia matrimonij, & sufficit ad matrimoniū, etsi nihil cogitetur de carnali copula. Alias quomodo inter steriles naturaliter & senes coire non potentes esse posset matrimonium?

F ¶ Octaua conclusio. Virgo Maria vere desponsata, & matrimonialiter iuncta viro, iā emisso castitatis voto virginitatem suam nullo exposuit periculo peccati. Patet: quia illa translatio corporum &c. ad procreandam prolem, est conditionata implicite si petatur. hic autem fuit certa reuelatio q; vsus sui corporis nunq̄ peteretur ab Ioseph. ¶ Preterea est pia multorū opinio: q; sicut fomes pēti extinctus fuit in Maria, & debilitatus, vt supra in. iij. distin. iij. quęsito. ij. sic de Ioseph virginali sponso suo pte teneri potest, pręsertim cum virgini iam fuit matrimonialiter iunctus. Ita tenet Gerson sermone de natiuitate Mariæ. conside. iij. allegans ad hoc Hieron. & Hugo. de sancto Victore. Immo sicut Maria mater Christi fuit in vtero sanctificata: ita & de Ioseph Christi patre putatiuo pie teneri potest suo modo. Maria enim nunq̄ subiacuit originali peccato, vt pia multorum habet sentētia & credulitas. Ioseph vero in vtero credit sanctificat⁹ post originale cōtractū, sicut Ioānes baptista, Hieremias, Nicolaus, & alij. Hoc vero decuit ita fieri (si fas est de ea re loqui) ne Marię speciositas vel familiaritas ei cederet in scādalum. Non ergo mouebatur ex conuictu & cohabitatiōe familiari Mariæ ad libidinem: sed ad castitatem, & hoc tam ex fomitis repressione in seipso, q̄ ex Marię virtute & merito ac disciplinato conuersationis modo. Nefas enim dixerim cogitare saltem Mariam virginem de conuictu Ioseph quācunq; sensisse libidinem. Sic enim saltem venialiter peccasset: qđ catholica veritas negat & August. dicens. Cum de peccatis agitur, nullam volo de ea fieri mētionē. Et canit ecclesia, Tota pulchra es &c. ¶ Posset adduci dictum quod refert (vt dicūt quidam) sanctus Bonauen. se habuisse a fideli Iudęorū narratiōe: q; q̄is eēt pulcherrima, nullus tamē ea visa vnq̄ inflammatus est ad libidinē: sed visio et⁹ libidinē, siqua illi infuit extinxit. Si nō placet ille modus loquendi, corrigant verba, salua sit veritas catholica, & dicta supra de cōsensu in copulam cōiugalem qui facit verum matrimonium. dist. xxviij. q. j. & quod dicit nomē copula coniugalis.

¶ Quantum ad artículum tertium G est dubiū primum contra conclusionem primā. Vbicūq; est verū & perfectū cōiugiū, ibi est & cōmixtio sexuū. Sed inter Mariā & Ioseph fuit verū cōiugiū, ergo & cōmixtio sexuū. Cōsequētia bona. Maior est beati Aug. Nō est perfectū coniugiū sine cōmixtione sexuū. Minor est conclusio prima & secūda: & auctoritas euāgelica ꝓ illo videt facere Mat. j. vbi dicit. Anteq̄ conuenirēt inuēta est in vtero habēs. Et iterū. Nō cognoscebat cā donec peperit filiū suum primogenitum. Ex quo inuitur q; postea cognouit eā. Itē Christus habuit fratres Mat. xij. ergo fuit ibi sexuum cōmixtio. ¶ Ad primū negē maior. Ad dictū Aug. patuit di. xxvj. dubio vlti. Dicā ad mino

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem,q̄ fuit inter eos coniugium verum, sed nō cōsummatū carnali copula. ¶ Ad auctoritates Matthe.j. dicitur q̄ ly anteq̄ nō semp dicit ordinem ad id quod futurum est secundum rei veritatem, sed etiam refertur quādoq; ad id quod secundū cōmunem naturę cursum posset euenire, aut potuisset euenisse: licet oppositum euenerit. vt Ioānes mortuꝰ est anteq̄ haberet annos. xx. q̄is nunq̄ habuerit eos. Sic dicimus, anteq̄ pœnituerit morte p̄euentus est. De ly donec dicendū: q̄ donec sumitur dupliciter. Quandoq; em̄ significat tempus determinatū, finitionem scilicet & terminationē huius qđ præcessit illud qđ expectatur, vt scilicet aliquo tempore transacto aliquid fiat. Sic nō sumitur in euangelio. Exemplū. Ioānes nō comedit donec sacrificium esset cōsummatū. Alio modo accipitur pro semp, & pro tēpore indeterminato, siue vt dicit perpetuitatē. Psal.cix. Sede a dextris meis donec ponā inimicos tuos &c. Et.j. Corin.xv. Oportet illū regnare donec ponat inimicos scabellū &c. Nō est sensus, q̄ tunc desinet regnare cum subijcientur inimici, sed pro perpetuo regnabit & æternalitet sedebit ad dextram &c. Sic dicitur Gene. viij. cū a Noe coruus ex arca fuisset emissus: Non est in quit reuersus donec siccarētur aquę. Cum tamē nec postea legatur redijsse. Et itē. A seculo & in seculum tu es deus. Rursus altitudinem pacis annunciās. Donec inquit auferatur luna. Psal. lxxj. Nō tamen vt post illam pacē, finem statuat huius qđ spectamus elemēti. Et iterū. Vobiscū sum vsq; ad cōsummationē seculi. Mat. xxviij. nō post cōsummationem separandus ab eis. Et Damasc. lib. iiij. capi. vj. inquit. Nullatenus viro vsq; ad mortē copulata est Maria. Ita & in hoc loco euangelista donec posuit, secūdū Chryso. super Mat. Homi. v. non vt suspiceris quia vel postea quādoq; cognouerit: sed vt discas q̄ etiā ante partū intacta pmānserit. Vtitur itaq; scriptura sacra hoc loquendi modo indefinitū pro determinato ponēdo. ¶ Ad aliud: tūc tēporis more scripturę legis vete. fratres Christi noiabātur eius cognati & consanguinei, sicut Loth diceba tur frater Abraham Geñ. xiij. cum tamē esset filius fratris eius. Vnde dicitur ibidē. Ne sit iurgiū inter me & te. Fratres em̄ sumus. cū tamē Loth esset nepos eius. Hi vero de quibus in euāgelio, dicuntur fratres domini cum erant filij sororum Marię virginis. ¶ Secūdū dubium. Vouētibus non solum nubere, sed & velle nubere damnabile est. xvij. q. j. Sunt quidā. & est Aug. de bo. viduita. ca. ix. Sed virgo Maria fuit deo deuota p propositū aut votum castitatis, vt supra. ergo. Respōdeť. Auctoritas intelligiť de volētibꝰ nubere secundū cōem legē cum proposito experiē

di carnis libidinem. Secus de Maria & Ioseph. H
¶ Tertiū dubiū. Numerorū vlti. dicitur q̄ mulieres debebāt nubere viris de sua tribu, & nō de aliena. Sed cum Ioseph erat de tribu Iuda Luc. ij. (Ascendit autē & Ioseph a Galilea de ciuitate Nazareth in Iudeā ciuitatē, eo q̄ esset de domo & familia Dauid) nō poterat nubere virgini Marię cum esset de tribu Leui: quia cognata Helizabet. Lu. j. ergo nō fuit inter eos verum matrimoniū. Ad hoc dicēdum post Sco. & Postil. q̄ illa lex qua deus prohibuit cōmixtionē tribuū, quę promulgata fuit a domino sup̄ filiabꝰ Saphat, Numeri. xxxvj. data fuit ne fieret cōfusio distributiōis sortiū cōtra domini distributionē & phibitionē: ne scilicet alitorū possessio ad illos transeat: sed hæreditates in suis permaneāt tribubus & familijs secundū dñi dei distributionē & ordinationē, numeri. xxxvj. Vbi vero illa causa non subfuit, nō habuit lex illa locū. ¶ Corollarie sequit. Puellę sacerdotalis vel leuitici gñis nubere poterāt vbi volebāt. Sic & puellę habētes fratres masculos: quia ad illos pertinebat hęreditas paterna, secundū legem, & nō ad fœminas. Secꝰ si fœminę nō habebant fratres masculos: quia tūc ipsę fuerūt hęredes patrū. Numeri. xxvij. Lex ergo data fuit mulieribus nō habentibus fratres masculos, & quę erāt vnicę parentū suorum, ne scilicet nubēdo alibi extra tribū, distributionem sortiū & possessionū cōfunderent. Cū vero mater Christi fuit vnica Ioachim: ideo debebat ex lege nubere viro suę tribus, quia ad eam pertinebat hęreditas: quę nō erat transferēda ad aliā tribum. Fuerūt itaq; Ioseph & Maria de vna tribu scilicet Dauid. Itē Hugo Postil. super capi. j. ad Roma. Quando hęreditas erat deuoluta ad mulierē, tribus nō permiscebanť, sed ad Mariā virginē hęreditas paterna fuit deuoluta: ergo nō potuit alteri tribui nubere. Et secundū Aug. xxiij. cōtra Faust. c. iij. generatio Abrahā vsq; ad Dauid, a Dauid vsq; ad Ioseph deducitur. ergo Ioseph fuit de domo Dauid, & p cōsequens de tribu Iuda. ca. ix. vt supra. per cōsequēs & Maria. Sed i genealogia pſona viri potiꝰ honorāda est ca. viij. vt supra, q̄ mulieris: quare Ioseph noiať nō Maria. Hinc ad Hebrę. vij. ex Iuda ortus est dñs noster. Modū vero ostēdere nititur Damasce. li. iiij. cap. vj. Sed certe vel liber mēdosus est quē legi, vel eū nō intelligo: aut dicta eius nō cōcordāt euangelio. Lu. iij. Ostēso em̄ q̄ apud Hebręos non erat moris mulieres genealogizare: & ideo euāgelistę nō texuerūt gñationē Marię: ostēdere nititur quomodo Mat. ca. j. ostendit Ioseph fuisse filiū Iacob: & descendisse a Dauid p Salomonē filiū Dauid naturalē. Lucas vero per lineam Nathan cap. iij. qui fuit filius adoptiuus Da-

uid: Et q̄ Maria descendit a Dauid per Nathan a Ioachim patre suo, dicens in effectu: Ex catena Nathā filij Dauid adoptiui, Leui genuit Melchi & Panthera fratres: Intelligitur secundū euāgelium Luc. iij. q̄ Leui genitus sit ex Melchi: ita q̄ Melchi genuit hos duos, scilicet Leui & Panthera fratres. Nā dicitur in Luca. Ioseph qui fuit Heli. Qui fuit Mathat. Qui fuit Leui. Qui fuit Melchi. Ecce ex Melchi venit Leui, cum tamen plures non attendentes hoc dictum Lu. dicant ex Leui venisse Melchi secūdum Damascenū. Lucas vero ex Melchi ostendit venisse Leui. Sequitur in Damasce. Panthera genuit Barpāthera, Barpanthera genuit Ioachim, Ioachim virginem Mariam. Ecce vnde descendit Maria. Sequitur. Ex catena autem Salomonis filij Dauid Mathan habuit vxorem ex qua genuit Iacob. Defuncto vero Mathā Melchi ex tribu Nathan, qui filius quidem Leui, frater autem Panthereę, nupsit vxori Mathā: matri autem Iacob: & genuit ex ea Heli. Hic videtur esse repugnātia ad euangelium Luc. cap. iij. Nam dicitur Melchi fuisse filium ipsius Leui. Lucas vero in sua enumeratione ponit Leui fuisse filium ipsius Melchi, vt supra patet in textu. Sequitur in Damasceno. Facti sunt autem fratres vterini Iacob & Heli, Iacob ex tribu Salomōis, Heli ex tribu Nathan. Defunctus est autem Heli ex tribu Nathā sine liberis, & accepit Iacob frater eius qui erat ex tribu Salomonis: vxorem eiꝰ: & suscitauit semen fratri suo: & genuit Ioseph. Ioseph igitur natura est filius Iacob ex descēsu Salomonis: secundum Legem est filius Heli qui ex Nathan. Sequitur. Ioachim vero Annam duxit vxorem sanctam & laude dignam &c. Postilla sup̄ Matthæ. capite primo, cui concordat dictum Bedæ allegatum in glos. Lu. tertio, dicit. Mathā qui de tribu Salomonis descendit ex vxore sua genuit Iacob: & defunctus est. Tunc Mathat qui de Nathan descendit, de eadem vxore suscitat semē defuncto fratri, & genuit ex ea Heli: & sic sūt vterini fratres Iacob & Heli. Heli accepta vxore moritur sine semie: quā accepit Iacob: & genuit ex ea Ioseph, & sic Ioseph fuit filius naturalis Iacob, sed legalis ipsius Heli. ¶ Corollariū. Heli, & Iacob habuerunt vnam vxorem successiue: ex qua Iacob suscitauit semen fratri suo Heli iam defuncto sine semine. Item Mathā & Mathat habuerunt vnam vxorem secundum Bedam in glos. Luc. iij. Ex qua post̄ q̄ Mathan genuit Iacob, deinde defuncto Mathā Mathat ex ea genuit Heli. Fuit ergo Heli filius Mathat: & Iacob filiꝰ ipsius Mathan ex vna vxore Hesta. Item Ioseph fuit filius naturalis Iacob, & legalis Heli ex vna vxore, alia tamen a prędicta. Et sic patet genealogia Mariæ ex Damasce. & similiter Ioseph. Secūdum Augustinum in de consensu euangelistarū libro secundo, ca. iij. Ioseph duos patres habuit more scripturæ. Vnū a quo genitus. Alium a quo adoptatꝰ fuit. Erat enim consuetudinis tunc in filios adoptare. Sic filia Pharaōis Moysen & Iacob nepotes ex Ioseph natos adoptauit. Exod. secundo. Et Genesis xxviij. Si enim frater sine semine decessit, frater superstes ducebat vxorem defuncti vt suscitaret ei semen. Et puer sic genitus dicebatur filius defuncti legalis, & naturalis superstitis. Cur vero euangelistę sic dupliciter descripserunt generationem Christi: vnus secundum carnem, puta Mat. per descensum: alius secundum adoptionem, puta Luc. capit. iij. per ascensum, videatur in Postillis, & Augusti. in quæstionibus vete. & noui testamenti. quęstio. lvj.

Dauid.

Salomon — Nathā (Lucę) — Melchi — Pāthera
Mathę. j. — Leui (tertio) — Damasce. — Barpanthera
Ioachi Anna
Mathā — Vxor vna — Mathat
Maria
Iacob — Vxor vna — Heli

Filius naturalis Ioseph — filius legalis

¶ Si dicit, si virgo Maria descēdit a Dauid per Nathan secundum Damascenum, quomodo Helizabet quæ fuit de filiabus Aaron Lucę. j. dicitur fuisse eius cognata? Nam secūdū Hieronymum, Anna fuit de Bethleem, & soror eius Esmeria fuit mater Helizabet matris Ioannis, q̄ videntur repugnare. Anna enim & soror eius fuerunt de eadem tribu: & tamen Helizabet filia Esmerię dicitur de filiabus Aaron fuisse. Itē refert Aug. q̄ Faustus dicat Ioachim fuisse sacerdotem ex tribu Leui. cap. ix. lib. xxtij. cōtra Faustum. per cōsequens Maria nō fuit de semine Dauid, vt ipse deducere nititur. Respondetur. Verū est Mariā virginem exstirpe Dauitica originem duxisse: secundum August. vt supra ca. ij. Probat ex verbis Apostoli Roma. j. Q̄ui factus est ei ex semine Dauid secūdū carnem. quod vtiq; de Christo dictū est: ergo mater eius cōsanguinitatē habuit cū Dauid. Vñ i psal. Iurauit dñs Dauid veritatē: de fructu vētris tui ponā sup̄ sedē tuā. Ad illud clarissime faciūt cantica ecclesię, & sanctorū ac doctorū dicta. Tum etiam quia cū

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum prędicta hæreditas patris ad eam fuit deuoluta ex eo quia fuit vnica Ioachim nō habens fratres: ideo cogebatur secundum legem cōpulari viro solum de tribu sua. Constat autē Ioseph sponsum suum fuisse de domo Dauid Lucę primo: ergo & ipsa fuit de domo Dauid. Hinc & professura afcēdit cum eo in Bethleem tanq̄ de familia Dauid. Lucę secūdo. Item Matthę. a Dauid per traducem Salomonis descendit ad Ioseph. Sed Lucas per traducem Nathan filium Dauid adoptiuum descendit ad Ioseph: qui fuit legalis Heli & naturalis Iacob. Coniungit autem vtrāq; tribum/vt eos non discrepare in generatione, sed fratres ostendat: & q; saluator fuit filius Ioseph & Heli: secundum Augustinum. Tum quia vtrūq; testa. nominat ipsum Christum filium Dauid: qui cum patrem in terris non habuit, necesse est ipsum ratione matris descendisse a Dauid. Tum quia nisi hoc satis spiritus sanctus indicasset ex eo q; sponsus eius fuit de domo Dauid: frustra deduxisset vsq; ad eum lineam generationis Christi. Non cīm generationem Ioseph: sed Christi describere voluit euangelista. Hinc præmisit. Liber generationis Iesu Christi &c. Consequēter quomodo fuerit cognata Helizabet, patet ex dictis. Nā Esmeria soror Annę matris Mariæ fuit mater Helizabet, vt docent historię. Nec obstat q; Luc. capit. primo, dicit Helizabet fuisse de filiabus Aaron: cum tamen secundum Hieronymū Anna fuit de tribu Iuda: quia de Bethleem: & consequēter soror eius Esmeria mater Helizabet. Nam non obstāte q; Esmeria fuit soror Annę, quę fuit de Bethleem, potuit tamen ipsa copulari viro de tribu Leui. Eo q; tribus sacerdotalis & regalis cognatione semp adinutcē probant cōiunctę fuisse. Hinc Aaron & Iotada summ⁹ sacerdos ambo de tribu Iuda duxerunt vxores, secundū Bedā, vt habetur in glos. Lu. j. super verbo Cognata tua. De Iotada sacerdote, q; habuit filiam regis vxorē. ij. Paral. xxij. Et Leui descēdit a Dauid per Nathan. Voluit cīm dominus vt hæ tribus possent ad inuicem commisceri propter mysterium: quia de eis erat nasciturus rex & sacerdos. Hinc & nos Christiani a Christo dicimur genus electum & regale sacerdotium. Est cīm Christus sacerdos in ęternum secundum ordinē Melchisedech. De cuⁱ⁹ sacerdotio multa loquit Paulus ad Hebręos, & in alijs capitulis. Est quoq; rex iustitię, cui seruire regnare est. &c. Ex nunc dictis potest sumi intellectus illius, q; virgo Maria dicitur fuisse de vtraq; tribu. Et vt Scotus loquitur & Richar. Arboneñ. ex parte patris de tribu Iuda: ex parte matris de tribu Leui, ad intellectum datum. Sicut secundū Augustl. quęstio. lvj. de quest. no. & vete. testa. Saluator dicitur filius Ioseph & Heli, quia de eodem genere vtriusq; Ipsa cīm ratione qua saluator dicitur filius Ioseph: eadem & filius Heli & ęterorum omnium qui de eadem tribu sunt. Hinc dicitur Roñ. ix. Quorum patres & ex quibus Christus &c. Per hoc patet quomō Helizabet fuit cognata Marię. Fuerūt cīm ex eodem genere, sed diuerso traduce. Ad dictū Fausti, Augustl. dicit ipsum nō esse canonicum. Saluari tamen posse: quia Ioachim aliquo modo pertinebat ad sanguinē David, & aliquo modo ex tribu Iuda in tribum Leui adoptatū fuisse vel ipsum vel eius progenitorem aliquē: vel certe in tribu Leui ita natum vt de stirpe Dauid aliquā duceret cōsanguinitatē, quod & Fausti⁹ admittit. Et sic Maria fuit de tribu Leui, q̄uis nupta viro de stirpe Dauid: & de tribu Iuda. Item si filia Ioseph nupsisset in tribu Leui, non absurde diceretur etiam filius Dauid quisquis de illa & in tribu Leui natus fuisset. Ita si mater Ioachim quem Faustus dicit patrem Mariæ de tribu Iuda & genere Dauid nupsit in tribu Leui, non immerito & Ioachim & Maria & filius Mariæ etiam sic ex semine Dauid veraciter perhibentur. capite nono. Sequitur secundo ex dictis Christum ideo veraciter esse natum ex semine & consanguinitate Dauid: quia mater eius intacta & incorrupta veram de stirpe Dauid traxit originem. Tertio sequitur. Christi⁹ ideo dicitur filius Dauid: quia vere est filius Marię ex semine Dauid progenitę. In quo Christus Maria & Ioseph vera consanguinitate iunguntē vt loquitur dominus Cameracēñ. de. xij. honoribus Ioseph. ¶ Quartum dubium. An possit I concedi Christum fuisse filium adoptiuum Ioseph: & Ioseph fuisse patrem adoptiuū Christi. Quis denicq; est sensus illius famatę locutionis: cum Ioseph dicit pater Christi in multis scripturę locis. Et tertio, An possit concedi, catholica veritate semper salua, de rigore scholastico Christum esse natum ex carne & corpore Ioseph nisi ptarum auriū esset offensio. ¶ Ad primam huius dubij partem videtur respōdere affirmatiue Gerson, vbi supra, sermone de natiuitate Marię consīde. iiij. Et beatus Tho. dist. prędicti refert quosdā sic tenere. Gerson fundat se in hoc. Nā spūs sanctⁱ⁹ nō ex virili semine: sed mystico spiramine susceptauit ipsi Ioseph in suo fundo iure naturali sibi debito semē carnale: ad sensum supra in. iij. expositum. Vnde ipsi Ioseph competere potest aliquod ius legale vltra reliquos homines in Iesu benedicta formatione: quoniam Iesus natⁱ⁹ est in ea: & ex ea carne supbenedicta spūs sancti obūbratiōe cuⁱ⁹ dñiū iure matrimoniali vere fuit trāslatū in ipm Ioseph. Vñ nō cō-

fundebat (vt dicit ille) Maria vocare Ioseph dominum suū. Quēadmodum de Sara respectu Abrahę scribit Petrus. j. Pe. iij. Hinc eū sibi prępones, inquit Pater tuus & ego. &c. Lucę secūdo. Nimirum quia maior in Maria q̄ in Sara fuit humilitas: & dignitas Ioseph Abrahæ dignitatem superabat. Potest deniq; pte dici: q; sicut ad pueruli Iesu formationē in virginis vtero accessit virginis eiusdem consensus: cum inquit. Ecce ancilla domini, fiat mihi secundū verbum tuum. Lucę. j. ita & consensus Ioseph verus vel interpretatiuus. Alludit ad hoc saltem a longe mos legis vete. in qua secundum prędicta frater superstes suscitabat semē defuncto i fundo defuncti. Verum hoc non placet Palu. Nam secundum eum videtur esse pręsumptionis velle sibi talem filium subijcere: sicut adoptio subijcit filium adoptiuum adoptāti. Sed facile quis diceret defendendo Ioseph iustum: quia non p̄sumpsit dici pater Christi: sed neq; sibi talem filium subijcere, sed timuit se debitum ministeriū illi non posse exhibere propter infinitam sui modicitatem ad tātam prolem deum & hominem. Vnde & virginē noluit traducere: sed occulte dimittere: reputans se ad tale ministerium prorsus indignum. Et sicut Maria turbata est in sermone Angeli: sed non conturbata, nec incredula effecta: ita & Ioseph ad tam stupendum tantæ nouitatis miraculū turbatus est, sed nō conturbatus nec incredulus effectⁱ⁹. Turbatus inquā, quia stupor vehemēs circundederat eū. Vñ dicere potuit cū Petro. Exi a me domina: quia peccator sum. Insuper dicere poterat Angelo dicenti sibi. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. &c. Ecce minister domini: fiat mihi secundum verbum tuum. ¶ Ad secūdum, scriptura nominat frequenter Ioseph patrem Christi: & similiter eⁱ⁹ mater benedicta. Lucæ. ij. tum quia fuit eius cutator & nutricius, tum quia fuit a Iudęis mysterium incarnationis nescięntibus reputatus & creditus eius pater, & dictus fabri filius. Et ita fuit pater Iesu curatione & reputatione: & si pias aures non offendit, & ecclesia sic loqui scholastice permittit, etiam generatione, non quidem sua, p̄ cul hoc a fide catholica, sed Marię sibi desponsatę vxoris suę legitimę. Ita enim scriptura loquitur. Lucæ. j. cooperante spiritu sancto: & modo diuinissimo vices Ioseph supplente, non virili semine, sed mystico spiramine. ¶ Ad tertium dici potest: quicquid sit de illa subtilitate, Christi⁹ natus est ex Maria virgine: cuius corpⁱ⁹ fuit trāslatum in Ioseph iure matrimoniali. Hæc scholastico more non asserere: sed referre placuit curiositate compellente. ¶ Quintum dubium: Quomodo Ioseph voluit eam occulte dimittere citra

K Nota

nota //

coniugalis societatis vinculum, si inter eos fuit verum coniugium. Augustl. sermo. xvj. de ver. euangelij videtur sentire q; Ioseph eam habuit, de adulterio suspectam, sed quia nesciuit vnde conceperat voluit eam occulte dimittere & non vindictam quærere. Sciuit enim q; ipse non accesserat ad eam: voluit ergo prodesse peccāti nō punire peccantē. Origę. & Bernardus supposito q; nunq̄ voluit eam dimittere quo ad seperationem vinculi coniugalis, dicunt q; voluit eam occulte dimittere ex causa consimili, sicut Pet⁹ dominum a se repulit dicens. Exi a me domine quia homo peccator sum. Lucę quinto. Et centurio dominum a domo repulit dicēs. Domine non sum dignus. &c. Expauit itaq; Petrus potentię magnitudinem. Expauit centurio prętentię maiestatem. Exhorruit nimirum Ioseph sicut homo tanti miraculi nouitatem: tanti mysterij profunditatem. Ioseph itaq; eā dimittere voluit vt iustus, vt misericors, vt quietus, quoniā virtutem mysterij & sacramentum quoddā magnificum in eadem cognoscebat, cui approximare se indignū reputabat. Ait ergo, maior est eius dignitas, supexcellit eius sanctitas, nec meę congruit dignitati. Voluit ergo occulte eam dimittere: quia noluit eā diffamare. Ita sentit Origenes in Homi. super Matth. j. & post eum Bernardus, Chrysostomus super Matth. in opere perfecto, vt quidem ipsum appellitant, videtur ponere duas sententias contrarias Homi. j. Primo dicit, q; Ioseph magis credidit castitati Mariæ q̄ vtero eius: & plus gratiæ q̄ naturæ. Videbat enim vterū Marię tumorem habere: sed fornicationē suspicari non poterat. Possibilius quoq; credebat esse, sine viro mulierem posse concipere q̄ Mariam posse peccare. Omnibus igitur documentis ex quibus conijci potest mulieris fornicatio prorsus cessantibus id quod factū vidit gratię dei attribuebat. Et sic cū esset iustus noluit ei vteri tumorē iputare. Alia sentētia, quā statim subiungit. Cogitabat forsan apud se, si peccatum eius celauero, facio contra legem dei: quia cum adulteris portionem pono. Et si eam propalauero Iudæis, exterminabo eā. Consimilem fere sententiam ponit in opere quod quidā imperfectum nominant. Homi. iiij. dicens. Etsi vteri tumor videbatur arguere suspectam: cū tamen nec in minimis volebat virgini inferre molestiam voluit eam occulte dimittere: & nec in iudicium virginem trahere, nec manifestum vteri tumorē exprobrare. Si cīm eā propalasset Iudæis, lapidassent eam secundum legem. Noluit ergo eam secum retinere: quia hoc iniquum iudicabat cum esset vir iustus: nec propalare: quia hoc esset in mortem tradere. Ex

Lamo Rgones anparo Lona

Universidad de Deusto
Biblioteca

quib⁹ dictis: sequitur q̄ eam suspectam habuit Immo secundum eundem docto. nec virgini fidem dedisset Ioseph, si sese excusando vel factum explanando, quasi crimen admissum sic obumbrare voluisset figmento. Quod non cōsonat prioribus dictis in alia editione. Noluit ergo Ioseph cum esset vir iustus modestus & benignus, eam traducere ad pœnam in qua nouerat non esse infamiam, quia sciebat q̄ eam receptt virginem: & seruauit intactam Impium & crudele videtur esse q̄ Ioseph cum esset vir iustus habuerit eam suspectam de fornicatione: & ex consequenti q̄ eam non dimittendo eius cōsensisset peccato: & ita ne cum adultera portionem suam poneret, voluerit eam dimittere. Consequēter videtur esse temerarium: quod habetur vbi supra in eodem Chryso. in editione secunda vt habet impressura quā quidā opus perfectum dicunt, cum ibi refertur haberi in quadam historia non incredibili, nec irrationabili q̄ cum Maria rediit ab Helisabet cui iam ministrauerat mēsibus tribus, & Ioseph vidit eam grauidam, forsitan comminatus est ei quasi sponsus, & de iudicio dei terruit eam quasi vir timoratus. Illa vero cum sciret se innocētem, & iam suspitioni deditam, nec posse negare ventris tumorem, cum lachrymis & suspirijs clamans iurauit dicens. Viuit dominus. Nescio vnde sit hoc. Quo audito timuit valde Ioseph: & ex parte credidit in ea esse diuinū aliquod. hęc ibi. Illa videntur esse friuola & temeraria, ac a veritate euangelica aliena. Credidit enim virgo dictis angelicis. Luc. j. Et licet fuerit turbata: tñ non conturbata. Audito enim sermone Angeli stupor vehemens circundederat eam. Hoc em̄ proprium est humilis, cū exaltatur, aut sublimatur turbari, non turbatione incredulitatis sicut fecit Zacharias Luc. primo: sed admirationis & stuporis vehementis. Cum ergo audiuit Angelum dicentem sibi. Ecce concipies in vtero & paries filium & vocabis nomē eius Iesum &c. Et iterū. Spiritus sanctus superueniet in te: & virtus altissimi obūbrabit tibi. Hoc em̄ Angelus subintulit cū se virum non cognoscere inqt. Et iterum. Quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Post quæ om̄ia dixit. Ecce ancilla domini, fiat mihi secundū verbum tuum. Quibus verbis promissionem diuinam non ex præsumptione: sed vera deuotione in se impleri exoptat: & ita consensit in angeli dictum: & statim concepit dei filium. Faciunt ad hoc dicta Helisabet quæ inquit. Vnde hoc mihi vt veniat mater dñi mei ad me &c. Non ergo dicere potuit vere: Nescio vnde hoc scit: sciens vti q̄ conceptum suum non esse ab homine. Ad quid deniq̄ insolens clamor, lachrymę, & suspiria eiusdem? Non videtur esse scripta a Chryso. viro doctissimo, sed aliūde inserta. Sic nec id ibi scriptum placet cum inquit Ioseph: melius est vt meretrix constituta euadat, q̄ innocens occidatur. Si dicis: Cur ergo idipsum non dixit ipsi Ioseph cum vidit eum mœstum & turbatū, vt sic liberaret eundem a cruciatu cordis maximo? Respondet Chryso. q̄ non dedisset virgini fidem, si ad eum rem tam insolitam & naturę contrariam detulisset, sed potius Ioseph per hoc credidit in iram concitandum. ¶ Alia ratio. Sicut mysterium hoc reuelatum fuit diuinitus Helisabet: ita reuelandum credidit & Ioseph. Cum vero de reuelatione illa quando fieri deberet, nullum haberet mandatum diuinum, præstolabatur diuinum responsum & instinctum. Si dicitur: Cur Angelus non prius ante factum dixit Ioseph? Respōsio secundum Chryso. Ne Ioseph rem tam nouam non credendo sicut Zacharias, tale quid a deo pateretur. Facilius quippe est credere rem iam facto ostensam, q̄ futuram, cū est prorsus noua & insolita. Insuper debuit Ioseph prudentia, benignitas, & mansuetudo mundo declarari. Expectauit ergo Angelus tempus reuelationi congruum. ¶ Cur non similiter virgini declarauit post factum & vteri grauitatem & conceptus expletionem? Respondet idem. Ne stupentis ac verecundātis animum anxietas ac mœstitia cōsumeret: ideo virgini ante conceptum: viro autem iam instante partu reuelatum fuit diuinum mysterium. Hinc ait Angelus. Noli timere accipere &c. Accipere: est domi retinere secundū eundem. Mente enim iam eam dimiserat. hæc ille. ¶ Sextum dubium. Videtur q̄ rationes desponsationis Ioseph cum Maria stare non possint: si verum est vt picturę ostendunt, Ioseph fuisse virum senem & grādęuum. Quomodo enim vetulus iuuenculę prestare potuit obsequium & ministerium euntibus in ægyptum, illic manentibus, & redeuntibus puero & matri Marię, & deinceps vsq̄ ad ætatem perfectā? Quomodo deniq̄ per hoc defendi potest fama virginis? Poti⁹ oppositum videtur cum senex fuit & frigidus. Cur deniq̄ ambo dederunt operam operibus seruilibus: vtputa Maria operi textrino, secundum Hieronymum, & Ioseph fabrili lignario, cum ambo descenderunt de stirpe regia? Demum cur Christus mendicauit ostiatim adhuc constitutus in ætate puerili? vt videtur pie opinari: Sctūs Bernardus super euangelio Lucę secundo. Cum factus esset Iesus annorum duodecim. &c. ¶ Ad primum videtur rationabiliter & pie dici posse q̄ Ioseph cū fuit desponsatus virgini, non fuit senio fractus sed iuuenis: vt iuuentutis terminos describit Isidorus

L nota

Nota de etate ioseph

ab anno. xxviij. vsq̄ ad. l. In quo incipit senect⁹ secundum eum. Fuit itaq̄ cōstitut⁹ infra annum quinquagesimum cū nupsit virgini. Ad hoc facit dictū prophetic̄. Esa. lxij. Letabitur spōsus sup sponsam. Et ante hoc. Habitabit iuuenis cū virgine. Glos. Ioseph cum Maria. Q̄ autē sic depingitur, forte fit ad tollēdam occasionem lubricæ & turpis suspitionis e cordibus fidelium: aut quia morem illum seruauit primitiua ecclesia cum perpetua Marię virginitas non ita fuit infixa cordibus fideliū: sed credebatur Christus esse fabri filius. Facit ad idem causa desponsationis non minima, obsequium scilicet impēdendum & puero & virgini: ad quod senio fractus nihil valuisset. Nec locum habet illud dictum multorum, conseruatio scilicet castitatis Marię. Illa em̄ longe amplius conseruari potuit fomitis repressione: vt supra: & extinctione: q̄ per senis conspectum. Secundum beatum Augusti. cum senes frigent carne, feruent mēte: & nōnunq̄ plus. de senibus
ludent spurcissime libidini q̄ iuuenes, dolentes se nō posse corpore efficere qđ vellēt aio. li. xiiij. de ciuita. capit. xvj. Si deniq̄ Ioseph senio fractus fuisset quomodo perfidi Iudæi Christum ex coniugio natum credidissent? Potius eius senectus eam infamasset, q̄ infamiam abstulisset. Secundum beatum Thom̄. & Bonauen. maluit deus quosdam dubitare de sua deitate q̄ de virginis castitate: sciēs lubricam esse virginitatis famam. vt dicit Ambrosius. Quis enim nesciat si mater fuisset infamata de adulterio, & similiter Christus velut ex fornicatione genitus, quin Iudęi habita huiusmodi occasione eum prorsus repulissent: & aliæ mulieres fornicarię velamē qualiscūq̄ defensionis facile sumpsissent? Quis insuper Iudæorum vnq̄ Christum nisi ex fornicatione genitum credere potuisset &c. ¶ Ad aliud q̄ operibus seruilibus operam dederunt, causa est vtriusq̄ humilitas. Voluit enim Christus in paupertate nasci & reclinari: & a laborātibus educari, vt sic iners ocium eliminaret omnis mali seminariū. Posset hic applicari ad Mariam, quod de forti muliere dicitur &c. ¶ Ad vltimū diuersi diuersimode respondent, & difficile est aliquid prēter ecclesiæ determinationem diuinare. Sunt qui dicunt Christū non mendicasse ostiatim: imo nec mendicasse in genere. Ratio est. Ille habet proprie mendicare cui ex debito indigentię quā sustinet competit aliquid petere & recipere ab alio pro sua sustentatione naturali sine qua viuere non posset. Si enim petens habet aliquā dignitatem personalem aut aliquam iustā causam ad petendum id qđ petit, vt quia ministrauit illi spiritualia, puta est cōcionator, lector, curatus, legit missam &c. tam non mendicat, sed id quod si bi debitum est debito moralis gratitudinis, & titulo iustę sustentationis, hoc recipit. Hinc vt spiritualia gratis dare possit, pitionem habere debet temporalium. Augusti. cap. xv. de opere monachorum. Inferunt illi. Christus non habuit indigentiam nec defectum, ideo si mendicasset fictus fuisset & falsus: quod Christo attribui non potest. Beatus Bernardus vbi supra pro sua deuotione sic inquit forte ludendo. Quid dicā deus meus? An vt te per omnia nostrę conformares paupertati, & in te humanę naturæ calamitates susciptes, quasi vnus e turba pauperum stipem per ostia mēdicabas? Quis dabit me buccellarum illarum sic mendicatarum participem fieri: vel saltem diuini illius edulij reliquijs saginari &c. Et loquit ibi de triduo quo nō fuit cū parentibus, sed postea repertus in tēplo &c. Quid tūc egerit puer Iesus in triduo, si mendicauerit an non, deus nouit. Credidem ea quæ nihil vtilitatis afferre poterant humanę saluti, Christum nō assumpsisse. Mendicare ostiatim Christum deū & hominem cuius actio nostra est instructio, videtur ociosis dare potuisse occasionem refutandi omnes labores: vt quidam excusare se voluerunt a labore: contra quos Augusti. libellum edidit de opere monachorum: contra illud prophetę. Labores manuū tuarū quia manducabis &c. Et homo nascitur ad laborem. Iob. v. In sudore vultus tui vescēris pane tuo. Gen. iij. Ergo nō videtur Christo attribuendum: saluo q̄ cum diues esset propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites esse possemus. ij. Corinth. viij.

Quæstio Tertia.

A

Tertio quęritur: Vtrum matrimonij contractus ex causa alia seu fine alio q̄ sit prolis generatio, aut fornicationis vitatio, celebrat⁹ sit vere nullus: aut diuinę institutioni contrarius.

¶ Quantum ad articulum primum cōmuniter a doctoribus ponit duplex finis matrimonij, scilicet per se & p accidēs. Per se duplex est: scilicet per se primo, & ex institutione diuina & hic est spes prolis: & remedium fornicationis qui dicitur finis per se secundario & post peccatum. primæ Corint. septimo. Propter fornicationem vnusquisq̄ suam vxorem habeat. & Genesis primo. Crescite & multiplicamini. de quo supra. distin. xxvj. Finis per accidens est finis con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trahẽtis: quem ipse eligit & sibi prestituit. Et hic multipliciter variatur: & quidã est honestus, quidam inhonestus & nefarius: vt diuitiæ, pulchritudo, sanitas, sapientia, virtus, magnũ nomen, pax, humanitatis solatium. xxvij. q. j. c. Nuptiarum. Ministerium. iij. regũ de Dauid. coniunctio coniugalis animorum, charitatis vnio, fides honoris & obsequtorum, societas naturalis diuerso sexu, secundũ Aug. cap. iij. de bono coniugali &c. cura domestica, familiaritas, quies domestica &c.

B ¶ Quantum ad articulum secundũ est conclusio Prima. licet matrimoniũ sit bonũ & a deo institutum: potest tamen cõtrahi praua & indebita & quandoq; mortali intentione. Prima pars patet ex distin. xxvj. Secunda pars patet sicut de alijs operibus bonis de genere, quæ possunt male fieri. Tertia: quia est cõmunis regula. Omnis actus cuius finis intentus est peccatũ mortale, mortalis est, siue actu siue habitu intendatur. Et cuius finis est peccatum veniale in genere, venialis est. Sed finis contractus matrimonij est quandoq; sola voluptas, saltem cum muliere: itẽ auaritia: superbia &c. Facit ad hoc Guilielmus Parisiẽsis in de sacramentis. tracta. de matrimonio. cap. iij. &. vj. ac alijs. ¶ Secunda cõclusio. Peccat qui in suo cõtractu intendit principaliter & finaliter finẽ altum a fine institutionis matrimonij: & maxime fini per se primo matrimonij contrarium: quia talis abutitur matrimonio detorquẽdo ipsum a fine debito ad alienum vel contrarium. Exemplũ de baptizato propter societatem aut pecuniam precise. Hic peccat si illa principaliter intendit: quia abutitur sacramento. Sed sicut quis potest facere sacrificium aut diuina ministrare ꝓpter temporalia, vt propter dicit causam sine qua nõ, minus principalem allicientem mouentem &c. & finem sub fine: Ita in proposito potest contrahere propter pacis reformationẽ: propter diuitias: ad educandam prolem: propter pulchritudinem. Geñ. xxix. vbi Iacob duxit Rachelẽ. Et Deutero. xxj. Si videris mulierem pulchrã, voluerisq; eam ducere in vxorẽ &c. Et Dauid. iij. Reg. j. duxit Abisaac Sunamitem pulchrã nimis: quã tamẽ non cognouit: quę dormiuit cum eo ac ministrauit et &c. Sic de finibus quos ponit Aug. vt supra. capi. iij. de bono con. Forte diceret aliquis, ridiculum est ꝙ illi qui generare non possunt dicantur habere intentionem prolis, cum spes & electio nõ sunt de impossibilibus haberi: ergo senes non poterunt recte contrahere. Sic steriles & frigidi & alij: vbi est impossibilitas de prole habenda. Et forte stat aliquem non habere tentationem carnis: & ita non

potest intendere remedium fornicationis. Si ergo matrimonij finis ꝑ se & primo est spes ꝓlis, & finis per se non primo est remedium fornicationis: dato ꝙ ille posset intendi, cum prius haberi non possit, tamen cum neuter potest recte intẽdi, nullus erit contractus. Respõdetur. habere intentionẽ prolis non est precise velle generare prolem: sed prolẽ si euenerit, velle recte educare: nec facere impedimentum proli. Sufficit ergo bonũ prolis si habere in obligatione & intentione ꝙ vellent generare si possent. Et si bonũ illud simpliciter non potest haberi: nec cum effectu speratur: sufficit ad honestatem contractus sacrim indiuisibilitatis: & fidelitas siue debitum iustitię: in quo includitur fornicationis remedium vt dicetur. Indiget autem homo remedio contra incentiuum carnis vsq; ad mortem. Nã teste prophęta, vsq; ad noctem increpuerunt me renes mei. Et esto ꝙ nec id subsit, adhuc nõ est illicitum in se mutuum transferre corporis potestatem ꝓ humana societate: vt deducit Aug. in de bo. cõiu. cap. iij. Et sicut in alijs præcepta affirmatiua ꝓ obligant quodãmodo ne contrarium fiat quod est tacite prohibitum, q̃ ꝙ id fiat ad quod obligant semper, sed non ad semper: Ita in proposito videtur dicẽdum. Hinc ait Guiliel. capi. vj. Intendere debet in opere coniugali, vel ius seruitutis quod est reddere debitum, vel fornicationis remedium. j. Corin. vij. vel fructum prolis Tobię. vij. Intendere actu vel habitu. Vel saltem nõ intendere contrarium. Sic de contractu, vt infra distin. sequẽti. ¶ Tertia conclusio. Sancta est intentio contrahentium si precise amore dei & ꝓlis (si dominus dederit) pie educandę vel vt sese aut coniugem immaculatum custodiant præseruent aut retrahãt a peccato, onerib⁹ ac cutis matrimonialibus se subijciunt propter deum. Sic habet Augusti. vbi supra de bono coniuga. Et Guiliel. cap. xiij. ostendens ex multorum relatione deum sic contrahentibus multiplicem prestare gratiam & estus libidinosi refrigerationẽ. Hic enim contrahit secũdum doctrinam apostoli. j. Corin. vij. &. j. Corin. x. quia totum facit ad gloriam dei. Ac secundum doctrinã Archãgeli Raphaelis Tobię. vj. Ad idem Durañ. distin. xxxj. quęstio. iij. ¶ Quarta conclusio. Matrimonij cõtractus qui fit sub conditione aliqua repugnante alicui trium bonorum coniugij, est ipso facto & iure nullus, ac diuinę institutioni cõtrarius. Patet distinctio. xxvj. &. xxviij. ¶ Quinta conclusio. Cõiugij finis laudandus & non culpandus est non solum filiorum habendorum pia educatio: sed etiam animorum coniunctio: ac charitatis vnio. de bono coniuga. capi. tertio, & ita de similibus.

C

D ¶ Quantum ad articulum tertium est dubium primũ: Quomodo excusatur Dauid. j. Reg. j. qui non aliud videt intendisse nisi calefactionẽ, & corporis sanitatem. Fuit enim tot⁹ frigidus & senio fractus. Respondet. Non videtur esse vlla lege prohibitum: quin alias non prohibiti in genere aut specie possint matrimoniũ contrahere tametsi nunq̃ velint aut possint debitum exigere vel reddere: sed vt fratres cohabitare, & sibi alterutrum ex charitatis vnione in aduersis & ꝓsperis sedulum ministeriũ exhibere. Quis cum sint pro ꝑpetuo, & totaliter, vel ad actum generationis, vel seminationis, vel ad copulã impotentes: non potest (vt videtur) cõtractus ille dici proprie matrimoniũ: sed coniugiũ. Deficit em̃ soboles. cap. Qz sedem. de fri. & male. Potuit ergo cõtrahere propter humanitatis solatium animo nũq̃ cognoscendi eã ipsa ad idẽ cõsentiente, vel ipsum a debito deobligante, cessantib⁹ cõditionib⁹ bono matrimonij repugnantib⁹. Poterãt deniq; ibi esse bona coniugij: saltem aliqua, fides. s. & sacramentum, contractum honestãtia: quę comitabatur vt causa sine qua nõ, corpis sui calefactio, ministerium necessarium: & societas naturalis in vtroq; sexu, secundũ Aug. vt supra, stãte cõtinẽtia mentis & corporis. Viuebat adhuc Bersabee, Abigail, & cęterę vxores ac cõcubinę. Verum res illa non caret mysterio. de hoc infra dist. xxxiiij. ¶ Secundũ dubium: An contrahentes matrimoniũ de ꝑsenti in peccato mortali peccẽt mortaliter. Suppositis dictis dist. xxiij. q. ij. videtur aliqbus probabile nullum adultũ posse digne & sine peccato recipere quodcunq; nouæ leg. sacramentũ qui habet protũc actu vel habitu peccati mortalis complacentiã. Talis siquidem ponit volens obijcẽ, & contẽnit sacramentum gratiæ. Nec valet dicere. Decalogus nõ ligat vt obseruet ex gratię gratũ faciẽtis inclinatione: ergo similiter dicẽdum erit de sacramentorũ susceptione. Nam decalogũ obseruãdo quis meretur ex opere operante gratiam. Sacramenta vero recipiendo non indigne, sed digne, cõsequitur gratiã ex opere operato: & ad hoc instituta sunt: ergo requirunt bonã subiecti saltem comitantem dispositionẽ. ¶ Corollariũ. Ad dignã matrimonij susceptionem & collationem inter coniuges hinc & hinc, requiritur animę purgatio, ac peccatorũ amore dei detestatio, & nonnũq̃ pro loco & tẽpore vbi est consuetudinis confessio sacramẽtalis si haberi potest copia sacerdotis. Patet ex dist. xxiij. q. ij. secundum San. Tho. dist. xxiiij. q. j. ar. iij. q̃stiuncula. v. Lex ꝑcepit vt iuste homo q̃ iusta sunt exequat & sancta. Immo est de lege nature: vt homo sãcta sancte pertractet: nedum cum vult mereri: sed cum vult illum actũ sine peccato exercere. Sacramentũ matrimonij sanctũ est, & secundũ apostolum magnũ in Christo & in ecclesia: ergo qui nõ sancte suscipit ipsum, peccat. Secundũ Dio. ca. j. cæle. Hierar. immũdis nec symbola sacramẽtalia tã gere fas est: ergo multo minus sacramenta suscipere. Item mundari iubent ferentes vasa domini Esa. iij. ergo multo magis qui ferunt sacramenta vasa gratię. Item. j. q. j. ca. Per Esaiam. Omnia sacramenta obsunt indigne tractãtibus. Ad idem Diony. in epistola ad Demophilũ monachum. Pręterea ex quo sacramentum id cętera significatiõe antecellit: vt supra dist. xxvj. ergo (vt videt) magna puritas & syncritas affect⁹ requiritur in hoc sacramento, & in cõmixtione coniugali: cũ ipsorum coniugũ cõmixtio & consensus maximi beneficij & effectus gratuiti est significatiu⁹. Hinc Apostolus. Viri diligite vxores vestras sicut Christus ecclesiam. Ephe. v. Et iterũ. Honorabile connubiũ in omnibus, quo ad animorum cõsensum: & thorus immaculatus, quo ad amorem castum & honestũ. Hebræ. xiij. ¶ Ex istis vt pleriq; volunt sequitur: ꝙ contrahẽtes verbo de ꝑsenti in mortali nedũ priuant gratia gratũ faciẽte: quæ huic debetur sacramento ex institutione diuina: sed etiam nouũ incurrunt peccatũ. Tenẽtur ergo prius ad peccatorum detestationem: vt capaces reddantur gratiæ, & quandoq; eorundẽ confessionem, cum id habet loci cõsuetudo.

Distinct. XXXI.

Ost hęc de bonis coniugij q̃ sint &c. In ꝑcedẽ. Magister egit de mãtimonij causa formali & efficiente: nunc in hac distin. xxxj. & duabus sequentibus de causa finali: puta de tribus bonis matrimonij, fide. s. prole & sacramento. Et primũ in generali de omnibus tribus simul. Secundo de bono fidei dũtaxat: & hoc dupliciter: vel vniuersaliter, vt debet esse in omni matrimonio consummato. dist. xxxij. vel specialiter: vt in matrimonio antiquorum patrũ. dist. xxxiij. ¶ Sũmatium dist. præsentis trib⁹ cõtinetur cõclusionibus. Prima: tametsi triplex ponatur a sanctis patribus coniugij bonum, non tamen singulum ipsorum qdlibet comitatur matrimoniũ. ¶ Secunda: per tria bona coniugij potest carnalis coniugum commixtio a culpa excusari. ¶ Tertia: cõiuges q ꝓlis causa conueniũt

Universidad de Deusto
Biblioteca

seu exigenti reddunt debitum, defendit a peccato sanctitas coniugij, nuptiale quoq; bonū. Harū declaratio patet in textu.

Quæstio Vnica.

Circa dist. istā quærit: Vtrū fides, ples, & sacramētū possūt recte & vere dici tria bona coniugij vel matrimonij ipsum excusantia vel honestantia: siue matrimonium accipiatur pro matrimonij sacramento: siue matrimoniali contractu aut concubitu.

A ¶ Quantum ad articulum primum est notandum q; secundū philosophū. v. Metaphy. ca. De perfecto, idem est totū & perfectum. ergo loqui de matrimonij bonis: est loqui de eius pfectione. Et cum idem est totum & perfectum, est etiam loqui de eius totalitate. Perfectum vero dici potest cui nihil deest eorū quæ ei competere debent aut possunt iuxta hanc vel illam cōditionem suę naturæ aut speciei: vt. q. ij. dist. pcedētis. Cum ergo in matrimonio assunt ea quę eius institutor inesse vult, pōt dici pfectum, bonū, & totū. Vult autem deus aliqua adesse simpliciter & semper in obligatione, & quasi de essentia matrimonij: aliqua in intentione solum: aliqua in executione. Ex dictis constat matrimonij bonum & perfectio secundū quid vel simpliciter. Est aūt duplex rei pfectio: intrinseca siue prima: & extrinseca siue secunda. Prima potest dici forma. Secunda finis, secūdū Scotum. Finis duplex est: remotior & ppinquior. & est remotior finis frequenter principalior: quia ad ipsum ordinatur finis propinquior: vt supra in. ij. dist. j. q. v. Accipiēdo matrimoniū non pro sacramento, sed pro vinculo derelicto inter personas matrimonialiter cōiunctas ex ipso contractu prouio, tria ponūtur eius bona secundū modū loquendi multorū. Primū bonum qđ quandoq; dicitur forma contractus coniugalis, est md issolubilitas: hoc est de integritate essentiali contractus coniugalis si debet esse legitimus requiritur indissolubilitas illarum personarum ex institutione diuina. Vult em̄ & determinauit auctor cōiugij cōtractum illum debere sic fieri cum illa indissolubilitate psonarū cōiugaliū pro quolibet tempore, & pro qualibet lege. Et sic indissolubilitas non habet quid rei: sed quid nominis tm̄: sicut cęcitas: significans multa. Importat. n. hoc nomen obligationem sequi pro semper, nisi ipse met cum aliquo dispēset. Ad qđ etiam facit ratio naturalis: vt supra dist. xxvj. Quandoq; dicit sacramentum a sanctis & doct. pro eo q; contractio illa significat indissolubilem coniunctionē Christi cum ecclesia. Sacramentum non accipitur hic p signo sensibili collatiuo gratię: vt supra: sed est formaliter illius obligationis seu vinculi indissolubilitas. Et potest dici bonum intrinsecū matrimonij, non sacramenti matrimonij: sed contract⁹ vel obligationis matrimonialis: vel ei⁹ forma prima & perfectio essentialis ex institutione & determinatione diuina, secundū Scot. Hinc coniuges verbo de p̄senti separari nō possunt quo ad vinculum, nisi per mortem cuiusl̄ alterius cum nō est consummatum: aut naturalem cum est consummatum. Et dato q; aliquis cōtrahens de præsenti velit statim religionē intrare: nihilomin⁹ cōmutat corpus suum pro perpetuo, alias non eēt verum no. leg. sacramentū. Relaxatur vero indissolubilitas, cum ecclesia quē post matrimoniū nō cōsummatū licentiat ad religionē, non auctoritate propria sed diuina. Nec vnq̄ hoc attentasset ecclesia: nisi Christus hoc instituisset, & facto indicasset reuocādo Ioannē a nuptijs ad apostolatū. Ioā. ij. Quę imitati sunt Alexius, Theonas &c. Ista indissolubilitas cōiugū ordinata est a deo ad coniugale debitum si petitur. Cum enim coniux potestatem sui corporis cōmutauit cum alio ad actus coniugales si petatur & requirat, tam licitū est singulis pro loco & tēpore re sua bene vti. Et sic dare alteri qđ suū est, est actus iustitiæ. Petere denicq; qđ suū est, iustum est. Talis iustitia exorta ex priori mutua & reciproca cōmutatione indissolubili est secundū bonum: & nominatur fides: vt scilicet ad legitimā requisitionē alteri⁹ corpus non denegetur ad vsum coniugalē ad quē datū est, & q; nō detur alieno. Et dicitur bonum extrinsecum seu finis proxim⁹. Bonum extrinsecum, quia indissolubilitas obligationis potest stare sine corporis traditione si nō requiratur. Finis proxim⁹: quia ad hoc fit obligatio: vt talis vsus corporis habeatur dum requiritur. Cum vero vsus corporis non q̄ritur vltimate propter se: sed principaliter propter bonum prolis: & ad educationē eius religiosam si habetur aut haberi potest: ideo proles religiose educanda si datur, est tertium bonum matrimonij: & est primū in intentione: sed vltimū in executione. Dicitur autem proles vel bonum prolis bonū extrinsecū: quia sæpe abest coniugio cum non datur proles: & si datur, non habetur tamen bonum prolis in casu. Secundū beatum August. bonum prolis non est proles ipsa p̄cise, quæ multorum abest coniugio: sed desiderium prolis habendę, quatinus si datur amāter suscipiatur & religiose educetur. Hinc colligit q; indissolubilitas aut sacramentum est bonum intrinsecū: & respicit matrimoniū no. leg. in se: ita q; sine eo impossibile est esse matrimonium no.

leg. stante lege gratię, siue sacramētum sit ipsum met indissolubile, & cōiugale vinculum, siue relatio rationis secundū alios: aut quid spūale in mētibus contrahētiū: vt Sco. tenet. Fides vero respicit actum & finem propinquum, ac debiti reddi-tionem: sed proles finem remotū. quæ tamen nō sunt de essentia matrimonij quo ad eorum execu tionem. Hinc sequitur q; primū necessariū adest matrimonio: quia est ei intrinsecū. Secundū non semper formaliter adest secūdū executionē: sed adest in obligatione semper. Coniuges em̄ semp obligantur ad reddendum debitum, cū legitime requiruntur: sed non pro semper. Tertiū cadit in matrimonio non formaliter semp nec in obligatiōe. Vel sic. Indissolubilitas necessario adest formaliter omni matrimonio no. leg. Alia duo nec sunt intrinseca matrimonio no. leg. nec necessario assunt secundū executionem: sed sunt ibi necessario in obligatione & virtualiter. Nam bonū fidei seruandę in actu redditionis debiti cum petit, & in non cōmunicando id alteri, est ibi in obligatione necessario: saltē quantū ad negatiuā semp & p semp: quia nunq̄ licet dare alteri: nec oportet dare coniugi, nisi legitime petēti. Quantū ad affirmatiuā quō sit ibi, dicetur dist. sequēte. Hinc non seruans fidem peccat grauiter. Bonum ples est ibi in obligatione cum cōditione si eueniat ples, vt amanter suscipiat, & pie educet &c. Et ideo est ibi obligatio pro semper, & ad semper nō impedire prolem studiose ne eueniat. Ex illo sequit q; bonum fidei & prolis sumūtur dupliciter. Q ñ q; secundum executionē: qñq; secundum obligationem. Si secundū executionē, nō sunt essentialia matrimonio. Sic em̄ respicit actum: qui vtiq; est posterior matrimonio. Si secundū obligationē: sic dicūtur esse essentialia matrimonio. Bonum aūt sacramēti qđ est indiuisibilitas mātimonij, respicit matrimoniū vt est vinculum: & ideo
B semper est ei essentiale. ¶ Secundo notandum. Quia matrimonij duplex est pfectio, intrinseca, & extrinseca: ideo cum a doct. matrimoniū qñq; dicitur excusari: sensus est. Matrimonij cōtractū excusant, & honestū, & iustum ostendunt tria bona sæpe nominata: quæ ipsum causant & constituunt in esse: velut finis circunstantiæ, & obiecta actus illius. Sic in simili posset dici q; obiectū debitum, & circunstantiarū quæ adesse debēt actui alicui, excusant ip̄m: & recte & in eē morali ac naturali constituunt ipsum, & ipsum esse iustum & bonum ostendunt. Non est ergo excusare malitiam tueri: sed iustitiam ostendere, causare, & palā facere. Itaq; matrimoniū p ea excusatur per quæ constituitur, integratur, & perficitur. Et excusare ipsum, est ipsum causare: ac perfectione intrinseca & extrinseca: indissolubilitate. s. seu sacramēto vt perfectione intrinseca, fide & prole vt extrinseca, perficere & integrare. Et licet contrahens possit ipsum contractum malū facere, seu male in eē moris propter prauitatē intentionis aut finis quē habet, non tamen potest ipsum malum facere in esse naturę. sic enim non esset cōtractus matrimonij si fieret sub conditione aliqua, repugnante alicui trium bonorum: vt supra dist. xxviij. Nō em̄ potest aliter fieri q̄ deus instituit quo ad ea quę necessario requiruntur ad contractum illum: & sine his quæ sunt de eius ratione intrinseca, vel etiam extrinseca. Hinc Sco. nō nominat ea bona excusantia: sed bona matrimonij: quia ipsum perficiunt & integrant. Guiliel. Parisien. ca. v. vbi supra matrimonij honestatem & decentiam ostēdit ex dedecore, turpitudine, & inhonestate sui cōtrarij. Oppositа enim iuxta se posita magis elucescūt. Honestatem ostēdit: quia maxime est de dictamine naturę. Hoc aūt secundū eum honestum dicitur. Hic apparet quasi & bruta directa ab agente infallibili habeant inter se cōnubia, & fidem ac sacramentū pro speciei conseruatione: qđ vt rectiꝰ fiat, vagum detestantur concubitum. Exemplum in columba, turture, ciconia. Item & vrsi quasi fidem seruare videnť vagā cōmixtionē recusantes, & pro ppetuo suo in turture claret. Ita q; ex dedecore contrariorum & pernicie eorum q̄ reperiuntur in fornicatione, ad fidem, prolem, & sacramentum in coniugio matrimoniali, colligit per longum eius honestationē, & excusationem. Potest em̄ cōiugalis cōmixtio bene & male fieri a coniugibus vel altero eorum: licet contract⁹ matrimonij fuerit legitime celebratus. Cū male fit, & contra institutionem dei, non habet excusationē vel defensionē: qa pcm̄. Cū bene fit, potest dici q; per illa bona simpliciter excusatur: non vt sua malitia defendatur: sed eius iustitia & rectitudo. Et qñq; indulgentia explicatur &c. quia fit cum sua præcise. Licitum enim est coniugi re sua bene vti: & ad hoc ad qđ a deo eam recepit. Sec⁹ fit in adulterio & vaga fornicatiōe, vbi quis vtitur corpore non suo. ¶ Tertio notādum. Licet singulum illorum bonorum bonum dicatur, aliter tamē & aliter secūdū triplex bonū qđ ponit Philosophus. viij. Ethi. Est. n. secundū eum bonum honestum: ad qđ reducitur bonum fidei. Magnę siquidem honestatis est coniuges sibi seruare fidem. Est bonum vtile, ad qđ reducitur ples: qua conseruatur vtilitas, & bonum speciei: sicut cibi comestione bonum indiuidui. Est bonum delectabile, ad qđ reducitur sacramentum, & indissolubilitas. Quia cū sit delectabilis multum p̄sentia amicorum, etiam delectabilis esse debet p̄sentia seu indissolubilitas coniugum. ix. Ethico. Et forte ratione illius dixit Philosophus: Amicitiā C

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter virum & mulierem esse naturalē, & includere in se bonum cōferēs, honestum, & delectabile. ¶Q uarto notandum. q̄uis triplex matrimonij bonum fuisset in statu innocentię, tamen post lapsū triplex illud bonū a sua puritate valde remittitur: & triplici contrario permiscetur. Nam honestas fidei, verecundię, vtilitas prolis, damno, & q dem non minimo: delectabilitas sacramēti tedio & laboribus maximis. Habet enim actus carnalis cōmixtionis non solū vulgaris sed & coniugalis verecundiā, annexā secundū Augu. xiiij. de ciui. ca. xvij, qđ non fuisset in statu innocentię. Hinc secundū eū licet Cynici dicebant in publico coeūdum cum vxore esse, Diogenē hoc fecisse clamātes, potius tamē credit naturā hoc vetuisse penitus: ita q̄ dūtaxat quosdā motus illis similes effecerint. Et licet in cōiugio fiat qđ decet ex natura: pendet tñ qđ comitatur ex pœna. Ad idē ca. xx. Præterea licet sit vtile pro conseruatione speciei humanæ prolē gignere: tamen q̄ parentibus ex hoc proueniant damna & facturę in suis corporibus, expertus nouit. Secus in statu innocentiæ. Tūc enim membra genitalia &c. homini prorsus subtecta fuissent sicut alia mēbra. Nam sine pudēda libidine filios procreassent. lib. xiiij. de ciui. ca. xxij. & xxiij. Præterea quātā afferat indissolubilitas angustiā & pœnā, expert⁹ loquatur. ¶Q uinto notandū. Ex quo secundū Guliel. Parisien. in de sacramētis, tract. de matrimonio ca. vj. & vij. opus coniugale potest laudabiliter & virtuose exerceri: tum ex iustitia reddendi debitum, tum ex charitate custodiendi se, vel vxorem a fornicatione: & vtrunq; possunt intendere in actu coniugali, cū sit cōmune amborum, & nō vnius tātū cōiugis remediū a deo indultū: & quodlibet illorū ptinet ad bonum fidei: immo clauditur in ipso: Ideo potest probabiliter dici cum Palu. q. tj. art. j. q̄ bonum fidei excusat actū coniugalem ab oīni pctō. Est eñ bonum fidei petere vel legitime requisitū vere vel interpretatiue reddere coniugale debitum, non libidinis: sed virtutis & iustitiæ: vel prolis si haberi potest amore: & non cōmunicare corpus suum alteri: veluti cōmune remediū contra carnis incētiuū ambobus coniugibus a deo alterutrum & pro se ipso indultū cū carnis infirmitas (quā alter eorū patitur tūc, vel probabiliter se passurum timet: vel etiam coniugē suū: ex his q̄ ei incumbunt facienda) alias bona fide non potest sedari & extingui: & nisi vtatur hoc remedio pro se vel coniuge cuius lapsum timet verisimiliter, expectat malū futurū in se vel coniuge. Non enim sibi soli debet alter coniugū cauere de malo fornicationis: sed etiam alteri coniugi.

D ¶Quantum ad articulum secūdum est propositio prima. Fides, proles, & sacramētū possunt vere & recte dici triplex cōiugij bonum. patet auctoritate Magistri in textu. Ad idem Hugo de sancto Vict. lib. ij. par. xj. ca. vij. & dicta notabilis primi & secundi. ¶Secunda propositio. Tria bona coniugij nō sunt bona sacramenti matrimonij: sed coniugalis vinculi post contractum derelicti: pariter & cōmixtionis carnalis coniugū legitime coniunctorū: quā faciunt saltē aliqua ex eis, nō habere peccatū. Prima pars patet ex notabili primo & dist. xxvj. Secunda pars q̄ sint bona vinculi cōiugalis, est Scoti dist. præsenti: & claret ex notabili primo & secundo. Contractus matrimonialis & vinculum coniugale honestatur & perficitur per illa tria institutione diuina. Sunt. n. et⁹ perfectio intrinseca & extrinseca. Et sic, q̄ cōtractus qui fit cum conditione repugnante alicui trium bonorum est vere nullus, quia institutioni diuinæ repugnās & contrarius, vt supra. dist. 28. q. 2. In his denicq; exprimitur obiectum debitum & finis debitus: propinquus & remotus cōtract⁹ illius: quia p̄sona non vaga sed determinata assumpta ad prolis generationē vel educationē religiosam si euentat. Tertia pars: q̄ sint bona excusantia a peccato, patebit ex dicendis. ¶Tertia p̄positio. Per p̄dicta, mātimonij bona & p̄sertim p̄ bonum fidei & prolis, potest actus coniugalis copulæ sufficēter a peccato excusari. ex notabili. j. ij. & v. Est eñ nefas dicere deum aliquid instituisse, in quo implicetur obligatio ad illicitum & peccatum: immo includit cōtradictionem q̄ homo non possit illud qđ p̄cepit deus, sine peccato facere. Pręcepit aūt deus hominū multiplicationē q̄ñ q̄. Geñ. j. & ij. & ix. Pręterea quicūq; p̄cipit aliq̄d tanq̄ finem, vult etiam oīne id sine quo finis haberi non potest. sed deus pręcepit hominū multiplicationē cum sua: ergo cum illa fieri non potest via naturę sine coitu: p̄cepit & coniugalem coitū. Ad hoc beatus Aug. Coniugalis coitus generādi gratia non habet culpā. Et est in glos. j. Corin. vij. cum dicit. Veniam concedens Apostolus, cōcubitum attendit coniugatorū, vbi est incontinētię malum. Incōtinētię malū est, q̄ vir cognoscit suam vltra necessitatem procreandi liberos: sed ibi est nuptiarum bonū qđ facit illud malū venia le propter bonum nuptiale: qđ est tripertitum: fides, proles, & sacramentum. Bonę ergo sunt nuptię: quia fidem thori seruant: & prolis suscipiendæ causa vtrūq; sexum cōmiscēt, ac impietatem separationis horrent. hæc ibi. Ad idem de bono contu. ca. v. Et iterum. Hinc laudabiles sunt nuptiæ: quoniā etiam id qđ non pertinet ad se, faciunt ignosci propter se. Dictum est in cōclusione Et p̄sertim per duo, fidē & prolem. Tenent plures q̄ sacramentum honestat & matrimonij con-

tractum seu vinculum & eius vsum. xxx. distin. ca. Nicena. Verum cōmunior est opinio, quā etiā Richar. ar. iij. q. ij. dicit cōmuniorē, & consonam Aug. & Magistro, q̄ bonū sacramēti respicit vinculum matrimonij, & nō actum qui est posterior vinculo. Alia vero duo respiciunt actum matrimonij. Sacramentum respicit vinculū & nō actū vel eius vsum. Intelligitur nisi indirecte, inquātū honestat contractū ordinatū ad vsum. ¶Q uarta conclusio. Carnalis coniugū in gratia existentium cōmixtio in alterū duorum bonorū, prolis scilicet aut fidei, finaliter ordinata, excusatur cęteris paribus nedum ab omni culpa, sed potest esse meritoria. Probatur primū de bono prolis. velle ampliare cultum diuinū: vt deus instituit & pręcepit: est bonum & laudabile opus. Cōmiscere suæ vxori propter bonū plis est hmōi: vt supra patet ex qđ nominis termini ex notabili primo. ergo. Mator nota. Minor probatur: qa is est finis principalior institutionis matrimonij. Q uo ad bonū fidei, patet. Q uia reddere alteri qđ suum est: & ad hoc vt suum est concessione & ordinatione diuina, est actus iustitiæ. Cōmiscere suę propter fidei bonum, est huiusmodi ex notabili quinto. ergo &c. Maior nota: & minor patet: quia ibi non intēditur voluptas: sed solum fidei bonum. Ad hoc est Apostolus. j. Corinth. vij. Sed q̄ alterum illorum sufficiat, patet. Nā alias cōiugū senū, & aliorum non potentium generare esset nullum: si nō sufficeret bonū fidei, secundū notata notabili. v. Q uibus cōsonat San. Tho. Duran. & Palu. cum Guiliel. Parisien. ¶Palu. q. iij. ar. j. dicit actū cōiugalem posse esse meritorium in. iiij. casibus. Primus cum fit debiti redditio ex gratia: qđ est act⁹ iustitiæ. Secūdus, cum petitur debitum pro loco & tēpore cōgruis propter bonū plis: qđ est actus latrię. Tertius, cum quis vult cōiugē p̄seruare a fornicatiōe: qđ est charitatis. q. ij. art. j. Idem tenet iuxta finem vbi etiam notat: q̄ bonum fidei excusat ab omni peccato cōiuges in sua cōmixtione. Q uartus q̄ñ seipsum: nec habet tunc secundum probabilē estimationē remedium plus congruum & efficax consequendi bonum virtutis: & ille similiter est actus charitatis, & iustitię. Si autem non procedit ex gratia, non est demeritorius licet non sit meritorius. Et sic patet concordantia doct. q̄ hi tres modi quos ponit Palu. habentur pro vno apud Sanct. Tho. & Duran. ¶Corollarium. Coniecturans probabiliter aut sentiens sese vel etiā cōiugē suā inclinari ad fornicationē quā bona fide & probabili coniectura non p̄sumit remediandā nisi p̄ coniugalē coitum, cessante spe prolis absoluta & expressa & nō solum tacita debiti petitione, potest licite & virtuose debitū a cōiuge cęteris paribus petere & exigere, & stante gratia meritorie. Patet ex dictis. Hoc eñ ad bonū fidei pertinet, & est quædā debiti redditio. ¶Debitum petitur quādoq; expresse, q̄ñq; tacite signo vel nutu, quo intelligitur, vel intelligi pōt aut debet petentis voluntas: q̄ñq; infirmitate, tentatione, aut passione coniugis huius vel alterius minātis lapsum, nisi hoc modo succurratur tanq̄ pro tunc efficaciori & cōgruentiori. Sic ait Sā. Tho. dist. xxxij. q. j. ar. ij. Tēpus determinatum est nō solum quando petitur: sed quando timetur ex aliquibus signis periculum. Ad idem videtur esse hea. Aug. de bo. coniug. ca. x. Et cum corpus viri corpus vxoris sit: cum coniunx nutat, corpus mariti languet & ecōtra. Cum ergo hoc nouit vel nosse deberet, tenet succurrere sicuti corpori proprio. ¶Conclusio quinta. Cognoscens suam vt talem præcise loco & tempore congruis ac modo naturali in vas debitum propter experiri cum ea vt sua carnis libidinē, excusatur propter bonū sacramenti a culpa mortali, cęteris paribus: sed non a veniali: quia contrauenitur diuinæ ordinationi, quæ delectationem propter opus & operis fructum & non econtra instituit. ¶Conclusio sexta est Alberti Magni in suo quarto. Nihil eorum q̄ maritus agit cū vxore in cōmixtione carnali seruato vase debito est de se morrale: sed potest eē signum mortalis concupiscentiæ. Cui superaddit. S. Tho. dicens in expositione textus. Potest tamen q̄ñq; esse sine peccato q̄ñ dispositio corporis alium modū non patitur. Alias tanto grauius est quāto magis a naturali modo receditur. Hęc ille, quem sequitur Palu. ¶Conclusio septima. Cōmixtio coniugū in qua nihil aliud p̄ter carnis q̄ritur libidinē, non curando an sit sua vel nō sed solum quia mulier, non excusatur a mortali culpa stante volūtate plena & deliberata. Hic eñ est tacitus consensus in finem prauum & mortalē: & deficit bonum fidei saltē secundū mētis preparationem. ¶Conclusio octaua. Sine præfatis tribus coniugij bonis vt sunt in obligatione, nō potest licite fieri coniugū cōmixtio: sed nec sine tacita vel habituali fidei ac plis intentione. Patet ex dictis. ¶Ex his aliq̄ possunt iferri corollaria. Primū. inordinata coniugū intentio sępe facit cō F mixtionem turpem & prauam, quę alias non eēt mala: vtputa vir tractat suā vt mulierē p̄cise nō vt suam. ¶Secundū corollariū. Stat vnum coniugē mereri in actu cōmixtiōis carnalis, & alium peccare & demereri. Patet: vn⁹ potest habere syn ceram intentionem: ali⁹ prauam. ¶Tertium corollarium. Vir cognoscens suam sine necessitate modo ferali seu libidinoso, ꝓpter amplius delectari, licet in vase debito non euadit sine peccato. ¶Q uartum corollarium: Cognoscens suam sic vel sic animo impediēdi fœtum, vel causandi ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

orsum ne prolem habere cogatur grande & diabolicum cōmittit pctm̄, & quandoq; homicidiū si fœtus fuit animatus. Videtur tame q̄ de cōmuni consensu possent abstinere cōiuges cęteris paribus si pauptate grauati non possunt proles educare. Ita sentit Palu.q.ij. ¶Quintum corollariū. Si in tātū cōtrauenitur naturali modo cōcubitus, q̄ ex natura facti & modi talis, inde non posset cęteris paribus stante bona cōiugū habitudine subsequi fructus, est mortale pctm̄. Secus si inde poset fructus nasci si essent apti ad generationem. ¶Sextum corollarium. Si coniunx petit debitū a sua pricipaliter & finaliter virtutis amore, ne carnis tentatione pressus petere cogatur ab extranea, non peccat: sed fidelitatē seruat, siue velit fornicationem vitare in seipso siue in cōiuge. Patet ex notabili.v. Ad hoc est dictū Guiliel. Parisien. in de sacramētis. tract. de matrimonio. cum inqt ca.vj. prope finem. Non em̄ sibi soli alteruter cauere debet: quinetiam alter alteri. Commune remedium amborū est matrimonū. Non em̄ vt ipse solus effugiat fornicationē cognoscere debet vxorem: sed etiam vt & ipsa vxor. Et ideo cū remediū id sit cōe, neuter debet sibi illud vēdicare. Hęc ille. Et in fine ca.viij. dicit esse laudabile si alter cōiugū sese vel alium volēs custodire, & a cōtaminatione fornicationis immunē tenere, coniugale debitum exercet: ponens duos modos exercendi opus coniugale: tum ex iustitia reddēdi debitum: tum ex charitate custodiendi se vel vxorē a macula vel cōtaminatione fornicationis. & ca.vj. Intendere debet vterq; coniugū in opere cōiugali vel ius mutuę seruitutis, qđ est debitum reddere, vel remedium fornicationis tam sibi q̄ coiugi. Hæc ille. ¶Septimū corollariū. Mulier habens virum austerum de alia tentatum quem coguis vijs auertere non potest: si petit ab eo debitum ob hoc præcise, vt amore fidei & virtutis eū a malo p̄seruet, non peccat: sed fidelitatis & iustitię opus facit. Forte non semper est par ratio de muliere respectu viri, & ecōtra: cum vir habet mulierem corrigere, non sic mulier virum. Posset. n. vir mulierem recludere in domo, nō sic mulier virum, & sic eā a malo præseruare ne labatur & succumbat. Opus tñ est discretione ne deterior reddat vbi habetur hæc distinctio in scripturis q̄ nō
G sit cōmune amborū remediū. ¶Cōclusio nona. Pro qualibet lege in matrimonio reperiuntur tria coniugij bona, stante & non sublata per dispensationē aut relaxationem generali institutione diuina. Hęc Scotus. De prole non est dubiū: cum p̄ prole habenda principaliter & primo a deo institutum sit matrimoniū. De fide similiter patet & indissolubilitate, q̄ est a domino deo institutore cōiugij, qui voluit vinculum illud eē indissolubile.

Relaxauit tamen ipsum in lege Mosaica: vt dicetur dist. xxxiij. In noua vero lege Christus indissolubilitatē reduxit & innouauit. Matth. xix. reprobando repudium Mosaicum. Insuper Christus relaxat eam in matrimonio rato, cum alter ante consummationem copulæ ingredit monasterium, & ita ciuiliter in deo moritur. Nunq̄ em̄ ecclesia p̄sumpsisset huiusmodi licētiare ad religionem matrimonio contracto per verba de p̄senti ante eius cōsummationē, nisi Christus hoc instituisset, secundū Sco. Sic cum alter moriat naturaliter. j. Corinth. vij. Et in cōiugio contracto in infidelitate altero conuerso ad fidem, secundū doctrinam Apostoli. ¶Decima conclusio. Indissolubilitas conuenit matrimonio euāgelico, non ex eo præcise quia habet annexum sacramentū: sed quia sic est a deo institutum. Probatur: quia & in lege naturę, & ante peccatum fuisset contract⁹ matrimonij indissolubilis: & tamen tunc non habuit annexum sacramentū proprie dictū. Et Christ⁹ potuisset illā indissolubilitatem p̄cepisse in lege euangelica ad contractum matrimonij sine annexione sacramēti proprie dicti. Insuper potuit annectere sacramentum, & tamen contractum non obligare ad indissolubilitatem p̄sonarum si voluisset approbare repudium Mosaicum, & tunc fuisset ibi verum matrimonij sacramentum sine indissolubilitate.

¶Quantum ad articulum tertium H est dubium primum. Cui semp annexa verecundia quæ vtiq; est de turpi secundū Damasce. ac iustę reprehensionis timor, ac quędam confessio culpę, illi non conuenit innocentia: nec per consequens excusatio. Actus coniugalis est huiusmodi: quia semp habet verecundiam vt notum est. Maior probatur: quia bonum additum malo nō facit ipsum bonum: nec propter bonum additū malo fit malum bonum. Prima pars est Diony. quia bonum est ex causa omnifaria, & defectus vnius circunstantię adesse debitę facit actū malum. Sicut ergo illa bona non auferunt verecundiam: ita nec turpitudinem: quæ vtiq; videtur eē culpę. Hinc Aug. xiiij. de ciui. dei. cap. xvij. Deuitat publicum etiam permissa atq; impunita libido conspectum. Et iterum. Concubitus cōiugalis q̄uis sit honestus, remotum ab arbitris cubile conquirit. Sic lupanaria verecundia naturali labula habent. Et iterum. Hoc recte factum appetit scire homo, vt tñ erubescat videri &c. Item illa bona non sedant membrorum quæ pudenda dicuntur inobedientiam: sed neq; libidinem: siue accipiatur libido pro inordinato & importuno mēbrorum genitalium motu, siue p̄ cupiditate quadam voluptatē p̄cedente, secundum Augu. vbi

supra ca. xv. Non em̄ genitalium cōmotio ita nostræ volūtati est subiecta sicut cęterorū mēbrorū, quæ ex voluntatis imperio mouentur, aut pacata tacent secundū q̄ voluntati placuerit: sed genitales corporis ptes ita libido suo iuri quodāmodo mancipauit, vt moueri non valeant si ipsa defuerit, & nisi ipsa vel vltro vel excitata surrexerit. ca. xix. Hinc partes illę corporis pudēda, & vitiosæ dicūtur etiam in his, & ab his qui tēperate & caste viuūt, & eis p̄ cęteris tegumēta dantur. Illa vero mēbrorū inobedientia peccatum est, & ex peccato: ergo & act⁹ ille est malus. Immo & pueri anteq̄ inobedientiā sentiāt, talia membra abscōdūt, & inde verecundantur. Pręterea per actum illū ratio imminuitur & amittitur: & intellectus sapiētis obtunditur, secundū philosophū. vij. Ethico. Itē Aug. vbi supra ca. xvj. Sed neq; amatores hui⁹ voluptatis siue ad concubitus coniugales siue ad immūditias flagitiorum cū voluerint cōmouent sed aliquādo motus ille importunus est nullo pscente: aliquando autem destituit inhiantem, & cū in animo cōcupiscentia feruet friget in corpore. Et ita mirū in modū non solum generandi voluntati: sed etiam lasciuiendi libidini libido nō seruit. Item matrimoniū in officium in statu innocētiæ non habuit bona excusantia, eo q̄ ibi fuisset thorus immaculat⁹ & nuptię honorabiles sine verecundia & pudore. lib. xiiij. de ciui. ergo & nunc post peccatum ex cōsimili causa cum sit idē contractus secundū essentiam, nō indiget. Et vt est in remedium, similiter non indiget bonis excusanti bus: alias & cętera sacramēta in remedium peccati instituta deberent habere bona excusantia. Pręterea: quare dormitio, egestio &c. non habent bona excusantia? Item nullus recte agēs perdit maius bonum propter bonū minus: sed in coitu coniugali ratiōis vsus amittitur: ergo est rationi rectę contrarius: & ita malus. Similia habentur supra dist. xxvj. ¶Ad primū negat̄ maior. Quis. n. verecūdia sit de turpi & pctō, & veluti languor ex culpa & pœna quadam a deo recte pro inobediētiæ peccato inflicta, & quasi retributio quędā inobedientię primi hois: immo nō solū de turpi: sed de omni habente speciē mali: vt est actus coniugalis consimilis fornicationi secūdū Duran. q. iij. tamen verecundia ipsa non est turpis neq; peccatum: sed nec actus coniugalis, cum est recte circūstantionatus. Nec erubescentia est p̄cise de actu illo: sed de illa mēbrorū inobediētia: quorū excitatio & cōmotio non est hominis volūtati subiecta Hoc est qđ pudet: hoc est qđ intuētiū oculos erubescēdo deuitat. Hę enim partes ante peccatū vitioſę non erant, nec pudendā libidinem habebāt: sed hominis voluntati plene subiectę erant: & ad eius nutum vt cętera membra mouebantur ad p

lis generationem secūdū rectæ rationis dictamē. Nūc autem pudet animū resisti sibi a corpore qđ ei natura subiecit. Post peccatum ergo orta est libido: post peccatū natura eā nō impudens amisſa potestate cui corpus ex omni parte seruiebat, sensit, attendit, erubuit, operuit, secundū Augu. vbi supra ca. xx. Si ergo homo stetisset in innocētia, coniugū cōmixtio pudorem non habuisset sed neq; verecundiā aut libidinem sensisset. Hinc Palu. q. ij. art. j. dicit actum illum esse malum malitia pœnę: quia ex culpa processit illa mēbrorum inobedientia pariter & verecundia: vt languor qdā. Sic erubescentia est cōfessio culpę, & timor reprehēsionis iustę: quia ex culpa processit. Sic & quidā alij actus vt egestionis habent verecundiā sed non tantā vt actus libidinis: & hoc ex peccato. Nam in paradiso non fuisset fœtor: nulla corruptio. Cibus aderat ne esuriret: lignū vitę, ne illū senecta dissolueret. Nihil corruptionis in corpore vel ex corpore vllas molestias vllis eius sensibus ingerebat. cap. xxvj. vbi supra. Qđ & de alijs corporis passionib⁹ deducit Aug. ca. xxiij. ¶Ad p bationem maioris negetur q̄ hic bonum addat malo: quia actus coniugalis recte circūstantionatus nō est malus. Habet enim bona ipsum excusantia & integrantia: vt supra notabili. ij. Intelligitur aūt dictū istđ de bono addito malo culpę. Tale additū malo culpę, nō facit ipm̄ bonū: nec propter ipm̄ si additur, fit malū bonū. ¶Ad aliud: Cur potius ille indiget excusatione q̄ dormitio &c. Respondetur q̄ huius non est tanta inobedientia corporis ad animū seu rationē: sed neq; ratio sic absorbetur ex vehementi delectatione: vt in ꝓpósito. Hinc ad excitandū hominē ad cognitionem sufficit sensus ipsius defectus, qui fit p cōseruatione indiuidui. Hic vero delectationem quandā deus ingeniauit ꝓpter opus ipsum: quæ & bruta mouet ad actum propagatiōis: sine qua opus non fieret. Conceditur ergo q̄ nec verecūdia nec turpitudinē auferant quæ sunt pœnę ex culpa inobedientiæ derelictę, & non culpę: saltem non oportet: & vbi maior honestas, ibi maior verecundia. ¶Ad dictum beati Aug. conceditur: sed omnia illa ex culpa veniūt: non vt sanitas ex natura: sed vt lāguor ex culpa, qui stante innocētia locum non habuisset in cōiugij vsu. ¶Ad aliud conceditur q̄ coniugij bona nō tollunt illam inobedientiam: sed sunt quędam pœnalis retributio pro culpa. Non tamē ex hoc sequitur actū cōiugalem esse malum, nisi malitia pœnę, vt supra: & habet pœnā annexam propter culpā inobediētiæ primi hominis. Q̄ in ea parte maxie debuit apparere qua generatur ipsa natura: quæ illo primo & magno in deteri⁹ est mutata peccato: a cuius nexu nullus eruitur, nisi id qđ cū oēs in vno

Universidad de Deusto
Biblioteca

essent,in cõmunem pernicie perpetratũ est, & dei iustitia vindicatum:dei gratia in singulis expiet. cap.xx.vbi supra. ¶ Ad aliud,cõcedit q; homo tenetur mẽbra illa domare,& posse tenus rationis freno coercere,sicut & cętera. Perdidit vero id dominiũ propter peccatum. Tenetur ergo adhuc ad obediẽtiã legis diuinæ,& castigare corpus suũ in obsequium spiritꝰ. Nec est illa mẽbrorũ inobedientia semp peccatũ: licet sit ex peccato pœna q̃dam. De pueris conceditur vt supra q; verecundãtur de malo etiam iã baptizati,& a pctõ immunes,& de mẽbris illis ex diuina vindicta talismodi pœna humanũ genꝰ affligẽte. ¶ Ad aliud cõceditur q; ratio diminuitur propter bonum speciei humanę,sicut & in dormitione:sed sine peccato cæteris paribus. Hoc enim fit propter maius bonum,deo sic præcipiente. s.conseruationẽ hũanę speciei. Sic dicitur actus coniugalis propellere spm̃ sanctum non gratię amissione:sed quia per actum illum fit homo carnalis,& ex consequenti impeditur in diuinorum contẽplatione. Sicut em̃ gustato spiritu desipit caro: ita & econtra,secũdũ Aug. Sic fugit spũs sanctꝰ a pphetis:quia carni vacantes a spiritualiũ gustu ad tẽpus prepediuntur. Dicitur rationi cõtrarius: qa rationẽ obtũdit. Dicitur vitiosa illa cõmixtio:quia ex vitio procedit illa libido indomita,& mẽbrorum inobedientia. Dicitur quandoq; excessiua,per comparationem ad alias libidines, licet in specie sua nõ sit excessiua. Et si fit cum circunstantijs debitis,est actꝰ moraliter bonꝰ. Ad aliud, in statu naturę integrę actus ille non potuit circũstantijs debitis carere,& ita non potuit male fieri. Nõ ergo indiguit bonis excusantibus:nunc vero sepe male & peruerse fit Nec diuina institutio est precise causa quare tunc non indiguit excusatione: sed quia tũc pro statu originalis iustitię nõ potuit male fieri in sensu cõposito. Et licet matrimoniũ vt est in remediũ,institutũ est(vt supra dist.xxvj.)vt remediũ peccati vitandi:alia tñ sacramenta vt remedium curãdi. ¶ Ad aliud negetur maior:maxime q̃n qs tenetur ad minus bonum,& non potest ipsum habere,nisi pro tempore aliquo careat meliori bono. Cum aũt homo est pars totius speciei humanæ, potest nõ ab re paruam sustinere iacturam p cõseruatione totius cõmunitatis & speciei humanę cuius est pars. Sic licet contemplatio melior sit peregrinatione vel comestione,aut corporis macerationẽ:cum tamen homo tenetur peregrinari, vel comedere,& deperditũ restaurare, aut ieiunare &c.tenetur contemplationẽ intermittere, cũ nõ est p̃cepti. Dicit enim Bernar.ingratum esse spiritui sancto quicquid agit homo omisso eo ad qđ tenetur.Hęc em̃ oportet facere:sed illa non omittere.Homo tenetur coniugis salutem curare & cõiugale debitũ reddere: qđ fieri nõ potest sine medio tali.ergo &c. Et licet sit motus naturalis:tamẽ propter naturę corruptionẽ potest male fieri. Indiget ergo bonis circunstantijs quibus honestet & laudabilis esse ostendatur. Non ergo est illa mẽbrorum inobediẽtia ex creatione primęua (Nam secundũ Guiliel.si deus genitalia mẽbra cum illo ardore & libidine tã indomabili creasset,nõ ad bonum,sed ad malum creasset) sed est ex vindicta diuina. ¶ Secundum dubium. Quid de osculis I coniugũ, tactibus, cõfricationibꝰ per medicinas aut alia calida ad actũ cõiugalẽ,tum propter libidinem experiendam,tũ propter prolem aut fidei bonum: An & illa possint in coniugio a coniugibus inter se fieri sine peccato:sicut ipa cõmixtio. Ad hoc dicit salua sentẽtia saniore. Sicut actꝰ cõiugalis potest pro loco & tẽpore rite meritorie & sine peccato exerceri: ita pariformiter possunt cõiuges se ad actũ illum pręparare,& (vt supra conclusione.vj.) cęteris paribꝰ aptare:ita tñ q; in his pręparatorijs nil aliud principaliter intẽdat si peccatũ euadere volũt,nisi bonũ fidei aut ꝙlis,vt nõ libido,sed amor virtutis trahat & iustitia. Hic Palu.q.iij.art.ij. Si osculą & amplexꝰ in solutis ideo sunt mortalia:qa ipse actꝰ ad quẽ incitãt est mortalis:ergo i cõiugatis in qbꝰ actꝰ nõ est mortalis, nec incitatio ad ipm̃ est mortalis. Et San.Bona. q.iij. Licet viro solatiari cũ sua &c. Ad idẽ Chryso.sup Matth.Homil.xvij. Si vis videre mulierẽ atq; ex visu capere voluptatem, propriam cõspice coniugẽ:& illius amore perfruere. Hoc em̃ nulla lex prohibet omino. Et iterum. Licet deꝰ recte & iram & concupiscentiam ingenuerit, & instituerit iram pro coercitione malorum & ordinatione incompositorũ:concupiscentiã p humani generis successione:ac sobolis propagatione: Attamẽ sicut peccatũ est irasci sine causa:ita mulierem nõ suã videre ad cõcupiscẽdũ. Subiũgit. Quid si videam & non capiar Rñdet: Cohibuit dñs aspectum,ne hususmodi licentia fidens etiã in peccatum quãdoq; corrueres. Quid si videro ad cõcupiscendũ:sed tamen nil turpe egero? Respondet. Et sic quidem iam in adulterorum parte inuenieris. Ita siquidem pronunciauit legislator Christꝰ. Non ergo amplius oportet inquirere. Deinde semel quidem & secundo & tertio sic videns possis animũ continere:si vero frequẽter id feceris, forsitan sponte succẽdens profecto capieris. Nõ enim ex natura humana lubricus,consistes. Et infra. Idcirco pręcepit ne forniceris oculis,ne p hoc scilicet animo forniceris. Peccatum enim ab extrinseco occasionat. Iaco.j. Et Threñ.iij. Oculus meus deprędatus est animã meam. Insuper ait. Aspicere vt oblectet eius aspectum,cum deꝰ nõ dedit oculos vt per eos adulteria ad animũ transmittas:sed vt creaturam eius aspiciens admireris auctorem:videre est ad concupiscendum: qa est velle causam,antecedẽs & occasionẽ(vt in pluribus) fornicationis:& q vult antecedẽs, vult & cõsequens scitum esse tale. Quilibet aũt potest scire ex seipso tale antecedens infallibiliter quodãmodo habere consequẽs illud:sicut volẽs vacare potationi vini fortis, vult mebriari interpretatiue:licet nollet volũtate elicita matutinã negligere. Cũ ergo cõmittit se discrimini peccati mortalis sciẽs & volens,mortale cõmittit secundũ cõem theologorũ regulã. Præterea occasiones illę quæ ex sua naturali proprietate habẽt fortiter mouere & qua si violenter trahere volũtatẽ ad peccatum,& vt in pluribus excitare delectationem in sensu:q̃ apud iuristas dicunt inducere p̃sumptionẽ violentam: sunt vtiq; vitandę. Nam qui recusat ea vitare, videtur ex animi proposito non velle vitare peccatũ,& ita se velle cõmittere discrimini peccati mortalis. Ob eam causam tales occasiones dñs ꝙhibuit Matth.v.quia sunt causę mœchię(vt in pluribus) & luxurię interioris in aio & volũtate, quã data opportunitate comitat factũ carnis. Hoc innuit Hugo Postil.& glos.Matth.v.cũ inqt. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eã:iã apexerit hoc fine & animo vt eam cõcupiscat, quod iam non est titillari:sed plane consentire libidini: mœchatus est eam in corde suo:reus est mœchię in corde suo ꝓpter consensum interiorẽ. Ad hoc beatꝰ Aug.xij.de trini.c.xij.dicẽs. Si cõsensus illecebris sola cogitationis delectatione cõtentꝰ est: sic habendũ existimo:velut si mulier sola cibum comederit. Et post pauca. Totus vero hõ damnabit nisi hęc q̃ sine voluntate operandi: sed tamen cũ volũtate animũ talib⁹ oblectãdi, solius cogitationis sentiunt esse peccata,per mediatoris gratiã remittant. Nõ aũt damnat homo nisi p mortali: ergo & in ꝓposito peccãt: q p p̃dicta animũ suũ
K volũt oblectari sine cõsummatiõe opis &c. ¶ S. Tho.ij.ij.q.cliij.ar.iiij.& in q̃stiõib⁹ de malo i materia de luxuria ar.ij.dicit q; tactꝰ,visio,cõfabulatio &c.p̃sonę mulierbris solutę & extra matrimoniũ nõ est secũdũ speciẽ suã mortale peccatũ. Hic Apłus Ephe.v. talia nõ repetit cũ inqt auarum, immũdũ,& fornicatorẽ non habere hereditatẽ in regno dei. Loq̃t em̃ solũ de his quæ sunt mortalia secũdũ se. Illa vero sunt mortalia secũdũ suã causam vel finẽ.s.secdm q; ordinant ad aliqd qđ est mortale:puta ad actũ fornicationis, vel ad delectationẽ actus peccati mortalis per consensum liberum. Sic enim consequunt consensum prauum,vel in actũ ip̃m,vel in delectationẽ carnalẽ. Patet ex dictis,nõ solum consensum in actũ: sed etiam consensum in delectationem peccati mortalis, esse mortalem. Siquidem deus mœchiã p-

hibendo etiam prohibuit omnem mœchiæ libere volitã delectationem quomodocunq; & p quęuis corporis membra libere quęsitam,intentã vel acceptatam,complacentem siue secundum se,siue secundum suam causam,siue antecedenter, siue consequẽter volitam vere actualiter vel interpretatiue: siue delectatio sumat̃ p passione consequente operationẽ: siue(vt aliqui loquuntur) pro actu voluntatis elicito,vel imperato: vt cũ voluntas actu vult sese oblectari complacẽter in apprehensione mœchiæ,vel in amplexibꝰ &c. seu vult illud velle cõtingere circa causas mœchię:licet nõ velit (vt dicit) actum. Hoc autem velle, delectationem.s.vel actum mœchiæ,non videtur posse stare sine libera complacentia, & volitione actus illius,vel rei illius vnde delectatio causatur. Volẽs ergo antecedens, vult & consequens scitum esse tale,& eo modo quo vult antecedẽs vult & consequens. Ad hoc Aug.xij.de trini.cap.xij.ponens duos modos peccandi.s.volũtate operãdi: & voluntate aĩm cogitationibꝰ illicitis a quibus se auertere deberet, libere oblectãdi sine opere. Ad idem Gers.ca.de luxuria in regulis moralibus dicens. Consensus in delectationem luxuriæ circa obiectum sibi prohibitum est mortale,siue sit in cogitatione,verbo,visu,tactu,nutu,aut opatione. Finis enim sic agentiũ est delectatio libidinosa. Ois autem actus cuius finis intẽtus est mortalis, siue actu siue habitu intendatur, mortalis est. Sic delectatio concepta de opere nefario & mortali,mortalis est:qñ nõ de sola cogitatiõe: sed re q̃ cogitat delectatio habẽt. Is vero sese cõmittit discrimini & periculo peccati mortalis, qui factꝰ quippiã ita vehementer ac probabiliter secundum dictamẽ rationis inculpabilis habet & debet timere de peccato mortali per hoc incurrendo, sicut de opposito. ¶ Corollarium. Nõ ois attactꝰ mulierũ de se malus est. Patet de visione & tactu q̃ fiũt ad explorandũ virginitatẽ alicuiꝰ:ad impertiẽdũ medelã &c. de osculatiõe & amplexibꝰ q̃ sepe fiũt causa amoris & syncerę dilectiõis,& secũdũ morẽ patrię. Itẽ Iacob patriarcha osculatus est Rachelem amore casto vt consanguineam. Sic Tobię.x.patentes Sarę filiæ Raguelis apprehendẽtes filiam osculati sunt eam. Et Christus Lu.vij. Osculum mihi nõ dediſti.osculũ inquã reuerẽtię. Et.ij.Regum.xv. Absalon osculabatur cunctos ad se venientes. Et Gen.xxvij. Da mihi osculum fili mi. Et i primitiua eccła christiani se salutarũt i osculo sancto:qđ vsq; hodie in qbusdam regionibus approbat cõsuetudo.j.&.ij.Corint.vlt. Sic hodie amici sese osculantur osculo amoris: & maiores minores osculo reuerentiæ vel pacis,& reconciliationis aut honoris. Sic est osculum lasciuię & procacitatis. Prouer.vij. Apprehensum deosculatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuuenem &c. ¶ Corollariū secundū. Visus tactus &c. multerum secundū q; plus vel minus & vt in pluribus sunt prauę concupiscentiæ generatiua ac scandalosa, aut ex fine prauo & consensu nefario procedentia, sunt plus vel minus letifera, & ab homine veluti incēdiū peccati fugienda. Hinc Tho. ij. ij. q. clitj. Non habent nomen peccati nisi secundū q; ordinantur ad fornicationē vel immunditiam. Et Angelus in sum. in verb. Luxuria. Quando deliberate fiunt causa delectationis luxuriosę sunt mortalia: secus quando causa amicitię. Et secundum Alex. par. ij. q. clxj. mem. v. visio prohibetur vt dispositio antecedēs. Mēs enim modicis & leuibus assueta tanto in maioribus contemnit pertimescere, quanto in minimis didicit non timēdo peccare. Hinc qui minima nō formidat, a statu innocentię nō repente semper: sed partibus totus cadit: secūdū Greg. in pasto. lib. iij. Nec tamen minima sunt dicenda huiusmodi peccatorum occasiones & causæ: quoniam ad maxima efficacē & valde fortē p̄stant occasionē. Secūdū Aug. de ve. & fal. pœnt. licet sint parua p̄ dei misericordiā venialia peccata, fiūt in peccatoribus magna negligentia. Quis enim picē tangit & nō inquinabit ab ea? Ecclesiastī. xiij. Amic⁹ quoq; stultorum similis erit eis. Prouerb. xiij. Sic qui non nisi mortalia & quę gratiam tollunt post habitis venialibus quę gratia nō priuāt vitare curat: & effrenate venialib⁹ studet & frena laxat: vix stare valebit. Nec venialia dicenda sunt minima quia gratiā nō tollunt: sed magna: quia in maiora proijciunt: & ad lapsum disponunt &c.

Distinct. XXXII.

Ciendum est etiam quia cū in oībus &c. In p̄cedētibus Magister egit de bonis cōiugij in gñe: nūc in specie de bono fidei. Primū vniuersaliter dist. p̄senti: vt requirit i oñi matrimonio consummato. Secūdo specialiter dist. sequeñ. vt respicit matrimonium antiquorū patrum. Summariū huius text⁹ complectit tribus conclusionibus. ¶ Prima. licet secūdū Apostolū vir recte dicat caput mulieris: attamen coniuges sunt pares in bifaria debiti redditione, ad prolis scilicet generationē & fornicationis remediationē. ¶ Secunda conclusio. ita coniuges ad mutuā sibi tenentur in coniugio seruitutem: vt alter sine consensu alterius, nec continentiam vouere, nec licite possit cōtinere. ¶ Tertia. Quis bonę sint nuptiæ, nō tamen omni tempore celebrandę. Honestum deniq; est a carnis cō mixtione in coniugio pro loco & tempore abstinere. Harum cōclusionum declarationem textus habent.

Quæstio Vnica.

Irca dist. istā est quæstio Vtrū A sicut matrimonio per copulā consummato alter coniugum non potest sine alteri⁹ delicto vel demerito religionē intrare, seu ad sacros ordines licite promoueri, aut ad perpetuam continētiam sese deo deuouere: ita singulus eorum tenetur cōiugi pro omni loco & tempore exactus & requisitus coniugale debitum reddere.

¶ Quantum ad articulum primum supponitur ex dist. precedente q; bonum fidei in translatiue est fidelitas quędam seu iustitia exorta ex coniugali contractu, & mutua corporū translatione in se inuicē ad cōmunicādū sibi mutuo corpus ad legitimā requisitionē p̄ societatis cōiugalis cōsummatione: q̄q; illud nulli alieno cōmunicetur: & hoc fine duplici, secundū duplicē matrimonij institutionē. s. ad prolis generationē, vel saltem non impeditionem, & ad fornicationis vitationem, non in seipso solum: sed & in coniuge. Est enim vt supra dist. p̄cedente: hoc remedium cōe, ambos hinc & hinc respicięs cōiuges. ¶ Secūdo notādū. Quia redditio debiti est actus præcepti affirmatiui explicātis iustitiā cōmutatiuam: Præceptū aūt affirmatiuū obligat semper: sed nō ad semper: sed pro loco & tempore cōgruis: & debitis positis circūstantijs: ideo videdum quę sint illę circūstātię. Saltē in genere enumerari solēt: vt fiat q̄n, vbi, & qualiter oportet: in loco & tēpore nō sacris: in loco nō scādaloso aut publico: nō tēpore mēstruorū: nō infectionis leprę, saltem leoninæ. Non cū mortis periculo, aut letalis infirmitatis. Nec cōtra salutē p̄prij corporis. Nā scdm Sā. Tho. dist. p̄senti. q. vnica. ar. iiij. sicut mulier accipit potestatē i corpe viri, & ecōuerso, saluo hoc in quo vir tenet corpi p̄prio: ita etiā saluo hoc in quo alij dño: puta a quo habet ferēdū vel cui⁹ est seru⁹ tenet. Nō ergo pōt mulier petere debitū contra salutē p̄prij corporis viri & ecōtra. Nec etiā cū periclitatiōe subiecti. Nec cū est ligatus vel ligata maiori vinculo de non reddēdo debitū, ne fœtus extinguatur vel periclitetur: ne ecclesiæ præceptum violetur: ne coniunx grauj valitudine, vel morte quatiatur: ne votum rite emissum violetur. Cum ius petendi amissum est: cum non est

potens ad actum: Cum vult tempore congruo & a iure concesso religionem intrare. de coniuga. cap. Verum. ca. Ex publico. De his latius infra. ¶ Tertio supponendū ex dicēdis infra. dist. xxxviij. Vouere est actus voluntatis: ideo tm̄ de illis bonis quę nostrę subiacent potestati, p̄t votum proprie fieri, & non in illis in quibus est alter alteri subiectus & quodāmodo seruus aut proprius. Cum ergo cōiuges, corporis potestatē cōmutarūt cōiugaliter: ideo i hoc sibi p̄iudicare nō possunt. Hoc aūt fit continentia, abstinentia, & similibus: quibus coniugale debitum impeditur ne vel omnino reddi possit, aut saltem congrue nō possit. Q d aūt nō potest congrue fieri, dicitur nō fieri: aut non posse fieri: ideo circa hoc vouere non B possunt cum p̄iudicio alterutro. ¶ Quarto notandum. Licet olim fuerit dubium: an sicut coniunx post matrimoniū ratum potest in religione profiteri etiam nolente coniuge. ca. Verum. de cōuer. coniug. ante eius consummationē per carnalem copulam: Ita possit sacris ordinibus initiari: vt disputat glos. cap. vnico. lib. vj. de voto. hodie tamen Extrauagans Ioan. xxij. quæ scribitur supra. q. ij. dist. xxvij. cuius initium est Antiquę cōcertationi: declarat hoc esse speciale in religionis ingressu: sumēdo nomē religiōis ingressus: vt includit regularē professionē. Secus in susceptione sacri ordinis. Hoc enim non reperitur iure cautū, nec per aliquem sanctorū attentatum. Et secūdū Dominicū ibidem: quidam cum esset postulatus post matrimoniū ratum in episcopū Taruiniensem, postulatio nō fuit admissa. Hinc si de facto alter ordinaret, reciperet characterē ordinis, & cōpellendus esset instante coniuge matrimoniū consummare. Et sic est casus secundum Panor. cap. Verum. de conuer. coniu. in quo sacerdos potest habere vxorem. Et eo. ti. cap. Vxoratus. ponit casum in quo verus religiosus habitat cum vxore, & tenetur debitū reddere. Et habēs de facto vxorem si promouetur in papā, tenetur vxore instāte papatum relinquere, & ei reddere debitum: nisi mulier velit cōtinēter viuere. Ita habet glos. cap. Si quis pe. xxix. distin. Idem tenet Panor. cap. Constitutus. dicēs q; coniugatus non est habilis ad papatum vxore non consentiente & ignorante. Cum enim papa nō pōt dispensare cōtra id qđ est alicui iure diuino & naturę debitū, quale est reddere debitū cōiugale legitime petitū: ideo tali mulieri nō pōt generari qualecūq; p̄iudicium ea nolēte, quo ad debiti redditionē, per dispēsationē papę: vt non teneatur exactus reddere debitum. Immo salubrius esse videtur huiusmodi ordinatum sinere debitū reddere: q̄ mulierem suo iure priuari. Hoc enī fieri potest dispensatione humana more ecclesiæ greçorū. dist. xxxij. ca. Si quis. Et succurrendū est saluti animarū, stante correctione de inquētium. ¶ Ex illo sumitur q; alter coniūx nō peccat si non annuit q; alter possit continentiam vouere. Nec per hoc impedit alterius bonū: sed qđ suū est petit, & ne sibi fiat p̄iudicium satagit ex ordine charitatis. Potest enim bene vti alteri⁹ malo: imputet sibi ipsi q; corpus sic commutauit.

¶ Quinto notandū: Stat aliquē quandoq; ligari secundum Palu. ratione voti ad aliqd, qđ tm̄ non vouit se facturū, non directe, sed accessorie ad p̄missionem prius factam, & quodāmodo per accidēs. Exemplum, aliquis vouit ppetuā continentiam: & nunc contraxit cum aliqua de præsenti: quia votum ex post facto est necessitatis, & obligatorium ad obseruandū, licet prius fuerit voluntarium: tenetur talis vt euitet peccatum religionē intrare: quia manens in seculo compellitur suo tēpore ad debiti redditionē. Potest. n. alter bene vti eius malo. Et non pōt primo commiscere cum cōiuge sine peccato: quia deinceps stare tenet & reddere. Cum ergo non potest in seculo manens caste viuere nisi deobligetur cęteris paribus a reddi tione debiti: & post copulam deinceps negare nō potest debitum: ideo tenetur ratione voti cōtinentiæ per accidens religionē intrare, vt, possit & peccatum vitare & votum implere.

¶ Quantum ad articulum secūdum C est conclusio prima. Contractis sponsalibus legitime verbo de futuro tm̄: potest vterq; sponsus alio inscio aut nolēte cōtinētiam vouere vel simpliciter, vel solēniter. Probat pars prima: qa hoc non legitur iure. prohibitum. Attamē cū p̄missa sunt seruāda: nec possunt sine peccato violari: tenetur qui sic vouit simpliciter continētiam post contractum sponsalium solo verbo de futuro, statum mutare: vt supra notabili. v. si non de obligatur a promissione sponsalium a spōso vel spōsa. Si ergo est spōsa, tenet monachari non obtēta a sponso deobligatione. Spōsus vero ad idē tenetur si est bigamus vel irregularis, cū nō pōt sacris initiari. Q; si est habilis ad ordies sacros, potest ordinari: & sic a p̄misso liberari p votum solēne. Tenet enī p̄missa & spōsalia seruare: nisi habeat causam soluētē. Causa soluens secundum aliquos, est votū continentię etiā simplex emissum post spōsalia. Cui⁹ cōtrariū multi tenēt ex eo: qa ecclesia cōpellit post votum simplex emissum ad spōsaliū expletionē. vt supra dist. xxvij. q. ij. Nā & cōtract⁹ matrimonij post factus tenet, licet pecauerit sic cōtrauenīēdo sue promissioni & voto. Secus de voto solēni. ca. Rursus. c. Cōsuluit. ca. Insinuāte. Qui cle. vel vo. Et hoc ideo: qa eccl'ia statuit duntaxat solēne votum esse impedimentum dirimens & soluens. Si ergo tenetur opinio

Universidad de Deusto
Biblioteca

q; votum simplex continentiæ dirimat spõsalia
soluitur vinculum emisso voto simplici. Si tene-
tur oppositum, opus est q; sese deobligent ab il-
la promissione sponsalium, vel per votum solen
ne redimant. Sufficit tamen de facto alterum cõ-
iugum hoc facere pro liberatione alterius: & qcũ
q; vinculum sic soluerit etiam alio reluctante vel
ignorante, iam alter liberatus est. Secũdum Palu.
nullum beneficium, nulla dignitas excusat spon-
sum, nisi vel sacris initietur, vel profiteatur: aut
dispensationem vel deobligationem habeat: nisi
alter fregisset fidem sponsaltum &c. ¶ Secunda
conclusio. Si alter cõiugum post matrimonium
ratum non consummatum emittat simplex casti
tatis votum, tenetur monachari, & religionem in
trare, siue fuerit sponsus siue sponsa, nisi alter ve
lit eum a debiti petitione deobligare. Patet ex cõ-
clusione prima & notabili. v. Nõ enim potuit vo
uere in præiudicium alterius. Et sic est illi obligat⁹
sub cõditiõe, nisi intret religionẽ. qđ & facere po
test alio inuito. Et tenetur votum implere: qđ nõ
potest facere alio petente debitum, manendo in se
culo citra professionem regularem. ergo &c. Non
enim potest sacris ordinibus initiari nolente con-
iuge aut sponsa: vt in. v. notabili. cap. Verum. ca.
Ex publico. de conuer. coniu. Verum licet matri-
monium sit ratum: non tamen statim tenetur ad
debiti redditionem: sed tempore determinato. Et
licet papa in cap. Ex publico. de conuer. coniug.
præfigat terminũ duorũ mensium, non tamen p
hoc statuit illud esse regulare volenti religionẽ in-
trare: sed potest tempus id breuiari aut augeri se-
cundum circunstantias occurrẽtes: non tamen si
ne causa, secundũ Panor. Item significatum ma-
trimonij rati non consummati qđ cõsistit in vnio
ne dei cum anima fideli, sepe separatur per pecca
tum: ergo & matrimoniũ ipsum significans sepa
rari potest modo iam dicto: nec obligatur sic vo-
uens continentiam post contractum, ad impossi
bile: quia simul stant q; sit obligatus alternatiue
ad consummandũ matrimoniũ: vel ad religionis
ingressum propter cõtinentię votum. Obligatur
enim reddere debitum sub conditione si non in-
trat religionem, qđ potest facere. ¶ Tertia conclu
sio. Non per sacri ordinis susceptionẽ, nec per re-
ligionis ingressum citra regularem professionem
nec per voti simplicis continentiæ dũtaxat in se-
culo obseruandę emissionem: sed per regularem
professionem soluitur matrimonij rati non con-
summati vinculũ. Patet per cap. Verum. cap. Ex
parte. de conuer. coniu. & extrauagañ. Ioan. xxij.
D ¶ Quarta conclusio. Nulla dignitas, nullus ordo
sacer, nullum continentię votum in prętiudicium
alterius coniugis assumptus vel emissum absol-
uit coniugem de presenti a debiti redditione si pe
titur, nisi duntaxat votum religionis solenne stã
te lege: quia forte secus, habita dispensatione pa
pę secundum Gofre. & aliorum opinionem dicẽ
tium dictum Christi Matth. xix. debere intelligi
de matrimonio consummato. titu. de conuer. cõiuga. Et intelligitur conclusio vt supra de coniu-
gibus ante matrimonij consummationem. Siqui
dem matrimonium compatitur ordinem sacrum
nec impedit de facto ordinis susceptionẽ (vt su-
pra patet dist. xxiiij. huj⁹) in ecclesia oriẽtali: vbi
iã vxorati possunt sacris initiari. dist. xxxij. cap.
Si qs. &. xxxj. dist. ca. Nicena. Sed impedit re-
gularem professionem. de hoc supra dist. xxvij.
q. ij. Ad hoc est extrauagans Ioan. xxij. Et Ho-
stiẽ. de vo. & vo. re. cum inquit. Si occidentalis
vxore inuita, aut ignorante ordinatur, nullũ fit p
hoc vxori præiudicũ: quia tenetur ei adhuc red-
dere debitum. ¶ Q uinta cõclusio. Laudãdi sunt
nonnunq; coniuges si matrimonio iam consum
mato, dei & castitatis amore pari voto, & ambo⁹
accedente consensu libero perpetuam vel tẽpo-
ralem deo vouent continẽtiam, statu pristino nõ
mutato. xxxiij. quæst. v. ca. Q đ deo. Sũt verba
Aug. ad Editiã cum inquit. Q đ deo pari cõsen-
su voueratis, perseuerãter vsq; in finem reddere
debuistis. A quo pposito si ille lapsus est, tu sal-
tem instantissime perseuera. Ad quod te nõ ex-
hortarer, nisi quia ipse tibi ad hoc cõsensit. prime
Corinth. vij. nisi ad tempus vt vacetis orationi. Nota
¶ Sexta conclusio. Si alter coniugum post ma-
trimonij cõsummationem adulteratur, seu in for
nicationem carnalem, vel spiritualem labitur, po
test innocens si vult maxime post latam diuortij
sententiam, alio nolente perpetuam continẽtiam
vouere, velin regulari professione vel sacrorum
ordinum susceptione, vel in seculo manendo: &
sic a thoro: sed non a coniugali vinculo liberari.
De carnali Matth. xix. & cap. Constitutus. de cõ-
uer. coniu. & cap. Ex literis. de diuor. De spiritua-
li. xxviij. q. j. Non solũ. Nõ solum mœchatio est
illius qui carnẽ suam coinquinat: sed etiam qui si
mulacrũ facit mœchat. Q; si in his factis perse-
uerat & pœnitentiam nõ agit: recede ab illa: & no
li viuere cum ea. Si autem, & tu particeps illius
peccati eris. Hęc August. de adul. coniug. & cap.
Mulier. de conuersi. coniu. Verum inspiciendo te
xtum & glos. non est idem per omnia de forni-
catione carnali & spirituali. Si enim alter coniu-
gum fornicatus est carnaliter: potest innocẽs sibi
nunq; recõciliare reum, nec ad eum reuerti: nec cõ
pellitur ad religionem: nec vt redeat ad eandem,
nisi forte delicto delictum veniret compensan-
dum. Si autem fornicatur spiritualiter per la-
psum in hæresim: & iã factum est diuortium ec-
clesiæ iudicio, potest innocens religionem intra-

re. cap. Mulier. de conuer. coniu. Sed si ab hæresi
reuertitur: potest innocens compelli re integra: vt
redeat ad eundem: vel vt ingrediatur religionem
Q uã si ingressus est nõ debet euocari coniuge iã
emendato, licet sententia separationis non præces
serit: secundum Panor. cap. prefato. Est & alia dif
ferentia: quia propter vnicam carnalem fornica-
tionem licet vxorem dimittere: sed non propter
vnicam spiritualem nisi pseueret in hęresi. xxviij.
q. j. Non solum. Ratio diuersitatis secũdum glos.
est: quia cũ commiscetur et post reditum a forni-
catione spirituali non incurrit bigamiã: sicut post
carnalem fornicationem. Dictum est q; liberatur
a thoro nõ a vinculo. xxxij. q. vij. c. Licite. & alijs
sequeñ. Et ratio est: quia sicut significatũ huius-
modi cõmixtionis cõiugalis est inseparabile: pu-
ta verbi cum natura humana coniunctio: ita & si
gnum significans, puta matrimonium consum-
matum. Q đ eñ verbum semel assumpsit nunq;
dimisit. ¶ Septima conclusio. Neuter coniugum
E potest quippiã sine alterius consensu libero vo-
uere qđ est eidem prætiudiciale in eo quo est ei de-
bitor, aut par, aut equalis lege coniugali. Patet ex
notabili tertio. Nec datur ratio diuersitatis de vno
plus q; de alio in his in quib⁹ sunt pares. ca. Gau-
demus. de diuor. Sed quia mulier est subiecta vi-
ro tanq; capiti, & eius regimini subdita, Palu. fa-
cit differẽtiã inter votũ viri & mulieris, dicẽs mu-
lierem quia subest viro, nullum votum personа-
le posse facere sine consensu viri quin ipse possit
irritare. Virum aũt quia caput est mulieris, posse
vouere qcqd vult, ipsa inscia vel inuita p̃ter vo-
tum continentiæ in quo est æqualis & seruus, &
præter votum abstinentiæ quo redderetur impo
tens ad reddendum debitum. Potest tamen acci-
pere crucẽ. Hoc dictum videtur limitandum cũ
coniugibus hinc & hinc non fit præiudicium in
debiti redditione. j. Corinth. septimo. Hinc sicut
mulier non potest nolente viro ire ad matutinum
cum scandalo eiusdem: aut iacere in camisijs, su-
per scãnũ &c. viro petente debitũ, aut cũ per hoc
fit ei matrimonium odiosum: ita nec vir. Nemo
eñ põt p̃ximũ suo iure spoliare sibi debito lege
diuina. De irritatiõe voti mulieris a viro. xxxiij.
quæstio. v. cap. Noluit. & cap. Manifestum. Atta
men in tali irritatione discretione opus est. Non
enim absolute videtur necessarium q; mulier vo
tum factura habeat mariti consensum, nisi qua-
tinus fit ei præiudicium. Q uilibet coniugum po
test vouere in suiipsius præiudicium: sed non al
terius quo ad debiti redditionem, secundum Pa
normi. cap. Charissimus. de conuersi. coniu. A lle
gat cap. Placet. & ca. Q uidam. eodem titulo. Ex
hoc inferunt multi doctores, Bonauen. Palu. Pe
trus de Tarañ. Richard. Tho. Argeñ. Panormi.

q; quilibet coniugum potest vouere non velle pe
tere debitum. Q đ videtur intelligẽdum: si p hoc
non fit alteri coniugum onerosum: nec vllum ge
neratur ei scandalum, cum nunq; ab eo petitur de
bitum. Q; si quis sic iurauit nõ velle petere debi
tum, licet periculo se exposuit, tenetur tamen vo
tum seruare cum potest sine prętiudicio coniugis
cui per suum p̃fectum præiudicare non potest.
Et si vouẽti ex hoc venit periculum, ex propria
culpa est. Hinc videtur opinio beati Tho. proba
bilior: quæ dicit coniugem hoc non posse facere.
Idem tenet Palu. quæst. ij. arti. ij. Ad hoc Augu.
in epistola ad Armentariũ Riparium & eius con
iugem iuxta finem, cum inquit. Vna sola causa
esse potest qua te id qđ vouisti non solum nõ hor
taremur, verumetiam prohiberemus implere, si
forte tua cõiunx hoc tecum susципere animi seu
carnis infirmitate recusaret. Nam & vouenda ta
lia non sunt a coniugatis: nisi ex voluntate & cõ-
sensu cõmuni. Et si perperam factum fuerit, ma-
gis corrigenda est temeritas q; persoluenda pro-
missio. Et iudicium in moralib⁹ formatur de fre
quenter accidentibus. ¶ Q uid si vterq; coniugũ F
manens in seculo statu non mutato vouet conti-
nentiam simpliciter & absolute, & sese deobligãt
accedente ad hoc eorũdem mutuo consensu a de
bito coniugali? An ne tale votum sic indistincte
emissum sit inuiolabiliter obseruãdũ? Q; sic, vi-
detur auctoritate Augu. ad Editiã vt supra. Q;
uis enim vouere sit libertatis & supererogatiõis:
tamẽ post factum est necessitatis. Ponatur: alter
ducitur pœnitẽtia: & instanter petit debitum alle
gans grauem infirmitatem carnis: & nisi reddat
velit commiscere alteri: est quoq; verisimiliter id
futurum. Insuper allegat suam fatuitatem: quia
perperam egit, vt innuit Aug. ad Riparium. Sic
enim secundum eum corrigenda est temeritas, &
non soluenda promissio. Videtur respondendũ:
Si coniuges non mutato statu perpetuam deo
vouent continentiam accedente ad hoc eorundẽ
consensu mutuo & libero, non potest posthac al
ter ab altero coniugale debitum petere citra pecca
tum mortale: sed nec alter alteri reddere auctori-
tate propria, nõ obtenta huiusmodi voti relaxa-
tione & dispensatione. Sunt enim deo reddenda
vota: imputet sibi q; sese volens spoliauit vsu
sui iuris. Ad auctoritatem Augu. dicendum. Id
perperam fit qđ fraudulenter sine alterius con-
sensu fit. Et hoc non licet coniugi. Hinc quo ad
primum dicit Palu. posse Innoc. q; filij sic geniti
post generalem coniugum continentiam etiam
de consensu mutuo, non sunt legitimi: quia non
est ibi matrimonium quo ad exercitium carnis.
cap. Charissimi. de conuer. coniuga. Obtineant
ergo voti relaxationem si continere nolunt aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

non possunt: vt sic possint sine peccato qđ alias non nisi cum voti transgressione fit. Insuper ait. Videtur q̄ in illo casu in quo non licet de licentia manentis in seculo intrare religionem, vel sacris initiari (Quādo. s. manens in seculo non vult petuam continētiam vouere: vel si est iuuenis, & vult in seculo vouere, non tamen vult in religione profiteri, cum est suspectę vitæ) in eisdem etiā casib⁹ vtroq; in seculo remanēte non licet vni de alterius consensu continentiā vouere, nisi vterq; eorum voueat, & nisi vterq; stet sine periculo cū alio, vt frater cum sorore, vt quia senes, vel quia tam experti diu posse sic manere. Ad hoc ponit Panor. regulā. cap. Cum sis. de conuer. coniu. Alter coniugū non potest religionē intrare, alio in seculo manente. Exceptio: si remanens in seculo est senex non suspectus, & continentę voto ppetue deo deuotus. Ergo e regione & secūdū omnes si manens in seculo est in periculo incontinentię: & ita suspectę vitę: dato q̄ velit ibi vouere, & annuere vt alter in religione profiteatur, non licet alteri monasterium ingredi, nisi & ille conuertatur. cap. Cū sis. & cap. Vxoratus. de conuer. coniu. sed potest & debet de monasterio reuocari. Ex cōsequēti si vterq; manet in seculo, cum sic vtrisq; immineat periculum de sua cohabitatiōe, immo maius q̄ si essent elongati a se inuicē, non licet vni vouere continentiā indistincte etiā alio consentiente. Factum tamen coram deo tenet: licet ecclesia cuius auctoritas non accessit, id non approbet. & secundum hoc limitanda sunt prædicta. Habet cōclusio hęc exceptionem in voto peregrinationis in subsidium terrę sanctę: qđ licet mulier nō possit facere sine consensu viri, eo q̄ vir in hoc est caput mulieris: attamen vir potest emittere signum crucis sine consensu vxoris. ca. Ex multa. de vo. & vo. re. Notanter dicitur dum fit in subsidiū terrę sanctę. Secus si solum ex deuotione ad sepulcrum domini aut terram sanctam fieret. Nam tale non dicit votū crucis, nec fit in tali voto prętudicium vxori pro perpetuo: sicut in voto religionis: sed solum ad tempus aliquod. Præterea pōt sequi virum si vult: & cū eo vouere: maxime si est apta ad ducendum bellatores, & industrię plena, & cum sibi nō imminet castitatis periculum. Alias secundum Sanct. Tho. iij. Q dlibet. q. xj. mulier non debet vouere, propter castitatis periculū qđ ei plus viro imminet. Nec debet mulier in fauorē tāti negotij cōtradicere, sed consentire & patientiam ad tempus habere. Hoc enim cogitur facere cum maritus habet pugnare p̄ domino feudi. ergo multo magis cum pugnandū est pro domino cæli. Ex illo claret ratio diuersitatis, cur vir sine consensu vxoris potest votum crucis emittere & non religionis: quia votum religionis simpliciter & pro perpetuo: votum vero crucis solū ad tempus impedit debiti redditionem: aut non impedit si mulier vult sequi virum. Sic etiam seruitium temporale domino exhibendum pro tēpore impedit: quia ad hoc prius tenebatur domino, & cum onere illo contraxit mulier cum seruo. Cum autem vir profitetur in religione, qđ est cōsilij, tam imponit sibi nouum onus ad quod pri⁹ non tenebatur: ideo hoc non licet sine consensu vxoris. Et licet votum transmarinum possit cōmutari in votum religionis, non tamen vniuersaliter: sed solum in eo qui est sui iuris, & qui non est ligatus vinculo alio qđ obstet religioni, sicuti est vinculum coniugale. Itaq; sicut quilibet coniugum vult corpus suum esse saluum, & id quod suo tenetur corpori, cum trāsfert potestatem corporis in alium, & similiter obedientiam & seruitutem domini feudi: ita deus licentiando ad talem corporum translationem, ius suum esse saluum voluit. ¶ Octaua conclusio. Si aliquis coniugū alio ignorante: seu sciente & reclamante: vel solum dissimulāte: aut ex metu præcise cadente in constantem virum, & non alias consentiēte, profitetur in religione: potest ad alterius requisitionem auctoritate iudicis reuocari: & ad reddendū debitum compelli, non obstante solenni professione: tametsi non liceat ei de cætero propter votum emissum debitum petere. Procedit conclusio de matrimonio cōsummato, & cessante crimine adulterij: vt supra, de cōuer. coniu. cap. Placet. cap. Quidam. cap. Consuluit. Si tamen sic professus non reuocatur vfuente coniuge de monasterio, non potest post eius mortem exire religionem. ca. Consuluit. Cessat enim causa reuocationis eiusdem: puta incontinentia & debitum coniugis. Sic si consensit inuita: aut per dolum. cap. Veniens. ca. Accedens. vbi supra. & xxxiij. q. v. ca. Notificasti. Attamē sic reuocat⁹ ad seculū ad petitionē alterius, nō tenetur cōiuge defuncta ad religionem reuerti: sed continenter debet viuere. cap. Placet. de conuer. coniu. & Panor. ibidem. Alia patent ex dictis. Dictum est in conclusione. Profitetur in religione. Nam re integra reuocari posset a coniuge, dato etiam q̄ ad hoc consensisset, sicut & mandatum re integra reuocari potest. ¶ Nona conclusio. Si coniunx coniugem matrimonio iam consummato vult ad irreuocabilem religionis ingressum licentiare, necesse est primo interuenire auctoritatem diœcesani. Secundo, licentiantis consensum liberum & expressum. Tertio, q̄ licentians velit continentiam vouere. Quarto, q̄ licentians si est iuuenis & vitæ suspectæ de incōtinētia, velit religionē intrare cū effectu. Si vero nō est timor de icōtinētia, sufficit in seculo cæteris paribꝰ cōtinētiā vouere. Est cōsentētia doctorū: Q̄ regulē licētia episcopi, honestatis est & congruentię. ar. c. j. de conuer. coniu. & xxvij. q. iij. ca. Si vir & vxor. Nō enim requiritur de substantia p̄fessionis cōiugis scām Panor. ca. Vxoratus. eo. ti. vt supra. sed vel de honestate, vel de iustitia, ecclesia sic statuente. De consensu licentiātis & mutuo, patuit. Nullus em̄ coniugū potest quippiā vouere in prętudicium debiti coniugalis alio reluctante & non consentiēte. xxxiij. q. v. ca. Vna sola. cap. Manifestū. Et talis consensus mutuus sic requirit (licet non ad substantiam p̄fessionis) q̄ coniugatus intrās monasteriū, ignorante & contradicente coniuge, nō habet liberam facultatem exeundi: q̄uis possit a coniuge euocari, & officio iudicis ad exeundū compelli, cum a coniuge requiritur. Tertiū, & quartū, q̄ licentians cōsimiliter se deo deuoueat per continentiā. ca. Cū sis. petit ¶ Corollariū. Secundū Sco. & Richar. mulier licentiās maritum vt monachari possit auctoritate propria: qa nō seruauit formā iuris, nō renunciauit sufficienter & perfecte, quantū ad forū ecclesię, suo iure: quę determinauit certam formā, & modū debitū renunciationis in cap. Cū sis. & cap. Ad apostolicā. de conuer. coniu. Decernit vero ius talē modū determinatū licentiandi, & reuocādi professum in casu: qa nisi hoc fieret, multa imminere possent pericula coniugi manenti in seculo. ¶ Si dicitur: quilibet potest suo renuncia re iuri: Respondeō. Verū est dūmodo hoc fiat mō debito, put eccl'a determinauit debere fieri. Alioquin non tenet renunciatio simpliciter & irreuocabiliter: sed potest licentians licentiatū reuocare auctoritate superioris. Potest em̄ ecclesiæ prohibitio facere p̄fessionē esse nullā: non autē sacrum ordinem secundū Palu. q. ij. ar. ij. Et licet sic reuocatus & iam professus cogatur stare cū vxore & debitum reddere: non tamen potest sine peccato debitum petere. Renunciauit em̄ iuri suo quantū in se est. Nec etiā peccauit vir sic profitendo: quia credidit se absolutum ab vxore. Et si fuit ignarꝰ iuris, imputet sibi. Cum vero constat ei ex indicio ecclesiæ q̄ nō fuit prout de iure fieri debet ab vxore legitime licentiatus: tenetur ex lege diuina, si exigitur debitum reddere. Vxor vero licentians quia iuri suo sponte cessit: & virum licētiauit quātum in se fuit: peccat repetendo virum, & ex consequenti debitum exigendo: sed vir nō peccat debitum exactus reddēdo. Verum de muliere tenēt multi. Si mulier licentians fuit iuris non ignara: vtputa sciuit q̄ licentiando virum debuit castitatem vouere, vel manendo in seculo si senio confecta, vel religionem intrando si iuuēcula, & nihilominus nō vouit, non debet maritus ei restitui: qa dādo licentiā & hoc sciēdo tacite videtur vouisse secundū Panor. & alios. Secus si fuit iuris ignara. Nec obstat cap. Veniens, vbi maritus non fuit redditus vxori: quia fornicata fuit post eiꝰ ingressum: licet fuerit ingressus muliere decepta, & dolo inducta. Nec cogitur ipsa monachari: quia licētia fuit dolo obtenta & extorta. Alij dicunt sufficere consensum liberum alterius ad religionis ingressum. Et q̄ sic consentiēs non pōt professum reuocare: quia sic consentiendo censetur & ipse tacite profiteri vel vouere: & vt Godofre. refert in Sum. de conuer. coniu. votum suum solēnizare solennizāte marito: quia vir & vxor cōmunicant sibi actiones suas. Q đ intelligitur secūdū multos dūmodo secundū prædicta licentians non est iuris ignarus: sed nouit hūc esse effectum suę pmissionis. tunc enim post mortem alterius contrahere non potest: nec cōtractus tenet. Cæterum si est homo simplex iuris ignarus nesciēs talem esse effectum suæ permissionis, & secundū mentis suæ præparationem sic licentiando alium non intenderet se ad perpetuam continentiam obligare: q̄uis votum simplex qđ intelligitur emisisse pmittendo maritum intrare, perpetuo debeat observare: & sic etiam post viri obitum cōtinere: si tamē cōtraxit matrimoniū tenet. ar. ad præmissa. cap. Veniens. eo. tit. Ita refert Gofre. de conuer. cōiu. iuxta finem. ¶ Consequenter videndum de debiti redditione. ¶ Cōclusio decima. Sicut mōmonium duplici fine est a deo institutū, propter bonum prolis. s. & in remedium cōmune fornicationis, ad sensum datū dist. xxvj. Ita redditio debiti duplici fine potest laudabiliter fieri, veluti actus iustitię. Prima pars patet ex dist. xxvj. Secunda patet. Est enim finis principalis matrimonij ples, & secūdarius fornicationis remedium. ex distinct. xxxj. Reddere deniq; alteri qđ suum est, & nō negare inuito domino ad finē ad quem suum est, actus est iustitię commutatiuę: nisi contra habeatur legitima exceptio. ¶ Vndecima cōclusio. Cōiugi petenti debitum vere vel interpretatiue loco & tēpore congruis habenti tunc ius petendi, reddendū est coniugale debitum, dum id fieri potest citra maioris vinculi prohibitionem: aut corporis proprij vel vxoris aut fœtus concepti certam seu probabilem ac notabilem periclitationem. Dicitur loco & tempore congruis &c. Non enim exigendum est debitum in omni loco coram qbuscunq; in foro & in choro: sed neq; reddēdum. Et q̄uis coniunx tenetur in omni loco q̄ reddat debitum: tñ non tenetur in omni loco reddere. Sicut omni tempore tenetur homo q̄ diligat deum sed nō tenet q̄ omni tēpore diligat: secūdum q̄ ly tenet determinat vel ly diligat, vel tēpore. Præterea i loco sacro saltē regulariter abstinēdū est a debiti redditione, & exactione ppter loci reuerētiā, & ne seminis emissione polluatur. Non enim sta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tim imminet homini periculum fornicationis, si tempore breui abstinet constitutus in loco sacro: quia statim potest accedere locū non sacrū. Si tamen coniugati essent violenter recluſi in loco sacro nec statim pateret liberatio & exitus: nō videtur esse peccatum conuenire cōiugaliter ibidem. Nam secundū Richar. & Scot. non est ponēdus laqueus animab⁹ propter loci immunditiā. Nec propter seminis emissionē occultā prophanatur locus sacer. Quia idē est apud ecclesiā nō apparere & non esse. Iudicat enī de patētibus. Nec videtur tunc stare ecclesiæ prohibitio de non cōmiscēdo ibi, cū imminet periculū animę, nisi reddat debitum. ¶ Si adducitur dictum beati Hieronymi Quicunq; vxori debitum reddit, vacare non potest orationi: nec carnes agni edere: Dicendū q; intelligitur secūdum cōmunē expositionē doct. de ministris ecclesię: sicut in ecclesia grecorū sacerdotes sunt vxorati: qui prohibentur a missarum celebratione, cum illa die fuerunt coniuncti vxoribus suis. & non in genere de coniugibus alias nō indispositis. Sunt enim in hoc suę conscientię relinquendi. Cū dicit: Nō potest carnes agni comedere: Verum est. non potest propter carnalitatem qua abstrahitur ab affectione spūalium: ita reuerēter & deuote &c. saltē vt cōiter. Cui cōsonat glos. j. Corinth. vij. Vt vacetis orationi. in qua dicitur. A licitis abstinendū est nōnunq;, vt facilius ad effectum deducatur oratio. Si oratio non excusat nisi ad tempus. j. Corinth. vij. ergo nec locus & tēpus. fcđm Gers. in floribus. Sic ly licet in multis dictis doct. & sanctorū nō est nota prohibitionis preceptiuę: sed consultiuę vel dissuasiuę: vt dicit illicitum qđ est cōtra consilium & exhortationē & non qđ est contra p̄ceptum vel prohibitionem seu qđ aliquo modo indisponit hominē ad facilius impetrandum vel deuotius exequendū qđ facere deberet. Sic & in leg. ve. Exo. xix. ait lex. Ne appropinquetis vxoribus vestris. Nō q; ille act⁹ sit mortalis tunc: sed quia omnia in figura cōtingebant illis. Voluit dñs per hoc ostendere quantū requiratur in nobis munditia mentis & corporis. Ad hoc. j. Thes. iiij. Nō i passiōe desiderij &c. Nō vocauit nos deus in immunditiā: sed in sanctificationē. Præterea multa ad carnis munditiā pertinentia tunc erant p̄cepti, quæ modo non sunt p̄cepti in noua lege, quę est lex spūs. Si adducit ex dialogo Greg. de muliere arrepta a dæmone, quę post coitum coniugalē ecclesiam intrauit: Dicendum q; mulier nō fuit punita quia debitum reddidit: sed forte modis alijs indebite se habuit. Pręterea illa hominis vexatio a dęmone: pœna ē corporis potens stare cum gratia: & datur quandoq; homo vexandus Sathanę corporaliter ab eodē: non propter mortale præcise: sed etiam propter eius meritum & humiliationem & patiētiam. Secundum Palu. propter veniale propheta occisus fuit a leone. Non enim accepit potestatem in animam: sed in corpus solum. Hinc idem doct. ait Reddere cum cordis displicentia tempore quātūcunq; sacro nullum est peccatū: quia debitum est & necessarium: dummodo alias verbis auerti nō vult. Quæ auersio nō debet fieri cum multa instātia propter pericula imminētia. ¶ Si dicit, faciēs & consentiens pari pœna puniuntur. Rom. j. sed reddens consentit & cooperatur petenti: ergo peccat. Respondetur negando minorem. Non enim consentit reddens cum cordis amaritudine, quantum in se est: sed reddit alteri suum. j. Corint. vij. Præterea exactus rite ad reddendum carere nolēti magis patitur q̄ cōsentiat. Et si dicitur: actio illa & passio sunt inseparabilia: sed quandocūq; alia quę sunt inseparabilia non potest quis consentire in vnū, & non in reliquum: Dicēdum q; aliqua sunt inseparabilia secundum rem: aliqua secūdū rationem & voluntatem. De inseparabilibus secundum rem verum est. Secus de inseparabilib⁹ secundum voluntatem & rationem: quia crucifixio actiua Iudęorum deo patri displicuit: non sic passiua Christi: q̄ fuit meritoria & patri acceptissima: licet ex parte rei fuerint inseparabiles illa actio & passio. Sic mulier exacta potest consentire in illam passionem & seruitutem ad quā sustinendam tenetur lege coniugali. Negāda est ergo minor, accipiendo inseparabilia secundo modo. ¶ Ad tempus potest reduci cum mulier est prægnans, & forte partui vicina. Item cum fluit mēstruis siue ante siue post partum nondū expleto tempore purgatiōis. Vbi in primo potest fœtus extingui & aborsus generari. Et quo ad secundū sequitur cōmuniter infectio plis vt dicitur. ¶ Si quæritur an his casibus liceat petere & reddere debitum: Ad primum dicendum post Richard. & Palu. & Scot. Si vir potest suę vxori copulari sine probabili aborsus aut fœtus periculo post cōceptum: aut tempore vicino partui: potest in fornicationis remedium debitum vel exigere aut exactus reddere: & tenetur mulier obedire cęteris paribus. Similiter dicēdum de muliere. Si vero vir aut mulier petit aut reddit debitum cum probabili fœtus concepti periculo, peccat. Agit enim singulus eorum cōtra charitatem, & cōmittit non nunq; homicidium, ex consequenti incurrit irregularitatem etiam si ex inspērato fœtus occidatur. Talis enim pœna non respicit dolum, sed defectum. Beatus Hieronymus nominat coniuges coeuntes post conceptum prolis, hominum interemptores magis q̄ generatores. Quod intelligendum est quando non curantes de fœtus periculo suam quærunt explere libidinem cum

Nota de demonia

K

pernicie vitę eiusdē. Nec ratio de brutis aliquibus non coeuntibus post impręgnationē satisfacit, nec cogit, quia matrimoniū etiā est in fornicationis remedium. ¶ Ad secundum de tempore menstruorū ante vel post partū. Notant hic docto. duplicem esse fluxum menstruorū. Naturalem, qui fit tēporibus determinatis in mense. Vnde & menstruata dicitur mulier. Mene enim grece luna dicitur. Innaturalem, qui fit continue, & inordinate ex aliqua infirmitate. Est communis opinio: q; non interdicitur petitio vel redditio tempore menstruorū innaturaliū & perpetuorū in leg. noua: tum quia esset viro piculosum & similiter muliери tanto tempore continere, tū quia tunc periculum prolis aut infectio eiusdem nō imminet: cū (vt dicitur) mulier in tali fluxu innaturali concipere non potest. Non ergo est peccatum tunc petere vel exigere, cum fit pręcise amore virtutis in remedium fornicationis vitandę in se vel coniuge. Si autem fluxus est naturalis, ex quo tunc potest concipere mulier, & proles tunc sępe nascitur infirma, debilis, monstruosa, aut leprosa &c. secundū Augusti. super Leui. xviij. Et Hieronymū super Esaiā. ca. lxiiij. Ideo si mulier exacta reddit cum sine scandalo viri euadere aut sese precibus a viro liberare non potest, non peccat, secundū San. Bonauē. Tho. Tarañ. Palu. Tho. Argeñ. Si vero petit, peccat. Verū quali peccato, doct. non idem sentiunt. Videtur multis q; petens peccet mortaliter, pręsertim si scita illa infirmitate petit. Ad quod Ezech. xviij. vbi dicitur. Si ad menstruatā accesserit, morte morietur. Vbi ponitur inter moralia: ne dicatur esse ceremoniale. Item Leui. xx. Qui coierit cum muliere in fluxu mēstruo, interficiētur ambo de medio populi sui. Exponit Lyra, cū de hoc fuerint conuicti in iudicio. Secus si occultū. Occisio vero corporalis in lege vete. mortem animę significat, & transgressionem prohibitiuam sub pœna peccati mortalis. Cum ergo secundum legē occidebantur mas & fœmina tempore mēstruorū coeuntes, signū est prohibitionis sub pœna peccati mortalis. Et secundum Tho. q. j. arti. ij. licet vt respicit immunditiā, erat cerimoniale ve. le. & prohibitum, tamē vt respicit nocumentū prolis quod ex hmōi cōmixtione frequenter sequebat erat prohibita illa cōmixtio tempore mēstruorū tanq̄ morale. hinc obligat & in noua lege ex decalogo. San. Bona. dicit esse mortale quo ad petentem scienter. Augu. super Leui. q. lxiiij. Cum hoc superius sufficienter prohibuisset ne putaretur figurate accipiēdū, hic repetit, vbi talia p̄hibētur quæ remota obseruatione vmbrarum ve. te. etiam in no. test. custodiēda sunt. In Ezech. quo q; capit. xviij. inter illa peccata q̄ nō figurate: sed manifeste sunt iiquitatis, accedere ad mēstruatā interdicitur: & iustitię meritum esse si nō accedat. Qua in re non natura damnatur, sed concipiendę prolis noxium prohibetur. Ezech. xviij. ait glos. & est Hieron. q; id interdictum de non coeundo cum menstruata intelligitur de vxoribus propriis & alienis. Contra extortam aliquorum expositionem: qui volunt illam prohibitionem intelligi de non sua. Sic enim frustra lex illam faceret constitutionem, cum alibi vetat fornicationem & mœchiam. Hinc subiungit Hierony. Cauteat ergo vxor ne id celet desiderio coeundi, & vir ne ei faciat vim, putans omni tempore subtectam voluptati cōiugij, sed sciat vas suū possidere in sanctificatiōe & honore. Est ergo illa p̄hibitio inter coniugatos ne proles defectiua & monstruosa inde generetur. Tunc enim cōcipiūtur membris damnati, claudi, cęci, leprosi, & huiusmodi secundum eundem super Esa. lxiiij. vt quia parentes non erubuerunt miscere in cōclaui, eorum peccata pateant cūctis, & aperte redarguantur in paruulis. Concludunt: Debitū tempore mēstruorū esse pctm. Immo secundū aliquos & reddere. Aiūt enim: sicut tenetur quis non reddere cū periculo infirmitatis proprij corporis, ita & cum periculo corporis alieni, puta p̄ lis. L ¶ Dicēdum. Non est absolute verum q; exigere scienter a mēstruata debitum, sit mortale cęteris paribus: Nec q; sit mortale de se: Nec q; sit mortale pręcise ex eo: quia timor est q; inde nascatur proles defectuosa & monstruosa. Primū videtur clarum: quia non est sufficiēter & lucide lege prohibitū, vt ostendet in responsione ad auctoritates leg. vet. Licet enim coire cum mēstruata fluxu in naturali siue perpetuo, secundum omnes docto. petēdo & reddendo debitum in fornicationis remedium cum non expectatur proles. ¶ Secundū tenet Gerson in floribus. cū dat modū, quādo pręgnātibus, furiosis, epidimicis, menstruatis, leprosis &c. debitum sit reddēdum vel non: cum scilicet subest certū & notabile periculum corporis vel fœtus nascituri. Sed omnino incertū est hic si proles tunc concipiatur, aut si concipiatur monstrum. Nec est mator certitudo & probabilior vel saltem æque probabilis de infectione prolis tempore menstruorum, q̄ tempore leprę cum cōiunx est leprosus vel leprosa. Et secundum Durañ. q. j. lepra nō impedit redditionem, quia timetur proles nascitura cum lepra, quia illud nō semper euenit. Et si euenit, melius est proli sic esse q̄ omnino non esse: sed impedit cum coniugi imminet periculum leprę: quia alter infectus est vltima specie leprę. Tunc autē petere non est mortale, ergo nec in proposito p̄ter timorem infectionis prolis. Tenet cōsequē-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia per locum a minori. capi. j. & ij. de cõiu. lepro. Si ergo exponere se periculo generandi prolẽ le prosam esset de se mortale, nunq̃ posset cum leproso cõmixtio recte fieri: & vbicũq; esset id periculum, esset idem peccatũ. Nec hoc est se exponere periculo peccati mortalis: quia incertum est & dubium omnino si ex illo coitu mulier tũc cõcipiat: si proles ex hoc inficiatur lepra an non. Immo vt quidam innitentes experientię dicunt raro proles concipitur, raro inficitur, sed frequẽter generatur munda, licet non semper. Et plus periculi est de infectione prolis cũ leprosi coeũt, q̃ hic. Item lepra cum sit perpetua & letalis infirmitas: videtur malus malum esse corpori, q̃ generari cęcum vel claudum, aut statura paruũ &c. Et si lepra non facit coitum esse mortalem inter leprosos, ergo nec talismodi mala icerte futura. Non ergo videtur esse de se peccatũ mortale petere a menstruata naturaliter debitum, maxime cum in coitu non intenditur malum prolis. Nec oportet hic ita probabiliter & vehementer timere illam infectionem sicut oppositum: & si sciret petens notabile malum proli futurum esse nollet tunc petere, sed expectare. Dicunt turistæ: licet facere in suo quod nocet in alieno. Dum tamen hoc non intendatur. Et sufficit sicui vel in paucis amici laboribus consulatur. Multum vero prestat alteri: quia licet infectam prestat essendi naturam. Ita sentit Palu. etiam distin. precedẽte. quęstio. iiij. qui dicit dictum in Leuit. intelligẽdum de coitu fornicario non coniugali. Preterea. si illa cõmixtio coniugalis esset de se mortalis tempore menstruorũ, non liceret vnq̃ debitũ reddere menstruate: quia illa petitio non esset debiti sed indebiti. sicut cum quis petitur ad coitum extra vas, non est exactio debiti, sed indebiti, & ideo nõ soluẽdi. ¶ Videtur ergo probabiliter dicendum. Tempore mẽstruorũ naturalium & nõ perpetuorum, non licet viro exigere scienter debitum a muliere menstruata, tunc concipere potente, quãtum est de se, cũ vir scit aut credit eque vel magis probabiliter periculum prolis protũc ex hoc futurũ q̃ oppositũ. Nisi ꝓbabiliter & bona fide timeat sibi ipsi aut mulieri de fornicationis malo, si non gaudeat huiusmodi coniugali officio. Sed nec licet tunc vxori reddere, si hmõi nouit periculum futurũ, dũmodo maritum potest precibus aut monitis dulcibus contentũ facere. Nec expedit q̃ suam passionem specificet eidem, ne se reddat abominabilẽ & odiosam, nisi recte presumat de viri prudentia & clementia, sed dicat se infirmã, & petat q̃ protũc abstineat. Q̃ si eum auertere non potest sine timore mali futuri, reddere potest cũ cordis amaritudine. Ita videtur velle Palu. Hugo. xv. Leuitici. Bonauẽ. & Angelus in Sum. ver. Debitũ. saltem ex parte. Siquidẽ periculum prolis notabile saltẽ & ꝓbabile aut certum, est causa non reddendi & non exigendi. Vbi ergo non subest tale periculum ꝓlis ex illo coitu, vt puta mulier illa tunc non consueuit concipere, aut non nisi prolem mundam & sanam: & magis presumitur q̃ non cõcipiet, aut non nisi mundam prolem q̃ oppositum bona fide, est senex, sterilis, aut alias ad cõcipiendũ inepta, non est mortale peccatum tempore menstruorũ naturaliũ petere vel exigere ceteris paribus. Hæc enim est causa prohibitionis. secundũ Aug. q. lxiij. super Leui. Et ideo notanter dictũ fuit, tempore menstruorũ naturalium. Item Muliere tunc alias sana & concipere potẽte. Dicitur scienter: quia vir potest duci ignorantia inuincibili, & coitus ille non est directe & simpliciter cõtrarius bono prolis. Preterea. magis tenetur homo curare salutem propriam certam, q̃ alteri⁹ incertam. Curat autem quis salutem propriã & certam debitum petendo, & certe curat in casu. Nescit vero si sua abstinentia qua committit se periculo animę non petendo debitum, curare possit alterius qui nõdum est, salutem. Et quę cõparatio certi ad incertum? Et hois viuẽtis ad prolem forte concipiendam, aut verisimiliter non concipiendam? Nec intẽditur hic principaliter delectatio: sed secundũ predicta bonum virtutis & iustitię. Hinc vt videtur, ita dicendum est in proposito, sicut de leprosorum cõmixtione potentium concipere & generare. Et licet San. Bonauen. dicat vsum corporis tempore menstruorum naturalium esse ꝓhibitum per mandatum diuinũ, nõ sic de lepra. Cum reuerentia hoc dictum verũ est si limitatur secundum prædicta & dicenda. Pro cuius confirmatione ait Palu. Credens q̃ probabiliter conceptura sit monstrum, nõ peccat mortaliter sicut in leprosa: in qua est matus periculũ q̃ in mẽstruata naturaliter. Nec videtur illa ratio diuersitatis esse alicuius momenti de lepra: quia est morbus continuus & perpetuus, menstruum vero momentaneus. Nam illa non est ratio cur coitus menstrualis sit prohibitus etiam secundũ eos: sed preceptum diuinũ: & prolis periculũ. Et causa que prohibet ad tempus accedere mẽstruatam quãdo est temporalis, prohibet in perpetuũ cum est perpetua. Precepta enim negatiua obligant semper & ad semp. Est itaq; illud preceptũ vete. le. iudiciale, per consequens non ligat. San. Thom. vult q̃ est morale respectu nocumẽti ꝓlis: & ita ligat in le. noua. Quod satis placet stante modificatione prędicta. Et id videtur voluisse Aug. vt supra in quęstionib⁹ Leui. q. lxiij. cũ dicit. Q ua in re non natura damnatur, sed cõcipiendę prolis noxiũ prohibetur. Ex quo innuit

q̃ solum concipiendę prolis noxium prohibeat, & non coitus ille in se. Potest ergo dici ad legẽ & glos. Leui. xv. q̃ Moyses loq̃t de accedẽte ignoranter ad menstruatam, & talis potest a toto excusari & a tãto ignorantia inuincibili: cum precise accedit ex ignorantia. Est enim ignorantia facti. In cap. xx. loquitur de accedente sciẽter secundum Hugo. Leui. xv. Cum subiũgitur, occisionem corporis esse signum occisionis animę: conceditur figurate loquendo. Non enim excusantur a graui peccato temere & scienter prẽter requisitionem & sine fornicationis periculo probabiliter formidando sibi vel coniugi, coeuntes tempore menstruorũ naturalium cum sua sicut equus & mulus, cum mẽtis preparatione idipm faciendi: dato q̃ etiam quantũcũq; malũ ex hoc proueniret proli aut vxori infirmę. Sic enim cognoscere menstruatam turpissimũ est, & quãdoq; causa mortis vxori infirmę quicquid sit de ꝓle. Hinc cum vxor accusauit violentiam mariti tempore menstruorũ, vt supra, lex influxit mortem, propter importunitatem indomitã Iudeorum. Lex autem datur de frequenter accidentib⁹ Et nõnunq̃ ex causa minora peccata maiore plectuntur pœna. Sic & hodie a sanctis quędã verbo precepti non prohibẽtur, propter periculum cõmuniter futurum, vt homines cohibeant saluo iure cuiuslibet. Forte ex tã effreni luxuria Iudeorum innumera mala imminebãt & vxori abominatę & proli, & ex consequente reipublicę: ergo lex tale malum pœna mortis plectere voluit. Nec sequitur, illud iudiciale aut cerimoniale in leg. ve. fuit seruandum ne incurreret quis mortale peccatum: ergo & in leg. no. ligat: quia illa nos non ligant. De menstruata post partũ & nondũ curata, dicendũ videtur. Non est decens & honestum q̃ vir statim petat ante purificationẽ ei⁹ debitũ. Nõ tñ oportet q̃ de necessitate abstineat si tentatione grauatur, & timet de periculo fornicationis. Vnde si non vult continere, nec auerti precibus & monitis, vt supra, & scito eius furore &c. timetur de periculo maiore, debet mulier reddere si potest. Potest autem ceteris paribus si ꝓpter hoc nõ imminet ei certitudine probabili notabile periculũ mortis vel grauis infirmitatis vel aggrauatiõis prioris infirmitatis &c. Nec obstãt multa dicta in Decretis. xxxij. q. iiij. & xxxiij. q. iiij. Et ca. Ad eius. dist. v. & similia: quia nõ sunt preceptiua, sed de honestate & decẽtia: & dantur de frequenter accidentibus &c. Licet deniq; hodie non prohibentur in templum ingredi, quia & hemorroissa tetigit fimbriã Christi. de puri. post partum. ca. vnico. & dist. v. capi. Cũ enixa. sunt tamen consuetudines laudabiles seruandę: & cauendũ est ne viri ferales suas quãtocyus cõpelant ad onera solita vxores, & cum magno periculo prepropere cognoscant. Hinc prohibet vir ne anteq̃ puer ablactetur, vel mater purificet, ad eius concubitum accedat. Lex enim datur multitudini. ca. Ad eius. dist. v. Prohibetur inquit Palu. post Durã. de honestate non de necessitate, nisi infirmitas aliud suadeat, vel simile q̃d. ¶ Dicitur in conclusione. Et cum protunc habet ius petendi. Si enim alter cõiugum alteratus est, vt supra dist. xxvij. q. ij. non habet ius petendi nisi intercesserit reconciliatio partium. Sic si petit statim post contractum de presenti: cum licet alteri ante consummationẽ intrare religionem: cõcedit ius ad hoc spatium duorum mẽsium. Sic furioso cum tam est in furia nõ est reddendum: quia tunc nõ est sibi debitum, propter periculum personę: secus cũ habet lucidum interuallum. Idiotę aut stulto vel fatuo &c. habente sead discretionem ad modum pueri, reddendũ est: quia ibi nõ est periculum. Sic cum petit ante benedictionẽ vel solennitates haberi solitas, secũdum morem patriæ: si nititur illa ꝓuenire presertim sine causa. ¶ Sunt casus certi, secundũ Richar. dist. xxxv. quando adulter non potest coniugi debitum negare. ¶ Primus, si & ipse adulterat⁹ est. Tũc enim paria crimina cõpensant. ¶ Secundus, si vxor fuit oppressa & violẽtata nolẽs & inuita. ¶ Tertius, si credidit probabiliter maritum mortuum fore. ¶ Quartus, si alium ꝓbabiliter credat esse suum maritũ quẽ admisit. ¶ Quintus, si marit⁹ tradidit & prostituit eam adulterandam presertim inuitam & inuoluntariã. ¶ Sextus, si marit⁹ scito adulterio cognouit & tolerauit eam. ¶ Septim⁹, si matrimonio in infidelitate cõtracto vir dedit libellum repudij vxori, & ipsa nupsit alteri, si tunc mulier cõuertitur, tenetur eam vir resumere. cap. Gaudemus. de diuortio. ¶ Octauus secundum aliquos, si vir abstinendo cõtra vxoris voluntatẽ, dedit ei occasionẽ adulterãdi. Hęc Richar. Nec est hoc dare gladiũ furioso, vel cooperari alterius peccato, sed dãnãdas corruptiones & corruptelas precauere. ¶ Dicitur reddendum pro posse. Est autem impotentia simpliciter dicta: & est impotentia secũdum quid: dum quis cõmode non põt reddere citra maioris vinculi prohibitionem, & citra notabile præiudiciũ incolumitatis corporis ꝓprij, vxoris, aut fœtus. Et propter statutum ecclesiæ impeditur quis ab exactione debiti, non autem a redditione, secundum Durã. secundum Scotum, maiori vinculo tenetur quis vitare notabile & certum preiudicium ꝓpriæ incolumitatis, immo ex ordine charitatis, q̃ istud detrimentũ coniugis de non reddendo. Sic maiori vinculo tenetur cauere ne occidat fœtum in vtero prægnãtis, vel ne sit cau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſi aborſus, q̄ ad reddendū debitū. Ergo vbi eſt probabile & certum periculum, ſecundū Gerſō in floribus, de extinctiōe fœtus, & aborſu faciēdo, tenetur non reddere. ¶ Sed videt cū reuerentia: q̄ licet teneat plus diligere corpus ꝓprīū q̄ ꝓximi, hoc eſt vitam meā, q̄ proximi, non tamen licet mihi plus diligere corpus proprium q̄ animā proximi: ergo cum proximo imminet periculum ſpirituale animę & certum ſi non reddidero, teneor reddere cęteris paribus: & ſaluo præcepto Non occidas te vel alium. Ergo cū ei imminet probabiliter periculum adulterij, teneor illi reddere ex lege coniugij, quatinus ſaluē animā illi⁹, tametſi periculū incolumitatis mihi ꝓbabiliter ex hoc immineat, quod tamē non licet intendere. Hinc Sco. Eſto timeretur periculum ex conſunctione ſani & leproſę: quia tamē ad pœnā illā in contractu ſe obligauit (vnde & ſacerdotes alī qui ante fores templi id exprimunt) ergo teneť ei reddere. Item ſecūdum Gerſon in de non eſu carnium Carth. licet homini facere multa, ſiue temporalia, ſiue ſpiritualia ſint, per quę & in quibus homo abbreuiat ſibi vitam ſuā, aut infirmitatem incurrit, q̄uis non licet directe intētionem ſuam ſuper hoc dirigere, quod eſt velle vitā ſuā abbreuiare, vel corp⁹ in ęgritudinem trahere: aut ſuper aliquo fine prohibito. Hoc eñ turpe eſſet. Sic ait Hierony. Non refert ſi quis per immoderatam abſtinētiā ſe paulatim interficiat, aut ſubito. Niſi ſic dicatur, omnis homo deberet ſtudere medicinę: cum eius ignorātia & carentia ſæpe magnum affert prędudicium ſanitati hoīs. Deberet quilibet abſtinere feruenti ſtudio, & a ſpeculatione, & ſimilibus operibus: vnde veniunt ſępe numero magnę infirmitates capitis & virū eneruatio. Sic de labore ruſticano, quo ceſſante periret reſpublica. Sic de exercitio militari, mercātię, nauigatione per maria. Hinc oportet neceſſario dicere q̄ modus in reb⁹ ſeruādus eſt, & ne quid nimis. Et q̄ mediū cōtinētię coniugalis accipiēdum eſt quo ad nos, & prout ſapiens iudicabit. Si enim ſancti licite petierunt, & acceſſerūt loca martyrij: & Chriſtus occurrit Iudæis eius mortē ſitiētibus: Si quoq; pro iuuamine charitatiuo ꝓximi ſanctus Paulinus Nolanę ciuitatis epiſcopus pro filio viduę dirā ſubijt ſeruitutem barbarorum amore Chriſti & proximi: Si venerabilis Sāctulus pro diacono morituro ſe prębuit mortis diſcrimini, prout hęc & ſimilia multa ſanctorum facta legimus: Si deniq; fas eſt pro aliorum delictis ſatiſfactionē in proprio corpore ſuſtinere: immo quia fas eſt, & pro delictis proprijs: & conſequenter vitam in hoc exercitio abbreuiare per ieiunium, carceres &c. Ergo in propoſito, vt videtur, ſi debiti redditio vergat in detrimētum ꝓprię incolumitatis: non tenetur quis magis diligere propriā incolumitatem q̄ illud detrimentum coniugis, ſed poteſt detrimentū ſui corporis ſuſtinere, immo (vt videtur) teneť ex lege charitatis, vt coniugē ſaluet in anima, & liberet a fornicatiōe, ſaluo prędepto diuino Nō occidas. Nec hoc ſic agendo occidit ſemetipſum: quia hoc nō intēdit: q̄uis ad opus charitatis & cōiugalis vinculi pro loco & tempore exhibitum, ſequitur vitę abbreuiatio. Alias non videť quomodo eccleſia ſtatuit q̄ leproſo eſt a ſano debitum reddendum. Hic vtiq; eſt ꝓbabile periculū infectionis, etſi forte nō certū ſimpliciter. Hinc ab Aug. nominať lepra, morb⁹, corruptio, & mors. Nec tex. de coniu. lepro. capit. ij. aliud excipiendum dixit niſi fornicationē. Palu. q. j. ar. j. dicit. Nō tenetur reddere: ſi ex hoc immineat ſibi periculum infirmitatis vel mortis. Sco. Detrimentū proprię incolumitatis. Durañ. concordat cum Sco. quando oportet timere de alterius corruptione: quod ſcire pertinet ad medicum, cui & ſtandum eſt ſecundum eum. Si mulier habet vltimam lepram leoninam, non tenetur ſecundū eum ſanus reddere, propter infectionem. ſecus cum non ita timetur de infectione. Sanct. Thom. idem habet. Bonauē. de acuta ęgritudine loquitur. Gerſō in regulis ait. Nullus coniugum tenetur reddere debitum in detrimentum notabile & certum ſui corporis aut fœtus naſciturī. Et ſecundum hoc cognoſcitur quando leproſis, vel pręgnātibus, aut menſtruatis, aut furioſis, aut epidimicis, & ſimilib⁹ caſibus reddi, vel nō reddi debitū oporteat. Petrus Aureolus dicit. Nō teneť reddere ſanus cū id fieri nō pōt ſine ſua veriſimili infectione. Et infra dicit. Null⁹ teneť debitū reddere, vbi eſt ꝑiculū veriſimile, de vltiata infirmitate. Tho. Argen. ait. Si coniunx ſine corporalis vitæ ſuæ periculo non poteſt reddere debitum exigēti, nō tenetur nec obligatur ad reddendum. Et q̄ perſona ſana poteſt ſine vitę periculo reddere debitum: et ſi tempore congruo reddit, nō inficitur. Si vero inficeretur, per hoc non eſſet in periculo vitę corporalis. Cardinalis Alex. in de coniu. lepro. dicit. Dicunt docto. ſi maritus ſine periculo vitę ſuæ non poſſet reddere debitum, puta quia eſſet ethicus, vel alio modo debilis, aut infirm⁹, non tenetur reddere debitum: quia ordinata charitas incipit a ſeipſa. Et ante hoc inqt. Aegrotationes hęreditarie trāſeuntes in prolē tiō ſunt cōtra bonū prolis, vt podagra, lepra: quia inde poteſt proles cōcipi, & naſci, & melius eſt ſic eſſe, q̄ non eſſe. Panor. eo. titu. idem tenet. Non tamē tenetur ſanus cohabitare in eadem domo & lecto, leproſo: ſufficit q̄ miniſtret ei neceſſaria obſequia, & pro tempore debitum reddat, niſi deobli

getur. Si ſanus propter nimium horrorem non poſſet reddere, & id conſtaret eccleſię, nō deberet ipſum ad hoc compellere: ſed in dubio, & dū id eccleſię non conſtat, compellit ipſum ad reddendum debitum. Ecce opinionum diuerſitatē. Videtur q̄ inſtitutor coniugij pro naturę humanæ conſeruatione & multiplicatione ad diuini cult⁹ augmentationē, aut etiam fornicationis vitationem, non intenderit notabile corporale periculū & diſpendium in eo a quo petitur debitum propter generare prolem: quia non tenetur plus diligere corpus alterius q̄ proprium. Verum quo ad finem ſecundū, ad vitandum peccatum in ſe vel coniuge, magis tenetur homo diligere ſalutē animę coniugis, q̄ corpus proprium, citra tamē prę cepti Non occides te vel alium, temerariam violationē. Quomodo enim niſi ſic dicatur ſaluari poterunt innumeri coniugati, morboſi, leproſi, puſtulati, epilentici, infirmi, & debiles, quorū infirmitates quaſi hęreditario iure tranſeūt in ꝓlē?

N ¶ Quantum ad articulum tertium eſt dubiū primū. An licet cōiugibus ſe facere impotētes ad debiti redditionē, per medicinas, abſtinētias, vigilias. &c. Item deformes, & macilentas, ne viri cōcupiſcant eas. Q̄ non: quia reddere eſt neceſſitatis. In oppoſitum, virginitas conſulitur & cōtinentia. Reſpondet Richar. q. j. ar. j. Contingit ſe facere impotētem modo illicito. & hoc nō licet. Et modo licito, per ieiunia & orationes intentione bona: dūmodo rationabile fuerit obſequiū. & hoc licet. Sic eñ fit impotens ſecundum quid, nō totaliter. Illa ſolutio cum reuerētia petit principiū. Idem eñ videtur eſſe ſubtrahere alteri contra ſuā voluntatem vſum rei ſuę in eo quo ſua eſt, & facere eam nullā & inhabilem ad vſum talem. Poſſet tamē aliquis ſine notabili cōiugis prędudicio, etiā tuuenculę, curare ſalutē propriā cū moderata carnis caſtigatiōe, ſecluſo ſcādalo proxtmi, cum ſentit ſe nimis laſciuū & carnis vitio ſuperandū. Veriſimile eſt virū grauiter peccare, ſi ſua culpa ſponte ſe facit impotentem in fraudem redditionis debiti, dando per hoc occaſionem fornicandi mulieri, ettā per nimiā abſtinentiā, ieiuniū. &c. Sic eñ peccatū coniugis ei imputatur. Nec licet cōiugibus imponere pœnitentiam qua ſeſe mutuo ſcādalizent, aut ad debiti redditionē inhabiles & impotētes reddātur. ex hoc eñ gñanē odia, adulteria, ſuſpitiōes pra-
O uę, rixę, diſſenſiones. &c. ¶ Secundū dubiū. An ſit quandoq; neceſſitatis & prędepti petere debitum. Reſpondeť poſt dicta in diſt. xxxj. in ꝓpoſitionibus, proprie ſumēdo petere, vt nullum includit exigere prędū vere vel interpretatiue, nunq̄ eſt neceſſitatis petere vel exigere debitum. Nemo eñ tenetur vti iure ſuo quod ꝓ ſe tñ introductū eſt: maxime cū per hoc nō fit ſibipſi periculum animæ. Sic de coniuge cum per hoc non fit ſibi matrimonium oneroſum. Si vero includit exigere vere vl' interpretatiue, neceſſitatis eſt petere, ſecundum prędicta. Si enim probabiliter iudicat coniugem velle habere debitum: aut indigere attēta qualitate eius perſonę: aut ſi viro imineret magnū periculum fornicationis, quod poſſet cauere cognoſcendo ſuam, videtur q̄ debeat petere amore virtutis & iuſtitię, maxime cū credit ſe non poſſe alias bona fide liberari. De quo ſupra diſtinctione prędente. Item nullus tenetur a debitore expoſtulare debitum, maxime ſi non petere non eſt ei nociuum & diſpendioſum. Nec tenetur aliquis debitum offerre maxime ſi eſt tale debitum quod non tenetur ſolue te ſi non petatur tacite vel expreſſe: cuiuſmodi eſt debitum coniugale. ¶ Tertium dubium eſt P de tempore nuptiarum: Cur & quando prohibentur nuptiæ, cum tamen ſunt bonę: & a Chriſto inſtitutę & viſitatę, ac miraculorum frequentia decoratę, Ioannis ſecūdo, aquę in vinum cōuerſione &c. Reſpondetur nuptię non prohibētur quaſi malę: ſed quia per actus nuptiales animus hominis quaſi totus carnalis fit: ideo temporibus quibus vacandum eſt ſpiritualibus, interdicuntur: & potiſſimum quia iſtis feſtis conſueuerunt homines communicare. Q̄ autem ſint feſta, habeť in textu magiſtri. &. xxxiij. quæſtio. iiij. capit. Non oportet. ij. Et horum explicatio. de ferijs. capit. Capellanus. Quid interdicitur illis temporibus. Et quidem benedictio nuptialis quę fit in facie eccleſię, conuiuium nuptiale, Traductio ſponſę ſolennis in domum ſponſi. Dum enim ſponſa noua traducitur, ſponſus magna cura carnalū occupatur, exercentur plurimę inſolentię huiuſcemodi temporibus impro portionatę. Vt ergo homines ſe præpararent ad communionem, interdicta ſunt huiuſmodi ab aduentu domini vſq; ad octauam Epiphanię, propter cōmunionē quę olim fiebat in natali domini. A ſeptuageſima vſq; ad octauas paſchæ, propter cōmunionem paſchalem. A tribus diebus ante aſcēſionem, quę dicūtur Rogationes, vſq; ad octauam Pentecoſtes, propter communionem illo tempore habendam. Et q̄ non prohibentur celebrationes aliorum ſacramentorum ſicut matrimonij eſt, hoc eſt qa hic eſt q̄dā mūdana & carnalis lętitia, quæ alibi non habet locū. Aliud habet quandoq; loci conſuetudo & ordinādorum tolerantia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Distín. XXXIII.

Vęritur hic de antiquis patribus &c. In hac distí. xxxiij. Magister agit de bono fidei specialiter ꝑ ut fuit in patrib⁹ antiquis, qui pluribus vtebantur vxoribus. Et primo de coniugio patrum qui fuerũt tempore legis naturę. Deinde de his qui fuerunt tempore legis Mosaicę. Demum de bono fidei cõiugij leg. nouę. Totius distí. summarium ternario stringi potest numero conclusionum. ¶ Prima, de patribus ante legẽ Mosaicam. Tãetsi ab exordio temporis inter duos solũ, Adã scilicet & Euam, fuerit institutum, & inchoatũ cõiugium, deinceps temporum defluxu & hominẽ non peccãte secundum inchoationis modũ inter duos duntaxat continuandum: attamen omnibus pene ad idololatriam prolapsis consuluit deus patrib⁹ plures ducere vxores ad dei cultũ multiplicãdũ. ¶ Secũda ꝓpositio. Nõ peccarũt pres legis naturę plures vxores ducẽdo, deo inspirante: quia non lasciuiendi causa: sed propagandę successionis prouidentia id fecerunt. Eo tundem quoq; coniugium equari recte põt virginitati nostrorum. ¶ Tertia propositio. In lege Mosaica certa cõiugij lex fuit edita: permitteba tur quoq; diuortium fieri dato libello repudij. In lege vero euangelica, lex nuptiarum ad priorem honestatem vt sit vnus vnius est reducta: in qua fœcunditati virginitas præfertur, & sacerdotib⁹ continẽtia indicitur. Harum propositionum declaratio patet ex textu.

Quæstío Prima.

A Vęritur primo circa hãc distín. An vnam mulierẽ habere simul & semel plures viros, aut vnum virũ vxores plures, sit de se illicitum ac legi naturę pariter & cõmutatiuę iustitię contrariũ.

¶ Quantum ad articulum primum supponitur hic: q; licitũ est omne id sine dispensatione, quod non est aliquo iure prohibitum. & hoc maxime habet locũ in matrimonio: qđ est edictũ prohibitoriũ. E regione patet: q; est illicitum qđ est aliqua lege prohibitum. Insuper supponuntur hic dicta in. iij. distinct. xxxvij. quid lex naturę: & q; aliquid est de lege naturę stricte vel large. Circa qđ dicũt doct. Richar. Palu. Duran. Tho. Argen. q; aliquid dicit esse de lege naturę: quia natura omnia animalia sic docuit & instituit: seu quia cõuenit homini: quia animal rationale agens secundum rationem. Sic lex naturalis est dictamẽ rõnis rectę vel inculpabilis docentis & ostendentis practice quid in agibilibus sit obseruandum. Hinc ait San. Tho. quęstio. j. huius distin. Lex naturalis nihil aliud est q̃ conceptio homini naturaliter indita qua dirigitur ad conuenienter agendũ in actionibus propijs, siue conueniant ei ex natura generis siue speciei. Omne autem illud quod actionem reddit inconueniẽtem fini suo quem natura ex opere aliquo intendit, contra legem naturę esse dicitur, siue sit finis principalis, siue secundarius & minus principalis. Et iterum. Actio illa dicitur esse contra legẽ naturę, q̃ nõ est cõueniẽs fini debito: siue quia nõ ordinatur in finem debitum per actionẽ agẽtis: siue quia est de se improportionata fini illi. Hęc ille. q. j. ar. iij. quęstiũ. prima. Secundũ San. Bonauen. Ius naturale est quod habetur in lege & euangelio: siue quod est cõmune omniũ nationum, siue quod natura docuit omnia animalia. Sic etiam dicitur aliquid naturale: quia cõuenit rei secundum naturam particularem: vel secundum naturam vniuersalem. Vel quia conuenit rei secundum cõmunem cursum naturę, seu secundum potentiam naturalem. Vel quia cõuenit rei secũdũ potẽtiam obedientialẽ. Et sic deus nunq̃ agit contra naturã: quia non contra potẽtiam ęius obedientialẽ, sed contra cõmunem ei⁹ cursum, secundũ cõmunem & vsitatũ modũ loquendi August. Sic sapientię vlti. ignis arsit in aqua. Et Daniel. iij. Pueri in fornace non concremabantur, sed remanserunt vestes illęsę &c. Ex illo sequitur. Ius naturale dicitur quod est instinctus rationis rectæ, aut quod consistit in dictamine rationis rectæ. Sic de lege naturæ est quod ratio recta constituit in agibilibus obseruandũ. Et sicut apud multos de facto deficit dictamẽ rationis rectę: quia non assentitur ei: sic de facto sępe agitur contra legem naturę & ius naturale, licet lex naturę eadem sit apud oẽs. Tum quia illud dictamẽ est in eis obfuscatum ꝓpter eorum peccata vel demerita. Aut scientes quę legis sunt nolunt lege viuere, sed contrauenire ex malitia, pigritia, amore suiipsius, affectione con modi: & sic de alijs. Sed generaliter loquendo aliquid dicitur esse contra legem naturę large: quia est contra diuinam constitutionem aut prohibitionem. Sic confessio, baptismus, sunt de lege naturę: q̃a ex diuina positiua ordinatiõe. Instinctus rationis naturalis quo hõ dirigitur ad operandum cõuenienter vt conuenit fini operis qui est principium in agendis, potest dici lex naturę,
B secundũ Duran. dist. prę senti. q. j. ¶ Secũdo notandum q; in omni cõmutatione, quantũ est ex parte cõmutantium, & similiter rerum quę commutãtur, requiritur secundum strictam iustitiã æqualitas quędam & equialẽtia. Verũ illa equalitas consistit non solum in intrinseca vel cõmutantium vel rerum cõmutatarũ bonitate, & valore naturali eorũdem, sed etiam & principalius in eorundem ordinatione pariter & libera acceptatione ad finem & vsum contractus illius, secundum voluntatem superioris contractum illum instituentis approbantis & ordinantis pro loco & tẽpore. Et ita cõsistit illa iustitia stricta in quodam intrinseco & quodã extrinseco. Et vt Sco. loquitur respicit vniuersaliter equalitatem in cõmutatione non rei: sed magis rationis rectę. Si quis itaq; in cõtractu mãimoniali vult metiri strictam cõmutatiuã iustitiam, an illa subsistere possit cum vnus contrahit cum multis mulieribus, vel vna mulier cum multis viris, & hoc tam ex parte cõmutantium q̃ rerum cõmutatarũ: attendere habet ad rerũ cõmutatarũ valorem naturalem: & ad vsum seu ad finẽ cõmutatiõis illius: & sic semper reperitur maior valor in viro q̃ mulie re, cũ vir põt plures fœminas fœcundare: nõ sic vna mulier plures viros. Et sic quo ad bonũ ꝓlis habendũ maior est vis viri q̃ mulieris. Secus quo ad remedium fornicationis. Sic em̃ equalis valoris sunt corpus viri & mulieris. Item attẽde re habet ex parte cõmutantium eorũdem voluntatem & acceptationẽ ad finem principalem vel minus principalem matrimonij. Siquidem quãdo aliquid ordinat a dño rei ad fines duos principalem & minus principalem, rationabile est q; vsurus re illa, ea vtatur ad finem principalem maxime si cõsequi potest: & eo modo quo finis principalis magis & amplius haberi potest, accedente ad hoc voluntate superioris: licet per hoc detrahatur aliquo modo fini minus principali, sic q; non potest ita ad libitum semper haberi. In matrimonio sunt duo fines secundum prędicta. distin. xxvj. Est enim institutum in officium & in fornicationis remedium. Bonum prolis finis principalior, remediũ fornicationis finis minus principalis noiatur. Cum ergo vult aliquis corpus suum matrimonialiter cõmutare: sic cõmutabit, nisi dominus superior prohibeat ꝓ loco & tempore: vt bonum prolis amplio⁹ habeat, tametsi finis ali⁹ per hoc aliquo modo impediatur, alio sic acceptante, & de suo quippiam secũdum rationem rectam remittẽte. Hoc autem fit cum vir vnus corp⁹ suum cõmutat pro corporibus multarum mulierũ: & tot quot fœcũdare potest, domino superiore hoc iubente vel consulente, ꝓ loco & tempore opportunis. Hoc enim potest absolute & de facto fieri, domino superiore nolente: ergo & de iure domino iubente & volente cum necessitas & hoim deũ colentiũ paucitas id exigit & requirit. Hic vero partes hinc & hinc aliquid de suo iure libere remittunt in comparatione ad finem minus principalem, & sic se se cum tali remissione mutuo acceptant, propter habere finem principalem magis intẽtum & votitum, & hoc secundum dictamẽ ratiõis rectę, domino rei id pro loco & tempore iubente. Immo contrahentes protunc sic debent commutare, & quando finis principalis est valde necessarius velle carere saltem ex parte fine minus principali. Sic coegit Sara Abrahã vt intraret ad Agar ancillam suam, vt vel sic haberet filium de ancilla quẽ ex seipsa habere non poterat. Gene. xvj. Cum enim ceteris in idololatria relictis Abrahã & filios eius in peculiarem populum elegisset dominus, fœcunditate multarum mulierũ multiplicatio populi dei rite querebatur: qa in successione sanguinis erat successio religionis. Per hoc tamen non põt inferri q; tempore moderno post euangelij publicationem quę prohibet pluralitatem vxorum, liceat habere plures vxores simul & semel. Ratio est: quia nũc non placet domino superiori: sic cõmutationem fieri: sed factus euãgelicus in hoc redactus est ad statum naturę, vt sit vnus vnius. Et item, Erũt duo in carne vna. Gene. ij. Sed tamen respiciendo iustitiam moralem precise ex parte contrahentium & rerum cõmutatarum: liceret nunc sicut tunc, si illud extrinsecum quod est diuina voluntas & complacẽtia adesset nunc sicut tunc. Nunc enim multi fidelium vacant generationi prolis, & non est necesse q; propter habere finem principalem cõiunx remittat aliquid de suo iure quod respicit finem minus principalem. Fides em̃ per generationẽ spiritualem multiplicata est: ergo propter defectum diuinę concessionis & dispensationis hodie non licet vxores plures habere. ¶ Ex illo sequitur q; completio illius iustitię cõmutatiuę potissimũ dependet ex diuina dispensatione & approbatione. Alias est imperfecta & nulla coram deo. q̃is posset dici iustitia moralis icompleta. Iustitia, quãtũ est precise ex parte cõmutãtium, & rerũ quę cõmutantur. Incompleta, propter defectum approbatiõis inspirationis vel iussionis superioris. ¶ Tertio supponitur ex. iij. distinct. xxxvij. arti. j. q; dispensatio quandoq; est iuris reuocatio: quãdoq; declaratio. Potuit ergo deus legem suam de illa cõmutatione vel declarare, vel penitus relaxare, aut reuocare, aut in casu ali

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo. Et hoc valde rationabiliter, dum maius bonū prouenire poterat ex eius reuocatione q̄ obligatione: tunc scilicet dum erat paucitas deū colentium, & dūtaxat in successione sanguinis erat successio religionis, & in eis dūtaxat stetit fides. Et ita factū fuisse creditur. Secundū San. Tho. Durañ. & Palu. illa dispensatio fuit p inspirationem, licet non sit scriptum. Nihil enim tam naturale est q̄ vnumquodq; dissolui eo genere quo ligatū est. Vnde præceptū quod habet obligationem ex inspiratione, habet dispensationem ex sola inspiratione. quia qualis lex talis debet esse dispensatio legis. Sicut itaq; patres ante legem habebant per diuinam inspirationem q̄ vnus debeat esse vnius, prout Adam ꝓphetice expressit: ita etiam habere debebant per inspirationem legis illius relaxationem vel dispensationē.

C ¶ Quantum ad articulum secundū est conclusio prima. Nunq̄ licuit vni mulieri cū pluribus viris simul & semel matrimonium contrahere. Probatur auctoritate beati August. cap. xvij. de bono coniugali. Item de nupt. & concu. lib. j. cap. ix. Siquidem illud nō est licitum quod est iustitię cōmutatiuę contrarium. Sed vnā habere plures viros, est huiusmodi. igit. Maior nota. Minor probatur ex notabili. ij. quia non videtur vnde possit sumi illa iustitia, nec ex parte rerum cōmutatarum, nec cōmutantiū. Nec ex hoc haberi pōt finis principalis mātimonij, scilicet pōlis multiplicatio, aut eius pia educatio, quia nesciretur pater. Et mulier vna non potest plures fœcundare, sicut vir vnus mulieres plures. Et licet magis sufficiat mulier vna pluribus viris, q̄ ecōtra ad finem matrimonij minus principalem qui est fornicationis remedium: non tamen ad officium propagationis filiorum: quia magis potest vnus plures fœcundare, q̄ vna a pluribus. Præterea: cōpletio & perfectio iustitię cōmutatiuę hic non habet locum: quia nunq̄ legitur deum talem contractum approbasse. ¶ Secunda conclusio. Antiqui patres qui plures habuerūt vxores: nō poterant licite contrahere cum secunda viuente prima nisi de consensu primę, secundū August. de bo. conju. cap. xv. quia cum duę personę simpliciter contrahunt matrimonium, quelibet trāsfert potestatem sui corporis ex integro in aliam, & fit omnimoda corporū transmutatio, propter quod nō potest sine consensu illius cui primo se dedit, potestatem sui corporis in alium trāsferre. Secus cum ad hoc accessit eius cōsensus. Et ex causa, cum scilicet alter fuit sterilis, puta vxor, & id exegit paucitas individuorum speciei humanę. Et ita dicitur fuisse in Abraham. Gene. xvj. Et habetur. xxxij. q. iiij. Dixit Sara ad Abrahā

Ecce conclusit me dominus ne parerē, ingredere ad ancillam meam, si forte ex illa saltem suscipiā filios. Et hac de causa Iacob plures habuit vxores: qa de voluntate Rachel, Lia (vt credit) ei se supposuit. Voluit em̄ Rachel parcere verecūdię sororis antiquioris, cum esset apud eos consuetudo q̄ seniores primo tradebantur nuptui. De voluntate vero illarum duarum vxorum ingressus est ad ancillas earundem. Ad ancillā Rachel ingressus est, propter eius sterilitatem. Gen. xij. Ad ancillam vero Lię, cū Lia credidit q̄ iam desijsset parere. Processu vero temporis mos introleuit apud illos, non sine diuina illustratione, habere plures vxores de voluntate primę tacita vel expressa, seu de consuetudine: quia alias esset cōtra primeuā & diuinam hominis institutionem, & dei sanctionem. Sic inquit Matth. xix. An nō legistis: quia qui fecit hominē, masculum & fœminā fecit eos ab initio? Vbi secundū Chryso. super Matthę. capit. eodem, si voluisset deus alterā etiam conduci vxorem vni, viro creato multas conformasset vxores. Nunc vero vt creationis & sanctionis modo, vnam vni perpetuo coniūgi & nūq̄ rescindi oportere perdocuit: ait, Qui fecit hominē ab initio masculū & fœmellam fecit eos. Ex vna radice germinarunt: & in vnum corpus conuenerunt. Et erunt duo in carne vna. q. d. hęc lex etsi a me modo promulgari videatur: diligentissime tamen a principio temporum sancita est. Hęc ille. Ad hoc August. lib. xxij. contra Faust. ca. xlvij. & xlix. Et habetur. xxxij. q. iiij. Obijcitur. Obijcitur Iacob pro ingenti crimine vxores quatuor, quod generali prolocutione sic purgatur. Quando enim mos erat, peccatū nō erat: & nunc propterea crimen est: quia mos non est. Nec contra naturam hoc faciebant, cum non lasciuiendi, sed gignendi causa hoc faciebāt. Nec contra morem: quia in illis terris & eo tēpore fiebant talia. Nec contra præceptum: quia tunc nulla erat lege prohibitum, ideo non illicitum. Et subiungit Magister. Non ergo in legem commissit Abraham: sed legem præuenit. Nondum em̄ secūdū Ambro. interdictum vi debatur. xxxij. q. iiij. cap. Dixit Sara. D ¶ Tertia conclusio. Nunq̄ licuit pro quocūq; statu vni viro plures vxores insimul habere, nisi cui hoc fuit concessum diuina dispensatiōe & reuelatione. cap. Gaudemus. de diuor. Hęc dispēsatio creditur fuisse interna reuelatio vel illustratio: qua sciuerunt sancti patres q̄ protunc erat stricte cōmutatiuę iustitię etiā completę, habere plures pro diuini cultus augmēto, ac necessaria generis humani multiplicatiōe. Sicut ergo ante legē Mosaicam in tabulis cordis ipsius Abrahę scripta erat lex phibitiua separationis, donec per Moysen aperte tra-

deret in lege Mosaica. Gene. ij. dicente. Adhęrebit vxori suę. sic etiam sufficiebat interna illustratio cordis de habendo plures. ¶ Præterea plures intelligūt illud de lege Mosaica. Nam licet Deutero. xvij. lex dicat de rege, Non habebit vxores plurimas, idest alienigenas, ne ipsum trahant ad carnalitatem, & dehinc ad idololatriam, sicut de Salomone habetur. iij. Regum. xj. nō tamē prohibet habere plures, secundum glos. ex causis tactis. Sic enim Dauid sex habuit vxores, secundum Lyra, nec præceptum violauit. j. Regū. xv. Item Moyses plures habuit, sed non sine diuina dispensatione. Nunq̄ igitur licitum fuit habere plures, citra diuinam dispensationem. Hinc Gene. secundo. Erunt duo in carne vna. Vna dicitur non plures, sed duo. Item adhęrebit vxori non vxorib⁹. Excusantur ergo ante legem Mosaicam, & tempore legis Mosaicę qui de hoc diuinam habebant illustrationem & dispēsationem. Sed non Lamech primus bigamus: qui & reprehenditur Genesis quarto, & alij nō habentes dispensationem. E ¶ Quarta conclusio. Vt matrimonium institutum est in officium, potest vir vnus iuste, & secūdum strictam & completam iustitiā pro statu naturę lapsę, non integrę, plures legitimas & quot posset fœcūdare, vxores habere accedente ad hoc & non alias diuina dispensatione. Probatur ex notabili secundo. Nō autē esset cōpleta, si non accederet diuina dispensatio. Hęc em̄ est cōpletiua causa iustitię cōmutatiuę in cōtractu matrimoniali. Hinc de stricta & completa iustitia vir cum tot posset contrahere quot posset fœcundare, accedente ad hoc concessione diuina. Verum in statu naturę integrę non plus valuisset corpus viri q̄ mulieris ad generationem prolis. Quelibet em̄ mulier fuisset fœcundata a viro suo, nec indiguisset alio. Nec fuisset maior fœcūdatio si vnus plures habuisset q̄ si vnam solum. Nec aliquis tunc fuisset sterilis. Nec strages, nec clades, nec alię hominum interemptiones. ¶ Quinta conclusio. Cuius habere plures vxores sit contra ius naturale (vt ius naturale est quod natura vni speciei puta rationabili indidit) non tamen est contra ius naturale genericū seu naturæ generalis, quod natura omnibus animalib⁹ iididit. Prima pars patet. Habere plures vxores est contra dictamē rationis rectę, maxime dū respicitur bonū fidei in matrimonio, & corp⁹ viri non equiualet duobus corporibus fœminarū precise in redditione debiti, sed mulier vna pluribus vt sic posset sufficere viris ad finem min⁹ principalem. Secunda pars. quia multa animalia a multis cōcipere dicuntur. Verum quēadmodum tempore debito & determinato seruato ordine vir ad plures accedebat sine iurgijs & rixis: & qualiter vir dicitur quandoq; conductus ab illa vt ad eam ingrederetur: nec vlla vtrū ab alio rapuit: contra Faust. lib. xxij. cap. xlix. habetur. Non enim tunc a patribus quærebatur libido, sed diuini cultus multiplicatio. Et cap. xvij. de bono coniug. Hoc sacramentum illius temporis populis congruebat: quia illius populi generatio nuncia futurorum erat, & ad prophetică dispensationem pertinebat. Debebat enim ab illo populo & prophetari & nasci saluator omniū populorum. cap. ix. & xiij. Potest ad hoc applicari. Gene. xxiiij. de Abraham: qui ponens manum famuli sub femore iussit eum iurare &c. de vxore ducenda filio suo. Quo intellexit, secūdū August. ex hoc semore deum cęli nasciturū. ca. xix. Maius ergo bonum prouenire potuit tunc ex legis illius q̄ sit vnus vnius, relaxatione & dispensatione, q̄ ex eius obligatione, vtputa diuini cultus, qui tunc non fuit, sed perijt, & in sola successione per carnis propagationē viguit, augmentatio & reparatio. Item tunc prophetię sacramentis salutis nostrę mysterium velabatur, reuelandum per illos patres & populos &c. Illa vero est principalis causa dispensandi circa pluralitatem vxorum, non prolis multiplicatio sola. Et sicut circūcisio non erat data nisi domui Abrahę, qui pater fuit multorū credentium: ita & diuini cultus augmētatio & salutis futurę denunciatio prophetica in eius stetit successione. Hinc nō legitur dispēsatum ante Abrahā: sed Lamech sine dispensatione duas duxit vxores. Gene. iij. Cum Abrahā vero & quibusdā alijs fuit dispēsatum, qui deū coluerunt: vt sic in successione sanguinis creseret fides Christianę religionis. Quid dicat hic dispensare patuit conclusione. iij. F ¶ Sexta cōclusio. Nō licet i lege noua & euāgelica viro vni plures habere vxores ētidispēsatiōe Papali vel humana. Probat Mat. xix. Mar. x. & j. Corin. vij. & alibi. Dicit em̄ Christus Quicūq; dimiserit vxorē suā nisi ob fornicationē & aliā duxerit, mœchatur. Si ergo dimissa prima nō licet accipe secundā: ergo min⁹ licet remanēte pria ducere secūdam. Alligata em̄ est mulier legi quāto tpe vir ei⁹ viuit. Et par tō ē de viro respectu mulieris. Q; si dormierit vir ei⁹, liberata ē a lege. j. Corin. vij. Nec refert si mulier dimittat inuita, vel ea volente & cōsentiēte. Præterea, reductum est matrimoniū in lege noua ad institutionem primeuā. Vnde Matth. xix. & Mar. x. Moyses ad duritiam populi permisit dimittere vxores, & dari libellum repudij. Ab initio autē non fuit sic, ait Christ⁹. sed tunc dictū fuit. Erunt duo in carne vna. Et Mar. x. Ab initio creaturæ masculum & fœminam fecit eos de⁹. Ergo cōtra hoc non valet cōsensus priuatorum, nec dispensatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

humana. Illam legem positiuam euangelicam prefigurarunt verba dei. Geneſis.ij. Erunt duo &c. Nec valet ſi dicatur. Natura humana fuit primitus inſtituta non ſolum quo ad ea quæ ſunt neceſſitatis, ſed etiam perfectiõis: & ita licet optimus & perfectiſſimus ſtatus matrimonij ſit q; vnus ſit vnius, tamen ſi vnus ſumit vxores plures non eſt malum. Sicut conſilia cum preceptis obſeruare optimum eſt. Si tamen dimiſſis conſilijs euangelicis quis legem obſeruet, nõ eſt peccatum, nec malum. Sicut nec omne id quod deficit ab optimo, malum eſt: ſed bonum. Et ratio eſt: quia inſtitutio diuina eſt in cõtrarium: quę dictat vnum eſſe vnius: q; q; vir adhærebit vxori ſuæ, non vxoribus. Hinc notanter dicit, vbi ſupra. Ab initio autem non fuit ſic. Nec poteſt adduci ſimilitudo de voto ſolẽni in quo Papa diſpenſat. Solennitas enim voti eſt ex mero iure poſitiuo eccleſię, qđ Papa poteſt tollere, & quadam morte ciuili, quã etiam poteſt tollere. Facit em̃ de ſeruo liberũ. Poſſet quidem deus diſpenſare nunc ſicut tunc, ſi eius placeret voluntati: qa hodie non diſpenſat, nõ licet. Et hoc videt plus rationabiliter dictũ, q̃ q; id fecerint de conſenſu priorum vxorũ: quia oportet ad hoc habere cõſenſum diuinum declarantem reuelationẽ & approbationẽ diuinã, ſi contractus debet eſſe com
G plete iuſtus. ¶ Septima ꝓpoſitio. Si hodierno tempore bellorum furore, aut per clades, peſtem &c. pereunte virorum multitudine plures ſuperſtites remanerent fœminę, q̃uis ex parte cõmutantium ſtricta maneret iuſtitia, vno ducẽte plures: hoc tamẽ non liceret ſine diuina reuelatione, aut diſpẽſatoria declaratiõe. Patet ex dictis: qa illa eſt precisa completio illius contractus, nõ obſtante quacunq; populi neceſſitate & paucitate. In hoc enim caſu daret mulier plus pro minori quo ad finem ſecundarium: ſed equale ꝑ æquali, quo ad finem primarium. Nec deficeret ibi de iuſtitia quicq̃ niſi ſola diuina approbatio & voluntas, quę forte tunc reuelaret, ſecundum Sco. eccleſię dei ſpecialiter. ¶ Octaua propoſitio. Tãetſi (vt videtur probabile dictu) ita ſaluari poſſet biuiria ſicut bigamia ſaltem in caſu certo de ſtricta iuſtitia, cum tamẽ biuiria regulariter & fere ſemper plus eſt ad finẽ ſecundarium q̃ principalem matrimonij, ideo nunq̃ fuit conceſſa. Primũ probatur. In caſu neceſſitatis populi & cultus diuini in aliqua ſucceſſione, cum mulier fœcunda haberet virum vnum ſterilem ſeu de quo non poſſet cõcipere, ſed de alio iudicio expertorum: in illo caſu videt eſſe par ratio ſicut de bigamia vbi ab vno plures fœminæ fœcundãtur propter finem principalem matrimonij. Secundum probatur. quia quod cadit ſub legis determinatione, iudicatur ſecũdum illud quod in pluribus accidit, non ſecundum illud quod raro accidere & euenire ſolet, ideo nunq̃ fuit cõceſſa biuiria. Præterea. eadem mulier infra idem tempus non poteſt a multis viris fœcundari. Et in biuiria plus eueniret finis minus principalis, q̃ principalis. Nunq̃ autem licuit ſic commutare, vt minus eueniat finis principalis, & plus finis ſecundarius: qui vtiq; minus eſt intendendus q̃ finis principalior: & nonnunq̃ cõtẽnendus propter habere finem principalẽ matrimonij. ¶ Nona propoſitio. Licet bigamia non ſit contra legem naturæ ſtricte, tamen capiendo legẽ naturę large, vt de lege naturę dicitur eſſe quod eſt conſonum regulariter his quæ ſunt de lege naturæ ſtricte, ſeu quod eſt contrarium prohibitioni diuinę contentę in lege & euangelio, Monogamia eſt de lege naturæ: & bigamia cõtrariatur legi naturæ. Patet ex dictis. quia eſt cõtra legem dei poſituam. Matth.xix. Geñ.ij. &c. Item prolis educationi, pacificæ conuerſationi, amori, dilectioni plurimum conuenit Monogamia. Non tamẽ ſequitur quin oppoſitum poſſet ſtare & eſſe lictum accedente diuina approbatione. Et ſic intelligendæ ſunt gloſ. dicentes bigamiam eſſe contra legem naturæ: hoc eſt habere plures vxores.

¶ Quantum ad articulum tertium H eſt dubiũ primum. Quia dictum eſt, nunq̃ licuit ſine diſpenſatione habere plures vxores: quibus ergo inſinuata eſt illa diſpenſatio, quæ fuit interna declaratio & inſpiratio ꝙ tunc liceat. An ſolis patriarchis & prophetis. An etiam aliis de quorum ſemine Chriſtus non erat naſciturus. Nam Helchana etiam habuit duas vxores, nec tm̃ reprehenditur a Moyſe. primi Regũ primo. Nec fuit de genere regali nec ſacerdotali. Item an omnibus fuit facta explicite. ¶ Ad id reſpõdent Sanct. Thomas, Bonauentura, & Richardus: ꝙ facta fuit illa diſpenſatio principaliter & explicite patriarchis & ꝓphetis: quæ nihil aliud fuit niſi interna inſpiratio. Iſti enim fuerunt veluti capita aliorum. Cęteris vero minoribus ſimplicite, quando ſcilicet matorũ exemplo & ex eadem cauſa non libidinis ſed prolis amore præciſe plures ducebant vxores tunc temporis. Intellexerunt enim matores & ſancti cultores dei diſpenſationem illam tunc fuiſſe protenſam ad omnes qui eorum exemplo bene volebant vti vxoribus pluribus pro diuini cultus augmento. Et ſic fuit introductus mos ducendi plures vxores, non ſine diuina approbatione. Ad hoc Aug. xvj. de ciui. dei. c. xxxviij. Hinc libidinoſi hoc agẽtes ex libidie peccarũt, cęteris idipm̃ ex pietate agẽtib⁹ & amore diuini cult⁹ ꝙ hoc merẽti

bus. Ad hoc lex Deuter. xxj. quę quodãmodo ſupponit tanq̃ licitam pluralitatem vxorum dicens. Si habuerit homo duas vxores, vnam dilectam & alteram odioſam. Itẽ regibus non erat tunc prohibitum habere plures, ſed plurimas, cũ illa determinatione, quæ allictant animũ. Et tales erãt alienigenę. Deutero. xvij. Et ita videtur tũc fuiſſe quędam generalis diſpenſatio ſtante pietate cauſę contractus vnius cum pluribus vxoribus. Et eſt quaſi ſimile de circunciſione data Abrahæ & domui eius. Cuicunq; ergo licuit, licuit ex diſpenſatione diuina explicite vel implicite. ¶ Secundum dubium. Eſt de lege naturæ, qđ non vis tibi fieri, alteri ne feceris. Sed vir nullo modo vellet ſuã tractari ab alio viro: ergo nec ipſe debet aliam tractare, cũ hoc videtur eſſe cõtra ius naturę, ſi aliam ſuperinducat. Item amor viri in mulierem zeloſus eſt, non patiens conſortium in amato, ergo videtur agere contra legem naturę, ſi ſuperinducat aliam. ¶ Ad primum dicendum q; illud dictum de lege naturæ, hoc eſt dictamine rationis recte intelligitur ſeruata debita proportione. Si quidem prelatus debet nolle pati reſiſtentiam a ſubdito. Attamen ipſe debet velle reſiſtere inferiori, & ipſum dirigere & cum opportunum eſt corripere: non ſic econtra. Ideo non oportet ex vi illius precepti, ſi vir non vult ſuam tractari ab alio, q; ideo non habeat aliam quę nõ eſt alterius cõiunx: ſed ſuipſius. Sic em̃ non habet alterius vxorem: ſed ſuas habet diuina diſpenſatione accedente iuſtitia commutatiua, vt ſupra. ¶ Ad aliud. Affect⁹ vxoris nõ ita refugit (vt cõmuniter) cõſortiũ in viro, ſicut ecõuerſo affectus viri quo ad vxorem. Ideo tam in animalibus brutis q̃ in hominibus maior eſt zelus maris ad fœminam q̃ econuerſo, & ita magis de conditione & affectu naturę horret vir cõſortium in muliere, q̃ ecõuerſo. ¶ Tertium du-
I bium. An concubitus fornicarius & concubinarius ſit mortale peccatum & de ſe malus. Q; nõ, videtur de antiquis patrib⁹ Abraham & Iacob qui acceſſerunt ad ancillas ſuas. Sic enim Agar & Zethura dicte ſunt concubinę Abrahę, Gen. xvj. Si ſaltem fuerunt duę perſonę, & non vna binomia vtroq; noie nuncupata: vt multis placet. Et refert Hug. & Nico. de Ly. Geñ. xxv. Cõmunis tamen opinio habet ꝙ fuerunt duæ perſonę, & ꝙ Agar fuit filia regis ægypti ſecundũ hebręos. Hinc Geñ. xxv. dicit̃ de Abrahã. Filijs autem concubinarum largitus eſt munera. Item Bala & Zelpha cõcubinę Iacob Gen. xxx. Ad hoc videtur eſſe Aug. xvj. de ciui. dei. cap. xxv. & xxxviij. dicens. Nullo modo inferendum eſt de hac concubina crimẽ Abrahæ. Vſus quippe eſt ea ad generandam prolem: non ad explendã libidinem: nec inſultans, ſed potius obediens cõiugi, quę ſuę ſterilitati credidit eſſe ſolatiũ: ſi fœcundum ancillę vterum, quoniam natura nõ poterat, voluntate faceret ſuum. Et eo iure, quo dicit Apoſtolus. Similiter & vir nõ habet poteſtatem ſui corporis ſed mulier. vtẽs muliere ad pariendum ex altera, quod non poterat ex ſe ipſa. Et ſequitur. Nulla hic cupido laſciuię, nulla nequitię turpitudo. O virum viriliter vtentem fœminis: coniuge temperanter: ancilla obtemperãter: nulla intemperanter. Hæc ille. Sanct. Bona uen. diſtin. preſenti in dubijs literalibus videtur velle q; vere fuerunt concubinę, & non vxores. Et fundat ſe in Auguſtino de baptiſmo paruulorum, & loco ſuperius allegato. Si fuerunt concubinę & non peccarunt, videtur fornicationem & concubinatum non eſſe peccatum. In oppoſitum eſt cõmune dictum doctorũ q; vere fuerint vxores. De Agar. cap. xvj. Gene. Dedit eã viro ſuo vxorem. Et de Zethura alia Abrahæ vxore. Gene. xxv. dicitur. Abrahã aliam duxit vxorem nomine Zethuram. Et Gene. xxx. dicitur. Rachel dedit Balam ancillam ſuam ipſi Iacob in coniugium. Simile videtur de ancilla Lię ibidem. Et cap. xix. Iudicum, vxor concubina nominatur cum dicitur. Habeo filiam virginem & hic homo habet concubinam. & certum eſt q; fuit vxor ei⁹ vt ſupra patet ibidẽ: ergo vere fuerunt vxores, licet dicantur concubinę. Item Auguſt. de ciuita. dei. lib. xvj. ca. xxxviij. de Iacob qui habuit quatuor vxores. & capi. xxxiiij. Q; concubinatus ſit mortale peccatum, clare habet Auguſt. ſermone. ccxliij. & ſermone. clxiij. vbi dicitur q; omnis alia ab vxore cũ qua quis dormit meretrix eſt. ¶ Ad hoc reſpondendum eſt duabus propoſitionibus. ¶ Prima. omnis fornicatio ſimplex: ſiue dicatur concubitus vagus cũ meretrice omnibus expoſita: ſiue cum concubina determinate retenta eſt peccatũ, & de gñe mala. j. Corin. vj. & ad Gala. v. Probat. quia actus ille tranſit ſuper obiectũ indebitum, & ſecundum Palu. mox nominatus inuolutus eſt malitia, & ſemper includit quãdam prauitatem & deordinationem. Priuatio vero ordinis in actu voluntario culpam inducit. Q; autem in fornicatione ſit priuatio ordinis, ſeu q; talis actus non ordinetur in finem debitum, aut non eo modo quo ordinari deberet: & ita inconuenienter: probatur. quia vel fornicatio fit precise propter delectationem, & ſic fit indebite, cum actus nõ ſit propter delectationem, ſed econtra: Vel fit propter prolem habendã: & tunc non fit conuenienter: quia cum non ſua & contra legem decalogi. Cum enim ſecundum beatum Auguſtinum. ix. ſuper Geneſim bonum prolis eſt vt amãter ſuſci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

piatur, benigne nutriatur, religiose educetur: & illis(vt in plurimum)caret proles ex fornicatione concepta:quia frequēter odio habetur, nec disciplina & pia eruditione instruitur, vt ostensum fuit: cum denig; illa indigeant tempore & labore multo,necesse est personas genitrices esse colligatas ad cōmanendum pro perpetuo vinculo dissolubili:quia gratuis & onerosa est prolis educatio &c.Et cum nullū illorum locū habet in cōcubinatu: nec etiam est ibi aliquod bonorū excusantium cōcubitum carnalem: non fides, nec bonum prolis, nec sacramētum,ergo de genere malus.Et quia diuina lege prohibitus,quę est ratio potissima. Hinc & aues & quædam animalia ante pullorum educationem societatis vinculū non rescindunt. ¶ Si dicitur:melius est prolem nasci q̄ non nasci,& esse q̄ nō esse, sed in cōmercio concubinatus recipit esse: Dicēdum.licet esse absolute melius sit q̄ non esse, tamen dare esse cum non sua, petius est q̄ non dare esse in re non sua. Ita fit in proposito,& licet facere in suo qđ non licet in alieno. Corpus autem cōcubinę nō est fornicarij, saltem ad hūc vsum.Nec valet dare exemplum de Osea propheta, quia non fuit fornicatus cum ea:sed de mandato domini accepit eam in vxorem ad corrigendum vitam eius, secundum August.xx.contra Faust. ca.lxxx. ¶ Secūda propositio. Ois fornicatio &c.vt supra, est mortale peccatū. Probatur. Nihil excludit a regno dei nisi peccatum mortale. Fornicatio aut concubinatus est huiusmodi: ergo mortale peccatum. Cōsequēter bona, & maior nota, minor est Apostoli.j.Cori.vj.ad Ephe.& Gal.v.&.j.ad Thessalo.iiij.Et possent ad hoc adduci ex Decretis multa:sufficit auctoritas ecclesię. Adidem facit Deutero. xxiij.Nō erit meretrix de filiabus Israel,nec scortator de filijs Israel.Itē Deutero.xxij.de puella nupta viro quā nō inuenit virginē quā lex iussit lapidari: quia fornicata fuit in domo patris sui.Mors enim temporalis inflicta in lege transgressionem mortalem significat. ¶ Per hoc ad rationes ante oppositum dicitur.Primū de patribus:q̄ ancillarum & concubinarū nomine veniunt etiam vxores,vt patuit. Ad hoc Iudicū.xix.vt supra.Et ita accesserunt ad eas legitime & coniugaliter.Hoc idem voluit August.vt supra.Non obstante quorundam dicto temerario,vt videtur,qui beatum Augustinum minus bene intelligunt. Dicūt enī:impossibile est simul habere duas vxores sicut duos simul esse dominos eiusdem rei in solidum. Vnde duę fuerunt verę concubinę, sed dicuntur vxores quia licite cognoscebantur auctoritate diuina:& in eis vir reddidit vxori debitum.Hoc cōtrariat canonicę scripturę quę eas nominat vxores,vt supra post oppositum. ¶ Præterea videt esse implicatio in termino q̄ poterant tractari affectu vxorio:& nō esse vxores.Nec valet dicere.Qui vtit re sua vt vult,nemini facit iniuriā. Et potest quilibet dare alteri quod suum est. ergo dominus habens ancillam seruam,potest ea vti vt vult.Et si vxor velit,potest vir alteri coniūgi mulieri sine peccato.Hoc nō valet. Qui enī vtitur re sua in eo & ad id quo sua est,nemini facit iniuriā. Sed concubina aut ancilla nō est dñi sui quantum ad omnia,sed quo ad ministerium domesticū. Sic corpus coniugis,non est alterius coniugis,nisi solum quo ad actus coniugales inter se habēdos,ideo nō pōt alteri copulari vel dari ad actus carnales: quia dominus omnium rerum hoc prohibuit, nec admisit corporum commutationem nisi ad actus coniugales.Nec aliud voluit Augustinus. Q̄ autem Abraham duos filios habuit,vnum de ancilla,& vnum de libera mysterio non caret,secundum Apostolū Gala. iiij. Q̄ vxores tunc supposuerunt ancillas suas maritis expectādo in eis & ex eis prolem,fuit diuina concessione:& quia data fuit eis pmissio q̄ in semine eorum benedicendę essent omnes gentes. Ac etiam quia fides confessio tūc temporis non tantū in vocatione stetit,sed amplius in successione.Et videtur verisimile q̄ vxores instruxerunt ancillas de dispensatione diuina sup pluralitate vxorum,ad augendum diuinum cultū: vel etiam ipsi viri cum plures ducere volebant diuinitus illustrati. Et ita persuasę & edoctę consenserunt affectu vxorio in copulam illam amore prolis. Ad hoc August.de ciuita.dei.lib.xvj. capit. xxxviij.& xxxiij. ¶ Sed q̄ nominantur ancillę vel vxores,ideo est quia aliquid quodāmodo habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione ancillę & concubinę. De ratione vxoris:quia erāt iunctę maritis quo ad thorum vinculo indissolubili:& erat inter eos verū matrimonū. Hinc vere noiantur vxores,vbi supra,propter mutuam & perpetuam corporum translationem ad actus coniugales. De ratione ancillæ & concubinę:quia erant famulę principaliū vxorum,nec habebant auctoritatem in regimine familię & domus,nec proles succedebat in hęreditatis perceptiōe. Sed habere cōmunionē rerum temporaliū non est de essentia matrimonij. Nec licuisset Abrahæ ad monitionem Sarę a se proijcere Agar quę fuit vere vxor eius,nisi sup hoc habuisset diuinum mādatum.Voluit autē deus eos separari non quo ad vinculum coniugij:sed quātum ad thorum & cohabitationem, ad significādum mysterium quod explicat Apostolus ad Gala.iiij.cum inquit. Abrahā duos filios habuit.&c. Et item Eijce ancillam & filium eius,

Non enim hęres erit filius ancillę cum filio libe-
K re &c. ¶ Quartum dubium. Si ducere secūdam sine dispensatione diuina viuente prima est mœchari,& contra matrimonij institutionem,quę est q̄ sit vnus vnius, quomodo stabunt illa coniugia,cum mulier credens virum mortuū, non tamen habita de hoc certitudine plena,cōtrahit cū secūdo.Et an certo nūero annorū decurso,& vtro nō cōparēte possit mulier aliū ducere. Ad hoc respondet Magister infra dist.xxxviij. Sed nūc illis dimissis,dicendum in textu.de sponsa.& matri.ca.In presentia.Quātocūq; annorum numero ita remaneant viuentibus viris suis,non possunt ad aliorum consortium canonice conuolare.Nec permittendę sunt ecclesię auctoritate contrahere donec certum nūcium recipiant de morte virorum.Ad idem de secun.nup.cap.Dominus.vbi statuitur q̄ nullus transeat ad secundas nuptias:donec ei cōstiterit q̄ ab hac vita migrauerit coniunx eius. Non sufficit ergo expectare per septēnium,quasi tunc non comparente viro liceat cōtrahere.vt in capi.allegato, In presentia. Attamen quia mulier mortuo viro liberata est a vinculo,secundū Apostolū.j.Corin.vij. & Roma.vij.ideo statim potest nubere in domino si vult,tametsi tempus luctus, secūdum leges definitum,nondum transierit. Aboletur enim eius infamia licentia & auctoritate Apostoli.cap. Super.de secun. nup.In his enim leges imitātur sacros canones.ibidem.cap.Vlti.& leges in contrarium editę tolluntur. ¶ Debet autem mulier esse certa de morte coniugis, ita q̄ nullus prudēs habitis indicijs & nuncijs talibus de morte cōiugis, posset recte dubitare de eius morte, sed q̄ cōstet sibi virū de hac vita migrasse. Et dato q̄ sit mortuus,si tamen habet conscientiā de eius vita,peccat grauiter contrahendo cum secūdo. Nec licet sic contrahenti debitum exigere: sed tenetur exactus reddere.capit. Inquisitioni.de sententia ex cōmunicationis.ne peccet vel cōtra conscientiā, vel cōiugij legem.Si est leuis & temeraria: debet eam reijcere:& sic potest exigere & reddere debitum. Si est equilibris dubitatio de morte & vita, non potest licite contrahere, & contrahens tenetur exactus reddere,sed non licet exigere debitū Hinc ecclesia huiusmodi cōiugia tolerat: sed nō solennizat, cum nō est certitudinaliter de morte coniugis edoct9:ne cogatur factum suum cum scandalo retractare:relinquit enim coniuges suis conscientijs.

Quæstio Secunda.

A De libello repudij & vxoris repudiatione in leg.ve.est quęst.ij. Vtrū tēpore legis Mosaicæ licite potuit vir vxorē & econtra vxor virum repudiare & aliā ducere prima adhuc viuente. ¶ Circa materiā quęstiōis illius sunt duę opiniones saltē de illo, An licuit viro repudiare vxorē. Secus enī est de repudio viri ab vxore,quod nunq̄ licuit.Vna opinio est, q̄ talis repudiatio vxoris a viro fuerit illicita & nūq̄ in lege cōcessa, & ita lex nō influxerit pœnā repudiātibus: nō tamen caruerūt culpa.Ita tenet Aug.cōtra Faust.lib.xix.cap.xxvj.&.xxix.Et cōtra Adimantū. ca.iij. Probat Mat.xix.&.v. Dico vobis:quicūq; dimiserit vxorē suam excepta causa fornicationis & aliā duxerit, mœchatur,& qui dimissam duxerit mœchat. Quod intelligitur repudiata viuēte & quo ad vinculum. Ad hoc facit ratio Christi quā adducit ibidē: q̄ quod deus coniunxit homo non separet. Confirmatur auctoritate prophetæ Malach. ij. Qui posq̄ recitando & referendo legem Mosaicā dixit,Cum odio habueris eam dimitte:subiunxit. Operiet autem iniquitas vestimentum eius dicit dominus exercituum.Vbi glo. Quicunq; excepta causa fornicatiōis inique dimiserit vxorem, vestimētū eius.i. corpus quo anima vestit, operiet iniquitas.i.pœna peccati: vt in quo peccauit in ipso moriatur. Et Lyra exponens literam dicit hoc nō posse referri ad fœminam, sed ad masculum,secundum modum loquendi hebraicū. Et est sensus.Per dei vindictam sic apparebit iniquitas viri despicientis vxorem modo prædicto,sicut apparet id quod ponitur sup vestimētum eius. Et subiūgit propheta. Custodite spiritum vestrum,& nolite despicere. Glos. Vel certe vxorem. ¶ Præterea.cum Iudei obijcerent Christo:Quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudij & dimitti? Deutero.xxiiij.Respōdit. Ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras. Ab initio autem non fuit sic. Dicit glos.interline.Matthei.xix.Moyses permisit non deus. Et ibidem. Cōsilium fuit hominis nō dei imperium:qui maluit indulgere diuortium q̄ desiderio secundarum nuptiarum fieri homicidium vel perdurare odium.Item Deutero. xxiiij. dicitur.Repudiata quę alium virum duxerit polluta & abominabilis facta est coram dño.Chryso.sup Mat.ca.v. Qui dimiserit vxorem suam facit eā mœchari.Et qui dimissam duxerit adulterat. Ille quidem si alteram duxerit, tunc constituit se criminis reū,qui adulterā fecit ex cōiuge. Hic vero accipiēdo alienam adulter effectus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nequaq̃ eñ mihi referas: quia alter eam eiecit. Nã expulsa quoq; vxor esse eius qui eam expulit perseuerat. Augustinus de sermone domini in monte. Non qui prẽcepit dare libellum repudij, hic prǽcepit vt vxor dimittatur. Sed qui dimiserit, inquit, det illi libellum repudij, vt temeratam fracundiã proijcientis vxorem, libelli cogitatio temperaret. Qui ergo dimittendi quæsiuit moram, significauit quantũ potuit duris hominibus se nolle dissidium. Hæc ille. ¶ Ex quibus colligitur conclusio hæc secundũ opinionẽ istã. Tametsi tempore legis Mosaicę repudiũ vxoris odio deditę a viro fuit permissum pœnę legalis priuatione: fuit tamẽ illicitum & culpabile ex diuina prohibitione. Nec aliquis sanctorũ legit vnq̃ ita vxorem suam repudiasse, quicquid sit de iure ciuili, quod cedit diuino. ¶ Alia opinio
B est, q; licitum fuit viro vxorẽ odio deditã repudiare ex diuina & nõ humana dispensatione. Potest enim deus qđ coniunxit separare. Hinc glo. interline. Matth. xix. Quod deus coniunxit homo nõ separet, sed deus. Ad hoc Malach. ij. Cũ odio habueris vxorem, dimitte eã. Et Deutero. xxiiij. Si acceperit homo vxorẽ. &c. Item legis Mosaicę institutor fuit deus, nõ homo. Moyses enim dũtaxat fuit prẽco dei & legis promulgator: qui diuinã dispensationẽ ea in re filijs Israel denunciauit. Deutero. xxiiij. Dispẽsationem (inquit illa opinio) quę nõ est dissimulatoria alicui⁹ illiciti permissio, aut simplicis tolerantię: hoc eñ nihil aliud esset dicere, q̃ q; Moyses pmiserit Iudeos citra legis instructionẽ ire in gehennam & multa cumulare mortalia peccata: sed quę est de obligans a lege: & ita prẽseruatiua a culpa & pœna. Ad quod videtur facere repetitio de libello repudij in libris prophetarũ, & prẽsertim Malach. ij. qui fuit vltimus prophetarũ. Libri enim prophetales in multis declarant legales. Et dictum Chryso. super Matth. cap. v. Erat hoc veteri in lege mandatum, vt qui propriã quacũq; de causa odisset vxorem, non eam prohiberetur eijcere inq; illius locũ alterã ducere. Quod certe nõ passim lex fieri iusserat: sed vt quicũq; dimitteret, libellũ repudij daret coniugi, ne ius ad illã haberet iterũ reuertẽdi: sed nihilominus hęc nuptiarum saltẽ figura remaneret. Nisi eñ prẽcepisset istud & sine repudij libro hãc quidem expellere: aliam vero ei liceret accipere. Hæc ille. Verũ dictũ istud non facit directe ad propositũ, sed vult Chryso. q; lex non prohibuit vxoris dimissionem: quia non punuit repudiantes. Non autem mãdauit fieri repudium, sed iussit dari libellum vxori re-
C pudiatę. ¶ Tenentes istã secundam opinionem quę videt; pbabilis, possunt dicere ad primę opinationem. Et primo ad verbũ Chryso. Matth. v. &. xix. q; Christus in leg. vete. reduxit matrimonium ad statum optimũ, qui fuit in prima institutione naturæ humanę cum dixit Gene. ij. prophetice per os Adę. Erunt duo in carne vna: adhęrebit homo vxori suę, non vxoribus suis. Et ideo illam reductionem tunc promulgauit, & bigamiam pro isto tempore pronũciauit illicitam, & legi euangelicę contrariam, sed non legi vete. accedente ad hoc diuina dispensatione. Cui concordare videtur, q; ibidem reprobat ducere secũdam vxorem viuente prima: quod tamen licuit patribus in leg. ve. ex diuina dispẽsatione. Subiungit ibidem. Ab initio autẽ nõ fuit sic. Ab initio inquã naturę primitus institutę, siue ab initio legis naturę. Irritat ergo veritas contractum illũ bigamię pro tempore legis euangelicę, qui stare potuit ex dispensatione in leg. vete. sicut & multas alias imperfectiones vete. le. reduxit Christ⁹ in lege euangelica ad perfectionẽ perpetuo mãsuram. ¶ Cum subiungitur vinculum illud esse indissolubile: Verum est pro lege euãgelica, & ex diuina institutione primęua, quã auctor cõiugij potest ex causa pro tempore cum libuerit imutare. Et ita factum esse creditur: quia non est de lege naturę stricte. Cui alludit quod dicitur. Q̃ deus coniunxit homo nõ separet. secus de deo. Nec ex hoc inferri põt, ergo matrimoniũ est dissolubile. Cõsequẽtia eñ nõ valet, nec formaliter, nec legaliter. Nõ formaliter, q̃a arguit a dicto secundũ quid, ad dictum simpliciter. Sed bene sequitur ipsum tunc fuisse dissolubile. Nec legaliter: quia etsi lege ciuili olim permittebatur diuortium quo ad vtrũq; coniugem indifferenter & sine causa ad libitum, vt libera essent matrimonia vt refert Palu. (demptis duobus casibus. Prim⁹ cum stuprum obiectum non probauerat. Secũdus, quando eam prius defloratuerat. Deutero. xxij.) tamen lex ciuilis corrigitur per legem diuinam oppositũ prẽcipientem pro lege euãgelica. Nec impedit q; euãgelium se refert ad legem naturæ. Christus eñ loquitur pro lege naturæ: hoc est ad confirmandum legem Mosaicam, secundum primęuam hominis & coniugij institutionem. Immo ex hoc Christus refellit Pharisęos: quia non recte seruabant coniugium, sicut fuerat in lege naturę: & ostendit rationabilitatẽ suæ institutionis & innouationis de indissolubilitate coniugij pro lege sua: quia ita expressit Adam ore prophetico in prima hominis & coniugij institutione. ¶ Ad responsionẽ Christi datã Pharisęis dici potest, q; Christus caute respondit Iudæis ꝓponentibus fallaciã secũdũ plures interrogationes vt vnã. Dixerũt eñ. Quid ergo mãdauit Moyses Deuter. xxiiij. dari libellũ repudij & dimittere? Vbi innuunt, Moysen duo mandasse: scilicet dationẽ libelli & repudiũ. Quorũ vnũ falsum fuit. Non enim mandat dare repudium, nec dari libellum absolute & simpliciter, sed stante hac conditione: si quis vellet repudiare suam. Repudiũ vero dominus nunq̃ mandauit. Ideo Christus distincte respondit: cõcedens q; Moyses bene mandauerit dare libellum, sed negat q; Moyses mãdauerit dimittere vxorem. Vnde dixit ad illam partem quęstionis de repudio. Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras. Ab initio autem naturæ instituꝫ non fuit sic. Vbi dicit Scotus. Christus per hoc verbũ, pmisit, intelligit q; Moyses hoc non prẽcepit, nec consuluit, nec approbauit, sed tanq̃ ex quadã necessitate licitũ, non prohibuit. Nec est illa permissio cuius dã illiciti, sed est permissio dispensatiua deobligatiõis a culpa repudij, vt supra, propter malitiam incorrigibilem illius populi, & ad vitandũ maius malum homicidij. ¶ Q; autem Christus dicitur ad duriciã cordis Iudęorum hoc permisisse: Dicendum: q̃is
D duritia cordis non excusaret a peccato, tamẽ cõcessio facta propter incorrigibilem cordis prauitatem, excusat. Quædam enim prohibentur fanis quæ non prohibentur infirmis corporaliter. Nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta vtentes. Et ideo hoc dictum Christi nõ arguit eam fuisse illicitam de se. Frequenter eñ duritia & incorrigibilitas subditorũ compellit superiorem ad legis retractationem vel relaxationem tanq̃ causa sine qua non. Hinc Gerson in floribus. Cõmunis error facit ius. ad hunc intellectum vel cõsimilẽ. Prelati & principes sępe aliqua faciunt aut permittunt ob errorem subditorum cõmunem: quę si nõ permitterentur, obligarent eosdem ad culpam. Sic multa permittuntur vel relaxantur a superioribus ob incorrigibilitatem inferiorum, quorum oppositũ esset ęque cõducibile seu conducibilius & honestius in mere positiuis, ne stantibus illis in multa labantur peccata: alias non euitanda. Sic deus fecit cũ illo duręceruicis populo eos a legis obseruantia in hac parte deobligando. ¶ Ad glos. Permisit Moyses non deus. illa glos. videtur negãda. Nã Moyses solum erat prẽco legislatoris dei, & ꝓpsius nõ fuit dispensare, sed dei solius. Posset tamẽ interpretari sic. Moyses pmisit, non deus. supple immediate prẽcipiendo Moysi inter alia prẽcepta. Vnde nusq̃ legit in primis. iiij. libris deũ hoc Moysi prẽcepisse, nec alicui alij. Ideo istud prẽceptum magis est Moysi dicendum: sicut & omnia quæ habentur in Deutero. prǽcise, & non alibi: q̃ illa quæ alibi locutus est dominus ad Moysen. Cuius ratio potest esse secundum Sco. quia laxationes pertinentes ad industriam humanã deus noluit poni in scripturis sicut a se platas, sed sicut a seruis suis. Vnde & subleuationẽ laboris Moysi qui tota die sedebat ad iudicandum populum de mane vsq; ad vesperam. Exo. xviij. deus nõ immediate ꝓ se expressit, sed Ietro cognato su⁹ illud tanq̃ ad humanam industriam pertinẽs expressit. Sic ergo dicitur Moyses permisisse repudium auctoritate diuina ob populi duritiam, qđ non permisisset, si populus durę ceruicis tractabilis fuisset. Ad aliam glos. dici potest q; nõ est contra opinionem istam. Deus enim non imperauit diuortium, sed mandauit dare libellum, cũ placuit vxorem repudiare. Ad auctoritatẽ Deutero. xxiiij. de polluta respõdet Richa. Ad Chryso. loquitur, pro statu legis euangelicę. Ad Augustinũ. Non facit contra opinionẽ sed pro ea. Ad dicta Aug. cõtra Faust. Refert diuersas opiniones: ibi fuit illius opinionis. Ad Malach. potest dici. Loquit̃ denũciatiue Dimitte. i. dimittes. Cum autem dicitur Iniquitas operiet &c. Dicendum: verum est, si non interueniret diuina dispẽsatio. Hic autem interuenit dispensatio deobligatoria a lege.

¶ Quantum ad articulum secundũ E ponendę sunt cõclusiones pro vtraq; opinione. ¶ Prima conclusio. Tametsi lex nõ puniuit viros repudiantes vxores tempore legis Mosaicę: nunq̃ tamẽ viro licuit vxorem repudiare & aliã ducere ex diuina prohibitione. Patet ex allegatis pro opinione prima. ¶ Secũda conclusio. Licebat viro in lege Mosaica, propter maius malum prẽcauere, priorem vxorem repudiare, & aliã ducere ex diuina dispẽsatiõe. Ex deductis pro opinione secunda. ¶ Tertia conclusio. Licet fornicationis causa licite possit & olim potuerit vxor repudiari quo ad thorum diuina dispositiõe, nõ tñ per talis modi repudiũ aut diuortiũ solutũ fuit nec soluitur cõiugale vinculũ. Nec licet aut licuit vnq̃ priore viuente vxore alibi cõtrahere absq; diuina dispensatione. Patet ex dictis. & Matthę. xix. Marc. x. j. Corin. vij. Itẽ de diuor. ca. Quęstiuit. Hæc conclusio respicit vtranq; opinionem. ¶ Quarta conclusio. Sicut licebat viro habere plures vxores ex diuina dispẽsatione simul & semel, sed nõ mulieri plures viros: ita licuit in leg. ve. viro mulierẽ odio deditam repudiare & aliã ducere (secũdũ vnã opinionẽ) accedente dispensatione diuina. ¶ Quinta cõclusio. Nunq̃ licuit mulieri cõiugem suũ repudiare: neq; viuẽte marito alibi cõtrahere. Prima pars patet ex quęstione prẽcedente: secunda in recitatione opinionũ.

¶ Quantum ad articulum tertium F est dubium primum. An in genere omne odiũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

viri in vxorem fuerit causa permissiõis repudij. Dimissis opinionib⁹, ꝓbabiliter teneri potest, nõ licuisse viro aut spõso in quocũq; casu, & ꝓpter quãcũq; cãm repudiare spõsã affidatã vl' vxorẽ odio dedit. Probaꝫ Deutero.xxij. Si eñ vir aliquis cognoscendo suam dicit se eam non inuenisse virginẽ: & defecerit in probatione, pater vero puellę dicit eam fuisse virginem, talis quia falsum nomẽ iposuit puellę, fuit verberãdus, & cẽtum siclis argenti puellę dandis puniẽdus, & nõ poterat eam dimittere omni tempore vitæ suæ. Rationẽ assignat Aug.q.xxiiij. super Deutero. Quia in his q illicite vitiãt noluit lex licere, ne videatur Moyses id ad ludibrium fecisse: & potius finxisse q; eam vxorem duxerit, q̃ vere placito q; duxisse. hæc ille. Verum hic Aug. videtur esse alterius opinionis q̃ supra allegatum est contra Faustũ. Nisi dicatur aliquid non posse fieri: quia non debet fieri, secũdũ eundẽ. Et licere est impune trãsire secundũ legem. Sic enim licuit dare repudium: quia lex non punuit: licet fuit peccatũ. Pręterea iam illam, iam aliam refert opinionẽ, vt supra, disputatiue. Sic si quis cognouit puellam virginem nondum desponsatam, & quę non habet spõsum, tenebatur re comperta dare parenti l. Siclos argenti & habere eam vxorem: quia humiliauit illam. Nec poterat eam dimittere cũctis diebus vitę suę. ¶ Corollarie sequitur. Non licebat vxorẽ repudiare in ve. leg. nisi ex aliqua causa matrimonij contractum sequente, seu post cõtractũ euenìente. Nec etiam indifferẽter ob quãcunq; causam superuenientem: sed solum propter illas quibus poterat bonum prolis negligi vel impediri in corpore vel aia. vtputa, si mulier fuit sterilis, vel leprosa, aut alia notabili corporis fœditate maculata. Vel quantũ ad animã, si mulier fuit malorum morũ. Cum enim proles cohabitat parẽti, sequitur mores eius: quia filij imitãtur parentes. Nec obstat dictũ Chryso. vt supra. Vt qui propriam quacũq; de causa odisset vxorem &c. Quia videtur intelligendum de causa iusta: & nõ iniusta. q̃ vtiq; nõ videtur dicẽda causa. Iusta causa dici põt quam lex admisit & dispẽsatio diuinq, seu quã lex nõ punit pœna legali: vt si fuit aliqua fœditate maculata, vt supra, vnde proles potuit damnificari in corpore vel anima. Et si diceret aliquis: Libri prophetales resoluunt legales. Malach. vero vltimus prophetarum absolute dixit. Cum odio habueris vxorem dimitte eã dicit dominus Israel. non specificando causam odij. Dicendum. Malach. redarguit populũ in genere & specie. Et cum eruduit ipsum de nõ despiciendo, respõdet tacitę obiectioni quã posset facere de permissione repudij: & ita non loquitur dispositiue vel pręceptiue, sed denunciatiue quasi dicat. Tu quidem dimittes vxorẽ: sed operiet iniquitas &c. Et ita refert legem: & permissionem legis de repudio: truncate quidem reducendo in memoriam vt eis insinuaret ipsorum culpam, & diuinã quã non effugiẽt vindictam pro repudio illicito permisso, sed non cõcesso. Hinc videtur probabile dictu non quodlibet odium sufficisse: sed odium ex causa rationabili. Stat enim aliquẽ largo vocabulo odio dari: propter suam virtutem. Patet de Christo: contra quẽ iniuste Iudęi letale conceperunt odiũ vsq; ad mortem crucis. Cum enim bonitas est causa amoris & non odij: bonus proprie non est odibilis: licet possit ex alicuius malitia odio dari. Nõ ergo videtur suffecisse illud odium ad excusationem repudiantis: quod erat propter virtutem repudiandę, stante opinione de repudiantium excusatione &c. Et forte ideo fuit præcepti dare libellum repudij: quẽ scribebãt sapientes Hebręorum &c. contra Faust. lib. xix. ca. xxvj. quorũ erat discernere in causa. ¶ Secundum dubium. Ad quid dabatur libellus repudij. Item quomodo scribebatur: & quo tenore. Insuper an continuit particulatim causam odij & repudiationis. ¶ Ad primum. Vt mora interueniente & consilio scribarũ dissuadente vir a proposito repudiandi desisteret: vtq; calor iracundię volentis suam repudiare ex mora temperaret & frigesceret: secundum Augustinum. lib. xix. capi. xxvj. contra Faust. Vt quoq; persona repudiata licentiam alibi contrahendi haberet. Et fuit illa datio libelli pręcepti non simpliciter, sed posita conditione cum quis suam repudiare solet. quod erat permissiõis ad maius malum vitandum: posita malignantium multitudine non parua, secundum vnam opinionem. secundum aliam erat concessionis diuinę. ¶ Ad secundum. dabatur in manus mulieri repudiatę quę non habuit gratiam in oculis mariti propter fœditatem aliquam, vt cognosceret saltem in genere causam suę displicentię & repudium ipsum fore iustũ. ¶ Ad tertiũ. Scribebaꝫ sic secundũ Iosephũ. Promitto tibi q; non plus conueniã tecũ. Hic erat tenor illius libelli. Addit Hugo Cardinalis sup Deutero. xxiiij. q; liber ille cõtinebat causam ob quã displicebat ei mulier. Et q; legebaꝫ corã sacerdotibus. Et cũ vir iurauit verũ esse qđ in eo continebaꝫ, pmittebatur mulieri alibi nubere. ¶ Nicolao de Ly. nõ placet q; in libello scripta fuerit causa repudij. Ratio secundũ eũ est: quia quandoq; erat occulta, vtputa fornicatio soli viro cognita: & cum peccatum occultũ nõ debet publice mulctari, peccasset vir ille eã sic diffamãdo per occulti peccati manifestationẽ. Cum autem dare libellum fuit pręcepti non potest dici q; pręceperit agere contra fraternã charitatẽ, & diuinã legem: immo tenebatur ad restitutionem famę sic iniuste diffamãs vxorem: quia cõtra ordinem fraternæ charitatis peccatum eius in lucem venire facit. Ob hoc secũdum eum dicitur Deutero. xxiiij. q; dabatur in manu mulieris. Ad quartũ respondet San. Tho. q; continebat causam repudij in generali, non in speciali.

H ¶ Tertium dubium de reconciliatione repudiatæ: An marit⁹ potuit eam sibi reconciliare, & ipsa alibi contrahere. Respondet Richar. q; sic anteq̃ repudiata alibi cõtraheret, sed nõ post. Ad qđ vt deẽ facere Deutero. xxiiij. cũ dicitur. Cũq; egressa alterum maritũ duxerit: & ille quoq; oderit eã, dederitq; ei libellum repudij & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit, nõ poterit prior maritus recipere eam in vxorẽ: quia polluta est. Ecce q; etiam mortuo secundo marito nõ potest prior maritus eam recipere: cuius contrarium habet Palu. sed plus standum est cum textu Biblię. Nã secundũ Palu. mortuo secundo, potest iterum reconciliari primo propter vinculi solutionem: sed non eo viuente: quia tunc stabat vinculum quo ad secundũ: licet non quo ad primũ. Istud autem in Deutero. statutum fuit in vtri repudiantis pœnam: quia repudiando eam dedit ei occasionem adulterãdi: tametsi daret operam rei licitæ, eam. s. repudiando secundũ vnã opinionẽ: & in pœnã repudiatæ, quæ adulterium cõmisit alteri nubendo, eo q; adhuc mansit vinculum cõiugale inter eam & virum repudiãtẽ. Hoc dictum forte staret secũdũ primã opinionẽ, nõ secũdũ ahã. Q̃d aũt Hebręi dicunt Abrahã (vt refert Lyra sup Genẽ. xxv.) mortua Sara misisse filiũ suũ Isaac ad retiocandũ Agar: & sic eam sibi reconciliasse: est ex eo: quia non dimisit eam nisi quo ad thorũ & cohabitationem stante vinculo cõiugali. Dauid vero recõciliauit Michol. ij. Reg. iij. & eam repetiuit ab Isboseth filio Saul: eo q; sibi eã desponderat cẽtum præputijs Philistijm: quã Saul postq̃ desponsata fuit Dauid, dedit alteri viro, Phalti filio Lais. j. Reg. xxv. Siquidẽ nũq̃ repudiauit eam. Ideo Phalti qui dicitur eius vir, fuit solum putatiuus, & nõ verus maritus eius. Is vero putabat Phalti accepit eam ad obediendum Sauli: & vt honoraretur velut gener regis. Nã secũdũ Hebręos fuit legis doctor: & cum sciuit eam esse vxorẽ Dauid: non cognouit eam: quia non fuit a Dauid repudiata. Non autem accepisset eam Dauid, si fuisset ab alio cognita: sicut non fuit postea ingressus ad alias vxores quas cognouit Absalon. ij. Reg. xx. Ita habet Lyra. ij. Reg. iij. Et si consensisset in copulã cũ Phalti, nõ fuisset excusata Michol etiã si metu patris hoc fecisset, nisi forte credidisset bona fide patrem suum eam posse dare alteri. quomodo Lia excusatur secundũ aliquos

parendo patri. Sed nõ oportet ad hoc confugere. Poterat enim Iacob licite habere plures vxores: sed nõ poterat Michol plures habere maritos legitimos. Nec fuit repudiata a Dauid vt supra.

Quæstio. III.

A Ertio quaeritur circa tertiam cõclusionem textualẽ: Vtrũ virginitas sit virtus omnib⁹ alijs virtutibus moralib⁹ maior & mrimonio præstãtior. Tribus articulis absoluetur quęsito solito more.

¶ Quãtum ad primum, dicit beatus Tho. ij. ij. q. clij. ar. j. Virginitas est cõtinentia qua integritas carnis ipsi creatori animæ & carnis fouetur, cõsecratur, seruatur. Fouetur dicit per f, nõ per v. Dicitur primũ est cõtinẽtia. i. cõpleta absti-nentia: non prout diuiditur contra temperantiam quia illa non est virt⁹ perfecta, vt loquitur Palu. Temperantia enim respicit castitatem coniugalẽ vidualẽ & virginalẽ. Dicitur, Q ua integritas carnis, ad differentiam cõtinentiæ vidualis vbi non est carnis integritas. Dicitur ipsi creatori animę & carnis ad differentiam consecratarum idolis. Dicitur fouetur, consecratur, seruatur. per hoc rationem laudis accipit: & bonę voluntatis propositũ ac firmitatẽ. Hęc descriptio videtur esse sumpta ab August. de sancta virginitate ca. lxxxviij. vn de virginitas nominatur a virore: quia virẽt a cõcupiscentię carnalis exustione & delectatiõe actuali & experimẽtali. Secũdum Richar. primo dicit carnis integritatem & negationem cuiuscunq; carnalis concupiscentię actualis. Secũdo actum vel habitum electiuum cõtinẽdi ab omni venerea delectatione, cum negatione cuiuscunq; venereę delectationis experiendę, vel expertę quantũ in se est: nisi assit necessitas, aut præceptum diuinũ vacandi carnali copulæ. Aug. ca. xiij. de sancta virginitate. Est per ptam continentiam ab omni cõcubitu immunitas: vel est in carne corruptibili in corruptionis perpetua meditatio. Hæc notificatio respicit materiale & formale qđ est in virginitate. Formale exprimit in recto cum dicitur meditatio: per quod importaꝫ actus voluntatis & rationis pariter & liberę electionis. Materiale in obliquo. Dicit primũ in carne, quia sicut luxuria non est in angelis, ita nec virginitas proprie. Nam opposita nata sunt fieri circa idem. Angeli enim nec carnem, nec ossa habent, cum sunt spiritus. Dicit corruptibili. vbi tangitur difficultas quę est in habendo & retinendo virginitatẽ. Si enim caro corrumpi nõ posset, vt erit in gloria cum dotabitur dotę incorruptibilitatis & impassibilitatis, nõ es-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſet difficile habere perpetuam incorruptionis meditationem. Vnde poſt reſurrectionem virginitas erit purior, ſed ſine difficultate. Q d aũt dicit Perpetua, ſimile eſt ſicut dicitur iuſtitia perpetua. Et ius, cõſtans voluntas vnicuiq; ſuum tribuẽs. Et matrimoniũ dicitur, tenere individuã vitæ cõſuetudinẽ, quãtũ ad ꝓpoſitũ animi: non autem ſemper quo ad actum. quia eius propoſitũ debet eſſe firmũ pro perpetuo ſic perſeuerandi. Dicitur Incorruptionis triplicis. Poteſt enim homo nolens corrumpi: tantũ ſecũdũ carnẽ cũ violẽtatur: & ſic non perditur virginitas virtus, ſecundũ Aug. j. de ciui. dei. ca. xviij. Item quandoq; frangitur arte medicorum, aut tactu obſtetricum: etiam ſi prẽter ſpem & conſenſum ſeminatio ſequatur, ſecũdum Palu. Secũdo poteſt homo corrumpi mente quando conſentit in libidinẽ, & ſic perditur virginitas: ſed recuperabiliter. Tertio, quãdo vtroq; modo corrumpitur: & ſic perditur irrecuperabiliter. Primũ per accidens reſpicit actum moralem qui proprie eſt animæ. Secũdũ materialiter ſe habet ad ipſum. Nã paſſiones ſenſibiles ſunt materia moraliũ actuũ ſecundũ San. Tho. Tertiũ cõpletiue & formaliter. Hoc eñ eſt propoſitũ perpetuo abſtinendi ab omni cõcubitu licito & illicito. Dicit ergo virginitas illius trifariẽ corruptionis, priuationẽ & carentiã ſecũdũ illã notificationem, ſed aliter & aliter. Per hoc etiam q; dicitur meditatio importãs actum rationis, excluduntur pueri cum non habent adhuc vſum rationis. Sic fatui & ſtulti. vnde eorum inceſtus vel abuſus non eſt caſus reſeruat⁹ epiſcopo: ſcdm Palu. Simili modo ſecundũ eundẽ non perdũt virginitatẽ vt virtus eſt: qui primũ violentati dehinc in actu cõſentiunt, & qui pollutionẽ in ſomno inceptam terminant in vigilia. Sic de pollutione quæ accidit prẽter ꝓpoſitũ mẽtis ſiue nature infirmitate vel dormiendo: aut ex violentia: cui mens non cõſentit: tametſi delectationẽ carnalẽ experiatur. Hic enim non eſt propoſitũ mẽtis & voluntas. Secus ſi accidit ex propoſito, ſiue extra cõcubitũ, ſiue in cõcubitu. Illa nominum acceptio aut impoſitio videtur omnino eſſe voluntaria. Aug. lib. iiij. cõtra Iulia. Pelagi. ca. viij. dicit. Pudicitia eſt res animi: ſed virginitas corporis. Et q; ſtat pudicitiam in animo manere ſaluã: virginitatẽ vero violẽter auferri. Alibi ſumit illa nomina pro eodem, ponens virginitatem eſſe virtutem. & quidem non minimã. ¶ Secundo notandũ ſecundũ Palu. Contingit virginitatem aliter amitti in viro, aliter in muliere: & quandoq; irrecuperabiliter: quandoq; recuperabiliter: quandoq; voluntaria corruptione: ſed nunq; corruptione inuoluntaria: quãdoq; corruptione naturali: quandoq; cõtra naturã. Primo (vt aliqui dicũt) ita perditur virginitas corruptione contra naturam: ſicut ſecũdũ naturã, & amplꝰ ſecundũ q; contingit luxuriam contra naturã accedente conſenſu libero multipliciter exerceri. Secundo virginitas amittitur in fœmina irrecuperabiliter ſi corrumpitur mente & corpore altero triũ modorum corruptionis: vt ſupra notabili primo: puta ſi ex concupiſcentia volita & libere elicita clauſtra franguntur, ſiue ſeminet, ſiue non. Nam concupiſcentia ſpadonis defloravit iuuenculam. Licet enim ſpado non emittat ſemen, aperit tamen clauſtra pudoris. Item ſi ex forti concupiſcentia volita ſeminat: licet vir non aperiat clauſtra, nec ſemẽ tradat, nec clauſtra rumpant. In viro ſufficit ſola mentalis corruptio libere volita & acceptata. Corruptio corporis fit volũtaria ſeminis emiſſione, ſiue actu cõpleatur in coitu ſiue nõ: dũmodo eſt libere volita & acceptata propter delectationem veneream experiendam. Tertio virginitas virtus aut pudicitia, non amittit̃ p quãcũq; corporis inuoluntariam corruptionem: ſumẽdo inuoluntarium contrarie ad voluntarium. vt cum mulier violẽtatur, & ſemen recipit, vel emittit, aut etiam inde concipit & generat cõtra ſuum conſenſum, complacentiam, & liberam voluntatem. Ita aliqui referunt. Ad hoc Aug. de ciui. li. j. ca. xviij. cum inquit. Cum pudicitia ſit virtꝰ animi, comitẽq; habeat fortitudinem, q̃ potius malaq; q; tolerare q̃ malo conſentire decernat: nullus autem magnanimus & pudicus in ſua habet poteſtate quid de carne ſua fiat: ſed tm̃ quid annuat vel renuat mente: quis ſanæ mẽtis putauerit ſe pdere pudicitiam: ſi forte in apprehẽſa vel oppreſſa carne ſua exerceat & expleatur libido nõ ſua? Si enim hoc modo pudicitia perit, profecto pudicitia virtus animi non erit, nec pertinebit ad ea bona quibus bene viuitur: ſed in bonis corporeis nominabitur: qualia ſunt vires, pulchritudo, ſana integraq; valitudo &c. & infra. Nec de ipſo corpore perit caſtitas: quia eo ſancte vtendi perſeuerat voluntas, & quantũ in ipſo eſt facultas. Quo circa propoſito animi permanente: per quod etiã corpus ſanctificari meruit: nec ipſi corpori aufert ſanctitatẽ violẽtia libidinis alienę, quã ſeruat pſe uerantia continentię ſuę &c.

¶ Quantum ad articulum ſecũdum C eſt concluſio prima. Sola carnis integritas nõ eſt virtus dicenda, nec de virtutis virginitatis eſſentia. Patet de corrupta violẽter &c. ¶ Secunda cõcluſio. Accipiendo virginitatem ſecundũ præfatas ſanctorum notificationes, virginitas eſt virtus moralis, procedens quandoq; ex charitate & gratia, religione ſeu pietate & latria. Manifeſta eſt hæc concluſio. Dicitur procedens quãdoq; ex religione, pietate, & latria. Eſt enim religio habitus electiuus inclinans ſecundũ rationẽ rectam ad faciendum aliquid pro honore & reuerentia dei. Vnde eius actus propinquiores & elicitiui ſunt adorare, ſacrificare, genu flectere. Mediati vero & imperatiui ad quos mediate inclinat, ieiunare, virginitatem fouere, ſeu etiam vouere &c. pro honore dei oẽm curã ſeculi proiſcere: vt homo poſſit conuenientius contemplationi vacare. qui finis ponitur virginitatis chriſtianę tanq̃ remouens prohibens. j. Corinth. vij. & Augu. xvij. de bono con. ¶ Tertia concluſio. Tametſi melius ſit & cæteris paribus plus meritoriũ virginitatem deo deuouere, q̃ ſine voto pro deo inuiolatã tenere: attamen votum non eſt de eſſentia virginitatis: ſed de eiꝰ accidẽtali perfectione. Prima pars probatur. quia per conditionẽ voti trahitur actus ad altiorẽ virtutem: non quidem in eodem genere: ſed in alio ſecundũ San. Tho. ij. ij. q. lxxxvij. & Palu. q. ij. art. j. Exemplum. Ieiunij ex voto imperatiue pcedẽs, vel religione aut pietate, ſiue latria, trahitur ad actum iuſtitiæ, ſeu religionis & pietatis: vnde eſt altioris virtutis actus q̃ ſit ſobrietas & temperantia: vtputa iuſtitiæ. Sic ergo votum non mutat genus aut ſubſtantiam operis: nec facit ieiunium eſſe ſpecialẽ virtutẽ: ſed trahit actum ad latriã vel pietatem. Sic virginitas per votum fit actus latrię aut pietatis vel etiã iuſtitię: vñ eſt actꝰ latrię iperatiue, & caſtitatis elicitiue. Et ſicut ſine charitate nullum opus eſt meritorium ſtante lege: ita ſine latria, aut religione nullum placet deo ſacrificium, quia ſine ea nullum opus ad eius reuerẽtiam exercetur. Item per votum homo magis firmat in bono. Et qui vouet dat opus ipſum & potentiam: eo q; facit ſe non poſſe omittere q̃d vouit. Aug. ad Armentariũ. Felix eſt neceſſitas quę ad meliora compellit. & infra. Non te vouiſſe pœniteat: ſed gaude iam tibi non licere q̃d cum tuo detrimẽto licuiſſet. Cum ergo impletio voti eſt actꝰ iuſtitiæ & religionis: quarum quęlibet eſt nobilior virtus temperantia: ergo melior eſt virginitas cũ voto q̃ ſine voto. Secunda pars probatur ex definitione virtutis: votum enim ſolum addit perfectionem accidẽtalẽ, & trahit virginitatem ad actũ D nobiliorẽ alterius virtutis. ¶ Quarta concluſio. Sicut conſilium euangelicum dicitur eſſe de meliori bono, non per comparationem ad præcepta diuina: ſed ad ſua contraria: puta non ſeruare cõſilia: ita virginitas melius bonum, non per cõparationẽ ad opus præcepti: ſed ad ſuum contrariũ. Probatur: quia opus conſilij (qđ eſt de bono ſuperogationis) eſt de inſtrumentis conducentib⁹ ad perfectionem chriſtianã, & non præciſe reſpicit ea quæ ſunt per ſe bona virtutum: ſed magis diſpoſitio ad virtutes. Opus vero præcepti dat de his quæ ſunt per ſe bona, & quaſi de lege nature, & in quibus eſſentialiter cõſiſtit perfectio hois: vtputa de dilectione dei & proximi. Secundũ Duran. virginitas non eſt bonũ ſecundũ ſe, ſed propter aliud. Remouet eñ multa impedimenta contemplationis diuinorũ. Hic eſt ſicut medicina, ſeu bona p modũ medicinę. In quo tñ præfertur matrimonio: quatinus reddit hoiem aptum ad diuina cum remotione multorũ impedimẽtorum. Qui enim habet ſolam virginitatẽ ſine deuotione mẽtis, eſt imperfectior imperfectione perſonali coniugato deo prorſus dedito: licet ſit in ſtatu perfectiori. Ad hoc de bono conſtu. cap. xxiij. & xxiiij. & de ſancta virgi. ca. lj. Itaq; ſicut plus conducit ad præceptorum obſeruãtiam ſeruare conſilia q̃ non ſeruare ea: ſic ſuo modo dicendũ eſt de virginitate. vt deducit Apoſtolus. j. Corin. vij. Qui eñ ſine vxore eſt, cogitat quæ dñi ſunt, quomodo placeat deo. Et mulier innupta & virgo cogitat quę domini ſunt vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quę aũt nupta eſt, cogitat q̃ mundi ſunt, quomodo placeat viro. Cum ergo virginitas prębet facultatem ſine impedimẽto dominũ obſecrãdi: vxorem vero habere magnum præſtet impedimentum: ergo virginitas dicitur melius bonum reſpectu ſui contrarij. ¶ Quinta cõcluſio. loquẽdo de virginitate pręciſe ſecũdũ illud qđ ſupaddit ad virtutem cõtinentiam & caſtitatem, etſi ſit quidam decor virtutis, non tamen eſt vt ſic præciſe virtus nec gradus virtutis: ſed poteſt dici potius voluntaria pœnalitas pro Chriſto aſſumpta q̃ virtus. Hæc concluſio eſt Gerſ. in de conſilijs euangelicis: & vt videtur Augu. in pleriſq; locis. Probatur: quia omnes virtutes ſunt per ſe bonę & laudabiles, & de genere bonę. Virginitas autem ſecluſa continentia nõ eſt hmõi. Sed ſicut mors paſſa pro Chriſto voluntarie non eſt virtus: nec pfectio animę ei inexiſtẽs: ſed eſt quædam laudata & meritoria pœnalitas p Chriſto acceptata: ita in propoſito videtur poſſe dici de virginitate ſecundum illud pręciſe qđ dicit vltra cõtinentiam, aut pudicitiam ea ſecluſa. ¶ Sexta cõcluſio. Virginitas virtus non eſt omnibus aliis virtutibus moralibus maior & nobilior. De theologicis qn præcellant eam, non eſt dubium. Finis enim præfertur his quæ ſunt ad finem: & ſine eis nõ eſt vera virtus ſecũdum Aug. Præterea in moralibus religio maior eſt ea. quãto enim virtus aliqua magis ordinat ad finẽ, & hominẽ deo cõiungit: tanto eſt maior: ſed religio virtus imperat oim aliarũ virtutum moralium actus, & ad honorẽ dei refertur. Siquidem ſecũdũ Tullii. ij. Rhetoricę, affert cultum & cerimoniã deo. Idipſum oſtendi poſſet de multis aliis moralibus virtutibus: & manifeſte habet Aug. de bo. conſtu. ca. xxiij. vbi oſtẽdit virtutes quæ ſunt præceptorum & obedientiæ præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceptiuę,esse maiores consilijs: & ita obedientiam præfert virginitati. ¶Corollarium. Virginitas est maxima virtutum moraliū in genere castitatis. Plus enim remouet delectationem carnalem plurimū impedientē cñi obsecrationē.j. Corint.vij. Hinc ait. Existimo hoc bonum esse propter præsentē necessitatē.quia coniugū onera grauia sunt & de se plurimum impedientia a profectu, secundum Aug.ca.xiiij.de virginitate. ¶Septima cōclusio. Maioris fuit meriti cęteris paribus tempore legis naturæ ac scriptæ matrimonij officium p̄ det laude, ac hominū deum colentiū pia multiplicatione exercere:habentibus de hoc diuinum prę ceptum,aut consilium, q̄ in virginitate pura permanere. Patet conclusio. Melius est enim viuere prȩcepto q̄ consilio,& melius est viuere cōsilio,q̄ ei contraire. Habentes ergo præceptum aut consilium diuinum de hoīm pro hoc tempore multitudine,tenebantur aut licite poterāt matrimonio vacare.Cum quo nihilominus stare potuit firmū propositum quantū in se fuit velle re vxoria &c. pro deo carere:vt sic contemplationi diuinę quietius possent vacare.de bo.coniu.ca.xxj. Fuit ergo duplex bonum in talib⁹.Vnum:quia obedierunt mandata aut cōsilio diuino. Illud enim fuit causa coniugij eorūdē præcise:in quo nihil aliud intenderunt,nisi qđ Christo in carne vēturo proficeret.de bono coniuga.ca.xxv. Aliud,quia voluissent pro deo illa delectatiōe carere si diuinū p̄ceptum aut cōsilium tunc nō obstitisset. Et ita & merito obedientię, & merito castitatis non caruerunt:immo habuerunt secundū Richar.virtutem perfectam castitatis:quę dicit totam essentiā habitus virginitatis:vt habitus virginitatis dicit virt⁹ perfecta respectu castitatis coniugalis:q̄uis secūdū cōmunē acceptionē propter carnis corruptionem non dicuntur virgines actu. Et sicut secūdū beatū Thomā,meritū venit pensandum non solum ex genere actus:sed magis ex animo operātis:ita potest dici virginitatem laudatam ex genere actus præcise:sed magis ex animo sic abstinentium pro dei laude & honore. Hinc Augu.de virgi.ca.viij.Neq; ipsa quia virginitas est: sed quia deo dicata honoratur. Ad idem cap.xxj. de bo. coniu. Ioannes habuit celibatum & cōtinentiam in opere & habitu: Abrahā in habitu solum. Non ergo est impar meritum patiētię in Petro qui passus est & Ioanne qui passus non est. Et nō est impar meritum continentię in Ioāne qui nullas exp tus est nuptias,& in Abrahā qui filios generauit. Singuli enim pro temporū distributione deo militarunt. ¶Octaua conclusio. Tempore legis euāgelicę status virginalis p̄fertur vt melior & præstantior statui coniugali. Patet ex dist.xxvj.Christus enim & Ap̄s statū illum cōsuluerunt.Matt. xix.&.j.Corinth.vij. Christus & mater eius virgines permanserunt &c. Q̄d aūt ab æterna sapientia consulitur & eligitur,indubitanter p̄sumit ēē melius & salubrius q̄ suum contrarium. Hæc cōclusio est Aug.de bo.coniu.ca.xxiij. Cum factē: do comparationē rei ad rem dicit nullo modo dubitandum esse melorem esse castitatem continentię,q̄ castitatem nuptialem. Secus de hominibus: qui se possunt habere vt excedens & excessum. Si dicitur:bonum personę priuatę non est p̄ferendum bono cōmuni virginitas est bonū personæ priuatę:igitur. Respōdetur secundū Duran. Bonū cōmune melius est bono priuato quando sunt eiusdem generis: sed bonum priuatum p̄t esse melius bono cōmuni alterius generis. Sic est in proposito. potissimū bonū cōmune ad quod ordinatur matrimoniū,per alios sufficiēter expletur. Item ex ordine charitatis qua qs diligit plus bonum suum q̄ alterius,vt infra. Dicitur notanter status virginalis &c.talis enim sequitur & seq̄ potest agnum quocunq; ierit semotis oībus secularibus impedimentis.

¶Quantum ad articulum tertium F est primum dubium: An virginitas sit specie distincta a castitate coniugali. Ad hoc dubium diuersę sunt opiniones secundum aliam & aliā acceptionem nominis virginitas. Et quia maior cōcertatio est de nomine q̄ de re: ideo remittitur ad dicta doct.& ad notata i.iij.dist.xxxvj.&.xxxiij. ¶Secundum dubium. Quomodo excusant patres vet.test.a peccato,qui tunc continuerūt cum matrimonium fuit laudabilius virginitate,& de præcepto. Ad hoc dist.xxx.q.ij. ¶Tertiū dubium: An virginitas potest amitti sine peccato, & an possit reparari amissa. Hic respondēt quidam dicentes nullam virtutem ad salutem necessariā perdi sine peccato,secus de virginitate & alijs ad salutem nō necessarijs. Sed ad saluandū dictum Gersonis,Richar.& Palu.cum inquit, Nihil impedit virtutem nisi culpa vel pœna eius:P̄t dici q̄ id intelligitur sic.nulla virtus perditur demeritorie sine peccato. Loquitur enim secūdū opinionē ponentē virtutes morales infundi: sicut theologicas. Secūdum illam opinionē verū est nullā virtutē infusam perdi sine peccato. Q̄z aūt virginitas sicut alię virtutes morales infundatur:præsertim in lege euangelica:quę est lex virginitatis: tenet Palu.q.ij.ar.iiij.dicens q̄ paruulis in quib⁹ nō est obex, infundit virginitas & innocētib⁹ in baptismo,non tamen merentur aureolam:quia illa respicit actum non habitum. De adultis autem videtur q̄ deus infundat omni homini id ad qđ se disponit. Vnde qui cum proposito virginitatis venit ad baptismū vel aliud sacramentū, recipit

habitum virginitatis:sicut & cæteras virtutes. Ex quo itaq; in perceptione sacramentorum no.leg. infunditur a deo nedum illud qđ est ad salutē necessarium:sed etiā id qđ est vtile,secundū capacitatem & dispositionem suscipientis sacramētū digne:ideo qui recipit sacramentū no.leg. non contrarium virginitati(qđ dicitur propter matrimonium)recipit oēm virtutem ad quā est dispositus & cuius est capax. Et dato q; sit solum mente corruptus:si accedit ante pœnitentia de corruptiōe mentali,infunditur sibi habitus virginitatis:sec⁹ si est corruptus mente & corpore: quia tunc licet pœniteat cum virginitas reparari non potest,nō infunditur sibi virtus virginitatis.Hęc ille. Negā res vero habituum moraliū infusionē: negare habent nullam virtutē amitti sine peccato. De theologicis infusis hoc verum est:secus de alijs nō infusis sed acquisitis vt supra dist.xxxiij.iij. ¶Ad aliud:an amissa virginitas possit per pœnitentiā reparari:Gerson tenet q; nō, & Palu. Sed cum reuerentia videtur q; tota res pendeat ex intellectu huius qđ est dicere:Virginitas amissa reparari nō potest. Si aūt ad p̄teritū est potētia,& p̄teritū potest non fuisse,& ita non fuisse p̄teritum. Potuit enim deus facere rem illam quę trāsijt: nunq̄ fuisse in rerum natura. Ea enim demonstrata p̄t dici:hoc contingenter est:& potuit nō esse,vel nū q̄ fuisse. Secūdū hanc positionē non videtur vt infra dist.xlix.q.ij.quin deus illam corporis integritatem,aut bonam mentis qualitatem coniunctim vel diuisim possit reproducere eandē numero,vel similem in specie:sicut de charitate amissa per peccatum. Et mortui resurgēt sine corruptione. Si enim sensus est (supposito q; ad p̄teritū non est potentia) Cum aliqua est corrupta, non est verum dicere deinceps eam non fuisse corruH ptam:nulla virginitas potest reparari. ¶Quartū dubium: Quomodo virgines dicūtur seq̄ agnū quocunq; ierit. Respondetur.virgines vt tales,q̄ sunt in virginali statu,non habent nisi seipsas curare:& ita sine omni impedimēto mūdi rei vxorię liberorum &c.possunt sequi agnum quocūq; ierit sine impedimento cuiuscunq;.Coniugatę vero & viduę habent & alijs multis intendere. Hinc j.Corinth.vij.Bonum est homini sic esse in virginitate propter instantem necessitatem quæ multū impedit in his quæ dei sunt. Sequūtur & tales agnum:sed non quocunq; ierit occupati diuersis curis,tamen inquantum possunt. Ponitur ergo ly virgines pro statu virginali. Et refert hic facere comparationem rei ad rem & personę ad personam: vt supra,secundū Aug.Non ergo est virginitas maxima virtus:nisi quia plura cęteris remouet impedimenta in his quæ dei sunt: vt sibi soli intendere possit homo. Præterea virginitas hoc modo dicit statum hominis intendentis solū vni sponso Christo seruire semotis omnibus mundi curis:qui non potest esse in coniugibus,vt supra secundum apostolū.j.Corinth.vij. De hoc infra dist.xlix.q.iiij.de aureolis.

Distinct.XXXIIII.

Vnc supest attendere quę p̄sonæ sint legitimę &c. Superius Magister egit de triplici causa matrimonij,formali,efficiēte,& finali. In hac distinct. xxxiiii. agit de matrimonij causa materiali: hoc est de personis legitimis pariter & illegitimis ad contrahendum. Et diuiditur pars illa quæ currit per.ix.dist.in duas partes principales. Primo de p̄sonis non omnino illegitimis ad contrahendū. Secundo de omnino illegitimis.dist.xxxvij.Cū vero personę legitimę sunt quibus non obstant ecclesię statuta vt cōtrahere possint:cognito quæ personæ sunt illegitimę, statim per cōtrarium haberi potest quæ sunt p̄sonę legitimę.Ideo primo agit de illegitimis non ex toto: quæ si contraxerunt possunt simul manere:aut si volūt, diuortiari.Et primū de impedimētis p̄cedentib⁹ cōtractū seu matrimoniū contrahendū: vtputa de impotētia coeundi.dist.p̄senti. Secundo de superuenientibus post iam contractum matrimoniū ratione fornicationis alterius coniugum.dist.xxxv. Tertio de incidētibus in actu contrahendi.s.de cōditione seruili.dist.xxxvj. Agit ergo dist. præsenti de impedimentis frigiditatis,furię,& maleficij,aut actationis,incestus &c. Distinctio ista trib⁹ cōplectitur propositionibus textualibus. ¶Prima: Si vir naturæ frigidę coniugē non valet cognoscere, & mulier recusat illi vt foror cohabitare: sed instāter vult mater fieri & esse:legitimis quoq; documentis viri impotētiam ostenderit: potest mulier illa alibi contrahere. Vir aūt naturę frigidę debet sine coniuge permanere. ¶Secunda propositio:Impotentes ex maleficio si ecclesię suffragijs & precibus fusq; orationib⁹ curari nequeūt possunt separari. Si vero cæteris coniuncti a maleficio liberantur, nō possunt prioribus sine ecclesię iudicio restitui & recōciliari. ¶Tertia propositio Furiosi nisi habeant lucida interualla matrimonium contrahere non possunt. Si vero sani contrahunt,& dehinc in furiam prolabuntur,separari nequeūt. Q̄z si quispiam duas cognouit soro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

res,neutram ducere potest in coniugio. Si autem vxoris suę sororem post cognouerit, debitū petere non potest a sua: tenetur vero ei debitū reddere,cum sit innocēs & rei nefandę inscia & ignara. Harum conclusionum declarationem textus ostendit.

Quęstio Vnica.

A Circa illam distinct. quæritur in genere: Vtrum matrimonii recte dicatur aliqua habere impedimenta,quæ impediunt cōtrahendum, aut dirimunt qđ est contra prohibitionem iam contractū. Tres articuli quæstionē absoluent solito more.

¶Quantum ad articulum primum est notandū. Ex quo secūdū prædicta dist.xxvj. &.xxvij.in matrimonio cōtingit duo considerare: vnum quia est opus diuinum & ex diuina institutione : aliud quia est etiā opus humanū: nam de voluntate personarum contrahentiū est posita diuina institutione & indulgentia,si velint vel non velint contrahere,& potestatem suorum corporū indissolubiliter cōmutare: Inquātū est opus diuinum precise,& sic a deo immediate,non pōt habere impedimentū: inquantū vero contractus ille fit cooperatione causę secūde,& completur cōsensu & volūtate eorūdē, potest multipliciter impediri & ante & post cōtractum,tum ob diuinam tum etiam ob humanam prohibitionē. Cū ergo plura contingere possunt propter quę contract⁹ redditur inualidus aut cōmutatio nulla: vel precepto & constitutioni ecclesię contraria: ideo matrimonij dicuntur esse impedimenta. Omnis eñ effectus qui solet constitui ex causis quæ possunt impediri,dicitur habere impedimētum. Matrimonium est huiusmodi. ergo. Causa efficiens secundum p̄dicta.dist.xxvij.est consensus mutuus: q̄ potest impediri per errorem aut coactionem.dist. xxix.&.xxx. Causa finalis,puta bonū prolis,impeditur per impotentiam coeundi quę solet ꝓuenire ex causa multiplici,vt dicetur. Causa materi alis impeditur diuina & humana prohibitiōe, cōsanguinitate,affinitate &c. Causa formalis, puta inseparabilitas impeditur sacri ordinis susceptione:aut voti solennis emissione,ac p ligamē alterius matrimonij.de quibus suis in locis. Hinc matrimonium vt est quidā contractus humanus,& ab hominibus causat⁹, dicitur habere impedimēta. B ¶Secundo notandum. Impedimentorū matrimonij aliqua impediunt contrahendum & nō dirimunt contractum. Impediūt inquā hoc est ꝓpter ea prohibetur sic delinquentibus ne contrahant matrimoniū. Si tamen contrahunt, factū tenet. Aliqua impediunt contrahēdum & dirimūt contractum:non quasi soluāt matrimonium qđ rite contractum est. Nullum enim impedimentorum superueniens matrimonio rite facto,potest ipsum dissoluere. Dicitur autē ipsum soluere,qđ sic est de facto,& non de iure contractum: sed cōtra prohibitionem ecclesiæ:quia indicāt & ostendunt cōtractum esse nullum propter aliquod impedimentū. ¶Impedimenta ꝓpter quæ ab ecclesia cæteris personis interdicitur matrimonij contractus citra tamen facti irritationem secundum Hostien.septem numero sunt vt cōtet dici solet. vñ sunt versus. Incestus,raptus sponsatæ,mors mulieris, Suscept⁹ ꝓprie sobolis, mors p̄sbyteralis: Vel si pœniteat solēniter: aut monialē Accipiat,prohibent hęc coniugiū sociandum. Primum est incestus cum consanguinea vel affine. Est aūt incestus cōsanguineorum vel affinitū abusus. Et incestuosi dicuntur qui consanguineis vel affinitibus abutuntur. xxxvj.q.j.§.Cū ergo. Et licet quidam hoc impedimentū de incestuoso intelligant de eo dūtaxat qui cum consanguinea vxoris suę incestum cōmisit : vel cum mulier cognoscitur a consanguineo mariti sui:& non de eo qui proprias cognouit consanguineas: aut de ea quę a propriis consanguineis se cognosci permisit: & hoc scienter:eo q̄ maritus magis iniuriatur vxori cū cōmittit incestum cum eius consanguineis, q̄ cū propriis consanguineis: non obstante q̄ magis peccat quis cognoscendo suas consanguineas: aut permittendo se cognosci a suis, q̄ alterius cōiugis:attamen multis placet oppositum: q̄ scilicet intelligatur de omni incestuoso. Vnde secundum illos ita priuaī quis iure petendi debitum & spe coniugij cognoscendo suam consanguineā: aut se a suo consanguineo cognosci permittēdo scienter: sicut cognoscendo cōsanguineam vxoris &c. Nec obstat q̄ ti.de eo q cog.cōsang.vxoris suę,loquitur de incestu cū consanguinea vxoris:quia vnum tus suppletur per reliquū,ait Angelus in sum.in ver.incestus.qui tenet q̄ intelligitur de omni incestu: allegans ad hoc tex.xxxv. q.vj.ca. Si duo viri.&.q.iij.ca. De incestuosis.& ca. Nec eam. Item.xxxij.q.vij. Si quis viduam. Cognoscens ergo scienter consanguineam vxoris suę,perdit ius petendi . tenetur tamen reddere debitum petenti. Vnde si ante contractum cum aliqua,cognoscit eius consanguineam nō potest eam habere propter affinitatem contractam per coitum:licet fornicarium. Affinitas enim ex coitu ante matrimonij contractum impedit contrahendum & dirimit contractum: sed post superueniens impedit, non dirimit. Vnde si cōsanguineā

vxoris suę habuit,nō potest eam ducere mortua vxore:quia affinis est:nec debet ducere alienam: sed vtercq; debet stare sine spe coniugij. Econuerso vxor scienter cognita a consanguineo viri sui perdit debiti exactionem & spem cōiugij. xxxij. q.vij. Si quis viduam.ca. Concubuisti.cap. Qui dormierit.& intelligitur si sciēter fit. Nec refert secundum Palu.an sit incestus cum adulterio vel sine. Adulteriū vero sine incestu non impedit, nisi in tribus casibus dicendis dist.xxxv. Non aūt legitur de incestu cum cognata legali aut spirituali: sed de publicę honestatis iustitia. ¶Secundū est raptus vxoris alienę,seu sponsę alterius.cap. Statutum. Secus si solutam rapiat virginem vel coruptam:quia cum tali potest contrahere secundū canones:licet non secundū leges.de rapto.cap.j. De adul.ca.j. Necesse ergo est q̄ sit raptor sponsę alterius,si debet esse sine spe cōiugij citra dispēsationem. ¶Tertiū est vxoricidiū:cū.s.quis occidit suam,non vt cum adultera possit contrahere: sic enim dirimeret contractum & impediret cōtrahendum:de quo infra dist.xxxvij. sed cum quis ex ira,inuidia,aut vindicta suam propriam interficit vxorem. Secus de aliena.xxxiij.q.ij.ca. Admonere.& cap. Interfectores. Vbi habetur q̄ coniugia penit⁹ sunt interdicta his qui suas occidūt vxores,nisi sint adolescentes,& de incontinentia suspecti. Ad hoc ca. In adolescētia, ibidē. Et habet hoc dictum pœnale veritatem si eam non deprehenderit in adulterio. tunc enim non est reus huius pœnę: vt in textu infra dicet.dist. xxxvij. iuxta finem. Idem est secundū aliquos de muliere dāte viro venenum,aut alias occidēte eum: vt refert Anto.par.iij.ti.j.ca.xvj. ¶Quartū. Susceptio proprię prolis de baptismo in fraudē matrimonij:vt possit priuare coniugē carnali debito & copia sui.xxx.q.j.cap. De eo. Vbi notat Tho. de Argeñ. Ex quo ante tēpora multa duntaxat bis in anno dabaī baptismus,aliqui odio habētes suas vxores,ne cogerentur eis dare debitum ꝓpter cognationem spiritualem ex hoc cōtrahēdam dolose susceperunt propriam prolem de fonte. Contrahitur enim cognatio spiritualis inter suscipientem prolem & matrem eius. Sūmus pōtifex hoc percepto statuit, cū cōsilio tales sic dolose agētes manere sine spe cōiugij etiam mortua vxore quā talismodi fraude circūuenire studuerūt. ¶Quintum est presbytericidium.de pœ.& re.cap. Qui presbyterum. Hic peccat in coniugium: quia eius ministrum interficit. ¶Sextū est crimen solenni pœnitentia correctum. Si enim alicui propter crimen cōmissum iniuncta est solennis pœnitentia: debet deinceps carere cōiugio.xxxiij.q.ij.ca. De his vero. Dicunt tamen aliqui hoc esse consilij nō pręcepti:quia cum debēt pro peccatis lugere, nō habent contrahere,& carni vacare. ¶Septimū:si quis scienter contrahit cum monali iam professa.talisquia iniuriatur matrimonio Christi,carere debet cōiugio.xxvij.q.j.ca. Hi ergo qui. Hęc sūt crimina ꝓpter quæ ecclesia vult eos manere sine coniugio qui sic deliquerunt,citra tamen contractus irritationem. Ergo dicuntur impedire cōtrahendū:sed non dirimere cōtractum:quia sunt ꝓhibitiones ne matrimoniū contrahatur posthac. ¶Cuius aūt auctoritate possint cōtrahere sic prohibiti ꝓpter illa crimina,hic est diuersitas opinionū. Palu.tenet q̄ sufficit dispensatio epi,& non sacerdotis simplicis. Nec valet consuetudo in cōtrariū,nisi constaret q̄ episcopi hoc scientes multo tēpore dissimulassent:qđ dissimulare est dispēsare. Igitur secundū eum mortaliter peccat qui cōtra canonem sine dispensatione contrahit. Et licet dicatur culpam venialem fecisse sic contrahēs in adolescentia timore incōtinētiæ.xxxiij.q.ij.ca. In adolescentia. Hoc tamē secūdū eū intelligitur quo ad ecclesiam q̄ talem non punit. Idem habet Richard. Itaq; siue sit iuuenis siue senex,requirit dispensatio episcopi:& non sufficit secundū eum dē licentia curati: vt vult Angelus in ver. Impedimentū.ix. secundū quē licet sit securius recipere dispensationem,non tamen condemnat non reei pientem eam:sed dicit sufficere licentiam curati: & q̄ ille rigor hodie non seruatur. ¶Impedimēta C alia quæ impediunt & dirimunt matrimoniū, cōtinentur in his versibus. Error,conditio,votum, cognatio,crimen,Cultus disparitas,vis,ordo,ligamē,honestas. Si sis affinis, si forte coire neq̄bis,Hęc fœdanda vetant connubia,iuncta retractant. De his impedimentis suis in locis dicti solet. De errore personę patuit dist.xxx. De conditione seruitutis dicetur dist.xxxvj.Voti solēnis. dist.xxxviij. De voto cōiugum alias plura dicta sunt.xxxij.&.xxvij.dist. De impedimēto cognationis triplicis. Carnalis.dist.xl. Spūalis & legalis xlij. De impedimento criminis.distin.xxxv. De cultus disparitate.dist.xxxix. De impedimento coactionis.xxix. Ordinis sacri.dist.xxxvj. Ligaminis,cum alteri ligatus est vxori verbo de præsenti.dist.xxxviij.& dist.xxxiij. De publicę honestatis iustitia, & affinitatis impedimento. dist. xlj. De coeundi impotentia:& hoc multiplici. Naturali, vtputa frigiditate in viro. Arctatione in muliere. Accidētali,vt in maleficiato,& quādoq; mēbrorum sectione &c. dist. præsenti. ¶Tertio notandum q̄ doct. ponentes. xij. impedimenta secundū iuris dispositionem colligunt ea per cōparationem ad.iiij.causas matrimonij. Ex parte causæ efficientis, respicientis consensum liberū, est impedimentum triplex.s.erroris personę,erroris conditionis extremę,& coactionis . Ex parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

cause finalis respicientis bonum prolis & remedium fornicationis: sunt coeundi impotentia, cõtra prolis generationẽ: Cult⁹ disparitas, cõtra religiosam educationem prolis genitę: Crimen, contra remedium vitãdę fornicationis: per qđ homo fit indignus tali remedio contra concupiscẽtiã in dulto. Causa materialis impeditur nimia ꝓpinqtate inter coniuges, qui sunt materia cõiugij. Hãc eñ horret natura: & sic ponuntur. Cognatio: affinitas: & publicę honestatis iustitia. Causa formalis quę est vinculi indissolubilitas impeditur ordine sacro: voto solenni: & alterius matrimonij ligamine. ¶ Verũ Scot⁹ dist. xlij. plura ponit impedimenta & alio ordine cum qualicũq; impugnatione nunc dictorum: præmittens q; aliqua sunt impedimẽta matrimonij simpliciter dicta: post quæ si aliquid fuerit attentatum, nihil fit. Nõ simpliciter: post quę illegitime sit. si tamẽ fit non est irritũ. Impedimẽta simpliciter accipiuntur vel ex natura contractus, vel ex ecclesię statuto superaddito. Ex natura contractus cõtingit impedimentũ sumi dupliciter. Vel ex parte contractus, & sic sunt tria impedimẽta in genere: videlicet per metum: per defectum notitię: per appositionẽ conditiõis repugnantis & contrarię. Primum impedimentũ per metum potest multiplicari secundũ ea mala q̃ iuste timentur: de quo dist. xxix. Secundum impedimentũ est triplex secundũ triplicẽ errorẽ personæ, seruilis conditionis, & dationis. & additur quartũ secundũ defectum vsus rationis: qđ nominatur amentia vel furia. Tertium impedimentum per appositionẽ conditionis repugnãtis, cõtinet sub se tria repugnãtia trib⁹ bonis coniugij. de his cõditionibus dist. xxx. q. iij. & dist. xxvitj. Ratio horum impedimẽtorũ potest eẽ: qa in matrimonio est datio volũtaria: qđ ergo impedit voluntarium, impedit contractum illum ex natura contractus. Voluntarium aũt impeditur metu cadente in constantem virum, de quo dist. xxix. Itẽ impeditur ex defectu notitię ꝓcedentis. Ad voluntarũ enim requirit notitia voliti. Vel ergo impeditur totaliter notitia intellectiua: ita q; non est ibi vsus rationis sicut est in furia: de quo dist. presenti: vel non impeditur totaliter: sed est cognitio erronea siue cum deceptiõe, & hoc triplici circa ea quæ necessario requiruntur ad cõtractum. Prima est error personę. de quo dist. xxx. Secũda, error conditionis prioris seruitutis. de quo dist. xxxvi. Tertia, error dationis mutuę. de quo dist. xxx. De appositione conditionis repugnãtis patuit dist. xxviij. & xxx. q. iij. Et ratio est q; non valet: qa cum sunt conditionales, non tenent nisi stante cõditione. Cum autem cõditiones appositę directe bonis matrimonij repugnant: cõtract⁹ nulli sunt. Prohibitio enim dei est ne fiant cõtractus illi sub huiusmodi cõditionib⁹ repugnantibus. Nõ videt illud dictũ vsquequaq; posse stare. Nã clarũ est q; aliter impedit error psonę: q respicit substãtialia mrimonij ex natura matrimonij: & sic q; ecclesia nõ posset facere q; ille error psonę nõ impediret, cũ plene tollit cõsensum in hanc psonã scitam esse talem: & error conditionis. Qua ratione enim diceretur illum errorem impedire matrimonium ex natura contractus seclusa ecclesiæ constitutione, eadẽ etiã dici posset de errore qualitatis & fortunę: qui ex cõstitutiõe noua ecclesię etiam possent esse impedimenta: sicut error conditionis. Ideo prꝯpua causa impedimenti erroris cõditionis, est cõstitutio ecclesię. Ita habet Palu. Angelus, & ceteri multi. Valent ad hoc dicta dist. xxix. conclu. j. de metu. Vel sumitur impedimentum ex natura contractus, quantum est ex parte personarum contrahentium. Et sic sunt duo impedimenta in genere. s. impotentia simpliciter, & impotentia secundũ iustitiam, quia ligatus est alteri contugi. Impotẽtia simpliciter quintuplex est scilicet frigiditas naturalis in viro: aut mutilatio: arctatio in muliere: defect⁹ ætatis: & præstigiatio seu maleficium. Impotentia secũdũ iustitiam nõ diuiditur. Non enim licet tempore legis euangelicę habere plures vxores. De hoc dist. xxxiij. Et ratio huius potest esse. Nam ex parte contrahentiũ requiritur q; possint dare effectualiter corporum suorum potestatem, si petitur ad actum coniugalem. Simpliciter impotens ad copulam, vel p̃ naturam, vel casualiter, hoc non potest: igitur nõ est aptus ad contrahendum: quia nullam habet corporis potẽtiam ad actum coniugalẽ. De hoc supra. dist. xxx. quæst. iij. põt eñ ille contract⁹ fieri sine alio, secundũ Aug. Impotentia secundũ iustitiam & secũdũ legẽ diuinã, quę est q; sit vnus vnius: cũ est ligatus vni, non põt dño recusante dare corpus suum alteri: quia iam non est suum: sed coniugis. Dño inquã principali puta deo sic instituẽte, & imediato. s. coniuge. ¶ Circa hęc impedimẽta Sco. ponit versus. Quorum versuum primus continet quinq; impedimenta in speciali. Secundus tria. Tertius quinq;. Quartus vnum. Et sic habentur impedimenta. xiiij. recto ordine ad nunc dictã diuisionem. Secũdo modo sumũtur impedimenta ex statuto ecclesiæ superaddito. Et illa dicuntur dũtaxat impedimenta respicientia personas: quia circa materiam aut formam contractus ecclesia non habet disponere proprie ꝓter psonarũ illegitimationẽ put cõgruit honestati & charitati dei & ꝓximi, paci & vtilitati eccl'ię &c. Illegitimat aũt, vel propter nimiam inter se ꝓpinquitatem, vel propter eorũdem ad diuinum cultum specialem applicationem: vel ꝓpter horrẽdi crimnis enormitatem. Primo modo illegitimauit cõsanguineos & affines in quarto gradu & infra, siue affinitas orta sit ex cõmixtione carnali cõsanguinei cũ illa: vel vbi vinculũ solũ cõtractũ est q; mrimonij seu spõsalia, cessãte copula: qđ dicẽ publicę honestatis iustitia. De his dist. xl. xlj. & xlij. Itẽ ꝓpter specialẽ applicationẽ ad diuinũ cultũ, eccl'ia illegitimauit eũ q; fecit votũ solẽne: & q; suscepit ordinẽ sacrũ. De prio, dist. 38. de secũdo, dist. 37. Itẽ ꝓpter criminis infidelitatis enormitatẽ illegitimauit fidelẽ nõ simpl'r, sed respectu infidelis. dist. xxxix. Item ꝓpter adulterium cũ machinatiõe effectuali in mortẽ legitimę cõiugis suę, siue cum fidei datione de cõtrahendo post mortẽ legitimi viri. dist. 35. Sic ergo in gñe sunt psonę il legitimę ad mrimonij cõtractũ ex crimine duplici: ex duplici applicatiõe & deuotatione ad diuinũ cultũ: ex ꝓpinqtate cõsanguinitatis, vinculo affinitatis, & publicę honestatis iustitia: ex cognatiõe spũali & legali: q̃ est q̃dã ꝓpinqtas ptim carnalis, partim spũalis. dist. xlij. Hęc Sco. Verũ necesse est hic nõ inniti p̃cise dictis doctorũ: sed textui iuris canonici & ordinatiõi ecclesię. ¶ Quarto notãdũ circa ipedimẽtũ dist. hui⁹ in gñe, qđ dr̃ coeũdi ipotẽtia, aut error in potẽtia. Impotẽtia coeũdi sic notificat̃ scđm Host. ti. de fri. & ma. Est vitiũ vel defect⁹ naturalis vel accidẽtalis quo qs ipedit alteri carnaliter cõmisceri. Palu. sic definit. Est vitiũ animi vel corpis vel vtriusq; simul quo qs ipedit alteri carnaliter cõmisceri. Et capit nomen vitiũ large ꝓ defectu animi, vt in furia. Corpis tñ, vt ꝓ tatis, mẽbrorũ mutilatione, arctatione, sectione, aut nullitate ꝓpter frigiditatẽ naturalẽ in viro. Frigiditas eñ in muliere nõ ipedit simpliciter sicut nec sterilitas. ¶ Dicit quo quis impeditur alteri carnaliter cõmisceri. Quid aũt requirat̃ ad hoc & sufficiat q; quis dicatur posse alteri cõmisceri carnaliter, nõ videtur esse clarũ. Hostien. dicit de frig. & male. de muliere. Sufficit q; sit quomodocũq; cognoscibilis q̃ quis cõcipere nõ possit. Richar. ingt Sufficit q; patiatur viri actionẽ in mẽbro naturali. Primũ explanat Palu. q. ij. ar. ij. dicens. Dicitur incognoscibilis, qñ intra eã naturaliter seminari nõ põt, tãetsi possit extraordinarie pollui. Et de viro ingt. Q̃uis nõ possit pficere claustra pudoris totaliter frangendo: põt tñ seminãdo. Hinc tenẽt pleriq; doct. cũ glos. xxxij. q. vij. c. Hi q. dicẽtes. Si vir habet virgã erectã siue resoluat sperma siue non, cẽsetur potens, & potest cõtrahere: quia satisfacit mulieri: sicut mulier satisfacit viro siue resoluat semen siue non. Archidia. tenet. Carens vtroq; testiculo, quia nec generare potest, nec coire, non potest matrimoniũ cõtrahere. Idem tenet Goffre. in Sum. titu. de fri. Ex quo enim nõ possunt vxores cognoscere, assimilantur pueris secũdum eundẽ. & est in textu ca. Q đ sedem. de fri. &

male. Idem Ioan. And. & Hostiẽ. in sum. dicens Si vir aliquotiẽs mouereẽ: licet nõ posset perficere: non esset naturaliter frigidus. Vbi vult Hosti. q; sufficit virgę erectio sola: & ita videtur secũdũ eundẽ sufficere potẽtia mouẽdi: licet nunq̃ sequatur actus. Non eñ est impotentia simpliciter. Palu. q. ij. ar. j. dist. ꝓsentis inquit. Q ui non potest seminare in loco debito, non põt contrahere: q̃is reliqua, & deflorare possit. Concupiscentia. n. spadonis defloravit virginem. Eccl'i. xx. Subiũgit. Quia impotẽtia coeundi absolute est: qñ quis nõ potest carnalẽ copulam exercere. Non reputatur aũt in iure carnalis copula subsecuta, nisi sit consummata p seminationẽ ordinariã. Vnde ille qui oẽm humorem etiam vrinę emittebat p partem posteriorem, licet rigore mẽbri defloraslet, nõ potuit contrahere: ergo secundũ illum doct. requiritur seminatio: secundũ alios sola virgę erectio: secundũ alios carnalis cõmixtio. Allegat Palu. ca. vlt. de sponsa. vbi Panor. refert Inno. sentire. Si sponsus deflorauit sponsam: quia tamen non est subsecuta seminis cõmixtio: non est iudicãdum p matrimonio. Panor. in ca. Q đ sedẽ. de fri. &c. & Angelus in sum. ver. Impedimentũ. xvj. recitata opinione glos. vt supra patuit, dicũt oppositũ esse verius, & ita fore tenẽdũ: qa ex quo nõ põt gñare, vel secũdũ Angelũ habere actũ generandi põt vxor dicere. Ego volo esse mater. vt in ca. j. in fine. de fri. & mal. Sed cũ reuerẽtia si hoc eẽt verũ, nõ possent senes & steriles naturaliter mrimoniũ aut cõiugiũ ratũ cõtrahere, cuius oppositum vterq; tenet. Itẽ mulier q̃ diu cohabitauit viro nec ab eo cõcepit, posset allegare defectũ potẽtię gñatiuę, seu ipotẽtiã quo ad actũ generãdi: & ita petere diuortiũ, cũ nõ fuit mrimoniũ ꝓpter defectum generãdi. Nisi nõ posse gñare neget dũtaxat effectũ gñationis & nõ actũ. Sic dici posset de illo q nũq̃ seminauit in vas debitũ etsi virgã erexerit. Sed tũc nõ ẽ allegatio mulieris ꝓpria cũ dicit volo effici mater. Nõ. n. fit mater p̃ solũ coitũ, sed effectũ gñatiõis. Nisi dicat̃ locutionẽ illã eẽ ciuiliter intelligendã. i. peto viri solatiũ, seu nolo cõtinere. Sic si mulier est arcta põt vir dicere: volo esse pater. i. nolo eẽ sine solatio vxoris, aut nolo cõtinere. & ita est sermo curialis scđm. S. Bona. i dubijs l'alib⁹. Angelus vult finaliter q; sufficiat ad potẽtiã act⁹ generãdi, q̃ est emissio seminis in vas debitũ: & nõ req'it effect⁹ generãdi: & ita scđm illũ potẽs dr̃ actiue vel passiue q; põt i vas debitũ natural'r seminare: vel intra quã põt naturaliter seminari. Et idem placet Palu. vt supra. Sed videtur illã seminationem p̃sertim actiuã non requiri necessario ad hoc q; quis dicatur potens: cum potest alias solatiũ facere vxori: qa (vt fert) multi non seminãt. San. Bona. in dubijs literalib⁹ dis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit. Mulier non pōt separari a viro propter impotentiā generādi: sed ꝓpter impotētiā coeūdi. Sā. Tho. dicit q̄ impotēs dicit̄ gñaliter noīe, q̄ non pōt carnale debitū soluere. ¶ Sed tunc adhuc pēdet an solutio debiti cōiugalis req̄rat necessario seminis debiti transfusionē naturalē in vas debitū, & receptionem: ita q̄ sine seminatione non dicit̄ q̄s posse cōtrahere: & q̄ seminatio actiua & passiua sufficiat, vt videt̄ velle Palu. Vel an sufficiat virgę erectio siue seminet siue nō: vt voluit glos. vbi supra. & ita est materia brocardica maiorū explanatione determinānda. Habitū est dist. xxvij. consensum qui causat matrimoniū nō eē necessario in copulā carnalē: sed coniugalē: q̄ est coniunctio animorū vt supra. Et refert aliq̄d eē de natura cōtractus ad generandū large: & coniunctionē cōiugalem animorū: vt supra. non sine secūdo sed sine primo potest esse coniugium verum. Quid refert de nominibus si dicatur coniugium, vel matrimonium? oīa matrimonium est cōiugiū: forte non econtra secundū aliquos vtrobiq; est con
E iunctio animorū cōiugalis. ¶ Quinto notādū q̄ huiusmodi impotētia potest accidere vel ex causa naturali & intrinseca, vel accidentali & extrinseca. Si primum, vel est ex parte vnius sexus tm̄: puta viri. & sic dicitur frigiditas in viro, maxime si est perpetua & non temporalis tm̄. Vel mulieris tm̄: & dicitur arctatio: vel respectu oīm virorū, vel vnius tm̄: & pōt esse perpetua vel tēporalis tm̄, & curabilis licite p̄ naturā vel artē. Si est ex parte vtriusq;: sic est defectus ætatis. Si vero est accidentalis, vel est violēta vt sectio, trūcatio, castratio virilitū vni⁹ vel amborū: vel occulta, puta a dęmone: vt maleficium respectu oīm vel aliquorū tm̄: & vtraq; potest eē tēporalis vel perpetua. Vel sic. Impotētia ex parte viri pōt tripliciter accidere. Vno mō ex frigiditate naturali, vel etiā secundū aliquos calefactione nimia: propter quā impeditur coitus pro perpetuo quo ad oēs mulieres. Alio mō ex lęsione accidētali, ꝓpter quam est oīno ineptus factus ad copulā carnalē. Tertio mō ex prauitate sortilegiali, puta si a dęmone est maleficiatus, vel per incātationē &c. Attn̄ maleficiū nō videt̄ eē ꝓprie respectu oīm mulierū sed alicuius vel aliquarū tm̄. Si em̄ est respectu oīm, talis impotentia venit noīe frigiditatis, & non male ficij. Sunt tamē noīa ad placitū salua iuris dispo-
F sitione, & etus intelligēda sana. ¶ Sexto notādū. Ad hoc vt illa impedimēta impediāt & dirimāt, quatuor requirunt̄ cōditiones. Prima: q̄ p̄cedant cōtractū matrimonij verbo de p̄senti. Secūda cōditio: q̄ impotētia sit tāta: vt nullo modo possit coire: hoc est secūdū Palu. q̄ impediat & effectū & actū gñationis. Si em̄ non impediret actū qui est seminis emissio vel receptio in vas debitū, nō esset impedimētū. Secus secūdū alios doct. vt supra notabili. iiij. in recitatione multarum opinionum. Tertia cōditio q̄ sit, impedimētū ꝓpetuum ita q̄ nullo facto humano licito, & citra graue lęsionē, aut periculū corporis verisimiliter & ꝓbabiliter futurū tolli posset & curari. Non enim est maleficiū maleficio aut pctō curādū, nec cū pctō curari debet homo: q̄a nō sunt facienda mala vt eueniāt bona, scđm Ap̄m. Dicit̄ facto humano: q̄a secus de miraculo diuino quo possent oīa curari. Si em̄ facto hūano licito tolli posset: & citra graue corporis periculum, nō esset impedimētū ppe tuū. Sic ait Hostiē. Si mulier est ita arcta q̄ nullo mō est cognoscibilis p̄ter diuinū miraculū, nisi p̄ incisionē grauē, est iusta causa diuortij. Et videt̄ q̄ mulier debet velle pati incisionē non enormē: viro hoc petente: q̄a corpus eius trāslatum est in potestatē viri cōiugaliter. Debet ergo facere quā tū in se est: vt euitet periculū corporis & aīæ & sui ipsius & mariti, licētiando ipm̄, vel petēdo diuortium cum posset cōmode aptari: & ita adulterium p̄cauere. Dicit̄ aūt hic id fieri posse licite, q̄d pōt fieri sine peccato: & sine notabili corporis lęsione. Hinc sequit̄. Nō fit licite q̄d nequit fieri sine pctō aut corporis periculo. Nā remediū impossibile iure diuino aut humano, non est dicendū remediū. Quarta conditio scđm Tho. q. ij. Palu. q. ij. ar. j. & dist. xxx. q. j. Angelū, & Host. in Sum. ti. de fri. q̄ sit ignorata: ita q̄ cōtrahēs cū ipotēte sit ignarus impotētiæ ei⁹, & ita p̄cise contrahat ex ignorātia & nō alias. Si em̄ fuit scita, tenet cōtract⁹ quo ad vinculū secūdū aliquos. imputet sibi q̄ talē elegit. Verū q̄ sunt illi⁹ opinionis q̄ ex natura cōtractus requirit̄ potētia psonarū: & ex institutiōe diuina: nō apponūt illā ꝓditionē: q̄a dicūt cōtractū fore de facto & de iure nullū: cū nō assunt substātialia cōtract⁹ ex institutione diuina. Et licet cū fit cōtract⁹ inter impotētes teneat in facie hoim: & volētib⁹ partib⁹: tm̄ pōt iudicio eccl̄iæ dissolui ex hoc q̄a illę psonę sunt ex cōtract⁹ natura, quantū respicit psonas cōtrahētes, illegitimę & inhabiles scđm Bona. ar. ij. q. j. & Sco. dist. p̄senti. c. ij. de fri. & ma. S. Tho. q. ij. Richar. Tho. Argen̄. Et si allegat̄ ca. Cōsultationi. de fri. vbi habet̄ q̄ eccl̄ia romana nō cōsuetuit eos separe: ex hoc nō sequit̄ q̄ ergo inter eos sit indissolubile mr̄imoniū: sed est scđm Host. decretū, q̄ q talē nō p̄t vt cōiugē, habeat vt sororē & fratrē. Et Sco. Si senex eēt oīno ipotēs: dicerē q̄ nō cōtraheret mr̄imonium. Non oportet ī hoc stare dictis doct. cū nō habeat eccl̄iæ prohibitio vel illegitimatio ī cōtrariū. Et Panor. ca. Cōsultatiōi. Cū oīno ipotēte ad copulā nō pōt cōsistere verū mr̄imoniū. Subiūgēs. Si potēs cōtrahit de facto alibi cū potente, q̄ prius cum impotente scienter contraxit, tenet matrimonium cum

secundo: tametsi tenetur primę ad cōmanēdū, & ad alendum eā. Et refert Inno. & Hostiēn. velle q̄ si timeretur de fornicatione potentis, posset eccl̄ia potentē licentiare ad contrahendū alibi. Et ita secundū illos q̄a lege diuina & ex natura cōtract⁹ requiritur personarū potentia: si sunt impotentes vel alter earum: contractus est vere nullus coram deo, nec vllā habet firmitatē. Et si dicit̄ cōiugiū, hoc est largo vocabulo: quia eccl̄ia eos tenet cū volunt permanere, vt cōiuges, q̄uis posset diuortium inter eas facere. Vnde inquit Magister de impotētibus. Si tales ignorāter iunguntur cōmanere possunt quibusdā accidentibus causis, eisdem deficientibus diuidi. Notāter dicit cōmanere possunt, & q̄ non sit inter eas verum coniugium, q̄a possunt diuidi si ignoranter iuncti fuerint. Si aūt scienter, non consueuit eos eccl̄ia diuidere. cap. Cōsultationi. de fri. Sed tamē ex hoc non sequit: ergo si scienter contrahunt, est cōtractus firmus & indissolubilis. Q̄z si quis diceret hoc impedimētum esse ex illegitimatione eccl̄iæ: allegando ad hoc cap. secundū. de fri. vbi dicitur. Sicut puer q̄ non potest reddere debitum non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minime apti ad cōtrahenda matrimonia reputātur. & loquitur cap. de omnino impotentibus. Et cum matrimonium claudicare non possit, si non est vtraq; personarum potens: nō videtur esse matrimonium firmum. Haberet cōsequēter dicere. Eccl̄ia illegitimat impotentes in fauorē potētis cum nescit alū esse impotentē: & sic ex ignorantia contrahit alias nolens contrahere. Secus si scienter contrahit cum impotente. ita q̄ est hic error conditionis & personę. De hoc dist. xxx. q. iij. Et non est illegitimatio simpliciter, & ex natura contractus cōiugalis societatis. Patet de Dauid. iij. Reg. j. & senibus multis. Hinc possunt vt veri cōiuges cohabitare & alter alterius onera quasi veri & firmi coniuges portare positis solēnitatibus fieri solitis. xxvij. q. j. cap. Nuptiarū. Itē. xxxij. q. ij. ca. Solet. Hugo de sacramētis par. xj. cap. xj. ait. Ad hūc modū putamus q̄dā cōiugia vere dici posse, q̄diu secūdum iudicium eccl̄iæ rata habent̄. Q̄uę tn̄ postmodū emergētibus causis legitimis recte soluunt̄. Et si postea contra eccl̄iæ prohibitionē pertinaci p̄sumptione tenerent̄: illicitę & illegitimę copulationes iudicantur. Hæc ille. Vbi videtur loqui ad propositum: q̄ quædam coniugia ita possunt nominari tametsi possint altq̄n dissolui, cū. s. eccl̄ia ea rata habet & non prohibet: licet dissoluere possit. Et sic matrimoniū pōt esse inter impotētes, & potētē cū impotēte, cū id eis placet, & ad hoc libere consentiunt: & est vinculum indissolubile quo ad se cum ad id libere consenserunt. Secus de auctoritate eccl̄iæ. Forte ab aliquibus non dicit̄ matrimoniū, sed cōiugiū. ca. Q̄z sedē. de fri. eo q̄ nō est officiū matris, nec sobolis. Ad hoc est Augu. ca. iij. de bo. coniu. qui manifeste tenet cōiugium posse stare inter personas contrahentes ꝓpter naturalem societatē in diuerso sexu: vt supra. q. iij. dist. xxxij. Pręterea secundū p̄dicta edictū id de matrimonio cōtrahendo est p̄hibitorium, & non legitur in lege diuina vbi tales sunt prohibiti cōtrahere si volunt, secluſa eccl̄iæ positiua illegitimatione, quæ tamen nō videt̄ esse prohibitoria: sed declarat, & statuit q̄ sunt ad coniugium minime apti. cap. ij. de fri. quo ad officium & remediū. Secus de alijs finibus: vt supra dist. xxx. q. iij. Possunt demq; si volunt sibi ipsis pręiudicare in recipiendo vel dando tantillū pro tanto, seu nihil p̄ aliquo: & scienti dolus nō infertur. Nec displicet deo facere ex necessitate virtutē, & ita velle contingere pro deo etiā si posse adesset. Eccl̄ia quoq; talē contractū non vituperat: imo vt videt̄ in senibus prorsus ex natura impotētibus approbat, solennizat, proclamat &c. Itaq; tenentes hāc opinionem volunt q̄ eccl̄ia nō simpliciter & absolute illegitimauit omnes impotentes impotentia perpetua &c. sed solum comparatiue ad potētes, & in eorum fauorem, dum ex errore vel ignorantia huiusmodi impotentię contrahunt. Et potest dici error conditionis siue etiam personę: q̄a iudicatur habilis cum sit inhabilis. Hinc impedimētū illud nominant errorem impotentię, & non absolute impotētiam. Secus si sciēter cōtrahūt. Et illi sunt duplices. Q̄uidam dicūt: si scienter contrahunt tenet cōtractus eis volentibus & q̄diu eccl̄iæ placet: non tamen est ratus, sed potest dissolui ex causis vt supra. Alij dicunt: si scienter contrahunt simpliciter tenet contractus propter libertatem consensus, nec potest solui, & debēt p̄missa seruari, nisi secūdū opinionē tenentiū q̄ papa potest matrimoniū ratū nō cōsummatū soluere. qua opinione stāte, nullū tale inter potentē & impotētē scienter factū esset indissolubile: sed posset solui. Esset tn̄ firmū: q̄a de volūtate partiū & eccl̄iæ cōcessione manet firmū. Valent hic dicta in dist. xxix. propositione. j. de cōtrahente ex metu. quō omnia habet declarare & matertam huius sacramēti restringere. Secūdū illa dicta, si impedimentū ponit̄ impotētia vel error impotētię, & hoc dupliciter vt supra patuit in notatis, conclusiones veniūt ponēdę cū omissione vel appositiōe quartę conditionis supra positę. Opus esset in ea re eccl̄iæ determinatione.

¶ Quantum ad artículum secūdum G est hæc conclusio probabiliter & pie tenenda: q̄a secundum beatum August. cap. iij. de bono coniu. bonum est coniugium, non propter solam fi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

liorū ꝓcreationem: sed etiā ꝓpter naturalem in diuerso sexu ætatē, ac charitatis ardorē tanto purio rem, quanto libertores sunt a carnis cōmixtione. Manet deniq; in sembus indissolubile vinculū in quibus ardor ætatis emarcuit. Impotētia non est impedimētū de se & sui natura, & ex natura contractus coniugalis, impediens & dirimēs coniugium siue matrimoniū: licet ibi esse non possit cum effectu matris officiū: sed error impotentię, cū cōtractus procedit ex errore impotentię: præcise est impedimētū: vt supra. Ad hoc dis. xxx. q. iij. Est enī edictum prohibitorium vt supra. ¶ Corollarium primū. Frigiditas restricta ad vnā personā tm̄, & humano modo curabilis, non est impedimentū dirimēs, per cap. Laudabilē. de frī. Vnde si frigidus diuortiatus alibi contraxit, aut aliquam cognouit in vel extra matrimoniū, compellit̄ ad primam, & qui iurarunt pro diuortio periurij crimine tenentur: hoc est ita retractanda venit diuortij sententia lata prius, ac si lata esset per falsa iuramenta. Facti enī euidentia ostendit q; subfuit deceptio: & iuramēta nihil valuere ad sententię illi⁹ fortificationem, secundū Bonauen. in dubijs litealibus. ¶ Quid iuris cum dubium est an impotētia p̄cesserit dūtaxat matrimoniū ratū, aut ratū & consummatum simul: aut superuenerit rato ante eius cōsummationē? Sunt qui dicunt q; in dubio p̄sumitur impedimētū p̄cessisse, & ita non eē matrimoniū. Nec obstat. ca. Licet. de testi. vbi dicitur q; in dubio iudicādum est pro matrimonio Hoc enī secundū Panor. de frī. cap. Fraternit. habet locum vbi matrimoniū potest suum effectū habere quo ad finem primariū, aut secundarium. Secus vbi est impotentia perpetua: vt hic. Idē tenet Richar. ar. iij. q. j. dicēs. P̄sumi pōt in fauorē alterius matrimonij vtilioris q; si p̄cessit cōsummatum, p̄cesserit & ratum. Verum glos. xxxiij. q. j. tenet cōtrarium: & hoc propter vitare periculū & iniustū diuortiū. ¶ Corollariū secūdū. Licet religionis professio matrimoniū ratū: sed non consummatū dirimat quo ad vinculum: attamen error impotentię cum p̄cedit matrimoniū cōsummatū, licet sequat̄ ratū nō dirimit ipsum. Probat̄ Ad primū est auctoritas ecclesię hoc admittēs ex exemplo Christi & sanctorū: sed nō sic quo ad secundū: q̄is impotens magis mortuus sit carnali cōmercio q̄ monachus. ¶ Corollarium tertiū. Cognita viri frigiditate perpetua datur mulieri ex error contrahenti alias apte ad matrimoniū cōtrahēdi cū alio licētia si non vult cōtinenter viuere: sed vir frigidus prohibetur alibi cōtrahere. Cui si cōtrauenerit, & aliā quā duxit cognouerit: vt supra, tenetur ad primā redire nō obstāte q; alius cōiugio aptus iam cum ea de facto reperitur contraxisse. Primū patet: qa inter eas nō fuit cōiugiū cęteris paribus, & mulier est apta viro. Secundū patet ex corollario secūdo: qa eccl'ia fuit in facto decepta. Nec sententia trāsiuit in rē iudicatā ꝓpter instās periculū aię: tōne cui⁹ sententia q̄q; nō trāsit in rē iudicatā, secundū Panor. cap. vlt. de frigi. & mal. Nec pōt prim⁹ marit⁹ vxorē suā sibi redditā repudiare ꝓpter adulteriū: cū secundo, maxime si eo facto potēte statim recessit a secundo, & rediit ad primū. Non. n. peccauit contrahendo cū secūdo: nec adulterium cum eo commisit cęteris paribus: quia bona fide ducta errore inuincibili credidit secundū esse suum maritum facto diuortio p ecclesiam cū primo. Cū itaq; nō dedit operā rei illicitę contrahendo cū secūdo, nec dolū cōmisit: ergo &c. Secus si cognita viri primi potentia & ei⁹ repetitione: adhuc stetisset cum secundo: qa tunc fuisset in dolo, & in culpa. Infert hic Palu. Vir diuortiatus qui est impotēs generaliter ad oēm mulierem, debet sine spe coniugij manere. Si aūt est impotēs respectu vnius tm̄: vtputa quia virgo est: & posset cognoscere eā si esset corrupta: licētiādus est vir vt cōtrahat cū corrupta, & non est simpliciter ꝓhibēdus scdm eū. Si igit̄ nō est impotēs nisi ad illam, & est potēs ad aliā, cū illa non debet prohiberi: sicut nec cū nulla si esset potens ad oēm. Hęc ille. ¶ Secūda propositio. Si ꝓsonę cōtrahētes matrimoniū ambę patēter dicūt & allegāt alterius vel vtriusq; ꝓpetuā & incurabilē impotētiā, statim potent potēs ad contrahēdum alibi licentiari sine triēnalis tēporis expectatiōe. Cū vero non pōt statim euidēter probari impotentia tenent̄ triēnali tēpore cohabitare, & rei huiusce bona fide exclusis fraude & dolo hinc & hinc ꝓ posse licite operam dare. Lapso autem triennio cum septima manu iurare q; fecerint qđ in se fuit studiosissima diligentia & bona fide: sed nihil effecerint. Probatur per cap. Laudabilem. de frī. & male. & cap. j. eo. tttu. Cessat enim quo ad primū causa expectationis triennalis temporis. De hoc latius apud iuristas quo ad forum contentiosum cum alter accusat impotentiam: alter negat &c. Attamen sacramentales vel amici septem iurabunt de credulitate, q; credant eos verum iurasse & dixisse. ¶ Tertia propositio. Contractus procedens ex errore p̄cise arctationis proprie dict̄ę & perpetuę in muliere, quę citra corporis periculū facto humano & licito per naturam vel artem tolli non potest: est impedimentum impediens & dirimēs, vt supra. ¶ Corollarium primum. Si mulier arte potest per incisionem citra corporis periculum subueniri q; possit a suo viro cognosci, siue id ipsum velit siue non, non est illa arctatio impedimentum perpetuum dicendum impediens & dirimens: sed temporale nec dirimens nec impediens. cap. Fraternitatis. de frigi. & maleficiat.

Si enim mulier hodie non vult, cras poterit incidi velle. Et corpus mulieris non est amplius suū cęteris paribus: sed est viri sui quo ad cōiugium. Nec valet opinio dicentium mulierem non posse cogi vt incidatur: & consequenter q; q̄diu est inepta, non est matrimoniū. Et si apta fuerit facta p incisionem, requiritur nouus consensus. Allegāt cap. Q đ propositi. xxxij. q. vij. qđ intelligit̄ de infirmitate arctationis. Primum non valet: quia mulier debet velle incidi viro hoc petente cui⁹ est corpus mulieris coniugaliter: vt supra: cum id fieri potest sine periculo corporis. Debet enim vitare occasionē adulterij de lege diuina in viro quantum potest. Impedimētum deniq; non censetur perpetuum cum cōmode tolli potest. Nec secundū valet: quia contra ius. ca. Fraternitatis. de frī. vbi dicitur. Si per artem pōt ei succurri q; sit apta primo, debet ei restitui, eo q; inter ipsos fuerit verum matrimoniū: quia impedimentū illud nō fuit perpetuum. qđ fieri non posset si fuisset verum matrimoniū cum secundo. Patet enim ex post facto q; ipsa erat cognoscibilis illi cuius simili commiscetur. & ideo inter ipsam & primū virum dicimus matrimoniū extitisse, & nō cum secūdo: ait tex. ibidem. Fuit enim apta quo ad primū aptitudine & potentia facile deducenda in actum. Nec tertium valet: q; facta incisione requiritur nouus consensus, ex dictis supra. Fuit enim verum cōiugium. ca. Fraternitatis. de frigi. & sufficit prior qui fuit causa efficiens matrimonij. Ad textum quem allegāt, dicendum: vt ibidem habet: q; est cōtrarū euāgelicę & apostolicę doctrinę: dicere q; liceat viro aliam ducere cum sua non potest ei debitum reddere: vt videtur ille textus innuere. Intelligitur ergo vel de sponsa, vel de ea quę saucia ta, nondum est ante matrimonij contractū curata. ¶ Corollariū secūdū. Si mulieri arte nō pōt licite suffragiū p̄stari absq; corporali periculo: pōt cęteris paribus diuortiū fieri. c. Fraternitatis. vbi supra. Et secūdū glos. itelligit̄ hoc de piculo graui: vt supra notabili. vj. vbi enī leui piculo posset impedimētū remoueri, debet mulier id pati: vt vult glos. ibidē. ¶ Corollariū tertiū. Si mulier arcta separatur a primo viro, & cōtrahit de facto cū secūdo, eiq; matrimonialiter vel alteri fornicarie cōmiscetur: si secūdus est in oībus filiis cōditionis quo ad actus cōmercio cū primo, fitq; mulier ipsa per secūdū apta suo primo marito, restitui debet primo tanq̄ suo legitimo. ca. Fraternitatis. qa p vsū primi ita fuisset habilitata sicut p secūdū, cū sint sibi cōditiōis quo ad actū, & ita nō fuit impedimētū ppetuū. ¶ Corollariū quartū. Si mulier arcta cōtrahēs cū secūdo cognoscit̄ ab eo vel alio quo dā: & p hoc aptat̄ ad cōmixtionē: nō tū pōt a primo carnaliter tractari sine graui sui corporis periculo: nō debet prior restitui a quo nō pōt nisi cū magno corpis periculo tractari. Patet: qa respectu ei⁹ fuit impedimētum ppetuū. Nō cū potuit hoc impedimētū tolli aliquo remedio licito & cōcesso. Probat̄. cū iūcta est secūdo cū quo vere cōtraxit, nō pōt sine pcō tractari a prio. Et si secūdū fuit validū, primū fuit nullū. Si primū validū, secundū nullū. Sed nō fuit validū: qa ppetuū fuit impedimētū. ¶ Corollariū quintū. Remedium qđ sine legis trāsgressione haberi nō pōt: vtputa qa p fornicationē, aut mō consiliī cōtra naturam &c. nō est dicēdū remediū curās arctationē: sed p ducēs in damnationē. Et ideo cū fit sermo de remedio humano, intelligit̄ de licito, nō de illicito. qa non sunt facienda mala: vt inde eueniant bona: & in nullo casu peccare licet quocūq; peccato. ¶ Quarta ꝓpositio. Si mulier est simpliciter arcta ita q; nec pōt pati naturalē viri actionem, nec ordinatā seminis in vas debitū transfusionē etiā a viro quocūq;, manere debet sine spe coniugij: sed viro (si habet) datur licētia alibi contrahendi. ca. Ex literis. de frī. & male. ¶ Quinta conclusio, de maleficio qđ est q̄dā impotētia a causa accidentali & extrinseca, puta a dęmone habente sua pacta cū hominibus. Maleficiū ppetuū & p̄cedēs matrimoniū, sicut frigiditas i viro & arctatio in muliere, dirimit de facto cōtractū, & ipedit cōtrahēdū. Probat̄. xxxiij. q. j. c. Si per sortiarias. & intelligit̄ cū eisdē distinctionibus vt supra patuit, dempto eo qđ habet̄ infra conclusione. vj. si est ppetuū & nō tēporale. Reputat̄ aūt ppetuū si cōiuges triennali tēpore cōmorātes, actui carnali volētes vacare pficere nō potuerūt. Nō qn a deo posset dirimi (quia ad hoc apparuit fili⁹ dei vt destruat opa diaboli) & etiā opatione diabolica (Curat enī diabolus desinēdo ab hoim vexatione & delusione: vt patet hincinde in legēdis sanctorū) sed qa nō potest tolli licite ope hūano, cū nō sit potestas super terram quæ ei valeat comparari. Iob. xl. Magna enim sunt diaboli naturalia. Nec exorcismi, cum non sunt signa efficacia, semper curant, tum propter hois peccatum, tum ꝓpter hominis salutē, cui forte nō expedit nubere. Sic nec Paulū exaudiuit dñs. ij. Corin. xij. Item si p̄cedit matrimonium ratū, impedit contrahendum respectu p̄sone maleficiatę. Si secūdū cōiter opinātes si p̄cedit cōsummatū: licet sequat̄ ratū nō cōsummatū, dirimit de facto cōtractū. vnde dicit̄. xxxiij. q. j. ca. j. q; coniugū cōfirmatur officio. s. carnali. & infra. Verum anteq̄ confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum coniugij. Si superuenit ad consummatum, non dirimit cōtractum. Secus si superuenit ad ratū ante ei⁹ cōsummationē. Sic. n. secūdum dicta dirimit, scdm cōem opi. & impedit. Item si est ignoratum & non scitum &c. vt supra

Universidad de Deusto
Biblioteca

circa alia impedimenta dictum est. Ad idem cap. L finale. de fri. & male. ¶ Sexta conclusio de differentia diuortij inter maleficium & alia impedimēta. Ex quo frigiditas est impedimētū naturale, nō datur frigido licentia contrahendi cum alia: male ficiato aūt cum sit impedimētū particulare respectu vnius mulieris tm̄, datur licentia contrahendi cū alia. Q d ita procedit de muliere sicut de viro: nam per maleficium non redditur quis impotēs respectu cuiuscunq; mulieris: sed respectu illi⁹ cū qua deberet & vellet si posset matrimoniū cōsumare: & ita ad certam personā restringitur saltem regulariter. Si enim impotēs esset respectu cuiuscunq; mulieris, talis impotentia potius imputare tur frigiditati q̄ maleficio. Frigidus autē nullam potest cognoscere: & ita frigiditas respicit irrestricte oēm fœminā. & ideo elapso triennio non cōceditur frigido alibi cōtrahere: quia ad omnes est. conceditur aūt maleficiato: quia talis posset esse vtilis secundę & non primę, respectu cuius est maleficiatus. Hinc si post diuortium cū prima cōtrahit cum secunda: non restaurat primū, nec appareret ecclesiam fuisse deceptam: secus in frigiditate vbi restauratur primū si cognoscit secundā: quia apparet ecclesiam fuisse deceptam. Illa est differētia inter frigidū & maleficiatū. Q z si velint maleficiatus & coniunx alius simul manere coniugaliter, veri cōiuges sunt, secundū prædictas opinio M nes. ¶ Corollarium primum. Falsa est opinio dicentium maleficium nihil esse in rei veritate: sed solū in talū hoim existimatiōe: qui effectus quorum cause sunt occulte nonnunq̄ solent maleficijs dęmonum imputare vt supra patet in. ij. dist. viij. & auctoritate scripturæ Exo. vij. de maleficis Pharaonis. & .j. Reg. xxviij. de Phytonissa. Item in Psal. de veneficio seu incantatione serpētium. igitur multo magis potest esse hominū incātatio. Sic saga aliqua habēs pactū cum dęmone, curat vt talē impediat cum tali muliere q̄ diu maleficiū perseuerat. Habet enim magnam potestatem super corpora cum sit spūs, quātū ad motum localem prohibendum vel faciendū directe vel indirecte. Potest ergo corpora impedire, ne sibi approximent directe vel indirecte se interponendo in assumpto corpore inter eos: potest hominem inflammare, vel infrigidare ad actum illum, vel ab actu illo per applicationē rerū naturaliū quas nouit ad hoc congruas & validas. Pōt homini imaginationē turbare: vt sic exosa reddat sibi vxor sua. Rigorē membri impedire potest: sicut & motum localem cuiuscunq; membri vel organi. Potest prohibere immissionem spirituum ad organa in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis: & sic ne ad vas generationis descendant efficere. Potest efficere ne semē emittat, recipiatur &c. Non autem mulierculę illa faciunt sua naturali virtute, aut rerū aliarū quarum ytur ministerio: sed ministerio dęmonū: quorū vtūtur pactis & sacramētis: qui hominib⁹ sic illudūt: vt supra in. ij. dist. viij. q. ij. Plus permittit hoc de⁹ circa membrum istud quo peccatum originale primum transfunditur: & circa actū quo plus corrupta est natura, q̄ super alios actus humanos: & super serpentes qui magis deseruiunt incantationi, q̄ super alia animalia: quia sic placet suę iustissimę voluntati in memoriam primęq; deceptionis serpētinæ. Suo modo in muliere pōt fieri maleficium. Potest enim eius imaginationem demē tare: vt summe odiat maritum: & ita q⁹ pro nulla re mundi vult tangi saltem ab eo, credens id sibi esse exitiale malum. Item potest vas mulieris obstruere &c. Et crebrius cōtingit virum maleficiari q̄ mulierem. Id quoq; accidit iusto dei iudicio nō solum malis sed & bonis hominib⁹ multiplici de causa: quarum aliquas tangit August. iij. de trini. cap. vij. & Magister in. ij. distin. vij. scilicet ad fallendum fallaces: vt qui in sordibus est sordescat adhuc. Apoca. vlti. Item ad admonendum fideles: ne aliquid talium pro magno facere desiderent. Deutero. xiij. sicq; nullatenus a deo per infidelitatem recedant. Item ad exercendam, probandam, manifestandamq; patiētiam iustorum. De quo Greg. ij. moraliū. §. lxxvij. Item ad gloriæ dei manifestationem, & ad ostensionem nullitatis & impotentię dęmonum. Exemplum de Phileto qui dum magicis figmentis ligatus sudario beati Iacobi soluitur, virtus Christi declaratur. Sic de magis Pharaonis. Exo. vij. Item ad custodiā virtutum, & maxime humilitatis. Confert enim humilitati hominis cum eū a dęmone suppressum deus gratiose liberauit. De quo Seuerus lib. j. dialog. scribit de quodam eremita, qui cum ab omni homine dęmonem propelleret, & in se quinq; mēsibus dęmonum passus est ad cognitionem sue humilitatis & paruitatis. Item in pœnam peccati commissi, melius hic q̄ alibi purgandi. De Paulo. j. Corin. v. Et cap. Si per sortiarias. xxxiij. q. j. Maleficiati per cōfessionem, & pœnitentię remedia curandi sunt. Item vt reprobi maleficiati hic præsentiant initiatiue quæ posthac sine spe liberationis sint iusto dei iudicio a dæmone passuri cui seruierunt. De remedio contra impedimentum istud habetur distinct. viij. quæst. ij. ij. collect. & in canone. Si per sortiarias. iam allegato. & in Sco. dist. præsenti. ¶ Septima conclusio est de N impedimento furię. Furiosus, amens, aut mente captus &c. ptēpore quo rōnis vsu est destitut⁹ nō est ad mr̄imonij cōtractū apt⁹ vel idone⁹. Probat ex dist. 27. qa tūc nō pōt elicere consensum liberū sine quo nullū est matrimoniū: nec sese obligare

alteri &c. Dicitur pro tempore quo caret rationis vsu: quia si habet lucida interualla: potest tunc se se alteri cōiugaliter donare cęteris paribus. Si pro tunc in furore &c. de facto cōtrahit apparēter neciens quid agat, non tenet contractus. Si autem rationi restitutus nouit quid egerit, potest per nouum consensum prius acta ratificare. Prior enim consensus nullus fuit. ¶ Octaua conclusio. Furia quę sequitur contractū alias rite & legitime celebratū non impedit nec dirimit matrimoniū. Patet ex dictis. Est tamen hic considerādū: q⁹ cū cōiunx est in furia, vel timet furia verisimiliter tūc futura, non tenetur sanus tunc ad debiti redditionem: tum quia ille nescit protunc ex iure suo petere secundū Sco. dist. xlij. sed petit sicut brutum non habens discretionem: tum quia verisimiliter abusurus est suo iure propter furiam, & furioso petenti gladium, non est parendum: tum qa redderet esset alteri periculosum. Petere ex iure, est petere propter bonum prolis aut fidei: quorum nullū discernit furiosus: ideo semoto corporis periculo cum est in furia adhuc non habet ex iure petere. Sic non petit ex iure qui ad finem turpē, diabolicū, bonis cōiugij cōtrariū & repugnātē petit. Q z si in furioso aut mente capto furia lateret, & nō posset statim cognosci, si postea fuerit cōptū q⁹ tempore furię contraxit cum nō habuit liberi arb. vsum, nisi postea factū approbauerit, est cōtractus coram deo nullus. Et secundū prædicta reducitur ad impedimentum erroris: qui eīm non habet rationis vsum, in omnibus errat. Et si quā doq; non erret, casuale est & per accidens. ¶ Nona ꝓpositio de incestu: de quo supra notabili. iij. vt post contractum accidit: hic vt præcedit cōtractum, impediēs & dirimens ipsum. Incestus præcedens contractum impedit contrahendum & dirimit cōtractum. de quo infra dist. xlj. de affinitate. De incestu ratione criminis, pertinet ad distin. xxxv. De incestu ratione affinitatis quā interdū incestuosus contrahit, ad dist. xlj. Ideo hic sat est aliquid pulsasse propter textū Magistri: & reducitur hoc impedimentū ad affinitatem.

¶Quantum ad articulum tertium

est dubium: An impotens ex infirmitate quę est cum effectu ad mortē, posset vere cōtrahere. De hoc supra notabili. vj. & dist. xxx. q. iij. Q z sic, vt detur habere ecclesię consuetudo, tum propter ꝑlem legitimandam, tum propter successionem hę reditariam: quæ vtiq; nulla esset: si cōtractus non teneret. Et nisi sic dicat, ecclesia (vt videtur) in his foueret peccata.

Distinct. XXXV.

Oc etiam consideradū est: q⁹ cū domin⁹ ꝓcedit &c. Egit Magister de psonis illegitimis ex impedimēto ꝑcedēte puta de coeūdi impotētia. Nunc agit de impedimētis supueniētib⁹ ad cōtractū seu post cōtractū tōne fornicationis alteri⁹ cōiugū: hoc ē tōne criminis cōmissi. Ponunt aūt cōiter tria crimina impediētia mr̄imonij cōtractū: adulteriū, machinatio in mortē legitimę cōiugis, fidei datio ipsi adulterę vel cōtractus cū ea de facto, vel cū iuramento ꝓmissio. Circa qd etiā agit de diuortio ꝓsonatū cōiūctarū tōne criminis cōmissi. Et pōt text⁹ trib⁹ summari cōclusionib⁹. ¶ Pria. Licet viro innocēti vxorē ꝓpter cōmissā fornicationē quo ad thorum dimittere & econtra. Adulter vero adulterā & econtra dimittere nō valet. ¶ Secūda ꝓpositio. Nō licet cuicūq; cōiugū post factū fornicatiōis causa diuortiū ad secūdā trāsire copulā, cōiuge adhuc viuente: sed oportet vel cōtinere: vel si placuerit, sibi mutuo recōciliari nisi adulter vel adultera voluerit scādalose in crimine pmanere. ¶ Tertia ꝓpositio. Possunt cōiugaliter copulari, q sepri⁹ p adulterū turpiter macularūt. Nisi pri⁹ cū effectu in mortē viri machinati sint. Nec viuēte viro fidē dedit adulterę mœch⁹ de cōtrahēdo cū ea post mortē viri. Nec de facto cōtraxerint viuēte viro. In his eīm trib⁹ casib⁹ nō solū nō possunt cōtrahere: sed etiā dirimit qd de facto contractū est cōtra ius matrimoniū. Harum cōclusionum declarationem textus docet.

E impedimēto criminis q̄rit prio: An cōiuges possunt ꝓpter cōmissam fornicationē alteri⁹ vel vtriusq; diuortiari. Et an diuortiat⁹ possit alibi mr̄imonio copulari, aut i nocēti reconciliari. ¶ Secundo q̄rit: an crimē adulterij sit impedimētū impediēs & dirimēs matrimoniū cū ea cū qua quis adulterium cōmisit. A

¶Quantum ad articulum primum

notādū fm̄ Gofr. & Host. de diuortijs. Diuortiū est viri a muliere, vel mulieris a viro legitima sepatio. Legitima dr̄: quia quos deus cōiūxit hō separe nō pōt nisi legis cōcessione. Dr̄ aūt diuortiū a diuersitate mentū. qa distrahētes mr̄imoniū quasi in diuersas partes eūt. Et fit dupliciter secū dū ꝑdicta: q̄ ad mutuā seruitutem siue domū aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

thorum,& quo ad vinculū.Quo ad vinculū non fit diuortium in matrimonio legitime contracto & consummato:nisi per mortē naturalem alteri⁹ coniugum:aut religionis ingressum seu mortē ciuilem quo ad matrimoniū ratum tm̄: vt supra distin.xxvij.q.ij. & dist.xxxij. Quo ad thorū aut cohabitationē,aut quo ad vtrunq; simul,fit quādoq; in pœnam fidem coniugalem frangētis, & in fauorem alteri⁹ qui fidem tenet,maxime dum innocens id petit.auctoritate Christi Matth.xix. de quo ti.de diuortijs.&.xxxij.q.vij.

B ¶Quantum ad articulum secūdum est cōclusio prima. Propter fornicationem carnalem ab altero coniugum(nondū innocenti reconciliato)libere & scienter cōmissam, potest sī innocens id petit diuortium celebrari non obstāte matrimonij consummatione. Probatur.qui peccat in fœdus matrimonij:potest iuste priuari iure matrimonij.fornicans cōiunx est huiusmodi: igitur iuste priuādus est iure matrimonij. habet aūt vel habuit ius petendi vel exigendi debitum ratione mr̄imonialis vinculi,& reliqua.ergo iuste pōt illis spoliari. Et quia libere & scienter venit contra legem matrimonij:ideo non potest legē matrimonij pro se allegare. Itē in quo qs peccat in eo pōt puniri iuste & legitime. Adulter peccauit vel adultera in fidem matrimonij eam frāgendo: ergo iuste potest in hac puniri: vt sic frangenti fidem fidem nō seruetur.Et q; iure poli hoc liceat,habetur Matth.xix. Q;q; innocens quandoq; ad hoc teneatur ne scādalū foueat & peccatū,patet. xxxij.q.j.&.ij. Intelligitur conclusio q; hoc liceat,non liuore vindictę:sed zelo iustitię ad nocentis correctionem: ad vitandam innocentis infamiam: & prolis incertitudinem,etiam sī iurauerit coniugē non velle dimittere,vel nō accusare.de iureiuran. ca.Q uēadmodū.Non ergo amore pecunię id fiat vt lucretur dotē:sed zelo iustitię ne delictū maneat impunitū:vt qđ iustū est fieri,iuste exequaī. Dicitur in conclusione propter fornicationē carnalem & naturalem. De spirituali enim & innaturali siue sodomitica infra conclusione.ij. Dicitur nōdū innocenti reconciliato. Ponuntur enim ad hoc casus aliqui in q̄bus cōiunx adulter vel adultera non pōt dimitti propter fornicationē. ¶Primus casus est: sī & ipe fornicatus est.xxxij.q.vj. ca.j.& sequen. Sic enim paria delicta mutua compensatione tolluntur. Sic inquit Cassiodorus lib. epistolarū.Crimen equat omnes quos coinquinat. Item de diuor.cap. Signifi. Notat hic Palu. post Gofre.q; bene fit compensatio naturalis fornicationis ad innaturalem,sed non corporalis ad spiritualē. Primę ēm sunt eiusdē gr̄is. A lię diuersarum specierum: ideo non possunt admutuem cō

pensari. Eregione aūt fieri potest cōpensatio spiritualis ad corporalem. Sec⁹ de peccato.Gofre. vult q; possit fieri compensatio corporalis fornicationis ad spiritualem:sed non occultę ad manifestam: cum vna potest probari & alia nō. Et patet exceptio occultę fornicationis cōtra alium. Et pro delicto occulto non debet quis publice plecti Sic dīs daturus sententiā de adultera lapidanda inquit. Q ui sine peccato est mittat in eam lapidē Posset deniq; vir fornicator dicere fornicatrici: hypocrita sine eiciā primū trabē de oculo tuo: & tūc poteris videre festucā &c. Et ista causa etiam potest extendi ad fortem & violentam præsumptionem quę habetur de aliquo q; adulterium cōmiserit: vt sī repertus est nudus cum nuda in eodem lecto. ¶Secundus casus dicitur lenocinij, vel crimē lenocinij: sī ipsemet vir eam prostituit. de eo qui cog.con.vxo. sug.ca. Discretionē. Lenocinium siquidem non minus peccatū est adulterio. Et idem est secundū Palu.sī vir sciuit & nō prohibuit cum potuit. Idem enim est scientē non ꝓhibere cum possit delictum inferioris, & imperare. Verum circa casum illum non omnes doctores idem sentiūt. Cum enim quęritur,Nūqd maritus posset obijcere vxori adulteriū, cui ipse dedit occasionem:Glos.allegat pro & cōtra.ca. Discretionem. Dicunt quidam: Si vir est occasio delicti mulieris inuitę,non imputatur mulieri vt hic Et ita sentit Richar.dist.præsenti.ar.ij.q.j.cū quę rit:Vtrū vxor adulterans de licentia viri,nō tamē ab eo coacta, possit ab eo quantū ad thorū diuortiari:& respondet negatiue: q; vxor adulterās de licentia mariti sī ab eo non compellitur nec p metum nec alio modo, potest ab eo iudicio ecclesiæ diuortiari quo ad thorū & cohabitationē. Argumentum ad hoc qđ in ca. Discretionē,prēsertim inuitā.i.tm̄ inuitā. vt sit sensus. A dulteriū ei non pōt obijcere qui eam tradidit adulterandam præsertim.i.tātū inuitā. Ratio secūdū Richar.est:qa nulli mandato parēdū est qđ sine mortali peccato expleri non potest. Et ideo mulier nullam habet excusationem ex mandato iussu aut voluntate mariti:quia plus obediendum est deo q̄ hominibus. Ideo oportet secundū eū q; mulier vi vel metu ad hoc cōpulsa sit,sī nō debet ei posse obijci adulteriū a marito.qđ videī intelligēdū quātū ad diuortiū celebrandū. Io. And.& Hosti.referūt de quodā ęgrotāte,ad cuius p̄ces vxor cōcubuit cū medico. Nūqd posset vxori adulteriū obijcere? Et cōcludūt q; nō,ex quo ipe fuit causa.glos. xxxij.q.vij.c. Cōcubuisti. Dicit Panor.ca. Discretionē.vbi supra.& ca. Significasti.de diuor. Aut vir fuit causa imediata adulterij vxoris.s.inducēdo eā ad cōmittēdū adulteriū:& tūc nō pōt obijcere adulteriū:aut fuit causa mediata & remota: puta:quia vxor deserta a viro cōmisit adulteriū ex hoc qa vir nō ꝓuidit ei in necessarijs vitę. Et tūc potest sibi obijcere adulterium: quia non dedit causam propinquā adulterandi, sed qualēcunq; occasionem.ca. Ex literis.de diuor. De muliere quę turpem elegit vitam deserta a viro negante necessaria vitę. Siquidem prętextu paupertatis
D non est fornicandū. ¶Tertius casus. Si mulier probabiliter credens virū mortuum propter lōgam eius absentiam nubat alteri,maritus rediēs tenetur eam recipere sine fornicationis exceptione.xxxiiij.q.j.Cū per bellicam. nisī scienter cognita fuerit a secundo cum primus rediit. Excusatur enim ignorantia inuincibili,& quia egit bona fide. Diuortium vero requirit dolum. & ideo illa mulier excusaī:cū statim rediit ad primū cognita eius vita. ¶Quartus casus. Si quis falso simulans se maritum intrauit lectum eius & cognouit eam.xxxiiij.q.j.&.ij.capi. In lectum.hoc est sī cognita fuit ab extraneo quē nescīuit esse talem,in specie viri sui. Talis enim mulier ducitur ignorantia inuincibili, & agit rem bona fide Excusatur ergo ignorāta facti. Et ideo dictum fuit in conclusione scienter.Hic propter defectū scientię mulier egit ex ignorantia cōmercium illud,alias non consensura:& ita nō culpabiliter. ¶Quintus casus. Si vxor alicuius fuerit vi oppressa ab aliquo.xxxij.quęst.v.cap. Proposito. Et intelligendum est de violentia absoluta non conditionata,vbi coniunx non consensit metu aut prece cuiuscūq;. Si enim meretrix metu, aut precepto,vel suasu amicorum vel alia consimili causa fornicaretur cum aliquo etiam contrahē do cum illo de facto,non excusaretur.xxxij.q. vij.Omnes causationes.Vnde non excusaī Michol filia Saul,cum tradita fuit Phalti filio Lais post desponsationē cum Dauid.j. Regū.xxv. sī saltem cognouit eam,vt supra.xxxiij.distin. q.ij.iuxta finē. Et filia Ptolemæi.j.Maccha.xj. Et vxor Sampsonis. Iudicum.xv.ca. Ideo dictum fuit in cōclusione,libere. ¶Sextus casus. Si maritus vxorem adulteram sibi recōciliauit, scienter & sponte eam cognoscendo, aut adulterantem scienter in maritali consortio sustinendo.xxxij.q.j.in multis cap. Secus secundū Palu.sī ignoranter aut coactus per ecclesiam eā cognoscit. Ideo dictum fuit in cōclusione:nondū reconciliato. ¶Septimus casus. Si aliquis existens extra fidem Christianā repudiat suam, nō tamen propter fornicationem, & illa secundum ritum suę gentis ducit alium virum,& postea cōuertitur ad fidem:si vir primus similiter conuersus est sicut mulier,cogendus est ad vxorē nunc conuersam, non obstante q; ipsa alibi contraxit tempore suę repudiationis.cap. Gaudemus de diuor.Male siquidem dedit ei libellum repudij,& quodāmodo interꝓtatiue tradidit eā adulterandam. imputet ergo sibi q; eā nō retinuit vt debuit. ¶Notāter dictum fuit in conclusione in genere Ab altero cōiugū, sine specificatione viri aut mulieris:quia æque potest vxor dimittere virum fornicantem:sicut vir vxorem adulterā-
E tem:eo q; in causa diuortij iudicanī ad partā vir & mulier eius. Verum quo ad accusationem quę est via ad separationem,non videntur esse ęqualis conditionis,vt infra dicetur. ¶Secunda conclusio, de fornicatione spirituali & innaturali. Sicut propter fornicationem carnalem & naturalē possunt coniuges quo ad thorum per ecclesiam separari: ita & propter incorrigibilem spiritualē, licet differenter:&(vt multis probabile videtur) innaturalem,seu sodomiticā,possunt diuortiari. Prima pars est conclusio prima. Secunda pars de fornicatione spirituali patet de diuor.capit.ij. &.xxviij.q.j.cap. Non solum.& sunt verba August.de adul.coniu. Vbi ait de fornicatore spirituali. Si in his factis perseuerat,& pœnitentiam non agit,recede ab illa & noli viuere cum ea. Intelligitur de spirituali fornicatione incorrigibili: in qua quis vult stare & perdurare. Probaī.quia in materia pœnali, p̄sertim in fauorē fidei & charitatis,verbū generale largo modo venit accipiēdum.Panor.cap. Q uęsiuit. de diuor. Sed sic est in proposito.Mat.xix.ergo illud verbū Christi largę intelligendū venit. Ad hoc facit Apostolus.j.Corin.vij.vbi etiā pmittit viro fideli infidelē vxorē dimittere etiā quo ad separationē vinculi cōiugalis.c. Q uanto.de diuor. Præterea. fornicatio spūalis,sicut carnalis, ē cōtra bonū ꝓlis. Q uō ēm pie poterit educari ab infideli? Est contra bonum sacramēti & animorū coniunctionē, sicut alia contra coniūctionem corporū. ¶Fornicatio spiritualis est lapsus in hęresim,idololatriam,iudaismum,gētilitatis errorem.xxviij.q. j.Idololatria.& cap. Q uęsiuit.de diuor. Est autē differētia inter fornicationem spiritualem & carnalem quadruplex. Nam carnalis semel cōmissa sufficit ad diuortiandū. Spiritualis autem nō sī se velit corrigere & emendare. Secus sī corrigi non vult.cap. Non solum.xxviij.q.j. Ideo additum fuit incorrigibilem. Ex quo sumunt aliqui q; Papa nō potest deponi propter hęresim, vel idololatriam citra pertinaciā,dum vult se emendare. Item consulitur innocenti cohabitare fornicanti spiritualiter,pro eius saluatione. xxviij. quęst.j.capit. Iam nunc. Et sic ēm. Sed in carnali prohibetur. xxxij.q.j. in diuersis cap. Tertio:sī is qui spiritualiter fornicatur redeat ad fidem,aliter compellitur conuersum recipere & ei reconciliari in casu qui habetur in cap. Gaudemus.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuor. quod in fornicatione carnali non contingit. Potest enim innocens sibi reconciliare adulteram carnaliter si vult: sed nō cogitur. xxxij. q. j. ca. De benedicto. ¶ Quarto: ꝑpter fornicationem spiritualem potest quādoq; solui matrimonium quo ad vinculum de iure. j. Corint. vij. cū contractum est inter duos infideles: & alter conuertitur ad fidem, alter permanet in infidelitate, nec vult cohabitare sine blasphemia dei, aut trahit ipsum ad peccatū. capit. Quanto. de diuor. & xxviij. quæst. ij. ca. Si infidelis. Secus de carnali. Cum dictum est fidelem cogi ad reconsiliandū sibi cōuersum, intelligitur, si fidelis ab infideli nō recessit iudicio ecclesię. Alioquin secus. cap. De illa. de diuor. ¶ De inaturali siue sodomitica fornicatione idem videtur probabiliter dicendum, secundum multos docto. San. Tho. Bonauen. Palu. Richar. Panor. cap. Maritis. de adul. Siquidem noīe adulterij aut fornicationis venit omnis illicitus coitus. xxxij. q. vij. capit. Non solum eadem causa. q. iiij. cap. Meretrices. vbi dicitur. Nomine mœchiæ omnis illicitus concubitus atq; membrorū illorum non legitimus vsus debet intelligi. Maior enim iniuria infertur deo & matrimonio ex illo nefando peccato cōtra naturam, q̄ ex naturali cōcubitu adulterino. Cū ergo Christ⁹ ingt Mat. xix. vxorē posse dimitti causa fornicationis: potest intelligi de omni fornicatione, secundum Panor. Et hanc dicit esse cōmunem opinio. q̄us Inno. teneat oppositū. Palu. extendit id ad vitium sodomiticum & extraordinariā pollutionē cū alio vl' cū alia cōmissam. Et intelligunt quidam de omni peccato contra naturam, puta mollitiei &c. Videtur par ratio si alter coniugum tale quid efficaciter attentaret vel ageret cū coniuge proprio: eū ad hoc violentando vel cōpellendo: ita q; resistere non posset, vt infra conclusione. vj. Sed videat lector si illa dicta cōstring
F ant: cū nō est ad hoc lex expressa. ¶ Tertia cōclusio respōdet tacitę quæstioni: An coniunx innocens, siue masculus, siue fœmina, teneat adulterantē dimittere & expellere quo ad thorū & domum. & est hæc. Vxorem adulteram corrigibilē aut paratam se emendare, non tenetur eius vir a se quo ad thorum & domū diuortiare & dimittere. Probatur. Nulli facit iniuriam qui vtitur iure suo: sed sic est de viro respectu vxoris, si ei⁹ opera vtitur. ergo. Nec est necessariū apponere grauiorem pœnam cum mitior sufficit. Dicitur notanter corrigibilē probabiliter, secus de durę ceruicis multere, nolente corrigi. Sunt enim vitanda scandala: & si talem maritus non repelleret, foueret eius peccatū, saltem indirecte: & quodāmodo prostitueret eā: & sic seipsum lupanaris infamię tradęret. Videtur tamē id de dimissiōe incorrigibilis habere epikeiam & limitationem, & talē q; tunc ad hoc tenetur quādo ipsa dimissio plus conducit ad emendationem eius q̄ retentio, & cōiugalis verboꝝ & verberum correptio. Finis em̄ fraternę correctionis est salus delinquētis: & causa etectionis est eius correctio. Potest aūt quandoq; magis corrigi retentiōe q̄ dimissione: cum dimissa omnibus se exponeret venalem: retenta vero cohiberet a malo multipliciter. Habet insu per maritus videre si ipsa dimissa possit ipse deinceps continere. Non enim cum periculo sutipsius tenetur eam dimittere, sed pōt saluti suę cōsulere sublato scandalo populi. Auctoritates patrum quę videntur sonare in oppositum, sunt intelligendę q; non licet eam retinere quādo id fieri non potest sine scandalo. Vel quando per hoc deterior efficitur. Vel propter sui periculum hoc fecit, timens de incōtinentia. Et secundum hoc etiā possunt concordari doct. opiniōes, quarū aliquę simpl'r volūt q; incorrigibilis sit necessario dimittenda ex p̄cepto iuris. Alię q; nō oporteat eā dimittere. ¶ Possunt aūt colligi casus quīq; in quibus vir innocēs non tenetur, sed potest vxorem adulteram dimittere. Primus, quādo fornicatio est occulta, & viro scita: deficit tamen in p̄batione. Sic enim cessat ratio scandali. ¶ Secundus casus, quādo mulier correcta est, vel speratur probabiliter de eius correctione. ¶ Tertius, quando incorrigibilē proposito & voluntate potest retinendo a malo cohibere, & ne exeat, vel ql̄ piam alienus eam accedat, efficere. ¶ Quartus, quando vtiq; plus cohibetur a malo cum retinetur q̄ cum dimittitur, cū verisimile est q; omnibus se prostituet dimissa: secus retenta. ¶ Quintus, quando sibi timet de incontinentia. Nō em̄ plus tenetur vir corrigere vxorem q̄ dominꝰ famulum secundū Palu. Sed non tenetur dīs famulum excōmunicatum dimittere: quia potest vti ei⁹ opa: & excōmunicatio nō debet ei in hoc esse releuatio. ¶ Corollarie sequitur. Vir non tenetur cum detrimēto iuris sui & periculo animæ suę coniugem nocentem secluso pusillorum scādalo expellere, sed potest vti eius ministerio domestico, & cauere periculo suæ. Nec est curandū de scandalo Pharisæorū saltem regulariter. Dū tamen hi qui nouerunt eam esse talem, informationem accipiunt a viro innocente q; per hoc curare velit salutē vtriusq; & q; dimissio plus obsit, q̄ prosit ad salutem, & q; hoc probabiliter teneat esse verum. &c. Est sentētia Palu. Et loquūtur conclusiones illę de viro innocente respectu mulieris. An autem idem sit econuerso de muliere innocente respectu viri, respondet cōclusio sequēs. ¶ Quarta cōclusio. Non ita passim & re
G gulariter tenetur vxor innocens virum dimitte-

re nocentem, sicut vir vxorem adulterantē. Probatur. quia vxor nō habet corrigere virū verbo & verbere: sicut vir mulierem. Item minus scandalū immittet corā populo ex facto viri q̄ mulieris. Minus etiam nocet certitudini prolis. Potest vir mulierem a magno malo preseruare, si sępe accedit eam. In omni casu quo licet viro mulierem retinere, tum propter ministeriū & ius suum, tum propter periculum animę, etiā licet mulieri innocenti adulterum retinere virum, & multo amplius: quia debilior & pluribus indigens. Cum ergo nō habet eum corrigere verbere, sed verbo, non tenetur ipsum dimittere ita regulariter, sicut vir mulierem adulteram secluso scandalo: & q; per hoc nō foueat eius peccatū. Ideo dictū fuit passim & regulariter. Sic de fornicatiōe spirituali, cum probabiliter habet timere de puersione sua, tenetur eū dimittere quo ad domū. Potest tamen debitum petere, maxime posito probabili timore incontinentię, salua salute animę &
H fidei integritate. ¶ Sed diceret aliquis, cuī⁹ auctoritate fiet huiusmodi diuortium? An auctoritate propria, an superioris? Ad hoc sequentes cōclusiones respōdebunt. ¶ Quinta conclusio. Si inter virum innocentem & mulierem adulteram est dunta xat clandestinum matrimonium & nō in facie ecclesię solēnizatum: potest vir vxorem auctoritate propria quo ad thorum & domū dimittere. Probatur secundum Richar. quia latentia non debēt deduci ad iudicium ecclesię nisi in foro pœnitētię. Verū ꝑbato matrimonio necesse est sententiā iudicis interuenire. Alias vir potest excōmunicari: si eam dimissam non receperit ad se. Hinc Panor. capit. Porro. de diuor. hāc ponit doctrinam generalem. Matrimoniū semel contractum nō debet absq; iudicio ecclesiæ etiam si impedimentū sit notorium separari. Sępe etem̄ dicitur esse notorium quod nō est notorium, cuius indaginem ea in re ecclesia sibi reseruat. Nec debet quis priuari iure suo nisi per sententiā sui superioris. Nemo enim bonus iudex in causa ꝑpria. Præterea. idem non erit iudex & accusator seu actor in eadem causa: sicut nec reus & iudex in exterioribus negotijs. Cum autem agitur pro diuortio propter fornicationem mulieris, vir est actor, ideo non erit iudex, sicuti & in vete. testa. causa diuortij, seu repudij deducenda fuit ad iudices. Ad hoc. xxxiij. quæst. ij. cap. Seculares. &
I capi. Porro. de diuor. ¶ Sexta conclusio quasi corollaria ex dictis. Matrimonium in facie ecclesię solennizatum non potest dissolui propria auctoritate, sed iudicio ecclesię quantum ad domū & redditionem carnalis copul'ę. ¶ Forte dicatur contra nunc dicta, quod probari non potest, nō debet ad iudicium ecclesię deduci, quem esse for

nicatum, vt plurimum, probari non potest, nisi quis forte publice in facto deprehēdat. ergo &c. Maior patet, quia in iudicio ecclesiæ iudicat secūdū allegata, & ꝑbata. Minor patet, quia dicit Iob xxiiij. Oculus adulteri obseruat caliginē. Et qui male agit, odit lucē. Ioā. iij. ¶ Præterea, cum manifestum est viro vxorem adulterium cōmisisse potest debitum negare auctoritate propria. ergo sua auctoritate quo ad domum potest talem dimittere. Cōsequentia probatur. quia illa cohabitatio viri cū muliere maxime videt esse propter debitū reddere, vt supra patet de cōiugio leprosorum. ergo in casu in quo non tenetur debitū reddere, non tenetur cohabitare. Antecedens patet, quia si vir sponte & libere ei cōmiscetur post delictum, non potest secūdum iura talem mulierem deinc de fornicatione accusare. Immo sic commiscendo ei fieret bigamus, & sic ad ordines ineptus. ¶ Præterea, homo potest per se exequi sententiam a iusto iudice iuste latam absq; iudicio ecclesiæ. sed Christus tulit sententiam q; vir potest vxorem dimittere causa fornicatiōis. Matth. xix. &. v. ergo ad hoc non opus est ecclesię iudicio. ¶ Præterea. exēplo Ioseph Matt. j. vt videtur, licet vtro vxorē importatā ab alio auctoritate propria relinquere: ergo similiter cū est cognita ab alio. ¶ Ad primū dicitur. sufficit q; quandoq; probari potest vel facti euidentia quę non patitur tergiuersationē, vel fornicatricis iudiciaria confessione, & tunc potest peti diuortiū. Sufficit etiā quādoq; habere fortem p̄sumptionem iuris vel facti. ¶ Ad secundū, vxor potest dimitti quo ad thorum per negationem copulę carnalis auctoritate propria, secundum aliquos cum cōstat sufficienter de facto. secus quo ad cohabitationem, aut status mutationem. Cum vero non licet auctoritate propria spoliare quēpiā & sibijpsi ius dicere, quō potest nocentem innocens repudiare aut debitū negare eidem sine sententia declaratoria iudicis in matrimonio solennizato & publico? ¶ Ad tertiū, concesso q; Christus tulit hanc generalem sententiā de dimissione vxoris propter fornicationem, applicationē tamen ad particularia reseruauit potestati clauiū. Immo illa Christi doctrina, non est proprie dicēda sententia: quia sentētia est applicatio iuris cōmunis ad aliquod particulare. sed hoc faciendū reliquit ecclesię: quę habet illam concessionem ꝑ loco & tpe ad particularia applicare. ¶ Ad quartū: negat similitudo de Ioseph. vt supra habetur dist. xxix. q. ij. Allegat hic Palu. dictum Augu. de Ioseph in sermone de annūciatione. Et loquitur Aug. in persona virginis Marię. Vir me⁹ putauit q; ex adulterio cōcepissem. Q uod exponēdum est, i. ad modum putātis se habuit. ideo vo

Universidad de Deusto
Biblioteca

luit eā occulte dimittere. ¶Esto vir nouit factū sed non potest ipsum probare:an potest sibijpsi ius dicere? Respōdet Palu. q̄ sic.quia defectus probationis non est ex culpa sua.sicut debitorē fugiētem licet capere. Sic si quis spoliauit me re mea,& non possum probare,possum tantūdem de suo accipere seclusō scandalo,cum non patet alias via iuris contra eum. Exemplum de Israelitis spoliantibus ęgyptios. Cum enim iudicis copia haberi non potest,vel propter aduersarium, vel ꝓpter causam cōsimilē,citra peccatū pōt aliquis sibijpsi ius dicere. Alias fere omnia bella essent iniusta.Nam vindicatio est etiam subditi & nō solum iudicis,ait ille doctor.Verum hęc indigent sano intellectu sententia data in conclu.v. Et doctorū dicta ibi recitata plus placēt:& ni fallat,regulariter potest haberi copia iudicis in ꝓposito. ¶Si dicit. Esto:sacerdos,aut clericus deprehēditur cum vxore alicuius, potest ne capi,et tā diu teneri donec aduocentur testes? Respondet Palu. q̄ sic per viginti horas, vt sic prędentia testium possit probari adulteriū. Exemplo senio-rum qui apprehenderūt Susannam dicentes q̄ non poterant apprehendere iuuenē:quia fortitudine eos prędellebat.Et hic licet vim vi repellere sine excōmunicatione.de sententia excōmunicationis. Si vero.§.penult.Vbi nec ille compellēdus est ad apostolicam sedem venire qui in clericum cum vxore, matre,sorore,vel filia propria turpiter inuentum manus iniecerit violentas. Secus si compertus fuerit cum aliena:quia tunc nihil ad eum de facto clerici turpiter agentis. Vidētur in contrariu m esse statuta ordinariorum & ꝓuincialium.In aliquibus forte post factū aliqua non impugnātur:quę tamen ne fiant ante factū docentur: ne laxētur frena peccatis. & lex datur multitudini, quę nōnunq̄ caret discretiōe & scītia:ideo constituti sunt iudices.Quomodo vero possit adulterium probari & accusari,iuristarum est. ¶Nec oportet illā accusationē prędedere ad monitionem secretam,sicut in denūciatione alicuius.Vbi ēm necessario prędedit admonitio secreta, debet supersederi secuta emendatione & correctione.Hic autem secus fit:quia cum quis accusatur & pœnitet,non desinit esse nocens secundum iura,sed habet expectare pœnam. Et si prædesserit admonitio & correptio, adhuc potest qui deliquit accusari,ne possit secretius correctus nō innotescere ęteris.Immo vtile est publice publica punire malefacta,vt qui scādalizati sunt de culpa,ędificentur de pœna. Vnde & latrones iudicialiter conuicti plectunt publice seruato ordine iuris:licet eorū factū non sit omnibus cognitum. ¶Nunc de secunda parte quęsiti primi: An diuortiatus possit alibi matrimonio copulari. ¶Septima conclusio. Facto diuortio inter coniuges neuter eorum alio viuēte potest cum alia persona matrimonium cōtrahere. Probatur.j.Corin.vij.& in lege noua pluralitas vxorum est prohibita.vt supra. distin.xxxiij. Vnde Augusti.Inter viuentes manet coniugale vinculum,quod nec separatio,nec cū altero iūcto potest auferre.xxxij.q.vij. Vsqueadeo.& ca. Interueniente diuortio. Prędterea. diuortium introductum est in fauorem innocentis,& odium nocētis.sed si per diuortiū solueretur vinculum matrimonij,ęque esset in fauorem vtriusq̄. Immo plus esset in fauorem nocentis:qui ideo fornicaretur,vt facto diuortio magis placita posset habere connubia. ¶Sed diceret aliquis.Matt.xix. dicit Christus.Quicunq̄ dimiserit vxorem suā nisi ob fornicationem,& aliam duxerit,mœchatur.cum ergo exceptio facta est per Christū, nō potest esse iniusta.ergo qui dimittit vxorem ꝓpter fornicationē & ducit aliam,non peccat.Itē qui non tenetur ad continētiam potest vxorem ducere,cum est edictum prohibitorium. sed qui diuortiatus est ab vxore propter fornicationem non tenetur ad continentiam,sinullo voto se ad hoc astrinxit: ergo potest vxorem ducere, & ita diuortiatus potest alibi contrahere. Item cōiunx non tenetur contugi nisi ad debiti redditionem cum petitur,& cohabitationem.sed per diuortiū liberatus est ab hmōi seruitute duplici:& ita a tota obligatione matrimonij:ergo potest alibi contrahere. ¶Ad primum dictū Christi: habet veritatem in casu quo loquitur referendo exceptionem ad totum dictum:quia in repudio propter fornicationem in ve.le.adultera lapidabatur.qđ si seruaretur in no.le.sicut in Hispania fit,liceret viro vxore repudiata aliam ducere. Nec tamen ex hoc haberet plures simul:quia prima venit lapidanda.Ita respondet Palu. ¶Ad secundū negetur minor.tenetur ēm adhuc continere ab omni alia muliere rōne ligaminis:licet ad hoc non ligetur voto. ¶Ad tertium negetur maior.quia vinculum cōiugij adhuc manet facto diuortio. ¶Octaua conclusio.Licet dominus non excipiat nisi fornicationis causam,si tamen alter cōiugum machinetur in alterius mortē vel per gladium vel per intoxicationem,non tenetur quis cū corporis sui periculo illi cohabitare: & ita saltem temporaliter potest ab eo diuortiari.ar.de resti.spoli.cap. Literas.vbi dicitur. Si tāta est viri sęuitia vt muleri trepidanti nō possit sufficiēs securitas prouideri,non solum nō habet illi restitui,sed ab eo potius amoueri. Idem dicendum si mulier violentatur a viro ad actum innaturalem extra vas debitū.Probatur ratione:quia maior est obligatio in matrimonio ad reddendum

coniugale debitum q̄ ad cohabitādum. Sed nō tenetur quis reddere debitum cū probabili corporis sui periculo, secūdū dicta dist.xxxij.ergo multo minus cum tali periculo tenetur sibi cohabitare. Nec potest ex hoc sumi exceptionem domini fuisse insufficiēter: quia fornicatio commissa,perpetuo manet commissa:hæc autem infirmitas est curabilis & temporalis. q̄ si esset perpetua,posset ꝓ perpetuo ab eo diuortiari. ¶Nona conclusio. Si innocens facto diuortio repetit nocentē in casu quo fieri debet reconciliatio,debet nocens etiam inuitus re integra cogi ad recōciliationē. Secus si nocens petit inuitum innocētem. Prima pars patet:quia innocens propter diuortium non est priuatus iure suo quod habuit in coniugem,siquidē seruitus quā habet cōiunx in corpore coniugis,cum sit de iure diuino, non tollitur nisi per fornicationem:quā solā ius diuinum excipit: nisi ipsemet auferat a se dādo alteri licentiam vouendi,ergo per diuortium nō priuatur eo. Et cum diuortium factū est in fauorē honestatis sue,non debet ex hoc sentire sine sua culpa prędudicū & damnū corporis aut animæ. Secunda pars probatur:quia pœnitentia nō tollit actionem.xxxiij.quęst.ij.capit. Admonere.& multo minus exceptionē. Dicitur re integra,secus si votū fecisset continētię. ¶Prędterea.q̄ vir dimittat vxorem adulterā,legis est.xxxij.quęst. j.cap. Dixit dominus in euāgelio. Et quod legis est,non deletur pœnitentia. Alias fur pœnitens non esset plectendus. ¶Sed quid si nocēs petit nocentem? vt gratia exempli,mulier prius fornicata repetit virum qui post diuortium fornicat? est. Sancti docto.& iura videntur dicere:q̄ paria delicta mutua compensatione tolluntur. ergo si ue prius sive posterius fornicatus fuerit, non refert. Sed bene refert an non correctus petat correctum,vel econtra. Clarum est apud omnes,nō correctum non posse petere correctum. Dubiū vero est quomō correctus potest nō correctum petere. Dicēdum videtur. sententia hominis nō tollit id quod est iuris diuini:quia vbi vterq; fornicatus est siue ante sentētiā,siue post,siue vnus ante & alter post,quicūq; petit alium,eo ipso q̄ petit videtur correctus esse, & alius in foro conscientię debet sibi recōciliari,& ad hoc iudicio ecclesię compelli, nisi velit suscipere sacrum ordinem aut religionem ingredi,si est vir, aut profiteri,si est mulier.Et ratio potest esse:quia sicut in matrimonio non cōsummato quilibet potest intrare religionem,siue fornicatus sit,siue non,qđ ius nō perdit fornicādo,cū de hoc nō habeat scriptura,sed tenetur vel matrimoniū cōsummare, aut religionem intrare: Ita vxore fornicante consummato matrimonio,potest vir vel religionē intrare vel sacris initiari. Q̄ si vir post alterius illorum assumptionē fornicatur: certum est q̄ nō restituitur vxori,nec potest ad eam reuerti, posito voto legitimo vel in professione,vel sacri ordinis susceptione.Et si vir fornicatur anteq̄ ꝓfiteatur vel ordinetur,cum iam per vxoris nocētis fornicationem est sibi ius acquisitum nō reddendi & vouendi,fornicādo(maxime post sententiam)perdit ius non reddendi: quod prius habuit quo ad fornicantem mulierem:sed non perdit ius vouendi.Ita q̄ alternatiue tenetur ad alterum illorū qui post fornicatus est,scilicet aut redire ad coniugem & reddere debitum:aut profiteri si est mulier, seu sacris initiari vel profiteri si est vir. ¶Ad Goffre.qui tenet cōtrariū:quia sententia bene lata nō debet retractari: dici potest secundum prędicta.Quando ecclesia comperit se in facto esse deceptam,retractat eam,si post constat de contrario.Ita in proposito.Ecclesia enim supponebat in suo diuortio tacite q̄ essent caste victuri hinc & hinc,saltē de parte vna: ideo eos separauit,singulis continentiā indicendo. Cum autem nunc constat q̄ decepta est,retractat sententiam.Separauit enim coniuges modo tacito conditionate,si caste vixerint. quod si nō factūt retractat sententiam tanq̄ nullam. Cū ergo vterq; fornicat, coguntur auctoritate iudicis quæ fuit implicite conditionata,reuerti ad se. Sic si innocens petit nocentem re integra,hoc est ante professionē aut ordinem. ¶Ad tex.qui solet allegari.vj.quęst.iiij.capi.Quod semel.Dicendum vt sumitur ex verbis ibi positis. Hic enim est maior auctoritas:quia clara & patēs veritas & facti euidentia. Non aūt potest esse maior auctoritas veritate comperta. ¶Consequēter de adulterio, an & quando sit impedimentum prohibens & dirimens.Cōmuniter tria ponuntur crimina quę coniuncta vel separata videtur facere difficultatem circa matrimonium contrahendum:q̄ sunt secundum Sco. Adulteriū,Machinatio in mortem legitimi coniugis: Fidei datio ipsi adulterę vel contractus de facto cum ea:vel cū iuramento promissio.Et hæc tria secundum eundem ꝓ eodem in proposito reputātur. De tertio primo dicendum. ¶Decima conclusio. Cōtrahens de facto cum secunda aut dans fidem aut iuramentum contrahendi cum ea,viuente prima vxore,quā tamē nō cognouit,nec ante, nec post cōtractum, potest eam mortua prima in vxorem nouo consensu ducere.ca. Si quis.de eo qui duxit in matrimonio. Dicitur de facto:quia nō potest de iure contrahere propter impedimentum ligaminis. Dicit quā nō cognouit, nec ante, nec post:quia secus si intercessit copula carnalis. Sic ēm illa duo simul iuncta,scilicet adulteriū & pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

missio, vel adulterium & cõtractus de facto cau-
sant impedimẽtum prohibens & dirimens. Pec-
cat tamẽ sic contrahens, & secundum Panor. fit
infamis. cap. Si quis. qua nõ obstante potest cõ
trahere. Et idem est ca. j. de eo qui duxit. ac si nõ
contraxisset de presenti, sed solum dedisset fidẽ
contrahendi post mortem coniugis. Obstat ẽm
impedimentum ligaminis. Aliqui illud impedi-
mentum nominãt fidei dationem. Secundũ Pa
lu. dist. xxxiij. q. j. ar. iij. requirunt illa duo, scilicet
pollutio adulterina & promissio: & q; vterq; sciat
impedimẽtũ: si fidei datio debet esse impedimẽ-
tum &c. Concordat Sco. & Richar. Similiter di-
cendum de multere quę fidem dedit de contrahẽ
do alicui viro viuẽte legitima eius vxore. ¶ Vn
decima conclusio. Solum adulterium cũ aliquo
vel aliqua prius cõmissum, non impedit cæteris
paribꝰ, nec inhabilitat quẽpiam ad cõtrahẽdum
cum eo vel ea matrimonium: ex consequẽti nõ
impedit & dirimit &c. secundũ Panor. ca. Signi-
ficauit. eo. ti. vt supra. & xxxj. quęstio. j. Si quis.
N ¶ Duodecima conclusio. Si adulter cõtraxit de
facto cum adultera, vel fidem dat, aut spõsionẽ
nudam vel iuratam de contrahendo cũ ipsa quã
scit tunc habere legitimum virũ, & ipsa recipro-
ce scit eum habere tunc vxorem, prędicta vel sub-
sequente copula carnali: non potest adulter adul
teram eius viro legitimo mortuo habere vxorẽ,
nec econtra adultera adulterum eius vxore legi-
tima defuncta. Probatur: quia tale adulteriũ sic
circunstantionatum, est impedimentũ prohibẽs
& dirimens contractũ. cap. Si quis. de eo qui du
xit. & xxxj. quęst. j. ca. Relatũ. Ratio est, ne ipsis
detur occasio homicidij: vt sic essent ad cõiugiũ
mutuum apti. Et hic equiualent, secũdũ Richar.
fidei datio & iuratoria promissio, aut fidei datio
iurata & non iurata. Secundum Palu. nomine fi
dei venit nuda ꝓmissio: ideo termini sunt in cõ-
clusiõe multiplicati. ¶ Dicit Quã scit. &c. quia si
quis viuente prima secundam huiusmodi rei in
sciam ducit: si toto tẽpore primæ vxoris igno-
rat illud matrimonium, potest prima mortua il-
lam secundã ducere, nouo consensu accedente.
Sic si vir nescit eam habere legitimum virum
tũc dum cum ea contrahit prędicta vel subsequen
te copula. cap. Veniens. eo. titu. Ita procedit con-
clusio quando ambo sunt rei illius conscij de ha
bendo hinc & hinc contugem superstitem cũ cõ
tractus ille & cõmixtio ipsa fit. Si autem certior
reddita de vita primę cõiugis permisit se cogno
sci ab illo viro, non potest amplius eum habere
in maritum. Ad hoc ca. fina. eo. tit. de eo qui du-
xit. & sequuntur doctores. Dictum est cõclusio-
nem procedere quando ambo sunt conscij actũ
illum esse adulterinũ. Si enim vir tantum est cõ-
scius, & mulier nescit eum habere legitimã vxo-
rem aliam, si contrahit adulter ille cum adultera,
non est ad viri petitionem posterius diuortiũ ce-
lebrandum. Sed cum multer insciа illius impedi
menti & illegitimationis consensit in virũ ex me
ra ignorantia: an contractus ille sit matrimoniũ
vel nõ? Si est matrimoniũ non põt fieri diuortiũ
ad petitionẽ mulieris nunc edoctę de impedimẽ
to. Si nõ est matrimoniũ debet fieri diuortium,
quia sic non possunt coniugaliter simul manere
cum nõ sint coniuges. Respondetur, nõ est ma-
trimoniũ, sed est hic error dationis redundans in
errorem personę. Mulier enim consentit, sed cre-
dit eum esse habilem ad cõtrahendum: modo nõ
est habilis, sed per ecclesiam illegitimatus ꝓpter
hoc vitium scitũ esse tale cum fidei datione aut
contractu matrimoniali. Et sic nõ possunt simul
scienter manere. Vir ẽm illegitimatus non potest
eam matrimonialiter tractare, & ipsa excusatur:
quia egit ex ignorantia inuincibili. ¶ Ponat: mu
lier postq̃ cognouit impedimentum subesse, nõ
petat diuortium, secundum prędicta non est di-
uortium celebrandũ, ergo si non sunt diuortian
di poterunt simul manere. Non vt coniuges: qa
vir est illegitimatus, & ita inhabilis. Stabũt ergo
simul modo fornicario. Respondet Sco. Si mu
lier sciens impedimentum consensit in virũ ma-
trimonialiter, cogendus est vir vt & ipse consen
tiat in matrimonium illud: & hoc in pœnam pec
cati. Nam scienter decepit illam mulierem, & fe
cit eam in se cõsentire vt in personam habilem,
cum tamen fuerit per ecclesiam propter dictum
vitium illegitimatus. Ideo iusta sentẽtia cogitur
adimplere quod fallaciter voluit facere mulierẽ
decipiendo. Et ita contrahent nouo consensu: &
protũc in hoc casu ecclesia eũ legitimat in odiũ
sui & in fauorem mulieris decepte. Cum ẽm sine
consensu non est matrimonium, & prior consen
sus non fuit matrimonialis, opus est intervenire
consensum nouum & matrimonialem. Nec va-
let dicere. Si impedimentum debet dici, mulie-
ri decepte generabit odium, ergo videtur suffice
re q; ipsa in quolibet actu cõsentiat matrimonia
liter, & ita non requiritur ex parte eius nouus cõ-
sensus, sed requiritur ex parte deceptoris cõsen-
sus nouus. Et ratio est: quia consensus decepte
& inscię non est consensus coniugalis, eo q; pro
cedit ex errore dationis redundantis in errorem
personę, ideo oportet nouum elicere cõsensum.
Sunt qui tenent cõtrarium. Sed illud dictũ vide
tur esse tutius & verius. Requiritur enim ad ma
trimonium consensus verus personarum legiti
marum. ¶ Dictum etiam fuit, legitimũ virũ aut
coniugem &c. quia oportet q; inter psonas hinc
& hinc matrimoniũ primum fuerit validum. Si

enim vxor prima non fuisset legitima, non esset
impedimentum. Et sufficit secundũ Angelum
primũ matrimonium fuisse ratum tantum ver-
bo de presenti. Nec requiritur q; fuerit consum-
O matum in ver. Impedimẽtũ. viij. ¶ De impedi-
mento alio quod est machinatio in mortem con
iugis legitimę, vt cum vxor machinatur in mor
tem viri sui, aut vir in mortem vxoris vt pos-
sit alterius coniugẽ pro suo coniuge habere: do-
cto. diuersificãtur. Palu. dicit. dist. xxxiij. q. j. sic.
Ad hoc tria requiruntur, si debet esse impedimẽ
tum dirimens: scilicet Adulteriũ: secũdo actua-
lis occisio: Tertio occisio propter posse contra-
here cum alia: ita q; finis occisionis precise sit cõ-
tractus cum alia. Panor. cap. j. de eo qui duxit. te
net, & ceteri. Si adulterium non interuenit, opor-
tet, q; vterq; machinatus sit in mortem alterius.
hoc est ille cuiꝰ est cõiunx, & illa quã vult habere
vxorem. Et secundo q; mors sequatur cum effe
ctu. Si enim vnus tãtum ex illis nunc dictis ma
chinatus esset cũ effectu in mortem alterius, nõ
esset impedimentum quin illum possit habere ꝓ
pter quem vel quã alterius mortẽ cum effectu ꝓ
curauit, nisi sit machinatio coniuncta cum adul-
terio. Machinatio sola sine effectu non impedit
matrimonium cum adultera. secundũ Panor. ca
pit. Super hoc. de eo qui duxit. Si vero iteruenit
adulterium, sufficit machinatio vnius tantũ cũ
effectu, vt sit impedimentum. cap. Si quis viuẽ-
te. xxxj. quęst. j. Et sic dicit esse intelligendũ cap.
Super hoc. allegatum supra. Sed si effectus ho-
micidij nõ interuenit, machinatio etiam cũ adul-
terio non inducit id impedimentũ. Ita habet Pa
nor. & Angelus post eum vbi supra. Ratio oĩm
illorum: quia ecclesia sic statuit: & personas talis-
modi illegitimauit. Ratio inducẽs ecclesiã sic sta
tuere, est repressio adulterij & homicidij: quę fre-
quenter acciderent, si tales personę non essent ad
contrahendum illegitimę factę.

P ¶ Quantum ad articulum tertium
est primum dubium. Ex quo diuortiũ est in cor
rectionem delinquentis, an liceat innocenti no-
centem occidere in fornicatione vel post cõmis-
sam fornicationẽ. De hoc infra dist. xxxvij. de
Q vxoricidio. ¶ Secundum dubiũ est de paritate
& disparitate culpę coniugum delinquẽtium cõ-
tra matrimonium per adulteriũ: cuius eorũ pec-
catũ est grauius? Et an in actu adulterij plus pec
cet vir q̃ vxor: an econuerso. Ad hoc Palu. &
Holkot super sapientiales. lect. xlvj. Quantũ ad
bonum fidei pariter & equaliter peccant cæteris
paribus contra cõiugium vir & mulier: qa equa
liter tenẽtur fidem seruare. Sic de bono sacramẽ
ti idem dicendum venit. Secus de bono prolis
contra quod plus peccat mulier q̃ vir, presertim
quo ad desertionem thori proprij: quia plus cau
sat incertitudinẽ prolis. Sed quo ad accedere ad
thorum alienum, grauius peccat vir agendo q̃
mulier patiendo. Vnde vxor diuertens ad thorũ
alienum peccat in fidem viri, non ille extraneus.
Sed in prolem eius plus peccat alienus qui agit
q̃ mulier quę patitur. Ideo simpliciter plus pec-
cat mulier per insustitiam, sed vir per intẽperan-
tiam. Vnde ipsa potest dici iniustior viro, Ille ve
ro intẽperãtior. Nec potest ex equalitate pœnę,
quã vterq; coniugũ in diuortio pro eadem fidei
fractiõe sustinet, argui equalitas culpę. Licet ẽm
iudicẽtur ad equalem pœnã, nõ tamen ex equa-
libus causis. Sicut duo fures quorũ vnus est in
duplo peior & maior fur alio, ad equalem pœnã
suspendij iudicantur, nõ tamẽ ex equalibus cau
sis, nec ex equali pctõ. Sufficit enim habere cau-
sam iustam & sufficientem ad hanc pœnam. Li-
cet ergo in vtroq; sit sufficiens causa diuortij fi-
dei fractio: mulier tamen peccat & contra bonũ
fidei vt vir, & prolis, quod nõ facit vir. Vnde po
test dici q; simpliciter loq̃ndo plus peccat vxor
adultera q̃ vir adulter. Vir etẽm tenetur plus vi-
gere ratione q̃ mulier, & vincere virtutes tamen
pensando omes circunstantias, mulier plus pec
cat. Beatus Aug. de adulterio cõiugatorũ. Qui
dicit virum plus peccare, solum attẽdit illam cir
cunstantiam datam, quę est virtute vincere & ex
emplo regere fœminas. Et Pe. de Tarẽ. post Sã
ctũ Tho. idem tenet, propter redundantiam rõ-
nis quę prevalet quibuslibet motibus passionũ
corporalium. ¶ Tertium dubiũ: Vnde est q; di- R
uortium fit cum quis peccauit cõtra fidei bonũ,
& non sic cum agit cõtra bonum prolis: quod ta
men principalius est in matrimonio. Respondetur. q̃is matrimonium principaliter ordinetur
ad bonum prolis, tamen fornicatio magis toti
iniuriatur matrimonio, q̃ defectus aut sterilitas.
Per fornicationem ẽm traditur alteri corpus alie
num, causat incertitudo prolis. Vnde multa sub
sequi possunt mala quo ad prolis indebitã edu-
cationem: hereditariam perceptionem &c. Item
peccans contra bonum fidei peccat etiam con-
tra prolem & contra bonum prolis. Item contra
bonum sacramenti & indissibilitatis. Et ita cõ-
tra totum bonum matrimonij. Secus de impe-
diente vel occidente prolem, vel cum subest ste
rilitas defectus naturæ. ¶ Quartum dubiũ. Di- S
ctum est, cõiuges sunt pares quo ad diuortium,
sed non quo ad accusationem, quę ad diuortiũ
est via quędam. Q uomõ ergo est disparitas quo
ad accusationem? Respondetur q; quo ad accu
sationẽ non sunt equalis conditionis. Fauorabi
lius enim accipitur actio viri contra mulierem

Universidad de Deusto
Biblioteca

q̄ ecōuerso,tum quia vir caput est mulieris,tum quia mulier adulterans magis confundit virum q̄ vir adulterās mulierem, tum quia adulterium mulieris plus lędit matrimonium q̄ viri. Causat enim incertitudinē prolis & ex cōsequēti prauas sequelas plurimas. Et ideo q̄is fornicatio simplex grauior sit in viro q̄ in muliere vt multis placet: tamen omnibus pensatis adulterium grauius est in muliere, q̄ in viro propter rationes tactas. Et ideo non sunt pares in accusatiōe. Ita habet Richar. ¶ Quintum dubiū: Quomodo excusatus fuit Dauid qui contraxit cum Bersabee cum qua cōmisit adulterium, & machinatus fuit in mortem mariti eius, & nihilominus contraxit cum ea. ij. Regū. xj. Respondetur, tunc non fuit illa ecclesię prohibitio & illegitimatio. ¶ Diceret aliquis, cur Dauid iustus non fecit eā lapidari tā q̄ adulteram, secundū legem? Iustius enim fecisset si eam lapidasset, secundū Sco. Respōdetur q̄ fuit peccatum occultum: ideo non debuit publica pœna mulctari: aut quia pœna illa erat subeunda cum infligebatur alicui. Nec oportet dicere q̄ spiritus sanctus illam pœnā legis ei remisit de lapidatione. Ita enim ipse venit lapidandus sicut adultera sua. Rō est, quia de hoc nō habetur scriptura. Stat ergo ratio nunc tacta: quia illud peccatum adulterij fuit occultū, ideo occulte venit puniendum.

Distin. XXXVI.

Vnc de conditiōe videam⁹: an valeat coniugiū diuidere &c. In presenti distinctio. xxxvj. Magister agit de impedimento seruilis cōditiōis. Cui annectit minus principaliter de defectu ætatis puerilis. ¶ Cōclusio prima textualis est illa. Liber & ingenuus potest si vult seruā scitam esse talē ducere in vxorem. Q̄ si ex ignorātia cum ea contraxit nesciens eam fuisse talē, potest ab ea diuortiari, aut si placuerit ei perpetuo matrimonialiter copulari. ¶ Secunda conclusio. Seruus & serua diuersorum dominorum possunt si volunt etiā inuitis aut ignorantibus dominis suis matrimonialiter copulari. Videtur tamē quibusdam matrimonium talismodi cum non accessit consensus dominorū, posse diuortiari. ¶ Tertia cōclusio. Masculus ante annos. xiiij. & puella ante annos. xij. matrimoniū nequeunt contrahere. Atta

XXXVI.

men post septēnium ab eis possunt spōsalia cōtrahi: quia tunc consensum liberum ad hoc necessarium possunt elicere. Hęc textus.

Quæstio Prima.

A Irca distinct. xxxvj. mouetur quęstio. Vtrū error conditiōis seruilis, pariter & defectus ętatis sint ipedimenta prohibentia & dirimētia matrimonium de facto cōtractum.

¶ Quantum ad articulum primum supponitur ex dictis, dist. xxx. quęst. j. quotuplex error. Quis error: & quare impediat matrimoniū &c. Quot cōditiones requiruntur ad hoc q̄ conditio seruilis impediat matrimonium &c. Q̄ error conditionis est ignorātia seruitutis, cum scilicet quis contrahit cum a. credens eum esse liberum cum sit seruus. Nō em̄ seruitus de se, impedit, sed ignorantia eius respectu persone conditionis melioris. Q̄ non impediat de se, patet. Sic enim impediret siue scienter siue ignoranter contracta, sicut consanguinitas. ¶ Secūdo notādū. Ecclesia volēs filijs suis salubriter & sufficienter de salute prouidere: vtq̄ de medio possint cum effectu tolli multorum occasiones peccatorū & litium discrimina: quia hominū pars maxima intendit humanę multiplicationi: ideo latius circa istud sacramentum q̄ cętera curam habet: & specialem circa personarū sibi subiectarum habilitationem vel illegitimationē vt potest concessione diuina. Cum autem matrimonij contractus potest multipliciter impediri nedum circa eius essentialia: sed etiam circa eius finem duplicem, primarium & secundarium: ideo circa hoc salubrem fecit prouisionem. Persona enim seruilis non est libere sui iuris: sed domini obstricta seruitijs: non potest sese obligare nolente domino alteri in eius prędictum ad aliquid repugnans (directe saltem) domini seruitio consueto, & solito. Si ergo seruus cōtraheret cū libera nesciente eum esse seruum, præiudicaretur liberę sine eius culpa in debiti redditione & petitione: seruo in his quæ domini sui sunt occupato. Et sic lędereť libera in bono fidei. Et quia dominus potest seruum vēdere: lęderetur etiā in bono sacramenti & prolis: quia non habet eā in potestate sua. Ideo cum ecclesia habet aliquo modo disponere circa materiā huius sacramenti, vt supra dictum fuit, dist. xxix. q. ij. eam restringendo non ampliando, vt supra, ex æquitate naturali cum nullus debeat quasi importabiliter lędi sine sua culpa: seruilis cōditionis homines in fauorem matrimonij liberorum certo modo illegi

timauit. Non quidem simpliciter. Possunt em̄ liberę personę, si volunt, cum eis cōtrahere, & tantillum pro tanto recipere. ¶ Corollarium. Error seruilis cōditionis est impedimentū prohibēs & dirimēs simpliciter, nō conditio ipsa seruilis precise: nō iure diuino, sed humano & positiuo ecclesię, ab ecclesia si vellet noua cōstitutiōe auferibile. de cōiu. seruorum per totū. ¶ Tertio notandū q̄ multiplex est seruitus quātū hic sat est: scilicet Filialis, politica, & extrema. Prima quę dicitur filialis: ortum habet de lege naturę, & est quędā subiectio filiorū ad parētes: quā dicere possumus obediētiā pertinentē ad filialem disciplinationem. Hanc Aristo. j. Polit. dicit habere principatū quendā & dominū, qui dicit paternalis. Pater enim dominatur filijs, nō propter vtilitatem propriam sed filiorum. Nec ppte eorum dicitur dominus, nec filij eius serui. ¶ Secunda seruitus potest dici politica, qua scilicet aliq̄d sui vel etiā ipsemet vna cum re sua cedit aut cadit in obligationem & ius domini, ipso manente libero. & sic possunt dici serui qui res suas vel operas locant alijs. Si res, sic sunt seruitutes prestationum, vel censuum, vel huiusmodi. Si operas, sic sunt seruitores & famuli politici. Aut qui certā glebam colere habēt aut inhabitare, vt dicetur. Et potest fieri pro ppetuo vel ad tēpus seruitus illa. ¶ Tertia dicitur extrema. de qua quidā dicunt locutos fuisse Panor. & alios doct. cum in cap. Ita quorūdam. & ca. Ad liberandā. de Iudeis. dicunt ecclesiam posse imponere seruitutē, seu pœnam seruitutis: ita q̄ etiam ingenuus & Christianus propter sua delicta redigatur in seruitutem de iure canonico. Exemplū de deferētibus arma & alia Saracenis. Q̄ utdam intelligūt de seruitute nō extrema, vbi homo cogitur certam glebam colere vel eam inhabitare: nō tamen vendi potest, vt bos. Et principatus respectu eiusdem Despoticus dicitur secundū Philosophū. secundū Ockam in Dia. in par. iij. tract. primi. lib. ij. cap. iij. Despotes em̄ idem est quod dns. Et principatus despoticus. i. dnatiuus. Horū siquidē serui sunt possessio dnorū. Q̄ uēadmodum alię res tēporales dicuntur dni alicuius possessio. In hoc principatu quęritur non vtilitas seruorū, sed vtilitas ppria. Sic em̄ dni possident seruos sicut res tēporales: & ita possunt vendi serui a dnis suis, sicut alię res temporales & pecora. De his inquit Philosoph⁹ primo polit. q̄ nō possunt exercere actū virtutis Intelligitur libere: quia habēt oino vel certo modo rebus dni intendere. dummodo tñ contra legem diuinā aut naturalē alias nō attentat. ¶ Ista seruitus tertia pariter & secūda est ex dispositione humana & lege positiua. Nec secūda est contra legem naturę. Sic em̄ ait Phūs. j. Pol. Pollēs mēte debet prędidere: pollens viribus seruire. Sic homo animal ciuile dirigitur ab alio homine qui plus habet vel habere debet industrię & rationis. Et in hoc principatu politico principantes debent secundum virtutem & sapientiā alios præcellere. Sic vir qui præest vxori, principatu politico potest dici prędesse eidem, & eam ratione & sapiētia anteire, natura nō deficiente. Et talis principatus potest dici, vt sic, esse ex naturali dispositione, cū natura non deficit in patre vel despote, hoc est domino. Sic quidam sunt natura seruiturum quia ratione carent & prudentia & quo ad se & quo ad alios, tum quia vitio dediti sese regere non possunt, & nocet eis, & reipublicę eorum libertas. Hinc Greg. xxj. mora. Omnes homines natura æquales genuit, sed variāte merito rum ordine alios alijs dispēsatio occulta postponit. Ipsa aūt diuersitas quę accessit ex vitio, recta est diuinis iudicijs ordinata, vt quia omnis homo iter vitę nō eque gradit, alter ab altero regat. hęc ille. ¶ Tertia seruit⁹, si debet esse iusta & principatus eius nō tyrannicus, oportet id esse altero duorū modorū, ait Sco. Aut quia aliquis sponte & libere se sic alteri subiecit. quę foret vtiq̄ stulta & fatua: cū homo libertatē quā habet a natura sic spōte a se abdicat sine demerito. Hoc em̄ videtur quodāmodo esse cōtra naturalē legē. Atm̄ licet multę obligatiōes ab initio temere, stulte, & fatue sunt factę, nihilomin⁹ tenēt cū factę sunt. Exemplū de cōprehenso a latrone: qui nisi spondeat se daturū, c. priuatur vita. Hic iniuste angariatur, sed iuste soluit qđ pmisit. Promittere em̄ & dare libertatis est, sed adimplere pmissum necessitatis. Aut scđo: Cū quis iuste dnans cōtati videt aliquos ita vitiosos & effrenes, q̄ eorum libertas nocet toti reipublicę, potest iuste seruitutis pœnā eis infligere, sicut posset eos iuste cum rempublicā enormiter lędentes morti tradere, & vltima pœna mortis animaduertere pro pace & tranquillitate reipublicæ. Cui potest addi capit. Ita quorūdam. de Iudæis. vbi ecclesia imponit seruitutem his qui arma deferunt Saracenis &c. Idem in cap. Ad liberandam &c. Q̄ uia secundū Sco. non videtur quomodo seruitus illa possit esse per prescriptionem quę respicit possessionē & nō seruitutes. Nec est par ratio de vtroq̄, ideo altero illorum duorum modorum oportet eam esse iustam. Nec apparet quomodo seruitus illa possit esse iusta cum captus in bello prędseruatur a morte & redigitur in seruitutem: quia etsi captor in bello iusto potuit contra se bellantem captiuum, prędsertim pertinacem & rebellem, occidere sese defendendo non autem inuadendo, & hoc stante pertinacia & renisione contrabellantis: Attamen cum is qui captus est nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

pacem tenet,& se iugo obtemperanter subijcit & in alterius potestatem transfert,inhumanū videtur ei nunc infligere pœnam,& contra legem nature.Nec est hic ratio,sicut in secūdo casu seruitutis:quia tenet nunc pacē:& rempublicam deinceps non lędit: sed obtēperāter capiēti obedit Nec presumendū est q; libertate cōcessa abutet &c.hæc ille. ¶Quarto notādum q; seruitus alia
C acceptione accipit multipliciter,sc3 improprie & ꝓprie.Improprie dupl'r.Vno mō large,vt supra quia aliquid eorū cedit in vsum & obligationem dn̄orum ipsis manētibus liberis,vt supra in seruitute politica.Alio mō stricte,respectu p̄cedentis acceptionis,dicit seruus qui vna cū re sua cadit in obligationē dn̄o. Et illi serui possunt dici ascriptitij,originarij,aut coloni,licet sint vere liberi,secundū glo.cap.ij.de Iudæis. & ibi Panor. Et illa noīa supponūt pro eiusdē cōditionis homine,differunt tamen in cōnotato. ¶Sūt enim ascriptitij hoīes terris ascripti pro eorūdem cultura, siue ad inhabitandū eas:ita q; inde non possunt licite & sine peccato recedere terrā vel ei9 culturam dimittendo nisi dn̄is consentiat, nec possunt vendi,vel aliter alicui tradi in possessionem sine gleba,nec gleba sine illis. Et dicūtur sic ascriptitij:quia deputati sunt & ascripti certę terrę ad colendū vel inhabitādum eam.Q; d vltimū a pleriſq; additur:quia posset dn̄is colonū suum supportare de terrę cultura,& tamē ob hoc non posset terram illā dimittere. Adhuc em̄ maneret seruitus vna improprie dicta. ¶Coloni dicūtur a colendo terrā: quia ad hoc sunt dn̄o obnoxij & obligati. Et potest aliquis esse colonus in principio cōditionis huius, & nec esse ascriptitius, nec originarius,sed nō ecōuerso. ¶Originarij dicūtur:quia nati ex obligatis & ascriptitijs seu ascriptis ad inhabitandū vel colendum certas possessiones,ita q; non possunt inde recedere deferendo possessiones,aut glebas colēdas. Sūt ergo ab origine tales cū tota sua ꝓgenie,vtputa nati in illa terra,& sub tali cōditiōe inhabitādi vel excolēdi. Et tales licet scām glos.vt supra sint liberi:qa tamen tenenť certa seruitia suis dominis impendere:ideo dicuntur(licet improprie)serui,vtpote quę sunt de iure scripto vel cōsuetudine.de quo ad alios.Nec possunt se sine peccato ab his contra dominorū voluntatem & cum eorum preiudicio subtrahere.Vnde Ro.xiij.Reddite omnibus debita,cui tributum,tributum,cui vectigal, vectigal.&c. Dato etiam q; dominus sit Iudę9, cui tamen nō licet habere seruum Christianum. cap.ij.de Iudęis.sed tenetur colonarium vel originariū adimplere vt iura precipiūt, & nō vltra quibus seruitijs nō obstātibus manent liberi. Arcētur tn̄ ab ordinibus sicut veri serui. ¶Proprie dicit seruus qui potest vendi,vt bos secundum Palu.qui scilicet in seruitutē venditur,aut in seruitute nascitur ex ꝓpria ancilla. Secūdus dicitur vernaculus.Primus vero emptitius. Sunt & alię species seruorū:sed parum faciūt ad propositū. ¶Quinto notandū secundū Palu. Si error seruilis cōditionis debet matrimonium impedire & dirimere, requiritur Primo ꝓclamantē esse vere liberum. Seruus em̄ non potest conqueri de ancilla,nec ecōtra. Secūdo requiritur q; proclamās ignorauerit seruitutem. Tertio q; ignorantia duret,vt supra distinctione.xxx. Sic ex parte proclamati requiritur primo q; sit seruus seruitute vera,non tamen tanta seruitute, sicut iure ciuili, puta q; possit vendi, vt bos. Hinc secundum eū sufficit q; cōditio eius sit vel contra bona matrimonij, vel contra eius educationē,vel ad cultum dei.&c. Et ideo secundū eum impedit error colonarię conditionis vel ascriptitię vel originarię. Tales enim ad certas operas plus cęteris sunt astricti. rōne cuius,nec possunt ordinari,nec monachari. Secundo requiritur q; sit seruitus continuata.Cum enim liber primo incipit scire alteri9 seruitutem,potest si vult matrimoniū ratificare. q; si scita tali conditione cognoscit eam, & non consentit in eam matrimonialiter, fornicatur cū ea. Presumitur tn̄ de consensu. Q; si audiat rumores & de seruitute & de manumissiōe, & nō cōsensit,nō est matrimoniū. Sed ex quo cessat causa dimissionis,habet contractus vim sponsaliū. Q; si contrahit cū alia, tenet:licet peccet. Alij autem dicunt q; ecclesia tandiu illegitimat personam,q̄diu manet serua & non vlterius. Vnde si ue scīens siue ignorans manumissionem cognoscit eam, postq̄ facta est : quia affectu maritali eam tractauit, nec restat amplius impedimtum, est verum matrimonium. Sed si post manumissionem non cognouisset eam,nec de nouo in eā consensisset,non est matrimonium:quia nullus interuenit consensus,nec verus,nec presumpt9. Tertio requiritur q; seruitus precedat contractū Et q; sit ante decēnium detecta.Et hoc propter duo.Primo quia tanto tempore videtur libertas esse prescripta. Secundo:quia cum tanto tempore eā habuit, presumitur eā velle habere vxorem . Sed certe quantocunq; tempore eam habuerit & tractauerit,si non accessit affectus maritalis,fornicariam habuit in foro conscientię.

¶Quantum ad articulum secundū D
est conclusio prima.Contractus procedens precise ex errore extremę conditionis matrimonium impedit & dirimit ecclesię positiua ac fauorabili constitutione. Probatur. de coniu. seruo. per totum.&.xxix.dist.capit. Si quis ingenuus.

& alijs. Q; aūt illa cōstitutio sit fauorabilis & de equitate naturali,patet ex notabili secundo. Matrimonium em̄ est res fauorabilis. Et in cōiugio quod est principaliter ꝓpter prolē,plus curandū est de prole q̄ de cōiuge, vel saltē nō minus. Cū aūt proles nascitur ex serua credita eē libera,impeditur a libertate multiplici. Non em̄ potest ordinari,aut clericari, etiā loquēdo de seruitute stricte sed improprie.Non potest sequi parentē liberum,qnq; cogitur manere in illa gleba,in illo loco,bona eorū qnq; in morte occupātur iure peculij,& filij fiunt eodē modo conditionati. Multum ergo deciperet volens habere filios & hęredes liberos,si cōtraheret ignoranter cū serua:dato ettiā q; nō eēnt veri serui,sed ascriptitij vel coloni aut originarij,secundū Palu. Veri deniq; serui possunt vēdi in partes alias,& sic proles negligentur in corpore & aia. Hinc tenet Palu. sufficere ad rōnem seruitutis,si eius error debet impedire cōtractū,q; eius conditio impeditiua & lęsiua sit bonorū m̄rimonij. Et cū hoc ita reperitur apud seruitutē originariā vel ascriptitiā,sicut extremā:ideo secundū eū,vt late deducit.q.j.idem est de errore seruitutis ꝓprie dictę & improprie, vtputa de colonis,originarijs,ascriptitijs.cui9 q̄ dam tenēt oppositū.Posset quidē ecclesia vtroq; fauorabiliter illegitimare ne cōtract9 ex ignorantia hmōi erroris factus eis prædudicare possit cū subest par ratio fere de vno sicut de reliquo: Sed an factū sit nō est clarum.Hinc quidē tenēt contrariū cum sunt personę liberę. ¶Nec potest hic quis replicare de cōtrahente cum corrupta q̄ credit virginē,vbi est verū m̄rimoniū nō obstante illo errore & malo illo quod incurrit,puta bigamia:quia in vno est ecclesię illegitimatio,non sic in reliquo. ¶Corollariū primū. Si liber sciēter &
E volens contrahit cum serua scita esse tali , legitimum est matrimoniū . Potest enim partē suam si vult viliorē facere,& tantillum pro tāto recipere.cap.fina.de coniu.seruorum.&.xxix.quęst.ij. cap. Si fœmina ingenua accepit seruum sciens q; seruus esset,habeat eū. Ad idem capi. Si quis ingenuus.iuxta finem. ¶Corollariū secūdum. Si liber contrahit cum ancilla quā credit liberam volens nihilominus contrahere etiam si esset ancilla vel serua,tenet contractus. Patet:volenti nō fit iniuria,& scienti non infertur dolus. ¶Corollarium tertium. Si seruus cōtrahit cū ancilla quā existimat liberam,aut liber cum libera quā credit ancillam, vel seru9 cū libera quā credit ancillam, tenet secundum aliquos matrimoniū, tametsi aliqui ex parte tenent contrarium. Probatur corollariū post dicta:quia conditio seruitutis impedit dūtaxat respectu personę melioris conditionis, & fauorę libertatis,vbi per hoc deterior redditur conditio contrahentis,non sic cum melioratur, vel in sua qualitate cōseruatur. Cum autem quo ad primū seruus contrahit cum ancilla quā credit liberam,non habet quod ei obijciat, nec peioratur eius conditio, & cū accessit cōsensus, error ab extrinseco non impedit:quia ecclesia non sic statuit,iudicatur ergo pro matrimonio. Pręterea secundū Durandū, nullus potest petere maiorē obligationem q̄ ipse possit facere,sed seruus nō potest facere maiorem obligationem q̄ ancilla, nec econuerso: ergo si seruus contrahit cū ancilla quā credit liberā,tenet. In secundo casu,similiter non reddit peior cōditio libere. In tertio emēdatur. Nec valet dictum in contrarium dicentiū non esse matrimonium cū est error in dispari cōditione. Secus cū est error in pari conditione, puta seruus credebat se contrahere cum libera & cōtraxit cum serua. Cum enim ambo sunt serui, error nō habet impedire. Si autem seruus credebat se contrahere cum serua,& contraxit cum libera, dicunt non tenere contractum. Cuius contrarium cōmuniter tenent doct.ex quo cōtrahēntis conditio non est vilior facta. ¶Corollarium quartum. Ita posset ecclesia illegitimare conditionem leprę respectu sani, sicut seruitutē respectu liberę. Patet:quia vtrobiq; impeditur aliqualiter matrimonium,licet non equaliter,tametsi conditio leprę peior sit seruitute. Siquidem lepra non impedit bonum fidei. Potest enim ei liber reddere debitū. Item proles non fit serua &c.sed manet in potestate parentis:potest pie& diligenter educari &c. Nō ergo impedit lepra matrimoniū quantum ad actum primum, q̄uis quo ad actū secūdum multa habeat grauamina. Itē possunt si volunt non distanter abinuicem habitare: aut si volunt simul esse, q̄uis non teneantur cohabitare &c. Secus de seruitute:ideo minus impedit lepra q̄ seruitus. ¶Corollarium quintum. Seruitus peccati quę & spiritualis dicitur,non impedit matrimonium sicuti seruitus corporalis. Probatur. q̄uis seruitus peccati sit pessima & maxime nociua peccatori in quo est, non tamen ita lędit liberum in bonis coniugij,aut bonum prolis,sicut seruitus conditionis. ¶Corollarium sextū. Error peioris conditionis impedit matrimoniū, sed non ignorantia melioris aut paris conditionis. ¶Corollarium septimum. Tametsi ita lędatur contrahens ex scientia conditionis viliorꝭ: sicut ex ignorātia & errore quantum est ex parte illius conditionis precise,non tamen inquantum est talis lęsio,puta scita & volita libere cum iuris sui remissione. Probatur. volenti non fit iniuria : & læsio illa præcise non impedit matrimonium : sed vt incurritur per errorem inculpabilem . Decens enim est , vt iura sic deceptis

Universidad de Deusto
Biblioteca

subueniant. Si diceret aliquis: ius positiuum nō
potest prēiudicare naturali iuri, sed matrimoniū
est de iure naturali, seruit⁹ de iure positiuo, ergo
nō potest prēiudicare matrimonio: Cōcedit ma-
ior, & negatur minor, nisi ad sensum datū. dist.
xx vj. Cōsequēter dicendū q⁹ ius positiuū nō cō
trariatur matrimonio, nec legi naturali, sed deter
minat ipm. Quis em̄ de lege naturali iure sit q⁹
psonę nō habentes impedimētū naturale possunt
cōtrahere, & est edictū prohibitoriū, potest tm̄ ius
positiuū determinare quę psonę sunt habiles vl'
inhabiles, vt supra, ad cōtractū illū p loco & tpe
&c. Ita fit in ꝓposito. Cancellarius Parisien. hoc
dubiū tāgit lect. vj. de vita aſę: dicens ipm̄ turba
re quosdā ex doct. & noiatim Durādū. Sed qa
res sic agitur, dicendū q⁹ ecclesia quę regit a spū
scō hoc diuinit⁹ accepit p inspirationē. Vel qa
cōsensus inquantum quodāmodo politicus est
subest auctoritati supioris: ideo potuit ex neces-
sitate, vel causa prohiberi ne fieret, & inualidari si
fieret. Hoc em̄ in alijs cōtractib⁹ politicis emptio
num & vēditionū clarū est. hęc ille. ¶ Corollariū
octauū, seruitus nō habet p̄cise & de se repugnā
tiā, vel cōtrarietatē ad matrimoniū nisi inquātū
p ipam alteri cōiugū gnāt cōtra suā voluntatē in
bonis mr̄imonij notabile prēiudiciū. Patet.

F ¶ Quantum ad articulum tertium
est dubiū primū. An mr̄imoniū liberi cū ancilla
quā liber contrahēdo credit esse liberā ratificetur
per subsequētē copulā. Respōdetur. nō ratificat
quia est nullū: hic em̄ deest cōsensus, sine quo nō
est mr̄imoniū. Prēterea. cōsensus vni⁹ non suffi
cit ad cōtractū mr̄imonialē. Copula deniq; pōt
fieri sine oi cōsensu cōiugali. Si vero scām men
tis p̄parationē cōtrahere vellet cū ea, dato q⁹ eēt
seruilis cōditionis, iā ratificat per copulā subse-
quentē & cōsensum liberū. Si aūt suspitionē ha-
bet de eius seruitute, & nollet in eā cōsentire, si sci
ret eā esse seruilē, & cognoscit eā: copula nō ratti-
ficat corā deo, sed ē mr̄imoniū præsumptū corā
ecclesia cū cōstat de copula: quia habuit suspitio
nē & p̄sumptionē de eius seruitute, & nihilomi-
nus cognouit eā, nisi tractasset eam affectu vxo
rio. Si fornicario, iterum copula corā deo nō ra-
tificat, sed inducit corā ecclesia p̄sumptionē de
cōsensu vxorio. Ponat q⁹ post cōtractū habeat
fortē p̄sumptionē de eius seruitute, & ideo nō
voluit eā cognoscere, quia iudicat eam seruilē, &
non vult sibi p̄iudicare. Ecclesia vero cōpellit ad
debiti redditionē. An teneatur ex mādato eccle
się debitū reddere. Exigere em̄ non pōt nisi affe-
ctu vxorio: quē nō habet propter cōditionē ser-
uilem. Respōdet Goffre. tit. de coniugio seruo-
rum. Nō debet reddere vel exigere. alias p̄iudica-
bit sibijpsi quodcūq; horū fecerit. ca. Proposuit
de coniu. ser. Et si excōicatione cōpellitur ad red
dendū, debet eā patienter ferre, si non vult libere
cum ea vt tali cōtrahere, nec potest obedire eccle
się stante sua ad contractū voluntate. Si em̄ affe
ctu maritali tractat eā, est matrimoniū corā deo.
Si fornicario, est p̄sumptum. Et ideo nō est in
hoc ecclesię (quę nescit factū) parendum, nisi ve
lit eam coniugem habere. Prēterea. ecclesia com
pellens eū ad reddendū debitum, nō intēdit nec
potest facere matrimoniū sine eius cōsensu: ideo
interim nec potest, nec debet reddere, nisi velit le
gitime cū ea contrahere. Alias cōmittit se discri-
mini peccati mortalis. Panor. cap. Proposuit. de
coniu. seruorū. Idem tenet Richar. ¶ Ponat au-
tē q⁹ ancilla manumittat: Vtrum ratificet per an
cillę manumissionē. Respondet q⁹ nō, sine vtri-
usq; consensu libero. ¶ Secundū dubiū. An er- G
ror seruitutis etiā impediat matrimoniū, si liber
ex ignorātia p̄cise contrahit cum serua, cui in
tēpus dūtaxat determinatū libertas est cōcessa.
Respondet q⁹ impedit: qa quicqd interim agit,
agit vt seru⁹, & nō liber, & ita manet seruilis cōdi-
tio. Cōsimiles ꝓpositiōes possunt poni & corol-
larta de seruis originarijs, colonarij s, & ascripti-
tiis secām eos qui dicūt talismodi seruitutis erro
rem etiā esse impedimentū matrimonij, sicut cō
ditionē seruitutis extremę, vt supra conclusione
prima. Sed si tenetur oppositum q⁹ error ille nō
impedit sicut error seruitutis extremę, secūdum
hoc dicatur. Sunt em̄ personę liberę & non serui
proprie. Existimo hic opus esse ecclesię declara-
tione: cum neutra illarum opinionum, an sci-
licet error impediat vel non, videatur in iure sa-
tis elucidata. ¶ Tertium dubium. Vtrum seruus H
cum ancilla eiusdem vel diuersorum dominorū
possunt inter se, aut cū alijs seruis aut liberis ma
trimonium cōtrahere inuitis & contradicētibus
suis dominis. Pro quo sit hæc ¶ Conclusio pri
ma. Seruo licet matrimoniū inuito domino con
trahere, & dominus non potest seruum aut an-
cillam de iure prohibere quin possit vbi voluerit
in Christo nubere. Probatur de cōiu. seruo. capi.
j. & xxix. quęst. ij. cap. Omnibus nobis. & ca. Di
ctū, & ad Gala. iij. cū inquit Apostolus. In Chri-
sto Iesu nō est seruus neq; liber. Secus de iure ci
uili, cui in hoc non est standū. Sed cum reueren-
tia illa auctoritas Apostoli nihil facit ad propo-
situm, tametsi ad hoc cōmuniter allegatur. Sen-
sus enim est. Non differunt quantum ad ea quę
sunt gratię gratum facientis & promissionis di-
uinę ac de salutis necessitate. Vult em̄ deum non
esse acceptorem personarum. Siquidem seruus
non potest ordinari licite de iure aut monachari
nisi manumissus a domino, & tm̄ ordo est facta-

mentū maius matrimonio. sed potest contrahe-
re matrimoniū dño inuito, et si cōtrahit tenet de
iure. de cōiu. seruo. cap. i. Debita tamē & consue
ta seruitia nō minus debēt propris dñis exhibe-
ri. ibidē. Non em̄ per contractū liberātur a serui-
tijs dño debitis. Prēterea edictum hoc est prohi-
bitoriū, ergo quibus nō prohibet cōtrahere con-
ceditur. Nec tenetur seruus obedire dño prohibē
ti contractū alias legitimum plus q̄ ne comedat
aut bibat. Nec mādāti connubiū: quia pōt consi-
lio euangelico viuere, & castitatē vouere. Non ta
men potest vouere solenniter monastica profes-
sione, aut sacri ordinis susceptione. Ratio primi
est: quia seruus nō est dñi quantū ad omnia: sed
in multis est sui iuris. Vnde quoscūq; actus exer
cere potest sine prēiudicio dñi: ita q⁹ per hoc nō
subtrahat seruitū debitum & solitū dño exhibe-
re: ad hos est liber. Cū ergo aliqñ potest coniugi
debitum reddere sine prēiudicio dñi, ergo potest
contrahere, & se ad id obligare quātum est sui iu
ris. Ratio. ij. quia in religione totaliter se submit-
tit obediētię prēlati religionis illius, & per conse-
quēs oīno impedit a seruitijs debitis dño. In ma
trimonio secus est: quia ibi potest debitū reddere
saluis seruitijs dño cōsuetis. Aliter dicunt alij: qd
Sco. ex parte ipugnat. Seruus nō est dñi quantū
ad actus naturales: qui sunt necessarij pro cōser-
uatione speciei aut induidui. vt matrimoniū cō-
trahere quo ad primū. Comedere, bibere &c. quo
ad secundū. Et ideo quo ad hoc pōt corporis sui
potestatē in alīū trālferre sine consensu dñi. Verū
quo ad ea quę naturalibus supadduntur, vt ob-
sequia manualia & artificialia, inhis manet obli-
gatus suo dño. Et cum per monasticā professio
nem aut sacri ordinis susceptionē aliquis obliga
tur diuinis obsequijs pro perpetuo, & toto vitæ
suę tēpore, ideo in hoc prēiudicatur dño. Secus
de redditione debiti quę fit tēpore cōgruo & bre-
ui. ¶ Prēterea. per illa obligatur homo ad quędā
voluntaria naturalib⁹ supaddita: in quibus obli-
gatur dño suo. sed per matrimoniū non obligā-
tur vir vxori nisi quo ad opera naturalia in qui-
bus est liber. Et ideo vnum potest seruus & non
aliud dño nolente. Et maius fit prēiudicium dño
cum sacris initiatur q̄ cū coniugaliter copulatur
alteri. ¶ Secunda conclusio. Licet dñs videatur
manumittere seruum quē nō reclamans scienter
pmittit ordinari vel profiteri: secus tamē est in cō
tractu matrimoniali. Probatur: quia dñs contra-
dicendo non potest impedire contractum serui,
ideo eius taciturnitas non habet pro consensu.
In ordinatiōe secus est, vbi taciturnitas habetur
pro cōsensu. Posset em̄ contradicere. & sciens nō
facit. Hinc notat Palu. q. ij. dicens. Taciturnitas
eius cuius cōtradictio nō impedit nō habet pro
consensu. Taciturnitas vero cuius contradictio
impedit, habetur p cōsensu. Et sic intelligit illud
vulgatū dictū. Qui tacet cōsentire videtur: cū re
clamare deberet. Vnde q̄uis sciente & nō contra-
dicente dño contrahat, nō fit per hoc liber iure ca
nonico & diuino: quia contradictio si fieret non
impediret contractū: licet videatur iure ciuili ma
numitti: quod in isto casu nō tenet. Sed si sciente
& nō contradicēte dño ꝓfitetur aut sacris initia-
tur, tenet, quia posset contradicere & nō contradi
cit: fit ergo liber. ¶ Tertia cōclusio. Cum seruus
contrahit matrimoniū ex voluntate dñi, si onus
matrimonij sit ad aliquod repugnās seruitijs de-
bitis dño, dñs consentiēdo seruo q⁹ potest con-
trahere, videt eū tacite ab oneribus illis precipue
quę matrimonio repugnāt, absoluere. Videt em̄
eū ex nunc dictis de taciturnitate, ad hoc manu-
mittere. Et si postea reuocat istam concessionem
eū ab actibus cōiugij penitus impediēdo, aut ad
partes exteras mittēdo, aut alias secū agendo q⁹
nō potest debitū reddere, aut vxorē q̄nq; visita
re, peccat grauiter, & esset in manifestis per eccle-
się cēsuras puniēdus. ¶ Corollarie sequūt. Si stā
te talismodi contractu de voluntate & consensu
dñi cōiunx petit debitū, & seruus euocatur ad ali
quid a dño, ratione cuius protunc nō potest de-
bitum exactū reddere, tenet primū debitū redde
re ex lege diuina, & deinc dñi mandatū imple-
re, secundū San. Tho. nisi cōiunx velit aut recte
debeat ad tēpus patientiā habere. Non sic si sine
consensu dñi contrahit. Cū em̄ nō potest se obli
gare alteri nisi saluo alterius iure cui prius ligat⁹,
tenet illi primo obedire, & deinc vxori. Siqui-
dem si nomē seru⁹ sumitur proprie & p seruitu-
te extrema, dñs posset seruū vendere & aliorsum
mittere. Nec videt dñs in hoc facere cōtra iusti-
tiam supposita seruitute vera. Melius tñ faceret
dimittēdo cū coniuge: vel ita transmittendo vel
vendendo q⁹ alteri pateret accessus. Et videt p-
babiliter dicendū, sicut dominus nō pōt seruum
simpliciter cohibere a cōtractu matrimoniali: ita
nec simpliciter eū habet impedire a debiti solutio
ne q⁹ nullatenus possit debitū reddere, secundū
Richar. ¶ Corollariū secundum. Dñs nō debet
vēdere seruū suū ad lōgtmquā regionē q⁹ p hoc
intolerabile fiat alteri in debiti petitiōe p̄iudiciū:
quia sicut nō habet ius eū simplr impediendi a
cōtractu, ita nō habet ius eū totaliter impediēdi
a debiti petitione vel solutione. Videt in his attē-
dendū ad circūstantiā periculi imminētis castita-
ti, & dāni ꝓueniētis ex neglecto seruitio ꝓpter de
biti redditionē, sicut in alijs actib⁹ hūanis. Et se-
cundū hoc sumi pōt cui primū & magis sit obse
quēdū. Siquidē bonū aię p̄ferendū est bono cor
poris. Et plus obediēdum est diuinæ q̄ humanę

Universidad de Deusto
Biblioteca

constitutioni,tametsi quod est debitū iure seruitutis humanę reddendū sit lege diuina. Et est argumentū pro pacto quod solet nōnunq̄ apponi a parentibus cū sponsa contrahit cum vagabū do ne recedat aliorsum:sed pedē ibi figat. & valet hmōi pactum,secundū Palu.Nec tenetur mulier in hoc casu sequi virū,sed potest vir ad mulieris instantiam compelli etiam per censuras ecclesię ad manendū,nisi iustā habeat causam. Sic secundū eundem valet professio Carthusiēn.& aliorum recluſorū qui alligantur certo loco siue fœminę siue viri sint, q̄ scilicet nō exeāt clausuram istam.Nec sic se constringere ad locū certū est cōtra bonū obedientię. Vade & vadit &c. Nā eorū professio est secundū statuta quę hoc dispo nunt ne exeant nisi ex causa iusta & necessaria: puta ad ædificandū nouā domū, si est inundatio aquarū,incendium,inuasio hostilis. Oportet I enim plātare vineā domini. ¶ Dubiū quartū de seruitute superueniēte ad contractum. An vxor potest se facere seruā viro inscio & nolēte: & ecō tra vir se facere seruum vxore sua inscia & nolēte. ¶ Conclusio prima. Vxor nō potest se facere seruā viro inscio iure diuino. Probatur. Genē.iij. Sub viri potestate eris,& ipse dominabit tui. Vn de vir potest eius factū quo ad hoc irritare & cassare. Dicit iure diuino:quia secus iure ciuili,vt dicit iurista. Cuis enim quo ad debitum cōiugale iudicentur ad paria vir & vxor.j.Corin.vij. non tamē quo ad alia,sed mulier subest viro & vir caput est mulieris. ¶ Secunda conclusio. Vir liber potest se facere seruū, tametsi nō ad hoc habeat consensum vxoris. Ita tamē q̄ per hoc maneat vxori quo ad debiti petitionem ius saluum. Probatur:quia in hoc vir caput est mulieris. Nō em̄ per hoc rumpitur vinculū cum seruitus superuenit ad contractū:dato etiā q̄ precedat consummationē. Nec est impedimentum quo ad thorū. Nam tenetur debitū reddere etiā domino vetante:ex quo matrimoniū præcessit illā seruitutē assumptā,nec potuit prēiudicare vxori. Potest ergo petere & reddere debitū quādo vult,quia saluo iure coniugali facta est seruitus illa. Magis ergo in casu debet parere vxori debitū petenti: cuius ius saluum manet: q̄ domino oppositū præcipienti. Nec prēiudicatur per hoc vxori ratione seruitutis:quia per hoc non fit serua:licet taceat, quia prohibere nō potest: ergo eius taciturnitas non habetur pro consensu secundum prędicta. Etiam si cōsentiat non fit per hoc serua: quia ad hoc nō cōsensit,sed consensit q̄ vir faciat se seruum,ad quod nō sequitur ipsam esse vel fieri seruam:quia seruus potest habere vxorē liberā, secundū p̄dicta,cū libera vult cōtentari in modica potestate corporis viri. Potest enim sibiipsi prę-

iudicare si placet. Sic cōsimiliter dici potest q̄ liber potest se facere ascriptitiū sine cōsensu vxoris:sed nō ecōtra. Ratio primi: quia mulieri manet ius suum saluū propter precedens matrimonium,& hoc lege diuina. Ratio secundi: quia in hoc mulier subest viro. ¶ Quintū dubium. An K liber seruam cum qua ex errore contraxit quasi cum libera,possit auctoritate ppria & sine iudicio ecclesię dimittere. Respondet,vt supra dist. xxxv.conclu.v.&.vj. Si est notoriū & manifestum q̄ contraxit cū ea & in facie ecclesię,aut coram testibus,sic non pōt eam quo ad cohabitationem dimittere sine iudicio ecclesię: tāetsi matrimoniū sit de facto & de iure nullū. Nemo em̄ p causa publica potest ab vxore diuortiari sine iudicio ecclesię.capit. Porro.de diuor. Sic dicendū de fama:si habetur de contractu: ppter tollere scandalū. Si autē est omnino occultū & secretum,& certū est de conditione seruili, nō video, inquit Richar. q̄n liber auctoritate ppria possit eam dimittere. ¶ Sextū dubiū. Ponamus:consuetudinis est q̄ contrahēs cum seruo fiat ancilla,aut serua: An valet. Respondet Palu.q̄ sic. Nā sicut ius scriptū potuit inuenire nouū modū seruitutis.de Iudeis ca. Ita quorūdā. Sic ius non scriptū. Ita etiam vt mulier alterius terræ ligetur eo ipso q̄ contrahit in tali terra stante consuetudine prescripta:tum quia contrahendo fortitur forum:tū quia vxor sequit domicilū viri. Hoc verum,nisi mulier ignoraret eum seruū:aut consuetudinem istam. Sic em̄ nō ligaretur. Nam vt dicitur lib.vj.ca.j.&.ij. de cōstitu. statuta ciuium & consuetudines non ligant ignorātes. ¶ Septi L mum dubium. Ponatur: seruus cōtraxit cum libera scita esse tali,libera vero seruilem conditionem ignorauit:& ideo contraxit precise ex ignorantia credens eum esse liberum. An seruus ille peccet petendo aut reddendo debitū. Sic ponatur q̄ libera ex quadam presumptiōe, aut fama volante credidit eum esse liberum:& ita cōtraxit precise ex ignorantia seruitutis credens eū liberum: An possit reddere exactus vel petere. Ad hoc dubium respōdendum est generali solutione quę valet in similibus multis. Si seruus habet scientiam q̄ commisit dolum,& q̄ fraudulenter contraxit scito impedimento ecclesię de errore seruilis conditionis, peccat cognoscēdo eam & fornicatur. Insuper committit se periculo,nō scito alterius consensu cum liber est: aut scito q̄ non contraheret cum eo cognita eius seruitute. Libera vero habita huiusmodi scientia debet non reddere, nisi velit sibi præiudicare: aut matrimonium cum potest confirmare consensu nouo. Si non potest matrimonium ratificare ex alia causa, nec reddere, nec exigere potest citra

fornicationē. Sic si non vult ratificare scita seruitute,nec reddere,nec exigere potest. Si vero libera nō habet scientiam de alterius seruitute: sed firmam credulitatem,aut probabilem coniecturam vel presumptionem fortem, aut cōscientiā veram vel erroneam ex leui vel probabili causa, nō refert,iterum nō potest reddere vel exigere:si nō vult sibi prēiudicare: aut in matrimonium si potest consentire. Si consensit libere & scīēter in seruū scitū esse talem,est matrimoniū. Si nō,nō est matrimoniū,tamen propter cōmixtionē habitam ecclesia presumit de matrimonio. Et nō refert de conscientia erronea:quia non licet contra eam agere:sed deponēda est. Item si habet seruum conscīētię aut leuem cōiecturā vel debilē presumptionē de alterius seruitute, hoc est,dubitat,vel habet dubiū ex leui causa, vt puta quidā hoc dixerunt,potest scrupulū abijcere:& ita petere & reddere. Si ex pbabili causa,nec reddere potest,nec exigere,nisi velit sibi p̄iudicare: aut matrimonium si alias potest ratificare. Si autem est equilibre dubium de impedimento aliquo:si tūc ille potest impedimentū amouere:vt in ppositio libera nesciens cōtraxit cū seruo:& potest si vult in seruū cōsentire:tenet contractus,& ita pōt reddere & exigere. Vel nō pōt impedimentū amouere,& nō est certus,sed dubi⁹:sic quidā distinguūt Vſ suptor mādat cōmixtionē,& sic obediētia excusat. Alij volunt q̄ non tenetur facere illud de quo dubium est an sit licitum vel illicitum. Et licet debitum reddere vxori suę sit de lege diuina hic tamen dubiū est an illa sit sua an nō. Et cum deus phibet accessum ad nō suam : & est matus peccatū cognoscere alienam q̄ nō reddere debitū suę:ergo cū dubiū est an sit sua vel non,& per cōsequens dubiū est an sit debitū vel non, eligat partē tutiorē & certiorē,si nō vult sibi prēiudicare. Quandocūq; em̄ potest se liberare a periculo peccati, tenetur. Vnde manifesta est ratio cur debet nō petere: quia certū est q̄ nō petere licitum est. Dubiū vero est an possit sine peccato petere, quia dubiū est an sit sua. Ad hoc cap. Inquisitio M ni.de senten.excō. ¶ Octauū dubiū. Vtrum dñi temporales possint sibi subditos iure prohibere ob suorū dñiorū conseruationē ne extra dñium ipsorū contrahāt matrimoniū,& cōtractū qui vt sic celebratus est cōtra eorū phibitionē extra territoriū,impedire & dirimere. Ad primum prēuia distinctione de prohibitione duplici directa & indirecta,loquendo de phibitiōe directa, sicut dñi simpliciter nō possunt subditos directe ne matrimonia cōtrahāt prohibere, ita etiā ne extra territoriū seu dñium eorū cōtrahant. Primū patet ex dictis,& secundum similiter,& de cōiu.ser.cap.j. Immo dño in hoc nō est obediendū. xxix.q.ij.

fere per totam,& in glo. Et hoc verū est de omni gñe seruorum & subditorū. Loquēdo de prohibitiōe indirecta, videndū est primo de multiplici acceptione nois subditus. ¶ Subditus em̄ dicitur qñq; ratione prēminētię vel dignitatis alterius in eum.sic iuniores subditi dicuntur seniorū ratione disciplinę & bonę institutionis. Sic dicit Leui.xix. Corā cano capite consurge. Et iterum Eccle.xj. In medio seniorū ne adijcias loqui.&c. Et illo modo,nec directe,nec indirecte potest dominus subditū prohibere siue in dñio siue extra a cōtractu matrimonij. Sic inquit Apostolus.j. ad Timo.iiij. In nouissimis tēporibus discedent quidā a fide &c. cauteriatā habentes cōscientiam & phibentes nubere.i.a nuptijs abstinere secū dū glo.quasi nuptię sint a malo auctore & nō a deo institutę. ¶ Secūdo dicit subditus alicuius rōne iurisdictionis & auctoritatis. Vnde Ro.xiij. Oīs anima potestatibus sublimioribus subdita sit. & ad Timo.iij. Admone illos principib⁹ & potestatibus subditos esse. Et hoc dupliciter secundum duplicē iurisdictionē tēporalē & spiritualem. De spirituali iurisdictione dicitur q̄ Papa vel ecclesia potest alicui officio vel dignitati annectere cōditionē aliquam quasi per statutū:qua itelligitur oēm illo officio aut dignitate prēditū ab opposito prohibere. Et sic indirecte prohibiti sunt clerici in sacris constituti matrimonia contrahere p pter annexā castitatē sacramēto ordinis. Si em̄ volunt sacris initiari,coguntur cōtinere seu non contrahere in ecclesia occidētali. Cogūtur inquā non absolute,sed si volunt ordinari,vt supra de sacramento ordinis distin.xxiiij. De iurisdictione temporali dicendū videtur. Nullus secularis princeps quātumcūq; magnus & prēcellens debet alicui conditioni suę eam conditionem annectere:quatinus subditi ab aliquo sacramēto arceantur vel impediantur. Nihil em̄ contrarium naturali iuri, quale est cōtrahere saltem large, vt supra:aut bonis moribus seu etiam institutioni diuinę, vt est matrimonij contractus : aut constitutionibus ecclesiasticis & decretis pōtificū Romanorum:per obseruantias siue consuetudines prēcipere possunt vel prohibere principes seculares, seu quiuis alij domini seculares. vt dist.x. in multis cap. habet in tex.& glo. Sed constringere subditos ne cōtrahant matrimonium extra dñium,est hmōi. ¶ Tertio dicitur subditus rōne cōditionis vel seruitutis. Hic attēdenda est multiplex diuersitas seruorum & seruitutum, vt supra notabili.iij.&.iiij. Siquidem seruitus sumitur proprie & improprie. Improprie & large dicitur aliquis seruus: quia aliquid sui cedit in obligationem & ius domini ipso manente libero. Et sic nullus subditus potest directe & simpliciter

Universidad de Deusto
Biblioteca

prohiberi a cõtractu matrimonij. Posset tamẽ aliquis spõte se subijcere alicui seruituti vel officio ratione cuius impediretur esse cum vxore, nec posset coniugale debitum pendere: sed ille nõ cẽ seretur proprie prohibitus: quia seipsum impediuit. Prohibitio vero est actus coercitiuus ab altero in alterum. Nec quispiã dicitur seipsum prohibere. Nõnunq̃ ꝓpter cõditiones quę in aliquo sunt, aliquis est inhabilis ad aliquod officium explendũ: ratione cuius dicitur quandoq; prohibitus impropꝛie, eo q; vt sic cõmode & libere non potest officiũ exequi, cum vellet aut deberet. Sic si iuraſſet aliquis domino aut maiori ire cũ eo ad terram sanctã pro defensione terræ illius, cũ non posset secum circũducere vxorem sine periculo, non debet cõtrahere: quia tenetur ad iuramentũ seruandum: & ita nõ potest libere vacare vxori. Impeditur ergo & prohibetur indirecte a dño petente debitum obsequiũ, matrimoniũ contrahere. Sic si propter seruitiũ ad quod se constrinxit cogeretur pambulare maria & terras, valde lederetur matrimoniũ siquod faceret cum iuuẽcula &c. Potest enim dominus nõ relaxare iuramẽtũ, & ita indirecte eum impedire a cõtractu matrimoniali: cum seruus ratione seruitutis quã spopondit dño, non possit ei preiudicare: & forte vxor nec vult, nec potest, nec debet eum sequi. Attamen contractus cęteris paribus teneret, maxime si mulieri constat de tali seruitute & iuramẽto. Videat ergo qualiter a dño emancipetur. q; si dominus non vult eum dare liberum, mulier non tenetur sequi eum. Licet enim vnicuiq; se seruare indemnẽ: & nemo ditari potest cum alterius iactura. Licet deniq; vnicuiq; suũ interesse tueri. Imputet sibi de stultitia cum dñs ad remissionẽ flecti non vult. ¶ Stricte dicitur quis seruus & impropꝛie: cum vna cum re sua cadit in obligationem dño, vt sunt colonarij, originarij, ascriptitij. & de illis dicendũ est vt supra, q; ipso iure ꝓhibentur contrahere, non simpliciter, aut absolute & directe, sed indirecte, vt supra, in preiudiciũ dominorũ suorũ, sic scilicet q; propter coniugia oporteret eos recedere a terra, & seruitutes dño: relinquere contra eorũ volũtatem. Si hoc decreuit ecclesia pro vilibus Iudęis, multo amplꝰ valet ꝓ principibus & dominis Christianis. Sic em̃ dicitur de Iudęis cap. ij. Hi vero qui in possessionibus eorum sunt (eorũ scilicet Iudęorũ) licet legum districtione liberi sint, tamẽ quia colẽdis terris eorũ diu adhęserũt, vtputa cõditione loci debentes, ad colenda rura remaneant, cõsuetas pensiones prędictis vtris prębentes &c. Igitur si prohibentur illi serui colonarij, & originarij, seu etiã ascriptitij extra terram hmõi seruitutis contrahere: nõ est rationi & ęquitati cõtrariũ, sed valde iustum (vt videtur) si principes habẽtes aliquos sibi subditos & quasi seruos q de cõsuetudie, aut de iure tenenẽ territoriũ eorũ inhabitare, nec possunt se altorsum cũ volunt ducta coniuge alibi trãsferre ad alterius dñium, statuãt q; nullus ducat extra territoriũ vxorẽ, nisi vt per hoc non ꝓiudicetur sibi in seruitute debita. ¶ Proprie vero dicit̃ seruꝰ q in seruitutẽ vẽdi põt, vt supra. Sic sunt serui iure gentium qui in bello iusto capiuntur & vẽduntur. Iure ciuili, qui maior viginti annis passus est se venundari ad precium participandũ. De quo Insti. de iure pſona. §. Serui aũt. Istis inquã nõ directe, sed indirecte coniugia etiã sunt prohibita plus q̃ prędictis: quia maiori vinculo seruitutis astricti minus possunt libere coniugale debitum soluere. Si em̃ contrahunt, tenet cõtractus: saltem si alias legitime cõtrahunt. Per hoc tñ non liberãtur a seruitute dñis debita & cõsueta exhiberi. de cõiu. seruorum. cap. j. Contrahũt ergo saluo iure dñi post cõtractũ, sicut ante. Et ita dñorum ꝓhibitio, si fit quandoq;, & alias nõ illicite, est quasi ꝓtestatio vel insinuatio de nõ velle carere iure suo, nec cedere propter cõiugalem cõtractũ supuenientẽ, siue cõtrahant in territorio dñi, siue extra. Tenet quidem cõtractꝰ, sed ius dñi saluũ erit in seruũ, sicut priꝰ. ¶ Nonũ dubiũ est de secũdo defectu impotẽtię ex parte ętatis, an ętas puerilis impediat & dirimat matrimoniũ. Ad hoc dicit̃. Si puella ante ãnos. xij. & masculus ante annos. xiiij. cõtraxerint, etiam verbo de pñti, põt cõtractus dissolui de iure fauoroso: quia tẽpus ꝓ coniugio statuit̃ nõ simpliciter ꝓpter se, sed ꝓpter potentiã coeũdi, & rõnis vsum ad põderandũ onera matrimonij. Et quia illa vt cõmuniter reperiunt̃ hoc tpe in adolescẽtia: licet q̃nq; malitia supplet ętatẽ: hoc est vigor naturalis & potẽtia coeundi, & similiter rõnis vsus preuenit pubertatis ãnos, & ius disponit de his quę cõmuniter accidunt: ergo ius id tps expressit minorẽnes fauorabiliter illegitimando ꝓpter defectum requisitorũ ad cõiugiũ liberũ. ¶ Videtur tñ si puella. xl. annorũ a multis cognita cũ effectu, & masculꝰ. xij. annorũ qui multas cognouit, nõ amẽtes, sed rationis vsum habẽtes sponte & volentes contraherent, non fore separãdos, de spõ. impu. & lib. vj. ca. vnico. eo. titu. Hic em̃ malitia supplet ętatẽ. Et edictũ est prohibitorium. ¶ Si quęritur de ętate ad matrimoniũ spũale: Respõdet Palu. dist. xxxvij. Cõsimilis ętas requirit̃ ad matrimoniũ spũale sicut ad carnale. Vnde possunt profiteri quando & contrahere.

Distinct. XXXVII.

Vnt igit̃ quidam ordines in quibus nullaten⁹ potest contrahi mr̃m monij &c. Hucusq; magister egit de pſonis nõ oino illegitimis ad contrahendũ. Nunc de simpliciter illegitimis: q̃ nec cõtrahere valent, nec cohabitare, si contraxerint. Et primo de impedimentis illegitimãtibus personas respectu quorũcũq;. Secũdo respectu aliquarũ personarum. dist. xxxix. In hac dist. de impedimẽto ordinis sacri. Summarium textus his continetur cõclusionibus. ¶ Prima. Existens in sacris & maioribus ordinibus nõ potest contrahere matrimoniũ. q; si de facto post ordinationẽ contraxerit: licet carnalis copula subsecuta fuerit, iudicio ecclesię fit diuortium. ¶ Secunda conclusio. Existens in minorib⁹ ordinibus potest vxorem virginem nõ repudiatam vel viduam ducere, nisi velit cõtinentiã profiteri, aut religionis habitum sumere, si saltem vult ad maiores ordines scandere. ¶ Tertia conclusio. Vxoricida inhabilis est ad contrahendum matrimoniũ si tamen de facto contrahit, tenet cõtractus. Et intelligitur cum occidit eam ex odio, vel propter cõmissum adulterium: secꝰ si cum alia cõmixtionẽ habuit, quã vt habere possit vxorem suã occidit. de quo dist. xxxv. Quorum declaratio ex textu haberi potest.

Questio Vnica.

A Veritur circa dist. xxxvij. de impedimẽto ordinis sacri & vxoricidij: Vtrum ordo sacer impediat & dirimat matrimonium, pariter & vxoricidium.

¶ Pro articulo primo qui terminos declarat, supponatur ex dictis supra distinctio. xxxiiij. de impedimentis matrimonij. q; ecclesia aliqua interdicit simpliciter ne fiant, sine irritatione facta in contrarium. Sic interdicit matrimoniũ tẽpore feriato. Aliqua interdicit cum irritatione facta in contrariũ. Sic ordinati interdicuntur cõtrahere. Reliqua remittũtur ad dicta in dist. xxiiij. & xxv. de sacramẽto ordinis: Quid ordo: & quot sũt ordines. Qui & quot & quare dicunt̃ sacri, & alij non sacri &c.

¶ Quantum ad articulum secũdum est conclusio prima. Nullus minorũ ordinũ impedit aut dirimit matrimoniũ. Probat̃ auctoritate & obseruantia ratione ecclesię. Item de clericis cõiugatis. in multis ca. Et licet contrahens cũ vnica & virgine retineat priuilegium clericale si tonsurã & vestes deferat clericales. de cle. cõiu. ca. vnico li. vj. non tamen retinet beneficium ecclesiasticum, nec recipere potest. eo. ti. ca. j. & ca. Q đ a te. & cap. Diuersis fallacijs. Nec refert an vnũ tñ vel plures habeat ex non sacris seu minoribus ordinib⁹ sic dictis quia eorum actus est tangere nõ sacra. Non enim habent tangere calicem consecratum vel eucharistiam. Attamen in ecclesia orientali clerici vxorati non priuantur beneficijs vel officijs. ¶ Secunda cõclusio. Ordo sacer, puta subdiaconatus, diaconatus, aut sacerdotij prędecedens impedit matrimoniũ contrahendũ tam in orientali grę corum q̃ in occidentali latinorum ecclesia, & dirimit si fuerit post sacri ordinis susceptionem contractum, non ratione voti annexi, sed ratione cõstitutionis ecclesię: quę sacris initiatos fecit ad cõiugium illegitimos. Qui cle. vel vo. ca. Ex literarum. Sed fit irregularis: de facto cõtrahens. Allegat pro prima parte Magister plura quæ habenẽ in decretis. xxxij. dist. Placuit. Item dist. xxvij. ca. Presbyteris. Et. xxviij. cap. Nullum. Item de clericis coniu. ca. j. Ratio: quia ecclesia sacris initiatos fecit ad matrimonium contrahendum simpliciter illegitimos & inhabiles. Et nõ est ratio propter annexionẽ voti sacro ordini, vt habet Gers. in Floribus, de matrimonio. sed ecclesię constitutio est in causa. Nec etiã ordo impedit qa ordo. Sic em̃ oĩis ordo impediret. Neq; quia sacer ordo absolute: sed dispositiue: qa ecclesia sic ordinauit. Itẽ si ratione voti impediret, omne votũ impediret &c. vt deducit Sco. & Petrꝰ de Palu. quia ex nullo statuto votum potest adiungi alicui facto, nisi foueris voluntarie consentiat. Nullus enim ligat̃ ex voto ad votum factũ ab alio, maxime si habet votum contrarium, nisi cõsentiat. Nemo em̃ nolẽs dicitur vouere nolitum. Sed stante illo statuto de voto annexo: potest quis in animo contradicere & dissentire cõtrarie tempore ordinationis: & habere animũ nõ continendi. Possibile est ergo: ille non vouet cõtinentiã: & per consequẽs ratione voti non impeditur a contractu matrimoniali: quia nullum fecit. Vouere em̃ est mere volũtariũ. Sed licet non impeditur ratione voti, impeditur tamen ratione illegitimationis per ecclesiã factę. Præterea in ecclesia orientali iam vxoratus potest sacris initiari: sed sacris initiatus nõ potest mr̃imonio dehinc copulari. Opus ergo vt id ante subdiaconatum fiat. dist. xxxij. ca. Si quis. Itẽ orientales cum suscipiunt ordinem non vouent continentiam. dist. xxxj. ca. Aliter. Ratio huiꝰ cõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

clusionis potest esse. Decet enim ministros domini habere mundiciam mentis & corporis, perspicacitatem ingenij, & affectus puritatem pariter & feruorē: ad quæ plurimū conducit continentia, & impedit incontinētta. Nec in hoc ecclesia præiudicat cuicunq; qa non cōpellit directe ad continentiam: sed statuto ordinauit: si quis vult sacris initiari, ad qđ tñ nō cōpellitur, debet caste viuere. & hoc satis publicauit q; sacris initiatus est ad cōiugium illegitimus. ¶ Tertia conclusio. Matrimonium prius contractum non impedit de facto ordinis susceptionē: nec est tale impedimētū matrimonij ad ordinem suscipiendum, quale est ordinis ad matrimoniū contrahendum. Probat. vxoratus pōt ordinari, & ordinatus semp recipit characterem, etiam cum contra vxoris voluntatem aut contra prohibitionem ecclesię ordinatur cæteris paribus: quia ad hoc non requiritur nisi sexus debitus & intentio debita suscipientis & ministrātis: nō aūt recipit executionem cum ordinatur cōtra ecclesię prohibitionem, aut voluntatem vxoris. de quo supra dist. xxv. q. j. In orientali em ecclesia iā vxorati nō bigami possunt rite ordinari, & in susceptis ordinib⁹ ministrare. In occidētali ecclesia pōt vir nō bigamus accedēte vxoris fauore ordiari, vel facto legitimo diuortio ꝓpter vxoris adulterium, & in omnibus licite ministrare. Secunda pars probatur: quia in coniugio requiritur legitimatio personarum ad contrahendū: sed per ordinem sacrum susceptū est ille factus simpliciter illegitimus & inhabilis ad matrimoniū contrahendum. ¶ Quarta conclusio. tametsi apud græcos ordo impediat matrimoniū contrahendum, & dirimat postea contractum: sicut apud latinos: non tamen impedit apud eos matrimonij pri⁹ cōtracti vsum, nisi ad horam cū faciendum est ordinis ministerium: sicut olim tēpore leg. vet. de quo dist. xxxj. in multis. c. Nec potest aut debet vxor clerici græci eo defuncto alibi contrahere. Vnde propter hæc duo in quibus præiudicatur vxori: non debet clericus græcus ordinari sine eius consensu. Sic etiam intelligi debet qđ dicitur dist. 31. cap. Aliter. Eorum sacerdotes diaconi & subdiaconi matrimonio copulātur. i. pri⁹ copulato vtūtur, secundū glos. ¶ Quinta conclusio. Ordinat⁹ inuita vxore verbo de p̄senti, aut inscia, vel ignorante, siue ante siue post matrimonij consummationē: tametsi posset ante consummationē monachari, & nolēte, non tamen sacris initiari. Neo potest debitum petere vel negare: sed exactus tenet reddere. de quo supra. dist. xxxij. Vnde minus habet solennitas ordinis q̄ religionis. ¶ Corollariū responsiuum. Tam apud græcos q̄ apud latinos ordo sacer precedens impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum post ordinem sacrum. Siquidem in sexta Synodo statutum fuit. dist. xxxj. ca. Quoniam. q; nullus existēs in sacris de nouo seu denuo contraheret matrimoniū Attamē in eadē Synodo nihil fuit de continētia mandatum: & ideo si quis cōtraxit anteq̄ esset in sacris ordinibus, ille nō tenebatur ad continentiā q̄diu vxor sua vixit. secus vxore mortua. Nec licebat ei vxore defuncta secundario contrahere. Tunc enim fecisset cōtra statutum illius Synodi. Item fuisset bigamus & irregularis. Dicit em apostolus. j. ad Timo. iij. Vnius vxoris virum. non solum de p̄senti: sed & de ꝓterito. i. nō plurium. Et quia græci acceptarūt ea, q̄ in ista Synodo tūc fuerunt statuta: ideo hodie sic tenent. Postea vero in cōcilio solenni Carthaginēsi. ij. dist. lxxxiiij. ca. Cū in ꝓterito concilio. consentientib⁹ oīm⁹ de ecclesia occidētali, sed non orientali, statutum fuit de perpetua continentia clericorum, & ante & post ordinū susceptionem: ita q; simul non haberet vxorem & ordinem sacrum, quo ad executionem vtriusq; simul. Potest enim nunc vxoratus ordinari de licentia coniugis vel ecclesię stante alterius demerito: sed non potest coniugale debitum licite pendere: cum iam de coniugis licentia vel ecclesię ordinatus est &c. ca. Ex literarum. qui cle. vel vo. ¶ Sexta conclusio de impedimento vxoricidij. de quo supra. distinct. xxxiiij. & distinct. xxxv. Si quis occidit vxorem propriam non alienam ex ira, inuidia, aut furore seu odio, eam persequēdo propter culpam in adulterij vindictam: aut quia exosam eam habet propter turpitudinem vel causam cōsimilem nō culpabilem, prohibetur alibi matrimonium contrahere citra facti irritationem. Dicitur eā persequēdo propter culpam. Si enim eam persequeretur vt ea interempta posset alibi contrahere cum illa quā forte polluit per adulteriū &c. impedit cōtrahendum & dirimit contractum, vt supra distin. xxxv. Sic enim psequitur matrimonium. de eo qui duxit in vxorem &c. ca. Sup eo. ¶ Hinc sequtur: licet interfectoribus cōiugum suarum semp denegetur & prohibeatur matrimonium, non tamen simpliciter cum irritatione facti in cōtrariū. Est ergo quandoq; impediens tm̄, vt supra. dist. xxxiiij. quandoq; impediens & dirimens: vt supra dist. xxxv. cum conditionibus & limitationibus sibi adiectis.

¶ Quantum ad articulum tertium est dubium primum: An continentia annexa ordini sacro, & professioni monastice sit eis eodem modo annexa: an vni, puta ꝓfessioni, ex voto: alteri puta ordinationi, ex statuto eccl'ię. Ad hoc patuit supra. dist. xxiiij. ¶ Secundum dubium: Vtrum liceat viro vxorem suam propter adulterium occidere. Ad hoc dicēdū. Vxorem occidere ꝓpter adulteriū itelligit̄ scđm Durā. Vel qa vt adulterā vir eā accusauit zelo iustitiæ corā iudice zelo bono nō ex odio aut iuidia. Vel qa auctoritate ꝓpria zelo vindictę eā occidit verberādo, vel mō cōsili extra ius & nō seruato iuris ordine. Sic. n. nec i adulterio deph̄sā: nec stati post factū: licet viro in foro cōsciētię vxorē occidere, vel vsq; ad mortē verberare: sed licet eā in casu accusare, moderate castigare, secūdū Richar. & Palu. Cum em̄ vir p̄sest ei solum p̄sidentia œconomica, eā castigare potest cum moderamine, & propter adulterium dimittere: vt supra: sed non p̄sest ei politice, ideo eam exterminare nō potest. Nemo enim auctoritate ꝓpria gladiū sibi vsurpare potest Matt. xvj. &c. Hoc faceret vir si eam occideret: vnde & puniendus foret. Et idem est de muliere respectu viri. Pariter enim prohibiti sunt quo ad hoc lege diuina, Nō occides. qđ ē potestatis iudiciariæ. Secus de correctiōe domestica: sic em̄ vir p̄sest mulieri. Et dato q; vir sit iudex ordinari⁹ in loco, non tñ licet sibi eā occidere, nisi seruato iuris ordine. Semp em̄ pctm̄ est vxoricidiū extra iudiciū, cæteris paribus. Inno. secūdū Durā. Occisio mulieris si fiat extra iudicialiter, semp est pctm̄. Preiudicat em̄ psonę & reipublicæ. psonæ: q̄ nō debet occidi nisi cōuicta aut cōfessa iudicialiter, & seruato iuris ordine. publicę iustitiæ: qa non ꝓ publicū iudicē. Sic Pharisęi deph̄sam in adulterio adduxerūt ad Christū: ab eo recepturi iudiciū. Ioā. 8. Nō aūt occiderūt eā. Sic senes Susannā accusauerūt conuocato pp'o corā oib⁹ deph̄sam in pomario, nō occiderūt. Daniel. 13. ¶ Tertiū dubiū. Quō verū est qđ dr̄ in textu. Eccl'ia gladiū nō habet. cū tñ dicit. Lu. xxij. Ecce duo gladij hic. & nisi sic: non dixisset dn̄s satis est, sed nimis est. Rñdet: vtrunq; gladiū habet eccl'ia: vt dicit Bern. ad Euge. & habet i extrauagāte. Vnā sanctā. Sed differēter: Spirituali vtit ꝓ se: materiali vero ꝓ manū secularē, q̄ educi debet ad nutū ipatoris, ad nutū sacerdotis. Spūalis vero gladius ꝓ ecclesiā venit exercēdus. Magister i textu loq̄t dūtaxat de gladio ab ecclesia extrahendo, secundū Richar.

pliciter illegitimantibus ex constitutione diuina, scilicet de impedimento voti, & alterius ligaminis coniugalis. Summariū textus in tribus colligit̄ potest conclusionibus. ¶ Prima. Votum qđ est testificatio q̄dam promissionis spontaneę, factę deo, habet differētias plures: quia aliud cōmune, aliud singulare. Singularium aliud priuatum, cuius transgressio peccatum. Aliud solenne: cuius violatio peccatum est & scandalum. ¶ Secunda positio. Votum priuatum & simplex continentię prohibet matrimonium cōtrahendū. Solenne vero impedit contrahēdum & dirimit de facto post contractum, quibus non solum nubere, sed & velle est damnabile. ¶ Tertia propositio. Vir legitime coniunctus vxori & econtra, non potest vtuēte coniuge alium ducere si voluerit grauissimū crimen adulterij euitare. Q; si quispiam cōiugū credens alium in bello, vel alias mortuum alteri exignorantia nupserit: redeunte primo restituitur ei dem dimisso secundo: sicq; propter ignorantiam excusari poterit ab adulterio. Conclusiones illas prosequitur textus.

Distinctio. XXXVIII.

Vnc de voto inspiciamus. Votum est testificatio &c. Egit de impedimētis ortum habētibus ex cōstitutione ecclesiastica. Nunc de impedimentis simplici ter illegitimantibus ex constitutione diuina, scilicet de impedimento voti, & alterius ligaminis coniugalis. Summariū textus in tribus colligit̄ potest conclusionibus. ¶ Prima. Votum qđ est testificatio q̄dam promissionis spontaneę, factę deo, habet differētias plures: quia aliud cōmune, aliud singulare. Singularium aliud priuatum, cuius transgressio peccatum. Aliud solenne: cuius violatio peccatum est & scandalum. ¶ Secunda positio. Votum priuatum & simplex continentię prohibet matrimonium cōtrahendū. Solenne vero impedit contrahēdum & dirimit de facto post contractum, quibus non solum nubere, sed & velle est damnabile. ¶ Tertia propositio. Vir legitime coniunctus vxori & econtra, non potest vtuēte coniuge alium ducere si voluerit grauissimū crimen adulterij euitare. Q; si quispiam cōiugū credens alium in bello, vel alias mortuum alteri exignorantia nupserit: redeunte primo restituitur ei dem dimisso secundo: sicq; propter ignorantiam excusari poterit ab adulterio. Conclusiones illas prosequitur textus.

Quæstio. I.

Onsone ad materias principales, de qbus Magister dist. presenti pertractat, de voto scilicet, ligaminis impedimēto. de quo supra dist. xxxiij. q. j. & de scādalo, aliquot mouendę sunt quęstiones. Quę stio prima de voto: Vtrū cōtinētię votū ipediat & dirimat mr̄imoniū. Q̄uis materia de voto lata sit & extēsa: atm̄ imp̄sentiarum de quinq; principaliter & in gñe dicendū venit. Primū est voti descriptio. Secūdū eius partitio. Tertium et⁹ obligatio. Quartum efficacia ad dirimendum matrimoniū pariter & impediendū, ac eiusdē vtilitas. Quintū dispensatio vel cōmutatio. prout & pręceptor me⁹ mihi semper observandus (cuius operi: qa morte pręuētus ante dist. xxiij. spm̄ deo tradidit supplementum tale quale annectere proposui) in præceptorio suo eandem tenuit partitionē. Hinc collecta per eum hic fideliter inseram.

¶ Quantum ad primum notādum Nomen votū secundū Palu. dicitur quasi voluntarie factum: & secundū San. Tho. importat suo nomine quandam obligationem, non cuicunq;, sed deo factam. Hic em̄ solus est cordium cognitor. Ex consequēti importat obligationem ad ea quæ ad deum pertinent, & ad eius cultum & honorem pariter & hominis salutem. Diuersę a doc. ponuntur voti acceptiones & descriptiones. Pri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma acceptio est qua dicit generaliter omnem promissionē factā deo siue de bono siue de malo ad salutē necessario vel non necessario. Sic Iepte Iudicum.xj. votum vouit domino,q̄ quicunq; primū egrederetur de foribꝰ domus suę, eiq; occurreret reuertenti cum pace a filijs Amon, & a cęde Amonitarū,offerret eum holocaustum domino. qđ fuit promissio incauta,inquantū se extēderat ad filię innocētis occisionem. Hinc secundū beatum Hieronymum sic vouendo stultus fuit,& indiscretus,& in reddēdo promissum impius: quia filiam innocentem iugulauit. Secunda acceptio strictior est, qua votum dicit promissionem factam deo de re sibi placente: siue sit de præceptis ad salutem necessarijs:siue de his quæ tm̄ consilij sunt & supererogationis. Sic Gen.xxviij. vouit Iacob votum domino,q̄ dñs esset ei in deū. hoc maxime est de salutis necessitate. Potest tamē etiam dici q̄ votum Iacob fuit de speciali dei cultu & ita de bono supererogationis:vt infra. Ita videtur votum accipere Magister, cum distinguit votum in cōmune & singulare:dicēs votum quo in baptismate renunciat diabolo & pompis eiꝰ,esse votum cōmune. Sic enim renūciare est de salutis necessitate. Sic vouere continētiam,paupertatem & obedientiam est cōsilij. Hugo Postil. sup psal. lv. triplex ponit votum,baptismi,ordinis, & religionis. quæ tria esse debent in homine: vt non se parentur ab eo per transgressionem. Primum est oim. Secūdū clericorum. Tertium religiosorum. Tertia acceptio voti est proprijssima: quæ dicit promissionem deliberatam factam deo de bono supererogationis. Siquidē qđ est absolute necessarium,ita q̄ non pōt non euenire, vel esse, nō cadit sub voto:vt si q̄s voueret se moriturum, aut non velle volare. Itē qđ non habet absolutam necessitatem,nisi dūtaxat finis:vtputa quia sine eo non potest esse salus:non cadit sub voto inquantum est necessitatis. Posset tamen esse materia voti inquantum fit voluntarie:licet sit præcepti: non aūt inquātū est necessitatis. Q đ aūt nec cadit sub necessitate absoluta,nec finis, est omnino volūtarium:& ideo est materia ꝓpria voti:& hoc est bonum supererogationis:& dicit esse de meliori bono comparatiue ad suum cōtrariū: vt supra dist. xxxiij. Et ad illam rationem voti proprijssimam quę est de bono nostrę voluntati subiecto,requiruntur tria.s.deliberatio, propositum voluntatis faciendi vel omittendi qđ deliberatum est, & promissio,p quā intendit se obligare ad sic faciendū. Est enim promissio,obligatio adimplendi tale ꝓpositū,qua homo vult esse obligatus,& sese obligare ad faciēdum propositum & deliberatū. Hæc fit ad minus verbo interiori,& sufficit coram deo qui intuetur cor:aut quandoq; verbo exteriori coram ecclesia. Vnde Prouer.vj. Illaqueatus es verbis oris tui. Cū aūt homo homini se obligat ꝓ promissionē,q̄ est rationis actus secūdū Sā. Tho.ij. ij.q.lxxxviij.ar.j. ideo ipse actus rationis qui est promissio,est essentialiter siue realiter votum. Ex quo patet secundū illum doct. q̄ votum est actꝰ rationis essentialiter:licet actus rationis pręsupponit actum voluntatis. Nam promissio vt dictum est,ad rationem pertinet. Ad rationē autem pertinet ordinare. Promissione vero ordinamus quid alijs facere debeamus: sicut deprecatione aut imperio vel iussione quid nobis ab alijs fiat. Et licet plures actus tam voluntatis q̄ rationis ad votum concurrant,ad minus dūo in ratione:& similiter duo in voluntate: vel etiam in qualibet illarū potētiarum tres: Primus qui dicitur rationis,qua offertur voluntati bonum vouendum sub ratiōe boni: Secūdus volūtatis mouentis rationem ad deliberandum circa tale bonum an expediat: Tertius rationis deliberatio: Quartus voluntatis propositum quo vult exequi deliberatum a ratione: Quintus,actus voluntatis quo mouet rationē p modum imperij ad obligandum se ad executionem propositi: Sextus promissio ratiōis qua sic obligat hominē ad ꝓpositi executionem: Solus tamen hic actus qui est promissio essentialiter est votum:licet ipse non sit sine alijs quinq;. Sed q̄a immediate voluntas imperat & mouet rationem ad promittendum ea quæ voluntas proposuit: ideo a voluntate tanq̄ a causa votum nomen accepit. A volūtate enim votum dicitur: quoniam ex voluntatis imperio ratio promissionem illam facit.& ex eo q̄ sponte quis voto obligatur. Sed posset aliquis opponere contra dictum Sā. Tho. cum dicit. Votum est essentialiter actus rationis. Videtur probabilius q̄ sit actus voluntatis. Nam votum nihil aliud est,q̄ obligatio qua quis se spōtanee obligat deo ad aliquid agendum vel omittendum. In actu enim obligādi & obligāte perficitur ratio voti:& sine voluntate sese obligandi nū q̄ est votum. Hinc vt refert Angelus in sum.ver. Votum.aliqui addunt, per intentionem obligandi se ad implendum promissum. Hoc autē(puta obligatio illa) nūq̄ fit per actum intellectus pręcise:q̄a nōnunq̄ ratione iudicante q̄ homo debet se protunc obligare deo, voluntas recusat & renuit:& sic per actum rationis non fit obligatio cōpletiue:sed manet voluntas libera: sed duntaxat ligatur per actum suum quo consensit dictamini rationis:qui vtiq; est voluntatis. Et sic cum vult obligari,vel obligata esse,iam ligata est. Prēterea per votum dominiū voluntatis respectu eius qđ vouetur quodāmodo transfertur a voluntate. Si quidem voluntas quę prius libera fuit & domina respectu talis actus,iam necessitatur propter vo-

tū ad talē actum ſaltē necessitate finis. Quis enī vouere sit libertatis:attamen impletio voti est necessitatis,& tam non est amplius in libera potestate voluntatis actū facere vel omittere. Hinc Sco. dist.præsenti. Per votum dat quis cui vouet ius in se ad actū sequentē illud votum. Et per consequens dat ei ius ad faciendum in se obseruari id qđ deuotum est.& per consequens non pōt dare ad oppositum. Sed dominiū transferri nō potest nec talismodi datio fieri, nisi per actum voluntatis:vt manifestum est. ergo vt videtur actus ille voluntatis quo voluntas vult exnunc obligata esse deo ad huiusmodi actum agēdum vel omittēdum,est essentialiter votū:q̄uis talis actus pluB res actus rationis pręsupponit. ¶ Per hoc ad rationem San. Tho. Ad rationē pertinet ordinare. verum est per modum iudicij siue dictaminis dictantis & ostendentis qualiter sit ordinādum. Verum ordinare vnum in aliud,referēdo, vel ꝓpter aliud dilectum faciendo,est volūtatis. Alioquin quomodo voluntas posset vnum propter aliud diligere,nisi huiusmodi dilectionem referret in dilectionem alteriꝰ, hoc est vnum diligeret propter aliud plus dilectum:& nisi sic vsus non esset actꝰ voluntatis:qđ est contra omnes:cum tñ sit amor concupiscētiæ. Item deprecari si dicit desiderium ad affectum pertinet. Iubere quoq; vel imperare voluntatis est & nō rationis nisi pcedenter. Quid enim est iubere nisi velle sic fieri vt ratio dictauit, vel disposuit. Q đ etiā arguit, Promissio fit verbo exteriori vel interiori, non videtur verum:sed promissio fit actu voluntatis. Manifestatio autē apud ecclesiam fit signo exteriori. Deo vero cor patet & mens loquitur. Et stante voluntatis actu elicito,quo volūtas vult esse obligata vel se obligare:iam est promissio perfecta & consummata, & non sine volūtatis actu:dato etiā q̄ nūq̄ manifestaret ad extra quocunq; signo sensibili. Aliud enim est votum,aliud manifestatio voti. Illud ꝓcedit, illa seq̄t saltē ordine naturæ. Istud fit actu volūtatis elicito,ista verbo. Et ideo si ꝓmissio dicit formaliter obligationem ipsam,promissio est actus voluntatis pręsupponens actum dictatiuū & ostensiuum rationis:cum hoc tamen stat q̄ ꝓmissione ordinamus referendo. Quoniā etiā voluntas est reflexiua:quia immaterialis, & ita collatiua,potēs referre suo modo:vt dictum est: vtendo.s.siue ordinādo vnum diligibile ad aliud:Referre autem siue conferre:vt Scot. loquitur dist. xxxvtij.secundi,per modū iudicij est solius intellectus:ergo vt videtur votū est præcise actus voluntatis. Attamen ad dictum Sanct. Tho. posset quis dicere q̄ est locutio causalis cum dicit votū esse essentialiter actum rationis. pręsupponit enī rationem & iudicium intellectus. Sed si aliud voluit doct.ille,relinquitur dictum suum &c. Durā. q.j.dicit duo eē obligationū genera. Quædā enī obligatio fit auctoritate alterius: vt est obligatio pręceptiua. Alia ex libera voluntate:& hoc dupliciter: vel deo vel homini. Si homini, vocatur promissio vel pactum. Si deo,dicitur votū. Et quādoq; votum tacitum, cum apud solum deū obligat:& fit solo actu interiori. Aliquando fit verborum expressione,vel signorum exhibitione,& tenet coram deo & homine &c. ¶ Secundo notandum. Votum sic describitur secundū Richar.ar. iij.q.ij. Est propositi supererogatiue boni ꝓmissio deo facta ꝓpter finē bonū, ex deliberatiōe firmata. Posset forte nō ab re addi, ab eo q̄ sui iuris est,quantum ad tale bonum promissum. Addūt alij cum intentione se obligandi ad seruandū promissum:sed non oportet vt videtur:quia satis secundum dicta notabili primo includitur in nomine promissio deliberatoria. Est tamen differentia inter propositum & deliberationem. Primum enī quis disponit aut cogitat apud se velle quid boni facere. Deinde deliberat quid facto opus sit. Post hoc proponit in animo se facturum id deliberatū & cogitatum. Demū promittit se hoc facturum, & se ad hoc obligat: ita q̄ dñium liberū quo ad actum illum quodāmodo a se abdicat,& in alium transfert. ¶ Dicitur primū in illa notificatione ꝓpositi.i.rei ꝓpositæ,non pro actu proponēdi, q̄a ille præsens est:sed votum & promissio est futuri. ¶ Dicit supererogatiue.i.alias nō debiti, vt supra notabili primo. Bona enim quæ sunt de salutis necessitate,aut pręcepti,non cadunt ꝓprie sub voto sed large:& votum debet esse voluntarium tam ex parte principij a quo procedit, q̄ ex parte eius qđ vouetur:& debet esse de his quæ alias licerent. Et per hoc innuitur differentia voti & iuramēti. Iuramentum enim est de omnibus necessarijs etiam de malis quandoq;: nō sic votū. ¶ Dicitur boni. Votū.n.non potest esse nisi de re quā deus acceptat:malum vero vt tale non acceptat, nec ordinat hominem ad deum. ¶ Dicit ꝓmissio qđ ponitur loco generis:ad excludendum nudū propositum etiam quacunq; deliberatione fulcitū Nullum enim tale votum est: aut obligatorium: nisi accedat ꝓmissio,seu animus actu vel habitu se obligandi. Non enī vouet omnis qui vult aliquid,& ideo propositum non est votum: sed est principium voti & quędam animi conceptio præcedēs votum. Vnde illa locutio causalis est,cum quandoq; votum dicitur propositum. Est enim sensus:est principium voti. Facit pro illo ca. Literarum. de vo.& vo.re. vbi dicitur q̄ ex sola conceptione boni explicandi quis non ligatur. Nec sufficit habere animū se obligandi, nisi cum effectu & voluntatis consensu se obliget,siue id fiat

Universidad de Deusto
Biblioteca

ore vel tātū corde. Et ideo iura quę videntur dicere q̄ propositum obliget cum est deliberatum, intelliguntur de proposito ꝓmissione firmato: secū dū Panor. c. Literarum. de vo. & vo. redemp. Ita habet San. Tho. & Richar. cum quis se obligare intendit: & ita de proposito cū obligatione. Alias dicendum foret q̄ omnes illi qui proponunt ieiunare, orare &c. mox tenerentur ad illa non posita quacunq; promissione vel obligatione. Talia ergo proposita quæ non sunt promissione valla ta quantocūq; tempore sint continuata, non obligant. Per hoc multę theoricę iuristarū possunt solui: vt loquitur Panor. vbi supra. Solum ergo proꝓositum etiam quātocūq; tempore deliberatū aut continnatū, nō sufficit ad obligationem nisi assit promissio saltem corde facta. Sūt tamē vitanda scandala. Si dicitur. Nemo mittens manū ad aratrum & respiciens retro, aptus est regno cęlorum. Lu. ix. Sed hoc facit habens bonum propositū: igitur. Respondetur, qui solum proponit nondū aliquid facit, sed facturus est. Q ui aūt mittit manum ad aratrum iam aliquid facit. Q ui aūt ꝓmittit aliquid, iam incipit se exhibere ad faciēdum: licet nondū impleat q̄d promittit. Sicut qui manū mittit ad aratrum nondū arat: tā tamē ponit manū ad aratrum. Hęc Tho. ar. j. ij. ij. q. lxxxviij. Ad hoc dicta in ca. Literarum. de vo. & vo. re. de clerico qui noctu territus hęc protulit verba. Non diu hic morabor. proponēs in animo velle religionē intrare. vbi dicit Papa. Si non plus est in voto ꝓcessum, transgressor iudicari non poteris si nō imples q̄d dixisti. vbi glos. bene facit ad propositū cum non affuit animus obligādi. Sic pōt ecclesia statuere q̄ bona animi cōceptio alicuius æquipoleat voto in religionis ingressu pro certo tempore. de regulis. cap. Cōsulti. cū quis stetit vltra tempus nouitiatus: aut professorum vices & officia adimpleuit: vt infra. ¶ Dicitur consequenter facta deo, secundū illud Esa. xix. Vota vouebunt deo & soluēt. Votum enim soli deo fit: promissio vero homini fieri potest. Per votū siquidem qs sese totū deouet & obligat alteri. Nulli vero alio a deo potest homo se totum obligare, & ideo solli deo pōt fieri votum, cui competit potestas super totum hominē. Licet enim homo habeat dominium in corpus alterius: cuꝰ vtitur opera: nō tamē in animā. Matth. x. Nolite timere eos qui occidūt corpus, animā aūt occidere non possunt. Verum quia sancti sunt intercessores nostri apud deum, & suis suffragijs nobis succurrunt, ac nostram ꝓmouent salutem, ideo sicut oratio fit ad sanctos, ita & votum ad eos fit: finaliter tamē cum relatione ad deum. Sic promissio quæ fit sanctis aut ꝑlatis non fit homini, sed deo principaliter & finaliter: licet fiat in manꝰ hominis. Cadit itaq; sub voto materialiter promissio facta sanctis vel prælatis, inquātū. s. homo vouet deo se id impleturum q̄d sanctis vel prelatis promittit: sicut promissio quæ fit seruo, non est in eius potestate vt remittatur, quia non ei sed domino fit licet per eū, & ideo eius solius est remittere. ¶ Corollarie sequit. Vouere est actꝰ virtutis latrię. Ad latriā em̄ pertinet siue religionē imperare promissionem illā, & ita est actus virtutis latrię imperatiue & ordinatiue. & quid est illa promissio nisi ordinatio eius q̄d promittitur in eum cui promittitur? ¶ Dicitur ꝓpter finem bonum. Cum em̄ votum est actus latriæ & religionis, non potest fieri propter finem malū. Cuius enim finis malus & ipsum quoq; malum. Et secundū Gers. in floribus, Omnis actus cuius finis intentus est pctū mortale, mortalis est, siue intendatur actu siue habitu. ideo non pōt esse nisi de aliquo ad dei cultum pertinente. Cum aūt malum diuino cultui repugnat: igitur &c. Itaq; votū cuius finis est peccatum mortale: vt votum de ieiunando illi sancto vt concutiatur ille pauper: vt quis ditetur in rapina pauperum &c. nō est votū. Hic grauiter peccat qui vouet se aliquid facturū q̄d est de se bonum: propter finem malum. Nec tenet huiusmodi votum: qa Deo auctore secundum Augu. lib. lxxxiij. q. nemo sit deterior. Deterior autem efficeretur homo ꝓ obligationē voti cuius finis intentus est præcepto contrarius. Cū itaq; bonum opus relatum in finem malum finaliter sit denominatiue malum: igitur &c. Item intēdere principaliter finem malū in opere suo de genere bono, est contra naturam obligationis fiēdę deo &c. Et ideo sicut promissio facta de materia mala nulla est, nec potest dici votum etiam si fieret propter finem bonum: ita nec promissio facta de materia bona valet si fit propter finem malū secūdū Richar. ¶ Nec est simile de cōtractu matrimoniali qui sępe fit ꝓpter finem malum: puta libidinē: & tñ libidinem tenet. Rō dissimilitudinis potior videtur esse natura actus. Et licet intendat libidinem: tamen ipsam non habet ex contractu pręcise: sed per vxorem qua abutitur tanq̄ re bona. ¶ Sed quid de fine indifferētis? Aliq̄d potest dici indifferens in proposito dupliciter. Primo in ordine ad acquisitionem vitæ ętern̄ę, eo q̄ quandoq; conducit ad hoc, quandoq; non conducit: item nec de se impedit, nec etiā ꝓmouet ad hoc, & illa indifferētia colligitur ex parte rei votę. i. materię super quā cadit votum. & ita votum pōt eē de indifferenti: vt cum quis vouet propter bonū temporale, q̄d habere non est vtilius ad vitā q̄ carere eo. Cū tamen ventret casus q̄ vergeret in malum, nō esset obligatorium: vt in voto Iepte. Talia sunt corporis sanitas, pulchritudo, liberatio a morte violenta: a periculis corporis: ab anxietate

sui ipsius & suorum: ad euadendū de hostili manu persequentium: a clade & peste: ad habendum res temporales & diuitias, sine quibus nihil ominus vita potest sustentari. Verum vt videtur, temporalia aliqua sunt simpliciter necessaria ad vitæ sustentationem: vt bona corporis valitudo, & illa non dicuntur res indifferentes. sic vouēs tenetur seruare vota illa: licet in tribulatione sunt emissa. Sic Israel seruauit votum quo se astrinxit tēpore bellorum. Numeri. xxj. Et propheta ait: Reddam tibi vota mea quę distinxerunt labia mea: & locutum est os meum in tribulatione mea. ar. xvij. q. iiij. ca. Sunt qui opes. Et Numeri. xxj. dicitur. At Israel voto se obligans domino ait. Si tradideris populum istum in manu mea, delebo vrbes eius Exaudiuitq; dominꝰ preces Israel. Sic vouere solent puerperę, & alij in tribulatione cōstituti. Item tēpore pestis ad euadendum mortē vouēt quidā religionis ingressum. Nec obstat. xvij. q. ij. ca. Cōsaldus. vbi dicitur q̄ quidam presbyter promisit fieri monachus pressus infirmitate. non tamē tradidit se in manus abbatis, & resignauit beneficiū suum aduocato: postea sanitati redditꝰ recusauit intrare. iudicat papa q̄ posset recipere suū beneficium & quiete vouere. Et ratio est. Forte non fuit compos rationis: & ita sine rationis vsu ac deliberatiōe præuia fecit ꝓcipitē resignationē: sed nō in manus ordinarij secundū formā iuris. Cum ergo non resignauit legitime: prout debuit: ideo renuntiatio inualida fuit. Non tamen dicitur q̄ non teneatur religionem intrare: & quia non cōstat quomodo promiserit, relinquitur conscientię sue. Cū enim adhuc esset nouitius non perdidit beneficiū Ad hoc. xvii. q. i. ꝓ totū. Alio modo aliquid dicitur indifferens ex parte vouentis, seu in ordine ad voluntatem vouentis. Sic enim vouentis voluntas dicitur se habere indifferēter ad aliquid, ipsum. s. nec volendo nec nolendo. Sic nullus pōt vouere propter finem indifferentē nec de iure nec de facto. Impossibile est enim q̄ aliquis intendat se obligare ad aliquid ꝓpter consequi rem aliquā ad cuius adeptionem vel non adeptionē volūtas se habeat indifferenter. Q ui enim facit votum vt aliquid cōsequi possit, principalius vult illam rē q̄ votum ex cōmuni topica, cum non voueret rē non adepturus: sed propter adeptionem principaliter. Videtur ergo implicare vouere aliquid ꝓpter consecutionem rei alicuius, ad cuius consecutionem vel eius oppositum voluntas vouētis se habeat indifferenter secūdū Richar. ¶ Si dicit: votū nō potest fieri de ea re quā deus non acceptat cum omne votum deo fit. Q d autem fit propter finem tēporalē deus non acceptat, cum nō refertur in finem debitum, & temporale non potest eē finis rei spiritualis cum sit minus nobile. Itē vota quæ fiunt de re temporali possunt habere malum exitum & abusum &c. sic de fine indifferenti. Respondetur suppositā multiplici acceptiōe nominis acceptare: de quo supra in primo. dis. xvij. Acceptat. n. deus aliquid quandoq; ad prēmium vitę ęternę: & sic nunq̄ acceptat actum quēcunq; factum propter finem temporalem principaliter. Alio modo acceptat aliquid ad obligationem nō ad prēmiationem. Item quandoq; ad pœnę debitę solutionem: sed non ad facientis gratuitam acceptationem, nisi tēporalē. acceptat em̄ bona de genere ad ꝓmium tēporale huius vitæ. Et illo secundo modo acceptat votum propter finem tēporalem indifferentem referibilem actu vel habitu in deum. Placet em̄ sibi obligatio illa: vt in fin̄ē vltimū actu referatur, cum est habitu referibilis: quia non de se mala & prohibita. Cū ergo vouet quis propter temporale habendum, temporale non est præcise finis voti sui: nisi ex abusu vouentis & per accidēs. Et sic etiam ex accidēte possunt habere euentum malum: sed hoc accidit voto propter abusum vouētis, nō ratione voti. sed finis est honor & cultus dei ad consequendū per hoc meritorie tēporale volitum & vtile & quandoq; necessarium. Prēterea sic vouentes propter tēporale habent quandoq; in animo illam conditionem, si cōsecuti fuerint ipsum. Numeri. xxj. & de Iacob Gen̄. xxviij. Si dominus fuerit mecum & custodierit me in via qua ambulo, & dederit mihi panē ad vescendū. & vestimentum ad induendū reuersusq; fuero &c. erit mihi dominus in deū &c. vbi voluit se obligare deo ad cultum specialem ꝓ altaris constructionem, & decimationem rerū suarum secūdū San. Tho. & Nico. de Lyra: & ita votum fuit de bono supererogationis: puta de speciali cultu dei per altaris constructionem in loco illo. Sic ergo nō præcise obligant se ad hoc: sed cōditionaliter si hoc temporale consequantur, & ita temporale est finis voti: non tamen ex hoc finis ille malus est: licet vouens imperfecte ipsum intēdat: non referendo principaliter in honorem dei. Hinc dicit Duran. Indifferens sic manens non ordinat nos in deum. Q uandoq; obligant se nō cōditionaliter sed absolute: etiam non posita collatione rei temporalis: & sic nō vouent tñ propter temporale: sed propter facere deo cultum aliquē, quem principaliter intendunt ad consequēdū tēporale, q̄d mouet hominē ad illum cultū. Prima obligatio conditionalis est, & non tenet nō extāte conditione. Et ita claret ex hoc q̄ votum pōt fieri propter rem temporalem: & deus remunerat bonum de genere temporaliter. Itē indifferētem sed nō propter finem malum deo nunq̄ acceptū nec de re prorsus inutili ad salutem. q̄d enim non conducit saluti vouentis etiam per quācūq; circū

Universidad de Deusto
Biblioteca

stantiam,nec est ad honorē dei,non pōt esse materia voti:vt non comedere de capite piscis ob decollationē Ioānis. Vñ vt refert Angelus, secūdū Abb.& Ray. nō est obligatorium. Secūdū eum vero esset sumenda dispensatio,vel cōfessoris declaratio:saltem propter reuerentiam. Et Sā. Tho. ij.ij. vbi supra dicit. Vota de rebus vanis & inutilibus q̄ sunt detendenda, q̄ seruanda. Sed negaret aliquis huiusmodi vota esse inania & inutilia: p̄sertim cum non habent annexam superstitiosam curiositatem,aut intentionem prauam, & cū non generant scādalum pro loco & tempore &c. Q̄uis enim sunt indifferētia, cum tamē sunt materia voti, non manent indifferentia secundū Duran.sed fiunt p̄ deo. Ex hoc patet q̄ votum mutierū de non pectinando,seu lauando caput die illa vel illa, potius sunt reliquię ægyptiorum q̄ votum. Videntur eñ esse obseruationes diei & temporum,& species idololatrię secundū San. Tho. ¶ Dicitur ex deliberatione firmata. Cū eñ votū dicitur quasi volitum seu volūtarium factum,sicut ad consummationem peccati mortalis requiritur volūtas & animi deliberatio,tēporis vel ętatis:ita ad rationem voti. Est aūt hic inuenire duplex velle.s.velle plenum cum deliberatiōe, & semiplenum ex surreptione. Et secundū hoc cōtingit inuenire duplex votum. Vnum q̄d habet perfectam rationē voti : quia firmatum est deliberatione perfecta. Aliud q̄d est votum impropriedictum:quia procedit ex surreptione & inconsideratione,aut imperfecta scientia,& quasi sine deliberatione:& ex consequenti non obligat necessario sed ex quadam congruitate, secūdū Richar.& tali voto cōtrauenire etiam auctoritate propria non est peccatum. Secundū quā distinctionem multa possunt concordari doctorum dicta, & dubia resolui de votis quę fiunt sine p̄meditatione subito ex metu vel angustia aut tribulatione magna,& non ex deliberatione. Et ita posset dici ad ca. Cōsaldus. x vij.q.ij.vt supra allegatū est. Q d ex hoc perpēdi potest. Si diceretur eis: Vis ne simpliciter sic obligari data temporis copia ad deliberandū? Respondent q̄ non. Et hmōi ponit Angelus signum pœnitudinē mox consequentē ad voti talismodi meticulosi emissionē. Sic fiunt sępe vota ex infirmitate, surreptione,ignorātia rationis,aut ętatis defectu: aut inconsideratione cum nō p̄spicitur finis,& an homo vouens sit sui iuris vel nō ad reddendū votum deo &c. Sic videtur pariformiter dicendum,cum quis vouet quippiam calore iracundię:ita tamen q̄ votum illud non procedat ex voluntatis iperio,& rationis rectę vsu:sed potius antecedat & p̄cedat rationis vsum,& volūtatis imperū. Notat hic Palu. q̄ deliberatio nō requirit magnā morā tēporis: nec oportet q̄ fiat q̄ si per syllogismū practicū ostendentem singulatim omnia ad integritatem voti necessaria, puta materiam voti,formā obligationis,causam mouentē ad vouendū infirmitatem vel pericula,finē vt ab his liberetur:ita vt omnia illa cadant vnum post alterum sub deliberatione morosa. Differūt enim velle liberum,& velle deliberatiuū,q̄d est de cōclusione syllogizata p̄ syllogismū practicum, q̄d non videtur necessarium ad meritum vel demeritum:sed sufficere videt velle liberum. Accipitur tamen quandoq; pro eodē. Quanta deliberatio sufficit ad obligādū se diabolo per peccatum, tanta sufficit(vt videtur) ad obligandum se deo per votū,siue sit deliberatio temporis siue ætatis nisi ecclesia aliud statuat. Sufficit ergo breuis deliberatio ad obligationem voti,& velle liberū, quę ipsum votum saltē natura p̄cedit. ¶ Dicit consequenter, ab eo qui sui iuris est. Non eñ pōt votum fieri de alieno secundū Aug. ad Armētariū. & de eo q̄d nō est in vouētis potestate constitutū. Hinc a doct. colliguntur plura hominū genera: q̄ quia sunt aliorū potestati subiecta nō possunt vouere, de q̄bus suo loco.& ita patet primū voti.s. descriptio. ¶ Nūc sequitur secundū.s.voti partitio. Pro quo notandū q̄ votū secundū q̄ accipit̄ large,vel proprie, diuersimode potest partiri. Vnde votorum aliud est necessitatis ratione finis cōsequendi:vt de necessariis ad salutem. Aliud supererogationis. Inter quę secūdū Palu. talis est differētia,q̄ in votis necessitatis alter alterū,licet ignoranter,potest obligare. Exemplū:in baptismo patrinus puerum quem leuat dicitur quasi obligare ad fidem catholicam tenendā cū spondet pro eo, secundū Magistrum dist.vj. Quarti. Sed nō videtur illa esse obligatio proprie dicta: sed potius quædam protestatio de suscipere velle illud,sine quo stante ordinatione diuina non est homini salus.& hoc maxime in paruulo non potēte pro se respondere. Est enim sensus verborum:Credo.i. fidei sacramentum sumere propono,vel recipere volo. Vnde baptizatus puer dicitur credere quia sacramentum fidei suscepit:& quia in adulta ętate constitutus diaboli pompis renunciabit,& sanam fidem tenebit:cuius tunc sacramentū suscipit. Q̄z ergo ad illa sit obligat⁹ recognoscit cum baptismū suscipit:quia non constringit se ad noua p̄cepta secundū Altissiod.li.iij. tract.xxij.q.j. Dicta vero patrū maxime sonant de baptismo adultorū & catechuminorū pro statu eccl'ię primitiuę. Itaq; votum baptizati est recognitio quædam qua se recognoscit obligatum ad illa seruanda si vult saluari.& respectu patrini sic loquentis, largo vocabulo dicitur votum. Q̄z aūt patrinus sic respondere debeat,est ex ritu eccl'esię. de cōse. di.iiij.& non de necessitate sacramenti. Posset eñ

homo hominē baptizare habita intētione recta sine huiusmodi fict̄ sponsione necessitatis tēpore Vnde Rabanus de institu.cle.li.j.cap.xxvj. Manifestum est enim q̄ paruuli sicut ex alijs ea quæ illis remittuntur in baptismo peccata contraxerūt, sic & p̄ alios ad salutē credunt.i.ad fidei sacramētum perducunt. Non eñ possunt seipsos regenerare. Et dicitur tale votū,votum cōmune. Aliud est votum singularis & proprię obligatiōis. Et licet votum cōmune obligans oñes distinguatur in votum necessitatis primę, q̄d emittit̄ in baptismo,& in votum necessitatis secūdę q̄d emittitur in pœnitētia,cū homo plāgit p̄terita : tamen in pœnitētię sacramēto nō est recipiendū sacramentū,hoc est iuramētū a pœnitēte, nisi in casibus iure expressis:vt cū quis absoluit̄ ab iniectione manus in clericū.de sentētia excōicat. Ex tenore.in qua alter iurat nō velle pcutere amplius: vel secūdum alios q̄ velit parere mandatis eccl'esię. Item vsurarius iurat velle facere restitutionē,non autē q̄ velit a peccato abstinere. Sufficit eñ habere p̄ positum firmū emēdationis vitę, nec requirit̄ votum vel iuramētū de abstinendo a peccato. Nec etiam cum baptizant̄ adulti gaudēres vsu ratiōis dicuntur proprie vouere:sed id q̄d a Christo institutum est recipere se dicūt per se aut patrinum,& verbo ,p̄clamāt. Vnde non sunt proprie voti trās gressores:nec incurrūt periurium,cū in peccata labuntur:alias semp cōmitterēt peccatū duplex. Itē dicunt alię etiā votum necessitatis esse cū qs sua auctoritate & sponte obligat se ad illud ad quod prius p̄cepto diuino tenetur. Hinc secūdum Duran.sic sponte vouētes id ad q̄d prius tenent̄ præcepto,peccant duplici peccato cū transgrediūtur votum:vt cum aliquis ,ppria & singulari obligatione vouet non velle amplius fornicari ,ppter habere remediū cōtra recidiuā. Et certe videtur q̄ illius transgressio mutet speciē,cū sic emittit̄ p̄ modū specialis & liberę obligationis vltra obligationē priorē. Sic nō vouet adultus fidē cū baptizat̄ saltē nō oportet:sed ritū eccl'esię tenet,& se velle fidei sacramentū suscipere patenter insinuat. Secundū illud ap'li. Corde creditur ad iustitiam, ore aūt cōfessio fit ad salutē. Roma.x. Aliud votū est supererogationis & volūtatis:in quo alter alterū sine eius cōsensu obligare nō pōt. Vnde quātūcūq; mater voueat p̄ paruulo ifirmo q̄ sacris initiabitur, q̄ hoc vel hoc faciet:nisi ad hoc cōsentiat in ætate p̄fecta constitut⁹: nō obligat̄ filius ex voto alieno. Ad hoc multa.xx.q.j.&.ij. quę sunt limitāda si filius consentit, & factum parētis ratum habet &c.

E ¶ Secunda diuisio voti. Votorum aliud publicū aliud priuatum. Nec est ista diuisio eadem cum illa, votorum aliud simplex,aliud solenne:quia tā publicum q̄ priuatum potest esse simplex vel solenne. Publicum dicitur q̄d in publico fit & corā testibus. Occultum q̄d fit sine p̄sentia aliorum, & coram deo solum. Dicitur etiam quandoq; publicum:quia fit publice & cum aliquo ritu solēni. Sic in voto peregrinationis quandoq; adhibetur benedictio peræ & baculi. Item quandoq; datur crux contra infideles. Et tale dicitur votum simplex:quia non solenne. Omne enim votum non solenne simplex est,etiam si publice fiat:quia accidit voto q̄ est solenne immo potest fieri solo corde:secus de solenni,q̄d non fit nisi solenniter. Pronuntur autem cōmuniter duo modi solennizationis voti,scilicet per susceptionem sacri ordinis,& per professionem tacitam vel expressam approbatę religionis:nec sunt plures modi quātum ad post contractum matrimonium dirimendum. de vo.& vo.re.cap.vnico lib.vj. Sed nunquid papa posset hodie votum aliquod solennizare,nec per ordinis susceptionem:nec per approbatę religionis professionem:& citra notę religionis factitæ institutionem? Vt si diceret. Volumus q̄ persone collegij illius voto solenni promittant in man⁹ superioris perpetuam stabilitatem,continentiam,& obedientiam. An votum illud sit vere solēne. Dicēdum ita, q̄ contractum matrimonium habeat dirimere,& impedire contrahendum . Videat qui voluerit:clarum est, & facti contingentia certum papam sic solēnizasse certarum personarum votum. Est autem differētia inter illos duos modos solēnizationis,per sacri ordinis susceptionem: & p̄fessionem. Nam professio indebita obligat voto simplici: vt si aliquis profiteretur in religione, cū id facere nō pōt:vt puta est seruus:nō est sui iuris &c.is tenet ad continentiā, q̄a spōte ad hoc se obligauit deo:q̄d ecclesia ,p̄hibere nō potuit. Qui aūt ordinat indebite:puta a nō ep̄o: is nō tenet cōtinere nec rōne voti,nec statuti. Nō voti:q̄a nullū votū p̄sonale fecit:nec statuti:q̄a nō habet characterē ipressum,eo q̄ nō est ordinatus. Sec⁹ si ordinaret ab ep̄o vel ordinatore nō habēte executionē. Tūc.n. vere ordinat⁹ eēt:licet careret executione ordinis:vt supra dist.25. Nō ergo p̄ se tenet ad cōtinētiā cū nō ,p̄miserit aliq̄d:nec p̄ eccl'ię statutū: q̄a cessante principali,cessat accessoriū. Et huius pōt dari ratio. Nā in voto solēni est cōsiderare materiā & formā. hoc est votū ipm ,p materia, & eius solēnizationē p̄cise ,p forma. In solēnizatiōe p̄ professionē materia voti est a deo iure diuino & naturali:q̄a pōt libere sese deuouere deo.citra cuiuscūq; ,p̄hibitionē. Solennizatio vero est ab eccl'ia: hoc est eccl'iastica īstitutiōe. In ordine sacro cōtrario mō ē:quia sic essentia voti est ab eccl'ia: q̄ statuit q̄ ordinādi debēt vouere,vel saltē eē ad cōtinētiā vi statuti obligati,siue id velint siue non: siue intendant siue non:siue contrarium protestentur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur siue non: nihilominus ordinati vi statuti eccle siastici ad cōtinētiā sunt obstricti. Solēnitas vero est a deo, hęc Palu. q. ij. ¶ Hinc colligi pōt secūda differētia: quia in susceptione sacri ordinis est vo tum prēsumptū p̄ sumptione iuris, & de iure: con tra quā nō admittit probatio. velint ergo vel no lint vi statuti ad continentiā sunt ligati qui sacris initiātur, maxime volētes: non ex culpa propria sed ex rationabili causa: quę mouit ecclesiā ad sic indicendū continētiam clericis. In professione ve ro est votum duplex: verum & expressum: si est professio vera & expressa: aut prēsumptum & ta citum: si est tacita professio aut prēsumpta. Exem plum primi: cum nouitius in p̄sentia conuēt⁹ aut capituli expresse promittit obediētiam vel cōuer sionem morū secundū regulā approbatā. Vnde qui in seculo constitutus emittit votum trū sub stantialium religionis, nō vouet soleniter. Et req ritur secundū Palu. q. expressa professio si debet valere fiat prēsentibus duabus partibus conuen tus & maiore parte consentiente. Exemplum se cundi: cum pubes habitum religionis cōmunem nouitijs & professis fert continuo per anni decur sum, cēsetur illam religionem assumpsisse, nisi fo ret tanta indistinctio habitus q. etiam secularib⁹ congrueret habitus ille cōmunis nouitijs & p̄fes sis: aut alij cum eis vitā cōmunē ducētes simili pe nitus habitu induant: sicut forte pōt esse apud ca nonicos seculares. Sec⁹ de illo qui ante annos dis cretionis habitū assumpsit, nisi in pubertate con stitutus iam spōte p annū in monasterio habitū il lū deferat. de regulis lib. vj. cap. j. vbi req̄rit distin ctio regularis & secularis, nouitij & professi. Et se cundū aliquos etiā req̄rit dies ad annū. Forte p̄p ter annū bisextilē: vt habeatur vniformis p̄fes sio singulorū in anno cōi & bisextili. Verū secun dū Palu. non requirit dies cū anno ad hoc q. ille exire non possit: sed respectu alteri⁹ qui eū extra here pōt: requiritur annus cū die. xx. q. ij. ca. Puel la. Vnde impuberē intrantē religionem pōt pater vel tutor extrahere infra annū & diē, vbi supra. nō tñ auctoritate p̄pria vel violente: sed auctoritate illius q. tā in monachū habet potestatē. Alio mō fit p̄fessio tacita infra p̄bationis annū p susceptio nē habit⁹ p̄fessoꝝ: si ętatis aptę sciens & voluntā rius triduo sic p̄seuerat. li. vj. de reg. ca. Cōstitutio nē. Ex quo infert Palu. q. in professione tacita p lapsum anni, vt in primo modo patuit, nō req̄ri tur dies nisi in anno bisextili: quia tūc non est vl tra hunc & p̄sentē annū, in quo probādus est: sed vltra alios. Attamen qui expresse p̄fitet etiā secu lari habitu nō mutato, manet obligat⁹ prēcise illi religioni quā p̄fessus est exp̄sse. Qui tacite infra p̄bationis annum per susceptionē habitus distin cti professorū, non obligat determinate illi religio ni cuius habitum susceptit: sed in genere: quia gest sit se vt religiosum: vnde non posset contrahere. de reg. ca. Significatum est. de conuer. cōiu. c. Ad apostolicā. Ex his habetur q. votum simplex est qđ caret dictis solēnitatibus, siue fiat in occulto si ue in publico: & solēne est qđ habet solēnitates p̄ dictas. ¶ Tertia diuisio voti. Votorū aliud abso lutum, aliud conditionatum. Votum absolutū si ue purum est qđ fit sine adiectione cuiuscunq; cō ditionis extrinsecę. Nam secundum prædicta in dist. xxx. q. ij. conditio generalis & intrinseca quę includitur in omni voto & iuramento, si exprimi tur non facit actum conditionatum: alias cum in omni voto includit illa generalis & intrinseca cōdi tio si deo placet: aut nisi deus oppositū reuelet: & sic de alijs: omne votū Christifidelium esset cōdi tionatum, & nullum absolutū & purum. Intelligit ergo de conditione extrinseca. Conditionatū, qđ fit cū apposita extrinseca cōditione. Sic vouit Ia cob Gen̄. xxvij. & Iepte. Iudicū. ix. de immola tione filię suę. vt supra.

¶ Quantum ad articulum tertium principalem, videndum est de voti obligatione: & primum de voto absoluto. ¶ Propositio prima. Oīe votum absolutum & licitum qđ potest im plere de iure vel de facto, obligat vouētem ad ser uandum deo promissum, sub pœna peccati mor talis, nisi interueniat auctoritas dispensatiua aut commutatiua superioris. In Psal. enim dicit. Vo uete & reddite domino deo vestro. vbi Hugo Po stil. & Aug. Vouere est voluntatis: sed reddere ne cessitatis. Hinc de vo. & vo. red. dicitur ca. Licet. Licet vniuersis liberum arbitrium sit in vouēdo: vsqueadeo tamen solutio est necessaria post vo tum: vt sine proprię salutis dispendio alicui nō li ceat resilire. Itē Eccles. iiij. Quodcūq; vouisti red de. Item, Si quid vouisti deo, ne moreris reddere. Displicet enim deo stulta & infidelis nō impleta & indiscreta p̄missio. Et Prouerb. xx. Ruina est homini deuotare sanctos: & post vota retractare. Et Numeri. xxx. ac Deutero. xxiij. & alibi multa similia habentur. Item. xxxiij. q. v. Quod deo. & xxxij. q. vtlj. Non solum. Ratione sic potest ostē di. Oīis promissio licita & possibilis de iure aut de facto, quæ fit cum intentione se obligandi, & præuia deliberatione, si acceptatur ab eo cui fit, obligat promittentem ex præcepto legis naturæ, & non solum de iure diuino. Sed votum de quo conclusio prima, est huiusmodi, & omnem talem promissionem deus recipit: immo fieri iubet aut consulit. igitur. Si enim contractus bonę fidei, & humanus inter homines factus ligat iustitia me diāte: ergo multo magis votum rite deo factum. ¶ Dicitur primū votū absolutum. Nam de con

ditionato infra. Dicitur licitū: displicet enim deo stulta & infidelis p̄missio. Eccles. iiij. Et Isido. in quit. In turpi voto muta decretū: qđ incaute vouī sti ne facias. xxij. q. iij. fere p totū. Debet enī vo tū sicut & iuramētū habere tres comites, veritatē, iustitiā, & iudicii. Dicitur, qđ possibile est impleri de iure vel de facto. Impossibiliū enī non est obli gatio. Exemplum: depauperatus ex accidēte ali quo non pōt dare pecunias, quas se vouit daturū. Sic si vxor aut filius familias aliq̄d licite vouerūt qđ postea irritatū a cōiuge vel parēte explere nō possunt. xxxij. q. ij. Mulier. Potest enī maritus re uocare qđ prius cōsensit mulieri, licet male faciat. Hoc tamen considerandū est: q. si quis ex toto & p̄ oīa factus est impotens ad soluendū p̄missum nō tenetur amplius. Anathema enī dixerim deū aliquod impossibile p̄cepisse: inq̄t Hieronymus. Et qñ nō habet spes q. possibilitas redeat p natu ram, iā ex toto liberat. Q. ñ autē est spes, excusat ad tempus: sed nō liberat ex toto. Vnde si veniat ad pinguiorē fortunam: tenet p possibilitate vel partis vel totius prout p̄misit. Difficultas enī prę stationis nō tollit obligationē: sed impossibilitas. Ita consimiliter de corrupta q̄ vouit cōtinentiā & virginitatē. Amissa virginitate tenet ad cōtinētiā cū lamēto & dolore fornicationis & virginitatis amissæ: nec debet cōtrahere: nec potest sine p̄cō cōtrahere, nisi posita de obligatione a debiti reddi tione: aut nisi velit ante cōsummationē religionē intrare: ad qđ etiā indirecte tenet rōne voti cōtinē tię: vt possit ipsum pro posse implere: cū cōiunx primū petit debitū: quia sic & non aliter pōt voto satisfacere p posse: vt supra dist. xxvij. &. xxxij. q. j. Cōsummato enī matrimonio iā non pōt mo nachari. ideo ad hoc tenet ante consummationē, & ita facit ęqualēs in diuina acceptatione: licet nō simpliciter: qa depditā virginitatē recuperare nō pōt: vt eā deo iuxta p̄missa reddat. Et hoc totū sane intelligat. De hoc sic inq̄t Sā. Tho. Illud qđ votū fiendū impediret si p̄sens esset, etiā voto fa cto obligationē aufert. Notanter dicit impediret. p̄pter cap. Q. d sup his. de vo. & vo. red. vbi dicit q. supueniēte impedimēto debet fieri cōmutatio voti. hoc enī intelligit de impedimēto difficultāte dūtaxat, & nō de impediēte totaliter secundū Pa nor. ca. j. vbi supra. Vnde cū de impossibili nō po test esse votū: vt dictū est: si aliq̄d fiat impossibile post voti emissionē qđ pri⁹ erat possibile, obliga tio voti quātū ad id tollit. Et si ex culpa sua incur rit impossibilitatē: oportet fieri cōpē sationē lamē to pœnitētię. Secus si non ex culpa sua, sed ex ali quo accidente incurrit impossibilitatē. ¶ Posset dubitari de eo qui vouit intrare religionē vel mo nasterium: An cum monasterium recusat eū acci pere, vel religio reprobat, tenet aliam vel aliud in trare. Impossibile est enim vouenti religionem in trare nisi colligatur. Hic vt cōmuniter distinguit doct. S. Tho. & Richar. licet Palu. ex parte ab eis dissentire videat. q. iij. dis. p̄sentis. Aut talis deter minauit obligatorie suā intentionē ad vnam religionē vel monasterium vnū p̄cise: puta hūc lo cum certum, & religionē certā: & tūc secūdū mul tos doct. liberatus est illa vel illo refutante aut per eunte. Intelligitur enī cōditio, si volunt eū recipe re: & cōditione non extante non obligatur: quia non plus obligatur ratione voti q̄ prout se obli gare voluit ex præuia animi deliberatione. Iam enim factum est sibi impossibile ipso facto & sine sua culpa, & ad nullā aliam se obligare voluit. Si aūt absolute voluit mundū relinquere, & religio nem intrare, & hoc volendo elegit locum illū, vel religionem istam: ex quo obligatio voti ex pro pria voluntate & intētione causatur: tenet se mo nasterijs & religiōibus p̄sentare donec inueniat qui se colligat secundū suam possibilitatē. nisi sit talis: de qua si cogitasset, nullatenus ad eā se obli gasset. Obligatio enī non fuit certę speciei sed ge neris. Sicut qui p̄mittit dare equū licet non intē dat emere alienū: sed dare suum: si omnes sui per eant: nihilominus tenetur dare alium. Sic de eo q. vult absolute monachari: licet non cogitauerit de illa, adhuc tenetur intrare in genere religionē. Po test autem quilibet facile suam determinationem agnoscere, an p̄cise alicuius specialis complacē tię elegit religionem istam vel locum istum q. a ta lis: aut quia vult mūdū deserere & fugere, vult id ipsum in loco illo aut religione illa opere adimple re. Ista secūda est absoluta: prima vero restricta & specificata. Q. si dubitat de intētione quā habue rit: an ad religionē absolute: an determinate & re strictē: eligat viā tutiorem, ne se committat discri mini: hoc est ingrediatur religionem secundū Sā. Tho. dist. p̄senti. q. iij. Innocēt⁹ vult: si nō inueni at religionē q̄ eū colligat, stabit sub obediētia ep̄i. Angelus tenet cōtrarū: dicēs hoc non esse de ne cessitate: q. a potest nubere & stare in seculo. Palu. vult q. si quis vouit certā religionē: quia cum re ligione non stat vita seculi: per consequens impli cite vouit dimittere seculum. Vnde si illa religio non vult eum colligere, aut quia prohibiti sunt quēq̄ ad professionem recipere: aut alias: quia ra tione voti tenet implicite seculū dimittere: tenetur ad aliā religionē se recipere. Hæc ille. Et ideo dicit in conclusione, qđ possibile est impleri de iure vel de facto & licite. Hoc. n. q. s potest qđ rite. Itaq; se cundū p̄dicta vota illicita ad p̄tm inducētia si ue fuerint illicita post voti emissionem, siue cum emittuntur, non sunt seruanda: sed murādum est decretum in turpi voto. Et sicut iuramentum vergens in deteriorē exitū non est seruandum: ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec votū. ¶ Hinc aliq ponunt illius conclusionis plures exceptiones & fallentias. Prima, ꝓpter impotentiā implendi. Secūda, propter auctoritatem dispēsantis. Tertia, ꝓpter defectum appositę cōditionis, vel ꝓpter defectum causę principalis ob quā fit votū: vt si mulier vouet ieiunare illo die ꝓpter sanitatē filij consequēdā, qui statim moritur. Quarta: qñ id nunc factū est illicitū qđ prius erat licitū ante votū: puta prius fecit votū cōtinētię, & nunc post debiti redditionē voto non pōt satisfacere. Quinta: qñ irritat ab eo qui pōt ipm irritare.

G ¶ Cōtra istam conclusionē. Ois Christi actio nostra est instructio. sed dns citra oēm pręceptiuam obligationē suasit religionē dicēs Matth. xix. Si vis perfectus esse, vade & vende oia q̄ habes &c. & veni sequere me. igitur nō videt q̄ votum religionis sit obligatoriū, & ita cōtra conclusionē. Et j. Corint. vij. De virginibus pręceptū domini nō habeo, consilium aūt do. Itē votū vergēs in detrimētū salutis & diminutionē immo ipedimētū perfectiōis, nō ē obligatoriū ex cōi dicto: sed tale est votū religiosorū. Impediunt em̄ ꝓ hoc a multis opibus pietatis: a visitatione & cōsolatione infirmorū, ab eruditione populi &c. Cū tñ pietas ad oia valeat scđm apl'm. Prætera ait Prosper. Sic ieiunare debem⁹ & abstinere: vt per hoc nō necessitati subdamus. sed vouētes talia faciūt sibi per hoc necessitatē, & ita vt videt minus mereant. Hilarē em̄ datorē diligit deus. Itē virtus est circa difficilia: sed difficilius est recte viuere in seculo, q̄ in religione. igitur. Vltimo cōis, vtilitas pręferēda est bono priuato. Sed ꝓ votū religionis plurimū derogat vtilitati reipublicę, vt pōt facile in multis deduci. ergo &c. ¶ Ad primū cōcedit assumptū. Cū subiūgit &c. conceditur q̄ dns nō imposuit pceptiuā obligationē vouēdi religionē: sed illud reliqt libertati hoim. Sic & Paulus de virginitate cōsiliū dedit. Sed post votū ab hoie libere factū & nō ex pcepto, tenere virginitatē est necessitatis & pcepti ex priuata & spōtanea hois obligatione q̄ ligat post factū lege naturali. ¶ Ad secūdū cōcedit assūptū ad cōem intellectū: & negat minor: qa p religionē & votū eiusdē remouet ꝓhibēs perfectionis cōsecutionē. Pro cuius intellectu considerādū. Q ñ p votū principaliter & directe excludit aliqđ bonū qđ ꝓ se posset cē materia voti: votum nullū est, & nō obligat: licet posset seruari cū salute. Sed qñ votū pricipaliter includit aliqđ bonū qđ pōt esse materia voti: licet illud bonū excludat ex consequēti meliora bona: ligat. Sicut si qs vouet intrare laxiorē religionē pcise & determinate: licet quodāmodo pcludat viā ad arctiorem: qa tñ religio promissa est sufficiēs materia voti, respectu boni seculi. Est em̄ de meliori bono cōparatiue ad suū cōtrariū: licet nō respectu religionis maioris. ita in ꝓpositō. ¶ Si dicis vt habet in ser. iij. de aduētu dñi, bti [illegible]har. Tenemur fratribus inter quos viuimus in fraternitatis, & hūanę societatis: vt sim⁹ eis auxilio & cōsilio: sed hoc i religione fieri nō pōt: vbi nec minimū agere licet absq; obedięntia, nec verbū loqui sine licentia: Respōdet beat⁹ Bernar. Nō deerit certe qđ facias: tā tūmodo fraterna charitas nō desit. Nec melius arbitror esse consilū: q̄ si exemplo tuo doceas fratrē quę oportet, & q̄ nō oportet fieri, puocās eum ad meliora: & cōsulēs ei nō verbo neq; lingua: sed opere & veritate. Auxilū vero maximū est orare pro eo, & eius culpas redarguere, nec dissimulare: nullūq; offēdiculū ponere: & tollere de regno dei oia scandala & occasionē scādalorū. ¶ Ad tertiū. Necessitas voti non excludit liberā voluntatē neq; rationē mertti. Cū aūt Prosper ait, Sic ieiunare debemus &c. ꝓ necessitatē intelligit volūtatis exclusionē, hoc est nolūtatē. Et scđm prædicta dist. xxxiij. opus factum ex voto laudabilius est q̄ si fiat sine voto. sic ex laudabiliore virtute ꝓcedit: puta ex latria, & nō solum ex abstinētia, q̄ ordinat circa tēporalia. Latria vero in deū ordinat. Dictū ergo Prosperi intelligit de necessitate coactionis q̄ volūtatē excludit. Vñ subiūgit. Iam nō deuoti sed inuiti rē agimus. Necessitas aūt in voto nō excludit volūtatē liberā. Et licet nōnunq̄ nō placeat ieiunium his q̄ ieiunāt ex voto: placet tñ eis voti ipletio: rōne cui⁹ qñq; plus merēt: q̄ ille cui placet ieiunīū, cæteris paribꝰ. Magis em̄ laudatū est delectari in actu latrię q̄ abstinentię. ¶ Ad quartū, cōcedit q; difficultas ex arduitate qualitatis opis facit ad meritū virtutis: sed negat de difficultate ex impedimētis & periculis imminētibus vel spōte assumptis. Stultū em̄ est non cauere nec proiscere pericula impedimētorū. ¶ Ad qntū dicēdū: q; illa fuit ratio Vigilantij: vt scribit beatus Hieronymus contra eundem. sed inanis fuit timor Vigilātij propter multitudinem coniugatorum comparatiue ad non coniugatos. Timuit enim ne mundus deficeret. sicut cum quis timet haurire aquas ne flumen deficiat. sed stultus fuit ille timor: magnus enim est numerus coniugatorum & coniugio adhęrere volētium comparatiue ad nō coniugatos &c. Tenentur ergo qui voto religionis sunt ligati, ad eius expletionem: quia volentes fecerūt sibi præcepti: qđ prius fuit consilij sua libera voluntate. ¶ Secundū Sanctum Tho. iij. Quodlibet. q. xij. hęreticum est dicere q; quis ligatus voto aut iuramento ad intrandum religionem possit sine peccato in seculo remanere &c. ¶ Secūdo potest instari contra conclusionem. Illud non est H obligatorium, ad cui⁹ cōtrariū quis potest se voto vel iuramento astringere. sed sic est de voto religionis. igitur. Maior nota vt videtur. Minor pro

batur: quia aliquis potest sine peccato se vel aliū astringere voto vel iuramēto q; non intrabit religionem. Probatur: qđ licitum est fieri, vel qđ licet alicui facere, licet & vouere: sed licet alicui non intrare religionem: ergo & vouere idipsum, & hoc sine peccato. Dicendū negādo minorē. Ad ꝓbatiō nē dicendū q; in actibus humanis nō est aliquid simpliciter iudicandū licitū vel illicitū, ꝓpter id qđ accidere potest in aliquo casu particulari: sed propter id qđ accidere solet vt in plurib⁹. Exemplū. contingit in aliquo casu, & a certis personis fieri choreā aut ludū aliquem sine peccato saltem mortali. ex hoc talia non sunt iudicanda simpliciter licita. Sicut & in naturalibus cōsideratur qđ vt in pluribus contingit. Sic in proposito tametsi in aliquo casu particulari quis posset vouere vel iurare aut alium ad iurandū vel vouēdū astringere q; non intrabit religionē: puta si ligatus est matrimonio: & nititur religionē intrare cōtra vel ꝓter vxoris consensum legitimū, & in cōsimilibus casib⁹. Simpliciter aūt loquendo graue est pctm̄ inducere aliquē ad vouēdū q; nō itrabit religionē: aut ꝓ se idipsum vouere. Est enim sibi facere pręceptū negatiuū obligans ad semper & pro semp: & hoc est manifeste contenere consilium: cuius contemptus graue peccatū est. Est etiā in nullo casu velle viuere instinctu spiritus sancti, cui resistere peccatum est. Actuū. vij. cum dixit Stephan⁹. Vos semper resistitis spiritui sancto. Cū subiūgit: qđ licet alicui facere vel omittere licet & vouere: Dicendum negando. Potest enim aliquis quādoq; nō exercere actū virtutis cum est pręcepti aut cōsilij affirmatiui obligātis pro loco & tēpore & nō ad semper: sed vouere velle non facere vel vouere velle idipsum omittere, est simpliciter ad semp, & pro semp abdicare a se facultatē id faciēdi: & facere sibi ipsi pceptū negatiuū id non faciēdi pro omni loco & tēpore. & positis quibuscunq; circūstātijs: & ita simpliciter ꝓstare impedimentū actui virtutis. Talia ergo vota sunt illicita, & secūdum San. Tho. non obseruanda. i. nō obligatoria. iij. Quodlibet. q. xiiij. quia cōtrariantur charitati dei & ꝓximi. item perfectioni vitę & consiliis Christi nō cōtenēdis. Idē vult qđlibet. xij. q. xxij. respōdendo ad dubium, An aliquis potest vouere vel iurare q; doctrinā vel experimētū aliqđ receptum ab alio sub iuramēto nō cōicādi velit nulli cōmunicare. Hic em̄ aliter dicendū est simpliciter loquēdo, & in casu certo. Simpliciter loquendo votum nullū est, nec est obligatoriū. Caret enim iudicio discretionis & iustitia: & iuramētū cōtrariū illi qđ est de gñe bonorū, est simpliciter illicitū & intustū & nō seruādū. hoc est sumēdo ipm vt obligat veluti pceptū negatiuū, est simpliciter nullū. Pōt. n. in casu seruari: puta si adest alius medicus volens & potens protunc illi egro succurrere, & eius curā habere. Et sic intelligitur dictum eiusdē cū inquit hīnoi iuramēta simpliciter loquēdo ee iniusta: cū scilicet prorsus & in oñi casu abdicāt ab hoie potestatē id faciēdi qđ est diuini cōsilij. Hoc. n. est resistere instinctui spūs scti, & velle contenere diuinū cōsilium, & sese quodāmō obfirmare vniuersaliter & generaliter, & in oñi casu cōtra gratiam spiritus sancti. Posset & aliter dici secundū eundē Quodlibet. v. ar. xxvij. In voto est duo cōsidera re quantū nunc sufficit. s. materiā voti & obligationē ipsam. Hic in proposito votū est de re licita cū quis iurat aliqđ se non facturum qđ licet sibi omittere. Obligatio vero est illicita. Vnde in casu possunt seruari: sed nō cogunt in vniuersali, & ꝓ omni tēpore & loco. Nec pōt homo sic vniuersaliter loquēdo abdicare a se facultatē id faciēdi vel omittēdi. Sic em̄ obligatio caret veritate, iustitia, & iudicio, & vergere pōt ꝓ casu & loco in deteriorē exitū, & esse contraria charitati dei & proximi. Si dicitur: possunt seruari talia vota sine detrimēto salutis, igitur: Cōcedit q; in certo casu possunt seruari: sed nō gñaliter, & iudiciū in actib⁹ humanis sumit ex his q̄ vt in plurimū accidūt. ¶ Ad cōmune dictū: votū qđ sine detrimēto salutis seruari pōt est obligatoriū: Cōcedit si est trib⁹ comitibus (vt dictū est) fulcitū. Itē intelligit qñ votū habet materiā ꝓpriā & debitā q̄ pōt esse materia voti & obligationis licitę: de quo. xxxij. q. viij. ca. Nō solū. vbi dicit. Q đ cui q̄ anteq̄ vouisset licebat, cū se id nunq̄ facturū vouerit non licebit: si tñ id voluerit qđ vouēdū est: vt est ꝓpetua virginitas vel status vidualis defuncto cōiuge. ¶ Secūda cōclusio de voti cōditionati obligatione. Votū cōditionatū ꝓpter causam vel finem aliquē principaliter aut fines plures ex æquo ꝓpositos factū, cōditiōe nō extāte siue sit expressa, siue tacite subintellecta, nō est obligatoriū, nisi cōditionis nō extātia ex vouētis ꝓcesserit culpa. Vel sic. Votū factū sub cōditione de re bona, & ꝓpter finē bonū quē vult q̄ spiā ꝓ votū qđ deo deuouit: siue cōditio sit bona siue mala: siue vouēs velit cōditionē illā absolute implere siue nō, est obligatoriū extante conditione. Exēplū: voueo ingressum religionis si habuero coitū cū Berta: aut si amplius malū hoc fecero. & sufficit volitio cōditionata ad ingressum religiōis seu ad obligationē q; tenet ingredi. licet absolute nō velit monachari: vult tñ ex voto conditionato. Ista cōclusio videt ee de mēte oīm doct. & colligi pōt a cōtrario sensu ex textu statim allegato. xxxij. q. viij. ca. Nō solū. vbi dicit. Nulla cōditiōe rūpēda sunt, q̄ sine vlla cōditione vouerunt. Pro hac cōclusio. Tātūdē valet votū, & intātū extēditur, inquantū intētio & volūtas propria vouentis vult se coram deo obligare: qui intuetur cor cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

votū emittit. Qui ergo ex intentione in ſuo voto intendit aliquem finem licitum veluti cauſam ſine qua non, cui⁹ amore vel deſiderio p̄ciſe vult ſe ad aliquid obligare, cauſa non extāte non obligatur. Exemplum. vult ire ad ſanctū Iacobū ſi hāc habebit vxorem. Si parens a morte vel infirmitate tunc imminēte liberatur. Conditione non extāte: vtputa mulier nubit alteri: parēs moritur priuſq̄ vadat, non tenetur ire ad Sanctū Iacobum niſi alio modo ſe ad hoc aſtrinxerit. Et ſecundum Richar. qui vouet propter aliquod tēporale conſequendū vel cōſeruandū, implicat in mēte hāc cōditionē: ſi id bonū cōſecutus fuero. & ideo ſi non cōſequitur nō tenet reſpectu dei de voto. Q d̄ puto verū q̄n ille fuit finis principalis ſui voti cōditionati. Si em̄ ſe vellet eſſe obſtrictū (etiā nō cōſecuto illo fine) ad voti implētionē vel ex alia cauſa ęq̄ principaliter, tā nō vouet principal⁹ ꝓpter illū finē: licet finis ille ſit veluti cauſa impulſiua & inductiua ad ſic vouendū conditionaliter. Hinc ſecundū Angelum, ſi cauſa impulſiua vel inductiua ceſſat: nihilominus obligatur quis ratione voti cōditionati: quia adhuc manet cauſa finalis: puta honor dei. & ideo alię cauſę videnť impulſiuę, & ipſis ceſſantibus remanet obligatio. Hæc ille.
¶ Dictū eſt notāter, aut fines plures ex æquo. ſic enim quolibet poſito manet votū. Exēplum. aliquis vult ire peregre ad locū aliquem, tum qa credit ſe ibi inuēturum vxorē ſuā, tum propter peccata ſua ex equo p̄ciſe. Si vxor dicitur mortua priuſq̄ vadat: adhuc teneť ex cauſa alia ęque volita. ¶ Dictū eſt Niſi conditionis nō extantia &c. quia ſecundū Richar. ar. v. q. iij. votum ſub conditione factum quæ conditio non impletur propter culpam vouētis, eſt obligatoriū. q̄d ꝓbat auctoritate & ratione. Ratione ſic. quia quātū ad cōfirmationē ꝓmiſſionis factę ſub conditione, æquivalent illa duo. ſ. q⁹ ille cui facta eſt promiſſio cōditionē adimpleat quā promittēs apposuit. & q⁹ illa conditio remittať a promittente. quia ſiue impleatur conditio, ſiue a promittente remittať, aut tollať, tenet promiſſio. Sed ſi ꝓmittēs ſcienter & ex deliberatiōe impedit: & eſt in culpa: nec ille cui fecit promiſſionē, cōditionē adimpleat, quā promittens apponit: idem eſt per æquivalentiam ac ſi eam remitteret: cum eā velit non impleri, & conetur vt non impleatur. Ergo ſicut tenet ꝓmiſſio dum cōditio impletur: ita tenet dum per culpam remittentis ſtat q⁹ nō impletur. Auctoritate probatur per ca. Sicut ex literis. de ſponſ. Ex quo patet: Si quis deo vouet ſpectale obſequium ſi a pecato quo tentatur præſeruauerit eum, ſi talis incidat in illud peccatum, nihilominus tenetur implere votum, dum ille non fecit aut facit q̄d in ſe eſt, vt ab illo peccato pręſeruaret: ſicuti facere teneba-

tur ſi non emiſiſſet votum: quia iam ſtat per eum qui conditionem appoſuit in voto ſuo, quo minus impleatur. Fraudulēter enim impedit, niſi faciēdo quod in ſe eſt vt pręſeruetur a malo. Et ſic quodāmodo tentat deum: immo in fraudem voti omittit facere quę faciēda erant alias: vt ſic votum non teneat. Alias fraus & dolus ſibi patrocinarentur. Dicunt aliqui. ſi ſic vouens labiť in peccatum, non ex fraude vel deliberatione: ſed pręciſe victus tentatione humana, cum tamen fecit q̄d in ſe fuit: aut q̄d facere intendit cum vouit: nō obligatur voto: quia non habuit intentionem ſe obligandi, niſi inquantum non recidiuaret ex fragilitate vel tentatione pręciſe. Sed quomodo ſtabit dictum, Non permittet vos deus tētari ſupra q̄ poteſtis: ſed faciet cum tentatione prouentum j. Corinth. x. ſi facientem quod in ſe eſt deus ſinit cadere in peccatum? Non enim videtur ille volēs peccare ſed quaſi neceſſario. Præterea quomodo ſtat cōmune dictū: Faciētē q̄d in ſe eſt, deus non derelinquit in neceſſarijs ad ſalutē? Et ideo is per cuius culpā ſtat ne conditio quā appoſuit in ſuo voto impleatur, non liberatur ab obligatione voti: quia fraus & dolus nulli patrocinantur. Conſiderandum etiam q⁹ conditio turpis in voto apposita non habetur pro non adiecta: ſed ea impleta votum q̄d turpe non eſt debet impleri. Sic cōditio impoſſibilis non habetur ꝓ impleta, ſed vitiat ſecundū Palu. Conditiones quæ includūtur generaliter in omni voto, ac iuramēto, habentur in. iij. collectorio diſt. xxxix. ¶ Tertia concluſio reſpicit tempus impletionis voti. An votū obliget ad ſtatim ſoluendum: maxime dum vouens non obligat ſe ad certum diem & tempus determinatum. Quia votum proprie dictum de faciē do aut non faciendo aliquid habere videtur rationem præcepti tum affirmatiui, tum negatiui, tum participantis cum vtroq; ideo de eius obligatione & adimpletione quo ad tempus dicendum videtur ſicuti de præcepto talt vel tali. Probať quo ad primam partem ex eius definitione ſuperius poſita. Pars ſecūda ſequitur ex prima. Sicut ergo pręceptum negatiuum obligat ſemper & pro ſemper: ita & votū negatiuū pure factū: vt votū continentię, aut abſtinentię, quibus vouetur abdicatio venereę, aut corporeę voluptatis. & ideo ſtatim emiſſo voto obligatur quis ad continentiam & nunq̄ licet oppoſitum niſi vouens ſeſe determinaſſet modo certo & ad tempus certū. Et ideo ſicut profiteri fidem ore obligat ſemper, ſed non ad ſemper, cum ſit affirmatiuum præceptum: at tamen cum ex omiſſione libera ſequitur vere vel interpretatiue aut natū eſt ꝓbabiliter ſeq̄ diſpēdiū fidei vel ſalutis detrimētum corā tyrānis aut fidei iimicis obligat ſemp, & ad ſemp, vt hō fidē

quā tenet cō[illegible] confiteatur, & extollat palām ſecundū G[illegible]in de proteſtatione circa materiam fidei: Ita in propoſito cū homo aliquid vouet pure & abſolute ſine determinatione ad tempus vel diem, q̄d nō ita explere poteſt tā moriturus ſicut ſanus, q̄d ideo fit vt ſe totum deo dedicet, & eius voluntati tempore multo ſtudere poſſit, & vitam emendare: & hoc ex natura voti illius vtputa religionis aut peregrinationis: ſi imminēret periculū probabile infirmitatis letalis, tenetur ſemper & ad ſemper vt votū ꝓ ſua poſſibilitate demandet executioni. Alias videtur habere interpretatiue voluntatē contrariam non implendi q̄d vouit: & cenſendus videtur voti tranſgreſſor: eſt q⁹ preſumptio q⁹ agat in fraudē voti. vnde q̄ cito cōmode poteſt tenetur implere ſecūdū iudicū boni viri diſpoſitis primū ad hoc neceſſarijs. Ideo dicit Palu. Votum ſi ſit pure, ſtatim obligat: nec ꝓpter debitum vel aliud differri debet. Poteſt dari ſimile: Aliquis iurauit contrahere cum Berta, non prefigendo diem, non ſufficit q⁹ ante mortem cōtrahat. Sic em̄ ceſſaret finis contractus illius: puta matrimonialis vita &c. Sic de ingreſſu religionis qui vouetur ſecundū cōmunē nominis acceptionem pro vitę emendatione: & non poteſt in morte implerī. Sed cum homo vouet aliquid ſe daturū pro deo: ſiue quippiā facturū nō determinādo diē, q̄d ſtatim dari aut fieri poteſt: tale votum affirmatiuum obligat ſtatim: ita q⁹ mox teneť poſt votum: ſed nō ad ſtatim: nec vt videtur q̄ primū cōmode poteſt, niſi alter cui vouit hoc ab eo iuſte requireret. Vnde ſecus eſſe videtur de p̄cepto affirmatiuo, q̄d ſolum reſpicit aliquid dandū aut faciendū, q̄d ita fieri poteſt ſtatim ante mortem vel in morte, ſicut in vita. Hoc em̄ fieri vel facere ante mortem ſat eſt. Nec tenetur homo q̄ cito poteſt niſi imminente periculo, vel ſi eſt tempus ad hoc ſtatutum. Sic ante prefinitionē temporis de ſuſcipiendo baptiſmū vel pœnitentiam ſatis fuit homini ſi ante mortē illa ſuſcepit ſacramenta cū effectu ex cōſtitutione diuina, & ſemel in vita. Et nūc non teneť hō ſtatim poſt peccatū pœnitētię ſacramentū in actu ſuſcipere cęteris paribus: ſed ad cōtritionē tenetur ſtatim poſt peccatū: ad quā ſufficit habere pœnitētiā in voto. Aliter ergo dicēdū eſt de votis q̄ poſſunt quaſi vnico facto impleri ex natura facti, & quę requirunt multum tēporis ex natura voti pro eius fructifera & debita adimpletione, & pro nāciſcēdo eius fine. Vnde talia videnť q̄nq; participare cum p̄cepto affirmatiuo & negatiuo ſimul, cū imminet periculū, & impoſſibilitas vel difficultas implētiōis ex culpa & negligentia vouētis. Hinc doloſi & fraudulenter voti impletionem ſuſpēdētes videnť habere tacite cōtrariā voluntatē, & interpretatiue nolle prius voli-

tum. Cum ergo manū miſerūt ad aratrū, & reſpiciunt, non ſunt apti regno dei. Lu. ix. hoc eſt culpabiliter agūt. ¶ Nec vt videť valet hic ꝓ euaſione dicere: vt Scot. loquitur in. iij. diſt. xxxix. de iuramento promiſſorio: q⁹ tunc primū incurrit periurium quando habet voluntatem non implendi q̄d iurauit. Nam talis nolens remouere prohibēs ab ingreſſu, iam habet interpretatiue volūtatem contrariā. Q ui em̄ vult antecedens, vult & conſequens ſcitum eſſe tale. Q ui ergo vult differre in tēpus magnum ex deliberatione ſine cauſa. & impediri nunc per illud, nunc per aliud, committit ſe diſcrimini ob incertitudinē vitę, & vult cōſequēs puta ingreſſus impedimētū ſcitum eſſe tale: igit̄ &c. Hinc ſecundum San. Tho. diſt. preſenti. arti. iij. q. j. cū timet rationabiliter perpetuū impedimētum, tenetur vlter⁹ nō differre. Et loquitur de eo qui fecit votum religionis ſine temporis prefinitione. Sed quid ſi incidit mortalem diſcraſiam corporis ex qua moritur? Nunquid eſt voti trāſgreſſor, & tenetur ad compenſationem deo illius quod vouit? Videtur dicendum. Si propoſitum implendi votum non fuit in eo mutatū per volūtatem cōtrariam formaliter vel interpretatiue: nō eſt voti tranſgreſſor. Puta non diſtulit culpabiliter in ſenū, nec alias fraudem cōmiſit: remouitq⁹ prohibens & impediens pro ſuo poſſe: quia nō ſtetit per eum: nec eſt factus impotens ex ſua culpa vt pono: hinc non tenetur ad aliquā cōpenſationem. Si autē in fraudē voti egit voluntatē cōtrariam formaliter vel interpretatiue habēdo, & periculū q̄d prouidere potuit & debuit non prouidit, tenetur ad cōpēſationē. ¶ Corollariū. Aliqua vota participant cū pręcepto affirmatiuo & negatiuo ſimul, & obligāt ſtatim & ad ſtatim ceſſante legitimo impedimento. Sed quid de voto q̄d quis facit ad alterius arbitriū & requiſitionē? Reſpōdetur. Si qs vouet ingreſſum religiōis vel aliud q̄d ad alteri⁹ req̄ſitionē & arbitriū: & ſic obligatus eē voluit: is teneť ad ei⁹ arbitriū & req̄ſitionē, & non pōt vlteri⁹ differre etiā ꝓpter debita ſoluēda, ſecūdū S. Tho. & Palu. Cedit. n. bonis etſi non credi tori: tñ religiōi vel monaſterio q̄d vult intrare: vt illa pro ſe ſatiſfaciat. q̄ etiā ad hoc teneť ſecundū Palu. Vñ nō debet manere in ſeculo: vt lucreť ſcribēdo vel operādo quatin⁹ debita ſoluere poſſit. Nec in religione teneť ſic opari ſicut nec in ſeculo ſi ceſſiſſet bonis ſecūdum eūdē. Si aūt ꝓmiſiſſet opari manib⁹, ſicut ꝓpter hoc nō ipediret ſuſcipe crucē, ſed ſufficeret vel cedere bonis vel tradere intereſſe: ſic i ꝓpoſito nō obſtāte taliſmodi ꝓmiſſione de velle laborare in ſeculo, poſſet religionē intrare, & ſi bona ſufficiūt itereſſe ſoluere, aut bonis cedere. Alias inanis ē actio creditoris quā excludit iopia debitoris. Si. n. hoc licet poſt cōtractū

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſed non conſummatū matrimoniū(ſi pro qa)ergo magis poſt cēm aliā obligationē. Immo ſecūdum prefatum doct. videtur q nec ad intereſſe tenetur. Sicut iura ad nihil reſtituendum obligāt coniugē qui poſt matrimonium ratum intrat religionem alio miſcio & inuito, qui tamē per hoc ſæpe in multis damnificat. Hæc ille. q.iij.ar.ij. Videt S.Tho. oppoſitū tenere. ij.ij.q.vlt.ar.vj. & allegatur infra de votorum cōmutatione. Cui cōſonat Gerſ. in reſponſione ad queſtionem, An grauati debitis poſſit religionem intrare. ¶ Ex illis ſequitur corollarie: q de obligatione voti negatiui qđ reſpicit non facere, dicendū eſt ſicut de præcepto negatiuo, quo ad circunſtātiam temporis. Sic de voto participāte cum vtroq. Sed de affirmatiui voti obligatione dicēdū: quia obligatio ex ꝓpria voluntate & intentione cauſatur: ideo ſi vouēs cū vouet vult & intendit ſe obligare ad ſtatim ſoluēdum, vel in diem certū, tenetur ad ſtatim, aut die illa non ante, & ita tenetur ſtatim & ad ſtatim: aut ad certum diem. Sic ſi ſub cōditione certa ſe obligauit: quia non vouit ſimpliciter: ſed ſub cōditione: ideo extante conditione obligatur. Si pure & abſolute vouit non deſignando diē, poteſt diſtingui vt ſupra: q morā nō faciat ceſſante legitimo impedimēto: vt dicit lex Deutero. xxtij. & Eccleſ v. Si quid vouiſti ne moreris reddere. ſ. vltra tempus in voto prefixum. vel conſilij eſt q ſtatim fiat. Qui em̄ cito dat bis dat. Tenetur tamē remouere prohibens, & q̄ ſtatim cōmode poteſt: ita q
L nō agat in fraudem voti. ¶ Sed quid de illo qui culpabiliter neglexit votū adimplere: vtputa vouit velle hoc, vel id facere, & nūc moritur. An hæres tenetur ad eius implētionē? Notādum. Votorum aliud reale: aliud perſonale. Perſonale, qđ cōcernit præciſe perſonam propriam non alienam. Reale, qđ cōcernit res ſiue exteriorem ſubſtātiā. ¶ Iſto breuiter poſito eſt cōcluſio quarta reſpōſiua ad dubiolū illud. Nō poteſt alter alterum obligare pręter eius conſenſum voto perſonali. ſecꝰ quo ad res tēporales, & voto reali. Prima pars patet ex notabili. iij. Quia homo non habet in alterius animā dominiū. hoc enim ſoli deo conuenit. Obligatio autem non fit ſine conſenſu, dum qs alias ad id non tenetur. Secunda pars probat: qa quo ad temporalium diſpēſationē, in quo alicui cōpetit ius & intereſſe, poteſt aliū obligare. ¶ Corollarium primū. Hæres non tenetur implere oia vota ſibi imponenda ab eo cui ſuccedit, niſi ſimpliciter ad hoc aſſentiat & ſeſe obliget ſua ſponte & ea de cauſa præciſe: vt hęreditatē leuare poſſit, & non alias. Sic em̄ non habita hęreditate non tenetur implere vota. ¶ Corollariū ſecundū. In voto perſonali tm̄: qđ obligat pręciſe perſonam hęredis: non ligatur hęres niſi ſponte aſſentiat. Exē plum: vt ieiunare, continere, abſtinere, peregrinari. Et non diſtinguitur hic ſicut quidam facit de voto peregrinationis & abſtinentię. Item votum Crucis, ire vltra mare, & ſimilia, quæ ꝑciſe reſpiciunt perſonam propriam, hęres non tenetur adimplere, niſi ad hoc ſponte ſe obligat ſua voluntate ſiue ſit filius ſiue extraneus. cap. Licet. de vo. & vo. red. Dictum eſt in voto qđ eſt tm̄ perſonale & non reale. Perſonale enim votum reſpicit perſonam ſuam non alienam. Vnde ſi dominus vouit mittere certas perſonas indeterminatas vltra mare: tenetur hęres mittere: quia tale votum non eſt proprie pſonale: ſed partim reale: Sicut ſecundum ius ciuile tenetur implere pollicitationem factam reipublicę a prędecęſſore. ¶ Corollarū tertium. In voto qđ eſt tm̄ reale, hęres tenetur. vt ſi dominus vouit fundare monaſterium: dare tm̄ pro deo: mittere oblationem vel belligeros vltra mare: hęres tenetur ſicut in alijs debitis. ¶ Corollarium quartum. Si eſt ſimul reale & perſonale, & vtrūq; expreſſum, tenetur ad reale. vt ſi pater defunctꝰ vouit ire ad S. Petrum, & ibi offerre equū ſuum: hęres tenetur equū offerre qđ eſt reale, & nō tenetur ire ſiue per ſe, ſiue per alium, qđ eſt perſonale. Similiter ſi vouiſſet fundare monaſteriū qđ eſt reale, & intrare qđ eſt pſonale, hęres tenetur ad primum, non ad ſecundū. ¶ Corollariū quintū. Si votū eſt perſonale, & perſonale eſt expreſſum principaliter, reale vero tacitum & acceſſorium: vt vouere ire ad ſanctum Petrum eſt principale: habere expenſas viæ eſt acceſſorium: hęres nō tenetur ire, nec expenſas mittere vię: ſublato enim principali ſubmouetur acceſſorium. Cum igitur non tenetur ad principale, puta ire: nec tenetur ad acceſſorium, qđ eſt expenſas habere. Sic ſi vouiſſet principaliter intrare religionem, in hoc nō poteſt alium ligare, ex cōſequenti nec ad bonorum ſuorum traditionem. Sic ſi defunctus vouiſſet crucem, qđ eſt pſonale & principale vt pono, nō pōt ſecundū ꝑdicta hęredē niſi volētē, & ſeſe ad hoc obligātē ligare: nec teneꝫ hęres expenſas mittere: niſi pater hoc ſpecialiter ordinaſſet. ¶ An aūt q vouit & non pōt pficere p ſe, teneat̄ pficere per alium: Dicendū. Si quis aliquid vouet ꝑ deuotione, non obligatur vouens ſuperueniente impedimento omnino impeditiuo: vt ſupra. Secus ſi eſt impedimentum difficultans ſolum: ſic debet cōmutari ca. Q đ ſup his. de vo. Intelligit̄ em̄ in voto cōditio, cum primū cōmode potuero. Item intelligit̄ id dictū: qñ tēpore emiſſionis voti nō fuit impedimētū ppetuū & certū in vouēte. Sic em̄ ne votū videatur deluſoriū, teneꝫ p aliū qđ per ſe nō pōt. Secꝰ ſi tēpore emiſſionis voti nō fuit certus de impedimēto ppetuo: qa tūc intelligit̄ q̄ primū potero. Itē intelligitur q nō teneꝫ p aliū, niſi

fuiſſet in mora culpabili. Sic enim debet cōmitti, vel per alium fieri. Alias ex ſuperuenięte impedimento tolliture obligatio voti ex deuotione.
¶ Dictū eſt notanter de voto ex deuotione, vt cum quis ex deuotione vouiſſet peregrinationē ad terram ſanctam. Iā ſi fuerit emiſſum p ſubſidio terrę ſanctę, in dimentum etiam perpetuū non tollit obligationem voti. Sic enim pro ſuo poſſe tenetur etiam p alium facere ſubſidium cōtra infideles. Ex illis ſumi poteſt quādo filius tenetur ad obligationem voti paterni. ¶ Sed ponatur: hęres aut filius rectiſſat explere votum paternum an poſſit ad hoc compelli & qualiter. Reſpōdetur ſtante limitatione premiſſa, q ſic. De modo qualiter, dicēdū q modus habetur cap. Licet de vo. & vo. re. Nam poſſet ad hoc cōpelli priuatione hęreditatis: non autem per coactionem perſonalem aut excōmunicationē, niſi ſe ad hoc cōſtrinxiſſet vtquidā volūt. Alij volūt: q ex quo ſponte participat hęreditatem, poteſt per cenſuras compelli ad exequēdum votum paternum. & ſic loquitur cap. prefatum. Nam participando hęreditatem facit quaſi contractum & obligationem de exequēdo votum eiuſdem in his in quibus tenetur. ¶ Corollarium. vj. Si quis ſimpliciter & abſolute & in omni caſu voluit ſe obligare ad implēdum votum defuncti, tenetur implere promiſſionem. Sed ſi promiſit vt hęres: hoc eſt ſpe percipiendi hęreditatē, & non alias, & poſtea mutat conſilium, & non vult eſſe hęres, nō tenetur ad voti impletionē vt cōmuniter volunt do
M ctō. ¶ Circa ꝑdicta quęreret aliquis. An quis totiens dicatur voti tranſgreſſor quotiēs non obſeruat ipm: & totiens quotiēs peccet mortaliter. Reſponſio ad dubium iſtud partim habita eſt diſt. xvj. q. iij. huius collect. Palu. diſtin. xv. q. iiij. arti. v. duas ponit opi. quas & alij poſt eum referunt. Vnde ſecundū eum ſic diſtinguēdum eſſet ſecundum vnam opi. Si quis facit votum negatiuū (Exemplū. Nō velle bibere vinum) Vel votum illud eſt pro perpetuo, aut ad certum diem, vel dies certos. Si primū, hoc eſt ſi eſt votū pro perpetuo & negatiuum, obligat pro ſemp: ita q nunq̄ licet facere oppoſitū, cæteris paribus. Nō enim poteſt votum eſſe contra charitatem. Hinc ſecundum predicta excipitur, ſi contra dei pręceptum, cuius finis eſt charitas, quomodocūq; militaret, vtputa in caſu extremę neceſſitatis, aut talis infirmitatis ſecundum iudicium medicoꝝ. Nec oportet illam cōditionem intrinſece & ſemper ſubintellectam expreſſe poni. Nam lex diuina, & lex naturalis caſum illum ſufficienter excipiunt. Dat Palu. ſimile de conſecutione indulgētiarū totiens quotiens quis aliquid boni fecerit dū indulgentię ſunt ſic in genere datę & nō limitatę. Quandocūq; ergo & quotienſcūq; contrauenitur taliſmodi voto negatiuo illimitato ad tēpus vel diem aut horam quōcūq;, violatur votum. Nec poteſt dici q illo vel illo die obligatio ſit finita, aut in diem alium tranſlata implēda tēpore alio ſi hodie non ſeruatur: quia totum tempus ęqualiter eſt in obligatione ex intentione voluentis & voti negatiui qualitate. Et ſic non libetatur ab obligatiōe illius diei. Quacūq; ergo hora votum nō ſeruatur, culpa incurrit. Nullo em̄ tempore licet contrauenire voto, ſicuti nec præcepto negatiuo. ¶ Si ſecundū: hoc eſt, ſi votum de non bibendo vinum aut non manducando carnes, eſt limitatum ad certum diem & pro certa cauſa, vtputa quia Chriſtus potaꝰ fuit aceto non vult quis feria ſexta bibere vinum: aut pro honore beatę Marię virginis in ſabbato continere: aut aliquo die determinato non veſci carnibꝰ: tunc quis ſic vouendo ſe obligat ad certum diē, vel certos dies, & ſic non peccat voti trāſgreſſione niſi prima vice, niſi accedat contēptus, & talis q ſi non eſſet tranſgreſſus votum adhuc nollet ipſum ſeruare. Sic enim contēptus eſt cauſa peccati. Et licet proprie non tranſgrediatur votum, eſt tamen ęquale peccatum. Sicut cū quis cognoſcendo ſuam, vellet eam tractare ſi nō eſſet ſua, ſed quia mulier, hic non cōmittit proprie adulterium, ſed ęqualiter peccat ſecundum mentis pręparationem cum adultero. Ita in propoſito cum adeſſet talis contēptus ſcđm mētis ꝓparationē. Qui ergo vouit nō bibere certo die vinū, vouit nō bibere qualibet hora diei illiꝰ, ſuppoſito q in priori hora nō biberit. Quia em̄ votū eius ſecūdum iuris interpretationem intelligitur, ex quo vna hora vinum bibit, obligatus eſt ad non bibendum alio die, & extunc ſecūdū illam opinillo die non eſt plus ligatus. Dat exemplū de cōſecutione indulgētiarum temporalium quę datę ſunt ad certos dies & ſub illo tenore: Si quis hodie non cōſequitur cras conſequi poſſit. Vbi veniens pluties in die, dūtaxat ſemel conſequitur indulgentias. Sic in propoſito. Ita videtur ſentire doct. ille vt ſupra. ¶ Dicta illa habēt dubiū & obſcuritatē non paruam. Stante em̄ prima parte de voto negatiuo facto pro perpetuo, vt nūq̄ velle bibere vinum, q quis totiēs peccet quotiens vinum bibit, ex eo quia obligatio eſt in omne tempus & obligat pro ſemper: non videt ratio diuerſitatis cur non pariformiter quis peccet totiens quotiens bibit vinum in feria ſexta, & in qualibet feria ſexta, gratia exēpli, ſtante voto quo quis vouit pro perpetuo in omni feria ſexta abſtinere a vino aut lacticiniis pro honore dei. Sicut enim in priori eſt obligatio pro ſemp & in oñe tempus vniuerſaliter: ita & hic ad oēs

Universidad de Deusto
Biblioteca

horas dierum illorum & ad omnes illos dies. puta. Et sicut i priori casu obligatio nō est finita illo die: nec potest esse translata in alium diem: cū omne tempus & omnes dies sint in obligatione: Ita & hic obligatio illius diei non videtur esse finita in hac hora vel hoc die. Nec potest esse translata in aliam: cum omnes illius diei horę & momēta: & omnes illi dies sint pariter in obligatione. Et votum eius est carere vino, & tali die, puta sexta feria. Vnde semper stat obligatio ad illum diem, & quālibet eius horam, vt videtur. Secus forte cum vouit die vno confuse tantum abstinere a vino. Sic enim potest obligatio transferri in diem alium. vt cum quis hodie stante (gratia exemplī) bibitiōe vini explere non potest quod vouit se facturum, faciat die alio. Nunc enim factum est sibi impossibile per non obseruantiam voti: vt hoc die non biberit vinum prout vouit se facturum: ergo obligatio translata est in diem alium. Pro quo faciunt verba sua de non ieunā te: quod vtiq; etiam videtur esse votum negatiuum, secūdum ipsum: licet distin. præsenti dicat esse affirmatiuum. Dicit enim sic. Si quis non seruauit ieiunium, & videt nunc fore impossibile q; ieiunet perfecte, vult ergo alio die perfecte ieiunare: & ne cogatur alio die integro ieiunare, & cū hoc hodierno die partali, vult hodie post ieiunij fractionem cibum sumere aut cœnare: non frangit ieiunium. i. votū de ieiunādo. Insuper oportet q; hoc dictum intelligatur de ieiunio cadente sub voto libero alicuius diei confuse tantum aut indeterminate, & quod potest in alium diem transferre. Ad quod faciunt dicta sequentia cum inquit statim infra. Quia ieiunare est abstinere ab omni comestione non vna: post q̄ ex culpa sua, quia bis comedit, ieiunare nō potest hoc die, manet obligatus ad ieiunandum die alio, nisi propter infirmitatem etiā ex sua culpa prouenientem illo die ieiunare nō posset. Sic enī cōualescens nō tenetur alio die ieiunare. Concludit. Quia ergo non erat obligatus nisi ad ieiunādum vno die, cum ex illa hora qua fecit sibi impossibile ieiunium illius diei, translata sit obligatio in alium diem, extunc non frangitur ieiuniū quod non est: quia licet præceptum manet integrum & obligatio, nō tamen quo ad illum diem quia iam translata est. Nec ex præcepto erat obligatus ad ieiunandum nisi vno die. Hęc ille. Clare loquitur doct. ille cum quis constrictus est ad ieiunandum die aliquo seu vno & non omni tali die, puta feria sexta, & ex causa tali. Et hanc mētem sentire videtur in fine quæstiōis allegatę. Et idem dicit eē de voto perenni, & vbi quis expressit certum & determinatum diē pro perpetuo, & ex causa perpetua. Secus cum quis non expressit certum diem, sed confuse tantum vult aliquo die carere vino. talis obligatio potest transferri & secundum eum transferatur ad diem alium quo nō est ad simile obligatus. Ratio primi est: qa si q̄s vouit omni feria sexta, aut omni die consimili carere vino aut abstinere a carnibus pro perpetuo, hic obligatio cadit in quemlibet diem talem ex voto suo: ergo non potest fieri trāslatio, aut finiri obligatio in diem alium cum nullus talium dierum sit liber ab obligatione, sicut supra dictū est de voto perenni secundum eum. Item. causa voti cessat quo ad alium diem qui non est sic dedicatus passioni Christi aut compassioni virginis gloriosę. Ideo non videtur esse differentia de voto perenni (vt ipse loquitur) & de voto perenni certi diei vel certorum dierum ex causa tali. Tametsi ponat differentiā de voto simplici castitatis quod comitatur matrimoniū, & de voto q̄ perpetuo cōtinēdi in sabbatinis diebus p̄ honore virginis Marię. De primo dicit. Consummatio matrimonij frangit votum, non autem postea debitū reddēdo. Ad hoc enī tenetur: & nemo peccat legis auctoritate. Sed petēdo, totiēs quotiens peccat: quia nō potest dici ex quo perdidit virginitatem reddendo, q; trāslata sit obligatio ad alium diem quo integre seruetur: quia omni tempore equaliter tenebatur. Nullo itaq; tempore licet debitum petere. De secundo dicit. Si sabbato vna vice peteret, & sic voti obseruātiā proprio die sibi impossibilem faceret, ex hoc ipso ad continendū illo die obligatus nō esset. Sub qua specie si iterum peteret debitum, votum minime frangeret. ¶ Huius diuersitatis ratio nō apparet cum illud votum est perpetuū de continendo in sabbato & pro causa certa quę alio die nō habet ita congruenter locum: nec est talis dies alius liber ab obligatione talis modi in quē possit talis obligatio vt integre seruetur transferri. Ideo nō videtur illa opinio magnam habere firmitatem. Præterea. necesse est dictum suum interpretari de voto singulari & secreto, ex cuius nō obseruantia nullum oritur scandalum, si post primā bibitionem aut comestionem, bibit aut comedit paratus suo voto satisfacere in die alio. Nam secus esset de ieiunio in cōmuni omnibus indicto. Tunc enim non liceret sic comedere extra horā debitam intentione alio tempore ieiunādi in scādalum pusillorum. Idē ergo videtur esse de voto negatiuo perenni pro omni tempore: & perpetuo quo ad omnes tales dies propter talem causam, ita q; quis totiens peccat quotiens non obseruat volens & ex deliberatione votum, cęteris paribus, qui nullo tempore vel die tali est liber ab obligatiōe. Secus cum quis vouet velle aliquo die vel diebus in genere & confuse tantum ab illo abstinere vel ab isto. Sic enim non peccat totiens quotiens nō abstinet: secluso contēptu, vt dictum est. Nō enī ad plures dies, sed ad vnū se cōstrinxit suo voto. ¶ Est ergo alia opinio plus tuta, & illa de voto temporali. (de perpetuo enī satis claret ex dictis.) Aut vouens non expressit certum diem, sed vouit in hebdomada velle abstinere ab illo vel illo, puta a vino, a coitu, a carnibus &c. duobus aut tribus diebus. Et tūc transfertur obligatio ad alium diem cum nō obseruatur hoc die. Nec frangitur per primā transgressionem, saltem non apparet cæteris paribus: qa nō accessit præcisa ac determinata obligatio diei huius. Aut expressit obligatorie certum diem & ob causam certam, vtputa a coitu, pro honore beatę virginis in sabbato: a vino propter acetū Christi in feria sexta. Et tunc per primam transgressionem non transfertur obligatio ad aliū diē in quo non est inuenire similem causam: sed tenetur pro residuo diei post primam transgressionem abstinere faciendo quod potest, si nō vult totiens quotiens esse transgressor coram deo. Illud videt esse tutius, etiā secundū Gerson in flo. & securius. §. de gula. Insuper valde refert loqui de ieiunio voti particularis, & cōmunis præcepti. ¶ Nec cogunt similia p eum inducta de indulgētiarum confectione, totiens quotiens, vel p aliquo tempore. De hoc enim claret, ex dantis intētione & constitutione. Sicut de ieiunij quadragesimalis quo ad omnes dies obligatione. ¶ Videtur deniq; q; voti negatiui etiā priuati culpabilis transgressio possit in aliud commutari a sacerdote eius peccata audiente. Sicut dicit de horis canonicis neglectis, q; non est necesse iterari neglectum: quia forte non consonaret diei, sed potest equiualēs imponi pro negligētia cōmissa. ¶ Ex illo patet ad dubiū motū: An quotiens quis frāgit votum totiens peccet, loquendo de voto negatiuo. Sumatur simile de sanctificatiōe sabbati quod partim est affirmatiuū, partim negatiuum ne fiant opera seruilia: quę vtiq; nulla parte diei licent durante tempore sabbati, secūdum omnes docto. Et totiens quis transgreditur, quotiens facit opera seruilia, aut cōmittit peccatū in die sabbati. saltem ex aggeratur peccatum. Hic tamē nihil assero: sed occasionem latius cogitandi tribuere volui. ¶ De voto affirmatiuo patet ex voluentis & se obligare volentis determinatiōe & intentiōe. ¶ Ex illo potest sumi (vt videt) fundamentū cap. Explicari. de obser. ieiuniorū. vbi habetur: q; illi qui nec voto, nec regulari obseruantia cohibiti sunt a comestione carnis in feria sexta, possunt in die natalis dñi, si in feriā sextā venerit carnibus vti. Qui autē in genere vouerunt carnis abstinentiam & sine conditione absolute

ad hoc tenētur. Non sic de vsu vini, cum celebre volens vouit certi diei abstinētiam a vino. Potest enim in ablutiōe vino vti ex præcepto & statuto ecclesiæ, cuius auctoritas est excepta in suo voto. ¶ An autē hoc dictum ita possit extendi ad alias ferias, sicut ad feriam sextam, dubium est apud aliquos. Hinc Ioan. Neapolitan. quē refert Antonin⁹, mouet quęstionem. An vouēs ieiunare in festo sancti alicuius, si festū cadit in diē dominicā teneatur tūc ieiunare. Et præmissa quadripertita distinctione ait. Vel talis vouit propter castigare corpus suum, & sic ieiunium debet teneri in sabbato secūdū cōmunem morē ecclesiæ vniuersalis. Sic si vult satisfacere p peccatis suis per tale ieiunium. Vel secundo vult ieiunare ieiunio exultationis. i. vt magis aptus sit ad diuina. Et tunc secūdum eum debet ieiunium seruari in die dominica. Non enī est votum illud illicitum: ergo obligatoriū. Hinc Hierony. ad Lucinū. Vtinam omni tempore ieiunare possem⁹. dist. lxxvj. cap. Vtinam. Videtur dictū docto. debere intelligi: debet. i. licite potest seruari in die dominico semoto scandalo: & cum non obest consuetudo populi in contrarium. Nam dies dominicus non est deputatus abstinentię, proper gau diū resurrectionis. Hinc si sacerdos imponit alicui ieiunium in dñica, non est ieiunium illud necessitatis, sed deuotionis, & secundum Hug. nō tenetur ipsum tunc implere. de obseruantia ieiu. cap. finali. Secus de abstinentia carnis: quę qñq; permittitur in dñica certis festiuitatibus ecclesię maioribus. ¶ Ad cap. Si quis tanq̄. dist. xxx. & cap. Si quis presbyter. ibidem. vbi videtur pro liberi ieiunium in dominica die. Dicendū q; intelligūtur si fiat in contemptū diei dominicę: vel ex aliqua superstitione. Secus si fiat ex deuotione aut forte propter reuerentiā sacræ cōmunionis crastino percipiendę. De alijs membris nō est magna vis. Ideo aliqui hoc votū de feria sexta, restringunt, & non extēdunt. ¶ Nunc de votis cōmunibus & cōmunitatum: An vigore talium votorum, aut etiam iuramentorū quibus nōnūq̄ vouent seruare regulam hanc vel illam, aut iurant seruare statuta multa edita & edenda, peccēt totiens quotiens mortaliter cum ea nō obseruāt. Aliud enim est vouere voto personali quod qs sibimet instituit: aliud emittere votum ab alio ordinatum vt sunt vota religionum. Primū intētio vouentis, secundū intentio instituentis, quantum est de ratiōe institutiōis voti illius, interpretatur. Constat autem q; in lege diuina & vete. & no. testa. multę sunt traditiones, quarū aliquę nominant præcepta aut mandata stricto noīe. Aliq̄ iustificationes, & quandoq; lex diuina. Aliq̄ monitiones bonę. Aliq̄ cōsilia. Aliq̄ p̄fectio siue con

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſummata iuſtitia. Quarum omnium non eſt par tranſgreſſio. Clarum eſt hoc de lege veteri Deutero. vij. & viij. Et adduntur maledictiones plurimæ in eos qui legem tranſgrediuntur. capit. xxvij. Item Hieremię. xj. Itē Deutero. xxvj. habetur quēadmodum ipſi omni anno profitebantur totam legem. Item Neemię. x. Denicq; Exod. xxiiij. Et Ioſue vltimo ſeipſum populus obligauit ad faciendum omnia quę locutus erat dominus. Attamen quis ſanę mentis diceret eos in omni tranſgreſſione voti trāſgreſſores, & peccaſſe mortaliter? Sic ſuo modo in noua lege. ¶ Vnde eſt hęc concluſio quinta poſt Gerſonē in lect. vj. de vita ſpirituali animę. Non omnis profitēs legē euangelicā, & ad ſui obſeruationem ſe obligans, peccat vt taliſmōi catholicę pfeſſiōis ab omnib⁹ chriſticolis fieri ſolitę mortaliter in omni non obſeruantia cuiuſcūq; contenti in eadem lege. Patet. Multa enim continētur in ea & diuerſa quę vtiq; non obligant ad mortale. Hinc dicunt aliqui: baptizatos profitentes Chriſtianam religionem nō ſe aſtringere niſi ad ea quę ſunt præcepti proprie dicti: reliqua vero ſeruabūt, prout ſunt, talia ſcilicet monitiōes pias, cōſilia ſalubria vt talia. Sic & cōſummatā iuſtitiā. Sic intelligendum fuit (ait Cācella. vbi ſupra) apud antiquos Iudęos, dum ſub voto & profeſſione acanathematizatione iurabāt expreſſe & publice ſe omnia obſeruaturos quę lex mandabat. hoc eſt quæ legiſlator deus, & qualiter mandare volebat. Quis eñ tunc vel modo poſſet abſq; manifeſta temeritate iurare aut vouere q; nunq̄ peccaret venialiter, q; a nullo conſilio euangelico velit recedere vnq̄, q; velit perfecte perfectam iuſtitiā in omnibus ſequi? Non minor eſſet temeritas omnia accipere pro præceptis ꝓprie dictis, quę lex euāgelica continet, & quę profeſſi ſumus in baptiſmate. Sic enim omnis ebrietas, omne mēdacium, & verbū ociоſum, omnis vana gloriatio, ſeculi cura, omnis ſenſuum incuſtodia, carnis titillatio & his ſimilia fieri nō poſſent ſine preuaricatione voti & profeſſionis generalis. ¶ Sexta propoſitio. In nulla religione quātumcūq; voto firmata cadit obligatio vi voti talis: vt a patribus & eccleſia inſtitutum eſt, ſub peccati mortalis pœna ad omnia & ſingula in regula cōtenta. Ita habet Palu. queſt. iij. Et Gerſon, vbi ſupra poſt beatū Bernardū. in de præcep. & diſ. qui id ipſum longe latęq; deducit. Item Panor. de conſti. cap. Nam cō cupiſcentiam. Et Archidia. xxvij. q. j. ca. j. Item San. Thomas ſecūda ſecūdę. queſt. clxxxvj. ar. ix. Et. j. Quolibet. art. xx. Oppoſitum eñ dicere, eſſet religionis ſtatum ponere in laqueum peccati mortalis. quod vix aut nunq̄ quiſpiam religioſorum poſſet declinare. Vnde ſecundū eum aliqua in regula cadunt directe ſub voto & præcepto. Sunt & in ea monitiones, conſilia, ordinationes, & ſtatuta quędam quę non habent vim p̄ceptiuam, nec eorum tranſgreſſio eſt citra contēptū regulę aut prælati mortalis, vt deducit. Et Palu. Quibus alludit Gerſon in regulis moralibus. capi. De ſuperbia. dicens. Stultum & iniuriоſum pro ſuperioribus eſt credere omnes inſtitutiones factitias aut factas, quales videmus fieri reſpectu ſubditorum, obligare ad mortale peccatum. Sed ſunt multæ accipiendæ vt cōminationes, multę vt monitiones, multę vt conſilia, multę vt quędā decentię & honeſtates, & facientes ad finem conſequendum, multę vt temporalem hanc vitam regulantes, & ad pœnā temporalem, ſi tranſgrediantur, obligant. hęc ille. ¶ Dictum fuit Vi talis voti, vt a patrib⁹ ab eccleſia inſtitutum eſt. Poteſt enim quis propria voluntate ſe vlterius obligare. Hinc patres ad tollendum conſciētiarum laqueos ſtatuerunt taliſmodi profeſſiōis formam, in qua religioſus profitēdo nō vouet regulam, ſed regularem vitam: quę in tribus ſubſtantialibus votis conſiſtit. Et in quibuſdam cautius profitentur, nō quidem regulā, ſed viuere ſecūdum regulam, hoc eſt tēdere ad hoc q; mores ſuos informent ſecundum regulam ſicut exemplar. In quibuſdā adhuc cautius profitentur: quia nō obediētiā, ſed obediētiā ſecundū regulam. Vnde ex voto obligant ſeruare ea quę ponuntur in regula tanq̄ præcepta, & quę prelat⁹ ſecundū tenorem regulę ſibi præcipere voluerit. Cętera vero quę habentur in regula, ſed non ſub præcepto, nō cadunt directe ſub voto. Vnde ea p̄ termittens nō peccat mortaliter cęteris paribus. Hoc dictū Palu. ſic interpretatur, præmiſſo q; nō equiparātur vouere obediētiā ſecundum regulā & vouere cōuerſionem morum ſecundū regulā. Nam qui vouet prelato obedientiam ſecundum regulam, nihil promittit pure, ſed ſub conditiōe tacita, ſi ille præcipiat. vnde ad nullū p̄ceptū regulę videtur obligatus quouſq; a prelato illud præcipiatur. Is vero qui promittit cōuerſionem morum ſecundum regulam, ſtatim eſt obligatus ad regulam nullo præcipiente, niſi forte ipſamet regula habeat oppoſitum. hęc ille. Hic nihil aſſero: quia profeſſionis monaſticę tenorē & ſubſtantiam ignoro. In regula ſancti Benedicti profitentur patres (vt Thomas loquitur) non regulā: ſed conuerſionem morum ſecundum regulam. Cōtra quod facit quiſpiam ſecūdum eundem, ſi ea quę ſunt præcepti in regula tranſgrediat, vel etiā contēnat regulam, recuſans ſecundum eam dirigere actus ſuos omnino. Non tamē omnia quæ in regula continentur ſunt præcepta, ſed ſunt ibi monitiōes, conſilia, ſtatuta. quę tamē ſtatuta nō

habent vim præcepti. Hinc profeſſionis modū beatus Bernar. in de præcep. & diſ. omnibus fere monachis ſui temporis dicit eſſe cōmunē. Quis enim neſciat plures eſſe conſtitutiōes in qualibet religione, immo & politia quacūq;, quę magis ſunt ad decentiā & honeſtatem quādam, aut etiā adminicula quędam inducentia ad perfectionē, aut remouentia impediens, q̄ ad neceſſitatem? Cuius ponunt exemplum poſtil. Hugo, & poſt eum Nico. de Lyra. Matthę. xv. non lotis manibus manducare. Siquidē a tempore Moyſi conſtituti erāt pro bono regimine populi. lxx. ſenes maturi moribus & graues, quibus præerat Moyſes, & qui eo abſente quę erāt neceſſaria diſtabāt Numeri. xj. & dicebātur iudices ordinarij: qa per impoſitionē manus inſtituebātur. Hi reſidebant in Hieruſalē, & ad eos fiebat deuolutio dubiorū, & eorū determinatio habebatur pro lege firma. Deutero. xxvij. Iſti ſtatuebant aliqua quę erant pro ſalute populi & ei⁹ regimine ſalubri: inter q̄ aliqua cadebāt ſub præcepto neceſſitatis, aliqua ſub monitione tanq̄ cuiuſdam decentię & honeſtatis. De talibus erat hoc ſtatutum: q; comeſturi ad tabulam prius lauarent manus ſuas &c. De hoc genere ſunt ſecundū beatum Bernar. vbi ſupra, cum riſus interdicitur, vel ſilētium indicitur poſt completorium, aut alias. Et ita de vniuerſis quę per ſe vel ꝓpter ſe, nec mala, nec bona ſunt, nec a deo prohibita, aut propria cuiuſcūq; profeſſione fixa non ſunt. Si eñ contra mandatum non veniunt, nō ſunt peccata. Accedēte mandato ſi nō obſeruanť, in peccatum reputātur. Iuſſa enim ſine culpa nō negligūtur. Attamē nō reputantur in crimen niſi contemnātur. Nomine culpę aut peccati intelligitur legis vel mandati tranſgreſſio, vt videtur: quę meretur pœnam & diſciplinam religionis. Nomine criminis peccatū proprie dictum contrariū legi dei propter cōtemptū tranſgreſſionis. Ita videtur terminos accipere in præfato libello. Ponit exēmplum priorum cum fiunt per ſurreptionē aut obliuionem, nō autem per contēptum. Negligentię quidem culpabilis eſt languor inertiæ. Contēptus vero, ſuperbię tumor. Ex illo ſumit (ſi dicta beati Bernar. ſatis intelligo) q; neglectus factitiorum vt ipſe loquit, & fixorum, hoc eſt a patribus factarum inſtitutionum, culpabilis eſt: & grauior in fixis, quorū diſpenſatio patribus credita eſt, tolerabilior in mobilibus mandatis. ſed tamē non eſt criminalis, niſi aſſit contēptus regulę vel cōſtitutionum illarum. Mādatum vero proprie dictum ſiue ſit a deo, ſiue ab homine, non tamē contra deū, pati reuerentia habendū eſt, cum homo eſt vicarius dei. Et infra ait. Quicqd vice dei præcipit homo quod tamē non ſit certum diſplicere deo, haud ſecus omnino accipiendum eſt q̄ ſi præcipiat deus. Quid enim intereſt, an per ſe aut ſuos miniſtros ſuum beneplacitū innoteſcat? Alludit Sā. Thoñ. ſecunda ſecundę. queſt. clxxxvj. artic. ix. dicens, in ordine Prędicatorum trāſgreſſionem illam nullā inducere culpam ex ſuo genere, nec venialem, nec mortalem, ſed ad pœnam taxatā, niſi aſſit cōtēptus, libido, aut negligentia. ¶ Sed diceres. Quis ergo profeſſus tenetur in omnib⁹ & per omnia quę certum non eſt deo fore cōtraria, ſuo prelato precipienti obedire? Ad quid ergo vouet obediētiam ſecundum regulā? ¶ Preterea. contrarium huius ſecundū prædicta videtur verum. Nam religioſus & ſecularis eandem habēt diuinā legem & obligationem. Nec poteſt religioſus dici obligatus eſſe ad plura q̄ ſecularis, niſi quatenus ſeipſum ad hoc ſponte obligauit voto aut promiſſione. ¶ Votū denicq; ſuum non eſt indeterminatum, ſed limitatum, ſecūdū regulam certā: nec vult ſe indeterminate ſubijcere ſuo prelato ad quęcūq;, ſed ſecundum regulā vt ſupra. Hinc beatus Bernar. vt ſupra. Nil me prelatus prohibeat horū quę promiſi. Nec plus exigat q̄ promiſi. Vota mea nec augeat ſine mea voluntate, nec minuat ſine certa neceſſitate. Ponant ergo prelati metam obedientię ſubiectorū, & votis labiorum ipſorum, non ſuorum deſideriorum, monentes eos, nō cogentes ad celſiora, condeſcēdentes eis cum neceſſe fuerit ad remiſſiora, non cadentes cū eis. hæc ille. Et Gerſon in regulis. Subditi tenētur obedire ſuperioribus in his ſolum reſpectu quorū ſunt ſuperiores, & dū metas dominationis non excedunt. Ad hoc dicitur cum beato Thoñ. quodl. x. art. x. cuius aliqua dicta recitabo, ne peccatis frena laxare videar. ¶ Primum dictū. Profeſſus non tenetur obedire prelato in his quę certum eſt eſſe contra deū vel contra regulam, vel quantum ad ea in quib⁹ prelatis diſpenſatio nō cōmittitur. Et in hoc oēs cōmuniter concordant docto. & Gerſon cū beato Bernar. Nec in his quæ ſunt arctiora q̄ regula, ſed ſi hoc facit, perfectam exercet obedientiam. Hoc enim eſt perfectæ obedientię, humiliter ſe ſuperiorum mandatis ſubijcere. Neſcit enim legem, terminis nō arctatur, ſecūdum beatum Bernardū, & Bñdictum in regula. ¶ Ex quo colligitur duplicem eſſe obedientiam, ſcilicet neceſſitatis & obligatiōis, quæ dūtaxat ſe extēdit ad ea quę ſunt voti aut præcepti proprie dicti, vt puta quę directe præcipiuntur in regula aliqua, vel a ſuperiore pro loco & tēpore, & ex cauſa rationabili cum id ſuadet euidens vtilitas, aut requirit neceſſitas manifeſta reipublicę. Sic ait Gerſon in regulis. Nemo abſq; culpa ſua aut cōſenſu ſuo libero pōt de per ſe obligari ad ea, quę

Universidad de Deusto
Biblioteca

alias essent sibi licita vel cõsilia. Potest tamẽ hoc per accidens fieri pro manifesta vtilitate reipublicę cuius est pars, vel ex eius culpa saltem quo ad fortum exterius. hęc ille. ¶ Alta est obediẽtia charitatis, vt loquitur beatus Bernar. & similiter beatus Petrus. j. Pe. j. cum inquit. Castificantes corda vestra in obediẽtia charitatis. Et potest etiam dici perfectionis exercendę vel acquirendę. Exẽplum primi, cum alicui impossibilia iniungũtur, vt ait beatus Bernar. quę quis confidens de diuino presidio conatur humiliter ex charitate adimplere. Vel secundo: cum aliquis superior pręcipit aliquid ad quod regula hortatur, non tamẽ pręceptiue in ea continetur, nec est vrgẽs necessitas sic mandandi. Vel cum est tale quid quod nõ potest ad regulam reduci. Secũdũ Thom̃. & beatũ Bernar. videtur esse verior opinio q̃ in talismodi indifferẽtibus, nõ sit de necessitate salutis obedire, sed de perfectione. & hoc ideo: quia obediẽtia non extendit se vltra potestatem vel ius prælationis, quę secũdum regulam limitatur. Hinc p fitetur quis secundum regulam hanc vel illam. ¶ Dicũtur vero ad regulã pertinere, secundum beatũ Thom̃. nõ solum ea quę sunt expressa in regula, sed etiam illa quę quocũq; modo ad regulam reducũtur: vtputa quę pertinẽt ad obsequiũ fraternę societatis, & ad punitionẽ culparũ. Ad quę duo fere omnia indifferentia possunt reduci. Et secundum hoc poterunt cõcordari opiniones: An sit de necessitate obediẽtię, vel dũtaxat de perfectione obedire in indifferẽtibus, vel etiã in his quę sunt infra architudinẽ regulę, aut equalia regulę. Nam licet opiniones differãt voce, sed non re ipsa, vt patet intuenti. Et ex hoc formari posset secundum dictũ. ¶ Pręterea. videtur dicẽdum prælatũ nõ habere plus iuris in pręcipiendo aut mãdando, q̃ regula habeat in statuendo. Cũ autẽ frater vouet religionem illam vel istam: vouet obedientiã secundũ regulam istam. Idest habet regulam tanq̃ exemplar, secundum quod in actibus suis vult prælato pręcipienti aut dirigenti obtemperare. Si enim votum obedientię non determinaretur ad aliquos actus secũdum regulam istam, esset religionum confusio: quia omnes ad idem obligarentur. Non potest ergo prælatus id quod regula non pręcipit vere vel interpretatiue (sed solũ cõsulit, monet, hortatur, seu vt iusticiam perfectam ostendit) pręcipere & mandare, nisi in casu manifestę necessitatis, aut cuidẽtis vtilitatis. Hinc ait Sã. Thom̃. Quodli. x. Per votũ obedientię supponitur religiosus prælato quantum ad generalem vitæ suę dispositionem: licet non quãtum ad omnes actus particulares. Secularis vero subijcitur prælato dũtaxat quãtum ad aliquos actus speciales, non autem quantum ad generalem vitæ suæ dispositionem. Ideo oportet sępe verbum mandare aut pręcipere, large sumere, vt nõ distinguitur cõtra monere vel exhortari. Ita etiam sumit beatus Bernar. nomen præceptum vt includit cõsilium & monita. Ait enim. Partienda est vobis in duo vniuersa hęc obseruatio regularis. In pręcepta videlicet & remedia. Pręceptis instituitur vita cõtra peccatum, remedijs restituitur post peccatum innocentia. Sic ergo vtraq; illa complectitur nostra professio, vt professus quisq; cũ in aliquo forte regularũ mãdatorum deliquerit, si ad remedium ęque regulare confugerit, etsi conuincitur transgressor mandati, nõ tamẽ pacti. i. voti. Ecce nomine pręcepti intelligit consilium & monitionem &c. ¶ Tertiũ dictum. Ideo monachi vouent secundum regulam, vt qui pręsunt, pręfixam sibi ex regula sumant mensuram, vt secundum hoc sciãt sua imperia moderari circa id solum quod rectum esse constiterit. Nec quodlibet rectum, sed hoc tantũ quod regulator instituit, aut certe qđ sit secundũ id quod instituit. Eapropter inquit beatus Bernard. Si professo secundũ illam regulam. N. abbas meus forte aliud imponere tentauerit quod non sit secundum regulam, aut etiam quod non sit secundũ illa statuta, quęnã mihi quęso in hoc imminet necessitas obsequendi? Solum quippe id a me posse exigi arbitror quod promisi. Extimo in his includi omnia quę ad regulam iuste possunt reduci, vtputa quę respiciunt manifestã vtilitatẽ, aut necessitatẽ reipublicę cuius est pars, tum ad pręcauendum scandala, tum pro vberiore & quietiore obseruantia contentorum in regula &c. pro loco & tempore, secundũ mentẽ Sanc. Thom̃. ¶ Et si replicatur secundũ Hostięn. de mato. & obediẽtia in Sum. & habeť. xviij. quæst. ij. Abbates. Monachi abbatibus omni deuotiõe & obediẽtia subiaceant. ergo tenẽtur eis in omnibus obedire. Respondetur: hoc est perfectę obedientię q̃ in omnibus se subijciant voluntati superioris, sed non necessitatis. Et hanc perfectam obedientiam patres tradiderunt non præceptiue sed consultiue. Ostensuri siquidem perfectionis viam vel acquirendę, vel exercendę, perfectiori modo eam ostendere voluerunt, ideo in omnib⁹ esse obediendum dixerunt, in monitis, consilijs, & pręceptis, suo modo. ¶ Si instať. Omnis trãsgressio voti saltem proprie dicti est peccatũ mortale. Ioãnes vel alius qui secũdum regulam vouit obedientiam, vouit omnia in regula contenta velle seruare. Nullam enim fecit exceptionem in sua professione. ergo vt videť in omniũ & singulorum contentorum in regula non obseruantia peccat mortaliter, qđ repugnat dictis, vtputa in risu, cachinno, indebita morũ cõpositione, &c.

Quid enim alias adderet eis professio in claustro super votũ secularium? Essent enim melioris conditiõis quo ad votum claustrales q̃ seculares. Si enim secularium aliquis vouet aliquã peregrinationem ad locum determinatum: aut abstinentiam a carnib⁹ vel vino ad diem determinatum, puta feria quarta aut sexta: aut simile quid spondet se facturum, quod est indifferẽs: si vltro trãsgreditur vel nõ obseruat, voti transgressor dicetur. Cur nõ similiter religiosus in omni eo quod vouit & in singulis habetur voti reus cũ non obseruat ea? Dicendum secundũ Cãcell. Parisien. Gerson in lect. vj. de vita spirituali. & in flo. titu. de superbia. Iurans vel vouẽs in aliqua cõmunitate vel religione adimplere omnia quę pro regimine talis cõmunitatis vel religiõis ordinata sũt, aut erunt, nõ per hoc censendus est esse obligat⁹ sub pœna peccati mortalis ad obseruantiam illorum, ad quę diuina lex nõ vult taliter obligare: quia nec humana lex taliter obligare intẽdebat, si recte (vt supponiť) intendebat. hęc ille. Et ideo sicut aliqua est obediẽtia de necessitate, sic aliqua de perfectione. Et sicut sumẽdo nomẽ pręceptũ large, vt omnis transgressio & omne peccatũ dicatur esse contra pręceptum, oportet ponere latitudinem quadruplicem, aut multiplicem in pręceptis, sic pariformiter dicere oportet de votis q̃ & in eis est dare latitudinem. sic & in obedientia. ¶ Corollarium. Omne votũ quomodocũq; absolute factũ habet suas interpretationes seu epikeias: vt sapiens epiekes dictabit. Sicut enim finis pręcepti charitas est secundũ apostolum: ita etiã cuiuscũq; voti. Hinc dixit quidam regularẽ institutionem tandiu saluam manere, q̃diu charitatis lex & regula in his quę fiunt custodiť. Sic multa in regulis non concessa, sed prohibita, cũ sunt indifferẽtia, in casu necessitatis & charitatis conceduntur. Cuius simile ponit beatus Bernar. vbi supra. Ait enim. Licet in diuersis monasterijs diuersis obseruantijs deo seruiatur, q̃diu tamen quisq; sui loci bonos vsus seruat, haud dubium quin secundum regulam viuat: qm̃quidem boni vsus a regula nõ discordant. Et sequiť. Quisquis itaq; tenet qđ teneri inuenerit bonũ vbi p̃fitetur, p̃fecto viuit sicut p̃mittit: quia nõ aliud p̃cul dubio quisq; promittit, q̃ quod habere eorum pia videtur vita cum quibus deinceps vluere disponit & eligit. Hæc ille. Posset dari exemplum in lege Christiana quã omnes profitemur nec tamẽ singuli eam tenẽt boni Christiani in omnibus, tametsi singuli secũdum eam viuere dicantur Christiani. Non enim obseruant consilia euangelica: quia nõ tenentur ad hoc ex lege diuina: licet ligent semper secundum animi præparationem. Ita in religione pariformiter dicendum. si non singuli ad vnguẽ (vt dicitur) seruãt, & forte aliqua de ritu sui monasterij amittunt: attamẽ a regulari professione non discedunt, secundum beatum Bernard. donec sobrie & iuste & pie pro suorũ moribus viuere nõ desistũt. Alludit Augu. de laudibus charitatis cum dicit. Ille tenet qđ patet, & quod latet in diuinis sermonibus, q̃ charitatem tenet in moribus. Ecce piam huius sancti patris interpretationem. Ecce quẽadmodum magistra charitas aut charitatis comes necessitas aut consuetudo per superiores scita & tolerata, aut nonnunq̃ imposita, excusat absoluitq; a voti transgressione, regulam ad vnguẽ non seruantes. Hęc dixerim: quia displicet deo ifidelis, si nõ impleatur, & stulta, si discretione careat, p̃missio. Cum hoc stat dictum beati Gregorij. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere (idest formidare) vbi culpa nõ est, exemplo beati Iob qui dixit. Verebar oĩes actus meos. ¶ Per hoc ad maiorem. Non enim aliter interpretãdum est votum q̃ lex euangelica, vtputa vouet oĩa seruare in regula contenta, eo modo vt in regula tradũtur & obseruari proponũtur, pręcepta vt p̃cepta, cõsilia vt consilia, exhortationes & doctrinas vt tales &c. Et ita votũ professorũ quatinus eius obligatio vi statuti pręcise & regularis p̃fessionis cadit ad culpam mortalem, non cadit nisi super ea q̃ sunt substãtialia regulæ, aut expresse pręcepti-ue posita, vel pro loco & tempore, necessitatis & vtilitatis vrgente causa præcipienda, aut etiã disciplina transgressoribus statuta. Hęc enim non est pars minima regulę. Hinc beatus Bernar. vbi supra. Illũ sane dico securũ, qui etsi interdũ obedientię limitẽ pręterit, consilium non respuit pœnitentię. Pars siquidem regulę, est regularis correctio, & in ea reperitur, non solũ bonę vitæ instructio. Hinc regularũ conditores transgressoribus disciplinas vel constituerunt vel constituí voluerunt. Et per hoc innuunt, nullam humanã cõstitutionem suam, vi constitutionis pręcise, ad culpam quamcũq;, siue venialem, siue mortalẽ, sed tantum ad ordinis disciplinam cõstitutam obligare. Quod propter scrupulosos & simplices in certis religionibus expressa patrum protestatione est statutum, & refert Sã. Tho. de ordine Prædicatorum, secũda secũdę quęst. clxxxvj. art. ix. Possunt tamẽ ex cõtẽptu aut libidine praua, seu negligẽtia culpabili culpam cõmittere. Talismodi declaratio in multis alijs reperitur constitutionibus. Et in statutis nostri florentissimi gymnasij Tubingen. expresse habetur q̃ statuta nõ seruans non incurrit per hoc periurium, nisi statutũ violatum hoc contineat, sed incurrit pœnam expressam vel arbitrariam, tametsi oĩes immatriculati iurent obedire Rectori, statuta & statuẽda

Universidad de Deusto
Biblioteca

seruare &c. Q; si aliqui simplices hoc ignorãt, si humiles sunt, nõ adhęrẽt pertinaciter suo sensui sed parati sunt in talibus iudicio melius sentientium stare & obtemperare: hoc est velle ita seruare regulam prout legis conditor eam seruari voluit & instituit. Q; si aliquis scrupulosus vult videri & esse pfectus obseruator regulæ, & aliter eã seruandam sese q̃ mens fuerit instituentium velut singularis ferus edocuerit: is nõ regulam huius vel illius sancti patris, sed suum sentire &c. legem sibi statuit: quia non ad eorum intentionẽ regulã seruat. ¶ Ad minorẽ, negat minor, q; votum cadat super omnia illa quę in regula cõtinẽtur, proprie loquendo & directe. Cadit enim sup sola precepta proprie dicta, vt supra. Et ait Gerson in lec. Plane quicquid aliud verba sonant, interpretatio talis habenda est tum per rectã rationem, tum per superiorum discretionẽ, tum per legem charitatis & diuinam, quę maior est &c. Nisi enim sic interpretẽtur & moderentur vota & iuramenta cõmunitatum, vniuersitatum, collegiorũ &c. nescio quis tute euadere poterit mille peccatorũ laqueos, cum sępenumero in talibus vouet, aut ꝓmittit vel iurat homo, quæ ab homĩnũ memoria nunq̃ sunt impleta, aut forte lecta &c. ¶ Cũ quęritur, quid addat professio clausthraliũ ad vota secularium: aut etiam ad Christi seruitutem: Respondetur secundum Gerson lect. vi. de vita anime. Primum, hoc addit ad Christi seruitutem, q; sic iurans aut vouens, potest licite inuitus ad pœnam cogi, si transgreditur votũ, nõ sic seculatis. Sic i hac nostra vniuersitate Tubingen. potest iurans ad multa recte compelli & cogi, non de perse sub pœna peccati mortalis, sed sub pœnis per vniuersitatem dictatis aut dictandis vel infligendis vsq; ad priuationem & exclusionem ab vniuersitate inclusiue. Immo ad pœnas periurij, si periurium incurrit. q̃ q̃ ille apud deum nullius periurij reus habetur. Et si hoc fit sine sua culpa criminali, sed nõ sine causa. ¶ Pręterea secũdo propter illam regularem professionem, si monita regulę, & pro quibus sola ordinis disciplina statuta, aut superiorum arbitrio derelicta est, contempserint, vtputa si passim & absq; pretensione cuiuslibet non culpabilis ignorãtię, vel fragilitatis, vel impotentię, pro sola libidine transgrediũtur effrenes & indomiti ad omnia sicut seculares, cõpetit ipsi prelato in eos correctio condigna ex regula vel consuetudine, quę nõ sic competeret ei si sponte sese non subiecissent illi regulę. Tenẽtur quoq; ad illas pœnas regulę dũ ad hoc requiruntur, vel dum eis propter delictũ aut cõtumaciam iniungũtur, aut ad similes, ꝓut delictum exigit & lęsio reipublicę. Pręter regulã vero & consuetudinem hoc nõ liceret illi prelato. Consuetudo enim in talibus legem facit. Sic ait Gerson. Occidẽtalibus sacerdotibus non fuissent interdicta matrimonia, si non cõsensissent. ¶ Item tertio, religiosus non sibi soli sed & cęteris habet viuere, vtputa benefactoribus viuis & defunctis. Item consortibus suis cum quib⁹ degit. Reliquum ergo est vt studeat regularius viuere sub iugo Christi, vtputa q; societatem non lędat, scandalum nõ prębeat &c. ergo merito ad hoc modo specialiter venit obligãdus. Insuper potest ad aliqua astringi pro bono totius religionis cuius se fecit partem, quę si solus esset, libera mẽte respuere posset. Sic & Princeps secularis potest subditos etiam inuitos ad aliqua constringere pro manifesta cõmunitatis necessitate. Tenet quoq; subditus in casu velle aliquod dãnum pati pro salute totius cõmunitatis cui⁹ est pars &c. ¶ Ad illud quod annectitur de similitudine voti particularis, negetur: quia habet magnam dissimilitudinem ad votum cõmunitatum. Q̃n vota cõmunitatum interpretanda sunt magis ad intentionem cõmunem quę illic habetur a sapientibus & haberi debet, q̃ secũdum intentionẽ priuatam vouentis. Vouens autem particulariter in re ꝓpria, sicut est auctor voti sui, ita & interpres & moderator ex intentiõe ꝓpria, vt supra. q̃uis si intentio particulariter vouentis, palam sit erronea & stulta, peccet vouẽdo, nec liget ad voti impletionem. Et q; auctoritas superioris semp excipitur, habet generalis vsus ecclesiæ. Aliquin ni nq̃ pręsumeret vota subditorum sic mutare, dispensare, & relaxare. Hæc Gerson. Est autem hęc interpretatio iuramẽtorum & votorum quibus iurãt membra vniuersitatum, collegiorum, capitulorum. &c. seruare inuiolabiliter omnia statuta, iura, priuilegia, ordinationes, libertates, consuetudines, nec ipsis quomodolibet contrauenire palam vel occulte, directe vel indirecte: Itẽ cũ professitetur quis obediẽtiam suo prelato in omnibus licitis & honestis: & deinde leguntur factiones quarum nõ est numerus, & forte quarum obseruantia fugit memoriam hominũ: q; vouens & iurans seruabit ea, sicut a legislatoribus ordinata sunt, aut ordinari & statui debuerunt, vtputa precepta proprie dicta vt precepta, monitiones vt tales, consilia vt consilia. Et q; obediet superioribus in omnibus ad quę ipsorum auctoritas & iurisdictio se extẽdit. In his deniq; quę ad suũ officium pertinent: & quę pro vtilitate politię cui preest sibi preceperint secundũ institutiones & cõsuetudines laudabiles eius dẽ politiæ. Et nisi valeat legitima excusatione vel exceptione se tueri. vt quia forte plus alijs gratis oneratur, aut q; ab alijs vrgentioribus impeditur. Q; si non poterit docere sufficienter de huiusmodi impedimento

legitimo, ille quidem nõ iniuste punietur per Rectorem ciuiliter de inobediẽtia. Deus autem qui intuetur cor liberabit eum.

P ¶ Circa nunc dicta occurrunt dubia. Primum. Si verum est dictum beati Bernardi, quid de non curantibus regulam? Gratia exempli: Aliquis videt quia splendide viuunt fratres loci illius, & habent omnia corporis necessaria ad libitum, cogitat & proponit ibi velle profiteri pro saluando corpus suum. Dehinc monasterium reformatur, & compelluntur illic degentes ad obseruantiam monasticam. Ipse vero recusat eam accipere: ideo exit monasterium: quia non vult nouam obseruantiam sibi inexpertam recipere. An possit iuste compelli ad monasticam illius regulę vel ordinis quã professus est obseruantiam? Vel an possit licite exire et alibi in religione stare vbi est vita laxa consimilis priori: aut ad seculum reuerti? Dubium habet plures partes. ¶ Ad hoc respondet Hostien. in sum. in de voto & voti redemptio. Ex quo per casum talis fecit legitimam professionem, non potest dimittere religionem & ad seculum reuerti. An autem cogatur manere in illo loco nunc reformato: distinguit. Si enim ingrediens fuit iurisperitus, compellitur ibi manere: quia præsumitur q; sciuerit tenorem regulæ antiquitus institutæ. Aut non fuit iurisperitus. Aut ergo regula fuit ipsi lecta ante professionem & ostensa, & sic non potest allegare ignorantiam, sed tenetur ad eius obseruantiam, nisi tempore professionis excepisset contra eam, & in animo suo noluisset se aliter obligare, q̃ ad id quod habuit communis vsus illius monasterij, & consuetudo vetusta, salua alias lege diuina. Tunc enim in hoc casu posset secundum illum doct. tre ad laxiorem religionem, sed nõ ad seculum reuerti. Si nihil excepit, tenetur simpliciter ad regulam. Felix enim est necessitas quę ad meliora compellit. ¶ Respõsio Panor. de regula. capit. Super eo. & de statu monachorum. capit. Cum ad monasterium. videtur rationabilior, & dictis beati Bernardi & Gerson plus consona: supposito q; votum professitentis dici possit priuatum votum: eo q; fit a persona priuata: q̃uis etiam dicatur votum communitatis, secũdum prędicta. Siquidem votum priuatum suam habet firmitatem & extensionem, secundum intentionem vouentis, ex quid nomi nis voti. Et ideo si quis habuit animum se obligandi duntaxat ad obseruantiam regulæ tunc vigentem: non puto (inquit Panormitan⁹) q; ille apud deum sit obligatus nisi ad substantialia regulæ, quæ tria sunt, vt in capit. Cum ad monasterium. de statu monachorum. Reliqua sunt accidentalia, & ordinata ad finem illorum. vt in capitulo. Ioannes. de regulari. Vnde si per tantum tempus de cuius initio non est memoria, ali qua accidentalia regulæ non fuerunt in illo monasterio seruata: satis potuit ingrediens cogitare: q; non sine causa illa omittantur, vel fiant, cum possint abesse vel adesse illi regulæ stantibus substantialibus. Vnde saltem anteq̃ regula reformetur per superiorem, illi qui fuerunt ingressi tempore remissionis vitæ non videntur peccare salua lege diuina, ex quo (vt supponitur) ipsi non fuerunt actores & inceptores: nec apparet ex qua causa hoc fuerit introductum. Potest ergo præsumi de causa legitima. Præterea (vt videtur) consuetudo illius politiæ excusat. Item patrum tolerantia. Sunt enim posituа humana. Ad hoc Bernardus. Quod pia eorum vita &c. Notanter dicit vita pia. Nec videtur talem posse eo nolente ad arctiora constringi: quæ nunc per consuetudinem abolita sunt: neq; compelli ad manendum ibi stantibus dictis. Si autem vult ibi manere, tenetur scandalum vitare. Hic nihil assero: nec regulam aliquam ex planare vel interpretari volo: remitto ad ius. Exiui de paradiso. in Clementina. de verborum significatione &c. Facit pro dictis capit. Ante triennium. distinctione trigesimaprima. vbi Cardinalis Alexander sic distinguit. Aut a principio nunq̃ fuit talis austeritas in regula: & sic loquitur capitulũ allegatum: quia ex quo eam non inuenit tempore professionis sue, non debet ad eam constringi nolens. Aut quãdoq; fuit talis austeritas: sed relaxata est postea, per tantum tempus cuius initij non est memoria: & sic potest rite præsumi de priuilegio impetrato in contrarium, & q; antecessores non fuerint salutis immemores: nec potest tunc nolens cogi ad rigorem maiorem q̃ inuenit tempore professionis. Possunt enim accidentalia regulæ tolli statuto, priuilegio, aut consuetudine. Aut non est tantum tempus cuius initij nõ sit memoria in contrarium, & sic posset cogi ad regulæ austeritatem debitam, quam sciuit aut scire debuit & potuit. Hæc ille in sententia &c. ¶ Secundum dubium de pœnis annexis regulæ cadentibus sub voto: An pœnarum solutione, aut perpessione quis compenset delictum, aut omnino satisfaciat. An deniq; quilibet transgressor tenetur in foro conscientiæ pati vel luere pœnas transgressoribus inflictas. ¶ Ad primum respondet Gerson

Universidad de Deusto
Biblioteca

in regulis. Si in p̄ceptis pœnalibus pœna sit addita per modum disiunctionis ad constitutionem p̄ceptiuam: sufficit pœnam pati vel dare dum actus amittitur vel legi cōtrauenitur. Nā tenor p̄cepti hoc mō do sic sonat. Q uilibet faciet hoc vel subibit hanc pœnam aut etiam arbitrariam secundum iudicium p̄lati pro qualitate delicti. Si vero sit imposita pœna absolute non sub disiunctiōe veluti accessoria & inductiua ad obseruationē p̄cepti, aut regulę, per pœnę solutionem vel expletionem non excusatur quis p̄cise a statuti aut regulę transgressione, sed bene fit quandoq; in foro exteriori compensatio vnius ad reliquum. Et hoc videtur verum, quando constitutio est p̄ceptiua & obligatoria ad aliquam culpam. Si autem ex prouidētia statuentis non est obligatoria ad culpam aliquam quantū est ex vi constitutionis p̄cise: sed dūtaxat ad pœnam hanc, vel arbitrarie infligendam sicut nonnunq̄ prudenter & laudabiliter fit a legislatoribus, non fit proprie compensatio: quia non tenetur quis in foro conscientię ad illam pœnam, nisi sibi infligatur & imponatur a superiore. tunc etenim tenetur pœnam acceptare nisi habeat iustam defensionem. Hinc ait Palu. distinctione vigesimaseptima, quęstiōe prima. Pœnę furis ante condemnationem factam in iudicio, non debentur in foro conscientię. Tenentur ergo transgressores ad pœnam dum ad hoc requiruntur: vel cum eis iuste imponitur a superiore, secundum tenorem regulæ vel consuetudinem religionis illius &c. ¶Tertium dubium de incaute, & in omni quodammodo euentu mali alicuius volentibus sine deliberatione p̄uia, quę quandoq; seruata in certo casu sunt alicui abbreuiatio vitæ vel causa mortis: An talia sint inuitolabiliter seruanda. Dicendum. quandoq; aliquis nec actu, nec habitu intendit per verba sua iurare, aut per votum sese obligare: si ex consuetudine aut habitu qualicunq; ad omnem euentum insperatum, seu ex quadam surreptione vouet aliquid sine deliberatione p̄uia, non tenetur ad impletionem. Immo non est votum ex definitione voti. Hinc non est reus periurij, nec apud deum, nec apud homines, si sufficienter & certe constiterit de defectu deliberationis p̄uię. Potest tamen de incauto modo vouendi propter scandalum culpari. Item de temeritate eiusdem, cum sine omni causa & p̄ter rationem vouet &c. Nam forte hoc habet p̄cise ex consuetudine, sine intentione sese obligandi. Q uod colligi potest ex pœnitentia statim subsequente: dū inquirit, an ne voluerit sic & sic esse obligat⁹. &c. ¶Ad secundam partem dubioli: valet dictum Gerson in flo. de gula. cum inquit. Votum Carthusiensium de non esu carnium, votum insuper aliorum religiosorum de multis obseruationibus duris, alias licitis: votum denicq; particularium personarum de certis cibis non edendis ineternum, vt de capite, in certis casibus necessitatis extremæ imminentis probabiliter si vota hæc tenerentur, debent imtmutari. Et ratio potest esse: quia sicut non licet occidere alium, ita nec seipsum. Et sicut ait Ambrosius de alio pascendo, Pasce fame morientem, si non pauisti, occidisti: Ita & de seipso plus verum est. Pasce te fame moriturum &c. ex regula & ordine charitatis. Attamen scandalum pusillorum vitandum est per sufficientem eruditionem cur hoc fiat &c. Pusillus dicitur secundum beatum Bernardum de præcep. & dis. qui bonę voluntatis, sed parue scientię existens, zelum quidem dei habet, sed non secundum scientiam. Et de similibus similiter iudicandum est. ¶Sequitur de voti efficacia & vtilitate: pro quo sit hęc propositio prima, in ordine ad p̄cedentes septima. ¶Votum simplex continentię ab aliquo emissum impedit sponsalia post eius emissionem de futuro fienda: similiter & matrimonium ex post contrahendum. Sed non rescindit, nec dirimit matrimonium, quod est post votum contractum. capit. Rursus. capit. Veniens. qui clerici vel vou. Et libro sexto. de voto & voti redemptio. De hoc supra distinctione vigesimaseptima. ¶Secunda cōclusio. Dūtaxat votum solenne quod est solennizatum per approbatę religionis tacitam vel expressam professionem, & non per solius sacri ordinis ecclesiastici susceptionem, dirimit matrimonium ratum, non consummatum. per textū, libro sexto. de voto & voti redemp. vbi dicitur. Declarandum duximus illud solum debere dici votum solenne quantum post contractum matrimonium dirimendum, quod solēnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem tacitam vel expressam, factam alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis. Verum ex hoc textu non habet distinctio nunc tacta, sed ex extrauagante Ioannis vigesimisecundi, cuius initium Antiqua. De quo supra, distinctione trigesimasecūda. articulo primo. Dicitur approbatis. Nam secūdum glossam, si profitetur religionem non approbatam, & postea contrahit: tenet matrimonium, etiam si tunc cum professus fuit credidit eam fore approbatam. Sic subdiaconus comperiens suum ordinatorem non fuisse episcopum: si contrahit, tenet matrimonium. Palude videtur hic esse rigidior dicens.

tum profitetur expresse religionem putatiue solum approbatā, profitetur tacite aliquam religionē approbatā, nec pōt i seculo manere. Sed quō hoc posset ex textu priori colligi? Vtiq; nō est solenne votū ex priori dispositiōe iuris. Et si est votū simplex, non dirimit. ¶Q uæritur post dicta in distinctione. xxiiij. an hic peccat qui contrahit matrimonium cum absolute vouit non velle cōtrahere vel non velle vxorari, nihil penitus cogitando de copula carnali quā tamen postea sustinet. Itē quomodo differunt non vxorari & non velle cōtrahere, & pro quo suponūt illa noīa, nō vxorari, non velle contrahere. ¶Dicendum q; votum quo quis vouet non vxorari, non dicit dūtaxat & nude non velle contrahere, sed dicit non velle vti copula coniugali: aut supponit pro vtroq; simul. Votum enim est supererogationis. Ergo votum virginalis castitatis est cum abdicatione copulę coniugalis se eunuchare seu castrare pro Christo, secundū illud Matthęi. xix. Sunt eunuchi qui de vtero matris sic nati sunt. Et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominib⁹. Et sunt eunuchi qui seipsos castrauerūt propter regnum cœlorum. vtiq; per concupiscentiæ repressionem. Et sic potest intelligi Gerson cum dicit Votum clericorum ferri super non nubere. Et Scotus: cum dicit Votū esse ad oppositum eius ad quod est contractus matrimonij. Non dicit Scotus: Ad oppositum eius quod est contractus matrimonij: sed Ad quod est contractus matrimonij. Contractus matrimonij est si petitur ad copulam coniugalem: & votum continentiæ est ad oppositum illius. Præterea. nisi sic, quomodo posset dici virginem Mariam seruasse consiliū & votū continentię? quę vtiq; fuit cōiūx Ioseph & ei matrimonialiter iūcta, sed nō in copula coniugali subiecta. Mansit enim in cōiugio virgo purissima & perpetua. Item Augustinus sermone trigesimoseptimo, ad fratres de eremo, inquit. Coniugium sacerdotibus prohibetur. intelligens per coniugium & copulam coniugalem & nubere. Nisi sic, non videtur magnæ laudis non contrahere præcise. Et ideo non licet petere debitum citraq; dispensationem ei qui vouit castitatem. Hic enim vouit, & constrinxit se voto ad id quod est oppositū illi ad quod est contractus matrimonij: quod nō videtur esse aliud nisi non vti copula coniugali. Item non posset alias saluari dictum aliquorum doctorum dicentium, q; is qui iurauit aliquam ducere: debet non obstante castitatis voto cum ea cōtrahere nude sine consensu in copulam coniugalem quandoq; habendam cum ea. Hoc enim esset contrarium suo voto, si cum consensu experiendi carnalem copulā contraheret. Non autem agit contra votum contrahēdo p̄cise cum proposito monachādi. Hinc Scotus ait. Peccat mortaliter qui contrahit post votum priuatum cum intentione cōsummandi matrimonium. Et ideo non potest licite contrahere, nisi cum intentione non consummādi & per cōsequens religionem non intrandi. Illud Palude dicit esse verius: Tenetur enim votum inquantū potest seruare, ideo cum primum matrimonium cōsummat peccat: quia tam subiscit se tugo maiori: ppter quod nō potest alteri corpus suum denegare in actu coniugali: licet possit cum cordis amaritudine debitum reddere, & tunc potius dicitur pati q̄ agere. Non autem licet petere. Et hoc videtur esse probabilius q̄ oppositum. ¶Tertia conclusio. votum simplex castitatis ideo matrimonium contrahendū impedire dicitur: quia contractus animo ipsum matrimonium cōsummandi per copulam coniugalem factus, nō potest excusari a peccato, cum sit mentalis voti violatio. Patet cōclusio ex dictis. ¶Q uarta conclusio: Votum solennizatum sacri ordinis aut religiōis susceptione, non magis ex natura sua videtur matrimonium iam cōtractum, q̄ simplex votum dirimere, sed hoc est ex constitutione ecclesię. Ita habet Gerson in regulis moralibus. ¶Q uinta conclusio. Sacerdos aut monachus rite professus, vtentes copula carnali p̄ter & extra matrimonium, non sunt ex hoc dicendi proprie voti transgressores: q̄uis sint diuinę legis transgressores. Patet, respiciendo super quo feratur votum eorundem. Fertur enim super non nubere tantum, secundum Gerson: & non vti coniugio, secūdum Augustinum, vt supra. Idem supra dist. xxiiij. ¶Sexta conclusio. Licet votum simplex non minus obliget quo ad deum q̄ votum solenne quantum est de se & ratione voti p̄cise: secus tamen est per accidens & coram ecclesia: cum voti solennis transgressio est regulariter plus scandalosa. Patet conclusio. Et dictum est regulariter quia solenne votum, etsi quandoq; fit in priuato & coram paucis: habet tamen aliquid annexum, ratione cuius natum est in publicum deduci: siue solennizetur professione monastica, siue ordinis sacri perceptione. Ita habet Hostiensis de voto & vo. redemptio. & Gofredus ibidem. ¶Circa hanc partem addendum venit de eius R vtilitate, & in ordine ad actus alios comparatione. ¶De eius vtilitate claret ex testimonio scripturæ dicentis. Vouete & reddite &c. Est enim diuini consilij vouere, sed præcepti quod votum est adimplere. Et licet ad votum nonnunq̄ plurima sequantur mala & pericula,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non tamen est de sui natura periculosum, sic ue ex natura facti. Nec ex natura voti hoc malum sequitur: vel natum est sequi: sed ex culpa non facientis quod deuotum est: quia deficit a proposito bono libere. Et si dicitur: melius est non vouere: q̄ promissa non soluere: Tamen melius est vouere q̄ non vouere: melius inquam per comparationem ad suum contrarium, quod est non vouere. ¶An actus procedens ex voto sit perfectior, melior, & magis meritorius q̄ sine voto: Dubium illud multipliciter posset intelligi. Supponitur in primis post dicta distinctio. xxxiij. quęstio. tertia. Nullus actus est meritorius nisi sit ex charitate, aut gratia gratum faciente elicitus. Secundo: sicut nullum opus est meritoriū sine charitate, aut gratia gratum faciente: ita nulla virtus est vera virtus: nec placet deo: nisi procedat ex latria, vel religione seu pietate. Tertio: votum non mutat genus aut substantiam operis, sed trahit actum ad virtutem altiorem, non quidem in eodem sed in alio genere. Quarto: Opus aliquod potest esse alicuius virtutis elicitiue, & religionis seu latriæ imperatiue. Quinto, votum seu vouere est actus latriæ seu religionis, religio vero est virtus specialis habens imperium super actus aliarum virtutum moralium: quatinus referātur ad deum & in diuinum cultum. In deum, sicut in finē vltimum. Et licet religio habet aliquos actus p̄rios quos elicit imediate: puta sacrificare, adorare, & similia: attamen imperat omnium aliarum virtutum actus: ordinans eos ad dei reuerentiam & cultum. Sic actus religionis imperatiue est abstinentia a carnibus, ieiunium, macerratio, peregrinatio. Cum ergo ex voto procedunt actus illi, sunt diuersarum virtutum: vnius elicitiue, alterius imperatiue. Imperatiue religionis, elicitiue temperantię. Constat autem ex scriptura, primæ Corinthi. decimotertio. q̄ summa ac perfectissima virtus est charitas: sine qua nulla alia potest dici vera aut p̄fecta virt⁹. Quanto ergo actus aliquis ex maiori voluntatis conatu seu charitatis & gratiæ inclinatione procedit, tanto est perfectior & plus meritorius. Consequenter: Virtutes morales secūdum q̄ magis accedunt ad deum & ordinant in finem vltimū, & ad diuinum ditrigunt cultum, dicūtur nobiliores. Et cum religio sit huiusmodi: igitur actus p̄cedens ex voto & charitate, est actus nobilissimarum virtutum. Stat tamen sępenumero hominem qui non est voto ligatus ad consiliorum obseruationem, habere intensiorem affectum & animi pronitatem ad obseruantiam eorundem pro loco & tempore cum necessitas postulat ea obseruatum iri, eo qui est voto ligatus. Verum cæteris paribus actus ex voto elicitus vel imperatus, circunstantiam habet bonam & laudatam: qua caret actus non ex voto procedens. & ita est actus nobilioris virtutis, non in eodem sed in alio genere. ¶Vnde beatus Thomas secunda secundæ quęstio. lxxxvij. articulo sexto, tres ponit rationes quare magis laudabile est & meritorium aliquid facere ex voto q̄ sine voto. ¶Prima: quia fit ex superiore virtute. ¶Secunda: quia plus datur: puta arbor cum fructu. Deus aūt primum acceptat operantem: & propter ipsum, opus. Exēplum de Abel, ad quem primum respexit. ¶Tertia: quia ex maiori firmitate & volūtatis perpetuitate. Et dato q̄ aliquis pœniteat de voti emissione, stante voluntate faciendi quod vouit quia vouit, & non alias: non enim vult votum frangere: adhuc est plus meritorium accedente voto. Iam enim huic merito superadditum est meritum iustitię quo vult soluere quod promisit. Secundo: quia licet propter sui imperfectionem & charitatis defectum habeat tristitiam quia vouit, & quandam nolutatē: tamen in soluendo quod vouit & in venerando votum quod vult non infringere, habet voluntatem. ¶Nec potest dici q̄ per hoc demereat quo vellet se nō vouisse. Si cm̄ a principio nō tenebatur vouere: sic nec (vt videtur) ex post facto tenetur velle vouisse: licet tenetur quod votum est soluere. Et esto q̄ peccatum sit illi cū dolet de benefacto & forte instinctu diuino: nō tamen propter hoc impeditur quin volendo facere quod vouit mereatur. Sunt enim distincti actus. Et licet sit hic necessitas quod votum est faciendi, non tamen coactionis quę causat in uoluntarium contrarie & tristitiam, secundū philosophum. v. Metaphysicę, sed est necessitas sp̄o taneę firmitatis. ¶Vnde duplex potest dari necessitas, scilicet coactionis. Et de illa loquit Apostolus ad Philemonem. Ne velut ex necessitate sit bonum tuum sed voluntarium. Alia spontaneę firmitatis: quę secundum Richardum dicitur necessitas salutis & cōditionata, qualis est necessitas diuinorum p̄ceptorum, quæ vtiq̄ est magis meritoria q̄ consiliorum obseruatio: accipiendo consilia p̄cise ratione horum quæ addunt ad præcepta. Secus cum consilia includūt præcepta. Vnde promissio voluntaria, voluntatem non necessitat coactiue, sed firmat in bono proposito, saltem nata est de sui natura deuotionem augere & gaudium. Secus de imperfectione vouentis, & propter sui malignitatem qua quandoq̄ recedit ab his ad quæ tenetur. Vnde Augustinus ad Armentarium & Pau-

linam. Non te vouisse pœniteat, gaude iam tibi non sic licere quod cum tuo detrimento licuisset. Felix necessitas quæ ad meliora compellit. Cum ergo manet voluntas implendi quod votum est: licet quis doleat de facto: quia tamen hoc est per accidens, nihilominus procedit actus ille ex virtute religionis & latriæ, quæ est melior virtus q̄ abstinentia: cuius est ieiunare. Pœnitudo vero est ex culpa vouētis: & ideo nō ex natura voti. ¶Ex his patet responsio ad aliud dubium, an expediat vouere, an deniq̄ iuuenes sint inducendi ad vota diuersa, vtputa religionis, & similia. Si in genere quæritur an expediat vouere, plana est responsio, cum vouere sit consilij diuini & actus latrię, secundum prædicta: per quā etiā actus inferiorum virtutum p̄ficiuntur. Sed quomodo non omne bonum, est bonum isti & illi: Vinum enim bonum est in se, sed non febricitanti: Ita & vouere secundum se bonum est: & de natura facti, non tamen cuilibet. Vnde secundum Richardū distinctione præsenti, vouere ea quę sunt proportionata probabiliter spirituali infirmitati & ita statui & conditioni personæ, expedit: quia homo per hoc magis firmatur in bono, & excluditur pro magna parte libertas male agendi, aut maius bonum omittendi. Quę libertas, vt supra, secundum Augustinum fugtenda est. Non est inquit gratulabunda libertas, qua fit vt non debeatur quod cū lucro redditur. ¶Diceret quis. Non expedit homini, vt se priuet bono quod ei deus donauit: sed hoc est libertas &c. ergo. Negetur maior. Imo libertas data homini sæpe obest ei, eo male volente. Et talis non est proprie dicenda libertas: sed necessitas in contrarium rationē voti talismodi libertatem aufert. ¶Præterea posse in malum diminuit libertatem & affert peccatum inducendo seruitutem, quę non est liberorum libertate gratię. Ioan. viij. Hinc liberiores sunt beati in bono confirmati q̄ viatores potentes peccare. Similitudinem magnam habet necessitas voti quæ confirmat in bono, cum cōfirmatiōe beatorum. ¶Vouere autem ea quæ sunt probabiliter infirmitati spirituali hominis improportionata, non expedit: quoniam talia vota carent discretione. Displicet autem deo stulta promissio. Et huiusmodi sæpe nata sunt homini afferre pericula plurima: plus ex indiscretiōe vouētis q̄ ex ipso facto. Quando enim ex facto ipso periculum nascitur, non expedit homini vouere. Secus cum ex culpa & defectu vouentis. Per hoc enim homo se magis videtur illaqueare: q̄ agere salutem, aut securitatem de salute sua. Cuius ratio sumitur ab Augustino, vbi supra, cum inquit. Non talis eris si non feceris quod vouisti qualis manisses si nihil tale vouisses. Minor em̄ tunc esses non peior. Nunc autem tanto (quod absit) fies miserior si fidem deo fregeris, quanto beatior si persolueris. Vbi ergo est probabilis timor de transgressione voti ex infirmitate: quid aliud est vouere q̄ probabili salutis periculo se exponere: qui posset sine voto licet in minori gradu saluari? ¶Infirmitas autē illa vnde probabilis timor transgressionis venari potest, ex multis attendi valet, secundum Gerson de mystica theologia practice & alibi. Ex complexione. Est nanq̄ philosophicum dictum, Animas insequi corpora. Quod licet sic accipiendum sit: vt nō necessitatis vel coactionis sit hęc sequela, sed inclinationis: iuuat tamen miris modis ad operationes has vel illas, conformitatis inclinatio naturalis. Sicut ex aduerso dissona tantum obest, quantum vix libertas animi, vix disciplinatio, vix conatus assuefactionis sufficit euincere. Nam vulgo dicitur. Quod natura negat, nemo facliter audet. Similiter ex consuetudine quę altera natura dicitur. Sic ex statu, ętate, loco, tempore, conuersatione, officio, & similibus conditionibus multis. Experientię notum est illud philosophi & post eum Tullij. Nō omnia possumus omnes. Facile nanq̄ delectatur quilibet eo in opere: ad quod plurimū symbola concurrunt: idest status complexionis consuetudinis &c. Et sicut delectatio seruat operantem in opere: ita vehemens tristitia nauseam affert, & ab opere cessare compellit. Ideo non est suadendum his qui sunt astricti multis corporalibus laboribus vouere ieiunia multa. Nec iuuenculis in seculo manere volentibus, abdicationem matrimonij &c. Voluit non præceptiue sed non prohibitiue hoc Apostolus primę ad Timotheum quinto. cum inquit. Volo iuuenes nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare aduersario maledicti. &c. Arguit enim ibi viduas, quæ post votum continentiæ fidem irritam fecerunt cum proposito experiendi cōiugalem commixtionem. Et quoniam melius est nubere: idest suam habere pro remedio fornicationis extinguendo, q̄ vri concupiscentia & ab ea superari ab extranea (quia minus malum est habere suam ad remedium fornicationis q̄ fornicari) ideo in hoc casu, magis voluit eas non vouere continentiam propter fornicationis periculum: sed matrimonio iungi. Ad idem facit parabola Christi Lucæ decimoquarto. de volente ædificare turrim, & non prius computante expensas necessarias pro operis consummatione. ¶Hinc (vt videtur)

Universidad de Deusto
Biblioteca

incautum est & periculo proximum disponere in seculo vota perpetua & absoluta emittere, aut plurificare: quæcūq; sint illa. Sed opus est secundum Gerson in de sollicitudine ecclesiarum attendere non solum quid liceat: aut deceat: sed & quid expediat nedum ad præsens sed & futurum. Prudentis enim est exitus rerum metiri. Euenire enim solet nonnunq̄, sicut in agentibus iter magnum, q̄ labor primum videtur paruus & tolerabilis, & temporis successu importabilis, vt nec digito tangere possit. Item occurrunt euētus & casus plurimi inopinati & insperati: quorū si tunc habita fuisset prouisio, aut prescientia quę cunq;, nullatenus se ad hoc constringere voluisset. Hinc scrupuli, conscientiarum laquei, & forte indiscretio in cōmutando, ligando, aut quod votum est cū magno discrimine corporis & animæ seruando. Ideo consulit Gerson in tractatu contra recidiuā. facere vota momentanea & temporalia, & ea ipsa stante opportunitate innouare. Discretione opus est, nec diffidendum est de adiutorio diuino. Dans enim formam, dat & cōscientiā formę: & mator cura deo est de homine q̄ de bobus &c. ¶Hic cōsiderare oportet q̄ quę dā sunt improportionata in statu certo, quo mutato amplius nō videntur improportionata. Sicut castitas quę inter seculares naufragatur, in religione quasi in portu tuto collocatur: quantum est ex parte religiosi status &c. Et de hoc dicit Richardus. Quilibet reputare debet votū religionis proportionatum esse suę infirmitati spirituali, nisi per certam experientiam sibi de opposito constaret. Nā propter custodiam quę magis adhibetur religiosis q̄ secularibus, & bona exempla ac verba quę frequenter audiunt & vident, & propter maiores consolationes spirituales quas ex diuina benignitate ob fauorem religionis & ex sancta societate recipiunt: & propter remotionem occasionum & impedimentorum bonorū sicut sunt cibus, potus, ocium, obiecta titillātia, & similium, obseruatio quorundam bonorum proportionata est existenti in religione, quę eidē proportionata nō esset in seculo remanenti. hæc ille. ¶Per hæc aperta est via ad dubium. An ex pediat inducere maxime iuuenes ad religionē. Respondet Richar. arti. cu. vj. quęstio. iij. q̄ sic, si assunt debitę conditiones ex parte inducendi iuuenis, ex parte modi inductiōis, seu inducendi, & ex parte obligatiōis. Hinc ait dom⁹. Qui potest capere capiat. ¶Primum volēs iuuenem inducere videat q̄ maturam habeat ętatem doli capacem: quæ ad minus debet esse. xiiij. annorum, si professio debet valere. de regulari. capi. Significatum est. in glo. & tex. Tametsi libro sexto. de

T

temporibus ordinā. cap. Nullus. innuatur, q̄ aliquis minor septennio potest religionem intrare, nisi aliqua religio speciale habeat priuilegiū. Posset tamen aliquis professionē immaturo tempore factam, postea per nouum cōsensum ratificare & approbare maiorennis. ¶Itē requiritur secundo ex parte inductionis, seu modi inducendi, q̄ asperitas religionis eis diligenter explicetur & vere: sine fuco falsitatis, aut simulationis, semota importunitate. Cum enim rigor celatur & fucus falsitatis exhibetur: oritur deceptio: quę ratione ignorantię diminuit de ratione voluntarij. Item comminatio aut persuasio opportuna quę fit rerum temporalium promissione, causant in iuuene surreptionem. Obligatio vero monastica libere fieri debet, prędia sufficienti deliberatione. Item cum quis se inuenit deceptum fore, & ita minus voluntarium, sępe resilit a proposito mutando voluntatem, & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribⁿ. ¶Item tertio ex parte obligationis tria sunt obseruanda, vt fiat prędia deliberatione, & propositi stabilitatis diligenti examinatione, & cum prouida discretione, vt scilicet volens ingredi non se statim obliget voto aut iuramento, sed primum experiatur vires suas, an possit onus religiōis sufferre. Sumat ergo probationis annum vt probet & probetur, ita q̄ si non placuerit ibi manere, libere possit exire absq; hoc q̄ cogatur aliam religionem intrare: quoniam obligationes factę sine deliberatione prędia, & absq; voluntate libera, tristes habere solent exitus. Hęc in sententia Richar. ¶Olim circa religionis ingressum multę fuerunt hominum sententię pariter & errores, vt videntur innuere dicta beati Thomę i diuersis locis Quodlibeticis. Sancti Bonauenturę in apologia pauperum. Richardi distinctione prędicti. Gerson & aliorum. ¶Senserunt quidam q̄ ligati voto aut iuramento ad intrandum religionem, non tenentur intrare. Christus enim hoc non prędecepit: sed consuluit. Hoc dictum Sanctus Thomas reducit ad hęresim. quęstio. xij. tertij Quodlibet. ¶Item q̄ status religionis excludit ab homine liberam voluntatem & prohibet a multis bonis quæ extra religionem positus facere posset. Quod sapit hęresim Vigilantij, tenentis melius esse manere in seculo & studere operibus pietatis q̄ religionem intrare. Hic articulus continetur inter errores Vigilātij: vt claret ex dicto Hieronymi impugnantis eundem, & damnatur libro de ecclesiasticis dogmatibus. ¶Item senserunt aliqui q̄ iuuenes non sint inducendi ad religionis ingressum, vel simpliciter sine voto aut iuramento, aut cum illis. Quidam

em attendentes hominum instabilitatem & relapsum a proposito bono, suaserūt vt suum propositum voto aut iuramento firmarent. Et sic cū ad frugem vitæ melioris eos suo iuramento aut voto inducere poterāt: iudicabant hanc esse felicem necessitatem quæ ad meliora compellit. Dixerunt enim. A proposito simplici quis facile labitur, non sic a voto aut iuramento. Et de hoc sonat dictum Richardi supra allegatum. ¶Alij e regione induxerunt iuuenes & persuaserunt citra votum aut iuramentum, deferendo ętati vel sexui, aut quia non dubitabant de eorū constantia. Hinc vt refert Sanct. Thom̄. quæst. xj. tertij Quodlibet, Innocētius quartus in literis datis ad quosdam religiosos, incipientibus. Nō solum in fauorem. sic dicit. Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute sanctę obedientię sub pœna excōmunicationis auctoritate prędictium districtius inhibemus, ne ante annum probationis: qui est maxime in subsidium fragilitatis humanę regulariter institutus, quē q̄ ad professionem vestri ordinis, seu ad renunciationem seculi faciendā recipere prędictis. hęc ille. Subiungit San. Thom̄. Qz autem ad probationem non recipiantur iuuenes: vel q̄ voto aut iuramēto non obligentur ad intrandum sine prędicto probationis temporis, nunq̄ inuenitur prohibitum. ¶Videtur illi pro se habere: quia non sunt facienda bona vt inde eueniant mala. sed ex illo ingressu innumera sępe sequūtur mala: quia apostotant: illegitimas nuptias faciunt: & fiunt gehēnę filij dupliciter. ¶Item dicit scriptura. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritⁿ si ex deo sunt. Item actuum. v. Si ex hominibus est consilium hoc, & opus dissoluetur. Si ex deo, nō poteritis dissoluere. ergo videtur q̄ contra deū faciant qui eos ad hoc inducunt. Item sicut ad fidem nemo compellitur, ita nec illi voto aut iuramento debent ad religionem compelli. ¶Verum illa non cogunt. Non primum. Si enim ly vt sumitur causaliter, verum est. Peccaret enim qui ad hoc induceret, vt postea turpiter viueret causaliter. Si vero consecutiue, sic non est verū. Alias enim oportet ab omnibus bonis abstinere. Vix enim sunt aliqua bona ex quibus mali nō recipiant scandalum. exemplum de Christo. Sic qui considerat ventum non seminat: & qui obseruat nubes, nunq̄ metit. Eccleſiast. xj. Tūc autem aliquod bonum est omittendum propter consequens malum, quando id futurum malū, est maius malum q̄ sit illud prędictum bonum, & vt frequentius natum contingere, q̄ non euenire: seu q̄ natum sit id bonum euenire. Sic dominus prę scius malitię Iudę non omisit. xij. eligere in apostolos: nec apostoli septem diacones, vno futuro hęretico. ergo licet pauci aberrent a religione, cum tamen multi permanent: ergo &c. Præterea. actus humani iudicandi sunt ex frequenter & communiter accidentibus. ¶Consequenter negādum q̄ fiant filij gehēnę ex voto, aut natura voti religiōis, sed ex sua malitia. ¶Ad aliud dicēdum, q̄ sapit hęresim Manichęorum: qui hoc dictum ad duo erronea reducunt. Primum quidem ad hoc, q̄ omnia corpora corruptibilia non sunt a deo: sed a principe malorum. Ponūt em̄ Manichęi duo principia, vt manifestū est in Augustino libris plurimis. Si enim a deo essent, nō dissoluerentur. Secundo ad hoc: q̄ charitas semel habita nunq̄ amittatur, sic q̄ si quis peccauit gratiam nō habuit. Si enim (inquiunt) gratiā habuisset, fuisset opus id dei: & nunq̄ dissoluendum. Ita in proposito arguere nituntur horū sequaces. Verum illa verba nō innuunt q̄ illa quæ sunt a deo maneāt in perpetuum sine corruptione, sed ostendunt infallibilitatē prouidentię diuinę. Vnde signanter dicit consilium & non opus dei esse (ad extra scilicet) immutabile. Itaq; secūdum diuinam prouidentiam, seu prędestinationem aut prescientiam datur quibusdam gratia secundum prędestinatum iustitiam sine dono perseuerantię: quibusdam vero datur gratia, & cum hoc donum perseuerantię, secundum Augustinū in de bono perseuerātię. ¶Item volebāt quidam e regione non esse deliberandum nec consilium petendum de religionis ingressu: quoniam etsi religio factitia de qua hic fermo, vt Ansel. loquitur sit secundum se bona & cuilibet desiderabilis, nō tamen a quolibet assumenda. Constat autem facti euidentia q̄ non est passim omnibus persuadendus religionis ingressus, multas ob causas. De quibus Augu. in de opere monachorū. Immo potius dissuadendus, iusta & recta intentione pro loco & tempore ad tempus vel propetuo. Hinc ait Gerson in decātichordo iuxta finem Tomi primi. Alia ratio est in iam obligatis, & in liberis ab obligatione. Noui inquit duos celebres in theologia doctores: hi conferentes cū patribus duarum religionum mihi similiter notissimis, si religionem introirēt, Possetis inquisit onera religiōis cōformiter ad cęteros fratres exequi. Quibus se nō posse cū iam fracti essent ętate respondentibus: sed posse studendo, docendo, meditando compensationem facere: Subintulerunt. Etsi cottidie cum Paulo raperet vos deus in tertium cęlum, nisi compleueritis institutа religionis, nobis quorum magna pars animalis est, non nisi scādalum & vobis ludibrium futurum esse nouerītis. Tempus intrandi religionem, tempus manendi. Hæc ille. Ad quid enim ius disponit de tēpore ꝓbatiōis, & ne infra ipm

Universidad de Deusto
Biblioteca

valeat professio,aut ad professionem quis assumatur:de reg.& transl.ad religio.lib.vj,Quod tē pus pro fragilitate humanę conditionis institutum est,nedum in fauorem religionis recipiētis, sed etiam personę profiteri cupientis. Ideo tutū est habere cōsilium nō omniū de populo,sed virorum deum timentium,expertorum & discretionis limā tenentium. Sapientis ēn est omnia agere cum consilio. Et qui agunt cūcta consilio, reguntur sapientia.Prouer.xiij.

V ¶Circa articulum quintum videndum est de voti irritatione,cōmutatione,& dispēsatione. De irritatione votorum est considerandum,secūdum prędicta,q̄ refert votum esse de se irritum & nullum,& ipsum fore irritandū. Vnde est cōclusio prima generalis.¶Votum quod nō est de se irritum,sed potest de se irritari,tenet: & est obligatorium donec fuerit ab eo cui⁹ interest irritatum.Post irritationem vero legitimam, nec tenet,nec est obligatorium contra voluntatem legitime irritantis ipsum.Hæc conclusio videtur manifesta:quia semper intelligitur auctoritas superioris excepta. & videtur simile, sicut in electione. Vnus pōt ipsam irritare:quo facto nō tenet.Si autem consentit,nec contradicit, tenet. ¶Secunda conclusio,secundū Palu. Differunt irritatio & dispensatio,eo q̄ irritatio potest fieri ad libitum & beneplacitum superioris irritantis, etiam sine causa. Dispensatio vero quęcunq; & cuiuscūq;,vt distinguitur contra irritationem,requirit auctoritatem in dispensante. In eo vero cū quo dispensandū est,causam necessitatis vel vtilitatis, eiusdem vel reipublicę &c. Quo ad primum,vir potest irritare votum coniugis ad libitum, propter voti inefficaciam,& abbas monachi sui cęteris paribus.Nec in hoc vlli facit iniuriam cum suo vtitur iure,nec peccat. De quo supra dist.xxxij.Nec alter peccat votum omittendo:quia caret potestate se obligādi alteri in eo in quo non est sui iuris,sed alterius. In dispensatione vero inefficacia voti non est causa dispēsationis,sed auctoritas & necessitas. ¶Tertia conclusio.Qui non est sanę mētis,nec sui iuris, nec habet liberi arb. vsum, vouere nō pōt in eo quo est alteri subiectus aut iure prohibitus.Probatur ex definitione voti.Non enim potest habere deliberationem vel cōsilium. Ad hoc cap. Sicut tenor. de regulis. ¶Ex illo inferri potest octo esse hominum genera quę vouere non possunt passim & indifferēter in omnibus.¶Primo episcopus, qui habet alas ligatas & alij supiores vouere non possunt votum talismodi quo dissoluatur vinculum inter eos & suas ecclesias sine licentia Papę.de renun.Nisi cum pridem.Vnde secundum primam cōclusionem,si vouit religionis ingressum, tenet ad votum,secundum Palude,quantum in se est,& quantum potest,vt scilicet petat licentiam a Papa:qua nō obtenta,sed voto iam irritato per superiorem,excusatur:quia non stat per eum.Obtenta autem licentia tenetur implere votum,ex cōclusione prima. Pari lege non potest vouere quidpiam quo ecclesię suę notabiliter prędicetur,vtputa notabilem & magnam peregrinationē,quā si vouet,ex quo debet tenere votum vt potest,& quantum in se est,debet soluere expensas vię quas habiturus fuisset eundo & redeundo. Item laborem vigilijs & orationibus compensare,secundum Angelum,vt sic votum valeat in sui præiudicium.cap.Magnę.de voto. Cætera vero in quibus ligatus non est, sed sui iuris,vouere potest cæteris paribus: vt abstinentiā & similia,in exemplum aliorū & pro carnis edomatione. ¶Secundo clericus secularis habens sub episcopo beneficia petentia personalem residentiam vnum vel plura, nō potest sine licentia episcopi notabilem peregrinationem facere.capi.Magnę.de voto.ca.Nisi cum pridem.De cōse.distin.v.Non oportet.Potest tamē facere votum religionis sine licentia episcopi.xix. quæst. ij.cap.Duę.Sic & inferiores episcopis idem possunt,vt prępositi,archidiacones &c. beneficio iā habito nō debent priuari nisi tacitam vel expressam fecerint professionem. De regu.lib. vj.cap. Beneficium.¶De accipiendo crucem videntur secundum Richardum,clerici seculares licentiati generaliter cum possunt prodesse.ca.Ex multa.de voto. Alij volunt q̄ hoc dūtaxat liceat eis tempore generalis passagij. Soluēt tamen expēsas & rediment labores & huiusmodi votū:quia sunt inhabiles ad pugnandum. Demptis certis casibus in cap. Ex multa. de vo.& vo.red.§.De clericis.In alijs libere possūt vouere.¶Tertio religiosus.Is enim vt quibusdam placet,si emittit votum tenetur implere pro posse donec irritatū fuerit a superiore.In his etenim in quibus sui iuris est libere potest vouere. Alij tenent contrariū q̄ simpliciter non possunt quicū̄ vouere religiosi.Illa dicta docto.vt videtur,possunt facile concordari:& sic media via & probabilior dari. Est enim notum,hominem rationis vsu gaudētem qui est sui iuris in toto vel in parte,aut in aliquo tantum & nō prohibitus,posse vouere in eo quo sui iuris est,nec ꝓhibet⁹, vel ꝓpter ętatis defectū ineptus, vt in voto ꝓfessionis ad qđ requiritur ętas determinata. Monachus licet propter professionem subiectus sit prælato quo ad generalē vitę suę dispositionē:non tū quo ad omnes act⁹ particulares:dū non agitur de p̄iudicio auctoritatis prędicti secūdū San.Tho.x.Quodlibet.Et ita

etiā ex forma ꝓfessionis qua ꝓfitet cōuersionem morū secundū hanc regulā,vel obediētiā secūdū hanc determinatā regulā, est in aliquo sui iuris sine prędicio prędicti:ita q̄ in omnibus,& per oia vult saluā esse cum effectu superioris auctoritatē in eum secundū dispositionē regulę. Potest ergo aliquid vouere sine eius prędicio: paratus ei in omnibus,in quibus ipsi subiectus est, vt tenetur obtēperare,cessante scandalo pusillorum,in quorum viuit cōmunitate,& secluſa occasione vagādi:vt legere Pater noster, Psalterium, vel cōsimile. Potest ēn secundū Inno. plus mereri & bene, & causam suę salutis agere. Ita habet Panor.cap. Scripturę.de vo.& glos.cū tex.xx.q.ij. cap.Monacho.& sequenti.§.Verum hoc intelligendū est. Et sic cap.Monacho.vbi dicit.Monacho non licet vouere sine cōsensu prælati sui: si aūt vouerit frangendū erit.intelligitur secundū Panor.de vo to religioni nō cōsono.Nā si prius vouisset legere psalterium,vel quid simile,nō puto hoc tolli p ingressum religionis.Hęc ille. Et ita limitat etiam ipse ca. Scripturę.cum dicit. Reus fracti voti nō habetur qui tēporale obsequium in perpetuā nescitur religionis obseruātiā cōmutare. Dicit glos. Per ingressum religionis soluitur votū religioni non consonū:hoc est incompatibile. Sic ēn post ingressum potest vouere sicuti prius emissum ad implere,salua superioritate prelati in cassando,irritando,aut prohibendo hmōi votū pro loco & tēpore cū id religionis stat⁹ petit,aut nō consonat religioni,vel propter psonę vouētis debilitationē aut euagandi occasionē,aut pusillorum scandalū &c. Potest enim prelatus votum monachi in seculo emissum irritare, scām Hostien.de vo. Nā vir potest votum vxoris irritare,quę minus est subiecta q̄ monachus. Et sic nullum generatur prelato præiudicium,nec vouēs reddit se onerosum: nec monachus sic habet velle proprium:sed velle prę lati est velle suum,& quicquid facit,facit de cōsensu interpretatiuo prælati,cui non vult contraire. & auctoritas sui prelati semper est excepta. Secūdum hoc multa dicta doct. & textus patrū facile possunt concordari.¶Et si dicitur q̄ in votū religionis omnia cōmutātur vota prius emissa: & q̄ per ingressum religionis soluitur votum religioni non consonum: Ad primū statim dicetur de votorum cōmutatione.¶Ad secundū dicēdum q̄ potest habere duplicem sensum. Primus,per professionē impedit & irritatur votum aliud professioni contrarium,quo resumitur voluntas ꝓpria, singularitas scādalosa,nociua personę,aut reipublicę cōmunitatis. Alius.nullū votū aliud est consonum,aut cōpatibile professionis voto,siue ante in seculo sit emissum, siue post professionem. Primus conceditur.secundus negatur.Hinc dicit

Richar.ar.iiij.q.iij. Si abbas dat licentiam vouendi suo monacho, potest concessionem irritare re integra:& si sic vouet, votum suum est irritū. Si autem ad priorē concessionem vouit ante eius irritationem,tenet votū quousq; cum eo fuerit dispensatum. Ergo aliud votum potest esse cōsonū & compatibile voto professiōis, salua superioris obedientia,cum potest sine interitu salutis corporis vel animę seruari:sicut de iuramēto dicitur.de iureiuran.ca.quarto. ¶Per hoc respōderi pōt ad Richar.dicentē monachum non esse sui iuris : & ideo non posse vouere.Hoc enim dictum vniuersaliter nō procedit. Sed nō potest esse sui iuris cōtra p̄lati voluntatē & prohibitionē, seu impedibiliter,vt patet.Potest ergo monachus vouere, dū per hoc non generatur prejudicium prælato suo, nec cæteri pusilli scandalizantur,respublica nō lędituꝛ:nec vouentis vires indiscrete exterminātur: nec vagandi materia sumitur, & ita de similibus. ¶An autē monachus possit facere votum crucis, nō videtur esse clarum. Clarū videtur q̄ non possunt sine licentia prelati,& maxime propter solam peregrinationē. Sic enim daretur eis materia & occasio euagādi. De defensiōe terrę sanctę maiores viderit qđ liceat deceat & expediat.¶Quarto abbates vouere non possunt qđ tendit in præiudicium suorum officiorum sine licentia superiorum.xviij.q.ij. Abbates. In alijs possunt vouere. Et vt videtur ex cap.Postulastis.de vo.prælatus regulariter potest emittere votū crucis ꝓ succursu & subsidio terrę sanctę ettā sine licentia superioris. Secūdū Panor.hoc restringitur dum fit passagium generale ex dispositione Romani pontificis & non alias. Et sic qdam etiam intelligunt de episcopo ca.Magnę.eo.ti. Et licet sępe stricto iure huiusmodi vota maiorū non obligāt:attamen in cautelā aliorū,ne alij scandalizentē:fiunt huiusmodi votorum cōmutationes in prejudicū eorū dē.de voto.ca.ij. Laici ēn videntes maiores sua vota non seruare,credunt & se non obligatos eē. Qđ ēn fit a prælatis, facile trahitur a subditis in exemplum.Videndum ergo est quid liceat secundum equitatem:quid deceat secūdū honestatem: quid expediat secundum vtilitatem.Nec videtur esse simile de prelato religioso,& monacho subiecto in hoc casu. Et sic potest dari casus quo nō eodem vinculo astringitur abbas suo superiori: sicut monachus abbati.xvj.q.j.cap. De pręsentiū. ¶Quinto seruus non potest facere votum reale aut personale,per qđ generatur præiudicium dominicę potestati.Non ergo potest vouere religionem nisi domino annuente.q̄ si vouit, domino prejudicare non potest. eo autem annuente tenetur voto satisfacere. Q̄ si non potest voto satisfacere, doleat, & pœniteat, paratus ad seruandū

Universidad de Deusto
Biblioteca

votum ſecūdum animi pronitatem nacta oppor tunitate. Poteſt tamen ſecundum Durand. facere votum cōditionatum ſi vacauerit ſibi, hoc vel illud legendi &c. Sic de monacho. de hoc ſupra xxxvj. diſt. ¶ Sexto: vir & vxor. De voto cōiugū patuit diſt. xxxij. & diſt. xxvij. q. ij. De quibus dicit Palu. q; alter alterius poteſt votū intantū & nō plus irritare, inquātū eſt fui iuris. ¶ Septimo impubes. Circa qđ videndū eſt de irritatione parē tū reſpectu voti filiifamilias, aut filiefamilias adhuc ipuberis. Eſt aūt pubertas in maſculo in principio anni. xv. In fœmina, in principio. xiij. Vſq; ad hoc tempus, puta annum. xiiij. in maſculo, & xij. in fœmina, manent impuberes ſecundum ius ſcriptum. Et ſic ſecundū notata doct. Hoſtiē. in ſum. de vo. & vo. red. & Panor. c. Significatū. de regulari. non poſſunt votū religionis qđ fit p pfeſſionē emittere validum & nō irritandum. Et ſi ingreſſi ſunt monaſteriū de conſenſu parentū, vel oblatione eorundē, non poſſunt exire ante an nū pubertatis. Videt tñ eſſe decentię & honeſtatis plus q̄ neceſſitatis q; tanto tempore ibi ſtēt obla ti a parentibus. Decet enim puerum ſequi mon ta parentū, ſicut dicunt canoniſtę. Monachū facit aut paterna oblatio, aut propria deuotio. Propria & perſonalis deuotio facit monachū directe: ſed paterna oblatio nō niſi occaſionaliter, & volēte fi lio obligari: quia decet filium ſequi monita paren tū. Si aūt impubes ſpōte ingredit ſine oblatione parentū, poteſt exire ante annum & tempus pfeſ ſionis. ¶ Corollarium. Votum profeſſionis ante annos pubertatis emiſſum, non eſt obligatoriū. ca. Ad noſtrā. & ca. Significatum. de regularib⁹. & ibi doct. Et li. vj. de regula. ſic habetur ca. j. Is q monaſterium ante. xiiij. annū vt monachus effici atur ingredit, niſi eo cōpleto profeſſionem faciat in ſequenti, vel habitū religionis ſuſcipiat, q; dari profitentibus conſueuit, ſeu profeſſionē a ſe pri⁹ factam, ratam expreſſe habeat, liber poteſt infra ipſum ſequentē annū ad ſeculum exire. Hæc ibi. Requiritur ergo ad profeſſionem: q⁹. xiiij. annus ſit cōpletus. dicitur em̄ Niſi eo cōpleto. Et p hoc corrigitur opinio Hug. qui tenuit doli capacē poſ ſe profiteri: vt ſicut malitia ſupplet ætatem in ma trimonio carnali: ita & in pfeſſione ſpirituali. Hic vbi eſt dura & rigida congregatio monachalis, p hibentur colligi ante annum. xviij. ca. Quia in in ſulis. de regula. Ratio hui⁹: quia ius diſponit ꝓut congruit multitudini, & de frequenter accidenti bus. Pueri vero nondū experiri poſſunt quid ſit caſtitatis perpetua cōtinētia, cū adhuc ſunt impu beres: & in profeſſione agitur de maiore præſudi cio pariter & obligatione q̄ in matrimonio. Hinc San. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. ar. ix. dicit. Si puer aut puella ante pubertatis annos nōdū habet rationis vſum non poteſt ſe voto aſtringere, nec ſimplici nec ſolēni, cū deficit deliberatio. Si vero ante pu bertatis annos attingit rationis vſum: poteſt qui dem quātum in ſe eſt ſe obligare: ſed votum eius poteſt irritari per parentes, quorū curæ aut tutorū loco parentū manet adhuc ſubiectus. ¶ S. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. art. ix. arguēdo in cōtrarium dicit. Qđ nō eſt rite factū nūq̄ eſt validū etiā ſi a nullo irritet. Sed votū puellæ emiſſum ante annos pu bertatis validum eſt ſub cōditione, ſi a parentib⁹ non reuocetur infra annū. xx. q. ij. ca. Puella. igit̄ licite & rite poſſunt ſe pueri obligare ad intrandū religionē etiam ante pubertatis tempus, maxime cum non carent vſu rationis: ſed ſunt doli capa ces. Verum cum vt frequenter carent adhuc ratio nis vſu, & ſunt naturaliter curæ parētum ſubiecti aut tutorum loco parentum: ideo eorum vota ex duplici cauſa robur non habent. Contingit tamē propter naturę diſpoſitionē quæ legib⁹ humanis nō ſubiacet, in aliqb⁹ licet paucis rationis vſum accelerari, qui ob hoc dicunt doli capaces. Nō ta men propter hoc in aliquo eximuntur a cura pa rentū, qui ſubiacent legi humanę reſpicienti ad id qđ frequētius accidit. Cum ergo adhuc carent ra tione, non poſſunt ſe voto obligare. Si autē ra tione gaudent adhuc impuberes, poſſunt quātū in ipſis eſt ſe obligare: ſed cum adhuc ſubſunt cu rę paternę, poteſt parens votum eorum reuocare & irritare. Sed quātūcūq; ſit doli capax ante ānos pubertatis non poteſt obligari voto ſolenni religionis propter eccleſiæ ſtatutū, qđ reſpicit id qđ in pluribus accidit. Poſt annos pubertatis iā poſ ſunt ſe obligare vt libet voto ſolenni aut ſimpli ci. Hęc ille in effectu. ¶ Si queritur an prędicti exiſtentes in impedimentis recitatis teneantur ea vo ta implere ſublato impedimento, cum. ſ. filiusfa milias factus eſt ſui iuris: Angelus in ver. Votū. ij. §. xiij. diſtinguit. Aut votum fuit perpetuum: aut fuit temporale. Si perpetuum, aut tunc fuit irritatum per eum qui potuit irritare: & ſic amplius non tenetur niſi ad id ad qđ potuit ſe obliga re. Et iſte proprie eſt caſus in cap. Quidā. & cap. Placet. de conuer. coniuga. Nam ille reuocatus q̄ profeſſus fuit in religione ſine licentia coniugis, non tenetur illa mortua ad religionem reuerti: ſed ſolū viuere caſte: quia ad hoc ſolū ſe obligare po tuit cedēdo ſuo iuri. Potuit enim vouere nō exi gere: ſed non potuit promittere debitum nō red dere: vel ſimpliciter in religione ſtare. & ideo illud ſeruare tenetur propter ſuam ſpontaneam obli gationem: non autem illud qđ tunc fuit legitime irritatum. Aut votum perpetuum nō fuit irrita tum per eum cui⁹ intererat: & qui potuit: & ſic ſo luta poteſtate patria vel vinculo quo impedieba tur, tenetur illud implere. Et ille eſt caſus. ca. Con-

ſuluit. de conuer. cōiu. vbi vir ingreſſus religionē vxore non repetente ipſum in vita ea mortua co gitur ſtare in religione. Si vero votum non fuit p petuum ſed temporale: ſic non tenetur, niſi inten tio fuiſſet ad obligandum ſe ad tempus illud fa ciendi, in quo ſe potuit obligare. Similiter tenetur ſi cum fecit votum intēdebat ſe obligare: ſaltem poſt ſolutam patriam poteſtatē. Vel ſi remoto im pedimento ratificauit per nouum conſenſum: vt in cap. ij. in tex. & gloſ. de voto. Si vero de nullo iſtorum cogitauit cum vouit: ſed ſolum de voto implendo tempore patrię poteſtatis: ſic ſi fuit irri tatum non tenetur. Hęc ille. Hoc videtur eſſe tuti⁹ q̄ dicere q; talia vota ſint de facto nulla & irrita. Sunt enim irritanda & poſſunt irritari, interim poſſunt & debēt in foro cōſcientię pro poſſe ſeruari. Videt deniq; idem eſſe de profeſſionis voto facto ante maturam ætatem, quo ad obligatoriā rationem voti præciſe, ſecluſa quæ ab eccleſia eſt ſolennizatione, q; teneat vſq; ad irritationē in fo ro conſcientiæ. Eccleſia vero ad cauēdum maius malum, relinquit eū iudicio dei. ¶ Nec obſtat qđ dicitur lib. vj. ca. j. de regulari, q; poteſt libere exi re ad ſeculum: quia non tenetur monachari ex ali quo ſtatuto eccleſiæ, & votum eius non eſt ſolen ne: immo poteſt irritari per parētem aut tutorem, quo facto nullum eſt. Secus ſi non fuerit irritatū ab eo cui⁹ intereſſ. Sic enim ratio obligatoria vo ti manet cum fuit doli capax. ſolennizatio vero nulla eſt. Præterea in ſeculo poſitus poteſt caſte viuere: ad quod ſe potuit (vt videtur) obligare ſi ne alterius contradictione. Secus de obediētia & proprietatis abdicatione. Petat ergo cōmutatio nē vel diſpenſationē. hoc tutius eſt. ¶ An ſuperi ores irritantes votum ſubditorum & impuberū peccent irritādo, & prohibendo eos a voti obſer uātia: Videtur q; non: quia in hoc vtunt iure ſuo a deo eis conceſſo: niſi ad hoc eis dederint conſen ſum & fauorem. tunc em̄ peccāt ſecūdū Rich. & Angelū ꝓhibēdo a pri⁹ cōceſſo. Et ſecūdū Rich. vt ſupra, ſi ad priorē cōceſſionē abbatis, mona chi⁹ vouit: tenet votū, quouſcq; cū eo fuerit diſpē ſatū. Verū abbas nō pōt cū eo diſpēſare: ſed ſupe rior eo. ¶ Sed diceret aliquis: Sicut in coniugio vxor tenet obedire marito, cū retractat ei⁹ qđ pri⁹ annuit votū, & nō peccat: Ita in propoſito, cū mo nachus ſit magis ſubditus prelato q̄ cōiux viro. Vnde ſicut eo annuente tenet votū: ita eo retractā te non tenet: licet peccet retractādo ſine oīni cau ſa. non enim debet hmōi leuitas in votorum non obſeruantia exhiberi, ne ceteri ſumāt materiā deli cti & peccati. Ad hoc Aug. in li. iiij. queſtionū ſu per Numeri. Ex quo ſumi pōt argumētū, q; parē tis eſt diſcernere: & ſi⁹ ꝓlati reſpectu ſui monachi ex his quæ frequenter accidūt, & ſecūdū hoc an-

nuere vel retractare. Et licet ſupiores ſæpe peccēt irritando irrationabiliter & ſcandaloſe: tamen infe riores excuſantur humiliter prout tenentur obrē perādo. Sic de vxore reſpectu mariti. ¶ Octauo filiusfamilias vouere non poteſt aliquid qđ præ iudicet regimini & familię domeſticę: qa eſt in po teſtate paterna. Quicquid ergo præiudicat patrię poteſtati, quo ad regimē domus & familię, voue re non poteſt citra irritationē paternā. Sic de per tinentibus ad illa, & vnde pater ſcandalizaret ſe cundū Hoſtieñ. In hoc enim non eſt ſui iuris: ſed obligatus patrię poteſtati. Licet itaq; poſſet quo ad actus pertinentes ad diſpoſitionē ſuę perſonę poſt annos pubertatis votum facere ſecundum Duran. & ita religionē intrare, non tamen lōgam peregrinationem: dempta cruce. Si habet peculi um caſtrenſe vel quaſi: poteſt votum facere de il lo: quia in hoc eſt ſui iuris ſecundū Tho. Hoſtiē. Richar. Angelū. ¶ De voti redēptione & cō mutatione nunc videndū. Circa qđ notādum q; redemptio & commutatio differunt ſicut emptio & permutatio. Poſſunt em̄ vota eleemoſynis re dimi, vel in aliud commutari, interueniente aucto ritate ſuperioris, & iuſta cauſa redimendi vel com mutādi. Exempli gratia: A. vouit peregre profi ciſci ad Romā. ſubſiſtēte cauſa ob quam illuc ire non poteſt: cōmutatur in aliā peregrinationē quā ferre pōt vnā vel plures. Item A. nō poteſt voto crucis ſatiſfacere, iniungitur ei q; faciat hoc vel illud, tenendo vnum ſatellitē vel plures tāto tem pore, & tantūdē pro expenſis vię mittendo cōtra infideles &c. vt in ca. Magnę. de voto. Debet aūt hmōi redemptio eſſe ęqualis & iuſti precij: vt vo lens habere redemptionē tantūdē eroget quātum erat daturus vel factur⁹ in equiualēti. Nec eſt con tra rationē ei⁹ ſi cōmutāt in melius aut ęquale bo num: vel ſi qñq; redimit. Non enim ꝓmiſſum in fringit qui id in melius cōmutat. cap. Peruenit. de iureiurā. Itē votum eſt actus religionis & pietatis immo & charitatis. qđ ergo pro charitate inceptū eſt, nō debet militare cōtra charitatē: & nemo obli gatur ad impoſſibile. Iniqua aūt forēt vota ſecū dū Bernar. in de p̄cep. & diſ. ſi ſtatuta ꝓ ſola chari tate, contra charitatē militarēt. Militarēt aūt cōtra charitatē, ſi nō liceret ea ꝓ loco & tēpore, vel com mutare in meli⁹, vel redimere ꝓ ſalute illi⁹ hoīs cui hoc eſt meli⁹ bonū, in qđ fit cōmutatio. Sed hoc nō licet auctoritate propria vouētis: cū nemo bo nus iudex in ꝓpria cauſa euadat: ſed ſuperioris. ¶ Si quæriť: cū redditio voti eſt de iure diuino, vnde habet homo auctoritatem redimendi, aut commutandi votum? Reſpondetur, auctoritate diuina hoc concedente. Hoc enim licuit in legeve teri, in qua præceptum non minus obligat q̄ ho die liget votum, in qua primogenita quæda man

Universidad de Deusto
Biblioteca

dabantur domino offerti, aut reddi: quædam cõmutari, quædam redimi. Exod. xiij. & xxij. Item in lib. Numerorũ. In Leuitico. In Deutero. Item Lucæ. ij. Ergo alludẽter ad factum le. vet. ecclesia legem diuinam pro charitate, & non contra charitatem interpretata est: votorum commutationem ac dispensationem hierarchis ecclesiasticis committẽdo. Ad hoc ca. Magnę. de vo. Prẽterea ratio in lege charitatis & necessitatis fundata hoc psuadet. Cum autem dispensatorum ministeriorũ dei sit q; sint fideles. j. Corinth. iiij. ergo in votorũ cõmutatione & redemptione attendere habẽt & debent tria: quę etiam in quocũq; alio ministerio attendenda sunt. scilicet quid liceat secundum equitatem. Verbum enim licere ad equitatem refertur. Aequitas vero iustitia est dulcore misericordię tẽperata, secundũ beatum Cyprianũ. Quid deceat secundũ honestatem. Multa enim licent quæ non decent: vtputa filiam contrahere matrimoniũ sine consensu paterno. Quid liceat quo ad deum, vt eius promissa non facile violẽtur: sed fidelitas teneatur in reddẽdo qđ deuotũ est. Quid deceat quo ad proximũ: vt caueatur pusillorum scandalum. Quid expedtat quo ad seipsum vouentẽ & proximũ. Vnicuiq; enim mandauit deus de proximo suo: vt sic consulatur & necessitati & vtilitati. Vtilitati nõ corporis pręcise sed animę. Vtilitati nõ tãtũ priuatæ, sed & publicę. Hoc innuit in cap. Ex multa. de vo. & vo. re. cum dicitur alternatiue si necessitas exigit, vel vtilitas persuadet. Attendant ergo volentes cõmutare votũ seu redimere, qualitatẽ psonę quæ vouit: ætatẽ: infirmitatẽ corporis aut animi, statũ, officiũ, inopiã, si habet suis lucrari panẽ artificiolo, & sic de similib⁹, abũdãtiam &c. Si deniq; votum pcessit ex animi facilitate. Si qđ nunc factũ est multũ difficile: tunc fuit ꝓportionatũ & tolerabile: qa forte mutata est fortuna: loc⁹: officium. vt facile est videre in peregrinationib⁹, eleemosynis, abstinẽtijs &c. supra dist. xxiij. Forte tũc fuit robust⁹, diues, liber &c. nũc paup & inops, seruus, debilis. Tunc propinquus loco peregrinationis cũ vouit, nunc remotus. Secundũ Panor. inopes dicunt viuẽtes ex ꝓprio artificio. Nec obstat nũc dictis dictũ. S. Tho. cũ dicit. Oẽ impedimẽtũ supueniens qđ habuisset a principio impedire votũ, si oritur post factũ, habet auferre obligationẽ voti. qa intelligit dũ nulla fuit in vouẽte culpa: & cũ impedimentũ reddit factũ impossibile. Secus si reddit solũ difficile. Et sic intelligit ca. Q đ sup his. de voto. vbi propter supueniẽs impedimẽtũ fit cõmutatio voti. Impedimẽtũ em̃ solũ fuit difficultãs & nõ impossibilitans. Consideranda deniq; est causa, propter quã vouit: & illa duplex: ipulsiua & finalis. Si causa finalis voti cessat, cessat & votũ: qa nolebat obligari ipsa nõ extante, vt pono. Secus de causa impulsiua. Et secundũ hoc Panor. ca. Magnę. exponit hoc dictum, Ad destructionẽ causę sequit destructio causati. de causa finali, non de impulsiua. Et licet ad destructionem causę impulsiuę nõ destruatur obligatio voti: facile tamẽ fit cõmutatio aut redemptio, siue etiam dispensatio. Exemplũ: causa impulsiua ad terrã sanctam fuit adire illum comitem: de quo in textu. Finalis fuit honor dei. ideo facile obtinuit cõmutationẽ voti. In oẽm votocausa finalis debet esse honor dei: alię causę impulsiuę: & ideo eis sublatis adhuc manet obligatio, & fit cõmutatio vel redemptio. In dubio expedit partem tutiorẽ amplecti: vt dicatur votum obligare, cum nescitur quę causa præcise fuerit finalis. Q đ autẽ supra dictũ est de diuitijs & abundantijs &c. non est intelligendum q; propter diuitias veniat votũ cõmutãdũ: sed quia propter diuitias laute vixit: nec põt sustinere labores viæ: aut ex hoc imminent ipsi pericula viarũ & latronũ ac põdonũ, qui solent diuitibus insidiari. Vnde ꝓpter huiusmodi causas facile obtinere põt diues in voto peregrinationis dispensationẽ plusq; pauper: e cõtrario vero in voto abstinentię: quia pauper nõ habet vnde satis refici põt ad ieiunandum. Sic si alij negliguntur ex voto alicuius, qui deberẽt abeo doceri, instrui, dirigi &c. Tũc em̃ vtilius est reipublicę & cõmunitati facere cõmutationẽ. Sic si ex eius absentia probabiliter timet guerra, dissidium, rixa &c. Nõ ergo potest dari certa regula: sed sapiens prout vnctio docuerit ex his & similibus animũ informet. Attendẽdum deniq; est in quid fiat hmõi cõmutatio: vt sic cũ votũ in se non põt reddi, nec reddere placuerit: reddatur in equivalenti. Debet enim illud non esse minus q̃ sit id quod vouerat: sed ad minus equivalens aut melius saluti illius. Non quidẽ secundũ ꝓportionẽ rei ad rem sed hui⁹ & illi⁹ ad diuinã acceptationẽ: & hoc secũdũ conditionẽ psonę & causę: & p cõparationẽ ad rẽpublicã, vel psonã q̃ vouerat, put sapiẽs determinabit. Sic em̃ qđcũq; vouet reddit. cui⁹ rei discretio & iudiciũ hierarchis eccl'ię tradita est. Et sic intelligendũ est dictũ cõe, q; votũ debet cõmutari in meli⁹ nõ simp'r secundũ ꝓportionẽ rei ad rẽ qa hoc ipossibile est seruari nõnunq̃ in multis psonis: sed in meli⁹ protunc siue psonę q̃ vouit, siue reipublicę pro loco & tẽpore, ac exigẽtia charitatis & salutis psonę q̃ vouit. Itẽ vtilitatis & necessitatis reipublicę. Nõ. n. militare debet cõtra charitatẽ qđ p charitate inceptũ est. Itẽ sępenumero leges datę multitudini ꝓ loco & tẽpore illi vel illi psonę nõ cõueniũt ad salutẽ: sed obsunt, & impediunt ꝓfectũ. Et intelligunt illa dicta de voto ꝓprie dicto supererogatiue dont, non necessitatis. Nã q̃ sunt de lege diuina redimi nõ possunt: nec cõmutari, aut p dispensationẽ tolli: sed interpretari vel exponi. Et sępenumero sumunt pro eodẽ, cõmutatio & redemptio voti: licet aliqui ponant distinctionem plus nominalẽ q̃ realem. ¶ Circa dicta oritur dubium: An omne votum possit cõmutari. & si sic, an in votum religionis. Circa primũ vi detur dicendum affirmatiue post Durã. q. ij. Nullum votum ex generali ratione voti est indispẽsabile. alioquin in nullo voto posset fieri dispẽsatio Ratio secundũ Angelũ est: quia nullum est votum voluntarium: hoc est cuius obligatio ex propria voluntate processit: quin possit quandocũq; in melius cõmutari: etsi non ipsi cui cõmutatur, saltẽ cõmunitati. Richar. ar. ix. q. j. Et sic oẽ votũ potest pro loco & tẽpore & emergẽtib⁹ causis in melius cõmutari vel simpliciter, vel protunc illi psonę aut reipublicę. Sed non videtur esse eadẽ causa dispensationis & cõmutationis, & sufficit qñq; causa ad cõmutationẽ, quę non sufficit ad dispẽsationẽ. Exemplum de singulis votis. Vota psonalia cõmutanť in religionis votum. ca. Scripturę. de vo. vbi decretalis vtitur verbo cõmutandi. Nã ibi dicitur: q; non est fractio voti, qui tẽpora le seruitiũ in perpetuam religionis obseruantiam cõmutat. ergo in voto personali habet locũ cõmutatio. Ad idem lib. vj. cap. penulti. de regulari. vbi quis vouens religionẽ arctiorẽ liberatur profitendo laxiorem. Item votum reale factum in genere maxime vbi non est dominij translatio, transit in monasterium. Quãdo aũt est votum reale specialẽ: vt aliquis vouit equum suum determinatũ dare deo, tunc ipse quidem nõ potest cõmutare auctoritate propria, nec auctoritate illius qui nõ posset equũ eccl'ię datũ alienare: sed auctoritate illius qui equũ iã dedicatũ ecclesiæ, cui ex nudo pacto acqsitũ est dominiũ (cũ nõ sit res sacra) posset alienare ante traditionẽ: potest fieri talismodi rel commutatio. Et sic secundũ Palu. potest fieri pactum cum nobilibus de equo quẽ ꝓ mortuis cũ funere offerunt redimẽdo. Itẽ in casu certo votũ religionis etiã põt cõmutari in meli⁹ bonũ: prẽsertim cõlati & reipublicę: licet nõ in melius bonũ simpliciter. Posset em̃ vouẽs talis esse cõditionis q; valde cõueniret reipublicę & cõitati fieri voti sui cõmutationẽ. Vt si magnus rex vouisset religionẽ, qui posset totã terrã sanctã vel magnã eius partẽ recuperare. Aut si traderet cõiugio infideli cõuertẽdo ad fidẽ: per quẽ talismodi recupatio fieri posset. Videt dubium: An in hoc casu plus expediat ei tenere votũ crucis vel religionis: aut manere in religione q̃ cõiugio seruire: accedẽte auctoritate superioris. Saltẽ videt papa fore cõsulẽdus in hoc secundũ R. ich. art. viij. q. ij. cui⁹ est discernere qđ ꝓ loco & tpe cõducat mẽbris eccl'ię: & quid debeat sub voto cõtineri, vel nõ. Et in hoc casu votũ

talismodi etiã cõmutaret in meli⁹: & si nõ in meli⁹ simpliciter, tamẽ in meli⁹ cõitati: aut etiam vt videtur tunc melius illi. Secundum hoc, limitandũ est ca. j. de voto. qđ vult vt in melius vel saltem æque bonũ & gratũ deo fiat cõmutatio voti: vtiq; qđ ex maiori charitate ꝓcedit, & honori dei plus conducit ac proximorũ saluti melius esse videt q̃ oppositomodo se habens. Patuit supra quomodo vota bonorum supererogationis dicũtur esse de meliori bono. dist. xxxiij. q. iij. Videtur longe secus esse de ꝓceptorum diuinorũ obligatione, & votorum, seu cõsiliorũ quę sunt materia votorum: & q; pro loco & tẽpore tenet homo dimittere votũ, & viuere illi qđ contrarium est. Exẽplũ Si deus reuelaret alicui q; deberet cõtrahere cum illa, & prolẽ gignere ꝓdei cultu ampliãdo, defensando &c. vt in patribus: qui ob eã causam plures duxerunt vxores, & vxores supponebant viris legitimis ancillas suas: vt supra dist. xxxiij. Sic papa si videret ex contractu alicuius monialis, aut monachi, aut clerici pronenturam multorum hominũ conuersionẽ cũ sarraceno, non est dubium quin posset nedũ cõmutare tale votum: sed & dispensare legis relaxatione. Sic legitur esse factum de rege Aragonũ, quẽ exire fecit de claustro propter habere prolẽ. Sic si propter cladẽ & pestẽ viri deficerẽt. Sic Moyses duxit alienigenã Aethiopissam. Et Iacob dedit Dinam filiã filio regis Sichem alienigenę ꝓpter circũcisionẽ. Ad hoc em̃ de⁹ posuit hierarchas in ecclesia sua, vnum principalẽ, vt videat si hmõi vota, & particulares obligationes circa cõsilia conducant, vel non conducãt ꝓ loco & tẽpore. Nec in hoc casu obligat homo ad impossibilia: sed vota habentia conditionẽ intrinsecã, si scilicet placet superiori, cũ procedũt ex voluntate libera hũana, cedũt diuinis prẽceptis multipliciter. Sic qdẽ ipsorũ ꝑceptorũ diuinorũ est lõge maior & efficacior obligatio q̃ votũ: siue fiat cõparatio ad materiã circa quã cadũt: siue ad vim & modũ obligãdi: siue ad id vñ sortiunt suã vim & immediatã obligationẽ: vt deducit Gers. Quo ad primũ, ꝑcepta dant de his quę sunt per se bona: vtputa de dilectione dei & proximi, & de actib⁹ virtutũ, q̃ simpliciter faciunt hominẽ bonũ, & in qbus pfectio christiana essentialiter cõsistit. Vota vero sunt de instrumẽtis ad pfectionẽ, & quæ promouent ad pfectionẽ, vt pauptate, ieiunio &c. Quo ad secundũ, obligatio naturalis maior est volũtaria, & dispẽsabilis, q̃ etiã fluit a causa mutabili, & errare potẽte. Ad ꝑcepta vero tenet hõ indispensabiliter, & a volũtate immutabili. Quo ad tertium, prẽcepta trahunt vim a deo dictãte, & ea naturaliter tabulis cordis inserente. Vota vero immediate ex obligatione propria humana volũtaria & libera. Quis em̃ stante obli

Universidad de Deusto
Biblioteca

gatione sit de lege diuina & lege nature soluere p̄missum: tamen obligatio voti est initiatiue volūtaria & libera: & non de lege nature absolute: sed sub conditione, & ex propria obligatione facta: quousq; ex causa rationabili fuerit per hierarchā prohibita, irritata, aut commutata. Et ita ꝓcesserit ex causa mutabili, & potest mutari. Preterea vota non habent vim firmam obligandi, nisi ex præceptis, & p̄sertim p̄cepto naturali quo disponitur q; ꝓmissa soluant. Hoc.n. est iuris naturalis, & de dictamine rationis recte. Cū ergo ꝓlati ecclīastici, etsi non sint diuine legis cōditores, sunt tamē moderatores, doctores, p̄cones, & expositores secundū Gers. in Florib⁹: ergo multo magis circa particularia hoim vota habēt dijudicare, & ea cōmutare, vel relaxare: cū sint p̄ceptis minora, & nō sunt de necessarijs ad salutē, saltem absolute: quia p̄t tolli obligatio in casu p superiorē. Præterea i omī voto est possibilis dispēsatio, non solū quę est iuris declaratio: sed & relaxatio vt supra. ergo & cōmutatio, qđ minus est. Primū probat. quia si nō, vel hoc ideo q; votū, & sic de iure diuino & naturali reddendū. sed hoc non impedit secūdū dicta. Alias in nullo voto posset fieri dispēsatio. qđ est absurdū, & ecclesiasticę obseruātię contrariū. Pōt em̄ papa illam voluntariā [illegible] obligationē in casu tollere, aut dijudicare: [illegible] esset melius. Vel secundo q; solēne votū. [illegible] cū solēnizatio est de iure positiuo, cui⁹ papa est [illegible] princeps vel eccl'ia: & ita de iure hūano, p̄t p papa tolli. Nam redditio vnius voti nō est plus de iure diuino q; alteri⁹: vt notū est. ¶ Ad secundū dubiū. An omne votū possit cōmutari in votū religionis: Vel an illa conseq̄tia sit necessaria: Hic ꝓfessus est regulā approbatā: ergo eo ipso liberatus est vi talis ꝓfessionis ab omni alio voto, & solū ligat⁹ voto religionis: Ad primū dicitur q; sic. ca. Scripturę. de vo. Ad secūdū respondēt doct. plures, sed nō oēs, affirmatiue. Tho. & Palu. etiā sine dispēsatione, irritatione, vel cōmutatione supioris: eo q; ꝓfessio vi ꝓfessiōis est quędā adimpletio, solutio, aut etiā ampliatio oīm aliorū votorū pri⁹ factorum. Alia em̄ sunt quorūdā particulariū operū, sed voto religionis hō se dat totū deo & ꝓpetuo: ita q; perpetuitas de per se inest illi voto religionis. Cū aūt pticulare in vi includit: hinc votū ꝓfessionis tanq̄ de se ꝓpetuū & ꝓfectū oīa alia includit. Hoc videt habere dubiū. Nā ꝓpetuitas vtiq; magis & in dispēsabilius est in p̄ceptis diuinis. Potest quoq; pariformiter reperiri in alijs votis ex libera hoīs obligatione, tāetsi posset hic allegari forte duplex causa ꝓpetuitatis. s. volūtaria obligatio, & statutū eccl'ię: non sic in alijs votis priuatis. Et quid si qs esset monachus p̄lati extra claustrū in ędibus proprijs relicto sibi solū ysufructu non ꝓprietate rerum suarum salua in omnibus prelati obedientia monastica secundum regulā ꝓfessionis? Nōne semota quę nunc est ecclesię cōstitutione posset qs esse tēporaliter monachus? Q đ additur de perfectione: Quātūcūq; remoueant impedimenta pfectionis p instrumenta consiliorū, vel habeant instrumenta pfectionis: nunq̄ tamen homo dicendus est perfectus sine charitate. Finis enim p̄cepti charitas secūdū apostolum. Nec dubito quin in omni statu hominum, in omni sexu gradu & ordine: multi reperti sint pfecti extra illa tria substantialia religionis: vt clatret de multis patribus & sanctis qui fuerunt perfectissimi: etsi nō in statu (vt dicitur) pfectionis. Sāct. Tho. Quodlibet. iij. ar. xvj. inquit. Perfectio spiritualis vitę ex charitate pēsanda est, qua qui caret, spiritualiter nihil est. j. Corinth. xiij. Ab eius pfectione quis simpliciter dicit esse perfectus. Nam & charitas vinculū pfectionis nominat. Hęc aūt & a non claustralib⁹ haberi potest, qui non dicuntur esse in statu perfectionis: vt dicūt. Deberēt quidē religiosi tōne status sui & ex natura ꝓfessionis qua volūt seruare p̄cepta & cōsilia ꝓpter p̄cepta magna fulgere pfectione: non q; in oībus teneant habere summā charitatem: sed ad hoc vt eam habeant veluti mortui mūdo, & diuinorū cōsiliorū amatores vltra p̄cepta conari debent. Nec hoc imponit regula p̄ceptiue, sed consultiue, & p̄suasiue, & est de intentione regulatoris, & fine legis regularis. Nec ad oīa tenent exercitia, quib⁹ posset nāciscī perfectio: sed tm̄ ad ea quę sunt suę regulę. Nec plus q̄ seculares, cum quibus habent eandem legem diuinam: nisi prout professio exigit & requirit. Multa enim sunt iam eis p̄cepti ex voto, quę pri⁹ erāt consilij. Et ita voti religionis pfectio accidit christianę perfectioni, vel integrat in sua plenitudine ex pfecta p̄ceptorum & consiliorum obseruātia, & hoc ex natura voti religionis. licet aliud habeat hoim defectus & imperfectio. Hinc secundum Grego. sup Ezech. dicunt se offerre holocaustū deo. i. totū incensum sacrificiū quātum est de natura status illius. ¶ Dicit cōiter q; in religiōis voto oīa alia includantur vota infallibiliter in quadā eminētia & vniuersalitate, quia habēt se vota particularia ad votū religionis velut pars ad totū, & votū religionis cōtinet illa eminēter. Clarum est, multa hic semota sunt, si non repetuntur, quę homine in profectu facile & regulariter nata sunt impedire: sicut secūdum Apl'm est in cōiugio respectu status virginitatis &c. habentur multa si non adest nausea rerum spiritualiū, quæ summopere conducunt ad profectum. Non sic ex statu in seculo reperiri. Secus de zelo deuotorum. Forte ratione illa aut consimili dicitur religionis votū oīa alia vota particularia includere: sicut totum suas

partes. Insuper dicitur alia vota perficere, & quadam eminentia prę cellere, consummare, adimplere, soluere: & oīa dicunt in ipsum ex natura voti cōmutari. Moritur em̄ religiosus omnib⁹ quæ sunt in mundo, puta concupiscēttę carnis, oculorum, & superbię vitę p̄ sua vota substātialia: ergo sibi nihil videtur esse residui in mūdo: vel cū mūdo, & ita repellit in genere omne impediēs pfectionē. Ad hoc videt esse beatus Bernar. in de p̄cep. & dis. cum rndet ad q̄stionē. Vnde est q; inter cętera instituta pœnitētię monasterialis disciplina meruit hanc prærogatiuā: vt secundū baptismā nominetur? dicens. Arbitror ob pfectā mundi abrenunciationē, & singularē excellentiā vitæ spūalis qua prę eminens vniuersis vitę humanę generib⁹ hmōi cōuersatio ꝓfessores & amatores suos angelis similes hoīb⁹, dissimiles facit: immo diuinā in hoie reformat imaginē configurans nos Christo instar baptismi. Et quasi secūdo baptizamur, dū mortificando mēbra nostra quę sunt super terram, rursus Christū induimus cōplātati facti denuo similitudini mortis ei⁹. Sed & quomodo in baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur lucis æternę: ita & in sancti huius secunda quadam regeneratione proponiti: de tenebris quoq; non vnius originalis: sed multorū actualiū delictorum in lumen euadimus virtutum. Hæc ille. Ecce videtur dicere professionē fore secundā regenerationē. Ad hoc plura de sancta virginitate: & de bono coniug. Augusti. Sicut enim virginū est sequi agnū quocūq; ierit: ita religiosorū est rōne status seq pauperē Christū quocunq; terit. singuli em̄ singula ipedimēta proiecerunt. ¶ Ad idē San. Tho. Quodlibet. iij. q. xiij. inqt. Primo oīm status religionis est stat⁹ pfectę pœnitentię: vt nulla satisfactio adęq̄ri possit pœnitētię religiosoꝝ, qui & se & sua totaliter deo dāt Vnde pro nullo peccato imponi pōt homini pro sua pœnitentia vt religionē introeat in cōmutatione satisfactionis quantūcūq; grauis: cōsulitur tñ & indicatur siue ꝓponitur. Sic remittit Austul pho publica pœnitētia si monasterium ingredit. xxxiij. q. ij. Admonere. a Stephano papa. Alioqn magnā subibit emēdā, ꝓpter hoc q; vxoricidium cōmisit. Ad idē glos. ibidē. Et sic habet causa cōmutationis votorū pticularium in votū religiōis. Dāt. n. se totos deo & mortuū mūdo ex natura stat⁹ illi⁹: etsi aliud agat prauitas hūanę volūtatis. Ad hoc ca. Scripturę. de vo. & de regulari. li. vj. ca. pœnul. Vbi quis volēs ingredi religionem arctiorē, aio ibi manēdi ꝓ perpetuo, votū vouit hoc faciēdi. Sed cū postea ingressus est laxiorem liberat profitēdo ibidē ab arctiore. Dicit. n. Qui post votū a se de certa religione intrāda emissum religionē aliā etiā laxiorē ingredit, & ꝓfitet in ea, potest nō obstāte priori voto, cui tanq̄ derogatū est per secūdū solēne, remanere licite in eadē. Pro voto tamen non impleto erit eidē pœnitētia ipōnēda. Decretalis caute loquit, nec cōtrariat priori bus. Hic em̄ votū simplex religionis arctioris tollit ꝓ professionē solēnē religionis laxioris: qđ facit pro dictis. Secundo ipōnit illi pœnitētia, non ꝓpter hmōi cōmutationē in melius factā: sed qa nō directe satisfecit suo voto priori simplici. Voluit em̄ velle ingredi arctiorē aio ibi manēdi, & vsq; ad ꝓfessionē morā fecit in laxiore, nō implendo votū primū. Nūc aūt ꝓfitēdo, & sic mortuus mūdo liberatus est a priori: qa secūdū derogat priori & adimplet ipm. Sed si implet ipm & cōmutat in melius, & derogat priori: quare ipōnit ei pœnitentia si nō habuit culpā? Dicēdū videt. culpā habuit: qa morā fecit in laxiore cū tenebat ingredi arctiorem. Hoc em̄ omittēdo peccauit: ideo dicitur pro voto non impleto &c. Habuit enim propositū manēdi in arctiore religione. Dat ergo sibi pœnitētia, ne cęteri sumāt exēplū omittēdi qđ vouerūt: & qa noluit cum effectu ingredi arctiorē. Exēplum dat Palu. Si quis obligat⁹ alicui ex diuersis causis fieret eius seruus, tā ab omnibus liberaret. Et ita nō peccat se factēdo seruū: sed priora debita tēpore opportuno nō soluēdo Rich. ar. viij. q. ij. dicit sub distinctione, & post eū Angelus. Si p fessurus vult actualiter vel habitualiter sua vota priora manere salua & obligata, non cōmutantur quantū in se est in religionis votū. Pōt tñ plat⁹ cū voluerit ea irritare maxime si tempore ꝓfessionis ignorauit hmōi vota, & eū absoluere cū rescierit. Si vero ꝓfitēs vult actualt vel habitualiter nō ligari sed deobligari p votū ꝓfessionis, & illo dūtaxat ligari, ꝓpter altitudinē voti religionis liberat⁹ est ab eisdē. Idē. q. iij. ar. iiij. An plat⁹ possit irritare votū sui monachi. Si plat⁹ annuit q; subiectus suus pōt vouere, pōt hmōi cōcessionē re integra retractare. Si aūt tā vouit eo annuēte, tenet votū vsq; ad irritationē. Si cōtra suā reuocationē vouet, votū nullū est. Irritatio pōt fieri p superiorē illi q dedit licentiā vouēdi, siue sit summ⁹ pontifex, siue aliquis de ordine illo. Siquidē mator potest absoluere a voto de licentia minoris emisso, nō econtra. Tutius tñ esse dicit q; recipiat absolutio a summo pōtifice. Et ita secundū illū doct. nō eo ipso q; qs ꝓfitet, iā liberat⁹ est ab oīm alio voto: sed possunt talia p plātū irritari: nec eo nolente ligāt. Illud videt magis cōsonū veritati, & textui iuris. lib. vj. de regulis. ca. pœnul. & pri⁹ dictis. Sic tenent multi nouitiū tēpore nouitiatus non ligari votis psonalibus. Secus de voto reali. Hoc em̄ non cōmutat, durante tempore nouitiatus: secus post professionem. Tunc em̄ transfertur in monasteriū: vt in hæredem. Hoc dictum moderatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

infra. Dictū de votorum in votum religionis cō mutatione. Palu. dicit ꝓcedere de quocūq; voto simplici, siue sit tēporale siue perpetuū, siue totale siue partiale: quodcūq; taliū adimpleť voto ꝓfessionis. Secus de voto solenni sacri ordinis prius emisso: qđ manet, nec tollit professione: & sic talis
Bb duplici causa teneť ad cōtinētiā. ¶ Ex dictis aliq eliciunt corollaria. Primū: voto ꝓfessionis approbatę religionis liberať homo a debito realī & ꝑsonali pecuniario hūano. Ita habet Palu. sed videtur esse dubiū. ¶ Secundū corollariū. Voto ꝓfessionis approbatę religionis liberať hō in foro dei a culpa, & a pœna debita peccato. Primū videtur esse de mente beati Bernar. vt supra. Secundū videť ex hoc, ꝙ a fit seruus dei ꝑpetuus. Et secundū Bernar. professio est quasi secunda regeneratio. Quaerit̄ qđ hic venit noie ꝓfessio. vtiq; vita pœnitētię cadēs sub ꝓfessione deducta in opus actu vel voluntate bona. de pœni. dist. j. c. Quis aliqñ. §. His auctoritatib⁹. Nō erat sibi necessaria certa satisfactio peccati, cui⁹ totū tēpus vitę obediētiæ impendať sui cōditoris. Et ibi glos. colligit argumētū ꝙ intrāti monasteriū nō est pœnitētia iponēda ꝓ pctō cōmisso: ꝙa nec Aistulpho vxoricidę imponit si itrat monastertū. xxxiij. q. ij. ca. Admonere. & hoc ꝓpter cōtinuationē pœnitētię & exercitij, q̄ monachis ineſſe debent. Si tñ post ingressum delinquunt: subijciuntur disciplinæ regulari. Istud corollariū etiā est Sā. Tho. ij. ij. q. vlt. art. iij. cū dicit votū professionis cū sit ꝑpetuū, maⁱ eē voto peregrinationis terrę sanctę qđ est tēporale. Rōnabiliter quoq; dici posse ꝙ ꝓ ingressum religionis ꝙs cōsequiť remissionē oīm peccatorum. Probat id Danieľ. iiij. Pctā tua eleemosynis redime. ergo multo magis satisfactione ꝓ oīb⁹ pctis, cū se hō totū dat deo i religiōe, hoc fieri pōt: q̄ excedit oīne genus satisfactionis etiā publicę pœnitētię: vt supra. ca. Admonere. Sicut & secundum Greg. Holocaustū excedit sacrificiū. Ad idē Angelus in sum. i ver. Religiosus. §. xlvij. ¶ Corollariū primū nō quadrat dictis Cācel. Parisien. & vniuersitatis eius dē determinationi sup q̄stione, An grauato debitis liceat intrare religionē. Hi enī contrarium sentiunt. Primo ꝙ grauato debitis aut obligato alteri rōne furti, vel pecunię mutuatę nō licet aliq̄d absolute vouere scienter vnde reddať ꝓ ꝑpetuo ipotēs ad soluēdū, nisi licētiā habeat ab eo, vel ab⁹ qb⁹ obligatus est, aut mō cōsil'r: sed sub cōditione solū quātū in se fuerit. Sic enī fraudē cōmitteret & dolū. Scđo: talis non debet recipi ad ꝓfessionē nisi monasteriū cū effectu se cōstituat debitorē, & obligatione faciat de soluēdo ꝓ pfitente. Hinc solet inquiri a ꝓfessuris: si sint debitis aut ratiocinijs grauati. Cōtra qđ si ꝙs fraudulenter recipiť & ꝓfiteť, monasteriū nō teneť, & pōt eū dimittere, nisi religio ꝑce aut ꝑcio sic obligatū attraxisset, vel mun⁹ ab eo recepisset. Tertio, ꝓfitēs sic fraudulēter nō ducit spū sancto: ꝙa deo auctore nemo fit deterior. Quarto, sic obligatus debet differre ꝓfessionē, nō obstāte religionis voto, do nec satisfaciat creditorib⁹. Sic dī de habēte parentē pauperē, & necessitate constrictū, ꝙ pri⁹ tenetur ꝓuidere illi cū alt⁹ nō vult aut nō pōt, & dehic monachari. Sed cū iā ꝓfessus mortuus est mūdo, de obligat⁹ est a cura parētū, ideo nō debet exire clausturū: sed salua ordinis obediētia faciat quantū pōt ꝑ parētis paupis sustētatione. Quinto, sic obligatus plus impediť monachari q̄ obligat⁹ alteri voto aut iuramēto solo, quia si iurauit me velle spōte dare alicui. x. Flore. possum intrare religionē, & iuramētū in meli⁹ cōmutare non soluēdo. x. Flore. ꝙa cōmutat iuramētū i meli⁹. Sec⁹ vbi obligatio orit̄ ex furto, vel pecunia mutuata. Et forte secūdū illā distinctionē possunt cōcordari doct. In vno enī solū acquisitū est dominiū, in alio aūt realiter dānificať ꝓximus. Sexto, sic obligat⁹ teneť laborare manib⁹ vt satisfaciat, nō obstāte ꝙ ꝑ hoc cogit̄ stare i statu minori, q̄ sit religio. Pōt enī ꝙs eē impedit⁹ rite & legitime p min⁹ bonū ab ingressu religionis causa multiplici: vt supra. Alias nō videtur, cur serui aut rōcinijs grauati non possint ordinari, aut monachari. ¶ Videť S. Tho. q. vl. ar. vj. ij. ij. velle idipm cū inqt. Qui est obligat⁹ ad aliqđ certū, nō pōt idipm licite ꝑtermittere faculate existēte. Et ió si aliqs sit obligatus vt alicui rōnē ponat, vel certū debitū soluat, nō pōt hoc licite omittere, vt religionē igrediať. Si tñ debet aliquā pecuniā, & nō habet vñ reddat, teneť facere qđ pōt, vt cedat bonis suis creditori. Subiungit. Propter pecuniā ꝑsona liberi hois nō obligať sđm iura ciuilia: sed solū res. Hęc ille. Septio: si nulla est ꝓbabilis cōiectura, ꝑsumptio, aut spes, ꝙ vnq̄ quocūq; mō honesto poterit satisfacere creditorib⁹ in toto vel in ꝑte: pōt de licētia iudicis religionē itrare, & bonis cedere. Maxie si est ꝑsona libera: & vbi nō est cōsuetudo ꝙ carēs ere, luat in corpe. Nec ipedit laborādo a ꝓfectu salutis. Forte plus impedietur, & grauabit̄ i monasterij reb⁹ &c. Et dato ꝙ sit ꝑsona libera: tñ iā se fecit seruū ꝑ furtū ꝙ posset in carcerē trudi, & mulctari ꝑ delicto. Vnde recitat Gers. ibidē: olim fuisse argumētū cōdēnatū Parisius: dicere, ꝙ ꝑ sustētatione vni⁹ pueri habilis ad ēas sacras liceat spoliare diuites, & abundātes diuitijs, & dare illi ꝓ stipēdio in republica. Videť esse q̄si ꝓximū illi errori, ꝙ licitū sit nō soluere creditorib⁹ credita rōne furti, aut mutui. q̄tin⁹ hō se trāsferat ad vitā altiorē. Quid enī aliud est hoc, nisi spoliare creditores reb⁹ suis? Quis. n. cū ꝙs cedit bonis, oia dimittat: tñ habet iurare si venerit ad pigutorē fortunā: ꝙ soluet i toto vel in parte. Ita

ꝙ si quid lucrať vel acquirit, acquirit creditori. Q. si sponte se reddit ipotētē, videť peierare, & fraudē iniquā cōmittere. Per illa ꝓ dicta Pal. intelligi & moderari. ¶ Tertiū corollariū. Voto ꝓfessionis approbatę religionis liberať homo a pœna debita pctō i foro mūdi, quā ꝑpeti deberet. hoc est sđm Pal. si malefactor ꝓfiteť religionē, non degradať nec tradit̄ iudici seculari in oi casu quo hoc solet aut potest alias de iure fieri. Cōtrariū tenēt multi. Plus. n. est fieri religiosū q̄ cōfugere ad imunitatis locū. sed secūdū defendit hois vitā: ergo & primū: qđ plus est, siue dēp hēdať in vel extra monasteriū. Semp. n. cēseť eē in ecclesia ꝙ se ꝑ ꝑpetuo & totā vitā dedicauit ecclesię, & mortu⁹ est mūdo. Sec⁹ si post ꝓfessionē delinqt. Nā ꝑ tuilegiū violauit. Extēdit hoc dictū ad eū ꝙ sacris initiať post furtū vel crimē cōmissum quo nō icurrit̄ irregularitas: dicēs eū sit̄ esse tutū cū sit ꝑpetuus ecclesię filius. Diceret ꝙs, hoc verū esse de manu laicali nūc cohibita ꝓpter ordines: secus de manu ep̄i aut ordinarij. Nam de malo suo nō debet sentire cōmodū. Alias oēs passim cōuolarēt ad clericatū q deliq̄rūt, & ꝑiret tota respublica. Secus si cōmisit crimē quo icurrit̄ irregularitas. iā. n. nō gaudet priuilegio clericali si furtiue ordinatus est: cū sit irregularis. Hinc sđm eūdē nō q̄rit̄ a ꝓfessuro si sit ad mortis suppliciū obnoxius ex malefacto vel delicto: sed si sit inuolutus debitis pecuniarijs. Tūc. n. agēdū vt supra. Et forte inquirendū esset si sit irregularis irregularitate ꝑ papā dūtaxat auferibili. tūc enī inutilis esset ad clericatū & religionē, nec recipiēdus in eādē. ¶ Circa dis
Cc pēsationē votoꝝ, Primo ſupponatur ex tertio coll'. dist. xxxvij. ar. j. ꝙ duplex est dispēsatio. Quędā iuris declaratio: quędā iuris relaxatio. Et quō illę fieri habēt. Videnť aliqui velle colligere ex dicto Apl'i. j. Cori. ix. fundamētū auctoritatis dispēsandi cū inqt. Dispēsatio mihi credita ē, vt habet S. Tho. j. ij. q. xcvij. ar. iiij. Sed nō videť quō illud dictū apl'icū faciat ad ꝓpositū. Loquit̄. n. vt claret ex serie textus, de dispēsatione Euāgelicę doctrinę, hoc est populi eruditiōe. Dispēsatio vero de qua hic sermo, ꝑportat quādā cōmēsurationē & applicationē seu ptitionē alicui⁹ cōis ad singula ptcularia. Vñ & gubernator familię, & paterfamilias qñq; dispēsator noiať cū vnicuiq; de familia sđm iustitiā distribuit̄ uā donat & diuidit q̄ sibi cōgruūt quo ad labores & onera &c. Sic ait Paulus. Sic nos existimet hō, vt ministros Christi & dispēsatores mysteriorū (vl' ministeriorū) dei. Hic iā q̄rit̄ ter dispēsatores vt fidelis ꝙs iueniať. j. Cor. iiij. Et Luc. xij. Quis putas est fidelis dispēsator & prudēs quē cōstituit dñs sup familiā suā &c. Sic

in ecclesia dei diuina prouidētia legislatores & hierarchas cōstituit suę legis iterꝑtatores & moderatores nō editores, qui diiudicēt ꝓ eccl'ię vtilitate & hoim salute: q̄n cōstitutiōes hūanę siue vniuersales datę multitudini, siue ꝑticulares libere & spōte a qbusdā acceptatę, & factę, cōueniāt singul' de familia Christi vel nō. Sepe cōtingit legē datā multitudini, & ei cōmodā vt i plurib⁹ nō cōgruere oīb⁹ q̄ sunt de familia i hoc vel hoc casu. Periculosum foret si oīm eēt passim i ea re decernere & sentētiare: cū nō ꝑnt diiudicare singuli si subsit cā relaxādi obligationē hūanā ligātē iure diuino. Ideo auctoritas dispēsādi data est eccl'ię hierarchis. ¶ Ex illo sequit̄, si dispēsatio debet eē legitima siue sit iuris relaxatio siue declaratio, duo sunt neccia. s. cā legitima neccitatis & vtilitatis, & auctoritas. Causa legitima est neccia sic, ꝙ nisi subsit nō est dicēda dispēsatio, sed dissipatio scđm. S. Ber. li. iij. de cōsi. ad Euge. Itaq; nō est tenēdū dictū quorūdā, ꝑlatos posse i oī voto dispēsare ꝓ libito suo, eo ꝙ in oī voto auctoritas supioris excipiť: sicut patuit de voto vxoris, monachi, filiifamilias &c. Rō est sđm Apl'm, quia receperūt ptātē a dño vt sint fideles & prudētes, vtq; ea vtanť i ędificationē, nō in destructionē. ij. Cor. x. De potestate papę nō ē meū determinare. Pōt hō libere vouere quę sunt supererogationis. Cū aūt vouit diuini iuris est reddere, & legis naturalis. Nec ab hoc debito soluit ꝑlatus vt nō reddat dño vota sua: est. n. de lege naturę soluere vota, manēte obligatione, & i sensu cōposito, sed fungēdo suo officio auctōritate sibi tradita a deo, ex quo excepta fuit auctoritas supioris in voto, dispēsat. Dispensando nō dat licentiā infringēdi votū: sed vel tollit obligationē libere factā, vel declarat ꝓtūc nō eē obligatiā siue vtilē reipublicę aut priuatę ꝑsonę. ¶ Corollariū. Sđm opinionem plurimoꝝ & Hostī. de vo. & vo. red. in sum. & Rich. & Tho. ij. ij. si ꝑlatus cū aliquo dispēsare ꝑsumit sup voto suo nō subsistēte cā rōnabili, cū illud manifestū fuerit dispēsato, nō excusať corā deo a trāsgressionis pctō. Si aūt ignorat aut dubiū est an subsit causa vel nō, potest dispēsatus securus esse corā deo, & ꝑsumere melius de suo prelato ꝙ metas nō excesserit: sed oia pro charitate egerit: q̄ videť potissima causa dispēsationis. Nā qđ pro charitate inchoatū est, nō debet facere cōtra charitatē. ¶ Corollariū secūdū. cū ꝙs nō soluit qđ deuouit deo, sublata obligatione nō mētiť si nō soluit olim ꝓmissum: ꝙa amplⁱ⁹ nō est debitor. Secus si nō soluit, ꝓmissum stante obligatione. Possunt aūt causę esse duę sđm Rich. in gñe. s. ꝓfectus maioris boni seu vtilitatis. & vitatio mali: tā respectu ꝑsonę vouētis, q̄ reipublicę ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter & ecclesiastice cõitatis:q̃ qa repiri pñt cõtigẽ
ter in oi voto superogationis:qdlibet est dispẽ
sabile. Cõsonat Durã. & Pal. ¶ Scdo requrit̃ au
ctoritas iuris vel supioris,q ea i rediscernat au
ctoritatiue & sentẽtiet qd ꝓtũc plꝰ faciat ꝓ cha
ritate & hoim salute. Quid deniq; liceat,deceat,
& expediat. scdm illud. ij. Corin. ij. Nã & ego qd
donaui,si qd donaui ꝓpter vos i ꝑsona Christi.
Signãter dicit Propter vos. Ois.n.dispensatio
debet fieri ꝓ charitate & ad honorẽ dei: sicut &
votũ est ꝓmissio facta deo. In cuiꝰ ꝑsona fit rela
xatio vel dispẽsatio, & i ædificationẽ ecclesię q̃
est corpꝰ eiꝰ,vt supra de votoꝝ cõmutatione di
ctũ est. Hinc cũ lex cõis quoad aliquẽ tollit̃,hoc
fit sine ꝑsonarũ acceptiõe,cũ lex illa ab oibꝰ ꝑso
nis ęqualiter seruari nõ possit: nec i ꝑiudiciũ rei
publicę,scdm ꝓfectũ;put exigit charitas & iu
stitia distributiua. ¶ Si q̃rit̃ an qspiã secũ dis
pẽsare põt: Rñdet Pal. Nullꝰ est iudex in cã sua,
nec supior sibi ipsi:& iõ nemo proprie põt cũ se
ipso dispẽsare in his q̃ sunt clauiũ ecclesię. Secꝰ
in aliis,& cũ supior haberi nõ põt. vbi.n.mora ẽ
allatura piculũ,dilatio est ꝑnẽda. Argumẽtũ de
debitore fugiẽte, quẽ ꝓpria auctoritate licet ca
pere. Vñ nec papa nec eps secũ dispẽsare põt,sed
ꝑ suũ cõfessorẽ. In his vero q̃ sunt iuris positi
ui:ex quo solutus est legibꝰ: nõ eget papa dispẽ
satiõe. ¶ De modo & fora dispẽsandi: ex quo p̃
lati sepenũero simulãdo i positiuis cõstitutioni
bus dispẽsant: ergo vbi nõ est data certa fora &
modus dispensandi de iure scripto: sufficit cũ
sciũt suis legibus passim cõtrairi, q; nõ cõtradi
cũt nec reclamãt verbo aut facto,cũ tñ libere cõ
tradicere possent scdm Ger. in Regul'. Sed licet
hoc ꝓcedat de abolitione legũ suarũ positiuarũ
nõtñ hmõi nõ correctio trãsgressionis voti aut
simulatio nuda. sufficit in foro cõsciẽtię ad rela
xãdũ votũ. si est adhuc obligatoriũ. Hic.n.opꝰ
est ꝑlatũ vti iure suo,& ex auctoritate dispẽsare
& de hoc certiorẽ reddi dispẽsatũ si vult eẽ tutꝰ.
Secus de suis cõstitutionibꝰ q̃ pñt nõ obseruatę
abrogari:& põt fieri ꝑscriptio. ¶ De ministro
dispẽsationis votoꝝ.an hoc soli papę cõpetat:
respõderi põt ꝑ aliquot propositiones,& primũ
quo ad q̃stiõis ꝓiacẽtẽ. Papã posse dispẽsare cũ
oñi hoie in oi voto volũtario,tpali, & ppetuo
simplici & solẽni vel sacri ordinis susceptione
vel ꝓfessione,est ꝓbabilis opinio. Patet ex di
ctis. Nec cõcludũt allegata quorũdã i oppositũ.
Nõ illã Eccli'. xxvj. Ois põderatio nõ est digna
aie cõtinẽtis. Ex quo aliqui doc. voluerũt votũ
cõtinẽtię nõ habere dispensationẽ, quia nõ ha
bet cõpensationẽ,vt innuit Hugo Postil. ibidẽ
& Altisiod. cuius Hugo refert verba li. iij. tract.
vij. Ratio est,quia dictũ sapiẽtis itelligit̃ scdm

D
d

Glo. de continentia a peccatis,vt sit sensus. Vir
eruditus nollet vxorẽ sanctã cõmutare pro vlla
re,q̃ seruit Christo i spirituali sciẽtia,qa nõ pos
set habere ꝓ ea rẽ æquialẽtẽ. Nõ em̃ cõtinentia
est maxima virtutũ. Item scdm Durã. vt supra
virginitas vel cõtinentia nõ est bonũ scdm se,
sed vt medicina remouẽs ea q̃ phibẽt cõtẽplatio
nẽ diuinoꝝ. Et tũc arguit̃. Finis ẽ melior his q̃
sunt ad finẽ:sed cõtẽplatio diuinoꝝ,oratio &c.
sunt finis virginitatis. ergo si fit dispẽsatio cir
ca finẽ. s. cõtemplationẽ &c. põt etiã fieri circa re
mouẽs ꝓhibẽs. Videt̃ ille textus ad sensum lite
ralẽ a spũ sancto intentũ primo & principaliter
loq de eccl'ia Christi,q̃ est corpꝰ Christi mysti
cũ,& sanctarũ aiarũ soli Christo seruientiũ colle
ctio,ꝓ cõsequns cõtinẽtiũ ab oi amore adulterino
&c. & ideo imptinẽter allegat̃. Nec impedit i. c. Cũ
ad monalteriũ. de statu monachoꝝ,cũ dr̃. Abdi
catio ꝓprię volũtatis sicut & custodia castitatis
adeo annexa est regulę monachali,vt cõtra eam
nec summꝰ põtifex possit licẽtiã indulgere. Nã
papa hoc nõ põt eo manẽte monacho. sic. n. ipli
caret cõtradictionẽ, eũ esse monachũ,& nõ esse
obligatũ ad essentialia monachatꝰ,q̃ sunt de or
dinatiõe ecclesię. Põt aũt de monacho facere nõ
monachũ, hoc est,põt facere q; obligatꝰ religio
ni,& ad vota religiõis nõ sit eisdẽ obligatꝰ,qa
in oi obligatiõe volũtaria ptãs papę est excepta
Sicut nõ põt facere q; calix nũc cõsecratꝰ nõ fue
rit olim cõsecratꝰ,põt tñ ordinare q; eiꝰ vsus nõ
habeat ad hoc ad qd̃ prius fuit dedicatꝰ,vt si ꝓ
hibeat eiꝰ vsus i cõsecratiõe Eucharistię. Sic oli
ꝓhibiti fuerũt calices vitrei,enei. Sic ꝓhibent̃
cõfracti & cõflant̃. Cũ ergo papa decernit ꝓtũc
& ex cã castitatẽ ñ cõferre illi,nec reipublicę,sed
matrimoniũ plus cõducere forte ad reductionẽ
mltoꝝ ad fidẽ,põt iiũgere cõtractũ matrimonij,
vt supra,& ꝓhibere ꝓtũc cõtinẽtiã tãq̃ maioris
boni ipeditiuã,vt referẽ esse factũ supra de rege
Aragonũ. Vñ cũ monachus fit eps nõ dispẽsat̃
eo ipso cũ eo q; habeat ꝓpriũ:nec põt testari ni
si de priuilegio speciali,nec est liberatus ab obe
diẽtia. Hinc si resignat epatũ & redit ad claustrũ
est obligatus vt priꝰ. Nõ ergo absoluit̃ a substã
tialibꝰ regulę nisi ꝓut exigit necessitas sui statꝰ
scdm Rich. Pal. & Tho. & obediẽtiã quã prius
debebat ꝑlato, nũc debet Romão põtifici. Et sic
intelligit̃ decretal'. Vel dr̃ vt supra: q; itelligit̃ de
iure cõi,nõ põt passim & idiñter & sine cã ꝓ libi
to suo. qa difformaret & scãdalizaret ecclesiã. Se
cus de ptãtis plenitudine subsistẽte cã scdm Ho
stien. quã existiare ꝓ charitare hꝫ deo plꝰ place
re. ¶ Preterea si papa nõ posset facere q; ille obli
gatꝰ olim religioni,nũc nõ sit obligatꝰ: q̃rit̃ qd
est in cã q; non põt? Aut ius diuinũ, vel statutũ

humanũ. Nõ primũ: qa i voto vt votũ est,papa
põt dispẽsare scdm ꝓdicta. Nõ statutũ humanũ,
quia hoc põt papa tollere, cũ est iuris positiui
humani. Sicut ergo põt dispẽsare q; religiosus
nõ teneẽ ad silẽtiũ,ad abstinẽtiã a carnibꝰ &c. ita
& in ꝓposito relaxãdo obligationẽ,& tollẽdo le
gẽ. Sublatis aũt substãtialibꝰ, amplꝰ nõ est mo
nachus. Nec est sile de ꝑlato dispẽsante i aliqbꝰ
scdm tenorẽ cõstitutionũ suarũ,& papa habente
potestatis plenitudinẽ inrestrictã & illimitatã.
Si dicit̃: cõsecrata semel deo nõ possunt i alios
vsus cõuerti,& semp manẽt cõsecrata: respõdeẽ
vt supra. ¶ Scda ꝓpositio. Nõ solus sumꝰ põ
tifex,sed & eps,& q̃q; ꝑlatus alius aut simplex
sacerdos põt quo ad sibi subiectos in aliquibus
votis dispẽsare,aut cõmutationem facere. Patet
ex ritu ecclię. Hodie.n. de facto solꝰ papa dispẽ
sat i voto crucis ꝓ defensione terę sanctę, ad li
mina Apłoꝝ Petri & Pauli, Sãcti Iacobi, pro
fessionis. De dispẽsatiõe i voto crucis ex deuo
tione facta: supra dist. xxxij. Et licet scdm An
gelũ i ver. Votũ. iiij. §. vj. Eps possit sic dispẽsa
re cũ ex deuotiõe fit, & Panor. quẽ allegat: videt̃
tñ vsus hre & cõsuetudo q; ad papã remittat̃. &
hoc dicit esse tutiꝰ: licet nõ sit casus papalis. In
alijs aũt votis a ꝓdictis epi dispensant quo ad
suos Abbates: & ꝑlati religiosoꝝ põt dispẽsare
in votis suoꝝ siue ante sint emissa siue post ꝓ
fessionẽ, vt supra scdm opiniões diuersas. ¶ Vl
timũ dubiũ: vtrũ votũ de nũq̃ velle vti dispẽsa
tione quõcũq; ipetrata vel ipetrãda a papa, & de
nõ velle ꝓcurare dispẽsationẽ, sit obligatoriũ.
Respondet Rich. q; non est vlr obligatorium.
Notãter dicit vniuersaliter. Nã i casu in quo me
lius eẽt vel ꝑsonę illi vel reipublicę ad salutẽ,nõ
petere aut ipetrare talismodi dispẽsationẽ q̃ op
positũ, debet non petere,& obligat votũ cũ põt
seruari sine iactura salutis. sicut patuit de votis
quę i casu põt seruari sine iactura & ꝓiudicio cu
iuscũq;: q; tũc ligẽt cũ necessitas exigit vt seruẽ
tur: vel cõducit saluti vouẽtis votũ tenere. Sed i
casu cũ decet & expedit, vel ꝓ honore sedis apl'ici
cæ: vel vtilitati ꝑsonę vouẽtis, aut reipublicæ,
aut forte necessariũ ẽ recipe dispẽsationẽ aut cõ
mutationẽ voti alicuiꝰ,nõ est obligatoriũ, quia
charitati cõtrariũ. Cũ vero talia vota i vl'i abdi
cãt petitionẽ vl' vsũ dispẽsationũ, & ita ad semp
& ꝓ semp: licet materia sit de re licita: tñ nõ est
semp licita obligatio. Põt.n. q̃nq; esse contraria
charitati, & tũc non obligat. Intelligit̃. n. vt su
pra cõditio, si nõ militat cõtra charitatẽ: q̃ cõdi
tio ꝑ se inest. Dicũt qdã q; ponat̃ in terrorẽ, ne
passim & sine causa laboret̃ ꝓ dispẽsatione: sed
vota maneãt fixa & iuramenta ꝓ reuerẽtia dí
uini nois, ne nomen dei in vanũ sumatur.

Ff

¶ Quęstio. II.

A

Queritur secũdo, Vtrũ scãda
lũ sit speciale peccatũ sum
mopere vitãdũ cũ omissio
ne ois rei q̃ nõ ẽ veritati tri
plici viæ, doctrinę, & iusti
tię cõtraria. Tribꝰ articulis
tractabit̃ materia q̃stionis.

¶ Quantũ ad primũ quí terminos declarabit: Notãdũ scdm Origenẽ, Hieronymũ Durañ. Rich. &c. Scãdalũ latine dicit̃ a scanda
lon græce, qd̃ noiat offendiculũ, ruinã, ipactionẽ vel offensionẽ pedis ex aliquo obijce posito in via, trãslatũ a corporalibꝰ ad spũalia. Sicut eñ per obijcẽ vię corporalẽ qs impingit aut q̃nq; nutat seu ad casum disponit̃ vel occasionatur: ita i via morũ dictũ vel factũ minus rectũ ꝑbet q̃nq; alicui occasionẽ ruinę. Et sic agẽs scãdalizare dr̃,& opꝰ ipm vel dictũ &c. scandalũ noiat̃. Matt. xvj. dixit Christus Petro, Scãdalũ mihi es. & Psal. cxxxix. Iuxta iter scandalũ posuerũt mihi. Est ergo scandalizare in gñe dare occasionẽ ruinę spũalis aliquo exẽplo,dicto,aut facto, vel cõsimili minus recto. ¶ Scãdalũ actiuũ, est dictũ vl' factũ minꝰ rectũ ꝑbẽs occasionẽ ruinę. Hęc definitio habet̃ i Glo. Matth. xviij. cũ dr̃, Scãdalizat q̃ dicto aut facto minꝰ recto occasionẽ dat ruinę. ¶ Dicit̃ primũ, est dictũ vel factũ. quibus scdm Alexan. de Ales. p. ij. q. clxxxix. mem. ij. §. j. intelligunt̃ etiã nutus & signa defo tis patẽtia. Cogitatio. n. intus manẽs nõ scanda lizat ꝓximũ: sed seipm̃ cogitantẽ. Nõ. n. obijcit̃ sensui alteriꝰ: a quo scãdalũ sumit initiũ & originẽ, vt cõiter. Et sicut dicit Greg. non est vera charitas. i. patẽs & manifesta, nisi se extẽdat ad aliũ. Ita & scãdalũ nõ dr̃ esse nisi ad aliũ. tũc. n. dũ taxat patescit,& manifestat̃ positio obijcis i via moꝝ. Stat tñ aliquẽ seipm̃ scãdalizare multipl'r Matth. xviij. Si pes vel manus vel oculus scandalizat te &c. Sic visus, tactus, prava cogitatio morosa &c. scandalizãt tãgẽtẽ, vidẽtẽ indecẽtia & piculosa. ¶ Dicit̃ minꝰ rectũ. Nullus. n. bene agẽs scdm oẽs circũstãtias adesse debitas dicit̃ scãdalizare. Si qs nutat aut labit̃ i via oino trita & recta, nõ labit̃ ex alteriꝰ, sed ex ꝓpria culpa vel infirmitate. Dicit̃ aũt minus rectũ, & nõ malum. Nã minus rectũ est in plus q̃ malũ. Cũ aũt dicit̃ minus rectũ, nõ dicit̃ cõparatiue quasi ab alio magis recto superetur in rectitudine: sed quia caret aliqua rectitudine debita haberi, vel quia est inductiuũ ad peccatum, vel quia est dictum vel factum de genere malum & ex operis conditione: vel quia ex modo agẽdi, licet nõ sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

de gñe malũ,habet ſpeciẽ mali. Exẽplũ primi. Cũ quis vult ex intẽtione actuali ſua pſuaſione ſcãdalizare, ita q; intẽdit velle aliũ occaſionare ad pctm̃. Exẽplũ ſcdi,cũ facit corã ꝓximũ actũ de gñe malũ & ꝓhibitũ vñ alter põt ipingere ad ruinã ex natura & qualitate illi⁹ opis, licet alter hoc nõ itẽdat formaliter, ſed iterp̃tatiue nolens omittere actũ illũ. Exẽplũ tertij. Facit qppiã nõ de ſe malũ,ſed hñs ſpeciẽ mali: vñ alter ex ignorãtia poteſt turbari,offendi,ſcãdalizari: qđ licite poſſet ꝓtũc omittere,vt recũbere i idolio. Roma.xiiij. Oia illa icludunt̃ i gñali vocabulo,minus rectũ. Sic ſcđm Sco. ſcãdalũ Petri fuit ex i debito mõ agẽdi: quia act⁹ nõ fuit mal⁹ de gñe. ¶ Dicit̃ p̃bẽs,prẽbẽs iquã dupl'r: vel p ſe,vel p accñs: directe vel indirecte: poſitiue vl' priuatiue: cõmiſſiue vel omiſſiue. Per ſe multipl'r. Primo cũ qs qppiã loquit̃ aut dicit volẽs p̃ hoc aliũ ſcãdalizare,aut i malũ ducere. Apoc. ij. de Balaã Ariolo,q; docebat Balaac mittere ſcãdalũ corã filijs Iſrl'. Cõſuluit. n. Balaã ip̃i Balaac regi Moabitarũ vt mitteret illuc mulieres ornatas ad caſtra filioꝝ Iſrl' cũ idolis earũ: vt ſic allicerẽt eos, & ad fornicationẽ ſpũalẽ,puta idololatriã,& carnalẽ luxuriã. Nũeri.xxiiij. Q đ & factũ ẽ. Vñ dr̃ Nũeri.xxv. Fornicatus eſt populus cũ filiabus Moab,q̃ vocauerũt eos ad ſacrificia ſua: ſed acriter punitũ ẽ hoc malũ,vt patet de Phinees &c. Et dixit Moyſes. Occidat vnuſquiſq; ꝓximos ſuos q̃ initiati ſunt Beelphegor. Secũdo,cũ qs nõ (vt ſtati p̃miſſum fuit) vult formaliter ſaltẽ alteri⁹ ruinã,itẽdit tñ aliquẽ actũ malũ & prauũ ex natura actus vel opis natũ iducere ꝓximũ ad ruinã. qđ aĩaduertẽs vel debẽs aduertere vult nihilominus dictũ illud vel factũ ꝓſequi, poſtha bita vere vel iterp̃tatiue ꝓximi ſalute. Ita q; eſt cã ſine qua nõ ſaltẽ quãtũ i ſe eſt, etiã ſi nõ ſequit ruina ꝓximi. Ex quo factũ id de ſui rõne eſt inductiuũ ad peccatũ, iã p ſe iterp̃tatiua volũtate & intẽtione p̃bet occaſionẽ ruinę. Volũtas interp̃tatiua dr̃ cũ vult actũ illũ nõ omittere, aĩaduertẽs aut aĩaduertere debẽs ruinã ꝓximi ex hoc futurã: aut natã ſequi ex opis cõditione. Tertio cũ vult actũ habẽtẽ malã ſpeciẽ & ſil'itudinẽ pcti ex defectu circũſtãtię alicuius adeſſe debitæ, nõ omittere ſed cõtinuare, vtputa vult actum malę ſpeciei, quicq̃d ide ſequat̃, ſiue ex hoc frater turbet̃, offendat̃, lędat̃, ſiue nõ. hoc. n. aiaduertẽs aut aĩaduertere debẽs: q̃uis vellet ꝓximũ ſuũ nõ lędi: non vult tñ a dicto aut facto deſiſtere: ideo p ſe p̃bet occaſionẽ ruinę itẽtione iterp̃tatiua. Cõtẽnit. n. ſalutẽ ꝓximi: nec vult tollere occaſionẽ ſcãdali, per ei⁹ fidelẽ eruditionẽ, iſtructionẽ, ceſſationẽ a dicto aut facto &c. Hinc Paulus. Malũ eſt homini q̃ p offendiculũ mãducat. Ro. xiiij. Puſilli eñ. i. bonę volũtatis, ſed nõ magnę ſciẽtię, ſcđm Ber. in de p̃cep. & diſ. hoc vidẽtes ſtatim cogitant. Ecce ſi licet illi, licet & tibi. Et. j. Corin. viij. Videte ne forte hęc licẽtia veſtra offendiculũ fiat infirmis. Si qs. n. videt eũ q̃ habet ſciẽtiã i idolio recũbẽtẽ, nõne cõſciẽtia ei⁹ cũ ſit infirma, ędificabit̃ ad mãducãdũ idololatica: & pibit i tua ſciẽtia frater: pro quo Chriſt⁹ mortu⁹ eſt: Infirmitas prõptitudinẽ noĩat ad malũ ſeu ſcãdalũ. Offenſio idignationẽ cõtra eũ q̃ peccat. Scãdalũ ipactionẽ ad ruinã, dicit. S. Tho. Per accidẽs dat̃ occaſio qñ p̃ter intẽtionẽ opantis & cõditionẽ opis qs ex malitia ꝓpria ſcãdalizat̃, & ex alteri⁹ bonis. Exẽplũ de factis Chriſti reſpectu Iudęoꝝ inuidiſſimoꝝ. Sic qñ cã ſcãdali ab aliquo ſublata ẽ: puta ignorãtia aut vtilitas aut iuſtę neceſſitatis, aut ſiſe qd, & nihilomin⁹ alter vult ſcãdalizari, ſicut ad Ro. vij. dr̃. Occaſione aũt accepta p legẽ &c. Vbi dr̃ quis p accñs dare occaſionẽ: licet in rei veritate nõ p̃bet, ſed alter ex malignitate de bono accipit malum. ¶ Corollariũ. cõtigit qñq; ſil' eẽ i diuerſis ſcãdalũ actiuũ & paſſiuũ. Q ñq; actiuũ ſine paſſiuo, cũ alter nõ cõſentit malo. Q ñq; paſſiuũ ſine actiuo. Dicit̃ cõſequẽter, Occaſionẽ. Cur nõ dr̃ cãm ruinę? ga ſola volũtas eſt cã ſufficiẽs & imediata ruinę ſpũalis, in qua etiã ruina eſſentialiter cõſiſtit. Dictũ aũt & factũ ſunt occaſiones ruinæ: & aliquo mõ cã ſine qua nõ. Et ſcđm p̃dicta actus ſumit rõnẽ ab obiecto: ideo dr̃ dictũ aut factũ p̃ bẽs occaſionẽ iductiuã, pſuaſiuã, allectiuã, motiuã, diſpoſitiuã, &c. volũtatis ad ruinã ſpũalẽ. Et licet occaſio ſit cã p accidẽs ad pctm̃: attamẽ i ꝓpoſito eſt cã ſine qua nõ. Et ſępe cõtigit: qđ vni cõuenit p accidẽs, cõuenire alteri ſcđm ſe: ſicut i definitione fortunę ponit̃ cã p accñs ſcđo phyſicoꝝ, q̃ fortunę p ſe cõuenit. ita in ꝓpoſito p ſe cõuenit ſcãdalo actiuo eẽ occaſionẽ ipactionis ad ruinã. Dicit̃ ruinę. ſ. peccati ſiue mortalis ſiue venialis. ¶ In foꝛa hic dr̃ ſcãdalizare q aĩaduertẽs aut aĩaduertere debẽs alios eẽ pronos ſeu ꝓniores ad ruinã ſpũalẽ ex ſuo dicto vel facto aut ſiſi ſigno manifeſto ſeu etiã opis cõditione aut agẽdi mõ min⁹ recto: aut q ſibi nõ eſt in p̃cepto, nihilomin⁹ vult ip̃m ꝓhibito iplere, nõ curãdi an ex hoc ſequatur vel nata ſit ſequi ruina ſpũalis ꝓximi. Talis. n. intẽdit ruinã ꝓximi, etſi nõ volũtate vera & formali, pſuadẽdo. ſ. ad ruinã ex animi deliberatione, tñ volũtate iterp̃tatiua. Cur dicat̃, qui ſibi nõ eſt in p̃cepto, dicẽt de omittẽdis ꝓpter ſcãdalũ. Dicit̃. n. Matth. xviij. in Glo. Inquãtũ potes ſine pctõ ſcãdalũ ꝓximi vitare debes. qa q vult añcedẽs, vult & cõſeq̃ns. Ponat̃. a. vult dictũ aut factũ minus rectũ cõtinuare corã pfectis & doctis, & p̃ciſe corã eis, de

quibus bonã habet p̃ſumptionẽ q; ide nullũ recipiẽt ſcandalũ: noles id dicere aut facere corã aliꝭ, & de qb⁹ eſſet veriſilr timor futuri ſcãdali & cuiuſdã ꝓnitatis in ruinã ex hmõi dicto &c. ſiue venialis ſiue mortalis pcti. Sic agẽs ex foꝛa facti quãtũ in ſe eſt ſcãdalizat actiue, etſi nullũ ſequat̃ ſcãdalũ paſſiuũ. hinc excuſat̃ a tanto, nõ a toto. Et ſtãte hoim ifirmitate ſeſe cõmittit picaſlo. Deberet. n. ex ſuo facto formidare ruinã, p ximi cũ eſt min⁹ rectũ. Nã ſunt. xij. horę diei. tã etſi de meliori p̃ſumẽdũ ſit. Et ſi ẽ cęteris p̃lat⁹ habet curare famã ꝓpriã pro aliorꝝ ſalute: alias eneruat̃, floccipẽdit̃, & ludibrio dat̃ ei⁹ auctoritas. Si eſt pſona priuata, adhuc tenet̃ famã ſuã curare ſaltẽ hoc mõ q; occaſionẽ famę ſubtrahat ſcđm. S. Tho. x. Quo ĩlli. q. xj. Alias ſcãdalizat ꝓximũ. Et nõ eſt neceſſe ad ſcãdalũ actiuũ q; alter inducat̃ ad pctm̃ ſiſe pctõ ſcãdalizãtis. Sufficit q; ſit occaſio ruinę ex cõditione opis. & hoc eſt in ꝓpoſito cũ quis facit ad ptẽ ſpe nõ futuri ſcãdali corã certis, q̃ i publico nollet agere: q̃ ex natura actus ſunt mala & ꝓhibita. Hinc Paul⁹. Prouidem⁹ bona, nõ ſolũ corã deo, ſed etiã corã hoĩb⁹. ij. Cori. viij. Et Eccl'i. xvij. Vnicuiq; mãdauit deus de ꝓximo ſuo. vt. ſ. ꝓſit ei verbo & exẽplo: ſaltẽ cõtrarie nõ obſit: vtq; affectiue, & effectiue eũ diligat. Et Aug. in Sermõe de cõi vita cleric. Cõſcięntia corã deo nobis neceſſaria eſt, fama aũt ꝓximo. Hãc vident̃ tales oĩno poſthabere & parũ curare. Itaq; in caſu ꝓfato ex forma facti vel dicti, ſeu ex gñe act⁹, p̃bet occaſio ruine: licet alter forte nõ ruat, vel nõ grauiter: Sufficit q; dictũ aut factũ ſit natũ de ſe inducere ad ruinã. ij. ij. q. 43. ar. vj. ſiue ex facto i ſe malo, aut ſpecie mala, ſiue ex mõ agẽdi idiſcreto. ¶ Paſſiuũ ſcãdalũ ẽ ruina pcti ꝓueniẽs ex ſcãdalo actiuo. Vel q̃ñq; ex malitia ꝓpria nõ data occaſione ruinę. ¶ Corollariũ. q đ dã eſt ſcãdalũ datũ, q đ dã acceptũ nõ datum, vtputa ꝓueniẽs nõ ex obiſce pcti. ſed ex inuidia, liuore, odio &c. ſcãdalizati. & ſolet dici Phariſaicũ, & ex malicia ꝓpria. Aliud eſt ſcãdalũ puſillorꝝ, hoc eſt habẽtiũ bonã voluntatẽ & zelũ bonũ, ſed nõ ſcđm ſciẽtiã: qa carẽt ea. Supaddũt alig tertiũ mẽbrũ. ſ. occaſionatiuũ ſed videt̃ ſup fluere. Scđm. b. Tho. i. iiij. &. ij. ij. q. xliij. Scãdalũ actiuũ accipit̃ dupl'r. ſ. materialiter, & formaliter. Foꝛaliter ꝓpter intẽtionẽ iducẽdi aliquẽ ad pctm̃. & ſcđm hãc rõnẽ formalẽ, ex pte finis q cõtrariat̃ ædificationi ꝓximi, habet rõnẽ ſpecial' peccati. Materialiter vero accipit̃ ꝓ quolibet pctõ alio q đ eſt materia ſcandali. Nullũ eñ pctm̃ eſt, quin poſſet eẽ materia ſcãdali. & ſe hñe materialiter ad ſcãdalũ. Et ſic nõ habet rõnẽ ſpecialis pcti, ſed eſt circũſtãtia pcti, qa vt ſic nõ intẽdit nocumẽtũ ꝓximi ſcđm. S. Tho. i. iiij. ſed pctm̃ illd. Et tũc idẽ dicẽdũ ẽ de ſcãdalo, & pctõ illo q đ eſt materia ſcãdali, ſeu quo aliqs ſcãdalizat, quale pctm̃ ſit. ¶ Secũdo notãdũ. Triplex ſolet poni veritas quo ad materiã ſcãdali. ſ. veritas materię, q̃ eſt obſeruantia p̃ceptoꝝ & ꝓhibitionũ, votoꝝ, cõſiliоꝝ, & iuramẽtoꝝ. Et ptinet ad oẽs, vt ea q̃ nõ ſolũ lex diuina ſtatuit ſuiolabiliter obſeruẽt, ſed etiã ſuperogationis opa ad quę ſpõte deuinxerũt ſe. Veritas doctrinę ptinet ad p̃dicatores & magiſtros ſcđm. S. Bonauẽ. in cẽtiloq.o, & eſt defenſio catholicę veritatis corde, ore, & ope, vt eã nũq̃ cõtrarie diffiteant̃, tãetſi poſſet qñq; obticeri ne margarite ꝓfciant̃ ante porcos. Veritas iuſtitię ad ꝓlatos ptinet, cõpletẽs duas ptes iuſtitię. ſ. feueritatẽ in puniendo malos & reos, & liberalitatẽ in ſuſtinẽdo bonos, hoc ẽ p̃miationẽ bonoꝝ, & correctionẽ malorꝝ. quę põt nõnũq̃ ꝓpter maius malũ verifiſlr futurũ omitti vel differri vt docet ritus eccleſię.

¶ Quãtũ ad artículũ ſecũdũ eſt cõcluſio prima. Scãdalũ regulariter includit vel coexigit pctm̃ i ei⁹ deſcriptione. Hic vę impẽcat̃ ſcãdalizãtibus. Matth. xviij. Cõtrariat̃ charitati & ędificationi ꝓximi, cui⁹ ruinã itẽdit. Vnicuiq; aũt mãdauit de⁹ de ꝓximo ſuo, ne lędat̃ ſaltẽ. Eccli. xvij. Et ſi dicit̃ neceſſe vt eueniãt ſcãdala: itelligit̃ neceſſitate cõditiõata, poſita mũdi malignitate & ſcõuertibilitate. ¶ Seđa cõcluſio. ſcãdalũ actiuũ qñq; ſtat ſine paſſiuo, & paſſiuũ ſtare põt ſine actiuo. Sepe nãq; vel ex itẽtiõe iterp̃tatiua vel opis cõditione aliqs trahit̃ & diſponit̃ ad ruinã quãtũ eſt ex pte opis, & tũ alter nõ cadit ex hoc, vt ſupra in caſu poſito notabili primo. Nec ẽ de rõne ſcãdali actiui, q; alter ruat cũ effectu: ſufficit q; occaſionet̃ quãtũ eſt ex pte opantis vel opis ad ruinã. Itẽ paſſiuũ ſępe accidit ſine actiuo p̃uio ex malitia alicuius. ¶ Tertia cõcluſio. Eſt ꝓbabile dictu: ſi qs aliquo dicto aut facto min⁹ recto. qđ eſt de ſe mortale pctm̃, ꝓximũ ſcãdalizat actiue, duplex pctm̃ cęteris ꝓib⁹ ſaltẽ in equalẽti videt̃ cõmittere. ſ. actũ fornicatiõis (quẽ pono) vt materiã ſcãdali actiui: & ruinã ꝓximi vere vel iterp̃tatiue volitã, q̃ñq; mortalẽ, q̃ñq; venialẽ. Patet ex dictis. ¶ Quarta cõcluſio. Ex eo dũtaxat ſcãdalũ actiuũ eſt ſpeciale pctm̃ a cęteris diſtinctũ, qa ꝓcedit ex intẽtiõe vera vel iterp̃tatiua iducẽdi verbo aut facto min⁹ recto ad pctm̃. Ita hñt Tho. Durã. & Pal. Finis. n. q intẽdit in actib⁹ humanis cõſtituit ſpeciẽ, & dat ſpeciẽ in moralib⁹: ſiue vitijs ſiue virtutib⁹. Hic aũt eſt ſpecialis & diſtinct⁹ finis ſ. intẽdere ruinã vere vel interp̃tatiue proximi. Et eſt hic ſpecialis difformitas contraria ædificationi proximi, ſiue dictum aut factũ ſit malũ de genere actus, ſiue ſolũ habeat ſpeciẽ mali. ¶ Quinta concluſio. Tametſi oẽ peccatũ poteſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse materia scādali actiui,& se habere materiali ter ad scādalū actiuū: attn rōnē formalē qua scā dalū est, habet ex fine & intētione inducēdi ꝓxi mū ad ruinā:& ita cōtrariat̄ edificatiōi ꝓximi: & nō ex eo quia fit coram alijs. Patet conclusio. ¶ Sexta cōclusio. Scādalū actiuū pōt ee speciale pctm̄,& nō hre materiā alioꝝ pctoꝝ. Probat̄. cū quis formaliter & directe ꝓsuadet ad peccādū aut dum p̄cise suis blāditijs alteri⁹ ruinā vult. ¶ Septima cōclusio. Scādalū passiuū nunq̄ est speciale pctm̄. Probat̄: quia ex dicto vel facto alterius min⁹ recto stat aliquē cadere i ruinā cuiuslibet peccati: seu in gen⁹ cuiuslibet pcti. Ex hoc vero q̄ cōtingit aliquē sic disponi ad ruinā ꝑ dictū aut factū alteri⁹ min⁹ rectū, nō cōsurgit rō pcti specialis, nec noua deformitas speciali vi tuti opposita: ideo nō est speciale pctm̄ scdm. S. Tho. Durā. & Palud. ¶ Octaua cōclusio. qa ois actus cui⁹ finis intētus est mortaliter prau⁹: est pctm̄ mortale: ideo oē scādalū actiuū cui⁹ finis intētus est mortalis, siue itēdat̄ vere vel interpta tiue, actualiter vel virtualiter, directe vl̄ idirecte est mortale pctm̄. Prima ps est Gers. i Regulis. & nota apud theologos. Scda ē cōsequēs ex pri ma. ¶ Nona cōclusio. Nullū dictū aut factū minus rectū, q̄d est tm̄ veniale ex gne, aut habens solū speciē venialis mali, est quātū est de gne ta lis actus, scādalū mortale dicēdū, sed solū venia le. Dicit̄ quātū est de gne act⁹. Posset.n. adesse in tētio praua dicētis, aut negligētia eiusdē corā pu sillis, q̄ itēderet ꝑ hoc mediū finē mortalē, & tūc esset mortale. Cauēdū.n. est a scandalo pusilloꝝ. ¶ Decima cōclusio. Scandalū passiuū est q̄nq; mortale pctm̄, q̄nq; veniale, siue ruina veniat ex malitia ꝓpria. vel ex scādalo accepto nō dato: si ue ex alteri⁹ scādalo mortali siue veniali. ¶ Vndecima cōclusio. Quilibet ab oi actu cui nō est aliūde astrict⁹ tenet̄ desistere q̄n timet aut time re debet scdm vehemētē cōiecturā pusilloꝝ scā dalū, quousq; de illo sedādo diligētiā fecerit: ni si forte ꝑ cōi vtilitate vnctio spūs sti doceat il lud tūc agēdū fore: sicut Christus fecit in sacra mēti publicatione. Hec Gerson. Dicitur primo cui nō est aliūde astrict⁹. Spūalia.n. bona q̄ sine pcto nō possunt vel simpliciter, vel ꝑ certo tpe & lo co quo ad executionē omitti aut fieri, vtputa q̄ sunt simplr vi ꝓcepti voti aut iuramēti stat⁹ vel officij de salutis necessitate, nō sūt omittēda vt caueatur passiuū scādalū mortale aut veniale in alio. vel maius pctm̄ mortale. c. Cū ex iniuncto de noui op. nū. Nulli.n. licet peccare. Et charita tis ordo vetat ne qs lucret totū mundū, aiē vero sue detrimētū faciat. Ideo dicit Glos. Matth. 18. Inquātū sine pcto potes scandalū ꝓximi vitare debes. Et Palud. Id q̄d sine peccato veniali aut mortali omitti nō pōt, ptūc omitti nō debet, qa nullo casu, nullo fine est etiā venialiter peccādū. ¶ Quid ad. c. allegatū. Cū ex iniūcto. qd loquit̄ de mortali pcto: Dicit.n. Licet opa illa quę sine mortali pcto omitti nō possint, nō sint ꝓ vitā do scādalo dimittēda: nec ea debeāt ꝓ scandalo vitādo cōmitti, q̄ sine mortali pcto cōmitti nō pūt: ab his tn̄ q̄ sine pcto mortali cōmitti pūt pariter & omitti, est ꝓ scādalo tollēdo cessandū: & eis etiā ꝓ vitādo scādalo insistendū. Hęc ibi. Dicēdū, textus ille loquit̄ scdm materiā subiectā, & ꝓut talis cōsultatio requrit. Nō aūt decisiue loquit̄, nec sedē facit ibi qd veniat p̄cise omittēdū vl̄ cōmittēdū ꝓpter vitare scādalū. Nec pōt negare quin & ꝓ vitādo scādalo passiuo nō sit peccādū venialiter. Alias in casu qs necessario peccaret, & eēt ꝑplexus. Eo ipso.n. q̄ aliquid est faciēdū, nō est malū, quia deo auctore nemo fit deterior. Aug. li. lxxxiij. qstio. & ita nō ē pctm̄ esset.n. iplicatio: qa pctm̄ & nō pctm̄: faciēdū & nō faciēdū. Staret tn̄ i casu aliqd nō ee otiosum verbū: & ita ñ veniale: qd ex defectu circūstātię tpis aut loci alias eēt veniale, cū dr̄, fit, aut ꝓferr̄ sine cā. ¶ Si dr̄, plus hō debet cauere dānū ꝑpe tuū ꝓximi q̄ tpale suū ipi⁹, sed veniale nō habet pœnā ꝑpetuā, sed tpalē solū, ergo debet peccare venialiter vt ꝑseruet aliū a mortali. Ad maiorē dicēdū q̄ nō est vniuersaliter vera. Nec vitādū ē pctm̄ p̄cise timore pœnę, aut ꝓpter vitare hoc vel illud, sed amore iustitię & ꝓpter deū sūme di ligēdū, cuius offensa minima peior est oi malo pœnali qd pōt hō ꝑpeti. Vide Aug. li. de vera & fa. pœni. Pctm̄ aūt veniale offendit deū, alias nō puniret ipm̄. ex definitiōe pcti scd; Aug. qa oē pctm̄ est cōtra deū, quicqd sit de subtili quo rūdā locutiōe. Et iō qa cōtra deū, fugiēdū est, nō qa pœne tpalis. ꝓcedit maior de dāno pœnali p̄cise, secluso etiā veniali. ¶ Veniale & mortale scdm Gers. lec. j. de vita spūali nō dīnt nisi extri sece, qa deus vult id ꝑpetua pœna punire, id ve ro tpali ex sua infinita mia. Clarius sic. Propter mortale deus vult hoiem priuare vita gne: nō ꝓ pter veniale. Et ita poti⁹ tolerāda esset oīs mors tpalis & pœnalis, imo & annihilatio, q̄ cōmit tēda eēt minima offensa i deū. Da oppositū: nā licet offendere deū. Item cā quare dimittēdū sit pctm̄ veniale, est offensa dei: q̄ nō min⁹ est fugi bilis q̄ sit eligibile illd bonū, ꝓ quo adipiscēdo nullo mō debet cōmitti. Sed ꝓ bono infinito ēt si eēt tale, nō eēt de⁹ offendēd⁹, ēt mime. Et si hō infinita hret bona, posset iuste oīb⁹ spoliari ꝓ pter offensā dei: scdm Aug. vbi supra. Valet ad hoc Aug. ad Cōsentiū. i li. cōtra mēdaciū. & i li. de mēdacio. ¶ Cōclusio. xij. Si scādalizat̄ aliqs p̄cise ex malitia aut odio spiritualiū vtilitati ecclesię plurimū cōducētium, nō est curādū, sed contēnēdum. Exēplū. cū aliqui impatiētes bo-

nos; in oībus dicunt se scādalizari: & ob hoc cō citāt in alijs scādala, vt bona superogationis si ne iusta causa ꝑdiāt. Tale scandalū est Pharisaicū more Phariseoꝝ ex Christi dicto aut fa cto scādala sumētiū. Matth. xv. Sinite eos. s. scā dalizari &c. Si vero oritur ex ignoātia aut in firmitate, cauēdum est exēplo Christi. Matthęi xviij. pro se & Petro soluētis didrachma &c. qa est scādalū pusilloꝝ. Debēt ergo ꝓ tēpore hmōi bona superogationis vel occultari, vel differri ad tempus: donec data fuerit informatio cur & quare sic fiāt, saltē vbi periculū nō iminet, nec mora est piculosa saluti ꝓpriæ. Ideo dictū fuit in propositione. Quousq; de illo sedando dili gētiā fecerūt. Q; si post datā eruditionē & causę scandali sublationē legitimam & rationabilem: sufficiētem, pariter & debitam, adhuc maneret scādalū passiuū, cōtenēdū est, nec aliquid omit tēdum ꝓtunc eius intuitu de hmōi bonis spiri tualibus superogationis, quia iā nō habet igno rātiā, sed malitiā. Et ob hoc dictū fuit in cōclu sione, Q ñ timet, aut timere deberet scdm rōnē rectā vel inculpabilē. ¶ Corollariū. Nō solū bo na spūalia q̄ sunt de salutis necessitate: sed etiam superogationis & cōsilij ꝓ q̄ pfectius puenit ad salutē, sunt ꝓ loco & tēpore nō obstante passiuo Phariseoꝝ scādalo faciēda & ope cōplēda, & nul latenus ꝓtunc omittēda. Alias hoies mali pos sent impedire ꝓfectū bonoꝝ cum vellēt. ¶ Sed quid de bonis tpalib⁹? Ad hoc sub distinctiōe dicēdum scdm doc. Vel illa bona tpalia quoad plenū dñiū ptinēt ad illū iure possessorio a quo petunt: ita q; est vere dns eorundē: Vel nō habet eoꝝ dñiū: sed sunt apud se deposita: aut vt pro cōitate reipublicę dispensent cōmissa & assigna ta: sicut bona ecclesię platis, & ciuitatū magistra tui cōmittunt. Si secudū, nō sunt dimittēda vē dicātibus sibi ea cōtra iustitiā: sed si ablata sūt, repetēda veniūt cū moderamine culpatę tutelę. Est em̄ de lege naturę, & ita p̄cepti, vt depositarius & ꝑlatus seu tutor ea diligēter custodiat ad id ad quod sunt deposita, cōmissa, vl̄ tradita. Et ideo cū eorūdē custodia est de necessitate p̄cepti depositario aut rectori fiscī: sicut nō licet ei vio lare p̄ceptū ad p̄cauēdū scandalū passiuū in alio ita nec hic licet ei dimittere bona ꝓpter scādalū passiuū. Faceret em̄ cōtra p̄ceptū. Si primū, di cēdum vt supra: quia scādalū ex malitia cōtēnē dū est. Alias reportaret cōmodū de malitia sua vsurpās iniuste bona alterius. & sic piret, puisio reipublicę necessaria. Nec esset q̄ pauperes aleret daretur ei occasio peccati, rapiendi, extorq̄ndi, & ad se recipiēdi aliena: & ita cōmitteret crimen cōcussionis, si quis teneret̄ statim sua, pjscere ad vitādū passiuū scādalum: aut si nō repeteret abla ta. Vñ Greg. in Moralib⁹. Quidā dū tpalia a no bis rapiunt solūmodo sunt tolerādi. Quidā ve ro equitate seruata, ꝓhibēdi, nō sola cura ne nra subtrahāt: sed ne rapiētes nō sua ꝑ ipsos pdant. Sic sanct⁹ Thomas Cātuarien. repetiuit res ec clesię cū scādalo passiuo regis Anglię, ex mali tia sumpto. Si oritur ex ignorātia vel infirmi tate pusillorum, dimittēda sunt bona nra ad tēp⁹. vt gra exēpli: alius dicit esse sua q̄ occupat, cre dēs rē ita se habere, aut q̄ vellet habere. In hoc ca su vel ex pfectione sunt totaliter dimittēda, vel causa scādali ꝓ posse remouēda. Vñ Aug. in de sermone dñi in mōte, li. j. Id ꝓfecto dādū est qd nec tibi nec alteri nocet quātū sciri aut credi ab hoie pōt. Et cui iuste negaueris qd petit, indicā da est iustitia ipsa, vt nō ipm̄ inanē dimittas. Ita omni petenti te dabis: q̄uis nō semp id qd petit, dabis. Sed aliqn̄ melius aliquid dabis cū petētē iniuste correxeris. Hæc ille. Si autē data informatione ꝓ posse adhuc manet scādalū pas siuū, pfectionis est qnq; sua dimittere, sed nō ne cessitatis, cū p̄stat fomētum peccatis: aut cū re petitio bonoꝝ, vel denegatio bonoꝝ occupato tum iniuste, est alteri occasio cognoscēdę veri tatis. Videdum etiā est ne qnq; malum futurum ex repetitione vel retentione, sit maius carentia & occupatione eorundem.

¶ Quātum ad articulum tertium G est dubium primū. Nō videt̄ esse verū dictū Bo naueñ. & Hiero. Omittēdum est ꝓpter pusilloꝝ scādalū: quicquid omitti pōt, salua veritate vię doctrinę & iustitię. Sic.n. diuina cōsilia & pluri ma spūalia eēnt frequēter omittēda ꝓpter scāda lū. Ad hoc ñdet̄ in gne. in veritate vię, doctri nę, & iustitię, nō solū cōphēdit̄ id qd est de salu tis necessitate quo ad obligationē vel executio nē scdm Durā. sed etiā illud p qd pfectiori mo do & cōgruentiori potest quis consequi salutē. scdm illd. j. Cori. xii. Aemulamini charismata meliora. vt consiliorum obseruatio eleemosyna rum largitio. Vnde talia non sunt propter scan dalum alterius simpliciter dimittenda: sed q̄nq; differenda in tēpus aliud, vel occultanda donec sublata fuerit causa scandali pusilloꝝ. ¶ Descen dendo vero ad speciem: Et primū de veritate iu stitię, que primo consistit in dando cuilibet qd suū est, qd nūq; licet omittere ꝓpter cauere scan dalum: spoliando. s. proximū re sua: Secūdo cō sistit in punitione peccatoꝝ, & pœnarū inflictio ne pro delictis, quia pœnę debent esse medici nales ad cohibendū peccata. Ideo in tātū habēt rationē boni & iustitię inquātū per eas peccata cohibentur: & nō deterius malum vltra priora mala exaggeratur. Si vero ꝑ hoc peccata nō co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibẽtur, nec cohiberi possunt pro loco & tẽpore, sed deterius malũ verisimiliter timetur, est ꝓ loco & tẽpore susp̃endẽda malorũ punitio, quia protũc non est actus iustitię, nec bonũ spirituale. Et sic loquitur Aug. vt supra, docẽs excõmunicationẽ non esse bonã quãdo verisimiliter timeť periculũ schismatis. Ad hoc. di. l. c. Vt cõstitueretur. xxiij. q. iiij. Ipsa pietas. Hieronym⁹ sup. Iudicũ ibidẽ. Nolite recedere. Aug. contra epistolã Parmeniani. li. iij. fere per totũ. Intelligitur de scandalo graui. c. Nisi cũ pridẽ. §. Pro graui. de renũc. Pro graui quoq; scandalo dum aliter sedari nõ potest, vtputa si orirentur rixę, sectę, homicidia, schismata. Est. n. contra rationẽ rectã velle tollere min⁹ malũ, & suscitare maius dũ minus alias sedari aut tolli nõ potest. Quis enĩ licet quandoq; malum tolerare pœnę subtractione ipm nõ puniendo pmissione simplicis tolerantiæ, vt tolerãtia solũ negat pœnã citra cõsensum & facti cõplacẽtiã, propter vitare maius malũ spirituale q̃ sit illud quod nũc toleratur: siue propter cõsequi p̃stantius spirituale bonũ debitũ aut nececessariũ haberi, alias nõ habẽdũ: Nũq̃ tñ licet pro cõsecutione temporalis rei aut mali propulsione in peccatũ cõsentire positiue vel priuatiue, ope, consilio, aut auxilio. Ita sentire videtur Gers. in flo. cum dicit. In omni republica tolerari possunt, & debẽt vitia, quę absq; deteriori periculo neq; corrigi neq; extirpari valerẽt. Quãdo autẽ id est, & qñ nõ, difficile est, & sępe impossibile definire generaliter: nisi ꝓut circũstantijs ꝓticularibus inspectis p̃lati supiores & sapiẽtiores deũ p̃ oculis habẽtes determinabũt, de lupanaribus, de vsurarijs in certis locis & ciuitatibus: de cõcubinarijs sacerdotibus qui forte pro loco & tẽpore sic tolerantur scdm Gers. Sic in iudicijs, quia iudex gerit psonam publicã, teneť ex officio curare bonũ reipublicę & vtilitatẽ eiusdẽ, cũ videt ex mali alicuius correctione maius icõmodũ prouẽturũ verisimiliter reipublicę q̃ sit non punire delinquentẽ, põt protũc in hoc casu rebus sic se habẽtibus dissimulare & pœnã non infligere. Nec p hoc alicui facit iniuriã. Ita p̃lati spirituales sunt diuinę legis interptes, licet nõ editores, & gerũt personã reipublicę spiritualis. ¶ Corollariũ. Is facit cõtra veritatẽ iustitię qui nõ reddit vnicuiq; qđ suũ est. & sibi tũc debitũ, vtputa cum iudex fert cõtra aliquẽ iniustã sententiã, aut recusat ferre in aliquẽ sententiã cum id facere deberet & posset. ¶ Reddit scdm Tho. in. iiij. alicui dupliciter qđ suũ est. Primo qñ datur sibi vt dño rei id qđ est eius ꝓprium vel sibi necessariũ, vtputa sine quo eẽ, viuere, sustẽtari, recte viuere &c. nõ põt. Alio modo qñ aliquid est sibi debitũ, nõ vt p-

sonę priuatę vel rei dño, sed vt psonę vel mẽbro totius cõmunitatis ac reipublicæ. In hoc casu bonũ cõitatis p̃ferť bono priuato. Q̃n ergo pœnarũ inflictio, & malorũ correctio, seu redditio alicuius boni ad petitionẽ eius, est reipublicæ dispẽdiosa, daťsibi id qđ suũ est, tãetsi ad eius petitionẽ non punirť delinquẽs. In hoc enĩ casu pro loco & tẽpore vtilius est pœnã differre vel nõ infligere ad cauẽdum maius malum spũale. ¶ De correctione fraterna simili modo dicẽdũ. Ordinať enĩ ad medicamen & emẽdationẽ fratris, quę si nõ sperať scdm rationẽ rectã, seu non verisimiliter p̃sumiť futura, nõ ptinet ad bona spũalia: ex cõsequẽti omitti ꝓtũc potest, & qñq; debet q̃n grauius scandalũ verisimiliter timeť ex hoc futurũ. Sic enĩ nõ est tunc medicinalis. Si autẽ verisimiliter p̃sumiť aut p̃sumendũ est de bono fratris, q̃ lucrari possit & emẽdari, iã correctio fraterna est bonũ spirituale & debitũ fratri non omittendũ ꝓpter scandalũ fratris. ¶ De seminatione verbi dei aut doctrinatione, Dicẽdũ q̃ in doctrina duo sunt. s. veritas ipsa q̃ docetur, & actus docẽdi. Veritas ipsa nũq̃ est negãda, nec cõtrarium vnq̃ docẽdum: sed corde, ore, & ope cõfitenda. Actus vero doctrinãdi qui cõputatur inter bona spiritualia, cũ sit genus eleemosynę, potest ꝓ loco & tpe sine peccato omitti quãdo verisimiliter p̃sumendũ est q̃ ꝓtunc ex doctrinatione nõ sequať ꝓfectus spiritualis seu fratris emẽdatio, sed potius irritatio, odium, & blasphemia. Iam. n. nõ est in hoc casu medicinalis. E regione qñ p̃sumẽdũ est de ꝓfectu & fubleuatione miserię & erroris ꝓximi, non est bonũ spirituale omittẽdum. Q̃d si tũc pro loco & tpe suspenderet vel omitteret, omitteret bonũ spirituale ꝓpter scandalum fratris. Vñ Hieronym⁹ sup. xij. prophetas. Propter graue scãdalum passiuũ aliq̃n desistiť a p̃dicatione veritatis alicui⁹, nõ vt falsum doceať: hoc enĩ nõ licet: sed veritas cũ nõ est auditoriũ ꝓ loco & tẽpore obtice tur. Vbi enĩ nõ est auditus nõ effundas sermonẽ Ecclesiastici. xxxij. De hoc. xj. q. iij. c. Quãdo. ¶ De eleemosynarum largitione & cõsilioꝝ impletione: Dicẽdum q̃ nõ sunt simpliciter & pro quolibet tẽpore omittẽdę propter cauere scandalum proximi, sed q̃nq; differenda, aut ꝓ loco & tẽpore omittenda cum non cadunt sub debito officij, voto, iuramento, aut præcepto, seu iniũctionis debito. In nullo enim casu peccãdũ est. ¶ Secundum dubium. quid de facientibus instrumenta lusoria, chartas, taxillos, & sic̃ia, siue vestes lasciuię plenas, impudicas, quibus corpus tegi non potest: vt pateant irritantia ad peccatum &c. Item de inuentoribus nouitatum in vestibus pomposis, curiosis, scandalosis, &c.

Quid de p̃latis non claudẽtibus: sed quandoq; intrantibus monasteria: aut ea aperientib⁹, immo prohibẽtibus cum effectu eorũdẽ reformationem. De ędificãtibus lupanaria, resarcientibus necessaria & destructa: vbi quasi certũ habetur iudicio humano q̃ eorũ nõ sit alius vsus nisi illecebra peccati & venereorum &c. Quid de his qui contractus faciunt habẽtes multiplicẽ speciem vsurę &c. qui (vt fertur) conducũt (accedente approbatiõe maiorũ) publicos vsurarios in ciuitates suas locando eis domos, & iustitiã pro vsurarũ solutione ministrando. ¶ Solutionem p̃stantiorẽ in genere in hoc mari magno & profundo valde, dare non valeo q̃ Gersonis dictũ statim allegatum. In omni republica tolerari possunt vitia quæ absq; deteriori periculo nec corrigi nec extirpari possunt. Sunt autẽ aliqua iã enumerata talismodi, quæ nec diuina sacerdotũ ac scripturarum doctrinatio, nec pœnę temporalis aut gehẽnalis semp ante oculos positio, quæ sæpe in declamationibus denũ cianť, tollere possunt vel emẽdare. ¶ Sed ptim cõsolatur, partim terret dictũ beati Augu. lib. ij. contra epistolã Parmenia. c. xviij. lib. ij. Nõ fit ꝓticeps iniquitatis, nisi qui iniqua vel agit vel approbat. Et infra cap. xxj. Vbi cætera impediũtur, illa duo semper retẽta incorruptum castũq; custodiunt: vt nec faciat malũ, nec approbet factum. Et in eodẽ cap. dicit sufficere vt quis nõ cõmunicet malis, si nec malum faciat, nec i malo cõmunicet. i. facientibus cõsentiat, & facientes redarguat. Aliud enim est non facere: aliud nõ cõmunicare. i. nõ cõsentire facientib⁹: aliud redarguere. Colligit ergo tria in quibus cõsistit incorruptio hominis. s. non facere malum: nec consentire facienti: & facientẽ redarguere. ¶ Faciẽtes lusoria instrumẽta passim pro oñibus & in quẽcũq; finem indifferẽter, videnť peccatori interpretatiue p̃bere auxilium. ij. Paralip. xix. & materiam scãdali. Iudicium enĩ actiuum humanorũ sumiť a frequẽter accidẽtib⁹, & plus cõtingit fieri huiusmodi rerũ abusum q̃ licitum vsum. Itaq; videtes occasionem peccati, & volẽtes antecedens, nõ possunt dici nolle consequẽs scitum vt cõiter euenire, vt supra notabili secũdo. ¶ Tolerant aũt ab ecclesia alia pure negatiue: vt lupanaria: ad p̃cauendũ deteriora mundo in maligno posito, propter qđ necesse est scãdala euenire, nec cõplacet ecclesię in eorũ cõmercio turpi, sed reclamat per suos cõcionatores, & eos a cõmunione sacramẽtorũ nisi resipiscãt, suspẽdit & cohibet tanq̃ publicanos, sperans per huiusmodi fraternã compassionem & tolerãtiam eos quãdoq; posse reduci. Per hoc nõ releuantur prauam & peruersam habentes intentionẽ, qui

posthabito dei honore quæstũ putant pietatẽ. Quorũ peccata veniunt taxanda ex eorum tali vel tali intẽtiõe & ꝓposito. ¶ Idem dicendũ videť de faciẽtibus vestes turpes ad nihil valẽtes nisi ad illaqueandũ animas, qui posthabito diuino amore & honore ac proximi salute solum intendũt quæstũ, parati omni homini ita vt libuerit, luxuriæ fomenta facere &c. ¶ De p̃latis non claudẽtibus monasteria & sinẽtibus in eis mala fieri videtur in causa esse cæteris paribus timor maioris spũalis mali & facinoris pessimi apostasię & similiũ &c. ¶ De sciẽter nõ ignorãter construentibus lupanaria, qui videtur positiue cooperari ad malũ, forte dici posset: q̃ cõstruentes nõ intendũt malum: sed solũ defensionem ab ęstu solis turbine & pluuia illarũ mulierũ cularum, quæ scdm Aug. contra Faustum sunt vt homines diligendę, famelicę cibandę, cõtra iniuriantes ab his quorũ interest defendẽdę. Et q̃is iniuste, & cum peccato corporis p̃ciũ mereantur, iuste tamen recipere possunt: & post factum exigere. Et cum ecclesia eas vt cõuertãtur celerius tolerat nõ cõmunicãdo in peccato: sed factum redarguendo: & natura horret talia fieri in publico: etiã in cõiugio, teste Aug. xiiij. de ciui. dei. ca. xviij. Ideo ratio suadet q̃ habeãt loco priuatũ pure necessitatis nõ voluptatis, ne vna ouis morbida alias sua cõtagione peccare faciat. valeat si valet. Refert hic tolerare talia pure negatiue cũ fiunt citra cohibitionẽ & prohibitionẽ, & positiue cooperari, & domus pro eis ędificare, vel eis locare &c. de quibus constat q̃ ad hoc cõmercium turpe adaptantur. Volens antecedẽs vult implicite consequẽs scitum esse tale. nõ videtur quomodo sic agẽtes non cõsentiãt peccato. ¶ De vsurarijs forte papa talia scit & tolerat, delinquẽtes redarguit factũ nõ approbãdo: sed ſtãte malignitate plebis maiora vult vitare pericula & mala spiritualia, cum nec illa extirpare valet sine probabili timore maioris mali. Hęc citra assertionẽ, vt latius cogitetur, referre placuit. ¶ Tertiũ dubium. Esto proximus petit rem meã: & nisi habeat eam plurimũ scandalizatur, An teneor in hoc casu rem meam dimittere & ei dare: vt vitetur scandalum passiuũ in eo. Respõdet Alexã. par. ij. q. clxxiij. mẽ. vij. post Guiliel. Altisiodo. lib. iij. tracta. xxiiij. sub distinctione. Si petẽs irrationabiliter petit, nõ debeo ei dare tum propter bonũ publicũ conseruandũ qđ vetat dominia trãsferri sine ratiõe & causa, tum ad deprimendũ temeritatẽ iniuste petentis, & ad cohibendũ alios qui & ipsi se fingerent scandalizatos, quatin⁹ rem ꝓximi acquirere possent. Si petit rationabiliter: vtputa pauper est, & petit vestimentũ: distinguendum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si dominus vestis plus ea opus habet q̄ scandalizatus,nō tenetur sibi dare,tū ex ordine charitatis,tum ad reprimendū temeritatem petētis Si sunt superflua dño vestimenta & illi necessaria,videndum an ne sint alij plus ea indigētes, istis tunc danda est. Si nō sunt alij plus eo indigentes veste,& mihi est superflua,debeo ei dare vt vitetur scandalum:ita tñ q̄ non foueatur peccatū. Ad hoc.ij.Corint.viij. ¶Si instatur:homo in casu tenetur dare vitā corporalē pro anima proximi saluanda,ergo multo magis vestē suam pro aia proximi ne scandalizetur. Item tenetur quis vitare scādalū quantū potest sine peccato & salua triplici veritate. Item tenetur dare omnem supellectilē fame morituro:vt eū rediмat a morte corporali.ergo plus a spirituali &c. Dicendū ad primū concessa maiore:vt iacet, & consequētia,dum cætera sunt paria. Ad secūdū veritas vitę & iustitię nō manent saluę:& nō bene agit,qui relictis suis aliorū gerit curā in malum ipsorū & fomentum peccati. Ad tertium, mors corporalis magis est certa & in euidēti posita q̄ spiritualis: quia potest p̄sumi de volūtatis correctione,ideo quo ad hanc tenetur homo succurrere in casu, nō sic de alia. Aliter,qui est in extrema necessitate nō habet in sua potestate mori vel nō mori morte corporali: sed necessario moritur,stāte penuria tēporaliū. Sed scandalizandus potest si vult non scandalizari. ¶Si replicat. Dicit Grego. Sanctius est fame mori q̄ de idolothito vesci cū scandalo.ergo similiter in proposito sanctius est carere re sua, q̄ proximū scādalizare. Dicendū cum iniuste petit nō scandalizetur actiue scādalo dato sed accepto,si petitū habere non potest:immo scandalizat seipsum cōtra legem. Ad auctoritatē Greg. non comparatur hic peccatū peccato, sed pœna peccato. Est em̄ sensus. mors corporalis est minus malū q̄ scandalum actiuum. Si enim alius nō haberet cibum aliū ab idolothitis,posset māducare sine scandalo suipsius aut proximi, vtputa protestetur in publico idolum nihil esse:nec se facere in veneratione idoli,sed vt vitam redimat corporalē,cum iā famelicus nō potest habere cibū alium quo vescat. Secus hic: quia potest cessare ab impetitiōe. ¶Quartum K dubiū est de bonorū suorū repetitione cum scādalo fratris.Videtur q̄ hoc non liceat.Nā dicit Paulus.Iam omnino delictū est in vobis:q̄ iudicia habetis inter vos.j.Corin.vj. Non ꝓpter iudicium p̄cise,sed scādalum inde exortū.Et sequit.Quare nō magis fraudē patimini,& iniuriā accipitis.Et.j.Corinth.viij.Si esca scādalizat fratrē,non māducabo carnes in̄ternū. Et dato q̄ liceat,nō tamē expedit fratri,ideo inquit.

Omnia mihi licent,sed nō omnia expediunt. Si nō expedit repetere sua,ergo abstinēdum cū ex hoc quis scandalizat.Hoc dubiū supra habitum est. Sūt hic aliqua addēda. Cū ecclesia hoc permittat & sustineat q̄ repetant sua ab aliquib⁹ nō obstante eorū scandalo passiuo,non dato sed accepto,ergo in casu licitū est repetere sua etiam cū scādalo. Cui⁹ multę assignātur causę. ¶Prima est malorū refrenatio & a malo cohibitio. ¶Secunda consolatio infirmorum. Desperarēt enim si nō liceret eis sua iniuste detēta repetere, & mali roborarētur in malo conando omnia ad se trahere scādalo facto,cum viderēt non licere bonis sua repetere. ¶Tertia,quia nescit an ali⁹ scandalizetur passiue:quia anima videri nō potest,& p̄sumendum est de meliori q̄ nō scandalizetur. ¶Quarta est zelus iustitię. Sic repetiuit. S.Thomas Cantuarien.cū scandalo Regis & suorū,exemplo Phinees qui trāsfodit coeūtes in genitalibus zelo legis,cum sciret eos morituros corpore & anima propter actū peccati. Nume.xxv.Vnde conijcitur q̄ iustitia non est deserenda cum datur contēptui, etiā pro morte spirituali animæ. ¶Quinta est vnitas ecclesiæ que stare nō posset si nō liceret sua repetere, non obstāte alteri⁹ malignitate. ¶Sexta, pax eccl'ię temporalis:vnde consurgit pax spiritualis:per quā Christicolæ vacāt legi dei.hinc clerici habent decimas:vt a curis exuti diuinis studeāt. ¶Septima causa est:vt vitetur materia peccati in proximo.Non enim potest me nolente mea licite habere.& si hoc permitteretur,omnes vacarēt otio,& se scādalizari dicerēt: vt bona aliorum vendicare possent. ¶Ad rationē. Apostolus ibi loquitur de repetitione scandalosa vbi cum scādalo actiuo dato repetunt bona. Sic em̄ repetere delictum est. Item loquitur ad pfectos. hinc notāter dicit.Quare nō iniuriam patimini & fraudē?igitur licuit eis in iudicio iuste repetere:sed nō cū scandalo dato,& maxime infidelium,cum viderēt illā altercationē conuersorū in primitiua ecclesia,& ita horrerēt venire ad Christum. Si esca scandalizat, inquit.non ait. Si ex esca scandalizat.Vnde de scandalo actiuo dictū est:& ita non est simile. Licet em̄ iuste sua repetere cum scādalo passiuo accepto non dato, his qui habent propria. Potest em̄ quis esse in statu in quo non habet propria.nec in cōmuni, nec in proprio,sed vsum tantū scdm Alexā. & tunc potest dicere iudici si patitur iniuriam: & iudex ex officio curare potest : vt pax seruetur & iustitia. ¶Ad Paulū. Omnia mihi licēt &c. sensus est. Omnia quæ non sunt lege prohibita licēt mihi:vl'oia,de quib⁹nūc sermo est,licēt.s. terū repetitio i iudicio,sumptuum ab illis qui-

bus p̄dicauit collectio,& quibus spiritualia seminauit idolothiti comestio'. De his trib⁹ loquitur. Sed non omnia expediunt. in casu.s.in ostensione vię perfectionis:& cum datur scādalum fratri . Expediūt quātū ad vtilitatē. Dictū Christi. Luc.vj.Quę tua sunt nō repetas.& alia ibidē.consilij sunt & perfectionis nō p̄cepti,nisi secundū animi præparationem. Plæraq; hic possent moueri dubia de scandalo:quæ si non erro)mundo in maligno posito difficile est absoluere vniuersaliter,nisi vnctio doceat.

Distin.XXXIX.

Post hęc de disparі cultu videdū &c.Egit Magister de p̄onis simpliciter illegitimis, & generaliter ad oēs: Nunc de personis simpliciter illegitimis:s.specialiter respectu aliquorū tātum. Et primū dist.p̄senti de disparitate cultus fidei aut religiōis. Dehinc distin.sequen.de cognatione triplici. Sentētia huius distinctiōis tribus summari potest conclusiōibus. ¶Prima. Disparcultus religionis aut fidei est impedimētum impediens & dirimēs matrimoniū, ita q̄ ab his qui sunt diuersę religionis & fidei, non potest inter se matrimonium verum & ratum cōtrahi. ¶Secunda conclusio. Infideles possunt inter se verū matrimonium:sed nō ratum cōtrahere. Attamen si altero ex eis ad fidem cōuerso alter pmanet in infidelitate,potest fidelis cōuersus infidelem dimittere quo ad thorū & domum. Si vero infidelis non vult conuerso fideli cohabitare vllo modo, aut non sine diuini nominis blasphemia, vel sine pcti mortalis piculo,ad q̄d eū ptrahere nitit̄.pōt fidelis si vult ad scda vota trāsire licētia diuina & ap'lica.j.Cori.vij.& de diuor.c.Quāto. ¶Tertia cōclusio. Si alter fideliū cōiugū vl' labat̄i hęresim vel trāseat ad gētilitatis errorē,nō soluit̄ p hoc matrimonij vinculum,tametsi fieri posset quo ad thorum & cohabitationem diuortium. Harum conclusionū declarationē textus habet.

A

Quęstio Vnica.

Irca dist̄in.hanc.xxxix. q̄ ritur.Vtrū disparreligiōis aut fidei cultus matrimoniū contrahēdum inter fidelē & infidelem impediat & iam cōtractum dirimat diuina,vel ecclesiæ positiua constitutione.

¶Quātum ad articulum primum, Notādū p nomē disparcultus intelligit̄ disparitas in fide & religione catholica,hoc est baptizati & non baptizati : non disparitas in infidelitate alia & alia. Non enim impedit disparitas cultus matrimonium contrahēdum &c.ratione infidelitatis. Sic em̄ infideles iter se nō possent cōtrahere.sed ratiōe disparitatis in fide:quę bono prolis & perfectioni prolis quo ad corpus & animā plurimum p̄iudicat. Perfectio corporis haberi potest etiam ab infidelibus , nō secunda quę est animę,cū prolem ad se trahere infidelis nititur.Ergo fidelis cum infideli fidei inimico cōtrahere nō potest ecclesiastica prohibitione. ¶Secūdo rememorandū est ex dictis.Valde refert dicere:matrimonium potest esse vel contrahi simpliciter & absolute inter tales personas: Et potest licite & honeste citra superioris prohibitionem esse vel contrahi . Videtur probabile dictu deum post lapsum generaliter legitimasse omnes ad commutationē coniugalē corporū suorū,quibus id specialiter nō prohibuit seu interdixit,vl' per scriptam legē.Leui.xviij. cap. vel per reuelationem aut inspirationē seu quodāmodo legē naturę in certo gradu:non tātū propter finem primū , sed etiā propter alios. Et tūc vtentes illa generali concessione superioris nō peccāt:licet nesciant deū,& finem institutionis diuinę. Dūmodo saltem nesciunt cōtractum cōiugalem & corporum trāsmutationē fore illicitum:sed credunt licitum antiquorū relatione allegantium vetustissimā consuetudinē. In quo,quia fauorabile,parētes imitātur filij eorūdem,etsi pueri infideles parentes fideles sequi recusent . Ad hoc est q̄ matrimoniū dicit̄ esse de lege naturę,nō ꝓprie sed large, vt supra dist. xxvj.Et fuit ille cōtractus sic generaliter celebratus,ratus & firmus:nisi supueniat nouum & maius vinculum incōpatibile priori : vt est noua obligatio ad fidē,sine qua nulli ē salus. Heb.xj. quā forte coniunx infidelis impedire nitit̄: ad quā deniq; homo plus tenetur q̄ ad vinculum cōiugale.Nam vinculū cōiugale sine approbatione diuina nullum esset,nec haberet cōpletiuā iustitiam.Oritur em̄ primum & nascit̄ ex voluntatibus cōtrahētium : sed cōpletur & perficit̄ diuina approbatione.Vbi ergo deus nō approbat,nō est cōpleta indissolubilitas, & per consequēs nō est ratum matrimonium.Ita est in ppositio,ex quo vinculi illius obseruātia repugnat diuinę approbationi exemplatę in le.ve.in plęrisq; passibus.Gen.xxiiij.xxviij.xxxiiij.Deutero.septimo.cū filij Israel erāt prohibiti cōtra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

here cũ Chananeis idololatris,& alijs gẽtib⁹ ni si vellẽt trãsire ad ritum Iudeorum. Item.j. Esdre x. separãtur talia coniugia. Insuper bono prolis pie educandę & fidei catholicę multum ꝓiudicat: quã deus maxime requirit in homine saluã do. ergo nõ vult eccl'ia alludẽter ad illã legis ve. prohibitionem contractum in dispari cultu celebratum esse simpliciter ratum in fauorẽ fidei. Hoc Richar. alijs exprimit verbis dicẽdo. Ali quod est matrimoniũ legitimum & non ratum: vtputa qđ legali institutione vel prouincię moribus cõtrahitur. Aliquod est ratũ & non legitimũ, puta contractũ inter fideles qui sacramentũ baptismi susceperunt contẽptis solẽnitatibus adhiberi solitis secundũ consuetudinẽ ecclesiæ vel patrię morẽ: vt matrimonium clãdestinum & similiter habẽs impedimẽtum prohibẽs sed nõ dirimens. Aliquod est ratum qđ est inseparabile, & illud posset diuidi. Est enim verum matrimonium & ratũ si placet partibus inter cõuersum fidelem & infidelem volentẽ pacifice manere cum fideli. j. Corin. vij. est cõsilium apostoli, ꝙ illo tẽpore in hoc casu fidelis cõuersus nõ dimittat infidelẽ. Aliud est simpliciter & stante lege indissolubile. Matrimonium illegitimum est cõtrarie ad legitimum, quia illegitime fit. Legitimum & ratum est psonarum nõ prohibitarũ legitime scdm constitutiones ecclesię & morem patrię cõtrahentium. ¶ Tertio notandum Infidelis sumit dupliciter. Vno modo dicit catẽs fide, vt hereticꝰ, licet sit baptizatꝰ. Alio mõ quia nõ est baptizatꝰ, vt supra notabili scdo. Et de isto scdo loquit̃ q̃stio cũ quærit dẽ impedimẽto impediente & dirimente matrimonium. Prima em̃ infidelitas est fornicatio spiritualis, quæ impedit cõtrahendum: sed nõ dirimit contractũ. dist. xxxv. Secunda impedit & dirimit. Et nõ sufficit ꝙ sit catechuminꝰ aut in fide eruditus. xxviij. q. j. Caue. ꝙ ibi dicit̃ christiana.

B ¶ Quãtum ad articulum secũdum est conclusio prima. Cultus disparitas p̃cedens siue scita siue ignorata impedit & dirimit nunc in lege no. in fauorẽ fidelis matrimoniũ cum infideli, nõ diuino iure sed ecclesię positiua cõstitutione. Primũ probatur dicto Ap'li. j. Corint. vij. cõsulẽtis ꝙ vir cõuersus nõ dimittat vxorem volentẽ cum eo habitare cõiugaliter. Si ergo nõ est necessario dimittenda, ergo inter eos est verũ coniugium. Alias Paulus foueret fornicationem. Consulit autẽ ꝙ conuersus fidelis infidelẽ retineat, igitur. ait em̃. Cæteris ego dico nõ dñs. & loquitur de coniugio vbi alter cõuersus est ad fidẽ. Secundum ꝓbatur, quia ecclesia alludẽter ad prohibitionem le. ve. prohibuit fideles cõtrahere cum infidelibus,& respectu eorũdem fideles illegitimauit in fauorem fidei, ne huiusmodi cõtractus sit eis causa infidelitatis & idololatrię. Vnde. ij. Corinth. vj. Nolite iugũ ducere cũ infidelibus. Quæ em̃ participatio iustitiæ cũ iniquitate? quę cõuẽtio Christi ad Belial, quæ pars fideli cũ infideli &c. Item. xxviij. q. j. i multis. c. Et i. c. Caue dicit̃. Caue Christiane gẽtili aut Iudeo filiã tuã tradere. Et. c. Iudæi. Non potest infidelis in ei⁹ permanere cõiũctione, quæ iam in Christianã translata est fidẽ. Et hoc procedit maxime nũc tẽporis, secus olim. quia poterat olim fidelis stare in cõiugio cum gẽtili infideli. j. Corint. vij. Et Gen. xlj. Ioseph fidelis accepit filiã Phutifari infidelis. Moyses filiã Ietro. Exod. ij. Nullibi enim legitur deitus fore prohibitũ dum sperabatur aut expectabat̃ verisimiliter eius ad fidem cõuersio. Secus nũc posita tam Iudeorum q̃ gentiũ tanta obstinatione. Et ideo suasit Apostolꝰ ne frater cõuersus dimittat infidelẽ volentẽ pacifice cohabitare. Nã dñs nec mandauit hoc, nec ꝓhibuit. ¶ Secũda cõclusio. Infidelis potest cum infideli vere & legitime matrimonium cõtrahere, si nõ sunt personæ lege naturæ, aut diuina in certo gradu, aut alias ꝓhibiti. Probat̃: quia edictũ ẽ ꝓhibitorũ. Sumi potest hoc ex dicto apostoli supra allegato. Alias em̃ iuberet eos discedere a se qui fide litate cõiuncti fuerũt. Ad hoc de diuor. c. Quãto. &. c. gaudemus. ¶ Contra istã conclusionem arguit̃. Talismodi matrimonium inter infideles caret tribus bonis coniugij, igitur nõ est verum coniugium. Antecedens probatur, quia cũ sunt infideles carẽt fide corã deo, ergo & coram ꝓximo. quomodo em̃ poterit fidelis esse proximo, infidelis deo? Præterea carent bono prolis. Educunt em̃ prolem genitã in ritu suo, & ita nõ religiose & pie ad honorẽ dei, quẽ nesciunt. Et cum carẽt baptismo qui est ianua sacramentorum nõ sunt capaces aliorum. De presbytero nõ baptizato. c. Veniẽs. Quomodo em̃ sacramẽtũ ecclesię potest ꝓdesse alicui qui est extra ecclesiã vtputa infideli nõ baptizato flumine aut flamine, maxime cum nõ vult recipere sacramentũ fidei quo homo incorporatur primũ deo? Item sacramẽtum matrimonij est signum rei sacrę, & signum verum, sed in cõiugio infidelium non est signũ verum. igitur. Vbicũq; enim deficit signatum, deficit & signum, cum dicũtur correlatiue. Perempto vero vno perimitur & reliquũ. Signatum vero est cõiunctio Christi cũ ecclesia, quã infidelis ignorat, & iunctio animę cum gratia. Item omne qđ non est ex fide peccatum est. Coniunctio fidelium nõ est ex fide. ergo peccatum. Vltra, est peccatũ. ergo nõ est cõiugium.

quia cõiugiũ est res bona: quia a deo institutũ. Item scdm August. non est vera pudicitia hominis infidelis cum cõiuge sua. Vbi vero non est vera pudicitia, ibi nõ est verum cõiugium. Itẽ Esdras vice domini iussit dimitti vxores alienigenas, ꝑ quas ibãt ad deos alienos. Esdrę j. cap. ix. &. x. Non autẽ est matrimonium qđ cõtra decretum dei fit. Contra deũ siquidẽ nemo potest corpus suum alteri dare. Item Deute. vij. præcepit dñs filijs Israel, ne sociarẽt cõnubia cũ Ammorreis, Pherezeis, Chananeis. &c. Ad primũ patuit in suppositione prima. Deꝰ enim dedit generalem licẽtiam transferẽdi corpus suum cõiugaliter in potest̃ alterius, nisi id specialiter prohibuerit, vel quo ad gẽtem aliquam, vel ad hominẽ priuatum. Et licet nõ approbet vitam infidelium ad meritũ, approbat tamen, hoc est cõcedit & non prohibet, cæteris paribus cõtractum illum pro humani generis ꝓpagatione & hoc sufficit ad cõtractum. Præterea. Lex naturæ ita est apud infideles sicut fideles. sed matrimoniũ est aliquo modo de lege naturę. dist. xxvj. Ad secundum potest dici. talia cõiugia erant rata quãtum est de voluntate contrahẽtium, saluo iure superioris dñi, & nisi superueniret maius vinculum cũ quo nõ posset id stare. Nec oportet cõcedere ꝙ essentialiter includat indissolubilitatẽ. Potest vtiq; deus de potẽtia absoluta matrimonium ratum separare: sed non homo. Qđ enim deus cõiunxit hõ nõ separat. Matth. xix. ¶ Ad aliud cũ dicitur: Sacramẽtũ matrimonij est signum rei sacrę: si capitur trãsitiue: vt supra dist. xxvj. vt est signum cõsensus mũtui in genere, sic potest esse ille cõtractus & nõ habere annexum sacramẽtum no. le. quia non cõfert gratiam ex opere operato infidelibus. Dicunt quidam sufficere ꝙ illud signum cõtractus & consensus mutui potest significare vl' natũ est significare rem sacram sanctificantem: nec oportet ꝙ actu significet. Et sic aptitudinalis significatio potest esse in infidelib⁹. Vel potest dici ꝙ illud signum significet id ad qđ institututum est in Christo & in ecclesia, licet illam significationẽ multi ignorent etiã fideles. Hinc est signum verum in quocũq; reperitur. Alias nõ idem significasset matrimonium in patrib⁹, qđ significat in successoribus. Nec ꝓprie deficit signatũ quo ad representationẽ, secus quo ad hominũ credulitatẽ. Ad aliud: Omne qđ nõ est ex fide (hoc est cõtra cõscientiam scdm Gloss.) peccatũ est. Potest & aliter exponi, negetur ergo minor. Et sic allegatur Gloss. Omnis infidelium vita peccatum est: Verum est nõ causaliter: sed per cõcomitantiam: quia infideles vt tales nunq̃ per id qđ agunt in infidelitate, liberãtur a peccato. Et ita nõ sunt sine peccato, vl' originali si paruuli sũt, vel originali & actuali si adulti. Sine gratia em̃ nõ deletur peccatum. Ad Augu. Non est ratum cõiugium quod sine deo est, hoc est contra concessionẽ diuinam. Sic de pudicitia. Non est pudicitia vera vitæ æternæ meritoria, sicut nõ dicit̃ esse vera virtꝰ sine charitate. Est quidẽ vera pudicitia: sicut & sacramẽta hereticorum dicuntur esse vera: sed carẽt effectu pariter & fine salutis æternæ quem nõ attingunt, ideo dicunt̃ vacua & vana siue non esse vera. xxviij. q. j. c. Oẽs deiceps. ¶ Ad dictũ Esdrę respõdet Lyra. j. Corinth. vij. ꝙ irritauit huiusmodi cõtractus qui erant contra diuinã prohibitionem. Deute. vij. & ita caruerunt diuina approbatione. & in hoc bene fecit: vt ꝓpheta dñi, quia fuerunt vere nulla & cõtra deũ. Deute. vij. Ad cap. Iudei. xxviij. q. j. & similia dicitur ꝙ in primitiua ecclesia passim cõuertebãtur aliqui nunc de Iudæis, nũc de gentibus. Et secundũ illa tẽpora dicit Ap'lus. j. Corinth. vij. Frater fidelis infidelẽ nõ dimittat &c. Tunc em̃ spes erat ꝙ cõuersus lucrari posset infidelem de gẽtibus, aut Iudeis sibi matrimonio iunctũ. Procedẽte tẽpore Iudei erãt obstina

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti,non sic gētiles.& ideo fidelis permittebaꝫ habitare cū infideli de gentib⁹ nō de Iudeis. Nūc temporis pari passu obstinati euadunt vtriq;: & ideo nō permittiꝫ fidelis manere cū infideli: & sunt fideles respectu infidelium illegitimati per ecclesiā. ¶ Corollarie sequiꝫ. Inter infideles potest eē verū & legitimū matrimonium:quia nec lege nature,nec diuina,nec cōstitutiōe ecclesię,quæ nō iudicat de his quæ foris sunt.j.Corinth.v.prohibētur matrimonio copulari: sed eorum matrimonium nō est ratū: quia possunt separari altero conuerso ad fidē:vt infra. Et hoc dum alias sunt personę habiles secundū legem nature & diuinam. Prohibitio eñ ecclesię in certis gradibus infideles nō cogit. De prohibitione Iudeorum Leui.xviij.habeꝫ, quę gētes similiter nō constringit. Videtur autē apud gētes nemo excluſus a matrimonio nisi pater & mater, respectu filiorū &c.lege diuina & nature. Verum a principio humani generis deo dispēsante, & post diluuium,vt humanū genus multiplicaretur,frater sororem suam cepit in vxorem,& cōsobrinā,scđm Aug.xv.de ciui.dei.ca.xvj.Hoc enim exegit tunc necessitas:sed tēporum succesſu aliud in lege no.& ve.statutum est: & factum est nefas quod olim licuit diuina concessione.

C ¶ Tertia conclusio. Etsi olim ante legē scriptā licebat generaliter fideli cū infideli cōtrahere:vt multis placet: tempore vero legis scripte nō licuit filijs Israel cū Chananeis,sed nec alijs gentibus,nisi transirent ad ritus eorūdem,cōnubia facere: Attamen tempore gratiæ baptizatus nō potest non baptizatam q̄is catechuminā ducere:vt placet aliquor⁹ opinioni,partim diuino iure,partim ecclesię prohibitione. Prima pars patet. Nam Ioseph cōtraxit cum Aegyptia. Gene.xlj.Moyses cū infideli. Exo.ij.Et cū Aethiopissa. Nume.xij. Contrarium tenēt quidam dicētes,q; illę mulieres nō fuerunt de Chananeis: aut q; hoc fecerint dispēsatione. Diuersi diuersa dicunt de vxore Moysi quæ fuerit. Vnde nec Abraham permisit filiū suum Isaac, ibi vxorē ducere. Gene.xxiiij. Nec Isaac Iacob. Genesis xxviij.Iacob cōsensit de Dina, dādo circūciso vel circūcidenti. Geñ.xxxiiij. Hinc Esau peccauit cōtrahēdo cū Chananeis, & reputatum fuit suum cōiugiū a patre & matre secundū Palude, quasi fornicatio. Hoc autē habuerunt per reuelationē & inspirationē,sicut de circūcisione & pluralitate vxorum. Secūda pars. Nō eñ licuit eis contrahere cū Chananeis. Deute.vij. Erant eñ ad mortem condēnati. Deute.xxj.& filij Israel il luc missi:vt diuinā facerent iustitiam. Pręterea Iudæi multū erant proni ad idololatriam, ideo Esdras primi Esdræ.x. tale matrimonium separauit. Secus de alijs gētibus,prius tamen assumpto ritu Iudeorū fidelium,ratis vnguib⁹ & capillis & huiusmodi. Deute.xxj. ne haberent occasionē idololatrādi. Ista ratio capillorū & vnguium &c.signum erat dimissę gētilitatis & assumpti iudaismi. Defendat qui potest Salomonem ducentē plures alienigenas,quę alliciebant aīm eius ad idololatriā. iij.Reg.xj. Videat insuper lector si bene dicat Durādus & Palud.& consone ad textū Deute.vij.&.ix.cum inquit q; nō licebat Iudeis cōtrahere cum Chananeis ob eorum pueritatem & obstinationē, nisi relicto ritu suo transirent ad ritum eorū. Cum alijs autē licebat. Q đ enim dicitur Nisi trāsirēt ad ritum eorum,verum esse videtur de gētib⁹ alijs a Chananeis,non de Chananeis: qui erāt propter demerita occidēdi a filijs Israel. Deute.xxj. Si occidēdi, quō matrimonio copulādi: Tertia pars cōclusionis videtur esse ex parte dubia. Nam dicit, scđm Palud. q; partim diuino, & partim iure humano baptizat⁹ non potest nō baptizatum licet catechuminū ducere. Vbi hoc sit de iure diuino nescio. Potest eñ infidelis infidelem ducere,nisi obsit prohibitio in aliquo gradu ex lege naturæ vel diuina. Et disparitas cultus est ex iure positiuo ecclesię. Nisi dicatur q; de iure diuino sit q; soli baptizati baptismo fluminis sint capaces aliorū sacramētorū. Hoc quidē verum est: quicūq; scit se nō baptizatū, debet primo de iure diuino ꝓ originalis peccati remissione baptismum suscipere:si habere potest ad hoc necessaria,& sine baptismo fluminis stante lege nullus saluatur post eius institutionem & promulgationē &c. Ioā.iij. Et ita qui eo dimisso & contēpto anhelat ad aliud sacramentū peccat, & ponit obijcem gratiæ. Hinc nō potest cū fructu quodcūq; sacramētum sumere. Nec Papa dicit illum de quo supra.ca. Veniens. non fuisse ordinatū:quia non baptizatus: sed tutiorē elegit partem,cum ordini & ordinē habētibus in ecclesia dei multa cōueniāt opera reipublicę ad salutē necessaria. Et sic quia de iure diuino oēs saluādi tenētur ad baptismi fluminis ꝓceptionē &c. ecclesia statuit q; nullus vtatur quocūq; no.le.sacramento:nisi prius incorporatus ecclesię per baptismū saltē nūero & charactere baptismali. Est ergo diuini iuris q; baptism⁹ fluminis nō contēnat: sed primū si haberi potest sumatur. Ex quo cōsequenter ecclesia iudicans de his quæ frequenter accidunt, statuit defectum baptismi seu cultus disparitatē esse impedimētum &c. Hinc Richar.q.j.arti.j.dicit defectum baptismi esse causam illegitimatiōis,& nō infidelitatē. Et Durād.dicit q; matrimonium inter hęreticum & fidelem tenet,non autē cū infideli,

propter cōmunionē sacramenti baptismatis in
D vno:& nō sic respectu ifidelis. Et.c.Caue.xxviij q.j.dicit nō sufficere q; sit christianus.i.catechumin⁹. ¶ Quarta cōclusio. Ecclesia licite & rationabiliter statuit ꝓhibendo,ne fidelis baptizat⁹ contrahat cū non baptizato. Probaꝫ. Hoc eñ cedit in fauorē fidei,& per hoc pōt consequi finis institutiōis cōiugij,& pia educatio prolis. Tolluñ quoq; pericula fidei & occasiones ruinæ & scādalorū ex cohibitione fidelis cū infideli nō baptizato. Hęreticus baptizatus pōt cōtrahere & sacramēta ecclesię de facto recipere. Si allegaꝫ eandē fuisse causam illegitimationis olim in ecclesia primitiua sicut nūc:sed olim Paulus suasit vt frater fidelis nō dimittat infidelē, igiꝫ: Respondeꝫ. Paulus suasit & cōsuluit pro statu ecclesię:vt tūc cōgruebat,cū magna erat spes de lucrādo infidelem,& ecclesia erat ex multis augenda posita paucitate fideliū. Nec tūc fideles succensi magno charitatis ardore facile seduci poterant. Nec ita imminebat eis periculū tunc sicut nūc, mundo posito in maligno cū charitas tepuit. Et non est absonū dicere ecclesiā pronunc posse aliquid statuere contrariū facto aut consilio apostolico pro tēpore illo nō indebito,mutatis hominū moribus:vt claret de multis obseruantijs ecclesię & sumptione eucharistię a ieiunis, & non sub vtraq; specie a laicis. Sufficit deniq; ecclesiæ:vt sese fundet sup ratione probabili, & nō omnino necessaria. Vnctio eñ docet eam de oñib⁹. ¶ Quinta cōclusio. Tametsi olim ex cō
E silio apostolico licuit conuerso fideli manere cū infideli cōiuge pro eius cōuersione in casu certo,hodie tamen nō licet nisi sufficiēter monit⁹, vt cōuertatur, q̄tocyus cōuerti & baptizari voluerit. Prima pars habeꝫ.j.Corinth.vij. & de diuor.c.Quāto. Secunda habeꝫ.xxviij.q.j.c. Iudei. vbi annectitur ratio,ne dū fidelis salutē quęrit infidelis,infidelitatis pditionē inueniat. Et intelligiꝫ cōclusio de cōtrahētibus in infidelitate. Q; si promittit morū conuersionē, nō debet cōuersus eū subito repellere,si promittit cū effectu: nec fraudē facere si hoc promittit.priusq; eliciat actū contrariū fidei. Nec potest in hoc casu alter alteri fornicationē spiritualem imputare,cū eodē laborauerit morbo, ante singulor⁹ cōuersionē. ¶ Sexta cōclusio. Si infidelis vult cohabitare cōuerso fideli sine diuini nois blasphemia aut scādalo pcti mortalis,pōt fidelis si vult infidelem quo ad thorū & domū dimittere.& ei debitū negare. Non tñ pōt fidelis ad secūda vota trāsire viuēte infideli, nisi infidelis discedat aut non velit ei modo debito & sine scādalo cōmanere.xxviij.q.ij.c. Si ifidelis.§.Hic distīguē dū. Manet eñ vinculū cōiugale, cū nō fit iniuria creatori aut matrimonij institutori. Iniuria fit cū discedit infidelis. Deberet eñ esse indissolubile ex diuina institutiōe. Cū igiꝫ discedit infidelis,fidelis cōuersus nō teneꝫ eū sequi: sed pōt alibi cōtrahere viuēte infideli. Q; si vterq; conuertiꝫ,& ecclesia cōtrahit:& deinc pro tēpore alter a fide relabiꝫ,& ideo fidei christianæ christianū cōiugē dimittit,derelictus discedētē nō comitabiꝫ,non tñ alibi cōtrahere poterit viuente cōiuge in ecclesia suscepto,licet relapso. Fuit eñ matrimoniū ratū i ecclesia:quia sunt baptizati:vbi supra.xxviij.q.ij. ¶ Septima cōclusio Non eo ipso q; alter infideliū conuertiꝫ ad fidē, alio in infidelitate relicto, soluiꝫ inter eos matrimonij vinculū. Patet ex dictis. Sed crimē infidelis nolentis debito modo cōmanere,absoluit cōuersum ab illa seruitute qua prius ligatus erat vxori,q; nō potuit alibi cōtrahere ea viuēte. Si eñ blasphemia cōuertiꝫ re integra priusq; fidelis statū mutet,restituiꝫ ei vir cōuersus. Nec pōt cōuersus aliā ducere,itaq; ex discessu seu infidelitate cōiugis daꝫ ei fas si vult alibi cōtrahendi. Nō aūt restituiꝫ vir cōuersus quasi resarciaꝫ matrimoniū:sed quia ecclesia illū cōuersum illegitimat respectu cuiuscūq; alteri⁹, viuente prima nūc cōuersa,si adhuc liber ē,& statū nō mutauit.

¶ Quātum ad articulum tertiū est F
dubiū primū. Cū maius est vinculū viri ad cōiugē q̄ serui ad dominum: & seruus conuersus nō absoluiꝫ a vinculo seruitutis.j.Corinth.vij. prima ad Tim.vj.igitur etiā vt videꝫ vir fidelis nō liberaꝫ a debito cōiugali respectu infidelis cōiugis:sed teneꝫ ei cohabitare & debitū reddere,maxime cū vult pacifice secū manere i suo ritu. Dicendū.nō est simile. Nā mortuus alicui vitę si vult liberaꝫ ab obligationibus eiusdē vitę,sicut religiosus mortuus mūdo nō est obligatus ad seruandū vota prius in mūdo emissa: licet possit si velit ea seruare sine p̄iudicio superioris:vt supra.dist.p̄cedē. Cū aūt infidelis baptizaꝫ consepeliꝫ Christo in mortē:& ita prorsus moriꝫ infidelitati. Et si quis diceret:baptizatus moriꝫ culpę & pœnę ꝓ pctis debitę:sed nō obligatiōi:q; nec est culpa nec pœna pctis debita:vt bigamię,irregularitati &c. Ita est in ꝓposito in obligatiōe redditiōis debiti. Respondeꝫ.nō est simile.& ratio est,quia cōuersus mort⁹ est infidelitati,ideo nō teneꝫ reddere debitū in infidelitate cōtractū. Nā cohabitatio cū infideli & redditio debiti cōiugalis plurimū nata sunt fidelē reducere ad infidelitatē cōiugis. Exēplū de Salomone habente plures: q̄ alliciebant animū ei⁹ ad idololatriā. iij.Reg.xj. Seruitus vero nō sic p̄iudicat saluti hoīs & christianę libertati,sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

cultus disparitas. Ideo licet possit ceteris paribꝰ debitū reddere & manere cū vxore nō discedēte, non tñ teneat ꝓpter periculū imminēs ex cōcessione diuina. j. Corin. vij. Iā em̄ liberatꝰ est a seruitute infidelitatis. Hinc cultus disparitas siue ignorata, siue scita, ē impedimētū impediēs & dirimēs, nō sic error seruitutis: vt supra. distin. xxxvj. Et si vxor allegat ꝓiudiciū sibi fieri cū vir nō reddit debitum, imputet suæ infidelitati & culpę qua cōuerti recusat, licet ad hoc nō compellat simplr. secus si vult saluari. ¶ Secūdū dubiū. Ponat casus: infideles contrahūt in infidelitate, & cōuersi veniunt ad ecclesiā & reperit qꝫ i tertio aut quarto gradu cōsanguinitatis cōtraxerint ab eccl'ia ꝓhibitis: An soluat eos matrimoniū. Rñdet qꝫ nō, quia cōtrahēdo nō subfuerūt eccl'ię mādato, & illę ꝓhibitiōes sunt positiuę hūanę. Secꝰ si eēnt dimę: vt si pr̄ cū filia, aut filiꝰ cū matre cōtraxisset. hoc em̄ non licuit vnq̄.

Distin. XL.

Vnc supest de cognatiōe aliquid videre &c. Egit magr̄ de matrimonij impedimento quo ꝓsona reddit illegitima respectu alteriꝰ ꝓpter distātiā ad ipsā i religiōis cultu: Nūc de ipedimēto ꝓpter nimiā ꝓpinquitatē ad aliam: q̄ duplex est. i. carnalis, & illa duplex: & spūalis cognatiōis. Dist̄. ꝓsēti agit de cognatiōe carnali q̄ dr̄ cōsanguinitas. Stat sū mariū istiꝰ dist. i cōclusiōibꝰ istis. ¶ Pria. Cognati vel affines i septio gradu vel infra copulari nō debēt. Hęc cōclusio ꝓcedit scdm antiquū ius, nō scdm nouū. ¶ Scda. series cōsāguinitatis scdm diuersos diuersis cōputat̄ gradibꝰ. ¶ Tertia, alia ratiōe mouent̄ q sex gradibꝰ oia ꝓpinquatū noia cōtinēt, sicuti sex repiunt̄ ętates mūdi, qbꝰ gñatio & status hois finit̄: Alia q septē: vt ita post septē gradꝰ spōsus spōsę iūgat̄, sicut post hāc vitā quæ septē agit diebus, ecclesia Christo iūgetur. Declarationem profusiorem textus docet.

A

Quęstio Vnica.

Irca hāc distinctionē quadragesimā q̄rit: Vtrū cōsanguinitas sit matrimonij impedimētū naturali iure vl' eccl'ię positiua ordinatiōe Art. iij. solito ponēt more.

XL.

¶ Quātum ad articulū primū, q & termios declarabit q̄stiōis, & ceteras subiūget regulas ad cognoscēdū distātiā cōputationis seu gradꝰ cōsanguinitatis: Notādū prio. Cōsanguinitas dr̄ quasi sāguinis vnitas: qa de cōi sanguie descēdit vl descēdūt ꝓsonę cōsāguinitate iūctę. Nec refert quo ad ꝓhibitionē cōiugij an descē dāt p coitū fornicariū vl' vxoriū. Et pōt sic notificari. Est vinculū ꝓsonarū ab eodē stipite descēdētiū carnali ꝓpagatiōe cōtractū. Sco. dicit. Est vinculū ꝓsonarū ab eadē ꝓsona carnali ꝓpagatione descēdētiū. Alij sic notificāt, ē attinētia siue ꝓximitas ꝓsonarū ex eo, q̄ uenies q̄ vna descēdit ab altera, vl' ābę ab vna tertia, redeūt i idē. ¶ Dī vinculū quia ꝓpinqui magis se diligūt q̄ extranei tā affectiue q̄ effectiue. Et qa aialia bruta scdm S. Tho. nō sic iūgūt ad amicitiæ vnitatē ꝓpter ꝓpagationē multorū ex vno parēte ꝓximo, sicut fit i hoīb9: ergo talismodi vinculū cōsanguinitatis nō inter bruta, sed hoīes q sunt aialia ciuilia reperit. ideo etiā dictū fuit ꝓsonarum, nō suppositorū. Personalitas em̄ solū reperit i supposito rationali, vt supra i tertio. Dicit ab eodē stipite. Addit Palu. ꝓpinquo. Alias oēs hoīes essent cōsanguinei, cū ex vno hoīe totū genꝰ humanū ꝓcesserit. Noīat stipes ꝓsona a qua aliqui ducūt seu duxerunt originē. Sicut Adā fuit stipes Caim & Abel & filiorū q ab eis ꝓcesserunt. Itē Abraham, Isaac & Ismahel. Isaac, Esau, & Iacob &c. Et ideo Hostien. adiūgit Vel ascēdētiū. quia sursum versus fit cōputatio: vt loquit i sūma. Dicit carnali propagatiōe siue vxoria, siue fornicaria. Vñ inter angelos a deo creatos nō est cōsanguinitas. Dicit aūt cōsanguinitas a cōitate sanguinis & nō carnis, scdm. S. Tho. & Palu. quia illud qđ ꝓxime cōuertit i semē, est sāguis: & sanguis est magis materia ꝓpinqua seminis vt ꝓbat in. xv. de aialibus. Vñ sperma scdm medicos est sanguis purissimus: & multū coiens sanguinē ꝓ semine emittit. & ideo vinculū seu ꝓpinquitas i carnali cōicatiōe fundata, secūdū actū gñatiōis qua natura ꝓpagat, cōuenientius dicit cōsanguinitas q̄ carnalitas. Et si aliqñ aliquis cōsanguineꝰ dicit eē alteriꝰ caro, hoc ideo est: quia sanguis qui i semē viri aut mēstruū cōuertit, ē potētia caro & os scd̄. S. Tho. Per hoc etiā q, dictū ē carnali ꝓpagatiōe, excludit Euā a cōsanguinitate Adę: quia formata ē ab eo miraculose. Nō aūt excludit Christꝰ a cognatione cōsanguineorū beatę virginis, quia fuit carnalis ꝓpagatio ex ꝑte matris, si ita fas est loqui cū Palu. licet nō ex ꝑte pr̄is. Istud aūt vinculū cōsanguinitatis sicut & oīs amicitia fundat̄ i triplici cōicatione. s. naturæ, curæ, & disciplinę. Naturę, quia oēs consanguinei ab eodē stipite eis cō

descendunt per propagationem carnalem quam natura docet: qui stipes est eis communis parēs. Exemplum. Filij fratris & sororis habent vnum stipitem: patrem, scilicet eorundem. Curæ, quia cura parentū ꝓcedit ad filios: immo ad filios filiorū inter se cōsanguineos, & quotquot videre possunt. Disciplinę, qa ꝑples sub parētum tutela stare debet pariter & subiectione. ¶ Secūdo notandū B Ex quo cōsanguinitas distinguit & numeratur p gradus & lineas: ideo opus est scire qd linea consanguinitatis: & vnde dicat. Est aūt linea consanguinitatis collectio ꝓsonarū cōsanguinitate iūcta rū diuersos gradus cōtinēs, & numeros distinguēs. Vel secundū S. Tho. est collectio ꝓsonarū cōsanguinitate iunctarū ab eodē stipite descendētiū, diuersos gradus cōtinēs. Scdm Sco. Duran. & Palu. est ordinata collectio ꝓsonarū consanguinitate iūctarū. Reliquū. n. puta ab eodē stipi. del. icludit in ly consanguinitate iūctarū. Et hoc cōtingit fieri tripliciter secūdū triplicē habitudinē quā habēt ad se cōsanguinei. Alia em̄ est principij ad principiatū, seu propagantis ad ꝓpagatū. Et hęc est patris ad filiū nepotē ꝓnepotē: & infra. Et secūdum hanc accipit linea descendētiū: eo q ꝓ est a ꝓpagāte ꝓsona ad ꝓpagatas, q̄ nō est alia a linea ascēdētiū: sed aliter accepta secundū aliū & aliū modum cōputādi: qa secundū vnā fit acceptio ab inferiori ascēdēdo secundū aliam a supiori descēdendo. Alia est principiati ad principiū: vt filij ad patrem auū, pauū, & supra. & secūdū hāc habitudinē colligit recta linea ascēdētiū. Incipit em̄ a ꝓpagato ad ꝓpagātē ascendēdo. Alia est habitudo eorū quorū vnꝰ nō ꝓpagat ab altero: sed oēs sunt ab vno principio: sicut fororū aut fratrū, q descēdunt ab vno parēte, patre & mre, & nepotū q sunt ex duobus fratribꝰ vel sororibꝰ: & sic deinceps. Et secūdū hāc habitudinem colligit linea trāsuersalis vel trāsuersaltū. Q ę cōsequēter diuidit in eā quę est collateralis ascēdētiū, in qua sunt auūculus, matertera, patruꝰ, amita &c. Et in eā q̄ est descendētiū in qua sunt frater, soror, nepos, neptis ex filio vel filia. ¶ Ex illo colligi pōt linea cōsanguinitatis esse in gñe duplicē. s. rectā & collateralē siue trāsuersalē. ¶ Recta linea qua vna ꝓsona recte & directe trahit sanguinē ab alia mediate vel imediate: vt filius a patre imediate, vel nepos a pr̄e mediate. Et illa vel est descendētiū: vt numerādo a Phares. s. circulo non noīato, vsq; ad abnepotē: vel vsq; ad abauū: vt est ascēdētiū. Dicit em̄ linea descēdēs, q̄ est a ꝓpagāte ad ꝓpagatū. Ascendēs cōtra a propagato ad illas de quibus descēdit. ¶ Linea vero collateralis siue transuersalis est in qua vna ꝓsona nō sic sanguinē trahit ab alia: sed vna stat alteri ad lat9, vt fratres vel sorores, ipsius Phares in arbore, & ab eis descēdētes. Et talis est duplex, sci

licet equalis & inequalis. Aequalis est vbi duę ꝓsonæ collaterales in sua linea æqualiter distant in gradu a communi stipite eorum, vt duo fratres & eorum filij. Item Phares & propatrui faciunt lineam æqualem. Inæqualis est vbi ꝓsonæ collaterales in linea inæqualiter distant in gradu a communi eorum stipite: vt Phares & filij fratris eius: Nominando Phares cōmunem stipitem seu cellam vacuam in arbore consanguinitatis. Vel sic: quando ab altera ꝓsonarum alteri comparandarum, pauctores sunt cellulę ad communem stipitem exclusiue: hoc est, quando non sunt eiusdem numeri præcise ad communem stipitem exclusiue. Vel est determinata propinquitas ꝓsonæ ad ꝓsonam secundum consanguinitatem. C

¶ Tertio notādum. Gradus est habitudo determinatę distantiæ ꝓsonę a ꝓsona in consanguinitatis linea. Vel est habitudo distantium ꝓsonarum, qua cognoscitur quota agnitiōis vel cognitionis distantia duę ꝓsonę inter se differunt. Et dicuntur illi gradus ad similitudinem graduum scalarium vel locorum prociuium, quibus ascenditur vel descenditur ab vno ad reliquum. Et secundum Sco. proprie inuenitur in linea ascendēte & descendente. Improprie in linea transuersali. Item ꝓsonę distātes equaliter a cōmuni stipite dicunt facere gradum & esse in gradu. Q ę vero inequaliter se habēt ad communem stipitem eo tamen excluso, dicuntur facere distātiam: vt iuristę loquunt. ¶ Pro cuius intellectu placuit cōsanguinitatis arborem hic describere. Primo fiat linea recta: in cuius medio ponatur circulus siue cella nō depicta noie proprio: supra quem vacantem circulum quatuor circuli ponēdi sunt. In primo scribet Pater mater. In primo hoc est viciniori apud vacātem, quem si placet nominabimꝰ Phares. & ponet rubeus punctꝰ supra: & vnus niger infra. In secundo circulo ascēdendo ponet Auus auia. & ponentur duo puncta rubea supra: & totidē nigra infra. In tertio, Proauus proauia cū. iij. ꝓnctis rubeis supra, & totidē nigris infra. In quarto Abauus abauia, cū. iiij. rubeis punctis supra & totidē nigris infra positis. Sic similiter descendendo a circulo vacante, ponentur quatuor circuli. In primo filius filia cum. j. rubeo puncto supra: &. j. nigro infra. In secūdo nepos neptis, cum duobus rubeis punctis supra & totidē nigris infra. In tertio pronepos proneptis, cum. iij. rubeis supra, & totidem nigris punctis infra. In quarto Abnepos abneptis cum. iiij. rubeis supra, & totidem nigris infra. Si placet referantur omnia nomina ad Phares in genitiuo: vt pater & mater Pharis filiꝰ filia Pharis: & sic consequenter de oībus aliis. Pūcta rubei coloris graduū scdm ius canonū. Nigra scdm ius ciuile cōputationē & numerū indicāt &

Universidad de Deusto
Biblioteca

rep̃sentāt, Rō huiꝰ apud Iuristas habet: qa canones secūdū sanguinē in mrimonialibꝫ iudicāt, Legiste secūdū successionē, q̄ fit p mortē. Sic ergo pūctorū nūerus distātiā graduū indicat, habito respectu ad cellā vacantē. Et claret ex pūctis qꝫ in linea ascēdētū & descēdentiū cōcordāt quo ad gradus distātiā vel ppinqtatē, ius canonicū & ciuile. Circulus vacās ideo nō habet nomē, qa alij circuli habēt nomē ab ipso: demptis his q̄ exprimunt in gtō casu. Et psona quā rep̃sentat, iā dicit pater respectu descēdētiū: qnqꝫ filiꝰ respectu ascēdētiū. interdū frater respectu collateraliū. Nō ergo pōt habere nomē psonale ppriū: vtputa pater aut filius: sed stat vacua: vt sit quasi sedes vacua patēs vnicuiqꝫ siue sit vir siue mulier: quatinus q̄cunqꝫ voluerit cōputare cōsanguinitatē, inuentat sedem in qua se collocare possit. debet itaqꝫ nō solū vnis sed multis patere & seruire. Et placuit eā hic secūdū Palu. noiare Phares, vel Socrates si placet, aut alio noie Theologico. Et sic habeꝫ linea recta ascēdentiū, & descēdētiū. ¶ Ista linea recta formata pcedēdū est ad collaterales habentes a dextris noia martiū, a sinistris mulierū. Ascēde itaqꝫ ad cellulā suprapositā circulo vacanti, in qua ponit Pater mater: & ptrahe lineā trāsuersalē a dextris habētē .iiij. circulos. In prio scribat frater cū .j. rubeo supra, & .ij. nigris infra. In secūdo fratris filiꝰ filia, cū ij. rubeis supra, & .iij. nigris infra. In tertio, fratris nepos, neptis: cū .iij. rubeis supra, & .iiij. nigris infra. In quarto, fratris pnepos pneptis cū .iiij. rubeis supra, & qnqꝫ nigris infra scriptis punctis. ¶ E regione ad latꝰ sinistrū, in prio circulo pone Soror. In secūdo, Sororis filiꝰ filia. In tertio, Sororis nepos neptis. In quarto, Sororis pnepos pneptis: cū totidē pūctationibꝫ rubeis & nigris: vt nūc factū est i trāsuersali directe oppositā. ¶ De hinc ascēde ad circulū suprapositū circulo Pater Mater dicto, q̄ est Auus auia. Et i dextris fac circulos quatuor. In primo scribe Patruus Amita. ij. rubea supra, & .ij. nigra infra. In scdo scribe Frater patruelis & amitinꝰ, soror patruelis & amitina cū .ij. rubeis supra, & .iiij. nigris infra. In tertio scribe, Horū filiꝰ filia, cū .iiij. rubeis supra, & .v. nigris infra. In q̄rto scribe, Horꝫ nepos & neptis: cū .iiij. rubeis supra, & .vj. nigris pūctis infra. ¶ E regione directe ad latꝰ aliud vadēs fac q̄tuor circulos. In prio scribe Auūculꝰ matertera. In scdo, Cōsobrinus cōsobrina. In tertio, Horū filius filia. In quarto, Horū nepos neptis. Annectant pūcta eodem modo sicut nūc patuit e regione in latere dextro. ¶ Cōsequēter ascende ad cellā Proauus pauia, & fac lineā cū quatuor circulis in dextris. In primo, scribe Patruꝰ magnꝰ Amita magna: cū .iij. rubeis supra, & .iiij. nigris infra. In scdo scribe Propior sobrinꝰ Sobrina: & fac. iij. pūcta rubea supra, & .v. nigra infra. In tertio scribe Horū filiꝰ & filia: fac iij. rubea supra, & .vj. nigra infra. In quarto scribe, Horum nepos & neptis. fac. iiij. rubea supra, & vij. nigra pūcta infra. ¶ Procede sīr ad latus sinistrū, cū totidē circulis & pūctationibꝫ silibus: vt nūc dictū est. In primo, Auūculus magnꝰ Mater tertera magna. In secūdo, Propior sobrinus Propior sobrina. In tertio, Horum filiꝰ filia. In quarto Horū nepos neptis. Pūcta scribe quo ad rubeum & nigrū: vt e regiōe in dextris factū est. ¶ Demū ascēde ad cellā Abauus Abauia. Descende p dextrū latus cū circulis quatuor. In primo scribe ppatruꝰ pamita: fac supra q̄tuor pūcta rubea & qn qꝫ nigra infra. In secūdo scribe Horū filiꝰ filia. fac iiij. rubea supra, & sex nigra ifra. In tertio scribe, Horꝫ nepos neptis. fac. iiij. rubea supra, & septē nigra ifra. In quarto scribe, Horū pnepos pneptis. fac. iiij. rubea supra, & octo pūcta nigra ifra. ¶ E regione in sinistro latere fac totidē circulos & pūctatiōes cōsiles, quo ad rubeū & nigrū. In primo scribe proauunculus & promatertera. In secūdo, Horum filiꝰ filia. In tertio, horū nepos neptis. In quarto, horꝫ pnepos pneptis. Et sic habent transuersales & collaterales: & ex cōsequēti totiꝰ arboris descriptio. Quā si placet ad oculū depingere isto quo dictū est pcedat ordine. ¶ Est tñ cōsiderandū qꝫ Phares q̄ ponit in circulo vacāte vt stipes cōis: nō habet hic totā suā cōsanguinitatē in arbore. Scitū em̄ est quēlibet hoiem naturaliter ꝑ pagatū habere duos parētes patrē & matrē, Quatuor Auos, Octo Proauos, Sedecim Abauos. Et sic semp ascendēdo multiplicant. Vñ ipossibile fuisset tot psonas scribi in arbore ista: sicut i arbore Porphyriana, q̄ cōplete haberi pōt. de quo alibi. ¶ Insup imaginādū est secundū Ioan. Andreę, ac si in qualibet duplici cellula habeant quatuor psonę: vt si dicam⁹ ppatruus & vxor eiꝰ: proamita & maritꝰ eiꝰ. Duplicatio em̄ posita ē vt nomina demōstraret in vtroqꝫ sexu: nō vt eas coniuges denotaret. Hęc ille. ¶ Q uinto ponendę sunt regulę ad inueniendū distātiā graduū vtroqꝫ Iure. Et primū ꝑ linea recta ascēdētiū & descēdētiū sit hęc generalis regula secūdū vtrūqꝫ Ius. Quot sunt psonę de quibꝰ q̄rit cōputatis intermediis (si saltē sunt intermediæ psonę) & extremis vna dēpta tot sunt gradus inter eos iure canonico & ciuili. Si ergo placet alicui scire quātū distet abauus a Phares q ponit in cella vacua: secundū imaginationē vtroqꝫ cōputato & intermediis, quinqꝫ sunt psonę. Deme vnā, & sunt quatuor gradus. Si autē nulla est psona media inter eas psonas de qbꝰ q̄ritur: sunt in primo gradu. Ratio patet ex descriptione gradus, quę est habitudo determinatę distantię psonę a psona. & ideo gradus nō pōt esse eiusdē ad seip̄m: sed p̄supponit psonā, cui secun

D

da addita faciat gradū. ¶ Corollariū. Phares & pater sunt i prio gradu. Phares & auus suꝰ in scdo. Phares & pauꝰ in tertio. Phares & abauꝰ in quarto gradu. Phares abauꝰ & eiusdem Phares abnepos in octauo. & sic deinceps. In ista cōputatione semp demit vna psona. Oportet em̄ vnā psonā esse velut principiū: quę nō cōstituit gradū: sed est principiū gradus: sicut & itur⁹ nō facit gradū dū stat in termino: sed dū vltra ꝓgredit trāsitū faciendo. Itē tot sunt gradus quot sunt ppagatiōes, cū gradus sit habitudo vel ppinqtas iter psonā & psonā. Sūt aūt personæ vna plures q̄ ppagatiōes. Pręsupponit em̄ collectioni totę aliqua non ppagata. & ꝓcedit hęc regula secūdū Ius canonicū & ciuile. ¶ Secunda regula respicit lineam transuersalē in qua numerat secundū magis & minus remotū secūdū ius canonicū, cū tertia, & est eorū q̄ sic se habēt qꝫ alter nō propagat ab altero: sed descēdūt ambę psonę de qbꝰ q̄rit, a cōi stipite. ¶ Vidēdū ergo primo: an psonę de qbꝰ quærit æqualiter distēt a cōi stipite: aut inęqualiter vt vult Durā. & Palu. Si primū, est hęc regula. Personę equaliter distātes a cōi stipite, toto gradu distāt inter se quoto quęlibet ab illo. Cōiter sic ponit regula secūdū ius canonicū. Trāsuersaliū siue collateraliū in linea equali quoto gradu qs distat a cōi stipite, toto gradu distāt inter se vel sibi attinēt. Exēplū. Pone cū facis abauū stipitē iter Phares & pnepotē ppatrui. Hi em̄ sunt in linea inæquali: & qlibet eorū distat a stipite q̄tto gradu ex regula pria: ergo iter se distāt quarto gradu: & hoc secūdū ius canonicū. Nā secundū leges vt infra dicet, quoto gradu quis eoꝝ distat a cōi stipite, toto duplicato distāt iter se vl sibi attinēt secūdū ius ciuile. Diuersitas videt ex hoc oriri: qa secūdū leges psona q̄libet facit gradū, & duę psonę duos gradus. nō sic secūdū Ius canonicū. Sic duę psonę faciūt gradū vnū. Exēplū. Frater & soror Phares sunt in prio gradu. ¶ Si aūt psonę iēq̄liter distāt, ponit Palu. hāc regulā tertiā. In trāsuersalibꝰ inęqualiter distātibꝰ a cōi stipite quoto gradu remotior distat a stipite, toto distāt inter se. Alij sic ponūt eādē regulā, & redit in idē. Collateraliū in linea inequali quoto gradu remotior distat a cōi stipite, toto distāt inter se. Exēplū. pone faciēdo abauū stipitē Phares & filij ppatrui in linea inæquali. Cōputa dehinc a remotiore. s. a Phares, & inuenies distare a cōi stipite abauo. s. in quarto gradu ex pria regula. ergo sīr a filio ppatrui distat gradu quarto: & hoc secūdū canones. Secꝰ secūdū leges: qa sic in linea inequali quot sunt psonę, dēpto stipite tot sunt gradus. Exēplū. Si q̄rit quātū distat Phares a propatruo, numerabit a Phares inclusiue vsqꝫ ad ppatruū inclusiue, & demit stipes, & habent qnqꝫ psonę: distāt ergo secundū leges quinto gradu Phares & ppatruꝰ. Itē Phares & filiꝰ ppatrui in sexto Phares & nepos ppatrui in septimo &c. Ratio regulę secundū ius canonicū est. Nā psonę in linea trāsuersali nō habēt inter se ppinqtatē, nisi ratiōe stipitis cōis, quē habēt cōem. Et ideo nō possunt sibi ppinquiꝰ cōiūgi, q̄ remotior earū cōiūgat stipiti, secūdū Sco. De differētia & ratione diuersitatis inter canones & leges, hic nō est curę. Breuius sic posset poni regula. In trāsuersalibꝰ siue ęqualiter siue inęqualiter distātibꝰ a cōmuni stipite, quoto remotior distat a stipite, toto distant inter se: si saltē est aliqs remotior. Si nullus est remotior toto distāt inter se quoto singulus eorū a cōi stipite secūdū regulā primā, & canones. ¶ Cōsiderandū est qꝫ noia incipiētia in casu noiatiuo recipiūt suā denoiationē respectiue a cella vacua: vt abauꝰ ipsius Phares vel Sortis &c. Proauꝰ Phares: Auus Phares &c. Ea vero q̄ incipiūt in gtō casu, recipiunt suā denoiationē relatiuā a circulo proximiore in eadē linea suppositō in noiatiuo incipiente: vt descendēdo a fratre seq̄ fratris filiꝰ, fratris nepos fratris pnepos: itē ppatruus: deinde horū filius, id est filius vel filia ppatrui, aut pamitę Phares. Dehinc eorundē. s. ppatrui & proamitę nepos neptis. Cōsequēter pnepos eorundē & pneptis. Et ita cōsequēter de aliis cōsiliter dicendū venit: saluo qꝫ Phares sit cōis stipes oim. Hoc aūt ideo fit: qa nō habentur nomina specialia cōsanguinitatis talis vel talis: saltem incomplexa: ideo opus est accipere quædam complexa. ¶ Vltima regula, quæ est Scoti. Efficacior est gradus in linea ascendente & descēdēte, q̄ in trāsuersali. Cuiꝰ est ratio naturalis hęc. Quia plus cōiūgit ꝑles parēti, q̄ ꝑles ꝑlē & ideo magis est cōtra legē naturę cōiūctio maris & fœminæ in primo gradu existentium in linea recta q̄ transuersali. ratione cuius gradus dicitur efficacior ad dirimendum vel impediendum matrimonium. Et talismodi coniunctio semper fuit contra matrimonium, & magis filij cum matre, q̄ filiæ cum patre. Valde enim abominabile est filiū habere matrem in vxorem: & plus irreuerentię exhibeꝫ parēti cū filius habet matrē, q̄ cum pater habet filiā. Si quidē vxor subiecta esse debet viro secundū legē diuinā: & filiꝰ lege diuina debet subesse matri & parēti. Apostolus. n. iqt. Caput mulieris vir. Ideo deus instituēdo matrimoniū exclusit patrē & matrē dicēs. Relinquet homo patrē & matrē &c. Gen. ij. Ideo secūdū Arist. vij. de animalibus equus postq̄ velatus cognouit matrem suā: postea hoc videns sese præcipitauit. Et alibi legitur vt refert Scotus de Elephāte: qui ingeniatus est vt matrem suam cognosceret: postq̄ hoc cōperit, ingeniatorem occidit. ideo omīno videtur esse contra legem naturæ talismodi coniunctio, maxime matris cum filio. ¶ Corollarie seq̄t. Q̄z.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uis Phares nō posset contrahere cū aliq̄ psona de cōsanguinitatis arbore: vt nūc formata est: tñ si li neę collaterales vlteri⁹ ptēderent i descēsu, posset cū aliq̄ cōtrahere. Prima ps patet ex regula tertia. Scda pt⁹: qa si pnepos ppatrui Phares gñaret fi liā: posset hodie Pharescū illa cōtrahere: licet eēnt cōsanguinei in qnto gradu hodie nō phibito.

E ¶Quantum ad articulum secundū est cōclusio prima. Aliq̄ cōsanguinitas mrimoni um ipedit in oīn gradu, & p qualibet lege tā natu rę q̄ iuris diuini, ac etiā positiua eccl'ię. Probaī cō clusio: primū p lege naturę. Gen.ij. quia cōsangui nitas secūdū linea rectā ascēdētiū & descēdētium simpl'r ipedit: vt multis placet: & ptēdit in perpe tuū. Ita q⁹ si Eua & Adā hodie viuerēt, non pos sent habere in posteris suis cui nuberēt. Et secūdū Palu. Enoch rediēs tēporib⁹ Antichristi nō pote rit ducere vxorē: qa oēs ab eo descēdim⁹ sicut a Noe. Ex quo gñatio Caim oīnino perijt diluuio. Rō hui⁹ est post multa Aug. dicta, xv. de ciui. dei cap. xvj. Quia secundum dictamen rationis na turalis mator reuerentia debetur parētibus etiam remotis q̄ non parentibus etiam propinquis, sed q̄libet psona in linea recta ascēdētiū & descēdētiū se habet vt parēs ad plē: vel vt ples ad parētem: vna siq̄dē ab alia ppagat mediate vel imediate, & linea hmōi est dūtaxat psonarū quarū vna des cēdit ab alia. Si ergo contūgerent mrimonialiter cōiūgerent pr & filia, mater & filia mediate vel im mediate. Ex cōsequēti perīret supioritas parentū ad filios & filias, & trālīret in cōiugalē societatem. Hinc dicūt q̄dā: secundū legē naturę ples nō phi beat cōtrahere nisi cū stipite. Hoc em̄ est cōtrarium oīni rōnis dictamini, q⁹ filia sit vxor patri, aut ma xime fili⁹ marit⁹ matri. Peccauerūt itaq; filię Loth & cōtra legē naturę, cū patri inebriato se supposu erūt. Gen. xix. cōmiseruntq; incestū. Itē & bruta hoc horrent: vt patuit. Sic intelligit Gen. ij. Relin quet hō patrē & matrē. s. quātū ad carnalē copulā & cōiugalē. Nō aūt intelligit solū de patre propin quo: sed etiā remoto in linea recta, in qua est ppe tua phibitio. Et forte post multiplicationē hūani gn⁹ si hō pstitisset in inocētia, fuisset facta a deo phibitio in alijs gradib⁹ vlterioribus: qđ primū fi eri nō potuit, cū nō erāt alię fœminę q̄ sorores: si cut & postea i lege Mosaica. Leui. xviij. factæ sūt diuersę phibitiones graduū etiā in linea trāsuersa li, & sūt. xij. s. Mater, nouerca, soror, neptis, mater tera, vxor patrui, nurus, vxor fratris nō p mortui sine liber', priuigna, filia priuigni vel priuignę, so ror vxoris: q̄ i lege naturę pmittebat, vt supra in Lia & Rachel sororibus iunctis cōiugio Iacob. ¶Scda cōclusio. Hoies nō baptizati, eccl'ię nec i corporati nec subiecti, possunt mrimoniū contra

Quō facta est rōnabiliter eccl'iæ phibitio quo ad certos cōsanguinitatis gradus, cū in nullo contra riat bonis matrimonij. Item solet dici: Amicitia cōfirmat domū. ergo maxime cōfert ad coniugiū Sed cōsanguinei specialiori amicitia afficiunt ad se inuicem q̄ ad alios: quia vinciunt amicitia na turali. ergo maxime apti sunt ad cōiugium: & ita nō videnī rationabiliter prohibiti in certis gradi bus. ¶Ad primū dicēdū cū Rich. Q⁹ matrimo niū cōsanguineorū etsi nō cōtrariat ex toto oīm bus bonis matrimonij: cōtrariat tñ plurimū ho nestati cōiugali, consone ad legē diuinā veterem. ¶Ad secūdū. alia est amicitia cōsanguineorum: alia coniugū. Illa quæ est in linea recta consangui neorū, est cuiuslā reuerētię inferiorū ad supiores siue ppagatorū ad ppagātes, & cōtra cuiuslā re giminis, plidētię, curę, & disciplinę ppagātiū ad ppagatos. Nō sic amicitia cōiugū: qa est sine tali plidentia & reuerēta: immo cū quadā irreueren tia: ita vt syncerius diligēs cōsanguineam, magis odiat in ea hmōi irreuerentiam carnalē & denuda tionē non solū quo ad se: sed & respectu aliorum Et ideo licet amicitia disponat ad coniugiū: tñ al terius rōnis ab ea quę est inter cōsanguineos. Præ terea licet sīlitudo ppinquitatis valeat ad coniun ctionem quādā: nō tñ ad oēm modū cōiunctio nis. Meli⁹. n. cōiungit secūdū Duran. materia for mę q̄ forma formę vel materia materię. Sic con sanguinitatis amicitia plus deseruit cōiūctioni na turalis amicitię: nō autē matrimonialis societatis: sed ad hanc valet amicitia extraneorū. Immo af fert quēdā horrorē naturalē homini habere suam cōsanguineā vxorē in linea recta ascēdētiū & de scēdētiū. Alia ratio potest esse: qa ratio naturalis dictat ordinē gñationis naturalis nō debere retro cedere: sed pgredi in anteriora: retrocederet aūt sal tē aliquo mō si aliqs cōiungeret suo stipiti copula cōiugali. Itē maiorē reuerentiā debet hō homini a quo essendi sumpsit initium, q̄uis mediate, q̄ con iunx cōiugi: secūdū Aug. de ciui. dei li. xv. c. xvj. cū inquit. Expti aūt sumus in cōnubijs cōsobri narū etiā nostris tēporibus: ppter gradū ppinqui tatis fraterno gradui pximum, q̄ raro p mores fi ebat, qđ fieri p leges licebat: qa id nec diuina phi buit, & nōdū prohibuerat lex humana. Verūtamē factū etiā licitū ppter vicinitatē horrebat illicite. & infra. Nescio quō inest humanę verecūdię qddā naturale atq; laudabile: vt cui debet causa ppinq tatis reuerēdū honorē (seu verecūdū: vt aliq libri habēt) ab ea cōtineat q̄uis generatricē tñ libidinē: de qua erubescere videmus & ipsam pudicitiam coniugalē. ¶Secundū dubiū. An in lege diuina euāgelica reperiat aliqua explicita prohibitio fa cta a Christo sup illā quę est de lege naturæ: & in primo gradu rectę lineę ascenden. & descēden. de

non contrahēdo cū cōsanguinea certi gradus col lateralū. Autle. vet. phibituę confirmatio noua. Ad primū & secundū tndet Scot. negatiue. Nec obest quod dicitur Matt. xiiij. de Herodiade vxo re fratris sui. De qua Christ⁹. Nō licet tibi eā ha bere. viuente enim eius marito non licuit Herodi eā ducere. ¶Tertiū dubiū: de potestate dispēsan di ad cōtrahēdū in gradib⁹ cōsanguinitatis. Dicūt quidā papā dispensare posse in lege quam edidit ipse, nō in lege naturæ nec diuina pprie dicta. Cū aūt ecclesia vsq; ad quartū cōsanguinitatis gradū restrinxit copulā coniugalem nō deus: ideo papa pōt dispēsare in quarto, tertio, & secundo collate raliū equaliter. ca. Nō debet. de consang. & affi. Ve rū dicit Greg. vt refert Duran. Experimēto didi cimus talē sobolē nō posse succrescere: sed frequē ter primogeniti moriuntur. Experiētia docuit in cōtractu multis cognito nostro æuo & tēpore nō lōge pterito, id eē verū. Nā mors nedū plē: sed & parentes vtroq; deuorauit & momordit. Nec est sufficiēs causa dispensationis patrimonij augmē tatio: sed pax vel cōcordia: sublatio intestini bel li & sīl'ū. Q⁹ autē Thamar dixit fratri suo Amō ij. Reg. xiij. Pete me a patre meo: & dabit me tibi: nō habet q⁹ Dauid potuerit dispēsare q⁹ frater ha beret sororē: sed forte Dauid fuit nutrict⁹ eius nō naturalis pater. Ver⁹ videt q⁹ Thamar hoc dicen do errauerit: & male dixerit. Nec fuit tūc moris q⁹ frater haberet sororē suā: cū sunt in prio gradu se cūdū cano. Ideo ex hoc non pōt colligi q⁹ frater posset habere sororem, qđ tñ olim stāte paucitate hoīm pmissum fuit. Sed post hoc nō licuit fratri ducere sororē in vxorē. Hinc dicūt aliq papā ho die nō posse de potēta ordinata dispēsare in prio gradu consanguinitatis collateraliū. De absoluta forte dubiū est: licet nō legat factū. Secus de secū do. Si aūt in lege euāgelica habet de hoc phibitio clara, nescio. Q⁹ si dicta Sco. pcedunt vt supra in dubio secūdo: facile patet rnsio quo ad auctorita tē dispēsandi qđ possit vel nō possit papa in oīn bus gradib⁹ collateraliū, saltē de facto. Secus de iu re, ne turbet eccl'ia. ¶Notat Palu. ex quo patru⁹ .i. patris frater est quasi alter pater: & sīl'r fratres aui, abaui, proaui sunt quasi alter auus, abauus. p auus: ideo oēs tales sunt paterna reuerētia hono rādi: qa oēs sunt loco patrū: q̄ repugnat societati maritali. Vñ qa ppter hāc rōnē nuptię phibent in infinitū in linea recta ascēdētiū & descēdētiū: inde est q⁹ inter inferiorē & supiorē quēcūq;, cui vt pa tri naturaliter honor deferēdus est ab eo: puta, qa frater aui aut patris, aut abaui &c. & sic in infinitū nō pōt cōtrahi. Pręterea si phibitio Mosaica fuit iudicialis dūtaxat, nō ligat hodie sine noua eccl'ię approbatione & cōstitutione. Posset quoq; ex cō sequēti papa in omnibus illis dispensare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non tangunt dextros, qui stant a parte sinistra.

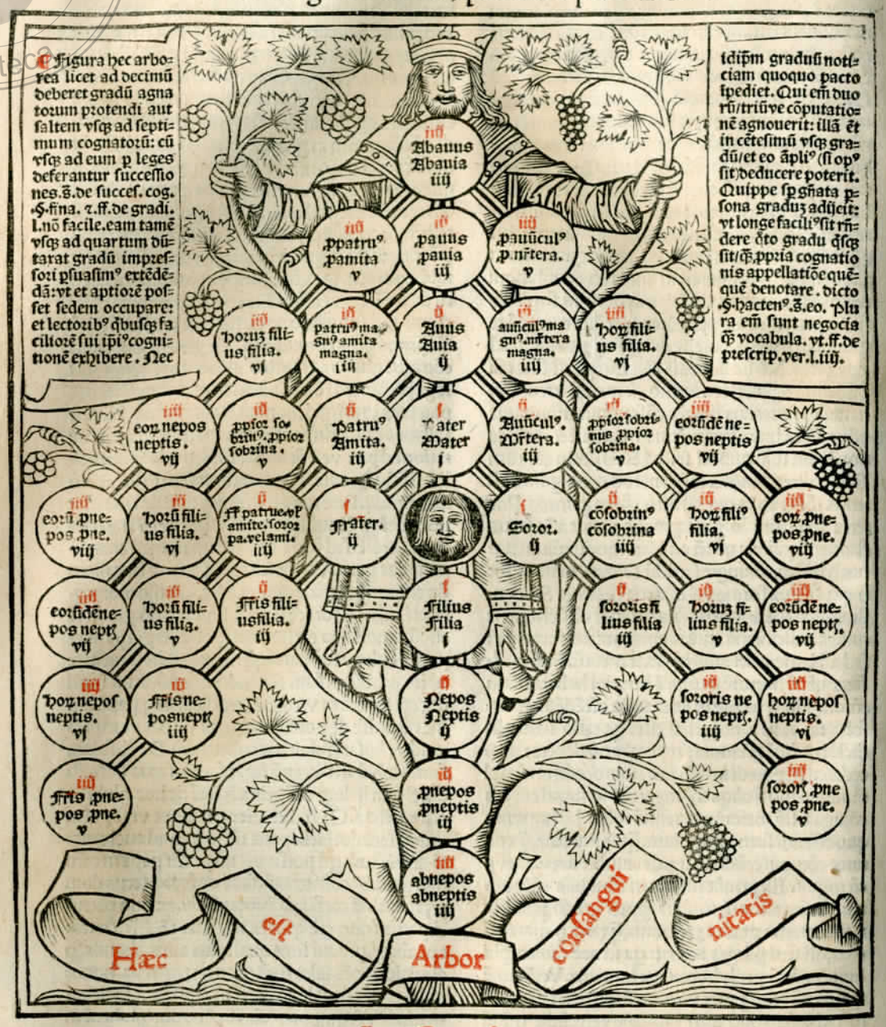

Iure Canonico.

Quot sunt psonę minus vna in ascēdētiū & descēdētiū linea recta, tot sunt gradus. Persona adiecta personæ per carnis propagationē addit gradum in linea ascendētiū & descēdentiū. In trāsuersalibus quomodocunq; descendentibus a cōmuni stipite quoto distat remotior, toto inter se. Si saltem habetur remotior. Si nullus est remotior, toto distāt inter se, quoto quilibet eorū a communi stipite, faciendo computationem secundum regulam primam.

¶ Circa terminorum & nominum in arbore positorum explanationem, notandum.
Auus est pater patris vel matris.
Auia mater patris vel matris.
Amita soror patris.
Amita magna, soror aui.
Amitinus, filius amitę.
Auunculus frater matris.
Auunculus magnus, frater auiæ.
Proauunculus frater proauię.
Abauunculus frater proauię.
Abauus Abauia, satis patent ex linea ascendētiū correspondenter ad Auus Auia.
Cōsobrini dicūt duarū sororū filij, q̄si cōsororini.
Fratres patrueles dicunt duorum fratrum filij.
Matertera matris soror.
Promatertera proauię soror.
Matertera magna, auię soror.
Nepos est filius filij vel filię: & sumitur q̄nq; ꝑ filio fratris, & dicitur nepos ex fratre.
Neptis est filia filij vel filię.
Pronepos filius nepotis.
Proneptis filia neptis.
Patruus frater patris.
Patruus magnus, frater aui.
Patrueles filij duorum fratrum dicuntur, seu geniti a patribus germanis.
Patrueles sorores, duorum fratrum filię sunt.
Sobrini & sobrinę dicūtur qui vel quę ex patrueles fratribus, vel sororibus, cōsobrinis, vel amitis processerunt.
Sobrinus propior, est patrui magni filius.
Sobrina ꝓpior est amitę magnę filia.
Sobrinus nascitur ex sorore.

Distinctio. XLI.

Vnc de affinitate vidēdū est, de qua Greg. &c. Supius Magister egit de impedimēto consanguinitatis: Nūc de impedimento affinitatis dist. p̄senti, quę est. xlj. Et stat huius dist. summarium in tribus conclusionibus. ¶ Prima. qa vir & vxor eius facti sunt vna caro, omnes consanguinei vxoris viro iūcti sunt affinitate, & oēs consanguinei viri vxori iuncti sunt cōsimili vinculo attinentię. ¶ Secunda cōclusio. Toto gradu affinitatis coniungitur viro consanguineus vxoris, quoto cōsanguinitatis gradu idem iūctus est vxori. ¶ Tertia cōclusio. Vsq; ad septimū affinitatis gradū, antiqua iura vetāt matrimonia. Declarationē earundē conclusionū textus habet.

Quæstio Vnica.

A Trū affinitas etiā large & extēsiue dicta, quę est publicę honestatis iustitia, matrimonium impediat & dirimat.

Pro articulo primo notandū. Affinitas a Sco. sic describit. Est vinculū quoddā psonę ad personā, ex copula carnali, cū p̄sona alteri consanguinea contractum. Et dicitur affinitas, quasi duorū ad vnū finē vnitas, eo q; duę & diuersę cognationes p nuptias secūdū leges, & p coitū secūdū canones copulant, & alter ad alteri⁹ cognationis finem accedit. Consequenter affinis dicit: qa accedit ad fines consanguinitatis, & cognationis alteri⁹ vel aliorū ꝓpter copulā cū aliquo de illa familia & cognatione habitā. Oportet em̄ psonam quę est causa affinitatis, esse cōsanguineā alteri illoz: de quoz affinitate q̄rit. ¶ Secūdū Tho. Duran. Rich. Palu. sic definit. Est attinētia vel ꝓximitas psonarū ex carnali cōmixtione pueniēs, carēs omni parētela. Quia em̄ psona quę alteri carnaliter copulat, vel copulata est: est alicui consanguinea: ideo illa cui carnaliter copulatur fit affinis illi q̄ est cōsanguinea: & ecōtra. Hinc consanguinitas dicit causa affinitatis: nō tamen ꝓxima: sed carnalis cōmixtio, ad cōsanguineā. ¶ Dicit in notificatione est vinculum siue attinētia, siue ꝓpinquitas: qđ ponitur pro genere: cętera sequētia ꝑ differētijs. Dicit cōsequēter ex copula carnali & nō coniugali, & dicūt aliq ex cōmixtione carnali pueniēs. qa sine illa non cōtrahitur affinitas ꝓprie dicta. ¶ Hic tamen est diuersitas inter doct. Durandus & Palu. volūt dimissis alijs opinionibus q; affinitas causatur per copulam carnalem quomodocunq; exercitam licite vel illicite secundum naturam & contra naturā, dū tamen ex ea seminatur: & sic q; nata est sequi ꝑles: & q; semē viri in vase debito recipit. Et ideo cōtra naturā nō dicit nisi modū insolitū & impudicū vel feralem: attamen in vas debitū. xxxv. q. iij. Nec eā. & de eo qui cog. cōsang. vxo. sue. cap. Discretionem. & cap. Tuę fraternitatis. Vnde quantūcunq; vir inuadat vel frangat clausura pudoris: si semen non immittitur a viro i vas debitū, nō cōtrahit affinitas. Nec obstat ca. Iuuenis. de spōs. qa illud est rōne certi ꝓpter spōsalia, q̄ post septenniū ille approbauit: vel qa affectu maritali tētauit qđ forte nō potuit. Et ita fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi publicæ honestatis iustitia, propter quã factũ fuit diuortium. Attentatio enim quæ fit affectu maritali, maxime cum illa quæ non est alias inhabilis, seu ad contractum illegitima, causat affinitatem ratione dubij: hoc est publicę honestatis iustitiam. Vnde si constaret de copula carnali, nõ esset credendum nisi in foro conscientię q̃ ibi non fuerit receptio, & ex consequenti affinitas. Attamen in foro conscientię sibi datur fides. Q̃ si cõstat in foro conscientiæ, ibi nec fuisse seminis receptionem, nec intentionem affectu maritali factã, nullum est ibi contractum affinitatis vinculum in foro conscientiæ. Sed sacerdos ex his quæ nouit in confessione, non posset pronũciare in foro exteriori, seu procedere ad pronũciãdum matrimonium tenere, cum iam probata eẽt carnalis copula: licet non seminis receptio, quã non oportet p̃bare: quia non est bene probabile. Hęc ille: & Duran. ¶ Ex illo sequitur. Si vir intrat claustra pudoris, sed non emittit semen: aut si emittit semen & eam polluit extraordinarie: sed non immittit semen in vas debitum, non contrahitur affinitas: dato etiam q̃ mulier emittat. Si vero clausttrũ nõ intrat, sed tamen immittit semen in clausttrũ, contrahitur affinitas, cum inde fieri posset generatio. Exemplum de frigido seu impotẽte. Item in balneis cum matrix est attractua. Item in incubis & succubis. Si vir intrat clausttrum & seminat ibidẽ, non autem mulier: quia non oportet mulierem seminare ad concipiendum, contrahitur affinitas. Verum in hoc statur iuris decisioni & non docto. præcise. Cum autem docto. dicunt q̃ requiritur ad affinitatem seminum cõmixtio, intelligitur. i. seminis virilis in mulierem, & in vas debitum receptio: secundũ Palu. ad quod nata est ceteris paribus sequi seminum cõmixtio. i. seminis & menstrui. Non enim oportet mulierẽ seminare ad concipiendum. Exemplum de beata Virgine. talis. n. non fuisset mater & virgo. Et per consequẽs hoc non requiritur ad affinitatem contrahendã. Similiter ecõuerso (vt dictũ est) sine copula carnali põt fieri seminis receptio: qđ dũ fit causatur affinitas. sicut aliqui dicũt esse futurum de Antichristo, q̃ nascetur semine transfuso per incubũ dęmonem & succubũ. Taliẽ actu fit vna caro in ple vna. Ita videtur tenere Angelus in sum. & ad hoc allegat plures doct. Et Richar. q. i. ar. i. Ex quo colligitur quid veniat in ꝓposito noie carnalis copulę vel cõmixtionis: ois. s. illa copula qua vir & mulier dicunt effici vna caro in ple gignenda si cætera essent paria. In hoc etiam q̃ dicitur carnali copula, & non additur viri cum vxore, innuitur q̃ affinitas non solum contrahitur per coitum coniugalem: sed & fornicarium. xxxv. q. iij. Extraordinaria. Et de eo qui cog. con. cap. Discretionem. & ca.

Tuę fraternitatis. Est autem extraordinaria pollutio, per quã semen non venit in vas debitũ: vt supra dist. xxxiij. Secundũ Palu. per hoc etiam q̃ dicitur carnali copula: differt affinitas a cognatione spirituali, ac legali, & a publicę honestatis iustitia. de qua infra. ¶ Dicitur in definitione Sco. cum persona alteri cõsanguinea. quia vinculum affinitatis non causatur inter coeũtes, seu inter virum & mulierem carnaliter copulatos: Sic eñ cognoscendo aliquã fornicarie, non posset eã postea habere vxorẽ: sed causat inter virũ & cõsanguineos vxoris aut concubinę: inter vxorẽ & cõsanguineos viri. Siquidem vir & mulier coeundo causant affinitatem: ergo inter eos non est affinitas. Nec cõtrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos vxoris: quia duo fratres possunt ducere duas sorores. Item pater & filius matrem & filiam: vt in ca. Super his. de consangui. & affi. ¶ Dicitur consequenter carens omni parẽtela. s. B per se, & inquantũ huiusmodi: hoc est omni attinentia. Pręsupponit tñ cõsanguinitatẽ affinitatis causam. Per accidẽs vero potest aliter esse. Potest enim per accidens licite & illicite permisceri cõsanguinitas consanguinitati: affinitas cõsanguinitati, & consanguinitas affinitati. Exemplum in incestu Loth cũ duabus filiabus suis: vnde ꝓdierunt Moab, & Ammõ filij Loth, quorũ Loth fuit pater. Geñ. xix. Et sic hi duo filij fuere cũ Loth patre suo in primo gradu. Sed respiciendo matrem fuerunt nepotes Loth ex duabus filiabus suis: & ipse Loth Auus eorum: & ratione copulę cum filiabus inter Loth & illos filios tunctos cõsanguinitate matribus suis fuit affinitas contracta. Item in incestu Caroli Magni cũ sorore, ex qua genuit Rolandũ filiũ & nepotẽ, affinitas cõsanguinitati accessit. Ipse. n. fuit & auũculus & pater Rolandi. Pater, qa genuit eũ. Auunculus, qa frater matris ei⁹: vt dicit. Itẽ in incestu Iudę cũ Thamar, q̃ fuit nur⁹ sua: qa vxor primogeniti sui, quã Iudas cognouit. Geñ. xxxvij. sedentẽ in biuio itineris, affinitati tuncta fuit consanguinitas. Itẽ in patre & filio q̃ duxerũt duas ꝓsonas. s. matrẽ & filiam in vxores, hoc adiecto q̃ mater ex dispẽsatiõe fuerit tuncta patri, cũ esset cũ eo in tertio gradu consanguinitatis: ex qua genuit filiũ & filiã: puta a. & b. Hic oia tria sũt ꝓmixta. Primo cõsanguinitas cõsanguinitati: qa a. & b. hoc est eorũdẽ filius & filia sunt primi in primo gradu descẽdẽtiũ, cũ sunt ab eo imediate geniti, & eius proles. Inquãtũ vero sunt filij matris, quę vt patuit est cõsanguinea patris in tertio gradu: sunt in quarto gradu trãsuersali inferiori cũ patre. Semper eñ filius est in vlteriori gradu q̃ pater illi cui contungitur per patrem: nisi cum fratre proprio. Secundo affinitas affinitati, quantum ad personas contrahentes,

Nã inquãtũ est vxor patris mei est nouerca mea & ego priuignus eius, inquantum filius mariti. Item ipsa est socrus mea inquãtum mater vxoris meę: & ego gener suus inquantum maritus filię. Similiter pater meus est vitricus vxoris meę inquantum est maritus matris eius, & ipsa priuigna eius, inquantum filia vxoris patris mei. Itẽ pater meus est socer vxoris meę: quia pater mariti eius: & ipsa est nutus patris mei: quia vxor filij sui. Tertio est ibi consanguinitas permixta affinitati: quia filius inde natus puta a. ex contũctione consanguineorum in tertio gradu, est frater vxoris filij: quia sunt ex eadem matre, & est eius frater vterinus, vt manifestum est. Et est leuir eius, puta vxoris filij: quia frater mariti: quia ex eodem patre. Et filia inde genita est soror primę filię vterina, & primi filij patruelis. Item prima filia est glos eius. i. vxor fratris, & primus filius postea natus est frater & sororius. Ita habet Palu. q. i. arti. i. quę statim patent posito ad oculum exemplo.

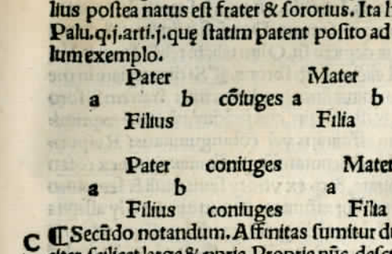

C ¶ Secũdo notandum. Affinitas sumitur dupliciter, scilicet large & ꝓprie. Proprie nũc descripta est. Large, & sic nominatur ab aliquibus publicę honestatis iustitia, definitur sic. Est propinquitas personarum ex sponsalibus siue de præsenti aut futuro veris vel pręsumptis prouenięs, robur cõtrahens ab institutione eccleśię ꝓpter eius honestatem. ¶ Dicit in definitiõe ꝓpinquitas ꝑ genere, per quod cõuenit cum affinitate & cõsanguinitate. Alia ponuntur pro differentijs. Nam per hoc q̃ publicę hone. iustitia prouenit ex spõsalibus, differt ab affinitate, quę ex carnali copula prouenit, & spirituali cognatione: quæ prouenit ex his q̃ fiunt circa sacramentorũ collationẽ: & cognatiõe legali quę est per adoptionẽ. ¶ Cũ subiungitur, Robur trahens ab institutiõe eccleśię: differt a consanguinitate quę est per carnalẽ propagationem: & extendit se ad omnes cõsanguineos: ita q̃ sponsus hac propinquitate dicit propinquus omnibus consanguineis suę sponsę. Sic de sponsa respectu consanguineorũ spõsi eodem modo dicendum. ¶ Itẽ dicitur personarũ & nõ suppositorũ, vt supra de cõsanguinitate. ¶ Dicitur notanter ex sponsalibus siue de præsenti aut futuro, veris vel pręsumptis. Nam ex consensu vero vel pręsumpto, omniũ huiusmodi sponsalium de pręsenti, aut futuro causatur publicę honestatis iustitia ex statuto eccleśię. Inductum est hoc vinculum ab eccleśia propter honestatem. Honestatis ratio est: quia sponsalia legitime contracta quantum est ex eis ordinãtur sufficienter ad matrimonium. ¶ Cũ autem dicitur lib. vj. de sponsa. q̃ sponsalia quę nulla sunt propter defectum consensus, nõ causant publicę honestatis iustitiam, intelligendum est de defectu consensus veri aut pręsumpti, vtputa vbi nec fuit in veritate cõsensus, nec pręsumi põt de cõsensu, seu vbi nõ est ętas apta. s. ante septẽniũ, vtputa in pueris, in furiosis, vbi simpliciter est defectus rationis. Secus in conditionaliter consentientibus siue cõditionatis spõsalibus. ¶ Corollarium. Sponsalia quę de iure non tenent, sed solum de facto, propter impedimentum consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut quauis alia ratione, dũmodo non sunt nulla propter defectũ cõsensus veri vel p̃sumpti, inducũt etiã publicę hone. iust. sed non affinitatem ꝓprie dictam. de spõsa. Ad audientiam. in tex. & glos. & lib. vj. de spõsa. ¶ Corollarium secundũ. Spõsalia quę de iure nõ tenent propter defectũ vsus rationis & consensus, nullam affinitatẽ inducũt, nec aliquid simile affinitati, quod nominatur publicę honestatis iustitia. Hic enim nec est, nec apparet, sed nec pręsumi potest consensus quicũq; Et secundum hoc oportet iura iuribus cõcordare. Cum autem iuuenis de quo dicit de sponsa. cap. Iuuenis. postea prohibitus fuit ducere consobrinam eius cum qua factum intentauit in iuuentute: est quia affectu maritali eam intentauit, & sic fuit ibi consensus pręsumptus qui sufficit ad pub. hone. iustitiam. lib. vj. de spon. ¶ Tertio D notãdũ. In affinitate reperiunt genera & grad⁹. Antiquitus fuerũt tria genera affinitatis. xxxv. quęst. iij. Contradicitur us. Quorũ primũ habuit septẽ gradus: quib⁹ oibus matrimonium equalt modo prohibebatur, sicut in gradibus consanguinitatis. Secundũ genus habuit quatuor gradus. Tertium duos gradus. ¶ Ad cognoscẽdũ genus affinitatis talis datur regula. Persona addita personę facit gen⁹ affinitatis. Vel sic. Persona addita personę per carnis copulam mutat genus, sed nõ gradũ. Hinc est versus. Mutat nupta genus, sed generata gradum. Isto modo si frater meus cognoscat mulierẽ, illa est mihi affinis primo genere affinitatis. Et si illam mulierem alius cognoscat, is est mihi in secundo genere affinitatis. Et si ille cognoscat aliam mulierem, tunc illa est mihi in tertio genere. Verum de illo hodie nõ est curandum: quia affinitas non pręstat impedimẽtũ nisi in primo genere, & in illo vsq; ad quartum gradũ. ¶ Circa quod considerandũ: ex quo gradus in propinquitate attinentię non possunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

accipi nisi secundum ascensum & descensum ꝑ pagationis, quę stare non potest sine consanguinitate: hinc est ꝙ affinitas non habet specialem computationem graduū, sed computantur gradus affinitatis secūdum gradus consanguinitatis. ¶ Si ergo cōsanguine⁹ tuus cognoscat mulierem: si placet scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa: vide quoto gradu iunctus est tibi consanguineus tuus, secundum regulas in distin. prędictā. Et quoto est tibi consanguineus, toto mulier est tibi affinis. Et semp in primo genere. Exemplū. sunt duo fratres, puta Ioannes & Cōradus: Ioannes accipit mulierem seu vxorem siue legittime, siue fornicarie, puta Bertam, & cognoscit eā. Berta attinet Cōrado in primo affinitatis gradu: quia Ioannes & Conradus sunt in primo consanguinitatis gradu. Et filio eius in secūdo. Nepoti eius Cōradi in tertio. Pronepoti eiusdem Cōradi in quarto affinitatis gradu. Et ideo vsq; ad hunc gradum inclusiue, prohibetur Berta contrahere cum Conrado & cum his qui propagatione naturali ab eodem descendunt. Et ratio potest esse: quia Berta & Ioan. per cōmixtionem facti sunt vna caro quodāmodo. Ideo in quocūq; gradu consanguinitatis prohibetur Ioan. matrimonium contrahere cum muliere aliqua: eodem etiam cōsanguinitatis gradu prohibetur Berta cōtrahere cū masculo. Et ideo sicut Ioan. existēs in primo cōsanguinitatis gradu cum sorore sua prohibetur contrahere cū ea: sic Berta vxor Ioannis in primo affinitatis gradu existens cum Cōrado fratre Ioānis, prohibetur contrahere cum eo. Et sicut dictū est de Berta respectu Conradi, & eorum qui a Conrado descenderunt naturali propagatione: sic de Ioanne respectu sororis Bertę, & descendentium ab ea. Nam postea q̄ Ioānes habuit Bertam, sicut Berta est in primo gradu consanguinitatis cum sorore sua: sic Ioānes est cū eadē sorore Bertę in primo affinitatis gradu. Et cū filia sororis Bertæ in secūdo. Et cum nepti in tertio. Cum pronepti in quarto. &c. ¶ Ex hoc colligit regula talis & vnica de gradibus affinitatis. Quoto consanguinitatis gradu aliquis attinet viro, toto gradu affinitatis attinet vxori & ecōuerso, secundū Durañ. Vel sic. Quoto cōsanguinitatis gradu aliquis distat ab aliquo, toto gradu affinitatis distat ab eodē ista quę est ab illo carnaliter cognita. ¶ Quanto notādum ꝙ arbor affinitatis potest sic describi. Primo trahatur linea recta, in qua sunt quatuor circuli. Et in primo superiore scribatur, Prim⁹ gradus. In secundo descēdendo, Secundus gradus. In tertio, Tertius. In quarto, Quart⁹. Deinde ad latus dextrum nunc factę lineę, etiam fiat recta linea cum quatuor circulis. In quorum primo & superiore scribat Frater. In secūdo descendēdo, Frīs fili⁹. In tertio, fratris nepos. In quarto, fratris ꝓnepos. Ad dorsum nunc factę lineę, iterū fiant quatuor circuli in linea recta. In quorū superiore & primo scribat, Vxor fratris olim relicta. In secūdo descēdendo, Vxor filij fratris. In tertio Vxor neptis fratris, In quarto vxor ꝓneptis fratris. Ad dorsum nunc factę lineę ponetur vn⁹ circulus, in quo scribet. Olim relictus relictę fratris. Seu relictus relictę fratris. Et ita habetur pars dextera arboris. Deinde in latere sinistro fiat cōsimili modo linea recta: habens circulos quatuor. & sicut nunc exēplificatū est de fratre: ita fiat cōsimiliter de sorore. In primo circulo ponat soror. In secūdo, sororis filia. In tertio, sororis neptis. In quarto, sororis ꝓneptis. Deinde alia cōsimilis fiat linea. In cui⁹ primo circulo ponatur, Vir sororis olim relictus. In secūdo, vir filię sororis. In tertio, vir neptis sororis. In quarto, vir ꝓneptis sororis. Demū fiat linea vni⁹ circuli in qua depictū sit. Olim relicta relicti sororis. Vel sic. Relicta relicti sororis. ¶ Si dicis: quare in medio ponitur linea graduum inter fratrem & sororem, & dicitur primus gradus, nō tamē exprimitur, an affinitatis vel cōsanguinitatis? Respondetur: ad denotandū ꝙ affinitas oritur ex cōsanguinitate, & ꝙ ex vtroq; sexu virili & fœmineo contrahitur affinitas. Omittitur vero ly affinitatis, ad denotādū ꝙ isti gradus possunt referri & ad consanguinitatē & ad affinitatē. ¶ Et scribit in latere dextro in circulo vnico vxor fratris olim relicta: q̄d (scilicet olim relicta) nō scribitur in aliis circulis inferiorib⁹ eiusdē linęę, ꝓpter cellulā quę ad dorsum ponit propter respectū ad secūdum genus affinitatis. Nam si frater habet vxorē: ista vxor est affinis sorori istius fratris in primo gradu, & primo gñe. Et si frater ille moriat, & vxor eius relicta contrahat cū alio viro, ille vir attinet prędictę sorori in primo gradu affinitatis, sed in secundo gñe. Si tunc moriatur vxor illa, vir relictus & superstes dicit relictæ fratris relictus, seu relictus relictę fratris: qui ponitur in circulo vnico. Et ita illę duę cellulę ponūtur ad decorē & ad demonstrandū genera affinitatis. ¶ Et pōt quęri: An ille vir relictus possit contrahere cum prędicta sorore. Olim non potuit, qñ affinitas protendebatur vsq; ad tertium genus inclusiue, sed hodie potest. Erat enim olim sibi in secundo genere, & in primo gradu. Hodie non attenditur secundum genus affinitatis, sed primum solū. Idē dicēdum est de cellula Vir sororis olim relictus. & circulo vnico, Relicta relicti sororis.

¶ Quantum ad articulum secundū E est conclusio prima: suppositio, vt supra, ꝙ se-

cundum & tertium genus affinitatis, hodie matrimonium non impediūt: sed sunt reuocata per concilium generale. In eo gradu quo consanguinitas matrimonium impedit, impedit etiā & dirimit affinitas prędecēs propter ecclesię statutū. Probatur. xxxv. quæst. v. capi. Porro. Nam vir & vxor sunt vna caro: ergo qui attinet vni per consanguinitatem, attinet & alteri propter cōsanguinitatem causantem affinitatem, & ita attinet ipsi per affinitatē. Ergo sicut attinētia cōsanguinitatis impedit matrimoniū: ita & attinentia per affinitatem. Ad idē de consanguini. & affinitate in multis capi. ¶ Dicitur notanter affinitas prædecens: sequēs de sequēte contractū, propter peccatū incestus quod cōmittitur. de quo supra. distin. xxxiiij. ¶ Secūda conclusio. Sicuti in linea recta ascendentiū & descendētium est perpetuū cōsanguinitatis impedimentū, & in linea trāsuersalium, vsq; ad quartum gradum: ita & in linea recta perpetuum, in trāsuersalium vero vsq; ad quartum gradum, ex ecclesię institutione prędstat affinitas prędecens matrimonij impedimētum. Probatur. xxxv. quęstio. iij. in multis cap. Supponit in illa cōclusione, secundū Palu. ꝙ sicut cōsanguinitas protēditur in infinitū in linea recta ascendentium & descendentium, ita & affinitas. ¶ Tertia conclusio est de publicæ honestatis iustitia. Ex sponsalibus puris & certis, etiam si cōsanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quauis ratione sint nulla, dūmodo tamē non sint nulla ex defectu consensus, veri vel prę sumpti, oritur efficax ad impediendū & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia non autem ad prędecentia dissoluendum, impedimētum, Iustitię publicę honestas dictum. lib. vj. de spon. & matri. ¶ Dicitur notanter Ex sponsalibus: quia ex cōsensu spōsaliū, oritur illa propinquitas siue de presenti siue de futuro. ¶ Dicitur puris: quia cōditionata sponsalia nō inducūt publicę honestatis iustitiā nisi cōditio illa habeatur pro non adiecta. Vnde vt supra, dicit in. vj. Qui sponsalia cū aliqua muliere sub cōditione cōtraxerit, si postmodū ante conditionis euentū cum alia prioris consanguinea cōtraxit per verba de presenti, debet manere cū secunda. Cū ex spōsalibus cōditionalibus ante conditionem extātem (dicit glo. nisi iteruenerit copula carnis. Tūc enī recedit a conditione) sicut ex consensum non habētibus & incertis, nulla publicę honestatis iustitia oritur. Et intelligit de conditione honesta, nō de tali quę habet pro nō adiecta. Illa enī induceret publicę honestatis iustitiā, ac si nō esset adiecta. Oportet etiā cōditionē esse expressam si debet causare iustitiā, non sufficit eā icludi. Sic enī expressa nocēt, quę nō expressa nō nocent. Cum enī est impedimentū ecclesię, apud quā idē est nō esse & nō apparere, ergo. ¶ Dicit certus. Nā in incertam personam nō fertur cōsensus, nec oritur istud impedimētū: vt si quis ꝓmisit ducere vnā ex filiabus illis. ¶ Dicit, dūmodo non sint nulla ex defectu cōsensus. Satis est ꝙ teneāt ratione cōsensus: non obstātibus impedimentis aliis de iure. Vnde ex sponsalibus cōtractis per sacerdotem aut monachū accedente cōsensu oritur hoc impedimentū, sic ꝙ nullus de cōsanguinitate sacerdotis posset illam habere vxorem. Hic nō est defectus cōsensus naturalis, sed nullitas contractus ex statuto ecclesiæ illegitimantis sacerdotē aut monachū. Per hoc etiam excluduntur sponsalia cōtracta ante septēniū. Nā si parentes cōtrahunt pro filio aut filia minorēne, quę nō dat consensum, nō oritur iustitia ex hmōi cōtractu: quia spōsalia sunt nulla ex defectu cōsensus. Et dicit Panor. ca. Iuuenis. de spon. Ex quo hic requirit certa ętas respectu discretionis, illa prueniri non pōt: vt patet in ętate ad cōficiēdū testamētū. ideo oportet ꝙ contrahentes cōpleuerint septēnium: seu illi pro quibus fit cōtractus (ex cōsequēti malitia hic nō supplet ętatē) vt oriat iustitia publicę honestatis. Et ideo si maior contrahat cū minore septēnio, ꝓxima trī septēnio, nō oritur illa propinquitas, secūdū Panor. Q; si maior minorem cognouit vel saltē attentauit, aut dubiū est quid egerit, habetur ex æquitate ꝙ sit ibi iustitia: licet nullo iure probari possit. Hęc Panor. ¶ Dicit vsq; ad quartum consanguinitatis gradū. Nā post contractū sponsalium, vt supra, nullus consanguineus sponsi potest illā cum qua cōtraxit spōsalia, vsq; ad quartum gradum cōsanguinitatis ducere inclusiue. ¶ Dicit, sicut in affinitate. cui assimilatur. Hinc ab aliquibus notatur affinitas improprie dicta. ¶ Corollariū. sicut propter carnis cōmixtionem oritur affinitas inter sponsum & cōsanguineos sponsę vsq; ad quartum gradum & econtra: ita in proposito ꝓpter cōtractū sponsalium oritur publicę honestatis iustitia inter spōsum & consanguineos sponsę, vsq; ad quartum gradum, & ecōtra. ¶ Dicitur, ad impediendū & dirimendū sequentia sponsalia vel matrimonia. xxvij. q. ij. Quidā desponsauit vxorē & dotauit eā: & coire cū ea nō potuit: quā clāculo frater ei⁹ corrupit & grauidā reddidit. Decretū est vt ꝙ nupta esse nō potuit legitimo viro, despōsatā tamē fratri frater habere non possit: sed mœchus & mœcha fornicationis quidē vindictam sustineant: licita vero coniugia eis non negentur. Itē de sponsa. in multis capit. Dicit Panor. in capit. Sponsam. eodē titu. q; dispositio illius cap. procedit, tam de presenti, q̄ de futuro. Si enim non licet ducere sponsam consanguinei verbo de fu

Universidad de Deusto
Biblioteca

turo, multo minus de presenti. Maioris enim honestatis est abstinere ab illa de presenti ꝓpter matrimonij vinculum, q̄ de futuro, cui solum facta est ꝓmissio nuptiarum. Q̄z si superuenit carnalis copula, oritur affinitas aliud vinculum. Hinc sequitur q̄ quādoq; est affinitas sine publice honestatis iustitia. Puta cum habetur copula sine contractu sponsalium. Quandoq; simul habētur, cum contractum sponsalium sequitur copula. Quādoq; est publicæ honestatis iustitia sine affinitate. Vnde omnes consanguinei mariti, sunt affines vxoris, & econtra. de consangui. & affinita. cap. Quod super his. Et nomē cōsanguineus hic absoluitur a connotatione sexus. Et durāt hec vincula publice honestatis iustitię etiam post mortē alterutrius. cap. Fraternitatis. ¶ Si q̄ritur: An illud impedimentum protenditur vsq; in infinitum, vt concernat oīes consanguineos: Respōdetur q̄ non, sed restrictum est sicut vinculum consanguinitatis & affinitatis q̄d matus est, vsq; ad quartum gradum prohibitionis matrimonij ca. Non debet. Si enim intelligeretur generaliter, non posset inter homines esse matrimoniū: cum omnes homines ex eodem descenderint sanguine. Est ergo restrictio vsq; ad quartum gradum prohibitionis matrimonij. ¶ Dicitur nō autem ad precedentia dissoluendum. Nam si quis pure & legitime cōtraxit sponsalia cū muliere, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idē fecit, talis tenetur manere cū prima vigore priorum sponsalium, quibus per publicę honestatis iustitiam ex secundis nuptijs subsecutam minime derogatur. lib. vj. de spon. & matri.

G ¶ Quantum ad articulum tertium est primum dubiū generale cōtra prędicta. Quādo aliquis cognoscit cōsanguineam vxoris suæ non dirimitur ex hoc matrimonium cum vxore sua secundum prędicta: ergo vel non cōtrahitur semper affinitas inter virum & omnes cōsanguineos vxoris quā cognouit: vel affinitas nō semper impedit matrimonium. Vtraq; pars istius cōsequentis est contra prędicta: ergo vt videtur nō sunt vera. Antecedēs habetur de eo qui cogno. cōsangui. vxo. suę. Cōsequētia patet: quia postq̄ talis cognouit consanguineā vxoris suæ, vel per talem incestum efficitur affinis vxoris suæ: vel non. Si sic: ergo affinitas non dirimit nec impedit matrimonium: quia propter incestū vxor cum non habet culpam non debet priuari marito cum quo prius legitime contraxit. Ad hoc. Qui dormierit. xxvij. quæstio. ij. Vbi solum prohibetur redditio debiti vxori postq̄ eius cognouit sororem. Item de eo qui cogno. consangui. cap. Fraternitati tuę. & cap. Discretioni. Si non, tunc per cōmixtionem carnalem vir nō efficitur affinis cuilibet cōsanguineę mulieris quā cognouit: quia ponitur casus q̄ cognouerit duas sorores, quarum vnam habet vxorem. Præterea. in lege vete. fuit ꝓceptum Deutero. xxv. q̄ frater superstes suscitaret semen defuncto fratri ex vxore ipsi⁹ relicta: ergo ex copula carnali primi viri non fuit contracta affinitas inter vxorem & consanguineos mariti. Item cessante causa cessat effectus, sed per carnalem copulā vir est causa affinitatis suorum cōsanguineorum respectu mulieris, & mulier est causa affinitatis suorū consanguineorum respectu viri: ergo mortuo viro cessabit in muliere, & ecōtrario. Et per cōsequens viro mortuo, mulier potest nubere viri consanguineo absq; affinitatis impedimēto. Et ecōtrario mortua muliere, vir relictus pōt ducere cōsanguineam mulieris. ¶ Dicendū q̄ illa omnia non concludunt contra prædicta. Et fit hic sermo de copula carnali quæ ꝓcedit matrimonij contractum. sic enim impedit contrahēdum & dirimit cōtractum. Si vero copula sequitur, procedit instantia. & de hoc in capit. Allegato. Qui dormierit cū duab⁹ sororibus. & vna ex illis antea vxor fuerat, nec vnam ex ipsis habeat, nec ipsi adultero vnq̄ in cōiugio copulentur. Exponit tex. ibidem. Idest nec ipsi vxori ꝓprię sibi licet debitum reddere. quod exponit glos. Idest, non licet ei debitum exigere. Reddere em̄ potest exactus. secus si non fuerit exactus. Sequens enim affinitas vinculum coniugale non soluit prius rite contractum: sed impedit personam quæ suo incestu affinitatem contraxit, a iure petendi ꝓpter illud crimē, & q̄ post mortē vxoris stet sine coniugio, vt supra. Vnde de eo qui cogno. consangui. cap. Discretionem. ita dicitur. Affinitas quę post contractum legitime matrimonium inter virum & vxorem inique contrahitur: ei non debet officere qui huiusmodi iniquitatis particeps nō existit: cū suo iure non debeat sine sua culpa priuari. Ad idem cap. Tuę fraternitatis. Ex illis colligitur. Affinitas superueniens nō dissoluit matrimonium inter virum & vxorē, sed priuat culpabilem iure exigendi: & mortua vxore contrahēdi alibi. Per hoc tamē non releuatur ab omni onere reddendi debitum innocenti, ac ministrādi necessaria. Sed nō potest exigere nisi obtenta dispensatiōe. Sicut enim ecclesia potest cum eo dispensare vt de nouo cōtrahat: ita etiā vt post cōtractum debitum exigat causa subsistente, puta iuuentutis. Et licet vxor admittat nocentē q̄ exactus sibi debitum reddat: nō potest eum per hoc deobligare: aut sicut in adulterio sibi per omnia recōciliare q̄ licite possit petere. sicut i adulterio cum vxor reddit debitū adultero, remittit

ipsi culpam. Hic em̄ pœna illa est sibi inflicta propter atrocitatē criminis nec vnq̄ petat: ergo vxor remittere non potest. Potest ergo cum dei timore incestuosus innocenti debitum reddere petit⁹, sed non exigere. Et innocens nō priuatur suo iure sine culpa sua. ¶ Ad secundum negetur consequentia. Ad probationē, q̄is de lege cōmuni affinitas impedit fratrem ne vxori fratris sui copulet, potest tamē cōditor legis i lege dispēsare. Verus legis cōditor Deus est, & ideo sicut dedit legem Moysi, ita potuit in lege sua prout voluit dispensare. ¶ Ad tertiū respondet Thomas Argen. Maior non est vera nisi de causa quę nō solum est causa in fieri, sed etiam in conseruari. Sic non est in proposito. Q̄uis em̄ persona qua mediante contrahitur affinitas sit causa in fieri, non tamen in conseruari, vt supra: & ideo mortua illa persona adhuc manet affinitas inter suos cōsanguineos & cōsanguineas & personā quā cognouit carnaliter. H ¶ Secundum dubium. Vtrum ex copula illicita cum affine contrahat publice honesta. iustitia. Exemplum: vir cognoscit sororē vxoris suę. Respondet Panor. in ca. Tuę fraternitatis. de eo qui cogno. consangui. q̄ non, sed oritur affinitas. vt cap. Discretionem. Sed publica honestas ex cōtractu matrimonij vel sponsaliorum oritur. Attamen licet non oriatur publice honesta. iustitia: tamen honestum est, idest honestas postulat, vt vxor non contingat se viro qui I suam turpiter cognouit sororem. ¶ Tertium dubium. An impedimentū affinitatis sit de iure diuino positiuo, aut ecclesię statuto. Respōdet Richar. Affinitas impedit matrimonium in aliquo gradu de iure diuino. Ius em̄ ꝓhibet Leui. xviij. filium non contrahere cum vxore patris. Nepotem cum vxore patrui. Patrem cum vxore filij. Petrus de Palu. videtur idem velle cum quærit an Papa possit dispensare super affinitatis impedimento. Et respondet q̄ nec in primo gradu consanguinitatis nec affinitatis: cū sit contra ius naturale & diuinum: quia vxoribus patris exhibemus honorem sicut proprijs parētibus. Et q̄ in linea transuersali in primo gradu consanguinitatis & affinitatis Papa nō potest dispēsare, cū sit de iure diuino & contra naturam. Vnde etiam ante diluuium multiplicato humano genere creduntur abstinuisse ab vxoribus fratrum, nisi ad suscitādum semen fratri defuncto. Deutero. xxv. quod fuit ex dispensatione tempore legis scriptę. Nec in secundo gradu transuersalis superioris vt cum amita & matertera: quia lege diuina prohibitum. In secundo gradu transuersalis inferioris potest dispensare, vt cum filia fratris: quia non fuit in scriptura prohibitum. Et si obijcitur de Thamar, vt supra. secundi Regum decimotertio. q̄ Dauid qui disponebat sacerdotium cum ea dispensauerit vt copularetur Amon, vt supra distinctione præcedēti, fratri suo. Dici potest q̄ non fuit frater eius: aut q̄ ipsa erauit. ¶ Dicendum videtur, salua saniori sententia, vt distinct. præcedenti de gradibus consanguinitatis. Affinitas est impedimentum matrimonij dūtaxat ex ecclesiæ statuto affines ad matrimonium in certis gradibus illegitimāte, & hoc in eo gradu in quo & consanguinitas: quia gradus affinitatis sumuntur secundum gradus consanguinitatis. Hinc & tot sunt gradus affinitatis quot cōsanguinitatis. ¶ Consimiliter dicendum venit de affinitate extense dicta, quę nominatur publicę honestatis iustitia. ¶ Q̄z autē de iure diuino esse dicitur: quia i scriptura habetur: est improprie dictum, vt videtur. Habetur quidem in lege diuina non morali, sed iudiciali, ideo hodie non ligat nisi per nouam constitutionem ecclesię: quę potest dici de iure diuino alludēter vel exemplate: quia & ecclesiæ constitutio exemplata est in lege Mosaica, & alludit eidem. Hodie vero iudicialia, vt talia, non ligant nisi per nouam constitutionem. Et quia non habetur in lege euāgelica aliqua noua prohibitio a Christo facta, re ꝑspiciens obligatorie affinitatis gradus, nec cōfirmatio explicita prohibitiuę constitutionis Mosaicæ a Christo in lege noua euangelica: ideo non videtur quomodo sit obligatorie & proprie de lege diuina, per cōsequens nec Papę potestate quo ad dispensatiōis beneficiū sublata. ¶ Dicitur ergo ꝓhibitio esse de lege diuina eo modo loquēdi quo aliquid est in ecclesia ꝓhibitū noua cōstitutione, q̄d olim etiā fuit ꝓhibitū in lege veteri. Et dato q̄ fuerit tunc morale, videtur dicendum. Moralia quę hodie obligant in le. no. non obligant virtute constitutionis diuinę factę in lege veteri & ex forma legis illis veteris, nisi sint de lege naturæ. Tunc enim ex forma legislationis data fuerunt soli populo Israelitico. Ligare autem dicuntur & nos: quia aliqua sunt de lege naturæ & innouata in lege euāgelica. Aliqua ex noua ecclesiæ quæ spiritu sancto regitur, institutione. Sic in proposito de affinitatis gradibus. Nam ius canonicum prohibitionem fecit citra quartum gradum. cap. Non debet. de cōsanguini. & affinita. reuocatis quibusdam gradibus qui olim erant prohibitionis. Nec ille modus dicendi (q̄ aliquid dicatur esse de lege diuina, quod nunc institutum est ab ecclesia consone & alludentur ad id quod olim fuit de lege diuina, licet hodie noo sit) est absonus: cum ecclesia sumpsit occasionem faciendi nouam constitutionem ex his quæ olim erant ꝓcepti diuini. Aut etiam q̄ aliqua lex dicatur diuina: quia auctoritas eden-

Universidad de Deusto
Biblioteca

di venit diuinitus a deo. Sed est vsitatus in eccle sia, etsi non nomine, tamen re ipsa. Sæpe dici mus q̃ legere horas canonicas sit de lege diui na: quia dicitur in Psalm̃. Septies in die laudem dixi tibi. Item media nocte surgebam ad confi tendum nomini tuo. &c. Item ieiunium quadra gesimale frequenter ab Ambro. Augustī. Ma xīmo &c. dicitur esse de lege diuina, cum sit de lege posittua ecclesiæ, sed institutum est sumpta occasione ex ieiunio Christi & aliorum &c. Ita posset dici ad Richardum & Paludem. Affini tas in primo & secundo gradu est de iure diui no olim ligante in lege veteri. & modo ex con stitutione obligatorie ecclesiæ: quæ occasionem sumpsit a lege vete. Q̃ autem dicit esse contra legem naturæ, concedi potest ad intellectū supra tactum, large seu impropriē. Sed cū dicitur Mat thei. xiiij. Non licet tibi habere vxorē fratris tui. additur viuentis, & redarguit Christus pluralita tem vxorum. Hoc enim est contrarium legi diui nę scriptę q̃ quis habeat vxorem fratris sui vi
K uentis. ¶ Quartum dubium. Cōmuniter dicitur Consanguinei succedūt in rebus defuncti. Sed vxor est res vir: ergo eo defuncto deberent suc cedere consanguinei vt habeant eam vxorem: & ita affinitas non ipedit quin frater fratris vxo rem habere possit, quod est contra conclusionē secundam. ¶ Pręterea, bonę fidei possessor prę scribit in re non sua: ita q̃ ex lapsu temporis res erit sua quę prius non fuit sua, vt supra distinct. xv. quęst. xiiij. Sed possibile est aliquē habuisse vxorem multis annis bona fide: de qua nunc di citur: q̃ ante cōtractum suus consanguineus eā etiam habuerit: ergo per prescriptionem tam lici te habebit eam. ¶ Ad primum, conceditur intel ligendo de bonis quæ vere sunt eius possessio. Vxor vero quę cum viro in matrimonialibus ad pacta iudicatur, & fit cum eo vna caro, non est p prie possessio viri, sed ita habet virum sicut vir eam: & ita possidet virum: sicut vir eam. Dictum autem intelligitur de re quę possidetur & nō pos sidet e regione. ¶ Ad secundum pariformiter dī cendum, vt supra distin. xv. quęstio. xiiij. Hinc propter malam fidem vnius, puta nocentis con iugis: tota possessio est malę fidei. Item ex lege diuina prohibente non potest in re illa fieri præ scriptio. Mulier enim semper fuit malę fidei &c.
L ¶ Quintum dubium. An bene sequatur, Ego & tu sumus affines: ergo & filius qui a me propa gatur est tibi affinis. Dicendum q̃ non sequitur: quia quando parentes sunt affines, filius interdū mutat attinentiam seu genus attinentię. Si enim ego & tu sumus affines quia ego cōtraxi cū con sanguinea tua: si ego ex tua cōsanguinea habeo filiū, filius ille mutat attinentiam: quia est tibi cō
sanguineus: & non affinis: ego vero sum tibi af finis, sed filius meus est tibi consanguineus: q̃ fortassis nepos tuus. sic ergo mutat attinētiam. Sed si ego qui sum maritus consanguineę tuæ, procreauero filium ex alia muliere, ille nec est tibi affinis nec consanguineus. Si vero tu consan guineus vxoris meæ filium procreas: filius ille non mutat genus attinentię, sed est mihi affinis: quia tu pater eius es mihi affinis. Sed si tu & vxor mea estis in linea æquali vel inęquali con sanguinitatis, & tu es remotior scilicet in tertio, & vxor mea in secundo, tunc filius tuus mutat gradum affinitatis: quia tu es affinis meus in ter tio gradu, & filius tuus in quarto. Sed si vxor mea est remotior, scilicet in tertio gradu, & tu in secundo, tunc filius tuus non mutat gradum. Ita loquuntur Doctores iuris in arbore affinita tis. Sic colligi potest ex illo dicto: q̃ filius quan doq̃ mutat genus attinentię. Interdum nihil at tinet tibi. Interdū mutat gradū. Interdū nec ge nus, nec gradum mutat. ¶ Sextum dubium. An bene sequat: Ego & tu sumus affines: & ego non possum habere filiam tuam: ergo nec tu me am. Respondetur q̃ non: quia si consangui nea tua esset vxor mea: tu bene posses contrahe re cum filia mea genita ex alia muliere: quia in nullo attinet tibi. Nec enim consanguinitate, nec affinitate iuncta. Sed ego non possum contrahe re cum filia tua nisi forsan illa excederet quar tum gradum. Constat enim ex dictis, q̃ affini tas non contrahitur inter consanguineos viri &
M consanguineos mulieris, sed inter virum & con sanguineos mulieris, & econtra. ¶ Septimum dubium. Sit casus. Aliquis vxore sua mortua vult contrahere cum consanguinea vxoris non obstante affinitate in tertio gradu. An in dispen satione oporteat facere mentionem specificam de affinitate & publica iustitia, vbi simul coinci dunt: aut sufficit facere mentionem de affinita te solum. Coincidunt autem simul in proposito cum contraxit cum vxore defuncta, & eam co gnouit. Respondet Panormitanus. capit. Non debet. de consanguinitate & affinitate. premissa vna regula. Quando duo sic se habent q̃ vnum venit consecutiue ad reliquum, vno immutato seu sublato, etiam censetur immutatum seu su blatum id quod consequitur ad aliud. Sic in p posito si publica honestas necessario comprehē deretur sub affinitate, satis est de affinitate fecis se mentionem. & sic procedit glos. in capit. alle gato. Vt si impetro dispensationem vt liceat mihi ducere vxorem consanguinei mei de functi non obstante affinitate in tertio gra du: ex quo recitando factum dixi q̃ fue rat vxor consanguinei mei, consequenter licet

tacite, publicę honestatis iustitiam. Si enim fuit ipsi vxor: ergo ex contractu sponsalium interue nit publicę honestatis iustitia. Et sic per cōsequē tiam videtur sublatum impedimentum publicę honestatis: cum datur dispensatio, vt supra. Nō enim potuit esse vxor cognita sine iustitia publi ca & affinitate. Si vero non comprehenderetur ex narratione & serie verborum, vtputa, impe trauī dispensationem, vt liceat mihi ducere Mar garitam mulierem, non obstante q̃ est mihi af finis tertio gradu: non valet dispensatio si vl tra affinitatem erat publicę honestatis iustitia: ex quo de ea non fuit facta mentio expresse vel ta cite. Affinitas em̃ potest contrahi fornicario coī tu sine matrimonij contractu pręuio. Et sic pro cedit glo. super arbore affinitatis.

Arbor Affinitatis.

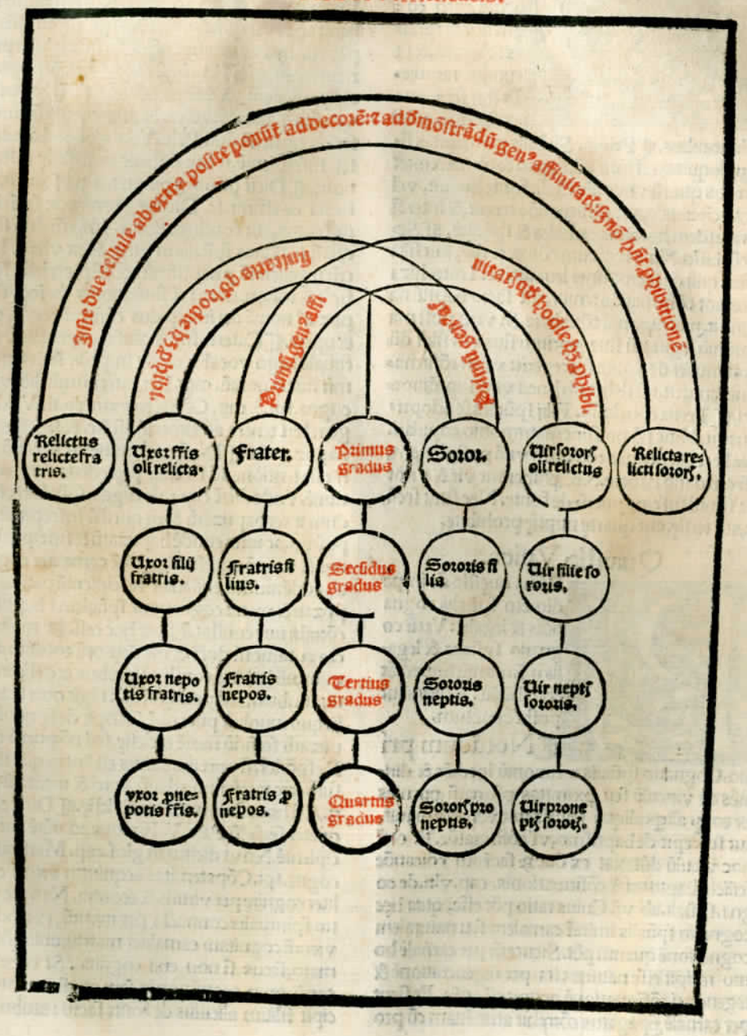

Universidad de Deusto
Biblioteca

Distin. XLII.

Distin. XLII.

DE parentalium graduũ famosa quæstione &c. In hac dist. xlij. & vltia trac. de matrimonio magist. agit de impedimento cognationis spũalis & legalis, & secundis nuptijs. Et stat sententia eiusdem in trib⁹ cõclusionibus. ¶ Prima. Spũalis germanitas siue ꝓpinquitas est inter cõpatrem & cõmatrem: & inter eos quorũ vnus alterũ de fonte leuauit, vel in catechizatiõe, aut cõfirmatiõe tenuit, & inter filios eiusdem hominis carnales & spũales. ¶ Seda cõclusio. Nulli licet cum cõmatre sua, aut filia spũali quã de sacro fonte leuauit: vel ĩ catechizatione, aut cõfirmatiõe tenuit, aut sacro baptismate tinxit, matrimoniũ cõtrahere. Si vero post matrimoniũ legitimũ siue ꝓprium siue viri filiũ dũtaxat mulier de fonte susceperit: vel in cõfirmatione tenuerit, nõ debet ob hoc a viro suo diuortiari. ¶ Tertia conclusio. Filij spũales & adoptiui naturalibus nõ possunt matrimonio copulari. Nec licet alicui duas cõmatres vnã post alteram, nisi certo mõ habere. Nec ꝓhibentur vir & vxor sua simul suscipe puerũ de fonte. Nec sunt secũ dę, aut tertię, aut quartę nuptię prohibitę.

Quæstio Vnica.

A PRima quæstio de impedimẽto spũalis cognatiõis & legalis: Vtrũ cognatio spũalis & legalis matrimoniũ impediat cõtrahẽdũ, & dirimant post cõtractum.

¶ Notãdum primo. Cognatio spũalis mãimoniũ ipediẽs & dirimẽs est vinculũ seu ꝓximitas ꝓsonarũ ꝓueniẽs ex eo q⁹ aliqs aliquẽ baptizauit vel cõfirmauit, aut suscepit de baptismo, vł cõfirmatõe. Et orit hoc viculũ dũtaxat ex duob⁹ sacrorũ cõicatiõe scilicet baptismi & cõfirmationis. cap. vlti. de cognā. spũali. lib. vj. Cuius ratio põt esse, quia hęc cognatio spũalis imitat carnalem seu naturalem cognationẽ quantũ põt. Sicut eñ per carnalẽ homo recipit esse naturæ: ita per regenerationẽ & regenerati cõfirmationẽ accipit esse grę. Et sicut per carnalẽ ꝓpagatus cõtraluit attinẽtiam cũ progãte patre & matre a quib⁹ naturaliter ꝓpagatur: ita p spũalem regnationẽ qua ꝓcedit ad vitã gię & actionis meritorię, cõtrahit quoddã vinculum cũ regenerante vel cõfirmante: tanq̃ cum patre aut matre spũali, dei personã repręsentante & ei⁹ ministeriũ exequẽte, & cũ leuãtibus aut susciptentibus ipm in ꝓceptione sacrorũ illorũ. qui secundũ Richar. supplẽt vicẽ matris spũalis, ecclesię scilicet. Hoc aũt nõ fit in alijs sacramentis. Verũ hęc non est ratio cogens. Nisi eñ robur traheret ab ecclesię institutione, in promptu esset replica de sacro pœnitẽtię, q̃ est secũda tabula post naufragiũ. ¶ Solet aũt sic notificari. Est ꝓpinqtas personarũ ꝓuenięs ex datiõe sacri baptismi vel cõfirmationis: vel ex baptizati, aut cõfirmati susceptione. Addit Palu. Vel vnione ad dantem seu suscipientẽ, robur trahens ex ecclesię institutione. ¶ Dicit primũ ꝓpinquitas personarũ, vt supra de affinitate. Dicitur ꝓuenięs ex sacri baptismatis, aut confirmationis. Ista eñ duo sunt quasi natiuitas spũalis in vtero, & ex vtero. Iam eñ regeneratũ p baptismũ ecclesię, ecclesia fortificat & robore donat cõfirmationis sacro, vt baptizat⁹ nomẽ dei intrepidus cõfiteat, corde, ore, & opere. ¶ Catechismus causat cognationẽ spiritualẽ largo vocabulo: quę impedit sed non dirimit matrimoniũ. capi. Per catechismũ. lib. vj. de cognā. spi. & cap. Cõtracto, extra eo. ti. Valde ergo refert tenere ad exorcismũ &c. & suscipere tã baptizatum. ¶ Dicit ex datione sacri, & nõ dicitur de tentione ad solẽnia pręcedẽtia sacri collationẽ. Vnde dicit cap. j. de cognā. spũali. li. vj. Nedum inter baptizatũ & eũ qui illũ suscepit de baptismo, ac inter eundẽ baptizatũ & suscipiẽtis filios & vxorẽ ante susceptionẽ carnaliter cognitã ab eodẽ: immo etiã inter susciptientẽ patrẽq̃ baptizati & matrẽ cognationẽ spũalem ĩ baptismo cõtrahi iure constat. Et per hoc cessant multa dicta antiquorũ doct. & modernorũ eosdẽ imitantium, nõ habitis constitutionibus ecclesię in nouis iuribus. Sed ponit casus: tãgit quis linteum in quo inuoluit puer quẽ suscipit de fonte iã baptizatũ secũdũ morẽ ecclesię, sed nõ puerũ ipm. Respõdet, si puer inuolutus est linteo quẽ tãgit, sufficere tactũ immediatũ lintei & mediatũ pueri. Ad hoc est ritus totius ecclesię. ¶ Dicit consequẽter secũdũ Palu. Vel vnione ad dãtẽ aut susciptientẽ. Nã vt dicitur in glos. cap. Martinus. de cognā. spi. Cõpaternitas acquiritur vxori carnaliter cognitę per virum, & econtra. Nam cognatio spiritualis contracta per maritũ, extenditur ad vxorẽ cognitam carnaliter matrimonio cõsummato, secus si non erat cognita. Si ergo alter coniugum matrimonio iam consummato suscipit filium alicuius de fonte sacro: ambo cofuges tales efficiuntur compatres parẽtibus infantis. Hinc si vir leuat, fit per hoc directe cõpater, & vxor ei⁹ legitima carnaliter cognita fit cõmater per virũ suum leuãtem, & econtra: quia vt dicũt doc. iuris, maritus cõmunicat vxori quã cognouit carnaliter, actiones spũales. Non autẽ passionem. Vnde si filius mariti ex muliere alia baptizat, vxor ipsius etiam ab eo cognita non efficitur cõmater leuãtis vel baptizãtis. xxx. q. iiij. Si quis vnus. & in lib. vj. ca. j. in Glos. de cognā. spirit. quia respectu filij non cõmunicarũt sibi actiones carnales. Dictum est notãter ad vxorẽ cognitam carnaliter: quia ante matrimonij cõsummationẽ facti sunt vna caro, ideo q̃d deinceps vnus agit: & alter coniugum agere dicit. Secus si compaternitas matrimonium ꝓcessit, aut copulã carnalem coniugalem. Puta si aliquis leuauit de fonte filiũ a. & b. coniugum: dehinc contrahit cum Berta: quã vel solũ despõsauit de ꝓsenti, aut cum ea cõmixtionẽ habuit: talis Berta vxor sua nullam habet cõpaternitatẽ cũ parentibus infantis per eius maritum olim de fonte leuati ante cõtractum: quia tunc cũ leuaret infantem, illa vxor nondũ effecta fuerat vna caro cum eo. Hinc mortuo illo qui leuauit filiũ coniugum priorum. s. a. & b. & mortua vxore ipsius a. poterit Berta relicta olim leuantis ante cõtractum, ducere a. maritum, & ex cõsequẽti Berta potest habere duos cõpatres, vnum post alium. ¶ Ex illo habet q⁹ cognatio spũalis dupliciter trãsmittitur ad aliam ꝓsonam cæteris paribus. Vno modo per cõmixtionem carnalẽ cõiugalẽ. Sic enim transit a viro in vxorem carnaliter cognitam ante leuationem. c. Martinus. de cognā. spũali. Secus de cõmixtione nõ coniugali & cõcubinaria. Cõis eñ opinio habet q⁹ cognatio spiritualis non extendatur ad coitum illicitum & fornicariũ. Ita in ca. Martinus. & Richard. & Palud. Nam vnitas carnis est causa sine qua nõ, sed non propter quã huiusmodi trãsmissionis cognationis. Sicut in bigamia quæ non causatur ex nuptijs sine copula carnis, non tamen ex copula carnali sine eis. Nec cogit dictũ. S. Thomæ in contrarium. Nec verum est hoc dictum vniuersaliter: Vbi eadem causa, ibi idẽ ius: sed intelligit de potest. Põt quidẽ esse idem ius, si ita fuerit in simili institutum. Nec facit ad propositum dictum Apostoli. j. Corinth. vj. Qui adhęret meretrici &c. quia alium habet intellectum ad literam. Oportet stare determinationi ecclesiæ in hac re, & non ratiõi scholasticę. Alio modo transmittitur a patre in filios suos, & ita descendit a patre in filium, & non econtra. Hinc inter baptizatum & proles seu filium baptizantis non potest esse matrimonium. ca. Ex literis.

Quęst. I. Fo. CLIII.

de cognatione spirituali. siue isti filij sint nati ante, siue post compaternitatem, dummodo tamen per alterum illorum deuentum est ad compaternitatem. c. Tua. eodẽ titu. Per hunc ergo actum oritur cognatio spiritualis in omnibus, & per omnia, sicut oritur ex persona leuãtis seu susciptientis de baptismo: vt in lib. vj. de cognatione spirituali. Q̃ extendat etiam ad prolem illegitimã, probat Panor. ca. vlti. de cognatione spirit. quia mulier de qua tex. fuit filia sacerdotis qui baptizauerat iuuenem. nihilominus inter iuuenem & eã orta fuit spiritualis cognatio, quæ potest dici fraternitas & sororitas. Erant enim frater & soror spiritualiter. Extenditur etiam ad spurios: vt in eo. ca. quia illa fuit filia sacerdotis. Et cum dicitur Ex datione sacramenti, non includitur solẽnitas: quia nihil facit ad hoc. ¶ Secundo notandum. Cognatio spiritualis matrimonium impediens & dirimens non habet gradus: sed tres species. Et quãdoq̃ nominatur paternitas, quandoq̃ compaternitas quandoq̃ fraternitas, secũdum diuersitatem personarum. Et si placet hoc extẽdere ad cognationem spiritualem solum impedientem non dirimentem, secundum hoc reddãtur singula singulis. ¶ Prima species, paternitas maternitas, & filiatio spiritualis dicta, attenditur inter baptizantem, confirmantem, suscipientem, aut leuantem, & baptizatum, confirmatum, susceptum, seu leuatum. Sic enim dans sacramentum quo contrahitur cognatio spiritualis, vel baptizatum suscipiens, dicitur patrinus vel matrina. Suscipiens sacramentum, hoc est baptizatus, aut confirmatus, dicitur filius, filiolus vel filiola. Et cum sacramentum baptismi est verum sacramentum, & ius loquitur indistincte de baptizante & baptizato, ideo non est curę dum baptismus alias rite confertur, siue fiat in necessitate vel extra, cum vel sine solennitate a sacerdote, vel laico: sed tamen baptizato: licet protunc hæretico. Et recte nominatur species illa paternitas spiritualis, quæ est inter regenerantem & regeneratum, confirmantem & confirmatum, leuantem & leuatum, instar generationis carnalis, in qua sunt pater & mater, & proles genita. Administrans sacramentum est pater spiritualis. Suscipiens est mater spiritualis: quia repręsentat personam ecclesiæ, & habet se etiam actiue ad sacramenti collationem. Leuatus aut susceptus dicitur proles, aut filius vel filia spiritualis. Et possunt esse simul plures suscipientes. lib. vj. cap. Quis. ideo solent connecti personæ actiue se habentes ad personam passiue se habentem, scilicet baptizans & suscipiens baptizatum. Suscipere dicit qui tenet ad

B

Universidad de Deusto
Biblioteca

fontem seu baptismum, seu qui leuat de fonte. Primum causat cognationem spiritualem large, quæ contrahitur per catechismū, quæ impedit solum non dirimit cōtractum &c. Secundū vero cognationem spiritualem ꝓprie dictā, de qua hic sermo, phibentē & dirimētem. ¶ Ex illo sequitur primā speciem cōtrahi inter quinq; psonas. s. baptizatum aut cōfirmatum, baptizātem aut cōfirmantē, leuantē vel suscipientē, vxorem baptizātis aut cōfirmātis, vxorē suscipientis vel tenentis: vt in Græcia, vbi sacerdotes & episcopi habēt vxores. Sic simili modo dicāt de catechismo quo ad impediendum matrimoniū dūtaxat. ¶ Secundo sequit vnū & eūdē hominē posse habere duodecim parētes spūales p se, scilicet sex patrinos & sex matrinas: vt si fuerit primū baptizatus in pelui in domo necessitatis tēpore, & leuatus a cōiugatis carnaliter copulatis, & dehinc catechizatus in ecclesia, & tentus a cōiugatis, & tertio cōfirmat⁹ & susceptus a cōiugatis, vt in Grecia, vbi sunt sacerdotes conlugati. Primū habet baptizantē. Secūdū, suscipientem. Tertiū, catechizātem. Quartū, tenentem. Quintum, cōfirmātem. Sextum, tenētem. Ecce sex patrinos. Item primā habet matrinā vxorem baptizātis. Secundam, vxorē leuātis. Tertiam, vxorē catechizantis. Quartam, tenentis. Quintā, confirmātis. Sextam, tenētis. Ecce sex matrinas. Per accidēs potest habere plures. Non ex parte dantiū sacramētum: quia est vnus minister, nec ex parte vxoris: quia nō est pluralitas vxorum licita: sed ex parte tenentiū, qui si plures fuerint ad omnes extēdit paternitas spiritualis eodē modo. lib. vj. c. vult de cogna. spirit. Item ex parte catechizātium. Olim em̄ ali⁹ exorcizabat, alius catechizabat. iura solum loquuntur de catechismo. lib. vj. Per catechis. & ca. Cōtrac. ex. eo. ti. Et secundum hoc etiā intelligēda sunt priora dicta de duodecim patrinis
C & matrinis. &c. ¶ Scda species dicit cōpaternitas vel cōmaternitas, & attendit inter patrē spūalem pueri, & patrem eius carnalem, siue inter regenerātē sacramētaliter, & generātem carnaliter. Et contrahit dupliciter. s. immediate & mediate, seu directe & indirecte. Directe seu immediate inter dātem sacramētum & carnales parentes vtrosq; regenerati: inter leuātem & parentes carnales leuati. Indirecte inter vxorē cognitā regenerātis, & parētes carnales regenerati. Inter vxorem cognitā leuantis, & parentes leuati. Si em̄ dās sacramentum nō est factus vna caro cū sua si quā habet: Sic de leuāte: quia forte neuter habet vxorem, aut nondū cognitā: iam inter regenerātem, item inter leuātem seu suscipientē solum & nō inter eorūdem cōiuges cōtrahitur cō-
paternitas cum parētibus carnalibus regenerati aut leuati. Et dicit compaternitas, quia & dans sacramētum, & leuans seu suscipiens regeneratū fiūt cum parētibus carnalibus regenerati patres spirituales vel cōmatres: ideo dicuntur & cōpatres: quia cum parentibus carnalibus facti sunt parentes spirituales regenerati, non inter se. Sic de confirmatione suo modo. Et quandoq; trāsit hæc species cognationis ad vnum coniugum alio mediante: aliquando nō. Si enim alter cōiugum cum facti sunt vna caro suscipit filium alicuius de fonte, vel ad confirmationem, alter coniunx fit compater parentum carnalium regenerati: vt dictum est. Si autem suscipit filium alterius coniugum trm̄, siue fuerit natus ante consummationem siue post consummationem matrimonij de alia persona q̄ de coniuge, non efficitur compater nisi illius coniugis solum, cuius est filius. Hinc notat Durañ. & Palud. Si aliqui debent esse compatres, requiritur q; alter sit pater spiritualis, & alter carnalis pater. Sic de maternitate si debent esse cōmatres idem requiritur. Hinc sequitur q; inter baptizantem & confirmantem non est compaternitas cum sunt ambo patres spirituales: nec inter plures suscipientes inter se, nec inter leuātē in baptismo & suscipientem ad confirmationem: quia oportet semper vnum esse patrem spiritualem & alium carnalem. Nec inter dantem sacramentum, & suscipientem sacramēto prēditum: nec inter patrem & matrem. Nec refert hic, an filius sit legitimus vel illegitimus. Trāsit enim a patre & matre in filios etiam illegitimos: sed non a coniuge in coniugem nisi legitimum. Ex illo colligi potest qualiter quis potest habere plures compatres & cōmatres successiue: quia nemo prohibetur cōmatrem vxoris habere, nisi sit commater sua: sed cōmatrem suam, siue sit facta commater propter se, siue propter aliud, prohibetur habere. ¶ Tertia species cognationis spiritualis dicitur fraternitas spiritualis: quæ contrahitur inter filium tuum spiritualem & filios tuos carnales, hoc est inter confirmatum & carnales filios confirmantis, leuatum aut susceptum & carnales filios leuantis aut suscipientis, regeneratum & carnales filios regenerantis. Et recte nominat fraternitas spiritualis: quia hoc modo fiunt fratres spirituales: siue sint nati ante hanc compaternitatem contractam inter suos parentes carnales & parētes spirituales regenerati, siue post. ca. Tua nos. de cogna. Non autem inter fratres baptizati, confirmati, seu leuati, & filios baptizantis seu leuantis quandocūq; susceptos. xxx. q. iij. Sine quibus. & capi. Tua nos. vbi supra. Item nec inter filium spiritualem, & alios filios
D

spirituales. Alioquin baptizati ab eodē sacerdote vel confirmati ab eodē episcopo non possent cōtrahere: & sic in toto episcopatu vno aut in tota parochia vna, nō possent aliqui inter se cōtrahere. Silr nec iter filios spūales & adoptiuos. qa oportet ex pte vna subesse carnalitatē & ex alia spūalitatē: quia talis spūalitas nō trāsit i tertiā psonā, sicut nec excōicatio. ¶ Scd; istā speciē tertiā q̄ est fraternitas spūalis, pōt quis p se loquendo attinere sex psonis. s. filio, vel filię baptizantis, leuātis, catechizātis, tenētis, cōfirmātis, suscipiētis, & silr filio exorcizantis, si diuidunt a se inuicē catechismus & exorcismus, nō autē filijs cōiugū quib⁹ paternitas cōicat. Nō em̄ sum frater spūalis filię vxoris patrini mei quā aliūde suscepit, ne trāseat i tertiā psonā: qa illi i nullo attinēt carnaliter isti q dedit mihi sacramētū vel me suscepit: sed solū per affinitatē. Nec filijs adoptiuis: qa sicut vn⁹ cōpatrū semp erit spūalis & alter carnalis, si debet esse cōpaternitas: ita & hęc esse oportet: q. s. vn⁹ frater sit carnalis fili⁹ alter spūalis fili⁹. Nec filijs spūalib⁹: vt alibi. Nec fratrū filij spūales ad filios dātis sacramētū: quia vn⁹ fratrū sp erit spūalis, alter carnalis. ¶ Epilogādo nūc dicta, prima species est paternitas inter patrē spūalē & filiū spūalē. Secūda cōpaternitas inter patrē carnalē & patrē spūalē. Tertia fraternitas inter filiū spūalē, & filios carnales eiusdē pris spūalis. ¶ Tertio notandū q; in cognatiōe spūali etiā actiue cōtrahēda, nō est differentia in sexu. siue em̄ sit masculus siue fœmina, potest cæteris paribus contrahi cognatio spūalis. c. Veniēs. de cogna. spiri. Nā dicit Paulus. Nō est masculus neq; fœmina, oēs in Christo vnū sumus, & vnū habem⁹ patrē. ergo &c. & p oē; sexū cōtrahi pōt. ¶ Quarto notādū. Ad hoc q; cōiuges possint sibi cōicare actiōes suas ad cōtrahēdū cog. spi. ex facto alterutri⁹ requirit q; eorū mūtuū sit cōsūmatū copula carnali ꝑcedēte huiusmodi cōpaternitate. Sic em̄ mūimonio iā inter eos cōsūmato, ambo cōiuges fiūt cōpatres patrētibus infantis. Nō sic cū est ratū tm̄: sed nō cōsūmatū. ¶ Quīto notādū. Cognatio legalis sic describit. Est ꝓpinquitas psonarū ex adoptiōe ꝓueniēs. Adoptio vero est extraneę psonę in filiū aut filiā, in nepotē aut neptē &c. legitima assumptio. Est em̄ quędā imitatio filiatiōis naturalis. Dicit extraneę psonæ siue masculinę, siue fœmininę: per qđ scđm Richard. intelligit oīs
E psona q̄ nō est in potestate adoptātis, siue sit de ei⁹ carnali cognatiōe siue non. Dicit in filiū aut filiā: quia vterq; sexus pōt adoptari. Et sicut qs potest adoptare aliquē in filiū, ita in nepotē, in neptē. & deinceps eadē ratione. Dicit legitima: quia solus ille pōt adoptare qui nō est lege ꝓhibitus. Et cū est edictū, phibitoriū, ideo licet cui nō est ꝓhibitum. Dicit assumptio. Assumitur em̄ in filiū: nō autē est vere filius, nisi adoptiuus. Ratio pōt esse. ars imitat naturā quātum potest & supplet eius defectum. Et sicut aliquis nascit in mundū generatione carnali, ita p artē seu cōstitutionem iuris, qđ est ars equi & boni, potest aliquis adoptari, & ita quodāmodo gigni: pro suppletione, defectus filiorū naturaliū, aut releuamine pusillorū & pauperum. Talismodi in filiū assumptio, adoptio dicit. Adinuenta est lege ciuili accedēte approbatione iuris positiui: vt qui nō possunt habere filios p naturam, habeāt p adoptionē. Hinc dicunt filij scđm fictionem, & adoptiui nō naturales. Adoptiui, quia sponte eliguntur. Cōsequēter sicut p carnalē generationē causatur ꝓpinquitas psonarum: ita per adoptionē filiorum causatur ꝓpinquitas legalis. ¶ Sexto notādum. Adoptionū vna est imperfecta: vtputa quæ non pfecte imitatur carnalem filiationē, per quā adoptatus non trāsfertur in potestatē adoptantis, & retēto nomine ꝓprio dicitur adoptio. Vnde magis est dispositio ad adoptionē pfectam q̄ adoptio pfecta. Alia pfecta, per quā adoptatus transfertur in potestatem adoptātis, & mutato nomine vocat arrogatio. Quia is qui arrogat, rogatur. i. interrogatur, an velit arrogari. Et arrogans interrogatur, si velit hūc esse sūū filium. Et ita ex vi vocabuli requirit verbum vtriusq; expressum, arrogantis & arrogati. Hic infans nō pōt arrogari, sed adoptari. ¶ Differunt in quatuor. Primo, quia nō pōt arrogari nisi qui sui iuris est. Adoptat aūt qui nō est sui iuris. Secundo, arrogatus trāsit in potestatem arrogantis, nō sic adoptatus. Tertio arrogatus habet de necessitate legitimam i bonis arrogantis. Vnde siue emācipet eum siue nō, debet ei relinquere legitimā suam seu quātam bonorū. Adoptatus non sic. Vnde nō tenetur ei relinquere: sed si adoptans moritur ab intestato, succedit adoptatus. Quarto, arrogatio non fit nisi auctoritate Principis. Adoptio vero cuiuslibet magistratus competentis. Hæc Palud. & sanctus Thom. cum Richard. Septimo notandum q; legalis cognationis seu adoptionis tres sunt species aut gradus. ¶ Primus gradus seu species est quasi linea descēdentium, quę attēditur inter patrem adoptantem, & filium vel filiā, nepotē vel neptem, & sic deinceps, adoptatum vel adoptatam. hęc est linea descendētium sed non ascēdentium. c. vnico. de cognatione legali. Secunda species est quasi collateralium seu quasi collateralis linea. Et est inter filiū seu filiam naturalem adoptantis, & filium vel filiam adoptiuum. Item inter duos filios filio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum adoptiuorum,ſecundum Gloſ.vbi ſupra. Tertia ſpecies eſt quaſi affinitas vel p modū affinitatis inter patrē adoptātē & vxorē filij adoptati. Itē inter filiū adoptatū & vxorem patris adoptantis. Sed nō inter patrē adoptantē & matrem adoptati,ſecundum Angelum in Sum.

F ¶Quantum ad articulum ſecūdum ponēdę ſunt cōcluſiones. Prima,de cognatione ſpūali. Ex duorū dūtaxat ſacramētorū datione baptiſmi.ſ.& cōfirmatiōis, oriť cognatio ſpūalis q̄ mīmoniū ipediat & diſſoluat.lib.vj.c. Q̄uis.de cogn.ſpir. De hoc notabili prīo. Dictū ē notāter q̄ mīmoniū ipediat vel diſſoluat. Nā ly vt habeť.xxx.q.j.c.Oēs.& ca. Ad limina.i ſacramēto pœnitētię etiā oriať ſpūalis cognatio inter ſacerdotē & cōfitentē: tñ nō dirimit poſt cōtractū,nec impedit cōtrahendū,q̄uis accedēs ad filiā ſpūalē pœnitētiæ peccet, ſicut & baptiſmi quā regenerauit.Et patet illa excluſiua: quia ex datione aliorū ſacramentorum non: vbi ſupra. ¶Secūda cōcluſio:p catechiſmū cognatio ſpiritualis cōtrahiť matrimoniū impediēs contrahēdū, nō tñ dirimēs poſt cōtractū. lib.vj.de cogna.ſpiri.c.Per catechiſmū. ¶Tertia cōcluſio. Cognatio ſpūalis ſcđm oēs ſuas tres ſpecies ex ſacramētorum baptiſmi vel cōfirmationis datiōe cōtracta,precedēs matrimonij cōtractū impedit cōtrahendum,& dirimit poſt cōtractum. Patet ca.j.de cogna.ſpirit.lib.vj.&.xxx.q.j. Diciť notāter p̄cedēs: quia ſequēs cōpaternitas nō dirimit matrimoniū p̄cedens. ¶Quarta cōcluſio. Cōpaternitas ſciēter vel ignorāter inter conīuges ſupueniēs matrimonij vinculū nō diſſoluit:ſed a debiti redditione quādoq; impedit.c. Si vir.de cogna.ſpiri. Cū em̄ vinculum p̄cedit non pōt diſſolui,niſi p mortē ciuilem ſi eſt ratū tantū,aut naturalē,ſi eſt cōſūmatū,ſcđm p̄dicta. ergo p ſequentē cognationē ſpūalem vinculum dirimi nō poteſt,ſiue ſciēter, aut ignorāter contracta ſit. Dicit vinculū,quia de actu ſecus. Nā aliquādo impedit,aliquādo nō impedit actum quo ad debitū cōiugale:vt in.c. Si vir vel mulier. Si em̄, vt eſt caſus in.c.allegato,alter coniugū cōiugis alterius filium ſuſcipit de fonte,aut aliud ſile facit,vñ cognatio ſpūalis cōtrahiť ſe cūdū p̄dicta in neceſſitate,aut eū baptizat i articulo mortis,vel cū nō habeť alius volēs aut potēs puerū baptizare iminēte neceſſitate,in nullo p̄iudicať ſibi quo ad debiti redditionem, vel exactionē.Idem dicendū ſcđm Richard.Palu. & Panor.ſi hoc fecit ex p̄babili ignorantia,etiā p̄ter cauſam neceſſitatis. Si vero ſcienter hoc facit ex induſtria vel malitia,perdit ius petēdi debitū:quia ſua fraus ei non debet patrocinari.

Et debet mortua coniuge ſtare ſine ſpe cōiugij. xxx.q.j. De eo. Ex cōſequēti talis quātum in ſe eſt priuať exercitio matrimoniali ꝓpter conſequentē cogna.ſpirit. Suſtineť aūt cōiugium,ne fraus dolo patrocineť. Cum autē priuatur iure ſuo,q̄d eſt petere,relicto onere quod eſt reddere, fraus nō patrocinatur iſti:ſed obeſt. Et licet litera p̄cedens innuat cōtrarium cū dicit: Nec alter alteri debitum debet ſubtrahere. intelligiť ſcđm Panor.ſciens nō debet ignorāti exactum debitū ſubtrahere,vel idiſtincte,ſi ambo ſunt ignorātes. Et ſi replicať:Chriſtum ſolū excepiſſe cauſam fornicationis:verū eſt quo ad repellendum cōiugem a domo & cohabitatione,& nō ſolum a thoro. Nec locum habet hic cōpenſatio in delicto ꝓpter enormitatem delicti & reuerentiam cognatiōis ſpiritualis,ſeu honeſtatē matrimonij. Et ſecūdū hoc poſſunt cōcordari dicta doc. in hac materia. Sed quid,ſi ducitur quis ignorātia iuris? Reſpōdet Palud.quia talis ignorantia non nocet in dānis vitandis,hic autem qui non vult perdere ius petendi debitum, certat de damno ſuo,& cum leuare filium ſuū eſt ſolo iure poſitiuo eccleſiæ ꝓhibitum,igitur nō impedit. ¶Ex illo colligiť q̄ parentes non debēt leuare proprios filios ad confirmationem, vel de fonte:ſed nec baptizare, cōfirmare &c. quia aliꝰ eſſe debet de congruo & honeſtate pater carnalis,alius ſpiritualis. niſi neceſſitas hoc exigat xxx.q.j.c. Ad limina. ¶Coroll.Ad cōtrahēdū cognationem ſpiritualem requiriť animus & ſciētia. Vnde ſi quis credit ſe tenere filium A.& tenet filium alterius, puta b.non efficitur pater ſpiritualis baptizati,ſaltem ad dirimendū matrimonium poſt contractum:quia habuit ignorātiam reſpectu huius,& animꝰ ſuus fuit in cōtrarium, in hoc ſcilicet q̄ noluit illū tenere ad fontem.ſecus ſi voluiſſet eum tenere:ſed noluiſſet contrahere cognationē ſpiritualem: vt infra in dubio ſeptimo.requiriť ergo ſcientia. Si ſi inſtante multitudine baptizandorum credens ſe recipere vel tenere filium alterius,tenet proprium,ſi hoc facit ignoranter excuſatur: nec fit ſibi ex hoc p̄iudicium in debito coniugali. Secus ſi doloſe apprehenderet ſuū proprium filium vt ex hoc celebretur diuortiū. talis ſiquidem dolus ſcđm p̄dicta non debet patrocinari. G ¶Quinta cōcluſio. Cognatio ſpiritualis eſt impedimētum perpetuum,nec extinguitur ex morte perſonę per quā vel qua mediante eſt contractū. Ratio huius eſt eccleſiæ voluntas & matrimonij honeſtas. Et per hoc patet ſolutio ad dubium, ſi quæritur. An cognatio ſpiritualis ſit impedimētū perpetuū. An extinguať p mortē perſonę. ¶Sexta concluſio reſpicit impedi-

mentū cognationis legalis. Cognatio legalis legitime facta, & matrimoniū ipedit & dirimit auctoritate iuris canonici, & eccleſiæ approbatione.xxx.q.iij. Ita diligere. Et ita tenēt doct.& habet Panor.de cogna.le. Approbat aūt ius canonicū in vno expreſſe,in alio tacite& implicite.Quia magis ꝓhibeť matrimoniū in linea recta q̄ in tranſuerſali, hoc eſt in prima ſpecie ſeu gradu q̄ ſecunda. Oportet autē cognationē iſtā legitime fieri,prout ius diſponit,cū debita ſolēnitate ſi debet valere.Cui vero ſit ipedimentū ab eccl'ię inſtitutiōe & approbatiōe. S.Tho. dat rationē cū Richar.quia ſicut cōſanguinei & affines,ita & adoptati pariter & arrogati ſolēt cū naturalib⁹ filijs familiariter cōuerſari,& in eadē familia manere.Ne ergo habeāt ex cohabitatione diutina iter ſe fomētū & incētiuū luxurię, excluſi ſunt & illegitimati a cōiugio iter ſeſe legibus hūanis.Et quidā illegitimati ꝓpter,quidā ad tēp⁹ ſolū,de quo ſequēs cōcluſio. ¶Septima cōcluſio. Pria cognatiōis lega.ſpecies ſiť & tertia,ꝓpetuā: Scda vero tēporalē & q̄rta finiendā habēt de cōtrahēdo matrimoniū,ꝓhibitionē.Cui⁹ ratio eſt,ꝓpter reuerētiā quā debet adoptatus & vxor ei⁹ habere ad adoptātē & ei⁹ cōiugē.q̄ cū ꝓpetuo debet durare,perpetuo impedit matrimoniū.Et licet illud ipedimētū poſſet dici tēporale,eſt tñ ꝓpetuū reſpectu effect⁹ ꝓpetui quē inducit. Scda vero habet ꝓhibitionem q̄ diu ſunt in patris poteſtate,& q̄ diu manet adoptio,vel arrogatio.Vñ mortuo patre vel emācipato filio poſſunt adinuicē cōtrahere.de cogna. le.c.vnico. Preterea talis ꝓhibitio eſt ꝓpter interpretatiuā filiationē q̄ ꝓuenit ex adoptione.& ideo durāte adoptiōe & nō vltra durat cognatio. Itē ſcđm S.Tho.legalis cognatio ipedit ꝓpter cohabitationē, ideo caſſata cohabitatiōe tolliť cognatio. Sic inquit Rabi Moyſes. Lege diuina ꝓhibitę ſunt ꝓſonę a cōiugio q̄ habebāt neceſſario manere in vna domo & familiaritate. ¶Octaua cōcluſio. Propter adoptionē legitime factā oriť cognatio,nedū inter patrē adoptātē & adoptatū:ſed etiā inter adoptatū & filios adoptātis. Si quis ergo vult filiū ſuū naturalē dare filię adoptiue in cōiugē,opportunū eſt vt pri⁹ emācipet filiā adoptiuā.xxx.q.iij. Per adoptionē. ¶Nona cōcluſio. Sicut filius illegitim⁹ nō pōt contrahere matrimoniū cū filia ſpūali p̄ris ſui, ſeu cū ſorore carnali legitima, vel cū alia cōſanguinea:ita nec eum filia adoptiua.Ita habet Paſtud.poſt ſanctum Thomam.

H ¶Quātum ad articulum tertiū eſt dubiū primū. An cognatio ſpūalis pōt cōtrahi ꝓ ꝓcuratorē. Dicēdū ex mēte doc. Multa fieri p-

habent,q̄ tñ facta tenēt. Ita in ꝓpoſito. Non debet quis admitti p ꝓcuratorē:li tñ fit,tenet factū ſcđm Panor.de cogna.ſpiri.c.veniēs. Verū dicta doc.hic nō cōcludūt ſine iuris diſpoſitiōe:q̄ ſola ſufficit. ¶Scđm dubiū. An nō baptizať poſſit cōtrahere cogna.ſpūalē,leuādo aut baptizando. Rīdeť q̄ nō:quia nō ſubeſt cōſtitutiōib⁹ eccleſię. Cōcordat. S.Tho.q.j.art.iij. ¶Tertiū dubiū. An baptizās obſtetrix cōtrahat cōpaternitatē ſpūalē. Rīdeť q̄ ſic:vt ſupra. ¶Quartū dubiū. An leuās q̄ dicit in aio ſuo ſe nolle cōtrahere,cōtrahat cogn.ſpiri. Sic de baptizāte & ſuſcipiēte &c. Rīdeť q̄ ſic,ex ſtatuto eccl'ię ſic ordinātis. Vide quō cū hoc ſtare poſſint dicta cōcluſione quarta,q̄ requirit animꝰ & ſciētia. ¶Quī I tū dubiū. Vtrū filij duorū cōpatrū pñt adinuicē cōtrahere. Rīdeť. illa pſona p quā deuētū eſt ad cōpaternitatē,nō pōt matrimoniū cōtrahere cū aliquo de filijs baptizantis aut leuātis, ſiue ſint geniti añ, ſiue poſt cōpaternitatē. Efficiunť em̄ adiuicē filij ſpūales. Et q̄d dictū eſt de pſona p quā deuētū ē ad cōpaternitatē, itelligiť de baptizata ſeu leuata,ſecus i baptizāte ſeu leuāte. Nam leuās ſeu baptizās pōt cōtrahere cū ſorore leuati ſeu baptizati. Et ideo ſi p eos aut alterū eorū patrēs venerūt ad cōpaternitatē,nō poſſunt cōtrahere. Filij aūt duorū cōpatrū, per quorū neutrū deuētū eſt ad cōpaternitatē,poſſunt cōtrahere de iure cōi,niſi cōſuetudo aliud habeat. Si vero cōſuetudo diſponit vt pmittanť matrimonia,pñt cōtrahere:quia habēt pro ſe ius cōe & cōſuetudinē. Si cōſuetudo diſponit oppoſitū: aduertendū ē ſcđm Panor.c. Sup eo.de cogna.ſpir. Aut cōſuetudo habet q̄ tale matrimoniū ſit de iure nullū,& q̄ ſit ibi impedimētū dirimēs & impediēs:& ſeruāda ē cōſuetudo,cū cōtrauenire ei generaret ſcādalū puſillorū. Si habet cōſuetudo q̄ ſit impediēs tātū nō dirimēs: cū.ſ.inter iſtos p quorū neutrū deuētū eſt ad cōpaternitatē matrimoniū cōtrahiť:ſeruādū eſt: vt in.§.Verū.p̄fati capi'i.hoc eſt,diſſimulandū eſt,ne vetuſtę cōſuetudini cōtraueniať, & ne conſenſus adhibeatur. ¶Sextū dubiū. An cōſuetudo valeat ad habilitādū vel inhabilitādū aliquos ad matrimoniū. K Ad hoc Panor.in.c. Sup eo. & poſt eū Angel⁹. ver. Impedimentū.xvij. Aut cōſuetudo habilitat alias inhabiles ex ꝓhibitiōe vel cōſtitutiōe iuris poſitiui:vt puta de iure canonico ꝓhibitio ēi ſcđo & tertio & q̄rto gradu cōſāguitatis. & ſic nō valet cōſuetudo. Videť em̄ talis cōſuetudo eē cōtra honeſtatē & bonos mores:maxime ſcđm Aug.xv.de ciui.dei.c.xvj. Ex quo infert cōſuetudinē a Papa nō approbatā nō poſſe tollere impedimētū publicę honeſtatis iuſtitię: quia non valet conſuetudo contra honeſtatem eccle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

siæ.c. Cum decorem.de vita & hone.cleri. Aut cõsuetudo inhabilitat alias habiles: vt i filijs duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum est ad cogna. spirit. Et tunc aut consuetudo habet locum q; solum impediat non dirimat, & valet vt non contrahatur. Aut habet vt dirimatur coniugium, & sic ad tempus valet: vt voluit Inno. cap. Super eo. quia peccauerunt cõtra hendo contra consuetudinem patriæ. xxx. q. v. Aliter. Aut habet vt dissoluatur i perpetuum, & tunc si est approbata per Papam saltem tacite valet. Sin autem, non valet secundum Hostien. Panor. sentit oppositum, vbi cum consuetudine occurrit scandalum. Verum dictum Panor. videtur esse ex parte dubium. Cum enim dicit non posse esse consuetudinem contra illam ecclesiæ prohibitionem quæ est in tertio aut secũdo gradu consanguinitatis, hodie non est consuetudo in oppositũ. Sed an induci possit, dubium videtur. Nõ enim videtur esse de iure diuino aut naturali nisi alludenter, & ita improprie. ergo est iuris positiui humani. Et si dicitur: Nulla consuetudo improbata a iure sufficit abrogare ius positiuũ: prędicta est huiusmodi igitur: Dicẽdum, maior est vera si est improbata a iure positiuo diuino vel naturali. Hic Gerson. lec. i iij. de vita animæ. Cõsuetudo nunq; dicẽda est corruptela, nisi vbi legem diuinam aut naturalem lędere conuincitur. Nam sicut cõsuetudo est altera natura, ita lex cõsuetudinalis qua si lex naturalis habenda est. Sed præsens non videtur huiusmodi, tametsi sit de lege diuina olim obligante, vt supra patuit. Si autem maior itelligitur de iure positiuo, seu improbatione facta a iure mere positiuo, intelligitur dupliciter. Aut comparando improbationem ad consuetudinem precedentem eam: & sic conceditur quia consuetudo precedẽs non potest tollere cõstitutionem superuenientem. Aut comparando ad sequentem eam, & sic apud aliquos negatur. Non enim videtur si in aliqua constitutione super re pure positiua diceretur sic: Præcipimus hoc ita fieri, nec volumus aliquam consuetudinem in contrarium valere: quin si prima pars illius constitutionis si nude poneretur sine adiectione secundę partis, esset abrogabilis, etiã sit tunc abrogabilis cum secunda adijcitur. Est eñ secunda pars adiecta iuris positiui precise. igitur & abrogabilis. Et si abrogabilis, quomodo potest facere primã non esse abrogabilẽ? Aeque enim contingit recedere a clausula secũda reprobante consuetudinem futuram, sicut a principali. Ad hoc Gerson vbi supra. de vita spirituali animę lec. iiij. Coroll. xiij. Oñis lex humana vel positiua potest abrogari in eo qđ nõ necessario participat cum naturali vel diuina &c. Item leges positiuę firmantur, cum moribꝰ vtẽtium approbantur. ergo a contrario sensu si moribus vtentium non approbãtur, non habẽt firmamentum ligandi. Q; autem Panor. dicit illã consuetudinem esse contra omnem honestatem, & quasi non rationabilem: Potest dici. Aliquã consuetudinem esse contra honestatem, & ex consequenti irrationabilem, potest intelligi tripliciter. Primo, quia actus ille ductus in consuetudinem est contra dictamen rationis rectę etiã postq; ductus est in consuetudinem: vt fornicari, seu filium contrahere cum matre sua, aut filiam cum patre. Secundo, quia actus precedẽtes inducentes consuetudinem fuerunt cõtra dictamen rationis rectę, & mala fide facti. Attamẽ succedentes primis fuerũt in bona fide. Tertio, quia constitutio contra quã est inducta consuetudo, facta fuit certa & ratiõabili causa ac ratione, quæ ratio etiã hodie habet locũ: sed nihilominus consuetudo est in contrarium. Si primo modo, est petitio principij, quia assumitur qđ probandum venit. Deberet enim ostendi illam obseruantiam esse honestati contrariam, nõ obstante cõsuetudine in oppositum. Est enim sensus. Sic contrahere est illicitum etiam post inductam consuetudinem in cõtrarium. qđ vtiq; dubium est. Si secundo modo, nulla consuetudine posset ius aliquod positiuum aboleri. Ratio enim contingit, quin actus primi inducẽtes consuetudinẽ sint illiciti & contra rationem. Si tertio modo, nulla festiuitas Christi vel sanctorũ posset abrogari, stãte semper cultu diuino & honore sanctorũ, quicquid sit de labore necessario aut vtili laicorum. Item si propter rationem illam vel illã, hoc vel hoc venit agendum præcise, ergo ante legis editionem quandoq; fiendã stante causa rationabili cõstitutionis edendę, in mere positiuis homines essent obligati nõ posito aliquo p̃cepto superioris. ergo ratio nõ sufficit: sed requiritur mandatum superioris. Q; si tacite vel expresse cõsentit in legis suæ nõ obseruãtiam, non seruantes nõ puniendo, nec legitime contradicẽdo, prout fieri oportet, censet populum deobligare a lege. Cum dicitur esse irrationabilis, negetur. Sufficit enim eam esse consonam rationi: vel non dissonã iuri diuino, aut naturali. ratione cuius potest dici rationabilis negatiue. i. nõ irratiõabilis. Vnde cõsuetudo dicitur rationabilis: quia nõ contraria diuino, aut naturali iuri. & hoc sufficit. Nec requiritur eam fundatã esse super ratione. Nec oportet vt videt ad abrogãdum ius positiuum cõsuetudinẽ esse rationabilẽ ad hũc sensum, q; subfuerit ratio p̃gnans & patens deinceps non seruandi legem

positiuam datam: sed recedendi ab ea, & q; ratio maior sit pronunc de recedendo a lege, q̃ olim fuerit pro edenda lege. immo si nulla subest ratio in mere positiuis: nisi q; posteri videntes priores id non seruasse, nec ipsi seruant bona fide credentes q; priores habuerũt causam, nec cõstat de eorum mala fide, videtur sufficere, dum modo id qđ fit nec est contrarium iuri diuino, nec naturali: nec fouet turpitudinem, scãdalum, aut inhonestatem. de qua forte hic esset modica dubitatio: sed non apparet inhonestas. Scandalum si venit ex ignorantia, tolli potest. Si est acceptũ, & ex malitia procedens, non cutatur: sed floccipẽditur exemplo Christi &c. Et dicit Angelus dictum Panor. intelligendum fore de consuetudine gñali quã Papa scit & approbat, non particulari. Valde deniq; refert, Papã in casu particulari dispensare, & legem tollere in vniuersali. Hoc enim magnum in ecclesia dei afferret scãdalum. Sic scđm eundem in Sum. ver. Impedimentum. xviij. Papa posset in casu particulari & ex causa dispẽsare in gradu primo cõsanguinitatis in linea inæquali: sed non vniuersaliter. Sic de affinitate. ¶ Sed quid si alia est cõsuetudo marito in loco suo, alia vxori? Respõdet Panor. cap. j. de sponsa. Si consuetudo disponit solum de solennitate matrimonij contrahendi, seruanda est consuetudo patriæ vel loci vbi matrimonium contrahendũ venit de facto, dato q; ambo sint forenses & peregrini: quia non potest talismodi consuetudo violari sine scãdalo. Sic ait Augu. ad Casulanum epistola. lxxxvj. Et ad Ianuarium epistola. cxviij. ex ore sancti Ambrosij. Ad quam forte ecclesiam veneris eiꝰ morem serua, si cuiq̃ non vis esse scandalo, nec quẽq̃ tibi. Si vero consuetudo disponit super executione vel alijs seruandis post contractum debet attendi cõsuetudo domicilij mariti. Vxor enim sequitur domicilium mariti, & matrimonium videtur contractum destinatione animi ad domicilium mariti. Vnde si consuetudo aut statutum domicilij mariti habet q; maritus lucretur mediam partẽ dotis si superuixerit, seruabitur ibi illa consuetudo, licet in loco vbi cõtractum fuit matrimonium sit alia consuetudo vel statutũ. ¶ Sed diceret aliquis. An statutum patriæ possit disponere circa matrimoniũ? Clarum est ex dictis. q; circa substantialia & essentialia matrimonij quæ sunt ordinationis diuinæ, nullam potest facere alterationẽ. Laici enim nõ possunt disponere circa matrimonij substantiã: nec cohibere personas volentes ex cõcessione diuina contrahere: aut pœnas infligere saltem minando, ad intimandum matrimonium qđ debet esse liberum, secundum p̃dicta. distin. xxix. Possunt autem circa solennitates quæ faciunt ad eius honestatem p̃cise, aliquid statuere p̃ bono reipublicę, salua semp libertate cõtractꝰ mãimonij. ¶ Nũc dicta pũt breui epilogo summari, vt sciaẽ quæ personę sunt prohibitę a contractu matrimonij propter cognatiõis spiritualis impedimẽtum. Paternitas spiritualis cõtrahitur inter baptizãtem, leuãtem, vxorẽ cognitam baptizãtis, vxorẽ cognitã leuãtis, & baptizatum seu leuatũ. Non q; ille persone baptizãs, leuãs, vxor baptizãtis, aut leuãtis inter se cõtrahãt paternitatem: sed singula earũ cũ baptizato aut leuato, quia vir & vxor communicant sibi actiones: vtputa inter baptizãtem & baptizatũ, leuãtem & leuatum, coniugem leuantis & leuatũ. Sic dicatur in confirmationis sacramẽto. Et suo modo in catechismo cum moderamine supra tacto. Et non sunt alię personę. Compaterni tas contrahitur directe inter dãtem sacramentũ, inter leuãtem & parentes regenerati siue leuati. Indirecte inter vxorem dãtis sacramẽtum & leuantis de fonte, & parentes regenerati siue tenti aut leuati. & inter nullas alias hic expressas. Nõ q; leuans aut regenerans inter se contrahant: sed singulus eorum cum regenerati parentibus: scz leuans aut baptizans cũ parente baptizati pueri vt supra. Sic de exorcismo & catechismo suo modo. ¶ Circa qđ hæc infallibilis data est regula. Ad contrahẽdum compaternitatem inter personas aliquas necesse est alterã ex eis esse parentem carnalem, alteram spiritualem. Sic de commaternitate, vt supra notabili secundo. Fraternitas contrahitur inter baptizantis ac leuantis carnales filios & baptizatum seu leuatum. Soli enim filij aut filiæ baptizãtis aut leuantis sunt fratres spirituales baptizato aut leuato. Non q; proles baptizãtis cum prolibus leuantis sint inter se fratres: sed cum baptizato, leuato, aut tento. Sic de confirmatione & catechismo similiter dicendum, cum moderamine p̃missio quo ad catechismũ. ¶ Hinc notẽ regula. In fraternitate spirituali oportet semper vnã personam esse genitam carnaliter legitime vel illegitime, & aliam genitam spiritualiter, si debet inter eas esse fraternitas, vt supra notabili secũdo. ¶ Septimum dubium. An quis cognoscendo suam cognatam spiritualem vel legalem, committat incestum. Respondẽt Palud. non committitur incestus, nisi in affinitate & consanguinitate, in qua sunt vere cognatę. Sed est peccatum inobedientię ad mandatum ecclesiæ quod quis transgreditur. ¶ Octauũ dubiũ. Q ua ratiõe ex sacramentali, puta catechismo, oritur cogna. spirit. & nõ ex sacramẽtis alijs, vtiq; maioribus sacramẽtali. Item pari ratione in p̃dicatione verbi dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

qua docetur quis recte viuere. Item in oratione quę vtiq; nō minus ꝓmouet ad bonū q̄ catechizatio. Rēspondetur. ratio congruitatis dari pōt quia in catechismo fit quasi ꝓfessio fidei quādoq; suscipiendę, & ita est preambulare ad regenerationē spūalē. Sicut publicæ ho. iust. causatur ex cōtractu sponsalium quæ p̄cedunt matrimonium cōsummatū: quia est futurarū nuptiarum spōsio. Hoc autē non fit in alijs sacramētis maioribus catechismo, ideo non est par ratio. ¶ Si q̄ritur de Pauli doctrinatiōe & catechizatione: Dicēdum. Non cōtrahitur ratione eruditionis aut instructiōis: sed statuto ecclesię & modo tali vt statuit ecclesia. ¶ Nonum dubiū. Cū cogna. spirit. nulli bono matrimonij cōtrariat, cur & vnde est impedimētū. Suppositа ecclesiæ institutione: dicendum. Et si non impedit aliquod de principalib⁹ bonis matrimonij, nec fidem, nec prolem, nec sacramentum: impedit tamen familiarem conuersationem, & ita minus principale & secūdarium bonum matrimonij. Si em̄ liceret passim cōtrahere non obstante illa spūali genitura, impediretur familiaritas ciuilis cum alijs in coniugio contrahenda. Cū em̄ hic inter sese cōtraherent, alibi contrahere non possent. Vt ergo alibi familiaris amicitia quæratur, personę illæ sunt inter se per ecclesiam illegitimatę, quasi iā familiariter cōiūctę. Ille rationes tm̄ parū faciūt: sufficit auctoritas eccl'ię, & ei⁹ institutio. ¶ Decimū dubiū. Sit casus: Marit⁹ vult alicuius filium leuare de fonte, reclamante vxore sua cognita & legitima. Cui non consentit vir: sed cum effectu leuat. An in hoc casu stāte voluntate vxoris cōmunicent sibi actiōes spirituales. Rēspondetur post dicta supra, q; sic, & sufficit animus & scientia suscipientis: ratione cuius fit cōmunicatio actionum, esto q; sit non volens vxor, quia non potest statutum ecclesiæ impedire: vt de continentia clericorum. Et posita causa sufficienti cognationis spiritualis, ponitur cognatio spiritualis. Causa sufficiens est paternitas mariti ad leuatum, ergo cōmunicant sibi cōpaternitatem: & transit a viro in vxorem cognitam. ¶ Vndecimū dubium. An quis potest suscipere ad fontē vel confirmationem fratrem suum aut sororem, & si inde cōtrahatur cognatio spiritualis. Rēspōdeť hoc nō debet fieri quia sufficit cognatio carnalis. Si tamen fit, tenet: & oritur alia propinquitas a priori carnali. s. paternitas &c. ¶ De cognatione legali dubitatur duodecimo: Quis possit adoptare. Dicendū q; id edictū est, phibitorium, ideo prohibiti nō possunt. Primo prohibētur mulieres ratione sexus muliebris: quæ licet possunt cōtrahere cognationē spiritualē: sed nō legalē. Cognatio em̄ spiritualis fit per sacramēta, quibus oēs homines regenerantur ad ęternā hęreditatē, & ideo ibi nulla est discretio. Secus in legali: quę fit ad successionē hęreditariam tēporalem. Itaq; mulier nec adoptare potest, nec arrogare, cū non habet filios naturales in ꝓpria potestate, nisi ad solatiū amissorum liberorū, cum id ei cōceditur a Principe causa reipublicę in bello. Secūdo prohibeť quis ratione ætatis. Minor em̄ natu maiorem & seniorē adoptare nō potest. Esset em̄ mōstrum filiū fore maiorem natu patre. Debet ergo adoptās plena pubertate p̄cedere adoptatum in xviij. annis: ita q; posset eum naturaliter gignere aut generasse. Arrogare vero nō pōt quis aliū nisi habeat sexagita annos. Et minor sexaginta ānis arrogare nō pōt: nisi causa cognita: qa pro tunc adhuc magis intēdere debet procreationi filiorum. Potest autē adoptare alium, dūmodo plena pubertate eū excedit. Tertio, ratione impotētiæ naturalis: vt frigidus a natura qui nūq̄ actum carnalē exercere potuit aut poterit. Qui vero accidētaliter castratus est, potest adoptare. Sic sterilis, qui licet possit coire, nō tamen potest generare: immo propter talē adoptio maxime inuēta est. Quarto ratione patrię potestatis: vt filiusfamilias. Qui em̄ non est sui iuris non potest adoptare alium vel arrogare. Cū em̄ est in potestate aliena, alium in sua habere nō potest. Cæteri vero tam cōiugati q̄ non coniugati siue vir siue mulier possunt indifferenter adoptare & arrogare. Ita habet Richar. & Palu. ¶ Decimūtertium dubium de effectu adoptionis, qui secundū Palud. quintuplex est. Primus, adoptatus transit in patriam potestatem adoptantis. sumendo adoptionem cum iure arrogationis. Item quando adoptatio facta est ab auo vel proauo in recta linea, vel alio superiore. Secus de collateralibus & extraneis. Secundus est successio: succedunt enim ab intestato sicut naturales, de quo in legibus. Tertius est alimentum: quia tenetur eum adoptans alere, licet non tenetur eū hęredē instituere, quia in morte finitur adoptio patre adoptante mortuo. Durat autem in vita filio non emācipato. Et tenetur cōtrario huiusmodi adoptatus patrem adoptantem inedia cōfectum alere. Quartus, quia potest pater indigens eum vendere sicut & filium naturalem instante necessitate famis. Nec obstat q; in Esdra & Neemia reprehenduntur qui filios proximorum in seruos & ancillas emebant: quia emere erat eis peccatum, sicut ad vsuram mutuare. Deberent em̄ necessitatis tempore gratis mutuare. & sic erat illis emere pctm̄ instāte magna necessitate proximi. Sed alij licite poterant vendere. Quintus effectus est causare cognationē legalē

& ita impedire matrimoniū vt supra, videatur in legibus & docto. iuris. Hæc Pal. ¶ Decimū quartū dubiū, quomodo dissoluatur adoptatio Rēspōdet Pal. post Hostien. in summa. Primo morte naturali arrogantis vel adoptantis. Secūdo morte ciuili: cū. s. pater damnatur in metallū vel i insulā relegatur. Secus si ad tēpus relegať, sic em̄ retinet filios in patria potestate. Tertio, propter delictū, etiā sine amissione ciuitatis, cū cōtrahit nuptias incestuosas. Quarto, soluitur dignitate, vt si filius fiat patricius vel episcop⁹ quia p hoc tollit patria potestas etiā naturalis. Quinto p sententiā, quia si feratur sentētia contra patrē filiū petentē, secūm veritatē remanet in potestate patris: si prius erat in potestate patris. habetur tamē pro emancipato, quia ex quo nō est appellatū, sententia facit ius, & habeť p emācipato, seu transit in rem iudicatam. Sexto per emancipationē. ¶ Est autē emancipatio patriæ potestatis relaxatio. secūm Hosti. de cog. le. corā cōpetente iudice facta. Sic dicta quia extra potestatem patriā filius ponitur. Emancipatio filij naturalis & legitimi regulariter nō fit nisi vtro q; cōsentiente, patre. s. & filio. & est actus volūtatię iurisdictionis. ¶ Cōseq̄nter dicunt. licet pater nō cogatur emancipare filiū, nec filius emancipari: tm̄ in aliquot casibus pater cogitur emancipare filium. Primus, si filium suū male afficit verberibus cōtra pietatē. Secūdus, si cōpellit eū in corpus suū peccare. Pal. dicit. Si cōpellit filiā in corpus suū peccare. Tertius, si pater agnouerit legatum sibi relictū modo tali, seu sub conditione emancipandi filium. Arrogator autē impuberis arrogati cogitur eū dimittere & emancipare si pubes factus probat q; arrogatio, hoc est mēdicitas vera, sibi non conueniat. ¶ Epilogando de cognat. lega. contrahitur primo inter patrem adoptantem, & filiū adoptatū. Secūdo inter filiū naturalē adoptātis, & filiū adoptatum. Tertio, inter patrē adoptantē, & vxorē filij adoptati. Item inter filium adoptatū, & vxorem adoptantis. Et ibi status.

¶ Quęstio. II.

A Secunda quęstio. Vtrū secūdæ nuptię sint licitę, honestę, benedicendæ, ac sacramentum sicut primæ vere dicendę.

¶ Ad istā quęstionē supposito ꝓ articulo primo quid nominis terminoꝝ ex præcedētibus, rēspōdendum erit pro articulo secundo aliquot conclusionibus. ¶ Prima. nedū secundę nuptię approbātur ab ecclesia: sed etiā tertię & quartæ, immo & vlteriores: vt non solum bigamus aut biuiria qs esse possit, sed & octogam⁹ seu octouiria. Patet auctoritate Pauli. i. ad Timo. v. vbi ad literam loquitur de adolescētioribus viduis in quibus adhuc calor concupiscentię feruet: & quę otiosę currunt de domo ad domū. Vnde nec hęc cōtingāt, sed caueātur, ait. Volo ergo iuniores nubere: filios procreare &c. i. Corin. vij. Nil autē nō honestum diuina lex approbat. Volo (inquit) tales iuniores viduas nubere. nō ꝑcipit vt contrahant, sed q; id facere possint insinuat. & q; vnaquęq; suum habeat in fornicationis remediū, indulget auctoritate dñi. Clarius idextē ditur cum inquit. Melius est nubere q̄ vri. Nubere nō est malum: vri vero malum est, & concupiscentia carnis superari. Et. i. Corint. vij. Q; si dormierit vir eius, liberata est a lege: cui vult nubat tantū in dño. Vbi ergo inquit. xxxj. q. j. sunt verba Aug. Non dicit primus vel secūdus vel quotus. Nec nobis definiendum est qđ non definit Apostolus. Vñ nec vllas debeo damnare nuptias: nec eis verecūdiam numerositatis auferre. Dñs autē septēuirā non damnat: nec dicit in resurrectiōe nō posse esse: sed tm̄ Neq; nubēt neq; nubentur. Matth. xxij. & Marci. xij. Vñ nec contra humanę verecundię sensum audeo dicere, vt quotiēs voluerit nubāt: nec ex corde meo quotaslibet nuptias cōdemnare. Cessat ergo error Cataphrygarum & Nouatianorū secundas nuptias damnātiū. Ad hoc. c. Aperiant aures. & sunt verba beati Hieronymi. Ad idē de secūdis nuptijs. c. penult. ¶ Secūda cōclusio. Mulier nubens infra lugubrem annū, qđ facere licet auctoritate apostolica, nō incurrit infamiā. Prima ps. i. Corin. vij. Secunda, quia verba Pauli præferenda sunt legibus Imperatoꝝ, maxime in his quę nō subiacent auctoritati legis ciuilis, vt est matrimonij cōtract⁹. ¶ Tertia cōclusio, de bene dicendis nuptijs secundis. Verum aliter de hoc B
sęcūm ius scriptū: aliter sęcūm loci cōsuetudinē dicēdū, sęcūm Hosti. in sum. de secūdis nuptijs. ¶ Quantū ad ius scriptū est hæc conclusio. Si vnus ex coniugibus fuit alias benedictus, non debent coniuges de nouo benedici cū mas aut fœmina ad bigamiam transierit. c. Vir autē. de secūdis nup. Si ergo vnus contrahentiū fuerit prius benedictus siue in matrimonio vero siue non vero: benedictio non repetitur sup vtrūq;. Si autē primū matrimoniū fuit verū, & caruit benedictione, benedicēdū est matrimoniū nūc contractum. ¶ Sed quātum ad obseruantiā locoꝝ & regionū dicendū cum beato Aug. ad inquisitionē Ianuarij, q; in his rebus in quib⁹ nihil certi statuit scriptura diuina, mos popli dei vel instituta maioꝝ pro lege tenēda sunt. Hinc

Universidad de Deusto
Biblioteca

ait. Non est disciplina vlla in his rebus melior graui prudētiq; Christiano, q̄ vt eo modo agat quo agere viderit ecclesiā ad quācūq; forte deuenerit. Q d em̄ neq; contra fidem, neq; contra bonos mores iniūgitur, indifferēter est habēdū: & pro eox inter quos viuitur societate seruādū. Ita in proposito quia diuersę sunt particulariū locox obseruantię vetustę, in his omnibus excusat consuetudo nisi esset reprobata a iure.

C ¶Quarta conclusio. dubitans de morte coniugis, nisi prius certior reddatur cōtrahere non debet cū alia. Et si cōtraxerit reddat, sed nō exigat debitum. Cōperto deh inc q; primus adhuc superest, dimisso secūdo redeat ad primū. de secū. nup. c. ij. & supra dist. xxxiij. q. j. ¶Quinta cōclusio. Secundę nuptię & deinceps rite & legitime factę sunt vere sicut primę sacramētum dicē dę. Patet ex dictis. Nec est ratio diuersitatis, qa conueniūt eis omnia quę sunt de essentia sacramenti matrimonij.

D ¶Quātū ad articulū tertiū est dubium primū. Nulla fornicatio est licita: nuptię secūdę sunt scdm rationē veritatis fornicatio: ergo nō sunt licitę nec honestę. Minor est beati Ioan. Chrysost. sup Matth. Dicendū. male refertur dictū Chrysost. Sic em̄ inquit. xxxj. q. j. hac ratione. Secundā quidē accipere scdm p̄ceptum Apostoli, licitū est. Scdm aūt veritatis rationē: vere fornicatio est, idest, signū incontinētię. In culpat ergo causam secūdarum nuptiarū incōtinētiā quę mala est: sed nō nuptias. Sic Ambro. dicit. Duplex matrimoniū non est bonū, quātū ad significationē: quia caret honestate significationis, quę est in primo: vt sit vnus vnius sicut Christus & ecclesia. Nec obstat q; inducit irregularitatem: hoc em̄ nō prouenit ex culpa contractus: sed ex defectu significationis. immo ir regularitas potest cōtrahi sine omni peccato & cū merito. Ratione eiusdē dicit quādoq; carere gloria & honore. Verū est relatiue ad primas nuptias propter defectū significationis. ¶Secūdū dubium. Non videt esse sacramentū: tum quia iteratur: tum quia caret benedictione ac significatione: tum quia impedit alterius sacramenti susceptionē, puta ordinis, qđ nulli aliox sacramentox cōuenit. Dicendū. contractus secūdus est verū sacramentū: quia hic est debita forma: materia: signū expressiuū cōsensus interioris. Nec obest q; hoc sacramētū potest iterari. Delet em̄ vinculū p mortē naturalem coniugis scdm Paulum. Nec imprimit characterē. Ideo sua iteratione nulla fit iniuria sacramēto matrimonij. Pręterea q̄is in se consideratum sit perfectum

E sacramentū: nō tn̄ cōparatiue ad primū propter defectum significationis qua caret: cum non sit vna vnius: sed carnem diuisit in plures: sicut est in matrimonio Christi & ecclesię. Et forte ratione defectus significationis huiusce magnę in Christo & ecclesia, subtrahitur secundis nuptijs benedictio: maxime quādo sunt secundę ex pte vtriusq; cōiugis. Si enim virgo cōtrahat, bene dicitur vt cōmuniter: tum quo ad vtrasq; psonas: tum quo ad vnā tm̄. Hic em̄ aliquo modo saluatur significatio: etiā in ordine ad primas nuptias, scdm. S. Tho. Nā etsi Christus vnā habeat virginem castā ecclesiā: habet tamē plures sponsas sibi despōsatas in vna ecclesia. Omnis em̄ anima, Christi est sponsa: nec pōt esse sponsa diaboli, nisi peccādo, & peccatis seruiēdo. Et licet significatio etiam possit haberi in secūdo matrimonio in se consideratō: propter coniunctionem corpox & animox: non tn̄ cum consideratur in ordine ad p̄cedens matrimonium. Plura alia dici possunt de matrimonio, sed illa collectori iuris ignaro nūc sufficiant: maiorū & melius sentientiū sententia in omnibus saluare: cui ex animo huiusmodi cōportata volo esse subiecta. Forte dicitur mihi q; falcem mittere in messem alienā. Ad qđ humiliter dixerim Cathedrātis officio p̄ditus Pe. de Pal. tex. in iiij. suo scripto vtcūq; iterptatus sum pro ordinarię lectionis consummatione. Hinc opportunū fuit eam ipsam quā tractat materiam quandoq; in mediū deducere. Feci qđ potui: verius dixerim, conatus sum facere qđ potui, patrum dicta mendicando.

Distin. XLIII.

Ostremo de resurrectionis cōditione &c. In pte præcedēti Magister egit de vulnerati ac sauciati hominis sacramētali curatiōe: in hac dist. xliij. & sequeñ. vsq; in finē lib. agit de curati ac sanati consummatiua glorificatione. Prima a culpa. Secūda a miseria liberat. Prima fit sacramentali initiatione, secunda corporis & animę glorificatione. Prima est gratiosa, secunda gloriosa. Cōsummata glorificatio fit per resurrectionem ac iudiciariam discussionē. Ideo Magister de duobus principaliter agit. Primo, de resurrectione. Secūdo, de iudicandox discussione. dist. xlvij. De resurrectione sic procedit. Primo ostendit gene-

ralem resurrectionem omniū esse futuram, docē do de resurrectione scdm se: Per qđ fiet resurrectio: Qua hora: qui resurgent &c. dist. p̄senti. Secundo, de resurgentiū statu, ætate, statura, qualitate, & conditione, dist. xliiij. Post hac de statu animarū ante corporū resumptionem, vel in purgatorio, dist. xlv. Vel in inferno, dist. xlvj. Materia textualis tribus poterit summari cōclusionibus. ¶Prima. resurgēt oēs homines q nati sunt & nascent̄, mortui sunt & morient̄: nocte media: excitādi voce tubali archangeli aut filij dei. ¶Secūda cōclusio. Cū venerit dies dn̄i magnus: patescent abscondita cordiū: & forte singuli singulox quæ gessere bona vel mala, clare cognoscent, citra cōfusionē electorū, in dedecus malorum. Aug. xxij. de ciui. dei. c. xxix. dicit. Patebunt cogitationes nostræ inuicē nobis. nō dicit forte. ¶Tertia cōclusio. Omnes homines resurgēt incorrupti, & sine diminutione membrorū corporis humani. Declarationē cōclusio nū istarum textus habet.

¶Quęstio. I.

A Prima quæstio veritatē generalis resurrectionis inquret: vna cū effectiua causa resurrectionis omnium. & est hæc. Vtrum Christi resurrectio sit causa effectiua resurrectionis gn̄alis oim hominū infallibiliter quādoq; cōsummandæ, vt fides habet ecclesiæ. Quæstio hæc supponit oēs homines resurrecturos, & q; huiusmodi resurrectio sit infallibiliter quādoq; cōsummāda, & fide credita. Quærit de effectiua causa, an sit Christi resurrectio glorioſa.

¶Quantū ad articulum primum: notandū. Licet resurgere scdm beatū Aug. viij. de Trini. c. v. nihil aliud est nisi reuiuiscere. i. de morte ad vitam redire: non tn̄ p̄supponit resurrectio duplicē lapsum: sicut & surgere non p̄supponit lapsum p̄cedentem. Surgit em̄ res de nō esse ad esse, quę prius nunq̄ fuit in esse: & ita nūq̄ est lapsa. Sed sicut surgere dicit nouam rei existentiam talem, post nō existētiam talē: siue nouam vnionē, post non vnionē p̄cedentē, siue precedat lapsus siue nō: Sic resurgere dicit iteratam existētiam nouā siue vnionem: post non existentiā aut vnionē talem. Et sic cū quis resurgit, resumit esse qđ perdidit in morte. Ioā. Damasc. c. vlt. sentētiarū dicit. Resurrectio corpora respicit nō animā. Et est resurrectio eius qđ cecidit secunda surrectio. Hinc nominat resurrectionem corporū, sicut & Aug. li. xxij. de Ciui. & in alijs lib. Anima em̄ est imortalis vt docet fides: ideo non labitur per mortē naturę, sed gratię. ex cōsequenti proprie nō resurget nisi ad vitam gratię. Hinc resurrectio scdm Damasc. est copulatio rursus animę cū corpore, & secūda eix qđ cecidit & dissolutū est surrectio. Ita q; ly cecidit & dissolutū, respiciāt mortem carnis, q̄ fit separata anima a corpore morte mediante. Vita enim carnis anima est: & vita beata hominis, deus. xix. de Ciui. c. xxvj. Et quid est mori nisi animā a corpore separari? ita q; in eo nō possit exercere vitales operationes, nec est sibi intime p̄sens: nec informat ip̄m, vt in triduo de morte Christi patuit. Concludit Damas. Corpus ergo resurget qđ corrūpitur & dissoluitur, cū animæ viuificanti reunietur. Cū additur ly secunda, excluditur p hoc resuscitatio miraculosa Lazari, & forte aliox scdm Aug. sup Ioan. xix. Homi. quæ nō fuit ad immortalem vitā, sed ad mortalem, vtputa, filij viduę, filię Archisynagogi, q surrexerunt morituri, vt per hoc nobis insinuaretur quędā resuscitatio, ante generalē mortuox resurrectionē, quę est ad vitā immortalē gehēnę vel gloriæ. Ad idē. xxij. de Ciui. dei. c. xxviij. vbi refert resurrectionē aliquox, consimilem resurrectioni multox ex nostris qui resurrexerūt iterū morituri. Ex quo cōtra alios arguit, negātes resurrectionē ad vitā immortalem, cū admittant resurrectionē aliquox ad vitam mortalem.

¶Secundo notādum scdm eūdē vt supra. & Eusebium de p̄paratione Euāgelica lib. xj. c. xviij. Veram & glorioſam resurrectionē quę est ad vitam immortalem corporis & animę, possumus colligere nedū ex canonica scriptura, sed alludēter etiā ex dictis aliox verā negantium resurrectionē, vt cum Platone dicamus animas etiam sanctas redire ad corpora. Cū Porphyrio, non ad mortalia, quia scdm eū ad mala mūdi huius animę sanctę nō redibūt. c. xxvij. vbi supra. Cū veritate, ad propria. Scribūt quidam Platonem sensisse aliquid simile resurrectioni mortuorū, vt habet Cicero in lib. de repub. dicens eū potius lusisse, q̄ id qđ verū esset affirmando dicere voluisse. Narrat em̄ quēdā militē in bello fuisse occisum, & a morte suscitatum, ac de statu suo post mortē & de animę immortalitate multa recitasse. Insup inducit Cornelium Scipionē per somniū instructū esse a patre Scipione Aphricano de immortalitate animę. Item cōmemorat de Labeone, qui fuit scriptor rerum diuinarum dicente vno die duos fuisse defunctos, & occurrisse inuicē in quodam compito, deinde ad corpora sua fuisse iussos remeare, & constituisse inter se amicos se esse victuros, atq; ita factum donec morerentur. Item Varro cuius verba ponit Aug. vbi supra. c. xxviij. de reditu animarū ad

B

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpora. dicit scđm opinionem Genethliacoꝝ post quadringentos quadraginta annos redire animas ad pristina corpora quomodocūq; sint dispersa. Ecce magnā ad catholicę veritatis tenorem alludentiā, quā per resurrectionis hostes deus promulgari voluit, vt perhibeant veritati quā nō acceptant testimoniū. Sic inquit Aug. in lib. contra Paga. & Ar. cōtra Virgiliū, & Nabuchodonosor stomachādo. O alienigena vnde tibi hoc dictū? Iam noua progenies cęlo demittitur alto. Vbi aperte Christo perhibes testimoniū. Vnde tibi hoc? Quis tibi annunciauit filiū dei? Quę lex? &c. Tametsi etiā intelligitur de Nabuchodonosor, vt ibi deducit August. c. xv. ex visione Daniel. iij. Et cōcludit. Ignis diuinus te illuminauit &c. Simile adduci posset de Caypha, qui dixit. Expedit vnū hominem mori &c. Ioā. xviij. Ad hoc. iiij. de Tri. c. xvij. & viij. de ciui. c. xxvj. Faciliter itaq; possunt tenere cum ecclesia, qđ orthodoxa habet fides, vt dicant cum Platone, animas sanctas redire ad corpora, nec tamen ad mala, vt Porphy. tenet. Cōsequens ergo est vt redeant ad corpora sine fine mansura & victura. Et cū Varrone q; idem corpus & eadē anima quæ fuerāt coniuncta in homine, redeant in pristinam cōiūctionem. Ostēdit etiam possibilitatē cōtra Platonicos ex eorūdem disciplinis, lib. x. c. xxix. ¶ Tertio notādum. Doc. cōmuniter ponūt resurrectionem primam & secūdā. Resurrectio prima scđm Aug. xx. de Ciui. c. vj. & sup Io. Homi. xxij. est resurrectio per fidē, quę est omniū fideliū animarū. Habēt em̄ animę vitā naturalem & vitā gratiæ: qua dum p culpā priuātur moriūtur, & habent mortem suā, manente vita naturę, in de verbis dñi Homi. vlt. Sic ait dñs Matthæi. viij. Sine mortuos sepelire mortuos suos. i. vt mortui in anima sepeliant mortuos in corpore. Est ergo i pietas animę mors eius, & resuscitatio p gratiā gratificātē seu fidē formatā charitate, ei⁹ resurrectio & viuificatio. & dr̄ prima resurrectio: quā q non consequitur in hac vita, ad secundā resurrectionē nō perueniet, quę est gloriosa & beatifica corporis & animę. Oēs quidē resurgēt resurrectione secūda, quę est corporū: sed non oēs euadēt mortē gehennę: & tales cōparatiue ad resurrectionē primā qua carēt, dicūtur quādoq; care re resurrectione secunda, quę licet sit corporū in genere, tñ ad beatitudinis cōsecutionē p̄suppo nit vitam animarum. Sic ait Christus Ioan. v. quosdā transire de morte ad vitā. A morte infidelitatis & peccati ad vitā gratię, quę est resurrectio prima vię huius. Et iterum. Procedent qui benefecerūt in resurrectionē vitę. procedent inquā de monumentis in resurrectionē corporum perpetim saluandorū. Q ui autē mala egerūt, in resurrectionē iudicij. hoc est damnationis, ppetua pœna mortis digni in corpore & anima, p pter defectum resurrectionis primę. ¶ Q uarto notādum. Cū dicitur Christi resurrectio causa C effectiua nostrę resurrectionis: p nomen Christi resurrectio, intelligitur actiue Christus q resurtexit virtute propria, quæ non est alia a virtute patris & spiritus sancti, sed cōmunis omnibus trib⁹ p̄sonis, qui sese scđm humanitatē resuscitauit virtute diuina. Sic Christi resurrectio est Christus resuscitans mortuos, nō q; sint tres resuscitantes, sed vnus. Vnde resuscitare primo attribuitur essentię diuinę, sicut & creare. Sicut. n. dicit vnus creator cęli & terræ, nō tres creatores: ita vnus resuscitans. Attamen qa Christus sua incarnatione nobis meruit resurrectionē & glorificationem, ideo ipsi attribuitur hominū resuscitatio actiue. Alio modo Christi resurrectio sumitur passiue, & sic est Christus resuscitatus. Dicitur em̄ per cōmunicationē idiomatū resurrexisse quo ad humanitatē: sicut & cecidit scđs carnē p mortē. ¶ Ex illo seqtur q; nomine Christi resurrectio, potest venire essentia diuina: cui primo cōuenit resuscitatio mortuoꝝ, vt supra in primo dictū est. Item venit Christus in sua propria virtute resurgens, & mortuos resuscitans. hoc est, Nomē Christi resurrectio sup ponit vel pro illo vel illo, actiue aut passiue, vt est diuersus modus loquēdi de hmōi abstractis pro quo supponāt. Itē resurrectio Christi scđm aliquos est caro Christi: & est etiā Christus p cō municationē idiomatū. Nam & caro resurrexit ad vitā, & Christus, per cōmunicationē idioma tum. Caro em̄ Christi passa est, & anima eius tri stata, & Christus per cōmunicationē idiomatū. Et ita resurrectio Christi passiua est, tam carnis q̄ Christi. Et resurrectio carnis Christi est causa instrumētalis nostrę resurrectionis: sola essentia diuina causa principalis, sine exclusione diuinarū personarū, quia ly sola additur termino essentiali. Sic conceditur Christi humanitatē fuisse instrumētū miraculoꝝ &c. Item sumitur quādoq; nec actiue nec passiue, p vnione animę cū carne post mortē, scđm aliquos.

¶ Quantum ad articulum secūdum D est cōclusio prima. Hominū resurrectio prima & secūda est possibilis ex parte potentię actiuæ diuinę, & passiuę seu obediētialis creaturę. Prima pars probatur. Non minus est possibile potentię infinitę diuinę partes easdē alicuius totiꝰ prę existētes reunire, & qualitatiue disponere, q̄ ipm̄ totū de nihilo in esse producere. Sed deus potest hominē cū non est denouo producere, &

de nouo produxit Gen. ij. ergo & reproducere vel reunire ptes dissolutas: quia vtrūq; ęque facile est apud deū, etiā si homo penitus esset ad nihilum redactus. Hinc Aug. xxij. de Ciui. dei c. xx. Absit vt sinus vllus secretūq; naturę ita recipiat aliquid subtractū sensib⁹ nostris, vt oīm creatoris aut lateat cognitionē aut effugiat potestatem. Si dicitur: ad pteritū nō est potentia: Verū est vt pteritū est, hoc est, q; id qđ est pteritū fuerit non pteritū. sed ad pteritū est potentia in quantū qđ præteritū est potest esse futurū, & iterum in esse poni post sui occasum potentia infinita creatoris, vel potuit nō fuisse preteritum. Secunda pars de potentia passiua creaturę, probatur. Quia omne illud quod absq; repugnantia & contradictionis implicatione potest fieri circa aliqua entia positiua, respectu illius talia entia dicuntur habere potentiam passiuam. Sed animam rationalem reuniri corpori post mortem est huiusmodi. ergo. Maior nota. Alias non videtur quomodo aliquid diceretur se habere passiue, & in potentia obediential i respectu potentiæ diuinæ. Minor patet ex dictis primę partis. Ad hoc est Aug. xxij. de ciui. dei c. vij. cum inquit. Legebantur prędicta prędestinatorum prophetarū: cōcurrebant ostēta virtutum, & persuadebatur veritas noua cōsuetudini: non cōtraria rationi. Et loquit̄ de resurrectione corporum & immortalitate carnis. Videtur tamen q; huiusmodi potētia passiua nō debet dici naturalis, sed obediential is, quia omni potentiæ passiuę naturali correspōdet aliqua potētia actiua in natura creata, per quā reducatur in actum. Sed per nullā creatam potentiā potest hmōi resurrectio fieri, vt dicetur. Dictum cōmentatoris Q; omni passiuę potentię naturali correspōdet actiua naturalis: verū est intelligēdo de potētia passiua naturali. Secus de obediētiali. Illi enim nō correspōdet potentia actiua existens in creatura, sed solū in deo. ¶ Secūda cōclusio. Omniū hominū qui de facto nō resurrexerūt ad vitam immortalē, resurrectio est possibilis diuinę potentię: suo quoq; tēpore, vt docet fides, explebit certissime. Dictū est qui nō resurrexerūt ad vitā immortalem. Nam scđm Damasc. lib. iiij. c. vlt. Lazarus suscitatus fuit a Christo, iterū moriturus: p qualicūq; ostēsione nostrę resurrectionis quādoq; futurę. Ad idem Aug. sup Ioā. Homi. xix. Q; sit possibilis potentię diuinę, patet ex conclusione prima. Q; sit infallibiliter futura, probatur. Omne reuelatū a deo infallibiliter veniet vt reuelatū est esse futurū: resurrectio mortuoꝝ est hmōi. ergo. Maior habēt i tertio coll. de fide, & in primo. Minor Ioā. v. Matth. xxv. & j. Corin. xv. j. ad Thessal. iiij. &c. in Symbol' Apostolorꝝ, Athanasij, & Niceni cōcilij. Addi tum fuit, suo tempore. Aliqui em̄ credūtur nūc cum Christo vere surrexisse deinceps nō moriturī. xxij. de Ciuita. c. iij. Et lib. xx. c. xx. & alijs Aug. plura de hoc scribit testimonia. ¶ Si iciderit aliter q̄ritur quādo surrexerūt, quoꝝ monumenta fuere aperta tempore mortis Christi: Dicēdum videt̄, q; cum Christo resurrexerunt, vt testes resurrectionis ei⁹: nō prius: vt sit ipse primogenitus ex mortuis. Apoc. j. Hinc p anticipationem dictū est Matth. xxvij. Cum em̄ anima Christi vere descēderit ad inferos scđm Aug. ad Euodiū Epi'a. xcix. anima eius de qua legitur, Non derelinques animā meam in inferno: secum recepisse creditur animas patrū vsq; ad locum sepulcri, & cōsummata ibidē sua resurrectione, & ipsi sua resumpserunt corpora ad vitā immortalem & gloriosam, non propria, sed diuina potentia. ¶ Tertia cōclusio. Tametsi mortuorū resurrectionē ad vitā perpetuā & beatificā quādoq; esse futurā nō possit manifeste demonstrari in lumine naturali: potest tamen apparentib⁹ rationibus persuaderi. Primā partē ostēdit cōclusio sequēs, & est cū pte secūda August. lib. xix. de Ciui. c. j. cum inquit. Vt clarescat nō tātū auctoritate diuina, sed adhibita etiam ratione qualem propter infideles possumus adhibere. Ad idem. xiij. de Trini. c. ix. Secunda pars a multis sic ostenditur. Naturale hominis desiderium nō potest frustrari in tota specie & in tota natura. Hoc autē fieret si non esset aliqua beatitudo, quā naturaliter oēs homines volunt. Maior est primo cęli. & j. Metaphysicę. vbi habet̄ q; appetitus naturalis nō est frustra. esset autē frustra si non suū cōsequeretur finē. Q; autē oēs homines beatitudinē appetāt, est Aug. xiij. de Trin. immo Academici, qui de singulis dubitabāt: non dubitauerūt de illa. Oēs appetunt beatitudinem. c. iiij. Ad idem. x. confessi. c. xx. Si ergo oēs volūt esse beati, & beatitudo p̄supponit eē: igitur. Ex alio scđm Durañ. q. j. Decet iustū remuneratorem, vt nullū bonū careat p̄mio, vtq; illa cōiungantur in p̄mio, quę fuere vnū in labore meritorio. sed deus est iustissimus premiator & animā dedit corpori ad meritū: igitur & in p̄mio habebit eādem. hoc autē nō potest esse cū iam mortuus est homo. igitur. Beatus Gregorius. xiiij. Moraliū, nititur p̄suadere resurrectionem ex rerū cōtemplatione & specie, & q; totus mūdus nostram indicat resurrectionē & imitat in suis elemētis. Sic lux corporalis oritur & occidit. Arbusta moriūtur, & reuiuiscunt &c. Est hic notanda differētia inter resurrectionē nudā & ad vitam gloriosam &c. ¶ Q uarta conclusio. Vera hominū resurrectio ad animæ corporisq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

gloriam sempiternā,est fide credita: nec rātione naturali sufficiēter demonstrari potest. Quā collectis angelorum ministerio pulueribus virtus diuina cōsummabit. ¶Pro cuius itellectu supponēdū. Beatitudo generaliter dicit creaturę rationalis perfectionē,nō curando in quo precise cōsistat.de quo infra dist.xlix. Et sic oēs homines velle beatitudinē verum est in genere & confuse tm̄,saltem volūtate aptitudinali & inclinatione naturali,vt quidā loquūtur:& beatitudinē esse finem omniū,quā diuersi diuersimode sibi prestituerunt pro sua voluptate & iocunditate. Specialiter & in proposito dicit claram & intuitiuam dei visionem, & amorosam fruitionem. ¶Secūdo supponēdū. Appetit⁹ naturalis quā doq; est inclinatio naturalis præcise: qui nō est actus libere elicitus:sed ipsamet res & naturalis tendētia rei ad id qđ ipsam perficit, & sibi sum mopere conducit scđm naturam.vt supra in.iij. collec. dist.xxiij.q.j. Alio modo est actus libere elicitus conformiter inclinationi naturali.& sic appetitus respectu boni diuinitus reuelati si fit scđm inclinationē naturalem, vtputa quia appetit beatitudinē quasi bonū & cōmodū sibi,potest dici naturalis. ¶Istis p̄missis probat cōclusio, primo q; sit fide credita, auctoritate Augu. vt supra.& quia continetur inter fidei articulos & ita preiacens exclusiuæ habetur notum. Sed q; sit sola fide credita,quia nulla ratione demonstrari potest:cum est facti & voluntatis diuinę. Non autē potest ratio naturalis diuinā videre voluntatem, nisi ipsa velit videri. Hinc Esaiæ lxiiij. A seculo nō audierunt,nec auribus percepterunt.Oculus nō vidit deus abs te quę preparasti expectātibus te.Et Ioan.j. Deum nemo vidit.vnq̄. Sufficit itaq; auctoritas scripturę quicquid de hoc somniauerint philosophi : saltem nō fuit eis euidens,pro quo eor; cōceptus supponerent. Et si quādoq; instituerunt eos dē ad significandum rem incognitā,non tamē fuit eis euidens talem rem esse &c. Adducūtur nonnūq̄ persuasiones aliquę: sed plus tendunt ad nudā resurrectionis ostensionē,nec demōstrāt sufficiēter:vt etiā Oyta fatetur.q.ij.lib.j.arguendo contra Ockā & Elephat. Sed dicit ibi esse sufficiētē certitudinē iuxta materiā subiectā, q; ex ductu rationis naturalis possit sciri esse aliquā fruitionem quietātem & satiātem voluntatē humanā. ¶Q; aūt nō possit demōstrari resurrectio beatifica,probatur. Aut em̄ illa demōstratio sumeretur a forma specifica hominis.Item quia anima est incorruptibilis.Item nō manebit pro petuo extra suum totum, vt Sco. deducit. q.ij. Sed esto q; prima sit nota in lumine naturali, non sic alię duę. Animę imortalitatē quidā philosophor; inuenerūt.lib.xiij.de Trini.c.ix.maximo labore,& ita senserūt:sed ex hoc nō habetur clare immortalitas vitę æternę & beatificę in clara dei visione,quia talem esse possibilē sola fides docet.& non potest maior esse euidētia cōclusionis q̄ premissarum. Item q; non possit p̄ perpetuo manere extra totum, similiter non est notū ratione naturali. Et si sumitur ratio ex aliqua operatione vel perfectione sibi scđm illam formā cōueniente, aut ex desiderio naturali ad illam : oportet concedere q; omne medium ex desiderio naturali sumptum inefficax est,quia ad efficaciā eius oportet primū ostēdere potētiā naturalē ad illud. Et si ad hoc assumitur dictum beati Aug.xij.sup Gen̄.ad literā.c. penult. dicētis. Inest animę separatę naturalis quidā appetitus corpus administrandi,quo appetitu retardatur quodāmodo ne tota intentione pergat in illud summū cęlum q̄diu nō subest corpus cuius administratione appetitus ille conquiescat. At tamen ex hoc nō habeē propositū, etiā admisso qđ ex hoc colligit Franc.Ma.i Florib⁹, animā proprio conatu ferri in deū,& q; sit in ea virtus actiua respectu obiecti beatifici. de quo supra in primo .& infra in trac.de beatitudine. Ratio est,quia facile & recte dici potest q; intelligitur de appetitu naturali animę ad informandū corpus suū cui petit naturaliter coniungi . Sed q; anima dicitur retardari ne tota intētione pergat in deum clare visum nisi vnita corpori, potest habere duplicem intellectum. Vnus est. i. nō est perfecte beata omni beatitudine quandoq; sibi danda post resurrectionē. Et sic potest concedi: quia gaudebit post resurrectionē de resurrectione sui corporis,& eius gaudiū extensiue augmētabitur cum vnita fuerit corpori. Si quidem loquendo de totali quietatione,totalitate extēsiua requiritur q; quicquid est in natura quietabile ex debito quietetur. Et sic beatitudo hominis quo ad illā totalitatē extēsiuā, nō est sine resumptione corporis . Manet enim in anima quidā appetitus ad corpus tāq̄ ad p̄priū perfectibile vel forte materię ad animā tāq̄ ad suū perfectiuū propriū, scđm Sco.dist.xlix.q.iij.citra oēm tristitiā & mentis anxietatem. Aliusest.i.nō potest ita perfecte & beatifice in deū ferri sine corpore sicut vnita corpori,vt dicatur quodammodo impedita,& ita pati quādam contristantem dilationē.Et ille nō est verus,quia sic anima se parata nō esset vere beata ante resurrectionē.qđ falsum est.Posset ergo dici retardari.i.carere illa corporis beatitudine, sine tamen quacūq; cōtristatione,quia consors est diuinę volūtati. Verū id est creditum. Et posito hmōi appetitu naturali reunionis animę cū corpore,nō habetur

q; hoc fiat in resurrectione beatifica,de qua sermo. Esto etiā q; ex hoc ostendi posset animę & corporis perpetuitas, nō tm̄ sequitur q; talis erit in dei visione & fruitione beatifica & extra statum vię. Potest ergo concedi q; totus animę appetitus nō quietabitur nisi in resurrectione gloriosa. Preterea per illum appetitū animę ad administrādum corpus nō potest inferri eius capacitas ad dei beatificā visionem,sed solum ad suā vltimatā perfectionē,nō curando in quo cōsistat. Nec q; non possit haberi in hac via. Et ideo illa ratio Aug.quādoq; min⁹ bene allegat. Si vero appetitus naturalis sumitur secūdo modo,pro actu elicito scđm inclinationē naturæ, oportet scđm Sco. ostendere q; ille actus sit rectus,non erroneus,& q; sit ad dei visionem,fruitionem, & tentionē beatificā in patria,quorum neutrum demōstrari potest.Præterea posset deus hominē sine morte media trāsferre ad patriam, vt in statu innocentię futurum fuisse creditur, cessante peccato.ergo resurrectio nō potest naturaliter demōstrari.Nec necesse est hominē mori vt beatitudinem nāciscī possit : sed nūc stante lege diuina in pœnā peccati. ¶De collectione pulueru angelor; ministerio est dictū Christi Matth.xxiiij.Mittet angelos suos cum tuba & voce magna,& congregabūt electos eius a quatuor ventis,a summo cęlor; vsq; ad terminos eius. Ita tenent cōiter doct.Rich. Sco.Durañ. Ockā.q.x.quarti.Pal.q.iiij.Magister dist.xlvij. Et.j. Thessa.iiij.dicitur.Descendet in iussu &c. quia primū iubebit colligi pulueres & cineres ministerio angelor; ad quoscūq; deuenerint finis . Et ita ad resurrectionē etiā aliquo modo cooperatur natura angelica. ¶Q; resurrectio p̄ficietur virtute diuina,probatur. Et primo de corporum qualificatione & figuratione, quæ vtiq; non potest fieri per angelum : eo q; angelus nō potest quācūq; formā absolutā in materiam producere:sed solum habet applicare actiua passiuis, vt supra in scđo. In qualificatione vero & figuratione requirūtur multę alterationes & qualitatiuę dispositiones. ¶Nec pōt fieri per aliā causam naturalem efficientē. probatur,quia ad hāc requiruntur certa instrumenta, locus, materia seminalis &c.Nam scđm philosophū.ij.Physic. illa quę generātur per propagationē nō possunt fieri p naturam nisi ex semine . Illa autē reparatio erit subito sine semine ex materia pulueru &c.Preterea ab eo erit secūdaria vnio seu vnitio in resurrectione,a quo primū facta est in animę conditione & vnione. Sed solus deus animam creat,& creando infundit,ac vnit materię in prima hominis formatione. ergo etiam in resurrectione.Esto deniq; q; anima seipsam vniat formaliter corpori,& inclinetur ad ipsum, seu ad vnionem sui cū corpore tāq̄ perfectio ad pfectibile,non tamen vnit se effectiue corpori,sed solum formaliter.Vnire vero in ꝓposito dicit aliquo modo causam effectiuā soli deo possibilē in opere resurrectionis vsquequaq; miraculoso. ¶Quinta cōclusio. Ad resurrectionē mortuor; non sufficit virtus actiua creaturę, sed requiritF & sufficit omnipotentia dei cum creaturę potētia obedientiali.Prima pars patet ex p̄cedēte cōclusione.Sicut enim non sufficit ad generationem hominis, ita nec ad resurrectionē, quæ est nō solum ad vitā,sed immortalem incorruptibilem ac glorioſam.Nec obest dictum Pauli.j. Corin.xv. cum assimulat resurrectionē viuificationi grani mortui . Et Iob. xiiij. germinationi ligni p̄ciosi.ad quæ sufficit virtus creaturę.Nec dictum beati Aug.in de quantitate animæ,cum attendens p̄dictas assimulationes, dicit.Si cursum naturalium rerū attendimus, certius nobis erit resurrectionē esse futurā q̄ solem cras oriri. Ad primum dicitur,q; arguunt per locum a minori affirmatiue,quasi dicāt.Si virtus creata finita potest granū viuificare,& lignū germinare facere,multo magis virtus diuina potest mortuos suscitare. Ad Aug.dicēdum q; intelligitur de certificatione fidei, quantum ad obiecti creditę scilicet veritatis infallibilitatē. Sic enim certius est resurrectionē esse futuram, q̄ solem cras oriri:sed non euidentius.Nam certitudo fidei oēm certitudinem superat,vt supra in.iij.dist.xxiij.Secunda pars conclusionis p̄batur.Quia quicquid est possibile potentia passiua se tenente ex parte creaturę, ad hoc sufficit potentia obedientialis creaturæ.sed resurrectio mortuorum est huiusmodi.igitur.Maior & minor clarent ex dictis . Item quicquid recipitur passiue in creatura, ad hoc passiue sufficit virtus creaturę obedientialis:supposito q; aliquid ipsius recipientis p̄cedat huiusmodi receptionem.Sed resurrectio fiet in nouissimo die circa creaturā,& aliquid ipsius,puta pulueres & anima,p̄cedunt vnionem quādoq; futurā. igit̄ &c. Dictū est supposito q; aliquid &c.propter instā tiam de creatione,ad quā nō sufficit virtus creaturę passiua,sed requritur q; nihil eius p̄existat aut p̄supponatur.alias nō esset creatio, vt in.ij. collec. ¶Sexta conclusio. Ad oēs homines & solū tales ptinet resurrectio mortuor; quicunq; sunt,fuerūt,aut erūt de numero moriētium. Ista conclusio est fidei,cum dicimus.Carnis resurrectionem.Et Symboli Niceni.Expecto resurrectionem mortuor;.Ad idē Aug.xxij.de Ciui. c.xiij. Et in Ench. c.lxxxv. &.lxxxvj. Et licet non fuerit(vt videtur) clarū tēpore beati Aug.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnem fœtum animatum vndecũq; sibi mors accesserit si moritur etiã in vtero, esse de numero resurgẽtium, quia fuit de numero morientiũ & mortuorum: iam tamen non habet dubium. ¶ Septima cõclusio. Christi resurrectio gloriosa est resurrectionis nostrę effectiua causa. Probatur: quia causa effectiua resurrectionis est virtus diuina, vt supra. sed Christi resurrectio vt supra, est Christus, q̃ est virtus diuina realiter & essentialiter. ad Heb. j. Vnde Aug. Per verbũ carnem fit resurrectio mortuorũ. Et Glo. sup illo Psal. lxvij. Dabit voci suæ vocẽ virtutis. & est Cassi. Efficaciam suscitandi oẽs mortuos. Cõtra istam conclusionẽ videtur facere multa: de q̃bus infra dubio nono.

G ¶ Quãtum ad articulũ tertium est primũ dubiũ circa cõclusionẽ primã, An sit aliqua ratio specialis ex parte hominis quare magis eius resurrectio sit possibilis q̃ brutorũ aut alterius rei generabilis. Q̃ sic, videtur innuere Pal. in prima ratione qua ostendit possibilitatẽ resurrectionis, ex hoc: quia agens manet idẽ, & principia essentialia hominis manẽt eadẽ ante & post resurrectionẽ, ergo potest idem homo resurgere. anima eñ intellectiua est p se subsistẽs & materia incorruptibilis. & ideo nõ est interruptio in esse substantiali. Dicẽdum, rationes illę non cogunt, quia dato q̃ omnia essentialia hominis essent annihilata, possent p deum reproduci & in esse poni vt supra. & habet Ockam q. x. quarti. & Sco. quia nisi sic, deus non posset idem esse creare in alio instãti posteriori qđ in instanti priori. Præterea si esse simpliciter interruptum vel destructũ non posset redire idem numero potentia diuina agente, apud quã potestas manet semp eadem, deus non posset resuscitare brutum, cuius contrariũ legitur de tauro p Syluestrum, & de asino sancti Germani p ipsum suscitato: et ita de aliis. Sed inconueniens est dicere deum hoc nõ posse, cum nullã includat cõtradictionẽ. Non eñ dubiũ quin asino mortuo mortua sit etiã eius anima sensitiua: & tñ deus posset eum resuscitare ad vitã. Præterea sequitur q̃ omnia accidentia corrupta p mortem hominis quę fuerũt in eo ante resurrectionẽ, nõ possent eadẽ reproduci a deo. Et si ꝓpria passio hominis esset vere accidens, nõ rediret eadẽ in resurrectione, cũ erat passio totius, vt quidã tenẽt qui & habent pro impossibili q̃ idem sit subspecie, & nõ habeat eadem passionem. Præterea potẽtię animę scđm eos qui ponũt eas esse accidẽtia, cũ non sint accidentia solius animæ, sed totius compositi, nõ possent redire eędẽ numero, & sic homo post resurrectionẽ nõ haberet eãdem potentiam auditiuã vel visiuã sicut prius. Præterea nec haberet eãdem quantitatem: cũ sit accidens inhęrens rei quantę scđm eos. Et ideo stante fide de hominis resurrectione, non videt cõtradictio qn & deus posset brutũ resuscitare, sed nõ ad gloriã sempiternã, quia nõ est capax. ¶ Cum autem dicũt non esse interruptionẽ in esse substãtiali mortuo homine, verũ est de esse substantiali ptium substantialiũ materię & formę. sed negetur de esse substantiali totius. ¶ Si dicitur: Totum nil aliud est q̃ suę ptes, quæ q̃ manẽt incorruptę, esse substãtiale hominis manet incorruptũ, & sic adhuc manet humanitas: Dicẽdum, totũ nihil aliud est q̃ suę ptes nõ quo cũq; se habentes, sed vnitę. Est eñ totũ terminꝰ cõnotatiuus supponens ꝓ illis ptibus, cõnotando eas esse vnitas. Sicut in simili homo sedens nihil aliud est seu pro nullo supponit nisi ꝓ homine, cõnotando eum sedere. Sic & illa nomina esse substantiale ptiũ & totius, supponũt quidẽ pro eodem, differũt tamen in connotatu. ¶ Si dicitur. Si vnio requiritur ad hoc q̃ materia & forma cõstituãt vnum: ergo vnio licet sit accidens, est de quiditate substantię: immo vltima actualitas substãtię esset p accidẽs, siue vnio sit relatio, siue nõ. Probat. Illud est de quiditate alt cuius quod est de eius essentia. Sed vnio est de essentia humanitatis, gratia exempli: quia sine ea nõ est humanitas. Alias homine mortuo maneret humanitas eius separatis p mortẽ corpore & anima, ex cõsequẽti homo. Dicendũ, negãdo q̃ vnio vel accidẽs sit de quiditate substantię. ¶ Cũ dicitur, quicquid est de essentia alicuius est de eius quiditate: Dicẽdũ. Dupliciter alt quid dicitur esse de essentia alterius. Vel quia est per se res illa vel pars eius essentialis, & sic verũ assumitur. sic accidens nõ est de essentia substãtię, quia nec substantia, nec pars essentialis substantiæ. Alio modo quia requiritur necessario ad esse illius. Et sic causę in actu sunt de essentia effectus in actu. Et deus sic est de essentia oĩm. Omnia eñ ab eo dependẽt in esse & conseruari. Sic non est verũ q̃ quicquid est de essentia alicuius sit de eius quiditate. Et licet vnio requiritur ad hoc q̃ materia & forma constituant vnũ seu humanitatẽ, non tamen ob hoc humanitas connotat vnionem. Non enim oportet terminũ significare omnia quę requiruntur ad esse rei significatę ꝓ ipsm. Nam ad esse hominẽ requirit causa prima: & albedo non potest esse sine subiecto, & eques non dicitur sine equo & homine. xix. de Ciui. c. iij. sed dicit illa duo, & tamen homo non significat causam primam. nec albedo subiectũ. nec eques equũ. ¶ Secundũ dubiũ circa conclusionẽ secundam. Eccls. iij. Vnus est in

teritus hominũ & iumentorum, quę non resurgunt: igitur nec homines. Item Iob. xiiij. Homo cũ dormierit non resurget. Donec atteraꝝ cęlũ non euigilabit. Cęlum nũq̃ atteret, sed in ęternum stabit. ergo. Dicẽdum. Eccls loquitur more concionatoris, induendo nũc psonam huius nunc alterius. In psona stultorum hic loquitur: posterius cũ vices gerit sapientis astruit resurrectionem futuram. c. xij. Ad secundum patebit infra de mũdi purgatione & innouatione dist. xlvij. & xlviij. Atteretur eñ cęlũ, nõ quãtũ ad substantiã, sed quantũ ad generalem influentiam generatiuã & corruptiuã in inferiora: cessante motu cęli. Præterit eñ figura huiꝰ mũdi. j. Corin. vij. Vel põt dici q̃ loquitur de cęlo aereo seu elementari. ij. Pe. iij. ¶ Si adducit Matth. xxij. vbi ex dicto Moysi Exodi. iij. quem acceptarunt Saducęi in quinq; libris eius, qui omnino negant resurrectionem corporũ, quia dicunt animam esse mortalem. Quo dicto legis veteris dimissis testimonijs aptioribus ex prophetis quos non acceptarunt, potest probari resurrẽctio corporum & animarum per hoc qđ dñs dicit. Ego sum deus Abraham, Ysaac, & Iacob. non est deus mortuorum, sed viuorum. Sed cũ Christus illa loqueretur, viuebant patres tm̃ in anima non corpore. ergo nõ erit resurrectio corporum, sed tm̃ animarum. Respondetur. Patres illi dicebantur tunc viuere, quia habebant vitam gratiæ & resurrectionis primę. Sicut dicuntur viuere in cælo cum sunt confirmati in gratia, & expectant resurrectionem secundã gloriæ corporis & animæ. Christus ergo subtilissime ostendit eis etiã resurrectionem corporũ futurã quã aliqui negabant. Et quia negabant resurrectionem corporũ, & scđm dicta Moysi necessario credebant patres viuere cum deo in anima & gratia: quia deus nõ potest dici deus rei oĩno non existẽtis nec alicuius qui ipsum nõ cognoscit: ideo p hoc ostẽdit & resurrectionẽ corporũ quia anima nõ potest pfecte quietari nisi resumpto corpore, vt supra. Q̃ aũt Saluator ita obscure loquitur cũ eis, dimissis testimonijs clarioribus, est qa Saducęi nõ acceptarũt prophetas.

H ¶ Tertium dubiũ. an naturale hominis desiderium potest totaliter frustrari in beatitudinis cõsecutione. Et q̃ sic, videtur. Nam deus est natura perfectior homine: & sua naturalia manserũt integra: secus de homine multipliciter sauciato & in naturalibus vulnerato: & tamen omnino frustratur sua beatitudine naturali, ad quã est de sideriũ naturale. Est autẽ beatitudo naturalis in actibus secũdis, vt loquit. S. Tho. in q̃stionibꝰ de malo. in materia de originalis peccati pœna ar. iij. de pueris nõ baptizatis, qui scđm eũ habent suã beatitudinẽ naturalẽ, & sunt sine tristitia & dolore, nec sciũt aliã beatitudinẽ possibilẽ ab ea quã habent & appetũt. Ista beatitudine naturali q̃ est in actu secũdo damnati omnino carent: & ita frustrãtur suo naturali desiderio. Esset eñ eis summo gaudio si possent quiete vti suis naturalibus ꝓ affectione cõmodi, & nũc eligerẽt in inferno ꝓ sua beatitudine. ergo & homo põt frustrari suo naturali desiderio ad beatitudinẽ. Dicendũ. si desiderium naturale est ipsamet res appetẽs sui naturalẽ pfectionẽ: sic nõ põt frustrari suo naturali desiderio remanente in sensu cõposito. Sic eñ ois res condita est, q̃ vult aliquo modo assimilari ipsi esse ætemo diuino & sempiterno prout potest. ij. de aĩa. Et in hoc dirigitur ab agente infallibili. Et sic nullus frustratur suo naturali desiderio respectu suę beatitudinis naturalis, quæ est ipsamet rei natura. Si vero sumitur pro actu secundo, seu pro actu elicito cõformiter inclinationi naturali, multi non habebunt expletionẽ desiderij naturalis: quia hoc demeruerũt ꝓ peccatum: & tamẽ nõ est frustra illud desiderium, quia pœna ordinat culpam, & facit ad magnificẽtiam diuinæ iustitiæ in correctione peccati. & ita in dæmonibus & hominibus propter peccatum impeditur: demeruerunt eñ ipso priuari. Sic non est in pueris nõ regeneratis, in quibus nulla fuit actualis culpa. Multi ergo bene vsi naturalibus & angeli & homines summam habebunt desideriorum expletionẽ pro voto. Multis contrarium eueniet propter peccatum. Nec tamen frustratur eorum desiderium in tota specie humana. & hoc sufficit scđm Sco. distinct. xlix. q. ix. Sufficit enim q̃ aliqui de illa specie saluantur. Sed tenendo angelos omnes inter se specie differre, oportet illud sane concedere. Non tamen frustratur, quia frustra fit cuius non est causa, vel ratio, sed hic innotescit diuina magnificentia & iustitia in ordinatione culpæ per pœnam iustam, tametsi non consequantur suo demerito ad quam conditi sunt beatitudinem proprie dictam vel etiã naturalẽ in actu secundo, vt Thomas loquitur. I ¶ Quartum dubium est contra dicta in cõclusione quarta. Nam aliqui omnino nituntur velle demonstrare resurrectionem mortuorũ multiplicibus medijs post ꝑmissa. Primo sic. Naturaliter ꝓbari potest hominem esse beatificabilem. sed beatitudo nõ põt esse in hac vita ærumnosa igit in vita alia q̃ est post resurrectionẽ. Minor ostenditur. Nam beatitudo repugnat huic vitę, eo q̃ est sempiterna. ¶ Item beatitudo est status immortalitatis & æternitatis ac omnis sufficiẽtię: vbi nihil deerit, sed adest plena voluntatis satiatio, vt habet Augu. lib. xiij. de Trini. Vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiã ostendit beatũ esse qui habet quicquid vult & nihil mali vult.c.v. Sed illa nõ possunt haberi in hac vita, vt clarum est. ergo necesse est dare vitam aliam beatoꝝ. Maior ꝓbatur. Quilibet naturaliter appetit habere qđ diligit, & carere qđ odit: sed hoc est appetere beatitudinẽ, quia beatitudo est habere qđ velis, & carere qđ nolis. Preterea naturaliter notũ est, totam speciẽ nõ carere fine suo quin illũ cõsequatur in aliqua individuo. sed naturaliter notum est beatitudinẽ finem esse totius speciei humanę vt supra: & illa non potest haberi in hoc statu vię. ergo in alia vita. ¶ Ad illa dicendũ, suppositã distinctione beatitudinis, & appetitus duplicis, vt supra in cõclusione. iiij. Negatur argumẽtũ de beatitudine ꝓprie dicta. Et licet homo appetat naturaliter beatitudinẽ in genere & confuse tm̃: tm̃ non beatitudinẽ ꝓprie dictã, q̃ sola reuelatione habetur scđm Aug. lib. xiij. de Trini. c. iiij. & ix. Et dato q̃ homo velit beatitudinẽ ꝓprie dictã, qa tm̃ nõ potest sufficiẽter ꝓbari q̃ homo sit capax æternitatis, & cuiusdã vitę semp manentis: seu nobilioris cognitionis extra statũ vię: ideo ex hoc non potest ꝓbari necessitas resurrectionis. Nec ꝑ hoc q̃ ad illã est naturaliter hominis appetitus, quia nõ potest demõstrari q̃ illa sit possibilis homini, seu q̃ nomẽ illud ꝑ aliquo supponat. Deũ em̃ esse est creditũ, vt eã format viator, & est dubitabilis, vt supra i primo. Et Heb. xj. Oportet accedẽtem ad deũ credere, qa est &c. Ad idẽ est Aug. c. ix. vbi supra. Et Actu. xvij. de Athenien̄sibus, qui Paulum p̃dicãtem resurrectionem mortuorũ, dicebãt nouorũ dæmoniorum annũciatorem: quia p̃dicabat Iesum, & resurrectionẽ mortuoꝝ. Et tamen ibi erãt acutissimi philosophi vna cũ Dionysio, q rõne naturali hoc cape non poterãt. Hinc omnia adducta ibi ꝑ Paulum sunt psuasiones fidelium, non demõstrationes. Itaq; Act. xxvj. cum Paulus late de resurrectione disputaret, ait Festus. Insanis Paule, multę literę te ad insaniam ꝓduxerũt &c. ¶ Si dicitur: potest ꝓbari q̃ homo naturaliter velit beatitudinẽ certam in specie, quę consistit in dei visione. Nam quelibet potentia potest in quodlibet contentũ sub obiecto suo adæquato, Obiectũ adæquatũ intellectus, est ens in cõmuni. ergo potẽtia potest in quodlibet sub ente cõtentum. ꝑ consequẽs intellectus potest in cognitionẽ dei & volũtas eo frui, immo pfectissimã. quia scđm Aug. inquietum est cor nostrum ad deum donec quiescat in eo. Respondetur negãdo assumptũ. Ad ꝓbationẽ negat. Esto em̃ q̃ ens sit obiectum adæquatũ intellectus nostri eo q̃ ens est cõmune p̃dicabile de omnibus quæ ꝓ intellectũ capiũtur, & naturaliter attingibile: tm̃ esse naturaliter attingibile nõ p̃dicatur de oĩbus cõtẽtis sub ente: nec p̃dicatur primo & conuerti biliter de ente qđ est obiectũ adæquatum intellectus. Nã licet habeaĩ cognitio entis in cõmuni qđ dicit obiectũ primũ & adæquatũ, non tm̃ per hoc cognoscitur in ꝑticulari & distincte quodlibet cõtentũ sub eo. quia nõ quodlibet cõtentũ potest hic in via distincte cognosci & in se: q̃n̄ q̃ em̃ ꝓquiritur cognitio sensus. Negatur etiã q̃ possit in pfectissimã. sic enim posset in infinitam fruitionẽ & visionẽ sicut deus: illa em̃ est perfectissima. sed potest in pfectissimam scđm speciẽ, & quietatur in pfectissima sibi possibili & cuius est capax. Non autẽ potest ꝓbari naturaliter q̃ sit capax beatificę visionis dei & fruitionis eã cõsequentis: quia nõ est euidens talẽ esse. Nec q̃ creatura sit eius capax. Et dato q̃ id probari posset, per hoc tamen non probatur quin possit eam habere in hac via seu vita ꝑsenti. Nec potest naturaliter probari q̃ homo possit habere maiorem perfectionem q̃ sit possibilis pro statu viæ. Nec q̃ maior cognitio sit possibilis homini q̃ amor & cognitio viæ, siue sit boni summi, siue alterius nõ summi. ¶ Et si adducitur de desiderio naturali respectu beatitudinis omniũ hominũ: Respondetur. Desiderium naturale scđm Sco. tripliciter accipitur. scilicet proprie, vt est sola inclinatio naturæ ad aliud, & non actus elicitus. Sic non potest ꝓbari naturale desiderium ad aliquid, nisi ꝓbetur primo possibilitas naturalis ad illud. Et ꝑ consequens arguendo ecõuerso est petitio principij. Alio modo minus ꝓprie, ꝑ actu elicito concorditer ad inclinationem naturalem. sic iterum non potest probari q̃ aliquod desiderium sit naturale respectu alicuius isto modo, nisi ꝓbetur q̃ ad illud sit desiderium naturale primo modo & possibilitas ad illud. Tertio, desiderium naturale est qđ statim fertur actu elicito in aliquod apprehẽsum vt supra in. iij. de volũtate vt natura. ¶ Et si tũc arguitur q̃ illud naturaliter desideratur qđ apprehensum statim actu elicito desideratur, ex eo quia pronitas illa non videtur esse nisi ex inclinatione naturali: Istud potest negari, quia vitiosus ꝑ habitum statim fertur in obiectum apprehensum, & quasi impceptibiliter. sed quia natura non est ex se & in omnibus vitiosa, & statim potentia fertur actu elicito in illud, sequitur huiusmodi desideriũ seu huiusmodi actũ non esse vitiosum. Requiritur ergo hoc tertio modo, illã apprehensionẽ esse scđm rationẽ rectã aut nõ culpabilẽ. Oportet ergo primũ ostẽdere q̃ illud recte possit homini conuenire. Omne em̃ medium ꝓcedẽs ex desiderio naturali ad ꝓbandũ resurrectionẽ beatificã est inefficax. quia

si debet esse efficax, oportet ostẽdere vel potẽtiã naturalẽ i natura ad id, vel si desideriũ est actus elicitus statim sequẽs apprehensionẽ talis desidetati, oportet ostendere q̃ apprehensio sit recta non erronea scđ; Sco. vt supra. Primũ est eque ignotũ cũ cõclusione q̃ concludit ex desiderio naturali. Secũdũ vero difficilius potest ꝓbari q̃ conclusio: & est minus notũ. ¶ Ad ꝓbationẽ maioris, quilibet naturaliter appetit &c. cõceditur de appetitu naturali, & de appetitu beatitudinis in genere, vt est rei pfectio naturalis. sed hoc modo nõ est appetere beatitudinẽ in ꝑticulari, & in specie. ¶ Ad secundã, esto q̃ primũ stet, de quo infra, nõ tm̃ naturaliter notũ est hũc finẽ esse beatitudinẽ ꝓprie dictã, nec q̃ appetitus ille sit rectus non erroneus respectu eiusdẽ: aut obiectũ possibile homini: aut non nisi in alia vita &c. ¶ Ad ꝓbationẽ minoris. Ad primũ cũ dicit Repugnat beatitudini status vię &c. Respondet: repugnat statui beatitudinis pfectę: quę habet quicquid aliquis vult: & nihil malẽ vult. Itẽ repugnat beatitudini consummatę: sed nõ qualem potest homo habere in via, & notũ est ipsi posse competere. ¶ Ad secũdum, beatitudo est sempiterna scđm Aug. sed illa nõ est naturaliter nota, & in lumine naturali euidens. Nam signo aliquẽ ponentẽ beatitudinẽ consistere in bonis vitæ huius. Huic dictat ratio sua cum non habet fidem, q̃ cõditio naturę suę sit mortalis tãm corporis q̃ animæ: ideo talis debet velle sicut amittere vitam, ita & beatitudinem suam. ¶ Et si dicis: Non est vita beata quę amittitur ab habente: Respondetur, verum est, si protunc cum est sibi possibilis & debita eo inuito tollitur ab eo, aut si non esset ab eo amata, sed quasi floccipensa. Q; autem sit sibi pro semper conueniens non est notũ lumine naturali, & ideo non cõcludit. Aliter põt dici negãdo assumptũ. Exẽplũ de Paulo in raptu, & Moyse vidẽte deum, qui a multis dicuntur fuisse formaliter beati vidẽtes deum, & tamen per tempus caruerũt ea, quia nõ habuerunt eam permanenter. Item beata vita quæ est status omniũ bonorum aggregatione perfectus &c. munq̃ stante lege amittit. ¶ Si dicitur: Omnis homo vult esse immortalis, potest concedi de appetitu naturali primo modo, vt infra dicetur dist. xlix. q. j. quomodo omnia volũt assimilari deo. Si intelligitur de velle elicito, negat, quia licet omne ens appetit esse appetitu naturali tm̃ nõ elicito. Nec sequitur, semper appetit esse, igitur semper appetit esse sempiternũ. Sic enim posset probari bruta & omne ens esse immortale. Item q̃ hęc vita nõ sit sempiterna saltem quantum ad speciem humanam totam: nõ probatur naturaliter, immo oppositũ philosophus tenuit. ¶ Si dicitur, Homo naturaliter habet desideriũ ad semp esse, & illud desiderium est naturaliter notum: non enim fugit corrumpens nisi ex desiderio naturali: Respondetur, si ly semper determinat ly habet, concedi tur antecedẽs, quia homo semp habet desideriũ ad esse pro aliquãdo: & sic probat ratio. Si vero semp determinat ly esse, vt valeat ad semp esse. i. esse perpetuũ, sic negatur, quia cum hoc non sit naturaliter possibile, nõ est ad hoc appetitus naturalis. Vnde scđm ꝓdicta, omne medium ex naturali desiderio sumptum est inefficax. ¶ Cũ subiungitur. Omnia desiderãt esse. cõceditur vt supra de desiderio naturali. Negatur vero in lumine naturali esse notũ q̃ nemo potest esse beatus nisi immortalis: quia non est notũ an illa sit sibi possibilis aut debita scđm rationem rectã. ¶ Ad aliud, quẽ deserit esse deserit beatitudo. cõceditur. Si dicitur, Omnis species quę est de integritate vniuersi est ꝑpetua, humana species est huiusmodi. igitur. Dicendũ, est ꝑpetua successione idiuiduoꝝ cõtinua, quã Arist. diceret perpetuã generationẽ. Nõ autem est ꝑpetua ꝑ vt tam semper continuatã alicuius, saltem non potest naturaliter ꝓbari. Item stante fide mũdus habet finem, vt infra dist. xlvij. ¶ Possent & alia media adduci ad ꝓbandum resurrectionẽ in lumine naturali. Nullum violentum ꝑpetũ. Corruptio hominis est violenta, ergo nõ est perpetua: ergo necesse est hominẽ reparari, & non nisi per resurrectionẽ. Et Paulus. Nolumus spoliari sed supuestiti. ij. Corin. v. Et. j. Corin. xv. videt resurrectionẽ ꝓbare in lumine naturali. Insuper beatus Grego. vj. Moraliũ. §. vj. & xiiij. lib. prope finẽ nititur ostẽdere resurrectionẽ multis exẽplis naturalibus sumptis ex elemẽtis, arbustis, &c. ¶ Preterea ex dictamine iustitiæ. Nullũ bonũ debet esse sine remuneratiõe, nec aliqđ malũ sine mulctatione. Multa vero bona & mala non remunerãtur in hac vita, igitur in futura. ¶ Itẽ scđm dictamen rationis naturalis fortis politicus debet se exponere morti ꝓ republica. Per illam aũt sui expositionẽ, eligit mortẽ, & nõ esse. Vel ergo non esse perpetuũ: sed hoc non, quia ꝑ non esse simpliciter priuat se omni vita & virtute & bono: cum omne bonum præsupponat esse. Sed priuatio omnis boni & virtutis non est eligenda. Vel non esse temporale aliquando reparandum, in quo virtutis & fortitudinis suę prẽmium recipit. Hæc autem reparatio fieri nõ potest nisi per resurrectionem. Primũ antecedẽs est Philosophi. iij. & ix. Ethicorũ. ¶ Ad illa dicendum breuiter. Si argumẽtum primum ꝓcederet, ita probaretur resurrectio brutorũ sicut hominũ, imo reparatio omniũ pereũtiũ rerũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad auctoritatē philosophi,Holcot.q.j.scđi negat eā:quia in inferno est violēta & perpetua actio sine corruptione. Aliter concedit q̄ corruptio quæ est violenta nō est perpetua,quia est mutatio instantanea vel successiua non semper durans,nec ideo sequitur q̄ corruptū repararet. Vel intelligitur de violento positiuo:sicut mouens graue sursum aut calefaciens aquā,illa violentatio propter contrarietatem & repassionem agentis nō est perpetua. Aut enim tandem deficeret agens, aut passum, & sic cessaret violentia. ¶Ad Paulū dicitur q̄ ipse certificatus in fide de resurrectione futura voluit superuestiri p gloriam. Et licet horruit mortem,sicut & Christus scđm sensualitatem & inclinationem naturę appetētis esse: voluit tamē scđm rationem illumi natam fide supuestiri gloria,vt absorbeatur qđ mortale est per gloriam superuenientem. Noluit ergo expoliationem horrore naturali. Sed illud medium non est efficax vt supra. Ad aliud ponit persuasiones, & non demōstrationes. procedunt enim ex creditis vt supra. Quia ex resurrectione Christi credita nostram ostendit futuram. Item ostendunt possibilitatem & decētiam resurrectionis. Factum autem eu identer nō probant. Item dicta Pauli & Gregorij etiam procedunt de his qui quęrūt pręmiū aliud, & maius virtute,qđ sancti non consequerentur si nō esset resurrectio mortuorum. Nūc enim plus virtuti studentes maioribus grumnis tabescunt. Et quātum ad hoc essent miseriores omnibus hominibus. ¶Posset autem aliquis in lumine naturali dicere virtutem esse sufficiens pręmiū probis,& q̄ vnicuiq; sit in bono sufficiens remuneratio per actū virtutis,sicut & in malo p inordinationem animi peccatoris. Vnde August.j. Confess. Iussisti dñe & ita est vt pœna sit sibi omnis inordinatus animus. Nā sicut operatio bona est perfectio agētis,eiusq; bonum,sic operatio mala impfectio. Et ideo virtus suiipsius est pręmiū, & vitū pœna, vt late deducit Boet. lib.iiij.Pro.iij.Non ergo est naturaliter notum esse alium & generalem remuneratorem q̄ probitatem ipsam vel malitiā. ¶Ad aliud de forti politico,licet sint opiniones an se debeat exponere morti:tamen concesso illo, dicitur q̄ talis eligendo mortem pro republica, aut cauere vitium qđ alias caueri non potest, magnum bonū sibi tribuit,scilicet virtutis actum. Quo bono se priuaret,immo vitiose viueret si actu illo prætermisso saluaret esse suum per quantūcūq; tempus. Melius est autem simpliciter bonū maximum,licet momentaneum, q̄ bonum voluntatis remissum,& q̄ vita vitiosa multi tēporis. Ideo dicitur q̄ fortis eligendo mortem, hoc est sustinendo & non refutando mortem in casu (vt infra dist. vlti.q.j.dicet) ꝓ republica, aut ad cauendum maius malum aliquod,gratia exempli idololatriam, non priuat se omni virtute, immo electio ipsa est virtuosa, licet ad ipsam sequatur priuatio virtutis. Melior tamen est priuatio virtutis q̄ positio vitij:& melius est non esse & ita nec esse virtuosum, nec vitiosum: q̄ esse vitiosum. Item diceretur q̄ non absolute eligit mortem,sed mediū virtuosum, ad quod verisimiliter sequitur mors. Sicut in Christo qui dum defenderet patris honorem,letale odiū Iudæorum suscitauit. ¶Præterea omnia illa argumenta si probarent aliquid,non tamen aliud nisi solum animæ perpetuitatem, cuius esse est suum naturale desiderium, nec frustratur cum semper manet. Qua stante remuneratio esset sufficienter facta:licet non in corpore. Nec oportet præmiato principali agente etiam instrumentum præmiari. Corpus vero est agens instrumētale non principale. ¶Ex illis dictis possunt inferri corollaria,quæ Sco. probat.q.ij.impugnādo aliorum dicta dicentium resurrectionem generalem hominū posse probari per rationem naturalem. ¶Primū. Resurrectio mortuorum non potest a priori ostendi in lumine naturali. Hoc enim necessario fieret ex illis tribus propositionibus. vtputa quia anima intellectiua est forma specifica hominis. Secundo est incorruptibilis, ex quo sequitur formā specificam hominis esse incorruptibilem. Tertio,non permanebit in perpetuū extra suum totum,ex quo sequitur q̄ redibit idem numero. Prima est naturaliter nota:sed alię duę non sunt sufficienter notę. Prima inter eas duas videtur esse plus nota, scđm August.xiij.de Trini.c.ix. & ad eam plures habentur persuasiones, non sic tertia. Et per consequens nō potest ex illis sufficiēter ostēdi. ¶Secūdū corollarium. Non potest a posteriori ostēdi sufficiēter in lumine naturali resurrectio mortuoꝝ ꝓ rationem alicuius operationis vel perfectionis congruētis homini. Nō enim potest sufficiēter ostendi q̄ est vnus remunerator generalis omniū hominū scđm leges iustitiæ distributiuę vel punitiuę, vt patuit. ¶Tertiū corollarium. Ex desiderio naturali nō potest resurrectio mortuorū sufficienter in lumine naturali probari,quia ꝑsupponit potentiā naturalē in natura ad illud. Et qa nō est naturaliter notū hanc ꝑticularē beatitudinē esse finem humanæ speciei:ideo est ¶Corollariū quartū. Ex hominis fine q̄ est beatitudo,nō pōt i lumine naturali ꝓbari futura resurrectio. ¶Quītū. Nec a priori per rōnē principij ītrinseci,nec a posteriori pōt resurrectio mortuoꝝ ī luīe naturali demōstrari.

¶Sextū corollariū. Est ergo credita ex fidei revelatione certissima ac infallibiliter futura. Cōgruū itaq; est vt grās habeamus oīpotēti deo,q̄ abscondit hęc a sapiētibus & prudētibus q̄ magno fuerūt ꝑditi ingenio,& subtilissimis doctrinis eruditi, & reuelauit ea paruulis ingeniū suū i Christi obsequiū captiuātib⁹.scđm Aug. vbi supra.c.ix. ¶Quintū dubiū est cōtra dicta de puluerū collectione in conclusione quarta. Si resurrectio fiet in instāti,& puluerū collectio est pars resurrectionis:ergo etiā fiet in instanti. Q̄ resurrectio fiet in instāti,est Apl̄s.j.Corin.xv. & Aug.xx.de Ciuita.dei.c.xx. Si ergo puluerū collectio fit in instāti,nō fiet ministerio angelico:sed solū virtute diuina. Nam mutatio instāntanea,maxime localis,nō fit nisi diuina virtute. Probatur,quia mouere in instāti est virtutis infinitę,& infert infinitatē in causa. Nam mouere mobile ī termino minori,est maioris virtutis: igit̄ i instāti est virtutis infinitę. ¶Pręterea,nō omniū corpora redigent̄ in puluere, quidā em̄ solū in raptu morient̄, si ꝑsaltē nō viui immutabūtur:vt videtur quidā velle in de ecclesiasticis dogmatibus.c.vij. ¶Ītē deus se solo faciet animationē corpoꝝ:ergo & puluerū collectionē Solus enim qđ maius est potest: igitur & quod minus. ¶Ad primū,negādo cōsequētiā. Puluerū em̄ collectio nō est ps resurrectionis,sed ꝑambulū quoddā necessario ꝓcedēs eā. Sicut alteratio nō est ps gn̄ationis,sed ꝓuiū. Augustin⁹ vero & Paulus loquuntur de resurrectione q̄ dicit corpoꝝ viuificationē: quę fiet in instāti,vel in atomo,vt loquit̄ ad Consentiū. In atomo.i.pūcto tēporis qđ diuidi nō pōt. In ictu oculi.i.in summa celeritate. In tuba.i.signo manifestatiuo huius qđ fiendū est. Cū infert̄:agere in instanti, infert infinitatē ī causa: negatur vt supra in.iij. coll.dist.iiij. Visio em̄ fit in instanti,quia tota simul. ¶Ad secūdū,potest negari scđm Aug.vt supra,propter illud dictū Apl̄i.Oēs dormiem⁹ vel oēs resurgemus.j.Corin.xv. Et statutum est homini semel mori.Heb.ix. Nā omne corpus exanime,terra dicit̄ aut puluis.scđm illud Gen. iij.Puluis es &c. Alia translatio habet. Terra es & in terrā ibis. Nomine puluis aut terra hic venit materia quęcūq; aut pars materię, quæ olim subtitit formæ intellectuali, & nunc non substat etiam sub quacunq; forma reperiatur &c. Hinc cadauer nunc habens materiam olim informatam anima rationali in homine quodcū q̄ sit illud (non enim materia stat nude) etiā corpus exanime hominis, puluis aut terra dicitur lib.xxij.de Ciui.c.xx. ¶Ad tertium,deus non ex indigentia,sed pro nature humanę magnificentia vtitur angelico ministerio:& ita ex quadam dispensatione,non necessitate. Hoc autem attribuitur angelico ministerio,quia scriptura sic habet Matthei.xxiiij. Non sic reliqua, quia scriptura non habet. ¶Sextum dubium,cōtra dictum illud q̄ resurrectio fiet tm̄ virtute diuina. Q̄ đ fit solum diuina virtute fit in instanti, maxime vbi non est causa successionis. Resurrectio non potest fieri in instanti.igitur. Consequentia nota. Maior probatur,quia causa successionis non videtur esse alia nisi impfectio agētis & resistentia passi. Deus est agēs infinitę potentię,& omnis creatura se habet in potētia passiua obediētiali ad ipsum. Minor probatur,qa resurrectio fit simul cū figuratione & formatione corporis,cū non sit mediū inter ea. Sed figuratio & organizatio non possunt fieri in instāti. Probatur,quia tunc motus localis fieret in instanti,qđ implicat:& cōmitteretur vacuū,ac penetratio dimensionum. Probatur,quia corpus formandum ex puluerib⁹, vel erit maius q̄ sint puluer̄es,vel minus,vel æquale. Si primū, occupabit maiorem locum q̄ puluer̄es vnde formatur:& sic erunt duo corpora in eodem loco & penetratio dimēsionum. Et sic ille motus fit in instanti. Si secundum.i.si minus erit,iam aliquid de loco puluerū erit vacū:aut ad id mouebitur pars maioris in instanti, vt contingat superficiem minoris corporis formati. Si tertium,idem sequitur. Cum enim natura facit in instanti minus ex maiore: esto q̄ hoc fieri possit, videtur posse concludi vacuum esse per tempus sine diuino miraculo. Cum autem facit per possibile vel ipossibile maius ex minore,oportet aerem cedere in instanti,& ita motus localis fit in instanti. ¶Pręterea vnio cum corpore debite qualificato & dispositio dispositione vltimata ad animę susceptionem,fit virtute naturali. Sed resurrectio est vnio animę cum corpore debite qualificato &c.& in vnione perficitur resurrectio.ergo resurrectio fit virtute naturali,& per consequēs non tm̄ diuina. Cōsequētia nota. Minor probatur,quia scđm cōmunē modū loquendi doc.in resurrectione cōpletiue tria concurrūt.s.puluerum collectio,quę fiet ministerio angelor̄, vt supra dictū est,corporis figuratio & qualificatio: & vnio animę cū corpore qualificato. Et in illo tertio.s.in vnione perficitur resurrectio. Maior probat̄, quia anima ꝑsente corpore sufficienter & vltimate dispositio seipsam vnit naturaliter.igit̄. Ā nō cedēs ꝓbat̄,qa vltima dispositio materię necessitat ad forę vnionē, & nō nisi aiam: quia de⁹ necessitari nō pōt,nec aliđ necessitādū assignari pōt. ¶Insup aia naturaliter iclinat̄ ad vnionē sui cū corpore dispositio,& nō est impedimentū:ergo vnit se corpori

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sic cñ videtur esse in formis naturalibus,qñ productę naturaliter in materia in eodē instanti sibi vniuntur oībus alijs semotis. ergo seipsis. Anima aūt intellectiua q̄uis supnaturaliter creatur:tñ naturaliter animat corpus,& naturaliter vnit& inhęret materię,& cū ipsa cōstituit totū naturaliter:& ita a causa naturali vnit,q̄ non est alia ab ipsa.¶Pręterea in materia est potētia naturalis passiua ad resurrectionē:ergo erit etiā aliqua potētia actiua naturalis:& p consequēs non virtus diuina,q̄ est potētia supnaturalis. Tenet cōsequētia:quia omni potētiæ passiuę naturali respōdet actiua naturalis. Alioquin illa potētia passiua esset frustra. Antecedēs ꝓbat.quia materia naturaliter inclinat ad animā,vt ad suā pfectionē.Et econuerso anima ad suā materiā,vt ad suū pfectibile.¶Pręterea resurrectio ē naturalis:ergo a principio actiuo naturali. Aīcedēs probat:quia nō est violēta cū ad eā passum cōferat viui.¶Pręterea est ad qētē naturalē:ergo mutatio vel motus naturalis. Antecedēs patet,quia appetitus formę naturaliter quiescit in hoc pfectibili,& silr materię in hac perfectione.¶Ad illa dicēdū. Ad primū negat argumētū. Ad ꝓbationē concedit q̄ fit in instāti, maxime quo ad vnionem. De figuratione corporis dicit: Quia virtus diuina nō limitat ad certū modū agēdi pōt figurare & qualificare corpus in instāti, vel etiā in tēpore. Sic de vnione, pōt animā vnire simul toti corpori vel vni membro prius,alteri posterius. Cōsequēter negat q̄ figuratio nō pōt fieri in instāti. Ad ꝓbationē dicit. Si motus dicit successionē,nō oportet ibi fieri motū localē: sed accipiēdo gñaliter motū localē,vt dicit loci mutationē, vtputa qñ genitū succedit corrupto occupās maiorē vel minorē locum q̄ corruptū fit ibi loci mutatio:qa maioris vel minoris loci occupatio,licet non ab eodē corpore p̄cise.& illa pōt fieri in instāti.Nec solū sic, sed aer circū stās statim pellit si corpus formādū erit maius, & hoc virtute diuina q̄ ponit ibi corpus maius vbi fuit minus. Vel aer sequit si nūc generatur corpus minus vbi prius fuit maius. Et sic possunt duo corpora eē simul,cū maius est vbi fuit minus. Et pōt quidē cōmitti vacuū, & penetratio dimēsionū virtute diuina. Potest etiā nō cōmitti. Potest ēn deus subito figurare corpus & subito mutare locū circūstātē:puta aerem subsequentē & cedentē:vel successiue. Nihil ēn horū includit cōtradictionē. De hoc qđ dictū ē, creaturā nō posse agere in instāti: videatur supra in collect.iij.dist.iiij.¶Ad secūdū. Si virtute naturali accipit vt distinguit cōtra supnaturalem virtutē:negat maior. Ad ꝓbationē dicit q̄ illa necessitas nō est respectu causę supnaturalis,sed tātū naturalis:quę necessitatur ad formę productionē& vnionē.¶Notandū.naturale opponit supnaturali.Opponit libero vel volūtario: opponitur violento.¶Ad tertiū dicēdū. Ex quo anima naturaliter inclinat ad vnionē sui cū materia tāq̄ perfecto cū pfectibili: cōcedit q̄ vnit se formaliter,sed nō effectiue. Nec ad hoc inclinatur.ab eo ēn est vnio in resurrectione effectiue,a quo fuit in prima eius ꝓductione. Sed in prima ꝓductione fuit a deo qui animā creauit & infudit materię.Nō autē seipsam infudit anima:sicut nec seipsam creauit. Et infusio est eius vnio.Et.ij.Physicorum,Forma & efficiens nō coincidūt in idem numero.Et ideo anima quæ est causa formalis totius hominis,nō erit causa efficiens vnionis qua totus homo cōstituitur.¶Cōsequēter dicitur q̄ in productione naturali formę nō vniūtur a se effectiue,sed a suis causis efficientibus: quibus circūscriptis non vnirentur sicut nec producerentur.Nec sequitur:anima infusa naturaliter inhęret,animat,& perficit corpus:ac cū corpore constituit totum:ergo naturaliter vnitur. Sicut non sequitur: ergo naturaliter creatur. Quia inhęrere,perficere,animare tantū respicit genus causę formalis,sed vnire & vniri,includit etiam causam efficientem. Attamen nō videtur improbabile scđm Ockam.q.x.q̄ forma seipsam vniat,& anima seipsam in resurrectione reuniat:licet seipsam non producat.Nec cogit auctoritas philosophi.ij.Physicorū supra allegata,quia intelligit respectu eiusdem.Nūc autē diceretur q̄ anima est causa formalis respectu materię seu cōpositi,& efficiens respectu vnionis.Et sic admisso q̄ anima seipsam vniret,non sequit ex hoc resurrectionē esse naturalem,quia nō sufficit sola vnio,sed requiritur corporis reformatio, quæ fit a solo deo. Rationes Ockam sunt, quia non videtur quare p naturam ptes nō possunt vniri : cū videm⁹ q̄ p agens naturale duę aquę & duę partes aeris diuersę vniūtur.Quia tamen oppositum est magis consonū dictis sanctorū: ideo illa opinione dimissa tenet opinionem prius tactam.¶Ad quartū dicitur,q̄ potentia naturalis actiua quā doq̄ distinguitur contra supernaturalem. Et sic non est verum,q̄ omni potentiæ passiuę naturali correspondet actiua potentia in natura.Nec tamen ideo est frustra talis potentia passiua, vt supra in conclusione prima & quinta. Sufficit ēn q̄ correspōdeat potētia actiua potētię passiuę,siue in natura creata,siue in creatore.hoc est, siue naturalis siue supernaturalis. Qualitercūq̄ enim potentia passiua reducitur ad actum non erit frustra. Hinc quandoq̄ dicitur passiua obedientialis,& nō ꝓprie naturalis, scđm Altisiod.

Si tamen natura causatur generaliter vt conuertitur cum ente, verum est q̄ omni potentię passiuę correspondet actiua in natura.¶Ad quintum qđ quęrit an resurrectio debeat dici naturalis:Respondetur.suppositā multiplici acceptione nominis naturale,vt supra,conceditur q̄ est naturalis vt naturale opponitur violento,vt ꝓbat argumentū,sed non est naturalis vt opponitur supnaturali vel libero,quia est ab actiuo supnaturali & libero. Cum Damasc.dicit, Q̄d cōmune est omnibus in eadem specie,est naturale. lib.iij.c.xiiij.intelligitur de eo qđ est cōmune omnibus in specie a principio intrinseco vel a causa naturali. Sic nō est in ꝓposito. Nā resurrectio mortuoꝝ nō est a principio intrinseco,nec a causa naturali hominis,sed diuina. Q̄ autē dictū Damasc.sic sit intelligendū, patet,quia loquitur de duplici operatione Christi quę inest omnibus in specie humana a causa vel intrinseca vel saltē naturali. Scđm Pal.resurrectio dicitur nō naturalis quia nō est a principio actiuo naturali.Itē nō est scđm modū & ordinē naturalem.Nā ordo naturalis quo fit organizatio & figuratio corporis humani p actiua & passiua naturalia, fit mediātib⁹ determinatis instrumētis & determinatis medijs,puta mediante semine in matrice in loco determinato ad generationē quę nō erūt in resurrectione instantanea & supnaturali miraculosa. Et licet angelico ministerio fiet puluerū collectio scđm ꝓdicta : attamen angeli nō possunt pulueres formare vel qualificare.solū ēn possunt actiua passiuis applicare, vt deinde naturaliter sequatur effectus aliquis.¶Altisiod.i suo quarto ponit tres causas quare resurrectio nō dr̄ natural'. Prima,qa resurrectio fit in instāti,creatura vero nō agit i istāti. de quo in.iij.dist.iiij.Nō.n.videt qn cū effectus pōt ꝓduci simul vt in visione,creatura possit agere in instāti. Secūda, qa creatura nō pōt eūdē effectū numero post eius nō esse reproducere.Hinc philosophus.ij.de gñatione. Quoꝝ substātia corrūpitur nō redeūt eadem numero,sed specie. qđ verū est de redeūtibus p motū & viam naturæ. sed opus resurrectionis est miraculosum,& virtute diuina in resurrectione idem numero resurget. Tertia,quia corpora in resurrectione erunt nō orbata,clara,impassibilia.&c.ad quę se nō potest extēdere creatura.¶Considerādū tamen est q̄ animatio quę fit in instāti a deo, nō ideo p̄cise fit in instāti,quia actioni diuinę nihil resistere potest,sed quia nō habet ptes, & quia in eius receptione nō potest fieri successio.hoc cñ esset vel ꝓpter ptes formę iducēdę,sed nō habet partes:vel propter partes corporis sic qualificatas q̄ vna pars prius recipit formam q̄ alia.sed neutrum esse potest cum sit tota in omnibus ptibus,& in toto tota. Et dato q̄ vna pars corporis sit perfectior alia, hoc tamen nihil facit ad successionem animæ.¶Et si q̄ritur: ex quo prędicta fiunt in instanti dempta puluerum collectione:an in eodem instanti præcise: Respondetur q̄ sic.Nam ex parte agētis dei non est defectus:& creatura stat in potentia obedientiali dei. Figuratio fit propter animationē, & scđm modum loquendi aliquorum est dispositio necessitans ad animationem.ideo statim inducitur forma: sicut posito igne aut luce statim lucet aut ardet. Nec repugnat pluribus actionib⁹ instantaneis fieri in eodem instanti.vt in proposito,organizatio,animatio fiunt in instanti præuia temporali puluerum collectione.¶Septimum dubium,an in eodem instanti futura M
sit omniū hominū resurrectio generalis. Scđm Augustinū.xx. de Ciuitate dei.c.xx. & in epistola ad Consentium, dicitur q̄ sic. Ad hoc est auctoritas Pauli.j.Corint.xv. Omnes quidem resurgemus. vel scđm Augustinum (vt Græci codices habent) Omnes dormiemus in momēto in ictu oculi.¶Si opponitur dictum Pauli.j.ad Thessal.iiij.Mortui qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos qui viuimus &c. Nota G̃ signum
ergo vt videtur denotatur quædam prioritas durationis & temporis quo ad resurrectionem pręteritorum mortuorum ad eos qui viui reperientur.Dicendū:dictum Apostoli intelligitur nō de prioritate tēporis,nec illam voluit Aug. vbi supra.Nec intelligitur de prioritate dignitatis:quia Apostoli tūc adhuc vixerāt.Et dato q̄ Paulus tunc in se transfiguauerit statum ad huc viuentium,& in alijs nondū mortuis morte naturę:non tamen possunt Apostoli dici dignitate posteriores respectu patrū veteris testamēti:quia scđm cōmunem sentētiam doc.cum Christo iudicabūt duodecim tribus Israel.Mathei.xix.Cuius intellectus infra ostēdetur.Potest ergo aliter sic ordinari textus,& consone ad eius dictū.j.Corin.xv.In momēto i ictu oculi. vt prioritas & posterioritas referat ad quietē in Christo p mortē naturalē requiescētiū, vt sit sensus:qui primi sunt in Christo mortui quo ad Nota
nos adhuc viuentes in terra, resurgēt dño aduenīente.Deinde nos qui viuimus,qui relinquimur,qui deniq̄ Christo aduenīente viui reperiemur,etiā moriemur,& iam mortui simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera.Notanter dicit Simul rapiemur, nō successiue viui post mortuos,tametsi post eos moriemur.Hoc vtiq̄ dicit de eis qui Christo veniente reperientur viui.qđ propter incertitudinem diei dñi cuius horam & diē nemo scit nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſolus pater. Matthæi.xxiiij. Paulus de oĩbus tunc viuentibus in carne & etiam de ſe dixiſſe videtur Quaſi iam inſtet dies dñi. Et ita oẽs ſi multã viui q̃ mortui rapientur in ſubita diuina vocatione ad iudiciũ. quę ſcđm Chryſo. fiet angelico miniſterio obuiam Chriſto in aera. ¶ Si q̃ritur, qualiter, & quãdo qui Chriſto veniẽte viui reperiẽtur prius morienẽ: Reſpõdet Ambro. q̃ rapiẽtur obuiã Chriſto, mortẽ quaſi ſoporẽ paſſi. In ipo eñ raptu mortem & reſurrẽctionẽ habebũt. Dñ. n. anima in ipo raptu exierit a corpore remanebit corpus terra: ſed tã breue ſpatiũ tenebit mors vt nec cogitari nec ppendi poſſit. Hęc ille. Cõcordat Aug. xx. de ciui. c. xx. Ad hoc Apls. In Chriſto oẽs viuificabũtur. j. Corin. xv. Aliter eñ. Tu qđ ſeminas nõ viuificaṙ niſi prius moriatur. Et item. Oẽs dormiemus: aut oẽs reſurgemus. Reſurrectio aũt p̃ſupponit mortẽ. Et ſic implebiṫ ſententia diuina qua dicitur. Statutũ eſt homini ſemel mori. Hebr. ix. Moriẽtur autẽ homines nõ vt induant immortalitatẽ, ſed in pœnã peccati originalis de cõi lege. Et ita p̃cedet mors breuiſſima ſaltem, ſcđm Aug. & Ambro. Hinc Aug. ſubiungit. Neq; ab illa ſentẽtia qua dictũ eſt homini ſcđm aliã trãſlationẽ. Gen. iij. Terra es, & in terrã ibis. arbitremur illos qui viui repient immunes eſſe. ibũt eñ in terrã cũ vitã animę amittũt, & exanimes fiunt qui prius animati fuerũt. Vel ſcđm eundẽ tãtũ valet hoc, Eris exanimis: qđ eras añ̃ eſſes animatus. Et item. Terra es animata qđ nõ eras, terra eris exanimis ſicut eras. Ex illo ſequitur q̃ omnes homines qui viui reperientur in dñi aduẽtu, primũ moriẽtur q̃uis breui tempore, & incinerabuntur de cõi lege. Et ſic etiam dicitur iudicare viuos & mortuos. De Chriſto legitur. Non dabis ſanctum tuũ videre corruptionem. Pſal. xv. De virgine Maria Aug. tenet in ſermone de Aſſumptione eiuſdẽ, q̃ ſit corpore & anima tranſlata in cęlum ſup choros angelorũ. ¶ Verum tametſi quẽadmodũ futura ſit reſurrectio mortuorũ comp̃hendere non valemus, nõ tamen inanis eſt fides noſtra. Qđ enim infalliby biliter futurum eſt, pro noſtrę ratiunculę viriby quõ futurum ſit vtcũq; coniiçimus, tunc potius erit vt noſſe poſſimus, vt idem habet Sanctus Doctor, erroris Manicheorũ reſurrectionẽ negantium extirpator. In de eccleſiaſticis dog. c. vij. habetur q̃ non eſt cẽſendus hæreticus, niſi pertinax, q̃ dicit viuos q̃ reperienẽ nõ eſſe morituros, ſed mortalitatẽ repentina cõmutatione non morte depoſituros. Sed ille liber non creditur eſſe Aug. Sunt ergo omnes viui vel immutandi, vel morituri, ſcđm eũ ibi. ¶ Sed diceret quis mortem iſtam ſubitaneam & momẽtaneã poſſe dici immutationem quandã modici temporis reſpectu aliorum mortuorum. Et ſic habet beatus Ambro. vt ſupra: vt quaſi non poſſit perpendi illa commutatio repentina a morte ad vitam. Præterea ſicut quandoq; dicitur quis mortuus, quia ſtatim moriturus: ita dicitur nõ mori quia non diu manebit in morte reſpectu aliorum. Et aliqui ſenes dicuntur quaſi non ſentire mortem, & capite truncati, quia non habent dolorem multi temporis. Alludit Augu. lib. ij. de peccatorum meritis & remiſſ. c. xxxj. cum in quit. Hoc quibuſdam in fine largietur, vt iſtam mortem repentina commutatione non ſentiãt, ſed ſimul cum reſurgentibus rapiantur in nubibus obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum domino viuant. Quod dictum lib. ij. retractationũ repetit. c. xxxiij. ſed non retractat: quin potius diligentiori inquiſitioni reſeruat. Tunc enim temporis res erat minus diſcuſſa. Hinc dictum Sco. q. v. cum dicit q̃ videatur Augu. vbi ſupra. c. xx. lib. xx. ex animo determinare q̃ primũ reſurgent mortui: primum inquam durationę temporis: deinde qui viui reperientur in aduentu Chriſti: Nõ quadrat. Nam Auguſtinus hoc non determinat, nec de ea re ibidem diſputat: ſed ſolum inquirit & diſputat de eo, ſi omnes homines prius morientur & reſurgent poſthac, & viui qui reperientur quando & vbi morientur vt compleatur in eis diuina lex quæ dicit omnem hominem moriturum & reſurrecturum. Hebr. ix. &. j. ad Theſſal. iiij. &. j. Corinth. xv. ¶ Octauum dubium. An omnes N & ſinguli reſurgunt determinato tẽpore ac temporis inſtanti, ſalua opinione præmiſſa. Et qđ eſt illud tempus: an mediæ noctis. Et conſequẽter an inſtans reſurrectionis ſumitur comparatiue ad locum iudicij, ſeu ad horizõtem loci in quo fiet iudicium. & ita de media nocte. Vel ad locum ſepulturæ cuiuſlibet vbicunq; fuerit ſepultus. Item de loco reſurrectionis. Videntur omnes iſtę quæſtiones plus habere curioſitatis q̃ vtilitatis, cũ ad hoc nulla habetur authentica ſcriptura. Et Matthæi. xxiiij. Chriſtus dicit De die autem illa & hora nemo ſcit, nec angeli cælorum, niſi ſolus pater. Puto & de comitantibus & aſſeſſorijs neminem ſcire &c. Et Actu. j. ad diſcipulos Chriſtus ait. Non eſt veſtrũ noſſe tempora vel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate & ordinatiſſima volũtate, qa nõ cõducit ea ſcire, ſed ita viuãt neceſſe eſt ſinguli quaſi ſemper iudicandi. ¶ Si ergo quæſtio intelligitur de inſtanti diei naturalis, cum non omnes vbilibet conſtituti habent eundem horizontem, quod vni eſt media nox alteri eſt tempus aliud & hora alia in alio loco conſtituto:

poſſet dici q̃ mortui reſurgunt in quacũq; hora diei naturalis, cõparando ad locum in quo reſurgunt ſinguli. Comparãdo vero tẽpus reſurrectionis & puluerũ collectionẽ ad locum iudicij vbi cõgregabũtur iudicãdi, videtur q̃ reſurrectio fiet in ortu ſolis, & per cõſequẽs reſpectu illius loci qui diciṫ vallis Joſaphat. Ioh. iij. intelligẽda eſt hora, & inſtãs reſurrectiõis. ¶ Sed ad id qđ dicitur Matth. xxv. Media nocte clamor factus eſt. Et. j. ad Theſſa. v. Dies dñi ſicut fur in nocte, ita veniet. Dicẽdum nõ intelligiṫ ad literam p̃ciſe: ſed nullo ſciente vel nullo ſpectãte aut ſperante. ¶ Q̃ autẽ aere iã illuminato fieri dẽ reſurrectio, cũ iã aberũt tenebrę, eſt ad cõfuſionẽ malorum: vt tales ab omnibus videantur. Siquidẽ videbunṫ abinuicem, & ab electis. & in gloriam electorum, qui etiam videbuntur a ſeſe & a malis. Ea ergo hora qua Chriſt⁹ reſurrexit reſpectiue ad illã regionẽ vallis Joſaphat fiet reſurrectio mortuorũ. Ita ſentire videṫ Richard. & Sco. De horę determinatione Sco. inquit. Ea in cõparatione ad illam regionẽ reſuſcitabũtur mortui, vel ea hora qua adiudicatus eſt a Pilato, vel qua expirauit in cruce. verũ nil certi de hoc habetur. ¶ Q̃ đ aũt aliqui dicũt reſurrectionẽ futuram in nocte: intelligi poteſt: quia erit in cõfinio noctis p̃cedentis, & diei ſequentis, quę veſperam nõ habebit, hoc eſt in ortu ſolis. & redit in idem reſpectiue ad hemiſpheriũ loci illius vbi erit iudiciũ. ¶ Poſſet circa idem quæri de loco reſurrectionis. Vtrum quilibet reſurget vbi ſepultus fuit. Et quid cũ cineres & reliquię ſanctorum fuerint hincinde diſperſæ, & vna pars hic habetur alia alibi. Reſpondet Richard. ſed reſponſio nõ cogit. Reſurgent enim vbi placuerit dño. Et quid ſi quis diceret cum beato Aug. xx. de ciui. dei. c. xx. illam multitudinẽ corporũ in aere quodãmodo ſeminari, atq; ibi protinus immortaliter ac incorruptibiliter reuiuiſcere? Opus deniq; eſt in hac materia videre quãdo ly reſurrectio dicit corporũ recollectionẽ, quando animationẽ, aut puluerum qualificationẽ & organizationẽ. ¶ Nonum dubiũ O eſt circa concluſionem ſeptimã, quę dicit Chriſti reſurrectionẽ noſtrę reſurrectionis futurę eſſe cauſam effectiuã. Cõtra hoc eſt Magiſteri textu cum dicit. Cauſa reſurrectionis mortuorũ erit vox tubę. Secũdo, ad Roma. viij. ait Apls. Q̃ ſi ſpiritus eius qui ſuſcitauit Chriſtum a mortuis &c. ergo pater erit cauſa noſtrę reſurrectiõis effectiua. Hic enim ſuſcitauit Chriſtũ ſecundũ Apoſtolũ vbi ſupra, i textu. Preterea beatus Auguſt. ſæpe attribuit corporũ reſurrectionẽ diſpẽſationi humanitatis quæ eſt vel meritum Chriſti vel humanitas eius, quorum nullũ eſt Chriſtus. Tertio Chriſti reſurrectio pro nullo ſupponit, ergo, ppoſitio illa falſa. Cõſequẽtia nota. Antecedẽs, pbatur. Vel Chriſti reſurrectio eſt Chriſtus qui reſurrexit, aut qui reſurget. Nõ ſecũdũ. Patet auctoritate fidei. Nam cũ mortuus eſt ſemel pro hominũ redemptione deinceps nõ morietur. Roma. vj. & ita nec reſurget. Nec primũ, quia Chriſtus non fuit mortuus, igitur nec reſurrexit. tenet cõſequẽtia ex notabili primo, ex quid nominis termini. Antecedẽs, pbatur. Nihil qđ ſemp vixit & viuit & viuet fuit aliquãdo mortuum, Chriſtus eſt huiuſmodi, ergo nõ fuit aliquãdo mortuus. tenet cõſequẽtia in Ferio. Maior, pbatur: quia oppoſitũ eius implicat Sequitur eñ ad ipſum q̃ aliquid fuerit viuũ & mortuum. Mortuum eñ priuat vita. Minor probaṫ. Chriſtus eſt nomen ſuppoſiti, quia ſupponit pro verbo diuino, & ſcđm Apłm Chriſtus Ieſus heri & hodie ipſe & in ſecula. Hebr. xiij. Quia ſemper & ęternaliter viuens cũ patre heri. i. tẽpore p̃terito, hodie. i. præſenti, in ſecula. i. futuro. Et ſi hoc refertur ad diuinitatẽ, dixit Matth. vltimo. Vobiſcũ ſum vſq; ad cõſummationem ſeculi. Quarto, ſi Chriſtus fuit aliquando mortuus, maxime in triduo, ſed hoc non. Probatur. Nihil pro tempore quo eſt homo, eſt mortuum. Chriſtus in triduo fuit homo ſcđm Magiſtrũ in. iij. diſtin. xxij. & Hug. lib. ij. de ſacramẽtis, par. j. c. xj. igiṫ in triduo nõ fuit mortuus. Quia in triduo Chriſtus deſcendit ad inferna: in triduo Chriſtus iacuit in ſepulchro. ergo in triduo Chriſtus fuit. ab eſt ſecundo adiacẽte ad tertium. Antecedẽs patet ex ſymbolo fidei. Et fuit in triduo homo: quia quod ſemel aſſumpſit, nunq̃ dimiſit verbũ, ſecundũ Damaſc. Quinto. xx. de ciuita. dei. cap. xx. ſcđm Auguſtinum incineratio p̃cedet reſurrectionẽ, Chriſtus non fuit incineratus, igitur nec reſurrexit. Quomodo enim in tam breui tẽpore incinerari potuit? Sexto, omnia nobis ad ſalutẽ neceſſaria attulit nobis Chriſtus ſua benedictiſſima paſſione & morte, & in operibus Chriſti nihil ponẽdum eſt fruſtra. Cum igiṫ nulla videṫ fuiſſe neceſſitas reſurrectionis Chriſti, nõ videtur ſurrexiſſe. ¶ Ad illa dicẽdũ. Ad primũ de voce tubę. Non eſt vſquequaq; certũ & lucidum ex ſcriptura, pro quo ſupponit nomẽ vox tubę. Tamen accipiendo nomen ſcđm ſuã primariam ſignificationem, vox tubę nõ eſt cauſa effectiua principalis noſtrę reſurrectiõis, vt patet ex dictis ſiue reſurrectio accipitur pro recollectione puluerũ, ſiue pro animatiõe: ſed virtus diuina. Poteſt tamen dici ſignũ euocationis mortuorũ, ſecundũ Aug. vbi ſupra, aut cauſa inſtrumẽtalis vel ſine qua non fiet reſurrectio, ſtante ſcriptura

Universidad de Deusto
Biblioteca

canonica. Sicut enim dñs ꝓmisit baptismi aut pœnitentię sacramento, hoc operando interius qđ in signo figuratur exterius, ita in proposito dici potest de voce tubę q̄ ei assistet virtus diuina resuscitãs mortuos. Hinc Paulus. j. Corin. xv. Canet tuba & mortui resurgent. Vbi secũdũ Glos. tuba dicitur clamor vel signũ aliquod p̄clarum & euidẽs ostensiuum q̄ fiet resurrectio mortuorũ. Et nominatur quãdoq; clamor. Mat. xxv. Media nocte clamor factus est. Vox filij dei. Ioan. v. Vox archangeli. j. ad Thessa. iiij. & ibidem. Iussus dei. Videt q̄ sicut dñs p̄cipiẽdo dixit Effeta quod est aperire. Marci. vij. ad surdum, ita p̄ceptiue loquetur: vel signo innotescet resurrectionẽ futuram, cunctos vbicũq; delituerint euocando. Richard. ponit differẽtiam inter illa tria. s. iussum, vocẽ archangeli, & tubã dei, vt per iussum dei intelligatur mandatũ diuinum quo iubebit per angelos fieri puluerum collectionem. Hoc enim p̄mittetur resurrectiõi. Deinde virtute diuina animabit pulueres & resurrectionem cõsummabit deus oĩnipotẽs: cui omnis creatura ad nutum obedire curabit. Et id dicitur vox dei. Sicut in Genesi. Dixit & facta sunt. Dixit volũtate practica diuina. Ita hic vox filij dei dicet vt mortui resurgant: & resurgent. Tertio, vox archangeli sequet. Vox hæc ab archãgelis custodibus prouinciarũ, quibus a deo assignati fuerũt, formabit, aut formari poterit articulate & perfecte in assumpto corpore: vt supra in secundo: qua citabunt ad iudicium & ad sententiam definitiuam generalem omnes qui resurrexerunt. Ita posset fieri nominum illorum distinctio. Erit ergo vox tubę causa instrumẽtalis resurrectionis: cui assistet ꝓpotenter virtus diuina resurrectionis effectiua & principalis causa. ¶ Et si quæritur, quomodo mortui audient vocem filij dei vel clangorem tubę, videt dicendum aure obedientiali directi ab agẽte p̄potentissimo & infallibili, cuius vocationi nemo resistere potest. Sicut monumẽta fuere aperta & saxa scissa Christo iã mortuo. ¶ Nec valet vt videtur dictũ Richard. inquientis. Animæ intellectuali virtute apprehendunt. quia tũc manet dubium de obedientiali potentia puluerum quę primũ fiet ministerio angelorum absq; eorũdem discursu hincinde ad innumera loca, & sinus abditissimos reliquiarum & puluerum. Audient ergo pulueres clangorem tubę diuinæ sicut audierunt res producendę cum non essent, quæ Christo dicente mox factę sunt. Gen. j. Et Sapien. v. dicitur, q̄ pro eo pugnabit orbis terrarum. Sic audient vocẽ filij dei excitata & vocata ab eo, ita & pulueres. ¶ Ad secũdum patet ex notabili quarto, q̄ Christus qui resurrexit a morte est causa effectiua resurrectionis nostræ Ioan. x. Potestatem habeo ponẽdi animã meã, & iterum sumẽdi eam. Ego inquã suppositum verbi. Ad hoc Aug. Verbũ ex quo susceꝑit hominem. i. carnem & animã, nunq̄ deposuit animam: vt esset anima a verbo separata: sed caro posuit animam quando expirauit. Qua redeunte surrexit. Mors ergo ad tempus corpus & animam separauit: sed neutrum a verbo dei. Caro itaq; ponit animam & sumit: sed non potestate sua: sed inhabitãtis carnem deitatis. s. Hæc ille. ¶ Sed si opponitur dictũ eiusdẽ Homi. xxij. & xxiij. super Ioan. cum dicit. Animę resurgũt per substantiam dei: corpora per dispensationẽ humanã. Et infra. Resurgat anima tua ab iniquitate per id qđ deꝰ est, resurgat corpus tuum a corruptione per id qđ homo est. ergo resurrectio corporum nõ habet causam efficientẽ deũ sed Christi humanitatem, quę non est deus, nec deitati idẽtificatur. Idem Homi. xxiij. ostendit resurrectionem animarum quæ fit per fidem, fieri per substantiam patris & filij æternam & incõmutabilem: corporum vero per dispẽsationem humanitatis filij temporalem, non patri coæternam. Glos. Ioan. v. dicit. Per verbum filij dei fit animarum resurrectio. Per verbum factũ in carne filium hominis fit corporũ resurrectio. Probatiõe omnium illorum est verbum Christi. Ioan. v. Et potestatem dedit ei iudicium facere: quia filiꝰ hominis est. Notanter dicit: quia filius hominis est. Respondetur q̄ illud dictũ est per appropriationẽ, sicut exponit Magister in tex. distin. xlviij. Cuius enim Christus potẽtia suę diuinitatis, & scđm diuinitatẽ qua equalis est patri, viuificat animas, siue hoc intelligitur de viuificatione aut resurrectiõe prima, quę est per gratiam & fidem formatã, siue de vita pfecta quę est beatitudo corporis & animę, & etiã resuscitet corpora eadẽ virtute deinceps nõ moritura, attamen corporũ resuscitatio dispensationi humanitatis attribuitur, & animarum viuificatio potentiæ diuinæ: quia Christus secũdũ humanitatem meruit corporũ resurrectionẽ, & euocabit mortuos de sepulchro mãdando fieri puluerum collectionem, scđm Apm. j. Corint. xv. & j. ad Thessa. iiij. Audient em̃ mortui vocem filij dei citantis & euocantis mortuos potẽtia diuina, & partim humana, cũ sit caput ecclesię. Eius enim vox in humanitate assumpta audiet, & videbitur hoc suppositum scđm humanitatẽ. Ergo cũ tropo quo res dicit fieri prout innotescit, hoc attribuit humanitati. Animarum vero viuificatio potẽtię diuinę, & solũ tali debetur. Gratiã em̃ & gloriam dabit dñs. Psal. Tãetsi Christus scđm humanitatẽ meruit nobis gra-

quomodo mortui audient vocem filij dei

P

tiæ infusionẽ. Ioan. j. De plenitudine eius accepimus oẽs gratiam pro gratia. Cũ ergo Christi humanitas est instrumentũ diuinitatis in mortuorũ resuscitatione & euocatione ad iudicium & eius vox palã ab oĩnibus audiet in assumpta & visibili humanitate, operabit quoq; imperãdo imperio subauthẽtico vel cõmissario, quatinus mortui resurgãt, & angeli pulueres colligãt (Haber em̃ efficax iperiũ vt caput ecclesię, respectu potestatis angelorũ & corporũ suscitãdorũ) ideo corporũ resurrectio attribuitur Christo secundũ dispẽsationẽ humanitatis, & aiarũ viuificatio deitati, cum tñ vtrũq; perficiet virtus diuina: sed in vno cõcurret ministerialiter hũanitas Christi, nõ sic in alio. Itaq; resurgũt animæ per substantiã dei resurrectione prima & secunda. Hęc enim fit inuisibiliter. Corpora vero per dispensationẽ humanitatis Christi: cuius vox audiet, euocabit mortuos, & faciet imperãdo resurrectionẽ fieri mortuorum, & puluerum collectionẽ. & hoc fiet sensibiliter. Preterea per corporũ resurrectionẽ posset intelligi solum p̄ambulũ resurrectionis, qđ est puluerũ collectio: quod vtiq; iubebit fieri Christus i hũanitate, & secũdũ humanitatẽ assumptã: vt caput ecclesię. Et p animarũ viuificationẽ vnio corporis cũ aia, & ita viuificatio seu aiatio, itẽ organizatio, qualificatio instãtanea, quæ sunt solius naturæ diuinæ eo modo quo fient in resurrectiõe. Et sic verum est dictũ Augu. Aię resurgũt per substãtiã dei. i. aiatio seu viuificatio fit virtute diuina. Corpora per dispẽsationẽ humanã. i. reuiuiscũt & recolligunt Christo imperãte scđm humanitatẽ fieri puluerũ collectionẽ, & corpora de sepulchris euocationẽ. Cõsimili modo beatꝰ Augu. Homi. xxj. sup Ioan. iltũ textũ Pater nõ iudicat quenq̄: sed omne iudicium dedit filio. exponit. Nõ q̄ auctoritas iudicãdi nõ sit apud totã trinitatẽ: sed ideo dicit data filio: quia filiꝰ factus est hõ, nõ pater, nec spũs san. & in hũanitate assumpta i iudicio apparebit. Actu. j. Sic veniet quẽadmodũ vidistis eũ euntẽ içlũ. & voce magna mortuos euocabit. Ideo hoc ei attribuit: vt dicit iudicare, & mortuos suscitare: quia hoc aget manifeste, & in natura visibili, qđ pater occulte. Itaq; scđm tropũ quendã scripturę quo res dicit fieri cũ innotescit, sicut post resurrectionẽ Christus dixit discipulis. Matth. vlti. Data est mihi oĩs potestas &c. cũ innotuit hoĩbus & angelis post resurrectionẽ suã sibi datã oẽm potestatem quã & prius habuit: ita in proposito, quia vox Christi scđm hũanitatẽ corporũ pulueres colligi mãdabit subauthẽtice & cõmissarie, excellentia singulari: vt Sco. loquit. dist. xlviij. de iudicio. ideo corporũ resurrectio hũanitati dat. Hic ait Ioan. v. Et potestatẽ dedit ei iudiciũ facere: quia filiꝰ hoĩs est. q. d. Sicut pr̄ habet vitã in semetipso. Glos. Ad aiarũ viuificationẽ. sic dedit filio natiuitate ętterna habere vitã in semetipso vt supra. Subiũgit scđm Aug. de corporũ resurrectiõe. Et potestatẽ dedit ei &c. Sic videt ordinãdũ. Et quia filiꝰ dei factus est filiꝰ hoĩs, dedit ei potestatẽ & iudiciũ facere executiue pariter & corporũ resurrectionẽ in forma hũana qua videbit a cũctis bonis & malis. Et hoc videt eẽ melius q̄ textum sic ordinare: vt habet in Homil'. xxxviij. Chryso. sup Ioan. Quia filius hoĩs est nolite mirari hoc. Claret multa cõuenire Christo scđm hũanitatẽ, q̄ nec patri, nec sibimet, nec spũi san. conueniũt scđm diuinitatẽ: vt audiri, videri, tãgi &c. Faciet ergo auctoritate sibi a patre collata mandãdo cũ est caput ecclesię puluerũ collectionẽ p angelorũ ministeriũ, & ita corporũ resuscitationẽ. Aiarũ vero sanctificationẽ cũ patre operat inuisibiliter gratię collatiõe &c. De hoc infra dist. xlvij. & xlviij. ¶ Ad tertiũ, resurrectio Christi p nullo supponit, negat: vt patet notabili quarto. Est em̃ actiue Christus q resurrexit. Ad pbationẽ negat. Ad discursum neget minor. quia Christus nomẽ suppositi subsistentis in duplici natura diuina & hũana qđ semp viuit, fuit in triduo mortuꝰ: quia subsistẽs i natura mortua. Fuit etiã verbũ icarnatũ in triduo viuũ p cõicationẽ idiomatũ. scđm quã cõcedit q̄ verbũ fuit mortale & imortale: quia subsistit in natura immortali diuina, & mortali hũana: & quia in triduo subsistebat in natura humana corpis mortua. ¶ Nec implicat: aliquid simul esse viuũ & mortuũ p cõicationẽ idiomatũ: vt supra i tertio. Nec mortuũ hic priuat vita vniuersaliter: sed pticulariter quãtũ ad certã naturã. Si tñ ly immortale sumeret priuatiue: vt negatio inclusa priuat oẽm dispositionẽ quãtum ad naturã subiecti: vt. s. valet tantũ, Nõ habẽs naturã mortalẽ, sic nõ põt cõuenire illi cui conuenit mortale. Sic em̃ inferret cõtradictionẽ. Si aũt accipit priuatiue nõ vniuersaliter: sed quãtum ad certã naturã subiecti: vt valet, Subsistẽs in natura nõ mortali, nõ infert cõtradictionẽ. & ita in ꝓposito. Priuatiue em̃ opposita possunt eidem cõuenire scđm diuersas naturas, nõ scđm eãdẽ. In prima ly natura distribuit. In scđa accipitur determinate. ¶ Ad auctoritatẽ apli, cõcedit q̄ hoc suppositũ pro quo supponit ly Christꝰ sep fuerit hodie, heri, & in secula: sed tñ nõ ꝓquolibet tpe ly Christꝰ poterat verificari de illo supposito, puta verbo diuino: quia nõ ante incarnationẽ nec in triduo. Ad dictũ Christi dicendũ, nihil facit ad ꝓpositũ. ¶ Ad quartũ, cõceditur q̄ Christus fuit in triduo mortuus, quia subsi-

Nota potestatem accepit ei

multa debemur opa humanitati & nec patri nec sibimet nec spũi san conueniũt

Universidad de Deusto
Biblioteca

stens in natura humana mortua. Negat autē, q̄ Christus fuit homo in triduo: quia ly hō in tri duo ibi pro nullo supponit: quia alienat. Ad p̄ bationē, admissa maiore, negat minor. Ad auctoritates dicit q̄ fuerūt illius opinionis: vt supra. dist. xxij. tertij. Ad probationē dicendū: vt supra. Christus descēdit ad infernū, iacuit in sepulchro, cōcedit p̄ Synecdochē: quia scdm anima vnitā deitati: vel scdm corpus vnitū deitati descēdit: vel iacuit in sepulchro. Posset tñ de rigore cōcedi hęc, Christus descēdit ad inferna, ratiōe ampliationis: quia valet. Qui est vel fuit Christus, seu verbū qđ est vel fuit Christus, descēdit &c. Illa autē falsa est, Ad inferna descēdit Christus, in sepulchro iacuit Christus: quia tēpore quietis in sepulchro, & descēsus ad infernū, de hoc subiecto puta verbo non verificabatur nomē Christus: quia tūc verbū nō subsistebat duplici natura diuina & humana: quia in triduo nō fuit hūana natura. ¶ Ad auctoritatē Damasc. intelligit quantū ad partes hūanitatis essentiales reuniendas. Vel nō depositi humanitatē manentē quā reliquit, scdm Sco. dist. ij. tertij. q. ij. & dist. xvj. Intelligit em̄ de ptib⁹ hetero geneis principalib⁹ quę cōcurrūt ad integritatē hois: vt cor, caput, manus. secus de crinib⁹ forte abscissis, aut vnguibus sectis, aut carne defluxa &c. ¶ Ad quintū negatur cōsequētia. Nec incineratio necessario p̄cedit resurrectionē. De hoc dist. xxj. tertij collec. ¶ Ad sextū dicēdū. Licet per passionē omnia ad beatitudinē nobis necessaria meruerit Christus in passione, non tñ superflua, aut inanis fuit ei⁹ resurrectio: sed cōsummatio cęterorū, & cōsūmatiōis exēplificatio. Sapiētia em̄ diuina nō solū attigit a fine vsq; ad finē fortiter: sed etiā disponit oia suauiter. Vñ multas resurrectiōis Christi vtilitates colligūt sancti & doct. Nam resurrectio Christi iustitiā dei cōmendat exaltādo humiliatū. Fidē nostrā instruit. Si em̄ Christus nō resurrexit, inanis est fides nostra. ij. Corin. vlt. Spem subleuat: quia caput mēbra sequunt. Fideliū vitā informat. Roma. vj. Vt quō Christus resurrexit per gloriā patris, ita & nos i nouitate vitę ambulem⁹. Salutē nostrā cōpleuit: vt sicut suscipiēdo mala, mala a nobis abstulit, ita suscipiēdo bona gl'ię, gl'iam nobis conferēdā exēplificauit. Ad hoc Roma. iiij. Traditus est ꝓpter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationē nostrā. Hanc em̄ resurrectio maxime significat, & cōsummatā ostēdit ita q̄ illa noia multiplicant quantū ad significatiōis diuersitatem, & nō p̄cise ad causam. Mors em̄ Christi peccatorū sepelitionē, & resurrectio eius cōsummationē gloriæ repręsentat. Et ideo licet nō fuerit necessaria simpliciter Christi resurrectio, quoniā p̄ eius mortē redēpti sumus, congruum tamen fuit eum resurgere. Rationes alias & plures, doctores ponunt.

Quęstio Secunda.

A Secundo quæritur. Vtrū argumēta quibus Christus suā resurrectionē mūdo patefacere voluit, fuerint vera, & non ficta, sufficientia ac fidei merito conducentia?

¶ Quātum ad artículū primū, notandū. Argumentū sumit dupliciter. Vno modo est ratio rei dubię faciens fidē, hoc est certitudinē. Quod esse nō potest nisi p̄cedat ex p̄ se notis. Sicut fit in demonstrationis sciētijs, vbi p̄missę gignūt scientiā. Talibus argumētis resurrectio mortuorū quæ est articulus fidei, nō debuit probari: quia de creditis nō pōt haberi sciētia, aut euidētia: sed certitudo firmissima excludēs ex parte veritatis creditę oēm fallendi possibilitatē, tametsi admittat ex parte assentiētis dubitatiōis motū: vt supra. dist. xxiij. q. ij. collec. tertij. &. q. j. plogi. Alio modo argumentū est signū sensibile, qđ inducit ad alicuius rei seu veritatis manifestationē aut significationē. Et sic Christus dicit resurrectionē suā multis argumētis ostēdisse. Actu. j. Vt quia visus & tactus fuit a discipulis: comedit corā eis: se palpandū & vulnerū cicatrices p̄buit &c. ¶ Secundo notādū. Aliquid dicit fictū: vt supra in secūdo. collec. dist. viij. q. j. quia est signū falsi: vt dū aliquid fit vel exhibet ad significādum alicui aliquid qđ non est, vel aliter se habere q̄ se habet in veritate. Et est fictio in factis sicut in verbis & dictis ad repręsentādum aliquā veritatē. Ecōtrario aliquid dicitur nō fictum, quādo licet sit alterius naturę, exhibetur tamen ad significādum alteri quippiā qđ in veritate est, aut ita se habet vt signū p̄tēdit. Sic dicit Luc. xxiiij. de Christo. Finxit se longius ire. i. p̄tendit habitum longius abire volentis. Etant em̄ discipuli mente elongati a Christo, ideo hanc elōgationem mētalem eis ostendit signo exteriori id ipsum significante, secūdum Grego. Hinc beatus August. ij. lib. quæstionū euangelicarū cap. vlti. Cum fictio nostra refertur ad aliquā significationem, nō est mendacium: sed figura veritatis. Alioquin oīa figurate dicta suę a sanctis & sapientibus, siue etiam a Christo, dicerentur mēdacia. Et ideo fictio quæ sic refertur ad significādum aliquā veritatem, figura est & nō mendacium. Voluit autem dñs eis significare secundū eundem: quia hospitalitatis officio possunt homines ad dei notitiam peruenire. Ad idem

est Damasc. lib. iiij. ca. x. de factis per Christum scdm humanitatē post resurrectionē. Secūdum Hugo. Postil. Fictio vel fingere, quādoq; notat fragilitatē: vt ipse cognouit figmētum nostrū. Item sapientiam. Qui finxit singillatim corda ipsorū. Eccli. xix. Est iustus qui inclinat faciē & fingit se nō videre qđ ignoratum est. Itē iusti tiā. Psal. Qui fingis dolorem in p̄cepto. Item simulatione. Spiritus sanctus disciplinę effugiet fictum. Sapiēn. j. Hinc sequit q̄ fictio in suo significato quādoq; nullam includit deordinationem & falsitatem: sed iustitiam & sapientiā, aut rei ignoratę eruditionem. Sic enim sapientes & prudētes quādoq; p̄tendunt aliquo signo sensibili hoc vl hoc quasi facturos: vt animū alteri⁹ ad hoc vel illud inclinēt & deflectāt seu lucrent.

B ¶ Quantum ad articulum secūdum est cōclusio prima, accipiendo argumentum secundo modo nō primo modo. Christus suā resurrectionē argumentis pluribus ostendit, quibus fidei meritum nō euacuauit. Prima pars p̄batur. Actu. j. Siquidē octuplici signo seu argumēto probauit suā resurrectionem Christus: vt ex serie scripturę colligi pōt. scilicet testimonio angelorū. Hominū viuorū, mulierū & virorum custodū & discipulorū, nedū verbis, sed propriį sanguinis effusione. Mortuorū qui cum Christo resurrexerunt, & apparuerunt multis in sancta ciuitate. Miraculorū factorum per angelos Christum & discipulos. Scripturæ prophetarū quā Christ⁹ fecit, & exposuit discipl'is. Christi dei verbis & factis soli deo possibilibus in cogitationū manifestatione, cordis inflāmatione, sensuum ad scripturas intelligendas illuminatione. Spūs sancti in die Pentecostes Apostolis missi. Signorū, & manifestatione corporis proprij scdm singulos sensus. Quarū probationū quelibet fuit sufficiens in genere suo. ergo &c. Et scdm Augu. lib. iij. de consensu euangelistarum iuxta finē, decies eum esse visum ab hominibus post resurrectionē referunt euangelistę. Et Paulus. j. Corinth. xv. dicit q̄ apparuit Cephę, & postea duodecim. Deinde plus q̄ quingētis fratribus. Vltimo sibi. ij. Corint. v. in principio capituli. ¶ Secunda pars probatur, quia meritū fidei etiam stare potest sublato actu fidei sicut meritum boni operis sine opere posita bona voluntate. Luc. ij. In terra pax hominib⁹ bonæ voluntatis. Meritum enim fidei principaliter est in volūtate & nō in actu intellectus. nam meritorie credere, est velle credere ex charitate diuinæ auctoritati, etiā si veritas reuelata nō fuisset argumētis ostensa. Et talis actus voluntatis stare potest cum scientia, & euidenti assensu veritatis fidei, & ita eius meritū, vt supra i tertio. Patet de viro docto in theologia: qui multa potest quodāmodo demonstrare, quibus firmiter assentit, non propter suas rationes demonstratiuas: sed auctoritatē reuelantis. Vnde licet Apostoli nō meruerunt videtes scdm humanitatem Christū pati, assentiendo illi propositioni, Ille homo patitur, Ille homo resurrexit, qđ fuit eis per visum notum: Meruerunt tamen aut mereri poterant, si idipsum credere voluissent actu elicito, præcipue ꝓpter auctoritatem reuelātis dei etiam si non vidissent hominem pati. Viderūt hominem pati quē crediderūt esse deum, & ita Christum pati crediderūt. Est enim fides nō apparentium formaliter vel obiectionaliter, vel tā q̄ non apparētium, propter solam auctoritatem reuelantis, cui quis p̄cise vellet aut vult assentire etiam in propositione p̄ se nota, si de⁹ hoc iuberet. Gers. de erroribus. circa finem. ¶ Pręterea scdm beatū Augu. ad Paulinā de videndo deū, qui viderunt viuētem Christum, quem viderunt morientem, ipsam tamen resurrectionē cū fieret non viderunt, sed eam certissime crediderunt vidēdo & tangendo virū quem sciuerunt olim mortuū. Et ita q̄is illa, Hic homo viuit qui pridie mortuus est in cruce, fuerit eis euidēter nota, tamen illa fuit eis credita, Christus qui pridie &c. viuit. aut Christus resurrexit virtute propria, vel hora illa modo tali &c. ¶ Secunda cōclusio. Christus post suam resurrectionem corpus suum discipulis ad videndum & palpādū p̄buit, cum eis vere comedit & ambulauit, vulnerum cicatrices ostendit, forma qua voluit apparuit. Probatur. Ioā. xx. & vlti. Luc. vlt. & alibi. & hoc de facto. Sed de possibili probatur cōclusio. Nihil virtutis naturalis perit corpi glorioso per gloriæ sublimationem. Manet em̄ corpus gloriosum eiusdē naturę & substantię scdm Augusti. & beatum Grego. in Homi. & Leonem Papam in ser. de resurrectione dñi. Potest ergo vti cæteris paribus sua virtute naturali cū vult, & prout vult. Cum em̄ discipuli dubitarēt de eius resurrectione, & qđ viderāt, crederēt esse phātasma, inquit. Palpate & videte: quia spirit⁹ ossa & carnem nō habent sicut me videtis habere. Præterea talismodi palpatio corpori glorioso nō repugnat. Et licet cōmuniter dicatur q̄ tā gibile resistit tangēti dū tāgitur, tamen nō oportet q̄ resistat ei cū est in eius potestate tangi vel nō tāgi. Prepositin⁹ inquit. Corpus gloriosum est in potestate aiæ quo ad oēm actionē, & ex cō sequēti in eius potestate est tangi vel non tāgi. Q̄ đ sane intelligēdū est, assistēte diuina potētia & id efficiente circa corpus beati qđ aia vellet fieri circa ip̄m cum nō est in eius potestate na-

Universidad de Deusto
Biblioteca

turali.lib. c.iiij.de mirabilib⁹ sacrę scripturę. ¶Et si dī:Corrūpi necesse est qđ tāgit.nō videt illa auctoritas eē necessaria,& potest intelligi,dū qđ tangitur esse corruptibile.Item scđm cōmunem cursum naturę. Corpus autē beati est incorruptibile:vt dicetur. Item beatus Grego.xiiij. moralium inquit. Si post resurrectionē palpabile non erit, profecto alius surget q̄ moritur. Et ita nō est cōtradictio in verbis suis, rite intellectis. ¶Secūdū, q⁹ comederit & vere comederit patet scripturæ auctoritate, & beati Augusti.ad Deogratias in respōsione.q.j.cū dicit.Christus nō semel solū:sed sæpius cibū & potū sumpsit. Et expresse dicit eū vere nō ficte nec inani phātasmate comedisse. Probat ex quid nois comedere vere, qđ est cibū deforis sumptū,& masticatum ad interiora per os & arterias siue vias naturæ per actionē formę viuentis traiscere. Quo stāte Christus vere comedit . Nec est de ratione manducationis nutritio. Patet de vomēte cibū comestum,aut alias forte per secessum emittēte sine nutritione.Non tñ fuit illa manducatio ex idigētia,vel ad restaurationē depditi,sed ex potestate & perfectione naturę.Hinc Augu.vbi supra ad Deogratias. Corpus in resurrectione nō erit perfectę felicitatis si comedere non poterit, sic etiā si cibo indiguerit. Comedit ergo. xxij. de ciui.dei.c.xix.nō alimentorum indigentia: sed ea qua hæc poterat potestate & potentia,ad ostendendū se vere esse viuum. Ad idem de mirabilibus scripturæ lib.iij.c.xiiij. & lib.xiij.de ciui.c.xxij.Non enim potestas:sed dūtaxat egestas comedendi aufertur a beatis. Hinc & spiritualia corpora dicuntur:quia spiritu viuificante subsistunt, non q⁹ desinant esse corpora . Nec
C eñ fiūt spiritus. ¶Si quærit.Quo peruenit cibus?Quomodo traiectus? An in substantiā aliti cōuersus fuit? Respondetur , potuit conuerti in substantiā aliti.Non eñ repugnat nō gloriosum corpus viri glorioso,& cum eo participare cōditionem corporis glorioſi.ideo nō est negandū a diuina potentia. Augusti.lib.iiij.de mirabilib⁹ scripturæ.c.xiiij.dicit,q⁹ cōuersus fuit in naturā spiritualem.Exponit Fran. Maronis ideſt subtilem.sicut in Angelis ad ilicē Mābrę. Beatus Tho.in.iij.dist.xxj.dicit q⁹ fuit resolutus in vapores:sicut aqua per radium solis.Q đ videtur etiā voluisse Aug.cū inquit. Aliter absorbet aquā terra sitiēs,aliter radius solis calēs. Et id cōmuniter tenent doct. Potuit eñ resolui aut dimitti prout deo placuit. Nec oportet dicere. Si comestio sit cū alteratiōe corpis comedētis:ergo sequitur corruptio. Sed bene partialis generatio. Ad hoc Damasc.lib.iiij.c.x. Post resurrectionē quædam vere dicuntur de Christo: sed nō scđm naturam:sed scđm dispēsationem ad certificandū vel credi faciendū q⁹ ipsum qđ passum est corpus resurrexit:vt cicatrices,cibatio,potatio. Alia autē vere & scđm naturam: vt transire de cęlo ad locū infatigabiliter & p clausas ianuas.Notanter dicit vere dicūtur de Christo.Non tñ scđm naturam.i.ex necessitate naturæ:sed scđm dispensationē.i.propter aliquem finē per hoc intentū & cōsequēdum. Ad hoc etiā est beatus Tho.par.iij.q.liiij. & in.iij.dist.xxj. cū dicit in Christo fuisse verā comestionem quo ad diuisionem & traiectionē etiā per actionem formę viuentis , nō sic in angelis,qui non habent animata & viua. Scđm Augu.in de cogni.verę vitę.c.vj.dicuntur substantiæ incorporeę iuisibiles sensibiles.Quod auctor illius libri quicūq⁹ sit,exponit.i.motū habentes a se sicut anima.In epistola ad Deogratias dicit,q⁹ nō ficto aut inani phātasmate comederit angeli: sed manifestissima veritate:nō indigentia:sed potestate,sicut Christus.Magna est differentia comestiōis angelorū. & Christi cum corpus Christi fuerit animatū,nō sic angeli? ¶Tertiū q⁹ vulnerū cicatrices ostēdi est euāgelicū,Lucę.vlt.Ioan. xx.Nec illa cicatricū reseruatio est signum infirmitatis vel impotētiæ:sed argumentum triumphi,victorię,& glorię impassibilitatis: vtputa si quispiam athleta multa accíperet vulnera diceret medico perito potēti singula curare vt cicatrices nullę remanerent: Volo sic cures per artē vt sanato corpore remaneant cicatrices tanq̄ tituli gloriarū.Hæc Augusti.ad Deogratias.Non enim demōstrauit discipulis vulnera: sed signa vulnerū. Frustra ergo videnť aliqui velle:vt refert Holcot super sapientiales lec.vj. quasi retinuerit vulnera,& temerariū fuerit Thomæ manus injcere . Cicatrices dispensatiue tenuit,& vt creditur in perpetuū retinębit : nō ex defectu naturę:sed ex causa rationabili. Ad idē est Augu.lib.ij.c.viij.de symbolo ad catechu.vbi causam ponit : vt apparens in hūanitate ostendere posset suis inimicis,& cōuincere eosdē.Zacha. xij.Videbunt in quē transfixerunt &c.Q⁹ cū eis ambulauerit,habeť Luc.vlt.Sic forma qua voluit,apparuit. Probať. Quia nūc vt Hortulan⁹. Ioan.xx.Nunc vt peregrinus Luc.vlti. Item secundū Augusti.ad Orosium resurrexit in corpore clarificato : sed tamen vt sic suis discipulis apparere noluit:quia apparuit vt agnoscerętur: sic vero nō nouissent eū in tali clarificatione.Et xxij.de ciui.dei.c.xix.Claritas corporis Christi cū qua resurrexit,suis discipulis fuit abscondita,& potius secundū eum abscondita fuisse q̄ defuisse credenda est.Non eñ eam ferret humanus atq⁹ infirmus aspectus,quādo ille a suis ita

deberet attēdi:vt posset agnosci. Apparuit vero Christus, & ita se visibilē exhibuit eis: put eū recte attēdere, & irreuerberatis oculis sufficiēter, & infallibiliter cōspicere & cognoscere possent,partem vel lineamentorū,vel colorū suę faciei abscondēdo.i.ei nō coagendo ad visus obiectiuā productionem. Est eñ in potestate animę corporis glorioſi stante diuina assistētia ipe ciali videri,aut nō videri. Tenet eñ deus oculos alicuius ad voluntatē beati,ne suum corpus vel videať, vel cognoscatur in parte, vel in toto Sicut aliqui loquuntur,& sentiunt de locutione angelorū, & nō visione cogitationū nostrarum a demonibus.Ita sentire videtur Aug.epła.lix. ad Paulinū.Immutatio vero quæ fit scđm aspectum maxime ostēdit diuersitatē eius qđ videtur.Hinc ponit exēplū ibidē. Discipuli tres ante quorū oculos transfiguratus fuit Christ⁹,non nouissent eū,si ad eos talis aliunde veniſſet: sed quia cōtinuo cū illo erant ipsum esse certissime retinebant.Et ita facile secundū eundem potest diuina maiestas lineamēta modo iā designato mutare,sicut per annorū moras hominū ętates. Præterea res illa potest esse sacramēti alicui⁹,nec sine dispensatione facta est. Erant eñ discipuli tardi corde ad credēdum. Luc.vlt.in his quæ locuti sunt prophetę, & ita eorum incredulitas demeruit huiusmodi absconsionē faciei. Ad idē est Hieronymus ad Pāmachiū. Cognoscere nō cognoscere nō fuit impedimentū eius qui videbať,sed oculorū,licet & ipsi⁹ fuerit. Tenebat eñ oculos eorum ne eū agnoscerēt, nō coagēdo ad visus ꝓductionē,vel aliquid coloris,aut lineamenti faciei suæ abscondendo ne ab eis videri posset.Et ille modus imaginādi satis cōcordat literæ. Luc.vlti. Oculi eorum tenebātur,ne eum agnoscerēt.Et iterum. Et aperti sunt oculi eorū &c.& cognouerunt eum in fractione panis. Sed ex eo nō habetur q⁹ oculi eorū fuerūt aperti ad cognoscēdum claritatē corporis sui ex fractiōe panis.Et ergo immutauit visum intuentium: prout voluit sine sui mutatione. Augu.lib.iij. de cōsensu euāgelistarum.c.xxv.Oculis eñ eorum aliquid accidit qđ pmansit vsq; ad fractionem panis.Idem lib.xxij.de ciui.dei cap.xix. Cum aliquid non videtur,q̄uis assit : a quibus alia quæ pariter assunt,videnť:Sicut in proposito illam claritudinē dicim⁹ affuisse sed nō visam,a quibus tamē alia videbātur:Aurisia Græce dicitur: qđ nostri interpretes latine dicere nō valētes:in lib.Gen.c.xix. interpretati sunt cęcitatem.Erāt ergo cęcitate pcussi, ideo quia cōcessum erat eis videre aliquid qđ vere fuit in facie
D Christi,& aliquid nō videre qđ etiam præsens fuit. ¶Tertia cōclusio. Argumēta a Christo ad suā resurrectionē manifestandā exhibita fuere vera nō ficta,rationabilia,& fidei nostrę conducentia. Prima pars q⁹ fuerint vera, patet ex cōclusione pcedēte,& ex notabili secūdo. Erāt eñ manifestatiua cuiusdā veritatis,cuius fides necessaria erat hūano gñi ad salutē. Itē erāt rationabilia & fidei nostrę conducentia. Ita eñ facta fuit homini argumentorū exhibitio , prout ei diuina reuelari solēt & ostendi. Solēt autē diuina homini ostendi pro sua capacitate , & scđm q⁹ affectus est diuersimode,bene vel male.Habētibus eñ bonā & pronā animi dispositionē clariore modo: tardam & obscurā in ænigmate & similitudine seu operatione quadā innotescūt. Exemplū de his qui fuerūt sub vete.lege, comparatiue ad eos qui sunt i lege noua. His eñ in vmbra,istis in veritate.Hinc quibusdā in sua, alijs in aliena effigie apparuit.Mar.vlt.His velut peregrinus a quorū cordibus recesserat per fidem.His Hortulanus seminaturus iā de proximo perditā fidem : vt resurgat in flores virtutū & gratię. ¶Præterea nostra cognitio naturaliter ortū habet a sensibus, & per principia rationis quodāmodo manu ducitur ad intelligēdum diuina quæ sunt supra sensum & rationē. Cōgruū ergo fuit & cōducens nostrę fidei habere aliqua adminiculantia sensibilia,nō propter credere ꝓcise:sed ꝓpter subuenire misericorditer humanę infirmitati: vt ex apprehēsione sensibilium ad insensibilia scandere curēt.Hinc beat⁹ Greg. i Homi.Octauę Paschę. Miro mō egit diuina clementia:vt discipulus dubitans dū in magistro suo vulnera palparet carnis,in nobis vulnera sanaret infidelitatis.Nūquid casu factum est: vt discipulus ille tunc deesset,post veniēs audiret,audiens dubitaret, dubitās palparet, palpās crederet?Et Aug.Homi.cxxj.dicit. Videbat,tāgebatq⁹ hominē,& confitebatur deum quē non videbat,nec tangebat. Sed per hoc qđ videbat atq⁹ tāgebat, illud iam remota dubitatiōe credebat.De cicatricū retentionelib.ij.de symbolo catech.c.viij. ¶Ratione ostēdit cōclusio. Deo auctore nemo fit deterior scđm Augu.lxxxiij.q̄stionum.q.iij. Sed Christus qui est vere de⁹ & homo,via,veritas,& vita,suā resurrectionē sic mundo innotuit. igitur. Si eñ falleret,veritas nō esset. Est autē Christus veritas,vbi supra.q. xiiij. ¶Sed contra: beat⁹ Augu.in epistola ad Deogratias nititur per comestionē veram angelorū ostendere & Christū comedisse vere & non ficte.Sed angelus nō comedit propríe: vt habetur Tob. xij. Videbar quidē vobiscū manducare:sed ego cibo & potu qui videri non pōt abhoīe vtor.ergo illud argumentū fuit nullum de comestione. ¶Preterea ipsemet Augu.de hoc,

Universidad de Deusto
Biblioteca

An angelus vere possit comedere, fluctuat lib. xiij. de ciui. ca. xxij. Ergo illa ꝓbatio nulla. per cōsequēs illud argumentū comestionis nō fuit verū. ¶ Pręterea. Nihil pōt apparere citra fictionē in aliena effigie cū sese cognoscendū vult exhibere. Christus in aliena effigie apparuit. vbi Gloss. Non in natura sua. Marci vlti. Immo lineamēta faciei mutauit scdm Augu. ideo videtur discipulos decepisse, & nō veris medijs populū ad fidē traxisse, sed figmētis & mendacijs, qđ est cōtra cōclusionē. ¶ Pręterea. per ista argumēta inducta ad manifestandā resurrectionem, magis ostēsum est cōtrariū, & fides resurrectionis impedita q̄ promota, ergo non cōducūt nostrę fidei. Cōsequētia nota. Antecedēs probatur: quia oia illa argumēta ostendūt Christi corpus fuisse nō glorioſum: & per cōsequēs nec resurrexisse. Cum ēn exhibuit se visibilē, palpabilē, quiescentē, ambulantē, comedentē, ostēdit se nō glorioſum. ¶ Ad illa dicendum. Angelus non comedit ꝓprie, nec comedere pōt. Patet ex quid nois comedere: vt supra. Sed licet nō fuerit māducatio ꝓprie dicta, non tn̄ fuit ficta. Fictū ēn est scdm ꝓdicta, quādo res apparet q̄ nō ē. Quicquid aūt cū effectu apparuit in māducatiōe Raphaelis vere fuit ita: quia cib⁹ verus p partē assumpti corporis ori similē mouebat ad interiora, & hoc apparuit, & nihil aliud. Non ergo fuit hic fictio: sed sapiētię exhibitio, & angelici ministerij impletio ad cōducēdū Tobiā. Et si Aug. dicit angelos vere comedere potestatiue: vt supra. c. xxij. lib. xiij. de ciui. dei. & in epistola ad Deogratias, sicut Christus comedit post resurrectionē. loquit scdm opinionē Platonicorū dicentiū angelos esse aialia aerea. Vnde vbi supra: lib. xv. c. xxiij. Non audeo (inquit) definire temere, vtrū aliqui spūs elemēto aereo corporati sint. Magna ergo differētia est comestiōis Christi post resurrectionē, & angelorū, ex quid nois comedere: vt supra. Et licet aliqui errore ducti crediderūt angelū vere comedere sicut Christū, non tn̄ fuit fictio vel deceptio, licet possit certo modo dici fictio nō deceptoria. Nam illa angelorū comestio nō fuit facta ad significandū eorū vitā: sed solū ꝓsentiā eorūdē: vt supra in scdo dist. viij. q. j. Q̄ nō comederit Raphael, satisha bet Tobię. xij. ex textu. ¶ Ad aliud de effigie Christi. Cōcedit Christū habuisse vnā effigiē. Non tn̄ totalis ei⁹ effigies fuit ab eis visa. Effigies dicit tota supficies corpis Christi cū oībus qualitatib⁹ visibilib⁹ inherētib⁹. i. colore & luce. Apli ergo & discipuli tātū viderūt i Christo, quātū videri voluit, scdm Sco. dist. xlix. q. xv. Cū vero ostēdit ptē extremitatis corpis seu faciei nō totū, q̄uis hoc qđ viderūt fuit i Christo, non tn̄ hoc qđ viderūt iudicarūt esse Christū. Et sic visio nō fuit ficta nec deceptoria: sed vera & ꝓductiua ad finem ꝓpter quē fiebat. s. vt Christi ꝓsonā cognoscere possent & viuā. Verū illud iudiciū cōsequēs quo iudicabāt visum esse aliū a Christo, licet fuit erroneū in eis ex pte defect⁹ oculorū q̄ tenebant potestate diuina, & p subtractionē coactionis diuinæ: vt supra dictū est: nō tn̄ fuit erroneū in motib⁹, nec deceptio. Item potuit Christus sua diuina potētia nedū tenere oculos eorūdē ne eū agnoscerēt: sed etiā i eis quā voluit visionē ꝓducere, respectu cui⁹ solū se haberēt passiue: vt ifra dubio. ij. Et sic ꝓduxit i eis visionē peregrini, aut hortulani, occultādo solū cōspectū suū viuidū, nō auferēdo, scdz Aug. xxij. de ciui. dei. c. xix. vt tāgit Hug. post il. Marc. vlt. Sic etiā dr̄ visus in aliena effigie & nō i natura sua. Verū est quo ad iudiciū discipulorū dūtaxat, quia nullā habuit mutationem suę gl'ię i suo corpore glorioſo. Sic exponi pōt dictū Augu. de lineamētorū faciei alteratione nō realiter sed scdm iudiciū vidētiū. Et licet viso Christo potuissent aliquo mō ex hoc saltē ꝓcipere ꝓsentiam claritatis: tn̄ non irreuerberatis oculis intueri, sicut de sole. Ostendit ergo se talē: prout eis nouit congruere. Hinc factus est eis comes itineris. Per hanc ēn̄ poterāt puenire ad cognitionē idētitatis ꝓsonæ ei⁹ cū se cōtēperauit eisdē, cū eis ambulādo, panē frangēdo, manducādo, loquēdo &c. ¶ Ponit ad hoc Augu. simile vbi supra, de Sodomitis. xix. qui percussi erāt cęcitate: nō vt nihil penitus viderēt: sed ne ostium inuenire possent quo ingrederent. Alia ēn̄ viderūt: sed respectu ostij oculi eorū erāt percussi cęcitate. Sic & oculi discipulorum alia in Christo videre poterāt, claritatē tn̄ vultus q̄ vere ipsi infuit videre nō poterāt. ¶ Si q̄rit a quo fuerit illa oculorū tētio: Rn̄det. S. Tho. p. iij. q. lv. post Aug. lxxxiij. q̄sti. q. liij. Ministerio dęmonis deo pmittēte vsq; ad sacramentū panis. Ponit Aug. exemplū de deceptiōe Achab per diabolū. Et iudex p carnificē exeq̄t iustitiā nō p seip̄z. De hoc alibi. ¶ Ad aliud. negef. Nā potius illa facta sunt ad ostēdendū corpus ei⁹ fuisse spūale. i. prorsus subactū spiritui, & aię ei⁹ assistēte diuina potētia. Et q; corp⁹ ei⁹ post resurrectionē licet fuerit alteri⁹ gl'ię, nō tn̄ alteri⁹ naturę. Q̄z q̄ adhuc pōt potentia qđ prius poterat indigentia. Duo ēn̄ erāt ostendēda. s. gl'ia resurrectiōis, & cōditio hūanę nature, quę quātū ptinet ad statū ꝓsentē cōtrariat gl'ię futurę. ideo voluit ostēdere corp⁹ esse spūale p gl'iam: & cōditionē hūanę nature adhuc fore saluā, p comestionē & alia. ¶ Nec videf esse verū q; corp⁹ gl'iosum sit oīno inuisibile oculo nō gl'ioso. Est saltē pcc

ptibile, sicut de sole, secundū Augu. vbi supra. Ideo notāter inquit. Nō eā ferret aspectus humanus: quādo ille a suis ita deberet attēdi vt posset agnosci. De quo ifra de dote claritatis. ¶ Oia illa argumēta erant necessaria: quia vnū aut duo sufficere nō poterāt ad ostendendū cōditionē glorię & naturę humanę: & identitatē resurgētis. Opus ergo erat vt id fieret per opera vitalia potentię vegetatiuę sensitiuę & intellectiuę. Item per identitatē effigiei corporis, cōuersationē morū, locutionis, rememorationis prius gestorū, & similiū pro capacitate eorūdē. ¶ Q̄ quarta cōclusio. Argumēta resurrectionis Iesu Christi exhibita multiplicter ad ostendendū identitatē numeralē resurgentis ad passum & mortuū secūdū humanitatē fuere discipulis qui eū viderūt & viuū & mortuum sufficiētia ad causandū firmā & indubitatā resurrectionis eius notitiā. ¶ Dicit in conclusiōe, qui eū viderūt & viuū & mortuū. Secus de illis q̄ eū solū viuū & nō mortuum, aut nullo mō viderūt nec viuū, nec mortuū. In his siquidē fuit sola fides resurrectionis Iesu Christi ex auctoritate reuelantis, & nulla euidētia. ¶ Q̄z aūt fuerint sufficientia ad ꝓbandū identitatē resurgētis his q̄ viderunt, probat. quia habebāt ad hoc veridicū testimoniū & rōnem sumptam ex facti euidentia. ¶ Testimoniū quadruplex. Primo angelorū, vt patet in euāgelistis hincinde. Et si in ore duorum aut triū hoīm stat omne testimoniū: quanto magis angelorū beatorū qui dixerunt eum viuere? Sed q; fuerint angeli colligi pōt ex terręmotu, magni lapidis reuolutione, aspectus claritate, vestis candore, subita apparitione, diligenti informatione, magno custodū terrore. Nō ēn̄ custodes timuissent vnius hoīs ꝓsentiā: sed facti fuerunt velut mortui. ¶ Secūdo testimoniū hoīm & hoc multiplex. Primo cōresurgentū cū Christo Mat. xxvij. vt visa Christi resurrectiōe, idest Christo q̄ resurrexit, phibeāt ad hoc testimoniū, secūdū Hiero. Q̄ui cōpleta resurrectiōe, vel secūdum aiam solū, vt placet Aug. lib. iij. cap. xtij. de mirabilib⁹ scripturę, vel secundū corpus & aiam ascēdente Christo simul cū eo ascenderūt, vt habet glos. Scdo fœminarum sctārū: q̄ eū viderūt & cognouerūt, & ad pedes ei⁹ ꝓciderūt, vt habeā ex Ioā. euā. Vt sic deā honor sexui q̄ primo mortis inītiū intulit. Tertio discipulorū: q̄ alterutrū, tū ex visiōe, tū tactu, tū comestiōe, tū scripturę interpretatiōe &c. testati sunt eū viuere. Lu. vlt. Io. xx. Ac posthac virtute magna testimoniū resurrectiōis dedere oī ꝓp'o. Act. iij. de his q̄ facti euidētia dicitur erāt: ex eo q; cū eo comederūt & biberūt post resurrectionē. Act. x. & āte resurrectionē Itē. j. Ioā. j. Q̄ d vidim⁹ & audiuim⁹ oculis nr̄is & manus nr̄ę cōtrectauerūt &c. testificamur vobis.

¶ Tertio testimoniū scripturę diuinit⁹ inspiratę quā eis aperuit vt videret in eo ꝓphetica dicta & figuras multas q̄ pręcesserūt esse, ipletas i sua passiōe & morte ac subsequēte resurrectiōe. ¶ Quarto testimoniū dei: q̄ ante & post resurrectionē ordinē resurrectiōis eis exposuit & ꝓdixit, & mulieres ad id vt credāt remisit. Ecce quo ad primum quadruplex testimoniū. ¶ Scdo discipuli Iesū resurrexisse cognouerūt, rōne sumpta p experiētiā. Ad hoc vero vt aliqs dicat & indubitāter credat resurrexisse, tria sunt necessaria. ¶ Primū q; vere fuerit mortuus: hoc aūt colligi pōt i Christo ex duob⁹. s. euidētia facti, q̄ sumit in ꝓposito ex lāceatiōe cordis eius ante sepulturā. Et ex sepultura: q̄ nō fuisset facta si apparuissent in eo signa vitę. Itē scdo sumit ex amicor; diligētia Ioseph scilicet & Nicodemi, qui eū nullaten⁹ sepelissent nisi mortuū. Ac inimicorū sęuientium furore: q̄ eū nō permisissent deponi de cruce nisi mortuū. Q̄ui & mortem eius attestati sunt Pilato. Matt. xxvij. Ioā. xix. ¶ Secūdū quod requirit est manifesta ostensio vitę eius qui cecidit morte. Hoc autem factū fuit in Christo sufficienter. Primū ex parte corpis sui solidi nō aerei nec phātasmatici: quod ostendit experientia sensus per visum & tactum. Videte inquit & palpate. Lucę vltimo. quia spiritus carnem & ossa nō habet sicut me videtis habere. Ad hoc Aug. in epistola ad Cōsentiū. Ego dn̄i corpus ita credo esse in cęlo vt erat quādo ascendit in cęlū. Sed cū esset in terra contrectatus est manibus. Cū iret in cęlū deductus aspectib⁹ &c. Q̄uærit, quid de sanguine? ex quo dn̄s nihil dixit de sanguine cum inquit. Palpate & videte &c. Hāc quęstionē dimittit intactā, sed vult quicq̄d dicat, corpus ipsum fuisse ab omni corruptione alienum. Itē disputat de vestimētis, & non negat vt videtur: alludens veste Israelitarū quę fuit cōseruata tępore multo i eremo. Sic de pelle morticina calceamētor⁹. Nihil vero asserit determinat. ¶ Secundo ostēdit idipsum ex parte animę viuentis per opera vitæ vegetatiuæ quia cū eis comedit & bibit. Act. x. Sensitiuę: qa vidit & audiuit discipulos, & ad eorum verba respondit: eos salutauit &c. Intellectiuę: quia loquebatur cum eis, disseruit scripturas, pręterita narrauit, futura prędixit. Lucæ vltimo. ¶ Tertio requiritur ostensio numeralis identitatis viuentis nūc, cum mortuo prius. Hoc fecit Christus. Primo ex parte corporis, quod ostendit eis eiusdem figuræ, staturæ, perfossum: lanceatum in manibus & pedibus. Luce vlti. Secundo ex parte animę: quia priora facta dicta & acta reduxit in memoriam. Luce vltimo. quo signo eū cognoscere possunt qui ipsum olim cognouerūt. Tertio ex parte vtriusq;: quia similes gestus & opera exer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuit vt prius. Patet de fractione panis. Itē de vo ce qua cognouit eum Magdalena, Ioan. xx. Sic tnquit Isaac cuius caligauerūt oculi. Vox quidē vox Iacob &c. Gcñ. xxviij. Sic ouis inter mille matrē suā agnoscat audito balatu. Hęc diffusius possunt extendi scripturarū allegatiōe si placuerit. ¶ Corollarium primū. Oibus modis quibus per naturā pōt aliquis cognosci esse idē numero cū sese prius viso, & p tēpus non viso sed absente, ostendit se Christus suis discipulis scđm humanitatē tangendū, palpandū, videndū, audiendum, experiēdū, post resurrectionē & ante, argumentoꝝ priorū saltē oīm clara exhibitione. Videtur enī illi modi sufficere ad ret alicuius naturalē cognitionē: & q̄ nūc cognitus sit idē numero cū sese per tēpus absente & olim cognito. Dictū est notāter, saltem oīm argumentorū. Quis enī aliquę particulares ꝓbationes sine alijs nō sufficerent, tñ oēs simul sumptę videnť sufficere & probationē facere de resurrectiōe hoís Christi. vtputa diceret qs comestionē & locutionem etiā fieri posse per angelum in assumpto corpore, sed nō penetrationē dimensionū: nō secretorū reuelationem, intellectus illuminationē, scripturarū explanationē &c. ¶ Corollariū secūdū. Tanta euidentia naturali, licet non summa, ꝓbata esse videť resurrectio hoís qui Christus est quo ad hūanitatē saltē aliquibus discipulis & mulierib⁹, quanta ꝓbari pōt hunc hoīem esse calidum, & hūc visum esse eundē post oculorū auersionē qui prius fuit frigidus, & ab aliquo visus ituitiue cognit⁹. Probatur ex dictis. Sūma enī euidētia haberi nō potest de apparētibus sensu cū oīa possunt fieri per deū solum. Sed nec de actibus interioribus. Posset enī solus deus actus iteriores ꝓducere in nobis: quibus sic a deo productis posset aīa naturaliter in deū tēdere, ac si ab ipsa ꝓducti essent. Exemplū de oculo miraculose dato alicui. Faciūt ꝓ his dicta quorūdā qui dicūt aiam solū se habere passiue respectu actus bīfici. ¶ Corollarium tertiū. Est ꝓbabile dictu Christi resurrectionem sibi soli & forte quibusdā angelis fuisse euidenter notā. ¶ Corollariū quartū & respōsiuū. Argumēta quibus Christus suā resurrectionē mūdo patefacere voluit fuerūt vera non ficta oīa simul ūcta sufficiētia ac fidei merito cōducētia. Vltimū patet ex Homi. Greg. cū inquit. Plus nobis infidelitas Thomę ad fidē: q̄ fides credētiū discipulorū profuit: quia dū ille ad fidē palpando reducit, nostra mēs oī dubitatiōe postposita in fide solidat. Nā ita factus est discipulus dubitās & palpās testis verę resurrectionis sicut sponsus matris fuerat custos integerrimę integritatis.

F ¶ Quantum ad articulum tertium est dubium primū. Dicit Paulus. j. Cor. xiiij. Signa data sunt nō fidelibus sed infidelibus. Quo stante frustra ꝓponunť argumēta de resurrectione Christi fidelibus. Ait etiam Grego. in Homi. in octaua paschæ. Fides nō habet meritum vbi humana ratio prębet experimētum. Sed notitia apostolorū fuit experimentalis, tā de eo q̄ Christus resurrexit, q̄ q̄ veritatem naturę hūanę ostēdit. ergo meritū fidei nō promouit. Ambro. Tolle argumēta vbi fides quęrit. ergo ecōuerso vbi argumenta quęrunť fides tollitur. ¶ Ad primū dicēdū admissa auctoritate Pauli vt eam allegat vbi supra. Duplici rōne Christus ostendit suam resurrectionē quibusdā argumentis. Primo mō pro apostolorū & aliorū per eos eruditione stante tali eorūdē capacitate, vtputa hoim simpliciū & indoctorū, & valde protunc ex Christi morte contristatorū, quę excessit oēm humanitatis rationē: ita q̄ abstulit naturaliter oēm spem resurrectionis. Hinc Lu. & Mar. vlti. dicti sunt stulti & tardi ad credendū. Erant itaq; quibus lacte opus erat nō solido cibo. Secundo vt per hoc oīs dubitatio saltē quā fides nō admittit tollať: vtq; populū incredulum de visis & sensu perceptis erudire possent, secūdū illud. j. Pet. iij. Parati semper ad satisfactionē omni poscenti vos rationē de ea quę in vobis est spe. Et licet sensu ꝓceperūt hunc esse viuū qui prius fuit mortu⁹, tamē crediderūt eum esse deum: nec hoc sensu perceperūt. Hinc Thomas cū palpasset & vidisset Christū secūdū humanitatē, inqt. Dñs meus & deus meus. Et sicut mīracula Christi attestata sunt fidē nostrā, ita & argumēta resurrectiōis discipulis Christi exhibita, vt & nos eadē legamus, & ꝓpter auctoritatē reuelātis credamus. ¶ Ad Grego. & Ambro. dicendū: q̄ loquunť de experimento & argumētis quę antecedēter sunt precise causę assentiēdi. Ita q̄ sine his quis nollet assentire. Talia enī priuant fidē merito. Sic enī non adhęret quis alicui dicto quia reuelatū a deo, sed quia rōne demonstratū: & per hoc tollitur ratio meriti fidei. ¶ Secundum dubium. Quare Christus ante suam resurrectionē ostēdit tribus discipulis claritatē suā in transfiguratiōe coram eis: & post resurrectionem abscondit eandem. Dicendū. In transfiguratione ostendit discipulis vultus claritatē, vt significaret eis suam futuram gloriam secundum carnē. Et ne desperarent de eius resurrectione vi sa amaritudine tantę passionis. Item ne suā passionē contēptui darent, secundum Tho. par. iij. q. lv. ar. vj. Post resurrectionē vero sese cognoscēdū pōbuit ꝓ discipulorum capacitate & salute. Hinc nō legit oībus apparuisse discipulis in aliena effigie. Marc. vlti. qđ Luc. innuit dicens. Oculi eorum tenebantur &c. sed euntibus in Emaus

Nota H qui eius resurrectionem iudicabant quasi impossibilem propter atrocitatē pœnarū. ¶ Tertiū dubiū. Ioā. xx. legitur de Maria Magdalena. Cum volebat post resurrectionē amplecti pedes Iesu: audiuit, Noli me tāgere. Causa annectitur: quia nondū ascendi ad patrē meum. Et tamē Mat. vlti. dicitur de mulieribus. Tenuerūt pedes eius & & adorauerūt eum. Præterea Thomas, rum fuit incredulus, nō videtur tetigisse, nec cęteri pari ratione. cū ait Lu. vlti. Palpate & videte &c. ergo id quod supra dictum est de tactu, non videtur esse verum. ¶ Dicendū post beatū Augu. super Ioan. Homi. cxxj. & in epistola. lvtij. & lix. ad q̄stiones Paulini. In hmōi dictis & factis Christi mysterū latet nobis absconditum. Et salua sentētia saniore pōt hoc verbū Christi prio intelligi sicut verbū quo dixit. Vide nemini dixeris Matth. vltj. & Mar. j. Quod secūdū Alex. est potius p̄ceptū probationis q̄ executiōis. quo secundū beatum Ambro. in lib. de Patriarch. qñq; aliquid tubendo significať fieri debere: quod tamē tubēs vult non fieri: Ita q̄ non quæritur nisi volūtatis pronitas in eo cui hoc significať, aut aliorum eruditio. Cum ergo Christus eam voluit reprehendere de incredulitate resurrectionis, post multā cū ea habitā familiaritatem, & multiplicē eruditionē dixit. Noli me tangere. idest nō es digna me tangere propter incredulitatē. Sola enim fides meretur accessum ad Christū. Vel noli me viuum tangere, tu mortua fide. Iustus enī ex fide vluit. Nō enim credebat eū equalis potētię esse cum patre deo: & ita nec deum. Aut nō resurrexisse ad vitā immortalē. Flebat etenī ipsum tāq̄ hoīem mortuum, nō credēdo eius potentiā diuinitatis. Ideo eam instruēdo dixit. Vade ad fratres meos & dic eis firma fide. Ascendo ad patrem meū. Meū in quit scđm diuinitatē, & patrē vestrū. Deum meum & deum vestrū. Natura meū, gratia vestrum. Ecce fidei defectus quare indigna fuit Christū tangere & ideo prolubita. ¶ Alius sensus potest esse q̄ illa verba prenūciatiue exponantur, & vt ipsa gerat personā ecclesię gentilium, qui primū post Christi ascensionem prędicante Paulo gentium doct. crediderunt. vt sit. Noli me tangere. id est nō me tāges donec ascendam &c. & donec cognoscas quia data est mihi oīs potestas in cælo & in terra. Mat. vlti. quod impletū est post resurrectionē & ascēsionem. ¶ Per hoc ad rationem cōcedi potest q̄ nō tetigit eū primū adhuc incredula, sed postea cū eum recta fide cognouit cum aliis mulieribus. Q̄ aūt Thomas incredulus eū tetigisse dicitur, suę volūtatis fuit & gratię. Et forte ipsa melius potuit sustinere illā dñi correptionē tacitā q̄ Thomas. &c. Chryso. sup Mat. videtur velle q̄ Christus apparuit ei sicut ante resurrectionē incesserat: & ita nō in claritudine gloriosa. Hinc ipsa volebat eū familiariter tangere vt prius, & cū eo desiderabat manere, credens eū resurrexisse ad vitā priorē & cōem. Forte ducta errore quo & mater filiorū Zebedei cum filijs suis. Mat. xx. q̄ Christus post suā resurrectionem esset regnaturus in Israel. Ab hoc errore Christ⁹ eā auertere volens, dixit. Noli me tangere. illa tua falsa opinione. Et si nōdum ascenderim ad ęlos ꝓpter dispensationē humanæ salutis: illuc tamē propero. Vade ergo & dic ad fratres meos. Ascēdo ad patrē meū, & patrē vestrū. Et tātum de illa quęstione. ¶ Cōclusionis secūdę textualis materia hic p anticipationē videtur poni a Magistro. Sed quia pertinet ad materiam de extremo iudicio, ideo hinc rescinditur. De conclusione textuali distinctio sequens loquitur.

Distin. XLIIII.

SOlent autē ꝓ contari nonnulli. &c. Ostēsa resurrectione mortuorū in gñali, nunc in hac dist. xliij. agit de resurgentium corporū statu, qualitate, cōditiōe, ętate, statura pariter & idētitate. ¶ Conclusio textualis prima. Vna erit ętas oīm resurgētiū, sed statura diuersa, resurgetq; in quolibet resurgentiū quicquid fuerit de hūani corporis natura & substantia. ¶ Scda cōclusio. Sanctoꝝ corpora sine vitio resurgent & corporis deformitate. Malorū vero ꝓpetuo cremabūtur igne sine eorundē corruptiōe. Possunt deniq; spūs incorporei pariter & rōnales animę corporali igne torqueri. ¶ Tertia cōclusio. Fœtus abortiui & monstra quicūq; denicq; fuere de numero vluētium & morientium, erunt (correcta natura) de numero resurgentium Has conclusiones textus probat.

Quæstio I.

PRima quęstio: Vtrum sicut quilibet resurgētium resurget idem numero, & in ętate perfecta: ita quicquid fuit vnq̄ in homine informatum rationali anima seu de integritate aut veritate naturę hūanę, resurget in ipo, salua decenti corporis quantitate, & eadem materialium partium locatione. Articuli tres erunt so A

Universidad de Deusto
Biblioteca

lito more.

¶Quantum ad primum:Aliqua dicuntur esse eadē numero tripliciter,totaliter, partialiter,& secundū cōtinuationē. Eadē numero, primo modo, sunt quę sic se habēt q̄ quicqd est in vno est & in alio,& econuerso. ita q̄ nihil ptinēs ad essentiā alicuius ē in vno,qn sit & in alio. Et hic gradus tollit oēm distinctionē essentialē. Sic angelus, aia, eçlū sunt idē nūero primo mō p quacūq; durationē: quia nihil de eorū essentia mutat. Sic posset aliquid dici idē essentialiter:qa nihil sibi essentialiter mutat. Vel qđ nec secundū se totū,nec aliquā sui partē essentialiter variatur. Scđo mō eadē sunt : quorū pars principalior & adęquata manet eadē prio mō. Et sic hō manet toto tēpore vitę suę idē numero,secūdo mō: qa pars principalis & adęquata manet eadē primo mō,sed nō brutū quodcūq;.Pars adęquata dicit pars illa quę est pars alicuius & nullius alteri⁹ qđ nō est pars eiusdē. Hinc aia est ps toti⁹ cōpositi, sed nō man⁹ & pedis.qa manus nō est ps pedis sed toti⁹ cōpositi. ¶Corollariū.Man⁹ & pes hois licet habēt eādē aiam nō sunt idē secūdo mō:qa aia non est pars adęquata essentialis materię sed cōpositi. Et dato q̄ sit pars manus, est tñ etiam pars pedis,qui nō est pars manus,sed totius cōpositi,pprie loquēdo,ideo nō est ei⁹ pars adęquata. Tertio modo aliquid dicit esse idē secundum cōtinuationē, vel aliqua dicunt idē numero secūdū continuationē:quoꝝ partes eiusdē speciei licet diuerso nūero cōtinuo sibi succedūt in simili situ & dispositiōe sine interruptione, cōficientes quoddā totum,nō tamē alterius speciei q̄ prius. Et ille modus identitatis numeralis licet sit respectu priorū multum improprius,compatiens magnam mutabilitatē,sufficit tamē ad identitatem tertio modo . Et si non sufficit,non datur vllum animatum,homine dempto,nec mixtum quod maneat idem quantocūq; paruo tempore : & tamē omnis homo dicit se habere eundem equū tanto tempore. Sic saluatur identitas corporis in viuo & mortuo pro quocūq; tempore. Item quis non diceret hominem habere: idem corpus secūdum substantiam in adolescentia & iuuentute,nisi velit negare augmentationem,diminutionem &c. Omnes enim motus pręter generationem & corruptionem pręsupponunt identitatem subiecti,quod est hoc aliquid i actu sub vtroq; termino transmutatiōis. Quis deniq; nō diceret Christum habuisse idē corpus toto tempore vitę suę mortalis &c. ¶Secundo notandum q̄ cū quæstio quęrit An totum resurget quod fuit de veritate humanę naturæ,necesse est hoc intelligi de veritate naturę corporalis.Nā anima cum sit indiuisibilis,manet eadem indiuisibiliter:& ideo necessario intelligit de veritate materię,quę est altera pars cōpositi substātialis,siue de idētitate corporis,prout est pars compositi. Et quia secundū philosophū.ij.Metaph. vnūquodq; sicut se habet ad esse, sic se habet ad veritatē, & per consequēs sicut aliquid pertinet ad esse alicuius ita ad veritatē naturę eiusdē. Ad esse vero humani corporis spectāt ossa, nerui, caro, sanguis &c. quib⁹ humanum corpus integratur. Ista ergo eadē pertinere videtur ad veritatem naturæ humanę. Cū vero corpus componitur ex multis partibus organicis habentibus diuersas operationes, quarū anima est principium, necesse est videre quomō saluari possit identitas partiū organicarū. Et qa ptes heterogeneę ex homœogeneis cōstituunt, oportet etiā videre identitatē in homœogeneis, vtputa quomodo manet eadem caro, aut redit eadem caro,eadem manus,idem digitus &c. Et circa hoc diuersi diuersa sentiunt. ¶Est quorūdam opinio,quę videtur esse Magistri in secundo.distin.xviij.&.xxx.q̄ id est solum de veritate humanę naturæ & resurget in ea, quod tractū est a primis parentibus,& nihil de his quę extrinsecus aduenerunt dicunt esse de veritate humanę naturæ. Videtur enim magister velle q̄ quicqd in humanis corporibus naturaliter descendit a primis parentibus lege ppagationis, & in se auctum est & multiplicatum nulla exteriori substātia in id trāseunte , id & solum tale est de veritate naturæ humanę & in futuro resurget. ¶Dicitur naturaliter:quia licet habet fomentū a cibo sumpto:non tamē vertitur in substantiam quę descēdit ab Adam:& quæ est de veritate naturæ humanæ. Vult ergo illa opinio q̄ id quod descendit ab Adam multiplicatur in homine in resurrectione vsq; ad debitam quātitatem. Probat magister de puero resurgente.de costa Adę. de panum multiplicatione. Et Scotus referēdo illam opinionem dicit q̄ id quod generatur ex nutrimento quasi fomentum adhęret calori naturali ne extinguatur,sicut oleū adhęret lychno. Et ita ab extrinseco vt homo viuat requiritur nutrimentum,quod tamen non conuertitur in veritatem naturæ humanę. ¶Secundū hanc opinionem,si esset fundata,faciliter posset saluari identitas resurgētium propter identitatem illius portionis receptę a primo parente & in se multiplicate vsq; ad quantitatem debitam. ¶Impugnant eam Scotus,Ockam,Grego.Thomas Argen. & alij,vt habetur distinct.xvij.collect.ij. Si enim anima vegetatiua in bruto potest conuertere alimentum in substantiam alti,& ita nutrire, cur non vegetatiua in homine quæ est perfectior? Item nō posset in homine saluari augmentatio naturaliter,sed solū p miraculū,vt in panū multiplicatiōe. Item esset in hoie caro icorruptibilis. Si enim corrūperetur nō posset per alimētū restaurari. Sic etiam nihil nutrimēti trāsiret in veritatē naturę humanę.& quare nō eodē modo in habētib⁹ aiam vegetatiuā? Sed q̄ allegat dictū Christi.Mat.xx.Omne qđ in os intrat in vētrem vadit:& in secessum venit.non est ad ppositū:quia nihil aliud vult,nisi q̄ nihil cibi cōuertit in aiam hominis. Et nōne multa manēt inter dentes.&c. ¶Aliā opinionē etiā refert Sco.quæ est Henri. de Gandauo,quę dicit cū prima, carnē traductā ab Adā esse de veritate naturę humanę. Sed addit q̄ nutrimentū cōuertitur in ipam hoc modo: quia aia nunc incipit informare ipam.Vna enim aia totū informat. Hanc etiam impugnat Sco. ¶Alij alias ponūt opiniones:quoꝝ quidā tenēt materiā non esse de quiditate rei,& illi facile possunt saluare idētitatem tōne formę manentis immutatę. Sed illa opinio est falsa intelligendo per quiditatē omne id qđ est de essentia rei: vel pars essentialis rei.Q uomodo enim diceretur cōpositū ex materia & forma,si materia nō eēt pars essentialis cōpositi? Hinc Ockam.q.xj.quarti , notat q̄ quidditas rei accipitur primo p ois quę sunt de essentia rei,quę faciunt vnū per se. Et illo mō quiditas est vnū cōpositum precise ex materia & forma,quæ sunt partes essentiales cōpositi,& de eius quiditate. Et si aliquid dicitur de humanitate hac.& non de homine illo, vel de humanitate & homine,est propter inclusionē alicuius syncategorematis ex vsu loquēdi in ly humanitas,& non in termino hō,ratione cuius aliquod horum de vno dicit & nō alterū. Christus enim est homo & non humanitas, vt supra in tertio. Alio modo accipit quiditas p forma vltima specifica,& sic distinguitur ab eo cuius est quiditas. Pars enim essentialis cōpositi non est compositū. In separatis vero idem est quiditas cū eo cuius est quiditas, vt quidā loquuntur. Sic anima separata est eadem cum seipsa, cum sit sua quiditas. Tertio accipitur pro definitione quiditatiua,& sic quiditas puta definitio,nō est eadē realiter cū eo cuius est quiditas,puta definito. Et hoc secundū opinionē dicentium q̄ conceptus habent esse obiectiuum in anima & nō subiectiuū . Definitio enim non est definitū,licet pro eodē supponant. Hinc secundū cūdem, vbi est alia & alia materia in aliquo successiue,est quędam distinctio realis inter idē & seipm vno tpe & alio tempore tōne materię quę nō semp manet eadē,nō tōne formę quę semp manet eadē. ¶Ponētes materiā nō esse de quiditate cōpositi facile saluāt idētitatē resurgentiū ppter idētitatem formę speciuocę quę manet eadē ante & post. Dicūt enim sufficere idētitatē formę,vt sit idem hō. Præterea dicūt:materia de se, nec est quid,nec quale,nec quātum.vij.Metaph. Nec tamē est nihil,nec negatio,nec priuatio, sed pura potētia susceptiua formarū,& priuationū &c. Ad idē Aug.xij.confessio.cap.viij. Palu.q.j.ar.j. & Durān.q.j. ¶Alij ponētes materiā esse de quiditate cōpositi,adhuc sunt inter se multū differētes.Q uidam enim vt habet Ockam vbi supra , dicūt. Ex quo partes pricipaliores,puta aia & forte cor,manēt eędē,dicit idē numero manere. Si enim(inquit)cor tāgit,statim moritur aial. Sed tunc in illa parte nō posset fieri augmētatio vel diminutio,quod videt habere dubiū. Itē maior est idētitas in hoie aucto & resurgente ad seipm prius viuū & nō auctū,q̄ sit vnitas cuiuslibet aialis bruti augmētabilis ad seipsum post augmentationē & ante:quia partes materiales fluunt,& similiter formales cū sunt extensę in brutis. Et sic dicentes etiā facile saluāt multa. Nec habēt p incōuenienti dicere q̄ aliquid tunc merit in resurrectione qđ nunq̄ fuit in vita. Aia enim sola meruit & demeruit &c.nō corpus ipm,ideo nō oportet q̄ idē redeat. ¶Alij alias ponūt opiniones,q̄ cum nūc tactis ex parte magna diuinat. Est enim resurrectio miraculosa & ifallibiliter futura : quō vero futura sit de⁹ nouit.Ea ergo q̄ dicunt,possibilitatē aliquā p se ferunt nō necessitatē. ¶Tertio notādū secundū Durān.q.ij.& Palu.q.j.ar.ij. Aliqua dicūtur ptinere ad integritatem humanę naturę tripliciter. Primo tanq̄ ea sine quibus nō pōt esse hō,sicut materia & forma. Sine his qdē nō est homo,nec hūana natura,ex his vero cōstructis & vnitis resultat humana natura. Et neutrum illorū proprie dicit resurgere scđm Palu.& Durān.quia neutrū eorū cecidit,resurrectio vero est eius qđ cecidit. Cum enim homo moritur,manēt materia & forma,quorū quodlibet est ingenerabile & incorruptibile. Nullū ergo illorū pprie cadit. Sed homo cecidit,ergo resurget, secūdū illū doct.hō.Nec ptinet ad resurrectionē q̄ pcesserit annihilatio vel corruptio partiū. Attamē illo nō obstante potest dici scđm ꝓdicta,resurrectio corporū:quia illa resumūt vitā cū vniuntur aiabus suis,& ita possunt dici resurgere corpora:quia totus hō ex materia & forma cōpositus reuiuiscit qui prius fuit mortuus , & quia reuniuntur materia & forma prius dispersa & separata in morte vt illi dicunt. ¶Secundo,tanq̄ ea quæ pertinent ad integritatem hominis seu naturę humanę,sed tamē sine eis potest esse homo. Sic manus,pes, & similia membra pertinent ad essentiam hominis seu ad eius totalitatem & integritatem. Vltra hoc enim q̄ dicūt cōpositum ex materia & forma rationali,connotant aliquid aliud, vtputa aliquam qualitatem seu formam accidentalem,aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

situm, sine quibus nō haberent illam denominationē. & sic supponunt ꝙ corpore de substantia. Si autem vt quibusdā placet habēt manus, pes, & similia membra organica formas diuersarū rationum & substātiales, nō potest homo esse sine eis. Non enim potest esse sine forma vegetatiua, sensitiua, & intellectiua, siue sit vna siue plures. Si autem differunt solū in cōnotatu accidentali: potest homo esse sine eis. Sic ergo loquendo resurget, secūdū Durā. bonus & btūs in omni integritate, & quā pri⁹ habuit, & quā habere debuit si defecit mēbrum aliquod. & per consequēs beatus resurget non orbatus. Ratio secundū eū est: quia btūs habet quicquid vult, sed quilibet naturaliter vult corporis sui integritatē. Item gloria ꝑficit naturā. Sed de malis dicit, non oportet ꝙ resurgant corpore integri si prius fuerūt orbati & vitiati. Secus si prius nō fuerunt corpore vitiati quia tunc resurgent integri corpore. Ita sentit ille doctor. Alij vero aliter sentiunt: dicēdo ꝙ oīes resurgent corpore perfecti. Annectunt pro ratione. Non enī minus perfecte saltē quo ad mēbrorum integritatem ꝓcise resuscitabit hominem q̄ primum eum condiderit quantum ad ea præcise quę pertinent ad naturā: secus de gratuitis. Quod ergo integritatis naturæ est ꝓcise, videt in omnibus reparandū & corrigendū in resurrectione. ¶ Tertio modo aliqua pertinent ad integritatem hois nō intrinsece, vtputa quia partes essentiales & adęquatę hois, aut quia partes aīatę corporis aīati: sed solum extrinsecę, vt quę pertinent ad ornatū hois, aut decentiam solum, & nō sunt aīata. Et sub illo modo cōprehendūtur accidentia, & qualitates accidentales pariter & humores qui sunt in hoīe, sine quibus secundū cōem cursum naturę, natura humana non subsistit. Et hmōi hūores cholera scilicet & sanguis &c. in omnibus resurgētib⁹ bonis & malis etiā reparabū tur in resurrectione pro perfectione & cōsummatiōe humanæ naturæ, put optima hois (maxime in naturalibus perfectis & nō orbatis) dispositio requirit, secundū illum doct. ad ornādum hoiem & ad exercendū naturales opationes perfecte, tā etsi earū vsus ibi nō erit. ¶ Quarto notandū secundū Sco. ꝙ ad veritatē humanę naturę pertinent nō solū partes essentiales cōpositi, substātialis materia, s. forma specifica vltima, sed etiā alię formę substātiales, si quę sunt, aut fuerūt i hoīe. Itē partes nō tātū heterogenęę: sed & homœogeneę caro ossa. &c. ex ꝙb⁹ heterogeneę cōponunt. Et breuiter quicquid in hoīe fuit informatū aīa rationali, vel per se aliquid hmōi aīati. ¶ Quinto supponit hic quicquid sit de dictis philosophorū gētiliū. Qz per potentiā diuinā infinitā potest id qđ oīno corruptū est ꝙ naturā, vel annihilatū prorsus idem numero reparari.

¶ Quantum ad articulum secundū D est cōclusio prima. Quicūq; resurrexit aut resurget cū fiet ḡnalis mortuoꝝ resurrectio, resurrexit aut resurget idē numero. Probat auctoritate scripturę. Iob ca. xix. In nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circūdabor pelle mea, & in car. me. vi. de. sal. meū. Quē visur⁹ sum ego ipse & oculi mei cōspecturi sunt & nō alius. Vbi btūs Grego. lib. xiiij. moraliū inquit. Resurrectio dici nō pōt vbi nō resurget qđ cecidit. Patet ex quid nois resurrectio dist. precedē. Hinc ait Iob. Ego ipe. In carne mea. In pelle mea. vt idētitatē resurgentis apertis vocibus fateat. Falsa em̄ esset illa cū inquit. In nouissimo die de ter. sur. sum. si nō resurgeret idē numero, sed alius. Cōtra quod dixit. Quē visurus sum ego & nō alius. Ad hoc. j. Corin. xv. Et Greg. Fatemur carnē nostrā post resurrectionē futurā & eandē & diuersam. Eādē ꝙ veritatē: diuersam ꝙ potentiā. Erit em̄ palpabilis: quia nō amittit essentiā veracis naturę. Et iterū. Si post resurrectionē palpabile nō erit, ꝓfecto alius surgit q̄ moritur, & quod nefas est credere, quia ego morior & ali⁹ resurget. Et ita ex verbis Iob secundū expositionē btī Greg. habet idētitas resurgentiū numeralis. Quo mō, an secūdo vel tertio, dicetur. Pro illa cōclusione facit San. Tho. q. j. quęstiū. j. in corpore quęstiōis, cū loquit cōtra errorē cuiusdā Eutichij episcopi Cōstātinopolitani, assumēdo verba btī Gre. vbi supra, ꝙ nō pōt dici resurrectio nisi aīa ad idē corpus redeat: qa resurrectio est iterata surrectio. Etiā dē aūt est surgere & cadere si debet dici resurgere, & resurrectio magis est corporū q̄ aīarum immortalium. & ideo si non est idē corpus qđ aīa resumit nō dicet resurrectio, sed magis noui corporis assumptio. ¶ Scđa cōclusio. Btitudo tā corporis q̄ aię ꝓueniēs ex resurrectiōe nō tollit idētitatem numeralē resurgētis cū sese viuēte in mortali carne. Probat vt supra: qa resurrectio nō mutat naturā eēntialiter, sed solū accidēraliter. Manet em̄ essentia veracis naturę, sed addit gloria quędā accidētalis differētia, naturā nō varias in eēntia: sed saltuās i gloria. Nec obstat dictū Pauli. j. Cor. xv. Nō corp⁹ qđ futurū est seminas, sed nudū granum. Vbi aps cōparat mortē seminationi, & resurrectionē pullulationi. Nā ad rōnē sititudinis nō requirit oīmoda sititudo, sufficit aliqualis. Vñ ad ꝓbandū ꝙ qui resurget resurget idē numero quantū ad substantiā, sed habebit aliā qualitatē inducit exemplū de grano seminato, qđ proficit in terrā, & ex eo surgit aliud granū eiusdem speciei actione naturę, cum alio tamen ornatu: quia primum nude protectum est: secundū reuiuiscit

cū flore. Si ergo hoc potest natura, a fortiori de⁹ resuscitabit mortuos in eadē specie & identitate numerali salua priori substantia cū alia gloria & cōditiōe gloriosa. Et ita nititur Apostolus ibi ꝓbare identitatem numeralē resurgentiū ex identitate grani pullulantis actiōe naturę, cū prius fuit tectū simplici theca. Seminat em̄ corp⁹ mortale & resurget idē numero spūale. Sed ex quo materia manet eadē & forma specifica, mutatio formarū accidētaliū nō facit diuersitatē in numero, sed resurget idem numero. De hoc infra artic. iij.

E ¶ Tertia conclusio: quā disputatiue solū offero matoribus examinādam. Tametsi pleriq; doctor. volūt, ꝙ nō q̄quid fuit vere aīatū aīa intellectiua, vel per se aliq̄d aīati, resurget in resurrectiōe, potest tamē ꝓbabiliter oppositum teneri. Prima pars est Altisio. San. Thom. Sco. Tho. Argen. Richar. Ockam, & aliorū, & ꝓbatur sic. Illud nō resurget in hoīe, quod corpus ipm̄ posset difformare & excessiue magnū & iproportionatū reddere. xxij. de ciui. cap. xix. & xx. Sed si totū illud resurgeret quod vnq̄ fuit iformatū aīa intellectiua, vel per se aliquid hmōi aīati, corpora redderētur nimis magna. Maior patebit infra, & minor videtur esse manifesta. Nā si quęlibet pars carnis in qua saluari pōt species & nomē carnis, spectat ad naturę humanę veritatē, & quęcūq; vnq̄ fuit aīata, ex quo hō aliquis qui nūc est multum corpulētus pōt fieri macer & rursus impinguari, excederet corpus illud in resurrectiōe multū debitā quātitatē, & haberet quātitatē penitus indecentē & indebitā humanę naturę in resurrectiōe glorioſa. cōtra Augu. vbi supra. capit. xix. Quę parua sunt corrigent (Alij libri habēt praua) & qđ min⁹ est q̄ decet, vnde creator nouit inde supplebitur: & quod plus est q̄ decet, materię seruata integritate detrahet. Hinc inferunt illi: ꝙ de partibus pertinentibus ad veritatē humanę naturę dū hō vitueret i terris, tot resurgūt in eo quot sufficiūt ad integrandū pfectā & debitā corporis hūani quātitatē ad quā puenire pōt aut potuisset semoto omni errore & impedimēto circa triceſimū annū. Tūc manet dubiū: quę ergo ps resurget? Et cur illa: nō alia? ¶ Secūda pars ꝓbat. Quādocūq; dātur duę aut plures positiones in materia theologica, quarū neutra est sufficienter elucidata & clare in textibus fundata quin possit exponi, sed nec improbata, vel piarū aurium offensiua, illa videt prę cęteris eligēda & tenēda quę textui & rationi plus alludit, & veritatē quę quęritur explanat. Positio opposita primę parti conclusiōis: scilicet ꝙ in hoīe resurget quicq̄d vnq̄ fuit in eo aīatū aīa intellectiua, vel per se aliquid aīati, est hmōi, igit cōsequētia bona. Et si p̄ cęteris eligenda & tenenda: ergo tenenda. qa cōparatiuus p̄supponit positiuū. Maior videt manifesta, minor ꝓbat: quia plus saluat idētitatē nūeralē resurgētiū etiā scđm ꝑprissimū modū idētitatis & finē resurrectionis scđm iustitiā distributiuā q̄ opinio opposita, vt facile pōt ostendi respiciendo gradus identitatis ex notabili primo. Maior em̄ est identitas primo modo q̄ scđo, aut tertio, vt clarum est. Itē rō dictat ꝙ qui laborat & manducet, siue sit cōpositū ipm̄, siue pars ei⁹ puta caro. Itē exigit iustitia vt in ea carne glorietur vel puniat aīa in qua bñ vel male egit: vt sic nihil maneat irremuneratū: q̄q̄ aīa sit principale quod meruit, & homini cōuenit mereri per aīam. Nā videt satis rarū dicere, ꝙ homini addat aliquid ex materia terrę, arboris, aut alterius mixti quod nunq̄ fuit pars hoīs, in resurrectionis ꝑfectione glorioſa vel gehēnali. Item sic dicere saluat textū Iob vt supra cum dicit. In carne mea &c. ad literā vt tacet, & sanctoꝝ patrū, citra glosſatiōes extraneas: quę potius textib⁹ afferuntur q̄ ex eis recipiātur, vt videt. Nec obest miraculorū multiplicatio cum dicit totū resurgere quod fuit aīatū in hoīe: qa tota materia de hominis resurrectione est plena miraculis, nec ad eā sufficit virtus actiua creature, vt supra dist. prece den. q. j. Hanc opi. vt ꝓbabilē recitat San. Tho. dist. pñti. q. i. ar. ij. quęstū. iiij. ostēdēs modū possibilitatis. Idē videt velle btūs Aug. xxij. de ciuita. dei. cap. xix. cū de capillis & vnguibus disputans dicit. Neq; hoc ideo dixerim ꝙ aliquid existimē corpori cuiq; pitui qđ naturaliter inerat &c. Et antea in cap. eodē. cū ponit simile de figulo: qui vas cōfractū reformat, & tñ non semp illa pars quę in ansa fuit reuertit ad ansam: subiungit ad ꝓpositum. Dū tamē totum reuertitur in totum ideſt totus ille limus in totū vas nulla sui parte perdita remearet &c. Et cap. xiiij. inquit nō defuturum quod infuit. fundans se in sententia dñi. Lucę. xxj. Capillus capitis vestri nō peribit. Item in Ench. capit. lxxxix. ostendit non esse curę quę particula materię cui mēbro statuę reddatur: dum tamē totū ex quo cōstituta fuerat restituta resumeret. Ita deus mirabiliter atq; ineffabiliter artifex de toto quo caro nostra constituerat eam mirabili & ineffabili celeritate restituet. &c. Vbi videtur ex animo velle, ꝙ in resurrectione totum redibit quod fuit in homine animatum, aut aliquid per se animati anima intellectiua, vt puta pars integralis hominis vel etiam pertinēs ad ornatum & decentiam: tametsi illam reformationem non sequitur necessario eadem partium materialium locatio. Et cap. xc. Illa materies ita in vno quoq; modificabitur, vt nec aliquid ex ea pereat. Vult ergo ꝙ nihil pibit de illo qđ ifuit. Si vero aliquid defuerit, supplebit deus vñ voluerit: qui etiam oia ꝓduxit de nihilo. Posset dari

Universidad de Deusto
Biblioteca

modus q; etiam nihil extrinseci addatur: vt dicetur. Ad idē Hugo de sacramēts lib.ij.par. xvij. cap.xiij.&.xiiij. ¶ Quarta conclusio. Potest probabiliter dici deū posse sua potentia diuina materiam hois que prefuit & animata fuit: nec tamē p statu resurrectiōis ad tātū corpus sufficit: multiplicare & replicare per partiū iuxta positionem sine cuiuscūq; extrinseci additione, salua nihilominus formandi corporis debita quātitate, raritate, vel dēsitate, put necessitas exigit & requirit. Persuadetur illa conclusio: quia nullā includit cōtradictionem, nec admittit incōueniēcia, tametsi forte miracula multiplicat in opere resurrectiōis prius miraculoso. Nec sequitur ex hoc indebita corporis raritas: quia illa materia pexistens nō extendit pprie: sed multiplicatur put necessitas exigit actione diuina. Sicut dici potest de formatione Eue ex costa Ade, que secūdū Hugo. lib. j. de sacramētis. par. vj. cap. xxxvj. sine omni extrinseco additamēto, p diuinā potentiā in seipsa multiplicata sola suffecit sine extrinseci additiōe. Vnde nō caruit densitate sibi debita. Nec potest inferri q; ergo corpus sic formatū nō fuerit maius priore, cum nihil additū sit. Nam etsi eadem substātia sit in priore & posteriore formato, nec perfectior substantia in vno q̄ alio substātialiter attamē multiplicatis partibus maiorē occupant locū & maius corpus cōstituunt. ¶ Et forte nō esset ab re concedere vnam & eandē materiā numero posse esse i brachio & crure: sed ex hoc nō sequit q; brachiū sit crus, ppter defectū cōnotati. Cōnotāt em̄ illa noīa alia & aliā formā accidentalem, secundū vnā opinio. vt supra notabili. iij. Et sic supponerent illa noīa pro vna & eadē substantia secundū materiā & formā, sed cōnotāt diuersum. Nec habetur pro incōuenienti dicere idē posse esse in diuersis locis etiā circūscriptiue, nō solum definitiue. Et sicut aīe in oculo inheret visio & nō in pede ad cōmunē intellectū: ita in proposito de materia suo modo dicaf, si placet hanc opinionē tenere. Ad ppositum alludit Nico. de Lyra. Gen. ij. de formatione Eue ex costa Ade. Et magister post Hug. in secūdo. dist. xviij. Frāci. Maro. in veritatibus sup Aug. super Gen. ad literam. cap. xiij. Si em̄ deus pōt ex nihilo aliq̄d facere, cur nō ex parvo magnū sine additione extrinseci? ¶ Quinta cōclusio. Potest scholastice & probabiliter teneri: sicut deus posset totū vniuersum corporeū ponere sub quātitate grani milij: ita pōt partes que residue forent debite corporis quātitati facere sese subintrare aut penetrare: absq; hoc q; aliq̄d pexistēs tollatur: quod vnq̄ fuit informatū in hoie aīa vitali & rationali. Illā conclusionē videtur tenere Aug. vbi supra, vt in secunda parte tertie cōclusiōis patuit. Prima pars cōmuniter cōceditur ab omnibus. Nam penetratio dimēsionū nō est impossibilis diuine potētie. Nec fatigat De⁹ factēdo miracula, & resurrectio mortuorū est opus solius dei. Itē res quāta cōtingēter ē quāta, & nō p accidēs inhērēs, vt tenēt aliqui, ergo potest esse & nō esse quāta &c. Itē actiones perpetue manētes sunt miraculose, sed naturales, secundū August. Et hoc videtur cōcordare regule diuine iustitie, vt id quod meruit vel demeruit prēmiū habeat. Et plus placet q̄ dicere cum Ockam. q. xj. quarti. q; sufficit ad prēmiationem q; aīa seu voluntas que meruit prēmiat? Corpus enim solum sit instrumentū regulatum ab agente: ideo de se nō facit ad meritum, sed potius ad demeritū: quia caro cōcupiscit aduersus spūm, & prēmiū essentiale est in anima deū vidēte eoq; fruēte beatifice. Itē q; & dotes sunt p̄miū aīe &c. Verū quidem est q; aīa intellectiua est vita hois mouēs & dirigēs corpus. Et licet mereri cōueniat homini ratione aīe intellectiue, sicut & discipinabile, tñ etiā vere competit toti composito. Itē Hierony. in de vita Paule. Si resurrectio corporum nō est, resurrectio mortuorū non est. vbi disputat de prēmiatiōe corporis huius mulieris p tantis abstinentijs & cruciatibus ac doloribus, cōcludēs nō esse resurrectionē mortuorū, si illud corpus nō resurgat ad prēmiū sibi debitū, cum fuit pars animē cognoscētis deū. De hoc infra. pro illa cōclusione Franci. Ma. super Aug. ad literā. Gen. xiij. capi. ¶ Sed cōtra illas cōclusiones posset aliquis opponere. Ex eis sequūtur absurda & incōueniētia: ergo. Antecedēs ꝓbatur. Primum sequit q; vna & eadem aīa posset informare duo corpora: vel idē nūero resurgeret in duobus indiuiduis. cōsequēs falsum. Per cōsequens sequitur cōfusio substātiarum si idem foret in diuersis iduiduis. Signo em̄ aliquē nutritū ex carnibus hūanis. Caro illa comesta resurget in primo cuius primū fuit, & in secūdo qui eam comedit, secūdū illā positionē: quia in vtroq; fuit animata aīa intellectiua: & ita informat ꝑprium & comestū. ¶ Scdo sequit: idē corp⁹ esse in cēlo & in inferno: beatū & miserū, glorioſum, & nō glorioſum, impassibile & imortale, & tamē semper pateret, difforme & nō difforme, esto q; in dānatis difformitates maneāt corporum. p cōsequēs idem homo btūs & miser &c. Probatur, pono q; primus cuius carnes alter comedit sit dānat⁹ corpore & aīa, & secundus de numero saluādorum. Comedat aliquis sanctus homo famis tempore carnē humanā dānati hois &c. vt est casus possibilis, tā vtiq; secundū dicta notabilis quarti idē erit de veritate hūane nature in vtroq; qa vtrobiq; fuit informatum anima rationabili. cum ergo in vtroq; resurget, idē erit in cēlo & in iferno.

Nisi quis vellet dicere cum Scot. q; nunq̄ euenit casus q; aliquid sit eque de veritate humanae naturae in vtroq;: quia erit in vno purius: aut magis de intentione naturae pars eius: & ita licet sit de veritate naturae in vtroq;: sed non eque: ideo in vno resurget non in alio. Dicuntur vero illę partes esse magis de intentione nature quae aduenīunt vt augeant: non vt nutriant. Hoc em̄ nutrire. s. est quasi occasionatū p restauratione deperditi: & ita minus a natura intētū vt sit pars ei⁹. Magis em̄ natura conseruaret si posset id qđ aggētū est, pro esse toti⁹, q̄ reciperet aliquid loco eius minus purum: & ita principaliter intendit nature per fectam & debitam quātitatem, qđ fit in augmentatione. Q; aūt homo hominem comederit habetur. iiij. Reg. vj. Item in Iosepho de bello Iudaico li. vij. In Gregorio de Massagetis. Preterea oportet dicere q; costa Adae, ex qua formata est Eua: esset in resurrectione reddēda Ade, quia fuit in eo aīata. Et si prius fuit in eo tanq̄ superflua quo ad suppositū & indiuiduū suum: tñ fuit in eo necessaria ad multiplicationē speciei & naturae: sicut in masculo est semē pro generatione alterius indiuidui. Ergo cum redderetur ei in resurrectione afferet quandam deformitatem in protoplasto: quia plures habebit costas q̄ cętert homines. Dicit em̄ textus Gen. ij. Repleuit carnem pro ea. i. loco ei⁹ aliam costam formauit secundū Sco. Licet cōtrarium videtur velle Aug. super Gen. ad literā. ca. xiij. li. ix. Non enim videtur q; ipsi fuerit alia costa data: qa solum fuit in eo causa mysterij: vt semen propagationis humane. Necessaria enim fuit stante ordinatione diuina ratione speciei multiplicande, non ratione illius individui: puta Adae. Preterea si non fuit et data alia costa ꝓ ea ex qua formata fuit Eua, q̄rit i quo resurget illa costa? Si in Eua solū, non stat secūda pars cōclusionis. iij. per consequens nec conclusiones alię in ea fundate: quia sic non resurget quicquid fuit animatū in Adam. Si in Adam etiam resurget, habebit mōstruosum corpus: quia abundabit in vna costa vltra alios: sicut habēs sex digitos dicit habere corpus monstruosum. Preterea diceret aliq̄s dictum Hug. vbi supra, nō est ad ꝓpositum: sed cōtra cōclusionem de multiplicatiōe costę sine appositione extrinseci loquēs dicit. Eo sane miraculo quo postea de quinq; panibus in manibus Iesu multiplicatis quinq; sunt hominū milia satiata. Nam Aug. super Ioan. Homi. xxiiij. Non iam quinq; panes fracti sunt: sed qđ adiecerat q; creauerat qđ auctum erat. Si auctum, ergo ab extrinseco, & vt videtur, de⁹ creauit nouos panes, & tot quot sufficerent populis. Preterea vna materia numero posset informari a diuersis formis eiusdē speciei: qđ videt inconueniens. Sequit em̄ confusio sup positorum & identitas eorundē. Sic em̄ duo homines habituri essent eandē carnē: per consequēs essent idem numero: quia idē numero sunt quorum materia est eadē. Caro autem est materia hominis certo mō qualificata. Preterea diuersae formę se nō intēdētes eiusdē speciei essent in eodem subiecto, qđ videt absurdum: vt puta duę animae essent in eadem carne replicata in diuersis individuis, & in diuersis locis. Preterea quaeritur de illa multiplicatione: aut est partium earundē ad diuersa, vbi multiplicatio: aut est nouarū productio. Non primū: quia diuersę formę se non intēdētes eiusdē speciei eēnt in eodē subiecto: vt tactū est. Nec secundū dici pōt: quia est cōtra ꝓpositionem istam. Itē sequitur improportionata corporum quātitas, duritiēs, soliditas, raritas &c. Itē ista positio est rara, difficilis, & insolita: prima facilis: ergo plus tenenda. ¶ Si cui placet defendere istam positionē quā habet conclusio. iij. in sua parte secūda, ad primum diceret negando assumptum. Ad probationem, non videt inconueniens, saltē non est impossibile si homo reficitur ex carnibus hūanis. Nec oritur ex hoc confusio substantiarū: sed magis saluatur identitas corporum resurgētium & iustitia distributiua. Sic enim nō sequit confusio substātiarum cum vna anima est tota in toto corpore &c. Item nec cum eadē materia est in diuersis mēbris. Ad secundum sumendo corpus p altera parte cōpositi seu p carne aut materia certo modo qualificata: non videtur inconueniens, q; a fuit illi animę instrumentū meriti: alteri demeriti, & peccati, cruciabit ergo in vno & saluabit in alio. Quę em̄ contradictio si corpus meum replicaretur ad diuersa vbi: & facta replicatiōe in hoc loco puta a, esset informatum anima, & in b, non informatum sed exanime? Sic potest eadē carnis portio in corpore beati glorificari in cęlo & in inferno cruciari: hoc est esse vnita damnato & saluato homini, vel pars damnati hominis & saluati. Nec ex hoc pōt inferri contradictio: quia nunc dicta intelligūt respectu diuersorū, & in alio & alio vbi. Ideo non sequitur. Est pars damnati in inferno: & beati pars in cęlo: ergo est beatum & nō beatum &c. sed est glorioſum hic & non in alio corpore. Nā corpus esse in diuersis locis, est pure affirmatiuū nullam includens negationem. Item termini priuattui cum sumuntur pure priuatiue, vt negant oēm habitum inesse simpliciter, inferūt contradictionem: vt infirmus: igitur non sanus: cęcus nō videns: saluatus non damnatus. Secus cum negant habitum inesse certo modo & non simpliciter secundum determinationem sibi additam: vt miser in inferno, non miser in cælo. Sic quando q; dicitur vulgo beatus: vt in Psal. Beatum dixerunt populum cui hęc sunt &c. qui abundat in il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo aut illo. Et miſer cui⁹ res perierunt incendio vel alias &c. Cum infertur: Eſt beatum in cælo, ergo nõ ſubeſt pœnæ. negatur: quia arguitur a parte in modo ad totũ, ſiue ab inferiore ad ſuperius reductiue & negatiue. Nam ly beatum vel miſerũ ſupponit ꝓ corpore ſubiecto miſeriæ vel gloriæ. nec qualitates contrarię inferunt ꝓpoſitiones contradictorias: ſed ꝓpoſitiones oppoſitę cõtrarie. Nec ſequitur: a. eſt calidum: igitur nõ frigidũ. Nam dicit ſcriptura. Ibunt ab aqs niuium ad calorẽ nimium. Si infertur: Idem homo eſſet beatus & miſer: Forte dicendũ foret mutatis rebus mutari & nomina. Si enim diceretur homo miſer habẽs aliqd ſui corporis ſubiectum miſerię, & beatus habens aliquid ſubiectum glorię: puta partem materię: foret concedendum: licet improprie in caſu inſolito Verum vt cõmuniter illa nomina ſunt vel ſuppoſitorum vel animę rationalis. Sic enĩ dicim⁹ ſanctos eſſe in cęlo partem pro toto, cum tamen ſolum animę ſunt in cęlo. & ideo nõ ſequitur illatũ. Si dicitur vt videtur velle Scot. q. j. ꝙ nunq̃ erit vſq; in finem mundi aliquid ęque de veritate humanę naturę in duobus: & ideo reſurget præciſe in vno in quo plus vel magis fuit de veritate humanę naturę: Hoc non cogit vt videtur. Eſt enim valde poſſibile ꝙ ita fiet: vt idem ſit ęque de veritate naturę in duob⁹: vt. ſ. ſit ęque purum in duobus, & ęque intentum ad quantitatem perfectam duorum. Sufficit enim ad eſſe de veritate humanæ naturæ ꝙ fuerit in aliquo animatũ, vel ꝑ ſe aliquid animati: vt ſupra notabili quarto: ſecũdum illum doct. vel illa notificatio non erit ſufficiẽs, & ideo in quocũq; fuit animatum, in eo reſurget ſecundũ tenorẽ & modum concluſionis. iiij. aut. v. deo ſic diſponente. Per conſequens illa diſtinctio an ſit ęque vel non ęque de veritate &c. non eſt acceptanda neceſſario: ſufficit ꝙ in vtroq; fuerit de veritate naturę. Et ꝙ beat⁹ Aug. xxij. de ciui. ca. xx. dicit: ꝙ in tali caſu reſurget in primo! qa ſecũdus quaſi mutuo accepit reddẽdã: vt alienum ęs. Et forte ex regula iuris: qui prior eſt tempore potior eſt iure. de reg. iuris lib. vj. Dicendũ. Aug. de hoc diſputat, & verum eſt ꝙ prior tempore potior eſt iure: quia non cõmunicat illam portionem ſecundo cum ſuiipſius factura. Nam ſecũdus cũ factura primi partem illam non habebit. Põt autẽ eam habere quaſi cõmunẽ cũ primo ſine eius detrimẽto. Et regula intelligitur qñ vterq; habet partius, & cum res ipſa non poteſt rite ab ambob⁹ poſſideri vel haberi. Hic autẽ vterq; poteſt portionẽ illam habere: & habent ius ad eam: quia in vtroq; fuit animata anima ratiõabili. Et dato ꝙ prior tẽpore ſit potior iure, & non habeãt per oĩa par ius, tamẽ ſecundus cõmunicat cũ primo ſine ei⁹ detrimento: & ita reſurget in vtroq;. ¶ Ad id de coſta

Adę videtur dicendum, ꝙ eſt caſus omnino ſingularis: & ꝙ reſurget in Eua non in Adam: quia ſolum fuit in eo gratia myſterij: vt ſemen ſpeciei humanæ: & ita vt ſuperfluum indiuidui illius. Cõcluſio autem intelligitur ſecũdũ cõem curſum naturę, & de illo qđ non fuit vice ſeminis in aliquo animatum. Nec valet dicere ꝙ et fuerit alia coſta data: quia habuit illam vt ſuperfluum indiuidui. ¶ Ad Hug. negaẽ ꝙ ſuum dictum cõtrarietur prioribus: & ita nec dictũ Augu. ¶ Ad aliud non videtur inconueniens ꝙ diſtinctę animę vel diuerſę formę ſint in eodẽ ſubiecto replicato. nec vllam includere videtur contradictionem. Materia enim de ſe indifferens eſt ad omnem formam. nec ſequitur ex hoc confuſio ſuppoſitorum vt ſupra. Nec ſunt illa ſuppoſita idem nũero. Et auctoritas cõmuniter allegata ſeipſam interimit: qa quæ ſunt plura non ſunt idem numero. Alias eſſent plura & non plura: quia vnum. Nec ex hoc ſequitur idẽtitas ſuppoſitorum: vtputa ꝙ ſint vnũ ſuppoſitum. Nam forma eſt quę dat eſſe rei, & ratione formę ſumitur diſtinctio ſpecifica. Oĩm. n. generabilium & corruptibilium eadem eſt materia ſpecie nõ numero. Si enim in homine in quo eſt vna anima, manus & pes diſtinguitur numero propter diuerſitatẽ numeralẽ materię, multo magis propter diuerſitatem formę ſubſtantialis poſita eadem materia. Auctoritas philoſophi. v. Metaphy. intelligitur ad ſenſum logicũ. ¶ Ad aliud Diuerſæ formę ſe non intendentes &c. Dicendũ hoc non videtur inconueniens potẽtię diuinæ cũ nullam implicat contradictionem. Quicquid vero deo eſt poſſibile, & ideo ei attribuitur, abſurdum dici non poteſt: licet ſit ꝑter conſuetum ordinem naturæ. Nec mirum: cum reſurrectio mortuorum, beatitudo animarum, glorificatio corporum &c. ſola diuina virtute, & non operatione naturæ fiunt. Nec in his ſeruatur ſolitus & cõmuniter cõſuetus ordo naturę. ¶ Ad ſeptimũ de multiplicatione panũ: vtrũq; poteſt cõcedi. Primum tamen nunc plus placet ſine additamento extrinſeci. Aug. vero & Hug. pro eruditione ſimplicũ alluđunt per ſimile de ſegete. nec negant partẽ ptmã vt poſſibilẽ. Ad probationem patuit. ¶ Notandum tamen eſt circa prædicta ꝙ eidẽ rei multiplicatę ad diuerſa vbi, poſſunt ineſſe contraria, & ita materię replicatę ad diuerſa vbi. Nec obeſt ſila regula Scoti de replicatis ad diuerſa vbi, cũ dicit. Quęcũq; ſunt priora eſſentialiter ipſi vbi, vniformiter inſunt corpori habẽti diuerſa vbi. Quę vero poſterius vel ſimul natura, variantur ad variationem vbi. Nam illa regula intelligitur & procedit ſecundum curſum naturæ poſt miraculum hoc eſt replicato corpore per miraculum ad diuerſa vbi, per potentiam diuinam, & poſtea dimittẽ

do res ſuis naturis. Secus loquẽdo pręciſe de potentia dei abſoluta. qđ & idẽ doctor videtur tenere. q. iiij. diſt. x. Sic non eſt neceſſe poſita exiſtentia corporis Chriſti hic & alibi, ꝙ illa q̃ inſunt corpori Chriſti hic exiſtenti, inſint eidem alibi exiſtenti, loquẽdo etiã de formis abſolutis. Ad hoc lecti. xlvj. in expoſitione cano. miſſæ. & in cẽtilogio Ockam. Nec ſecundum aliqua ſunt ita cõtraria, ꝙ non poſſint meſſe eidem ſecundũ diuinam potentiam. Verum prędicata cõtradictoria: vt immortale mortale, paſſibile ipaſſibile, capiẽdo ly. in negatiue: vt immortale eſt terminus infinitus: nõ conueniũt eidem: & illo modo beatus non eſt immortalis, quia poſſet per diuinam abſolutam potentiam annihilari. Sed eſt immortalis: quia ſtante ordinatione diuina non morietur. Et ſic non eſt inconueniens idem eſſe immortali & immortali. Sic conceditur ꝙ aliquid damnati ſit in beato & econuerſo. Nec hoc concedere abſurdum eſt. ſ. ſi idem fuit in via inſtrumentum merendi & peccãdi in diuerſis ſuppoſitis, ꝙ hoc etiam poſſit eſſe deo agente quodãmodo particeps pœnarum & miſerię partier & gloriæ. ¶ Ad aliud de magnitudine improportionata: Reſpondeẽ: oĩa redeũt: nec ſequitur improportionata quãtitas. Sicut. n. in condenſatione partes corporis condenſati ſine earum deperditione ſtant ſub minori quantitate ita poſſet fieri in propoſito additio partiũ ſubſtãtię ſine maiori extenſione per partium maiorẽ approximationẽ ſiue ſubitrationẽ aut ꝑ penetrationem. Sicut nube conuerſa in aquam manent in aqua omnes partes ſubſtantiales nubis conuerſę in minore quãtitate. Non enim ponunt illi quãtitatem eſſe accidens inhęrens rei quãtę: ſed dicitur res quanta: quia partes ſunt extra ſe inuicẽ localiter aut ſitualiter. Vnde quælibet res quanta cõtingenter eſt quanta, & põt eſſe & non eſſe quanta ꝑ diuinã potentiam. de hoc ſupra diſt. x. Si dicis: ſequitur ex hoc indebita ſoliditas & cõpactio ac duritties corporis, & ſic i corpore ſuſcitato tolleretur proportionata teneritudo & mollities: Reſpõdetur. Deus ſua potentia tollit omnia quę redundãt in deformitatẽ corporis reſurgentis: & quę vergere poſſunt in indebitã corporis diſpoſitionẽ. vnde ſicut reſtaurabit omnes partes in debita quãtitate: ita & in duritie debita mollitie & teneritudine ſua potẽtia diuina. Secus de actione creaturę. Ad aliud de difficultate poſitiõis: Dicẽdum. Poſitio aliqua non eſt acceptãda quia facilis: ſed quia vera. Exemplum de Euchariſtię ſacramento. Facilius enim eſſet dicere manere panis ſubſtantiam, & illi coaſſiſtere corpus Chriſti: q̃ ipſum deſinere: & accidentia ſolum manere &c. ſed non eſt verius propter eccleſię determinationem. Ita in propoſito. Quæ opinionum ſit verior deus nouit

Hęc ſiue ſit vera ſiue falſa videtur magis ſaluare idẽtitatem reſurgẽtium corporum, & textus ſcripturæ, ac concordare iuſtitię diſtributiue: vt in ea carne patiaẽ anima i qua peccauit: & in ea glorieẽ in qua bene egit: ne aliquid boni maneat irremuneratum vel aliquid mali impunitum. De formatione Euę ex coſta Adę ſine additione alicui⁹ extrinſeci, habeẽ diſt. xviij. ij. collect. ¶ Si adhuc quis replicat de multiplicatione panũ Ioan. vj. Videtur dictum Aug. eſſe pro cõtraria opinione in Homil. xxiiij. ſuper Ioan. Siquidem omnino videtur velle panes fuiſſe multiplicatos per additionem materię de nouo creatę vel aliunde ſuſceptę. Ait enim. Facti ſunt panes quinq;: non tã quinq; panes: ſed qđ adiecerat qui creauerat qđ auctum erat. Et ante hoc. Vnde enĩ multiplicat de paucis granis ſegetes: inde in manibus ſuis multiplicauit quinq; panes. Panes autẽ illi quinq;, quaſi ſemina erant: non quidem terræ mandata: ſed ab eo qui terram fecit multiplicata. Certum vero eſt ꝙ ſegetes multiplicantur per additionem materię nutrimentalis ex terra: ergo & panes illi ex alicuius extrinſeci appoſitione. Et ita illa ſimilitudo non facit pro opinione: ſed in contrarium. Dicendum videtur: dictum Aug. tangit duos modos multiplicationis panũ hincinde. Et ita modus ille qui facit pro opinione de non addendo extrinſecũ, hic aſſumitur dimiſſa parte alia. Nec propter illã multiplicationẽ quomodocũq; factã illa opinio ſubſiſtit: ſed aliquo modo ex hoc eius poſſibilitas oſtenditur. Non enim dubium quin de⁹ potuit vel de nouo creare panes, vel ſimpl'r multiplicare, cum vel ſine additione extrinſeci: vt habet Lyra Matth. xiiij. & Ioã. vj. Audiam⁹ pro his cõcluſiue Aug. in de vera innocẽtia. §. cclxxxiij. Naturarum conditor deus nihil in miraculis contra naturam facit, nec qđ nouum eſt conſuetudini, repugnans eſt rationi. Nobis ergo videtur cõtra naturam inſolita: quibus aliter naturæ curſus innotuit: non autem deo cui hoc eſt natura qđ fecerit. hęc ille. ¶ Volens autẽ tenere opinionẽ contrariam & cõmunẽ: & ſic ſaluare primam partẽ cõcluſionis tertię: dicere poterit ad rationem probãtem ſecundam partem concluſionis tertię, negando minorem. Ad probationem dicendum ꝙ illa ſaluatio eſt rara, & cõmuni opinioni doctorũ contraria. Nec debent plurificari miracula ſine cauſa: nec poſitio aliqua difficultari cum poſſit ſalua veritate ęque facilĩ modo explicari. Ad Aug. dicendum ꝙ iam ſic iam ſic de reſurrectione diſputat. hinc ponit & alium modũ. Ait enim cap. xxij. de ciui. ca. xiiij. In ſententia domini. Capillus non peribit &c. dictum eſt non defuturum eſſe qđ fuit. Non autem negatum eſt affuturum eſſe qđ nõ fuit. Exemplificat de infante mortuo. Ad id in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ench. Illa materies ita modificabitur, vt nec aliquid ex ea pereat. Verū est ad debitam corporis formationem necessarium. Manifeste enim vult ibidem, q; si aliquid defuerit supplebit id de⁹ vn de voluerit: sed superfluitas proijcie⁊. Et ita videt velle q; de talibus partibus quæ fuerunt de veritate naturę humanę in hoīs vita, tot resurgent in resurrectione quot sufficiūt ad integrādū corpus perfectū optime qualificandū ea qualitate & statura q̄ congruit corpori glorioso. Ad hoc valent dicta infra in dubio tertio, de integritate & sufficientia partium. ¶ Ad exēplum de carne comesta respondet Aug. q; resurget in primo vt supra patuit. Sic Sco. & Ockā tenent, deo supplente defectum si quis fuerit. Sic integritas intelligitur sufficientia: vt dicatur id esse de integritate qđ est de sufficientia. Sic manet integritas materiæ quādo manet sufficientia partium. Et ita videntur velle q; sufficit idētitas formæ speciuoc̄: puta animæ & q; omnia membra coniunctim habeant eandē materiā & formā, non autem diuisim. saltem non oportet. Sed tunc oportet concedere q; si de⁹ fœtui abortiuo daret materiā arboris aut lapidis vel bruti quę prius nunq̄ fuit in eo animata, esset idē homo in resurrectione propter idētitatem formę. Sic si vna anima intellectiua informaret diuersas materias in diuersis locis, esset idem suppositum
H humanum. ¶ Sexta conclusio. Tametsi resurget idem homo numero: non tamē opus est q; sequatur eadem partium materialiū locatio. Prima pars patet ex dictis. Secunda est in conclusione. iij. Et est doct. cōmuniter adducentium simile de figulo confringente vas aliqđ & idipsum reformāte &c. secundū Aug. xxij. de ciui. ca. xix. Potest deus resurrectionis huius factor partes illas locare vt placet: sed non est necesse ad idēttatē numeralem q; redeant ad eundem locum. ¶ Septima conclusio Oēs homines in eadē (Christi. s.) resurgūt ętate ac debita quantitate, longe tamen inequali & distanti conditione. Prima pars est Pauli ad Ephe. iiij. Donec omnes occurramus in virū perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Et accipit ætas non pro durationis mēsura: sed pro statu & robore corporis quæ solet esse regulariter in ætate iuuenili, quę fuit ætas Christi. Dicunt enim doct. iuuenilem ætatem esse circa annos. xxx. Prēterea secundum Aug. super Geñ. ad literam li. vj. cap. xiij. & Magistrū dist. xvij. secūdi. in tali ætate de⁹ hoīem cōdidit: ergo & reparabit: nam post ętatem iuuenilem hō incipit detrimentum sentire. ¶ Ex hoc infertur corollarium secundum Aug. vbi supra. ca. xv. & xvj. In resurrectione vnusquisq; eā recipiet ætatis mensurā quā vel habuit in iuuētute si senex est mortuus, vel fuerat habiturus si ante est mortuus. Et notanter dicit Paulus. In mēsuram ætatis. & non addidit staturam: quia de quantitate & magnitudine staturæ dubiū est apud eundem. Potest autem concedi q; resurgūt in ea corporis statura quā habuerūt vel habituri fuerāt circa. xxx. annos, semoto naturę impedimēto. Pōt etiam admitti q; resurgunt in statura iuuenili vel senili aut infantili, cum nec mētis nec corporis ipsius remanebit infirmitas. Et ideo concludit cap. xvj. li. xxij. & ca. xx. Si qs vult dicere q; quilibet resurget in ea corporis statura in qua defunctus est, non est cum illo laborioſe concertandum. Et ita secundū Paulum in nomine mēsura ætatis nō venit statura sed robur & pfectio hominis semota omni infirmitate ac debilitate. ¶ Corollariū secundū. Non oīm resurgentium erit eadem quantitas staturę: sed roboris & vigoris p cuiusuis cōplexione, qui solet eē regulariter in iuuenili cuiusuis ætate natura non errante. Duran. q. iij. vult q; dictum apostoli procedit solum de electis & prædestinatis, nō de reprobis: quia dicitur In vnitatē fidei &c. quia secundū eū mali resurgent cum deformitate quā habent: vtputa si geniti sunt manci, monoculi &c. Secunda pars conclusionis in secunda quęstione deducetur: quia beati dotabunt dotibus corporis: non sic damnati. De hoc in Enchi. cap. xcj. & xciij. Et. xxij. de ciui. cap. xix. Nec opus est de hoc multa inquirere, cum certa sit eorum damnatio. Sancti vero sine omni deformitate resurgent. ¶ Octaua cōclusio. Sicut deus vtrūq; sexum instituit & formauit in prima rerum p̄ductione: ita & vtrūq; suscitabit in sua habitudine in generali resurrectione. Probatur auctoritate Aug. xxij. de ciui. ca. xvij. Fuerunt enim qui dicerent fœminas surrecturas in virili sexu, moti auctoritate Pauli: Donec oñes occurramus in virū perfectum. nescientes apostolum intelligere virū vigore & perfectione non sexu. Non enim sexus fœmineus vitio datur sed naturę. Licet tunc non erit vsus concubitus, aut partus, vel membrorū illorum: sed nec pudor aut verecundia vel libido concupiscentię: non nubent neq; vxores ducent sed erunt sicut angeli dei. Omnes ergo resurgent in virum perfectum: quia vigorosi & perfecti sine defectu. præsertim electi.

¶ Quantum ad articulum tertiū est I dubium primum contra conclusionem primā, & sextam, quæ dicunt oñes resurrecturos idem numero resurgere. Nullo modo idētitatis mortui resurgunt idem numero: ergo. Antecedens probatur. Nō primo gradu, vt manifestum est: quia talis excludit omnem distinctionem essentialē: nec secundo, quia si illa identitas sufficeret: puta identitas formę specificę: ergo pari ratione dicetur idē suppositum cum vna & eadem anima informat

duo corpora. Ita enim materia est pars essentialis hominis, & de eius quiditate, sicut forma. Immo ille secundus identitatis gradus, propter identitatē formæ duntaxat, est penitus improprius. Nec tertio modo. Non enim videtur quomodo verum sit dicere q; resurrectio corporum fiat, & q; resuscitatus habet eandem carnem, nisi ad illum sensum improprium. Anima iterum coniungetur corpori quod sibi deus vndecunq; dabit. ita q; corpori supponit tm̄. Q đ videtur facere ludibrium in articulo resurrectionis. Nam posita animæ immortalitate quā & aliqui philosophi cognouerunt diuinitus illustrati secundū Aug. xiij. de trini. ca. ix. & q; de sui natura vult coniungi & vniri materiæ licet non determinatę, statim erit probare resurrectionem mortuorum: quia hoc non est aliud: nisi reddere animę corpus aliquod quodcūq; sit illud & vndecūq;: & resurrectio erit redditio corpis alicuius ipsi animæ post prioris corporis dimissionem. Ad quid ergo ponitur puluerū collectio angelico ministerio &c. Ex consequenti articulus de resurrectiōe corporum, erit non corporis prioris prēmiatio: sed quasi fictio quędam quo ad infideles eam negātes. ¶ Dicēdū: Oēs resurrecturi idē numero resurgent. Sufficit aūt identitas secundo modo, aut etiam tertio modo. Ad improbationē negatur. Forma em̄ dat eē rei speciuocū & agere & ratione eius (quia alia & alia) sumitur differentia speciuoca, non ratione materię quæ est eadē specie etsi non numero in omnib⁹ gñabilibus & corruptibilibus. De quo in secundo dist. xij. q. ij. Et si dicitur q; ille modus identitatis sit improprius, conceditur ad hunc sensum: comparatiue ad primum gradum est minus proprius: sed in secūdo gradu identitatis numeralis est ꝓprius. immo q̄libet est proprius in gradu suo. & sufficit ad idēti tatem numeralē in hoc gradu: alias nō posset dari identitas animalis ad seipsum pro quocunq; tēpore. Item homo non diceretur vere nutriri. Item terminus transubstantiationis formalis non esset idem &c. maxime secundū eos qui volunt q; idē fuisset terminus formalis: si quis ante Christi incarnationē consecrasset. Consequenter cōcedit q; resurrectio corporum fiet, & q; resurgens habebit eandem carnē quā vtuus habuit secundum diuersas opiniones: vt supra. Sic conceditur secūdum illos gradus identitatis q; resurgēs habebit idem corpus & eandem carnem sine omni fictione secundum vsitatum modum loquendi theologorū & philosophorum de identitate numerali. ¶ Si q̄ ritur: An habebit pręcise eandem carnem necne? solutio nunc patuit. Aliter tamen secundū Scotū dicēdum est: q; non habeat pręcise eandē, quā habuit in aliquo instanti: vel tēpore vitę suę: sed nec habeat totā illā quā habuit tempore vitę suæ: ꝑter illā quā traxit a parentib⁹. Illā quidem totā habet & alias partes, quas successiue habuit, nūc illam, nunc aliam. Et sic corpus resuscitatum est magis idem corpori habito in hac vita, q̄ si esset idē corpori habito in aliquo instanti vitę suæ. Si. n. esset idē corpori pro vno determinato instāti vitę suę, esset magis aliud a corpore suo pro alio instanti. Hæc ille. Id idē vult Ockā. q. xj. Ex quo materia est de essentia, & quiditate compositi, vbi est alia & alia materia numero, est quidē inter idem & seipsum in aliquo successiue vno tempore, & alio, q̄dam realis distinctio: quia nunc habet hanc materiam in individuo: nūc aliam. Sic vbi est eadē forma in fine & principio trāsmutationis, potest totum dici idem propter idētitatē formę. Et sicut in augmentatione non est omnibus modis idē ante & post augmētationem: quia alia materia adgenita est, quę est de essentia totius cōpositi: licet sit eadem forma: ita in resurrectione non erit omnibus modis idem homo ante & post: quia non est eadē materia pręcise ante & post resurrectionem. Dicit tamen idem homo numero, tertio modo, secūdū continuationē, & propter identitatem animę intellectiuę, q̄ remanet eadē ante & post. ¶ Si dicis: nō videtur ergo maior idētitas hominis resurgentis ad seipsum viuū, & hominis aucti ad non auctū q̄ bruti augmentabilis ad seipsum post augmentationem: Negetur. q a nulla est huiusmodi identitas in bruto sicut i homine. Hic em̄ anima manet eadem simpliciter. In bruto vero nec forma nec materia manent eadem: quia tam partes materiales q̄ formales fluūt in bruto. ¶ Ad aliud negeť q; resurrectio sit ludibrium: sed est opus solą diuina virtute modo nobis incognito supernaturaliter cōsummādū, creatura se ad hoc habente passiue & obiectiualiter. Assentire videť Guilie. Altisiod. in suo quarto, tractatu de resurrectiōe. ¶ Se K cundum dubium: Vtrum sit aliqua pars vel portio in homine per totam vitā suam, quę resurget in eo. Ad hoc respōdet Ockam vbi supra, q; illa pars quę est in membris principalibus, quę per totam hominis vitam non mutatur, manet in hoīe & per totam vitam suam: quia illa membra generātur pro maiori parte ex materia seminis ex qua generať homo. Et ante hoc videť velle q; cor hominis non augeatur nec diminuatur: vt notabili secūdo. Iam dicta non valent. Sic em̄ cor animalis: puta hois, tātū esset posita animatione in vtero, quantū postea cū creuerit in perfectum virum quia nec augeretur nec diminueretur. qđ videtur falsum. Sic em̄ oporteret tātū ac tā magnum esse cor minorennis infantis, quantū viri perfecti. Ad dictum philosophi, Oñe corruptibile de necessitate corrumpitur: Dicit idem hoc verum esse: q; quęcunq; pars aucta corrumpitur, exceptis parti

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus principalibus. ¶ Tertium dubium, cõtra pri
mã partẽ tertię conclusionis. Si nõ quicquid fuit
animatum anima intellectiua resurget in hoīe: cur
potius pars illa vel illa q̃ illa? Et cũ huiꝰ vt videt
nulla possit dari ratio cogens: ergo vel oẽs vel
nullę resurgent. Ad hoc dicendũ negando conse
quentiam, tametsi nõ possit precise dari ratio cur
potius illa q̃ illa. Licet Scotꝰ teneat q̃ illa quæ est
purior, vel plus de intentione naturę pars eius re
surget p̃ aliis. Nã secũdũ Diuũ Au. Aug. li. xxij.
de ciui. cap. xix. quæ sunt praua corrigent, & qđ
minus est q̃ decet, vnde creator nouit inde supple
bitur. Et sequtur ad propositũ. Et qđ plus est q̃ de
cet, materię seruata integritate detrahitur. Integri
tas hic accipitur pro sufficientia ad corporis debi
tam quãtitatẽ secundũ vnã opinionẽ. Ante hoc
inquit. Ac per hoc nõ est macris pinguibus vel ti
mẽdũ, ne ibi etiã tales sint &c. Et ita secundũ vnã
opinionem possunt exponi alia dicta Augu. eo
dẽ cap. dũ dicit. Dum tamẽ totum reuertetur &c.
Et nihil fore perituũ &c. Verũ est de sufficiẽtia, &
necessitate: ita q̃ redibit quicquid necessarium est
pro decenti quantitate & quantum: & si totũ, totũ
redibit. Ratio ergo cogẽs est volũtas summi opi
ficis, qui resurrectionẽ efficiet potentia diuina. Et
per istam expositionẽ nominũ illorum integritas
& totum (vt dicatur integritas partium seruari, &
totum reuerti, quando resurget id qđ pertinet ad
sufficientiam & decorem corporis: semoto omni
defectu, & deformitate) multa dicta possunt salu
ari Aug. xxij. de ciui. ca. xix. ¶ Quartum dubi
um contra septimam conclusionẽ, cũ dicitur oẽs
homines resurrecturos in ætate Christi, & in eadẽ
ętate. Cum ætas hoīs accipitur secundũ tempus
mensurans vitam eius: aut ergo accipitur secun
dũ tempus vitę mortalis aut immortalis. Nõ pri
mum: quia sic est magna diuersitas ætatis homi
nũ mortaliũ, vt docet experientia. Nec secũdum:
qa ætas Christi resurgẽtis: cuius resurrectio ante
annos. MCCCCLXXVI. facta est, lõge excedit
ætatẽ resurgentiũ in futuro sc̃m vitã immorta
lẽ. Item quęritur de quantitate debita resurgentiũ
Vel est quãtitas corpis Christi vel alia. Nõ Chri
sti: quia tũc multa corpora essent immoderatę dẽ
sitatis, aut raritatis, secũdũ q̃ resurrecturi habuis
sent corpora maiora vel minora corpore Christi
Cum tamen vt videtur Aug. velle lib. xxij. ca. 14.
15. & 16. gigantes in forma resurgent gigantea: &
posset sustineri secundum eũdẽ, quẽlibet resurre
cturũ in eo corporis modo, quo defũctꝰ est. Si se
cundum, arguatur vt supra. Si autem quilibet re
surget in sua quantitate quã habuisset si attigisset
semoto naturę vel alio casuali impedimẽto. xxx.
annũ: ergo resurgent multũ differenti quantitate,
quia gnani, macilenti, corpulenti &c. Dicẽdũ, qc
quid sit de damnatis, homines omnes beati resur
gent in eadem ætate Christi: hoc est resurgent ro
busti, perfecti, bene habentes in corpore sine oĩ
deformitate, & defectu, sine tarditate & corruptio
ne. Erũt enim ęquales angelis dei: & si non corpo
re vel ętate, certe felicitate. Augu. lib. xxij. ca. xx.
de ciuitate. Seruabit em̃ pfectio integritatis sub
stantię humanę: cum sublatione omnis defectus,
& cuiuscunq; indecentis. Dicitur ergo status ille
eiusdem ętatis secundum ꝓportionem & iustitiã
distributiuam prout vniuscuiusq; naturæ cõgru
it. Et ratio huius põt esse secundũ eundẽ ca. xiiij.
li. xxij. quia vnusquisq; tunc futurus est cum effe
ctu in resurrectione qualis fuit hic in potẽtia seu
in ratione seminali. Hinc infantes cum nascũtur
etsi sint quantitate parui, & careãt magnitudinis
perfectione in actu: habẽt tamen eam in potẽtiat
& cum illa concipiunt̃ & nascunt̃. sicut & dẽtes &
alia membra habent in potentia & latẽter in semi
ne. i. seminali ratione, secundũ Fran. Mar. Resur
gent ergo singuli in ea quantitate in actu, quã ha
buerunt in via in potẽtia dum nascerent̃ secundũ
cõplexionẽ corporis sui. vnde si aliquod fuit im
pedimentũ in augmento, ratione inedię, & paup
tatis, vt in mendicis, restaurabit id deus vnde vo
luerit. ¶ Corollarie sequitur. In resurrectione gña
li nullus resurget longior aut breuior in actu q̃ fu
erit hic in via longus aut brevis in potẽtia. Aug.
lib. xxij. ca. xiiij. de ciui. dei. Et ex illo sumi potest
debita resurgentiũ quantitas, illa. s. quã hic habue
runt in ratione seminali. ¶ Corollarium secundũ.
Non omnium resurgentium erit eadem quanti
tas corporis: sed alta & alta pro diuersitate cõple
xionis semota omni imperfectione, & indecentia
quacunq;. Ex his facile responderi potest ad for
mam argumentationis. ¶ Quintum dubium cõ
tra tenorem articuli de resurrectiõe carnis. Dicũ
est resurrectionem mortuorum esse resurrectionẽ
carnis: vt habetur in Symbolo apostolorũ: quo
modo ergo loquitur Paulus. j. Corin. xv. Caro &
sanguis regnum dei possidere non possunt? Si
hoc verum est, quomodo fiet resurrectio vera ad
gloriam corporis & animę? Pręterea si sic: ergo re
surrectio si erit, erit alteriꝰ naturæ. Dicit em̃ Apls
Seminatur corpus animale: surget corpus spiri
tuale. Non dicit resurget sed surget. Dictum ve
ro est corpora in resurrectione futura eiusdem na
turæ sed alterius glorię. Non autem videntur esse
eiusdem naturæ corpus animale, & spirituale: si
cut nec idẽ sunt spiritus & animal. ¶ Consideran
dum est q̃ Caro quandoq; sumitur pro toto cõ
posito. i. homine. Sic scriptura secũdum tropum
quendam a parte totum significãs nomine caro
intelligit hominem. Hinc dicitur Ioan. j. Et ver
bum caro factum est. Exponit Au. Aug. ad Cõ

sentũ. i. filius dei factus est filius hominis. Et ca.
ij. li. xiiij. de ciui. Verbum caro factũ est, exponit
.i. homo. Ad Ro. iij. Ex operibus legis nõ iustifi
cabitur omnis caro. Sic enim nomine totius quã
doq; accipitur pars, vt cum Maria Magda. inqt.
Tulerunt dñm meũ. Ioan. xx. ideſt corpus dñi.
qđ sepultum putabat de monumento sublatum
erat. Ita nomine partis totum intelligitur. xiiij. lib.
de ciui. cap. ij. & v. Et illo modo non est eadẽ caro
in viuo & mortuo: quia non eadem forma speci
uoca: vt notum est. Alio modo accipitur pro al
tera parte compositi: & sic Aug. vbi supra, carnẽ
nominat corpus terreni atq; mortalis animantis.
Forte dicit terreni ad excludẽdum angelos habẽ
tes secundũ aliquos corpora aerea, qđ & Aug. ali
quando videtur tenere secundum opinionẽ Pla
tonicorũ. Et sic potest intelligi dictum Apostoli
primę Corin. xv. Non oĩs caro eadẽ caro: sed alia
hoīs, alia pecorũ, alia piscium, alia volucrũ. Quis
em̃ materia oĩm generabiliũ & corruptibiliũ sit ea
dem specie quã caro significat, tñ nomẽ caro sic
est terminus cõnotatiuus: & supponit pro mate
ria, cõnotãdo certã qualificationem, seu acciden
talem dispositionem: qua dispositiõe mutata mu
tatur suppositio. Deficiente enim cõnotato defi
cit suppositio: vt cum est proxima putredini. Sic
non est eadem caro piscium & taurorum &c. Nõ
enim dicimus pisces esse carnem, & prohibitũ est
tempore ieiuniorum vesci carnibus: forte q̃ mate
riam sementiuã traxerũt ex coitu. Dicimus tamẽ
cadauer esse carnẽ putrefactioni proximã. Si au
tem aliquis vellet plurificare in eodem composi
to formas substantiales, posset aliter dicere hoc
modo. Ossa & caro sunt eiusdem rationis essen
tialis: sed non accidentalis: sicut homo albus & ca
lidus. Sunt etiam eiusdẽ rationis in homine & pe
core, saltem concedi potest. Non tamen sequitur
sunt eiusdem ratiõis: ergo os est caro, propter de
fectum cõnotati: sicut homo iustus & iniusꝰ sunt
eiusdem ratiõis essentialis quia vterq; homo, nec
tamen iustus est iniustus. Si autẽ ratio dicit totũ
quid nominis termini, puta subtractũ cũ cõnota
to, secus est dicendum. Item secũdũ Aug. vbi su
pra: caro etiam dicit animã carnaliter viuentem, &
inordinatis passionum motibus subiectã. Hinc
Paulus. j. Corint. ij. Animalis homo non percipit
ea quæ sunt spiritus dei. Homil. xcvtij. sup Ioã.
Hominẽ nominat animalẽ ab anima, & carnalem
a carne: quia ex carne & anima constituitur homo
in esse. Et in li. de fide & symbolo dicit. Anima ꝓ
pter carnales affectiones caro nominatur, non ꝓ
pter naturam: & corruptibilis: quia vitijs morum
corrũpit̃. Hæc ille iuxta finẽ libri. Est ergo homo
animalis qui spñ & affectũ habet depressum ad
seruilia tñ, & ad ea q̃ carnis sunt. i. contraria mẽti
& spiritui. Et secundũ Ambrosiũ: aliquis dicitur
animalis dupliciter: vel conuersatione & vita: vel
animi sensu. Conuersatione & vita quis ferẽ disso
luta lasciuia animę suę, quã inter naturalis ordinis
metas spũs rector non continet: eo q̃ ipse deo re
gendum se nõ subiecit. Animalis vero animi sen
su dicitur: qui de deo iuxta corporũ phantasiam,
vel legis literã, vel rationẽ physicã iudicat. Sic di
cere possumus esse opera carnis quæ pertinẽt ad
voluptatem carnis, & in genere quęcũq; animi vi
tia, licet sint a voluptate carnis aliena secundum
Aug. xiiij. ca. ij. & v. de ciui. capiendo partem pro
toto, & denominando totum a parte. Dicunt̃ er
go opera carnis ad Galat. v. quæcunq; vitia &
peccata hominis. Carnis. i. hominis viuentis, non
secundũ deum, sed contra spm̃ sanctũ, & contra
eius præceptum, & dictamen rationis rectę. Sicut
enim diabolus sua supbia tumuit: & ideo in verи
tate non stetit. Ioã. viij. vt nõ ex Deo: sed de suo
mendacium loqueretur: ita & homo sequendo su
am prauã voluntatem deo cõtrariam, quandoq;
carnalis, quandoq; animalis dicitur. Quis em̃ in
homine multa surgant vitiorum incitamenta ex
carne corrupta per peccatum, & similiter desideria
vitiosa: non tamen omnia vitę miquę vitia veni
unt tribuenda, sed multa veniunt ex instigatiõe
diabolica, qui carnem nõ habet. Sumitur ergo ca
ro secundũ Hiero. sup epl'am ad Gala. vt cõtrari
atur spũi: vt dicantur opera carnis quę sunt con
traria menti ac spiritui. ¶ Ex illo sequit̃: sicut hõ
dicitur quãdoq; animalis ac carnalis: quia prauis
affectionibus & peccatis deditus aut fomiti pec
cati subiectus patiendo bellum carnis contra spi
ritum ad Ro. vij. sic dicitur quandoq; spũalis, &
corpus ipsum spũale, quando perfecte adhæret
deo, vt vnus spiritus sit cum eo voluntatis plena
subiectione non timens vllam separationem nec
indigens nec cibo, nec potu &c. Item dicitur cæle
stis pari ratione. Ad hoc enim Christus factꝰ est
mortalis & terrenꝰ: vt homines cęlestes & immor
tales faceret, non naturę mutatione: sed glorię col
latione. Augu. ad Cõsentiũ. Sic intelligitur dictũ
Apostoli. Caro & sanguis regnum dei possidere
non possunt. i. corruptibilitas & mortalitas, pari
ter & defectuitas carnis & sanguinis quę sunt hu
ius vię, regnum dei possidere non possunt in sen
su composito. Et nequis credat apostolum volu
isse denotare carnis & sanguinis substantiã, quasi
non pertineant ad resurrectionem, subtunxit: Ne
q; corruptio incorruptionẽ possidebit. Voluit er
go dicere q̃ corruptio mortalitatis carnis & san
guinis in resurrectiõe locũ non habet. ¶ Per hoc
ad dubiũ. Apostolus nõ negat resurrectionẽ car
nis: sed eam astruit & confirmat seipsum exponẽ
do quid intelligatur nomine carnis & sanguinis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtputa non caro ſecundū ſubſtantiam:ſed ſecundū corruptionē,& defectū mortalitatis ac pugnæ contra ſpm̄. Erit enim ſecūdum Aug. caro in reſurrectione ſecundū ſubſtantiam,& non erit caro ſecundum corruptionē:quia tolletur omnis mortalitatis corruptio. Hic.xxij.ca.xxj. de ciuitate inquit, Erit ergo ſpiritui ſubdita caro ſpiritualis:ſed tamē caro non ſpūs:ſicut carni ſubditus fuit ſpiritus ipſe carnalis:ſed tñ ſpūs non caro. & ca.24. Nō em̄ animale, ſed ſpirituale erit, habēs quidem carnis ſed ſine vlla carnali corruptione ſubſtātiā. Ad idem lib.j.retract.cap.xvij. Ibi expreſſe dicit Apoſtolum non negaſſe carnis ſubſtantiam: ſed corruptionem. & ca.iij.li.ij. Item.xiij. de ciuita. dei ca.xx.&.xxiij. Eapropter inqt apoſtolus. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionē,& mortale immortalitatem. Voluit ergo denotare per nomen caro & ſanguis, ablationem pugnę mortalitatis & corruptiōis. ¶ Ad aliud: verū eſt, ſeminat corpus animale, & ſurget corpus ſpirituale, non qđ ſit alterius naturæ ſed gloriæ. Dicitur aūt in reſurrectione ſpirituale, qđ prius dictū fuit animale quia nūc factum eſt impaſſibile & immortale, plene ſubiectum ſpiritui, qđ prius fuit ſubiectū corruptioni. Sicut em̄ dr̄ ſpūs carnalis: qa ſeruit carni: ita non inepte corpus dicitur ſpūale: quia ſubiectum ſpiritui. Non q; in ſpm̄ cōuertat: ſed quia ſpiritui ſumma & mirabili obtemperandi voluntate ſubdet. Cōſequēter. Licet nō ſupponāt ꝓ eo dē ſpūs & aīal: tñ illa noīa corpus animale & ſpirituale, idē dicūt ſecundū ſubſtātiā in ꝓpoſito: licet nō ſupponāt pro eodē ꝓpter defectū connotati.

M ¶ Sextum dubium forte potius curioſitatis eſt q̄ vtilitatis: An omnes humores reſurgent in homine: & ſimiliter an in Chriſto reſurrexerit oīs ſanguis aut cruor fuſus in terram tempore paſſionis. Q; ſic, videtur ſecūdum opinionem in tertię concluſionis parte ſecunda. Q; non, eſt Apoſtolus.j.Corint.xv. Caro & ſanguis regnum dei poſſidere non poſſunt. Item Papa Pius in quadā extrauagante data anno MCCCCLXI. quibuſdā prelatis eccleſiæ Xanctonēſis ad inſtantiā Guardiani & cōuētus domus villę Rupellę, ordinis fratrū Minorū Xanctonēſis diœceſis, dicit q; non repugnet veritati fidei dicere q; Chriſtus aliquā partem ſui ſanguinis dimiſit in terris, ob memoriam & veneratione dominicę paſſionis. Immo ſcribit Iacobus Carthuſianus q; in quodā loco qui dicitur Vuelſenacū habetur portio de ſanguine domini. Et ſi reſurrectio Chriſti eſt exēplatiua noſtre reſurrectionis, & Chriſtus reſurrexit relicto aliquo qđ fuit de corpore ſuo in terris: ergo & in nobis nō reſurget totū: cōtra concluſionē tertiā, quo ad eius partem ſecundā: & ita contra eam videt eſſe papalis determinatio: ex cōſequēti falſa ē. ¶ Ad illa dicendum poſt Richar.ar.j.q.ij. q; humores reſurgent in homine. Et q̄uis non fuerint animati anima intellectiua: conferunt tamen ad corporis perfectionem & decorem. Nō tamen reſurgēt de neceſſitate corporis, aut propter corporis nutritionem: ſed tāū ꝓpter corporis integritatem, & perfectionem. Verum de humiditatibus & humoribꝰ Richardus diſtinguit. Humorē em̄ eſſe i magnis venis: Humiditatē vero extra magnas venas dicit eſſe: & humiditates dicit trifarias. Vna eſt quæ diſpergitur per membra ſicut ros: quā dicit eſſe in partuis venis. Alia eſt propinqua coagulationi, & incipit albari, & non peruenit ad complemētum. Alia eſt iam dealbata habens vltimam perfectionem. Prima vocatur ros: ſecūda cambium: tertia gluten. Quibus præmiſſis dicit q; reſurget ſanguis, phlegma, cholera, melācholia: non propter nutritionem aut reſtaurationem: ſed corporis perfectionem, ad virtutis naturalis oſtenſionem. Reſurgent inquā non omnes quæ prius infuerunt: ſed ꝓut corporis vigoroſi decentia, integritas, & perfectio requirit. Humiditas vero quæ dicit ros & cambiū non reſurgent: ſunt enim in via ꝓ corporis augmētatione & nutritione: ſed corpus tūc erit perfectum & ſpirituale. Glutē vero reſurget. Hæc amplius ad medicos pertinent. Sunt vero q̄dam humiditates ſuperfluæ idiuiduo in quali vel in quanto: quarum quaſdam proiecit natura tāq̄ nociuas indiuiduo: vt quę vadūt per ſeceſſum, p vtā vrinę, ſudorum &c. Quaſdam reſeruat ꝓ conſeruatione ſpeciei, & generatione indiuidui: vt ſemē. Quaſdam pro nutritione tenet indiuidui geniti: vt lac pro nutritiōe pueri iam extra vterū, & menſtruum in vtero. & tales humiditates non reſurgent ſecundum Richard. quia nec faciunt ad decorem, nec ad neceſſitatem, nec ad perfectionē: ſed ptinēt ad corruptibilitatis ſtatū. Fere idē ſub aliis verbis habet Duran.q.ij. dicens q; redibunt priores humores ſecundū ſpeciem: non ſecundū numerū, ſiue idem numero. De Chriſto aliud dicit. Si enim in Chriſto non fuerunt corrupti in triduo qđ nō oportuit fieri, idem numero in eo reaſſumpti ſunt. & ſecundū ipm̄ nō dicunt ſurrexiſſe qa non fuerunt in eo corrupti nec animati. Verū de ſanguine Chriſti adhuc ſtat dubium. Nam ſecundum Richard.in.iij.diſt.ij.q.ſ.ij.partis diſt. vt referunt eū quidam, Sanguis non eſt pars eſſentialis corporis, quibus ſoliis vnita eſt ſuppoſitaliter maieſtas diuinitatis. & ideo ſanguis in triduo cōſecratus non fuiſſet adorandus ad cōem intellectū: ſicut corpus Chriſti. Quo ſtāte ſi aliquid de eius ſanguine ſanctiſſimo relictū eſt in terris, non eſt vnitum hypoſtatice deitati. Sola enim humanitas fuit aſſumpta: aut ptes eſſentiales hūanitatis: nec ſanguis fuit formaliter animat⁹. Hinc in

ꝓdicta extrauagāte dicit Papa ipm̄ ſanguinē eſſe venerādū ſi habeā in terris. Si curioſitas vltra pgit, dicēs hoc eſſe contra opinionē tactā i ſcda ꝓte cōcluſiōis: Negeā, quia cōcluſio loquit de ptibus aīatis aīa itellectiua: ſed ſcđm Richar. ſanguis nō fuit formaliter aīatus. Et poſſet dari via vt videt, catholicę fidei nō cōtraria, ad ſaluādā cōcluſionē vt iacet, vt q; quicquid fuit de veritate hūanę naturę Chriſti reſurrexit i eo, & reſurget i nobis. Et ita de ꝓputio Chriſti ſicut de eiꝰ ſanguine. Diceret em̄ quis Chriſti pręputiū eſſe replicatū ad diuerſa vbi, & illā ptē ꝓputij eſſe in cęlo cōiunctā corpi Chriſti, & in altaris ſacramēto, nō ſic i eo i quo i terris detinet loco. Exēplum in ſimili. replicet aliquis ad diuerſa vbi. nullā ſplicare videt cōtradictionē q; aīa ibi ſformet corpꝰ, & i alio vbi deſerat corpꝰ, ac ſi ꝓ diuinā potētiā ſolū corpus nō aīa fuerit replicata ad diuerſa vbi: vt alibi i expoſitiōe canonis lectione.xlvj. clarius habet. Et ſicut hoc habet veritatē de toto corpe, ita de ptibꝰ corpis, ita & de ſanguine. Si curioſitas ꝓ illa laboraret opinioē q; Chriſtus i reſurrectiōe totū aſſumpſit qđ fuit i corpore viuētis de eiꝰ itegritate & pfectiōe ſine carentia cuiuſcūq; ad corpꝰ pfectū ac eiꝰ decorē & decētiā ptinētis, ſuo mō poſſet dici q; replicate habet eiꝰ ſanguis & hic & alibi. Hæc ſolum diſputatiē & nō aſſertiue dicere volui. ¶ Ex his pt; reſpōſio ad dubiū: An corpora poſt reſurrectionē erūt calida &c. & informata qualitatibus primis. Nā cū erūt eiuſdē naturę & ſubſtātię pariter & potētię, habebūt ſingula mēbra ſua q̄litates eis debitas, & ꝓportionatas: vt hūiditatē, ſiccitatē &c. prout ſtatui corporū gl'oſorū cōpetit, vt ſupra de dotibꝰ dicet. Ad hoc eſt Richard. Durād. & Scotꝰ diſt.xlix.q.iiij. Si em̄ tollerent qualitates illę actiuæ & paſſiuę non eſſent vere mixtum & proportionatum animæ &c.

Quęſtio Secunda.

QVæſtio Secunda eſt circa concluſionem ſecundam textualē: Vtrū ſicuti abſq; oīi deformitate & vitio reſurgent ſanctoꝝ corpa, ita erūt quatuor dotibꝰ gl'oſa. Circa q̄ſtionē erūt artículi duo principales. Primus terminos in genere declarabit. Secundus, quadripartitus concluſiones & replicas ponet & abſoluet iuxta numerum dotum corporis.

A ¶ Quātū ad primū: Notandū q; deformitas accidit rei alicui vel ex diſcōueniētiū appoſitiōe, vel ex cōueniētiū priuatiōe: vtputa rei alicui aſſunt, q̄ ei ſcđm ſuā formā vel habitudinē aut pfectionē ſiue itegritatē nō cōueniūt, aut deſunt q̄ adeſſe deberēt. Hinc ſcđm Palud. & Durād.q.iij. deformitas in corpe pōt ex tribus cōtingere. Primo ex defectu alicuiꝰ cōueniētis & adeſſe debētis, ſiue ſit q̄litas rei, ſiue quātitas. ſit mancos aut cęcos dicimꝰ deformes & mutilatos. Scđo, ex appoſitiōe alicuiꝰ diſcōuenientis: vt hīe ſex digitos, maculā in facie, albuginē in viſu. Itē ſuperfluitas mēbri, aut mēbrorū. Tertio ex idebita partiū diſpoſitiōe: vt i claudis, luſcis, & gibboſis. Sic etiā eſt deformitas aīæ, & dr̄ macula, carētia gr̄ę gratū faciētis, ſicut decor & ornatus eſt hr̄e gr̄am & charitatē. ¶ Scđo notandū, B q; nomē dos cōiter a iuriſperitis dicit donū ſiue donatio facta ſpōſæ a ſpōſo ratiōe matrimonialis fœderis, & indiuiduę cōiunctionis. indiuiduę inquā quātum ad ꝓpoſitū & volūtatē: vt ſupra de matrimonio. In noſtro aūt ꝓpoſito trāſſumit ad donationē factā ſpōſę Chriſti i corpis reſurrectiōe ad beatificā eiꝰ cōiunctionē cū Chriſto, vt pmiū quoddā cōſubſtātiale ſcđm Bonauētu. in ſuo breuiloquio. Et quia pmiū ſubſtantiale dr̄ qđ eſt aię debitū pro ſuis meritis, cui obtēperāter ſubiectum fuit corpus vt inſtrumētū merentis, vel vt altera pars cōpoſiti hois, ſc; qui principaliter meruit, ideo hoc dicit cōſubſtantiale quaſi cōſequēs ſubſtātiale: quia conſtitit in gr̄ia corpis, qđ eſt altera pars ſubſtantialis hois. Dicit etiā ſtola ſcda, qua reſumpta pfectius aīa beata tēdit in cęlū. Et ſicut dos ad extra nō ſemper eſt aliquid intrinſece ornās ſpōſam, vel ei inhærēs, ita nō eſt de ratiōe dotis corporū beatorū, q; inſit realiter pſonæ dotatæ, ſed ſufficit q; ſit ius aliquod ſibi debitū ratiōe cuiꝰ ſibi hoc vel hoc cōpetit. vt gratia exēpli: in ꝓpoſito dos corpis eſt donū ſeu ius aliqđ debitū pro meritis, & ex pactiōe diuina aię reſurgētis a Chriſto ſuo ſpōſo, ad plene ſubijciendū ſibi corpus ſuū, ad protegendū ipm̄ &c. ne quomodocūq; lędat, tardet, deformet &c. prout libuerit aīæ. Et pōt ſic notifi cari. ¶ Eſt ius acquiſitum aīæ ex meritis, & pactione diuina datum ei permanenter in reſurrectione vt ſpirituali ſponſę Chriſti ad aſſiſtentiam voluntatis diuinæ, quatinus ipſum corpꝰ ſuum quātum ad omnem actionem & paſſionē interiorem, & exteriorem, & omnem exiſtendi modum ſibi poſſibilem ſecundum deſiderium ſuum & beneplacitum perfecte, & efficaciter ſubiectū teneat. Dicitur primo ius, quod ponitur pro genere. Ex quo ſumitur q; dos non ſemper eſt habitus inhærēs, vel qualitas intrinſeca abſoluta inhærens. Quia dos ſponſę (vnde nomē id ſumptum eſt ſecundum doctores) cōſiſtit nō ſolum in his quæ ornant animam intrinſece: ſed etiam in his quæ aſſiſtunt extrinſece. vt ſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad eius tuitionem pater ſpōdet cuſtodiā mili-
tū & fatellitū. Ita habet Durād.q.v. Forte clari⁹
dicerēt accedūt vel aduemūt. Vñ Geñ.xxxiiij.
dixit Sichē Iacob & filijs ei⁹. Augete dotē, &
munera poſtulate. Secūdū ponētes relatiōes, pōt
dici reſpectus ratiōis. Secundū alios, pōt dicere
multa, ſicut nomē cōnotatiuū: vtputa diuinam
volūtatē quo dāmodo traditā in poſſeſſionē ple
nā aię ad efficiendū circa corp⁹ id qđ aīa volue-
rit fieri. Sicut eñ in hac vita aīa hois plene obe
dit deo, & ſe totā ei dedit miraculorū diuinorū
obſeruātia, ita de⁹ reciproce vult obedire poſt re
ſurrectionē volūtati hois, & ſe totū ei dare para-
tus facere q̄ voluerit circa corpus eius. Si cñ ſol
ſtetit i medio cęli, & nō feſtinauit occūbere ſpa-
tio vnius diei donec vltionē de inimicis ſuis
faceret obediēte dño voci hois, & pugnāte pro
Iſrael. Ioſue.x. quāto magis obediet homini rā
beato indiſſolubilis cōnubij gratuito vinculo
ſibi colligato? Dicit acquiſitū aię ex meritis &
pactīe diuina, p quā excludunt elemēta, vi bru
ta, aut mali hoīes qb⁹ de⁹ pt dare imortalitatē de
abſoluta ſua volūtate, vt in dānatis, & ipaſſibili
tatē, vt dedit pueris in fornace laudātib⁹ dñm.
Danie.iij. non ex eorū merito, quia illa nō poſ-
ſunt mereri. Et hō malus demereť ſui annihila-
tionē, & nō ppetuā cōſeruationē, vt qđā dicunt.
Et p hoc etiā innuit redūdātia eorū ab aīa, quia
ex merito aię venit illa corporū dotatio, cū cor-
pus p ſe mereri nō pōt. Nō aūt eſt formalis efflu
xio ab aīa, ſ3 meritoria. Dicit datū i reſurrectio
ne: quia ſi antea, vel alias darēť, non diceretť dos,
vt patet de icorruptibilitate puerorū in fornace
Babylonica: q̄ data fuit eis ad tp̄s: ſed non pma
nēter. Danie.iij. Ad idē Marc.ix. de trāſfigura-
tiōe dñi & claritudine gl'iæ tūc aſſumpte ad tp̄s
ad oſtēdēdū futurā reſurrectiōis gloriā, ſcđ3 Be-
dā i Gloſſa. Dicit datū: vt ſpūali ſpōſę. Per hoc
excludit imortalitas dānatorū & eorū icorrupti
bilitas ad pœnę ppetuitatē, q̄ non eſt eis dos, cū
nō ſunt ſpōſę Chriſti: nec eſt eis i bonū ſibi. De
ſiderāt cñ mori: ſed mors fugiet ab eis ad ppe-
tuā eoꝝ punitionē. Dicit ad aſſiſtētiā diuię vo
lūtatis. p qđ oſtēdit ad qđ ſe extēdit dos: vl' per
qđ ſint ſic dotati ipaſſibilitate nō p formā inhę
rētē: ſ3 dinā aſſiſtētiā, phibētē actionē cuiuſlibet
extrīſeci inferētis leſionē vel tarditatē &c. Dicit
ſubijciētis corp⁹ aię. Dina ſiquidē aſſiſtētia quā
meruit, pfecte ſubijciet corp⁹ aię bti poſt reſurre
ctionē corporū. Per hoc excludunt dotes aię vi
ſio, fruitio, tētio, & alia dona ſācti ſpūs data ad
hoīs ſanctificationē, & aię illapſū ſanctificatiuū
non ad plenā corpis ſubiectionē. licet ea corpis
ſubiectio ſequať. Dicit quātū ad oēm actionē,
vbi inuit dos ipaſſibilitatis, icorruptibilitatis,
& agilitatis, q̄ reſpiciūt motū corpis: q etiā eſt
actio q̄dā & paſſio. Addit, & oēm mocū exiſtē-
di ſibi poſſibilē: vbi tāgit dos ſubtilitatis & cla
ritatis. Nedū eñ pōt corp⁹ abſolute loquēdo in
oēm actionē & paſſionē: vt prius añ reſurrectio
nē, cū ei⁹ natura nō eſt alia ſubſtātialiter, ſed etiā
p dotē claritatis erit luminoſum: vt & videre &
videri clare poſſit ſcđ3 aię deſideriū. Si q̄rit qđ
ſit ius pro re, vel p quo ſupponat: Dicēdū cum
Ockā tracta. eucha. Ius nō h3 qđ rei, nec ſuppo
nit pre vna, ſed h3 qđ nois. Et valet illa locutio
cauſa breuitatis ſic poſita. Tūc dī aliqs dotari i
corpea deo ſcđm ſniam patrū q̄n de⁹ ppter eius
merita vult &c. vt i notificatiōe dotis. ¶ Tertio C
notādū de cōgruētia quatuor dotū in btitudine
poſt corporū reſurrectionē. Siquidē reſurrectio
hoim fit ad ętęrnā & btificā ſtabilitionē hūanæ
naturę. Ad hāc eñ cōſequēdā cōdit⁹ ē hō, tāetſi
p pctm̄ eā demeruit. Verū Chriſti morsnra lauit
pctā, & reſurrectio cōtulit amiſſā libertatē, vt ca
niť i p̄fatiōe. Qui mortē noſtrā moriēdo deſtru
xit, & vitā reſurgendo repauit. Cū ergo Chriſt⁹
reſurrexerit caput eccl'ię, ſequēť eū mēbra ipſi p
fidē iūcta. ij. Cori. c. iij. &. iiij. Et cū btitudo ſit p̄
miatio hoīs pfecta, cōgruit ad pfectā p̄miatio-
nē aię p meritis, vt nō ſolū p̄mieť aīa: ſed & totū
qđ meruit, & id i quo meruit: vtputa tot⁹ hō in
corpe & aīa. vt ſicut aię plena libertas, ita & cor-
pori deť pfecta ſanitas: vt cōforme fiat ſpūi. S3
ipoſſibile ē, ſtāte lege, aliquē eē beatū & morta-
lē: vel defectib⁹ ſubiectū, prout etiā caro nra in
padiſo fuit mortalis. Potuit. n. nō mori, elemē-
tis ſubiecta, inedia cōſūptibilis, ratiōe cui⁹ īdi-
guit loco tēpato, cibo reſtauratio, ligno vitę vir
tutis reformatio, ſiquidē corp⁹ hūanū ſubiectū
ē quadrifarie moleſtię, & graui laborat onere ex
elementorū vñ cōſtituiť ipfectiōe. Eſt eñ corru
ptibile & paſſibile cōtinue tēdēs ad nō eē: qa vt
flos egrediť, & cōteriť, & fugit velut vmbra, & nū
q̄ i eodē ſtatu pmanet. Iob. xiij. Eſt groſſū, & im
pedimētale vt nō poſſit q̄ vellet penetrare: ſed ab
alio corpe anguſtiať & p̄miť. Eſt tardū, & fatiga
bile, adeo vt dicat ſapiēs. Corp⁹ qđ corrūpiť ag
grauat aīam. Sap̄. ix. Eſt obſcurū. & deforme, in
digēs, ptectione a frigore. & veſtiū operimento
pro turpitudis velamine. Eccl'i. xxix. Exigit er
go iuſta & pfecta remuneratio: vt nobiliſſimo-
rū corporū cōditiōe veſtiať: vt iā nulli⁹ extrinſe
ci egeat alterius a deo. Non medicina vel cibo,
non contīnēte loco, non vehiculi adiutorio nō
mendicato ornatu. Primum, dos impaſibilita-
tis. Secundum, ſubtilitatis. Tertium, agilitatis.
Quartū, claritatis affert. Nō eñ ſufficit ſola cor
poris imortalitas, niſi ſit & proportionatū ani-
mæ tam ad ſenſum q̄ ad motū. Ad ſenſum vero

aptať claritudine. Dos eñ claritudinis cauſat lu
minoſitatē i corpe manifeſtātē colores inexiſtē
tes pfectiſſime, & cętera exteriora illuminātem
ſcđm aīæ deſideriū, & ſcđm opinionē aliquorū
vt habilior fiat ad ſpecierū ſuſceptionē. Ad mo
tū, ſi tollit carnis tarditas p agilitatē, & extriſecū
reſiſtētis corpis impedimentū, qđ facit ſubtilitas.
Prętерea decet, vt corp⁹ noſtrū, qa ex elemētis cō
poniť, habeat cū terræ ſoliditate ipaſſibilitatē:
cū aquę trāſparētia claritudinē: cū aeris mobili-
tate agilitatē: cū ignis tenuitate ſubtilitatē, vt
ſic eliminet a corpe beatificando oīs impuritas
mixtionis, per ſubtilitatē terę groſſities, p agi-
litatē aquę frigefaciētis tarditas, p impaſſibili-
tatē aeris mobilis corruptibilitas, per claritatē
ignis denigrati obſcuritas. Ex qb⁹ habeť dotū
ſufficiētia, & cōgruētia. ¶ Poſſet etiā dotū nūer⁹
colligi ſic. Nō patiť aię naturaľ appetit⁹ q̄ ipa ſit
plene pfecta, niſi reſtituať ei⁹ corp⁹, ad qđ ex pri
ma cōditiōe naturalē h3 inclinationē, qđ & ſibi
inſtatu vię ſubijciēdo ad virtutū exercitia me-
ritoriæ gubernauit. Nec tū decet corpus reſtitui
ſpūi iā beato, niſi p oīa illi cōforme, ne ſi corru-
ptibile redderet, & defectuoſum, eſſet aię in pon
dus & ſarcinā. Sed qa ſpūs eſt ętęrnę lucis viſio
ne clarificat⁹, ideo debet i ei⁹ corpe reſultare per-
maxima claritas. Et qa illi⁹ fruitiōe ſpūs eſt ſū-
me ſpūalis effect⁹, ideo i corpe debet ſplēdeſcere
ſpūalitas ſubtilitatis. Et q̄n tētione æternitatis
fact⁹ eſt oīno ipaſſibilis & incorruptibilis, iō in
corpe decet eſſe ipaſſibilitatē oīmodā tā ad itra
q̄ ad extra. Quia vero ex his oīb⁹ ſpūs prōptiſ
ſimus eſt ad tēdendū in deū, ideo decet i corpe
eſſe ſummā agilitatē. Et hāc corpis p̄miationē
beat⁹ Bonauētura noiat vt ſupra, p̄miū cōſubſtā
tiale, & ſecūdā ſtolā, q̄ſi cōſequēs ſubſtātiale. Ad
illā facit dictū Apli. j. Cori. xv. Semiať i corru-
ptiōe, ſurget i corruptiōe. Ecce ipaſſibilitas & i-
mortalitas. Semiať i ignobilitate, ſurget i gl'ia.
ecce claritas. Semiať i infirmitate, ſurget i virtute.
ecce agilitas Semiať aiale, ſurget ſpūale. ecce ſub
tilitas ſcđm expoſitionē Damaſ. lib. iiij. iuxta
finē. Sūt & plęraq; alia ſcripturæ teſtimonia, ex
quib⁹ colligi poſſunt dotes corporū. Ad idē eſt
Aug. li. xxij. c. xx. de ciui. dei. Abſit oīs defor-
mitas, oīs infirmitas, oīs tarditas, oīs corruptio,
& ſi qđ aliud nō decet illud regnū &c. Et i epi. ad
Cōſentiū docet nra corpa futura ex corruptibili
bus icorruptibilia, ex ignobilib⁹ glorioſa, ex i-
firmis fortia, ex aialib⁹ ſpūalia. Idē de cognitio
ne verę vitę. c. xlj. vbi nititť reſurrectionē, pbare
& corporū glorificationē ex p̄miſſiōe diuia in-
fallibili. Promiſit eñ de⁹ ſuis dilectorib⁹ plenū
gaudiū, qđ eſſe nequit, niſi aia cōiūgaťur corpori.
Nō aūt habet aia plenū gaudiū, dū corp⁹ ſuū in
fordib⁹ adhuc ſquallet. ideo neceſſe eſt corpa nō
ſolū innouari: ſed etiā cōmunē naturā, q̄. d. ſerui
uit, neceſſe eſt i meli⁹ cōmutari. Sic eñ ait. Ecce
noua facio oia. Apoc. xxj. Item. c. xlv. expreſſe
loquiť de dotib⁹ corporū, & gl'ia btorū corpoꝝ.

¶ Quātū ad artículū ſecundū eſt cō D
cluſio prima. Sāctorū corpa reſurgēt ſine omni
vitio & deformitate gl'ioſa. Hæc cōcluſio p tim
pt3 ex q̄ſtiōe p̄cedē. quo ad ea q̄ reſpiciūt integri-
tatē hūanę naturę. Partim ex notabili ſcđo & ter
tio. Et p tim ex dictis de dotib⁹ corpoꝝ. ¶ Se
cūda concluſio. Probabile eſt dictu etiā dānatos
reſurgere abſq; deformitate naturali, & defectu
cuiuſcūq; qđ eſt de integritate naturę hūanę. Bea-
tus Aug. hoc diſcutere noluit i Enchi. c. xcij. &
pōt oñdi hoc mō: qa ſi mali reſurgerēt cū defor-
mitatib⁹ ſuis (etiā poſito q⁹ reſurgent ſine defe-
ctu, aut etiā ſine ſupfluitate cuiuſcūq; mēbri qđ
eſt de integritate vl' ſupfluitate naturę hūanę) hoc
eſt ex eo: qa cūcta debēt eis cedere i potētia, ſecū
dū tenētes cōtrariā opinionē. S3 hoc nō pōt ſta-
re, cū ſequanť icōueniētia. Prætерea pœna debet
corrīdere culpę: ſed cōtingit dare duos dānatos
quorū vn⁹ min⁹ peccauit alio, & magnā habet
corpis deformitatē: alius vero plus, & nullā ha-
bet deformitatē. ergo i caſu q min⁹ peccauit pl⁹
h3 pœnarū & maiorem culpā, & ita pœnā abſq;
correſpōdēte culpa. Prętерea auctor gñis hūani
primū hoiem cōdidit pfectū, integrū, nō orbatū,
ſine deformitate, i naturalib⁹: ergo etiā cū repara
bit hominē, repabit eū ſine naturalīū defectu, &
deformitate. Hoc eñ facit ad decorē & magnifi
centiā ſummi artificis. Et ſi dicit, dānatis nulla
debeť gratia: Verum ē, ppter: & ex merito nulla
debeť eis: ſed dat eis gratiā gratis datā cū cōſer-
uat eos i eſſe vtiq; p gram, nō p naturā. Sic etiā
p gratiā gratis datā, p magnificētia opificis tol
lenť ab eis deformitates etiā tertio modo. Inſup
facit hoc i augmētū pœnę vermis, cū velint no
lint diuinā agnoſcūt magnificētiā, & cū iuſtitia
miam idebitā. i. nō meritā. Sic quidā attēdētes
dānationem malorum: vt nihil eis deſit in pœ-
na, tenent q⁹ cū deformitatibus reſurgent. Qui-
dam virtutem reſuſcitātis, tenent q⁹ ſine defor-
mitate reſurgāt. Ita habet ſanctus Thomas. qđ
vij. ar. xij. ¶ Tertia cōcluſio. Corpus ab aīa bea-
ta in reſurrectione reſumēdum erit quatuor do-
tibus glorioſum. Pt3 ex notabili ſcđo & tertio.
& auctoritate Pauli. j. Corint. xv. Dicit notāter
ab aīa beata, quia ſcđm Apl'm, & ſi oñes reſur-
gemus, ſed nō oēs immutabimur. de aialitate ad
ſpiritualitatē per dotes corporum. Hoc eñ ſolis
beatis eſt debitū. Hic ait. Oportet corruptibile
hoc induere incorruptionē, & mortale immor
talitatē. Q đ Augu. in de fide ad Petrū. ca. xxix.
exponit de beatis ſolū. Oportet inquā neceſſita

Universidad de Deusto
Biblioteca

te cõsequẽtię,tum ob pfectionẽ nature humanę, tum ob iustitię diuinę impletionẽ,& p̃destinatiõis cõsummationẽ,tum ob mẽbrorũ ad caput cõformitatẽ.Nec cõtrariat his dictum Philosophi.x.metaph. cum dicit corruptibile,& incorruptibile genere differre, & p cõsequẽs nõ posse esse idem numero:quia intelligit q̃n corruptio & incorruptio ad idẽ principiũ reducunt. Homo vero qui p naturã est mortalis,& corruptibilis põt diuina virtute & gratia fieri incorruptibilis,& imortalis. ¶Ex illo sequit. Licet dãnati nũq̃ morient,nõ tn̄ habẽt dotẽ immortalitatis.

E ¶Quarta conclusio loquit de dote impassibilitatis,& primũ negatiue.Nõ dotat corp⁹ impassibilitate p qualitatũ cõtrariarũ expulsionẽ, aut cõtrarietatis sublationẽ. Et ne ĩ equiuocis laborem⁹: notãdũ scdm Phũm secũdo de aia:q̃ duplex ẽ passio.s.saluãs & pficiẽs:qua pfectibile pficit a sua quã recipit pfectione.Hãc Durãd.q. iiij.dicit receptionẽ formę cõueniẽtis nature rei Et hęc non remouet a corporibus glorioſis. ibi em̃ erũt organa sensuum,& sensus multi in actu suo:quare recipiẽt species sensibiles, per quas secũdũ ponẽtes eas sensus immutat:& ita quodãmodo patient quẽadmodũ & virtus passiua pati dicit,puta sensus qui dicit virt⁹ passiua. Est etiã passio terminatiua,q̃ est in Deo a sctis dilecto,& viso. Alia est passio q̃ scdm Durãd.dicit amissio formę cõuenientis scdm naturã , & receptio discõueniẽtis scdm naturã, & scdm naturã cõtrarij.hęc ab aliis noiat corrũpẽs & lędẽs, per quã dispositio corpi cõmoda tollit , & destruit. & de illa ad ꝓpositũ. Sic em̃ corpus beatum,nec ab extrinseco, nec ab intrinseco patiet,secundũ Aug.in Enchiri.c.xcj. Considerãdum etiã est, sicut ẽ duplex passio.s.pfectiua, & lęsiua seu corruptiua,sic est duplex passibilitas vel impassibilitas,eo q̃ potẽtia est susceptiua vel nõ susceptiua passiõis primo aut secũdo modo sumpte reddẽdo singula singulis.Habẽt enim sese passio & passibilitas:vt potẽtia & act⁹.Istis p̃missis ꝓbatur cõclusio.Quia si sic tale corp⁹ nõ esset mixtũ sublatis qualitatibus actiuis & passiuis,nec aiæ ꝓportionatũ : sic nec modo aĩa posset aiare elementũ,immo nõ esset corpus physicũ, nec pfectũ,si tolleret cõtrarietas p reductionẽ,& tẽperamẽtum mediũ:quia nõ optime dispositũ cũ ad diuersorũ organoꝝ bonã dispositionẽ corporis hũani,requirit:vt maneat frigiditas, caliditas, &c.et iãi gradib⁹ oppositis:vt patet de hepate & cerebro . Vñ oia erũt i corpore glorioso,q̃ faciũt ad optimã hois dispositionem. Manebũt ergo oĩa q̃ requiruntur ex pte agẽtis & passi optime dispositi , eritq̃ idẽ actus prim⁹ tunc sicut nũc. Etsi diceret aliquis,manẽt quidẽ illę qualitates: sed nõ cõtrarietates. Non em̃ sunt cõtrarię qualitates,nisi quia possunt fieri circa idẽ:& quia in eodẽ subiecto sibi succedunt. Illę autẽ qualitates nõ erũt in eadẽ parte susceptiui. Hoc non valet: quia qualitates cõtrarię ex naturis suis speciuocis habẽt cõtrarietatẽ: siue sint in eisdẽ susceptiuis siue nõ. Ideo nõ possunt esse ac manere sine sua cõtrarietate. Alias em̃ vel esset cõtrariũ , nec successiue fieret circa idẽ.qd̃ falsum ẽ: quia hoc frigus scdm individuũ qd̃ nunc est in illo nunq̃ migrabit de subiecto in subiectũ aliud, & ita repulsio successiua vel trãsmutatio sola de subiecto in subiectum aliquod singulare nõ est causa cõtrarietatis nec ecõuerso. Prętera. Rationes illæ petunt principiũ. Nã in proposito ꝓbat q̃ non sunt cõtraria: quia cõtraria succedũt sibi i eodẽ: Hic autẽ vna qualitas nõ succedit alteri.Hoc.n. est qd̃ restat ꝓbandũ,& petit hic. Secũdo nõ valet:quia illa descriptio cõtrariorũ nõ debet intelligi de qbuscũq; cõtrarijs acceptis scdm nũerũ; vt Scot⁹ loquit:nec de quocũq; eodẽ scdm individuũ:sed de cõtrarijs scdm spẽm,& de eodẽ secũdũ speciẽ. Et si de eodẽ scd; nũerũ,nõ tn̄ de oĩ sed aliquo solũ . Patet:q̃a accidẽs nõ migrat de subiecto i subiectũ,& albedo q̃ nũc ẽ i illo subiecto,& nigredo q̃ est i alio susceptiuo nũq̃ succedẽt sibi:ergo nec hic. Aliogn altera illaꝝ migraret. S; circa illã subiectũ aliqua albedo,& aliqua nigredo pñt succedere sibi,nõ tn̄ circa oñe subiectũ,q̃a si sic nullũ subiectũ determinaret sibi certã q̃litatẽ,vl̃ alterũ cõtrariorꝝ.Nõ solũ itaq; ista sunt cõtraria,quoꝝ vnũ expellit aliud successiue i eodẽ susceptiuo,immo nec hoc oportet,nec sic itelligẽda ẽ ratio cõtrariorũ:s; cõtraria sunt q̃ ex suis naturis speciuocis hñt cõtrarietatẽ , siue sint i diuersis subiectis, siue i eisdẽ. Et ita i vno & eodẽ hoie ẽ iuenire q̃litates cõtrarias.Nec põt dici q̃ subiectũ nõ sit susceptiuũ cõtrariorꝝ,puta hõ:quia natura subiecti, & hois substãtia nõ mutat.Mõ cõsiliꝫ Scot⁹ & Palu.post plures opiniões ipugnãt,ponẽtes diuersas causas ipassibilitatis corporꝝ. Et cõcludit Durã.q̃ ipassibilitas corporꝝ resurrecturorũ nõ erit ꝓpter carẽtiã q̃litatũ elemẽtorꝝ. ¶Quita cõclusio. Impassibilitas corpis gl'iosi est p ipedimẽtũ ꝓhibẽs actionem qualitatũ ad iuicẽ q̃ sunt i corpe , & p susceptionẽ siue ꝓhibitionẽ qualitatũ extrinsecarũ i corp⁹ ip̄s. Pt; cõclusio.qa cũ i corpe gl'ioso manẽt oĩa q̃ requrunt ex pte agẽtis & passi: vt h; p̃cedẽs cõclusio,si nõ eẽt ipedimẽtũ, posset i se agere sicut in corpe nõ gl'ioso,imo lęderent passione corruptiua ab agẽte extrinseco debite approximato,ni si ei⁹ suspẽderet actio. Agẽte.n.& passo sufficiẽter dispositis & approximatis sequitur actio. ¶Sexta cõclusio. Passiõis corruptię ipedimẽtũ nõ ẽ corpi gl'ioso itrinsecũ: vel sic. Impassibilitatis lęsiuę i corpe gl'ioso causatiuum nõ ẽ corpi

gl'ioso itrinsecũ. Probat̃ p inductionẽ sufficiẽtẽ. vel em̃ esset ipsa aĩa ipediẽs, vel qualitas aliqua corpi ifluxa. Nõ primũ,quia p iperiũ volũtatis nõ põt aĩa ipedire agẽtia naturalia ab effectibus suis,puta q̃ imperet igni ne igneat , & aquæ ne humect,aut frigefaciat.scdm Aug.ij.de mira bilib⁹ scripturę.c.iiij.cum inquit . Nihil ꝓpter iubẽtis hois verbum creaturę dei faciũt:sed qd̃ dñs serui sui ordinatiõi obediẽs p̃cipit,hoc facit. Itẽ aĩa nõ haberet repugnãtiã ad illas qualitates q̃s etiã i corpe p̃supponit.Nec scd; valet, qa illa q̃litas nõ erit cęlestis,qa nec lux nec diaphaneitas, tũ qa corp⁹ hũanũ cũ sit mixtũ nõ ẽ capax qualitatis cęlestis scdm Scotũ.dist.xlix. Vel ergo erit qualitas elementaris vel mixti.sed siue sic siue sic,nõ ipedit oẽm actionẽ. Nõ em̃ ipediret actionẽ nisi ꝓpter cõtrarietatẽ: s; sic existẽte contrarietate vel vinceret talis qualitas vel vinceret,si viceret,iã expelleret alias qualitates.

F si viceret,nõ impediret actionẽ aliarũ. ¶Septima cõclusio. Causa ipassibilitatis corporũ gloriosorũ nõ est p aliquã formã inhęrẽtẽ:sed p impedimẽtũ extrinsecũ. Impedimẽtũ hoc extrinsecũ est diuina volũtas assistẽs corpi glorioso ad voluntatẽ aię,ad hoc ne intus vel extra patiat a quocũq; lęsiue vel corruptiue cũ suspẽsione actiuitatis cuiuscũq; corruptiuę,vl̃ lęsiuę. Hoc videtur velle Augu. in Enchi.c.xcj.cũ causam incorruptiõis ponit in hoc q̃ nec intus nec extra sentiamus inimicum. Et i epistola.cxlvj. ad Cõsentiũ sic inquit. Si hoc miraculum factum esse in tribus(Danie.iij.)virtis nõ dubitat quisquis de diuinis operib⁹ recte sapit:cur nõ credat qui fecit illa corpa nõ posse igne corrũpi,fecisse illud corp⁹ nec igne,nec fame,nec morbo, nec senio, nec vlla re aliaꝝ quę solet hũana corpa labefactare corruptio? Q̃ si quis dicat nõ carni illoꝝ virorũ additã cõtra ignẽ corruptionẽ: sed ipsi igni detractã corrũpendi facultatẽ: quid veremur ne carnẽ facere nequiuerit nõ posse corrũpi,qui fecit ignẽ non posse corrũpere &c. Ad idẽ ait lib. xiij.c.xvj.de ci.dei loquẽs cõtra Plat. Si dij minores qb⁹ iter aialia terrestria cętera etiã hoiem faciẽdum cõmisit, potuerũt sicut dicit Plato ab igne remouere vrẽdi qualitatẽ, lucẽdi relinquere q̃ p oculos emicaret, ita ne Deo,summo cõcede re dubitabim⁹:cui⁹ ille voluntati,potestatiq; ne moriant,concessit: quę orta sunt ne vlla possint dissociatione seiungi? Et exemplificat de carne hois ad idẽ.c.xvij.Nemo em̃ negat quin incorruptibilitas corporꝝ sit sola diuina virtute,& nõ p formã intrinsecã. Ergo eadẽ ratiõe dicẽt de ipassibilitate,q̃ sit ex dina assistẽtia & nõ p virtutẽ itrinsecã. Hic aliqui ꝓ eodẽ vident hrẽ ipassibilitatẽ & icorruptibilitatẽ i ꝓposito. ¶S; cõtrouersia videt esse epla ad Dioscorũ. Sanitas p fectꝫ corpis extrema totiꝰ hois imortalis est. Tã potẽti em̃ natura deꝰ fecit aiam, vt ex eiꝰ plenissima btitudine q̃i fine tẽporũ factis ꝓmittit,redũdet etiã i iferiorẽ naturã qđ est corpꝰ,nõ beatitudo q̃ fruẽtis est & itelligẽtis,ꝓpria:sed plenitudo sanitatis & incorruptiõis vigor. hæc ille . Item lib.xiij.de ciui.dei.c.xviij. videt velle dotes eẽ ab aia mouẽte corpꝰ ,p suã volũtatẽ,& ptim a corpore i quo erit oino sanitas &c. Et lib.xx.c.xxj. ostẽdit corpis imortalitatẽ eẽ suã sanitatẽ. Ergo vt videt ex imperio & prohibitiõe animæ, vt pluribꝰ placet, illa siũt. ¶Dicẽdũ:ly ex nõ dicit habitudinẽ causę effectiuę,quasi aĩa efficiat illã redũdãtiã,sed causę meritorię: & sic oia illa sunt aię,quia ex suo merito & spõtione diuina cõpetit ei ius respectu dei,q̃ q̃cũq; voluerit circa corpus suũ fieri fiẽt virtute diuina. & ita sanitas pfecta.i.defensio efficax & ppetua corpis ex ꝓhibitiõe & suspẽsiõe oĩs lęsiui & cõtristatiui,est imortalitas corpis,& illa ẽ aię meritorię. ¶Itẽ posset quis dicere sanitatẽ pfectã esse hois imortalitatẽ effectiue,seu ad eũ sensũ,quo scdm p̃dicta corpus nostrũ dr̃ spũale quia spũi subiectum nullo extrinseco idigẽs alimẽto. Sic sanitas pfecta dr̃ imortalitas,quia nullis reficit alimẽtis, sicut me dicamẽtis quotidianis. nullo em̃ cibo nũc idiget.Hãc opinionẽ ãplectunt. Scotꝰ dist.xlix.q. xiij. Durãd. Palu. distin. p̃senti. ¶Corollarie sequit.incorruptibilitas & ipassibilitas est i corpibus beatorũ ꝓ hoc q̃ virtꝰ diuina assistẽs beato impediet actionẽ cuiuslibet extrinseci vel intrinseci inferẽtis passionẽ lęsiuã propter aię meritũ,dum in via esset corpori cõiunctum. Et ratiõe illius dici posset , q̃ aĩa aliquo certo modo aliter se habebit ad corpus tũc q̃ nunc,quia tũc ea volẽte corpus corrũpit̃ a causa secunda lęsiua assistẽte diuina virtute cohibẽte oñe afflictiuũ secus nũc in via. ¶Corollariũ secũdũ. Incorruptibilitatis & impassibilitatis causa se tenet tã ex parte animę merẽtis q̃ ex parte dei aię volitũ cũ effectu prosequẽtis. ¶Corollarium tertium. Dos ipassibilitatis corporis est ius quoddã in corpore inquãtũ est aiatum tali aĩa ad p̃seruationẽ eius ab oñi corruptiõe cuiuscũq; causę sedę. ¶Sed diceret aliquis, ergo ipassibilitas nõ est i corpe realiter,sed solũ denoiatiue: vtputa dr̃ impassibile ex suspẽsiõe actionis cuiuscũq; lęsiui, vel vt Aug.habet.xcj.c.enchi.quia nec intꝰ nec foris sentiamꝰ iimicũ. Falsũ ergo ẽ dicere dotẽ i passibilitatis eẽ in corpibꝰ btõꝝ,& ipsa imortalia & ipassibilia,quia sunt passibilia & corruptibilia. Itẽ pari ratione ipassibilitas & imortalitas esset dos dãnatorũ,cũ nec ipsi corrũpunt̃.Nã secũdũ beatũ Aug.xxj.de ci.c.iij.&.iiij.dãnatoꝝ

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpa ſupplicio ignis puniẽt,& i igne aĩa: nõ amittẽt,& ſine detrimẽto ardebũt, & ſine iteritu dolebũt. Ad qđ adducit aliqua exẽpla naturalia Et nõ hñt hoc niſi diuĩa virtute: & tñ hic i via dolor corpis expellit aiam, & aĩa tãtã vim ferre nõ põt,cũ ſit eadẽ caro tũc ſicut nũc, ſcđm eũdẽ lib.xiij.c.xxiij.& alibi. qa nõ amittit natura in btitudie:ſed mutat qualitas. ¶ Ad primũ,cõcedit ad bonũ intellectũ:quia nõ inheſiue,nec natura quo ad ſubſtãtiã mutata eſt,ſed manet vera caro nullã paſſura inediã,famẽ,ſitim,leſionem, tarditatẽ,corruptibilitatẽ . imo nec erit talis vt fuit i paradiſo indigẽs cibo,& loco cõgruo &c. propter ſpm viuificãtẽ, cui plene ſubiecta erit. Nec circa eã aliquid leſiõis vel indecẽtię a cauſa ſcđa fiet ex merito ei debito,quia in via hõ plene ſubiect⁹ fuit deo.Hoc em̃ ius,quo nõ patiet vel corrũpet ab agẽte corruptiuo, ſiue a cauſa ſe cũda,dos ipaſſibilitatis dr̃:licet nõ recipiat formaĩ,aut inheſiue i btõ. Põt dari exẽplũ:vt ſupra. Si pr̃ ſpõſę ,pmittit ei q⁹ de camera ſua h3 expectare decẽ vl̃ vigiti militũ aſſiſtẽtiã,q eã defendãt ne a quocũq3 leđat, ius dici põt,& dos,datũ ſpõſę,l3 ſpõſa nihil ſe formaĩ recipiat. Sic tenet Durãd.q.v. Et dr̃ Gene.xxxiiij. Augete dote &c. Sic ratiõe nuptiarũ habẽdarũ i eterna btitudie dabit cuicũq3 beato pro dote, aſſiſtẽtia diuina,phibens eũ ab oñi nocumẽto cauſę ſecundę foris,& int⁹: licet illa cuſtodia nõ ſit formaliter in beato.Itẽ ſicut dotat⁹ habet ius i illo qđ ſibi aſſignat̃ ꝑ dote,ita beatus ex meritis ſuis,& ſpõſione diuina h3 ius i illa cuſtodia diuia ſibi ipẽdẽda.& id ius ꝓſeruatiõis corpis btĩ ab oñi corruptiuo dos immortalitatis dr̃. ¶ Ad aliud: negaĩ:quia nõ hñt ius ad illã paſſiuã ꝓſeruatione ſed demeruerũt.Preſeruant aũt ad ppetuã pcenã in malũ eorũdẽ.ideo diuia virtute cõſeruant vt ſp ardeãt,& doleãt. ¶ Si dr̃, opa diuina ppetua nõ debẽt eẽ miraculoſa:quia dicit Aug. Sic de⁹ res,quas cõdidit,adminiſtrat, vt eas motus ſuos agere ſinat.Rñdet̃: Nũc eſt tps actionis & nutritiõis,tunc quietis. & ideo tũc erit naturale q⁹ de⁹ tũc agat ad quietẽ, ſicut nũc ad motũ. Ita diſt.xlix.de dote ipaſſibilitatis rñdet Scot⁹. Ex iſto ſequit̃ q⁹ de⁹ nõ faciet tũc aĩam quaſi oipotentẽ.ſed neq3 potentẽ quicquid voluerit facere effectiue & per ſe:ſed ſufficit ei, q⁹ id qđ aĩa voluerit circa corpus ſuũ fieri, hoc fiat ꝑ deũ:& ita corp⁹ pfecte ſubdet̃ ſpũi viuificãti. Aia aũt erit ſubiecta deo:nec põt velle cõtra deũ. ¶ Corollarie ſeqt̃ ſũmãdo nũc dicta. Dos ipaſſibilitatis nõ eſt a cauſa iteriori ipediẽte, aut a forma ihẽrente:nec a carẽtia potẽtię paſſiuę:nec ex cõtrario ĩtrinſeco ipediẽte:ſed quia de⁹ ad meritũ btĩ vult nõ coagere cauſę ſecũdę corruptiuę ad illã actionẽ ꝑ volũtate aię cõiũctę illi corpori. Nec obſtat nũc dictis Aug. i Manuali.c.xxxiiij.q⁹ btĩ erũt oipotẽtes ſuę volũtatis, vt dotis ſuæ. qa intellect⁹ eſt:vt ipſemet ꝓſequit̃:ſicut de⁹ põt ꝑ ſeipm qđ vult, ita illi poterũt ꝑ deũ qđ volẽt. Et volet de⁹ quicqd illi volũt,qa nõ aliud volẽt, niſi qđ de⁹ vult eos velle &c. ¶ Circa nũc dicta ſunt aliq̃ dubia. Primũ.dicit Greg. i Homi.Corrũpi neceſſe ẽ qđ palpat̃:nec palpari põt qđ nõ corrũpit̃.Sed corp⁹ Chriſti fuit palpabile.loã.xx. Infer digitũ tuũ &c.Itẽ Luc.xxiiij.Palpate & videte,qa ſpũs oſſa & carnẽ nõ h3. ergo nõ fuit ipaſſibile. & ita ipaſſibilitas nõ eſt dos corporũ btõrũ. Si em̃ nõ fuit i Chriſto:ergo min⁹ i aliis. ¶ Scđm.nullũ violentũ ppetuũ,ergo omne corp⁹ hũanũ qñq3 diſſoluet̃:p cõſequẽs nõ ẽ ipaſſibile. Antecedẽs eſt phĩ.j.de cęlo & mũd.Cõſequẽtia ꝓbat̃.Quia vnũquodq3 dũ eſt extra locũ ꝓpriũ detinet̃ violẽter:ſed quãdiu quatuor elemẽta corp⁹ hũanũ i tegrãt,vel aliud mixtũ,ſunt extra locũ ꝓpriũ,& ita violẽter detinẽt̃. ergo oĩa corpa mixta qñq3 diſſoluent̃,vt elemẽta redeãt ad locũ ſuũ. ¶ Tertiũ,ñ põt aliqd eẽ corruptibile qđ nũq̃ corrũpet̃ ſcđ3 Phĩ,eo q⁹ oẽs potẽtię paſſiuę corrũpũt ſua actiua. Alias em̃ fruſtra eẽt illa potẽtia paſſiua. Sed corp⁹ beati qđ eſt ipaſſibile, eſt tale ab extrinſeco,vt patuit ,& ita põt corrũpi , & poſſet leđi deo volẽte,ergo nõ ẽ vere ipaſſibile. ¶ Quartũ. oẽ mortale ẽ paſſibile, & oẽ corp⁹ hũanũ ẽ mortale:ergo corruptibile . Minor pt3 ex definitiõe hois,Maior videt̃ nota. ¶ Quintũ.corp⁹ hois eſt cõpoſitũ ex cõtrarijs,ſed oñe tale ẽ corruptibile.Nã cõtraria agunt i ſe inuicẽ. Sed ex dictis pt3 q⁹ idẽ nũero reſurget,& corp⁹ in ſua naturali diſpoſitiõe. ¶ Sextũ.q̃ hñt cõem materiã, ſunt adinuicẽ tranſmutabilia : & per conſequens abinuicẽ paſſibilia.Corpora btõrũ hñt cõem materiã cũ materia elemẽtorũ.ergo. ¶ Ad primũ:ratio Gregorij nõ cogit:ſed poſſet cũ reuerẽtia negari. Procedit tñ ſcđ3 cõem curſũ nature nobis cognitũ:quo nõ ſtãte nõ eſt ratio neceſſaria: qa cõtrariaĩ canonica ſcriptura. Luc.xxiiij.Palpate,& videte. vt ſupra diſt.p̃cedẽte.q.ij.Quare nõ poſſet eęlũ cõtigi a digito, ſi quis preſens eſſet, tãetſi forte ex hoc digit⁹ nõ imutaret̃ aliq̃ qualitate ſẽſibili, quia nec vt calidũ nec vt frigidũ. Intelligitur ergo dictũ Gregorij ſcđm cõmunẽ curſum vię huius,& q⁹ id qđ palpatur ſecundũ qualitatẽ ſenſilẽ immutando tactũ eſt corruptibile dũ ſibi ipſi relinquitur,& non habet præſeruãs a corruptione. ¶ Ad ſecundũ. Ad auctoritatẽ philoſophi patuit diſt.prec.q.j. Sed negat̃ cõſequẽtia. Ad probationẽ dicendũ:Minor eſt falſa:quia elemẽta nõ ſunt in mixto ſub ꝓpriis formis ſubſtantialibus. Dicũtur autem manere in

mixto:vt ſupra diſt.xv.ſecũdi collectorij poſt Ockã.iij.quod.q.iiij.quia qualitates,æquiualẽtes qualitatibus elemẽtorum manẽt. Qualitates em̃ mixti virtualiter cõtinẽt qualitates elemẽtorum.ſicut i oſſe ſiccitas, i ſanguine humiditas, in carne caliditas:propter qđ vna pars calefacit aliã. Dicũtur ergo manere:quia qualitates ſimiles qualitatibus elemẽtorũ manẽt. Igitur vt elementa ſunt in mixto,ſunt in loco eis naturaliter cõpetenti. Præterea loquendo de violẽto contra naturã particularẽ: vt habet Scotus, illa maior poſſet in theologia negari , quia non repugnat quin de⁹ virtute diuina poſſet corpus aliquod violẽtatum cõſeruare. Exemplũ de corporibus dãnatorum.Nõ em̃ videtur includere vllã repugnãtiam,quin deus poſſet cõſeruare aliquod ꝑticulare pro perpetuo ſub oppoſito eius ad qđ naturaliter inclinat̃.Et nõ videtur eſſe repugnãs de violento contra naturam vniuerſalẽ. Diceret autem Ariſtoteles omni potentię paſſiuę quandoq3 correſpondere actiuã per quã reducatur in actum. Si autem tenetur q⁹ elementa maneãt in mixto ſcđm naturas & qualitates proprias:poſſet dici ſcđm Scotũ,q⁹ non eſt violentũ ſimpliciter dictũ,elemẽta ſtare in loco totius corporis glorioſi:ſed ad hoc eſt appetit⁹ naturalis , tãetſi ſit ad plura alia ordinatus . hoc em̃ eſt de ei⁹ perfectiõe.& ita poſſet dici naturale reſpectu ſupioris, & violentũ reſpectu inferioris. Ex cõſequẽte eſſet aliquod violentũ ſimpliciter, & aliquod ſecundũ quid:qđ non repugnat perpetuitati. Sicut aqua inquantũ eſt pars vniuerſi mouetur ſurſum qñq3 & naturaliter:vt vitet̃ vacuũ in vniuerſo cui⁹ eſt pars:licet cõtra ſuã naturalẽ & particulare inclinationẽ,& manet ibi violente ſcđm quid & min⁹ naturaĺ quãtũ eſt de ſe. Corp⁹ aũt hũanũ eſt pfectũ mixtũ,& magis naturale quocũq3 elemẽtorũ.& ideo qđ naturale eſt illi corpi tãq̃ pfectiori i natura,hoc eſt ſimpl̃r magis naturale q̃ qđ eſt naturale vnicuiq3 elemẽtor⁹ ſcđ3 ſe.Magis ergo naturale ẽ q⁹ cõſeruet̃ corp⁹ hois & elemẽta i eo q̃ q⁹ violẽter diſſoluat̃ corp⁹ hois & vnũquodq3 elemẽtum ſua naturalitate tẽdat i locũ ꝓpriũ.Hæc ex Scoto: Pria ſolutio planior ẽ. ¶ Ad tertiũ negat̃ maior. Ois res mũdi põt a deo ppetuo cõſeruari i eẽ:& põt actio cuiuſcũq3 creaturę a deo ſuſpẽdi. Quo vero potẽtię paſſiuę corrũdet actiua ſupra diſt.xliij patet.q.j. Cõcedit etiã q⁹ nõ eſt ſimpl̃r impaſſibile btĩ corp⁹ ſicut nec corp⁹ primi hois:qđ qa potuit nõ mori dr̃ imortale:& tñ mortuũ eſt. Corp⁹ vero beati nunq̃ morie̅t ſtãte ordinatione dei. Lõge enim meli⁹ reformabit̃ caro noſtra i beatitudine q̃ in paradiſo.lib.xiij.de ciui.ca.xx. Ad quartũ põt negari minor. Corp⁹.n.beati nõ eſt mortale: qa nũq̃ morie̅t ſtãte lege dei. Nã Chriſt⁹ reſurrexit iã nõ moritur:mors illi nõ dominat̃. Roĩ.vj. ergo nec alij beati morient̃. Sicut em̃ Chriſtus reſurrexit,ita & nos. Ideo in hoc nõ eſt curandum de dictis philoſophi fidei cõtrarijs.Nec ẽ de definitiõe hois ly mortale:ſed illa eſt definitio aiał ratiõale. ¶ Ad quĩtũ patuit. Secus ẽ ſtãte fide de ꝓſeruatiõe diuina: & cohibitiõe cauſarũ ſecundarũ ne in ſe inuicẽ agãt. Põt em̃ auctor naturæ ſolitũ curſum nature tollere vel impedire:vt ſupra q.j.& tñ ſic nõ agit cõtra:ſed ſcđ3 naturã. Scđm Augu. in de vera & falſa innocẽtia.§.cclxxxiij. Immo eo nõ coagẽte nihil poſſũt agere. ¶ Ad ſextũ,maior nõ ẽ vera, vniuerſaliter,niſi habeãt etiã ordinẽ actiui & paſſiui ad inuicẽ. Hic autẽ ordo vel eſt ſublat⁹ in ꝓpoſito, vel ligat⁹, aut ſuſpẽſus virtute diuia : ideo illę qualitates nõ agũt i ſe inuicẽ corruptiue vel leſiue.Iſtis adheret Durand.q.iiij.contra. S. Tho. q⁹ ipaſſibilitas non eſt ꝑ virtutẽ nouã ſeu formã inherentẽ,ſed ꝑ diuinã ,puidẽtiã aſſiſtẽtẽ.& cohibẽtẽ oẽ leſiuũ,ne tũc agat i corp⁹ leſiue:ſicut hic i ſtatu vię & corruptiõis.ꝑ cõſequẽs aliter ſe habet corp⁹ ad aĩa; tunc q̃ nũc. ¶ Quãtũ ad ſecũdã ptẽ hui⁹ articuli ſcđi, videndũ eſt de dote agilitatis: an ſit i corpore bt̃o⁹ : quid ſit: in quo cõſiſtat. Circa qđ cõſiderandũ venit q⁹ aliter loquẽdũ eſt de dote agilitatis,& aliter de agilitate btõrũ. Dos agilitatis ẽ ius acquiſitũ alicui ex meritis,& pactiõe diuina &c. vt habet i notificatiõe dotis,& innitit̃ diuerſitati meritorũ. Agilitas vero vigori naturali ꝑ diuerſitate cõplexiõis naturalis q̃ in reſurrectiõe plurimũ pficiet̃. Põt ergo ſic notificari dos agilitatis. Eſt ius acquiſitũ aię ex meritis vt ſupra,quatin⁹ ipm̃ corpus ſuũ ſcđm ei⁹ nutũ ſubiectũ teneat̃.Quãtum ad oẽm motũ localẽ ei poſteriorẽ,ſine vehiculi adiutorio abſq3 omni fatigatiõe & onere ad oẽm poſitiõis differentiã ſcđm aię deſideriũ & bñplacitũ. De hoc Aug.in de cognitiõe verę vitę.c.xlv. Cũ igit̃ ſpiritales ſint, i ſũmõ ſpũ, ſpũaliter nõ localiter manebũt, erũt tũc quippe illa corpora agilia:vt anim⁹, vt ſol ſpicua. Ex cito.n.nũc anim⁹ ab oriẽte i occidẽtẽ cogitat tã cito tũc id corp⁹ illic puenire poterit huc.Hic colligit̃ q⁹ reſurrectio fiet i ictu oculi.j.Corint.xv. Sed reuera tãtũ velocitas illi⁹ corpis ab ictu oculi differt,quantũ a corpore agilitas aię.hæc ille. Addit Aug. Ictus oc̃i eſt nõ q⁹ ocul⁹ aperiat̃:ſ; q⁹ apto oc̃lo obiect⁹ lucis radi⁹ cõſpicit̃.ſi ſaltẽ Aug.hũc edidit li.de quo diſt.xlv. ¶ Notãt hic cõſeq̃nter doc. Sco. Durã. Palu.& cęteri q⁹ in aĩali eſt duplex motus. Vnus ſecundum naturam elementi ꝑdominantis qui cõpetit animali non vt aial præciſe nec ratione animæ : ſed ratione corporis preciſe, ſcilicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia corpus est terrestre,graue,& ponderosum. Alius motus est cuius principiū est aia, & dicitur ꝓgressiu⁹,& cōpetit aiali:quia aial est. Prim⁹ semp est vniformis,& ad vnū & idē determinatus. Secūdus vero multifarius scdm animi cōceptionē & mutationē. Primus nō impedit per aliquod intrinsecū:Secūdus impediri pōt p nuā apprehēsionē,aut aiati, siue aialis cōceptiōe. Pricipiū primi est corp⁹ p̄cise & grauitas corporis non aia:quia sublata aia adhuc mouet graue deorsum. Sic corpus mortuū pōt dici agili⁹ viuo corpore:quia velocius mouet deorsum,cum sit pōderosius. Principiū secūdi est corpus aiatū vel pars corporis aiati: quia ei non cōpetit sine anima. Hinc quandoq; dicitur animā esse principium secundi,quæ requirit certam & nō repugnantē corporis disp̄sitionē. ¶ Secūdo notandū. Ad rationē agilitatis in generali duo requirūtur,scilicet pfectio virtutis motiuę & disposi tio congrua,& obediētialis corporis mobilis. Virtus motiua duplex est. Vna virt⁹ motiua est deus seu virtus diuina, assistēs aię pro meritis vię &c.& hæc est infinita & infatigabilis. Alia est virt⁹ motiua aialis. ¶ Ex illo sequit q; beati erūt agiles duplici causa. Primo naturaliꝝ ꝓpter virtutē aialē motiuā pfectissimā & optimā mobilis.i.corpis disp̄sitionē motori intrinseco cōgruā. Secdo p dotē agilitatis,ratiōe cuius habēt diuinā virtutē assistentem pro meritis aię ad faciendū omnia ea quæ ad nutū aię circa corpus illius beati,quātum ad oēm motū localem,quæ aia fieri voluerit circa ip̄m cū remotiōe omniū & singulorū quōcunq; mobile retardātiū,fatigātiū:vel in genere impedientiū,& p̄sentia ac collatione cōducentiū. Inter q̄ potissimū est diuina assistētia specialis pro merito hoīs: vt supra de impassibilitate,cohibēs omne impedimētum cōtrariū in fatigādo,retardādo, debilitando &c. Sic igit scdm p̄dicta ponit in beato impassibilitatis donū deo suspēdēte actionē cuiuscūq; lę siui aut cōtrarij. Sic & agilitas vltra id qd p̄cise cōpetit homini glorioso ratione naturaliū vírium pro statu illo ad motū progressiuum, aut animalē poni potest specialis assistētia dei pro merito beatorū cohibēs omne impeditiuū vel retardatiuum i motu locali ꝓgressiuo hoīs. Qz autē magnus vigor naturalis etiā ad mouendū corpus naturaliter & motu ꝓgressiuo, tūc fuerit beatis:Patet ex eo q; oēs resurgēt ętate pfecti in mēsura ętatis plenitudinis Christi scdm Apostolum. Consideremus hoīes in hac vita quāti roboris & velocitatis sint,currēdo, saltādo, ambulādo scdm diuersitatē naturaliū. Abstraham⁹ omne retardās,lędens, impediēs, eneruans, fatigās &c.& vix credibilis colligi poterit agilitas hoīs in hac vita etiā in naturalibus. Et tñ status erūnosę vitę ad gloriā sempiternā nulla est ꝓportio. Pręterea,none aia carnis suæ mēbra leuiori modo portat cū sint in sanitate robusta q̄ in languore cū macra sunt? Et quis pōt explicare quātū distat inter p̄sentē quā dicimus sanitatē & imortalitatē futurā? De hoc Augu.lib.xiij.de ciui.dei.c.xviij.de corporū beatorū agilitate,etiā respiciendo vigorē naturalē status glorię. Itē li. xxij.ca.xj.nitiť attribuere agilitatē aię motiuę. Sic in silī res multū naturaliter graues p̄nt hūano artificio aptari: vt natare valeant sup aquas. Itē virgo veltalis dū periclitaret falsa suspitiōe de stupro cribrū implesse de aqua Tiberis,& ad suos iudices nulla eius ꝑte stillāte portasse refertur,& vt p̄sumit opera maligni. Si ergo dęmon vel spūs potuit pōdus humidi elemēti sic suspēdere,vt videat naturā suā quasi reliquisse,cur nō potest de⁹ modo simīlia corpore terreno auferre pondus graue: vt in eodē elemēto habitet viuificatū corpus,in quo voluerit spūs viuificans? Idem lib.xxij.ca.xxx.inquit. Qui motus illic taliū corporū sint futuri,temere definire non audeo q; excogitare non valeo. Dicit tñ eoꝝ motus & status decētes esse sicut & speciē corporis vbi nō erit qd nō decebit. Et iterum dicit. Certe vbi volet spūs,ibi protinus erit corpus:nec volet aliquid spiritus qd nō spm̄ posset decere:nec corpus. hæc ille. Ex illo infert Fran. Maro. q; sancti nō erūt in cælo empyreo quasi ligati ibi, vt stellę i firmamēto: sed ambulabūt:immo volabunt quocūq; voluerint. Verū illa dicta Aug. potius explicāt agilitatē naturalē q̄ dotem p̄cise agilitatis:nec vnū ab altero segregāt. ¶ Colligitur ex dictis. Primo supposita veritate scripturę de corporū agilitate post resurrectionē.ĵ. Corinth.xv. Sap̄.iij. Esa.xliij.& quia resurgent in monumēto,in ictu oculi: Q; agilitas corporū partim est ab aia,& bona mobilis disp̄sitione, parti a diuina assistentia speciali corpus ad aię voluntatē prout voluerit localiter ad omnē positionis differētiam mouēte, & scdm merita eiusdē. ¶ Sequit scdo scdm Durād.q; nō oportet ponere dotē agilitatis esse qualitatē supaddita,vel habitū inexistētē. Quia illa quecūq; fuerit,inclinabit naturaliter.& cū natura est ad vnū motum determinata, inclinabit ad vnum vbi. ergo. ¶ Tertio sequit scdm aliquos, licet oīs ponderositas auferretur,non tñ gratuitas consequēs naturā hoīs.& talis nō erit pōderosa: quia qd est de natura alicuius,nō est pōderosum illi. Et ideo corpa beatorū erūt naturaliť gratuia:sicut vere calida & frigida:quia erūt recte tēperata & naturaliter disp̄sita scdm Augst.xxij.de ciui.c.xj.sed nō pōderosa. Scdm Durā.nō erit ibi

grauitas pro statu illo:quia grauitas nō est corpori necessaria:nisi vt moueat ad locum suū naturalem pro eius conseruatione: sed in statu illo erit cōseruans deus, & dotabūtur dote impassibilitatis. hæc ille.q.vij. Nec pōt ex hoc inferri q; corp⁹ beati quiescat in cęlo violēte cū habeat grauitatē elementarem inclinantē ad centrum. Nam scdm Sco.dist.xlix.q.xiiij.vbi sunt duæ potentię subordinatæ naturalitas & violentia negatiue.i.non naturaliter, accip̄iuntur simplr scdm portionē supiorē,vt supra de dote ipassibilitatis,& scdm qd scdm inferiorem. Et patet de sensu tactus & gustus q naturaliter delectare tur circa suū obiectum & sensibile. Et tamen in beatitudine dimissis illis sequitur inclinationē agentis superioris & nobilioris: puta dei & voluntatis conformis diuinę volūtati. & tñ ibi nō sunt violēte,sine suis actib⁹. sic graue ascendit sursum ad p̄cauēdū vacuū. Vñ naturali⁹ corpori gloriosо pfici ab agēte supiori & nobiliore, puta ab anima, & q; fiet eius perfectibile, & q; moueatur motu cōpetenti animæ q̄ q; moueat suo motu ꝓprio attētiuo. Et ideo scdm suā inclinationē naturalē naturę supioris qescit naturaliter,& scdm quid innaturaliter. Ideo nobili⁹ & naturalius est ei moueri scdm potentiā superiorem, & ex consequēti non cum fatigatione,nec cū pœna. Nā fatigatio est diminutio potentię motiuę ex repassione quę non habet locum in beatitudine propter dotem impassibilitatis. ergo &c. ¶ Quarto sequitur ex illis q; dos agilitatis non est æqualis in omnibus, sed maior & minor scdm merita singulorꝝ. Et licet Augustinus dicat vt supra. Protinus vbi vult spiritus, ibi erit corpus,tamē cum nō possint aliquid indecens & indebitū velle,non volēt sese moueri æqualiter, stante etiam vigore naturali æquali: sed quilibet prout meruit. Erunt em̄ volūtates eorūdem regulatissimę. ¶ Quinto sequitur.cor pora beatorꝝ non possunt moueri a loco in quo sunt contra suam voluntatē. ¶ Sexto sequitur. dos agilitatis corporū post resurrectionem non est propter qualitatem supnaturalē redundātem formaliter & fluentem, vt dicunt,in corpus ab ipsa anima:quia talē non oportet ponere vt in corollario: sed sufficiūt p̄dicta. ¶ Septimo sequitur.Cum dicitur corporū beatorum esse par celeritas,intelligitur quātum ad ꝓportionem meritorum cuiuslibet:quia eorum motus agilitatis fit a deo in omnibus agilitatis dote, quasi iperceptibiliter,licet differenter ꝓ meritis, nec tam subito cęteris paribus attingunt locum distantem sicut propinquum. Hinc quidam dicūt eos moueri in instanti, idest valde celeriter prout deo placuerit. Ita habet Durañ.q.vij.ita q; pro illo instanti qd determinauerit volūtas,pro illo erit ibi corpus motum a deo agilitatis dote. ¶ Octauo sequitur. ad quēcūq; locum corpus beati moueatur dote agilitatis,non erit ibi violente,nec contra inclinationē naturalē. Patet auctoritate Aug.de vera innocentia.§. cclxxxiij. dicētis.Hoc est natura qd fecerit deus &c. ¶ Si quęrit aliquis:an aia beati corpus suū possit naturaliter mouere cum effectu, non solum organice,sed etiam nō organice. Est autē mouere organice scdm Ockām.q.v. quarti. primo mouere partem vnā,& post mediante illa aliam,sicut fit i motu animaliū progressiuo pulsiuo tracti uo.Mouere nō organice,est mouere totum & p̄tem æque primo:sicut angelus in assumpto corpore qui est totus in toto, & totus in qualibet p te:vt motor in mobili,nō autē vt pfectio: quo modo anima est in corpore qd informat. ¶ Ad dubium videtur affirmatiue respōdere Sco. & Palud.Probatur scdm Palu. Nō enim minoris potentię respectu corporis erit anima tūc q̄ nūc sit. Sed modo pōt corpus mouere organice, ergo & tunc. Ad hoc videť facere ascensus Christi in cęlum,quem nubes susc̄epit: non ex eius indigentia, sed ꝓ diuinitatis & humanitatis reuerentia.Nam scdm illū doctorē, dicitur quasi pedetentim ascendisse p aera: sicut adhuc mortalis pedib⁹ ambulabat sup aquas.Matth.xiiij. & Marci.vj. Ad hoc videť facere scriptura. Act. primo,& Lu.vlti. Sic veniet quemadmodū vidistis eū euntem in cęlum. Et Aug.epla. cxlvj. ad Consentiū, iuxta principium. Sic eorū est cum iret i cęlum deductus aspectibus. Ad hoc Hugo Postil. Actuū primo i greco habetur. Et cum in cęlum intuerentur eunte illo. idest intenderent in cęlum quo ibat. Sic veniet quēadmodum vidistis eū euntē in cęlū. exponit Hugo virtute ꝓpria. Quantū vero illa virtus motiua organice sit actuata in beatis,tum ex virtute naturali potētię motiuę,tum ex optima mobilis ad motum illum disp̄sitione,tum ex impedimentorū remotione non agilitatis dote, qui potest diiudicet. ¶ Secunda ps probatur scdm Sco.dist.xlix.q.xiiij.Quia anima separata potest mouere seipsam,& non organice,quia caret organis:ergo habet aliam potentiam motiuam a priori,vel potest modo alio mouere. Et si potest se mouere anima separata nō organice: ergo & corpus suū. Pręterea nisi anima posset se mouere,esset impfectior corpore suo:qd potest moueri de loco. q̄uis nō libere nec progressiue. Itē hoc conuenit angelo,q; potest se mouere & corpus cui assistit, non organice:ergo non est negandū ab anima separata. Item post resurrectionem corpora volabunt, & non deficient: ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

in anima est virtus motiua, etiam non organica respectu sui corporis. ¶ Ille rationes tñ non cogunt, sed sunt dubię. Cũ enim dicitur q̃ anima separata potest se mouere nõ organice: ergo & corpus suũ: Hoc nõ est ꝓbare, q̃ ideo corpus suũ potest nõ organice mouere. Nec valet simili tudo de angelis: qui ex natura quo ad motũ localem multa possunt q̃ nõ possunt animę separatę: cũ sint in naturalib⁹ pfectiores. Pręterea in resurrectione non erit alia & noua virtus motiua animę ꝓter eã quã nũc habet respectu corporis. sed illa nõ est nisi organice mouere corpus. ideo corpus habet mẽbra in multa determinata ad hũc motum. Item natura hois resurrectione nõ mutaꝫ nisi accidẽtaliter & beatifice: ergo si nõ potest mõ corpus mouere, nisi organice, & alibi &c. Itẽ sicut nũc corpus viuificaꝫ organice solũ, ita & tũc pars post ptem, & p ptẽ. Verum sicut animę attendit impassibilitas & agilitas ꝓpter suũ meritum: ratione cuius Deus eam mouet, & ab oi lęsiuo custodit: ita q̃ illud qđ est effectiue a deo solo, etiam attribuitur animę: Ita forte diceret aliquis q̃ anima mouet corpus suum non organice deo id efficiente dote agilitatis &c. Ockam vbi supra dicit. Anima non potest mouere corpus suũ nõ organice, nisi sit definitiue in loco, & partes non sint extra se inuicem. Exemplum dat de corpore Christi in Euchari stia, vbi est nõ quãtum. Rationẽ assignat, quia anima non est in corpore sicut motor in mobili sed sicut perfectio in perfectibili. ergo ei non competit corp⁹ mouere sicut angelo: qui est vt motor in mobili. Pręterea ad hoc q̃ aliqd moueat organice, requiritur q̃ primo mouet vnã partem, & post alteram, & q̃ inter illas partes sit distantia. Et hoc solum est quãdo corpus est circunscriptum in loco. Hinc concludit q̃ anima Christi in cęlo potest corpus suum mouere organice, & solum sic. Et ita i cęlo post resurrectionem corpora nõ mouebũtur ab anima nisi organice, quia circũscribunt locum. Q̃ si allegãt ꝓ ratione bonam corporis ad motũ dispositionẽ statui illi congruentẽ: transeat. Sed per hoc potentia motiua animę non est alia q̃ prior fuerit. Et ratio põt assignari natura rei & corporis habitudo: quã status beatitudinis non mutat, sed saluat. Hinc dicit Scot. de impassibilitatis dote q̃ supremus angelus p solũ imperiũ volũtatis sue nõ potest impare actionẽ alicui⁹ causę naturalis. Causę em̃ corporales nõ obediunt angelis ad nutũ quãtũ ad actionẽ & alterationẽ earũ. Et in q̃stiõe de dote claritatis, dicit. Nulla qualitas actiua, q̃ est ꝑcise corporis, subest aię impio. Et iterũ. Nõ video q̃ aliqua actio naturalis subsit volũtati creatę. Nulla em̃ volũtas creata põt impedire actionẽ ignis ne agat in materiã debitã approximatã. Hęc ille. Ad idẽ est Aug. lib. ij. de mirabilib⁹ scripturę. c. iiij. de Iosue, ad cuius ꝓces dñs fecit cęlũ stare. & cap. xxxiiij. Manualis sui. Ergo etiã i ꝓposito istũ ordinẽ naturalẽ mouere corpus organicũ nõ organice, cũ ptes sint cõmẽsuratiue in loco quẽ deus instituit, aia suo impio mutare nõ põt, nisi forte ad illũ intellectũ q̃ aia volẽte corpus suũ sic moueri tẽpore breui deus mouebit ipm totũ simul: & nõ ptẽ post ptẽ vel vnã post aliã, ꝓpter meritũ aię dũ adhuc in terris eẽt. Alias nõ videt q̃ aia beati posset suũ corpus mouere cũ effectu organice & nõ organice. ¶ Itẽ cũ dr q̃ volabũt, & nõ deficient, nõ est verũ ad literã. Volare em̃ nõ est nisi habẽtiũ alas Sed exprimit ꝓ hoc magna agilitas ac si volarẽt. Et cũ dr Esa. xl. Assumẽt pẽnas sicut aquilę: currẽt, & nõ laborabũt: ambulabũt, & nõ deficiẽt. sermo est hypbolicus, quia velocissime mouebũt, ac si haberẽt pẽnas vt aqla &c. ¶ Circa ista K sunt dubia. Q̃ dđ est ipfectiõis, nõ debet attribui corporibus beatoꝝ. sed agilitas est hmõi. ergo. Cõsequntia bona. Maior manifesta est. Minor ꝓbaꝫ. Ois motus est ꝓpter indigentiã: & vt sic, est actus entis impfecti. Beati vero nõ indigẽt talĩ vel tali loco. ſcdm Aug. vt supra. c. xlv. de Cog. verę vitę. Nec beatitudo cõpatit alicuius indigẽtiã nec impfectionẽ: qa est status oim bonoꝝ aggregatiõe pfectus, ſcdm Boe. Pręterea si moueretur, violẽte mouerent. Probaꝫ: qa cũ mouent localiter vadũt a loco cęlesti sibi maxime volito & summe cõueniẽte. & ita locũ illũ dimittẽdo violenter mouentur. Pręterea motus nõ est sine tpe, sed ibi nõ erit tps, vt iurauit angelus Apocal. x. per viuentem in secula seculorum, dicens. Tẽpus amplius nõ erit. Pręterea beati ſcdm merita erũt approximati Christo: ergo ꝓpinquores nolũt ire ad loca distãtiora ab eo, nec distãtiores poterũt esse ꝓpinquiores, qa nõ meruerũt esse ꝓpiquiores deo. ¶ Ad primũ: Illa maior põt hre multiplicẽ sensum. Videt. n. ꝓbabile dictu oẽm rem mũdi citra deũ esse in potẽtia ad pfectionẽ aliã, ſcdm Sco. de dote agilitatis: & Aug. de vera innocẽ. §. cclxxxiij. Nõ tñ istud arguit ꝓprie impfectionẽ in aliquo cũ illa pfectio non est ei ꝓtũc, vel vt sic debita. Põt ergo cõcedi q̃ corpora beatoꝝ cũ mouent, tẽdũt ad quãdã pfectionẽ extrinsecã qua carẽt: puta terminũ mot⁹: & quãtin⁹ carẽt illo possunt aliquo mõ dici impfecta. Verũ hoc nõ impficit ꝓprie mobile, nec aiam: sed quodãmõ pficit: cũ ꝓ sua volũtate vult esse iã ibi, iã alibi ad laudãdũ diuinã magnificẽtiã. Cũ dicit ad ꝓbationẽ, ois mot⁹ est ꝓpter aliquã indigẽtiã: Licet mot⁹ naturalis sit ꝓpter aliquã indigẽtiã: secus de motu volũtario & libero qui

ſępe fit ex causa rõnabili, & ex pfectiõe: & nõ fit propter naturalẽ necessitatẽ, saltẽ nõ oportet. Cũ subiungit: ois motus vt sic, est actus entis impfecti: põt negari. Licet em̃ verũ sit de motu ad formã acquirẽdã, ita q̃ sit alicuius qđ est ſcdm quid impfectũ: tñ non oportet cõcedere de motu ad vbi, sicut de motu cęlesti de angelis & substãtijs sepatis. Sunt em̃ entia pfecta, & suo motu locali nullã acqrũt intrinsecã pfectionẽ. Itẽ ꝓ nũc beati nõ habẽt oẽm pfectionẽ accidẽtalem, ideo ꝓ sua libertate & volũtate possunt q̃ndoq; accidẽtaliter perfici etiã ex loco & ꝓmiũ acciden tale augere. Põt aũt in gñe oẽ id dici impfectũ ſcdm qd, qđ natũ est aliqd acqrere etiã solũ denoiatiõe extrinseca, & ꝓ pdicationẽ, quo nũc caret, sed ex hoc nõ est ipfectũ simplr. Beatitudo vero nullo bono caret sibi ꝓtũc debito. ¶ Ad alid negẽt q̃ mouẽt violẽte: qa ab agẽte supiore & a motore intrinseco, & ipm passum est oino in potẽtia obediẽtiali ad vtrũq; motorẽ intrinsecũ & extrinsecũ. ¶ Ad aliud, dicẽdũ q̃ nõ erit tunc tẽp⁹ ſcdm Sco. quia nõ erit aliqs vn⁹ motus primus vniformis. i. non erit mẽsura gñalis oĩ motuũ & opationũ. Scdm Durã. nõ erit tẽpus qđ est passio primi motus, sed erit tẽpus qđ est mora cõtinua, & successiua motuũ q̃ tunc fient. q. vij. Aug. lib. xj. Cõfes. c. xxiij. Tempus nõ est aliud nisi distẽsio motus, & sic cuiuslibet mot⁹ ꝓpria distẽsio dicit sua mẽsura. Et sic põt hre duplicẽ mẽsurã motus. Vna põt dici tẽp⁹ ꝓ priũ: Alia tẽpus cõe. Et sicut daꝫ locus ꝓpri⁹ & loc⁹ cõis, sic & tps ꝓpriũ, & tps cõe ſcdm Simpliciũ sup lib. Predicamẽtoꝝ. Tẽp⁹ cõe est mẽsura motus celestis. Tps ꝓpriũ est mẽsura intrinseca & cuiuslibet mot⁹ ꝓpria distẽsio. Idẽ vbi supra c. xxiij. vbi disputat cõtra aliquos doctos dicẽtes dũtaxat mot⁹ syderũ solis ac lunę eẽ tpa: & ñ oĩ corpoꝝ neq; animi, ait. Si cessarẽt cęli, luna, & moueret rota figuli, adhuc esset tps quo metiremur hmõi gyros. De his ifra dist. xlviij. q. ij. Ockã in. ij. q. xij. dicit. Si nullus prim⁹ motus esset, nõ eẽt tps qđ idẽ esset cũ motu reali mẽsurãs alios motus iferiores. Et sic intelligũt doctores nõ eẽ tps post iudiciũ: sed tñ bene põt mot⁹ esse i aia mẽsurãs alios motus, vl actu existẽtes vel possibiles. & sic fuit tpe Iosue. Iosue. x. Nihilomin⁹ p motũ imaginatũ posset qs mẽsurare mot⁹ iferiores. Et hoc mõ (dicit) Beati mẽsurabũt dãnatoꝝ pœnas post diẽ iudicij ſcdm magis & min⁹ p motũ imaginatũ. Hęc ille. ¶ Ad auctoritatẽ Apli, dicit q̃ non intelligit q̃ tps simplr cessabit, sed quãtũ ad virtutẽ hęresis Arianę, q̃ deiceps nõ erit. ¶ Ad aliđ de approximatiõe: dicẽdũ. Beatos moueri ad loca ꝓximiora vel remotiora, intelligit duplr. Vno mõ cũ priuatione loci prioris ac obiecti beatifici, ita q̃ nõ possint reuerti ad ipm. Alio mõ, qa ꝑnt esse vbi voluerũt sine carẽtia visionis dei, eũdo & redeundo ꝓ beneplacito. Et ito ſcdo mõ cõsequentia nõ est vera, tãetsi primo mõ põt cõcedi. Sic videmus in regno terrestri familiares sępe mutare sua loca, saluo merito cuiuslibet ꝓ rerũ expeditione. Ita etiã ꝓ iucunditate & dei laude sine carẽtia obiecti beatifici clare visi, volũt q̃n q̃ esse ibi, q̃nq; alibi. Nõ sunt itaq; nolẽtes sivadunt illinc vel istinc ꝓ sua voluntate, nec visio Christi ſcdm humanitatẽ eos beatificat essentialiter, sed ſcdm diuinitatẽ. Ioã. xvij. Hęc est vita æterna &c. ¶ Si q̃rit an aię possint sua corpa mouere i instãti post resurrectionẽ: dubiũ id q̃rit ꝑcise de potẽtia intrinseca motiua aię, nõ de extrinseca, q̃ est ꝓ dotẽ agilitatis. Sed de hoc i ij. colle. dist. ij. q. iij. Ois em̃ motus q̃ est de extremo in extremũ ꝓ mediũ, necessario est in tpe & cũ quadã successione, sed ois motus quo aia beata motrix sui corporis mouet ipm, est hmõi: ergo. Cõsequntia bona. Maior ꝓbaꝫ ſcdm Durã. & Palu. quia est de rõne medij vt talis, q̃ ipm prius attigaꝫ a mobili q̃ aliud extremũ. v. Physicoꝝ. Prius aũt & posterius nõ sunt nisi in tpe. Minor ꝓbaꝫ, quia virtus creata nõ põt cursum naturę imutare. sed de rõne mot⁹ localis est ſcdm naturã, q̃ fiat de termino ad terminũ ꝓ mediũ. Sed hoc cõsistit in qđ nois motus &c. ¶ Si replicaꝫ, Nihil resistit corpori gloriosо, ꝓpter ipassibilitatis dotẽ: alias affligeret. sed in vacuo si esset, ꝓpter nullã resistẽtiã fieret motus ſcdm aliquos in instanti: ergo & hic. De isto ꝓblemate: an aliqd vel angelus posset moueri ꝓ vacuũ: est Ockã. q. vj. primi Q ãli. ¶ Quãtũ ad ptẽ tertiã L ar. ij. Videndum erit de dote claritatis. Circa quã notãdũ q̃ nomẽ clar⁹, diuersas iueniẽt hre acceptiones. Q̃ ñq; clarũ dr qđ est lucidũ: et clarus. i. luminosus siue lucidus. & ita opponit suo cõtrario qđ est obscur⁹. Q̃ ñq; clarũ dr qđ oĩno patẽter & manifeste claret hoĩs cognitioni. & sic dr clara veritas, q̃ est euidẽtię vel scientię, aut ꝓpositionis ꝓ se notę, q̃. s. seipam manifestã facit: & clarũ est qđ seipm manifestat. Scot⁹ vult q̃ claritas est q̃dã refulgẽtia, & addit sup lucẽ & colorẽ manifestationẽ sui. Ali⁹ qdẽ liber habet sic. Claritas est q̃dã relucentia sup id qđ lucet. i. colorẽ, & addit quãdã manifestationẽ eo mõ quo dicimus clara dies, clara veritas, clara intelligẽtia. Vnde vero venerit illa diuersitas exẽplarioꝝ in materia de beatitudine Scoti, nescio. Videt mihi liber scriptus plus redolere stylũ Scoti in hac materia, & de beatitudine: q̃ impressus. Clarũ etiã q̃ñq; valet. i. pspicuũ, vt vitrũ dicit clarum. Licet sit cõe dictũ, q̃ corpora beatoꝝ ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bebūt dotem claritatis post resurrectionē. Verū quotnō erunt clara, diuersitas est vt dicēt. Insup refert loqui de claritudine corpoꝝ cōplexionali et de dote claritatis. Dos.n. claritatis p̄cise correspōdet merito tali vl̄ tali: qđ meritū claritudinē, p cōplexione tali vel tali hois illi⁹ correspōdēte forabit & cōtempabit vt illā cōdecet cōplexionē. Ita videt & Scotus tenere. Claritas.n. naturalis p̄cise & absolute nō est dos. ¶ Vñ ponit hęc cōclusio gñalis ab oīb⁹ acceptata, & Prima pro illo articulo. Beatoꝝ corpora erūt post resurrectionē clara. Hęc conclusio demōstrari nō pōt, sed auctoritate & scripturę & sanctorum ꝓbari. Matth. xiij. Tūc iusti fulgebūt sicut sol i regno patris eoꝝ. Tunc iquā post iudiciū. Et Sap. iij. Fulgebūt iusti. Et. j. Cori. xv. Seminat in ignobilitate, surget in gloria. Et Daniel'. xij. Fulgebūt sicut splēdor firmamēti. Itē Philip. iij. Reformabit corpus nostrū cōfiguratū corpori claritatis suę. Glo. i. assimilabit corpori illius i claritate quā habuit in trāsfiguratione. Et subiungit cuius virtute hoc fiat, dicēs. Scđm opationē virtutis suę: qua posset etiā subijcere sibi oia. Glos. Et nō solū corp⁹ reformare. Ad idē ¶ Matt. xvij. Resplēduit facies eius sicut sol. in sua trāsfiguratione: qua scđm oēs doctores, voluit prefigurare gloriā resurrectiōis suę & nostrę. Et ibi Glo. Quia nō habebat clari⁹ cui cōparet faciei p̄p⁹ claritudinē, ideo i q̄t. Sicut sol. Ad idē Mar. ix. & Luc. ix. Et habet Lyra Matth. xvij. q̄ illa claritas tūc ostēsa fuit claritas glorię scđm essentiā, nō quantū ad modū. qa scđm aliquos, beatitudo iportat ꝑmanētiā. Illa aūt claritas erat p modū passionis trāseuntis, & nō ꝑmanētis. Ideo nō dicit dos corporis, q̄uis fuerit eiusdē rōnis cū dote glorię. Et scđm p̄dicta ei nō cōuenit definitio dotis: qa nō data fuit post resurrectionē &c. Sic. j. Corin. xij. dicit Paulus solū i raptu fuisse beatus, nō ꝑmanēter. Ad idē est Aug. lib. Meditatiōn. i Hymno de gl'ia paradisi. c. xxv. & c. xxxiiij. in Manua. Aci de Cog. verę vitę. c. vlt. dicit. Vltimus i regno cęloꝝ vt sol fulgebit: qui tūc septies clarior erit q̄ nunc: & in hac claritate tātū quisq; ab alio ꝑ meritis differt quātū stella a stella in claritate differt. Sequitur. Nos aūt oēs tātū corpus Christi in claritudine excedet, quā tū creator creaturas trāscēdit. Ad idē videt facere facies Moysi q̄ appuit cornuta. Exo. xxxiiij. Exponit Glo. & ē Origenis. i. fuit glorificata q̄ busdā radijs splēdoris quos humanꝰ visus ferre nō poterat. Hi radij, ꝓcedebāt i altū quasi cornua. Hos Paulus vocat gloriā vultus Moysi. ij. Cori. iij. Et vt qdā libri habēt in Hebręo legit. Et nō cognouit q̄ cornuta esset lux faciei suę. ¶ Scđa cōclusio gñalis. Accipiēdo clarū ꝑ eo qđ est sui ipsius pfecte intus & extra prout oportet manifestatiuū, tāq̄ habēs cōsummatā puritatē nature speciei suę, sctōꝝ corpa erunt post resurrectionē clara. Ita habet Palu. dist. p̄nti. q. v. & Durād. q. viij. Qualitates em̄ eorundē q̄ visui obijciunt̄, erūt pfectissimę ex prius dictis, siue sint color, siue lux, & sese bñ manifestāt: nec habēt aliqd i puritatis admixtū. Apoc. xxj. & xxij. Cū. n. beati sunt, habēt qcqd volūt, & nihil indecēter volunt. Volūt ergo esse tales vt statui eoꝝ ꝓtūc cōgruit: instar capitis ecclesię, qđ electos cōfigurabit claritati corporis sui. Itaq; cōgruit & decet, vt scđm ꝓmissa Christi fulgeāt sicut sol & sicut stellę &c. De hoc loquit Augus. de Ciui. dei. c. xxiiij. & xxx. ¶ Sed tunc stat nodus quō fiat illa luminositas & claritas luminosa. Durād⁹ & Palu. vident velle q̄ claritas in beatis erit duplici via. Vno mō ex incidētia siue refulgentia radioꝝ solis aut alioꝝ corpoꝝ luminariū, vel corporis luminosi super corpora glorioſa veluti polita & tersa valde. q̄ claritas est plus vel min⁹ magna, scđm q̄ corpus est plus vel minus politū & tersum. Cōstat vero vt ipsi loquunt̄, q̄ beatoꝝ corpora erunt multum tersa & polita: ꝓpter qđ ex icidentia corporis luminosi fulgebūt maxima claritate, sicut nunc est videre cum sol ꝓiecit radios in chalybē aut metallum vel ferrū tersum & valde politū. Et sic videt illa opinio ponere aliqua luminosa in cęlo empyreo, vel ptes cęli luminosas: ex quarum icidētia causabit hmōi claritas. Vel forte q̄ sol aut stellę locū illū irradiabūt: licet i Apoc. dicat. c. xxij. Nō egebūt lumine lucernę, neq; solis: quoniā dns deus illuminabit illos. ¶ Alia via est scđm aliquos, q̄ claritas nō solum est ex refulgentia vel incidentia alicuius alieni corporis, sed ex reali & ex vera luce inhęrente realiter & subiectiue corporibus glorioſis hoc mō. Sicut lux est intrinseca qualitas solis vel alterius corporis luminosi, sic claritas est intrinseca qualitas corporis glorioſi. Illā qualitatē dicunt esse immediate a deo effectiue. non em̄ anima de sui natura potest eā producere. Et si dicit esse ex redundātia beatitudinis animę, illa redundātia nō est defluxus realis: sed meritum aię potest esse causa q̄ a deo ꝑducit ad volūtatē aię. ¶ Cōtra ista arguit Durā. q. viij. & post eū Palud. Illa claritas beatoꝝ non ponit nisi propter oblectare visum, vt videtur. sed color lōge plus oblectat q̄ luminosum corpus. Exēplum: Facies hois bene colorati longe pl⁹ oblectat visum q̄ sol aut corp⁹ luminosum, dato etiā q̄ visus ide nō lędatur. Pręterea scđm eos difficile est videre quomō lux intensa, & color qualis in beatis scđm hāc opinionē ponitur (quia erunt sicut sol) possunt simul stare. Nō

tamē negāt illi doctores quin deus possit talem claritatē dare corporibus glorioſis. Scđm Sco. claritas nō videt esse alia q̄ perfectio coloris cōuenientis corpori glorioſo scđm suā cōplexionem naturalem, & meritum ꝑsonale. Siue em̄ sit sermo p̄cise de dote claritatis, siue de beatoꝝ claritate in genere: comitāte eoꝝ cōplexionem naturalē: nō oēs beati habebunt eundem colorē: nec scđm eundem gradum coloris: quia cōmensurationes coloꝝ sequūtur cōmixtionē primarum qualitatū. Ideo scđm diuersas cōplexiones alios & alios habebunt colores, & etiā diuersos gradualiter, tum ratione cōplexionis, tum ratione meritoꝝ. j. Corin. xv. Stella a stella differt in claritate. Vbi Apostolus de resurrectione loquens singuloꝝ gloriam pro meritis distinxit scđm Augustinū. De qua i genere & sub cōmuni vocabulo rei oibus cognitę Christus locutus est, dicens Matth. xiij. Fulgebunt iusti sicut sol. Paulus vero beatorum claritudinē nomine stellarum inter se differētiū claritudine exprimere voluit, vt intelligi possit meritoꝝ & prędicto rum differentia. Et ita scđm illum doctorem claritas erit in beatis, quia eoꝝ corpora habebunt colorem scđm optimā & vltimā perfectionem conuenientem cōplexioni huius corporis pro meritorum diuersitate scđm magis & minus, ita q̄ meritum illā claritudinē intendet & augebit prout illi corpori sic complexionato conuenit. Et si corpus beati est etiā capax lucis, & nō tātum coloris, talisimodi ponitur dos claritatis. ¶ Ex illis dictis colligit̄ ꝑ diuersitate opinionū. Primo, q̄ corpora beatoꝝ erunt clara, quia habebunt pfectā sui manifestationē, tum ex relucentia & refulgentia seu incidentia quadā corporum luminosoꝝ super ea tāq̄ tersa & politissima, vt quidā volunt, tum per superadditionē nouę lucis receptæ realiter i corpore glorificato, tum ex perfectione coloris cōuenientis eisdem scđm gradum cōplexionis & meritoꝝ, tum ex perfectione coloris & lucis inexistentis si eoꝝ corpora sint capacia coloris & lucis, ita q̄ illa possunt esse simul in eodem. ¶ Sequit̄ secundo q̄ color eoꝝ dicitur clarus, quia manifestus: & perfectus, quia optime qualificatus & pro naturali habitudine & meritis ꝓportionatus, & qa valde lucidus scđm aliquoꝝ sententiā. ¶ Tertia conclusio. Beatoꝝ corpora non solum erunt pfectissime colorata, sed & lucida. Patet ex Augustino. xxij. de Ciuita. c. xix. coloris positio. Suauitas quāta erit vbi iusti fulgebunt vt sol? Omnis enim pulchritudo est partiū congruentia cum quadā coloris suauitate? Et in medita. de gloria paradisi. Immo cum vnicuiq; sit diuersum pro labore meritū clari, viuidi, sucundi &c. Possunt enim se compati in eodem color & lux saltem deo vtrūq;, vel alterum in subiecto apto nato ꝓducēte. Secus de causa effectiua creata. Probatur scđm Durā. & Palu. Nam istud sic fieri nullam includit contradictionem quo ad agēs increatū puta deum, & ex parte susceptiui vt potentię obedientialis est nulla repugnantia formalis. Probat. quę scđm naturā possunt stare simul vtroq; vel altero stāte in gradu remisso suæ speciei, possunt virtute diuina simul stare in eodem subiecto vtroq; existente in gradu intēsissimo suę speciei. sed lux & color possunt ꝑ naturā stare in eodē subiecto vtroq; vel altero existente in gradu remisso suę speciei: ergo virtute diuina efficiente possunt stare simul in eodem, in gradu intēsissimo suę speciei. Cōsequētia bona. Maior patet, quia illa quę sunt diuersarum specierum & cōpatiuntur se in eodē in aliquo non habēt formalem oppositionem: quia formalis oppositio seruatur in toto ambitu speciei. Quę autem non habent formalē oppositionē possunt scđm totum ambitum speciei simul esse virtute diuina, quia nullā includit contradictionem, loquēdo de formis diuersarū specierū. Ad hoc videt esse Ockam. j. dist. j. q. iij. vbi tenet probabiliter q̄ ignis de potentia dei absoluta est susceptiu⁹ frigiditatis. Ad hoc Sapien. vlti. Ignis in aqua valebat vltra suā virtutē: & aqua extinguētis naturę obliuiscebat &c. Nam etsi deus quandoq; per elementa mirabilem operatur actionē: per hoc tamē eoꝝ harmonia & virt⁹ ac qualitas naturalis nō tollitur. Et in. ij. q. ccxxxiij. dicit: q̄ tāta videtur esse repugnātia inter gradus remissos formarū cōtrariarū, quāta inter gradus excellentes &c. Minor ostendit scđm Duran. quia in noctilucis stant simul lux & color, vt apparet ad sensum. Noctiluca em̄ in die videt ꝑ colorē, & nocte ꝑ lucem, vel scđ; lucē, vt apparet ad sensum. ergo corpa btōꝝ nō solū erunt colorata, sed & lucida & lucētia. Lux em̄ decus aut decor est vniuersę fabricę mūdi. Color vero suauitatis pulchritudo est oīs mixti terminati. Cū autē qcqd pfectionis est in alijs corporibus eis naturaliter cōpatibile: etiā erit in corporibus beatoꝝ ꝑ differētia meritoꝝ dote claritatis: ergo erunt & colorata & lucida. Et illā duplicē pfectionē dicit dos claritatis vt videt. Verum de hoc problemate, An lux ꝑ se in differētia sit color, & quō color dicit obiectum visus adæquatū, alibi videndum. Sufficit hic q̄ obiectū visus ponit color vel lux: scđm Petrū de Aliaco in de aia. Quid vero dicat lux aut lumen, & quō differāt, habet in. ij. col. dist. xiij. Q; autē res aliquę apparēt & vident noctu & nō die & econtra vt oculi cattoꝝ seu lupoꝝ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidã vermiculi, & lignũ putridum &c. ex eo
est: non q̃ sensus decipiat in iudicio suo pro-
prio: ſ3 q̃ licet res sũt vere coloratę, & habẽt quã
dam lucem cõnaturalẽ, sed debilẽ, tamen si sup
lucidũ aut lucem cadat lumen alienũ, saltẽ ma-
ius q̃ sit lumen propriũ, impedit ipsum ne saltẽ
distincte videatur. Lumen eñ maius offuscat
minus: & ita in die eorũ lux non terminat tunc
visum: in nocte vero quia deficit lumen suffi-
ciens ad actuandũ colorẽ vt terminet visum (et
scd3 aliquos ad multiplicãdũ species visibiles)
ideo color non apprehenditur per se, sed lux re-
missa & debilis visum immutat. ¶Quarta cõ-
clusio. Color & lux scdm se nõ repugnãt nec ex
parte susceptiui: sed ex parte agentis creati non
increati. Prima pars est plurimorũ doctorũ. Ait
Durã. Lux & color nõ requirũt necessario oppo
sitas dispositiones in subiecto absolute, sed per
comparationem ad causam naturalem effectiue:
quæ nõ potest lucere vel colorem causare in sub
iecto nisi mediãtibus aliis q̃ respectu coloris &
lucis ponunt cõtrarias dispositiones. Hæc ille
q. viij. Q3 autem non repugnent ex pte agentis
increati, vt supra cõclusione. iij. dictum est: pro-
batur: quia deus sua virtute diuina potest in eo
dem corpore beati ponere & causare colorem &
lucẽ: cũ ad hoc nec sit repugnantia subiecti nec
cõtrariũ illarum. Efficiens vero creatum nõ po-
test colorem & lucem causare in subiecto, nisi ad
hoc rite disposito. Dispositiones vero lucis &
coloris sunt contrarię. Siquidẽ susceptiuũ lucis
est opacũ & densum. Susceptiuũ luminis est per
uiũ & diaphanum seu transparens. Susceptiuũ
coloris est dẽsum & perspicuũ terminatum. Vel
vt qdã dicũt: Color est extremitas perspicui in
corpore teriato: Lux ẽ extremitas pspicui in cor
pore nõ terminato. Posito itaq3 q̃ sint diuersarũ
dispositionũ: & per consequẽs nõ possunt inesse
eidem per virtutem naturalem agẽtẽ: tamẽ vno
inexistenti per virtutem naturalẽ, potest aliud a
deo causari in eodem subiecto virtute supnatu
rali. Sic est in proposito. Color inest naturaliter
scdm habitudines cõplexionũ: claritas vero &
luciditas a deo effectiue p diuersitate meritor3
singulorũ, et ideo nõ requirit necessario dispo-
sitionẽ colori contrariã. Et si q̃ritur: qd horũ vi
debitur? respõdetur scdm Dur. vtrinq3 immuta
bit visum propter bonã oculor3 dispositionem
ad videndum lucidũ irreuerberatis oculis, nec
vnũ aliud offuscabit: sed illuminabit & manife
stabit. Forte melius est dicere q̃ per dotem cla-
ritatis, quia meruerũt videre & videri in sua cla
ritate. ¶Quinta conclusio. Licet beatorum cor
pora erũt post resurrectionem nedum colorata
sed & actione diuina lucida: attamen probabile
est dictu q̃ nõ erunt cum hoc proprie peruia &
transparentia: nisi cum quadã soliditate huma-
no corpori propria. Prima pars est conclusio ter
tia & quarta. Secunda ostendetur. qd est proprie
peruium & transparens in natura sua nõ termi-
nat visum. Exẽplũ de aere & igne in sphera sua.
Hic nõ impedit videre cęlum &c. Beator3 vero
corpora videbũtur i cęlo, & terminabũt visum:
per cõsequẽs naturalem habent densitatẽ, cũ ois
ipuritatis & defectuositatis sublatiõe. ¶Posset
tamẽ dici q̃ illa densitas corporalis & naturalis
subtiliata prout condecet statũ corporis gloriosi
non ipedit quin omnes harmonię totius corpo
ris quę nũc latent, tũc intrinsecus & extrinsecus
patescẽt per cuncta dispositę, vt mentes rationa
les in tãti artificis laudem rõnabilis pulchritu
dinis delectatione assurgant. scdm Aug. xxij.
de Ciuit. c. vlti. Siquidem inter omnia corpora
heterogenea mixta humanũ corpus pulchri-
tudine & viuacitate ac partiũ congruentia præ-
cellit. xxij. de Ciuit. dei. c. xxiiij. ¶Pręterea illa
corpora habebũt ossa solida, neruos, carnes po
rosas, & cętera mẽbra optime qualificata, prout
anima humana maxime p statu illo i sui opti-
ma dispositione requirit. Et si ponũtur ibi pori
minutissimi (quos beatorum oculi possunt pe-
netrare ad videndum interiora) licet non po-
ri pro sudore quod imperfectionis est: non po-
test negari, quia conditio pfecta carnis & nature
humanę reqrit hmõi poros. ¶Sed ni fallar fru
stra ad hoc cõfugiũt, sic dicẽtes. Nã scdm beatũ
Augustinũ de Cog. verę vitæ. c. xlv. oẽ solidũ
erit corpori Sctõr3 penetrabile: sicut & corp9 do
mini lapide clauso surrexit, & ianuis clausis in-
troiuit. Et scd3 beatũ Berna. Homil. iij. sup Mis
sus est. angelicis spiritibus parietes non obsi-
stunt, sed cũcta illis visibilia cedũt: cũcta æque
compta, quãtũlibet solida vel spissa penetrabi-
lia sunt eis ac puia. Q̃d etiã doctores cõiter at-
tribuũt animabus sanctorum & corporib9 glo-
riosis: vt dicẽt. Et ita se volentes videre vident
intus & extra, vt dicetur. Verum posset aliquis
imaginari. sicut deus potest idem subiectũ face
re coloratum & lucidum: ita etiã radiatiuum &
luminosum seu fulgidum producendo in ipso
formam perfectissimam & intensissimam pro-
ductiuam luminis radiosi. Et tunc ita perfe-
cta lux ponitur seu producitur a Deo virtute
diuina in diaphano & puio: sicut in opaco. Per
consequens, ita vere radiant & fulgent in dia-
phano, sicut in opaco. Hæc Palu. Nec tamen sic
agere naturam immutat coram deo: cui hoc est
natura qd fecerat. scdm Augusti. in de vera in
nocentia. §. cclxxxiij. Si enim ignis in aqua va
let supra suam virtutẽ & aqua extinguentis na-

turæ obliuiscitur. Sapientię vltimo, cur nõ po
terit deus cõsimile quid operari in cõporibus
beatorum vt luceant & illuminẽt radiose? vt sal
uentur multę scripturę. Dicitur enim in Apo. c.
xxj. Lucerna eius erit agnus. Exponit Hug. Id
est Christi humanitas continens diuinitatem
erit lumen omniũ, etiam quo ad corporum illu
minationem. Et sic etiam potest saluari dictum
beati Gregorij super Iob, lib. xviij. §. cxv. cum
dicit. Quantalibet sancti perspicuitate & clari-
tate fulgeãt. Et ante hũc. §. sic inquit. Q̃uis san
cti omnes tanta claritate fulgeant, tanta perspi-
cuitate transluceant. Itẽ. §. cxv. Ibi vniuscuiusq3
mentem ab alterius oculis membrorum corpu-
lentia non absondet, sed patebit animus, patе-
bit corporalibus oculis ipsa etiã corporis har-
monia. Et. c. xlv. vt supra de cog. ve. vi. Erũt tũc
illa corpora, vt sol perspicua. hui9 eñ corporis
tanta est claritas quanta est spiritus. Non enim
est hoc corpus animæ oneri: sed decori: tantũq3
solem excellit quantũ sol in claritudine corpus
nostrum præcellit. Sol enim corpus est insensi-
bile: & q̃is immutetur tamẽ nũq̃ viuificabit.
Corpus autem nõ erit & sensibile & itellectuale.
Igitur quantum spiritus intellectualis differt ab
aere insensibili, tãtũ differt pręclara claritas illi9
corporis a claritate solis. Et. c. sequeñ. Vltimus
in regno cęlor3 vt sol fulgebit. Matth. xiij. Qui
tunc sępties clarior erit q̃ nunc. Exponit Glo. fi
nitum p infinito. Esa. c. xxx. Vtinam videre cõ
tingat, qã ratio apprehendere nequit de sancto
rum gloria. Hęc sciẽtia nõ est huius vię, sed pa-
trię. ¶Corollarie sequitur: citra assertionẽ. Si-
cut virtute diuina possunt a Deo in eodẽ subie
cto poni color & lux non obstante q̃ requirunt
in suo subiecto scdm communem cursum natu
rę varias dispositiones: ita eadẽ virtute potest
in eodem subiecto esse lux intensissima & gra-
tissima, oculis omnia interna manifestãs: & per
consequẽs radiatiua, patet ex allegatis. ¶Corol
larium secundũ. Beatorum corpora possunt esse
clara, colorata, lucida, irradiatiua, luminosa si-
mul & perspicua, non naturali sed virtute diui-
na efficiente, salua humanę naturæ substantia.
Nec obstãt hic miracula: cũ tota hominis resur-
rectio & beatificatio &c. dici posset miraculosa:
sed neq3 gẽtiliũ dicta diuinę magnificẽtię cõstri
ctiua. Ad hoc Dañ. xij. Q̃ui aũt docti fuerint,
fulgebũt quasi splẽdor firmamenti &c. Splẽdor
dicit. Et licet cõmuniter dicaf q̃ corpus in quo
predominat terra, nõ potest esse lucidũ propter
obscuritatẽ elemẽti p̃dominãtis: sicut ẽ videre
in igne nostro, sed non in sphera sua: ibi eñ est
transparẽs & nõ impedit aspectũ cęli. Sed ignis
noster in materia aliena est opacus. Vnde nõ cõ-
tingit p eũ videre parietem, nisi sit multũ subti
liatus & paruũ. Item in sphęra sua lucet, sed nõ
illuminat. Inflamma vero illuminat ppter opa
citatem. Attamen nõ oportet illud dictum esse
verũ cũ sublata est ois impuritas & obscuritas,
& data claritas. Ita est in ppposito. De hoc infra
de innouatione mũdi. ¶Circa hęc alia oriunt p
dubia. Primũ, vtrum corpus glorioſum posset
videri ab oculo nõ glorioso. Secũdũ, vtrũ pos-
set suam claritudinẽ occultare ne videatur. Ter-
tium: a quo causatur illa claritas, ab anima an a
solo deo. ¶Ad primũ aliquid dictum est dist.
precedente. q. ij. cõclusione. ij. Et nõ potest absо-
lute dari responsio, nisi pro diuersitate opinio-
num tactarum de dote claritatis: secundũ quas
aliter & aliter venit dicẽdum. vtputa si sint tm
colorata, vel colorata & lucida. Itẽ & irradiantia
&c. Et refulgentia vt sol: quẽ aspectus noster in
firmus irreuerberatis oculis intueri non potest
vt eum intuitiue cognoscat: licet possit eius
præsentiam apprehẽdere. Si ergo vltimus in cę
lo fulgebit vt sol scdm Aug. vt supra. & Matth.
xiij. quem nunc clare intueri non possumus: er-
go nec alicuius beati corpus oculi nostri pos-
sunt in via permanenter & fixe intueri sine re-
uerberatiõe, vt aquila: sed solum percipere. Sic
& in transfiguratione discipuli Christi claritа-
tem perceperunt non permanenter viderũt. Si
vero est sermo de oculo mẽtali & pro statu futu-
ro, in quo anima non indiget corporis ministe
rio, puto q̃ damnati in iudicio visuri sint clari
tatem beatorum corporum, vt infra dicetur.
¶Ad secundũ, videtur probabile dictu nõ esse
in potestate naturali animę & corporis glorioſi
vt nõ videatur ab aliquo visuo debite appro-
ximato, & non impedito ac medio disposito.
Nõ eñ potest volũtas creata prohibere actionẽ
naturalẽ cuiuscũq3 agentis vt supra nisi per posi
tionem alicuius prohibentis, impedientis, aut
sublationem passi. Hinc (vt qdã volũt) necessa
rio videtur, visiua potẽtia beati dispositа. & nõ
impedita. Sed quia meruit specialem assisten-
tiam dei pro sua deo conformi voluntate vult
deus suspendere actionem claritatis, ne immu-
tet visum ad volũtatem beati: & dicit se occul-
tare ne videatur. sicut dictum fuit de dote im-
passibilitatis. ¶Ad tertium, dicendum aliter &
aliter prout per dotem claritatis aliud & aliud
intelligitur. De eo an claritas Christi resurgen
tis immutauerit visum discipulorũ & aliorum
vel non: & cur sic vel sic apparuit: patuit. q. ij.
precedentis distin. de argumẽtis resurrectionis
Christi allegatis. ¶Forte diceret aliq3 cũ Aug.
xij. de Ciuita. dei. c. xxiiij. Nihil in corpore hu
mano conditum est a deo qã non habeat etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

decoris locum: vt nesciat quis an in eo cõdẽdo maiorsit vtilitatis habita ratio q̃ decoris. Hoꝝ omniũ patens visio & cognitio distincta ꝑ laude & magnificentia tanti opificis accedente pfectione informatiua qualitatum pro statu patrię debitarum cũ coloris suauitate iucũdissima: visum summe oblectãte, & subiectũ perficiẽte ad nutũ animæ ꝑ meritis vię &c. beatoꝝ claritas potest dici actiue & passiue. Valeat quantũ põt, donec Christũ videamus indutũ pulchritudinis decore: & amictũ lumie sicut vestimẽto &c.

¶ Cõsequenter videndũ ꝑ quarta pte huius articuli secũdi de subtilitatis dote. ¶ Est aũt dos subtilitatis ius quoddã corporis glorioſi ꝓueniẽs ex meritis & pactione diuina, vt supra ar.j. ad esse simul cũ alio non glorioso corpore in eodẽ vbi scdm beneplacitũ animę illius nõ ex se effectiue, vel sua naturali virtute, sed diuina assistẽte. Vnde sicut perfectio animę alicuius beati est habere ius ad gloriã: ita perfectio corporis glorioſi est posse coexistere corpori nõ glorioso ad nutum volũtatis animę. Et sicut patuit de dote impassibilitatis, q̃ nõ est de ratione dotis q̃ sit quid intrinsecum corpori: sic de dote subtilitatis similiter dicendũ q̃ nõ habet causam intrinsecam corpus glorioſum ponentẽ cum alio corpore nõ glorioso in eundem locum: hoc est, nõ est forma inhęrens corpori: scdm Durã. q. v. sed est qd extrinsecum assistẽs corpori glorioso &c. Nec etiam hoc est ꝑ carẽtiam alicuius ptis materię, sed ꝑ causam extrinsecã, voluntatẽ. s. diuinam, dicitur dos illa esse in corpore vt supra. Et licet virtute diuina etiã possunt duo corpora nõ glorioſa esse in eodẽ loco, cum tñ id non competit eis ex meritis & pactione diuina, & ꝑmanenter, & post glorioſam corporum resurrectionem: ergo non dicitur dos. Et q̃is corpus nostrum etiã possit esse cũ glorioso: hoc tamen non est ſpecialis perfectionis: ideo nõ dicit dos scdm Scotum. Nec, etiã datum est eis (licet possit dari a Deo) adesse cum glorioso corpore ad libitum animę sicut cũ non glorioso. Cum ergo anima nõ ita habet potestatem sup corpus glorioſum, sicut sup non glorioſum: ergo vnũ conceditur nõ reliquũ. Præterea in beatis saluabitur debitus ordo, qui requirit distinctionem: ergo vnus nõ vult esse in loco alterius. ¶ Nũc respõdendum est ad dubium. Conclusio prima. Subtilitatis dotem habebũt beatorum corpora post resurrectionem. Probatur. j. Corin. xv. Seminat corpus animale: resurget ſpirituale. Exponit Dam̃. c. vlti. Quãti. Idest subtile, qa ianuis clausis intrauit &c. ¶ Secunda conclusio. Dos subtilitatis non est qualitas absoluta inhęrens corpori glorioso: sed ius ipi debitus a Deo vt in formatur ab hac anima beata, ad coexistẽdum in eodem loco cum alio non glorioso corpore pro libito animę suæ. ¶ Tertia conclusio. Possibilitatem essendi cum alio corpore non glorioso in eodem loco, habet corpus glorioſum ex tribus: scilicet a Deo effectiue: ab anima meritorie, & a voluntate liberi arbitrij aliquo modo determinatiue. Patet ex dictis: & ſ. ſubtilitudine. si rex me volente p̃cise datur eẽt alicui florenũ, & nõ alias: Rex esset causa doni illi principalis & effectiua: & tñ ille homo diceret hoc donum habere per me vel mei intuitu. Consimiliter dos subtilitatis habet causam triplicem, effectiuam deum, meritoriam animam, determinatiuam liberum arbitrium. Sic de alijs dotibus.

Q ¶ Dubium est de simultate corporũ, tã quo ad potentiã naturalẽ q̃ diuinam absolutam. Circa quod diuersę reperiuntur doct. opiniones. Sunt qui dicunt hoc simplr esse impossibile quacunq; potẽtia. Alij hoc attribuũt diuinę: sed non creatę potẽtię. Circa qd omissa recitatione opinionũ hęc ponit cõclusio catholica: quã ẽt tenet S. Tho. Q dli. j. ar. xxj. & xxij. & S. Aug. c. xlv. de cog. verę vitę. vt ar. ꝓcedẽte habet. & Palud. dicit eã plus cõsonam scripturę quantũ ad supficiem literę. q. iij. huius dist. et sibi Durãd. q. vj. Non implicat cõtradictionẽ duo vel plura corpora siue glorioſa siue nõ glorioſa. aut quorum vnũ est glorioſum, aliud non glorioſum, esse simul in eodẽ loco, definitiue aut circũscriptiue: realiter & pẽtialiter ac virtute diuia. Probat, qa si esset ad hoc aliqua repugnãtia, vel illa se teneret ex ꝑte subſtãtiarũ vel dimẽſionũ: vel q̃litatũ vel vbi, aut ſitus. ex sufficiẽti inductione. Sed nullũ horꝝ impedit. Nõ subſtãtiarum vel dimẽ ſionũ, quia quãtitati & similiter subſtãtię, nihil est cõtrariũ. Nec qualitatũ, quia dato q̃ sint contrarię, quia tñ sunt in diuersis ſubiectis, nõ sunt cõtrarię, nec repugnant in diuersis locatis. Nec ex ꝑte vbi vel ſituũ, seu scdm alios respectuũ ad locũ: qa nõ repugnat diuersos respect̃ fundari i diuersis fundamẽtis, ad eundẽ terminũ. Sic de loco similiter dicẽdum. Si diceret aliquis, tã etsi non sit repugnãtia & ipossibilitas formalis quanti ad quãtum: vel dimensionis ad dimensionẽ, tamẽ est virtualis, & quo ad effectus. Hoc nõ cogit: quia illa impossibilitas quãti, ad quã tum ad esse simul in eodem loco non est niſi sicut causa essendi sine suo effectu naturali, vt Sco. loquitur. Hoc est: ꝓuenit ex eo quia causa non potest esse sine suo effectu naturali. Verum cũ illa causa se tenet in genere causę efficientis, potest eius effectus a Deo suspẽdi. Potest enim Deus quãlibet rem in esse conseruare, suspenſo ei̊ naturali effectu: maxime si hmõi effectus

dependet a tali re in genere causæ efficiẽtis. Cum enim causa est prior suo effectu, & oñe prius naturaliter deus potest cõseruare sine posteriore, nõ est impossibile quantum esse cum quanto, & quãtum sine effectu suo, qui est replere locum aut repletio loci: ita vt aliud corpus in eo loco esse non possit. Sed q̃ ille effect̃ se tenet ex parte causę efficientis facile potest deduci. Videtur enim esse simile de calore: cuius effectus qui est calefacere, potest a Deo suspẽdi: vt in tribus pueris. Ita & repletio loci a quanto, ne aliquid ibi esse possit. Erunt ergo duę dimensiones respectu eiusdem situs: & per consequens duo corpora possunt esse simul. Hoc. n. nihil addit vltra illa corpa & locũ nisi indistantiam. Præterea non aliũde repugnat duo corpora esse simul in eodem loco, nisi quia vnũ aptũ natum est replere locum & occupare ipsum: & sic repellitur aliud. & ideo repleto loco per vnum nõ potest aliud intrare. Sed sublata causa repugnantię quę est repletio effectiua loci, seu in genere causæ efficientis, tollitur repugnantia: ergo si vnum non replet locum, potest aliud simul esse cum eo: vt arguit Tho. Argen. Præterea resistere alteri corpori in eodem loco est actus naturaliter posterior corpore resistente, & in genere causę efficientis: ergo potest a Deo suspendi: ergo potest quecunq; corpora in loco ponere, præter hoc q̃ vnum alteri resistat. Antecedens probatur: quia dimensiones corporis sunt causa resistẽtię vni̊ corporis respectu alterius in eodem loco. iiij. Physicorum: et ꝑ consequens erunt naturaliter priores tali resistentia, & independẽtes ab ea, & possunt poni sine ea. Potest enim deus rem naturaliter priorem conseruare in esse sine quocunq; posteriori ab ipso realiter differente: maxime si talis non sit prima potentia. Nec opus est vt nos omnia ea ingenio capiamus, quę diuinę potẽtię sunt subiecta & possibilia secundũ Aug. ad Volusia. Dicimus deum aliqd posse, & nos intelligere non posse. Item ad id qđ est simpliciter impossibile nulla est potentia actiua: sed ad hoc vt duo corpora sint simul est potẽtia actiua, vt fide tenemus: ergo nõ est simpliciter impossibile. Maior negat̃. Minor probatur. Christus natus est clauſo matris vtero, secundũ communẽ sententiam doctorum & sanctorum: resurrexit clauſo sepulcro: intrauit ad discipulos clausis ianuis. Corpus cæleste est indiuisibile: qđ pertransibunt, & forte pertransierunt cũ Christo ascẽdente sanctorum corpora. Vnde Iob. xxxvij. Cæli solidissimi quasi ære fusi sunt. Et secundum aliquos corpus Christi est in altari cum quantitate panis: quæ secũdũ eos dicitur manere. Item Christus creditur pertransisse nubes sine earum cessione vel diuisione. ¶ Nec credo hic locum habere quandam nouitatem quã refert Durand. q. vj. &

Palu. qua admittitur auctoritate fidei virginitatẽ esse & fuisse in virgine glorioſa ante & in & post partum. Non tñ ob hoc oportet concedere duo corpora fuisse simul in eodem loco. Sed nitũtur hoc factum defendere eo modo, quo Augu. de ciuitate dei lib. xxiij. cap. xxvj. ostendit quemadmodum in statu innocentiæ mulieres concepiſſent & peperissent virgines, non membri corruptione sed dilatatione viscerum seminalium. Nã non videtur illa dilatatio esse de mẽte sanctorum: nec virgini Marię attribuẽda quæ fuit vtiq; hortus conclusus ac signatus, & porta clausa: vt habet Fran. Mar. in floribus super Aug. vbi supra. & Glos. Luc. ij. Hug. & Lyra. Et si qui sanctorũ vtputa Ambrosius & Athanasius dicunt virginis vuluã apertam fuisse, intelligitur non quantum ad diuisionẽ: sed quo ad productionem fructus. Sic Gen̄. tertio dicitur Deus aperuisse vuluã Rachel, quę dudũ fuit apta per carnis diuisionem: sed hic aperuit eam quo ad fructus productionem. Item Gen̄. xx. conclusit dñs omnem vuluam Abimelech. i. nõ dedit fructum &c. Cũ ergo quidam dicunt vterum illum apertum fuisse, potest intelligi. i. ad modũ apertionis effectiue se habuit: quia ita vere Christus deus & homo inde venit in mundũ clauſo vtero, & ꝑ clausum vterũ natiuitate tẽporali, ac si more aliarũ fœminarũ apt̃ & cõfract̃ fuisset. ¶ Videt cũ reuerẽtia ista fictio eẽ cõtraria scripturę. Ad qd eñ dixit lex Leui. xij. & Lu. ij. Oẽ masculinũ adaperiẽs vuluam. Et loquit̃ lex de masculino nato & concepto per apertionem clausuri virginalis. Sed Nico. de Lyra, & beatus Bernar. ser. iij. de Purificatione Marię ꝓpterea excludunt Christũ. Facile eñ per locum a cõtrario colligi potest eẽ futurum masculinũ non adaperiens vuluã. quod fides Christo attribuit virginis Marię filio: & clausa porta ingressus est in mundũ natiuitate tẽporali. Ezech. xliij. Vetat ergo catholica veritas nedũ vteri virginalis fractionẽ: sed & laxationẽ & aptionẽ: q̃ opponit̃ clausurę. Cõceditur quidem ad sanum intellectũ q̃ vterus fuit apertus sicut aperuit infernum: non quidem frangendo ianuas, rumpendo &c. & dilatando ipsum: sed inde sua virtute recipiendo, quod ibi detentum fuit. Siquidem sua potentia diuina extra vterum se recepit in mundum: ita vere, ac si more aliarum fœminarum laxatus vel confractus fuisset. Fuisset etiam quædam blasphemia (vt videtur) virgini Mariæ, ita de clausuri

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius apertione loqui: nisi doct. illi more regulari locuti fuissent: virginem nullo modo comprehendentes. Esto deniq; q; ita tunc facta fuerit laxatio genitalis membri sed non ruptio: hoc non est extendendum ad virginē Mariā. Ezech. portam clausam semp. Ad idem loquit Augu. de conceptione & seminatiōe sine ardore libidinis. de nu. & cōcu. li. ij. ca. xxx. & xxxj. Ita etiam Fran. Mar. in Floribus. ¶Nec secundū videt stare cū subtū git Durand. ex nullo sacræ scripturæ textu haberi q; Christus resurrexit clauso sepulcro: ideo assertio cōtraria nō p̄iudicat fidei nec scripturæ. Vñ dicta patrū dicētiū q; clauso sepulcro resurrexit, dicit pro opinione habēda. Hoc dictum videt cōtrarium textui: & glos. Matth. xxviij. Fuit em̄ ad uolutus sepulcro magnus lapis, secundū Matth. Mar. & Lucā: quē angelus in terremotu reuoluit: non vt egressioni ianuas aperat: sed vt pādat egressum iam factum secundū glos. vt habet cōis sententia oim. Sed ad hoc respondet Durā. Res dicitur non fieri quādo nō innotescit: & quia nō innotescit qm̄ lapis fuerit amotus & repositus: ideo dicit clauso sepulcro resurrexisse. Cōsimiliter respōdet de apertione ianuarum. Quia apertio nulli patuit: ideo dr̄ clausis ianuis intrasse secundū tropū scripturæ & clauso sepulcro resurrexisse. ¶Nec tertium quadrat de Christi ingressu clausis ianuis ad discipulos. Concedit q̄dē Duran. hoc esse verum ad literam: sed non sequitur ex hoc q; p clausas ianuas. Potuit em̄ p fenestrā aut locū aliū itrare. Itē potuit diuina virtute corpus suū occultare cū voluit, & visibile facere cū voluit, & ita alibi ingredi & cū voluit se p̄sētē exhibere. Itē poterāt ianuę subito claudi & apiri: ita vt discipuli id nō attēderēt. Item cum subest ei figura & quātitas corporis potuit eam facere paruā constrictā & angustā: ita vt posset p primā ianuę ea manēte clausa ingredi. Subiungit. Conuenientius autem videtur ponere modum qui ab omnibus conceditur possibilis q̄ ponere modum qui ab aliquibus reputatur impossibilis. Q d̄ verū est, qm̄ facile est ita verum sicut difficile intellectu: alias non. Non enim facilitas sed veritas acceptatur in fide: vt claret in sacramento altaris. Est enim plus facile dicere panis substantiam manere cū accidētibus q̄ sola accidentia: sed est ecclesiæ determinatio in cōtrariū. Præterea illa partiū corpis coarctatio, & in formā angustā redactio quomodo stare potuit sine dolore & corporis imperfectione? Preterea sic arctādo corpus, res quanta contingenter esset quāta. Q d̄ negant. Item corpus gloriosum pari ratione non posset esse cum alio: cum vnum alteri cederet: et sic eis scandentibus in cęlum: cælum cederet & diuideretur. Et quid magnificentiæ afferret Christo: sic cum delusione ingressum fuisse ad discipulos? Immo ingressus talis appareret fraudulentus, delusorius, & forte mēdaciū &c. Insuper negari possent plura alia circa dominicam passionem & crucifixionem quę non sunt scripta. Ioañ. vlti. ¶Nec quartū dictum eī valet cum dicit. Sāctis ascendentibus corpore ad cælum: cęlum cedet eisdem. Et si arguitur: Oñe diuisibile est corruptibile: dicunt diuisio nō arguit corruptibilitatem, saltem illa quæ fit virtute diuina: sed solum facilitatem ad corruptionē: quia corpus diuisum in plures partes facilius corrumpitur q̄ integrum. & etiam diuisio supponit eam. Et ita secundum Palu. si cælum a Deo diuideretur in mille partes p hoc non corrumperetur: q d̄ tñ secūdum eum de cælo empyreo nō videtur probabile. Hinc est de ascensu sanctorum corporum: sicut de volatu auium p aera quibus cedit aer. Ad q d̄ allegant id Sap̄. iij. Sicut scintillę in arundineto discurrent. ¶Nec quintum cum dicunt. Licet quātitas Christi sit in altari tñ non est ibi localiter &c. Hæc facile posset impugnari: et q̄uis Palu. rationes illas Durandi dicat valde difficiles, nec se posse ad p̄sens respōdere ad eas: tamen consulit q; cōmunior opinio in contrarium sit tenenda. San. Tho. Quodlibet. j. ar. xxj. & xxij. dicit: q; corpori Christi attribuit a sanctis q; exiuit clauso vtero &c. virtute diuina. Notāter dicit a sanctis. Claret ex his sapienti q d̄ periculi affert sese alicui doctori scholastico p̄cise dedicare & veluti matrimonium cum eo contrahere &c. Intelligit̄ prędicta conclusio de simultate corporum in eodem loco, siue circūscriptiue, siue definitiue: seu cum vnum est definitum in loco, & aliud in eodem circūscriptiue, siue cum ambo circūscribunt locum: quia non est ratio diuersitatis virtute diuina: quia virtute creata hoc fieri non potest. Et sic intelligitur dictum Boe. j. de Trinitate cum inquit. Quoniā vnum duob⁹ nullo modo fingere possumus. scilicet virtute creata: secus est de diuina. Sic beatus Augusti. lib. xxj. cap. vij. de ciuitate dei: in ijs rebus quibus insolita aliqua inesse videtur contra naturam, naturam rei pro ratione assignat, dicens hanc rationem esse breuē sufficiētemq;. Q; ergo in aliquibus penetratio dimēsionum est possibilis (sunt enim in eodem lacte albedo & dulcedo) in aliquibus vero impossibilis per naturam: ratio potest esse natura rei. Sic q; deus quandoq; aliqua agit quę nō sunt solita, non ideo est contra naturam. Dicimus em̄ omnia portenta esse contra naturam: sed nō sunt. ca. viij. vbi supra. Et idē de vera innocen. §. cclxxxij. Ponit etiā Durā. modū alium. Sicut deus p̄t facere q; corpus Christi manens in cælo sit etiā in sacramento: absq; hoc q; vadat per medium. Sic potuit facere q; corpus suum quod primum fuit in vtero statim esset extra vterum sine trāsitu p vte-

S tum virginis. & in plerisq; locis alijs. ¶Contra nunc dicta opponitur. Deo nō est possibile neq; creaturæ q d̄ iplicat cōtradictionē, duo corpora eē in eodē loco est hmōi. ergo. Maior nota. Minor p batur auctoritate Boe. j. de trini. Varietas loci differentiam facit in numero. ergo per contrarium si sunt simul in eodem loco, sunt idem & nō idē numero. ¶Præterea quātitas extēsiua siue dimēsio est causa formalis repugnantię essendi in eodē loco. Nam. iiij. Phy. dicitur. Dimēsiones solę faciūt per se distare. ergo eis manentib⁹ nō possunt non distare ista quāta: & ita implicat esse in eodem subiecto circūscriptiue duo corpa quāta. ¶Præterea duo accidentia contraria non possunt esse in eodem subiecto: ergo nec duo quanta in eodē loco. Antecedens est Philo. iiij. Metaph. ¶Preterea in vno composito non est inuenire nisi materiā, formam, quantitatem, & qualitatem. Sed nec materia: nec forma, nec qualitates, sunt ratio formalis repugnātię vn⁹ corpis ad diuersa vbi: ergo quātitas. tenet cōsequētia p rōnē diuisiuā, & a sufficiēti inductione. Antecedens notū est in rarefactione & cōdēsatione vbi sola quātitas mutat̄. ¶Ad primū, cōcessa maiore negat̄ minor. Ad Boethiū dicendū q; nullus locus: nulla denīq; accidētia faciunt indiuiduū intrinsece. Posset em̄ esse corpus quēadmodū est de se: dato q; nullus sit locus, & q; illud corpus esset indiuiduū: sed nūc nō est corpus sine loco. Intelligit̄ ergo auctoritas Boethij: varietas loci facit differētiam: arguitiue. i. ostēdit nobis diuersitatem numeralē, & facit differētiā numeralē rerum nobis innotescere plus alijs. Dū em̄ duo corpora sunt in eodem loco operatione diuina nō possum⁹ id cognoscere cognitiōe naturali, nec corpora esse duo. Multa facit deus potētia supernaturali, q̄ nostrā fugiūt cognitionē naturalē. Negatur ergo vltima consequentia: quia cū sunt simul potentia diuina sunt duo corpora & nō idē corpus. ¶Ad 2dm respondet Sco. prę̄misso q; est duplex repugnantia, formalis, & virtualis. Virtualis quæ est duntaxat quo ad effectus: sic repugnant causa naturalis, & oppositum sui effectus: vt dum alius effectus ab alio agēte producitur in aliquā materiā in qua causa naturalis suum ꝓduxit effectū. Formalis repugnantia eorum est, q̄ se cūdū se & suos effectus opponunt̄. exēplificat de albo & nigro. In ꝓposito inter dimensionē eiusdē loci, & diuersorū corporum nō est formalis repugnantia: qa nō sunt in eodē subiecto dimēsiones illę, sed i diuersis: qa corpora quoꝝ sunt illę dimēsiones sunt diuersa: ergo inter se nō repugnāt formaliter. Si ergo est inter illas dimensiones & dimēsiones repugnātia: oportet q; sit respectu loci: vtputa quia vnū corpus replet locū illū: & ita aliud non p̄t ibi locari: & ita nō habere effectum suum circa locum ipsum replendo. Non ergo repugnant formaliter: qa nō insunt eidē corpori & subiecto: sed forte solū virtualiter quo ad effectui tatē: vt quātitati vt talis est præcise cōpetit effect⁹ repletionis, respectu loci in quo est circūscriptiue. Hūc em̄ effectū qui naturaliter sequit̄ ad illā causā naturalem, potest deus sua potētia causare cū creatura ipa: potest etiā loco tā repleto causalitatē illā suspendere in ipsa creatura, & ita sua potētia diuina in ipsum aliud corpus ponere: sicut potest etiā calorē suspendere ne calefaciat: et facere virginē parere sine cōceptione ab extrinseco. Licet ergo sit repugnantia illarum dimensionū, quo ad hoc q; duo corpora nō possunt esse in eodē loco quo ad virtutē naturalē illorū agētiū naturalium: puta corporū locandorū, non tamē respectu causę supnaturalis, q̄ pōt effectū ꝓducere sine causa sua naturali, vel causā naturalē suspēdere ab actione. Et hoc p̄cedit secundū vtrāq; opinionē, siue quantitas sit accidēs inhērēs, siue sit res illę habētes partē extra partē situaliter in ordine ad locū. Itē siue potētialitas corpis ad locū sit respectus siue aliud vtroq; mō saluari pōt. Et si id clare quomodo fiat intellect⁹ noster capere nō pōt: nō ideo negādū est a diuina magnificētia: scām Aug. xiij. de ciui. dei. ca. xxvj. q̄ nostrā in infinitū supgredit capacitatē. Insup fides ad hoc cōpellit, nisi q; velit oīno insolitas & extortas facere textuū glossationes de virginis partu, ascensu in cęlum, et Christi egressione de sepulcro &c. Nec impediūt dicta gētilitū, solitū dūtaxat naturę cursum scientū. ¶Ad argumētū dici pōt. Verū est dimensionē esse causā repugnātię q; duo corpora non possunt esse in eodem loco virtute naturali, quę nō pōt nisi effectū naturaliter ꝓducere, nec pōt facere causam sine suo naturali effectu. Secus est de potentia diuina: respectu hmōi potētię dimēsiones nō sunt rō repugnātię duorū corporū i eodē vbi. Et ideo nō sequitur q d̄ statim subiungitur: q; quia duo contraria accidētia nō possunt esse in eodē subiecto: ergo nec duo corpora in eodē loco: immo nec primū videtur remouendū a diuina potētia. ¶Ad aliud conceditur q; nō plura reperiantur ad bonū itellectū. ¶Ad huc pōt fieri instātia. Q uęcūq; vni & eidē sunt eadē, inter se sunt eadē. Dimensiones duorū corporū sunt hmōi: qa eędē loco: ergo inter se sunt eędē. q d̄ implicat: quia sic sunt duo corpora & inter se eadē, & ita sunt vnum & non vnum: quia duo. Minor probatur: quia oportet illorū singulorum corporum dimēsiones esse easdem loco. iiij. Phy. ergo inter se sunt eędē. ¶Preterea quę magis cōueniunt magis videtur posse esse simul, sed duo gloriosa corpora magis cōueniunt q̄ nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

glorioſum & glorioſum : & cum nullus doctorū dicat q; p dotē ſubtilitatis non glorioſum, & glorioſum corpus habent eſſe ſimul: ergo neq; non glorioſum, vel glorioſum cū nō glorioſo. ¶ Pręterea ſi corpus puta humanū habet naturalem incompoſſibilitatem: ad eſſendum cum alio corpore in eodem loco & ſitu: ergo corpora beatoꝝ vel non mouebuntur vel violenter erunt cū aliis corporibus cum intrabūt cęlum: quia contra naturalem inclinationem propter incompoſſibilitatem naturalē &c. ¶ Ad primū dicendum q; minor pcedit ex falſa imaginatione: quia dimenſiones illas eſſe eaſdem dimēſionibus loci intelligitur duplicitter. Vel poſitiue, & ſic falſum eſt: qa non ſunt eędem alicui dimenſioni. Locus enim non habet dimenſiones ptęterq; dimenſionē locati. iiij. Phy. Vel negatiue, vt ſit ſenſus: non alię. Et ſic dimenſiones illorum duorum ſunt eædem dimenſioni loci: ideſt non ſunt alię dimenſiones loci a dimenſione locati, vel contenti in loco. Sed propter hoc non oportet illas corporum dimenſiones eſſe inter ſe eaſdem: quia manent dimenſiones diſtinctę inter ſe. Et ita principiū regulatiuum nō habet hic locū. ¶ Ad aliud, negaꝫ maior, qa oportet cętera eſſe paria. Non enim omnis ſimilitudo eſt ratio ſimultatis ſeu legis, maxime in mere poſitiuis & voluntarijs. Nam ex diuina ordinatione anima beata non ita habet impetum reſpectu corporis glorioſi non ſui, ſicut non glorioſi ad eſſe cum eo in eodem loco. Poſſet tamē deus ſecundum prędicta ipſi dare: & ſi dat quandoq; ex cauſa, nō dicit dos ex definitione dotis: quia nō eſt ex merito animæ: ſed diuinę voluntatis beneplacito. Non ergo repugnat eis eſſe ſimul. Præterea ſi recte cōcluditur, ſequitur q; cum duę dimenſiones plus conueniunt inter ſe (ſuppoſito q; quantitas non ſit accidens) q̄ quantitas & qualitas: ergo magis poſſent eſſe ſimul duę quantitates q̄ quātitas cū qualitate, qđ nō admittit. ¶ Hic notat Ockā. iiij. Q đ libet. q. xxx. q; corpus accipitur dupliciter. Vno modo pro indiuiduo per ſe exiſtēte in genere ſubſtantię, qđ non eſt natum eſſe pars alicuius exiſtētis per ſe in genere ſubſtantię, hoc eſt pro compoſito ex materia & forma ſubſtantiali. Alio modo pro illo qđ per partes intrinſecas eſt lōgum, latū, & profundum. Accipiendo corpus primo modo repugnat eis per naturam eſſe ſimul: & ſic loquit Philoſophus: ſed non repugnat eis p potētiā diuinam vt patuit. Accipiendo ſecundo modo nō repugnat eis per naturam: quia vnum natum eſt eſſe forma alterius. Et huius non eſt cauſa aliqua niſi natura rei talis. Et hoc conſtat nobis aliquo modo per experientiam & per rationem. Per experientiam videmus q; quando corpus aliquod per ſe exiſtens intrat locum alteri⁹, aliud cedit vel exit aut prorſus renitit. Itē videmus q; materia & forma materialis & qualitas ſūt ſimul æqualiter extē ſa cum informant materiam. Item per rationē quādam probare nituntur quantitatem non eſſe accidens inhętens rei quantę, & q; maxime proprium eſt ſubſtantię ſecundum ſui mutationem eē ſuſceptibilem contrariorum, & ita quantitas non inhęret qualitati, vt ſubiecto: ſed ſubſtātię. Sūt tñ & q̄litates etiam quantitate p partes ſuas intrinſecas, de quo alibi. ¶ Ad vltimū reſpōdet Ockam vbi ſupra Quodlibet. iiij. q. xxxj. Volens in effectu q; nulla ſubſtantia habet naturalem incompoſſibilitatem exiſtendi cum alio corpore in eodem vbi: ſed habet naturalem incompoſſibiltatem ponendi ſe in eodem ſitu cum alio corpore effectiue: ita q; cauſa effectiua ponens duo corpora in eodem loco eſt apud deum ſolum. Apud ſubſtantias vero duas non eſt incompoſſibilitas naturalis ad eē ſimul in eodem loco deo ſic volente cum quælibet eſt in potentia obediētiali dei. Q đ vero a deo ſic ponitur in eodem loco cum alio effectiue, non eſt ibi violenter. Sic eſt in propoſito.

Quæſtio. III.

Tertio queritur circa ſecundā cōcluſionem textualē. Vtrū damnatorum animas & corpora infernalis ignis exuret flamma poſt generalē reſurrectionem citra eorūdem cō ſumptionem.

¶ Pro articulo primo quí terminos explanabit, notandum. Damnatus dicitur quaſi damno adiudicatus. A diudicatur qs damno dupliciter: temporali. ſ. & ęterno. Tēporali tripliciter. Primo ſcđm bona fortunę: quo mō dicūt Iuriſtę aliquē damnari in expenſis. Secundo ſcđm bona corporis: vt puta capitis trūcatione aut modo cōſimili. Sic in leg. vet. fuit lex Talionis. Sic ait latro ad cōplicē. Neq; tu times deū qui in eadē damnatione es. Lu. xxiij. Tertio ſcđm bona animę: ſic eccleſia rebelles & inobedientes dānat excōicationis ſententia: priuādo eos ſuffragijs eccleſiæ & ſacramētorū ꝓceptione. A eterno dāno adiudicatur quis dupliciter. Poſitiue per inflictionem pœnę ſenſus æternę. Priuatiue per non collationem ęternę beatitudinis. Et de ſic damnato loquit quę ſtio. ¶ Et pōt damnat⁹ notificari peccator pœnæ æternę a deo ſententia definitiua adiudicatus. In illa notificatione tangit ſentētia iudicis & iudex a quo fert: tāgit delictū reus & damnū. Sētētia em̄ verbo Adiudicat⁹. Q uid. n. eſt ſētētia niſi iudiciū quo iudex decernit reū puniēdū pœna quam effi caciter vult & poteſt infligere? Iudex cum dicitur A

a deo. Nemo enim inferior deo poteſt aliquē efficaciter perpetua pœna authētice mulctare: ſed ne q; beatificare: ipſe ſolus viuificat & mortificat: deducit ad inferos & reducit. Pſal. Solus ipſe claues vitæ & mortis habet. Apoca. j. Reus, cū dicitur peccator. Et eodem nomine importat delictū, ratione eius dūtaxat quem damnat. Ait enim. Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Ezech. xviij. Ideo dicit p Oſee. Perditio tua ex te Iſrael, nō ex me. Damnum, cum dicitur pœnę ęterne: quæ quia repugnat ſummo gaudio qđ excludit, eſt maximum damnum. Q̄ additur ſententia definitiua, eſt propter aliquos qui dicuntur quandoq; fuiſſe ad tempus damnati: vt pater ſanctę Otilię, Traianus &c. ſed non per ſententiā definitiuam. ¶ Corollarie ſequitur. Non eſt idem damnare & reprobare. Ab ęterno ſiquidē de⁹ peccatorem reprobat finaliter: quē non niſi temporaliter, & poſt peccatū commiſſum damnat. Nec idem prędicitus & damnatus. Prędicitus quippe eſt quiſpiam anteq̄ quid mali agat & priuſq̄ naſcaꝫ. Damnatus vero non eſt niſi peccator, & in peccato mortatur. Non enim niſi poſt culpæ cōmiſſionem iudex fert ſententiam damnationis. Vnde ſicut nullus prædicitur ad damnationem niſi ꝓpter demerita futura: ita nullus damnatur niſi propter demerita culpę prędecentia. Attamen deus iudex iuſtus & patiens non ſtatim poſt commiſſionem culpę fert ſētētiā damnatiōis: ſed ex miſericordia dat tempus pœnitētiæ, & ſpatium pœnitēdi: ſed ſoluꝫ quē finaliter peccatorē reperit, dānat. ¶ Corollariū ſecundū. Nullus pro ſtatu vię quātūcūq; malus ſit & a deo reprobatus, cenſendus eſt dānatus. Minus ergo caute q đā in concione dicunt talem vel talem peccatorem eſſe damnatum poſt talis culpę cōmiſſionē. ¶ Corollariū tertium. Q uātūcūq; quis ſit intruſus ad infernalia loca & pœnis inferni ſubactus: ſi ſuper ipſum damnationis ſententia nō eſt lata, non eſt damnatus dicendus. Patet ex verbo ſentētialiter adiudicat⁹. Hinc Traianus etſi in fauctibus infernalis loci fuit detētus nō tñ damnatus: quia creditur ſententia damnationis fuiſſe ſuſpēſa: vt ſic ꝓcibus iuſtorum poſſet liberari. ¶ Corollarium quartum. Definitiua damnationis ſententia a nullo pōt relaxari, caſſari & quomodolibet reuocari vt dicetur: quia ſolus B deus eam ferre pōt. ¶ Secundo notandum: q; damnū ęternum damnatorū eſt in genere duplex. ſ. pœna ſenſus, & pœna damni. Pœna damni ſecūdum cōem opinionē eſt carentia beatitudinis debitę ineſſe vel quæ ineſt ꝓpter peccatū. Q đ ideo additur: qa nuda beatitudinis carentia vel priuatio neq; damnum eſt, neq; pœna proprie. Non damnum: quia non eſt ablatio boni debiti. Non pœna: quia non præceſſit culpa. Hinc ſi A dā in puris naturalibus deceſſiſſet ſine gratia gratū faciente, ꝓpetuo caruiſſet beatitudine ꝓpter datam legē q; nullus glorificabit in patria qui non habuit gratiā gratū faciētē in via. & tñ priuatio beatitudinis nec fuiſſet ſine pœna nec damnū. Sic enim non caruiſſet beatitudine ꝓpter pctm̄ ſed tm̄ ex carētia gratiæ gratum facietis. nec fuiſſet ei gloria debita nec ſimpl̄r, nec ex ordinatiōe diuina. Hinc & nos in via carentes beatitudine non habemus nunc pœnam damni: quia non caremus beatitudine cū debito nunc habendi p ſtatu iſto. Et ideo carentia beatitudinis nō debitę alicui, aut ad quā quis non tenetur, non eſt illi pœna damni. Alias angeli ſuperiores carentes gradu beatitudinis virginis Martę haberent pœnam magnam damni. Ineſt autem hęc pœna damni propter peccatum duplex, originale, & actuale. Propter originale peccatum paruuli decedētes ſine baptiſmo habent pœnam damni ex diuino decreto: quia carent originali iuſtitia cum debito habēdi: nec facta eſt in eis commutatio debiti habendi originalem iuſtitiam in debitū habēdi gratiam. Adulti vero decedentes in mortali peccato actuali, ſuſtinent pœnā damni. Hinc ca. Maiores. de baptiſmo & eius effectu dicens ꝓpter originale pœnā damni, propter actuale pœnā ſenſus infligi, eget ſano intellectu, vt. ſ. non intelligatur cum p̄ciſione. Patres q; prędeceſſerunt Chriſti aduētum, hanc pœnā damni habuerūt: licet oīno fuerint imunes a pctō. Placuit em̄ deo nō remittere chirographū delicti niſi ſoluto redemptionis p̄cio p Chriſti mortē & hūanitatis diſpēſationē oīa conſummarent̄ vt ſupra in tertio. diſt. xix. ¶ Corollariū primū. pōt probabiliter teneri aliquē poſſe liberari a pœna dāni ſine hoc q; ei cōferat̄ btitudo. Patet: qa nuda btitudinis carētia non eſt pœna damni, ſed beatitudinis debitę ineſſe, vel haberi debitę. Poteſt autem de⁹ aliquē deobligare ab illo debito. Pōt em̄ princeps libertare ſeruum ſine collatione cuiuſcūq; poſitiui, cum vult eum non eſſe obligatum ad ſeruitū debitum impendi. ita in ꝓpoſito &c. ¶ Secundū corollariū. Pœna damni maior eſt i vno q̄ in alio Patet: qa pœna dāni intrāſitiue: nihil aliud eſt niſi damnum qđ quis patitur ex omiſſione beatitudinis propter peccatum. Conſtat vero vni maiorē btitudinē formalē fore debitā p merito q̄ alteri. Eſt aliquo modo ſimile: ſi vicarius negligat vigilias, & canonicus, maiori pœna damni plectitur canonicus q̄ vicarius: quia maioris particeps eſt præſentię ex debito. ¶ Tertium corollarium eſt probabile dictu. Maior eſt pœna damni in paruulis poſt baptiſmi inſtitutionem & Chriſti mortem defunctis q̄ ante. Probatur: quia baptiſmus maiorem confert gratiam q̄ circunciſio. Ex cō ſequenti maior ipſi debetur gloria, & matus eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

damnū carentia maioris glorię debita q̄ minoris. ¶Q uartū corollartū. Q ui plus virtuose vixit in vita li per pctm̄ mortale demeretur beatitudinē: maiorē habebit damni pœnā ab eo q minus meruit. ergo maior est pœna damni in adulto: qui cū multo tempore bene vixit in vltima hora desperat & damnatur, q̄ si parū vel nihil boni egisset, & tm̄ damnatur. Primo em̄ maior beatitudo fuit debita q̄ secundo: & ita carebit maiori bono sibi debito. Sic dici posset pœnam damni maiorem eē in adultis q̄ paruulis saluandi: in quibus secundū beatū Aug. vt supra dist. xxxiij. secundi collect. habetur, est mitissima. In adultis vero secundum Chryso. maxima. Siquidē paruuli nō habēt tristitiam nec dolorē comitantē: ga non pœnam sensus: secus de adultis habentibus pœnam sensus. Preseruat em̄ deus paruulos a tristitia quā haberent ex carentia beatitudinis in speciali si eam cognoscerent. Non aūt nouerunt eam, quia non habuerūt fidem acquisitā: qua cognoscit beatitudo reuelata. Vel secundū San. Tho. q. de malo. q. v. de peccati originalis pœna. art. iij. cognoscunt sicut animę separatę se creatos ad beatitudinem in genere, non in particulari: quam nō nouerūt. nullam habent tristitiam, cum carēt ea. Delectāt ergo in cognitione naturaliū rerū quā habent: quę non permittit deo volēte inesse tristitiā. Preterea sunt voluntati diuinę conformes: adulti vero nolunt beatitudinis in particulari carentiā, quā demeruerūt per culpam. Hoc nolle odiū & tristitia comitātur & pœna vermis: ratiōe cuius eorum pœna q̄nq; dicitur maxima, & paruulorum mitissima. Et ita putauerim esse intelligendū Chryso. cum inquit Homil. xxiiij. sup Matth. post medium. Si mille animę ponas gehēnas: nō tātū reputo sicut ab illius gloriosę ciuitatis iucunditate expelli. Et iterū. Excludi a bonis æternis & altenū effici ab ijs q̄ p̄parata sūt iustis: tātū generāt cruciatū & dolorē, vt etiā si nulla pœna extrinsec⁹ torqueret: hęc sola sufficeret. Intelligit: est maxime nolita: qa plus nolendū est offendisse deū peccato actuali q̄ sustinētia pœnarū quarūcunq;. Itē est maxime pœnę vermis causatiua, pro rei tātæ tā vili negligentia: cū pro peccato momētaneo ifinitā sustinent pœnā, quo ad durationē &c. vt in dist. vlti. Aliud damnū est pœna sensus: sic dicta nō qa sit in parte sensitiua p̄cise: alias spiritus non haberēt pœnam sensus & animę separatę: quia non sunt corporei: sed qa est aliqđ positiuū afflictiuū sensus dānati. Sensus em̄ vel mētis vel corporis secūdū Augusti. li. xj. ca. iij. de ciui. dei. recte sensus dicit. Vnde & nomē sententia a sensu mentis venit. Pœna sensus mentis intransitiue tristitia. Pœna sensus corporis. i. totius cōpositi ex anima & corpore dolor noiatur secundū eūdē li. xiiij. ca. xv. Et potest quęlibet illarū pœnarū esse temporalis & æterna: vt infra dist. sequēte, de locis seu receptaculis pœnalib⁹: quæ possunt esse numero quatuor. Sūt. n. habētes pœnā damni & sensus ęternā: vt damnati in inferno. Sunt q̄ habent tēporalem solum: vt in purgatorio. Sunt q̄ habent solū pœnā damni ęternā: vt in limbo puerorū. Aut tēporalē: vt patres in limbo olim constituti. ¶Tertio notandū. Dolor a diuersis diuersimode notificat. Aug. lib. xiiij. de ciui. ca. xv. dicit. Dolor est offensio aię ex carne, & quędam ab ei⁹ passione dissensio. Scot⁹ q. ij. hui⁹ dist. dicit. Dolor est passio cōsequēs app̄hensionē sensitiuā, & in appetitu sensitiuo. Et. q. iij. Est passio causata in appetitu sensitiuo ab obiecto lęsiuo apprehenso per sensum. Vel est passio q̄dam cōsequēs sensationē obiecti discōueniētis, & nociui. Ex quo sequit tantā esse varietatē dolorū quanta est varietas obiectoꝝ appetitui sensus discōueniētiū. quorū varietas p̄ diuersitate sensuum ex scripturis facile patet. Dī primū: est offensio. ex quo sequitur dolorē non esse nisi viuentis, & in viuēte carnē habente: vt alterā partem cōpositi. Hinc nō est in angelis & spiritib⁹: nec in vitā sensitiuā nō habētibus: vt in arboribus: quas beat⁹ Aug. c. x. li. iij. cōfessionū, noīatim ficum plorare dixit cū decerpit Manichęorū errore seduct⁹. Non tanter dixit beatus Augu. dolorem esse offensionē animę, & quandā dissensionē, resilitionē, & fugā ab ei⁹ passione. Nā dolor est offensio, vel causaliter vel formaliter. Aię inquit. Videt q̄ Augu. nomen partis dignioris ponat p̄ toto. Nullius. n. partis est dolere: vt distinguitur contra tristari: sed totius compositi est dolere. Hinc colligitur ab aliquibus post eundem. xxj. de ciuitate dei ca. iij. q̄ nullus dolor simpliciter repugnat qualitati mixti ad vitā requisitæ. Q đ sic potest ostēdi: si aliquid ipsi repugnat, maxime intentio vel apprehensio causatiua doloris: sed illa non repugnat: sicut nec vnum contrarium in esse reali, & aliud in esse intētionali. & hoc secundū opinionē ponētium ficta in esse obiectuo. Apprehensio siquidem potentię sensitiuę obiecti nociui & cōtrarij causa est doloris. Tametsi dubium sit apud aliquos: An dolor causetur ex sensatione, vel obiecto sensato. Præterea Augu. vbi supra manifeste deducit dolorem non inferre necessario mortem: sed potius esse argumentum vitę. Necesse enim est vt viuat dolens: sed nō est necesse vt moriatur: tametsi p̄ statu isto non cōtingit dare carnem nisi mortale. Aliud enim experti non sumus. nec omnia corpora mortalia omnis dolor occidit. Q; autē aliqs dolor potest occidere, causa est: quoniam sic cōiuncta est anima corpori: vt summis doloribꝰ cedat atq; discedat: qm̄ & ip̄a cōpago mēbrorū sic infirma est: vt eam vim quę magnū vel summū affert dolorem non valeat sustinere. Preterea dolor magis ad animam, q̄ ad corpus pertinet. Aię em̄ est dolere: vt loquitur ipse, non corporis. qđ vtiq; non dolet nisi informatum anima sensitiua: tametsi doloris causa sit ex carne, & ratione carnis lęsę: vt partis essentialis cōpositi. Dicit itaq; dolere anima, quia totum compositum dolet. pars enim pro toto ponitur: vt sit sensus: homo dolet: quia corpus eius qđ anima informat, leditur. Sicut ergo dicimus corpora sentire, ita & dolere dicere possumus. Corpus exanime nec sentit nec dolet. Est em̄ sensus corporis ab anima, & vita ipsius. Dolet itaq; totum compositum in eo loco eius vbi aliquid contingit vt doleat. Dolet anima sola q̄is in corpore sit, cum aliqua causa etiam inuisibiliter tristis est ipsa in corpore incolumi. Hæc ille. Verum sępenumero dolere sumitur pro tristari & econtrario. Si ergo aliqs dolor simpliciter repugnaret qualitati mixti ad vitam requisitę qui corpus necessario interimeret, magis anima interimenda esset dolore q̄ corpus, cum ad ipsam magis pertinet dolere: hoc est lęsionem sentire in corpe qđ informat. Et ideo licet dolere necessario inf̄ert viuere: non tamen necessario infert mori: ad intellectum præmissum secundū modū loquendi August. Vult aūt Aug. ex hoc dicto inferre: q̄ sicut corpora faciunt animas dolere quæ tamen non ideo moriuntur: ita potest ignis infernalis corporibus inferre dolorem non inferendo mortem. propter quod ista hic adducere placuit. Q đ dicitur dissensio, intelligitur ni fallor potētiæ appetitiuę sensitiuę, & naturę dolentis: non autem voluntatis liberę, saltē non oportet. Nā in sanctis martyrib⁹ videt fuisse resilitio appetitus sensitiui vt talis, nō aūt volūtatis liberæ a pœnis illatis eis p̄ Christo. Hinc quibusdā videtur quasi ambulent super roseos flores. Illa ergo eorū a pœnis resilitio fuit vt videt vel volūtatis vel naturę vel sē sus. Exemplum de Christo: cuius sudor fact⁹ est vt guttę sanguinis decurrētis in terrā. Et licet passiones saltē aliquę p̄ueniāt liberā volūtatis electionē, nunq̄ tm̄ p̄ueniunt obiecti apprehēsionem. Hinc Aug. xiiij. de ciui. ca. xv. Licet nulla passio p̄prie dicta posset naturaf̄ cōstitui in esse, vel causari sine obiecti apprehēsione p̄uia tēpore vel natura: non tamē semp requirit ad eius esse vel causari tale obiectum esse prius volitum aut nolitū a potētia appetitiua rationabili vel irrationabili. patet de dolore. Hic ait. Tristitiā plerūq; motus p̄cedit. Dolorē vero carnis nō præcedit vllus quasi motus carnis q ante dolorē in carne sentiatur. Et sic dici posset etiā de subito raptis ad martyriū aut subito interemptis, & quasi imperceptibiliter p̄ Christo & fidei veritate. Q uis em̄ diceret aliquē fuisse martyrē pro Christo, & nullū sensisse dolorē? Itē alia est dissensio volūtatis liberę, & potētiæ appetitiuę sensitiuę. Nihil em̄ est voluntati rationabili vltimę cōueniēs: nisi qa volitū aut nolitū. Potentię vero sensitiuę aliqua videnť ex natura rei tucūda delectantia vel læsiua: ita q̄ sicut nō est in potestate nostra quibus visis tangamur: ita nec vt delectationē vel dolorē nō sentiam⁹. Hinc Sco. ait. q. iij. Natura facit aliqđ esse disconueniens appetitui sensitiuo: quia id vel cōcomitās ipsum est cōmuniter lęsiuū naturæ. Et esto q̄ id nō comitetur, adhuc manet prima disconuenientia. Et quia id obiectū adhuc est disconueniens: ideo contristans vel dolorificans sensum. Sicut ergo aliquod obiectum vt tale, hoc est inquantū est intentionaliter motiuum potentię est conueniēs, ita causat posita sensatione delectationē in appetitu sensitiuo. Et sicut aliqđ vt tale est disconueniens, ita causat posita sensatiōe dolorē. Nec oportet secundū cundē ad causandum dolorē semper ponere aliquā realē immutationē ad salutem vel mortē suppositi, cū fiāt hmōi intētiones & apprehēsiones obiectoꝝ: licet sępe cōtingat eas comitari. Alij volunt q̄ sit impossibile per naturā q̄ causetur immutatio intentionalis in aliquo tantę intētionis & vigoris q̄ possit causare dolorē sine immutatione reali. Attamen non negāt qn si a deo producatur intentionalis tam fortis & intensa q̄ sufficeret naturaliter ad causandum dolorem sine immutatiōe reali: talis sufficit ad causandū dolorem: tametsi non ponatur immutatio realis. Exēplum ponunt de spiritibus malis. De quo in secūdo. dist. iij. q. ij. Item videtur esse experientię: dolorem nonnunq̄ causari in appetitu sensitiuo ex sola apprehensione rei lęsiuę: vtputa apprehensione vel intellectiua vel sensitiua quā præsupponit intellectiua rei valde contrarię disconuenientis, aut periculum inferre potentis. Sic sępenumero fortis imaginatio, timor, aut apprehensio vehemēs mali imminentis & futuri siue in somno, siue in vigilia: secundum Auicen. ix. Metaphy. facit casum & generat infirmitates: dum homo quasi intuitiue videt ante se per imaginationem malum futurum summe cōtrarium aut nolitum. Exemplum de Christo, cuius sudor sanguineus defluxit in terrā ex horrore naturali mortis, quā tamē secundum rationem voluit. Noui generosam familiam Comitum & Baronum qui in tabulis sedentes dum in loco in quo sederent comesturi fuisset reclusus vel mus, vel cattus, inciperent pallescere, & sanguinem regulariter e naribus emittere, donec animal illud repelleretur, aut ipsi locū dimitterēt. Insup noui hoiem q̄ in somno iudicauit se p̄iectū in Rhenum: cūq; hinc inde in aquis Rheni volueretur pro sui redemptione, & apprehensione nauis quā vidit, ita fuit fatigatus eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

enigilaret q̄ passus fuit etiam paruam infirmitatem & vitium debilitatē. Ita etiam plerīq; cruorē proprium vel alienum videre non possunt, nec de ea re audire etiam profanos sermones: & nisi cohibeatur ab oculis eorum, procidūt pallidi, quasi exanimes facti. Si enim outs viso lupo: aut gallina miluo elicit inimicitiam: cur non simile dici potest de homine? Solent etiam quidam dicere. Auerte cogitatum tuum ab illo & non dolebis amplius. Hinc stat dubium vt supra. An dolor causatur ex sensatione, vel obiecto sensato. Sensato interiori vel exteriori sensatione. Valent ad hoc dicta Guilielmi Parisiensis. parte prima, primę partis de vniuerso iuxta finē: cū refert se vidisse hominem, qui solo aspectu medicinę mouebatur quotiens opus erat motu purgationis. Sic secundum eum aliqui somniātes se ardere a specie
D sola, aut apprehensione ignis cruciantur plurimū flent, etulant, dolent. ¶ Corollarie sequitur. Dolor est in appetitu sensitiuo: item est passio totius cōpositi, sicut & sentire: & nō solius corporis, ne animę tm̄, sed compositi ex corpore & anima. ¶ Corollarium secundum. Causa doloris est vel obiectum sensatum, vel apprehēsio obiecti sensati tā q̄ discōuenientis & lęsiui, & tanq̄ p̄sentis. de qua latius in tertio collect. dist. xv. ¶ Corollarium tertium. Ad dolorem requiritur ex parte compositi dolentis apprehensio lęsiui ex parte cognitiōis, & detestatio eiusdem ex parte affectionis: sed ex parte dolorem inferētis causatio apprehensionis. causatio inquā intentionalis. hæc enim actio requiritur quia sola realis non sufficit: & perceptio sensitiua nolita secundū affectum, & quasi violenta. Tristitia vero est de iis quæ nobis nolentibus accidunt. Est ergo in voluntate &c. vt supra in tertio collec. ¶ Quarto notandum. Aliquid dicitur corrumpi dupliciter: aut quia omnino desinit esse, & sic est idem q̄ annihilatio. Sic corruptio est rei substantialis desitio: vtputa quia eius substantia desinit esse: aut quia deserit ordinem, & legem cui viuere debet. Vel secundū Augu. ca. vij. in de natura boni. quia deserit modum, speciem, & ordinem. sic secundū eū peccatores dicūtur corrumpi cum vituunt peccatis, & anima peccato viuēs dicitur corrumpi & corruptibilis. Ait enim. Cū volētes corrumpimur in peccatis, nolentes corrumpimur in pœnis. Sic corruptio est ordinis & legis cui viuēdum est desertio. ¶ Quinto notandum: Ex quo pati est quoddā recipere, duplex ponitur passio & similiter actio siue rei immutatio. Vna dicitur realis, alia intentionalis. Realis vt distinguitur cōtra intētionalem est quæ terminat ad formam realem: vel secundum esse naturæ: vt ignis calefacit: lignum producendo calorem, hoc est cum in alio producit sibi similem qualitatē. Et solet dici vniuoca: quia qualitas producta est eiusdem speciei cum producente: vel cum eo ratione cuius alteri competit hanc producere: vt cum calor calorem: frigus frigiditatem producit. Intentionalis est vitalis immutatio sensus per speciem intētionalem: vt cum aliquid producit sui cognitionem apprehensionem, aut speciem secundum ponētes eas. Et potest dici apprehensio rei, vel sensatio producta obiectiue ab ipso immutate intentionaliter: & illa immutatio dicitur equoca respectu sic cognitiue producti vel productorum. quia species illa, vel apprehensio ipsa, & sensatio non sunt eiusdē speciei cum obiecto: quia res ipsa habet esse subiectiuū. Sensatio vero aut cognitio, vel species habent esse obiectum. ¶ Sexto notandū secūdum mentē Sco. q̄ illę duæ actiones non repugnāt inter se: sed potest (gratia exempli) ignis infernalis in corpus animale habere vtranq; actionem realem & intentionalem. & est ibi susceptiuum vtriusq;: & causa actiua vtriusq; post iudicium: cum damnati cruciabuntur in inferno. Nisi dicat actionem realem tunc impediri, propter defectum motus cæli: vt videtur velle Sanct. Tho. Quodlibet vij. ar. xj. qui non admittit q̄ corpora damnatorum patientur passione reali & naturæ quæ naturam trāsmutet a natura sua. Nulla enim tunc erit vel actio vel passio pertinens ad transmutationem naturæ. Sed patienter passione animæ: vt ipe loquitur: sicut organum sensus a sensibili susciptendo similitudinem qualitatis sensibilis. Potest tamen tunc vna esse sine alia: loquendo de potentia absoluta: quia vna non dependet essentialiter ab alia. Possunt etiam modo separari, si aliquid duntaxat sit susceptiuū formę realis, & non intentionalis, & aliud econuerso: Sic lignum realiter calefit, & non dolet: homo dolet: anima apprehendit & tristatur & naturaliter non est susceptiua formarum temporalium. Q; autem tunc post iudicium & resurrectionem, vna inerit & non alia in subiecto apto nato ad easdem: vt quibusdam placet, est propter impedimentū aliqd̄ qd̄ est vel decretum diuinæ iustitiæ, & suspensio coactionis diuinę, transmutans naturam propter quietem motus cæli: sed solū intentionalis. de quo infra dist. xlviij. quæst. ij. Præterea realis secundum Scotū non est necessaria ad dolorem. Sola denq; realis sine intentionali non sufficit. Sola autem intentionalis sufficit ad dolorem. Primum patet ex definitiōe doloris secundū eū. Secundum patet de ligno calefacto non dolente. Tertium ostenditur. Nam secundum eundem excellens sensibile vt tale: hoc est vt intentionaliter immutat sensum: natum est inferre dolorem: quia vt sic, est disconueniens dū est sensatum tanq̄ p̄sens discōueniēs. & tū inquantū excellens sensibile præcise nō immutat nisi intentionaliter. Idem videtur esse de aliquo excellenter nolito vel odio habito cuius sola remiuiscentia hominē enervat, pallidum, & stupidum facit. Sapteñ. ij. Grauis est nobis etiā ad videndum. De hoc supra, in. ij. distin. iij. Et licet comitetur aliqua actio realis indisponens organum & tollens debitam harmoniam, tamen si sine illa actione reali comitante adhuc esset inconueniens & discōueniens sensui, dum per sensum apprehēditur vt tale, adhuc sequitur dolor. Exemplificat Sco. Sicut si manus superfrigefacta mox applicatur ad ignem est ibi magnus dolor ex p̄sentia ignis, & tamē propter magnā frigefactionem modica est ignis actio in manum frigidam, propter excellentiam contrarij, frigoris scilicet intensi in passo.

E ¶ Quantum ad articulum secundū est conclusio prima. Fide creditur dānatos esse passuros post resurrectionē in corpore ab igne & cęteris elemētis passiōe dolorosa & afflictiua. Probat. Matt. xiij. Exibunt angeli &c. & mittent eos in caminū ignis. ibi erit fletus & stridor dentium. Esaię. lxvj. Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum nō morietur. Q̄ d̄ lib. xxj. de ciuitate cap. ix. exponitur de passiōe corporali. Potest enim deus vermē conseruare pro afflictione dānatorum. Plura de hoc a capite tertio vsq; ad ca. xj. per totum. Itē vindicta carnis impij ignis & vermis. Eccl'i. ix. Nec op⁹ est dicere locutiones illas esse tropicas, aut q̄ nomie carnis venit peccatum hominis carnaliter & nō viuētis secundū deum. Ignem Augu. attribuit corpori, siue vermis ad animam pertineat, siue ad corpus, siue ad vtrūq;. Sic enī cap. iij. & sequenti ostēdit animalia posse in igne viuere, sine vstione, sine cōsumptione, sine dolore, sine morte omnipotentia diuina. Et Marci. ix. Bonū est tibi &c. q̄ duas manus, aut duos pedes habentem ire in gehennam. in ignē inextinguibilem. Vbi aliquoties idipsum repetit Christus vt memorię tenacius inhęreat. Mat. xxv. Discedite maledicti in ignem ęternū. Et ita de veritate cōclusionis nō est dubiū apud fideles, sed de modo passiōis est diuersitas inter docto. Dictum est notanter & cęteris elementis, vt patet ex decursu scripturę. Omnium enim elementorum fęx immundities & putredo, descendet in infernum in pœnā damnatorū. Saptē. v. Orbis terrarū pugnabit pro illo cōtra insensatos Ad idē est Basilius in expositiōe illorū verborū Vox domini intercidētis flammā ignis. Psalm. Noie ignis qui inter alia elementa est plus actiu⁹ cętera pœnalia elemēta significātur quorū actiuitas nō est ita nota. Pro ista cōclu. est Gre. xv. Motalū cap. v. ¶ Secunda cōclusio. Etsi dānati patiantur in corpore ab igne passione afflictiua dolorosa, non tamen corruptiua, vel consumptiua. Prima pars est conclusio prima. Secunda pars: quia vt habet fides, in inferno nulla est redēptio, possibilis probatur. Quādocunq; sunt duę actiones & ad diuersos fines, potest virtus diuina primā conseruare sine secunda, sed alteratio & corruptio sunt huiusmodi: ergo virtute diuina potest prima a deo conseruari sine secunda. Et sic ignis deo coagente affliget dānatos citra corruptionem eorundem, vt habeant ad pœnam perpetuam vitam semper mansuram. De hoc Augu. lib. xiiij. cap. vlti. inquit. Ibi dolor permanet vt affligat: & natura permaneat vt sentiat: quia vtrūq; ideo nō deficit ne pœna deficiat. Ad hoc j. Corin. xv. qui de incorruptibilitate resurgentiū loquens refert ad totum compositum & non ad aiam solū, nec ad beatos solū. ¶ Si quæritur de causa icorruptibilitatis, pōt dici vt supra de dotib⁹ corporū beatorū suo mō ponēdo quādā in corruptibilitatē esse in dānatis nō a natura intrinseca impediente, nec a carentia potentię passiuę, nec ex contrario intrinseco impedīēte, nec ex eorum merito, sed demerito a voluntate diuina extrinseca coagente ad vnam, & nō ad alterā ignis actionem. vt Augu. placuit vbi supra. lib. xxj. cap. vlij. & cap. ix. Nec ideo neganda sunt plurima pro statu futuro: quia his similia cōperti nō sumus in via: aut quia rationem quomodo fiāt scire nequimus. cap. v. vbi supra Augu. & cap. vlij. Plura ad hoc experimenta diuersarum rerū habet idem. lib. xxj. cap. iiij. & sequeñ. de ciuitate dei. Et Guilielm⁹ Parisiēñ. vbi supra. parte prīa partis primę. de vniuerso iuxta finem. Nec est incausa cessatio motus cęli, vt dicetur. Prętera arguit Augu. vt supra cap. iij. Si corpora faciunt vt animę doleant, & tamen sunt immortales, nec possunt eis inferre mortem, sicut inferūt dolorēt cur nō similiter ignis potest inferre corporibus lęsionem & dolorem, & tamē nullam corruptionem? Deo sic ordināte pro malorū perpetua punitione: vt sicut id vinculum corporis & animæ post resurrectionem nunq̄ dissoluetur, nec temporis longitudine destruetur, ita nullo dolore rūpatur. ¶ Tertia conclusio. Est probabile creditu F q̄ ignis infernalis aget mediate vel immediate in dānatorū corpora post resurrectionem actione gemina, reali scilicet & intētionali seu naturę & animæ: et non tātum reali, nec tantum intentionali secluſa reali actiōe. Persuaderi potest hęc cōclusio. Intentionalis vel animę negari nō potest, vt patet ex definitiōe doloris. Nec datur rō ad negādum realem. & scdm esse naturę. Et pōt deus coagere igni ad inducēdum naturaliter calorem realem in corpus qui ipsum realiter transmutat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& non corumpit. Sic enim dicere nos compellit: quia in inferno non est redemptio. Secus de sola intentionali actiõe sine reali ad causandum dolorẽ. De reali q̃ agat in dãnatos realiter actione naturę & realī: & q̃ patiantur passione naturæ & realī: Auguſt. lib. xxj. de ciuitate dei. vſq; ad capit. xj. Inaniter cñ & fallaciter argueret cõtra negantes huiuſmodi cruciatũ perpetuũ q̃ ardeãt ſine detrimẽto, & doleant ſine interitu, niſi vellet dicta ſua intelligi de reali cruciatu. Et realis ſine intentionali non ſufficit. Et ita prorſus inaniter argueret cõtra infideles, diuinã potẽtiam in hoc negantes. Sed q̃ realis ſine intentionali nõ ſufficit ad cauſandũ dolorem, ſaltẽ ſcđm curſum naturę nobis ſolitum, patet ex definitione doloris, quę eſt aſſenſio potẽtię ſenſitiuę & reſilitio ab eĩ⁹ paſſione. Sed potentia ſenſitiua nõ dicit ſolum alteram partem compoſiti: ſed compoſitum &c. Nec conſtat huiuſmodi reſilitionem vnq̃ factam eſſe pro ſtatu vię huius ſine reali immutatione comitante intentionali: ſiue dicatur dolorẽ cauſari ex ſenſatiõe ſiue obiecto ſenſato interiori vel exterioti ſenſatione. Et tunc forte ſtat vis qđ noĩs termini actio realis, & paſſio realis, & itẽ tionalis. Hic enĩ ab actione intentionali dolor gignitur, dum ad eius poſitionem reſpectu obiecti ſenſati aliquod leſiuum in homine producit nõ productione vniuoca, ſicut calor generat calorẽ. Et iſta ſcđm aliquos forte non dicitur realis: qa nõ vniuoca, ſed equiuoca. Tametſi intentionalẽ vere ſequatur & comitetur realis actio in homine quia realiter læditur: et ſine qua non lederetur doloroſe. Exẽplum de homie pro malefactis trucidando vltimo ſupplicio, qui quãdoq; ſolo horrore pœnę fere moritur &c. Hinc quidã notificãt dolorem, poſt Auguſt. q̃ eſt leſio animæ in carne vel ex carne prouenies. Pars pro toto ponitur: quia compoſitum in carne ledit & ex eius læſione dolet: vt dolere diſtinguitur contra triſtari. Attamen loquendo de ſtatu futuro, poteſt deus vti creatura, ſicut vult. Siquidem ſecundum Aug. xxj. lib. de ciuitate dei cap. viij. Deus qui ante peccatum naturam humanã inſtituit vt poſſet nõ mori, poteſt etiam eam poſt peccatum inſtituere vt perpetue vitam tenere non poſſit. Sic ergo aliter q̃ nobis nota eſt, inſtituetur in reſurrectione mortuorum: & poſſunt ſe res tũc aliter habere q̃ nobis innotuerit. Dicimus enĩ portenta eſſe cõtra naturam: ſed non ſunt: licet ſint contra nobis notam naturam. Exemplificat de ſtella Veneris quę in morte cuiuſdam regis colorem imaginem & figuram mutauit. Verũ aſtrologus diceret eam tũc in illo proſpectu & ſitu apparuiſſe maiorem ex tali diſpoſitione cęli. Poteſt ergo dici non eſſe contrarium naturę q̃ ignis realiter lędat & dolorificet corpora, ſed non conſumat vel annihilando corrumpat. ¶ Notat Palu. hic q̃ nõ eſt erroneum dicere: deum eſſe cauſam immediatã omnis effectus, dantem eſſe & viuere: & creaturam ſolum cauſam ſine qua non. Pręterea i ſecũdo coll. diſtin. iij. queſt. ij. patuit q̃ negando ſpecies quandoq; aliquid ponitur vel relinquitur in organo ſenſus exterioris: quod nec eſt ſenſatio, nec actus ſentiendi, nec obiecti ſenſationis, nec principium, nec ſpecies: vnde organum debilitatur, vel deſtruitur, aut videns excęcatur &c. Poſſunt ergo ſenſibilia & ſenſata quãdoq; cauſare triſtitiam ſine immutatiõe reali: ſed non dolorem niſi corpus immutetur realiter mediate & immediate per eſtimatiuã ad minus, vel imaginatiuam &c. Nonne dici poſſet, ſicut ira eſt ebullitio ſanguinis circa cor cauſaliter: ita fortis imaginatio, odium, ira, ſuperbia, inuidia, immutant & corpus & animam? Item apprehenſio alicuius vt contrarij & inimici &c. Sic videre eſt in uidia ſqualentes pallore affici, quaſi ſint ſemimortui: vnde claret ſæpe gigni dolorem vſq; ad mortẽ. Sed huiuſmodi intentionalẽ immutationem comitatur realis, vt patet intuenti hmõi paſſionatos hoies. Non videtur itaq; poſſe ſtare de lege cõmuni, q̃ actio realis non ſit neceſſaria ad cauſandum dolorem, ſaltem comitans, vel prędens intentionalem: Q̃q; apud dãnatos ſit ſola intẽtionalis paſſio, ibi enim eſt cauſa actiua, & ſuſceptiuũ vtriuſq; actionis. Nec impedit ceſſatio mot⁹ cęli, vt ifra diſt. xl. vltij. Nec ſic fieri eſt cõtrarium naturę, ſed conſonum: & intelligitur facile, nec multiplicat miracula & credita &c. ſecũdũ Augu. vt ſupra. Nec impedit qđ dicũt, Sẽſibilia ꝓportionata delectãt, ĩproportionata offendũt: dato q̃ nõ immutent realiter vt colores & ſoni. Nam triſtitia proprie poteſt cauſari ex oĩbus iis quę nobis nolentibus accidunt. Dolor vero ſenſibilis nõ niſi ex carne leſa per immutationẽ realem. Nec obſtet quod cõiter allegatur: Excellens ſenſibile excęcat ſenſum &c. Ratio tacta eſt in ſecundo. diſt. iij. queſt. ij. Hoc enĩ eſt propter qualitatem productã ab obiecto, &c. læſiuam comitantẽ illam actionem intẽtionalem. Immo ipſemet Sco. qui dicit intentionalem ſufficere, loquitur cõditionaliter, vt patuit notabili. vj. dicens. Tamen ſi ſine illa actione reali comitante adhuc eſſet inconueniẽs ſenſui, cauſaret dolorem. Sed hoc non eſt euidenter notum: nec exemplũ eius eſt ad poſitum. Nam actio realis doloroſa, quandoq; vincit & extinguit intentionalem totaliter: ita q̃ caro nimis frigefacta vel calefacta non percipit differentias tangibiles. Sicut ſi pedes frigefacti ponuntur in aquam calidam, abſtrahitur pellis & abſumitur non percipiente ho

mine: quia ſenſus tactus leſus eſt. Poteſt ergo dici ad Scotum q̃ loquitur opinatiue ſequẽdo antiquos: q̃ dicebãt ceſſante motu cęli, ceſſare actionem realem. quod poteſt concedi, vt eſt de actione corruptiua & gñatiua, ſed nõ leſiua & alterati ua ſolũ. Eſt enĩ lædi qñq; ſolũ alterari aut deinde corruptiuũ ante oẽm corruptionẽ q̃ eſt ſtat⁹ illi⁹ & ꝓteriti ordinatiua. gñatio vero & corruptio ſũt ꝓſentis ſtatus & nõ futurę vitę. Item ſcđm ſtatũ alterius vitę nobis incognitũ cũ ignis eſt inſtrumentum diuinę iuſtitię qui eo vtetur, vt vult per ipſum cauſando vnũ effectum & non alium &c. Aut ex more antiquorum nomie dolor vtitur ꝓ triſtitia. Ad hanc enĩ ſufficit intentionalis. Nec valet hic obijcere de beatis: quibus nullum ſenſibile eſt pro tunc diſconueniẽs, nec leſiuum. & q̃ illi non immutãtur actione reali ab infernali igne eſt diuina virtute & ex impoſſibilitatis dote. Percipiunt quidem ſenſibilia citra leſionẽ, ſcđm ſciẽtiam ſed nõ ſcđm leſiuã experiẽtiam: ſecũdo de ciuitate dei. cap. xxij. Vbi etiam Auguſtin⁹ videtur velle q̃ ignis vtuacilſimus erit in corpore: & vermis in anima. licet aliqui vtrũq; ad corpus referant. Plus placet el q̃ ignis ad corpus referat, & vermis tropice ad animã. ¶ Quarta cõcluſio. ſequit̃ per modũ corollarij ex nunc dictis. Quia in inferno erit in dãnatis hominibus cauſa actiua ſufficiens & ſuſceptiuũ vtriuſq; actionis realis & intentionalis ſiue naturę & animę: ideo videtur probabilius: ac canonicę ſcripturę: patrumq; ac ſanctoꝝ dictis cõformius hũanę capacitati facilius ponere vtrãq; paſſionẽ in dãnatis. Prima ps eſt Sco. vt ſupra notabili. vj. & veritatis, q̃ maxime eſt auctoritatis. De veritate ſcripturę canonicę pro ſecũda parte eſt Pſal. Pones eos vt clibanum ignis in tẽpore vultus tui. Dominus in ira ſua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Vbi Greg. xv. Moralĩ. §. v. dicit prophetã ſic locutũ, vt oſtendat eos arſuros interius & exterius. Ad idem Auguſt. ſecundo de ciuitate dei. capi. xxij. Hoc demq; multi textꝰ ſcripturę ad corticẽ literę dicunt. Cętera patẽt. ¶ Quinta concluſio. Ignis infernalis affligit animam dãnatam ſeparatam actione animę & intentionali vel obiectiue nõ reali: cauſando ſcilicet in ea ſui ituitiuã vel abſtractiuam notitiam ſumme nolitam, & ꝓ cõſequens cõtriſtatiuam. Ockam. j. quot. queſtio. xix. Prima pars habet in euãgelio de diuite. Lu. xvj. Crucior in hac flãma. Nomẽ crucior ſumit̃ pro affligor, cum anima nondum fuit vnita corpori: quia nondum reſurrexit. Ad idem Augu. xxj. de ciuitate dei. cap. ix. & x. Secunda pars de modo cruciatus: quia anima non eſt capax doloris, ſecũdum prędicta ſed triſtitię, eſt. Si dicitur: corpus non agit in ſpiritum: puto difficile poſſe probari quin & corpus vere agere poſſit in ſpiritum ipſum obiectiue immutando: et ſic affectiue affligendo: licet non realiter immutet ipſum, ſecundũ prędicta: ſed ſolum intẽtionaliter vt inſtrumentum vltionis diuinę. Tertia pars ſic oſtẽdi poteſt. Ignis, vna cum apprehenſione ſui vt nolitti cauſat in anima dãnati triſtitiam, cũ eſt obiectum nolitum a voluntate. Nolitum dico dupliciter: et vt detinẽs ipſum localiter, & vt imutans vitaliter. Vel vt alij loquũt̃ ignis detinet ſpiritum definitiue & immutat obiectiue. odit enim determinationẽ actiuam & effectiuam dei: & ſuã paſſiuam a deo. immo plus odit q̃ formalẽ detentionem ignis & inſtrumentalem. Vellet ergo nõ detineri in igne tanq̃ in carcere, ſed vti ſua libertate qua indifferens eſt ex natura ad omnẽ locum. Nec vult ad intenſam & perpetuam cõſideratione ignis, ſic incarcerantis obiecti a deo effectiue contra ſuam voluntatẽ determinari: ſed vult quodcũq; obiectum pro libertate ſuę naturę & cõmoditate cõſiderare & aĩaduertere. Hanc autem nolitionem intendit ſuperbia: qua vt creatura dignior non vult ſubijci viliori. Cõſummat inuidia, quo ad deum: ratione cuius nollet ex diuina ſentẽtia ſic detineri & determinari. Cum itaq; intẽſiſſime nult illam determinationẽ ac detẽtionem affectiuam ſententię diuinę, & nihilominus accidit cõtra ſuum beneplacitũ. ſequitur ex hoc intenſa triſtitia quę nõ paruũ malũ eſt, ſcđm Aug. xiiij. ſuper Gene. cap. xxxiij. ¶ Si dicitur, ignis nõ detinet aĩam effectiue, nec localiter, nec vt immutans vitaliter, ſed ſolus deus: ergo nõ eſt verum q̃ ignis cruciet animas. Præterea. ſi triſtitia formaliter puniens cauſatur a nolitione: cum omnis actus voluntatis eſt in poteſtate volentis, voluntas poſſet illam nolittionem abijcere aut eam non producere, & ſic non triſtari: per cõſequẽs a pœna liberari. ¶ Reſpondeť, cõcedẽdo q̃ ignis non detinet aĩam effectiue, ſed detinet vt locus recipit locatum: neq; vt obiectum effectiue, ſed deus. Nõ ſequitur ex hoc q̃ nõ cruciet effectiue. Nam illa detentio animæ in igne eſt effectiue a deo determinante animam ad locũ illum definientem. Sic & determinatio formalis eſt effectiue a deo quia determinatur ad cõſiderationẽ & intuitionem ignis: nec vult deus ei concurrere ad cõſiderationem cuiuſcũq; alterius nõ punientis quo minus attente conſideret ignem, vt inſtrumentum ſententię diuinę. Et ideo ignis actiue cruciat: licet non actiue detineat, vel detineret, ſed deus ipſe. Et videtur idem dicẽdum, ſi aĩa vel ſpiritus detinet nolens in loco amœno & ſuaui cõtra ſuam voluntatem aut animũ inflatum & ſuperbum. ſecus ſi volens. Sic enim non eſſet materia triſtitię: quia locus ꝓprie nõ perfe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit aiam. ¶ Ad secūdū videt aliquibus non esse ab re dicere q̄ ista tristitia a solo deo producitur & conseruatur: & ideo anima nō potest eam a se remouere vel impedire. sicut dicunt aliqui respectu actus beatifici aiam se habere passiue nō actiue. Et tunc facile diceretur ad aliud q̄ illa nolitio & per consequēs tristitia non est in potestate voluntatis animę separatę, sed a deo conseruatur & producitur tantæ intēsionis prout delictum eius exigit & requirit ratio dignā punitionem pro demerito culpę. Et esto q̄ ab ipsa anima producat libere, nō tamē libere cōtinuat, sed a solo deo immediate cōseruatur. Esto insuper q̄ libere causetur ab anima, attamē deus prēuidēs omnia anteq̄ fiant vult non concurrere effectiue ipsi animę dū vellet sese liberare ab illa nolitione & tristitia. Itē obiectum tristabile, ctiā est causa tristitię & nō sola volūtas: ideo nō est in eius potestate tristari vel nō tristari: nec volūtas est libera quantū ad oia in ipo producta. potest enim deus se solo in anima producere actum voluntatis: quo sic a deo ꝓducto anima libere & nō coacte per ipsum tendit in obiectū ac si ipsamet ꝓduxisset actū. Exēplū de oculo miraculose dato alicui per quē naturaliter videt. Videat lector an nō ita factū fuerit in Paulo cōuertendo: et forte in aliis ex sola diuina clementia. Q̄ si deus sic producat in anima actum aliquem, puta in voluntate: iam voluntas necessario necessitate imutātis tenderet in obiectū per illum actum: sed non necessario ideſt coacte aut violente: quia non contra suā naturalem inclinationē. Capax enim est cuiuscūq; actus positiui. Præterea esto q̄ deus producat hanc nolitionē & tristitiā, pōt ignis cōcurrere vt instrumentū obiectale diuinę iustitię. Est etiam ibi, sed non ad solatium, vicissitudo pessima pœnarum pro demerito culpę. Posset etiam salua sentētia maiorū dici: q̄ simul patiētur aię cōiūctæ corpori realiter & intētionaliter secundū corp⁹ & animā a qualitatibus actiuis contrarijs. Quia intentiōes ideſt talium apprehensiones & qualitates naturales non sunt contrarię. Nec etiam implicat qualitates cōtrarias esse simul in eodem subiecto: licet implicet ꝓpositiones cōtrarias esse simul veras. ¶ Et
H breuiter secundum numerum nolitorum numerus ponitur tristitiarum. Nolunt enim summe carentiam beatitudinis tanq̄ summum delectabile bonum commodum & vtile. Nolunt carentiam gratię vt summum bonum honestum. Nolunt demerita propria: quia demeritoria pœnę. non vt offensam dei. Nolunt, detentionem ignis locantis eos definitiue: quia per hoc impeditur virtus motiua pro suo beneplacito. Nolūt ignis conspectum eos immutantis vitaliter & obiectiue tanq̄ impedimentum suę cognitiōis, & vt instrumentum diuinę sententię eos detinētis & determinātis effectiue. Tristitia quę comitat huiusmodi nolle diuersa, diuersa est & multiforme cruciat. Tristitia comitās primum nolle, potest dici pœna absorptiua. Ex quo em̄ homo naturaliter vult beatitudinem & caret ea, scit quoq; se eam habiturum nunq̄ propter peccatū suum quod libere in deum cōmisit, eum contēnendo & in peccato finaliter manendo, penitus absorbetur in tristitia. Et de hac puto intelligendū dictū Chrysostomi supra allegatū. Excludi a bonis æternis tātum generat cructatū: vt si nulla extrinsecus pœna torqueat, hæc sola sufficeret. Secundi nolle tristitia recte dici potest obstinationis pœna. Patet: quia damnatus prorsus mortuus est ad oē opus bonum saltem meritorium, & in peccatis obstinatus perpetua gratię desertione. Tertium nolle comitans tristitiam potest nominari vermis pœna. Patet. Semper enim cōscientia remordet de peccato cōmisso amore suiipsius inordinato, & bono neglecto. De illis duabus pœnis potest intelligi illud August. de fide ad Petrum. In inferno etsi spiritus erit pœnitudinis: non tamē correptio voluntatis. Vt spiritus pœnitudinis intelligitur vermis pœna: Non correptio voluntatis, pœna obstinationis. Quartum nolle habet tristitiam quā dicere licet incarcerationis pœnam. Detinētur enim a deo precise effectiue & ex diuina determinatione in igne localiter detinitiue: quasi recluſi in carcere. De hoc Gregorius. iij. Dialogorū. Si viuentis hominis spiritus detinetur in corpore: cur non post mortem incorporeus spiritus detinetur in igne. Idem habet August. xxj. de ciuitate dei: præsertim capit. x. Ad nolle aliud sequitur tristitia quę dici potest exceptiōis pœna. Nā ex determinatiōe effectiua ad intuendum continue ignem summe nolitum sine aliud obiectum a deo eis propositum, quodāmodo excęcatur respectu aliorum cognoscibilium. Sic dicit Hieronymus. Tāta est in inferno vis doloris q̄ mens ad aliud dirigi non potest: nisi ad quod vis doloris impellit. ¶ Corollarium. Aię dānatorum oduntſuam detentionem non vt suis naturis discōuenientem precise. Nam sicut nō habent naturalem conuenientiam cum loco aliquo qui sit ipsorum saluatiuus, cū sint spiritus, ita nō habēt naturalem discōuenientiam cū quocūq; loco propter quā detineri ab eo sit eis pœnale & discōueniens. Sed oduntex inclinatiōe praua affectiōis cōmodi scdm quā appetunt liberum pœnę suę motum. Vt sicut ipsorum natura indifferens est ad omnē locū: ita appetunt se posse facere pntes cuicūq; loco ad libitum, & suam intelligentiam ad aliud placens cōuertere & delectare potens. Et cum sit oppositum illi quod volunt intēsissime, oritur in eis tristitia intēsa, vel forte a Deo pro demerito culpæ producitur & conseruatur, vt supra.

1 ¶ Quantum ad articulum tertium contra primam conclusionē dicentē, corpora damnatoꝝ pati in inferno. Nullū incorruptibile est passibile passiōe proprie dicta. Damnati erūt incorruptibiles. Apocaly. ix. In diebus illis quęrēt homines mortem, & non inuenięt eam. ergo nō patientur passione proprie dicta. Maior est Phi. vj. Top. Passio magis facta abiecta substantia, & tādē inducit corruptionē. ¶ Pręterea in essentialiter ordinatis cessante primo cessat secundū, & esse posterius. ij. Metaphysicę. Sed motus cęli est ordine essentiali prior omnibus motibus & actionibus inferiorum. Immo causa et principium oīs realis actionis. Post iudicium vero cessabit motus cęli. iuxta id Apoca. x. Tēpus amplius nō erit: nec per cōsequēs motus. ¶ Ad primū, ad maiorē. Esto q̄ vera sit: corpora dānatorū nō sūt naturaliter icorruptibilia: sed ordinatione diuina & ꝓ statu illo. Ideo nō cogit maior. Ad philosophū dicendū q̄ loquit naturaliter secundum cōem ac nobis compertū cursum naturę & rebus dimissis suis naturis. Deus vero concurreret ad punitionem ignis, & ad non corruptionē, vt supra ostensum fuit. ¶ Ad aliud: concessa maiore: vt infra. distin. xlviij. negetur minor, vt supra de dote agilitatis: quia motus cæli non est per se principium realis actionis: nec dependent alij motus vel actiones essentialiter a motu cæli. Nam latio nihil facit ad generationem nisi q̄ ad ducit generans quod aliquid habeat principium agendi nō impeditum eque perfectum vt prius & passū eque dispositū & approximatū vt pri⁹ & non posſit nunc vt prius agere in ipsum. Sed cessante motu cęli ignis manebit calid⁹ vt nunc: & stupa manebit susceptiua ignis, ergo &c.
Item primitas motus cęlestis ad alios motus nō est primitas causę, vel actus a quo alię dependēt essentialiter: sed est primitas cuiusdam perfectionis in quibusdam cōditionibus motus, quę sunt regularitas & velocitas. De hoc infra. dist. xlviij. quęst. ij. Refert Holcot sup Sapiēn. lec. clxxxix. q̄ olim fuit ita determinatum Parisius dicere. Cessante motu cæli: si ignis esset iuxta stupam non combureret eam. Error. Sed Ioan. xxij. illum articulum retractauit: inquantum facit contra dictum San. Tho. Sed cum reuerentia. Non ideo quia contrarium San. Tho. fuit retractandum: sed quia cōtrarium veritati. Et quō saluabimus bellū Iosue. cap. x. in quo tempore, secūdum August. in de mirabilibus scripturę lib. ij. cap. iiij. Sol stetit & luna: immo non solum stetit luna: sed etiam crementi vel decrementi sui consuetudinem agere non potuit: ergo & cęlum stetit. Nonne quis tūc totam figuli mouere potuisset? Et secundū August. xj. confessi. cap. xxiij. si starent cęli luminaria posset moueri rota figuli & esse tempus. vt supra de dote agilitatis. quęstio. ij. Ad dictum Apocaly. cap. x. supra habet de dote agilitatis. A get enim tunc ignis in dānatos realiter, corpora eorum alterando secundum vnam opinionem citra corruptionē vt instrumētum diuinę iustitię. Et si dicitur quō ignis ponitur instrumentum diuinę iustitię? Respondetur: quia vtitur eo deus in genere causę efficiētis prout voluerit vel vt realiter solum agat, vel intētionaliter solum: vel vt igniat & corrumpat, vel vt igniat & non corrumpat &c. Item vt detineat ministerialiter & vitaliter immutet actiōe intētionali: quod deus principaliter effectiue vult ibi esse &c. Et per hoc cessant dicta aliquorum, dicentiū q̄ omne instrumentum pręter actionem naturalem habet virtutē aliā ab agēte principali. Quod ad literā non est verum: sed modo iam dicto vel consimili. Et secus est de agēte illimitato & principali & artificiali &c. Nō enim in dolabra est noua forma influxa ab agente principali: sic nec in aliis instrumētis. Quia secundū Durand. quæst. xj. forma cuiuscūq; artificiati non est nisi determinatus ordo partiū: qui potest fieri per solum motum localem diuisionis vel incisionis: prout competit tali dispositioni. Hęc ille. ¶ Secūdum K
dubium. Si dānati cremabunt ab igne, & ignis est agens naturale nō voluntarium: ergo vnifor miter aget in damnatos: & ita equalis erit pœna omniū. Nisi alicuius complexio sit plus vel minus dolorosa. Per consequens naturalia impedient diuinam executionem. Itē quū ignis equaliter detinet omnes spiritus & aias: ergo omnes equaliter cruciat. contra August. xxj. de ciuitate cap. xvi. cū inquit. Nequaq̄ negādū est etiā ipm eternum ignem pro diuersitate meritorum q̄uis malorū, alijs fore leuiorem, alijs futurū esse graviorem: siue ipsius vis atq; ardor, pro digna pœna cuiuscūq; varietur: siue æqualiter ardeat: sed nō equali molestia sentiat. ¶ Ad primū. multipliciter ignis dicit agere in dānatos: quo ad corp⁹, vel quo ad aiam. Quo ad corp⁹ dicit cōiter causare dolorē intēsum. Quo ad animā, tristitiā effectiue. Verū quomodo saluari posset inęqualitas doloris dubium est, cum ignis est agens non voluntarium. Si dicitur cum Fran. Maro. sup August. ibidem q̄ illa inequalitas est ex diuina voluntate istam tristitiam infligente: aut q̄ per ministerium ignis Deus producit & exaggerat in eis dolorem tantum, quātum exigit diuina sententia pro culpa (quēadmodū tenet Tho. parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

iij. quęstio. xlvj. Artic. vj. de Christo: qui ex quo voluntarie passus est ad liberādum homines iuste: & non potētia solum: ideo tantam quātitatē doloris assumpsit, quę esset ꝓportionata magnitudini fructus qui inde sequebatur: & nō solum attendit quantam virtutē dolor eius haberet ex infinitate suppositi patientis: sed etiam quantus dolor eius sufficeret secundum naturam humanam ad tantam satisfactionem) Si sic dicitur in proposito, plana est solutio & consona Augustin. Tametsi deus nullius creaturæ ministerio egeat in genere causę efficiētis, sed potest per se quod potest per creaturam efficienter. Sic enim dicitur deus producere dolorem condignum culpæ, & respectu eius damnatus se habet passiue, ignis vero cruciat ministerialiter correspōdēter ad culpam. Cum subiūgitur ꝙ ignis equaliter detinet &c. verum est quantum ad formalem detentionem: puta locum illum in quo determinatur effectiue a deo ad manendum ibi. Tamen nolitio sequens non est equalis in omnibus pro inequalitate culparum & superbię dānatorum: per consequens nec tristitia erit equalis. Nec id nolle est in eorū potestate, vt supra cōclu. v. & Sco. quęst. ij. Et sic dicendo multa facile possunt saluari. Valet ad idem dictū Sapiēn. xix. Vt quę deerāt tormētis repleret punitio. Pariformiter dicendū de tristitia. ¶ Tertium dubium contra partē. iij. cōclusionis, ꝙ ignis aget intentionaliter in damnatorum corpora. Passio dolorosa nō fit nisi cum abiectione cōtrarij. Intētionalis actio aut passio nihil abiicit: sed potius ponit aliquid conueniēs potentię: quia receptio intentionalis est perfectio potentiæ: ergo per talem afflictionem damnati non vere patiuntur, nec vere dolent: ergo frustra ponitur. Item vbi est causa cōmunis, erit & cōmunis effectus: et causa eadem, eūdem producit effectū. Cum autem beati etiam habēt vel habere possunt omniū sensibiliū differētias: ergo si ignis immutat dānatos afflictiue, pariformiter immutaret beatū in inferno positū, nō obstante dote impassibilitatis. Alioquin beati minorē haberent cognitionē sensibilium q̄ damnati. Si ergo dānatos affligit: ergo & beatos. Præterea illa apprehensio sensitiua & iudicatiua damnatorū, vel est vera, vel falsa, de igne infernali: vtputa vel iudicabunt eum vere lęsiuum, vel nō vere lęsiuum. Si vere lęsiuū, falsum est iudiciū. Et queritur de causa effectiua, vnde causatur: & a quo tale iudicium. Ex consequenti non vere lęduntur, sed solū ęstimatiue & falso iudicio, & ita erit fraus dicere de pœna magna dānatorum. Item dānati non deficient in naturalibus: sed secundū opinionem multorum perficientur. Et ita non oportet attribuere falsum iudicium defectui naturæ.

Si autem iudicium eorum verum est, ergo vere erit lęsum, etsi non corruptum, & ita realiter aget in damnatos. ¶ Præterea videtur ꝙ nullū sensibile cuiuscūq; sensus dari possit qđ sensui infert dolorē, quin immutet ipm realiter saltem comitāter. De sensu tactus puto esse manifestū: olfactus et tactꝰ similiter. de risu patuit supra. in secūdo. distin. iij. quęstio. ij. quēadmodum aliqđ producatur in potentia post visionem obiecti lęsiui: quod tamen non est species visibilis. &c. De auditu & sonitu forte idem dicendum. Item secundum illā opinionē oportet plurificare miracula circa damnatos: quod tamē ipsi horrent. Probatur: quia oportet in primis suspendere actiuum naturale, puta ignem ne agat in suū susceptiuū naturale debite approximatum & non impeditū puta corpus. Item opus est dicere ꝙ possit in ali quo esse dolor sine quacūq; alia lęsione vel alteratione carnis. Item ꝙ damnatus sentiat ignem & ab igne nō cōburatur, nec calefiat, & similia multa. Dicere ēn oportet secundū illos ꝙ ignis non alteret, nec realiter calefaciat corpora dānatorū: & tamē ꝙ sentiant ignem cum dolore intenso. Dolor aūt nō est nisi in cōposito ex anima sensitiua & corpore & in appetitu sensitiuo. Argumēta illa potissimū vadūt cōtra eos qui dicūt passionem intētionalem siue anim̄ę (vt aiunt) sufficere ad dolorem corporis damnatorū: ita ꝙ vere patiant passiōe intētionali nō reali, secūdū S. Tho. qua aliquid transmutatur a sua naturali dispositione. Vnde non calefient ab igne, sed solum intētionaliter immutabuntur recipiendo eius similitudinem: & quia apprehēdūt eum vt nociuum, ideo affligent. Verum conclusio vtrāq; composuit passionem & actionem in damnatis dolentibus secundum corpus. Et hic arguitur ꝙ intētionalis non sit ponenda pro maiore opinionis illiꝰ explicatiōe, si placet eam tenere. Volens itaq; tenere opinionem ꝙ damnatorum corpora habebunt solum passionem intentionalem post iudicium, pōt respondere ad rationes nouiter tactas. ¶ Ad primam negando quantum est ex parte potentię diuinę maiorem: quis concedi posset secundum cōmunem cursum naturę quantum est de se, & ex se. Nam potest aliquis effectus habere causam mediatam & immediatā: & si manet immediata cā, & remouetur causa remota vel mediata, adhuc ponitur effectus, sed non eo modo sicut poneretur posita cā prima & respectu illius effectꝰ mediata. Exēplū. luna recipit lumē a sole destructo sole p possibile vel impossibile vel eclipsato sole & salua luce lunę, luna illuminat aerē, ignis causat calorem, & per calorem sensationē, per sensationem dolorem. Posita ergo sensatiōe ignis & sublato calore: adhuc sequit dolor. Sol

illuminat: illuminando calefacit: calefaciendo generat. Si ergo in casu sol non illuminat profundum terre: quia (vt dicitur) opacum nō est illuminabile: & tamē calefacit: generat nihilominus, minerā in intimis terrę. Ita in proposito (dicerent illi) calor ignis qui solet calefaciendo sensum immutare, & per hoc cum excessiuus est appetitiuę potentię dolorem inferre, si per diuinam potētiam suspenditur a calefactiōdo, ita ꝙ non calefacit, & tñ immutat sensum, equaliter affliget illud quod immutat intētionaliter ac si calefaceret ipm. Afflictio enim videtur immediate causari a sensatione, & a causa imediata, vel ab obiecto sensato vt tali: & non a calefactione: ideo potest ille secūdus effectus poni posita sua causa immediata, sc̄z sensatione: & non primus puta calefieri. Non enim videtur conceptibile: quēadmodū appetitus sensitiuus posset moueri ab obiecto sensato non posita eius sensatiōe. immo videtur esse cōtra rationem doloris: & ideo sensatio videtur prę cise esse causa doloris: quia ea non posita omnibus aliis positis non ponitur dolor. Hinc vt videtur obiecti disconuenientis apprehensio sensitiua est causa immediata dolorificationis potentię appetitiuæ. Sed ꝙ deus possit facere sensationem ignis, sine eius calefactione ostendūt sic. Quia ignis ordine quodā se habet in genere cause efficientis respectu vtriusq;: ergo vnus effectꝰ pōt a deo ipediri sine alio. Sic scd̄z aliā opinionē ponit ignis calefactio sine calefacti corruptione. Sicut ergo stāte tali vel tali dispositione terrę, sol calefacit, & nō illuminat: calefaciēdo generat: ita virtute diuina pōt impediri primꝰ effectus ignis circa damnatos qui est calefacere: & nō secūdus qui est sensum immutare: ex cōsequente nec tertius qui est dolor appetitus. Cuius ergo secūdū eos, secundum cōem cursum naturę dolor sensibilis esse non possit sine lęsione carnis, lęsione in quā reali: secus tamē ordinatione & virtute diuina. Cum subiūgitur ꝙ actio intentionalis aliqđ potest conueniēs potentię: Dicendū ꝙ operatio intentionalis proportionata respectu obiecti cōueniētis & delectabilis cōueniens est potentię: improportionata vero nō est delectabilis: qualis est sensatio obiecti excellentis, et improportionati. Nec mirum: quoniā operatio nō est delectabilis nisi circa obiectum delectabile. In ꝓposito vero obiectum, vt sic, id est vt sensatū, est disconueniens: ideo cōtristari vel dolorem inferens. Immo est ex natura disconuenientis appetitui sensitiuo: quia ipsummet vel comitans ipsum est de se natura lęsiuum & corruptiuū: & dato ꝙ istud comitans quandoq; non comitetur, semper tamē manet disconuenientia prima realis & naturalis, manente obiecto vt talitid est vt sensato. Vt in ꝓposito testo ꝙ nō comitet̄ imoderata calefactio: manet tamē disconuenientia obiecti sensati calefacere habentis & potētiā intentionaliter solū transmutantis. Cum ergo dicitur receptio intentionalis & perfectio potentię, verum est si fuerit obiecti proportionati & cōuenientis. Notanter vero obiectum, dū potentia fertur in ipsum apprehēsiue &c. ¶ Ad aliud, vbi est cōmunis causa erit cōmunis effectus: esto ꝙ ita sit cū cętera sunt paria, & vbi nullum est impedimentum vel dispositio cōtraria impediens actionem vnius & non alterius: tamē in proposito, sicut ignis combussit olim Chaldęos & nō pueros cōtristauit Chaldęos, lętificauit pueros: licet fuerit ignis eiusdem rationis & susceptiuū caloris hinc & hinc: ita ignis non calefacit damnatos in inferno nec beatos secundum illam opinionem: aut calefacit dānatos non beatos: infert tristitiam illis, & non istis: tamē immutat intentionaliter: quia quo ad illos apprehenditur vt lęsiuum nolitum: non sic in aliis. Vn de beatus etiam transmutaretur ab igne sicut damnatus: cæteris paribus, si esset in igne infernali. Q: aūt in eo nō sequitur dolor, causa est: q̄a beati habent dotem impassibilitatis, non sic dānati. Hęc imaginatio pulchra est & conformis actiuitati ignis citra corruptionē: & est possibile ꝙ deita posset eos cruciare ad præsensionem obiecti & cōcurrere ad productionem vnius effectus nō alterius: sed factum non claret. ¶ Ad aliud, nō ꝓpter diuersimode apprehēdere, sed diuersimode recipere iudicatiue sensationem ignis appetitus sensitiuus dolet. Beatus ēn recipit sensationem volens gaudenter & lętanter deo sic volēte vt pfectionem potentię: dānatus vero odiens & nolens vt afflictiuam & punitiuam tanq̄ instrumentum diuinę iustitię: & ideo non lędentur per hoc precise ꝙ apprehēdunt ipsum vt lęsiuum vel vt iudicant ipsum ignē, tanq̄ lęsiuū: nec est in eorū potestate nō apprehendere vel non iudicare, aut pati ignem, vt instrumentum diuinę iustitię. Aliter dici potest: vterq; cōgnoscit ignem qualis est, & ꝙ est punitiuus & calefactiuus de sui natura si ipsi derelictus: Immo corruptiuus. Beatus vero ex dote impassibilitatis nullatenus horret aut timet ignē, sed delectatur in eo, vt in creatura dei sibi in nullo cōtraria ex ordinatione diuina. Damnatus timet et exhorret ignē, vt ab eo affectione cōmodi summe nolitum. Nollet ēn determinari a creatura viliori ad sui cōsiderationem precise: vt sic libere quę vellet concipere posset: per consequens, nec ab eo effectiue puniri ex superbia qua tumet vt supra cōclusione quinta. Nulit ergo ignē & odit: sed sic apprehensum vt iustitię diuinę instrumentum. Et sic in damnato ex diuina iustitia sequitur sensationem simul tempore

Universidad de Deusto
Biblioteca

afflictio & dolor iterior & exterior: ad quæ sequit̃ apprehensio vera vt actu lędentis instrumẽti diuinę sententię: a qua se excutere non possunt, sed nolentes apprehendunt cum dolore & tristitia. & sic non est falsum iudicium, nec actus precedit obiectum. Sicut etiam homo prius dolet q̃ percipiat iudicatiue se dolere, non tamẽ prius dolet q̃ percipiat materialiter id qđ est causa doloris. Non tñ oportet q̃ iudicet illud esse causam doloris quousq; experiatur. Exemplum de dormiẽte cui applicatur aliquod combustibile quod statim incẽsum agit in dormiẽtẽ, & ipsum excitat a somno cum lęsione. Per hoc ad formam argumenti. apprehensio iudicatiua dãnatorum vera est: & causatur a sensu vel deo p̃ qualitate delicti cum dolore conuenienti peccato illi. ¶ Ad aliud: esto q̃ ita sit saltem in aliquibus sensibus: nõ tamen ex hoc sequit̃ q̃ omnis immutatio dolorosa & dolorem inferens fiat per immutationẽ realem. Sic enim sensus corporis glorificati non perciperet calorem nisi per immutationem realem calefacti uã. Vnde notat Palude pro defensione illius opinionis q̃ omnis sensatio fit per immutationẽ intentionalem per se, & formaliter etiam in sensu tactus. Dicerẽt ergo sic opinantes q̃ frequẽter cũ immutatione intẽtionali contrahitur ante vel̃ post realis: sed illa non concurrit necessario ad dolorẽ: quia sine ea posito obiecto disconueniente & posita immutatione intentionali, adhuc fit dolor & non sine ea. Ideo ponitur intẽtionalis necessaria ad dolorem & sufficit. Realis vero non est necessaria, vt insit vel ieẽ possit dolor. ¶ Ad aliud: nõ habet pro incõuenienti hęc opinio dicere q̃ possit in aliquo esse dolor sine quacunq; lęsione alteratiua vel corruptiua carnis: sed non secundum cõmunem cursum naturę. Deus enim id efficere potest, & vt credit̃ efficit circa damnatos. Et si quęritur: an illa positio possit sustineri: ita q̃ non habeat pro ratiõe principali cessationem motus cęli: Dicendum q̃ sic. Vnde possent dicere ad auctoritatem philoso. viij. Physi. in qua quidam se fundant: q̃ non fuit de mente eius: si cælum staret ignis nullam haberet actionem in stupam vel in aliud. Vnde a domĩo Stephano episcopo Parisiensi excommunicatus fuit ille articulus vt refert dist. presenti: Si cęlum staret ignis in stupam nõ ageret. Sed intellect⁹ eⁱ⁹ est, state cęlo nõ esset alteratio vel vicissitudo diuersarum alterationũ prouenientiũ a principio generali & naturali extrinseco. Vel secũdum mẽtem Palude. quęst. vj. qui refert hic vnam singularem opinionẽ q̃ scilicet fuerit de mente aliquorum ignem non posse virtute diuia quod potest virtute naturali. Et sic dicebãt stante cęlo ignem nõ posse vrere: qđ falsum est. Sed dicere q̃ ignis hoc nõ possit p naturã suam, cessante coactione diuina, nõ est erroneum: sicut virgo nõ potest parere per naturam solam, sed virtute diuina. Voluns tenere oppositum diceret intentionalem requiri ad dolorẽ simpliciter. & licet deus potest supplere vicem agentis naturalis in genere causę efficientis: hoc tamẽ pro statu illo nescitur quomodo futurũ sit citra reuelationem. Et licet stante fide ponatur corporum in pœnis perpetua conseruatio, et actiuitatis ignis in ea forte suspensio: non tamen sic constat de causando dolorem sola actione animę sine reali passione vel actione. Ideo nõ oportet secundum cõcedere sicut primũ. ¶ Quartum dubium: An ignis infernalis sit corporeus & materialis eiusdem rationis cũ nostro igne: & an idem sit ignis oĩm damnatorum, tam hominũ, q̃ spirituum. Hic respondet Durañ. quæstio. ix. & post Palu. quæstio. vj. Cuius non possit conuinci per scripturam ignem infernalem esse corporeũ: est tamen hoc tenendũ auctoritate patrũ & sanctorum: vt puta Beati August. xxj. de ciui. dei. cap. x. Et q̃ idem ignis est dęmonum & damnatorũ. Itẽ beati Grego. iiij. dialo. cap. xxx. Idem habet Holkot. lect. clxxxix. sup Sapientiales & alij. Et Damas. lib. iij. cum inquit, Non materialem qualis est apud nos. Qđ notãter addit, quia nõ indiget fomenti appositiõe vt persistere possit, sed a Deo factus est perpetuo duratur⁹ sine alicuius extrinseci fomẽto: quomodo etiam corpora humana post resurrectionem dicuntur spiritualia: quia nec cibo indigent, nec potu, quasi sint spiritualia facta. Itẽ ignis noster est consumptiuus & corruptiuus: ille vero potius dicendus est cõseruatiuus & punitiuus corporum ad perpetuam pœnã et nõ consumptiuus, nec defectiuus, sed stabiliter permanẽs & semper crucians vt instrumẽtum diuinę iustitię peccatores. Forte ad hunc sensum dixit Augusti. lib. xxj. super Gene. ad literam cap. xxxij. infernorum substantiam non corporalẽ esse: sed spiritualem. Et ante hoc dicit: q̃ ea quibus animę afficiuntur non sunt corporalia, sed corporalibus simillima: tametsi ibi vera molestia sit. Sed id vltimum Augu. dictũ nõ facit ad propositum. Potest enim intelligi de cruciatu dęmonum & animarũ non corporum: vel q̃ nominat illum ignem spiritualem & similem corporali, quia semper manet vt spiritus nullo extrinseco fotus, & cruciat damnatos sicut corporalis suo modo. Ad idem Greg. super Iob. li. xvij. §. l. Cũ sit corporeus & in se missos corporaliter exurat: non tamen humano succenditur studio, sed creatus semel durat inextinguibilis: succensione nõ indiget & ardore non caret. Ratione cuius potest dici spiritualis, vt supra. Durandus dicit eum esse corporalem solum, ex eo quia afM Subtiq

Subtiq N

flictur⁹ est corpora post resurrectionẽ. q. xj. Cũ illa patrum sententia, q̃ ignis ille sit corporeus futur⁹: stat dictũ bti Aug. lib. xx. c. xvj. de ciui. s. neminẽ scire nisi p̃ reuelationẽ cuiusmodi sit ille ignis & i qua mũdi vel rerũ pte futur⁹. Clarũ enĩ est Christũ in gẽe dicturũ Matth. xxv. ad dæmones & hoies. Ite male dicti i ignẽ æternũ. nõ i ignes diuersos. q̃ parat⁹ est diabolo & angelis eius. Potest etiam dictum Damasc. aliter intelligi: q̃ nõ est materialis qualis est apud nos. quia licet inflãmet vt ille: nõ tamẽ lucet: cũ sint ibi tenebrę exteriores: & redit in idẽ cũ priori dicto. ¶ Quintum dubiũ. quare scriptores canonici & patres sancti obscure locuti sunt non explicãdo modum punitionis aiarũ & actionẽ ignis. Respõdetur. non fuit curę sanctis de hoc multa dicere: qđ noluerũt experiri. Aug. in Enchiri. capit. xcij. ait. Certa est eorũ damnatio: nõ ergo fatigare debet hoiem incerta eorũ i pœnis habitudo. Desiderabũt. n. mori, & fugiet mors ab eis: dolorẽ sentiẽt q̃ nõ interimet, sed affliget in ppetuũ. Satis ergo fuit eis id qđ futurũ est referre, non curãdo curiose de modo fiendi sic vel sic deo cognito. Sic etiã fecerunt Euangelistæ de factis & passis Christi, factum fideliter referendo, & eius passionẽ omisso crucifixionis modo &c. Et si allegetur dictũ beati Gregorij iiij. Dialo. c. xxx. non est clarũ an respiciat corpora, vel animas damnatorũ. ait enim. Teneri p̃ ignem spiritũ dicimus, vt in tormẽto ignis sit videndo atq; sentiẽdo. Ignem nãq; eo ipso patitur quo videt: et qa concremari se aspicit, concrematur: sicq; fit vt res corporea incorporeas exurat: dũ ex igne visibili, ardor ac dolor inuisibiliter trahit̃: vt p̃ ignẽ corporeũ mẽs incorporea etiã incorporea flãma crucietur. Hinc parũ sonat de cruciatu damnatorũ quo ad corpora: eo rũdẽ qualis sit, an realis, an artificialis: et ideo diuino cõmittat̃ examini. ¶ Ad factũ diuitis sepulti i inferno, q̃ se cruciari dicebat in flãma: facile dici potest cũ Aug. lib. xxj. c. x. de ciui. dei. & beato Grego. q̃ nõ habuit mẽbra corporalia: qa nõdũ resurrexit: sed est sermo metaphoric⁹. Sicut spũs sanct⁹ dr̃ digitus dextrę dei. Per flãmas. n. nobis exprimit immẽsitas pœnarũ correspõdẽter ad peccatũ cõmissũ. Facit p̃ dictis beatus Aug. viij. sup Gene. c. v. cũ inquit. Melius est dubitare de occultis, q̃ litigare de incertis. Illũ quippe diuitẽ in ardore pœnarũ: et illũ pauperẽ i refrigerio gaudiorũ: itelligẽdos eẽ nõ dubito: sed quõ intelligẽda sit illa flãma inferni, ille sinus Abrahę, illa lingua diuitis, ille digitus paupis. illa sitis tormẽta, illa stilla refrigerij, vix fortasse a mãsuete q̃rentibus. a cõtẽtiosę aũt cõcertãtibus nũq̃ inuenietur. ¶ Sextũ dubiũ. Si ignis agit i spiritũ: ergo vel virtute corporali vel spũali. Nõ corporali: quia sic oportet agẽs habere ꝓportionẽ cũ passo. Nec spũali: qa agẽs nõ est pitãti⁹ passo: qđ tñ vt fit requir. Corporale vero nõ est pitãti⁹ spũali: vt arguit beat⁹ Aug. xij. sup Ge. ad literã. c. xxxij. & ibidẽ. Nõ sunt corpalia, sed corpalib⁹ fitia: qbus aię exutę patiant̃. Itẽ oẽ agẽs agit p̃ cõtactũ: corpale nõ tãgit spũale. Itẽ agẽs itedit sibi assimilare passum &c. ¶ Dicẽdum. ignis agit in spũ vt supra patuit actiõe itẽtionali. Ad diuisionẽ, dicũt q̃ nõ est sufficiẽs: qa datur pticipãs cũ vtroq; agẽte. Scdz Tho. Argẽ. breui⁹ dici põt: detinẽs principale & efficiens ipam formalẽ in igne detentionem, & ad locũ certum determinationem est deus ratione ignis: nec obiectũ aliquod vt tale aliud a deo. Ignis vero est instrumentale agens direct⁹ a deo iuxta demerita peccatoris. ergo & pricipale agẽs est spirituale & simpliciter nobilissimũ. Et posset dici: agẽs esse partim corporale, ptim spũale: quia deus est principale agẽs detinẽs & determinãs effectiue: ignis solũ formaliter detinet: vt instrumẽtũ dei. Nec sequit̃, si ignis nõ detinet effectiue, sed tm̃ foraliter: ergo nõ cruciat effectiue animã: qa ignis vt formaliter detinẽs spm̃: & vt instrumẽtũ dei ad hoc deteriatũ, est obiectũ summe nolitũ, ideo vt sic infert tristitiã causatiue sicut obiectũ nolitũ vt sic: et vt obiectũ volitũ, qa de se nõ est discõueniẽs spũi. Si. n. aliqs sctõr̃ intelligeret diuinũ velle q̃ deberet ibi ppetuo esse, nõ haberet de hoc tristitiã neq; nolitionẽ: qa licet sit in eo libertas naturalis vel indifferẽtia ad locũ, tñ i esse ibi vel ibi pcise nõ cõsistit i actu eius pfectio naturał. Ideo deteriatio illa q̃ fieret a Deo nõ esset cõtra suã naturalẽ iclinationẽ, nec cõtra suã volũtatẽ. Agit ergo ignis i spm̃ vt supra, ptim spũaliter, ptim corpaliter: verius spũaliter. qa de⁹ detinet ipm̃ effectiue: & ignis est detinẽs instrumẽtale ex ordinatione diuina determinãte spm̃ ad illũ locũ cõtra suã supbã & iuidiosam volũtatẽ Deo cõtrariã. cruciat tñ ignis effectiue. Insup hic est ꝓportio qđã agẽtis ad passũ: agẽtis dei ꝓ deme rito punientis & ignis instrumẽtaliter detinẽtis. Cũ dicit̃: agẽs est pitãtius passo. verũ est de agẽte principali, de istrumẽtali nõ oportet. Pręterea q̃uis agere in cõi nobilius sit pati in cõi: aliqđ tñ pati est nobili⁹ aliquo agere. Siqdẽ nobilissimũ agẽs est nobilius nobilissimo passo. si tñ sensus & itellect⁹ eẽt potẽtię pure passiue, nobili⁹ eẽt recipe itellectionẽ i se q̃ agere obiectiue. Ad auctoritatẽ beati Aug. qua ꝓbare nitit̃ corpus nõ agere in spm̃. Resp̃det Tho. Argen. q̃ intelligit̃ de agẽte naturali qđ innitit̃ suis ꝓpriis viribus. Ignis vero est agẽs istrumẽtale. Scotus

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit q intelligitur de agẽte æquiuoco & totali seu principali. Ignis vero non est agens principale. Ad aliud: non sunt corporalia, sed corporalibus similia: patuit dubio quarto. Ad aliud: agens corporale agit per contactum: verum est virtualẽ vel machinatiuũ: hoc est habet virtutẽ agẽdi i passum debite dispositũ, & approximatũ. Et sic agit ignis in dãnatos pcõtactũ virtualẽ, qa vult deus in igne detineri dãnatos: & ipm formaliter detinentẽ esse obiectum nolitũ.

Ad aliud: agens assimilat sibi passum: non formaliter, sed virtualiter, vel scdm qd: qa agit in aliud: vel ẽ obiectũ nolitũ aut volitũ. Ita põt cõcedi de agẽte naturali & cã efficiẽte maxie creata. Posset ẽt negari vlr: si calor i subiecto, pducit calorẽ, i alio ñ pducit. Nec illę auctoritates Philosophi q̃ loquunt de actiõe naturali reb⁹ dimissis suis naturis habẽt hic locum: nã principale agens detinẽs & determinãs effectiue est deus, & nõ creatura: q̃ solũ est agẽs instrumẽtale, & vt formaliter detinens, vel poti⁹ vt retinens in se obiectiualiter id qd a deo effectiue in ipo positũ est.

P ¶ Septimũ dubiũ, An ignis infernalis purgatorij, & ignis corporeus mũdi huius sint eiusdẽ speciei essentialis. Videt q sic, ex dictis Aug. & Greg. pallegatis. Btus Aug. dicit se ignorare nec alicui cõstare nisi p reuelationẽ. li. xx. c. xvi. de Ciui. dei. & hoc plus placet. Potest tñ deus p ignẽ alia opari p statu futuro q̃ hic &c. ¶ Octauũ dubiũ: quia ex fide scimus infernũ eẽ, vbi ẽ.

Q De hoc disti. seq̃nti, de receptaculis aiarũ. ¶ Nonũ dubiũ, an eodẽ mõ puniant i igne corporeo aia sepata, & dæmon. Durãdus tenet q nõ. Nãq; rõ ponẽdi ignẽ esse corporeũ est, vt corpa post resurrectionẽ ardeãt in igne. Nã si solę aię essent puniẽdę citra corporũ resumptionẽ, null⁹ ponere illũ ignẽ esse corporeũ. Cũ aũt dęmõ non habet nec habebit corpus, ideo solũ punit spũaliter, & nõ a corpore vel igne. Sed post resurrectionẽ corporũ, dãnatus homo punieť realiter per ignẽ in corpore. & hoc mõ timet: quia scit se corpore arsurũ: et sic aia scdm veritatẽ in corpore suo patieť post resurrectionẽ: dæmon nõ sic. Nã quẽadmodũ quis tristať de pśenti malo, ita timet futurum malũ infallibiliter futurũ. Hic timor erit vel maior vel minor scdm q sciunt se pro demerito plus vel min⁹ arsuros. Patet hoc: quia sicut augebit gaudiũ beatoꝝ cum habebũt corporũ resumptionẽ in re, quã nũc habẽt in spe: ita & pœna damnatoꝝ augebit cũ habebũt malũ in re: qđ nũc timẽt infallibiliter futurum. Secus de dæmone: cui nũq̃ vnieť corp⁹ vt forma & ps compositi. Ideo eius pœna dicit a Durãdo p quãdã adaptationẽ & similitudinẽ. Cõcludit itaq; q̃ animę dãnatoꝝ q̃ corporibus reunientur ad pœnã, patientur ab igne corporeo scdm veritatẽ: quia ignis ante resurrectionẽ vere generat in eis horrorẽ & timorẽ mali pœnæ infallibiliter futuri citra corporꝝ exultionem: nõ sic dæmones corpus nõ habentes. Et cũ homo ardet scdm corpus & in inferno, potest dici et animã esse in igne ꝓpter corpus cui vnitur: licet ignis ipam non alteret vel afficiat realiter. Alia ratio scd; Durã. Pœna corresp̃det culpę: sed dęmon nũq̃ habuit delectationẽ carnalem vel corporalẽ: ideo etiã de his nõ habebit pœnã nec tristitiã, sed solũ de amore sui ipius inordinato & de superbia ac dei cõtẽptu: ratione cuius priuaťeterna beatitudine. Vnde plurimũ tristať de carentia visionis dei: q̃ est pœna grauissima & maior omni sensibili pœna: sicut & delectatio quã excludit maxima est. cuius dicti intellectus supra patuit. ¶ Dicũt qdã pœnã dęmonũ eẽ p oppositũ ad gloriã angelorꝝ: q̃ nõ ẽ de re corpali, sed de visione btifica dei. Ideo illoꝝ tristitia, solũ erit de carẽtia eiusdẽ. Et si angeli dicunt q̃nq; risisse, vel comedisse: & ita habuisse delectationẽ carnalẽ: dicũt hoc eẽ intelligẽdũ nõ scdm veritatẽ, sed scdm similitudinẽ. Quicqd sit de illo, beatitudo essentialiter consistit in visione dei, & angelorꝝ, & hoim q̃cũq; saluabunt. Forte posset ad hoc adduci dictũ beati Augu. xxj. de ciui. dei. c. x. cum dicit. Corporeus erit ignis, & cruciabit corpora dãnatoꝝ, aut & hoim & dæmonũ, solida hominũ, aerea dęmonum: aut tm hoim corpora cũ spiritibus. Dęmones aũt spiritus sine corporibus hęrẽtes cruciant, sumẽdo pœnã, nõ imptiendo corporalib⁹ ignibus vitã. Hęc ille. ¶ Cõtra istã opinionẽ posset dici. Tã etsi habere beatificã visionẽ sit habere summũ & omne bonũ: nõ tñ sic est de carentia tanti boni q̃ sit summũ malum. Non enim est pfecte miser q caret visione dei beatifica cũ adhuc habet naturalia perfecta & integra quo ad vsum & opationẽ: vt patet de pueris in limbo. Sicut ergo beatitudo cõsistit i pfectione naturaliũ vl̃ visiõe dei: ita & dãnatio i carẽtia vtriusq;. Debẽt ergo dęmones iusto dei iudicio priuari: nõ solũ beatitudine supnaturali: sed etiã naturali, q̃ est in cõtẽplatiõe sui, & ꝓlatione creaturę corpalis. Coguntur subesse igni detinenti vt instrumento de iure iustitiæ. Maxima vero pœna est domino elato & superbo fieri seruũ vilioris vernaculi. Item diceret qs q̃ sit eadẽ pœna animarum, spirituũ, & damnatoꝝ quãtum est de se ꝑcise quia spiritualis. Anima vero quia deliquit in corpore, patieť in corpore &c. ¶ Ad id de correspondentia pœnæ ad culpam dicitur, q̃ non requiritur in omnibus identitas, sed secundum quantitatem culpæ sufficit esse quã-

titatem pœnę. Cũ autem angelus peccauit per superbiã, debuit iuste subijci creaturę vilioris ministerio. ¶ Alia est opinio Aegidij Larẽ. de aia sepata & dæmone, vc; tenens q .s. patiunt ab igne corporeo nõ scdm se, qa corpus vt sic non põt agere i spiritũ: sed vt ab instrumẽto diuinę iustitię: patiunt iquã p imissionẽ. Hãc opinionẽ Larẽ. impugnat Palu. q. vij. ostẽdẽdo q̃ agẽs principale nõ iprimat instrumẽto nouã formã aliã a sua forã naturali, nisi solũ materiã localẽ Ponit exẽplũ de dolabra &c. Et sibi Durãd. q. xj. ¶ Alia est opinio Hẽrici & sequacium, q̃. s. spũs sepatus a corpore & dęmõ patiuntur ab igne corporeo p veritatẽ: qa. s. virtus diuina ifundit vel spiritui sepato, vel dęmoni aliquã qualitatẽ seu habitũ supnaturalẽ: rõne cui⁹ habitus sic ifusi dęmõ vel aia sepata põt ab igne pati, & sine quo nõ posset ab igne corporeo pati. Nõ. n. vt videť potueřt illi aliq̃d ponere ẽ aia vel dęmone: rõne cuius possit ab igne affligi. Istud videtur mere voluntariũ. Quęrit de infuso: an sit corporeũ vel spũale. Si spũale, est par rõ vt supra, q̃ non põt affligi ab igne corporeo. Si corporeũ, vel ergo cũ aia cõstituit vnũ cõpositũ. Si nõ, nõ videtur quomõ rõne eius cum sit vere extrinsecum animę: aia dicať pati ab igne corporeo. Si sunt vnũ cõpositũ vel suppositũ: q̃ro cui inhęret ille habit⁹: vel aię, vel aia est i habitu vt i subiecto. Nõ põt dici q̃ hit⁹ sit subiectũ ipsi⁹ aię sepatę, vel dęmonis: qa aię est subiectũ corp⁹ suũ altera pars cõpositi. Pręterea aia sepata hoc mõ nõ est sepata. Si vero ille habitus q ponitur corporeũ quiddã, inhęret aię vt subiecto: tũc est par ratio q̃rẽdi vt supra: quõ aia põt in se recipe hoc corporale, & nõ caliditatẽ ignis. ¶ Quarta opinio ponit specialẽ modũ punitionis aię sepatę i ifer no, vtputa p retẽtionẽ potẽtiarũ sensitiuarũ. Cũ eñ scdm illos potẽtię sensitiue sint accidẽtia absoluta, põt deus illa accẽtia absoluta separea suo subiecto, puta a toto cõposito: & cõseruare in aia sepata. Et sic aia sepata ꝓpter potẽtias sensitiuas retẽtas in ea põt pati ab igne corporeo. Hęc postio ponit plura, q̃ nõ admittunt &c. Et posset q̃ri vt supra: an sit corpale qd an spũale &c. ¶ Quita opinio est quã tãgit cõclusio quita supra posita: q. s. patiunt ab igne corpeo spũs sepati & dęmones p modũ detẽtionis &c. Et hoc videť ꝓbabile scd; Durã. Post resurrectionẽ vero aia habebit vere dolorẽ in corpe resumpto citra corruptionẽ: scdm Aug. in libello de triplici habitaculo. c. xx. vbi dicit in inferno duo esse principalia tormẽta. s. frigus ĩterminabile, & calorẽ in extiguibilẽ. Matth. xiij. Ibi erit fletus & stridor dẽtiũ. Fletus nãq; & liquefactio oculorꝝ ex calore nascit. Stridor dẽtiũ ex frigore. Ad hoc Iob xxiiij. Et ex illis dicit depędere innũera tormẽtorꝝ genera, quorꝝ plura hic recitat: quę fere oia sunt corporalia. Insup dicit dolorẽ ibi esse sine remedio, lachrymas, suspiria, gemitus, pœnã sine fine &c. Sat est recitasse illas diuinationes. Et tantum de ista distinctione.

Distin. XLV.

Ręterea sciẽdũ est. Supra Magister egit de corporũ resurrectiõe. nũc de statu aiarũ ante corporꝝ resumptionẽ. Et primũ de statu purgatorij dist. pñti. xlv. Dehinc de statu aiarũ i inferno, dist. sequẽti. Sũmariũ textuale his tribꝰ colligiť cõclib⁹. ¶ Prima. Defunctorꝝ aię i charitate defunctę habẽtes aliq̃d expiabile, possũt orationibus ecclesię salutari sacrificio, ac eleemosynis, dũ p eis fiũt, iuuari: et nõnũq̃ diues celeri⁹ q̃ pauper de purgãdorꝝ receptaculis liberari: nõ aũt põposa funeris sepultura. ¶ Secũda cõclusio. Mediocriter boni q repient in fine mũdi, possunt p ignẽ trãseuntẽ merito & intercessione cęlestis ecclesię saluari. ¶ Tertia. Sãcti glorificati cognoscunt supplicatiũ pces in verbo, intercedunt q̃, p eis affectu & merito. Extensionẽ harũ conclusionũ textus habet.

¶ Questio. I.

A Circa cõclusionẽ textualem primã hęc mouet questio generalis, Vtrum defuncti habẽtes adhuc aliq̃d pœnarũ luere, possunt a suis pœnosis receptaculis liberari vlorꝝ suffragijs. Hęc questio supponit eẽ aiarũ receptacula: quęrit de liberatiõe earũdẽ. Propte suppositi est hęc q̃stio, vtrũ sint ponẽda, & vbi & quot receptacula sepatarũ a suis corporib⁹ aiarũ, aut etiã post resurrectionẽ resumptarum.

¶ Quãtũ ad articulũ primũ supponunt dicta in scdo collecto. dist. ii. q. ii. quõ angelus sit in loco: & dist. pced. de pœna sensus & dãni. Dehinc notandũ q̃ aiarũ decedẽtiũ a corporib⁹ suis, diuersa ponunt receptacula: & scdm Rich. qdã cõia, qdã specialia ex singulari ordinatione diuina, & nõ de lege cõi. Prima & cõia receptacula sunt quatuor: q̃ fuerũt dedicata aia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus ante Christi aduētū. Tāetsī Aug. alia rōne ponat solū duo extrema. in de triplici habitaculo. Et. xxj. de ciui. dei. c. xxiij. Aeternū. s. suppliciū, & vitā æternā, siue gaudiū. ex textu Matth. c. xxv. Primū receptaculū scdm eū cęlum locus btōr, secūdū infern⁹ dr. Primū est locus glorię, secūdū locus pœnę. Et licet cōiter ponant quatuor receptacula pœnalia: tn multū sunt inter se dra: & singulū eor, qnq; venit noie infernus. Nō de loco glorię, sed pœnę hic dicēdū. Prim⁹ loc⁹ pœnę ppetuę damnator, est, in quo est & pœna sensus & dāni ppetua: & hūc occupāt de cōi lege, qui cū peccati mortalis culpa decesserūt in finali ipœnitētia. Scds loc⁹ est pœnę tpalis: hūc tenēt purgandi, q in charitate mortui sunt: qui pœnā habēt, sed tpalē sensus & dāni: ppter aliquid expiabile vel culpę venialis vel mortalis: cuius pœna ęterna cōmutata est in tpalē ex diuina misericordia, & hois pœnitētia dimissa culpa p gratiā gratū faciētē. & hęc receptacula debētur p pctō actuali. Tertius est limbus puerō, & vsu rōnis carētiū nōdū regnatō, remedio deleti uo originalis culpę. Hi pœnā sensus nō habēt: sed dāni tn & ppetuā: quia nō nouerunt actuale pctm. Q uia tn sunt debitores orig inalis iustitię: ideo saluari nō possunt, ītāte lege: sed semp manet i eis carētia iustitię originalis cū debito habēdi. Q uartus locus dr limbus patrū, in quo fuerūt sācti patres nō hntes aliqd expiabile añ Christi mortē: ianuæ aptionē: ac chirographi decreti solutionē. Hi dūtaxat habuerūt pœnā dāni tpalē, & expectabāt Christi ascēsionē, ac hūane liberatiōis cōsūmationē. Hic locus alio noie dr sinus Abrahę: quia Abrahā fuit pr multarū gētiū. Ro. 4. & prim⁹ recepit signaculū circūcisionis, deū coluit, ac ab ifideliū cœtu se segregauit. Et qa ad hūc locū mittebāt liberati a pctis: et i Christū credētes, & ad vitā p̄destinati: ideo dicit sinus Abrahę. Verū post Christi mortē & regni aptionē locus glorię dr qnq; sin⁹ Abrahę: vt patet i cāticis ecclesię, p defunctis, hoc est perpetuę reqetionis. Sic habent. iiii. loca infernalia large sumēdo nomē ifernus, p loco pœnę. Raro em vel nūq repit nomē infern⁹ accipi in bonū scd; Aug. ad Dardanū Epla. lvii. Prim⁹ locus habet pœnā ppetuā sensus & dāni. Scds pœnā tpalē sensus et dāni. Tertius qui limbus puerō, dr, pœnā ppetuā dāni, nō sensus. Q uartus q limbus patrū, pœnā tpalē dāni. Hūc Christus destruxit patres liberando, & vectes ferreos cōfringēdo. Hinc ait Aug. in sermone de descē su Christi ad inferos. Oēs iustos, q i originali pctō tenebant astricti, absoluit. Iustos inquit. i. gratiā gratū faciētē habētes. Vñ recte p Ose dr Ero mors tua, o mors. Morsus tuus ero inferne.

Q d em occiditur, amplius nō est: p morsum vero ps abstrahit pte relicta. Q uia ergo in electis suis funditus occidit mortē, mors mortis extitit. Et qa ex inferno ptē abstulit, & ptē reliqt, nō occidit funditus, sed momordit i inferno. Hęc ille. Electo, noie veniūt, vt videt, iusti nō habētes expiabile quippiā. Hos em oēs & singulos liberauit: qui forte nūc dicunt fuisse in inferno qui nullā pœnā sensus habuerūt: sed solū expectabāt Christi mortē. In inferno aūt fuerūt habētes pœnā sensus & damni ppetuam: & hos non liberauit: aut tpalē, vtputa qui fuerūt in purgatorio: & singulos liberauit, vt supra dist. xxii. & i tertio de Christi passiōe habet. De hoc Aug. in Epla ad Dardanū & Euodiū. Pręter illa. iiii. receptacula gnalia, quoꝝ vnū Christi morte cō fractū est: reperiunt aliqua specialia in supficie terrę, ad q animę defunctoꝝ legunt destinatæ diuina dispositione, vt patet in. iiii. lib. Dia. bti Greg. Nā. c. xxxi. hī de Theoderico rege, q discinctus & discalciat⁹ & vinctis manib⁹ miss us fuit i ollā Vulcani. Item. c. xxxii. Tiburti⁹ presbyter sup rogū positus est suppositō igne. Itē. c. xxxvi. visa est nauis parata ad deferendā animā cuiusdā ad insulas Sicilię, vbi p cęteris locis in eius terrę insulis eructāte igne tormentoꝝ ollę patuerūt, q cottidie laxatis sinibus crescūt, vt mūdi terio appropiquāte sumat certum indiciū & signū ignis infernalis & cruciatus dānatoꝝ. Itē. c. xlii. & 43. de Paschasio diacono ap'lico, quē i thermalibus caloribus stātē & obsequētē Capuan⁹ ēps vidit. Itē de sctō Seuerino Colonien. epō Pe. Damia. q i vado fluminis pœnas habuit purgatorij &c. Sic legit de locis pœnalib⁹ i glacie massa in rupib⁹ & saxis &c.

¶ Quantū ad secūdū articulū est cō B clusio prima. Receptacula pœnalia esse spirituū malorꝝ, ac aiarū separatarū est fide creditū. Probat in Symb. Atha. Q ui vero mala egerit &c. Mat. xxv. Ioā. v. auctoritate sctoꝝ patrū in plerisq; locis. Aug. xii. sup Gen. c. xxxii. xxi. de ciui. c. xxiii. &c. ac de triplici habitaculo. ¶ Scda cō clusio. Receptacula pœnalia spirituū malorꝝ ac separatarū aiarū sunt vl' re ipsa vel rōne aut loco diuersa & multifaria pro diuersitate culparum, & nonnunq; pro salubri eruditione viuentium. Patet conclusio ex notatis. Vnde inquit beatus Greg. iiij. Dia. c. xxxvj. q. oipotēs deus ad correptionē viuētiū voluit in hoc mūdo ostēdere diuersa loca cruciat⁹ infernalis i Sicilia: vt mētes infideliū q tormēta inferni esse nō credunt, tormētoꝝ loca videāt q audita credere recusant &c. si vero sint corporalia aut spūalia nō asserit. Li. xii. sup Gen. ad literā. c. xxxii. & lib. viii. c.

v. Aug. ¶ Tertia conclusio. Q uis spūs vel aīa sepata nō habēt matorē cōueniētiā cū vno loco q cū alio scd n substātiam: tn ppter opationes actiuas & passiuas circa vel p ea exercēdas magis cōuenit ei locus ille vel ille q̄li⁹. Prima ps habet ex dictis. Itē. q. ii. dist. ii. scdi colle. Et in Dama. lib. ii. c. iii. Nā rōne suę naturę nullā habet cōueniētiā cū loco corporeo: cū natura ei⁹ nō depēdet ex loco nec in eē nec cōseruari: sed neq; locus est ei naturalis vel violēt⁹, neq; ei⁹ pfectio pręcise. Sed sicut cōgruit spiritui bonū esse in loco statui suo cōgruo: ita pariformiter iustū est spiritū malū & animā pctis obrutā esse i loco vilissimo & tartareo, vt ex hoc eius pœna augeatur. q̄ decessit in finali ipœnitētia. Vñ locus aliquo mō accītaliter pficit vel impficit eas. Plus ergo oditunt locū: & ideo: tū quia in eo diuina bonitas & nobilitas ac iustitia exercet: tū quia sciūt illū locū esse, vel glorię, vel pœnarū: & istrumētū cruciatus, vel gaudi⁹. Et hæc de dānatis.

¶ De pœnas purgatorij sustinētibus: dicendū, q̄ hortēt locū illū affectu cōmodi: qa tn p sentētiā diuinā cui nō cōtradicūt sciūt se demeruisse illā detētionē, volūt seu nō recusant eā deliberata volitione. Nolūt tn cōditiōaliter: & hoc sufficit ad tristitiā, vt supra de Christo in tertio. Detēti in limbo puerō: quia fide caruerūt, nescīūt beatitudinē in pticulari. Ideo de eius carentia nō tristāt. ¶ Q uarta cōclio. Tāetsī citra reuelationē n̄ pōt ab hoie puro sciri vbi sit locus iferni: attn videt ꝓbabile & cōsonū scripturę, ac doctoꝝ dictis, q̄ sit sub terris. Prima ps ē Aug. lib. xx. de Ciuita. c. xvi. & Greg. iiii. Dia. c. xliiii. Q z sit sub terris, asserit Aug. lib. ii. Retract. c. xxiiii. Q z sit cōsonū dictis doctoꝝ, patet respiciēdo dicta doctoꝝ & scripturas. In Symbolo ap'loꝝ. Descēdit ad iferna. Ge. xxxvii. ait Iacob. Descēdā ad filiū meū lugens i infernū. Et Iob. c. xvij. In ꝓfundissimū. ifernū descēdet aīa mea. Greg. lib. xiii. Moral. nō lōge a fine libri. Et i lib. ix. §. xlv. ostēdit quō & quare infernus dicit terra & lacus. Gen. ca. xliii. Deducetis canos meos cū mœrore ad inferos. Iob. vii. Q ui descēdit ad inferos nō ascendit. Psal. lxxxv. Eruisti aīam meā ex inferno iferiori. Infernus subter te cōturbat⁹ est. Esa. xiiii. Glo. Loc⁹ infernalis & materialis & Lyr. Et dicit Hugo Glo. esse Haimonis. Sub terra est infernus, in quo visus est dīues a Lazaro. Lu. xvi. Cassiodorus sup Psal. lxxxv. Infernū arbitramur eē sub terris: cū legat Nūeri. xvj. de Dathā & Abirō, q̄ aputt se terra, & deglutiuit eos, & viui descenderūt ad inferos. Et scdm Isido. in Ety. Infernus dicit quasi inferi⁹. Beat⁹ Greg. xliiii. c. li. iiii. Dia. allegat Apoc. v. c. Ex quo dicto cōcludit ifernū eē sub terra. Ad Eph. iiij. Descēdit primo ad iferiores ptes terrę. i. inferos. Glo. & Lyra. Limbū patrū, qui scdm btū Aug. xx. de ciui. c. xv. apud inferos fuisse credūt a pœnis remotissimi: donec Christi sanguine & descēsu eiusdē ad ea loca inde eruerent. Per suasionem ad hoc tāgit idē. xj. de ciui. c. xxviij. cū inqt. Ita corpus pōdere sicut animus amore fert quocūq; fert. Nā amores corporū velut mōta sunt pōderū: siue deorsū grauitate, siue sursū leuitate nitant. Sicut ergo in corpalib⁹ leuia sursum, & grauia deorsum tēdūt: ita in spūalib⁹ amor spūaliū sursum, & carnaliū terū deorsum petit. Hinc decedentes cū charitate sursum: sine ea deorsum vadūt, nisi primi ipediant tpaliter ppter purgādos & pīes sctōs ante Christi incarnationē defunctos. ¶ Q uinta cōclusio. sicut infernus dr esse in medio terrę a plerisq; sanctis & doctorib⁹: ita nō ab re pōt dici eē corpalis loc⁹. Prima ps ex prioribus patet. Scda ps est. S. Bona. in breuilo. pte. vij. c. vj. Pœna ifernalis est in loco corpali deorsū. Nec ipedit dictū Aug. xij. sup Gen. c. xxxii. cū dicit loca illa eē spūalia nō corpalia, sed similia corpalib⁹. Nā hoc pōt vl' exponi scdm vniuersalē acceptionē nois spūalis scd; eūdē. xii. sup Ge. c. vii. ad literā. et Gre. xv. Mora. §. l. In ppositō accipit nomē spūale, vt dicit rē nō indigētē fomēto quocūq; extrinseco: sed q̄ a solo deo cōseruat & sustētat. Q uō post resurrectionē corpa nra erūt spūalia, vt patet dist. pce. ¶ Si dicis. Stultoꝝ infinitus est nūerus. Eccl. i. ſ. quō ergo pōt infernus tātā capere hoim multitudinē? Ad hoc i. ii. dis. ii. q. ij. quō cęlū mox creatū, repletū est angelis: & quō dicit euacuari ex lapsu maloꝝ. Verū de corpib⁹ hoim post corporū resumptionē: dicūt quidā, vt refert Palu. q̄ oēs hoies q vnq; fuerūt, aut erūt, nō possunt totā replere supficiē terrę aquis discooptā. Cum autem eius concauitas interior ea secta in duo æqualia sit maior superficie discooperta: ergo &c. Hęc ratio nō quadrat: nā nō sine causa inquit Psal. xlviii. Sicut oues, in inferno positi sunt. Ex quo dicto Psalmistæ Palud. q. iij. cogit ad cōcedēdum q̄ duo corpora possunt potētia diuina esse in eodē loco, tāetsī in dist. pcedente videt velle oppositū. A it em q̄ posset qs dicere plura corpora esse simul in eodē loco potētia diuina ad malorꝝ vindictā, vt sicut spatio sitas loci in cęlo facit ad sanctorꝝ gloriā, ita arctitudo faciat in inferno ad damnatorꝝ pœnā. Et sicut paruus angulus terrę cōtinet magnā viuentiū multitudinē: ita nihil ꝓhibet totū sinū terrę, qui etiam dilatabit, comphendere & in se recipere totā multitudinē dānatorꝝ & dānādorū Animæ em & spiritus non circūscribunt nec replent ꝓprie locū, nisi vt supra in scdo. dist. ij. q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iij. Replent. i. ornāt ſcd̄m numerū & ſufficiētiā eorūdē prout Deo placuerit ibi eſſe & pmanere. Sicdicunt euacuare cęlum qñ inde a Deo repelluntur iuſto dei iudicio ſine cęli imperfectione & dedecore &c. Nō ergo circūſcribūt locū: ſed ſunt in loco definitiue. De ſpiritibus & aīabus nulla eſt q̄ſtio, ſed de corpib⁹: q cū magna p̄ſſura erūt vel eſſe poſſunt ī eodē loco nō magno. ¶ Saluo honore: videt parū vel nihil ſoliditatis poſſe dici de illis receptaculis pœnalibus. Scim⁹ qdē per fidē infernū eſſe: & purgatoriū ac limbū pueroꝝ: ſed vbi, Deus nouit. Et ſi ſeſe orbiculariter circūdent: vt infernus cōtineat p̄ciſe centrum: dehinc purgatoriū: dehinc limbus pueroꝝ, vt refert Pal. neſcit ſi p reuelationē hoc habeat &c. Ideo non eſt inſiſtendum iſtis curioſis ſcrutationibus iudiciorum dei.

D ¶ Quantum ad articulum tertium eſt primū dubium: cōtra illud qđ dictū eſt, infernū eſſe corporalē locū. Nā dicit Aug. de cog. vę vitę. c. xl. ſcd̄m literā imp̄ſſam. Hinc colligit q infernus ſit incorporeus, ſubſtātię ſpūali cōſimilis. Oē em̄ corpus vetuſtate deficit, diuturnitate diſſolutū interibit. Si em̄ eſſet corpus in digeret fomētis corporalibus eū nutriētib⁹, qb⁹ conſumptis interiret. eſt ergo ſpūalis. Hæc ibi. Et. c. xliiij. ſcd̄m quotationē eiuſdē imp̄ſſuræ. Animas vel ſpūs cū ſint incorpei: corpeis locis includi abſurdiſſimū videt, p̄ſertim cū oīs loc⁹ altitudine, longitudine, latitudine dimetiatur, hiſq; oībus ſpūs carent. Et ita videt velle q nō ſit aliquis locus corporalis in quo recipiant aię: ſed q illocaliter maneāt: & diuina viſiōe fruant: ſicut ſciētia in aīa illocaliter manet. Dicit in eodē ca. Quia regnum cęloꝝ eſt viſio dei: ideo eſt vbiq; in mūdo, & extra mundū, & in omni creatura, & extra oēm creaturā. Et q animę ſolutę nō mouent locō: nec ad aliquē locū corporeū ducūtur: vt inde deū cōtēplent: ſed mox dei viſione quę eſt regnū cęloꝝ fruunt. Q̄ autē qñq; aliqui ſurſum duci vident, vel audiunt: hoc fit ꝓpter viuentiū corroborationē. Item dicit hoc ad viſum noſtrū &c. Preterea. c. xlv. inqt. Nullus loc⁹ ſpirituale corp⁹ fulcit, ſed vt ſpūs illocaliter in ſummo ſpiritu conſiſtit. ¶ Dubiū iſtud mouet pro defenſione ſancti Augu. quia non videtur ille liber eſſe ab ipo editus: nec inter eius libros enumerat: etiā i ſuppleniēto chronicorū Iacobi Philippi Bergomēſis: nec in libris retractationū: imo qdā alij libri (vt dicit in quadā q̄ſtiōe quodlibetica ſtudij Herdfordēſis) habent plura & alia capitula, in quorū vno exp̄ſſe allegat beatū Aug. & Gregoriū Nazanzenū. Potius vt refert auctor q̄ſtionis, dicit a nōnullis eē cuiuſdā ſolitarij, & habere in ſcriptis codicibus alia & plura capitula q̄ ī impſſis. Forte diligētia chalcographoꝝ aliqua capitula tāq̄ imptinentia & obſcura & ſuſpecta ſūt omiſſa & cācellata. Induxit vero ſolitarius ille quatuor venena, vt dicit auctor q̄ſtionis: q̄ poſſunt ſane iterp̄tari: ſicut & opportunū eſt aliqua dicta beati Aug. p̄ntibus alludētia ī de Ciui. dei. & ſup Genē. ad literā ſane intelligere ad mētē quā ſequētia & p̄cedētia indicāt verba. Cū em̄ primū dicit (cap. xl. impſſurę q̄ nūc habet: & in. c. xxxvj. vt refert auctor q̄ſtionis ſcd̄m ſuos codices) q infernus ſit ſubcorporeus &c. & ſpūalis. Iſtud bene poſſet exponi, quia nomē ſpūale accipit mutipli: ſcd̄m Aug. lib. xij. ſup Genē. ad literā. ca. vij. Spūale primo dicit qđ eſt oīno ſpiritui ſubiectū, quantum ad oēm facilitatē & incorruptionē: ita q a ſolo ſpiritu viuificat, ſine oi indigētia ciboꝝ: nullis indigēs alimonijs, lib. xxij. de Ciui. dei. c. xxiiij. iuxta finē. Et ſic corpus noſtrū in reſurrectione erit ſpūale, qa nūq̄ corrumpet, ſed ſemp pmanebit: & p ſemp poſt ſui glorificationē: nō q fiat ſubſtātialiter ſpūs, ſed qa manēs caro nullā habet corruptionē. Et i. c. xxj. eiuſdē lib. Et li. xiij. c. xx. & c. xxiii. itē li. xix. c. xvii. Cū ergo corp⁹ tunc oīno ſequit ſpiritum, & erit nihilomin⁹ ei ſubiectū, pōt dici ſpirituale. Sic beatus Greg. xv. Moral. §. l. & Gloſ. marg. Iob. xx. oſtendit qualiter ignis infernalis nō indigebit fomētis extriſecis lignoꝝ, vt pmaneat more nr̄i ignis: qui etiā ſuccēſus niſi fotus nō ſubſiſtit: et tn dicit eū eſſe corporeū. Sunt & alię acceptiōes nois ſpūale q̄ nō facit ad ꝓpoſitū. Sic dici poſſet de noīe icorporeū. Aliqd dicit incorporeū, qa nō corrūpit vt reliqua corpalia: ſed ſēp cōſeruabit & pmanebit. Videt ergo dicendū q ille ignis licet ſit vere corporeus, pōt dici ſpūalis. i. nō corruptibilis: quia ſemel ſuccēſus a Deo ſemp ardebit in ꝑpetuū & ſine fomēto extrinſeco ſemp exuret dānatos. ¶ Cū arguit: omne corpus vetuſtate deficit &c. eſt in effectu idē cū argumēto beati Gregorii vbi ſupra: cū arguit de igne vię huius nō potente ſubſiſtere ſine fomentoꝝ diuina appoſitione. Et ita ꝓcedit argumētū ſcd̄m ſtatū huius corruptibilitatis, & rebus ſibiipſis derelictis. Sic em̄ tādē deficeret: ſecus ꝓ ſtatu futuro quietis, quia deuorabit eos ignis q nō ſuccendet. Iob. xx. ¶ Ad ſcd̄m pōt dici: Verū eſt circūſcriptiue, nō includunt in locis corporeis. Nec tn̄ ex hoc ſequit q nō ſunt in aliquo loco corpali definitiue, ſeu etiā deteriatiue, vt ſupra, diſ. p̄ce. q. iii. de animab⁹ dānatoꝝ: licet nullus corporalis locus, vt talis p̄ciſe eis diſcōueniat. Eſt autē ſatis frequētatū apud beatum Aug. id quod eſt facti attribuere ei quod eſt ratio fiendi.

Scd̄m quē modū loq̄t ſup Genē. li. viij. ad literā c. xxvj. & i Epla ad Cęleſtinū. q Deus mouet p tēpus creaturam ſpiritualē, & non p locum. Mouet etiā p tēpus & locū creaturā corporalē. Hoc eſt, creatura ſpiritualē nō habentē ptē extra ptē: mouet ſucceſſiue, & p tpa, ſed nō circūſcriptiue: & ita nō ꝓprie localiter. Corpalē vero q̄ habet p tem extra ptē ſcd̄m differētias poſitiōis mouet: & localiter & tpaliter ſiue ſucceſſiue: vt vna ps ſit ſupra, alia infra &c. circūſcribēdo locū aliū & aliū. Et ſic aię & ſpūs manēt illocabiles, quia nō circūſcribūt locū, nec cōmēſurant loco, ſed deſiniunt locū, & deus eſt vbiq; repletiue: & ita nec mouet loco nec tpe. Cū ſubiūgit, q ſicut regnū dei eſt viſio &c. nō videt diſcordare ab Euangelio Ioā. xvij. Hęc eſt vita ętterna vt cognoſcāt te ſolū &c. Et ſcd̄m Aug. Viſio tota merces. ad cōmunē itellectū dādū diſt. penultima. Nec reqrit neceſſario ad beatificationē formalē locus ille, vel ille corpore⁹. Angeli. n. nię cuſtodię deputati ſunt vere beati: & ex viſione ituitiua Dei: tn̄ cōgruit, decet, & expedit, vt ſpūs beati aptū ſuo ſtatui locū teneāt: & ideo boni ſurſum, mali ferūtur deorſum ꝓ ſui cōdigna remuneratione, & fideliū cōfirmatione pariter & eruditione. Hāc ſolutionē textus indicat cū inqt. Solutę aię nō loco mouent, vt inde deum cōtēplentur &c. Non eſt ergo neceſſariū ad hoc vt aīa ſepata videat Deū ituitiue, vt ad cęlū ſurſum ſeſe recipiat: aut vt puniat deſcēdat in infernū. Pōt em̄ Deus alię ſufficiēter vbicūq; voluerit præmiare, ac ꝑ pēnis ęternaliter cruciare. ¶ Ad aliud. Null⁹ loc⁹ ſpiritale corpus fulſit. patet ſupra. Nō. n. indiget loco fulciēte ipm, ſed eſt oīno ſubiectū aię: & habet dotes ſuas. Alia ſilr poſſunt exponi, q̄ non videntur diſſonare a dictis Augu. ſup Genē. ad literā. & de Ciuitate dei. Et ideo ſupra plerūq; librū illū allegaui, vt ab Auguſtino editū ducit⁹ ignorātia iuincibili. Q̄ vero auctor q̄ſtiōis refert alia capitula: et p̄ſertim vnum cuius initiū eſt. Cū vlis eccleſia condecredat &c. In quo ſic habet inter cętera. Sed ſctō Auguſtino docente extra firmamētū nō eſt loc⁹. & ita allegat Aug. Et ſtatim ifra. Vt Gregorius Nazanzenus affirmat. quē cōſilr allegat. Admitto q ita reppit in antiquo codice ſcriptū. Nunc ſine iſto capitulo p̄fatus liber habet inter libros Aug. impſſus.

E ¶ Secundū dubiū. An aię q̄nq; exeāt aut exire poſſint de ſuis receptaculis q̄ habēt poſt mortē. Ad hoc Rich. Aias exire de habitaculis ſuis, intelligit dupli. Vel virtute ſua ꝓpria, & dū eis libet: vel potētia & dei pmiſſione. Si primo mō, ſic (ſtante illa opinione ꝑ qua fecit articulū Stephanus Pariſ. eps excōicādo tenētē q angelus nullo mō ſit mobilis ſcd̄m locū, nec p ſe, nec p accns. Et ſi ponat alicubi ſcd̄m ſubſtātiā ſuā nūq̄ mouebit de vbi ad vbi) pōt ſpūs malus dimittere ſubipſi & ſuis naturalib⁹, & aīa ſepata ſe recipere de receptaculo in quo eſt ad aliud vbi: ſed nō pmittit a Deo, a quo ſolo detinet ibi effectiue, vt ſupra. Qui ergo ſunt detēti i iferno, exire nō poſſunt ante diē iudicij. Qui ſunt in purgatorio, nouerūt diuinā ſentētiā & ſuā culpā: ideo nolūt abſolute exire: quia cōformes diuinę volūtati. In limbo pueroꝝ nihil aliud pētūt. In cęlo exiſtētes, nolūt recedere a Deo: nec a cęlo niſi ad explēdū diuinū miniſteriū. Et ita videt itelligēdū fore dictū beati Auguſtini in de cura ꝓ mortuis. c. xiij. cū inqt. Si rebus viuētiū intereēnt aię defunctoꝝ: & ipę nos qñ eas videm⁹ in ſomnis alloqrent, vt de aljs taceā, meipm̄ pia mater nulla nocte deſereret, q̄ me terra mariq; ſecuta eſt vt mecum viueret. Abſit em̄ vt facta ſit vita feliciore crudelis &c. Verū eſt Pſal. dictum. Pater me⁹ & mater mea dereliq̄runt me: dn̄s autē aſſumpſit me. Et ita dānati ſi poſſent exire ifernū, ſaltē aliquo mō pœnā ſuā diminuerēt, & obiectiuā cruciationē pariter & itētionalē tollerēt. Alio mō pmiſſi vel iuſſi a Deo qñq; ide exeūt nō i ꝑpetuū, ſed ad tēpus & ad mādatū Dei: vel ꝓ viuoꝝ cōſolatione, aut ſuffragioꝝ poſtulatione & pceptiōe. Exēplū de multis aīab⁹ purgādis in. iiij. Dial. Greg. Sic ait Auguſt. vbi ſupra. c. xv. q ſcriptura diuina teſtat aliquos ex mortuis qñq; mitti ad viuos, ſicut Paulus e viuis raptus fuit in paradiſum. j. Corin. xij. Nam Samuel propheta defunctus viuo Sauli etiā regi futura p̄dixit: q̄uis nōnulli non ipm̄ fuiſſe qui potuiſſet magicis artibus euocari: ſed aliquem ſpiritum malignū illius exiſtimēt ſilitudinē figuraſſe. In lib. ij. de mirabilib⁹ ſacrę ſcripturę. c. xj. et in q̄ſtionib⁹ ad Simplicianū lib. ij. q. iij. poſt multa dicit Samuelē nō fuiſſe excitatū a requie ſua, ſed aliquod phantaſma & imaginariā illuſionē diaboli machinatiōib⁹ factā: quā ideo ſcriptura noīe Samuelis appellat: quia ſolēt imagines rerum earum noībus appellari quarū imagines ſunt. Agit em̄ nōnunq̄ deus, vt & viui aliquid ꝓ infernos & infimos ſpiritus agnoſcāt in pœnā eorundē quibus mala p̄dicant: vt ex p̄uiſione mali futuri eo amplius & citius cruciētur. Miſcent tn̄ falſa veris, & non fine docendi, ſed decipiendi hmōi q̄ dixerunt p̄nunciāt. Et forte hoc eſt cum illa imago Samuelis Saulum p̄diceret moriturum. Dixit etiā in requie ſecum futurū, qđ falſū eſt. j. Reg. xxviij. Eſt ali⁹ mod⁹ dicēdi in Lyra ſup. j. Reg. c. xxviij. & Glo. Itē Matth. xvij. in tranſfiguratione dn̄i apparuerūt diſcipulis Moyſes & Helias: nō ſcd̄; apparētiā phantaſticā, vt dicit Nico. de Lyra. ſed ſcd̄m

Universidad de Deusto
Biblioteca

veritatē:quia Helias fuit vocatus de loco eminēti in quē fuerat raptus.iiij.Reg.ij.Et ita fuit ibi anima & corpore. Moyses vero eductus de lumbo patrū,nō q̄ resurrexerit, sed quia aīa eius appuit in corpore sibi adoptato: sicut apparent angeli in corporibus assumptis. Per hoc vero scdm Chrys.sup Matt.Christus se vitę & mortis dñz ostēdere voluit,& testimoniū a viuo pariter & mortuo tunc recepit. Sic q̄nq; mortui apparuere viuis in somno, ostēdēdo sua cadauera nōdum sepulta: aut iubendo vt trāsferantur: vel terrę tradant. Q d̄ mltis modis euenire pōt. Vel angelico ministerio, ipis quoz imagines apparuere hoc ignorātibus: & hoc Deo vel iubente vel pmittente.c.x.de crua ,p mortuis.Q nq; aīæ defunctoz a Deo iussę aut pmissę in assumpto corpore hmōi pnunciāt. Dicunt tū boni q̄nq; exire ad videndū pœnas malorz,sed non ecōtrario.xxviij.de Ciui.dei.c.xxij.p cognitionē & notitiā, vt idē sit dicere, egredientur &c. & cognoscēt cū volunt.Et scdm hoc sunt aliqua sanctoz dicta sane interptāda: quę vident absolute velle, q̄ cum voluerint, possunt suis tumulis esse pśentes.qd etiā habet beat9 Hieronym9 ad Vigilantiū.Possunt q̄dē pmissę a Deo & relictę naturis suis secluſa ,phibitione diuina & determinatiōe definitiua eiusdē ad receptacula ista. Vñ Aug.in Ench.c.cix. & i q̄stionib9 Dulcitij q.ij.Tēpus q̄d inter hoīs mortē & vltimā resurrectionē positū est anīmas additis receptaculis cōtinet,sicut vnaquęq; digna est vel requie vel grumna: pro eo q̄d sortita est in carne dum viueret.xiij.q.ij.Tempus.

¶Quęstio.II.

A Onsequēter quęritur, vtrū viuorū suffragijs possunt defuncti a suis pœnis eripi & liberari receptaculis.

¶Quātum ad articulū primū:Nomē suffragium auxiliū dicit, & adiutorium. Auxilium ,prie nō fit nisi indigēti.Qui em̄ nullius indiget q̄d ad se ptinet pro loco & tpe,aut qualitate sui status,vel conditione naturę, aut q̄ sibi ipsi sufficit, nō habet opus suffragio vel auxilio. ¶Scdo notandum post beatū Thomā. Act9 nostri valere possunt & no bismetipsis,et etiā alijs, vel p viā meriti : & sic innituntur iustitię pmiantis: vel p viā oratiōis: et sic innituntur liberalitati ei9 qui opatur. Meritū em̄ innitit iustitię: liberalitatis vero est dare id q̄d rōnabiliter petit.Per viā meriti & respectu status acgrēdi puta beatitudinis aut gradus glorię,actus meritorij tm̄ valent ei a quo sunt effectiue.Psal.Reddes vnicuiq; scdm opera sua. Apoc.xiiij.Opa illoz sequuntur illos.ij.Cori.v. Oēs nos manifestari oportet añ tribunal Christi,vt restituat vnusq;q; ,ppria corporis prout gessit siue bonū siue malū.j.Cori.iij.Vnusq;q; propriā mercedē accipiet scdm suū laborē. Ad Roma.xiiij.Vnusq;q; p se rōnem reddet Deo. Ad Gal.vj.Q uę seminauerit homo, hec & metet.Oēs illę auctoritates itelligunt quātū ad prēmiū eēntiale beatitudinis.Sicut q̄libet recipiet scdm sua merita ,ppria prēmiū essentiale beatifi cū aut pœnā dānationis ppetuæ.Nō em̄ p q̄cū q̄ suffragia pōt q̄s mereri,vt aliq̄s defunctus li- 1307.
bereť de statu dānationis ad beatitudinis statū: stāte imutabiliter hac sētētia. Lignū vbi cecidit,ibi erit.Eccl's.xj.Nec etiā mortuis possunt p viuos noua merita acqri,vt nouū beatitudinis gradū nācisci possint.Sors em̄ glorię dat scdm mēsurā & dispositionē accipiētis. Alio mō & p viā oratiōis,ipetratiōis,aut supplicatiōis, pōt q̄s i gra gratū faciēte alteri mereri gram primā & pœnę remissionē. Sic iustus pōt i via alteri pctōri viatori mereri p modū orationis:siue(vt aliq̄ dicūt)merito cōgrui gratiā primā,& defunctis i gra pœnę remissionē : & p cōsequēs beatitudinis accelerationē. ¶Circa hoc sunt dubia, ppter opinionū varietatē:q̄ etsi cōtingit q̄nq; aliquē iustū pctōri ipetrare merito congrui gratiā primā, vt Stephanus Paulo, & ita beatitudinē initiatiue,attn̄ sine sua psonali bona dispositione nō esset gloria dignus: nec vita æterna. De quo.ij. Sētētiarū dist.xxvij. Itaq; quantū ad aliq̄d q̄d est cōsequēs statū vel accessoriū , vtputa pmiū accidētale,vel remissionē pœnę:potest opus viuoz valere defunctis.Et hoc duob9 modis scdm.S. Tho. Q dli.viij.q.ix. Vno mō ex vnione charitatis,q̄ oēs fideles cōstituit vnum corpus Christi mysticū: & sic actus vni9 oībus est adiumēto:sicut in corpe naturali &c.Hoc mō oēs q̄ in charitate cōnectunt siue viui siue mortui aliq̄d ex mutuis opib9 reportāt scdm mēsurā status cuiusq;:qa etiā in patria alter de alteri9 bono plus vł min9 gaudebit.Et inde est fidei articulus:quo credit sctōz cōio, cōstituētiū corp9 mysticū,cui9 caput Christ9, vita charitas. Alio mō ex itētione & applicatione faciētis, q̄ aliqua opa noiatim ad hoc facit & dirigit,vt & alijs valeāt. Vñ ista opa quodāmō sunt eorū ,p q̄b9 fiūt: quia dant eis a faciētibus ea: & valēt eis vel ad remissionē pœnę,dū p alios fiūt,vł ad aliq̄d aliud:q̄d tn̄ statū n̄ imutat. ¶Corollariū.null9 pōt alteri imediate ſperare statū beatitudinis,sed p mediū gię conferēde alicui, rōne cuius fit capax glorie.Bītudo.n.nō dat nisi hīti gratiā.& scdz gratiā ei9 q̄ ē btificādus. ¶Auctoritates pmissę

etiam possunt exponi de redditione & receptione p̄miorū in gnali iudicio:quia etsi nūc iuuari possunt mortui , tunc tn̄ cessabunt suffragia, & omis pœnę diminutio,ac gloriæ accidētalis augmentū.Certū em̄ est q̄ vsq; tunc gaudiū accidētale beatorū augebitur per meritoria opera viatorū, & maxime illorū quibus fuere occasio vel causa:vt aliquid ,p deo facerent, siue per doctrinationē eruditorū,scripta,dicta &c.Et similiter augebitur pœna accidētalis dānatorū,sicut loquitur Aug.de Arrio:quia multiplex oritur in eo odiū, in eos qui ex sua causa damnantur: sed post iudicium erit status & finis in oīb9 illis &c. ¶Tertio notādū,cōmuniter doc.& sancti ponunt quatuor modos suffragiorū pro defunctis post dictū beati Gregorij.xiij.quęst.ij. Aiæ.cum dicit. Animæ defunctorum quatuor modis soluunt:aut oblationibus sacerdotū: aut p̄cibus sanctorū: aut charorū eleemosynis : aut ieiunio cognatorum. Videtur probabile q̄ in eleemosyna charorum includitur oīe bonum opus viuorū in.c.Nam ętimādū.ibidē. ponūtur tres modi,omisso ieiunio. Beatus Augu.in enchiri.c.cx.ponit duos,sacrificium & eleemosynā: & similiter in quęstionibus Dulcitij.q.ij. In de cura pro mortuis ponit oratiōnē, sacrificium,eleemosynā iuxta finē libri.Diony.c.vij. eccl'iasticæ hierarc.& Vercellen̄.ponūt orationē episcopi & aliorum. Cur vero diuersi diuersos posuere modos , & vnus plures vel pauciores, alias dicetur.Beatus Grego.in.iiij.dialo.ponit frequenter sacrificium altaris &c.Vercellen̄.optime deducit,quemadmodū oratiōe viuorū maculę defunctorū, hūanitatis ifirmitate cōtractę, deleri possint.Per oblationes sacerdotum,sacrificium altaris intelligit: per orationes sanctorū cuiuslibet boni hominis siue in via siue in patria,aut etiā in purgatorio existētis,hūilis supplicatio ac deuota pro defūctis obsecratio. Eleemosyna per quēcūq; fiat,a charis fieri dicit.Nā eleemosynarū exhibitio effectus est charitatis. Signū em̄ dilectiōis exhibitio est operis secūdum Greg.Sic ieiunia a quibuscūq; fiāt & aliæ corporis afflictiones: quę hic veniunt nomine ieiuniū . Cognati dicūt quasi cōnati vi amoris & agglutinati charitatis exhibitione. consone ad verbū Christi Marci.iij. Sunt aūt hi modi generales,ad quos alij reducūtur. Ad oblationes sacerdotum possunt reduci omnia ecclesiæ sacrificia: inter quæ prēcipuum est missarum celebratio. Item aquæ benedictę aspersio, cęreorum incēsio & oblatio:tametsi talia & similia ad orationē possunt reduci. In precibus sanctorum & iustorum tamen via q̄ in patria, aut etiā in purgatorio existētium includūtur oīes p̄ces & orationes ac supplicationes pię ac deuotę ecclesiæ & membrorum eius in genere. ¶Non em̄ obliuiscūtur sancti viatorū,quorum forte suffragio beatitudinem nacti sunt:quia beatitudo charitatem in eis nō minuit,nec affectū bonū extinxit. Et scdm Palu.maxime valet oratio dominica. de qua dicit Aug. enchi.c.lxxj.q̄ nō solū delet venialia: sed etiā mortalium pœnas nunc cōmutatas in tēporales. Ad idem de ciuita.dei lib.xxj.c.xxvij.Item psalteriū,vigilię ab ecclesia institutę:quę vtiq; plus valent ratione diuinæ institutionis & ritus ac vsus ecclesiæ,q̄ orationes priuatæ . Ad eleemosynarum largitionē reducūtur omnia opera miæ,etiam mortuorum sepultura.i.tā carnalia q̄ spiritualia. Et ideo aliqui i eleemosyna includi volūt ieiuniū & orationē:ad q̄ tenetur reciproce eleemosynā recipiens. Sic in Vitis patrum continuo orans plus eleemosynarius q̄ anachorita dicit. Facit em̄ maximā & ordinatā quo ad se eleemosynam p charitatis effectū. Ad ieiunium omnis afflictio corporis reducit,siue fiat peegrinatione,siue disciplinatione: vt dicit de sancto Dñico, q̄ omni die catena se disciplinauerit ,p animab9 in purgatorio : siue sit exercitiū corporis aut labor afflictiuus &c.omnia possunt dici ieiunium. De indulgētijs si & quomodo valent per modū suffragij ,p defunctis ifra dicē. ¶Corollariū:vniuersa bona opa q̄ ex charitatis inclinatiōe fiūt, omnia quoq; quæ intentione subueniendi i genere vel in specie,quasi pro illis ex psona defunctorū fiunt ceteris paribus, defunctis in charitate ,prodesse possunt. Ad charitatē autē tanq̄ charitatis origo quædā pertinet eucharistię oblatio, eleemosynarū largitio veluti charitatis effect9. Ad intētionis directionē in mortuos p se pertinet oratio:quia oratio scdm suam rationē nō solum dicit respectum ad orātem,sicut & cætera opera : sed directius ad id pro quo oratur. Ieiunium vero quia in sua ratiōe nō continet q̄d ad charitatē vel ad intētiōis pertineat directionē: sed huic.s.charitati extrinseca quodammodo: propter q̄d Augu.non posuit ieiunium in numero suffragiorū:ideo ad vtrūq; potest reduci: vtputa veluti ex charitate assumptum,aut tanq̄ corporis afflictiuū:& veluti opus pœnale satisfactoriū ,p psonis defunctorū dūmō per modū suffragij ex eorum pœna procedit & fit. Et hoc respectu beatus Greg.alijs annexuit. Opus em̄ pœnale eo q̄ pœnale, satisfactoriū est:& multū prodest dū pro defunctis assumitur:vt loquunt docto.antiqui. Quod verū est ceteris paribus. Videtur em̄ hic esse quædam formalis cōpensatio & redēptio pœnę per pœnā & maioris charitatis argumētū. Ex illo patet q̄ ex genere operis

Universidad de Deusto
Biblioteca

illa pręcipue vel magis ſuffragantur, in quibus plures vel potiores ratiões de ꝑdictis cõcurrũt: licet ex accidẽtibus & circũſtantijs agentiũ, modi agendi &c. quandoq; ſecus cõtingat. ¶ Quarto notandum. Operum quę fieri ſolẽt pro defunctis: quædam habẽt effectum dũtaxat vel principaliter ex opere operante, puta charitate, deuotione: vel merito operantis. Operãs vero quandoq; eſt eccleſia vniuerſalis: quandoq; membrũ eccleſiæ gerens vices eccleſię vniuerſalis in ſuo miniſterio. Sco. qđlib. xx. q. & Palud. q. j. Tale mẽbrum eccleſiæ quãdoq; eſt principalis actio operis: qui aliũ mittit, aut ad hoc inſtituit: quãdoq; perſona miſſa ab alia, quãdoq; homo ipe non miſſus ab alio, qui per ſe facit opus. Valent itaq; ſuffragia qñq; ex opere operãte eccleſię, cuius operãs gerit perſonã in ſuo miniſterio: vel ex opere operãte agentis principalis, tale opus fieri procurantis: vt teſtatoris, fundatoris, vel alterius id mãdãtis vel petẽtis: vel ex pte exequẽtis opus: vt teſtamẽtarij ſiue executoris huius vel illius, vel ex parte miniſtri, qui quãdoq; bonus eſt, licet a dño malo miſſus. Sic intẽtio bona mandatarij valet, cũ mãdans malus eſt. Alia nõ ſolũ ex ope operãte, ſed magis ex ope opato effectũ ſortiuntur: vt altaris ſacrificium, & eccleſię ſacramenta in ſuſcipiente: quę habent effectũ ſuũ ex inſtitutiõe Chriſti: etiã abſq; ope opante. Sic non eſt impium ſentire de ſacramẽtalibus ſcđm Palud. & de oratione dñica, horis canonicis, & alijs oratiõib⁹ quas eccl'ia dicẽdas inſtituit, q; ſuſcipiũt vim quãdã ex pte diuini & eccleſiaſtici mandati ſcđm Cancell. Pariſien. in tract. de oratiõe. & beatum Auguſt. in enchi. ca. lxxj. Ita ſunt quæ effectũ quendam ſortiuntur ex priuilegio: vt indulgentię & ſimilia. Itẽ ſunt opera quę preciſe valent ex ope operato non ex inſtitutiõe Chriſti, ſicut no. leg. ſacramẽta, ſ3 ex effectu ex ipſa opatione accidẽte: ſicut ex collatione eleemoſynę ſequitur pauperũ releuatio, & eorũ (gratitudinis vice & ex morali debito) oratio pro operante vel defuncto ad deum. Illa ergo ſuffragia magis valent defunctis in quibus principaliores & plurimę ſuffragandi rationes concurrũt: quæ ſunt charitatis cõmunio, intentionis directio, meritum, & pia ſupplicatio. Neceſſe enim eſt defunctum eſſe in charitate, & ſcđm aliquos ſuffragantem: & q; ſuffragium pro eo ex intentione cum effectu fiat ſi vult conſequi fructum illũ qui eſt ſolutio pœnę ex opere ſuffragij.

D ¶ Quãtũ ad articulũ ſecundũ eſt cõcluſio prima. Sicuti eccleſię ſuffragia non proſunt beatis in cælo per modũ indigẽtię quo ad præmiũ eſſentiale: ita nec per ſentẽtiam definitiuã damnatis in inferno: aut cuicũq; decedenti ſine charitate aut gratia gratũ faciẽte. Pria pars patet. Tales em̃ ſunt in termino, & opa eorũ ſequunt̃ illos. Verũ quo ad prę miũ accidentale creſcit eorũ gaudium extẽſiue in cõuerſione & beatificatione plurimorũ, aut dũ aliquid boni fit, ꝑſertim cui⁹ fuere cauſa & occaſio. Gaudiũ em̃ eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitẽtiam agẽte plus q̃ ſup. xcix. iuſtis q nõ indigẽt pœnitẽtia. Luc. xv. Ad hoc Aug. i q̃ſtiõib⁹ Dulcitij. q. ij. & ca. j. de cura pro mortuis. in enchi. ca. cx. Diony. c. vlt. eccl'iaſticę hierarch. Et auctoritas eccleſiæ ac fidei. Secunda pars. Matth. xxv. & alibi. & Lucę. xvj. Chaos magnũ &c. Iob. xv. Non recedet de tenebris. Item zelus & furor viri non parcet in die vindictę. Prouer. vj. Itẽ Diony. c. vij. cęleſ. Hierarch. & ibi Cõmenta. & xiij. q. ij. Non æſtimemus. Auguſt. xxj. de ciui. ca. xxiiij. de pnia. diſt. vlti. c. vlti. Sufficit auctoritas eccleſię. ¶ Dicit in cõcluſione: per ſentẽtiam definitiuã damnatis. Traianus pro quo Grego. orauit nõ videtur fuiſſe damnatus ex quid nominis damnatus. diſt. ꝑceden. q. iij. quia non p ſententiam definitiuã adiudicatus æternę mortis: ſed fuit ibi p tẽpus cõſeruandus, liberandus orationibus ſancti Grego. Et ſic poſſet dici de alijs. Sanctę Otilię pr̃ fuit in purgatorio: vt habet legenda: qđ etiam noiatur quãdoq; infern⁹: & inde fuit eius ꝑcibus liberatus: quia non fuit damnatus finaliter per definitiuam ſentẽtiam. Cũ Ioan. Damaſc. refert in ſermone de Machario: qui inuenit (vt legitur in Vitis patrum) caput ſacerdotis gẽtilis: qđ ad ꝓces ei⁹ dedit reſpõſũ q; eẽt caput cuiuſdã gẽtilis ſacerdotis dãnati in inferno: & tamẽ cõfeſſum eſt ſe orationib⁹ Macharij iuuari: Iuuamen id non fuit redẽptio a pœnis, ſed (vt ibidẽ dicit) eo orante cõcedebatur ei, vt ſe mutuo viderent. hoc em̃ petiuit ille ſacerdos gẽtilis, & per Machariũ obtinuit. ſic fuit adiutus ille in hoc exauditus. Nec tamẽ ex hoc fuit lętificatus proprie: niſi ad hũc ſenſum, hoc qđ voluit, obtinuit: puta videre ſenẽ. Sic intelligẽdę ſunt locutiões alię hyperbolicę: quę dicũt dęmones gaudere. i. volitũ aliquid nãciſci: per quod tamen ſæpenumero creſcit eorum triſtitia. Sic dicuntur dęmones qñq; tripudiare cũ quẽpiam perducunt ad peccatũ, ſiue cũ faciũt aliquid vnde natũ eſt in aliquo ſequi naturaliter gaudium ceſſante impedimẽto: cum tñ ex hoc eorum triſtitia augeaẽ. Hinc ait Augu. j. cõfeſ. c. xij. Iuſſiſti dñe: vt pœna ſibi ſit oĩs inordinatus appetitus. Tertia ps patet auctoritate eccleſiæ de exiſtentibus in limbo puerorum: qui nõ hñt gratiam per quã finaliter meruerunt vel me-

reri poſſint: vt ſibi prodeſſent poſt vitam viuo tum ſuffragia, & ſunt in termino. ¶ Cõtra hanc concluſionem quo ad eius partem alteram, videtur eſſe dicta ſanctorũ. Nam beatus Auguſti. in enchiri. ca. cx. & habetur. xiij. q. ij. Tempus. videtur velle q; quibus proſunt, ad hoc proſunt vt plena ſit eorum remiſſio, aut certe vt tolerabilior ſit eorum damnatio. Dãnatio dicit & nõ purgatio. Vnde quidam primum intelligũt de mediocriter bonis, dicentes q; eorum ſit plena remiſſio in purgatorio. Secundum referunt ad mediocriter malos, hoc eſt baptiſmo regeneratos, exiſtentes in inferno. Valde autem mali quibus non proſunt, ſunt infideles damnati. Et hãc opinionem tenet Gloſſ. in ca. Tempus. ergo & damnati poſſunt habere ſuffragiũ. Item Iudas Machabęus. ij. Macha. xij. xij. milia drachmas argẽti miſit Hieruſalẽ p occiſis in bello: qui vt videtur fuerunt in inferno, qñ egerunt cõtra legem recipiendo donaria idolorum. ¶ Ad hoc dicendum q; iurium gloſſatores & quidam alij ponẽtes in dicto Auguſtini quatuor membra, minus bene eũ intelligunt: tametſi termini ſint ad placitum. Sic enim ait Auguſt. cap. j. de cura pro mortuis. & in quæſt. Dulci. q. ij. & in enchi. vbi ſupra, ponendo quatuor membra ſcđm vocem, & ſolum tria ſcđm rem: vt dicit Durãd. q. ij. Eſt quidam viuendi modus nõ tam bonus vt non requirat iſta poſt mortem: nec tam malus vt non proſint ei poſt mortem. Eſt vero talis in bono: vt non requirat iſta: & eſt rurſus talis in malo: vt nec his valeat cum hæc vita trãſierit adiuuari. & infra. Cum ergo ſacramentum altaris pro baptizatis omnibus offertur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt: pro non valde malis propitiationes: pro valde malis, etſi nulla ſunt adiuuamenta mortuorum, ſunt tamẽ qualeſcunq; viuorum conſolationes. Et infra. Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt vt plena ſit remiſſio: aut vt tolerabilior fiat dãnatio. Ecce Auguſt. ſeipſum exponit. Cum enim dixit q; pro valde malis non ſunt adiuuamenta, reſumit vnum ex prioribus: ſc3 illis quibus proſunt: non illis damnatis: quia ſcđm eum illis non proſunt. Sed quibus proſunt: vtputa nõ valde malis, & mediocriter bonis: his proſunt ſcđm diuerſitatem ſuffragiorũ & pœnarũ quas adhuc luere hñt: vel vt plene liberẽt̃: aut vt tolerabilior ſit eorum damnatio, nõ proprie dicta quæ eſt infernalis: ſed damnatio. i. ordinatio ad pœnam hanc temporalem pro peccatis. Sic dicitur quandoq; aliquis condemnari vel damnari ad hanc vel hanc pœnam temporalem. Neq; tu times deum, qui in eadem damna. es. Lucæ xxiij. Et ideo non loquitur de damnatis inferi-

naliter ſed de purgandis: qui dicunt̃ damnati, ideſt deputati ad tẽporalem purgatorij pœnã. Patent hęc ex ſerie textus. Alias manifeſte contradiceret ſibiipſi. Ad quadrifariam partitionem membrorum: quicquid ſit de modo loquẽdi Gloſſatorum, Auguſtinus ponit ſolum tres ſub varijs vocabulis. Idem enim eſt mediocriter malus, & mediocriter bonus: vtputa peccator peccato mortali quo ad culpam remiſſo, aut veniali. Qui vt Albertus loquitur i de officio miſſæ cap. xvj. tracta. iij. mortale peccatum per pœnitẽtiam commutat in veniale. Is enim propter peccatũ malus dici poteſt: propter gratiam bonus: ſed mediocriter bon⁹, quia adhuc habet purgabile per pœnam ex offenſa dei: itẽ mediocriter malus, quia habet gratiam, & non eſt finaliter malus. Si alij aliter exponunt nomina, hoc vult Auguſti. & ſic dicit eſſe viuendi modum non tam bonum: vt non indigeat: nec tam malum, vt ei non proſint ſuffragia poſt mortem. Et loquitur de exiſtẽtibus in purgatorio. Et hic eſt vnus modus ſecundum eum. De hinc ponit ſecundum modum dicens. Eſt talis in bono: vt non requirat iſta. Dehinc tertium. Et eſt in malo cui nec valent iſta. vt damnati: & quo ad priorem, beati. Et ſic idem ſub diuerſis exprimit clauſulis. Sic dicit eſſe valde bonos, valde malos, non valde malos, non valde bonos: quod idem eſt cum non valde malos. Non poſſunt ſane intelligi per valde malos dũtaxat infideles: & q; illis ſolum non valent ſuffragia: ſic enim pueri in originali nõ eſſent valde mali, & eis valerent ſuffragia eccleſiæ, contra auctoritatẽ eccleſiæ, & Chriſti. Ioan. iij. Sed forte poteſt nomen infidelis ſumi negatiue. i. nõ fidelis actu vel habitu. Albert⁹, vbi ſupra, ponit quatuor modos: dicẽs mediocriter bonos eẽ qui tenentes, mandatum domini conſiliorum perfectionem omittunt. Mediocriter malos, qui tenẽtes pręcepta & conſilia ſuperfluis curis agitantur &c. Sed redit in idem quo ad principale: quia ſinguli habent gratiam, ſed non mortalem culpam: quia eam diluerunt per pœnitentiam: ſed venialem offenſam. ¶ Ad aliud de Machabęis negaã q; fuerint in inferno: quia cũ animi pietate dormitionem acceperunt. Et ſecundũ Thomã illa donaria acceperunt iure belli non ad reuerentiam idoli. Poterant tamen habere inordinatũ auaritiæ appetitũ, & ſic venialiter peccare. Vel dicitur q; videntes ſibi imminere periculũ mortis pœnituerunt de peccato. ſecũdum illud Pſal. Cum occideret eos quærebant eum &c. Nõ itaq; fuerunt in inferno. Hinc ait textus. ij. Macha. xij. Sed quia Iudas conſiderabat q; hi qui cum pietate dormitionem acceperant &c. Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

pietate inquit. ¶ Si dicatur: ecclesia passim orat pro omnibus defunctis fidelibꝫ, inter quos dubium non est esse damnatos: item orat pro præscitis. Dicēdū: si ecclesia orat pro præscitis quos nouit esse tales, hoc facit pro statu vię huius: vt minus peccent: & minus peccādo minorem habeant futuram pœnam. Dubium tamē est: si ecclesia sciret talē: & vt talem, an hic in via posset orare pro eius saluatione. Augusti. xxj. de ciui. cap. xxiiij. respondet, q̄ non oraret pro eo. Q̄ autem in genere orat pro omnibus regeneratis, ideo fit secundū Aug. ibidē. & de cura pro mortuis. cap. vlti. quia ecclesia nescit diuinam sentētiam in damnatos singulariter latā. Orat ergo conditiōaliter pro quibꝫ orādū est, & in genere vt nullus eorum negligatur ad quos hęc suffragia possunt & debent peruenire. Melius enim supererunt ista eis, quibus nec obsunt nec prosunt: q̄ eis deerūt quibus prosunt. Secūdū Guiliel. Altiss. ly fideliū i generali collecta sumitur pro fidelibꝫ fidē formatā habentibꝫ. ¶ Si dicitur. Nullum bonum irremuneratum. Verum est quātum est ex parte dei: deus remunerationem non subtrahit si homo fuerit capax, nō ponendo obicem: sicut nec continet in ira sua miseri cordias suas, etiam quo ad damnatos: quia semper punit citra condignum. xxj. de ciuita. capi. xxiiij. Ad hunc intellectum Chrysosto. dicit misericordiam relaxantem esse super damnatos: non q̄ liberentur quandoq; sed quia citra condignum puniuntur. ¶ Ad canticum ecclesiæ cū dicit. Ne absorbeat eas tartarus. Item De morte ad vitam, de manu inferni &c. Infernus dicit locum tenebrosum carētem lumine glorię. Item mors carentiam glorię. Tartarus est purgatorium, locus obscurus: sic dictus a carentia gloriæ &c. Itaq; ecclesia non orat pro ijs quos certe nouit esse damnatos per sententiam definitiuam dei: aut de quorum damnatione ex factis patentibus recte presumi potest: vtputa pro infidelibus, pro desperatis. Ioan. iij. Qui nō credit iam iudicatus est. i. damnatus. Et iterum. Qui non credit, manet in morte. Sic nec oratione publica pro ijs qui sibimet mortem intulerunt. Presumitur enim scām qualitatem facti de desperatione. Secus de oratione priuata. Cōtingit enim quempiam ex melācholia & infirmitate capitis omnino destitutum vsu rationis sese interimere ex ignorantia quadam: videtur ad extra factum eorum esse notorium crimen: ideo priuat eos ecclesiastica sepultura, vt cæteris incutiat timorem: & ne facilitas venię ausum præbeat delinquendi. Ex fructibus eorū cognoscetis eos ait Christus. Matth. vij. Monachus beati Grego. iiij. dial. capite. xxxviij. vere pœnituit: vt habetur ex serie textus. Secundum hoc exponendę sunt & alię auctoritates sanctorū: dicentes damnatorum pœnas quandoq; mitigari: ad hunc sensum: quia eorū pœna non augetur. Et sic negatiue exponitur: mitigatur. i. non crescit: quia dum viuerent adhuc abstinuerunt a certis peccatis: vel quia ij quibus fuere occasio peccati, conuertunt & non peccant memores salutis proprie. ¶ Si dicis: Viator potest alicui viuo impetrare primam gratiam quod maius est: ergo & remissionē pœnę in inferno, qd minus est: Respondet negādo consequentiā: qa constitutus in inferno est in termino: & obstinatus in malo: nec potest statum mutare nec tollere obicem gratię stante lege dei: quia lignū vbi ceciderit ibi erit. ¶ Fuerunt de suffragijs pro damnatis opiniones diuersę doct. sed maior est ecclesiæ auctoritas: tenentis q̄ in inferno nulla est redemptio: quarum aliquas refert beatus Augusti. xxj. de ciuita. dei cap. xvij. & deinceps insequent. Primum refert errorem Origenis tenētem dæmones & angelos malos post diuturniores pœnas redimendos & liberandos ac sanctis angelis sociandos. Insuper posuit alternas vicissitudines miseriæ & beatitudinis statutis certis seculorum interuallis. Hunc errorem destruit, & veritatem ostendit. c. xxiiij. ostendēdo pœnarum perpetuitatē, siue in angelis, siue hominibꝫ malis. Matth. xxv. & Apoca. xx. Aliū errorem refert. c. xviij. tenentem q̄ mali & infideles hoies sunt quidē digni æterno supplicio & hanc dignitatem ad supplicium æternum expressit scriptura, & cōminando prædixit, absco-
dendo multitudinem misericordiæ diuinæ: vt a peccato resipiscant: verum cum vētum fuerit ad diem iudicij, donabit eos deus precibꝫ & intercessioni sanctorum suorum. Si enim sancti orauerunt pro eis cum essent eis inimici, quanto magis cum vident eos humiles, supplices q̄ prostratos? Misericordiæ enim viscera, beatitudo nō minuit. Et ita dicūt homines malignos & impios quoscunq; longo tempore cruciari, & post intercessione sanctorum liberari. Adducunt dicta scripturæ. Psal. lxxvj. Nunquid obliuiscetur misereri deus, aut continebit in ira sua misericordias suas? Exēplū de Niniuitis, quorum prædixit Ionas venturam destructionem: vt pœnitentiam agerent. Item conclusit deus oīa in infidelitate &c. Roma. xj. Et Psal. xxx. Q̄ magna multitudo dulcedinis tuæ domie &c. Hunc errorem corrigit & destruit. ca. xxiiij. Fuit enim illa Ionę prophetia non prędestinationis sed cōminationis: & secundum dispositionem hominum tunc stantem: si non agant pœnitentiam. Ionę. j. & iij. Item fuit figura con-

uersionis ecclesiæ de gentibus: qđ factū est post Christi mortem. Alium refert errorem tenētem omnem hominem baptizatum fore saluādum quomodocunq; male vixerit, propter participationem corporis Christi: quod est ecclesia fidelium regeneratorum. Hunc ergo qui baptizatus est & solum talem, dicunt liberandum nec dānādum: quia dicit scriptura. Si quis manducauerit ex hoc pane: viuet inæternū &c. Ioan. vj. Cæteros vero nō baptizatos dicit dānādos. Aperitur veritas. c. xxv. & apponitur dictum Christi Ioan. vj. Hic est panis qui de cælo descendit &c. Alium refert tenentem omnem hominem baptizatū apud catholicos quōcunq; male postea vixerit & solum talem etiam in quoscūq; inciderit errores esse saluandum: dato q̄ factus fuerit hęreticus, idololatra: ratiōe qua prior nititur opinio, propter māducationē corporis Christi: ostendendo q̄ omnis eorum impietas ad diuturnitatem non ad perpetuitatem pœnarum sit referenda. Hunc errorem eneruat. c. xxv. Alium refert tenentem omnem incorporatum ecclesiæ si permanet in ea & fide catholica etiam si pessime vixerit esse saluandum propter fidei fundamentum. Nam dicit scriptura. Matth. x. Qui pseuerauerit vsq; in finem hic saluus erit. Allegat Paulum. j. Corinth. iij. &c. post multa. Si cuius opus arserit damnum patietur: ipse autem saluus erit, sic tñ quasi per ignem. Aperit veritatem. ca. xxvj. Recitat deinc errorem tenentem illos duntaxat damnandos qui operibus miæ peccata sua non relaxarunt. Ea vero crimina quæ commiserunt inter eleemosynas quas fecerunt non punienda pro perpetuo: nec ad iudicium vocari. Dicit enim Iaco. ca. ij. Iudicium sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam. Ad idem Matthęi. xxv. Et in oratione dñica. Dimittimus debito. nostris &c. Veritas aperitur. c. xxvij. & ostenditur esse falsum q̄ nō sint illis offutura peccata in quibus cū eleemosynas facerent, perstiterunt. Et illi errori annectit hic error: q̄ quicūq; fratri roganti dimittit offensam, facit misericordiam proximo. Cum ergo per tempora vitæ suę continuat orationem dominicā, semper facit eleemosynam. Faciat ergo quęcūq; peccata, sic orādo saluabitur, propter misericordiā & eleemosynam. Contra hunc arguit Augusti. vbi supra cap. xxvij. Fuerunt & aliæ antiquorum doctorum opiniones plurimæ: vt refert Alber. tract. tij. de officio missæ. cap. xvj. exponendo dictū Augusti. supra allegatum: cum dicit suffragia quibusdam pdesse: vt velociora sit eorū liberatio: vel vt tolerabilior sit eorum damnatio. Nā Prepositinus tenet propter hoc Augusti. verbū & Augusti. de Ancona in Summa de ecclesia: quæst. xxxiiij. art. iiij. q̄ suffragia ecclesiæ valent damnatis ad pœnę sensus aliqualem mitigationem & relaxationē: sed non ad omnimodam ablationem. Et ponit idem Anco. duos modos dicendi: Vnum communem: alium specialem. Modum communem dicit esse illum: Quia in damnatis semper manet peccatū cum quo decesserunt, semper manet in eis pœna essentialis damnationis perpetuæ: nec aliquid de ea potelt tolli. Et licet semper soluant in pœna, nunq̄ tamē satisfaciunt deo. Pœna vero accidentalis dicitur quandoq; augeri vel diminui, secundū q̄ pluribus vel paucioribus fuere causa peccati. Cum enim pcibus ecclesię multi preseruātur a magnis & multis peccatis in q̄ caderent si non essent orationes ecclesię pro eis factę, dicitur in hoc eorum pœna minui: pœna inquam accidentalis: & augeri cum sua doctrina, exemplo &c. pluribus fuere occasio peccati. Et ad hūc intellectum posset dici q̄ suffragia ecclesię prosunt damnatis & diminuunt eorum pœnā accidentalem. Sicut & gaudium accidentale beatorum dicitur augeri dum pluribꝫ fuere causa & occasio pfectus salutaris. Modus specialis secūdum istū doc. quo ponitur pœnæ sensus qualiscūq; mitigatio & relaxatio in inferno. Nam in peccato mortali tria attēduntur. scilicet auersio ab incōmutabili bono: cui correspondet pœna damni. Secundo, conscientiæ & imaginis deformatio per conscientiæ remorsum: cui correspondet pœna vermis conscientiæ. Tertio in bono cōmutabili praua delectatio: cui correspōdet pœna ignis & sensus: & proportionatur, vt secundum mensuram delicti sit & plagarum modus. Prima duo scām eū essentialiter correspondēt peccato, scilicet auersio & vermis: & ponūtur pro pœna damni. Tertium vero accidentaliter debetur peccato mortali. Dicitur ergo ab illis: q̄ manēte peccato manet etiam illa duplex essentialis pœna, scilicet pœna damni & vermis conscientiæ: nec remitti potest per ecclesię suffragium quodcūq;. Sed pœna sensus & ignis pōt diminui ex quo non correspondet essentialiter peccato mortali: non q̄ omnino tollatur: sed partim mitigatur. Est enim ignis instrumentum diuinę iustitię: ergo vrit prout deo placet. Consequēter ponūt q̄ illa mitigatio fit tribus modis in dānatis. Primo cum multi impediuntur vel cohibētur a peccatis. Secundo quia fortificantur, & vim quandā suscipiunt per suffragia ecclesiæ: vt tolerabilius possint illam damnationem sustinere. Tertio p pœne aliqualem relaxationem & mitigationē. Nec sequitur ex hoc q̄ suffragijs multiplicatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

possent omnino a pœna liberari: quia taxatim est a deo, q̃ tãtũ pœnarum debẽt tolerare & nõ plus: ita q̃ secundum suffragium non tantũ tollit de pœna quãtum primum, nisi solum secundum partes proportionales, non secundum quãtitatem. Exemplum: si vna linea diuiditur in duas medietates, & quelibet medietas i suas medietates. Et sic secunda linea non tãtũ tollit quãtum prima: nisi secundum proportionẽ. Consequenter ponit differentiam iuuaminis horum qui sunt in purgatorio & qui in inferno: quia existentes in purgatorio possunt totaliter iuuari & liberari: qui vero in inferno sunt, non liberantur sed iuuantur: vt mitius puniantur. Et sic illa suffragia dicunt eis valere quantum ad pœnę sensus mitigationem sed non ad totam liberationem: quia sunt in termino. Admittũt etiã q̃ in inferno est redemptio aliqualiter mitigãs & relaxans, non ex toto liberans. Et licet constituti in inferno non sint de iurisdictione Papæ quo ad pœnę totalem liberationem: sunt tamen de eius iurisdictiõe quo ad pœnę qualemcunq; mitigationem: saltem illi qui existentes in via in charitate meruerunt sibi illa ecclesiæ bona applicari &c. Albertus nominat illam opinionẽ, & non ab re, fictionẽ. Non enim datur ratio quare secundum suffragium non tĩn valet, cæteris paribus, sicut primum nisi secundum proportionem: cum in omni natura æqualiter agentia, æqualiter tollant & abijciant de passiuo. Et possunt illa suffragia fieri pari voluntatis conatu, consimili charitatis feruore &c. Volunt in summa q̃ suffragia ecclesiæ valent damnatis pro diminutione pœne secundum partes proportionis, sed non eiusdem quantitatis. Cantor Parisiensis & Stephanus Cantuariẽsis. tenent q̃ primum suffragium non minus nec plus confert q̃ secundum: & q̃ secundum tãtũ valet quãtum primum &c. procedendo: & q̃ suffragia possent ita multiplicari: q̃ tota illa pœna tolleretur a damnato. Sed tunc relabuntur in priores damnationis pœnas. Et sic dicunt pœnam illã aliquando suspendi: & damnatum relabi in idipsum. Nemo enim liberatur a pœnis siue relapsu, nisi per gratiam dei, cuius facti sunt indigni. Ad sic dicendum mouentur dicto Ioan. Chrysosto. supra exposito: ponentis duplicem misericordiã, liberantẽ ex toto, & relaxantẽ quę semper punit citra cõdignum in omni iudicio. Allegant plura alia quæ non cogunt: quia dei misericordia semper punit citra condignũ: sed videtur mirum quomodo stat cum misericordia q̃ relabũtur in pœnã iam liberati: & q̃ punit deus bis in idipsum. Quis iustus iudex infligit rursus pœnam post solutionem & acceptam satisfactionẽ? Item dixerũt quidã: vt refert Guiliel. Altiss. lib. iiij. titu. de damnatione reproborum, q̃ suffragia ecclesiæ valent dãnatis ante iudicium extremũ: sed nõ post iudicium. Prepositinus vero tenet q̃ ante & post iudiciũ valent damnatis si fiunt pro eis: & tãtũ quãtum meruerunt in via. Hinc refert idem Prępositinꝰ q̃ legitur in vita sancti Brandani, q̃ Brãdanus viderit Iudam incedẽtem per prata, & cum quæreret ab eo cur non esset in inferno, respondit se ad tẽpus habere refrigeriũ: propter bona quæ fecerat Albertus Magnus: vt supra post prefatarum opinionum recitationem dicit Guilielmũ Altiss. magnum doct. tenere, q̃ pro certo pœna ignis non diminuitur: nec suspenditur a dãnatis per ecclesiæ suffragium: tĩn prodest vt tolerabilior sit eorum damnatio: quia confortat patiẽtem: vt confortato vigore leuius ferat ignis incẽdrum. Exemplum: cum alicui valde grauato sub pondere infunditur aqua ad faciem infrigidans eum. hic quidem refrigeratur & confortatur ad leuius sustinendum pondus ipsum: & tamen pondus non diminuitur. Et hoc similiter dicit Albertus esse fictionem. Nescio vbi Guilielmus hanc ponat opi. sic enim legitur in libris eius vbi supra libro quarto, titu. de damnatione reproborum. Dico sine preiudicio melioris sententiæ, q̃ opinio dicens suffragia nõ prodesse damnatis, probabilior est, & magis consona diuinis eloquijs. Vnde cum in inferno nihil de culpa diminuitur per suffragia, nihil de pœna per eadem remittitur. Si vero & vbi aliam (quam ei Albertus ascribit) teneat opinionem: non legi: tametsi profuse hanc pertractet materiam, recitando varias opiniones. Manet ergo conclusio vera auctoritate ecclesię: q̃ in inferno nulla est redemptio, quantũ ad status mutationẽ Dicit enim Christus. Matth. xxv. Ite maledicti in ignem æternum. Ad idem Augusti. xxj. de ciuitate dei capi. xxiij. vbi allegat scripturã multipliciter ad hoc. Siue intelligitur de pœna damni, siue sensus, neutra illarum minuitur in inferno quo ad damnatos, sed manet perpetua: presertim quo ad eam quæ infligitur pro mortali peccato non remisso in via quo ad culpam, vtputa cum quo decessit. Quod notanter dicit propter opinionem aliquorum tenentium pœnam mortaliũ & venialium quo ad culpam in via remissorum finem in inferno habituram cũ iam satis passę sint pro illis secundũ dictamen diuinæ iustitiæ. de quo infra dist. xlvj. Secus de mortalibus & venialibus hic per contritionem non deletis quo ad culpam. Attamen non obstante ista opinione q̃ tales pœne sint habituræ finem in inferno, non prosunt eis suffragia ecclesiæ, sicut prosunt ijs qui sunt in purgatorio ex ordinatione diuina: quia damnati sunt omino in termino: & perpetui inimici dei: nec meruerũt propter gratiæ defectum, q̃ talia possent eis ꝑdesse, si cõtingeret pro ipsis fieri suffragia.

¶ Secunda conclusio. Omnibus & solis defunctis qui decesserunt in charitate, aut gratia gratum faciente, prodesse possunt (si habẽt aliquid extensibile) suffragia ecclesiæ. Probatur, suffragia ecclesiæ possunt aliquibus prodesse: vt habet ritus & auctoritas ecclesiæ. sed nõ beatis nec damnatis ex prima conclusione: ergo illis qui sunt i purgatorio. Ad hoc sunt auctoritates plurium sanctorum patrum: tametsi auctoritas ecclesiæ sufficit cum Paulo. j. Corinth. iij. cum loquitur de ædificatione super fundamentum, lignum, fœnum, stipulam. q̃ salui erũt per ignẽ. Ad hoc Augustinus vigesimoprimo de ciuitate dei capit. vigesimosexto: item de cura pro mortuis. capi. vltimo: & in quæstionibꝰ Dulcitij quęstione secunda: in enchiri. capit. cx. item decimatertia quęstione secũda. Diony. ad idem capi. septimo. Ecclesia. hierarch. cum Vercelleñ. Et propheta. Particeps ego sum omnium timẽtium &c. Dicitur, possunt prodesse: sed quando & quomodo facta? Respõdetur, defuncti in charitate qui sua finali perseuerãtia in charitate meruerunt, tum propter charitatis communionem, tum propter facientis supplicationem piam & deuotam, tum propter meritum ac vt supra dictum est facientis applicationem. Nec obsunt auctoritates allegatę. Opera eorũ sequuntur illos &c. Intelligũtur enim de pręmio essentiali & status mutatiõe: item post iudicium vel vt supra. hic vero locus est suffragij. Et licet bona quæ agit homo sint sedm predicta ipsius operantis, potest tamen ea dare alteri quo ad pœnę remissionẽ &c. qui dum viueret in via, meruit sibi posse prodesse: si pro eo fiant cum effectu post mortem. Sed contra hanc conclusionem videtur esse Ecclesiastes nono. Mortui nõ habent partem in hoc seculo. Item Ezechie. decimoquarto. Si fuerit hi tres viri &c. ipsi sua iustitia liberabunt animas suas. Suas inquit non alienas. Itẽ peccator absolutus a sacerdote si emẽdam impositam acceptat, tenetur eam adimplere per se, & non potest auctoritate propria eam, cũ sibi imposita est exequi per alium. Alias diuites & carnales homines possent omnes corporis castigatiões facere per alium: & sic maneret in eis malum impunitũ. Item pœne purgatorij sunt formaliter opera pœnalia: ergo non possunt tolli, nisi p̃ equiualens formaliter: & ita per sola pœnalia: ergo non videtur sufficere orationes & oblationes &c. Item nullus potest pro alio pati pœnas purgatorij: quia non est in potestate detenti in purgatorio alium surrogare: qui pro eo ibi patiatur: ergo etiam viuus non potest satisfacere pro defẽto in purgatorio, pari ratione: eo q̃ mortuus tenetur per se satisfacere. Item opus est habere secundum strictam iustitiam equiualentiam naturalem vnius ad alterum: sed pœnæ purgatorij cum pœnis huius mundi, nullam habẽt similitudinem: alibi enĩ sola anima, hic corpus dolet & anima torquetur &c. Item homo non potest pro homine confiteri vel contritionem elicere, ita vt alius ad ea, stã te culpa propria non teneatur: ergo nec satisfacere: cum satisfactio ipsa sit pars pœnitentiæ sicut confessio & cõtritio. ¶ Ad primũ: Ecclesiastes loquitur vt concionator: nec loquitur hic in persona sapientũ, sed stultorum. Sed si in persona sapientis dictum est, intelligitur post iudicium: vel de præmio essentiali augendo vel nouo merito acquirendo ad status mutationem vt supra notabili secũdo. Cõsimiliter intelligitur Ezech. xiiij. & xviij. Ad aliud: tenetur implere per se, si tenor iniunctionis hoc habet: & si potest per se implere: & si eam acceptauit non prẽuentus morte: vel aliqua corporis valetudine aut impedimento consimili. Sacerdos enim nõ potest peccatorem obligare ad impossibile. Debet ergo illa esse mens discreti sacerdotis: vt per seipsum si potest, aut per alium si per se non potest, satisfaciat, ei cũ hoc innotescẽdo sibi pœnam purgatorij: quã habet luere post mortem, si hic non satisfaciat in via pro culpis commissis. Est enim rationi consonum & liberalitatis diuinæ: vt cum amicus dei per gratiam morte prævenius non potest hic satisfacere, sed cogitur alibi satispati habeat, qui pro eo suffragiũ faciat amici, dando pro eo quod per se dare non potest. Q̃ si alicui imponitur emenda ad cautelam culpę futuræ aut pro corporis sui castigatiõe, & eam acceptat: tenetur per seipsum implere cæteris paribus: nisi concedatur ipsi eam tollere aliquo opere priuilegiato vel per indulgẽtiarũ concessionem. Dicitur, & eam acceptat: quia si quis renuit accipere emendam propter corporis teneritudinem, infirmitatẽ, paupertatem &c. nihilominus est absoluendus secundum Gerso. in florib. Et sanct. Tho. iij. quodli. quæstione vigesimaoctaua. Sacerdos non debet onerare pœnitentẽ emenda intolerabili: sed ei indicare pœnitentiam: & si vult ad suum arbitrium ponere: si potest illa facere &c. Cæteris paribus dictum est: vt in coniugio vel in casu consimili: vbi de hoc magnum oriretur scandalum: vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

timeretur malum verisimiliter futurum: quia tunc potest petere commutationē. Si enim quis piam commutaret emendā sibi impositā & per se fiendam non amore carnis proprię: sed ex causa alia & pietate quadam, maxime vsus consilio sapientum, aut sacerdotis auctoritate qui eā imposuit, volens interim (sine salutis iactura) salubrioribus intendere ex maiori charitatis affectu: vel forte vt euadat notam & scādalum, & nihilominus illa explere per aliū, non peccat: sed satisfacit. In hoc enim casu iudicat ille hanc cōmutationem deo fore plus gratam & ecclesiæ magis proficuam. Nec ex hoc sequitur corporis lasciuia, sed potius domatio & ad vtiliora (magis necessaria) roboratio. Possunt dari exēpla de pugnātib⁹ pro fide catholica, tum armis, tum doctrinationibus, disputationibus, lectionibus, concionibus &c. Cum ergo confessor nō habet alicui infligere pœnā purgatorij, sed proponere & ante oculos reducere pœnam luendam in purgatorio quam hic non diluit: nec eum ducere in barathrum desperationis: sed erigere baculo consolationis: nō debet infligere alicui pœnam quam non vult aut non potest ferre vel implere: sed nec deus (ex sua misericordia) obligat eum ad hanc precise: sed dat alterativam: vt vel hic satisfaciat, vel alibi satispatiatur, donec viuorum suffragijs inde liberet. ¶ Ad aliud, non opus est hic esse equivalētiam formalem vel naturalē hui⁹ ad aliud: sed sufficit diuina acceptatio quæ hoc acceptat pro illo: nec ex hoc relinquitur malum impunitum: sed punitur in acceptatione diuina huius pro illo. Et licet pœnæ purgatorij sint formaliter opera pœnalia, nō sic orationes, lectiones, disputationes, &c. hoc nō impedit in proposito: quia secundum Gers. in florib. huiusmodi opera spiritualia pro statu illo habent anū exam corporis fatigationē: & cōtrariantur affectioni commodi, vt notum est: ideo sunt pœnalia. Præterea secundum Maximinū in sermone: tota christiani hominis vita crux est & martyrium: & militia est vita hominis super terram. Deus enim iudex iustus est & misericors: per suam passionem & mortē meruit nobis, q⁹ deus pater vult pro illo acceptare hoc. Statuit quoq; q⁹ in purgatorio patiantur: donec habeant redimentem & soluentem vsq; ad minimū quadrantē: Matthei quinto. ¶ Et si adducitur q⁹ licet in contractibus quis posset pro alio satisfacere. & de delicto quādo est obligatio ad pecuniam: secus de delicto quo ad pœnam corporalem. Sic enim pœnæ tenent suos actores. Dicendū q⁹ illa iuris regula nō habet locum in proposito inter Deū & homines: quia Christus non plene liberasset genus humanum a debito originalis culpæ: nec meruisset nobis gratiam primā: nec adulto baptismus cōferret gratiam primam sine condigna satisfactione pro peccatis & formaliter pœnali. Regula iuris non loquitur de pœnis quibuscunq; & pro quolibet foro: sed intelligitur, nisi dominus legis voluerit eam ipsi vel remitti vel commutari: aut hoc tanq; equivalens in sua acceptatione pro tanto recipere dum offensa est remissa & facta amicitia: nec restat nisi soluendum aliquid, qđ potest & per alium fieri. ¶ Ad aliud: cōcedit q⁹ nullus potest purgatorium intrare, & ibi pœnas eiusdē pro alio sustinere. Secus in hac via: nec est par ratio, nā vnum placet deo non aliud: & vnum vult fieri non sic aliud: cum non est de foro meriti vel satisfactionis, sed passiōis. Nec mortuus tenetur per se satisfacere, sic q⁹ ali⁹ non possit sibi esse suffragio: verum si suffragium in effectu deest tenetur per se satispati, donec de⁹ remittat. ¶ Ad aliud, negat. Sufficit enim equalitas in diuina acceptione: vt solet dici de merito distin. xxvij. ij. sen. ¶ Ad aliud, dicēdum q⁹ non est simile. Ratio est natura rei sic institutæ a deo: quia respectu confessionis & cōtritionis homo se habere debet actiue: vt gratiam consequatur ex ordinatione diuina. Nec merentur actus illi proprie dici confessio, vel contritio: nisi sint actus personales. Satisfactio vero dici potest, etiam dum fit per alium, & alter illud acceptat quasi factū per seipsum. de hoc supra habetur distinctione decimasexta quæstione secūda huius collectorij. &. xxiij. quæst. ij. de satisfactione vnius pro alio, & operum duplici pœnalitate. ¶ Et quia plurimi docto. vtputa Palu. distin. xx. quæstione secunda. Gers. in florib. Hostien. in sum. de pœni. & re. §. quæ pœna sit proG peccatis imponenda. Item. §. quis sit effectus. in ver. sine. §. flagella. eo. titu. S. Tho. quodli. iij. q. xxviij. volunt q⁹ plus valet emenda imposita per sacerdotem in confessione virtute clauiū. q̄ sponte assumpta a confitente. Ideo est secundum eos salubre consilium, q⁹ sicuti secūdum ritum ecclesiæ est bifaria confessio peccatoris, generalis & specialis, & confitens aliqua in genere, aliqua in particulari cōfitetur: Sic & sit impositio emendę generalis & specialis: vt cum imposuit emendā specialem pro peccatis, dicat Opera bona quæ fecisti, & adhuc facies, siue actu, siue proposito & voluntate, item mala pœnę & corporis cruciat⁹ quoscūq; sustinebis, prosint tibi in remissionē peccaminum, & in satisfactionē. Non tñ debet sacerdotis intentio esse, q⁹ velit ad hoc obligare confitentem q⁹ illa omnia faciat & pa-

tiatur: sed si fecerit ea aut passus fuerit &c. sint ipsi satisfactoria ex sacerdotis ordinatione, & ita virtute clauium, per consequens est satisfactio sacramētalis. Gerson in floribus, de pœnitentia. vult q⁹ illa generalis iniunctio quæ bene fieri solet vt omnia bona factenda cedant in remissionem, prosit & sufficiat vt indulgentię quæ referuntur ad pœnas iniunctas in hac vita, vt habet communiter series verborum concessionis, valeant & prosint alicui, vbi etiam pœnitentia specialis totidem dies quot sonant indulgentiæ nequaq̄ iniunxisset vel iniunxit. Ecce & hic doctor generalem iniunctionem pœnitentiæ laudat: & premisit q⁹ virtute clauium & meriti Christi dantur in qualibet confessione sacramentali indulgentiæ: sed quātę, deus nouit. Et sanctus Thomas ad idem quod. iij. quęstione vigesimaoctaua, Hinc quidam habent illum morem, q⁹ etiam tempore indulgentiarum cum habentur remissiones plenarię, imponunt peccatori pœnitentiam canonicam & septēnem: ita tamen q⁹ eandē quātocyus redimant faciendo id ratione cuius datę sunt indulgentię. Et videtur non esse ab re, si ille modus etiam seruetur circa morituros absoluendum vigore indulgentiarum plenariarū Addit Palud. quæstio. tertia. articulo secundo. Dum aliquis absoluit moriētem cum ipsi tam innotescit pœnitentia quā facere deberet generali iniunctione, vt supra, debet velle q⁹ omnia quæ per ipsum fuerint ordinata, & omnia suffragia q̄ sibi fuerint impēsa sint sibi in remissionem peccatorum &c. Insuper debet hortari vt hæredibus & executoribus imponat plurimorum vt poterunt suffragiorum impensionem sine dilatione: q⁹ si tenetur ad aliquid & id iniungit præuentus morte viuo, sed viuus negligit, torquebitur in purgatorio, prout Dei misericordia & iustitia exigit pro delicto. Debuit enim non peccasse: & vitæ breuitatem præuidisse. Nec impotentia ipsi valebit ad satisfaciendum: licet valuerit ad merendum. Præterea si ille cui committitur executio a morituro non potest per se facere: potest surrogare alium sine fraude & dolo qui non peior prior re: quia idipsum placuisset morituro, si cogitasset illum euentum futurum. Si autem quis pro mortuo facit pœnitentiam quam ille non fecisset nec imposuisset, non prodest mortuo virtute clauium vel per modum sacramenti: sed solum per modum suffragij: sicut prosunt suffragia defunctis, licet ab eis postulata non fuerint. Hęc ille. Ad propositum Durandus in distinctiōe vigesima & alijs. ¶ Si quę ritur, an vixisse in maiore charitate sit causa q⁹ plus prosint alicui suffragia si fiūt pro eo post mortē: Respondetur q⁹ non: quia est meritum conditionatum q⁹ valent ei si ꝓeo fiunt. Ergo decessisse i charitate est causa sine qua nō. Et in illa non valet arguere a simpliciter ad magis. Prēterea qđ sic est causa, non ponit effectū nisi extante conditione. Si quęritur, quomodo suffragia liberant animas a peccato: sensus est, liberant ab obligatione ad pœnam debitam q⁹ peccato olim commisso. Et sic a pœna peccati liberant: quādoq; per modum meriti: q̄nq; humilis supplicationis vel purę solutionis. Quomodo tollunt maculam peccati: dicendum: nō proprie, sed metaphorice: quia tollunt carentiā gloriæ tunc debitę. Dicitur enim res maculosa non solum positiue, sed etiam priuatiue ex carentia gloriæ tunc inesse debitę: si non esset impedimentum. sicut & homo mortuus dicitur ex carentia gratię gratum facientis quę est vita animę & decor. ¶ Si dicis, iniustū est innocentē mulctari pro nocente: Dicendum, in casu non est iniustum: dum innocens causam alterius facit suam sine sui iactura, sed cum lucro. In proposito factens suffragium pro alio non priuatur essentiali præmio beatifico: sed communicat alteri bona sua ad remissionem pœnæ cum augmento meriti qđ habet tū grę, tū premij essentialis &c. ¶ Tertia conclusio. Est probabile dictu: suffragium factum per malum ministrum mortali culpæ subiectum posse defuncto prodesse quandoq; : tum ex opere operato: tum ex opere operātę: tum via supplicationis vel humiliationis aut protestationis catholicę fidei: & non via meriti vel vnionis charitatiuę. Malus minister est peccator mortali culpę subiectus. ¶ Dicitur ex opere operato quod intelligitur vt supra notabili quarto. Sic enim semper valet altaris sacrificium ex opere operato a quocunq; ministro fiat. Est enim idem sacrificium a quocunq; dispensetur malo vel bono ministro. de quo in expositione canonis missæ. lectione quinquagesimasexta. & quinquagesimaseptima. Item octogesimaquinta. & octogesimasexta. Sic & sacramentalia aliqua valere creduntur ex institutione ecclesiæ, et similiter ex opere operato, vt aquæ benedictę aspersio, & benedictio, oratio dominica &c. Sic de eleemosynis ex quarum largitione contrahitur quasi debitum morale: ita q⁹ percipiens vice gratitudinis tenetur orare pro illo defuncto cuius vice dantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Dicitur ex opere operante. Vno modo, ex opere operante alterius a ministro executore. Alio modo non alterius ab executore. Si primum, hoc est dupliciter. Nam ille alius ab executore, quandoq; est ecclesia vniuersalis Deo semper placens: quæ per ministros licet malos sæpe operatur ministerium. Item potest esse alius operans ab ecclesia vniuersali, vtputa instituens, ordinans, mandans &c. Si primum, ex quo ecclesia principaliter agit per suum ministrum: & semper placet deo: ministerium quod sic fit vice ecclesiæ ab eius ministro, semper placet ex opere operante ecclesiæ vniuersalis. Et hunc valorē non impedit malitia ministri: qa non gerit vt sic personam suam: sed vices ecclesiæ. Sic vigiliæ & similia ab ecclesia instituta vt suffragia pro defunctis valēt dum fiūt a malo ministro ex opere operante ecclesię vniuersalis. Et videtur probabile dictu: sicut in ordinatiōe sacerdotum dicitur generaliter: Accipe potestatem offerendi pro viuis & mortuis: ita & sacerdotibus generaliter datum est vt ministris ecclesię ratione ordinis & officij publici facere sacrificium pro viuis & mortuis quicunq; sint, nisi ex demerito specialiter ꝓhibeantur. Hinc mali licet non mittantur specialiter ab ecclesia ad officia sua: tamen generaliter & ratione officiorum missi dicuntur. Et generaliter loquendo videntur omnes ordinati ab ecclesia (siue nunc possunt aliquid de facto quod prius non potuerunt de facto, vt sacerdotes ordinati qui sumpto charactere sacramentali conficiunt eucharistiam, quod non poterūt de facto: siue ex officio quod prius non poterant ex officio, sed solum de facto: vt legere euangelia, epistolas portare, ampullas &c. quod de facto etiam possunt laici facere) dum faciunt id quod ratiōe suscepti ordinis eis cōpetit facere, actum sui ordinis, & veluti ministri ecclesiæ, licet mali, siue faciunt cum vel sine solennitate, cum vel sine habitu clericali, in vel extra templum: dummodo non sunt alias protunc rite & legitime prohibiti vel suspensi. Et idem videtur esse de laicis facientibus aliquid ab ecclesia institutum tacite vel expresse, seu pia cōsuetudine pro loco & tempore inductum: vt suffragium defunctorum: & ab ecclesia frequētatum. Et sic videtur intelligendum dictum vulgatum plurimorum: q; eorum facta valeant dum faciūt actū sui ordinis. Alias legentes vigilias extra ecclesiam, vel deambulando ad extra non seruando solennitates, non facerent actum ordinis: et sic nō prodessent ex opere operante ecclesiæ. Cohibet vero ecclesia excommunicatos ab actibus publicis, non semper ab occultis. Tenetur enim excommunicatus legere horas, vigilias, & similia: sed prohibiti sunt a sacramentorum perceptione & collatione: excommunicatio non debet eos releuare. Et non videtur quomodo verum sit illud dictum: faciens actum sui ordinis in mortali, peccat mortaliter. nisi in certo casu cum scandalose facit vt notorius & fornicarius &c. cum remorsu conscientiæ, simultate, & Pharisaice simulans sanctitatē ad extra &c. Non em̄ concedendum est excommunicatum peccare mortaliter, cum ad partem legit horas suas, aut vigilias &c. facit enim id ad quod tenetur siue pro viuis, siue pro mortuis. Hinc stat quē facere actum ordinis & ordinantis debitum, & non incurrere irregularitatem. Patet de legente orationes suas in ædibus cum est excommunicatus. Nec videntur soli illi actus dici actus ordinis in quos nunc potest cum effectu, & prius simpliciter non potuit. Sic enim soli actus sacerdotales dicerent̄ actus ordinis contra ritū multarū ecclesiarū: vbi & subdiaconis & diaconis p̄bentur pro suis ministerijs p̄bendæ, vel manuales distributiones &c. cum intersunt vigilijs vel officijs &c. ¶ Videtur, salua maiorum sententia, dicendum. Sicut in confessione facta ab homine peccatore, imponitur ei emenda generalis conditionaliter & generaliter: sic q; omnia quæ facturus est, aut passurus, sint ei virtute clauium in remissionem peccatorum, vltra valorem operis ex operante: Ita ecclesia vult omnium suorum ministrorum officia & actus ordinis quos facturi sunt citra prohibitionem eius valere quasi eius nomine facti sint defunctis &c. Consimiliter dicendum videtur de actibus pijs & deuotis suorum filiorum laicorum ab ea institutis explicite vel implicite. Hoc scholastice refero & maioribus examinādum cōmitto. ¶ Alio modo operans qui est alius ab executore, potest esse is qui mandat, rogat, aut instituit vel iubet suffragium fieri pro se vel alio per ecclesiæ ministrum. Quod enim quis sic per alium facit, ipsemet censetur fecisse. Et hoc dupliciter: quia quandoq; mandans malus est: quandoq; bonus. Si bonus, est concors omnium sententia, q; valet. Sic bonus dominus quandoq; meritorie per manū mali hominis dat eleemosynam. libro sexto de electio. capit. Vbi maius periculum. Papa in concilio Lugdunensi mandat pro defuncto Pontifice exequias fieri: &

Nota

Nota bene

superiores subditis imponunt orationes generales pro pace &c. Sic concionator aut curatus in commemorationibus mortuorum &c. Quæ omnia faciunt vt ministri ecclesiæ, quæ talia quasi instituit fieri laudata consuetudine. Hoc modo suffragia facta per malos ministerialiter valere possunt ex opere operante principalis actoris boni alterius ab ecclesia vniuersali: qui mandauit instituit iussit aut ordinauit ipsum fieri, si tempore quo mandauit instituit &c. fuit bonus. Sic tenent Palu. & Thomas. ¶ Sed diceret aliquis: esto q; aliquis non instituit actu & voluntate elicita: sed solum secundum mentis præparationem, an hoc suffictat? Q; sic, videtur. quia secundum Palu. & alios doctores præuentus infirmitate censetur petere extremam vnctionem cum vita ipsius fuit talis q; præsumitur si cogitasset de euentu illo insperato petiussset tunc sibi dari nunc. Ita loquitur de eucharistiæ sumptione, dum alias sumere potest. Ita in genere quilibet catholicus vult voluntate humili implicite sibi suffragari omnia ea quæ ab amicis pro eo fient, & omnia obsequia ecclesiæ vniuersalis. Habent enim tacite voluntatem & effectum ad illud. quia requisitus, si vis pro te fieri suffragia solita ecclesiæ: & pulsationes campanarum: item diem exequiarum &c. dixisset vt catholicus, vtiq; volo & instanter peto. Videtur ergo illa omnia implicite mandasse. Sic de præuento morte cuius semper fuit vita laudata, qui neglexit aut non potuit instituere pro se exequias fieri solitas &c. quia ratione caruit vel loquela &c. ¶ Dicendum videtur, huiusmodi institutio quæ est solum secundum mentis præparationem, non sufficit in operibus satisfactionis: in quibus voluntas non reputatur pro facto: alias volens secundum mentis præparationem benefacere, iam faceret opus, & suffragium impartiretur alicui: ita q; si prius decederet, esset suffragium quasi consummatum. Requiritur ergo institutio actualis, credo tamen sufficere in casu virtualem: quam præcessit actualis tanq̄ causa, vt cum homo quærit cum effectu modum congruum instituendi præuia voluntate efficaci de voliti consummatione. Nec est simile de vsu sacramentorum quæ valent ex opere operato, & operibus satisfactionis in remissionem pœnarum: quia in his requiritur factum si pœna debet solui. Verum licet non valent ex opere operante mandantis: valent tamen huiusmodi suffragia ex causa alia defuncto, scilicet ex opere operante vniuersalis ecclesiæ cæteris paribus, cuius more & quasi institutione fiunt: et cum hoc quandoq; ex opere operante ministri exequentis. In his videtur esse concors omnium sententia de valore ex opere operato, & opere operante ecclesiæ vniuersalis: et similiter mandantis principalis, dum est in gratia tempore mandati. Sic notat quæstiuncula tertia. quæstione secūda. sanctus Thomas. Opus suffragij quod fit a malo ministro: vltra hoc q; dicitur valere ex opere operato, potest in eo considerari opus operans: & hoc dupliciter: quia operatio peccatoris facientis suffragia quandoq; est eius, ideſt præcise fit a malo ministro, qui est principalis actor et executor operis. & sic secundum illum doctorem nullo modo est meritoria nec sibi, nec alij. Et hoc verum est secundum eum: quia non dicitur meritum nisi meritum condigni. Ad idem est Durandus quęstione prima, dicens q; nec valet ad meritum de condigno facienti, nec ei pro quo fit. Alio modo consideratur in quantum est alterius: quod contingit dupliciter. Vno modo inquantum factor operis gerit personam ecclesiæ totius. Et quia ille dicitur facere cuius vice aliquid fit: hoc modo valet ex opere operante ecclesiæ vniuersalis, non obstante malitia exequentis. Sic secundum Durandum oratio publica ministri mali semper valet: quia fit nomine ecclesiæ. Alio modo inquantum est alterius vt instrumenti. Et quia opus ministerij magis est principalis agentis & mandantis q̄ instrumenti: si instrumentū (hoc est minister exequens motus & directus a principali actore & mandatore) non est in gratia, sed actor & mandator principalis cum mandauit fuit in gratia, potest actio illa esse meritoria remissionis pœnæ ratione principalis agentis vt loquitur sanctus Thomas: sicut cum dominus bonus existens in gratia dat eleemosynam per seruum malum. ¶ Ex his possunt colligi aliqua corollaria. Primum corollarium. si aliquis existens in gratia gratum faciente mandat pro se fieri suffragium, mandat inquam manens protunc in gratia cum mandat, si posterius eo mortuo, cum fit suffragium pro eo executor operis est in peccato, nihilominus valet ipsi defuncto suffragium ad remissionem pœnę, q̄uis ille per quem fit sit protunc in peccato. Sequitur enim oratio cōditionem principalis agentis seu mandantis, & non instrumentalis. ¶ Corollarium secundum. si quis decedens in charitate ordinat tunc cū est in gratia gratum faciente suffragium pro se fieri, id non impedit malitia

Universidad de Deusto
Biblioteca

exequentis quo ad opus operans ipsius instituentis seu mandātis. Magis tamen valeret principali actori: si & executor tunc esset in gratia gratum faciente: quia tunc ex duabus partibus posset ipsi prodesse, scilicet ex opere operante sui instituentis: & ministri exequentis. ¶ Corollarium tertium. Si tempore mandati mandator non est in gratia gratum faciente, non prodest ipsi suffragium mali aut boni ministri factum pro eo ex suo mandato vel opere operante dicte: secus forte per accidens: vt si datur tempore executionis suffragij eleemosyna pauperi qui prouocatus orat pro eo. Sed ille effectus dicitur operis operati, non operis operantis. Et dato q̄ mādator iustificetur ante executionem per ministrum: quia tamen opus sequitur conditionem mandantis tunc inexistentem dum ordinauit illud suffragium fieri, non prodest ipsi defuncto ex suo opere operante: quia tunc caruit gratia gratum faciente, cum fecit mandatum vel institutionem. ¶ Corollarium quartum. Suffragiū a quocunq; fiat ministro pro defunctis, si fit vice ecclesiæ vniuersalis, sic semper valet ex opere operante. Dicitur autē fieri vice ecclesiæ, quando est actus ordinis, & fit a ministro ecclesiæ, aut quando est ab ecclesia directe vel indirecte institutum. Vt est suffragium mortuorū, vt vigiliæ, thurificationes ecclesię, pulsatio campanarū & similia multa, quę habet vsus ecclesię vniuersalis, vel particularis pro defunctis. Videtur enim p̄babiliter dicendum, quecunq; bona opera ab ecclesia (vt sunt mortuorū suffragia) directe vel indirecte instituta vel laudabili consuetudine introducta possunt valere defunctis ad remissionem pœnę ex opere operātis ecclesię vel illius particularis agētis, & dici fieri vice ecclesię, vt supra. Immo in genere quecūq; fiunt ex p̄testatiōe, credulitate, aut fide ecclesię catholicę a quocunq; filio ecclesię: vt infra dubio nono. Si vero fit ex mandato personę priuatę precise & non vice ecclesię vt causę sine qua non, sequitur conditionē tunc inexistentem principalis agentis, vtputa si tempore mandati fuit in gratia non impedit malitia ministri exequentis, si non fuit in gratia, nō valet ex opere operante mandātis: sed solum boni ministri exequentis. Attamen si mandator & ordinator id quod olim existens in peccato mādauit, de nouo mandet: vel prius mandatum & ordinatum innouet cum iam est in gratia gratum faciente: perinde est ac si constitutus in gratia mandasset suffragium pro se fieri. Ita videntur tenere vt supra sanctus Thomas, Durand. & Palu. Sed cum idem est mandans & exequēs, & in mortali peccato constitutus: aliter respondet sanctus Thomas & ei⁹ sequaces. Aliter Scotus. Secūdum opinionē sancti Thomę talismo di suffragiū nullum est defuncto. Oportet em̄ satisfactionem fieri in charitate. Secundum aliam opinionem habitā supra, distinctione decima sexta, quęstione secunda. & Gerson de pœnitentia in floribus, & particula. xlviij. de solicitudine ecclesię, & de oratione parte secunda, Durand. distinctione decimasexta. quæstione secūda. dici potest: Sicut peccator potest alicui defuncto in charitate consequi indulgētias per modum suffragij: ita videtur p̄babile dictu ipsum posse satisfacere citra reconciliationem & meritum proprie dictum pro suis vel alterius defuncti peccatis quo ad culpam dimissam. Prima pars manifeste claret ex determinatione Cardinalis Raimundi nostro quo tēpore Sixti quarti, & Innocentij octaui transiuisse per vniuersum orbem. Secunda pars: quia non videtur ratio diuersitatis loquendo de satisfactione non meritoria nec reconciliante. Sic Gerson parte secunda de oratione ponit plures modos quibus oratio innititur & satisfactoria compensatio: & q̄ quandoq; procedit ex fide informi: sicut ex spe quadam. Et secundum Augustinum cap. quinto de cura pro mortuis, credere quem posse iuuari precibus sanctorum, est quędam supplicatio. Et ideo dictum fuit in conclusione tertia: Tum via supplicatiōis vel humiliatiōis &c. Ad hoc videtur esse communis ritus & obseruātia fere totius ecclesiæ: & dicenda infra dubio nono iuxta finem. Non enim facturi suffragium defuncto tale vel tale prius confitentur aut conteruntur vt eorum opus quod facturi sunt sit proprie meritorium, & p̄cedat ex gratię inclinatione: sed passim & indifferenter faciunt fideles oblatiōes pro defunctis ad altare: sequuntur cadauer in officio sepulturæ: astant pulsui: intersunt thurificationi: mortuorum officijs: & similibus multis: scandalizarentur plurimi: si quis prædicaret talia nihil conducere defuncto ex supplicatione & deuotione sic agentium. Quicquid sit de opere operāte ecclesię hęc instituentis nisi factor sit in charitate, omnes clerici curati silent, sinunt talia fieri & religiosi, & ita videntur populum decipere, & in ignorantia fouere &c. Præterea videtur illud proximum esse errori Vvicleff condemnato in concilio Constant. qui dixit sacerdotē mortali peccato subditum, nec baptizare, nec ordinare, nec cōsecrare &c. Quō clerici satisfactunt legēdo horas & mortuorum officia &c. cū non sunt in charitate, si non stat quem posse præcise citra reconciliationē cum Deo, suorum fundatorum & patronorum &c. pœnas soluere, vt habet Pau

Nota

opinio sancti aliorum est suffragia facta in peccato mortali non valere defuncto

lus Hebræ. v. Omnis pontifex &c. Dona & sacrificia pro peccatis non solum vt nō aggrauēt peccatum faciendo ad literam actus substātiam ad quod tenentur: sed vt vere soluāt ad mentem fundatorum? Præterea diligenter respiciendo dicta sancti Thomę, distinctio. decimaquinta. quęstione prima. articulo tertio. quęstiuncula prima. vult q̄ vbi est offensa, ibi est inęqualitas dupla, vtputa iustitiæ & amicitiæ. Si ergo debent tolli per satisfactionem, oportet restituere amicitiam. Hoc clare sonat de satisfactione reconciliante: secus de soluēte solū. Sed in proposito defunctus pro cuius peccatis oratur, est cum Deo reconciliatus, & non habet nisi nude soluere pœnam debitam sine specificatione qualitatis personę: quę pro eo pœnam subit. De hoc enim nulla scripturæ auctoritas expresse videtur loqui. Et cum deus multa tēporalia malis largitur: cur non idē hic dicitur de pœnarum solutiōe ad preces mali ministri, vt supra? Quam mētem videtur tangere quęstiūcula quarta. cum inquit. Iustitia vno modo respicit debitum ex parte recipientis: alio modo similitudinarie ex parte dantis. Decet enim aliquid dantem dare respectu cuius recipiens nō habet debitum. Seruis intelligo, id est meritū p̄prie dictum: quod est condigni. Meritum enim congrui secundum eum non est meritum saltem proprie dictum. Sic dicit Anselmus. Deus iuste facit hoc, id est decet deū hoc facere. Et ipsemet sanctus Tho. sic exponit ponēs duplex meritū, condigni & congrui. Primum exigit gratiam & amicitiam dei: secundum vero non: & per consequēs admittit q̄ opera bona extra charitatem facta aliquid improprie merentur non ex merito, vel debito gratiæ: sed ex decentia liberalitatis diuina, & via supplicationis: vt supra notabili secundo, siue orationis. Sic secundum eum peccator improprie dicitur mereri temporalium abundantiam non de cōdigno: ergo pariformiter pœnæ nudam solutionem, cum ad hoc non sit scriptura in contrarium, nec auctoritas cogens, nec diuersitatis ratio &c. Sed quia illud meritum nō est p̄prie meritū: dicit q̄ talia opa bona in peccato facta nihil mereantur, scilicet merito proprie dicto. Præterea peccator meretur de congruo peccati remissionem & primam gratiam nō merito proprie dicto: alias gratia non esset gratia: ergo & solutionem pœnæ faciendo bonum op⁹ de genere, et ex quadam morali vel naturali affectione bona. Nec requiritur hic forte tanta & talis dispositio ad pœnæ solutionis impetrationem: sicut ad gratię consecutionem. ¶ Secundū hoc, posset non inaniter poni duplex acceptio Valere ex opere operante, scilicet meritorie de cō digno: et non meritorie de condigno. Et hoc dupliciter. Vel ad gratiæ consecutionem: vel ad cuiusdam boni liberalem donationem aut mali ablationem, quomodo deus peccatoribus propter bona de genere quæ faciunt, largitur temporalia bona fortunæ. Aut negetur secundum Durandum, quęstione tertia, distinctiōe decimaquinta. Et illa regula habet hic locum stante quodam Dei honore, aut diuinę magnificentię recognitione in huiusmodi suffragijs. Potest & alia quandoq; habere locum &c. Idem videtur velle Palud. distinctione p̄senti. quęstione prima. articulo primo. dicens q̄ suffragia per malos defunctis valent: non per viam meriti, aut vnionis charitatiuę, sed quandoq; per modum impetrationis. Idem autem est secundum eum vt videtur, meritum congrui, & via impetrationis. Ostēdit insuper q̄ oratio peccatoris quandoq; est impetratoria pro se & alijs. Patet de miraculis quæ quandoq; fiunt per malos ad conuersionem infidelium. Sic Iudas cum alijs Apostolis sanabat infirmos. Dehinc ponit quandam suffragiorum comparationem quę plus valent: dicens primo & maxime valere suffragium boni, bono: quia via meriti, vnionis, & impetratiōis. Dehinc boni malo: quia per modum frequētis impetrationis. Voluntatem enim timentium se faciet. Dehinc mali pro bono: demum mali pro malo, sed non tantum, nec tam frequenter: quia deus peccatores non exaudit. sic scilicet vt iustos exaudit. Hæc ille. Ecce modus tertius, mali pro bono, ad nostrum facit propositum. Ex illo videtur q̄ idem volunt in re doctores illi: etsi dissentiant in sermone: si sane respiciuntur eorum dicta. Durand. distinctione decimaquinta, quęstione secunda dicit illam opinionem esse tutiorem & securiorem ac plus consulendā quę exigit gratiam in satisfaciente: sed aliam non esse condemnandam. Nec valet dictum Palud. q̄ confessor obliget hominem vt faciat pœnitentiam sibi iniunctam in gratia gratum faciente, cum illa non sit in hominis potestate, & nemo obligatur ad impossibile. Si allegetur, deus peccatores nō exaudit. Ioan. ix. Respondetur dicendo. a quocunq; dictum sit id verbum siue a Christo, siue a cæco: intelligitur non exaudit merito condigni ex debito iustitię vel gratię. Secundum beatum Thomam distinctione præsenti: non ex eorum meritis: sed sua clementia. Non exaudit placatus: secundum Palud. sed sępe iratus non exaudit vt iustos. Si dicitur, peccator nihil est: ergo. Dicendum, valet tantum, peccator est peccator: vel demeruit sui annihilationem. Est nihil, id est priuatus est vita gratiæ, est nihil coram deo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad gloriæ perceptionem: quia caret vita gratiæ. Dicitur tum via ꝓtestationis aut recognitionis fidei: de qua infra dubio secundo. notabili secundo. Dicitur tum via ꝓtestationis aut recognitionis fidei: de quo infra dubi. ix. & de cura pro mortuis. capit. v. & super Genesin quæstio. clxxj. ¶ Secūdū hoc, intelligendum venit dictum supra notabili quarto, q̄ conditiones propter quas suffragia viuorum possunt prodesse defunctis, sunt charitatis cōmunio, intentiōis directio, meritum, & pia supplicatio siue oratio. Prima clausula videtur posita secūdum eos qui tenent primam opinionem: scilicet q̄ oportet satisfactionem & pœnæ solutionē fieri in charitate, & esse communionem in charitate inter eum qui facit suffragium, & illum pro quo facit: cuius contrariū ostensum est. Nā beatus Augustin⁹ nihil aliud videtur ponere nisi q̄ defunctus meruerit sibi posse prodesse suffragium viuorū: si fuerit pro eo factum: & ipsi applicatum per actorē. Hoc autē meritum quod potest ipsi prodesse si fit pro eo: solū consequi pōt in via. In Enchirid. c. centesimodecimo: non dicit quippiam de cōmunione charitatis: hinc in de inter faciētem suffragium & defunctum: ita q̄ vterq; sit in charitate: sed dicit de merito defuncti hic obtento in via q̄ potest sibi prodesse, cū pro eo fit a viuis. Q d nō videtur esse aliud nisi decessisse finaliter in charitate. Potest ergo hinc inde dici probabiliter q̄ requiritur charitatis cōmunio, si quis vult per modum meriti proprie dicti alteri subuenire in solutione pœnę, siue hoc meritum sit actus orationis siue supplicationis: secus dum est nuda oratio vel supplicatio formaliter vel implicite, aut protestatio, cōfessio vel recognitio diuinę magnificētię, fidei catholicę, resurrectionis mortuorum, & similium vt dicetur. Hoc voluit Durandus. quęstio. prima. dicens, q̄ suffragium fit animabus orando & satisfaciendo. Oratio ꝑpetrat remissionē pœnę ex sola liberalitate dei qui oratur. Satisfactio idē impetrat p meritum suppositā diuina acceptatione. Et puto eū loqui de merito condigni. Subiungit. Et vtro q̄ istorum modorum possunt viui prodesse defunctis, nō autem defuncti viuis, nisi sint beati, nec vnus defunctus alteri: quia status merendi de cōgruo vel condigno est solum pro vita ꝓsenti. Hęc ille. ¶ Hęc dicta cōtinēt in se dubia: faciunt tamen ad propositum: q̄ viui possunt facere suffragium defunctis in remissionem pœnę merito congrui & condigni: & via duplici oratione scilicet quę innititur liberalitati dantis, & satisfactione quę innititur iustitię. De secūdo. s. intētionis directione non est diuersitas inter doctores. De tertio, quod duo complectitur membra, scilicet meritum & satisfactionem, quę videntur esse idem: & de oratione & supplicatiōe patuit. Et satisfactio scdm eos exigit meritū proprie dictū si debet dici satisfactio. Nescio si habeam mentem istorum doctorum: prout verba videntur innuere ita eos intelligo. Forte posset dici secundū eos: oratio aut supplicatio humilis merito congrui impetrat solutionē pœnę: satisfactio vero merito proprie dicto. Secūdum hoc, dicta prius veniunt moderanda: vbi doctores nō sane intellexi. Demū venit addendum. Si secundum Augustinū cap. v. de cura pro mortuis, credere posse defunctum iuuari precibus sanctorū, est quædam supplicatio: cur non similiter omnia facta Christianorum, quibus profitētur carnis resurrectionem & ęternam beatitudinem, & similia, quę secūdum ritum ecclesię fiunta fidelibus licet malis pro defunctis, possunt dici supplicationes & quidem nō innanes. Exemplū. secundi Regum secundo. & secundi Regum tertio. de Dauid & Adonia. Ad hoc plura allegātur infra dubio nono. vbi Dauid sepelientibus Saul regem promisit a Deo misericordiam & veritatem, a se gratię retributionē. Ex quo sequitur q̄ etiā informes attestationes resurrectionis mortuorum aliquid impetrant a Deo & ab homine, cū fiunt ab infidelibus & nescientibus fidem: ergo magis cū hoc faciunt fideles quadā deuotiōe pro honore dei & cultu latrię. ¶ Si dicis, mali ꝓhibentur ab actibus ecclesiasticis maxime publicis, non autē priuatis: quia excōmunicatio nō debet eos releuare ab onere debito, vtputa a lectione horarum, vigiliarum &c. ergo etiam prohibētur a suffragijs. Respōdetur negando consequentiam maxime de suffragijs occultis: & in occulto ad quę tenetur ex ordine seu professione: secus de publicis. Hoc autem non est ex eo præcise q̄ cæteris paribus eorum suffragia non valeant: sed quia ecclesia non vult eis coagere ad peccatum. Peccant enim faciēdo officium suum indigne & cū peccato: & hanc offensam dei colubet ecclesia, & quandoq; detestatur. Ordinator testamēti vel testator &c. qui vult suffragium pro se fieri rite & legitime citra offensam dei, potest tamen in casu bene vti alterius malo. Nec est simile de influxu vitali in corpore mystico & reali: quia in vno est mere voluntarius, in alio naturalis: & ideo potest eius iuuamen si vult in actu bono de genere ꝓstare per putridum membrum: non sic in corpore reali. Sic etiam intelligitur dictum beati Gregorij. Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, tratt animus ad deteriora prouocatur. Verum est quādo ex propria persona & suo nomine ꝓsumit petere vt dignus audiri. Secus si

postulat vt nuntius missus ab eo cui placet ex merito proprio. Sacerdos malus quādoq; mittitur ex ordine & officio. Intelligitur de prohibito per excommunicationem, aut alias ab officij executione suspenso. sic enim dupliciter peccat intercedens. Verum est etiam de mittente indignum scienter & complacenter in malo eius: secus dum eius malo⁹ vtitur in necessitate & pro sui indigentia. Exemplum de recipiente mutuum sub vsuris in necessitate cum gratis haberi non potest. Nemo em̄ peccat vtendo iure suo. si enim peccaret non vteretur suo iure: quia nemo habet ius ad peccandum.

¶ Quantum ad articulum tertium est dubium primū: an obsit defuncto & in quo, si omittantur a ministro suffragia per eum dū viueret fieri ordinata vel testata pro se suis hæredibus aut in genere pro defunctis fidelib⁹. Respōdetur per aliquas doctrinas. ¶ Prima. Contingit nōnunq̄ aliquem carere bonis spiritualibus sibi debitis ex culpa & negligentia alterius. Exēplum. mandator vel testator &c. ordinauit pro se aut suis fieri suffragium post mortem: & mandatarius id negligētur omittit. Quis em̄ mortuus meruit vt sibi prodesse possit, nō tamē nisi cōditionaliter si fiat. alias non plus prodessent facta q̄ non facta. Quo ad meritū essentiale qđ debetur operi operanti actoris principalis: qđ totum hic in via acquiritur: nihil deperit ipsi cum alias legitime facit hmōi ordinationes in charitate & gratia: etiam si omittat mandatarius ad qđ tenetur. Bona enim voluntas sua pro facto habetur in hoc. Secus de satisfactione vbi requiritur factū: & ideo essentiali suo prēmio nō caret. Si quę titur an ne ex illa omissione eius pœna intendatur: Respondetur, pœna eius ex hoc non intenditur in purgatorio: quia egrediente anima iam taxata est, vt nec augeri possit essentialis pœna. Sed nec perpetuatur pœna. Si em̄ aliquis habet stare in carcere pro debito qđ alij soluendū cōmisit, alio non soluente perpetuo ibi manebit si per se non soluerit. Sed si sic manēdo in carcere solueret satisfaciendo: dato q̄ procurator non solueret liberatur expleta huiusmodi solutione per seipsum facta. Ita est in ꝓposito. Si autem quis mandat fieri solutionem pro malefactis, & tamē non fit solutio: si fuit in mōra dum hic viueret, & nō pœnituit de negligentia, punietur de mora & negligentia: quia non statim satisfecit nec prēuidit mortis incertitudinem quando futura sit. Stabit ergo in purgatorio pœnis p delicto. Minorem tamen habet pœnam, si mandauit & ordinauit fieri solutionem, q̄ si per volūtariam culpam nec soluisset, nec mādasset soluti per alium. Insuper nocet ei, si tardius soluitur: aut si mandauit tardius solui dum debuit, aut potuit statim soluere in vita, vel post mortem per se vel alium. ¶ Est ergo responsio ad dubium. Quis suffragiorum omissio testatori vel ordinatori non obsit quo ad præmium essentiale correspondens operi operāti actoris principalis: nocet tamen & obest quātum ad pœnę abbreuiationē, beatificationis accelerationem &c. Et ita quo ad prēmiū accidentale item priuatur gaudio accidentali correspondēte actui exteriori & operis executioni. Item nocet quo ad effectum debitum operi operato. Neglecto enim suffragio nullum est opus operatum. Sic spoliatur effectu orationum communium ministrorum ecclesiæ & aliorum, quas facturi erant vel ex deuotione personali vel ad exhortationem ministri ecclesiæ. Item dum non dantur eleemosynę (gratia exempli) nō obligantur pauperes ad orandum p defuncto vice gratitudinis. Si dicitur. Culpa non nocet nisi actori. Dicendum: Nocere quandoq; est inducere reatum peccati aut culpę: & sic verum est. Quando q̄ est impedire a consecutione voliti aut alicuius rei alias debiti, & sic culpa parentum quando q̄ nocet filijs. sic filij hæreticorū priuantur hæreditate paterna. xxiij. quæstio. septima. ca. primo. Sunt enim cōfiscata. Sic de filijs sacerdotum & spurijs. Sic negligētis mandatarij culpa nocet testatori. idest detinet eum in pœna & retardat a gloria cum omittit suffragia. Ad hoc quarto dialogo. Grego. Item decimatertia quæstio. ij. capit. Qui oblationes. Potest dari exemplū. Dominꝰ potest iuste excommunicari & de cōtumacia notari vera vel prēsumpta dum citatus non comparet, nec per se, nec per alium. Sed si procurator sustinet negotium & citatur non dominus, licet nomine domini, iam dominus non excommunicatur: cum non fuit contumax sed negligens, eligendo desidem ministrum. Mortuus vero tenetur, vel per se, vel per alium satisfacere. q̄ si nec per se, nec per alium satisfacit: detinetur in carcere quousq; satis patiatur. ita in ꝓposito. ¶ Secunda doctrina. Stat suffragiorum debitorum executionem tanto tempore omitti q̄ mandator penitus frustratur eorum efficacia, dempto prēmio suo essentiali sibi pro ordinatione eorundem debita: vt cum quis secundum iudicium dei satis punitus est in purgatorio: & eo iam liberato fit primum executio mandati & suffragiorum. Sic enim non prosunt ipsi quo ad sui a pœnis liberationem: quia prævenit patiendo eorū efficaciam. ¶ Tertia doctrina. Stulte agunt plurimi, testamentorum conditionem, ordinationem, eleemosynarum solutionem, ablatorum restitutionem siqua restituenda sunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

committendo suis hæredibus, vt restituant ea, condant, ordinent, soluant, eleemosynam tribuant: pro qua petuntur spiritualia suffragia &c. Nam si per se soluerēt: & de suis cum effectu darent, possent habere vltra remissionem pœnæ etiam augmētum gratię & glorię essentialis, quo carent si cōmittunt hęredibus vt talia faciant de substantia quā relinquūt tunc non sua. Et dato q̄ viuens ordinet illa sic fieri debere post mortē suam: ita q̄ solum teneat sibi vsum rerum, tunc dandarum cum effectu: tutius tamē & melius est soluere cum effectu, q̄ committere alteri vt pro se faciat: cum tam rei dominio priuatus est. Item dato exterior quandoq; ex opere operato aliq̄d habet vltra voluntatem interiorem: vt obligationes pauperum quatinus pro se intercederent ad dominum. Hęredes quoq; parum curant de voluntate defuncti: et substantiam derelictam vt suam proijcere recusant: transit denique defuncto rum memoria cum pulsu cāpanarum. Insuper quis mandat hæredibus, vt voluntatem defuncti exequantur: forte non curant si sint tunc in gratia, vel non saltē volūt aliquid fecisse. ¶ Tūc stat dubium: An idem sit quo ad prēmiū essentiale & gratię augmentum ordinare pro se suffragia fienda post mortem rite & legitime cū obligatione ad dandum tunc tempore executionis q̄d testatum est: & cum abdicatione pro nūc dominij rerū, retēto vsu solo vsq; tūc: ita q̄ primū tempore executionis suffragij vult cum effectu vsum rei differenter cuius dominium prius resignauit deo: et dare iamiam eleemosynā aut suffētationem ministri cum effectu. Sicut idem videtur eē velle dare obligatorie cras eleemosynā: et dare hodie cum effectu. Ponatur casus q̄ aliquis habendo talismodi voluntatem bonam p̄uenatur morte, prius q̄ det eleemosynam cum effectu, an voluntas pro facto habebitur. Dicendum: vtiq; plus facit qui cum effectu nunc dat & rei dominium & vsufructum, q̄ qui translato solo dominio reseruat sibi vsufructum ad tempus vitę, aut committit hęredib⁹ vt se mortuo dent. Tunc enim non dat de suo: sed datur pro eo de non suo. Item qui nūc cedit dominio, reseruato vsufructu, minus dat q̄ qui totum nunc alienat propter deum & dimittit. Item plus dat qui nūc cum effectu prorsus cedit q̄ qui spondet se datu rum cras vt videtur: quia adhuc vsq; cras habet dominiū rei suę. Si ergo testator vult certus esse de voluntatis suæ executione: et præcauere ne contingat suam voluntatem vltimam calumniari, cassari fraude vel dolo aut machinatione versipelli hęredum vel successorum: qui mallent totam substantiam retinere q̄ aliquid pro dispositione vltimę volūtatis testatoris in pios vsus erogare: expedit vt nunc cum effectu det &c. quia etiam ex hoc pauperes percepta distributione eleemosynarū prouocantur ad orandum pro testatore. Itaq; nō est idem quo ad prēmium essentiale, si quis in tali casu prēueniē morte: quia datio effectualis non fuit per eum facta, sed dilata pro tunc, cum re ipsa iam vti non potuit. Hoc fe cisse legit Gersō Pari. Cāc. in epistola ad Chart. super acceleratione suffragiorum sibi post mortem oblatorum cum inquit. Venit in cor meum fiducia petendi accelerationem qualemcūq; me viuente suffragiorum illorum quæ post mortē sunt oblata: quatinus impetrēt spirituales amici viuere & mori in gratia dei. Nisi enim gratia dei comitetur obitum meum, nulla erit vlterius redemptio. Denique iustorum assidua deprecatio p derit spero mihi ad meritum proprium cumulādum in via: quale esse non poterit extra viā quæ meriti nullius locū habet. Hęc ille. ¶ Q d autē allegatum est. Voluntas apud deum habetur pro facto cum non stat per eum &c. Dicendum, illa propositio indiget sano intellectu. Manifestum enim est q̄ in largitione indulgentiarum ex certa subuentione &c. non procedit. Et sic melior est conditio diuitis & dantis secundum tenorem bullę q̄ pauperis. Item fallit de aureolis quæ debentur facto. Procedit tamen quo ad deū de prę mio essentiali, stante vtrobiq; voluntate æque intensa & amorosa. Item non est idem velle legere missam & id ipsum cum effectu implere: præsertim quo ad pœnę solutionem. Item baptismus fluminis in proposito cum baptismo flaminis in actu non videtur tollere omnem pœnam pec cato debitam, sicut sacramentum baptismi.

¶ Q uarta doctrina. Stante opinionū varietate est salubre consilium & via tutior quatinus testator seu ordinator suffragiorū pro se post mortem fiendorum tempore mandati seu ordinatio nis testamenti conscientiam suam purget ad minus peccatorum contritione. Sic enim prodesse poterunt ei suffragia: et nunc cū ordinat ad gratiā & gloriā: et de post etiam si fiant per malū ministrū ad pœnę remissionē secūdum omnes. Patet ex dictis. Expedit itaq; testatori vel ordinatori: si tempore ordinationis vel testationis nō fuit Deo reconciliatus per pœnitētiā, q̄ posthac forte tēpore executiōis releuet neglectum, & sese cū deo componat: sic quoq; de nouo deo offerat & instituat vel ratificet &c. ¶ Q uinta doctrina. Cum curatus vel sacerdos in exequijs defunctorū: vtputa in primo, septimo, tricesimo, aut anniuersario mandat populo vt commendatam habeat animā, defuncti, legendo Pater nr̄ &c. q a mandatū illud fit ex laudata cōsuetudine ecclesię deo semp placētis & nōnunq̄ boni ministri eccle

siæ el⁹ vices gerentis: valet huiusmodi suffragiū defuncto ex opeo perāte eccl'ię, ac etiā ministri boni, & ex ope opato, ad sensum pri⁹ tactū: tametsi orantes pro tūc non sint in charitate. Sic similiter dicendum cū in concionibus fundunt preces pro defunctis, aut aliqua necessitate. Vt in ca. vbi magis. de elect. lib. vj. in quo disponit generale concilium, q̄ tempore electionis summi pontificis debent populis indici orationes, & quādoq; ieunia. ¶ Sexta doctrina. Videt esse tuti⁹ ordinare suffragia quæ ecclesia instituit pro defunctis fienda, vt altaris sacrificium & officia funeralia & per clericos ordinatos q̄ per laicos, aut indifferēter quęcū q; bona opera pro defunctis non instituta. Ita videtur sentire Gerson in de oratione par. ij. Hutus ratio est: quia mandans & actor principalis est ecclesia semper placens: etiam cū minister displicet. Item ex opere operāte ecclesię, & ope opato videtur habere quendam effectū: vt officia priuilegiata. Item clerici sunt ad sortem domini specialiter assumpti, & generali missione destinati: vt ecclesia ministrēt. ¶ Ex illa doctrina sequitur responsię ad dubium moueri solitum: si intersit quale officium dicatur pro defunctis: an solū Requiem vt dici solet: vel de virgine Maria, aut patrono defuncti &c. Dicunt aliqui. In missa duo fiūt principaliter: sc; sacrificium & orationes ecclesię. Sacrificium q̄d est principiū in missa passiue, est Christus deus & hō. Hic em̄ offertur patri in oīni missa æqualiter sine differentia, quantū est ex parte signi & signati, quicquid sit de sacrificante ministro actiue. Et sic vna missa tātū valet defuncto quātū alia: & est ab ecclesia pro defunctis ordinata. Orationes vero sunt diuersę in diuersis missis: & trahit sua quęq; voluptas: et forte plus mouent intentionem orantis orationes speciales pro defunctis, q̄ alię: & videtur affectum orātis plus facere attētum, cōpassiuū &c. Ad quod facit opus operans totius ecclesię orantis in hoc officio a se ad hoc instituto per suum ministrum specialiter. Et sic videtur præcellere officiū defunctorū. Sed posset illa præualentia compensari deuotione particulari ministri, quā habet in illa vel illa missa: item oratione & intercessione sancti alicui⁹ qui fuit patronus defuncti: quē in via præ ceteris coluit: qui tūc inuocatur: vt oret deū pro defuncto &c. Sed videat lector si opus operans totius ecclesię, quæ specialiter hoc officiū pro defunctis instituit, posit compensari & quādo merito personali, & operi operanti vnius ministri. Est enim ecclesia fidelium multitudo &c. Forte si pauci essent de ecclesia & præcellēs sanctitas ministri, procederet id commune dictum doctorū de compensatione. ¶ Septima doctrina. Testator habens quędā restituenda si prævenitur morte ante eorū restitutionē, nō detinebitur in purgatorio, cęteris paribus precise propter neglectā per mandatariū restitutionis executionem: donec fiat cum effectu: si ad hoc viuens fecit diligentē & debitā puisionē pro restitutione rei ablatę: vel in se si haberi pōt, vel in æquivalenti si corrupta est vel amissa. Staret enim casus q̄, nunq̄ posset restitui: & potētia est ipsi ablata: nec obligabit ad impossibile. Hinc sicut restitutio præcise nō est opus superogationis sed necessitatis: ita nec est opus expiationis: sicut nec est p prie pars pœnitentię, sed quo dā p̄miū pœnitentię. Et sicut celeritas restitutiōis non diminuit pœnā: ita nec tardatio auget vel intendit pœnam. Et ideo sicut in via fuisset cōsecutus expiationē pœnæ per restitutionem celerē: ita nec post mortem accrescet pœna ex nō restitutione præcise donec restituat. Tenetur siquidem per se vel alium restituere, si adest potestas. Si tū alter restituit, vult deus suam bonā & inculpatā & quantū in se est efficacem volūtatē acceptare p facto. Stat tamē eum fuisse tepidū, desidem, negligentē, aut culpabiliter ignorantē citra mortalē culpā: & pro illo satisfaciet, pœnā luendo: nisi faciat suffragiū. & ita non prejudicat ipsi illa dilatio mādatarij: prędia ligētia debita, quo ad augmentū pœnæ intensiue vel extēsiue. Ex illis doctrinis patent multorū dubiorum solutiones, & respōsio ad motū dubium an obsit, & qualiter, vel in quo defuncto si omittātur suffragia per eum fieri mandata &c. ¶ Secundum dubiū principale est. An ne hmōi suffragia sic facta & applicata defunctis etiā prosint faciēti: & in quo seu ad quid: et an ex eo q̄ sic applicātur alijs, minus prosint ipsi. Ad hoc dubiū respōdetur lec. lviij. in expositiōe Canonis missę. & dist. xvj. q. ij. huius collect. Ideo hic breuiter dicendū post illam conclusionē vnicā: Nulla actio meritoria quę est cum hoc etiam satisfactoria, siue ex se se, siue ex applicatiōe faciētis pro alio: est ex hoc minus meritoria quia est & satisfactoria, & pœnæ tēporalis debitę pro peccatis ad culpam remissis ablatiua. Patet locis allegatis. Hinc sequit. Q uicūq; ex gratię inclinatione elicit actū bonum & meritorium per quem vult satisfacere, siue pro se siue pro alio viuo an mortuo, potest nihilominus si est in gratia mereri sibiipsi augmentum gratiæ & gloriæ. Sed cū satisfacit pro alio, & satisfactionem totam applicat alteri: licet mereatur sibiipsi, non satisfacit pro seipso: sed tm̄ pro illo cui applicat, secūdū Duran. q. iij. Vnde quo ad satisfactionem pro seipsomet ita tenetur ac si nihil actum esset. Ita etiā habet Palu. dist. xx. q. iij. ar. iij. & dist. præsenti. q. j. art. j. Si em̄ a. & b. teneor decē Florenis, & singulis eorum. x. ego dādo. x. pro a. nō satisfacto pro b. Ita si ego teneor ad aliquid, satisfaciendo pro alio, non satisfacto pro me. Nisi enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic dicat quo ad præmiū, cū priuatio minimi gradus gloriæ maior sit omni pœna tēporali, potius sustinēdum esset purgatoriū q̄ satisfactione cōpē sandum quodcūq; delictum. Pręterea secundum Gers. par. ij. de oratione & eius valore: nullū præmium accidētale impedit vel minuit essentiale, si alteri actioni vltra essentiale præmiū debetur & accidentale vt aureola. de quo infra dist. xlix. Itē inaniter legeret ecclesia dominicā orationem, quo ad vltimas clausulas respicientes ea quę sunt nostræ salutis: nec danda esset pœnitentia vel emēda (vt dicitur) cōfitenti sua peccata. Nec dilectionem dei imperficit dilectio proximi ꝓpter deum. Hinc nō nunq̄ aliquis celebrando pro se & alio, plus meret apud deum, q̄ celebrando pro se tm̄: quia ex maiori charitate, & compensationē expectat a proximo. & ita stat cōclusio. ¶ Tertium dubium principale. Quia non minus prēmij essentialis & accidentalis debetur actioni meritorię, quæ cum hoc est & satisfactoria, q̄ si esset tm̄ meritoria: & factori operis nihil deperit de prēmio gratię & glorię, cū opus suffragij transfert in alium: Quid de valore solutiōis pœnę: an min⁹ sit sibiipsi satisfactoriū cum dat alteri, q̄ si pro se solo satisfactionem, aut solutionem facetet. Et an posset totum transferre in alium quo ad valorem illum qui dicitur a doctoribus solutio pœnę, vel satisfactio pro peccatis: aut totum sibi reseruare quo ad hoc, ita q̄ alij nihil solutionis pœnarum, aut nihil satisfactionis directe & ex intentione agentis de hoc leuare possint. ¶ Notandū q̄ duplex est valor suffragiorū secundū Duran. q. iij. scilicet gaudium vel consolatio quā habēt omnes existentes in charitate de alterius bono. et sic suffragium plus prodest illi, qui est in maiori charitate: quia plus diligit proximum propter deum: per cōsequens plus gaudet de eius bono: quia gaudium sequitur charitatem & amorem rei habitę. Et secundū Sā. Tho. q. vij. dicitur intentor consolatio. Alius valor est satisfactio & compēsatio pœnę. & sic solum valet actori vel illi cui per intentionem agentis applicat. Palu. dicit suffragium posse considerari: vt opus bonum reddēs faciētem ipsum laudabilem. Sic est actus ille bonum cōmune oīm existētium in charitate, & veluti bonum speciale ratione vnionis & meriti. Et plus gaudet de hoc qui ē in maiori charitate q̄ quicunq; existens in minori. Alio modo potest considerari: vt actus factus pro aliquo prę cise ex intentione facientis ad remissionem peccati, vel solutionem pœnę. & sic est bonum illius cui datur ab actore operis. Sic plus est opus id amabile illi pro quo fit q̄ alteri. Quilibet em̄ plus diligit rem propriam q̄ alienam quantum ad appretiationem. ¶ Secundo notandum secundū Gersonē de oīone par. ij. Triplex pontē facies oratio nis: hoc est, triplici modo contingit quē aliqd impetrare. Primo pro modo liberalissimę donatiōis, & ille respicit liberalissimā donantis misericordiā sine respectu ad meritum petētis (loquitur de merito proprie dicto) quo modo orādi forte sępe vsi sunt patres & prophetę. Sic dicitur orare oīs ille q̄ facit bonum opus de genere relatum in deum: sic omne opus virtutis pro honore dei, aut eius recognitione dr̄ oratio. Hoc mō quantus sit valor orationis, solus deus nouit. Sic quandoq; liberaliter aliqui captiui emancipantur a principe: alij flagellis percutiuntur, aut pœna alia mulctant. ¶ Secūdo pro modo meritorię actiōis: & vt sic: potest valere tripliciter. s. specialissime quo ad præmiū gratiæ & glorię. sic dūtaxat valet illi qui facit bonum opus meritorium: nec vt sic potest in alium transferre. sic dicitur, Opera eorum sequuntur illos. licet quis posset alteri mereri gratiā primā, qua habita iā est filius glorię. Generalissime: sic valet toti ecclesiæ ratione vnionis & charitatis, & omnibus qui sunt in charitate. Nam ꝓpheta, Particeps ego sum omnium timētium te &c. Nec aliquis potest excludi habens charitatē, & quem ecclesia non excludit. de quo alibi. An vero ille valor hoc modo sit remissio pœnæ, vel gaudium, dubitant aliqui. Specialiter vel medio modo, sic valet tātū factori vel cui dederit factor operis in solutionem pœnę. Et dicit Duran. q. j. Si tale opus est equatum reatui alterius pro quo fit, dūtaxat satisfacit pro illo & nō pro alio: quia pœna quę equatur reatui vni⁹ non æquatur reatui duorum. Satisfactio vero cū est actus iustitiæ consistit in quadam æqualitate. Hęc ille. ¶ Tertio mō valet pro modo satisfactorię compensationis. Sic est inuenire excedens & excessum in genere operū, & multiplicem distinctionem. Quandoq; enim suffragium vel oratio procedit ex fide informi, seu innititur spei ac fidei informi. Sic dicit Augu. ca. v. de cura ꝓ mor. Si animam filij credidit precibus sancti martyris adiuuari: hoc q̄ ita credidit supplicatio quædam fuit. Et ita posset dici de multis operibus fideliū quæ procedunt ex fide informi. Quandoq; operum pœnalitati & corporis afflictioni: vt est in ieiunio, peregrinatione &c. aut operū fructuositati: vt dum corporales, aut spirituales: aut operū dignitati: vt cū procedunt ex humili affectu deuotionis in deum: aut priuilegiationi, seu diuino instituto: vt indulgentię, sacramenta, sacramētalia, bñdictiones, oīones istitutę ab eccl'ia. &c. ¶ Istis sic prēmissis respōderi potest ad dubium citra assertionem, certis propositionibus. Prima. est ꝓbabile dictu viuorum pro mortuis suffragia non valere defuncto, nisi ad pœnę solutionē, vel gaudij accidentalis augmentum: aut ad quandam cōsolationem, seu beatitudinis accelerationē. Patet

ex notabili primo ex sufficiēti inductiōe. Nec em̄ statum mutant, nec merita noua acquirunt. ¶ Secūda propositio. Suffragium viuorum, siue in ratione meriti, siue non in ratione meriti, sed satisfactionis in genere, est actus finitus valoris finiti, & determinati, respectu pœnę soluendę: tametsi posset dici infiniti valoris syncategorematice. Actus enim nostri sunt personę finitę ꝓ finitis acceptatę, maxime quo ad remissionē pœnæ. Et licet illa oblatio altaris nunc eos operatur effectus quos prius, sed non æque perfectos ꝓ oia, accedit tamē ad illam, quanto illam plus rep̄sentat, & eius virtute ipetrat, & obsecrat. Si ergo illa est finita, & ista de qua sermo. ¶ Tertia propositio. Viuus faciēs opus suffragij pro defunctis, potest (si vult) totū eius valorem medium correspondentem præcise suo ꝓprio opi vti, & deuotioni p̄ se si indiget retinere: aut in aliū ex toto, vel ex parte trālferre: & suo iuri in hac pte penitus cedere. Patet ꝓpositio. Dr̄ vt valet medio mō, secus vt valet specialissime, vel gñalissime. Dr̄ si idiget. Si em̄ nō indiget, reuertit in sinū suū. Hęc enim est habitualis intētio factoris. Sic si non est capax. Dicit correspondentē p̄cise suo operi operāti: secus quo ad opus operans ecclesię, vel institutionis Christi &c. vt infra dicetur. Et licet sic totum transferat quantum ad valorem directum: potest tamen indirecte sibi fieri compensatio: quia ille liberatus vices rependet in beatitudine, sumendo affectum pium pro effectu. Item ex opere operato fit ipsi refusio: vt supra. Meretur factor suffragij per hoc q̄ & ꝓ eo fiēt suffragia tempore opportuno &c. de alijs clausulis patebit infra. ¶ Quarta propositio. Suffragium factum ex intentione & speciali applicatione facientis in solutionem pœnę dūtaxat peccati alieni, vel non valet, vel minus valet saltem directe factori operis ad expiationē peccati proprij: secus indirecte. Fallunt ergo secundū Gersonem in floribus plurimi, q̄ habētes sustentationē bonā se altenorum peccatorum solutioni deuouent, & obstringūt: cū nec satisfacere possunt ꝓ propriis. Per hoc em̄ retardātur a beatitudine. Ista propositio vt prior intelligitur de suo & proprio operāte, seu quantum ptinet præcise ad deuotionem propriam agentis. Alias non videtur ad quid valent spectales applicatiōes & Collectę. Dicit dūtaxat, & solum pro peccato alieno. Potest. n. pro alieno & proprio fieri delicto: sed sic non valet intantum singulis, quantū valeret si pro altero eorum dūtaxat fieret. Dicitur directe: quia potest aliunde fieri compensatione, & ex opere operato: vt supra: cū dat vt recipiat: recipit vt det. Dicitur vel non valet: ex propositione tertia: vel minus, si in plures partē. Et cū est valoris finiti pōt equari alteri⁹ reatui in ratione solutionis pœnę: & sic nihil superest in ea parte. ¶ Quinta propositio. Suffragium ꝓ intentionem facientis in plures mortuos translatum secundū eius valorē mediū vt est remissiuū pœnę pręcise, minus valet singulis eorundem ad pœnę solutionem q̄ valeret si vni tm̄ ex ea multitudine totaliter, & spectaliter quantum ad totum valorem istum fuisset impensum. Ita habet Gerson par. iij. &. xlij. vt supra patet ex propositione secunda. Et videntur omnes doctores sic sentire, dempto forte Prępositino cuius originale nō vidi. Et dicitur si aliter & aliter eum referunt. Exē plum. decē debitores vinculati: tenet singulus dare centū Florenos. si quis misericordia motus ꝓ omnibus simul soluit cētū, minus valet eis q̄ si ꝓ singulis singulatim dedisset centum. minuitur quidem eorum pœna, sed non redimuntur: qa singulus adhuc tenetur. xc. Et non sic possunt omnes animę defunctorum vna missa redimi, & non eēt valor duarū missarū in hac parte efficactor vna: & nullę essent quo ad hoc missarum multiplicationes. sic tricesimus, septimus, & exequiarum dies &c. Et nullum esset dictum Greg. in. iij. Dialogorum de redemptione animarū per tot vel tot missas. Q̄ autem Prępositinus quandoq; referr̄ dicere cōtrarium, quo ad collationem boni, nescio qd sit illud bonum aliud a prædictis notabili primo, scilicet a gaudio, vel pœnarum solutiōe. Quo ad primū, omnib⁹ prodest: & plus ijs qui sunt in maiori charitate: sed hoc est obiectiue, & ita ē paritas gaudij: quia propter charitatis vnionem oēs gaudent de bono proximi: secus quo ad pœnę remissionem, quę fit secundum debitum iustitię. Verū gaudium illud non est proprie effectus suffragij: sed quasi naturaliter comitatur ipsum, stante cōmunione charitatis: nec id erit æquale omnib⁹, nisi obiectiue: vt infra dist. xlvij. Quilibet em̄ plus appreciatur suam beatitudinem q̄ alterius: & gaudium maius venit ex maiori charitate, nō ex maiori bono volito. Item exempla sua de lumine & candela & voce non sunt ad ꝓpositū: quia suffragium est solutio pœnę: quę maxime fit secundū intentionem soluentis & acceptantis. Istæ autem res naturaliter suum producūt effectum in subiecto dispositio: & maiorē in magis disposito. Sic melius videt habens bonos oculos, aut aures &c. Nec secūdū intētionē ponētis candelā illuminat &c. sed suffragiū sc̄dm itēntionē faciētis & acceptātis valet illi aut illi. De spiritualitate satis respōdet Sco. Quodlibet. q. xx. Vnus em̄ spūs nō est ali⁹. Et sicut secūdū August. li. vij. ca. vj. de trini. plus sunt duo homines q̄ vnus hō: ita duo spiritꝰ plus sunt q̄ vnus solum. Item est spirituale indiuisibile: sed pars vt anima, & spiritus, & spirituale attributiue diuisibile. Sic res dedicatę diuino cultui spirituales dicuntur: licet sint res corporales in se.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad auctoritatem beati Hieronymi (quę intelligitur citra obligationē, voto, ordine, vel iuramento &c. fulcitā) respondet glos. de cōse. dist. v. Non mediocriter. Duran. q. iij. dicit q; intelligitur quantum ad effectum gratulationis, consolationis, vel gaudij: quā habent oēs charitate vniti, de bono proximi, & opere bono ex charitate pro defuncto elicito: sed non est equalitas valoris quantum ad effectum solutionis pœnę: quia potest eius valor equari pœnę debitę in vno solo. Dantur & alię solutiones: videat Gerson. par. xlvij. de solli. eccles.

N ¶Sexta propositio. Habēs speciale suffragium sibi soli, aut cum paucis secundū valorē eius medium applicatum, & cum hoc cōmune cum cæteris, citius liberatur a pœnis, cæteris paribus, q̄ habens dūtaxat cōmune & nullum speciale. In quo melior est cōditio diuitis q̄ paupis: Diuitis inquā qui est pauper spiritu, quorum est regnum cælorum: citra hoc q; de⁹ sit acceptor personarum: qa valor suffragiorū est ex merito cōditionato si fiūt pro se: vt supra. Cætera patēt. ¶Septima ꝓpositio est de valore illo q̄ dicitur generalissime: an sit remissio pœnę vel gaudium tm̄ vel vtrūq; simul vt participet cū modo qui dicitur specialissime, & medio qui est remissionis pœnę. Nolo hic aliqd assertiue dicere: sed dūtaxat dare occasionem vberius aliquid cogitandi. Propositio est hęc. Est probabile dictu q; valor suffragiorum, vt valet generalissime, est non solum gaudium, gratulatio, vel consolatio omnium charitate vnitorum ex facto pro defuncto: sed etiam solutio pœnę vel satisfactio pro pœna defuncti. Sunt qui tenent contrarium vt patet ex notatis supra, circa dubiū istud. Quibus in suo valore dimissis videtur dicēdum primo. Gaudium nō est effectus suffragij: sed comitatur suffragij impensionem, & pœnę solutionem. Secundo. Ille valor dictus generalissime cōplectitur nedum opus operans priuatę personæ: sed totius ecclesiæ. Nam ecclesia & si faciat per suum ministrum suffragium pro defuncto determinato principaliter & in primo gradu (vt quidā dicunt) tamē vt cōmunis annectit alia quę respiciūt in genere omnes defunctos. Sic in fine horarum legit Fidelium animę &c. In vigilijs, orationibus pro fidelibus defunctis: in missa &c. Requiē dona eis domine &c. Item memoriam specialē quæ habent suam solutionem pœnę & satisfactionem cōmunicandam per ecclesię ministrum omnibus fidelibus post applicationem specialem & primariam officij alicuius quātū ad id qđ præcise pertinet ad opus operans illi⁹ ministri specialiter celebrātis pro aliquo defuncto ad eius iussum vel ordinationem. Sic dicitur in missa instituta a Christo & ecclesia pro omnibus vtuis & defunctis: Memēto famulorum famularumq; &c. Omnia sonāt respectu totius ecclesiæ &c. & oīm astātium. Qđ non videtur esse aliud nisi q̄dam ministri petitio, & supplicatio vicaria pro oīmbus fidelibus vt eorundē de⁹ misereatur. Sic in collectis generalib⁹. vult enim deus quędam dare rogatus alias nō daturus ea. Quę enim a deo sunt, ordinata sunt. Sic & astantes cereos ac thura incēdētes, offerētes &c. cum sacerdote petunt. ¶Ordinat ergo ecclesia tales modos generales obsecratiōis in officijs diuinis pro tota ecclesia, & omnibus Christifidelibus: isto saluo q; dominus operis illi⁹ suum personale meritum præcise vt suę correspondet deuotioni priuatę pro se reseruet quo ad meritum gratiæ & glorię: sed quo ad remissionē pœnę & modo medio, vel pro se reseruet totum, vel alteri cōmunicet aut resignet in solutionē pœnę. Reliquum vero vltra nunc dicta correspondens merito ecclesiæ quę facit hoc sacramentum per suū ministrum, ac Christi institutioni vult ecclesia esse commune omnibus in solutionem pœnę. Vt gratia exēpli: si possent a se inuicem separari in aliquo ope suffragij seu altaris, sacerdos, meritum ministri præcise vt deo dilecti, & merito ecclesię cuius vice agit & petit minister. Dicit si possent separari saltē ad imaginationem. Nam sicut aliquis homo particularis existens in charitate non mereť nisi actuali gratiæ inclinatione vel quādoq; virtuali quę præsupponit actualem velit aut imperet bonum: sic etiā ecclesia vniuersalis non habet meritum abstractū extra homines particulares: sed eius meritum est meritum personarum & membrorum ecclesiam cōstituentium. Hinc meritum ecclesię vno tēpore potest esse maius & præcellentius alio tēpore, cum sunt plures sanctiores vno tempore in ecclesia q̄ alio. Secundum veram iustitiam attributiuam nō datur maius præmium minori merito, & minus maiori. Istę vero personę constituentes ecclesiam quæ deo gratę sunt & placent propter charitatem infusam per Spiritū sanctum qui sanctā facit ecclesiam, non semper seipsis exhibēt ministerium, orationem, vel supplicationē dño deo: sed maxime per ecclesię ministros ad hoc ordinatos charactere indelebili, & destinatos. de quo conclusione tertia in arti. ij. Et licet cum minister exhibens officium, vel ministerium est malus, non habeat aliquid meriti correspōdens suo opi operanti: est tm̄ ibi meritum & petitio ecclesiæ vniuersalis: cuius fert nuntium ad dñm. Etusmodi enim non suo ꝓprio petit nomine cum facit officium sui ordinis a Deo vel ecclesia institutū explicite vel implicite, aut laudata & vetusta christianitatis obseruantia inductum, & obseruatum. Et illi correspondet remissio pœnę apud deū: quā nō meretur ille minister precise. hinc nec sibi vel alteri precise appropriare eam potest: sed est omnium christifidelium charitate vnitorum qui ea indigent. Et de merito tali remissionis pœnę vt est ecclesię præcise puto summū Pōtificem quandoq; facere bonorū quæ fiunt in ecclesia dei participationem & cōmunicationem. Sic posset consequenter dici citra assertionem. Cum ecclesię minister facit suffragium ꝓ defunctis ab ecclesia vt supra institutum, approbatum, vel vetusta consuetudine obseruatum: si est malus, nullum habet opus operans: saltem secundum vnam opinionem, nisi per viam impetrationis: clarum est q; non meretur proprie cum caret gratia gratum facięte. Potest tamē humiliter petere & dei magnificentiā ꝓfitēdo velle fieri liberā a deo pœnarū remissionē &c. vt supra. Si est bonus: nā gerit vices ecclesię, & vices ꝓprias: vt gerit vices ecclesię non est per oīnia dñs illius boni: puta solutionis pœnę, ad bonū intellectū: vt vel totum sibi reseruet: aut vt voluerit per omnia aliter appropriet. Hoc em̄ est contrariū cōmunioni charitatis in qua fundatur & subsistit ecclesia. Vt autē gerit vices proprias & suo libero arbitrio actū illū elicuit quo ad eius substantiā: sic est dñs illi⁹ operis, & solutionem pœnę sibi vt sic coram deo correspondentē potest dispēsare vt vult in toto & taliter. Eapropter in oratiōibus & suffragijs ecclesiasticis a deo vel ecclesia institutis vtitur verbo pluralis numeri: oramus, petimus, q̄simus. Et si militer petit pro multis in numero plurali: tametsi etiam reperiantur orationes directę quasi ad vnā animā vt manifestum est sine habituali exclusione cæterorum charitate vnitorū: vbi vt videť mādans qui mittit ministrum illum, vel ipsemet minister qui est missus a dño tantū recipit ad imaginationē remissionis pœnę: quantū precise correspōderet suo opi operāti, si ipsum ꝓ se solo fecisset (per possibile vel impossibile) absq; hoc q; getit vices ecclesię. Et forte in plurali numero petit cum adiectione alicuius collectę specialis vel memorię, aut rei consimilis: quæ omnia sunt omnū charitate vnitorum. Ita videntur doct. intelligendi secundū triplicē distinctionem præmissam: vt modus seu valor specialissimus respiciat gloriā & gratiam operantis: medius valor remissionem pœnæ: Gñalissim⁹ nō solū cōcationē gaudij: sed & solutionē pœnę. In his oīmbus nihil affero: sed maiorū sententiā peto: & si non omnes doct. hæc dicant: nullus tamen videtur negare vt dictū est. Nec omnes ponunt illū trifariū modum Scot. & Gers. sed in genere ponunt duos tm̄: vt in principio huius dubij. Nec propter hoc modus ille quo valet generalissime supfluit: licet nō tā sit remissiuus pœnę: vt patet intuenti. Insuper ponunt aliq differentiam inter valorem suffragiorum priuatorum, & publicorum, seu priuilegiatorum ex Christi vel ecclesię aut eius hierarchiæ institutiōe: quia prima possunt ipsi soli appropriari: non sic alia. ¶Si opponit aliquis: est cōtra charitatē fraternā velle precise procurare sui ipsius liberationem de pœnis purgatorij, nō sic aliorum: ergo suffragia sunt penit⁹ cōmunia oīmbus: Negeť assumptū: Cū tamen quis nō vult alterius liberationem impedire nec odit eā, sed ordine recto quilibet plus appreciatur salutem ꝓpriā q̄ alienam. Si allegeť tenor p̄cepti dilectiōis ly sicut valet. i. ad qđ teipsum. Insuper sic includit mediorū volitionem p loco & tempore: semper tamē secundū mētis præparationē. Si dicitur: bonum quāto cōmunius, tanto diuinius: valet: quanto plus diffunditur citra ipsius deperditionem & diminutionem: tanto plus habet similitudinem cum bonitate essentiali diuina. Nec tamē ex hoc sequitur q; maior sit ei⁹ bonitas intrinseca. Nec sequitur: aliquid est meli⁹: ergo melius illi, quia arguitur affirmatiue a superiori ad inferius. Stat em̄ aliquid esse melius: sed nō illi: vt melior est punitas malorum q̄ impunitas: sed non ipsis qui puniuntur. Itē dictum Philosophi intelligitur non de quolibet bono cōicato alijs. Alias cū inquit in topicis. Bonum proprium est magis eligendum. cōtradiceret sibiipsi. Est em̄ bonum qđ cōmunicatum alijs minuť in se, & est qđ cōmunicatū nō minuitur. Primum est bonum suffragij. Sic bonū proprium est magis diligendum. Secundū vero multiplicatū creścit: & ideo quanto cōmunius tanto melius & essentiali cōmunicationi bonitatis diuinę similius. Prętera multę reperiuntur causæ speciales: quare quis plus tenetur vni q̄ alteri facere suffragiū: vt puta recepit ab eo bona mētis, fortunę: et⁹ eruditione, educatione, donarijs &c. hoc vel hoc adept⁹ est: tēporalia recepit refusurus spūalia: fuit alteri occasio peccati, est ipsi propinqu⁹, cognat⁹, parēs &c. ¶Si dicit: nullus potest alteri mereri quin & sibi ipsi mereatur vt manifestum est: ergo etiā nullus satisfacere potest pro alio quin & pro se satisfaciat: per consequens non potest totum dare alij. Respōdet San. Bona. Non est simile: quia opus meritorium est opus procedens ex charitate: quę facit omnia cōmunia habētibus charitatē: & ita cōicatur tale opus omnibus habentibus charitatem. Sed opus satisfactionis est opus iustitię & soluto rium pœnæ. Iustitia vero exigit pœnā pro merito culpæ: ꝓ maiori maiorem, pro minori minorē: ideo per eandem pœnam non potest quis simul duo debita soluere, & ex æquo. Si ergo satisfacit pro se, nō satisfacit pro alio: quantum ad totum valorem satisfactionis. Si pro se & non pro alio, meretur sibi gratię augmentum, & pœnę remissionem. Hęc ille. ¶Quartum dubium est de applicatione suffragiorum: An per solum sacerdotem in missæ officio: An in genere q̄libet pōt sui suffra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

giſ valorem vt vult aliſs applicare, ſiue fiat ſermo de opere operãte miniſtri precise, ſiue totius eccleſiæ quæ per ipſum facit officium: & an obeſt defuncto, ſi ſuffragia ſeu bona alicuius quę facit, nõ applicanť pro eo. Itẽ de gradibus ſcđm modũ loquendi multorũ: ſcđm quos ſic vel ſic dicunť applicare ſuffragia in primo, ſecundo, aut tertio. Itẽ an ex æquo vel non ex æquo. Notãdũ ꝑ intellectu terminorũ. Aliquid valere ex æquo põt duobus. Quãdoq; exponitur affirmatiue. i. & illi & iſti eodem modo valet vel applicatur. Quãdoq; negatiue, & hoc dupliciter: quandoq; quia nulli determinate & precise datur: ſed in genere duobus ſimul: quandoq; quia diſpenſatio cõmittiť deo vt diſpẽſet ſicut nouit. Nunc ad q̃ſita. ¶ Ad primũ, eſt ꝑ habile dictu: ſicuti ſacerdos vt eccleſię aduocatus ex ordine ſuſceptione habet miſſę valorẽ diſponere: ita & aliorum ſuffragiorũ factores & domini poſſunt ſua bona opera vt ſua ſunt cæteris dare in ſolutionẽ pœnę in gradu tali vel tali. Patet: qa nõ videtur ratio diuerſitatis. Licet Palu. hic dubitet, vult tamen q; factor operis poſſet ſuam operationẽ interiorem quę eſt opus operãs, ſic diuidere vt dicat q; principaliter valeat illi: & ſi quid ſupereſt valeat & aliis. Illud dictum ſi ſane intelligiť, confirmat dicta prioris dubiſ: quia quantum præciſe correſpõdet ſuo operi operãti & merito: tãtũ dare poteſt vt vult, cum vt ſic actus eſt eius. Secꝰ de merito eccleſię in hoc bono opere, quæ per ſacerdotẽ licet malũ hoc facit officiũ defunctorũ ſiue ſuffragium. ¶ Secundũ dictũ. Sacerdos potestatem apoſtolicã habet a deo aliquo mõ illimitate & nõ limitate precise, ſic. ſ. q; illi ſolt habeat applicare cui deus diſpẽſſet ceſſante ſacerdotis applicatione: quia citra reuelationem non nouit nec ſcire tenetur diuinam in ea re volũtatem: nec vnq̃ ſcire poſſet ſe iculpabiliť egiſſe. In ſacerdote puto includendos & alios ſuffragantes, mandãtes, ordinãtes, teſtãtes &c. ¶ Tertiũ dictũ. Qui pro ſe ordinat aut inſtituit miſſam ſpecialem, aut collecte impoſitionẽ, vel alteriꝰ ſuffragij executionem debere fieri per eccleſię miniſtrũ, poteſt illęſa charitate velle q; totum id qđ precise operi operanti miniſtri in talis ſuffragij ſui cõſtitutione correſpõdet quo ad pœnę remiſſionem ſibi ſoli applicetur & detur totũ, ſaluo illo qđ debetur illis ſuffragijs ex opere operante eccleſię, ſeu vt illa fiunt vice & nomine eccleſię, ſeu ratione vnionis charitatis ecclesiæ. Siquidem manet ius ſuum ſaluũ, & ſingulus eorum de bono miniſtri recipiť (prout ad ſe ꝑtinet precise de ope operãte actoris) aliq̃d memoriæ ſpecialis, & petitiõis peculiaris. Hic recipit valorem ſpecialem collecte, que etiã eſt eccleſiæ. hic de alio &c. ſcđm diuerſitatẽ ſuffragiorum ſpecialium quæ cum hoc ſunt cõmunia. Et ſecũdũ hoc intelligenda ſunt doct. dicta de ordine in applicatione ſuffragiorũ, quo ad diuerſa perſonarũ merita: que ſe habent ſępiſſime vt excedens & exceſſum. Cũ em̃ aliqui dicunt q; totum ſuffragiũ poteſt dari vni, non poteſt intelligi de ea totalitate q̃ includit opus operans eccleſię, & vt valet ratione vnionis charitatis. Sic eſt em̃ oim̃ filiorũ eccleſię. Siue intelligitur ille valor ſolũ eſſe gaudiũ vel cõgratulatio vt quidam dicunt, vel etiam remiſſio pœnę. An vero factor operis ita poſſet diſpenſare meritum prout eſt totius eccleſię, cum non eſt hierarcha eccleſiæ, ſicut meritum ſuum propriũ, maioribus cõmitto. Forte poſſet ex parte diſpenſare pro loco & tẽpore: maxime ijs qui fuere operis illius cauſa, vtputa fundatoribꝰ eccleſiarum, beneficiorum &c. & eorum cognatis, & attinentibus &c. Non enim videtur q; illo modo vt eis correſpondet opus operans eccleſiæ preciſe, æqualiter valeant omnibus defunctis ad ſolutionẽ pœnę in eodem gradu præciſe poſt priorem applicationem, & diſpenſationẽ, quæ eſt præciſe ratione operis operantis miniſtri vt talis: quia fundator ſi eſt in gratia participat etiam vt membrum eccl'iæ de merito eccleſię quo ad remiſſionem pœnę vltra particulare meritum miniſtri. Dictum eſt cum non eſt Hierarcha eccleſię: quia ſummus Põtifex hic ſolet facere participationem & cõmunicationem bonorum eccleſiæ. Si enim omnibus ꝑſunt æqualiter, fruſtra fit illa cõmunicatio. Poteſt ergo gradualem, & in tanto pro loco & tempore facere cõmunicationem. Eam ob cauſam vt videt Gerſ. par. xliij. de ſolu. eccle. & par. ij. de oratione ſuadet vt totum deo cõmittatur quo ad gradualem ordinationem. Is em̃ nouit diſtribuere ſingulis prout iuſtum & æquum eſt, ſaluo tamẽ iure illorum qui pro ſe ſpecialiter ordinarunt hoc vel hoc ſuffragium fieri, dando tẽporalia non vt pretium laboris vel operis: vt inde recipiant ſpiritualia: ſeu vbi habetur conſuetudo loci, aut vetuſtiſſima eccleſiæ obſeruantia, aut modus præfixus certus & determinatus de ſuffragiorum applicatiõe, quo ad modum & ordinem, cui nõ licet contrauenire ſine ſuperioris conceſſione. Idem in floribus ca. de ſacramento Euchariſtię dicit eſſe tutum q; cõmittatur deo: vt ipſe valorem ſuorum operum diſpenſet quantum & qualiter ſe videt obligatum benefactoribus ſuis. ¶ Quartũ dictum. ob charitatis defectum, aut nõnunq̃ miniſtrorũ deſidiã, & tẽporem pariter & negligẽtiã, ſeu etiam vt miniſter certior reddatur, quæ ſint per eum ex fundatione facienda: vtq; nihil negligat: ſed ſcire poſſit ſe conſummaſſe oia debita: vtq; ſollicitius inuigilet ad particularia q̃ ad cõfuſam obligationẽ: vt deniq; cæteri ad ſimilia allicíantur & inducantur: expedit & vtile eſt, quatenus fundator aut teſtator, ſeu patronus ſuam explicet intẽtionẽ, circa ea quæ vult fieri per miniſtrum a ſe conſtitutum in ſuffragiorum exhibitione tẽporali vel perpetua. Forte ad illa quę ſic ſunt factẽda fundator tenetur voto, iuramento, vel promiſſione &c. Item affines hoc videntes laudant deum, & grati ſunt fundatori, qui pro ſe & ſuis talia ordinat: excitantur deniq; ad ſimilia vt mos habet eccleſię in fundatione monaſteriorum, collegiorũ &c. Ait Paulus. Si nos nobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi veſtra carnalia metamus? q. d. non. j. Corinth. ix. Nec eſt abreſi ad hoc quandoq; (ceſſante pompa) ponit ſepultura in loco certo cum inſcriptione tituli: vt monimenti perpetui cum appenſione armorum ſuorum: vt qui de ſua ſunt familia excitentur ad ſuccurrẽdũ amico, cognato, affini &c. more ſanctorum patrum vt fertur qui ſaltem & ipſi curauerunt ſepulturas, & ſepeliẽdi locum & modũ vt
P dicetur. ¶ Quintum dictum. Habẽs certam & expreſſam ordinationem & obligationem ex tẽporalium receptione ad repẽdẽdũ ſpiritualia in miſſarum vel quorũuis ſuffragiorum applicatione, certis & determinatis perſonis, nõ poteſt ex æquo, & aliſs in primo vel eodẽ applicare gradu. Ita habet Palu. q. ij. & Gerſ. vt ſupra par. xxxtj. & Sco. Nam vel defraudat priores vel poſteriores nulli vt tenetur totum dãdo vt ſupra deductũ eſt dubio precedenti. Dicitur in eodem gradu vt ſupra: ſecus in diuerſis. Hinc Palu. Soluẽs ꝑ multis qđ debet pro vno illorum & non plus, liberatur dum modo principaliter fiat ꝑ illo ꝑ quo debet fieri, & pro aliſs ſecundario ad ſenſum prius datum.
¶ Sextum dictũ. Sacerdos obligatus ad celebrãdum æque pro multis, & pro ſingulis æqualiter ſingulas miſſas dicere in æquali gradu, nõ ſatiſfacit regulariter in toto legendo pro oĩbus vnam in æquali gradu: ſed aliquo modo in tanto: vt dicit Palu. Primũ patet ex dubio tertio. Nam particulatis ſolutio multa habet incõmoda. vt ſi debeo a. decẽ & b. decẽ: & c. totidẽ: vt redimar a carcere, ſi hodie ſoluo tm̃ decem omnibus illis in genere, & cras decem illis tribus, minus do q̃ ſi ſingulis dediſſem decem prima die. Si enim prima die dediſſem ſingulis decẽ, fuiſſem mox liberatꝰ. Ex quo ſequitur: ſoluẽs pro multis tot ſuffragia quot debet omnibus & ſingulis ſingulatim & cuilibet inſolidũ, minus perfecte ſoluit: nec æquiparať hmõi pœna ſolutoria reatui. Soluit enim aliquo modo in tanto, non in toto. Dictum eſt in primo ſeu æquali gradu. poteſt enim quis facere ſuffragium vnum pro multis quod debet ꝑ vno illorum, in alio & alio applicationis gradu: vt ſupra. Exemplum: lego ſpecialiter miſſam & principaliter, immo totaliter vt poſſum pro fundatore: aliorũ habeo memoriam: aut pro eis impono ſpecialẽ collectam &c. aut verba collectarum vel aliarũ oratio num quæ ſunt de officio ſuffragij multiplico &c. aut de merito eccl'iæ eis aliq̃d pręcęteris dono ex cauſa vel conſuetudine loci: quia parochiani fundatores patroni &c. vel ex ſupabũdanti qđ adiecti ad officium ad qđ non teneor &c. Sic dicũt doctores. Applicatio facta aliter in gradu poſteriore non ꝓiudicat priori. qđ ſano intdiget intellectu. Quis em̃ nouit aut diſtinxit & determinauit gradus illos cum teneor totum officium, vt ad me ꝑtinere poteſt in ſolutionem pœnę illi merito fundatori applicare? & miſſa eſt operis finiti rõne operis operantis & operati vt ſupra: niſi dicam, domine deus, valeat illi quantũ valere poteſt ex mea deuotione: ſi quid ſupereſt ratione huius vel illius annexi diſtribue inter a. & b. vel valeat illi pro ſua medietate: alteri pro alia quota. ¶ Sed diceres: Q
poſſunt ne dari caſus in quibus quis non tenetur ex obligatione priori celebrare primęuam ordinationem? Reſpondet Palu. q; ſic. Poſita fuit in dicto priori regula: & eſt cauſa prima: neceſſitatis ꝑ ueniẽtis quãdoq; ex impotentia vel infirmitate: quandoq; ex demolitione eccleſiarum, hęreditatũ vel prouentuum ordinatorũ pro ſuſtentatiõe miniſtri. Beneficium em̃ datur propter officium: qđ ſi deperit non tenetur quis cæteris paribꝰ cẽ aſtrictus ad officiũ, niſi obligatio ex alio maneat ſalua. ¶ Scđa cauſa eſt, vtilitas vrgẽs ſiue neceſſitas aut decentia rationabilis: que quãdoq; aliud petit pro temporis ſucceſſione: & tunc vt dicitur alia ratio reformabit pactum. Sic multa quæ ſunt voti aut iuramenti fiunt pro loco & tempore nulla, inutilia, moribꝰ diſſona, ſalutis impeditiua aut maioris boni. Exemplum. vult aliquis cotidie pro eo legi Regẽ, vt dicitur vel hac die determinata: poſſibile eſt, incidit feſtum Natalis domini: & cõuenientibus populis non eſt q̃ celebrare velit aut poſſit niſi ille debens legere Requiem: quis iudicaret æquum hoc die legere Requiẽ: & populum ſine miſſa diei dimittere &c? Vtilitas itaq; petit ꝑ tunc fieri cõmutationẽ, citra culpam. ſic & de ſimilibus feſtis & cauſis cõſimiliter dici poteſt. ¶ Tertia cauſa eſt diſpenſatio ſuperioris, maxime quãdo eſt dubium de prioribus duabus cauſis. Tutiꝰ tamen eſt diſpenſationem recipere, ſeu commutationem ſuperioris q̃ auctoritate propria ſentẽtiare. Sic cõtingit nonnunq̃ cum ex eccleſiis & beneficijs ſimplicibus fiunt prębẽdę, & collegia, ſeu monaſteria. Verum propter hoc defunctorũ animę non ſunt priuandę ſuffragijs ex inſtitutione ſibi debitis: quia tales mutationes vltimarum voluntatum debent fieri cum fiunt auctoritate ſuperioris: & in melius vel ſaltem in non minus bonũ commutari ſine prætudicio defunctorum: niſi fiat aliunde compenſatio. Forte nunc auctus eſt ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonarū numerus,& dicūtur in choro collegialiter cū punitione cōdigna negligētiū q̄ prius poterāt dici i priuato,& q̄nq; negligēter. Oportet itaq; oia sic moderari,prout mator vtilitas & necessitas tūc requirit. Nūc decē intersunt vigilijs, tunc vn⁹ aut duo &c. Possunt ergo accumulare p̄ ministrorum numerositate. Defunctus em̄ instituit pro se per vnum sacerdotē aut duos(vt pono) legi vigilias & alter similiter,& alius cōsimiliter: & id q̄d est sustentationi ministrorum debitum exile est & pauc̄is satisfactorium. leguntur ergo simul illæ vigiliæ partiales per collegium &c. secluſis fraude & dolo,aucto p̄sonarum numero. Palu. adiungit causam aliam: vtputa consuetudinem sctam & cognitam: scienti enim dolus non infertur. Scitam inquam vel sciri debitam & a suffragium petente & a facturo. Sic passim curritur ad curatos & petuntur indies missę in exequijs, in anniuersarijs &c. Sic in collegijs, & relinquit collegio quid faciēdum ventat. Sic cū aliquis instituit pro se specialem diem obitus sui,posterius adiunguntur alij, & iterum alij &c. saluo iure primi quo ad gradū primū. Detur oppositū: tā damnat qs fere oēs cathedrales ecclesias vetustissimas,monasteria magni tēporis,collegia &c. ecclesias parochiales, cōuentus religiosorū. Et nō est verisimile q̄ oēs illi posteri velint sibi fieri spectales exequias: q̄n antidotum q̄d offertur,tenue est ad sustentationē ministrorū insufficiēs: & obligationes illę cōditionē recipiūt implicitā: etsi nō semp exprimatur: nec dies anni ad hoc sufficerēt. Si aūt offerēs tēporalia nescit illā vetustam consuetudinē & ecclesię illi⁹ obseruantiā,& fertur intentio dātis tēporalia ad hoc,q̄ oīni anno p̄ se solo fiat anniuersarius dies,nihil tñ explicatur p̄ eū sup hoc: recipiēs vult agere secūdū cōsuetudinē loci: bona fides & equitas recipientiū saluat in sua consuetudine secundum Gers. par. xxxvj. vbi supra. Si aūt fiat mutu⁹ & expressus cōsensus inter dantē & recipientem, tñ videtur consuetudo præualere vt obitus alterius priori iungat secundū eūdē doct. Nō em̄ pōt alijs salua iustitia, suffragia p̄missa & debita subtrahere. Ad idē ca. de Eucharistię sacramento in floribus. In anniuersarijs ecclesiarum & receptione missarū p̄ vno p̄cio fuę sustētationis & in sibus interpretatio viri sapientis locum habet. Alioquin non videtur quō sex aut septē anniuersaria in ecclesijs cathedralib⁹ licite simul eodē die iūgi possunt. ¶ Sed q̄d si oēs dies anni occupati sūt veterib⁹: ita q̄ nō possūt fieri nouę institutiones peculiares,& p̄ se dūtaxat, vt dictū est? Videt cū reuerētia maiorū q̄ i hoc casu q̄ prior est tpe, potior est iure, & q̄ ppter supuētionē posteriorū priores nec debēt nec possunt iure suo priuari in gradu eis debito. Sūt. n. ministri eccl'iæ prioribus certo mō obligati, qui nō recusarūt alios adiungi in gradu alio,iure suo saluo. Forte q̄nq; fit cōpensatio dū crescit numerus clericorū: et p̄ cōsequēs augetur diuinus cultus: ita q̄ & cæteri possunt eis adiungi in gradu æquali. & non refert quid ex equipollētib⁹ fiat. ¶ Diceret aliq̄s: p̄sumit nūc de liberatione priorū: tum ppter multiplicationem suffragiorū: tum forte ppter indulgētias datas p̄ mortuus: tum quia secūdum Altisio. vt refert Palu. q. ij. nulla missa celebrat p̄ qua non plures de purgatorio liberant. Sūt. n. ibi qui diu passi sunt aut qui pauca habent purganda. Sed ista non cogūt: esto q̄ sit p̄sumptio: sed non habetur certitudo de liberatione: ideo nō pōt nec debet defunctus priuari iure suo: & dato q̄ p̄ eo factę sunt indulgentię p̄ modū suffragij: adhuc potest eē dubiū si fuerit tunc capax indulgentiarum. Et cum indulgentię q̄nq; sic, q̄nq; aliter dant, potuit nō fe cisse oīm peccatorū cōfessionē, nec recepisse sufficientem pro peccatis pœnę iniūctionē. Volunt. n. aliqui indulgētias vt tollāt dūtaxat pœnā iniunctā. Si datę sunt indulgētię pro eo p̄ modū suffragij, consimiliter dubitari pōt &c. Si opus suffragij sit legitime factū secūdū tenorē Bullę. Et dato q̄ illorū habeat pbabilis cōiectura & verisimilis: tñ ritus ecclesię est in cōtrariū, & nō inaniter. Et licet forte cōditiōabr, supposita aliorū oīm liberatiōe, p̄ q̄bus tūc tenet minister, posset illi dare totū officium vt supra in eodē die obit⁹: sed nō absolute nō posita liberatione priorū. Quid si sacerdos nō habet certā normā, p̄ quibus fundator voluerit pricipaliter fieri suffragiū, an p̄ se tātū & sibi conjunctis, amicis, cognatis: an in gñe p̄ oibus defunctis: aut p̄ oīb⁹ parochianis hui⁹ eccl'ię? Nescit em̄ q̄ fuerit eius intentio nisi in cōfuso. Item an ex liberali spōsione se obligauit sine stipēdio: aut pro stipendio ad cōem intellectū p̄ sustentatione ministri: non vt p̄cio operis. Item minister nescit intētionē suorū antecessorū, q̄ onus id in se susceperūt: quō & qualiter susceperint. Et ita de sibus dubijs q̄ solet nōnunq̄ emergere. Dicēdum: recurrēdū est in his casib⁹ ad iudicū viri sapiētis deū timentis, ad cōsuetudinē loci vel locorum: & maxime ad ordinatij, vel superioris declarationē: q̄ habet declarare auctoritatiue q̄d facto opus sit, vel oportet deo cōmittere dispēsationē vt supra. Q̄ si minister cōtēdit fūdatorē nō voluisse instituere speciale suffragiū: vt forte habet cōis mos, vidē dū est vnde habet p̄sumptionē. Pot⁹. n. credēdū est q̄ primū voluerit pro se fieri & specialr: delūc saluo iure suo nō excludere alios. ¶ Quintū dubiū. An sicut oblit⁹ dicere vigilias mortuoꝝ satisfacit legēdo p̄ choros cum alio vel alijs: sic sacerdos oblit⁹ dicere missam p̄ defūcto, satisfaciat canēdo cum alijs in choro. Et si sic, ergo in magno collegio singulis obligatis ad celebrādum vno solo celebrante centum satisfacerent canendo cū alijs. Videndum est primū quę fuerit intentio, & quæ ratio obligandi personas collegij: vel vtinguli singulas legant missas: & cum hoc cæteris astent in choro: vel q̄ curam habeant vt missa cantetur collegialiter, & ab vno fiat sacerdotum. Si primum, non sufficit canere cum alijs: sed tenetur vel ante vel post sacerdotem facere singulus eorum secundum tenorem fundationis. Si secundū, sc̄dm hoc agere curēt singuli: vt vno celebrāte cæteri cōcināt in choro: alias nō satisfaciūt. Si nō habeat norma expressa quō vel qualiter agendū, obseruet antiqua loci illius cōsuetudo secluſa fraude & dolo: aut recurrendū erit ad vicinas ecclesias. Et quicquid sit de illis, imitādus & seruādus est vsus ecclesiæ habentis q̄ horę & vigiliæ cōuētualiter leganf: Missę vero sacrificiū ab vno fiat. Itē q̄nq; distributiōes manuales tāte & tā pingues indicāt mētē dispēsantis: & q̄nq; expressa petitio fundatoris aut defuncti. ¶ Corollariū. Defraudāt plærīq; seipsos, & periculo cōmittunt grauī sub interptatione cuiusdā velo, nō curātes quomodo vel qualiter sint faciēda aut applicāda suffragia ex fundatoris institutione, cōmutantes illa ex sentētia prout libet, aut prorsus omittētes, aut nō plus & prius applicātes fundatori principali q̄ cæteris benefactorib⁹ secundario, totū ex æquo dantes singulis & oīnibus, sat esse dicētes si lucrum habent in bursa: interrogare nolentes vt audiant quid facto opus sit ppter conscientiā. Patet corollarium. Licet em̄ dici solet: nemo sibi ipsi & volēti facit iniuriā: cōstat hoc dictū nō esse vniuersaliter verū. Pōt em̄ hoīs ad scip̄m esse fraus sicut & iustitia: vt cū vult multa permittere, vel dare &c. & sæpe mentit iniquitas sibi & proximo. Nec quęuis ignorātia excusat: nō crassa, nec supina: affectata vero auget culpā. Licet em̄ de⁹ nō indigeat nostra intētione vel oratione parari vt alijs sciat benefacere: vult tñ sc̄dm ordinationē suæ sapientiæ aliqua dare ad suffragantis p̄ticularē applicationē vel intentionē, alias non daturus. Et sc̄dm p̄dicta meritū defunctorū est cōditionatū, q̄ possunt eis suffragia p̄desse si p̄ se fiant ex intētione facientis. ¶ Sextū dubiū: an religiosi recipiēdo plures in suā fraternitatē, faciāt ex hoc suā partē semp deteriorē. Dicendū religiosi vel alij recipiendo ex charitate & pietate non ppter quęstū turpē plęrosq; tam viuos q̄ mortuos ad suā fraternitatē, vel bonorū participationē in eodē vel nō æquali gradu, non faciūt ex hoc semp suā partem & in oibus deteriorē: sed quandoq; longe p̄ cōpensationem meliorē. Charitas em̄ ad proximū exhibita pie magnā reddit cōpensationē. De mortuis patuit. reprehendent em̄ liberati gratitudinis vices. De viuis ostēdi potest multipliciter respiciēdo vtilitates ex hoc natas sequi regulariter. ¶ Primo. Nō est vnius eiusdemq; hominis semper intendere diuinis obsequijs actualiter. A bono vero nostro quādoq; deficim⁹ ex parte, quoties vel corporis necessitatibus intenti: aut rebus exteriorib⁹ plus debito impliciti quicq̄ agimus, quod nec actu nec habitu in deū referimus, nisi referre habitu extēdatur ad bonā mētis p̄parationē: & vt habitu referri dicatur actus bonus de genere natus referri in deū. In hoc vero casu etiam a bono nō penitus deficimus dū per fraternitatis cōmunionē & bonorū cōmunicationē ex intentiōe facientis nostrum est nō solum generalissime: sed & specialiter in hoc vel illo gradu æquali vel inæquali sc̄dm leges eiusdem, quicquid p̄ singulos ad honorē fit dei. Et verisimile est semper aliquos deditos esse diuinis obsequijs. qui libet em̄ facere dicitur q̄d per amicos facit: amicos inquā cōsanguinitate sibi iunctos. Sic dicēdum de discordātiū pacatione, fraterna admonitione, charitatiua correctiōe, dum sc̄dm Apli verbū, qui spirituales sunt. i. pfectiores cæteris & eiusdem plati: alios instruant in spiritu lenitatis. Sic & in tēporalibus subuentionibus dici posset. Curabit enim alter alterius onera portare. per consequens hoc valet ad magnam viuorum consolationem. ¶. Scdo ex hoc sequitur mutuę charitatis & dilectionis augmentum totius legis suppletio & cōplementum. Sicut em̄ charitas non quęrens quę sua sunt propria communicat, & inimica cupiditas quæ cōia sunt sibi appropriat: ita nihil intantū ilięsam conseruat charitatē quantū fraterna cōmunio: nec aliquid ita charitatē lędit sicut proprietas vel possessionis vel voluntatis. ¶ Tertio. sequit ex hoc animarum salubris cura & prouisio. Curabunt enim mutuo sese iuuare, vel per humilem intercessionem apud omnium bonorum largitorē, vel per gratiæ primæ impetrationem eius vel augmentum, vel per satisfactoriam cōpensationem & solutionē. Et si mortui iam non possunt mereri nec fodere: meruerunt tñ bonum eis pro bono rependi ab his qui sunt fraternitatis vinculo eis obstricti. Ex his facile colligi potest fructus communicationis bonorum in fraternitatibus, & monopolijs. Nam ex hoc peccatores possunt consequi celeriorem conuersionem, & gratiæ primæ collationem forte ab eo qui liberatus per suffragia nunc est in patria: Iusti perseuerantiam per gratiæ augmentum, virtutum profectum, vitæ emendationem, ex mutua eruditione: pœnitentes remis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sionē pœnę p suffragiorum multiplicationem, finē gratiæ per multorū intercessionē, liberationē a purgatorio p viuorū supstitū subuētionē, collationē maioris gloriæ accidētalis p charitatiuā bonorū cōmunicationem &c. Ex hoc patet responsio ad dubium, si expediat facere fraterni
S tates, & bonor cōmunicationē &c. ¶ Septimū dubiū: an magis ꝓfit testatori statuere eleemosynas & suffragia ꝓpetuo duratura cū tēporis successione, q̄ mox simul oia fieri p acceleratā earūdē multiplicationē aut forte ꝑuentionē dū adhuc testatori subest vita, vt legit fecisse Ioānes Gerson: qui i vita iussit pro se viuo (vt refertur dubio. ij.) fieri qd posterius erat faciendū. Dicē dū: quantū ad ꝑmiū essentiale (si vtrobiq; est eadē charitas & volūtatis conatus &c. in testatore hoc instituente dū pro se viuo adhuc fiunt suffragia cumulate & copulatim, aut pro se iā mortuo p quēcūq; ministrum siue simul siue successiue p intervalla temporū, & cætera alias sint paria) est idem ꝑmiū & meritū. Sic enī voluntas p facto habet: & est idē affectus: qui plus attendit q̄ operis magnitudo: vt patet de paupercula &c. Stat vero viuū visa suffragiorū expletione habere gratias & laudes deo pro collatis sibi beneficijs: vnde hanc facere potuit institutionem: & ex hoc cōcipere nōnullū feruorē in deū, ficq; meri pœnarū remissionē: quā nō pōt sic habere cōstitutus i purgatorio dū p se iā fiūt a viuis suffragia. Stat similiter cognatos plus exardescere in eū ad orandū pro eo, cū adhuc sunt memores beneficiorū ꝓceptorū ab eo &c. q̄ incognatos & multo tēpore supuenturos. Item ꝓpositū & voluntas de velle missaꝫ legere nō p oia tātū valet: sicut lecta, maxime ad pœnę solutionē. Sic enim nō habet voluntas pro facto. Et idem esset velle quādoq; celebrare & celebrasse ꝓ defunctis: & velle suffragari & suffragiū fecisse. Quantū vero ad ꝑmiū accītale qd ē liberatio a pœnis, pōt distingui: quia pōt instituens ꝑcise intēdere celerē sui liberationē, & pro peccatis satisfactionē: aut dei gloriā, populi deuotionē, & diuini cult⁹ augmētū. Si primū, iterū posset distingui: quia si se solū itēderet & sui celerē liberationē: nescio si sit hoc circūstātia finis vltimi: et forte actus nō est meritorius. Et tūc pro diuersitate opinionū respondeat. Si intēderet sui liberationē propter deū dilectū: vt eū q̄tocyus cōtēplari posset & laudare, est laudabile ꝓpositū ex magno charitatis feruore ꝓcedēs. Si petit vt de⁹ tēpus pœnarū pœnæ acerbitate cōpenset, & sic abbreuiet: vt quantocyus Deum laudare possit, videtur melius esse instituēti facere suffragiorum multiplicationē celerem, q̄ diutinam successionem. Sic enī ordinata charitas a se icipit: & quilibet plus appreciatur suā q̄ alterius salutē: et honor dei finis est & causa finalis. Si itēderet ꝑcipue & principaliter honorem dei ac ecclesię profectū, sic glorios⁹ est laudare regē multo tēpore & honores eidē impendi a multis, q̄ ab vno solū. Sic expediet suffragia esse ꝓpetua & annalia. Neutrū itaq; condēnandū venit, & habēt se vt excedēs & excessum. Forte ecclesia in ritu suo plus attēdit Dei honorē, & iustitię rigorē q̄ celerē aiæ liberationē. valeat quantū pōt. ¶ Ex illo sequit: Stat duos habētes eandē pœnā luere, esse in purgatorio & vnū citius alio liberari mediante iustitia distributiua dei. Quis enī ꝓpter charitatis cōmunionē suffragia oībus ꝓsint generalissime: plus tī illi & soli illi specialiter cui applicātur p ministrū facientē opus, scdm S. Tho. ij. quodli. art. xiiij. Nec in hoc de⁹ iniuste agit: qa sua iustitia respicit p se deteriatā pœnā, & nō id qd p accīs comitat pœnā. Sic nō retardat illū a gloria ꝓpter pœnā ꝑcipue aut veniale peccatū cum tī retardatio a gloria sit maxima pœnarū, scdm Chrysost. sed iuste ab eo exigit pœnę solutionē ꝓpter quā nō est dignus vt ingrediat gloriā. Nihil enī inquinatū itrabit i illā. Apoc. xxj. T
¶ Octauū dubiū. An oē opus meritoriū etiam qd est de ꝑcepto dei vel ecclesię, possit eē satisfactoriū nō obstante q; est ꝑcepti. Q; nō, videt ex definitione satisfactionis, vt patet dist. xvj. q. ij. Est redditio volūtaria æquiualentis alias indebiti. Sed q̄ cadūt sub voto, ꝑcepto, aut iuramēto sunt alias debita. Ad hoc Palud. dist. xv. q. j. cū inqt. In hoc q; homo implet id ad qd ꝑcepto tenet, nō satisfacit. Et infra. Aliqd ē meritoriū, sicut impletio ꝑcepti charitate formata. hic enī actus alias est debitus: & ita non satisfactorius. Aliud enī est facere fructus dignos, & dignos pœnitētię. Ad idem Alex. de Ales. p. iiii. q. ij. membro. ii. ar. ii. &. iii. cū disputat de ieiunio indicto ab ecclesia an sit satisfactorium. Sic de ieiunio indicto a cōfessore. ¶ In oppositū Augustinus in de vera & falsa pœnitentia cap. xij. Credendū est (inquit) & pietas fidei expostulat credere, q; omnes eleemosynę totius ecclesię & orationes & opa iustitię & misericordię succurrant recognoscenti mortem suā ad cōuersionem suam: ideoq; digne pœnitere non potest quem nō sustinet vniuersitas ecclesię. Vbi loquitur de digna pœnitentia per quęcunq; bona opa in ecclesiæ vniuersitate facta. Isto stante arguitur. Debitum non tollit rationē meriti scdm ꝓdicta, quia non aufert rationem liberi arbitrij: ergo neq; rationē satisfactionis saltē i genere: quia nō tollit liberum arbitriū. Cōsequētia nota: antecedens probat ex dictis. et accipiatur satisfactio large: vt patet: & vt includit actus interiores

& exteriores. Et licet aliquid qd scdm iustitiam ꝑcise debitū est illi, non possit esse satisfactoriū per alios: quia potest ꝑcise adęquari illi reatui & non alteri: reatus enim duorum peccatorum maiorem requirunt satisfactionē q̄ reatus vnius. Thomas. q. ij. q. iiij. adhuc tī habet rationem satisfactionis vt dicetur, pro illo pro quo ꝑcise debitum est scdm iustitiam. Secundū Richard. dist. xv. art. j. q. iiij. satisfactio formaliter cōsistit in actu voluntatis. Nā flagella quæ deus immittit, de se ꝑcise vt talia, nō sunt satisfactoria: sed quia patienter & voluntarie in solutionē acceptantē, tametsi homo ea effugere non possit.
nota Hostiensis titu. de pœnitētia & remiss. §. quis sit effectus verę pœnitētię. in ver. Flagella. inquit, q; sacerdos debet iniūgere pœnitenti, q; omnia opera bona per eū facta & facienda, & mala pœnę quæ sustinet, proficiant ei ad salutem: & tunc valebūt ei, & pœnitētia fiet deuota. Ad idē eo. titu. quæ pœna sit pro peccatis &c. Item Alexā. par. iiij. q. cj. mēb. ij. art. v. ostendit ieiunium esse satisfactoriū: & dicit q; ꝓter gratiā operis, & charitatis formationē quæ requiritur ad omnē satisfactionē, oportet ipsum esse volūtarium: & q; sit efficax virtute clauium in generali & speciali. Si nō est voluntarium, non est satisfactio: sed satispassio. Pręterea nisi sic dicatur, nō videtur quomodo pati mortē pro Christo sit satisfactorium: ex quo homo tenetur mori in pœnam originalis peccati. Statutū enim est homini semel mori. Heb. ix. Scotus distin. xxj. q. j. in solutione vltimæ rationis inquit. Mors voluntarie susceptа, est pœna sufficiēs pro pœna cuiuscūq; peccati venialis: & forte pro magna parte pœnę debitę mortalibus dimissis. Nec obstat q; est pœna necessaria: quia necessariū potest voluntarie acceptari. hęc ille. Signetur homo qui debet pro delictis capitaliter subire sentētiā iudicis: hic tenetur scdm sententiā in eum iuste latam subire mortem: nec licet ei effugere in omni casu cū magno dispendio custodum aut effractione turris: vt plures volunt: nisi sint negligentes. Tenetur quidem mortem pati cū velit aut possit consimile quid facere aut agere pro peccatis scdm Holkot. q. vij. iiij. Sententiarū. Hic cum alias est debitor mortis ꝓ origiali pctō, nō posset dici satisfacere ꝓ pctō illo ꝓ quo plectēdus ē ex definitiōe satisfactiōis ꝑmissa. Sic dicendū de aliquo q subito rapit ad martyriū: & pri⁹ fuit magn⁹ pctor &c. ¶ Licet hic parūper exorbitādo q̄dā dicta doctor referre. Tenet aut tenere videt Palud. q; latro crucifix⁹ cū Christo nō euolauit i cęlū quia crucifixus fuit, sed ꝓpter magnā cōtritionem quā habuit: & si Christus (vt idem doctor habet) cōtraxisset origiale peccatū, mors ei⁹ nō fuisset nobis satisfactoria. Ex quib⁹ magnum incōueniens posset elici, q; nullius sancti mors fuit nobis satisfactoria cōpensatio, & ita cōtra thesaurum ecclesiæ ex merito supererogatiōis sanctorū collectum: quia cōmuni lege oēs fuerūt debitores mortis propter originale peccatū. Vnde ergo colligitur thesaurus ecclesię? Itē sancti innocētes non essent dicēdi martyres propter debitum mortis &c. Et si quis scdm doctorem faceret abstractionē mortis, vt est ꝑcise separatio animæ & corporis, a languore & dolore pręcedente vel comitante mortem, dicendo primū esse debitum pro originali peccato, non secundū (saltem scdm actum, secus quo ad aptitudinē. sicut obijsse fertur Sanctus Ioānes Euāgelista sine dolore: & virgo Maria: item quidā senio plurimū confecti, & exhausti) adhuc sequitur q; aliquis malefactor plectēdus capite nō soluere debitū originalis peccati moriendo, & ita nō satisfaceret: quis forte per volūtariā pœnarū acceptationē pro peccatis suis posset facere cōpensationem, faciendo de necessitate virtutem. Per cōsequens plectēdus vltimo supplicio non deberet quasi i momēto gladio interimi. Breuē enī videtur moriendo pœnam habere: tametsi comitetur multiplex cōfusio: & opprobriū hominū, timor ac tremor ac horror mortis, q̄ possunt ab aliquo voluntarie pro peccatis acceptari. Per cōsequens scdm Palud. plectēdus vltimo supplicio deberet prius ꝓfiteri religionē, vt habere posset remediū pro tollēdo debito pctī originalis. sic enī moreretur morte ciuili: q̄ mors secundū eū videt sufficere, immo oīs hō deberet monachari. Ait enī dist. xxxviij. q. iiij. art. j. q; professio regularium liberat hominē a pctō debito in foro dei & mūdi. Sāctus Tho. ij. ij. q. vlti. art. iij. dicit q; p ingressum religiōis aliquis cōsequit remissionē oīm peccatorū: & refert q; i vitis patrū legit, q; eādē gratiā cōsequant intrātes religionē, quā baptizati. ¶ Queritur incidēter pro horū intellectu, quid hic veniat noie ingressus religionis & ꝓfessiōis regularis: an solū ꝓfessio ipsa sine executiōe actuali operū pœnalū scdm tenorē regulę: vtputa qa forte ꝑuenit morte. ergo pariformiter si qsnūcī piculo cōstitutus vt euadat mortē, spondet vere religiōis ingressum & nō ficte, liberat ab oīni pœna si mortе ꝑuenit, & euolat ad patriā. immo si post mutata volūtate apostatat, videt esse imunis a pœnis tunc debitis pro peccatis pręteritis cęteris paribus. Pari ratiōe si mādator suffragij mādat i gratia fieri suffragiū, nō debet sētire aliqd ꝑiudiciū remissiōis pœnæ ex alteri⁹ negligētia ex bona voluntate quam habuit contra prius dicta: nisi dicatur hanc professionem esse priuilegiatam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et si dicitur q; meritum defuncti est conditionale non absolutum: Dici potest contra illos dicto, Regularis pfessio absolute facta etiam est conditionata quo ad valorem remissionis pœnæ: quia si non deducitur in effectum, non sufficit vt satisfactio pro omnibus peccatis. de pœnitentia distin. j. §. His auctor. Item. xxxiij. q. ij. c. Admonere. de Aistulpho: cui Papa pſua det religionē & ingressionem: publicam pœnitentiā remittit, & in opera pœnalia monastica cōmutat: & expresse dicit. Si sic & sic &c. egerit scām monasterij regulam obseruando imperata, recipiendo fratrum intercessionem &c. forte diuinā sentiet misericordiam, & peccatorum remissionem. Nō loquitur de nudo & solo ingressu aut professiōe: sed adiuncta vita monastica. Cōtinua pœnitentia est eorum vita. Præterea nō opus esset religiosis cōsequi indulgētias. Et forte ratione illius dubitarunt antiqui: an religiosi possunt cōsequi indulgētias: vt infra dicitur. De præmio essentiali non est sermo: sed solū de satisfactione & remissione pœnę. Si autem nomine ingressionis aut professionis &c. veniunt opera pœnitētialia cum effectu, & obligatio voluntaria, habetur ꝓpositum q; consequitur quis satisfactionē & remissionem pœnę, si fiant opera satisfactionis cū effectu. ¶ Ad ꝓpositū redeūdo, omni actioni meritorię correspondet apud deū non solum p̄mium essentiale gratiæ & gloriæ: sed etiā accidētale & remissionis pœnę. Ois obseruātia p̄cepti nō solū naturæ, hoc est qđ est ex instinctu naturæ seu moralis p̄cepti: vt dicit Palud. sed etiā disciplinæ, vtputa voti, iuramēti, indicti vel instituti etiā hūani, est vel esse potest meritorium: ergo omnis obseruantia præcepti naturæ & etiam disciplinæ meritoria, etiam est vel esse potest satisfactoria. Cōmuniter oīs de possibili habet vnam de p̄senti vel verā vel possibilem. Si dicitur, actio p̄cepti est actio meritoria nō satisfactoria scām Palud. dist. xiij. q. j. & maxime actio p̄cepti naturę scām Alexandrum: Contra. nō videtur ratio diuersitatis (cęteris paribus) de vno plus q̄ de alio, loquendo sal tem de satisfactione in genere: vt includit actū interiorem & exteriorem. Præterea sicut p̄ceptū disciplinę fuit indifferens ante sui institutionē: ita videtur posse dici de p̄ceptis moralibus decalogi saltem antiquis, q; sint dispensabilia & mutabilia: licet nullum vnq̄ fuerit reuocatū, sed forte circa aliqua iteruenit dispēsatio. Nec sunt propositiones simpliciter necessarię: sed contingentes: nec in omni sensu præcise obligatorię. Præterea, videtur q; deus possit creaturam suam simpliciter deobligare a lege per nō imputationem ad culpam. hęc enim videtur potissima ratio culpę. Psal. Beatus vir cui nō imputauit dominus peccatum &c. de potentia absoluta dei: secus de ordinata. Nōne posset dici oē p̄ceptū dei contingenter ab eo esse datum? ¶ Pro respōsione ad dubium est notandum, sectando nunc cōmunē loquēdi modum, licet nō per omnia verum de rigore, q; i actu p̄cepti est inuenire duo: scz operis substātiā p̄cise, ad cuius executionē homo tenetur p̄cepto, voto, vel iuramento &c. & modū agendi, vtputa q; assint illę & illæ circūstātię, q; fiat hilariter ex deuotiōe, ex charitate, ex magno feruore &c. Quo ad primū: Si hodie teneor ieiunare p̄cepto ecclesię, non redimor per hoc ieiunium mihi a sacerdote inunctū: vt hoc die faciā ieiunū, sed teneor die alio &c. Et ita ille actus potest dici nō satisfactori⁹ quo ad hoc. Quo ad secundū: pōt dici satisfactorius, & qñq; meritorius aut pœnę solutorius. Sic hō tenetur seruare decalogū ad literam, sed nō ex gratia gratū faciente, vel ex charitate. alias seruādo decalogū nō ex gratia gratū faciēte peccaret. Si autē vult per eā mereri vitā, tenetur habere gratiā. Sic de ieiunio ecclesię & similibus. Cum ergo quis facit opera nedum quo ad substantiam actus prout tenetur ex lege: sed etiam quo ad cęteras circūstantias ad quas protunc non tenetur tenore p̄cepti, potest per hoc mereri de cōdigno & satisfacere ex intentione pro peccatis confusę tm̄ licet forte non pro alio quo ad operis substantiam nisi pro quo opus illud p̄ceptum est, vel institutum. Sic operi illi bono correspōdet apud deum nedum p̄mium gloriæ, sed & remissionis pœnę, & satisfactionis: vt specialiter valet factori. Sic non videtur posse negari quin omne opus p̄cepti posset dici & esse satisfactoriū & meritoriū. Sic dici posset de actibus fidei p̄cise vt sunt adhęsiones diuinarum veritatum & cū volentes ꝓpter deum ingeniū nostrū captiuamus in obsequiū Christi, vbi humana ratio nō habet experimentū. Primo modo sunt actus intellectus p̄cise. Secūdo actus volūtatis eliciti vel imperati & meritorij, immo vt sic satisfactorij, vt patet in. iij. dist. xxv. Sic videt intelligēdum dictū sacerdotis. Bona per te facta & faciēda & mala quæ fustinebis, sunt tibi in remissionem peccatorum. Qđ Palude dicit intelligendum de bonis supererogationis. Potest enim opus aliquod esse voti, p̄cepti, iuramēti, indicti &c. quo ad operis substantiā p̄cise & executionem, sed non quo ad modum talem vel circunstantias alias. Sic enim est supererogationis, & non est debitum debitione p̄cepti: & potest esse satisfactorium & realiter & sacramētaliter: vtputa quia forte pœnale: & qa sacerdos voluit q; si quis fecerit idipsum, sit sibi satisfactorium.

ad quæ tenemur lege diuina, licet sint alias debita, possunt dici supererogationis. Potuisset enim nos dominus deus obligasse tentione p̄cepti ad multa, & cum diuersis circunstantijs: sed nostræ miseriæ compatiens tantum ad aliqua nos obstrinxit, licet quicquid possum⁹ & sumus, teneamur deo tentione cōgruitatis: & vt oīa in eius laudē faciamus, scām Apīm: sed nō tentione necessitatis & p̄cepti. Tenemur autē semp & pro semper vitare eius opprobriū & contēptū, & nō odire ipsum. Ad primā rationē, licet opus p̄cepti sit alias debitū quo ad substantiā operis: est tn̄ indebitū vt sic fiat hilariter ex charitate & fide, vt multi loquunt. Et sic pōt hō mereri solutionē pœnæ, & satisfacere per hunc actū licet p̄cepti ex comitantia vel imperio diuersarū circūstantiarū alias indebitarū. Et ita intelligēdus est Richardus: qui etiā dist. xx. art. j. q. iij. dicit q; ille qui satisfacit pro alio p hoc directe non satisfaciat pro seipso p id opus vt sic debitū alteri. Est tn̄ idē opus aliquo modo pro se satisfactoriū ex diuina misericordia: item vt meritū cōgrui. Item dist. xxj. art. j. q. i. Licet pœna mortis naturalis sit debita pro pctō originali, & vt sic nō satisfaciat pro peccato actuali, attamen pœna mortis volūtarię pro Christo ꝓpessa, & ex charitate in pœnā peccati cōtra deū &c. quā hō libēs, patiēs, & ex charitate suffert p deo, satisfactoria est. Præterea doctores aliter & aliter accipiunt nomē satisfactio: vt patet respiciēdo eorū dicta. Et cum pace dixerim, videtur q; aliqua opera spiritualia, qualia sunt contemplatio dei, amor dei, speculatio, scripturarū interpretatio, lectio theologicaliū veritatū &c. veri⁹ sunt satisfactiones q̄ plęrūq; opa pœnitētię de genere operis pœnalis. Exemplū de Maria Magdalena cui dimissa sunt multa pctā. i. pœnę: qa multū dilexit. Luc. vij. Pietas eīn ad oia vtilis: corporalis exercitatio nō plurimū valet, nisi subsit uiendo, & vt materia satisfactiōis. Siquidē actibus spūalibus, & pietatis ꝓ statu isto annexa est multa corporis fatigatio & rebellio: cū intellect⁹ & volūtas sese abnegādo totos dedicāt, & captiuos tenēt in obsequium fidei, & charitatis, parati firmissime credere, & Deo viuere, propter solā reuelationē Dei quē diligūt, aut ecclesiæ mandatū cui obtēperare volūt ꝓpter Deū. ¶ Corollariū. Oīne opus meritoriū potest etiā esse satisfactoriū ad sēsum tactū. ¶ Corollariū scām. Oīne opus p̄cepti etiā cuiuscūq; pōt esse satisfactoriū licet sit alias debitū. ¶ Nonū dubiū de sepelitione, & loco sepulturę: an prosit, & qualiter, defunctis an viuis, & ad quid: an afferat aiab⁹ aliquā miseriā si earū corpora nō fuerint sepulturę tradita. De sepelitione peccatoris in locis cōsecratis, & apud memorias sanctorum, an obsit vel prosit. Plura de hoc August. lib. j. de ciui. dei. c. xij. & in de cura pro mortuis. Seneca de remedijs fortuitorū. Gregorius. iiij. dial. cap. lij. & sequentibus plura ponit exempla & gesta propter sepulturā ecclesiasticā malorum. ¶ Prima ꝓpositio. Carētia sepulturę non obest per se respectu vitę futurę defunctis quomodocūq; eorū corpora projiciant vl' deuorent a bestijs & tyrānis. Patet auctoritate scripturę. Capillus capitis vestri nō peribit. Et iterum. Nolite timere eos qui corpus occidunt: animā non possunt occidere. Luc. xij. Matth. x. Et postea nō habēt quid faciāt. Aliquid eīn faciunt mali corpus occidendo, in quo est sensus. In corpore occiso nō est sensus. Vltra pœnarū oīm terminū iste locus est secūdū Senecā. Et in Psal. lxxxvij. Posuerunt mortalia seruorum escā volatilibus cęli. Carnes sanctorū tuorū bestijs terræ. Effuderūt sanguinē eorū &c. & nō erat qui sepeliret. Verum hoc erat apud homines opprobrio, cū apud deum mors sanctorū sit p̄ciosa. Ad hoc August. vt supra. cap. ix. de cura pro mortuis. Præterea p̄ciosa sepultura in pijs nō ꝓdest: ergo vilis aut nulla nō obest pijs & sanctis. Patet de diuite & Lazaro, quorū vn⁹ creditur habuisse solennes exequias, & sepultus est in inferno: alius viles aut nullas, & collectus est ab angelis i sinum Abrahę. Luc. xvj. Q; autem deus ꝑmittit suos quandoq; a bestijs deuorari, accidit ad ostensionē & exaggerationē crudelitatis illorum qui talia fecerunt, non ad infelicitatem illorū qui talia ꝓpessi sunt: licuitq; de hac re plausibiliter dicere illud Lucani. Cęlo tegit qui non habet vrnā. & illud Virgilij. ij. eneidos. Facilis iactura sepulcri. Idem allegat Seneca: vt supra. Tametsi Virgili⁹. vj. æneidos dicat q; carētia sepulturę per se noceat mortuis: vt patet in fabula quā refert ibidem, q; aīę insepultorum donec sepeliantur, errant centū annos circa fluuium infernalē, qui dicitur Cocytus, & circa stygias paludes: nec possunt infra cētum annos transire ad sedes optatas. Hoc esse falsum docet August. cap. ix. de cura pro mortuis. q; insepulti nō poterant transire infernalem fluuium. Sic eīn & martyres insepulti fuissent impediti, nec trāsissent ad loca optatę requiei. ¶ Secunda propositio. Damnatis decedentibus sine charitate non prodest sed obest sepultura ecclesiæ. Probatur per locum a maiori. Maius non prodest eis, puta suffragium ecclesię: ergo nec minus. xiij. q. secunda. ca. Quib⁹. & cap. Cū grauia. & in epistola Cyrilli ad Augustinū de obitu Hieronymi. & iiij. dialog. Gregorij capi. lij. Nec valet hic dicere: vinum non consecratum admixtum consecrato contrahit aliquid sanctitatis. Sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

de aqua benedicta, oleo, vino non consecrato cui immergit hostia cōsecrata i Parasceue. ergo & in ꝓposito. Nā sanctitas ꝓprie dicta nō acquirit nec cōtrahitur, nisi per gratiā gratū facientē, & nō ex cōtactu cuiuscūq; rei sacrę. Sāctitas deputationis qua aliquid dicit sanctū quia deputatū ad actus sacros & officia sacra, etiā nō cōuenit dānatis ꝑcise ab ecclesia. Vsus vero ecclesiæ ꝓcedit nōnunq; in liquidis cōsone & alludēter ad legē veterem: nō sic in rerū aliarū mixtione vl' vsu. Alias oēs vestes hoim indui solitę i die festo essent dicēdę sacrę. Esto etiam quo ad primā ꝓpositionē q; nō sepeliri quādoq; afferat tristitiam viuenti, ſcdm eū affectū quo nemo vnq; carnē suā odio habuit. Ephe.v. hoc est affectu naturali & hūano: attamē cū homo mortu⁹ est, corp⁹ caret sensu, nec habet tristitiā: vt deducit Seneca vbi supra. & Aug.c.iij.de cura p mort. & cap.vij. Sic cū hō audit q; sepeliendus est cū suis, habet inde cōplacētiā, & e regione tristitiā de nō sepeliri. Exemplū.iij.Reg.xiij. de quodā ꝓpheta dñi, cui dñs cōminatus fuit carentiā sepulturę: vt sic haberet obiectū cōtristās. Secundū hoc dici posset q; carētia sepulturæ nocet: vt obiectū cōtristans. Sed ex hoc nō infert: ergo sepeliri lętificat: quia dānati nō sunt habituri vllam lętitiā: nec deus vult eis coagere ad quācūq; lętitiā habendā. Sic etiā non sepeliri vel proijci de monumētis, nocet sepultis. i. qnq; est opprobriū hoim: & affert quandā tristitiā & humanā cōpassionē viuis: sed nō proijci, nō remittit pœnam, nec generat ꝓprie lętitiam. Nec regulariter scīūt cū proijciunt de sepulcris. Et sī adducitur Topica Aristotelis. Sicut ꝓpositū in ꝓposito &c. intelligit de terminis cōtrarijs, nō de cōtradictorijs. Per sepulturā hic non intelligit officiū funerale: sed ipsa tumulatio, & in terrā sepelitio. Dicit, sed obest. Siquidē scdm Augu. nihil pdest infidelibus sepultura. c.ix. Et si in gne non pdest: nec ecclīastica, pdest. immo obest eis ecclesiastica sepultura: secus de ꝓphana. Hinc excōmunicati in loco ꝓphano sepeliunt: & desperātes qui intulerūt sibi mortē. Item pueri nō baptizati &c. Plura de hoc refert facto beatus Grego. iiij. dialog. c.lij. & sequēti. ostendēdo q; ecclesiastica sepultura cedit malis ad maiorē cumulum dānatiōis. Beatus Tho. dicit sepulturā ecclesiasticā ideo nocere malis: quia eā sibi indignam ꝓpter humanā gloriā cōparant. dist. pśenti. q. ij. art. iij. qst. iij. ¶ Tertia ꝓpositio. Sepultura ecclesiastica & locus sacer sepulturę et iā apud memorias sanctorū nō pdest per se & directe spiritib⁹ defunctorū: sed indirecte pōt pdesse & nō obesse nedū mortuis, sed & viuis ac defunctorum cognatis. ¶ Prima pars est August. c.iiij. cū in

quit. Si deessent illę supplicatiōes q; fiunt fide recta ac pietate pro mortuis, puto q; nihil, pdesset spiritib⁹ eorum qlibet i locis sanctis exaia corpora ponant. hæc ille. Ideo p se non prodest eis talismodi sepultura vbicūq; fiat. ¶ Scda pars, q; indirecte: quia dū recolunt viui charorū corpora ibi esse reposita: puta apud memoriā sancti alicui⁹ spe opitulatiōis habēdę & intercessionis a sancto illo, vt dicit August. in qstionibus Dulcitij. &. c. v. de cura pro mor. ecclesiā visitāt, intercessiones & ꝑces faciūt, & quasi iuuādū defunctū ei⁹ oratiōib⁹ cōmēdāt. Q d etsi fieri posset in locis aliis, attamē cū affect⁹ deuotiōis trahit ad locū illū, expedit ibi fieri. Pręterea cū amici & cognati sese solēt loco illo visitare, volunt ibi habere quasi memoriale ꝑpetuū charorū ibi sepultorū, ne obliuiōi dētur: sed viso monumēto reminiscant beneficētię, sicq; ad suffragādum excitent. Hinc & sepulcra monumēta dicuntur, quia monēt ne defunctorū nos capiat obliuio. De hoc Augu. vbi supra. ca. v. Cū fidelis mater defuncti filij corpus desideret in basilica poni, si quidē credit defuncti aiam meritis matris adiuuari, hoc q; ita credit, supplicatio q̄dā fuit: & hæc ꝓfuit si quid profuit. Et q; ad idē sepulcrū recurrit aio, & filiū ꝑcibus cōmēdat, adiuuat defuncti spiritū nō mortui corporis locus: sed ex loci memoria vnic⁹ matris affectus. hęc ille. Sic itaq; sancto illi aut hoibus deuotis loci illi⁹ recordātis & ꝑcantis affectus defuncti aiam cōmēdat: & vides monumētum ad suffragandū excitat. Hinc & ecclesia in oibus officijs generalē habet memoriā defunctorū quib⁹ nō sunt vlī superstites facturi pro eis speciale suffragium. Sic ꝓdest defuncto ad gaudiū cū in his honor dei quęrit: & dns laudat in sanctis suis. Sic quia solēt illuc multi ppli cōfluere, & fideliū orationes multiplicari: qui viso monumento saltem aliquē habent pium in defunctos affectum. Et verisimilius est illic multiplicari q̄ in loco priuato. Pręterea aliqua facta aut etiam facienda in loco tali vel tali, homines mouent ad pietatē. Sic Ioseph. Gene.xlvij. vocatur ab Iacob iam morituro: & recipitur ab eo iuramentum ne sepeliat eum in Aegypto, sed in sepulcro maiorum suorum, hoc est in terra promissionis, in qua sepulti erant Abraham & Isaac. Non tamen propter illos principaliter elegit locum illum: sed propter redemptionem humani generis quā in spiritu preuidit ibi fiēdam per Christum. Et forte q; multi sanctorū ibi essent cum eo resurrecturi. Matth.xxvij. de quorū numero esse voluit: & ideo locū illū elegit tanq; singulariter a deo electū vt opus redēptionis in eo fieret. Dicit Augustinus in quæstionibus sup Gene. q. clxxj. q;

prętergressi sunt locū sepulturę plus q̄ trigīta milia. tantū enim distat locus sepulturę patriarcharū a loco de quo venerant. Gene.l. Volebāt ergo patriarchę vt eorum cadauera (quæ peccatū deseruit) conderētur in loco quo peccata erāt abluēda sāguine Christi. Dicit a loco q; Abrahamū vocatur (vbi cōdita sunt eorum corpora) distare locus crucifixionis Christi fere triginta milibus passuum scdm Glos. Crediderūt siquidem vbicūq; mortuos resurrecturos: sed pietatis affectu Christo incarnando volebāt aliquo modo associari. Et Abraham vxorem suā Sarā ponere voluit (Gene.xxiij.) in spelunca duplici in qua erat sepulcrum Adæ. non emendo sepulcrū Adę vel spelunca dupliciter in qua erat sepulcrum Adę: sed agrum ipsum seu fundū. in quo ordinare voluit locum sepulturis fidelium, ne infideles sibi ius sepulturę in eo vēdicarēt. ¶ Ex quo colligitur & aliis. Gen.xxv.q. & patres habētes fidem resurrectionis propter astruendā resurrectionis fidem curarūt sua funera pietate officiosa, exequias celebrarunt, sepulturas curauerūt, & de hoc suis mandauerūt. Et scimus ex scriptura huiusmodi facta esse circa Christū, & p eum laudata. Matth.xxvj. Ioan.xix. Dictū est pietate officiosa: quia nihil ad eos de pōpa humana & ritibus superstitiosis &c. Hinc August. inquit lib.j.c.xij. de ciui. dei. & de cura pro mort. ca. ij. Curatio funeris, cōditio, pompa exequiarū, magis viuorum solatia sunt q̄ subsidia mortuorū. Quod verū est quātum ꝑcise ptinent ad solēnitatē quandā & tristitiæ leuigationem: secus inquantū fiunt ex pietate ad pauperū subuentionē, ecclesiarū ędificationē, diuini cultus augmētum, aliorū officiosam suffragationē, vt sic excitentur ad orandū pro defuncto &c. Quandoq; vero necessitas, decētia status, merita pso nę, maiorū auctoritas aliud expostulat: & facit necessariū necessitate decētię, & cōgruitatis, qd alias esset prophanū: maxime cum intēditur pietas & honor dei. Nonne decens est vt corpus id quod fuit spūs sancti instrumētum, & perpetuo glorificabitur ac ꝓmiabitur a deo, honeste condatur? Si enī vestis paterna plus diligitur quia pater ea vsus est, aut aliud consimile derelictū ab amico multum accepto, cur non & fidelium corpora officiose sunt sepeliēda in loco sacro, cum & Christus id circa se futurū quādoq; laudauerit? Ioan.xij. Et Tobias sepeliēdo mortuos deū ꝑmeruit ăgelo testē. c.ij. &. xij. Iuniori quoq; Tobię mādauit dicēs. Cū acceperit deus aiam meā, corp⁹ meū sepeli. c.iiij. Nō ergo proijcienda sed reuerēter cōdēda sunt defunctorū corpora. Hinc cū cōstat de sanctitate defūcti, reliquię ei⁹ valde venerant &c. Itē.ij. Reg.ij. Dauid laudat eos qui sepelierūt Saul regē, spondēs eis a deo miam & veritatē, a se gratię retributionē. Ad idē.ij. Reg. iij. de Dauid & Adonia. Quis ergo sepultura defunctis nō opituletur de se, culpanda tñ irreligiositate contēnitur scdm August. ca. x. de cura pro mort. cū rite haberi pōt. Martyres sæpenumero nō poterāt habere: ideo posthac quādoq; appariērūt ăgelo⁹ ministerio, aut reuelatiōe diuina, petētes corporū trāslationē &c. Sic & Dauid affectu humano cōpatiebat Sauli defūcto, sed nō sepulto: hinc ꝓmisit eis quandā remuneratione qui eū sepelirent. Item voluit quandoq; de⁹ talia fieri p nescientes, ad astruēdū vel indicādum resurrectiōis fidē. Et quia illi suo facto astruebāt resurrectiōis fidē: & cōpassiōe hūana sepelierūt Saul: ꝓpter illā fidē resurrectiōis quā vident credidisse & affectū & cōpassionē hūanā, ꝓmisit eis Dauid mia; a Deo. ¶ Decimū dubiū: quō pro sint mortuis, oleū, cęra, vinū, panes, & sī milia, q̄ scdm morē patrię in exequijs defuncto rū offerunt, aut supra tumbā ponunt. Dicendū: solū per accidens, ꝓsunt, aut etiā ecclesiæ merito seu deuotiōe faciētis inquātū offerunt vt ibi ardeant in diuino cultu: in qualicūq; ꝓtestatione syncerissimę veritatis fidei, vel inquātum sunt eleemosynę pauperū orare debentiū pro defuncto. In terris vero illis vbi vinū & panes ponūtur ad tumbā, si nō sunt stipendiū ministrorū ecclesiæ, possunt rēpsentare viuificū altaris sacrificiū, qđ credūt mortuis ꝓfuturū scdm Augu. vt supra: & petūt p hoc aiarū redēptionē a pœnis. Olim fuit consuetudinis tpe beati Gregorij q; hoies portarēt ad ecclesiā panes & vinū p oblatione altaris. Hāc forte rēpsentat oblatio panis & vini: & affectū hūilē, quatinus altaris sacramētū deo p̄i ꝓ defunctis offerat p eccl'ię ministrū, & eis subueniat ad remissionē pœnarū. Possent & alię rationes dari ꝓ diuersitate regionū. Et videt ad hoc eē Tob.iiij. Panē tuū & vinū sup sepulturā iusti cōstitue: & noli ex eo manducare & bibere cū pctōrib⁹. vbi Lyra. Ex hoc sumētes occasionē errādi, solebāt sup sepulcrū parētū defunctorū cibaria ponere, quasi mortui indigeāt cibis corpalib⁹. Quē morē improbat Aug. sermone de Cathedra sācti Petri, dicēs. Miror cur hodie tā pniciosus error interuenerit vt sup tumulos cibos & vina cōferāt, quasi egressę de corpib⁹ aię adhuc carnales cibos requirant &c. Et iubet abstinēdū esse a tā pniciosa ritu infidelium. Alij vero fecerūt magnā pōpā & ostētationē i morte parētū, vt ide i pauptatē redigerēt. & forte de hoc aliqd fuit i obseruātia ppli cū quo degebat Tobias. Verū morē illū ipse non ꝑcepit obseruari: sed voluit viuificū altaris sacrificiū rēpsentare & significare: hinc peccatores excludi iussit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aut voluit illa in pauperū eleemosynas erogari. Aut forte habebant simul tenuem refectionem pro lenienda tristitia superstitum de morte parentum: quem morem aliquoties vidi: quia statim post sepulturā reducto superstite ad ędes proprias cum honesta comitantia, ductus fuit a vicinioribus & propinquis in tabernā. Huic aliquo modo alludit Hugo posti. dicēs. Aliquē ritum nobis ignotum innuit: vel forte ad cōsolationem parentū post sepulturā iubet fieri cōuiuia, qđ opus est misericordię: vel forte super tumulos mortui iubet fieri eleemosynas. Nec id ē vsquequaq; execrādū. Forte i illis cōuiuijs fuit factus ꝑ cōsolatiōe supstitis sermo cōmēdatiti⁹ de honestate vitę defuncti &c. Ita ēm conuocato cœtu populi cum aliquis sepeliendus erat in primitiua ecclesia, teste Dionysio in de ordinibus hierarch. & Vercellē. lectiones primū fiebant & cantica de resurrectione mortuorum: de hinc mortuorum sanctorum concelebratio: & iā
Z defunctū magna laude prosequebantur pro quā titate status sui: deinde terrę tradebant &c. ¶ Vltimum dubium. An indulgētiæ etiā possunt dici defunctorum suffragium. Dicendū. Indulgentię formaliter prosunt defunctis. hoc est pœnarum solutiones & thesauri ecclesiæ cōmunicationes factę eisdem prosunt eis: sed non meritorie: vt quidam loquuntur. i. non possunt facere opus pro quo dātur indulgentiæ: sed alius pro eis per modū suffragij: cum id tenor apostolicę bullę concedit. meruerunt tñ in via constituti q; indulgētiæ per modum suffragij possunt eis ꝑ dęsse dum opus & conditio indulgentiarum fit per alium pro eis: cū ipsi per se opus facere non possint. De quo latius infra in q̄stione tertia.

Quęstio Tertia.

A Ertio queritur de suffragio qđ potest dici indulgentiæ eccl'iæ: Vtrū viui & hierarchæ ecclesiæ militantis pñt ꝑ modū suffragij aut alias auctoritatiue dare vel impetrare indulgētias defunctis.

¶ Articulus primus

terminos exponet q̄stiōis. Nomē indulgētia vel indulgentię diuersimode inuenit accipi secundum doctores iuris & grāmaticos. Q uādoq; est liberatio a pœna. inde dicit. ij. q̄stio. iij. si quē. §. Indulgētia. Indulgētia quos liberat a pœna notat. Q uādoq; est cōcessio gratię: vt lite pēdēte. c. fi. de priui. dudū. Q uādoq; ē dispēsatio. lxxvij. dist. c. finali iuxta finē. vbi dare indulgētias alicui, est cū eo dispēsare super aliquo. De electio. dudū el. Q ñq; est ius cōe. xxxiij. q. ij. Interfectores. Secundū grāmaticos & alios indulgētia in illo capitulo dicit quandā delicatā & mollē cōcessionē: cū sc; quis vult alteri obsequi propter ei⁹ fragilitatē, vt supra dist. xxvij. patuit sup illo Apti. Hoc autē scđm indulgētiam dico non secundū imperium. Vbi loquitur de matrimonio instituto in remediū: & de cognoscere suam nō propter ꝑlem. Ita in ca. allegato: vbi fit sermo de occisoribus cōiugum suorū, q; non possunt alibi cōtrahere &c. Ad idē. xxxv. q. viij. de gradibus. Q uādoq; dicit dare operam illi, vel illi disciplinę. sic dicit ille indulgere gulę quę; Venęris amica est, qui vacat gulę. In ꝓposito dicit remissionē pœnę debitę pro peccatis cōmissis remanētis maxime post sacramētalem peccatoris absolutionē, scđm Frācisci Mar. in tractatu de clauibus. & Angelū in summa post Frācisci: q dicit illā descriptionē colligi ex notatis ca. Q; autē. de pœnitētijs & remissiōib⁹. Iacob⁹ Cardi. in tractatu de indulgē. & iubileo ponit aliā notificationē post Henri. Gandē. in quodlibetis. & illā. Est remissio pœnę tpalis ꝑ peccatis actualibus debitę, nō remissę in absolutione sacramētali, facta a ꝑlato ecclesiæ ratiōabiliter & ex rationabili causa in cōpensationē de pœna indebita iustorū. Gerson in de absolutiōe cōfess. sacramētalis, dicit. Dare idulgētias nō est, ꝑprie absolure a peccatis: sed est de pnīa debita relaxare, vel in toto, vel i pte. Hinc nō requirit debita forma verborū, sicut in sacramēto: sed sufficit explicare scđm intentionē Papę dantis, q; dātur tali tales indulgētię. hæc ille. Consonat Palud. distin. xx. dicens. Dare indulgentias nec est ligare nec soluere: sed thesaurum ecclesiæ posse cōmunicare. Durādus dist. xx. q. iij. dicit. Indulgētiæ sunt cōicatio pœnę Christi & sanctorū ad satisfaciēdū pro nostris peccatis. Dicit primo i notificatiōe est remissio pœnę, nō culpę. Hinc sequitur: modū illū loquēdi plebeorū esse falsum: cū dicunt esse indulgentias a pœna & culpa. qui forte ideo inoleuit: quia cū dant indulgētię plenarię, cōcedunt cū hoc regulariter facultates plurimę: vt peccator posset absolui a culpa: qua nō remissa manet pœna culpę debita, & pœnæ remissio ꝓsupponit remissionē culpę. ¶ Scđm hoc possunt tria cōsiderari in peccato mortali: vt quidā dicūt. Primū est culpa siue actus peccati: quæ & dicit pctm̄. Secūdū: reatus culpę siue obligatio ad pœnā æternā pro culpa cōmissa. quia ēm peccator deū offendit legis ei⁹ trāsgressione, exigit diuina vindicta vt peccator ꝑ culpa pœna plectat ętena. Et quia æterna per cōtritionē aut sacramentalē absolutionem sępe cōmutat in temporalem, est tertium reatus pœnæ temporalis.

¶ Culpam nō tollūt formaliter indulgētiæ, nisi prout nomen indulgentia æquiuoce accipitur pro facultate absoluēdi a peccatis: sed ꝑexigūt eius remissionē. Sed nec pœnā æternā, quæ est damnatoꝝ, ad quos ecclesię suffragia se nō extēdunt: quia in inferno nulla est redēptio: sed reatum pœnę tēporalis. ¶ Pœna æterna potest tolli ꝑ contritionē & pœnitētiā, & in temporalem mutari: non autē ꝑ indulgentias. ¶ Dicitur ꝑ peccatis actualibus debitę. Nō enim indulgentię tollunt pœnam peccati originalis: nec oēs pœnas temporales, sed solū debitas ꝑ peccatis actualibus. Dicitur non remissę in absolutione sacramentali: quia prius remissam pœnā etiam per opa pœnitentię quę egit homo, nō tollūt. Hęc enim opa pœnitentiæ includūtur in noīe absolutio sacramētalis: et illa iam sunt remissa. Notanter dicitur non remissę in absolutione sacramentali: & non adiūgitur Seu nō iniūctę &c. Est enim inter plerosq; magna dubitatio si indulgentię tollant dūtaxat pœnam iniunctā: et a quo, an a iure vl' iudice, an generali vel speciali iniūctione: et si generalis quę est citra obligationē, sufficiat. Hinc Gerson i floriб⁹ ait. Dies indulgentiarum referūtur ad pœnitētias ꝑ hac vita iniunctas. sic enim textus sonat. Verū hoc non fit in concessione iubilei aut plenissimarū indulgentiarum: secus de pticularibus, vt in ꝓpositione. xj. ¶ Cum ergo indulgentiarum concessio non extendit se ad pœnas contractas per peccatum originale: Non enim tollunt famē, sitim, fomitem peccati, mortem &c. sed dūtaxat ad pœnas peccato actuali debitas: cuius remissionem necessario ꝓsupponit, vel in foro secreto conscientię & dei, vel in foro etiam exteriori confessionis sacramentalis de facto, vel in voto seu ꝓposito: et sępius in facto iuxta dispositionem bullarum: ita q; non sufficit esse in charitate ad consequendū indulgentias peccatoꝝ cōtritorum non cōfessoꝝ de facto: sed requiritur cōfessio de facto peccatoꝝ ꝑ quibus quis vult indulgentias cōsequi, vt dicetur: Ideo dictū in definitione est remisse pœnę, nō culpę temporalis, non æternę & infernalis. Nec cuiuscunq; pœnæ sed determinatę ꝑ peccatis: non in genere, quia non originalis, sed actualis peccati tm̄: non remissę in absolutione sacramentali. ¶ Sixtus papa quartus in iubileo qui fuit in diœcesi Constantiēsi in Vrach Anno dñi. M. cccc. lxxx. &c. expresse cōcessit q; cōtribuentes ad fabricā hoc tempore determinato, poterant indulgentias cōsecuturi p octo dies ante id tempus vel post tēpus indulgentiarū confiteri sua peccata. Necessarium vero erat q; essent vere pœnitentes cum fecerunt opus indulgentiarū. Sed non requiratur confessio pręuia in actu: sufficit pœnitentia in actu, et confessio in voto certo tempore fienda. Ad hoc Gerson vbi supra, cum inquit. Q ñq; dātur indulgentię sub certis conditionibus si sint confessi & contriti: si dederint manꝰ adiutrices. Q ñq; dātur existētib⁹ in gratia, vel si infra mensem habuerint gratiam, ita q; tunc dum habēt gratiā recipiant indulgentias sine alio actu confessionis vel sacramentalis absolutionis. Et scđm Durā. dist. xx. q. iiij. contritus non confessus etiā sine ope indulgētiarū potest indulgentias consequi si concessio papalis ita canit. Dicitur facta a ꝑlato ecclesię, ad differētiā remissionis pœnę quę fit in foro secreto dei & virtute contritionis aut sacramenti pœnitētię. Illa enim remissio quę fit ꝑcise virtute cōtritionis aut sacramentalis absolutionis, non dicitur indulgentia ꝓprie: sed illa quę fit auctoritatiue a ꝑlato ecclesiæ de his pœnis peccatoꝝ quæ remanēt post confessionem & sacramentalē absolutionem aut contritionē pręuias scđm aliū & aliū bullarū tenorē. Dicit rationabiliter & ex causa rationabili. Circa qđ notādū: q; idulgētiarum concessio debet esse rōnabilis: vt vero sit talis, ꝓsupponitur in conferente indulgentias auctoritas, in suscipiente idoneitas: in causa pietas: scđm Durā. scilicet honor dei & vtilitas ecclesię. Oportet primū adesse auctoritatē a Christo collatā, & in Euangelio fundatā, vtputa Matthęi. xvj. promissam Petro. datā Matth. xvj. & Ioānis. xx. gñaliter. Specialiter vero & excellēter data est hęc potestas clauiū: dum post resurrectionē interrogato vice tertia Petro de dilectione: dixit Christus, Pasce oues meas, agnos meos pasce. Tūc enim scđm Ioānē de Turrecremata, in Summa de ecclesia lib. ii. c. xxix. Petrus factꝰ est a Christo princeps, pastor & ep̄s ecclesię vniuersalis Christo iam volente in cęlū ascendere. Dicens enim Petro, Pasce agnos meos: dicere voluit: potestatē accipe pascēdi gregē meū pastura p omnū administrationē sanctoꝝ, qbꝰ ecclesia pascenda est. Et idē doct. ibidē nititur ꝑbare Petrū non fuisse ep̄m, vt aliquid addit ep̄s ad sacerdotiū & pastorē vniuersalē, ante Christi resurrectionē. Et licet scđm Durā. q. iii. dist. xx. pauca possint dici de indulgētijs p certitudinē: attn̄ cōiter dicit q; potestas cōferēdi eas fundet in his verbis: cū Christus inquit. Accipite spiritū sanctū: quoꝝ remiseritis peccata &c. Nomē pctm̄ sępe dicit & pœnā peccato debitā & pctm̄ ip̄m. Hinc Lu. vij. Dimissa sunt ei peccata multa. i. pœnę pctoꝝ: quia culpa tūc erat p cōtritionē remissa. Et ita sumitur frequenter in bullis: dū dicunt indulgentię dari in remissionē pctoꝝ. Et. j. Pe. ij. Peccata nostra ip̄e ptulit in corpe

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuo ſup lignū.i.pœnas peccatorū ſcđm Gloſ.
¶Item exigitur ſecūdo i ſuſcipiēte idoneitas, vtputa q̄ ſit ſubditus. Non em̄ proſunt indulgentię nō ſubdito, niſi de licētia ꝓprij epiſcopi aut iudicis.c.Q đ autē.de pœni. & remiſſ. Item q̄ nō ſit in mortali pct̄o: ſed ſit vere pœnitēs. Sine hac conditione nō valerēt alicui indulgētię. Eſt autē vere pœnitens, qui contritionē habet peccatoꝝ ſuoꝝ: quę includit confeſſionē ad minus in voto: quā non oportet quādoq̄ de facto premittere, dū id explicant literę apoſtolicę: ſed ſemp in voto. quādoq̄ vero & regulariter oportet confeſſionem præmittere, ſaltem ad hoc vt peccatoꝝ actu cōfeſſorū quis cōſequatur indulgentias. Poteſt em̄ quis, ſi eſt nūc cōtritus, peccatoꝝ olim cōfeſſorū cōſequi indulgētias. Item q̄ faciat opus ratione cuius cōcedūtur indulgētię p ſe vel p aliū, vt dicit. Hinc melior eſt conditio diuitis q̄ pauperis, valentis ambulare ad eccleſiā q̄ claudi &c. ¶Tertio requiritur pietas cauſę. ſ. honor dei, & vtilitas eccleſię ſuę. Non tñ requiritur certa & euidens notitia cauſę, ſed exiſtimatio bonę fidei ſufficit, & ꝓbabilis coniectura ſcđm Gerſo . quemadmodū in diſpenſatione theſauri materialis de fiſco regio vl' eccleſiaſtico, Papa vel rex aut alius cui⁹ eſt diſpēſare
B animaduerteret. ¶Hic ſunt opiniões doct. An ſcilicet cauſa rōnabilis requirit ad ſolā peccati vitationē, ne daturus indulgentias, nō curando de cauſę rationabilitate, veluti dilapidator theſauri eccleſię incidat in culpā: vel an requiratur ſimpliciter & abſolute ad hoc vt datio habeat effectū & valorē. Dicūt quidā q̄ non requiratur abſolute & ſimpliciter ad cōceſſionē indulgētiarum cauſę rationabilitas: ſed q̄ conceſſio tenet de facto, ſtante auctoritate cōcedentis: dū ſaltē is cui cōcedūtur indulgētię nō dedit ſcięter operā per ſe vel aliū ad habendū eas, ſciens nō ſubeſſe cauſam rōnabilē. vti ſi Papa p̄ciſe motu ꝓprio concederet alicui indulgētias de poteſtatis plenitudine & ex vera ſcięntia, nō ad cuiuſcūq; oblatę petitionis inſtantiā &c. dū forte iam cōſtitutus eſt in mortis articulo, & recipiēs eas crederet bona fide Papam hoc rite poſſe facere. Hoc modo ſcđm plures valent indulgentiarū conceſſiones. Cuius em̄ eccleſię theſaurus nō ſit prodige cōmunicādus: attamē ſi fit, tenet: & nō videt prodige fieri q̄ ad ſalutē hominis fit. Ad hoc em̄ theſaurus ille habet in eccleſia . Allegant de cōferente ſacramenta cōtra ꝓhibitionē: ſaltem vbi non poteſt impediri de facto effectus collationis. Dictū eſt: dū quis nō laboraret ꝓ habēdis indulgentijs, ſciens nō ſubeſſe cauſam cōceſſionis. ſi em̄ hoc ſciens vult fraudem cōmittere, iā peccat, & nihil recipit, ſed ſeip̄m & concedentē nō decipit: nec reportabit lucrum de malo ſuo. Sic ſi nō crederet indulgētias habere effectū talem, ſed eſſe fideliū deceptiones, nihil conſequeretur ſcđm Aug. vt infra ꝓpoſitione.x. Indulgentię em̄ nō valet vt ſacramēta ex ope opato , ſed ope operāte, p̄ſertim Chriſti & ſanctoꝝ, ſtāte debita peccatoꝝ qualificatione. de quo latius infra ꝓpoſitione.x. Itaq; ſcđm illos cęteris paribus nō requirūt cauſę rationabiles vt indulgētię valeāt de facto. ¶Alia opinio tenet, q̄ oportet ſubeſſe cauſam rationabilē, ſi conceſſio debeat valere & eſſe efficax: quā dictabit ꝓ loco & tempore iudicium boni viri, & qualitas emergētis cauſæ, ꝓ honore dei & eccleſię ꝓfectu, nō vt laxentur frena peccatis. ¶Secundū primā opinionē poſſet Papa (cū aliquē ſacramentaliter abſoluit) dare eidem indulgentias omnis pœnę determinatę ꝓ peccatis de facto: & teneret conceſſio. Secus de eꝑo vel alio nō habēte indeterminatam auctoritatē largiēdi indulgētias plenarias. Huic opinioni videt fauere Palu. ſcđm illā Apl'i. Diſpēſatio mihi credita eſt. poſt ſanctū Tho. di. xx. art. iii. q̄ſt. iii. in ſolutione primę rationis. dicit em̄. Si quis inordinate remittit, ita q̄ ꝓ hoc laxentur frena peccato, & indulgētię habentur ꝓ nihilo: peccat faciēs tales indulgētias. ſed factū tenet. Eſt em̄ diſpenſatio bonoꝝ cōmuniū eccleſię in poteſtate diſpēſantis: & in eius arbitrio eſt indulgentiam taxare. ¶Secunda opinio placet Rich. diſ. xx. ar. v. q. i. cū dicit: q̄ nec bonus nec malus dare poteſt indulgētias ſine rōnabili cauſa. Idem videt velle ſanctus Bona. eadē diſt. Itē Anconit. q. xxx. ar. iiii. & v. de poteſtate eccleſiaſtica. Durā. q. iiii. diſt. xx. Gerſon tract. de indulg. videtur aliquo modo ad idē eſſe. clarius in opuſculo de abſolutione confeſſionis ſacramentalis, cū inquit. Poteſtas p̄latoꝝ in dando indulgētias, nō eſt niſi quędā poteſtas diſpēſationis, q̄ debet eſſe rationabilis ad ędificationē. Et ideo ſi dent ſine rationabili cauſa has vel illas indulgentias, vtputa ꝓ ſolo intuitu fauoris humani, vel alio tali modo, non oportet q̄ valeant tantū indulgentię quantū ſonāt. Propterea fatuę ſunt & ſuperſtitioſę q̄dā intitulationes de indulgentijs viginti milium annorū: vel tali modo, ſi quis dixerit Pater noſter coram tali vel tali imagine. eſſetq; ꝓ p̄latos p̄uidendū: qa cedit hoc in contemptū & deriſionem indulgētiarum, nec continet veritatē. Vnde plenarię indulgentię vix ſolebant dari pro paſſagio terræ ſanctæ. Hæc ille. In hoc dicto tangit quaſi opinionē mediā ſi rite inſpiciunt eius dicta: q̄ tangitur lib. vi. c. Indulgentię. de pœnitentia & remi. Non eni dicit eas nullius eſſe momenti ſed non tantū valere, hoc eſt in tantū nō valent ita

quantum ſunt exceſſiuę & indeterminatę ꝓportionis. ſecus prout non ſunt exceſſiuę. Hinc addit q̄ factum ꝓ quo ſunt indulgētię, magis priuilegiatum eſt q̄ aliud cęteris paribus. ¶Si q̄ritur de cauſę rationabilitate: dicendū poſt doct. q̄ poteſt eſſe duplex conformiter ad ciuiles & curiales donationes: quæ quādoq; fiunt ꝓ oſtenſione magnificentię regalis: exēplū de Aſſuero Heſter. i. quandoq; ꝓ vtilitate, cōmoditate, neceſſitate, aut ꝓfectu reip̄ub. vt ad repellendū hoſtes, ad tuendum loca &c. ad reparandū vel edificādū neceſſaria rei politicę. Et in genere ait ſanctus Tho. diſ. xx. ar. iii. q. ii. Quęcūq; cauſa aſſit quę in vtilitatem eccleſię vergit, & honorem dei, ſufficiens eſt ratio indulgentias faciendi. ſecus de cauſa effectiua remiſſionis pœnę, quę eſt abūdantia meritoꝝ eccleſię: nō autē deuotio & labor recipientis. Sic in ꝓpoſito pōt dici, q̄ cauſa eſt oſtenſio maxime charitatis & ſupabū dātis ſatiſfactionis Chriſti ꝓ omnibus hominibus, præſentibus, p̄teritis, & futuris: oſtenſio magnaliū ꝓ eccleſię vtilitate quæ Chriſtus opatus eſt in ſanctis ſuis: laus & honor dei in ſanctis eius: in ſua benedictiſſima incarnatione: pro quorum reminiſcentia ꝓpetua eccleſia diuerſa ſanctoꝝ & Chriſti feſta inſtituit, iuſſit ędificari tēpla, domus, ornamenta, paramenta in auro & argento. Ideo ꝓ talium habitione, cōſtructione, reparatione, beneficiorum & miniſtrorū eccleſię inſtitutione & multitudine, eccleſiarum & ſctoꝝ viſitatiõe, verbi dei ꝓmulgatione, ſtudij literarij promotione ſcđm. S. Bona. quo maxime opus habet eccleſia, captiuorū liberatiõe, infidelium conuerſione, apoſtatāt: iū & ſchiſmaticorū reductione , fidei defenſione, & ſimiliū, dātur indulgentię . nō quaſi illa temporalia ſint precium vel appreciatio indulgētiarum veluti merces: ſed ly ꝓ, dicit ꝓuocationem quādam. Gratis enim dantur indulgentię, vt p eas populus animetur ad faciendū hoc vel illud honori dei aut fidei eccleſiæ vel vtilitati reipub. neceſſarium: vtq; ſuę ipſius gerant curam ſalutis: & vt dicitur in quibuſdam bullis, eccleſia quodāmodo nititur p̄uenire fideles myſticis benedictionū muneribus de theſauro eccleſię, vt Dei honor ꝓmoueatur, vt deniq; animentur ac proni reddantur ad faciendum illud temporale ꝓ quo dant indulgentiæ, quo tūc opus habet eccleſia. Non ergo emuntur indulgentię. S. Bonauē. ait. Eccleſia nō intendit datum ſed fructum, hoc eſt fidei pietatē, ex qua procedat illa tēporalis ſubuentio ꝓ conſequendo ſpirituali volito. Sic in dulgentię dantur quādoq; ꝓ re mere ſpirituali, vtputa orantibus ꝓ ſummo Pontifice, pro pace eccleſiæ, pro ſalute alicuius principis, vt refert Angelus datas eſſe indulgentias ab Inno. iiii. otantibus ꝓ rege Francię. et Tho. diſ. xx. ar. iij. q. iii. Sic noſtro ꝙo Alex. vj. conceſſit indulgētias ꝓ diuerſis ſpiritualibus exercitijs deuotoꝝ &c. ¶Dicit cōſequenter, in compenſationē. Cū enim homini culpa remittitur a Deo, cōmutat pœna ęterna in temporalē: cum vero recipit indulgentias non abſoluitur ſimpliciter ab eo ad qđ ꝓ ſuperiorē obligatus eſt : ſed datur ei vnde pœnam ſoluat: & ſic facit quādam compēſationem, dū modo delictū qđ in ſe cōmiſit, punitur in alio: et alterius ſupabundans ſatiſfactio eſt vnde recipit vt faciat ſolutionem pœnę debitæ quadam compenſatione pia. Siquidē dare indulgentias, nec eſt ligare nec abſoluere: ſed theſaurum eccleſię auctoritate ſibi collata cōmunicare & diſpenſare in remiſſionē pœnæ ꝓ peccatis debitę. ¶Dicitur, de pœna idebita iuſtoꝝ. Pro huius intellectu dictum eſt ſupra: q̄ opera pœnalia ſanctorum quę nonnūq̄ dicuntur ſatiſfactoria, ſiue quo ad ſubſtantiam opis, ſiue quo ad aliquam circūſtantiam & agendi modum ad quem operans non tenetur, poſſunt dupliciter conſiderari. Primū, vt ꝓcedunt ex inclinatione gr̄ię gratū faciētis: & vt ſic, ſequūtur opis auctorem, cui ꝓ hoc debetur gratia & gloria eſſentialis & accidētalis, dempto merito Chriſti, q̄ ſibi & alijs meruit : de cuius plenitudine omnes accepimus gratiam ꝓ gratia. Ioan. i. Sic itelligit Opera eoꝝ ſequūtur eos. Hoc modo nullus ali⁹ a Chriſto plus meruit q̄ receperit, vel receptur⁹ ſit in ſeip̄o. Alio modo nō obſtante ratione meriti, ſunt etiā ſatiſfactiua vel expiatiua pœnæ: non minus q̄ ſi non fuiſſent meritoria. Hinc ſi cuti oratio cōuertitur in ſinū ꝓprium ſcđm dictum Prophetę, ſi alter ꝓ quo fit nō indiget: ita ſi factor operis non indiget ſatiſfactiõe vel expiatiõe, cedit ſolutio ſatiſfactoria cōmuni vtilitati indigentiū ex diuina miſericordia nolente aliquod bonū eſſe irremuneratū. Chriſtus de⁹ & homo ꝓ nobis factus eſt peccatum: ideo ſolius eius ſatiſfactio ꝓpter ꝓfonæ infinitatē maior fuit in valore omni pœna ad quā obligātur oēs homines, etiā ſi mille mūdi adhuc futuri eēnt ſcđm Durā. diſ. xx. q. iii. fuit em̄ acceptationis infinitę. Et licet meritū ꝓpriedictū nō poſſit vt ſic tranſfundi i ꝓſonā aliā , tñ ſatiſfactio poteſt tota dari alteri & tranſfundi in alios. ¶Si dī, Reatus pœnę nō diminuit niſi quia pœna ſoluitur: Chriſtus aūt nō habuit pœnā damni, ſed ſenſus tātū: ideo nō videtur in hoc ſatiſfeciſſe pro oīb⁹. Item pœna purgatorij maior eſt omni pœna mūdi: & pœna ifernalis æterna maior eſt omni pœnalitate quam ſuſtinuit Chriſtus ſiue intenſiue ſiue extenſiue : non ergo videtur quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo satisfecerit etiã ꝓ pœna sensus. Aequalitas. n. satisfactiõis attẽdi debet scd̃m cõparationẽ pœnę ad pœnã. hic aũt nulla videt esse æqualitas. ergo &c. Dicendũ, negando maiorem. Vel si admittitur. potelt solutio fieri in alio: vel dari ab aliquo alicui vnde faciat compensationem pœnæ. Præterea solutio tam partis q̃ totius pœnę potest solui liberali remissione alterius, vel spontanea acceptatione huius ꝓ illo, absq; hoc q; pœna formaliter & realiter soluatur in illo q deliquit. Placet enim Deo cum peccatũ remittit quo ad culpã, q; pœna soluatur vel per hunc qui deliquit vel ꝓ alium eius nomine qui se ꝓ eo fecit debitorem. Nec vt sic aliquod malũ manet impunitum. Sufficit eñ q; fuerit punitum in acceptione diuina huius ꝓ illo in Christo & sanctis ei⁹. Christus eñ est suppositũ infinitũ, & actiões pariter & passiones tãti suppositi sũt infinitę quadã denoiatione extriseca. Acceptat aũt a Deo infinite ꝓpter infinitatẽ suppositi agentis vel patientis infiniti: et ita fuere meriti infiniti, & similiter infinitę syncategorematice satisfactiones in acceptatione diuina. Et q; passio Christi in sacramẽtis nõ soluit ꝓ omnibus, causa est acceptatio diuina & misericordia, q̃ ex ope opato gratiã confert in sacramẽtoꝝ receptione: per cõsequẽs in sacramẽtis gratia gratis datur. Nec ad plenã satisfactionẽ opus est Christũ habuisse pœnã dãni. hoc eñ impficeret sup positũ diuinũ. Nec ei⁹ pœna fuit maior formaliter quacũq; pœna infernali vel purgatorii: sed maior in acceptione diuina: quia tantũ placuit quantũ summũ patiens & agens: et ita acceptata fuit ꝓ infinitis syncategorematice. Solet eñ qualitas psonę æstimationẽ augere: & respectu filij dei nulla est æstimatio, qui totũ sanguinẽ pro nobis fudit: & ꝓ oĩbus factus est peccatum: cũ peccatũ nõ fecit, scd̃m Apl'm. Cũ tñ ꝓ oĩbus peccatis vna sola guttula sanguinis eius sufficisset scd̃m Anselmũ. Ideo eius satisfactio non potest euacuari ꝓ quotcũq; peccata. Stat etiã aliquos, licet mortis naturalis debitores, vltra q̃ eis necessariũ fuerit satisfecisse pœnarũ volũtaria ꝓ Christo perpessione. Sic de virgine Maria, patribus, patriarchis, apl'is, martyribus, virginibus, viduis, confessoribus, monachis, religiosis, castimoniã & sanctimoniã sectãtib⁹ modo tali vel tali superogationis ex magna Dei dilectione & proximi salute &c. ita q; feruor ille charitatis omnẽ pœnarũ syluã extinguere potuit. Quia ergo sancti plurimi plura expiationis opa impleuerũt q̃ necessitas eorum exegit et (si quã habuerũt) peccati culpa, id primũ cessit eis, vel cedere potuit ꝓ sui indigẽtia: deinde & alijs. Sicut cum quis debitor vult satisfacere creditori, & dicit, tantũdem do, et si quid superest pauperũ esse debet. ¶ Dicitur tale remanens post solutionem ꝓpriam pœnę & culpę, thesaurus ecclesiæ: qui nihil aliud esse videtur q̃ aggregatum ex meritis & satisfactionibus pœnalibus superogatorijs Christi & sanctoꝝ, quib⁹ non indiguerũt ꝓ reatibus suorum peccatoꝝ ad beatitudinis consecutionẽ, reseruatũ a Deo in satisfactionẽ & solutionẽ pœnarum omniũ indigẽtium in ecclesia militãte. Sicut sponsus moriens dicitur quandoq; relinquere innumeras diuitias sponsę suę & filijs eiusdẽ, vt eis bene vtantur pro necessitate. ¶ Si dicit, qd est plene remuneratum vel remunerandum in faciẽte, nõ potest esse satisfactoriũ pro alio: sed quicqd sustinuerũt sancti, est plene remuneratum in eis vel remunerandũ resumpto corpore: ergo de illo nihil restat ꝓ nobis: ita q; possunt dicere cum prudentibus virginibus. Ne forte non sufficiat nobis & vobis: ite potius & emite vobis. Respondetur. si maior esset vera, et iam nihil restaret de merito Christi: quia vel est plene remuneratũ in eo, vel remunerandum cum effectu. Ad minorem: Sancti nunc sunt remunerati iuste & sufficiẽter stola animę ꝓ suo merito gratię & glorię essentialis: qd etiã fuit satisfactoriũ & expiatiuũ pœnę, ꝓprię si habuerũt: vel qd ex diuina misericordia cũ hoc alienę, si nõ habuerunt propriã. Multi vero nõ indiguerũt tanta pœnalitatis satisfactione pro se aut suis delictis. Voluerũt itaq; intẽtione habituali propter charitatis cõmunionẽ sua opa quę eis nõ fuere necessaria ad ꝓpriã satisfactionẽ, cedere vt sic ĩ vtilitatem ecclesię. ii. Timo. ii. Omnia sustineo ꝓpter electos, vt & ipsi salutẽ consequãtur. Et ita licet sit eis condigne pro merito psonali facta remuneratio glorię animę: & quãdoq; futura in corpore sine omni detrimento alicuius eis debiti: nihilominus & alij ex eo quo nõ indiguerũt, recipient satisfactionis beneficiũ. Pręterea verũ est q; de plenitudine Christi oẽs accepimus gratiã pro gratia: attamen cũ hoc etiã de satisfactione sanctoꝝ recipim⁹ beneficiũ. Ex his colligi potest fons & origo indulgentiarũ post diuinã misericordiã. s. de pœna indebita Christi & sanctorũ. Nec sufficerẽt ad hoc merita membrorũ sine capite: qd est suppositũ infinitũ, eiusq; actiões & passiones ifinitę acceptationis. Et tãtũ de notificatione nominis indulgẽtia. ¶ Secũdo notãdũ post. S. Bona. dist. xx. Indulgentię collatio duo dicit. s. thesauri ecclesię cõmunicationẽ: & cũ hoc quãdã iudiciariã absolutionẽ. Idem dicit relaxatio: & ita ꝓ eodẽ habet relaxatio & indulgẽtia. Alex. pte quarta. q. lxxxiij. mẽbro. iij. ponit differentiã inter cõmunicationẽ & relaxa-

tionem. Nam relaxatio plus dicit q̃ cõmunicatio, auctoritatem. s. ratione cuius potest indulgẽtia ꝑstari. Ideo licet quilibet possit alteri sua bona cõmunicare, vt fit in fraternitatibus, non tñ quilibet põt relaxationẽ facere: hoc est ex iurisdictione quã habet in alium vt sibi subiectũ, pœnã de thesauro ecclesię soluere ꝓ eo, & tãtũdẽ de thesauro sibi cõmunicare. Auctoritas enim hoc faciendi non est omnibus data a Christo. Reperitur tñ nomen relaxatio sumi multipliciter apud Doct. Large dicit in genere cuiuscũq; auxilij impensionẽ & bonoꝝ ecclesię cõmunicationem. Proprie sumẽdo duo dicit. s. iudiciariã absolutionẽ. i. quãdam superioritatẽ priuilegia tam, & cõmutationẽ in pœnã aliquam voluntarie & cũ deuotione assumptã. Ex quo colligitur duplex modus conferendi indulgẽtias. s. auctoritatiue seu iudicialiter, & ꝓ modum suffragij. Attamen si diligenter inspiciantur dicta Doct. non differunt illi modi, quasi in vno sit auctoritas, & quædam superioritas respectu alterius cũ dantur auctoritatiue: non sic in alio per modũ suffragij. Nam Papa etiam potest dare indulgẽtias per modum suffragij pro viuis, respectu quorũ opus est habere superioritatẽ. c. Q̃d aũt. de Pœ. & remi. Vt cum claudus non potest ꝓ se intrare ecclesiam, vel facere talem peregrinationem, quæ est opus indulgentiarũ ratione cuius dãtur, Papa annuit vt per se vel alium id faciat. Sic si pauper nõ habet dare decẽ solid. & diues dat pro eo, auctoritate & concessione Papę sunt indulgentiæ per modum suffragij illi pauperi. Vtrobiq; requiritur in dãte esse superioritatem, & scd̃m aliquos vniuersalem curam in alios si vult dare vniuersales indulgentias, siue pro viuis siue defunctis. Sed illud dictum per modũ suffragij, nihil diminuit de auctoritate vel indulgentijs: sed arguit vel ostendit solum impossibilitatem ex parte alterius ad faciendum opus indulgentiarum per se: & q; ex concessione Papę alter pro eo facere posset opus indulgentiarũ, vt declaratum fuit tempore legationis Raimũdi in Iubileo qui fuit anno. M D. ab eodem cardinali theologiæ magistro. Vt si lex dicit, quicunq; ingreditur ecclesiam sancti Georgij in Tubinga, et cõtribuit decem sol. pro fabricę cõsummatione, habet indulgentias plenarias &c. Claudus & pauper nullũ horũ per se potest, sed nec defunctus aliqs: ideo Papa annuit vt quicunq; hoc facit per se vel alium, tantũdem habeat cæteris paribus. Iam defunctus, claudus, & pauper consequuntur indulgentias non minus alijs per se facientibus opus indulgentiarum ꝓ modũ suffragij. Non ergo ab re locutus est. S. Bonauen. dicens vt supra. Si quis contendat vicariũ Christi quandam habere potestatem iudiciariam super eos qui sunt in purgatorio, non est ei multum improbe resistendum: nam vtrobiq; requiritur auctoritas & superioritas in dante, & idoneitas in suscipiente, tam respectu viuorum q̃ mortuorum. Insuper mortui in purgatorio meritam habent conditionem vt sibi possint prodesse cum pro eis fiunt suffragia. Ad hoc. c. Q̃d aũtẽ. vt supra. Sed pro mortuo, claudo, & paupere facit viuus &c. auctoritate & concessione Papę, qd̃ per se adimplere non potest cum effectu. Hæc est differentia inter dare indulgentias auctoritatiue, & per modum suffragij. In vno consequi volens indulgẽtias, per se facit opus indulgentiarũ. In alio alter facit ꝓ eo accedente licentia superioris, & non alias. ergo ille modus videtur habere maiorem auctoritatem q̃ primus. Aliud exemplum, a. detinetur in carcere donec soluat vel per se vel per alium decem florenos. venit Ioannes motus misericordia, & dat decem florenos ꝓ eo: mox data pecunia Princeps absoluit eum auctoritatiue, & Ioãnes de voluntate & approbatione Principis ꝓ modũ suffragij. Sic Papa auctoritatiue dat indulgentas: annuit autem vt cum quis p se non potest implere operis conditionem, alius ꝓ eo faciat. Et hoc est Papam dare indulgentias per modum suffragij siue pro viuis siue pro mortuis. ¶ Corollarie sequitur. Omnis cõcessio indulgentiarũ per modum suffragij, potest etiam dici auctoritatiua ad bonum intellectum, & nõ ecõtrario: qa in vno concedit Papa de potestate plenaria q; opus indulgentiarum fiat per alium: non sic in alio. ¶ Corollarium secundum. Dare indulgentias per modum suffragij, nõ est nude facere suffragium pro alio seu purum suffragium: sed dare auctoritatiue alicui peccatorum remissionẽ ex merito satisfactorio Christi & sanctorum cum permissione auctoritatiua, vt si ꝓ se non potest implere conditionem operis, alter pro eo idipsum faciat. Aliqui nominant illam concessionem per medium aut p accidens, aut p modum auxilij: & dicunt nõ esse relaxationem. Nomina sunt ad placitũ. De hoc latius infra conclusione. v. quomodo Papa habeat iurisdictionem in mortuos &c. ¶ Tertio notandum. q; illa nomina indulgentia plena, plenior, plenissima, ab aliquibus notificantur: sed parum certitudinis de hoc haberi potest citra declarationem summi Pontificis, aut vetustam obseruãtiã, siue alias. Immo summi Pontifices non eodem modo vtũtur vocabulis. Nã Bonifacius. viii. Paulus. ii. Sixtus. iiii. Iubileum nominant plenariam remissionẽ. Sed Bonifacius in Extrauagante Antiquorum. posuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenā, largiorē, & plenissimā. Innocētius. viij. iubileum nominat plenariam, & quandoq; plenissimam. Alexander. vj. plenissimam. Ideo notificationes Doct. videnf esse volūtarię. Palud. vult plenam esse tātū de iniunctis mortalibus: pleniorem de iniunctis venialibus & mortalibus, plenissimam de iniunctis & iniungendis venialibus & mortalibus. Durād. q. iiij. vult q; indulgentię tollant pœnitētiā iniūctā a sacerdote. Nam ius non iniungit pœnitentiam: sed indicat iniūgendam. Alij aliter dicunt disputātes de illarum indulgentiarum differentia: an sit extrinseca vel intrinseca: sed res videtur fundari sup nihil: nisi habeatur declaratio & mēs summi Pontificis concedentis indulgentias. ¶ Q; autem iuxta Extrauagātis Antiquorum finem. c. Post q̄. instituēdo Iubileum. in quo nō solum plenam & largiorem, immo plenissimā concedit veniam peccatorum: nec addit ly iniū ctis. Vnde argumentum sumi potest q; indulgētię plenissimę oia peccata, seū pticulares solum iniunctas tollunt pœnitētias. Q; ergo dicitur: Vnusquisq; plus merebitur & indulgentias effi cacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequentauerit. puto verum esse, nō ad sensum extortum aliquorum, sed vt litera iacet. Nam frequentans opera indulgentiarū, plus meretur gratię & premij essentialis & accidentalis, vt notum est: efficacius quoq; consequetur indulgentias stante deuotione: quia & suo satisfactorio, & cum hoc auctoritatiua concessione prelati: ita q; illud qđ est debitū sibi modo vno: fiat & debitū modo alio: sicut dicitur in tertio, de merito Christi &c. licet vna remissio sibi sufficeret. ¶ Posset & aliter dici scđm varietatē opinionū, si in remissione venialium aliud sit remissio culpę a pœna: vel an idē sit remissio culpę & pœnę in venialibus. Dicerent forte aliqui, q; nō: & q; culpa venialis nō plene remissa: plene remittitur accedēte deuotiōe. Sed hoc est diuinare: quia indulgentię non tollunt pœnam nisi remissæ culpæ: ergo si culpa adhuc staret, & pœna maneret: per consequens non essent plenissimę. Adducere possem q; semiplena remissio & contritio venialiū fit plena, accedente Papali absolutione. Sed cōtra: non fit capax indulgentiarū adhuc stante culpa talis peccati. Aut dicaf q; in peccatorū absolutione fit plena: sicut accedente pœnitentię sacramēto scđm aliquos attritio fit contritio. Consequēter dicere oportet indulgentias etiā esse a culpa venialium, sed non mortalium, stante contritione mortalium cū venialium remissio pœnalis nondum est expleta.
F Valeat si valet. ¶ Quarto notandum, q; illa nomina carena, quadragena, septena, quandoq; reperiuntur esse nomina indulgentiarum tantam vel tantam pœnam quæ dicitur Carena, quadragena &c. tollentium. Quandoq; sunt precise nomina pœnarum. de accusa. c. Accusasti. de sponsa duorū. c. Accepisti. Carena dicitur tēpus. xl. dierum in pane & aqua, cum septem sequētibus annis. sic dictum a carētia hominū: quia acturi pœnitentiam, quasi solitarij secludebātur a populis. Hęc pœnitentia regulariter iniungebatur pro quolibet mortali. xxxiii. q. ii. Hoc ipsum. Quandoq; vero pro qualitate criminis ius maiorem imponit pœnitentiam. vt in. c. Qui presbyterum. pœnitentiā. xii. annorum. de pœni. & remiss. Colligit Hostiensis plures casus tales in ti. de pœ. & re. Potuit tamen ex causa sacerdos eam abbreuiare & certos dies ieiunij prefigere: quia non tenebantur semper ieiunare scđm Panormi. Intelligo: ius informat sacerdotē, vt pro qualitate delicti & pœnitentis pœnitentiam tē peret. §. Hoc aūt. xxxiii. q. ii. Adducunt Doct. de Maria sorore Aaron ducta ex mandato domini per Moysen extra castra septem diebus, & post tātū tēpus reducta: qđ exponitur de annis septem. Sic ergo Carena nomen est. xl. dierum & pœnę septem annorum. Cum autem in literis Papalibus datur Carena, tollitur per indulgentias septennale tempus: & sic est nomen indulgētiæ correspondens præfatę pœnæ quā ex concessione Papali tollit. Est etiam Carena in Glossa c. Accusasti. vulgare Lōbardorum. De illa pœnitentia (dicit Glos.) loquitur. ca. In capite. dist. l. Et videtur q; nomen Carena complectatur quadragenam, & septenam: quorum vtrūq; quā doq; est nomen pœnitentiæ, quandoq; indulgētiæ tollentis talem pœnam. Notat Iacobus Car. in tractatu de indulgentijs, (vnde vero sumpserit nescio, nisi forte ex gestis summorum Pontificū) q; Clemens Papa primus primo instituerit quadragenam: p quā designauit pœnitentiam. xl. dierum, cum. vii. annis sequētibus: quā iniūgebat p vno peccato mortali. Nam per illos dies. xl. excludebantur ab ecclesia. & incedebant nudo capite aspersō cinere: deinde iniungebatur eis pœnitētia septennalis per sacerdotem. Et ita pro quolibet mortali iniungebatur olim pœnitentia septennalis scđm Hostien. in ti. de pœni. & remis. §. Quæ pœna sit p peccatis. xxxiii. q. ii. c. Hoc ipsum. &. §. sequēti. Hoc aūt. xxii. q. i. c. Prędicādū. nisi maior vel minor reperiatur in canone exp̄ssa. Innocentius primo iniūgebat p mortali vno septenariā modo certo pagendam: quę dicebatur Septena vel septenaria Innocentij. Forte igitur & Papa determinat quid singulis diebus erit p hebdomadam a peccatore tali faciendum. Et sic septena, quadragena, sunt nomina indulgentiarum p quas tolluntur pœnitentiæ dictæ, septena, quadragena. Verum Palud. vtitur illo nomine Quadragena pro indulgentia. xl. dierum. distin. xx. q. iiij. ar. ij. cōclusione. iiij. nihil supaddendo de septēnali pœnitentia subsequente. Forte illa nomina olim sic fuerūt in vsu. Cū autē pœnæ sunt arbitrariæ & hominū vita breuis, dederūt. s. patres indulgentias hincinde p huiusmodi pœnarū sublatione &c.

G ¶ Quantū ad articulū secūdū est cōclusio prima. Christus p̄misit se daturum, & dedit ecclesiæ & suo vicario in terris potestatē clauiū & iurisdictionē quādam nō sacramentalem conferendi indulgentias & pœnę peccatoꝝ relaxationem. Patet ex notabili primo & auctoritate totius ecclesię. Matth. xvj. promissa. Matth. xviii. Ioan. xx. collata est. Hęc autē potestas vetius est potestas iudicialis & iurisdictionis q̄ ordinis: nec est sacramentalis. Dictū est in conclusione, relaxationē & non cōmunicationē. Q; uis em̄ homo vt supra notabili. ij. vel collegiū aut monasteriū potest alteri vel alijs in fraternitate constitutis dare bonoꝝ suoꝝ pticipationē & cōmunicationem quę sunt etiā satisfactiones pœnales: non tamen potest de thesauro ecclesiæ & meritis Christi ac sanctoꝝ indulgētias dare. ¶ Secūda ppositio. Indulgentię rite collatę valent. & in foro dei & in foro ecclesiæ. Patet. nisi sic: solutū in terra nō esset solutū in cęlis: & indulgentię non essent nisi fidelium pię deceptiones, si valerent in foro ecclesię & nō dei: vtputa tollendo pœnas iniunctas canonis ab ecclesia: sed non liberando a purgatorio: & p consequēs in omnibus illis officiose mentiretur eccl'ia vel prelatus. vel mendacium faceret. Valent ergo in vtroq; foro si rite fiūt, vt habet rit⁹ & vsus ecclesię: non obstantibus diuersis opinionib⁹ pluriꝝ: diuersimode de effectu & valore indulgētiarū opinantiū: quarū recitatio hic omittitur. Siquidem deus non indiget nostro mendacio. Iob. xv. Et Paul⁹. Si inanis est p̄dicatio nostra, inanis ē & fides vestra. j. Cori. xv. Ecclesia vero quę regitur spiritu sancto. dicit indulgētias valere in foro dei & ecclesię. Dicit em̄ quoscdā quādoq; euolare: itē ab omni pœnitētia viæ liberari indulgētiarū plenariarū cōsecutione. ergo &c. Patet in multis cōcessionibus summoꝝ Pontificū. ¶ Tertia ppositio. Simpliciter & absolute loquēdo de indulgentiarum collatione & susceptione necessario requirit in conferēte auctoritas, in recipiente charitas, ex pte causæ pietas. Hęc necessario assunt: ita q; sine altero eoꝝ non valent, nec ex pte dātis, nec recipiētis eas. Non em̄ habēs auctoritatē dandi, nihil dat. Q; ui caret gratia gratū faciēte, nō est capax thesauri ecclesię: quia nō est mēbrū viuū ecclesię. Q; ui dat vel recipit cōtra dei honorē aut ecclesię vtilitatē, q̄ q̄nq; dicit necessitas vtilitatis, nihil agit. Illę conditiones necessario assunt: ita q; sine eis nihil fit: quicqđ sit de alijs cōditionibus. Hinc dicūt qdā, in suscipiente requirit idoneitas: ex parte causę vero honor dei vel ecclesię necessitas vel vtilitas, vt loquit. S. Tho. ij. Quodl. q. xvj. Q đ alij exprimūt p illa noia, pietas, ratiōabilitas. Ita sentiūt Doct. fere oēs. Alex. in pte. iiii. q. lxxxiii. mē. v. S. Bona. post eum. S. Thomas dist. xx. ar. iij. q. ii. & i Q dlibeto allegato. Durā. q. iiii. dist. xx. Palu. Thomas Argēti. eadē dist. Gerson in de Indulgētijs, & alij. Sācti em̄ noluerūt suas pœnalitates cōicari malis & pctōribꝫ, sed nec cōtra dei honorē aut ecclesię vtilitatē. ergo &c. Hāc ppositionē generalius cōterę sequētes explicabūt. ¶ Quarta ppositio. Auctoritas cōferēdi indeterminate & indepēdēter p̄ sua, vt libet volūtate indulgētias & relaxationes quascūq; ab omni pœna & culpa apud solū Christū deū & hominē credit residere. Patet. Hic em̄ solus habet principaliter & indepēdēter ligare & soluere, ac peccata dimittere: hierarchę ecclesiæ ministerialiter ac pœnā æternā i tpalē cōmutare vel remittere &c. Dicit Papā habere plenitudinē excellētię respectu potestatis ep̄alis: q̄ nominat potestas plenitudinis sufficiētię cōferēdi indulgētias scđm. S. Bona. dist. xx. q. iii. ¶ Quinta ppositio. Auctoritas cōferēdi vł indulgētias quascūq; tā p̄ viuis auctoritatiue q̄ p defunctis in charitate, aut etiā viuis p modū suffragij soli Papę vicario Christi in terris credit esse data & cōcessa a Deo Pontifice summo & maximo. Ista cōclusio pōt i genere pbari suppositis collatione ac p̄missione clauiū facta Petro vt supra. Nam solus Papa vł præest toti ecclesię veluti rex in regno scđm. S. Tho. dist. xx. ar. iiij. q. iij. Episcopi em̄ assumpti sunt i ptē sollicitudinis dūtaxat: ergo ad eū dūtaxat ptinet vł quo ad oēs qbus thesaurus ecclesię dispēsari pōt, eūdē vel plene, vel plenissime dispensare, prout vult, causa tñ existēte legitima, maxime q̄ est honor dei & vtilitas ecclesiæ: quæ q̄nq; dicit pietas cōi vocabulo: maxime q; indulgētię nō sint cōtra pietatē & dei honorē. Q; p viuis auctoritatiue & iudicialiter conferātur, patet ex notabili ii. immo nō solū auctoritatiue: sed etiā p modū suffragij saltē a summo Pontifice. Sunt ad hoc crebrę plenariarū indulgētiarū: immo plenarū concessionū a summis Pontificibus factę p diuersis causis. De mortuis olim aliqui Doct. dubitarunt, forte nescientes facta prioꝝ Pontificū

Universidad de Deusto
Biblioteca

& frequentatā quę post venit talium indulgentiarum ꝑ mortuis concessionem. Fundatur hęc pōtestas quo ad mortuos ſcdm Gersonē in de absol. Carth. in illo articulo. Credo ſcłōz cōmunionem. vbi ponit duplicem modum absoluendi existentes in purgatorio ꝑ modum satisꝑssionis: aut cū priuata ꝑsona, aut congregatio aliqua, aut caput eiusdem meritū suę satisfactionis applicat defuncto : aut cū Papa de thesauro ecclesię cōmunicat ei ꝑ modū indulgentię: qđ & facere potest idirecte. Nec videtur vlla ratio cur Papa nō possit ita thesaurū ecclesię deriuare in mortuos sicut in viuos: dū hinc & hinc obseruatur ordinatio hierarchicę eccl'ię &c. Ad hoc Chrysost. ſuper illo Matth. xvj. Tibi dabo claues regni cælorum. cum inqt. Homini mortali cęli & terrę & omniū quę in eis sunt cōmisit potestatem deus, & ecclesiā validiorem cęlo demonstrauit. Ad idem sunt facta ſummoꝝ Pōtificū. Nā Calixtꝰ dedit plenissimas idulgētias Hispanis i ecclesia cathedrali Tirasonēsi. Itē repit in Vrbe i ecclesia. S. Praxedis Paschasiū Quitū de disse idulgētias ꝑ modū ſuffragij ꝑ mortuis in purgatorio: quā. XI. ſummi Pontifices cōfirmarūt: ꝑut legit in authētica lia in introitu capellę in qua est colūna ad quā fuit ligatꝰ Christus in domo Pilati. Et fuit idulgētia data ſub hac forma. Quicūq; celebrauerit vel celebrari fecerit q̄nq; missas pro aia parentis aut amici existētis in purgatorio, dictus Paschasius dat remissionem plenariam per modū ſuffragij tali animæ. Et ibi habetur q̄ dictus Paschasius post mortem ſui nepotis dictas quinq; missas ꝑ anima eiusdē nepotis in dicta Capella celebrauit. Scribitur ibi (vt fertur) q̄ post celebrationem quintę missę, dū esset adhuc in altari dictæ Capellæ, apparuit ipſi ſupra altare in testudine feneſtræ q̄ est ante altare, Virgo Maria visibiliter extrahens animam nepotis a purgatorio. Hæc ſunt verba approbata & authētice ſcripta i introitu dictæ Capellæ: et de mandato domini Cardinalis Raimundi vt ſupra impreſſurę tradita, & ꝑ vniuersum orbem terrę promulgata tempore lubilei an. MD. Item ſummi Pontifices dederunt indulgentias pro animabus defunctorum plenarias, visitantibus ecclesiam ſancti Laurentij extra muros Vrbis in hunc modum, prout legitur in duplo bullæ coram magno altari, ſub quo iacent corpora ſanctorum Laurentij & Stephani Protomartyris. Q uicunq; ſingulis quartis feriis totius anni dictam ecclesiam deuote pro anima patris aut alterius existentis in purgatorio visitauerit, dicti ſummi Pontifices dant remissionem plenariam animæ illi pro qua fideles dictam ecclesiam visitauerint: & hoc ꝑ mo-

dum ſuffragij. Et idem dicitur esse de celebrantibus vel celebrari facientibus in altari Sancti Sebaſtiani pro anima defuncti, extra Vrbem. Idem legitur in Capella in qua Sanctus Petrus primam missam ſuam celebrauit in Vrbe, vt canit impreſſio præfata. Referunt quidam Guilielmum Altiſiodorum dicere, q̄ post tempora beati Gregorij, qui in Vrbe instituit Stationes, & dedit indulgentias pro viuis, manserunt ſuper ea re brigę in populis ad centum annos de possibilitate & auctoritate huiusmodi relaxationum & indulgentiarum. Nec impedit q̄ ante pauca tempora a ſummis Pontificibus data fuerunt indulgentiæ plenariæ pro viuis & non pro mortuis, vtputa contra Bohemos tempore Martini Quinti. Contra Turcas tempore Pij Secundi, pro reductione Græcorum tempore cōcilij Basilienſis, in Iubileo. MCCCCL. anno: vbi nullæ datæ fuerunt pro mortuis. Locus ab auctoritate non tenet negatiue. Potuit enim Papa tunc dare ſicut nunc. Item Sixtus Quartus dedit indulgentias plenarias per modum ſuffragij pro defunctis. Item Innocentius Octauus. Alexander Sextus Anno Domini MDIII. Iulius Secundus, & Leo Decimus pro ecclesia Constantienſi: anno. MDXIII. & MDXIIII. Quibus vtiq; ſtādū videt: nō minus q̄ bt̄ō Gregorio, q̄ dedit ꝑ viuis & mortuis. iiii. Dialo. c. lvij. De indulgētijs Stationū vrbis. S. Gregorij multis cognitū est: quę & posterius ꝑ ſummos Pōtifices ad alias ꝑsonas extra vrbem ſunt trāslatę & cōcesſę. Cū beatꝰ Gregoriꝰ iuſſit legi. xxx. missas ꝑ fratre defuncto, ſine intermiſſione opus indulgētiarū ꝑ modū ſuffragij i eū cōtulit: & ſic de purgatorio liberauit. iiii. Dialo. ca. lvij. Itē lib. ii. Dial. c. xxij. Petrus eius diſcipulus mirat aīas defunctoꝝ i inuiſibili iudicio cōſtitutas potuiſſe absolui ab hoie ꝑlato ecclesię adhuc in carne mortali degēte, ſicut factū retulit btūs Greg. de ancillis dei, q̄ post mortē ꝑ oblationē eius cōmunioni ſunt reſtitutę. Refert eīn btūs Greg. ſuo diacono Petro de q̄busdā ancillis dei ſolitis virū quēdā religioſum, q eis vitę necessaria miniſtrabat, icautis ſermonib⁹ ſępe ad iracundiā ꝑuocare. Hic viro dei id indicat: qui mādauit eis, dicēs. Corrigite liguā vestrā: alias excōmunico vos. qđ itētādo dixit, nō ſententiā ferēdo. Illę nō correctis morib⁹ mortuę ſūt, & i ecclesia ſepultę. Cū aūt diaconus ex more iter Miſſarū ſolēnia clamaret, dicēs: Si qs non cōicat, det locū: nutrix earum quę pro eis oblationem domino ferre conſueuerat vidit eas de ſepulcris progredi, & ecclesiam exire. Q uod dum crebro fieri vidit & audiuit, cœpit reminiſci verborū viri Dei. Corrigite linguam vestrā, alias

excōmunico vos: ipmq; viro dei indicauit. Q ui manu ſua protinus dedit oblationem dicens. Ite & hanc oblationem pro eis domino offerri facite, & vlterius excōicatę nō etunt. Q uo facto, ad vocē diaconi amplius nō exierunt. Post hoc ſuo diacono Petro dixit illud Christi verbū, Q uodcūq; ligaueris &c. esse dictum ad Petrum adhuc degētem in carne mortali: & vt tāta posset homo in terris, descendisse Christum ad terras de cęlis &c. Ecce textus ille hic punctatim positus: nedum absolutionem ab excōmunicatione, ſed etiam indulgētias per modum ſuffragij datas a beato Gregorio inſinuat: ſi bene attenditur ratio verborum cū virtute ſignorum. Item in Compē. Theolo. li. vij. ca. vj. ſic dicitur. Papales indulgētię prosunt defunctis in purgatorio : quia crux aliquādo datur pro duabus aut tribus, aut. iiij. vel. x. animab⁹ &c. Valent ergo indulgētię per modum ſuffragij defunctis. Nec ex hoc ſeq̄t q̄ Papa eas ꝑprie absoluat: qa nec ligat, nec absoluit proprie defunctos : ſed dat eis indulgentias per modum ſuffragij, hoc est recipit de ecclesię thesauro, & communicat eis vt de ſoluant pœnas ad quas tenētur. ſicut creditor quandoq; absolute remittit debitū, & absoluit debitorem: quandoq; amicus aliquis offert creditori pro debitore aliquid, per quod facit eum cōtentum, vt deinceps debitor in nullo ſit ei obnoxiꝰ. Ita in ꝓpoſito : ſuppoſito ex notabili. ij. quid est indulgētiā dare ꝑ modū ſuffragij. Pro iſto dicto ſunt Alexander de Ales. parte. iiij. q. lxxxiij. mēbro. v. Sanct. Bona. diſt. xx. Sanct. Tho. diſt. prę ſenti. &. xx. Frācisceus Maroń. in tractatu de clau. Nec bene imponitur ipſi q̄ teneat contrariū: ostēdit enim duo esse hoim gña, quibus prodeſſe poſſunt indulgentię: ſecundū id Eſaię cap. lxj. Spūs domini miſit me &c. vt mederer contritis corde. qđ de viuis. & prędicarem captiuis indulgētiam. qđ de mortuis exponit. Dicit vero iuxta finem libri q̄ mortui non ſunt in ſtatu merendi indulgētias. hoc verum est: quia non poſſunt facere opus indulgentiarum: ſed per modū ſuffragij proſunt eis: vt ſupra notabili ſecundo. Itē Durandus diſt. xx. quæſt. iiij. Aegidius de Roma, Richard. Thomas Argen. Palu. Petrus de Taren. diſtinct. xx. Ioannes de Turre cremata in Sūma de ecclesiaſt. liber. li. ij. ca. xij. Augu. Anco. q. xxix. articu. iiij. in Summa, Antoninus parte. ſ. titu. x. Panor. ca. Cū ex eo. de pœnitē. & remiſ. Iacobus Carthuſiēn. in tractatu de Iubileo. Gerſon de absolutione defuncti Carthu. & de indul. cōſi. xj. Demū ac principaliter auctoritate ecclesiæ, & pleręq; ſummorū pontificū bullę Innocētij Octaui, Sixti quarti, Alexādri Sexti, Iulij. ij. Leonis. x. Q ui nō fuerunt ęuo in cathedra Sancti Petri. ¶ Si quęritur, Cur prio res patres non dederunt indulgentias pro mortu-

is ſi valent defunctis? Pręterea cur non dederunt pro viuis mox in primitiua ecclesia vſq; ad tēpora beati Gregorij, qui dedit in ſtationibus ſeptennes indulgētias? Dicēdum. Olim ſanguis Christi caluit in cordibus hoim, & ſummopere cauerunt pctū: & ſi lapſi fuerunt, ſtatim feruore charitatis totū abſterſerunt. Nunc vero mundo in maligno poſito, vt allegat beatꝰ Greg. peccata frequētant & facile reciduāt hoies. Itē ſecundū opinionē aliquorū: in mortalibus conſtituti non poſſunt pro peccatis ſatiſfacere, nec pœnā ſoluere. Dantur ergo indulgētię, vt cōfeſſi & cōtriti ſtatim ꝑ indulgentias redimāt pœnas pro peccatis debitas ante q̄ relabantur. Sic dici poſſet de mortuis, quorum fuit bona vita, & talis q̄ ꝑ contritionē oia ſoluerunt. Videmus in aliis q̄ multę veritates, & articuli fidei temporū ſucceſſu (prout emerſerūt homiⁿū hereſes multifarię) venerunt in lucem: de quib⁹ priꝰ nō fuit cogitatū. Sic ait Paulus. j. Corī. xj. de Eucha. loquēs. Cętera cū venero diſponā &c. Non ergo ſequit id esse nullū: quia priores nō dederūt indulgētias &c. Maluerunt hoies pœnitere in primitiua eccl'ia, & charitatis augmentū habere ex bonorū operū frequētatione. Forte habuiſſent pro iactura ita conſequi indulgentias, & dimittere opa pœnitētię. Inſup timor trāſgreſſionis mādatorū dei erat inducēdus. Hinc graues pœnitentię iniungebātur, & multorū annorū. Itē peccātes q̄nq; ſtatim a Deo fuerūt interēpti. patet de Ananía, & Saphyra. Act. v. vñ magnꝰ timor venit in eccleſiam dei. Act. vij. Et cauendum est ne claues dentur ludibrio, & contemptui. Hinc oſtenſa veritate non iniungunt nunc pœnitentię ſeptēnales ſicut olim, ſed arbitrarię: & melius est peccatorē cū parua pœnitētia mittere in purgatorium, q̄ cum grandi in infernum. Populus nunc tepuit & elanguit in iis quæ dei ſunt : ideo ecclesia volens eos animare ad ea quæ ſunt ſalutis & honoris dei, primo quaſi reſuſcitaret a torpore & dormitione dedit indulgentias: vt ſic ſaltem intuitu taliſmodi remunerationis ſpiritualis, frequentare curent certa bona opera pro dei & ſanctorum gloria. Is eīn est finis principalis collationis indulgentiarū, honor dei, & ſalus animarum non quęſtus vel pecunia &c. Item quia defuncti in charitate meruerunt q̄ viuorum ſuffragia eis poſſunt ꝑdeſſe ſi & inquantum fiunt pro eis, ne ergo ex torpore viuoꝝ icōmodū ſentiāt: voluit pater miſericordiarū &c. & pia mater eccl'ia mortuorū gerere curā, & viuos ꝑ indulgētiarū collationē quaſi aiare ad ſuccurrē dū defunctis. ad qđ etiā trahit affectio naturalis, & debitū gratitudinis moralis &c. Cū ergo iudicia dei abyſſus multa, ideo ſingula ſingulis tpibus ꝑ hominum ſalute profluxerunt in vſum eccl'iæ militantis : nec pia mater eccleſia vnq̄ neglexit

Universidad de Deusto
Biblioteca

suos:sed edocto pro tempore per spm̃ sanctum pro necessitate populi:tam hoc vel illo vsa est remedio.Nec obstat auctoritas Christi sepe allegata.Q̃cũq; ligaueris super terram &c.Nã secũdũ Gregorium:vt supra:Christus dedit potestatem Petro ligandi aias iã in inuisibili dei iudicio cõstitutas.qd̃ nõ videt intelligi posse de sola excõicatiõe & absolutiõe.Et ita Papa habet ligare aliquo modo animas,non proprie sed improprie,nõ cõcedẽdo eis cõmunicationẽ thesauri spũalis ecclesie ex causa ratiõabili,& soluere.hoc em̃ meruerũt merito condittonato:immo & ipse quodãmodo sunt in via:quia ad patriã tendunt prius purgandę.Hinc Frãciscus Maron.purgatorũ noiat partem militantis ecclesie.Et ita possunt dici esse sup terram quo ad auctoritatiuam thesauri ecclesie cõmunicationẽ:non aũt sacramentalem absolutionem. Sed Gerson de sacramẽtali absolutione: & de absolutione defuncti Carthusieñ. verba Christi intelligi ait de absolutione sacramẽtali.Hic posuit quadruplicẽ absolutionẽ.Q uędã est sacramẽ talis in foro cõscientię,& illa nõ cõpetit defunctis: & de illa intelliguntur verba Christi. Q uodcunq; ligaueris super terrã.nõ sub terra. Alia est iudicialis in foro ecclesiæ,& illa potest esse defunctoꝝ quo ad corpꝰ & aiam: vt habet cõis practica. Alia est satisfactoria:& per hanc põt defunctus absolui a pœna multiplicitter, dum particularis psona meritum suum illi applicat,aut totum collegium vel caput congregationis:aut Vicarius Christi de thesauro ecclesię per modum indulgẽtię. Alia est deprecatoria,& consistit in pcibus & suffragijs viuorũ p defunctis.Et ita auctoritas Christi nõ impedit.Nã illa adiectio sup terram, põt determinare ly tu,vt sensus sit,Q uodcũq; tu existẽs in terra meus vicarius ligaueris aut solueris &c. erit solutum.& ita habet beatus Greg.ij.dialog.Vel potest determinare ly quodcũq;:vt sit sensus,Q d̃cũ q;,qd̃ solui potest super terrã,solueris ac ligaueris &c.vsq; ad ingressum regni,p modum suffragij, aut deprecationis,vel collationis indulgentiarum &c.Et sic videt sumere Gerson in de absolutione defuncti Carthu. Similes expositiões habet Alexan.vbi supra. Secundũ Duran.q.iiij.dist.xx.in H dulgentię possunt dari absq; opere aliquo.¶ Sexta ppositio. Tametsi solus Papa habẽs potestatis ecclasticę plenitudinẽ nedũ sufficiẽter,sed etiã excellenter, possit plenarias seu plenissimas indulgentias in toto orbe & viuis & mortuis capacib⁹ dare:videtur tamen aliquibus non esse negandũ, quin & alij episcopi habentes potestate ordinaria indulgentias dare pro viuis, possint etiam p modũ suffragij derituare eas in mortuos. Prima pars est conclusio precedens. Secunda pars, q; episcopi habent potestate ordinaria hoc: quia habent iuris communis dispositione,& taxatione.cap. Cũ ex eo.cap.Q uod autem.de pœni. & remis.ca. Indulgentię.lib.vj.eo.titu.de excc. præla.cap. Accedentibus.Hinc Anco. quæstio.xxix. de potestate eccles.artic.v.dicit.Episcopi habent ordinariã iurisdictionẽ conferendi indulgentias per auctoritatem deriuatam a Papa per iuris taxationẽ,nõ per particularem dispositionem:ideo dicunt ordinarij iurisdictione non particulari dispositione. Nec valet dictum aliquorum quo dicũt episcopũ esse spõsum particularem ecclesię.Cũ enim ecclesia vna est,vnũ habet sponsum, nõ plures.in extrauagan.Vnam sanctã.& in qualibet ecclesia est ecclesię thesaurus totus pro necessitate singulorũ distribuendus per ecclesiæ prælatos,secundũ collatam & taxatam eis potestatẽ. Respectu cuiꝰ habet potestatem & iurisdictionem vniuersalem solus Papa : alij vero particularem & constrictam ex ordinatione diuina.Cuius ordinationis modo ramen & determinatio concessa est Papę a Christo pro ecclesiæ vtilitate: sicut Petro data est potestas subijciendi materiam sacerdotalis ordinis exercitio pro ligatione vel absolutione peccatorũ. Et sicuti nõ habentes pctõrẽ a Petro subiectũ nihil agũt i eũ,nec possunt ipsum absoluere:qa potestas hoc faciẽdi est ordinis & iurisdictionis qua carẽt:ita & in proposito oportet habere saltem iurisdictionem.Tertia pars q; per modum suffragij possunt simplices episcopi indulgentias dare defunctis: videtur esse de mente Palu. cum inqt. Animæ defunctorum liberantur indulgẽtijs prælatorum.Sic enim prælatus potest dispensare thesaurum ecclesiæ:sicut priuatus bona propria. Vnde sicut bona mea possum indifferenter cõmunicare viuo aut mortuo:sic prælatus thesaurum ecclesiæ:dum tamen id pro quo datur mortuo,fiat a viuo.Ecce generaliter de prælatis loquitur ecclesię,quorum nomine etiam veniũt episcopi: & nõ distinguit.Nec turbat dictum Inno.ca.Q uod autem.vt refert Palu.dicentis q; solius Papę indulgentia valet defuncto.Fuit enim illius opinionis pro tũc. Vel intelligitur de plenarijs indulgentijs. Videtur vsus ecclesiæ esse in contrarium . Sanctus Thomas similiter non distinguit.distinctio. præsenti.quæstione secunda,articu.iij.quæst.ij.loquens in genere q; intelligentiæ possunt duplicitter prodesse, directe & indirecte. & subiungit. Non enim est aliqua ratio quare ecclesia posset transferre merita cõmunia in viuos,& nõ in mortuos,quibus indulgentię inniuntur:q̃uis semper requiritur causa conueniens faciendi indulgẽtias. Hæc ille. Q; episcopus ratione episcopalis dignitatis habeat potestatem limitatã sup thesaurũ ecclesię,omnes concedunt. cap. Accedentes.de ex. prela.Non enim potest dare indulgentias indeterminate quascunq; & quotcunq;,sed secundũ taxam iuris sibi datam.c. Cum ex eo.& nõ nisi subditis.ca.Q d̃ autem.de pœni.& remis.nisi accedat consensus proprij iudicis, qui ipsi subijcit materiam vt ei conferat indulgentias.Et si sic potest viuis indulgentias dare auctoritatiue : cur non põt consimiliter dare per modum suffragij suis mortuis olim sibi subiectis, per suos subditos viuos: immo & mortuis non sibi subditis per suos subditos:si accedat consensus proprij iudicis secũdũ formam iuris cõmunis? Non videtur esse aliqua prohibitio de iure scripto. Sic argumẽtantur qui sunt de opinione illa. Verum hoc videtur supponere q; episcopus iure episcopalis dignitatis habeat indulgentias dare secundũ determinationẽ & limitationẽ Papę: & q; illa iurisdictio potest restringi per superiorem:sicut sacerdote absoluente peccatorem,si habet subditũ. San. Thomas dist. xx.ar.iiij.q.ii.ait. Facere indulgentias pertinet ad clauem iurisdictionis non ad clauem ordinis. Sic enim auferri nõ posset:sicut nec character:in quo fundatur. Palu.ea.dist.q.iiij.art.ij. dicit q; est iurisdictionis:immo solius iurisdictionis, & vniuersalis in Papa,qui potest vniuersaliter indulgentias dare.In alijs est solum particularis iurisdictionis. & illam iurisdictionem particularẽ episcopi põt Papa vel in totum,vel in partẽ auferre ab episcopo si vult.Vnde sicut Papa potest facere q; sentẽtia lata ab episcopo sit nulla,sic & indulgentias.de pœni.& remis.lib.vj.ca.vlti.Indulgentię vires nõ obtinent si statutum excesserint concilij generalis. exponit Dominicus. in totum annullantur,& nõ valent &c.Cum ergo ius commune dat certã moderationem collationis indulgentiarum episcopis vltra quã agere non possunt:& non fit prohibitio de mortuis:immo nec concilium generale in cap. Cum ex eo.de pœ.& remis. loquitur expresse de viuis aut mortuis:sed in genere.sic & ca.Q d̃aũt. generaliter loquitur:nec illos excludit. Item li.vj. Indulgentię. eo.titu.non videtur quin etiam episcopi possint ecclesię thesaurum in mortuos deriuare per modum suffragij, in mortuos inquam subditos & non subditos per suũ subditũ accedẽte cõsensu & approbatione proprij iudicis. Et nõ est simile de ordinũ collatione(quæ fieri potest de facto etiam ab episcopo excommunicato & ab eo qui renunciauit loco & dignitati episcopatus: vt supra.distin.xxv.licet non de iure.de ordi.ab episcopo qui renũ.ca.j.&.ij.) & indulgentiarũ collatione. Primum enim recipit episcopus indelebiliter in sua cõsecratione vel ordinatione passiua: ita q; iure suo hoc potest. Secundũ vero est oĩno iurisdictionis,secundũ plures doctores : quia etiã quidam non episcopi dant indulgẽtias.de ex.prela.cap. Accedentes.Hęc solum recitatiue ex alijs dicere placuit. His quæ nunc dicta sunt videtur alludere Hostiensis:titulo de remis.§.Q uis possit facere.Nomine episcopalis dignitatis non venit ordo episcopalis:sed iurisdictio episcopalis.& sic electi confirmati non episcopi possunt dare indulgentias:vt habet consuetudo approbata:qa sunt iudices proprij.ca. Q d̃ autem. de pœni.& remis. Notandum q; iurisdictio sumitur quandoq; pro exercitio seu iurisdictionis vsu, quo carent nõ habentes subditum &c. Et ita aufertur ab episcopo potestas dandi indulgentias. ¶ Septima propositio. Sicut sacerdos eucharistiam per se consecratam sumit,& dat ceteris:ita ecclesię prælati habentes thesaurum ecclesiæ dispẽsare, possunt inde cõmunicare alijs,& pro semetipsis recipere vnde soluant: non obstante q; dare indulgentias est iurisdictionis. Prima pars manifesta est:secunda pars videtur fundari in dictis Apostoli Hebrę.v. Q uẽ admodum pro populo:ita etiam pro seipso offerre pro peccatis &c.& in compen.theologię. li.vij. ca.vj. Ad idẽ Richar.dist.xx. Pręterea nisi sic,caput ecclesiæ esset peiotis conditionis q̃ sint membra:cum non posset ecclesię thesaurovti p semetipso.Item indulgentię non dantur per modum promulgationis sententię,sed auctoritatiuę cõmunicationis.Ideo sicut põt dare alteri de thesauro ecclesię vnde soluat:ita & pro se inde soluere. Id em̃ vnde fit solutio,est in eius potestate quo ad dispẽsationẽ. Pręterea dat vt caput ecclesiæ, vel vt habẽs auctoritatẽ dispensandi: vtiꝰ & accipit pro se vt membrum ecclesiæ.Non tamen oportet q; sicut dare indulgentias est iurisdictionis,ita etiã vti indulgentijs pro se,sit iurisdictionis.Posset enim quis dicere q; primũ est iurisdictionis & auctoritatis,secũdũ auctoritatis & cõcessionis.Hoc em̃ cõcessum est capiti ecclesiæ & quibusdã alijs, vt ipsi inde recipiant & vtantur pro se, vnde cõmunicant alijs.Secus in sacramẽto pœnitẽtię cũ a sacerdote profertur & promulgat sententia in peccatorem. Sic Papa habẽs potestatẽ clauium potest eã dare alteri in sese, & sese alteri vt mẽbrũ ecclesię subijcere.Indiget em̃ & ipse sacramẽto pœnitẽtię si peccat,& id nõ põt sibi cõferri a sese:qa nemo põt dicere sententia in seipm. Cuiꝰ rõ potissima est institutio diuina,& natura rei. Sic nullus potest seipsum proprie excõmunicare,nisi causaliter cõmittẽdo culpam propter quã fertur excõmunicatio a iudice superiore.¶ Sed tunc est dubiũ an sicut prælatus daturus indulgentias dat eas implẽti talẽ vel talẽ(prout sonat concessionis forma)cõditionem:ita & ipsemet dispensator, cum vult p sese de thesauro ecclię quãdã remissionẽ pœnę,q̃ est immediatꝰ effectꝰ idulgẽtiatũ,recipe,tenet talẽ cõditionẽ cũ effectu iplere. Scdm Durã.dist.xx. q.iiij.indulgentię possent dari absq; aliquo opere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

San. Thomas. dist. xx. ar. v. q. iiij. videtur sentire q̄ non. Indulgentię enim dātur pro pia causa ad excitandū fideles ad actum aliquem qui vergit in honorem dei, & vtilitatem ecclesię. Prælatus vero cui ecclesia est cōmissa, nō habet causam vt se ad hoc prouocet. Secūdū Duran. dist. xx. indulgentiæ possunt dari absq; ope aliquo. Itē Palu. ea. dist. q. iiij ar. iij. principali, inquit. Ille qui dedit indulgētiā valet si implet conditionē: quia sibi pōt homo accipere de bonis communibus sicut alijs dispensare, q̄uis sibi non possit dare, eo q̄ inter dantem & accipientem debet esse personalis differētia. Idē vult Richar. dist. xxiij. ar. iiij. q. iij. dicens Papam posse vti indulgētijs p se sub ea forma qua dat cęteris. Verū hoc dictū posset dupliciter intelligi. Vel q̄ tantūdē potest pro se recipere & vti, quātū dat alijs, vel q̄ præcise cādē impleat cōditionē quā & alij implere tenent pro indulgētiarū cōsecutione. Primū placet: secundū non oportet: q̄ idē in specie sufficiat in ęquiualente prout congruit prelato hoc vel illud facere corporale vel spirituale p honore dei. ¶ Ex præmissis aliquot possunt elici corollaria. Primū. Licet existens in mortali peccato nondū per cōtritionē deleto non potest indulgentias siue a semetipso, siue ab alio recipe: potest tñ cęteris paribus alijs indulgentias dare. Dicitur cæteris paribus, hoc est, si alias habet auctoritatē dādi indulgentias, & non est vsus iurisdictionis in subditos ligatus q̄diu ab ecclesia toleratur in officio, etsi non vite merito. Prima ps patet ex cōclusione tertia, & notabi. primo & tertio. Scda pars: quia cū dare indulgētias est iurisdictiōis, nō amittitur potestas illa per pctm. Itē dans indulgentias nō dat aliquid de suo: sed de merito sanctorū auctoritatiue dispensat: & ideo si non est ab ecclesia pcisus, ita confert indulgentias malus sicut bonus. ¶ Secūdū corollarū. Mortalis culpa, etsi impediat propriam vtilitatem in suscipiente, non tamen auctoritatē, vel iurisdictionem in indulgētiarum collatore quantū est de se pręcise. ¶ Tertium corollarium. Matus est dare indulgentias q̄ recipere pro se: aut vti pro se quantū ad auctoritatem: sed minus quantum ad propriam vtilitatem. Primum patet: quia dare est potestatis & cuiusdā iurisdictionis: sed recipere vel vti est cuiusdam cōmunicationis passiuę. ¶ Quartum corollarium. Excommunicatus aut pręcisus ab ecclesia, & qui non habet subditos quo ad vsum iurisdictionis, non potest per se indulgentias alijs dare: tametsi possit suum subditū (si habet) alteri episcopo idoneo pro indulgentijs suscipiendis subijcere. Primū patet. ca. Q̄ dā autē. de pœ. & remiss. Nam dare indulgētias est iurisdictionis. Nemo potest ligare vel soluere, nisi suum subditum in quem habet iurisdictionis vsum non ligatū nec prohibitum.

Hinc indulgentię tātū prosunt subditis illius qui facit indulgentias, non extraneis. ca. Q̄ dā autem. de pœni. & remiss. vt supra. Oportet enim suscipientem tunc cum suscipit esse subditum dantis. Sic subditi archiepiscopo, sunt omnes sui prouinciales. cap. Nostro. vbi supra: & oēs diœcesani etiam exempti, suo episcopo. In hoc enim noluerūt eximi quo ad indulgentias. Hinc indulgentię pro sunt exemptis cum dantur ab episcopo diœcesano iure communi, & non solum de licentia superioris. Attamen sicut non possunt ligari a suo diœcesano, a quo sunt exēpti: ita nec in foro cōscientiæ absolui. Conferre vero indulgentias nec est ligare nec soluere, sed thesaurum ecclesię communicare, secundū Palu. Et licet vsus iurisdictionis sit in excommunicatis ligatus: possunt tamen suos subditos alteri idoneo prælato, si habēt subditos, subijcere pro indulgentiarum susceptione ab eo: vt curatus non sacerdos: qui mittit alīū sacerdotem vt absoluat suos. Hoc em̄ (puta absoluere) plus est ordinis quē habet, q̄ iurisdictiōis qua caret, nō subiecto sibi peccatore vt materia. Ideo de voluntate Curati non sacerdotis potest alius sacerdos idoneus suo iure eos tunc sibi subiectos absoluere. Sic de episcopo annuēte vt alī⁹ episcopus suis subditis conferat indulgētias. Verum sicut in sacramento pœnitentię suscipiendo homo non potest seipsum subijcere cui vult contra voluntatē Petri & successorū eius: ita nec in indulgentiarum consecutione, sed requritur licētia & voluntas sui superioris, episcopi. s. secūdū opinionē cōem: si vult ab alieno iudice seu episcopo indulgētias nāciscī. ca. Q̄ autē. de pœ. & remiss. ¶ Quintum corollarium. Solus Papa pōt omnibus generaliter & vniuersalem indulgentiam dare: cæteri vero epi, & ecclesię prælati solis suis subditis, aut protūc subiectis dūtaxat particulariter & limitatam. Prima pars patet ex conclusione. v. Quia respectu Papę q̄libet est subdit⁹: ideo respectu indulgētiarū ab eo concedendarum nō fit differētia inter subditos & non subditos: nisi indulgētia esset restricta ad habitatiōes loci alicuius: qđ secūdū Panor. raro fit aut nūq̄: sed generaliter cōcedunt. Scda pars. c. Q̄ dā aūt. de pœ. & remiss. vbi habet q̄ indulgētię q̄ concedunt p̄ p̄latos nō subditis, non p̄sunt sine licētia iudicis p̄prij: prosunt vero eis, si iudex p̄prius hoc cōcesserit, vel indulserit. Verū quis sit ille iudex, dubiū est. Glos. dicit Iudices. i. episcopi. ca. Q̄ dā aūt. quia alij inferiores prelati carētes episcopali dignitate, huiusmodi remissionē facere non possunt: nisi ex causa legitima. c. Accedē. de ex. p̄la. Vel (dicit Glos.) Iudices .i. proprij sacerdotes cū iniungūt pœnitētias suis parochianis, possunt eis concedere q̄ tales remissiones sibi prosint: si de bonis suis cōtulerint præ

dictis locis. Idem tenet Palu. dicens. Videtur sufficere licentia curati. Sicut enim curatus non sacerdos potest licentiare sacerdotem non curatum vt absoluat suos sacramētaliter, cum hoc facere potest iure suo habita materia subiecta: sic & hic sibi subditum alteri tradit, & ille cum sit episcopus iure suo dat indulgentiam, quā tradēs vel subijciēs non posset dare. Propter quod curati absoluētes debent eis iniungere omnes indulgētias quas poterint obtinere. Hęc ille. Hoc autem fit cū dicunt. Bona quæ fecisti, & adhuc facies sint tibi &c. secundum Gers. Panor. hic transit & non exponit nomen Proprius iudex. Dicit tamen esse tutissimum, q̄ volēs peregrinari & visitare loca pia, habeat licentiam a proprio iudice, & gratiam percipiendi de alienis indulgentijs. Q̄ dā intelligit non a papa concessis: quia Papa est superior vniuersaliter. Hostiēsis in Summa. de pœnitētia & remiss. §. quæ pœna sit pro peccatis &c. ait. Post absolutionem peccatorū dicat Sacerdos. Cōcedo etiam tibi q̄ quocunq; ieris remissiones prælatorum ibi factę possint tibi prodesse, quæ alias non prodessent tibi. Hæc ille. Dominicus super. vj. ca. Indulgentias. de pœni. & remiss. refert quosdam tenentes. q̄ simplex sacerdos potest concedere q̄ sūt subditi remissionibus non suorum iudicum vti possunt. Idem Felinus de indulgentijs. Ex illis sequitur q̄ forus pœnitentialis in multis regulatur ad modum fori iudicialis & contentiosi. Sicut enim in foro contentioso non potest quis absolui vel ligari a non suo iudice: ita & in pœnitentiali foro. Nec valet hic dicere q̄ reus sortitur forū delicti: ergo vbi quis peccauit, ibi recipiet & remissionem & absolutionem. Nam in foro pœnitentiali non sortitur quis forum ex actu cōmisso infra limites alterę parochię. Sicut enim per actū meritorium & bonum quem quis exercet in aliena parochia nō subijcitur per hoc illi⁹ iurisdictioni: ita nec per malum actum in foro pœnitentiali. Hinc si quis delinquit in limitibus illius diœcesis vel parochię, non propter hoc tenetur illi episcopo vel curato sub cuius limitibus peccauit, sacramentaliter confiteri, aut relaxationem ab eo petere vel indulgētias. ¶ Sextum corollarium. Indulgentię ab alienis episcopis concessę possunt non subditis vere prodesse, si proprius iudex hoc cōcesserit, & suū subditū alteri episcopo idoneo, veluti materiam subiecerit. Patet ex dictis. ¶ Septimū corollarium. Nullus potest alteri indulgentias dare, nisi sit suus subditus: aut saltem ad hoc protunc a suo iudice proprio subiect⁹. Patet. Dare indulgētias est cuiusdam iurisdictionis: ergo requirit subditū. ¶ Octauum corollarium. Episcopus potest in casu alicui qui nō est suus diœcesanus indulgentias dare, dūmodo est sibi p̄tunc ad hoc subiectus. Patet ex dictis. ¶ Nonum corollarium. Non sunt synonyma nomina subditus & diœcesanus. patet. Regritur ergo ad collationē indulgētię necessario, q̄ ille cui dari debet: sit subditus dāti: sed nō suus diœcesan⁹. Hoc em̄ nō requirit necessario. Item patet de Archiepiscopo q̄ pōt dare omnibus suis prouincialibus. ¶ Octaua propositio. Papa, Concilū generale, Patriarchę, Primates, Legati, Summus pœnitētiarius, Cardinales, Epi etiā nōdū habētes ordinē sacerdotalē, & forte quidā alij possunt dare indulgentias, si iurisdictionem habēt, vel iuris taxationē, vel papę commissionē: non aūt sacerdotes simplices illis inferiores, nisi dūtaxat virtute clauium in absolutione sacramētali. Legati dñi Papę, cū sunt in termino sue legationis, possunt facere ppetuas indulgentias. in Glos. de officio legati ca. vltimo. Archiepiscopi in sua prouincia tot: ita tñ q̄ statutū generalis concilij non excedant. cap. Nostro. de pœni. & remiss. Episcopi in sua diœcesi, dūmodo nō excedant summā. xl. dierū. Et illa est ḡnalis summa quā cōmuniter dāt: sed in die consecrationis Basilicę, seu dū Basilicā consecrāt, & solū in hoc casu, dant vnū annū: in alijs quibuscūq; causis siue sit vnus siue plures, ac in anniuersario dedicationis xl. dies. de pœni. & remiss. ca. Cū ex eo. Ad idē ca. Indulgentię. eo. ti. lib. vj. De Cardinalib⁹ patet ex ritu ecclesię. Hi omnes episcopali dignitate fulgētes possunt indulgētias facere. ca. Accedēs. de ex. præla. vel iuris taxatione, & dicit iurisdictio ordinaria: vel particulari cōmissione, & dicitur iurisdictio delegata. & illa secūda potissimū est in legatis & forte in q̄busdā p̄latis alijs quibus fiūt speciales, & particulares cōmissiones & cōcessiones. Prima vero quę est iuris taxatione, est etiā episcoporū electorū nōdū consecratorū: itē Cardinalium, summi pœnitētiarij: vt dicit Palu. Insuper sacerdos simplex pōt quēlibet in extremis absoluere secundū Palu. a peccatis q̄buscūq;, & censuris sacramentaliter, & in foro pœnitētiali: de iure cōmuni. & nō datur hęc potestas p̄ mortis articulo p̄ indultū speciale. Potestas specialiter data vel cōmissa sacerdoti electo in confessorem vigore literarū apostolicarū vel confessionalis, nō videt se extendere ad peccata p̄cisę vigore talis indulti specialis cōmissa: vt patet sępe: immo ex forma idulti. Pōt tñ absoluere in morte ab oibus peccatis ppter generalē iurisdictionē quā habet p̄tunc sacerdos in p̄cōrē morituū. Dilatat etiā secundū eundē clauis iurisdictionis in sacerdote in mortis articulo ppter indultū speciale tūc datū morituro quo ad remissionē pœnarū, & indulgētiarū collationē q̄tq;. Et sic simplex sacerdos ex cōmissione speciali dat vere indulgētias, vel facit illum participem indulgentiarum secundū tenorē indulti: vt habet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gerſon de abſolutione defunct. Nec oportet q̄ tunc confiteatur alias rite confeſſa alicui ſacerdoti. Q̄ ſi talis amiſiſſet loquelam, ſed non rationis vſum, confiteatur per nutus & ſigna, & habebit indulgentias cæteris paribus, ſi confeſſionale non eſt in contrarium loquens de cōfeſſis ore &c. Q̄ ſi non poteſt ſignificare ſacerdoti ſua peccata nondum ore confeſſa, eliciat contritionem pro re miſſione culpę, expectando a patre miſericordia rū liberalē vbi & ꝙut voluerit remiſſionē pœnæ. Indulgentiarum enim non eſt capax, ſi forma indulti expreſſe & determinate vt fieri ſolet, canit cōfeſſis ore & corde contritis. & hoc quo ad non cōfeſſa. Si autem incurrit amētiā, & deſtituitur ratione poſt mortale commiſſum: lignum vbi ceciderit ibi erit: & qualis inuenitur, talis iudicatur a iudice ſtante lege dei. Attamen quia neſcitur an ſit p̄ditus mortali peccato (niſi notorius peccator eua dat ac publicus) fiat ipſi ad cautelam indulgentiarum collatio inquātum fieri poteſt. Si enim eſt ſine mortali peccato, valebit ipſi indulgentia ꝓ peccatis olim confeſſis: licet non pro nōdum actu cōfeſſis: licet contritis: quorū forte habuit memoriā & voluntatem confitendi: ſed nunc præuentus eſt rationis deſtitutione. Imputet ſibi q̄ nō ſtatim cōfeſſus eſt, ac celebri mente retinuit annotando ac ſcribēdo ſi poteſt p̄ēm id &c. ne decidat a memoria. Ita videtur ſentire Gerſon in de forma abſolutionis ſacramentalis ſecundū tenorē diſpoſitiōis aut conceſſionis indulgētiarū ſonātis de cōfeſſis.

¶ Sed q̄d ſi indultū habet q̄ pōt eligere confeſſorē vel ſacerdotem qui ei indulgentias conferat, ſed nunc præuentus deſtitutione rationis non poteſt eligere? Videtur dicendū: ſi prius elegit aliquē determinate, ille poteſt. Si nō elegit, caret. Diligenter reſpiciendū eſt ad tenorē indulti, & ſecūdū hoc agendū & dicēdū. ¶ Sed q̄d ſi nō adeſt nec haberi poteſt ad manū aliquis cui cōfiteatur ſacerdos? Dicunt quidā, q̄ tenet non confeſſa laico confiteri in abſentia ſacerdotis. Q̄d non placet: quia illa confeſſio nō eſt ſacramētalis, & ſufficit ipſi ad ſalutem contritio cordis coram deo. Subiungūt, q̄ talis laicus poteſt ei indulgētias vigore indulti dare. q̄d nō quadrat: quia (vt pono) indultum loquitur de ſacerdote, & de peccatis confeſſis &c. ore, & corde contritis. Videat tamē priuilegiū: an ne ſufficiat pœnitentia ſine actuali cōfeſſione. Antoninus par. j. tit. x. ca. iij. §. v. dicit. Nil nocet ſi fiat ꝓ laicum cū non poteſt haberi ſacerdos, & valeat quātum valere poteſt. Eſt cōmune dictum: indulgentiæ tantū valent quantum ſonant. De venialibus dicendum vt ſupra. Horum enim confeſſio non eſt neceſſaria ad ſalutem, nec ad indulgentiarum conſecutionem, ſtante eorundē diſplicentia generali. ¶ Corollarium primum. Licet viri ſancti magis ſint propinqui deo per charitatem, q̄ mali miniſtri: attamen quia non ſunt propinquiores malis, per auctoritatem iuriſdictionis nō poſſunt indulgentias dare, ſicut mali habentes iuriſdictionem. ¶ Corollarium ſecundum. Pro eccleſię ędificatione, ne claues contēnantur, & pœnitentialis ſatiſfactio eneruetur: vtq; omnia ex barba Aarō profluere videantur, aliquibus prælatis eccleſiæ, non omnibus de populo datum eſt ordinatione diuina indulgentias conferre. cap. Cum ex eo. de pœ. & remiſ. ¶ Corollarium tertium. Indulgētiarum collatio, quia non eſt ſacramentalis, nō ſequitur clauem ordinis, ſed poteſtatem iuriſdictionis. Si enim dare indulgentias eſſet ordinis & ſacerdotalis, videtur q̄ omnes, & ſoli ſacerdotes habētes ſubditos poſſent dare indulgentias iure ſuo: cui⁹ contrarium tenetur communiter. & Hoſtien. de remiſ. Hinc poſſet dici: quantum eſt ex lege diuina ſacerdotibus ſimplicibus non repugnat: ſed competit dare indulgentias. Dant enim virtute clauium in abſolutione peccatorū quaſdam priuatas indulgentias ſuis ſubditis: quorum audiunt confeſſiones, ſiue vt Curati ꝓprij, ſiue vt ad hoc pro tunc vocati per alium Curatum, ſiue ſacerdotem, ſiue non ſacerdotem. Et forte dici poſſet q̄ Chriſtus primum ſecundum habitum dedit omnibus ſacerdotibus poteſtatem conferendi indulgentias. Attamē ſucceſſu temporum, eorum poteſtas eſt per ſummum Pōtificem (cui data eſt a Deo cura & ſollicitudo totius eccleſiæ) limitata, vel cōſtricta, & tradita eſt epiſcopis apoſtolorum ſucceſſoribus. cap. Acceden. de ex. prælato. & per conſuetudinem inductam quibuſdam aliis iuriſdictionem habentibus: ſicut in ſacramento pœnitentię omnibus ſacerdotibus data eſt poteſtas clauis remota ſecundum diſpoſitionem Petri, & ſucceſſorum eius. Ideo videre eſt Papam electum, ſeu etiam epiſcopum nondum conſecratos, item diaconum cardinalem &c. dare indulgentias auctoritate ordinaria. Habent enim dignitatem epiſcopalem, hoc eſt iuriſdictionem ſecundum Hoſtien. Si dicitur: iuriſdictio nō reſpicit forum pœnitentiale, ſed ſolum contentioſum, negetur: & manifeſtum eſt in ſacramento pœnitentiæ. Abſolvere enim peccatorem eſt iuriſdictionis non ordinis: quia requiritur peccator ſubditus, vt materia ſubiecta: & in aliis ſacramentis de neceſſitate miniſtri requiritur hominem eſſe ſubiectum collationi ſacramentorum. Exemplum de ordinatione, communione, vnctione &c. Eſt ergo iuriſdictio temporalis & ſpiritualis, & vtrobiq̄ requiritur (licet non per omnia conformiter) ſubiectio. Nec eſt ſimile de ordinis collatione, quam epiſcopus facit iimpediblliter auctoritate ſibi collata in ſua conſecratione, & fundatur in charactere indelebili, & indulgentiarum collatione: quæ nō eſt ordinis, ſed iuriſdictionis: vt ſupra propoſitione ſexta. Hinc ſecundū, & non primum poteſt Papa auferre auctoritate ſibi collata a Deo. Et ſicut poteſt facere q̄ ſententia lata ab epiſcopo ſit nulla: ſic & q̄ indulgentiarum conceſſio ſit nulla. ca. Indulgentię. lib. vj. de pœni. & remiſ. Indulgētiæ vires non obtinent ſi ſtatutum concilij generalis exceſſerint. ¶ Et quia ſupra dictū eſt quātā ſummā dierum epiſcopus poteſt dare in conſecratione Baſilicæ, ſiue vnus, ſiue plures ſint: quæri poſſet quantum dat ſingulus eorum, ſi a pluribus ſimul conſecratur eccleſia. Conſtat enim ex dictis & ca. Cum ex eo. de pœni. & remiſ. q̄ in conſecratione Baſilicę epiſcopus poteſt dare vnum annū, in alijs etiam cum celebrat, duntaxat quadraginta dies. Eſto q̄ plures ſimul cōſecrent Baſilicam, & ſingulus conſecrantium dat pro ſeſe vnum annum: an teneat illa conceſſio contra concilium generale: cum iam ſumma trāſcēdit vnum annum, quem transcendere non poſſunt ſecundum ſtatutum concilij generalis. cap. Cum ex eo. vt ſupra. Gloſſa vult q̄ teneat, & Hoſtienſis ti. de remiſ. §. Poſſet quis fa. licet concedentes peccent, quia cō traueniunt ſtatuto concilij generalis. Panor. ibidē rationem aſſignat Gloſ. eo q̄ non apponit hæc clauſula. Q̄ ſi ſecus factum fuerit, decernim⁹ inane. Vbi enim hæc clauſula non apponitur in mandato, licet fiat contra mādatum: tamē tenet qđ factum eſt. In contrarium videt eſſe ca. Indulgentię de pœ. & remiſ. lib. vj. Indulgentiæ vires non obtinent ſi ſtatutum generalis cōcilij exceſſerint. Si enim non obſtante illa clara ꝓhibitione adhuc valerent ſimpliciter & abſolute, non videtur quomodo Papa poſſit facere prohibitionem & limitationem quę ſit iure nulla, & prorſus inanis. Sed quo modo non obtinent vires? an quantum ad exceſſum vltra facultatem cōceſſam, an ſimpliciter, & omnino non valēt? Gloſſa ibidē ponit duas opiniones: & videtur illa ſatis mitis, q̄ non valeant quantū ad exceſſum vltra cōceſſam facultatem: maxime quando non apponitur prior clauſula irritans, vt etiam habetur in commentarijs regulatū Cancel. regula. lvij. qua decernitur eſſe inane. & ita cum ſingulus dat annum, non dāt niſi vnū annum, & non plus q̄ ſi daret vnus annum in cōſecratione Baſilicę. Ad hoc regula iuris in. vi. Vtile per inutile nō debet vitiari. Q̄d verum eſt quādo vtile poteſt ſeparari ab inutili: & ita eſt in propoſito. Et ita in ſimilibus dicatur ſecundum illam opinionem. quā ſequitur Panor. vbi ſupra. ca. Cū ex eo. Alia eſt: q̄ in totum nihil valent: & q̄ non obtinent vires: & tenere videtur Palu. quia neſcitur cuius datio valeat cum plures conſecrant &c. Hoſtienſis vbi ſupra refert aliam: ſcilicet q̄ tenent quo ad prędicta, licet ſint factę contra mēterm concilij, & dantes peccant. Multa enim poſt factū tenent quæ fieri non deberent. Vetum quicquid ſit ſtātibus dictis doctorum vt ſupra, opus eſt admittere q̄ Papa poſſet illā largitionē cōtra diſpoſitionem generalis concilij omnino irritare, & irritam declarare in futurum. Q̄ę autem ſit mens legiſlatoris: an q̄ ſimpliciter non valent, an q̄ non valent quantum ad exceſſum vltra ſtatutum generalis concilij, pēdet ex declaratione Papę vel cōcilij: & cum eſt facti, ſciri nō poteſt ſine determinatione ſuperioris. Et plus placet opinio ſecunda q̄ ſimpliciter non valent, q̄ prima q̄ nō valent quātum ad exceſſum. Ratio eſt: indulgentię ſunt ſtricte intelligendę ſecundum eoſdem: & tantum valent quantum ſonant. Sonant vero. q̄ non obtinent vires, ſine quacunq; limitatione vel reſtrictione: & ita ſunt iure nullę ſimpliciter. Ad regulā iuris. Vtile per inutile &c. dicitur vt ſupra. Hic nullū eſt vtile: quia conceſſio eſt iure nulla. Item conceſſio nō eſt annus ſolus ſed plures. Sicut dicitur de hoſtijs conſecrandis in numero determinato ſecundum voluntatem conſecrantis, & reperiuntur plures: quia neſcitur ad quā non fuit directa intentio conſecrantis, ergo omnes habentur pro nō conſecratis: Ita videtur & in propoſito dicēdum &c.

¶ Si q̄ritur, an in aliquo caſu plures epiſcopi poſſunt eidem loco pro eadem cauſa dare indulgentias vltra annum: hoc dubium poteſt intelligi de loco præciſe ad quem dantur indulgentię venientibus illuc de diuerſis diœceſibus, ita q̄ ſingulus epiſcoporum ſuis ſubditis illuc vēturis & venientibus dat indulgentias, prout de iure ſecundū tenorē cōcilij poteſt. Poteſt etiam intelligi de hominibus loci illius, ita q̄ diuerſi epiſcopi diuerſarū diœceſium dant habitantibus in loco illo tantum quantum ſingulus de iure dare poteſt ſuis ſubditis. Q̄uo ad primū, dicēdum q̄ ſic ſecūdū Hoſt. vt ſupra: vtputa ſi in feſto alicuius ſancti, vel Marię virginis, ſingulus epiſcoporum de duab⁹ diœceſib⁹ diſtinctis, dat ad locum illum pro ſuis ſubditis cū venient illuc vbi clarēt miracula vel ſimile quid, quadraginta dies, iā ſinguli venientes a ſingulis ſuis epiſcopis habēt. xl. dies. tātū enim poſſunt iure dare ſuis ſubditis, & tātū vni quātū alteri. Ita vero poſſunt dare loco extraneo vel exempto ſicut ſubiecto: qa illę indulgentię nō acquirunt ꝓprie loco: ſed ſubdito exiſtēti i hoc loco cū operis indulgentiarum expletione. Et ſecundū hoc, eſto q̄ ſit magnus populi cōcurſus in aliqua eccleſia diœceſis Conſtantienſis, poſſet dñs Spirēſis dare ad locum illum indulgentias ſuis illuc cōfluentibus, ſicut cōfluentibus ad eccleſiā ſuę diœceſis proprię. Si intelligitur ſecūdo modo de hoibus loci illius, opus eſt accedat confirmatio & cō

Universidad de Deusto
Biblioteca

sensus diœcesani, q̄ suos subditos illis episcopis subijciat: quo facto tā singulus eorū iure suo proprio & non nomine subijcientis confert. xl. dies. Et ita possunt homines loci illi⁹ cōsequi. xx. quadragenas: si sunt. xx. episcopi dantes indulgentias de consensu diœcesani: q̄us singulus pro se non habet dare nisi. xl. dies. Isti enim alteri episcopi iure suo dant cum habent materiam subiectam, & non iure licentiantis. & sic nullus illorum per se excedit numerum concilij: sed quilibet ipsorum dat quantum dare potest iure. Quem intellectum interpretata est consuetudo optima iuris interpres secundū Hostiē. vbi supra. Sic si ad eundem locum ac ecclesiā, & eisdem hominibus diœcesanus daret. xl. & Metropolitan⁹. xl. iam pro eadem causa haberent. lxxx. dies. dat enim quilibet vt dare potest: hic suis diœcesanis: hic suis quinquatialibus. Nec impedit q̄ oīes collectiue dant vltra annum: quia sicut extensio anni non extenditur nisi ad dedicationem Basilicę: ita nec restringitur. Vnde sicut vnus episcopus in festo alio præterq̄ consecrationis Basilicæ, nō potest dare annū sed duntaxat quadraginta dies: sic non prohibentur in festo alio plures episcopi dare vltra annū: dum tamen nullus excedat pro sese statutum generalis concilij: sed singulus det pro sese duntaxat quadraginta dies. Hæc est sententia Palu. q. L titj. art. ij. principali dist. xx. & Hostiensis. ¶ Nona propositio. Nulla indulgentia quantūcunq; fuerit plena vel plenissima, est a culpa & a pœna proprie dicenda, tametsi dabilis sit quædam indulgētia: quæ existens remissiua omnis pœnæ præsupponit remissionem omnis culpę. Prima pars est in notabili primo. Secunda patet ex notabili tertio secundū imaginationē ibi datam secundū aliquos quid dicat indulgētia plena, plenior, plenissima. Hæc propositio procedit secūdū diuersum modum loquendi de remissione venialis culpę: de quo dist. xvj. q. v. an scilicet remissio venialis culpę distinguatur a remissione pœnę: & an culpa venialis remittatur sine pœna: vel non sit aliud nisi remissio pœnæ &c. ¶ Decima propositio. Si qs rite obtinet indulgentias decem annorum, is & in foro dei, & ecclesiæ liberatur a pœna vel pœnitentia decem annorum præsentis seculi sibi a sacerdote præsertim impositā: non autem propter hoc liberatur a pœna decem annorum futuri seculi, nisi ad sensum illum, liberatur a pœna futuri seculi correspondente pœnę decem annorum presentis seculi. Hæc propositio est de mente Durā di. quæst. quarta. dist. xx. Nam secundum tenorē cōmunem sonant literæ de iunctis pœnitētijs. Ius non iungit, sed docet iniūgendam pœnitētiam, alias omnis peccator teneretur pro mortali ad septēnalem. Si ergo quis acquirit indulgentias decem annorum, is liberatur a pœnitentia sibi iuncta decem annorum secundum Durandum, & tantūdem valent illi decem anni indulgentiarū quantum valuissent decem anni in pœnitentia iuncti: si decem annis hic in via pœnituisset, alias ecclesia suos deciperet. ¶ Corollarium. Per vnū annum siue diem indulgentiarum tantū remittitur de pœna purgatorij quantum meruisset per vnum annum siue diem pœnitentiæ huius seculi sibi remitti secūdum Fratiscum Maron. Verum secundum Palu. distinct. xx. quæst. iiij. arti. ij. hic est quędam differentia secundum diuersitatē pœnitentium. Nam sicut pœnitentia quāto fit in maiori charitate, tanto est magis satisfactoria: sic isti decem anni indulgentiarum: tanto sunt illi q̄ isti plus vel minus satisfactorij, quanto pœnitentia huius vel illius fuisset plus vel minus satisfactoria. Et ita plus tollunt pœnarū ab illo qui ex maiori charitate satisfeciſſet, & minus illi qui ex minori charitate. Hæc ille. Hæc dicta Palu. videntur esse dubia, & ex parte sequi opinionem sancti Bonauenturæ, hanc scilicet. Valor indulgentiarū attēditur penes laborem & pœnas, quem vel quas quis sustinet in opere pro quo dantur indulgentiæ: ita q̄ collator indulgentiarum secundum rectum iudicium considerat & ponderat causam p̄ qua dantur indulgentiæ: & secundum q̄ homines plus vel minus accedunt ad causam illā, plus vel minus participant de indulgentia. Hinc dicit stationes in vrbe esse constitutas pro peregrinis, & q̄ non tantū merentur qui sunt prope & in vrbe sicut venientes a remotis. Quantum ergo est ex parte dantis, tātū valent quantum promittunt: non tamen æqualiter omnibus: sed secundum existimationem eius qui dedit indulgētias: quā habuit vel habere debuit. Quā tñ non oportet exprimere: quia fideles debent credere q̄ dona spiritus sancti dantur ęqua libratione. Hæc ille. Forte posset ad hoc allegari dictum Bonifacij viij. in extraua. Antiquorum. prius allegata notabili tertio. Plus & efficacius meretur indulgētias, qui frequentius & deuotius ecclesias visitauerit &c. Hanc opinionem videtur tenere Palud. cū inquit. Sicut pœnitentia facta in maiore charitate tanto est magis satisfactoria: sic illi. xv. anni lucrati tanto sunt isti plus vel minus satisfactorij q̄ illi, quāto pœnitētia istius fuisset magis vel minus satisfactoria q̄ illius. Videtur cū velle q̄ illę indulgentię vt tales, plus vel minus valent secundum q̄ opus indulgētiarum ex maiore vel minore charitate procedit. Possent etiam eius dicta hunc habere intellectum: q̄ opus indulgētiarum vt tale precise, eodē modo est lucratiuū indulgētiarum vni sicut reliquo, non curando de maiore vel minore faciētis deuotiōe & charitate:

nec plus vel plures meretur indulgentias vni q̄ alteri, saltē cum indistincte dantur. Cum hoc tamen stare posse q̄ vnum & idem opus indulgētiarum, etsi sit aliaturum æqualiter indulgentias vni sicut alteri: diuiti vt pauperi, & econtrario: quia ifi ex maiori vel minori charitate, & voluntatis conatu procedit in diuersis, ē secundū hoc plus vl minus meritorium: immo satisfactoriū. & ita simul stabunt paritas valoris indulgentiarum, vt talium precise, & diuersitas meriti ac satisfactiōis ex bonitate opis pœnalis ex gratia p̄cedentis. Si Palu. intellexit dictum suum primo modo, & secundū opinionē S. Bonauēt. ex quo valor indulgentiarum est in potestate & in volūtate dantis prelati (Huius enim est taxare quantum pœnarum per indulgentiarum cōcessionē remittatur, secundum sanctū Thom. dist. xx. articu. iij. quæstun. ij.) oportet prelatum dantem indulgentias semper habere hāc intentionē in animo suo actualiter, vel virtualiter, cū dare indulgentias est opus humanum & cuiusdam iurisdictionis, q̄ velit eas valere pro diuersitate laboris & deuotionis maioris vel minoris charitatis, ac volūtatis conatus, quā solus deus q̄ nouit hominum corda conspicere potest. Et ita prelatus nunq̄ posset determinate dare tantū, vel tantum indulgētiarum, immo raro vel nunq̄ (nisi casu) possent determinate dari equales indulgentię vt tales sunt precise, non habito respectu ad meritū gratiæ, vel glorię &c. Ex consequenti videtur ecclesia fideles decipere. Insuper cum dantur. xl. dies pro vno & eodem opere, staret aliquem respectu alterius vix habere. x. Quō ergo stabunt remissiones plenarię diuersorum peccatorū, quorum vnus habet luere pœnam duorū peccatorum, alter. xx. vel. xxx? Vel posita paritate peccatorum stat vnum esse tepidum, alium charitate feruidum &c. Hoc modo potius indulgentiæ essent quędam merita psonalia seu cōmutationes ac compensationes, q̄ liberales donationes, & cōmunicatiōes de thesauro ecclesię: immo nō differrent ab opere satisfactionis non priuilegiato vt videtur. Nec valet hic allegare opus pium indulgentiarum, ratione cuius dicuntur dari indulgentiæ: nam secundum Durañ. q. iiij. vt supra, indulgentię tantū valent, quantū sonant, nō ex deuotione suscipientis, nec ex quantitate rei datæ, nec ex proportione ad causam indulgentię, sed ex abundantia meritorum Christi. Et secundum sanctum Thom. opus pium nō ponit vt sit mensura remissionis indulgentiarum, seu vt mensura remissionis indulgentiarum cōmensuretur labori preuio, sed vt intentio illorum quorum merita cōmunicantur in indulgētiarū largitione, possit ad talem peruenire. Et alibi dicit. distin. xx. ar. iij. Remissio nō proportionatur labori, sed meritis quę dispensantur. Ideo clerici & vicarij ecclesiæ ita consequūtur indulgentias sicut venientes a longe cū indistincte dantur, nec plus indulgentiarum cōsequitur qui plus laborat secundum eundem, nisi bulla aliud canat. Sed id licet verum sit, non stat cum suo proprio dicto: cum dicit pauperem dando denariū vnū, tantūdem cōsequi quantū diuitem dando vnum florenum, cum literę loquuntur indistincte de portigentibus eleemosynas aut manus adiutrices, sed non econtrario: puta q̄ tantū consequitur diues si dat denarium, quantum pauper donādo denarium. Nam frustra fit distinctio inter pauperem & diuitem quo ad hoc dum literę non canunt, & remissio secundū eum non proportionatur labori. Decet quidem diuitem plus dare paupere, sed non oportet, si literę nō distinguunt. Sic nec valet dictū Angeli in Summa, q̄ tantū valerēt venientibus de propinquo, & visitantibus &c. quātum a remotis: dum quilibet venit vt eum condecet. Ergo si Rex Roman. visitaret ecclesiā cū vno aut duob⁹ famulis nihil haberet: sic si alⁱ⁹ ex humilitate p̄fecta pompa seculi humiliter veniret. &c. Quis ergō dicta bit & distinguet, cū bulla indistincte loquatur: quomodo veniendū sit ad visitandū locum illum &c. Tantum ergo valent pauperi vt diuiti, & ecōtrario: cū idē opus faciunt ceteris paribus, & bulla nihil distinguit. Secus cum bulla differenter iniungit opus indulgētiarum diuiti & pauperi. Item in articulo mortis sæpe dantur indulgentiæ vbi nihil opetis p̄tūc fieri potest, sed forte olim aliquod factum est, ratione cuius Papa de thesauro ecclesiæ cōmunicat illi merita Christi satisfactoria. Clare pro nūc dictis est Franciscus Maronis, vt infra dicetur, iuxta finem huius propositionis. x. & Hostiēn. Illa clarēt etiā ex bullis summorū Pōtificū in iubileo & alias datis, in quibus quādoq; pro ecclesię necessitate diuersa pro diuersis imponuntur: quādoq; non diuersa, sed sola visitatio Vrbis ad limina Sanct. Pet. & Pau. Nec presumendū vlla tenus q̄ Papa velit decipere ecclesiam, aut min⁹ valere q̄ valeant indulgentiarum concessiones. Item Alex. vj. dedit indulgentias iubilei visitantibus certa altaria in suis locis, secundum ordinationem legati. Item religiosis & fratribus mendicantibus & alijs nihil habentibus, si secūdum determinationem cōmissarij vel legati orent pro Papa, pro pace ecclesię, si confessionem audiāt, indulgentias denunciēt &c. quę tamen opera respectu itinerationis romipetarum fuere fere nulla. Et ideo sicut lex vniformiter datur multitudini & ęqualiter, quę in multis est tolerabilior diuiti q̄ pauperi: ita de indulgentiarum concessio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne liberali suo modo dicēdum, nisi literę apostolicę aliud canant. Non ergo videtur valere dictū Palud. pro intellectu primo, sed pro secūdo. Sic enim est opus indulgētiarū, & cum hoc est opus meritorum & satisfactorum. nec minus est meritorum ac satisfactorum: quia priuilegium & opus indulgentiarum, vt supra. Consimiliter dicendum de optimōe San. Bonauen. Ad sensum quem verba eius prętendunt non placet: secus si vt supra notabil. iij. intelligūtur & modo nunc tacto. Pariformiter videtur intelligendū dictum Richar. distin. xx. cum inquit. Quantū ad remissionem extensionis pœnę, pares sunt qui mino dant & qui plus, si hoc cōtinetur in forma indulgentię. Sed quātum ad remissionem intensionis pœnę, & quantū ad sui dispositionē ad recipiendum augmētū gratię, impares sunt. Sic em plus cōsequitur qui plus dat: nisi in casu quo minus datum, esset maius per comparationē ad dantē, q̄ maius datum per cōparationē ad dantem: vt in paupercula quæ Matth. xij. plus omnibus misit in gazophylaciū. Pro cui intellectu faciūt dicta quęst. precedente dub. vtij. an opus præcepti etiam sit satisfactorum: & quō contingit quē facere aliquod opus quo ad substātiam operis ad quod tenetur cum multis circunstātijs bonis ad quas nō tenet, ratione quarum potest dici opus supererogationis. Et ita puto intelligendam bullam Bonifacij. viij. in qua habetur q̄ quis efficacius alio indulgentias mereatur: vtputa quia frequentius ecclesias visitat & deuotius. Nā respiciendo pręcepte operis indulgētiarum substantiā: si capax est indulgentiarum inde habet indulgētias. Insuper respiciendo bonā operātis dispositionem & operis circūstantias ad quas non tenetur: inde habet similiter suam remunerationem.

¶ Corollarium primum. Indulgentię non necessario consequūtur diuersitatē & excessum boni operis vel meritū ꝓprie dictū operātis: sed potissime stāte pietate causę, & subiecti capacitate auctoritatem dantis, indulgentias de thesauro ecclesiæ liberaliter cōmunicantis. Fran. Maro. tracta. de Claui. inquit. Indulgentię de bonis meritorijs non proficiunt secundum excessum talis meritū Q̄ñq̄ enim datur indulgentia mator ꝓ minori, & econtrario: quia nō proficit ad tollendam pœnam ex merito operis vel operantis, sed auctoritate dantis. Et subiungit cōcordando cum Duran. quęst. iiij. distin. xx. q̄ indulgentiæ absolute datę proficiunt: q̄uis non sint alicui bono operi cōiūctę. Exēplificat de articulo mortis. Pro quo facit Alex. vj. qui dedit in iubileo. anno. M.D. plenarias remissiones bellaturis cōtra Turcā, aut victualia, aut alia necessaria mittentibus: etiam si cōtigerit eos mori in itinere post arreptū iter. Ad idem San. Thom. distin. xx. arti. iij. quæstiun. ij. Causa remissionis pœnę in indulgentijs non est nisi abundantia meritorum ecclesiæ: quę sufficit ad totam pœnam expiandam: non autem causa remissiōis effectiua est deuotio, aut labor, aut datum recipientis, aut causa pro qua fit indulgētia. Vnde non oportet ad aliquod horum ꝓportionari quantitatem remissionis: sed ad merita ecclesię quę semper superabundant. Et ideo secundum q̄ applicantur ad ipsum, secundū hoc cōsequitur remissionem &c. Idem vult Duran. q. iiij. vt supra. ¶ Corollarium secundum. Stat aliquos duos facere idem opus indulgentiarum, & eosdem in ęquali numero extensiue dies indulgentiarum consequi: & tamē vnum plus alio remissionē pœnarum intensiue per opus indulgētiarum mereri. Hæc corollaria possunt colligi ex dictis Hostien. in Sum. titu. de remissi. §. Ad q̄d valent & inquātum. cum inquit. Valent ad id & inquantum cōcessę sunt: et inde sumens crucē pro subsidio terę sanctę ex ordinatione Papæ, si moritur nō sentit purgatorium. Verū oportet hic directe considerare tenorem concessionis. Itē dās eleemosynas ꝓ indulgētia annali, lucratur eā & valet sibi ad releuandum onus pœnitentię. Itē dans septē nūmos pro acquirendis indulgentijs septēnalibus, liberatus est sine dubio quo ad ecclesiam militātem, ita q̄ non tenetur ad eam seu ieiunare. nam indulgentię tollunt iniunctas pœnitentias. Item maioritas & minoritas remissionis non attēditur secundum illa quę dixit Ray. puta deuotionē pœnitentis, maiorem vel minorem: sed secundū fidem pœnitentis & voluntatē siue auctoritatē dantis. Attamē prelatus indiscrete faciēs remissionē hmōi onerat se. Et iuxta finem. §. vult. si sacerdos simplex limitet pœnitentiam & iniungat certam, puta triennalem: relinquā remittat auctoritate sua & ecclesię, hac completa non est credēdum q̄ in purgatorio affligatur: licet presbyter se oneret & fatue agat, pœnitentiam sic remittēdo. Ecce dictum singulare de sacerdote simplici: & q̄ causa non necessario requiritur in cōcedente. Q̄ dicit fidem pœnitētis, puto duo includi, scilicet credulitatē nudā q̄ claues ecclesię se ad hoc extendant. Vnde Augusti. Christus dedit claues ecclesię: vt qui credūt in eis dimitti peccata, percipiant indulgētiam, qui non credunt, nō percipiant. Secundo includitur charitas: quę requiritur ex parte suscipientis, secundum prędicta. Quibus additur auctoritas cōferentis: quę in prima conditione fidei includi potest. Illa enim, absolute loquendo, sufficiunt & requiruntur ad indulgentiarum consecutionem & collationem, tametsi Papa posset aliter disponere. Gerson in de absol. Carth. & de indulgentijs

dicit non esse curiose scrutandum de indulgentiarum precisō valore: sed conandum q̄ homo indulgentias consequatur, secundum qualitatem suę vocationis: reliquum deo cōmittat qui omnia
M fecit in numero, pōdere, & mēsura. ¶ Vndecima propositio. Tametsi non sit dubium indulgētias rite concessas tollere omnes pœnitentias rite iniunctas vt tenor plenarię concessionū cōiter habet: attamē indulgētię plenissimę tollūt omnē pœnam etiam iniungi debitam: vt tenor concessionis indulgentiarū indistincte clamat. Prima ps habetur ca. Cum ex eo. de pœnitētijs & re. Secūda pars claret ex bullis, quę indistincte loquuntur sine specificatiōe de iniunctis pœnitētijs. Ex parte indulgentiarū nō est repugnātia: quin ita possint respicere iniungēdas vel iniūgi debitas clauenō errāte sicut iniūctas. Ergo sūmus Pontifex & generale concilium, vnum potest vt reliquū. Forte inferiorum concessiones per generale conciliū & Papam sunt magis restrictę quo ad pœnitentias iniunctas. De illo etiam loquitur prius allegatum. cap. Cum ex eo. §. vltimo. Ex illo sumi potest intellectus huius dicti: do tibi indulgētias. xl. dierum, secundum optimonē communem, q̄ indulgentię valent in foro dei & ecclesię. do seu cōmunico tibi de ecclesię thesauro tantū, q̄ pœnitētiā. xl. dierū iniunctā, quā luere deberes ex iniuncto pro peccatis tuis quæ cōmisisti, possis soluere & redimere facīdo hoc vel illud opus indulgētiarū vt literę canunt. ¶ Si quęritur, an cōsecutus indulgentias plenarias, adhuc teneatur ad quādā pœnitentiā subeundam: Respōdetur. cōsecutus indulgentias plenarias tenetur quidem adhuc ad pœnitētiam preseruatiuam a peccatis, aut etiam medicatiuam, sed non tenetur necessario ad satisfactiuam. Nam post indulgentias acceptas adhuc retinet habitus vitiosos & inclinationes pranas. Hinc solent imponi post consecutionē plenariarum indulgentiarū pœnitentię preseruatiuę de voluntate & cōsensu peccatoris, et quādoq̄ humiliatiuę hois pro gratiarū actione, ac beneficiorū reminiscentia: sed non proprie satisfactiuę: qa ex hoc opinari posset eas non fuisse plenissimas. ¶ Corollarium primum. Etsi concessiones particulares indulgentiarū vt cōmuniter sonant de iniunctis pœnitentijs, possunt tamē indulgētię Papales etiam tollere: si forma concessionis admittit vel nō excludit pœnas iniūgi debitas. Q̄ aūt patres vtūtur vocabulo Iniunctis, puto hoc esse in fauorem indulgētiarū. cap. Cum ex eo. de pœ. & re. Et est dispositio concilij generalis, ne ecclesię claues contēnentur, & salutaris pœnitētia eneruetur. Nō tamē ob hoc indistincte q̄uis iuris pœnitētia est peccatori imponēda obligatorie, nisi ad manum habeat indulgentiarū concessionē qua remittat eam, aut alia quęuis a peccatore nolita iuste & rationabiliter. ¶ Corollariū secūdū. Quia secundum prædicta & iuris cōmunis dispositionē indulgentię saltē particulares tollunt pœnā iniunctā, & non additur a quo, an a sacerdote, vel iure, vel dei iustitia: quia tamē omnis peccator ad condignam tenetur pœnitentiam, quā deus iusto iudicio cuilibet imponit, et ab eo si saluari vult exigit & requirit: ideo dici posset probabiliter sine assertione: q̄ omnis peccator habet pœnitētiam iniunctam per indulgentias redimendam: et per consequens q̄ pœnam canonicā, ius scriptū vel nō scriptum cuilibet pro suis peccatis, citra tamē obligationem operosam pro statu viæ imponit aut saltem ostendit quid agendum sit pro peccatis. Posset tamen aliquo modo cōcedi, peccatorē ad hanc esse obligatum, si vult saluari, vel ad ęquiualens. Exēplum de decalogo, si quis vult saluari. Q̄ autē nomen iniungere sic sumatur large, patet ex diuersis bullis: in quibus dicitur. Et in remissionem iniungimus peccatorū. ca. Cū ex eo. de pœni. & remissio. vbi Papa solū hortatur ad eleemosynas, & non iponit obligatorie. Sic ergo posset cōcedi q̄ deus offensus, ius scriptū, & cōfessor imponunt pœnitentias pro peccatis: quarum quelibet sufficit ad indulgentiarū cōsecutionem: et illa oīs indulgētia, tollit pœnā iniunctam &c. Sed hic non assero quippiā ductus ignorantia. ¶ Corollariū tertiū. Licet tutum sit, scdm Palud. non tamen est necessariū ad indulgentiarum consecutionem, cum homini imponitur a iudice pœnitētia pro peccatis: q̄ illa iniunctio fiat cum dissiunctione: vt q̄ faciat illam emendā vel opus ęquiualens indulgētiarū. Est em in potestate peccatoris illam emendam assumere vel non assumere secundū prædicta: nec confessor potest eum ꝓprie ad purgatorium ligare, nec ab indulgentiarū perceptiōe (si potest facere opus indulgentiarum secundum formā concessionis) prohibere cæteris paribus: licet monachus posset recludi in clausstro & prohiberi ne illuc &c. vadat. Ratio mouens Palud. est: quia tunc cum confitetur præsumit esse in gratia: et si ipsi tunc imponitur pœnitētia sub dissiunctione vel opus indulgētiarum, magis erit securus de indulgentia. Et licet secundū Hostien. vt supra, corollario quito propositionis septimę, necesse est peccatorem recipere licentiam a suo curato cum vult peregrinari, vel a suo iudice secūdum alios: quatinus possit fieri particeps indulgentiarum hincinde, vt peccator episcopo alieno sic subijciatur quo ad indulgentiarum cōsecutionem: non tamen oportet a sacerdote pœnitentiā iniungente recipere fauorem vt opere indulgentiarum vti possit pro pœnę per eum iniunctę remissiōe. ¶ Corollarium quartum. Est salubre cō-

Universidad de Deusto
Biblioteca

silium(stante opinione q̄ quis non possit satisfacere pro peccatis cum est in peccato mortali cōstitutus)cum iniungitur alicui pœnitentia grauis quā spōte suscepit forte annalis,quātocyus quærere pœnitētiæ illius per indulgentias remissionē: aut cum confessor non vult quēpiam absoluere nisi subeat hanc grauem ac quasi intolerabilē pœnitentiam &c.aut cum quis p̄sumpsit melius de se,sed non potest ferre pœnitentiam. q̄uis alias in genere loquendo,si opera pœnitentiæ faceret prout deberet,multa & plura cæteris paribus posset mereri,q̄ opus priuilegiatum vt tale p̄cise faciendo. ¶ Corollarium quintum. Indulgētiarum opera ad non priuilegiata comparata habent se regulariter vt excedens & excessum. Nam prima sunt celeriōris liberationis: & quandoq; quia nō multiplicātur fiunt minoris meriti & gratię & gloriæ. Item prima habent effectū ex merito passionis Christi & sanctorum vt sunt priuilegiata p̄cise. Alia etiam ex merito personali. Item acquisitio gloriæ est melius bonum remissione pœnę.

¶ Corollarium sextū. Quia bona voluntas sufficit apud deum ad merendum,sed non ad satisfaciendū, non potest indulgentias consequi qui opus pro quo dantur indulgentię non adimplet. nisi liceat equiualens aliqđ facere de superioris cōcessione. Indulgentię enim tantum valent,quantum sonant. Sicut non est in potestate cuiuscūq; opus indulgentiarum in alium transferre sine auctoritate superioris indulgentias dantis: ita nec equiualens prout libet assumere pro indulgentiarum consecutiōe dimisso opere priuilegiato si est
N per p̄latum institutū. ¶ Corollarium septimū. Si vera sunt dicta doctorum, vt supra, q̄ ad indulgētiarum collationem & receptionem sufficit in dante auctoritas,in causa pietas,in suscipiente charitas,quantum est de se, nisi ordinatio prælati aliud habeat circa operis pro quo dantur modificationē & peccatorū actualem confessionem,sine quibus Papa potest dare indulgentias: et q̄ maioritas indulgētiarum non oritur p̄cise ex deuotione suscipientis,nec quātitate rei datę,nec ex p̄portione ad causam indulgentię,sed ex abundantia meritorū Christi: possunt plæraq; doctorū dicta quę a multis floccipenduntur, bene interpretari & saluari: vtputa cum dicit San. Thom. Durā. & Palu. Cum dātur indulgentię indistincte ad aliquem locum porrigentibus manus adiutrices,intelligitur secundum suam conditionem, et q̄ est ei cōueniens qui porrigit manum adiutricem. Vt si Rex dat pauperi vnum nūmum,non censetur facisse auxilium: quia decet eum secundum statū suum plus dare. de quo supra propositiōe. x. Sic & dictum San. Bonauent. cum inquit. Nō solum falsum est,sed etiā irrisione dignum dicere, q̄ all-

quis pro tribus obolis vel denarijs possit redimę re mille peccata: q̄q; mali reportarent cōmodum ex malitia sua: cum alicui remittitur tertia pars pœnarū,alteri quarta,aut sexta. &c. Et diues dās obolum habet tantū,quantum paupercula. Intrātes a longe ecclesiam & de p̄pinquo venientes, tā tundem habēt. quę secundū eum sunt abusiones. Quibus consonat Gerson tracta. de indulgentijs consid. viij. & deinceps,cum inquit. Solus Papa Christus potest illam tot dierum & annorum mille milium indulgentiam concedere,qualis reperitur in diuersis concessionibus summorū Pontifi cum & aliorum sub diuersis rēporib⁹, locis,& causis. Et forte talis enormitas concessionis ab aliquibus questuosis aut alias male motis conficta est. Et consi. x. Indulgentiarum concessio per tot milia nedum dierum sed & annorum, videtur difficulter saluabilis post remissionem ęternę pœnę & cōmutationem in temporalem. Cōstat em̄ q̄ nec potest nec debet homo singularis in hac vita ad tot annos obligari agere pœnitentiam, cum non sit victurus per millesimam partem tot annorum: et nemo ligatur ad impossibile. Ad idem in de forma absol. sacr. dicit tales concessiones cum duo milia annorū dantur legentibus Pater noster &c. corā tali imagine, esse fatuas & superstitiosas, vt supra notabili prio tactū est. ¶ Ista dicta nunc recitata possunt rite saltem aliqua defendi a falsitate & ludibrio. Potest enim aliquis tribus obolis redimere mille peccata ad bonum intellectum cōmuniter haberi solitū: immo minori: vt cum Papa in extremis constituto dat plenariam remissionem alicui sine opere indulgētiarum p̄cepto secūdum Durā. & in similibus. Sufficit em̄ ad absolutā cōcessionem fides pœnitentis, & auctoritas dantis, secundū Hostien. q̄uis passim & regulariter illa fieri nō debeant propter causas tactas de pœ. & re. cap. Cum ex eo. ne pœnitentialis satisfactio eneruetur,& claues contēnantur. Et p̄lati in discrete agentes: non respiciendo p̄cise honorē dei & ecclesię vtilitatem, non euadūt culpam. At tamen(secundū multorum opinionē)cōcessio tenet,maxime dum subest causa pietatis: & p̄sertim cum non est destructiuum cultus diuini, nec impedit ecclesię vtilitatē &c. Et p̄sumitur maxime de Papa Christi vicario q̄ sit fidelis dispensator. Nec peccator reportat cōmodū de malo: nec eneruatur: sed saluatur ordinatio dei. Deus enim remittendo culpam & obligādo ad pœnam, non ordinauit eam non posse vel debere solui per aliū eius nomine: sed exigit solutionem, siue per se, siue per alium. Itaq; satisfit deo, cum facta est solutio pœnę. Et dicit Durand. quęstio. iiij. Si peccator cōsequitur remissionē peccatorū tribus denarijs, non est nimis magnum forum de misericor-

dia dei: dummodo sit debita causa hoc faciendi. quia multo plus fuit misericors Christus pro nobis passionem(cuius virtute fiūt indulgētię) sustinendo. Ideo cum secundū p̄dicta indulgentiarum collatio nō innititur merito particularis hoīs indulgentias cōsequi volentis, sed auctoritati dispensantis & meritis sanctorum quorū Papa est dispēsator suppositā causa legitima, potest Papa pro loco & tempore ad promouendum dei honorem & ecclesiæ vtilitatem indulgentias largas dare pro re minima vt vulgus loquitur, citra clauium contemptum & ludibrium. Et quale inconueniens: si dicatur Papā posse absolute purgatoriū euacuare? Exēpli causa: sint i purgatorio mille aię: & vadāt assumpta cruce viuoq; centū: sitq; ordinatio Papæ q̄ singulus possit decem animas liberare &c. Hoc enim & illi concedunt. iam purgatorium euacuatur. Si ergo potest hoc Papa, vt fecit Alex. vj. in iubileo, dando indulgentias morituris in itinere &c. cur nō hic? Et sicut in hoc casu nō respicit magnitudo laboris, sed sufficit bonū propositum bellandi: & auctoritas cōcedentis pariter & fidei vtilitas & necessitas: ita & in proposito dici potest. Cum hoc stare potest, q̄ nōnunq̄ aliqui talia confinxerint. vt in cap. allegato. Cum ex eo. & in Cle. de pœni. & remissi. capit. Abusionibus. vbi multę abusiones recitātur. Sic ordinari posset quo ad clericos pugnaturos exhortātes, docentes in fide &c. Nec impedit si opus indulgētiarum est spirituale vel corporale: dū saltē auctoritate concedentis indulgentias est priuilegiatū. Item cum dicunt alicui remitti mille peccata aut tertiā partem peccatorum: si intelligitur de remissione culpę. cōcedit q̄ est falsum: quia indulgētię respiciūt pœnę tēporalis & non culpę remissionē: sed p̄supponūt eā. de pœ. & re. in Cle. c. Abusionibus. De diuite & paupe patuit. Sic de iuuātib⁹ ecclesiā de p̄pinquo & remoto. Cōsequūt q̄dē easdē indulgentias, sed non habent idē meritū. Præmiū enim essentiale datur secūdū quātitatē deuotiōis, feruoris, & laboris &c. & p̄miū accidētale. Nec fit in hoc iniustitia: quia indulgentię non dantur ex debito, sed bīplacito prælati, vt supra. Ad dicta Gersonis nō cōstat de huiusmodi concessionib⁹. Forte doctor ille nūero indeterminato p̄ determinato valde magno vtitur, vt sumi potest de forma absol. sacr. vbi idem sub alio refert nūero. Verum quicquid sit de illo, possunt fieri abusiōes & fictiones plurimę a quęstoribus. Hinc gnale concilium, vbi supra, posuit legem p̄latis & p̄fixit formā quæstoribus, quā proponere debēt & non aliam, sed per hoc Papę manus nō est clausa. Itē nescitur quot anni huius seculi in pœnitentia corresp̄dēt vni anno in purgatorij pœnis: & indulgentiarum dies sunt remissiōes pœnitētię, ac pœ-

natum huius seculi, secundum p̄dicta, propositione. x. Q̄z etiam dicit huiusmodi excessiuas cōcessiones esse supstitiosas & fatuas: potest aliquo modo admitti: q̄a sunt suspectę, aut quia nō sunt tantæ vt p̄dicantur ab ijs qui forte cōfinxerūt, cedunt denię in ludibrium clauium & pœnitētialis vitę eneruationem. & ita cauēdę. Suo modo dicatur ad dictū Palu. quęst. iiij. articu. j. Negetur q̄ Papa non possit sic dare: verum est pro causa iniusta non dat, aut forte dare non potest: vt causa iniusta dicitur quæ fouet peccatum & est contra honorem dei, & ecclesiæ vtilitatē. Cum vero dat, p̄sumendū est de causa iusta, dum saltem nō cōstat de iniusta. ¶ Corollarium octauū. Etsi posset O vere dici indulgentiarum cōcessiones esse (maxime quo ad deum) opus liberalis remissionis: attamē dicunt aliqui: q̄ opus indulgentiarū est veluti meritū cōgrui: indulgentię vt p̄miū accidētale. Item opus indulgentiarum est veluti labor: quo promouetur laus dei & sanctorum, ac ecclesię vtilitas: indulgentię vt stipendium, stante ordinatione summi Pontificis. Ad hoc alludūt plęrę indulgentiarum bullę. cap. Si dent. de remissio. & ve. Cle. Vbi dicūtur indulgētię dari loco manualiū distributionum, vt per eas fideles aīentur ad diuinum cultum. ¶ Corollariū nonū. Si quis consequitur indulgētias annales de iniunctis pœnitentijs, potest per eas redimere pœnitentias annales huius seculi sibi pro tunc iniunctas a sacerdote, vel eas ad futurum seculū reseruare p̄ multipliciū pœnarū, ad quas pro peccatis commissis tenetur, solutione. Patet ex dictis. Sed non potest huiusmodi indulgentiarū fructū reseruare p̄ peccatis quandoq; cōmittēdis pro absersione pœnarum eorūdem sibi forte iniungēdarū. patet. Nam indulgentiarum concessio, est de peccatis præteritis & iniunctis: non iniungendis pœnitentijs. Hic enim intuitu indulgentiarum vult peccare in futurum: & deficit causa cōcessionis indulgentiarū: scilicet pietas & honor dei: deficit subiecti capactas & carentia gratię. ¶ Corollariū decimū. Indulgentiarum cōcessio non est paruipēdenda seu cōtemnenda: sed amplectenda deuote, in fide, spe, & charitate domini nostri Iesu Christi: qui potestatē talem dedit hominibus. ¶ Corollarium vndecimum. Quia in moralibus tutior via eligenda est, expedit, & summopere conducit: ita inniti indulgentijs p̄ticularibus, vel plenarijs vt nō omittantur prorsus, & totaliter pœnitentię opera peccatis debita. Patet respiciendo multa dubia quæ hinc inde occurrūt in indulgentiarū materia: an tollant solum iniuncta, & a quo: an etiam iniungi debitā pœnitentiā &c. tametsi de auctoritate dantis indulgentias viuis & mortuis, vt supra, nulla sit dubitatio: sed veritas &c. ¶ Corollariū duodecimū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non opus est ad indulgentiarum collationē prælatum habere certam & determinatā verborū formam: sed sufficit prælatum in indulgentiarū collatione suam explicare & voluntatem & auctoritatem. Patet: quia collatio non est sacramētalis: sed cuiusdam voluntarię iurisdictiōis. Ita tenet Gerson. in de forma absō. confes.

P ¶Quantum ad articulum tertium est dubium primum de consequētibus indulgentias plenas in mortis articulo: an statim euolent. Circa quod videndum, quid venit nomine mortis articulus: quia nō solum vltima hora suspirij mortis: sed tempus illud quo probabiliter timeť de morte, secūdum coniecturam humanā, vt cū aliquis constitutus est in periculo maris, in bello, in loco pestifero, in obsidiōe inimicorū, Mulieres prope partū vel in partu, vt habet cōmunis opinio, in periculosa peregrinatiōe, & ita de simlib⁹. Item in sento magno & multorū annorū. Sic est dare verum articulum mortis & prēsumptum, cū quis timore mortis munitur sacramentis: licet resurgat a valitudinis lecto. Dubiū petit duo principaliter. vnum: an indulgētię datę pro mortis articulo valeant toties quoties cōtingit quē in mortis articulo constitui vero vel prēsumpto, vel solum in vero mortis articulo, cū mors quātocyus comitať. Aliud: an sic absoluti & indulgentijs donati euolent. Ad primū: hoc dependet ex mente legislatoris dantis indulgentias: quę nōnunq̄ clare exprimit in tenore concessionis: sicut declaratū fuit tempore Inno. viij. circa intellectū confessionalium, q̄ remissio valeat vigore eorundem toties quoties homo verisimiliter habet timorē de morte sua: etiam si tunc non moriatur, ac etiam in vero mortis articulo. Idipm̄ explanat & determinat Alex. vj. in bulla sua contra Turcas. Cum ergo ex serie verborum constet de mente legislatoris, q̄ valent quoties cōtingit homines in mortis articulo constitui, non est vltra quærendū. Secus dum literę idipsum non explicant. In hoc casu videtur consilium: si indultum non sonat nominatim de vero mortis articulo: sed dūtaxat in genere de mortis articulo sine specificatiōe, toties quoties quis ad ipsum mortis articulum peruenerit, q̄ quis se faciat si op⁹ est absolui toties quoties vigore concessionis, & petat sibi indulgētias dari, si tenor concessionis habet q̄ potest eligere confessorem &c. qui sibi indulgentias tribuat & conferat, referendo intentionē suam ad mentem Papæ indulgentias plenarias cōferentis. hoc enī tutius est: & valet vt valere potest. Nec est simile de vnctionis extremę sacramento: quod valet toties quoties, licet sit sacramentū exeuntium. Hic vero expirat priuilegiū: cum quis eo semel vsus est in mortis articulo, quo ad remissionē plenariā, nisi textus indulti aliud habeāt. Q̄ si hmōi eger resurgit a valitudinis lecto, & nō est clarum quid venit in bulla nomine articulus mortis, an verus vel præsumptus: si prius absolutus fuit, forte non vigore specialis indulti: sed generalis concessionis, & dilatatiōis clauis vt Palu. loquitur in sacerdote pro articulo mortis, tutius est, immo debitum: cum absolutio non potest esse conditionata: & forte habet casus reseruatos, petat idoneū cōfessorē: qui se absoluat in reseruatis. Et cū principale, puta confessionis audientia quo ad casus reseruatos prēsertim nulla est, etiam accessorium, hoc est pœnitentię iniunctio, & indulgentiarum collatio saltē pro illis non confessis, quo ad hoc nulla est. Q̄ si moriturus non habet de nouo cōfitenda: sed duntaxat prius rite confessa: non oportet vt tunc vigore indulgentiarum cōsequēdarum confessionē sacramentalē prēmittat. Nam illa facultas absoluendi datur ipsi in fauorē indulgentiarū, si opus habet cōfessione, & sacramētali absolutiōe. Si habet cōfitēda, sed oblita, aut loqui nō potest, dicať vt supra. Videtur enī ꝓbabile dictu, licet Papa possit alicui contrito habēti propositū & voluntatem confitendi dare indulgentias peccatorum nō confessorū actu, sed contritorū, dūmodo alias est indulgētiarum capax: sicut fecit Sixtus. iiij. in indulgentijs ecclesię Vrachensis diœce. Constan. Attamen cōmunes literę concessionum etiam Papalium loquūtur & sunt intelligendę de confessis actu, & nō solum proposito: sic q̄ licet alicui nunc non confesso sed contrito (gratia exēpli) pro cōsequutiōe indulgentiarū de corpore Christi &c. possunt dari indulgētię, & ipse consequi eadem pro peccatis olim cōfessis & cōtritis, non tamen pro contritis nondum confessis actu, nisi indultum specialiter hoc dicat. Nec impedit dictum Panor. ca. Omnis vtriusq̄. cū vult q̄ indulgentię cōcesse vere pœnitētibus & cōfessis prosint illis qui semel fuere cōfessi in anno & habent cōtritionem prēteritorum & propositum confitendi &c. Nam intelligitur q̄ ꝓ illis quę confessi sunt, possunt nancisci indulgētias, si sunt ꝓ tunc capaces indulgentiarum. Similiter nec dictū Antonini in expositione prefatæ Decretalis impedit: quia est intelligendum, vt dictū Panor. Sicut q̄ non confessa non impediunt indulgentias peccatorum cōfessorum actu dum quis est alias contritus, & capax indulgentiarum. Sed nō extēdunt se ad non confessa actu (cōmuni lege) ꝓ cōsequēs nec ad oblita, de quibus nō est facta cōfessio specialis & noiatim, sed forte solū ġnalis, quia euaserūt hominis reminiscentiā & cogitationem. Imputet sibi cur non crebrius confessus est, aut peccata annotauit chartæ, si labilē habuit memo

riam, & multis curis implicitus. ¶Corollarie sequitur. Rarissime consequitur quis in iubileo plenissimas indulgētias, non ex indulgentiarū defectu: sed propter sui negligentiā. Hinc nō ab re dātur sępenumero & imponūtur emendę pro peccatis &c. Papa vero dat plenissimas, ad hoc dispositis. Nec cogit glo. in Cle. Si diuinū. de re. & ve. dicens huiusmodi concessiones non esse amare intelligendas. Hoc enī est diuinare, vt videť, de mente & voluntate collatoris indulgentiarū. Satis enī est homini ad consecutionem gloriæ ęternę confessio generalis peccatorum quorū nō potest habere reminiscentiam post debitam conscientię discussionem. Ibi deus voluntatē bonā & inculpabilem pro facto habet: quia nemo obligatur ad impossibile in lege diuina. Secus in indulgentijs: qa requiritur secundum mētem prelati. Nec per hoc Papa ligat quē ad impossibile: quia dat capacib⁹, & sic qualificatis. Sicut Christus nō vult beatificare nō baptizatū in aqua & spū sctō, aut baptismo sanguinis aut flaminis. Q̄ui enī nō est qualificat⁹ scām illā constitutionē, non est de numero saluandorū stāte lege. Ita in proposito. Nec per hoc Papa facit cuiq̄ iniuriam nec acceptat personā &c. Et licet cōfessi in iubileo loci alicuius: si tempore confessionis nō reminiscūtur peccati alicuius qđ est casus reseruatus, possint idipsum postertius cū recordātur etiā dē confiteri idoneo sacerdoti, & vigore prioris concessionis absoluti: non tamē possunt nunc consequi de nouo indulgentias ꝓ nūc confesso. Sed nec prius consecuti sunt ꝓ eodem indulgentias: si indulgentiarū concessio fuit solū pro confessis: quia hoc intelligitur actu: & non solum ꝓposito. Item intelligitur de cōfessione & absolutione sacramentali: qualis non est confessio seu absolutio generalis quę nōnunq̄ fit. Cuius ratio est: quia concessio non extendit se ad illa non confessa. Istud priuilegiū de cōfitendo posterius peccatum prius obliuioni datum tempore indulgentiarum, doctissimi Theologi practicarūt in indulgentijs Vracheń. datis vt supra a Sixto quarto. Si videntur hęc dicta rigida, sunt tamen vera, salua maiorum sententia saniore. Ita etiam videť sentire Gerson. in de forma absol. sa. vbi vult q̄ non oportet addere ly oblitis: quia absolutio sacramentalis non est oblitorum: sed confessorum. Ad hoc facit tenor antiquorū confessionaliū dicentium. De quibus ore confessus & corde contritus fueris. Ita habent omnes antiquę cōfessiones quas ego vidi. Secundū hoc, dicta priora, si quādoq̄ videntur his nō consona, veniunt moderanda. Opus etiam est videre tenorem indulti, si op⁹ sit habere sacerdotem qui ei indulgentias tribuat, aut si eoipso q̄ capax est indulgentiarū & absolutus sacramentaliter a peccatis, tam particeps est indulgētiarū plenissimarū & eas habet ꝓ nūc in habitu, vt quidā dicūt, datas sibi tunc a Papa, cum in vita olim fecit opus indulgentiarum: vt factū fuit vt supra in ecclesia Vrachensi tempore Sixti iiij. Si vero quo ad secundā partē dubij talis euolet vel nō, difficile vel forte impossibile est nobis scire propter multa quę obstant. Si enim in vero mortis articulo consequitur indulgentias modis prędictis, stat q̄ euolet, stat & cōtrarium. Si enim rite & legitime cōsequiť & recipit indulgentias plenas & plenissimas sumptis vocabulis vt supra notabili tertio: nec postea peccat: euolare creditur: quia sic liber est ab omni culpa etiam venali: quā secundū Gerson. consi. xj. de indulgentijs. plenissimę indulgentię tollunt: & ab omnis peccati pœna. Si vero postea peccat, habet pœnā ꝓ peccato sustinere. Si non rite consequitur eas: vel si in aliquo est defectus: quia non est confessus plene oia peccata: sed multa transierunt &c. non euolat sed prius purgabiť per ignem. Sic de culpa venialū si non est deleta, secundum aliquos, secundū generalem contritionem non euolat, sed prius purgabitur ꝓ ignē. Sic si in articulo mortis ꝑsumptos indulgentias & priuilegiū tunc expirat: vel nō moritur: sed resurgit a lecto &c. secūdū hoc dicať cōsimiliter prędictis. Plęraq; alia dubia sunt in materia indulgētiarū: ideo prēsumptionis est velle cū precisione ad dubium respondere, si euolat. si fecit facienda omnia euolare creditur. ¶Secūdum dubiū est. Esto: duo factū opus indulgentiarum per modum suffragij ꝓ defuncto, & singulus eorum sufficeret: nec constat alteri de suffragio alterius, cuius opus proderit defuncto. Dicendum, illud quod prī⁹ est tempore prodesse illi defuncto. sed respectu secundi se habet vt non indigens, & cedit in bonum factoris, vt est precise opus pium, sed non vt est opus indulgentiarum: vel in bonū alterius, si conditionaliter dedit alteri, vt est satisfactiuū precise, veluti opus non priuilegiatū. Nec redit in thesaurum ecclesię, vt quidam videtur dicere: quia nunq̄ fuit in eo, nec inde receptum est. Nec est ille sensus cum aliq̄d dicitur recipi de thesauro ecclesię, q̄ aliquid inde realiter extrahať, sed q̄ opera supererogationis Christi & sanctorum sibi auctoritatiue aut per modum suffragij in remissionē & solutionem pœnę cōcantur vel dispēsantur, vt supra propositione. xj. Posset etiam dici esse locum grat. Potest enī deus cum suffragia equaliter fiūt a duobus acceptare pro tertio vel illud vel illud, vt sibi placet. Et similiter prelatus ecclesię vult auctoritatiue thesaurum ecclesię illi participare: si opus habet & capax est. & hoc sufficit defuncto: quod superest non deperditur. ¶Tertium dubiū. Esto, summus Pontifex in aliqua ecclesia dat semiplenam indulgētiā, hoc est relaxat

Universidad de Deusto
Biblioteca

medietatē pœnarū,non autem plenariam pro defunctis per modum suffragijtan duobus facientibus opus suffragij hoc modo ꝑ defuncto vel vno opus indulgentiarum frequentante vel gerente defunctus consequitur plenariam remissionem. Dicendum:oportet conspicere tenorem cōcessionis. Si enim est de mente indulti aut concedentis,ꝙ quis possit omni die & quolibet die lustus hebdomadæ toties quoties lucrari semiplenā pro defuncto aliquo, vel defunctis amicis & cognatis,nō tamē habebit plenariam. Esto enim ꝙ aliquoties lucretur semiplenā,nō tamen nisi semiplenam illius totius quod pro tūc reperitur soluēdum:cum sit opus indulgentiarum secūdū partes proportionales. Si autem tenor cōcessiōis nō explicat quāto tempore & quoties quis possit lucrari: sed solū specificat & determinat tempus in quo talis indulgentia potest consequi,vt cum dicitur : Quicūq; a primis vesperis Lętare,vsq; Iudica hoc vel hoc &c. fecerit.nō consequitur semiplenam nisi semel. Ad hoc videtur esse Cancella. regula.lvij.sic canens.Voluit Papa: ꝙ in literis in dulgentiarum ponatur clausula: ꝙ si ecclesiæ vel capellę,vel alias aliqua indulgentia fuerit per ipm concessa,de qua inibi specialis mentio facta nō est,huiusmodi literę sunt nullę. Si enim Papa habuisset notitiam primi priuilegij dati prius : forte non ita de facile dedisset secundū.Notantur dicit in regula, Per ipsum cōcessa. Secus si episcopus vel alius Romanus Pontifex cōcessit ibidem in dulgentias.Tunc em videtur valere nō facta mētione de priore concessione per verba regulæ. Ex illa regula,maxime ꝓpter clausulam Vel alias,videtur Papam velle ꝙ illa concessio non debet valere,nisi ad vnam semiplenam indulgētiam: quia ista idulgētia voluit remunerari (veluti dono spirituali)ecclesiam a.& nō matori, vel hoies loci illi⁹. Si enim vult secundā cōcessionē a se factam esse nullam nisi de hoc fiat mentio,ne censeatur prodige agere,ergo vt videt & in ꝓposito idem intēdit.Et ita solum semel potest quis consequi semiplenam ex hac concessione & nō maiorē. Ad hoc alludit Tho. Arg.cū inquit.dist. xx.esse in ciuitate Spirēn.Ecclesiam dictā Sepulchrū dñi,in qua patētibus literis ostenditur ꝙ septem summi pōtifices dotarunt illam ecclesiam dando,& quilibet eorum seorsum relaxando septimā partē pœnitētiæ:sed solus primus:dehinc scđus septimā partē huius quod remāsit post remissionē primę septimę:dehinc tertius septimam proportionaliter. remanent sex partes proportionales totius pœnitētię postq̄ singulus eorū remisit septimā. ¶Quartum dubium. Quid de indulgentijs papalib⁹ datis visitantibus ecclesiā aliquam & porrigētibus manus adiutrices:legentibus sero aut mane de cō
R

suetudine ecclesię ad pulsum campanę salutationem angelicam:audientibus missam aliquam priulegiatam eodem die in diuersis ecclesijs: vtputa totum officium de corpore Christi in octaua nūc terminata:quod plęriq; frequētant & audiūt in diuersis ecclesijs successiue:comitantibus eucharistiam cum vel sine luminari accēso ad infirmos: an quis toties quoties audit officiū de corpore Christi etiam eodem die a diuersis ; item forte eodem tēpore celebrat sacerdos & interest diuinis: similiter & laicus an ab omnibus illis actibus simul tempore habet suas distinctas indulgentias. Et sic de alijs multis consimilibus quęri posset. Ad illa difficile est respondere non scita mente concedentis: quę non est clara,nec in Cle. Si diuinū . de reli. & vene.sanctoꝝ.vbi Clemens refert constitutionē Vrbani. v. Nec in extrauagante Euge.iiij. referentis Vrbanum & Martinum.v. Dicit San. Thomas. dist.xx.& post eum Durand.quæstio.iiij.ibidem.Cū indulgentię sic dantur, Quicunq; vadit ad talem ecclesiam,vsq; ad tale tempus,habeat tāntum de indulgētijs: intelligitur semel trīm pro vno die. Forte ex eo secundū illum doctorem:quia nō addit talt hora, vel singulis horis, toties quoties: quę clausula nōnūq̄ solet addi: & vtiq; est alicui⁹ importātiæ & vtiliratis. Et indulgētiæ tantū valēt quantum sonāt. Palud. vt supra, pluries in die nō videtur sensisse:quia posset cedere in derisionem: quia non faceret homo nisi ponere pedem exire & redire. Videretur etiā non rationabile,si toties lucraretur. Et supponendū ꝙ Papa non potuit vel voluit dare indulgentias pro causa nō iusta. Hæc ille.Hoc vt supra facile infringitur : nec est in hoc causa iniusta,dum adest honor dei & vtilitas ecclesię,quę sufficiunt cęteris paribus.Nec oritur ex hoc ludibrium,sed excitatur deuotio populi:promouetur honor dei: propelluntur occasiones peccatorum & violatiōes festorum &c. Dicit Sanct. Tho.vt supra. Si in ecclesia aliqua sit perēnis indulgentia sicut in ecclesia San. Petri.xl. dierum: quoties quis vadit ad ecclesiam,toties indulgentias consequitur. Sed Durandus dicit ad illud dictum San.Tho.de ecclesia San. Petri, ꝙ nō potest sciri per certitudinem sine determinatione Papę.& ita nec ad priora potest dari quietans respōsio.Nec valēt dicta imaginaria. Sic si quęritur de indulgentijs datis ad magnū tempus:an vadens singulis diebus cōsequetur eas quoties vadit. Dicunt aliqui,quando indulgentia data est ad determinatum temp⁹,puta ad octo dies sic vel sic, nō percipitur nisi semel. Prorogatur autē ea de causa,vt non potens venire vno die ad locum indulgentiarum veniat alio die:& nō vt pluries veniēs pluries cōsequatur indulgentias. Quādo vero datur ad ſemper,potest quis singulis diebus habere

indulgentias : & sic iuxta dictum Thom. vt supra, & non singulis vicibus diei . Itaq; sæpe venientes, non carent suo merito cæteris paribus: sed de indulgentiarum repetita consecutione nō constat.Nec cogunt inducta quęcunq; cum non habetur ad hoc mens & constitutio ecclesiasticæ Hierarchię. Nec valet arguere per simile : quia in positis constitutionibus non valet dicere: vbi eadem ratio idem ius est.Nec mos populi,aut honor Dei &c. aliquid faciunt ad hoc. Pari ratione posset argui de quibuscunq; actibus ecclesiasticis &c. ¶De officio corpis Christi:quo ad missarum & horarum auditionē & celebrationem: Dicendum,secundum tenorem summorum Pontificum Eugeñ.iiij.qui refert Martinum quintū, & Vrbanum quintum.Item in capit. Si dominū. de reueren.& venera.in Clementi. Et primum de comitātibus eucharistiam ad infirmos, puto esse indulgentias perennes, vt loquitur Thom.& Palud.& ita valere pro qualibet vice hoc fit : nō tñ crebrius quo ad eundem hominē vno die : ita ꝙ pluries sequēdo vno die,pluries habeat indulgētias : sed singulis diebus pro semel haberi possunt,non curando qualibet vice diei vel mensis hoc fiat:ita tamen ꝙ non pluries in die. Sic de cōmunicantibus, & celebrantibus. Communicātes semel & celebrantes in die semel nācisci possunt: licet & ipsi communicent, est tantum vnum officium sacerdotis. Ita videtur ꝙ non nisi semel in die ex horarum auditione singuli singulas consequūtur indulgentias. Attamē neglectum hic, potest alibi suppleri:quia textus loquitur generaliter in ecclesijs &c. Sic de missarum auditione etiā videtur dicendum: ꝙ vnius auditio missę indulgentias habet confuse tantum : stantibus dictis illorum doctorum:siue dicantur indulgentię perennes,siue temporales.Q; si qd minus bene actū est in illa ecclesia:potest alibi relcuari ex horarū repetitiōe. Ad hoc videtur esse series textus tam in Clementi. Si dominū. q̄ in extrauagante. Si bene inspicitur. Et non sumitur hic auditio proprie: alias surdus consequi non posset : sed sumitur ciuiliter pro interesse diuinis in ecclesijs vbi officium de corpore Christi contingit celebrari. Sic enim loquitur textus , non de audientibus:sed de interessentibus . Sic dicitur quis quādoq; audisse missam:cum interfuit ecclesię inqua lecta est missa, licet missam nullatenus corporaliter audierit. Nec impedit vocabulum celebrare, vtputa dantur omnibus pœnitentibus vere & confessis qui interfuerint ecclesijs in quibus illud officium celebratur.quod vocabulum non dicit celebrationem conuentualem:quę fit a canonicis aut monachis. Sic enim in alijs priuatis ecclesijs nō posset quis consequi indulgentias dum plebanus quis solus

officium legit in ecclesia. Præterea : si interessentes horis & officijs habent indulgentias , maxime celebrantes eadem:sed nō dupliciter: scilicet ex lectione & interessentia. Textus solum loquitur de interessentib⁹.Dicit ergo celebrare,officiū illud peragere. Restricte sumere vocabulū,videtur manifeste esse contra Papę mentem volentis per vniuersas ecclesias ciuitatū & diœcesiū Patriarcharū, Archiepiscoporū, Episcoporū &c. a clericis & populis hoc sacramētū venerari.Hic ad animandum populum,ad colēdūq; festum illud datę sunt indulgentię interessentibus diuinis,sed nō habentur vbiq; cōuentus & collegia clericorum. ¶Sed quid si sacerdos priuatus ad partem legit in ecclesia horas canonicas , ante vel post horarum collegialem celebrationem,an cōsequatur indulgentias ex hoc cum forte prius non interfuit horis? Videtur ꝙ sic ex vi verborum bullę.Non tamen celebrans tempore horarum in ecclesia, aut officium faciens,duplices consequitur indulgentias, vt dictum est:eo ꝙ facit officium & interest officio suomet qđ facit: qa nō pōt officiū facere in ecclesia:nisi ingrediat ecclesiā . ¶Corollarie sequitur secūdū illos doctores.Qui ex pleno officio diei totius indulgentias nactus est in vna ecclesia,in qua officium fit de corpore Christi tempore determinato,non potest iterato & pluries in alia vel alijs ecclesijs eorūdem officiorum vel horarum indulgentias consequi, sed ex officio toti⁹ diei semel nācisci potest indulgentias completas illi officio debitas: licet partem officij totius diei posset audire hic,aliam alibi &c. Occasione huius dubij aliud hic moueri potest dubium de simul legendo horas canonicas & audiendo missam ꝓ eodem tempore diei festi quo celebrantur diuina. ¶Quintum dubium. An aliquis qui die festo tenetur audire missam, possit sub eadē horas suas complere vt dicitur & persoluere,ad quarū lectionem tenetur. Videtur ꝙ nulli istorum satisfaciat. Si enim deuote vnū peragit,volens se auertit ab alio. Et si vnum illorum indeuote cōplet, peccat contra ptæceptum concilij generalis. capit. Dolentes. de celebra.missa. Precepit enim ibidem cōcilium generale in virtute sanctæ obedientiæ, vt officium diuinum , nocturnum & diurnum, inquātum eis deus dederit, studiose & deuote celebrent clerici & prelati ecclesię. Studiose, sine syncopatiōe aut alicuius omissione. Deuote,per attētionem cordis:ita ꝙ saltē volentes nō distrahātur. ¶Referūtur ab aliquibus super illo tres opiniones. Prima: ꝙ peccant grauiter qui contraueniunt præcepto concilij generalis. Secunda: ꝙ venialiter solum,moti illo verbo.Quantum deus dederit diuinum officium studiose & deuote celebrent. Tertia:ꝙ non incurrunt culpam.
S

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſed ſuſpenſionis pœnam ſub qua id prohibetur. Cum reuerentia id vltimum non cogit. Nam pœna non adijcitur per modum diſiunctiõis. In hoc enim caſu, cum per modum diſiunctiõis annectitur pœna in præceptis pœnalib⁹, ſufficit pœnam dare, vt pluribus placet. Sed adijcitur abſolute quaſi inducẽs ad præceptum, ideo pœna huiuſmodi non excuſat, ſed bene aliquo mõ fit cõpẽſatio, ſcẽm Gerſon in florib⁹. titu. de ſuperbia. Quod autẽ dicitur: Quantũ deus dederit. nõ tollit præciſe culpam mortalem, ſed admittit (ſecundum fragilitatem humanam) diſtractionẽ muoluntariam: quę nõ ſubeſt noſtrę poteſtati: aut forte non notabilem diſtractionem voluntarie aſſumptam, per quam mens non impeditur, neq; auertitur notabiliter a diuinorum officiorum expletione & horarum canonicarum integra prolatione, cui intendere habet ſtudioſe & deuote. Studioſe, ne nimis feſtinet, ſyllabas aut dictiões colli dat, truncet, omittat, ne deniq; non attendẽdo ad diligentem & integram textus lectionem periculo peccati ſe exponat præceptum eccleſiæ contemnendo. Deuote, ideſt ſecũdum Sanctũ Thomam Secunda ſecundę. quæſtione octogeſima ſecunda, articulo primo: q̃ velit hoc officium facere & complere ſicut ab eccleſia inſtitutum eſt fieri. Eſt enim deuotio ſecundum eum voluntas prompte faciendi id quod ad Dei cultum pertinet: & eſt actus virtutis religionis. Et forte fieri poteſt: vt quis audiendo miſſam non impediatur a deuotiõe & horarum completa lectione: ſed vult tunc horas legere, vt in deuotione mentis permaneat, illuminetur &c. Ad idem Clementina Grauit. de celebratione miſſarum: & alijs diuinis officijs. Quid de legentibus aliquas peculiares orationes tempore diuinorum, vel alia ꝓphana quędam, vt de plebeijs legentibus pœnitentias ſibi impoſitas, & forte ſupplẽtibus pro tota ſeptimana tempore quo tenentur miſſam audire? Et q̃ talia non liceant, videtur eſſe beatus Bernardus ſuper cãtica ſermone quadrageſimoſeptimo, iuxta finem, cum inquit. Non ſolas dico vitandas cogitationes vanas & ocioſas dum pſallitis, vitandę ſunt illæ etiam illa dũtaxat hora & illo loco quas officiales fratres pro communi neceſſitate quaſi neceſſario frequẽter admittere coguntur. Sed nec illa quidem profecto tunc recipere conſuluerim quæ forte pauloante in clauſtro ſedentes in cocidibus legeratis: qualia & me nũc viua voce diſſerente ex hoc auditorio ſpiritus ſancti recẽtia deportatis. Salubria ſunt, ſed minime inter pſallendum illa ſalubriter reuoluitis. Spiritus em̃ ſanct⁹ illa hora gratum non recipit quicquid aliud q̃ debes neglecto eo qđ debes obtuleris. Hæc ille. Poteſt (vt videtur) dari via q̃ talia nõ impediant ex nunc allegata doctrina beati Bernar. Sunt enim illa ſalubria, puta orationes peculiares & lectiones pœnitentiarum ac horarum: ſed forte minime inter perſoluendum ea ad quę quis tenetur, ſalubriter reuoluuntur, vtputa cum notabili aut omnimoda mentis diſtractione & elongatione ab his quę tunc hora illa ſunt ſalubriter contemplanda: nec poſſunt ab orante debite ad propoſitum applicari ſine impedimento illorum quę forte tunc legẽda ſunt attente. Ergo ſi illa cauẽtur ſecus eſt. ¶ Pro cuius intellectu breuiter notãdũ. Licet quãtum eſt ex parte dei noſcentis omnia priuſq̃ fiãt non opus eſſet facere orationes vocales, & ita nominatim explicare coram Deo volita aut nolita: attamen ſupra corporale obſequium quod domino impendere tenetur homo pro loco & tempore, vult etiam fieri orationes vocales. Vtitur denique vocibus ſignis & myſterijs ac cerimonijs plurimis pro mentis noſtræ illuminatione, affectus inflãmatione, agendorum eruditione, a vanis cogitationibus qualicunq; cuſtodia & cohibitione, prẽteritorum benefactorum gratuita remuneratione: & ſic de alijs plurimis: vtq; rudes & indocti in huiuſmodi ſignis ſacris ac cerimonijs: veluti in libro quodam legis diuinæ mandata & per Chriſtum humano generi exhibita beneficia intelligant & contemplentur oculis mentis & cor poris. Cum autem inter omnia eccleſiæ officia & ſacramenta id conſtet eſſe maximum quod in altaris oblatione celebratur, eo q̃ ad ipſum omnia eccleſiæ ſacrificia & officia ordinantur: in eo denique tota Chriſtiani populi deuotio colligitur, cõſiſtit, & conſeruatur: adeo præcipuo mentis affectu ſummoq; perficiendum eſt ſtudio & deuotione, tam a miniſtris eccleſiæ celebrantibus, q̃ a populis circunſtantibus, ſuntq; remouenda & poſterganda omnia impeditiua taliuſmodi attentionis ac deuotiõis, ad mentis eleuationem cum affectu in deum: & omnia quibus homo affici poteſt in deum, colligenda pro vtribus. Cum vero eccleſia ſtatuit miſſæ auditionem certis diebus & temporibus. de conſecratio. diſtinctione prima. Miſſas. non ſolum voluit populum templis coporaliter intereſſe cum miſſa celebratur, quã non omnes aure corporis poſſunt audire, nec auditã intelligere, ſed per hoc ſacramentum quod celebratur exterius, eſtq; inuiſibilis ſacrificij ſacramẽtum: ideſt ſacrum ſignum, populum admonere, & quaſi ſigno foris adhibito docere quẽadmodum cor contritum humiliatumq; ſpiritum ſuũ Deo offerre debeat, ipſumq; qui offertur cognoſcere fide, ſpe, & charitate, vt ſummum, eternum, potentem, ſapientem &c. ſuum creatorem, gu-

Nota q̃ tempore diuinorum nõ debet dici neq; audiri orationes

bernatorẽ redemptorem glorioſum ſanctificatorẽ reparatorem iudicem glorificatorem. &c. Item vult eccleſia per huiuſmodi cerimonias & vocales orationes commonere fideles qd cogitare debeant & petere dum hæc aguntur: per conſequens paſcere deuotionem rudium & excitare pium & gratuitum affectũ: vt eis cum gratiarum actiõe pro poſſe pertractatis animus ſuſcipiat incrementum gratiæ & virtutum &c. Hinc celebraturus veſtitur multiplici veſte & apparatu, non ſine cauſa, ſed vt populus ſpũalia quę in his latent figuratiue intelligat myſteria: alia in Chriſto, cuius perſonã gerit ſcẽm allegoriam: alia i ſacerdote celebrante & circũſtante populo & cõmunicãte corporaliter vel ſpũaliter ſecũdũ Tropologiam: alia ſecũdũ Anagogiã. Et licet pauci illa capiãt & intelligãt myſteria: attamẽ tenenẽ tũc affectũ ſuũ in deũ eleuare: & velle quatinus ita a deo diſponãtur pariter & illuminenẽ, vt myſteria iſta p eccleſię miniſtrũ exhibita vel exhibẽda exigũt & requirũt tam in celebrante, q̃ in populo circũſtante: & quãtũ in ſe eſt, omne impediẽs ꝓ poſſe remouere: ita q̃ volẽtes nõ admittãt cõtrariũ illi ad qđ tenẽtur hoc tẽpore & loco. Si veto taliſmodi myſteriorũ cõtemplationẽ cõſiderationẽ attentionẽ &c. quis poſſet habere cum habet legere horas canonicas iſto tẽpore qñ ad miſſę auditionẽ tam teneẽ ex p̃cepto, expertus loquatur. Forte cõtingit dare quẽpiam cõſummatũ & perfectũ licet indoctũ, q̃ nouit oẽs orationes etiã quas non intelligit, ita dicere, vt per eas deum veneretur & laudet, aut ei gratias pro beneficẽtia dicat & agat ſub ſanctis & ſecretis verbis ꝓphetarum & ſanctorum, quę tamẽ minime intelligit, volens per hoc debitum facere & ſoluere, aut eccleſiæ obtemperare. Exemplum de ſanctimontalibus & monachis indoctis ſancti monię deditis, ac viris contẽplatiuis, qui ſepe canunt & legunt Pſalteriũ, quod tamẽ nihil videtur facere ad rem quã petituri ſunt, aut ad vitã ſancti vel paſſionem, aut reſurrectionem dñi &c. Verũ ſi reſpicimus mores curialium principum, diuerſis ſolent vijs & modis ab oratoribus interpellari. Quandoq; eñ vt eorum animus flectatur plurimũ extolluntur, laudantur, magnifici prędicãtur, eorum virtutes, opulentiæ, bonitas, manſuetudo, largitas &c. extolluntur. Sic quandoq; orans deum non expreſſe aliquod volitum petit a Deo ſed dũtaxat pio & humili affectu laudes eius depromendo dicit corde, nõ ſono oris. O q̃ pius, benignus, mitis, ſuauis, magnificus, in ſanctitate terribilis, atq; laudabilis es domine. & in hoc ſpiritu totum canit pſalmum quem nõ intelligit. Sic Auguſtin. ad Probam vt ſupra. capit. xij. applicat ad clauſulas orationis dominicę, verſus pſalmorũ: oſtendens omnia petenda & volenda contineri quadã eminentia in oratione dominica. Sic de alijs ſcripturis conſimiliter oſtendit conſonantiam ad pſalmos. Q uãdoq; aduerſariorũ e regione commemoratur tyrannica cum dolore crudelitas. Exempli gratia, quo ad deum, tam dęmonũ, q̃ hominum. Sic fit coram principib⁹ ſeculi ſuo modo, vt oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcant, & ex eo amplius metiri poſſit diuina benignitas, fortitudo, ſapientia. &c. Et hic modus ſatis frequentatur in pſalterio. Q uãdoq; homo dũtaxat ſeipſum nihili pendit vſq; ad vltimum cõmemorando infinitas perfectiones dei: vt ex hoc ad diuinum adiutorium exurgat, ſolũ deum vere potẽtem, inſuperabilem, cum mentis iubilo, & voluntatis beneplacito recognoſcẽdo. Ad qđ mouetur quia iudicat ſe indignum ad petendũ: aut quia res quã vult magna eſt, non audet eã expreſſe petere. Seſe ergo vilificat corã deo ſuam indigentiam imbecillitatem & nullitatem exponendo more languidorum ſua vulnera palam protendẽtium &c. vt ſic miſericordiam conſequatur: cum publicano non audens ad cælum oculos leuare. Qui ſcrutatur ſcripturas inueniet omnes orandi modos in his tribus includi. Si ergo quiſpiam eſt qui nouit ſuggere mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo, & ſingula quæq; inter celebrãdum dum audienda eſt miſſa ſalubriter reuoluere, ſecundum beatum Bernardum, vt ſupra, inſtar fabri incudem tãgẽtis dum ferrum ab alijs cuditur quaſi pro recreationis ſolatio: Cui deniq; vel oratio dominica, vel angelica ſalutatio, aut ſymbolum famulatur ad omnia petenda & credenda, ad fidei ſpei & charitatis augmentum, ad colendum deum, fide, ſpe, & charitate: Credo huic non obeſſe ſed plurimũ conducere, ſi talia frequẽtat in miſſę aut diuinorum officiorum auditione: quia ſunt ei adminiculo ad ea quę facere tenetur in die feſto. Sic de orationibus peculiaribus, illo ſaluo Ne quid nimis. Oportet enim illa facere, ſed hęc nõ omittere quę eccleſia ꝓtunc inſtituit faciẽda, & meditanda, pro fidei, ſpei, charitatis augmẽto. Sic de Pſalmis propheticis dixerim. Sunt eñ qui exercitatos ad intelligendum habentes ſenſus, facile & abſq; omni impedimento poſſunt ſe ſe eleuare ad deum: & ſua contemplatione ſeu meditatione deuota dirigere iam ad hoc, iam ad aliud, quod ante ſe habent: qui deniq; quolibet verſu ſpeciali inflãmantur deuotionis ſpiritu, aut illuſtrantur conſiderationis oculo, ponderatis verborum ſententijs. His (ni fallor) non obeſt, ſed prodeſt diuinorum tempore pſalmos recitare, aut horas aliquas perſoluere modo prędicto. Ita tamẽ, vt cum lectione horarum poſſint miſſę officijs intendere, & cum eccleſiæ miniſtro ſacrificium cõſummare. Secus de tjs qui acidia preſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si,tempus volunt lucrari,& vno momẽto singula terminare,nõ quẽtẽtes mẽtis eleuationẽ in deũ, sed orationis terminũ,vt vtroq; simul expositio, possint ꝓphanis vacare. Hi difficile excusantur: sunt enĩ ꝓrsus inexercitati,tepidi,segnes; & volentes tunc horas legere &c. volunt in missarũ auditione ab ijs quibus intendere deberent auerti & distrahi. Aut si intẽdunt ad sacrũ,aut altaris ministeriũ in missę auditione: volunt virtualiter hos distracte dixisse,& auerti ab eiusdem &c. Sic consimiliter dicendũ cũ ea quę assumũtur cogitanda tempore seruitij debiti,sunt grandia & insolita: ita vt egeant forti attentiõe aut studio labore,vt nõ possint statim trahi in cogitationẽ familiarẽ,& facile ductilem,non magno studio. scdm Gerson. de forma absolutiõis sacrãlis. Hic tutius est: quia scdm vulgare dictũ: Pluribus intentus minor est ad singula sensus,vt quis vnum cum alio non cõmisceat: ne in vtroq; minus satisfaciat. A gendũ ergo crediderim in his,prout vncto docet,seclusis fraude & dolo,non vt torpor acidiæ, ac libido rerum inutilium premit & trahit. Sicut enĩ gusta to spiritu desipit caro: ita carne gustata desipiunt spiritualia. Sic intelligẽdũ est dictũ beati Bernĩ. In gratũ est spũi sancto quicqd obtuleris neglecto qd debes &c. Nec valet hic dicere cõtra cõstitutionem cõcilij,q; ecclesia non potest hoiem obligare ad actus interiores,sed solus deus,vt habet Gerson. in floribus: quia verũ est solũ deũ hoc posse directe & per se. Ecclesia vero hoc põt indirecte & per accidẽs dũ iubetur actus exterior qui nõ põt recte fieri nisi ab interiori ꝓcedat. Sic est in ꝓposito: lectio horarũ cõsummari nõ põt sine attentiõe ad ea quę legẽda sunt. Qui enĩ vult nõ attendere ad lectionẽ, vult iplicite nõ satisfacere illi ꝓcepto. quia volẽs antecedẽs vult & cõsequẽs &c. Hęc ꝓ qualitate tpis mouere placuit dubia, matorũ snia semp salua sub resurrectiõis Christi octaua. Cõsonat Gersõ de sollicitudie eccle. pti. lxij. ¶ Sextũ dubiũ: An religiosi ettã possint cõsequi indulgentias, hoc dubiũ omnes scribentes tangunt, nescio quę ratio dubitandi, tũc subfuerit forte respectus concessionis indulgentiarũ: quia nõ nisi ꝓ rebus arduis datę fuerint, vt peregrinationib⁹ magnis: itẽ pugnaturis cõtra infideles, sumẽdo crucẽ &c. Aut summus Pontifex noluit ipedire ꝓfectũ religionis salubertimũ & vitę sanctimoniã: quę tũc plurimũ viguit in religionib⁹. Erant enĩ oĩno studiosi, & summã cõtemplatiõi, ac scripturarũ scrutinio dederunt operam. Patet de diuersis doctissimis viris, & glossatoribus Bibliæ, monachis monasterij Fuldẽsis qui totã ecclesiã suis operosissimis studijs illustrarũt. Et fortassis eorũ supererogationis opera abundabant: & poterãt cęteris ꝓdesse: & charitatis feruor oẽm peccati maculã abs

T

tersis. Aut forte per ingressum religionis scdm quosdã ꝓceperũt quasi secũdũ baptismũ, & omnis pœne remissionẽ. de quo alibi visum est. Verum qcqd sit de illo, tam secularibus, q; regularib⁹ possunt ꝓdesse indulgẽtiæ cęteris paribꝰ. Et licet sint vt dicit in statu pfectiõis acquirẽdę, nõ tñ sunt ex hoc vsq; quaq; perfecti, sed hoies Dei dono indigentes, vt cęteri. Hinc in bulla Alexãdri. vj. dantur indulgentiæ religiosis de ordine mendicantiũ, etsi non contribuãt ad cruciatã cõtra Turcas, cum nihil habẽt: dũmodo cõfessionẽ audiãt, & indulgentias, ac facultates in bulla concessas publicent & prædicent, si idonei fuerint: scdm ordinationẽ & cõmissionẽ legati apostolici. Aut alias, si ad priora idonei non sunt, orationẽ fundãt ad dominũ pro Papa, ac vniuersalis ecclesię statu, ac fi dei catholicę tuitiõe. Simile cõcessit Innocẽt. octauus, & extẽdit ad religiosos qui sine licentia suorum ꝓlatorũ nõ possunt quicq; cõtribuere, aut qa nolunt fauorẽ dare. Poterat enĩ eisdẽ a legato vel cõmissario apostolico ꝓ pope indulgentiarũ iniungi vt indulgẽtias & facultates aplicas denunciẽt: cõfessionẽ audiãt, sine cõtradictione cuiuscũq;, si ibi cõperti fuerint habiles & idoneę ꝓ sonę ad opꝰ illud &c. ¶ Septimum dubiũ. An Papa possit de potẽtia absoluta dare indulgẽtias existẽtib⁹ vere in peccato mortali, non solũ nondũ confesso, sed nec cõtrito. Q; posset dare cõtritis, & nõ cõfessis actu, dubium nõ habet scdm ꝓdicta: sed q; nec cõtritis nec confessis, dubiũ habet. Sũt qui dicũt tenẽdo opinionẽ, q; quis in mortali existens põt satisfacere vere citra reconciliationẽ cũ deo ꝓ pœnis ꝓtõꝝ ad quas tenetur. Nõ est ab re dicere Papã posse dare indulgentias existenti in mortali ꝓ pœnis ꝓtõꝝ cõtritorũ, quia nõ videt rõ diuersitatis. Si enĩ placet deo acceptare opꝰ ꝓtõris in solutionẽ pœnę, qd ꝓ se facit citra recõciliationẽ cum deo: ergo etiam vt videt acceptat illã pœnalitatẽ sctõꝝ ꝓ pœnarũ remissione ꝓtõris in mortali peccato cõstituti dũ ei ꝓ Papã cõicatur citra recõciliationẽ eiusdẽ cũ deo. Tenẽdo opin. cõtrariam non põt: immo nec põt etiã scdm primã opinionem. Rõ diuersitatis est, licet Papa sit dispensator thesauri, nõ tñ vere dñs vt oino ꝓ suo debeat erogare sed scdm mentem & intentionem sctõꝝ. Et si qñq; potest, tamẽ nõ contra eorum intentionem & voluntatem. Cũ vero existent es in peccato nõ sunt ei iuncti charitate deus non acceptat id opus indulgentiarum in solutionem pœnę pro eis. ¶ Octauũ dubium. Quid de illo versu. Diruptisti dñe vincula mea: tibi sacrifica. host. laudis. De quo dicũt aliqui: q; dictus bis vel ter in morte habeat magnã efficactã: et imponũt btõ Bern. q; id ipm dixerit. Dicendũ, q; nunq; talibus & similib⁹ est attribuẽda aliqua virtus supnaturalis, nisi hoc

trahi possit ex scriptura canonica vel reuelatione diuina: & oppositũ credere habet quãdã speciem superstitiõis, scdm q; plus vel minus assent, & fortior in eo cõfidentia ponit. Possunt tamẽ qñq; habere defensionẽ ꝓpter simplicitũ pietatẽ: qui deuotione ducti, confidunt se vere per hoc aliquid impetrare. Suffragant enĩ eoꝝ (vt dicũt) deuotiõi: q; qñq; per viã impetratiõis aliqd obtinet, & in spe fortis ad deũ roboratur &c. ¶ Nonum dubiũ. An sancti in cęlo nobis orantib⁹ largiant indulgẽtias. Respõdet, largiũtur impetratiue nõ auctoritatiue sicut summus Põtifex in terris. Christus vero sacerdos ętẽrnũ cuius auctoritas principalis est in oĩ indulgẽtiarũ collatione, indulgentias illimitate et put vult cęteris paribꝰ inimpedibiliter cõfert. Hęc cũ submissiõe hũli de idulgẽtijs disputar placuit.

Quæstio. IIII.

QVarto querit circa cõclusionẽ textualẽ tertiã: Vtrũ aię glorificatę i cęlo cognoscãt viatorũ supplicatiões & preces i verbo: intercedãt quo q; pro viatoribus affectu & merito.

A ¶ Quantum ad articulum primum suppono dicta in. ij. distin. iij. q. ij. de angeloꝝ cognitiõe: & dub. ix. de angel. locutione: & quõ dicũtur, & ad quẽ sensum cognoscere se & alia ꝓ essentiã suã, vel species a rebus acceptas &c. Nã scdm Ockam. q. xij. iiij. dicẽdũ est de aia separata, sicut de cognitiõe angeloꝝ. ¶ Dehinc notandũ ꝓ terminoꝝ ite lectu, q; duplex solet poni cognitio angeloꝝ post beatũ Aug. lib. xj. de ciui. dei. ca. vij. & xxix. & sup Gen. ad literã. lib. iiij. capit. xxij. & de inceps per totũ: scilicet matutina & vesꝑtina. Matutina, quę est rerũ in verbo. Vesꝑtina, rerũ in ꝓprio genere. Siquidem angelus cognoscit res, vel in creatore, vel in genere proprio: hoc est in verbo vel in natura rei ꝓpria: siue cognoscat per species concreatas, vt quidam dicunt, aut a Deo influxas: siue in proprijs generibus a rebꝰ acceptas. Prima a quibusdam nominat supnaturalis, beatifica, & in lumine glorię. Secũda naturalis i lumine naturę: & est inferior prima, secũdum Aug. ca. xxxij. lib. iiij. sup Gen. cum inquit. Mẽs angelica pura charitate inhærens verbo Dei posteaq; illo ordine creata est vt precederet cætera: priꝰ ea vidit in verbo dei facienda q; facta sint: ac sic prius fiebãt in eius cognitione: cũ deus dixit vt fierent, q; in sua natura propria. quę itidẽ facta in essipsis etiã cognouit: minore vtiq; notitia quę vesꝑtina dr: quã notitiã sane ꝓcedebãt quę fiebãt: qa ꝓcedit cognitionem quicqd cognosci potest. Nisi

enĩ ꝓius sit qđ cognoscatur cognosci nõ potest. Hęc ille. Ex hoc dicto Aug. sumit modus loquẽdi de cognitiõe duplici, matutina & vesꝑtina. Ex quo plura colligit Frã. Maron. quę quia respiciũt cognitionẽ & cõditionẽ angelorũ (de quibus in. ij. Sentẽtiarũ) hic referendũtur, nõ curãdo quã cognitionẽ habuerint angeli ante suã saluationẽ & btificationẽ. Scdm Aug. vt sentit Frã. Maron. cõditi fuerũt in puris naturalibus. Aug. vero loquit de matutina btifica, vt claret ex vi verboꝝ: quã dicit angelos habuisse ante rerũ cõditionẽ. Dicta ẽ matutina: quia in verbo. Alia vero vesꝑtina, ꝓpter excellentiã vnius ad alterã, & forte qa matutina cognitiõe cognoscẽdo res i verbo, cognouerunt nedũ creaturã, sed & factorẽ creaturæ, scdm illud Apostoli. Inuisibilia dei a creatura mũdi ꝑ ea q; facta sunt cõspiciunt. Ro. j. Cũ vero dixit: quia precedit cognitionẽ quicqd cognosci põt. intelligit de cognitione vesꝑtina rerũ in proprio genere, nõ de matutina. Nec sequit: deus vel angelus cognouit hoc: ergo ipm est: vel deus cognoscit res anteq; fiãt, ergo sunt, & nõ sunt. Nã cognoscit est terminus ampliatiuus ad plures tẽporũ differentias. Sed bene sequit, possunt esse. Sic dicit aliqđ esse anteq; sit: esse & non esse: esse anteq; ꝓducat, scdm Aug. Hoc enĩ loquẽdi modo rẽ esse, est ipsam cognosci, seu habere esse cognitũ. qđ esse cognitũ: non est esse reale: sed est solũ cognosci, & preuideri etiã anteq; sit reale. Sic quãdoq; dicitur oĩa esse in Deo, anteq; fiant. i. cognosci priusq; in esse ponant. Item quia sunt ꝓducta a Deo: vel ꝓducibilia a Deo, sicut effectus in causa. Itẽ qa cõtinet in se eminẽter pfectiones oĩm: & transcendit sua perfectione oĩa. Nõ aũt rerũ pfectiões sunt in deo formaliter, nec rerum imagines & similitudines: sicut ettã sunt in speculo reali. Nec verũ est cũ dicit: essentia diuina rep̃sentat oĩa materialiter: sed sensus est, diuina essentia causat cognitionẽ oĩm in beatis, quę ad eoꝝ ꝓfectionẽ btitudinẽ. Itẽ & ex eo quis videt diuinã eẽntiã, videt causam ꝓductiuã oĩm cognoscibilũ & cognitionis eorundẽ ettam anteq; habeat esse reale, put ad se pertinet res illas vel illas cognoscere. Ockã dist. xxxvj. j. & q. xiij. iiij. Sic ingt Hugo de sacr. p. ij. li. xvj. c. vlti. Tãtũ videt, quãtũ illi placitũ est quẽ videt, & in quo videt. i. qui cognitionẽ rerũ quas cognoscere debẽt in eis ꝓducit vel causat. Sic itaq; rep̃sentare oĩa: est causare cognitionẽ oĩm. Hoc modo exponit btũs Aug. illud Ioan. j. Q đ factum est in ipso vita erat. libro. v. capit. xtiij. super Genesim. Quod factum est in ipso vita erat: quia oĩa per ipsum facta, cognouit priusq; fierent. Eo ergo modo, quod factum est, in ipso vita erat: qm dictũ est. Sicut pater habet vitam in semetipso: sic dedit & filio habere vitã in semetipso. Quod ergo tã fa

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum,in ipso vita erat.nō legendo,qđ factū est in ipso,ibi punctādo.vita erat.sed erat vita in ꝑo.i. cognitū ab eo priusq̄ in esse poneret realiter.Nō em̄ ignorans ꝓduxit res.Sic ad ꝓpositum,res vident in verbo ab angelo vel anima separata:quia verbum patris causat in eis rerū cognitionē.Verū quomodo cognoscant,cū p̄cisione: nec capere possumus,nec inuestigare,secundū Hugo.vt supra:ideo difficile est de hmōi iudicare.Propter qđ doctores vario mō nisi sunt explicare quō sancti orationes nostras cognoscāt:dicentes oia relucere in Deo,& diuinam essentiā esse sufficiens medium ad cognoscendū: eo q̄ deus intuendo suā essentiā,intuetur oia,vt inquit San.Tho.dist.prę senti.Et Palu. Diuina essentia quantū in se est,re pręsentat omnia: & non relucent in ea,quantū est ex parte sua aliqua de nouo,sicut i speculo. Quę locutiōes sunt sic intelligēdę. Deus nouit omnia: & cognitorū cognitiones in alijs prout vult causat modo sibi cognito. Qđ dum facit,dicitur aia vel angelus idipsum cognoscere in verbo cognitione matutina. Qz si rei cotā positus eā intuetur in genere proprio: vel post intuitiuā abstractiuā habet notitiā,cognoscit ipsam cognitiōe vespertina. Sic verbū dr̄ speculū causatiue & quidē voluntarium:quia causat in beatis rerū(quas nō vident & quæ longe absunt)cognitionē,prout vult & vt meruerūt cognoscere: & intantū quantū illis vel ad gaudiū,vel nobis prodesse cōstat ad auxilium,scdm Hug.vt supra.Nec sequit ex hoc,vidēte verbum,videre oia quę sunt in verbo:& q̄ videns videntē oia,videat oia . Sic em̄ cessarent actus Hierarchici secūdū Diony.& eadē esset cognitio omniū. Sed sensus potest eē,vidēs verbū, videt causam ꝓductiuam cognitionis cuiuscūq; rei visę a verbo. Ad idē in.iij.collec.di.xiiij.Pro illis facit Aug. xiiij.sup Gen̄.fere per totū & maxime ca.xix.cū inqt. Modꝰ locutiōis cū p efficiētē id qđ efficit significat, crebro est i scriptura sctā, maxime cū de Deo aliqd dicit,qđ ei ad ꝓprietatē locutionis nō cōuenire pręsidens mētibus nostris ipsa veritas clamat.ca.xix.Exemplū dari potest. Cum em̄ deus aliquid de nouo,vel ad pręsens cognoscere dicit:sensus est,secūdū Aug.i.facit nos cognoscere res de nouo nobis ostēsas,vel de nouo ꝓductas.Sic in ꝓposito:oīa relucēt in Deo, deus est speculū repręsentās oia:idest,Deus facit nos cognoscere omnia pręsentia,pręterita,& futura:deus causat in nobis rerū cognitionē.Et ca. xviij.ostendit Deū res priusq̄ erāt cognoscere: & notas fecisse,nō factas primum cognouisse. Ait em̄,hęc anteq̄ fierent non erant. Quō ergo nota erāt deo quę nō erāt? Et rursus. Quomodo ea fient quę sibi nota non erant? Non enim quicq̄ fecit ignorans.Nota ergo fecit,nō facta cognouit: proinde anteq̄ fierent,& erant,& nō erant. Erant in Dei scientia:nō erāt in sua natura. Ac per hoc factus est dies idest angelus ille:cui vtroq; modo innotescerent,& in Deo,& in seipsis: illa velut matutina siue diurna cognitione:hæc vero velut vespertina. Diem nominat angelum. Et deinceps ostēdit q; nō innotuerint Deo alia cognitione cū ea fecisset q̄ cū cognouit vt ea fierent. Iaco.j. Apud quē nō est &c.nec momēti obūbratio.Et ca.xix.ait.Ni fallor, mirū est si nō oia quę dicitur Deus ad tēpus pñs cognoscere,ideo dicitur:quia cognosci facit,siue ab angelis, siue ab hoibus.Et hoc modo August.multa absoluit:vt patet in ca. xx.& deinceps. Ex his colligi potest:quō deus dicitur speculū propter lympidissimā oīm rerū cognitionē actiue, quia cognoscit &c. & causatiue: quia in alijs cognitionē multorū &c.causat:& voluntariū: quia facit res in se cognosci cognitione diurna,siue matutina:vel causat earūdē cognitionem re nō pñte,vel nondū in esse posita,aut multū distanti,mō sibi cognito.Itē quō relucent in eo oīa.quia nihil latet eū:& facit hoies vel angelos ꝓ ut meruerūt,& quātū illis ad gaudiū,nobis ad auxiliū cōfert,ꝓ meritis res cognoscere effectiue cognitione matutina,& qñq; vespertina,cū eas in eē ꝓducit,vel ꝓductas,pñtes & indistātes facit quo ad cognitionē.Ad idē lib.xj.de ciui.Dei.c.xxix. Ita etiā sentit Robertus Holkot,q.viij.iij.Sētentiarū iuxta finē:dicēs illā eē falsam:eēntia diuina qcqd repsentat,naturaliter repręsentat:quia repsentare aliquid naturaliter:est causare illꝰ notitiā, sicut causa naturalis.& hoc non facit essentia diuina. Ecce diuinā eēntiā aliqd repręsentare, est rei illius notitiā causare.Et infra dicit. Desideriū sciē di sanctorum quietatur,nō q; actu scient oia:sed quia videbūt eum qui vult in eis causare notitiā quācūq; volunt,prout pertinet ad eoꝝ beatitudinē vel officiū. Secundū hoc facile resolui possunt multa dicta sanctoꝝ & doc.quę videnť obscura. Et quia Magister in tex.ex cognitione angelorū multa argumentať de sanctis aiabus : ideo dicta de angeloꝝ cognitiōe,& hic habēt locū. Similiter Holkot exponit illā:quilibet btūs sciet oia scienda:idest beatus videns deū,potest oia scire,si deus velit ei ista successiue reuelare . Item nihil latebit beatum:idest nihil qđ vult scire,latebit eum.& sic de similibus.

¶Quantum ad articulum secūdum B est propositio pria. Aiæ separatę tā in cęlo beatę, possunt sicut & angeli sancti,matutina cognitiōe supplicātiū viatoꝝ p̄ces mētales & vocales i verbo cognoscere . Patet ex notabili p̄missō: q̄a dū vident visiōe beatifica diuinā eēntiā causať in eis a deo cognitio horꝝ q̄ ad se ptinēt,& q̄ cognoscēt

eos decet & expedit. Ita habet Magister in tex.& Hugo. post Augustī. Hanc vero cognitionem, quam deus in eis prout vult producit, nulla creatura, sed nec vlla distantia potest quomodolibet impedire.¶Secūda propositio. Animę separatę tam in cælo beatæ, possunt sicut & angeli sancti naturaliter cognitiōe vespertina,& rerum in proprio genere supplicantiū viatorum preces ad se fusas mentales & vocales, dum ad ipsas habent debitā propinquitatem & p̄ntiam,cognoscere.Et idem de animabus sanctis in purgatorio manentibus,stante generali dei assistentia: tametsi etiam possint per effectus suffragia pro se facta cognoscere.Patet ex dictis. Nec impedit q; solus deus scrutator est cordiū : & q; solus nouit corda oīm Hoc em̄ verum vniuersaliter,necessario,& inimpedibiliter:quia a nullo potest in hoc ipediri.Angelus vero,& similiter anima beata possunt impediri,vt supra de angelis. De hoc Ockam quę.xx. ij.Et quest.xiij.quarti.quodlib.post Sco.in secundo ait.Angelus naturę suę derelictus potest videre intuitiue cognitiones & affectiones in angelo alio,& similiter in homine. Potest ꝓbari propositio illa,posito actiuo sufficienter approximato & non impedito,& passiuo similiter, vel sequitur effectus,vel saltem nō potest negari posse sequi, nisi ratio euidens, vel experientia sit in oppositum. Sed prędicti actus nostri possunt sufficienter approximari animę separatę, & non est impedimentum stante generali dei assistentia.Formaliter probatio habeť supra in.ij.dist.xx.quęst.ij.art. ij. Si enim est impedimentum,vel ergo est in obiecto,vel in potentia.Non in obiecto:nam omne ens citra deum,secūdum eundem doctorē, est obiectum naturale & proportionatū potentię cognitiuę rationali,& continetur sub obiecto primo,siue sit materiale,siue sit immateriale:ita q; posita p̄ sentia obiecti & approximatione debita,& passo bene dispositio,cum generali dei influētia, saltem potest id obiectum naturaliter videri ab anima separata siue obiectum sit res materialis,siue immaterialis : nec est in eorum potestate cognosci vel non cognosci.¶Si dicit:obiectū ad extra corporale non agit in spiritum. Dicēdum negādo,nam angelus licet sit res spiritualis cognoscit res extra. Anima deniq; separata: ita est susceptiua notitię intuitiuę,& non minus,q̄ coniuncta: sed coniuncta intelligit res extra:ergo & separata potest intelligere secundum Sco,quęstio.ij.huius distin. Item anima separata & angelus videntur esse eiusdem rationis in patiendo: ergo qđ est actuum respectu vnius,& alterius obiectiue: sed obiectū extra,agit obiectiue in angelum:ergo & in animā separatam cęteris paribus: & ita ex parte obiecti nō est impedimentum.Nec est impedimētum ex parte potentię.puta animę separatę:quia cognoscendo est quidam effectus naturalis,& nō liber. Item sicut visibile ad visiuū,ita intelligibile ad intellectum: sed omne visibile potest videri a potentia visiua:ergo omne intelligibile ab intellectiua intelligi.Anima vero separata est potētia intellectiua perfecta:ergo potest in omne intelligibile naturaliter non improportionatum, vt nec dependet a phātasmate:ita q; intelligit intelligibilia nō mota a phantasmate.Hoc em̄ est statuș huius corporis corruptibilis.¶Si dicitur: naturalis cognitio aiæ separatæ, non est perfectior q̄ naturalis cognitio eiusdem coniunctæ: alioquin non esset animę separatę volenda corporum resumptio . Ex hoc enim imperficeretur:sed anima coniuncta nō potest cognoscere cognitione naturali cogitationes cordium : ergo nec separata:per consequens contra propositum,non cognoscunt animæ beatę orationes nostras, siue mentales, siue vocales: vt arguunt Taren.& Durand. Item cognitio naturalis animæ separatę est cōmunis bonis & malis,sed mali non cognoscunt, nec mentales, nec vocales orationes nostras:sed nec facta viuorum secundum Gregorium,vt patet de diuite epulone:qui detinebatur in inferno quo ad animam:& ignorauit facta fratrum suorum.Ad idem Augustinus in de cura pro mortuis. & p̄sertim de matre sua & diuite p̄fato capit.xiij.& capit.xiiij. Dicendum ad maiorem:concedendo perfectionem substātialem animæ(alterius gloriæ:sed eiusdem naturæ)vt talem p̄cise in sua natura, per resurrectionē non alterādam. Sic intellecta maiore, potest dici ad minorem negādo, sed habet nunc impedimentum & obstaculum. Corpus enim qđ corrumpitur aggrauat animam. Sapiēti.ix. non quia corpus,sed quia corruptibile.Non enim corpus præcise impedit, nec impediet post resurrectionem corporum:nec p̄stabit obstaculum anima quin beatus videre possit beatum,quo ad corpus,& animā & quo ad accidentia corporis. Hinc Ockam in quodlib.iiij.vt supra.Obstaculum corporale non impediet visionem essentię animæ: sicut nec muri interpositio impedit vnum angelū videre alium.Hęc ille.Dicitur ex se.secus de actibus propriis interioribus,vt supra.distinct.ix.ij. Phantasma quid sit,habetur distin.iij.quęst.ij.ij. Post resurrectionem,anima non indigebit ministerio spiritus:sed erimus sicut angeli dei.Matth. xxij.& cognoscet anima intellectiua per essentiā suam naturaliter:vt ly per dicit circunstantiā cause efficientis,sicut angelus.secūdū id Aug.A cognoscente & cognito paritur cognitio.Et ideo sicut spiritus suis naturalibus derelictus, siue bonꝰ siue malus: potest nunc deo coagente videre cogitationes & affectiones nostras, & omnes actus

Universidad de Deusto
Biblioteca

interiores & exteriores: ita & anima etiam coniuncta post corporum resumptionem videre poterit naturaliter teste Augusti. vlt. lib. & capit. de ciuitate dei. & xxv. cap. suarum meditationum. pectoris arcana penetrans alterutrū &c. Et per hoc patet ad primum. ¶ Ad secundū conceditur maior & minor: quia deus nō vult cooperari in hoc malis: sicut bonis angelis: propter salutem hominis, vt supra in secūdo de diuite epulone, & dicto sancti Augusti. supra patuit. nec est contra conclusionem. Videtur q̄ circa dictū Ockam cū iquit, Obstaculum corporale non impediet visionem essentiæ animæ: sicut nec muri interpositio vnum angelum videre alium: dubium occurrit. Esto q̄ obstaculum corporale etiam nunc non impediat visionem essentię animę, si angelus præsens est, & a deo permissus vult hominis interiora conspicere scām naturā: quia potest: nō tamen videtur clarum q̄ angelus non obstante muro interposito, posset per murum alium angelum videre: ita q̄ obstaculum muri interpositi in hoc nullū præstet impedimentum. Potest quidem angelus murum penetrare: sicut inquit beatus Bernardus super Missus est Homilia. iij. de ingressu angeli ad Virginem. Nec fuit difficile angelum per ostium clausum ad abdita Virginis penetrare, q̄ vtiq; ex subtilitate suę substantiæ hoc habet in natura, vt nec seris ferreis eius arcetur ingressus: quocunq; suus eum impetus ferat. Angelicis enim spiritib⁹ parietes non obsistunt: sed cuncta illis visibilia cedunt: cuncta æque corpora quantūlibet solida aut spissa penetrabilia sunt eis ac perula. Hęc bti Bernardi verba nihil loquūtur de visione per murū: sed q̄ murum possunt substantialiter penetrare: & ad locum volitum se recipere. Nam si sua cognitiōe vt tali præcise, possunt murum penetrare: ita vt non impediat visionem angelicam cū volunt aliquid videre: ad quid igitur ponitur indistātia: & præsentia debita cognoscētis ad cognitū: nisi placeat ponere certā & determinatam distantiam ad videndū sicut in nobis: quā potest visione penetrare? Videtur ergo dictū sane intelligēdū. Nam obstaculū corporale non impediet visionē essentię animę: eo q̄ spiritus suis naturalibus derelictus potest se rei corporali intuitiue & substantialiter facere præsentem, & ita eam intueri: sicut & murus interpositus non impedit suo modo, eo q̄ & ipsum penetrare pōt, & se ret cognoscēdę facere indistantem & substantialiter præsentem. Sic ergo corporis obstaculum non prębet impedimētum visionis cogitationum & affectionis nostræ spiritui bono siue malo: immo & actuū nostrorū interiorum & exteriorum: nec minus sunt interio res proportionati vel non ꝓportionati intellectui angelico q̄ exteriores. Hic nihil assero: quia rei huiusce sciētia careo. ¶ Corollarium primum. Anima separata potest acquirere notitiam habitualē manētibus actibus elicitis post eius separationē. Probatur: quia potest habere notitiam intuitiuā, & abstractiuam generatiuam habitus: igitur potest notitiam talium habituum habitualem manētibus huiusmodi actibus acquirere. Consequētia manifesta est: antecedēs ꝓbatur: quia posito actiuo sufficienter approximato nō impedito, & passo sufficienter dispposito: vel sequitur, vel saltē nō potest negari posse sequi effectum: nisi ratio euidens, vel auctoritas cogēs sit in contrarium. Sed obiectum extra cū intelligitur, est causa sufficiēs & efficiens &c. ¶ Corollarium secundum. Secundum aliquos est probabile dictu: si in anima remansit aliquis habitus prius ante separationem acquisitus qui non repugnat patrię, potest nūc se parata vti huiusmodi habitu. Probatur: q̄a vterq; habituum & nunc & prius acquisitus, natus est inclinare ad actum consimilem illi vnde genitus est, vna cum intellectu. Sed non est inconueniens dicere q̄ aliqui habitus maneāt in patria ad decorem, licet non ad necessitatem. vt supra in tertio. distin. xxxj. Ad idem Ockam in quarto. quęstio. xij. ¶ Tertia ꝓpositio. Est ꝓbabile dictu sanctas animas in cęlo, viatorum preces non solū in verbo cognoscere, aut nōnunq̄ in genere proprio: sed etiam angelica reuelatione: vtputa angeli qui est custos ipsius orantis & supplicantis, vel alio quodam modo. Prima pars est conclusiōes præcedentes. Secunda pars videt ꝓbabilis. ¶ Quarta propositio. Firmissime credendū est & tenēdū sanctos angelos & homines in patria, ac animas separatas deum contēplantes, viatoribus petentibus suffragari suis precib⁹ & supplicationibus siue interpellatiōib⁹. Hebrę. vij. Sic inquit Richar. q̄ sancti orant explicite & interpretatiue. Explicite, cum petunt a deo tale quid dari nobis vel malum auferri. Interpretattue inquātum eorū merita quę eis sunt ad gloriā cedāt nobis ad suffragiū Ad hoc Gene. xxvj. cū ait dns ad Isaac post alia. Noli metuere: quia tecū sum, benedicāq; tibi, propter seruum meū Abrahā. Immo frequēter dns beneficia facturus cōmemorat se deū Abraham Isaac & Iacob. Patet i diuersis locis scripturę. Hic patres oraturi deū, maiorū merita recēsebant: quasi ex hoc facilius aliquid impetraturi. Et dns volens ostendere Hieremię q̄ nō erat exaudiendus in petitiōe ꝓ peccatis populi, ait. Si steterint Moyses & Samuel &c. quasi diceret. Si hi qui te maiores sunt orarent pro populo illo, nō exaudirē eos. ergo sinit dns sctōs qnq; orare ꝓ populo. Hieremię. xv. Itē. ij. Macchabęorū vlti. Hic est q̄ multū orat ꝓ ppl'o & ꝓ sctā ciuitate Hierusalē, Hieremias ꝓpheta dns. tūc dudū defūct⁹ dū hęc diceret.

Itē Christū secūdū humanitatē ꝓ nobis orare patrē testat Paulus Roma. viij. Qui etiā interpellat ꝓ nobis &c. ad Hebræos septimo. Accedens per semetipsum ad interpellandum pro nobis. Item .j. Ioan. ij. Aduocatum habemus apud patrē Iesum Christum &c. Ad hoc sunt auctoritates sanctorum patrum, & auctoritas maxima ecclesię de celt. & vene. sanct. lib. vj. & Cle. contra errorem Iouiniani, Eunomij, & Vigilantij, contra quem scribit Hieronymus contra Vigilantium. Immo mādatum habemus a domino orare pro inuicem vt saluemur. Iaco. v. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Et licet deus per seipsum omnia posset dare, vult tamē sua ordinatissima sapiētia nō nunq̄ quēq̄ saluari auxilio sanctorum hominū, & angelorum. Opus ergo erit protunc interpellare sanctos. Nec est ab re credere ornes animas defunctorum in charitate, & gratia confirmatorum pro nobis quandoq; orare patrem: siquidem orare est actus charitatis: ipsi autem nunc confirmati sunt in charitate, etiam qui sunt in purgatorio. Immo nunc existentes in charitate confirmata tāto amplius student pro nobis orare, quanto nostras miserias amplius cognoscunt. Potius enim nunc induunt misericordiæ viscera, cum misericordiā experti sunt, & fonti misericordię assistūt. Et si non confirmatorum in gratia valet oratio. Iaco. v. Inducat presbyteros si quis infirmatur & orent pro eo. & iterum. Confitemini alterutrum peccata, & orate pro inuicem vt saluemini. ibidē. quanto magis confirmatorum? Ad hoc est cōcilium Parisiēse de mēdicitate spirituali: & mos deuotorum mutuo suffragatur postulantium & exhibentium in fraternitatibus, collegijs &c. Et si secundum prędicta q̄stione precedente, possunt nō nunq̄ aliq̄ bñ vti verbis prophetcis, licet obscuris, & non intellectis in psalmorum lectione &c. & per hoc volita impetrare (Ad hoc Origenes Homil. xx. super Iesu Naue, optime valet) Cur nō id ipsum de regeneratis fonte baptismatis adhuc innocentibus qui filij sunt dei, sperare liceat? cum dicat propheta: Ex ore infantium & lactentiū perfecisti laudem. vt scilicet ad interpellandum ꝓ peccatoribus quomodocunq; alliciātur donarijs, vt legant vel dicant: Pater noster: Aue maria. pro aliquo ob honorem sanctæ Marię &c. Exemplum de filio minorenne preces pro malefactore patrē amplexando q̄ tenerrime fundente etiam cum effectu.

D ¶ Quantum ad articulum tertiū est dubium primum: si sancti pro nobis orātes semper exaudiantur. Dicendum. Exaudiuntur dum per eos petimus pie: hoc est pro vtilibus ad salutem pro nobis perseuerāter, & in charitate. Secus non oportet: vt si petimus temporalia nocitura, ꝓ alijs non se præparantibus ad gratiam: sed obstinatis, aut non perseuerantibus in eadem. Richar. distinct. præsenti. Si deum interpellant explicite, semper exaudiuntur: quia sic non petunt, nisi q̄d vident deum velle dare aut facere. Cum reuerētia non videtur hoc esse necessarium: quia non sequitur: deus reuelat Petro inuocationem Ioannis: ergo reuelat ei id velle conferre. Stat ergo beatum petere & nescire si deus velit eum exaudire. Sufficit enim ad conformitatem voluntatis diuinæ, q̄ velit petere eo modo vt deus vult eum petere: nec requiritur in volito conformitas. Vult autem deus parata reuelatione Petrum petere: & forte expectare reuelationem a deo, si sit exaudiendus an non: & si reuelat ei q̄ velit eum exaudire, continuat orationes suas & non frustra: quia vult per hoc meritum saluare. Si vero reuelatur ipsi q̄ nō exaudietur, dimittet orationē. Sic deus vult quēpiam mori, & tamen vult hominem aliquem istū velle viuere. Nec variatur diuina prędestinatio in tercessione sanctorum: sed per hoc, sancti venerātur: laudatur deus in sanctis suis: deuotio in homine excitatur: ordinatio diuina adimpletur. Nā sic impetratur, q̄d ad preces eorūdem deꝰ statuit velle dare, tanq̄ per medium ab æterno prouisum. Subiungit Richar. Cum sancti orant pro nobis interpretatiue non semper exaudiūtur: cuius causa ex parte nostra se tenet. De merito sanctorum si nobis succurrant suo merito, patuit aliqualiter quæstione præcedente. Non placet omnibus, q̄ sancti mereantur nobis: sed intercedant pro nobis. Videtur res stare in quid nominis termini meteti. ¶ Secundum dubium: si sancti feruentius E orant pro eis quos in vita germanius dilexerunt, & quibus plus iuncti fuerūt carne vel sanguine, aut a quibus beneficia maiora ceperunt. Cui pars est hoc dubium: an adepta beatitudine talismodi, sancti inter sese plus lætentur & exultent: q̄ cū extraneis. Dicendum. Sancti cæteribus paribus pro suis amicis magis orant: sic de benefactoribus & cognatis, & eis saluatis cumulatius gloriantur: maxime cum eorum promouerunt salutem verbo vel exemplo, vel quomodocunq; fuere causa glorificatiōis. quemadmodum damnati plus odio habent eos quorum fuere damnationis causa. Plus tamen volunt beatitudinem maiorem extensiue his qui plus meruerunt, qui cūq; sint: & minorē qui minores fuere merito: vt dicetur distinct. xlix. quęstione quinta. ¶ Tertiū dubium: si orant pro damnandis adhuc viatoribus. Respondetur vt supra de suffragijs. quæst. ij. articu. i. ¶ Quartum dubium moueri posset F de cultu & veneratione sanctorum, & de diuersitate gratiarum & donorum collatorum eisdem: ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione cuius diuersi diuersa possunt,& pro diuersis necessitatibus diuersi inuocantur.quæ diffuse tractantur in expositione Cano.mis.lect.xxxij.ideo hic rescinduntur. ¶Quintum dubium. An sancti recordentur peccatorū quæ commiserūt olim. de hoc infra distinct. xlviij.quæst.ij. Hic breuiter potest dici q̄ vtrunq; est possibile,& q̄ nūq̄ actu recordentur:aut si recordātur,non generabitur in eis tristitia quęcunq; &c. Primum est possibile:quia diceret quis hoc pertinere ad eorum gaudium accidentale,ne habeāt nolitionem peccatorum. Vel si hoc non placet,dicatur q̄ sciunt omnia:quia vident deum potentem & volentem eis reuelare oīa quorum cognitio & reminiscentia pertinet ad eorum beatitudinem: & ita dicuntur quasi in habitu habere reminiscentiam peccatorum. Q̄z si quā doq; exeant in actum : nullam tamen inde habebunt tristitiam ex peccatorum reminiscentia, vel nolitione,deo id prępediente,ne nolitio causet tristitiam.Nec hoc impedit dictum Augustini.xv.de trinit.cap.xvj.dicentis q̄ in beatis non erunt cogitationes volubiles. Verū est exparte obiecti beatifici: cuius cognitione & visione nunq̄ carebunt. Sed cū hoc stat diuina reuelatio : & noua de creaturis cognitio, pro eorum beatitudine debita. Si dicitur:Beatus est qui habet quicquid vult, & nihil male vult:de hoc infra.dist.xlix.

Distinctio.XLVI.

Sed quæritur hic de valde malis. In præcedenti distinct. Magister egit de statu animarum in purgatorio: nunc de animarum statu in inferno pœnas habētium.Et potest sentētia Magistri tribus conclusionibus constringi.

¶Prima. Sicut misericordię effectus est in beatorum perpetua saluatione: ita & suo modo est in reprobis damnatis: quos perpetuo & interminabili cruciatu affligi vult deus in inferno:mitius tamē q̄ iuste cruciari possunt p culpę demerito. ¶Secunda conclusio. Iustitia & misericordia dei non sunt res duę,sed duo nomina eandem rem,& diuinam essentiā pro substrato significātia,propter diuersitatem cōnotati,& effectuū ad extra in creaturis,de diuinis opib⁹ aliis & aliis dicibilia. ¶Tertia cōclusio.Multiplici ratione & respectu, vniuersę vię domini,misericordia & veritas possunt di-

XLVI.

ci.Declarationem & probationē textus habet.

Quæstio Vnica.

Circa hanc dist.xlvj.quęritur Vtrū in deo sit iustitia dulcorata misericordia: vel sola iustitia, qua decedētes finaliter in mortali pctō puniuntur in inferno pœna perpetua.

¶Quantum ad articulum primum A
q̄ est declaratiu⁹ terminorū,notādū prio:q̄ nomine iustitia venit nōnunq̄ omnis virtus,seu virtutis species: vt ait Hieron. ad Demetriadē.si saltē ipse edidit epistolam,cuius initium.Si summo ingenio &c.&.xix.de ciui.dei.ca.xxj.Iustitia ea virtus est quæ sua cuiq; distribuit. Sic ait Christ⁹ Iohanni.Matth.iij.Sine. Sic enim decet nos implere oēm iustitiam. vbi iustitia non est virtus specialis,sed omnis virtus. Omnis enim virtus potest recte dici vocabulo generali iustitia. Et Gerson de direct.cor. Sub illo ambitu cōtinetur omnis virtus: prudentia recta ratio agibilium: temperantia moderatrix passionum cōcupiscibiliū: fortitudo moderatrix inter timorem & audaciā:iustitia particularis respiciens commutationem in precijs distributionum pro meritis. Solet iustitia sub illo generali ambitu dici iustitia legalis: quæ reddit vnicuiq; qđ suū est,deo,sibijpsi,& proximo. Ad idē lib.xix.de ciui.dei.cap.xxj.&.xxvij.Verum an iustitia legalis sit vnus simplex habitus,sicut scientia aliqua dicitur vna: vel sit quoddā totū aggregatum ex omnibus habitibus virtuosis:vel multi habitus simul sumpti : quemadmodum scientia qñq; dicitur aggregatione vna:& totus mundus vnum quid:siue exercitus aliquis propter ordinem determinatum inter se quē habent inter se: dubium est apud multos. Forte posset dari simile.Sicut charitas,seu gratia gratum faciēs est specialis virtus per essentiam,& dicitur nihilominus generalis virtus:quia inclinat & dirigit hominem in actib⁹ suis in deum qui est quoddam bonum commune ab omnibus diligendum,& omnibus volendum: ita iustitia legalis licet ab omni virtute sit virtus specialis per essentiam : vt tenet Sanctus Thomas secunda secundę,quæst. lviij.artic. vj.in fine:est tamen generalis quia dirigit & inclinat hominem ad obseruātiam legis in genere datę homini vt animali ciuili politico,& pro bono reipublicę. Aliter dicitur iustitia generalis : secundum Holkot lect.cix.super Sapiēn. quia est vna virtus particularis directiua cuiuslibet virtutis in actum suum,secundum q̄ expedit bono cōmunitatis siue bono cōmuni. Et dicit legalis: q̄a per

eam sit homo totius legis obseruator:secundum singulas operationes virtutum: sicut expedit ad bonum communitatis.dirigit enim in omnē virtutem. ¶Corollarium.Theologice loquendo est habitus virtuosus inclinans hominis voluntatē ad generalem obseruantiam legis sibi & multitudini datę a legislatore sibi suptore, & quo ad se & quo ad alios:propter hoc quia sibi superior,& qa ratio recta dictat potestati sublimiori hominē iure esse subiectum pro consecutione felicitatis humanæ aut æternæ,non curando quis sit ille superior,siue deus,siue pręco, aut nuncius dei homo vel suamet cōscientia. Si placet,addatur secundū q̄ expedit ad bonum communitatis:secundum Philosophum.Hoc videtur voluisse beatus Ansel.lib.de Veritate iuxta finem.cum describit iustitiam:rectitudinem voluntatis quæ seruatur propter se. Declarat enim q̄ omnis voluntas habet quid & cur.hoc est,ita ptinet ad hoc q̄ nostra voluntas recte & laudabiliter velit aliquid,q̄ velit ppter debitum finē,sicut q̄ velit volendum.Omino enim nihil volumus (inquit) nisi sit cur velimus.infert.Voluntas ergo iusta est quæ sui rectitudinem seruat propter se.Rectitudo ergo voluntatis facit quē iustum. Qui autem non nisi coactus,aut extranea mercede conductus vult quod debet,non eam seruat propter istam, sed propter aliud:ideo non est iustus.Cum enim iustitia legalis secūdū eos,vel virtus dicitur & habit⁹ simplex virtuosus,vt supra:vel tota virt⁹,& non pars virtutis: cui nec opponitur pars malitiæ, sed malitia tota.v.Ethicorum: ideo non potest habere materiam debitam & finem rectum: qui secūdum Ansel.potest esse ipsa voluntatis rectitudo propter se seruata & spōtanee semper habita sine respectu ad alienum legislatorem.Vel potest esse regula sui superioris & legislatoris, dei scilicet qui est finis vltimus:aut rationis rectę diuinę vel humanę. Manifestum ēm est generaliter loquendo post dicta in secundo collect.dist.xxxv. q̄ contingit quem operari: vel propter finem vltimum : vel propter rationem rectam : aut quia ratio recta diuina vel humana sic dictat: vel propter finem alium ab illis:vtputa nec quia Deo placet:nec quia recta ratio dictat:sed propter aliquod bonū vtile,aut delectabile consequendum, aut malum aliquod fugiendum. His enim tribus modis contingit aliquem actum exteriorem exerceri: secundū Ockā in dialogo.parte.j.lib.vj.cap.lxxvij. Actibus primo modo elicitis verę virtutes correspondent,& pfectę solis fidelibus debitę,& hujusmodi virtus nullum secum compatitur vitium: quia habēs talem virtutem, secundum præparationem cordis habet omnes virtutes & actus earum,& omni vitio caret:quemadmodum habens charitatem habet secundum cordis præparationem omnes virtutes,& omni vitio caret: vt supra in tertio collect. distin.xxxvj. Actibus secundo modo correspondēt verę virtutes,sed respectu primarum imperfectę, quę a beato Augu.in Serm. negantur esse virtutes:quia nō sunt formatæ charitate. Et q̄ sic habet virtutem aliquā hoc scđo modo,habet secundū cordis præparationem oēs virtutes morales,& omni vitio caret. Qui ēm hoc modo habet vnum actum virtuosum,præcise vult & operatur eum:quia ratio recta sic dictat: sed qui vult aliquid præcise quia tale,non potest nolle aliquid scitum esse tale. Qui enim vult antecedens, non potest nolle consequens scitum esse tale. vtputa: si præcise ob hoc impendo alicui honorem quia Vasallus regis : ergo quēcunq; comperio talem, volo ipsi impendere honorē. Preterea repugnant formaliter, velle aliquid præcise quia dictatum a ratione recta, & nolle illud . sed ratio recta dictat oēm actum virtuosum esse volendum propter hoc quia ratio dictat:& nullum esse nolēdū : ergo quicunq; vult vnum, vult & alium, & nullū nult. Actibus tertio modo non correspondēt virtutes nec perfectę primo modo quæ sunt proprie fidelium: nec veræ secūdo modo quę fuere philosophorum moraliū :& ita nec imperfectæ virtutes. Nō enim dicēs veritatem propter honorari, laudari,aut infamiā præcise propellēdā, est vere virtuosus & verax dicendus scđm Ansel. vbi supra cum dicit. Iustitia est rectitudo voluntatis quæ seruatur propter se.Habens ergo in se illam voluntatem secūdū cordis præparationem,q̄ vult vnicuiq; cum effectu & pro viribi dare qđ suū est:puta deo obediētiam & mandatorū custodiam, proximo ordinatā & fraternā dilectionem, carni suæ in obsequiū spūs & vitiorum exterminiū castigationē:quia legislator siue sit deus ipse,siue homo superior cui obtemperādum est ordinatione diuina.j.Petri.ij.aut ratio recta sic dictauit,veluti præco legis diuinę aut humanæ:videtur habere iustitiam legalem. Hinc Paulus Roma.xiij. Omnis anima potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. Nō ēm est potestas nisi a Deo.Itaq; qui resistit, ordinationi dei resistit &c. Videtur ēm synderesis formare maiorem quā habet scriptam canonica : & ratio minorem: hic est tuus superior ordinatione dei.Conscientia concludit:ergo huic est obtemperandū. Comperto itaq; in particulari, q̄ illud est de lege data,concludit cōscientia assensiue ipsum esse tenendū &c.prout lex iubet. Ex quo vlterius facile colligi potest:vnde habitus ille generatur q̄ dicitur iustitia legalis:vt est virtus quædam,& nō omnes virtutes formaliter vel aggregatiue:sed forte causatiue,dispositiue,& inclinatiue. Si enim legalis iustitia est formaliter omnes virtutes : ne-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scio quis eam habuerit,etiã de Christo. Non enim videtur q̃ oĩm virtutum actus formaliter exercuerit,sed eminenter oẽs habuit in summo. Et p hoc ad hũc sensum datũ possum facile soluere-dctũ Philosophi,q̃ est tota virtus,non pars virtutis:nec habet contrariam partem malitię,sed totã: item q̃ est aggregatum ex omnibus virtutibus moralib⁹. Et cum Eustathius dicit in appetitu eẽ virtutẽ naturalem & moralem:& illã duplicẽ:simplicẽ & compositã. Item cũ dicitur. v. Etico. Virt⁹ est iustitia:virtus quia talis habitus: iustitia,quia alterius. Hoc em̃ videt intelligendũ sicut de charitate,quantũ ad innotescentiam. Non em̃ innotescit nobis nisi sit ad alterũ:vel saltem sit ad seip̃m quasi ad alterũ. Exemplũ in homine castigãte carnem suam:vt etiam prosequitur Sco. Item q̃ est prælarissima virtutũ. Hoc quidã strictius dicũt: dicentes esse rationabile, vt ea quæ sunt præcise fugienda vel facienda:quia lex statuit ea fugiẽda vel faciẽda: ita q̃ ante legem erãt neutra,habeãt specialẽ virtutẽ inclinantẽ precipue voluntatẽ ad faciendũ vel cauendum id: quia legislator hoc sic voluit. Virtus ad hoc & propter hoc inclinans ad actũ cadentem sub lege precise,dicitur legalis iustitia secundũ eos. Consequenter sequitur:pro diuersitate legum alia & alia:maior vel minor erit in diuersis legalis iustitia:tametsi voluntas secundũ cordis preparationem posset in vno esse:ita generalis ad oẽm legem impositam rite & imponendã sicut in alio. Ad actus vero particularium legum vel contentorum in lege, particulares sunt virtutes. Sic patet intellectus huius cum dicitur eẽ circa bonũ cõmune. Est em̃ sicut & alię virtutes moderatrix passionũ:quæ sunt singularia. Sed quia in genere respicit legis obseruantiam datam reip. & pro bono cõmunitatis, cui omnes tenentur se cõformare, & qua lege contingit omnes bene vti tanq̃ directorio & impulsiuo ad virtutes illas, & illas:ideo &c. Sicut aliqua aqua singularis potest dici bonum cõe,oĩnibus volentibus in ea piscari, aut nauigare &c. Hic em̃ est primus eius effect⁹: inclinare in vniuersali,& in gñe ad legis obseruatiã:qa talis. Sicut & synderesis in vniuersali respicit agibilia practica & non in particulari. Hinc iustitia legalis non dirigit immediate ad opus:sicut nec synderesis ratio:sed ostenso aliquo contento sub lege,mediate inclinat ad ipsum. Videt his alludere Sco.dist.prę̃senti.q.i.cum inquit diuidendo iustitiã in vniuersalẽ & particularẽ. Vniuersalis est ad alterũ:puta ad legislatorem & legem, inquãtum est q̃dam regula determinata a legislatore: & dicitur iustitia legalis. Et Tho. Argen. Iustitia legalis est virtus vniuersalis:eo q̃ virtuosus secundũ hanc virtutẽ exequat iuxta suã possibilitatem opus cuiuslibet virtutis,non propter alium finẽ: nisi vt satisfaciat p̃cepto & voluntati legislatoris hmõi opera virtutis præcipiẽtis. Ad idẽ Guilliel. Parisien. in de virtutibus,cum disputatur de virtutibus naturalibus,ostẽdit q̃ actus fluũt ex volũtate tripliciter. Quãdoq; omnino libere,sicut in valde virtuosis aut vitiosis: q̃nq; consiliatione, vel suggestione:quandoq; persuasione aut precatione. Nulla enim est potestas humana apud voluntatẽ,nisi cõsiliatio,psuasio, aut precatio. In p̃posito legislator aliquo mõ persuadet & precatur, tum p̃mij sponsione: tum pœnarum comminatione &c. tum virtutis amore. ¶ Secundo notã B dum. Ex quo secundum prædicta iustitia legalis non est essentialiter omnis virtus: sed necesse est præter ipsam ordinantẽ hominem immediate ad cõmune bonũ,esse & alias virtutes ordinãtes circa particularia. Sicut ergo præter legalem iustitiã etiam reperiuntur aliæ virtutes cardinales:puta tẽperantia,fortitudo &c.ita etiam oportet esse quandam particularem iustitiam ordinantem hominẽ circa ea quæ sunt circa singularẽ personã alteram, vel quasi alterã. Et hmõi particulari iustitię (maxime cũ est ad alterum) contrariatur auaritia:& est in commutationibus & distributionibus quæ fiunt ad singulares personas: vt quidam loquuntur:sicut legalis iustitia est ad bonũ cõmune directiua. Et secũdũ hoc quędam iustitia particularis dicit cõmutatiua:quędã distributiua. Secũdũ cõmutatiuã constituitur equalitas quãtitatis inter dantẽ & recipiẽtẽ: vt scilicet tãtũ recipiat in valore,quãtũ dat in æstimatione precij & ecõtrario. Secundũ distributiuam constituitur æqualitas,non quantitatis:sed proportionis inter recipientes:ex hoc q̃ vterq; recipit a dispẽsatore bonorũ cõitatis prout meruit,pro qualitate & cõditione suę personę. Est ergo cõmutatiua iustitia, q̃ aliqs vult alicui, put & tenetur,seruare equalitatẽ secundũ quãtitatẽ & valorem rei,etiam p̃ loco & tempore, siue naturalẽ siue vsualem. & hoc fit inter dantem & accipientẽ in emptionibus & venditionib⁹: & in genere in oĩnibus retributionibus. Distributiua vero cõstituit equalitatẽ inter recipiẽtes duos &c. cum quilibet eorũ recipit a suo datore pro merito, aut qualitate suę p̃sonę,siue secũdum decentiã status &c. Et est qua quis vult p̃portionabiliter dare vni tantũ quãtũ alteri,habito respectu vt supra ad meritum tale vel tale. Vel sic:est qua aliqs vult omnib⁹ qui sunt de cõitate distribuere bona cõia,scđm debitã p̃portiõis equalitatẽ. Et videt q̃ iustitia distributiua depẽdeat ex cõmutatiua: & nõ econtrario. Iustitia em̃ distributiua vult dare singulis scđm proportionẽ ad meritũ:& licet diuersi diuersa recipiãt pro meritis tempore distributionũ & qualitate p̃sonarũ, q̃bus iure cõpetit talis vel talis remuneratio:tamẽ inter dãtẽ singulis quod ad singulos pti

net,& singulos recipientes in ordine ad dantẽ,videtur esse quędã cõmutatio hui⁹ p illo merito vel demerito:tametsi illa cõmutatio nõ sit semper p̃prie dicta:nec innitat valori naturali,vel vsuali rei aut dignitati rei acceptę ad datã: sed quandoq; liberali & gratuitę acceptatiõi huius pro illo: aut cõuentioni amicabili:vt est in merito hois respectu gratiæ primæ:qđ solet improprie dici meritũ,aut meritum cõgrui. Acceptat em̃ de⁹ mere liberaliter hois peccatoris sese humiliãtis p̃ces non ex debito:sed ex liberalitate pura, largiẽdo gratiã, nõ p meritis:sed liberaliter,non daturus eandẽ si peccator se nõ conuertisset:& tamẽ nulla videt eẽ inter opera ipa peccatoris,& gratiã quę confert, equalitas. Attñ potest dici cõmutatio & cõmutare differẽter Deus gratiã suã: & peccator gemitũ & dolorem. Iustitia distributiua consistit in quadã condignitate,seu equalitate geometrica,siue proportionis meriti talis vel talis ad p̃miũ tale vel tale. Sic de demerito. Vñ si p̃miũ excesserit meritũ in valore vel dignitate,nõ seruat iustitia in p̃miando. Verũ hic equalitas attendit nõ solũ ex natura actus vel rei:sed etiã ex ordinatiõe,spõsione,aut p̃missione,vel conuentione,seu pacto p̃mittentis,spõtanee & libere tãtũ p tãto dare volẽtis. Et ita videt in iustitia distributiua etiã saluari cõmutatiua ex pte dãtis,& recipiẽtis inter se: per cõsequẽs distributiua pendet ex cõmutatiua. Videt etiã posse dici q̃ distributiua alia rõne põt dici commutatiua: alia distributiua. Hinc alt Durã. & Palu. art.j.dist. p̃sentis. Distribuere p̃mia p meritis vel pœnas pro culpa,ptinet ad iustitiã cõmutatiuã:& tñ reddere singulis p suis demeritis,vel meritis,ad distributiuã pertinet. Decet em̃ diuinã voluntatẽ,ne malũ euadat impunitũ, & bonũ irremuneratum. Exigit quoq; iustitia,& malũ vel bonũ in creatura tantã vel tantã in bono aut malo pœnę remunerationẽ. Cõcludit Durã. q̃ iustitia tã cõmutatiua q̃ distributiua in Deo,non est aliud q̃ decentia diuina in redditione p̃miorũ,& pœnarũ:& in distributione p̃prietatũ,& principiorũ agẽdi, put cõgruit subsłatię vniuscuiusq; rei. Ponit em̃ distributiuã largo vocabulo in Deo,respectu creaturarum, in quantũ oibus dat scđm vniuscuiusq; dignitatẽ. Nã secũdũ diuersitatẽ gradualẽ rerũ in vniuerso, deus dat eis p̃prietates nobiliores & operationes quasi q̃dã cõmunitatis officia. Ad hoc Diony. de di.no.cap.viij.cũ inquit. Iustitia aũt rursus laudat deus,sicut oibus secundũ dignitatẽ distribuẽs,& cõmensuratiõnẽ,& pulchritudinẽ,& bonã ordinationẽ,& ornatũ,& oẽs distributiones,& ordinationes segregãs vnicuiq; scđm inexistẽtem iustissimã definitiõnẽ,& oib⁹ p̃prię opatiõis eorũ causa existẽs. In quibus ostẽdit qđ ptinet ad rõnẽ diuinę iustitię.s. distribuere oib⁹ secundũ suã dignitatem hmõi distributionẽ multiplicẽ,seu diuersitatẽ distributionis inconfusam tenere, ne vnum alteri cõmisceatur: vel ab alio p̃pirat: & q̃ vnũquodq; operet id qđ sibi cõueniens est. Sed cum reuerentia ille textus videtur intelligẽdus de iustitia in generali: vt est ois virtus. Et ideo minus bene San. Tho. in Cõmẽt. vult a deo excludere iustitiam cõmutatiuã,cũ & ipsemet in eodem p̃pter effect⁹ iustitiæ nũc noiatos eam dicat oẽm virtutem. Valet pro iustitia distributiua Parabola Matthæ.xx. de operarijs in vinea &c. ¶ Tertio notandũ. Punire C ad condignũ,non est sic punire q̃ deus nõ possit iuste amplius punire:sed est punire quãtũ recta ratio & diuina iustitia exigit & taxat: sc3 p tali peccato talẽ pœnã. Et sic oẽ pctm̃ punitur ad condignũ:quia sic vt demeritũ exigit,& diuinã cõdecet bonitatẽ & iustitiã:& ita citra condignũ: q̃ semp plus posset punire etiã iuste. Sic p̃miare vltra condignũ dicitur quia iuste posset minus dare: & ad condignũ:prout diuina bonitas vult dare tantũ p illo. ¶ Quarto notandũ: q̃ illud abstractum iustitia potest sumi absolute,& cõnotatiue. Absolute vt præcise importat rem illam a qua aliqs dicit iustus. Hoc vero in creaturis est pfectio secunda rei superaddita informãs aiam: sicut caliditas subiectũ informat & denominat calidũ. in deo autẽ nõ est quid supadditũ: sed oib⁹ modis diuina essentia. Et quia tam in deo q̃ in creatura,id vnde quis dicitur iust⁹,est res absoluta,põt absolute significari. Põt etiã nomẽ sumi cõnotatiue: vt.s.dicat id vnde quis dicitur iustus,cõnotando tendentiã p̃sonę in obiectum:per quã bene vel male disponitur. & sic est nomẽ cõnotatiuũ,de prima vel secũda specie qualitatis:quia p̃ter illam perfectionem absolutam quã dicit,cõnotat subiectum & obiectum. quæ distinguunt ab illa pfectione,pro qua supponit abstractum. Et licet in deo idẽ sit subiectũ vel potẽtia cũ illa perfectione,eo q̃ nihil est in deo qđ non est deus: tamẽ obiectum puta creatura circa quã exercet diuina iustitia,non est de⁹. Cõcretum vero iustus quãdoq; notificatur a docto. & sanctis. Iustum est qđ habet in se iustitiam inhęsiue:aut qđ est iustitia. Sic ait Ansel. in suo monologio.ca.xv. Sũma natura non p̃prie dicitur iusta quia habet iustitiã: sed quia existit iustitia. Et itẽ dicitur iusta: quia intelligitur existens iustitia, oĩno aũt habens iustitiam. Et sicut cum dicitur existens iustitia:non dicitur qualis est,sed qđ: ita cum dicitur iusta,non dicitur qualis sed quid sit. Sicut ergo diuina natura dr sũma essentia,sũma vita,quia summe ens, summe viuẽs: sic summa iustitia:quia summe iusta. secundũ Ansel. vt supra:& in p̃logio eiusdem. ¶ Quinto notãdũ. Nomen misericordia ab Augu. ix. de ciui. cap. v. sic notificatur. Est alienę miserię quædam in cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore nostro cōpassio: qua vtiq; si possumus, sub uenire cōpellimur. Seruit aūt mor⁹ iste rationi: qñ ita prębetur misericordia vt seruet iustitia, siue cū indigēti tribuitur: siue cū ignoscit pœnitēti. Hāc animi passionem quidā Stoicorū vitio, q dā virtuti dederunt, vt supra. Ex illa notificatione colliguntur quidam actus misericordię: corrigere & culpare delinquentes. Et ita multiplex est misericordia: relaxans, liberans, parcens, puniens, corrigens &c. Notificatio illa est secūdū etymologiam nominis. Ex his q̄ in nobis fiunt, aliquo modo p nostra capacitate, diuersa dicim⁹ de Deo p̄dicata: quæ quomodo insint deo vere intelligere nō possumus: scd̄m beatū Augu. de bono patientię. ser mone. ccxxiij. Sic dicimus in deo esse zelum, irā, patientiam, iustitiā, misericordiā: & tamē deus zelat sine liuore, irascitur sine animi pturbatione, miseretur sine dolore, pœnitet sine alicuius prauitatis correptione, patiens est sine vlla passione. Hinc Ansel. in prosolo. ca. viij. Es dñe misericors secūdum nos, non secundū te. Es misericors secundū sensum nostrū, & nō secūdū tuum. Etenim cum respicis nos miseros, sentimus misericordiæ tuæ effectum: tu nō sentis affectū & misericors es. Igitur quia miseros saluas, & peccatorib⁹ parcis, misericors es, & nulla cōpassione miserię afficeris. Ita q̄ licet Deus sit penitus immaterialis: nec in eo sit vlla diuersitas quę dicat realis vel formalis scd̄m Gerſ. lect. j. de vita spir. attū diuersimode ipm cōcipim⁹ in ordine ad effectus quos extra p̄ducit: & in ordine ad creaturā circa quā sic vel sic agit. Et sic diuersa imponim⁹ noia: deū sic vel sic agentē significātia: & q̄uis p substrato idē dicāt: non tū pro cōnotato, quia diuersa. Hinc Aug. vbi supra Humanę locutiōis cōsuetudo habet istarū passionū noia & deo & angelis attribuere propter quandā operū similitudinē, nō ppter affectionū infirmitatē. Hinc scd̄m eū deus irascit: nec tū vlla passione turbat. Hoc. n. verbū vindictę vsurpauit effectus, nō illi⁹ turbulēt⁹ affect⁹. ix. de ciui. cap. v. Sic dicit de⁹ vlcisci p iustitiā pariter & dānare: saluare per misericordiā & clemētiā. Nō q̄ aliud sit & aliū in deo misericordia & iustitia: sed q̄a saluat miseri corditer, & p̄miat vltra cōdignū: damnat iuste secūdū multa & citra condignū. Ad idē est Grego. Nazanzen⁹ de fide. vbi multa noia attribuit Deo: vt p illa vocabula diuinaq; dispositionū mysteria cognoscant: q̄ oia & singula deū significāt: sed & diuersas dispositiones dicūt &c. Exēplificat q̄ dr sapientia, verbū, dextræ digitus, Margarita, brachiū, thesaurus. Scd̄m Ockā in Cēnlogio, Ira diuina est essentia diuina, impturbata, volēs pœnōribus legis transgressoribus iustā infligere pœnam seu vindictā secūdū exigentiā culpę, & diuinę bonitatis condecētiā. Iustitia diuina, est essentia diuina volēs, ex libera sua spōsione pacto, seu cōuentione dare tātū pro tanto, put suā condecet bonitatē: & hois petūt merita vel demerita: scd̄m taxā diuinę sapiētię, & dictamen rōnis rectę. & dicit cōmutatiua. Et si singulis proportionabiliter distribuit: distributiua. Et q̄nq; dicit iustitia punitiua, remuneratiua, iudicatiua, vindicatiua &c. quorū notificatio ex nūc dictis facile colligi pōt. Misericordia diuina, est essentia vel volūtas diuina volens bonos remunerare vltra cōdignū: aut q̄nq; prętereorū merita, quib⁹ & virtute cōsequēte cōfert gratiā ad merendū &c. Sic de malorū punitione quā facit citra cōdignū. Quis em̄ iuste posset pctōrē annihilare prorsus etiā pro peccato veniali: cū secundū Gerſ. lect. j. de vita spiri. nulla offensa dei sit de se venialis: nisi solum p respectum ad diutinā misericordiā, q̄ nō vult imputare ad mortē de facto quantālibet offensam: tū vult citra cōdignitatē punire, & aliq̄d pctm̄ dūtaxat esse veniale, & pœnā habere tēporalē. Secūdū hoc posset extēdi notificatio misericordię: vel sic: ponēdo in deo ad bonū itellectū duplicē nolūtatē: sicut ponim⁹ duplicē voluntatē, antecedētē & cōsequentē. Misericordia diuina est essentia vel volūtas diuina nolēs nostrā miseriā siue p̄sentē, siue imminētē, nō solū nolūtate antecedēte sed cōsequēte. Hoc em̄ nolle cōsequēs. s. ꝓprie & vere facit deū misericordem, nō nolle antecedēs: sicut & velle cōsequēs cū effectu saluat, nō antecedēs. Vult em̄ de⁹ volūtate antecedēte oēs hoies saluos fieri, & tū nō oēs saluantur: q̄a pleriq; ponūt obsticē, & demerēt gratiā susceptionis. Sic cū misericordia virt⁹ est, & secūdū p̄dicta seruit dictamini rōnis, nō oēs repellit miseri as: q̄a sępe non cōducit homini ad vitā. Itē q̄nq; hō demeretur liberari a miseria &c. Facit p nūc dictis ca. vj. de triplici habit. Augu. dicens. Oia dei vnū sunt: excepto qd̄ ad relationē ptinet. Nā sapientia & veritas dei, & eternitas, nō diuersa sunt inter se, sed vnū sunt. & infra. Et non solum hęc oia inter se eadē sunt in deo: sed non aliud sunt q̄ ipe de⁹. De hoc dist. ij. j. collect. de attributis diuinis.

¶ Quantum ad articulū secūdū, est B cōclusio prima. Inter alias virtutes morales q̄ deo suo mō possunt attribui, Iustitia plus cæteris pōt de Deo vere dici & cōcretiue & abstractiue. Probatur cōclusio ex notabili tertio. Dicit, q̄ deo suo mō possunt attribui. Lōge em̄ aliter deo & nobis insunt virtutes. Nihil em̄ est in deo qd̄ nō sit essentia diuina. In nobis vero sunt habitus infusi vel acquisiti amobiles a subiecto, & sępenumero multas impfectiones includunt. Scd̄m Sanct. Tho. in cōment. Diony. cæterę virtutes moderant passiones in hoie: sicut tēperātia cōcupiscētiam, fortitudo timorem, & audaciā: Iustitia vero respicit

diuinas actiones, cōmutatiōes, & distributiones. Hęc ille. ¶ Secunda cōclusio. Licet in deo non sit nisi vna iustitia, sicut est & in eo vna volūtas vel essentia diuina: attū respectu creaturæ & effectuū ad extra pōt in deo poni & de eo dici multifaria iustitia, vniuersalis. s. siue legalis & pticularis, cōmutatiua, distributiua, remuneratiua, vindicatiua iudicattiua &c. Prima ps nota est ex notabili. v. & ij. Secūda ps sil' patet cōsiderādo effectus diuersos quos circa creaturā operat, qui important p cōnotationē terminoꝝ pro vno deo supponētū. Et primū q̄ in eo sit iustitia legalis, patet Matth. iiij. Sic em̄ decet nos (inquit) implere oēm iustitiā. Et scd̄m Sco. in eo est vniuersalis & radicalis virtus, a cuius rectitudine natę sunt oēs alię diffluere & p̄cedere. Nec impedit dictū Tho. arguētis in cōtrarū, & noia sunt ad placitū. Quis em̄ Deus nō habet legislatorē alium, cuius leges velit obseruare: habet tū in se principium practicum (ad cōem & bonum intellectū) oīs rectitudinis. s. velle q̄q̄d vult pro cōdecentia suę bonitatis, & exigentia creaturę. & hoc sufficit ad hoc q̄ in eo sit ois iustitia, quę cōmuni vocabulo dicitur iustitia legalis siue vniuersalis. Si tū nomē iustitia legalis p̄cise sumitur vt supra notabili primo, claret sic non eē in iustitiam legalē in deo: q̄a nō habet superiorē, cuius leges vt tales attendat. Secus large sumendo nomen &c. Item iustitiam distributiuam esse in Deo docet Apl's dicens. Qui parce seminat, parce & metet. ij. Corin. ix. Reddet vnicuiq; secundū opera sua. Matth. xvj. & Apo. xxij. Vnusquisq; propriā mercedē accipiet secūdū suū laborē. j. Corin. iij. Hoc em̄ est iusti pfecti & nō ignari iudicis, ac rectoris vniuersi: vt recipiat vnusquisq; p meritis proprię corporis prout gessit siue bonū siue malū. ij. Cori. v. De cōmutatiua iustitia sil'r patet. Et licet nō posset secundū aliquos esse simpliciter in deo respectu creaturę: q̄a nō pōt esse simpl'r equalitas inter deū & creaturā: sicut nec inter dñm & seruum: verum hoc nō requirit: quia quicūq; recipit aliquid ab aliquo: & secūdum dictamē rōnis rectę dat equivalēs, vel saltē nō minus valens: hic est iustus iustitia cōmutatiua: Deus est hmōi. ergo. Mator est philosophi q & eam noīat directiuam. Minor probatur infra. Et ideo iustitia cōmutatiua nō est neganda a Deo respectu creaturę: nec oportet esse equalitatē p̄cise inter dantē & recipientē: sed inter datū & acceptū. Aequalitas vero illa pōt fūdari in liberali acceptatione tāti p tāto, & nō in valore naturali. Nō em̄ sunt condignę passiones huius tēporis ad futurā gloriā naturaliter loquendo. Sed placuit deo misericorditer tantū p tantillo darte, plus dando, minus accipiēdo: dūmodo laborātes in agro dñico id faciant pro quo dñs tātū spopondit libere se redditurū. hoc enim est magnificētiæ diuinę. Item deus cōmutat pœnā ppetuam in temporalē pctōri: & vtiq; iuste: ergo in eo est iustitia cōmutatiua. Et si dicitur consistere dūtaxat in ciuilibus emptionibus & vēditionibus: potest negari. Dicimur em̄ quodāmodo emere regnum cælorū, & aurum ignitū. Apo. iij. Et scd̄m Greg. Regnū cęlorū tātū valet quantum habes. Matth. xix. Vende oīa quę habes & eme agrū illū. Sicq; dominū ciuile sępe sub quadā metaphora transfertur ad dominū charitatis: scd̄m Gerſ. lect. iij. Si dicitur q̄ consistit iustitia cōmutatiua in reddi tione debiti: conceditur. Cū subiungitur: De⁹ nullius est debitor: negat. Est enim debitor obligatione spontanea, & liberali. vnde. ij. Timo. iiij. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi dñs &c. non solū mihi, sed & his q̄ diligunt aduentū ei⁹. Forte iustitia ibi sumit p gratia gratū faciēte, quę iustificat. Item sicut ratione p̄missi dñs pōt effici debitor seruit: ita deus homini. Hinc inter deum & hoīem reperit quędā equalitas & cō dignitas q̄nq; vt supra de merito hois ostēdi pōt in primo & secūdo Sētiarū. Per consequēs pōt dici large esse in deo iustitia cōmutatiua respectu creaturę: quia multas facit cōmutationes spūales cum homine tantillū accipiēdo, & plurimū dādo. Nec peccat quis cōtra iustitiam plus dando q̄ acceperit, sed minus: dūmō tantūdē dat vt exigunt merita, & vt condecet suam bonitatem, ac sponsionem liberalē. Nec sequitur q̄ ergo plus liceat dare de pœna q̄ alter meruit: dūmodo tātum dat quātū meruit: si licet plus dare in p̄mio, dūmodo tū tantum dat quantū meruit: quia nomen pœna respectiue dicit ad culpam. Et sic in redditiōe pœnę vltra demeritū includit vitiū seueritatis, & punitur quis vltra demeritū, qd̄ est contra iustitiā cōmutatiuā. In alio vero includitur virtus liberalitatis, & q̄dā magnificētia. In priori aufert bonū in iuste qd̄ recte ē alicui debitū: puta ipunitas: cū nō p̄cessit culpa. Hic Gerſ. lect. j. de vita &c. De⁹ pōt absolute & iuste dare creaturę suę, imo xp̄o gratis Marię quālibet afflictionē propter supremitatē dominij: sed nō in pœnā delicti: & sic erit iusta afflictio sed non iusta punitio: neq; etiā iniusta: quia non pōt iniuste agere. Nulla em̄ ibi esset ratio pœnę cū nō p̄cessit culpa. In scd̄o dat aliq d liberaliter proprio bono. Cū ergo de⁹ dat scd̄m suā bonitatem, benignitatē, & condecentiā, ac creaturę exigentiā, seruat iustitiam cōmutatiuā inter se dantē, & aliū recipiētē: & cū vnicuiq; dispensat prout gessit in corpe siue bonū siue malū, seruat & cōmutatiuā & distributiuā. Cōmutatiuā quo ad se dātē & recipiētē aliū. Distributiuā inter recipiētes iter se. Sic dicit de punitiua, remuneratiua, vindicatiua: q̄a sunt etiā q̄dā cōmutatiōes & retributiōes suo mō. Pars scd̄a ꝓbari pōt: sicut de multiplici volūtate

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuina,q̄ est noim. Dicim⁹.n.deū aliq̄d velle volū
tate bñplaciti & signi:scđm q⁹ illa ꝓpositio:Deus
vult hoc:mḱtiplicē habet,vel habere pōt intellectū.
valet eñ,Deo placet q⁹ hoc sit. aut qa p̄cipit hoc
eē,aut ꝓhibet ne fiat sub pœna &c. ꝑmittit vel cō
sulit id fieri, vel opaī illud. Sic in ꝓposito. Licet in
Deo sit vnica iustitia:qa vna volūtas vel essentia
diuina,nec aliq̄d possit vere imagtnari i Deo,q̄si
p̄uū diuinę volūtati,vñ volūtas diuina pot⁹ de-
termineī ad volēdū illud q̄ ei⁹ oppositū in creatu
ris:possunt tñ effect⁹ diuinę iustitię,& inobliquabi
lis rectitudinis voluntatis diuinę,diuersis noib⁹ si
gnificari:vt(gr̄a exēpli)cū diuia volūtas vult crea
turā sic aut sic in specie illa,mēsura, proportione,
statu, dignitate,producere,vel adornare: aut vni-
cuiq; prout gessit bona corporis, siue bonū, siue
malum,condignā in bono vel malo remuneratio
nē,seu vindictā dare,vel instigere, dicitur deus iu
stus iustitia distributiua vel cōmutatiua &c. Cum
fert sententiā, iudicatiua:cū punit malos,vindica
tiua:cum remunerat ꝓ meritis bonos,remunerati
ua:vt supra notabili. v.& sic de alijs. Sicut ergo il
la ꝓpositio,De⁹ vult hoc:pōt secūdū p̄dicta mul-
tiplicem sensum habere:sic & illa,Deus iuste facit
hoc,vel ꝑ iustitiā aut misericordiā. Tāetsi scđm
Ockā in Centi.cōclu.xliij.& detnceps,illæ nō eq̄
ualēt,nec sunt synonymę:De⁹ facit hoc ꝓ iustitiā:
& De⁹ iuste facit hoc:etiā seclusa secūdū eū appel
latōe formę vel rōnis. Cū eñ idē est misericordia
dei & iustitia dei,qđ dicit De⁹ facere ꝓ iustitiā,etiā
facit per misericordiā ꝓpter idētitatē realē & essen
tialem misericordię & iustitię diuinę. Nō aūt qđ fa
cit misericorditer,facit iuste: vt ipse loquit:saltem
conuertibiliter. Q đ eñ facit iuste,facit ex debito:
qđ aūt misericorditer,nō facit ex debito, nec pro-
pter meritū. Attñ non facit iniuste,qa q̄cq̄d facit
recte facit. Vñ deū facere iuste aliq̄d circa creaturā
dicit Deū facere ex debito iustitię propter meritū
p̄cedēs creaturę. Deū facere misericorditer, nō est
ip̄m agere intuste:sed non ex debito, & sine p̄uio
merito ꝓprie dicto. Sic misericorditer cōuertit Pe
trū & Paulū,& nō ex merito saltem cōdigni. Iuste
damnauit Iudā,qa ꝓpter demeritū culpę. In loco
allegato Ockā non attendit appellationē:ideo as-
simulat nūc dictas locutiones illis:De⁹ facit malū
& De⁹ facit male. Valēt ad idē dicta Ansel.in Pro
solo.ca.x.&.xj. ¶Tertia cōclusio. Vt nomē mise
F ricors seu misericordia includit animi cōmotionē
& afflictiuā sup malo alicui⁹ displicentiā & cōpas
sionē,De⁹ nō est misericors : nec in eo reperit mi-
sericordia. Patet cōclusio Iaco.j. Q uia apud Deū
nō est transmutatio,nec vicissitudinis obūbratio.
¶Q uarta cōclusio. Vt nomē misericors & miseri
cordia includūt dūtaxat noluntatē miseriæ ꝓsen-
tis vel iminētis, & volūtatē releuādi eādē secūdū
dictamē rōnis rectę, De⁹ nedū misericors vere p̄-
dicat:sed etiā in eo mia(scriptura teste)reperit. Pa-
tet cōclo:qa sicut nullū bonū pōt nobis accidere
nisi eo volēte: ita nullū malū auferri, seu quōcūq;
p̄uenīri ne accidat,aut ꝓhiberi ne eueniat,nisi deo
volēte. Sed nulli dubiū:mḱta mala a nobis nūc p̄
sentia tollunt,& futura ne eueniāt ꝓhibent,& nō
nisi p deū plus influētē in oēm effectū positiuū,q̄
q̄cūq; cā secunda. ¶Q uita cōclo. Sicut De⁹ dr
volūtate antecedente semp velle bonū creaturę:&
oēs hoies saluare:& tñ nō oēs saluant: ita pōt dici
semper habere nolle antecedēs, respectu mali vel
miseriæ creaturę prohibēdę:licet non oēs cū effec-
tu a miseriꝫ oīb⁹ liberant.ex notabili.v. Patet.j.
Timo.ij. De⁹ vult oēs homines ſaluos fieri: & ad
agnitionē veritatis venire. Et ex prīo secūdū:sup
posito ex primo Sētētiarū, qd sit volūtas antece
dēs,quid cōsequēs in Deo. Et sicut nō dicit semp
habere velle cōsequēs boni:ita nec nolle cōsequēs
mali amouendi. ¶Cōsequēter dicēdum. Licet ec
clesia oret, De⁹ cui ꝓprīū est misereri semp & par-
cere(qđ intelligit de volūtate antecedēte)attñ po-
test catholice cōcedi,q⁹ non semper parcit conse-
quēti voluntate. Itē q⁹ Deo semp est ꝓprīū misе-
reri:ita q⁹ ly semp nō determinat misereri. Et ideo
Deus non semp misereī:qa non semp aufert mi
serias volūtate cōsequēte:sed secūdū ordinē diui
nę iustitię,& nōnūq̄ ꝓ hois merito, vel demerito.
Parat⁹ vero ē semp ad miserēdū cęteris paribus si
hō nō demeruit:si cōducit ipsi : si nō ponit obijcē
&c. Est eñ misericordia virt⁹. Sic intelligit Ockā
in Cēti.concl.xlvj. De⁹ nō fuit misericors ab ęter-
no.suppositō q⁹ mundū creauerit ex nihilo, & q⁹
nomē misericors cōnotat aliq̄d extrīsecū deo,cui
De⁹ misericors sit aut clemēs. Sicut dicit de noie
creās vel creator. Nā anteq̄ mūdus fieret nō fuit,
cui⁹ de⁹ misereret, seu cui miserias auferret cū effe
ctu:ergo De⁹ fuit aliqñ qñ non fuit misericors:sī
cut fuit aliqñ,qñ nō creauit hoiem. Ista tñ pōt cō-
cedi:misericors de⁹ fuit ab ęterno. Sed ex hoc nō
seq̄t̄,q⁹ de⁹ ab ęterno fuit misericors:saltē vt ly ab
ęterno determinat ly fuit. Nā ad veritatē prię suf-
ficit q⁹ de⁹ q nec est nec fuit aliqñ misericors, fue
rit ab ęterno. Ad secūdā requit Deū fuisse ab ęter
no,& cū hoc aliq̄d cui ab æterno ipenderit miam
cū effectu:nec sufficit scđm p̄destinationē. ¶Co
rollarium. Nolle añs respectu mali creaturę miseri
corditer auferēdi,nō facit deū ꝓprie misericordē:
sed nolle ꝓñs. Pt; sicut de volūtate añte & ꝓñte.&
hmōi nolle,est effect⁹ imediatus mię,& est in deo:
nō aūt cōpassio effect⁹ remot⁹ mię. ¶Sexta con
clusio. Pro diuersitate effectuū quos de⁹ ad extra
nolēdo(nolūtate cōsequēte)nīas miserias miseri-
corditer ꝓducit,multiplex in eo repitur mia,libe-
rans.ſ.& parcens,seu mitigans. Patet.nā Deus a

quibusdam remouet & excludit omne malum
& præsens & imminens:eos prorsus liberando
& omnem miseriam totaliter releuando: vt in
beatis:& dicitur liberans. A quibusdā ptē mali
debiti scđm sua merita:remittendo eis partem
miserię vel pœnarum quā deberent sustinere:
vt in indulgentijs:& dicitur relaxans. Sic poni
posset misericordia pœnam infligens pro ma-
lorum correctione & cohibitione:scđm ordina
tionem voluntatis diuinę: aut puniens, vel ex-
pectans, vel exercens, vel ordinans ad bonū ali-
quod,cum Deus punit iustos non pœnam pro
peccatis infligēdo:sed virtutis misericordiam
tribuendo:vt in Iob, Tobia,& alijs. Nec est ab-
sonū vnū & eūdem effectum attribuere & miseri
cordię & iustitię diuersis respectib⁹. Sic etenim
beatus Augustin⁹ in expositione Psal.cxliij.
quicquid in nobis agitur vel per nos boni, di-
uinę attribuit misericordiæ. Puta hominis ex
nihilo,cum non esset, cōditio: eius cū iam con
ditus est gratuita iustificatio : bonorum operū
executio & remuneratio,ac ad præmiū gratuita
acceptatio:longanimitas:peccatorum ad pœni
tentiam expectatio:& ita de similibus multis.
Nascimur.n.natura filij irę de pditionis massa:
memoriam abundantię suauitatis tuę eructabūt
& iustitia tua exultabunt. Notāter dicit tua: nō
sua. Sua enim iustitia & misericordia exultare
possumus:non nostra. Sua iustitia saluat homi
nem:quia bonitatis suę condecentia:non nostra
exigētia. Nec nostra bona opera: quæ eius sunt
bona, et sua gratia ac gratuita acceptatione me
ritoria. De hoc infra. dist. xlix. q. iiij. ¶Pōt p-
babiliter teneri misericordiā ortum habere ex
iustitia,& misericordiam esse ptem iustitię. Est
eñ quędā cōdecentia diuinę benignitatis,& bo
nitatis. Decet eñ Deū iustissimū miserorū tol-
lere miserias. Scđm ista & diuersam terminorū
acceptionē potest responderi ad dubium cōiter
moueri solitū: Si in omni ope diuino cōcurrāt
misericordia & iustitia. De quo infra dubio.v.
G ¶Septima cōclusio. Iuste & misericorditer ęter
na pœna puniūtur quo ad durationē, licet non
quo ad acerbitatē seu intensionē, qui in mortali
peccato nec contrito nec confesso, finaliter cū de
cedūt reperiūtur. Q; iuste, ꝓbaī.quia ex decreto
iustissimo volūtatis diuinę essentialiter & semp
iustę,quę est omnis iustitię regula nulli alteri in
nixa. Matth.xxv. Ite maledicti in ignē æternū.
qui textus loquit ad literā de hoibus & angelis
damnatis. Et infra. Ibūt hi in supplicīū ęternū.
Et Apoc.ij. Cruciabunt in secula seculoꝝ. Chri
stus siqdē in vno & eodē loco & sermonis con-
textu vtrūq; complexus est: & ꝑmiū beatoꝝ: &
gehennā damnatoꝝ. Sed primū æternaliter &
fine fine manebit:ergo & secūdū finē nūq̄ habe
bit. ¶Et si q̄rit aliqs:i quo cōsistit illa iustitia:
siue cōmutatiua,siue distributiua:In puniē
peccatoꝝ perpetua pœna tali vel tali ꝓ peccato
tēporali. Primū de cōmutatiua:ex qua (scđm p̄
dicta) dependet distributiua. Tametsi decreti &
ordinationis seu volūtatis diuinę non sit a no-
bis q̄rēda causa : attñ ratio iustitię cōmutatiuæ
in hoc potest saluari. Deus habēs sup̄mitatem
dominij in factura sua: dedit homini animam
rationalē liberā: et dimissis multis obligationi
bus,qb⁹ potuit eū iuste obstringere:paruā, sua
uē,ac facto possibilē adiecit legem charitatis &
amoris: qua plus cohibeī ab ope: q̄ cōstringit
ad pleraq; facienda nisi ꝓ loco & tpe. Spopodit
auxiliū,& legis obseruatorib⁹ p̄miū beatificū:
cohibuit pœnarū cōminatione transgressores.
Eccli.xv. De⁹ ab initio cōstituit hominē:& re
liquit illū in manu consilij sui.i. potestate liberi
arbitrij: sine subtractione suę coactionis ac ge-
neralis influētię. Cū aūt dicit eum relinquere in
manu cōsilij sui, nō censeī ipsi dedisse peccandi
auctoritatē. Nā posse peccare, ꝓprie nō est posse:
sed defectus sequēs liberū arbitriū: & hominis
malignitatē. Est.n.omittere culpabiliter qđ eēt
faciēdum & cōueniēs legi. Sequitur. Adiecit ei
mandata & præcepta sua. hoc est adiecit legē:&
legis instructionē sup agēdis p liberū arbitriū,
dicēs. Si volueris mādata cōseruare:cōseruabūt
te. ad vitā glorię per gratiā quā tibi conferam.
Appositi ei ignem & aquā.i.refrigeriū gloriæ
& supplicīū gehēnę. Ad qđ voluerit porrigere
potest manū. & ita ante homines mors & vita:
bonū & malū. Et licet non cohibuerit eum cum
effectu a malo:prout nec tenetur: vult tñ volūta-
te añcedēte oēs homines saluos fieri,& ad agni-
tionem veritatis venire.j. Timot.ij. Ecce iusti-
tiam cōmutatiuā scđm pacta,leges,& statuta cū
homine factura Dei, iuste inita. Nō enim ex na
turali debito tenetur hominē saluare Deus. Sic
de homine post peccatū cū nascit de pditionis
massa. Matth.xix. Cōsequēter de iustitia distri-
butiua, in quo fundari pōt:suppositis dictis in
scđo de peccatis. Sicut cōmutatiua iustitia pœ
nā dat ꝓ cōtēptu diuino: ita distributiua tātam
vel tātā pœnā ꝓ maiori vel minori cōtēptu dei.
Q uid.n. est peccare,nisi cōtēnere Deū,& nō vel
le facere qđ iubet ab hoie fieri: vel velle nō omit
tere qđ ꝓhibet fieri &c. Sic eñ pctōr pōsthabi-
to Deo rē vilē & respectu Dei nullā prefert Deo
& plus appciatur. Cōtēnere sumit multipliciter.
Primo modo est rē aliquā vere vel interpretatiue
plus vel minꝰ iusto & q̄ valeat appciare. Et talis
cōtēptus repit in omni pctō,etiā veniali. Si eñ
hō iuste Deū appciaret:nihil quōcūq; ab eo ꝑ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibitū facto demandaret: sed summope sue voluntati per omnia viuere vellet. Secūdo est rem non attēdere. Tertio est quasi irasci rei alicui, & eā vt vilē dimittere vel nō curare. Sanctus Thomas dicit. Cōtemnere p̄ceptū est nolle obseruare ip̄m. Cum ergo peccator vult nō obseruare p̄ceptū, & eius legi cōtrauenire nō veretur nec curat eā, cōtemnit Deū. Huiusmodi cōtēptus & auersionis formalis vel virtualis nulla pōt dari causa excusans hoiem a peccato: simplr manifestū est. Attū illa auersio fit qnq; p̄uia hois forti tentatione intus vel extra, quā p̄uidit aut p̄uidere potuit & debuit: & tū omisit: & ita volendo añcedēs, voluit & cōsequēs scitū esse tale. Fit qnq; ex passione vel infirmitate ignorātia nō affecta: sed crassa vel supina ex inclinatione prauoꝝ habitū nondū post pœnitentiā extinctoꝝ ex defectu sciētię: & talis, q̄ si adesset nō cōmitteret factū &c. Q uādoq; ex malitia pura & mera volūtatis libertate: etiā cognito periculo vt tali, & cognita diuina benignitate, p̄fectione, beneficētia, longanimitate, &c. vult nō seruare legē: & forte irascitur legi, & eam execrat: sed potius vult homini morem gerere: libidine volutari &c. aut rē illā ad se trahere &c. quicquid sit de p̄cepto diuino. Et nō dubiū qn sicut act⁹ p̄cedēs ex ignorātia aliquo mō excusat: ita & p̄cedēs ex infirmitate aut passione: quia i hoc casu tentatio seu passio difficultās volūtatē p obedientiā passionū, aut eā impediēs, aut rationē obnubilans ne recte iudicet (qua errante nec voluntas recte vult) est qnq; causa sine qua nō actus illius: & ita minuit volūtariū, ex cōsequēti cōtemptū. Dicit qnq;, quia nō q̄libet ignorantia est causa peccati: sed illa dūtaxat, q̄ tollit scientiā oppositā haberi debitā: quę si adesset, prohiberet quantū est de se actū peccati. Si vero ignorātia nō est causa actus: nec causat inuolūtariū, nec excusat, nec minuit quantū est de se peccatū: quia si haberet scientia, nihilomin⁹ act⁹ fieret. Sicut ergo hmōi actus ex ignorantia p̄cedētes: quoꝝ ignorantia est cā sine qua nō, habēt qualēcūq; excusationē: Ita dū p̄cedūt ex mera libertate nō ipedita, nec qualitercūq; p obutiā passionē aut ignorantiam obnubilata vel difficultata: augent volūtariū, p cōsequēs & cōtēptū: & faciūt maiorē imputationē. Et qa peccata scdm rationē formalē peccati nō distinguūtur specie: nisi scdm distinctionē habituū: quoꝝ carētiā importāt: nec distinguūtur formaliter penes obiecta ad quę cōuertit pecās: Sic.n. sunt actus positiui, & nō priuatiōes: nec hmōi obiecta sunt mala: nec materialiter: quia volūtas male se habet circa eā: ideo opus est dicere, q̄ illud peccatū est grauius peccatū ex genere: qđ opponit rectitudini meliori. Illa rectitudo est melior, q̄ magis cōiūgit fini. Vel sic: Principalis ratio malitiæ & grauitatis peccati in genere cōsistit in volūtatis liberę a Deo auersione: ac in nobilioris rectitudinis debitę inesse volūtati priuatione. In his enim duobus scdm Sco. xxxvij. ij. s. volūtatis auersiōe a Deo, & nobilioris rectitudinis priuatione, quam voluntas deberet actui quē vult p̄ducere dare: consistit ratio malitię & grauitatis peccati in genere. Verū in eodē genere peccati, illud est grauius & maioris cōtēptus: in quo volūtas maiori libidine peccādi seu conatu fortiori liberiori ac intēsiori: secluso quocunq; impediēte vel difficultante aut obnubilāte se auertit a bono incōmutabili. Sicut em̄ voluntas est causa p̄prie dicta & īmediata peccati: ita & maioritatis peccati pariter & cōtēptus subsequētis. Hinc Aug. lib. vj. q. ad Deogratias. q. iiii. Ex qualitatibus volūtatum: non ex tēporum spatijs peccata metiuntur. Et Hug. lib. ii. pte. xiiii. c. vj. Totū meritū in volūtate est: quātū vis, tātū mereris. hoc est in voluntate efficaci subiectiue & effectiue: & in acceptatiōe diuina remuneratiue. Et ifra. Q uātū volūtas crescit, tātū opus volūtati p̄dest in bonū, aut nocet in malū. ¶ Post nūc dicta, potest ostēdi etiā cōmēsuratio quędā pœnę æternę ad tēporalē culpā iusta & recta stante veritate fidei: ac diuina ordinatione. Tū ex pte peccati: quia culpa mortalis est obiectiue infinita: quia contēptiua obiecti infiniti, & cōtra legē æternā. Talismodi vero culpę debet pœna correspōdēter ifinita itē siue, sed non scdm acerbitatē: quia talis nec est: cū sit summū malū: & corrūperet se ip̄m. Et subdit scdm Durand. & Palud. Sicut em̄ beatitudo formaliter est finita: i ta & damnatio erit finita: quia punit Deus citra: non autē vltra cōdignū. Cum autē creatura nō est capax pœnę infinitæ scdm intensionē: & peccator tādiu cruciabitur q̄diu manet reatus & iputatio culpæ & offensa Dei, & illa manet pro ppetuo: quia homo p̄ suo æuo permansit inimicus Dei: ergo extensiue in perpetuū cruciabitur: & ita ex pte eius in quem peccatur: iustitiæ est, & exigit hominis culpa p petuam infligi pœnam. Tū ex parte peccātis: permānsit enim pro suo æuo in culpa quo ad reatum culpæ, & quodammodo censetur semp voluisse peccare, & ppetuo in peccato manere, qui pro suo quo finaliter pstitit in peccato. Est ergo iustitiæ, vt nunq̄ careat supplicio qui semper voluerit manere in peccato, scdm Gregorium in. iiii. Dialog. Item tanta pœna culpa dignа est: pro quanta vitanda peccatum fuit vere scdm dictamen rationis rectę omittendum. Illa videt manifesta: quia si aliquid nō est faciē dum scdm dictamen rectę rationis p̄ mulcta. x.

non
Quicket ignorans
qđ causa peccati

florenoꝝ, si illud fit cōtra rationē rectā, est dignū tali pœna. Nūc autē p̄ infinita pœna fugienda scdm rationē rectā non esset peccandū: ergo cōmissio peccati habet talē pœnā. Item nō minus est fugibilis offensa Dei q̄ sit eligibile illud bonū pro quo adipiscendo nullo modo deberet cōmitti peccatū. Sed p̄ infinito bono nō est offendendus Deus: & si quis haberet infinita bona, posset iuste oībus spoliari a Deo pro offensa ei⁹ scdm Gers. lect. j. de vita spirit. ergo Dei offensa est infinitę fugibilitatis & imputabilitatis, & in tantū elongat hominē a Deo, q̄ nō potest ei iterum vniri nisi p̄ gratiā Dei. Itē peior est culpa q̄ pœna ppetua: ergo nō iniusta. Añcedēs, p̄bat. id est peius alio cui⁹ oppositū ē meli⁹ & magis eligibile. sed oppositū culpę, puta obedientia dei eligibilior est carentia pœnę ppetuę: magis em̄ deberet creatura scdm rectā rationē ppetuā pœnā eligere in ratione afflictionis, q̄ cōtenere bonū infinitū. Stet oppositū: iā liset in certo casu peccare, seu bonū infinitū cōtenere. Item sicut in ciuilitate terrena aut mūdana: scdm Durā. leges iuste statuunt p̄ certis delictis tēporales pœnas, diuturniores tū q̄ fuit tēpus culpę: pro quibusdā vero totalē & ppetuā exclusionē a ciuilitate humana, & priuationem vitę corporalis, quę est illi ppetua scdm capacitatē subiecti, & scdm intentionē legis ne vnq̄ redeat ad societatē pristinā: Ita in ciuilitate supna, leges diuinę iuste statuūt p̄ culpis certis, pœnas tpales, pro qbusdā ppetuā exclusionē a societate beatoꝝ, & priuationē vitę spiritualis. Hoc diffuse p̄sequit beat⁹ Aug. xxj. de Ciui. dei. c. xj. ponēs octo pœnarū genera scdm Tullū. Si ergo iudex tpalis potest iuste infligere pœnā aut mortē tpalem p̄ aliquo forefacto tpali (Exēplū de blasphemo. Leui. xxiiij.) ergo & deus. Itē magis est p̄ctōr dignus pœna ppetua, p̄ culpa finali mortali: q̄ iustus p̄mio æterno p̄pter meritū vię: quia iustus nullo mō pōt Deū cōstituere suū debitorē: nisi sua libera volūtate & gratuita acceptatiōe tāti p̄ tāto: & ideo p̄miū ei nō est reddēdū scdm debitū ītrīcte sumptū: secluſa diuina obligatione gratuita & mere cōtingēti. Sed p̄ctōr voluntarie recedēs ab obediētia dei, vere debet puniri scdm rigorē iustitię: & est vere debitor pœnę: & iustus p̄mia tur p̄mio beatifico æterno p̄pter meritū p̄cedēs: ergo & p̄ctōr puniet pœna ppetua p̄ culpa mortali cōtra Deū cōmissa. Nec solū attēdit i culpæ correctione quāta fuerit voluptas in peccando: sed etiā quāt⁹ ille q̄ p̄ tāta illa voluptate momēta nea cōtemni nō debuit. Et ideo qnq; quo voluptas est minor: maior est cōtēptus: grauior em̄ cōtēptus est beneficū & amicū bene de se meritū pro re vili dimittere, q̄ si p̄ re ardua posthabeat

Siquidē maius malū est rem vilem p̄ponere rei magnę, & multū appciandę, q̄ minus vilē: & maior est cōtēptus bubulci q̄ magistratus. Nūc autē pœna principaliter sequit talē vel talē seu tātū aut tātū cōtēptū summi boni: & nō tātū libidinē peccādi, vt quidā loquunt vtētes noie libido p̄ voluptate i actu peccati, & nō in gñe, vt est nomē gñale oīs cupiditatis prauę: sicut dī libido vel voluptas dñandi, vlciscendi, gratulādi, &c. scdm Aug. xiiij. de Ciui. dei. c. xv. & xvj. Oēs em̄ ille passiones volitiōes sunt scdm eū. Et ita pōt colligi ex his q̄ nobiscū agunt, quędā p̄portio cōmēsurationis pœnę æternę ad culpā horatiā saltē quātū ad actū ip̄m. Si dicit: Finiti ad infinitū nulla est p̄portio: Verū est finiti ad infinitū simplr: sed finiti ad infinitum scdm quid potest esse p̄portio: & hoc in eo p̄sertim, in quo nō est infinitū. Exēplū. Finitū calidū pōt habere p̄portionē ad infinitū in quātitate: finitū tū in qualitate. In p̄posito culpa nō est simplr finita: quātū ad omnē eius considerationē: siquidē obiectiue est infinita: quia cōtra bonū infinitū. ¶ Oportet dicta plurimoꝝ Doctoꝝ i hac materia sane intelligere: cū q̄dā dicūt peccatū cessare apud damnatos: quidā nō cessare. Nō cessat quātū ad imputationē & reatū culpę & pœnę: cessat quātū ad actū pcti. ¶ Cōsequēter sequit. Offensa diuina ppetua: & ppetuatio reatus tam culpę q̄ pœnę in aia p̄ctōris p̄ finalē eius impœnitētia: & ppetuā omissionē ingemiscēdi de suo p̄cto, pōt dici causa ppetuę damnationis maloꝝ in mortali peccato decedētiū. Siq̄dē accidit pœnę q̄ sit ppetua: & nō est de ratione eius p̄ se, q̄ sit ppetua inquātum est punitiua. Q uia em̄ reatus semp manet: & homo q peccauit semp cōseruat ad vitā: ideo semp manet pœna: cū semp manet hois viuentis culpa. Extensio itaq; accidit pœnę: intensio vero necessaria est p̄ qualitate delicti, scdm Sco. Est ergo pœna damnatoꝝ iusta scdm iustitiā distributiuā & cōmutatiuā, & scdm decentiā bonitatis diuinę, & exigētiā culpę. Q uę autē misericorditer sic puniant, patet ex dictis: quia citra condignū: & misericordia superexaltat iudiciū: ergo. Est ergo ibi misericordia pœns, sed nō liberās, scdm p̄dicta. ¶ Dicit in cōclusione. Q ui in mortali p̄cto, nec cōtrito, nec cōfesso. Nā scdm opinionē tactā dist. xvj. q. ii. pœna debita veniali peccato terminat homine in inferno damnato: qm̄ debitum ad eam stat cū gratia: sicut culpa venialis charitatem non excludit: charitas vero debitum æternæ pœnæ non admittit. Neq; ex hoc q̄ ip̄m veniale mortali adiungitur, punietur pœna æterna: quia Deus semper punit citra condignum: licet etiam puniat ad condignū, prout scilicet diuinā iusti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam condecet,& culpa exigit,ſtāte lege diuina: tātam pœnam pro tali peccato: ergo nequaq̄ ex ſua miſericordia & condecentia bonitatis diuinę infligit pœnam ęternam pro veniali peccato cui debetur ex diuina miſericordia pœna tēporalis: ſicut etiam ex coniunctione venialis peccati cū mortali, veniale non exigit genus ſuū.i. non fit mortale. Ideo etiā nō exigit aut extēdit pœnam ſuam propriam in infinitum coniūctū mortali. Sic de pœna quę debetur peccato mortali deleto per contritionē in recidiuāte in mortale peccatum. Talis enim erit tēporalis in inferno:quia nō retractat deus miſericordiā ſuā quā fecit peccatori in cōmutatione pœnæ perpetuæ in temporalem in contritione. Hinc ſi quis moritur in mortali,qui nondū ſatiſfecit p peccatis contritis aut cōfeſſis,punietur trn̄ temporaliter pro eiſdem. Quia ſicut Deus non reuocat peccatū confeſſum quo ad culpā,ex quo ſemel eſt miſericorditer remiſſum: ita nec imputat quo ad pœnā æternā:ex quo ſemel cōmutata eſt in tēporalem. ¶Dictū eſt in ꝓpoſitione:puniūtur: de quo aliquid ſupra.diſt.xliii.q.iii.quibus aliqua veniūt addēda. Notādum ſcđm Sco.q̄ punitio eſt perceptibilis carentia boni cōueniētis in natura intellectuali: vel perceptibilis p̄ſentia mali diſconuenientis in eadē. Ponitur autē vt cōmuniter triplex bonū naturę intellectualis: aut duplex, bonū cōmodi.ſ.& bonū honeſti: & ad quodlibet illoꝝ poteſt reduci bonū vtile. Ergo ſequitur q̄ duplex eſt punitio naturę intellectualis ex carentia duplicis boni ei cōueniētis. Prima vocatur pœna damni,damnū ſiue dānatio:quia priuat bono commodi. Secunda,obſtinatio in peccato ſiue malum iniuſtitię aut culpę,vt Scotus loquitur. Cum autem nulla operatio naturę intellectualis:ſiue itelligere ſiue velle ſcđm ſe accepta,eſt ſibi diſconueniens, niſi fuerit nolita,ſed quęlibet ſcđm ſe accepta(vt eſt intelligere vel velle p̄ciſe) conueniens: ideo nihil eſt diſconueniens tali naturę niſi paſſio diſtincta contra operationē talis naturę quę poteſt eſſe triſtitia. Vel ſi operatio eſt ei diſconueniens, eſt ex eo quia nolita p̄ciſe ab ea & non ſcđm ſe: vt puta quia intelligere vel velle:cum ſit indifferēs ad omnes illas & quālibet ſeorſum. Siquidē generaliter loquendo:omne nolitū qđ cū effectu accidit & in eſſe ponitur,cauſatiuū eſt triſtitię in natura intellectuali. Cū autē in damnatis eſt nolitio ignis carceralis damnatoꝝ vt ſupra:q̄ eos detinet nō effectiue,ſed vt inſtrumentū iuſtitiæ diuinę contra volūtatis imperiū & naturę libertatem,& formaliter ſolum,vt locus damnatoꝝ: ideo cauſat in eis effectiue triſtitiā magnā: etiā ex eo quia eos impedit a cōſideratione aliorum obiectoꝝ:q̄ nō poſſunt ſeſe cōuertere ꝓpter naturę ſuę libertate nūc ad hoc,nūc ad illud obiectum: prout placet. Solet autē poni pœna ſpiritus damnati duplex,priuatiua & poſitiua: & in genere quadruplex. Priuatiua duplex, obſtinationis & damni,vt ſupra tactum eſt: ex priuatione duplicis boni,cōmodi & honeſti. Dolet.n.de peccato ſuo:nō quia peccatū p̄ciſe & offenſiuū dei: ſed quia demeritiuū priuationis boni cōmodi, beatitudinis.ſ.propter intēſum ſuiipſius amorē:ratione cuius priuationis tātū incidit dānū. Et triſtitia ſubſequēs huiuſmodi nolitionem, poteſt dici vermis corrodēs,vel pœna vermis, vel triſtitia ex remorſu de peccato cōmiſſo, vt ſupra. Poteſt tn̄ beatitudo etiā dici bonū honeſtum: & licet ſit bonū honeſtū,nihilominus eſt ſummū cōmodū: & eſſet cōmodū licet p impoſſibile nō eſſet honeſtū. Triſtitia de carentia gratiæ & charitatis (quę eſt bonū honeſtum & ſummū honeſtū:immo quę eſſet honeſtū,licet p impoſſibile nō eſſet cōmodū ſeu bonū cōmodi in terp̄tatiue) pōt dici vt ſupra pœna abſorptiua. Vel nō habet nomen ſcđm Scotum:quia cuius deſideriū maxime ineſt naturę,& ſpecialiter ſibi ſine freno iuſtitię derelictę,eius ꝓpetua carētia percepta totaliter abſorbendo cōtriſtat & reddit eū mortuū ad omne opus bonū. Dicit ergo triſtitia abſorbens. Et ſic habeē duplex pœna priuatiua:obſtinationis,& damni:quas conſequit vermis corrodens,& triſtitia abſorbens. Pœna poſitiua ſimiliter duplex eſt: Vna dicit detētio locans definitiua:alia detentio intelligētię obiectiua. Triſtanē eñ primo de detētione ignis ꝓpetua tāq̄ definitiue locantis,vt ſupra. Et ſcđo de eo q̄ coguntur ignē cōſiderare vt obiectum ſūme nolitū. Hęc eñ ſunt ſibi diſcōueniētia,nō quia deſtructiua naturæ cui inſunt: ſed qa nolita. Pœna primę triſtitię poteſt dici incarcerationis:ſcđa excęcatiōis. Sic habeē duplex pœna priuatiua: & duplex poſitiua: ex priuatione duplicis boni,& poſitiōe duplicis mali,ſeu noliti. Et ſi quęrit a quo ſint illę pœnę cauſatiue, facile dici pōt:Priores duę cū ſunt q̄dā priuationes,nō habēt ꝓpriē cauſam poſitiuā. Pœna eñ vermis de carentia beatitudinis,habet deū cauſam negatiuā:quia nō vult cōferre beatitudinē poſita carentia gratię:& demeritoriā,hominem peccatorē. Et ſi dicit pœna abſorptiua: idē dicē dū. noīa eñ ſunt ad placitū. Pœna obſtinatiōis ſiſt nō habet cauſam poſitiuā deū:ſed defectiuā & negatiuā. Sicut eñ peccatū vt tale.p̄ciſe non habet Deū cauſam poſitiuā:ſic nec cōtinuātem in pctō,vel cōſeruātē peccatū vt tale:p̄ciſe ſcđm rationē formalē peccati:ſed habet deū cām defectiuā vl negatiuā nō cōferētē auxiliū gratię ſuę

propter demeritum peccati, & demeritoriā hominē peccatorē. Alia autē duo poſitiua ſumme nolita, ſcilicet detētio,& ignis cōſideratio, ſunt a Deo effectiue. Deus enim pro ꝓpetuo detinet damnatū in loco ignis effectiue, licet ignis vt ſupra detineat non effectiue, ſed formaliter, vt locus & vt inſtrumentū diuinę ſententię. Deus ergo eſt cauſa effectiua & immediata huiuſmodi locationis: ſed illius attentionis & conſiderationis ignis vt locātis ſumme noliti obiectū poteſt dici cauſa partialis cum Deo coagente. ¶Octaua concluſio,& reſponſiua ad q̄ſitum. In Deo eſt iuſtitia dulcorata miſericordia,qua decedētes finaliter i mortali peccatorū culpa punitū tur in inferno pœna ꝓpetua. Patet ex deductis. De hoc Aug.ſup Ioan.Homi.lxxxix. Tāta eſt ſuppliciorum quanta eſt diuerſitas peccatoꝝ: q̄ quomodo ſe habeant,aliter iudicat ſapientia diuina q̄ ratio humana.

K ¶Quantum ad articulum tertiū eſt dubiū primū circa cōcluſionē ſeptimā. Matth. vii.dicitur. Qua menſura menſi fueritis,remetietur vobis. Peccatum mortale eſt tēporis finiti & momentanei: ergo & pœna erit eiuſdē mēſurę. Item Apoc. xviii. Quantum glorificauit ſe & in delitijs fuit,tantū date illi tormentorū & luctū. Et Deutero.xxv. Pro mēſura delicti erit plagarum modus. Pręterea ſi ad menſuram redditurus eſt prēmiū,& omnis menſura circūſcripta eſt fine tēporis:ergo &c. Ad illud reſpondet beatus Aug.lib.vi.q.in ſolutiōe quartæ q̄ſtiōis ad Deogratias preſbyterū. &.xxi.de Ciuit.dei c.xi.&.xii. Non oportet concedere menſurā non eſſe niſi temporis: cū & ſyllabę ſua dicātur habere tēpora: et res alias cōſtat eſſe mēſuras quaſdā bladorū &c. Item quantus ſit ſol ad terram totā, geometricis mēſuris colligi poteſt,vt loquūtur philoſophi. Vult ergo ſcriptura tātūdem nobis ſignificare i verbis illis: ſcđm q̄ fecerit homo, ſentiet prēmiū : ſi contrauenerit legi , punietur ſcđm legem. Si obedierit legi , ſentiet præmiū a lege. Vñ Gal.vi. Quę ſeminauerit homo, hæc & metet.et.i. Corin.ix.q̄ſi dicat.qđ plantaueris hoc decerpes. q̄uis nemo plantet pomū, ſed lignū:decerpit autē pomū magis q̄ lignū. Intelligitur ſcđm Aug. ſcđm genꝰ arboris. Sic dicit: qđ feceris,patieris. Facit autem quis ſtuprū:ſed tn̄ non patitur ſtuprū,ſed pœnā quā lex dat ſtupranti. Eſt ergo ſenſus:quia æternā voluit habere peccati pfruitionē,æternā vindictę inueniet ſeruitutē. Hæc Aug. Item & aliter, vt mēſura & contēptus & iniquitatis mēſuret pœnā peccato debitā. Vel vt differentia & diuerſitas cōtēptus peccantis menſuret pœnā. vt ſit ſenſus:ſcđm ꝓportionē i qua volūtate benefeceritis liberabimini in ipſa:in qua malefeceritis, in ipſa punimini. Velut ſi quiſq̄ ad turpem concupiſcentiā oculis abutēs excęcari iuberē,recte vtiq; audiret:in quibus oculis peccaſti, in eis ſuppliciū meruiſti. Cum ergo voluntas noſtra, mēſura eſt factorū & meritoꝝ noſtroꝝ: ex qualitate quippe voluntatis,non ex temporꝝ ſpatijs ſiue recte facta ſcđm Auguſt.ſiue peccata metimur: ideo ſcđm menſurā cōtēptus volūtatis,dabit pœna. Similem tangit ſententiā.c.xi.lib.xxi.de Ciui. dicēs verbū Chriſti nō intelligendū de æquali temporis ſpatio:ſed de viciſſitudine mali:vt q volēs pro ſuo ꝓpetuo cōmiſit malum culpę, ſentiat pro perpetuo nolens malū pœnę: et q proximū iudicat iniuſte,a Deo iudicetur iuſte. Et ideo ly ſcđm & ly quātū in p̄miſſis auctoritati b⁹ dicunt ſil'itudinē ꝓportionis nō quantitatis ſcđm iuſtitiam diſtributiuā & cōmutatiuā, pro diuinę bonitatis malū ordinantis,taxa,& culpę exigentia. Et ante hoc inqt. Pœna æterna ideo dura & iniuſta videtur ſenſibus humanis: quia in hac infirmitate moribundorū ſenſuū , deeſt ille ſenſus altiſſimę puriſſimęq; ſapientię, quo ſentiri poſſit quantū nefas in illa prima p̄uaricatione cōmiſſum ſit. Sic ſuo modo dici poteſt de p̄uaricatione p̄ticulari cuiuſcūq; peccatoris Et per hoc patet ad auctoritates adductas. ¶Secundū dubium:an Deus poſſit beatum iuſte damnare,& ecōtrario damnatū ſaluare. Reſpondet Richardus. Quomodo ſaluatū poſſet damnare ſalua iuſtitia:ad p̄ſens non video. Admittit tn̄.q; poſſet damnatū ſaluare:remittendo ei peccatū:& infundendo gratiā & dando pœnitentiæ gratiam pro cōmiſſis. Cum enim omnis iniuria ſit in Deum, poteſt eam libere remittere de poteſtatis plenitudine:tāq̄ dñs ſuę creaturę. Saluatus vero de condigno meruit gloriā: et ideo non poteſt iuſte ea ſpoliari:niſi reponat ad vitā mortalem,in qua mortaliter peccando demereatur perdere gratiā. Sed illa dicta non cogunt ꝓpriē loquendo. Nam in ſenſu diuiſo illa eſt vera:Prędeſtinatus poteſt damnari:cum ſit contingenter prędeſtinatus: et Deus contingenter operatur ad extra:& contingenter vult ad extra quicquid vult: et qđ vult,ab æterno vult: ſed potuit ipſum ab æterno nō velle. Cum hoc ſtat aliquā propoſitionem quę non eſt neceſſaria,ęē immutabiliter verā,immutabilitate cōpiexionali non reali:quia talis eſt neceſſaria. Sic illa ꝓpoſitio, quia nūq̄ mutabitur de veritate in falſitatē vel ecōtrario,eſt imutabiliter vera:prędeſtinatus ſaluabit:& p̄deſtinatus finaliter nūq̄ damnabitur Sic preſcitus nūq̄ ſaluabitur:qui finaliter p̄ſcitus eſt:ſecus ſcđm p̄ſentē iuſtitiā. Ideo & illa eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

vera. Deus potest beatū damnare. quia non est necessario p̄destinatus aut beatus: sed cōtingenter, licet imutabiliter. Potest enī Deus de sua natura facere quicq̄d vult sine iniuria creaturæ: & potest eā iuste affligere sine culpa: sed nō punire ꝓprie sumpto vocabulo sine culpa. Punitio enī respectiue dicit ad culpā. Illa enī punitio nō erit iusta: quia nō præcessit culpa: nec iniusta: Deus enī nō potest agere iniuste: quia eo ipo q̄ aliq̄d facit, iuste facit. Cū ergo vtraq; illarū: prędestinatus infallibiliter saluabit: & p̄scitus dānabit: est immutabiliter vera: licet cōtingēter: nūq̄ veniet oppositū in effectu. Et dato p possibile, aut impossibile q̄ oppositū eueniat, hic nunq̄ fuit p̄destinatus, & hic nūq̄ p̄scitus. Est enī vnū insolubile: & posito vno aliud nō ponit, nec positū fuit in esse. Nā accipiēdo punire vt absolute dicit affligere, nō ꝓpter demeritū culpę, Deus plures affligit tēporaliter: tū p glorificatione dei, tū vt liberent p eū ab afflictione, tū vt manifestētur opa dei. Ioā. ix. de cęco nato. tū ꝓpter exēplū patiētię. Tob. ii. Permisit Deus illi euenire tētationē vt posteris detur exēplū patiētię eius. tū vt p corporalē afflictionē p̄seruētur a pctō. tū vt augeatur eor̄ meritū & p̄miū, &c. Et licet hic non sit iustitia q̄ exigentiā demeritor̄ respicit, cum ibi nullū est demeritū culpę, est tn iustitia scdm condecētiā sapientię & bonitatis diuinę. Vel vt Scotus loquit, est ibi iustū publicū: ad qđ nō necessario requirit illud iustū ꝑticulare qn ei⁹ oppositū possit ordinari ad iustū publicū. ſ. ad cōdecētiā bonitatis diuinę. Ex nūc dictis sequit, eo ipso q̄ Deus sua libera volūtate se fecit debitorē nostrū volens dare tātū ꝓ tanto, imutabiliter daturus est qđ promisit: nō necessario necessitate ꝓprie dicta: sed necessitate imutabilitatis. Et ideo quādocūq; est debitor, vult dare ꝓ loco & tēpore qđ ꝓmisit, & prout ꝓmisit. Nō ergo potest esse debitor & velle nō reddere: quia implicat. Nā esse debitorē, infert eū velle reddere: & eū velle nō reddere, p̄supponit & ponit eū non esse debitorē. Ois enī debitor nō reddēs qđ ꝓmisit, est iniustus: sed Deus nō potest esse iniustus: ergo Deus nō est debitor qui nō reddat, vel daturus sit ꝓ tēpore ꝓmissum. Immo (vt dictū est) eum esse debitorē, est eū soluere ꝓmissum: ideo nō stat cum volūtate nō reddēdi ꝓmissum: & eū velle aliquid, opus eius est: & volūtas sua imutabilis est: licet cōtingenter agat ad extra. Item potuit Deus naturā humanā creare in puris naturalibus: etiā nō prędicto peccato: & sic fuisset subiecta pœnalitati naturę, seu pœnalitati cōsequenti naturā suis naturalibus derelictā, vt solet ostēdi in. ii. senten. ¶ Tertium dubium. An sit admittendum q̄ alicui prędestinato finaliter ad vitam æternā, debeatur pœna ętterna pro mortali peccato qđ nōnunq̄ cōmittet: vt est casus possibilis. Exēplum de sanctis Petro ac Paulo ac cęteris, q̄ lapsi sunt in peccata: tametsi ab æterno fuerint prędestinati ad vitam. Dicēdum, si ly debeatur capitur vt illud dicatur debitum alicui: qđ ipsi quādocq; cū effectu tradetur: sic homini illi peccatori debetur pœna æterna scdm p̄destinationem æternā: secus scdm p̄sentē iustitiā: quia finaliter cōuertetur & saluabit. Alio modo dicitur aliquid debitū alicui: quia cadit sub suo merito vel demerito: & scdm volūtatē diuinā infallibiliter sibi reddet si finaliter pmāserit in hoc statu meriti vel demeriti. Sic soli peccato finalis impœnitentię debet pœna æterna, quia talis infallibiliter damnat. Diuina enī p̄scientia est infallibilis: licet p̄scitus cōtingēter damnabit: & sic prędestinato æterna p̄destinatione ad vitā non detur pœna æterna (si saltem ita fas est loqui citra offensionē) pro peccato mortali qđ cōmittit: quia non ꝑmanebit in eo: sed vt p̄destinatus est finaliter pœnitebit: nec sentiet gehēnā. ¶ Quartum dubiū. An Deus iustius agat in damnatione vni⁹ peccatoris q̄ alterius, cōparādo adinuicem duos peccatores maiorē & minorē. Sic de misericordia i saluatione suo modo q̄ri posset. Dicēdū. Quia responsiones hor̄ dubior̄ maxime cōsistunt in acceptione terminor̄: et forte plus habent curiositatis q̄ vtilitatis: Dicitur autē deus quādocq; agere iuste: quia scdm decentiam suæ sapientiæ & bonitatis: aut quia scdm merita alicuius dat aliquid misericorditer: qa vult subuenire etiā sine meritis: Dicendū ergo, Deus nō iusti⁹ saluat vnū q̄ reliquū: nec iustius damnat vnū q̄ reliquū. Hoc videtur posse colligi ex Parabola Saluatoris. Matth. xx. Acceperunt singulos denarios. Et Paulus. Q̄ę semina uerit homo, hęc & metet. Qui parce seminat parce & metet. ii. Corint. ix. Gal. vj. Recipiet vnus quisq; prout gessit siue bonum siue malum. ii. Corin. v. Roma. ii. Reddet vnicuiq; iuxta opa sua. & similia multa. Potest dari ratio. Aliquis dicitur agere iustius alio, dupliciter. Aut p comparationem rectitudinis voluntatis distribuentis prędicta pro meritis: aut per comparationē ad effectū comparatum in aliquo. Primo modo non videtur Deus agere iustius cū vno q̄ cum alio. Ei⁹ enim voluntas vna est & immutabilis: a quo procedit omnis iustitiæ effectus ad extra in creaturis. Nec secundo modo: quia licet in vno operetur maiorē effectū iustitiæ q̄ in alio pro diuersitate meritorum: ex hoc tamē nō sequitur, q̄ iusti⁹ opetur circa vnū q̄ circa aliū. q̄is effectus iustitię sit in vno maior, & in alio minor: non tn̄ nisi ꝓ qualitate meritor̄. Iustitia

M

enim virtus est: & consistit in quadā ęqualitate, siue scdm quantitatē, siue scdm ꝓportionē, geometrica vel arithmetica. Hinc tāta est ꝓportio quatuor ad duo, quāta. xx. ad. x. qa dupla. Deus aūt virtuosissime agit: & in oibus mediū tenet indiuisibile scdm decentiā suę benignitatis & bonitatis, sapientię & prudētię: immo volūtas eius reb⁹ tribuit decentiā & iustitiā. Ideo enim scdm Ansel. aliquid decēs & iustū est respectu Dei, quia vult ipm: iniustū, qa nō vult. Et ideo quo ad hoc non agit iustius cū vno q̄ cū alio: q̄is forte respiciēdo absolute exigentiā meritor̄ nostror̄, multiplicē gratitudinē vel ingratitudinem & relapsum in peccatū &c. posset dici iustius agere cū vno q̄ cū alio. Nec sequitur: iustius agit cū vno q̄ cū alio: ergo minus iuste cū illo: quia cū oibus iuste agit, & nō potest iniuste agere: nec minus iuste q̄ decet suā bonitatē & sapientiā: tametsi forte vnus plus demeruit iuuari q̄ alius sua ingratitudine. Et ideo sicut magis iuste, includit iuste scdm Rich. ita min⁹ iuste includit iuste. Sic deus quādocq; magis iuste punit vnū q̄ aliū, &c. Potest tn̄ concedi, q̄ Deus misericordius agat cū vno q̄ alio. Exemplū de Paulo, quē pure misericorditer sine meritis pro sua benignitate vocauit miseratiōe diuina. Itē plures sine omni merito boni sanctificati sunt in vtero, & ad vitā prędestinati. Non tn̄ iustius agit cū vno q̄ cū alio, vt dictum est: quia semp agit scdm decentiā suę bonitatis & sapientię in finitę. Prętera nullius est debitor nisi sua volūtate. Concordat Durād. q. iii. ¶ Quintū dubiū. N An in omni ope dei simul concurrāt iustitia & misericordia. hoc est, si omnis effectus dei qui producitur, ꝓducatur & iuste & misericorditer. Pro vtraq; ꝑte possunt adduci scripturę canonicę & rationes diuersę: sed fundātur in quid nominis termini. Ideo post dicta in conclusione sexta: notandum. Misericordia & iustitia scdm Durā. quādocq; sumūtur large. Sic misericordia Dei est diuina volūtas volens benefacere creature. Iustitia dei, est volūtas diuina volens pro suę bonitatis & sapientię condecentia circa creaturā agere. Hoc modo in omni ope Dei reperit & misericordia & iustitia: immo i hominis creatione vbi nullum p̄cedit meritū. Q̄ia enī bonus Deus, nos sumus. Et Threñ. iij. Misericordię dñi q̄, nō sumus cōsumpti. Nec potest Deus agere, nisi scdm decentiā sapiētię suę & bonitatis. Sic verū est: Iustus dñs in oibus vijs eius: & miserator ei⁹ in oia opa eius. Nīa translatio habet sup: et redit in idē scdm Aug. In opa eius dicit, non nostra, quę sunt peccata. Et iterū. Vniuerse vie dñi misericordia & veritas. Alio modo sumūtur illa noīa stricte, vt vltra p̄dicta misericordia dicit volūtatē subuenire ꝓter meritorum exigentiā: iustitia est decētia volūtatis diuinæ scdm merita vel demerita. Et sic iustitia solum reperitur vel effectus iustitię, circa rationalem creaturā habentē liberū arbitriū. Hoc modo potest cōcedi q̄ non cōcurrāt simul in omni actione Dei: quia nō in creatione hois. Priusq̄ enī homo esset, mereri nō potuit. Et inimicus Dei ꝓprie nō meret: & mereri potissimū est i diuina acceptatiōe. Itē oē pctm̄ demeret. Threñ. iii. annihilationē peccātis, etiā peccatum originale: sed non annihilat peccatorē: qđ est misericordię, & non iustitiæ seu meriti. Sic cum punit peccatores iuste agit: cum citra condignum, misericorditer. Cum præmiat bonos, iuste agit: cū supra cōdignū, misericorditer. Cōcurrūt itaq; hoc modo in p̄miatione & remuneratione bonor̄ & malor̄. Sic cū quis peccat & alius punitur, exercet iustitia & misericordia primo modo. Est enī bonū reipub. culpā ordināre p pœnā: licet forte nō semp bonū illi. Nam scdm Aug. sup Iosue. q. viii. in tpalib⁹ pœnis alter ꝓ alio punitur, nō sine causa: sed forte sine culpa, in medicinā curatiuā aut p̄seruatiuā patiētis: cęteris in terrorē: et vt cęteri vidētes multitudinē affligi ꝓ vnius peccato, curent peccatū vitare, saltem formidine pœnę peccato debitę: animaduertāt quoq; quāta pœna manet peccantiū multitudinē: curent deniq; alterutrū peccata vitare: ne aliū ꝓ alio cōtingat luere pœnam, seu afflictionē &c. Secūdū nūc datas terminor̄ acceptiones, multę scripturæ & patrū dicta possunt cōcordari q̄ facile. ¶ Sextū dubiū. An Deus sic O obligetur ad aliqua facienda, q̄ de necessitate iustitiæ teneat ea facere. Supponit hic ex dictis supra: q̄ duplex est necessitas. ſ. proprie dicta, & immutabilitatis. Necessitas ꝓprie dicta siue coactiua nō potest habere locū in Deo: quia nō habet superiorē se cogentē ad aliquid. Habet autē lex coactiuā potentiā. x. Ethicor̄. scdm mouēs ab aliqua prudētia vel intellectu. Necessitas immutabilitatis non realis sed complexionalis cadit in Deū. Id enī qđ ꝓmisit se daturū vel redditurū in p̄miū, immutabiliter reddet: licet contingēter, vt supra dubio. ii. Nā in Deo non est successio, vt nūc nolit prius volitū, & cōtrario. Et sic potest aliquo mō cōcedi q̄ Deus necessitate iustitię tenet dare ꝓmissum: loquēdo de immutabilitate cōplexionali: et tn̄ cōtingēter dat: sed immutabiliter immutabilitate cōplexionali. Bene sequitur. Si Deus promisit se hoc redditurum, infallibiliter reddet, vt supra. Sic dicitur. ii. Timoth. quarto. De reliquo reposita est mihi corona &c. Et illa necessitas non est ꝓprie meritor̄ nostror̄ exigentia de rigore debiti

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non enim possumus facere debitorem nostrū, nisi quia placet ipsi esse nostrū debitorē, & soluere debitū, pmissum: sed potius est suę bonitatis condecentia. Et hoc dupliciter: vel vt decentia capitur absolute & simpliciter: vel nūc in p̄senti rerū ordine: seu scđm p̄sentē iustitiā. Primo modo, quicqd Deus facit, facit ex necessitate iustitię, hoc est decentia suę bonitatis, aut voluntatis. Quia em̄ bonus Deus, nos sumus. Et scđm p̄dicta, eius volūtas & bonitas omnibus rebus tribuit iustitiam & decentiā. Hinc nō potest facere iniuste: nec aliquid qđ nō decet suā bonitatē. Hoc em̄ non est posse. Secūdo modo Deus nihil facit ex necessitate iustitiæ. Posset em̄ totū vniuersi ordinem immutare pro libito suę volūtatis: & p consequens qđ nūc est decēs stante hoc rerū ordine, forte tūc eēt indecēs mutato rerū ordine, & ecōtrario. Ideo diuinę bonitatis condecentia nullā necessitatē iustitię videt habere respectu illius ordinis rerū qui nunc est, nec respectu cuiuscūq; alteri⁹ ordinis vniuersi: eo q; quēlibet talē ordinē Deus potest imutare. ¶ Corollariū. Deus nihil facit sine iustitia: qa nihil facit sine suę volūtatis pariter & bonitatis decētia & rectitudine. Ita respōdet in effectu ad dubiū istud Thomas Argentinensis in primo dist. xliii. Sed cum dicit, Deū facere ex necessitate iustitię quicqd facit: intelligit nō q; Deus aliquid ad extra necessario & nō cōtingēter operatur: hoc em̄ falsum esset: sed ad hūc intellectum: Deus facit hoc vel opatur illū effectū: ergo iuste facit: & nō potest nō iuste facere: sua em̄ voluntas est causa iustitię. Et sic ex necessitate iustitię quę est ipsemet Deus: cū sit bonū necesse, vt qđā dicūt, cōtingēter opatur hūc effectū: & non nisi iuste opari potest. Sic dicitur, q; de potētia sua absoluta nō potest nō iuste agere. ¶ Corollariū secūdū. Aliquod pticulare iustū potest Deus iuste nolle: et tn̄ nullatenus contra iustū publicum seu vle qđ est ad cōdecentiā suę volūtatis, velle. Istud sequitur ex dictis, & videtur esse de mēte Scoti. q. j. q̄. quis obscure. Siquidē scđm eundē si sane eū intelligo, sicut legislator in politia ciuili respicit simpliciter & in se iustū & bonū publicū, et scđm quid bonum pticulare huius vl illius: prout deseruit ad bonū publicū (hinc sępenumero bonū aliquod pticulare omittitur, cū scilicet eius defensio vel manutētio p̄iudicat iusto publico & ipedit ip̄m) ita & Deus simpliciter determinat ad iustū publicū, nō cōmunitate aggregationis sicut in ciuitate: sed cōmunitate cuiusdam eminētię, qua. s. vult semper agere scđm volūtatis sue iustissimę decentiā. Alia aūt pticularia iusta, ideo iusta sunt: scđ; q; cōgruūt huic iusto vli. Hic licet Deus nō velit nec possit iniuste agere in quocūq; casu: quia nō contra suę bonitatis aut volūtatis decentiā esset aliter iustā: potest tn̄ in certo casu, dū id exigit suę volūtatis decētia: aliqđ pticulare iustū nolle & oppositū iuste velle: cū illud nō requirit necessario ad iustum publicum. Tale em̄ est finis in quod alia ordinant, et ꝓpter qđ fiūt quę iuste sunt, nullū ens (qđ est ad finē) necessario requirēs. Sic eū qui nō deligt, vult sine sua culpa affligere: vult aliquē sine meritis in vtero sanctificare: ad hoc vel illud assumere ꝓ decentia suae voluntatis: & pleni dominij in creaturā ostensione. Et tātū de ista distinctione.

Distin. XLVII.

Olet etiam quęri qualiter datur iudicij sentētia. Egit supra Magister de resurrectiōe & animarū statu: quia vero pfecta hois sanatio etiā exigit iudicialē discussionem & indaginē, post tractatū de corporū resurrectione agit de resurgentiū finali & nouissimo iudicio, hoc modo. Primo. dist. p̄senti de extremi iudicij habitudine quantum ad iudicij ordinem, & ad ea quę sunt ex pte iudicantium, iudicandorū, & ministrantium. Secūdo. dist. sequēte: quantum ad iudicis qualitatē. Vel sic. In hoc tract. de finali iudicio, primo agit de extremi iudicij habitudine & discussione. dis. p̄senti. Secūdo, de remuneratione iudicatorū. dist. xlix. Sententia dist. p̄ntis tribus cōplectitur cōclusionibus. ¶ Prima. Nō est omnino p̄spicuū ex scriptura, si in extremo iudicio vocaliter a Deo ꝓferetur sententia. ¶ Secūda cōclusio. Nō solus Christus iudicabit, sed & oēs sancti cū eo: non solum cooperatione, sed etiā auctoritate & potestate citra reuelationē nobis incognita ꝓ statu vię. ¶ Tertia conclusio. Quadrifarius est iudicandorū ordo: congregabūtq; angeli a quatuor mundi ventis bonos & malos cū tuba: iudicem venientē p̄cedet ignis, qui mūdi faciē innouabit, in tātū se eleuaturus in iudicio in quantū aqua in diluuio ascendit. Et tūc missis in infernū malis angelorum ministerio, forte deinceps nō torquebimur dæmonū opa, sed virtute diuina. Harū conclusionum declarationem habet textus.

Quęstio Prima.

VTrum: sicut primum Christi aduentū in carnem p̄cessere Prophetę & Ioānes: ita scđm aduentum eiusdē ad finale iudiciū infallibiliter p ip̄m quādoq; celebrādū, p̄ueniēt Antichristus, Enoch, & Helias. Solito more terminabitur q̄stio triū articulorū nūero.

A ¶ Quantū ad primū, supponit hic duplex Christi aduentus. Vnus qui dicit in carnem, hic cōsummatus est: vt fides habet catholica. Alius expectat quādoq; futurus: & solet dici ad particulare seu ad finale iudiciū: prout cōfitemur in Apostolorū Symbolo, Inde venturus est iudicare viuos & mortuos &c. ¶ Scđo notādū. Nomen iudiciū sumit multipliciter. Scđm Sco. iudicare in proposito, est primo & perfecte pariter & authētice determinare & dictare quid reddendum veniat alicui scđm merita sua. Primo & pfecte siue authētice dictat & determinat, cuius intellectus recte dictat & primo ac p se determinat scđm iustitiam cōmutatiuā & distributiuam: & voluntas sufficiens est ad dandū imperiose & efficaciter ex sese, qđ dictatū est pro meritis recte fore dandū. Includit ergo nomen iudicium dictamen rationis rectū & infallibile & volūtatis inimpedibile & imperiosam efficaciam. Et potest iudicium esse duplex: approbās, & condēnans. Cum enim iudici primū constat ex meritis alicuius ipsum fore p̄miandum, potest dici iudicium approbatiuum. Vel puniendū, & potest dici condemnatiuum. Q; si iudex cōperit ꝓpositā nō esse veram, potest dici repulsiuū. Sed si cōtra aliquē proponūtur quasi digna supplicio, & inueniuntur nō esse vera: sequitur absolutoria seu sententia absoluēs: vt cū dicit pronūciando talē innocētem ex cōsequēti fore absolutum vel absoluendū. Scđm p̄dictā notificationē nominis iudiciū vel iudicare, idem est iudicare, & iudicare principaliter authētice: vel inde pēdēter, & sine subordinatiōe intellectus vel voluntatis alicui alteri in dictando, vel efficaciter dando pro meritis. Potest tamen iudicare quandoq; sumi large: vt scilicet est determinare & dictare qđ alicui venit dādū ꝓ meritis vel demeritis. ¶ Corollariū. Stricte sumendo iudicare, nō conuenit nisi naturæ intellectuali: nec omni nature intellectuali: sed illi dūtaxat cuius intellectus nō subordinat alteri in dictando: nec eius voluntas in efficaciter exequēdo qđ dictatum est: sic q; ad solum eius imperiū sequitur (sine oīi impedimēto) effect⁹ pro volito. Et hoc soli deo & scđm naturam diuinā competit, & non Christo scđm naturam humanā. Anima enim Christi in dictando subordinatur virtuti diuinæ, & maxime in his quę nō possunt recte dictari nisi scđm regulas diuinas: vt sunt ea quæ ptinent ad miseriam damnatorū, vel saluationem beatorum, quæ a voluntate diuina dependēt. Sic etiā iudicium approbare, siue sentētiā, aut testificari aut disceptare, examinare &c. soli Christo cōpetit proprie scđm naturā diuinā. Sic sententiā dei esse iustam, nō potest sufficienter & perfectē cogitare nisi is qui pōt recte iudicare & dictare quid sit dandū cuilibet &c. Christus. s. scđm naturā diuinā, qui solus hoc potest infallibiliter. Voluntas etiā humana Christi nō est omnipotens: nec solo imperio causat p̄mium, vel reddi tionem efficacē meriti: & ideo tota creata natura nō habet imperium efficax respectu hui⁹ quod est hanc aīam videre Deum intuitiue, vel ppetuo esse spoliatum beatitudine. Hoc em̄ est efficax imperium ad quod mox sequitur effect⁹ se se imperāte & volēte. ¶ Corollarium scđm. Aia Christi scđm humanitatē non iudicat efficaciter & authētice vel pricipaliter seu primo & per se, sed subauthētice: quia eius imperium fit efficax virtute diuina cui subordinatur. Item iudicare quandoq; sumit pro iudicare subauthētice cōmissarie: sed tn̄ excellēter excellentia singulari, & sic singulari q; nō potest esse stāte lege auctoritas cōmissaria & subordiata superior. Hoc mō pōt cōuenire Christo scđm naturā humanā aut aīa; hūana. Nā qđ aīa Christi sic dictat fore dādū, natura diuina in Christo imperiose & efficaciter demādat executiōi. Vult enim persona diuina Christi & scđm naturā diuinā imperiose exequi & infallibiliter qđ ab ei⁹ anima fuerit dictatum & volitū: & sic imperat anima Christi vt habens dominium subordinatū supremo & efficaci dominio imperioso dei: & quia ab eadem p̄sona cui est cōiuncta imperium eius efficaciter impletur sine impedimento cuiuscunq;. ¶ Corollarium tertium. Christus scđm naturā humanā habet potestatem cōmissariam subauthētica eminentissimā sed non principalē & authētica eminentissimā iudicādi viuos & mortuos. ¶ Corollariū quartū. Christus iudicabit principaliter in natura hūana & authētice eminētissime: sed non scđm naturā humanā. Sicut Christus deus & homo in natura hūana creat animas: sed nō scđm naturā humanā: sicut verbū humanatū quicquid egit, fecit in natura humana: sed nō scđm naturam humanā. Nec sufficit ad hoc q; dicatur creasse animas scđm naturam humanā: quia comitante humanitate creauit animas. Non eū ibi denotatur in hoc mo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

do loquēdi comitantia sed causalitas: quæ non conuenit naturæ humanæ: respectu creationis animarum & aliorum similiū effectuum: qui soli naturæ diuinæ cōpetunt & non humanæ. De hoc dist. sequēti. ¶ Tertio notandū, q̄ scd̄m cōmunem modū loquendi doctorū hic in proposito, iudicium de quo nunc dictum est (cui⁹ notificatio includi debet & subintelligi in sequentibus modis iudicior̄) dicit habere duos actus principales: scilicet discussionē meritorum, & retributionē p̄miorum. Primus dicitur iudiciū discussionis: Secūdus retributionis. Iudicium discussionis, discretionis, disceptatiōis, examinis (quæ nomina semper pro eodem accipiunt) est dūtaxat illorū, quorū merita p̄mixta sunt de meritis & ecōtrario. Et pōt iudiciū discussionis seu iudicare tali iudicio, fic notificari. Est causam iudicij (quod fit cū aliquo) prius vniuersalitati hominū incognitā & occultam, nunc palā manifestare omnibus & singulis in iudicio generali constitutis, tanq̄ sufficientē, congruam, & iustā pro illius hois saluatione aut dānatione tali vel tali. vt innuit in cōpēdio theo. lib. vij. Sic iudicare, ē iudicādos vl' iudicatos quales sint cęteris manifestare, imo sibiipsis. Et tale iudicium potest scd̄m morē loquēdi primum dici discussionis: vt sentit Lyra sup Iohel. iij. Disceptabo cum eis. i. ostendā iudiciū meum iustum. Non autē dicitur disceptationis vel discussionis ex parte iudicis, quasi primū veniat inquirēdū & dictandū quid cuilibet sit retribuendum: an deniq̄ particulare hominis iudiciū sit rite celebratum: qđ vtiq̄ est infallibile & irreuocabile, sc̄li cet ex causa nunc dicta. ¶ Corollarium. Iudiciū discussionis aut disceptationis &c. est causę cognitio & manifestatio cur sic p̄miatur iste &c. & non ille. Cognitio causæ sufficiens solius dei est. Manifestationē facit deus homini pro sua capacitate: qui sicut nō potest sufficienter dictare & infallibiliter quid dandū sit illi vel isti: ita nec iustitiā sentētię discernere a priori. Itaq̄ sentētiam iustam singuli vident: sed iustitiæ prędam causam ignorāt & totalē. Sicut iustam sentētiam approbant electi eo modo vt eā cognoscunt esse iustam vel non iniustam. Iudicium retributionis sequitur ad illud primum quæ est imperiosa executio seu largitio efficax præmij pro merito vel demerito. Et iudicium fiet cum omnibus: quia singuli suam habebunt in bono vel malo retributionem saluationis vel damnationis. Item iudicare quādoq̄ est iudici assidere pro assidentis dignificatione, non pro iudicis directione vel informatione. & sic iudiciū facere est iudici assidere. Tale iudicium quidā dicunt esse omnium electorum: quidā horum qui perfecte Christum imitati sunt in præceptorum & cōsiliorum obseruātia: quidam paupertatis voluntarię: quidā abdicationis temporalium & voluntatis proprię, cum ppetua eorūdem dimissione citra facultatē repetitionis: quidam Ap̄lorū tm̄. Sed nullū horū sufficiēter claret: & stati quid nōis termini. Iudicare quādoq̄ est testem esse vel testimonium perhibere. Malac. iij. Accedā inquit dominus ad vos in iudicium: & ero testis velox super maleficos &c. Vbi Aug. xx. de ciui. dei. c. xxvj. Testem se dicit futurum, quia nō indigebit teste: & velocem, quia sine mora reuocatur⁹ est ad memoriam vnde cō uincat & puniat cōscientiam. Et adūgit. Immeritis dānabilibus cernimus: quoniā ego dominus deus vester & nō mutor. Roma. ij. Testimonium reddēte illis cōscientia ipsorum. Glos. Si bi ipsis testes erunt boni vel mali, inde scientes se merito dānari vel saluari &c. Et sicut in iudicatorio humano testes accusant & defendunt, ita in naturali iudicatorio syndęresis naturaliter & in vniuersali dirigit ad principia agibilium: & ratio ostendit minorem: conscientia vero cōcludit & accusat, vel defendit: vt supra in secundo. dist. xxxix. Habem⁹ em̄ opus legis (saltē in vniuersali) scriptū in cordibus nostris: habem⁹ cogitatiōes accusantes & defendētes: conscientiā rodentem & mordentē: immo cōuincentē. Hinc Augu. Quando deus iudex erit, testis alius nō erit nisi cōscięt̄ia tua. Inter Deū iudicem & causam tuā, noli timere nisi conscientiam tuā. Accusabunt & aulici custodes. Nec obest q̄ idē erit iudex & testis: cum iudicē nihil latere potest: & singulis singulorum gesta & cogitata patebunt. Quandoq̄ dicitur iudicare. i. iudiciū approbare. Sap. iij. Iudicābunt sancti nationes: & dominabūtur populis. & ca. v. Tunc stabunt iusti in magna cōstantia aduersus eos, qui se angustiarunt &c. Apoc. xix. Audiui vocem dicentium in cęlo, Iusta & recta sūt iudicia tua. Item iustus dominus: & iustitias dilexit: equitatē vidit vultus eius. Sic omnes electi cum Christo iudicabunt hoc modo: quia cōplacentiā habebunt in iudicio eius. Sic dicūtur iudicare qui consentiunt iudici in iudicijs. Iudicare quandoq̄ dicitur cōtinere in se sententiam diuini iudicij. Sic liber scriptus legalis dicitur iudicare, quia i eo cōtinetur, quomodo, & quare, & qualiter quis sit iudicādus. Sic pfecti & sancti iudicant: quia in eis clare videbūtur tanq̄ in libro scripto quę de⁹ iussit fieri mandata: & in lib. vitæ, quid quisq̄ horū fecerit vel nō fecerit. ij. de ciui. dei. c. xiij. Hinc Richard. de sancto Victore. Diuinę cōtemplationi assistunt, qui in libro Sapiētiæ quotidie legunt: ac velut in cordiū voluminibus trā-

scribūt, quicquid iam perspicua veritatis intelligentia cōprehendunt. & infra. Quid vero sunt iudicantium corda diuinitus in omnem veritatē edocta, nisi quędā decreta canonū? & iterum. Iudices corā iudicādis decretoq̄ suorum libros aperire, est ad cordium suorum inspectionē inferiorū quorūlibet visum admittere, sensumq̄ suum in ijs quæ ad iudiciū pertinent reuelare. Cum ergo hoc modo damnandi suam cognoscent dānationē in cognitione meritorū bonorum, dicūtur boni ipsorū dānationē interp̄tatiue & quasi causaliter, vt supra, iustā ostēdere. Sic boni iudicant. i. causam ostendunt damnatiōis malorum. Hoc modo consone ad euangelium. Matth. xxv. Cum benefacta bonorum eos saluāt, negatio collatiōis opis, misericordię alios condemnat. Sic ait Ioan. Apoc. xx. Vidi mortuos magnos & pusillos: & apti sunt libri: & ali⁹ liber apertus est qui est vitę vniuscuiusq̄: & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erāt in libro eorū scd̄m opera ipsorum. Super quo August. ca. xiiij. lib. ij. de ciui. dei. Libri quos prio loco posuit, intelligēdi sunt sancti & veteres & noui: vt in illis ostenderetur quæ Deus fieri sua mandata iussisset. In illo autē qui est vitæ vniuscuiusq̄, quid horum quisq̄ non fecisset. Qui si carnaliter cogitetur, quis eius valet magnitudinem ęstimare, aut quāto tēpore legi poterit? &c. Non ergo vnus liber omniū, sed singuli singulorum. Sed liber vitæ est vis quædā diuina qua fiet: vt cuiq̄ sua opera vl' bona vel mala cuncta in memoriā reuocētur: & mentis intuitu mira celeritate cernant: vt accuset vel excuset suam cōscientiam: atq̄ ita in simili & oēs & singuli iudicētur. Quæ nimirum vis diuina libri nomen accepit. In ea quippe legit quodāmodo quicquid a faciēte recolitur. hæc ille. Et ita sunt multi libri conscientiæ singulorū, & singulorū singuli: & vnus liber vitæ: quia vna vis diuina libros singulos conscientiæ singulorū aperiens & depingens quodāmodo, & illi cuius est ille liber conscientię, & singulis alijs ex causa & ratione vniuersalis iudicij: vt nihil in eis quenq̄ latere possit: sed iudicij æqualitas & iustitia ab oībus cognoscatur. Talisimodi etiā reminiscentia legis olim datę vel scriptę i corticeis: aut mēbranis seu cordiū penetralib⁹ iudicat malos. i. iudicandos declarat: cum vident se legē nō seruasse sed contēpsisse. Ioan. xij. Qui me spernit & nō accipit verba mea, ego non iudico eū: sed sermo meus quē locutus sum, ad iudicabit eū in nouissimo die. Ponunt quidā iudicium operationis, q̄d cōmuniter pertinet ad minus malos respectu magis malorū. Sic em̄ magis mali ex minus malorū iudicio & cōdēnatione recte ve-

niunt iudicādi. Hinc Matth. xj. Remissius erit in die iudicij Tyro & Sydoni q̄ vobis. Sic quibus veritas nō est p̄dicata, & quibus nō luxerūt miracula, alios legis gnaros & contemptores iudicabūt cōparatiue. Sic viri Niniuitę. Mat. xij. agentes pœnitētiam ad p̄dictionem Ionę, cōdemnabunt Iudęos: qui spreuerunt Christi legē & Apostolorū. Ait Augu. c. v. lib. xx. de ciui. non condēnabunt quia & ipsi iudicabunt: sed quia ex eorū comparatione isti merito damnabuntur. Et gentiles qui crediderunt prophetis, Iudęos condēnabunt, & Phariseos Christū refutātes. Sic homines mali iudicabūt angelos. Hi em̄ in carne fragili intus & extra tētati sunt: alius sua malitia corruit. j. Corinth. vj. Est ergo hoc modo iudicare, ostendere alium vere iudicandū ex cōparatione ad ipsum iudicādum. i. condēnandum: & de tali iudicio comparatiōis, saltem extensiue sumpto vocabulo, videt Deus loqui. Matth. xxv. Iudicare quādoq̄ est condēnare, & iudicari, dānari. Et iudiciū dicitur pœna æterna. Hinc August. Non resurgūt impij in iudicio scz discussionis: vt iudicentur iudicio discussionis, sed vt iudicentur. i. damnent. Iam em̄ certissimis pœnis sunt destinati. & sup illud Ioan. v. Qui credit in me nō venit in iudiciū, scz condēnationis. i. non cōdēnabitur. Sic iudicium est pœna æterna. Vnde Ioan. v. Qui vero male egerunt in resurrectionē iudicij. i. cōdēnationis ibunt, hoc est dānabūtur. Sic sępenumero a beato August. iudicium pro pœna æterna sumitur in epistola ad Paulinā: ad Consentiū xx. de ciui. dei. c. v. Et iudicare pro perpetuo cōdemnare. Et hoc modo loquendi etiam intelligitur beat⁹ Gregorius. xxvj. moraliū. §. xxv. & Magister in textu post eū ponens quatuor ordines iudiciorz, cū dicūt sanctos nō hītes bona & mala merita, nō vēturos in iudiciū. Veniēt qdē ad iudiciū sed nō iudicabūt. i. nō dānabunt. De mū iudicare est iudicatorz & dictaminis diuinę sentētię ministerialē executionē facere. Et sic angeli iudicabūt bonos & malos, faciendo pluerū collectionē: iudicantiorū citationē. Horum ab illis separationē &c. Vnde Psal. Congregate illi sanctos eius. Qđ vtiq̄ per angelicum ministeriū fiet scd̄m Augu. lib. ij. c. xxiiij. & Lyra super illo Psal. cxlix. Vt faciant in eis iudiciū conscriptum: sicut angelorum ministerio electi ad beatitudinē: ita eorūdem ministerio dānati corpore & aia transferentur ad gehennam. Hāc sententiā lib. nūc allegato habet Aug. Itē iudicare generaliter est iudicata in particulari iudicio toti mūdo manifestare & manifesta facere. Sic dicit dies reuelationis iusti iudicij. Roma. ij. Sic em̄ deus dicit tentare: quia dat alijs aliū cogno-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scere: vl' ipsummet sibi ipsi. Sic dicitur iudicare generaliter: quia alijs singulorū particulare iudicium tunc innotescit. Pro quo faciunt multę cōsimiles locutiōes scripturę. Reperiunt & aliæ cōsimiles acceptiones nominis iudicium: quæ si nō attendunt in locutionibus patrū, magnā generant difficultatē. ¶ Quarto notandū. Duplex est iudiciū dei. s. pticulare, & vniuersale. Particulare seruat in morte cuiuslibet hoīs. De quo Augusti. ad Esiciū epla. ij. In quo quēq; inuenerit sup nouissimus dies, in hoc eū cōprehendet mūdi nouissimi dies: quoniā qualis in illo die quisq; moritur, talis in illo die iudicabitur, quando aia eius exierit de corpore. Ad idem epla ad Iulianum, alias Bonifaciū. Vniuersale qđ in fine oim post generalem mortuorum & viuorum resurrectionem coram omnibus celebrabitur: cui pfecto nullū simile vnq; fuit. xx. de ciui. ca. xxvij. Vnde & diem illū, hoc est tēpus, sancti volentes notificare, caruerūt nomine proprio. Soph. j. nominat dies ire, dies calamitatis & miseriæ, dies angustię, tribulatiōis, dies tenebrarum, & caliginis, dies reuelationis iusti iudicij. Roma. ij. & viij. Expectatio creaturæ reuelationem filiorū dei expectat. Et dicitur deus iudicare. i. iudicatos quales sit ostendere cæteris: sicut dicit De⁹ aliquem tentare, vt ipsemet, vel cæteri se cognoscant eo modo, vt se cognoscere possunt, in generali & effectu. Quis autem præcesserint & alij dies multum terribiles: vt in destructione Hierusalem. Luc. xix. Matth. xxiiij. De Sodoma & Gomorra. Gen. xix. Item tempore diluuij. Gene. vij. & quidā alij: tamen illa in cōparatione ad alios longissime pcellit: & alij in puniendo quasi nihil reputant ad illā. Est em in puniēdis peccatoribus generalior: quia in corpore & anima. Alij in corpore tm & gentis vnius Iudaicę vel Sodomiticę: & solum psentium ac viuētiū: illa totius orbis viuorū & mortuorū. Oēs enim astabim⁹ ad tribunal Christi. Ro. xiiij. Hinc iudicabit nostras miserias iudex iust⁹: & qđ sēper rectū creditur, hic damnatur. Patent hæc ex scripturis. Est i puniētibus numerosior: quia in hoc die armabitur creatura tota in vltionē iimicorū. Sap. v. In alijs aliqđ elementū pœnā intulit, vt aqua, ignis &c. In pœnis grauior: quia in prioribus corpus certo tempore pœnam sensit: quo finito, pœna finē habuit. Hic autē cruciabūtur die ac nocte in secula seculorū. Apoc. xx. Et vermis eorū nō morietur: & ignis nō extinguetur. In effugio demum est desperatio. Hic em nullū est effugiū: vt patet ex multis passib⁹ scripturę. & Sap. v. ¶ Quinto supponūtur hic multa ex distin. xliij. q. i. quid vox archangeli, vox tubę, iussus Dei: & quomodo differūt. Item quid venit nomine viuorū & mortuorum. De puluerū collectione, & mortuorū ad iudicium citatione. & ita de similibus. ¶ Sexto videt probabiliter tenendū: licet iustā dei sententiā q̄ est scđm veritatem. Roma. ij. singuli quoꝝ interest videre, videbunt in iudicio: attamen intrinsecam rationē & causam sufficientē iusti iudicij a priori & propter quid infallibiliter solus deus nouit: q̄ sol⁹ habet dictare & determinare quid dandū sit cuilibet scđm sapientiā infallibiliter & iustitiā dei. Vñ pōt concedi: iustū dei iudiciū videbit ab oīb⁹: sed nō videbit ab oīnib⁹ iustū: quia rationem iustitię precise apprehēdere non possunt, nisi quia est & a posteriori, inquantum diuina voluntas & promissio eius innotescit. Sic de approbatione iustę sententiæ dei.

¶ Quātū ad articulū secundū est cōclusio prima. Iudicium vniuersale & nouissimū quandoq; esse futurum auctoritate vtriusq; testamēti est fide creditum. Patet auctoritate concilij Niceni, Athanasij, & Apostolorū. Inde vēturus est iudicare viuos & mortuos. De hoc (vt habetur in canonica Iudę) prophetat Enoch ab Adā septimus, dicens. Ecce veniet dñs in sanctis milibus suis facere iudicium contra oīnes: redarguere omnes impios de omnib⁹ operibus & impietatibus eorum, quibus impie egerunt, & de omnibus duris quæ locuti sunt contra eū peccatores impij. Iob. xix. cū de resurrectione mortuorum clare prophetasset, inquit. Fugite a facie gladij: quoniā vltor iniquitatum gladius est: & scitote esse iudicium. Ecce testimoniū legis naturę. De lege Mosaica, oēs Prophete testimonium perhibent: sufficiant nunc duo, sicut de lege naturę duo data sunt. Iohe. iij. Congregabo omnes gentes, & adducam eas in vallē Iosaphat, & disceptabo cū eis. Premisit. Sol cōuertetur in tenebras, & luna in sanguinē, anteq̄ veniet dies dñi magnus. Psal. in multis locis. Inter cætera Psal. xlix. Deus manifeste veniet & non silebit. Aduocat cælum desursum, & terram discernere populum suū. Si placet assumatur vaticiniū Sibyllę Eryth. xvij. de ciui. c. xxiij. De lege gratię. Matth. xvj. & xxv. Lucę. xv. Act. x. Hic est qui constitutus est a Deo iudex viuorū & mortuorum. Roma. xiiij. Omnes astabimus ad tribunal Christi, vt recipiat vnusq̄sq; prout gessit. Ad idem Augusti. lib. xx. fere per totum de ciui. & Grego. in moralib⁹. Non autē pōt demōstrari: vt supra de resurrectiōe: quia est futurū cōtigēs a Deo reuelatū: & ita ifallibiliter futurū dependens a libertate volūtatis diuinę. ¶ Secūda conclusio. Licet filius hominis cum singulis hominibus singulatim singula post mortē

celebret iudicia particularia irreuocabiliter permansura, nihilominus de omnib⁹, cū omnib⁹, & coram omnibus, congruum est quandoq; iudiciū vniuersale celebrari viuorum & mortuorum. Prima pars. Heb. ix. Statutum est homini semel mori: post hoc autē iudiciū. Item, lignū vbi ciderit, ibi erit. Eccl's. xj. Et qualem te inuenio talem te iudico. Præterea fiet iudiciū de oīni verbo ociosо. Matth. xij. & in Psal. Ego iustitias iudicabo. ergo multo magis iniustitias. ¶ Congruentias ponit Sco. q. j. Prima: Cōgruū est finaliter separari omnes bonos a malis oīnibus. Non em cōmunicat cum bono malus, nisi vel ad correctionem mali: aut ad exercitium: & augmētum meriti boni: sed post finale iudiciū nullum horum habet locū, scđm Augusti. Psal. xciij. ¶ Scđa: In secretis iudicijs: licet affit iustitia, non tamen nisi paucis cognita: & cum homo est pars totius cōitatis, rationabile est quandoq; fieri iudicium publicum & manifestū: in quo singulorum merita & demerita, & sīa circa illa particulariter prius prolata omnibus qui sunt de cōitate innotescāt. ¶ Tertia: Oīnes res in primęua sua conditione exierunt a Deo vt a causa efficiente generali: ergo & redibūt generaliter in id vnde prodierunt tanq̄ in finem vniuersalem omniū. Et hoc necesse est fieri p vnā generalem discretiuam sententiā: quia mali nō reducunt. Meruerunt em̄ per peccatū sui annihilationē. ¶ Quarta quę scđa eū est nobilior: licet omnes saluādi singulatim cū iudicantur singulariter aut particulariter ascribant regno: & dānā di infernali carceri p sentētiam irreuocabilē: expedit tamen totā multitudinē puisam ad regnū quandoq; mitti in possessionem: & determinari ad possessionem iuris sibi debiti: reliquam vero perpetuo excludi a regno: vt sic fiat sequestratio duarū ciuitatum, Babylon, & Hierusalē. de quibus Augu. xiiij. de ciui. dei. c. vlti. Dicit viuorum & mortuorū. i. bonoꝝ & maloꝝ, scđm Augusti. sermo. xcviij. epistola. xc. & in multis alijs locis. Vel viuorū vsq; tunc & mox mortuorū ante iudiciū: vt supra dist. xliij. Ad idē lib. j. de Symbolo. c. iiij. Viuos qui supfuerint, mortuos qui pcesserunt. ¶ Tertia cōclusio. In extremo dei iudicio aperientur libri cōscientiarum, quibus merita & demerita singulorum sibijpsis innotescent & cæteris omnib⁹: diuina hoc agēte virtute, misericordia, celeritate. Ita sentit sanctus Bonauen. in breuiloquio parte. vij. Hieronymus ait. Conscientię & opera singulorum in vtrāq; partem bona vel mala omnibus reuelantur. super illo Danie. septimo. Iudicium sedit & libri aperti sunt. Et Glos. j. Corinth. iiij. Quia tunc erunt omnia nota omnibus, poterint de se

& alijs iudicare. Ambro. in cōmen. dicit, q̄ tūc erunt oīa nuda &c. Adducunt quandoq; auctoꝝ. Apli. j. Corinth. iij. & iiij. Apo. xx. Augu. xx. de ciui. dei. c. xiiij. Sed omnes ad hoc tendunt. qđ etiam tenet Magister. dist. xliij. & Aplus ad Roma. c. xiiij. Et q̄ quilibet sciet sua, ppria mala & bona actu de eis recolendi. Scđm Durand. nō habetur ex scriptura aliqua, q̄ singuli singulos cognoscēt merita vl' demerita nullo dēpto: licet Durand. & Palud. hoc dicāt ꝓbabile: Sco. possibile. Ad idem Richard. & S. Tho. dist. xliij. & parte. iij. q. lxxxvij. post Bonauē. in suo breuiloquio. Potest ista cōclusio probari. Nam nunc tēporis multa iudicia sunt absondita: & peccata plurima quæ nō veniunt ad lucem. Plurimi insuper reputātur boni cum sint mali. Hęc omnia extremo iudicio sunt reseruata: & ibi publicanda. scđm Augusti. j. de ciui. ca. viij. & lib. xx. c. xx. Vnde ait. Cū ad id iudiciū venerim⁹: cuius tēpus iā ꝓprie dies iudicij, & aliquando dies dñi nuncupatur, non solū quæcūq; tunc iudicabunt, verūet iā quæcūq; ab initio iudicātur, & quæcūq; vsq; ad illud tēpus adhuc iudicanda sunt, apparebunt esse iustissima. Subiūgit. Q̄z & tūc manifestabit q̄ iusto dei iudicio nunc multa lateant &c. Hoc Augu. dictū videt esse pro cōclusione: alias non videt causa tenendi extremū & finale iudicium, cum post mortē hominis statim a Deo ferat irreuocabiliter sententia iusta &c. In iudicio finali manifestissimo nihil manebit occultū, alias nō diceretur manifestissimū, & omnis querimonię ac appellationis seu declinationis fori penitus expers. Approbabitur deniq; ab omnibus & bonis & malis veluti iustissimū scđm iustitiam distributiuam, testimonium ferente cōscientia singulorū & p cōdecētia iudicis summe iusti & misericordis: & pro exigētia meritorum: vt supra notabili sexto. Ergo necesse est q̄ omnibus & singulis omniū & singulorū merita & demerita hincinde & quo ad sese & quoscūq; alios innotescant. Si em̄ merita aliquos laterēt, possent saltem de facto murmurare contra patrēfamilias: & eū veluti personarū acceptorē iudicare. ¶ Dictū est in cōclusione, hoc agente virtute diuina: & quia modo quo id fiat non habem⁹ clare expressum, licitū erit per rationis possibilitatem ostendere. ¶ Conclusio quarta. Beati & pdestinati possunt in verbo cognitiōe matutina, aut partim reuelatiōe angelica, oīnia & singula quorūcūq; iudicādorū & suijpsius merita & demerita cognoscere palā: prout eorū exigit meritum, & diuinam condecet bonitatē, in gaudij beatifici, accidētalis, & laudis diuinę cōplementū. Patet cōclusionis possibilitas ex. q. iiij. dist. xlv. Cum autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuersalis iudicij status & causa expostulat alterutrā meritorum & demeritorū innotescentiā: potest hic modus teneri donec melior occurrat. ¶ Quinta cōclusio. Sicut angeli mox creati, ad huc in puris naturalibus manētes, sc̄m quosdam, res priusq̄ erant, Deo reuelante, aut per species cōcreatas vel influxas cognorunt: vt multorum tenet opinio: Ita p̄sciti, vniuersali iudicio p̄sentati, possunt diuina reuelatione omnium & singulorū iudicādorum pariter & suiipsius merita & demerita oia & singula cognoscere in suorū dedecus perpetuū ac diuinę iustitię sentimētum: prout eorum exigit demeritum, ac diuinā condecet iustitiā, in accidentalis damnatiōis cōplementum. Patet vt supra. Hic em̄ nō videtur repugnans aliquod vel dedecens. ¶ Sexta conclusio. Pro qua Augu.xxj.de ciui.dei.cap.viij. & infra.q.iij.dist.xlix. Est possibile potētię diuinę absolutæ in cuiuslibet iudicādi intellectu intellectiones distinctas omnium & singulorū iudicandorum: sed & meritorum & demeritorū eorūdē, & suiipsius, simul vel successiue creare: intellectum deniq; cuiuslibet sese ad oēs & singulas tales intellectiones vel cognitiones in potentia obedientiali habētem posse deo volente sic omnia illa cognoscere, siue in ea oīa & singula cognitiue tendere. Illa propositio videtur esse de mente Sco.q.j. Nam quę non repugnant formaliter, & possunt successiue recipi in subiecto se habente in potentia obediētiali ad ea, possunt diuina potentia absoluta simul poni, & simul ac semel recipi in eodē. sed nō est dubium quin successiue possunt in subiecto recipi & a Deo produci. ergo & simul ac semel. Nā ex parte Dei nullus est defect⁹ vel īpotētia: & subiectū est in potentia obediētiali passiua: & respectu cognitionū inter sese, aut etiā subiecti nulla repugnātia. Licet em̄ potētia creata nō possit illas simul & semel producere, potest tn̄ productas simul & semel in se recipere, & per illas cæteris paribus in obiectū Deo sic volente tendere. Sicut oculo miraculose dato, quis potest naturaliter videre ac si non esset miraculose dat⁹. Hanc propositionē peritioribus examinandā offero. Valent ad hoc dicta in.iij. distin.xiiij. de cognitione animæ Christi. ¶ Septima cōclusio. Stante cōclusione sexta potest meritorū & demeritorū innotescentia vno mentis intuitu fieri instātanee: potest etiam fieri non instātanee: sed misericordia, celeritate, diuia agente virtute. Facit pro illis Augu.xxj.de ciui.dei.c.viij. per totum. vbi ostendit naturam rei esse diuinā voluntatē, quę sicut potuit eas instituere, potest & eas immutare. hæc ibi. Prima pars est Scoti: vt supra. Cum em̄ actus cognoscēdi a Deo producti sunt instātanee, & in subiecto recepti formaliter, iam instā tanee cognoscunt: quia cuiuslibet simul & semel habent cognitionem, nec vnā post aliā vel ante aliam: sed singuli simul i oīa ferūtur q̄ sunt p eos cognoscēda: nec est hic repugnātia subiecti Secunda pars etiam videtur probabilis. Nā ista miraculosa cognitionū a Deo productione, possunt naturaliter & successiue licet misericordia, celeritate, plura cogitare. quem modum tangit Augu.xx.de ciui.c.xiiij. Et tunc post rationem intellect⁹ nō indigebit ministerio sensuū. De beatis manifestū est: & videtur idē de dānatis. Durand.q.ij. dicit soli Deo cognitum esse quo modo singuli singulorū merita & demerita cognoscēt (si saltem cognoscēt) nisi alicui facta sit reuelatio &c. Et Chrysosto. homi.lxxx. super Matth. dicit illam generalem separationē ouiū ab hœdis oībus manifestissimā futurā, in qua mores diuersi partiū significātur, cū dicet, venite, ite. ¶ Et tunc ad cōclusionē tertiā, & dictū. S. Bonauen. potest dici cōcedendo eā. Innotescent sibi & cæteris per illam generalem missionē illorum in cælū, aliorū in infernū, & per iudicis cōmendationem quā faciet electis, & subsequentē obiurgationē malorū de contēptu charitatis, & operum misericordię. Hinc omnia omnib⁹ innotescent in effectu. Non em̄ pōt dici, q̄ paruuli in originali defuncti nō habentes vllā fidei notitiam possint alios super negligentijs operum fidei iudicare: nec sciūt beatitudinē, ꝓprie dictā esse. Talia em̄ sola reuelatione fidei haberi possunt. Pręterea non videtur possibile intellectum creatum posse sufficienter approbare & infalliBiliter iudiciū quo ad singulos, sicut nō potest ꝓprie iudicare: vt supra notabili scdo & sexto. Idem de ijs qui nunq̄ audierunt legē Christi. Hi enim nō habent peccatū infidelitatis. Ioan. xv. Et remissius erit illis quibus nō est p̄ceptū euangelicū: vt Tyro & Sydoni. Lucę.x. Cum ergo ad iudiciū proprie dictū requiritur, vt supra notabili secundo, & ad approbationē similiter requiratur, q̄ infallibilis in eo sit scientia iudicij & redditiōis rectę: q̄d nō potest esse in intellectu creato & fallibili non cōiuncto hypostatice suppositō diuino &c. Ad hoc Rom̄.xj. O altitudo diuitiarum q̄ incōprehensibilia &c. & inuestigabiles vię eius. Quis em̄ cognoscit sensum dn̄i, aut quis cōsiliari⁹ ei⁹ fuit? Ad hoc facit cōclusio sequens. solus em̄ Christus comprehēdere potest iustitiam sui iudicij: vt supra notabili sexto: ergo solus sufficienter & vere approbare, laudare &c. a priori potest. Sic de testificari & alijs suo modo dicatur. Solus De⁹ merita iudicij vere cognoscit: hō solum arguitiue. Et quis omnes illas circunstantias videre potest dato q̄

haberet totius mundi scientiam? Quę creaturarum potest sufficienter cogitare & videre dei iustitiā in collatione gratię summę Christo, & ei⁹ glorificatione, in Marię sanctificatione, p̄seruatione, & cæterorum in vtero electione aut reprobatione, eius deniq; sapientiam, & quæ sunt secundū decentiam suę bonitatis, iustitię, misericordię, sapiētię, &c. ¶ Octaua cōclusio. Accipiēdo iudicare & iudicium stricte & proprie: & iudicium discussionis pariter & remunerationis vt p̄supponit vel includit iudicare stricte & proprie, solius naturę diuinę est discussiōis & retributionis iudicio actiue iudicare. Patet ex notabili tertio. Solus em̄ intellectus diuinus primo & per se habet dictare quid cuilibet sc̄m decentiā bonitatis diuinę & exigētiā creaturę veniat dādū, p meritis vel demeritis: & sola diua volūtas pōt efficaciter sine cuiuscūq; ipedimēto dictatum imperiose demandare executioni. Insuper solius naturę diuinæ est singulorū merita vel demerita actiue innotescere oib⁹ & singulis sine occultatione cuiuscūq;: vt supra in notabili tertio. ¶ Dubiū est: ex quo Iohe.iij. dicitur. Deducā eos in vallē Iosaphat: & disceptabo cū eis. dicit Glos. Nō potētia maiestatis: sed necessitate rationis eos cōuincens. An ne textus ille possit ad literā intelligi de proprie dicta & vocali disceptatione iudicis cum iudicandis. Ad qd̄ videtur facere. Malach.iij. Accedā ad vos in iudicio: & ero testis velox maleficis, & adulteris, & periuris: & qui calumniant̄ mercedem mercenarij, & humiliant viduas & pupillos: & opprimunt peregrinū: nec timuerunt me dicit dominus exercituum. Videtur salua sentētia saniore q̄ nedum erit ibi mentalis disceptatio: ac meritorū & demeritorum generalis cognitio virtute diuina hoc agente: sed & vocalis. Ad quod clare videtur esse textus de rigore verborū. Matth. xxv. vbi teste scriptura, dn̄icę obiurgationi de legis negligentia respondēt &c. Hoc videt sentire Grego. Nazanzenus libello de grādinis vastatione. cum inquit. Quid faciemus in illa die de qua vehemētissime pterret quidā Propheta rum: dū deum nobiscum dicit esse iudicaturum in montibus & collibus. & confedere aduersum nos: & disceptare, atq; ante faciem nostrā statuere pctā nostra: accusatores. s. acerbissimos: adhibere quoq; omnia sua beneficia quæ in nos contulit: & cōparare cum sceleribus nostris, cogitationib⁹ quoq; cogitationes cōferre, & actus actibus arguere, cum a vobis requirēs puræ imaginis dignitatem obliteratam eā inueniet & obfuscatam: cū ad vltimū certe ꝓpria vnusquisq; notatus sententia condēnabitur? Et Chryso. sup Matth. Homil. lxxx. Non prius eos tormentis tradit q̄ de iure cum eis disceptet, ideo astātib⁹ ipsis crimina exponit. Illi vero satis modeste respondent: sed nihil emolumenti ex ea re consequunt̄, & merito quidem. rem em̄ neglexerunt quæ ipsi magnę semper fuit curę. Nam & ꝓphetę hoc p̄dicabant. Ex quo textu multi colligūt, q; Christus proferet sentētiam vocaliter vt homo. Verum quicquid sit, vtrūq; possibile est secundum modum deo cognitum, & suę potētiæ infinitę possibilem a nobis prohibitū scitu siue absconditū. Durand.q.j. dicit. Sentētia debet coaptari his contra quos fertur: ergo sicut in iudicio particulari fertur snīa mētaliter cōtra animas exutas, ita in iudicio feretur contra corpus & animā: & ita etiā vocaliter. Erit ergo meritorum discussio mentalis: sed sententiæ prolatio vocalis. hæc ille. ¶ Nona conclusio. Sicut primū Christi aduentum in carnem p̄cessere Prophetę & Ioannes: ita secūdū eius aduentū ad finale iudicium p̄cedent, homo dęmone plenus Antichristus, Enoch, & Helias. Prima pars manifesta est de Ioanne. Luc.j. Ipse prębit ante illū in spiritu & virtute Helię &c. Et Matthę.xxiij. Ecce ego mitto ad vos ꝓphetas & sapiētes &c. Secunda pars de Antichristo hoīe pleno dęmone, habetur. ij. Thessa. ij. Quoniam nisi venerit refuga primū, & reuelatus fuerit homo peccati, filius interitus, qui aduersatur & superextollitur super oīne qd̄ dicitur De⁹, aut qd̄ colitur, ita vt in templo Dei sedeat ostentās se tanq̄ sit Deus. & infra. Et tunc reuelabitur iniquus ille quē dominus Deus interficiet spiritu oris sui &c. Secundū aliā translationē Augu.xx. de ciui.cap. xix. dicit nulli dubiū esse quin talia & sequētia Apostoli verba sint de Christo intelligēda. Loquitur autē Paulus per totū capitulū de extremi iudicij aduētu: & tangit multipliciter operationes, & actus Antichristi cum venerit. Ad idem Ioannis. v. Ego veni in nomine patris mei & nō accepistis me. Ali⁹ veniet in noīe suo illū accipietis. Exponit Glos. de Antichristo. Damasc.c.penul.li.iiij. sic ait. Oportet scire q̄m oportet Antichristū venire. Antichristus proprie dicitur qui in cōsummatiōe seculi veniet. Oportet igitur primum esse p̄dicatum euāgelium in omnibus gentibus: sicut dixit dn̄s. Et tunc veniet in redargutionē aduersariorum dei Iudęorū. Dixit em̄ eis dn̄s. Ego veni in nomine patris mei & nō suscepistis me: veniet alius in proprio noīe, & illū suscipietis. Et Aplus. ij. Thessa. ij. Pro eo q̄ charitatē veritatis nō receperunt vt salui fierent: ideo mittet illis dn̄s operationē erroris: vt credāt mēdacio: vt iudicētur oēs qui nō crediderunt veritati: sed consenserūt iniquitati. Iudęi igitur qui filiū Dei non susce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

perunt:ſuſcipiēt autē erroneum Deum: dicentē ſe eſſe Deum &c. Et conſequēter ſcām Apoſtolum Paulum tangit Damaſc. eius operationes Sathanicas, dicēs q̄ erit homo genitus p̄ coitum naturalē fornicariū: q̄ q̄ ſuſcipiet omnem operationē Sathanæ p̄miſſione diuina &c. De eodem Augu. ij. de ciui. dei. c. xxiij. inquit. Daniel de hoc vltimo iudicio ſic p̄phetat: vt Antichriſtum prius quoq; venturū eſſe p̄nunciet &c. Antichriſti tñ aduerſus eccleſiam ſeuiſſimū regnū, ſed exiguo tēporis ſpatio ſuſtinendum, donec Dei vltimo iudicio regnum ſancti accipiant ſempiternū: qui vel dormitās hæc legit: dubitare nō ſinitur. hæc ille. Expreſſe dicit beatus Hieronym⁹ omnes eccleſiaſticos ſcriptores ex illo Danielis teſtimonio. c. vij. tradere vēturum Antichriſtum. Et Iob. c. xxj. videns Antichriſtum venturū inquit. Quia in diē perditionis ſeruatur malus, & ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo vias eius? Hunc locum beatus Grego. lib. xv. §. xcij. exponit de Antichriſto dicēs. Vidit q̄ in fine mūdi Sathā hominē ingrediens (quē ſcriptura Antichriſtum appellat) tanta elatione extollitur, tanta virtute principatur, tantis ſignis & prodigijs ſanctitatis oſtenſione eleuatur: vt argui ab homine eius facta non audeant: quia cū poteſtate terroris adiungūtur etiam ſigna oſtenſę ſanctitatis. Et ait. Quis arguet coram eo vias eius? Quis videlicet hominū illum increpare audeat cui⁹ viſum ferre pertimeſcit? Et nominat eundē iam caput omnium iniquorū: iam hominē damnatum & perditum. De eodē lib. xiij. §. xviij. Et p̄terea de eius aduētu tēpore iudicij, Augu. xx. de ciui. c. vlti. vbi ſummatim recitat ea quæ ſunt iudicij tempore futura. Ad idem ſunt & alij ſancti: ſed illa nunc ſufficiant in re non dubia. ¶ Alia pars de Enoch & Helia, q̄ & ipſi p̄cedent iudicium: & maxime Helias Theſbites: oſtendit auctoritate ſcripturę & doctorum. De Helia loquit Malach. c. vlt. Ecce mittā vobis Heliā Theſbitē anteq̄ veniat dies dñi magnus & horribilis, & cōuertet cor patrū ad filios, & cor filiorum ad patres eorū. Inquit Auguſt. cap. xxix. lib. xx. de ciui. q̄ hic propheta mirabilis Helias in fine mundi exponet legē Iudęis vt credāt in Chriſtum, qui & nunc nō immerito viuere creditur. Curru nāq; igneo raptus eſt de manibus humanis. iiij. Regū. ij. Is cum venerit Iudęis legē exponet ſpiritualiter, quā carnaliter nūc intelligūt & ſic exponet: vt & filij eā intelligant. i. Iudęi: ſicut intellexerūt patres eorū: Prophetę. ſ. hoc eſt vt cōuertat cor patrū ad filios & filiorum ad patres. Tunc em̄ cor patrum conuertetur ad filios cum intelligētia patrū hoc eſt prophetarū perducet ad intelligētiam filiorum: & cor filiorū ad patres eorū, dū id qđ ſenſerūt illi, cōſentiāt & illi. Vbi & Septuagita dixerūt. Et cor hois ad p̄xi mū ſuum. Sunt em̄ inter ſe valde proximi patres & filij. Itaq; Iudęi & Chriſtiani qui nūc inter ſe diſcrepāt, tunc in fine mundi cōſentient in pari chriſtiana religione. Suſcipient em̄ tūc Iudęi veram fidē: quā habēt Prophetæ & Patriarchę de Chriſto. Hinc beatus Auguſt. vbi ſupra cap. vlti. inter cætera q̄ vel p̄cedēt iudicium vel comitabunt, recitat fidē Iudęorū, Antichriſtū, & Heliā Theſbitē. De Enoch ibi nō loquit. Sed li. ij. de mirabilib⁹ ſcripturę. c. xxij. Et hactenus ipſe. ſ. Helias ſicut & Enoch in teſtimoniū noueriſſimi tēporis adhuc ſine morte ſeruatur: vt. ſ. horū in ore duorū teſtium nouiſſimi teſtimonij ſermo cōſiſtat &c. Ad idem Hugo de ſancto Victore lib. ij. par. xvij. de Sacramētis. Et in cōpēdio theologię. lib. vij. c. xij. de ambobus habetur. Damaſ. vbi ſupra, vtrūq; noīat. Ex nouo teſtamēto p̄ adduci Apoc. xj. Et dabo duob⁹ teſtibus meis: & prophetabunt diebus mille ducētis ſexaginta. i. tribus annis cū dimidio, ſicut Chriſt⁹ p̄dicauit, ſcām Gloſ. Hic text⁹ ab Haymone ſup Apoc. exponitur noīatim de Enoch & Helia. & ait Gloſ. De Enoch & Helia agit: p quos p̄dicatores alij intelligūt. Sed licet Haymo ſic exponat, aliter tñ Hug. poſtil. & Nico. de Lyra. Nec videtur eſſe de mēte Augu. Homi. viij. ſup Apoc. Beatus Grego. vbi ſupra. lib. xv. §. xcij. inquit. Sed tamē eius viam nō ſolum Helias & Enoch, qui in eius exprobrationē ad medium reducūtur: ſed etiam omnes electi arguūt dum contēnunt, dum virtute mentis eius malitię reſiſtunt. Sicut ergo in his duobus ſcām illum doc. & alij includūtur, ita & nomine Heliæ Enoch includit. In Gloſ. Eccli. xliij. exp̄ſſe habetur de reditu Enoch in fine mūdi. Ad hoc vidētur facere glo. Malach. iiij. dicēs per Heliam chorū prophetarū ſignificari. Prophetarum. i. p̄dicatorū & fidē defendētiū. Lib. ix. moraliū. §. iiij. inquit Grego. Duo illi eximij p̄dicatores dilata morte ſubtracti ſunt: vt ad prędicationis vſum in fine reuocētur. Allegat Apoc. xv. vt ſupra, ſubiungēs. Quorū vnū in euangelio per ſe metipſum veritas pollicet dicēs. Helias venturus eſt: & reſtituet oia. Ex quo tex. no. teſta. habetur manifeſtū teſtimoniū Chriſti de aduētu Heliæ ante iudicium finale. Et ne credi poſſet Ioannes eſſe Helias, qui ꝓpter miniſterij ſimilitudinē Helias dici p̄t (Sicut em̄ Helias ſecūdū, ita Ioannes p̄ceſſit primū aduētum) ideo Malac. c. iiij. addit nomē patrię nominans eū Theſbitē. Siquidē ſicut oēs Prophetę vnūquēq; ex approbatis regibus Dauid appellabāt: & Iudæos

propter morum depraua tionē Sodomorū principes, & filios Aethiopum, ſecundum Chryſoſtomum homilia. lviij. ſuper Matthęum: ita domini p̄curſores veniunt nomine Helias, & ita primus p̄curſor fuit Helias miniſterio: & iam venit. Matth. xvij. & Marc. ix. Alius venturus eſt qui dictus eſt Theſbites. Malach. quarto. Et reſtituet omnia: quia eo p̄ſente omnes Iudęi cōuertentur ad Chriſtum in fine mundi. Vel vt exponit Auguſtinus lib. j. quęſt. euangelicarū. ca. xxj. Reſtituet omnia. i. vel eos quos perſecutio Antichriſti turbauerat, vel ipſe reſtituet moriendo qđ debet. Idē habet ſanctus Methodius martyr in reuelationibus diuinis, cum inquit. Continuo mittet dominus ſuos famulos ſingulariſſimos atq; chariſſimos Enoch & Heliā ad redarguendum eum, & palam omnibus gentibus corripient eius ſeductionem, & oſtendēt eū mendacē coram omni homine, & nihil eſſe &c. Q̄ autem quandoq; ſolus Helias nominatur, puto eſſe ex cauſa p̄dicta, quia nomen illd eſt p̄curſorum domini ſecundum Chryſoſtomum. & ita in eo Enoch intelligitur. Q̄d dictum eſt Homo dęmone plen⁹: patet ex dictis, & ex Apoſtolo Paulo. ij. ad Theſſa. ij. & variſs tractatibus plurimorum doctorum: vt dicit beatus Augu. de Antichriſto. ¶ Sed quęritur: quare vn⁹ illorum reſeruatus eſt ante legem: alter poſt tēpus legis, & ad quid reſeruantur rapti in paradiſum. Dicendum, q̄ ratio potiſſima eſt diuina voluntas nobis incognita: creditur tamē q̄ ad Iudęorum finalem reductionem & conuerſionem, quā tāgit Paulus Roma. xj. Et omnis plenitudo gētiū intraret: & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. Etiā vt & gentes & Iudęi ſuos habeāt prædicatores. Enoch enim (qui fuit ab Adam ſeptim⁹, & de iudicio prophetauit: vt habetur in Canon. Iudę: & primus de iudiciali aduētu p̄nunciauit) reſeruatus eſt ante legem, vt det gentibus ſapientiam. Eccli. xliiij. Enoch placuit deo, & tranſlatus eſt in paradiſum vt det gētibus ſapiētiam. Gloſſ. Vt det conſilium hominibus pœnitēdi. Et Lyra. Antichriſti perfidiam detegendo. Helias vero vt reducat Iudęos ad fidem. vt ſic correſpondeant Petro qui fuit in circunciſione: & Paulo qui in gentibus. Ita etiam ſentit Hug. de victoria Chriſti contra Antichriſtum, parte ſecunda cap. j. Nec eſt hic tenenda quorundā imaginatio dicentium Antichriſtum diabolo hypoſtatice vniendum: vt dici poſſet diabolus incarnatus: ſumētiū occaſionem ex illo beati Gregorij dicto. xiij. Moral. cap. xviij. cum exponit illud Eſa. decimooctauo. Veh terrę cymbalo alatum. dicens. Sicut incarnata veritas in prædicatione ſua pauperes elegit, idiotas, & ſimplices: ſic econtrario damnatus ille homo: quem in fine mundi apoſtata Angelus aſſumet, ad prædicandam falſitatem ſuam aſtutos ac duplices atq; huius mundi ſcientiam habentes, electurus eſt. Ecce dicit. Q̄ uē apoſtata Angelus aſſumet. Sūt enim plures modi aſſumendi: ſcilicet hypoſtatice, & hoc ſoli Chriſto conuenit reſpectu naturæ humanæ. Aſſociatiue, ſic beata virgo dicitur aſſumpta a Chriſto: & animæ beatorum ab angelis in cęlum. Cooperatiue, ſic diabolus Antichriſtum aſſumet: quia per eum operabitur & per ſuos &c. Ad idem eſt Durand. libro quarto cap. vlti. dicens. Non igitur diabolus fit homo ſecundum dominicam humanationem. Abſit, ſed ex fornicatiōe generabitur & ſuſcipiet actū Sathanę. Preſciens enim deus iniquitatem ei⁹ futurę voluntatis, cōcedet in eo habitare diabolum. Et poſt pauca. In primordijs regni (magis autem tyrannidis) diſſimulabit iuſtitiam: cum autē dominator factus fuerit, perſequetur eccleſiam dei, & manifeſtabit ei iniquitatem ſuam. Veniet autem in ſignis & prodigijs mendacij fictis & non veris: & eos qui imbecillem & nō ſtātem baſem mentis habent, ſeducet, & apoſtatare faciet, adeo vt ſcandalizentur ſi poſſibile eſt, electi. Cum Iſido. in lib. de myſterijs numerorum eum nominat luciferum, eſt locutio hyperbolica: ſicut quandoq; homo dicitur diabolus, cum viuit diabolum, & neſcit deū, propter exceſſum malitię ſuæ in peccatis & obſtinatione. ¶ Deci H ma concluſio. Etſi dies iudicij ſit ab omnibus certitudine infallibili expectandus: attamen temerarium & p̄ſumptuoſum eſt velle calculare, aut determinate ſcire aduentus iudicis tempus. Prima pars patet. Certitudo fidei eſt infallibilis & maxima: fides vero canit iudicem futurū, ve niet ergo neceſſitate fidei: ſicut & alia reuelata p Chriſtum. Secunda pars: quia temerarium & p̄ſumptuoſum eſt nos velle ſcire, quod Chriſtus voluit ſuos diſcipulos ignorare. Tempus autem aduentus ad iudicium Chriſtus noluit ſuis diſcipulis reuelare. Cū enim Matth. xxiiij. quęrerēt dicentes: dic nobis quando hæc erunt: & qđ ſignum aduētus tui, & cōſummationis ſeculi? Reſpondit Ieſus poſt multa alia. De die autem illa & hora nemo ſcit, neq; angeli cælorum, niſi pater ſolus. Actuum. j. Non eſt veſtrum tēpora noſſe vel momēta quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Epiſtola octuageſima ad Eſicium ait Auguſtinus: non poſſe ex ſcriptura colligi tempus certum & determinatum aduentus domini, etiam quotquot allegentur teſtimonia ſcripturarum. In epiſtola ſeptuageſimaoctaua, ad eundem dicit. De ſaluatoris aduentu qui expectatur in fine, tempora dinumerare non

Universidad de Deusto
Biblioteca

audeo,nec aliquem prophetam de hac re numerum annorum existimo precinisse: sed id potius prealere qđ dominus ait.Nemo potest cogitare tempora quæ pater posuit in sua potestate.Nec sunt audiendi qui putant se computare tempora:diem vero & horam neminem dicentes scire. Nam scripturæ more dies & hora pro tempore solent poni:quod ostendit ibidē multipliciter.&.xx.de ciui.dei.c.j.dies iudicij pro tempore ponitur:& vltimus dies vltimum tempus dicitur.Immo Christus suis discipulis de tempore querentibus respondit de tempore, nō de die & hora:vt docet ex greco idiomate, vnde euāgelium latini sermonis sumptū est. Ideo dixit Christus. Actuū.j. Non est vestrum nosse tempora vel momenta. Tempora dicit vel momenta.i.numerum temporum vel momentorū vsq; ad finē seculi:vt dicit Glosſ. interlinearis. Ostendit autem per illa verba Christus se scire tempus id,cuius sunt omnia quæ sunt patris, sed non expedire discipulis scire vt ita viuant quasi semper iudicandi. Ad idem beatus Auguſt.xviij.de ciuita.dei.c.lij.cū inquit.Omniū de hac re calculantiū digitos resoluit & quiescere iubet,qui dicit.Non est vestrū scire &c. Vtuntur enim quibusdam coniecturis humanis, nō ab eis aliquid de scripturæ conditæ auctoritate profertur.Verum ad dicta Matthei euangelistę, Marcus cap.xiij.superaddit.Neq; filius hominis. Super quo Auguſt.lib.lxxxiij.q.quæſt.lx. De die autem illa & hora(inquit)solum patrem scire,sic dictum est quia facit filium scire: & qđ dictum est,filium nescire,sic dictum est quia facit nescire homines.i. nō reuelat eis qđ inutiliter scirēt.&.j.de trini.c.xij.Filiꝰ nescit qa nesciētes facit,seu quia tunc nō ita sciebat,vt discipulis reuelaret. Ad idem.j.Thess.v.De temporibꝰ autem & momētis non indigetis vt scribā vobis:id enim scietis,quia dies domini sicut fur in nocte veniet. ita intelligitur. Non ergo nostrum est scire quando veniet,sed quomodo:vt pendulę expectationis ingenti formidine eum semper credamus esse venturū, quem nescimus quando venturus sit:sicq; viuamꝰ quasi semper iudicaremur.

I ¶Quantum ad articulum tertium est primū dubium plures habēs partes. An oēs angeli sint iudicandi:& qualiter. An sanctificati in vtero. An paruuli baptizati. An virgo Maria pseruata(vt creditur)ab originali peccato. An Christus scđm humanitatē. Ad hæc respondeō per propositiones. ¶Prima est.Nullus angelus iudicabitur iudicio discussionis: sed dūtaxat retributionis. Patet ex quid nominis termini: vt supra:quia non habuerunt boni cum malo commixtionem. Claresćet autem in iudicio eorum retributio in bono æternali. ¶Secunda propositio.Non videtur abre dicere,pueros in vtero sćtificatos & paruulos baptizatos iudicandos fore iudicio discussionis.Patet,quia de cōmuni lege,stante eorum sanctificatione,prius habuerunt originale peccatū, quod deletum est in eis fidei sacramēto aut baptismo flaminis,vel sanguinis:vt i paruulis pro Christo occisis:& ita meritum & demeritū quis non psonale,scđm demeritum Adę,& meritū Christi.Nec videtur ratio diuersitatis:nisi dicaī forte cum Apostolo.ij.Corinth.v.solum de meritis personalibꝰ futurū iudiciū. Sed tūc paruuli qui non habent propria corporis quæ gesserūt, ij.Corinth.v. etiam non essent habituri iudicium retributionis in gloria,aut damni pœna, qđ multi non admittūt. ¶Ad dictū beati Gregorij ponentis quatuor ordines iudicandorum dicetur dubio quinto.Hic negat(vt videtur)iudicium discussionis ab his qui perfecte Christum imitando seruauerint præcepta & consilia.Hos enim dicit non iudicandos.Constat autem q; non sunt damnandi,& q; habebunt retributionem meritorum:sed non cōstat q; nō sint iudicandi iudicio discussionis cum fuerint in peccato. ¶Tertia ꝓpositio. Soli illi qui habuerint meritorum & demeritorum siue personaliū siue etiam alienorum permixtionem, & omnes tales,discussionis iudicio veniunt iudicandi. Prędicens exclusiua patet ex dictis & notabili scđo. Ac dicīt nois disceptatio quid est meritū a demeritis:vt supra sepatio & manifestatio. ergo in quibuscunq; contingit illa reperiri istic iudicabunī.Videī esse vna ratio quo ad vniuersalitatem iudicij de demerito vel merito alieno sicut de proprio. ¶Quarta propositio.Non videtur male sonare Christum secūdum naturam humanam in die nouissimo iudicandum esse iudicio patentissimo non discussionis sed retributionis meritorum, exaltationis quoq; diuini nominis & ostensionis irrefragabilis potestatis in cęlo & in terra:iudicij quoq; viuorum & mortuorum. Ad hoc Apostolus Philip.ij. Et Ioan. xij.quando Christo dicente Pater clarifica nomen tuū,venit vox de cælo dicens,Et modo clarificaui & iterum clarificabo. Et q̄is in eius resurrectione,ascensione,& spiritus sancti missione nomen eius fuit clarificatum, tamen non toti mundo:quia multi non crediderunt in eum. Et quia secundum tropum scripturæ, res dicitur fieri quando & eo modo quo vel vniuersaliter in quadam singulari obseruantia, aut ritu speciali manifestatur.

nullg angelg non iudicabitur iudicio discussionis

sic inquit Christus.Ioan.xij.Nūc princeps mūdi ejectus est foras. Prius eī fuit ejectus diabolus de cordibus sanctorum patriarcharū & prophetarum & cæterorū:sed non in tanta manifestatione signorū:vel abundātia gratię. Et prius datus erat spiritus sanctus:sed nō in signo visibili.Ita in proposito, etsi prius datū est illi nomen quod est super omne nomen &c.Philip.ij. id tamen tunc in iudicio cum effectu, idest vniuersalissime,clarum erit totī mundo. Ergo non ab re potest dici tunc diuersis respectibus secundum diuersas naturas Christus iudicaturus & iudicādus quātum ad sui nominis gloriosissimā manifestationē & exaltationem &c. & collatę potestatis iudiciarię inimpedibilē executionē.Videbunt tunc exaltatū in quē transfixerunt. Est cōmunis sentētia q; oēs homines veniēt iudicandi iudicio finalis retributiōis.Patet ex dictis:& Christꝰ est hō.ergo &c. ¶Quinta propositio. Siue admittamꝰ virginē Mariā ab originali pćto pūrso Christi merito gratiosissime fuisse pręseruatam: siue in vtero mox sanctificatam:potest catholice concedi ipsam etiā discussionis & retributionis finalis iudicio fore iudicandā.Patet ex dictis Christi. Stante autem q; fuit pseruata:fuisset tamē naturalis filia irę sicut & cæteri,si Christi prędicto merito nō fuisset pseruata. Igitur quātum fuisset de se habuisset originale peccatum.In illo itaq; vniuersali & generali patentissimo iudicio diuino huius iusta ratio omnibꝰ manifestabitur:& illud est,largo vocabulo,quędā discussio vel examinatio.Nō eī illa nomina dicūt dūtaxat prędcellentem ostensionem bonæ actionis ad peccatum vel ecōtrario, sed etiam decentem tanti regis donationem & magnificentię iustam exhibitionē sine iniuria & pīudicio cuiuscūq; ac personarum acceptiōe. Hoc solū referre placuit. ¶Si quæraī de augmēto gaudij vel tristitiæ bonorum & malorū ex tali iudicio:Respondeī q; sicut in iudicio extremo bonorum angelorum accidentale gaudium pro ministerio ac custodia hominibus impensis saltē extensiue augebitur:ita malorū accidentale supplicium pariter & odium augeri credīt. Tunc enim boni plurimū gaudebunt de noua hominū societate perpetua,& suorū quibus prę fuerunt in corpore & anima beatificatione &c. Mali vero odio habebunt salutē hominū quos deinceps tentare nō possunt:& summa inuidia affecti in eos,vellēt cū pœnę augmēto eos semper impedire.Et cur nō silr dicēdū in genere de oīnibus beatis & cānatis?Maxime vero de sanctis patribus & doctoribꝰ:qui multas hereses p suas doctrinas exterminauerūt:& de sāctis apostolis ecclesię patribꝰ,sanctis martyribꝰ &c. Suo modo de hęresiarchis & ecclesię persecutoribus. ¶Secundū dubiū. An solus Christus in iudicio extremo iudicabit actiue & potestatiue. Hic in primis supponiē q; nomē Christi? est nomē suppositi geminę substantię,q; q; supponit pro verbo in diuinis, pro hoim redēptore incarnato,q; ly solus respectu pdicati essentialis nullā psonarū diuinarū excludit sed includit. Quęrit quęstio in effectu: An cū Christo iudice iudicabūt & hoies pariter & sancti. Ad hoc dicēdū p aliquot ꝓpositiōes. ¶Prima est. Licet tota trinitas iudicabit viuos & mortuos in extremo iudicio, attamen iudiciū facere dedit pater filio, Hæc propositio est fidei. Pars prima patet:quia opationes ad extra sunt cōmunes oībus psonis diuinis,licet sint quędā psonarū appropriata,q̄ singulatim singulis attribuunī psonis. Pars secūda habeī Ioan.v. ¶Scđa ꝓpositio. Solus deꝰ & dei filius Christus faciet iudiciū principaliter & authētice primo & per se seu ordinaria potestate. Patet ꝓpositio,stātibus suppositione secūda & dictis in notabili secundo. Hoc eī non potest cōpetere nisi personę diuinę,q̄ sola habet dictare sua sapiētia infinita quid cuilibet scđm iustitiā infallibilē veniat dandum pro meritis: & dictatū imperiosę executiōi primo & p se demādare.verū scđm quā naturā,& in qua iudicabit,distin.sequēti dicet. ¶Tertia ꝓpositio. Appellādo iudices eos qui principali iudici assidebunt: & iudicare assensoris officiū facere,oēs sancti angeli dei,& oēs pfecti Christi imitatores cū eo in extremo iudicio viuorū & mortuorū erunt iudices. Patet notabili tertio.& Matth. xix.sup illo.Vos qui secuti estis me.Glosſ. Cū forma serui,q̄ iudicata est,iudiciariā exercuerit potestatē,eritis & vos mecū iudices. De angelis in expositiōe Psal.xlix. Augu. Sic eī iudicare non est potestatiue iudicare,sed est sedere, scđm Lyrā, in loco eminēti iuxta iudicē.Non tñ assi debūt vt cōsilium pstēt iudici,nec iudicē informabūt aut dirigēt,vt i iudicio hūano. Qui dicanī pfecti imitatores,videbīt infra dubio tertio. ¶Quarta ꝓpositio. Accipiendo iudicare large vt iudicare est iudicis sententiam approbare & laudare: omnes sancti & electi dei cum Christo iudicabunt:sicut patet ex notabili tertio. Et similiter dicatur de alijs acceptionibus nominis iudicare. ¶Sed contra primam conclusionem videtur esse dictum Christi.Ioannis quinto.Pater nō iudicat quenq̄, sed omne iudicium dedit filio: ergo solus filius iudicabit. Dicendum q; pater non iudicat quēq̄ sine filio & spiritu sancto. Operationes enim personarū ad extra sunt indiuise. Cū ipe filius dei factus est filius hominis,& qđ ad sapiētiam pertinet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quale est facere iudicium & iustitiam,filio attri
buitur qui est sapientia & claritas patris. Solus
deniq; ipse in forma assumpta nobis gratiã me
ruit & salutem,ac visibilis omnibus apparebit
in iudicio. Ideo sicut distin.xliij.q.j.animarum
viuificatio potentiæ diuinę,& corporũ resusci-
ratio dispensationi humanitatis attribuitur,ex
causa dicta ibidẽ:filio attribuit potestasiudicia
ria:ita tã scdm naturã diuinã,scd; quã eã ab eter
no habuit,&(vt Aug.loquit in expositiõe Psal
mi.lxxiiij.)eam non accepit : quia nunq; ea ca-
ruit: q̃ scdm humanam secundum quã accepit
tempus iudicandi sicut & nascendi ac moriẽdi.
Potest tamen concedi q; eam acceperit secundũ
naturam diuinam non quasi quandoq; ea carue
rit:sed quia quicquid habet nascendo a patre re
L cipit:vt supra distin.xliij.q.j. ¶ Dubium tertiũ
respicit cõclusionem tertiam quo ad clausulam
additam de perfectis Christi imitatoribus &c.
Qui sint illi perfecti imitatores Christi,an so-
lum duodecim Apostoli secundũ verbũ Chri-
sti.Matth.xix.Vos qui secuti estis me &c. Au-
gust.xx. de ciuitate dei.c.v.Hic discim⁹ cũ suis
discipulis iudicaturum Iesum post recitationẽ
priorum verborum. Tunc quærit de Paulo qui
nõ fuit de numero. xij. Matthias eñ suffectus
fuit in locum Iudę. Actuũ.j. Paulus autem plus
omnibus laborauit:& de se inquit:nescitis quia
& angelos iudicabim⁹.j.Corinth.vj. Item Esa.
iij.Dominus ad iudiciũ veniet cum senioribꝰ
populi sui & principibus &c. Et Prouer.xxxj.
Nobilis in portis vir eius cum sederit cũ senio
ribus terrę.Vbi Glosſ.Interlinearis. Cũ patriar-
chis,Prophetis,& principibus .& ita videntur
seniores qui iudicabũt cũ Christo esse Patriar-
chę,Prophetę, Apl'i.Item sanctus Thomas di
cit q; paupertati debetur iudiciaria potestas ra-
tione cõgruitatis:quia notoria paupertas est eo
rum qui contẽptis omnibus q̃ mundi sunt soli
Christo inhęrent,nec habent qđ eos a iustitia
deflectat.q.lxxxix.parte.iij.ar.ij.tum ratiõe me-
riti despectionis & suppressionis,quę repręsen-
tãtur in pauperibus. Paupertas enim est primũ
quod facit hominem despectum:tum hoc mo-
do redditur idoneus ad iudicandũ, & ad retinen
dum mente decreta iustitię diuinę,& non suffo-
cat verbũ dei : ideo paupertas plus disponit ad
iudiciũ q̃ virginitas,aut martyrium. ¶ Item q̃
ritur quæ paupertas facit iudicẽ cum Christo,
an spiritus & omnis talis cum voto abdicatio-
nis tẽporaliũ, an sine:& ita de similibus multis.
Si cũ voto,soli monachi essent futuri iudices:
qđ videtur male sonare in ecclesia Dei. Ad illa
diuersimode videtur respondere. Certũ est solũ
Christũ ex prius dictis iudicare principaliter
& per se seu potestatiue & authẽtice. De imitato
ribꝰ Christi pfectis,an sint soli duodecim Apo
stoli dei: Dicẽdũ q; nõ. Sunt eñ & alij imitato-
res perfecti secũdũ excedẽs & excessum. Apostо
li vero Antonomatice dicũtur Christi sectato-
res. Ad verbũ Christi respondet Chrysost.super
Matth.homil'.lxv.exponẽs iudicare cõparatiue.i.dãnandos ostendere in sese. Non eñ Apl'i
totum mundum & oẽs gentes condẽnabunt:sed
duodeci tribꝰ Israel q̃ sub eadẽ lege educatæ fue-
runt sicut Apl'i : & tamen Apostolis conuersis
ipsę cõuerti noluerũt. & statim post hoc p duo-
decim sedes nõ confessum,cum solus Christus
in solio iudicaturus sedebit, sed gloriã & hono
rẽ ineffabilẽ exprimi dicit.In expositiõe Psal.
xlix.&.xx.de ciuita.ca.v. Augustvult : ex quo
numerus duodenarius constat ex quatuor & tri-
bus:quæ ducta in se inuicem faciũt duodecim:
Nã ter quater faciũt duodeci: Ideo p sedes duo-
decim intelligit vniuersitas iudicantiũ seu vni
uersa iudicãtium multitudo,propter duas ptes
numeri septenarij, quo significant plerũq; vni-
uersi.Non ergo p numerum duodenariũ solum
duodeci hoies significant:sed vniuersitas pfe-
ctorũ vndecũq; sint ex quacũq; orbis parte:siue
oriente siue occidẽte:meridionali vel aquilone:
qui eã nacti sunt perfectionẽ q; in cõfessiõe tri-
nitatis,fide,spe,& charitate Christo adhęserũt.
Hi oẽs claudunt nũero duodenario:quia vnde-
cũq; sunt:& ex quacũq; pte orbis,si in trinitatis
cõfessione pstiterũt,pfecti euaserũt,& sic q; sede
bũt sup duodecim sedes, & oẽm iudicabũt po-
pulũ vndecũq; sit,qui Christũ cõfessione sanctę
trinitatis nõ coluerũt. Et ita cũ oĩs ille sit pfectꝰ
qui habet charitatẽ,idẽ eñ est totũ & pfectũ.v.
Metaphy.& qui sic Deũ diligit,toto corde dili
git:per consequẽs cõcludo.Perfectꝰ ergo oĩs ha
bẽs charitatem sedebit sup sedes duodecim , &
prout ad se spectat scdm p̃dicta cũ Christo iudi
cabit. Itẽ & ex eo:quia Christꝰ.lxxij.discipulis
loquẽdo hoc ipm oibꝰ eorũ sectatoribꝰ,pmisit
xx.de ci.c.v.&.S.Tho.di.pśenti. Prętera beatꝰ
Augu.Psal.xlix. per seniores intellexit oẽs san
ctos & angelos dei,ostẽdẽs q; & viri sancti an-
geli nominabunt.Vñ Apl's.Sicut angelũ fusce
pistis me.ad Gala.iiij.& de Ioanne. Ecce.mitto
angelũ meũ.Malac.iij.Cũ oĩbus angelis veniẽs
secũ habebit & sanctos. Mat.xvj. Qui seniores
pp'li dicunt & angeli noĩantur. Ista multa milia
multorũ pfectorũ de toto orbe venientiũ cęlum
vocantur. Veniens ergo ad iudiciũ aduocat cæ-
lum desursum.i.omnes perfectos sanctos iudi-
caturos.Hugo exponit,idest sanctos angelos:&
terram,idest hoies perfectos:discernere nõ vide
tur solum populũ suũ,discernere inquã a malis

bonos.Hinc sequitur. Cõgregate illi iustos eiꝰ,
scdm aliam trãslationem: Tuos iustos.vt est vi
uens ex fide, faciens opera misericordiæ, quæ
sunt & opera iustitię.Ex quo videtur omnes iu
stos hic dici perfectos,& oẽs pfectos sanctos
& illos congregandos vt iudicẽt cum Christo,
tametsi iudicare plus & prius quadã prioritate
dignitatis attribui posset ijs qui Christũ secuti
fide,spe,& charitate,Christo amplꝰ adhęserũt.
ergo oẽs sancti & angeli & homines cũ Chri-
sto iudicabunt. ¶ Ad dicta sancti Tho.conce-
ditur q; paupertati debetur iudiciaria potestas,
illi scilicet de qua Christus Matth.v.Beati pau
peres spiritu:quoniã ipsorũ est regnũ cęlorum.
Sicut enim hoc modo omnes & soli pauperes
spiritu saluabantur:ita oẽs & soli tales cũ Chri-
sto iudicabunt. Sed an illam præcise voluerit
sanctus Thomas intelligi,nescio. Pauper spiri-
tu nihil pręter deum,idest contra deum quærit.
Est autẽ paupertas spiritus nihil aliud q̃ humi
litas,secundũ Augustquę Matth.iij.dicitur in
Glosſ.omnis iustitia.Et de sermone dñi in mõ
te.lib.j. Timor domini cum(inquit)recte habe
tur,intelligunt pauperes spiritu,hũiles & timẽ-
tes Deum.i.non habẽtes inflatũ spiritum. Nec
aliunde omnino incipere oportuit humilitatẽ
q̃ a timore domini:si quidem peruentura est ad
summam sapientiã. Initium autẽ sapientiæ est
timor dñi.Quoniam & econtrario initiũ oĩs
peccati superbia scribitur . Superbi appetũt re-
gna terrarũ.Beati pauperes spiritu:quoniã ipso
rum est regnũ cęlorũ. Secundũ Hilarium super
Matth. paupertas est lex gratię diuinę,lex ope-
rum:itaq; humili & timẽti deũ timore filiali &
nõ seruili debetur regnũ cælorũ : vt tanq̃ hæres
regnet & assideat cũ Christo in iudicio. Et hæc
est paupertas de qua Christus loquitur,cui debe
tur iudiciaria potestas. Mat.j. Quomodo alias
dicere poterimus patriarchas possidere , & pro-
phetas fuisse pauperes qui abundabãt in tẽpo-
ralibus:ea habuerunt sine sollicitudine quasi nõ
habuerint:demonstrarunt deniq; cum effectu a
se potius illa oĩa possideri q̃ se ab eis esse pos
sessos,scdm Augu.de moribꝰ ecclesiæ.c.xxxv.
& si. Sunt deniq; hoc mundo quasi nõ vtentes,
quia scdm beatũ Grego.homil'.xxxvj. cuncta
tẽporalia ad vitę suę ministeriũ redegerũt, nõ si
nẽtes tẽporalia dominari mẽtibus suis , sed vt
subiecta foris seruiãt,& nunq̃ intentionẽ quasi
ad alta tendẽtes frangant. Habuerunt terrena oĩa
ad vsum,nõ ad desiderium. hæc ille. Tales dicit
Christus esse in mũdo,sed nõ de mũdo: & ita eua
serũt pleriq; ditissimi sed pauperes spũ : & plus
pauperes spiritu multis secundũ seculũ prorsus
nihil habẽtibꝰ. His debetur iudiciaria potestas
& regnũ cælorũ: non solis re ipsa pauperrimis.
Forte cũ animi pœnitudie Socrates & alij Phi
losophi proiecerunt tẽporalia sed nõ pro Deo.
Non ergo eis promittitur sedere sup duodecim
sedes:quia in sola carentia possessionũ non con
sistit perfectio christiana : sed in esse pauperem
spiritu & pro Deo.xxvj.Mora.§.xxiiij.ait Gre
go. Apud semetipsos pauperes sunt qui i suis
cõscientijs elati nõ sunt. Et ita pauperibus iudi
cium tribuit.i.elatos destruit . Humiles vero p
iudicium liberos reddit. Et qui nũc a malignis
supprimuntur,tunc eorum iudices erũt. Adqđ
Sap.v.Tunc stabunt iusti in magna cõstantia
aduersus eos qui se angustiauerunt &c.p totũ.c.
Qui sic pro Christo despici volunt:& solũ eius
intendũt honorem,esto q; de facto nõ despiciã
tur ab oĩbus:nec in derisum eorum habeant:
& esto deniq; q; abundẽt in temporalibus:vt su
pra:merentur tñ iudiciariam potestatem ad sen
sum sępe tactũ. Cũ subiungit. S. Tho. ppositij.
q; pauptas disponit ad p̃dictũ,modo iudicãdi.
Per hoc enim habet cor edoctum omni diuina
veritate:vt possit & alij veritatem cõmunica
re. Estq; paupertas prima dispositio ad potesta-
tem iudiciariã & beatitudinis consecutionem:
quia per hoc redditꝰ idoneus ad retinẽdum men
te decreta diuinę iustitię. Illud nõ quadrat:sic eñ
iudicare dictatiue &c. est solius Christi . Non
enim est sanctorũ iudicare principaliter, sed as-
sidere,& de diuinę mentis impletione eiusq; po
testate, sapientia &c. lætari & complacere : nec
est ipsorũ dictare quantũ dandũ sit cuilibet,sed
de facto ostendere se fuisse legis Christi sectato
res.& hoc videtur esse habere in se decreta diui
nę iustitię.i.obedientiã legis dei.Nec possibile
est assectatores dei sic edoctos esse:vt sciant sin-
gulatim singulorum facta discernere & metiri.
Hoc enim infinitã exigit scientiã dei & cõpre-
hensionẽ : vt supra in notatis & in dubio scdo
ac propositione septima arti.ij. Q; si quis vtiq;
contendit q; perfectioni christianę debetur iu-
diciaria potestas:queritur in quo consistit perfe
ctio vitę christianę. Et crediderim salua pace di
cendum q; charitas & eius præcepta per se &
essentialiter integrant,perficiunt,& cõstituunt vi-
tam christianam.Gerson in de consensu euan-
gelistarum. Præterea dicitur q; præceptum cha-
ritatis claudit oĩem & totam latitudinem tam
intensiuam q̃ extẽsiuam amoris & dilectionis:
quãtũq; intẽsa & perfecta fuerit illa latitudo : vt
statim post ratiocinationem. xvj.deducit bea-
tus Augustinus in de perfectione iustitiæ
contra Cælestiñ. & post eum Gerson vt supra.
Ex his sequitur q; consilia euangelica admini
culatiue ad perfectionem vitæ principaliter fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cere dinoſcuntur,non tamen omnem perficiunt hominē in vita Chriſtiana. Siquidē nemo negare poteſt plures fuiſſe perfectos in vita Chriſtiana,ſine cōſiliorum(in actu)obſeruātia. Hinc ad Abraham diuitem ait dominus. Geñ.xvij. Ambula coram me & eſto pfectus. Iob non fuit ſimilis in terra.c.j. Item. Inueni Dauid ſeruum meū. Pſal.lxxxviij. Item Eccl'i.xliij.de Abraham dicitur. Non eſt inuētus ſimilis illi in gloria,qui cōſeruaret legem excelſi. Dilectus Deo & hominibus Moyſes,cuius memoria in benedictione eſt.cum multa laude alia.ibidem.capi. xlv. Ad idē de Ieſu filio Naue ſucceſſore Moyſi capi.xlvj. Item dilectus a domino Deo Samuel propheta domini. De Dauid plura habētur.c.xlvij. Et tamen non impleuerunt conſilia euangelica,nec paupertatem cum rerum abdicatione. Item in ſtatu innocentiæ fuiſſet perfectio ſine obſeruantia conſilij pauptatis obedientię & caſtitatis. Sicut ergo in ſcientia perfectionis acquirendę vel habitę conſeruandę ꝓficiunt quandoqꝫ ſolum inſtrumentaliter, ſic in vita corporali qualitatiuę & accidentales diſpoſitiones ſeu accidentaliter & ſecundum quid & non eſſentialiter: vt habet. S. Tho. ij.ij.q.clxxxiiij. ¶ Corollariū. Paupertas voluntaria quātūcūqꝫ arcta non perficit hominem eſſentialiter in vita chriſtiana. Ad idem Hieronymus & Orige. Si vis perfectus eſſe &c. non ſic intelligitur: vt in illo tempore quo reliquit ſua perfectus ſit:ſed quia ex illo die incipit eſſe ſectator dei,depoſito ſcilicet onere diuitiarū:quia ſic liberius Deo vacans poteſt peruenire ad omnes virtutes. & ita in actibus virtutum eſſentialiter poſuit charitatem. Sic Virgines ſequuntur agnū quocūqꝫ ierit.eodē modo intelligiť:quia proiecerūt impedimenta omnia vt liberius Chriſtum ſequi poſſent. Sic de profeſſione monaſtica.ca. Secūdum. Poteſt quis in affluentia diuitiarum Deo charitate adhęrere:& ipſi affluentię cor non apponere:ſed qa hoc raro fuit:& quia difficile ſit. Luc.xviij.dicitur nonnunq̄ impoſſibile in materia morali,in qua denominatio ſumitur a frequenter accidentibus. Ex hoc non ſequitur ad profectum conſilia eſſe fruſtra:ſed optime cōducunt. Ad idem Guilielmus Altiſſiodoreñ. Relinquere oīa eſſe opus perfectę charitatis, exponit.ideſt ſignū eſt perfectionis non eſſentialiter perfectio. Eſto q̄ perfectioni Chriſtianæ vitæ & perfectis Chriſti imitatoribus debeatur iudiciaria poteſtas ſiue aſſeſſoria dignitas,ex quo illa nō eſt alia niſi charitas per ſpiritū ſanctū diffuſa in cordibus noſtris: ergo omnes eā habentes perfecti ſunt in vita chriſtiana. Habēt enim quicquid eis neceſſarium eſt pro conſeruatione vitę æternę ſi alias nō eſt impedimētum ex parte alterius. Item omnes ſunt filij dei. Ioan.j.& coheredes Chriſti. Roma.viij. Palud. refert eſſe modum viuendi perfectionis exercendę vel acquirendę,& quenq̄ eſſe pfectum: ac imperfectū eſſe in pfectionis ſtatu. Item Hilarius ſup Mat. cap.xix.exponit verba Chriſti de proiectione tēporalium & Chriſti ſectatione,de legis proiectione in qua multum erant diuites ponēdo in ea ſpem ſalutis:quatenus illam dimittant & legem gratię ſequantur:quę ſola perficit hominē. Vult enim dominus q̄ proiciant legem operū quę(vt alibi oſtēſum fuit)ita in noua ſicut vetere lege poteſt habere locum : ſed non ſaluat ſine lege ſpiritus quæ eſt gratia:vt deducit Auguſt. de litera & ſpiritu.ca.xiiij. ¶ Quartum dubiū. Cur in obiurgatione iudicis,ſola miſericordię opera omiſſa vel cōſummata in die iudicij imputātur damnatis,vel in laudem prędicātur ſaluatis. Matth.xxv.ibi recitantur ſex opera miſericordiæ corporalia,in quibus includitur ſepultura,ſeptimum opus. Comprehenduntur vero in hoc verſiculo. Viſito,poto,cibo, redimo, tego,collīgo,condo. Non enim dicet iudex:adulteriū,furtū,rapinā cōmiſiſti aut ſillia, ſed eſurienti & nō dediſtis mihi māducare &c. Et ad btōs dicet. Eſuriui & dediſtis mihi manducare &c. Ad hoc videť dicēdū q̄ ſępe ſpecies ponit pro genere ſcdm regulas Tyconij. Sic ſępenūero in ſcriptura & dictis patrū nomine miſericordiæ venit primus & immediatus verę & gratuitę dilectionis effectus. Et ſicut in dilectione dei & pximi eminenter continetur totius legis finis & impletio:in ea quoq̄ tota lex pendet & prophetę:ideſt ibi finē habet & illo refertur ſcdm Auguſt.lib.j.quęſt.Euāge.c.xxxiij.& in perfectione iuſtitię:Ita & in miſericordię exhibitione q̄ eſt ſignum inexiſtētis dilectionis. Hinc Chriſtus volens nos ad totius legis perfectā obſeruatiam inducere,ait.Luc.vj. Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Non enī illic ad ſolā miſericordiam nos hortatur:ſed ad charitatiuā omnium agēdorum perfectionē. Hinc ſubiungit. Nolite iudicare:nolite cōdēnare: date & dabiť vobis. Quid? Nolite odire pximū. Verū hoc nō ſufficit,ſed opus eſt dilectione affectiua & efficaci. Sunt enī duę partes iuſtitiæ, declinare a malo,& facere bonū. Itē per operū miæ exhibitionē innoteſcit alteri, alicui ineſſe dilectionē,quę eſt res ſpiritualis,oculo corporali inuiſibilis:ideo ſępe loco charitatis ponit. Et dicit aliquid alicui ineſſe cū facto innoteſcit: & nō ineſſe cū nō innoteſcit.j.Ioā.v. Hęc eſt charitas Dei:vt mandata eius cuſtodiamus. ideſt ſignū & coniectura probabilis inexiſtentis charita-

tis dei. Conſimiliter quia in extremo iudicio animaduertetur miſericordiarum Dei trāſgreſſio & contēptus:totam vero neglexit legem qui proximo noluit propter Deum miſericordiam & dilectionem impendere. Nam ſecundum præ dicta,ſicut diligēs proximum legem impleuit, Roma.xiij. ita nō diligens proximū affectiuo vel effectiuo amore, legem non impleuit. Ideo in iudicio imputantur negligentiæ operū miſericordię:ideſt caretia charitatis & gratię. Qui autem offendit in vno : factus eſt omniū reus. Iaco.ij. Damnat enim hominem vnius ſolius mortalis culpæ commiſſio,aut p̄cepti omiſſio. Sic ſimiliter dicēdum eſt de eleemoſyna. Idem enim eſt facere eleemoſynam & miſericordiam, & proximum recte diligere: vel vnum eſt cauſa alterius, & ſignum. ex dictis beati Auguſtini. Quia enim quis mouetur miſericordia ſeu cōpaſſione charitatiua in proximum, ideo vult eius miſerias tollere. ¶ Corollarium primum. Eleemoſynam dare eſt alteri rem ſibi neceſſariā largiri & impartiri ex compaſſione eius miſeriæ propter Deum, ſeu facere opus pietatis ad releuandam indigentiam corporalem vel ſpiritualem proximi propter Deum. Et ita dare eleemoſynam eſt ſignum & effectus charitatis & dilectionis fraterne. Et ſi placet loqui de eleemoſyna generaliter,nō vt eſt meritoria vitę ęternę,notificetur vt ſupra diſtin.xvj.q.ij. Verū quomodocunq̄ notificetur, eſt exhibitio dilectionis & operis miſericordię. Quid enim aliud eſt miſericordiam facere,niſi velle ex dilectione ad alterum,eius miſerias releuare, & ipſi ſubuenire? Ad hoc enim eſt textus clarus.j. Ioan.iij. Et licet Matth.xxv.textus loquatur de neglectu miſericordiæ corporalis : per hoc tamē non excluduntur,ſed includuntur neceſſario, vt cauſa ſine qua non,opera miſericordię ſpiritualia,quę plębeis & rudibus non ita clarent ſicut opera corporalia. Et ſententia ferenda eſt vt congruit capacitati omnium & ſingulorum:ideo de corporalibus operib⁹ miſericordiæ vt de cognitis ab omni populo, fit ſermo, non de ſpiritualibus. Hugo poſtil.textum exponit de operibus ſpiritualibus miſericordię. Si enim pro corporalib⁹ confutandi ſunt mali:longe plus pro ſpiritualibus. Pietas enim ad omnia valet,corporalis autem exercitatio parum vtilis eſt. ¶ Corollariū ſecundum. Stat opera miſericordiæ non eſſe vera miſericordiæ opera,ſi non procedunt ex charitate:de quibus hic ſermo. Stat enim quē miſereri alterius ꝓciſe ex naturali compaſſione vel cauſa conſimili,& non propter Deum fraternaliter. Conſiderādum eſt etiam, q̄ etiā de aliis criminibus fiet diſcuſſio & obiurgatio. Hinc Malach.iij.dicit dominus exercituum. Accedam ad vos in iudicio, & ero teſtis velox maleficis,& adulteris,& periuris, & qui calumniātur mercedem mercenarij,& humiliāt viduas & pupillos,& opprimunt peregrinum, nec timuerūt me. Iſtud vltimū ſecundū Gloſſ. ſolum ſufficit ad damnationem. Non enim loquitur de timoris ſeruilis neglectu,ſed filialis. Et quid eſt, non timuerunt me? Non dilexerunt me, ſed ſpreuerunt. Per quod innuitur q̄ illi ſoli dicūtur feciſſe opera miſericordię qui mandata Chriſti ſeruauerunt ex charitate,& gratia gratū facientes:& illi ſoli totam legem impleuerunt,ideſt ad ędificationem charitatis & propter Deū qđ fecerunt perfecerunt. Vt enim ex charitate ſeruiretur, lex data eſt homini a Deo. Qui non ſic perficiunt legem,ideſt qui non agūt ex charitate, omittūt & contēptui dant opera miſericordię & eccleſię, per conſequens obiurgandi ſunt a iudice de neglectu charitatis in operibus legis & p̄ceptorum,ſecundū Augu. vt ſupra,de perfectione iuſtitiæ. Nec propheta recitando quædam peccata ſpecialia cōtrarius eſt textui euāgelij. Matth. xxv. Nam pleraq̄ in prophetis ſufficienter expreſſa euangeliſtę omiſerunt:nec voluerūt oīa Chriſti facta literis tradere. Ioan.vlti.ſed nudæ veritati teſtimonium perhibere, vt claret de paſſione Domini ſuccinctiſſime conſcripta. Ponūtur ergo ab euāgeliſta non particularia peccata, ſed i genere ſigna neglectę charitatis.j.Ioan.iij. & charitatis omiſſio, quę eſt legis defectio: ſicut econtrario dilectio, legis eſt impletio. Propterea imputat dominus nominatim ea q̄ minus videbantur omittenda etiam circa inimicū algentem, nudum, cruciatu plenum &c. quæ & natura docet,& inſtinctus quidam naturæ brutorumq̄ animaliū habitudo, ad culpę exaggerationē & crudelitatis beluinę in homine oſtenſionē: vt vniuſcuiuſq̄ ratio dictat ſe male egiſſe. Inſuper vt cōuincat eos a minori de legis neglectu,ſi miſericordiam nō obſeruarunt:iugūq̄ ſuaue & onus leue portare recuſarunt : ſi maiora iniunxiſſet aliis,nec digito ea contigiſſet. Ita tenet ſanctus Bonauentura in dub.literalibus diſtinctione decimaquinta. Et Chryſoſto.homi. lxxx. ſuper Matthęum. Hoc quoq̄ dominus prius per ſuos ꝓphetas clamat. Oſee ſexto. Miſericordiam volet non ſacrificium,& ſcientiam Dei plusq̄ holocauſta. Item Mich. ſexto. Indicabo tibi o homo quid ſit bonum, & quid dominus requirat a te, vtiq̄ facere iudicium & diligere miſericordiam, & ſollicite ambulare cum Deo tuo. Quid ſit miſericordiam velui,& non ſacrificium, exponit Auguſtinus de ciuo de ciuitate dei cap. quinto & ſexto dicēs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi ostendit se nolle sacrificium,ostēdit se velle sacrificiū.Nō vult sacrificiū occisi pecoris,& sicut stulti credūt Deum velle, sed cor cōtritū & humiliatū Deus nō spernet, dicēs per Prophetā:Si voluisses sacrificiū dedissem:vtiq; holocaustis nō delectaberis. Sacrificiū ē Deo spirit⁹ cōtribulatus.cor cōtritū & humiliatū Deus non despicies. Est ergo sacrificium Deo, oīe opus bonū, factū ex charitate & gratia gratū faciente ad honorē Dei.Misericordia vero qua homini subuenitur,si propter deū non fit, nō est sacrificiū.Viuere Deo sacrificium est,& ad misericordiā pertinet.Eccl'i.xxx.Miserere aīæ tuæ placēs deo.Est ergo misericordia quam vult dñs,dilectio dei & proximi,& in summa,omne bonum opus qđ procedit ex charitate & gratia gratū faciente,siue sit p̄cepti, siue cōsilij, siue indifferēs. hęc est generali vocabulo,oīe opus meritoriū. Hic Micheas dicit:Requirit a te dñs, facere iudicium.qđ est iustitiam seu opus qđ tibi præcipitur a deo.& misericordiam.i.quatinus facias opus legis ex charitate: qđ faciendo misereris animæ tuæ:vt deo placeas ad vitam.Hinc dici potest misericordiam veram(de qua sermo)esse eam quę aufert miseriam & cōfert gratiā & gloriam scđm Hilarium sup Matthęū. ¶Corollarium tertiū.Quicūq; diligit deum & proximū facit opus misericordię:& solū talis:loquēdo de misericordia proprie dicta,quæ est ablatiua miserię & collatiua gratię & glorię.Ecce quēadmodum scriptura,pphetica vnū & idem sub diuersis tradit verbis,vocādo dilectionē dei & proximi, iam misericordiā, iam sacrificium, iam eleemosynā,iam legis implętionem. ¶Corollariū quartū.Sicut omne bonū opus qđ agitur vt sancta societate deo inhęream⁹,relatū.s.ad illū finēboni quo veraciter bti ē possimus,sacrificiū verū est:ita & omne tale & solum tale ad misericordiā pertinet. ¶Corollarium quintum. Vera sacrificia opera sunt mīæ siue in nosmetipsos,siue in proximos,q̄ referuntur in Deum. Et misericordię opera charitate formata,vera sunt sacrificia. Sententia est August.x.de ciui.dei.ca.vj. ¶Sextum corollariū.Quātascūq; & quotcunq; quis fecerit eleemosynas in proximū,si non habet charitatem dei & proximi,obiurgandus est a iudice,& non est aptus regno dei. Qđ est contra quosdam dicentes (secūdum illud Iacobi.ij. Iudicium sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam)q̄ permanens in scelere aut inter peccandum dans eleemosynam,consequitur per eleemosynam,misericordiā & remissionem.Et q̄ remittens debitū ei qui in se peccat, facit eleemosynam:& q̄ legens quotidie orationem Dominicam facit misericordiam,& consequitur remissionem: vt late deducit Augu.lib. xxj.de ciuita.dei.ca. xxvij. Per quem dicebāt. Sicut nō est dies quo a Christianis hęc oratio non dicatur:ita nullum est qualecūq; peccatum qđ per illam nō dimittatur. Sed nesciunt illi errantes,q̄ sicut nō potest quis recte diligere proximum nisi se prius diligat:ita nec facere alteri veram eleemosynam & misericordię exhibitionē,nisi a se incipiat,& sui prius misereat. Qui enim sibi malignus est cui bonus erit? Eccl'i xiiij. Sui autē miseretur qui curat a deo habere charitatē & gratiam,sine qua nō potest recte diligere proximum ad salutem, & sine qua nec homo,nec eius opera deo placēt ad salutē. ¶Quitum dubium:de quadruplici ratione iudicādorum:quā ponit Matth. in textu. Post beatū Gregoriū.xxvj.moral.§.xxiiij.&.xxv.Gloss.Mat. xxv. ponit ex damnandis ordines duos. Quidam enim iudicantur & pereunt:vt illi ad quos dicit Christ⁹.Matth.xxv. Esuriui &c. hoc est, decedentes in mortali peccato, alij non iudicantur & pereunt:vt infideles.hi non veniunt ad iudicium.Non enim eorum tūc causa discutitur: sed secum portāt manifestam damnationis suæ causam,infidelitatē.Hinc propheta. Non resurgunt impij in iudicio. Item Ioan.iij. Qui non credit iam iudicatus est.Item qui sine lege peccauerunt:sine lege peribunt.Roma.ij.Ex saluandis sunt etiam duo ordines.Quidam iudicātur & regnant,qui per pœnitentiam mala culpę quā habuerunt,absterserint. de quibus dñs in iudicio. Esuriui & dedistis &c. Quidam non iudicantur & regnant,qui p̄cepta legis virtutū perfectione transcēdunt,& plus faciunt q̄ præceptū exigit,hoc est qui habent opus supererogationis.Hi(dicit)non iudicātur sed veniūt iudices cum suo auctore. Hic ordo non videtur stare. Aut enim diminutus est,vel sibi cōtrarius. Diminutus,quia de paruulis defunctis i originali nullā facit mētionem:nec de baptizatis mox defunctis : nec de virgine Maria: nec de Christi hūanitate:nec de in vtero sanctificatis & statim defunctis:nec de paruulis baptizatis in suo sanguine:nec(vt dicitur)de seruantibus præcepta & consilia cum permixtione malorum. Loquitur enim de seruantibus præcepta & cōsilia, sed dicit tales regnaturos cū Christo,non iudicandos.quod si intelligatur de habentibus permixtionem bonorum & malorum, contradicit sibipsi,quia tales dicit iudicandos,& eorū causam discutiēdam.His enim dicetur . Esuriui & dedistis mihi &c.Et in hac pte constituit non iudicandos. Dicendum.beatus Gregorius supponit (vt videtur) actuale meritum vel demeritum,& de illo habendum iudicium:sed id nō

stat cum congruentia prædicta. Nec videtur ratio diuersitatis respicere causam finalis iudicij,cur illi & non alij sint iudicandi. Vnde nescent alij causam huiusmodi retributionis ex merito Christi,& remissione originalis culpæ cōtractę in Adam. Debet autem iudiciū omnibus claresscere iustissimū. Si ergo aliqui habentes permixtionē bonorum & malorum iudicantur iudicio discussionis:ergo & omnes alij in q̄ bus est similis ratio. Prēterea stat aliquē legis obseruatorē non seruasse consilia actu, sed voto & desiderio. Hinc Aug. castitatē Abrahę cōparat cęlibatui Ioannis: & qui olim plures habuerūt vxores:plures virgines supgressi sunt merito vitę.vt infra dist.xlix.q.iiij. Nec potest negari quin infideles sint iudicādi iudicio retributionis & damnationis,licet non discussionis: quia nihil bene fecerūt. Et si seruātes consilia & p̄cepta sunt nō iudicādi,quia nūq̄ peccauerūt actua liter:pauci sunt illi. Oēs enim nascimur natura filij irę stante lege. & ideo illa distinctio non est necessaria, sed q̄dam exemplaris manuductio vel qualiscūq; iudicādor⁹ sepatio & distinctio. ¶Sextū dubiū.Vnde scient ij q nō fuerūt de lege Christiana,sed tēpore legis naturę, aut ante, multarū catholicarū veritatū determinationē & resolutionē:aut tēpore legis Mosaicę,q̄ illi vel isti,puta pueri in originali decedentes, aut baptismate regenerati,seu baptismo sanguinis delibuti,etiā martyres adulti,qui prius multiplici ter peccarunt in infidelitate,iuste sint de numero saluandorū,& q̄ bona eor⁹ mala p̄cellūt: cum non pueneri ad eos statutū Ioā.iii.Nisi quis renatus &c. Sic de alior⁹ statutor⁹ vsu vel negligētia. Dicit aūt Christus Ioā.xv. Si nō veniissem, & locutus eis fuissem,peccatū nō ha.Nunc autē excus. nō ha.de pec.qđ ad Iudęos dixit.Dicendum post dicta supra conclusione.iii.q̄ mali & p̄sciti ad damnationē videndo bonos exultātibus animis Deum collaudare, & veluti triumphantes collętari de obtento ,p quo concertauerunt brauio vitę ęternę,arguitiue & in effectu vi debūt in eis veluti in libris singulor⁹ quę Deus per eos voluit fieri mādata.Cū autē conspicient sesę via contraria incessisse, & nec hoc nec illud (qđ etiā ratio naturalis recta dictat faciendum) ope cōpleuisse,aureisq; ad naturalis legis dictamen obtudisse &c.testimoniū reddente eorū cōscientia,videbūt se de numero damnādor⁹ a iudice potentissimo,cuius forum nemo potest declinare:cui nemo potest contradicere, & quē nemo potest de iniustitia notare, aut psonarū acceptione,vt qui nullius est debitor nisi sua gratuita voluntate & sponsione:quicq; de massa sua potest facere vas aliud in contumeliā, aliud in honorem,& quocūq; notare.Tūc mirabūtur in subitatione insperatę salutis iustor⁹,gemētes p̄ angustia spiritus,& dicētes intra se pœnitētiā agentes.Hi sunt quos aliqū habuimus in derisum & in similitudinē improperij. Nos insensati vitā illor⁹ estimabamus insaniā,& finē illorum sine honore. Ecce quō computati sunt iter filios Dei,& inter sanctos sors illor⁹ est. Ergo erauimus a via veritatis:& lumen iustitię nō luxit nobis. Sol intelligentię nō est ortus nobis: viā dñi ignorauimus &c. Sapiētię.v.fere p totum.Non autē Deus reliquit hominē volētem saluari in necessarijs ad salutē,sed facientē qđ in se est medio congruo illuminauit. Vult em̄ oēs homines saluos fieri volūtate antecedente.j. Timot.ii. In omni deniq; gente, q timet dominū acceptus est illi. Act.x. Et stat ad ostium & pulsat &c. Apoca.iii.Et signatū est sup nos lumen vultus tui dñe.Psal.iiij.Hinc nō possunt allegare stante eor⁹ natura rationali libera,Deū eis nolusse cooperari ad salutē & ad ea q̄ ad salutem sunt necessaria,p diuersitate tēporis,& veritatis illustratione. Sed neq; a sua vinea nolentes repulisse. Abibunt ergo confusi testimoniū illis eor⁹ reddente cōscientia:quā veluti p̄conē dei cōtempserūt.Nec dictū Saluatoris Ioan.xv. intendit q̄ Iudęi ante Christi aduentū,& cum eis habitā locutionē fuerint sine peccato,sicut & de illis ad quos nōdū venit Christus,nec locutus est eis:sed fuissent sine peccato ĩcredulitatis,qđ antonomatice dicitur peccatū. Habuissent igit excusationē dūtaxat de peccato infidelitatis,vt puta quia nō credidissent Christū fuisse Deū & hominē:si Deus pater nō fuisset eis locutus in filio suo vel p se, vel p ministros,vel p scripturam miraculis confirmatā:sed p hoc non euasissent cęteris paribus damnationē: sicut & pueri in originali peccato decedētes si nullū cōmisissent actuale peccatū agendo cōtra rationē rectam naturalem &c.Hinc Paulus.Roma.ii.Quicūq; sine lege peccauerūt,sine lege peribunt.Et qui in leg.&c. Ad hoc facit cū princeps denūciat p̄conis voce sine exclusione & refutatione cuiuscūq;,quicūq; venerit hora tali huc,habebit denariū . aut consimile facit edictū cōditionatū: spondens se largiturū plurima venientibus,& solis illis. Facit ad hęc dictū Augu.ad Sira. cum inquit. Lege illa p̄uaricata quę est in vsu rationis naturę in ætate hominis iam ratione vtentis,p̄uaricatores fiūt oēs peccatores terrę.Hinc scđm Hug.lib.j.p.vj. c. vij. agens contra solam legem naturalem siue rationis iudicium rectū, peccat,& est transgressor p̄cepti,& si non disciplinæ tamen naturæ. in quo etiam est dare præceptionē,idest faciendorum cognitionē:&

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibitionē,id est vitandoꝝ discretionē,& confessionē.i.cognitionem mediorꝝ. Hinc omnis adultus ratione vtens habet legē iudicatiuā vel ostensiuā in anima sua:licet nō acceperit legem scriptā pceptiuā. Et agens contra conscientiā ædificat ad gehēnā. Quicquid sit de illo,iudicia Dei abyssus multa.Quē vult indurat,quem vult iustificat. Multi de isto profundo q̄rentes reddi rationē,in fabulas vanitatis abierunt:quare illum & nō illū:cur hunc de parentibus Christianis,& non alium nasci faciat, multum est a me (inqt Augustinus Ser.vij.de verbis Apli) abyssus est,profundum est. Admiratione exclamare possum:disputatiue demonstrare nō possum. Ad idem ser.xj. & in de p̄destinatione sanctorum cap.ix. Cur non omnibus detur fides,fi delem mouere non debet,qui credit ex vno esse omnes in condemnationē sine dubitatione iustissimam,ita vt nulla Dei esset iusta rep̄hensio etiam si nullus inde liberaretur &c. ¶Si dicaꝫ: cum Deus pscius legem & statuta sua ad plerosq; populos non peruentura,& per consequēs eos non esse saluandos ex suorum ignorātia statutorum,cur ergo fecit eos nasci vasa iræ? Ad hoc respondet Apostolus Roma.ix.In hoc do minus Deus ostendere voluit iram suam,& potentiam in vasa irę:& notas facere diuitias gloriæ suæ in vasa misericordię. Potest enim ex eadem massa vas aliud facere in contumeliam,aliud in honorem,cum tamen massa in Adam damnata est.Cum ergo ex condemnationis massa facit nos vasa glorię,misericordię est & indebitę gratiæ.q; aliud facit vas irę, ad debitam pertinet pœnam.Ostendit igitur iram suā nō animi perturbatione:sed iustę & debitę vindictę inflictione:quæ ex debito maiorum procedit, cū damnat illos qui nec ad regenerationē veniūt: ostendit misericordiam cum illi regenerantur. Insuper & misericordiam ostendit cum malis, quia naturalia eis contulit,synderesim & rationem dedit.Verum eam malus noluit cum repulit legem Dei quam concreauit.Est enim lex diuina quasi de lege naturali accepta large. Nec Deus aliquem creat vt damnetur,sed vt saluetur si vult saluari. Si vero multi pereūt,pereūtium est meritum:si multi saluantur, saluantis est donum. Si homines nascuntur, est dei beneficiū: si pereunt,preuaricatoris est vitium. Hinc alia est causa nascēdi,alia pereūdi.Nec deserit Deus hominem nisi desertus prius ab eo.Nec prædestinatio Dei facit vt ex filijs Dei fiant filij diaboli, sed econtrario damnatur homo quia suā non Dei executus est voluntatem. Sententia est Aug.ad articulos falso sibi ipositos. Nec deus vnq̄ permisit aliquem ignorare legem suā quē sciuit saluandū. ¶Sed quid de parulis in originali peccato defunctis, quomodo cognoscēt iustum esse Dei iudicium in retributione pmiorum pro meritis,qui nec Deum (vt videt) cognoscent sub conceptu Dei sine fide loquendo de Deo Christianorum? Respondet Durandus in effectu,dist.xliiii.q.xj. q; tales parvuli cognoscēt q; alij baptizati Christi merito sunt de saluandis:non sic autem ipsi qui tale non peceperunt. Sed quia non cognoscent q; demeruerunt illo dono priuari:ideo inde nec tristantur nec murmurant contra Deum. Facile hic posset fieri replica.vnde enim scient parvuli esse beati tudinem quæ sola fide & reuelatione diuina cognoscitur esse,cum non habeant aliquā fidem vel cognitionem Dei quam fides docet,sed cōtenti sint sua naturali beatitudine, nescientes vtrum sit alia:scdm. S.Thomā de malo.q̄st.v. ar.iii. Et licet parvuli baptizati cognoscant se Christi morte saluatos & inde gaudeant: nō tamen oportet sic esse de non baptizatis q; doleāt: quia scdm Apostolum, non sicut delictum ita & donū.Maius enim est Christi meritum q̄ cuiuscūq; peccatum. Hinc quia ea quę beatitudinis sunt Christianorum,sola reuelatione nota sunt,& hi soli nouerunt quibus reuelatum est, quales non sunt pueri mox defuncti:ergo non cognoscūt aliorum proprie dictam damnationem vel saluationem:secus de baptizatis & vnitis Christo per fidem, quibus datur visio Dei merito Christi non proprio.

¶Quęstio.II.

SEcundo quęritur : vtrum venientem ad iudicium, conflagrationis ignis pcedet,qui totum mūdum purgabit.

¶Notandum pro articulo primo: q; flagratio dicitur ardor a flamma vel flatu quo alitur incendiū. inde cōflagratio vniuersale incēdiū. Et sicut aquarum abundantia diluuiū:ita vniuersale incēdiū conflagratio dicitur, quasi flatu excitata.Hinc Augustinus.ij. de Ciuitate Dei c.xvj. Sicut mundanarum aquarum inundatione factum est diluuiū:ita mundanorum igniū conflagratione figura mundi huius peribit.Et scdm sanctū Thomā: non est aliud nisi cōgregatio omniū causarum superiorum & inferiorum, quę ex virtute sua habent virtutem igniē di.Quę congregatio non naturali cursu rerum, sed virtute perficietur diuina. Et ex omnibus causis sic cōgregatis generabitur ignis, qui fa-

ciem mundi exuret.Ideo ignis ab eo causatus dicitur ignis conflagrationis effectiue. Scotus dist.p̄senti.q.ii.inquit. Sicut ignis potest extra sphęram suam esse in materia aliena, vtputa in corpore ignito,carbone scilicet,vel flamma: nō q; sit ibi in partibus solidis vere forma ignis, nisi ponatur formas specificas disparatas simul perficere eandem materiam: qđ scdm eum videtur inconueniens: vel vapores existentes in aere per iuxta positionē possunt igniri:sic ista ignitio succedit una nunc illorum vaporum nūc aliorum saltem pro toto aere suprapositio regimini habituali hominū potest dici conflagratio.

B ¶Quantum ad artículum secundū est conclusio prima. Sicut mūdus olim fuit purgatus aquis diluuij tempore Noe: ita Christo venturo ad iudicium purgabitur conflagrationis igne.Vel sic,manendo plus cum textu Epistolę.ij.Petri.iii. Sicut olim tempore diluuij cęlum aereum, seu (vt Glossa dicit) aer humidus & turbulentus dictus cęlum,& similiter terra purgata sunt per diluuiū ascendens.xv.cubitos vltra cacumina montium. Gene.vii. Ita Christo venturo ad iudicium cęlum & terra purgabuntur per conflagrationis ignem:qui intantū ascēdet quantum ascenderunt aquæ diluuij. Nominat beatus Petrus aerem cęlum, & in plurali dicit,cęli propter duas eius partes, superiorem & inferiorem,scdm Nico.de Lyra. Superior pars aeris seu cęli aerei transcendit mōtium cacumina,& simul voluitur cum cęlo motu diurno. Inferior propter impedimentum montium nō sic mouetur. Partem superiorem non attigit diluuiū (vt multi volunt) nec ignis cōflagrationis. Nec magis tenēda sunt auctoritate scripturæ q̄ cogente ratione. De hoc Esa.x.lj.c.& Luc.xxj.j. Ioā.ii.Psal.xcvj.Ignis ante ipsum pręcedet. Et beatus Petrus vbi supra. Ad idem est Aug.lib. xx.de Ciui.dei.c.vltimo.&.xxiiii.vaticinium Sibyllę lib.xviii.c.xxiii.& in Sermone quarto de Vigilia Natiuitatis Christi. Actu.ij.Hiero. super Dani.vii.c.Cum enim (vt dicit Glossa) quidam pseudo apostoli videntes post mortē martyrum & Christi resurrectionem nullā fieri mūdi magnam mutationem quę esset signum aduētus Christi ad iudicium.de quo plura p̄dixit Paulus.j.ad Thess.iiii.omnino negabāt iudiciū futurū:eo q; (vt ipsi dicebant) non erat signū aduentus eius,& p consequens inaniter gloriabantur Christiani de facta eisdem promissione diuina,& signorū ostensione.Luc.xxj. Cōtra hos loquitur beatus Petrus,dicens eos habere volitam & affectatam ignorātiam prioris iudicij diuini facti per aquam.Hoc enim iudicium diuinū qđ transijt fingebāt se nescire,vel voluerunt non scire:cuius si habuissent memoriā,facile credidissent aliud iudicium futurū p ignē. Fuit terra per aquas.i.scdm Augustē. tecta fuit aquis & purgata. Purgabitur etiam igne conflagrationis.i.per ignem causatū & excitatū a flatu vel flamma quadā quasi fomite ignis materialis.Vnde.Adueniet enim dies dñi sicut fur, in quo cęli magno impetu transient:elemēta vero calore soluētur.Cęli exponit Lyra.pars superior terrę & inferior aeris:licet Glo.de superioribus cęlis loquatur Heb.j.&.ii.Pet.iii. Et i expositione Psal.cj. Aug.' An sint purgādi p ignēm dicit esse disceptationem scrupulosam inter doctos. Transibunt magno impetu a statu in quo nūc sunt per impetum ignis conflagrationis in aliam formā.Nomen magno impetu ponitur ad designādā magnā immutationē quæ erit in mūdo per ignem futurū.Nomine cęli venit aer ventosus,humidus,& turbulentus in expositione Psal.cj.&.cxviij. Elementa vero calore soluētur.quasi dicat,non solum aer:sed etiā elementa alia igne purgabūtur.Terra aūt & omnia quę in ipsa sunt,exurentur: vtputa omnia terrę nascentia.Et itaelemētorum nomine venit aqua & terra,de aqua & per aquam consistens.Materia em̄ corporalium abyssus vocatur,vel aqua. Gene.j. Probatur conclusio scdm Durādū.q.iii. Decet finem & ea quę sunt ad finem habere quandā p̄portionem adinuicem : sed homo est quodam modo finis omniū.ii.Phy.& Ge.j.homini data est p̄sidentia supra reptilia &c.Et ita quodā modo constitutus est supra generabilia & corruptibilia.ergo debent quandoq; habere quādam proportionem & similitudinē adinuicem.Homo autem in resurrectione sic immutabitur q; erit alterius glorię:licet prioris substantię, vt supra. Decet ergo mūdum purgari tali purgatione quæ competit homini pro illo statu gloriæ. Vnde Apoc.xxj. Ecce noua facio omnia. Et iterum.Vidi cęlum nouū & terram nouā.i.aerem & terram innouatā.Et in his alia elementa media includūtur.Nouū.i.innouatum & purgatū:sicut spiritus hominis dicitur innouari per gratiā. Et quia homo dupliciter purgabitur in resurrectione:deponet enim omnē corruptibilitatē & grossitiem &c.vt supra de dotibus,& omnē peccati immūditiam.Nihil enim coinquinatū ingreditur in cęlestem patriā. Apoc.xxj. Ideo consimiliter in rebus corporalibus duplex fiet purgatio scdm duplicem impuritatē quā cōtingit in eis inuenire. Est enim impuritas permixtionis,quę & naturę dicitur, quę est ex actione elementorum & aliarum rerū in seinuicem. Et illa posset subdiuidi.Nam elementa in suis extre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitatibus non sunt pura & in optima disposi-
tione naturali consistentia, sed aliquo modo per
mixta, vt in.ii.de gñatione. Et illa impuritas
(vt videtur) non tolletur per ignem conflagra-
tionis, sed cessante actione pcellēti quodlibet se
reducet ad optimā dispositionē naturalem sibi
debitam. Sūt deniq; elemēta multum apud nos
permixta & confusa ꝓ statu generationis & cor
ruptionis: & nōnūq; quasi sub materia aliena: &
illa impuritas pro parte purgabitur per ignem.
Hinc videmus etiā teste Philosopho.ii.Mete.
totū aerem esse permixtū multis fœtoribus, hu
miditatibus, & vaporibus: aqua maris innu-
mera continet quę non sunt aqua, ligna, lapides
cadauera &c. vnde sequitur aquę corruptio, pu-
trefactio, turbitudo &c. ineptitudo ad vsum ho
minū. Et forte posset dici q; pro statu illo non
sunt sub materia aliena, secus alibi scđm Scot.
dist.xlix.q.xiiii.de dote ipassibilitatis. Terra
in se habet aquam & aerem corruptū. Nā scđm
Glos. sicut in venis animaliū sanguis, ita in
venis terrę aquę consistunt: ne nimiū exiccetur
& ariditate deficiat. Hinc.ii.Petri.j. dicitur. Cęli
erāt prius, & terra de aqua, & per aquā consistēs.
Est enim formata de materia informi, quę dici
tur aqua. Gene.j. & cōsistit per aquā. Alia impu-
ritas est correspondēs peccato hominis, immo
ex eo prouenies: & est quędā irregularitas vel
inidoneitas ꝓueniens ex culpa ibi cōmissa ad
locandū in se corpora gloriosa post resurrectio-
nem. Sic loca sacra dicūtur profanari ex certorū
crimine in eisdē cōmisso: & tāq; profana habē-
turi criminis detestationē. Et quia multa in ter
ra & aere cōmissa sunt ab homine facinora, & p
hoc terra & aer licet nō possunt esse subiectū cul-
pę, contraxerūt tñ quādam impuritatē ex pec-
cato hominū siue irregularitatē, vt nō sint apta
recipere in se beatorū corpora: Ideo congruū est
fieri mūdi purgationē ꝓuiā saluationi beatorū
vt eorū status & locatio tunc requirit. Ideo dici
tur. Ignis ipm̄ ꝓcedet. Ex quo videt posse colli
gi electorum corpora post resurrectionem non
statim esse assumenda in cęlum: quia durante
conflagrationis igne, erunt in loco quē non ac
cedet ignis, vel in igne sine lesione, scđm Au-
gustinū. xx. de Ciuita. c. xviii. Hinc Glo. & est
Ambr. Vt nouis corporib⁹ nouus mūdus cōue
C niat, igne purgabit. i. Cor. vii. ¶ Cōclusio scđa.
Non totus mūdus nec quodlibet totale elemētū
mutabitur aut purgabitur quantū ad singulas
sui ptes conflagrationis igne, sed in Psal.cj. &
ij. Petri. iii. totū ponitur pro pte. Hinc. xx. de
Ciuit. c. xviii. ait Aug. cęlos imos nō illos su-
premos vbi sol & luna cōstituta sunt & sidera,
fore purgādos. Et. c. xxiiij. Diluuio pijt vna ps
mundi. Et licet in cęlo Empyreo peccarint spiri
tus mali, quia tñ scđm Hugo. sanctū Thomā, ac
Palud. non fuit ibi peccati frequentatio, & ho-
minū peccatoꝝ habitatio: ergo nō purgabitur.
statim enim fuit eiectū peccatū. Illud non cogit
sed illa impuritas peccati & loci statim post fa-
ctū fuit purgata repentina eiectione peccātium
& locus peregrinas nescięs impressiones sanctī-
ficatus bonoꝝ in gratia stabilitione, & ignis di
uini accensione perpetua. Si em̄ sola peccati fre
quētia esset purgationis causa: ergo quo ad hoc
loca non inhabitata ab hoīb⁹ peccatoribus etiā
non essent purgāda. Sic de paradiso terrestri suo
modo dicēdū, vnde eiectus est homo peccator
nūq; illuc reducendus. Sphęra ignis non venit
purganda igne: caret enim vtraq; impuritate, &
materię & culpę. Et si quid ꝑuritatis materię il-
luc ascendere conaretur, statim ab igne absume
retur. Aer purgabitur igne, sicut prius purgatus
fuit aquis diluuij. Multiplices em̄ contraxit im
puritates ex diuersis peccatoꝝ effectib⁹. Cōstat
ex scriptura Gen̄. iii. Terram a Deo maledictā
propter peccatū hominis: & post diluuiū mul-
tipliciter corruptā. Hinc & statim incurrit ster-
ilitatem, nec produxit post peccatū fructum con
uenientē hominis vitę nisi cultura & labore. Ho
mine vero ꝑmanente in innocentia, fructus ge-
nuisset in abūdantia naturę hominis cōuenien
tissimos. Cōsequēter animalia terrestria & omia
terrę nascētia ex terra genita plus maledictionis
habent q̄ aquatilia: eo q; plus viuūt de terra ma
ledicta. Ideo dñs post resurrectionē de aquatili-
bus refici voluit, non de animalibus terrestrib⁹
scđm Alchuinū: & est in Glos. Gene. iii. Ignis
tātū ascēdet quātū ascēderūt aquę. A quę ascēde-
runt cubitis. xv. vltra montes: quos operuerunt
Gen̄. vij. Sed si stat dictum Glosę ibidē, q; mō
tes ante diluuiū nō fuere tanti sicut nūc sunt post
diluuiū: nec eadē terrę qualitas: qđ necesse habēt
dicere scđm Richar. ponētes ignē non transcen
surū mediū interstitiū seu ꝑtem suprēmā medij
interstitij: nescitur cū ꝑcisione quo ignis ascen
det. Scđm Aug. in expositione Psal. cj. aqua di
luuij occupauit istam capacitatem totā in qua
aues volitant. Sed cōstat q; aues nūc transcēdūt
plerosq; mōtes: & forte aliquoꝝ montiū cacumi
na penitus recusant ascendere: ergo iterū est mi-
nus certū quo ꝑcise ascēdet. Si dicit quindecim
cubitis, statim dicetur mōtiū cacumina nūc fo
re altiora q̄ añ diluuiū, vt supra i Glos. ¶ Forte
dicet aliqs: dictū scripturę intelligendū de cu-
bitis geometricis vt sensit Origen. de arcę Noe
magnitudine Homi. ii. sup Gen̄. pro capacitate
animaliū. xv. de Ciui. dei. c. xxvii. et in q̄stio-
nibus sup Gen̄. q. iiii. Augustinus refert Orig.

sic non inelegāter sensisse. Moyses em̄ euasit eru
ditus in omni sapientia Aegyptiorū, qui geo-
metriam dilexerūt: et ideo geometrica cubita
posuit, quorum vnus valet sex de nostris. Cōse-
quenter cū dicūt vnū geometricū valere sex de
nostris, aquę ascenderūt vltra mōtes quos opue
rūt. xc. cubitis, qa sexies qndecim cubitis: & se
xies qndeci facit nonaginta. Et ita iterū pēdet
res. Beat⁹ Aug. xx. de Ciui. c. xviij. dicit: loq̄ns
de futura mūdi purgatione ꝑ ignē. Ergo totus
aut pene tot⁹ aer iste vētosus quē cęlū vel poti⁹
cęlos vocat Petrus, conuersus fuerat in humidā
qualitatē: atq; hoc modo perierat cum terra. Et
est verisimile q; ꝑ vniuersum orbē. Et si in qui-
busdā montibus seu locis nō fuit hominū pec-
catoꝝ habitatio, nec æqualiter fumi peccatoꝝ
& ex oblatione idololatrarū illuc ascēderūt, fiet
aeris turbulēti purgatio ꝓpter multiplices exha
lationes & euaporationes e terra ꝓuenientes: qui
bus aer turbatus est & grossius penitus ac crassus
effectus, vt alibi in naturalibus ostēdi solet. Ter
ram perire scđm Aug. est eius faciē tegi aquis
ne videri possit. Sic & alia elementa perire dicū
tur. c. xviii. lib. xx. de Ciui. nō totalia, quia non
D quęlibet res desinet eē aut tegeť igne. ¶ Verū ne
in equinoctis laborare contingat, cū dicūt ur ele-
menta mutari aut purgari, hic supponendū est
ex. ii. de generatione q; elementū quandoq; dici-
tur purū substantialiter: quia substātię suę ni
hil substātialis est ꝑmixtū. Et sic omne elemētū
siue totale syncategorematice siue ptiale est pu-
rum. Alio modo, qualitatiue: quia habet suas
qualitates ei naturaliter debitas in optima dis-
positione. sic nullū elementū totale est purū qua
lificatiue vl' qualitatiue. qđ facile ostēdi pōt de
elemētis in suis extremitatibus, & in genere de
terra. q̄ est humida in multis ptibus cū deberet
esse summe sicca si deberet dici pura totaliter &
qualitatiue. De aqua silr cōstat, q̄ deberet eē sum
me frigida: & habet ꝑmixta multa alia quæ nō
sunt aqua. Aer silr habet i se vapores, & pleraq;
corpora subtilia & leuia. Ignis in ptib⁹ inferio
ribus, in qb⁹ alteratur ab aere, nō est siccus scđm
eius dispositionē naturalē. humectatur em̄ ab
aere ꝓpinquo & grauior efficitur. Itē posset hoc
ostēdi de elemētis ptialibus cū iam sunt in via
corruptionis & trāsmutationis. Sic dicit Marsi
lius. ii. de gñatione. q. ix. q; scđm aliquos nō est
incōueniens ignē in via corruptionis stare in
materia frigida actu. Et cū dicit ignis esse ca li-
dus: intelligit cū est in dispositiōe naturali vel
proprie. Item cū ignis est elemētū nobile, nō pōt
manere in materia nisi sit calida vltra mediū la-
titudinis &c. Sic de alijs elementis. Danē tñ ele-
mēta ptialia pura qualitatiue, quia est dare ignē
partialem summe calidum, intēse siccū, remisse
humidū. Sic de alijs elemētis suo modo dicen
dum, de quo alibi. Istę vero impuritates præser-
tim plures ex eis, nō purgabūtur igne, vt supra.
¶ De aquę purgatione maior videť dubitatio.
Dicit. S. Thomas nihileē qđ nō possit aliquo
modo igne purgari. Beatus Aug. c. xvj. lib. xx.
de Ciuita. dei, inquit. An mare maximo illo ar
dore siccetur: & an ipm̄ vertatur in melius, non
facile dixerim. Cęlū quippe nouū & terrā nouā
futurā legimus. De mari autē nouo aliquid me
vspiam legisse nō recolo. Quidā sequētes Glo.
ij. Petri. iii. dicentē. Elemēta quatuor quibus cō
sistit iste mūdus maximus ignis absumet. Nec
cūcta intantum absumet vt non sint: sed duo in
totū consumet: duo vero in meliorem restituet
faciē. Et infra. Nouos cęlos & nouā terrā. Et pro
missa ipsius expectamus. Consequēter dicūt q;
duo elementa sint omnino cōsumēda, sc; ignis
& aqua. Nam Apoca. c. xxj. post cętera dicit. Et
mors iam nō est. Et c. xxii. Non egebūt lumine
lucernę neq; solis. et similiter. c. xviii. Et ita vo
lūt q; & ignis omnino cōsumeť. Sed cum reue-
rentia hoc nō videtur velle Glo. nec textus. Si
quidē nullū elementoꝝ totaliū substātialiter cō
sumetur ꝑ ignem conflagrationis, via naturæ.
Hoc em̄ totū ordinē naturę confunderet. Secus
de potentia absoluta Dei: q̄ posset aliū ordinē
facere in vniuerso. Et licet nūc quodlibet elemē
tū possit imediate in cuiuslibet alterius elemē-
ti speciē trāsmutari, seu quodlibet pedale cuiusˀ
cūq; elementi quantū est de sua natura natum
sit trāsmutari in alterius elemēti speciem: attn̄
ignis cōflagrationis purgatur⁹ mūdū nō absor
bebit totalia elemēta substātialiter. Nec illa pur
gatio adimet & cōsumet totaliter q̄litates natu-
rales & ꝓprias elemētoꝝ, licet elemētis quatuor
optime & naturaliter dispositis remanentibus
deinceps vt nūc nō agent in sese vel alia corru-
ptione. Propter cui⁹ actiuitatis cessationē i ele-
mētis illis q̄ ꝑcipue sunt actiua ꝑ cętera, dicūť
qñq; interire vel cōsumi. Idē vult btūs Augu.
vbi supra, dicēs. In illa conflagratione mūdana
elemētoꝝ corruptibiliū qualitates q̄ corporib⁹
nostris corruptibilibus cōgruebāt, ardēdo peni
tus interibūt. Atq; ipsa substātia eas qualitates
habebit q̄ corporib⁹ noīs imortalib⁹ mirabili
mutatione cōueniēt, vt sc; mūdus in meli⁹ mu
tatus apte accōmodetur hominibus etiam car-
ne in melius innouatis. Si sane capio, elemen-
ta corruptibilia sunt elementa partialia non
pura nec in optima & naturali dispositione qua
litatiua cōsistentia: sed ꝓut status mortaliū gña
tionis ac corruptiōis exigit aut requrit. Horum
qualitates interibūt & purgabunť ꝑ ignē. Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

scdm Tho.ar.ij.q.ii.qualitates illę sunt innaturales eorũ dispositiones scdm quas corruptioni appropinquãt. Dicunt ergo elemẽta corruptibilia elemẽta nõ pura i via corruptionis. ¶Corollarie sequit. Totalia elemẽta oia & singula i suis essentijs totalibus manebũt:nec substãtialiter interibũt. ¶Corollariũ secũdũ. Dispositiões qualitatiuę elemẽtis totalibus debitę & a natura pria,pmanebũt in eis.j.Corin.vii. Prẽterit figura mũdi huius. Glo.i.pulchritudo,nõ substãtia huj⁹ mũdi. Prẽterit.i.senescit. Ad idẽ Haymo. & Augst.supra.& Glo.Matth.v.sup illo, Donec trãseat cęlũ & terra.de mutabili formai imutabilitatẽ. ¶Ad dictũ Augustini de purgatione aquę:admisso q̃ nõ legerit de mari nouo: legitur.ii.Petri.iii.Elementa calore soluenẽ:terra autẽ & q̃ in ipsa sunt opa exurẽtur. Prẽterea ipe met Aug.vt patet.c.xvi.lib.xx.de Ciuit. dicit illã locutionẽ,Et mare iã nõ est:esse velatã. Et q̃ly mare supponit ꝓ seculo illo mortalium:illud mare tũc nõ est. De illo dicitur. Et exhibuit mare mortuos qui in eo erãt. Apoc.xx. Ad aliud, sancti nõ indigẽt lumine lucernę & solis in æterna beatitudine:sed claritas Dei illuminat ciuitatẽ & locũ sanctorũ. Aliter Mare nõ est,exponit Glo. Scdm priorẽ statũ,quia grossities & amaritudo auferẽ. S. Thomas. Mare nõ est quãtũ ad priorẽ statũ salsedinis & fluctuũ:sed est quãtum ad substãtiã aquarũ. Ad Glossam q̃ loquit de cõsumptione aliquorũ elemẽtorũ.s.ignis & aquæ: & q̃ in totũ cõsumet illa vis diuina: Concedit ad bonũ intellectũ. Dicunt em cõsumi,quia deinceps ꝓ ignẽ & aquã mũdus nõ purgabitur. Et quia eorũ actiuitas quo ad purgationẽ mundi deinceps non erit: ergo in totũ cõsumi dicunt. Item illa duo elemẽta sunt p̃ cęteris actiua & generatiua pariter & corruptiua: tunc autẽ iudicij tpe cessat gñatio & corruptio ꝓ statu imortalitatis hoim.ergo. Ad hoc Apoc.xxj. Hinc Gene. ix. Pactũ inijt Deus cũ hoie,vt deinceps aquis diluuij nõ pdat omnẽ carnẽ. Q̃ alia duo dicunt innouari,nõ est ꝓ ꝓprietatẽ,sed quãdã approbationẽ. Plures em grossities cõtinẽter ineis iuniũtur q̃ in igne & aqua. ¶Si q̃rit:vnde potest sumi ex scriptura q̃ futura sit siccitas quasi p̃paratiua materię vt statim vertat in aerẽ:Scdm aliquos nõ videt ad hoc esse vel ratio vel auctoritas cũ scriptura dicit. Ignis ante ipm p̃cedet &c. Et põt Deus igne illo sic vti,vt placet. Si.n. (vt dicit Sapiẽtię vltimo) ignis in aqua valuit supra suã virtutem, & aqua extinguẽtis naturę obliuiscebat:flãmę ecõtrario corruptibiliũ aialiũ nõ vexauerũt carnes coambulãtiũ:nec dissoluebãt illã q̃ facile dissoluebat sicut glacies bonã escã:Cur nõ i ꝓposito poterit Deus vti illo igne ad agẽdũ hũc vel hũc & nõ aliũ effectũ circa elẽmẽtorũ purgationẽ p ignẽ,vt salua sit eorũ totalis substãtia:seu integritas debita:& multę iuritates p ignẽ cõsumãtur: sicq; elemẽta purgata sese reducant ad qualitatiuas & ꝑprias dispositiones? Nec ignis sic aget cõtra naturã vniuersalem:sed cũ sit in potẽtia obediẽtiali Dei, Deo vtitur vt suo instrumẽto. Nec negandum venit ignẽ nõ agere in elementa: immo vere aget,nõ vt ea i sua totalitate corrũpat:sed vt pleraq; ptialia trãsmutet,corrigat,mũdet,&c. Hieronymus supra Esa.lib.xviii.c.lxv. Nec sequitur ex hoc plures formas substãtiales pficere eandẽ materiã aut q̃ flãma nõ sit ignis,vel q̃ in ferro candẽti nõ sit ignis,sed magna alteratio & cauma, vt dicit Durã.q.v.dist.xliii.potẽs ignire,eo q̃ ferrum nõ patitur tãrarã materiã sicut ignis: nec ignis tã densam sicut ferrũ. Dicit em Bath.de proprietatibus rerũ lib.x.c.iii.ad mentẽ phorũ q̃ est ignis lux,ignis flãma,ignis carbo. Ignis in sphęra sua lux,flãma in materia aerea, carbo in terrea. Si flãma nõ est ignis, quomodo ponimus esse extra sphęrã suã? quia dicet quis flãmã esse vehemẽtẽ calorẽ. Secũdo, ignis nõ est substãtialiter in ptibus solidis corporis alicuius ꝓpter sui subtilitatem: ita q̃ sint simul ignis & ferrũ aut lignũ: sed sicut vẽtus q̃ est terreus collateraliter motus. iii. Meteororũ, mouet p aerẽ, nec tñ duo corpora sunt simul:sed est cõfusio ptiũ inter sese, scdm Rich.ar.ii. q.j. sic ignis nõ est substãtialiter in aliqua pte ligni simul cũ ligno:sed solũ i poris vnctuosis ligni & viscosis. Sic de carbone. In his est ignis actiuus ad consumptionẽ ligni,& qualitatũ sibi cõtrariarũ q̃ in ligno sunt:q q̃q; cõcitat & excitat ventilabro. Prẽterea nũc elemẽta sunt(saltẽ aliqua ptialia)in via corruptionis: sed tũc ois mũdus corriget p ignẽ:sicq; deinceps elemẽta totalia pfectissima erũt. Hic verũ est dicere scd; logicã,elemẽta trãsmutant:elemẽta nõ trãsmutãt. Sic dici posset de corporũ resurrectiõe & eorũdẽ purgatiõe ꝓ purificatione substãtię totalis ꝓ statu glorię. Totalitas & integritas illa noia q̃q; sonãt sufficiẽtiã xxii.de Ciui.dei.c.xix. Ita in ꝓposito eorũ totalitas.i.sufficiẽtia manebit ꝓ cõsummatiõe vniuersi. Sic manebit i resurrectione integritas materię q̃is multa detrahẽtur: quia quicqd requritur ad integritatem corporũ & elementorũ,ibi erit sine defectu. Si dicit:cũ ignis sit subtilissimũ elementorũ oia trãsmutabit in se elementa si ponit:ergo solũ ponit ignitio:Quicquid sit de illo, est instrumentũ Dei:& aget vt dirigetur ab agente principali. Et textus clare loquuntur de igne,nõ de ignitione. Nec oportet textũ scripturę retorquere ad naturalia philosophorũ dicta q̃

Dei magnificẽtiã & aliã & aliã istitutionẽ naturę ꝓ statu resurrectiõis & mortalitatis añ pctũ & post pctũ,scdm Aug.li.xi.c.8.de ciui.dei,penit⁹ ignorãt,nec credũt futurũ statũ gl'ię. Prẽterea de purgatiõe mũdi p aquas, q̃n fuerit verę aq̃ nemo negat:ergo & hic sibi dici põt de igne,cũ de hoc nõ est manifest⁹ text⁹ scripturę ad literã.

E ¶Ex istis sumi possũt corollaria. Primũ. Sicut mũd⁹ dẽ perijsse diluuio, q̃uis eius sola ps ima cũ suis cęlis perierit: a toto ptem accipiẽdo:qa terra tecta fuit aquis ne videri posset: sic & peribit icẽdio accipiẽdo totũ ꝓ pte.xx.de Ciui.c. xxiiij.&.xviij. ¶Corollariũ secũdũ. sicut olim mũdus qui tũc fuit perijsse dicit & vere perijt aquę inundatione,quę priorem faciẽ terrę obtexit,& cęlos aereos crescẽdo supauit: sic q nunc est mũdus.i.cęli aerei iferiores & terra (quo noie & aqua significari põt) reseruãtur igni nouissimoi dẽ iudicij & pditionis hominũ impiorũ c.xviii.vt supra. Ecce dicit igni, & perditionis hominũ impiorũ,q tũ i ppetuis manẽt pœnis, propter magnã mutationẽ q̃ fiet i eis. Sic & mũdus q̃nq; perire dicit,quia valde mutabit in aliquot suis ptib⁹ & purgabit. ¶Corollariũ tertiũ. Totus aer ventosus vel fere totus q cęlũ vel cęli dicit (Non cęli supiores vbi sol,luna,& stellę fixę sunt) perijt olim cũ terra,qa tecta fuerũt aqs. Sic sibi mõ cęli aerei repurgãdi sunt, & elemẽta arsura sunt,q̃ in hac ima pte subsistunt ,pcellosa & turbulenta,saluis cęlis supioribus,& in sua integritate manentibus,in quorũ firmamẽto sunt sidera cõstituta.c.xxiiii.&.xviii. F ¶Tertia conclusio. Cõgruũ est nouissimã mũdi purgationẽ fieri p ignẽ. Nã scdm philosophũ.ii.de gñatione,natura ignis est cõgregare homogenea,& segregare heterogenea. Sed cõstat ex p̃missis vnã mũdi ipuritatẽ eẽ ex cõfusiõe diuersarũ rerũ diuersę spẽi & cõmixtiõe plurimarũ ipuritatũ. Cũ ergo ignis est facere sepationẽ & disgregationẽ vnius ab alio, & mũdi purgatio fiet hoc modo: ergo. Patet de auro & argento. Eccli.ii.xxvii. xvii. Prẽterea nõ ẽ aliq̃d elemẽtũ q̃d de sui natura ita habeat regulariter virtutẽ purgãdi vsq; ad intima,sicut ignis. Pro expurgatiõe pcti sibi cõgruit fieri p ignẽ. Charitas.n.ignis est diuinus opiens mltitudinẽ pctõrũ quẽ dñs voluit mittere i terrã vt accẽdat. Sed pctores suo pctõ exterminauerũt illũ. Itẽ ignis pl⁹ repũtat sua lucidita te statũ corporũ gloriosorũ. Ideo cũ seculo iã sene scẽte refriguit charitas:tũc p ignẽ fiet purgatio: sicut oli facta fuit p aquã. ¶Quarta cõclio. Põt ꝓbabiliter teneri cõflagratiõis verũ ignẽ a Deo supnaturaliter creari vel ex p̃acente materia ꝓduci,& nihilominus ipm sic de nouo creatum vel ꝓductũ esse cũ nõo igne eiusdẽ speciei. Qa Deo supnaturaliter ꝓducit, vel saltẽ causę productiõis ignis a Deo supnaturaliter ordinent, & ad hoc disponant, patet, qa alias vniuersale ignis incẽdiũ esset naturaliter futurũ cõtra articulũ Parisiẽsem. Q̃ sit eiusdẽ speciei,tenẽt Doctores cõiter:quia aqua diluuij vniuersalis fuit eiusdem speciei cum aqua elemẽtari:ergo & ille ignis. Prẽterea Requieuit deus die septimo ab oi ope qđ patrarat:exponit cõiter a Doct.cessauit ꝓducere nouas species:tãetsi alias ꝓducere potuit. Sed si ꝓduceret nouã speciẽ ignis,ageret cõtra id Gen.iã allegatũ. Nec impedit speciẽ ad mixtio materię alienę. ¶Cõsequẽter oportet dicere (si q̃rit de ei⁹ locali detẽtione) sufficit q̃ Deus auctor naturę locabit ipm vt placet scdm institutionẽ naturę ꝓ tpe illo:vel si placet manere cũ cognato naturę cursu, tantũ de alio corpore corruptibili anni hilabit, vel fiet cõdẽsatio alterius corporis correspõdẽter ad quãtitatẽ illius ignis. Vel q̃ simul sit cũ alio corpore cũ suspensione actiuitatis eiusdẽ. Q̃ si ponit generat⁹ ex præiacente materia grossiori,oportet dicere:ex quo ignis est subtilissimũ elemẽtorũ, & ex vno pugillo aeris fiũt decẽ ignis, ergo aliud corpus grossum itãtũ cõdensabit quãtũ id est rarius qđ ex eo gñat, vt deducit Scot⁹. Prẽterea qđ nõ est ignis nisi æquoce, nõ est vere ignis,vt Richardus loquit:sed scdm qđ. Sed si nõ esset eiusdem speciei cũ nostro igne nõ esset vniuoce ignis,p cõsequẽs nõ haberet vere virtutẽ ignis. ¶Quinta cõclusio. Ignis mundanę cõflagrationis directus ab agẽte ifallibili vel virtute angelica pleraq; accedet & inuoluet loca q̃ sua virtute naturali p̃cise accedere nõ posset nisi motus virtute diuina vel angelica. ¶Sexta conclusio. Sicuti gñalis aquarũ inundatio nõ habuit causam pure naturalẽ:sed etiã supnaturalẽ: ita & icẽdij gñalis cõflagratio cãm supnaturalẽ. Prima ps est articul⁹ Paris. Et videt manifeste eẽ ad hoc text⁹ Gen.ix. vbi dñs statuit pactũ q̃ nõ velit deinceps aquis diluuij dissipare omnẽ carnem. Cur em hoc dñs diceret si naturaliter supuenisset? Fuerunt q̃dã inũdationes pure naturales Niliaca, Attica, Thessalica, Phoronica, vt habet i cõmẽtis Berosi:sed illę nõ fuerunt vniuersales.

¶Quantum ad articulum tertiũ est dubiũ primũ de ordinatione illorũ q̃ fiũt in iudicio vel circa. Ad hoc rñdet Aug.xx.de ciui. c.vlti.& illo ordine vt sibi videt Helias. Thesbites, fides Iudęorũ, Antichristus pfecutur⁹, Christus iudicatur⁹, Resurrectio mortuorũ, direptio bonorũ & malorũ, Mundi cõflagratio & eiusdẽ renouatio. Q̃aliter & q̃bus modis hęc vẽtura sint magis docebit rerũ expientia q̃ nõa intelli

Universidad de Deusto
Biblioteca

gētia. Doctores vt cōiter sic habēt. Ignis cōflagratiōis iudicij omniū p̄cedet, comitabit,& sequet vt iudicij cōplemētū. Q; p̄cedet est Psal. Ignis ante ipm p̄cedet. Priusq; fiet iudiciū p̄cedet ignis purgaturus mūdū,& electo; cadauera vt scd; Aug.& Amb. nouis corporibus nouus mūdus cōueniat. Purgabit aūt in loco supiori primū. Et cū iā iudex icipiet venire ad iudicij locū, cessabit mot⁹ celestis,& viui q rapient mo rientur: forte ex calore ignis cōflagrationis. Et mox purgabit p ignē qcqd fuerit purgādū deinde p ipm : quo facto statim resurgent. Scdm Ambro. in ipso raptu obuiā Christo morient morte, quasi soporē passi.& stati resurgēt, vt nec cogitari nec ppendi possit mortis spatiū, quate nus cōpleat i eis statutū diuinū de patiēdo mortē p originali pctō. Hęc oia scdm Ric. fiēt priusq; Christus veniat ad iudiciū. Ex quo infert: q; Christus succedsiue veniet scd; humanitatē ad iudicij locū, eo modo quo ascēdit vidētibus discipulis. Act.j. Sic veniet quēadmodū vidistis eū eūtē in cęlū. Cū aūt electi qui adhuc habent exitiale siue naturę siue culpę purgādū, qd nōdū per p̄uiam pœnitētiā tribulationes & angustias diluerūt, purgabunt illo igne: cęteri nō habētes purgādū nullū inde sentiēt dolorē: qa ditigitur vt instrumētū diuinę puidētię ab agēte infallibili. hic poterit releuare tpis breuitatē ignis in tēsto, vt Deo placuerit. Nō ergo ingerēt vllā molestiā electis. Et forte sic sensit beat⁹ Bonauētura loquēs de igni cōflagrationis, q; sua actione oia elemētaria inflāmabit, p̄cedetq; iudicis faciem, nō ex vna, sed oi pte mūdi, vt sit ibi concursus ignis elemētaris & terrestris purgatorij & infernalis, vt p infernalē reprobi aduranť: p purgatorij iusti purgent: per terrestrē terrę nascētia cōsumā tur: per elemētarē elemēta subtilient: et ad innouationē disponant. Nō videť ꝓbabile ignē elemētarē descēdere & suā sphęrā ad tēpus deserere Sic de infernali & purgatorij. Sed ille vn⁹ ignis quadruplicia exercebit officia, li. vij.c.xv. cōpē dij Theologię : habebit officiū ignis infernalis malos puniēdo: purgatorij pœnas pctōr; tollēdo: terrestris vegetabilia &c. exurēdo: elemētaris oia subtiliādo,& ad inouationē disponēdo. Ex illo sequit: Licet ignis cōflagratiōis sit vn⁹ speciei: pōt tn hre ex effectu multiplici diuersa noia q; dr infernalis, elemētaris, purgatori⁹. Et sic dicit Bonauē. cōfluere oēs ignes &c. i iudicio. Nec videť ꝓbabile ignē illū diu māsurū post iudiciū, sed expleto officio desinet eē vel simplr vel scdm qd. vbi.n. maneret: nō extra sphērā ignis. hoc em derogaret nature ignis puri. Et si deberet cōiūgi igni i sphęra sua, oporteret fieri vel penetrationē dimēsionū, aut duo corpa esse i eodē loco: aut alia elemēta cōdēsari. Resoluetur itaq; pacto suo officio i p̄iacētē materiā, vel ꝑtus desinet eē si fuerit oino creatus de nouo virtute diuina, salua itegritate & totalitate elemētor;, put eor; disp̄sitio naturalis exigit & requrit. Nec videť rōnabile q; ipurū sepeť ab illo igne,& descē dat cū malis ad ifernū: purū vero cōiūgať supiori bus ꝑ pfectiōe vniuersi. Si deberet eis cōiūgi quęriť quō: an ibi fuerit vacuū: an corpor; supe rior; indebita disp̄sitio: an duo stabūt sil: an vnū cōdēsabit vt quātitas alteri⁹ exigit &c. Habebūt ergo elemēta totū id qđ ad eor; ptinet naturalē & optimā disp̄sitionē seu itegritatē & totalitatē,& nō plus. Sic dr de hois resurrectiōe, vt patet dist.xliij. ¶ Secundū dubiū. Si ignis erit eiusdē speciei cū nostro q petit sursum,& elemētari q moueť ꝑ circūferētia,& sphęrice, quō habebit motū ad oēm positiōis differētiā, vtputa ad oia loca purgāda. Corpa.n. eiusdē speciei eūdē habebūt motū. Pręterea Cōm. vij. Meta. Trās mutatio facit scire materiā & opatio formā: & ita ex opatiōe cognoscit fōa & natura rei. Sed videť q; ignis elemētaris nō possit purgare imū ditias & fœditates p̄cti seu ptes mūdi in qb⁹ cō missū est pctm: hoc.n. excederet ei⁹ virtutē: ergo nō ē eiusd spēi cū elemētari. Dicēdū. quis mot⁹ q ex natura itrinseca cōuenit alicui, cōueniat cuilibet idiuiduo illi⁹ spēi: sec⁹ de motu q ē a motor extrinseco: respectu cui⁹ res se habet vt instrumētū in potētia obediētiali passiua. Sic mot⁹ hūanę loqlę q fuit in asina Balaā Nūeri. 22. nō repit i oi asino nō sic diuinit⁹ moto ministerio āgeli. Sic & ignis cōflagrans pelleť virtute diuina ad oēs locū purgādū. Et hoc ipsi cōuenit scd; Aug. 21. de ciui. c. 8. nō cōtra naturā, licet nō a natura itrinseca. vel ñ cōuenit ipsi cōtra naturā naturalē dantē oib⁹ eē & viuere, vel ñ cōtra naturā naturātē, vl ñ cōtra naturā stat⁹ futuri ꝑ disp̄sitiōe inouatiōis Sic ignis nō ferť nisi sursū ex natura ꝓpria : cū aūt materiā extra sphērā ignis purgare hēt, moueť ad volūtatē sui cōditoris. Ad scdm, verū est de opatiōe q cōuenit rei p̄cise ex natura itrinseca & a suis p̄cipijs itrinsecis: & ꝑ statu corruptiōis nobis cognito. Sec⁹ de statu qetis futuro, & nobis icognito, seu dū res ponit i op⁹ a suo cōdito re ꝑ suae volūtatis bñplacito. ¶ Tertiū dubiū, de ipuritate corruptiōis, actiōe & passione, vt loquit. S. Tho. ar. j. q. j. An & illa ab elemētis & cę lo purgabit ꝑ ignē. Dicēdū q; nō. eor; em̄ p̄fectiones naturales ñ auferent, sed cessabūt ꝑ statu quietis. de hoc dist. seq. q. ii. Hinc nō oportet dicere q; viui q repient, morituri sunt ex cessatione motus cęli, qa & mot⁹ inferiores a supiorib⁹ nō depēdēt essentialiter: & eor; actiuitas tunc stabit ad imperium Dei.

Olet etiā quęri q forma Christus iudicabit. In dist. prędcēti Magister egit de pertinentibus ad ordinē iudiciarū, & iudicij assessores. In hac. xlviij. agit de persona iudicis,& ptinētib⁹ ad ipm: quoad ei⁹ cōditiones intrinsecas & extrinsecas. Sentētia text⁹ in trib⁹ stat cōclusionibus. ¶ Prima. Etsi oēs iudicādi hūanitatē Christi in qua & visibil'r iudicio p̄sidebit videbūt: sed non eius diuinitatē quā soli cōtēplabunť electi: secūdū quā iudiciū cū patre & spū sancto imperiose & p̄potenter cōsummabit. ¶ Scda cōclusio. Licet Christus potētia suę diuinitatis aīas viuificet, corpora suscitet,& hoies ad pœnā vel gloriā finaliter dijudicet: nō tn ociose et attribuit animarū vivificatio secundū formā dei: corpor; vero resuscitatio & iudiciū secundū formā serui. ¶ Tertia cōclusio. In vallē Iosaphat. i. damnationis iudex descēdet electis in aere purgato manētib⁹: ante quē angeli signū crucis deferent: quo veniente Sol & Luna obscurari dicunť: virtutes angelicę summa admiratiōe ducenť. Priusq; vero dies dñi magn⁹ & horribilis veniat, Sol & Luna eclipsim patienť, & oia luminaria laboris sui mercedē recipiēt, deinceps suū officiū vt nūc pro statu corruptiōis non factura. Declarationem conclusionū text⁹ habet.

Quęstio. I.

Irca dist. prędcentem Primo quęritur. Vtrū Christ⁹ deus & hō secundū diuinitatē, & in forma dei, quā soli vident electi, venturus sit iudex oim bonor; & malor;. ¶ Tribus articulis p̄sens terminabit q̄stio: suppositis ex dist. p̄cedēte. q. j. quid iudicare: cui naturę cōuenit ꝓprie iudicare principaliter authentice primo & per se, delegate & secūdarie vel cōmissarie &c. Cōsiderādū etiā ē q; aliqd cōuenit Christo p̄cise secūdū naturā hūanā: aliqd p̄cise secūdū diuinā: ita q; natura talis vel talis est causa & rō hui⁹ vel illi⁹. Hinc refert quærere: si Christus iudicabit in natura hūana, vel secūdū naturā humanā, i diuina vel secūdū diuinam. Ad veritatē prię, Christus iudicabit in natura hūana, sufficit Christū iudicem habere protūc vnitā sibi suppositaliter naturā humanā,& in ea cunctis apparere in iudicio. Ad veritatē hui⁹, iudicabit secūdū formā humanā, requrit vltra p̄dicta q; rōne naturę hūanæ cōpetat sibi p̄cise potestas iudiciaria. Hinc multę p̄positiones possunt esse verę scdm primū intellectū: sed non secundū aliū. Iudicabit em̄ in forma humana, sed nō secundū eā. Creat aīas in forma humana, resuscitat corpa: sed non scdm eam. De veritate illarū propositionū reduplicatarū, habeť in tertio collect. dist. xxij.& dist. xvij. Item verum est dicere demonstrato Christo, Hic hō resuscitat mortuos: sed non scdm q; homo: seu scdm naturā humanā: sumēdo resuscitare ꝓprie. Sic hō gubernat mundū: saluat aīas: sed nō secūdū hūanitatē nisi meritorie, qa meruit homini i assumpta humanitate salutē. Ex illo sequit q; in vna notať tm̄ comitantia naturę humanę ad actū iudiciarū: sed in alia causalitas naturę humanę ad actū. Sic & in illis duabus: Christ⁹ iudicabit in natura diuina: Christus iudicabit secundū naturā diuinā. In prima est comitātia naturę diuinę: i secūda causalitas. Est etiā rememorandū q; multū differūt secundū & secūdū q;, & ex cōsequēti ꝓpositiones in qbus illa signa ponūtur. Nā secūdū q;, est signū reduplicatiuū. Sed ly secūdū frequēter diminuit, aut distrahit, & ē signū specificatiuū: vt Aethiops est alb⁹ secūdū dētes. i. ei⁹ dētes sunt albi. Christ⁹ mortu⁹ est secundū naturā humanā : & passus. i. natura hūana mortua est in Christo &c. Christ⁹ ē iudex principalis & ordinari⁹ nō delegat⁹ secūdū naturā hūanā falsa est. falsa est & illa: Christ⁹ secūdū q; hō, est iudex. quia. iij.&. iiij. exponētes sunt falsę, siue ly secūdū q; sumať reduplicatiue comitāter, siue specificatiue: qa hūanitas nō est rō secūdū quā p̄dicatū inest subiecto: saltē sumēdo eē iudicē ꝓprie: vt pt; p̄cedēti dist. Sic dicit Palu. post Durā. q; ly secūdū qñq; designat auctoritatē primariā & pricipalē : qñq; secūdariā,& quasi delegatā siue cōmissariā. Et secūdū hoc distiguūt illam Christ⁹ secūdū naturā hūanā iudicabit. in prio sensu falsa est: in secūdo vera, secūdū eū. Videtur tn doct. qñq; cōfuse loq de illis ꝓpositionib⁹, & non p oia rigorem logicum attendere.

¶ Quantum ad articulum secūdum est cōcl'o prima. Christ⁹ de⁹ & hō in vtraq; natura faciet iudiciū in die nouissimo. Ita profitemur in Symbolo Apostolor;. Christ⁹ vētur⁹ est iudicare viuos & mortuos. Est.n. nomē suppositi geminę substātię,& secūdū Damasc. qđ verbū assumpsit, nō dimisit. ¶ Secūda cōcl'o. Christ⁹ secūdū naturā diuinā pricipal'r & ordinaria cū p̄e & spū sctō iudicabit potestate. Scdm hūanā vero quasi secūdarie & delegate siue cōmissarie. Pt; ex notabili. ij. p̄cedētis dist. ¶ Tertia cōclusio. Christus iudicabit potestate ordinaria pricipali siue authētica

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cū hoc ſecūdaria. q̄ ſi min⁹ pricipali delegata, vel cōmiſſaria. Patet ex cōc'one p̄cedēti: qa ſecundū naturā diuinā principaliter, ſecūdū humanā quaſi delegate. ¶ Quarta concluſio. Pōt ꝑbabiliter dici (ſumēdo iudicare nō ꝓprie: ſed quaſi delegate & cōmiſſarie) propriū eſt Chriſto iudicare, & non appropriatū ſolū. Patet. Solus eñ Chriſt⁹ incarnat⁹ eſt, & noſtrā meruit ſalutē. Solus Chriſt⁹ exinaniuit ſemetipſum: fact⁹ obediēs vſq; ad mortē crucis. Philip. ij. Solus Chriſt⁹ fact⁹ eſt fil⁹ hois: ideo datū eſt ei mō ſingulariſſimo & p̄cellēti iudiciū facere. Solus videbit in aſſumpta hūanitate a malis Et licet Chriſtus dicat Philippo Ioā. xiiij. Qui videt me, videt & patrē: ꝓpter pſonarū circūinſeſſionē: attn̄ qa ſolus fili⁹ incarnatus eſt, nō pater nec ſpūs ſanct⁹: & in ea forte videbit a malis, nō in natura diuina: ideo cōceditur illa. Solus Chriſtus videbitur in aſſumpta hūanitate a malis. licet videntes hunc hoiem Chriſtū videāt pſonā quę eſt de⁹ & hō: tn̄ videntes eā ſecundū humanitatē nō vident ſecundū diuinitatē. Richar. nititur iudicium appropriare patri rōne potentię: filio rōne diſcretionis: ſpiritui ſancto rōne rectitudinis, quę eſt in voluntate. ¶ Quinta concluſio. Licet aia Chriſti vel Chriſt⁹ ſecundū hūanitatē nō poſſit niſi commiſſarie ſuꝑma cōmiſſione iudicare viuos & mortuos: poteſt tn̄ concedi ipm̄ ſecūdū naturā humanā habere imperiū efficax reſpectu ſententię ferēdę ſeu promulgandę. Prima ps patet ex notabili ij. diſt. p̄cedētis. q. j. Ex illo poſſet ſumi aiam Chriſti vel Chriſtū ſecundū humanitatē habere ſupremū quaſi delegatū dominiū reſpectu viuorum & mortuorū, & reſpectu imperātis: qa perſona diuina cuius eſt hęc volūtas imperās & dictās, exequitur imperioſe dictatū. Nō ergo oportet concedere ſuꝑmā poteſtatē cōmiſſariā eē q; dictatū ad ei⁹ imperium fiat & prouenīat infallibiliter a quocunq; ſed q; eueniat & exequat̄ ab illa pſona cui⁹ eſt voluntas dictās vel imperās. Et ſecundū hoc p̄cedunt etiā ꝓpoſitiones priores. Nec videtur hoc aliquo mō derogare humanitati Chriſti: ſed dare deo qđ dei eſt: & homini ſecundū humanitatē qđ hois. Scda pars concluſionis videt manifeſta. habet eñ dominiū efficax ad p̄ambularia iudicij, q̄ poſſunt fieri in humanitate aſſumpta: ſaltē ſubordinatū p miniſteriū angelor̄: & ita vt videt reſpectu ſententię ꝓmulgādę dictatæ principaliter & primo a ſuꝑbenedicta trinitate. Tūc ſic formaꝝ pſuaſio. eodem modo cōpetit alicui legē condere, & ſecundū eā dictare. Chriſtus ſecundū naturā diuinā principaliter cōdidit legē nouā, & inſtituit ſacramēta ſigna efficacia gratię, & non ſecundū naturā humanā, niſi ſecūdarie & miniſteriaſiter: quia de⁹ pater p filiū ſuū locut⁹ innotuit. Hebr. j. ergo &c. Et hoc innuit Dantel. vij. Aſpiciebā i viſu noctis, & ecce cū nubibus cæli quaſi filius hois veniebat: & vſq; ad antiquū dierū peruenit & dedit ei poteſtatē, & honorē, & regnū. In quo inuitur poteſtas iudiciaria homini Chriſto delegata. Ex illo claret aīam Chriſti ſeu Chriſtū ſecundū humanitatē iudicaturū modo ſingulari, & præcellentiſſimo, qui nulli puræ creaturę cōmunicari pōt. Nā nulla pura creatura habet ſibi dictare efficaciter & principaliter: ſicut aīa Chriſti vnita perſonę diuinę, quæ p ſeſe imperioſe exequit volitum ab aīa ſua. Hęc eñ volitio eſt illius pſonę, cuius eſt hęc natura aſſumpta. Pro nūc dictis & aliis Chriſti verbis: in q bus quandoq; iudicium negat a patre: qnq; a filio: facit beatus Aug. j. de trini. cap. xij. & xiij. Cū enim Ioannis. xij. dixit Chriſt⁹. Qui audierit verba mea & non cuſtodit ea, ego non iudico illum. poteſt habere ſenſum illum ſecundū Augu. Ego non iudico illum ſecundum naturam humanā, ſecundū quā nec meum eſt dare, vobis vt vnus ad dextrā &c. ſedeatis in regno meo: ſed patris mei. Cū ſubiungit. Non veni vt iudicem mundū: ſed vt ſaluificem. Venit quidem carnis aſſumptione: & ſecundū hanc formam ſerui non iudicabit mūdum principaliter & auctoritatiue: ſed in ea meritorie ſaluabit mūdū perſona Chriſti infinita mortem ſuſtinendo &c. ſecūdū naturā humanam. Et ſtatim de patre loquēs dicit. Qui ſpernit me & nō accipit verba mea, habet q iudicet eū. pricipaliter & ordinarie. ſ. trinitatē ſuperbenedictā, ſeu patrē in natura diuina. Ecce dat iudicare patri q eſt tn̄ de⁹ & nō hō: negat a ſe ſecūdū hūanitatē nō ſecūdū deitatē q eſt de⁹ & hō. In hoc denīq; ſermone etiā negat ad cōem intellectū, quē tāgit. q. viij. ad Oroſ. Auguſtin⁹, q; iudicare nō habet a ſe ſcām naturā diuinā: ſed oſtēdit ſe eā poteſtatē quā habet in ſe licet nō a ſe recepiſſe naſcendo ex patre. Eſſentiā. n. ſuā & q̄cq̄d habet ęternaliter naſcēdo a patre recepit. Cū ergo in hoc ſermone Ego nō ſum locut⁹ ex me, innuit ſcām Aug. vt ſupra, ex me nō ſum nat⁹: & deū patrē ſibi q̄cq̄ dare eſt patrē eū genuiſſe: cōſequēter oſtēdit & iudiciariā ordinariā & principalē iudicādi poteſtatē ſe a patre recepiſſe. Nō vt pater filio tanq̄ nō habenti qnq; hāc cōem dederit poteſtatē: ſed patrē dediſſe, eſt filiū ſibi coęualē genuiſſe: & filiū recepiſſe, eſt filiū patri cōſubſtātialē a patre genitū eſſe. Hoc clare logit dicēs. Ioā. v. Sicut pr̄ habet vītā in ſemetipſo: ita dedit & filio habere vītā i ſemetipſo. nō ait a ſe metipſo. Dedit pater vītā filio gignēdo, nō q; prius fuerit filius ſine vita, & poſtea accepit vītā. Ac cepit ergo vītā, qa nō eſt a ſe genitus: non eñ exiſtendo dedit, ſed gignēdo. q. vtij. ad Oroſiū. Itaq; dare filio habere vītā in ſemetipſo, eſt patrē gignere filium ſibi conſubſtātialē, & coęternū, eiuſdem potentię, ſapientię, & bonitatis. Sic etiā intgt. Mea

doctrina non eſt mea. non dixit, Iſta doctrina nō eſt mea: ſed mea doctrina non eſt mea. Secundū aliud & aliud dixit eam ſuā & non ſuā. Suam ſecūdum formā dei: non ſuā ſecūdū formā ſeruī: ſed eius qui miſit eum. Sic etiā ſine contradictione ait Qui in me credit non in me credit: ſed in eum qui miſit me. Ioā. xij. Sēlus eſt, Qui in me credit nō in hoc credit q; vidit, ne ſit ſpes in creaturam. Videbant enim eum hominē: ſed in hoc credit q; eſt ſuppoſitum verbi: qđ humanitatem quę videtur aſſumpſit. Sic quādoq; ab eo qđ eſt naturæ hūanę aufertur & trāſfertur in naturam diuinam cum Chriſto ſuppoſito genere ſubſtātię aliquid continet ſecundū naturam hanc & non aliam. Tale eſt id Ego nō iudicabo, ſecūdū naturam humanam: ſumendo iudicare proprie: cum tamen idē ſuppoſitum ſit iudex viuorum & mortuorū. Sed quia natura humana non eſt ratio quare res prædicati dicatur de ſubiecto: ideo quandoq; negat de ſubiecto: qđ tn̄ & vere conuenit ſecundū rōnē alterius nature in qua ſubſiſtit. Hoc mō poſſunt multę auctoritates, & ſcripturę, & ſanctor̄, catholice exponi. Sic dicit Aug. Fili⁹ hominis iudicabit, & nō filius hois iudicabit. Prima manifeſta eſt: Secunda pōt hanc valere, q nō eſt fil⁹ hois iudicabit. Nam pater iudicabit, & ſpūs ſanct⁹, quorū neuter eſt fili⁹ hois: qa pater nō eſt fili⁹ niſi ſolū eſſentialiter. Pōt denīq; & alium ſenſum habere: ad qđ valent dicta in tertio. diſt. iiij. ¶ Corollariū. Hō & fili⁹ hominis erit iudex viuor̄ & mortuor̄ etiā in forma ſeruī: ſed ſcām potentiā deitatis. ¶ Corollariū ſecundū. cū dicit Ioan. v. Pater nō iudicat quēq; ſed oīne iudiciū dedit filio. Senſus eſt. patrē nemo videbit impiorū: ſed filiū. Hinc etiā in forma viſibili apparebit electis & damnatis. Itaq; patrē nō iudicare nō negat iudiciū a patre: ſed ſolū negat ei⁹ viſionē ab impijs & damnatis. Iudex eñ apparebit in forma ſeruī, & in natura hūana aſſumpta. ſolus aūt filius incarnatus eſt. ¶ Corollariū tertium Cū dicit poteſtatē dedit ei iudiciū facere qa fili⁹ hois eſt: ſenſus eſt: qa fili⁹ dei fili⁹ hois eſt fact⁹ poteſtate iudicij ſecundū hūanitatē cōmiſſarie: vt ab oīnib⁹ videri & audiri poſſit: vt patet diſt. xliij. q. j. iuxta finē. Vel ſic. dedit ei poteſtatē iudiciū facere ſecundū tropū ſcripturę cū res dicit fieri vt innoteſcit: quia videbitur in aſſumpta humanitate ab omnib⁹ & ſinguis iudex viuor̄ & mortuorū. Itaq; dare ſibi poteſtatē ſecūdū humanitatē, eſt ipſum eſſe incarnatū, & in carne meruiſſe exaltationem & iudiciariam quaſi delegatam poteſtatem: ſicq; prępotentialiter cunctis apparere, vt ſine cōtradictione cuiuſcunq; in natura humana a bonis & malis iudiciariā exerceat poteſtatem in bonos & malos: vt patet contra Fauſtum lib. iij. cap. liij.

D ¶ Sexta concluſio. Etſi viuorū & mortuorū iudicem Chriſtum omnes iudicandi viſuri ſunt, attamen ſoli electi in forma deitatis, mali vero oīnes & ſinguli in forma ſerui glorificata eū videbunt. Prima pars patet ex dictis. Secunda pars: qa ſoli mundicordes deum videbunt. Matth. v. Si enim ab oībus videndus eſſet in natura diuina, qd magni polliceretur ſuis dilectoribus dicens Ego diligam eum & manifeſtabo ei meipſum? Ioan. xiiij. Tertia pars eſt beati Auguſtini per totū lib. j. de trinitate. cap. vlt. & lib. v. contra Fauſtum. cap. iiij. Poſſunt pro cōcluſione adduci perſuaſiones. qa in ea forma redibit in qua aſcendit: aſcēdit autem in natura clarifica: vt notum eſt. Hinc dixerūt angeli. Sic veniet quēadmodū vidiſtis eū aſcendentem in cęlum. Aſcendit vt reſurrexit. ergo &c. Itē humanitati debetur exaltatio: iudicare & iudicari debent eſſe act⁹ oppoſiti: vnum eſt infirmitatis: aliud potentię. Iudicatus eſt in infirmitate: iudicat ergo in potentia. Itē primus aduentus fuit in forma ſerui. Secūdus erit in gloria & maieſtate. Item iudex nō erit vilior q̄ ſint iudicandi: ſed multi ex illis vtputa oēs electi reſurgent in gloria & clarificatione: ergo & iudex tunc apparebit in humanitate clarifica: vt videāt in quem tranſfixerunt &c. Immo illa eſt ratio ſuę oſtēſionis in natura viſibili: vt cognoſcaꝝ eius maieſtas, cui⁹ ſpreta fuit hūanitas. Q đ aūt a q̄buſdā allegaꝝ. Eſa. xxvj. Tollatur impius, ne videat gloriā dei. verba non ſic habent in textu: & licet in effectu ibi contineaꝝ: loquunt̄ tn̄ de priuatione viſionis dei beatifice: quia eñ impius mala egit, nō videbit beatifica viſione deū & gloriā dn̄i. Gloſ. Dn̄m regnantē cū ſanctis ſuis. Nec ſufficit in cōtrariū dicere: Veniet in natura glorificata: ſed nō in ea videbit a malis: qa hui⁹ nulla eſt ratio, cū mali nō ſūt viſuri hūanitatē glorificatam: nec eſt defectus potētiæ viſiuæ. Et licet mali viſuri ſint gloriā corporis exteri⁹ clariſcētē, tn̄ nō gloriā aię in corpib⁹ redūdātē: nec itellectuali, nec corpali oculo, deo ꝓhibēte, niſi in q buſdā effactib⁹: de q b⁹ ſumme dolebūt, & priuilegiū detestabunt̄: qa cedēt malis in augmentū pœnę. Sicut eñ gloria amici eſt delectabilis amanti: ita eſt cōtriſtatiua odiēti. Hinc Eſa. xxvj. Videāt & confundant̄ zelantes populi: & ignis. ſ. inuidiæ deuoret hoſtes tuos. Et ideo ex viſione claritudinis nō gaudebūt, ſed dolebūt, nec inde ſentiēt delectatio nē. Sancti vero gloriā corpis, & aiæ Chriſti iudicis videbūt oculo corpali & intellectuali, ſcām diuinitatē oculo mētali dūtaxat videbunt. Pręterea oculi malorum licet ſint paſſibiles, ſunt tn̄ incorruptibiles effecti diuina ordinatione in augmentū pœnę: nec infirmitas impediet, & nō erit obſtaculū nec diſtātia nimia: itaq; actiuo & paſſiuo determinate applicatis poteſt fieri actio. Q đ ſi placet, dicatur q; videbunt, percipient eam quaſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

in transitus sed non possunt in eam fixe intendere quatinus arguitiue cognoscant vel coniciant ex hoc eius potentiam ac magnificētiam sibi in pœnam & in terrorem & merorem perpetuū. ¶ Septima conclusio & corollaria. Iudex Christus dē & homo sententiam promulgabit in vtraq; natura diuina & humana glorificata: & secūdū vtrāq; licet differenter: tametsi in diuinitate a solis electis, & in humanitatis claritudine ab omnibus videbitur & audietur damnandis & saluādis. Patet ex cōclusionibus. Nec quēq; impediet distantia ne audiri possit & videri in humanitate assumpta. Nam sicut virtute diuina eius vndecūq; audietur sentētia definitiua per quācunq; distantiam sic & in virtute diuina se faciet vbi voluerit damnatis corpore visibilem.

E ¶ Quantum ad articulū tertiū, est dubium primum de loco iudicij, de quo conclusio tertia textualis. Nā de secūda cōclusione satis habetur dist. xliij. q. j. Ad hoc dicendum cū glos. vbi supra: & magistro Iudicium erit in valle Iosaphat. Hinc Iohel. iij. dicitur. Consurgant & ascendant gentes in vallem Iosaphat: quia ibi sedebo vt iudicem omnes gentes in circuitu. In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles lacte fluent. Quod exponitur de suauitate cælestis patriæ quā tunc percipient expleto iudicio in corpore & aīa. ¶ Si dicitur vt tangit Glos. vbi supra. Puerile est dicere q; in tantillā vallem Iosaphat quę est in latere montis Oliueti, descensurus sit dominus ad iudicium: Respondetur: quia non in terra: sed cū electis in spatio huius aeris sedebit contra locū montis Oliueti, ex quo ascendit. Iosaphat aūt interpretatur iudicium dñi, vel ipse iudicās, vel ipse iudicat, aut dñs iudicabit scām Hieronymū in interpre. Hæbr. nominum. Illic ergo congregabūtur oēs impij, qui ab initio mūdi fuerunt. Iusti vero non descendent in vallem iudicij, idest damnationis: scām Glos. sed in nubibus obuiam rapiētur Christo i aera. j. Thes. iiij. Ex quo sumi potest q; Christus residebit in loco eminenti: vt ab oīb⁹ videri possit iuxta locū vallis Iosaphat vbi videntib⁹ discipulis ascendit in cælum corporaliter. Quot ergo damnatorū in valle stare poterūt tot ibi erunt, & alij in loco propinquiori electis ad dextram in aere purgatissimo eis congruo: sed in terra damnatis ad sinistrā positis, electis plus vel minus secundū meritorum conditionem appropinquantib⁹ iudici. Nō stabunt electi in terra: sed supra, propter terrenorum contemptum: quia in aera rapientur obuiam Christo dote agilitatis vtq; ante iudicium: & tunc recitabuntur præconia bonorum: de quibus Matt. xxv. Et ita rapt⁹ beatorum in aera. j. Thes. iiij. fiet Christo iam veniēte ad iudicium. Præterea poterit dominus in loco angusto plures prout voluerit, sicut oues ponere Psal. xlviij. aut mō alio sibi possibili. Prætera q; tunc omnia erunt innouata & clarissima, oportet Christi claritudinem esse tantam: q; præcellat omnia alia luminaria, quia tunc ab omnibus videbit in hūanitate clarificata. Chrys. Homi. lxxvij. super Matth. de cruce loquens dicit. Crux sole fulgentior videbitur. Obscurat enī sol, crux aūt apparet. qđ fieri non posset nisi solares radios fulgore superaret. ¶ Sed q̄ritur cuius rei gratia crucem deferēt angeli ante iudicem? Dicendum: in signū triumphi contra eos quibus crux fuit scandalum vel stultitia: vt patenter se videant iuste damnandos: boni vero gratitudinis vicem deo repēdant de crucis beneficio in assumpta humanitate. Fert ergo secum crucem in signum damnationis eorū dem: quemadmodū iact⁹ lapide, lapidem profert in testimonium facinoris cōtra lędētem. Et si hoc verum est, videtur probabile dictu Christum ostensurum non solum maiora quę perpessus est crucis vulnera, idest cicatrices vulnerum: sed oīa & singula (non enim videtur ratio diuersitatis) sine omni corporis deformitate: vt supra dist. xliij. q. ij. Ad hoc videtur esse Matth. xxiiij. textus de signo filij hoīs. Exponit Lyra. Crux, claui, lācea, cicatrices &c. Si enim secundū beatum August. xxij. de ciui. dei. cap. xx. in resurgētiū martyrum corporibus manebunt cicatrices vulnerum quæ pro Christo pertulerunt: quæ non deformitas erit in eis sed dignitates, & quædam in corpore non corpis sed virtutis pulchritudo fulgebit: Cur nō in Christo omniū nostrum principe virtutis suæ clarescent indicia, & vulnerum insignia, super aurum & Topasion incōparabiliter p̄ciosa in signū tam glorioſi triumphi? Fran. Maron. ibidē. ¶ Secundum dubiū. An damnati in die iudicij euidenter cognoscent & videbunt Christum esse deum. Tho. Argen. respondet affirmatiue, dicēs q; hoc cōcedant omnes Theologi. Sed cum reuerētia, id dictum non placet: quia nec habebūt intuitiuam deitatis notitiā, nec abstractiuam. Et licet Christū qui est deus & homo, videbunt in humanitate, q; omnia et subiecta sunt, & obtēperanter obedient in cælo & in terra: & sic videndo magnalia illius p sonę visę arguitiue ex effectib⁹ cognitis incipient assentire illi: hic est deus & homo: non tñ illa propositio hic est deus & homo, est eis euidēs. Cum enim est contingens, oportet habere notitiam intuitiuam rei significatæ per subiectum & prædicatum: quia non sufficit abstractiua ad euidentiam contingentis: de quo supra in prologo primi. Videbunt ergo hominem & firmiter assentient illi propositioni: quasi necessario victi per effectus inuincibiles: hic est deus: vel saltem in

Deo est virtus diuina insuperabilis. Si tamē doct. ille aliud habet q̄d nominis notitię euidentis, scām dicatur. Præterea si dicta starent, aliqui, & maxime apostoli haberēt notitiam euidentem multarum contingentium propositionum de visis miraculis, de resurrectione mortuorum, & fuisset illa eis euidēs: hic est deus & homo, loquēdo de Christo: cum tñ oēs dicant cum beato Greg. in Homil. de tactu Tho. Ioā. xx. q; viderit hoīem & crediderit ip̄m esse dei filiū. ¶ Diceret aliq̄s: aut diuinitas posset videri a malis: & sine gaudio. Ad primum. non videt implicare cōtradictionē malum deum videre posse de potentia dei absoluta: sed nō ordinata, vt dicēt. Ad secūdū dicitur ā Durā. q. ij. dist. xlviij. De⁹ de potēta sua absoluta posset facere q; intellectus creat⁹ eū videret sine gaudio & delectatione etiam in natura diuina: quia potest non coagere: sed quantū est ex parte rei vilę. s. natura diuinę i qua nihil mali apphendi pōt, necessario sequitur delectatio & gaudium hmōi rei nudā visionem. Et ita quantū est ex parte rei diuinitas non potest nude videri sine delectatione: secus ex parte dei visi. pōt enī non coagere visioni &c. ad gaudij causationem &c. Secundū hoc forte diceret quis voluntatem nō esse liberam respectu obiecti diuini clare visi: seu q; visio dei est beatitudo ad quā necessario sequitur gaudiū & delectatio. Nam cum illa visio summe cōuenit homini, non pōt non inde gaudere, cum nil mali pmixtum est quantū est ex parte videntis p̄cise. Potest tamē deus non coagere ad gaudij productionem: sed quantum est ex natura rei impossibile est scām Durañ. ad illam visionem nō sequi gaudium, &
G delectationē in videte. Hęc ille. ¶ Tertium dubiū de signis precedētibus iudicium & iudicem: Quę sunt illa. Cōsequēter dicit q; multa precedēt signa per prophetas prædicta in terrorē malorum & cōsolationē bonorū. Lu. xxj. His fieri incipiētibus &c. Richar. dist. p̄senti ponit. xv. signa quę Hieronymus dicitur cōperisse in libris Iudęorum. & Hugo Postil. Nico. Lyra. Lu. xxj. etiā refert: oīno asserit ea: sed non per omnia concordant hi doct. ideo missa facio &c. Beatus Aug. in epistola q̄dā dicit. Opportunitas p̄fecto illius tēporis nō erit antęq̄ prędicetur euangelium in vniuerso mūdo in testimoniū omnibus gentibus. Et in ep'la alia ad eundē ostendit id esse signum nondū venturi iudicij: quia multis gentibus nōdū est p̄dicatum euangelium. Inter cætera refert q; signa quæ habentur in scriptura, nō omnia respiciunt finē mūdi & iudicij: sed aliqua ex eis respiciunt excidium ciuitatis Hierusalem: aliqua aduētum ei⁹, vt quo tidie vsq; in finem mundi venit ad corpus suum mysticum qđ est ecclesia: aliqua respiciunt aduentum capitis ecclesiæ: qđ est Christus: vt venturus est iudex viuorum & mortuorum. Et si quis diligenti indagine scrutetur quid horum signorum ad quos horum trium referendum sit, pauca, vel forte nulla præcise respiciunt aduentum ad iudicū. Insuper dicit aliqua esse manifesta: aliqua obscura: vt laboriosum, vel temerarium sit diiudicare de hoc: quia scīri non potest quando a mari vsq; ad mare prædicabitur nomen domini toti mūdo: nec scīri potest dies iudicij: quia ante non erit. Paulus. j. Thes. iiij. dicit. Cum aperitur pax & securitas, mali. s. tunc repentinus eis supueniet interitus &c. Ideo nihil certi de hoc dici pōt ab homine. ¶ Quartum dubium. Quomodo dicūtur stellæ cadere de cælo. Dicendum secundum Augu. xx. de ciuitate dei. cap. xxiiij. q; illa est locutio tropica. vel potest intelligi q; in imo cælo futurum sit aliquid mirabilius q̄ nunc sit. Tropus vero est Matthęi. xxiiij. comparatiue: aut quia lumine suo videbuntur priuari superueniente maiori claritudine. Sed tūc pari ratione diceret quis stellas oīno die cadere supueniēte sole & illumināte hemisphęrium nostrum. Ideo aliter dicendum cum Augu. vt supra: q; ante productionem ignis conflagrationis generabitur per actionem corporum cælestium tam vehemens caliditas & siccitas, quę erit congrua dispositio ad ignis præducti productionem, q; desinet generari arcus nubium qui generatur in nubis roratione, & aliæ impressiones habendę, & generabuntur impressiones calidę descēdentes in tanta multitudine q; apparebūt cunctis aspicientib⁹ q̄si sint stellę de cęlo cadentes. Allegat ad hoc id Virgilianum æneid. ij. De cęlo lapsa per vmbras Stella facem ducēs multa cū luce cucurrit. Illam summa super labentem culmina tecti Cernimus Idea claram se cōdere sylua. Item stellę dicūtur mystice cadere: quia & maximæ reputatiōis viri tunc cadent persecutionis tempore. Multi enī de fidelibus qui prius luxerunt: tunc lumen amittent ex dictis de persecutiōe Antichristi. ¶ Quintum dubiū. Quomodo sol & luna obscurari dicuntur. Dicendū. possunt dici obscurari per tropum iam in aduentu iudicis. Tunc enim omnia erunt innouata & purgata pro decore status gloriæ. Nō ergo tunc obscurabuntur: sed lucidissima erūt: tametsi propter aduentum claritatis Christi comparatione possunt dici obscurari: non luminis priuatione: sed matoris luminis superuentione: ratione cuius eorum claritas vel non apparebit vel parum. Sed illa persuasio non quadrat vt supra. Videtur ergo dicendum q; illa obscuratio intelligitur fieri ante iudicium tempore deo cognito, & contra naturæ solitum cursum (Non enim rarum est lunam eclipsari: ratior tamē est eclipsis Solis) & hoc diuersis temporibus vel eodē tēpore virtute diuina ad terrorē malorū. Sic ait Petrus

Universidad de Deusto
Biblioteca

act.ij. Sol conuertet in tenebras, & luna in sanguinem: anteq̃ veniat dies dñi magnus & manifest⁹. Et de illa loquitur Rabanus sup Matth. quę tempore p̃cedit iudiciũ: & illa erit vere & realiter in effectu. Secũda vero solũ cõparatiue. Per naturã nõ possunt simul eclipsari eodẽ tpe: vt dicũt astronomi: qa eclipsatio naturalis solis causat p interpositionẽ lunę inter aspectũ nostrũ & terrã: & lunę eclipsatio per interpositionẽ terrę diametraliter inter solem & lunam. ¶ Sextũ dubiũ. Quomodo virtutes cęlorũ mouebũtur. Dicẽdũ: virtutes nomen sumitur dupliciter. Vno modo p ordine virtutum hoc est vt precise attribuitur ordini illi qui dicitur virtutes: secundũ Dion. ca. viij. cęlest. hierar. Horum enim (vt loquitur Vercellen. ca. vtij.) nomen significat robustã quandã & inconcussam fortitudinem ad exercendum oẽs operatiões, qui illi ordini congruunt iuxta gratias & virtutes suas sine oĩ pusillanimitate & infirmitate &c. Alio modo sumitur in genere pro virtutibus angelicis cuiuscũq; ordinis. Et posset vtroq; modo hic accipi pro omnibus angelis qui dicũtur oẽs moueri nõ perturbatione pauoris vel anxietatis: sed admirationis vehementis rei prius non visę. Iob. xxvj. Columnę cęli pauent aduentum eius. Et itẽ. Vt in horrorẽ ducant si fieri põt electi. Matth. xxiiij. Potest etiã accipi primo modo: quia virtutes seu ordo virtutum: quarũ est circa mundi regimen facere diuersa pro cõseruatione fidelium: & quãdoq; eorundẽ reductiõe in deũ: tẽpore breui tã magnalia facient vltra prędicta Christo iam venturo: q̃ oẽs angeli inde ducent in admirationẽ prę nouitate effectus. Item cũ eorũ est mouere cælũ qđ tunc stabit: & p consequẽs generatio & corruptio in inferioribus: dicuntur tũc moueri admirãdo cũ cessabunt cælestia corpora mouere: & sic̃ alij angeli custodię hoĩm deputati: qui tũc a custodia cessabunt. Ex quo sequitur q̃ illa mutatio nihil mutat ptinens ad eorũ statum: sed respicit eorundẽ effectus: qui tũc vel erũt insoliti, nõ vt prius: vel cessabũt. Nec illa cogitationũ vicissitudo btitudini repugnat. Hinc secundũ Aug. de⁹ mouet creaturã spiritualẽ per tẽpora. ¶ Septimũ dubium. Quomodo electi rapientur obuiã in nubibus Christo in aera. j. Thess. iiij. tunc erĩ non erunt resolutiões vaporũ: ex quibus nubes generanť. Dicẽdũ vide tur. alius Christo veniente ad iudicium nõ statim cessabit motus cęli. Vel vertus: quia tunc facta est purgatio cęli ꝓpter electos, & cessatio motus cæli ideo nubes dicũtur aera in quibus prius fuere nubes, vel regio illa aeris quę olim fuit locus generationis nubium: vel talis̃modi quid ministerio beatorum a deo creatum: vt qui ascẽdit nubium ministerio, sedeat iudex i nube cãdidissima: & vt electi ascendant subuecti nubibus. Alius interpres dicit. Baiulis nubibus ad locũ iudicij: sicut & Christus ascendit susceptione nubium: non ex indigẽtia: sed pro beatorum magnificentia: & si est quid de nouo a deo creatum, desinet esse expleto ministerio. Non enim erit nubes nebulosa vt nunc sunt: quia iam p̃cessit mundi purgatio expleta resurrectione, ac corporum gloriosorũ resumptiõe. Vel nomine nubium venit hic ministeriũ angelorum qđ impedẽt beatis cum citabunť ad iudicem sic dictum: quia fiet in loco nubium, & p aerẽ nũc purgatum in quo olim fuere nubes &c. ¶ Octauum dubium. Quomodo intelligitur illud act. ij. Dabo ꝓdigia in cęlo sursum, & signa in terra deorsum sanguinem & ignem & vaporẽ. Et si hoc ordine fiet: quomodo ergo sequiť qđ supra dictũ est. Sol cõuertet in tenebras, & luna in sanguinem anteq̃ veniat dies domini. Dicendũ. Petr⁹ qđ vltimo fiet per anticipationem loquitur & econuerso. Nã sanguis quo denotatur Antichristi persecutio effusione sanguinis fidelium creditur p̃cedere eclipsationẽ: sicut & ignis cõflagrationis, & vapor fumi. Vel beatus Petrus nesciens protunc ordinẽ signorũ q̃nq; futurorũ (qđ non videtur ab re posse dici) non curauit ordinem, sed solũ futurũ quandoq; in medium propalare. Sunt erĩ signa futura ordine & modis deo cognitis.

Questio. II.

Secundo quæritur de mundi innouatione. Vtrũ mundo p ignẽ purgato futura sit totius mundialis machinę innouatio, ac corporum cælestium a motu quietatio, ac pro laboris complemento p̃miatio.

¶ Quantum ad articulum primum pro intellectu terminorũ notandũ. Sicut mundi purgatio fit ab impuritate duplici: vt supra dist. p̃cedẽte: vt hoĩ post resurrectionẽ purgato & innouato. xx. de ciui. dei. ca. vlt. duplex correspõdeat puritas. Sic sic̃ cũ oia ꝓpter hoĩem facta sunt, decet vt hoĩe purgato ab impuritate culpę & naturę mali remotione, & sic̃ innouato oĩm adesse debẽtiũ p merito cuiusdã oppositione, & mundus q̃ ꝓpter ipsum est cõdit⁹, innouetur: quatenus homini in corporũ cælestiũ, & mũdanorũ qualicũq; innouatione (put statui cõgruit gloriæ) remunerationem sui recipiat doloris. Cum autem ista innouatio quæ etiam creatio dicitur, Esaiæ. lxv. eo q̃ est a solo deo actiue, sit ad noiutatem perpetuam, quæ deinceps non redit ad vetustatis immunditiam: quã creatura dare non potest: oportet illam innouationem fieri a deo: a quo etiam gratia & gloria. Preterea sicut mũdus est propter hominẽ, ita hoĩe consummato, & mundus venit (ꝓpter obsequiũ qđ impẽdit homini) cõsummandus. Cõsummatur homo cõpleto numero electorum ad beatitudinis perpetuæ cõsecutionẽ scđm ꝓdestinationem ęternam. Decet ergo & tunc mũdũ consummari cęlestis motus (pro statu generationis & corruptionis stante lege necessario) vniformitate, & essendi modo vniformi. Demum iustum est vt sicut hominis seruiuit conditioni, & vtilitati: sic etiã hoĩe iam remunerato: & vndequaq; innouato: mundus vt ad se pertinet ad dei magnificentiam, & hominis salutem qualẽcũq; p laborẽ suo (vt loquitur Ambro. Roma. viij. & Hieron.) recipiat remunerationẽ & innouationẽ. Et ideo sicut homo resurget etusdem naturę sed altius glorię: sic & elementa ipsa & corpora cælestia operatione & voluntate diuina p̃cise alter⁹ erũt glorię remanente substãtia naturę, & essentiæ. Nõ ergo mutabitur species essentialis naturarũ in mũdi innouatione: sed addetur quędam pfectio pertinens ad statum gloriæ creaturę rationalis: vt sic sibi correspondeant mũdi innouatio, & hoĩs glorificatio. Ad sic dicendũ inducũt textus scripturę Apo. xxj. & Esaię. lxv. cũ dicitur. Ecce ego creo nouos cęlos, & nouã terrã, & non erunt priora in memoria. Et Glos. ca. xxx. tã interlinearis q̃ marginalis. Creanť cæli noui: sicut creatur in homine cor mundũ soli deo deditũ post huius mortalitatis statũ. Et quia tale cor a solo deo est: ideo innouatio dicitur creatio. Ex his aliquo mõ habetur de mũdi innouatione: qa futura est: modus vero nõ vsquequaq; patet ex tenore scripturæ: sed soli Deo patet.

B ¶ Quantum ad articulũ secũdũ, est cõclusio prima. Sicut mũdus purgabitur igne ab impuritatis naturę vel culpę corruptione: ita & innouabitur cuiusdã pfectiõis, seu claritudinis, aut luciditatis decore. Hæc cõclusio est cõmuniter doctorũ. Ad hoc Apo. xxj. Esa. lxv. & xxx. ij. Pet. iij. Hebr. j. Psal. cj. & ibi Glos. Beat⁹ Augu. xx. de ciui. dei. ca. xxvj. dicit vt mũdus in melĩ⁹ innouatus apte accõmodeť hoib⁹: etiã carne in melĩ⁹ mutatis. Nec impedit id Salomonis: Nihil nouũ sub Sole. Eccl's. j. qa loq̃t de cursu naturaliũ. Ea vero quę ptinet ad statũ glorię non subsunt motui corporũ cęlestiũ. ¶ Secũda cõclusio. Mũdi purgatio nõ est mũdi innouatio dicenda: sed tanq̃ ꝑtiũ ad eã, & q̃dã mutatio alia distincta. Ita tenet Richar. Nã corruptio non est gñatio. Et licet Phũs dicat gñationẽ vnius esse corruptionẽ alteri⁹, intelligit ad vnũ sequitur aliud. Sed purgatio mũdi nõ dicit nisi impuritatis ablationẽ, & desitionẽ. Innouatio vero alicuius vetustatis acquisitionẽ. ¶ Tertia cõclusio. Licet cęlũ nõ possit ꝓprie alterari, nec peregrinas impressiones ab agẽte naturali in se recipere: habet tamen sese respectu agẽtis supernaturalis in potẽtia obiectiuali, respectu cuiuscunq; formæ in se suscipiendę. Pars prima nota est. Secunda partim est ex scriptura. Iosue. x. vbi sol stetit. & iiij. Regũ. ij. vbi Sol retrocessit decẽ lineis: & iterum trãsiuit ad occasum: scđm Dion. in epl'a ad Polycar. & August. lib. ij. de mirabilib⁹ scripturæ. cap. xxvtij. ita q̃ dies ille fere in triplo maior fuerit alijs, aut scđm aliquos saltem in duplo: vt refert Aug. vbi supra. & etiã legit Dion. in annalibus sacerdotũ Persarũ. Et vsq; nunc habẽt memoriã mitrę. i. triplicis solis Babylonij, & Persę sacerdotes. Secũdũ eundẽ probatur cõclusio. quia nihil non includẽs cõtradictionẽ est deo impossibile. Aug. lib. ij. de mirabilib⁹ scripturę. ca. xxvtij. Sicut naturale est soli lucere & calere: ita naturaliter habet obedire quicq̃ conditor eius iubet vel præcipit, seu currere, seu stare, seu recurrere. habet erĩ suo cõditori in oĩb⁹ naturaliter obedire. Ad idẽ quęstione. xxxix. ad Orosiũ. & xxj. de ciu. dei ca. vtij. Volũtas dei est natura rei. & de vera innocentia. §. cclxxxtij. Suã erĩ potentiã rebus a se factis non alligauit. ¶ Quarta conclusio. Est probabile dictu futurã nouitatis mundi dispositionem non esse cõtra naturã: sed supra nobis cognitam & solitam naturæ habitudinẽ. Patet ex dictis. Et quia manet impetuũ sine defectu, habebit ergo causam preseruantẽ ꝑpetuam, & sic̃ efficientẽ supernaturalẽ. sicut enim dñs dat gratiã & gloriã, ita & illã innouationẽ. ¶ Quinta conclusio. Mundi innouatio non tãtũ dicit impuritatis ablationem, C aut puritatis debitę ex primęua rerũ cõditione reparationẽ: sed vltra hoc cuiusdam venustatis aut pulchritudinis pri⁹ nõ habitę p̃ceptionẽ. Ita tenet Richar. Ad hoc Esa. ca. xxx. cũ dicit. Et erit lux Lunę sicut lux Solis, & lux Solis septẽpliciter sicut lux septẽ dierũ. Et ibi glos. beati Hiero. super Esa. lib. xviij. ca. lxv. dicentis illã innouationem non esse rei ꝑteritę desitionem: sed quandã cõmutationẽ in melĩ⁹. & exẽplificat de puero q̃ tẽporis successu crescit in virũ manẽs idẽ homo tunc factus vir: sed perfectior. Itaq; innouatio dicit potissimũ & principal'r mũdi in melius cõmutationẽ nõ rei interitũ vel pditionẽ. ideo dicit Apl's, Preterit figura mũdi huĩ⁹. j. Corint. vij. Ad hoc forte loquit̃ Palu. q. j. dicens q̃ terra supficie assimilabitur vitro: allegãs illã Psal. Renouabis faciẽ terrę. & nõ indiuisibiliter: sed vsq; ad limbũ puerorũ inclusiue: quia tenebrę essent pœna corporib⁹ eorũ licet mõ nõ sit pœna. Apo. xxj. Platęę ciuitatis eĩ⁹ tanq̃ vitrũ pluciduũ. Vnda crystallo soliditate: qa flux⁹ maris cessabit. Apo. xxij. Oñdit mihi fluuiũ aq̃ viuę splẽdidę tanq̃ crystallũ. Cælis aer ęquabi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur non illuminans, sed perpetuo lucens: quia nō erit nox illic. Apo. xxj. Ignis sydereus: vt non solum luceat sicut modo, sed & illuminet sicut stelle. Nam columna ignis lucebat per noctem quasi sol. Glos. Esaie. xxx. Non mirum si Luna Solis fulgorem accipiat: nam iusti fulgebunt sicut Sol. Matth xiij. Solis lux erit septēpliciter sicut lux septem dierum. Glos. Quando creatus est mūdus. Esto q̄ terræ superficies assimilabitur vitro, scriptura ad hoc adducta id non probat: quia textus Apo. loquitur de Hierusalem supercelesti, ad cui⁹ cognitionem per lōginquam similitudinem nos ducere intendit. Q̄z vnda crystallo assimilabitur: q̄ eius induet qualitates propter soliditatem: non intelligo. Congelatio venit ex permixtione terrestreitatum. Videmus enim glaciem supernatare aquæ: & ita esse leuiorem aqua: & nunq̄ glacies est pura aqua. Non igitur sufficit ad congelationem intēsio frigiditatis: requiritur etiam ingrossans, & constringens, & exhalationes terrestres cōmistēs vt in secundo de generatione. Auctoritas Apo. xxij. non facit ad propositum: sed sanctus Ioan. nititur quibusdam similitudinibus ex rebus nobis cognitis ostendere refectionem beatorum in cælesti Hierusalē: & similitudines claudicant. Q̄z aer erit sicut cęli lucens, auctoritatem scripturę nō legi. Quicquid sit de comparationib⁹, clarum est Esaiæ. ix. & Apoc. xxj. q̄ ciuitas illa non indigebit aliquo Sole extrinsecus illuminante per diem, nec Luna per noctem: sed claritas dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Patuit supra dist. xliij. q. ij. de dotibus. susceptiuū luminis perfectū, & diaphanū. Item San. Tho. Aer nō erit clarus sicut proiectēs radios: sed sicut trāsparēs terra, sicut diaphanum illuminatū: sed virtute diuina terrę superficies vestietur claritate non obstante eius densitate. Refert idē doct. aliquos tenere q̄ terra erit in superficie exteriori peruia sicut vitrū: Aqua sicut crystallus: Aer vt cælum: Ignis vt luminaria cæli: sed non videntur illa cogere: sicut nec dicta Palu. imitantis eum. Indubitatum est quin sicut nullus pter reuelationē pōt scire deigne infernali vt supra qs sit & in qua mūdi vel terū parte futur⁹ sit: ita de corporū cælestium innouatione tali vel tali. Quis. n. nouit sufficiēter si sint formæ simplices: si res cōpositę: si ex materia eiusdē vel alteri⁹ rōnis cū inferioribus &c. Sufficit nobis cum Augu. in expositione Psal. cj. scire q̄ futura sit etsi nescimus modo quomodo futura sit mundi innouatio: vel quomodo elemēta & corpora innouabuntur cęlestia cuiusdam venustatis & pulchritudinis aut luciditatis pceptione. Forte hic locū habet id Psal. Sicut amictum mutabis eos, & mutabunt. Mutatur quandoq̄ amictus, vel purgatione & impuritatis excussione, vel candidatione, vel vestis nouę & splēdidę pro loco & tempore opportunis assumptione cum cessant venti & imbres: vel vestis supinductę remotione: vt vestis interioris pulchritudo reluceat, quę prius fuit tecta. Nō dicit textus, Amictu mutabis eū, sed Sicut amictū mutabis eos, vel vt nostra trāslatio habet, sicut operitorium mutabis eos. Amictus vel operitorū mutatur: quia pro loco & tempore obtegitur vel assumitur: frigiditatis tempore vestis veste operitur: æstiuo tempore vestis splendida petitur. Erunt vtiq̄ eiusdem naturę: sed altertus gloriæ: siue prior eorum claritas tunc sine omni impedimento omnib⁹ innotescat: siue qđ ꝓbabilius videtur (veluti fiet in corporib⁹ beatorū) gloria alia superadditur: vtrunq̄ deo est possibile, & non est repugnātia naturæ ex parte subiecti apud deum. Si sic decorantur a deo: non sunt peregrinę impressiones, sed naturales pro statu illo debitę: secundū Aug. vt supra. Dicit beat⁹ Hieronymus super Esa. lib. ix. ca. xxx. pro attestatione premissorum. Cū trāsierit habitus mundi: & Luna & Sol laboris & cursus sui p̄mia consequent. Eterñ expectatio creaturę reuelationem filiorum dei expectat. Ro. viij. quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum dei. Luna ergo solis fulgorē incipiet. Nec mirū hoc de clarissimo sentire elemento, cui principat⁹ noctis est traditus, cum de sanctis quoq̄ Matth. xiij. scriptum sit. Fulgebūt iusti sicut Sol: & Sol septuplum lumen accipiet: sicut fuit lux septem dierum, quando ab initio creatus est mundus. Esa. xxx. hęc ibi Secūdū Glos. determinatū ponitur pro indeterminato nobis nō cognito. Ad idem Chryso. Homil. iij. sup epl'am ad Hebr. ostendens p illa verba insinuari facilitatē trāsformatiōis mūdi: sicut facilitate magna amict⁹ mutat & cōplicatur. Et Aug. ser. ij. in exposi. Psal. cj. cū Ambrosi. sup epl'a ad Ro. ca. viij. ¶ Sed q̄reret aliquis intellectū verborū Apli Roma. viij. vt supra: quomodo creatura & q̄ creatura expectat reuelationē filiorū dei. Et quō ois creatura igemiscere dicit & parturire, vel scdm alios libros congemiscere & condolere. Ad primū. Creatura rōnalis q̄ p dei gratiā adoptata ē in filiū dei, expectat spe certa, & fide secura tēpus reuelatiōis filioꝝ dei. Nūc em̄ interior hō noster q̄ secūdū deū creatus est, intus renouat scdm aiam p gratiam: hō vero exterior hoc est corpus qđ aia informat subiect⁹ est corruptioni mutabilitati & vanitati: sed nō sine spe liberatiōis. Est aūt creatura sic subiecta vanitati, i. defectibilitati nō sponte propria: sed volūtate et⁹ q̄ subiecit eā, & q̄ dispensat vniuersa cū spe liberatiōis. Vult em̄ De⁹ (post peccatum) hominis vitam esse quandā militiam. Sic ait Paulus. Coarctor e duobus desiderium habens esse cum Christo. Multo magis melius

aūt permanere in carne ꝓpter vos. Philip. j. Fuit itaq̄ Paulus nō volens subiectus vanitati: sed p salute ecclesiarum dei cum spe liberationis in die reuelationis filiorum dei: ratiōe cuius omnis creatura Marc. vlt. i. homo ad vitam prędestinatus, dicitur ingemiscere & parturire. Ingemiscere, quo ad spem liberationis: & parturire filios in Christo, sicut Paulus multos per euangelium genuit filios. Gala. iiij. Filioli mei quos iterum parturio donec formetur Christus &c. ¶ Forte mouet aliquem: Cur Paulus iam tertio nominauerit creaturam & non addidit ly omnis creatura, nisi hic vltimo cū dicit. Scimus aūt quia omnis creatura ingemiscit & parturit. Item quare nō dixit tota creatura. Ad primum, secundū Origen. dicitur: quia nō omnis creatura subiecta est corporis corruptibilis necessitati propter peccatum: nec in omni creatura est causa dolendi vel gemendi: licet omnis creatura condolere & congemiscere dicatur homini dolenti & gementi. Sunt em̄ in continuo motu: intereūt & pereunt & alię generātur. Sic videre est qualiter sol luna &c. sua ministeria faciunt ad vsus hominum. Alunt segetes: arbores, fructus producunt &c. & reuoluto anno quę periere reparant. Item in se reuertentes anni circulos voluunt & reuoluunt. Condolent itaq̄ homini dolenti non mentis passione, sed (directa ab agente infallibili) ministerij quasi necessarij exhibitione. Sic dici posset de angelis deputatis custodiæ humanę citra omnē gemitum aut tristitiam cum accidit ab eis nolitum. Facit enim deus angelos suos spirit⁹: & sunt ministeriales spiritus missi in adiutorium illis q̄ saluandi sunt. Hebrę. j. Ad idem Dani. x. quomodo angelus restitit angelo. Itaq̄ quia non tota creatura sed aliqua tātum ingemiscit & parturit: ideo dicitur omnis creatura: & non tota. Homo potest dici omnis creatura: quia communicat cum corporali & spirituali, sed non est in eo tota creatura quia non angeli nec pecora. Taxant hic aliq̄ Origen. quasi dicat angelos ingemiscere proprie & similiter omnē creaturā vsq̄ ad diem reuelationis filiorum Dei, & tunc saluandos. Sed ni fallor textus Origen. hoc nō dicit. Ita em̄ inquit. Affectū quendam & charitatem circa eos exhibet creatura pro quibus videtur esse subiecta, & pro doloribus eorum dolet, & pro gemitibus gemit. hęc ibi. Q̄d intelligit, vt supra, quia ad modū condolētis se habet, necessaria vitę humanę per tempora administrando, gignendo, producendo. &c. Secundū August. lxxxiij. q. q. lxvij. p'ericq̄ hęretici multa erronea ex hoc sumpsere dicto apostoli, q̄a nō rite apostolū intellexerunt. Btūs Ambro. in commenta. Roma. viij. fere consonat cum Origen. Et videtur textum apostoli prosequi in genere, de omni creatura, & non solū de homine, qui dicit omnis creatura Marci vlti. vt supra. Hinc vult omnem creaturam nunc esse subiectam vanitati, hoc est corruptibilitati, aut mutabilitati qualicunq̄ donec cōpleatur numerus electorum, & q̄ nō fit sic subiecta sua volūtate propria, sed dei in cuius potestate consistit: quia illa sua subiectio non sibi ꝓdest sed homini. hinc & dolere dicitur cū sibi non prodest sic continuo interire & reuisuisceresed homini. Insup dicit ipam vanitatē esse corruptionem cui subiecta est: quia statum suū permanenter tenere nō potest. Hinc comedere, bibere, & similia etiam dicūtur vanitas: quia transeuntia: quę potissimū prosunt homini, & finaliter propter eū sunt oia. Deut. iiij. vt ei subseruiant pro statu mutabilitatis: & per ea homo ascendat in cognitionē dei. Rom. j. Consequēter dicit hunc esse sensum verborū apostoli: quia omnis creatura ingemiscit & parturit per quotidianū laborē donec consummet⁹ numerus electorū. Etiam sol & luna non sine labore statuta sibi implent spatia. Et spiritus animaliū magno gemitu arctatur ad seruitia impendēda. Cōcludit. Hęc ergo omnia expectant requiem vt a seruili opere liberentur. Non autem dolerent, sed gauderent, si hanc seruitutem sibi ad deum esse cognoscerent, sed dolent quia nostri causa sunt subiecta corruptioni & mutabilitati: nec ptinet ad eternitatē. Hęc est sentētia Ambro. Hęc verba beati Ambro. intelligēda sunt forte eo tropo, quo pratum ridere dicitur cum floret: & plorare cum flores pereunt & arescunt. Itē creaturę conditę a deo in ministeriū cunctis gentibus Deut. iiij. nunc dolent & ingemiscunt pro nobis: quia suo eē & viuere nobis prosunt, & necessaria sunt nunc nobis, & expectant finem directum ab agente infallibili, quem finem non cognoscunt. Præterea appetunt permanere appetitu naturali: sed propter hominē intereunt & desinunt: nec sibi per hoc, sed homini profectū faciunt. Dicūtur expectare liberationem vel reuelationem filiorum dei quā nesciunt: quia tādiu ministeriū impēdunt homini donec illa cōsummētur. Dolent etiā & ingemiscunt: quia ad modū dolentis se habent cum intereūt & occidunt. Sic etiam habent se ad modum laborantis pro pręmij consecutione: q̄a indesinenter statutū sibi a Deo conseruāt ordinē pro hominis necessitate, & vicissitudinem, quasi finem expectent certissimū donec cōsequātur eū dem. Dicitur itaq̄ quodam tropo quasi dolere ex finis dilatione & expectatione. Sic de sole & luna &c. Hinc claret textum apostoli non esse manifestum: per consequēs non posse ex eo euidenter inferri totius innouationem mundi. ¶ Sexta cōclusio. Licet satis appareat fuisse de mente Philosophi motum cęli perpetuo duraturum: attamen theologi cōmuniter tenent oppositū. Prima pars E

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumitur ex. xij. Metaphy. vbi talē ponit rōnem. Inconueniens est optimam substantiam impassibilē non sortiri finem suū. Et per optimā substātias intelligit eas quę sunt causę actiuę lationum. Si ergo optimus finis substantię separatę est in causando lationē alicuius corpotis celestis, & cōmunicando alijs esse: et non potest illum finē habere nisi moueat cęlum, ergo non potest non mouere cęlum. Item nobilissimę substantię est perfici, nō solum in se, sed etiam in cōmunicando alijs esse. Hoc aūt fieri nō potest sine lattone causę actiuę & motu cęli: ergo semper mouebunt. Illam rationē philosophi quidā partifaciunt: dicentes finem optimum substantię nobilissimę esse in speculatiōe veritatis & non in mouere corpus. Allegant Philosophū. x. Ethico. Sed laborāt in equiuocatione nominis finis: de quo distin. sequente. quęstio. j. Finis enim qñq; sumitur pro fine simpliciter dicto: qui & perficiens dicit formaliter potentiam vel essentiā obiectiue. Ratione primi dicitur finis, intra ratione obiecti, finis extra. Et sic loquutus est Phūs. x. Ethico. de fine qui est beatitudo. Alius est finis non simpliciter, & est aliquis effectus consequens ex perfectione rei, licet non perficiens rem. Sic enim diceret Phūs q; substantię ex perfectione substātię, quia est substātia nobilissima, cōuenit non solū q; in se perficiatur: sed etiam q; suam perfectionē alteri cōmunicet adextra: aliam substātiam producendo. Et ille dicitur finis consequens siue terminans, licet per ipsum potentia nō perficiatur nisi arguitiue. Et ille finis secundus haberi non potest a substantijs separatis siue intelligētijs, sine motiōe corporis celestis. Hoc modo diceret Phūs q; illę substantię non solum sunt in se perfectę, sed ex plenitudine perfectionis quā habēt: quia nobilissimę substantię necessario cōmunicant suam perfectionē alijs absq; hoc q; per istud perficiātur, licet istum finem consequentem siue terminātem non possunt habere sine latione corporum celestium. Potest ergo talis modi formari ratio. Inconueniēs est & impossibile substantiā perfectissimā carere aliquo qđ sibi cōpetit ex parte substātię, siue illa perfectio sit intra, siue extra: siue sit cōmunicatio pfectionis suæ ad extra in productione alterū. Sed substātię perfectissimę & separatę cōtingit q; nō solum in se pficiatur: sed etiam perfectionem suam in alias trāsfundat. Et cum id facere nō potest sine latiōe corporum celestium: ergo. Est ergo finis duplex, scilicet terminās nō consummās, & perficiēs. Sic dicitur aliquid quādoq; vtile alijs quia dirigit ea & regulat. Sic Metaphysica vtilis est alijs scibilibus vt illa vtilitas correspōdet fini: quia dicitur terminās, sed non perficiens. Alio modo dicit aliquid vtile: quia subseruit fini & cōuenit alij ad finē. Sic aliæ scientię sunt vtiles Metaphysicę, & seruus est vtilis domino suo. Et sic, scđm prędicta in propositione quinta creaturę sunt vtiles homini ad finē suum. Et illa vtilitas corrūpit perficienti finī: quia subseruit eidē. Secūda rō Philosophi talis est. Inter perpetua & semper manentia (qualia sunt cęlū motum, & intelligentia mouens) non potest esse difformis habitudo: q̄ non consurgit sine alterius mutatione. Cum aūt tam intelligentia mouens q̄ cęlum motum sunt perpetua: ergo inter ea nō potest esse difformis habitudo, sed necessario habēt eandē habitudinē. Habitudo vero inter aliqua nō potest variari nisi ex variatione alterius extremi. Extrema hic sūt sempiterna & iuariabilia: ergo illud sempiternū habebit eandē habitudinem hic ad aliud, sicut mouens ad motum. Tertia ratio. Quicqd est in entibus, vel est simp̄r necessariū in essendo, vel vt in pluribus, aut paucioribꝰ, vel ad vtrūq;. In cęlo nihil est ad vtrūq;. Nec vt i paucioribus: quia vtrunq; esset imperfectionis repugnans cęlo. Nec aliquid est ibi vt in pluribus. Sic em̄ oppositū quandoq; cōtingeret, cuius cōtrariū nunq; compertū est, secundū Phūm de pertinentibus ad motū illum regularē, ergo quicqd ibi est simpliciter est necessarium. Has rationes Scotus extendit & examinat. &c. Secūda pars theologorum tenentium oppositum fundatur in auctoritatibus & rationibꝰ. Primum adducitur auctoritas Apoca. x. vbi angelꝰ iurat p viuētē in secula seculorū: quia non erit tempus: postq̄ angelus cecinit tuba: quo canente mortui resurgent. j. Corin. xv. Secundo adducit Esai. lx. Non occidet vltra sol tuus, nec luna minuetur. sed occasus solis & lunę diminutio ex motu cęli causantur, ergo motus cęli quādoq; cessabit. Tertio, Zacha. xiiij. Erit dies vna quę nota est domino, nō dies, neq; lux: & in tēpore vesperi erit lux. Et alia possent adduci ex glo. Ratio theologorū est: quia motus cęlorū est propter generarationē hominū prędestinatorum ad vitam, ergo cōsummato numero electorū motus cęli cessabit: eo q; tūc cessat finis motus illius. Homo em̄ est finis oīm. ij. Phy. Et omnia cōdita sunt ꝓpter hoiem Deut. iiij. Gen. j. Preterea. ij. de generatione, motus cęli est propter applicare actiua passiuis. & non est perfectio simpliciter dicta, sed secundū quid pro statu mortalitatis. Est enim motus entis in potētia, scđm q; hmōi, scđm Philosophū magis sonans in genere ad imperfectionē q̄ perfectionem. Cum ergo motus cęli est necessarius pro statu huius viæ propter applicare actiua passiuis in generatiōe huius seculi quę tūc cessabit: ergo cessante fine, causa cessabit. Omnis enim motus est propter aliquem finē: ergo habito illo fine cessabit motus, qui est propter ipsum finem. Alias enim frustra fieret ille motus carens

fine. Preterea. quies & vniformitas essendi est nobilior motu: q̄ quies magis assimilat primo motori nō moto, sed imobili. Itē Gene. j. Fecit deus duo luminaria &c. vt diuidāt diē & noctē, & sunt in tempore in dies & annos. & ille videtur esse finis eorum principalis q; facta sunt a deo. Id dicitur Esaię. lx. Non erit amplius sol ad lucēdū per diem, nec splendor lunę illuminabit te, sed erit tibi dñs in lucem sempiternā. Similia adduci possent plurima. ¶ Septima propositio. Tametsi motus cęli cessabit innouationis mundi tempore cessante hominū prędestinatorū ad vitam tam cōsummata multiplicatione: attamē nec motus cęli desitto, aut cessatio, nec eius perpetuatio potest sufficienter & euidenter probari, vel auctoritate scripturę: vl' demōstratiua rōne. Primę partis possibilitas manifesta videt fideli: quia omne agens libere & cōtingēter, potest a motu cessare. primus motor vel intelligētia est huiusmodi. Maior ꝓbatur. quia liberū ar. est ad oppositā, nec potest cogi. ꝓprie. Minor probatur: quia secundū Phūm vt alii qui volunt intelligentia mouet vt amans & obtēperās causę primę: volens in hoc causę primę imperio obtemperare: primus motor vt dilectus & amatus. Nec mouet necessario sed libere. Et esto q; finis haberi nō potest sine volitione illoꝝ quę sunt ad finem: tñ per hoc voluntas non cogitur: sed libere vult. Itē scđm veritatem scripturę, sol stetit iubente Deo Iosue. x. ergo potest eum iterum atq; iterū sistere. Ad hoc Aug. ij. lib. de mirabilibus scripturę. cap. iiij. ait. Sol duos dies concluſit in vno, & luna diei spatio nō occurrit: q; varietas illa nihil in anni cursu & reliquorū dierū cōmouit, dum sol & luna quieuit. Item sol retrocessit. iiij. Reg. xx. tpe Ezechiæ: vt exponit August. vbi supra. capi. xxviij. & Diony. in epistola ad Polycarpū dicit id contineri in historijs sacerdotum Persarū &c. & toti orbi esse notum: & vsq; nūc celebrari memoriā triplicis solis, vt supra. Et dato q; angelꝰ moueat necessitate naturę (qđ nō admittitur) pōt tamē a causa prima impediri. Sicut cm̄ natura potest impedire motū grauiū & leuiū: ita deꝰ cęli motū similiter. ¶ Corollariū. cū motus corporum celestium cessabit, hoc fiet non necessitate naturę, sed diuina voluntate nolente pro tunc cęlum moueri cū cessault finis quo motus eiusdē, cōpleto prędestinatorꝝ numero. Forte illa deridet Philosophus dicens nunq; ignobilius posse ponit finem nobilioris: intelligendo id de fine perficiente, secus de fine consequente proueniente seu qualitercunq; terminante. ergo motus cęli non habet finem generationem hominū. Primum admittit theologus de fine perficiente cum Philosopho aut gratia cuius. & sic vterq; negaret ignobilius esse finem nobilioris: intelligēdo de fine perficiente & dirigente vel gubernante, vt supra de vtili. Verum loquendo de fine cōsequēte siue termināte qualitercūq;: secus est, qui etiam est quandoq; finis quo, seu operatio consequendi finem gratia cuius. Et tunc ex defectu illius finis (quem Philosophus posset negare: quia ponit perpetuitatē generationis, & motum cæli perpetuum) non sequitur motum cæli deficere: sicut nec ex defectu effectus sequitur causam deficere & desinere, maxime cum effectus ille deficit, non ex defectu causæ, sed alicuius alterius. Sicut in ꝓposito Theologus dicit generationem deficere & cessare consummato numero electorū non necessitate, aut fatigatione, vel defectu naturæ mouentis: sed diuina ordinatione & voluntate. Et si aliquis diceret motū cęli tunc frustra fieri: negaretur: quia etsi non habet finem consequentem aut terminantem: nec diffundit suum esse in altos suo motu & operatione quæ est finis quo: habet tamen finem perficientem. Sicut nec deus fuit frustra ab ęterno: licet non cōmunicauerit rebus esse, creaturas producendo adextra, quę sunt finis terminās dei. Q; si dicitur homo finis omnium, intelligitur generabilium & corruptibilium: qa homo est nobilissima creaturarū corporalium. Et in hoc secūdū prędicta homo quodā modo dicitur finis omniū aliorum corporaliū: quia perfectior eis: & omnia subseruiunt homini: cum sit cōditus ad imaginem dei. Gene. ij. Cęlum vero & corpora cęlestia condita sunt a deo in ministerium cūctis gentibus sub cęlo. Deut. iiij. Præterea etiā secundum theologum intelligentia, si deo iubente non moueret, haberet finem optimū gratia cuius deū, cuius imperio obtemperat: quē nunc attingeret actu intellectus & voluntatis. & ille est finis perficiens: non sic finis terminans qui non perficit intelligentiam intrinsece. Dare enim rebus esse nō affert perfectionem intrinsecam agenti: sed arguitiue ostendit ei inesse quandā perfectionem. Est enim perfectio extrinseca transiens in materiam exteriorem. Valent pro dictorū explanatiōe dicenda distin. sequēte. quæst. ij. cōclusione. iiij. de perfectione prima & secunda. & quō perfectio accidentalis perficit substātiam &c. Item quæstio. j. quomodo aliqđ creatum potest dici summa perfectio hois. ¶ Et licet cessationē motus cęli doceant auctoritates allegatæ: attamen ad primā de Apo. dicunt aliqui: q; intelligitur de tēpore ꝓphetiæ: quia id cessabit completa virtute. vel de tempore hęresis Arianę. Ad auctoritatē Esaię. lx. facile dicitur cum textu. Sol illuminās ciuitatem electorum nō deficiet: quia dominus erit tibi in lucē sempiternam. Ita q; ad hoc non indiget illuminā te alio, nisi gloria dñi. Immo illa clausula, Et dominus erit tibi in lucem sempiternam, statim repe

Universidad de Deusto
Biblioteca

tif. Glo. aliter exponit. Auctoritas Zacha. nō est clara de motu: nec erit electis vicissitudo diei & noctis: sed lux sempiterna. Ex hoc non potest inferri cessatio motus cęli: quia potest alias moueri, vt supra, & habere finem gratia cuius, licet nō terminantē. Item diceret Phūs. sicut secūdū scripturas illa dies soli dño nata est: ita & habitudo cęli tunc futura. Et ita rationes theologi possunt solui. Posset etiam dictum theologorū ostēdi ex parte mobilis, cū ille motus cęli nec est naturalis, nec violētus. ¶ Si vero aliqs adducit rōnes & auctoritates q̄ motꝰ cęli nō cessabit: et primū Gene.j. Fecit duo luminaria, vt sint i signa & tpa &c. Sed illud sine motu esse non potest. Respondetur. etsi sint facta ad hunc finem, tamen ille finis non est principalis: sed finis sub fine ꝑ statu mortalitatis & corruptiōis: possunt ergo eo carere. Ad aucto. Gene. viij. Cūctis diebus terę ęstas & hiems nox & dies non requiescent. constat q̄ loquitur de statu presentis temporis ꝑ vita terreni hominis, vt habetur Hiere. xxxj. quia ille ordo statutus a deo non mutatur. Aliter respondet Sanct. Thom. in quarto. ¶ Si adducūtur a Philosopho rōnes. ix. Metaphysicę. & secūdo de cęlo. Nullum agēs cessat mouere nisi fatigetur. Negat: quia agens libere & contingēter potest cessare cū vult. Nec oīe agens, agendo fatigatur, nec deficiet necessario, nec cęlū cessat moueri necessitate naturæ, sed voluntate diuina. Nec fatigatur intelligentia mouendo. Nec Phūs probauit cęlum non esse in potentia conditionis ad moueri & nō moueri. qđ tamē verum est, & cælum stetisse scriptura clamat, vt supra. Nec oportet dicere cęlū semp moueri ad vltandum immoderatam actionē in inferioribus. Suspensio eñ actiuitatis fit præcise diuina hoc iubente voluntate. Motio vero cęli dūtaxat actiua passiuis applicat. Et corpus cęleste quiescēs eādem habet virtutē actiuam respectu passi applicati, quā habet cum mouet. Et omnia possunt ad esse cęlo stante quę requirūtur ad actionem tūc sicut nūc cum mouet. ¶ Corollarū. Non sequitur immoderata actio superiorū in inferiora ex hoc ꝓcise, q̄ cęlum stabit: sicut nec modo est immoderata (cęteris paribus) propter mutuā resistentiā causarum proximarum in actionibus suis: aut q̄a vtrūq; ē eque approximatū passo &c. ¶ Ad rationes prius adductas Philosophi diceret theologus: negando q̄ optimæ substātiæ finis optimus sit cōmunicare aliis esse: quia talis nō perficit ipsum in se vel completiue, nec est finis gratia cuius: nec coniungit ipsum bono summo fruitiue, & beatifice, in quo consistit perfectio vltimata creaturę rationalis. Hinc August. xij. de ciuita. dei. cap. xxiiij. Angeli non sunt etiam rei minimę creatores. Si quærit: Cur hoc cōuenit minori creaturę, & non angelo: Respōdetur: quia nō est perfectionis, nec affert perfectionem agenti: licet competat ei propter inexistentem suam perfectionē. Admisso vero q̄ angelus posset producere substantiam, & esse suū cōmunicare, non sequitur q̄ ergo ꝑpetuo cōcreabit: eo q̄ productio accidentalis substantię alterius nō est propter bonum illius particularis substātię in se, sed totius vniuersi. Et vniuersum nō requirit talē productionem fieri in infinitum: saltem non est clarū & euidens q̄ hoc regrat. Diceret theologus. cęlū eque appetit quietem sicut motum: saltem oppositum non est euidens: sumendo quietem pro vniformitate essendi, non vt quies est nuda priuatio. Nuda enim priuatio imperfectior est motu cęli: quia carētia vt talis ꝓcise nihil ponit. Motus vero aliquid ponit, scilicet aliter & aliter se habere. Substratū vero qđ dicit quies. Sed vniformitas se habēdi in esse: est perfectius q̄ positum in motu: scilicet aliter & aliter se habere. Præterea perfectio vniuersi petit motum cęli propter statum huius vię: & ob hoc cęlum mouetur potius q̄ vt cęlum per motum intrinsece perficiatur: vel eius perfectio intrinseca compleatur. Est ergo motus cęli perfectio cęli secundū quid, scilicet pro completione vniuersi huius vię corruptionis, ergo sine eo cęlum pōt esse eque perfectum cum stat, sicut cum mouet: quātum est ex parte sui ꝓcise. Et maior est perfectio sua cum quieuit, & se habet vniformiter, q̄ cum mouet. Preterea. supposito q̄ est duplex finis. s. quo & gratia cuius, finis summe perficiens, & gratia cuius intelligentię est deus: finis quo, operatio beatifica, qua fruitiue attingitur finis gratia cuius actus scilicet intellectus & voluntatis. Intelligētia potius attingit finem suum nobilissimū, scilicet gratia actus per actū intellectus & voluntatis. q̄ ꝑ actionem vel motum quibus datur aliis reb⁹ esse Nec attigit sic deus in se, sed sicut in vestigio seu assimilatiōe extrinseca. Nec primū est causa secūdi: quia intelligens & volens deum, non nititur ꝑ hoc deo assimilari in cōmunicando eis esse. Et sicut ambulatio fit propter sanitatem acquirēdam gratia cuius fit deambulatio: sic motus cęli propter gñabilia & corruptibilia. sed sic finis accipit non pro vltima rei perfectione nec pro causa finali: sed pro operatione quę fit propter habere intentum aliqđ. Et talismodi finis quo, est cōmuniter ignobilior gratia cuius: saltem in existimatione agentis, quę intēdit eum, vt supra quęst. xj. prolo. Ockam. Sic in proposito de motu cęli dicatur, siue sit ipsum mobile siue res successiua &c. cuius partibus repugnat esse simul secundū durationē secundum aham & aliam opinionē. ¶ Corollariū Non semper finis est nobilior iis quę sunt ad finem, secundū aliam & aliam finis acceptationem

Verum eñ est de fine gratia cuius, amato amore amicitię, qui est deꝰ ipse: hic est nobilior omnibus quę sunt ad finē. Secus de fine quo. Nec est verū q̄ nihil infertorū sit nobilius cælo, vt cælū est res simplex vel cōposita &c. & non dicit aliud. Patet Deut. iiij. Est eñ cōditū a Deo i ministeriū cūctis gentibus sub cęlo. Item viuens est nobilius non viuēte & presertim viuēs anima intellectiua. Hinc August. viij. de ciuita. dei. cap. xvj. Omni corpori prefertur anima qualiscūq; naturę. Et lib. ix. capi. ix. Anima quantūcūq; vitiosa melior ē corpore quantūcūq; bene disposito. Et licet incorruptibilitas indicat aliquā perfectionē naturę: nō tamē ponit maiorem gradum perfectionis naturæ. sic nec diuturnitas nec perpetuitas. Materia eñ est in generabilis & incorruptibilis, & tamen ꝑfectior homie corruptibili. Elephas caro pauina sunt durabiliora homine: sed non specie perfectiora. Hic Phi. j. Ethicorū contra Platonē. Nihil est melius propter hoc q̄ est diuturnius. quod verum est de bonitate specifica & essentiali, non de perfectione scđm quid. ¶ Ad secundam rationem principalem de voluntate antiqua & immutabili, potest maior a theologo negari in agente voluntario & libero. Quod eñ oīno contingenter & libere agit potest nō agere, & voluntate antiqua ac immutabili difformiter agere in passum antiquū, & nihilominus permanere, & esse in se immutabile. Secus cum vnū agit in aliud necessitate naturę. Sic eñ inter perpetua & semper manētia non potest esse difformis habitudo. In proposito cum prima causa mouet omnino cōtingēter & libere seu mandat motum fieri: potest voluntate antiqua aliū & aliū effectum producere circa passum antiquum. Exemplum de creatura conseruata a Deo, & de creatore, cui placuit voluntate antiqua abęterno pro tunc creare (sic de scientia Dei immutabili sine sui mutatione) & ita nouum effectum in esse ponere. Et quia locus ab auctoritate hic nō valet cum ratio deficit, nec habet ex Philosophia auctoritas cogens: sed scriptura videtur esse ad hoc q̄ motus cęli cessabit &c. Philosoph⁹ posset habere cōtra theologum hoc: q̄ theologus necessario haberet ostendere vniuersum æque appetere quietem sicut motum corporum cęlestium. sumēdo quietem, vt dicit vniformitatem essendi non priuationem motus ꝓcise. Et quia theologus hoc euidēter probare non potest, ideo non potest suā partem demōstrare. ¶ Ad tertiam rationem, posset hic esse quędam contingentia ad vtrūlibet, quantum est ex parte subiecti, ad moueri & non moueri: tamen illa contingentia est completiue a voluntate diuina libera: quę dū vult ipsum moueri mouetur: sistere, sistitur & quiescit. Non autē pōt voluntas diuina determinari necessario ad alterū illorum.

¶ Quantum ad articulum tertium G est dubium primum. Vtrum motus cęli sit violentus vel naturalis: & vnde sit contingentia cęli ad vtrūlibet completiue respectu moueri vel quiescere. Ad primū respondet Auicen. ix. Metaphysice Nec est violentus, nec naturalis. Non naturalis, quia cum talis est ad quietem naturalem in illo ad quod est motus: cum mobile peruenerit illuc, naturaliter quiesceret: per cōsequens non posset inde moueri nisi violente: per consequens cū scđm diuersas cæli partes mouetur ab vna parte in aliā licet sphærice: dū tendit ad vnum recedit ab alio, & sicidē mouetur naturaliter & violente. Nec violentus: quia tunc recessus esset naturalis: per consequens vt prius simul esset violentus & naturalis. Ad secundum: licet cęlum sit de se in potentia contradictionis ad moueri vel non moueri, & ad neutrum ꝓcise determinetur: ac ex parte mobilis nulla sit repugnātia ad hoc vel aliud, puta moueri semper vel quiescere, tamen illa contingentia ad vtrūlibet est completiue a Deo oīno libere mouente cęlum: cuius voluntas nō determinatur necessario ad alterum illorum, puta mouere vel sistere cęlum. Ad hoc facit figura sphęrica & circularis habilis ad motū circularem: sed nō sufficit ad hoc q̄ ille motus sit naturalis, sed tantum q̄ non est violentus dicendus. Forte posset dici naturalis negatiue. id est non innaturalis. Cælum enim nec graue, nec leue est: ergo ille motus sibi cōgruit cum mouendum est. ¶ Secundū dubiū. H Si motus cęli cessabit: & nomine motus cæli maxime venit motus primi mobilis: quid de aliis motibus, & primum ad vbi, dicēdū. Cessabit oīs motus localis naturalis: non solum corporū cælestiū in vtroq; circulo equinoctiali & zodiaco, epicyclis & eccentricis: sed etiam motus figurę ignis & aeris superioris: quos primum mobile rapit secum. Illo enim cessante cessabunt & alij motus super polis mūdi. Ad quid alię sphęrę suis voluerētur polis? si saltē possibile est, cum ex hoc fieret deordinatio totius sphęrę cęlestis. Si enim ratio cessationis motus cęli aliqđ concludit de primo mobili, longe amplius & hic valet. Et ideo tempore Iosue totum firmamentū stetit: non tamē per hoc aliquid varietatis attulit anno. Statio vero illa nō fuit effectiue hūano imperio, sed domini dei mādato ad hois desiderium. Nihil eñ propter iubentis hominis verbum creaturę faciunt. lib. ij. de mirabilibus scripturę. ca. iiij. sed quod domīnus serui sui ordinationi obediēdo ꝓcepit hoc faciūt. Ad idem cap. xxviij. de Ezechia rege de quo. iiij. Regum. xx. Et Esaię. xxxviij. Vbi, secundū Augustū. vt supra, Sol ab occasu in ortum per decem

Universidad de Deusto
Biblioteca

h oras reuertitur, quatinus inde iterum ortū suū in
ciperet, cum iam demptis duabus horis dies con-
summat⁹ fuit. Sic etiā tenet Diony. vt supra. Re
fert ibidem August. aliquorū esse sentētiā q̄ sol
per duas horas cæli cursu in ortum reuertebatur,
vt dies integra tursum sine nocte interueniēte in
ortu innouaretur, vt sic duos dies hac vice in luce
non concluderet. Dicit quoq; maris vicissitudinē
tunc fuisse impeditam. Nec per hoc sol fuit muta
tus: sed domino p̄cipiente obediuit suo condi-
tori &c. Ad idē Diony. in epistola ad Poly carpū
dicens diem illum fere triplo maiorem solito effe
ctū: quia. xx. horis &c. Insuper cessabit tunc con-
sequēter esse comitans motum cęli & luminarium
cęlestium: scilicet fluxus & refluxus maris: qui ve
nit ex lunę cremēto vel decrescentia. Nec est ima-
ginandum q̄ luna tunc nō luceat, quia vere luce-
bit. sed quia non est spatium terrę discoopertum
susceptiuum fluxus maris. Omnia em̄ tunc sunt
innouata & suis locis dedicata. Consequenter est
probabile dictu, q̄ cessabit simpliciter mot⁹ gra-
uium & leuium sursum vel deorsum, quia quod-
libet optime dispositum & qualificatum pro statu
quietis suum tenebit locum loquendo de motu
naturali. Aqua erit orbiculariter super terrā, vt di
cit Palu. & quodlibet elementorū in suo constitu-
tum manebit loco. Sic etiam sol clarissime tūc lu
cebit, nec carebit lumine vt quidā vidētur dicere.
Harum rerum cognitionem nō habet status vię.
De motu animali progressiuo dictum est distin.
I xliiij. q. ij. de dotibus. ¶ Tertium dubium: de mo
tu alterationis in genere. Respondetur q̄ secun-
dum beatū Augu. sancti perpetuū tenent esse, &
transire transijt: & omnia sunt innouata, & creatura
liberatur a seruitute corruptionis, secundū Apo-
stolum. Non erit ibi alteratio physica & corruptio
contrarij ad nouam formam corporalem &c. sed
beati consistent in perpetua laudatione dei, & o-
mne eorum opus erit laus dei sine fine: sine defe-
ctione, sine labore, secundū Augu. in Medi. capi.
xxiiij. & i hymno de gl'ia paradisi. Nouas semp
harmonias vox, vox melodia cōceperat, Et in iu-
bilum prolata mulcens aures organa pectoris ar-
cana penetrāt alterutrū. Ideo necesse est dicere fu-
turam ibi quandam spiritualem mentium altera-
tionem. Habebūt em̄ suas cogitatiōes & affectio
nes pariter & locutiones & gaudium de beatitudi
ne alterutra. Erit ergo ibi quędā spiritualis gene-
ratio & corruptio siue vicissitudo, ac continua aui
ditas sine fastidio videre deum &c. Cum hoc stat
q̄ cognitio de Deo nunq̄ remittitur, sed nec in-
tercipitur. ibi enim non erunt cogitatiōes spiritua
les cogitatiōes volubiles: quantū ad obiectū be-
atificum. Et vt videtur velle idem vbi supra, erit
ibi sanctorum vocalis cantus, & melodia organi
ca: per cōsequēs erūt ibi etiā corporis motiones.
Item. xxij. de ciuita. dei. capi. iij. vult q̄ apud bea-
tos manebit peccatorū scientia: licet non experien
tia. Item & sciētia miseriæ damnatorū. lib. xx. ca.
xxij. Alias quomodo misericordias domini iget
num cātabunt? Non ergo tunc obliuione ducent
suę liberatiōis, ne suo redemptori ingrati euadāt.
¶ Quartum dubium: quę sunt illa quę tempore K
innouationis & purgationis mundi omnino de-
sinent esse: & quare aliqua desinēt esse & non alia.
Ad hoc respondet Richar. ponendo causam in
aliquibus incorruptibilitatem vel totius vel par-
tis, vel partium & non totius. Sed non cogit. Nā
incorruptibilitas secundum beatum Augustinū
vere & præcipue est a diuina voluntate nolen-
te rem illam desinere vnq̄. Cum enim elemēta se-
cundū eum sunt corruptibilia in partibus, nō vi-
deę quin & i toto possint diuina potētia corrūpi.
Sicut em̄ ceperūt esse post esse: & cōtingēter sunt
a deo producta: ita possunt non esse, & a deo cor-
rumpi. Ideo dicendum q̄ voluntas diuina in cau
sa est, volens aliqua manere, vel pro glorię peren
nis perceptione: quod est solius creaturę rationa-
lis: vel p̄ decore machinę mundialis: & sunt dūta-
xat elemēta in sua totalitate & corpa cælestia siue
supercelestia. Nō em̄ videnē animalia bruta & plan
tę esse condita principaliter p̄ decore vniuersi: sed
pro necessitate hoīs in statu generationis & corru
ptionis. Hinc non reperiuntur in superiori parte
aeris vel sphęrę ignis. Et licet in minorum anima
lium fabricatione plus admirationis est inuenire
q̄ in imensis balęnarū corpotibus. xxij. de ciuita.
capi. xxiiij. tñ ista omnia secundū eūdem & innu
merę pulchritudines rerum quas contingit in eis
reperiri in tertis, miserorū sunt damnatorūq; so-
latia: non p̄mia beatorū. Hinc non oportet q̄ p
maneant: cum fuerint viuorum qualiacūq; sola-
tia, & eoꝝ necessitudini quandoq; opportuna. Et
quid de vegetabilibus? videl omnē eorūdem per
fectionem & similiter brutorum eminenter conti
neri in homine ad dei imaginem condito, & ita in
homine ista includi eminenter. ¶ Corollariū. Oia
mixta generabilia & corruptibilia (hoie dempto)
desinent esse, sed corpora simplicia dicta elemen-
ta pura pariter & corpora cęlestia manebūt p̄ vni
uersi decore. ¶ Corollarium secundū. Causa de-
sittonis vel permanētię horum vel illorum est so-
la diuina voluntas, & non incorruptibilitas natu-
ralis rei talis vel talis. ¶ Q uintum dubiū. An tē- L
pus cessabit motu cęli cessante. Dicendum. Tem
pus in genere est mensura qua cognoscitur quā-
tum aliquid duret, moueatur, aut quiescat. Si ve
ro in speciali, tempus dicit motum velocissimum
vniformem & regularem maxime nobis notum
cuiuscunq; sphęrę cælestis: quo metimur motus

alios & operationes inferiores: & certificamur ve-
luti quadam mensura regulari & vniformi de du
ratione, motu, vel quiete rerum inferiorum &
operationū nostrarū: sic cessante motu cæli cessa
bit tempus. Secundo, si tempus dicit in gñe quē-
cunq; motum nobis cognitum per quē mensura
ri possumus motus alios minus nobis cognitos,
vel rei alicuius quietem, aut durationem, sic non
oportet dicere q̄ tunc nō erit tempus. Sicut si no
tū est alicui q̄ charta vna potest scribi in hora, &
alter toto tēpore currit quo charta scribitur: dici-
tur tota hora cucurrisse. Sic potest esse post resur-
rectionem & iudicium tempus. Tertio tempus ac
cipitur pro cōceptu mentis quo secundum ratio-
nem quis iudicat se tāto tempore locutum, & put
artifex in animo suo aliquo modo potest diiudi-
care longitudinem horę vel temporis, vt cōpertū
est a multis. sic nō cessabit tēpus post resurrectio
nem. Sicut em̄ nos per tempus imaginatum me-
timur lōgitudinem vel breuitatem operationum
nostrarum: ita & beati facere possunt & mensura-
re pœnas damnatorum. Quarto tempus potest
esse in anima & extra animam. Extra animā est
motus aliter cognitus quo quis vtitur veluti qua
dam mēsura, seu quasi vlna sibi cognita ad scien
dum durationem alicuius motus vel etiam rei per
manentis vel quietis (saltem per accidēs) rei alicu-
ius quę alias non potest sciri vt supra. Vel est mo
tus quidā quē quis aiaduertens potest scire q̄ diu
res aliqua mouetur durat aut quiescit. In anima
tempus est conceptus mentis ad intra, quo ali-
quid numeramus vel etiam mēsuramus. Hinc tē
pus quātum ad rationem discretiuam est in ani-
ma. Nam sine ratione discretiua non potest fieri
mensuratio motus. Quantū ad rationem motus
qui est nobis vel aliter cognitus, secundum quē
mensurat motū alīū, seu durationem aut quietē
minus cognitam, est extra animam. Hinc nomen
tempus dicit motū ad extra, & connotat actū dis
cretiuū numerādi vel mēsurandi sēm successio
nem prioris & posterioris, & cōnotat actū discre-
tiuū mensurandi vel numerandi. Est enim tēpus
mensura successionis, id est prioris & posterioris,
& id primū & essentialiter dicit tempus vt quidā
loquunt: qa est de rōne essentiali tēporis. Hinc cō
mētator quarto Physicoꝝ. cōmēto. cxxxiij. Tps
mensurat motum primo & essentialiter. Et Au-
gust. in categorijs de quātitate ait. Ipso motu ne
cesse est habere temporis mēsuram. Ex illo sequi
tur q̄ quandoq; motus mensurat motū: quādo-
q; durationem rei permanētis: qñq; quietē. Exem
plum primi. reuolutio solis opera diei vnius. Itē
cursus horologij arenosi lectionē vni⁹ horę. Aut
hoīs dormitionē secundū cōmen. vt supra siue si
lentium. secundū August. xj. confesso. ca. xxvij.

Nec est hic cogitandum tempus esse aliquid a re-
bus permanentibus, vel accidens inhærēs motui.
Sed illa propositio, tēpus est mēsura aliarum re-
rum, valet hanc, per hoc q̄ aliquid mouet vnifor
miter & regulariter potest intellectus certior reddi
q̄ diu res aliqua durauerit, vel mota sit aut quieue
rit: vt scilicet id dictū, tempus est, valet hanc totā
orationem, aliquod mobile mouet vniformiter.
quod dum intellectus cōsiderat, & videt nūc esse
vbi prius nō fuit, redditur certior q̄ diu res alię du
rauerint, motę sint, aut quieuerint. ¶ Corollarium
Loquendo physicę tps p̄sens cōpetit primo mo
tui primi mobilis vniformiter moti. Sicut em̄ risi
bile est propria passio hominis, ita tempus est p̄-
pria passio primi motus. Prædicatur enim per se
secundo modo de motu primo, & conuertitur:
non sic de aliis. Et secūdum Ockam termini sup-
ponunt simpliciter vel materialiter. ¶ Corolla-
tium secundum. Sicut conceditur risibile esse ali-
quid ipsi⁹ hominis: quia est passio prędicabilis de
homine, & est homo: sic tempus est aliquid ipsius
motus & est motus. Prædicat em̄ de motu quito.
Quia secundū beatum Augu. xj. confessio. cap.
xxiij. Tempus nō est aliud nisi distensio motus.
Ideo cuiuslibet motus propria distensio dici po-
test sua mensura propria & intrinseca, & sic quil-
bet motus habet suam mensuram propriam & in
trinsecam. Sic mensuratū non potest esse sine sua
mensura: eo q̄ mensuratum hmōi depēdet essen
tialiter ab illo quod est sua mensura. Et sic mensu
ra rei potest dici trālsire dependentiam essentialem
mensurati: quia dependet a suis partibus. Quidā
ponunt tempus cōmune & tempus proprium, si
cut ponitur locus cōmunis & p̄prius. Tēpus cō-
mune potest dici mot⁹ primi mobilis vniformis
& regularis: quo motu magis certificari possunt
singuli volentes mensurare rerum durationem,
motum, aut quietem. Vnde primo attribuitur ei
qđ est tēpus & conuertitur. Secūdum Phūm ta-
mē absolute loquēdo nō oportet, hinc illa potest
concedi. Non omnis motus est temp⁹: scilicet cō-
mune. Notificant ergo aliqui tēpus cōmune post
dicta in distin. xliij. quęst. ij. quia est primi mobi-
lis quo mensuramus omnes alios motus inferio-
res, vel mensurare possumus propter sui regulari
tatem & vniformitatem. Tēpus propriū est mē-
sura siue distensio propria cuiuslibet motus ei in-
trinseca & essentialis. ¶ Corollarie sequitur. Sicut
motus primi mobilis quo cęlū voluitur correspō
det omnib⁹ motibus inferioribus tanq̄ mensura
durationis eorūdē aut quietis durante illa reuolu
tione cęli: Sic tempus vnius naturalis diei (qđ est
mensura intrinseca illius reuolutionis diuinę) cor
respōdet tanq̄ mēsura extrinseca oībus istis parti
cularibus distensionibus & motibus ad mensurā

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum eorundem durationem vel cōtinuationem. Consequēter illę distensiones & motus particulares sunt tempora propria intrinseca mensurantia suos motus, quorū mora seu duratio continetur per vnum diem naturalem. Et sicut hoc dictū ꝓcedit de die, sic de hora, sic de duratiōe ꝑ mēsem, per momentum, per annū, per quancūq; partem diei. Hoc intendit beatus Augu. xj. confessio. capi. xxvitj. cū arguit contra aliquos dicentes solū motum corporum cęlestium esse temp⁹ vel tempora: ostēdēdo q; si cęlū staret & rota figuli moueretur, adhuc esset tempus mensuramus motum illum: quia sua propria distensio: eo q; tempus nō est aliud nisi distensio motus. Et istā notificationem ponit etiam Simplicius super predicamēta. Secundum nunc datas distinctiones facile patet si post mnouationem mundi erit tempus vel nō, cęli motu cessante. Tunc enim nō erit deinceps tēpus cōmune & vniforme quo mensurari possint omnes motus alij: sed erit tempus cuilibet motui singulatim intrinsecum, & distēsio propria rei cuiuslibet seu mora & duratio cōtinua, quam metiri pōt anim⁹ creaturæ rōnalis. Hic Aug. vt supra. c. xxitj. Nemo dicat cælestium corporū motus esse tēpora: quia cuiusdam voto cum sol stetisset: vt victor Iosue prelium perageret: sol stabat, sed tēpus ibat. per suum quippe spatium temporis qđ ei sufficeret, illa pugna gesta atq; finita ē. Vide igitur tempus esse quandā distensionem. Et iterum cap. xxvj. Visum est mihi nil aliud esse tempus q̄ distensionem, sed cuius rei nescio: & mirum si nō ipsius animi. Et ca. xxvij. de metiendo silentium dicit. Quid cū metimur silentia, & dicimus id silētium tantum tenuisse temporis, quātum illa vox tenuit? Nōne cogitationem tendimus ad mēsurā vocis quasi sonaret, vt aliquid de interuallis silentiorum in spatio temporis renunciare possimus? &c. ¶ Corollarium. Nō sequitur: tempus nō cessabit: ergo motus cęli non cessabit: quia nō quodlibet tempus habet necessitātē dependētiam a motu cęli. Non enim tempus quod est distensio propria rei, a motu cęli depēdet. Huiusmodi ēn motus mensurabūtur mēsura intrinseca, sine quares illę esse non possunt: q̄uis non mensurabuntur mensura extrinseca cōmuni quę est motus primi mobilis. Refert vero dicere vt patet ex logica, tēpus non erit, & non erit tempus. Erit enim tempus & mensura intrinseca distensione: sed non erit tempus vniforme & regulare per quod possit quis certior reddi de rebus alijs, q̄diu moueātur, durent, aut quiescāt: quia cælū stabit vt supra. Item non omnis motus est tēpus: quia nō omni motu omnia mensurari possunt, sed motu primi mobilis. Tēpus est vbiq; i. tempus est id quo mēsurantur omnia vbicunq; sint: tempus scilicet primi mobilis. Item motus non est tempus, ideſt nō sunt termini cōuertibiles. ¶ Claret insuper quādo mensuratum potest esse sine mensura & quando nō. Potest esse sine mensura accidentali & extrinseca: sed non sine intrinseca. Potest enim esse motus aliquis & haberi eius mensura sine hoc q; primus motus ad ipsum applicetur siue coextendatur vt habeatur eius tempus: eo q; talis motus non dependet essentialiter a motu primo: sicut nec panni quātitas ab vlna: sed non potest mensuratum esse sine sui mensura: secūdū Sco. loquēdo de mēsura rei in esse quidditatiuo: hoc est de mēsura intrinseca & essentiali mēsurato, sine qua esse non potest. Dependet enim essentialiter a suis partibus essentialibus. Sequitur deniq; : quēadmodum hoc dictum vulgatum, Nihil est mensura sui temporis, secundū nūc dicta potest in certo sensu concedi, potest & negari loquēdo de mēsura intrinseca vel extrinseca. Videtur etiam cōcedendum q; mensuratum est sua mēsura, intrinseca scilicet & essentialis. Item quantū aliquod, sua quātitas. Hęc videntur concedenda scđm nūc dicta de mensura & mensurato etiam secūdū Sco. distin. presenti. quęst. ij. & Tho. Argen. Sic simili modo instans nō est res statim desinens esse in rerum natura, sed est ipsum primum mobile. Et illa locutio breuis, Instās est, ponitur loco huius orationis: aliquid quod mouetur velocissime & vniformiter est nunc in aliquo loco determinato vbi prius nō erat immediate ante hoc, & post hoc nō erit ibi. Aliquid in instanti mutatur, ideſt non acquirit partem post partem, sed totū semel acquirit. Instans est tēporis terminus: ideſt quādo mobile mouet est in illo determinato loco in quo prius immediate nō erat nec imediate post erit. ¶ Sextum dubiū. Dicit philosophus. viij. Physicoꝝ. Motus cęlestis est simpliciter primus. sed in quolibet ordine essentiali destructo primo destruit & posterius: ergo cessante cęli motu nullus erit alius motus: quod falsum est secūdum prędicta. Item si est simpliciter prim⁹, quęritur qua primitate, vł causalitatis vel perfectionis: ita q; alij motus ab illo dependeant essentialiter: & q; perfectiōe alios precellat. ergo corpora cęlestia non sunt priuāda tanta perfectione: sed potius eius conseruatione remunerāda. Q; si dicitur motus ille cessare quia cessabit eius effect⁹, generatio scilicet & corruptio vt supra: ergo pariformiter dicendū de luce: quę nō min⁹ facit ad generationē inferiorū q̄ motus. ¶ Ad primū. Mot⁹ cęlestis est simpliciter prim⁹ motus respectu aliorū nō primitate causę vł essentialis dependentię aliorum ad ipsum: ita q; alij ab eo essentialiter dependeant: sed est primitas cuiusdam perfectionis in certis conditionibus motus quę sunt vniformitatis, regularitatis, & velocitatis. Quia scđm Philosophū. ij. de gnatione, nihil facit latio ad gnationē, nisi q; adducit genetās: & applicat actiua passiuis. Ergo si cessante illo motu primo actiuū & passiuū simul sunt, & nō impediunt: fient actio & passio tūc sicut nūc. Nec sequit immoderata actio supioꝝ i inferiora ex statione cęli ꝑcise: quia actiuitas tūc cessabit. Eadē ēn erit causa agēdi tūc sicut nūc applicatis actiuo & passiuo: & stante coactione Dei generali: quia motus localis ꝑcise nō est cęlo ratio pręcisa agēdi i inferiora. Nec est hic ordo essentialis, nec depēdētia essentialis motuū inferioꝝ ad supiores: hinc illo cessante nō est necesse inferiores stare. Et nō videt ratio magis cogēs, quæ prohibeat actionē & passionēi inferioribus stā te cęlo: nisi voluntas diuina nolēs coagere. ¶ Ad aliud: motus nō est pfectio ꝓprie dicta cęli nisi in ordine ad statū gnationis: ideo cessante motu quies erit de eius pfectione, non vt quies est nuda priuatio, sed vt est vniformitas essendi. De hoc supra. ¶ Ad auctoritates scripturę, oēs intelligunt ꝑ statu gnationis, & vsq; ad cōpletionē nūc electoꝝ: qua cōpleta, tā pfecerunt suū officiū ꝓ statu isto cū expectatiōe remunerationis ꝑ hois salute & iucūditate. ¶ Ad aliud: lux sanis placet oculis, & magnā affert delectationē vt supra de dote claritatis: ideo manebit cęteris desinētib⁹ moueri sine lucis & luminis diminutione. Ideo dicit Esa. xxx. Et erit lumen lunę sicut lumen solis septēpliciter sicut lux septē dierū. ¶ Ad ꝓpositū de mūdi mutatiōe, Eusebius de Pręparatiōe Euāgelica qđ senserit patet. Et si militer de cessatione motus cęli. Et de tpe &c.

potest qđ scit se velle & appetere: consequens est oēs homines beatitudinē appetere: nō in specie sed in gne. ¶ Tertia conclusio. Nihil ptinēs ad beatoꝝ essentialē felicitatē seu beatitudinē eoꝝ fugiet cognitionē. Attn obiectū beatificū differēter cōtemplabūtur cū paritate gaudij: nō quo ad effectus intēsionē, sed obiectoꝝ, vnde gaudebūt singuli cōmunē ptcipationē. Harū prosecutionem textus habet.

¶ Quęstio. I.

DRimo quęrendum venit in genere de vltimi finis & beatitudinis ratiōe & quiditate. Vtrū hominis sit aliquis vnus & vltimus finis in alium non referibilis, ac beatitudo supnaturalis: data ipsi quandoq; a Deo in prēmiū pro vię meritis. A

¶ Notandum primo. Nomine finis venit generaliter loquendo, nō solū res quę appetitur & desideratur, sed etiā operatio qua acquiritur vel attingitur res volita, teste Philosopho in principio Ethicoꝝ, cū inqt. Differētia finiū esse videtur. Quidā ēn sunt opationes: quidā prēter has operata quędā. Hinc colligitur q; finis vno modo est oīs res quæ appetitur, & sic conuertitur cū bono & cū appetibili. Sic q̄cūq; res quā quis desiderat vel cupit adipisci, vel habere, vel conspicere, vel quomodocūq; exercere, aut in vsum suū trahere: aut inde delectationem & iucunditatē haurire: finis dicit. Q̄ nq; nomine finis venit sola ipsa adeptio: vel possessio: aut habitio: vsus vel fruitio: visus aut dilectio seu cogitatio: vel etiam cognitio rei intuitiua quā quis desiderat habere modo sibi possibili. Sic auari finis est pecunię possessio: cōtēplatiui speculatio, & veritatis indagatio &c. Ista duplex acceptio finis. s. pro re volita & cōcupita haberi modo sibi possibili: & secundo pro adeptione & cōsecutiōe vel opatione, quę ponit vt mediū attingēdi vel adipiscēdi rem ipsam, est satis frequentata. Ex illis sequitur q; appetitus est respectu futuri & respectu præsentis. Respectu futuri est inclinatio ad aliquam perfectionem habēdam: respectu prēsentis ad perfectionē habitā conseruandā. Primū cōuenit aliquo modo imperfectis & passiuis: secūdum perfectis & actiuis. Primū potest esse viatorū respectu beatitudinis cōsequēdę. Secūdum beatoꝝ respectu beatitudinis habitę cōseruādę. Primū est ꝓ re obtinēda. Secūdū, pro re habita cōseruanda. Primū pōt dici desiderīū respectu boni futuri. Secūdū

Dist. XLIX.

OSt Resurrectionem vero &c. Dist. xlix. Expleto iudicio agit Magister in ptī dist. xlix. de remunerationis p̄mio: de bonoꝝ p̄mio dist. pñti: de malorum, sequente. ¶ Conclusio prima textualis est. Vniuersali consummato iudicio boni sine fine vno denario & sūmo bono pfruent: licet differēter ꝓ diuersitate meritoꝝ. Mali vero ppetim & multifarie cruciabūt ꝓ differētia suoꝝ facinoꝝ. ¶ Secūda cōclusio. Quia oēs hoīes ardenti desiderio volunt beatitudinē: nec amari potest qđ penitus & totaliter incognitū est, nec nescire qs

Universidad de Deusto
Biblioteca

amor delectatio vel cõplacentia reſpectu rei adepte & in poſſeſſionẽ traditę. Opus eſt diligẽter animaduertere: qñ illa noia ſignificãt principaliter formaliter & eſſentialiter actionẽ per modũ actionis, & qñ p modũ qualificatiuę diſpoſitionis: quo diſponit ad melius vel pficit formaliter & inhęſiue ſubiectũ: ſeu qñ ſunt in actione aut qualitate. ¶ Secũdo notãdũ. Scm Sco. q. viii. finis accipitur tripliciter: ſaltem vt aliqui textus habẽt. Primo, p cã finali. Secũdo, p pfectione vltima ad quã res ordinat. Tertio, pro rei cõſummatione & terminatione. vt pũctus, q eſt finis lineę. Primo modo capiẽdo finẽ, Deus eſt finis omniũ, hoc eſt cauſa finalis. ſua em̃ bonitas eſt cauſa ꝓductionis rerũ: quia em̃ bonus Deus, nos ſumus. de illo in. ii. collec. diſt. j. q. v. Secũdo modo, Deus nõ eſt finis omniũ, ſiue finis hoc ſecũdo modo ſumat ꝓ opatione humana pfectiſſima qua attingit Deus: hoc eſt ꝓ pfectione formaliter pficiente potentiam: ſiue ſit immanẽs ſiue etiã tranſiẽs opatio: ſiue ꝓ obiecto qđ eſt cauſa extrinſeca obiectiue pficiẽs potẽtiã: quomõ Sco. ponit finẽ pficiẽtẽ duplicem finẽ intra, & finẽ extra: qui eſt cauſatiu⁹ obiecti ue finis & pfectionis formalis intra in via vel in patria cęleſti. ¶ Corollariũ. Non eſt idẽ finis & cauſa finalis: quia nõ ſemp finis quõcũq; acceptus eſt cauſa eius cuius eſt finis. quia nõ finis ſecũdo modo: ſaltẽ ſi ſic accipit ꝓ pfectione formali & creata: quę inter pfectiones humanarum opationũ ad quas ordinat homo, dicit qñq; vltima hois pfectio & finis vltimus: ſeu beatitudo formalis creata. Huiuſmodi em̃ finis nõ cauſat hominẽ: nec ab eo homo depẽdet cauſaliter Cõſequẽter, nulla operatio hois aut effectus per operationẽ acq̃ſitus eſt finis primo modo, hoc eſt cauſa finalis. ſaltẽ ꝓprie loquẽdo de cã finali: vt ſupra in. ii. diſt. j. quia nullus talis amat amore amicitię: ſed ꝓpter aliud dilectum. Non ergo quicq̃d reſpõdet ad ly ꝓpter quid, eſt cã finalis proprie loquẽdo. Sic medicus medet ꝓpter pecunias, q̃ nõ ſunt finis medici primo mõ hoc eſt cauſa finalis, ſed alio mõ pecunia dicit finis: qa concupita a medico & intenta vi ſua. ¶ Corollarium. Non quilibet finis eſt cã huius cuius eſt finis: nec ſequit: opatio eſt finis alicui⁹: ergo eſt eius cauſa finalis: quia medicus ſepe intẽdit ſanitatẽ egri: q̃ tñ nõ eſt cauſa medici. Eſt ergo ſanitas finis hois: ſed nõ cã finalis. Nec ſequitur hoc eſt finis: ergo eſt: quia finis eſt termin⁹ ampliatiuus ad futurũ. gratia exẽpli, ſanitas ſperata ponit finis deambulationis, & nõ eſt niſi i in
B tẽtione ambulãtis. ¶ Tertio notandũ in primo notabili. Finis qñq; accipit ꝓ rei pfectiõe q̃ eſt opatio aliqua: qñq; ꝓ acq̃rẽdo p opationẽ. Primus finis ſolet dici finis quo: ſecũdus gr̃a cui⁹, & ille qñq; eſt amatus amore cõcupiſcẽtię: qñq; amore amicitię. Sic deambulatio eſt finis quo ſanitatis: diſputatio finis quo inueniẽdę veritatis: lectio finis quo tradẽdę doctrinę. Primus finis qñq; dicit intrinſecus, vel quaſi itrinſecus ſcm Sco. & ab aliis imediat⁹ quaſi termin⁹ itrinſecus opantis: quia imediate intẽdit ab opante & p eũ vult finẽ nanciſci. Dicit aũt quaſi itrinſecus opanti: quia nõ eſt ſemp itrinſecus, vtputa cũ eſt opatio trãſiẽs: licet illa nõ ſit ſine imanẽte. Secũdus dr̃ finis quaſi extrinſecus & mediatus: non q̃ ſit ſemp extra principiũ opans: ſed qa ꝓ principiũ attingit vel intẽdit. Nã ſtat quẽ opari ꝓpter ſemetipm: vel intẽdere ſanitatẽ ꝓpter ſe dilectũ: vel ꝓpter acq̃rere virtutem. Et hoc vult Cõmẽtator ſup. c. j. Eth. cũ inqt. In arte ſaltandi & pcutiendi citharã fines ſunt actiones artis. In quibuſdã vero fines ſunt acta & nõ actiones: vt ſanitas artis medicinę. Primus finis primo intẽdit: & ꝓpter ſecũdũ: nõ ecõtra. Sco. nominat finẽ pficiẽtẽ intra: qui eſt opatio formaliter perficiẽs potẽtiã. Finẽ extra, obiectũ illius actus: qđ dicit eius pfectio extrinſeca vel effectiua. ¶ Corollarium. Finis gratia cuius ſi recte intẽdit, eſt melior fine quo: quia ꝓpter ipm cõſequẽdũ fit opatio: ſaltẽ eſt melior in eſtimatione opantis propter ipm. ¶ Corollariũ ſecũdũ. Põt eſſe idẽ finis quo & gratia cuius reſpectu diuerſor̃, qa medicus curat ꝓpter ſanitatẽ inducẽdã, & vt habeat pecuniã. Sanitas eſt finis gratia cuius quo ad primũ, & finis quo, quo ad ſecũdũ. Hinc ſequitur finẽ quo, non ſemp eſſe opationẽ, ſed qñq; opatũ aliquod volitũ ꝓpter aliud p ipm conſequẽdũ. ¶ Corollariũ tertiũ. Finis vltimus obiectiuus nõ põt eſſe finis quo: ſed ſemp gratia cuius, niſi in eo qui prorſus exęcatur. ¶ Corollariũ quartũ. Finis vltim⁹ (qui qñq; beatitudo formalis noiat: qñq; nobiliſſimũ & optimũ in gñe actuũ humanor̃ pfector̃: qñq; finis intra & imediatus: qñq; finis quo: qñq; opatio imanẽs, vel etiã trãſiẽs) eſt finis quo reſpectu beatitudinis obiectiue, q̃ eſt bonũ ſũmũ & in ſe. Sed beatitudo formalis ſi qñq; dicit ſummũ bonũ, intelligit q̃ eſt optimũ & ſummũ bonũ in illo gñe actuũ & opationũ, qbus attingit obiectũ beatificũ vel in re, vel in ſpe. Et ideo nõ eſt ſummũ bonũ ſimpliciter & i ſe. ¶ Corollariũ quintũ. Aliquod ſummũ bonũ eſt accidẽs quietans potentiã formaliter: & dicit quietãs quo. Aliqđ eſt ſubſtantia infinita quietãs potentiam effectiue & finaliter: & dicitur quietans in quo: vt quidam loquuntur. Sic ait Auguſtinus. j. Confeſſ. c. j. Ad te nos feciſti domine: inquietum eſt cor noſtrum niſi quieſcat in te. ¶ Corollarium

ſextũ. Finę quo, qui dicitur quãdoq; beatitudo vię, acquiritur finis gratia cuius, cęleſtis patrię. ¶ Corollariũ ſeptimũ. aliq̃s finis vltim⁹ appetitur propter ſe tm̃: aliquis propter aliud: recte & licite. Patet de fine vltimo qui eſt operatio, & obiecto beatifico. ¶ Corollariũ octauũ. Eſt finis vltimus creatus: eſt etiã finis vltim⁹ increatus. Patet admiſſo modo loquẽdi nunc tacto de beatitudine formali & obiectiua. Quilibet dicitur vltimus finis in ſuo genere. In genere humanor̃ actuũ, beatitudo foralis. Simpliciter & abſolute & idepẽdẽter, beatitudo obiectiua. Si vl⁹ loquẽdi hęc dicta nõ admittit, corrigantur verba maneat ſentẽtia. ¶ Corollariũ nonũ. Hois & actuũ eius inquantũ diriguntur appetitu volũtario, eſt triplex finis: obiectiu⁹, ſubiectiuus, & formalis. Primus eſt Deus: aut in genere loquẽdo finis gratia cui⁹. Secũd⁹ eſt homo. Tertius beatitudo formalis. Formalis ordinat in ſubiectiuũ: ſubiectiuus in obiectiuũ: qui eſt finis finiũ omniũ & ſingulor̃, vt quidam loquuntur. ¶ Quarto notandũ. Aliqd dicit appetere aliud vel coniũgi alteri multipliciter. Primo modo formaliter & ſubſtantialiter: ſic materia appetit formã, vt cũ ea conſtituat vnũ cõpoſitum: Aia ſciẽtias & vrtutes eã formaliter pficiẽtes. Alio modo p quandã aſſimilationẽ. Q̃libet em̃ ens creatũ in ſua actione naturali tria intendit vltimate. Primũ eſt q̃ vult aſſimilari ſummo bono inquãtũ poteſt. Secũdũ: q̃ vult in ſe vel ſimili ſibi in ſpecie pfici & pmanere: hoc eſt vult ſui ipſius pfectionẽ. Tertiũ eſt medium quo intendit illa conſequi: & eſt gñaliter loquẽdo ſua opatio naturalis. Sic videre eſt de grauit: qđ aliquo modo dependet a loco: & conſeruat ab eo: vult ſibi aſſimilari quãtũ poteſt: & habet quãdã ſilitudinẽ naturalẽ cũ eo: habet quoq; naturalẽ inclinationẽ ad locum: et ſi nõ impedit, actualẽ tẽdentiã. Ita videt aliquo modo eſſe in omni re mũdi reſpectu Dei: quia em̃ res dependet in eſſe & cõſeruari a Deo, qui ſemp eſt, vult pmanere in ſe vel ſibi ſimili: reſiſtit corrũpenti: et eo ſemoto reducit ſeſe ad naturalem diſpoſitionẽ. In ꝓpoſito aſſimilatio hominis cũ fine vltimo nõ eſt aſſimilatio ſubſtãtialis aut i eſſendo: vt vnũ induat eſſentiã alteri⁹ (ſicut videt dicere Dioñ. Amor eſt virtus trãſformatiua & cõuerſiua amãtis in amatũ. c. vii. de Cęleſti Hierarch. & Hugo ibidẽ ſup verbo Acutũ. cũ inqt. Significat. n. acutum quẽdã amoris impetũ & vehementiam deſideriſ ardentis ferentis ſe in amatum: & intrãtis & penetrantis, vt ibi ſit vbi eſt ipm qđ amatur &c. Et Albertus. Non ſufficit amori coniũctio: ſed q̃rit ſubintrare amatũ, & vnire ſe ſibi ſcm q̃ poteſt &c. Sic quãdoq; allegat q̃ amãs
C

D

eſt verius amatũ q̃ ipſummet. Cui dicto innitit videt Henri. Gandẽ. (quẽ impugnat Sco. q. iij.) ſed eſt aſſimilatio amoroſa: vt ſit ibi vnitas mẽtiũ, ita q̃ creatura deũ ſumme appreciando ſeſe deſpicit & contemnit reſpectu Dei, volendo pcipue id qđ Deus vult ſe velle p omnia. Creaturã ergo exire a ſeſe & in Deum tẽdere, eſt creaturã ſeſe pro Deo dilecto cõtemnere, & in nullo ſuæ volũtati cõtrauenire, quaſi eadẽ ſit volũtas amãtis & amati. Sic illa dicta de amore acuto & calido, et de illapſu diuino, de aſſimilatione hominis cum Deo, de conuerſione vel trãſformatione hominis in Deum, ſane ſunt intelligẽda ad ſenſum nũc datum aut conſimilem: quãtum ad appciationẽ & ſynceram Dei ſup omnia dilectionem: vſq; ad cõtẽptum ſui ipſius. Sic anima dicitur verius eſſe vbi amat q̃ animat: quia pro dilectione Dei quẽ amat, ſeſe cõtemnit & pdit vſq; ad mortem &c. Deũ pluſq̃ ſeipſam appciando. ¶ Quinto notãdum. Aliqui loquentes de beatitudine, dicũt beatitudinẽ hominis eſſe quãdam perfectionẽ que exprimitur p hoc cõplexum bene eſſe, qđ poteſt quãdoq; exponi affirmatiue & poſitiue: et quandoq; negatiue per ablationẽ omnis mali, ita q̃ idem dicãt eſſe beatum, & habere bene. Sic vtitur nomine beatitudo Aug. xj. de Ciuit. dei. c. xj. & xii. et. xiii. de Trini. c. iiii. & deinceps, dicens eſſe mirũ cũ capeſſendę atq; retinendę beatitudinis voluntas vna ſit omniũ: vnde tanta de beatitudine varietas. Quidã voluerũt beatum eſſe, qui habet qđ vult. qđ Aug. exponit, vt quẽq; delectat. de Trini. vt ſupra. c. v. Et in de Vita beata, concordans cum ſententia matris ſuę Monicę. Beatus eſt q̃ habet qđ vult & nil male vult. Hac generali notificatione p̃miſſa: eſt duplex beatitudo. ſ. creata & increata. Beatitudo increata eſt creatrix eſſentia trinitas ſupbenedicta: quam qui habet, vere beatus eſt. De huiuſmodi beatitudine increata, poſſunt intelligi illę notificationes beatitudinis quas habet Sco. q. j. Beatitudo eſt bonũ ſufficiens excludẽs defectum & indigẽtiã. Eſt bonũ pfectum vel cõpletum excludens impfectionem ſeu diminutionẽ. Eſt bonũ vltimatum excludens tendẽtiã & ordinabilitatẽ ad aliud complens bonũ. Eſt bonũ quo habito cõplete bene eſt habẽti. Et felicitas notificatur ab Aug. iiii. de Ciui. c. xxj. q̃ complectitur omnia obtinẽda Hęc omnia q̃ multa ſunt in vocabulis, ſoli Deo cõpetũt: qui eſt beatitudo increata, & omnis beatitudinis humanę cauſa. Hinc dñs ad Moyſen. Oſtendam tibi omne bonum. Exo. xxxiii. Et iterũ. Ero tibi oĩa in oĩbus. Oĩa inquã vnitiue & eminenter: non diuiſiue ac formaliter. Sic cõſimiliter poteſt notificari miſeria: vt ſit indi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentia firmata, diminutio boni, exclusio rei p̄pter se amatę: & ois boni: ita vt plene male sit alicui. Ex habitione tāti tāq; summi boni eo modo vt a creatura attingi & haberi potest p amorē & cognitionē socialem &c. beatificatur homo causaliter ab illo obiecto formaliter p illam adeptionē opositam & amorosā. ¶ Beatitudo creata est duplex: vię & patrię. Vię cōsistit in actu & habitu fidei, spei, & charitatis. Beatitudo patrię sumit multipliciter apud Doc. & sanctos. Q̄nq; em̄ nomen id significat aliquid eorū q̄ sunt de integritate beatitudinis patrię, & nō simul totū vnitiue vel aggregatiue: quo cōsummat beatitudo & eius status, vt docēt dicta Doctorū: quę p̄ rei magnitudine nūc hoc nūc illo vtunt noie. Sic q̄nq; cognitio, cōtēplatio, aut visio Dei, sola dicit beatitudo: vt illa noia p̄cise dicūt qualitatē inhęrentē, disponentē subiectū ad melius: seu vt sunt de qualitate & nō de actiōe aut passione. Sic ponit Palud. btitudinē cōtēplatiuā & speculatiuā. Ioā. xvii. Hęc ē aūt vita ętema vt cog. Aug. li. j. c. xxv. de mori. eccl'ię & Monac. dicit ætemā vitā esse cognitiuā veritatis aut fruitionē veritatis. Et. j. de Doc. Christ. Sūma merces est adhęrere Deo. Ad idē lib. viii. c. ix. de ciui. dei. Hoc modo visio aut fruitio dei dicit beatitudo. Q̄nq; nomē beatitudo supponit p̄ gaudio vl' delectatiōe cōsequēte visionē aut fruitionem. x. Cōfess. c. xxiii. Beata vita est gaudiū de veritate. Et iterū. Beata vita est gaudere de te: p̄pter te: ad te. Ipsa ē & nō altera. c. xxii. Et. c. xxi. gaudiū vocat vitā beatam. Illud em̄. s. gaudere oēs intēdūt in suis actionibus: et id intelligit audito noie vita beata, scām eūdē. Aliq̄n nomē beatitudo patrię dicit nō aliqd illoꝝ diuisiue: sed simul oia illa aggregatiue & appetitus satiationē & plenā quietationē quo ad corpus & animā. Et sic accipit nomē beatitudo Boe. iij. de Cōsol. p. ii. & Ansel. in de similitudinibus cū ponit. xiiii. partes beatitudinis: & in genere dicit beatitudinē esse sufficiētiā omniū cōmodorum scām volūtatē absq; indigentia quacunq;. Hoc modo beatitudo non solū excludit omnē anxietatē & afflictionē, sed & oē desideriū respectu cuiuscūq; vlterioris dilectiōis habēdę. Q̄uādoq; vero includit desideriū respectu vlterioris pfectionis, vtputa alicuius beatitudinis accidētalis: sed excludit omnē anxietatē, tristitiā, & afflictionē. Sic animę sanctoꝝ habēt desiderium ad resumptionē corporū: & eoꝝ beatitudo q̄nq; dicit nō cōsummata: licet vera & perfecta sit. Sic & de beatitudine vię cōsimili modo dici potest q̄ est oia simul sumpta, p̄ tēpore quę requirunt ad hoc is gratificationē in via, vt tandē p̄miari possit in patria: puta dilectio Dei & proximi, & quādoq; media ad hoc cōducētia. Sic ponūt virtutes beatitudinis Matth. v. De quibus in iii. dist. xxxiiii. & lib. j. de Sermone dñi i mōte Aug. Supponunt hic dicta i dist. xliii. de beatitudine duplici & appetitu multiplici &c. De beatitudine naturali & supnaturali sola fide credita.

¶ Quātum ad artículū secundū est conclusio Prima. Potest dari aliqd cōe qd dicit finis vltimus & obiectiuus p̄dicabile de oibus in quę naturaliter appetitu naturali tendit oim hoim appetit⁹. Probat: quia bonū est qd oia appetūt. Hoc. n. nomē bonū gnaliter acceptū, vt cōuertitur cū esse aut ente. j. Eth. potest p̄dicari de oibus q̄ cōtingit naturali appetitu appeti a qua cūq; re. & potest dici obiectum adequatū appetit⁹ naturalis. Vidit. n. Deus q̄ fecerat, & erāt valde bona. Gen. j. Nō aūt eēnt valde bona q̄ sunt a Deo cōdita bona si appetitu naturali appeterēt malū. nō. n. appeterēt cōtra suū eē & cōtra naturā ꝓpriā q̄ est eoꝝ bonitas: quā Deo volēte esse, & ita bonā: ipsa appetitu naturali nollēt esse: & ita nō bonā esse. Q̄ autē bonū sit finis vltim⁹ obiectiu⁹, manifestū est. quicqd em̄ appetit, ratione boni appetit. Bonū ergo in gne est finis vltim⁹ in quē oim hoim naturalis tēdit appetitus. Hic nō est actus elicitus: sed ipsamet res nata sic esse & in natura pmanere: quę q̄diu est: appetit bonū: imo est ip̄m appetere appetitu naturali. Ad hoc alludit dictum dñi ad Moysen petētē sibi ostendi gloriā suā. Exo. xxxiii. ait dns. Ostēdā tibi oē bonū. i. mei ip̄m cām ois boni, in quo eminēter includit & habetur vnitiue oē bonū & ois sufficiētia. ¶ Secūda cōclusio. Nō ē aliquod vnū bonū, nec numero nec specie, qđ oia naturaliter appetant, tāq̄ pfectionē ab eis formaliter & substātialiter adipiscēdā, seu attingēdā. Probat. Res diuersę sicut nō sunt vna & eadē res numero: ita nec eādem appetūt pfectionē: sed singulę suam: quia nec eandē intrinsecā & essentialem: nec eandē extrinsecā & accidentalē. Primū, p̄bat quia pfectio intrinseca & prima est ipsamet res aut forma rei. Species vero se habent vt numeri. viii. Metaph. Sicut ergo nō dant duę species rerū diuersarū specierū essentialiū: Cōia. n. idiui dua eiusdē speciei specialissimę sunt eiusdē pfectionis essentialis intrinsece & essentialiter: ita nō possunt dari diuersę species eiusdē pfectiōis essentialis: nisi forte vna esset ps alterius: sicut hō & aīa hūana sunt diuersę speciei essentialis. Nam homo est corpus & aīa spirit⁹. Sed an sint diuersæ perfectionis, potest verti in dubium: quia nō videt aliquibus q̄ totus homo sit pfectior sua aīa intellectiua, & generaliter cōpositū sua forma. Etiā diuersa individua eiusdē speciei: licet sint eiusdē pfectiōis essentialis scām speciē: non tn scām numerū: cū nihil idē numero sit in pluribus numero distinctis: saltem cōilege vt nūc supponit. Secūdū etiā p̄bat quo ad perfectiones extrinsecas: qa multę sunt pfectiones accidētales cōuenientes vni speciei, quę oino nō cōueniūt suppositis alterius speciei sicut scientia & virtus: q̄ cōueniūt homini: & nulli spēi inferiori. Nō em̄ appetit naturaliter res aliquā pfectionē sibi impossibilē: eo q̄ naturalis appetit⁹ dirigit ab agēte infallibili. Nō tn dicēdū q̄ nulla perfectio extrinseca eadē specie cōueniat diuersis speciebus. non em̄ oportet concedere oēs cognitiones & amores angeloꝝ differētiū specie: differre specie. manifestum est respectu obiecti beatifici. Itē in naturalibus est caliditas eiusdē speciei in igne & aere. Eadē humiditas specie aquę & aeris: licet diuersę intēsionis. Eadē frigiditas aquę, terrę, & lapidis &c. quia vna gnatur ab alia gnatione vniuoca: & q̄nq; intendit aliā. Et licet eadē pfectio extrinseca specie iueniat in diuersis specie differētibus: nūq̄ tn eadē pfectio numero inueniat in diuersis numero differētib⁹ quare nec in diuersis specie differētibus ex cā p̄ missa. ¶ Tertia conclusio. est aliqd idē numero finis vltimus obiectiuus & bonū pfectissimū vnitate numerali, quā oēs hoies pticipare intendūt quadā assimilatione scām q̄ possunt appetitu naturali. Hęc cōclusio est de mēte phi. ii. de aīa. c. iiii. cū dat cām quare aialibus datū est generare sibi simile, vt p̄ hoc Deo quē nesciūt, q̄ est quoddā esse sempiternū & ppetuū, & cā finalis oim rerū, assimilent scām q̄ possunt. Oia. n. illud appetūt, & eius causa agūt oia q̄cūq; agūt scām naturā &c. Probat rōne. illud qđ est oim optimū, & in cuius qualicūq; assimilatione cōsistit cā pfectiua naturaliter agētiū, ē finis obiecti tuus oim agētiū naturaliū. Sed ille est tātū vnus Deus. s. ergo. Maior probat quo ad assimilationē vt supra notabili quarto: quia cuiuscūq; rei pfectio maior vel minor (rei inquā depēdētis) est ex accessu maiori vel minori ad primū indepēdēs: qui accessus nō est nisi quadā vestigiali assimilatione remota. Hanc assimilationē oia appetitu naturali intendunt: qui cū regit ab agēte infallibili & optimo, non dirigit nisi in optimū & p̄miū oim a quo oia dependēt in esse fieri & cōseruari. Hic est deus gloriosus. ergo oia naturali appetitu feruntur in ip̄m. In hoc (vt videt) fundatū est, qđ ratio naturalis dictat: saltē ex quadā equitate, & condignitate: q̄ homo plus teneat diligere summū bonū a quo dependet, q̄ se ipsum. ¶ Corollariū. Omniū hominū est idē finis vltimus obiectiuus: quēi suo naturali agere intēdūt. Hinc & hoīs ratio semp depcatur ad

optima. ¶ Quarta cōclusio. Licet diuersoꝝ hominū sint diuersi fines vltimi formales: hoc est opatiōes p̄ adipiscēdo fine vltio seu fines quo, & etiā subiectiui numeraliter distincti, oim tn eorūdē est vnus numero finis vltimus gna cui⁹ obiectiu⁹. Prima ps patet ex notabili tertio. Fines vltimi formales quo, sunt opationes virtuose: & illę sunt alię & alię numero i diuersis hoīb⁹: ergo diuersi fines quo, formales sunt diuersoꝝ hoīm. Et cū hoies dicunt finis subiectiu⁹ hmōi opationis bonę: & illi silr sunt distincti numeraliter: ergo eoꝝ fines subiectiui sunt distincti. Secūda ps patet de Deo glorioso: qa oia ppter ip̄m sunt: ad sensum tactū, & i ip̄m referunt, vt in cām finalē &c. ¶ Quinta cōclusio. Etsi de diuersis diuersi dubitauerit philosophi, attn oēs hoies beatitudinē appetere appetitu nō solū naturali, sed q̄nq; libero affirmarūt sine hęsitatione singuli. Prima ps est beati Aug. xiii. de Trini. c. iiii. vbi ostendit q̄ licet Academici de singulis dubitauerint: tn Academicus Cicero in Hortēsio, volens dialogū suū incipe ab aliquo certo & indubitato oīb⁹: inqt. Beati oēs esse volumus. Ad idē. j. Cōfess. c. xx. & xxj. lib. xix. c. j. de Ciui. dei. Et lib. iiii. c. xxiii. & alibi in multis opibus suis. Probat conclusio. audito quid nois beatitudo, qđ sonat in gne bonū sibi, seu gaudiū & iucunditatē sine defectu, scām Augu. pro huius boni adeptione agunt singuli vt bene habeant: bene sint in eo quo delectari maluerint, prout trahet sua quęq; voluptas. Verū in illa cōclusiōe nomē beatitudo accipit large, p̄ rei pfectione in gne. Ad hoc. iiii. de Ciui. c. xxiij. cū inqt nullū optare quippiā, ppter aliud nisi vt felix fiat. Et infra. Nullus iueniat q̄ se nolit eē felicē. Illarū & sequētiū auctoritatū itellectus habet ifra. q. ii. Loquitur em̄ de appetitu naturali nō elicito: vel etiā elicito cōformiter inclinationi naturali. Ad idē beatus Aug. xiii. de Trini. c. v. cū inqt. Oēs hoies volūt eē beati: idq; vnū ardētissimo amore appetūt: & ppter hoc cętera q̄ cūq; appetūt. Et. c. vi. eiusdē libri. Beatos se esse velle in corde suo vident oēs, tantaq; est in hac re naturę humanę cōspiratio, vt nō fallat homo qui hoc ex animo suo de aio conijcit alieno. Quo ostendit illam inclinationem esse ex natura speciei. Secus de ijs ad quæ singulus fertur pro sua libidine. In his non sequitur: hic appetit hoc: ergo & idem ille appetit. ¶ Sexta conclusio. Est quędam beatitudo obiectiua in creata & supernaturalis danda quandoq; homini a Deo in p̄miū pro vię meritis. Hęc cōclusio est fidei: & potest colligi ex diuersis p̄missionibus diuinis in noua lege. Et Gen. xv. Ego merces tua magna nimis. Hæc beatitudo est Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſe:trinitas ſupbñdicta. ¶Septima cõcluſio. Eſt etiã quedã beatitudo creata pficiẽs formaliter hominẽ cui inheret:quẽ ꝙ beatificat. Patet ex notabili. v. ¶Octaua cõcluſio. Licet beatitudo formalis ſiue vię ſiue patrię non ſit ſimpliciter & eſſentialiter ſummũ bonũ amore amicitię diligendũ: veluti beatitudo obiectiua: eſt tñ dicenda ſummũ bonũ creatũ:non ſimpliciter, ſed in genere humanarũ perfectionũ, vel actionũ, vl' vię, vl' patrię. Patet ex notatis. ¶Corollariũ. Aliud a Deo poteſt dici inter creata quedã ſummũ hominis bonũ. ¶Corollariũ ſecundũ. Non omnis beatitudo eſt ꝓpter ſe formaliter & ꝑciſe diligibilis aut deſiderabilis. Hoc enim eſt ſolius beatitudinis obiectiuę. ¶Corollariũ tertiũ. Cuius ſolus Deus ſit vltimꝰ finis extra: in quo ſolo quietatur cõplete beatus, poteſt tñ opatio aliqua intellectiua dici vltimus finis intra:non in quo, ſed quo formaliter quietat & pficit homo beatus. ¶Corollariũ quartũ. Nõ ql̃ibet beatitudo includit eſſentialiter oñe bonũ, ſed tñ obiectiua. Primũ patet de beatitudine formali & ſubiectiua: cũ ſit creatura vel factura quędã. ¶Corollariũ quintũ. Beatitudo formalis poteſt dici ſufficiẽtia ois boni: qa ipſa comitat ex diuina promiſſione omne bonũ: vel quia habet obiectũ qđ eſt eminẽter oẽ bonũ: vel qa imediate cõiũgit ſummo bono & ſufficiẽtiſſimo, vt ſupra.

H ¶Quantum ad articulum tertiũ eſt dubiũ primũ circa concluſionẽ ſextã. An taliſ modi beatitudinẽ ſummã eſſe ſit mere creditũ an in lumine naturali cognitũ. Stãtibus ijs quę dicta ſunt diſt. xliii. venit̃ aliqua addẽda. Ad id dubiũ reſpõdet beatus Aug. xiij. de Trini. c. vlt. &. ix. dicens fidem id ꝓmittere nõ argumentatiõe humana: ſed auctoritate diuina. Nec facit in cõtrarium cũ dicit lib. xix. c. j. de Ciuita. loquẽs de beatitudine futura patrię, vt clareſcat non tñ auctoritate diuina, ſed adhibita etiã ratione qualem ꝓpter infideles poſſumus adhibere. Cuiꝰ ratio eſt, quia ſępenumero cũ ab aliquo nõ acceptatur auctoritas fidei, opportunũ eſt humanę ſapientię verbis vel ratione veritatẽ oſtendere: quẽadmodũ & Paulus reſurrectionẽ oſtendit nõ demõſtratiue, ſed perſuaſiue. rationes enim eius ꝓcedunt ex creditis. Ita ſępenumero creditoꝝ poſſibilitas ratione naturali oſtenditur a theologis & ſanctis: & ex dictis philoſophicis veritatem nõ atteſtantibꝰ, ſed explanãtibꝰ intellectũ credite veritatis. Hinc etiã quandoq; poſt demõſtratiões adducũtur auctoritates philoſophoꝝ vel alioꝝ: vt qui demonſtrationẽ capere nequeunt nec intelligunt: dent fidem auctoritati propter hoc, quia iudicãt auctorem magnæ ſciẽtię & auctoritatis fore. ¶Sed ꝙ ſit cognitũ in lumine naturali talẽ beatitudinẽ eſſe, & etiam demõſtrabile, ſic deduci poteſt. Nã philoſophi antiqui & gentiles: quoꝝ eſt ſingula vel p rationem, vel p demõſtrationẽ affirmare, hoc aſſeruerũt & dixerũt: tã quo ad myſteriũ trinitatis ꝓſonarum: in cuius clara viſione loã. xvii. ſtat vita æterna: q̃ quo ad Chriſti incarnationem. Probatur de ſingulis. Ad Ro. j. Paulus inquit. Inuiſibilia dei a creatura mũdi p ea quę facta ſunt intellecta conſpiciũtur: ſempiterna quoq; eius virtꝰ & diuinitas, ita vt ſint iexcuſabiles. Quia cũ cognouiſſent Deũ &c. Et ſtatim ꝓmiſit. Qđ notum eſt dei, manifeſtũ eſt in illis. Glo. Aug. Non ſolũ ratio naturalis ad hoc profuit: ſed & Deus quotidie adiuuit, ne ſola natura ſufficere videret. Et ita ſaltem in lumine naturali hoc cognitũ fuit & cognoſci potuit myſteriũ trinitatis. Et item Glo. ibidẽ. Viderũt quo veniẽdum eſſet &c. & infra. Qđ curioſitate inuenerũt p ſuppliam ꝓdiderũt. Qđ eñ Deus dederat gratis, tulit ingratitudo. Ambro. idẽ habet ibidẽ. Sapiẽtię. xiij. A magnitudine creaturę & ſpeciei &c. Et Aug. in expoſitione Epłę ad Romanos allegando textũ Sapiẽtię vt ſupra, ait. Sapiẽtes gẽtiũ ꝙ inuenerũt creatorẽ: manifeſte idẽ Apłus Atheniẽſibus loquẽs oſtẽdit &c. xv. de Trinitate. c. iiij. quomõ. ſ. ois creatura nos circũſtans clamitat ſe habere conditorẽ optimũ: & Deũ eẽ &c. oſtẽdit. Lib. vij. Confeſſ. c. ix. dicit ſe legiſſe in libris Platonicis e græco i latinũ traductis Euãgeliũ Ioãnis, nõ qdẽ ſub eiſdẽ verbis: vt noſtra habet tranſlatio: ſed conſimilibus idip̃m clare oſtẽdẽtibus: ab illo cõtextu. In principio erat verbũ. vſq; ibi. Et tenebrę eã nõ comp̃hẽderũt. & vltra, adiunctis quibuſdã aliis. Qđ euãgeliũ vt refert lib. x. de Ciuita. c. xxix. quidam Platonicus (ſicut ſe audiſſe refert a Sctõ Simpliciano Mediolañ. epõ) ſcribẽdum dixit literis aureis. & p totũ mundũ trãſmittẽdũ. Idẽ Aug. x. de Ciui. c. j. oſtẽdit claris verbis, Platonicos ſenſiſſe itellectualẽ animã beatã eſſe nõ poſſe niſi participato lumine illius Dei: a quo & ipſa & mũdus factus eſt. Ad idẽ. c. ij. vbi oſtẽdit non aliũde eſſe beatos hoies & angelos. & allegat illud Ioã. j. Nõ erat ille lux &c. Trimegiſtus de ſapiẽtia & poteſtate Dei plura loquiť. De vnico Deo a quo oĩa dependẽt, quẽ & Deũ patrẽ nominat & mentẽ, mentis vero germen lucens, Dei filiũ, intelligitur principiũ lib. Et ſtatim poſt hoc. Mens quidem opifex vna cum verbo circulos continens &c. Et ꝙ ab eo omnia dependent oſtendit. Eſtq; mens illa collatiua vitæ iuſtis, virtuoſis, ſanctis, puris, &c. & dux eorum qui ſibi coniũgi volunt. Et infra in Sermone

ꝙ Deus latens eſt & patens, dicit. In te omnia, abs te oĩa: prębes omnia. Et infra multa ponit Deo propria: & vt videtur ſatis clare ꝓnarum trinitatem & vnũ Deum inſinuat in proceſſu libri. Itẽ cõiter allegatur in de Verbo æterno. Monas monadem gignit: & iſe ſuũ reflectit ardorẽ. Quę verba in priori libello nõ comperi: ſed placẽt ſimilia. Philoſophus Platonicꝰ poſuit patrem, & Deum filiũ, quẽ appellat mentẽ paternã: & horum mediũ, vt refert Aug. x. de Ciui. dei c. xxvi. &. xxix. vbi dicit. Videtis vtcũq; (etſi de longinquo: etſi aciẽ caligante) patriã in qua manẽdum eſt: ſed viam qua eundum eſt nõ tenetis. Item in prefato libro Trimeg. in. §. ſeu capite Mercurij trimegiſti clauis ad Tatiũ, dicit. Deus, & pater, & bonũ eãdem naturã: immo eũdẽ actũ habẽt. Et infra. Quid eſt Deus, & pater, & bonũ, niſi ipſm eſſe hoꝝ oim nõdũ exiſtẽtiũ: immo omniũ iã exiſtentium: Et iterũ. Deus & pater & bonũ, nec lingua pronũciatur, nec percipitur auribus &c. per quę ni fallor perſonarũ trinitatẽ indicat, & vtrũq; ſignificat. Rich. in ſuo de Trinitate dicit. Credo ſine dubio ꝙ ad quãcũq; explanationẽ veritatis nõ modo ꝓbabilia ſed etiã neceſſaria argumẽta nõ deſunt. Ita refert eñ. S. Tho. prima pte ſum. q. xxxij. ar. j. ſubiũgens: ꝙ quidam ad probandã trinitatem ꝓſonarum induxerunt rationẽ ex infinitate bonitatis diuinę, quæ ſeipſam infinite cõicat in ꝓſonarũ proceſſione. Quidã per hoc, quia nullius boni ſine conſortio põt eſſe iucunda poſſeſſio. Aug. vero p mentẽ, verbũ, & amorẽ, ſeu p mentẽ notiti ã ſui & amorẽ. vnde ſunt amãs amatũ & amor in lib. ix. &. x. &. xj. &c. de Trinitate. & lib. xv. c. iiii. ad idẽ. &. c. iii. Ergo poteſt in lumine naturali cognoſci & indagari beatitudo vera & myſterium trinitatis perſonarũ. Ratio naturalis inititur ꝓbabilibus rationibꝰ: & nõnũq̃ ſolũ demõſtratiuis: ergo vt videť illi philoſophi ratione naturali illa theologalia adinuenerũt &c. Hinc Rich. palam dicit ſe velle non modo ꝓbabiles, ſed etiam demõſtratiuas rationes adducere. De myſterio incarnationis Verbi idẽ videtur. Et primũ occulte ex quibuſdã prius tactis de Euãgelio Ioã. qđ pro pte apud Platonicos habitũ eſt vt ſupra ante ſui editionẽ Euangelicam. Ad hoc videnť eſſe quędã viſiones Aſtrologoꝝ, q̃ ſcribunt de viſione ſigni Virginis in Zodiaco tenentis puerũ in manibus &c. ¶Ad illa dicendum. Plures reperiũtur modi quibꝰ conijci poteſt veriſimilis coniectura vnde primum emanauerũt originaliter & initiatiue, pleræq; veritates theologicę quę legũtur & cõperiũtur apud Philoſophos & Poetas fidem ignorãtes catholicã, ſiue de Trinitatis myſterio beatitudinis I

ꝓmio: ſiue de aliis qbuſcũq; veritatibꝰ orthodoxis. Primus modus poteſt eſſe: quia fere oẽs philoſophi gentiũ fuere tẽpore poſteriores prophetis: & omnes eos anteceſſit tẽpore Moyſes ſcđm Aug. xviii. de Ciuit. c. xxxvii. Et ita vt preſumiť qualicũq; ſpolio Hebrẽorũ qbꝰ credita fuere eloquia Dei huiuſmodi theologalia dicerũt, & eoꝝ ſcripta prout eis videbat trãſformarũt &c. Hinc ait vt ſupra Aug. poſt Euſebiũ in de prẽparatione Euãgelica lib. x. c. ii. Tẽpore noſtroꝝ prophetarum nõdũ fuerũt philoſophi gentium. Hoc eñ nomen a Pythagora initium habuit: qui primũ viguit iam ſoluta Iudẽorũ captiuitate, & vt Beda notat, fuit tpe Cãbyſis: anno. cclxiii. poſt euerſionem Hieruſalem: vt dicitur in Cõment. ſuper Aug. vt ſupra. De aliis philoſophis etiã proſequiť Aug. qũ floruerũt & oſtendit fere oẽs poſt noſtrum Moyſen tpe veniſſe. Itẽ oẽs venerunt tpe poſt Adam & poſt diluuiũ. Et creditur ꝙ multum fuerit a Deo eruditus veluti pater humani generis in omni ſciẽtia quãtum ad bona naturę & gratię: quia nunq̃ reliquit hominẽ Deus ſine neceſſarijs ad ſalutẽ. Et quia vidit poſteritatem ſuã ex peccato magnam incurriſſe ignorãtiam, ſtuduit ſuccurrere eidem: eã fideliter erudiendo & docendo in neceſſarijs ad Dei cultum. Hinc ꝑſumitur ꝙ quidã literis tradiderũt de omnibꝰ ad humanũ cõuictum & Dei cultũ neceſſariis: vel ſaltem ꝙ pleraſq; catholicas doctrinas ad Dei cultũ ptinẽtes reuelauerunt quaſi hereditaria ſucceſſione ſuis ſucceſſoribus verbo ſolũ, & non p literas. quæ a quibuſdã dicitur ſciẽtia receptionis: qa de ore alterius ſucceſſiue quaſi hereditario iure recipitur: aut ordinaria reuelatione de vno in alterum tranſfunditur, ſcđm Diony. de eccleſi. Hierar. c. j. & Epła. ix. ad Titum. Beroſus lib. iii. ſcribit de Noe: ꝙ multa ſcripſerit ſecreta de naturalibus, quę manifeſtare noluit niſi maioribus: & rituales libros: ſolis ſacerdotibus cõicandos. Dionyſius Epła. ix. dupliciter ponit theologiam, & theologiæ traditionẽ, ſcilicet myſticã & ſignificatiuam, quę arcana ac myſtica traditione dať: Sapientię ſtudioſam ac demonſtratiuã, quę manifeſta traditione propalatur: dicẽs ibidem & alibi, ꝙ ſacra myſteria non tradebantur nec exponebantur niſi ſacerdotibus & maioribus. Sic forte poſſet dici Adam & cęteros pleraq; theologica tradidiſſe, ſiue p reuelationem ſiue modo alio: & ea ipſa a ſapientibus fuiſſe obſcure (ſub improprietate ſermonis: qa rẽ non intellexerũt) ſcripta: & p tẽpoꝝ decurſus ab vno ad alterũ veniſſe: accedente nonnunq̃ ingenio humano, vel pro oſtentatione, vel rei admiratione q̃ ſtupenda. Sic de Abraham qui tres vidit:

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnũ adorauit. Geñ.xviii. Sic de Isaac & Iacob qui nimirum & ipſi prophetę fuerunt, & verbo ac factis prophetarunt de Deo, & pleraq; theologica reliquerunt dogmata ꝓ diuini cultus inſtitutione, & futurorum prefignatione. Ad hoc Geñ.c.xxviii. de viſione Iacob, qui vidit ſcalam erectam vſq; in cęlum &c. qua viſione, vt habet Lyra, cognouit & puram trinitatem, & verbi incarnationem, ac totius humanæ ſalutis diſpẽſationẽ &c. quæ vtiq; & cæteris dei cultoribus indicauit. ¶ Si dicit: quare taliſmodi ſcripta antiqua ſi habent nõ recipiunt i auctoritatẽ: Dicit Aug. xviii. de ciuit. dei. c. 38. ꝙ i cauſa ẽ nimia vetuſtas & antiquitas, quæ ea iure fecit ſuſpecta: ne falſa pro veris recipiantur: dũ forte verſipellis diabolus per ſuos eccleſię icognitos & de hęreſi ſuſpectos aliquid fermenti immiſcuit: vel ne cõtingat eos auctores inaniter gloriari cõtra eccleſiã, q̃ſi ſua collegerit dicta. Hinc & in canone Biblię quidã libri legũtur ad eruditionẽ, licet non recipiant in auctoritatẽ, ſcđm beatũ Hieronymũ in Prolo. Galeato, & ſup lib. Salomonis. ſ. Iudith, Tobias, lib. Macchab. Sapiẽtię, Eccleſiaſticus. Hi etiam ſcđm eũ nõ recipiũtur inter canonicas ſcripturas, cũ eos; auctores ignorẽtur, ſed legendi ſunt ad ædificationẽ. Cuius cõtrariũ tenet Aug. ij. de Doct. Chriſtia. qui eos ponit in Canone: forte tpe beati Hieronymi nõdũ erant recepti in eccleſia orientali &c. Eccleſia vero eam maturitatẽ tenet, ꝙ nõ facile recipit in canonẽ libros pariter & auctoritatem, quos pleriq; in ſuo ſenſu abũdantes, & qđ volũt facile credẽtes, dicũt eſſe huius vel illius. Non autem in hoc dantur ludibrio & cõtẽptui viri ſancti qui talia ediderunt: ſed quia neſcitur quos; ſint, dimittũtur tanq̃ apocripha: & quandoq; de falſo ſuſpecta. Nec mirũ videri debet ꝙ huiuſmodi antiquiſſima, quãdoq; dimittũtur: quandoquidẽ in hiſtoria Regũ Iudæ & Iſrael, quę res geſtas continet: cõmemorantur plurima quæ ibi non explicantur: & in libris aliis inueniri dicuntur: quos Prophetę ſcripſerunt: & nõ nunq̃ illorum prophetarum nomina nõ tacẽtur & tñ eccleſia tales nõ recipit in Canonẽ. Patet. ſ. Paral. xxix. Item. ii. Paral. ix. xiiij. xx. &. xxxiij. Forte ideo, qa illuminata ſpiritu ſancto quo regitur, cognouit eos aliqua ſcripſiſſe ſpirit⁹ ſancti reuelatione: aliqua hiſtorice ſolum ingenio humano: aut quia aliquid nõ magni precij continebant facile refutandum, & de cuius veritate dubitari poteſt: aut non vſquequaq; fidei proficuũ: aut de falſitate ſuſpectum propter auctoris ignorantiam. Ita in ꝓpoſito ſuo mõ poteſt dici de veritatib⁹ Theologicis, ꝙ antiqores aliqua tradiderunt, quę a plebeis proiecta ſapientiores mũdi collegerũt, & diſcẽdi cupidine vel curioſitate ducti defecerunt ſcrutantes ſcrutinio, adiuti ſæpenumero diuina reuelatione. Hinc. ii. de Ciui. dei. c. vii. ait Aug. Quidam eorum (ſcilicet philoſophoꝝ) magna inuenerũt adiuti diuinitus. Quãtũ autem humanitus impediti ſunt, errauerunt. ¶ Secũdus modus põt eſſe qa philoſophi magnã fecerũt diligẽtiã terras peragrãdo pro acquiſitione ſciẽtię amore philoſophãdi. Sic teſte Euſebio lib. x. c. ii. Democritus octoginta annis abfuit a natali ſolo amore ſciẽtię, nec a quoq; in demõſtratione linearũ ſupari potuit &c. Sifr de alijs ibi habẽt. Ad idẽ Hieronymus in Prol. Biblię. Et qa i populo Iſrael plerisq; euaſerũt famatiſſimi, & q̃ſi diuinit⁹ edocti & illuſtrati & maxime theologus Moyſes ꝓ quẽ data fuit lex populo Iſraelitico: eſt ꝓbabile pleroſq; ſe eis coniũxiſſe, & eoꝝ libros legales conſpexiſſe: aut diuinas reuelationes in vmbra & figuris didiciſſe ab eis. Et vt pleriq; volũt p̃ſertim in Hebręo ſermone & idiomate Hebręorũ: in literarũ cõbinatiõe &c. pleraq; myſteria capoterãt quę noſtrum idioma nõ habet. Scio me vidiſſe Hebręum baptizatũ doctum valde, ꝙ dicere ſolebat iã regeneratus & in fide inſtructus ſe oĩa myſteria fidei de trinitate ꝓſonarũ poſſe palã oſtendere ex verbis Moyſi in Hebręo idiomate cum dicit. In principio creauit Deus cęlũ & terrã. Et vt maturior euaſit i fide idip̃m de virginis Marię caſtitate & virginitate ꝓpetua indicauit & oſtendit (vt ipſe loquebat) ex própria ſignificatiõe vocabuloꝝ ſcđm Hebręã veritatẽ. Hic nõ mirũ ſi & philoſophi tũc tpis illa didicerunt ab eis, ducti curioſitate ſciendi vel cauſa alia. Tunc eñ Hebręoꝝ literę nõdum fuere corruptę, ſed integrę. Nec valet hic allegare inuentionẽ Aegyptioꝝ, dicẽtium ſuã ſapiẽtiã pluſq̃ cẽtum annoꝝ milia ſtetiſſe. Hoc eñ falſum eſſe oſtendit clariſſime Auguſti. vt ſupra. c. xl. lib. xviii. de ciui. dei. Et dato ꝙ Aegyptij aliquas nouerunt literas, priuſq̃ Iſis Inachi filia fuiſſe proditur: quę vt dicit ibidẽ in Cõmẽtarijs, fuit filia primi Regis Argiuoꝝ: qui ſcđm Euſe. c. iii. vt ſupra. 150. annis venit poſt Moyſen, & ſcđm Auguſti. regnare cœpit. lx. anno ætatis Iſaac, & Iſis. xl. anno ætatis Iacob venit in Aegyptum, ante quã literę nõ fuerunt apud Aegyptios niſi Aſtronomia & Mathematica, et ſi quid talium diſciplinarũ eſt valentiũ ſolum ad ingenij exercitiũ, nõ ad ſapientię intellectũ. Iſis vero Aegyptios edocuit. Et ſi Grecia prius habuit ſapientes q̃ philoſophos, vt doceri poteſt etiam ex lib. x. Euſeb. c. ij. vt ſupra: attamẽ maxima fuit tunc bonarum diſciplinarum penuria in Græcia: donec Pythagoras qui a

Barbaris didicit, Grecis cõmunicauit: ſed tamẽ poſt Abrahã, Iſaac, & Iacob & Ioſeph: nimirũ etiã poſt Moyſen. Et nulli dubium quin Abraham plurimũ ſtuduit diuinũ extollere cultum & viſionẽ quã habuit & intellexit cæteris expoſuit: ſic ꝙ populum in fide trinitatis vtcũq; eruditi. Sic de viſiõe Iacob quã habuit: vt ſupra Geñ. xxviii. Iuxta tẽpora Moyſi fuit Trimegiſtus Mercurius: ſcđm Aug. vt ſupra. ca. xxxix. Q̃ autẽ dicitur Moyſen fuiſſe eruditum omni ſapientia Aegyptiorũ. Actuum. vij. argumentũ eſt ante Moyſen, fuiſſe nõnullam doctrinã q̃ ſapientia Aegyptiorũ dicta fuit, nõ quidem in Grecia: ſed in Barbaris gentibus ſicut in Aegypto. Hic Euſebi⁹ oſtẽdit nõ ſolũ philoſophicas doctrinas: ſed omnia inuenta hominum humanę vitę vtilia a Barbaris Grecos accepiſſe. Et ex hoc Origeñ. homil. ij. ſup Geneſim, dicit ſuos magiſtros veteres maiores, & hebraicarũ traditionũ gnaros dixiſſe ꝙ Moyſes ꝑ cubitos quibus dimenſus eſt arcam, poſuit cubitos geometricos quorum vnus valet ſex vſuales de noſtris vt ſic pateat quantitas ſpatij pro reſeruandis tot animalib⁹ & eſculentis eorũdẽ. Fuit eñ gnarus ſapientię Aegyptiorum, mathematicę ſcilicet. Poſuit itaq; ſcđm artem geometricã: quã præcipue callẽt Aegyptij ſcđm Orige. interprete Sãcto Hieronymo. Et Ioſephus in antiquitatib⁹ ca. xvj. lib. j. dicit Abrahã Aegyptijs arithmeticã primum tradidiſſe. Verum hæc ſapientia Aegyptioꝝ non fuit pietatis: vt dictum eſt: ſed aſtronomiæ, aſtrologiæ, muſicæ, geometriæ &c. Attamẽ Moyſes cõſtituit in ꝓpio dei qui docẽdis literis prẽeſſent ante dationẽ literarum legis diuinæ: qui ſcđm Auguſt. ca. xxxix. vt ſupra dici poſſunt literarum introductiões vel inductores: forte ſicuti nũc habet eccleſia ludimagiſtros & pędagogos. Nulla igitur gẽs de antiquitate ſapientię ſuper patriarchas & prophetas noſtros, in quibus vere fuit ſapientia dei, ſe inaniter iactet: quãdo nec Aegyptus comperitur noſtros theologos p̃ceſſiſſe doctrinarũ ſuarũ antiquitate: quia nõ p̃nt gloriari de magnis ſciẽtijs donec eis p̃fuit literario ſtudio Iſis filia Inachi. Clare oñdit Euſebi⁹: vbi ſupra, ab Hebręis Græcos literis accepiſſe: & literas ab Hebręis inuentas. Et ibi plura qs quã iuenerit artẽ vel diſciplinam, contra ſuperbiã Grecorum. Item ꝙ Moyſes fuit mille quingentis annis ante Grecorum philoſophos. Hic plurima ex eo furari ſuo more potuerũt. c. iij. Q̃ ibi latiſſime deducit: & ꝙ omnis philoſophia græcorum & maxime Platonica multo poſterior fuit Moyſe. Item in lib. xj. & xij. clare docet Euſebius Platonem multa ab Hebręis recepiſſe, ſcilicet de mundi creatione, mortuorum reſurrectione, animę immortalitate, mũdi mutatiõe &c. ¶ Tertius modus eſt: quia indubitatum habetur & gentiles habuiſſe pleraſq; reuelationes ſpeciales: ſicut legit de quibuſdã Sibyllis. c. xxxij. vt ſupra, lib. xviij. de ciui. dei. & c. xlvij. Et ſi fœmellę, a fortiori, vt videtur, viri qui abſtinẽtiſſime vixerunt: & lõge ampli⁹ Iudęi qui inter ſe fuere diuiſi. Vna pars iudęorũ legẽ ſectabatur ad literam'. Alia maiore philoſophia firmata altius atq; ſubtili⁹ oĩa ſpeculabatur, qui & Iudęorũ philoſophi eſſe putabant ſcđm Euſebiũ. lib. viij. c. iiij. Horũ diſciplinam oñes qui nouerunt admirati ſunt. Ioſephus vero atq; Philo, eorũdem vitã cõſcripſerũt: & p̃ſertim ex Philone Euſebius colligit vitam laudatiſſimã Eſſeorũ. i. ſanctorum, & alijs vbi ſupra. Orator Ambro. de therapeutis ſeu monachis loquẽs, q & cultores dicũt ex philone de vita cõtemplatiua, eorũ vitam latiſſime tangit in cõmentis epi̇ę. j. Dionyſij: dicens eos potiſſimũ eſſe i Aegypto. Ab ortu ſolis ad occaſum totũ id temporis interuallum in ſuorum ſtudiorũ exercitationibus cõſumũt, quibus ad diuinã philoſophiã per ſacras literas ꝓfundius imbuunt. Patrum leges ad allegoricã quandam intelligẽtiã deducũt: formas & imagines quaſdam dicẽtes eſſe ea quæ in lege ſcripta ſunt: ſed latentis introrſus & profundi cuiuſdam diuinię myſterij. Et legem ij viri corporeo animali cõparant: ꝙ litera vt corpus ſit: aia vt ſpiritalis quidã & inuiſibilis ſenſus in litera occultus &c. Ad idẽ. c. vj. eccleſię. Hierar. Dionyſius. Horũ nũerus ſcđm eum fuit in Aegypto: & in Alexãdria. Hi nimirum diuinitus illuſtrari meruerũt in ſuo ſtudio literario tam deuoto. Quando vero horũ fuerit initium neſcio. Ad idem Aug. xviij. de ciuita. c. xlvij. Quiſquis alienigena. i. nõ ex Iſrael progenitus: nec ab illo populo in canonẽ ſacrarum literarũ receptus, legitur aliquid prophetaſſe de Chriſto: ſi i notitiã noſtram venerit, ad cumulũ a nobis cõparari poteſt: nõ ꝙ neceſſarius ſit etiam ſi deſit: ſed quia nõ incongrue creditur fuiſſe & in alijs gẽtibus homines quibus hoc myſterium reuelatũ eſt: & qui hoc etiam p̃dicere impulſi ſunt ſiue participes eiuſdẽ gr̃ę fuerũt: ſiue expertes: ſed per malos angelos docti ſunt &c. Et ifra. Nihil eſt firmi⁹ ad cõuincẽdum quoſlibet alienigenas q̃ ſi in mediũ proferant q̃ in alienorum ſcripta ſunt codicib⁹ Ideo nõ dubium quin dñs de⁹ in fidei noſtrę firmamẽtum pleraſq; veritates expreſſit ꝑ infideles: vt ex ſuis dictis eos conuincat: & veritas vndiq; nobis clareſcat fidei. Ex his colligi poteſt eſſe probabile dictu ꝙ Philoſophi & ſapiẽtes quicqd de deo dixerunt, a dei cultoribus (q

Universidad de Deusto
Biblioteca

se tēpore p̄ceſſerūt) patribus ſcilicet patriarchis aut prophetis habuerūt: aut curioſitate ducti, & ſuperbia tumidi, q̄ apud theologos cōpererunt, & non ſane intellexerūt, nec intelligere potuerūt multifariam multiſq; modis tranſformarunt: & ſub alio & alio verborum contextu expreſſerūt: vt vel ſic rei tantę quā non intellexerunt videātur auctores: aut a dęmone edocti euaſerūt pro deceptione ſimplicium: aut quia aliqui veritatis auidi volebant pro poſſe viam ſalutis non ignorare, faciēdo qđ i ſe eſt ſunt a deo in neceſſarijs ad ſalutem adiuti & illuminati prout capere poterant. Et ideo naturali ingenio hæc dicta theologica non adinuenerūt nec itellexerūt: ſed ignotam veritatem, vt aſina Balaam prolocuti ſunt. Non ergo taliſmodi fidei myſteria in lumine naturali cognouerunt euidēter & demonſtratiue: ſed erant eis dubitabilia & credita accedente ſpeciali dei gratia. ¶ Nunc ad rationes cōceditur q̄ ſicut philoſophi nō ſunt prophetę ita eorum dicta non cogunt, niſi inquantum ratio demōſtratiua vel probabilis conuincit. Cōſtat autem eos multa dixiſſe quę non demōſtrāt nec euidēter probant: ſed ſolum perſuaſiue. Ad dictum Pauli & Auguſtini: Dicendū cū Paulo Quia deus vult oēs homines ſaluos fieri, volūtate antecedēte, & i hac nemini fuit impedimēto actiue: ſed forte permiſſiue: ideo credendū eſt deum neminē vnq̄ reliquiſſe i neceſſarijs ad ſalutem, & per conſequēs a deo illuminatum eſſe qui qđ in ſe fuit fecit pro veritatis cognitione. Dedit autem philoſophis naturalia q̄abunde, legē deniq; viuendi ſcđm rationem rectam cōcreauit, hominem ad dei imaginē condidit: ita q̄ ratione p̄ditus in ſeſe magnum cōperire poteſt veſtigium cognitiōis diuinę. Tēporum ſucceſſu a mundi principio dei cultores eſſe voluit & ꝓphetas, primus fuit Adā. Enoch ſeptimus ab Adā prophetauit teſte Iuda in canonica ſua, de futuro iudicio. Abrahā, Iſaac, & Iacob, & prophetę plurimi deū cognitum latria coluerunt &c. Legem dedit ſcriptam ꝑ Moyſen populo Iudaico nō in occulto tenēdam. Et licet Hebręo ſermone ſcripta fuerit, attamē q̄a Plato fuit acerrimi ſtudij, ſicut Aegyptias: ita & Hebręas literas per interpretē didicit: vt ſaltem colloquendo quid cōtinerent quantum capere potuiſſet addiſceret. viij. de ciui. dei. c. xj. Ad hoc facit principiū in Timeo cōſonās libro Gene. Immo Auguſt. aſſerit Platonē non fuiſſe expertem librorū Moyſi. Eſt veriſimile q̄ Apoſtolus Roma. j. loquit̄ de philoſophis qui fuerūt circa & poſt prophetarū tēpora cū iam dei cultus innotuit mundo: & ita non latuit aut potuit nō latere philoſophos qui auiditate ſciēdi indubie ſcrutati ſunt de his reb⁹ quid cōtineāt &c. & ita habuerūt ignorantiā craſſam & non excuſabilē. Eſto deniq; q̄ aliqua iuuamina ratiōis & diuine illuſtrationis habuerunt: non tñ euidētē notitiā: ſed credulitatem fulcitam ratione naturali. Ad hoc Paulus. j. Corinth. ij. Sermo meus & p̄dicatio mea nō in pſuaſibilib⁹ humanę ſapientię verbis: ſed in oſtēſione ſpirit⁹ & virtutis: vt fides veſtra nō ſit in ſapientia hoim: ſed in virtute dei. & infra. Sapientiā loquimur nō huius ſeculi neq; principū hui⁹ ſeculi qui deſtruunt̄: ſed loquimur Dei ſapiētiā i myſterio abſcōditā &c. quā nemo principū huius ſeculi cognouit. Gloſſ. i. dęmonū vel philoſophorū vel doctorum in lege. Ecce patens apoſtoli teſtimonium q̄ philoſophi diuinas veritates in lumine naturali nō cognouerūt: tametſi ratiōe adiuti fuere ad paſſibilitatis cognitionē. Potuerūt. n. ratiōe naturali dicere cū Augu. xv. de trini. ca. iiij. eſſe quoddā ens primum primitate cauſalitatis vel eminētię: vt oſtendūt doc. diſt. ij. primi Sentēt. Non eñ eſt ꝓceſſus in infinitū in efficiētib⁹ & finibus: ſed ſtatur ad aliquod primū, & ita naturali ratiōe dat̄ cognoſcere q̄ eſt aliqđ prius & pfectius: quo nihil eſt prius nec pfecti⁹: quia nō eſt proceſſus in infinitū. & ſic potuerūt deum eſſe ſcire ex puris naturalibus. Si autem idem nomen de⁹ ſumit pro ente optimo & nobiliſſimo cū cęteris conditionibus: quas fides deo trino & vni &c. attribuit: nō fuit eis euidēter notū, nec ex puris naturalib⁹ ſcire potuerūt. ¶ Nō videt negandū, quin rem illā quæ eſt bonū ſummum cognouerunt ſub cōceptu aliquo cōi, aut conceptu ꝓprio impoſito per eos dū cauſam primam & primū motorē cognouerūt: & ſic de ſimilibus p̄dicatis quę attribuerūt cauſę primę: ſed neſcierūt ſi cauſa prima ſit tale bonū: de quo Chriſtiani loquunt̄: & cui tales & tales attribuūt cōditiones. Rē ergo ſummā cognouerunt philoſophi ex puris naturalib⁹: ſed nō cognouerūt ſummū bonū ex puris naturalib⁹: quia nō ſub ratiōe tali, appellatiōe ratiōis quā multi nō attēdūt, ſicut ponit̄ caſus. Venit Ioānes quē noſco, ſed neſcio eū nūc venire: tūc illa ē mihi nota euidēter, Ioā nē cognoſco, & cognoſco Ioannē: & nō ſic illa: cognoſco veniētē: vel venientē cognoſco. Sola eñ variatio terminoꝝ ꝓ eodē ſupponētiū facit aliquā ꝓpoſitionē ignotā alicui qui neſcit q̄ ꝓ eodē ſupponunt. Sic philoſophi neſciētes terminos diuerſos dicere eādē rē i ꝓpoſito cōcederēt vnā: negarent aliā. Sic non eſt abſonū dicere trinitatē pſonarū cognouerunt philoſophi: ſeu rē q̄ē tres pſonę, arguēdo expoſitorie. Hāc cauſā primā & finē finiū &c. cognouerūt philoſophi ex puris naturalib⁹: & hæc cauſa prima eſt eſſen

tialiter tres pſonę i diuinis. ergo tres pſonas in diuinis cognouerūt philoſophi ex puris naturalib⁹. Nō tñ cōceſſiſſent minorē: quia neſcierūt terminos ꝓ eodē ſupponere. Itē cōceſſiſſent illā Deus eſt inuincibilis, incorruptibilis, ęter⁹: & non illā, pſona diuina eſt ęterna immortalis &c. Nā ad cognitionē primę ſufficiunt creaturæ: ad cognitionē ſecūdę requirit̄ notitia diſtincta dei tatis ſi debet eſſe euidēs: quę nō habeat̄ pro ſtatu vię. Caute ergo videdū quō doct. ſuos loquēdi modos voluit intelligi: & ſcđm hoc tēpereat̄ triſio. ¶ Si dicit̄: ē de iure naturali diligere deū: qđ autē p̄cipitur iure naturali, philoſophi itellexerūt: Dicendū: aliquid p̄cipitur de iure naturali dupl̄r. ſ. ꝓprie dicto & expreſſe: vt Q đ tibi non vis fieri alteri ne feceris. Alio mō latēter & quaſi virtualiter i antecedēte: & hoc dupliciter: quia quādoq; aliqđ ſequit̄ ſolū ex creditis vel opinatis: & ſic ſtāte legis diuinę p̄ceptione, iſta poteſt dici de iure naturali. Summū bonū eſt ſumme diligendū. eſt eñ de lege diuina: & ꝑ cōſequens etiā de iure naturali. Hinc p̄fata ꝓpoſitio poteſt exponi dupliciter. vel ſic: dignū & iuſtū eſt ſummū bonū ſup omnia diligi: & ſic nō eſt neceſſaria ſimpl̄r, ſed certo modo: vt quidā loquuntur. vel ſic: eſt obligatoriū & irreuocabilis p̄cepti: & ſic eſt contingēs ſcđm aliquos: & poteſt circa eā fieri deobligatio ne p̄ceptum liget. Et ſic illa nō eſt euidens: deus eſt ſup oīa diligēdus: ſed eſt p̄cepti & crediti. Et quę ſic inferunt̄, ſunt ꝓbabilia & cōgrua: vtputa cōtēta i euāgelio. Hoc. n. eſt euidēs q̄ homo teneat̄ deū plus diligere ſeipſo. Quādoq; aliquid euidēter ſequit̄ ex ſimpl̄r neceſſarijs q̄ ſunt ſtricte de iure naturali: & talia nō ignorarūt phi: ſaltē in antecedente & virtualiter & ita diligere deū non videtur eſſe de iure naturali: quia eſt creditū deū eſſe: ſumēdo nomen de⁹ vt chriſtiani eo vtunt̄. niſi illa ꝓpoſitio exponi tur negatiue. Nō. n. eſt odiēdū qđ eſt ſumme bonū & in ſe & alteri dās cūctis eſſe & viuere. Sicut eñ nunq̄ qs carnē ſuā odio habuit: ſed fouet eā &c. inclinatiōe naturali: ita nec odit id ſine quo eſſe & viuere nō p̄ot. odiēdo eñ antecedēs odit cōſequēs ſcitū eſſe tale: & ita nollet ſeipſum viuere. De hoc ſupra in cōcluſione. iij. Si autē nōnūq̄ ex cauſa deus hos vel illos ſpecialiter illuminauit & veritatē eis reuelauit ꝓpter eoꝝ meritū: de cōgruo ſolū: & qualēcunq; ſciendi affectū bonū ipſe nouit vtiq; facere potuit. Videamus in eccleſia dei q̄ magnifico quidā euaſerūt p̄diti ingenio. Sumamus beatū Auguſtinū & filiū ei⁹ Adeodatū puerū (vt ipſe loquit̄) mire ingenioſū cū quo diſputauit librū de magiſtro &c. Ex illo facile p̄t reſpōderi ad Gloſ. Nō eñ vult Aug. q̄ ſola natura ad hoc poſſet ſufficere. Sumit etiā nomē creatorē large pro cauſa prima: quia illa nō eſt euidēs ꝑ pricipia naturę, res creabilis eſt. Nō eſt eñ euidēs ſubiectū, ꝓ aliquo ſupponere. Ad illud de euāgelio Ioānis, euidēter rideri nō p̄ot: quia neſcit̄ ſi Plato ꝓ verbū intellexit nō filiū in diuinis: ſed ratione idealē. Attamen quicquid ſit de illo, ſequēdo beatū Augu. in lib. iiij. de trini. c. xvj. & xvij. poſſumus colligere multiplicem viā qua hoies poſſunt noſſe aliqua futura, ſc⁊ vel in arce diuina, cū quidā ſic illuminant̄ a deo ſpecialiter: vt futura ſciāt & p̄dicāt, & hoc fuit ꝓphetarū per quos ſpūs ſanctus locutus eſt. ij. Pet. j. Vel experimēto ꝓteritorū. ſic medici ex ꝓteritis certiores effecti quędā p̄dicere poſſunt & literis tradere: ſic agricolę: ſic nautę & hmōi experimētatores & cęteri ex tunc inſtātibus cauſis effectus futuros p̄dicere p̄nt. Vel ex alterius denūciatione. &. c. viij. de diuina tiōe dæmonū, fiunt tales reuelatiōes ꝑ dęmones qui id audierūt a ꝓphetis vel angelis: & reuelāt ſuis cultorib⁹ ſuꝑbis. Scđm eūdē ſic de⁹ pleraq; reuelat ſanctis angelis ꝑ verbū ſuū q̄ ipſi hoib⁹ & hoies alterutrū denūciant vt veniāt in lucē & notitiā: & poſſibile eſt ea ipſa poteſtates aereas audire cū reuelant̄ homini deo id volēte vel p̄mittēte. Qui cōſequēter ſuꝑbię ſpiritu iflati, & humanę ſalutis inimici idipſum hoibus dixerit. Hoc poſſet etiā intelligi de ſciētia receptiōis vl̄ reuelatiōis alteri⁹ ad alterū, ſi ſaltē aliquid veritatis cōtinet. Dum eñ fiunt hmōi reuelatiōes myſteriorū, poſſunt idipſm dæmones capere & audire, & poſt aliis denūciare. Hinc ait ca. xvij. Poteſtates aereę ſuꝑbę atq; fallaces etiā ſi quædā de ſocietate & ciuitate ſanctorum: & de vero mediatore a ſanctis & ꝓphetis vl̄ angelis audita p ſuos vates dixiſſe reperiunt̄: id egerūt vt p hęc aliena vera etiā fideles dei ſi poſſent ad ſua falſa traducerent. Notēt hæc Augu. verba qui noſtrā floccipēdūt theologiā elimatā & purā & veram phiam moralem: ne aliena adamando & veritatem apud exteros Chriſti inimicos q̄ritādo, labant̄ i barathrū errorū decepti dulcedine verborū & eloquētię ſuauitate &c. Sequit̄ in Auguſt. De⁹ autē id p neſcientes egit: vt veritas vndiq; reſonaret fidelib⁹ in adiutoriū, impijs i teſtimoniū. Ex quo dicto accipere vident̄ aliqui argumentū Franciſci Maro. ſup Auguſt. iiij. de trinita. c. xvij. q̄ carmina Sibyllarū & dicta phōrū: quibus explicabant ea q̄ ſunt fidei chriſtianę: fuerūt a dęmonib⁹ reuelata. Sec⁹ tenet Aug. de Sibylla Erythrea. lib. xviij. de ciui. ca. xxiij. Vbi eā cōputat in numero eorū qui ſunt de ciuitate dei. Et ꝑ illā Auguſt. ſolutionē facile dici poſſet ad pleraq; ſuperius allegata. Ad qđ facit cū inquit ante nunc allegatā ſentētiā: q̄ mul

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta ꝑdicunt instinctu quodã & impulsu ſpiritus neſcientiũ: ſicut Caiphas neſciuit quid dixit: ſed cũ eſſet anni pontifex pphetauit. Ioã.xj. quia eñ pontificalis in eo fuit dignitas, ſpũs ſanct⁹ organo ei⁹ cũ eſſet malus bene vſus eſt: licet ne ſciret quid diceret. Hic cõcludit. c. xvj. Nõ ſunt cõſulẽdi philoſophi de ſucceſſionib⁹ ſeculorũ & reſurrectiõe mortuorũ: qui creatoris ęternitatẽ excelſam deniq; ac incõuincibilẽ ſubſtãtiã quã tũ potuerũt itellexerũt p ea q̃ facta ſunt. ¶ Corollarie ſequit. Etſi phi deũ eẽ cognouerũt itellectu & lumine naturali: nõ tñ p hoc cognouerunt eũ ipm eſſe ꝑmium obiectiuũ beatificũ vel cauſã effectiuã reſurrectiõis mortuoꝝ &c. ¶ Ad rationes & dicta Richar. põt i genere dici. Aliqd dr̃ neceſſariũ dupl̃r. ſ. ſimpl̃r, & ex ſuppoſitiõe. Ex ſuppoſitiõe: vbi ſtãtib⁹ quibuſdã poſitiõib⁹ & fundamẽtis tanq̃ baſib⁹, aliqd ex hoc iferr̃ tãq̃ neceſſariũ ſtãte illo ſuppoſito. Sic qdã dicũt eſſe diſputationẽ ad poſitionẽ. & ſic Richar. adduxit ratiões neceſſarias fideli & credẽti: ſed nõ ſimpl̃r neceſſarias. Plurimũ facit ad ꝓpoſitum Aug. de diuinatiõe dęmonũ p totũ. Itẽ ratiões q̃ valde pſuadẽt, trahũt, & allĩciũt, q̃nq; dicũt neceſſarię, ſicut aliqd valde difficile ipoſſibile ſolet dici nõnunq̃. Sic poſſunt multa i theologia ſuppoſitis quibuſdã tãq̃ firmiſſimis fundamẽtis fidei, quaſi neceſſaria oſtẽdi coaſſumptis aliquib⁹ cognitis in lumine naturali. Aſſentire videt. S. Tho. pte. j. q. xxxij. ar. j. cũ dicit. Ad aliquã rem inducit ratio dupl̃r. Vno modo ad ꝓbãdũ ſufficiẽter aliquã radicẽ. ſic ꝓbat in phia cęlũ moueri circulariter & continuo a priori: q̃q; mot⁹ cęli eſt regularis. Alio mõ ꝓbat aliqd cõuenire & cõgruere iã poſito radici: vt cũ in aſtrologia ponit̃ ratio eccẽtricorũ & epicyclorũ ex hoc q̃ hac poſitiõe facta poſſunt ſaluari apparentia ſenſibilia circa motus cęleſtes, nõ tñ hæc ratio eſt ſufficienter ꝓbãs eccẽtricos & Epicyclos: ſed etiam alia poſitiõe facta ſaluari poſſet. Sic ſępe numero patres ita pſuadẽt aliquid quaſi demõſtrare poſſint. Et ratiões valde cogẽtes aut apparẽtes dr̃ neceſſarię extẽſo vocabulo ſeu ſecũdũ quid, q̃ omnino cogũt ſtãte tali vel tali poſitione &c. ¶ Ad Trimegiſtum cõſiſt̃ poteſt dici aliquo ꝑdictorũ modorũ, hoc ſaluo q̃ indubie pſonarũ ꝓpria attingere nõ potuit ratiõe & lumine naturali. & quis nouit quid p ſua intellexerit vocabula De⁹ pater⁹ bonũ ꝑſumẽdũ eſt de vitæ ſuę honeſtate & ſtudij auiditate: ſic q̃ vtcũq; illuminatus euaſerit. Aut verſipellis diabolus: vt fideles auerteret a ſtudio pietatis ſynceriſſimo: & ad figmẽta alliceret hoiem aliena: vera eiſdẽ cõmiſcuit: vt ſupra patuit. Poteſt hic veritatẽ habere verbulũ Auguſt. ꝑmiſſum: quia neſciẽs talia ſcripſit: nec itellexit: hinc & ipropꝛie ſcripſit ſi trinitatis myſteriũ ꝑſignauit. ¶ Ad dictum beati Aug. xv. de tri. c. iiij. dicendũ q̃ facit cõtra phõs & pro dictis. Et vt eius dictũ & ſimilia multa clarius itelligañ, notandũ ſcdm Phũm. j. poſterio. Res aliq̃ cognoſcit quia eſt, & quid eſt, ſeu cognitiõe qa ẽ ſeu qd ẽ. Sic ex effectib⁹ cauſa cognoſcit quia eſt: ſed nõ quiditas cauſę: vt ſi offerr̃ artificiatũ magni ꝑcij, arguit̃ ex hoc opifi cẽ fuiſſe magnę peritię & induſtrię &c. Ex caloris poſitiõe arguit̃ ꝑſentia calefactiꝛis i genere: ſed nõ illius vel illi⁹ ꝑcipe cognitio haberi poteſt. Quãtum ad cognitionẽ particularẽ quiditatiuã & diſtinctã rei alicuius, res q̃ ex parte ſui magis ſunt cognoſcibiles, nobis ſunt occultiores. Nã res quanto eſt ꝓfectior: tanto ex pte ſui plus cognoſcibilior. Sicut eñ res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci, ſcdm phũm. Perfectiſſima vero cũ ſint plus ſpũalia & a ſenſu remota: mín⁹ ſunt nobis cognoſcibilia cognitiõe diſtincta & quãtitatiua. Sec⁹ de cognitiõe qa: qa cum ſunt pluriũ effectuũ & neceſſariorũ ac pfectiorũ ꝑductiue: tãto plus noſtrę patẽt cognitiõi. Ex quo ſequit̃: res notiſſima quo ad quia eſt, occultiſſima eſt quo ad quid: vt quidã loquunt̃. Quid noti⁹ ſole vel aia vel cęlo &c. quo ad quia? & tamẽ oĩno occultũ fuit phis quid ſit aia: quid cælum: an cõpoſitũ ex eadẽ materia cũ alijs &c. quid ſol. Nemo dubitat ſe vitã habere (ait Augu.) ſed quid ſit viuẽtis aia neſciũt multi. Cognitiõe qa, phi deũ & primã cauſam &c. cognouerunt. Sic eñ creaturarũ perfectiones ſuũ oſtendunt cõditorẽ. Et ſcdm Greg. xxvj. moraliũ. §. viij. Vię ad creatorẽ ſunt opera conſiderata creaturę. Auguſt. vt ſupra, dicit q̃ nõ tm̃ diuinoꝝ librorũ auctoritas deũ eſſe ꝑdicat: ſed oĩs res quæ nos circunſtat. & poſt ipſum Hugo par. iij. c. xviij. Subiũgit Auguſt. Omnis natura proclamat ſe habere ꝓſtãtiſſimũ cõditorẽ. Et ſtatim colligit duodecim perfectiones nobiliſſimas in cõditore, quas nobis atteſtãtur perfectiones creaturę: vtputa eſt æternus, immortalis, incorruptibilis, immutabilis. Eſt viuus, ſapiens, potens, ſpecioſus. Eſt iuſtus bonus, ſpiritus, beat⁹. Quas reducit ad numerũ ternariũ. Prima quatuor ad æternitatẽ: alia ad ſapientiã: reliqua ad beatitudinẽ reducit. Qui eñ ęternus eſt, eo ipo immortalis, incorruptibilis, & immutabilis eſt. Qui ſapiẽs, viu⁹, potẽs, ſpecioſus. Sapientia eñ attingit a fine &c. Itẽ amator factus ſum formę illius. Qui beatus, reliquatria in ſe habet. ſicq; tria pſonarũ appropriata habẽtur. Et ſi hmõi pfectiões reperiuntur in factura, eminẽtius ſunt i cõditore. Huiuſmodi pfectiones creaturarum philoſophi ſuo ingenio naturali animaduertere potuerunt: & ex his cognitione quia, factorem cognoſcere, nõ autem cognitiõe diſtincta & ꝓpria. Huius cauſa videt Damaſc. dixiſſe Deũ eẽ, eſt naturaliter cognitũ. qñ naturaliter nobis meſt potẽtia qua deũ cognoſcimus. Gratia exempli, cõſideret hõ quãtũ põt aię ſuę pfectionẽ & operoſam fœcũditatẽ, inuenire eſt in ea aię ſubſtantiã ſiue naturam ſcdm vitaliũ opationẽ productiuã: intellectiõis ſc; & volitiõis. Anima gignit vel ꝑducit intellectionẽ. Aia cũ intellectione ꝑducunt volitionẽ. Ecce quãdã creatã trinitatẽ in aia naturaliter & quaſi euidenter cõparabilem, licet cũ magna impfectione, reſpectu trinitatis increatę: & quantũ ad obiectũ: quia nõ poteſt multa ſimul diſtincte intelligere vel amare ſicut ſenſu ꝑcipere: & quantũ ad mutabilitatẽ ac victiſitudinẽ: quia iã amata prius odiunt̃ & econtrario: & quãtũ ad modum: quia nõ per eſſentiã cognoſcimus: ſed p phantaſmata & fictas imagines. Secus de deo qui cognoſcit ſua eſſentia oĩa & ſingula ſine mutabilitate. Nã ſcdm Augu. in medita. ca. xxviij. opera mutat nõ cõſiliũ. Experimur eñ in nobis eſſe in intellectu cognoſcẽte quandã vim fictiuã rei cognitæ per quã format in ſe imaginẽ tanto rei cognitę ſimiliorẽ, quãto ipſam intimius diſtinctius & pfectius cognoſcit. Vnde aia cognoſcẽdo ſeſe, ꝑducit ſeu exprimit in ſe imaginẽ ſibi ſimillimã: ſicuti ſeſe cognoſcere poteſt quãtũ ad oĩa in ea relucẽtia. Et ſi haberet vere vim ꝓductiuã: ſicut habet fictiuã imaginis ſuiꝑſius: talis imago ſic exꝑſſa vere eẽt filiꝰ aiæ, & eiuſdẽ ſubſtãtię cũ ea i nullo ab ea differẽs: niſi q̃ imago eſſet ꝑducta & aia ꝑducens q̃ eſſet eius filiꝰ: quia viuẽs de viuẽte in eadem ſpecie & natura productum ratiõe ꝑductionis ei per oĩa ſimilis. Voluntas vero nõ habet ſic vim ꝑductiuã, nec qđ producit eſt ei ratione talis ꝑductionis per oĩa ſimile: ſed vim deriuatiuã vel inheſiuã. Cum eñ intellectus ꝑducit ſui imaginẽ: voluntas cõplacet in ea: & reſpectu eius elicit fauorẽ vel complacẽtiã, & quaſi ſeſe vult donare illi imagini & ei cõmunicare. Q; ſi aia eſſet ab eterno, imago ab ea genita poſſet eſſe coęua eidẽ: ſi ab æterno ꝑduceret ſui notitiam. ſicut ſplendor ignis aut ſolis eſt coęuus ſoli aut igni: & tamen ꝓcedit ab igne vel ſole & nõ ecõtrario. Et ſic ſol nõ eſſet prior duratiõe ſplendore ſuo: nec aia ſua notitia expreſſa. Aſcẽdere põt ex his Philoſophus qualitercũq; ad cognitionem alicuius rei ſumme, vnde hæc ꝓfluxerũt animæ ratiõali. Et cũ neceſſe ſit oĩm effectus pfectionẽ eminenter eſſe i cauſa ſua: nec fuit vnq̃ ſecta quęcũq; quin de pfectiõe ſumma dei ſui certauerit, i quocũq; ſit illa pro hoim multifario iudicio. j. de doct. chriſtiana. c. vij. nec quiſq̃ inueniri poteſt qui

hoc credat eſſe deum quo melius aliquid eſt: & nullus vult eẽ ſine deo ſuo. Hinc oẽs cõſentiũt id deũ eſſe qđ omnibus anteponatur rebus cętęris: vt ſupra. Ideo Anſel. in monolog. dicit oẽs attribuere deo, qđ eſt melius ipm q̃ non ipſum: ideſt quicquid tale eſt q̃ cuilibet melius eſt eſſe tale q̃ nõ tale: & ab eo negat̃ quicqđ i aliquo melius eſt nõ tale q̃ tale. Ideo claret euidenter q̃ neceſſe eſt deũ eſſe viuentẽ, ſapientẽ, potentẽ, iuſtum, verũ, æternũ, beatũ, ſpiritũ, oĩbus dãtẽ eſſe indepẽdẽtẽ, incorruptibilẽ &c. Si eñ illa laudãtur in creaturis, magis quadã eminẽtia in cõditore earũdem. ergo ſequitur ipm eſſe ęternũ ſum me & indepẽdẽter viuere: & ſic de alijs quibuſcũq;. Hoc modo ex creaturarũ pfectione Aug. oſtendit cõditoris ꝓſtantẽ perfectionẽ: & hoc ratione naturali & in lumine naturali: cõſequenter cognitione quia eſt, ex factis cõditorẽ apprehẽdere põt intellectus lumine naturali. Et ſi in aia noſtra ſic eſt inuenire quandã trinitatẽ, & potentiã, & ſapiẽtiã, & bonitatẽ, abſtrahat̃ quicquid impfectionis eſt in illo inuenire: & qđ pfectionis eſt & eminẽtis ꝑcellentię deo attribuatur, cognoſcit̃ deus, ſcdm Sco. diſt. iij. primi. Inſuper eſt in aia inuenire quãdã ordinis originẽ: quia ab aia veluti parẽte ꝓcedit intellectio: ab vtriſq; volitio. Item quandã equalitatẽ. j. de trini. ca. xj. Item quandã licet valde impropriã cõſubſtãtialitatẽ. Ergo & i deo ſemoto quicqđ impfectionis eſt ab eo, qđ in quolibet eſt melius ipm non eſſe tale q̃ tale. Ex his patet reſponſio ad deductionẽ Augu. vt ſupra. Vult eñ oſtendere q̃ nõ ſolum diuinorũ librorũ auctoritas ꝑdicat Deũ eſſe: ſed & omnis creatura nos circũſtans proclamat ſe habere ꝓſtantiſſimũ conditorem: qui nobis mentẽ rationẽq; naturalem deducit: qua viuẽtia nõ viuẽtibus ſenſu, ꝑdita nõ ſentientib⁹, intelligẽtia nõ intelligẽtibus, immortalia mortalibus, potẽtia impotẽtibus, iniuſtis iuſta &c. ꝑferenda videamus. Et quia nõ eſt qui rebus cõditis conditorẽ nõ ꝑponat: oportet vt deũ viuere & ſumme viuere, intelligere cuncta, mori corrũpiq; nõ poſſe &c. fateamur. Verũ quis ſit ille, fides docet. Nam inueſtigabiles viæ eius. Roñ. xj. Pelagus eſt infinitũ ſcdm Damaſce. nec niſi bona vita & purgata mẽte cognoſci poteſt. j. de doc. chriſ. c. x. &c. Hic cõſequenter oſtendi poſſet taliſmodi cognitionẽ quia eſt dei habentes nõ fuiſſe inexcuſabiles: quia cũ ſic deũ cognouiſſent: nõ ſicut deũ glorificarũt &c. prout æquitas diſponit & decentia: ac ratio iubet naturalis Nomen deus ſcdm mentẽ Auguſti. vt ſupra de doctrina chriſtiana ca. vij. ſupponit pro eo bono quo melius nõ eſt, quodq; rebus oĩbus alijs anteponitur: & quo maius cogitari nõ poteſt. Il

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mlę em videntur esse cōmunes acceptiones nomi nis deus in proposito. ¶ Secundum dubium circa cōclusionē sextā. Quomodo beatitudo ob iectiua dicitur hoi dari cum est ipsemet de⁹, seu etiā haberi ab ipso cū sit bonum cōmune oium & singulorum beatorum. Item an possit ratione naturali sufficiēter demōstrari naturā hūanā es se capacē beatitudinis supernaturalis quietātis & satiātis hominē. Ad primū dicēdū vt supra in primo dist. xiiij. Ex quo scām p̄dicta nomē btitudo obiectiua supponit ꝓ deo clare viso: & super omnia dilecto &c. dicitur illa dari hoi ha benti ei⁹ intuitiuā visionem & fruitionē cum delectatione & quietatione summa sibi debita: cū paratus est ipse deus facere quicquid per eū fieri rōnabiliter voluerit, sicuti i via homo obe diuit voluntati diuinę. Ita ꝙ perpetuo de⁹ erit ei omnia in omnib⁹ nō diuisiue sed vnitiue & in quadā eminentia: sic ꝙ ꝓ deum sciet & vide bit oia q̄ scire & videre voluerit. Et sic de alijs in quibus consistit hois beatitudo. Ad secun dū respōdent aliqui ꝙ sic: & videnē illę esse eoꝝ ratiōes. Omnia agēti ꝓpter finē necessaria est fi nis cognitio: de⁹ aūt ponit finis oim: ergo &c. Item. Cognita aliqua potētia distincte & perfe cte, potest cognosci omnis actus illius potētiæ ad quē naturaliter ordinat. sed natura humana pōt perfecte & distincte cognosci. ergo &c. Cum aūt actus nature hūanę sit nobis cognit⁹ & pos sibilis haberi naturaliter: ergo cognita potētia cognoscit ei⁹ actus etiā naturaliter. Pręterea oi causato cognito potest cognosci causa a qua de pendet id causatū: sed fruitio est causatū a volū tate & dicit finis voluntatis: ergo cognita natu ra volūtatis potest cognosci ille finis. Pręterea cognita potētia potest cognosci eius ordinabi litas ad finem: potētia vero pōt a nobis naturali ter cognosci: ergo & ordinabilitas ad finem: & per cōsequens finis. Pręterea. potētia habēs ali quod cōmune pro obiecto, nō quietatur nisi in perfectissimo cōtento sub illo cōmuni. Cum au tē id cōmune est naturaliter cognoscibile: ergo & cōtentū sub eo est naturaliter cognoscibile & distincte. Et similiter ꝙ fruitio eiusdē est possi bilis tali potētię. Pręterea nō videt potētia quie tari nisi in optimo ente & in summo cōtento sub ente. ¶ Ratiōes istę ab aliquib⁹ ponunt & attri buuntur Sco. in quęstione. viij. de beatitudine: sed nō oēs reperiunt ibidē in omnibus libris: sed quædā alię ab illis. Et forte quædam ibi im pertinēter prorsus dicūtur: aut contrariantur di ctis eiusdem doct. in dist. xliij. Attamen respō dendū venit ad eas pro saluandis dictis ibidē. Ad primū. ad maiorem dicēdum: quādo finis nō sequit naturaliter ex ijs quę sunt ad finē, sed solum confertur libere & ex mera voluntate con ferentis qui acceptat talia tanq̄ ad finem, & pro pter finem, non est necessaria cognitio finis in particulari: sed sufficit i vniuersali cognitio fi nis. Sic est in proposito. Quando autem finis sequitur ex naturali necessitate ordinatorū ad fi nem: necesse est habere cognitionē finis in vni uersali saltē: etsi nō in particulari: & hoc in agen te propter finem. Ad minorē: cōceditur de cau sa finali: vt idem est finis & causa finalis. Ad se cundū negando maiorem: quia experimur ꝙ nunq̄ notitia incōplexa vnius rei extra animā ē causa sufficiēs etiā cū itellectu respectu primę notitię incōplexę alterius rei. Quantūcunq; em quis distincte cognosceret corpora celestia: non tamen per hoc cognoscit inferiora: si nō habet eorūdem notitiā intuitiuā vel abstractiuā: quæ p̄supponit intuitiuā. Sic quātūcūq; quis co gnoscat potētiam quācūq; ordinabilem ad bea titudinē, per hoc non cognoscit beatitudinem. Item subiectum alicuius scientię potest distin cte cognosci & perfecte sine cognitione distin cta & perfecta alterius rei. Item argumentū nec est in modo nec i forma &c. Ad aliud: cognito causato cognoscitur causa arguitiue in vniuer sali nō i particulari. Sequitur em: causatum est, ergo ab aliquo causatū. Attamē quomodocūq; cognoscatur causatum, ex hoc nō cognoscitur distincte & cōceptu proprio causa nisi cognitio ne quia: aut confuse: nisi scitum esset hunc effe ctum non posse produci nisi ab hac causa parti culari individuali. Attamē per hoc nō scit cau sam illam esse etiā cū effectus est. Ad aliud: po tētia habens aliquod cōmune pro obiecto non quietatur nisi in perfectissimo contento sub il lo. Negatur: quia non potest naturaliter probari nec demonstrari ꝙ tale nobilissimum sit nobis cognoscibile cōceptu proprio & cognitione di stincta. potest em aliquod cōmune imponi ad si gnificādū multa distincte illi qui potest habere cōceptus distinctos eorundē: & licet cōmune co gnoscatur, nō tn̄ ꝓ hoc cognoscuntur distincte contenta sub eo nisi in conceptu generali de oi bus illis in quid p̄dicabili. Exemplū. stat quē habere conceptum entis p̄dicabilem in quid de oibus contentis sub ente & de omnibus appre hēsibilibus naturaliter ab intellectu ꝓ statu illo & tamen ignorare multa particularia & in se, quę non possunt pro statu illo naturaliter apprehēdi Pręterea esto ꝙ potētia habeat nobilissimū con tentum sub ente: adhuc stat ꝙ potest habere nol le rei alicuius: & per consequens tristitiam quæ est de rebus nolitis. forte vellet amicum suum esse a. vel b. aut carere illo. & sic non est delectatio sine oīi anxietate & tristitia. Et dato ꝙ sit dele

ctatio vehemens excludens tristitiā: non tamen oportet ꝙ vniuersaliter oēm tristitiā secludat: ita ꝙ nulla posset cū tāta delectatione stare. Exē plum de Christo. Item sunt innumerę causę vn de prouenire potest tristitia: sed ꝙ omnes illas rei illius vel illius habitio necessario excludat & compati non posset, non est clarum. ¶ Et si i statur in gñe cōtra nūc dicta de improportione obiecti beatifici infiniti & animę: cuius capaci tas est solū finita: sed inter potentiā & obiectum debet esse ꝓportio: Dicendū. nomen capacitas supponit pro volūtate connotādo eā alicui⁹ rei capacē: & hoc pōt esse dupl'r: vel subiectiue: vel obiectiue aut latiue: vt q̄dā dicūt. Primo modo volūtas nō est capax nisi finiti: sic subiectū ca pit accidēs. Sc̄do modo est infinita: quia pōt bo nū infinitū velle: vel quia tēdit i bonū infinitū. Sic rñdet Oyta. q. iij. Obiectū ꝓportionatur ca pacitati volūtatis: vel quo ad substantiā volun tatis absolute: vel quo ad actū volūtatis elicien dū. Primo modo hic nulla est ꝓportio: sed sc̄do modo. Et sic concedit capacitatē volūtatis esse finitam subiectiue nō obiectiue: quia est capax obiecti infiniti in q̄ potest tēdere &c. Idipsum sub alijs verbis quidā dicūt: ponētes duplicē ꝓ portionē: geometricā & obiectiuā. Loquēdo de ꝓportione geometrica, sic finiti ad infinitū nul la est ꝓportio: sed tn̄ cū hoc stat ꝙ ē hmōi ꝓpor tio quædā obiectiua: ita ꝙ vnū aliud vitaliter i mutat, hoc est obiectū potentiā. sic em infinitū potest potentiā vitaliter immutare: & finitum potest illā imutationē vitalē in se recipere, hoc est in infinitum cognitiue tendere.

Quęstio Secunda.

A Secundo q̄rit: Vtrū beatitu do formalis creaturę rōna lis cōsistat i opatiōe itelle ctiua vel appetitiua: & pri cipali⁹ i dei fruitiōe q̄ so la visione: vel sit i vtroq;. ¶ Quantum ad pri mū, notandū. Nomē actus in ꝓposito dicit for mā vl' passionē aliquā receptā in subiecto: & nō sumit actio vt de genere actionis. Operatio di cit nō actionē, ꝓprie dictā de genere actiōis q̄ est ꝓductiua sui termini: vt est modus loquēdi ali quorū: sed sumit precise de genere qualitatis: vt est dispositio acquisita immanēs, pficiēs subie ctū ad melius: cōnotando modū qualificādi ex his pueniētē. Nec ꝓducere effectū affert pfectio nē simpl'r dictā: sed bene arguit & indicat inesse aliquā pfectionē. Itē beatitudo formalis: est dis positio immanēs & pfectiuū intrinsecū. Est em operatio potētię rationalis pfectissima & opti ma sc̄m speciē, deo summe grata, qua obiectū beatificū facie ad faciem & fruitiue attingitur a creatura ratiōali: vel forte veri⁹ opatiōes plures: quia in visione & fruitiōe cōsistit: vt habet i de cretali Bñdicti. xij. Non aūt pōt attingi de⁹ nisi passionib⁹ aīorū, sc̄m Aug. j. de doct. chri. c. x. B ¶ Sc̄do notādū. sicuti Paulus ap'lus inter virtu tes theologicas, charitatē maiorē noīat. j. Corit. xiij. ita ꝓbabiliter videt dicēdū eiusdē virtutis actū fore optimū & nobilissimū, nō solū in via sed etiā in patria. Tametsi actus viæ sit obiecti nō visi intuitiue: sed solū oculis fidei: actus pa triæ ē obiecti clare visi. Nec valet si dicit dictū apostoli, ꝓcedere in via, secus in patria: quia ad hoc nec ratio, nec auctoritas cogēs habet. Vnde em colligi pōt proprie loquēdo, actū aliquē esse optimū & nobilissimū: nisi quia nō solū est ob iecti nobilissimi maxime perfectiui: sed cum hoc potentiæ aut habitus nobilioris, aut gra dualiter intēsior: aut ꝙa deo plus cōiungit: est q̄ deo plus gratus, sic ꝙ sine eo nullus alius est sic grat⁹ ad vitā? Sed charitas forma est oīm virtu tū, quā etiā includit sapiētia, q̄ est amorosa sciē tia. Pręterea vnit amantē amato, & quasi in eum trāsmutat: quia facit summū bonū diligere: & se contēnere. Hinc sc̄m Diony. c. iiij. de diui. no. noīatur virtus vnitiua & cōiunctiua. Et ibi Hu go dicit ꝙ tā amor q̄ dilectio est significatiuū cuiusdā virtutis vnitię, iquātū vnit amātē ama to prout vtrūq; idē desiderāt, & cōiūctiue prout vtrūq; cōiungit cōuenientię alterius sc̄m incli nationē secundū quā duo amātia se habēt ad in uicē, & differūt cōcretiue, secundū ꝙ in tali con iūctiōe saluat differētia vtriusq; amantiū. Et se quit in textu. Est autē faciens extasim diuinus amor: nō dimittens suipsorū esse amatores: sed amatorū. i. sc̄m Hug. amor facit ꝙ amātes ni hil sui sibi relinquunt, quin in deū ordinēt. Et infra allegat Diony. verba Hierothei maximi theologi dicētis Amorē esse virtutē vnitiuam & cōcretiuā. Nō accipit virtutē pro habitu vel passiōe: sed pro eo q̄d efficaciā habet & potētiā aliquid ꝓducēdi: quia sc; vires habet. Est ergo vnitiua: quia vnit amantē & amatū. Et cōcreti ua: quia amās nō fit substātialiter & essentialiter amatū: sed manēt res distinctę. Et multa similia habent de amoris virtute, q̄ nulli attribuunt cō gnitiōi aut sciētię vt tali, seu potētię cognitiuę sed volitiuę: imo actus quicūq; sine amore qua si nihil sunt. j. Corin. xiij. Silles sentētias ponit Hugo in de arra aię. Cū ergo sola charitas sepa rat inter filios regni & gehennę, sc̄m Aug. so la adoptat in filios dei. Ioan. j. Sola vnit & trans format amātē cū amato: & nō visio p̄cise. Sola cōstituit ciuitatē Hierusalē sc̄m Augu. xiiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de ciui. Sicut amor sui Babylō. Solā deniq; meret dei visionē & btificā visionē seu fruitionē. Soli.n.mūdicordes deū videbūt.Mat.v. Solapatet hospitiū deo. Prębe fili cor tuū mihi. Videt nō abre dicēdū,optimā opationē creaturę rōnalis & nobilissimā scd; speciē,eē dei fruitionē:q̄ nō est sine visione. Itē Ephe.iij.dicit. Scire etiā supeminentē sciętię charitatē Christi.ergo act⁹ virtutis nobilior est. Qz aūt actus volūtatis requirit pręuiā apprehensionē,est de natura rei,& nō ex eius iperfectiōe: sicut q̄ intellect⁹ ostēdit volūtati volēda. Alias si ex hoc potētia cognitiua eēt nobilior iudicatiua: quælibet doctrina ostēdēs agēda esset pītātior voltione,& sensus intellectu. Necesse eñ est intelligētē phātasmata speculari,& nihil est ī intellectu &c. sed natura rei hoc habet. Item sequit̄ q̄ gnomo & regula cæmentarij esset nobilior opante scdm ea. Et ideo nō quadrat imaginatio Petri de Palud. cum dicit volūtatē esse ignobiliorē intellectu,& actum intellectus nobiliorē actu volūtatis,eo q̄ intellectus ē regula & mēsura bonitatis actuū volūtatis. Nec est ponēda distinctio talismodi inter aiam & potētias: & potentias inter se:sed vna & eadē aia ex diuersitate actuū & officiorū diuersa sortitur noīa. Vnde intellectus est realiter voluntas,licet intelligere nō sit velle:& aliud & aliud requirit ad intellectionē & volūtatē, immo ad bonitatē actuū. Nec itellect⁹ est cā totalis volitiōis nec ratio recta bonitatis moralis volitiōis, sed quia actus est libere elicit⁹ a volūtate:& sic ratio culpabilis dictauit eē volēdū: & ꝓpter hoc nō eñ sola cōformitas sufficit. vt supra ī. iii. collec. distin. xxiii. sed libera eius electio ad dictamen nō culpabile,& ꝓpter hoc qa dictatū ē sic fore faciēdū. dis. xxviij. scđi. & xxxv. eiusdē. Prętera vt dicūt auctores i de Theo. Iustitia,amor din⁹ cognitionē p̄cedit,& meret illūinationē. Sicut & fides intelligētiā & visionē. Inqt ꝓpheta. Credidi ꝓpter qđ locut⁹ sū. Vide Hug. de differētia inter calidū & feruidū & acutū,vbi & oñdit quē admodū & discipl'i ābulātes cū Iesu calidū habebāt & feruidū:sed nō acutū:quia nō cognoscebāt. Vñ audierūt Luc. xxiiij. O stulti & tardi corde. &c. Nā scdm Hugo. vt supra de cel. hierarch. c. vii. exponēdo textū Diony. Calidū p̄cedit vt sensum viuificet. Acutū sequit̄ vt penetret. plus diligit de⁹ q̄ itelligit: & itrat dilectio, vt appropinquet: vbi scia foris stat. Hoc videt intelligēdū sic. Nihil amat nisi aliquo modo cognitū: aut fide creditū. Potest tñ aliq̄d distincte amari qđ nō potest distincte intelligi. Nā deū diligim⁹ distincte,& in se amore amicitiæ,& tñ nō possumus ꝓstatu vię distincte & in se intelligere: sed in cōceptu dūtaxat de deo prędicabili. vt supra dist. xxij. pri. collec. Nō ergo sequtur. Nihil amat nisi cognitū,ergo nihil amat distincte,nisi itelligat distincte. Hic amādo deū distincte, meremur ei⁹ visionē & distictā cognitionē & veritatem intelligētiā. Ergo(inqt Hugo)plus diligit q̄ itelligit. hic feruori amoris dini corrīdet vt mēsurę cuidā:distincta dei cognitio. Ad hoc Aug. in expositiōe Psal. cxxj. Ex his pōt aliquo modo colligi p̄cellētia actus volūtatis & fruitiōis: ita q̄ sit optimus & nobilissimus act⁹ & opatio nobilissima scdm speciē &c. licet forte visio possit dici origine prior seu natura. de quo lati⁹ in fra. ¶ Tertio notādū. Nomē vita capit duplici ter. Vno modo: vt ipm dicit esse viuētis. Et sic aia hois cōiuncta corpori,est ei⁹ vita. Sic beatitudo nō est vita hois,hoc est essentia hois non est eius vita. Solius eñ dei beatitudo est sua vita & suū esse. Alio modo, vita dicit opationem hois viuētis siue vita naturę,siue grę,siue culpę si ita fas est loqui. Sic est vita voluptuosa, vita actiua, vita cōtēplatiua:& fruitio dei,aut etiāvisio, vita ęterna noīat̄,& finis vltimus quo. Hinc Ioā. xvij. Hęc ē vita ęterna vt cognoscāt &c. Sic etiā nomē btitudo q̄nq; noīat ēentialr ipsā opationē btificā qua hō cōiūgit deo, siue sit visio, fruitio, vel tētio. Q̄nq; noīat statū talē:& sic icludit oīa ea q̄ ad stat⁹ illi⁹ integritatē & pfectionē requrunt̄,quocūq; vocēt noīe. Sic notificat Boetius beatitudinē. Et sic nō accipit ī titulo q̄stionis:sed primo modo solū. alias quasi nulla esset. Quid dicat fruitio, supponit̄ ex prio, dist. j. &c.

¶ Quātū ad articulū secundū est cō C
clusio prima. Beatitudo formalis creaturę ratiōalis nō cōsistit i ei⁹ essentia vel substātia: aut pfectiōe pria: sed i ei⁹ opatiōe & pfectiōe scda. Patet ī Cle. Ad nostrū. de Hęreticis. vbi illa cōdēnat̄. Natura intellectualis est in seipa naturalr beata. Prętera si sic, oēs creaturę rōnales speciei hūanę eēnt essentialr beatę & nullę miserę. Prętera beatitudo est merces & p̄miū, qđ p̄supponit eē operātis. Cū autē pfectio prima est esse rei, & exprimit̄ p ly esse scdm Sco. q. ij. sicut beatitudo nō cōsistit in substātia rei beatitudinis: ita nec in eius pfectione prima: q̄ tūc est quādo nihil deficit ptinēs ad essentiā rei. Ad hoc ē Aug. li. xii. de Ciui. c. j. dicēs. Beatitudo hominis nō ēa se ipso, sed a deo: quo adepto beat⁹ est. Ad hoc est phūs prio Ethi. Felicitas est opatio optia virtutū. Et. xii. Meta. loq̄ns de itelligere dino. Agens si nō itelligit, qđ vtiq; īsigne erit ei? Auctoritate Aug. j. de Doct. Christ. ca. xxxii. fūma merces est vt eo pfruamur. Et. xii. de ciuita. ca. i. ostendit beatitudinem consistere in adhęrere Deo: & adeptione Dei. Ad idē in hymno de gloria pa

radisi. Pōt ꝓpositio ꝓbari. Nulla pfectio intrinseca est btitudo, nisi p quāto p ipam attingit immediate obiectū beatificū, seu inquātū cōiūgit obiecto extrinseco pfectiuo. sed excepta relatiōe(scdm ponētes eas)immediatū cōiungens est opatio:ergo. Probatur maior:qa non pōt aliqui esse cōplete bene & vltimate, nisi habēdo illud qđ summe appetit, & qđ eius desideriū plene satiat, & a quo seu p qđ habere pōt eminēter cū effectu quicqd voluerit, vt supra. Hoc aūt fieri nō potest nisi cōiungatur sibi. Nō pōt sibi cōiūgi substātialiter vt fiat ipm, ergo sola operatione. ¶ Scda cōclusio. Vo- D luntas creaturę rōnalis nō btificat nec vltimate satiat & quietatur nisi in boni simpliciter infiniti cōtinētis eminēter omne bonū, operosa adeptiōe cū exclusione oīs miserię. Hęc cōclusio pōt persuaderi. Nā in habētib⁹ qualēcūq; appetitū siue naturalem, siue aialem, siue rōnalem, nō habet vltimata perfectio & quietatio nisi habito eo qđ tali affectu recte ꝓpter se appetit. Sic graue habet aliquā impfectionē priuatiu ā donec quiescat in cētro. Et appetitus sensituus, donec habeat bonū qđ est sibi summū. Et aia rōnalis formata ad imaginem dei, donec restituat btifice post mortem suo pfectibili. Aug. ad literam. xij. sup Gene. cap. penultimo. Hinc Paulus. Nolumus expoīari, sed corpore superuestiri. Cū aūt hō cōditus est vt summū bonū intelligat, intelligendo amet, amando possideat, possidendo fruatur, nō satiatur eius appetitus rationalis audito q̄ tale bonū sit & possibile haberi, donec tale bonū nanciscat. Semp eñ habet aliquā imperfectionē, donec habeat summū appetibile. Nec sufficit ad quietationē appetitus dilectio aut delectatio rei tāta vel tāta, sed obiecti tanti. Itē a cognitione & cognito paritur cognitio vel volitio intrinsece perficiēs subiectū & quādoq; recte satians appetitū: quā pfectionē a se, & ad se, alias habere non posset sine tendentia in ipm: & maxime cū id qđ vult est sese nobili⁹, & summū bonū possibile haberi. Et si aliqua natura pficitur in nobiliori se, qđ tñ non est summū appetibile: nō simpliciter & cōplete pficit, nisi habito supremo appetibili extrinseco & ꝓpter se: quia nō est ꝓcessus in infinitū in pfectibilibus & perfectiuis. Suprema itaq; pfectibilis non pficitur vltimate nisi habendo supremū pfectiuū extrinsecū. Tota vero creatura rōnalis est supremū pfectibile, & btitudo formalis in suo gne supremū pfectiuū: & operatio nobilissima secundū speciē &c. Nec oportet secundū ordinē naturarū esse perfectiua intrinseca cōpletiue perficientia. Sed sufficit q̄ perfectiones intrinsecę secundę cōiungentes cū perfectiuo extrinseco resp̄deant gradibus perfectionū prima tū. Et si dicit: pfectio secunda nō est appetibilior & nobilior pfectiōe prima: sicut nec bonitas secūda bonitate prima: Dicit Sco. Q̄uis in substātijs perfectio prima sit prima simplr, tamē nō est vltimata & simpliciter cōpleta ipsius pfectio. Quia cum substātia est: adhuc pōt vlterius pfici pfectione scda intrinseca, q̄ nō est ipa substātia: & q̄diu il la caret, vel eā expectat, caret vlteriori pfectione sibi possibili. Perfectio scda etsi nō est in se formaliter & p̄cise nobilior & appetibilior scdm se & ꝓpter se pfectiōe prima: quia tñ immediate cōiungit pfectibile pfectiuo extrinseco: & sic q; sine eo nō cōiungetur eidē: est certo mō appetibilior, & dicit nobilior ac pfectior pfectiōe prima nō absolute, sed in tali gne hūanarū pfectionū vel opationū, aut qualitatū intrinsece pficiētiū. Sic grā gratū facięs licet sit accidēs hoiem adoptat formalr in filiū dei. Hinc q̄nq; hmōi pfectiua magis appetuntur a volūtate libera rōnali q̄ bonum extrinsecū ꝓprium. Immo hō eligit mortē ꝓpter cōsecutionē boni illius. Hoc aūt nō sic reperit̄ in alio appetitu nisi rōnali. Et ideo operatiōes alię nō sic cōiungunt pfectiue cū obiecto extrinseco summe pfectiuo sicut volūtas libera, nō semp q̄rens quę sua sunt, sed q̄ Iesu Christi. Sic simlr dicendū de bonitate pria & secūda. Licet quelibet res bona sit bonitate prima, sicut est ens entitate prima: tñ non est bona bonitate scda. Hoc mō Boet⁹ in de hebdomadibus, dicit bonitatē eē accidēs, & q; res nō in eo q; sunt bonę sunt. Verū est bonitate scda. Et ideo hmōi rei pfectio & bonitas exprimitur per ly bene esse. ¶ Tertia cōclusio. Beatitudo formalis rationalis creaturę nō consistit in operatione potentię sensitiuę, vt tali p̄cise. Per hoc nō negat̄, quin oēs sensus habebūt suos actus in patria, vt dicet. Et q; dotes corporis possunt dici quędā btitudo largo vocabulo: qa sensus vt talis nō pōt deū secūdū naturā diuinā attigere: qa spūs est. ¶ Quar- E ta cōclusio. Si btitudo formalis est opatio potētię rōnalis optima scdm speciē, qua immediate attingit & pmanēter obiectū beatificū clare visum, eiq; amans fruitione vnitur lumine gloriæ eleuatus vt deum videat, eoq; beate fruatur, comitante omnimoda appetitus satiatione, & gaudiosa quietatione: videtur beatitudinē principaliter cōsistere in fruitione, & comitante gaudiosa delectatione, q̄ in visione. Primum declarandę sunt clausulę cōclusionis. Quod hic dicit potentia rationalis, supra quandoq; dicitur intellectualis: non vt distinguitur contra operationem potentię volitiuę. Dicitur optima secundū speciem: qa nō oportet beatitudinē quæ est operatio &c. simpliciter & absolute esse optimam & intensissimam gradualiter. Sufficit q; sit optima secundum speciē. alias sola anima Christi habēs summam gratiam esset vere beata. vt infra. quæst. iij. Dicitur qua immediate attingit. dicit extrauagās Benedicti, vt ifra

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nulla imediate creatura in rõne obiecti se habẽte. In via mediate attingit deus: in cõceptu prędicabili de eo. In patria in se videtur siue potẽtia se habeat actiue siue passiue respectu actus btifici. Ista regula stat: qa siue ipsamet aia actũ beatificũ producat, siue a Deo ꝓducti ī se recipiat, imediate attingit deũ per actũ illũ. Dicit permanẽter: per qđ possent excludi Paulus & Moyses, qui viderũt deũ adhuc viatores, sed no ꝑmanẽter. Totũ negotiũ stat in qđ nois btitudo formalis. Hic cõclusio cõditionalis est. Et põt ꝓsuaderi: qa actus fruitionis btificę imediate vnit amantẽ cum amato & summe quietat: nõ sic visio sola: quę cũ sit prior fruitione, põt ab ea separari p diuinã potentiam. Nec ad eã solã sine fruitiõe comitat gaudiũ, delectatio appetitus satiatio &c. Immo posita sola fruitione naturaliter sequũtur, nõ sic ad nudã & solã cognitionẽ. Itẽ ad rei habitę maiorẽ volitionẽ imediate sequit maius gaudiũ. Nõ sic de cognitione. Et licet intellectus primo apprehẽdit obiectũ primitate gnationis, nõ tamẽ pfectiõis. Btitudo vero est prima assecutio summi boni, nõ primitate gnatiõis, sed primitate pfectiõis amorosę & vnitiuę. ex notabili secundo. Est tamẽ de natura potentię volitiuę: vt supra, q̃ non fertur fruitiue in obiectum sine potentia apprehensiua pręuia. Nõ q̃ fiat mutatio vel alteratio in potẽtia volitiua dũ iam quietatur in obiecto, & non prius: sed quia tã ponit prędictũ & acquisitũ in agẽdo qđ prius non ponebat, ideo tã vult, prius non voluit. Similiter posset dici de sensu & intellectu. Cũ ergo potẽtia volitiua nõ est in potẽtia ꝓpinqua ad actum, nisi ponat apprehẽsiua: ideo apprehensiua dr̃ prima primitate gnationis, sed nõ pfectionis. Dictũ est in cõclusiõe Comitãte &c. Quia nũq̃ nomẽ btitudo absolute sumit pro qualitate vel opatione aliqua, sed recte circũstãtionata. Sicut em̃ nullus dr̃ vere & pfecte dãnatus sine tristitia: ita nec beatus sine gaudio & delectatiõe, seu appetitus satiatiõe. Hinc raro vel nunq̃ sumit nomen btitudo nisi ꝓ quadã aggregatiua multitudine. ¶ Si q̃rit, an delectatio sit de eẽntia btitudinis: Sic gaudiũ & passiones alię comitates volũtatis affectũ: Q̃z nõ, vi deꝫ esse Scotus qui tenet patrẽ negatiuã: Dicendũ. aliqd dicit esse de essentia altertus dupliciter. Vel quia est pars eius eẽntialis, aut ipsamet res essentialiter, quę est sua qditas. Et sic delectatio nõ est de essentia btitudinis vt est opatio: sed secũdo mõ, cũ aliqd dr̃ eẽ de eẽntia alterius ex eo: qa sine eo res talis non põt esse talis, quõ dr̃, albedo est de eẽntia rei albę. Itẽ quietatio ẽ q̃nq̃ ꝑfectio supueniẽs opatiõi: sicut decor iuuentuti & pulchritudo cõsequẽs iuuẽtutẽ, scđm Phũm. j. Ethicoꝝ. Delectatio perficit opationẽ sicut decor iuuẽtutẽ. Sic quietatio nõ est de essentia btitudinis primo modo. Alio mõ quietatio est actus volũtatis elicitus quietatiuus. Sic quietatio est realiter fruitio, & de eius essentia primo modo: quia non quietatur potentia nisi operatiõe pfectissima respectu summi appetibilis iã adepti modo possibili. Cũ aũt aliq̃ dicunt: quietationẽ in obiecto præcedit assecutio obiecti prima: Si prima valet. i. perfecta, falsum est quod assumit: quia ipsamet assecutio & boni adeptio est quietatio & delectatio ipa. Videt Sco. in ista distinctione pro eodem sumere quietatio & delectatio: quia secũdũ eũ quietatio q̃nq̃ est delectatio sequens operationẽ: quãdoq̃ est velle imediate cõiungens fini. Et non est simile de motu ad terminũ, & operatione ad terminũ, quãtũ ad quietem. Motus em̃ ad terminũ præcedit quietẽ in termino. Sed hic vna & eadẽ operatio cõũgit creaturam deo & quietat ipam. Inde est assecutio summi boni & quietatio perfecta. Si dicit: passionibꝰ nec laudamur, nec vituperamur, nec meremur: verũ est ex se: & eẽntialiter seu intrinsece cũ cõtingit eis laus, sed denominatione extrinseca. Possunt em̃ esse materia laudis & meriti. Summe em̃ diligentes deũ in patria plus gaudent & iucundãtur inde intensiue gradualiter: eo q̃ deũ amore amicitię intensissime diligunt. Sic & actus aliarũ potentiarũ possunt esse materia laudis. Ad hoc Augusti. j. de doct. Christiana. ca. xxxij. Hęc aũt merces summa est, vt eo ꝑfruamur. ¶ Ex quo dicto tria colligi possũt. Primũ, qa ex hoc habeẽ q̃ btitudo consistit in fruitione quę est actus voluntatis. Secundũ, q̃ non solum in fruitione, quia illa est summa merces quę est in fruitiõe: ergo est alia nõ summa merces. Tertiũ, q̃ principaliter in actu voluntatis: quia summa merces, licet non totalis. Et ita hoc dictum facit p cõclusiõe. Item. xiij. de ciuita. dei. cap. v. Beatus non est nisi qui & omnia habet quę vult, & nihil male vult. Item. xij. de ciuita. dei. ca. j. Beatitudo est adhęrere deo. Itẽ. viij. de ciuita. dei. capit. ix. commendat dicta Platonis ponentis felicitatẽ consistere in actu fruitiõis. Infert Aug. Non est beatus qui nõ amat quo fruitur. Ad hoc faciũt in notabili secũdo recitata. Itẽ in manuali. cap. xxix. & capi. vltimo. ¶ Corollarium primũ. Voluntas respectu obiecti prędictis habet alium actũ a delectatiõe passiõe. Quo actu sic libere elicito a volũtate primo assequitur primitate perfectionis optimũ & summum bonum: licet non primitate generationis. Oportet em̃ prędecedere apprehensiuam. ¶ Corollarium secundũ. Delectatio passio non est principalius in beatitudine: Secꝰ si delectatio est realiter fruitio & delectatio. ¶ Quinta cõclusio. Si nomẽ beatitudo sumit F aggregatiue, vt dicit vnitiue omnẽ ptinẽs ad btitudinẽ cõsummatã & perfectam, siue secũdũ corpus: siue secundũ aiam: seu secundum Boetium

statum omniũ bonorũ aggregatione perfectum. Gaudiũ, & delectatio, & similia possunt dici eẽ de essentia btitudinis, vt cõclusione ꝓcedẽte. quia sine illis nõ esset cõsummata btitudo. Nec hoc mõ dicit cõsistere in hoc, vel in alio ꝑtise, nisi partialiter, & totaliter & vnitiue in illa multitudie tota. Et sępenumero doct. & sancti partẽ p toto ponũt, dicẽtes btitudinẽ esse hoc vel illud, qđ est de integritate beatitudinis. collectiue sumpto vocabulo, secundũ Palu. Caute ergo videndũ est quõ nomen btitudo sumit in diuersis locutionibus doctorũ. Forte nullius importãtię sunt illę disputatiões: qa clarũ est aliquã btitudinẽ esse in intellectu, aliquã in effectu: & disputat quę potior: qđ soli deo patet. Vtraq̃ bona & necessaria. ¶ Sexta conclusio. Licet obiectũ beatificũ, pri⁹ prioritate naturę seu gnationis attingit per intellectũ q̃ voluntatẽ: nõ tamẽ ex hoc sequit actũ intellectus esse priorẽ volũtate prioritate pfectiõis & dignitatis. Probat: qa scđm Phũm, priora gnatione sunt posteriora pfectione. qđ verũ est, qñ sunt eiusdẽ gnis, & vnum ordinatur ī aliud eẽntialiter, & est ꝓpter aliud. Sic est in ꝓposito. Intellectio em̃ subseruit necessario volitioni: & volitiua intellectiuã ꝑsupponit, eiq̃ imperat. Itẽ volũtas habet rõnẽ finis respectu itel lectionis, secũdũ Ansel. li. ij. Cur deus hõ. et Aug. xix. de ciuita. dei. cap. xiiij. Itẽ passiones sunt propter opationẽ, & nõ ecõtrario. Ockam. q. iij. dist. j. primi Sentẽ. Prętera. nullius potẽtię actus põt dici hũanꝰ: nisi sit a volũtate elicitꝰ vl̃ impatꝰ, sed nec meritorius vel demeritoriꝰ, ergo nec btificus. Et si actus alij dicũtur meritorij vel laudabiles &c. hoc fit denoiatione extrinseca: qa imperati a voluntate. Sicut igit̃ secundũ plerosq̃ omne meritũ & demeritũ dicit esse in voluntate essentialiter: ita & de actu btifico q ẽ visio dei. Licet visio sit i itellectu nõ tamẽ visio btifica, q̃ dicit visionẽ imperatã a voluntate, q̃ sine volũtatis imperio nõ esset actus humanus, nec btificus. Sed secũdũ Topicã, ꝓpter qđ vnũquodq̃ tale &c. Itẽ secũdũ omnes hõ tendẽdo in deũ fit formaliter btus. Tendere secundũ Sco. est solius voluntatis. Nõ em̃ accedit ad deũ, nisi passibus & pedibus aiorũ, hoc est affectionibꝰ. Verũ distinguerẽt alij de tẽdere motiue, aut terminatiue &c. Sed forte nullũ põt homo sine volũtate. G ¶ Hinc quærit incidẽter. An intellectus sit causa volitionis & causa totalis, & ecõtrario. Sco. q. iiij. respõdet. Si intellectꝰ habet aliquã causalitatẽ sup actũ volũtatis, tũ solũ partialem, nõ totalẽ. Maiorẽ em̃ causalitatẽ habet voluntas sup actũ voluntatis libere elicitũ, q̃ habeat intellectus sup actũ voluntatis. Intellectus em̃ si ponit causa volitiõis, est causa subseruiẽs volũtati, tanq̃ habẽs actionẽ primã primitate gnationis nõ pfectionis. Itẽ si actus intellectus esset causa totalis volitiõis, cũ intellectio prima oino naturaliter causat, & ẽ nõ libere, q cqd causaret, naturaliter & nõ libere causaret: & sic fieret circulus i actibꝰ volũtatis & itellectꝰ, & vterq̃ naturali necessitate causaretur, p cõsequẽs cessaret libertas ī hoie. Et ideo volũtas ẽ causa pricipalis suoꝝ actuũ & oim actuũ humanorũ elicitorũ vel impatorũ, qui dicunt humani, seu laudabiles, aut vituperabiles. Nõ tamẽ mouet a se tanq̃ a causa totali: quia semp regrit cognitionẽ volitt. Holkot. q. iij. primi Sẽ. Prętera volunt aliqui dicere q̃ obiecto actualiter mouente intellectũ, si nulla cõcurrat intentio volũtatis, q̃is ibi sit aliqua actio, nulla tñ est ibi cognitio. Q̃ verũ est, scđm Thom. Argen. de cognitione pfecta quę est iudicatiua: quia nec in cognitione sensitiua, nec intellectiua habeẽ iudicium de obiecto, nisi assit volũtatis intentio. Hęc ille. Ad idẽ Oyta. q. j. Sentẽ. & Aug. in de spũ & litera. ca. xxxj. Vbi ostẽdit neminẽ quid posse nisi volens faciat aut non faciat.

¶ Quantum ad articulum tertium H est dubiũ primũ: Si beatitudo formalis principalius & essentialius ponitur in voluntate, q̃ in intellectu: seu fruitione q̃ visione: quomõ stat verbũ Christi Ioan. xvij. Hęc est vita ętterna vt cognoscãt. &c. & cõiter aliorꝝ doctorꝝ loquẽtiũ regulariter de visione & nõ fruitiõe. Dicendũ cũ Augu. lxxxiij. q. li. ix. q. lxix. Mos scripturę est, vt qđ semp ẽ tũc fieri dicat ī aliquo, cũ ab eo cognosci cœperit. Sic dictmus orãtes, Sanctificetur nomẽ tuũ. i. sanctũ esse innotescat, nõ q̃ aliq̃n sanctũ non sit. Ita in ꝓposito dicũt sancti beatitudinẽ esse in visione, & ꝓmissiones diuinę sonant de visione. quia cum videbimus eũ sicuti est, tunc eo fruemur, in eo iucundabimur & lętabimur &c. Nec frui quis poterit deo btifice nisi eũ intuitiue videat. Itaq̃ initiũ btitudinis ꝓ eius cõsummatione ponit: & pars p toto: vel illud in quo inotescit loco btitudinis ponitur. Sensu em̃ visus plus certificat hõ. Hinc nomine visus, q̃nq̃ venit ois sensus: secũdũ Aug. Homilia. cxxj. sup Ioã. Cũ ergo btitudo quę est fruitio & visio, ipa visione innotescit: ergo secũdũ Tropũ, btitudo dicit esse in visiõe &c. Ad dictũ Christi. Hęc est vita ętterna &c. Respõdet Sco. q. iij. Nõ dixit Christus hęc est beatitudo ętterna: sed hęc est vita ętterna. Nã secũdũ Phũm. xij. Metaphysicę actus itellectus est vita. Et vita ętterna, sic est actus ętternus. Si quis cõtendit dicere, Hæc est vita btã: ita q̃ sit idẽ btã & ętterna: Textus nõ habet illud: ergo similiter dicendum venit, q̃ vbi ponit congnitio includit amor, & vnũ in reliquo includitur, vt. s. cõsistat in cognitiõe amorosa. Cũ Aug. dicit, Visio tota merces: Verũ est de potentia cognitiua præcise: quo ad suam operationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectissimā & in specie illa. Item est totius mercedis inntiū & principiū primariū, quo innotescūt alia. Itē sanctī pro rei magnitudine btitudinē iam sic, iam sic nouant in vno alterū includendo. Sic adducit dictū Philip. Ioā. xiiij. Dicendū, aliqui discipulorū rudes erāt, & iudicarūt patrē quē nō viderūt maiorē filio, & ita nec Christū cognouerūt: quia nō est minor patre secūdū deitatē, nec maior filio pater secūdū deitatē. Hūc sensum erroneum corrigere voluit Christus dicēs, qui videt me p fidē, videt & patrē meū mihi cōsubstātialē & coeternū: q̄a pater in filio, & filius in patre p circūincessionē. Aut forte Philip. putauit patrē videri posse in terris oculo corporali. Et sic dixit Christus, q̄ me videt secūdū deitatē, videt & patrē. Nō aūt hoc fit in terris. Et si itelligitur oculo corporali vel fidei: sicut de Thoma dicit: quia vidisti credidisti, vidit oculo corporali, credidit oculo fidei & mentali: sic voluit Christus dicere, q̄ vidēs Christū esse deū per fidē, videt & patrē cōsubstātialem: licet nō videt eū oculo corporali. Ideo inquit. Nō credis q̄a ego in patre, & p̄ in me est &c. Item est hic sermo de sufficiētia quo ad meritū fidei respectu cogni
I tionis p̄sonarū. ¶ Secundū dubiū. An respectu actus beatifici aīa se habet actiue vel passiue. De hoc supra. dist. j. q. ij. primi collect. Holkot. q. viij. suarū determinationū tenet cōtrariū. Et⁹ motiuū est: quia nisi sic, frustra poneret in ea lumē glorię. Cle. Ad nām. de hęreticis. vbi habet q̄ lumē glorię ponit ad eleuandū aīam, vt deum videat, eoq̄ beate fruat. De lumine glorię olim fuit cōcertatio apud docto. si sit ponendū vel nō. Et ad quid valeat, ex S. Tho. & Durā. Nūc est in Cle. facta decisio, q̄ est error dicere, aīam nō indigere lumie glorię &c. Sed quid sit lumē glorię, nō explicabit ibidē, si sit distinctū ab habitu charitatis: et si sit nobilius donū q̄ habit⁹ charitatis. In epistola ad Colo. j. habetur argumentū q̄ est charitas, cū dicit. Qui dignos nos fecit i partē sortis sanctorū in lumine. Forte ex illa scriptura est causa sic determinandi, seu ex dicto p̄phetę. p̄s. xxxv. In lumine tuo videbimus lumē. In lumine tuo a te creato, & in nobis recepto, videbim⁹ lumē tuū increatū. Et dicit Holkot. Nō est dubiū quin si deus coageret oībus btis. habēs meliora naturalia, meliorē elicere fruitionē: sed q̄a deus sic statuit, q̄ vult reddere p̄mia secūdum bonitatē moralē & valorem gratuitū, nō sic secundū bonitatē naturalē: ideo q̄ busdā debilioris naturę, plus tribuit de lumie, glorię, vt fortius agāt. itaq̄ possunt deū excellentius diligere. Hęc ille. Et. q. ix. Voluntas beatioris non fruit deo scđm possibilitatē naturaliū, sed secūdū facultatē gratuitorū. Illa videt dubia. Quō. n. verū est: q̄ debiliori in natura magis datur de lumine glorię, an iuxta meritū vię vł fine? Nō fine, vt videt: quia sic esset melioris conditionis q̄ maior sanct⁹. Igit iuxta meritū vię. Et quid si essent paris meriti, robustior & debilior in naturalibus? Si tūc quilibet fruit deo secundū facultatē gratuitorū, & illi pares fuerūt i merito, minor tñ est vis naturalis in vno q̄ in alio: & potētia vtitur habitib⁹ vt instrumētis: Nō videt quō debilior i naturalib⁹ tātū posset actū elicere, sicut robustior, cū (vt videtur) potētię agūt secūdū q̄ possunt. Et virtute naturali habituat sic, vel sic, & secundū lumē gloriæ tātū vel tātū, secūdū illā opinionē. Itē p quid cohibet illa vis naturalis, ne tātū eliciat actū fruitiōis? Opus esset dicere potētiā naturalē illustratā lumie glię tātū agere p habēda btifica visione & fruitione dei, vt hō hic meruit in via & non plus. cuius quātitas & qualitas soli deo patet. & ita deus vtit hois potētia vt instrumento dirigendo ipsam vt vult, secundū illā opinionē. Pręterea, secundū illa dicta, potius lumē glorię vteret potentia q̄ ecōtrario: & habitus dirigerēt potentiā & determinarēt directi ab agente infallibili. Itē, sicut secūdū Sco. gra nō auget capacitatē aīæ ad maiorē gratiā, cū sit capax summa gra, sicut aīa Christi: igit nec auget capacitatē lumē glorię ad videndū deū. Quicquid sit de illis, si ponit q̄ deus actū btificū p̄ducit in aīa bti scđm merita i via, & p talē sic p̄ductū a deo & susceptū in aīa voluntas tendit in obiectū, multa possunt facile saluari, vt infra. q. v. de inequitate gaudij & delectationis, visionis, & fruitionis &c. Et siue (secundū modū loquēdi aliquorū) talis qualitas dicat actus, siue nō: eo q̄ nō recipit in ea potētia a qua vitaliter p̄ducit: producit em̄a deo & recipit in aīa: quā vitaliter imutat: Pōt tñ in gñe dici forma quędā & pfectio subiecti. Est em̄ pręmiū btificū essentiale, cui secūdū Palu. q. iij. arti. ij. repugnat q̄ efficiatur a potentia, sed debet recipi ab ea. ¶ Tertiū dubiū. Quō verū est aīas sctōrū K
vltra visionē diuinę essentię nō posse exaltari. Itē q̄ visio clara diuinę essentię est summa aīarū exaltatio. Itē an btitudo cōsistit in vno solo actu vł in plurib⁹. Ad primū respōdet infra. q. v. Et pōt quātū hic sufficit duplicē habere itellectū. Vn⁹ est. vltra gradū visiōis diuinę eēntię quē habēt aię ante extremū iudiciū, nō exaltabunt ad maiorē gradualiter intēsiue. Sicut autē nō intendet in eis charitas patrię, ita nec visio obiecti beatifici: eo q̄ earū beatitudo eēntialis nō augebit, secus de gaudio pręmij accidentalis. Hoc enim extendet post corporū resumptionē, & multorū glorificationē. Habebūt em̄ tūc stolā corporis & aię: iam animæ tantum. Alius sensus. vltra visionē dei, non possunt exaltari ad aliā perfectionē distinctā specie a clara visione dei: maiorē & pfectiorē q̄ sit clara dei visio. Sic falsum est: quia habet cū visiōe dei etiā fruitionē perfectiorē & priorē prioritate pfe-

ctionis, q̄ sit visio clara dei. Olim aliqui senserūt aias ante iudiciū extremū nō esse vere beatas. Et hi dixissent cōsequēter, q̄ in iudicio earū btitudo augeat intēsiue & extēsiue. Et alij senserunt q̄ aiæ tunc habebūt clariorē visionē dei q̄ nunc: & q̄ ea tū gaudiū intendet in rōne extēsiue & intēsiue. Et vult Tho. Argē. post Magistrū lib. ij. dist. xj. tenētem q̄ btitudo angelorū crescet vsq̄ ad iudiciū: ꝓpter custodiā hoim & obsequiū eis ipendendū. Verū illa opinio Magistri cōiter nō tenet. Alij ponētes btitudinē principaliter cōsistere in actu itellectus, admitterēt secūdū intellectū pro parte, saltem aliquā. Nā Durand. videt velle, q̄ solū i vno actu cōsistat btitudo. q. iiij. Alij in duobus. ¶ Ad scđm: cū quidā dicūt, visio clara essentiæ diuinæ est summa aīarū exaltatio: Pōt multipliciter intelligi. Primo inter oēs exaltatiōes aię distinctas specie, visio est summa, & supra oēm aliam specie distinctā. Et de hoc est diuersitas opinionum, vt supra. Quidā em̄ volūt: q̄ visio sit simpl'r summa & nobilior fruitiōe. Alij q̄ visio est summa: quia est fruitio. Alij, q̄ fruitio est summa: sed nō visio dei. Alius sensus pōt esse: aīa vidēs deū nullā aliā perfectionē cōsequi potest. quod falsum est: quia expectāt stolā corporis, & gaudij accidentalis augmētū: sed nō crescēt in pręmio essentiali. Secus de accidentali extensiue. Immo possunt dici multipliciter exaltādę in multarū rerū cognitione. Eo mō loquēdi, cū quis nanciscit aliqd humile officiū respectu prioris habiti, quo prius caruit: dicit aliquo mō exaltatus: quia accreuit ipsi aliq̄d quo prius caruit. Aliter pōt dici ad idē. Summū capit multipl'r. Primo modo adiectiue, qđ est quocūq̄ alio maius. Sic qđ per supabundantiā dr̄ vni soli rei cōuenit. Hoc modo forte pōt cōcedi esse vnū summū actum. Nō aūt visio dei sola. Alio mō est summū in specie illa. Sic inter oēs spēs coloris albedo ponit summa: et i gñe visionū visio intellectualis: & in gñe affectionū volitio libera summa est. Sic summo nihil distictū specie altius est. Nā in gñe virtutum nulla est virtus distincta specie a charitate altior ea: licet vna charitas sit maior alia. Itē in gñe cognitionū: visio dei p̄cellit specie. Sic possunt esse plura summa: visio in gñe cognitionū: fruitio in gñe volitionū. Tertio capit p̄ summo gradualiter. Sic inter visiones dei vna est intēsior alia: & iter fruitiōes, vna est intēsior alia: & sic summo nihil est altius in illa specie. Hoc mō dr̄ sola aīa Christi eē summe beata. Quarto dicit summū, qđ vnitiue & aggregatiue ꝓtinet oīa & singula: nullo eorū dēpto quæ sunt vel esse possunt de beatitudinis integritate & perfectiōe. Cū ergo dr̄: visio clara diuinę eēntiæ est sūma aīarū exaltatio:
Cōcedit vel negat: secūdū nūc datā distinctionē
L &c. ¶ Ad tertiū, quicqd sit de dictis ātiquorū do-

Universidad de Deusto
Biblioteca

editā ad determinationē studij Parisien. cōtra Ioan.xxij. Ex qua bulla inter alia plurima habeť q̄ būtudo cōsistit in visiōe & fruitiōe. Itē cōtra Ioā. xxij. q̄ aīę ante extremū iudiciū sunt vere btē vl̄ saluatę. Itē q̄ intuitiue videt deū. cōtra eos qui dicunt visionē esse obiectū fruitiōis: seu delectationē. Itē q̄ fruunť deo. Euacuanť act⁹ fidei & spei per finalē dei visionem & fruitionē. Itē erit ibi petuitas & tentio sempiterna. Itē aīę malorū mox damnantur. Itē oēs allabunt iudici in extremo iudicio redditurī rōnem &c. & recepturī ꝓut quisq; gessit in corpore, siue bonū, siue malū. Et mirū videtur, q̄ hic nulla fit mētio de lumine glorię. Cui deniq; Paulus raptus in tertiū cęlum, nihil de hoc locutus est, qui maximā ponit charitatis extollētiam, tacito lumine glorię, si est quid distinctū ab
M habitu charitatis. ¶ Possent etiam moueri dubia. Si quis potest frui vna persona sine alia, & essentia sine psona, vel ecōtrario. De hoc in. j. dist. j. q. v. Item an fruitio vię & patrię differāt specie. De hoc affirmatiue in. iij. dist. xxxj. Et Sco. dist. pñti. q. v. Item an vidēs deū sine charitate, vt est possibile de potentia absoluta dei, scđm Durād. & Palu. possit formare fruitionē simlem beatificę fruitioni. Cuius solutio dependet ex priori dubio.
N ¶ Quintum dubiū. Vtrū voluntas cōtingēter & libere fruatur obiecto beatifico, vel solū necessario. An respectu cuiuscūq; act⁹ sui sit libera libertate indifferentię & contingentię. Quid dicant illa noīa, libertas contingētię & indifferētię, & similia. Quid libertas, & quotuplex, habeť in. ij. dist. vij. Itē producere cōtingenter quid est, & quot modis accipitur, in primo. dist. j. q. vj. & dist. xxxviij. Durand. dist. xlviij. q. ij. ait. Potest deus nude & aperte videri ab aliquo sine gaudio, & delectatione cōsequēte, quantū est ex parte dei: q̄a pōt nō coagere ad gaudium: & sic ipossibile est sequi gaudiū. Sed quantū est ex parte rei, est impossibile q̄ nō gaudeat videns deū in diuinitate nude & aperte: quia necessario sequiť gaudiū ex parte rei coagente deo, ad nudā & apertā dei visionē. ¶ Posset qs respōdere ad dubiū istud, per quędā dicta sine asseueratiōe. Primū. Intellectu iudicante hoc esse finem vltimū, qui vere est finis vltim⁹, & causam primā omniū productiuam & cōseruatiuā, nō potest voluntas naturalis ipm nolle. Patet respiciēdo terminos. Non enī potest voluntas naturalis nolle esse. Hoc enī est de sui natura, & naturalis rei inclinatio. Et refert: intellectū iudicare hoc esse causam primā ꝓductiuā: imo & causam cōseruatiuā a qua oia dependent: Aut iudicē rigidū, aut finē vltimū. Etsi noia pro eodē supponāt, tamē diuersa cōnotāt: & diuersos importāt effectus. Nolendo aūt causam cōseruatiuā esse, nult suā pfectionem, & suā naturalē beatitudinē. &c. ¶ Secundū dictū. Si aliquis per possibile vel impossibile deū vides intuittue, iudicat ac credit ipsum esse iudicē suū equissimū, a cuius sentētia diuertere nō potest: sed necessario expectat ab eo pœnā ꝓpetuā sine fine mansurā: pōt voluntas libera se ab eo diuertere & ipm nolle esse, ex dilectiōe sui ipsi⁹ plusq̄ dei. Potest dico de facto, stāte hypothesi. Licet enī obiectū ipm sit summe bonū & rectum, tñ vt sic scđm suā existimationē nō est bonum sibi (si liceat ita loqui) q̄a contrariū & pœnę illatiuū. Immo horrore naturali se diuertit ab eo apprehēso vt tali. Pręterea. videť q̄ voluntas libera i hoc casu possit de facto nolle simpl'r & absolute hoc visū nō esse: q̄a vt sic nō apꝑhendit ipm vt causam cōseruatiuā sui ipsius. Nec scđm primū dictū pōt naturaliter appetere cōtrariū suo eē: q̄a naturaliter simpliciter & absolute vult eē appetitu naturali &c. vt supra. q. j. Sic licet quis pōt alteri nolle būtudinē, nō tñ sibi ipsi, loquēdo de bītudine naturali: q̄ est naturalis rei pfectio. Hinc Paulus. Nemo carnem suā vnq̄ odio habuit. De illo non q̄rit dubiū principaliter: sed cum deus intuitiue videť ab aliquo beato sine mali cuiuscūq; exhibitione, an voluntas libera nude & absolute pōt ipm nolle, aut etiā odire. Et gñaliter loquēdo, nō est dubiū q̄n deus possit aliquē deobligare lege dilectiōis, ne debitione pręcepti teneatur eum diligere, & forte pręcipere q̄ se odiat. Sicut dicerēt tenentes q̄ odiū dei in damnatis deus in eis ꝓducat & cōseruet. Sco. dist. xlij. secundi, tenet q̄ deus nō potest odiri in se a creatura rationali. Secus de suis effectibus. Et ita actus charitatis nō habuit cōtrariū directo, sed effectus dilectionis. Ad idē. q. ix. dist. pñtis. Cū autē quis videt se oīno liberari ab eius effectibus sibi malis: vult ipm ꝓpter se dilectū nō esse simpliciter. De hoc supra dist. vij. secundi. ¶ Est itaq; dictū tertiū post Scotū de visione dei in via & patria. Voluntas libera, siue in via, siue in patria, non vult beatitudinē coacte & necessitate proprie dicta, siue in vniuersali, siue in particulari, apprehēdāt ipam: sed cōtingenter. i. nō coacte: & in patria necessitate ineuitabilitatis, sed nō libertate indifferētię aut cōtradictiōis, stāte btōr cōfirmatione. Hoc dictū est contra Henri. Gand. qđlibeto. iij. q. tenet, q̄ in vniuersali volūtas vult necessario būtudinem, nō in particulari. Nullibi enī necessario vult eam necessitate simpl'r dicta. Sic enī cogeretur voluntas & contra inclinationē naturalem, & in via, nec necessario necessitate immutabilitatis, sed libertate indifferentiæ & cōtradictionis in patria, stāte tentione beatifica & cōfirmatiōe. Est enī quædam necessitas immutabilitatis, quæ contrariatur ad cōmunē intellectū, libertati cōtradictiōis & indifferētię. Cū enī sunt i bono cōfirmati & stabiliti, nō possunt vt sic in sensu compositionis in

vtrūq; oppositorū Deo nolente eis coagere: tam etsi sit in eis volūtas libera sua essentia & natura: de qua tūc nō potest vere prędicari nomē libertas cōtradictiōis & idifferētię, ꝓpter defectū connoti. Insup videtur oīno determinari & inclinari ad velle ꝓpetuo esse beati. Determinātur enī, sed nō necessitātur, lumine glorię & habitu charitatis &c. ad solū deū ꝓpetuo diligendū. Et ita nō habēt plene in sua ptāte & in potētia ꝓpinqua ꝓducere vel nō ꝓducere actū beatificū: vel eo ꝓducto a Deo & in eis recepto, per ipm sic receptū in deū tendere vel nō tendere. Forte Hen. loquiť de voluntate naturali, & vt naturaliter appetente beatitudinem cōfuse tñ. Hoc videť velle. q. viij. Holkot cū ĩgt. Voluntas creata respectu dei clare visi nō agit libere & indifferēter, sed necessario diligit deū clare visum, sine aliqua ratiōe cōtristātis vel pœnā cōminātis. Et dato q̄ volūtas quantū est de se, posset actū beatificū libere dimittere: attn deus non vult ei coagere. & sic nō potest ipsum dimittere. ¶ Quartū dictū. Licet voluntas beati nō possit resilire ab obiecti clare visi dilectiōe, in quo ois boni rō eminēter cōtinetur cū exclusione oīs mali, nihilominus libere tendit in ipm, et cōtingenter contingentia scđo modo dicta, quātū est de se. Patet ex dictis: q̄a de sui natura ad neutrū determinať, secus ꝓ statu illo: & lege stante. ¶ Quintū dictū. Nō valet istud: q̄a intellectus volūtatis oculus iudicat deū esse volendū, & nō volendū, igiť voluntas necessario vult hoc iudicatū p intellectum, & nullo mō pōt id nolle seu nō velle. Vel sicut principiū i speculabilib⁹: ita finis in agibilib⁹. Nā in illo dicto nō fit cōpatio intellectus ad volūtatē: sed intellect⁹ practici ad intellectū speculatiuū, vt sicut ex pricipijs speculabilib⁹ necessario deducunť cōclusiōes speculatiue: ita intellect⁹ practicus cōsidera to fine ingrit media ꝓ finis cōsecutiōe. Sed nō sicut intellectus necessario assentit principijs & conclusioni speculatiuis: ita voluntas necessario vult finē & media ad finē. Hoc nō vult dictum Philosophi, nec ad hoc pōt allegari. Pręterea. pōt hic eē quędā similitudo quātū ad ordinē potētiarum respectu suoꝝ obiectoꝝ. Pręterea. qua rōne cogeretur voluntas se cōformare intellectui in hoc actu, pari rōne in quocūq; alio. Et sic nullus actus esset in volūtatis potestate & in nullū tēderet cōtingenter: per cōsequēs act⁹ meritori⁹ & demeritori⁹ nō eēnt i volūtatis ptāte: & cessaret cōtingētia actuū hoc mō & libertas. Pręterea. nō magis arctať voluntas ad volēdū qđcūq;, q̄ ad volendū impossibile. sed scđm oēs volūtas est ipossibilium & pōt velle impossibile, igiť eodē modo qđcunq; aliud. Est qdē verū: intellectus velut voluntatis oculus pñtat obiectiue obiectū aliqđ vt tale vel tale, quo sic cognito libera est voluntas ad volendū ipsum vel non volendū. Eccle. xv. Deus sic condidit hominē &c. Et vt illa amplius clarescāt notādū breuiter. Aliud est voluntatē ad aliq̄d inducere ꝓsuasione. Aliud cogere vel ipsam difficultari. Persuasione inducitur voluntas cū per intellectū persuadetur ad volendū vel nolendū illud quia tale aut tale. Sic in euā. Luc. xiiij. Cōpelle intrare. persuasiue ꝓponendo eis pœnas & gaudiū, malū & bonū, quod eos manet &c. Et Ioan. vj. Nemo venit ad me nisi pater meus traxerit eum. amoris & dilectionis beneficētia in filij incarnatione &c. Sic trahit quēq; sua voluptas. Sic dicitur sępe voluntas alicui⁹ mutari: qñ persuasiue ducitur in opinionē alīā, vt nūc velit prius nolitum & econtrario. Difficultať voluntas multipliciter. Primo ex defectu rōnis, q̄ est eius oculus. Scđo ꝓ passionē obuiam quā inducit rō, siue fit timor, anxietas, labor, delectatio aut iucūditas circa agēda, siue aliud. Vñ sępenumero volūtas se ab aliquo auertit, & ad aliud cōuertit. Talismodi difficultatio nōnunq̄ dicitur ipossibilitatio, vel necessitatio, scđm Arist. c. xvj. de lib. ar. cū fit magno conatu, magna & forti per suasiōe: ita q̄ difficile ē ei cōtrauenire. Sic pōt intelligi illud Ro. vij. Video aliā legē in mēbris meis, captiuā: ē me in legē peccati. Ecōtrario dī volūtas facilitari & prōptificari &c. quę si oīno tolleretur a voluntate, adhuc libere eliceret & nullo mō cogeretur. Hic difficultas q̄ sępe ponit in volūtate, nō opponit libertati essentiali in elicitēdo ꝑcise, sed in facile prōpte delectabiliter & iucūde elicitēdo. Differūt enī illa noīa in cōnotato volūtas & difficultas volūtatis, seu libertas volūtatis & volūtas. Libertas enī aliq̄d dicit in cōnotato qđ non dicit nomē volūtas in recto. Et ideo etiā pōt de diuersis ꝑ dicari nomē libertas scđm magis & minus: nō sic volūtas. Nā libertas ꝓ subīstrato est voluntas: habet tamē qñq; aliud & aliud cōnotatū. vt libertas a pctō supponit ꝓ voluntate cōnotādo eā esse in grā, a miseria sine pœna, a necessitate sine coactione, ab idifferētia: q̄a nō magis determinať ad vnū q̄ ad aliud: libertas cōtradictionis: q̄a pōt in vtrū q̄ oppositoꝝ. Nō igiť sunt noia synonyma: licet sumanť ꝓ vna re: q̄ est voluntas essentialiter. Sic suo mō facilitas, & prōptitudo, alacritas, iucunditas nihil minuit, vel affert essentiali libertati præcise, nec vnq̄ eā attingit, secundum eos q̄ volūtatis conatū noiant volūtatē, & in ea ponūt gradus. ij. Rheto. Nō eadē videntur amātibus & odio habentibus, neq; iratis & mansuetis. Item propter potentiarum colligantiam nata est voluntas appetitui sensitiuo condelectari vel contristari. Contraiti vero inexistenti delectationi, & conari ad tristia, promptitudinem quam delectatio solet causare tollit & aufert: ac difficultatem inducit. x. Ethicorū. Couauget operatione propria delectatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

confirmat,& diuturniorē ac meliorē facit. Alieną vero officiunt. Corrumpunt aūt operationē tristitię ꝓprię &c. Hi duo modi difficultādi in genere,ſcilicet per rationis obnubilationē,aut delectationis vel triſtitię ingeſtionē,tangūtur.iij.Ethico. cap.ij.cū dr̄. Eſt inquā difficile qñq; iudicare quale ꝓ quali eligendū,& quid ꝓ quo ſuſtinēdū.quo ad primū. Adhuc aūt difficilius immorari cognitis &c.quo ad ſecundū. ¶Corollarie ſequit. Voluntas proprie non fatigatur:quia fatigatio eſt diminutio potentię actiuę: voluntas autem in eliciēdo actum ſuum non perdit aliquid potentiæ ſuę, nec diminuitur in natura ſua quæ eſt ſua potētia libera,per quodcūq; agēs creatū. Et ſi vt ſupra ꝓ conatū intelligitur libertas voluntatis:etſi libertas dicatur habere gradus,nunq̄ tamē poteſt qdcūq; difficultans illos gradus attingere. Sicut em̄ quilibet gradus albedinis maior eſt perfectiōe quocūq; gradu nigredinis:ita quilibet gradus libertatis excedit totam facultatē difficultatis etiam in infinitū, ita ꝙ ſupremum in vno non attingit minimū in alio. Non ergo ſequitur quia conatus voluntatis eſt finit⁹. Sit ergo vt quatuor.ſi datur difficultans vt duo,poteſt etiā dari duplū: & ſic quatuor:per cōſequēs ſtante tali difficultate voluntas nō poteſt elicere. Iſtud non valet. Per idem ſolueretur:ſi diceretur : obiectū bonum allicit volūtatē ad volendū:et melius magis allicit : ergo infinitū obiectū infinite allicit:per conſequens neceſſitat. Quantūcūq; em̄ clare oſtendatur obiectum beatificū voluntati:nihilominus poteſt voluntas nō velle ipſum nō facta alicuius mutatiōe &c. ſi ſibi dimittitur & cōtingenter. Voluntatem cogi ꝓ nullo ſupponit. Dicit enim voluntas cogi dum inuite vult vel nolens vult. Cogitur tñ quo ad act⁹ exteriores imperatos,nō quo ad interiores. Hinc eccleſiā quis ingreditur nolens,nō aūt credit niſi volens,ſecundū Aug. Coacte vult voluntas ꝓprie ideſt contra velle,cōtra ſuū imperiū,inuite,contra ſuā naturalē inclinationē,licet non determinet de ſui natura ad cuiuſcūq; volitionis oppoſitū,quātum eſt ex parte ſui preciſe:ſed indifferenter ſe habet ad oēm,ſiue quo ad eius productionē ſiue receptionē & tendentiā in obiectū. Poteſt ergo induci & perſuaderi, ſed nō cogi,niſi quantū ad imperatos reſpectu quoꝝ & impediri pōt. ¶Sextū dubium. An beati poſſint peccare. Reſpōdet ꝙ nō in ſenſu cōpoſito : quia hoc nō eſt poſſe nec libertatis:licet poſſe peccare arguat alicui ineſſe arbitrij libertatē:& vertibilitatē. alias cuicūq; cōpeteret libertas,poſſet peccare,per conſequēs & deus poſſet peccare. Vnde libertas & poſſe peccare ſe habent vt inferius & ſuperius:ita ꝙ oīs peccator habet libertatē:ſed nō omnis habēs libertatem peccat. Et cauſa eſt:quia potens peccare:habet poteſtatem propinquā & contingentiā reſpectu actuū prohibitorum in quibus conſiſtit peccatum. Sed beatus nō habet poteſtatem propinquam reſpectu eorundem:ſed reſpectu aliorum non prohibitorum. Ita reſpondet Ockam in queſt.xiiij. quarti. Hinc illa eſt cōcedenda : Beatus nō eſt ſimpliciter impeccabilis. poteſt enim peccare in ſenſu diuiſo:ſed eſt impeccabilis in ſenſu cōpoſito. Nō autem eſt illa impeccabilitas per cauſam intrinſecam inexiſtētem voluntati beati : ſed per cauſam extrinſecam, volūtatem ſcilicet diuinā pręuentēm & non coagentem,ſecundū Auguſt.xxij.de ciuita.dei.cap.xxx. Cum enim voluntas beati alicuius nunc ſit eſſentialiter talis in natura, qualis prius fuit,poteſt quātum eſt de ſe præciſe in effectum nunc in quem prius. Cohibetur autē & impeditur a Deo eum continuo dirigēte determināte & conſeruante ad actum beatificum. Poſſet autē deus ſua abſoluta poteſtate beatos ſinere ſuos motus vt libet agere:ſecus de potentia ordinata: quia ſunt in bono ſtabiliti. ¶Si dicit:eſt contra libertatem potentię liberę ꝙ determinetur per habitum infuſum ad velle ſic ꝙ non poſſit in oppoſitū,ergo etiam eſt contra eius libertatem cum determinatur a cauſa ſuperiore ita ꝙ non poteſt ꝓ tūc in ſenſu cōpoſito in oppoſitū. Conceſſo antecedente ad bonū intellectū vt dicetur infra,negetur conſequētia. Et ratio eſt ſecundū Ockam. queſt. xiiij.quarti.& Sco.queſt.vj.quia non ſic ſe habet potentia ſuperior & independens ad inferiorē,ſicut habitus ad potentiā. Potētia enim vtitur habitu in ſuo ordine vt inſtrumento,& eſt prior habitu,vel natura,vel tempore,immo perfectione naturali dignior habitu,ſicut ſubſtantia in communi dignior eſt naturali dignitate accedente in communi. Potentia vero ſuperior habet inferiorē ſibi iure ſubiectam & obligatam,tanq̄ ab ea dependētem. Primum eſt contra naturā potentię:quia voluntas nō eſſet voluntas,ſi nō eſſet cauſa prior reſpectu habitus ſui, & ita nata vti habitu & determinare ſpm̄ ad agendū:nō determinari ab eo: ſic ꝙ oppoſitū nō ſit in eius poteſtate. Secūdum nō eſt contra eius naturā:ſed perficit potentiā ſumma perfectione,& relinquit eam in ordine ſuo reſpectu cauſę inferioris. Sco.dicit queſt.vj.Nō eſt ibi neceſſitas videndi obiectū, neceſſitas abſoluta ſimpliciter, ſed conditionata: ſi obiectū manet pręſens. Et iſtud ſi eſt mere contingens:quia obiectum illud oino contingēter,& nō voluntarie mouet intellectū creatū,& voluntas ſimiliter cōtingēter fruitur illo fine viſo. Et licet intellect⁹ de ſui natura neceſſario ferat in obiectū viſum & pręſens, tñ volūtas eo cōtingenter fruitur. ¶Et ſi queriť an non poſſe peccare,ſit naturæ vel gratiæ: Reſpondet Auguſt.xxij.de ciui.dei.ca.xxx. Solus

de⁹ naturaliter peccare nō pōt:particeps dei ab illo cepit vt peccare nō poſſit. Eſt ergo gratię diuinæ nō poſſe peccare: & id nō poſſe, libertatem auget non minuit. ſecundū Boet. Summa bonitas eſt diutnis agi frenis & eius ſeruire iuſtitię. Ad idem Paulus. ¶Si dicit: dictum fuit ꝙ potēs peccare habet potētiam propinquam:Quid eſt potentia propinqua,vel poſſibilitas propinqua? Reſpondetur poſt Aug.de ſpi.& litera.ca.xxxj. Nihil eſt in potentia propinqua ad agendum vel operādū niſi qñ habet oia q̄ debēt adeſſe vel abeſſe:& nihil extriſecū vel intriſecū deficit vt oparī poſſit. Sic de potentia paſſiua ſuo modo ſecūdū aliquos dicitur quis quandoq; habere potentiam peccandi vel ad peccandum, vel principiū peccādi: ſed nō poſſibilitatem ad peccādū. Nomina ſunt ad placitum. Non ergo ſequitur. In illo eſt potentia operatiua:ergo poteſt hoc.niſi ſecundū quid,& quantum eſt ex parte ſui. Nam ad poſſe ſimpliciter requiritur potētia propinqua: vt nihil deſit horum quę requiruntur ad operari:ꝙ oīa impedimēta deſint. ¶Q Septimū dubium tripertitū. Primū Vnde beatitudo dicatur incorruptibilis & ſempiterna. Secūdū,vnde ſciunt beati ſe perpetuo beatos fore ſine amiſſione. Tertium, An ſecuritas tentio perpetuitas ſint de eſſentia beatitudinis.ſic & gaudium. Dicendum ad primum. Nihil aliud a deo eſt vel habet eſſe ſimpliciter & formaliter perpetuum vel neceſſariū. Sed eē aliud a deo eſt ſimpliciter contingens. Patet: quia cepit eſſe poſt nō eſſe:ergo & poteſt non eſſe poſt eſſe,maxime per deum. Conſequenter beatitudo formalis eſt corruptibilis. Dicitur tamen incorruptibilis & ſempiterna:quia nunq̄ corrumpetur:eo ꝙ nō habet cōtrarium corrumpens: ſed perpetuum conſeruatorem deum. Hoc enim loquendi modo dicitur res incorruptibilis & perpetua:quia non habet cōtrarium lęſiuum creatum:nec deus vult coagere cuicūq; actiuo creato pro eius deſitione vel annihilatione:ſed vult ſpſum perpetuo conſeruare. Non ergo oportet dicere ꝙ cauſa perpetuitatis formalis beatitudinis ſit a forma beatitudinis, vel ex natura potētiarū,eo ꝙ perpetuātur circa obiectum: vel determinantia habitus in potentijs: quaſi per habitus neceſſario determinent ad neceſſario operari circa obiectum:vt quidā volunt:ſed ſicut ſola diuina miſericordia eſt cauſa ſaluationis hominis:ita ſola diuina voluntas eſt cauſa perpetuitatis eiuſdē. ¶Ad ſecūdū:beatus ſcit ſe nunq̄ ſpoliandum beatitudine diuina reuelatione:& de hoc habet certitudinem infallibilem:non tamē ſic ſcit ꝙ ſciat ſe neceſſario eſſe beatum:& ꝙ impoſſibile ſit ſe non eſſe beatum. Eſt em̄ contingenter beatus,& hoc ſcit: attamen diuina gratia illuſtratus, ſcit ſe beatitudine nunq̄ priuandum: nec habere quodcunq; creatum leſiuum contrarium. Sunt ergo beati cōtingenter beati & quadam neceſſitate immutabilitatis. Cū hoc tamē ſtat ſecundum aliquos. licet deus non poſſit facere pręteritum non fuiſſe ꝓteritum:potuit tamen facere ꝙ ille actus qui modo eſt ſecuritas,non fuerit vnq̄:& ita ꝙ illa nunq̄ fuerit vera quę eſt ſecuritas:ſed illa falſa, hęc ſecuritas eſt. Vñ demōſtrato actu qui eſt ſecuritas in aliquo beato, verum eſt dicere:hic act⁹ cōtingenter eſt,& hic actus potuit non eſſe,vel nunq̄ fuiſſe.de hoc ſupra diſt.xxviij.primi collecto. ¶Corollarie ſequitur. Cauſa perpetuitatis beatitudinis eſt a cauſa extrinſeca nō intrinſeca, volūtate.ſ.diuina, volente eos perpetuo eſſe beatos, cum efficaci prohibitione cuiuſcunq; leſiui,cōtriſtatiui,corruptiui &c. Quia ergo diuinā habēt reuelationem de ſua beatitudinis perpetuitate:ſunt certiſſimi ꝙ eam nunq̄ amittent. Certitudo enim reſpicit veritatis reuelatę infallibilitatem : vt ſupra in tertio.diſt.xxiij. ¶Corollarium ſecūdum. Certitudo perpetuitatis beatitudinis eſt in intellectu beatorum: non quia vident beatitudinem in ſe perpetuam eſſe,nec per rationem naturalē : ſed ex reuelatione diuina infallibili : aut quia deus in eis producit hoc iudicium de nunq̄ ſpolianda beatitudine. Itaq; ſecuritatem oppoſitam timori,q̄ eſt in affectu,prædit certitudo oppoſita fallibilitati quæ eſt in intellectu, ſecluſa omni formidine de oppoſito. ¶Ad tertiū,loquendo de britudine formali:nō aggregatiue ſūpta:ſecuritas nō eſt de eēntia beatitudinis. Ratio:qa beatitudo eſt in cōcupiſcibili:ſed ſecuritas in iraſcibili. Sic de perpetuitate & alijs, vt ſupra cōcluſione quarta patuit, ſimiliter dici poteſt. Totum ſtat in alia & alia acceptione nominis beatitudo:vel ꝓ operatione optima ſecundū ſpeciem,vel aggregatiue. Secūdum hoc facile poſſunt concordari dicta doctorū,quorum aliqui ponunt illa eſſe de beatitudinis eſſentia:alij negant. Sic cū dicit ab Aug. xiij.de tri.ca. viij.& alibi. Nō pōt eē veraciter vita beata,niſi ſit ſempiterna:& ſecuritas eſt maxima pars beatitudinis. Exponit Holkot. Eſt pars ſecundū imaginationem:quia partiale ſignificatum nominis beatitudo qđ eſt oīno potiſſimum, eſt deus. Item inter notitias complexas pertinentes ad beatitudinem:hæc videtur potior. Deus vult beatitudinē collatam ſempiternaliter continuare & conſeruare,cum repulſione cuiuſcunq; cōtrarij.& id eſt maximū:quia dicit totū qđ requiritur ad beatitudinem aggregatiue. Sēm Scot.q.v.&.vi.& Ockā q.xiiij.poteſt actus beatificus eſſe in anima beati ſine ſecuritate ꝑpetuitatis &c. Tētio,vel ſecuritas non videť eſſe aliud niſi iudiciū reflexū de aliquo bono ſemper habendo. Nō aūt oportet vt voluntas ſe ſemp reflectat ſup illo iudicio : ſed dū vult:

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec timet oppositū. ¶ Si dicitur: Si voluntas pōt libere velle: & libere nō velle: ponat in esse: tūc hęc erit vera: voluntas libere vult, & volūtas libere nō vult: Respondetur. Non sic debet poni in esse illa de possibili: sed sic. Volūtas vult in a, & potuit immediate ante a, noluisse in a, nulla facta mutatiōe &c. ceteris eodē modo se habentibus. Vel sic: voluntas nō vult in a, & potuit voluisse in a. Sic voluntas pōt libere velle: voluntas vult, & immediate anteq̄ incepit velle pro alio instanti potuit non incipere velle. Insuper potest hęc ꝓpositio distingui secundū Holkot. Voluntas pōt libere velle, & voluntas pōt libere nolle, in sensu composito vel diuiso: eo q̄ ly libere pōt determinare primū verbum vel secūdū. Si primū, propositio est vera: vt voluntas libere potest &c. Si secūdū, sic est falsa: vt voluntas potest libere velle, & potest libere nolle. sic enim per eā denotatur q̄ voluntas pōt velle & nolle: qđ est impossibile, & implicat quia vult & nult, non q̄ ꝑ instanti pro quo hæc est vera, sit in potentia contradictionis: sed q̄a immediate anteq̄ incepit velle, cōcurrentibus omnibus requisitis ad hoc, habuit in sua potestate icipere velle vel non velle. Nec denotatur p illā: voluntas pōt libere velle & nolle, q̄ ita sit a parte rei, sicut per illā copulatiuam significat, & ita q̄ ista ꝓpositio sit simpliciter vera voluntas libere vult, & volūtas libere non vult vel nult: sed dicit possibilis quia ita pōt esse sicut per ipsam denotatur esse: hoc est q̄ volūtas priusq̄ vellet positis oīmbus ad suum actum requisitis potuit non velle: & nūc cum vult potest pro alio instanti cæteris paribus actum non commutare sed cessare: ita q̄ non est potentia ad oppositā pro eodem instanti, q̄ pro eodem instanti possit velle & nolle: sed quia in instāti quo vult habet potentiā cessandi & non volendi actum pro alio instanti. Sic dicitur voluntas q̄ñq̄ suspendere actum. i. libere nihil volendo non habet actum suum: quia libere nihil volendo suspēdit omnem actum suū. Si suspēdere valet velle nullū actum habere: ita q̄ sic sit a parte rei sicut denotat esse ꝓpositionem: sic implicat: qa volendo non actū habere, tam vult: & ita habet actum, & nō habet. Ita dicit Holkot. q. ij. primi Sentēt. ¶ Octauū dubiū. Quomodo itelligit illud Aug. in Encht. cv. Neq̄ culpanda est voluntas, aut voluntas nō est, aut libera dicenda non est, qua beati hic esse volumus vt miseri esse non solum nolimus: sed neq̄ prorsus velle possim⁹. & sic de multis alijs dictis beati Aug. quę videntur innuere q̄ voluntas necessario vult beatitudinem: & summe beatitudinē vult. Stātibus pleriq̄ supra dictis in hac materia potest dici Aug. loqui non de voluntate actuali: sed aptitudinali: quæ est secundū bonam mentis dispositionem: & secundū quā naturaliter prompta est ad appetēdū beatitudinē apprehēsam. Ponitur enim communiter dūplex velle, actuale scilicet & aptitudinale, qđ est & in dormiēte, & rē nō cognoscente. Quęsitus enim si velit esse beatus, respondet quiuis, volo: etsi non amore amicitiæ tamen concupiscentię: quo etiam mali volūt beatitudinem. Et sic saluari potest Augus. inplentq̄ locis.

Quęstio. III.

Tertio quæritur iuxta conclusionem textualē tertiā. Vtrū quilibet beatus videns diuinam essentiam in patria cōprehendat eam: Sicq̄ ipsam videndo necessario videat oēs creaturas relucētes in ea.

¶ Quantum ad articulum primum A supponuntur dicta in tertio collect. dist. xiiij. & in dist. xlv. q. iiij. huius collecto. & alibi. quid cognitio rerum in verbo, in genere ꝓprio, matutina vel vespertina. Q̄q̄ cōprehēdere sumitur quintupliciter. vt supra i primo. dist. iij. q. vij. & in tertio. dist. xiiij. Quibus sic stantibus pro articulo primo: est ꝓ Articulo Secundo Propositio prima. ¶ Creatura ratiōalis quę in patria glorificatur: licet intuitiue, & distincte videat deū, & quicquid est deus: non tamen eo ipso oēm creaturā a deo visam clare intuetur. Prima pars. Ioā. xiiij. Philippe qui videt me, videt & patrem. Itē vna persona est in alia per circūincessionē. Itē sunt vna essentia numero nō habētes partes: quarū vna posset latere alia visa. Secūda pars pōt persuaderi: tum quia impossibile est aliquid virtutis finitę cognoscere distincte infinita cognoscibilia vno vel pluribus actibus: hoc enim solius dei est: secundum Holkot. q. viij. quarti: tum quia si distincte posset quodlibet creatum cognoscere non tm̄ præsens, sed & futurum immo & possibile: cum plura talia sunt: creatura æquaretur creatori in cognitione: saltem extēsiua qđ est inconueniēs. Sic enim tollerent oēs actus hierarchici. Nam secundū Diony. intellectus iam omnia videns, non potest illuminari, perfici, aut purgari, cū infinita sunt creata & creabilia: sed ista non potest videre intellectus creatus. non vna visione: quia talis esset formaliter infinita: quia repsentare ifinita distincte, infinitā dicit perfectionē sicut repręsentare plura distincte, dicit maiorem pfectionem q̄ vna solum. Neq̄ plurib⁹, quia nō infinitis. Talium enim non est capax intellectus creat⁹ simul cum sit entitas limitata. nec finitis: quia tunc necessario vna earum esset infinitorum obiectorum: & ita ifinita: vt supra. Videtur dictū Diony. intelligendum quando quis videt oīa distincte sub ea ratione qua possunt cognosci, & sub oīmbus ꝓceptis potentibus eis cognoscere: vt infra. Sic & dictū Holkot. Aut dicat quid est distincte cognoscere. ¶ Corollarium. Intellectus vidēs in patria deum, potest non videre creaturam aliquā. Patet ex dictis: qa sunt distincta obiecta. & Augu. v. cōfessi. ca. iiij. Beatus qui scit te, etiam si illa nescIat. Si autem esset impossibile vnum sine altero videre, nō posset sine visione creaturę quis beati ficari in visione essentię. qđ est contra Aug. Item quæ sunt realiter & essentialiter distincta: possunt abstractiue cognosci vnum sine alio: ergo multo plus potest vnū intuitiue cognosci sine alio. quo modo enim posset de eis doctrina tradi: si nō posset vnum sine alio distincte cognosci & si creatura potest vnum sine alio cognoscere, potest & de⁹ visionem vnius sine alio in intellectu causare: secundū eos qui ponunt animā se habere passiue B respectu actus beatifici. ¶ Secunda propositio. Potest beatifica diuinę essentię visio conseruari, & creatura de nouo cognosci, priusq̄ cognita ignorari. Hęc propositio sequitur ex priori, hoc adiecto q̄ potentia perfecta habens obiectum primū & adequatū: potest in quodlibet per se sub illo cōtentū, vt pleriq̄ volūt: sed intellectus beati perfectus habet obiectū primū ens vel verū: ergo pōt qđlibet per se contentū sub ente vel vero. non simul ex cōclusione prætacta: ergo successiue. Sed vbi est successio cognitionum, posterior succedit priori: & per consequens contingit nouam acquiri: & quia non possunt oīes acquisibiles simul pficere intellectum: ex dictis necessarium erit & habitas deperdere aduenientibus nouis intellectui: cuius iam capacitas propinqua est repleta: sicq̄ contingit creaturā aliquā de nouo cognoscere, & pr⁹ cognitam ignorare stante semper beatifica visione: quæ per hoc non interrumpitur. Nec impedit dictum beati Aug. dicentis q̄ ibi fortasse nō erūt volubiles cogitatiōes. Potest dici: vt supra. q. iiij. dist. xlv. Nō erunt cogitationes volubiles quo ad obiectum beatificum, cuius fruitio, visio, & tētio semp manet. Cum hoc tamē stant reuelationes diuinę, & nouæ creaturarū pro meritis cognitiones. Vel non sunt ibi volubiles intelligitur inuito volēte cognoscere aliquā, & nō potēte, vel cogitatione carere nolēte. Nec ipedit dictū philosophi q̄ vnū non intelligit nihil itelligit: quia nō solum in via: sed & in patria intellectus potest plura simul intelligere: quia potest se videre beatū, & actu reflexo velle esse beatum. Item potest amare se & deū, ac se propter deum: & ita vtrūq̄ apprehendet intellectus: quia ꝓsupponit cognitionem. Pręterea natura determinata est ad vnum nō producibile: sed producendi modum: ita q̄ nō est indeterminata respectu oppositorum sicut voluntas.

¶ Tertia propositio. Clara creaturarum in verbo C notitia pōt a cognitione verbi eē realiter distincta Probatur ex priori propositione: quia realiter distinguuntur quorum vno manente reliquum innouatur: aut deperditur. sed manet cognitio verbi beatifica: & acquiritur noua creaturarum in verbo notitia: potest deniq̄ acquisita deperdi. ergo. Pręterea distinctorum obiectorum distinctę sunt notitię vel esse possunt: sed verbum & creatura relucens in eo sunt distincta obiecta, relucet enī vt distincta a verbo. Alioqui non posset distincte cognosci in verbo nec pfecte scīm id qđ in se est: ergo propositio vera. Item hic fit transitus de contradictorio in contradictorium: ergo est mutatio, & non nisi nouī actus. Non sine causa propositio illa posita est cū verbo potest: nec innuit vniuersaliter cognitionem creaturarum in verbo esse beatificam: licet sit coniuncta beatificę, nec communi lege datur nisi beatis. Nam cōcedunt aliqui q̄ eadem visione potest videri deus & creatura aliqua distincte. Aliqua dicunt: sed non oīs: quia hoc argueret infinitā perfectionem creaturæ incōpatibilem. Per consequens dicunt q̄ sit simpliciter idem actus numero quo videtur deus & creatura: quia obiectum primarium vnū est: & ab illo venit vnitas act⁹. Alij tenent. Quādocūq̄ noua videt in verbo creatura, necessario ꝓducit noua visio, & ita vel oportet ad cuiuslibet nouā creaturę ostensionem interrumpi actum beatitudinis, & alium cōtinue succedere: vel simul stare duas beatificas visiones dei. Q̄ si nullum illorum placet: oportet creari nouam visionē creaturę quæ non est visio dei: & neutrum illorum triū potest demōstratiue improbari. Tertia tamen via videtur planior: ideo propositio posita est particulariter: & huic videtur assentire Holkot cum inquit. q. viij. Cognitio de deo non intermittitur: aliæ vero possunt totaliter dimitti. Et q̄ in beatis respectu creaturarū erunt successiones variarum & nouarū cognitionū in infinitum. Nec proprie dicuntur alicuius obliuisci cum manet semper speculum voluntariū coram eis potens reuelare omnia scienda: in quo omnia nosse dicuntur: & nullius obliuisci: ratione cuius etiam quandoq̄ dicuntur oīa scire, videre, & nosse: quia cum volunt scire, sciunt relatione diuina. Ockam. q. xiij. quarti, absolute tenet q̄ intellectus beatus videns diuinam essentiam: potest videre vnam creaturam non visa alia. Sunt enim obiecta distincta: ergo possunt distincte videri vnum sine alio: & quodlibet secūdū sine tertio: tertiū sine quarto. ¶ Sed an sit idē actus numero visio qua videtur deus & creatura, dubium est. Si enim est idem numero, est maior difficultas, inquit. Et si non idem numero: sed alius: ē minor difficultas. Ideo citra assertionē q̄q̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit per ordinē. Primū. Quādo aliquis beat⁹ primo videt deum, & postea creaturā, est necessario actus alius. Nam actus videndi deum manet etiā cū alius non potest manere. Secūdū. Actus quo beatus videt creaturā, differt specie ab actu intellectus quo videt deum & eius essentiam. Primo enī actu non potest intelligi creatura: nec secundo intelligitur deus: ergo differūt specie. Tertiū. Potest probabiliter teneri: deus causando actum vidēdi respectu essentię suę, potest etiam causare si vult actum vidēdi creaturam vel creaturas vnam aut plures. Et sic possunt exponi auctoritates sanctorum dicentium q; vidēs verbum videt & creaturas in verbo. Q d verū est si placuerit deo earū cognitiones in beato producere, potest enim si vult. videt ergo conditionaliter: si talium cognitiones fuerint a deo in intellectu eius causatę vel productę. Est enim deus speculum volūtarium: reuelās quę & quot vult alicui beato. Non est speculū naturaliter representans omnia: nec leguntur talia in deo quasi in libro: sed viso deo si vult pducit de⁹ cognitionem rei illius vel istius. Et quia non producit cōmuni lege: nisi videatur eius essentia clare & beatifice: ideo cognitiones illę dicuntur esse in diuina essentia clare visa tanq̄ in efficiente volutario producente eas secundū merita hoīs. Quartum. Actus beatific⁹ potest esse idē respectu essentię diuinę, & respectu creaturarū, & non prio respectu dei: & post respectu creaturę, secūdū imaginationē tactam in tertio. dist. xiiij. Impossibile enim est secundū Ockā q; sit idem actus: immo q̄diu actus ille staret & maneret, per illū actū semp videretur: cuius oppositū videt Sco. tenere. Et si ille actus semper continuaretur, non esset beatificus: quia esset præcise respectu creaturarū, nisi solū accidentaliter: vel plures act⁹ beatifici essent simul. Quintum. Potest dici q; ille act⁹ sit interrupt⁹, & causetur nouus actus respectu oīm prius visorū, & respectu illorū obiectorum & creaturarum. Et sic consequenter esset concedendum q; in eodem intellectu possent esse successiue plures actus beatifici: vel q; simul sint tales actus. Et hoc secundū eū non irrationabile: quia nulla videt repugnātia. Hęc ille. De his nō nisi somniare possumus. Alludit Holkot in respōsione ad. xj. principale. ¶ Corollarie sequitur. Qua ratione intellectus beati videns verbum potest non videre in verbo creaturam: eadem potest intellectus beati videre deum & creaturā aliquam in verbo: & aliquā creaturā in verbo non videre: vna vel diuersis visionibus. Patet secundū vtrāq; opinionē, siue anima se habeat actiue, vel solum receptiue respectu act⁹ beatifici. Si enim sensus vna visione multa videt, cur non ⟨si⟩ intellectus beatus? Præterea: sicut sensus multa videt oculis corā posita vna visione: quæ sunt veluti vnū obiectū aggregatiue: & si destruuntur aliqua prius visa: vel res oculis coram positę variantur loco aut situ: totiens fit noua visio: neq; vna visione manēte contingit aliquid prius videri q̄ postea: Ita similiter potest beatus producere aliquā visionem intellectiuā qua videt & verbum & duas aut tres creaturas & nō alias: & q̄diu illa visio manet, videt verbū & illas duas aut tres creaturas: quæ simul se habent collectiue vt vnū obiectum. Et si beatus post videt deum & nō creaturas, vel non priores sed alias, totiens quotiens variatur actus videndi. de hoc in tertio collect. distin. xiiij. ¶ Corollarium secundum. sicut secūdū aliquorum opinionem visio verbi beatifica est a solo deo actiue: ita etiam visio creaturę in verbo, est a solo deo actiue: a potētia vero rationali receptiue & lattue: quia per eam fertur & tēdit in obiectum cuius est. Secūdū aliam opinionē suo modo dicatur. ¶ Secundū corollarium. Aliqs actus videndi creaturam in verbo, potest dici beatific⁹ aliqs vero non est beatificus. Patet secundū dicta Frā. Maron. in Flo. v. cōfessi. ca. iiij. stante opinione q; vno & eodem actu cognoscitur & verbum, & creatura in verbo. Ille enim potest dici beatific⁹ quia est visio intuitiua. Secundū patet: quia si manente primo actu qui est visio dei & creaturę, post hoc a deo producatur actus videndi solam creaturam aliquam, ille nō est beatificus: qa non est dei tanq̄ obiecti. Preterea talis potest separari a prio: qui est dei & creaturæ: cū sit solus & alterius creaturæ. ¶ Corollarium quartum. Si beatus primo videt solum verbum, & non creaturam in verbo: secūdo simul vtrunq;: oportet dicere ad saluandū transitum de contradictorio in contradictorium: vel q; primus actus terminatus in solum verbū oīno desinit esse, & cōtinuo sine interruptiōe succedit act⁹ terminat⁹ i deū & creaturā simul: vel q; manēt simul act⁹ prim⁹ & secundus: & ita plures act⁹ btifici possunt esse in eodē: vel q; alia est notitia qua videtur creatura in verbo, a cognitiōe verbi solius. Patet: quia si solū verbum videt, respectu ei⁹ solius habet visionem. Si posterius videt & verbum & creaturā in verbo vnica visione, vt pluribus placet: tam esset actus beatificus ad solū deum terminatus quo ad primum. Dehinc quo ad secundum esset actus terminatus ad deum & creaturam, & ita duo actus beatifici. Ita consequēter posset dici de alio respectu alterius creaturę cōsequenter producendo. Hæc nō videtur repugnātiam habere: & non videtur facile factu dare alium modum imaginandi huius rei contingentiā: donec facie ad faciem in patria videre contingat. ¶ Corollarium quintum. Intellectus beati in patria potest videre vnam creaturam in verbo sine alia. patet ex corollario prio. ¶ Corollariū sextū.

Si admittitur q; variato quomodocūq; obiecto (siue per ipsius exhibitionē facialē, siue per absēsionē pſentię suæ) siue totali siue partiali, siue primario, siue secundario, mutatur actus tendēs in il
Jud: necessarium est actum quo videtur solū verbum: & quo videtur verbum & creatura illa vel illa in verbo, non esse eundem actum. Illa enim in quę feruntur, specie differūt, deus. ſ. & creatura, vel illa ab illa. ¶ Corollarium septimū. Sicut ad certū sensum admittitur aliquem actum dilectionis dei & proximi propter deum esse intensiorem & meliorem aliquo actu dilectionis relato in solum deum: ita posset in proposito concedi vt videt. Si sunt duę visiones beatificę dei: quarū vna ad solum deum: alia ad deum & creaturam terminat: secunda erit saltem extēsiue pfectior prima. Nec tñ ideo beatior est secundus qui habet actum terminatum ad deum & creaturam, primo qui solū habet visionē dei, & hoc beatitudine essentiali. secus de accidentali. Videatur si ne posset etiā concedi intensiue. Hoc vult Aug. v. confeſ. ca. iiij. cū inquit. Beatus est qui te & illa nouit: sed nō ꝓpter hoc beatior. ¶ Corollarium octauum. Non oportet actum beatificum creaturæ rationalis esse simpliciter perfectissimū inter oīes alios actus creaturę possibiles (Sic enī sola anima Christi esset pfecte & vere beata). sufficit enī esse perfectissimū secundū speciem. ¶ Corollarium nonum. Cum actus beatificus secundū prædicta dicitur quādo q; interrumpi ab aliquibus, nō est sensus q; interrumpatur per tempus medium, in quo intellect⁹ sit non beatus: sed aliquis actus omnino desinit esse (saltē possibile est) & continuo sine interruptione temporis succedit alius: sicut materia nūq̄ stat nuda sine aliqua forma, & succedit forma formę. Hęc exercitationis cā imaginari placuit. ¶ Quarta conclusio. Esto, sed non admisso, q; beatus videns verbum, vel essentiam diuinam in patria, cū
D cta noscibilia cognosceret: non tamen per hoc diuinę abyssum essentię comprehēderet. Illa propositio posita est ad eum loquendi modū quem habet Aug. v. de trini. ca. vj. &. vij. Si pater nō genuisset filium, nihil phiberet ipsum dicere ingenitū. vbi non ostenditur per illam negatiuam quid sit: sed quid non sit. Non ergo admittitur pars prima sed significatur q; creaturam cognoscere oīa cognoscibilia non infert ipsam comprehendere deum. Prima pars ꝓpositiōis patet ex dictis: nec sequitur: vident deum, ergo necessario vidēt oīa quæ deus videt in verbo: quia verbum est speculum voluntarium: vt supra. Præterea licet intellecto diuina omnia repręsentet deo: sed non creaturę. Probatio secundę partis supponit quid nominis cōprehendere: de quo in primo. dist. iij. q. vij. & in tertio. dist. xiiij. Potest quidem creatura comprehendere deū: primo modo sumendo cōprehēdere: cum distincte videt ipsum totum: quia nihil ipsius dei latet creaturam rationalē videtē ipsum cum non habet partes. Et sic idem est comprehendere, & distincte videre. Hoc modo quicūq; intuetur essentiam diuinam comprehendit ipsam. i. totam cognoscit, & distincte. Sic pōt illud intelligi Currite vt comprehendatis. j. Corint. ix. Item Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis q̄ sit longitudo &c. Ephe. iij. Secūdo modo cōprehendere est videre aliquod totū, & discernere inter partes eius. Sic deus non pōt cōprehendi a creatura: quia non habet partes inter quas discerni posset. Sic forte accipi potest vt supra, Ephe. iij. pro perfecta cognitione, & practica, & speculatiua secundum expositionem Ni. de Lyra, & effect⁹ dei gratuiti, qui sunt innumeri, improprie possent dici partes dei effectiuę. Cognoscens ergo deum in patria practice & speculatiue, dicitur comprehendere eum respectu cognitionis vię: si placet ita vti vocabulo. Tertio modo comprehendere est rē aliquam cognoscere & videre perfectissima cognitione qua cognosci potest. Illo modo creatura nō potest comprehendere creaturam. Cognitio enī diuina qua cognoscit creaturā est perfectior oīni cognitione creaturæ: & potest de⁹ in aliquo causare perfectiorem rei cognitionem q̄ possit creatura se ipsa producere. Ergo creatura nō potest aliam creaturam cognoscere cognitione perfectissima, qua contingit ipsam cognosci. Sed nec deum cōprehendere pōt hoc tertio modo: sic enī a solo intellectu increato comprehenditur deus: quia oīni cognitione creata, increata est perfectior & maior nec vlla creatura hoc modo comprehendi pōt nisi a solo deo. Quarto modo comprehēdere est cognoscere sub omnibus prædicatis sibi conuenientibus, & secundum quę cognoscibilis est. hoc modo solus deus seipsum comprehendere potest, & oēm creaturā: qa multa latēt in creaturis quę sunt prorsus abscōdita itellectui creato pīertim in via. Beat⁹ Aug. xxij. de ciui. dei. c. xxiiij. oñdit de corpore hūano, q; venarū pplexitates, neruorū atq; viscerū secreta vitalium inuenire potest nullus. Sicut nec anatomia numeros (quibus coaptatio q̄ & harmonia dr̄ grēcę, tanq̄ cuiusdā organi intrinsecus atq; extrinsecus constat totius corporis) vnq̄ inuenire potuerunt: quos nemo fuit ausus quæ rere. Et cōsequenter q; ea quæ sunt mole minima quæ plus habent admirationis &c. Quinto cōprehendere est cognoscere intellectione habente talē proportionem ad alias intellectiones, qualem habet obiectum ad alia obiecta. Hoc modo creatura potest comprehendere creaturam: sed non deum: sic solus deus comprehendit seipsum: quia sicut eius cognitio increata excedit oēm aliā cognitio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nē:ita obiectū increatum qđ de⁹ est, oīne obiectū creatum excedit infinite. Tres vltimi modi ꝓprie conueniunt deo. Hinc Apl's exclamat Ro.xj.O altitudo sapientiæ & scientię dei:q̄ incomprehensibilia sunt iudicia eius. Esto itaq; ꝙ creatura oia cognoscibilia cognoscat per possibile vel imposſibile:attamen deum comprehendere non potest: quia etsi intellectui actu ineſſent a Deo productæ infinitę cognitiones extensiue,& infinitę secundū multitudinē:oēs tñ essent formaliter & intēsiue finite. Non autem pōt cōprehendi deus,nisi cognitione formaliter infinita:quia enim est infinitę entitatis:est & cognoscibilitatis infinitę. Infinite denicq; excedit alia cognoscibilia oia. Nostra cognitio qua intellectus creatus cognoscit,est intensiue finita,& finite excedens cęteras cognitiones:quare nulla talis potest deum cōprehēdere. Secūdum illas acceptiones nois comprehēdere facile potest respōderi ad pleraſq; auctoritates scripturę loquētes de cōprehensione:in quarū aliquib⁹ accipit generaliter pro apprehēsione,vel ꝓ adeptione prę mij pro quo certatū est,vel ꝓ cognitione rei sicuti est,hoc est nō cognitione infinita ; sed intuitiua distincte vt summū & interminabile bonum. Sic beati talem eum cognoscūt qualis est:est summū bonum:ergo talē eum cognoscunt cognitione finita,q̄uis sit obiectum infinitū. Intellectus em̄ nō est capax infinitę cognitionis subiectiue : sed tm̄ E obiectiue. ¶Quinta cōclusio. Etsi beati in patria infinitatē dei nequeāt attingere cōprehensiue : nihilominus infinitatē dei clare vident cognitiōe finita,q̄ non est comprehēsiua proprie. Pars prima est propositio præcedens. Pars secunda patet ex dictis. Nisi enim deus sic apprehenderet vt bonū infinitū:i quo est eminēter & vnitiue oīne bonū: voluntas non quietaret:vt supra. Vltima siquidē volūtatis quietatio non consistit in tanta vel tali rei dilectione,vel delectatione:sed in rei habitione & adeptione operosa,quæ pōt terminare totā tendentiam naturalē appetitus humani, & in qua sit eminenter & causaliter plenitudo,& sufficiētia oīs boni. Id non potest esse nisi bonum infinitum includēs in se eminēter oīne bonū. Nec ex hoc pōt inferri ꝙ talis cognitio sit ęque perfecta sicut visio verbi increata:licet sit eiusdem obiecti, & sub eadem ratione.s.sub ratiōe infiniti: neq; actus capit suā vnitatem & distinctionē formaliter ab obiecto:sed causaliter, seipsum em̄ intrinsece & formaliter actus distinguit. Et licet ex distinctiōe obiectorū arguat distinctio actuum : non tamen ex vnitate obiectorū vnitas actuū: quia eiusdem obiecti sub eadē ratiōe possunt esse plures actus. Sic deum cognoscunt & diligunt sancti. Item cognitio intuitiua & abstractiua sunt eiusdē obiecti sub eadem ratione secundū plures,& tamen non sunt idem actus:de quo in Prolo. Præterea non omnis ratio infiniti est perfectissima: hoc est non omnis ratio qua aliquid cognoscitur esse infinitum est perfectissima. Sunt enim gradus inter eas : quia vna alia clarior:sicut in natura intellectuali perfectissima vna præcellit aliam. ¶Corollarium. Nō sequitur:infinitas dei cognoscitur a creatura:ergo cōprehēdit ab ea.nisi cōprehendere sumat primo mō:qa nō tātū eā cognoscit:quātū cognoscibilis est. Est aūt cognoscibilis cognitiōe infinita formaliter sicut & ipa infinita est, & hoc a solo deo. ¶Corollariū secundū. Etsi nihil sit maius anima rationali latiue vel capacius in ratione obiecti:est tamen maius ea in modo attingēdi obiectum.quę maioritas non est in obiecto,sed in actu. ¶Corollariū tertiū. Infinitū cognoscere,vel etiā cognoscere infinitū,nō arguit perfectionē infinitā intellect⁹:sed cognoscere infinitum distincte sub omni ratione qua cognoscibile est omnib⁹ prędicatis sibi cōuenientibus. Non em̄ oportet actum quo aliqđ obiectum cognoscit,habere eam pfectionē quā habet obiectum. ¶Corollariū quartū. Si intellect⁹ haberet in se infinitas cognitiones infinitorū obiectorum per possibile vel impossibile,ex hoc non esset infinitus intensiue:nec cognitiones illę essent infinitę intensiue:sed secundū multitudinē extensiue. Ideo adhuc non cōprehēderet deū qui est infinitus intēsiue. Nec illa receptio infinitarū cognitionū argueret infinitatē intēsiuā intellect⁹: qa habere plures cognitiones non semper arguit maiorem perfectionem q̄ habere vnam : sicut patet in patre deo cognoscēte sese. Nec cognoscere distincte infinita formal'r infert infinitatē cognoscētis. Nec huic fundamēto innititur ꝓpositio:sed limitationi intellect⁹: ꝓpter quā nō pōt etiā quōlibet finitas cognitiones cognoscere. ¶Si dicit: vbi cognoscit infinitū:ibi est infinitas in actu cognoscēdi. Probatur. Perfectioris obiecti pfectior est act⁹ ergo infiniti infinitus. Item ex distinctione obiectorum sumitur distinctio actuum : ergo tāta erit distinctio in actibus quanta in obiectis: sed obiectum est infinitum: ergo & actus talis obiecti erit infinitus. Ad primum negatur consequētia. talis enim modus arguendi non valet nisi vbi ordinate secundū certam proportionē proceditur p media infinita. Vel sic. quādo pluralitas arguit certā perfectionem maiorē secundū certum gradū,tūc infinitas secūdū eundē gradū arguit infinitatem. Vel secūdū Ockā secūdo Quodlibet.q.xiij. non valet nisi contingat implere ordinate ꝓcessum in infinitū:hoc est qñ actus respectu obiecti infiniti ꝓsupponit de necessitate act⁹ infinitos infinitorū obiectorū habentiū ordinē secūdū pfectionē maiorem & minorem. Sic non est in proposito:quia potest de⁹ intelligi vel diligi post vel ante qđcūq;

obiectum creatū, & actus quo diligitur a creatura est necessario finitus. Et sic actus obiecti infiniti nō presupponit infinitos actus aliorū obiectorū. ¶Ad secundū dictū est. Quis em̄ distinctio specifica actuū arguatur & sit causaliter ex distinctione obiectorum specifica:non tamē oportet esse tantā distinctionē in actibus quāta est in obiectis sed perfectioris obiecti pōt esse perfectior actus. Hinc cognitio quā habem⁹ de deo in via, quę est quędam conceptio vel cōceptus,nō est necessario essentialiter perfectior cognitione creaturarū nisi denominatione extrinseca:quę supponit pro obiecto nobiliori.hoc em̄ valet locutio cum dicit,est perfectior.i.supponit pro re perfectiori. Sic vnū nomen vel vna imago est nobilior alia, vel nobilius alio denominatiōe extrinseca: quia significat rem nobiliorem aut supponit pro re meliori. Sic imago aurea leonis est essentialiter melior imagine lignea crucifixi:sed nō denominatione extrinseca:& nomen militis melius nomine plebei:quia pro meliori supponit. & qualitas talis rei pro qua nomen supponit,denominat nomē suum denominatiōe extrinseca. Hinc secundum Holkot.q. viij. quarti est bonitas actus intrinseca:& est bonitas accidentalis. Bonitas intrinseca, est res illa seu qualitas illa. Accidētalis est secūdū denominationē obiecti cuius est actus. Sic nomē Iesus, nomē est dulcissimū,qa maximi effect⁹. Vnde nō oportet obiectorū gñe distinctorū actus genere distinguit:sicut actus substātiæ & qualitatis sunt eiusdē generis ꝓpinqui: quia de qualitatis prima specie. Et ita perfectio actuū nō proportionatur pfectioni obiectorum: tum quia non sunt causaliter tm̄ ab obiectis:sed etiā a potentia eliciente, quę est eadem respectu oīm obiectorū. Tum quia nō oportet effectus proportionari secūdū ꝓportionē causatū:cum etiam ab eadem causa procedāt effect⁹ diuersi specie:& ita perfectione. Ex quo patet ꝙ frequenter cognitiones eiusdē generis obiectorū specie distinctorum minus distant secundū perfectionē q̄ ipsa obiecta:vt minus distant visio albedinis & nigredinis, q̄ albedo & nigredo. Ex quo patet secundū aliquos:ꝙ in actibus reflexis licet crescat perfectio in posterioribus,& posterior sit perfectior priore : minuitur tamē semp ꝓportio, ita ꝙ posteriores minus distant q̄ priores. sicut in numeris semp minor est ꝓportio potioris ad minorem: vt quatuor ad tria:trium ad duo:q̄ ecōtra duorū ad tria. ¶Notant hic aliqui ꝙ deo supplēte vicem obiectorū diuersorū,quotcunq; notitias contingit poni in intellectu, pōt maiorē numerū notitiarum habere. Nonne si qs habet auxiliū decem virorum pōt tātū portare quātū illi decem? Cōtra.tunc sequitur ꝙ visio creaturę posset ęquare immo excedere visionem beatificam. Si.n.est finita,finite excedit visionē creaturę. Potest ergo augeri visio creaturę vt fiat ęqualis visioni beatifice. Negatur consequentia. Ad probationē dicitur ꝙ finite excedit visio beatifica visionē creaturę.i. perfectione finita:sed non secundū proportionē certam.& ita quātūcūq; augeret visio creaturę,nū q̄ attingeret minimū gradum visionis beatifice: quia differunt specie, & additio gradus ad gradū non mutat speciem. ¶Sexta propositio respon- F det ad secūdā partē quęsiti:& est hæc. Beati videtes deum aut diuinam essentiā non vident ꝓpter hoc necessario oēs creaturas relucere in verbo. Tātum em̄ cognoscunt,quātum ad eorum pertinet beatitudinem:& quantū de⁹ qui est speculum voluntarium voluerit eis reuelare:vel cognitionē in ipsis producere. Si dicitur: Videns deum videt pfectionem infinitam:cōceditur. Cū infertur:talis videt omnia relucentia:Negatur:quia creaturā relucere in verbo, non dicit aliud in proposito nisi eam aut eius cognitionē produci a verbo in volēte vel debente creaturam hanc vel illā cognoscere ꝓ meritis:aut sicut causa repsentat suū effectum.

¶Quantum ad articulum tertiū est G dubium primum. Vtrum visio diuinę essentiæ sit actus complexus,vel incomplexus. Dicendū est incōplexus:qa intuitiuus. Et si dr: act⁹ cōplexus est perfectior incomplexo:Beatitudo consistit in actu perfectiori &c. Dicēdū.quādo sunt eiusdem generis,notitia cōplexa est pfectior. Ockā.q.xiij. quarti. Et etiā quādo vtraq; est abstractiua. Si autem vna sit intuitiua:puta incomplexa & complexa abstractiua:tunc non oportet complexā esse pfectiorem. Si queritur de securitate: de qua q̄stione ꝑcedente:Respōdet. Si nō est aliud q̄ certa cognitio de diuina ordinatione qua nūc habitā vult beatitudinem continuari:sic est actus complexus Si tamē aliquis diceret (licet inaniter) securitatem non esse aliud a visione,aut fruitione : cum visio est notitia incomplexa:etiam securitas esset actus incomplexus(sic de fruitiōe) immo ad beatitudinem essentialem necessari⁹. Sed magnitudinis securitas est actus complexus:alius a visione & fruitione incomplexi,terminatus ad hoc complexū, De⁹ vult beatitudinem oīm & singulorum beatorum in perpetuum continuare. Et tunc consequēter post prius dicta.q.ij. posset & visio & fruitio esse sine tali securitate. Nisi dicatur vnum & eūdem actum posse dici cōplexū & incōplexū respectu diuersorum:sicut notitia alicui⁹ ꝓpositiōis apprehensiua,qua apprehenditur ꝓpositio tota,est act⁹ cōplexus:sed inquātū apprehendit ille vel ille terminus propositionis, dicit ab aliquibus actus incōplexus. ¶Secundū dubiū:Vtrū actus beatific⁹ H sit rect⁹ vel reflexus. Supponitur hic ex Ockā.q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

xxj.secundi,&.q.xij.secūdi Quodli. q; act⁹ rect⁹ dicitur: quia eo intelligitur obiectum extra aiam. Reflexus vero, quia habet actū rectū ꝓ obiecto. Q; dq; distinguitur realiter actus rect⁹ & reflexus. Quibus ſtāubus dicēdū. Actus beatific⁹ eſt actus rectus: quia ſine omni actu reflexo poteſt aliquis eſſe beatus ſtante notificatione beati vt ſupra: nō autē ſine actu recto. ¶ Si dicit: nullus eſt perfecte miſ ſciat ſe eſſe beatum & velit ſuam beatitudinē &c. Dicendū. ſi nomen beatitudo ſupponit p̄ciſe pro dei viſione intuitiua vel fruitione, concedi poteſt aliquem vere eē beatū & eſſentialiter abſq; hoc q; actu elicito velit aut ſciat actu reflexo ſe eē beatum: ſufficit q; poteſt ſe reflectere & actu ſcire cū vult ſcire. Vult ergo & ſcit ſecundū mentis p̄parationē. Habet em̄ in ſe actū ꝑfectiſſimū ſecundū ſpeciē includentē eminēter ꝑfectionē actus illius complexi: volo videre deum & eo frui, nec eo vnq; priuari. hæc omnia ſcit & vult ſecundū mentis diſpoſitionē. Et ita cum ſic eſt diſpoſit⁹ q; derelictus ſibi ipſi eliceret hoc complexū, volo eſſe beatus: ſcio me eſſe beatū &c. dicitur idip̄m velle habitu inaſeribili, hoc eſt optima mētis diſpoſitione. Exemplum de martyribus paſſis pro deo qui pœnis abſorpti forte nullā habēt ꝑcōrū cognitionē actualē vel etiā dei, aut ęternæ beatitudinis: habēt tm̄ actū includētē eminēter om̄ia illa: q actus reddidit eos paratos ad faciēdū omnia: quę pro Chriſto ſunt facienda. Nec valet dictum quorundā tenentiū q; in actu reflexo conſiſtat beatitudo, quia ꝑfectior recto. Nec cogit hic dictū philoſophi, Priora generatione ſunt poſteriora perfectione: quia intelligitur quādo ſunt eiuſdem generis, & vnum ordinatur in aliud, & eſt ꝓpter aliud eſſentialiter: ſicut ſperma eſt ꝓpter hominem, & puer ordinatur vt fiat vir. Ockā. q.iij. diſt. prima primi. Sed actus rectus nō eſt propter reflexum: nec ordinatur in ipſum: ſed reflexus comitatur rectum: immo ad bonum intellectum eſt virtualiter in recto. Nec cōcedendū q; reflexus plus quietat. Etſi maior ſequitur delectatio ad actum reflexū, q̄ rectum: tamē illius cauſa nō eſt reflexio ſed fruitio: vt ſupra. Vel poteſt negari. Præterea ſicut beati dicuntur non habere obliuionem alicuius creaturę prius cognitę in verbo quā nunc non vidēt, eo q; habent obiectum beatificum præſens, potens & volens omnia ſcienda reuelare, quæ ad eorum pertinent beatitudinē, & vtūtur deo quaſi ꝓ habitu: vt qdā loquūt: ita fruētes deo clare viſo, habent quicquid volunt: ſciunt & cogitant omnia volūt ꝓpetuo volūtate aptitudinali ſe frui deo & videre deum &c. ¶ Tertium dubiū. Si cognitio creaturę in verbo, & cognitio in genere ꝓprio eiuſdem creaturę, ſint cognitiones diſtinctę ſecundū ſpeciem. Dicendū: Si cognitio creaturę in verbo ſit intuitiua, & cognitio creaturę in genere proprio ſit abſtractiua, diſtinguūtur ſpecie: vt ſupra in prolo. Si aūt vtraq; ſit intuitiua: puta ſi de⁹ cauſaret immediate cognitionē albedinis intuitiuā in intellectu beati: & ipſe beatus non indiſtans videret eam naturaliter in genere proprio: non videnē eſſe diſtinctę viſiones: nec ſpecie, cum habent idē obiectum & eoſdem effectus: nec numero: qa nō eſt neceſſitas diſtinguendi vnam ab alia: ſed poſſent dici prim⁹ auctus: ſicut ſole & igne calefaciēte idem ſubiectum, ſunt quidem duę cauſę partiales ſed vnus calor auctus.

Queſtio.IIII.

QVarto q̄ritur: vtrum certātibus in agone hui⁹ viæ, ex gratię gratum faciētis inclinatione debeatur a deo ſecundū ſtrictam iuſtitiam & de condigno præmium beatificum perenne: ſiue eſſentiale, ſiue accidentale.

¶ Quantum ad articulum primum A ſupponitur ex diſt. xxvij. ſecundi. Quid meritū, quotuplex. Quid meritū de congruo & condigno &c. & q; æqualitas meriti ad præmiū quando q; fundatur in natura actus & conditione: quando q; in conuentione & pactione. ¶ Secundo notādum. Nomine agonis ſiue agonizare venit pugna ſiue concertatio pro corona. Vnde. j. Corint. ix. Omnis qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem vt corruptibilē accipiāt coronam. Sicut enim in agone contēditur pro corona, licet marceſcibili: ita viator cōtendit pro corona immarceſcibili patrię cæleſtis. Hic. j. Timo. vj. Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam ęternam. Et. ij. Timo. ij. ait Paulus ad Timotheū. Labora ſicut miles bonus Chriſti. Et ſequit. Qui certat in agone, non coronabitur niſi legitime certauerit. Et Eccl̄i. iiij. Pro anima tua agonizare: & vſq; ad mortem certa pro iuſtitia. Præterea agonista hoſtem vincere nititur: & ſeſe eripere de laqueis aduerſarij. Ita Iob. vij. Vita noſtra militia eſt ſuper terram. Item nomē victoria quandoq; ſumit pro ſolo dominio ſuper hoſtibus tribus: ſine victoria bellicoſa præuia. Vt ſic dicetur de virgine Maria. Quomodo dicitur Chriſtus mūdū vicille Ioā. xvj. & ſancti regna Hebr. xiij. per fidē & gratię plenitudinē. Et virgo Maria caput ſerpētis cōtriuit. Sunt vero inter alios inumeros hoſtes tres principales, caro, mundus, diabolus. j. Ioā. ij. Caro & carnis concupiſcentia potiſſimū vincitur virginitate. Virginitas enim vult omnes carnales voluptates reſpuere, & nullatenus experiri: ſiue in cō

fugio ſiue extra. Mundus excellētiſſime vincitur martyrio. Impugnat em̄ mundus in proſperis & aduerſis. Et victorioſius eſt nō vinci aduerſis: immo nec terreri, q̄ non allici proſperis. ſecūdū Augu. li. lxxxiij. q. iiij. Et ſcām Phm̄, mors terribiliſſimū inter oīa terribilia, quā ſancti martyres voluerunt pro Chriſto pati. Excellentiſſime vincit mūdū, qui eius fraudulentijs renitēdo non cedit, ſed reſiſtit vſq; ad mortem, qđ martyrū eſt. Diabolus ſuadens ad vitia potiſſimum vincitur cū qs eius ſuaſiones & perſuaſiones doctrina ſana detegit & exterminat, ſemetip̄m & alios ſana eruditione ad vitam ſalutis cum effectu dirigendo opere & veritate: qđ doctorum eſt. Hinc dicūt doctores virginibus, martyribus, & doctoribus, dādas eſſe aureolas. Iſtę tres victorię communiter dicuntur potiſſimę p̄cellentes & quaſi priuilegiatę. In his tamen contingit inuenire gradus, & excedens pariter & exceſſum. Eſt. n. virginitas alia purior: gladius penetrabilior vſq; ad intima cordis: vt ita dicatur. Doctrina ſublimior qua etiam maximi lucrantur Chriſto. Victorioſa certatio viatorum cōtra hoſtes illos cum operis effectu, agon dicitur.

¶ Tertio notandum. Præmium beatificū duplex eſt, ſcilicet eſſentiale & accidentale. Eſſentiale pōt notificari ſecundū diuerſitatē opinionū admittētiū vel non admittentiū gaudium vel delectationē eſſe de eſſentia beatitudinis. Sic de tentione, petuitate, ac ſecuritate. ſicut ſcām q; admittit vel non admittit q; ſit vna viſio qua videtur verbū, & creatura in verbo: vt ſupra. q. iij. Eſſentiale præmiū eſt id in quo conſiſtit formalis beatitudo & obiectiua: ſine quibus nullus eſt beatus. Accidentale p̄miū forte poteſt ecōtra notificari in genere.

¶ Corollariū. Solus aię beatitudo eſſentialiter p̄miū dicit: vt cōiter: & nō corpis qđ ſuā beatitudinē habet ex redūdātia beatitudinis aię: qa homo ſecūdū aiam meruit corporis beatitudinē: & ſine beatitudine aię: puta dei viſione & fruitione beatifica: corpus nō cēt beatū. ¶ Corollariū ſecundū. Nō dicit p̄miū accidētale quia eſt accidēs inhęrēs aię: ſed quia reſpicit obiectū increatū immediate. Alias enim viſio & fruitio &c. eēnt p̄miū accidētale. ¶ Corollariū tertiū. Nō oia bona beatorū includunt formaliter in ratione p̄mij eſſentialis, ſed eminenter: niſi ſumat ꝓ beatitudine aggregatiue.

¶ Corollariū quartū. Si eſt vna & eadē viſio qua videt deus & creatura in verbo: nō eſt abſonum dicere aliquē actū beatificū terminatū ad creaturā & ad deū dici p̄miū eſſentiale. Patet ex p̄cedēti q̄ſtione. Et ideo illa notificatio & diſtinctio p̄mij eſſentialis & accidentalis penes obiectum creatum vel increatū p̄ciſe non cogit: eſt quidē de eſſentia C beatitudinis viſio & fruitio dei. ¶ Quarto notādum: q; vtrūq; p̄mium corona ſolet dici. Corona victori debetur, & certanti contra hoſtē in bello cum triumpho. Iaco. j. Beatus vir qui ſuffert &c. coronam vitæ accipiet. Et. ij. Timo. iiij. Reposita eſt mihi corona iuſtitiæ. &. j. Pet. v. Immarceſcibilē glorię coronā. Apo. ij. Eſto fidelis vſq; ad mortē, & dabo tibi coronā vitæ. Itē oēs beati regia diguitate ꝑfulgēt. Feciſti nos regnū deo & ſacerdotes. Apo. v. Aurea ꝓpter pennem ſecuritatē & tētionē: qa nunq̄ marceſcet nec deficiet. Præmium eſſentiale corona dicit aurea. Accidētale q̄nq; retinet hoc ſolū nomē q; accidētale p̄miū dicit, quādoq; & aureola nominatur. Hinc præmium accidētale in genere duplex eſt: quoddam ſortitur nomen aureole: quoddam non ſortitur hoc nomen a doctorib⁹. Connotat enim nomen aureola vltra præmium accidentale excellentiam victoriæ: qa eſt præmium operis victorioſi, & præcellentis pugnę, ſeu operis priuilegiati. Forte docto. ſic loquētes occaſionem acceperunt. Exo. xxv. cum dicitur de menſa Arcæ. Facies illi labiū aureum per circuitum: & ipſi labio coronā interraſilem altam quatuor digitis: & ſuper illam alteram coronā aureolā. Vbi Beda (vt habetur in Gloſ.) per coronā auream intelligit p̄mium ſeruantium præcepta: per coronam aureolā p̄miū ſeruantium cōſilia. Hęc em̄ prioti ſupponitur & priorem ſupponit. j. Corint. ix. Vel ꝑ coronā p̄miū aiarū intelligit: per aureolā gaudiū qđ erit aię in reſumptione corpis. Hoc dictū Bedę planū ē. Notificat Rich. art. v. q. ij. Aureolā: quia eſt gaudiū de opib⁹ a ſe factis: rōne habētib⁹ victorię p̄cellētis: ꝑ qđ apparebit exteri⁹ in corpe: quidā decor q; p̄dictū gaudiū qđ iteriꝰ eſt declarat & idicat. Præmiū: qđ nō mereē dict. Aureola eſt gaudiū de bonis opib⁹ ꝓ ſe factis: nō habētib⁹ rōnē victorię p̄cellētis, ſeu nō priuilegiatis priuilegio victorię p̄cellētis. Dicunt em̄ ſcām Rich. opa illa priuilegiata q̄ habēt rōnē victoriæ excellētis. vbi ſupra. Et Durā. diſ. xxxiij. q. iiij. dicit p̄miū accidētale correſpōdere difficultati opis exteriꝰ. Et diſ. xx. q. iij. dicit. Aureola eſt p̄miū de pœna ad quā qs nō tenet, vel ad quātā qs nō tenetur. Exemplū de martyrib⁹. ¶ Corollariū ſecūdū eſt. Aureola correſpondet ſolū opib⁹ & pœnis ſuperogatiōis. Ita videē velle Apl̄s. j. Corint. ix. vbi tale p̄miū de ope ſuperogationis noīat gloriā. Attñ ſępenumero oīe gaudiū de bono creato & qbuſcūq; quorūcūq; actib⁹ beatificis, & paſſionib⁹ comitātib⁹, aliis ab obiecto increato & beatifico p̄ciſe, Aureola dr̄ diminutiue & cōpatiue ad aureā, nō curādo cuiuſcūq; victorię ſit ſiue priuilegiatę, & p̄cellētis ſiue nō. Nō. n. videē vſquequaq; clarum ex ſcriptura Canonica, quibus ſiue qualiter ſe habentibus actibus victorioſis debetur aureola proprie: vt præmium accidentale, & aureola aliquo modo differunt: quia non oīe accidētale

Universidad de Deusto
Biblioteca

premium meretur dici aureola. San. Tho. in. iiij. dicit. Aureola est gaudium de operib⁹ a se factis quę habent rationem victorię excellentis. & præsupponit præmium essentiale siue auream: nec sine ea datur alicui. v. Quodli. q. xxiiij. Accidentale datur victorię in cōmuni. Si autem quæritur in quo subiectatur aureola: Respondet Palu. q. viij. ar. iiij. q⁹ est in anima principaliter: & per redundā tiam in corpore erit quædam decentia & pulchritudo singularis repræsentatiua aureolæ: Doctori in ore, virginibus in illa parte, martyribus in cicatricib⁹: vt sciatur statim qualis quis fuerit an martyr virgo doctor. Consequenter notat san. Tho. dist. presenti. q. v. ar. j. q⁹ ratio operis meritorij debetur ex duobus. s. ex radice charitatis: & sic et debetur aurea: & ex ipso genere actus, quod laudabilitatē quandā habet ex debitis circūstātijs & habitu elicito & ꝓximo fine: & sic debetur aureola. Cōcludit q⁹ in prēmio aliquid est ex parte charitatis. s. aurea, aliquid ex gñe operatiōis qđ dicit aureola. Subiūgit. Maior est excellentia meriti quæ consurgit ex charitate, q̄ illa quæ consurgit ex genere act⁹: sicut finis ad quem ordinat charitas est potior ijs quæ sunt ad finem circa quæ actus nostri consistunt. Vnde etiam prēmiū respondēs merito ratione charitatis quantūcūq; sit parvum: est maius quolibet præmio correspondente actui ratione sui generis: & ideo aureola diminutiue dicitur respectu aureę. Hęc ille. Ex istis & alijs doctoꝝ verbis potest non ab re hęc similitudo colligi per quid nominis aureola vel corona. Sicut currētiū est recipere. j. Corinth. ix. (secus de non currentibus) ita certantium & triumphātiū corona: tamet si illa duo sese habent multum differenter: secundum q⁹ ex maiori charitate, vel minori charitate sunt alicui debita, & a deo reddita. Et quādoq; aliquod brauiū est nobilius corona, & econtrario: licet brauiū non possit dici corona: nec econtrario: propter connotationem termini. Per consequens licet singula bona opera: siue interius manentia in anima: siue prodeuntia in actum adextra: sua habitura sint gaudia accidentalia: non tamen veniunt nomine aureola proprie sumpto vocabulo: nisi sint pugnę & victorię præcellentis triumphi, cum effectu operis. Videatur si nō sufficiat ad aureolę adeptionem habere dominium super hostibus tribus, secluſa formali pugna & bellicosa victoria contra eosdem: vt infra, du. tij. ¶ Sexto notandum post dicta in secundo collect. distin. xlij. An actus interior & exterior ab eo imperat⁹ in eodem supposito & pro eodem tempore sint idem peccatū vel duo &c. Sic de merito, licet apud deū voluntas reputatur pro facto in his quæ respiciunt præmium essentiale beatificum: dummodo fuerit voluntas plena & efficax quantū est ex parte agentis: ita q⁹ non stat per eum: & nihil deest ex parte ipsius. Non tamen sic est in satisfactione ꝑ culpis commissis in solutiōe pœnarum: vt supra dist. xlv. Nam in indulgentijs sonantibus q⁹ hoc vel hoc facientes habeant indulgentias &c. si qs nō facit facto, qđ indulgentiarum concessio requirit: volūtas non habetur pro opere. Item ex Principis edicto venientes ad prælium & victoriam habentes: corona fulciuntur certantium: non sic domi manentes, & certare non potentes: tamet si tempore intermedio tali regi rē plus gratā & honorificam fatagunt cum effectu. Primi coronam habent: non sic alij qui animo quidem pugnauerunt, cum mœrore suam impotentiam deplorando. Et si eorum donarium regium prestantius sit corona certantium: attamen corona certātium carent: quia nō fuit in eis pugnare cum effectu: cui soli vt tali tale debetur prēmium ex merito. immo nomen huiusmodi meriti exigit tale præmium & ecōtrario. Et licet ipotēs coronæ plus regi placeat non tamen coronabitur tali corona victorum: qa non pugnabat vincēdo modo tali hostem. Sic ni fallor, opus aliquod adextra aliquid addit in merito & prēmio vltra solam voluntatem manentē, quantum de se est efficacem & operosam. Vtiq; p̄ciosa ratio meriti vtriusq; præmij est charitatis & voluntatis conatus. Et cum adiungitur opus ad extra volūtati interne, quātum de se est efficaci: iā duo sunt actus numero, & nō vn⁹ actus dūtaxat & ita duæ causę (ad sanū intellectum) duplicis prēmij. Consequenter dicendum: Si in operis cōsummatione voluntas non semper intēditur (qđ multis videtur quasi impossibile vt nō intendat) Sic idē est meritū substātiale sc̄m intēsionē in faciēte opus adextra & in volente solum, cæteris paribus: sed non idē præmium accidētale extensiue: quia hic gaudet de opis cōsummatione, & victorię efficaci implectione, non sic alius. Sic em̄ aureola quo ad sui intēsionē (vt loquitur Sāct. Tho. iuxta finem huius dist.) sequitur intensionem meriti, non quantum est ex parte radicis meriti, sed ex gñe operatiōis. Vnde aliqs martyr minor in præmio essentiali, pōt habere maiorē aureolā alio qui maior est in merito essentiali. Dicitur aūt q̄ñq; maior vel minor aureola ratiōe victorię: vel qa plus spūalis & intrinseca, & maioris delectationis ablatiua, vel qa de sui natura volūtati plus repugnās (volūtati inquā inculpabili) vel quia diuturnior, & plus afflictiua, & maioris vehemētię & conat⁹: vel qa de re meliori & nobiliori ac plus proficua &c. Volens itaq; attendere maioritatē vel minoritatem aureolę dandę pro tali genere operis triumphalis, respiciet nō ꝓcise intēsionem charitatis: sed etiam genus & qualitatē, ac etiā diuturnitatē victoriæ, suppositā tamē charitate & gra gratum

facientē. Sic enim qui maiorem & duriorem habet victoriā, maiorem habet aureolam etiam generaliter loquendo. Non ergo ꝓcise secūdū radicē meriti: sed secundum genus victorię, & pugnę in formatę charitate, metiēda est intēsio aureolę: vt eius vtar vocabulo. Si vero tenetur q⁹ voluntas intēditur in operis consummatione semper & regulariter: q⁹q; actus obiecti præsentis & absentis differunt specie: per consequens se non possunt intendere: sic voluntas impedita quæ est obiecti absentis: nunq̄ attinget perfectionem speciuocā alterius quę est obiecti ꝓsentis. Hic vt sic mai⁹ potest esse prēmium voluntatis consummatę q̄ impeditę. Si ergo placet accidentale prēmium debitum bono operi exteriori sic qualificato ex charitatis augmēto, ab hoc denominare, nomina sunt ad placitum. Secūdum hanc positionem, sola voluntas interior sine actu exteriori nunq̄ habitura est aureolam: quia ille actus interior nunq̄ potest attingere perfectionem speciuocam act⁹ exterioris cui debetur aureola cęteris paribus. Cui⁹ discussionem maioribus cōmittendam duxi. Est etiam considerandū q⁹ difficultas prouenies ex mala voluntatis dispositione, non facit opus laudabile sed illa quę prouenit ex voluntate non culpabili: vbi ex qualitate operis multum repugnante naturę, vel hominis bonę voluntati, opus est laboriosum: illa difficultas occasionaliter reddit opus laudabile & actū facit meliorē: quia tūc homo se conuertit ad deū, petēdo auxiliū i tēpore opportuno, nec finit deus hoiem tētari supra q̄ pōt: sed facit cū tētatione ꝙuentum, vt possit sustineri &c.

Conclusio 1.

F ¶ Quantum ad articulum secūdum est conclusio prima. Nō obstante dicto Apostoli Roma. viij. Nō sunt cōdignę passiones hui⁹ tēporis ad futurā gloriā, sane & catholice concedi pōt hoiem certantē in agone vię ꝓsentis posse mereri de cōdigno p̄miū vitę ęternę. Patet ex dis. xxvij. secundi collect. Nec obstāt hic dicta Origenis li. viij. ad Roma. & Aug. quorū intellectus habet vt supra. Nec impedit ꝓpetuitas & indeficiētia p̄mij ad meritū tēporale. Nā stricta iustitia dei non exigit naturalē correspōdētiā ad p̄miū liberaliter dādum.

2.

¶ Secunda cōclusio siue ꝓpositio. Homo p actionē temporalē, & quasi momētaneā charitate formatā potest de cōdigno mereri vitam sempiternā. Patet vbi supra. Hoc em̄ est ex gratuita sponsione dei, & ex ordinatione diuinę liberalitatis, volētis dare superefluenter tātū pro tantillo: si hō ꝑ suo quo ꝓmaneat in gratia gratū facientę. Potissima ratio meriti respectu p̄mij beatifici est diuina acceptatio & ordinatio dandi hoc pro illo. Nulla enim esse potest comparatio æterni ad temporale, caduci ad perpetuum: quantum est ex natura rei: nec vlla æqualitas iustitię distributiuę, quę fundatur in quadam proportione ęqualitate geometrica. Est autē proportio geometrica qua continens excedit contentum in aliquo certo & finito gradu: ita q⁹ excessum aliquando replicatum reddit suum excedens. Et sic nulla est proportio finiti ad infinitum simpliciter. Quotiēscūq; enim finitum replicatur, nunq̄ reddit infinitum. Sic em̄ entitas vnius ad reliquū est improportionata in entitate. Cum hoc tamen stat q⁹ infinitum potest intelligi a finito: quia est ibi proportio cognitiōis ad obiectum: siue operationis ad terminum. Pōt enim finitum cognitiue ferri in infinitum, & infinitum esse terminus obiectiuus, & pfectiuus ejusdem. Est ergo hic cum redditur ęternum ꝓ tēpore, proportionis ęqualitas fundata nō in natura rei ꝓcise secūdū proportionē geometricam: sed in prēmij reddendi insinuatione gratuita & infallibili: qđ alij dicunt in pactione, cōuentione, vel gratuita & liberali spōsione huius pro illo. Matt. xx. Nōne ex denario cōuenisti mecum? ¶ Tertia ꝓpositio. Prēmiū beatificum siue essentiale siue accidētale qđ debetur beato, pot⁹ datur diuina miseratione q̄ sua operatione ꝓcise. Patet auctoritate Pauli Ephe. ij. Gratia estis saluati. Regnū dei nō est volētis, neq; currētis, sed dei miserētis. Roma. ix. Gratia dei vita ęterna. Roma. vj. Siquidē deus ex natura rei p̄cise, nullius est debitor: sed facit se liberalitate gratuita hoīs debitorē. s. voluntariū largitorem. Nec magis meret⁹ volūtas per hoc vel illud gen⁹ opis: nisi qa placet deo opus illud sic vel sic q̄lificatū suo dono acceptare ad p̄miū. Ideo ex hoc potissimū expectat p̄mium, & nō ex gñe opis: aut quia in nostra potestate. Vnde. j. Corin. iij. Dei agricultura sum⁹ & ædificatio. Vnusq; q⁹ tamē propriā mercedē recipiet secūdū suū laborē. Nec sequitur: homo nō laudatur p illud qđ nō est in eius potestate: ergo nec meret⁹. Meremur em̄ charitatis habitu: qui nō est proprie in nostra potestate: nisi q⁹ potentia ea vtitur vt habitu & instrumēto. Ideo ait Aug. ad Sixtū presbyterū. Cū coronat de⁹ merita nra: nihil aliud coronat q̄ munera sua. & in eadē epla. Sicut ab initio fidei misericordiā cōsecuti sumus: non quia fideles eramus: sed vt essemus: sic in fine qđ est vita ęterna, coronabit nos, sicut scriptū est. & oportet vt sic dei misericordia nos p̄ueniat, & eius misericordia subsequatur nos. Vnde & pro nihilo nos saluat. Data enim est nobis gratia vt per eam saluemur: & q⁹ nostra opera placent deo, est per donum charitatis infusum. Item. xiij. de trin. ca. x. Merita nostra eius dona sunt: & ideo fides per dilectionem operatur: charitas per spiritum sanctum infunditur. Ad idem in Enchiri. cap. cvij. Ephesi. ij. Gratia estis saluati per fidem: & hoc non ex vobis. Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim donū est nō ex operib⁹,ne qs glorieť. & plura alia in eodē cap. Item Deut. viij.&.ix. Scies hodie qa nō ꝓpter iustitias tuas dns deus dabit tibi terrā &c. Roma.ix. vt ostenderet diuitias suas in vasa misericordię q̄ ꝓparat in glorią. Ab ipso habem⁹ velle & pficere ꝓ bona volūtate. Philip.ij. Phil.j. Vobis datum est ꝓ Christo,nō solū vt credatis in eū:sed etiā pattamini pro eo. Et.ij. Corin.iij. Nō q̄ simus sufficientes cogitare &c. Quid habes qđ non accepisti.j. Corinth.iiij. Reliquię p electionē gratię saluę fierēt. Roma.xj. Qui gloriať in dño glorieť. Hiere.ix.j. Corin.iij. Qđ quęrebat Israel nō est consecut⁹. Electio aūt consecuta est. Roma.xj. Itē Roma.iiij. Et qui non operať,credēti aūt in eum qui iustificat impiū, fides eius reputať ad iustitią,scđm ꝓpositū gratię dei &c. Ad idē Ephe.iiij.cū inquit. A scēdēs in altū &c. dedit dona hominib⁹. dedit inquā vt vitā mereanť:q alibi dixit. Reddet mihi dns in illa die &c.ij. Timo.iiij. vt scđm Augu.li. ad Simpli.q.ij.sic ostendat gratiam non esse ex opibus:sed ex vocāte deo. Exēplificat de Iacob & Esau nondū natis: & loquitur de gratia prima: vt est cōis modus loquēdi doctorum. Dicit Duran. Ridiculū est ponere iustitią in deo per cōparationē ad materią ciuilem. dist. xlvj. Et q̄ i deo nō est iustitia cōmutatiua respectu bonorū sed malorū: de hoc supra dist. xlvj. ¶ Quarta ꝓpositio. Licet faciēs cum effectu p̄cellentē vi ctoriā contra carnē,mundū, vel diabolū, singulare ex hac opis consummatione gaudiū sit habitus in cælo: attamē si voluntatis & gratiæ inclinatio pariter & charitatis feruor ex hoc causaliter vł occasionaliter non augeať,nō habet intēsius gaudiū vltra eū,q solā & parē habuit volūtatem: sed nō opis cōsummationē. Prima pars manifesta est quia quilibet gaudet cū mētis hilaritate de a se facto bono ope interiori & exteriori: de quo nō sic gaudet qui opus non fecit: sed dolet de impotentia & impossibilitate. Secunda pars: quia vt supra omne meritum & totū meritū est in hois voluntate: vt late deducit Hugo de san. Vict. li.ij. par. xiiij. ca. vj.& hois meritum nō cōmensurať labori: sed charitatis pfectioni & actus intēsioni. De hoc Augu. cōtra Paganos, ad presbyterū Deogratias, in quęst. iiij. de sex q̄stionib⁹ ait. Ex qualitatibus qp pe voluntatū, non ex tēporū spatijs siue recte facta siue peccata metiunť. alioquin maius pctm̄ haberet arborē deijcere,q̄ hominem occidere &c. Et Paulus. Corporalis exercitatio ad parū vtilis est: pietas ad oia valet. Pro illa conclusione est Aug. de bo. con. cap. xxj. cum dicit esse par meritū patientię in Petro patiente,& Ioannis q passus non est:& continentię in Abrahā & Ioannis: quia hui⁹ contugium,& illius cœlibatus ꝓ tēpore militarūt deo: q̄uis hic in habitu, alter in actu &c. Qz autē sępe fuerint factitię cōstitutiōes: ideo est, vt volūtas operi maneat intenta,nō distrahať:in opere arescat: charitatis feruorem adaugeat. Vix em̄ fieri potest: vt non augeatur volūtatis conatus in opere & gratię inclinatio: quia non sinit deus hominē tentari vltra q̄ potest: sed adijcit adiutorium in tēpore opportuno. Præterea constat gaudij intēsionē sequi non rei volitę magnitudinē: sed intēsiorem volitionem. Est enim de bono magis amato. Vbi ergo i patria maior gratia & charitas, mai⁹ erit gaudium. Cum hoc stat q̄ id opus aliquid adijci at quo ad obiectiualē terminum, & extensiuā mētis hilaritatem. ¶ Quinta propositio. Sicut præmium essentiale beatorum correspondēter datur pro voluntatis conatu ac gratię inclinatiōe & charitatis feruore: ita quodcūq; accidētale præmium beatificum quantū ad sui dignitatem & præcellētiam beatificā eisdem correspondebit & cōmensurabitur. Prima pars est in secundo colleć. & nō sumitur nomen inclinatio hic prout cum dicit illud inclinari ad aliud qđ est in potentia ad ipsum: sed pro inclinatione actuali: vt supra in tertio. distin. xxiij. Per feruorem charitatis possumus intellige re promptitudinē siue conatū voluntatis ad actū charitatis eliciendum: qui est præcise per habitum charitatis acquisitum ex actibus frequentatis: ita q̄ supponit pro actu voluntatis, cōnotando eius promptitudinem,& facilitatem, ex inclinatiōe habit⁹ charitatis acquisitę potissimū prouenientem non tamen excludendo sed supponendo charitatem infusam. Hinc quidam ponunt feruorē charitatis, habitū charitatis acquisitum, vel eius actum in quem tendit potentia faciliter & prompte propter bonoꝝ operum ex charitate frequentationē. Habit⁹ em̄ infusus sine acqsito nō inclinat naturaliter secūdū opinionē multorum. Sępenumero habēt magnā charitatē infusam: sed non exeunt frequēter in opus: reddūť tepidi, lassi, segnes &c. ita vt qđ spū cœperūt cōsumment carne &c. Probabile dictu q̄ charitatis infusę conat⁹ & inclinatio sequatur proportionabiliter charitatis acquisitę inclinationē,& voluntatis conatū, vel maiorē, vel minorē,& in merito & in prēmio. Non em̄ sufficit sola charitatis inexistētia psonā gratificans, ad hoc q̄ aliq̄s actus sit meritor⁹, stante lege: sed requiritur q̄ actus procedat ex gratię inclinatiōe. ¶ Corollarium. Nullus meretur aureolam in quocunq; actu suo: quo non meretur auream. immo auream necessario prę supponit quęcunq; aureola: scđm Tho. v. Quodlibet. q. xxiiij. Dictum est notanter quantum ad sui præcellentiam beatificam. Nam manifestum est q̄ sine charitate infusa per spiritum sanctum, & gratia gratum faciente nihil dignificat & præcellenter facit beatum. ¶ Sexta propositio. Si omne gaudium accidentale venit noie aureole: oēs & singuli beati habēt vel habituri sunt vltra p̄miū essentiale aureolā in patria. Singuli em̄ gaudebūt de suis bonis opib⁹ & singuli singulo⁹ merita cognoscēt in verbo: secundū Aug. xxij. de ciui. ca. xxix. ¶ Septima ꝓpositio. Sumēdo nomē aureola ꝓprie, nullis quā tūcūq; pfectis, nisi martyribus, doctoribus, virginibus debeť aureola: vt cōmunis habet doctorū sentētia. Patet ex notabili secūdo. Hi em̄ soli præcellenter vincūt mundū, carnē, diabolum, & eorū victoria priuilegiata dicitur,& hmōi triplex aureola, talis modi priuilegiatis operib⁹ debeť. Ad hoc Glos. Exo. xxv. loquens de virginibus, intelligēdo p coronam aureā prēmiū essentiale seruātium p̄cepta: & p coronā aureolā suppositā p̄miū obseruantiū consilia. Ad hanc coronā pertinet canti cum nouū: qđ virgines tm̄ corā agno concinunt & quę sequunť quocūq; ierit. Interlinearis dicit. In corona aureola figuratur remuneratio eorum qui in doctrina excellunt. Et Ephe.j. Corona aureola est pfectio remunerationis eorum, qui in doct. excellunt. Item Canti. vlt. dicit glos. super illo. Vinea mea corā me est &c. Duplex prēmiū meret⁹ qui se & alios lucrať. & Glos. marg. docto. Duplex retributio ꝓ merito seruatur. Sed illa Glos. nō loquit vt videtur nisi de p̄mio accidentali &c. Ex illis & aliis Glos. potius vt videť, colligi pōt, aureolā esse p̄miū de ope supererogationis. j. Corinth. ix. & in multis dictis Aug. nec est clarū qđ pcise sit aureola: & si quid addat ad p̄miū accidētale. Ad hoc facit visio quā habuit beat⁹ Aug. de sanctis Hiero. & Ioā. Bapt. in epła ad Cyrillū Epm hierosolymi tanū: cui cū scribere vellet epłam aptā cogitās laudis materią, visionē talē habuit Aug. de san. Hiero. Vidit inter cęteros infinitos plus sole fulgētes viros duos: ita sil̄es & vniformes: vt nulla in eis videreť differētia, q̄ alter ab altero differre posset, nisi q̄ tria serta ferebat alter in capite ex auro & lapidibus p̄ciosis: alter vero duo. Et post aliq̄ dicit Aug. Hic qui tria ferebat serta ait. Cogitas Augustine qd laudis debeas de Hiero. in veritate pferre & certe diu cogitās nōdū nosti. Sed huc ambo venim⁹, vt ei⁹ tibi gloriā indicem⁹. Hic certe me⁹ socius quē vides Hieronym⁹ est: qui sicut ę̄lis mihi in vitę sanctitate fuit: ita p oia ę̄lis est in gl̄ia: & q̄ posśum & ipe pōt: & q̄ volo ipse vult: & sicut deū video & ipse videt & cognoscit. In quo oīs nr̄a & sanctoꝝ oīm consistit gloria & beatitudo. Nec habet maiorē vel minorem gloriā alter ab altero sanctorū, nisi inquātū magis vel minus diuinā contēplať speciē. Sertū vero tertiū qđ plus illo fero, aureola martyrij est, qđ finiuit vitā corpis: q̄ etsi in mūdo ob labores. pœnitētias, ærūnas, afflictiōes, verba, contumelias, & hoīm opprobria &c. q̄ ita pacifice ptulit &c. vt vet⁹ martyr extiterit, & p̄mia martyrij nō amiserit: qa tm̄ vitā gladio non finiuit aureolam quę i signū dať martyrij talis nō habet. Serta alia duo q̄ habem⁹, aureolę sunt q̄ solū virginib⁹ & doctorib⁹ dant: vt ab alijs discernant. Et q hęc ꝓtulit verba fuit Ioā. Bapt. & consequēter de gloria sanctoꝝ referens dixi quēlibet sanctoꝝ ita de alter⁹ gaudere gloria sicut sua. Ad hoc videť facere Apo. xiiij. Sequunť agnū quocūq; ierit: & nemo pōt cātare &c. Hi sūt q cū mulierib⁹ nō sūt coinq̄nati. Itē de martyrib⁹. Apoc. vij. Palmæ in manibus eorū. Et infra. Hi sunt q venerūt ex magna tribulatione,& lauerūt stolas suas, & dealbauerūt eas in sanguine agni. Sed exponit Augu. Homil. vj. sup Apo. Nō vt aliqui putāt martyres soli sunt: sed ois populus in ecclesia. Oīs em̄ ille lauit stolas suas in sanguine agni. & nō dicit text⁹ q̄ in sanguine suo lauerint stolas suas: sed in sanguine agni. Ioā. j. Et sāguis filij ei⁹ mūdauit nos. Et noie palma in gnie venit triūphus. Et secuudū Augu. vt supra, ibi fit sermo gnalis de remuneratione gnali oīm fideliū in ecclesia dei: siue ex Iudeis siue ex gētib⁹: & noie stola venit gloria aīæ: vel secūdū eundē, albas stolas, spm̄ sctm̄ dicit ibidē. Itē de doctorib⁹ solet allegari Dani. cap. xij. Qui edocti fuerint, fulgebūt quasi splēdor firmamēti: & q ad iustitiā eruditūt multos: quasi stellę in ppetuas ętemitates vbi Glos. iterū. Qui edocti magistri. s. aliorū: nō modo p̄dicādo: sed scriptis confirmādo: & qui ad iustitiam eruditūt simpl̄r verbo & exēplo. Qđ aūt supi⁹ allegatū fuit de virginibus. Apo. xiij. Aug. sup Apo. Homil. xj. dicit. Nō solū corpe castas iteligam⁹ hmōi virgines: sed maxime oēm ecclesiā, quæ fidē purā tenet, secūdū id Despōdi vos vni viro virginē castam exhibere Christo, nulla adulterina hæreticorū cōmixtione pollutā: nec in peccatis vsq; in finē pdurantē sine remedio pœnitētię. Ecce tale quale fundamētum ex scriptura canonica de aureolarum collatione. Verū ē, habebūt beati p̄miū essentiale & accidētale, qđ q̄nq; a plerisq; aureola noiať. Beat⁹ Aug. i de sancta virginitate plura loqť de fructu martyrū, virginū & alioꝝ: sed nō de aureolis: & q̄ se habēt vt excedēs & excessū. In domo dei mansiones multę sūt, & magna erit diuersitas i dei visione & fruitiōe &c. Multū meritis leuabit q plus laborauit in vinea dnica. Verū est q̄ hodie habēt hęc noia i stituta supponētia ꝓ p̄mio accidētali victorię p̄cellētis. Exēplū in terra nr̄a comes etsi maior sit milite aurato, nō tm̄ eisdē vtiť, qb⁹ ipe militaribus isignijs, nisi alias ex speciali priuilegio qđ muneris habeat. Birretātur doctores & magistri legitime examinati & ꝓbati: nō sic alij nōnūq̄ sciētia p̄stantiores, q forte formalia ꝓ gradus adeptione non compleuerunt modo tali vel tali. Pariformiter possent istituti, vel forte institutę habenť in mo

Universidad de Deusto
Biblioteca

nopolijs & aliorum artificum &c. superexaltationes,&(vt ita dicam) graduationes. Idem Augu. cap.xxtij.de bo.coniu. Stat quē nō habere qđ habet alius: sed aliud qđ pluris ēstimādum est. Sed ni fallor,sicut Ioānes.j. Ioā.ij.dicit oīe pctm̄ eē cōcupiscentiā carnis,concupiscētiam oculorum, vel superbiam vitæ,quæ ois peccati ponit initiū Eccl'i.x.ita in quadam generalitate trifaria accidē talia prēmia maioris & cognitę nobis victoriæ includunt & designāt.In primitiua ecclesia non fuit habita sanctorum memoria in pace defunctorū: de quorum finali constantia non ita patuit: sicut sanctorum martyrū & apostolorum pro Christo passorum. Tēporis successu aditi sunt confessores:facta eorū canonizatione scđm Augu.sup Ioan.Homil.lxxxiij. Ad idem.C. De sacrosan. eccle.l.Nemo.Non fit confessorū memoria quos nec canon missæ habet olim editus. Hęc videtur cōis & concors doct.sententia:sed quib⁹ virginibus doctorib⁹ ac martyribus aureola debeat, modica vel nulla est concors sententia. ¶ Octaua ꝓpositio. Sola corruptio carnis sine antecedēte vel comitāte cōsensu mētis libero & ipatuo act⁹, nō perdit aureolam virginitatis. Ita habet Palu. Pōt enim carnis corruptio multis modis fieri etiam sine peccato,aut per curam medicinalem &c. Prēter ea aureola debetur victoriæ ex pugna ꝓ Christo habita:sed stat aliquam violentari prorsus nolentem cōcipere inde & parere. Et dato q̄ post factū libere delectetur & complaceat in prius acceptata violentatione,& ita peccet: & posthac de peccato vere doleat:quia tamē consensus subsequēs non potest esse imperatiuus nunc prius consummati operis:ideo correcta voluntate cęteris paribus aureolam consequi potest sic violentata: quia illa carnis corruptio facta fuit sine consensu præcedēte vel comitāte imperatiuo actus illi⁹. Ita sentit ille doct. ¶ Corollarie sequitur. Virginitas mentis amissa potest reparari salua incorruptione carnis non sic corruptio carnis quā aficessit vel comitat imperatiu⁹ cōsensus mētis.Hinc ait Sā.Tho.dis. xxxiij.Meritū oīe debet actui virtutis a charitate imperato.Virginitas aūt secundū hoc ad genus virtutis pertinet:q̄ ꝓpetua incorruptio mentis & corporis sub electione cadit. Ideo illis tm̄ virginibus debetur aureola ꝓprie,quę ꝓpositū habuerūt virginitatē ꝓpetuo conseruandi:siue hoc propositū sit voto firmatū vel nō.Et subiūgit. Si ꝓpositū fuit interruptū,manēte itegritate carnis,dūmodo in fine vitę reparat mētis integritas potest consequi aureolam.virginitas em̄ mentis & non carnis reparari pōt.Aug.lib.j.de ciui.dei. ca.xviij.dicit. Pudicitia est virtus animi comitē habēs fortitudinē,qua potius vult homo mala quęuis sustinere q̄ cōsentire malo. Et lib.iiij.ca.viij.contra Iulianum,dicit pudicitiā eē animi,& virginitatē corporis:q̄ q̄ vna sine alia potest amitti.Q uomō in viris corrūpatur animi pudicitia,clarum est. Sed quomodo in eis corrumpatur virginitas,non ita claret. ¶ Nona propositio. Omnibus & singulis cuiuscunq̄ status hoib⁹ q cū effectu & efficaciter sua catholica eruditione & doctrina multos erudiunt ad iustitiam,scribendo,legendo,concionādo doctrinando,præsertim quadā præcellētia speciali,aut modis similib⁹, quibus diabolicas fraudes & versutias detegunt,& eneruāt, vltra auream dā da est miseratione diuina & doctoꝝ aureola.Hæc propositio fere ab omnibus admittit: Sed Glos. ad hoc allegatę in ꝓpositione octaua non sunt clarę:q̄ solū loquunt de duplici ꝓmio doctoꝝ. Textus Dani.xij. exponente Hugone, & Lyra posti.videtur esse ad ꝓpositū. Dictū est quadā præcellentia speciali: q̄ nō oibus victoribus diaboli dat huiusce modi aureola: sed p̄cellētioribus, quos nouit deus.Vel oportet nomē extēse sumere. Sūt vtiq̄ gradus plures in hmōi victoria.Ex illa ꝓpositiōe sequit:q̄ non solis graduatis doct.& magistris debetur aureola:nec solis ꝓlatis q̄bus incumbit ex officio p̄dicare & populis pręesse:nec volentib⁹ p̄dicare quātū est de se:sed non missis.contra Guili. Altisid.q̄ vult li.iij.Tract.vij.q̄ Scholaris q̄ habet sciētiā, & volūtatē p̄dicandi, sed nō mittitur,habet aureolam. Aureolæ em̄ sunt p̄cellētis victorię p̄mia,& opis exterioris cōsummati. Nec medicis:nec similibus physicali studio,vel philosophię naturali operā dātibus etiā ꝓ intelligenda sacra scriptura:vel vt Palu.loquit ꝓ intelligēdo Thomā:dūmodo nō cū effectu sua doctrina sacra,& a se, & ab alijs dęmonē expellūt &c.Nescio an Palu.fabula vtat:possunt tm̄ hmōi nāciscī magnū & maius accidentale p̄miū:etiā pluris apud deū ēstimādū, q̄ sit aureola p̄cise:correspōdēter ad p̄miū eēntiale maius. Ad idē ē Sā.Tho.v.Q uodli.q.xxiiij ostendens aureolam prę supponere aureā. Ideo q̄ docet amore vanę glorię,non consequitur aureolam nec aureā:quia peccat. ¶ Si quęrit: An prędicator vel doctor vanam gloriā quęrēdo.& multos lucrādo habeat aureolam post pœnitētiam:sicut virgo,quę voluntatē corrigit manēte integritate carnis:R̄ndetur q̄ non:quia sic docēdo peccat:& opa eius sunt mortua,& non ꝓ deo imperata.Opa vero mortua nō reuiuiscunt: sed mortificata.Pœnitētia restituit prius habitū, & ex demerito amissum: nō autem confert quę nunq̄ fuere habita.Licet deniq̄ mot⁹ pœnitētię possit eē meritorius:non tamē habebit aureolam. Et ideo integritati carnis imperatę,quæ manet post peractam pœnitētiam de mētali corruptione,debet aureola virginitatis:non aūt actui vanę glorię q̄ transit & nō manet: nec est dign⁹ ꝓmio quocūq̄ beatifico.

¶ Decima propositio. Pœna mortis pro Christo aut ꝓ fide catholica,libertate ecclesiastica,seu virtutis amore alicui inflicta, & voluntarie pro deo suscepta ac constanter perpessa, facit hominem dignum martyrū aureola.Beatus Aug.in de san. virginitate.ca.xlv.expresse dicit martyrij coronā cōstitutā vel in habitu animi, etiā si desit tētatiōis examen,vel in ipsa passionis experientia. Sed potest dici q̄ loquit de corona essentialis prēmij.vel apud eum non fuit ille vsus vocabuli aureola: sicut nunc est.Q uæ requiruntur ad martyriū verū & ꝓfectum:alibi ostendi solet. Sufficiunt hic tria, pœna,causa,& volūtas libera.Propter defectum primi macerātes sua corpora obtemperando diuinis mandatis & iussionibus,sicq̄ diutinā habētes militiam,& martyriū quoddam ꝓ Christo (vt loquitur & Aug. & Maxim⁹ in sermo.) licet sic permaneāt in Dei & christianorū militia vsq̄ ad mortem,non dicuntur proprie martyres. Sic religiosi mortui mūdo,& qui carnē suam crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs: itē sitientes & quęrentes mortem citra pœnę inflictionē &c. nō sunt ꝓprie martyres. Propter defectum secundi, q̄ non patiuntur pro deo, pro iustitia, pro Ecclia, aut fide catholica,martyres non sunt.Propter defectū tertij,carentes libertate arbitrij quo ad vsum nō sunt proprie martyres.Item qui sunt nolētes &c. Hinc & innocentes ꝓ Christo passi, quia voluntate caruerunt, nō fuere hoc modo pugnę victores mūdi vsq̄ ad mortē:sed quia Christus quæsit⁹ est in eis & occisus,quodam speciali priuilegio gratuito martyribus associantur ab ecclesia.

K ¶ Quantum ad artículum tertíum

Q uomodo verū est cōmune dictū doctoꝝ,q̄ virginitas mētis,q̄ & pudicitia dicit:potest per pœnitētiā reparari, nō sic carnis. Vtraq̄ n.reparari pōt per deū: etsi ꝓteritū nō potest non fuisse ꝓteritū. Q uō verū est dictū San.Tho.& Palu. de Eunuchis & frigidis.q̄ possunt habere aureolā si tenuerint mentis propositum firmū &c. Dicēdum. nū q̄ vere reperit in aliquo virginitas carnis, nisi etiā habeatur virginitas mentis. Sola em̄ sine mentis cōsensu imperatiuo p̄cedente vel comitante,violētatio aut alias casualis vel medicinalis carnis ruptio nō priuat aureola:scđm Augu.j.de ciui.cap. xviij.quia nō venit ex electiua aut imperatiua mētis corruptione:sed cōtra ꝓpositū virginitatis accidit.Hinc nō venit imputāda in culpā.Virginitas aūt carnis aliud dicit ab integritate carnis, q̄ tolli pōt salua virginitate carnis. Cum ergo salua integritate & virginitate carnis sola volūtas corrupta est:forte volūtate conditionata: adhuc restat bellū cū carne:qđ volūtate correcta pfici pōt.Cū aūt virginitas carnis sublata est,etiā mentis corrupta est,nō ecōtrario. Volūt aliq doct.q̄ si tpe no.test. vellent Eunuchi & frigidi vti potētia qua carent ad experiendum venerea:quantū in eis est:carent aureola propter volūtatem conditionatā. Si nollent ea vti,dato q̄ possent ea vti,habebunt aureolam cæteris paribus. Oportet hic nomen aureola equiuocare & large accipere. Cur non similiter dicitur de volentibus pati martyrium, & non habētib⁹ opportunitatem loci & tēporis. Ad hoc Holkot lect.xl.super sapienti. cum dicit. Si aliqua habuit propositū experiēdi venerea : etsi non ꝓcesserit in opus:voluntatem tñ non correxit:in fine vitę carebit aureola. Ecce voluntatem quantū in se est efficacē. ¶ Sed diceret aliquis. Si carnis corruptio violenta non impedit aureolam:quia nō accessit cōsensus:Esto pręcipiat deus alicui quę voluit virginitatem: cōtugium cum effectu & operis consummationē suo voto cōtrariam, & nolitam absolute:sed volitam solum ex conditione mandati diuini:hęc non carebit aureola:vt videtur:q̄ non habet proprie consensum ad opus,vel ad experiri venerea:sed odiendo & nolendo carnis concupiscentiam,vult p̄cise satisfacere pręcepto. Hic forte diceretur q̄ nō habebit aureolam.Ratio est: quia absolute voluit illā copulā:licet sub cōditione fuerit nolita. voluit em̄ debitū cōiugi dare &c. Sic quæri posset de pueris virginibus.Videtur secundū Palu.q̄ tales mox mortui sint habituri aureolam. Absurdū enim videtur secundū eum: q̄ aliquis habeat virtutē virginitatis cum carnis integritate sine ꝓpositо mētis actuali, & nō habeat aureolā. Dici potest stante quid nominis aureola vt supra:q̄ eis non conuenit ratio aureolę:q̄ a nec ratio victorię. Secus de innocentibus pro Christo occisis:prout ipsemet videtur sentire. Item aureolę secundū omnes dant actui triūphali nō habituī vel priuationi. Sed in pueris mox defunctis, esto q̄ habēt virginitatē infusam,non est actus exterior:sed potius carentia actus exterioris,pugnę.s. cū hoste. Nec admittitur q̄ in eis fuerit virtus virginitatis:nisi ponantur virtutes morales infusæ: vt quibusdam placet.de bapti. & eius effect. cap. Maiores.Hinc dicit San.Tho. Aureolas esse prę mium act⁹ virtutis a charitate imperati. Ni fallor totum consistit in quid nominis termini aureola: quomodo accipiat: sic aut sic, in hoc vel illo gradu:sunt illa nomina certorum prēmiorum.nomina proprie non magnificant apud deū,sed facta. Ideo inquit Aug.xxiij.cap.de bo.coniuga. Stat quē non habere qđ alius habet: sed aliud qđ pluris ēstimandum est. ¶ Secundum dubium est de virgine Maria. An ipsa sit habitura aureolas tres virginum,doctorum,martyrum. Dicendum humili cum submissione.si aureola debetur pugnæ actuali & victoriæ triumphali, & nemo corona-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur quin hoſtem vincendo legitime actuali & rea li concertatione certauerit: non videtur quomodo in ea fuerit aureola virginitatis, cum fomitem peccati habuit ligatum, extinctum, vel ſopitum prorſus: nec vllam vnq; ſenſit carnis rebellionem quia plena gratia. Et vtin figura dicitur Apo. xij. amicta ſole, lunam habet ſub pedibus. Secus ſi nomen victoria accipitur vt dicit plenum dominiū & virtuoſum aut gratuitum ratiōis ſuper hoſtem per dei gratiā inuincibile pmiū. Ita enim habēs eā in omni actione contrarius eſt hoſti, carni, mundo, & diabolo. Et hoc vtiq; plene fuit in virgine Maria & Chriſto, qui dicit Ioan. xvj. Confidite quia ego vici mundū. Et Hebr. xiij. Sancti per fidem vicerūt regna &c. Eſt enim vincere poteſtatē alteri⁹ ligare, vel in q̄dā eminētia ſubiectā habere &c. ¶ Q. ſi replicat: Gloriosi⁹ ē habere aureolā ex pugna & victoria actuali: q̄ ex gratiæ collatione, vel paſſionum ſedatione. Q uanto enim pugna ſeuior, tanto laudabilior eſt corona: & bonorum laborū glorioſus eſt fructus. Sapētiæ. iij. Sed beata virgo nullā habuit cum carne luctam Caruit em̄ originali peccato: vt fere tota canit eccleſia: nec diabolica ſuggeſtio eam attingere potuit, cuius caput ipſa Gen̄. iij. contriuit: cui fuit in eius aſcenſione vt caſtrorū acies terribilis. Cant. vj. & luna ſub pedib⁹ eius. Apo. xij. Nec mūdus: quoniam a puero in tēplo deo deuota mundū deteſtata eſt: vt eius concupiſcētia, nō dico non alliceret: ſed nec nauſeam prouocaret &c. Pro illarū replicarū intelligentia poteſt hic moueri dubium: tametſi ſit aliquo modo extra ꝓpoſitū. An pfectio & meritū actus virtuoſi, depēdeat & attendat ex virtute: prout ipſa virtus effectiue procedit ex libertate volūtatis creatę: An ex magnitudine pugnę, vel reſiſtentia, aut difficultate operis, ſeu operandi ſecundū virtutē. Illud dubium poſſet habere multiplicē intellectū: ſecundū multiplicem acceptionem nominis pfectio actus virtuoſi. Eſt em̄ quędam pfectio actus moralis non meritoria vitæ ęternę, & eſt quædā meritoria. Item eſt pfectio gradualis: & eſt q̄dam eſſentialis ex parte obiecti plus vel min⁹ nobilis: vt ſupra. q. iij. Iſtis hic ſuppoſitis reſpondetur ad primū de actus pfectione quo ad habitū acquiſitum vel infuſum per illā ꝓpoſitionem. Perfectior eſt operatio inquantum ꝓcedit ex charitate & gratia infuſis a deo, q̄ inquantū procedit ex virtute acquiſita. Primū enim ſufficit ad meritum vitę & glorię: vt patet: non ſic ſecundū ſine primo. Ad ſecundū reſpōdetur negatiue. qđ ſic oſtendit: qa alias operatio quę fit ſecūdum virtutē herotcā: ex quo fit quaſi ſine pugna efficaciter & ꝑpatiue: vt ſupra in tertio. diſ. xxxvj. eſſet imperfectior operatione ſecundū virtutē imperfectam ſiue remiſſam. Heroici enim non ſam turbantur paſſionibus: ſed eis ita dominantur q̄ nihil moleſtię ab eis patiātur. Hinc dicuntur quaſi impaſſibiles: quia vltra cōmunem humanū modum & vltra limites humanę cōditionis, ad quos regulariter oēs homines poſſunt attingere, virtutem aliquā, vel plures i ſummo acquiſierūt: ita q̄ facti ſunt velut dij ex hominib⁹. Diony. in epiſtola ad Ioā. Euāge. (eſt numero. x.) ait. Et te qdē non adeo inſanus ſum vt arbitrer aliq̄d pati: immo & paſſiones corpis hac tm̄ in parte credo ſentire: vt eas ſolum dijudices. Hæc ille. Ecce dicit Ioannē iā relegatū in inſulam quaſi impaſſibilē. Huiuſmodi operationes heroicę & quę fiunt ſecūdū virtutē heroicam eſſent imperfectiores: q̄ ſecundū imperfectā & remiſſam virtutē: immo q̄ operatio continētis nōdum virtuoſi. vij. Ethico. Q ui eſt in continētia pugnat, donec paſſio aliunde cedat. Stat em̄ heroicus veluti columna cōtra vētū: ita q̄ a paſſione nō ſuperat. Immo ſequit generaliter q̄ quanto virtus eſſet intenſior & pfectior: tāto operatio ſecundū eam impfectior: ſi perfectio actus p̄ciſe ſtaret in magnitudine pugnę. Nā quāto fuerit virtus pfectior ſecundū intēſionē: tanto operās ſecundū eā minorē ſentit difficultatē: tāto q̄ facili⁹ vincit paſſionē: immo ſi fuerit operatio virtutis heroicę: heroica virtus & operatio opprimit & extiguit paſſionē ipſam. Virtutis. n. eſt nō ſolū rectificare: ſed etiā facilitare, & delectare operantē ſcđm eā. Delectatio. n. eſt ſignū habit⁹ ſupuenientis. Sicut i ſiſi: Q uāto miles aliq̄s plus exercitat⁹ eſt: tanto facilius & ſine timore hoſtē ſternit: nec in bello plus laudis habet miles bellicarū rerū nōdū gnarus, & p cōſequēs ſternēs hoſtē multo labore & ſudore &c. q̄ rerū illarū peritus & gnarus qui cū mētis hilaritate inimicū inuadit & perimit. ¶ Hinc pfectio operū meritoriorū ex tribus pōt colligi. Primo & pricipal⁹ ex pfectione charitatis p ſpm̄ ſctm̄ infuſę, & gratię gratū faciētis: ex quibus p̄cise ſtante lege, ratio meriti principaliter dependet poſt diutinā acceptationē. Scđo ex intenſione virtutis acquiſitę vel infuſę: vt iuſtitię, fortitudinis, tēperantię, hūilitatis &c. Tertio ex magnitudine conatus ipſius volūtatis ſcđm inclinationē gr̄æ & virtutū actū libere elicientis: nullo habito reſpectu ad pugnā realē, aut operādi difficultatē. Neq; em̄ in ſtatu innocētię fuiſſet rebellio aut pugna: & tñ nō minus pfecte ꝓceſſiſſent in actū virtutis. Deniq; quis dubitat in æterna patria eſſe actū⁹ charitatis, & aliarū virtutū pfectiſſimos, vbi nec labor, nec angustia, nec difficultas? q̄ oia abierūt. Apo. xxj. Hoc tamen cōcedēdū eſt, q̄ in via labor & difficultas operis ex genere actus: & quia communem hominum ſtatum excedit, ſignum quoddam eſt vnde arguit & ſumitur q̄ ſit virtus & fortitudo in victore triumphante. Non tamen affert aut dat p̄ciſe virtutem. Verum locutiones fiūt de rebus prout cōmuniter accidunt, & noſtro patet experimento. Conſiderandum etiam eſt, q̄ circa paſſiones contingit ſe habere quadruplicit̄. Sūt enim qui impugnati paſſionibus, nec eas vincunt, nec ab eis ſuperant: ſed ſtant veluti imo bilis columna contra ventum, donec euaneſcat & alitunde cedat paſſio. Exemplum de paſſione irę. Et iſti ſecundū Phūm, vt ſupra, dicuntur cōtinētes & non virtuoſi. Alij impugnati a paſſionibus reſiſtunt eis & ſuperant eas: licet magna difficultate & moleſtia. Alij impugnati reſiſtunt: & facilit̄ vincunt: ſicut miles gnarus rerum bellicarum. Habent em̄ habitus virtutum. Sic loquentes dicunt virtutem & habitum connotare certum gradum intenſionis. Et ſic faciliter per virtutem operantes aureolam modo præcellenti conſequi poſſunt: immo laudabiliori modo q̄ cęteri impfecti. Alij paſſionibus iam non impugnantur nec moleſtantur. Non q̄ virtus heroica paſſiones naturales totaliter tollat, & hominē penitus faciat impaſſibilem, ſed virtus heroica tātum firmat, & (vt ita dicā) immobilitat appetitum in bono propter paſſionum in homine rectificationē aut mortificationem, q̄ nulla paſſio poteſt rationem turbare aut quōcunq; retardare, quin procedat in opus ꝓut vult ſine impedimento earundem: immo cū iucunditate operatur etiam quæ cōmunē hominū ſtatum excedunt. Q. ſi retardaretur quōcunq; per paſſionem inordinatam inſurgētem in appetitum: iam non eſſet heroica: quia non habet perfectam virtutem: vel virtutem quā habet, nō habet modo perfectiſſimo & heroico. Non em̄ virtus heroica eſt virtus ſpecialis diſtincta ſpecie ab alijs virtutibus moralibus vel intellectualib⁹, ſed eſt earū perfectio, & ſummitas quędā, vel modus ipſarum virtutum (vt quidā dicūt) in ſummitate & p̄cellentia vltra cōmunem hominum ſtatum. Hinc quandoq; dicitur nō humana, ſed ſuperhumana: nō q̄ ſit ſupra poteſtatem hominum: ſed quia eſt ſupra id qđ cōmuniter in hominibus reperitur. Ita vt virtus heroica dicatur moralis vel intellectualis virtus infuſa aut etiā in ſummo acquiſita ab homine optima aſſuetudine & eruditione vltra cōmunem hoīm ſtatum. Has habuit virgo Maria nimirum in ſummo & quadam eminētia ſpeciali. Omnes em̄ virtutes fuerunt in ea intenſiſſimę & perfectiſſimę quia heroicę, modo nobiliſſimo: quia infuſę a Deo vt multi volūt: & in nullo prorſus ipeditę: ſed dei gratia ſtabilitę & firmatę, prout via habet. Si nunc ſecundū Sanctū Thom̄. & Palud. Eunuchi & frigidi nolentes etiā ſi poſſent venereis vti: immo ſi haberēt potentiā nollent exire in actū: cōſequunt̄ cęteris paribus ꝓpter conditionatam voluntatem aureolam virginitatis: Cur non virgo Maria omnium caſtiſſima quæ carnem, mundum, & diabolum prorſus exterminauit dei gratia, etiam dicitur habere aureolam, ſicut illi, immo pluſq̄ illi: cum nullatenus voluit conſentire, nec conſenſit carni, nec voluiſſet, dato q̄ huiuſmodi diſtinctio vel religatio in ea non fuerit? Alias maxima virtutū perfectio ei fuiſſet impedimento & pręiudicio, ne poſſet conſequi aureolā. Q đ ſi bene ſonet, matores viderint. Nec obeſt q̄ actualem pugnam non habuit, ſufficit plenum dominium & ſumme virtuoſum ſuper carnem. Niſi quis velit omnino cōtendere de nomine: q̄ genus operis victorioſi & bellicoſi ſequatur aureola. Sic q̄ & doctorum aureolam habeat videt̄ neceſſario dicendū. Hinc canit eccleſia Gaude virgo Maria, cunctas hęreſes ſola interemiſti. Idem habet Bernar. in ſermone. Signū magnum. de virgine Maria. Et ſecundum Hieron. in ſermone Cogitis. poſt aſcēſionem domini in terris cum diſcipulis in ſchola virtutum, fuit forma diſciplinę Chriſti: & exemplum perfectionis. Q ꝫ q̄ diſcipuli domini multa edocti fuerant a Chriſto, plura tamen didicerunt & a matre, de filij incarnatione, de angelica ſalutatione, Chriſti conceptione, natiuitate, circuncisione &c. quę ipſa & vidit & palā cognouit, ac per Lucā cōſcripſit. Sic de preſentatione pueri in tēplo, & ſimilibus multis quę Lucę habet euangelium. Ignatius in quadam epiſtola nominat eam Chriſtianę religionis magiſtram: & ob hoc Chriſto aſcendente in cælū ipſam ad tēpus in terris pro fidelium conſolatione & magiſterio derelictam, ne puſillus grex ſubtractis principalibus perſonis quātocyus nutare inciperet. Eſt pie tenendum q̄ ipſa diaboli ſuggeſtiones plus omnibus alijs detexit & enerauit diſcipulos domini & eccleſię magiſtros informādo, erudiendo, & ſacratiſſimis morum diſciplinis inſtituendo: veritate euāgelica illuſtrando & fidei ſecreta pandendo. Fuit itaq; nedum eccleſię fidelium magiſtra, ſed & apoſtolorum & magnorum theologorū doctrix: qui conſtituti erant vt baſes & eccleſię colūnę imobiles &c. Ergo plus alijs fuit doctorum aureola coronanda: quia eccleſię rectores patres & magiſtros ſua ſapientia illuminauit: & ita totum mundum. Immo omnibus recedentibus tēpore mortis Chriſti a fide: ipſa vt columna imobilis ſtetit, nec ſatanę vnq̄ ſubiecta fuit fraudibus quibuſcunq; ſerpentis caput contriuit. Geneſis tertio. ¶ Forte diceret aliquis. Nunc dicta de aureolis non extendunt ſe ad Chriſtum & matrem eius ſanctiſſimam plenam omnū gratiarum chariſmate. Omnes enim eorum actiones fuere aliorum hominum actionibus prorſus incōparabiles & omnino diſſimiles. Chriſtus em̄ ſummam habuit gratiam, & poſt eum mater eius

Nota

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantam nacta est,quātam dare placuerit puto homini. Hic etsi multæ filię Sion diuersas collegerit diuitias, tamen ipsa supergressa est vniuersas. Et vtriusq; Christi secundū humanitatem,& Marię meritum sicut merito aliorum est incōparabile:ita & prēmiū, tā essentiale q̄ accidētale. qđ vtiq; etiā cōmensuratur gratię. Intelliguntur ergo doctorū dicta(vt videtur)salua fide de cęteris sub illis. Valeat quantū potest citra assertionem. Et quale inconueniens,si sicut dicuntur in deo esse quadam eminentia omniū causarum perfectiōes: licet nō formaliter:ita & in virgie Maria,in quadam eminentia omnium bonarum operationū perfectiones esse dicantur? Sufficit enim & laudabilius est habere qđ pluris ęstimandum in quadam eminētia & vnitate q̄ per partes.sicut & ei qđ cęteris per partes datū est, in plenitudine gratiarum collatū est. Sic de Christo. Hę enim personę,omnes alias incomparabiliter supergrediūtur. Hinc sicut Augusti.dicit:Cum de peccatis agitur,nullam volumus de virgine fieri mentionem: Ita cum de certamine viatorum nondū in bono stabilitorum disputatio habetur,nulla est de ea mētio habenda,in cuius capite corona stellarum.xij. quę amicta sole lunam sub pedibus tenet. Apo.xij. Qz aureolam martyrum habuerit, Lucæ.ij. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Vtiq; acutissimus penetrabilior omni gladio ancipiti. ad Hebrę.iiij. quoniā aliorū gladius corpus:Marię vero animā pertransiuit. Cęteri passi sunt propriį corporis cō tritione:illa passa est etiam in vulneribus filij vnigeniti. Per hoc ad rationes. Cū dicitur:gloriosius est habere aureolam ex pugna q̄ sine &c. negetur td. Illa enim pugna arguit imperfectionē.sed hostem habere religatum, est perfectiōis & gratię diuinæ in creaturis, vt supra. ¶ Tertiū dubium est circa cōclusionē primā. Cur apostolus Paulus de actibus nostris meritorijs loquens,omnino vt videt aufert liberū arbi.sine quo nō essent actus humani.Hinc cum dixisset Stipendia peccati mors, q̄uis recte dicere potuit,stipēdiū iustitiæ vita ęterna: noluit tamen sic loqui, sed inquit, Gratia dei vita ęterna. Roma.vj. Respondetur:vt hinc intelligeremus:nō meritis nostris deum nos ad ęternam vitam,sed pro sua miseratione perducere.secundum Aug.de gratia & lib.arbi.capi.ix. Sicut em̄ stipendium militię dicitur mors:ita stipendiū militię Christianæ vita ęterna est.Maluit tamē dicere.Gratia dei vita ęterna, q̄ stipendium iustitiæ vita ęterna,vt sic cum timore & tremore nostram operaremur salutē, ne nobis attribuendo q̄ bene operamur,de nostris quasi de nostris extollamur operibus.Hinc Ephe.ij.ait.Gratia enim estis saluati per fidem:& hoc non ex vobis.Dei enim donum est,non ex operibus,vt nequis glorietur.Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu. Non loquitur de factura prima per creationem, sed de secunda per regenerationem siue iustificationem, cum scilicet in homine creat per gratiam cor nouum:hoc est cor informat formaliter charitate: quæ est hoīs noua creatio. Sic Colos.j. Qui dignos nos fecit in partē sortis sanctorum in lumine.Notanter dicit. Dignos nos fecit in lumine.hoc est in charitatis infusione. Et ita fi est dignitas in hoīe,a Deo est in lumine gratię.Hinc .j.Cor.iij.Agricultura & ędificatio dei dicitur homo,& eius adiutor, recepturus præmium secūdū laborem proprium.Non ergo aufert vel excludit opus liberi arbi.a nobis: sed ita loquit vere vt Pelagianorum confutet errorem: & ab hominibus omnem sese extollendi tollat occasionem.Vitam em̄ animę solus deus dat,& gratis p gratiā suam: licet quandoq; ad bonam hominis prępatione. Et q̄ nostra opera ei placēt ad vitam,ex sua gratuita volūtate est:& munere per eum collato. Nec dicuntur opera iustitię sine gratia gratum faciente. Nec dicūtur corona hominis,sed corona iustitię nobis infusę. Non enim ex natura rei sine gratia placent Deo ad vitam,ideo non dicitur stipendiū hominis vita ęterna:sed gratię & gratia. Roma.vj. Sic etiam debitum iustitię infusę, nō iustitię proprie dictę,secundum Greg.de Arimi.dist. xvij.primi post Aug.ad Sixtum presbyterum. Non ergo euacuat nostra bona opera Paulus,cū dicat Deum reddere vnicuiq; secundū opera sua. Omnia deniq; ab illo sunt:nemo illi prior aliquid dedit.Nemo exigat debitum,gratia salui facti sumus per fidem. Sermo.xj. de verbis apostoli.Nō ex operibus.Ne forte dicas,promerui,& ideo accepi.Non putes te promerentē accepisse qui non p̄mereres nisi accepisses. Gratia pręcessit meritū tuum.Non gratia ex merito,sed meritum ex gratia.Nam si gratia ex merito, emisti non gratis accepisti.Pro nihilo inquit saluos facies illos. Psal. lv.idest nihil inuenis vnde salues: & tamē saluas gratis,das gratis. Saluas q̄ nihil inuenis vnde salues:& multū inuenis vnde damnes. Sermo.xv. de verb.apostoli.Nō crediderim Aug. admisisse post Paul.q̄ gloriā æternā quis mereri posset de condigno,sicut nec gratiā &c. Verum nunc temporis stabilita fide catholica de gratia mediatoris,sine qua non est salus, locutiones doctorum de merito congrui & condigni respectu glorię satis patēt,& ex vsu cōmuni fidelium sanum & nō scandalosum habēt intellectum,quē eis contulit vsus theologorum. ¶ Quartum dubium de fructibus,quid sint. An distinguātur ab aurea & aureola vel nō. Suppositis dictis in tertio collec.distin.xxxiiij.breuiter respondendum est, q̄ diuersi diuersimode loquuntur de fructibus. Solet em̄

nonnunq̄ res vna & eadem pro sui magnitudine diuersis nominibus noīari. Et quia locutio metaphorica nonnunq̄ plus erudit & delectat q̄ plana & lucida:ideo doctores & sancti prēmium beatifi cum diuersis nominant vocabulis,tam essentiale q̄ accidentale,qđ aliquando ex pręcellentia trium phi singularis contra hostem,aureola dicitur,quā doq; fructus, & tantus vel tantus secundum diuersos gradus virtutum, & secundū aliam & aliā terrę rōnalis culturā ac seminis (qđ est verbū dei Lucę.viij.Matthę.xiij. & gratia gratum faciens) largiorem iniectionem. Fructus em̄ vltimum est qđ recipitur ex labore vt inde reficiatur homo:& multiplex terrę cultura multiplicem affert fructū. Ideo prēmium finale hominis fructꝰ solet dici, p multifaria laborantium in agro dominico dispositiōe. Sic dicitur Sapiē.iij. Bonorum laborum gloriosus est fructus:& quę nō concidet radix sapientię,sed perpetuū afferat fructum salutis ęternę:secūdū Glos. Fructus primo accipiē pro actu elicito virtutis delectantis,aut passione comitante:& sępe extenditur ad beatitudines & dona, vt nomē beatitudo dicit habitum perfectum & infusum, vel actū talis habitꝰ:& donū habitū ifusum. Sic Gal.v. duodecim numerātur fructus: q̄ sunt vel actꝰ virtutū(Virtutū inquā quę dicūtur beatitudines)vel dona,aut delectatiōes comitātes huiusmodi actus. Non tamē habēt se cōuertibiliter illa noīa. Secundū Sā.Thom̄.potius sunt actus virtutū q̄ virtutes ipsę. Nam fructus sumitur,vt habet rationem finis vltimi pariter & delectabilis: vbi vltimus finis dicit aliqđ diligibile propter se tanq̄ honestū & delectans. Ambrosius opera virtutum,fructus noīat:& Augu. de sancta virginitate prēmiū beatificū fructū dicit. Hoc modo nomē fructus supponit p operatione virtuosa cōnotando diuersimodā gratię inclinationē,cui prę miū debetur in cęlo:secundū aliā & aliam dei agriculturā.j.Cor.iij.& gratię infusionē. Et iterū. Habetis fructū vestrū in sanctificationē:finē vero vitam ęternā. Et in genere omne opus meritorū potest dici fructus. Secūdo accipitur pro prēmio essentiali beatifico debito fructui primo modo,sic beati fruūtur deo. Tertio pro prēmio accidentali debito fructui secūdo modo. Et quia meritū multipliciter fit, p eius diuersitate prēmiū fructus nominatur. Dicit Palu. Fructus est gaudium vel delectatio de spūali exercitio. Aliqui soli virtuti cōtinentię fructum attribuūt. Quod nō videt habere rationē,potius videt dīm exēplariter locutū fuisse. Sed quia in continētia plus q̄ in alijs patet tri faria distinctio:ideo exemplariter locutus est. Immo & in singulis illis tribus differētijs est inuenire plures gradus alios. Hinc August.cap.xlvj.de sancta virginitate, ostēdit cōtinentiā cōiugum & martyrū se habere vt excedēs & excessum,nec tamen virginitatē esse prę ferendā matrimonio. Itē Lucæ.viij.solū fit mentio de fructu centuplo,tacitis sed nō neglectis alijs,quos dīs in illo intelligendos censuit. Nō ergo solius cōtinētię fructus sunt in beatitudine:sed cuiuscūq; spūalis & meritorii operis. Ideo apostolus positis operibus carnis,eregiōe ponit fructus spūs: quia dūtaxat fructus spūs prēmiū habēt deū. Et loquit generaliter de operibus spūs,vt spūs distinguitur cōtra carnem. Spiritus em̄ viuificat opera. idest donū spiritus,caro nihil prodest. Cum glos.virginitati dat fructū centesimū, ideo dat:quia sequūtur secundum suā vocationē,si ei vixerint secundū doctrinam apostolicā,agnum quocūq; erit. Nō em̄ habent impedimētū aliqđ sed soli deo intēdere possunt. Sequūtur agnū quocūq; ierit ex eo solum quia virgines.secūdū Aug. ca.xxiij.de bono cōiuga. Nuptę vero multa habēt impedimēta. Verū sequātur & ipsi agnū(dicit Aug).etsi nō quocūq; ierit,saltē quātum potuerint.cap.ij.de sancta virginitate. Nec obstat q̄ cū primū fructū cētesimū virginitati,sexagesimū viduitati,tricesimum nuptijs Glos. dedicat, statim subūgit q̄ fructus cētesimus sit matrimonij,ꝓpter vitę sanctitatem & mortis cōtemptū. Sexagesimus virginū,propter ociū interius:quia nō impugnāt cōtra cōsuetudinē carnis. Solet em̄ sexagenarijs ociū cōcedi post militiā. Triceſimus coniugatorū:quia hęc est ętas pręstantiū, & his est maior cōflictus ne libidine superent. Hęc ibi. Hoc non obstat. Nā de sancta virginitate cap.xlv.tangit Aug. duos nunc tactos modos,& addit. Siue virginitas accedēte martyrio centenū fructū impleat: sola vero in sexagenario:Cōiugati aūt tricenū ferentes ad sexagenū p̄ueniāt: si martyres fuerit: siue qđ ꝓbabilius mihi videt(inquit Aug.) qm̄ diuinę gratię multa sunt munera,& est aliud alio maius ac melꝰ(vt habet apostolus.j.Cor.xij. Aemulamini aūt charismata meliora)intelligēdū est plura esse, q̄ vt in tres differentias distribui possint. Hęc ille. Ex his Aug. verbis & alijs:quę habētur in de bono viduitatis cap.vij.&.viij.&c.& de bono cōiug.cap.xxiij. hęc fructuū tripertita diuisio in virtute cōtinentię est quā si exēplaris positio,& multiplicis diuersitatis fructuū in bonis operibus exēplaris ostēsio. Ad qđ clare videtur sonare verba sua. ca.xliij.de sancta virginitate, cū prefert meliorē vel viduā obedientē virgini inobedienti. Et de bono cōiuga.xxiij.& alijs.obedientiorem coniugatā minus obedienti virgini. Res em̄ si cōparātur melior est castitas cōtinentię q̄ castitas nuptialis. Homines vero si cōparātur, melior est qui bonū amplius habet q̄ alius. Ad idē.ca.lj.de virginitate. Sed si cętera sunt alias paria, aliquē habet fructum virgo vnde glo

Universidad de Deusto
Biblioteca

rietur vltra nuptā. Sed forte tentationis tempore nupta mortē p Christo pati parata est, nō sic virgo. Q̄uis em̄ solicita sit quę dñi sūt cogitare, & quō ipsi soli placeat: quia tñ suā nescit infirmitatem nō inde glorieť. Item ca. xlv. Multę virgines precepta dei leruāt: sed nō sequūtur consiliū Christi. Si vis perfectus esse, vēde oīa quæ habes & da paupibus, veni sequere me. Q̄ d̄ est in cōmune viuētium. i. quibus esse debet cor vnū, & aīa vna, quoꝝ cohabitatiōi virgines nō habentes omnia cōmunia sociari nō audeant. Et cap. xlvj. Martyriū simpliciter prefert virginitati, dicēs hoc donū cōtinētię virginalis occultum esse, si examinatrix desit tentatio. Dicit etiā ibidē. Dñm tres arbitror voluisse fructificatiōis cōmemorare differētias, cęteras intelligentibus reliquisse. Nam & Lucas ca. viij. solū centuplū cōmemorat. Nūquid ideo putandus est alia duo vel improbasse vel ignorasse, ac nō potiꝰ intelligēda reliquisse? Verū quēadmodū precise inter se distinguantur vel coęquētur in honoribus ęternis a deo accipiēdis, quis hominū audeat iudicare, cū contingat plurimas inter eas differentias secundū excedēs & excessum ac animi propositū inuenire, quę soltus tentationis examine dum adest, in lucē facit venire? Alias soli Deo patēt cordiū secreta. Vbi accipit fructū pro premio beatifico. Aug. ca. xxvj. de sancta virginitate. Et forte secūdum hoc ecclesia facit ordinē inter sanctos martyres, cōfessores, virgines, eos preferēdo de quorū examine & certamine plus cō stat. Item in lib. de viduitatis bono. ca. vij. nititur preferre mulieres legis veteris in cōiugio positas virginibus nostri tēporis: quia illę precise ex diuino mandato, & pietate pariendi, nō cupiditate cōnubendi nuptę fuerunt: vt rectissime credātur coitum nō fuisse quęsiturę, si proles posset aliter pueire. Et virtis vsus concedebatur pluriū vxoꝝ viuarū. Subiūgit. Si sciebat Ruth per suā carnē propagari semē vnde Christus carnē fuerat habiturus, & huic scientię nubendo exhibuit ministeriū, nō audeo iā dicere: beatiorē fuisse Annę viduitatē q̄ illius fœcūditatem. Hęc ille. Ad idem de bono coniuga. cap. xiij. inquit de patribus in coniugio cōstitutis: q̄ nō victi libidine: sed ducti pietate matrimoniū cōtraxerūt. Qui si optionē habuisset cōtinendi sicut in lege noua, cum desiderio & gaudio suscepissent cōtinentiā virginalē. Et q̄ caritius tūc habuerūt plures: q̄ nūc vnā quilibet istorum. Si respiciunt dicta patrū post Paulū, de modo viuēdi horū & illorum, virginū nō est diligere nisi sponsum vnicū Christū dominū, nec cogitare nisi quæ domini sunt. Sic viduarū cōsimilis in multis est disciplina, secundū beatū Ambro. in libris tribus de virginibus: & viduis vno: quę hic brequitatis causa omittūtur. Quis em̄ enumerare sufficit cōiugij onera ac innumera impedimēta retrahentia ab ijs quę dei sunt &c. quibus velint nolint necessario inuoluuntur cōiugati. Nō sic virgines & viduę ab his oībus liberrimę, & soli deo dicatę. Rōne cuius si volūt longe maiorem fructum vltra cōiuges facile consequi possunt. Ideo bene dixit Augusti. Sequuntur agnum quocūq; ierit ex eo quia virgines. ideſt ibi fecerunt initium sequendi Christum. Itaq; sancti loquētes de fructu multiplici & eorūdem p̄cellentia, loquūtur de istorū vita & statu, vt esse deberet scām doctrinā apostoli. j. Cor. vij. Per cōsequens sicut in via fuere diuersi in merito, erūt & in patria diuersi in premio. q̄d premiū fructꝰ dicit. Fit ergo exēplificatio fructus trifarij in virtute continentię sine exclusione aliarū virtutum seu operationū virtuosarū: quia in ea plus patet omnibꝰ differētia triplex virginalis, vidualis, & coniugalis castitatis. Vnde sicut hic: ita & alibi in alijs virtutū actibus gradus possunt poni & bonorū laborū fructus non solū trifarij, sed & multi alij: immo in singulis tribus diuersi gradus reperiūtur &c. Nō ergo fructus debetur soli virtuti cōtinentię vel castitatis, sed in genere bonoꝝ laboꝝ gloriosus est fructus. Sapiēn. iij. Et apostolus ad Gala. v. plures ponit fructus ipsius. Habent em̄ radicem sapientiā quæ nunq̄ cōcidet, fidē. s. per dilectionē operantē. Secundū Aug. ca. xxiij. de bono cōiug. obedientia p̄ceptorū melior est obedientia consiliorum. Sic virtus p̄ceptorū p̄cellit virtutes cōsiliorū. Secūdo patet, q̄ sicut in aureolis, ita & in fructibꝰ est dare excedēs & excessum. Et ecclesia de patentibus coniecturā sumēs ex his quę frequēter accidūt, secūdum leges & disciplinas patrū suū solet formare iudiciū, prout esse deberēt & possent sua vocatione. Tertio videť ex prędictis manifestū, q̄ gradꝰ premij siue cēntialis, siue accidētalis q̄ futuri sunt in ęterna beatitudine p̄ diuersitate meritorū quocūq; vocabulo vocētur soli deo vere cognitorū, sicuti nemo est idoneus cogitare, ita neceloqui vť dicere. Q̄ātus honor p̄ diuersitate talis aut talis meriti, quāta gloria huic vel illi operi sit debita p̄missione diuina, ipse nouit qui sese fecit virtutis premiū: quicq; merēdi virtutē & gratiā cōtulit. Et sic facile intelligi possunt dicta doct. de fructibus quę nō videnť per omnia consonare sentētię apostolicę. Gala. v. quia ibi in genere loquitur de fructibus spūs. i. doni spiritus q̄d est charitas, ponendo eorundē differentiam ab operibus carnis, ideſt quæ displicent & cōtrariantur spiritui. Nec obstat q̄ nūc datur centesimus virginibus, nūc sexagesimus, nunc trigesimus: quia in idem redit, secundum diuersos gradus meritorū. Et omnes illi numeri perfectionem significant. ¶ Quintum dubium, de dotibus corporis & animę, quæ nonnū-

q̄ etiā dicuntur beatitudo hominis. Q̄uid sit dos: & in gñe de quatuor dotibus corpis, supra habeť dist. xliij. q. ij. De dotibus animę dicendum. communiter ponunť tres, visio, fruitio, tentio, correspōdēter ad actꝰ fidei, spei, & charitatis. Aliqui ponūt pauciores: scilicet lumē glorię. in Cle. Ad nostrum. de hęreticis. in intellectu: habitus charitatis in affectu. Per lumē glorię, lumē ęternum contēplanť beati scām illud. In lumine tuo videbimus lumē. Per charitatem cōsummatā fruunť deo, bono summo. Per tentionē firmā nō separātur. Per gaudiū ineffabile incōprehensibiliter delectantur. Hęc bona nomiat Palud. bona paphernalia. Q̄z si tantas tribuet potestates corpori, vt supra, longe maiora aīæ parata erūt nobiliori, q̄ nec oculus vidit, nec auris audiuit. &c. j. Corin. ij. Esaię. lxiiij. Restituet em̄ pturę animę pfectā pacē, omni ablata omnis sensualitatis rebellione ad rōnē: immo & necessaria ministeria. Intellectus vt speculetur, nō indiget phantasmatibus. Oia videt vel in verbo, vel in genere ꝓprio, quę p se sunt vidēda. Nullus error in rōne. Nulla obliquitas in voluntate. Sūt oīes docibiles dei. Nulla memorię obliuio: vetera transierūt: omnia noua facta sunt &c. quæ vtiq; possunt dici donationes dei, & stupendę potestates &c.

Quæstio. V.

Vinto querit de paritate gaudij beatoꝝ: Vtrum omnium hominū beatorum in cęlo futura sit equalis vel inequalis beatitudo i eadē specie, post extremū iudicium, tā corpoꝝ, q̄ animarū. ¶ Solito modo tres erūt articuli.

A ¶ Quantum ad primū, supponitur q̄ quęstio nō venit intelligēda de equalitate secūdum durationē: quia beatitudo sanctorū erit ppetua, vt supra. q. ij. Nec querit de obiectiua beatitudine: quia idē erit obiectū beatificū oīm & singulorū. Mat. xx. Receperūt singulos denarios. Nec subiectiua, vt manifestū est. Intelligit ergo de btitudine formali, quę cōsistit in visione & fruitione obiecti beatifici. ¶ Secūdo supponitur ex dictis q̄ est æqualitas quātitatis & molis: & est equalitas proportionis. Dictū fuit etiā cuiuslibet bti beatitudinē dici pfectionem vltimā: q̄uis non sit vltima tanq̄ existens in vltimo pfectiōis gradu: sed quia appetitus liber habēs eam pfecte & vltimate quietatur cū gaudio & delectatione: ita q̄ non appetit actu elicito maiorē illa. Scit em̄ maiorem sibi non esse debitā scām iustitiā distributiuā dei: quę correspōdenter ad merita vię vult dare. Præmium aūt beatificū datur secundū qualitatē meritorū, quę quia inequalia fuerūt in via, & premiū in patria inequale erit. Et licet appetitus naturalis vt talis summā appetat perfectionē sibi possibilē in illa specie, nec posset nō appetere summā perfectionē, non tamē ideo malus est: quia nō est in potestate sua, vt non delectetur sensus in obiecto sibi cōueniente. Nec prcise rectus est: quia appetit quod deus eū vult appetere, sed quia non appetit cōtra deum. Appetitus vero liber tūc est rectus quādo se cōformat regulę inobliquabili, quę est diuina volūtas. Nec ē sua regula appetitus naturalis qui etiam rectus est. Q̄z si voluntas libera dicitur habere duplicem regulā, scilicet diuinam voluntatē, & appetitum naturalē, vt quidā dicūt tamē tunc simpliciter voluntas est recta cum est conformis volūtati diuinę. Sed respectu alterius potest dici q̄nq; non recta, sed inordinata, & prauata aut forte recta scām quid solum. Cum em̄ nō consonat diuinę voluntati, est semp inordinata. Pręterea nō sacrať voluntas vel appetitus totaliter & cōsummate cum tantā recipit vel attingit pfectionem, quantā recipere posset. Sic em̄ posset in se recipere summā gratiam, sicut aīa Christi capax est summę gratię, & in se habet summā grām de facto: scām aliquos. Sed tūc totaliter sacratur & quietatur, quādo tantā habet, quātā sibi cognoscit dandā esse a deo scām iustitiam distributiuā quę vult pro tale vel tali dispositione vię, dare tātam vel tātā remunerationē in patria. Posset dari exemplū de magis vel minus graui. Non em̄ grauetunc solū quietatur cum est summe deorsum, in centro scilicet, cū capax sit illius status ad esse summe deorsum, & faceret se esse sūme deorsum si nō esset impedimētū: sed si est deorsum quantū potest ibi quiescit, vt dicit Sco. distinct. vlt. scām maiorem vel minorem grauitatē. Sic beati quoꝝ est vna & consors cum deo volūtas, nec possunt se difformare voluntati diuinę, cū habent q̄d deus eis pro meritis vult dare, quietātur totaliter, & perfecte secluſa omni tristitia: nec aliud appetunt appetitu libero elicito.

¶ Quantum ad articulum secūdum B est propositio prima. Et si omniū beatorum officium erit & nūc sit sine fine deum videre, sine fastidio amare: attamen nō est ambigendum, cum beatitudine in eadem specie posse stare, immo eē de facto diuersos & inequales pro meritis gradus glorię. Ita habet August. xxij. de ciui. dei. cap. iij. licet nemo sit qui hmōi gradus cogitare vel dicere sit idoneus. Ad hoc est verbum Christi. Ioan. xiiij. In domo patris mei mansiones multæ sunt. In domo patris dicit. non in mundo toto. Super quo Augusti. Homilia. lxvij. super Ioan. Nullus

Universidad de Deusto
Biblioteca

alienabitur ab illa domo vbi mansionem pro suo quisq; accepturus est merito. Denarius quidē ille æqualis est omnibus: quem paterfamilias dandū iussit laborantibus in vinea, non discernens in eo qui minus & qui amplius laborauit. Quo vtiq; denario vita significatur ęterna: vbi amplius alio nemo viuit: qm viuendi non est diuersa in æternitate mensura. Sed multæ mansiones, diuersas meritorū in vna vita æterna significant dignitates. j. Corin. xv. Alia est enim gloria solis, alia stellarum, alia lunæ &c. Patet etiam ratione ex suppositione premissa. Vbicunq; enim est vel fuit meritum inęquale in diuina acceptione, inęquale erit p̄miū. In viatoribus est inæquale meritū, ergo erit & premium inæquale pro meritis dādum. Cōsequētia nota. Maior patet ex dictis. Minor nota est fideli. ¶ Secūda ꝓpositio. Inęqualitas beatitudinis non est ab obiecto beatifico precise ab omnibus beatis clare viso. Patet ex dictis & auctoritate Augustini allegata, qa denarius ille æqualis est omnibus quantū est ex parte sui: quia omnes eū totum vidēt, siue minus, siue amplius laborauerint. Hinc dicunt aliqui q̄ omnes beati videbunt totā essentiam diuinā: nec aliqd eius latebit quenq̄: sed qa nō comprehendent eam, nec tantum cognoscent quātū cognoscibilis est: ideo non totaliter cognoscent eam, vt exponit San. Tho. dist. presenti. q. ij. artī. iij. Ita q̄ aduerbiū totaliter determinat ipsam visionē scdm quam cōparatur videns ad vt sum, seu dicit modum videntis, non simpliciter & absolute neq; rei vise, sed modum videntis p̄ comparationem ad rem visam. Non ergo erit ibi inęqualitas beatitudinis ex parte obiecti beatifici quod est vnū & idē: nec aliter & aliter respicit potentiam, quātum est ex parte sui: nec ex parte rationis formalis, secūdū q̄ est obiectum, vt Sco. loquitur dist. vltima: nec ex parte modi sub quo objcitur potentię. Illa tamē ratio formalis modi quo objcitur potentię beati, erit obiectū perfectissimum operationis perfectissimę, & sic nullo modo inęquale, nec ex parte sui, nec sub mō illo sub quo objcitur tali potētię. ¶ Tertia ꝓpositio. Inęqualitas beatitudinis nō est ex parte potentię passiuę precise & absolute. Patet: quia quælibet potētia creaturæ rationalis humanę, quantum est de se precise, capax est gratię summę, vt quidam dicūt de anima Christi. Nec gratia proprie auget capacitatem animę intellectualis cui infunditur, cū sit (natura saltem) posterior ea. Sic dicunt q̄ quodlibet gratificabile capax est gratiæ ante omnē formam receptā scdm quēcunq; gradum. Nec habet aliquid in se natura gratificabilis, vnde determinetur precise ad hunc vel illū gradū gratię. Cū ergo quælibet potētia passiua nuda ab omni dispositione, est in potentia ad summā perfectionē possibilē recipi in ea: ergo ex parte huius p̄cise & absolute non est inæqualitas: Sicut in quacūq; superficie est potentia receptiua cuiuslibet perfectissimi coloris. Per consequens inequalitas non debet accipi ex parte potentiæ passiuę in recipiēdo precise: quia quælibet beatificabilis, quantū est de se p̄cise, capax est equalis glorię cum alia. Dictum est quantū est de se præcise, respiciendo sui capacitatem naturalem. Si autē potentia passiua est donis gratię & virtutum optime dispositā, surgit quidē ex hoc tanq̄ ex merito præuio inęqualitas quędā p̄mioꝝ ita q̄ placuit deo plus vel minus dare secūdū maiora vel minora merita. Sed illa dispositio nō dicit ab oibus causa ꝓprie dicta inæqualitatis premiorum & causa principalis: quia gratiā & gloriam dabit dominus. Forte diceret causa sine qua non. Nec manet cum beatitudo iam inest ipsi beato, eum formaliter beatificādo. ¶ Quarta propositio. C Si admittitur q̄ potentia beatificabilis se habet pure passiue ad actum beatificum, preuio vig merito necesse est dicere inęqualitatem beatitudinis esse a puro actiuo non creato, sed increato. Patet inductiue. Nam ex obiecto, qđ quātum est de se æqualiter respicit potētiam tendentem in se, nō potest sumi inæqualitas: nec ex modo obiecti ex propositiōe scda: nec ex parte potētię passiuę absolutę, aut etiam dispositæ. Nam dispositio præuia non sufficit sine principio actiuo intrinseco, vel extrinseco, ex propositiōe. iij. Ergo necesse est sumere inæqualitatem ex parte potentiæ actiuę, non creatę secundū aliquos: quia potentia animę habet se solum receptiue ad actum beatificum: ergo increatę, quæ est diuina voluntas, volens vni cuiq; reddere secūdū opera sua. Et licet in ordine ad merita largiturus sit præmia deus, tamē libere dona sua i nobis coronat, & licet ei circa creaturā suā qđ vult facere &c. Et sic facile posset dari causa præcisa & principalis inæqualitatis beatitudinis. Si autem anima habet se actiue ad primum actum beatificum, inæqualitas erit ex parte principij actiui creati. Et hoc dupliciter: vel intrinseci vel extrinsect. Non potest esse extrinsecum, ex dictis. quia obiectum beatificum æqualiter se repræsentat omnibus quantū est ex parte sui: quia & locum summum infinitum claudens in se eminenter, & causaliter omne bonum possibile habere vel appeti a creatura rationali. Immo si deus ex necessitate naturę ageret & non libere, vt forte Phūs diceret: causaret in quolibet quantū potest natura illa capere: per consequens omnes videntes deum essent æqualiter beati: cum omnium sit naturaliter eadē capacitas: qa sunt indiuidua eiusdem speciei. Ergo opus est ponere aliquod intrinsecum secūdū illos, qđ causaret inęqualitatē. Sed id non videtur esse nisi lumē gloriæ vel habitus

charitatis vel potentia naturalis. Non scdm, quia est contra Clemē. Ad nostrū. de hęreticis. §. quinto. vbi dānatur tanq̄ error execrandus, q̄ anima nō indigeat lumine gloriæ ipsam eleuāte ad vidēdum deum & eo beate fruendum. Nec primū (vt videtur) precise causat inęqualitatē. Nam habitus charitatis ponitur in homine ad inclinandū, & lumē gloriæ ad eleuandum potentiam ad videndū deum & beate fruendum eo: quæ non habent rationem principij actiui, nec causalitatis proprie dictæ, nisi & ipsa potentia quæ eis vtitur vt instrumētis & veluti habilitatiōibus ad actū, actiue se habeat. Consequenter dicerēt sequentes Sco. q̄ voluntas aliter & aliter disposita pōt in aliū & aliud actum plus vel minus perfectum: sed prius dixit illam potentiæ dispositionem non esse causam inequalitatis proprie, nisi meritoriam. Facile possent hic fieri instātię plurimę, secus si dicatur q̄ inæqualitas est a deo efficiēte principaliter: & ab anima beatitudinē in se susciēte meritorie & dispositue, scdm quam dispositionē placuit deo dare beatitudinē formalē plus vel minus intensiue pfectā. Itaq; pōt probabiliter teneri, q̄ illa inęqualitas est a causa effectiua increata, a deo scilicet causante in anima beati operationem beatificā talem vel talem libere, sua gratuita voluntate, secūdum dispositionē meritoriā vię. Et sic tam deus principaliter q̄ meritū ipsum licet improprie dicitur causa premij beatifici & inæqualitatis &c. Hæc referre placuit citra assertionē temerariā. Forte posset addi predictis q̄, deus est principalis causa effectiua, & voluntas hominis sic vel sic dispositaD coagens causa &c. ¶ Quinta propositio. In beatis hominibus in cęlo nō est nec erit par vel equalis affectio commodi stante cōmuni omniū charitate & dilectione. Probatur ex ordine diligibilium. Charitas em̄ incipit a se ipsa. Ideo quilibet plus gaudebit de bono suo q̄ cuiuscūq; alterius beati, & quilibet plus diligit se actu elicito, q̄ aliurn: sicut per oppositum patet de odio. Quilibet enim plus tenetur cauere peccatum in se, q̄ in quocunq; alio. Itaq; quilibet plus vult deum esse bonum sibi, aut suum, q̄ alterius etiam cuiuslibet sancti. Si dicitur, maius bonum est magis diligendum: si ergo in aliquo sancto est maius bonum, id magis est volēdum, q̄ bonum minus: Potest dici seclusō bono optimo, dictum intelligitur extensiue, non intensiue, vel appreciatiue. Minor em̄ sanctus vult maiori sancto bonum maius, qđ est ipsi debitum: & sibi minus prout meruit & non vltra: plus tamen appreciatur suum minus bonū, q̄ maius bonū maioris. ¶ Sexta propositio. Sicut in beatis non est æqualis fruitio, ita nec paritas gaudij, vel delectationis cōsequētis beatitudinem essentialem vel accidentalem. Patet: quia intensiue gradualiter vel appreciatiue plus delectatur & gaudet in perfectionibus amati qui plus diligit. Non autem æqualiter ab omnibus beatis secundū intensionem diligitur deus. Et licet sit eis gaudium de pari bono, non tamen pari affectu. Hinc quilibet sanctus plus gaudet intēsiue de sua beatitudine, quantum ad appreciationē, q̄ de beatitudine cuiuslibet alterius sancti: quia plus diligit se q̄ alium. Gaudium vero maius gradualiter intensiue non est de magis bono, sed de bono magis volito. Prouenit em̄ intensio gradualis gaudij ex intensiori actu volendi bonum aliqđ. Bonum autem proprium cuiuslibet est magis volitum appreciatiue q̄ bonum alterius: ergo ex hoc maius est gaudium appreciatiue beato de sua bī tudine, licet minori, q̄ de alterius beatitudine, licet maiori. Cum hoc tamen vult extensiue illi maiorem beatitudinem, & non sibi ipsi: quia non est sibi debita. Secundum hoc intelligitur dictū Augustini. dicentis sibi esse paritatem gaudij. Verum est obiectiue, quantum ad obiectalem terminum: qa de quacunq; re gaudet aliquis beatus, de hac & cæteri gaudent ex charitatis cōmunione. Intelligi tur etiam extensiue, non autem intensiue gradualiter vel etiā appreciatiue. Sic de delectatione suo modo dicendum, cuius causa immediata in appetitu volitiuo, seu voluntate est dilectio, vt supra, distin. j. questio. iij. In appetitu sensitiuo cognitio sensitiua. Hinc San. Thom̄. quæst. iij. articu. v. dicit. Quis in regno cælorum minor gaudet non solum de bono suo, sed etiam superioris, non tamen tantum gaudet de eo, quantum superior: qa ratio gaudij in omnibus erit deus. Et ideo quanto aliquis plus gaudet de Deo, tanto plus gaudebit de quocunq; alio. Vnde superior plus gaudebit de bono inferioris, q̄ ipe inferior intēsiue gradualiter: quia deum plus diligit: sed non appreciatiue. Et inferior minus gaudebit de bono superioris intēsiue gradualiter: quia minus diligit deum q̄ superior: & etiam appreciatiue: quia suam beatitudinem plus appreciatur ex ordine charitatis & diligibilium. Extēsiue vero plus gaudebit de magna beatitudine superioris q̄ suipsius. ¶ Corollarie sequitur. Beatus Petrus qui creditur esse maior Lino in beatitudine, plus intensiue gaudet de bono minori Lini in britudine: q̄ ipsemet Linus de suo proprio bono. ¶ Secūdum corollarium. Linus non tantum gaudet intensiue de bono Petri, sicut Petrus de suo bono ꝓprio. Ratio quia Linus non habet tantam charitatem, sicut Petrus. ¶ Tertium corollarium. Licet Linus tātam vellet gloriam Petro, quantā sibimetipsi vult, & maiorem: quia scit eum plus se meruisse: non tamē tantum inde gaudet, sicut Petrus, & quantū gauderet si haberet Petri gloriam. Ratio: quia haberet

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam gloriam, haberet maiorem charitatem, & po
testatē propinquā intensius gaudendi. ¶Quar
tū corollariū. Beatus Linus maius habet gaudiū
quantum ad appreciationem, nō autem graduali
ter, de sua minori beatitudine, q̄ de btitudine ma
tori Petri. Patet ex dictis, plus em̄ appreciatur su
am minorē btitudinē q̄ alterius maiorem, ex ordi
ne charitatis. Sic de dilectione dicatur. Et q̄is in
nullo sanctorū sit delectationis impedimētū, vel
etiā gaudij, desunt tamē nonnunq̄ causę tātę vel
tantę intensionis delectationis vel gaudij, scd̄m
Sā. Thom̄. vt supra: hoc est dilectio dei in beatis
maior vel minor. rōne cuius plus adhęrēt deo, vl̄
minus, ex cōsequenti plus vel minus delectātur
E in deo clare viso, & a se sup omnia dilecto. ¶Se
ptima ꝓpositio. Oim beatorū erit par gaudiū &
delectatio cōsequēs dei fruitionē, vt paritas dicit
ęqualitatem ꝓportionis, sed nō quātitatis. Proba
tur. Q uilibet em̄ btōr ad summū accedit gaudiū
ꝓ modo sui meriti. Merita vero fuere diuersa. Sic
ęqualiter dicūtur habere copiam pauper & dives,
Rex & Miles, si vterq̄ habet sufficiētiā statui suo
cōuenientē. Ita de gaudio beatorū. De his ait Au
gu. xxij. ciui. dei. ca. iij. Sic itaq̄ habet donū alius
alio minus: vt hoc quoq̄ donū habeat, nec velit
amplius. Nec superiori vllus inferior inuidebit, si
cut nūc nō inuident archangelis angeli cęteri: nec
vult in corpore oculus esse q̄ est digitus, cū mem
brū vtrūq̄ contineat totius carnis pacata compa
go. Hoc totū puenit ex charitatis quā habēt per
fectione. Q uilibet em̄ plus diligit deum q̄ seipm
& ideo singulus eorū plus vult qd̄ est Deo cōue
nientius, q̄ qd̄ est sibi melius & cōmodius. Vult er
go diuinā iustitiam plus q̄ suā cōmoditatē. Et cū
iustitia sibi minus dat alio, nō plus petit. ¶Octa
ua propositio. Inęqualitas & distinctio graduum
dignitatis honoris & prēmiorum seu etiam man
sionū in gloria accipitur secundum diuersos gra
dus charitatis, & meritorū in via. Probat. Q uāto
aliquis plus fuerit coniunctus Deo in via, tanto
cōiunctior erit ei in patria. sed modo charitatis ho
mo coniungitur & vnitur deo in via, & in filiū (Io
an. j.) regni adoptatur: ergo etiam, secundum dif
ferentiam gratię gratum facientis & charitatis, ho
mo appropinquabit plus vel minus deo in patria
& beatitudine ętena. Probatur: sicut simpliciter
ad simpliciter: ita magis ad magis. sed habere glo
riam, sequitur ad habere gratiam: ergo ad habere
maiorē btitudinē, sequit̄ habere maiorē grām &
F charitatē. Alia patēt ex dictis. ¶Nona ꝓpositio.
Sanctorū hoim̄ btitudo post extremū iudiciū &
corpoū resumptionē, erit maior extēsiue quo ad
obiectiualē terminū vñ erit eis gaudiū, sed nō in
tensiue, vt clarius vel intensius videāt aut, diligāt
deum. Prima pars est cōmuniter oim̄ docto. Tūc
em̄ gaudebūt de duplici stola corporis & aię: cum
nūc solū habeāt animæ & nō corporis btitudinē.
Tūc em̄ oēs vires sensitiuę btificabūtur: & corp⁹
dotibus exornabit̄. Et sic intelligenda sūt quo ad
obiectualē terminū & extēsiue multa dicta san
ctorū dicentiū ꝙ tunc ampliorē habebūt gloriā.
Secūda pars: quia si sic, iam nō essent vere beatæ
nec haberēt totū eēntiale pręmiū eis debitū ꝓ me
rito vię &c. Anima in nullo idiget corpis ministe
rio pro statu glorię ad quācūq̄ operationē beatifi
cam. Nec intendit̄ gaudiū nisi augeatur charitas
& fruitio dei. Ratio enim gaudij de quocunq̄ bo
no creato in cęlis est dei dilectio, & tanti gaudij tā
ta dilectio vel charitatis conatus. Sed illa non au
gebitur ꝓ statu patriæ: erit em̄ in termio: nec gau
diū cōsequēs: potētia tunc erit eadem, lumē glorię
& habitus, charitatis nō augebitur. Obiectū beati
ficū est immutabile: nec est aliquod impedimētū
quo minus nunc possint tēdere in deum q̄ tunc.
Q uomodo concedendum sit ꝙ anima nunc re
tardatur appetitu corporis ne tota intentione per
gat in deum, patuit distin. xlij. quæstio. j. Nec va
let allegare de augmento miseriæ damnatorum:
quia eorum tristitia non intendetur resumpto cor
pore de carentia visionis diuinę quę vt dānato es
sentialis correspondet carentię visionis & fruitio
nis dei: sed extendet̄ quia torquebūtur in anima
& corpore. Item augebitur odiū eorūdem resum
ptis corporibus, extensiue saltem. Tūc em̄ crucia
buntur aut punientur in corpore & anima &c. Au
gebitur itaq̄ eorum damnatio extensiue non in
tensiue: sicut & gaudiū accidentale beatorum de
multorum lucrifactione ad salutem &c. ¶Sed di
ceret aliquis. Beati diligunt Deum amore amicti
tię vt bonū in se, & commodi vt bonum suū tum
quo ad animā tm̄: tum quo ad corp⁹ & animam
simul. Item diligunt ipsum quia omnes resuscita
uit ad vitam corpis & animę. Et sic de aliis benefi
ciis plurimis & bonitatibus Dei: quas cognoscēt
resumpto corpore glorioso &c. Ergo videtur ꝙ
vna aliā intendat: per cōsequēs intenditur & gau
diū ex multiplicis boni voliti efficaci adeptione.
Erunt grati Deo de beneficiorū perceptione &c.
Itē sicut vna bonitas est causa dilectionis & gra
titudinis pariter & gaudii consequentis: ita tanta
& tam numerosa est causa multiplicis dilectio
nis & gaudij: per cōmunem regulam. Sicut sim
pliciter ad simpliciter: ita magis ad magis. Præ
terea sicut plus diligit cui plus dimittitur: ita
plus gaudet cui plus boni confertur: non solum
extensiue sed intensiue. ¶Dicendum concedens
do ꝙ beati diligunt Deum amore duplici &
amicitię & commodi, vt bonum in se: & vt
bonum sibi &c. Sed ex hoc non intenditur gau
dium beatificum sed extenditur. Gaudent enim

de multis: sed propter vnum summe dilectum,
qui deus est, sine cuius dilectione nulla res di
ligitur ad salutem: nec rei cuiuscunq̄ dilectio
placet ad gloriam, Sed charitas in patria est
in termino, nec augetur ex rei cuiuscunq̄ su
peruentione & adeptione. Præterea, intensio est
vnio graduum eiusdem speciei specialissimæ
&c. Posset dici ꝙ ibi apparebunt plura dei be
neficia post corporū resumptionē q̄ nūc: per cō
sequens plures rationes gratitudinis & gaudij.
Sed forte illę nō sunt oēs beatificę scd̄m Pal. sed
bñficio⁹ cognitiuę ad dicendū laudes. Et licet
scd̄m. S. Tho. q. j. art. iiij. q̄stio. j. finitū & infiniti
tū sunt duo, & finitū additū infinito facit plus:
sed nō maius: & si bonitates aliquę simul rūctæ
sunt aliquid melius q̄ per se sumptę: tñ totū est
plus diligibile pte sola: quia dilectio iā fertur in
duo dilecta: sed ex hoc nō habet maior ratio di
ligēdi intēsius. Gaudiū em̄ maius intēsiue non
est de maiori bono volito & adepto: sed ex eo ꝙ
aliquid intēsius diligit & amat̄, sequit̄ gradua
lis intēsio gaudij. In patria de⁹ plus oīm̄ re mū
di diligit, & sine ei⁹ dilectiōe nihil amat̄. Nihil
ergo aliud, pbāt illę rōnes nisi ꝙ gaudij augmē
tū sequit̄ actus volēdi & diligēdi intēsionē, ꝙ q̄
btitudo augebit̄ extēsiue quantū ad obiectiualē
terminum resumptis corporibus non intēsiue.
Potest dari simile vt supra de aureolis. Qui
fuit martyr voluntate & opere gaudebit de. dif
ficultate secundum Durandum distin. xxxiij. &
de operis consummatione, & bona voluntate.
Non sic qui fuit solum voluntate martyr & nō
actu. Cum hoc tñ stat eos habere eiusdē gradus
charitatē p̄cise, & ita gaudiū ęque itēsum essen
tiale & accidētale: sed vnus extēsiue quo ad ob
iectiualē terminū gaudebit de actus cōsūmatio
ne, de quo nō gaudebit ali⁹ qui nō exiuit i actū.
G Per hoc patet ad replicas. ¶Decima ꝓpositio
ponit ꝓbabiliter post dicta de dotib⁹ corpis: &
respicit ęqualitatē btitudinis corporū vel ięqua
litatē scd̄; diuersitatē opinionū. Si dotes corpo
rum sunt qualitates positiuę eis inhęrētes, erit
æqualitas earūdē scd̄m æqualitatē beatitudinis
aiarū, ex qua redūdāt dotes corpoꝝ glorioso⁹.
Si vero ponunt esse ius quoddam debitū bea
tis ex pacto diuino, erit ęqualitas ꝓportiōis nō
quātitatis scd̄; merita aiarū. De inęqualitate cla
ritatis corporū, manifeste patet ex dicto Pauli
j. Corin. xv. De dotib⁹ impassibilitatis & subti
litatis forte diceret, ꝙ erunt ęquales hoc mō vt
dictū est, quia ex ęquo in oībus erit impassibi
litas & subtilitas: vt dotes dicunt ordinē ad act⁹
diuinos causandos a deo seu ius &c. De do
te agilitatis posset aliter & aliter dici. Nā pōt po
ni ęqualitas ꝓportionis loquēdo de dotibus se
cūdo modo. Pręterea pōt poni inęqualitas q̄dā
sicut i dote claritatis respiciēdo bonā corpis cō
plexionē quo ad certos motus: vt supra. Præ
terea ponunt ęqualitatē aliqui in hoc: quia quę
libet anima est proportionata tali corpori, & ecō
trario in ratione motiui & mobilis.

¶Quantum ad articulum tertium H
est dubiū primū. Beati nō videt deū inęqualiter
ergo nec fruunt eo inęqualit̄, & ita nō erit inęquali
tas i visiōe, p cōsequēs nec i fruitiōe ac possessio
ne comitāte. Añcedēs, pbāt auctoritate Aug. li.
lxxxiij. q̄stio. q. xxxij. cū inqt. Q uisquis vllam
rem aliter q̄ ea res est intelligit fallit̄. Et ois qui
fallit̄, id in quo fallitur nō intelligit. Q uisquis
ergo vllā rē aliter q̄ est, intelligit, nō eā intelligit
& ita vt videt̄ vnā rem & eāde nō pōt quis alio
magis itelligere vel pleni⁹. Et subūgit. Nō pōt
quicq̄ itelligi: nisi vt est &c. vbi videt̄ velle, ꝙ
ali⁹ alio rē nō meli⁹ intelligat. Intellectio est vi
sio. ergo &c. Ad hoc dicēdū. Intelligere accipit̄
qñq̄ formal̄, qñq̄ obiectual̄, & ad vtrūq̄ cōti
git referre alietatē. Formal̄ ois intellect⁹ intelli
git rē aliter q̄ est: quia itellectio formal̄ est act⁹
intelligētis inhærēs intellectui. Stat autē rem q̄
intelligit esse substātiā, & ita intellectus itelligit
immaterialiter: cū res itellecta est materialis. Ob
iectualiter null⁹ vere intelligit rē nisi intelligit
eā vt est: vt si est substātia itelligit eā vt talē &c.
formādo cōceptū repsentatiuū rei illi⁹ taliter vt
res se habet, qui nō sic itelligit rē, fallit̄ scd̄m Au
gust. quia falso intelligit: quia aliter q̄ res se ha
bet. Q ui vero aliter intelligit formal̄ q̄ res est
nō fallitur: sed recte intelligit. Hoc quidam refe
runt vel ad rem intellectam: vel ad intelligendi
modū. Primo mō non pōt res vere intelligi alia
ter q̄ est: sed scd̄o modo. & sic cōtingit quē rem
aliquā clari⁹ alio intelligere quātū est ex pte itel
ligētis seu modi intelligēdi. Et sic cōcludit Au
gust. quē posse rē aliquā alio plus itelligere quā
tū est ex pte intelligētis. p cōsequēs etiā pōt qs
re aliq̄ plus alio frui: cū fruitio sequit̄ visionē.
Sic etiā exponit. S. Tho. q. ij. ar. iiij. & j. illud. j.
Ioan. iij. Videbim⁹ eū sicuti est. vt ly sicut respi
cit rem intellectā vel visam: non autē videndi
modū: quia nulla creatura visione comprehensi
ua videt deum. Non enim tanta erit efficacia in
tellectus ad videndum deum cum sit terminat⁹
& finitus, quāta est efficacia essentię diuinæ vt
videatur & intelligatur, cū sit res infinita & im
mēsa. Et licet videre deum sit pfectissimus mo
dus cognoscēdi scd̄m genus: habet tñ in se plu
res gradus: sicut ignis est subtilissimū inter cor
pora specie: & tñ vn⁹ ignis ē alio subtilior. Col
ligit autē intēsio in actu videdi deum ex ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ioti vel minori accessu charitatiuo hominis ad deū. Sicut in visione corporali quāto plus fit accessus ad terminū, tāto plus videt: ita hic intēsius videt: q plus habet de lumine glie & charitatis habitu: vel in quo a deo intensior visio producitur secundū diuersitatem opinionum. Non em intensio solū causat p recessum a cōtrario: sed etiā p accessum ad terminū vel localē vel spūalē & mysticū. Dē em vbiq; est: ad quē accedit homo p gratiā & charitatē passibilitatibus
I animarū nō corporū. ¶ Secūdū dubium q̄rit de intellectu aliquatū auctoritatū scripturę catholicę, quę videtur sibi cōtrarię de visione dei. Ioā. j. dicitur. Deum nemo vidit vnq̄. Et. j. Timo. vj. Quem nemo hominū vidit: nec videre pōt. Et Matth. xviij. Angeli eorū semp vident faciem p̄is mei. qđ videt priorib⁹ cōtrariū. Et Mat. v. Bti mūdo corde q̄m ipsi deū videbūt. Et. j. Ioā. iij. Videbimus eum sicuti est. Et scriptura teste Abraham, Isaac, Iacob, Iob, Moyses, Micheas, Esaias, Paulus deū viderunt: vt refert Augu. in de vidēdo deū. Ad idē beatus Ambro. sup Lucā, lib. j. & ī prooemio eiusdē libri, & sup epistola ad Colos. Gregorius Nazāzenus in tracta. de fide, & Hieronym⁹. Quos refert Aug. vbi supra, & in cōmonitorio ad Fortunatianū Epm allegat eosdem & Athanasiū. ¶ Cōtingit rē aliquā videri scđm dicta & sensa patrū vel oculo corporali vel mētali: & hoc dupl̄r, sc; quandoq; fidei oculo, & iterū dupliciter, vł formato charitate vel nō formato charitate: ita q; idem sit credere aliquid eē hoc vel illud & videre ip̄m: idē sit nō videre puro corde & mūdata cōsciētia: & nō videre aut nec credere in ip̄m. Cōtingit etiā aliquid videri. i. comprehendi vel videri visione cōprehēsiua. Oculo corpali corporalia videnť. Oculo mētali seu mēte spūalia. Quę nonūq̄ dicunť inuisibilia: vel quia nō videtur oculo corporali: sed solū mētali: vel quia in eoꝝ potestate est videri vel nō videri. Videntur em si volunt videri. Non videntur si videri nolunt. Vel quia non videntur nisi specie qua volūt apparere latēre natura atq; in se incōmutabiliter pmanēte: seu (vt loquit Grego. Nazanzenus) cōspicabilis materię dispositione assumpta: vel quia p statu hui⁹ vitę mortalis nō videnť: sed solū pro statu vitę futurę: aut qa nō nisi a mūdis corde & dei filijs. Si sermo sit scđm subiectā materiā de visione corporali, deū in natura diuina nemo vidit vnq̄: quia oculus corpalis nō videt nisi corporalia. Sic dicit Augu. in cōmonitorio vt supra, istius corporis oculos nec videre deum, nec esse visuros. Nec se sic locutum esse pœnitet: ne deus corporeus esse credat: & ī loci spatio interualloq; visibilis. Nihil em aliter istius corporis oculus pōt. Hoc ergo modo quo videnť visibilia corporis sensibus nota, deū nemo vidit vnq̄ nec videbit vnq̄ ī natura dina, tāetsi beati resumpto corpore Christū verū deū & hoiem sint visuri: sed non oculo corporali eius diuinitatem: sed mentali intuētur. Oculo mentali angeli nūc vident deū in patria, & cum homines beatificātur etiam visuri sunt deum in diuinitate oculo mentali. j. Ioan. iij. Videbimus eū sicuti est. & p̄misit. Dilectissimi, filij dei sum⁹: & nōdū apparuit qđ erimus. Scimus aūt quia cū apparuerit: similes ei erim⁹ qm̄ videbim⁹ sicuti est. De hoc sic ait Hiero. referēte Augustino. Homo dei facie videre nō potest. Angeli vero minimorū in ecclesia dei vidēt faciē patris. Nūc in speculo videmus & in ænigmate: tūc autē facie ad faciem quando de hominibus in Angelos proficerimus. Exponit Aug. j. Angelis similes facti fuerimus. qđ vtiq; erit in resurrectiōe mortuorum. Consequēter dicit id dictū facie ad faciē, nō esse intelligendū de visione hois exterioris: sed interioris. Loquit em Aplus de facie cordis non corpis, vt patet ex serie text⁹. Sic soli mūdo corde visuri sunt deū. Matth. v. Enarrauit quidem multas beatitudines Christus: sed solis his promisit: sui visionē beatificam qui mūdo sunt corde. Si ergo soli mūdo corde deū videbūt: vtiq; consequēs est q; alij non habētes cor purum, licet oculo corporali deū videāt, dicātur ip̄m nō videre. Hoc loquēdi mō vsus videt btūs Ambro. cum de Iudeis loquens in expositione prooemij sup Lucā ait. Vides q; verbum dei & visum est Apostolis & auditum. Nō solum enim scđm corpus viderunt dñm: sed scđm verbum. Viderunt enim verbum qui cum Moyse & Helia viderunt gloriam verbi. Isti etiam viderunt Iesum, qui in sua viderunt gloria. Alij non viderunt: qui corpus tantūmodo videre potuerūt. Non enim corporalibus sed spiritualibus oculis videtur Iesus. Deniq; Iudei non viderūt eū: quia non videbant in spiritu. Vidit eum Abraham, qui vtiq; dominū in corpore non vidit. Sed qui vidēt in spiritu, videt in corpore. Qui autem vidit in corpore, & non vidit in spiritu: nec in ipso vidit corpore qđ videbat. Vidit eū Esaias: quia vidit in spiritu: vidit & in corpore. Ait enim. Nō erit ei species neq; decor &c. c. liij. Non viderunt eum Iudei, obseratum enim erat insipiens cor eorum. Non vidit eum Pilat⁹ non viderūt eum qui clamabāt crucifige &c. Si em vidissent nunq̄ dominū maiestatis crucifixissent. j. Corin. ij. Qui ergo deum vidit, vidit Emmanuel, hoc est vidit nobiscū deū. hæc ille. Ecce multiplicē acceptionē nois videre deum & videre Iesum. Vtiq; Iudei Iesum in corpore vi-

derunt corporali visione: alias non potuissent manus in ipsum iniecisse: sed non crediderunt in eum: & ita non viderūt puro corde aut oculo mentali fidei. Hinc nec in corpore nec spiritu eum vidisse dicunť. Prophetę vero crediderunt illustrati diuinitus, eum incarnandum, & ita viderunt eum spiritu & carne, secundum illum loquendi modum: quia crediderunt eum esse deū & hoiem. Item dicit iuisibilis: vt supra: quia cū vult videť. Sic & potestates cęlo⁹ & Seraphi cū volūt videnť, & quēadmodū volūt, hinc inuisibiles dicunť: & de⁹ sic iuisibilis dicit, licet multi viderint, sed quod volūtas elegit, nō qđ natura formauit: scđm Amb. Sic nō in natura sua: sed in qua voluit specie dignat⁹ est patrib⁹ apparere pro statu vię, vidēdus ab eis facie ad faciē &c. si mundi cordes fuerint. Item Ambro. vt supra sup Lucā statim post pricipiū. & Augu. de vidēdo deū. Non in loco videť de⁹ sicut ad ilicē Mābre &c. sed mūdo corde: nec corporalibus oculis de⁹ quærit: nec circūscribit visu: nec tactu teneť: nec audit affatu: nec sentit incessu. Q; aūt Moyses & Paulus dicuntur ab August. vbi supra, & xij. sup Gen. deitatē vidisse, nō p̄iudicat dictis quia Paulus in raptu & extasi mentis vidit, & Moyses. Necesse em est mētē ab hac vita abstrahi, & quodāmodo mori vel hinc exeundo de corpore, siue ita alienari a sensibus carnalib⁹: vt merito nesciat siue ī corpore siue extra: vt Paulus loquit scđm Augu. xij. super Gen. c. xxvij. quādo illam inuisibilem diuinitatē voluerit in hac vita ex gratia dei speciali cōtēplari: quia nō potest hic hō deum videre & viuere. Necesse est volentē legere Augu. & patrū dicta, aiaduertere quādo loquanť de statu vię aut patrię, de visiōe fidei & visione cōtēplatiōis. Sic de notitia fidei & contēplatiōis. Itē quādoq; loquunť de visiōe cōprehēsiua: sic non est cōsequēs q; videtes aut audiētes speciem aliquā vel vocē qua videť vel loquit deus, Deū vidisse vel audisse dicanť: nisi in corpore humano hypostatice vnito & assumpto. Ibi em dūtaxat cōicatio idiomatū locū habet. Q; autē dicit qñq; spūs sanct⁹ visus: aut paterna vox audita: intelligitur sicut in signo videre dicimur signatū: vt visio vel auditio corporalis ad signū terminari itelligať: sed visio intellectualis ad signatum. Sic deū audiuit Cain Gen. iiij. Et diabolus quādo venit cū angelis, vt cū illis assisteret. Iob. j. & ij. Itē cū dixit. Clarificaui & clarificabo. Ioan. xij. Ad hoc Aug. xj. sup Gen. c. xxxiij. Et. j. de ciui. dei. c. xv. ostēdit quomodo de⁹ per angelos in subiecta creatura apparēs hominibus & more hūano syllabatim loquēs legē dedit. Et li. xv. c. vj. & vij. de Cain loquēs dicit q; ita ei locutus est de⁹, sicut primis parētibus per subiectā creaturā velut eorum socius forma congrua. Ex istis patēt diuersi modi quibus dici potest deus inuisibilis: qui tū sese mūdis corde & solis illis in patria ostēdet contuendū in sua deitate &c. Et nō est iste modus loquendi insolitus. Sicut em corporalia visibilia dicūtur, sic & deus dicit inuisibilis nōnunq̄: ne corpus esse credat. Et si volūtas hois quę nō videtur oculo corporali manēs eadē potest imperare potentiæ executiuæ vt eas vel illas citra sui mutationē formet voces prout voluerit, quib⁹ innotescant cæteris quę interius manēt abscondita cordis: Cur nō de⁹ nō visa sui natura diuina, potest per subiectā sibi creaturā in ea qua voluerit specie homini apparere &c? De hac re August. super Gen. lib. xij. ¶ Tertiū dubium. An K
sit possibile aliquē cōtinuo operari propter habere btitudinē aut dei visionē: & finaliter dānari. Respondeť q; sic: si finis principalis & vltimat⁹ suæ operationis nō est de⁹. Si em habet finem alium in deū finalī & vltimate non relatū: vtputa affectiōe cōmodi p̄cise gaudium de visione dei: nō diligit finaliter deū, nec per hoc mentaliter in via, nec virtuose agit. non em agit principaliter & vltimate ꝓpter deū. Et si dicit virtus ordinari ad beatitudinē: concedit q; est tanq̄ medium attingēdi beatitudinē finalē & obiectiuā quę deus est, & non p̄cise beatitudinē formalem vtputa dei visionē, vt bonum sibi. Necesse em est deū esse finē principalem & vltimatū qui est bonū infinitum &c. Concedit tū q; deus potest diligi propter mercedē, si ly propter dicit finem subordinatū sub vltimo fine: vel causam motiuā minus principalem. Sic de euasione damnationis similiter dicatur. ¶ Quartū dubium. an L
omnis merces vltimata & finalis cuiuscūq; virtuosę operationis quę dabitur in patria, sit infinita non tm̄ duratione: sed etiā pfectiōe. Respōdetur de rigore verborū q; sic: quia solus de⁹ est vltimata & finalis merces magna nimis. Omnis vero qui meritorie agit, deū habet finē vltimatū & principalissimū: tametsi hois p̄mium qđ est operatio beatifica, etiā dicat merces, sed non vltimata simpliciter: quia nō est summū bonū subsātialiter & essentialiter, sed actus quo attingitur summū bonū fruitiue & in genere humanarū operationum. ¶ Quintum dubium, an in M
decuplo sanctior alio habiturus sit maiorē mercedē in cęlo. Respōdeť. Si solus deus qui est merces infinita beatorū, dicitur esse merces sanctorum, omnes habebunt eandem mercedem obiectiuam vnde beatificantur. Et cum est infinita, & singulis datur bonum infinitum non habens partes, singuli habent eum totum. Et secūdum hūc loquēdi modū forte curiositas di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceret. In decuplo sanctior nō habet maiorē mercedē obiectiuā & infinitā alio min⁹ sancto. Nec ex hoc pōt inferri deū esse iniustum, ꝑmiatorē: nec dare scđm exigētiā meritoꝝ: quia q̄uis ꝓmiū infinitū oib⁹ & singulis deb⁹ in celo, & equale ꝑmiū obiectiuū, scđm verba Christi, Recepe rūt singulos denarios &c. non tñ equaliter oēs & singuli illo ꝑmio perfruunt: sed multū inequaliter scđm inequalitatē meritoꝝ vię. Sic q̄ in duplo excessit aliū i merito, excedit & ipm i ꝑmio. Ex illo etiā patet illa rnsio, si q̄rit curiositas vana an aliquis pōt p sua bona opa meritoria maius ꝑmiū alio mereri. Null⁹. n. pōt mereri ꝑmiū qđ sit maius ꝑmio summo simplr & ifinito. Verū est de ꝑmio obiectiuo, secus de formalis beatitudinis ꝑmio, qđ cōsistit i visiōe, fruitiōe &c. Sic si q̄rit, An ꝓpter virtutē sit finaliter bñ operādū. Virtus em̄ habitus est, nullus autē habitus causatus est finale habētis bonū i nihil aliud referibile. Sic cōsiłr plures alię q̄stiunculę curiosę pñt absolui, quarū aliquas tāgit Ockā i suo Cētilogio: vtpura, an oēs & singuli beati æqualiter tenent diligere deū. Dimissa respōsiōe Ockam, quia nō videt satisfacere, dicēdū: q̄ ea q̄stio pōt habere plures sens⁹, scđm q̄ aduerbiū æqualiter determinat vel ly tenent vel diligere. Si determinat ly tenent, sic oēs tenent eadē lege & equaliter diligere deum ex toto corde, tota mente &c. siue in celo, siue in terris. Oīibus em̄ æqualiter hoc modo p̄cipit dilectio dei sup oia. Vult em̄ oēs hoīes saluos fieri. j. Timo. ij. volūtate antecedēte. Oēs. n. subsunt p̄cepto dilectiōis dei sup oia. Si determinat ly diligere, pōt distingui vt supra i dubio primo, vel formaliter, & quo ad modū diligendi, vel obiectiue quo ad rem diligendā &c. Si primū, videt q̄ nō tenet equaliter diligere intēsiue. Si secūdū, iterū pōt admitti: quia null⁹ tenet plus diligere deū q̄ sup oia, & ex toto corde, & ratione beneficij p̄cise in nos collati & mercedis: vt boni nostri. Hoc mō nō ē causa (vt videt) eū plus diligēdi. Oēs em̄ habēt eūdē denariū, & idem est obiectū beatificū oīm, etsi nō oēs equalr eo fruant. ¶ Notādū, ly ꝓpter accipit dupliciter. Primo cōsecutiue: vt denotat ordinē cōsecutiōis vnius ad reliquū. sic ꝑmium datur ꝓpter meritū, idest posito merito sequit ꝑmiū correndens. Scđo causaliter: & hoc duplr. Primo vt denotat causalitatē motiuā seu essentialitatē: vt cū intellectus assentit cōclusioni ꝓpter ꝑmissas. Premissarū em̄ assensus est causa effectiua assensus conclusionis & motiua. Secūdo denotat causalitatē finalē. sic creatura & pxim⁹ diligunt ꝓpter deū. Cū sumit causaliter primo mō, pōt ē dupl: vel principalē & p̄cisam. Sic nulla rationalis creatura pōt licite diligere deū ꝓpter aliud ab ipso tanq̄ ꝓpter causam effectiuā principalē & p̄cise motiuā. Probat: quia sola bonitas dei summa est obiectū charitatis, & mouere debet hoiem principaliter ad se diligendū: sicut in articulis fidei principalis causa assensus articulorū fidei debet esse auctoritas reuelātis & nō ratio humana. Si aūt importat causam effectiuā seu motiuā nō p̄cisam & principalem, secus est. Sic deus diligit ꝓpter retributionē: & quādoq̄ plura bñficia collata in aliquē, causa sunt maioris dilectiōis. Sic reducūtur homini in memoriā diuina bñficia: vt eorū cōsideratiōe calescat in amore diuino & gratitudinis bñficio. Sic forte cōcedi posset q̄ aliqui beati plus tenēt deū diligere q̄ alij lege gratitudinis: quia plura receperūt beneficia i merito: q̄ eos mouēt ad gratitudinē & dilectionē. Si vero importat causam finalem principalē & vltimatā p̄cise: sic nō licet creaturę diligere deum propter quodcūq̄ aliud a se. Deus em̄ est summū bonū in nullū aliud referibile. Et sic diligēs deum propter aliud vere videtur tanq̄ id propter qđ deū diligit plus deo diligeret: & deū in ipsum referret &c. cū tamen solus deus sit finis vltimus & principalissim⁹. Si autem ly propter dicit causam finalem non principalem aut simpliciter vltimā, ita q̄ illud dilectū & volitū propter qđ deū diligit vlterius in deū referatur: vt in finē simpliciter vltimum: sic licite potest deus diligi ꝓpter aliud ab ipso tanq̄ propter causam finalem, large sumpto nomine causa finalis. Exempli causa, diligo deū propter beatitudinē: vt ea adepta continuo deū laudē & glorificem &c. huiusmodi dilectio, dei propter beatitudinē formalē &c. non est illicita. Sic etiam cōcedi pōt q̄ beati nō equaliter diligunt Deum. Licet enim singuli diligant eum vt summum & infinitum bonum ex toto corde: maiori tñ aut minori ferūtur affectu in deū scđm habitum charitatis ac luminis glorię &c.

Distinctio Vltima.

Hic oritur q̄stio ex ꝑmissis ducens originē &c. Supra Magr egit de gl'ia beatoꝝ. In hac dist. quinquagesima & vltima quarti agit de pœna & miseria malorū. Et potest sententia text⁹ complecti tribus propositionibus.

¶ Prima. Reprobi in inferno peruersam semper habebunt ci-

tra imputationem culpę volūtatem, ac inanem malorū quæ cōmiserunt pœnitudinē, in cumulum pœnę & supplicij perpetui, cū iam a deo in tenebras exteriores iuste pro forefactis sunt adiudicati. ¶ Secunda. licet mortui possunt habere qualemcūq; suorū curā charorū quos secū nō vident constitutos in pœna vel gloria: non tamen consequens est eos scire quę circa suos hic aguntur charos vel ięta vel tristia. ¶ Tertia. Sācti dei videbūt mētis intelligentia pœnas dānatorum: nec tamen ex hoc dolore afficientur: sed gratias Deo de sua liberatiōe gratuita semp decātabūt cū ineffabilē malorū calamitatē videbūt. Declarationē harū propositionū textus habet.

Quęstio Prima.

Via in precedentibus pleraq; habita sunt quę faciūt pro intellectu propositionis primę literalis: vtputa in primo collec. distinctione septima de obstinatiōe & obduratione malorū angelorum. Et collec. presenti. distinctiōe. xliij. q. iij. de pœnis animarum in inferno: An cruciabuntur igne corporali vel intēsionali &c. Et ibi de multiplicibus dānatorum pœnis: vt supra. & dist. xlvj. de iusta malorū damnatione & cruciatu ꝓpetuo. ideo illis nūc dimissis est quæstio prima. ¶ Vtrū damnatorū A voluntas ita sit i malis obstinata q̄ vellēt quoscūq; alios, et iā propinquos, quorū q̄nq; curā & reminiscētiā hre pñt, secū esse i miseria ꝓpetua.

B ¶ Suppositis ꝑmissis vt supra ꝓ articulo primo, respondendū est ad q̄stionē, quantum ad articulū secundum. ¶ Conclusio prima. Damnatorū volūtas naturalis vt talis p̄cise nō est res mala: sed bona a deo cōdita boni alicuius naturaliter appetitiua. Hęc conclusio videt esse Diony. cap. iiij. de diuinis nominibus. cum loquēs de nominibus dicit. Q uęcunq; sunt, & ex bono sunt, & boni, & pulchrum & bonum desiderant, esse & viuere & intelligere quæ sunt existētia desiderantes. Probatur. Nam Genesis primo. Vidit deus cuncta quæ fecerat & erant valde bona. sed volūtas naturalis quę est in damnatis, est a deo: immo determinata est ex sui natura appetere suam perfectionē naturalem & suum esse naturale &c. ¶ Secunda cōclusio. Damnatorum voluntas deliberatiua modi & ordinis in esse debiti expers est rectę ratiōis dictaminis, & voluntati diuinę contraria, ac gratiæ desertione in malo penitus obstinata & puersa. Patet ex dictis. ¶ Tertia cōclusio. Licet dānati qua lāguēt inuidia oīm & singulorū velint dānationē: attn cū videt in se ipleri diuinā iustitiā quā nolunt: seq; fuisse illi⁹ vl' istius dānatiōis causam: nollēt amore suiipsius horū dānationē: vt vel sic miorē haberēt tristitiæ pœnā. Ita videt sētire sanct⁹ Tho. quodli. iij. art. xxiiij. & i. iiij. dist. ꝓnti. q. ij. art. j. q̄sti. iiij. Hęc ꝓpositio pōt colligi ex Hiero ny. sup illd Esa. xliij. Oēs pricipes terrę surrexerūt de solijs suis. Solatiū erit malis iimicos suos habere socios pœnarū. Et interli. Terrę cōsolatę in pœnis ei⁹. Sicut em̄ i beatis est mutua charitas & gaudiū de singulorū beatitudine: ita ecōtrario in dānatis ē iuidia & odiū: vt etiā i hac vita videre est i aliquib⁹ crescēte inuidia. Nec valet dicere q̄ prius eos iordiate dilexerūt, & affectiones illę adhuc manent, ergo & delectatio consequēs, & sic nō vident velle eoꝝ dānationē. Et ratio est scđm Phūm. ix. Ethic. Delectatio q̄ fundat sup inhonesto: nō manet: imo pœnā affert. Et quos prius inordiate dilexerūt nunc odiunt. Nec est dilectio cū quis iuuat in pctō, sed odiū: vt dicit Psal. Hñt ergo adhuc puersam volūtatē quia malū id nō odiūt ꝓpter deū: sed ꝓpter sese cū cedit eis i pœnā. Nec ipedit vnū & idē scđm diuersas rōnes esse causā delectatiōis & tristitiæ quātū ē de se. Sic pœna iimici i iferno hz quodā mō rōnē delectabilis ex eo: qa dānati volūtas i hoc iplet, cū videt ei⁹ quā vult dānationē. Non tñ ꝓprie inde delectat: sed cæteris paribus ex obtētione voliti nata est sequi delectatio: vt supra dis. xlv. q. ij. Habet & rationē tristabilis cum videt i eo iflexibilē diuinā iustitiā, quā sūme nult tāq̄ sibi cōtrariā, & ab se nolitā amore suiipsi⁹. Etiā ex eo qa videt ide augeri sibi pœnā cū illi fuerit occasio dānatiōis. Dolet ergo de malo: sz inaniter & peruerse. Sicut enim pœnitentes de dolore peccati gaudent: ita damnati pœnas inimicorum volunt, & de volitione dolent, siue de volito, cuius fuere causa in malum. Sap̄. v. Pœnitentiam agētes & prę angustia spiritus gemētes. Est autem eorum pœnitentia scđm quid, & per accidēs de malo: quia inde torquentur. Preterea sicut omnes beati amici sunt & amice se diligunt: ita damnati sunt sibi mutuo inimici & peruerse se amant. ¶ Q uarta conclusio. Q̄- C uis ex multitudine dānatorū pœna augeat singulorū, attamē in tātū in eis excrescit odium & inuidia, q̄ magis eligerēt plus torqueri cū plus ribus q̄ cū paucis minus. Sic q̄nq; in hac vita aliquis vult oīnino exoculari: vt alter saltē vno careat oculo. Et licet nō possint odire deū si clare eum viderent in se: vt est multorū opinio: cū tñ ipsum apprehendūt executorē iustitię, & iudicem inflexibilem effectus diuinę iustitię, q̄ in se fiunt, odiunt, & detestātur, & deum in effectibus suis ab eis nolitis & sibi incommodis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Quinta cõclusio. Licet dãnati velint secum omes & singulos esse in dãnatione: attamẽ plus vellent aliorũ q̃ suorum ꝓpinquorum damnatione, si non opus esset omes stare in damnatione. Ita habet sanctus Bonauẽtura: & sanct⁹ Thomas. q. ij. ar. j. q̃stiũ. iiij. & in quodli. viij. q. xvij. Ratio potest esse magna inuidia in proximum & amor inordinatus sui ipsius: quo vellent suũ cõmodum habere & oĩ pœna peccati carere. Torquerẽtur autẽ inuidia si viderẽt suos dãnari, & alios liberari: ideo vellent oppositum: vt esset ab illa pœna immunes. Hinc diues petijt fratres suos a dãnatione eripi non ex dilectione proximi: quia odio habuit eosdẽ. Sciebat eñ nõ omnes dãnandos fore. Maluisset tñ suos fratres cũ alijs omnibus dãnari, scdm. S. Tho. vt supra. ¶Sexta cõclusio. Dãnatorũ animę ī infer
D no possunt vti scientia, saltẽ aliqua olim acquisita, ac negligentię bonoꝝ & cõmissionis malorum recordari coagẽte deo in pœnę augmentũ. Probat. Luc. xvj. dixit Abraham diuiti. Fili recordare: quia recepisti bona in vita tua: & Lazarus sim. mala. Sed scdm illud factũ (qđ Ambro. & Augu. nominant narrationem nõ parabolã) nõ diceret Abraham: nisi vti potuisset scientia acquisita, & reminisci ꝓteritorum. Item odiunt executionẽ diuinę iustitię: sed null⁹ odit de quo nõ cogitauit: ergo cogitãt de deo cuius effectus odiunt. Ergo cõsimiliter si nõ absorbentur pœnarũ magnitudine, possunt & de alijs cogitare p mittẽte deo. Nec huius vsus sciẽtiæ est eis causa dilectiõis: sed materia tristitię. Vnde cõtingit aliquid per se delectabile, fieri alicui p accidens materiã tristitię. Est eñ vsus scientię per se delectabilis. j. metaphy. tũ quia pfectio aię, tũ ratione cogitabilis, seu etiã quãdoq; ex parte cognoscibiliũ. Potest tñ ex aliquo accidẽte fieri causa tristitię: vtputa si cogitãtur summe nolita: si de nicq; cognitio est impfecta, quã quis vellet eẽ pfectam. Cum ergo dãnati nõ possunt nisi nolita cogitare: & ea sola animaduertere quæ odiũt: vt sui detẽtiuum carcerem: & veluti instrumẽtum diuinę iustitię &c. nec sese pñt eximere a cogitatione nolitoꝝ & ad alia pro libito conuertere, tristãtur. Sic cũ incidunt delectationes momentaneę in seculo quęsitę, propter quas nũc ppetua cruciant flãma. Sic cũ vident se facile potuisse virtuti studere &c. Item potest deus facere q̃ nõ apprehẽdatur a dãnatis nisi vt iudex inflexibilis, nolens relinquere malum impunitũ scdm ordinẽ diuinę iustitię. hunc effectum velint nolint cum magna tristitia apprehendunt & cogitant. Ad idem Augusti. xij. de ciuita. dei. c. vlti. ¶Videtur ꝓbabile. ex quo consideratio gloriæ beatorũ est malis occasio & causa tristitię, q̃ illã mẽtalem cõsiderationem semper retinebunt: vt inde tristentur scdm. S. Bonauen. & conscientię vermẽ indesinẽter rodẽtẽ habebũt. ¶Septima cõclusio. Animę dãnatorũ in iferno nõ possunt ea quæ circa viuos fiunt ꝓpter distantiam maximam in genere proprio cognoscere: sed quãdoq; coniectando vel arguitiue, aut dęmoniorũ: vel etiã bonorum angelorũ aut ad se descendentium animarũ reuelatione in augmentũ fuæ tristitię. Prima pars patet ex primo distĩ. iij. q. j. Secunda pars: quia possunt videre si sint secum in tormẽtis vel nõ: & forte memores vitæ præteritę malę cogitant eos nõ esse in cęlo q̃is pœnitẽtiã agere potuerint &c. Sic diues vidit q̃ circa fratres suos fiebãt: quos adhuc viuere arguitiue conijcere potuit. Et forte quãdoq; deus per dęmones eis reuelat aliqua: vt inde tristentur & mentis pœnitudinẽ habeant. Sicut auarus qui reliquit filium prodigũ, potest cõijcere q̃ omia dilapidat & ꝓdige expẽdat seu procaciter &c. Nontñ propter delectari sed tristari fiunt reuelationes illæ cũ fiunt. Ad hoc Augu. in lib. de diuinatione dęmonũ. c. iij. dicens. Dęmonũ ea est natura: vt aerei corporis sensu terrenoꝝ corporũ sensum facile pcedant. Celeritate etiam propter eiusdẽ aerei corporis superiorem mobilitatẽ nõ solum cursus quorũlibet hominũ vel ferarum: verũetiam volatus auium incõparabiliter vincant. Quibus duobus ꝑditi: quãtum ad aereum corpus ptinet, hoc est acrimonia sensus & celeritate motus, multa prẽnũciant vel nunciant quæ homines ꝓ sensus terreni tarditate mirentẽ &c. Item diuturna rerum experientia multa vt futura ꝑnoscunt & ꝑnunciant. Q đ declarat ca. iiij. Q ñq; ipsimet aliqua facturi sunt & talia ꝑnunciant &c. c. v. Sic in proposito pmissi a deo vel iussi facta viuoꝝ dãnatis in augmẽtũ pœnę denũciare possunt. Ad idẽ. iiij. de trinita. ca. xvij.

¶Quantum ad articulum tertium E est dubiũ primũ. An dãnati in inferno videant gloriã beatorũ i cęlo: & ecõtrario beati i cęlo videãt pœnã dãnatorũ i inferno. Facile hic rñderi posset de possibili: secus de facto nobis incognito. Item an visuri sint ita post iudiciũ sicut ante. Contra primã partem. Damnati in inferno sunt in tenebris exterioribus, nec habent lumẽ: ergo nihil vidẽt: per cõsequẽs nec gloriam beatorũ. Tenet cõsequẽtia. quia ad oppositũ cõsequẽtis sequit oppositũ ãtecedẽtis. Antecedẽs habet Mat. xij. Ligatis manib⁹ &c. proijcite eũ in tenebras exteriores. q̃ pertractãs Magister dicit. Per tenebras exteriores itelligit q̃ erũt extra lucẽ corpalẽ & spũalẽ. Pręterea beati non vident pœnã dãnatoꝝ: igit nec ecõtrario. Tenet consequẽtia: quia tãta est distãtia ab his ad illos sicut ecõtrario. Eadẽ via est a Thebis ad Athenas & econtrario. iij. Physic. Antecedẽs probatur. Vel ergo volũt eã & sunt crudeles: vel nolũt: & sic cõtrariant deo: ꝑ cõsequẽs nõ sũt beati. ¶Pręterea si viderẽt damnati beatorũ gloriã, etiã viderẽt diuinã essentiã. Videntes eñ actũ beatificũ, etiã vidẽt obiectum terminãs actum illum. Sed nõ vident deũ. Probat auctoritate Aug. j. de trini. c. ij. Humanę mẽtis acies inualida in tã excellẽti luce figi nõ valet: nisi per iustitiã fidei nutrita vegeteť. sed illa carent damnati. ¶Pręterea si dãnati essent visuri diuinã essentiã, nõ esset magnũ quid promissio visionis diuinę essentię facta mũdis corde. Marci. v. Item Moysi & Pauio &c. ¶Ad primũ, cõcedunt sancti dãnatos in inferno vidĕre non oculo corporali sed mentali aliquã gloriã beatorũ vsq; ad iudiciũ extremũ inclusiue & nõ vltra. Nã ī iudicio mali videbũt gloriã beatorũ saltẽ corpalẽ & Christũ scdm humanitatẽ in gloria sua: licet nõ scdm diuinitatẽ. Ex illa gloria corpis arguere possunt inenarrabilẽ gloriã mẽtis: de qua olim p fidẽ edocti fuerũt: quã sero pdidisse magna cordis pœnitudine dolẽt. Sed cõtra: nõ videť quin etiã post iudiciũ possint hñe qñq; reminiscẽtiã glorię beatorũ in augmentũ pœnę. Sicut eñ de beatis dicit Augu. lib. xxij. de ciui. dei. c. vlt. q̃ nõ erũt immemores malorum ꝓteritorũ per verã scientiã: sed solũ per experientiam: sicut medicus dicit nosse oẽs morbos in habitu, licet plures non sit corpore perpessus: & infirmus sanitatẽ quã non habet alterius: ita posset dici de malis: videbũt gloriam beatorũ post iudiciũ: nõ intuitiua visione & experimentali sed arguitiua & per rationem coagente deo. Vel vidẽt deo eis reuelãte in augmẽtum pœnę, quo volẽte vidẽt, quo nolẽte non vidẽt. Hinc possunt dici semp videre: quia potest deus cũ vult in eis hmõi cogitationẽ ꝓducere: vt tristitię materiã. Et scdm hoc pñt exponi dicta sctorũ q̃ nõ vidẽt gloriã post iudicium sed ante. Ad rationẽ concedit q̃ sunt in tenebris exterioribus: quia omnino carẽt lumine gratię & glorię, & prorsus facti sunt exteriores glorię cęlestis: ad quã nunq̃ venire possunt. Luce. xvj. de ciui. dei lib. ij. ca. xxij. ¶Ad secundũ negat antecedẽs. Vnde Esa. lxvj. dicit. Egredientur boni ad videndũ pœnas malorũ. nõ q̃ boni relicturi sint sedes suas & loca pœnalia trãsituri vt malorũ pœnas videãt ꝑsentia corpali: absit: sed egredient ꝑ scientiã, ait Aug. Sicut eñ mali nõ ingredient in locũ beatorũ, gloriã eorũ visuri: sic nec ecõtrario boni ad malos ibũt. Luce xvj. Hinc malorũ locus tenebrę exteriores dicit Matth. viij. De bonis dicit. Intra i gaudiũ dñi.

Mat. xxv. nunq̃ inde exiturus nisi ꝑ scientiã ad cognoscendũ qđ extra est. Qui ergo erũt in pœnis, quid agatur intus in gaudio dñi nescient. Qui vero erũt in illo gaudio, quid agatur foris in illis tenebris exterioribꝰ sciẽt. ait Aug. vt supra. Habẽt eñ deũ eis oĩa reuelãtem. Ad ꝓbationem antecedẽtis põt dici. Beati volunt pœnam dãnatoꝝ: quia sciũt deũ id velle, cuius volũtati se nõ possunt difformare: imo volunt eã simpliciter & absolute sicut deus. Nollẽt tñ eos damnatos esse si nõ peccassent & deũ finaliter offendissent. Et si ex hoc gaudere dicunt, sensus est: volũt pœnã istã tanq̃ dictatã a sentẽtia diuina: vt sic natura existẽs ista voluntate sub culpa ordinetur p iustitiã in pœna. nec sic velle crudelitatis est sed summę iustitię. Placet ergo beatis illa afflictio. ¶Ad tertiũ negat assumptũ: vel etiã cõsequentia. nec vident damnati gloriã beatorũ perfecte & intuitiue: sed vel arguitiue vel per reuelationẽ quandã, aut cõiectant. Auctoritas beati Augu. non est ad propositum: quia loquitur de visiõe intuitiua & faciali in patria: vel de visione fidei i via, quæ nũc habeť in mũdo. ¶Corollare sequit. beati videndo dãnatorũ pœnas nõ inde habẽt tristitiam, propter volũtatis suæ ad diuinã quã i hoc cognoscũt cõformitatẽ: sed nec de⁹ nec beati ꝓprie gaudẽt de eorũ dãnatione: sed volũt eã ꝓpter peccatũ cõmissum. Est eñ in eoꝝ pœna duo cõsiderare. s. malũ culpę & pœnę pro culpa, & ordinẽ inflexibilis iustitię diuinæ. De primo nõ gaudẽt: sed nolunt culpam, & nollẽt pœnã. si nõ pcessisset culpa. De scdo gaudẽt. Hinc Esa. j. Heu ego cõsolabor sup hostibꝰ meis: & vindicabo de inimicis meis. Dicit Glos. Affectu pij ꝑis eos licet inimicos plãgit: quia pereũt & pœnitere nolũt. dicit cõsolari: quia culpã nolitã nũc ordinat i pœna, cũ pro pctõ infligit pœnã. Forte ẽ locutio filij illi, Geñ. vj. Pœnitet me fecisse hoiem. Nõ q̃ deũ facti alicuⁱ pœniteat sicut hoiem: sed quodã loquendi modo sic vtit scriptura ꝓpter hoies. xv. de ciui. ca. xxv. Verũ cũ scriptura loquit de pœnitudie dei rerũ innuit mutationẽ imutabili ꝑscietia dei pmanẽte: sic q̃ nõ pœnitere est non immutari. Et vij. de ciui. c. vij. Sic pœnitet eũ fecisse hoiem cũ ipm vult extinguere & occidere. Itẽ cũ punit miseros, quasi sint prorsus exterminãdi & i nihilũ redigẽdi. ¶Ad aliud de visiõe dei q̃ nõ sit magnũ quid: Dicendũ. immo magnũ est & singulare: nec mali videbũt in inferno deitatem nec oculo corporali in genere proprio gloriam corporis post iudiciũ. Q̃ vero Paulo cõcessum fuit videre in raptu gloriã dei & sanctorũ, & eã habere visionẽ de deo & sanctis quã sancti habẽt, fuit gr̃ę singlaris, datũ ei ꝓ eruditiõe eccl̃ię.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fo ¶ Secundum dubium. An dānati ita sint pœnis addicti & absorpti q̄ magis vellent nō esse q̄ esse miseri, ad euadēdum tantā miseriā & culpę & pœnę. Hanc materiam tractat August. iij. de lib. arbi. ca. vj. & sequētib⁹. & Boetius quarto de cōsolatione, Prosa secūda. Vnde q̄stio ista vt proposita est, sonat de facto: sed Augustinus eā tractat de posse: An scilicet aliquis possit vere dicere: mallē non esse q̄ miser esse. Sic etiā Scotus quærit: An aliquis potest appetere non esse propter miseriam fugiendam: miseriam inquā vel pœnę vel culpę. Et tūc de facto dānatoꝝ quęritur: an appetant non esse. Beatus August. primo tāgit dictū aliorum: qđ impugnat: deinde quid sibi videat, adiungit: cōcludendo q̄ nullo pacto fieri potest, vt non esse aliquem libeat. ca. viij. in fine. Dicebāt aliqui: mallem non esse q̄ miser esse: & ita prę ferebant nō esse, & magis volebant q̄ esse pœnale: sed August. hoc dicit esse mentitū. Sed q̄ modo aliquis mauult esse pœnale q̄ non esse, prouenit ex eo: q̄ si aliquis miser qui nunc est miser, dicit, magis volo esse miserum q̄ nō esse simpliciter, hoc est ex eo: quia timet post non esse incursurū se maiorem miseriā q̄ nunc habeat: & ita non prę fert miserū esse ei qđ est non esse, sed maiorem miseriam minori: & ne incurrat maiorem post non esse, mauult esse miserū q̄ non esse simpliciter. Secundo ex eo, vt in ca. vij. Diceret em̄ aliquis: ideo magis volo vel miser esse q̄ omnino nō esse: quia iam sum. Si autem priuq̄ essem possem cōsuli eligere non esse potius q̄ vt essem miser. Nunc em̄ q̄ timeo non esse cum miser sim ad ipsam miseriam ptinet, qua non id volo qđ debeam velle Nunc vero fateor me quidē miserū esse malle q̄ nihil, sed tanto stultius id volo quāto miseri⁹, tanto miserius quāto verius video nō hoc me velle debuisse. Ita beatus August. impugnat. Et primū id: mallē non esse q̄ miser esse. Quia hoc absurde dictum est & incōuenienter: qui em̄ dicit mallem hoc q̄ id, eligit aliquid. sed non esse cum non sit aliquid, eligi non potest, quia quod nō habet esse non cadit sub electione. ca. viij. Et si aliquis mauult esse miserū q̄ non esse: ne post non esse incurrat maiorem miseriam: incōueniēter dictum est: quia post non esse non potest aliquis esse miser. Nam esse miserū prę supponit esse: ideo post nō esse incurrere maiorē miseriam pro nullo supponit. qui em̄ non est, non est miser vt manifestū est. Q⁊ si quis dicit, volo quidem esse miser cū sum miser: sed hoc nō debuissem vel nō deberem velle: Quęrit, quid igit vel le debebas? Respondet. Nō esse. Cōtra. si debuit velle quis non esse, ergo non esse fuit melius q̄ miserū esse: sed qđ non est nō potest esse melius, p cōsequēs nec eligendū: & ita illud dictū destruit seipm̄. Hęc. c. viij. ¶ Vidēdū est primo an aliq⁹ potest appetere nō ee. Suppositis dictis in. q. ij. dist. p̄cedētis de volūtatis multiplici acceptiōe & q̄ est voluntas vt natura, & deliberatiua: est cōclusio prima. Volūtas vt natura prę cise nullo modo potest appetere nō esse appetitu naturali primo modo sumpto vt est naturalis rei inclinatio: sed nec secūdo modo: vt est actus elicitus cōformiter inclinationi naturali, & hoc recte si ue scđm dictamen rationis inculpabilis ꝓpter fugere malū pœnę. Probatur: quia natura rei cuiuslibet eo q̄ est, vult esse & pmanere, & suū esse est appetere sui naturalem pfectionē. Ad hoc est Philosophus. ij. de aīa. & secūdo de generatiōe. immo oppositū implicat. si em̄ res est natura talis, naturaliter appetit suū esse & suam perfectionem: & si vult non esse, iam vult esse, & vult non esse: immo odit suum esse, & per cōsequens esset & nō esset. Item desiderū naturale est ad quietē: iā nō esse, nō est quies naturæ nec esse pōt: quia quies naturę p̄supponit naturam esse: sed nō esse naturam interimit: ideo naturali desiderio nullus potest appetere non esse pro fugiendo malo pœnę. Probatur. nullus potest appetere non esse scđm rationem rectā & inculpabiliter: nisi ꝓpter fugā alicuius alterius qđ est simpliciter magis nolendum q̄ nō esse. sed malum pœnę nō est huiusmodi respectu non esse: quia nullus scđm rectam rationē plus appetit iniustum q̄ iustū. sed pœna est aliquid iustum a lege inflictū: & a deo homini impositū: nō esse vero nihil est. per cōsequēs cū nihil habet de ratione iustitiæ: & inter esse & non esse nulla est proportio: manifestū em̄ est q̄ malū pœnę dicit aliquid positiuū, & qđ est ordinatiuū culpę: ergo scđm rationē rectam & voluntate deliberatiua sequente rationē rectā, esse miserū quantacūq; miseria pœnę, est plus sustinendū q̄ non esse. Item ex nō esse non fit homo melior, q̄ si esset simpliciter miser: sed oīno pdit esse: sed cū homo aliquid eligit qđ est appetendū, necesse est fiat melior cū ad id peruenerit scđm Augu. c. viij. vt supra. Melior vero esse nō potest qui nō erit. nemo igit recte eligit vt nō sit. Præterea, in quo nulla est ratio boni, in isto non est ratio eligibilitatis. sed in non ee qđ est nihil, nulla est ratio boni vel melioris: ergo. Item miseria pœnę nō est mala simplr: nisi inquātū aliquod bonū tollit: sed omnino non ee plus tollit de bono q̄ esse miserū, ergo peius est nō esse q̄ ee miserū pœnale, si licet ita loqui. ¶ Secūda ꝓpositio. Licet creatura rationalis nō potest recte appetere nō esse propter fugere quācūq; pœnā vel tristitiam volūtate deliberata sequēte rationē rectā, potest tn̄ appetere nō esse vo

lūtate sequēte rationē erroneā de facto & iniuste vt gratia exēpli hi qui seiterimūt vrgēte miseria: existimātes fore aliqd melius & tolerabili⁹ post hāc vitā ad qđ cōfugiunt. sed sic volūt esse melius & nō eligūt nō esse omnino. Si vero ducti errore simplr volūt nō esse: vt euadāt esse miserū: iam vere sunt in errore & miseria summa: & si quarīt ab eis quid eligant, respondebunt (ait Augustinus) nihil. nam eligens non esse ꝓ facto se nihil eligere etiam si hoc nolit, respōdere conuincitur. Et subiungit. Nemo videtur vere cum seipsum necat habere in sensu q̄ post mortem non sit futurus: tametsi aliquantulum hoc opinetur. Nam opinio aut in errore: aut in veritate ratiocinantis est vel credentis. Sensus autem consuetudine, vel natura valet. Potest autem fieri vt aliud sit in opinione, aliud in sensu. Sępe enim homo credit aliquid esse faciendum: & tamen contrarium delectat facere. Exēplum. Aeger credit sibi obfuturā aquam frigidam si biberit eam, & tamen eam delectat plurimū bibere aquā. Cum ergo quis impellitur ad mortem subeundam intolerabilibus angustijs quibus premitur, ęstimat quidē vel opinatur q̄ post mortem non erit: & ita habet in opinione errorem omnimodę defectionis: in sensu autē naturali desiderium quietis. Omnis itaq; appetitus ille in volendo aut arripiendo mortem, est non vt qui moritur nō sit, sed vt requiescat qui mortem elegit. Cum ergo ductus errore credat se non esse post mortem, natura tamen ipa quietem desiderat, hoc est esse. Nullo ergo pacto fieri potest vt non esse aliquē libeat. Ita habet Augustinus. c. viii. Item priuatio mali non est bona nisi per assecutionem boni oppositi: sed per non esse nihil boni potest consequi qualitercūq; fingatur: sed tollitur omne bonū & esse, ideo sic eligens nihil eligit: & est eius electio erronea fundata in opinione super nihilum. ¶ Tertia propositio respondet ad hoc: si licet appetere non esse propter fugere malū culpę. & est hęc. Magis deberet homo appetere non esse q̄ velle peccare. Ita habet Scotus. Istud dictum potest multipliciter intelligi: scđm q̄ voluntas creata potest dici se tripliciter habere respectu nō ee. Primo vt sit causa sui non esse: sic est causa culpę suę: & sic dubium nullum est cum quęritur an propter culpā fugere, debeat aliquis velle nō esse: quia valet: an propter fugere culpam debeat aliquis se velle cum effectu annihilare. Nam voluntas non potest esse causa per se suę annihilationis. Secundo potest esse sensus q̄ sit causa suę annihilationis quantum est de se: ita q̄ si posset cū effectu se annihilare, vellet non esse. & sic iterum nullum est dubiū: quia velle se occidere & prorsus annihilare quantum est de se, ita q̄ nō stat per eum quo minus &c. est graue peccatum: & scđm Scotū ponitur secūdū peccatū post odire deū, velle se nō esse volūtate deliberata & pfecta. Sicut enim homo post Deū tenetur se plus diligere: ita & post Deum min⁹ odire. Ergo plus tenetur cauere odium sui ipsius post Deum: & p consequens plus diligere suū esse post Deum. Et scđm hos sensus propositio non intelligitur scilicet q̄ homo deberet magis appetere nō esse q̄ velle peccare. Sic enim appetere non esse, est peccare. Tertio potest esse sensus q̄ velit nō esse eo modo vt appeti potest citra peccatum: sic. s. si Deus vellet eū annihilare, vel pręceptiue annihilari per suū ministrum, potius velit, illā annihilationem sustinere q̄ mortaliter peccare. Ita q̄ voluntas sua non sit causa effectiua per se annihilationis quo ad primū, nec quo ad secūdū causa appetēs, sed sustinens, nec repugnās cum Deus vult ipsum annihilare vel annihilari. Et sic stat propositio. Et potest esse ratio. in nullo enim casu licet peccare: sed semper fugiendum est peccatum scđm rationē rectā in omni casu. ergo siue viuens siue moriens semp tenetur nolle peccatum: et sic scđm rationem rectam eligere non esse vt mortem euadat culpę: cū Deus vult ipsum annihilare. Sic ergo volūtas potest appetere non esse: non vt sit causa effectiua sui non esse: sicut est causa peccati: sed cum mentis prōptitudine ad sustinendum potius annihilari a Deo, q̄ ipsum culpabiliter offendere, si Deus vellet ipsum annihilare. Hoc autē velle, non est velle simpliciter & proprie dictum: sed est non nolle quodāmodo, aut nō recalcitrare vel reniti, aut minus fugere vel minus odire. Sic dicit: inter duo mala minus malum est eligēdum. negatiue exponendo: idest nullum est eligendū: sed minus malum minus est odiēdum: immo sustinendum quandoq;. Sic dicit Scotus. Q̄ ꝓponunt duo mala, minus & maius malū, in eligendo minus malum est fugere maius malum: quia secūdū habet rationē boni respectu alteri⁹ v. Ethicoꝝ. c. vj. Sic intelligēdo dubium: volūtas creata rationalis pro nulla re potest malū culpę eligere, nec pro vitando quocūq; malo etiam suiipsi⁹ totali annihilatione. alias peccaret mortaliter. Probo. quilibet tenetur vitare peccatum & seruare pręceptum diuinū q̄diu manet obligatorium & non reuocatur. sed non nolle vel non nolendo se annihilari a Deo: non transgreditur quis pręceptum diuinū: sed solum facit cōtra inclinationem naturalem. Vitare vero peccatū est pręcepti diuini: quod non est reuocatum sed obligatoriū, ergo magis debet eligere id q̄ peccare: hoc est, non nolle annihilari vt euitet pec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

catum. Preterea tenetur suā volūtatē cōformare voluntati diuinę, quę est nūq̄ peccare, & nūq̄ diuinū p̄ceptum obligatoriū cōtemnere. ergo &c. Preterea quando duo occurrunt scđm diuersas regulas, semp id est faciendum qđ est scđm regulam superioré, & plus eligendū. Sed vitare peccatum in omni casu est simpliciter diuini p̄cepti non reuocati. Non nolle non esse est scđm inclinationē naturalem: quę est inferior: & habet regulam primā superiorem: quę est diuina volūtas. Appetitus vero naturalis cum non sit liber sed a Deo determinatus ad hoc: hoc sic naturaliter volendo, non peccat, nec est malus. Nec appetitus liber rectus est cum est conformis inclinationi naturali: sed sua regula est volūtas diuina, cui tenet se nūq̄ culpabiliter difformare. Cū ergo accidit casus q̄ voluntas libera non potest fugere inobedientiā Dei nisi sustineat sui annihilationē a Deo: quia non licet sibi se difformare suę regulę primę inobliquabili: & plus tenetur diligere Deum q̄ se: tenetur subire aliud volenter. Et ista subitio siue acceptatio nō esse in hoc casu, quandoq; dicitur electio. i. nō recusatio seu recalcitratio, vel etiā dicit electio. i. nō nolitio. Dictū est quandoq; nisi reuocet p̄ceptū diuinū. Volūt em̄ aliqui, & p̄sertim Sco. dist. p̄nti, q̄ circa creaturā nō est aliquod peccatū ex genere mortale, sed tm̄ ex p̄cepto diuino, quo stante est peccatū mortale si transgredi. vt occidere hominē cognoscere nō suā: q̄uis sunt peccata ex se reuocata p̄cepto diuino: qđ & fieri potest. Nā deus p̄t facere de nō p̄cepto p̄ceptū: & de p̄cepto nō p̄ceptū. Preterea. cū quis sic non recusat seu nō nult nō esse vt euadat peccatū, id facit quia Deū diligit, & eius honorē itēdit: eiusq; offensam fugit. Sed hoc est agere scđm rationē rectā: ergo p̄t iuste & licite. Ita etiā scđm Durā. i. iiij. dist. xvj. q. ii. Hic nō est verisimile q̄ philosophus crediderit esse vitā beatā de qua Christiani loquunt post hāc vitā: & tamē. ix. Ethi. dicit q̄ propter bonū actū virtutis debet se virtuosus exponere morti: nō q̄ occidat seip̄m: sed q̄ alteri se offerat occidēdū priusq̄ aliq̄d turpe cōmittat. Ergo multo magis p̄ honore Dei debet homo se exponere in casu morti ne actū aliquē diuina lege prohibitū cōmittat. Nec valet dicere q̄ philosophi loquūt de vita p̄nti: q̄a mortalis & nō cōstans. Vita vero immortalis talismodi actui pręponderaret. & ita si esset vita ista vita immortalis, aliud dixisset. Ratio ē. diuturnitas siue ppetuitas nihil facit, & p̄cepta affirmatiua obligāt ad semp: negatiua ad semp & p semp: ita q̄ nūq̄ licet contraire p̄cepto. Si em̄ aliquis tenet aliquid facere vel omittere quia est p̄cepti vel phibitionis, quādocūq; statuit illa tenet ad ea. Et si quis tenetur nō agere cōtra rectā rationē, nunq̄ licet cōtra eā agere. Ergo siue vita illa sit mortalis siue constās, nūq̄ licet turpiter agere. ¶ Quarta propositio. Quis damnati deberēt appetere nō esse ꝓpter fugere malū culpę, attamen ꝓpter voluntatē puersam ac in malo obstinatam de facto nō appetūt nō esse ꝓpter fugere malū culpę. Non enim displicet eis culpa, quia offensiua Dei: sed quia causa pœnę & materia vermis qui nō moritur, ac remorsus cōsciętię. Quia ergo iusta pœna quam demeruerūt eis summe displicet: eo q̄ immēse & inordinate se diligūt: ideo peccatum odiūt, sed nō odiūt peccatū sub ratione peccati pręcise. Hinc Psal. lxxiii. Superbia eoꝝ qui te oderūt ascēdit semp. ¶ Quinta ꝓpositio. probabile est dictu, damnatos de facto appetere nō eē ratiōe libera sed erronea ꝓpter euadere malū pœnę. Possibilitas patet ex ꝓpositione. ij. Illa vero loquit de facto. Apoc. ix. Desiderabūt homines mori, & fugiet mors ab eis. Item Augu. inquit de miseria huius mūdi. O mors q̄ dulcis esse quibus amara fuisti. Te solū desiderāt qui te vehementer oderūt. Item ostēditur ex eo: quia vellent quidē beatificari, etiam sine merito, si possibile esset. Exēplum de diuite qui, petiuit refrigerari linguā suā in flāma. Et quia id non est possibile, vellēt nō esse: & cū sciunt id esse impossibile sicut & primū, nihilominus volūt vtrunq; quia voluntas est impossibiliū. Hoccine velle a Pal. nominat quędā velleitas, sed nō pfecta volitio: q̄a talis scđm eū est solū possibiliū. Sciūt autē vtrūq; ipossibile stāte lege. Preterea nō esse nō est maximū malū, nec ꝑ se odibile: sed miseria est ꝑ se malum & ꝑ se odibilis: ergo quilibet naturaliter ipsam refugit, nec ab hac fuga retrahitur. Item nō esse est dūtaxat negatiue oppositū ad esse, & nō cōtrarie, quia nō esse nō dicit aliquid mali positiue. Preterea sicut nō esse ab æterno nō fuit malū: sic nec post est malū: nec aliqs vnq̄ cōtēdit cū Deo post q̄ recepit esse, q̄ nō fuerit prius natus in tēpore. Preterea esse nō est ꝑ se obiectum affectionis cōmodi. Hinc ait Sco. Si daretur mihi optio: ego potiꝰ eligerē nō eē simpliciter, q̄ in tali & tāta miseria cē. Dictū est volūtate erronea, vt supra. ¶ Corollarium. Propter euadere malū culpę & miserię, eligēdū est nō eē .i. plus sustinēdū, sed nō ꝓpter euadere malū pœnę scđm rationē rectā. Vnde damnati magis deberēt eligere esse in miseria pœnę q̄ simpliciter nō esse. ¶ Si q̄rit, an damnati q̄ nūc iuste luūt pœnā suoꝝ peccatoꝝ ordinatione diuina, plus debeāt velle peccatoꝝ suoꝝ vindictā q̄ q̄ eorū culpa remaneāt ipunita: Videt dicēdū. Sicut iuste damnatus ad mortē potest eligere & velle nō moti, vꝝ sibi cōdonet misericordia, & remittatur gratuite culpa: Ita damnati possent absolute loquēdo si possibile esset eos redimi a pœnis velle sibi condonari remissionē peccatoꝝ, & misericordię officiū impēdi. Nec sic iniuste ageret Deus: nec iniuste ipsi vellent cęteris paribus remissa offensa ab eo q̄ habet potestatē. Duran. q. ii. dist. xvj. ¶ Cōtra nūc dicta videt esse Matth. xxvi. de Iuda. Melius erat illi si natus nō fuisset homo ille. Ergo nō esse videt melius & eligibilius esse misero, & magis volēdū. Itē Ansel. lib. j. Cur Deus homo. c. xxi. Fateri me necesse est quia ꝑ tota creatura nihil deberet facere contra voluntatē Dei, sed annihilari eligēdū esset. Itē Eccli. xlj. O mors bonū est iudiciū tuū homini indigēti, & qui minorat viribus, defecto ætate & cui de oībus cura est, & incredibili q̄ pdit sapiētiā. Item Ionę. iiii. Melius est mihi mori q̄ viuere. Ergo vt videt magis eligēdū est nō esse & mori q̄ viuere. Ad hoc videt esse Glo. Matt. xxvj. sup illd. Bonū erat &c. dicēs. Multo melius est oīno nō esse q̄ male esse. Et infra. Simpliciter melius est nō esse q̄ male esse. ¶ Ad primū rident Durād. & Palud. q̄ intelligit. Melius fuisset ipm solū nasci in vtero cū solo originali, q̄ extra vterum cū maximo peccato actuali & apostasię. Et illā expositionē etiā innuit Glo. vt supra Matt. xxvi. Bonū erat illi vt Christo nō nascereꝝ ꝑ vocationē: vt nō eēt apostata ꝑ proditionē. Itē bonū erat illi non nasci diabolo ad pctm̄. Aliter ly melius (qđ tm̄ in textu nostrę trāslationis nō ponitur: quia dicit. Bonū erat illi) est exponēdum negatiue. i. minus malū: hoc est: minus esset nolēdum Iudę simpliciter nihilari, vel nūq̄ habuisse esse, q̄ sic peccasse. Ita q̄ si Deus voluisset eum redegisse in nihilū, vel in nūq̄ esse: id plus fuit acceptādum & sustinēdum Iudę sine omni repugnātia & cōtradictiōe, q̄ voluisse deū offendere. Et sic p̄t exponi de natiuitate gemina, siue in vtero, siue extra vterum. Sicut em̄ chimęre nō p̄t esse aliqđ melius, cū chimera nihil sit: Ita nō esse, nō p̄t esse aliqđ melius: quia nulla est ꝑportio nō eē ad esse. Et Iudas nō fuisset deterior sustinēdo quācunq; pœnā q̄ si oīno non fuisset. Glos. ibidē seipsam exponit, cum dicit. Multo melius est oīno nō esse q̄ male esse. Adiungitur em̄. Vsitate & nō simpliciter hoc dicit. Nā scđm veritatē minus nolēdum est oīno nō esse q̄ male esse in culpa. Loquit. n. Euāgelii de malo culpę. Q̄z autem textus sic stare debeat vsitate & non simpliciter, patet: quia statim sequit. Vel licet sic dicere: simpliciter melius est &c. exponēdo vt in ꝓpositione. iii. idest, minꝰ malū est nō eē q̄ male esse: hoc est esse in pctō. vel sic: minꝰ recusandū est oīno nō eē q̄ velle peccare. Nicolaus de Lyra breuiter & bene dicit. Minus malum est nō esse simpliciter q̄ esse damnatum: quia etsi nō sit minus malū ratiōe pœnę adiūctę, q̄ nō priuat totū esse creatum: minus tm̄ est malum ratione culpę mortalis, q̄ inſepabiliter adheret dāñatis: nec solum priuat bono creato sicut pœna: sed increato & infinito. Ideo esse miserum miseria mortalis culpę æternaliter peius est q̄ sit nō esse simpliciter. Hęc ille. Secundū hoc exponi p̄t Glos. negatiue. Multo melius est oīno non esse. i. minus malū: q̄ male eē in peccato. Ad Ansel. respōdet Sco. q̄ arguit de miseria culpę. Ad auctoritatē Eccli. xli. dicēdū. Loquit de fidelibus expectātibus vitā æternā: sed tales nō volunt simplr nō esse: sed cupiunt dissolui & esse cū Christo &c. Sic ad dictū Ionę. Ad Glo. patuit. ¶ Tertiū dubiū. An potest cōcedi q̄ beati cōpatiant dānatis. Dicēdū post Durādū, Holcot, ac Palud. Duplex est cōpassio. s. scđm passionē & electionē. Cōpassio scđm electionē, est actus volūtatis sequēs rōnē: qua q̄s vult alteri subuenire & malū ab eo repellere. Vel sic. Est volitio qua q̄s desiderat malū ab alio repelli. Desiderat inquā cū effectu si potest alteri subuenire. Sed quia damnati decesserunt cum finali impœnitētia: beati non habent ꝓprie cōpassionē cū eis scđm electionē quia nec volunt (cū sint cōformes voluntati diuinę) nec possunt eos liberare a pœnis. Hinc in via peccatores adhuc possunt conuerti: ideo q̄a habet cū eis cōpassio: nō sic cū obstinatis in inferno: q̄a sunt i termino. Cōpassio scđm passionē est motus appetitus sensitiui p̄ueniēs rōnē, per quē aliq̄s cōdolet alteri, quasi cū eo patiēdo &c. Sic etiā nō est i beatis. Vel em̄ p̄ueniret rōnē sed hoc est cōtrariū statui beatoꝝ i quo est oīno da potētiarū tranqllitas, & subiectio summa iferioꝝ ad supiores potentias. Vel seq̄ret rōnē. sed nūc ratio cōformis est diuinę voluntati volēti pctm̄ vindicare. Sic suo mō dicendū: si q̄rit an beati delectent & gaudeāt i malorꝝ dānatione, de quo supra. Volūt. n. mali correctionē ꝓpter pctm̄ cōsecutiue: & nollēt eā si nō peccassent. Gaudent quoq; q̄ talē euaserūt miseriā dānatoꝝ. ¶ Quartū dubiū. Quō i inferno dicunt esse tenebrę corporales. Dicēdū. dispositio inferni talis erit vt congruit statui dānatoꝝ. Erunt ergo ibi vel lux vel tenebrę vt eoꝝ cōgruit miserię. Et licet visio scđm se delectet, tm̄ ꝑ accīs p̄t eē multiplr nolita & cruciatiua, cū offert sūme nolitū & horrēdū vel oditū. Sap. ij. Grauis est nobis ad videdū. Videt ergo q̄ hīt aliqd lucis ꝓ visiōe ēt corpali cōtristatiuū. Dīs deꝰ nouit qđ eoꝝ deceat miseriā gehēnalē. Indubie sicut bonis oia i bonū: ita malis i malū erūt singula. Diuersi diuersas assignāt obtenebrationis causas: sed vident eē diuinationes &c. Sufficit i ea pte textꝰ Euāgelicus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Quęstio.II.

A SEcũdo quęritur de inęqua
litate pœnę damnationis
Vtrũ omniũ hoim dãna-
toꝝ in inferno sit inæqua
lis pœna dãni & sensus ꝓ
eorundẽ demerito.

¶Quãtũ ad articu
lũ primũ supponitur hic ex dist. xlvj. de pœna
duplici, positiua & priuatiua damnatoꝝ: quotu
plex q̃libet earũ: de eius causa defectiua vel effe-
ctiua q̃ sit. Itẽ supponit ex dist. xliij. q. iij. quid
nois dãnare: & qꝺ duplex ẽ pœna: sensus & dãni:
& pœna sensus multiplex. Rich. dist. pñti. q. vl-
tima dicit. Pœna damni est pfectionis ad quã
apti nati erant carẽtia ex peccato causata. Scot.
aliã & aliã habet in diuersis textibus scriptis &
impꝝssis, vt patet intuẽti. Hoc aũt in summa vi
detur velle. Pœna damni est nõ solũ carẽtia vi-
sionis & fruitionis Dei: sed carẽtia inuolũtaria
boni cõueniẽtis alicui debiti inesse & apti nati
inesse nõ remoti: sed ꝓpinqua. Aliqui textus ha
bẽt: nõ in potẽtia remota, sed ꝓpinqua. Sola em̃
carẽtia nõ est pœna scdm eũ, sed carẽtia inuolũ-
taria. Oportet em̃ carẽtiã esse nolitã si debet esse
pœna. Sed quõ tunc in pueris non regñatis erit
pœna damni sola: quia nõ nolũt beatitudinẽ ꝓ
prie: quã nũq̃ cognouerũt. vt supra dist. xliiij. q.
iij. Nec eoꝝ carẽtia est ꝓprie inuolũtaria. Prẽtera
ea nec patres fuere inuolũtarij cõtrarie in lymbo
cõstituti, qui habuerunt pœnã damni tm̃, & nõ
sensus. Item pueri nõdũ regñati nũq̃ fuerunt in
potẽtia ꝓpinqua ad beatitudinis cõsecutionẽ:
quia nõ fuere filij regni ꝓ gratiã & fidẽ formatã
charitate, & ꝓ cõseq̃ns nõ coheredes Christi &c.
Forte posset dici qꝺ in ꝓposito pœna dãni etiã
põt dici pœna sensus: alia & alia ratione. Nõ em̃
negãdũ est quin adulti q actualiter peccarũt, ha-
bẽt pœnã damni. Et qꝺ Sco. hic nõ loquitur de
pœna damni, vt est debita p̃cise originali pecca
to: sed actuali: & ita procedit eius notificatio.
Alio em̃ mõ beatitudo debita est adultis & par-
uulis habẽtibus fidẽ & charitatẽ: aliter paruulis
nõdum regeneratis. Talibus em̃ nunq̃ fuit debi
ta ī potẽtia ꝓpinqua ꝓpter carẽtiã charitatis. Si
quidẽ paruulo oino & puero in naturalibus de-
functo, & sine pcõ originali, beatitudo nunq̃
fuit ꝓprie debita, imo ñ debita, qa caruit gratia
sine qua lege stante nõ daꝝ gloria: & ita eius carẽ
tia ꝓprie non dicit̃ damnũ vel pœna cum non
ꝓcesserit culpa. Sicut nõ est mihi damno si non
exalter ī papã, quia est mihi nõ debitũ. Et ange
lis maioris gratię indebite ex merito carẽtia ꝓ-
prie non dicit̃ damnũ, nisi damnũ sumaꝝ large
vt dicit nude boni alicuius nõ inconuenientis
creaturę rationali carẽtiam. Alias multi angeli &
sancti in cęlo haberẽt pœnã dãni. Prẽterea pœ
na dãni de qua hic sermo: annexã habet, & qua
si inseparabiliter: pœnã vermis &c. Immo eius
ratione icludit̃ pœna sensus: quia est carẽtia in
uolũtaria. Consequẽter supponit̃ ex dictis qꝺ q̃-
stio nõ q̃rit de inęqualitate scdm durationẽ: qa
omniũ damnatoꝝ pœna erit perpetua &c.

¶Quantum ad articulũ secũdũ est B
conclusio prima. Sicut oim beatoꝝ cõe & essen-
tiale est vel erit prẽmiũ & officiũ Deũ cõtẽplari
& eo beatifice frui sine fine: ita omniũ dãnatoꝝ
cõe & essentiale erit ꝛtipendiũ & dãnũ eius beati
fica visione & fruitione ꝓpter pcũm ꝓ perpetuo
carere cum tristitia, & dolore. Patet ex dictis.
¶Secunda cõclusio. Inæqualitas dãnationis &
pœnę infernalis siue sensus siue damni non est
formaliter & p̃cise ex sola & nuda carẽtia obie-
cti beatifici. Patet ex dictis de iæqualitate p̃mij
beatoꝝ. Carẽtia vero cum sit priuatio boni siue
cõmodi, qđ pœna dãni: siue honesti, qđ pœna
obstinationis priuat scdm Scotũ vt supra, non
recipit magis neq; minus ratione hui⁹ quę pri
uat. Oẽs em̃ damnati carẽt visione beatifica: &
sunt prorsus ī malo obstinati. Et sic certa ratiõe
æq̃lẽ possunt dici habere pœnã priuatiuã dãni
& obstinationis: quarũ nulla habet causam effe-
ctiuã, sed defectiuã. Possent hic plures ꝓpositio
nes poni in quo cõsistat inæqualitas &c. Sed fa-
cile clarẽt suppositis dictis dist. ꝓcedẽte. q. ii. de
inæqualitate gaudij beatoꝝ. & dist. xlvi. de pœ-
na quadruplici, seu duplici, ac multifaria comi-
tante tristitia. & dist. xliiij. q. iij. ¶Tertia ꝓpo- C
sitio. Si admittit̃ opinio qꝺ anima se habet pas
siue respectu beatitudinis formalis, põt etiã con
cedi ꝓbabiliter qꝺ aliquis actus malus nõ est in
potestate damnati: sed a Deo totaliter ꝓducitur
in eo, & seruatur in eo ꝓ varietate demeriti. Pro
baꝝ: quia nõ videꝝ ratio diuersitatis. ¶Si dicit̃
Non põt negari voluntatẽ esse causam actus q
in ea est. Alias em̃ periret oís via ꝓbandi aliqd
esse causam alterius, cũ posita causa & effectu, af
fectus dicit̃ esse ab alia causa ꝓduct⁹. Respõdeꝝ
negãdo assumptũ. Q uãdo em̃ vna cã ptialis ẽ ꝓ
se sufficiẽs & indepẽdẽs ad effectus totalis ꝓdu
ctionẽ: alia vero nõ est ꝓ se sufficiẽs, sed depen-
dẽs: nõ põt euidẽter sciri an a sola causa indepẽ-
dẽte & ꝓ se sufficiẽte sit effectus ꝓductus: vel ab
vtraq;, maxime cũ est causa oino libera. Et qa in
omni actione cõcurrit Deus, q solus in genere
esse efficiẽtis sufficit ad effectus ꝓductionẽ. nõ
põt euidẽter sciri, vtrũ ẽt causa secũda effectiue
coegerit: cũ cã secunda nihil possit sine prima;

sed nõ ecõtra. Dictum est Euidẽter sciri. Si q̃rit:
qui sunt illi actus, vel quis sit ille actus: credi de
tim potissimũ esse eos in quibus consistit p̃cise
eoꝝ dãnatio essentialis, si cõcedit̃ ita loqui: pu-
ta odiũ dei ac diuinarũ pfectionũ, q̃ videnꝺ eis
vt malũ sibi &c. ac tristitia de tãtę tãq; multipli
cis beatitudinis priuatione & carẽtia. Licet. n.
in Deo nõ sit aliqua ratio mali, põt tn̄ apꝑhẽdi
vt supra sub ratione punientis & condemnãtis
actũ dãnationis in dãnato ꝓducẽtis & cõseruan
tis &c. & ita odio haberi saltẽ in effectibus suis.
¶Si dr̃: odiũ Dei est actus essentialiter malus,
& ita nõ põt fieri a Deo a quo cuncta bona ꝓce-
dũt: Dicẽdũ vt supra ī. iii. dist. xxiii. q. iij. Aĉ⁹
aliqs dicit̃ essentialiter malus: qa nõ est malus
denoiatione extrinseca, sed intrinseca. Si vero
essentialiter valet. i. necessario: nullus actus est es
sentialiter malus: quia nullus actꝰ necessario est
sed cõtingẽter, maxime respectu dei, quia qcqd
a Deo est, bonũ est. Põt tn̄ respectu creaturę coa-
gẽtis forte cõtra ꝓceptũ dici male fieri vel esse
malus. Sicut duo trahunt nauim, vnus ex ꝓce-
pto, alter contra legis, ꝓhibitionẽ. Si ergo odiũ
Dei in dãnato a Deo ꝓducit̃, & in volũtate eiꝰ
recipit̃, odiũ id pro subꝺto est effectus Dei, &
vt sic quoddã positiuũ habẽs esse & bonũ esse
entitatiue. Sed ꝓ quãto volũtas p ipm̃ tẽdit in
Deũ, ipm̃ odiẽdo cõtra rectã rõnẽ volũtatis sue
prauitate, põt dici malus moraliter. Cõsequẽter
hmõi odiũ si ponit̃ nõ imputaꝝ deo a quo bene
& iuste ꝓducit̃, scdm illã opinionẽ: sed aię vl' de
moni dãnatis posset imputari ad pcũm si Deus
vellet: q licet necessario, volũtarie tn̄ tẽdit & nõ
coacte in obiectũ, cõtra dictamen ratiõis rectę.
demeruit em̃ talẽ actũ i se recipe. Nec necessariũ
est dicere, quicqd sit de terminoꝝ ipositione, qꝺ
oís actus malus debet esse a potẽtia quam vita-
liter imutat elicitꝰ. Sufficit, vt videꝝ, qꝺ p eũ po
tẽtia receptiua eiusdẽ tẽdat in obiectũ cõtra di-
ctamẽ rõnis, rectę nõ coactę, siue sit ab ea elicitꝰ si
ue nõ. Si allegaꝝ phũs de cõditiõibꝰ req̃sitis ad
actũ bonũ, qꝺ eliciaꝝ scdm dictamẽ &c. seu fiat sci
enter ex electione: & quia ratio sic dictauit: põt
dicere tenere volẽs hãc opinionẽ. Philosophꝰ
loquit̃ scdm statũ p̃sentem. Nesciuit em̃ statũ
futurũ glorię vel miserię, sicut & Aug. vt supra
multa attribuit & corpori & aię quo ad agere &
pati ꝓ statu futuro, q̃ nunc ei nõ cõueniũt. Cõse
quẽter licet talismodi odiũ Dei, si admittit̃, ne-
cessario recipiaꝝ ab anima, ita qꝺ nõ posset nõ re
cipere necessitate imutabilitatis: nõ tn̄ inuolun
tarie: & quia p eũ actũ in se receptũ voluntas tẽ
ditꝰ Deũ cõtra rõnẽ: ideo culpabilis. ¶Si dicit̃
ergo voluntas diaboli, vel aia obstinata cogent̃
ad peccãdũ, qđ est cõtra libertatẽ voluntatis, cui
repugnat ois coactio. Probaꝝ cõsequẽtia: quia si
nõ põt carere actu culpabili: ergo necessario ha-
bet actũ peccati. si necessario habet, ergo cogit̃
peccare. Nã ille cogit̃ ad aliqd qui ad id necessi
tatur. Nec videꝝ aliud peccare nisi facere contra
Dei legẽ. sed lex diuina ꝓcipit Dei dilectionẽ
& ꝓhibet odiũ Dei & ꝓximi. Prẽterea actu illo
violẽtaꝝ: ergo cogit̃. Tenet cõsequntia. idẽ ẽ vio
lentari & cogi. Añcedẽs ꝓbaꝝ. qa accidit contra
velle suũ. Nullũ. n. actũ vult. Non quẽ elicit. Istũ
vero nõ elicit: sed solitũ i se recipit: põt velle nõ
habere actũ illũ: imo vult cũ nõ habere: ergo ha
bet eũ cõtra volũtatẽ: ꝓ cõsequẽs violẽtaꝝ. Añce
dens ꝓbaꝝ: quia vult nõ esse misera: ergo vult ca
rere actu quo fit formaliter misera. Nõ em̃ potest
velle cõtradictoria: ergo nõ põt velle nõ ẽe mise
ra, & velle habere actũ vñ est misera aia vl' miser
diabolus. ¶Ad primũ negaꝝ: qa cogit̃ ad actũ
peccati, vel ad peccãdũ: licet necessario odiat: qa
volens odit nec violẽtaꝝ: quia nõ cõtra velle: sed
scdm velle. Nã hoc odire est velle oditũ nõ esse:
vel male esse & defectibiliter. Põt tamen nõ vel
le actũ illum: sed nõ põt nolle volitionẽ inexistẽ
tẽ: qa velle obiectũ & nolle ipm̃ velle, cõtrariaṁ.
Põt tn̄ senõ reflectere sup actum. Si tn̄ reflectit
se, nõ põt nisi actum illũ velle. Nec solum vult
actũ quẽ elicit: sed omnẽ actum quẽ habet. Ad
aliud negaꝝ qꝺ violẽtaꝝ: nã scdm Durã. dist. xlix.
q. iiii. id solum est coactum qđ est cõtra inclina
tionẽ rei: sed intelligere & velle sunt de inclinatio
ne intellectus & voluntatis, & nulla potẽtia cogni
tiua nec appetitiua cogit̃ respectu actus ꝓprij:
quia nec hoc inuenit̃ in potẽtijs naturalibꝰ. Co-
actio. n. est cõtra naturã rei. Hęc ille. Cętera dicta
sunt. Ad aliud. negaꝝ qꝺ põt actũ illũ nõ habere.
Ad ꝓbationẽ, cõcedit̃ qꝺ vult nõ esse miser: sed
negaꝝ qꝺ ergo velit nõ habere actũ illũ, qa vult
habere actum illum, saltẽ põt, & põt velle actu il
lo nõ esse miser, licet hoc sit ipossibile. Volũtas
em̃ est impossibiliũ. Vnde voluntas potest velle
cõtradictoria seu contradictionẽ includẽtia, qa
scdm plures dęmon petiuit æqualitatẽ Dei, qđ
includit̃ contradictionẽ. Nec ex hoc sequit̃ con
tradictoria eẽ simul vera. Hęc recitare placuit ci
tra assertionẽ, scdm opinionẽ qꝺ aia se habet pas
siue nõ actiue respectu beatitudinis aut damna
tionis formalis, & tunc facile est saluare inæqua
litatẽ pœnę dãnatiõis ꝓ varietate demeriti soli
Deo sufficiẽter cogniti, & vicissim pœnã corre
spõdẽtẽ dare potentis & volẽtis ꝓ qualitate cul-
pę maioris vel minoris. ¶Quarta ꝓpõ. In iser- D
no erit ęq̃lis pœna oim dãnatoꝝ: loq̃ndo de ęq̃
litate ꝓportionis: sed nõ quãtitatis & molis. Pa
tet, vt supra de æqualitate glorię & prẽmij ęcle-
stis. Q uilibet em̃ ꝓ qualitate culpę pœnã ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet talē vel talē. Hinc Apoc. xviii. dicit. Quātū glorificauit se, tantū date illi tormentū & luctū. Et in Psal. Reddet vnicuiq; scām opa sua. Et Prouerbio. xxiiij. idē habet. ¶ Quita ꝓpositio. Si pœna dāni notificat vt supra art. j. scām Sco. q plura & maiora habuit merita habitur⁹ ex hoc si fuissent finaliter mortificata maiorē gloriā: & maiorē habebit inferno dāni pœnā. Hęc ꝓpositio cōditionalis posita est, qa nō claret quid dicat pœna dāni. Cōcedūt aliq; q inæqualitas dāni est etiā ex inuolūtario tali vel tāto, vt puta magn⁹ peccator q plurimū sese dilexit cōtra Deū, hic plus est inuolūtarius respectu cōmodi quo caret nūc in inferno: & plus nult peccatū suū ꝓpter prauā suiipsius dilectionē, ab eo q cū contēptu suiipsius parū curauit cōmodū ꝓpriū Et ita inæqualitas erit ex pte culpę: sic q. q gratiorem habuit culpā, habebit carētiā maioris boni. Probant sic. Quāto primo actus maiori conatu elicit: tāto maiori deberet vestiri rectitudine. Cum ergo quis se priuat tanta rectitudine quę inesse deberet voluntati, tāto maiori se priuat bono. Tū secūdo. Qui se plus diligit q̄ deū hic magnā habet affectionē cōmodi: per consequēs magnā habet de carentia boni cōmodi tristitiā. Nam hic in via plus appciatus est cōmodū ꝓpriū q̄ Deum: per cōsequēs de eius carētia scām rōnem erroneā plus tristatur. Valeat quātū potest. ¶ Sexta cōclusio. Pœna vermis conscię tię, q̄ correspōdet ad pœnā damni, & ꝓportionē culpę maioris vel minoris in dānatis, erit multum inæqualis. Plus em̄ sentit remorsum cōscię tię, qui maiora perdidit bona patrię, quorū se fecit incapacem. Forte vnico & finali actu peccati, aut momentanea delectatione quæ nocet habuit fortē tentationē: sed magnā gratiā ad resistendum &c. & pro re nulla finaliter se priuauit omni bono ad qđ ius habuit de potentia propinqua &c. Sic de pœnis alijs & ignis actiuitate in damnatis (vt supra. q. iii. dist. xliiii.) suo modo dici potest.

E ¶ Quantum ad articulum tertium est dubium primū. Nō videtur esse verū: q̄ maior in culpa habiturus sit maiorē pœnā, & minor minorē. Probatio. Pœna ordinatiua culpæ est quid positiuū & bonū. Similiter est quid iustum. Cū ergo esse iustū sit bonū: & omnis pœna quę a Deo infligitur pro qualitate culpę, iuste infligatur: ergo maior peccator maius haberet bonū: per consequēs reportaret cōmodū de malo suo: quod videtur incōueniens. Respōdet Sco. vt habetur supra. Quilibet damnator libenter remitteret partē suarum pœnarū, tametsi pœna sit bonū quoddā. Et licet sit simpliciter bonum dandum alicui scām iustitiā distributiuā & ordinationę culpę: tn̄ non est bonum simpliciter huic qui cogitur ferre pœnā, & violenter sustinet eā: sed est ei malū simpliciter & discōueniēs affectione cōmodi. Sic gladius acutus bonum quoddā est: sed non illi q priuat vita eius ministerio. Sic peiori nō datur maius bonū qđ sit ei simpliciter bonū: sed qđ est ipsi disconueniēs & ordinatiuū eius culpę. Discōueniēs inquā scām affectionē cōmodi, sed non iustitię. Et sicut pro bono honesto dat maius bonū cōmodi scām iustitiā distributiuam: ita ꝓ bono inhonesto maius bonū incōmodi, & contra affectionē cōmodi. s. pœna. ¶ Secūdū dubiū. Quomō verū F est illud Chryso. Homilia. xxiiii. sup Matth. Qui in gehenna vritur, & cęlor̄ regnū prorsus amittit, quę certe pœna maior est q̄ cruciat⁹ ille flāmarū. Et infra. Ego illius glorię amissionem multo amarius q̄ ipsius gehennę dico esse supplicij. Et ifra. Si mille tibi gehennas aliq̄s ꝓponat: nihil tale dictur⁹ est quale est a beatę illi⁹ glorię honore ꝓpelli, exosumq; esse Christo, & audire ab illo. Nō noui vos &c. Et homil. xxxvii. iuxta finē. Etsi multi gehennā oim malor̄ vltimū & supmū putant: ego tn̄ sic censeo, multo acerbius esse Christum offendere q̄ gehęnę malis vexari. Ex illo dicto videtur pœnā damni esse maximā in inferno: q̄ tn̄ cōmuniter dicit esse mitissima, & paruulor̄ nondū regeneator̄ Dūtaxat em̄ carent visione: et si illa esset maxima, maximā haberēt pœnā paruuli. Ad hoc dicendū. Ad Chrysost. videt dicēdum q̄ inuolūtaria carentia amicitię Dei & glorię cęlestis, exosumq; esse a Christo, & audire ab illo: Nō noui vos (notitia approbationis: seu nō diligo vos vt filios gratuita dilectione, sed odio peccatum vestrū &c.) istud maius malum est, & plus odiēdum scām affectionē iustitię q̄ quęuis sola pœnarum sustinētia. ad intellectum datum. q. ꝓcedente dubio. ii. In nullo em̄ casu licet offendere Deum vel peccare. Sed exosum esse a Christo, est esse ī peccato. Nihil em̄ odit Deus eor̄ quæ fecit: quia fecit omnia bona. Odit autē iniquitatem quā nō fecit: & propter iniquitatem vult impium iuste punire. Si pœna damni sumitur vt supra scām Scot. & Rich. potest concedi pœnā damni esse maximā. Sic em̄ includit & boni summi, immo omnis boni carentiā inuoluntariā, & pœnā sensus condignā peccato. Sic nō sumitur, cū pœna paruulor̄ dicit esse mitissima: quia talis non habet inuoluntariū nec pœnam sensus: sed est nuda carentia. Sic verum est cum dicit. Ego censeo multo acerbius esse Christum offendere q̄ gehennę malis vexari. In nullo em̄ casu & pro nullo malo fugiendo licet Christum

offendere scām affectionē iustitię. Prętera habens Deum amicum sibi, habet omne bonū qđ vult: ecōtrario habens Deum inimicum ꝓpter peccatū, caret omni bono & affectione iustitię. Et sicut beatus habet q̄q̄d vult, & nihil mali vult: ita dānat⁹ & exosus Deo: habet q̄q̄d vult & nihil boni vult. Possent hic & alia dici, quæ fundātur in alia & alia acceptione nominis pœna. de quo supra collec. ii. distin. xxxvi.

¶ Ex his possunt iferri aliquot corollaria: quorū veritas maxime fundatur in alia & alia acceptione nois pœna damni, prout in ꝓposito solet accipi a Doc. ¶ Corollariū primū. In paruulis nondū regeneratis, pœna damni non est maior & minor, sed æqualis. Patet, quia, nullam habent pœnā sensus: sed damni tn̄. Carent em̄ visione dei beatifica propter peccatū & gratię carētiam, quę nō recipit magis & minus. ¶ Corollarium secūdum. In adultis habentibus actuale meritum vel demeritū, maiorē vel minorē contingit inuenire tam sensus q̄ damni pœnam. ¶ Corollarium tertiū. Sicut maiori & intēsiori merito vię maior debetur gloria, & maius prēmiū essentiale beatificū in cęlo: ita huiusce vię merito per finalē impœnitentiam mortificato, maior correspōdet damni pœna in inferno. Patet. Si em̄ resurrex illset ꝓ pœnitentiā, omnia illa opa bona reuixillent, & gratia &c. verū qa mortificata sunt: non est capax glorię de potētia propinqua ex defectu gratię. ¶ Corollariū quartū. Sicut gaudiū beatificū in cęlo intenditur scām amorē charitatiuū & deificum tātū vel tātū: ita dolor & tristitia damnator̄ in inferno intendit scām actualē & virtualē Dei & ꝓceptor̄ suor̄ cōtēptū: seu scām maius & minus culpę demeritū. Patet ex dist. ꝓcedente. ¶ Corollariū quintū. Qui in via maiorē habuit gratiā ꝓ culpā mortificatā, maiorem habebit in inferno (nisi conuersus fuerit) damni pœnā. Patet ex corollario tertio. ¶ Corollarium sextū. Adultus qui post multa bona & meritoria opera finaliter decedit in peccato mortali, maiorē habebit damni pœnam ab eo qui post multor̄ peccator̄ cōmissorum finalem impœnitentiā sine bono ope cecidit in gehēnā. ¶ Corollarium septimū. Vermis conscientię extensiue sequitur maiorem vel minorem damni pœnā. Intensiue vero maiorē vel minorē voluntatis peruersitatē, ac rectitudinis inesse debitę culpabilē carētiā. Cōsiderare oportet post dicta dist. xlvj. q̄ ly debetur qñq; accipitur vt id dicatur alteri deberi qđ quādoq; cū effectu sibi dabitur: & nō deberi qđ nunq̄ dabit cum effectu: quicquid sit de dispositione causarum secundarū. Sic prescito qui nūc elicit actū meritorium, non debetur gloria, stante illa acceptione debetur: quia cum est a Deo prescitus prescientia nō mutabitur. Et prędestinato ad vitam, si mortaliter peccat: dicitur nō deberi gehēna. Alio modo dicitur aliqd deberi alicui meritorie vel demeritorie, quia fecit se illo merito rie vel demeritorie dignū. Sic dicitur aliquis esse prędestinatus ad vitā scām ꝓsentē iustitiā: qui finaliter damnabitur: & prescitus scām dispositionem quā pronūc habet, qui est ab æterno prędestinatus ad vitā. Sic dicitur q̄ prędestinato scām præsentē iustitiā, qui tn̄ est ab æterno prescitus: debetur gloria & vita sempiterna: quę tn̄ nūq̄ conferetur eidem cum effectu. Pariformiter de prescito elicięte actum bonū meritorium, dicitur q̄ ei debetur gratia & gloria: istā te illo suo merito: quā nūq̄ consequetur cū effectu: quia finaliter damnabitur. Sed scām primā acceptionem prędestinatio scām ꝓsentem iustitiam solū: non debetur vita æterna, & præscito scām ꝓsentē iustitiā dūtaxat, non debetur gehēna: quia est ab æterno prędestinatus ad vitam: & prędestinatus ꝓprie immutabiliter saluabitur: etiā quicquid agat: quia finaliter cōuertet. dist. xlj. primi collec. Si autē non admittitur illa distinctio vocabuli debetur, scām hoc cōsequēter dicatur &c. Oportet concedere de eodē homine q̄ ei debetur vita ęterna: quia meruit eam scām prēsentem iustitiā: & nō debetur, quia finaliter manebit impœnitens: & qa prescitus est ab ęterno ad gehennā: nec cum effectu vnq̄ cōsequetur eam. ¶ Tertiū dubiū. Cur Magister ꝓ conclusione finali totius Quarti sic inquit. Hęc de pedibus sedentis super solium excelsum: quos Seraphim duabus alis velabant: scriptori etsi non auditori cōmemorasse sufficit: qui a facie exorsus sedentis: per media ad pedes vsq; via duce peruenit, sumendo auctoritatem ex Esaia. c. vj. Quid hoccine verborum tenore intendit Magister? Crediderim Magistrū velle facere breuē dictorum epilogationem, ac abyssalem libri Sētentiarum ostendere profunditatem. Eapropter in veritatis schola edoctus, in id vnde principium sumpsit finem quoq; ordinatissimum facit. Exorsus enim a facie sedentis quo ad primū, processit, per media creaturarum quo ad secūdum, via duce quę Christus est incarnatus, quo ad tertium. Sicq; peruenit ad pedes vsq; finalis curationis & glorificatiōis, quo ad quartum. Sedentem, non alium nisi Deum optimū maximū dixerim in sua essentia immutabiliter manentem. ait enim. Ego Deus, et non mutor. Malach. ii. Ab hui⁹ facie Magister exordiū fecit tractādo in primo de Deo scām rationem suæ naturalis pfectionis. In secundo, de potentissima cunctorum ex nihilo productione. In G

Universidad de Deusto
Biblioteca

tertio,de sapientissima hominis lapsi p Christum reparatione. In quarto,de benignissima reparati glorificatione. Maxime enim relucet sedētis perfectio naturaliter infinita in opere creationis, reparationis, & glorificationis. Ex primo,eius immensa potentia. Ex secundo, inscrutabilis sapientia. Ex tertio,inexhausta & incōparabilis bonitas sese cōtemplandam offert. Inuisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciunt. Sēpiterna quoq; ei⁹ virtus & diuinitas. Roma.j. Pedes sedentis eius effectus dixerim admirādos: quibus diuina potētia,sapientia,& bonitas nobis innotescit. A magnitudine em̄ speciei & creaturę potest cognoscibiliter creator horum videri. Sapientiæ. xiij. De his pedibus in secundo,tertio,& quarto Sentētiarum libris patuit. Volens ergo Magister finē imponere suo Sententiarū libro,ait. Hęc de pedibus sedentis. Verbum sedentis primo: sed pedibus reliquis tribus libris accommodandū venit. Subiungit. Scriptori etsī non auditori commemorasse sufficiat. Liceat oro & mihi VVendelino Steinbach ex Butzbach z Tubingen. gymnasij Theologorū minimo idipsum verbulum Collectorij huiusce supplemento a Præceptore & Magistro meo,vsq; ad distinctionem. xxij. Quarti continuato,sed non consummato annectere: in quo non doctorem,sed discipulum me constituo pariter & collectorem talē qualem. Feci qđ potui: nō qđ debui. Ausim dicere: plusq̄ posse meū possit conatus sum vtcunq; facere. Satis autem est sanctorum & scholasticorum patrum dicta & sensa sacrosancta, meis boatibus scholastico more corā auditorio theologico in mediū personare,& nonnunq̄ nodosa explicare. Verius & modestius dixerim, vt id faceremanimus mihi fuit: qđ an perfecerim, qui nouerunt fugere mel de petra, oleumq; de saxo durissimo, diiudicare poterunt. Procula me temeritas execranda vt noui aliquid tradidisse velim: quod Lynceos maiorum oculos seu metētiū fugerit manus. Verum in iucundissimum & mellifluum campum literarium transire præsumpsi pro imperfectionis meę tantilla valitudine: vt quod de maiorum manipulis ex industria proiectum, & quasi posthabitū conspexerā: cum Ruth Moabitide absq; rubore colligerem: Magistrorum nostrorum sacrę theologiæ professorum vestigia subsequendo. Forte non ab re scabrosum dicetur & profusum nimis tātillum (collectorij q̄ laudati) supplemētum. Fatear oportet non concordat psalterium cum cithara. quę em̄ comparatio discipuli ad magistrum q̄ maxime doctum? cum pace dixerim, nec inter doctos vltimū? Insuper pro mei quātulacunq; defensione, dixerim cum Gregorio Nazanzeno, in suo Apologetico. Perdifficile est negotium, in multitudine permixta atq; diuersa, vbi ætas & institutio varia, de talibus disputantem & veluti multarum chordarum quandam citharam facientem, inuenire & proferre aptum ad omnes eruditionis verbum: & ita velut plectrum singulis admouere, vt nusq̄ sonus offendat auditum. Aut enim minus illuminatus est sensus: aut ad explanandum deest sermo sufficiens: quo me supra modū elanguisse theologorum sciunt scholę. Verum repeto Magistri verbum. Hęc quęcunq; sunt collectori etsī nō auditori vel lectori dixisse sufficiat.

FINIS.

En Burg.s a Abril de año 1682. se Pregmo señor Cardenal en Alcala
Gran Prior de S.n Juan Mayordomo. D. Esteban de Sola, y el Capo de esta Cabilla
Cocho, Coches. Menos quatro blancas de Amo. = son Tarjas =
y se Bendieron por Dios y Nuebe Reales = = Sola = y Jean Sacan de Natal
al Mayoral Sembrejin Coatro Reales porlas Un mes y Seynta
Natas del Gallipienzo. en 29 de Abril por Cocher Dias
pagado al Dho Cabilla y Tres blancas quenta.

¶Tabula Sententiarum & dictorum insigniū in superiori Supplemento: serie literaria collecta: scdm dist. & quęstionum numerum & literas in marginibus positas.

Aaron quomodo in leg. ve. fuit vnctus & ordinatus,& filij eius differenter. distin. xxiiii.q.j.BB.
Abraham vtrum peccauerit emendo spelūcam duplicem ab Ephron. dist.xxv.q.ii.CC.
Abrahā quomodo reconciliauit sibi Agar siue Zethurā,& Dauid Michol. di.xxxiii.q.ii.H.
An impar fuerit meritū continentię in Ioanne & Abraham. dist.xxxiii.q.iii.G.
¶Absolutio vna est sacerdotis simplicis & superioris ad quem remittitur. dist.xxiii.E.
Absoluendo vigore indulgentiarū siue in vita siue in mortis articulo, an sit imponenda pœnitentia statim tollenda per opus indulgētiarum. dist.xlv.q.ii.G.
Absolutio gñalis q̄ solet fieri i mortis articulo ad q̄ se extēdit,an sit sacramētalis.q.iii.G.
¶Accusatores q erūt i iudicio vli. dist.xlvi.B.
¶Acolytorū officiū qđ sit: & vbi a Christo p figuratum. Quas pellāt tenebras. Et an possint epistolā publice legere. dist.xxiiii.q.j.S.
¶Actum bonū requiri ad delectationem peccati intelligitur dupliciter. dist.xxiii.q.ii.M.
Actio aliqua an subsit voluntati creatæ ad impediendum eam. dist.xliii.q.ii.I.
Actio realis & itētionalis,seu mutatio real' seu naturę aut alię q̄ dr & itētiōal', q̄ ē. dist. 44.q.3.D.
Actio realis an sufficiat ad dolorem,an intētionalis: an possunt separari. eadem.D. Quę illa rū necessario requir ad dolorē,& q̄ nō. ead. F.L.
Actiones diuinę perpetuę status futuri an possunt dici miraculosę. eadem.F.
Actus nostri valent nobis ipsis & alijs multiplr vel p viā meriti vel orationis. dist.xlv.q.ii.A.
Actū ordinis facere quis dicitur & quō. Et qui dicuntur actus ordinis.
Actio cui non debetur aliquid de cōdigno, potest dupliciter acceptari. dist.xlv.q.ii.I.
Actū aliquē cōtigit exercere triplici fine. Et qs hoc dr vere virtuosus: q sūt illi fines. di.46.A
Actus aliquis videndi creaturā in verbo scdm aliquos potest dici beatificus. dist.xlix.q.iij.C.
Actus beatificus an sit rectus vel reflexus: & qs eorum plus quietat.
Actus i quo cōsistit eētialiter malos dānatio an sit a deo effectiue & cōseruatiue. dist.l.q.ii.C.
Actus aliquis dicitur malus essentialiter duobus modis. eadem.C.
An ad hoc q̄ aliquis actus sit malus moraliter, necesse est q̄ sit elicitus a potentia quā vitaliter immutat. eadem.C.
¶Ad pteritū nō est potentia. di.xliii.q.i.D.
¶Adulteriū vtrū cū aliqua cōmissum viuente ei⁹ marito faciat diuortiū,& ipediat cōtrahēdū matrimoniū cū eadē post viri mortē. di.35.q.j.
Quot & q̄ sunt casus in qbus adulter nō potest adulteram dimittere. dist.xxxv.q.j.B.C.D.
An adulter adulterā pōt dimittere quo ad thos & cohabitationē. eadē.B. Quō possunt cōcordari dicta doctos i hoc q̄ aliq̄ volūt adulterā a viro cē necessario dimittēdā: aliq̄ tenēt oppositū. Et qñ est p̄cepti q̄ dimittat, qñ vero ñ tenet ad hoc: sed potest eā retinere. dist.xxxv.q.i.F.
An vir cū timet de incōtinētia suiipsius tenet vxorē adulteram dimittere. dist.xxxv.q.j.F.
An in omni casu quo vir innocēs tenet vel pōt nocētē adulterā dimittere, idipm̄ possit mulier innocēs respectu viri nocētis. dist.xxxv.q.j.G.
Cum Christus tulit sententiā de adulterę dimissione quid opus est auctoritate ecclesię. eadē.I.
De accusatione adulterij,& q̄ nō oportet p̄cedere admonitionē secretā & correptionē. eadē.I.
Crimen adulterij quomodo impedit & dirimit matrimonium. eadem.N.O.
Item an impediat. dist.eadem.q.j.A.
Fidei datio adulterę vel cōtractus de facto cum ea vel cum marito promissio an impedit & dirimit matrimonium. dist.xxxv.q.j.N.
An solū adulteriū cōmissum cū aliqua vel sola fidei datio de contrahendo cū aliqua: aut cōtractus de facto impediat matrimoniū. eadē.N.
Quis grauius peccat i adulterio: an vir vel mulier. eadem.R.S. An licet viro suā vxorem propter adulteriū occidere. dist.xxxvii.q.i.F.
¶Adoptio & Arrogatio differūt. di.42.q.j.F.
Ob quā causam leges humanę fecerūt adoptionem esse impedimentū matrimonij. eadē.F.H.
An filius illegitimus potest contrahere cū adoptiua. eadem.H.
Adoptare quis potest. eadem.T.
Adoptionis effectus quis est. eadem.T.
Adoptio quomodo dissoluitur. eadem.V.
¶Adultus quis dicitur. dist.xxiii.q.ii.C.
¶Aduentus Christi duplex. dist.xlvij.q.j.A.
Aduentum Christi in carne sicut præcesserunt prophetę & Ioannes: ita secundum præcedent Antichristus Enoch & Helias. distinctio.xlvj. quest.j.G.
¶Aegyptios quis primus docuit sapientiam. dist.xlix.q.j.I.
¶Aequalitas & inæqualitas gaudios beatorū discutiuntur. dist.xlix.q.v.D.
¶Ex æquo valere: vide Ex æquo.
¶Aetas quæ sufficiat ad cōtrahendū matrimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

nū spirituale.dist.xxxvi.q.i.R.
Aetatē ordinandoꝝ quęre in dictione Ordo.
¶Affinittas vtrum matrimoniū impediat & dirimat.dist.xli.q.i.A.
Affinitas quid elt,quare sic dicta.affinis qs est. eadem.A. Causa affinitatis.eadem.A.
An requiriť ad affinitatē q; semen viri receptū sit in vas mulieris etiā p extraordinariā & inordinatā pollutionē.eadē.A. An requrať ad affinitatē cōtrahēdā q; mulier seminet i coitu.ead.A.
Quō affinitas dicit esse sine oi parētela. ead.B.
Ad affinitatem requiritur seminis cōmixtio, quomodo intelligitur.eadem.A.
Affinitas sumitur ꝓprie & improprie. eadē.C.
Fuerūt oli tria gña affinitatis in affinitate.ea.D
Affinitatis arbor:& eius declaratio. eadem.E.
Affinitas in quo gradu & silt publicę honestatis iustitia impediant matrimoniū.eadem.F.I.
Affinitas cōtrahiť qnq; ex cōmixtione sequēte cōtractū matrimonii,& illa non dissoluit matrimoniū,sed priuat nocētē iure petēdi,nō aūt reddēdi debitū. Innocēs vero nullo iure habito priuaťeadē.G. Gradus affinitatis quō cognosci possunt,& dantur regulę de hoc. dist.xli.q.j. D.
Affinitas an sit ipedimētū matrimonij lege positiua ecclesię vel diuina.dist.xli.q.i.F.I.
Quomodo lo.quēdi affinitas potest dici impedimentū matrimonij lege diuina.eadem.I.
An ꝓhibitio de nō cōtrahēdo in certis affinitatis gradib⁹ facta in le.ve.fuerit moralis an iudicialis.ead.I. An bñ sequiť:Ego & tu sum⁹ affines:ergo & filius q a me ꝓpagatur est tibi affinis &c.eadem.R.
An bñ sequiť:Ego & tu sum⁹ affines: & ego nō possum hāre filiā tuā:ergo nec tu meā. eadē.R.
An affinitas tollat sponsalia:q̄re in Sponsalia.
¶Agilitas corporū non est ꝓ qualitatē supnaturaliter redundantē in corpus.dist.xliiii.q.ii.I.
¶Agens oē agit p cōtactū,& assimilat sibi passu3,quō itelligiť.di.44.q.3.O. Agēs pricipale i aia3 dānati & detinēs effectiue i igne, est de⁹:sed ignis habet se solū i potētia obediētiali.eaď.O
¶Agon qd est.quid venit illo noie. di.47.A.
¶Amplexus, visus,tactus mulierū, an sint de se mala,& scdm suā speciē:qn denq; & qualiter fugiēda.dist.xxxi.q.i.N.O. Quō verū est q; tactus, amplexus, oscula,&c. coniugatoꝝ non sunt mortale pctm̄.eadē.N.O. An licet videre ꝯplecti,tāgere,osculari,&c.mulieres.ea.N.O.P. In & extra matrimoniū. Quid de puellis pmittētibus se tangi,amplecti,& osculari &c. eaď.P.
Amplexus an ratificet matrimoniū: indictiōe Matrimoniū.
¶Ancillarū & cōcubinarū noie vtrū veniāt etiā vxores in scriptura.dist.xxxiii.q.i.K.

Angelus an possit vere comedere:& quō differēter dī comedisse Christus & angelus.dist.43. q.i.C.D. Angeli an sint discussionis & retributiōis iudicio iudicādi: an paruuli baptizati statim mortui.dist.xlvii.q.i.Q.
An paruuli decedentes in originali.ibidem.
¶Anima vtrū pōt seipsam vnire corpori effectiue vel formaliter.dist.xliii.q.i.E.
Aia nō habēs corpus suū ad quē sensum dī retardari ne tota intētione pergat in deū. eadē. E.
Animatio quare dicit fieri i instāti.eadē. L.Q.
Aia aut forma aliqua i ꝓductiōe naturali an posit seipsam vnire materię:nō solū formaliter,sed & effectiue.eadē.L. Aia vna & eadē an possit informare duo corpora sine substātiarū cōfusione.Et ecōtrario distinctę aię eādē materiā nūero.di.44.q.j.G. Aia i btitudine an possit corp⁹ suū mouere organice & nō organice.eaď.q.ii.I.
An anima doleat.dist.xliiii.q.iii.C.
An aię paruulorꝝ decedētiū in originali cognoscāt beatitudinē i pticulari,& de eius carētia tristenť.eaď.B. Aię cōiūctę an patianť ab igne realiter & itētionaliter scdm corp⁹ & aiam.eadē.G.
Anima separata & dæmon an eodē,modo patiantur in & ab igne.eadem.Q.
Aiarū diuersa sunt receptacula post mortē, gñalia & specialia.dist.xlv.q.i.A. Quō differūt: q̄ sunt pœnę eorūdē q̄ manēt hodie,& quę ac quot sunt illa quæ sunt destructa.A.B.
Animę exeuntes a corporibus an & quō dicuntur ferri sursum vel deorsum.dist.xlv.q.j.D.
Animas vel spiritus nō includi locis corporeis quomodo intelligitur.eadem.D.
Aię an qnq; exeant aut exire possint de receptaculis suis post mortē,& quō intelligiť.eadē.E.
Animę in purgatorio quō possunt ligari ac solui a papa.dist.xlv.q.iii.G.
Aię separatę i cęlo pñt matutina cognitiōe videre pces supplicātiū i terris,& cognitiōe vesptina i gñe ꝓprio posita debita idistātia.di.45.q.4.A.
De animę separatę cognitione in cęlo,dicēdū sicut de angelo bono glorificato.eadem.B.
Anima separata potest acqrere notitiā habitualē mediātib⁹ actib⁹ elicitis post ei⁹ separationē & eis dē habitib⁹ vti.eaď.B. Nō est abre dicere oēs animas i charitate defunctas & i gra cōfirmatas posse ꝓ hoibus viatoribus orare.eadē.C.
Aia Christi an possit iudicare cōmissarie supma cōmissione:et i quo pcise cōsistit illa supma cōmissio,vl'cur hoc cōuenit christo.d.48.q.j.C
Aia Christi an habet imperiū efficax respectu sentētię in iudicio ꝓmulgādę. dist.xlviii.q.j.C.
Anima quomodo verius dicitur esse vbi amat q̄ animat.dist.49.C.
An anima Christi virtute supnaturali habuit curare languores.dist.xxiiii.q.j.Q.
Anima respectu act⁹ beatifici an se habeat actiue, vel receptiue & passiue.dist.xlix.q.ii.I.
An aię pficiunť in cęlo in gaudio essentiali.dist. xlix.q.ii.K. An aię sctoꝝ pñt dici exaltādę i iudicio extremo facta corpoꝝ resuptiōe.eaď.K.
Animæ sanctoꝝ vltra visionē diuinę essentiæ exaltari non possunt,quō intelligiť.eadē.K.
¶Anteq̄ accipiť dupliciter.dist.xxx.q.ii.G.
¶Anticnristus p̄cedet Christi iudiciū homo malignus & dæmone plenus.dist.xlvii.q.j.G.
¶Apostoli vtrū oēs fuerint ep̄i ordinati. dist. xxiiii.q.j.Z. Apostoli ea quę de sacrametis didicerūt a Christo, ecclesię ꝓmulgarūt nō statim,sed ꝓ loco & tēpore.dist.xxiii.q.j.D.
¶Appetitus naturalis qnq; est actus elicitus, qnq; rei inclinatio naturalis.dist.xliii.q.j.C.
Appetitus sensitiuus dicit totū cōpositū. dist. xliiii.q.iii. C. An appetitui sensitiuo aliqd ex natura rei sit disconueniens.eadem.C.
Appetitus multiplex: naturalis, & ille duplex: & liber.dist.xlviii.q.i.R.
An appetit⁹ volūtatis pōt dici naturaľ.eaď.R.
Appetit⁹ naturaľ qñ ē rect⁹ vl nō.di.49.q.v.A
Appetitus beatoꝝ quō dicit satiari cū appetāt sūmā pfectionē sibi possibilē,quā tñ nō habēt: Et quo appetitu appetūt sūmā pfectionē: Et q̄ dicatur summa pfectio eorundem, qua habita omnino satiantur. dist.xlix.q.v.A.
Appetitus liber an habet duplicē regulā cui se cōformabit.eaď.A. An licet appetere nō esse ꝓpter fugere malū culpę: & quot sensus pōt hoc dictū habere. Ad quē sensū denq; licet appetere nō esse ad fugiēdū malū culpę.dist. l.q.j.G.
¶Applicatio facta in gradu posteriori nihil p̄ iudicat primo gradui.dist.xlv.q.i.P.
¶Apphēsio dānatoꝝ de igne infernali & eius lesione vtrū sit vera an falsa. dist.xliiii.q.iii.L.
¶Aquę diluuij quātū ascēderūt mōtes: Et si.15. cubitis,an quales sūt geometrici,an vsuales.di. xlvii.q.ii.C. Aqua an pōt ardere i igne.ibid.
¶Argumētū sumiť dupliciter.dist.xliii.q.ii.A.
Argumentū a simpliciter ad magis non tenet in causa sine qua non. dist.xlv.q.ii.G.
Argumētū a cōtrario sensu qñ tenet.di.23.q.j.O
¶Arrogatio.Quęrať Adoptatio. Arrogator qñ tenet dimittere filiū arrogatū. dist.42.q.i.V.
¶Arrij pœna quomodo crescit i inferno & augetur.dist.xlv.q.ii.A.
¶Articulus mortis quis dicitur verus & quis præsumptus.dist.xlv.q.iii.P.
¶Ascriptitij,Originarij,Coloni q sunt,& quō dicunť serui cū sint liberi: & an possint ordinari vel monachari,& a seruitute fugere.di.56.q.j.C.
An mulier pōt se facere ascriptitiā viro iscio:& nolēte:& ita de viro oīno libero vxore nolēte:& an ius cōiugale p hoc manet salū. di.56.q.j.K.
¶Assimilatio hominis cū deo in quo cōsistit. di.xlix.C.
¶Attritio quid est.dist.xxiii.q.ii.C.
¶Augustinus an ediderit libellū intitulatū de cognitione verę vitę.dist.xlv.q.i.D.
¶Aureola quid dicit.Quid est aureola, & in quo est,i aia vel corpe: quō differt ab aurea & eā ꝓsupponit:quib⁹ opib⁹ & triūphis debeť. Itē q̄ dicunť pugnę priuilegiatę.dist.49.q.4.C.D.E. Aureolā habēs maiorē alio,an sit eo sanctior & apud deū maior.eaď.E.L. Ad quē sensum pōt cōcedi quē hīe maiorē vel minorē aureolā.ea.E Videatur Maioritas. Dicit quis habere maiorem aureolam dupliciter.eadem.E.
An ad cōsecutionē aureolę sufficiat hīe dominiū virtuosū supra hostes hūani gñis.eadē. L.
An modus loquendi doctoꝝ de aureola sumať potius ex habitudine rerū vt nobis patēt & exē plariter,q̄ sufficiēter.eaď.L. An aureolę de qb⁹ doctores loquunť vt sic possunt cōuenire Christo ac matri suę glorioseę.eadem.L.
Banna & ꝓclamationes copulādoꝝ matrimonio vbinam debent fieri & permitti. dist.xxviii.q.vnica.K.
¶Baptismus quō est ianua oīm sacramentorꝝ. dist.24.q.i.O. An cū puer est baptizatus ab obstetrice,sit posteri⁹ a sacerdote exorcizandus. eaď.G. An inter virū & vxorē cōicent actiones:cū vir leuat puerū alicuius de fonte reclamāte vxore.di.xlii.q.i.S. An qs pōt filiū suū fratrē aut sororē leuare de fonte.eadē.S. Q̄n licet cōiugi filiū ad fontē tenere.dist.42.q.j.G.
An baptizat⁹ possit cōtrahere cū catechumino nō baptizato,sed baptizādo.dist.39.q.vnica.H.
An sit matrimoniū cū qs credens se baptizatū cōtrahit cū baptizata. eaď.H. Quid si credit se baptizare fœminā:& baptizat masculū.di.30.q.j.I. Baptizato cōsciētiā pcti mortalis habēti peccatū sine displicētia nō dimittiť.dist. 23.q.ii.E.
¶Beatitudo duplex.gñalis,& specialis. qd est, & quō oēs appetūt beatitudinē.di.xliii.q.i.E.I.
An possit naturaliter ꝓbari hoiem eē beatificabilē & capacē visionis & fruitionis dei beatificę Et q; talis sit homini possibilis ꝓ vita alia nō ꝓsenti.eaď.I. Beatitudo an sit sempiterna,an repugnet vię.an possit amitti. eadem.I.
Bītudo tā corpis q̄ aię ꝓueniēs ex resurrectiōe, nō tollit idētitatē numeralē resurgētis cū se viuēte. dist.xliiii.q.i.D. An beati cū mouenť localiter a cęlo,moueanť violēte.dist.xliiii.q.ij.I.K. Beatos moueri de loco ad locū intelligiť dupliciter.eadē.K. An beati possint corpora sua post resurrectionē mouere in instanti.eadem.K.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quō intelligitur q̄ erit par celeritas beatoꝝ: & q̄ vbi ſpūs voluerit ibi mox erit corp⁹. eaḋ. K. Beatitudo p̄fecta in quo cōſiſtit: & p̄fecta miſeria. An etiā in carētia naturaliū quo ad vſum & opationē. eaḋē. K. Beatitudinis ſtatū quō vn⁹ poteſt alteri ipetrare. diſt. xlv. q. ii. A. De beatoꝝ paritate gaudij: & cōgratulationis beatoꝝ an ſit paritas vel non: & an quilibet plus velit ſuā beatitudinē q̄ alterius a deo. eadem. M.

Beatus eſt q̄ habet q̄cq̄ vult, & nihil male vult quō itelligit̄. diſ. 45. q. 4. F. Quō ī beatis ñ erūt cognitiōes volubiles. eaḋē. F. Beati vbi erūt tpe cōflagrationis ſeu īcēdij vl̄is. di. 47. q. ij. B. Beatitudo formalis quō dicit̄ finis vltimus: & q̄ñq; ſummū aut nobiliſſimū bonū. diſ. xlix. B. Beatitudo accipit̄ multipl̄r: & recitant̄ multipl̄ ces ei⁹ acceptiones. eaḋē. D. Btitudo creata & increata q̄d ē. Creata vię & patrię ī quo cōſiſtit. eaḋē. D. An beatitudinē obiectiuā q̄ deus ē eē & ſil̄r formalē, ſit mere creditū aut naturali rōne cognitū. diſ. xlix. q. j. H. Quō beatitudo obiectiua q̄ deus eſt, dr̄ homini dari. eaḋē. M. An poſſit naturali rōne demōſtrari naturā humanā eſſe capacē btitudinis. eaḋē. M. Beatitudo eſſen tialius cōſiſtit ī volūtate q̄ ī itellectu. di. xlix. q. ii. F. Vñ eſt q̄ doctores & ſcti cōiter dicūt bea titudinē cōſiſtere ī viſione & cognitiōe: cū tñ pri cipalius & eſſentialius ſit ī fruitione. eadem. H. Btitudo an cōſiſtat tñ in vno actu & ſumma p̄fectio. di. xlix. q. ii. K. Btitudo eſt ppetua. q̄ vi ſio dei nō ē imediatū abſolutū. eaḋē. L. An act⁹ btificus, ꝑductus a deo etiā poſſit dici act⁹ potē tię in q̄ recipit̄. ibidē. An idē pōt dici & eē bea tus & damnatus. eaḋē. M. Beati an p̄nt reſilire a fruitione dei beatifica relicti ſibiipſis. eaḋē. N. An p̄fectus btūs pōt nolle aliq̄d nolitū a deo: & ſe deo diſformare. eaḋē. O. An btūs poſſit pecca re & eſſe miſer. Vñ habet ipeccabilitatē: an a cā ī trinſeca vel extrinſeca. eaḋē. P. Cā ppetuitatis btitudinis foralis quō ē & ī quo cōſiſtit. eaḋ. Q. Vñ & qualiter ſcit btūs ſuā ppetuitatē btitudinis nūq̄ dimittēdā: & vñ de hac certus eſt. eaḋē. Q. An res q̄libet appetat in pticulari ſuā btitudinē naturalē. eaḋē. R. An q̄cq̄d appetūt hoies ap petāt ꝑpter btitudinē hr̄e. eaḋ. R. Inter notitias cōplexas q̄ habent in beatitudine: q̄ illarū eſt po tior. eaḋē. Q. Beatus vidēs deū ī patria, nō eo ipſo videt oēs creaturas quas deus videt. di. 49. q. iii. A. Beati an obliuiſcant aliquoꝝ: & quō poteſt concedi q̄ nullius obliuiſcantur. eaḋē. C. Quō & ad quē ſenſum poſſunt dici beati oīa vi dere & cognoſcere. eaḋē. C. An beatus videns diuinā eſſentiā pōt videre vnā creaturā nō viſa alia: recitant̄ opiniones Ockā & Holkot. eaḋ. C. Beati vidēt deū non ſcām diſpoſitionē natura-

lium, ſed collationem gratuitorum. eadem. E. Cū beatus primo videt ſolū verbū, ſecūdo ver bū & creaturā in verbo, an actus prim⁹ deſinat eſſe, vel ſtent ſimul duo act⁹ beatifici in eodem btō. eaḋ. C. Ad quē ſenſum cōcedit̄ actū beati ficū iterrūpi ſcd̄ modū loquēdi aliquoꝝ. eaḋ. C Beati vident intuitiue infinitatē dei: ſed nō cō prehendunt eā proprie. eadem. E.

An aliquis poteſt eſſe vere beatus abſq; hoc q̄ velit ſuā beatitudinē actu elicito. eaḋē. H.

Beata virgo an habuit aureolas tres, virginū, martyrū, & doctoꝝ: & ſil̄r Chriſt⁹. di. 49. q. 4. L. In btitudine ſunt diuerſi grad⁹ glorię, licet vnū & idē ſit obiectū btificū oīb⁹ cōe. di. 45. q. v. B. Beatitudinis formalis inæqualitas vñ eſt p̄cipue & vñ nō eſt. eaḋē. B. C. An ſit poſſibile aliq̄d cōtinno opari ꝑpter habere beatitudinē & non dānari. eaḋē. K. An oēs & ſinguli beati æqua liter tenent̄ diligere deū. diſ. xlix. q. v. M.

Beati an gaudeāt de pœnis dānatoꝝ. di. l. q. j. E. Beati an ſimpl̄r velint pœnā dānatoꝝ, nec in de triſtent̄. eaḋē. E. Ad quē ſenſū dicunt̄ beati q̄ñq; gaudere de pœnis damnatorum. ibidem.

¶ Beneficiū & officiū q̄d ſunt, & q̄ tripliciter accipiunt̄. diſ. xxv. q. ii. F. T. An licet petere ordines ꝑpter habere bñficiū. diſ. xxv. q. ii. S. Cur maximē ī ordine & bñficio ꝓhibent̄ p̄ces. eaḋ. R. Dign⁹ vel idign⁹ ad bñficiū q̄s ē. ea. R An ꝑmutatio beneficioꝝ pōt eſſe ſedes ſimo nię. eaḋē. S. Quid eſt beneficiū: quō differt ab officio. eadem. E. F.

¶ Bigamia. Vtrū ois cōtrahēs vel ſucceſſiue vl̄ ſimul tpe cum duabus ſiue de iure ſiue de facto & eas carnaliter cognoſcens ſit irregularis & bi gamus. diſ. xxvii. q. iii. A.

Bigamia quid eſt. eadem. A. Quō intelligit̄ q̄ nūq̄ incurrit̄ bigamia ſine cōiugio bino cōſum mato vere vel interp̄tatiue: & an fornicarius cum multis ſit bigam⁹. An etiā ſacerdos fornicari⁹. eaḋē. A. B. Ad bigamiā q̄ requīt̄ nccio. eaḋ. A Bigamia vera, ſimilitudinaria, & interp̄tatiua quid eſt, & quō q̄libet earū contrahit̄. eadem. A. Aliqs eſt bigamus vere, aliquis interp̄tatiue vl̄ ſimilitudinarie. eaḋ. A. An deflorans virginē & de poſt cōtrahēs cū ea, ĩcurrat bigamiā. ea. B. Ad bigamiā requirit̄ carnalis cōmixtio cū effe ctu, & nō ſufficit coitus. eaḋ. B. Quę ſint pœnę bigamoꝝ. eaḋ. C. Q̄ñ reputant̄ ꝑ eodē, aliquē eſſe talē: & haberi ꝑ tali: & q̄ñ non. eadem. B.

An ad cōtrahendū bigamiā in foro cōſcientiæ ſufficiat matrimoniū p̄ſumptū vel interp̄tatiuū in foro eccleſię. eaḋē. D. Cur eccleſia voluit il los eſſe bigamos qui carnem ſuam diuiſerūt in multas: Et cur eos ꝓhibuit ab ordinū ſuſceptio ne. Et quō eſt in eis defectus ſacramenti. eaḋ. E.

An oē matrimoniū, vel verū tm̄ & nō p̄ſumptū cauſet bigamiā cęteris parib⁹. eaḋē. D. An ad vitādū bigamiā ſufficiat virū carnē ſuā nō di uiſiſſe i multas, vel regrię ex pte vtriuſq; & viti & coniugis &c. eaḋ. T. An bigamia pōt tolli p baptiſmū. eaḋē. F. An papa pōt tollere oēm bi gamiā: & in q̄b⁹ caſibus pōt epiſcopus cū biga mis diſpenſare. eadem. G.

An cōtrahēs cū ſcḋa nō itētiōe vere cōtrahēdi, ſed decipiēdi ſolū, ſit bigamus. diſt. xli. q. i. C.

¶ Biuiria. An ſicut ſaluari pōt bigamia, ita po teſt ſaluari biuiria, ita q̄ eadem mulier habeat plures viros. diſt. xxxiii. q. i. H.

¶ Bona q̄ feciſti & facies, ſint tibi i remiſſionē pctōꝝ. de q̄bus bonis intelligit̄. di. xlv. q. ii. H. Bonū ſpirituale an & quō poteſt pluribus com municari per partes. eadem. M.

Bonū quāto cōmunius tāto diuinius. eaḋē. M. Bonū proprium eſt magis diligēdum, quomo do intelligitur: & de quo bono. eaḋē. N.

Bonitate eſſentiali nihil eſt meli⁹. di. 48. q. ij. F. Bonitas actus intrinſeca & accidentalis quomo do differunt. diſt. xlix. q. iii. E.

Bonū maius ē magis diligēdū, quō itelligit̄: & q̄ñ ē pl⁹ diligēdū. diſ. xlix. q. v. C. An q̄s p ſua bona opa poſſit mai⁹ p̄miū alio mereri. eaḋ. M.

Bonū erat illi ſi natus nō fuiſſet hō ille, quō itel ligit̄. diſ. l. q. j. H. Q̄ñ licet ꝑ minore bono ma ius bonū ad tp̄s dimittere vl̄ omittere. di. 31. q. j. L. An oē bonū ī ſe & ſimpl̄r ſit bonū oi homi ni. diſ. 38. q. j. S. T. Q̄ñ aliq̄d bonū ꝑpter cōſe quens eſt omittēdū, & q̄ñ nō. di. xxxviii. q. j. T.

Canonicatū an papa vēdere poſſit, aut ſim plex beneficiū. diſt. xxv. q. ii. T.

¶ Capacitas ꝑpinq̄ & remota ad vidēdū deū quō dr̄nt. di. 49. q. 3. C. Itē q̄d ſit. di. 49. q. j. L

¶ Charactere ſeu poteſtatē pōt q̄s habere dupl̄r diſ. xxiiii. q. j. H. Ani ſingulis ordinib⁹ ſingu li conferant̄ characteres ſpecie diſtincti. eaḋ. H. An ep̄atus cōferat characterē ſpecie diſtictū a ſa cerdotio & ab aliis ordinib⁹: & vñ ē q̄ ordines eccl̄iaſtici cōferūt characteres multos ſpecie di ſtictos. eaḋē. FF. An p̄nt dici vn⁹ character ſa cerdotalis. eaḋ. EE. An character ſacerdotalis & epiſcopalis differunt ſpecie. eadem. FF.

Cur plurificāt characteres ī ſacerdotio, nō ſic in alijs ordinib⁹: quoꝝ ſunt plura officia. eaḋ. FF. Mod⁹ ſaluādi & imaginādi vnitatē characteris ſacerdotalis nō obſtāte multiplicitate actuū & poteſtatū ſacerdotaliū. eadem. FF.

Quō minores ordies cōferūt characterē rē ſpūa lem cū ordinent̄ ad laborē corporalē. eaḋē. EE.

¶ Carena aut Quarena q̄d eſt, an nomen pœ nitētię vel indulgētię. di. xlv. q. iii. F. Quadra gena, Septena q̄d eſt. ibiḋ. Quid dicūt illa noia.

¶ Caro in btitudine manet eiuſdē nature & ſub-

ſtātię. diſt. xliii. q. ii. C. Caro & ſanguis regnū dei poſſidere nō p̄nt: quō itelligit̄. di. 44. q. i. L. Caro accipit̄ multipl̄r. ꝑ quo ſupponit. Quid cōnotat: an ſit eadē in viuo & mortuo. eaḋē. L. Carnalis hō & ſpūalis q̄d ē, quare ſic dict⁹. ea. L Carnis opa q̄ ſunt. eaḋē. L. Caro an ſit primi pcti pœna vel cā. eaḋē. L. Caro p̄putij Chriſti an remanet i ip̄o: vl̄ ſit replicata ad diuerſa vbi eaḋē. M. An carni attribuēda ſint omnia ho minis initia. eadem. L.

¶ Caſtitas. Quare maior caſtitas requirit̄ i mulie re cōſecrāda q̄ in viro ordinādo. diſ. 27. q. 3. T. Quō melior ē caſtitas cōtinētię q̄ nuptialis. di. 33. q. iii. G. De caſtitatis voto, ī dictione Votū.

¶ Cauſa. quō itelligit̄ cām nō eē magis variabi lē ſuo effectu. Itē ſi oppoſitū nō eſt cā oppoſiti: nec ꝑpoſitū ꝑpoſiti. di. 27. q. j. Q. Ceſſante cā ceſſat effect⁹, quō verū ē. diſ. xli. q. j. G. Itē Cau ſam q̄re i dictiōe Cōditio. Cā quō p̄cedit ſuū effectū. diſ. 23. q. ij. M. Cā icorruptibilitatis cor porū q̄ eſt. diſ. 44. q. iii. E. Cā ſine qua nō, nō ponit effectū niſi extāte cōditiōe. di. 45. q. ij. G.

¶ Charitas. Ad charitatē q̄ opera plus reducūt̄. Et q̄ ad itētiōis directionē p̄tinēt. di. xlv. q. ij. B. Et q̄ illę ſunt rōnes cur aliq̄d prodeſt defuncti s factū a viuo. B. C. Charitas q̄ eſt i bonis facit q̄ q̄libet plus diligit deū q̄ ſeip̄m, & plus extē ſiue vult maiori ſctō maiorē beatitudinē q̄ ſibi ipſi. diſ. xlix. q. v. E. Quia charitas in beatitu dine non intēditur, ergo nec gaudiū quodcūq; intēditur beatorum. eadem. F.

¶ Chartas facientē q̄re in dictione Scandalū.

¶ Clarū & claritas accipiunt̄ multipl̄r. diſ. 44. q. ii. L. Claritas Chriſti i Trāſfiguratione ſua an fuerit dos corporis, an claritas glorię. eaḋē. L. Claritas corporis Chriſti quō excedit claritudi nē alioꝝ ſctōꝝ. eaḋē. L. Claritas ſiue luminoſi tas ī btis ſit ſcḋm Durā. & Pal. duplici via. ea. M Claritas corporꝝ glorioſorꝝ a quo cauſatur, an ab anima, an a ſolo deo. eadem. P.

¶ Clericus. quō ī clerico cōiugato pōt ſubſiſtere ſignū diſtictiuū eiuſdē a laicis. di. 24. q. j. EE. An clerici & q̄ tenēt portare coronā. d. 24. q. j. N. An clericus bigamus religioſus tenet̄ portare coronā. An vxorati clerici. diſt. xxiiii. q. j. M. Quare clericus Græcus non ordinatur ſine vxo ris conſenſu. diſt. xxxvii. q. j. B.

Clerici Græci ante ordinis ſuſceptionē, ſed nō poſt, p̄nt matrimonio copulari. di. 27. q. iii. C. De clericatu, in dictione Ordo.

¶ Celebraturus an teneat̄ p̄mittere cōfeſſionē. ſic de ſuſcipiēt⁹ alia ſacramēta. diſ. xxiii. q. j. N.

¶ Certitudo fidei an admittat aliquā dubitatio nem. diſt. xliii. q. ii. A.

¶ Cęlū quomodo dicit̄ repleri vel euacuari an gelis. Sic & infernus. diſt. xlv. q. j. C.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cęlū ſtellatū & empyreū an purgabit igne propter peccatū ibi cōmiſſum. diſt. xlvii. q. ii. C.
Cęlū ē ī potētia obediētiali reſpectu agētis ſupnaturalis ad quācūq; formā. diſ. xlviii. q. ii. B.
Cęlū quō dicit vt amictus mutari. eadē. D.
Corporum cęleſtium pulchritudo & innouatio in quo conſiſtit. eadem. D.
Cęlū ſi ſtaret non eſſet fruſtra factū. eadem. F.
Cęlū an ſit nobilius iſtis inferioribus. eadē. F.
Ceſſante motu cęli an ceſſabit tempus: & an poſt iudicium erit tempus. eadē. L.
¶ Coactio duplex, abſoluta & cōditionata. diſt. xxix. q. j. A. Item in dictione Metus.
Coactus ad contrahendū non debet aliud tenere mēte, aliud proferre ſermone, ſed vere in animo conſentire vt verba ſonant. eadem. C. E.
Conſenſus coact⁹ matrimonialis eſt vere null⁹. eadē. C. Volūtas hoīs ñ pōt ad cōſenſū cogi ꝑprie, ſed iduci & trahi metu pœnę. diſ. 29. q. j. D
Coactus ad contrahēdū matrimoniū etiā cogit ad cōſenſum conſonū verbis quæ ꝓfert. ead. E.
An contrahēs coacte & conſentiēs animo vere contrahat in foro dei & eccleſię. eadem. D. T.
Quare cōſenſus coactus ipedit ſacramētū matrimonij, nō ſic alia ſacramēta. eadē. E. An pī pōt cogere filiū ad cōtrahēdū, aut ꝑ eo iurare q; cōtrahet. ead. G. Ad matrimonij cōtractū req̄rit conſenſus liber inſtitutione diuina: ſed q; talis vel talis cōſenſus coact⁹ nō ſufficiat, ē ex deteriatiōe eccl'ię. eadē. D. An ſicut ī caſu aliq̄s pōt cōpelli ad matrioniū ſpūale, ita ad carnale. ead. G.
¶ Cognatio ſpūalis & legalis vtrū ipediāt & dirimāt matrimoniū. diſt. xlii. q. j.
Cognatio ſpūalis q̄d eſt. vñ orit. ex q̄bus ſacramētis & ſacramētali. q̄ req̄rūt ad hoc vt cōtrahi poſſit. eadē. A. G. An req̄rit ad eſſentiā cog. ſpirit. q; quis ñdeat ꝑbaptizato aut confirmato, & tāgat ipm. An ſufficit tāgere. Et quō q̄s dr̄ ñdere facto aut verbo aut aliquo ęqualēti. ea. A
Cognatio ſpūal' dupl'r trāſmittit ad ꝓſonā aliā. eadē. A. An cog. ſpi. extēdat ad coitū illicitū. eadē. A. Quō marit⁹ dr̄ cōicare vxoris actiōes ſpūales: ad quē ſenſum. eadē. A. An iter proles illegitimā & legitimā contrahat cog. ſpi. in baptiſmo. eadem. A.
Cog. ſpi. tres ſunt ſpēs, paternitas, cōpaternitas, fraternitas, cū earū declaratione & explanatione inter quas ꝓſonas contrahantur. eadē. B. C. D.
Prima ſpēs cog. ſpi. dicta paternitas iter quot & quas contrahit ꝓſonas. eadē. B. An paternitas ſpūalis ēt cōtrahat iter obſtetricē baptizantē matrē eiꝰ legitimū & leuatū ſiue baptizatū. ead. B.
Secūda ſpēs cog. ſpi. dicta compaternitas inter quot & quas contrahatur perſonas mediate vel imediate: & q̄d req̄rit ad eius contractū. eadē. C.
Tertia ſpēs fraternitas iter quot & quas cōtrahit ꝓſonas. Et q̄d req̄rit vt contrahi poſſit. ead. D.
Ad contrahēdū cog. ſpi. eſt dīa in ſexu. ead. D.
Cognationis arbor. eadem. E.
Cognatio legal' q̄d ē. & quotuplex. d. xlij. q. j. F.
Quot ſint eius ſpecies. ibidem.
Cog. ſpi. cōtracta ī ſacro baptiſmi & cōfirmationis ipedit & dirimit, ſed in catechiſmo tm̄ ipedit. ead. G. Ad cōtrahēdū cog. ſpi. req̄rit animus & ſciētia. eadē. G. Effectus cuiuſlibet ſpeciei cog. ſpi. quis eſt. eadem. G.
Cognatio ſpi. eſt impedimētū ꝓpetuū. eadē. H.
Cognatio legalis quō & q̄n ipedit matrimoniū: An ſcām oēs ſuas ſpēs. eadē. H. An cog. ſpi. cōtrahat de facto iter non baptizatū & baptizatū. ead. K. Epilogatio, quō cōtrahat & iter quos cog. ſpi. eadē. P. An q̄s cognoſcēdo ſuā cognatā ſpūalē vel legalē cōmittat inceſtū. eadē. Q.
Quare ex ſacramētali quodā & non ſacramētis vtiq; maiorib⁹ cauſat cognatio ſpūalis. ead. R.
Cog. ſpi. cū nō cōtrariat bonis matrimonij: vñ h3 q; ē ipedimētū matrionij. ea. R. An Paul⁹ cathechizando gētiles cōtraxerit cū eis co. ſp. ea. R.
¶ Cognitio matutina & veſptina quō diſtinguunt. reſpectu quor; ſunt. diſt. xlv. q. iiii. A.
¶ Cohabitatio longęua an ratificet matrimoniū q̄re in ly Matrimonium.
¶ Collectio puluerū & cinerū fiet angelico miniſterio in tpe, & non ī iſtāti. Item, quid puluis & cur angeli cooperabunt. diſt. xliii. q. j. E.
¶ Collegiū cōicādo bona ſua alijs confratrib⁹ ſeu etiā monaſteriū ñ dat idulgētias. d. 45. q. 3. C
¶ Coloni q̄rātur in dictione Aſcriptitij.
¶ Color beator; quō dr̄ clarus. diſ. 44. q. ii. M.
Color & lux an pñt virtute naturali aut diuina ſtare in eodē ſubiecto in gradu intēſo. eadē. N.
Et an habeant repugnantiam inter ſe, & ratione cuius. ibidem. N. O.
¶ Coitus cōiugalis ordinat⁹ vel ī bonū ꝓlis, vl' fidei quō excuſat. & q; alterū illor; ſufficit. di. 31. q. j. E. Sufficit ad excuſationē cōiugal' cōmixtionis ſi remediū fornicatiōis quo ad ſeſe vl' cōiugē ſuū ītēdat dū ali⁹ finis ſpari ñ pōt. diſ. 31. E.
An cognoſcere ſuā vt talē ꝑciſe nō amore ꝓlis, nec fidei, ſed ꝓpter hr̄e libidinē cū ea, ſit pctm̄ mortale. eadē. F. H. Quot modis pñt cōiuges meritorie cōmiſceri, & ab oñi pctō excuſari in cōmixtione carnali. ead. F. G. I. An ali⁹ & ali⁹ finis poſſit ītēdi ī cōiugali coitu: cū pñt vel non pñt gñare ꝓlē. eadē. G. Vñ habeat talis finis duplex. Et q; ſufficit alterū intēdere, & q̄n. ibidē.
An licet cognoſcere ſuam ꝓpter vitare fornicationem in ſeipſo ſicut in coniuge. eadē. G. H. I.
Stat vnū cōiugē mereri aliū peccare in eadē cōmixtione. eadē. I. Inordinata coniugū intētio ſępe deprauat actū cōiugalē alias nō malū. ead. I. Impotētia coeūdi vide ī dictiōe Impotētia.

An coniuges ꝓpter non habere prolē poſſint a coitu de cōmuni cōſenſu abſtinere. diſt. xxxj. I.
Quomō peccāt coniuges ſi ita coeunt q; nec ex natura act⁹, nec ex modo tali inde poſſibile ſit prolem gigni cęteris paribus. eadem. I.
An licet cognoſcere ſuā ꝓpter cōſequi ſanitatē. eadē. G. I. An peccēt in coitu excedētes ſic q; inde multę generent ifirmitates. diſ. xxxj. q. j. H.
Quid requiritur ad hoc q; quis dicatur alteri poſſe carnaliter cōmiſceri. diſt. xxxiiii. q. j. F.
Quare cōmixtio carnalis impedit a diuinis & oratione ac comeſtione agni. diſt. xxxii. I.
¶ Comeſtū a Chriſto, quo tranſecit, quo puenit.
An fuit cibus conuerſus in alitum glorioſum. diſt. xliiii. q. ii. C. D.
Comedere quid. diſt. xliiii. q. ii. C. D.
¶ Commutatio votorum. videat Redēptio.
¶ Cōpaſſio q̄d ē, & quotuplex: & an boni cōpatiūr damnatis, videtes eos ī pœnis. di. 49. q. v. I.
¶ Cōpater, Cōmater, q̄rant ī dictiōe Cognatio.
¶ Cōphendere ſumit multipl'r. di. xlix. q. iij. D
Et ſi aliqua illarū acceptionū pōt cōcedi q; creatura comphendat Deum. eadem. D.
Creatura rationalis non poteſt comprehendere abyſſum diuinę ſapientię. eadem. D.
¶ Concedere accipit dupl'r. di. xxv. q. iii. A A. Item in dictione Nuptię.
¶ Cōcubina. Cōcubit⁹, an noīe cōcubiarū vl' an cillarū etiā veniāt vxores ī ſcriptura. di. 33. q. j. K
Cōcubitū vide ī dictiōe Fornicatio. An ſicut vir & mulier vxor legitima cōicāt ſibi actiones ita etiā maſculus cōcubinarius, & cōcubina ſua. diſ. xlii. q. j. R. Et infra recitant de hoc opiniones. S. Vir & vxor plus ſunt vnum corpus q̄ concubinarius cū meretrice. eadem. A.
¶ Concupiſcentia quid eſt. diſt. xxxi. q. j. N. I.
¶ Conditio accipit dupl'r. diſt. xxviii. q. ii. A.
Quō differūt demōſtratio, cā, modus, cōditio. eadē. A. Opiniones conditionū ſunt multiplices. eadem. A.
Conditio extrinſeca non intrinſeca facit actū ſiue contractum conditionalem. eadem. A.
Conditiones ſeptem requiſitę ad hoc q; conditio contractum ſuſpendat. eadem. B.
Demonſtratio oppoſita cōtractui matrimoniali vel ſponſaliū quid operatur. eadem. C.
Cauſa & modus in contractu appoſita q̄d operantur. eadem. C.
Conditio reſolutiua & ſuſpēſiua q̄d eſt. ead. B.
An idē ſit dicēdū de mō ſicut de cōditione in contractu matrimoniali. eadē. C.
An cōditio neceſſario incluſa ſuſpēdat obligationē, & faciat cōtractū cōditionatū. eadē. B.
Cōditio q̄ eſt cōtra bonū matrimonij quādo impedit & dirimit matrimoniū cōtractū. eadē. D.
Conditio turpis & ipoſſibilis q̄n habeat ꝓ nō adiecta. eadē. D. Quid de cōditiōe ipoſſibili dū taxat de iure: an impediat vel ſuſpēdat. eadē. E.
Quare eccleſia voluit cōditiones turpes & ipoſſibiles haberi pro nō adiectis. eadē. E.
Quid de conditione poſſibili & honeſta q̄ etiā q̄nq; ē cōtraria matrimonio. diſt. xxviii. q. ij. F.
An cōditio generalis exp̄ſſa facit ꝓpter ſui expreſſionē contractū conditionalem. eadē. F.
Conditio gñalis vel ſpecialis neceſſaria ad contractū ī gñe vel ī ſpecie, an faciat ipm cōditionalem. eadē. G. An cōditio appoſita in contractu mr̄imonij pœnę noīe ſit turpis & ihoneſta. ead. I.
¶ Confitens an teneat pœnitentiā ſibi iniunctā acceptare. diſt. xlv. q. j. F.
Confeſſor an poteſt obligare cōfitentē vt emēdā ſuā ſoluat ī gra, & nō alias. Et an cōmutādo pœnā ꝓpetuā in tēporalē cōmutet ſolū cōditionaliter, ſi pmanſerit in gratia. diſt. xlv. q. ii. I.
Confeſſio generalis quā facit homo poſt ſpeciālē de peccatis oblitis, quor; vellet habere reminiſcētiā: ſed non pōt: an ſufficiat ad cōſequēdū indulgentias. diſt. xlv. q. iii. P.
¶ Conflagratio quid eſt, quid dicit nomē illud ſcām diuerſos Doctores. diſt. xlvii. q. ii. A.
¶ Coniugiū vtrū iter virginē Mariā caſtitatis voto ſeu ꝓpoſito deo deuotā, & Ioſeph virū iuſtū fuerit verū & pfectū, licet non conſummatū. diſtin. xxx. q. ii. Inter Mariam & Ioſeph fuit perfectū cōiugiū, ſed a coitu alienū. eadem. A.
Quō coniugiū Ioſeph & Marię pōt defendi a fictione ſimulatiōe & mēdacio. diſ. xxx. q. ii. B.
Ad q̄d valuit coniugiū inter Mariā & Ioſeph cū ibi nō fuerit cōmixtio carnalis. eadē. B.
Coniugiū Ioſeph cū Maria nūq̄ fuit carnali copula conſummatū. eadē. F. Quō pōt eſſe coniugiū ſine commixtione ſexuū. eadem. G.
Bona coniugij quęre in Bonis Matrimonij.
An poteſt dici coniugium q̄d poteſt aliquādo diſſolui. diſt. xxxiiii. q. vnica. H.
¶ Coniūx tranſfert corporis ſui poteſtatē ex toto ſcd; legē matrimonij ī aliū. di. xxxiij. q. j. D.
An coniūx inocēs poſſet cōiugē Sodomiticū quo ad ſe vel alios dimittere. diſ. xxxv. E.
An licet cōiugi cōiugē verberare aut caſtigare diſt. xxxvii. F. Vtrum coniuges poſſunt ſibi cōmunicare actiones ſuas. quid requiritur. quō hoc intelligitur. diſt. xlii. q. i. E.
Coniugatorū reconciliatio q̄n poteſt fieri, & q̄n non. Et ad cuius requiſitionē & petitionē. diſt. xxxv. q. vnica. M. Q̄n licet coniugi religionē intrare, quęre in dictione Religio. An coniuges coeuntes ante benedictionem peccent. diſt. xxviii. q. vnica. K. Vtrū q̄ncūq; alter cōiugū ea uiliter moritur, licet alteri alibi cōtrahere. diſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplementum Quarti. G. Biel.

xxvii.q.ii.M.

¶Coniugalis ſtatus quō eſt ſtatus ipfectionis nō tñ malus. Et ſi proijcit hominē in malum. Quō eius abſtinētia conſulit ab Apl'o. Item ſi elōgat a Deo. Item priuat vſu rōnis. diſt.xxvi. q.vnica.M. Vnde habet homo q̄ poteſt corporis ſui ptātē coniugaliter alteri dare. eadē.I.

Actus cōiugalis cur potius q̄ comeſtionis vel dormitionis habet bona excuſantia. diſt.xxxi. q.vnica.L. Actus coniugalis quō propellit ſpiritum ſanctum. eadē.L. De oſculis, tactibus,& p̄paratorijs coniugatorum ad actum coniugalem ‹an licent eis talia vel non. eadem.M.

An actus cōiugalis cū eſt certa ipoſſibilitas de prole poſſet p̄ bonum prolis excuſari. eadē.G. Vnde pudet & verecundatur homo in actu coniugali & quare. eadem.L.

Duo ſunt modi & fines exercendi opus coniugale ſine omni peccato. diſt.xxxi.q.vnica.I.

¶Conſanguinitas vtrum ſit matrimonij ipedimentum naturali iure vel eccleſiæ ordinatione. diſt.xl.q.vnica.

Conſanguinitas quid eſt. eadem.A.

Conſanguinitas quare ſolum inter homines,& non bruta reperitur. eadem.A.

Conſanguinitas a quo nominatur. eadem.A.

Conſanguinitas an repiť iter angelos. eadē.A.

An Eua fuerit conſanguinea Adę. Et an Chriſtus habuerit conſanguineas. eadem.A.

Conſanguinitatis vinculū fundatur in triplici cōmunicatiōe, naturę, aię, diſciplinę. eadē.A.

Linea conſanguinitatis quid eſt & quotuplex. Item aſcendentiū & deſcēdentiū: & quō colligiť ex triplici habitudine quo ſe habēt adinuicem cōſanguinei. Item linea recta collateralis aſcēdētiū & deſcēdētiū qd eſt &c. diſt.xl.q.i.B.

Gradus cōſanguinitatis q̄d ē: vñ ſumiť. ead.B.

Conſanguinitatis arbor. eadē. C. Regulę ad inueniēdū diſtātiā graduū vtroq; iure in arbore cōſanguinitatis poſitoꝝ. eadē.D. Aliqua conſanguinitas ipedit matrimoniū i oi lege naturę iure diuino ac poſitiuo eccleſię, vtputa in linea recta aſcēdētiū & deſcēdētiū. eadē.E. Hoies nō baptizati poſſunt matrimoniū cōtrahere infra gradū determinatū ab eccl'ia. phibitū cōſanguinitatis. eadē.E. An in linea recta ſit phibitio perpetua i gradibus cōſanguinitatis. eadem.E.

Si hō ſtetiſſet in innocētia multiplicato iā gñe humano, an facta fuiſſet phibitio matrimonij in certis cōſanguinitatis gradibus. eadem.E.

Prohibitio cōiugalis copulæ reſtricta eſt p eccleſiā vſq; ad q̄rtū cōſanguinitatis gradū. eadē.F

Aliqua cōſanguinitas matrimoniū ipedit lege nature: alia lege diuina: alia lege poſitiua eccleſię. eadem.F.

Cū cōſanguinitas nō contrariať bonis matrimonij: ſed magis fouet amicitiā ad quam eſt matrimoniū: cur facta eſt phibitio in certis gradibus cōſanguinitatis. eadē.G. Amicitia cōiugū ſeu cōiugialis & cōſanguineorū quō differūt. & quō amicitia conſanguineorū eſt ipedimētū amicitię cōiugalis. eadē.G. An in lege diuina Euāgelica reperiať aliqua phibitio facta a Chriſto explicite ſup illā q̄ eſt de lege naturę, de nō cōtrahēdo cū cōſanguinea certi gradus: aut noua cōfirmatio le. ve. phibitiōe. diſt. xl.q.i.H. Arboris cōſanguinitatis pictura & effiguratio cū terioꝝ explanatione. eadē. I. An papa pōt diſpēſare in primo, ſecūdo, aut tertio gradu cōſanguinitatis. Ibidē. Quę eſt cā ſufficiēs diſpēſationis i ſecūdo gradu cōſanguinitatis. Et q̄ raro pmanēt ſupſtites. ead. I. An papa p̄t diſpēſaī i prio gradu cōſāguinitatis & affinitatis. di. xlij.q.i.O

¶Cōſecratū ſemel an ſemp maneat cōſecratū,& quō. diſt.xxxviii.q.i.GG. Quō res conſecratę dicunť ex cōſecratione acq̄rere quandā ſpiritualem virtutem. diſt.xxiii.q.i.F.

¶Cōſenſus pſonarū cōiugabiliū mutuꝰ, certis verbis aut ſignis ſenſibilibꝰ expſſꝰ vl exhibitꝰ vtrū ſit matrimonij cā effectiua. diſt.xxvii. q.i. Conſenſus q̄d eſt,& q̄ accipiť dupl'r. eadem.A. Quō & ad quē ſenſum cōſenſus dī cā matrimonij ſeu vinculi coniugalis. eadē.A.C. Ad quē ſenſum & qualiter accipiēdo nomē cōſenſus dī ſufficere ad matrimoniū. eadē.B. An ſit de ratione ſacramēti matrimonij q̄ cōſenſus oſtēdať adextra ſigno ſenſibili. eadē.B.C.D. Quis cō ſenſus & quō dī cā matrimonij. eadē.C. Et an cō ſenſus de futuro. eadē.D. Quō cōſenſus cōiugū dicit eſſe vnus. eadē.E. Quō cōſenſus dicit efficere matrimoniū cū diſſenſus cōiugū nō deſtruit ipm. diſt.xxvij.q.i.E. Ad cōtractū ſponſaliū & matrimonij nō ſufficit cōſenſus iterior ſine exteriori ſigno ſenſibili. Sed req̄rit cōſenſus declaratus ſigno exteriori ſenſibili. eadē. F. Cur cōſenſus de futuro nō facit mr̄imoniū ſicut de p̄ſti. eadē.G. Verba indicātia & ſignificātia cōſenſū cōtractꝰ mr̄imonialis ſunt multiplicia. Et ibidē de multis oīonibus cōſenſum indicātibus vel exprimētibus ſcd̄m diuerſas opiniones. eadē.H. Quō poſſet cognoſci, alia ſigna a verbis ſi exprimāt vel nō cōſenſum. eadem.I. Vtrū cōſenſus i matrimoniū verbo de futuro palam in teſtium preſentia, ſiue etiā clandeſtine, ac iuramēto vallatus, ſit matrimonij, & cōiugij effectiuus. diſt.xxviii.q.i. An cōſenſus quo ſit matrimoniū ſit cōſenſus in carnalem copulā. eadē. F. An ſine tali conſenſu explicito poteſt vere contrahi matrimonium. ibidem. De conſenſu condītionato. Et an ſponſalia ac matrimo-

Tabula Alphabetica.

niū poſſunt cōtrahi ſub conditione. eadem.G. H.I.K.L.&c.

An eccleſia pōt cōſenſum cōtrahēdi in certo caſu penitus annullare. eadē.q.ij.F.

An verū ſit dicere earū cōſenſum de p̄ſenti nō relatū in arbitriū alteriꝰ ſufficere ad matrimoniū: & quomodo verū eſt q̄ requiriť cōſenſus purus & abſolutus ad matrimoniū. diſt.xxviij.q.i.G.

Ad matrimoniū contractū requiriť cōſenſus liber inſtitutiōe diuina, ſed q̄ talis, vel talis conſenſus coactus nō ſufficiat eſt determinatio eccleſię. diſt.xxix.q.i.D.

Tacens quando p̄ſumiť conſentire. diſt.xxix. q.i.H. Item diſt.xxxvi.H.

Quid ſi a & b poſt ſpōſalia cōmiſcerenť carnaliter: deh inc alter negat copulā & cōſenſum de futuro: & ideo cōtrahit alibi: an aliꝰ nō potēs probare vel copulā vel cōſenſum poſſet alibi cōtrahere. eadē.M. Quid ſi verba cōſenſus ſunt multū dubia & incerta. An alia pſona hoc audiēs poteſt tute alibi cōtrahere prius q̄ ſic proferēs mentem ſuam declarat. diſt.xxx.q.i.G.

An vna pſona q̄vere i aio cōſentit in aliā & etiā ſe idipſum expreſſit ſit vere ligata ne alibi contrahat, cū alia negat ſe cōſenſiſſe: ſed dicit ſe doloſe cōtraxiſſe: licet oēm prius cōſenſum patenter expreſſerit. eadem. G. Item diſ. xxix. M.N. Ibidē quid faciet doloſus qui ſic aliam decepit & doloſe ſecum contrahere perſuaſit.

An & qualiter virgo Maria cōſentit in carnalē copulā, & an ſit de ratione matrimonij cōſentire in carnalem copulam. diſt.xxx.q.ij.E.

An cōſentiens p̄ alteriꝰ ingreſſu & profeſſiōe cēſeatur & ipſe vouere tacite & votū ſuū ſolēnizare q̄ marito mortuo non poteſt contrahere. diſt.xxxij.q.vnica.G.

An ad cōtrahēdū cū vxore ſcd̄a req̄riť cōſenſus prię vxoris adhuc viuētis. diſ. xxxiij.q.i.C.D.

¶Cōſilia euangelica an ſint pfectiones quædā vel adminicula pro conſecutione perfectionis. diſt.xlvi.q.i.L.

¶Cōſtituťꝰ i mortali an ſibi aut alteri defuncto per modū ſuffragij idulgētias cōſequi pōt: & ita pro eo ſatiſfacere pro conſecutione remiſſionis pœnę. diſt.xlv.q.iij.I.

Conſtitutus in articulo mortis atq; amentiam incurrēs an poſſit cōſequi idulgētias. Quid cū nō pōt loqui. An ſufficiat protūc ſola cōtritio. Et cū nō pōt eligere ſacerdotē qui ſibi indulgentias tribuat ſcd̄m tenorē indulti: an nihilo minus cōſequatur indulgentias. An deniq; laicus tūc pōt ipſi dare indulgētias & eiꝰ confeſſionē audire abſente ſacerdote. diſt.xlv.q.iij.K.

¶Cōſuetudo an ſit impedimētū matrimonij & an valeat ad habilitādū vel inhabilitādū alt-

quos ad cōiugiū. diſt.xlij.q.i.N.O. Quō intelligiť nullā cōſuetudinē improbatā a iure ſufficere ad abrogandum ius poſitiuum. eadem.O.

An ois lex poſitiua hūana pōt abrogari nō obſtāte quacūq; clauſula adiecta de nō valēte cōſuetudine in cōtrariū. eadē.O. Aliquā cōſuetudinē eſſe cōtra honeſtatē intelligiť tripliciter. eadē.O

Q̄n cōſuetudo dī eſſe rationalis vel irrationalis & quid ad hoc ſufficit & requiriť vt ſit rōnalis, & vt poſſit tollere ius poſitiuū. eadē. O. Quid cū alia eſt cōſuetudo marito i loco ſuo, alia mulieri eius, in quo ſeruanda eſt. eadem.O.

Cōſuetudo patrię & loci ſeruanda eſt cum quis ibi cōſtituiť. eadē. O. An requiriť ad cōſuetudinē q̄ ſit ſcita & approbata a pricipe. eadē.q.ij.B.

Cōſuetudines eccleſiarū q̄n ſunt mutādę. diſtin. xxiij.q.i.P.Q. Cōſuetudo vel obſeruātia alicuius eccl'ię forte alijs nō cōgrua an excuſet eoſdē cū bona fide de faciēdo ſuffragiū ſic, cū tūc dās tēporalia aliud mēte voluit, ſed ore nō expreſſit nec iteruenit cōſenſus mutuus. diſt.xlv.q.ij.Q.

¶Contēnere ſumiť tripl'r, & quō reperiť i omni peccato. diſtin.xlvi.G. Contēptus magnitudo etiā ſurgit ex qualitate pſonę quæ contēnitur,& rei vtilitate pro qua quis contēnitur. eadem.H.

Continentia ab vxoribus quare ſacerdotibus leg. ve. tēpore vicis ſuę indicta fuit. diſ. xxvj.q. vnica.I. An cōtinētia eodē modo puta ſtatuto eccleſię ſit annexa ordini ſacro & religioni. diſt. xxxvij.E.

¶Cōtractꝰ matrimonij i officiū & in remediū vbi & quādo eſt inſtitutꝰ: & a quo. diſtin.xxvj. q.vnica.E. Expedit cōtractū matrimonialē ſigno exteriori manifeſtari, & oſtēdi. eadem. D.

Ad cōtractū ſponſaliū requirunť verba affirmatiua & nō negatiua. diſtin.xxvij.q.ij.H.

Quid agendū cum neſcitur an locutiōes ſonāt de cōtractu ſpōſaliū vel matrimonij. diſ. xxvij. q.ij.H. Quō ſe habēt adinuicē matrimonij cōtractus & ſpōſalia de futuro. diſt.xxviij.q.i.A.

Quādo cōtractus matrimonij pōt licite fieri clādeſtine. diſt.xxviij.q.i.E. An quis pōt cōtrahere p̄pter p̄ſeruare ſe a fornicatiōe. diſti. xxxj. q.i.G. Cuius auctoritate & licentia poſſunt fieri cōtractus clādeſtini matrimonij & ſpōſalium diſt.xxviij.q.i.E. An & q̄n ex cōtractu conditionato ſponſaliū oriť pub. ho. iuſtitia. diſtin. xxviij.q.ij.G. An ad matrimoniū cōtractum requiriť cōſenſus liber tū ex cauſa efficiēte matrimonij q̄ deus eſt, qui ſic inſtituit, tū ex parte finis matrimonij. diſ. xxix.q.i.C. Vt contractꝰ matrimonij qui fit p̄pter finē alium a prolis generatiōe & fornicatiōis vitatiōe, fit vere nullus aut diuinę inſtitutiōi cōtrariꝰ. diſ. xxx.q.iij. A. Cōtrahēs p̄pter finem indebitū non polluit ſa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cramentū nec annullat p hoc cęteris paribꝰ matrimonij cōtractū. dist. xxx. q. iij. C. Dauid quō excusaſſ in ſuo cōiugio cū Abiſac cū fuit totus frigidus, & vt videſ nō ꝓpter prolē, nec propter remediū fornicatiōis cōtraxit. dist. xxx. q. iij. D. Senes an pñt cōtrahere cū nō possunt generare. eadē. B. Quis est finis matrimonij: ac quotuplex finis matrimoniū cōtrahētis. eadē. A. Finis matrimonij p se & p accidēs: p se primo & secūdario quis est. eadē. A. Qñ contrahēs matrimoniū peccat: & qualiter: & qñ nō: sed mereſ. eadē. B. Intēdēs i ſuo contractu matrimoniali principaliſ & finaliſ finē aliū a causa finali istitutiōis cōiugij, peccat. ead. B. Quis dicit itēdere bonū ꝓlis: & quō bonū ꝓlis debet esse i itētione cōtrahētiū. Impotētes non potētes coire, sed seminare actiue vel passiue, an possunt cōtrahere matrimoniū. eadē. D. Cōtrahēs in pctō mortali scienter an peccat mortaliter. An cōtrahens teneſ prius confiteri. eadē. E. An ad matrimonij cōtractū requiraſ fidē, prolē, & sacramentū esse in cōtrahentiū intētione. dist. in. xxxj. q. j. F. Quō excusanſ mulieres contrahētes cū scđo: cū credūt sed nō sciunt primū maritū eē mortuū: & quāto tpe oportet expectare ad ducēdū secundū defūcto prio. dist. xxxiii. q. j. R. An ex natura cōtractus requiraſ potētia, quęre i dictione Potētia. An pōt deduci i pactū in matrimoniali contractu q; vir non debet vagari: sed in certo loco morari cū vxore. dist. xxxvj. q. j. I. An seruī possunt inuitis dñis cōtrahere, quęre i dictione Seruus. An olim añ legē scriptā licebat cuilibet cū quocūq; cōtrahere matrimoniū. dist. in. xxxix. q. vnica. C. Sic tēpore legis scripte cū qbꝰ licuit filijs Israel cōtrahere: & nō cū alijs. ibi. An baptizatꝰ pōt cōtrahere cū catechumino nō baptizato sed baptizādo. dist. xxxix. q. vnic. H. Cōtractū ipediētia, q̄re in dictiōe Matrimoniū.

¶ Cōtinuū. Aliquid pōt esse cū continuo & tpe dupliciter. dist. xxiij. q. ii. F.

¶ Contraria quæ sunt: & quæ est ratio pręcise contrariorum. dist. xliiii. q. ii. E.

¶ Cōtritio est de essentia sacramēti pœnitētię. dist. xxiii. qꝫ. H. scđm. S. Tho. Cōtritio quid est cū declaratiōe singularū clausularū. dist. xxiij. q. ii. A. Cōtritio a suo effectu diuersis noiatur noibus. ibidē. Contritio scđm totū id qđ ad pctī detestationē requiriſ ꝓter gratiā, est i nostra potestate. dist. xxiii. q. ii. B. Quare pfecta peccatoꝝ detestatio dicit cōtritio & nō attritio. ibi. An lachrymę dolor sensitiuus & tristitia mētis sint de essentia cōtritionis. eadē. B. Quo vocabulo noiaſ disciplicētia pctōꝝ in patribꝰ cū non habuerūt ꝓpositū cōfitēdi ante cōfessiōis institutionē quę includit in cōtritiōe. eadē. B. Plus teneſ homo ad peccatoꝝ contritionē q̄ ad eorū cōfessionē. eadē. C. Differūt cōtritio & attritio eadem. C.

¶ Cōuersis quō nō licuit petere sua corā iudice infideli. dist. xxxviii. q. j. K.

¶ Copula carnalis, copula sequēs spōsalia quos operaſ effectꝰ. dist. xxviii. q. j. G. H. Copula carnalis qñ inducit matrimoniū. eadē. G. An copula carnalis sequēs matrimoniū ꝑcise ex errore seruitutis contractū ratificet & pficiat ipsum. dist. xxxvj. q. vnica. F. Nomen copula carnalis quid dicit. dist. xxviii. q. j. F.

¶ Corpus Christi quō fuerit palpabile & non corruptibile. dist. xliii. q. ij. C. Corpus Christi quō comedit, & si Christus vere comedit. quid est comedere. dist. xliii. q. ij. C. D. Corpa btorū quō dicunſ spūalia cū manēt caro. dist. xliii. q. ii. C. D. Corpus gloriosum an sit oīno inuisibile oculo non glorioso. An sit solū pceptibile. eadē. D. Corpus idē an pōt eē pars beati, & pars dānati. dist. xliii. q. j. G. Corpꝰ gl'iosum quō se habet ad statū inocētiæ. distin. xliii. q. ii. C. Corpa sanctoꝝ resurgēt gl'iosa sine vitio & deformitate. ibidē. D. Corpꝰ an sit impassibile ꝑcise ex iperio aię sup corpꝰ. eadē. F. Corpa beatoꝝ nō possunt moueri a loco in quo sunt cōtra eoꝝ volūtatē. eadē. I. Corpa sanctoꝝ post resurrectionē erūt clara. eadē. L. Corpa beatoꝝ erūt colorata diuersimode ꝓ cōplexiōe naturali, & ꝓ meritis. eadē. M. N. An corpa beatoꝝ erūt clara & lucida. Et q; illā duplicē perfectionē dicit dos claritatis. eadē. N. Corpꝰ in quo ꝑdominatur terra, an pōt esse lucidū. & quō. eadē. O. Corpus gl'iosum an possit videri vel solū apprehēdi ab ocl'o nō gl'ioso. eadē. P. Corpꝰ gl'iosū an possit virtute naturali & ꝓpria suā claritudinē occultare ne videaſ ab oculo sibi debite approximato. eadē. P. Corpa beatoꝝ habebūt dotē subtilitatis. ead. xliiii. q. j. Q. An possibile sit duo corpa nō gl'iosa, siue gloriosa, siue gloriosū & nō gl'iosum esse i eodē loco. Et ratiōe cuiꝰ hoc cōpetit corpi gl'ioso. eadē. R. Ratiōe cuiꝰ cōpetit corpi gl'ioso subtilitas. eadē. Q. Cur dicit repugnare corpi q; sit sil' cū alio corpe i eodē vbi. quō accipit corpꝰ. ead. T. Corpus accipit dupl'r. ead. T. Corpus quō concedit agere vel nō agere i spiritū. dist. xliiii. q. iii. G. O. Causa incorruptibilitatis corpoꝝ q̄ est. eadē. E. Conseruatio corpoꝝ dānatoꝝ hoim ad pœnā ppetuā, an debeat dici miraculū. ead. F. Corporale & spūale accipitur multipl'r. distin. xlv. q. j. D.

¶ Corruptę nomine vtrum veniat vidua. dist. xxvij. q. iii. A.

¶ Corruptibile omne de necessitate corrūpitur, quō intelligit scđm Ockā. distin. xliiii. q. j. K.

Corrūpi necesse est qđ palpaſ, quō intelligitur. dist. xliiii. q. ii. F. An pōt eē aliquod corruptibile qđ nunq̄ corrūpeſ. ead. G. An oīne cōpositū ex cōtrarijs sit corruptibile. eadem. G.

¶ Costa Adę ex qua formata fuit Eua, i quo resurget. dist. xliiii. q. j. E. F.

¶ Creatura rationalis nō debet frustrari suo desiderio naturali respectu beatitudinis: quō concedit. dist. xliij. q. j. H. Creaturā relucere in verbo quid dicit. dist. xlix. q. iii. F. Cognitio creatu ręi verbo & in ꝓprio genere an sint eiusdē speciei. eadē. I. Creatura an sit solū causa sine qua non suorū effectuum. distin. xliiii. q. iij. F. L. Creatura aliqua an potest cōprehendere, aut perfecte intelligere rationē iustitiæ diuini iudicij. dist. xlvii. q. j. B. C. Creatura quomodo exit a se & in deum tendit. dist. xlix. C.

¶ Christus an fuerit hō in triduo, an verbū fuerit in triduo viuū & mortuū, mortale & imortale. dist. xliii. q. j. P. Itē quid dicūt illa noīa mortale & imortale. Christus octuplici signo ostēdit suā resurrectionē. dist. xliii. q. ii. B. Christꝰ quō habuit vulnerū cicatrices cū ipassibilitate. dist. xliii. q. ii. C. Christꝰ quō dicit apparuisse discipulis forma q̄ voluit, nūc peregrinus, nūc hortulanꝰ. ead. C. D. Et quō aliqua viderūt, & aliqua nō i Christi corpe. Christus an retinuerit vulnera & ptiū discōtinuationē: vel solū cicatrices. ibid. C. Christus an apparuerit discipulis suis in forma clarificata. ead. C. Christus quare dixerit Mariæ Magdalenę noli me tāgere. qs est sensus horū verboꝝ. quare nō cohibuit etiā Thomā incredulū. ead. H. Christus an iuerit i cęlū sicut ambulauit sup aquas. dist. xliiii. q. ij. I Christū exisse de virginis vtero quō intelligit. Resurrexisse clauso sepulcro, intrasse clausis ianuis ad discipl'os. ea. R. Christꝰ i q̄ natura & secūdū quā iudicabit. dist. xlvii. q. j. A. Christo veniēte ad iudiciū qñ repti viui morienť. disti. xlvii. q. ii. G. Christꝰ iudicabit i natura hūana & scđm naturā hūanā seu scđm q; hō, quō differūt. dist. xlvii. q. j. A. Christꝰ faciet iudiciū in vtraq; natura. iudicabit aūt potestate pricipali & subauthētica. scđ; diuinitatē pricipaliter: scđm hūanitatē quasi cōmissarie. distin. xlviii. q. j. B. Christꝰ iudicabit scđm hūanitatē mō ꝑcellētiſsimo: q nō pōt cōicari alicui creaturę purę. ea. C. Christꝰ iudex videbit in sua deitate a solis electis: sed ab oībus i hūanitate glorificata. ead. D. Christi deitatē oculi corporales videre nō pñt. ead. D. Christi claritatē pñt videre oculi corporales maloꝝ, & q; inde intantū dolebūt sicut boni gaudebūt. ea. D. Christi diuinitas an pōt videri a malis sine gaudio & delectatione. F. Christus an i iudicio apparebit & sancti martyres cū oībus ppelis vulneribꝰ. ead. E. Christꝰ quō dicit filius Dauid, & natus ex semine Dauid. distin. xxx. q. ii. H. Christus an mendicauerit ostiatim. distin. xxx. q. ii. L. An potest concedi Christum fuisse filium adoptiuum Ioseph: & Ioseph patrē adoptiuū Christi. eadē. I. Crucis votum videatur in dictione Votum.

¶ Culpa non nocet nisi actori. dist. xlv. q. ii. K.

¶ Cultus dispar in dictione Infidelis. Cultus disparitas ratione cuiꝰ ipedit matrimoniū contrahēdū & dirimit cōtractū. dis. 39. A. & di. 39. G

¶ Curiales videantur in dictione Simonia.

Damnati an resurgēt corpore pfecti, an cū corpoꝝ deformitate. dis. 44. q. ij. D. Dānatus quis est. Vñ dr. & quō differūt ꝑscitus & dānatꝰ: quō describit dānatꝰ, & quō qs adiudicaſ multiplici dāno tēporali & æterno, & hoc multipl'r. disti. xliiii. q. iii. A. Damnare & reprobare an sit idem. A.

Damnationis sentētia si non est sup aliquē lata non dr dānatus, tāetsi pœnis infernalibꝰ sit subiectus. eadē. B. Dānatis per sententiā definitiuā ad infernū non prosunt vllatenus nec ꝓdesse possunt ecclesię suffragia. disti. xlv. q. ii. D. Nec obstat dictū Augu. dicētis q; quibusdā ꝓsunt vt tolerabilior fiat eoꝝ damnatio. eadem. D. E. Dānare quid dicit large sumēdo nomē. eadē. D. Causa dānationis ppetuę decedentiū in mortali peccato quę est. dist. xlvi. H. K. Dānati quō & ad quē sensum tristantur de peccatis suis. eadē. I. Dānationis inequalitas an sit solū ex carētia obiecti beatifici. disti. l. q. ij. B. Dānati an in iudicio euidēter cognoscēt Christū esse deū. dist. xlviii. q. j. F. Dānatoꝝ voluntas naturalis est res bona a deo cōdita boni naturaliter appetitiua. dist. l. B. An dānati volētes oēs secum esse dānatos, visa eoꝝ pœna quibus fuere pctī causa velint vt sic eoꝝ dānationē amore suiipsius. eadē. B. Dānati ita sunt inuidia pleni q; mallēt plus torqueri cū multis q̄ min⁹ cū paucis. C. Dānati mallēt si nō oēs essent dānandi suos pro pinquos esse liberos a damnatione q̄ alios. C.

Dānatoꝝ aię pñt reminisci ꝑteritoꝝ & vti scięntia vel cōiectura qñq; acquisita. D. Dānati an i iferno videāt gloriā beatoꝝ & ecōtrario, & quō dicunt eoꝝ gloriā videre. eadē. E. Dānati quō dicuntur esse in pœnis exterioribus. eadem. E. Dānati an ita sint pœnis addicti q; mallēt non esse q̄ esse miseri. F. G. H. Dānati de facto nō appetūt non eē ꝓpter fugere malū culpę ꝓprie loquēdo: nec odiūt peccatū quia offensiuū dei: sed quia causa pœnę. ead. G. Dānati de facto appetūt non esse propter fugere malum pœnę. G.

¶ Debētes plus vel minus quomodo pōt concedi q; sint pares quātum ad extēsionem pœnę

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemētū Quarti. G. Biel.

sed non intensionem. dist. xlv. q. iii. L.
¶ Dauid quere in dictione Contractus. Quomodo excusatur Dauid cū Bersabee contrahēs occiso per eum eius marito Vria. & cur nō fecit eam tanq̄ adulterā secundū legem lapidari cum tamen fuit iustus. distin. xxxv. q. j. T.
Dauid quare promisit sepelientibus Saul misericordiā a deo & a se retributionē. dist. xlv. q. ij. V
¶ Debitum reddere & petere & negare.
An coniunx post contractū matrimonij statim tenetur ad redditionē debiti. dist. xxvij. q. ii. L.
An reddēs debitum post simplex votum continentię, prima vice peccet. eadem. O. An maritus tenetur reddere debitum vxori adulterę nōdum per iudicem diuortiatę precedēte causa. q. iij. distin. xxiiii. A.
Debitum reddere quid est. dist. xxxj. G.
Debitū petere qñ & quotupliciter cōtigit. ea. H.
Debiti redditio quomodo excusatur per bonū fidei ab omni peccato. eadē. G. Q̄n dicitur quis debitum reddere sine omni peccato. & an vidēs aut probabiliter timens coniugē pati carnis infirmitatē & si nō succurrat ipsi p coitū cōiugalē lapsurū, tenet debitū petere: & an talis debiti petitio sit debiti redditio. G. Cū redditio ē act⁹ p̄cepti affirmatiui qñ ligat & qñ nō. dist. xxxij. A
Papa non potest dispēsare cōtra debiti legitime exacti redditionem. B.
An ordo sacer assumptus post contractum matrimonij vel dignitas spiritualis absoluat a debiti redditione, aut votū cōtinētiæ simplex. D.
An contrahēs verbo de p̄senti statim tenetur debitum reddere. eadem. C.
Quid si vnus coniugum profitetur alio ignorante, aut ex metu, vel dolo solum consentiente vel dissimulāte: an posset reuocari ad debiti redditionē per alium. dist. xxxij. G.
An reuocatus de monasterio ad standū cū vxore, peccet debitum reddendo. eadem. G.
An mulier quæ fuit iuris ignara potest virum suū licētiatum de monasterio repetere. eadē. G.
Redditio debiti pōt duplici fine laudabilr fieri & non est consilij: sed p̄cepti diuini. dist. xxxii. q. j. H. An cōiugi petēti debitū quomodocūq̄ & quandocunq̄ sit reddendum. eadem. H. I.
An debitum potest exigi & reddi in omni loco sacro vel non. eadem. H.
An debitū potest exigi & reddi pro quolibet tēpore & die. eadē. I. An reddens debitum cū cordis amaritudine petēti loco vel tempore incongruis peccet, & alterius peccato consentiat necessario & cooperetur. eadem. I.
An licet debitum reddere vel exigere cum mulier est pregnās & forte vicina partui, aut iā patitur menstruum. eadē. K. L. Prceptum de nō accedēdo menstruatā quale est, iudiciale, morale vel ceremoniale. Et quomodo respōderi potest ad legem hoc phibentē vt mortale peccatum: & ad glo. eadem. L. An licet a muliere post partum ante eius purificationē debitū petere. ea. L.
Quando licet negare debitū: an ante benedictionem, an statim post cōtractum tenetur reddere, an furioso aut fatuo. sic cum cōmissum est adulterium. eadē. M. Adulter quādo non pōt debitum negare coniugi. eadem. M.
Quādo dicit quis impotēs ad reddēdum debitū, vel impotentia secundū quid, aut simpliciter dicta. ead. M. An coniunx tenet coniugi debitum reddere cum periculo incolumitatis proprię. eadem. M. N. An licet homini facere ea opera per quę abbreuiat sibi vitā corporalē non tñ intēdēdo p hoc vitæ abbreuiationē. ead. M.
An sanus tenetur reddere debitū furioso fatuo stulto &c. eadem. M. Item distin. xxxiiii.
An licet coniugibus se facere impotētes ad reddendum debitū. eadem. O. An petere debitū sit quandoq̄ necessitatis & p̄cepti. eadem. P.
An cum libera p̄cise ex ignorantia cōtrahit cū seruo, seruus vero scit eam esse liberā: an posset reddere & exigere debitū. distin. xxxvi. q. j. M.
An sicut cōiunx quæ cōtraxit post castitatis vo tū tenetur debitū reddere, ita & possit licite petere maxime post cōsummationē. dif. xxxviij. q. j. Q.
An vxor possit negare debitū incestuoso petenti, & ipsi delictum remittere, & eū vt in adulterio sibi recōciliare: vt licite posset debitū petere. distin. xlj. q. j. G.
¶ Debetur aliquid alicui dupl̄r. distin. l. q. ij. F.
¶ Decima & p̄bēda laicalis & clericalis quomodo differunt. dist. xxv. q. ii. B.
¶ Deformitas quid est: ex quibus & vnde accidere potest. dist. xliiii. q. ii. A.
¶ Defunctis oībus & solis in charitate possunt ecclesię suffragia p̄desse si habent expiabile. dist. xlv. q. ii. F.
¶ Degradatio quomodo fit: ob quā causā: quomodo priuat hominem. dist. xxv. q. j. B. C.
¶ Delectationes cōsequuntur in bonitate & malitia operatiōes delectabiles, quarū sunt. distin. xxxj. q. j. P. Qualis est consensus in actū peccati, talis est & delectatio circa actum quo ad rationem peccati. eadem. P.
Delectatio quandoq̄ potest dici primū & principalius & essentialius in beatitudine. distin. xlix. q. ii. E.
Delectationis causa in appetitu libero vel sensitiuo quæ est. dist. xlix. q. v. D.
¶ Demereri de cōdigno quid ē. dif. xlix. q. j. F.
¶ Dęmones non habent dotē incorruptibilitatis. dist. xliiii. q. ii. F.

Tabula Alphabetica.

Dęmones ad quē sensum dicunt quādoq̄ tripudiare & gaudere. dist. xlv. q. ii. D.
Dęmones prędditi acrimonia sensus & celeritate motus scdm August. multa prænunciant futura alijs. dist. l. D. In dęmonibus motus celeritas est maxima: vt oēm volatū vincant. eadē. D.
¶ Demōstratio quęratur in dictione Cōditio.
¶ Desiderium naturale accipitur tripliciter. dist. xliii. q. j. I.
¶ Detestatio peccatorū dicitur insufficiēs multis de causis. dist. xxiii. q. ii. C.
Non apparet scriptura q̄ oporteat actum detestationis peccati esse tantę vel tantę intensionis & durationis: sed sufficit eius perfectio naturalis recte circūstantionata. K.
¶ Deus an possit materiam parvuli multiplicare pro congrua & decenti quantitate ætatis perfectę sine cuiuscunq̄ extrinseci additione. dist. xliiii. q. j. E. F.
Deus an sicut potest totum mundū redigere in quantitatem grani milii, ita etiam potest partes superfluas & nō necessarias facere sese subintrare aut penetrare sine remotione cuiuscunq̄ pro debita resurgentium quantitate. F.
Deus in miraculis nihil facit contra naturam, nec cum omittit solitū cursum naturę. ibidē. G. Item. q. ii. & iii. F.
Deus an potest idem corpus facere coloratū, lucidum, luminosum, radiatiuū, clarum & perspicuum, & an talia sint futura corpora gl̄iosoꝝ. O
Deus quomodo dicit nō continere in ira misericordias suas quo ad dānatos, & nullum bonū manere irremuneratum. distin. xlv. q. ii. D.
Deus an circa p̄cepta decalogi potest dispensare, an sint prop ositiones necessarię vel contingētes, an deobligare potest hominem a lege. T.
Deus cognoscit hoc, ergo est, non sequit. dist. xlv. q. iiii. A. In deo omnia prius esse q̄ sunt, quomodo dicuntur. A.
Deus solus quomodo dicit scrutator cordiū. B
Deus cognoscit aliquid de nouo vel ad p̄sens, quis est sensus. A.
Deus est speculū repręsentans omnia: oīa relucent in deo: quomodo intelligitur. ibidem.
Deus ad quē sensum dicitur iustus. dif. xlvj. C.
Deus quomodo dicitur misericors, iratus, patiens, zelosus. D. Et ratione cuius illa nomina patientia, ira, misericordia, importantia passionem deo attribuuntur. ibidem.
Deus posset iuste peccatorem pro quolibet peccato annihilare. Nec videtur esse differētia peccati mortalis & venialis: nisi per respectū ad diuinam misericordiam, sic vel sic imputantē. D.
In deo potest poni duplex noluntas, antecedens & cōsequens: sicut ponit duplex volūtas: & quæ illatum p̄cise respicit misericordiam. D. F.
An sicut deus potest plus dare in p̄mio vltracō dignū, ita etiā plus infligere pœnā vltra condignū. & si non, quæ est ratio diuersitatis. E.
Deus iuste agit & misericorditer, quomodo differūt. & an idem sit agere iuste, & per iustitiam: misericorditer & per misericordiam. E. An in deo sit misericordia scdm Etymologiā nois. F.
Deus an fuerit ab æterno misericors: & quomodo differunt, Deus misericors fuit ab æterno: & deus fuit ab æterno misericors. F. Quomodo proprium est Deo misereri semper & parcere: & tamen non semper misereatur. F.
Deus an possit facere contra iustitiam. L.
Deꝰ an iuste possit beatū dānare, & ecōtrario. L.
An possit p̄scitū saluare, an cōtra legē positiuā ordinatam facere. An contra suam promissionem. An contra voluntatis suę decentiā. An contra meritorū vel demeritorū exigentiam. L.
Deus an iustius agat in vnius dānatione q̄ alterius peccatoris. M. An in oīi opere dei cōcurrant simul iustitia & misericordia. N.
Deus cur punit aliquem pro aliquo, qui tñ non peccauit per se. seu an deus iuste possit aliquem affligere sine culpa: sed non sine causa. N.
Deus an sic obligetur ad aliqua facienda, q̄ de necessitate iustitiæ tenetur ea facere. O.
Deꝰ an potest iuste nolle aliquod particulare iustū, & tñ nullatenus velle cōtra iustū publicū. O
Deus quomodo respicit iustū publicū, & iustū particulare. O. Deus an misericordius agat cum vno q̄ cum alio. N. Quomodo verū est dictum quorūdam q̄ deus facit ex necessitate iustitiæ quicquid facit. O.
Deus iuste potest nolle saluationem alicuius p̄destinati, an sit vera. O.
Deus solus an potest iudicare actiue discussionis vel retributionis iudicio. dist. xlvii. q. j. F.
Deus cur noluit discipulis reuelare tempus iudicij vltimi. H. Deus cur fecit illis & nō alijs p̄stari fidem: hos nasci de christianis parentibus & non illos. distin. l. q. ii. O.
Deus cū p̄sciuit plerosq̄ non peruenturos ad legis & statutorum dei cognitionem, & ita non saluandos, cur creauerit eos. O.
Deus si creat hominem facit beneficium: si homo perit, pereuntis est vitium. O.
Deus nulli subtraxit euangelij prædicationem quem p̄uidit ad vitam. O.
Deus quomodo dicitur esse omnia in oīb⁹. dist. xlix. q. j. E. Et oīe bonū. Quid est cognoscere deum aut personarum trinitatem ex puris naturalibus. & si Philosophi ex puris naturalibus deum cognouerūt. I. K. An sit de iure naturali & quō, deū super oīa esse diligendum. K.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De deo duplex cognitio habetur, quia & ꝑpter quid.quā ex istis habuerunt Philosophi.K.L.
Deus quid est.Quomodo notificatur. Et quot in deo reperiri contingit perfectiones considerata perfectione creaturę.L.
Deus multam theologiam ꝓdixit per Phōs & sapientes nescietes quid dicerent.K. Nulla secta vnq̄ deum negat esse summe perfectum:sed oēs deum cæteris rebus anteponunt.L.
Deus an possit in essentia sua videri a damnato si vult videri salua eius obstinatione. distin. xlix.q.ii.A. Deum concurrere potentię habituatę supernaturaliter an sit influentiæ generalis vel specialis.M. Etsi certo modo posset concedi deum necessitare beatos ad se videndum & se fruendum, tamen non coguntur ad hoc.N.
Deus cur dedit rei cuilibet suum appetitū naturalem.C. An deus potest facere qͦ securitas beatorū quæ nunc est,nunq̄ fuerit,vel nunq̄ fuerit securitas.Q. Deus est speculum volūtariū rep̄sentans omnia non naturaliter sed volūtarie quia quorū vult cognitionē in alio esse,producit in eo.distin.xlix.q.iij.C.
¶Diabolus cur seruat pacta & promissa hominibus.distin.xxxiiii.q.j.O.
¶Diaconorum officium quod est.vbi a Christo p̄signatum.dist.xxiiii.q.j.X. An possint ex officio p̄dicare.ibidem.
¶Dictum aut factum minus rectum quid est. dist.xxxviij.q.ii.B.
¶Dies iudicij extremi multis nominatur nominibus:& est omnibus aliis terribilior,generalior,horridior,& formidabilior.dist.xlij.q.j.C.
¶Dilectio.Præceptū de dilectione dei determinatū est nō quātum ad intēsionem gradualē: sed appreciationem.dist.xxxij.q.ij.N. An idē sit diligere proximū,facere eleemosynā,& misericordiā.dist.xlvii.q.j.M. Sicut diligere proximū est legem implere,ita odire proximū legem totā spernere.M. Dilectio dei sola & proximi est opus misericordię.M.
¶Dimensiones duorū corporū quomodo sunt causa repugnātię qͦ non possunt esse in eodē loco.dist.xliiij.q.ij.P. Dimensiones locati esse easdem cū dimēsionibus loci quō intelligit.T.
¶Diœcesanus & subditus non sunt idem.dist. xlv.q.iii.I.
¶Disciplina monasterialis, quærat Professio. Vnde est qͦ disciplina monasterialis alias dicit esse scdm baptismum.dist.xxxviii.q.j.AA.
¶Dispēsatio & subarratio differūt.dist.xxvii. q.ii.A. Dispēsatio est vel iuris declaratio vel reuocatio.distin.xxxiii.q.j.B.Differunt irritatio & dispēsatio.distin.xxxviij.q.j.V. De votorum dispensatione. distin.xxxviii.q.j. DD.

Dispēsare accipit multis modis,& quorum est dispēsare in ecclesia dei,& legē diuinā interpretari.DD. Ad dispensationē legitimā requirit causa & auctoritas.DD. Quō & vnde est qͦ p̄latus habet dispēsare in votis.DD. In oīi voto supererogatiōis potest fieri dispēsatio subsistēte causa & auctoritate.DD.GG. Prælat⁹ nō potest pro libito suo i votis dispēsare citra peccatū.DD. An aliquis aut etiā Epūs vel Papa pōt dispensare cū seipsomet. distin.38.q.j. EE. Quis est mod⁹ aut forma dispēsandi. an habeatur certa forma.FF. Dispēsatio nō dat licentiā violādi votū:sed tollit obligationē. DD. An dispēsatus sine causa sit tutus in cōsciētia.DD. An Papa pōt secum dispēsare ad ducēdū vxorē.EE. Quis est minister dispēsatiōis votorū. an solus Papa.FF.GG. An Papa pōt dispēsare in voto cōmūtię & p̄fessiōis. soluunt ratiōes in oppositū.GG. An quis pōt vouere qͦ nūq̄ vti velit aut impetrare dispensationem contra suum votum emissum.HH.
¶Displicētia duplex,virtualis & formalis.dist. 23.q.ij.D. Maior debet eē displicētia de mortali pctō q̄ de alio, quocūq; modo intelligitur.N.
¶Dispositio immediata pro gratię susceptiōe quæ est.distin.xxiii.q.ij.K.
¶Diuitis cōditio in multis melior est cōditio nę pauperis quo ad celeriorē liberationē a pœna dist.xlv.q.ij.N. Diuitię sępe habent solū i vsu, ita qͦ habent ab hoie,& non impediunt ipsum nec animū eius ligatū tenēt.distin.xlvii.q.j. L.
¶Diuortiū. An cōiuges possunt ꝓpter fornicationē cōnaturalē diuortiari,& diuortiatus alibi cōtrahere.distin.35.B. Diuortiū quid est,& quotupl'r pōt fieri.A. Diuortiū cui⁹ auctoritate celebrādū est,an ꝓpria vel supioris.H. Item quo ad thorū vel domicilū.I.H. An diuortio facto p̄nt diuortiati alibi cōtrahere.K. Diuortiū ad quid introductū est.K. An innocēs pōt repetere nocētē ad se: & nō correct⁹ correctū: vel correctus nō correctū pro aię eius salute facto iā diuortio.M. Sentētia de diuortio an sit absoluta vel cōditionata certis cōditionib⁹ inclusis. eadē.M. Quid si mulier scito ipedimēto nō petit diuortiū.ibidē. An cōiuges sint pares quo ad diuortiū,ita qͦ mulier pōt dimittere virū, sicut vir mulierē: cū tū Christus solū loquit de viro & in leg.ve.vir dedit repudiū vxori & nō ecōtrario.Q. Vñ est qͦ fit diuortiū cū quis peccat cōtra bonum fidei:non sic cum peccatur cōtra alia bona coniugij.S.
¶Doctor an pōt auditorib⁹ collectā aut festum imponere vel negare.dist.xxv.q.ij.AA. Itē in dictiōe Magister.Doctriatio i dictiōe Scādalū. Quibus doctoribus & quō qualificatis deē au-

reola doctorum. An solis p̄latis graduatis. distin.xlix.q.iiii.I.
¶Dolor quid est,& in quo est,cuius est passio, totius cōpositi an corporis:& an cōueniat spiritui.dist.xliiii.q.iij.C.L. Dolor vnde causat: & ex quibus.C. Item an ex sensatiōe vel obiecto sensato.C. Dolor nō est nisi viuētis anima sensitiua.C. Nullus dolor simpl'r repugnat qualitati mixti.C. Dolor nō infert necessario mortem:sed est signū vitę.C. Dolor nō p̄supponit obiecti lęsiui nolitionem sed apprehēsionē. C.
¶Dolose contrahētes in dictione Consensus.
¶Dominiū multiplex.dist.xxiiij.CC. Quod horū fuisset in paradiso.Dominiū terrarū & populorum quomodo imaginē habuisse ortū & principium.dist.xxxvj.q.j.P.
¶Donec accipitur dupliciter.dist.xxx.q.ii. G.
¶Dos quid est.dist.xliiii.q.ii.B.F. An dos sit quid inhęrēs corpori glorioso. An habit⁹, an donū naturale vel supnaturale.B.F. Dotum cōgruētia & sufficiētia vñ est & quō colligit. C. Dos impassibilitatis quid est.Vnde causatur,in qua fundat,an sit quid intrisecū causę vel extrisecum.E.F. Dos impassibilitatis ad quē sensum dicit esse in corpore,& an ihęreat corpi. F.
¶Dos agilitatis quid est,in quo cōsistit,vñ cōsurgit:& q̄ requirunt ad eā.H. Refert loqui de agilitate corpo⁹ beato⁹,& de dote agilitatis.H
Dos claritatis qd ē,i quo cōsistit.L.M.N.O.P. Refert loqui de claritudine corpo⁹,& dote claritatis eorūdē.X. Dos subtilitatis quid est,i quo p̄cise cōsistit,& fundat.i. An i posse eē sit' in eodē loco cum quocūq; corpore summe glorioso aut nō glorioso.q.ij. Dos subtilitatis habet causā triplicē:effectiuā,meritoriā,& determiatiuā.Q. Duo corpora gloriosa an possint esse in eodem loco ratione dotis subtilitatis. Et si hoc posse pōt dici ius seu dos corporis glorioſi. Q.T.
Dotes animę q̄ & quot sunt.dist.xlix.q.iiij.O.
Dotes corporis an erunt in beatitudine equales vel inequales in beatis.dist.xlix.q.v.G.
Dotes animę quot & quæ sunt.G.
Dona paraphernalia beatorum quę sunt.G.

Ecclesia. Quō verū ē scd̄z dictū Magistri qͦ gladiū nō habet.distin.xxxvii.q.j.G Eccl'ia dupl'r iterdicit aliqua ne fiāt.ea.A Ecclesia pōt pronūc statuere aliquid cōtrariū cōsilio apostolico protūc.dist.xxxix.q.j.D. Potestas ecclesiastica distinguit multipl'r.dist.xxiiij q.j.Y. Itē q̄nq̄ accipit scd̄z se formal'r q̄nq̄ vt applicat ad hoc suppositū.AA. Potestas ecclesiastica pōt tripliciter cōsiderari.Y. Vsus potestatis ecclesiastię potest eē quadruplex.Y. Potestas ecclesiastica an sit variabilis.Y.
Potestas ecclesiastica collata alicui pōt ipsi quadruplici ratione & causa conuenire.dist.25.q.j D.
Ecclesia Romana sufficienter instituta est de sacramentis ritu & vsu.dist.xxiii.q.j.D. Ad ecclesiam fugientes gaudent libertate ecclesiastica non sic communicati eucharistia.eadem.N.
Ecclesiarum cōsuetudines quādo sunt mutandę & quēadmodū quis se debet cōformare morib⁹ ecclesię.eadē.P.Q. Ecclesia an orat & quomodo pro p̄scitis quos nouit esse tales i via.dist. xlv.q.ii.D. Ecclesia quomodo & cur orat pro oībus regeneratis defunctis.D. Ecclesia quomodo orat pro defunctis vt liberentur de manu inferni,& ne absorbeat eos tartarus.D. Et similes locutiones exponuntur ibidem.D.G.
Ecclesia nō orat pro defunctis dānatis,quos nouit aut ex facto patenti p̄sumere potest esse tales.D. Nec oratione publica pro his qui sibi mortē intulerunt. Ecclesię sponsus vn⁹ est nō plures.distin.xlv.q.iii. H. Non videtur ratio cur ecclesia non ita possit thesaurum ecclesię deriuare in mortuos sicut in viuos. distin.xlv.q. iii.G.H. Ecclesia cur in orationibus vtit diuersis signis & cerimonijs.S. Ecclesia an potest hominem ligare ad actus interiores & non solum exteriores.S.
¶Effectum coęuum suę causę nō oportet esse a causa prima. dist.xxiii.inq.ii. F.
Efficiēs creatum an possit lucem & colorem causare in eodem subiecto.distin.xliiii.q.ii.N.
Per efficientē quandoq; id quod efficitur significatur.distin.xlv.q.iiii. A.
¶Egyptios vide Aegyptios.
¶Electi vtrum oēs & p̄destinati ad vitā, erunt assessores iudicis,vl' an soli imitatores Christi & qui sunt illi:an soli pauperes,& qui pauperes, an spiritu trīn' & omnes illi.distin.xlv.q.iiii.X. Electi vbi manebunt tpe conflagrationis ignis cum ascendet aera.dist.xlvii.q.ii.E.
Electio quandoq; dicit non recalcitrare malo pœnę vel nō velle vitare:sed subire.dist.l.q.j.G.
¶Eleemosynarum largitio & consiliorū obseruantia an sint omittenda propter scandalum fratris.distin.xxxviii.q.ii.M. G
Eleemosynam recipiens ab alio non debet eam recipere vt p̄cium vel stipendium pro oratione reddenda.distin. xlv.q.ii.H. An sit de ratione eleemosynæ qͦ quis alteri proficiat cum effectu:vel satis est proficere cum effectu.V. distin. xlv.q.ii. Eleemosyna quomodo danda est, & cui primum,& quid est eleemosynam dare.quæ eleemosyna placet deo. Nulla exterior eleemosyna redimit a culpa sine gra gratū faciēte & charitate infusa.dist.xlvii.q.j.M. Dare sibi ipsi aut alteri eleemosynam quid est.M.
¶Elementum dicitur purum substantialiter &

xxv.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualitatiue.dist.4.7.q.ii.C. An cōtigit dare ali qđ elemētū totale purū:& quō sic de ptialib⁹ elemētis.C. Quō itelligit gloss. q⁹ duo elementa sint penit⁹ cōsumēda p ignē.C. Elemēta.4.ma nebūt substātialr & qualitatiei optima dispositiōe p decore vniuersi.C. Elemētorū ipuritas q̄ est i eoꝝ extremitatib⁹ cū se cōtigūt,nō purgabi tur igne.C. Elemēta post resurrectionē non agēt i seinuicē:secus de posse.C. Quō itelligit duo elemēta inouāda esse,& duo cōsumēda . C. Elementorum trāsmutatio quomodo fit:& quo modo remanēt substantialiter & essentialiter.D.

¶Elizabeth quō stare posset fuisse de filiabus Aarō:cū tū fuerit filia Esmerię sororis sāctę Anę,q̄ fuit de tribu Bethleē.distin.xxx.q.ii.H.

¶Emancipare quid est.dist.xlii.q.j.V. An pater cogat filiū emācipare.eod.V. Quot & quibus casibus pater tenetur filium emācipare.V.

¶Emēda sibi ipsita,an & qñ ipleri pōt p alīū. dist.45.q.2.F. Emēda spōte assumpta an tantūdem valeat, sicut p cōfessorē impsita. eadē.G.

¶Emissio seminis occulta sacratum locum nō polluit.distin.xxxii.q.j.I.

¶Episcopus an sit nomen officij,ordinis , aut dignitatis, an iurisdictiōis. dist.xxiiii.q.vnica.BB.CC.EE. Vbi late ostenditur & probat in primitiua eccl'ia semp fuisse distictionē episcporū & sacerdotū:licet sępe eodē gauderēt noie ex causa.BB.& soluunt multa dicta sāctorū &c. An epus epum cōsecrare posset ordiatiōe dina. dist.34.q.j.DD. Vtrū ois epus & sol⁹ eps posset rite ordies quocūq; tpe cōferre,& qbuscūq. dist. xxv.q.j.C.E. An solus epus & ois talis potest iure suo & potestate ordinaria cōferre oēs ordines nō obstāte degradatiōe vel hūana phibitione.dist.xxv.q.j.C. An epi possunt priuari ijs q̄ sunt ordinis , sicut priuant ijs q̄ sunt iurisdictionis a deo vel hoie.D. Eporū potestas an sit indelebilis quā recipiūt i sua cōsecratione.C. Quō epus hereticus pōt ordinare,sed nō absoluere sacramētalr. Sic de publice excōicato & degradato.E. Null⁹ pōt licite ordinari ab alieno epo sine licētia pprij epi.& qs ē ille.E. Epi alij a Papa an etiā possint dare p modū suffragij in dulgētias ,p mortuis.dist.xlv.q.iii.H. Epi an hñt ptāte ordinaria dare idulgētias p viuis. H. Epus qb⁹ dare pōt idulgētias,an etiā alienis de licētia pprij iudicis,an viuis & mortuis alienis per modū suffragij & non solū auctoritatiue.H. Epus excōicatus an potest dare indulgētias.H. Quid venit nomine episcopalis dignitatis cū dicitur dare indulgētias esse dignitatis episcopalis.H. Electus solum in episcopū & qui nō est episcopus,an possit dare indulgentias.H. Eps existēs in mortali peccato an possit pro se vti indulgētijs vl' dare alijs.l. Eps aliqs pōt nō suo diœcesano indulgētias dare cū ei tibi subditus.I. Epus quot dies indulgentiarū dare potest & non plus.K. Cum plures dedicant eandem Basilicā,an singulus eoꝝ dabit vnū annū, vel oēs simul iūcti solum vnū annū. Et an teneat hmōi concessio recitanr opiniones.ibidē. Episcopi plures an possunt pro eadē causa & ad eūdem locum dare plures indulgentias q̄ cuilibet seorsum cōcessū est.K. Epus an possit dare indulgētias suis subditis pegrinātib⁹ vel faciē tib⁹ opus indulgētiarū in diœcesi aliena cū vēturi sunt ad memoriā sancti alicui⁹.K. Epatus an sit ordo.dist.xxiiii.q.j. A.L.CC.EE.&.GG Epat⁹ exigiti episcopādo characterē sacerdotalē.dist.xxiiij.q.j.DD. An epatus cōferat characterē,i dictiōe Character. An epatus cōferat gratiā tātā sicut alius ordo.dist.xxiiij.q.j.EE. An & quō licet appetere episcopatū. dist.24.q.j.CC.

¶Equalitas videatur Aequalitas.

¶Error & errare quid est. dist.xxx.q.j.A. Error quō causat inuolūtariū,& facit contractū matrimonialē esse nullū. A. Cū idē ē error & ignorātia,sicut refert agere ignoranter & ex ignorātia,ita vt videt nō ē idē agere errādo,& ex ignorātia.B Agere vel amittere ex errore vel ignorātia & errādo vel ignorādo quid est.B. Error psonę, cōditiōis, fortunę. Et cōditionis quid est.C. An ois error in gñe impediat & dirimat matrimoniū cōtractū.D. Error psonę quō impedit matrimoniū cōtractū.D.Et quo iure.ibid. Error cōditionis vilioris quō impedit & dirimit matrimoniū.Et quo iure:& quare.E. An error fortunæ & qualitatis mrimoniū iualidat.F. An eccl'ia pōt statuere q⁹ error fortunæ & qualitatis impedit mrimoniū.sic psonę.dist.30.q.j.F. Error datiōis an & quō impedit mrimoniū cōtractū.F. Quid requrit ad hoc q⁹ error peioris conditiōis impediat mrimonium.E. Cōis error facit ius:quō itelligit.dist.35.q.2.C. Vtrū error seruilis cōditionis mrimoniū impediat & dirimat.dist.36.q.vnic.Q. Error seruitutis quid est.eadem.A.

¶Esse de eentia alteri⁹ dupl'r itelligit.dist.43.q.j. G. Esse de veritate hūanę nature qđ dicit.dist. xliiij.q.j.B.C. An sit pcise de eentia itellect⁹ nō intelligere sine phātasmate vel solū p statu vię. distin.xlv.q.iiii.B. ¶Etas videatur Aetas.

¶Eucharistia an sit dāda plectēdis vltimo supplicio.dist.23.q.j.M.N.O. Eucharistiā sūptur⁹ quō aget q⁹ nō cōmittat se piculo pcti mortalis cū nescit se esse in gratia. dist.xxiii.q.ij. G.L.

¶Eunuchi & frigidi cōsequunt aureolā dūmodo habēt firmum propositū virginitatis seruandę etiā si possent in cōtrariū.dist.xlix.q.iiij. K.

¶Exaltari quis dr quō,& qualr.dist.49.q.ij. K.

¶Excōmunicatus occulte, an potest absoluere & excōmunicare.distin.xxiiii.quæst.i.I. Excōmunicatus precisus nō habēs subditos, an potest & quō indulgentias dare.dist.xlv.q.iii.I.

¶Executio facti & iuris quid est:& quō dicit qs illa vel ista priuari.distin.xxv. q.i. A.

¶Exempti an possunt consequi indulgentias a suo episcopo diœcesano sine licētia superiorum sed solo iure cōmuni.dist.xlv.q.iii.I. Cū tñ nō possint in foro cōscientię ab eo absolui,ibidem.

¶Ex equo aliquid valere dupliciter intelligi potest.distin.xlv.q.ij.O.

¶Existētes i purgatorio triplici mō absolui possunt,aut etiam quadruplici. distin.xlv.q.iii.G.

¶Existētes i purgatorio qñ & qualr possunt pdere suffragiū eccl'ię.di.46.q.2.F. Existētes i purgatorio an posiit alteri purgādo suffragiū facē.I

¶Exorcistarū officiū quid est. vbi a Christo explicatū:& de exorcismo Salomonis.distin.xxiii. q.i.S. Quo virtute potuit fugare dęmones.

¶Extrauagās Benedicti duodecimi de saluatione & dānatiōe animarū statim post mortē:q⁹ beatitudo cōsistit in visione & fruitione:q⁹ deus ime diate videatur a beatis.dist.xlix.q.ii.I.

FAcies Moysi quō dicitur fuisse cornuta & clara.dist.xlii. quæstio.ii.L.

¶Facilitari & difficultari voluntatem quid est:& quot sunt modi difficultandi ipsam,aut facilitandi. An denię difficultatio attingat essentia liter libertatē,sic q⁹ eam diminuat:vel facilitatem augeat.dist.xlix.quæstio.ii.O.

¶Factitia.Quæ dicūr ptinere ad regulā factitiā quā quis vouit se seruaturū. dist.xxxviii. q.i.O. Neglectus factitorū in regula quam inducit culpam.dist.xxxviii.q.i.N.O.

¶Factum minus rectum, in dictione Dictum. Facta clericorum tenent quando faciunt actū sui ordinis,quomodo intelligitur.dist.xlv.q.ii.H.

¶Famā suam an aliquis potest negligere.distin. xxxviii.q.ii.S. Quomodo fama dissoluit spōsalia,quære in ly Sponsalia.

¶Fantasma seu phantasma quid est, & quomodo se habet ad intellectū.distin.xlv.q.iiii.B.

¶Fatuo an teneat vxor reddere debitum,in dictione Debitum reddere.

¶Feruor charitatis qd est.dist.xlix.quęst.iiii.G.

¶Festiuare accipit tripliciter. di.xxv.q.ii.A A. An doctor potest auditoribus collectam aut festum imponere vel negare. A A.

¶Fictio quid est.quid dicitur fictū.& q⁹ fingere vel fictio accipitur multipliciter. Itē quandoq; in bono,quandoq; in malo.dist.xliii.q.ii.A.

¶Fides quęre in Matrimonii bonis.Bonū fidei quid dicit.dist.xxxii.A.Item dist.xxviii.A. Oē qđ nō ē ex fide pctm est,quō itelligit.di.39.B

¶Frustra fieri quid dicit.dist.xliii.q.i.H.

¶Filius illegitimus an pōt cōtrahere mrimoniū cū adoptiua.dist.xlii.q.i.H. Filii obedite parentibus per omnia.quō intelligitur.dist.xxix.G.

¶Finis quid dicit.di.xxx.q.iii.A. Finē matrimonii qre in dictione Matrimonii. Itē finē cōtractus in dictiōe Cōtractus. Finē ordinū in dictiōe Ordo. Finaliter decessisse in charitate est meritū cōdittonatū solum q⁹ alicui possunt ecclesię suffragia prodesse,nec decessisse in maiore charitate est magis meritorū q⁹ plus prosint illi.di.xlv.q.ii.N. Finis duplex est:perficiēs,& cōsequēs siue terminās . At perficiēs duplex.dist.xlviii.q.ii.F. Finis quo & gratia cuius angeli seu intelligentiæ quis est.F. Finis optimus substantię separatę nō est dare rebus esse.F. De quo fine verū est,deficiente fine deficit causa finis.F. Finis quid dicit:& quotupliciter accipit. De multiplici acceptione finis.dist.xlix.A. Finis intra & finis extra quis est.A.B. An sit idem regulariter finis & causa finalis.A. Nō qlibet finis est causa huius cui⁹ est finis. Finis est termin⁹ ampliatiu⁹ ad futurū.A. Finis q̄ & gra cui⁹ quō differūt. An finis gra cui⁹ sit semp melior fine quo. An vn⁹ & idē finis pōt esse quo & gra cui⁹,respectu diuersorū.B. Finis vltimus creatus & increat⁹:& qualiter qlibet pōt vocari vltim⁹ in suo gñe. B.G. Finis obiectiu⁹,formal',subiectiu⁹ hois qs ē.ibi.

¶Finiti ad ifinitū ē ꝓportio obiectiua.di.49.q.i. M. Finitū pōt cognoscere ifinitū.di.49.q.4.A

¶Fœcūditas vtrū in lege vet.simpl'r erat pcepti & sterilitas maledictiōis & culpę.di.25.E.Itē di.33. q.2.C. Quō excusant vouētes in le.ve.castitatē,& virgo Maria:cū sterilitas tūc dicebat maledicta.Et quō sterilis dicitur maledicta p illo tpe.E. Quō sterilitas in le.vet. fuit maledictio & opprobrū: ad quē sensum: & fœcūditas ac diuitię pro benedictione habebanr.di.xxx.q.2.C.

¶Formal'r oppositio qualitatū accidētaliū an seruatur in toto ambitu speciei vel in certis gradib⁹. di.44.q.2.Et an tāta sit repugnātia inter gradus remissos qualitatū cōtrariarū sicut intēsos. ibidē. Forma artificiati an realiter distinguatur a re ipsa cuius est forma.distin.xliii.q.3.I.

¶Fornicātes i dictiōe Votū quęre. Quare fornicatio pcedēs nō impediat ordinādū sicut impedit mutierē cōsecrādā aut velandā.di.27.q.iii.T. An fornicatio simplex & cōcubitus cōcubinar⁹ sit mortale pctm & de se malus.di. xxxvi.q.i.K. An pōt eē cōpatio fornicatiōis corporalis cū spūali naturalis cū inaturali.di.35.B. An ppter fornicationē spūalē & innaturalē pōt cōiūx cōtugē dimittere.E. Differētia multiplex quo ad diuortiū inter fornicationē spūalē & carnalē.E. Fornicatio spūalis qđ ē.E. An sciēs vxorē suā eē fornicatā pōt auctoritate iudicis ad debiti redditionē nolēs cōpelli,& an teneat tali mādato obtēperare.H.I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemētū Quarti. G. Biel.

Vtrum vir fornicando plus peccet q̄ mulier. dist. xxxv. quæstio. i. R. S.
¶ Forus pœnitentialis sępe regulatur ad modū fori iudicialis. dist. xlv. q. iij. I.
¶ Fraternitas. An sit vtile & expediēs viuis facere fraternitates & bonorum suorum cōicatiōes ac participationes, quæ sunt bona fraternitatū. dist. xlv. q. ij. R. Fraternitatem quære itē in dictione Cognatio. An plures tenētes vnū ad fontem omnes inter se cōtrahant fraternitatem. An solum cum leuato paternitatē. dist. xlij. q. j. L.
Fraterna correctio in dictione Scandalum.
Ad quē sensum Christus dicebatur habere fratres. dist. xxx. q. ij. G. Et qui dicebantur fratres in lege veteri. ibidem.
¶ Frigidus quis dr̄. dist. xxxiiij. K. Frigiditas in viro quando impedit matrimonium. ibidem. Cur frigidus separatus a prima ei venit restituēdus vel ipsa sibi. An possit cōtra eam excipere de adulterio cum fuit copulatus alteri. dist. xxxiij. K Differunt frigiditas & maleficiū. dist. xxxiij. O.
¶ Fructus quid sunt: an distinguantur ab aurea vel aureola: & quomodo prēmiū beatificū nominatur fructus. dist. xlix. q. iiij. N. Fructus an potius dicantur virtutes q̄ actus virtutum. N.
Fructus nomen quid dicit, & p̄ quo supponit vt respicit prēmium beatificum. N. Fructus quādoq; accipitur pro omni opere meritorio, quādoq; p̄ prēmio essentiali vel accidētali illi debito. N.
Fructus an respiciat omnem virtutem vel solū virtutem continentię. N.
¶ Fruitio vię & patriæ an differant specie. distin. xlix. q. ij. L.
An quis potest frui vna persona sine alia. L.
An quis videns deum sine charitate potest elicere fruitionem similem fruitioni beatificę. M.
Frui deo libere vel contingenter accipitur multipliciter. O. Fruentes deo quomodo habent quicquid volunt, sciunt quicquid volunt, volunt se esse beatos. distin. xlix. q. iij. H.
¶ Fuga aut absentia sponsi, quomō soluit sponsalia. in ly Sponsalia.
¶ Furia q̄si & quomodo impedit matrimonium & dirimit. dist. xxxiiij. Q. An licet furioso reddere debitum, in ly Debitum reddere.

GAudium par erit in omnibus beatis quātitate proportionis, sed nō motis. distin. xlix. quæstio. v. E.
Gaudij ratio, & tanti gaudij in cęlo est charitas: & ex dilectione dei & tanta dilectione. F. H.
¶ Generatio fit in instanti. dist. xxv. q. ij. F.
¶ Gentilis dictum defuncti damnati quomodo saluari potest cum dixit se iuuari orationib⁹ Macharij. distin. xlv. q. ij. D.
¶ Gloria beatorū an post resurrectionē erit maior solum extēsiue quo ad obiectiualem trinitatē an etiam intensiue. dist. xlix. q. v. F.
¶ Gradus identitatis primus & secundus quomodo ponunt proprie aliquam identitatem numeralem. dist. xliij. quæst. j. I.
¶ Gratiam deus quadam necessitate confert facienti quod in se est. distin. xxv. quæstio. ij. F.
Gratiam gratū facientē habens non meretur gloriam de condigno. potest probabiliter sustineri. distin. xlix. quæstio. iiij. F.
In quolibet ordine confertur gratia. in dictiōe Ordo. Ibidem gratia priuilegiata.
¶ Gratis quando dicitur aliquid dari, & quando spirituale pro temporali. dist. xxv. q. ij. E.
¶ Gręci an nunc ordinati possunt post ordinem matrimonium contrahere. distin. xxiiij. q. j. V.
Quomō clericus gręcus non ordinatur sine vxoris consensu. distin. xxxvij. B.
Gręci suam sapientiam habent ab hebręis. distin. xlix. quæstio. j. I.
¶ Gregorius primū instituit indulgentias septēnes pro viuis. dist. xlv. q. ij. G.

HAbens restituenda, an tenetur tanto tempore teneri in purgatorio donec fiat restitutio pro eo cum effectu. Et si dilatio restitutionis augeat ipsi pœnam. distinct. xlv. q. ij. K. Habentes sustentationē congruam stulte faciunt q̄ se totos obligant ad satisfaciendum p̄ alijs. M.
¶ Helias primus abstinuit a coniugio. dist. xxx. quæstio. ij. C.
Helias præcedet Christi aduentum ad iudicium. distinct. xlvij. quæstio. j. G.
Heliæ noie gn̄aliter veniūt p̄cursores Christi. G.
¶ Hæretici an possunt conferre sacramenta, an licet ab eis recipere, recitantur opiniones quatuor. distinct. xxv. quæst. j. A.
Hęreticorum consecratio quō dicitur irrita. A.
¶ Heroici qui dicuntur: & quomodo dominātur passionibus, quomodo sunt sicut dij, & impassibiles dicuntur. distin. xlix. q. iiij. L.
Herotca virtus quid operatur in homie. Et quod est eius officiū. Et quō facit hoiem impassibilem. Et an sit virtus specialis ab alijs distincta. ibidē.
¶ Homicidium quotuplex est, & quod inducit irregularitatem ad ordines. distinct. xxv. quæstio. j. I. K. L. Homicidiū cōmittitur facto, prēcepto, consilio, defensione, permissione. K. L.
Ad hoc q̄ homicidium non inducat irregularitatem quid requiritur. K. L.
¶ Homo naturaliter habet desiderium ad semp esse: quomodo intelligitur. dist. xliij. quæst. j. I.
Homines qui reperientur viui Christo veniente morientur & in terram ibunt priusq̄ domino rapiantur obuiam. Et quando & qualiter morientur prius, & vbi. ibidem. M.

Tabula Alphabetica.

Homo prius dolet q̄ percipiat se dolere, non tamē prius q̄ percipiat iudicatiue causam doloris. dist. xliij. quæstio. iij. L.
Homo an dicatur satisfacere per opera ad quę prę cise tenetur ex ecclesiæ statuto aut prēcepto. dist. xlv. q. ij. L. Homo non potest se subijcere cuicū q; episcopo vt ab eo indulgentias recipiat sua p̄pria voluntate & auctoritate, sed solum cum licentia sui superioris. distin. xlv. q. iij. I.
Homo & filius hominis erit iudex viuoz & mortuorum. distin. xlviij. quæst. j. C.
¶ Horas simul legēdo & missam audiēdo ad quā tenetur, an p̄cepto satisfaciat: sic & pœnitentiam sibi iniunctam. distin. xlv. quęstio. iij. A.
Et an euadat peccatum & mereatur indulgentias vtrūq; pro eodem tempore persoluendo. S.
¶ Hostes principales tres gn̄is humani caro mūdus diabolus a quibus principaliter vincuntur. distin. xlix. quęstio. iiij. A.
¶ Hostiariorū seu potius ostiariorum officiū qd est. Et vbi Christus eorum officiū expleuit. dist. xxiij. q. j. Q. An ostiariorum officium & simi liter exorcistarum de repellendo malos hoies aut dęmones, fuit eis concessum virtute naturali, an supernaturali. distin. xxiij. quęst. j. Q.
¶ Humilitas qd est: & q; p̄supponit cognitionem sui ipsius & dei. dist. xlvij. q. j. L.
¶ Humor & humiditas quō differūt. distin. xliij. q. j. M. Humiditas trifaria reperit in homine, Ros, Cambium, Gluten. M.

IAcob. Quomodo fuit cōiugium inter Iacob & Liā quā credidit Rachelē. dist. xxx. q. j. D. Iacob an fuerit in vtero sanctificatus. An prima nocte cognouerit Liam. D. Item dist. xxviij. q. j. D. Quādo cōsensit in eam. di. xxx. q. j. D. Error an impediuerit benedictionem Iacob quā dedit eius pater Isaac. distin. xxx. quæstio. j. I.
Votum Iacob in dictione Votum.
¶ Iesus ad quem sensum dicitur videri vel nō videri. Et q; is qui videt eum spiritu, videt & carne. distin. xlix. quæst. v. I.
¶ Ignis noie venit omne contristans aut dolorem inferens in inferno. distin. xliij. quæst. iij. E.
Ignis infernalis causat in damnatis animabus tristitiam: quia omnes tangentes detinet localiter vt instrumentum diuinę iustitię, & obiectiue imutat vitaliter. ibidem. G. Ignis affligit animas separatas non realiter sed intentionaliter. G.
Ignis effectiue cruciat animas separatas, licet nō actiue detineat vel determinet ad esse ibi, sed sol⁹ deus. G. Ignis quomodo dicitur agere vt instrumētū diuinę iustitię in punitiōe dānatoz. D. G. I. Ignis qui est multum actiuus repręsentat omnia elementa agentia in damnatos. E.
Ignis infernalis an vrat animas realiter. H.
Ignis dupliciter est disconueniens damnatis. H.
Ignis infernalis an sit corporeus & eiusdem rationis cum igne nostro. Itē an & quō possit dici spiritualis. M. Ignis quomodo agit in spiritū, an actione reali vel spirituali. Et quomodo determinet spiritū, an effectiue. Itē quomō est ibi ꝓportio agentis ad passum, & agens nobilius passo. O.
Ignis infernalis purgatorij & hui⁹ mūdi sunt eiusdem speciei essentialis. P. Ignis infernalis quomodo dicitur corpor⁹: & ad quem sensum. dist. xliij. q. j. D. Ignis conflagrationis quare sic dicitur. dist. xlviij. q. ij. A. B.
Ignem cōflagrationis prędedere Christum venturum ad iudicium scripturę docēt & patrum dicta, sed nulla ratio demonstrat. B. Impuritas purganda per ignem duplex, naturæ & culpæ. B. C.
An totus mundus purgabitur igne conflagrationis & omnia elementa vel aliqua solum. C.
Ignis aer aqua terra an purgabūtur igne conflagrationis. C. Ignis an sit flamma. D.
Ignis quomodo aget in elementa. E.
Ignis triplex est species. Ignis an potest esse in corporib⁹ solidis, vtputa ligno vel carbone, an solum in partibus vnctuosis, sicut in aere vētus. D
Ignis conflagrationis an sit solum ignitio dicenda, & non ignis. E. Est probabile dictu ignē cōflagrationis a deo supernaturaliter creari aut producī & dirigi ad opus: & tamen esse eiusdem speciei cū vero igne. F. Sicut ignis ifernalis punit pctōres vt instrumētū diuinę iustitię p̄ demerito culpę: ita pōt suo mō dici de cōflagratiōis igne. F
An ignis conflagratiōis habet causam purenaturalem & etiā supernaturalem. F. An ignis conflagrationis iudiciū prędedet & comitabitur & sequetur. G. An ignis conflagrationis purgabit in electis omnē impuritatem & culpę & naturę, & Christo veniente viui rapientur. E.
Ignis conflagrationis quomodo dicitur inflāmare omnia elementa. G. Ignis cōflagrationis an possit ex diuersis effectibus diuersa habere nomina. G. An impurum qd fuerit in conflagrationis igne descendet in infernum expleto purgatorij officio: & purum ad sphærā ignis. G.
Ignis conflagrationis quomodo petet & se recipiet ad omnem differentiam positionis: cum sit eiusdem speciei cum elementari. H.
Ignis cōflagrationis an etiam purgabit elemēto rum impuritatē, quę dicitur impuritas corruptionis: ita q; deinceps nec corrumpēt actiue, nec corrumpentur. I.
¶ Ignobilius non pōt poni finis nobilioris, quō intelligitur. dist. xlvii. q. ij. F.
¶ Ignorantia quādo est causa actus & aggrauat contemptum vel excusat a tanto vel toto. distin. xlvi quæstio. iij. G.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemẽtũ Quarti. G. Biel.

Ignorãtia iuris diuini cadit in faciẽtẽ qđ in se est, sed nõ ignorantia culpabilis . distin. xxiij. q. j. D.
¶ Ieiunare. An licitum sit & ex qua causa die dominico ieiunare: aut alicui ieiunium indicere. dist. xxxviij. quęst. j. M.
An qui vouet in die talis sanctũ ieiunare, tenetur ad ieiunium cum festum eius cadit in diem dominicum. M.
¶ Illicitũ aliquid dicit duplici causa. dist. xxxj. A
¶ Impassibilitatis corporum causa, an sic voluntas diuina assistens cum cohibitione omnis contrarij & lęsiui. dist. xliij. q. ij. F.
¶ Impedimentũ simpliciter & non simpliciter dictum quid est. distin. xxxiiij. D.
Quid si ignorat an impedimentũ pręcesserit matrimõsummatũ tãtũ, vel ratũ & cõsummatũ simul. K
Quot sunt impedimenta dirimentia contractum & impedientia contrahendum: & quomodo colligitur eorum numerus & sufficientia, scđm diuersos docto. distin. xxxiiij. D.
Impedimenta matrimonij quęre in dictione Matrimonium. F.
¶ Impotentia coeundi quid est. distin. xxxiiij. E.
Impotentia coeundi quandoq; est causa intrinseca, quandoq; extrinseca & accidentalis. G.
Omnis impotẽtia simpliciter dicta perpetua humano facto licite incurabilis prędens matrimonium, impedit & dirimit ipsum. I.
Quare religio dirimit matrimonium ratum tantum nõ cõsummatũ: & nõ sic impotentia. eadẽ. K
An ex natura cõtractus requiritur potentia: ita q; alias sit de iure diuino nullum. H.
An contrahens cum impotente sciẽter sit natura ligatus in perpetuum. H.
An hoc impedimentum sit ex ecclesię illegitimatione vel ex natura rei. H.
Quomodo tenenẽ crimine periurij qui iurauerũt pro impotentia subsecuto diuortio iudicio ecclesię. distin. xxxiiij. L.
Quotuplex est impotentia. distin. xxxij. M.
An & quando inter diuortiandos ꝓpter impotẽtiam oportet expectare terminũ. dist. xxxiiij. L.
An impotens ex infirmitate quæ est ad mortem possit contrahere matrimonium. S. T.
Quomodo personę impotentes non dicuntur omnino illegitimę nec legitimę. H.
Ad quem sensum dicitur matrimoniũ tenere cũ potens scienter contrahit cum impotente. Cur de nicq; illa conditio ignoranter a multis addit. H.
Ecclesia illegitimando impotentes ad coeundum an omnes in genere illegitimauerit: vel solum cũ contractus sit ex ignorantia. H.
An ecclesia simpliciter prohibuit sub peccato ne impotentes contrahent. H.
An potentia corporum ad coeundum sit de essentia cõtractus matrimonialis, si debet esse firm? & indissolubilis ex natura contractus, vel lege positiua ecclesię tales personas illegitimante. H.
Impotẽtia ad reddendũ debitũ in ly Reddere debitũ. Impotentes in dictione Cõtractus.
¶ Incestus quomodo & quando impedit contrahendum, sed nõ dirimit cõtractũ . Et an ita cũ ꝑprijs consanguineis, sicut cũ consanguineis vxoris. distin. xxxiiij. C.
Incestus quõ & qñ ipedit mrimoniũ. dist. 34. R.
An qs cognoscẽdo suã cognatã spũalem vel legalem cõmittat incestũ cũ ea. dist. xlij. q. j. Q.
¶ Incorruptibilitas corporũ dãnatorũ vnde est. an habet causam intrinsecã vel extrinsecã. distin. xliiij. q. iij. E. I. Incorruptio hominis in quibus consistit. dist. xxxviij. q. ij. N.
Incorruptibilitas arguit inesse perfectionem, sed nõ affert ꝑfectionẽ nouã specificã. dist. 48. q. ij. F
¶ Indifferẽs aliqs dicit duplr. di. xxxviij. q. j. C.
¶ Indulgẽtia quid est. Et quõ dominus dicit indulgere matrimonium in remedium, & cõmixtionem cum sua nõ propter prolem prędese, sed fornicationem vitandam. distin. xxv. q. j. I.
In indulgentijs plenarijs an sit alicui iniungenda pœna canonis. dist. xlv. q. ij. G.
Et an hoc ꝑcedat circa moriturũ sicut circa viuũ.
Ad indulgentiarũ consecutionẽ an sufficiat generalis iniunctio bonorum fiendorũ quã facit sacerdos: stante q; solum tollant pœnam iniunctã
In purgatorio instituti an aliquo modo mereantur liberationem a pœna sua. F.
Indulgentię ad quid prosint mortuis. I.
Indulgentia multiplr accipit. dist. xlv. q. iij. A.
Indulgentias dare quid est. C.
Indulgentię descriptio. A. B. C.
Indulgentia proprie est remissio pœnę & non culpę. A. Ad indulgentię collationem non requiritur certa verborum forma. A. O.
In peccato tria considerantur: & quod horum tollat indulgentia. A.
Indulgentię non tollunt pœnam peccati originalis sed actualis. A.
Indulgentię prędequirunt in suscipiente gratiam sed non semper confessionem in actu. A. P.
Indulgẽtię si debent valere & esse rationabiles, exigunt plura. A. B. C. L. M. N.
An causę rationabiles in conferente indulgẽtias requirãtur solum ad vitandum peccatum vel vt factum teneat. B.
Quæ sint causæ rõnabiles ob quas possunt fieri vel concedi indulgentię. B. L. M. N. O.
Indulgentię quomodo possunt dari pro temporalibus cum sint spirituales. K.
Indulgentiæ an possunt dari pro re mere spũali.
Indulgentiarum causa effectiua q̃ est. B. L.

Tabula Alphabetica.

Indulgentias recipiens non prædise absoluitur a pœna, sed recipit vnde faciat solutionem & compensationem. C.
Indulgentia nõ ita liberaliter & omnino gratis datur: sicut remissio pœnę in sacramẽtis. C.
Indulgentiarum fons & origo. Vnde sumitur & profluit. C.
Indulgentia siue relaxatio quid dicunt. D.
Indulgẽtię qñq; conferunt iudicialiter & auctoritatiue: qñq; per modũ suffragij respectu viuorum aut mortuorũ, cum declaratione terminorũ. D.
Et quomodo ac in quo differũt illi duo modi cõferendi indulgentias. ibidem.
Indulgentias dare ꝑ illo vel illo opere: quõ hic accipitur indulgentias. B.
Indulgentias dare per modum suffragij, an aliqd diminuat de indulgentijs. D.
Quõ conceditur q; nõ omnis concessio indulgẽtiarum est relaxatio. D.
Indulgẽtia plena plenaria plenior plenissima quę est. Quomodo differũt: an ex parte intrinseci vel extrinseci: & an ex parte rei. E.
Indulgentię a pœna & culpa an possunt dari. E.
In indulgentia plenaria cur qñq; iponit pœnitentia. E. Indulgentia plenaria an qñq; satisfaciat cũ plena nõ sufficit: vel plenissima sine prioribꝰ. E
Ad indulgentiarum cõsecutionem an necessario requiratur confessio actualis: ita q; pro non cõfessis actu nõ dantur indulgentię, nisi hoc Papa singulariter exprimat. P.
Vbi & quãdo Christus dedit & promisit ecclesiæ auctoritatẽ iurisdictiõis & cõferẽdi idulgẽtias. G.
Indulgẽtię valent in foro dei & ecclesiæ. G. L. R.
Ad indulgentiarũ collationem & receptionẽ quę requiruntur simpliciter & absolute. G.
Indulgentias solus deus confert generaliter & independenter. G.
Indulgentias mortuis dare per modum suffragij quid est. G.
Indulgẽtiarum collatio ꝑ defunctis quare dilata est fere ad finem mundi. Et quare priores patres non dederunt. an neglexerunt ecclesiam. G.
Indulgentias dare non est ordinis, sed iurisdictionis particularis ĩ episcopis, vniuersalis ĩ Papa. H.
Indulgentias pro se recipere an sit iurisdictionis vel concessionis. H.
An sicut quibus dantur indulgentię tenentur facere & complere opus & conditionem indulgentiarum: ita & Papa vel alius qui ꝑ se recipit indulgentias, teneatur ad idem. H.
An sit maius dare indulgentias q̃ recipere. I.
An sicut de licentia curati non sacerdotis potest alius subditorum eius confessionem audire: ita & alienus episcopus de licentia proprij iudicis eisdẽ indulgentias dare. I.
Indulgentię dari non possunt ab aliquo non subditis suis: aut si alienis dantur, non valent nisi accedat licentia proprij iudicis. Item quis est ille iudex proprius: & an sufficit licentia curati. I.
Indulgẽtias dare, nec est ligare, nec soluere, sed thesaurum ecclesiæ cõmunicare. C. I.
Nullus potest alteri dare indulgẽtias nisi sit suus subditus, aut ad hoc protunc sibi subiectus. I.
Qui possunt dare indulgentias & in quanto numero. K.
Cur non omnibus de populo datum est concedere indulgentias, vel saltem omnibus sanctis vitis qui sunt deo propinquiores charitate q̃ mali. K.
Indulgentiæ vires non obtinent si statutũ excesserunt gñalis concilij. K. Quomodo intelligitur.
An sit dabilis indulgentia q̃ existens remissio ois pœnæ præsupponat remissionẽ omnis culpę. L.
Quid remittitur per vnum annum indulgentiarum: an pœna purgatorij anni vni9: vel pœna tẽporalis huius seculi anni vnius. & in genere quomodo & ad quid valent indulgentię impetratę in foro dei vel ecclesiæ. L. N.
Indulgentiæ sunt plus vel minus satisfactorię secundum maiorem vel minorem charitatem faciẽtis opus indulgentiarũ: quomodo intelligitur. L.
Indulgentię tãtũ valent quantum sonãt: quomodo intelligitur. L.
An tantũdem indulgentiarum consequatur pauper dando denarium, quantum rex dando florenum. Et econuerso tantum veniens de propinquo, sicut remoto. L. N.
Indulgentiarum collatio est opus cuiusdam liberalitatis. L. O.
In bono opere indulgentiarum duo possunt attendi. L.
An quis potest efficacius alio mereri idulgẽtias: quomodo intelligitur. L.
Indulgentię an possunt dari sine opere bono prędicto. L. N. O. D.
Indulgentiæ an tollant pœnitentiam iniunctam, & a quo. Et an etiam iniungendam. M.
Non est curiose indagandum de præciso valore indulgentiarum, quantum valeant. L.
Quis est sensus huius dicti, do tibi indulgentias xl. dierum. M.
An & quales pœnitentiæ sunt iniungendę consecuto plenarias indulgentias. M.
Indulgentię non consequuntur diuersitatẽ & excessum meriti seu boni operis, sed auctoritatem dantis. L. N.
Stat duos facere idem opus indulgentiarum: & tamen vnum plus alio ex opere indulgentiarum remissionis pœnarum consequi. M.
Indulgentię non possunt cõsequi ab aliquo & reseruari ad reditmendũ pœnam forte in futuro ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatis cõmittendis imponendam. O.
Indulgentiarũ opus an potest dici meritum congrui respectu indulgentiarũ. O.
Indulgentię non sunt cõtemnendę. O.
An vt quis possit suã pœnitentiam redimere per indulgentias requiratur fauor & concessio sacerdotis qui pœnitentiã iniunxit. M.
An & quando salubre sit cõsilium pœnitentiam iniũctã statim redimere per indulgẽtias. M.
Indulgentię ꝓpter qd præcise dantur. cui cõmen surat earũ quãtitas: an deuotioni merito vel labori vel pecunię consecuturi indulgentias. L. M. N.
In indulgentijs cã effectiua pœnę quę est. M.
Indulgentiarum opus & opus personale quomodo se habent adinuicem. N.
Indulgentiarum opus nullus potest in aliũ transferre sine licentia episcopi, aut Papę. M.
Quo possunt saluari pleraq; dicta doctorũ dicentiũ: posse quẽ consequi indulgẽtias mille dierum pro tribus nũmis est fatuum falsum irrisione dignum superstitiosum. N.
Et ita de similibus. An illę cõcessiões possunt defendi tanq; rationabiles & validę. N.
Indulgentię datę ꝓ mortis articulo: an valeãt totiens quotiẽs cõtingit quẽ esse in mortis articulo vere vel præsumptiue. & si nescitur de intellectu concessionis: quid venit agendum. P.
Si prius absolutus est: an & quando tenetur iterum confiteri. ibidem.
Cum duo faciunt opus indulgentiarũ per modũ suffragij ꝓ defunctis, & neuter nouit de facto alteri⁹ & vtrũq; sufficit, cui⁹ op⁹ ꝓderit defũcto. Q.
Ad quem sensum dicuntur indulgentiæ recipi de thezauro ecclesię. Q.
An si in aliqua ecclesia est semiplena indulgentia, & duo aut singulus duorũ facit per modum suffragij opus indulgenttarũ pro. xxx. xv. pro quo fiunt cõsequitur plenarias indulgentias. Q.
De indulgẽtijs quæ cõcedũtur porrigẽtibus manus adiutrices, visitãtibus ecclesias, legẽtibus mane & sero ad pulsum orationẽ angelicã, audiẽtib⁹ officiũ corporis Christi & similibus, si totiẽs quotiẽs possunt consequi. R.
Indulgentię an possunt dari a Papa contrito nõ confesso sine opere preuio cuiuscũq; eleemosynę &c. ita ꝙ charitas sufficit stante cã legitima. P.
Indulgentiarũ penniũ & tẽporaliũ differentia. R.
Indulgentię nõ possunt alicui a Papa dari existẽti in mortali peccato. Etiã secũdum opinionẽ tenentem q; potest quis satis facere pro peccatis cũ iam constitutus est in mortali peccato. V.
Indulgentię an possunt dari pro aliquo opere dum cõsummato, cũ nõ fieret cogitatio de indulgentijs. O.
Indulgentiæ magnæ in vno remittunt minus q̃ in alio non ex earum defectu, sed pro dispositione & habitudine subiecti. Q.
¶ Indiuidua duo habentia eandẽ materiã numero, & aliã & aliã formã specifica, an distinguãtur numero. dist. xliij. q. j. G.
¶ Infans quis dicitur. dist. xxiiij. q. j. M.
An infans potest tonsurari vide in ly Tonsura.
¶ Infernus nunq̃ accipit in bono. di. xliij. q. j. A
Infernus vbi sit, an scitum sit, vel sciri possit citra reuelationem. C.
Infernus an sit in medio terrę, an sub terra. Quomodo potest tam multos cõtinere cum sit in centro terrę secundũ plures. C.
Infernus an sit corporalis locus. Et quõ intelligũtur dicta Aug. quę videtur esse in cõtrariũ. C. D.
Cur pleraq; loca infernalia ostenduntur in tertis, & vbi. A. B.
Ignis infernalis quomodo dicitur corpore⁹, & ad quem sensum. D.
In inferno quomodo erunt tenebrę corporales. distin. I. q. j. K.
In inferno erit equalitas pœnę secũdum proportionẽ, nõ secundũ equalitatẽ. dist. I. q. ij. D.
¶ Infidelis. Nomẽ dispar cult⁹ quid importat. di stin. xxxix. q. j. A. G.
Infidelis dicitur aliqs dupliciter. & quomodo accipitur in hac questione. A.
An infidelis potest vere cũ infideli cõtrahere. B.
Quomodo inter infideles põt esse matrimoniũ.
An denicq; sit matrimonium ratum. A. B.
Quomodo potest infidelis potestatem sui corporis in alium transferre cum nescit deum, nec eius intentionem & voluntatem. B.
Quomodo matrimoniũ infideliũ dicitur esse sacrum & signum verum rei sacrę. B.
Ois infideliũ vita peccatũ est, quõ intelligitur. B.
Vnde est q; Paulus cõsuluit cõuerso manere cum infideli. Ecclesia vero nunc prohibet. B. C.
Ecclesia rõnabiliter & bene illegitimauit fidelẽ respectu infidelis nunc tẽpore gratię. eadem. D.
Olim licuit, sed nõ tempore isto fideli manere in coniugio cum infideli. E.
Quando licet vel non fratri fideli manere cum infideli in matrimonio. Et qñ potest vel non potest ad secũda vota transire. dist. xxxix. q. vnica. E. F
Itẽ qñ dissoluitur prius coniugale vinculũ. ibidẽ.
An eo ipso q; alter cõtrahentiũ in infidelitate cõuertitur ad fidẽ iã sit solutũ iter eos cõiugij vinculũ. E. An matrimoniũ fidelis cõuersi cũ infideli possit cõparari quo ad eius dissolutionẽ cõtractui sponsalium. E. Cur infidelitas liberat fidelem a debito coniugali cum alter conuerti non vult. & non seruitus, cũ tamẽ sit minus vinculum. F.
Apud quẽ stabit proles altero coniugum conuerso & altero nolente conuerti. F.

Crimen infidelitatis impeditiuũ matrimonii qd est. G.
An aliud crimen ab infidelitate & fornicatiõe carnali impedit matrimoniũ. H.
An matrimonium contrahentium in infidelitate cõtra statutũ ecclesię positiuũ pręcise cũ veniunt ad fidẽ sit ture nullũ & dissoluendũ. F.
¶ Infinitũ cognoscere an arguit perfectionẽ tnfinitam cognoscẽtis. dist. xlix. q. iii. E.
¶ Iunctionis generalis dictũ quomodo intelligitur, Bona quę feciſt & facies, & quę patieris, sint tibi in remissionẽ pctõꝝ. dist. xlv. q. ij. T.
¶ Innocentẽ iniustũ est multari pro nocente, quõ est vera. dist. xlv. q. v. G.
¶ Innouationis mundi tempore vtrũ stabit totum firmamẽtũ, & oẽs motus naturales ad vbi cessabunt. An motus grauium & leuium. distin. xlviij. q. ij. H.
¶ Inseparabilia secundũ rẽ & rationẽ ac voluntatem quę sunt: & quomodo stat esse duo inseparabilia & aliquẽ consentire in vnũ & non in reliquũ. distin. xxxij. q. vnica. I.
¶ Insignia honorum an liceat alicui cum inscriptiõe tituli suspendere in ecclesia post sui mortẽ: sic de aliꝭ monumentis pro sui reminiscentia. distin. xlv. q. ij. O.
¶ Instans nihil est, quõ intelligit. dist. xxxij. q. ij. F
Quomodo aliquid qd est cum cõtinuo & tempore potest fieri in instanti. F.
Generatio est in instãti: meritũ est in instanti: quomodo conceduntur. F.
¶ Instituere sumit multipliciter. di. xxvj. q. vnica. I.
¶ Integritas & totũ qd dicũt. di. xliij. q. j. G. K.
Sic de integritate naturæ humanę.
¶ Intelligẽtia potius attingit finẽ suũ gratia cui⁹ per intelligere & velle: q̃ rei productionem. distin. xlviij. quæst. ij. F.
¶ Intellectus noster intelligẽdo simpliciter, an dependeat a phãtasmate. dist. xlv. q. iiij. B.
Quid sit de essentia eius. eadem. B.
Intellectus potest in infinita obiective & subiective. dist. xlix. q. j. M.
Intellectio an sit causa totalis volitionis, & econtrario. Et an volũtas moueat a se tanq̃ causa totali. dist. xlix. quęst. ij. G.
Intellectus presente obiecto beatifico an ipsum necessario videat. P.
Intellectus nõ est capax infinitę cognitionis subiective sed obiective. dist. xlix. q. iij. D.
Intelligit aliqd qñq; formaliter, qñq; obiective. Itẽ est intellectio alia vel quãtum ad rem intellectam vel quãtũ ad intelligẽdi modũ. dist. xlix. q. v. H.
¶ Intensio in actu vidẽdi deũ vnde colligitur. H.
¶ Inter duo mala minus malum est eligendum. distin. xlix. q. v. G. Vide Malorum.
¶ Inundatiões particulares pręter generalẽ quę & quot fuerunt. dist. xlvii. q. ij. F.
¶ Inuoluntarii & noluntarium differunt. Et qd dicit singulum horum. dist. xxx. q. j. B.
¶ Ioseph fuit virgo ꝑpetuus. dist. xxx. q. ij. B.
Virginitatem suam deo deuouit. E.
Ioseph & Marię cõiugiũ vide in ly Cõiugiũ. Ioseph cũ Maria vouit deo virginitatẽ. q̃re i ly Votũ.
Ioseph an fuit in vtero sanctificatus. distin. xxx. quæst. ij. F.
Quomodo Ioseph dicitur pater Christi. I.
An potest concedi Christum natum esse ex corpore & carne Ioseph, eo q; natus est ex Maria cuius corpus fuit Ioseph. ibidem.
Ioseph cum esset vir iustus cur voluit Mariam occulte dimittere, sed non traducere. K.
Et quid de hoc senserunt sanct. ibidem.
Ioseph quam creditur habuisse ętatem cum fuit virgini desponsatus. An fuit senex & decrepitus sicut pingitur. Et quare sic pingitur. L.
Ioseph & Maria cum fuerint de stirpe regia tamen dederunt operam operibus seruilibus. L.
Ioseph item quęre in dictione Maria.
¶ Irregularitas quãdo incurritur. dist. xxv. q. j. B
¶ Irritatio & dispensatio differunt. dist. xxxviij. quæst. j. V.
De votorum irritatiõe. quorum vota possunt & a quibus irritari. V.
Episcopus an & quæ potest vel non potest citra superioris irritationem vouere. V.
Vir irritando votũ vxoris, & abbas monachi, an peccet irritando, & alius quod vouit non exequẽdo. dist. xxxviij. q. j. V.
An abbas potest irritare votum sui monachi ex eius concessione factum. dist. xxxviij. q. j. AA.
Superiores irritando votum impuberum & inferiorum. an peccent. distin. xxxviij. q. j. X.
¶ Iudæi an veniente Christo ad iudicium sint fidem veram accepturi. dist. xlvj. q. j. G.
¶ Iudex peccat spolians vltimo supplicio plectẽdos & pœnitentes eucharistia. distin. xxiij. q. j. N.
¶ Iudicium & iudicare sumuntur multipliciter. distin. xlvij. q. j. A. B.
Iudiciũ approbans & condẽnans. A. Iudicare authẽtice & subauthẽtice, principaliter & delegate. A.
Iudicium discussiõis, retributionis, assessionis, testificatiõis, approbatiõis, cõparatiõis, Condẽnationis, Executionis quid est, & quorum est. B.
Iudiciũ vniuersale & ꝑticulare qd est: & quomodo, & de quibus in singulis fiet iudicium. C.
Iudiciũ vniuersale quandoq; est futurũ non obstante iudicio particulari cuiuslibet post mortem suam. D.
Iudicij vniuersalis futuri congruẽtię de omnib⁹, cum omnibus, coram omnibus habendi. D.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemẽtũ Quarti. G. Biel.

In æterno iudicio singulus sua facta bona & mala ac singulorũ aliorum merita & demerita cognoscet mira celeritate virtute diuina. D.E.
Iudicandi singuli quomodo possunt singulorũ merita & demerita videre: an instantanee. Et si de us producet in eis cognitiones illas. An deinceps eis sic productis in se miraculose possunt naturaliter cognoscere. E.
An hic solum iudicio discussionis ventant iudicandi qui habent mala permixta bonis. I.
An in iudicio augebitur gaudium accidentale angelorũ sup Christo. Angelica facta circa hoiem.
An solus Christus in iudicio iudicabit: an sancti Angeli & sancti cum eo. K.
Iudiciaria potestas quare attribuitur filio & non patri. K.
In iudicio extremo nolens redargui de eleemosynarum neglectu & operum misericordię, necesse est quatenus sua opera faciat ex gratiæ inclinatione propter deum finaliter & meritorie. M.
An iudicabunt tantũmodo duodecim homines cum Christo. L.
Et quid significatur per numerũ. xij. sediũ. ibidẽ.
Iudicium facere an sit appropriatum filij vel proprium. dist. xlviij. q. j. D.
Iudex in qua natura & secundum quã promulgabit sententiam. D.
Iudicium extremum vbi futurum est. An in valle Iosaphat. Et quomodo possunt ibi omnes iudicandi locari. Et vbi stabũt electi: an in aere: vbi mali. Ad quid tunc ante iudicem deferẽt crucem Angeli. E.
An qui tempore iudicij reperientur viui morientur ex cessatione motus cęli. dist. xlvij. q. ij. I.
¶ Iuramentum peccatori cum absoluitur non est dandum de non velle amplius peccare: nisi in certis casibus in iure expressis. distin. xxxviij. quęstio. j. D.
An iuramentũ de nõ repetendo vsuras: an de nõ vexando vsurarium in vsurarum repetitione, sit validum. dist. xxxviij. q. ij. HH.
¶ Iuris executionem vide in dictione Executio.
¶ Iurisdictio quid est. dist. xlv. q. iij. H.
Iurisdictio respicit etiam forum pœnitentiale & non solum contentiosum. K.
¶ Ius patronatus quid est. dist. xxv. q. ij. B.
Ius naturale quid. dist. xxxiii. q. j. A.
An quis potest sibi ius dicere & solutionem debiti cum effectu aut recuperationem iniuste ablatorum facere. dist. xxxv. I.
Ius positiuũ non prędiudicat iuri naturali, sed determinat ipsum illegitimando personas ad matrimonium. dist. xxxvj. q. j. E.
¶ Iustitia cõmutatiua i quo cõsistit: & quid ad eã requirit in contractu matrimoniali: in quo cõpleti ue finaliter fundatur & cõsummatur. dist. xxxiij. quęst. j. B.
Nomine veritas vitę doctrinę & iustitię quid venit. dist. xxxviij. q. ij. L. M.
Publicæ honestatis iustitia quid est. Vnde oriꝫ. In quo differt a consanguinitate affinitate cognatione legali. distin. xlj. q. j. C.
Sponsalia quę sunt nulla de iure: sed tenent solũ de facto: causant publicæ honestatis iustitiã nisi sint nulla ex defectu consensus. C.F.
Quę sponsalia, an de presenti, an de preterito vera & presumpta causant publicę honestatis iustitiam. C.
Sponsalia incerta & conditionata an causant publicę honest. iust. T.
An ętas determinata requiritur ad causandũ publicę honesta. iust. T.
An malitia suppleat ętatem. ibidem.
An publi. honest. iustitia ita respiciat sponsalia de futuro, sicut de presenti. F.
Si impedimentũ publicę honestatis protenditur in infinitum, & si manet post mortẽ alterius. T.
Quandoq; est affinitas sine publicę honestatis iustitia: quandoq; stant simul, quandoq; est iustitia sine affinitate. F.
An ex copula illicita cũ affine contrahatur publicę honestatis iustitia. H.
Volenti impetrare dispensationẽ vt possit contra here cum consanguinea vxoris defunctæ: an satis sit facere mentionẽ de sola affinitate tacita publicę honestatis iustitia. An & quando oportet totum simul recitare. dist. xlj. q. j. M.
Iustitiam item publicę honestatis quęre in dictione Contractus.
Iusto non est lex posita, quomõ intelligitur. dist. xxiiij. quæst. j. CC.
¶ Iustitia legalis qd est. An sit vnus simplex habitus per essentiam generalis quo ad inclinationẽ An omnis virtus, an ad se, vel ad alterum. Vnde generatur habitus ille, an ex synderesi ratione vel cõscientia. dist. xlvj. A.
Iustitiam capiendo pro omni virtute: an fuerit in Deo. A.
Quomodo intelligitur iustitia est tota virtus, omnis virtus, aggregatum ex omnibus virtutibus, iustitia & virtus composita. A.
Et circa bonum commune. Et q; est præclarissima virtutum. ibidem.
Iustitia particularis opposita auaritię diuiditur in cõmutatiuam & distributiuam. B.
Iustitia commutatiua quid est: in quo fundatur: & qualiter requiritur æqualitas inter receptum & datum. B.E.
Iustitia distributiua quid est, in quo fundatur, inter quos est, an pũ supponat cõmutatiuã. B.

Tabula Alphabetica.

Iustitia distributiua an depẽdeat a cõmutatiua. B
Iustitia distributiua an põt etiã dici cõmutati. B.
Iustitia distributiua an sit in deo respectu productiõis creaturarũ in tali & tali pfectiõe & gradu. B.
Iustitia sumitur connotatiue vel absolute. & quid dicit vtroq; modo siue in deo siue in creatura. C.
Ira dei, misericordia dei, iustitia dei. D.
Iustitia inter alias virtutes morales maxime deo est attribuenda. E.
In deo est iustitia legalis, vniuersalis, particularis, cõmutatiua, distributiua, vindicatiua, punitiua, remuneratiua, iudicatiua. E.
Ad quẽ sensum potest concedi q; in deo est multiplex, & multifaria iustitia: & q; illa est multiplicatio nominum nõ rerũ in deo. E.
Iustitia stricta non exigit præmium infinitum & perenne pro opere momentaneo & temporali. distinct. xlix. q. iij. F.
Iustitię non est contrarium q; iustus in via castigatur pro malo defuncti in purgatorio. distinct. xlv. q. ij. G.

L Abor annexus sacramẽtorum administrationi an potest vendi. dist. xxv. q. ij. B. L.
¶ Laici dũ faciũt aliquid p defuncto qd est tacite ab ecclesia institutum, an valeat ex opere operante ecclesię citra mandatũ. dist. xlv. q. ij. H.
¶ Lectorum officiũ quid est. vbi a Christo exemplatum. dist. xxiiij. q. j. R.
Qui fuerunt eorum auctores. Ibidem.
¶ Leprã quęre in dictione Seruitus aut Sertus.
¶ Leuitę quomõ in veteri: & Petrus in noua lege fuderunt sanguinem citra irregularitatem. distin. xxv. q. j. L.
¶ Lex positiua quære in dictione Consuetudo.
Aliqd dicit eẽ de lege diuina multipliciter. distinctione. xlj. I.
In lege Mosaica quare non poterant contrahere in linea transuersalium ex prohibitione diuina. distinctione. xl. E.
Aliqua dicũtur esse de lege naturæ multipliciter. dist. xxvj. q. vnica. H.
An matrimonium sit de lege nature. H.
Quid est lex naturalis. dist. xxxiij. q. j. A.
Lex nature disponens omnia esse cõmunia, an sit pceptiua, & cui populo data, & quomodo mutata dist. xxiij. q. j. D.
Lex ciuilis quomodo dicit alicui malefactori infligere pœnam infinitã pro sua capacitate. distinctione. xlv. q. ij. H.
¶ Liber & libertas quere in dictione Seruus.
Libri conscientię qui sunt: & liber vitę quid est. distinctione. xlvij. q. j. B.
An sit contra libertatem potentię liberę q; determinetur per habitum: ita q; non possit in oppositum. dist. xlix. q. ij. P. ij.

Euangelistæ cur posuerunt duplicem lineam generationis, per adoptionem scilicet & secundũ carnem. dist. xxx. q. ij. H.
Liberalis oblatio excludit dũtaxat pactionẽ obligatoriam. dist. xlv. q. ij. O.
¶ Libido quomõ suo iure mãcipauit mẽbra genitalia: ita q; sine ea nõ mouent ad libitum hominis. dist. xxxj. q. vnica. E.
Libido qd est: quotupliciter accipitur, eadem. N.
Libido sumitur dupliciter. dist. xlvj. H.
¶ Licẽtia sumitur dupliciter. dist. xxv. q. iij. BB.
An liceat pro licentię collatione pecuniam exigere & recipere. eadem. BB.
¶ Licentiari vide in dictione Nuptiæ.
¶ Locatio an sit formaliter venditio: & cuius vẽditio: quid est de ratiõe locationis. dist. xxv. q. ij. X.
¶ Locus pœnæ oĩs status futuri quandoq; dicit infernus. dist. xlv. q. j. A.
¶ Locus an aliquo modo perficiat spiritum. E.
¶ Lusoria quere in dictione Scandalum.
¶ Lux intensissima, & p cõsequens radiatiua: an possit esse in eodem subiecto. dist. xliij. q. ij. O.
Lux an cessabit tẽpore innouationis mundi. dist. xlvij. q. j. B.
Lumẽ gloriæ an requiratur solum de potentia ordinata dei. dist. xlix. q. ij. I.
Et ad quid. quomodo differenter datur. ibidem.

M Achabęi pro quibus Iudas fecit oblationem nõ fuerunt in inferno: sed cũ pietate mortui. dist. xlv. q. ij. D.
¶ Machinatio in mortẽ coniugis ꝓprię an sit impedimentum matrimonij diriments & impediens ipsum. dist. xxxv. P.
¶ Maculari dicit quis dupliciter. dist. xxv. q. j. M.
Quomodo macula est ipedimẽtũ ordinis. ibidẽ.
¶ Magistri & doctores vtrũ possunt aliqua recipere pro doctrina sua sine actu docẽdi. distinctione. xxv. q. ij. Y.
¶ Magnates quære in dictione Metus.
¶ Maioritas aureolę vñ colligitur: & si attribuat vel correspondeat radici meritorij operis vel operis arduitati. dist. xlix. q. iij. E.G.
Maior in culpa quomodo habet maiorem pœnã cum pœna sit quoddam bonũ: sed maiori in culpa nõ debetur maius bonum. dist. l. q. ij. E.
¶ Maleficiũ quid est, quando & qualiter impedit matrimoniũ & dirimit. dist. xxxiiij. q. vnica. O. P. M1
Maleficium est aliquid in rei veritate, & nõ solum in hominum æstimatione. P.
Quomodo vir vel mulier potest maleficiari & ad actum carnalem ministerio dęmonum inhabilis reddi. P. M1
Quare deus plus permittit maleficium circa mẽbra genitalia q; alia. P. M1
Item quere maleficium in dictione Frigiditas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemētū Quarti. G. Biel.

Cur deus permittit hominē,& plus virū q̄ mulierem maleficiari.dist.xxxiiij.q.j.P.
¶Mali an sicut ab ecclesiastis actibus prohibentur:ita etiam a suffragijs faciendis prohibeantur dist.xlv.q.ij.I.
Malitię principalis ratio,& grauitas peccati in genere in quo consistit.dist.xlvj.G.
Mali etsi visuri sunt in iudicio claritudinē corporis,tñ non gloriā animę Christi.dist.xlviij.q.j.D.
Malum culpę non licet appetere p quocūq; malo fugiendo.dist.l.q.j.G.
Inter duo mala minus est eligendum.distinctione xlix.q.v.G.
An sit minus malum non esse,q̄ esse damnatum dist.l.q.j.G.
¶Mandās suffragiū pro se fieri post mortē,tempore vero mandati nō est in gratia,vel fuit in gratia,sed executor non est in gratia tempore executionis an valeat defuncto.dist.xlv.q.ij.I.K.
¶Manus & pes accipiunt dupliciter.distinctione xlviij.q.j.C.
¶Mare an omnino desinet esse in mundi purgatione,aut quomodo dicitur non esse amplius.distinctione.xlvij.q.ij.C.
¶Maria virgo fuit vxor & coniunx & spōsa Ioseph.dist.xxx.q.ij.A.
Quare Maria fuit desponsata Ioseph.B.
An in leg.vete. fuerit generalis præcepti ad oēs nubere,& matrimonio copulari: & si sic,quomodo excusatur Maria,& ceteri cōtinentes.C.
An virgo Maria vouerit castitatem deo mente & ore.D.
Quādo vouit: & an votum eius fuerit absolutū vel conditionatum.D.
Quomodo nō repugnabat castitatis voto virginis Marię dispensatio,ac corporis in Ioseph trāslatio:nec mētalem lęsit puritatē.dist.xxx.q.ij.E.
Ioseph & Maria emisso virginitatis voto, se non exposuerūt periculo coniuncti matrimonali vinculo & simul cohabitando.F.
Virgo Maria de qua tribu fuit & filr Ioseph.H.
Quomodo potest ostēdi ex Damasceno Ioseph & Mariam fuisse de eadem familia:& per quā lineam vel Salomonis, vel Mathan descenderunt a David.dist.xxx.q.ij.H.
Quare euangelistę non descripserunt genealogiā Marię.H.
Virgo Maria cum sciuit se concepisse non ab homine sed mystico spiramine:cur non reuelauit Ioseph cum vidit eum mœstū & turbatū & se velle dimittere.K.
Mariam item quęre in dictione Ioseph.
¶Mariti post mortem an oportet expectare spatiū anni pro tempore luctus.dist.xxxiij.q.j.L.
¶Martyribus doctoribus virginibus solis debet aureola.dist.xlix.q.iiij.H.
Martyrum aureola quibus debeā,& qbus non.I.
Ad martyrium requiritur pœna,causa,& voluntas libera.I.
¶Materia an sit de quiditate cōpositi, distinctione.xlviij.q.j.B.
Materia eadem in diuersis cōpositis an possit esse in cęlo,& in inferno.G.
¶Matrimonium quid est, & de eius acceptione multiplici cū dictionis explanatiōe.dist.xxvj.A.
Vbi & ad quorum verborum prolationē institutum est a deo matrimonium.B.
Matrimonium quomodo institutum in officium & in remedium.B.
Matrimonium quid significat, & quomodo antecellit alia sacramēta significatione duplici.B.
Quare oportet in matrimonio esse determinatas psonas,& non coitum vagum.C.
Matrimonium in officium quādo & qualiter fuit p̄cepti diuini,& quomodo obligat.an hodie: vel an sit reuocatum, & vbi. E.
An matrimonium vt est in remedium vnq̄ fuerit præcepti.F.
Congruum fuit matrimonio annecti sacramētū gratię causatiuū p tēpore legis euangelicę.F.
Matrimoniū est no.leg.sacramentum proprie dictum causatiuum gratiæ.G.
Matrimonium in quo præcellit alia sacramēta, & q̄ est minimū,sed tñ proprie dictū sacramētū.G
Status matrimonialis non est status in ecclesia dignissimus sed vltimus licet bonus.G.
An matrimoniū sit de lege naturę.H.
Matrimoniū & copula cōiugalis quomodo separat & elongat hoiem a deo.I.
Actus matrimonij quomodo indiget excusatione non matrimonium ipsum.eadem.I.
Item dist.xxxj.Quomodo comparatur se consilium virginitatis & præceptum matrimonij in officium.I.
Vbi & quādo indulsit dominus matrimonium in remedium.I.
Quomodo potest concedi matrimonium esse institutum a deo,cum non fiat sine hominis voluntate & consensu.K.
Quomodo ecclesia potest facere ordinationē circa psonarū cōtrahētiū habilitatē vel ihabilitatē.K
An copula carnalis sit de integritate matrimonij, & eius perfectione.I. L.
Matrimonium initiatum, ratum, cōsummatum quomodo differunt.L.
Matrimonij causam in dictione Consensus q̄re.
Matrimonium verum & præsumptum quid est. dist.xxvij.q.j.A.D.
Nomen matrimonium sumitur dupliciter.C.
Cum matrimonij sacramentum sit signum sensi

Tabula Alphabetica.

bile, an id signū i quo est ratio sacramēti,sit determinatum ex institutiōe diuina q̄ sit tale vel tale.F.
Quomodo itelligit: sicut se habet expssio de psenti ad p̄sens matrimoniū : sic expressio de futuro ad futurum matrimonium.G.
An papa posset aliquē in casu ad matrimoniū cōtrahēdū cōpellere p̄ceptū.dist.xxvij.q.ij.C.
An & quomodo materia sacramenti matrimonij subest ecclesię.dist.xxvij.q.ij.C.& dist.xxvj.K.
Matrimonium quid significat:& cuius est signū. dist.xxvij.q.iij.T.
Magna est diuersitas in foro spirituali & iudiciali p matrimonio.dist.xxviij.q.vnica.B.
Matrimoniū clādestinū qd est & quō cōtrahit.C.
Cōsuetudines ecclię,vt leges apostolicę arbitrandæ sunt circa matrimoniū.C. Matrimoniū clandestinū an sit validū.sic de spōsalib⁹.Et quō stāte phibitione ecclesię adhuc valet contractus.E. S.
Contractū mrimonij clandestini q̄ras in dictione Contractū. Quō intelligit matrimoniū clādestinū q̄nq; dici supra contubernū, adulterū. dist. xxviij.M. Ecclesia qd pōt agere circa materiā sacramenti matrimonij.dist.xxix.D. An lōgę ua cohabitatio,Munerū datio,Copula subsequēs Amplexus,oscula,taciturnitas &c. ratificent matrimoniū ex metu iusto sine consensu expresso & libero.dist.xxix.H. Matrimoniū ex metu contractū q̄re in ly Metus. Mrimoniū est remediū prę seruatiuū:alia sacramenta curatiua remedia dici possunt.dist.xxxj.L. Quō de⁹ optime puidit gñi hūano p mrimonij institutione tū ad hūani gñis propagationē:tū ad concupiscētię frenationē.dist.xxxj.L. Matrimoniū secūdū qd,& p certo tēpore pōt ex diuina dispēsatione eē obligatio non ppetua:licet de cōmuni lege sit obligatio ppetua.dist.xxxiij.q.ij.C. Maioris fuit meriti cæteris paribus tēpore legis naturæ & scripturæ matrimonij officiū exercere,q̄ simpliciter cōtinere dist.xxxv.q.iij.G.
Matrimoniū sumit large & stricte:& quale mrimonij impotentia coeundi impedit.dist. xxxiiij.H.
Matrimoniū ratū,legitimū,ratū & legitimū,legitimū & non ratum quid est.dist.xxxix.A. An sit de essentia matrimonij rati diuina ordinatione q̄ contrahentes sint baptizati baptismo fluminis dist.xxxix.C. Itē dist.xxiiij.Matrimoniū quō pōt claudicare quātū ad obligationis effectū: licet nō ad essentiā.E. Qui possunt matrimoniū accusare,& cōtra ipsum testificari.dist.xlj.N. An de ratione matrimonij sit consentire in carnalē copulā,vide in dictione Cōsensus. Mrimonij cōtractū in dictione Cōtractus. Cōtractus matrimonij q̄d est:& quō dicit cōiūctio individua, vel vtę individuę cōseruatio.dist.xxvj.A. Sacramentū matrimonij trāsitiue vel intransitiue quid est, cum clausularū explicatione.A. Forma matrimonij quid est:& qs minister.A. Sacramētū matrimonij cōfert gratias.A. Sacramētum aliqd dicit antecellere alia multipliciter,& in quo matrimoniū alia antecellit.B. Sacramēta quo modo se habēt vt excedēs & excessum.dist.xxvj. q.vnica.B. Finis mrimonij qd est.dist.xxvj.C.
Quis est finis matrimonij,& quotuplex finis matrimoniū cōtrahentis.dist.xxx.q.iij.A.
Finis matrimonij per se & per accidens,per se primo & secundario quis est.A. An peccēt vtēdo cōiugio,& nescientes finē institutionis diuinę. dist. xxxix.A. Item finem matrimonij quære in dictione Contractus.
¶Bona matrimonij.Matrimonij bonum & perfectio ex quibus constat.dist.xxxj.A.
Fides,ples,& sacramētū:quō dicunt bona matrimonij & eius pfectio. Et quid dicunt illa noīa. Insuper quæ requiruntur ad matrimonium vel in executione,intentione,aut obligatione.A.
Sacramētū hoc est idissolubilitas, quō est in mrimonio,& auctoritate cui⁹:quō deniq; solui⁹ morte ciuili,vel naturali alterius.A. Quō & ad quē sensum mrimoniū dicit habere bona excusantia cū tñ sit bonum & a deo institutum.B.
Quomodo tria bona cōiugij reducūtur ad bonū triplex honestum,conferens,delectabile.C.
An bona cōiugij fuissent in statu innocentiæ: sicut modo. vel an sint aliquo modo immutata, & a sua puritate remissa.C. Bona matrimonij an sint bona sacramēti matrimonij:an cōtractus vel cōiunctiōis seu etiam vinculi coniugalis.D.
Per tria bona matrimonij,& p̄sertim fidem & p lē,pōt coitus coniugalis excusari a peccato.D.
Sacramētum an respicit matrimonij exercitium vel contractum in se & eius essentia.D.F.
Fides,proles,& sacramētū,quō excusant,defendunt,& honestant ea quæ sunt in matrimonio, & eius vsu siue concubitu coniugali.T.
Bonū sacramenti quomodo dicitur respicere etiā vsum matrimonij,& non solum essentiam.F.
An ad esse matrimoniū sit necessarium illa esse in obligatiōe.dist.xxxj.D.F. An fides & ples vt cadūt in executione,sint de essentia mrimonij.G.
An sine p̄fatis tribus coniugij bonis potest actus cōiugalis excusari a peccato.I.
An cognoscēs suam cum circunstantia alicui bonorū coniugij repugnāte peccet & qualiter.I.
An bona matrimonij sint in oīni matrimonio necessaria pro qualibet lege.K.
Quare pro statu illo & non innocentię matrimonium habuit bona excusantia.L.
An per bonū fidei ita posset excusari matrimonium in remedium sicut in officium.H.
Similiter actus coniugalis.G.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemẽtũ Quarti.G.Biel.

An & quomodo matrimoniũ dissoluitur per religionis ingressum.dist.xxvij.q.ij.L.
Matrimoniũ ratũ sed non cõsummatum in quibus & quot casibus soluitur quo ad vinculũ. L.
An alijs modis pter mortẽ ciuilẽ & naturalẽ, quo ad vinculũ,solui põt matrimoniũ ratum de præsenti.O. An per susceptionem sacri ordinis aut eẽpatus soluatur quo ad vinculũ. ibidem.
Nec votũ simplex cõtinẽtię superueniẽs,nec abcisio genitalium,nec seruitus dissoluit matrimoniũ ratum quo ad vinculum.O.
Aliquid impedit matrimonium, vel de sui natura,vel ecclesiæ prohibitione. dist.xxviij.q.ij.D.
An sciẽs impedimẽtũ cõtract9 matrimonij, & id non reuelãs, peccet mortaliter.an incidat in excõmunicationẽ.L. Metus impedit matrimonium in dictione Metus. Quare consensus coactus impedit sacramẽtũ matrimonij,non sic alia sacramenta.dist.xxix.q.vnica.T.
An error impedit matrimoniũ, in dictiõe Error. Matrimonium consummatum an põt solui quo ad vinculum præter mortem naturalem.distinct.xxxij.q.vnica.D.
Ad quem sensum,& quomodo matrimoniũ dicitur habere impedimẽtum.dist.xxxiiij.A.
Impedimenta matrimonij sunt multiplicia, q̃dã impediũt cõtrahendũ,sed nõ dirimũt cõtractũ, & q9 septẽ nũero,& quæ sunt illa. dist.xxxiiij.B.C.
Prohibitiones Papę vel ecclesiæ dupliciter impediunt matrimonium.B.
Incestus quomodo impedit matrimonium, in dictione Incestus.
Cuius dispẽsatione possunt matrimoniũ cõtrahere habẽtes impedimẽtũ ipediẽs trñ cõtrahẽdũ. C.
Quot sunt impedimẽta dirimẽtia cõtractũ & impediẽtia cõtrahẽdũ:& quõ colligit eorũ numerus, & sufficiẽtia scm diuersos doct. D.
Conditiones requisitę ad hoc q9 illa impedimenta vere impediant matrimonium.H.
Impotẽtia impedit matrimoniũ,in ly Impotẽtia.
Frigiditas in viro quando impedit matrimoniũ, in ly Frigiditas.
Mulieris arctatio quomodo & quando ipedit matrimonium, in dictione Mulier.
Nullum matrimonij impedimentum potest cum peccato curari.dist.xxxiiij.M.
Crimen adulterij an impediat matrimonium, in ly Adulterium.
Machinatio in mortem coniugis an sit impedimẽtum matrimonij:quęre in ly Machinatio.
Vtrũ error seruilis conditionis matrimonium impediat,in ly Error.
An seruitus impediat matrimoniũ,in ly Seruus.
De defectu ętatis puerilis,an & quomodo & quãdo in masculo aut fœmella ipediat & dirimat matrimonium.distinctione.xxxvj.R.
An ordo sacer impediat matrimoniũ, in ly Ordo. An votum impediat matrimonium,in ly Votum. Cur aliquę personę fuere a deo phibitę a matrimonio quæ simul habebãt commanere in eadem domo.dist.xlij.q.j.H.
Cognatio spũalis est impedimentũ matrimonij, in ly Cognatio. Expedit indissolubilitatem cõiugũ esse nedũ ex lege dei positiua consone ad legem naturæ: sed etiam ex mutua obligatione vicaria.distinctione.xxvj.q.j.D.
Indissolubilitas in matrimonio vñ est,an ex lege naturę,vel diuina institutione.dist.xxxj.q.j.K.
¶Mœchiã quomodo & quã & quãdo prohibet deus,& similiter mœchię delectationẽ quomodo cũq; cum non sua quasi sua intentam vel acceptam.distinct.xxxj.q.j.O.
Nomine mœchię an veniat omnis illicitus concubitus.distinctione.xxxv.E.
¶Mẽbris truncati aut priuati an possunt ordinari.distinct.xxv.q.j.M.
Quid venit nomine membri.I.
¶Menstruatã accedendo,q̃re in Reddere debitũ.
¶Mensura an solum conueniat tẽport an etiã rebus alijs,& quibus.dist.xlvj.K.
¶Meritum potest fieri in instanti. dist.xxiij.q.ij. F. Et de ratione meriti nõ est successio.Ibidẽ.
Meritum omne hic in via comparatur quatenus p̃ desse possint suffragia viuorum si pro eo fiãt. distinctione.xlv.q.ij.A.
Vnde est q9 nullus potest mereri alteri,quin & sibi mereatur:& non sic de satisfactione.potest enim q̃s pro se satisfacere,& nõ p̃ alio.dist.xlv.q.ij.N.
Multę sunt causæ cur quis tenetur orare pro illo vel illo plus q̃ alio.N.
Mereri & impetrare per orationes,differũt.distinctione.xlv.q.iiij.D.
Meritum triplex est,ex intentione formata charitate,ex opere formato charitate,ex operę priuilegiato formato charitate.distinctione.xlix.q.iij.D.
Meritum condigni accipitur dupliciter.distinctione,xlix.q.iiij.F.
An qui maiora habuit merita in via, habitur9 sit maiorem damni pœnam & conscientię vermẽ in gehenna.dist.l.q.ij.D.
¶Metus & vis differunt.dist.xxix.A.
Metus, violentum mixtum,& coactio cõditionata videtur idem.A. Metus duplex,leuis ac vanus.Item grauis iustus ac probabilis & cadens in constantem virum.B.
Quomodo sciri potest quando metus cadat vel non, in constantem virum.B.
Quotuplex est metus,seu quis est met9 in specie impediens & dirimens matrimonium.B.
Minor metus sufficit in muliere q̃ in viro.B.

Tabula Alphabetica.

Metus cadens in cõstantem virum impedit & dirimit matrimonium in foro ecclesię & dei iure positiuo non diuino.distinct.eadem.D.
Cur metus iustus & non iniustus impedit & dirimit matrimoniũ: cum vterq; tollit consensum liberum.D. An motus in quẽ quis cadit sua culpa impediat matrimonij contractum.F.
An metus excommunicatiõis in eo qui vere meruit excommunicari impediat matrimoniũ si cogitur contrahere vel excommunicationem sustinere.F. Quare consensus coactus impedit sacramentum matrimonij: non sic alia sacramenta. E. Metus nedum personę proprię: sed etiam aliorum & præsertim ascendentium impedit matrimoniũ.F. Quid de contrahẽte ex metu excommunicationis iniuste cõminatę alicui si non contrahat,aut perditionis temporalium.F.
An ita sit dicendum de sponsalibus sicut de matrimonio quo ad metum.distinctione.xxix.E.
An sicut in casu aliquis potest compelli ad matrimoniũ spirituale:ita ad carnale.G.
An principum regimen, superiorum reuerentia, blanditiæ, metus reuerentialis &c.inducant iustum metum.G. Matrimonium ex metu contractum,quomodo ratificatur & confirmatur.H.
Quid faciet homo simplex qui pręcise consensit ex metu iusto, & credens matrimonium tale valere consensit in copulam: alias nõ: cum edoctus fuerit matrimonium id ex metu esse nullum.distinctione.xxix.H.
An contrahens pręcise ex metu iusto & non alias posset vt sic cõsentire in copulam sine affectu maritali solum ex metu:& quid potest talis recte facere:ad quæ deniq; tenetur.I.
An matrimonium ex metu contractum ratificari potest per cõsensum tacitum. Item an per cohabitationem, an per iuramentum subsequens.K. Item an per carnalem copulam.H.
¶Misericordia relaxãs quomodo dicitur esse circa damnatos.distinctione.xlv.q.ij.D.
Misericordia quid est, dantur plures descriptiones.distinctione.xlvj.D.
Misericordia multiplex,relaxans, liberans, puniens,absoluens, corrigens. D. F.
Misericordia quomodo attribuit deo,& quomodo in deo est misericordia liberans,parcens.F.
An nolle antecedens vel consequẽs respectu miserię auferendę sit effectus misericordię in deo.F.
Misericordia multiplex reperitur in deo pro diuersitate effectuum quos operatur ad extra nolendo nostras miserias noluntate consequente.F.
An vnus & idem effectus possit attribui misericordię & iustitiæ.F. Misericordia & iustitia accipiuntur dupliciter.N.
Misericordia nomen sæpe ponitur in scripturis pro effectu dilectionis dei & proximi.distinctione.xlvij.quæst.j.M.
¶Missa cum pro centum dicitur quomodo verum est q9 minus valeat q̃ si pro vno cum mẽtis hilaritate:& q9 melius est.v.psal. decantare cũ mẽtis hilaritate q̃ totum psalterium cum tędio personare.distinctione.xlv.quæst.ij.M.
Missa deuote præ omnibus est audienda. distinctione.xlv.quæst.iij.S.
¶Modus in dictione Conditio inuenietur.
¶Moyses quomodo fuit sacerdos:& quomodo Aaron ac filij eius:& quomodo ab illis sacerdotium incepit.distinctione.xxiiij.q.j.L.
Quomodo ea quæ habentur in Deuteronomio possunt dici præcepta Moysi non dei.distinctione.xxxiij.q.ij.D. Moyses & Helias non secundum apparentiam,sed veritatem apparuere discipulis in trãsfiguratione domini.distinctione.xlv. quæstione prima.E.
¶Monachus.An Papa potest dispẽsare cũ monacho qui prius contraxit verbo de præsenti ante matrimonij consummationem,q9 posset vxorem ducere. Sic de monacho prius non copulato alteri, posita causa.distinctiõe.xxxiij.quæst.j.G.
Item distinctione.xxxviij. An monachus tenetur in omnibus suo prælato præcipienti obedire quæ non sunt contra deũ aut regulam.distinctione.xxxviij.q.j. O. An monachus sit in aliquo sui iuris.distinctione.xxxviij.quæst.j.V.
An Papa põt facere & quomodo ex monacho non monachum: vt non teneatur ad substantialia regulę.distinctione.xxxviij.q.j. GG.
Monachus an factus episcopus potest habere p̃prium & testari. GG. An grauato debitis licitum est intrare monasterium, & profiteri non facta creditoribus solutione. distinctione.xxxviij. q.j.BB. Montes an fuerint altiores ante diluuium q̃ nunc.distinct.xlvij.q.ij.C.
¶Morbus quõ dissoluit spõsalia, in ly Spõsalia.
¶Mors quid est.dist.xliij.A.q.j.
Mors quomodo cadit sub electione.I.
¶Mortui quomodo,& quare,quandoq; apparẽt viuis eis indicando sua cadauera carere sepultura vt sepeliãtur &c. vel simile quid fiat circa ea.distinctione.xlv.q.j.E. Mortui non habent partẽ in hoc seculo, quomodo intelligitur.distinctione xlv.q.ij.F. Mortuo imponenda est generali iniunctione pœnitentia, vt anima per eam adiuuetur, & pro ea fienda suffragia sint sibi remissio peccati.distinctione.xlv.q.ij. G.
Mortui in loco sancto,nil sanctitatis ex hoc contrahunt: sicut cum aqua non sacra aquæ benedicte miscetur.distinctione.xlv.quęstione.ij.V.
Mors voluntaria suscepta pro aliquo quid vtilitatis habet.T.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemẽtũ Quarti. G. Biel.

Mortuo aliquo, quare superstes proximus ad tabernam deducitur. V.
Mortui qualiter inungebantur in primitiua ecclesia. distinctione. xxiij. quæstione. j. D.
An idem potest esse mortale & immortale. distinctione. xliij. q. j. G. Item distinct. eadẽ. q. ij. D.
¶Motus localis accipitur dupliciter: & an semp dicit successionem. distinctione. xliij. quę. j. L. Q.
Mouere organice & non organice quid est secundum Ockam. distinctione. xliij. quæst. ij. I.
Motu cæli cessante an necesse sit stare alterationẽ corporum: ita q; motus cęli sit per se principium omnis generationis & corruptionis in infimo. distinctione. xliij. q. iij. I. L. Item dist. xlviij. q. j. L.
Motus corporum cælestium cessabit non necessitate naturæ sed diuina voluntate. distinct. xlviij. quæst. j. E. F. Motus corporum cælestium causa est temperamentum influentiarum pro statu mortalitatis. F. Mouert aut qescere an sint perfectionis ipsi cælo. F. Motus cæli nec est violentus nec naturalis. G. Motus cæli quomodo & ad quẽ sensum dicitur primus mot⁹. M.
¶Mulier arcta an tenetur pati incisionem nõ periculosam. distinctione. xxxiiij. H.
An inter mulierem arctam quę non potest curari & cõiugem sit verum matrimonium pro tempore cum est arcta sed temporaliter. distinct. xxxiiij. M. De mulieris arctatione quõ & quando impedit: & qñ ei potest subueniri: an cum periculo corporis: an cum peccato: & an tenetur pati incisionẽ & possit ad hoc cogi. M.
Mulier arcta separata a primo & commixtionem habẽs cum secũdo, per quã facta est apta primo, quando venit primo restituenda, & quãdo nõ. M
Mulier arcta quando manebit sine spe coniugij. N. Bonum est mulierem non tangere, quomodo intelligitur. distinctione. xxvj. q. vnica. I.
Quomodo vir & mulier nõ sunt æquales quo ad matrimonij accusationem. distinct. xxxv. T.
¶Mundus quare purgabitur per ignem, & an superior portio aeris purgabitur igne. distin. xlviij. quęstione secũda. B. Mundialis machina quãdoq; purgabitur per ignem. B. Mundi purgatio conuenienter fiet per ignem certis ex causis. F
Quomodo & ad quem sensum dicitur mundus purgari: & an sit locutio synecdoche. D.
Mundi purgatio & innouatio quomodo & ad quid. distinctione. xlviij. q. ij. A. B. C. D.
Totus mundus innouabitur: licet non totus sit purgandus per ignem. B.
Mundi innouatio fiet conuenientium appositione & adducet aliam gloriam: sed non mutabit naturam essentialiter. B. C. D.
Mundi innouatio an fiet solũ impuritatis ablatione, vel puritatis abscõditę manifestatione, vel nouę perfectionis collatione. C. D.
¶Mutilare vel debilitare membrum quid est: & quid venit nomine membri. dist. xxv. q. j. I.
¶Munerum datio an ratificet matrimonium, vide in ly Matrimonium.
Naturale quid dicitur esse, & quotupliciter. distinctione. xxxiij. q. j. A.
Quomodo dicitur opus naturalissimum in viuentibus facere alterum quale ipsum. distinctione. xxvj. C. Naturale accipitur tripliciter. distinctione. xliij. q. ij. L. Q.
Naturalius est corpori moueri, dirigi vel pfici ab agente superiore, q̃ ab inferiore vel ab anima. distinctione. xliij. quæstione secunda. I.
Natura rei quandoq; est ponenda pro causa secũdum Augu. ibidem. Natura facit aliquid esse disconueniens sensitiuo appetitui: secus de rationali appetitu. distinctione. xliij. quæst. iij. C.
Naturæ intellectuali nihil est disconueniens secũdum se, nisi passio distincta contra operationẽ talis naturæ, quæ potest esse tristitia. distinct. xlvj. I.
Natura determinata est ad vnum agendi modũ: sed non ad vnum intelligibile. dist. xlix. q. iij. B.
¶Nazarei fuere in duplici differentia. distinctione. xxiij. quæstione prima. K.
¶Nocere dicitur aliquid dupliciter. distinctione xlv. quæstione prima. K.
¶Non esse an sit maximũ malũ, an cõtrarie oppositum ad esse. distinctione. l. q. j. G.
¶Notarius. An ministris ac notario episcopi or dinatoris licet aliqua exigere vel recipere cum dãtur spiritualia, & accipienti spirituale dare temporale. distinctione. xxv. quæst. ij. V.
Quomodo excusantur notarij in curia recipiẽtes pecuniam pro bullis & chartis, p; gratijs expectatiuis. Item episcopi pro primis fructibus. V.
¶Notitia aliqua creaturarum in verbo est a cognitione verbi realiter distincta. distin. xlix. q. ij. B.
¶Nouitius an tempore nouitiatus tenetur ad vota personalia & realia. dist. xxxviij. q. j. A A.
¶Nubere, in dictione Maria.
Quare mulieres debebant nubere viris de tribu sua. distinctione. xxx. q. ij. H.
¶Nuptię. De tempore nuptiarum, cur & quãdo sint prohibitę. dist. xxxij. q. j. P.
Nuptiæ quomodo dicuntur concedi vel permitti & licentiari ad honorẽ virginitatis. & de terminorum illorum multiplici acceptiõe, cõcedere, permittere, licentiari. distinctione. xxvj. q. j. I.
Vtrũ secũdę nuptię sint licitę honestæ bñ dicendę, & sacramentum dicẽdæ, sicut primę. distinctione xlij. q. ij. A. B. Secũdę nuptię & tertię & quartę &c. sunt licitę, honestę. A. D.
Secundę nuptię an sint benedicẽdę, & qualiter dicendum secundum ius scriptum & consuetudi-

Tabula Alphabetica.

nem loci aut patrię. B. E. Quę pœna est bene dicentium secundas nuptias. C.
An secundę nuptię & deinceps sint sacramẽtum dicendę. C. E. Quomodo secundę nuptię dicuntur carere gloria. D. Et quãdoq; dicũtur fornicatio. D. Quæ sunt pœnę mulieris transeuntis infra annum luctus ad secundas nuptias. D.
Obedientia necessitatis vel obligationis. & charitatis quid est. dist. xxxviij. q. j. O.
Obedientia & virtus præceptorum melior est q̃ consiliorum. distinct. xlix. q. iiij. N.
Obijcẽ peccatt remouere quid. distin. xxv. q. ij. ¶ Quid sit ponere obijcem. an differunt remouere obijcem, & non ponere. ibidem.
¶Obiectum visus an ponitur color vel lux. distinctione. xliij. quæst. ij. N.
¶Obiurgatio iudicialis erit dũtaxat de negligentia operum misericordię seu negligentia dilectionis dei & proximi, & quia opera hominis non fuere meritoria. distinctione. xlvij. q. j. M.
¶Oblatio Christi in missę officio an eosdem operetur effectus & æque perfectos sicut in cruce. distinctione. xlv. quæstione secunda. M.
¶Obligatio quando non est de lege naturę bene potest imponere libertatem quę nõ est de lege naturæ. distinctione. xxxvj. q. j. Q.
¶Odium dei an sit actus essentialiter malus, & a deo effectiue. distinctione. l. q. ij. C.
¶Officium, in dictione Beneficium.
¶Oppositio formalis videatur Formalis.
Opus dicitur pœnale formaliter & virtualiter. distinctione. xxij. quæstione secunda. D.
An licet homini facere ea opera per quæ abbreuiat sibi vitam corporalem: non tñ intendendo per hoc vitę abbreuiationem. dist. xxxij. q. vnica. M.
Opus viuorum valet defunctis, vel ex radice gratiæ, vel facientis applicatione & intentione. distinctione. xliij. q. ij. A. Opera viuorum facta pro mortuis, quomodo dicuntur esse aliquo modo mortuorum. A. Opera pœnalia maxime possunt defunctis prodesse. B.
Operum quæ fiunt pro defunctis, quædam valent ex opere operato, quædam ex opere operante. Item ex institutione ecclesię. & mandato diuino. C. Opus an præcise sequatur conditionem principalis agentis & non ministri. H.
Opus extra charitatem factum an possit dici alicuius impetratoriũ, aut solutoriũ pœnæ, vel meritorium. Opus meritorium quod est etiam satisfactorium an sit minus meritorium: eo q; est etiam satisfactorium. L.
Opus spirituale satisfactionis an tantũdem valeat pro multis sicut pro paucis. N.
Opus suffragij qđ applicatur alteri an minus valeat faciẽti ad satisfactionem eo q; applicatum est alteri. M. N. Opera satisfactoria habent se vt excedens & excessum multipliciter. M.
Operis factor quomodo aget cum nescit qs cui sit præferendus in applicatione suorum suffragiorum pro alijs. E. O. P.
Omne opus meritorium an sit etiam satisfactorium de ratione generis operis: vel an quis p opus ad quod tenetur ex præcepto vel voto, possit satisfacere pro peccatis. F. In opere bono est cõsiderare substãtiam operis, & modum seu circunstantias agendi, & potest quandoq; esse satisfactorium secundũ vnum & non secundũ reliqua. E.
Opera spiritualia & contemplationis videntur esse maxime satisfactoria factori. T.
Opera bona sanctorum fuere meritoria & satisfactoria: meritum eis mansit saluum: satisfactio cõmunicatur alijs: quia ipsi non indiguerunt. distinctione. xlv. q. iij. C. Ex operibus supererogationis sanctorum quomodo potest fieri compensatio pœnarum peccatorum. C.
Opera misericordię spiritualia cur p iudicem non imputant in forma sententiæ. distinctione. xlvij. quæstione prima. M. Operationes viuorum ad quid valent defunctis: an ad status gloriæ acqsitionem, gratiæ augmentum, nouũ beatitudinis gradum: an ad solam pœnæ remissionem, beatitudinis accelerationẽ, aut præmij accidẽtalis augmẽtationem. distinctione. xlv. q. ij. A.
¶Oratio dominica multum valet pro defunctis distinctione. xlv. quæstione secunda. B.
Oratio quandoq; nõ est peccatoris qui facit eam, sed alterius. I.
Oratio peccatoris quomodo dicit quãdoq; deo grata. I. Orationes quæ fiunt in concionibus: in exequijs &c. ad hortationẽ sacerdotis, an prosint defunctis ex opere operante ecclesię cum orantes non sint in gratia. K. Item an referat quę operæ bona, & per quos siue laicos siue clericos. Item quæ missę pro defunctis. An alię fiãt pro mortuis. & de præcellentia vnius ad reliquum & compensatione. K. Orationes quandoq; innitũtur liberalitati dãtis, actiõi meritorię, satisfactorię compensationi, cum multimoda distinctione. M. Oratio quandoq; innititur liberalitati donãtis, fidei informi, affectui naturali, fructuositati, aut dignitati operum, priuilegiation: vel institutioni ecclesiasticę vel diuinę. M.
¶Ordo accipit multipliciter in q.b⁹, an in omni remũdi, an in rebus politicis cõtingit inuenire ordinẽ. Multiplex ordinis notificatio. dist. xxiiij. q. j. A
Ordinate vel ordinari quid est. A.
Ordinatio sacramentalis quid est. B.
Quid ordinatio sacramẽtalis, diaconatus &c. B.
Differunt ordo & ordinis sacramentum. B.
Ordo cur reperitur solum in ecclesia dei, & in acti

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemẽtũ Quarti.G.Biel.

bus ſpiritualibus eccleſiaſticis.B.
Miniſterium ſeptem ordinum quomodo ptinet ad euchariſtię ſacramentum.B.
Quando & quo inſtrumento, a cuius inſtrumenti traditione confertur character illius vel illius ordinis.C. An oporteat ordinandum ea contingere.B. An ſeptem ordines diuerſas neceſſario habent materias:& quæ eſt materia ſacramẽti ordinis:& quomodo ſingulorum ordinum materię dicuntur vna materia ſacramẽtalis. C.
In quolibet ordine confertur gratia, & in maiori maior gratia.q̃ ordo ſacerdotij vltra oĩa ſigna ſenſibilia magnã confert gratiã.C. Item.H.FF.
Ordinis ſacramentum datur ad propellendum ignorantiam plebis.C. An faciens actum ordinis in peccato mortali peccet mortaliter.C.
Qui,& quot,& quare ordines dicuntur ſacramenta.C. Quomodo ordinandus debet eſſe vnius vxoris vir.diſtinct.xxvij.q.iij.E.
Ordo eſt nouæ legis ſacrãmẽtum inſtitutum pro vtilitate & decore eccleſiæ.alludenter ad ritus priſcorum & antiquorum fidelium & gentilium. diſtinctione.xxiiij.quæſtione prima.D. EE.
Miniſterium ſeptem ordinum vbi fuit in leg. ve. prẽſignatũ & præfiguratũ. D. Licet in primitiua eccleſia fuere ordines ſeptem a Chriſto inſtituti,non tamen ſingulorum ordinum debiti fuerũt miniſtri.E.F. Ad quem ſenſum dicitur eccleſia ordines auxiſſe.E.
Cur non ſunt tot eccleſiaſtici ordines quot angelici. E. Vnum tm̃ eſſe ordinis ſacramentum licet ſeptem ſint ordines.& quomodo hoc intelligitur.F. DD. Quis eſt finis omnium ordinum eccleſiaſticorum.DD.
Qualis eſt diuiſio ſacramenti in ſeptem ſacramẽta,& ſacramenti ordinis in ſeptem ordines. DD.
An inter ordines ſit præſuppoſitionis ordo eſſentialis & neceſſarius.G.
An ad dignam ordinis ſuſceptionem vel executionem actuum ordinis datur gratia.C.
An gratia priulegiata & maior q̃ in alijs ſacramẽtis.ibidem. An ordinatus per ſaltum & ordinum omiſſionem tenetur repetere neglectum ordinum.G. Quomodo intelligitur:caute eſt ſupplẽdum qđ amiſſum fuit, & nihil iterandum.
G. An in ſingulis ordinibus ſinguli conferantur characteres ſpecie diſtincti.H.
An tonſura clericatus,pſalmiſtatus,ſint ordines eccleſiaſtici.I. L. Vel an ſint nomina officiorum.L. Epiſcopatus an ſit ordo,in ly Epiſcopatus. Quomodo ſoluantur dicta patrũ ponentium plures ordines:& concordari poſſint. L. De diſtinctione omnium ordinum eccleſiaſticorum,& qui ſunt tales:& vbi a Chriſto opere exhibiti.Q.& deinceps diffuſe.

An non ordinati poſſunt ordinatorum officium licite explere. Q.
An habens minores ordines faciendo actum ſui ordinis in excõmunicatione ſit irregularis. S.
Poteſtas iuriſdictionis accidentaliter reſpicit ordinem.I. Finis ordinum quis eſt.GG.
Quomodo in ſtatu eccleſię poteſt manere ſtatus libertatis ſtante ſacramento ordinis,cum per ordines ſacros diuerſę ſurgant prælationes in eccleſia dei.CC. Cur in ordinis ſacramento plus q̃ in alijs,vel totuplex gratia & character cõfertur.EE
An ordo ſit maximum ſacramentum & dignißimum eccleſiæ plus neceſſarium.EE.
Cũ ſacramẽtum ordinis eſt maximum: vnde eſt q̃ tãtũ confert gratiam vltra alia ſacramenta ad dignam ordinum exhibitionem ſeu executionẽ. EE. Vnde eſt q̃ ordines eccleſiaſtici conferunt characteres multos ſpecie diſtinctos. FF.
Petrus formam ordinandi didicit a Chriſto & tradidit eccleſiæ.Z.
An & quomodo ordines differũt in actibus ſuis, & quomodo conueniunt. Y.
Ad quem ſenſum cõceditur completam rationẽ ſacramenti ordinis eſſe in ſacerdotio. DD.
Ordo an ſit ſacramentum perfectum vel imperfectum.DD. An ordines plus conferãt gratiam ad actum cõem ad quem deputãtur q̃ ad ꝓprium.EE. Neceſſe eſt pro ſtatu eccleſiæ & eę decore eſſe ordines diuerſos.CC.
De multiplici conditione hominum qui excludũtur ab ordinum ſuſceptione.diſt.xxv.q.j.B.
Poteſtas conferendi ordines,in ly Poteſtas.
Multi excluduntur ex cauſa ab ordinũ ſuſceptione,ifãtes,ifames, irregulares,& ſil'es plures.B.H.
Ab ordinũ executione multi ex cauſa prohibentur.B. Quomodo epus hæreticꝰ põt ordinare in dictione Epiſcopus.
An ordinatꝰ ab occulte excõmunicato vel ſuſpẽſo recipit ordinum executionem.E.
Non requiritur taliſmodi ſubiectio duplex in ordinando reſpectu ordinationis:ſicut in peccatore abſoluendo a peccatis.E.
Ordinatus ab epiſcopo qui non habet officij ſui executionem, recipit characterem:ſed nõ ordinis executionem:& de quibus ordinibus hoc intelligitur. E. Nullus poteſt licite ordinari ab alio epiſcopo,ſine licentia ſui epiſcopi, & quis eſt ille. E. De tempore & ætate ordinandorum,& ordinationum.diſt.xxxv.q.j.F.
An ſacramentum ordinis exigit de neceſſitate ſacramẽti rationis vſum in ordinando,& hoc tãm maioribus q̃ in minoribus ordinibus.G.
An aliquis poteſt cogi & quomodo ad ſuſcipiendum ordines.G.
Si infans in cunis ordinaretur maiori ordine,an

Tabula Alphabetica.

tenetur ex eccleſię ſtatuto aut voto aliorũ ad cõtinẽtiã.an poſſet matri.cõtrahere.di.xxv.q.j.G
Adultus cõtrarie diſſentiẽs in ordinũ receptione nihil recipit.G. Sacramentũ ordinis eſt ſacramentum dignitatis:ideo multiplicẽ claritudinẽ exigit in ordinãdo ex eccleſiæ ſtatuto.Hic repelluntꝰ filij p̃ſbyterorũ,publice pœnitẽtes,corpore vitiati & ſiles miſti.& rõnes mox traditę.H
An ſexꝰ virilis ſit de neceſſitate ſacramẽti ordinis eccleſiaſtici.H.N.Vbi ſoluunt̃ textus loquẽtes de preſbytera diaconiſſa &c. Homicidiũ inducit irregularitatem ad ordines.I.K.L.
An mẽbris truncati poſſunt ordinari.M.
Macula eſt impedimentum ordinis.M.
Cur maxime in ordine & beneficio prohibentur preces.diſtin.xxiiii.q.ij.R.
Eccleſia poteſt facere profeſſionem eſſe nullam: ſed non ordinem ſacrum.diſtin.xxxii.q.j.G.
An ordinatus cõtra vxoris voluntatem ſit reſtituendus vxori.diſt.xxxij.q.j.G.
Nullus ordinum minorum impedit ac dirimit matrimonium.diſt.xxxvij.q.vnica. A.
Ordo ſacer impedit matrimoniũ contrahendũ & dirimit contractum cum ratione voti ſecũdũ conſtitutiones & illegitimationes eccleſiæ,& in orientali & in latinorum eccleſia.A.
Matrimonium prius contractum non impedit de facto ordinis ſuſceptionem.B.
Ordo prędcedens impedit matrimonium cõtrahendũ apud Grẽcos & latinos,& dirimit prius contractum vtrobiq;:ſed nõ ita impediꝫ matrimonij vſũ apud Grẽcos ſicut apud latinos. B.
Tam apud Grẽcos q̃ latinos ordo ſacer p̃cedẽs impedit matrimonium cõtrahẽdum & dirimit poſt ordinem ſacrum contractum.C.
An continentia eodem modo puta ſtatuto eccleſię ſit annexa ordini ſacro & religioni.diſ.37.E.
Ordinis ſui actum exercens an peccet mortaliter in mortali cõſtitutus.diſtin.xlv.q.ij.H.
Ordo iudiciorũ quadruplex quẽ ponit beatus Gregorius,an ſit ſufficiens,& bene poſitus.diſ. xlvij.quæſt.j.N.
¶Oſculari in dictione Amplexus.
Oſcula an ratificẽt matrimonium,in dictione Matrimonium.
¶Oſtiariorũ officiũ requiꝛe in Hoſtiariorum.
Actio cur in ſpũalibꝰ eſt ꝓhibita, & quõ inducit obligationẽ p̃cio æſtimabilem. diſtin.xxv.q.iii.DD.
An oĩs pactio & conuentio ſimiliter exactio ſit prohibita in datione tẽporali pro ſpirituali:vel ſpiritualis pro ſpirituali.diſt.xxv.q.ii.H.K.
¶Papa.Quomodo curiales Papę vel Papa ipe aliquid recipiunt pro bullis,pro annatis. Item primos fructus.diſt.xxv.q.ij.P.

An papa poteſt diſpẽſare in certo caſu cum alĩ quo cõiũcto alteri verbo de p̃ſenti q̃ poſſet aliã ducere ante matrimonij conſummationẽ. diſtinxxxiij.q.j.G. An Papa poſſet committere ſimplici ſacerdoti cõſecratione eccleſiæ,vaſorũ altariũ & materię ſacramentorũ.diſtin.xxiii.F.
Papa quãdo dicitur habere plenitudinẽ excellẽtię reſpectu poteſtatis epiſcopalis.di.4.5.q.ii.G
Papa ſolus habet auctoritatẽ cõferẽdi multipliq̃ quaſcũq; indulgẽtias pro viuis & mortuis.Et quomodo differẽter viuis & mortuis cõfert. G.
Papa an põt indulgẽtias cõferre p̃ modũ ſuffragij pro defunctis.& vnde hoc colligitur. Et in quo fundatur.G.
Papa põt dare indulgẽtias pro viuis auctoritate,& p modũ ſuffragij:& epus,vt videtur.H.
Papa & epi alij quo differeter habẽt cõicare thęſaurũ eccleſię,& vnde hoc habet Papa.H.
Papa ſolus vniuerſaliter dat oibus indulgẽtias: Epiſcopus nõ niſi ſuis ſubditis, & archiepiſcopus ſuis prouincialibus.I.
Papa an poteſt ſimplici ſacerdoti dare facultatẽ (gratia exempli) in confeſſionali:vt in articulo mortis det plenarias indulgentias.K.
Papa an & in quo caſu poteſt euacuare purgatorium per indulgentias.N.
¶Pars adęquata quid eſt.diſ.xliiij.q.j.A.
Partiũ multiplicatio & augmẽtatio pro corporum cõſummatione quomodo fieti reſurrectione.diſtin.xliiij.q.j.G.
¶Paſſio duplex,ſoluẽs & corrũpẽs.& ſilr paſſibilitas duplex, aut ipaſſibilitas.diſt.44.q.ij.E.
Paſſio magis facta abijcit a ſubſtãtia,quõ itelligit.diſ.xliiii.q.iij.I. Paſſio doloroſa an ſemper ſit cum abiectione contrarij.L.
An pater ſpũalis poteſt cõtrahere cũ ſorore carnali filij ſpũalis.diſ.xlij.q.j.M. Duplex eſt paternitas ſpũalis.M. Itẽ in dictione Cognatio.
An mulier baptizãs in neceſſitate aut laicus fiat pater ſpũalis,aut mater baptizati. Et an nolens cõtrahere paternitatẽ ſpũalẽ leuãdo alĩũ de fonte,nihilominus leuãdo fiat pater.di.xlii.q.j.H.
An filij duorũ cõpatrũ p̃nt adiuicẽ cõtrahere. H
Quõ excuſanẽ pleriq; patres ve.teſta. cõtinẽter viuẽtes:cũ tñ multiplicatio prolis tunc fuit pręcepti.diſ.xxxiii.q.iii.H. Duplex bonũ in patrib⁹ fuit vacãtib⁹ coniugio: ratione cui⁹ pręferuntur celibatui Ioan.diſt.xxxiii.q.ij.G.
Quid patres intenderunt in ſuo coniugio.diſt. xxxiii.q.iii. G. Duplex bonum fuit in eorum coniugio.ibidem.
Pater ſanctæ Otilię fuit in purgatorio nõ in inferno per ſententiam definitiuam. diſtin.xlv. quæſt.ij.A.
Patres coniugati ve.leg.quomodo poſſunt cõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

parari ad ocłibes legis nouę. disti. xlix. q. iiij. N.
Paupertati ſpūs debetur iudiciaria poteſtas. Et quare ſeu quomodo. diſt. xlvii. q. j. L.
Paupertas ſi & quomodo perficit hominem in vita chriſtiana. L.
¶ Peccati mortalis quis cōmittit ſe diſcrimini diſtin. xxxj. q. j. O.
Peccare. An non poſſe peccare ſit naturę, an gratię diuinę. diſtin. xlix. q. ii. K.
Peccator an poſſit facere ſuffragium defuncto ſua fide informi de reſurrectiōe futura & liberatione defuncti a pœna. diſt. xlv. q. ii. V.
Peccatum tādiu manere dicitur q̄diu non elicitur actus cōtrarius priori virtualiter vel formaliter. diſtin. xxiij. q. ii. E.
Peccatum nō remittitur adulto ſine⁹ proprię voluntatis motu bono qui ſit de cōgruo meritori⁹ gratię. G. H. K. Sicut ſola voluntate peccatum cōmittitur, ita ſola volūtate culpa deletur. G. H.
Aliquis dicitur eſſe in peccato tripliciter. K.
Quomodo peccata maiora maiorem exigunt diſplicentiam. L. N.
Pctīn ſępe dicit pœnā pctō debitā. di. 45. q. 3. A
Peccatū quomodo dicitur ceſſare vel non apud damnatos. diſtin. xlvj. H.
Peccatum veniale qđ deſcēdit cum homine in infernum, an puniatur æternaliter. ſic de pœna tēporali pro peccatis cōtritis & confeſſis, an recipiant finem in inferno. H.
An circa creaturam eſt aliquod peccatum mortale ex genere, an tm̄ ex pręcepto diuino. diſtin. I. quæſt. j. G.
Peccati grauitas & maioritas & cōparatio eorū ad ſeinuicē in grauitate imputatiōe & cōtēptus magnitudine, in quo cōſiſtit i genere. diſ. 46. G.
Peccator magis dignus eſt gehēnę q̄ iuſtus prę mio perpetuo gloriæ. H.
¶ Pecunię quomodo dātur pro abſolutiōe, pro indulgentijs, pro vita æterna, pro oratione, pro infidelium conuerſione. diſtin. xxv. q. ii. D.
Quid venit nomine pecunia. D.
¶ Permittere videatur in dictione Nuptię.
¶ Perfectum & totū quid dicunt. quotupliciter accipiuntur. diſt. xxx. q. ij. A. Item. xxxj. A.
Quotuplex eſt rei perfectio. diſtin. xxxj. q. j. A.
Perfectum & imperfectū quid eſt extrinſece & denominatiue. diſtin. xlviij. q. ij. K.
Perfectio vitę chriſtianę in quo cōſiſtit. diſtin. xlvij. quæſt. j. L.
Perfectio dilectionis dei quomodo cadit ſub pręcepto, & tamen poteſt quis diligere deū non modo perfectiſſimo ſine peccato. L.
Perfectio actuū an proportionatur perfectioni obiectorum. diſtin. xlix. q. iii. E.
Perfectio cuiuſlibet ſancti ad quem ſenſum poteſt dici vltima perfectio. diſtin. xlix. q. v. A.
¶ Perpetuū. Nihil eſt ſimplr & formalr perpetuum, vel habet eſſe ſimpliciter perpetuum, niſi deus. diſtin. xlix. q. ii. Q.
¶ Petere ſacramētū aliqđ p̄ſūptiue & actu quō differūt, ſiue iterp̄tatiue, ſiue habitu. diſ. 23. q. j. B
¶ Petr⁹, i dictiōe Leuitę. Itē formā ordinādi dicit a Chriſto, & tradidit eccl'ię. diſ. xiiij. q. j. Z
¶ Phantaſma videatur Fantaſma.
¶ Philoſophi & Sibyllę vtrū vera theologica q̄ ſcripſerūt habuerūt a dęmonib⁹. diſ. 49. q. j. K.
Philoſophi nō ſunt cōſulēdi in ſuis ſcriptis de mortuorū reſurrectione & ſucceſſiōe ſeculorū. K
Philoſophi multa habuerunt iuuamina, quibus poterant aſcendere in cognitionem dei. K.
Rem quæ de⁹ eſt philoſophi cognouerūt ſub aliquo conceptu cōmuni aut conceptu proprio ſed non cognouerunt deum ex puris naturalib⁹: quomodo intelligitur. K.
An philoſophi qui magnā poterāt de deo habere cognitionem quia eſt, fuerunt a peccato excuſati cum ipſum ex equitate non coluerunt: vt ſummum & optimum bonum. L.
Quomodo philoſophi ex imagine de qua eſt anima noſtra, & eius actibus potuerunt aliquo modo aſcēdere ad cognitionē dei, & ex pfectiōe creaturarū cognoſcere pfectionē cōditoris. K. L.
¶ Pœna. Ad pœnas iuris an qs teneat añ ſuā cōdēnationē in foro conſciētię. diſ. xxvii. q. ii. K.
An ex equalitate pœnę pōt argui equalitas delicti. di. 35. R. Quid de pœnis annexis regulę aut ſtatuto. An ſolutiōe pœnarū fiat cōpēſatio delicti. Et an qs teneat pœnas dare aut luere i foro cōſciētię ante cōdēnationē deliquētis. diſ. 38. q. j. P.
Quę eſt pœna Simoniacor⁹, & de eor⁹ pnia, i dictiōe Simonia. Pœna ſēſus & pœna dāni quid eſt. diſ. xliiij. q. iij. B. & ratiōe cuius infligit alicui pœna dāni & q̄ quęlibet illarū pōt eſſe tēporalis vel æterna. B. Pœna dāni an ſit maior in vno q̄ alio. B. Et ibi de pœna puerorū nō regeneratorū, & ſi maior ſit in adultis q̄ pueris. B.
Itē poſt baptiſmū q̄ ante. B. An pœna dāni ſit maxima. ibidem. Poſſibile eſt dānator⁹ corpora pro perpetuo manere in ſupplicio ignis, & tamen non conſumi. E. I.
Probabile eſt ignem infernalem agere in dānatos non ſolum intentionali ſed & reali actione. Et pati paſſiōe dolorosa ſed nō corruptiua. E. I.
Pœnarum viciſſitudo nō releuat ſed auget pœnam. G. Pœna abſorptiua obſtinationis, vermis, incarcerationis, excęcatiōis quid eſt: & vnde cauſatur in damnatis. H.
Pœna dānatorum dicitur mitigari negatiue. i. non amplius creſcere. diſt. xlv. q. iij. D. E.
Pœna dānatorū quomodo & ad quē ſenſum dicitur qñq̄ creſcere, mitigari, aut relaxari. D.
An & quomodo poſſet cōcedi q̄ pœna accidētalis damnatorum p̄cibus eccleſiæ mitigeť, aut relaxeť. Et ſi poſſet aliquo modo admitti q̄ pœna ſenſus relaxatur in inferno. E.
Pœnę ſuos tenēt auctores, quō verum eſt. F.
Pœnæ huius mūdi ad purgatorij pœnas ſi debēt remitti per opera pœnalia, an debeāt habere equiualentiam formalem vel virtualem. F.
Pœnalia ſunt aliqua opa formalr, alia virtualiter. F. Quō opa ſpūalia poſſūt dici pœnalia. F.
Pœna annexa alicui ſtatuto quādo liberat a culpa & quando non. diſt. xlv. q. iii. S.
Pœnę æternæ ad culpam temporalem an poſſit dari aliqua iuſta cōmenſuratio. diſt. xlvj. H.
Pœna an ſequatur contemptū talem vel talē, vel libidinem peccandi. H.
Pœnę accidit extenſio ſcđm durationem perpetuā: ſed intēſio neceſſaria eſt p q̄litate delicti. H.
Pœna damnatorum q̄ multis videť iniuſta vnde eſt. K.
Pœna ifernalis aliquo modo dicitur habere rationem delectabilis & triſtabilis reſpectu diuerſorum. diſt. I. q. j. B.
Pœna damni quid eſt, & q̄ aliter notificaťr hic q̄ in ſecundo. diſtin. I. q. ij. A.
Pœna peccati licet ſit bonum in ſe, non tamen ſcđm affectionem commodi eſt bonum illi cui infligitur. E.
Pœna damni in inferno an ſit maxima pœna rum etiam vltra pœnam ſenſus. F.
An nomē pœna per prius dicit de pœna dāni q̄ ſenſus. F.
Nomen pœna ſumitur multipliciter. F.
Pœnā maximā dāni q habituri ſūt i inferno. F.
¶ Pœnitens habitu & interpretatiue. diſtinct. xxiii. quæſt. j. B.
Sola pœnitentia ad quem ſenſum dicitur conferre primam gratiam adulto baptizato. L. M.
Ad hoc q̄ pœnitētię ſacramentū remittat peccatū, requiritur in pœnitēte meritor⁹ de cōgruo congruitas. K. M.
Sicut eſt cōfeſſio generalis & ſpecialis ſeu perſonalis, ita debet eſſe pœnitētię iniunctio generalis & ſpecialis, & ad quid valet. Et quomodo fieri debet generalis iniunctio. diſt. xlv. q. iii. G.
Pœnitentiā canonis imponere, an & quādo proſit & expediat: aut neceſſariū ſit. diſt. xlv. q. ·. M.
An neceſſe ſit pœnitentiā iniungi ſub diſiunctione: vt quis faciat pœnitentiam, vel opus indulgentiarum laxatiuum pœnę. M.
Pœnitēs ſicut de dolore gaudet, ita damnat⁹ de nolitione pœnarum & damnatione aliorum dolet. diſtin. I. quæſt. j. B.
¶ Portēta nō ſunt cōtra naturam: nec de⁹ agit cōtra naturā: ſed ſua volūtate. diſt. xliiij. q. ij. R.
Portēta q̄ fiunt an cōtra naturā fiant, & an ſint dicenda miracula. diſtin. xliiij. quæſt. iij. F.
¶ Poſitio aliqua ideo acceptanda quia vera: nō quia facilis. diſt. xliiij. q. j. G.
¶ Potētia nō eſt ad pręterītū. diſtin. xliij. q. j. D.
Potētia quelibet an & quō pōt in quodlibet cōtētū ſub obiecto ſuo adequato. diſti. xliij. q. j. I.
Potētia coeundi in dictione Impotentia.
¶ Ptās eccl'iaſtica an ſit ordo. diſt. 24. q. j. A. B.
An gradus eccleſiaſtic⁹ ſit ptās, aut diſponat ad actū. ibidē. Nomē ptās & potētia quō differūt ſcđm. S. Tho. B. Sacramentū ordinis dicit ſacramētū eccl'iaſtię poteſtatis. C. Item poteſtas eccleſiaſtica in dictione Eccleſia.
Ptās facti & ptās officij quid eſt. diſt. xxiiij. H.
Ptās iuriſdictiōis accidētaliter reſpicit ordinē. diſt. xxiiij. q. j. Y. Et an fundāt in ordine ſacerdotali. ibidē. Quō differūt poteſtas clauium & executio clauium. Quō vnū habeť ſine altero: & qñ executionis eſt ptās in termino Poteſtas. Y.
Omnis ſacerdos habet poteſtatem clauium ſed nō executionē vl' iuriſdictionē. Y. Nō hīs ſubditū habet ptātē clauiū ſed caret iuriſdictiōe. Y
Poteſtatē clauis oēs apl'i receperūt immediate a Chriſto: ſed iuriſdictionis immediate a Petro, & mediate a Chriſto. Y.
Ptās clauis q̄ dicit remota quō ſit ꝓpinqua. Y.
An ptās clauiū remittat peccatum id qđ non eſt ſufficiēter per deteſtationē pręuiam merito congrui deletum. diſt. xxiii. q. ii. M.
Vſus ptātis eccleſiaſticę poteſt eſſe quadruplex. diſt. xxiiii. q. j. Y.
Poteſtas facti & iuris quid eſt. Y.
Poteſtas eccleſiaſtica an ſit variabilis. Y.
Poteſtas cōferēdi ordines dupl'r cōuenit alicui ſc⁹ poteſtate ordinaria, vl' cōmiſſiōe. di. 25. q. j. C
An olim poteſtas ſacerdotalis fuerit ſuprema. diſtin. xxiiii. q. j. A A.
¶ Prębenda, in dictione Decima.
¶ Pręcellētia virorū & mulierū quo ad actus carnales reſpectu multor⁹ i lege noua. di. 49. q. 4. N
¶ Preces, in dictione Simonia.
¶ Pędicatores an & quō poſſunt recipere pecunias pro ſua pędicatione. diſtin. xxv. q. ii. Y.
Prædicanti ex vana gloria non debetur aureola diſtin. xlix. q. iiii. I.
¶ Pędeſtinato finaliter ad btitudinē an debeāt pœna æterna cū peccat mortaliter. diſti. xlvj. M.
¶ Pręgnās an teneatur reddere debitū, in dictione Reddere debitum.
¶ Pręlatio eſt multiplex. diſtin. xxiiij. q. j. CC.
An aliqua fuiſſet i paradiſo ibidē. Quomodo differenter p votū obediētię monach⁹ ſubijciť pręlato, & ſecularis ſuo ſuperiori. diſtin. 38. q. j. O.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An ꝑlatus habet plus iuris in ꝑcipiendo monacho q̃ regula in ſtatuendo, ſeu an prelatus poteſt præcipere quod regula non precipit. diſtin. xxxviij.quæſt.j.O.
Prelatus quomodo dat aliis indulgentias: & pro ſe vtitur eiſdem. diſtin.xlv.q.iij.H.
Prelatus an ſicut poteſt ſibiipſi indulgentias dare, ita etiam ſeipſum a peccatis abſoluere. H.
¶Præmium eſſentiale dicitur corona & aurea. quare hoc. diſt.xlix.q.iiii.C.
Premium accidentale quoddam dicitur aureola quoddam vero nõ, & quomodo differunt. C.
Premium in cælo debitũ charitati & gratię excedit omnem aureolam vt talem. D.
Premium beatificũ potiſſimũ datur homini a deo diuina miſeratiõe & gratuita ordinatiõe. G
Premium eſſentiale & accidẽtale quomodo correſpõdẽt gratię inclinationi, feruori charitatis, conatui voluntatis. G.
¶Preſcriptio vtrũ cadat cõtra ius poſitiuũ prohibens ne aliquid detur pro chartis aut ſigillo &c. diſtin.xxv.q.ij.V.
¶Preſumptio quid eſt. diſtin.xxvij.q.j.A.
Matrimonium verũ & ꝑſumptum quid eſt, in ly Matrimonium.
¶Primitas motus cęli ad alios motꝰ qualis eſt. diſtin.xliiii.q.iij.I.L.
¶Principatus deſpoticus quid eſt. diſ.36.q.j.B.
Princeps, in Prohibitio.
Prior qui eſt tẽpore, prior eſt iure, quomodo intelligitur. diſt.xliiii.q.j.G.
¶Priuatiue oppoſita an & quomodo poſſunt cõuenire. diſtin.xliii.q.j.K.
¶Pro prępoſitionis multiplex acceptio: & quę inducit vel non inducit Simoniam. diſti.xxv. quæſt.ii.D.F.
¶Producere effectum in inſtanti, an arguat infinitatem in cõmuni. diſt.xliii.q.j.K.
¶Profeſſionem poteſt eccleſia facere eſſe nullã ſed non ordinem ſacrũ. diſt.xxxii.q.j.G.
An cõſentiẽs pro alterius ingreſſu & profeſſiõe cenſeatur & ipſa vouere tacite & votum ſuum ſolẽnizare q̃ marito mortuo non poteſt contrahere. diſtin.xxxii.q.j.G.
An ordinatus cõtra vxoris voluntatem ſit reſtituendus vxori ſicut indebite & contra ius profeſſus. G.
Profeſſio expreſſa & preſumpta ſiue tacita quomodo fiunt, & differunt. diſtin.xxxviij.q.j.E.
An ad profeſſionem requiratur dies & annus preſertim tantam. E.
Quid addit profeſſorum votum in clauſtro. Et ſi quid addat vltra Chriſti ſeruitutem & votum ſecularium in mũdo. Et vnde eſt q̃ non omnis non obſeruantia voti profeſſorũ inducit morta-
le peccatum: cum tñ quodlibet votum priuatũ obliget. diſtin.xxxviii.q.j.O.
Votum regularis profeſſionis, an cadat obligatorie per modum precepti ſuper omnia quæ in regula continentur. Et ſi nõ, ſuper quæ cadit. O.
An monachus profeſſus in loco vbi nõ fuerũt obſeruantię regulares tempore ſuę profeſſionis poſſet ad eaſdem rite compelli tẽpore reformationis. aut ſi liceat ipſi monaſterium exire, & ad alios non obſeruantes ſe recipere. P.
An profeſſus religionem non approbatam poſſet matrimonium contrahere. Q.
Votum profeſſionis nõ tenet ante annos pubertatis, nec quo ad hoc malitia ſupplet ætatẽ, ſicut in matrimonio carnali. diſtin.xxxviii.q.j.V.
An diſciplina monaſterialis ſeu ꝑfeſſio in clauſtro poteſt alicui imponi & iniungi pro peccato cõmiſſo. Et an excedat omnẽ ſatiſfactionem pœnitentię. diſtin.xxxviii.q.j.A A.
An per votum profeſſionis liberatur homo a debito pecuniario coram homine. Item a culpa & pœna debita peccato corã deo & corã mundo: vtputa pro furto, homicidio &c. Item & ab omnibus peccatis, vt non ſit opus ei aliam pœnitẽtiam iniungere. diſt.xxxviii.q.j.A A.BB.
An quis voto ſolẽni ſacri ordinis aut ꝑfeſſionis liberatur ipſo facto a ſuſpendio, aut cõſimili pœna debita pro delicto. diſ.xxxviii.q.j.BB
Quatuor ſunt quibus prejudicat monachatio ſeu profeſſio. A A.
Profeſſio regularis an & quomõ liberat ab oñi pœna. diſtin.xlv.q.ij.T.
¶Prohibitio duplex, vna prohibẽs exercitiũ, alia tollẽs poteſtatem. diſt.xxiiij.q.j.DD.
Prohibitio directa & indirecta. diſtin.36.q.j.O.
Quid eſt prohibere, an quis poteſt ſeipſum ꝓhibere. O.
An princeps ſtatuẽs ne ſubditi contrahãt extra dominium ſuum, peccet, & an ſubditi tenẽtur ipſi in hoc obedire. diſt.xxxvi.q.j.P.Q.
Ad quem ſenſum poſſet concedi principẽ poſſe prohibere ſuos ne extra territorium ſuũ contrahant matrimonium. Q.
Prohibitiones Papę & eccleſię impediũt ſacramentum. in Impedimentis matrimonij quęre.
¶Prolis bonum quid eſt. diſtin.xxvj.q.j.C.
Hominem velle procreare prolem in ſpecie ſua eſt actus recte circunſtantionatus & non de ſe malus. C.
Proles aut bonũ prolis quid eſt. diſ.xxxj.q.j.A
Item in bonis matrimonij bonum prolis intẽdere quis dicitur. in dictione Contractus.
¶Promiſſio quid eſt. diſtinctione trigeſima octaua quæſtione prima. A.
Quomodo promiſſio ꝑficit & cõſummatur. B.

¶Proportio geometrica qd eſt. diſ.44.q.4. T
Proportio geometrica & obiectiua. diſti. xlix. q.j.M.
¶Propoſitum omne vtrũ ſit obligatorium: vel an nudũ ꝓpoſitũ ſit obligatorũ. diſti.38.q.j. C.
Quis eſt intellectꝰ illiꝰ dicti Votũ eſt ꝓpoſitũ. C.
¶Pſalmiſtatus, in dictione Ordo.
¶Pubes. Qui cõtraxit ſponſalia adhuc impubis, an poteſt reſilire a ſpõſalibus factus pubes. diſtin.xxvij.q.ij.G.
¶Pudicitia & virginitas quomodo differunt. diſtin.xxxiij.q.iii.A.
¶Pueri in limbo habẽtes originale peccatum an cognoſcat, & habeant beatitudinem naturalẽ in actu ſecundo. diſt.xliii.q.j.H.
Pueri decedẽtes in originali an habent triſtitiã de carentia beatitudinis. Et an cognouerũt beatitudinem in particulari vel in genere tantum. diſtin.xliiii.quæſt.iij.B.
Pueri regenerati in Chriſto, an ſint inducendi orare pro aliquo cum effectu. diſt.xlv.q.iiij. C.
Pueri minorẽnes corpore incorrupto an ſint habituri aureolã virginitatis. diſt.xlix.q.iiii.K.
An in pueris ſit pœna damni. diſtin.l.q.ii.A.
¶Puluis, in dictione Reſurrectio.
¶Punitio malorum quando eſt actus iuſtitiæ & quando poteſt & debet omitti propter cauere ſcandalum fratris. diſt.xxxviii.q.ii.L.
Punitio naturæ intellectualis duplex, eſt carentia duplicis boni. diſtin.xlvj.I.
Punire ad condignum & citra condignũ quid eſt. ſic premiare ad condignũ & vltra condignũ. diſtin.xlv.q.iiii.C.
¶Purgatoriũ. Quomodo cõtingit inter duos in purgatorio habentes æqualem pœnam vnũ alio citius liberari, & iuſte. diſt.xlv.q.ii.S.
Purgatorium eſt pars militantis eccleſię, & quo modo animę ibi detẽtę dicunt eſſe de foro eccleſię. diſtin.xlv.quæſt.j.G.
De modo purgationis elemẽtorũ per ignẽ, quis eſt ille modꝰ, & quõ purgabit. diſt.xlvij.q.ij.D.
¶Puſillus quis dicit, cuius ſcandalum vitandum eſt. diſt.xxxviii.q.j.P. Item quæſt.ii.B. eiuſdem diſtinctionis.

QValitates contrarię inexiſtentes nõ inferunt contradictorias propoſitiones. diſtin.xliiij.q.j.G.
¶Quiditas rei accipitur multipliciter. diſtin. xliii.quæſt.ij.B.

RAdendi capita clericorũ modus, & eiꝰ inſtitutio & ꝑfiguratio a Nazarẽis, qui tñ comã nutriebant. diſt.xxiiii.quæſt.j.I.K.
Plura de hoc ibidem. Cur maiori corona incedunt raſi monachi q̃ ſeculares clerici. K.
¶Receptacula pœnalia an differũt ratione vel re. diſtin.xlv.quæſt.j.B.
¶Reddere debitum, in Debitum reddere.
¶Redimere vexationẽ q̃d eſt. diſ.25.q.ij.D.L.
Redemptio voti & commutatio quomodo differunt. diſtin.xxxviii.quæſt.j.Y.
De votorum cõmutatione ac redemptione, & q̃ circa hoc veniunt attendenda & conſideranda ex parte vouentis & commutantis. Y.Z.AA.
Ad quem ſenſum conceditur votum debere cõmutari in melius. Y.Z.
¶Rei multiplicatę ad diuerſa vbi poſſunt eſſe contraria. diſt.xliiii.q.j.C.
Rem habere eſſe, quandoq; nihil aliud eſt niſi rem cognoſci, & res dicitur quandoq; eſſe prius q̃ fiat aut ſit. Item eſſe & non eſſe. diſtin. xlv. quæſt.iiii.A.
¶Relaxatio & cõmunicatio bonorũ ſuorũ vt ſit in fraternitatibus, differunt. diſ.xlv.q.iii.D.
Relaxatio ſumitur dupliciter a doctoribꝰ. ibid.
¶Religionis ingreſſum an petere liceat ꝓpter vitę ſuſtentationem. diſtin.xxv.q.ii.S.
An & quomodo matrimonium diſſoluit per religionis ingreſſum. diſt.xxvii.q.ii.L.
An coniunx cum eſt in religione poteſt ab altero petere debitum, ſtante eo q̃ votum eius ſolũ fertur ſuper non nubere. Et ſi peccat, quale peccatum cõmittit. diſtin.xxvij.q.ii.L.
In quibus caſibus & in quibus non licet coniugi religionem intrare. L.
An mulier violente oppreſſa a marito ante tempus redditionis debiti poſſet eo inuito religionem intrare: vt prius ſe facturam ſtatuit. L.
An ingreſſa religionem & poſt multum tẽporis repetens virũ qui alibi contraxit ante ſuam profeſſionem veram poſſit hoc licite facere. M.
Quando, in quo caſu &c. tenetur profeſſus coniunx religionẽ exire: & quando poteſt repeti ad egreſſum a cõiuge, & item ad reddendũ debitũ. Item quãdo tenetur reuerti ad monaſterium plura de hoc habentur. N. An ſicut poſt matrimonium ratum ante eius conſummationem poteſt quis religionem intrare, ita poſſet nolente cõiuge ſacris ordinibus initiari, & in eiſdem miniſtrare. diſtin.xxxii.q.j.B. Ingreſſus religionis quid dicit. B. Quare alter coniugum poteſt religionẽ intrare alio manente in ſeculo. F.
Quæ requiruntur ad hoc q̃ licentia coniugum ad religionem poſt matrimonij conſummationem ſit valida & irreuocabilis. G.
Quomodo valet & itelligitur profeſſio religioſorum incluſorum q̃ nõ volunt inde exire, nec locum mutare. Et quomodo ſtat cum obedientia. diſtinctione.xxxvj.quæſt.j.I.
An intrãs religionẽ abſolute aio & ꝓpoſito ibi manẽdi poſſet redire ad ſeculũ. diſtin.38.q.j.C.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An sit liberatus a voti obligatiõe qui vouit religionem cum nemo vult eum in monasterium recipere, aut forte religio illa prohibita est. dist. xxxviij. q. j. T. Ibi recitantur opiniones.
Religio est virtus moralis & specialis, & q̄ sunt eius actus. R.
An quilibet debet reputare religionē & religionis votum sibi & suę infirmitati esse proportionatum. S. An passim oībus sit persuadēdum vt religionem intrent. C.
Circa religionis ingressum quæ sunt attendenda & prēmittenda. C.
An sit deliberandum & consilium petēdum sup ingressu religionis. E.
Bonitas eius quæ est ad finē, vū colligitur. E.
Religiosus professus an potest aliquid vltra cōtenta in regula vouere sine scitu aut cōsensu p̄lati. Et an eius vota ante professionem facta possunt per abbatem irritari. V.
An votū religionis potest in casu in melius cōmutari. distin. xxxviij. q. j. Z.
Ad quæ tenetur religiosus vltra seculares. A A.
Ad quē sensum dicit votum religionis oīa alia vota includere. A A.
An cōtinētia sit annexa religiōi i ly Cōtinētia.
Religiosi & alij recipiētes plures ad suā fraternitatē, an faciāt ex hoc suā partē viliorē & deteriorem etiam in equali gradu. dis. xlv. q. ii. R.
Religiosi an possunt consequi indulgentias. distin. xlv. q. iii. E.
¶ Repudium vxorū in leg. ve. & libellus repudij an licuerit nec ne. dis. xxxiii. q. ii. A. B.
Aliud est dicere repudium, aliud libellum repudij. Et q̄ secundum fuit p̄cepti, non primū. eadem. B. C. Quomodo deus ob duritiā populi Iudaici permisit repudium. D.
Cur permissum fuit viro repudiare vxorem & nō ecōtrario: cū tñ sint pares in cōiugio. C. E.
Quæ sunt causæ permissiōis repudij. Et an vir potuit in quocūq; casu cū voluit vxorem repudiare. F. Quis scripsit libellum repudij. F.
Ad quid & cui dabatur libellus repudij. Quid cōtinebat: & quomodo scribebatur. G. Opinio dicēs repudium fuisse illicitum videtur esse verior & de mente Malachię prophetę declarantis legem veterem & ostendentis esse culpabile. F.
An repudiata potuit marito priori reconciliari. & an repudiatę licuit alibi vbi placuit cōtrahere. H.
Repugnantia formalis & virtualis quid est. dis. xliiii. q. ii. E.
Resuscitatus an post mortem sit coniugi viuenti necessario restituēdus, cū qua prius matrimoniū cōsummauit. dis. xxvii. q. ii. K. Itē dist. 38.
An religiosus resuscitatus adhuc tenet reuerti ad priorem religionem quam deuouit. K.
Si mortuꝰ qui edidit testamētū resurgeret, cuiꝰ essent bona testata. an recuperaret ea. K.
An coniunx resuscitatus si restituitur priori cōiugi quā habuit fiat bigamus. K.
An plebanꝰ & episcopus alicuiꝰ ecclesię resuscitatus adhuc manet talis sine noua collatione. K.
¶ Resurrectio & resurgere quid dicunt. distin. xliij. q. j. A. An resurrectio p̄supponat duplicem lapsum. A.
Resurrectio hominum ex dictis & factis gentilium colligi potest. B.
Resurrectio prima & secunda. B.
Resurrectio Christi pro quo supponit. Quid dicit. quotupliciter accipitur. C.
Resurrectio prima & secunda est possibilis tam ex parte potentię actiuę dei q̄ obedientialis creaturæ. D. M.
Resurrectio mortuorum non potest naturaliter demonstrari: sed ratione persuaderi. E.
Resurrectio mortuorum est sola fide credita: & perficietur virtute diuina. E. I. L.
An ij quorum monumenta Christo moriente fuere aperta surrexerint ante Christū, vel quando, & an ad vitam immortalem. D.
Viuere in materia resurrectionis quid dicit. E.
Ad resurrectionē requiritur cū virtute dei actiua etiam potentia obedientialis creaturæ. F.
Collectio puluerum & cinerum fiet angelico ministerio in tempore eterno in instāti. Item quid puluis. cur angeli cooperabuntur. E. K.
An sit aliqua ratio specialis ex parte hominis, quare magis eius resurrectio sit futura q̄ brutorum. G. An omnes homines quomodocunq; & vbicunq; mortui resurgent. Et an omnes sint de numero resurgentium qui fuere de numero morientium. F. M.
Homo cum dormierit non resurget. H. G
Christus resurrectionem corporum ostendit Saduceis ex verbis Moysi, ex eo q̄ ipsi libros p̄phetales non recipiunt. H. Medium procedēs ex desiderio naturali ad probandum resurrectionem, an & quando sit efficax & quando non. I.
Paulus & apostoli resurrectionem astruentes nō habent rationes demonstratiuas. I.
Resurrectio mortuorum non pōt a priori ostendi in lumine naturali. Item nec a posteriori per rationem alicuius perfectionis cōgruentis homini, nec ex desiderio naturali aut hois fine. I.
Puluerum collectio non est pars resurrectionis, & fiet ministerio angelico. K.
Resurrectio quomodo dicitur fieri in ictu oculi, in atomo, i tuba, & quid dicūt illa nomina. K.
Itē quid puluis: & quomodo homo exanimis dicitur terra aut puluis. K.

Resurrectio an potest dici naturalis, vel tñ supernaturalis. L.
An omnes homines resurgent in eodem instāti, vel aliqui prius, alij posterius. M. Et quomodo intelligitur dictū Apostoli. j. Thes. iiii. M.
An homines resurgent p̄cise in eodē instanti determinato & tēpore signato: sic q̄ nō ad instātia diuersorum horizontum pro diuersis locis nec pro diuersis temporibus. N.
De tempore, hora, & loco resurrectionis. N.
Quō intelligitur Media nocte clamor factus. Dies domini sicut fur in nocte veniet. cū tamē resurrectio dicatur fieri aere iam illuminato: & quare aere iam illuminato. N.
Mortui in Christo resurgent primi, quomodo intelligitur. M.
Resurrecturi an prius morientur. M.
Vbi habes an illę sint verę: Christus descendit ad infernum: iacuit in sepulcro: ad inferna descēdit Christus: in sepulcro iacuit Christus. P.
Resurrectio Christi est causa effectiua nostrę resurrectionis. F. P. Secm quā naturā, & quomō attribuitur dispensationi humanitatis. P.
Iussus dei, tuba, vox archangeli. R.
An & quomō possunt dici causa effectiua nostræ resurrectionis, & quomodo differunt, quo modo sibi succedunt, & a quo fient. O.
Pulueres & mortui qua aure audient vocem filij dei. O.
Quomō intelligitur q̄ animarum viuificatio deitati: corporū vera resuscitatio dispēsationi humanitatis Christi attribuitur. B.
Quomodo intelligitur, Potestatem dedit ei iudiciū facere: quia filius hominis est. P.
Ex quo Christus omnia nobis meruit in sua passione & morte, quid opus fuit eius resurrectione. P.
Resurrectionis Christi vtilitates quæ & quot sint. P.
Resurrectionis nostrę p̄cipalis causa effectiua est virtus diuina. O. P.
Quomodo humanitas Christi est instrumentū diuinitatis in corporum resuscitatione: & eius vox imperabit imperio subauthētico, vel etiā commissario secm humanitatem. P.
Resurrectionem suam ostendit Christus octuplici signo. dist. xliii. q. ii. B.
Christus per argumenta suę resurrectionis non euacuauit meritum fidei. B.
Argumenta quibus Christus suam resurrectionem ostendit fuerunt vera & non ficta, rationabilia, fidei conducentia. C. D. E.
Quomodo discipuli nō cognoscentes Christū post resurrectionem dicuntur fuisse percussi cęcitate. C. D. Item a quo fuit illa cęcitas seu oculorum tentio effectiue. D.
Argumenta quibus Christus suam resurrectionem ostendit fuisse sufficienter: probatur multipliciter: & ex testimonio veridico & facti euidentia. E.
Ad hoc q̄ aliquid indubitāter dicatur resurrexisse, quę requiruntur & quot. E.
An Christus resurrexit cum sanguine suo & vestimentis. E.
Ad hoc vt quis nūc visus cognoscatur esse idē numero cum prius viso, quid requiritur: Et q̄ Christus sic ostendit suam identitatem post resurrectionem. E.
Christus post resurrectionem debuit ostendere multis argumētis gloriam suę resurrectionis & conditionem humanę naturę. D.
An hi qui cum Christo surrexerūt iterum fuerint mortui: vel eo ascendente simul ascēderunt scām corpus & animam. E.
Omnia argumēta simul iuncta q̄ Christus post resurrectionem ostendit, fuere sufficientia p̄ suę resurrectionis satisfactione. D. E.
An Christus post resurrectionem suam immutauit quandoq; lineamenta vel colorem sui corporis vt posset videri, & quomodo apparuit in aliena effigie. D.
Quare Christus ostendit resurrectionem suam argumentis sensibilibus, cum tñ non fidelibus sed infidelibus data sint signa. F.
An resurrectio Christi dei & hominis fuerit alicui euidenter nota. E.
Quare Christus in transfiguratione ante suam resurrectionem ostendit claritatem. D.
Sic post resurrectionem. G.
An dæmonis ministerio oculi discipulorum tenebantur ne eum agnoscerent. D.
An sicut homo perfecte cōditus est in his quę sunt de integritate naturę: ita resurget non orbatus. distinct. xliiii. quest. j. C.
Resurgentes oēs ijdē numero resurgent. D. L.
An quicquid fuit animatū in homine anima rationali vel per se aliquod huiusmodi animati resurget i resurrectiōe: recitāt opiniões. E. F.
Cum quis comedit carnes humanas, in quo resurgēt carnes comestę, in primo an i scdo. F. G.
Resurgentis identitatem quō ostēdit Paulus ex idētitate speciuoca grani pullulātis actione naturę qd proijcitur in terram. D.
Resurgent omnes homines in eadem ætate ac debita quantitate, longe tamē inæquali conditione. H. K.
Non omnes partes resurgentium redibunt ad priorem locum corporis determinatum. H.
An omniū resurgentium erit eadem quantitas & statura. H. K.

nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemētū Quarti. G. Biel.

Licet omnes resurgent in virū perfectū nihilo minus singuli in suo sexu masculino vel fœmineo. H.
An possit dari ratio cur potius pars illa q̄ illa resurget. K.
Vtrum aliqua portio maneat in homine per totam vitam suam, & resurget in eo. K.
An in homine resurgent omnes humores & humiditates. M.
An in Christo resurrexit omnis eius sanguis proiectus in terrā tēpore suę passionis. M.
In qua ætate resurgent omnes homines: & an qua conditus est primus homo. H.
Ad quem sensum dicitur deus in resurrectione animam quasi omnipotentem facere respectu corporis. dist. xliiii. q. ii. F.
In resurrectione corpora erūt alterius glorię: sed eiusdem naturę & substantiæ. F.
An solum credere q̄ defunctus possit liberari per suffragium viuorum, sit de attestationibus resurrectionis mortuorum. Et an cum fiunt a nescientibus & infidelibus possunt dici supplicationes pro mortuis. dist. xlv. q. ii. I. V.
¶ Reuocatus de monasterio, videatur Debitū reddere.
¶ Reus fortitur forum delicti, an habet veritatem in foro pœnitentiali. dist. xlv. q. iii. I.
Reatus pœnę an quandoq; soluatur & quō sine reali aut formali pœnę perpessione. C.

SAcerdotium & Sacerdos. De sacerdotio gētilium & Iudæorum, & q̄ officium sacerdotis ante eius institutionem fuit annexum primogenituræ. dist. xxiiii. q. j. D.
Sacerdotiū est officiū & potestas super corpus Christi verum & mysticum. dist. xxiiii. q. j. Y.
Omnis sacerdos habet potestatem clauiū, sed non executionem vel iurisdictionem. Y.
An sacerdos excommunicatus potest non excōmunicatum substituere ad audiendum confessionem suorum subditorum. Y.
An in articulo mortis quilibet sacerdos etiam excōicatus potest quēlibet peccatorē ab omni peccato & ab excōmunicatione absoluere. Y.
An sacerdos & episcopus sint nomina synonyma, & habent vterq; cōmunē administrationē: referuntur opiniones, & status primitiuę ecclesię multum late. A A. BB. GG.
An olim quilibet sacerdos potuit omnia sacramēta ministrare. A A. Et hoc ptāte sacerdotali.
An olim ptās sacerdotalis fuerit suprema. A A.
Potestas sacerdotalis pfecta & imperfecta siue cōsummata qd, & respectu cuius est. DD. GG.
An sacerdos potest ex cōmissione papę oēs minores & aliquos maiores ordines conferre dempto sacerdotio. dist. xxv. q. j. D.
An idem fuit sacerdotium leg. vet. & no. Et an sacerdos le. ve. fuisset reordinandus in lege noua si vixisset. O.
An sacerdos deprehensus cum vxore alicuius potest teneri & capi a viro vsq; ad aduentū vel vocationem testium. distin. xxxv. q. j. I.
An sacerdos potest filiam confessionis & pœnitētię ducere in vxorem. Et si peccat cū ea, quale peccatum committit. dist. xlii. q. j. Q.
Sacerdos an habeat alicui imponere pœnā purgatorij, aut alias grauare pœna graui inuoluntarium. distin. xlv. q. ii. F.
Sacerdos an potest constringere peccatorem q̄ per se suam faciat emendam, aut q̄ solum in purgatorio luat pœnam. Et quando potest quis per alium satisfacere: & alteri suam pœnitētiam committere implendam. G.
Sacerdos habens certam determinationem cui tenetur applicare missam suam in gradu certo, non potest in eodem gradu alios adiungere. distinct. xlv. quæst. ii. P.
Sacerdos an sicut potest legere missam vnam p̄ multis in alio & alio gradu pluribus dispensando, ita etiam possit quis legere vnas vigilias vel psalterium pro multis. O.
An sacerdos obligatus pro singulis singulas dicere missas in primo, satisfaciat in toto vel in tanto solum legendo vnam pro omnibus in æquali gradu. P.
Quid si sacerdos nescit pro quibus fundator voluerit legi missas pręcise aut suffragiū fieri. Item quēadmodū antecessores sui hoc onus in se susceperint. Q.
¶ Sacramenti qualis est diuisio in septem sacramenta. distin. xxiiii. q. j. DD.
An omniū sacramētorum sit eadē vnitas scdm rōnē. Et qd sufficit ad sacramētalē vnitatē. FF.
An omnia sacramenta sint medicinalia. H.
An omnia sacramenta ecclesiæ necessario p̄requant baptismū & characterem baptismalem. O.
Multa sacramēta & sacramētalia sunt in ecclesia mutatis populis mutata. dist. xxiii. q. j. D.
Cur in aliquibus sacramentis oportet esse materiam consecratam, & in alijs non. F.
Licet aliqui non sacerdotes leguntur inunxisse & inunctos curasse: tamē hoc nō fuit sacramentaliter. H.
Tenent aliqui probabiliter quodlibet sacramentum propter gratiā gratū faciētē causare in hoie specialem effectū cōtra hominis singularem defectū potētē stare cū gratia gratū faciēte. q effectus dicitur gratia sacramentalis. K.
Item q̄ gratia sacramentalis non est gratia gratum faciens sed gratis data formata charitate. Et ita in quolibet sacramento datur gratia

Tabula Alphabetica.

gratū faciens, & quæ sacramentalis. ibidem.
Nullum sacramentum delet culpam actualem sine pœnitentia in voto & proposito. Z.
Sacramēta debent seruare effectum interiorem quem causant. L.
An oia sacramenta sint in ecclesia & non extra recipienda, cum id commode fieri potest. P.
Sacramenta a suis & non ab alienis recipi & cōferri debent. V.
Ad susceptionem dignam cuiuscunq; sacramēti alterius a baptismo & pœnitentia, requiritur susciptientem esse in gratia. G. H.
Sacramentum quomodo confert gratiā ex opere operato. K. L. M.
Differentia sacramentoꝝ no. le. & ve. K. M.
Quomodo sacramenta dicuntur medicina, & quomodo aliqua sacramenta dicuntur primo curare morbum peccati. K.
Sacramenta dicūtur conferre gratiam primam dupliciter. L. M.
Quomodo & ad quem sensum alia sacramenta a pœnitentia remittunt culpam. L. M.
Quō verum est de alijs sacramētis a pœnitētia, Si inuenerint culpam delent eam. L. M.
Probabiliter teneri potest, omne sacramentū nouę legis si digne suscipitur duplicem conferre gratiam. distin. xxiii. q. j. M.
Quō dicūtur sacramenta culpā remittere. M.
Quomodo saluari potest hoc dictum: ex attrito fit contritus virtute sacramentali. M.
Aliud requiritur ad dignā sacramentoꝝ horū vel illorū susceptionē: aliud ad gratię sacramentalis consecutionem, & qd est illud. O.
Item quęre sacramētū in Bonis Matrimonij.
Sacramenta causant id quod figurant, quomodo intelligitur. dist. xxvi. q. j. G.
¶ Sacrificiū facere deo qd est. dist. xlvij. q. j. M.
¶ Samuel an vere fuerit excitatus a morte vt appareret Sauli in psona ppria. dist. xlv. q. j. E.
¶ Sanctoꝝ corpora cur deus pmiserit a bestijs deuorari, & a tyrannis proijci. dist. xlv. q. ii. V.
Sancti in cęlo an nobis orantibus largiātur indulgentias. dist. xlv. q. iii. V.
Sancti in cælo possunt orationes nostras scire angelica reuelatione. dist. xlv. q. iiii. B.
Sancti in cęlo intercedūt pro nobis explicite & interpretatiue merito vel voto. C.
Sancti orantes pro nobis an semper exaudiantur a deo, & an nihil petant nisi qd vidēt deum velle dare. D.
Sanctorum orationibus non variatur diuina prędestinatio. D.
Sancti si feruentius orant pro sibi iunctis amicitia, fraternitate, consanguinitate &c. E.
Sancti an orant pro damnandis. E.
Sancti an recordētur priorum peccatorum sine tristitia, vel oino ducunt ignorantia earūdē. F.
An in oibus sanctis hominib⁹ sit par & æqualis affectio commodi stante cōmuni ordinatione. distinct. xlix. q. iiii. D.
Sanctus minor plus appreciatur suum bonum minus q̄ maiores sancti maius bonum. distin. xlix. quæstio. v. D.
Sanctus qui plus deum diligit & per cōsequēs magnā habet claritatē, intensius gaudet de minori beatitudine minoris sancti q̄ ipsemet sanctus minor de sua in cęlo. D.
Sancti cum nullum habeāt impedimentū delectationis cur non æqualiter gaudent & delectantur in beatitudine. D.
Sancti inferiores non inuident maioribus de sua beatitudine maiori: immo plus volunt diuinam iustitiam q̄ suam commoditatem in remuneratione meritorum. E.
An in decuplo sanctior alio habiturus sit maiorem mercedem in cęlo. dist. xlix. q. v. M.
Sanctorum corpora an erūt ponderosa vel grauia. distin. xliiii. quęst. ii. H. I.
Sanctorum corpora post resurrectionem suam virtutem naturalem ad motum nō amittent, sed in eis augebitur. H. I.
Sancti quomodo dicuntur volare, pennas assumere &c. I.
¶ Sanus an tenetur debitum reddere coniugi infectę lepra. in ly Debitum reddere.
¶ Sartor, in dictione Scandalum.
¶ Satisfactio quę tota applicatur alteri, an etiā prosit ratione satisfactionis præcise actori non obstante pro alio applicatione. dist. xlv. q. ii. L.
Satisfactoria actio bona facta pro alio quomodo valet directe ad satisfactionē huic pro quo quo fit, & indirecte factori. L.
Satisfacere potest quis pro aliquo & non pro se: sed nullus pōt mereri alteri qn & sibi mereat. M.
Satisfactionem totam correspondentem suffragio alicui facto pro defuncto an possit aliquis dare defuncto, ita vt solum meritum gratiæ retineat. L.
Quomodo potest quis audiendo missam & interim persoluendo horas per omnia & deuotissime satisfacere illi & illi: sicq; deum multipliciter & multis modis laudare, orare, magnificare. distin. xlv. quęst. iii. S.
¶ Scandalum an sit speciale peccatum summopere vitādum: ita q̄ pro eo vitando teneatur homo præceptiue amittere quicquid non est veritati viæ iustitiæ ac doctrinæ contrarium. distinctio. xxxviii. quęst. ii. A.
Scandalum nomē quid dicit: & multiplex eius acceptio. A.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemētū Quarti. G. Biel.

Scandalum actiuū & passiuū quid est. A.B.
Scandalizare quid est. A.
Scandalizare indirecte quid est. A.
An & quomō quis dicitur scandalizare seipm. & quomodo scandalum respectu alterius proprie dicitur scandalum. B.
Aliquis prębet occasionem ruinę per se vel per accidens, & hoc multipliciter. B.
Quis proprie dicitur scandalizare, & solum talis. C.
Scandalo p se conuenit esse causam p accidens peccati in quod quis ruit. B.
An scandalum actiuū posset esse sine passiuo, & econtrario. B.
Vtrum dicatur scandalizare qui factum aut dictum minus rectum facit aut dicit corā iis: de quibus presumit verisimiliter q; inde nō sumet scandalū, nullatenus dicturus aut facturus si timeret scandalum. vult tñ vt loquitur non scandalizare. C.
Scandalum actiuum & passiuū quid est: aut occasionatiuū. dist. xxxviii. quęst. ii. D.
Scandalum acceptum & datū, Pharisaicū & pusillorum: acceptum & non datum, quid est. D.
Scandalum actiuū accipitur materialiter & formaliter scđm sanctum Thomam. D.
Scandalū ꝑprie dictū semp includit pctm. F.
Necesse est vt veniant scandala, quō itelligit. F.
An scandalizās aliū, cōmittat duplex pctm. F.
Omne peccatū potest esse materia scandali. F.
Scandalum actiuum aut passiunm quando est veniale, quando mortale peccatū. G. Quæ sunt propter scandalum omittenda. H.
An spiritualia quę sine peccato omitti nō possunt sint propter scandalum omittenda. H. I.
An pro vitando scandalo passiuo proximi sit peccandum venialiter. H.
An tēporalia sint pro vitando scandalo omittēda, dimittenda, & propellenda. I. P.
Bona indifferentia an sint omittenda vel facienda ad cauendum passiuū scandalum. K.
Punitio & correctio malorum quando est actus iustitię, & quando potest & debet omitti ꝑpter cauere scandalum fratris. L.
Correctio fraterna quando est omittenda propter cauere scandalum fratris. M.
Doctrinatio & verbi dei seminatio quando est omittenda propter scandalum. M.
Religionis ingressus an sit propter scandalum dimittendus. M.
Quid de facientibus instrumenta lusoria, charas, taxillos, &c. Item de sartoribus vestes ad omnē curiositatē aptātibus. Item de prelatis nō claudentibus monasteria. De ædificantibus lupanaria, & id genus. N.

Licet in casu sua repetere cum scandalo passiuo fratris, sed non actiuo. P.
Vtrum propter generale scādalum tenetur ecclesia sua non repetere, aut petere. Q.
Quid de illo qui habet bonam conscientiā: sed quia prętēdit aliquam singularitatē, alij scandalizantur: An tenetur bonū qđ facit omittere. S.
¶ Sciętię vsus p se delectabilis pōt alicui esse materia summę tristitię. dist. l. q. j. D.
¶ Secundum quid, & inquantū quō differunt. distinct. xlviii. q. j. A.
¶ Securitas caulaī quadrupliciter. di. 49. q. ij. K
Securitas quō dicit ps maxima btitudinis. Q.
Securitas actus an sit complexus vel incomplexus. distin. xlix. q. iii. G.
¶ Senes, in dictione Contractus.
¶ Sensus quid est. distin. xliiii. q. iii. B.
¶ Sententiare quid est. Itē Sētētia. dist. xxxv. I.
Quomodo verum est q; sententia bene lata potest retractari. Et quomodo ecclesia quandoq; retractat sententiam suam. dist. xxxv. M.
¶ Sepultura. An licet aliqd dare pro sepultura & de multiplici acceptione nominis sepultura. distin. xxv. q. ii. CC.
An potest quis dare pecuniam pro habendo iure sepeliendi cum suis antecessoribus in loco in quo non habet alias ius sepeliendi. CC.
An pro mortuorum exequijs & processionibꝰ funeralibus liceat pecuniam dare. DD.
An licet clericis paciscī cum relictis defuncti, q; nisi hoc vel hoc egerint non velit mortuum sepelire. DD.
Sepulturę carentia an obsit bonis respectu vitę futurę. & ibi plura de sepul. dist. xlv. q. ii. V.
Sepultura ecclesiastica apud memorias sanctorum an prosit, & in quo defunctis & viuis cognatis defuncti: Et q; viri sancti & honesti reuerenter sepeliendi sunt. V.
Sepultura sub quo nomine suffragiorum comprehenditur. V.
¶ Seruus an nolente domino possit matrimonium contrahere. dist. xxx. q. j. E.
Conditio seruitutis non repugnat matrimonio quia seruus potest matrimonium cōtrahere: sed est impedimentū de iure positiuo ecclesię, & posset per ecclesiam tolli. dist. xxxvi. A. E.
Seruitus vnde itroducta est: & q; multiplex est seruitus, filialis, politica, & extrema, & vnde quę libet illorum exorta est. B. C.
Seruitus an potest esse de lege positiua & humana. B.
Seruus non potest exercere actum virtutis quo modo intelligitur. B.
Vt seruitus extrema sit culpa quid requiritur. & vnde est exorta. dist. xxxvi. q. j. B.

Tabula Alphabetica.

An captus in bello potest iustę seruituti subijci cum iam finito bello pacem seruat & neminem turbat. B.
Originarij, Colonarij, ascriptitij quomō dicūt serui cum sint liberi: Et an possunt ordinari & monachari, & a seruitute fugere. C.
Si seruitus debet impedire matrimoniū quid requiritur ex parte proclamantis, quid ex parte proclamati. C.
An sicut error extremę seruitutis impedit & dirimit matrimonium, ita error seruitutis colonarię, originarię, & ascriptitię. D.
Quantū & qđ mali affert proli genitæ ex serua cū libero seruitus ipsa ignota. D.
Error conditionis seruilis impedit ex cōstitutiōe ecclesię & naturali equitate matrimoniū. E.
Liber potest scienter cōtrahere cū serua & in eā vt talem post errorem consentire. E.
Quid si seruus contrahit cū ancilla quā credit liberā. Aut liber cū libera credita eē ancilla. Aut seruus cū libera quā credidit esse ancillam. E.
An ita posset ecclesia illegitimare conditionem lepre sicut seruitutis. E.
An seruitus spiritualis & peccati impediat matrimoniū sicut seruitus corporalis. E.
Cur seruitus cum ex ignorantia contrahitur & non sicut cum ex sciētia seruitutis fit cōtractus, impedit matrimonium. E.
An liber contrahens cum serua ex errore quam credit esse talem, tenetur ei ex mandato ecclesiæ debitum reddere ante litis expeditionem. Et an tenetur ecclesię obedire in hoc. F.
An contractus liberi cū ancilla ex seruitutis errore ratificetur ex eius occulta vel manifesta ma numissione & carnali copula sequente. G.
An cui libertas data est ad tempus potest contrahere. G.
An serui possunt dominis inuitis contrahere siue sicut serui diuersoꝝ, an vnius dñi tm̄. H.
Cur seruꝰ pōt matrimoniū cōtrahere iuito dño, & non sic monachari aut sacramētis initiari. H.
Quare error seruitutis impedit matrimoniū, & nō error corruptionis in virgine. D.
Cum seruus contrahit matrimoniū de cōsensu domini, an p hoc censetur liberatus ab omnibꝰ domino debitis quibus possit præiudicare suo matrimonio. H. Q.
An dñs potest licite seruum coniugatum vendere, & ad ptes longinquas transmittere cum notabili prę iudicio coniugij. H.
An vxor potest se facere seruam viro inscio & nolente. K.
An vir liber pōt se facere seruū vxore nolente. Et cui in hoc casu primū tenet obedire, an dño vocanti ad seruitium, an coniugi. K.

An liber potest seruam cum qua ex ignorantia contraxit auctoritate propria dimittere. L.
An valeat consuetudo q; contrahens cum serua fiat seruus an ancilla. L.
Cum libera præcise ex ignorantia contrahit cū seruo, seruus vero scit eā esse liberam, an possit reddere & exigere debitum. M.
Seruitus quę & qualis posset introduci ex mā dato populi. Q.
Error seruitutis, in dictione Error.
¶ Sexus virilis requritur ad ordinis susceptionem, in ly Ordo.
¶ Sigillum. An licet aliqd recipere pro sigillo. distin. xxv. q. ii. V.
Vtrū prescriptio cadat cōtra ius positiuū prohibens ne aliqd detur p chartis aut p sigillo. O.
¶ Signa precedentia iudicium quæ sunt. dist. xlviii. q. j. G. L.
¶ Simoniæ definitio late declaratur quo ad singulas clausulas. Et vnde dicitur Simonia. dist. xxv. quęst. ii. A.
An labor corporalis potest vendi. B.
Labor annexus sacramētorum administrationi an potest vendi. B.
Simonia accipit large, stricte, & strictissime. C.
Simonia mentalis, pactionalis, conuētionalis, quasi pactionalis, quid est. C.
Simonia occulta & manifesta quid est: quando suspēdit ab officio, & irregularitatē inducit. C.
Simonia scđm rem & modū: scđm rem tm̄ & modum tm̄ quid est. C.
Exactio temporalium pro spirituali an faciat simoniam pactionalem. C.
Occulte simoniacus in beneficio est suspensus & excommunicatus. C.
Ad simoniam quę requirūtur necessario. D. F.
Quomodo titulo iustę sustētationis potest saluari receptio tēporaliū pro spiritualibus. D. F.
An licet pro pacto dare spirituale pro spirituali. D. H. Q.
Quomodo necesse est in simonia interuenire munus vel commodū temporale applicandum re vel specie vendenti spirituale vt pciū eius. E.
Quomodo cessatio vexationis est quid æstimabile precio, & potest precio redimi. D.
An nudę preces faciant simoniam. E.
An baptizans alium vt baptizetur ab eo, vel legens missam pro eo vt legat aliam, incurrat simoniam. D.
Ad euitandum simoniam operę precium est rectam habere intentionem, quæ sępe a simonia excusat factum. F.
Quadruplex intuitus potest esse in receptione vel datione tēporalis p spirituali, & ecōtrario.
Quomodo differunt inter se. F.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui sunt simoniaci. ibidem.
Quomodo simoniacus dicitur hereticus, & simonia heresis. Et quomodo simoniacus dicit hereticus & in fide suspectus. eadem. F. G. I.
Simonia mentalis quādo habet effectum simonię pactionalis. G.
Simonia potest esse coram deo in sola voluntate. G.
Simonia prohibita est iure diuino & humano. G.
Ministrans spiritualia quomodo potest habere oculum ad tēporalia, cum generali doctrina qñ committatur simonia. G.
An omnis pactio & conuentio similiter & exactio sit prohibita in datione temporalis pro spirituali, vel spiritualis pro spirituali. distin. xxv. q. ii. H. K.
Obligat⁹ ex officio ministrare spiritualia quo modo potest vel non tēporalia recipere ab his quibus dat spiritualia. Sic de non obligato ex officio. I. K.
An exigere temporale pro spirituali etiam posita dandi consuetudine facit actum de per se simoniacum: cum recitatiōe opinionū & expositiōe vocabuli exigere. Itē cū limitatione textuū in oppositum sonantium. H. N.
An consuetudo recipiendi temporalia cū dantur spiritualia ita posset haberi inter clericos sicut inter laicum & clericum. I.
An non obligatus ministrare ex officio spiritualia, posset operas suas locare alteri, petere stipendium & exigere cum pacto. K.
Dans vel conferens sacramentum aut suscipiēs quando potest licite dare vel accipere temporalia, & qualiter. ibidem.
An actus conferendi sacramentum vel actiua collatio sacramenti quæ non est sacramentū, pōt precio comparari. B. L.
Quomodo & quando prēsumi potest de inducta consuetudine dandi temporalia cum dātur spiritualia, & eius valore. M.
An simonia posset cadere in papā & tollere potestatis plenitudinem. O.
An papa citra simoniam potest vendere beneficium simplex, aut canonicatum, recitātur opiniones. T.
Munus ab obsequio quando & qualiter inducit simoniam. Et an licet seruire prēlato propter habere beneficium. O. Q.
An eo ipso q; qs emit a papa spirituale vel spirituali annexū, vel recipit ab eo beneficiū, cū sit excōmunicatus vel irregularis vel infamis, sit liber ab omni censura & simonia. P.
Aliquod esse simoniacū quia ꝓhibitū: aliquod esse ꝓhibitū quia simoniacū: quō intelligit. O.
Ad hoc q; aliquod sit spirituale, & sic q; eius vēditio sit simoniaca, quid requirit & sufficit. T.
Quomodo aliqua facta quandoq; dicunt simonia ex eo solum q; plectuntur pœna debita in iure peccato simonię. O.
Quomodo curiales papę, vel papa aliquid recipiunt pro bullis, pro annatis. Item primos fructus. distin. xxv. q. ii. P.
Ad quem sensum dicitur aliquod simoniacum quia prohibitum. O. T.
Ad hoc q; vendere aliquod spirituale sit simoniacum de se, quid sufficit. E.
Preces quando, & quę, & qualiter inducūt simoniam. R.
Preces spirituales, carnales, armatę quę sunt: & vnde est q; inducunt simoniam. R.
An dans spiritualia ꝓpter habere fauorē hoīm etiā intus manētē incurrat simoniam. R.
An nudę p̄ces inducāt simoniā. R. Cur maxime in ordine & beneficio prohibentur p̄ces. R.
Cur preces factę pro indigno inducunt simoniam p̄sumptam. R.
An nolens ordinari nisi alter conferat sibi beneficium, vel promittat, sit simoniacus. S.
Quando preces fusę pro se vel alio, inducunt simoniam. S.
An in collatione beneficij curati vel non curati potest haberi oculus ad obsequia, ad preces, ad spem proficiendi, ad amicitiam carnalem consanguinitatem. S.
An conferens alicui beneficium propter cōsanguinitatē incurrat simoniā: & q; huius potest esse multiplex intellectus. S.
An permutatio spiritualis cum spirituali inducat simoniam. S.
An ministris ac notario epi ordinatoris licet aliquid exigere vel recipe cū dant spiritualia, & accipienti spirituale dare temporale. V.
An pmutatio bñficioꝝ pōt eē sedes simonię. S.
An licet pro licēt ię collatione pecuniā exigere & recipere. BB.
Quę est pœna quam incurrunt simoniaci: & de eorūdem pœnitentia & satisfactione, per totam quęstionem. distin. xxv. q. iii. A.
Quomodo intelligitur illud dictum vulgatum Omnis simoniacus est excōmunicatus. A.
An de omni simoniaco, vel de simoniaco in ordine aut beneficio tm̄. Item an de simoniaco pactionali vel etiam mentali tm̄. An sint suspensi. An teneantur ad restitutionem, & cui &c. distinct. xxv. q. iii. A.
Quomodo possunt absolui. Et quid de mediatoribus & procuratoribus. A.
Conferens ordinem vel beneficium simoniace quam incurrit pœnam, ad quę tenetur. B.

An simoniacus simonia mētali, & nō pactionali teneat ad restitutionē pceptorū, recitāt opiniones. C. Quomodo pōt Papa dispensare, ne qs teneat ad restitutionē simoniace pceptorū, cū sit de lege diuina q; iniuste ablatū vel habitū restituatur Et item an possit dispensare q; etiam in simonia pactionali nedum mentali quis nō teneatur ad restitutionem. C. Recipiens pecuniam simoniace pro ordine cui restituet. C.
De pœna recipientium & receptorum simoniace ad religionem. D. An tenētur exire monasterium, & restituere fructus comestos, cū distinctione de simonia mentali tm̄ vel pactionali. D.
De pœna & pœnitentia simoniacorum in alijs sacramentis ab ordine & beneficio, ac circa venditionem sacramentalium. E.
¶ Sinus Abrahę qs est, & vbi est. dist. xlv. q. j. A Quare sic dictus.
¶ Sodomiticus, in dictione Coniunx.
¶ Sol & luna lucebunt post innouationem mūdi sed non damnatis. dist. xlviij. q. ij. H.
¶ Spiritus an magis habet congruentiā ad vnū locum q̄ alium: & an ratiōe suæ substantię magis petit locum hunc vel illum. dist. xlv. q. j. B.
Si spūs detineretur in loco amœno contra suam voluntatem, esset ipsi pœna. dist. xliij. q. iij. G.
Secūdum diuersa nolita damnatorū diuersę sunt tristitiæ, & pœnæ multifarię, declarantur quę sunt illa. H. Spiritus damnati quotuplex est, pœna priuatiua & positiua &c. dist. xlv. q. iiij. I.
Spiritum vel animā quis detinet esse siue in igne. Et quomodo ignis locat spiritum. I.
Stat aliquem esse diuitem in tēporalium abundātia, & tm̄ esse pauperem spiritu & perfectum perfectione vitę christianę. dist. xlvij. q. j. L.
¶ Spirituale multipliciter accipitur, & de annexis spiritualibus antecedenter, consequenter, concomitanter. dist. xxv. q. ij. A. B.
Pari passu ambulant ius ad actum aliquē & actus ipse quo ad esse spirituale. A.
Annexum spirituali ratione fundamenti vel termini quid est. B. De annexo spūali multipliciter. ibidem. De venditione, emptione spiritualium ac eorūdē cōmutatione ꝓ temporali, aut spirituali. in dictione Simonia.
Quando spirituale dicitur dari pro tēporali. dist. xxv. q. ij. E. Spirituale sumitur multipliciter ꝓ prie & attributiue. Item pro perfectione rei. Item effectiue. distin. xlv. q. ij. N.
¶ Sponsalia quid sunt, quomodo notificantur. distinctione. xxvij. q. ij. A.
Quid venit appellatione sponsus sponsa. ibidē. Sponsalia nuda & firmata differunt. A.
Quō sponsalia possunt dici pars contractus matrimonialis. B. Sponsalia sunt quādoq; dispositio præuia ad matrimonij contractum. B.
Peccant grauiter qui non obseruant sponsalia, si recedūt a promisso sine causa rationabili. Et similiter ad hoc cooperantes. C.
Papa potest relaxare matrimonium sponsalitium. T. An & qualiter ecclesia compellit ad seruandum sponsalia, siue fulcita iuramēto, siue nuda promissione: & an cōpellat ad matrimonij contractum premissis sponsalibus, cum matrimoniū debet esse liberum. C.
Effectus sponsalium quis est: & quomodo cōsurgit promissio sponsalium: & an promissio spōsalium vallata iuramēto inducat indissolubile vinculum inter sponsum & sponsam. C.
Matrimonium est vinculum indissolubile: secus de promissione sponsalium de futuro. C.
Sponsalia quot modis, & cuius auctoritate, & qualiter solui possunt de iure & sine pcō. D. E. F.
Crimen quomodo & quale dissoluit ea. D.
An innocens potest petere peccantē sponsum ad matrimonij consummationem, & econtrario. D.
Quomodo & in quibus simile est de marito adulterante respectu vxoris castę, & de sponso fornicante respectu sponsę innocentis. D.
An sponsus pōt sponsam violentatam & oppressam dimittere. D. Cōmunis & mutuus consensus sponsi & sponsę, quō dissoluit sponsalia. D.
Fuga vel absentia sponsi quomodo soluit sponsalia. Itē tēporis lapsus. Itē ordo sacer, ingressus religionis. E. Votum simplex cōtinentię an dirimat sponsalia. dist. xxvij. q. ij. E.
Quomodo matrimoniū de p̄senti cū secūda dissoluit sponsalia cum prima. F.
An sponsalia cum secunda soluant priora. F.
Morbus quis & quę sæuitia sponsi & similia, tollant sponsalia. F.
Affinitas an tollat spōsalia: & quō aliter in spōsalib⁹, aliter in mr̄imonio. G. Culpabilis nō pōt agere ꝓ dissolutiōe sponsaliū sed innocens. G.
Fama quomodo dissoluit sponsalia, & quot ad hoc requrūtur testimonia. G.
Pubes qui contraxit sponsalia adhuc impubes an pōt resilire a sponsalib⁹ factus pubes. G.
Sponsalia absoluta quot modis cōtrahuntur. H.
An in contractu sponsaliū: licet opponere pœnā H. Spōsalia qñ auctoritate propria, & qñ iudicis sententia dissoluuntur. H.
An impedimēta q̄ prius latuerunt tēpore contractus sponsalium, sed nunc patescunt, dissoluant sponsalia, sicut post futura. I.
Spōsalia in qua ętate & a quibus cōtrahi possunt. I. Quō se habēt adinuicē matrimonij cōtract⁹ & sponsalia de futuro. dist. xxviij. q. j. A. Promissio nō est datio, nec attingit dationem, & si est iuramento vallata non tm̄ per hoc excedit latitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dinem ſponſalium de futuro. A. D.
Spōſalia de futuro firmata iuramēto iducūt vinculum indiſſolubile in re, ſed nō de facto. A. D.
Si ſponſus & ſponſa de futuro ſeſe cognoſcunt carnaliter affectu maritali, verū eſt ibi matrimonium. D.
An ſponſalia poſſunt contrahi ſub cōditione. G H. I. K. L. &c.
An ſponſalia vel matrimoniū contractum in diē habent effectū ante illum diem: recitātur opiniones. diſt. xxviij. q. ij. B. C.
An qui interſunt ſponſalibus & matrimonio clā deſtinis peccent: quā deniq; incurrunt pœnā. K.
An pari pœna prohibita ſunt ſponſalia clandeſtina ſicut matrimonia clandeſtina. diſtin. xxviij. q. ij. K.
Item ſponſalia quære in dictione Contractus.
Item in ly Iuſtitia.
¶ Status matrimonialis, in dictiōe Matrimoniū.
¶ Sterilis aut ſterilitas, in dictione Fœcunditas.
¶ Stipes quid eſt. diſt. xl. q. j. A.
¶ Stipendia peccati mors, quare nō ſic ſtipendia gratię, vita ęterna. diſt. xlix. q. iiij. M.
¶ Stellę quomodo dicuntur cadere de cælo tempore iudicij. diſt. xlviij. q. j. H.
¶ Subarratio, in dictione Diſpenſatio.
¶ Subdiaconorū officium quid eſt. q; olim dicebātur Nathinei. diſtin. xxiij. q. j. D.
Vbi a Chriſto impletum. V.
Lauare pallas corporalia calicem & ſimilia an poteſt nō clericus & minor ſubdiaconis. T.
Subdiaconatus eſt ſacer ordo. T.
¶ Subditus accipitur multipliciter. di. xxxvj. q. j. O.
Vtrū domini tēporales poſſunt ſibi ſubditos iure prohibere ne extra dominiū ipſorum contrahāt matrimonium. diſt. xxxvj. q. j. O. P. Q.
An princeps ſtatuēs ne ſubditi cōtrahāt extra dominiū ſuum peccet. Et an tenentur ei ſubditi in hoc obedire. P. Q.
Subiectū lucis, coloris, ſeu luminis quod eſt. diſtin. xliij. quæſt. ij. N.
¶ Suffragium quid eſt. cui fit. diſt. xlv. q. ij. A.
Suffragium viuorum nulli prodeſt niſi qui vt ſibi proſit meruit in vita. A.
Suffragiorum quatuor ſunt modi quibus viui ꝓdeſſe poſſunt defunctis: & qui ſunt illi. qualiter alij ad eos reducūtur & in eis includuntur. B. C.
Suffragium eccleſię multifarie ſe habere poteſt. Eſt em̄ agens ſenſibile miniſteriale exequens mādans &c. C. H.
Suffragia eccleſię non proſunt beatis in cęlo quo ad prēmium eſſentiale. Secus de prēmio accidentali. D.
Suffragia eccleſiæ an poſſunt prodeſſe damnatis ad pœnę temporalis remiſſionē. D. E.

Opiniones varię recitantur de ſuffragijs damnatorum angelorū & hominum &c. Et ſi quandoq; liberabuntur. ſi cōminatiue ſcripta loquātur de damnatis, ſi ſit ibi vieſſitudo pœnę & glorię. Itē diffęrenter de baptizatis & non baptizatis, & ſimilia multa. E.
Suffragia ad quē ſenſum dicūtur liberare animas a peccato & macula peccati. G.
An vixiſſe in maiori charitate ſit cauſa q; plus proſunt alicui ſuffragia poſt mortem. G.
Suffragiū mali miniſtri an valeat defuncto, ſecūm diuerſas opiniones, an ex opere operato, & hoc dupliciter: vel opere operante. Et cuius operantis late recitantur opiniones. H. I.
Et q; videntur plus diſſidere in ſermone q̄ re ipſa ibidem. Et in litera. V. ſummatim.
Suffragiū non poteſt valere meritorie niſi ab habente charitatem, quomodo verū eſt. I.
Suffragia eccleſię an aliquo modo poſſint ꝓdeſſe damnatis. I.
Suffragia tanto tempore differri poſſunt q; mandator penitus priuatur eorum efficacia. K.
Suffragia defunctorū non ſunt negligenda: quia etiam magnum fructū afferunt factori. L.
Suffragium factum pro multis an minus valeat ſingulis q̄ ſi pro vno tantum fieret. Et hoc quo ad remiſſionem pœnę vel collationē boni. Et reſpōdetur ibidem ad opinionē Prepoſitini de voce & nomine, q; non ſunt ad propoſitū. M.
Suffragij valor duplex eſt, ſcilicet gaudium & ſatisfactio. M.
Suffragium eſt actus valoris finiti. M.
Suffragij auctor vel factor an poſſit tantum valorem medium qui eſt remiſſio pœnę, alteri dare vel pro ſe totum retinere. M. N.
Suffragium habens ſpeciale & cōmune citius liberatur cum fit pro eo q̄ habēs cōmune tantū. N
Suffragium factum ſpecialiter pro aliquo & ſolū pro eo, an etiam valeat ad directam pœnę expiationem cęteris pro quibus non ſic fit ex ope operante illius particularis agentis. M.
Poteſt quis recte velle plus ac ꝓcurare p plus ſui liberationē a pœnis purgatorijs, q̄ alterius nō habentis ſuffragium. N.
An & in quo ſenſu poteſt concedi q; ſuffragium factum pro vno valet omnibus qui ſunt in purgatorio & plus habentibus maiorem charitatem. M. N.
Suffragium poteſt valere tripliciter, ſpecialiſſime generaliſſime, & ſpecialiter. M. N.
An ſicut miſſa dicitur habere valorem triplicē, & multiplicē ad diuerſos applicationem: ita & alia ſuffragia poſſunt ſecundum valorem multiplicē diuerſis aliter & aliter applicari in ratione ſatisfactionis. O.

Suffragiorum applicatio quomodo poteſt & debet fieri: Et an applicatio nulla ſit quādo miniſter non ſic diſtribuiſſet: vt de⁹ ſi ceſſaſſet diſtributio miniſtri. O. P. Suffragiū per alium inſtitutum, qñ & in q̄bus caſibus non tenetur q̄s adimplere, vel in toto vel prout inſtitutum eſt. Q.
Suffragiorum applicatio particularis ſępe ꝓdeſt, quandoq; neceſſaria eſt. O. R.
TAciturnitas quando habetur pro cōſenſu, & quando non. diſt. xxxvj. q. j. H.
Taciturnitas an ratificet matrimonium, in dictione Matrimonium. Tacens quando videtur conſentire in dictione Conſenſus.
¶ Tactus mulierum, in dictione Amplexus.
¶ Taxillos facientes vide in dictione Scandalū.
¶ Tempus quid eſt: an erit tempus poſt reſurrectionem corporū. Tēpus cōmune & propriū q̄d eſt. Si moueretur rota figuli & ſtarēt corpora cęleſtia, an eſſet tēpus. An fuit tempus cum ſol ſtetit tempore Ioſue. diſtinct. xliij. q. j. K. Item. q. iij. I. Item diſtinct. xlviij. q. ij.
Tempus iudicij extremi non poteſt ſciri citra reuelationē. diſt. xlvij. q. j. H. Nec ſufficiunt ad hoc q̄cūq; adulationes humanę. ibidem.
Tempus iudicij vniuerſalis multis & diuerſis nominatur nominibus. C.
Tempus accipitur multipliciter cum lata declaratione. L. diſt. xlviij. q. ij.
Temp⁹ cōmune & propriū quid eſt: & quomodo eſt paſſito primi motus. L.
¶ Temporalium largitor vt pro ſe fiant ſpiritualia an poſſit ſtare in quadam gñalitate, & totū deo committere, vel quaſdam limitatiōes & conditiones apponere, & explicare, vt certior reddat miniſter de agendis: vel cęteri per hoc moueātur ad ſimilia. diſtinctione. xlv. q. ij. O. P.
Temporalia danti ꝓ ſpiritualibus an liceat apponere certas cōditiōes: & quales: ob quam cauſam An denique licet eidem petere locum ſepulturę. O.
Terra tempore innouationis an erit ſicut vitrum diſtinctiōe. xlviij. q. ij. C. Aqua vt cryſtallus. Aer vt cælum. Ignis vt luminaria cæli.
¶ Teſtatores cum volunt condere teſtamentum pro ſuffragijs impendendis quomodo dicuntur ſe habere. an debēt eſſe in gratia vt poſſint ſibi ꝓdeſſe ſuffragia ſecundum aliam & aliam opinionem. diſtin. xlv. q. ij. K.
Teſtamentum taliſmodi quando & per quos debent cōdere, an in vita per ſe cōdere vel alijs cōmittere qui forte negligenter agent. K.
Teſtator ſi tempore cum ediderit teſtamētum eſt in mortali poteſt poſt idipſum cū eſt in gratia innouare cum fructu & vtilitate. K.
¶ Theſaurus eccleſię quid eſt. vnde aggregat̄, & qualiter. diſtinctione. xlv. q. iij. C.

¶ Timor eſt proxima radix deteſtationis peccati. diſtin. xxiij. quæſt. j. C.
¶ Tonſura, clericatus, & pſalmiſtatus ſunt ordines eccleſiaſtici, vel an ſint nomina officiorum. diſtin. xxiij. quæſt. prima. I. L.
Quomodo tonſura eſt ſignum rei ſacrę, & tantū non ſignum. I.
An percutiens tonſuratum incidat in canonē. I.
Tonſura neceſſaria eſt ad habendum beneficium ſed non ad ſuſceptionem ordinum. L.
De ſubiecto tonſurę, q̄bus poteſt dari. & q̄ perſonę ſint prohibitę a tōſuratiōe. An infans, & quotēnus poteſt tonſurari. M.
Item an mulier. diſt. xxv. quæſt. j. H.
An nondum confirmatus poteſt tonſurari. diſt. xxiiij. quæſt. j. O.
An nondum baptizatus ordinari poteſt. ibidem.
Tonſurę miniſter quis eſt, an abbas ſacerdos habens ſubditum, cardinalis preſbyter non epiſcopus. O.
An clerici, & qui tenentur portare & habere coronam. N.
Prima tonſura quid eſt. Y.
Corona & prima tonſura an ſint de inſtitutione eccleſię. I. K. L.
Eccleſia poſſet priuilegium clericorum ad purū laicum nullam habentem tonſuram vel benedictionem extendere. diſt. xxiiij. queſt. j. I.
An tonſura ſit ex inſtitutione eccleſię ordo eccleſiaſticus. L.
Sic de clericatu: an ſit ordo diuina vel eccleſiaſtica inſtitutione. L.
An prima tonſura ſit ordo vel ſolum benedictio eccleſię. diſtin. xxv. queſt. ij. T.
¶ Totale & integrū idē eſt. vel dicitur aliquid totaliter manere & integrum. diſt. xlv. q. j. L.
Totū nihil aliud eſt a ſuis partib⁹. diſt. xlv. q. j. G.
Item in dictione Perfectum.
Diuiſio poteſtatum in ſuas partes quomodo differt, & in quo conuenit cum diuiſione totius integralis aut vniuerſalis in ſuas partes. diſtinctio. xxiiij. DD.
Item quid eſt de natura poteſtatiui. ibidem.
¶ Tratanus nō fuit damnatus per ſententiā definitiuam. ideo potuit a Gregorio liberari. diſtin. xlv. queſtio. ij. D.
¶ Tribus de qua virgo Maria fuit, & ſimiliter Ioſeph, quomodo intelligitur. & de quibus & quare mulieres debebant nubere viris de tribu ſua. diſt. xxx. queſt. ij. H.
Quare deus ꝓhibuit cōiunctionē tribuum. ibidē.
VAldeboni, valde mali, mediocriter boni, mediocriter mali, qui ſunt ſecūdū Aug. cum impugnatione gloſſę iuxta. diſtin. xlv. quæſtio. ij. D.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Valere ex opere operante potest intelligi dupliciter. distinct. xlv. q. ij. I.
¶Varietas loci facit differētiam in numero, quomodo intelligitur. dist. xlviij. q. ij. S.
¶Velleitas & volitio perfecta, quomodo differūt distinctione. xlix. q. v. G.
¶Vbi eadem ratio ibi eadem & lex, quomodo intelligitur. dist. xlv. q. iij. R.
¶Verbum infiniti modi quid significat. & q; verba infiniti modi sunt duplicia. distinctiōe. xxvij. quæstione prima. H.
Verba indicātia cōsensum, in dictione Cōsensus.
Verbū qđ semel assumpsit nunq; dimisit, quomodo intelligitur. dist. xlij. q. j. P.
¶Verecundia quę comitatur actum coniugalem est a malo culpę originalis, & pœna a deo inflicta pro peccato primo. dist. xxxj. L.
¶Veritas vitę, doctrinæ, iustitiæ, quid est. distin. xxxviij. quæstione secunda. T.
Quis dicitur facere contra veritatem iustitiæ. L.
Quis dicitur dimittere veritatem. L.
Noīe vītas vitę, doctrię, & iustitię qđ venit. L. M.
¶Vidua, in dictione Corrupta.
¶Violentum quid. item vis. & quotuplex. in dictione Metus.
Violētum duplex, simpliciter dictum & mixtum quid est. dist. xxix. q. j. A.
Et in genere quid est violentum, vis præcisa, & cōditionalis. A. Violentum non simpliciter sed secundū quid potest esse ppetuū. dist. xliiij. q. ij. G
¶Virginitatis multiplex acceptio & notificatio. distinctione. xxxiij. q. iij. A. B.
Carnis integritas quomodo & quando dicit esse de essentia virginitatis. A. C.
Virginitas an sit in angelis. A.
Virginitas multipliciter amittitur, & aliter in viro, & aliter in muliere. A. B.
Virginitas virtus non amittitur per quācunq; in uoluntariam corporis corruptionem. B. D.
Virginitas est virtus animi non corporis. B.
An melior sit virginitas cū voto q̄ sine voto. D.
Virginitas & consilia euangelica quomodo dicuntur esse de meliori bono. T.
Virginitas & pudicitia quomodo differunt. A.
Sicut nullum opus est meritorium sine charitate: ita nulla virtus placet deo, nisi procedat ex pietate lattia vel religione imperatiua. E.
Virginitas quomodo est bona propter aliud, & per modum medicinæ. T.
Virginitas secūdū id precise qđ superaddit ad cōtinentiam virtutē, potius dicēda est pœnalitas p Christo assumpta q̄ virtus. B.
Virginitas non est omnibus virtutibus moralib⁹ maior & nobilior. C. K. E.
Quo tempore legis euangelicæ status virginalis præfertur statuti coniugali. G. E.
Vnde precise laudata est virginitas & commendata vel commendanda. G. K.
An virginitas infundatur homini a deo & qn̄. F.
An virginitas amissa potest per pœnitentiam reparari: & ad quē sensum. dist. xxxiij. q. iij. E. xlix
Virgo Maria an sit iudicanda discussionis iudicio. An Christus secundū naturam humanā. Sic de iudicio retributionis: an id sit omnibus. distinctione. xlvj. I. Virginitas mentis potest reparari salua integritate. dist. xlix. q. iiij. I.
Quibus virginibus precise detur aureola. I. K.
Et si mulier iam nupta felicior sit virgine nuptura. K. Virgines quomodo & quales sunt præstantiores nuptis & coniugatis. K.
Virgines sequntur agnū quocunq; ierit. N.
¶Virtus an sit suipsius præmium: sicut vitium suipsius pœna. dist. xliij. q. j. I.
¶Visus, in dictione Amplexus.
Videri vel non videri an sit in potestate corporis glorioſi. dist. xliij. q. ij. C. D.
An absondere aliquid vt partim videatur & partim non. Visio clara dei est summa animorum exaltatio, quomodo intelligitur. dist. xlix. q. j. K.
Visio diuinæ essentię pōt cōseruari, & creatura aliqua vel de nouo cognosci, vel pri⁹ cognita ignorari. dist. xlix. quæst. iij. B.
Visio dei beatifica si est a solo deo actiue, etiā potest concedi q; visio creaturæ in verbo sit a solo deo. C. An visio verbi & creaturę in verbo sit actus perfectior solius verbi visione. C.
Visio creaturę non potest augeri vt attingat visionem obiecti increati. E.
Visio diuinæ essentiæ an sit actus incomplexus, vel complexus. & quando complexus dicitur pfectior incomplexo. G.
Visio licet secundum se delectet: potest tn̄ per accidens tristitiam augere. dist. xlix. q. v. K.
¶Vnctio multiplex reperitur in scriptura, scilicet visibilis & inuisibilis, exterior & iterior. distinctione. xxiij. A. Vnctio quomodo fiat. Vnctiones principum, altarium, episcoporum, quomodo fiant. ibidem.
Vnctio extrema quid. ibidem. B.
Vnctionis extremæ materia ppinqua est vnctio; additur congruentia. B.
Materia remota est oleum oliuę consecratum, cuius congruētia annectitur. C.
Quibus infirmis dandum est sacramentum vnctionis. B.
Et latius infra. L.
Vbi datur ratio quare solis infirmis sit danda vnctio: & de eius representatione. ac significatione. L. M. N. O.
Vnctio an sit danda impœnitentibus, furiosis, ra

tione carentibus, senibus, naufragaturis, bellātibus pestilēticis, his qui subito & improuiso destituunt vsu rationis: ita q; actu petere nō possunt. B. M.
Item de pueris & solum originale habentibus, de iam baptizatis & subito mortuis, de indeuotis, de adiudicatis vltimo supplicio. M. N. O.
Vnctionis extremę sacramenti minister est sacerdos. C. & quare hoc.
An vnus vel plures, an vnus possit proferre verba & alter inungere, & vbi alter deficit continuare. H. Quomodo aliqui non sacerdotes vnxisse dicuntur. H. In quibus partibus corporis vnctio fieri debet, & quare in illis. C.
Quomodo sunt inungendi cæci, manci, claudi. De membris genitalibus. de lumbis. G. H.
De forma huius sacramenti, an debet esse deprecatiua vel iudicatiua, vel ex vtraq; composita: & q; deprecatiua est tutior & cōuenientior. C. G.
Vnctio extrema secundū morē Romanę ecclesiæ rite facta vere est no. leg. sacramentum a Christo institutum. D. Mos inungendi primitiuę ecclesię quis fuerit. D.
Vnctio extrema est sacramentum vnum vnitate non indiuiduationis: sed aggregationis vel sacramenti tm̄. E. Vnctionis extremæ determinata materia est oleum oliuę consecratum ex institutione diuina & pmulgatione apostolica. K.
Cur oleum oliuę sit vnctionis materia, & an rationes doctorum hoc astruentes cogant. ibidem.
An sit de necessitate sacramēti vel ministri q; materia vnctionis sit consecrata ab episcopo. F.
Differētia formæ huius sacramēti a formis aliis, & cur sit deprecatiua. G.
De effectu huius sacramenti varie respondet secundum diuersas opiniones doctorum, tam quo ad alleuiationē corporalē q̄ spiritualem. I. K.
Ratione cuius quandoq; inuncti consequūtur alleuiationem corporalem. K.
Suscipiētes vn. ex. sa. se habēt pure passiue respectu sacramenti: licet ad dignam susceptionem sacramenti requiritur subiecti dispositio. I.
Vnde habet sacramentum extremę vnctionis sanare corporaliter infirmū, & fortificare moriturū ad pugnā cum diabolo habendam. K.
Vnctio extrema non principaliter: sed ex cōsequēti delet culpam. I. Alleuiatio corporalis est effectus minus principalis & secundarius sacramenti vnctionis. K.
Quare solis infirmis detur hoc sacramentū extremę vnctionis. L. Quomodo sacramentū vnctionis extremę significat vnctionē internam. L.
Cur nō oēs inuncti corporaliter sanant̄, cū in hoc sacramēto sit plena representatio sanitatis. L.
An sicut baptismus est oīm intrantium: sic vnctio sit omnium exeuntium. L.
An in vngendo requiratur deuotio actualis vel habitualis. M. Sacramentū vnctionis extremę non est sacramētū merę necessitatis. M. V. X. Y. In quo casu vnctio extrema est de necessitate salutis secundū Pet. de Palu.
An vnctio sit danda precipitanti se de turri, & in de morituro. O. An vnctio possit dari mortuis sicut videtur factum tpe primitiuę ecclesiæ. O. An omnibus infirmis danda sit vnctio. L. M. N. O. Post vnctionem extremam possunt alia sacramenta dari etiam viaticum. O.
An sicut licet infirmum aliquem in ecclesia communicare: ita licet eundem in ecclesia inūgere. P.
An extrema vnctio sit danda ante vel post viaticum. Q. An vnctio extrema imprimat characterem, & an hoc sacramētum sit iterabile in vna & eadem infirmitate. R.
An vnctio extrema cum iterabile est sacramentum, possit habere effectum suum integrum circa infirmum. R.
Quare vnctio altaris & ecclesiæ non iteratur sed infirmi. R. An certus annorum numerus seu ætas determinata requiratur in susceptore vnctionis extremę. R.
Quare vnctionis extremę sacramentum non ponitur loco vltimo, cum tamē dicitur vltimum sacramentum. S. Quomodo inungēdæ sunt manus episcoporum & sacerdotum. S.
Quare membra sensuum exteriorum principaliter veniunt inungenda: vtputa potentia appetitiua & progressiua. S.
An de licentia sacerdotis excommunicati possit alius non excommunicatus suum subditum inungere. T. Ibi de suspenso.
An oportet ministrū hui⁹ sacramēti esse sacerdotem ppriū, & an tēpore necessitatis possit & debet hoc sacramentū mortuo ministrare. V. De ministro hui⁹ sacramēti. C. H. Virtus finita potest agere in infinitū, nec ex hoc æquat deo. dist. xxiij. q. ij. T. Quō verū sit: si vnctio extremæ sacramēti culpā inuenit remittit eam. dist. xxiij. q. ij. O.
¶Vnio an sit de essentia humanitatis. dist. xliij. q. j. G. Vnus est interitus oīm, quō intelligitur. H.
¶Vnum corpus substātiale habere naturalē incōpossibilitatem existendi cum alia substantia intelligitur dupliciter. dist. xliij. q. ij. T.
¶Volūtas an sit libera quantū ad oia pducta in ea. dist. xliij. q. iij. G. Voluntatē bonā q̄ fuit in Paulo tēpore suę cōuersionis an solus deus pduxerit in eo. G. Volūtas quō habet pro facto. Volūtas recta ois habet qđ & cur. dist. xlvj. A.
Voluntatis habitudo est oīm factorum demeritoriorū & meritoriorū mensura. K. Voluntas det rebus tribuit decentiam & iustitiam. M.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In supplemētū Quarti. G. Biel.

Voluntas dei est natura rei. dist. xlviij. q. ij. B.
Sine voluntate nullus actus est humanus, seu meritum vel demeritum aut peccatum sine voluntate. distinctione. xlix. q. ij. F.
Volūtas an libere & contingenter vel solum necessario fruatur obiecto beatifico. N. O.
Voluntas an respectu cuiuscunq; actus sui sit libera libertate indifferentię vel conditionis. A.
Voluntas an potest fatigari, an cogi, persuaderi, trahi, vel induci. O. Voluntas potest libere velle & nō velle, quomodo ponitur in esse. K. Quo modo sit distinguenda: an vera vel falsa. Itē quo modo voluntas potest suspendere actum suum. Velle libere & deliberatiuū quomodo differūt. R.
Velle actuale & aptitudinale quō differunt. R.
Vltima voluntatis quietatio in quo precise consistit & respectu cuius. F. E. dist. xlix. q. iij.
Voluntas vt natura nullo modo potest appetere non esse. distinctione. l. q. j. F.
Voluntas libera & rationalis non potest sequēdo rationem rectam recte appetere non esse: secus secundum rationem erroneam. F.
Voluntas erronea quomodo dicipitur, cum putat se appetere non esse simpliciter, sed solum fugit malus malum. F. Velleitas & volitio perfecta quomodo differunt. G.
An voluntas dicitur oēm illum actum velle quē in se habet, & nō solū quē elicit. dist. l. q. ij. C.
Verbum volo & placet quid significēt. dis. xxvij. q. j. H. Quando volens antecedēs vult & cōsequens. distinct. xxxj. O.
Volūtas interpretatiua quid est. distinct. xxxviij. q. ij. B. Voluntarium, in dictione Inuolūtariū.
¶ Voti multiplex acceptio & descriptio cū clausularum explanatione. dist. xxxviij. q. j. A. C.
Votum Iepte an fuit illicitū. A. Votum baptismi, ordinis, & religionis. A.
An quod est absolute necessarium, cadat sub voto. An qđ est necessariū necessitate finis. A.
An qđ est p̄cepti potest esse materia voti: & quo modo. A. Ad votum requiritur deliberatio, p̄positum, promissio. A.
Ad rationem voti plures actus concurrunt, & qs illorum præcise est votum. A. An votum sit essentialiter actus rationis vel voluntatis. B.
An ad votum requiritur stipulatio & verbalis p̄missio. C. Quis est intellectus illius dicti, Votum est propositum. C.
Votum an sit soli deo: an etiam potest fieri sanctis dei aut homini. C.
Vouere cuius virtutis actus. C. R.
An votum factum propter finem malum qui est peccatum, item indifferenter, sic etiam propter consequenda temporalia, sit obligatorium. C.
Vota facta in angustijs tribulationibus necessitatibus an sint obligatoria. sic ex surreptione. C.
Vota facta dere inutili ad salutem: vt de non pectendo caput: de nō comedendo de capite: an sint obligatoria. C.
Vouentes aliquem finem temporalem quandoq; vouent conditionaliter, quandoq; absolute. C.
Ad votum requiritur deliberatio p̄uia, & quante moræ vel temporis. C.
Votum commune necessitatis, aliud est singularis obligationis, aliud non singularis obligationis. D. An trāsgressio primi mutet speciem. D.
Votorum aliud publicum, aliud priuatum. E.
Votorum aliud simplex, aliud solenne. E.
Solennitzatio voti vnde est: & q̄ differunt: sic in professione monastica & ordinatione sacra: quomodo denicq; differunt illi duo modi. E.
Votorum aliud absolutum aliud conditionatum eadem. T. De voti absoluti obligatione quādo & qualiter obligat. eadem. F.
Quando quis votum suum explere non p̄t vel ex culpa vel sine culpa sua, quando deobligatur & liberatur ex parte, vel in toto. eadem. F.
An sit liberat⁹ a voti obligatione q̄ vouit religionem, cum nemo vult eum in monasterium recipere: aut forte religio illa prohibita est: recitantur opiniones. eadem. F.
An adultus baptizatus proprie vouet fidē, cū se baptizari velle dicit. eadem. D.
Votorum aliud necessitatis: & id duplex. s. primæ & secundę: aliud vi statuti, aliud supererogationis. eadem. D. An homo potest se voto ligare ad aliquid qđ bonum est, ratione cui⁹ impeditur a meliori bono: immo nobiliori. & ad quem sensum hoc potest concedi. eadem. G.
An necessitas voti excludat liberam voluntatem & rationem meriti. eadem. G.
An votum quo quis se obstringit q; nō velit hoc vel illud experimentū attem vel scientiam &c. alicui hominū cōmunicare &c, teneat. eadem. H.
In actibus humanis non est aliquid dicendū simpliciter bonum vel malum quia in vno particulari casu potest bene fieri: sed secūdū id quod in pluribus accidere solet. eadem. H.
An licet omne id vouere qđ licet facere vel omittere. eadem. H.
Votum qđ sine detrimento salutis potest seruari est obligatoriū, quomodo intelligitur. eadem. H.
Votū cōditionatū quādo & qualiter, ob quē finē principalē vel impulsiuū &c. obligat. I.
Deuouēs deo spectale obsequiū si a rectdiuo peccati p̄seruatur aut de quo tētatur, an tenet implere votū si relapsus fuerit sua culpa. eadem. I. II.
Conditio turpis in voto an habet p̄ nō adiecta: & impossibilis pro impleta. eadem. I. Item. II.

Tabula Alphabetica.

De tempore impletionis voti: an votum obliget ad statim soluendum promissum. recitātur diuersę opiniones doctorū. eadem. K.
Et ibi de diuersis votis participantibus cum præcepto vel affirmatiuo, vel negatiuo vel mixto ex vtroq;. Et quæ vnico actu adimpleri possunt, vel multū temporis ex natura voti illius petunt. ibidem. An & quādo mortuus ante voti impletionem tenet deo ad compensationem. eadem. K. An & quādo hęres aut filius tenet implere votū illius cui succedit in hereditate. eadē. L.
Votū multiplex: aliud reale, aliud p̄sonale. eadē. L. Et quō singulū eorum obligat vel non obligat. ibidem. An aliquis p̄t alīū voto personaliobligare citra eius cōsensum eadem. L.
An defunctus tenetur votum qđ emisit per alīū explere, cum per se nō potest morte p̄euentus. eadem. L. Quando filij tenentur ad solutionem voti paterni. eadem. L. Et si & qualiter possunt ad id compelli. ibidem.
An totiens quis dicatur voti transgressor quotiēs non seruat ipsum: & totiens peccet mortaliter recitantur opiniones. eadem. M.
Et ibi de votis quę ex certa causa fiunt in illū vel illum diem, an possunt transferri. ibidem.
Pro horis canonicis neglectis quę & qualis imponitur emenda. eadem. M.
An qui vouit in feria sexta abstinentiam a carnibus aut lacticinijs, posset cum natale domini incidit in eādem diem comedere carnes aut lacticinia. eadem. M.
An qui vouit in die talis sancti ieiunare, tenetur ad ieiunium cum festum eius cadit in diem dominicum. eadem. M.
De votis cōmunitatū, regularū, religionum, vniuersitatum &c. & generalium institutionum quomodo obligant. distin. xxxviij. q. j. N. O.
An sit idem vouere obedientiam secundū regulā & cōuersionem morum scd̄m regulā. Et quid dicant illę locutiones eadem. N. O.
Et quare sic vouēt religiosi. eadem. O.
Omne votum & omnis promissio suā habet epikeiam, sicut & lex euangelica. eadem. O.
Statuta, vota, iuramēta &c. vniuersitatū, collegiorum, cōmunitatum. &c. quomodo sunt rite interpretanda. eadem. O.
De votis quę fiūt sine p̄meditatione statim sequente pœnitētia: ad quę denicq; quandoq; sequitur abbreuiatio vitæ, &c. an tenent. eadem. P.
Votum & quomodo & qñ & quale impedit aut dirimit matrimonium. eadem. Q.
An omne votum solēne dirimat matrimonium contractū. eadē. Q. An aliquis post votū cōtrahendo peccet, dato q; nunq̄ cogitauerit de copula coniugali. eadem. Q.
Quare ecclesia illegitimauit ad matrimoniū ligatos voto solenni & nō simplici. eadem. Q.
Quare votum solēne dirimit matrimoniū: nō sic votum simplex. Et ratione cuius dirimit contractum. An quia votum, an quia solēne votū. eadem. Q. An votum solenne plus obliget coram Deo q̄ simplex. eadem. Q.
An sacerdos fornicator sit voti fractor dicēdus. eadem. Q. De voti vtilitate quomodo ipsum dicatur vtile: cum ex eo sępe multa scandalosa pueniant & mala. Et de eius comparatione ad actus alios. eadem. R. S. An actus p̄cedens ex voto sit melior & magis meritorius q̄ qui non procedit ex voto. Et vnde hoc p̄uenit. Et quare, nō obstante cordis pœnitudine de voti emissione. eadem. R. S. Z. Votum clericorū an fertur sup non contrahere vel non vti coniugali copula: an super vtroq;. eadem. Q.
An expediat vouere in genere loquēdo de omni homine: & item an hominibus secularibus expediat plura vouere. eadem. S. T.
An pœnitudo cordis de voti emissione sit peccatum & dirimat rationem voti & meriti stante voluntate faciendi quod votum est. eadem. R.
An & qualiter inducit votum necessitatem: & an necessitatem voluntatem. eadem. R. S.
Votum an augeat vel minuat libertatē. eadem. S.
An persuadendum sit secularibus q; multa passim & indifferenter vouеant. eadem. S.
Probabilis timor transgressiōis voti & causa nō vouendi, vnde venari potest. eadem. S.
An q̄libet debet reputare religionē & religiōis votū sibi & suę infirmitati esse ꝓportionatū. eadē. S
An expediat iuuenes inducere ad religionis votum. Et quę circa eorūdem inductionē & persuasionem veniunt attendenda. eadem. T.
De comparatione voti ad votum quod alitud p̄cellit merito. eadem. T.
De votorū irritatione in ly Irritatio. Quot sunt hominū genera, quę citra voti sui irritationē non possunt vouere, & qđ votum est exequi cum effectu. eadē. V. X. Clericus secularis quomodo potest vouere: & cum vouit quomodo tenetur: quātum in se est votum tenere vel cōmutare vel compensare. eadem. V. X. Abbates & prelati an possunt in p̄iudiciū suoꝝ officiorū vouere. eadē. V
An votum aliud a voto religionis sit voto religionis compatibile. eadem. V.
Abbas an potest vouere & quę: an potest facere votum crucis, sic de monacho. eadem. V.
Seruus an & quę potest vouere. eadem. V.
Vir & vxor an & quę possunt vouere. eadem. V.
Impuberes an & quę possunt vouere. eadem. V.
Votum professionis in ly Professio. De cōmutatione & redemptione in dictiōe Redemptio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad quẽ sensum conceditur votũ debet. comutari in melius. distin. xxxviij. q. j. Y. Z.
Quomodo intelligitur q impedimentum superueniens quod prius impediret votũ, si post ortur adhuc impedit obligationem. eadem. F. Y.
An cessante causa voti cesset votum. eadẽ. Y.
An omne votum possit cõmutari. eadẽ. Z. A A
An votum religionis potest in casu in melius cõmutari. eadem. Z.
An omne votum possit cõmutari in votum religionis. eadem. A A. Et vnde hoc põt esse. An deniq; præcise vi talis voti quis sit liberatus ipso facto ab alijs votis prius emissis in seculo. ibidẽ. A A. B B. Ad quẽ sensum dicitur votũ religionis omnia alia vota includere. eadem. A A.
Omne votum cadit sub dispẽsatione. eadem. Z.
An quis voto solenni sacri ordinis aut professionis liberatur ipso facto a suspendio aut cõsimili pœna debita pro delicto. eadem. B B.
An qui vouit filiũ determinatũ religioni tali, posset facere cõmutationẽ alterius pro illo. eadẽ. B B.
An pater potest inuita matre pariter & inscia filium offerre deo & ecõtrario. eadem. B B.
Et quid cum puer adhuc est in visceribus matris aut lactatur ab illa. ibidem.
Ad quid tenetur qui impedit impletionẽ votiali cuius de ingrediendo religionem. Itẽ qui spopondit alteri velle vice eius suum votum implere cũ effectu siue personale siue reale. eadem. B B.
An quis auctoritate propria potest votum suũ in melius cõmutare: vel cui⁹ ad hoc requiritur auctoritas. eadem. C C.
De votorum dispensatione, in ly Dispensatio.
An qui emisit votum conditionatum, vtputa se facturũ id aut id si inciderit in tale facin⁹, tenetur votum implere stante conditione: cũ tamẽ prius nunq̃ vellet illi voto satisfacere. eadem. I I.
De materia voti qualis esse debeat: & si vota q̃ in casu sunt vtilia, quandoq; inutilia, sint obligatoria. eadem. H H.
An aliquis potest sine peccato vouere q̃ non intrabit religionem, aut alium inducere q̃ non velit intrare monasterium. eadem. H.
Votum alterius ab alio emissum non ligat nõ cõsentientem. dist. xxxvij. A.
Votum virginitatis, in dictione Virginitas.
Votum non mutat substantiam operis: sed trahit opus ad altiorem virtutem, non in eodem, sed in alio genere. distin. xxxtij. quẽst. iij. D.
Quid affert vouere ore, vltra votum cordis. dist. xxx. D.
Ioseph cum Maria vouerunt Deo virginitatem in ly Maria.
An qui vouit ingressum religionis tenetur prius contrahere de presenti, prout se facturum iurauit & dehinc ad religionem se recipere. distin. xxvij. quæstio. secunda. E.
An votum clericorum de continentia sit votum personale vel statutum ecclesię cadens super non nubere, aut matrimonio copulari, & nõ super nõ fornicari. Sic de voto monachorũ & aliorum. & an fornicantes sint dicendi voti fractores. late habetur hoc dubium. dist. xxiiij. q. j. T. V.
Quomodo excusantur in lege veteri vouẽtes castitatem, & virgo Maria. distin. xxvj. q. j. E.
Si deus reuelaret vouẽti castitatem q̃ solum per eius propagationem numerus electorum esset cõplendus, an teneretur contrahere. eadem. E.
Votũ simplex continentię dirimit sponsalia. in ly Sponsalia.
Quomodo intelligitur q̃ cõiunx non potest votum simplex continentię emittere alio inuito. Et si emittit, tenetur debitum redderc. distin. xxvij. quæstio. secunda. O.
Votum nõ potest fieri licite nisi de his quę nostræ subiacent voluntati, aut potestati. distinct. xxxij. quæstio. prima. A. E.
An coniunx peccet non annuendo alteri vt voueat continentiam. eadem. B.
Tenetur quis quandoq; ratione voti ad aliquid per accidens, quod tamen non vouit directe se facturum. eadem. V.
An vouens continentiam post matrimoniũ contractũ obligetur ad impossibile. dist. xxxij. q. j. C.
An coniuges possunt pari voto & voluntate cõtinentiam vouere post consummationem matrimonij. eadem. D.
An alter coniugum potest quippiam vouere in prędudicium alterius, alio non consentiente in eo in quo est sibi debitor æqualis aut par lege coniugali. eadem. A. E.
An sit par ratio de vno coniuge sicut de alio respectu alterius. ibidem.
An alter coniugum possit in prędudicium suiipsius sed non alterius continentiam temporalem vouere, vel perpetuam de non petendo debitum. Et an mulier votum factura semper habeat petere cõsensum mariti super hoc. Et præsertim cum ex hoc nullum fit prędudiciũ viro in debito cõiugali. eadem. E.
Si alter coniugum vouet continentiam & alius hoc nouit & tacet, nec reclamat, an posset debitũ petere. eadem. F.
Si vterq; coniugum manens in seculo statu non mutato vouet continentiam de consensu mutuo eorundem: an tale votum sit inuiolabiliter seruandum. eadem. B. Q2 si alter ducitur pœnitentia: & tam petit debitum &c. an alter tenetur reddere: vel quid venit illi faciendum vt euitet peccatum. eadem. F.

Universidad de Deusto
Biblioteca

forma certificatorie banoz

Ego [illegible] vel vicarius ecclesie parrochialis .N. certifico dno [illegible] vel vicarie .N.
[illegible] parrochianum meum vel parrochianam meam [illegible] dna ...
.N. [illegible] parrochianum vestrum vel aq. vras [illegible] alterum [illegible] quo vel quibus nullus se opponit
[illegible] impedimentum mihi apparuit quo minus interdictis [illegible] celebrari [illegible] matrimonium [illegible] teste [illegible] meo manuali [illegible] die .N.

// vbi banna non sunt mitti //

Ego .N. Rector vel vicarius certifico [illegible] .N. et .N. matrimonium de presenti [illegible] se testium et sanguineos amicos aut vicinos secundum ordinationem [illegible] aut tenente quo [illegible] de presenti nec post apparuit aliqs impedimentus quominus interdictis [illegible] matrimonium [illegible]

me mozo - dele [illegible] tengo dado ala muger de [illegible] ...
[illegible] de cuerpo mas cinco de [illegible] diez [illegible] menos dozeçientos pesos [illegible] dos pesos de [illegible]
[illegible] mes me [illegible] dozes [illegible] y [illegible]
de haber [illegible] tengo dado dozeçientos pesos [illegible] y [illegible]

[illegible] dela [illegible] de [illegible] mes [illegible] de [illegible] de [illegible] de

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tuus Petrus et super hanc
Petram aedificabo Ecclesiam
mea

Nichi autem

XI

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca